

~~146~~

~~217-178-2~~

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Serie	B
Notario	55
Folio	
Fecha	8

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Serie	A
Estante	45
Numero	53

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

2 400 30 MADE IN SPAIN

Del Collegio de la Compañia de Jesus de granada. B. R. 5166

DE PROBATA
SANCTORVM
HISTORIIS, PARTIM
EX TOMIS ALOYSII LIPOMANI,
DOCTISSIMI EPISCOPI, PARTIM ETIAM
EX EGREGIIS MANUSCRIPTIS CODICIBVS, QVARVM
permultæ antehac nunquam in lucem prodire, optima fide col-
lectis, & nunc recens recognitis, atque aliquot Vita-
rum accessione auctis per F. LAURENTIUM
SVRIUM CARTHVSIANVM,

TOMVS SECVNDVS,
COMPLECTENS SANCTOS MENSIVM
MARTII ET APRILIS.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Gerinum Calenium & haeredes Quentelios, Anno M.D.LXXVII.

Cum privilegio PII V. Pontificis Maximi, & CAESARAE
Majestatis in decennium.

15240095

PIVS PAPA V.
DILECTO FILIO F. LAVREN-
TIO CARTHVSIANO.

DILECTE fili, salutem & Apostolicam benedictionem. Li-
brum, sanctorum Patrum vitas continentem, à te nupèr edi-
tum, atq; ad nos missum, libentissimè accepimus: qui quidè
eo etiam gratior nobis fuit, quod opus in se còtinet à nobis
semper desideratum, & ad refellenda hëreticorum in easdem
sanctorum Patrum historias maledicta, aptissimum. Lauda-
mus vehementer pium hunc laborem tuum, teque, quod coram Domino va-
euus apparere nolu-eris, sed in eius Domum, pro facultate tibi ab eo concef-
sa, quicquid potueris, vltro obtuleris, debitis in Domino laudibus commen-
damus: cuius tamen laudabilis laboris tui gloriam inprimis ei tribuendam
esse memento, à quo accepisti & velle & perficere: quod & à nobis, & ab
omnibus pijs & Catholice religionis studiis merito laudaretur. Hortamur
autem te, vt huiusmodi opere prosequendo, & de Ecclesia Dei benè me-
reri, & tibi apud omnipotentem Deum merita augere nè desistas, securus,
te à Redemptore nostro laborum tuorum centuplum esse fructum
percepturum. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub
annulo piscatoris, die 2. Iunij, M.D.LXX. Pon-
tificatus nostri Anno Quinto.

T. Aldobrandinus.

PIVS

PIVS PAPA V. DI-
LECTO FILIO GERVINO
CALENIO, TYPOGRAPHO
COLONIEN.

DILECTE Fili Salutem & Apostolicam benedictionem.
Cum tu, sicut accepimus, nonnullos de probatis Sanctorum
historijs à dilecto filio Laurentio Surio optima fide colle-
ctis, necnò alios Tomos seu libros dilecti filij Petri Canisij
presbyteri seu religiosi Societatis IESV, de doctrina sue
Institutione Christiana inscriptos, vnà cum certis Annota-
tionibus, nòdum impressos, tua impensa imprimi facere de-
sideres: Nos tibi, quem in excudendis huiusmodi Tomis seu
libris graues impensas subire neceffe est, nè ex beneficio
omnibus Christi fidelibus collato detrimētum aliquod sen-
tias, opportunè prouidere, ac te in tuo laudabili & Reipub. Christiane perutili proposito
conferre volentes, & à quibusuis Excommunicationis, suspensionis & interdicti, alijsq;
Ecclesiasticis sententijs, censuris & pœnis à iure vel ab homine quauis occasione vel cau-
sa latis, si quibus quomodolibet immodatus existis, ad effectum presentium duntaxat conse-
quendum, harum serie absoluentes & absolutum fore censentes: Motu proprio nò ad tuam vel
alicuius pro te nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed ex certa scientia & mera
deliberatione nostris tibi Tomos seu libros prefatos per te vel alium seu alios imprimendi,
& impressos vendendi licentiam & facultatem plenam & liberam Apostolica authorita-
te per presentes concedimus: Necnon omnibus & singulis impressoribus, librarijs, &
mercatoribus tam in Italia quam extra Italiã constitutis, in virtute sancte obediencie &
sub Excommunicationis sentencie, necnon in terris sancte Romane Ecclesie mediate vel
immediate subiectis, sub amissionis Tomorum seu librorum huiusmodi, ac mille ducatorum
auri de Camera, pro vna Camera Apostolice, & altera medietatibus tibi, tuisq; hereditibus
& successoribus irremissibiliter loco damnorum applicandorum pœnis, per alios absq; tui &
heredum vel successorum tuorum expresso mandato aut licentia habita excudentes, seu im-
primentes, aut vendentes, toties quoties id fecerint, eo ipso incurrendis, nè eosdem Tomos
seu libros infra decemium proximè futurum ab illorum impressione computandum, in qui-
busuis literarum characteribus, aut parua, mediocri, seu magna, vel alia quacumq; forma
alicubi imprimere, neq; per alios impressos vendere absq; expressa tui vel heredum & suc-
cessorum prefatorum licentia vel consensu audeant vel presumpant, & ita per quoscumq; iu-
dices & commissarios quauis authoritate fungentes, sublata eis & eorum cuiuslibet quauis
aliter iudicandi, interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere: Ac
quicquid secus super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter attentari
contigerit, irritum & inane decernimus: Mandantes nihilominus Motu simili sub inter-
dicti Ecclesiastici & ingressus ecclesiarum Venerabilibus Fratribus nostris Coloniens, &
quorumuis aliorum ciuitatum & locorum Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs illorum
vicarijs seu officialibus, legatis, vel Vicelegatis, ac sub primo dictis pœnis, Gubernatori-
bus, Potestatibus, & alijs quibusuis Iudicibus quibuscunq; authoritate & officio fungen-
tibus, quatenus quoties pro parte tua, & successorum tuorum, vel alicuius eorum huiusmodi
fuerint requisiti in premissis, efficacis defensionis presidio assistentes, faciant authoritate
nostra inhibitionem prefatam inuiolabiliter obseruari: ac te, tuosq; heredes & successores
prefatos huiusmodi, illorumq; singulos concessione pacifice frui & gaudere: Ac impresso-
res

PRIVILEGIUM APOSTOLICUM.

res, librarios, mercatores, fautores, scientes & non reuelantes, quos inhibitioni præfate contrauenisse eis constiterit, excommunicationis & alias sententias, censuras & pœnas huiusmodi incurrisse declarent, ac pro talibus publicè nunciari mandent, & faciant contradictores quoslibet & rebelles per easdem censuras & pœnas, appellatione postposita, compescendo: inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis: Non obstantibus Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, Priuilegijs quoque, Indultis, & literis Apostolicis super imprimendorum Tomorum facultate quibusuis personis cuiuscunque dignitatis & præminentie existentibus etiam motu & scientia similibus, ac sub quibusuis tenoribus & formis, necnon clausulis & decretis concessis: Quibus omnibus etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua: non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur, presentibus pro expressis habentes, illis alijs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus: Aut si impressoribus, librarijs, & mercatoribus præfatis vel quibusuis alijs, communiter vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possunt per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem & eadem auctoritate decernimus præsentium literarum transcripta in ipsis Tomis impressa in iudicio & extra sufficere, & plenam fidem facere, regula contraria non obstante. Datum Romæ apud

S. Petrum sub Annulo Piscatoris die XXIII. Septembris, M. D. LXIX. Pontificatus nostri anno quarto.

Cæ. Glorierius.

REVE

REVERENDISSIMO IN
CHRISTO PATRI, ET ILLVSTRISSIMO PRIN-
CIPACI AC DOMINO, D. IACOBO ARCHIEPISCOPO
TREVIRENSI, S. ROMANI IMPERII PER GAL-
liam Archicancellario, Principi Electori, Do-
mino suo clementissimo,
S. P. D.

AVCI iam lapsi sunt anni, Reuerendissime & Illustrissime Princeps, quod Sanctorum Vitas in aliquot digestas Tomos, cœpi in lucem emittere: atque re ipsa comperi laborem illum meum, pro Christi gloria & Sanctorum eius honore, publicæ Ecclesiæ utilitate susceptum, multis pijs, immò verò etiam non paucis magna dignitate, multaque doctrina & pietate præditis viris non ingratis fuisse: quandoquidem harum Vitarum lectione etiam Principes haud vulgares delectari comperi, & intra breue tempus plurima exemplaria ita distracta sunt, vt denuò recudi Tomos oportuerit. Dedi autem operam in his colligendis Sanctorum historijs, vt nihil ijs admisceretur, quod posset in falsi suspicionem vocari. Noueram enim ab Ecclesiæ hostibus petulanter exagitari quasdam hæcenus euulgatas historias: quibus omnis præcedenda erat occasio iuste cas calumniandi, quas nos edituri essemus. Accidit fanè, vt permultæ Sanctorum Vitæ necio à quibus admodum frigidè & dubia fide contextæ, etiam in manuscriptis codicibus legantur: quas si velimus sine vllò defectu ita vt conscriptæ sunt, omnibus legendas obtrudere, iure fanè ac meritò reprehendi possimus. Sed ibi multa mihi fuit adhibenda diligentia & solertia, vt præciosum à vili fecernerem, easque solas Vitas in Tomos meos referrem, quæ aut certas eosque graues haberent authores, aut ita solidè conscriptæ sint, vt de fide earum ambigi vix possit, nisi fortè ab hominibus nimium morosis & nasutis, quibus satisfieri nunquam potest. Quanto autem labore id mihi constiterit, vt ex vasta sacrarum historiæ sylua non nisi probatas aut certè probabiliter scriptas feligerem, nihil hîc commemorare attinet: quando apud se quisque facile potest æstimare, multum mihi & operæ & temporis ponendum fuisse in examinandis historijs tam multis, quæ partim excusæ typis sunt, partim in MS. codicibus habentur: ex quibus plurimas fanè non ausus fui cum alijs coniungere, nè propter illas omnium vacillaret fides, & haberent aduersarij nostri, quod suo more criminarentur, aut certè irriderent. Quod si verò nec sic satisfactum est hominibus ad rixas & contentiones natis, atque ad alienos carpandos labores promptulis, non valdè id me commouere debet: Nam id genus hominum morsus omnes cuitare velle, nihil aliud est quàm niti ad impossibile. Habent hîc pij, quibus potissimum gratificari volumus, vndè multiplices carpant veræ salutis fructus: habent spiritu feruentes, vndè magis etiam inflammentur, vt cum Apostolo ea quæ retrò sunt obliti, in anteriora se extendant, & ad perfectionem ferantur: habent tepidi, vndè incalescant: habent etiam prorsus duri & frigidi, vndè salubriter compungantur. Videmus dum in his versamur Sanctorum historijs euoluendis, quàm ineffabili

P R A E F A T I O.

sapientia & benignitate humano generi consuluerit Deus, quandò tot illustrissimis stellis ab initio nascentis Ecclesiae vsque ad nostram ætatem ornauit eiusdem Ecclesiae firmamentum, quæ suo splendore eam admirabiliter & ornant & illustrent: quæ etsi claritate inter se differunt, at vni tamen corpori omnes inhæret, ab vno omnes iustitiæ Sole suū accipiūt lumen, vno omnes spiritu mouentur. Indè tam stupenda inter Sanctos omnes fidei & doctrinæ consonantia, indè idem perpetuus in religione consensus, indè suauissima animorum conspiratio, mutua charitas, propensa beneuolentia, pax inuolabilis. Quorum accurata consideratio mirabiliter instituit & admonet nos, vt nullaratione patiamur nos varijs & peregrinis doctrinis abduci ab illo corpore & capite, cuius ipsi viua membra sunt: sed vt constanter semper in ipsorum vestigijs, quantum quidem fert nostra imbecillitas, & gratia secundum mensuram donationis Christi nobis collata reposcit, instamus, & odio habeamus atque fugiamus quicquid hinc nos auellere potest. Quod si fecissent in numeri mortalestum superiorum temporum, tum quoque ætatis nostræ, non tam immanem fecissent salutis suæ iacturam, dum puerili quadam leuitate versuti hominibus, sub prætextu verbi Dei perniciosæ & impia dogmata proferentibus, fidem commovent. Vnde id semper adhuc consecutum est, vt postquam ab Ecclesia Sanctorum semel excefferunt, mox in varias distracti sint sectas, spiritibus tenebrarum densissimam illis caliginem offundentibus, vt veram veri & vnicuius Evangelij lucem iam intueri non possint: sed teris implicati erroribus, semper ruant in deteriora, nec tamen sentiant se versari in errore, quod est sanè periculosissimum. Quàm multi hoc æuo, in credibili quadam animorum cæcitate ob sua peccata diuinitus percussa, Missæ sacrificium, quo nihil est in Ecclesia sanctius, summè execrantur, Sacramenta Dei prorsus reijciunt & proculcant, optima quæque Ecclesiae decreta & instituta contemnunt & conspuunt: templorum & monasteriorum euersiones, rerum Deo sacratarum direptiones & profanationes, multaque id genus alia sacrilegia & immania flagitia in Evangelicis & præclaris facinoribus numerant: monachos contra fidem Deo datam in cælestis nuptijs se polluentes non alio quàm piorum & sanctorum virorum loco habent: eos verò, qui castè, religiosè & ex monasticæ vitæ præscripto viuere nituntur, miserè irident & insectantur, atque vbi datur opportunitas, etiam crudeliter interficiunt? Et cum hæc sint eiusmodi, vt sine horrore animus verè pius ea ne cogitare quidem possit, isti tanto se Deo gratiores autumant, quanto horum sunt studiosiores. Ecquid verò eius generis in vllis Sanctorum gestis inuenitur? Et tamen horum vita adèd fuit Deo grata, vt multis quoque, ijsque planè diuinis miraculis eam comprobârit, tantaque per eos effecerit, vt propè incredibilia videri possint, nisi illud ex Evangelio succurrat, Omnia possibilis credenti. Sed hæc ab impijs tenebrionibus pro nugis & figmentis habentur. Et quid tum postea? Num Christum ipsum nos propterea Dei filium esse negabimus, quod à sceleratis hominibus in Beelzebub dictus est eijcere dæmonia? quod seductor turbarum, homo vorax, dæmoniacus appellatus est? Loquebatur tum talia de Capite per suos ministros satan, loquitur idem cõsimilia de clarissimis Christi membris per impuros hæreticos. Nos verò illorum blasphemijs magis etiam accendimur ad colendos & magno in precio habendos Sanctos, quod euidentissimè comperiamus eiusmodi cultu & veneratione.

P R A E F A T I O.

neratione Sanctorum cruciari malignos dæmones, & ea causa incitare satellites & commilitones suos, vt omnibus modis miraculis eorum & sanctissimis exercitijs atque rectè factis & virtutibus derogent. Sic quidam incunctanter reijciunt etiam à grauissimis authoribus scriptas illorum Vitas, vt iam dubitari non possit, dum alias minoris ponderis exhibant, non idcirco id eos facere, quod fidem in scriptoribus illarum desiderent, sed quod videant illorum Vitis tot insignium virtutum ornamentis, tot illustrium miraculorum signis conspicuis, impia sua commenta prorsus opprimi & profligari: cum non nesciant longè aliter illos & sensisse & docuisse, quàm ipsi sentiant & doceant, nec se tamen vel illam eximiam vitæ sanctitatem, vel illum miraculorum splendorem exhibere posse, quam tota Christi Ecclesia in illis ita vt par est suspicit ac veneratur. Quod quidem præclare facit etiam Celsitudo tua, Reuerendissime & illustrissime Princeps, quam iam pridem cognoui libenter versari in Sanctorum legendis Historijs: atque adèd studiosè id illa egit, vt ex sua diocesi ad me mitterentur Treuirensium Episcoporum Vitæ, tametsi id nescio quo casu præstitum non est. Quæ res argumento magno est, cupere illam extare Sanctorum Vitas, vt quarum cognitio plurimas secum vtilitates afferat. Qua re etiam partim ego permotus, volui hunc secundum alterius editionis Tomum Celsitudinis tuæ clarissimo nomini inscriptum, vt perpetuè erga ipsam obseruantia mea locuples testimonium sit. Poterit enim C. T. autoritate sua tueri hos qualescunque labores meos aduersus obtrectatores, qui libenter & linguas & stylos suos aciunt ad carpenda scripta aliorum, quod longè ab esse debet ab hominibus Christiana religione initiatis: nisi habeant errores eiusmodi, qui absque fidei detrimento tolerari non possint. Audimus multa præclara de virtutibus C. T. & bonus odor vitæ eius iam omnem Ecclesiam suauiter afficit. Nec dubium, quin ingens apud subditos eius hinc fructus consequatur, cum ferè soleant inferiores ad maiorum se accommodare exempla: persuasumque omnibus esse debeat, turpe & probrosum esse, si oues ad pastoris sui exempla se cõponere nolint. Quantum Ecclesiae Dei conferat, si Ecclesiarum Dei gubernatores & antistites suum præstent officium, innumeris posset doceri exemplis, vel ex folijs Tomis nostris è Vita sanctorum Episcoporum petitis: quantamque è diuerso omnium malorum segetem pariat Præfulum incuria & negligentia, nihil opus est docere velle, cum id ita perspicuum sit, vt vel manibus palpari queat. Atque ea causa Timotheum suum tam grauitè admonet beatissimus Apostolus, vt Episcopi munere strenuè fungatur. O quàm multi insignes & illustres Ecclesiarum Dei pastores nulla pericula, nullos labores sibi iubterfugiendos censuerunt, vt nè decissent saluti ouium, à summo Pastore Christo ipsorum curæ commissarum? Quàm multi ea causa etiam sanguinem suum fuderunt libentissimis animis, quos hodiè admirantur & summis præconijs efferimus? Quorum zelum & constantiam imitatur C. T. Reuerendissime Pater, cuius ego possem saltem qualemcunque nunc encomiasten, præsertim tanta oblata occasione egere, nisi quod vereor C. T. huiusmodi potius moleste laturam. Et certè vera virtus nulla re alia potest illustrior, quàm suo ipsius splendore, effici: & viri graues, laudes non appetunt, sed contemnunt, cum longè honorificentius sit, virtute præditum esse, quàm ob virtutem prædicari. Sed nè prolixior sim, omni quo possum studio Illust.

P R A E F A T I O.

Cel. T. Amplissime Præful rogatam velim, vt qua solet beneuolentia accipi-
at hunc sibi dedicatum Tomum alterum de Historijs Sanctorum: cui pro-
pterea nouus asciscendus erat Patronus, quòd iam aliquot Vitæ non parùm
auctus sit, quarum lectionem spero I. C. T. & gratam & iucundam fore. Chri-
stus IESVS præpotens Deus ac Dominus noster diù nobis supereffe velit
I. C. T. cui me obnixè cupio commendatum. Ex Carthusia Coloniensi 28.
Februarij, Anno M. D. LXXVIII.

Illust. Cel. T. additissimus cliens,

F. Laurentius Surius
Carthusianus.

PIO ET CANDIDO
LECTORI S.

Lib. 8. cap. 6

1. Mach. 2.

Heb. 11.

Quod plus moueant, fortiusq; ad Christianam pietatē extimulent exempla quàm
verba, pleniusq; sit opere docere, vt inquit Magnus ille Leo Pontifex, quàm
per bo, testantur tam multi sancti & eruditissimi Patres, qui Sanctorum virtus
que sexus hominum Vitæ describendas sibi sumpserunt, & cum ineffabili fructu
ad posteritatis notitiam transfuderunt. Nouimus ex D. Augustini Confessionibus,
quantum illi adhuc vacillanti contulerit audita vita beatissimi Antonij
Eremitæ: nec dubium, quin innumerus alij idem euenierit. Nostri instituti pri-
mus author & patriarcha Dominicus, Patrum exemplis summopere delectatus, ad supremam uitæ
spiritalis & religiose perfectionem peruenit. D. Thomas Aquinas, sui patris Domini vestigijs in-
stans, eiusmodi lectione haud vulgariter afficiebatur: nec id sanè absque ingenti fructu. Quod si verò
his solidiora petimus, non desunt nobis ne ipsius quidem scripturæ diuina testimonia. Iesus Syrach à
cap. 44. vsque ad quinquagesimum primum in suo Ecclesiastico quid aliud, quàm Sanctorum, qui in hac
uita Deo placuerunt, exempla commemorat, eaque nobis ob oculos spectanda & imitanda proponit?
Matthias ille legis eximus zelator cum ab hac vita esset abiturus, filios suos nulla re alia magis,
quàm recitandis Patrum gestis, ad agendum fortiter pro Deo eiusq; sanctissimis legibus exhortatur
& confirmat. Sed & in nouo Testamento D. Paulus prolixus est in precedentium sanctorum Patrum
celebranda fide. Possent huius generis per multa alia adduci, sed res per se adeò illustris & perspicua
est, vt superuacuum videri possit illi docende rationes & argumenta adhibere. Itaque non possum
non approbare, atque etiam commendare tam pium studium R. Patris D. Laurentij Suriij Carthusia-
ni, qui non paruo labore has Sanctorum Vitæ ex diuersis authoribus & egregijs manuscriptis exem-
plaribus collegit, & tanquam rarum quendam thesaurum Catholica Ecclesie hominibus contulit: quàm
spectabilis viri D. Geruini Licentiati vtriusque Iuris diligentiam & sedulitatem, tum in ponen-
da sua in MS. exemplaribus conquirendis opera, tum in excudendo opere tam pio & Ec-
clesie saluari. Tu itaque his fruire, Lector amice, nihil ambigens, quin eo-
rum lectio non solum detrimentum nullum aut perniciem, sed
ingentes potius & vberimos tibi sit fru-
tus allatura. Vale.

F. Theodoricus Buscoducensis, fratrum
Dominicanorum intra Colomiam Prior
& Apostolicus Inquisitor.

INDEX

INDEX GENERALIS VI-
TARVM SS. HOC TOMO II. COM-
P R A E H E N S A R V M.

MARTII DIE

I.	De S. Albino Andegauenſi episcopo & confessore. 1. & 2	
	De S. Sviuberto episcopo & confessore.	5. & 7
	De S. Herculano episcopo & martyre.	40
	De S. Siuiardo abbate Anisolenſi.	41
II.	De S. Ccadda vel Cedda episcopo.	43
III.	De SS. martyribus Marino & Asterio.	46
	De SS. martyribus Hemiterio & Chelidonio.	47
	De S. Vuinualoco abbate.	49
	De S. Caluppano recluso.	55
	De S. Chanegunde Imperatrice & virgine.	56
III.	De Petro abbate Cauenſi.	61
V.	De S. Phoca martyre.	69
VI.	De Colcta virgine religiosa.	69
VII.	De S. Equitio abbate.	107
	De S. Thoma Aquinate ordinis Prædicatorij.	110
	De SS. martyribus Adriano & Eubulo.	120
IX.	De SS. Quadraginta martyribus Cappadocibus.	120
	De Paciano episcopo.	129
X.	De SS. Codrato, Cypriano, Dionysio, Aneſto, Paulo, Crescenteque, martyribus.	129
	De S. Attala abbate.	134
XII.	De S. Gregorio Papa.	137. & 139
	De S. martyre Petro Cubiculario.	241
	De S. Theophane, aliàs Iſaacio, patre.	242
XIII.	De S. Sabino martyre.	249
	De S. Euphrasia virgine, cuiusque matre vidua etiam Eu- phrasia dicta.	252
	De S. Nicephoro patriarcha Constantinopolitano.	262
	De S. martyre Longino Centurione.	266
XVI.	De S. Abramio confessore, cuiusque nepte Maria.	270
	De S. Hcreberto archiepiscopo Colonicenſi.	279
XVII.	De S. Gertrude virgine.	302
XVIII.	De S. Alexandro episcopo Hierosolymitano & martyre, 306.	
	De S. Cyrillo episcopo Hierosolymitano.	307
	De S. Eduardo rege & martyre.	309
XIX.	De S. Ioseph, putatitio Christi patre.	312
	De S. Ioanne Syro confessore.	313
XX.	De S. Landoaldo archiepiscopo.	314
	De S. Vulfranno Senonenſi archiepiscopo.	325
	De S. Cuthberto episcopo Lindisfarnenſi.	331
XXI.	De S. Benedicte abbate.	359
XXII.	De S. Lea femina religiosissima.	375
	De S. Catharina Sueda, virgine simul & vidua.	377
XXIII.	De SS. Timolao, Dionysio, alijsque martyribus.	376
	De Agapeto episcopo.	377
	De S. Simone martyre Tridentino.	387
XXV.	De Annunciatione genitricis Dei Mariæ.	390
	De S. Ioseph Christi nutricio, Sermo.	396
	De annunciatione sanctissimæ Mariæ, Sermo.	400
	De S. Hermelando abbate primo Antrenſi.	402
	De	

XXVI.	De S. Ludgero I. episcopo Monasteriensi.	412
XXVII.	De S. patre Isaacio confessore.	436
	De S. Ruperto Vangionum & Salisburgensi episcopo.	438.
XXVIII.	De SS. martyribus, Prisco, Malcho & Alexandro.	441
	De Guntramno sancto rege.	441
XXIX.	De S. Marco Arcthusio episcopo & martyre.	441
	De Cyrillo Diacono & martyre.	443
	De SS. Armogaste, Archimino, & Saturo, confessoribus.	444.
	De SS. martyribus, Iona & Barachisio.	445
	De S. Eustachio abbate Luxouienfi.	449
XXXI.	De S. Iohanne Climaco confessore.	456
	De S. Guidone confessore.	458

APRILIS DIE

I.	De SS. foeminabus tribus, Agape, Chionia, & Irene, martyribus.	462
	De S. Hugone episcopo Gratianopolitano.	465
	De S. Vualerico abbate.	477
	De SS. martyribus, Amphiano (seu Appiano) & Aede- fio.	484
II.	De S. Nicetio Lugdunensi episcopo.	486
	De S. Theodofia virgine & martyre.	492
	De S. Francisco Paulensi seu Paulano.	492
III.	De S. Niceta confessore.	500
	De S. Richardo episcopo Ciceftrenfi.	516
III.	De SS. martyribus, Theodulo & Agathopode.	521
	De S. Ambrosio episcopo Mediolanensi.	526
	De S. Isidoro episcopo Hispalensi.	541
V.	De S. virgine Theodora, & Didymo martyre.	542
	De SS. martyribus, Theodora & Pherbuta, &c.	545
	De S. Vincentio ordinis Prædicatorij Valentino.	546
VI.	De S. Eutychio patriarcha Constantinopolitano.	578
	De S. Vuilhelmo abbate Roschildensi.	606
VII.	De S. Callioppio martyre.	616
	De S. Aiberto presbytero Crispiniensi.	618
	De Hermannno Canonico Steiueldensi.	627
VIII.	De S. Bademo archimandrita martyre.	651
	De S. Dionysio episcopo Alexandrino.	653
	De S. Maria Aegyptiaca.	661
X.	De SS. martyribus, Terentio, Africano, &c.	672
	De S. Macario patriarcha Antiocheno.	674
XI.	De S. Antipa episcopo Pergamensi martyre.	683
	De S. Isaac Syro, peregrino seruo Dei.	685
	De S. Guthlaco anachoreta.	687
	De S. Godeberta virgine.	692
XII.	De S. Saba martyre Gottho.	695
	De Alferio abbate Cauensi.	697
XIII.	De S. Iustino philosopho & martyre.	703
	De SS. martyribus, Carpo, Papylo, &c.	705
	De S. Martio abbate Aruernensi.	712
	De S. Ermigildo rege ac martyre.	714
XIII.	De Lydduina virgine.	715
XVI.	De SS. XVIII. martyribus Casaraugustanis.	754
	De S. Paterno episcopo Abrincensi.	758
XVII.	De SS. Eleutherio episcopo, eiusque matre Euanthia, martyribus.	761
	De S. Apol-	

	De S. Apollonio senatore martyre.	766
	De S. Vrfinaro episcopo.	766
XIX.	De S. Elphego archiepiscopo Cantuariensi & martyre.	770.
	De Vuernhero puero à Iudæis crudeliter necati.	775
XXI.	De SS. martyribus, Simeone episcopo, Vstazane Eunu- cho, multisque alijs.	777
	De S. Anselmo archiepiscopo Cantuariensi.	780
	De S. Epipodio martyre Lugdunensi.	818
XXII.	De SS. martyribus, Acepſima, Ioseph, & Acithala.	820
	De S. Theodoro archimandrita.	829
	De S. Opportuna virgine & abbatissa.	870
	De S. Vuolphelmo abbate Bruvuilerensi.	880
XXIII.	De S. Georgio martyre magno.	897. & 905. & 911
	De SS. martyribus, Felice presbytero, Fortunato & Achil- leo Diaconis.	920
	De S. Adelberro episcopo & martyre.	924
XXIII.	De S. Alexandro martyre Lugdunensi.	958
	De S. Mellito abbate & episcopo.	960
	De S. Roberto, primo Casæ Dei abbate.	962
XXV.	De S. Marco Apostolo & Euangelista.	995. & 996. & 968. & 972.
XXVI.	De S. Basileo episcopo & martyre.	974
	De S. Richario presbytero.	981
XXVII.	De S. Anthimo episcopo & martyre.	987
XXVIII.	De SS. martyribus Vitale & Valeria.	991
	De S. Theodora virgine & martyre.	995
	De S. Paphnutio martyre, Quingentisque & quadragin- tafex martyribus cum ipso passis.	998
	De SS. martyribus, Maximo, Dada, & Quintiliano.	1001
XXIX.	De S. Hugone abbate Cluniacensi.	1007
	De S. Roberto I. abbate Molifmensi & Cisterciensi.	1012
	De S. Petro Mediolanensi, Ordinis Prædicatorij, marty- re.	1019
	De S. virgine Catharina Senensi.	1028
XXX.	De SS. martyribus, Mariano lectore, & Iacobo Diacono.	1062.
	De S. Maximo martyre.	1066

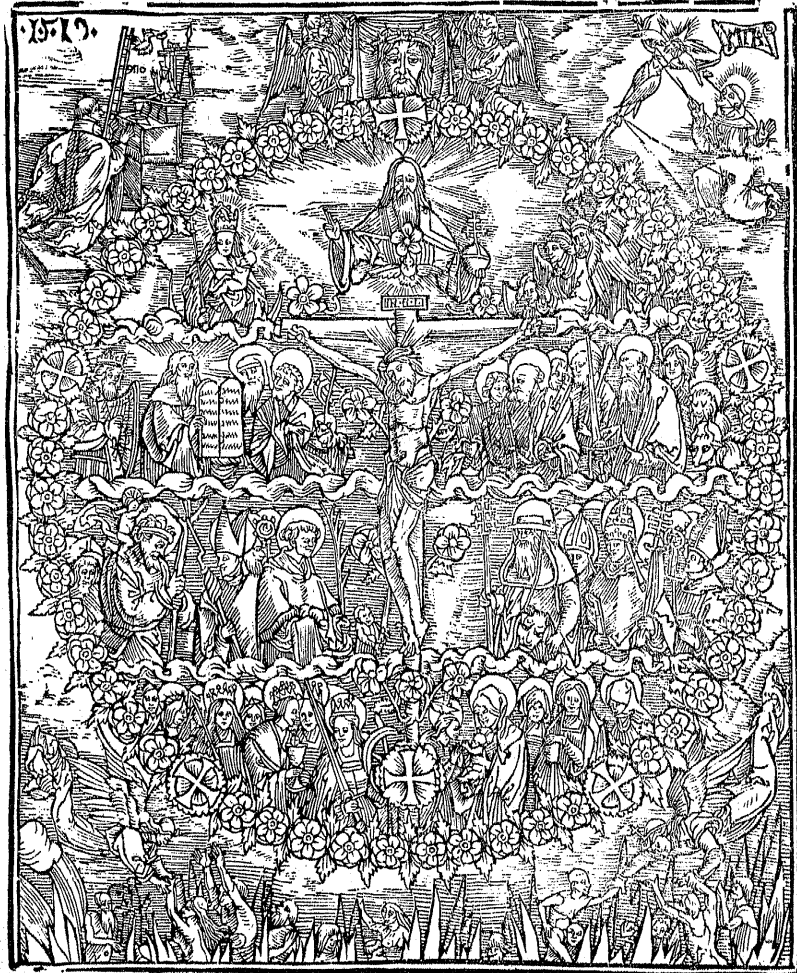
INDEX CO-

INDEX COPIOSVS IN

SECVNDVM HVNC DE SANCTORVM VITIS,
REBVS GESTIS AC MARTYRIIS TOMVM, QVI RE-
cens ex diuerfis authoribus ac bibliothecis collectus, duos menses
Martium ac Aprilem complectitur: in quo A priori,
B alteram paginæ partem designat.

Restituantur suis locis in sequenti hoc Tomo secundo, numeri sequentes hi:
65. 66. 67. 68. 119. 378. 566. 625. 636. 637. 648. 667. 800. 970. 1021.

- A**bbas fratrum suffragijs & consensu electus 792.a
 abbas consecratus S. Anselmus 792.b
 abbas etiam Canonicorum præfectus appellatus 469.a
 abbas Vuilhelmus omnibus fratribus die cœnæ Dominicæ Eucharistiam porrigit 614.a
 abbas boni exemplum infigne 612.b
 abbas nomē fuit cum largitionibus ambiri, feditionibus & bellis acquiri soleret 508.a
 abbas vel pfecti nomē agrè accipit S. Niceta 508.a
 abbas se functione abdicat S. Hermelandus 409.b
 in abbate relictis pietatis studijs externa tantū sectatrem & fratres dirè tractantem diuina vltio 410.b
 abbates clericatūs officium adepti, monasteria gubernare non permittuntur 166.b
 abbates operam nauant Anglis in fide suscepta confirmandis 7.a
 abbatissæ se ministerio abdicat S. Getrudis 304.a
 abedechalaa presbyter martyr 779.a
 abramij confessoris vita 270.
 abfalonis Roschildensis episcopi laus 610.b
 absens abbas castigat negligentē fratrem in spiritu 65.a
 absentis peregrè fratris mortem diuinitis nouit Coluta virgo 95.a
 de absente se quid dicatur, Lyduuina nouit 138.a
 abstinētia admirabilis 255.a 622.a 632.b 706.a 768.a 838.a
 abstinētia assidua 140.b
 abstinētia carniū 1030.a
 abstinētia etiam à piscibus 254.b crudis victitat leguminibus Gregorius Papa 140.b
 abstinētię insignis exēpla 53. 55.a 850.a 872.b 1045.b
 abstinētię effectus 378.a
 abundat satis, qui eo, quod habet, cōtentus est 725.b
 Acacius Arrianus 308.b
 academia Barcinonensis 552. b Bononiensis 517.a Herdenfis 552. b Oxoniēsis 517.a Parisiensis 516.b Beryti in literis institutus S. Apphianus 485.a vide schola.
 acca ex Anglia ad Frisones & Saxones conuertendos cum alijs vndecim missus 10.a redit in Angliam 13.a fit episcopus Lindisfarnens. ibid.
 accusationis in iudicio quæ sint attendenda 212.a
 accusatus cum accusatore in gratiam quauis redisset, obiecta tamen crimina indiscussa non fuit Greg. Papa 214.a
 acedia iugis animæ mors quomodo superari queat 456.b
 acephalorum hæresin strenuè oppugnauit Isidorus 541.b
 S. accepimæ martyrium 820.
 SS. achillei & Fortunati & Felicis martyrium 920.
 Sacifelus Cordubæ 754.b
 acolytus 623.a
 S. Adelberti vita 924.
 adelberti vitę scriptor ei contemporaneus ac familiaris 829.a 930.b
 S. adelbertus filius regis Deirorum socium se adiungit ijs qui Frisonibus Christum annunciaturi ex Anglia mittebantur 10.a
 S. adelbertus primus archidiaconus Traiectensis in Egmonda miraculis clarus 17. b
 S. adelheidis vitam scripsit Berta 891.a
 S. adeltrudis 315.b 317.a
 adolescentibus formædis singularem curam cur impenderit S. Anselmus 785.b
 adorationum duplex differentia 509.a
 adrianus & Eubulus martyres intrepidè se declarant 120.a
 S. adriani martyris corpus eleuatum 317.b
 aduersa nulla nocent bonè animo constitutis 951.a
 aduersa res patienter ferenda, Deustj nihilominus laudandus 168. b
 adulatorio facillè imponit multis occupato 108.b
 adulatorum lingua exitialis 108.b
 adulatorum & susurrionum linguæ etiam sanctos principes fallunt 295.a
 S. Aedestij martyrium 486.a
 F. ægidij Minoritæ, qui fuit è primis socijs beatiff. Francisci, vita 938.
 agrotorum magnam curam gerit S. Anselmus 786.a vide firmus.
 in ægypti lētu deducto simulacra corruerunt 590.b
 amilianus martyr 1064.b
 alij Adriani persecutio 761.a
 Aethalæ diaconi martyrium 822.a passus mēse Iunio 828.b
 Affectus carnales, hostes animæ 2.a
 afflictionum utilitas 90.b
 afflictis valdè quid agendum 729.b
 S. Agapes, Chthoniæ & Irene martyrium 462.b
 S. agapetus Synadorum episcopus 377.a
 agapius & Secundinus episcopi 1062.b
 S. agathodori martyrium 708.a
 S. agathonica martyr 711.b
 S. agathopodis diaconi martyrium 521.b
 agilulphus vrbis Romæ obfidionem parat 227.b
 agnetis sanctimonialis de monte Politiano, historiola 1059.b
 agnoitarum hæresis apud Alexandriam à Gregorio suppressa 172.a
 agrestius regulam S. Columbani calumniatur 453.a
 eius interitus 454.b
 S. agricola Bononiensis 964.a
 S. Alberti vita 618.
 Alberto Magno præceptore Colonia vsus Thomas Aquinas 113.a necromantiæ is falsè infimulatur, ibid. eius de Thoma Aquinate sententia 113.b
 albinus Childeberti regis tempore 3.b
 S. albini translatio 4.b
 S. albinus confessor 411.b
 albrici episcopi Traiectensis vitam S. Ludgerus descripsit 428.b
 alcuini laus 415. b scholam in Anglia Eboraci moderatur, ibid. in eius se disciplinam S. Ludgerus tradit, ibid. venit in Gallias 419.a Aquisgranum Carolum Magnum Astrologiam docet 431.a
 B
 S. aldegun-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

S. aldegundis Malbodij requisit 679. b 769. b
 aldephofus rex captus quo miraculo ereptus 1010. ab
 S. alexander Hierofolymæ epifcopus 306. b
 S. alexander martyr 441. a
 S. alexandri ad Antinoitas Epiftolæ 306. b
 alexandra Diocletiani contumax fidem Christianam
 palam professa 903. b 908. a 911. a
 S. alexandri martyrium 958. eius feftum, ibid. a
 alexandrina fedes cur Apoftolica 972. b
 alexandrini perfequuntur Christianos 654. a
 alexiæ cuidam viduæ quid miri per Catharinam
 Senenfem obtigerit 1057. b
 alferius abbas Cauenfis 61. a apparet fratri afflicto
 701. b
 alferij, primi abbatis Cauenfis, vita 697.
 alleluia 922. a
 alleluia vt ad Miffam dicatur, vnde & quandò intro-
 ductum 156. b
 Aloyfius Lipomanus Iofeph virginem fuiffe contra
 veteres propugnat 396. eiusdem de D. Georgij vi-
 ta & martyrio cenfura 904. b
 altare à S. Petro Romæ confecratum 815. b
 altare portatile 327. b 1058. b
 altare fancta & facrata menfa appellatum 504. b
 altare confecrat S. Anfelmus 806. b
 altare fine reliquijs esse, nõ fert S. Vuolphelmus 893. b
 ad altare confugientem S. Ambrosius cum clericis
 defendendum circumdat 532. b
 altaria in honorem martyrum confecrata & illorum
 reliquijs exornata, martyria nominata 962. b
 altaria multa per Germaniam confecrat Leo III. 36. b
 S. amandi hiftoria 315. a fit epifcopus 315. a
 S. amandus fit Traiecti epifcopus 315. b
 amantium Deum Ordo, & quatuor coru oculi 957. b
 S. amantius in eadem cum S. Landoaldo theca fe pul-
 tus 316. a
 amafea Ponticæ prouinciæ metropolis 975. b
 amafæ templum conftruitur fumptibus Glaphyræ
 975. b
 ambianenf. comes Sigobardus præfct 479. b
 ambitus ecclefiafticarum dignitatum notatur 508. a
 S. ambrosij vita, Auguftino hortante, à Paulino fcri-
 pta 526. b
 S. ambrosij foror Marcellina, Ambrosius pater Gal-
 liarum præfectus 526. b
 S. ambrosius it legatus ad Maximum 529. b non ter-
 retur vllis periculis 540. b non vult Arrianis per-
 mittere bafilicam 540. b non vult deferere eccle-
 fiam, licet iuffus ab Imperatore 540. a Theodofiu-
 m Imp. priuat communionem fua excommuni-
 cat 537. b item Maximum 529. b
 S. ambrosij egregia libertas 538. a constantia 539. b
 S. ambrosij fcripta 530. a 531. a
 S. ambrosij librum de incarnatione qua occasione
 fcripferit 529. b
 amicorum par Damon & Pythias 997. b
 amor per delectationem perficit, timor per follicitu-
 dinem custodit 789. a
 amor turpis quò vadat 554. b
 amoris quanta vis 1037. a
 S. amphiani & Aedefij fratru in figne martyrii 484. b
 Anachoreta quidam Senenfis vnde quif à peste libe-
 ratus 1052. b
 anachoreta post monachicam conuerfationem fa-
 cti 358. b S. Cuthbertus 342. b Iohannes Clima-
 cus 456. b
 ananias presbyter martyr 779. a
 anafafium epifcopum Antiocheni Iuftinianus per-
 fequitur 590. a
 andreas quidam Senenfis desperatus, quomodò ve-
 niam affecutus 1050. a
 andræ corpus Conftantinopoli 605. a

angeli ad obfequia hominũ piorum à Deo mittun-
 tur 436. b
 angeli hominum valdè funt amantes & ftudiofi 391. a
 diligentem eorum curam gerunt 841. b
 angeli vifitant Coletam 91. b fapè apparent Lyduui-
 næ 723. a 724. a
 angelos vidit crebrò S. Cuthbertus, ab ijsq; pascitur
 336. b
 angelus S. Paphnutio apparet 998. a
 angelus fe ostendit S. Gregorio, idemq; ei custos à
 Deo designatus 158. a
 angelus S. Ambrosij custos torquet maleficum 529. a
 angelus quotidie S. Guthlaco locutus, ipfumq; in
 tentationibus eft confolatus 691. b
 angelus Cuthbertum ex pede laborantem fanat 333. b
 alijsq; in angufijs eorum auxilium ipfe experi-
 tur, ibid.
 angeli confirmant martyres 674. a 677. a 618. a 708. a
 923. a à tormentis foluunt S. Eleutherium 764. b
 angelus ad aures S. Ambrosij apparet 529. a
 angeli fuper concionantem S. Vincentium defcende-
 re cernuntur 564. a
 angelica falutatio frequentiffimè dicta 623. a
 angelicæ falutationis explicatio 392. b 393.
 angina morbo medetur imploratus S. Svuibertus
 28. a 31. b
 angina quif Catharina Senenfis moderi foleat 1054. a
 anglia fic appellata ab Eugilio 7. a
 angli forma elegantes 143. b
 anglorum apoftolus D. Gregorius 138. a qua occaf-
 one eorum ad fidem conuerfionè fufcepit 143. b
 quos ipfis prædicatores miferit 155. b 159. b 960. a
 angli humaniter excipiunt Auguftinum emiffo fo-
 os, atque fe dociles exhibent 159. b
 in angliam Theodorus epifcopus à Vitaliano mif-
 fus 155. a
 anglis miracula etiam exhibentur Chrifto primùm
 illic predicato 161. a
 angli verbum Dei autè audiunt 337. b
 angli decem millia ab Auguftino baptizantur Natali
 Chriftri die 161. a
 anglorum à fufcepta fide fingularis pietas 9. a
 anglicanus populus ad fidem conuerfus, epifcopos
 habet ex nobilibus prognatos 7. a
 anglie primas S. Anfelmus 802. a
 angli in precio habent Anfelmum 795. b
 anglie inter regem & Anfelmum diffenfio 803. b
 in Anglia, Ceftrienfis comes Hugo Anfelmum accer-
 fit in Angliam 798. a
 ad anglie ecclefias rectè conftituendas confilium à
 Romano Pontifice Mellitus exquirat, & ab eo man-
 data defert in Angliam 960. b
 anglie rex à Rom. Pontificis obedientia fe separat
 803. b
 in anglia libertas ecclefia reftituitur 816. b
 angli à Frifonibus & Saxonibus propagati, eifdem
 ad fidem conuertendis nauant operam 10. a
 anglicis de rebus fcripfit Edimerus 780. b
 in anglia varia & multiplices mutationes 780. a
 angliam vaftat rex Danus Turkillus 772. a
 anglis Danos reconciliare ftudet R. Pontifex 772. b
 anglorum aliquot principes 7. a
 anglie Reges: Adulphus 691. a Alchfridus 336. a
 Alchfrid 42. a Ofluui regius filius, ibid. Alfridus
 rex Nordhumbrorum 10. a
 anglie regno potitus Canutus Danorum rex 775. a
 ang. rex Cotonius 49. b
 ang. reges Coaduuals, Offa rex Cantuariorum, fuit
 monachi 9. a Eadbaldus Chriftianifmi progres-
 fum remoratur 960. b Chriftianifmum fufcipit
 961. a Edelbertus 960. a Edgarus obiit anno Chri-
 fti 977. regni 16. 309. b ei fuccedit filius Eduardus,
 ibid.

I N D E X.

ibid. cuius cædes incidit in annum 981. pag. 310. b
 in ang. Deirorū rex Edilbaldus filius Ofvualdi 17. a
 Eduardi vita 309. a huius pater Edgarus rex, ibid.
 Ethelredus Edgari filius 309. b ex Elfrida. 310. a
 Egfridus 43. a 340. b Egfridus in prælio aduer-
 fus Pictos cadit 347. b 348. b Egfridi regis foror
 Elfeld abbatiffa 346. a Aldfridus eius frater no-
 thus 346. b 347. a
 in anglia Merciorum rex Ethelbaldus à Conredo
 rege regno exutus 690. a Ethelredus rex 311. b
 in ang. Ethelbertus rex Cantuariorum 159. b
 in anglia Merciorum rex Ethelredus 687. a Ethel-
 redus imbellis 772. a
 anglie rex Henricus 561. a
 anglie rex Henricus Nortmanniam obtinet 816. b
 Henricus III. 517. b Henrici III. cum Edmundo
 Cantuarienfi epifcopo controuerfia 518. a
 anglie rex Henricus inueftituræ ecclefiarum con-
 ferre etiam contra Rom. concilij decretum cona-
 tus 814. a & in ea caufa quæ acta ibid. archiepifco-
 patu Cantuarienſem inuadit 815. a Offa rex Can-
 tuariorū 9. a S. Ofvualdus rex & matyr Ofvuuinus
 eius frater 7. a Saberethus nepos Edelberti 960. a
 ang. rex Vuilhelmus Anfelmo affabilis 796. a armis
 Anglia potitus, ibid. S. Anfelmo cur infestus effe
 cœperit 798. b
 angl. regis Vuilhelmi obitus 813. b
 angl. rex Vuilhelmus Vuilhelmi filius, ecclefiarum
 & monafteriorum oppreffor 797. b
 in anglia prouinciæ Merciorum rex Vuilfhere 43. b
 anima Coletæ ab angelis in calu deduci vifa 104. a
 anima è pœnis horrendis oratione Lyduuinæ libera-
 ta 740. a
 anima multa, è purgatorijs pœnis Coletæ meritis &
 precibus liberata, cū ea in calu anolare vifa 104. a
 animarum periculis mirè cruciata Lyduuina 730. b
 erga animas defunctorum fingularis Coletæ chari-
 tas 100. b item Lyduuinæ 739. b
 animarum curam abijcere periculofum eft 785. b
 animâ morituri demones rapere contendunt 804. b
 animas fanctorum excedentes è corpore, in calum
 angelorum ministerio fufcipi ac beatitudine frui
 355. a 488. b 545. b 959. a de S. Lea hoc affirmat
 Hieronymus 376. a idem affirmatur de S. Nicerio
 488. b de S. Ruperto 441. a de S. Ambrosio 535. a
 de S. Aidano 334. b Haduualdi animâ in calum mi-
 grare cernit Cuthbertus 351. b Maurenti abbatis S.
 Hermelandus 407. a alterius itè 409. b Scholaf-
 ticæ in columbe fpecie calum penetrare confpicit S.
 Benedictus 373. b animam item S. Germant 374. a
 animam S. Vuilhelmi angelorum ministerio dela-
 tam in calum, per vifum reuelatur 615. b
 anima S. Svuiberti S. Vuillebrordo apparet 25. b
 anima Gidhæ S. Catharinæ apparet, preces eius pro
 fe expofcens 382. b
 anima Traiani quemadmodum Gregorij precibus
 ex inferno effe liberata intelligatur 162. b
 anima videns Deum, quàm facile videat quicquid
 eft infra Deum 374. a
 animus vigilans vitia fuperat 537. a
 S. aniani oratorium 408. a
 S. anna apparet Coletæ 80. a
 annis 38. omnis generis morbis grauitè afflicta Lyd-
 uuina 718. a b
 anniuersarius S. Godebertæ dies 695. a
 anniuersarium obitus parentum fuorū diem S. Hu-
 go elemofynis & facrificijs celebrè duxit 466. b
 S. anno archiepifcopus Coloniens Sigebergense cœ-
 nobium conftruxit 884. a ecclefiam B. Mariæ Co-
 loniæ 886. a
 anno in caritate publica preces & proceffiones ha-
 bitæ 569. a

ansbertus Rothomagenſis epifcopus & abbas Fon-
 tanellenſis 326. a
 S. ansbertus translatus 331. a
 S. anfelmi vita 780.
 anfelmi vitæ fcriptor quandò ei familiaris factus
 794. a
 anfelmi fcripta 787. b 809. a 813. a
 S. anfelmus à Pontifice laudibus extollitur 808. b
 anfelmus gratia curationum præditus 796. a b obiit
 anno 1109. pag. 817. a
 S. anthimi epifcopi martyrium 871.
 antichriftus fabbatum cum Dominico die obferua-
 ri mandabit 221. b
 antiochus fanctus Eremita ad Mauritium legatus
 550. a
 S. antipa Pergami Afia epifcopi martyrium 683. a
 antiphona, hymni, vigilie in Ecclefia Mediolanenf.
 quandò primùm cantari cœpta 528. b
 antiphonarium collegit D. Gregorius 154. b
 antiquarij in monafterijs 108. b
 antoninus Pius ad Afianos epiftolam fcripfit pro
 Christianis 704. b
 antonius Montanus fummus Theologus 566. a
 S. antonij vitam SS. Athanaſius & Hieronymus fcri-
 pferunt 526. a
 apania S. Nicera quædam fuit 507. b
 Apes infantis Ambrosij os ingreffa egreffaq; 526. b
 aphehardocitarum in hareſim lapſus Iuftinianus
 Imp. 587. b eam fcriptis cõfutaui S. Eutychieus a
 apocriſtus 202. a
 apocriſtus D. Gregorius Conftantinopoli 144. b
 146. a
 S. apodamas martyr Cafaraguffanus 757. a
 apophthegma, Carè fatis emitur quod precibus ob-
 tinetur 519. a Pontificis in freno quid faciat aurum
 519. b
 apophthegma D. Ambrosij in figne 534. b
 apophthegma piæ puellæ decennis 1030. b
 S. apollinaris corpus Raucennæ 202. a 994. a
 S. Apollinaris ſolemnitas 459. a
 S. apollonius apologeticum pro Christianis ſenatu
 obtulit 766. a ſecuri percutitur, ibid.
 apollinis à Diocletiano conſulti reſponſum 897. a
 apollinis aram in Caſſino monte euerit D. Bene-
 dictus 364. b
 apoſtata monachus reſpiciens vt tractatus 69. a
 apoſtoli apparent Coletæ ſermonem habenti 99. b
 S. apphiani martyrium 484.
 Aqua benedicta mirabilis effectus, & quantum huic
 olim pij viri tribuerint 66. b 239. b 349. b 769. a
 843. a 857. b 859. a 868. b 965. a 1008. a
 aqua benedicta contra demonis infeſtationes 257. b
 aqua benedicta cum litanijs demonum infeſtatio
 proſtigatur 238. b
 aqua benedicta damoniacos adſpergi 878. b ea pulſi
 demones 865. b
 aqua benedicta æger fanatus 796. b
 aqua benedicta mortua adſperſa reuiuifcit 53. b
 aqua benedicta fanat morbo penè extinctum Cuth-
 bertus 347. a
 aqua benedicta & crucis ſigno cæcum fanat S. Anfel-
 mus 815. a leproſum mundat S. Theodorus 839. a
 aqua benedicta cæco viſum reſtituit S. Theodorus
 853. b
 aqua facrata & crucis ſigno ſedat tempeſtatè fanctus
 Vincentius 573. b locuſtas & bruchos fugat 574. a
 aqua ſanctificata idolorum ſana in eccleſias dedicari
 mandat Gregorius 160. a
 aqua precibus impetrata 84. b
 aquileia ſe à Romana ſede ſchiſmate ſeparat 452. b
 aquileienſis eccleſia obſchiſma duos metropolitana-
 nos accipit 218. a

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

aquilicæ principatus renascens 973.b
 aquifgram S. Mariæ templū dedicat Leo III. pag. 36.b
 in aquis palatio Carolus Magnus moratus 431.a
 Aragoniæ rex Alphonsus 578.a Iohannes 566.a
 Martinus 558.b
 aragoniæ reges Martinus & Ferdinandus singulari
 honore S. Vincentium profecuti 565.a
 aragoniæ rege Martino, nullis relictis legitimis fi-
 lijs, mortuo, de successione variè disputatū 566.a
 arbitrij de libertate Anselmus tractatū scripsit 787.a
 archidiaconus 17.b
 archiepiscopus palliū à Rom. pontifice accepit 772.a
 archiepiscopatū stola pro obtinēda Romam ire cu-
 pit S. Anselmus 803.b
 archiepiscopus Cantuariensis ab omnibus episcopis
 Angliæ consecratus 798.b
 archipresbyter episcopi 470.b
 S. Arnulphus regius consiliarius 315.a
 cum Arnulpho pacē facere cupit Gregor. Papa 227.b
 S. archimimus confessor 444.b
 S. armogastes confessor 444.a
 arrianius Liugildus Vuisigothorum in Hispania rex
 filium Catholicum regno exiit 714.a necari de-
 inde mandat b
 arriani 532.b
 arriani clericos & monachos crudeliter persecuntur
 372.a
 arriani iustina regina patrociniū sustentati 527.b
 arriani sanctis & per eorum corpora exhibitis mira-
 culis detrahunt 528.b
 arrianorum basilicam Romæ Gregorius Catholicè
 dedicat 158.b
 arrianorum defensor Valens Imp. 436.a
 arrianorum hæresis in Hispania à Gregorio suppressa
 172.a
 arrianius fauens Beringerus comes Catholicū episco-
 pum virgis caesum ignominia afficit 439.a
 asinus sanctus monachus 844.a
 arteria alcius ex ciulatu rupta, quomodò miracu-
 losè curata 1049.a
 Asperitas vitæ 63.a 72.b
 S. asterius fenator Romanus, martyr 47.a
 de S. Athanasio Gregorij elogium 601.a
 athanasius S. Nicetæ certaminum socius moritur
 xxvj. Octob. 507.b
 athanasius insignis monachus 503.b à patre dirè fla-
 gellatus, manet nihilominus in proposito ibid.
 S. attala abbatis vita 134.
 B. attala abbas Bobienis moritur 484.a
 S. attala apostata Agrestius scribit 452.b
 Auaritia animorum corruptela 913.b
 auaritia latè dominatur 937.a
 auaritia maximorum malorum causa 207.b
 auaritia Italiæ omne malum inuexit 533.b
 auaritia maximè deploranda cum in omnibus tum
 maximè in sacerdotibus 533.b
 auarum talpa comparandum 952.b
 aurea dicta F. Aegidij Minoritæ 948.
 aurei nummi diuinitus suppeditati 76.b
 S. audioenus consiliarius regius 315.a
 S. audioenus episcopus 404.a
 augustinus laudatus 232.b
 augustinus & Mellitus Anglis fidè annunciârunt 155.b
 augustinus à Galliarum episcopis ordinatus Anglis
 episcopus 176.a
 augustinus cum socijs ab Anglis humaniter excipi-
 tur 159.b ab Arelatenſi episcopo episcopus con-
 secratus 160.a
 augustinus Britanniam aduente cantus Romanus pas-
 sim introductus 155.a
 auinionensis synodus 467.a

auitus episcopus 56.a
 aulici hæresi additi 529.a miserè pereunt, ibid.
 aulicorum improbitas in paranda bonis apud reg.
 inuidia 429.b
 aurea virgo 455.a
 austrasiorum dux 302.b
 austrasiorum rex Theobertus 479.a
 austrasiorum siue Lotharingiæ princeps Plestrudis
 25.a 26.a
 austria dux Pipinus 30.b
 S. austrigifilius Bituricensis episcopus 315.a
 auxentius Arrianus episcopus Mediolanensis 527.a
 Azades Eunuchus martyr 779.b
B Achaalia ab ethnicis celebrata 616.b
 S. Bademi archimandrita martyrium 651.
 balduinus comes Tornaci ortum seditio-
 nem compescere conatus 680.a
 balneas abominata: sanctimonialia 253.b
 baptizandi legitimum tempus pascha dispensatione
 præuenitur 164.b
 baptizandi, per multos dies antè pœnitentia & absti-
 nentia preparabantur 164.b
 baptizandi catechumeni prius de fide instruitur 164.b
 baptizandis vestes largitur Gregorius 164.b
 baptizandis à quocunq; datus est semper idè 475.b
 rebaptizandos Arrianorum pueros esse rescribit
 Gregorius Papa 164.b
 baptizari se à Catholico episcopo postulat S. Ambro-
 sius 527.b
 ad baptizandum infantes laicus pia astutia missus
 423.b quod sacerdotem mittere non posset 424.a
 baptizati mille in Tania 274.a
 baptismum susceperunt quemadmodum S. Euty-
 chium precari docuerit eius auus 580.b
 in baptismo compater adhibitus 293.a
 baptizandi infans de nomine contententibus pa-
 trinis, sacerdos nomen imponit 550.a
 sine baptismo qui mori Christianam sobolem sine-
 bant, sacerdotes perfringuntur 424.a
 baptismum suscipit mulier, cui quod baptizata non
 esset, diuinitus reuelatur 434.b
 baptismus sanguinis 910.a
 baptismum in proprio sanguine martyres aliquot
 consecuti 123.b
 baptizati pueri, qui & in albis mortui 423.b
 baptizatus infans S. Suiibertus 8.a S. Theodosius
 834.b S. Nicetius 487.a S. Guthlacus 687.a pro ba-
 ptismo infantū testimonia 15.b 293.a 454.b 984.b
 baptizati infantes paschali vigilia 535.a
 baptizatus parulus Const. Copronymus baptisimi
 fontem fœdat 510.b
 S. barachitij martyrium 445.
 barbam rasit ecclesiasticos antiquitas 934.b
 bartholomæi Prioris Carthusianorū apud Pisas, in-
 signe de S. Catharina Senensī testimonium 1057.a
 basilici Amasæ episcopi martyrium 974.
 basilici martyrium qui scripsit, in carcere ipsum in-
 uisit, & à quo ea cognouerit 980.b
 S. basilij epistola ad S. Ambrosium 536.
 de S. basilio Gregorij elogium 601.a
 bauariæ dux Theobertus 440.a Theodo 439.a
 bauaris ad fidem conuertendis operam ponit S. Ru-
 pertus inuitatus à Theodone duce 439.a 440.a
 baioarijs prædicat S. Eustachius 451.b
 baioarijs prædicat Agrestius, sed sine fructu, vt potè
 non legitimè missus 452.b
 bauariæ dux erga monast. largus 440.a
 S. bauonis monasterium 680.b
 Beatus nemo sit sine perseuerantia 955.b
 bedæ de vita S. Cuthberti liber 331.b eandem carmi-
 ne descripsit 332.a
 befa martyrium 655.a

begga

IN D E X.

begga foror sanctæ Gertrudis extruit monasterium
 306.a
 in bello qui supplices Deo facti conseruati milites
 reliquis fugatis 125.b
 S. benedicti vita eius discipulorum ex relatione per
 Gregorinm Papam scripta 359.a
 S. benedicti foror Scholastica 373.a
 S. benedictus præficitur monasterio 361.a idè ob im-
 probitatem fratrum deserit 362.a duodecim mo-
 nasteria extruit 362.a claret miraculis 363. 344.a
 S. benedictus regulam monachorum scripsit 374.b
 eam laudauit, & seruauit D. Gregor. Papa 234.a
 D. benedictus coquina simulatum incendiū ab ocu-
 lis discipulorum orando depulit 340.b
 S. benedictus in Floriacensi monasterio requiescit
 922.a
 S. benedicti de vrbe Roma prædictio 227.a
 D. benedictus Florentius presbyter necem machina-
 tur 363.b
 benedictus XIII. pontificatu vt se secundam Con-
 stantienſis concilij decretum abdicaret, S. Vincen-
 tius suadet 560.b
 benedictiones postulare monachos tribueret sibi
 inuicem, malum non esse 453.b
 benedictiones capisfororum, tininnabulorū 869.a
 beneficia in consanguineos etiam idoneos nō tranſ-
 fert S. Richardus episcopus 520.a
 benignitas in pauperes 62.b 72.a
 berengarij hæresis spargitur in Gallijs 884.a
 berengarius adstruere nitas Christum clausis ianuis
 ad discipulos post resurrectionē nō intrasse 884.b
 berengarij infulsum argumentum 885.a
 S. bernardini sanctitatis prædicit B. Vincentius 570.a
 in sanctos relatus, ibid.
 bernardus quoco sub abbate Cisterciensī monachi-
 smum professus 1016.a
 belisarij ducis inuicta dextera 580.b
 beryti in literis institutus S. Apphianus 485.a
 Bibliothecarius apostolicæ sedis 235.a
 Blancha Comitissa Gebennensis 75.b
 blandinium cœnobium 680.b
 blasphemie tentationem immittit S. Hugoni diabo-
 lus 467.b
 Boemorum effrenis libido, polygamia, & perditū
 mores 927.b
 boemi respuunt suum episcopum S. Adalbertū 933.a
 emendationem polliciti, ad ingenium reuertuntur
 929.b
 boissus 345.b migrat ad Dominum 337.a prophe-
 tiæ dono illustris, ibid.
 S. bonauenturæ testimonium de F. Aegidio Minorita
 946.a
 bonis admisceri etiam malos 1015.a
 bona fortunæ & corporis quam sint fluxa 243.a
 bonorum siue redditum ecclesiæ pars quarta clericis
 tribuenda 215.a
 bonorum ecclesiasticorum administratio non com-
 mitrenda laicis 165.b
 bonorum ecclesiasticorū raptor diū cruciatus mori
 non potest antè, quam id esset confessus 236.a
 bona ecclesiastica vsurpans, diuinitus punitus 411.b
 S. bonifacius Traiectensis episcopus martyr 5.b
 bonifacius archiepiscopus Moguntinensis, deinde
 H. archiepiscopus Traiectensis 17.a Frisij euāge-
 lizat, vbi martyrio coronatur ibid. 28.b cum Ll.
 fratribus in vico Dockem 28.b
 S. bonifacij vitæ & quidem primordia vitæ, aduentū
 atq; ordinationem descripsit S. Ludgerus 428.b
 S. bonifacius in pago Ostrache martyrio coronatus
 417.a
 bonifacius Pipinum regem Francorum consecrat ac
 coronat 31.b

bonifacij discipulus Gregorius, abbas & presbyter
 administrat Traiectinam sedem 415.a
 boruetuarijs euangelizat S. Suiibertus 419.b
 Brachbantium à S. Huberto ab idolorum cultu pur-
 gatum 315.a
 brabantia pagana ad buc Pipino & Fraciæ regi Chri-
 stianis parat 15.b
 brandeum quid 195.b
 brigittæ vitæ & miracula descripta à Catharina filia
 386.a ei' Canonizationē Romæ sollicitat ibi. 384.b
 S. brigittæ frater Israel 379.a maritus Vlpho, filia
 Catharina 377.a filius Carolus 378.a ab it Romā
 diuinitus admonita 378.b
 S. brigittæ Christus quam promiserat fidelè sociam
 & adiutricem adiungit 378.b 379.b
 S. brigitta Bononiæ versatur 379.a eius pater spirita-
 lis Dominus Petrus Olauus 379.a 380.a 383.a
 S. brigittæ pietas erga morbis afflictos 382.b
 S. brigittæ obitus 383.b eius reliquiæ in Suediā per
 filiam delata, ibid.
 S. brigittæ miracula colligit eius filia Catharina 385.
 S. brigittæ ad reliquias miracula exhibita 384.b
 britannia Anglia appellata ab Eugisto 7.a
 britanni concionatur S. Richardus 983.b
 britannia dux Iohannes 575.b Petrus 576.a
 britones Britonizantes linguam à cæteris Gallis dif-
 ferentem habent 564.a
 britonibus Britonizantibus biennium concionatus
 S. Vincentius 576.a
 brumchildis regina à Gregorio contra Neophyto-
 rum hæresim sollicitatur 172.a
 S. bruno cum socijs veniat ad S. Hugonem 469.a
 brunsvicensibus prædicat sanctus Suiibertus 19.b
 burgundiæ dux Pipinus 32.b
 burgundionum rex Theodoricus 479.a
 S. burgundofora Deo per sanctū Columbanū conse-
 crata, religiosi vestibus p. Eustachij induta 451.a
 burgundofora egregiè confutat Agrestium regulam
 Columbanū calumniantem 454.b
C acilianus martyr Cæsar-Augustinus 757.a
 cæcitas hominum 949.a
 cædes multa Christianorum 1065.b
 calicè respicit sanctus Theodorus ex me-
 retricis argento factum 842.a
 calixto III. prædicit S. Vincentius ipsum Pontificem
 futurum 569.a
 S. calliopij vita & martyrium 616.
 calūniator boni operis à damone corripitur 685.a
 calūniæ patientia vincenda specimen 1044.a b
 campaniæ dux 188.b
 canonū diuinorū præscriptū sequuntur sancti 582.b
 canonū sacrorū cōtemptores indigni qui sacris alta-
 ribus administrant & cōmunionē fruuntur 210.b
 canonibus quod aduersum esset, nullo modo sibi ef-
 se approbandum putauit Greg. Papa 218.b
 canonici 466.b
 canonici in Traiectensi ecclesia 6.a
 canonicus primus Traiectensis S. Vuilleicus 24.a
 canonicorum monasterio præfectus S. Ludgerus à
 Carolo Magno 419.a
 canonicus Eboracensis ex monacho factus S. Suiiber-
 tus 9.a ex Canonico abbas, ibid.
 canonicorum præfectus abbas vocatus 469.a
 canonici cœnobitæ 16.a
 canonicos nō est officiū nocturnale decantasse 607.b
 canonico habitu vsus S. Ludgerus 429.a
 canonicorum apud collegia scholæ antiquitas 862.a
 canonicorum deprauati mores 607.a
 canonicorum inuidig expositus S. Vuilhelmus ad pi-
 etatem vitam componens 607.b
 canonici regulares 474.a 609.a
 canonici Roschildenses in Dania reformati 611.a

canonizatio sanctorum non leuiter, sed diligenti examine praeuio peragitur 499.a
 canonizationis forma 499.b
 canonizationis S. Francisci bulla 492.b
 canonizatio S. Suiuiberti 32.b per Leonem III. 37.a
 canonizatus Hugo 465.a
 canonizationem S. Brigittae sollicitat Catharina filia 384.b 385.b
 canonizationem S. Vincentij multi principes sollicitant 578.a inter hos Britanniae dux Petrus 576.a
 canonizauit S. Vincentium Calixtus III. 547.b
 cantus in ecclesia apud praeficos Christianos 2.b 921.a 922.a 976.a
 cantus psalmodum antiquissimus in Alexandrina ecclesia 968.a
 cantus à Gallis deprauatus 154.b quorum sit opera emendatus 155.b
 cantores à Romanis instituti, Romanum cantum in Germaniam Galliamque inuenerunt 155.a
 cantorum schola à D. Gregorio instituta 154.b
 B. cantu Dani regis & martyris meritis Ringstadii illustrari 611.a
 capti aliqui à praedonibus, quomodo diuinitus erepti 1056.b
 capuà obfideret Rogerus dux 809.b deditur caput 810.a
 cardinales 29.a 32.a
 cardinalis presbyter Syracusanae ecclesiae 177.a
 cardinalis ecclesiae Neapolitanae 180.b
 ex cardinalibus Romanae ecclesiae episcopos ordinat Gregorius Papa 176.a
 cardinales episcopi, qui ecclesijs suis vastatis vacantibus ciuitatibus praeficiebantur 179.b
 S. carilephus 878.a
 caro in sacris literis dupliciter dicitur 145.a
 carnum ab usu abstinent S. Vincentius 561.b
 carne vescens, cum hoc facere esset prohibitus, febri corripitur 849.a
 carnis domandae causa flagellis à funibus factis corpus caedit ipse vel cadendum alijs exhibuit S. Vincentius 561.b
 carnem quomodo domant sancti 429.a
 carolus Magnus 33.a Saxones & Vuestphalos subiugauit, ibid. Hispanis bellum infert, ibid. eius opera Saxones ad fidem conuertit 421.b
 carolus Magnus fit Imperator Romanorum 36.b
 carolum Magnum Astrologiam Alcuinus docet 431.a
 carolus Magnus ad se euocat S. Ludgerum 419.a in multo honore habet S. Suiuibertum & eius ecclesiam cumulat donis 35.a cui donat calices aureos & ampullas 37.b canonizationi S. Suiuiberti adest 29.a
 carolus Magnus quid ab episcopis exigeret, quibus pastoralem curam commendabat 429.b
 caroli Magni egregia vox 429.b
 carolus Magnus reformari curat cantu in Gallijs 155.a
 caroli Magni filius Carolus, Vuestphalos vincit in praelio 35.a
 carolus Marcellus 330.a
 caroli Francorum regis filia Iohanni Britanniae duci nupta 575.b
 SS. carpi, Papyli & sociorum martyrium 705.
 carthusia in Italia 469.a
 carthusia eremus S. Hugonis opera extructa 474.a
 carthusiam ingressus episcopus, nihilominus oues suas respicit 469.b
 in carthusia bini primū in vna cella commorati 469.b
 carthusianorum dura vita 466.a
 carthusiani episcopi 477.a
 carthusianus & eorum generalis rector factus Bonifacius defuncta vxore 549.a
 carthusianum monasterium prope Valentiana portae cali nuncupatum 549.a

S. cassianus T'ingis 755.a
 cassinense castrum ab idolis expurgat D. Benedic. 364.b
 castitate Christi delectari, gētili in deos lasciuia 819.b
 castitas corporis precibus à Deo impetrata 107.b
 castitatis donum precibus à Deo impetrat Thomas Aquinas 112.b
 castitati S. Vincentij variè dēmō inficiatur 555.a 556.a
 in catalonia magistratus patres iurati 557.a
 catechismi in morem ad reginam Marcomannorum epistolam scribit D. Ambrosius 532.b
 catechistam puerorum agit S. Vincentius 575.b
 S. catharina filia S. Brigittae vita 377.
 de S. catharina Urbani VI. iudicium 379.b
 catharinae Senensis vita, res gesta, mirandaque opera & virtutes 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. ac deñ.
 catharinae Senensis durities, victus, lectus, vigiliae, catena & c. 1033.b
 catharinae Senensis pater qui mortuus, ac beatitudinem aeternam adeptus 1049.b
 catholica fides miraculis illustrata 528.b
 catholici à Leone affliguntur 263.a
 Ceadda episcopus Merciorum & Lindisfarorum, eiusque vita 43.
 cellula sua quam grata bono monacho 954.b
 S. celsus martyr Mediolani 532.a
 cerei ad sanctorum sepulcra oblati à praefico 895.b
 caeremonie pie, genuflexio, pectoris tunica 382.a
 Charemon episcopus 656.a
 chalcedonenis synodus Romano pontifici quantum tribuat 197.b
 chalcedonenis synodus Rom. pontifici vniuersalis titulum tribuit 193.a
 chalcedonensem synodum venerari compellit schismaticos Gregorius Papa 172.a
 charitate aliquem prosequens beator, quam cui charitas exhibetur 793.b
 charitatis mira mirum exemplum 1041.b 1042.b
 chartularius 168.a b 202.a
 childebertus 487.b
 childebertus rex Francorum 330.a 438.b priuilegia Antrensi monasterio largitur 406.b
 childebertus rex: sancti Paternum accersit 760.a
 childebertus rex apud Traiectum sedem habet 316.a
 S. chionia martyrium 462.
 chosroes Persarum rex Christianorum fines populatur 595.b
 chrisimatis sacramentum 493.b
 chrisimatis in confirmandis baptizatis vsus 423.b
 christus apparet Alfario 701.a F. Aegidio 944.b Bafilio 976.b Coleta 85. b 103.a Hermanno 647. b S. Vincentio 559.a
 christus sub hostiae forma adest Lyduuinae 724.b
 christus cur homo factus ad nos venerit 391.b 396.a
 christus ex Maria corpus humanum à propria gloria non recedens assumpsit 392.b
 christus nō simulacrum, sed veram humanitatem suscepit 391.b
 christi corpus & sanguis ab Arrianis sparfa pauimentis & pollutis pedibus calcata 444.a
 christum & sanctos sepius videt Lyduuina 742.b
 christi corpus ex ipsa diuinitatis cōiunctione esse incorruptum hēresis in qua lapsus Iustinianus Imp. 587.b
 de christo Catholica confessio contra Arrianos Basilei martyris 980.b
 de christo fides exponitur 130.b 131.b
 christiang religionis summa 707.b
 christo in Aegyptum descendente, simulacra corruerunt 590.b
 christi sepulcri custos inter ceteros constitutus Longinus 266.b
 christi ad fidē exactionibus grauibz impostis compellen-

pellendos rusticos infideles 163.b
 ad christianā viuēdi rationē egregia exhortatio 504.
 pro christianis epistolam scripsit Antoninus ad Africanos 704.b
 christianorum alacritas, & in rebus duris pax & tranquillitas 659.b
 christianorum constantia, germana & inuicta virtus 485.b 655.a
 Cibum potumve corporeum nullum admittit Lyduuina 733.b 734.a 749.a
 cineres à sacerdote percipiendos, ab Angelo edocta Lyduuina 723.a
 cistercium à quibus primò habitatum 1015.b
 S. Clarae institutum 75.a b 76.b
 clementis Papae vitam scribere se velle Ioannes Diaconus affirmat 241.a
 clero adscribēdos probari primò in habitu laico, tū in monasterijs exerceri vult D. Gregorius 156.a b
 clericorum quis ordo in conuentibus stationibusque esse debeat 181.a
 clerici Rom. mappulis vsi tantummodò, alijs hoc non permittuntur 200.b
 clericis sibi consiliarios & familiares delegit Gregorius Magnus 155.b
 clero adscripti stipendia quae sani accipiebant, etiam agrotis non deneganda 214.b
 clericis etiam infirmis quartarum subsidia non imminuta 218.a
 clerici ecclesiarum non debent fieri abbates 166.b
 cleri deprauati mores 467.a 468.b
 clerici insolentes pulsi substitutis monachis 771.a
 clerici vxores apud Boemos ducentes, ab episcopo reprehensi 927.b
 clotarix rex 479.b plurima largitur S. Godebertae 693.b
 clotarix rex Francorum 403.a
 clotarix rex accersit S. Columbanum, ab eoque acceptas literas in praeco habet 450.b dicit Luxouienfē monast. 450.b
 clotarix regi gratias Eustachius Columbanus discipulus 452.a
 clotarix rex locum monasterio extruendo S. Vualerico tribuit, & elemosynis suis monachos sustentat 480.a
 cluniacensis caenobij celebris religio 61.b
 cluniacensis ordo 468.b
 cluniacensis ordo distinctus valde 782.b
 SS. Codrati, Cypriani ac sociorum martyrium 129.
 in cena Domini pedum lotio 343.b
 in cena Dñi lauādi pedes fratrum mos antiquus 614.b
 calibes sacerdotes auaritia deditos intolerabile est 533.b
 cogitationes hominum nouit Coleta 94.a
 cogitationes illicitae difficilimè vitantur, nisi quis sensus vigilanter comprimat 470.b
 cogitationes praeteritorum scelerum ad poenitentiam conuersos infestant 669.a
 cogitationibus qualibus quos diabolus infestet 1037.b 1038.a
 cogitationes quae pariant, aut quae mereatur 1037.a
 cognitio phphetica virginis cuiusdam quanta 1053.b
 coleta virginis, Ordinis S. Clarae reformatricis, vita 69.a
 colonia Cirthenfis 1062.a
 colonia Agrippinae Dux Pipinus 30.b
 colonia palatum ducum Agrippinensium & Lotharingorum in claustrum sanctimonialium conuersum à Pletrude 21.b
 colonienfis ciuitatis Aduocatus 298.a
 colonienfis ecclesia maximè floret facultatibus & honoribus seculi 280.b
 colonienfepiscopus pallium à Romano Pontifice

accipit Herebertus 284.a
 colonienfepiscopus futurus praedicitur Piligrinus 298.b
 colonienf. archiepiscopus Hildebaldus eleuat reliquias S. Suiuiberti 37.a
 colonienf. archiepiscopus Missarum solennia celebrat in exequijs S. Volphelmi 895.a
 colonienf. episcopus perse, non per suffraganeum confirmat 882.a
 colonienfium stationi ad S. Seuerinum adest S. Herebertus equo vectus 293.a
 coloniae processio & Litania ob ficitatem & pestilentiam ab Hereberto indicta & seruata 286.a
 Dei iram fleat 287.a
 colonienf. episcopus ad consecrandum altare vicem committit Scarnefis sedis antistiti 893.b
 coloniam sanctorum cultura nobilem venit S. Macarius Antiochenus patriarcha 679.b
 coloniam non æquo erga Herebertum animo venit Henricus Imp. 295.a
 coloniae ad S. Martinum & in Capitolio altaria consecrat Leo III. Papa 36.b
 coloniae celebris Albertus Magnus 113.a
 columba gemitum pro cantu edit 286.b
 concilio Barenfi adest S. Anselmus, & Graecorum errorem confutat 810.b
 columbae in virginis capite apparitio 1033.a
 S. columbani vitam Ionas abbas scripsit 478.b
 S. columbanus Abbas cum duodecim clericis Galliam docendo perustrat 9.a
 S. colubanus ex Hybernia insula ortus ducentorum monachorum in Luxouienfē monast. pater 478.b
 colubanus Luxouio à Theodorico malè à Brunichilde auia sua persuaso cum fratribus pulsus 479.a
 S. colubanus Burgundoforā Domino cōsecrat 451.a
 S. columbani regulam calumniatur schismaticus Agrestius 453.a
 S. columbani discipuli Attala & Eustachius 449.b
 S. columbani successores Attala 134.b
 comes 479.b
 comes à Diocletiano constitutus S. Georgius 897.b
 communio 864. b fuminè expetenti Lyduuinae à parcho negata 733.a
 cometes ante vsus, mortuo Thoma Aquinate defecit 118.b
 concilium Auinionense celebre 467.a
 concilium Barense contra Graecos de processione spiritus sancti à patre & filio 800.a
 conciliabulum iconoclastarum Constantinopoli sub Leone Armenio 513.a
 concilium V. œcumenicum Constantinopoli coactum 583.b
 concilium œcumenicum V. Constantinopoli celebratum trium capitulorum gratia 586.a ei Patriarchae quatuor adfuerunt b
 in concilio V. generali sacrificiū diuinum incruentumq; à patriarchis celebratum 586.b
 concilium Imp. Iustiniani tempore de tribus capitulis 216.b
 concilium Iustiniani temporibus habitum, nihil de Synodo Chalcedonenfi imminuit 224.b fidem in eadem Synodo prolatam non recipiens, anathema pronunciat, ibid.
 concilium Constantiense 560.a
 concilium Constantiense cur indictum 558.b
 concil. Matifconense cur coactum 453.a
 concil. secundum Nicenum sub Irene & Constantino pro imaginibus 512.a
 concilium Nicenum secundum 245.b
 concilium Nicenum II. diuinitus electum, sanctum, œcumenicum, multi episcopi comprobant 264.b
 concilio generali octauo legati Romani Pontificis praefuerunt 209.b

concilia III. generalia sicut quatuor Euangelia suscipienda 224.b
 concilia III. generalia vt quatuor Euangelia suscipit Gregorius Papa 154.a
 concilium item œcumenicum quintum, ibid.
 concilia quatuor Vniuersalia hæresim damnantes profiteri debuerunt se recipere 216.b
 concilia generalia se recipere missis Synodicis epistolis testari patriarche soliti 209.b
 concilium Romæ ab Urbano Papa celebratum 810.b 811.a
 concilium apud Seleuciam 308.a
 concionari quibus interdictum 108.a
 concionator egregius D. Thomas Aquinas 116.b
 concionator quid debeat esse plebi 955.b
 concionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere 941.a
 concionatores vitæ mûdicia debent esse præditi 108.b
 conciones quæ ad suadendum efficaces 473.a
 concubinam habens episcopus, sacerdotij iubetur honorem deponere 187.b
 concubinariorum beneficijs priuat S. Richardus episcopus 519.b
 concubina ignota per sanctam quandam virginem ex fœtore agnita 1043.b
 confessores in ecclesia 493.a
 confessio 624.a
 confessionis præconia 386.b
 confessionis vis quanta 1053.b 1056.a 21.b
 confessionem & penitentiam sedulo hortatus S. Hugo 473.b
 confessio sacramentalis 450.a 569.b
 confessio secreta 623.a
 confessio peccatorum pura 384.b
 confessionem ad puram exhortatur dæmonum illusionem passam S. Catharina 385.b
 confitetur quotidie S. Catharina 386.b
 confitendo Angli cordis sui latebras Cuthberto aperiri 337.b
 confessorij errata sita ex vltimis Britannia sinibus ad Cuthbertum confluunt 345.a
 à confessione peccatorum conuersionis initium S. Richarius auspicatur 982.b
 per confessionem veram & penitentiam peccata delentur 785.a
 confessionem sacerdoti facit S. Vincentius, ab eoq; impendi sibi plenam omnium peccatorum remissionem petit 576.b
 confessio, nisi subsequatur emendatio facti, sola non sufficit 533.b
 confiteri peccata sua cæcum vult S. Ludgerus cui erat lumen miraculo redditurus 423.a
 confiteri iussa ex qua dæmon erat eiectus 573.a
 confiteri peccata sua nolentis monachi poena 65.b
 confiteri peccata sua timens foror, à Coleta confirmata 99.a
 confessorius Papæ factus S. Vincentius 558.a
 confessionis audiendæ potestas à Romano Pont. S. Alberto mandata 924.b
 confessos peccata ob penitentiam recipendam S. Eustachius fletu suo flere compellit 450.a
 confitentes ad lachrymas suis fletibus excitare S. Hugo solitus 470.a
 confitentes sibi S. Alberto ad episcopum relegat, vt ei eadem etiam confiterentur 624.b
 erga confitentes lapsus suos ob penitentiam percipiendam quemadmodum S. Ambrosius se gesserit 533.a
 confessiones mulieru vbi à pluribus conspici possent, oculosq; ab eis auertens, S. Hugo audire solitus 470.b
 confessionis medio ad libidinem sollicitat S. Vincen-

tium mulier eius amore capta 555.a
 confessorio obedientiam promittit S. Catharina 380.b
 confessio per vim extorta, infirma censenda 216.b
 confirmatio 16.a
 confirmationis sacramentum nuper baptizatis per pagos & vicos circumiens episcopus tribuit 349.a 530.b
 confirmationis sacramentum episcopus tribuit 782.b
 confirmationis sacramentum episcopos ministrat. se vide 924.b
 confirmationis sacramentum tribuit infantibus S. Anselmus 807.b 811.
 confirmat episcopus Ludgerus sancti chrisfmatis inunctio & manu impositione baptizatos 423.b
 coniugium respuit S. Gertrudis 302.b
 in coniugio virgines permanent Henricus II. Imp. & vxor Chunegundis 56.b
 coniugia celebrasse sacerdotes pessimo more Grego. VII. ætate 468.b
 conuincunt ecclesiastica beneficia minimè largitur S. Richardus episcopus 520.a
 conscientia ab improbis factis absterret 268.a
 consecrationes gratis celebratæ 472.b
 constans quis sit 123.b
 constantia admirabilis 709.a
 constantia excelste exemplum 898.a
 constantia Imperatrix 192.a
 constantia Augusta 190.b
 constantia à Gregorio caput S. Pauli petens, repulsam passa 195.
 constantinus Heraclij filius creatus Cæsar 870.a
 constantinus cum Crispo filio bellum Licinio mouet, ipsum captum in Galliam transfinitur 980.a
 à constantino Licinius missus ad expugnandum Maximinum 974.a
 constantinus Byzantium urbem suo nomine appellandam construxit 980.a
 constantini præclara facinora 980.a
 constantinus Copronymus habitu Christianus, mente Iudeus 509. b imaginibus, sanctis, eorumq; reliquijs honorem debitum adimit, ibid. ab eo in redemptis persecutio 510.a
 de constantino Copronymo baptisim fontem fecerunt prædictio episcopi 510.b
 constantinus Imperator 441.b
 constantinopolis noua Roma 581.a
 constantinopolitana ecclesia Romæ subiecta 157.a
 constantinopolitanus episcopus vniuersalis sibi titulum usurpat 153.a
 constantinop. episcopus vniuersalem se vocat 192.a
 cui à Pelagio & Gregorio reclamatur, ibid.
 constantinopoli patriarchæ aliquot iconomachi 263.b 264.b
 constantinopol. episcopi multi in hæreseos voraginem prolapsi 193.a
 constantiensis in concilio Martinus Pontifex creatus 566.a
 constantiensis concilio tres pontificatu abire iussi, & creatus Martinus V. 560.b
 constantiensis concilij patres S. Vincentium per legatos in rebus dubijs consulunt 565.b
 consuetudo bona & mala quod ducant 956.b
 consuetudines contrarias traditioni Apostolicæ abrogat D. Gregorius 154.b
 consultori malo moriens periculum imprecatus, id non effugit 236.a
 contactu manus suæ quæ virgo quas læsiones curauerit 1052.b
 contemplationis progressus 955.a
 contemplator bonus quis sit 957.a
 continentia post propositum ad nuptias sollicitari indignè fert Theodosius 253.a

con-

contritio mira videt quæ obtingat 1036.a
 conuiuia quenam ex charitate proficiantur 185.a
 conuiuia S. Ludgeri qualia fuerint 429.a
 Corpus morbidum suauissimè olet 750.b
 corporis exanimis pulchritudo 103.b
 corporis curâ multi gerit, animâ verò negligit 952.
 corporis vitia vt possint vitari 953.a
 cor qui suum virgini alicui ablatus, aliudq; ei pro illo restitutum 1046.b
 cor qui virginis alicuius ex amore diuino ruptum 1049.a
 in corsica grauissimæ exactiones ad Longobardos deficere infalares compellunt 190.b
 coruus de manu D. Benedicti panem accipere & nutrirî solitus 364.a
 creatio omnium reru quemadmodum producta 131.a
 creditores debitorum filios detinuisse 167.b
 creditores liberum hominem per legem tenere non possunt 168.a
 S. clementius Cæsaraugustanus 757.b
 crescentius capitalem sententiam subit Ottone III. mandante 285.b
 crimina obiecta indiffusa non relinquit Gregorius Papa, quanuis partibus inter se reconciliatis 214.a
 crucis venerandæ, immaculatæ ac preciosæ inuentio 436.a
 S. crucis sanctum lignum 447.b
 crucis lignum viuificum 667.b
 crucis sanctæ particulâ Confugiens ecclesiæ obtulit Chunegundis Imperatrix 58.a
 crucem Dominicam templo à se fundato inferendam formari mandat Heribertus 289.a
 crucis signum apparet in celo super Caluarie montem 307.b
 crucis signum cur venerentur Christiani 289.b
 crucis ad imaginem pia redemptionis in cruce factæ recordatio 136.b
 crux lignea à S. Ruperto benedicta 440.a
 cruce contra dæmones collocat S. Theodorus 862.a
 crux lapidea in monumentum miraculi apud Heflos erecta 425.b
 crux collocata à nubis infestatione locum quandam præseruat 868.a
 cruces quatuor ad regionis cuiuslibet fines cõstituent, ipsam à noxia nube liberat S. Theodorus 845.a
 cruce lignea ad amnis alueum delecta, eius impetum repulsi S. Theodorus 843.b 845.a
 crucem gestat in manibus S. Ludgerus 419.b in scipione item S. Macarius 678.a
 crucem in manibus gestans ex Fofetesland insula diabolum pellit S. Ludgerus 420.a
 cruce ex sancta oleum scaturiens 591.a
 crucifixi imaginem deosculari morti vicinus S. Richardus episcopus 520.b
 cruces in supplicationibus gestatæ 865.a
 crucem auream ad supplicationis vsum Domitius Patritius fieri curat 865.a
 cruces in processionibus concussa & agitata quid portenderint 866.a
 crucem præferunt Augustinus & eius socij Angliam primum ingressi 159.b
 cruce perpetuo per iter vsus sanctus Macarius 678.a
 crucis signo signare obtusos & hoc desiderantes archiepiscopus sanctus Anselmus solitus 812.a
 crucis signo munit vicu discedens inde episcopus 274.b
 cruce vt se signarent, pueros instituit sanctus Vincentius 575.b
 crucis signo frontem consignare familiare S. Heriberto 289.b
 cruce signat Maria Aegyptiaca oculos, frontem, labia, pedes 666.a
 crux familiare per fugium S. Macario in cõstitis acti-

onibus 679.a
 cruce quæ se non configurat, puellam dæmon inuast 572.b
 crucis signu ad potus benedictione adhibitum 626.b
 crucis signo incendium profigatum 694.a
 crucis signo pocula ac quæuis vasa signare, religioni non esse contrarium, vt calumniabatur Agrestius schismaticus 453.b
 crucis signo non benedictam à se lactucam comedens, à dæmone corripitur 108.a
 crucis signo curationes factæ 786.b 860.a
 crucis signum in frontibus faciunt martyres iudici sistendi 525.a
 crucis signo totum corpus munit sanctus Georgius ad supplicij locum ducendus 899.b
 crucis Christi signaculo armari se rogat ab Eleutherio Cõrebo ex persecutore Christianus 763.b
 crucis signo se muniunt sancti martyres 707.a 758.b
 crucis se signo munit S. Antipas martyrism subiturus 684.b S. Eutychius 604.a
 crux in pariete cum hoc elogio, Christus vobiscum est, Ætate: reperta, consolatur in exilium pulsum S. Eutychius 589.b
 S. crucis signi efficaciam 82.a 87.a 481.a 712.b 860.b 910.b 916.a
 crucis sanctæ signum dæmones non ferunt 593.b
 crucis signum apparet in celo 307.b
 crucis signum contra diabolicas tentationes tutum prædictum 55.b
 crucis signum contra dæmonum illusiones prædictum adhibetur 257.b 258.a
 crucis signum contra dæmonum terriculamenta pij vsurpant 572.b
 cruce se munit S. Zofimas contra dæmonis prestigias 664.b
 cruce contra dæmonis terriculamenta signatur à S. Niceta quidam 507.a
 crucis signo pellit dæmonem auicula nigra specie ob oculos volante D. Benedictus 360.b eodẽ vas in quo venenũ sibi ministrabatur, perfregit 361.b
 crucis se signo munire iubet populũ contra dæmonum præstigias sanctus Vincentius 573.a
 crucis ad signum dæmonum præstigiæ euanescent 108.a 330.a 365.a 689.b
 crucis signum contra magorum præstigias prædictum 162.a
 crucis signo Apollinis statuæ impresso, hæc se non Deum, sed dæmonem confitetur 903.a 916.a
 crucis signum in miraculis edendis à sanctis vsurpatum 2.b 4.a 18.a 19.b 19.a 20.b 50.b 51.b 258.b 407.b 408.a 409.a 423.a 496.a b 576.a 613.b 678.a 680.a 760.a 856.b 857.a
 cruce frontem signantibus martyribus, idola in quæ insufflabant, corruunt 673.b
 crucis signo reicitur rapidus fluuius in littus aduersum 135.a
 crucis signo facto, super aquas ambulat S. Maria Aegyptiaca 670.b 671.a
 crucis signo sedat tempestates S. Vincentius 573.b
 crucis signo portas aperit S. Isidorus 437.b
 crucis signo restituit vitæ infantem in frusta sectum B. Vincentius 572.a
 crucis signo multos agros curat S. Georgius 803.b S. Vualericus 481.a S. Vincentius 561.a S. Calupanus 56.a
 crucis signo edito abigit paralytum S. Heribertus 291.b
 crucis signo febris profligata 769.b
 crucis signo atq; precibus sanat mutũ S. Niceta 507.b
 crucis signo curatus cæcus 12.a
 crucis signo cæco visum reddit S. Pappylus martyr 710.a S. Eustachius 451.a S. Anselmus 815.a

crucis

crucis signo & aqua benedicta cæcum sanat S. Anselmus 815.a
 crucis signo demones pulsi 108.a 853.b 864.a
 crucis signo & oratione dæmonem pellit S. Niceta 507.a S. Vincentius 554.a
 crucis signo dæmoniaci curati 835.a 842.b
 crucis signa inherent vestibus Iudæorum 307.b
 crucifixus S. Calliopius deorsum verso capite 618.a
 crux quibus pro refrigerio amplectenda 1037.b
 crucem in subsidium terræ sanctæ prædicat authore Pontifice S. Richardus episcopus in Anglia 520.a
 cruces perpetuæ Coletæ 90.b
 crucigeri Prussie à S. Catharina acriter reprehēsi 383.b
 crumena Iesu quæ appellata 727.a
 Cubiculū ardere visum, licet ibi nō esset ignis 734.a
 S. cucufates 755.a
 cuculla monachorum 429.a
 cuculli salubris contactus 1023.b
 cupiditas quomodo superetur 456.b
 cursus horæ Tertie 5.a
 S. cuthberti vita 331.
 Cyrillus diaconus & martyr 443.b
 cyrilli diaconi horrenda cædes 443.b
 cyrilli Hierosolymitani episcopi vita 307.
 cyrillus sede sua pulsus 308.a eadem recuperavit b
 AEMON siue diabolus.
Dæmon impurus ferre nō potest, vt Comitissa quedam se det vitæ monasticæ 85.a
 demones in muscarum forma infestant Coletani 97.a
 demones nolunt nos scire peccata nostra 66.a
 demones valde infestos sub vitæ finem sentit F. Aegidius 945.b
 dæmonium conatus in anes contempti 96.b precibus elisi 84.a
 dæmonium formæ quàm sint horridæ 944.b
 dæmonium horridæ species, præsentē Coletæ, nihil terrent alios 97.b
 dæmonū iacula Deus suis vertit in triumphū 649.b
 dæmonium furor 739.b laquei multi 952.a malignitas 715.a 722.b 749.b
 demones eijcere quæ virgo qui solita 1055.a b
 Diabolus à Christo illusor 768.b
 diabolus an futura prænoscat 917.a
 diaboli callida nequitia 788.b
 diaboli in hominibus decipiendis studium 804.b
 diabolus quos euertat, quos non 521.b 1037.b
 demones varijs cogitationibus immisissis à pietatis proposito sanctos abducere conantur 380.a
 diaboli erga morientes quales se gerant 804.b
 diabolus pietati impedimenta obijcit 360.a 506.b 340.a à monachismo: quendam nititur absterre-
 re 506.b orantem inturbare variè conatus 791.b eius contra pudicitiam propositum machinationes 786.a apparet Radbodo baptismum suscipere cunctanti, eumq; fallit 329.b vitam Gregorij describens lucernam extinguit 241.a
 demones terrent S. Theodorum adhuc puerum euntem ad ecclesiam 831.b
 demones infestant sanctimoniales 255.b 257.b
 diabolus virtutis specie fallit 173.b
 demones pios viros & sanctos infestant, vt vana gloria 274.b & seq. blasphemiam temptatione S. Hugonem 467.b
 demones cruciant & torquent S. Guthlacum, ad fauces vsq; inferorum eum pertrahentes 688.b
 dæmon corporaliter affligit & faciat sanctimonialem 257.b 258.a
 dæmon euertens murum, opprimit puerum 365.b innocentem hominem suis artibus amentem reddidit 506.b

dæmones nō sūt Theophani molesti 245.b
 dæmonum tentationes quibus infestatus D. Cuthbertus 345.a
 dæmon spectris terret pium virum 52.b
 diabolus visibiliter apparet D. Benedicto 365.a in angelū transformatus S. Elphego imponit 773.b
 apparet S. Vincētio in veneratū senis specie 553.a
 in specie tē Aethiopsis b eremita sub specie plebē à sancto Vincentio institutam seducere conatus 573.b
 in bestiarū se varias formas trāsfigit 689.b
 in mulo medici specie S. Benedicto apparet 371.b
 eū alapa is pellit, ibi, botis specie electo S. Catharinam excutit 377.b eandem in puparum specie apparentes cadunt, ibid. in serpētem versus à sancto instituto reuocare nititur 506.b
 merula in specie D. Benedicto vehementes carnis tentationes ingerens illudit 360.b nigelli pueri sub specie monachum ab oratione abstrahit 362.b
 idem monacho virga percussio fugit, ibid. phanastico igne excitato illudit fratribus D. Benedicti 365.a
 item turbam à concione auocat 340.a
 dæmonū contra fraudes semper vigilandum 348.b
 dæmonum præstigiæ orationibus pijs detestæ 340.a
 dæmonis infestatio oratione profligata 237.a litanijs & aqua benedicta 238.b
 demones variè infestantes aedes cuiusdam, aqua benedicta pelluntur 865.b
 dæmonium contra præstigiæ cruce se munire plebem hortatur S. Vincentius 573.a
 dæmonium præstigiæ ad crucis signum euanescent 330.a 553.b 689.
 dæmonum tentationes quibus molestabatur filia, virgis S. Brigitta profligit 379.b
 dæmonem muliere abutentem, saluberrimis datis consilijs profligat S. Catharina 385.b
 aduersus demones sanctorum potestas 855.b
 demones hominibus infestos compescit S. Theodorus 861.862.a
 diabolicæ infestationes vbi minus valeant 1038.a
 dæmon in varijs se figuras transformans, tentat pios & variè affligit 612.a 832.b
 dæmoniaci curati 28.b 260.a 480.b 488.b 842.b 855.856.
 à dæmone etiam innocētes osculto Dei iudicio corripuntur 341.a
 dæmonium occultum se prodere cogit S. Theodorus 867.b
 dæmon ex puella, quam obsidebat, corpore ad interrogata respondet 572.b
 dæmoniaci per loca sanctorum duci soliti, vt sanctorum meritis liberarentur 290.b
 à dæmoniaco per flagella dæmon eiectus per Theodorum puerum 834.b
 dæmoniaci virga percussa 964.a Solennia in eis curandis verba 964.a adiurati demones, ibid.
 dæmoniacos aqua benedicta adspergi, cruce signari, preces peculiare legi apud ipsos consueisse 878.b
 dæmon visibiliter abire coactus 1007.b
 dagobertus Francorum Rex 302.b
 dagobertus Lotharij filius Austrasiarū princeps 315.a
 dagobertus Rex patri succedit 315.b
 dagoberti laus 982.a
 dagobertus S. Richarius corripit 985.a
 dalmaticam Paschajj diaconi retro eius impostam tangens dæmoniacus sanatur 196.b
 damnati cur luant pœnas sempiternas 944.a
 dæmonio cuiusdā femine, virginē se mētientis, ab Angelo reuelata, & nō pro ea oretur, interdictū 730.a
 danis euangelium prædicatum 16.b
 dani ad fidem conuersi 775.a
 dani vastat Angliā 772.a occupant Cantuariā 772.b
 danorum rex Canutus Anglorū regno potius 775.b
 daniz

daniz rex Canutus martyr 611.a Vualdemarus Canuti filius Vandalos à regni finibus propulsat 610.b eisdem Christianos fieri cogit, ibid.
 dauentria: Christum prædicauit Liaguinus 416.a
 item S. Ludgerus b
 dauidis regis insigne responsum 222.b
 Deciana persecutio 706.a
 decij electam contra Christianos 654.b 672.a
 decimas sacrilegè detinentibus laicos se opponit Hugo legatus Grego. VII. 467.a
 deducit ecclesiam à Lanfranco extructam S. Anselmus 798.b
 dedicatio Confugiensis ecclesiæ 58.a
 defensores ecclesiæ 155.b 156.b 168.a
 defunctus apparet 68.a b 728.b
 defunctus quidam reuiuiscit, & post triduum rursum decedit 460.b
 defunctos viuorum precibus iuuari 162.b
 defunctorum pro animabus orandi antiquissima consuetudo 253.b
 defunctæ anima S. Catharinæ apparens, eius pro se preces exposcit 382.a
 pro defuncto orari sanctus Vincētiū hortatur 569.b
 orare pro se & patre filiam vult Euphrasia 255.a
 defunctorū vigilie quo pacto à S. Alberto dicte 623.a
 defuncti pro anima psalmi decantati 784.b
 defuncti pro Henrici Imp. anima superstes coniunx vult orari 57.b orat pro matre defuncta S. Theodorus 839.b
 defuncti Missæ sacrificio, p se oblato adiunantur 142.b
 defuncto pro se Beda Missæ & preces fieri petit 332.a
 defuncti pro anima omni die Missam celebrat vel celebrari curat S. Anselmus 785.a orationes vt fiant sollicitat b
 defuncti fratris animam commendat Deo S. Opportuna 875.a Missarum officijs prosequitur, ibid.
 defunctos parentes elemosynis & sacrificijs annuersario obitus die prosequitur S. Hugo 466.b
 pro defunctis Missa 623.a
 defunctorum in Missa memoria habetur 351.a
 pro defunctis in Missa oblata oblationes 370.a
 defunctorum commendatio 407.a
 defunctorum Othonem coniunx elemosynis & orationibus celo commendat 927.b 928.b
 defunctorum animas corporibus exutas absolui posse 370.a
 degradationes à S. Hugone peractæ 472.b
 in delatores falsos acriter animaduersum 213.b
 desidia hominum 952.a
 desperandū nulli de peccatorum immanitate 148.a 947.a
 desperans homo liberatus à diaboli machinis, modo admirando potius quàm imitando 731.a
 desperatio maligni hamus inenitabilis 278.b
 desperatio post grauia delicta 276.b
 desperato alicui quomodo & per quam virginem obtigerit venia 1050.a
 desperati homines precibus ad saniorē mentem reuocati 84.a
 deuotio Coletæ erga Eucharistiam 87.b
 deus incomprehensibilis 949.a
 deus quantum nos amet 949.a
 deus cur homo factus 131.b
 dei immensa submissio in mulieris vtero quod gestari voluerit 392.a
 deus tempora mutat & transfert regna 208.a
 deo inspectori cordis actiones nostras, pbanda 223.b
 dei auxilium quibus præsens adit 915.b
 dei misericord. solā cupiditatē & vanitatē, si diuina nō adsit clemētia, perditōi humanæ sufficere 476.a
 in deos falsos 707.a 922.a
 deos suos gētiles thuris accensione veneratos 958.b

Dij LXX. Diocletiani 1002.a Persæ ignem & solera coluerunt 820.b
 diaconus ex officio Euangelium legit 415.b
 diaconus adhuc Ludgerus ad prædicandum Dauentriam missus ab Albrico 416.b
 diaconi circa episcopum existentis munus, pauperum curam agere 425.a
 diaconos calceatos compagis procedere Messanenibus permissum 203.a Catanensibus nō item, ibid.
 diaconie pauperum præfectis priuilegium conceditur 164.b 165.a
 de dialecticis suppositionibus liber à S. Vincentio editus 552.b
 didymi martyris & Theodoræ virginis vita 542.
 diocletianus Imperator 897.a
 diocletiana persecutio 249.a
 diocletianus quomodo Paphnutium martyrem occiderit 1004.b
 diocletiani vxor Alexandra Christiana 899.a
 dionysius Alexandrinus episcopus 653.a iubetur diuinitus aliud se cōferre, ibid. iubetur negare Christum 656.b constanter recusat 657.a mittitur in exilium, ibid. redit Alexandriam 658.b
 dionysij Alexandrini episcopi scripta 660.661.a
 dionysium Alexandrinum falsè apud Dionysium Rom. Pont. delatum testatur Athanasius 461.a
 S. dionysius martyr 376.b
 dionysius Areopagita Gallia apostolus 931.b
 S. dionysij Areopagita templum 13.b
 dionysius & Callimachus martyres 999.a
 diptychis non adscribunt episcopi nomen, nisi ab eo suscepta Synodica, Orientales 209.b
 disciplinam strictam D. Benedicti non ferunt dissoluti fratres 361.a
 disciplinam laxatam reuocat in suo episcopatu S. Hugo 468.b
 disciplina luxata 473.a Penitentiam deargentatam S. Hugo conuictis vel consentibus crimen nunquam imposuit 472.b
 discretio tenenda semper 224.a
 disputationes quæ cum quibus, quàm sint periculose ac vitandæ 1038.a
 in diuinis officijs ex varijs obseruationibus vt quæ optima sint seligit pro ecclesia Anglicana, Augustino rescribit Gregorius 160.b
 Antiphonarum collegit D. Gregorius, Scholā cantorum instituit 154.a
 Antiphonarius authenticus Romæ vbi asseruatus 155.a
 Cantum Gregorianum Germani Galliq; sæpè deprauarunt 154.b restitutus sæpè & Caroli demum studio 155.a
 ad diuina officia signa data 435.a
 diuinis officijs occupati & intenti, omnes alias cogitationes amouere debent 428.b 429.b
 diuina officia persoluit accaniti cū clericis in itinere S. Ludgerus 426.b 429.a
 Antiphonæ 488.a Responsorius psalmus 488.a
 Antiphonæ, Hymni, Vigiliæ in ecclesia Mediolanensi quædā cantari cœpta 528.a
 inde per oēs Occidentis prouincias ea consuetudo propagata 528.b
 preces tertia, sexta, nona, Vesperarij, Nocturne 256.b
 Vespertinū officium 604.a
 Nocturne laudes 685.b
 Matutinae laudes 408.a 689.a 469.b
 Nocturnus psalmerū cætus, mysticū sacrificiū 265.b
 Nocturne vigiliæ noctū decantat 39.b à Canonis 607.b
 ad vigiliæ cōmentarij in Iob D. Gregorij ipso vino à quibusdā lecti 233.a
 ad Gregorij vigiliæ ex Paulino recitata 138.a
 postea ex vita per Iohannē Diaconum scripta b
 historiā de S. Elphego suo iussu conscriptā legi cantarij instituit Lanfrancus 795.a
 lectio ad horas minores, capitulum vocatur 301.b
 Gelasianum Codicem in vnum volumen D. Gregorius redegit 156.b
 Canonis, quid adiecorit, ibid. offerre

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

offerre post Euangelium aliquid, solenne Christianis 59.b Alleluia ad Missas dici extra tempus Pentecostes statuit D. Grego. Kyrie eleison cantari, Subdiaconos expoliatos procedere, Oratione Dominicam post Canonem super hostiam recitari 156.b orationem seu collectam de sancto quem in duos retulit Pontifex, decantat 499.b Missarum solennia multiplicatione orationum & collectarum Columbanum celebrasse contra aliorum morem 453. b Demoniacus diuina officia cātare vetatur 488.b in Græca ecclesia sub Pascha festum lustratas ecclesias, sacra lauacra constituta etiam apparet 603. b in Missæ officio Græcorum aliæ, aliæ Romanæ ecclesiæ consuetudines 157.a diuitem non opes, sed cupiditas facit 170.b diuitiæ, nisi rectè vtamur, vitiolorum magis quam virtutum ministræ 243.a diuitiarum contemptus 247.a diuitiarum fallacia & vanitas 822.a diuitense castrum monasterium factum 288.a templum corrui b.

Dominico die quid agendum 222.a sacrificium tum offerri solitum 599.a

dominico die curru ire minime licere 348.a eodem mercatum celebrari non fert Adelbertus episcopus 929.b

S. Dominicus collationibus Patrum legendis est delectatus 115.a

S. dominico in multis similis B. Vincentius 567.b

dominici Dominicanorum patriarchæ encomia que quanta 1049.b

S. dominici institutum Thomas Aquinas amplectitur 111.b

dominicus Petri Mediolanensis socius, quomodo post magistrum letaliter cæsum, à carnifice eodem tractatus 1025.b

S. domitianus 620.a

domitiani persecutio 683.a

donatistas Africanos Gregorius Papa suppressit 172.a

Drogo dux Campaniæ, Pipini legitimus ex Plestrude filius 23.b

S. Dunstanus Elphegum episcopum consecrat diuinitus 771.b

S. dunstanus apparet S. Elphego in carcere 774.a

Adberti episcopi obitus 357.a

Ecclesia mater & filia Christi 60.a

ecclesia militans viuus & preciosis lapidibus decorata à Deo 492.b

ecclesia vna apostolica & vniuersalis, in qua sola possunt laxari peccata 153.b

ecclesiæ principatū Petrus authore Deo habuit 213.a

ecclesiæ cdm vnus sensus est, tunc Respub. item floret 262.b

ecclesiam Manichæi infamant, scq; ecclesiæ nomine venditant 1020.a

ecclesiam suam deserere non vult S. Ambrosius, licet ab Imp. iussus 540.a

ecclesijs imperitos & nullius precij homines hæretici præficiunt 263.b

ecclesia vna in duos metropolitanos ob schisma diuisa 218.a

ecclesiarum pij conditores 891.b

in ecclesias Imperatorum liberalitas 57.a

ecclesiā Mauritio exruit Orho I. Magdeburgi 924.b

ecclesiæ ad luminaria de censu suo tribuit Dagobertus rex 985.a

ecclesiæ prædia donat S. Ambrosius, vsufructu germanæ suæ referuato 533.a

ecclesiæ possessiones suas largitur mater S. Calliopij 617.b

ecclesiastica quæstiones in ecclesia, non in palatio,

inquirendæ 511. b 512. b earum decisionem sibi arroganter tribuit Leo Armenus Imperator 511. b ecclesiasticas res bonaq; per Laicos non vult D. Gregorius administrari 156.a

de ecclesiasticis rebus tam veteribus quam nouiter acquisitis Canonica dispositio quararum obseruanda 215. a abusus circa eorum distributionem reprehensus b

ecclesiæ prouetus vt S. Adalbertus distribuerit 926. b ecclesiæ thesauros in pauperes distribuit necessitatis tempore S. Elphegus 771. b

ecclesiast. bona pauperum patrimonia, in malorum vsus non expendenda 472. b

ecclesiast. bona per sacerdotes coniugatos dissipata & distracta variè 468. b

ecclesiastica bona sacilegè detenta à laicis 467. a

ecclesiæ bona vsurpantium temerè hæredes infortunatos fore Anselmus prædicit 803. a

ecclesijs censum subtrahens cæcitate percussa 318. b

ecclesiarum immunitas 933. a

ecclesiastica immunitatis protectio 519. b

ecclesiarum immunitas acriter à D. Ambrosio defensa 532. b

ecclesiastica de libertatis violatione penitentiam agit Stilico, & satis facit D. Ambrosio 532. b

ecclesiæ libertas restituta in Anglia 816. b

ecclesiarum inuecturas qui dant laici, & qui ab eis accipiunt, excommunicati 811. a

ecclesia extrahi à populo non permittitur Germanus 207. b

ad ecclesiam qui confugit, sacramento accepto ab eis quorum interest de seruanda lege & iustitia, exire commotendi 224. a

ecclesiastica immunitas violata 930. a

ecclesiæ libertatem qui violant, puniti miraculose 532. b

ecstasus frequētes D. Thomæ Aquinatis 114. b 116. a b

ecstasium mirabilium species 1047. b

Edilyualdus anachoreta vir pius 358. a

B. edmundus Cantuariensis episcopus 517. a b

S. edmundi in honorem basilica consecrata 52. ab

S. eduardi Regis cædes 310. b

S. Egbertus archiepiscopus Eboracensis S. Sviibertum episcopum consecrat Frisonum 13. a

Electio per clerum & populum facta non sine schismate 282. b

electio episcopi, vide episcopus.

eleemosyna ex illicitis rebus Deo non est grata 173. b

eleemosyna pro satisfactione penitentibus à S. Hugone imperata 472. b

eleemosynæ præclarus fructus 917. b

eleemosynæ & preces legati nostri ad Deum 928. b

eleemosynæ ex iniustis lucris repudiata 73. a

eleemosynarum largus largitor S. Hugo 472. a item D. Gregorius 165. 166. b 167. 168. 169. a

eleemosynas alterius dispensandas ægrè suscipiebat, & cautè dispensabat D. Gregorius 182. b

eleemosynas Angelo largitur naufragi habitu hanc petenti D. Gregorius 140. b

eleemosynis expiatur delictum 300. a

eleemosynis & multa fide peccata expurgari 913. b

S. elphegi vita 770. a

S. elphegi historiam descripsit Osbernus iussu Lanfranci 795. a

S. elphegus episcopus an sanctus & martyr censendus 794. a

SS. elentherij episcopi & Euanthiæ eius matris martyrium 761. a

elitæ duplex spiritus quid 290. a

S. eligius consiliarius regis 315. a

S. eligij encomion 693. a

S. Encrate virgo CæsarAugustæ 756. a

engel-

I N D E X.

engelberti Colonienfis episcopi cædes ab Hermano Steiuclensi præuata 640. a

Ephræm familiarissimus Abramio 278. a b

epimachi & Alexandri martyrium 655. a

S. epipodij martyrium 818. a

episcopatus regū munificentia erecti ac dotati 960. b

episcopatus non diuidendi 179. b

episcopatuū sedes transmutata, & quam ob causam 180. a

episcopatus vnit S. Gregorius Papa 178. b Minturnensem Formientis 181. a Cumanum atque Misernatum 179. a

episcopatuū presbyter præfideat ad gradum episcopalem nondum ordinatus 415. b

episcopalis muneris excellentia 272. b

episcopi astra celi & nubes 194. a

episcopus & populi rector qualis esse debet 154. a

episcopum esse, magnum donum atq; gratia 283. b

episcopatu siue summo sacerdotio qui sit dignus, difficile est inuenire 533. b

episcopatuū Cuthberto puero pueritimus vaticinatur 333. a

episcopi serui per episcopatus onera 224. b

episcopatus pondera fugit D. Gregorius 148. b 149. a

episcopatum ægrè suscipit S. Cuthbertus 347. a S. Ambrosius 527. a S. Anselmus 798. a S. Herebertus 282. a S. Hugo 467. a S. Ludperus, quamuis opus non detrectet 422. a

ad episcopatum inuiti rapti 846. b

episcopatum oblatum recusat Thomas Aquinas 117. b S. Vincentius 559. b

episcopi ordinari soliti qui paganis prædicarent 315. a

episcopi Neophyti non ordinandi 172. a & quam hoc turpe sit 173. a

episcopi ex laicis repente non ordinandi 174. a 181. b

episcopus miraculose electus D. Ambrosius 522. a adhuc catechumenus, ibid. b

episcopus expetitur coniugatus Florentinus 487. a

episcopus ex abbate 793. b

episcopi ex Cardinalibus atq; monachis sumpti 176. a

episcopi Lindisfarnenses cum clero suo sunt monachi 341. b

episcopi ex monachis 326. a b 452. a 798. a

episcopus ex Carthusiano 477. a

episcopus ex monacho, habitum monasticum non abiicit S. Ansbertus 326. a

episcopi ex nobilibus in Anglia recens ad fidem conuersi 7. a

episcopi secundarij pastores non humana presumptione intrudendi, sed electione Dei vocandi 289. b

episcoporum electio 176. a 177. b

episcopus qualis eligendus 181. a

episcoporum electio pura sit 173. a

episcopi electio clero plebiq; permessa 218. b

episcopus ab ecclesiæ alumnis electus 987. b

episcopi in electione clerici & monachi discordes 771. a

episcopus in Synodo electus S. Cuthbertus 346. b

episcoporum electioni episcopum adfuisse, & quæ illius in hac partes 181. b

episcopi eligendi de criminibus quæ electionem impediunt inquisiti 178. a

episcopus decretum electionis omnium subscripti- onibus roboratum ferre & consecrandū se Pontifici iubetur sistere 181. b

episcopi electionis decretum siue relatio subscripti- one omnium munitum sit oportet 209. b

episcopi electio per archiepiscopum & eius suffraganeos irrita pronunciata 517. b

episcopi Suediæ electionis suæ confirmationem à

Romano Pontifice obtinere soliti 387. a

episcopi eligendi potestatem à Rege impetrant ex more 517. b

episcopi idonei vt constituerentur, quanta cura prouiderit D. Gregorius 175. b 176. a 177. a 178. a

ab episcopis, pastorem eis sollicitudinem committens, quid exigeret Carolus Magnus 429. a

episcopatum regio auspicio consecutus Anselmus, indignationem regis incurrit, quod mille libras denariorum ipsi gratitudinis ergo dare recusaret 798. b

episcopatum Constantinopol. ab Imperatore ambiunt multi 584. b

episcopatum largitione obtinere contendens 283. a

episcopatum per vim inuadit contra Canones Maximus 203. b idem excommunicatus.

ad episcopatum inuitati aliunde digni hoc munere 178. b

episcopi ex alia ciuitate vt eligi possent, cessionem facere eius ciuitatis episcopum prius oportebat 177. b 178. a 180. b

episcopus virgam & annulum accipit 929. b

episcopum Adalbertū pastorali virga inuestit Otho Imperator 925. a

episcopos annulum in consecratione accipere solitos collige 791. b

episcoporum baculus pastoralis 468. a

episcopum sine virga pastorali iter agere non concessit 930. b

episcopo, quas fecit cum clero suo, sponsones seruanda 215. a

episcopi inigne, superhumerali 599. b

episcopus S. Hugo à suo archiepiscopo, quod Simonia infamia laboraret, non vult cōsecrari 467. b

episcopus sacerarum manuum impositione & inuitatione consecratur, sancto spiritu mungitur 585. a in sedem sublimem conscendit, sedet in solio, ad populum dicit, Pax omnibus b

episcopus consecratus & oleo inunctus 925. b

episcopi consecrati à tribus facta episcopis 12. a

episcopi consecrati inter Missarum solennia 281. a

episcopus consecratus inter Missarum solennia non ætatis Dominicæ 284. b

episcopi in consecratione duo episcopi euangeliorum codicem super caput eius tenent 284. b

episcopis crux præferri solita 309. b

episcoporum in regimine solatia presbyteri 180. b

episcopi pro plebercens acquisita plena charitatis oratio 274. a

episcopi præclaræ actiones atque officia 2. b

ad episcoporum curam quæ pertineant 186. b 187. a

episcoporum munia 472. b

ad episcopatum vocatis quid agendum 283. b

episcopi boni exemplar 347. b

ecclesia per bonos episcopos felix sit 173. b

episcopus ad Dominum pro populi delictis intercessor 153. b

episcopos eorum qui sibi commissi sunt, peccata portare 225. a

episcopus & orationibus plebem protegit, & admonitionibus ad cælestia inuitat 347. b

episcopus Albricus vt suam Traiectensem curaret ecclesiam 417. b

episcoporum officium, diocesim circumire, S. Ludgerus hoc pacto diocesim suam circumuandō lustrat 424. a 425. a 430. a

episcopus diocesim visitando plebi suæ prædicat 469. b id pedes facere cogitans, prohibetur à Carthusiæ magistro, ibid.

episcopi munus, concionari 473. a exempla eius 675. b

concionatur pro more Herebertus archiepiscopus

C Colo-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

Colonia ad populum 290.a
 episcopus S. Ludgerus populis incessanter scripturarum sacramenta elucidat 428.b 430.b
 episcopi S. Ambrosij concionantis ad aures angelus apparet 529.a
 episcopus S. Richardus concionatur, confitentes audit &c. 520.a
 episcopus confessiones audit, & quemadmodum in eis audiendis se gesserit 470.b
 episcopus S. Ludgerus confirmat baptizatos 423.b
 episcopus confirmationis Sacramentum administrat 882.a 520.a 807.b 924.b per viculos circumiens recens baptizatis ad accipiendam Spiritus sancti gratiam manus imponit Cuthbertus 349.a 350.a
 episcopi ordinatio, episcoporum munus 527.b
 episcopi ordines tribuunt 759.b sacerdotes consecrant 348.b 534.b ecclesias dedicant 348.a 351.a 406.b 490.a 491.a 520.b 816.b 846.b altaria consecrant 807.b 893.b
 episcopi virginum velum consecrant 872.a
 episcopus Eucharistiam populo distribuit 604.a
 episcopus S. Eutychius sacrificio peracto sanctam Communionem distribuit 589.a
 episcopus Communionem distribuit ab hora tertia ad nonam vsque 600.a
 episcoporum ad officium pertinet, quibus festis ferriandum, per suas dioceses iubere 435.b
 episcopis sua in suos clericos iurisdicatio permittenda 213.b
 episcopi aut ab his deputati iudices, suorum clericorum causas cognoscant 213.b
 episcoporum iurisdictioni exemptum monasterium S. Theodori 853.b
 episcopi in redarguendo Imperatore constantia 530.b Ambrosius excommunicat Theodosium, & cogit publicam agere poenitentiam, ibid.
 episcopus D. Ambrosius Maximum Imper. excommunicat 529.b
 episcoporum auctoritas, anathematizat Ottonem comitem ob illicitum connubium episcopus Moguntinus 295.a
 episcoporum auctoritatem agnoscit Imp. Henricus 296.b
 episcopus S. Ludgerus illicitum nobilis feminae matrimonium ex pastoralis officio dissoluere studet 423.b
 episcopus curis ecclesiasticis diligenter intentus 406.a
 episcopus habitum regularem sumit 476.a
 episcopus se abdicat S. Vulfrannus 330.b
 episcopus S. Anselmus ægre secularia tractare solitus 802.a
 episcopus diocesis visitans, pauperum etiam singularem curam gerit 518.b
 episcopus Elphegus quantam pauperum curam gesserit 771.a
 episcopum ope quotidiana certos pauperes sustentasse 293.a
 episcopi Hereberti erga pauperes benignitas 293.b
 episcopus secularibus causis occupari non finitur 185.a pauperum habet provisionem 293.b
 episcopus annulis aureis & gemmatis calic, distractis, pauperibus subuenit 472.a
 episcopum pauperi literas, quibus sibi per deuotum domus elemofinam flagitaret, dedisse 490.b
 episcopus inhospitalis reprehensus 183.a
 episcopus à sua parocia abesse non permittitur 185.a
 episcopus à sua parocia se absentans, monasterio addici iubetur 185.a

ad episcopatum redire à quo se absentauerat S. Theodorus S. Georgius cogit 847.b
 episcopum ad episcopatum redire Metropolitanus coacta Synodo imperat 931.b 933.b
 episcopatu se abdicat S. Macarius 676.a
 episcopatu se abdicare, Pontifice auctore, S. Hugo contendit 474.a S. Anselmus 810.b
 episcopatu cur se S. Theodorus abdicarit 851.a
 episcopatus onere S. Theodorus metropolita liberat, insignibus ipsi relictis 852.a
 episcopum viuenti superordinari, contra canonum & patrum est decreta 873.b
 episcopus S. Rupertus successorem sibi Vitalem fieri petit 440.b
 episcopis sponte cedentibus, successore dato, de relictibus relictis ecclesie sufficienter esse prouidentum Grego. Papa cen fuit 418.a
 episcopus ob corporis imbecillitatem non deponendus 218.a nisi ipse hoc sic velit fieri alioqui dispensator illi adiungendus 219.a qui eo defuncto consecratur, ibid.
 episcopum infirmum, constituto qui episcopij curam gerat, pro recuperanda sanitate Romam veniat, Grego. inuitat 223.a
 episcoporum, vt nunc appellamus, coadiutores qui eis in episcopatu succedant, cur olim dati 218.b
 episcopo S. Higoni successor eo viuentis & sic volente substitutus 475.b 477.a
 episcopi accusatio nisi restituta ipso in sedem & in integrum, non recipienda secundum Canones, exemplum huius 589.b
 episcoporum causas, vbi de eis deponendis agebatur, diligentissimè prius expendendas agendasque 212.a
 episcoporum in accusatione quæ sint iudici consideranda 212.a
 episcopus iniuste depositus, restituitur in sedem, & iurisdictioni eius episcopi à quo erat depositus eximitur 210.b
 episcopos sedibus pulsos alijs episcopis sustentandos commendat Gregorius 179.b
 episcopus ob crimina manifesta depositus 180.a
 episcopus Carthuzæ incultor nihilominus oues suas respicit 469.b
 episcopum reducem quanta cum læticia exceperint Constantinopolitani 599.a
 episcopo iniuriam illatam Deus vltus 528.a
 episcopi ecclesijs alijs incardinati 179.b 180.a
 episcopi librorum hominum ethnicorum lectione prohibentur 184.a
 episcopi Anastasiopolis mensæ adscripti 365. aurei nummi 851.b
 episcopum Augustinum cum suis clericis communitè viuere vult Gregorius 341.b
 episcopi ad mensam sacri codicis lecti 470.a 518.b
 episcopi à domo exulant histriones, milites, equites 472.a
 episcopi insignis humilitas 284.a
 episcopus ambitiosus 200.b 201.a b
 episcopus concubinam habens, sacerdotij iubetur honorem deponere 187.b
 episcopus quidam sapienter admonitus à Coleta 92.b
 episcopi officium suum negligentis reprehensio 186.b
 episcopi testamentum lectum publicè in foro secundum Romanam legem 488.b
 episcopi funus peculiari modo adornari solere 521.a
 episcopus vestibus sacris indutus sepulturæ traditur 818.a
 episcopus cum baculo Pontificali sepultus S. Herebertus 300.b
 episcopo defuncto, visitatio ecclesie, dum alius eligatur,

I N D E X.

gatur, vicino episcopo commissa 181.a 201.b
 S. Equitij vita 107.
 equus albus quid in Apocalypsi 548.a
 S. Erasmi corpus vbi requiescat 179.a
 eremita cuidam peste correpto vnde qui subuenit 1052.b
 S. erenbertus Tolofanus episcopus 326.b
 S. erentruda S. Ruperti neptis 440.b
 Ethelredus rex Merciorum 687.a
 Euangelium Marcus Romæ scripsit 972.b à S. Petro est approbatum 965.b
 euangelistarum corpora vbi quiescant 973.b
 euangelizata sine fructu Agrestius, quippe non legitime missus 452.b
 eucharistia quid præter 733.b
 eucharistia adoranda mysteria 466.b
 eucharistia sacrosanctum & salutiferum Domini nostri Iesu Christi corpus 604.a
 eucharistia corpus Christi ex virgine natum & cruci affixum 380.b
 in eucharistia verum corpus Christi 88.a
 in eucharistia corporis Christi veritas miraculo comprobata 161.b
 eucharistiam non esse reuera corpus & sanguinem Christi, Berengarij hæresis 884.a
 de eucharistia Thomæ Aquinatis confessio 118.a
 eucharistia vis qualis 1045.b
 eucharistia effectus mirabiles 88.b 1046.b 1047.b
 eucharistia in Missa eleuata mirabilis effectus 1047.b
 eucharistia Christi corporis supra demortui corporis posita effectus 370.b
 eucharistia ab agnello exhibita reuerentia 79.a
 eucharistiam impertiens vincto Georgio S. Theodorus, eius vincula soluta sunt 865.a
 eucharistiam ex pane nitido confectam distribuit episcopus populo 960.b
 eucharistia in sumptione S. Catharinae precatio 380.b
 eucharistiam sæpe accipit S. Theodorus adhuc puer 831.a
 eucharistiam sumptura vt se gesserit Coleta 88.b
 eucharistia percipiendæ ingens desiderium & erga hanc pius virginis affectus 1045.a 1047.b
 eucharistia ad communionem Amen respondisse communicantes 847.a
 eucharistia vomitu ciecta, in ignem proiecit 592.b
 eucharistia die Dominica in Monasterijs sanctimonialibus distribui solita 592.a
 eucharistia initio quadragesimæ diuinis sacramentis peractis viuificum & intemperatum corpus & sanguinem Christi monachos sumpsisse 664.a
 eucharistiam omnibus fratribus cœna Dominica die porrigit abbas Vuilhelmus 614.a
 eucharistia pasche festo à populo percipi solita 681.b
 eucharistia resurrectionis festo ab episcopo distributa populo 604.a
 eucharistiam peracto sacrificio distribuit episcopus Eutychius 589.a
 eucharistia distributio per episcopum facta ab hora tertia ad nonam 589.a
 eucharistia morituris data 466.a
 eucharistia naufragium metuentes se munuit 146.b
 eucharistia morientium viaticum 535.a 986.a
 eucharistia viaticum peti sibi exhiberi morti vicinus Thomas Aquinas 118.a
 eucharistiam sub obitum desiderat & sumit Maria Aegyptiaca 670.a
 eucharistiam sub mortem accipit S. Albertus 626.a
 D. Ambrosius ab Honorato 535.a
 eucharistia semunit sub mortem Ceadda episcopus 44.b S. Suibertus 25.b S. Herebertus 297.a S. Gertrudis 305.a S. Benedictus 374.b S. Herme-

landus 411.a S. Eustachius 455.b S. Franciscus de Paula 497.b S. Opportuna 877.a S. Richarius 986.a
 eucharistia sumpta mirè compungitur Lyduuina 719.b
 eucharistia viaticum eis, quos excommunicarat, dari vult morituris Gregorius 188.a
 S. euenici ecclesia 840.a
 S. euentus martyr Casaraugustanus 757.a
 eugenio III. auctore, Canonici ad S. Genouefam, ad S. Augustini regulam reformati 608.b
 eugenius Imp. aram Victoriae & sumptus caeremoniarum Romanis concedit, ob quod factum à D. Ambrosio obiurgatus 530.b eius cades 532.a
 S. eulalia 755.a
 eulogia ab episcopis benedictæ 4.b 42.b
 euphrasiae virginis vita 252.
 S. eurentus 833.a
 eusebium librum de veteribus martyribus composuit 766.b
 eusebius cum 400. militibus credit 1003.b
 eusebij diaconi erga martyres studium 658.b
 eustachij Luxouienfis abbatis vita 449.
 S. eustachius è laicorum manibus recuperat cœnobium Luxouiense 479.a
 eutychij patriarche Constantinopolitani vita 578.
 S. eutychius quorum factione sit sede sua pulsus 599.b
 eutychij error 144.b respicit moriturus 145.b
 euualdi 17.a ex Anglia missi Frisonibus & Saxonibus predicaturi 10.a in Angliam cum Suiiberto redeunt 13.a versus Hyberniam tendunt, ibid. martyrio coronati 17.a
 Exactiones grauissimæ ad Longobardos fugere cõpulerunt Corsicæ incolas 190.b
 exactiones iniustas subditis imponens, animæ suæ perpetua tormenta lucraria asseritur 475.b
 exarchus Italiae Romanus 189.a
 exarchi Romani malitia 191.a
 exarchus Italiae Gallinicus 188.a 204.b 205.a
 exarchus Romanos contra Longobardos deserit 146.a
 excessus mentis crebri 83.a 100.a 940.b 944.b mirabiles sub Missa 640.b
 excessus seu ecclasis mentis in virgine aliqua quot dies ac noctes continuè durarit 1048.a
 excommunicatio 519.b
 excommunicatio pro iniuriæ propria vindicta non irroganda 183.b
 excommunicatio in fontibus non irroganda 215.b
 excommunicatio ob inobedientiam 176.b ob incestas nuptias irrogata 4.a
 excommunicantur, malæ rei consultores qui fuerant 188.a
 excommunicatur coniugem relinquens 162.a
 excommunicatur schismaticus Petrus Leo 474.a
 Henricus Imperator, ibid.
 excommunicat D. Ambrosius Maximum 529.b & Theodosium 530.b
 excommunicatus à S. Hugone Guigo comes 471.a
 excommunicationis contra Henricum Imp. decretæ quanta vis 474.b
 excommunicatio ad triginta dies 210.b
 excommunicatus à Missarum sollempnijs primatum, tum à communionem corporis & sanguinis Domini 203.b
 excommunicatis ad duos menses, viaticum nihilominus dandum permittit Gregorius, si quid humanitatis acciderit 188.a
 excommunicationem apud Monachos 163.a
 excommunicationem Sanctimonialibus per D. Benedictum comminatam, eaque post earum obitum

vim habet 370.a
 excommunicationis vinculo soluta animæ corpo-
 ribus exiit 370.a
 excommunicationis vinculo soluitur mortuus per
 orationem 163.a
 excommunicatus Missas canit & Sacramenta perci-
 pit episcopus 203.b
 excommunicationis anno septimo pœnitentia duci-
 tur Maximus episcopus 204.a
 exempla pia ad pietatem accendunt 831.a
 exemplum memorabile virginis infirmæ 1041.a
 exemplis qualibus fatanas ad decipiendum vtatur
 1037.b
 exemptio monasterij S. Theodori 853.a
 exequiæ 283.a 507.b 516.a 521.a 570.b 760.b
 exequiæ defunctis paratæ à priscis Christianis 23.a
 exequiæ celebres 626.a
 exequiæ celeberrimæ D. Ambrosij 535.a S. Vincentij
 577.b S. Ludgeri 431.b
 exequias sumptuosas respuit ex Imperatrice sancti-
 monialis Chunegundis 59.b
 exequiæ triduanæ Chunegundi Imperatrici celebra-
 tæ 60.a
 exequiæ S. Suiuiberti postridi quàm mortuus cele-
 bratæ 25.b postea sepultus b
 exercitium vtilissimum 949.b
 exercitia veterum Christianorum & Sanctorum pi-
 etatis plenissima 2.136.a 249.a 342.a 343.b 469.b
 921.a 984.a
 exercitia assidua D. Gregorij 140.b
 exercitia puellæ cuiusdam vixidum sexennis, quæ
 qualia 1029.b In mare vsque ad collum ingressus
 Cuthberus Deo noctibus laudes persoluit 338.a
 pernox in precibus persistit 342.a
 exercitia pia & assidua monastica 450.a
 exorcismi aduersus dæmoniacos vsurpati 878.b
 879.a
 exorcismus ex libro lectus super dæmoniacam
 769.a
 exorcistæ dæmones adiurant pelluntq; 555.b
 exorcistæ cum spiritibus collocuti 530.a
 exorcizata aqua contra dæmonū infestationes sparsa
 338.b
 extra nos esse duobus modis dicimur 361.b
F Amam alterius ledentem pœna afficit ma-
 gistratus 557.a
 fami imminenti occurrit D. Gregorius fru-
 mento ex Sicilia procurato 170.a
 familia institutio optima quæ 1028.b
 Felgildus anachoreta 358.a
 S. felix 754.b
 S. felix martyr Cæsaraugustanus 757.a
 felix ex persecutore Christianus factus prædicatio-
 ne S. Eleutherij 761.b
 felicitas presbyteri & sociorum eius martyrium 920.
 SS. ferreoli & Ferrutionis ad SS. Felicem, Fortuna-
 tum & Achilleum litere 921.b
 feruor mirabilis in diuinis persoluentis officijs 81.a
 festa ab ethnicis quemadmodum culta 912.a
 festi Christianorum dies, Dominico die quid agen-
 dū 222.a lauati tū an liceat, ibi. Dominico die ad
 Missas audiendas adhortatus S. Ludgerus 426.a
 festi dies quàm exactè culti 73.a
 festi. Dominico die supplicium de reo sumi vetat S.
 Ludgerus 426.a Sabbatum diem festum agen-
 dum. Gregorij ætate à quibusdam doctum 222.a
 Christianalis 824.a Epiphania 832.b Domini-
 ca Palmarum 664.a seu in ramis Palmarū 834.a
 838.a magna hebdomada passionis Dominiq; 837.
 b parasceues 778.b paschalis solennitas
 360.a seu resurrectionis Christi 492.a 696.a
 festi resurrectionis præclara elogia 603.a Resurre-

ctionis Dominiq; dies, dies indulgentiæ & rem-
 issionis, dies exultationis & liberationis, dies
 dierum 681.b
 festo paschalis laborare volens, diuinitus punitus
 411.b B. Mariæ festiuitas 849.a
 fest. Natiuitatis B. Mariæ 797.b
 fest. Annunciationis B. virginis 965.b in hæc ora-
 tio 390.
 fest. D. Andree natalis dies 141.a Natalitius dies S.
 Petri 188.a B. Petri Apostoli 201.a
 festum S. Petri ad Cathedram 25.a
 festum S. Petri Calend. Augusti 813.a
 festa B. Iohannis Baptistæ 201.a
 festum S. Bartholomei 13.a
 festum S. Timothei 589.a 599.a XXII. Januarij b
 festum S. Marci 969.a 972.a Natales martyrum dies
 celebres 697.a
 festa SS. martyrum singulis annis conuentu celebra-
 ta 525.b
 in festis martyrum instituendis & celebrandis quid
 Christianis propositum fuerit 911.b
 festa quarundam ciuitatum peculiaria ad quæ vici-
 ni conuenire soliti 849.a
 fest. Exaltationis sanctæ crucis celebritas Hierosoly-
 mis 667.a b
 festum exaltationis S. Crucis XIII. die Septemb. à
 Constantinop. patriarcha celebratum 598.a
 festi aliquid feriat sine episcopi diocesis iussu non
 introducendæ 435.b
 solennem esse S. Hugonis diem Innocentius statuit
 465.a
 fest. Canonizationis S. Suiuiberti pridie Non. Se-
 ptemb. diem Vuertensibus celebratum statuit
 Leo III. Papa 37.b S. Ludgeri annua solen-
 nitas 435.a qua feriandum miraculo admonen-
 tur b
 festum S. Alexandri 958.b S. Antiochi dies solen-
 nis XVI. Kalend. Augusti 865.a B. Apollinaris
 201.a
 festum S. Epipodij 958.b S. Euretj martyris pertugi-
 lium Iopolij 833.a
 festum S. Francisci de Paula 499.b S. Georgij 911.a
 S. Gregorij anniuersaria solennitas 233.b
 festi dies sanctorum Hemiterij & Chelidonij 49.a
 festum S. Killiani VIII. Idus Iulij 283.b
 festum eleuationis reliquiarum Landoaldi Ganda-
 ni 324.b Laurentij vigilia 13.a
 fest. S. Martini 482.a
 fest. S. Mauritiij celebre Viennæ Galliar 811.b
 festiuitas S. Opportunæ 870.a b
 fest. dies eleuationis S. Suiuiberti III. Idus Iunij
 Vuertensibus celebris 32.b
 festum S. Venceslai 932.b
 festa dedicationis & c. conuinijs religiosis celebrandi-
 mos vndè 160.a
 Fidei quanta vis 135.a 136.a 371.b 372.b 374.b 427.b
 494.
 fides in miraculosis curationibus necessaria 590.b
 fidei in causa iudices qui sint 539.b
 fidei Symbolum expositum 531.a
 fiducia quæ quanti habenda 1035.a
 Flagellum Dei pestilentia 148.a
 flagella Dei non cessant, dum non cessatur à sceleri-
 bus 226.b
 flandriæ Marchiæ comes Balduinus 680.b
 flandria Franciæ regi parer 16.a
 florentiam obsedit Radagaisus 535.b
 Fœminæ flagitiosæ supplicium 730.b
 fœminarum colloquia non fecerit ac serpentes fugit
 S. Thomas Aquinas 112.b
 Formicæ cur S. Francisco & Coletæ parum gratæ
 96.b 953.a

for.

fortitudo eximia in tormentis 673.b
 fortunatus presbyter vitam S. Albini scripsit 1.
 SS. fortunati & Achillei diaconorum martyrium
 920.
 folere Frisonum idolum 419.b
 S. Franciscus de Assisio 493.b
 de S. francisco quid F. Aegidius senserit 958.a
 S. francisci de Paula vita 492.
 S. francisci in sanctos relatio 492.a
 S. franciscus de Paula obiit 1507. anno 497.b
 francisci Maleuoltij mira mutatio vndè ei prædicta
 1056.b
 franciscæ curiosæ puellæ mira conuersio quæ facta
 1050.b
 francorum regnum fide suscepta floruit maximè
 314.b
 cum francis bellum gerit Arbogastes 531.b
 francis Frisij aliquot se dedunt 419.b
 franciæ regi parent Brabantia, Flandria, & pars Hol-
 landiæ 16.a
 franci Orientales Traiectum in potestate habent 11.a
 francorum imperio Frisia quandò accesserit 414.b
 franci Carolini 926.a
 francorum Reges. Carolus Magnus 33.a 35.a Caro-
 lus 553.a 558.b 575.b Carolus Lud. frater
 879.b Childebertus rex 3.b 23.b 406.b 438.b
 487.b 760.a Childericus 316.a Clodoueus Da-
 goberti filius 326.a Clotarius 403.b 479.b Clo-
 tarius Chilperici filius 449.b Dagobertus 302.b
 315.a 326.a 982.a
 fran. Dagobertus sanctus rex ecclesiam in honore S.
 Thomæ extruit Traiecti 11.a
 franciscus I. rex Francorum, eius vxor Claudia, ma-
 ter Aloyfia 498.a
 fran. princeps Guntrannus 491.a Henricus 964.b
 eius liberalitas erga monasteria, ibid. Lotharius
 314.b Lotharius iunior 326.a Ludouicus 879.b
 D. Ludouicus 116.a Ludouicus largus & benefi-
 cus in ecclesiasticis 879.b 880.a Ludouicus XI.
 497.a Philippus 683.a Pipinus Caroli Martel-
 li filius 28.a ex maiore domus 32.b Robertus
 680.b 682.a Austrasorum Theobertus 479.a
 Theodebertus 454.a Theodoricus 452.b Theo-
 doricus Burgundionum rex 479.a Theodorici-
 us rex Francorum 42.b 326.a Theodoricus &
 Theodebertus contra Neophytorum hæresim so-
 licitantur à Gregorio Papa 172.a
 fraternitates 321.b
 frisorum rex Radbodus 9.b 413.b Traiecto per Pi-
 pinum pellitur 10.b
 frisiam citeriorem Pipinus, pulso indè Radbodo,
 occupat 10.b
 frisia Francorum accessit imperio 413.a
 frisonum quinque pagi Francis se spontè dedunt
 419.b
 frisiones in sacrificijs homines offerebant 327.b
 frisonum duci Radbodo euangelium annunciat
 Vulfrannus 326.b eius filius baptizatus in albis
 mortuus 327.b
 frisonibus liberè euangelizatum, Radbodo mor-
 tuo 16.a
 frisorum rex Aldgillo 9.b eis Christum S. Vuilfri-
 dus primus annunciat, ibid. SS. Vuillebrordus &
 Suiuibertus, ibid. Vuibertus, ibid.
 frisia magnam partem conuerit ad fidem Mar-
 cellinus 29.b & deficientes rursùm reuocat
 30.a
 frisonum episcopus Vuillebrordus 329.a eisdem
 conuertendis Vulfrannus diligentem ponit ope-
 ram, ibid. 326.a 328.a item S. Ludgerus demoli-
 tis fanis & dæmonum simulacris 416.b 419.b
 424.b

frisonum Apostolus Suiuibertus 5.a qui Frisonum
 episcopus consecratur 13.a
 frisiones difficilimè fidem suscipiunt 10.b
 in frisia vico Dockem martyrio coronatus S. Boni-
 facius 28.b
 frisy à fide deficiunt 418.a
 frisia secundò à fide defecit 423.b
 fritigildis Regina Marcomannorum credit in Chri-
 stum 532.b
 S. fronto martyr Cæsaraugustanus 753.a
 fructus & lucra animarum qua in virgine quantus
 1051.b
 fructus trigecuplus, sexagecuplus, centuplus 502.a
 S. fructuosus 754.b
 Funus patris digna veneratione procuratum ab Hu-
 gone filio 466.b
 furti diuina vitio 409.a 713.a
 furis pœna 141.a
 fures quo supplicio affecti apud Saxones 425.b
 furtum negantis pœna 141.a
G Abriel in Dei mysterijs minister solet
 adhiberi 391.b
 S. gais Cæsaraugustanus 757.b
 galliam Nortmanni vastant 316.b
 gaudia mentium piarū intrinseca quan-
 ta aut qualia 1047.a
 gaufrido comiti Andegauensi calamitas prænuucia-
 ta 1008.b
 S. Genelli martyris templum 832.a 837.a eiusdem
 oratorium 868.a
 gemini cum matre passi 1065.a
 S. genesius Arelati 755.a
 S. genouefa Galliarum decus & ornamentum 610.a
 erga eius reliquias Gallorum ingens zelus, ibid.
 genouefa templum miraculo insignitum 1009.a
 genulfionibus frequentibus vsi sancti & pij viri
 623.a
 genubus ante somnum per quatuor horas incum-
 bere solita D. Catharina 382.a
 ex geniculatione frequenti cutis Tharillæ camelo-
 rum more induruit 186.a
 georgij vita hæc apocrypha non est, neque ea quam
 D. Gregorius reprobat 904.b
 S. georgij martyris vita 897.
 de S. georgij martyrio historia citata 916.a
 S. georgij martyris templū 831.b oratorium 836.b
 Gerardus Colonienfis, emicna in Aegypti solitudi-
 ne pacitur cibo celesti 748.b eius mira pingue-
 do 749.b
 S. germani Capuani episcopi, animam in cælum ferri
 S. Benedictus cernit 374.a
 germani ad fidem conuertendæ Angli dant ope-
 ram 10.a
 germania conuersa episcopis & ecclesijs illustrata
 316.b
 germani vino dediti, infeliciter contra Francos pu-
 gnant 926.a
 S. gertrudis vita 302. eius pater Pipinus b obiit XVI.
 Calend. Aprilis anno ætatis XXXIII. 305.a
 de SS. gernafo & Protasto 993.a qui Vralis & Va-
 leria martyrum filij, ibid.
 Gildo à Mafcezele superatus 535.b
 S. gisleri monasterium 624.b
 gloria humana inanis admodum 243.a
 gloria mundana contemptus 63.a
 gloria vanæ pernicies 664.b
 gloria vanæ tentationibus multi succumbunt
 625.a
 gloria inani quale remedium opposuerit S. Ioannes
 Climacus 456.b
 glycerius martyr 910.a 988.a
 Goar despectus à Ruitico Treueresi episcopo 59.b

S. godebertæ virginis vita 692.
 S. godebrandus episcopus Sagienfis frater S. Opportunæ 873. a iugulatur 874. b claret miraculis 875. b
 godefridi Ambianensis episcopi de Hugone abbate Cluniacensi visio 1012. a
 gordiani patris D. Gregorij figura 234. b
 gothorum de origine S. Isidorus scripsit 541. b
 gothi obfidet Perusium & capiunt 40. b
 gochi Arriani catholicos crudeliter persecuti 372. a
 gothiæ rex Atharidus Rhotesti filius persequitur Christianos 696. b
 Græci spiritum sanctum à filio procedere negant, qui eorum error in concilio Barenfi confutatus 800. a 810. b
 græcam in linguâ Gregorij pastoralis liber & Dialogus conuersus 232. a
 à græcis corruptus Dialogus Gregorij, vbi in eo de processione spiritus sancti à patre & filio mentio est 232. a
 gratianus Imp. 529. a
 gratianus Imp. constituit Theodosium 437. a
 granata rex Machoma Saracenus accersit S. Vincentium 565. a
 gratia celanda 634. b
 gratia Dei recte videntium, seu recte vti scientium, emolumenta quanta 1046. b
 gratia sensibili suauitate destitutorum solatium & exemplum infigne 1038. a
 gratia quam multiplex precibus obtineatur 957. b
 S. Gregorij Papæ vita 137. auctoritate Rom. præfulis descripta 138. a
 Gregorij vitam Paulus Diaconus descripsit 240. b
 Gregorius, latinè Vigilantius sonat 140. a
 Gregorij tres amicitæ 185. b eius atauus Felix Rom. Pontif. 186. a
 Gregorij insignis humilitas 206. b
 D. Gregorij singularis modestia 149. 150. 151. 192. b 197. a
 D. Gregorius Pontificatum fugit 148. b
 Gregorij super caput in similitudine columbæ spiritus sanctus à Petro diacono visus 230. b
 Gregorij Papæ scripta pleraque cur intercederint 230. b quo quæque tempore scripserit 231. a
 Gregorij Pastoralis liber in Græcâ linguâ versus 231. b
 græcam linguam Gregorius ignorauit 234. a
 Gregorij commentarij in Iob, ipso viuo, ad Vigiliis lecti 233. a
 Gregorius Magnus Leandro familiariter vsus 714. a
 moritur 229. b eius Epitaphium 230. a
 Gregorius senex admirandus, prophetiæ gratia donatus 244. a
 Gregorius Papa XI. cur quid priuilegij Catharinæ Senenfi concesserit 1058. b
 Gregorij Traiectensis episcopi encomium 5. b
 Gregorij Traiectensis presbyteri vitam S. Ludgerus descripsit 428. b
 Gregorij Turonensis episcopi pater Florentius, auus Gregorius 713. b
 Gregorius Turonensis oculus testis miraculorum Caluppiani 56. a
 grimoaldus Maior domus, Pipini legitimus ex Plestrude filius 23. b
 S. Guidonis confessoris vita 458. a
 guigo comes S. Hugoni infestus 471. a
 gula contra vitium remedium efficax 456. b
 Guntrannus rex sanctus 441. b
 Guthlaci vita 687.
Habitus regularis 476. a
 hæresis cuiusmodi patronos habeat 511. a & episcopos 513. a
 hæresis Acephalorum 541. b Agnoitarum

172. a Aphthardocitarum 587. b 588. b Arriana 172. a 527. a Berengarij 884. a Donatistarum 172. a Eutychniana 144. b
 hæreses potestate principum fultæ, veritati videntur præualere 511. b
 hæretici, feræ 979. b
 hæretici inimicissimi Catholicis 981. b
 hæreticorum ecclesiæ, adulteræ 540. b
 hæreticis Arrianis non permittitur basilica ab Ambrosio 540. b
 hæreticorum fraudes 513. b
 hæretici imperitos & nullius precij homines ecclesijs præficiunt 263. b
 hæreticorum mulierum impudentia 527. b
 ab hæretico Arriano episcopo baptizari non vult S. Ambrosius 527. b
 hæretici libri lectio prohibita 216. b
 hæretici libri ob lectionem in suspensionem acrimen hæreses vocatus 216. b
 hæretici librum flammis exurendum censet Tiberius Imp. 145. b
 hæreticorum Arrianorum perfidia miraculis, quibus Catholica fides creuit, diminuta 528. b
 hæreticorum dogmata tenebrosa execrandaq; vt Moses Aegyptium, ita à veris Israclitis damnata sub fabulo conduntur 586. a
 hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei comprimenda 215. b
 hæreticos, eorumq; rationes improbare atq; euertere studuit Iustinianus Imp. 587. b
 hæresibus exortis Synodi & Patres sancti resisterunt 508. b
 hæretic. Eutychnianam hæresim profligat D. Gregorius 144. b

Donatistarum per Aphricam,
 Manichæorum per Siciliam,
 Arrianorum in Hispania,
 Agnoitarum apud Alexandriam,
 Neophytorum in Galilijs.

hæreticæ prauitatis inquisitores 567. a
 inquisitio hæretica vnde aut cur Petro Mediolanensi iniuncta 1024. b
 hæretici loquacissimi mira & subita obmutescencia 1023. b
 hæretici post mortem etiam anathemate feriendi 584. b
 hæreticus Manichæus tortus defecit ad ethnicisimum 827. b
 hæretici rectam fidem oblati libellis profitentes, suscipiendi 216. a b
 hamerstein castrum obsidet Henricus Imp. 295. a
 hannoniensis comitatus 626. a
 hannoniæ comes Balduinus 683. a
 Hecataë sacrificare gentiles soliti 484. b
 heliopolis, vrbs Libano finitima 443. b
 SS. hemiterius & Chelidonius milites 47. b
 S. Henricus Rom. Imp. 682. b
 henrici Imperatoris vitam Adelbodus Traiectensis episcopus scripsit 57. b
 henricus Imp. locupletissimus & eruditus 296. a cur Hereberto infensus 295. a castrum Hamerstein obsidet b
 henrici sancti Imperatoris encomium 295. b errorem in Hereberto persequendo confessus, ter ipsum osculatur 296. a
 S. henricus in Bamberg sepultus, eiusq; vxor Chune-gundis 60. a

hen-

henricus Imp. Paschalem Pont. capit 474. a excommunicatur, ibid.
 henrici posteritas imperiali dignitate priuata 474. b
 henrici de Balma, adiutoris Colegæ virginis, infigne encomion 74. a
 heraclæ Alexandrinæ ecclesiæ episcopus 653. a
 heraclius Imp. 870. a
 heraclius Augustus sanctæ crucis relator 314. b
 S. herculani martyrium 40.
 S. herebertus toti orbi sanctitatis fama notissimus 882. a eius vita 279. episcopus consecratus nocte natiuitatis Domini 281. a 284. b
 herebertus prepositus Vuormatiensis 281. b Ottonis III. primus Cancellarius 282. a presbyter antequam episcopus factus 282. a frater eius Henricus episcopus Herbipolensis 282. a
 S. hereberti frater comes Gezemannus 297. b
 hereberto cur infensus Henricus Imp. 286. a
 S. herebertus miracula edendi dono præditus 289. b
 herebertus obiit xvij. Calend. Aprilis 298. b
 herbertus Rauennas archiepiscopus 461. b
 hermanni Canonici Steiueldensis vita 627.
 S. hermelandi vita 402.
 herminigildi martyrium 714.
 hessij provinciales vocantur 425. b
 Hierocles Aegypti administrator scuit in Christianos 486. b
 hildebaldus Vuormatiensis episcopus 281. b
 hildebrandi legati pontificij, nondum pontificis, apud Chaniæum visio 1008. a
 hispani infidelibus bellum infert Carolus Magnus 33. a
 hispaniæ rex Recaredus 541. a Sisebutus ibid. Sciuillanus rex b
 hispaniæ rex Iohannes magno honore S. Vincentium profecutus 565. a
 in hispania Vuisigothorum gens Arriana ad Catholicam fidem conuersa predicatione Leandri 714. b
 historiarum sacrarum vtilitas 402. b
 histio, de rebus Anglicis scripsit Edimerus 780. a antiquorum actus regumq; certamina cantare, Frisofonum mos præcis 422. b
 histerionis vasa perditionis & organa falsitatis exulant ab aula Hugonis episcopi 472. a
 Hollandiæ principatus 11. b
 hollandia pagana Francig regi Christiano paret 16. a
 hollandis Euangelium prædicatum 16. a
 homilia D. Gregorij 231. b
 homo cur à Deo conditus 131. a
 hominis præstantia 390. a
 homini quid maxime formidandum 950. b
 hominum consortia vitata studio virginitatis 692. b
 horæ canonicæ. Constituta orandi tempora præcis 664. b
 off. diuina, horis competentibus canonici hymni persoluantur 338. b
 horariæ preces Curtius appellatae 429. b præfinitum psalmorum numerum persoluit S. Theodorus 863. b
 horariæ preces siue Cursum tã monasteriale quàm Gallicanum, in magno studio indefinenterq; celebrat S. Vualericus 482. b
 horis dicendis occupatus non antè vocatus venit ad Carolum Imp. quàm has absoluisset S. Ludgerus 429. b
 hora Cano, vigilia nocturna 435. a preces nocturnæ 855. b nocturna psalmodia 976. a nocturnales vigilia noctu decantata b 427. a 855. b matutinales laudes 426. b hora tertia preces 834. a sexta 664. b preces vespertinæ 850. a vespertinæ laudes 434. a
 horariæ preces diuæ virginis quoadidè persoluit D. Catharina 382. a officium in laudem B. Mariæ & S. crucis quoadidè B. Vincentius legit 550. b officium

diuinum Natalis Domini noctis quid repræsentet 284. b
 hospitalitatè sua largitate recompenfat Deus 759. a
 hospitem excipere ratus, angelum suscipit Cuthbertus 336. a
 hospitalitas D. Gregorij miracula 157. b peregrini in specie Christo aquam ministravit, ibid. Angelum coniuuam habuit, ibid.
 hospitalitatis mos, manus & pedes hospitiu lauare 349. a
 hospitalitatis exemplum 976. a 983. a
 hospitalis S. Anselmus 793. a
 in hospitem iniuria diuinitus vindicata 771. b
 hospitales domos visitat D. Brigitta 382. b
 hostia sanguineis guttis aspersa videtur 735. a
 hostie sacre particula cuiusdam diuinitus, inficio sacrificante, obtigerit 1059. a
 hostiam non consecratam à cõsecrata facillè interno-scit Lyduuina, & vndè 734. a
 Hugboldus comes 880. b
 S. hugonis vita 465. cum Innocentius sanctorum catalogo adscribit, ibid.
 hugo Gregorij vij. legatus in Galliam 466. b
 S. hugo moritur 132. anno 477. a
 hugo abbas S. Germani de Pratis Lutetiæ 606. b
 hugonis abbatis V. Cluniacensis historia 1007. & deus hugonis abbatis Cluniacensis feruor, zelus & potestas qualis 1007. b
 hugonis abbatis Cluniacensis vaticinia 1008. b miracula 1009. 1010.
 hugo Cluniacensis abbas quàm periculoso ex lapsu quomodo illesus euaserit 1010. a
 humana natura in Christo quàm exaltata 391. a 396. a
 humani terrores & gratie fumo similes 223. b
 humiles in Dei sunt custodia 109. a
 humilitas odit vitia 950. a
 humilitatem veram iniuriæ patienter perlata probant 383. b
 humilitatis in superandis tentationibus quanta vis & commoditas 1038. a
 humilitatis illustria exempla 224. 225. 284. a 293. b
 hungaros ad fidem conuertere S. Adalbertus conatus 930. a
 hungorum incurfio 316. b
 hunni Alemannos infestant 281. a
 S. hubertus Brachbantijs conuertendis operam dedit 315. a
 ex Hybernia sacerdotes in Galliam venere, ad pietatem Gallos informaturi 982. b
Iacobi minoris, qui iustus & frater Domini dictus, quis fuerit pater, quæ ve mater 396. b 397. b
 S. iacobum inuisit F. Aegidius, multam famem perferens 938. b
 Iconoclastarum hæresis exorta, eius ve impietas 508. b
 iconoclastarum hæresis ab Imperatoribus ortum habuit 508. b
 iconomachos Irene profligat 510. b
 idola confutata 522. b 683. b
 idolis immolata Christianos sumere fas non est 616. b
 idolo immolatum edere respuens Valeria ceditur 992. b
 ieiunij Christum delectari, gentiliu deos comestratione 819. b
 ieiunia scdanda culpas suas emendare cupientibus 472. b
 ieiunium imperat fratribus S. Niceta, pro amentis curauone Deum rogaturus 506. b
 ieiunij se Christum celebrare responder Calliopius

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

ad bacchanalia. Licra inuitatus 616. b
 ieiunijs se contra persecutionem munit S. Calliopius 616. b
 ieiunium triduanum ob siccitatem & pestilentiam indictum 286. b 682. a
 ieiunium sextae feriae perantiquum, & cur id a quibusdam obseruatum 335. a
 ieiunium sextae feriae religiosè obseruanti diuinitus sub vesperum esca praebetur 335. a
 ieiunat quadraginta dies perpetuos Coleta 89. a 98. a
 ieiunat quarta & sexta ferijs etià adolefcens B. Vincentius 550. b
 ieiunant sabbato sancto etiam pueri 140. b
 ieiunium a vespera in vesperam 254. b dierum aliquot septimanarum 256. b non prandit D. Ambrosius nisi Dominico & sabbato & natalijs celebrium martyrum 533. a
 ieiunium X. L. dierum ad superandas daemonum tentationes susceptum 255. b 257. b
 ieiunium Quadragesimae, vide Quadragesima.
 ieiunat etiam in puerili aetate Aibertus 619. b item S. Theodorus 831. a
 ieiunio quotidiano D. Ambrosius corpus maceravit 533. a tota septimana S. Vualericus nihil cibi non raro capere solitus 483. a
 ieiunia assidua S. Richarij 985. b
 ieiunijs & vigilijs S. Niceta planè exhaustus 506. a
 ieiunia immoderata improbata, eorumque effectus 688. a
 ieiunia ob immoderata reprehensua à S. Catharina Lincopiensis episcopus 384. a
 Igne purgatorio cruciati sacrificij oblatione subueniendum censet D. Gregorius 142. b
 igni se aduri, praeter metum excessu non sentit Lyduuina. ignoscere in se peccantibus, quam vtile 712. a
 Imaginatione quali quae diaboli machinae vincantur 1032. b
 imaginum usus ex Apostolorum per manus tradita institutione 246. b eas Leo Imp. impugnat, ibid.
 imaginum usus antiquissimus 183. a 254. a 262. b 512. a concilio habito approbatus 262. b
 imagines quid conferant 121. a aenea statua Saluatoris Constantinopoli 207. a
 imag. angelorum 263. b historiae pie simulacris delectis in parietibus depictae 593. a Saturninus monachus Apostolorum Petri & Pauli effigies depinxit, ad quas candela diuinitus nonnunquam accensa 235. a
 ex imagine picta D. Andreas cognitus 239. b
 imagines parentum & suam Gregorius depingi curauit 234. b Gregorij scribentis super caput imago spiritus sancti in columbae specie cur pingi solita 230. a
 imago. D. Georgius quemadmodum pingi solitus 839. a
 imago S. Eutychie à pictore, quem ipse curarat, depicta 593. a
 imag. S. Theodori imago efficta 867. b tabella picta in qua D. Theodori imago & ab eo miraculum exhibitum 858. a Cosmas & Damianus apparent infirmo ea forma qua pingi solent 841. a
 imaginem Christi atque crucem praefereunt Angliam ingressi Augustinus eiusque socij 159. b
 imaginis honor ad exemplar ipsum pertransit 508. b ante imaginem Christi, sublati in caelum manibus, orat Euphrasia 254. a
 imaginem crucifixi pie osculatur morti vicinus Richardus episcopus 520. b
 imago crucis, vide crux, coram imagine S. Mariae orat S. Catharina 738. a S. Vincentius 553. a
 imago S. Mariae in atrio templi Hierosolymitani, coram qua B. virginis implorauit suffragia Maria

Aegyptiaca 668. a
 imago S. Mariae pomum à puero Hermanno porrectum extensa manu accipit 629. a
 ex imagine Christi duae roris stillae decedentes, S. Theodorum à morbo curant 831. b
 de imagine quadam S. Mariae mirum quid 715. b
 ex imagine B. Mariae oleum scaturire solitum Sozopolis 591. a
 imago S. Mariae respondet interrogata 378. b
 ex imagine oleum diuino munere manans 859. b
 imagines sanctorum daemones oppugnant 247. b contra imagines venerandas impia & Deo iniuadoga mata Byzantij spargi coepit 508. b
 imaginibus templorum ornamentis spoliatis templum iconomachi 263. b
 imagines à quibus adductus & persuasus Leo impugandas susceperit 262. b
 imaginum hostes, Leo Isaacus, Constantinus, Copronymus 509. b
 imaginum hostes, de sede deiecto, Nicephoro Constantinopoli concilium habent Iudaicum 513. a aduersus imagines bellum triginta annis duravit 263. b imaginum in causa secunda Nicena synodus habita 512. a
 imagines restituntur Niceni II. concilij decretis approbatis 264. b
 imaginum eueriores anathemati subiecti 264. b contra imagines argumenta diluuntur 509. a immunitas monasterio S. Theodori à Mauritio tributa 833. a
 imperatores Romanorum à gentium regibus quid differant 189. a 208. b
 imp. electio. Henricum principes regni regem sibi elegerunt 286. a
 imperatores à Pontifice vnctos coronam accipere, à Carolo Magno initium sumpsit 931. b imperatori legatum Romanae sedis adesse, priscus mos 208. b
 imperatorem in palatio episcopum habuisse qui palatii episcopus nominatur 932. a
 imperator Ocho I. pastorali virga inuestiuit Adalbertum Pragensis episcopum 925. b
 imperatores Pontificibus debent reuerentiam 206. a
 imp. excommunicat D. Ambrosius, & cogit publicam penitentiam agere 530. b
 imp. Mauritio impiam legem ferenti opponit se Gregorius Papa 191. b
 imp. Maximum excommunicat D. Ambrosius 529. b
 imperator Iustinianus religionis negocijs quam se infeliciter miscuerit 587. b
 imperatores. Aelius Adrianus 761. a Antoninus Verus 818. b Antoninus Pius, eius liberi Verus atque Lucius 704. b Carolus Magnus 29. a 33. a 35. a 36. b Conradus 58. a 895. a Constantinus 436. a Constantius Copronymus 509. b Leo huius filius 510. b Constantius 441. b 307. a 973. b. Constantius siue Constans 7. a Constans 307. a Diocletianus 897. a Eugenius 531. a Fridericus II. 112. a
 imp. Gracianus 437. a 529. a 533. a Henricus 286. a 474. 582. b Henricus rex Christianissimus 928. a
 imp. Henricus II. 56. b 882. a 895. a Henricus III. 895. a Henricus III. 895. a Heraclius II. Honorius 532. b Irene cum filio 240. b Iulianus 307. a Iuliani impia lex 191. b Iustinianus 10. a 588. 838. b Iustinianus II. 13. a Iustinus 210. a
 imp. Iustinus & Tiberius 596. b Leo 13. a Leo 244. a 262. b Leo Iconomachus 246. b Leo Isaacus 509. b Licinius 874. a Mauritius de notario comes excubitorum, deinde Caesar, demum Imperator 191. b Christi sacerdotum contemptor 197. a scelerum defensor auariss. princeps 205. a
 imp. Mauritius & Phocas 449. b Mauritius ite 139. b 147. b

I N D E X.

147. b 205. b 207. a 208. a 541. a 597. b 845. b Maxentius 974. a Maximinus 974. b Maximianus 988. a Michael 262. b 264. b Claudius Nero 968. b Nicephorus 262. b Ocho I. 924. b 925. b Ocho II. 927. b Ocho III. 280. a 283. a 282. a 286. a 995. a 931. a Ocho junior 882. b Phocas 129. b 208. a 449. b Sigismundus 574. b Theodosius 252. a 253. a 437. a 530. b Theodosius junior 509. b
 imp. Constantinop. Theophilus, Michael eius filius 264. a Tiberius 137. b 145. b 845. b Valens 436. a
 imp. Valens & Valentinianus 697. a
 imp. Valentinianus 527. a 531. a
 Indulgentia plenaria 500. a
 indulgentias Leo III. Aquiligrani, Coloniae, & alij locis largitur 36. b
 indulgentias ecclesiae Vuerdensi confert Leo III. Papa 37. b
 indulgentia loci sepulturae S. Francisci Paulani depositionis eius die visitantibus concessa 500. a
 indulgentias ad promerendas ad stationes Romanas accessu solitum 379. b
 indulgentias ad promerendas sanctorum ad templum in solitum 381. a
 infans in cunis combustis miraculosa conseruatio 1017. b
 infamiani non meritam virgo pie & quo merito sustinuerit 1044. a
 infantiae cauae descriptio 1029. a
 interfectiones quae vbi in munitis validae 1038. a
 interitum cruciatus vidit S. Guthlacus à daemonebus co perductus 688. b
 infirmitas corporis cur pijs accidit 638. a
 infirmitate decentis passionis Christi, psalmos penitentiales, Litaniam legi sibi petijt S. Vincetius 577. a
 infirmus se corporis Domini perceptione munit S. Svaibertus 25. b Ceada episcopus 45. a
 ingratiudinis exemplum 157. a
 inuicitarum remissio praeglarata virtus 712. a
 pro munice orat S. Hugo 471. b
 inimici benefacit S. Elphegus 773. b Orat pro eis 774. b
 iniuriam placide ferre, quam Deo gratum 951. a
 innocencio quarto Pontifici quid debeant infubres siue Longobardi 1024. b
 inobedientia poena 370. a
 inopia pueri miro modo subleuata 630. a
 infolentia vnde etiam pijs obueniat 1015. a
 institutiones optimae E. Aegidij 955. a
 intercessio sanctorum 266. a
 inuidia recte factorum inimica 132. b
 inuidia recte facta sinistre interpretatur 257. a
 inuidia patet sancti viri 285. b
 inuestiturae ecclesiarum Angliae rex agrè se auferri passus 814. a
 inuestiturae dantes laici, & ab his accipientes, vtrique excommunicati ab Urbano Papa 811. a
 inuocat S. Nicephorum Theophanes 266. a
 inuocanti se S. Andreas auxilio adest 239. b
 inuocationis Sanctorum effectus 82. b
 Iohannes Apostolus in Patmon relegatus 683. a Apocalypsim scripsit, ibid.
 Iohannes Bauariae Dux inuisit Lyduuinam 724. b
 Iohannes diaconus vitam S. Gregorij quo auctore perscripserit 138. a
 Iohannes diaconus vitam Clementis Papae scribere se velle affirmat 241. a
 Iohannis Climaci vita 456. b
 Iohannes eremita insignis 620. a
 Iohannis Syri vita 313. b
 Iohannes Cardinalis S. Angeli ad S. Vincentium legatus 565. b
 Iohannes Pot venerandus Christi sacerdos 719. a

SS. ionae & Barachij martirium 445.
 ionas Scorus S. Attalae vitam scripsit 134. a
 ionas abbas vitam S. Columbani scripsit 478. b
 iordanis vnde profluat 46. b
 ioseph patris Christi putatij cum patriarcha colatio 315. a
 ioseph cur Maria desponsata 312. a cur eam dimittere cogitaret 312. b
 ioseph num ex alia vxore filios susceperit 396. a
 ioseph presbyteri martirium 821. b
 Ira quod commotionis tempore facit, omne id iustum putat 188. b
 ira furor restringendus ratione est 188. b
 iracundiam obedientiae gladio occidit Iohannes Clifmacus 456. b
 S. irenaeus Valentini praedicatoris mittit 920. a
 S. irenaeus Ferreolum & Ferrutionem Resurrectionibus praedicatoris mittit 921. b
 irene cum filio Imperij gubernacula administrat 244. b
 irene imperatrix iconomachos profligat 510. b
 S. irenes martirium 463.
 S. isaac serui Dei vita 685.
 S. isaacij vita 436.
 ischyron crudeliter necatur 656. a
 isidorus Hispanensis episcopus 232. b
 isidori Hispanensis episcopi vita 541. temporibus Heraclij imp. b
 isidori scripta 541.
 itali ad fidei Petri & Marci praedicatione conuersi 969. b
 italiae vastationem quae signa praecesserint 326. a
 Iudaei Iuliani iussu Hierosolymitanum templum inhaerare aggressi, caelitus prohibiti 307. b
 Iudaei quam Christianis permiciofi 387. a
 Iudaei S. Eucharistiae & Diuae virginis quotidie, idem perpetuo decreto maledicunt 389. b
 Iudaei per inuidiam naturaliter Christianis infensi 777. b
 Iudaei quotidie Christianos denouent & execrantur 389. b eorundem de Christo blasphemia, ibid.
 Iudaei in parascene mactant Christianos pueros, eorumque sanguine contra facerem se praeseruant 387. b Tridanti atrocissime puerum excarnificat 388. b 389. a
 Iudaei Deum in Thalmud studere aiunt 389. b
 Iudaeos quam olim auersati Pontifices Romani 221. b
 Iudaei muneribus Recharedum regem corrumpere incassum tentant 221. a
 Iudaei non vi, sed praedicatione ad fidem perducendi 219. b
 Iudaei duo primarij à Thoma Aquinate & disputando & precibus pro eis suis conuersi 114. b
 Iudaeos vt Christo lucretur, de pensionibus eis remittendum censet Greg. Papa 164. a
 Iudaeos Ferdinandus S. Vincentium concionantem audire mandat 574. b
 Iudaei multi praedicatione S. Vincentij conuersi 563. b 565. a 571. b
 Iudaei Vincentium scripturas in alium sensum trahere calumniati, ab eodem egregie confutantur 574. b
 Iudaei nisi quantum illis per legem licet in synagogis praesumant 219. b
 Iudaeis Iudaeum Christianum fieri volentem vendendi potestas non permittitur 220. b
 Iudaeis paganum circumcidere fas non est 221. a
 Iudaei Christiana mancipia habere non permittendi 219. b
 Iudaei immanissimis cruciamentis puerum Vuernherum afficiunt 776. a
 Iudaeorum conatus diuinitus retardati 776. b
 Iudaeis ad ecclesiam fidei causa confugientes serui ancillaeque non reddendi 220. b

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

iudex pecunia corruptus, negat opem pio puero aduersus Iudæos 776.b
iudici, quod imitetur, exemplum propositum 162.b
iudicum vitia seuerè redarguit D. Gregorius 189.a
iudicium extremum instare diuinitis iussus S. Vincentius docet, & probabiliter edito libello confirmat 559.a 560.a
in iudicio Dei pro maleficijs alij pœnas luunt, alij pro rectè factis præmia percipiunt 779.a
iudicium in rebus ambiguis non debet absolutum esse 186.a sententia certa in re dubia non est ferenda 211.b
iudicium accusationis quemadmodum peragendum 212.a
iudicium iniquum, in quo iidem iudices qui accusatores 589.b
in iudicijs S. Hugonis quanta integritas 472.b
S. iudocus regis Anglici filius Anachoreta 9.a
S. iulia martyri CæsarAugustana 757.a
S. iulianus martyr 655.a 963.a
S. iuliani martyris corpus eleuatum 317.b
S. iulianus Briuatenis 964.a
iulianus frustra templum Hierosolymitanum restaurare conatus 307.b
iuliani in Christianos sanctia 442.b
iulianum in periculis seruauit S. Marcus, ab eo postea crudeliter excarnificatus 443.a
iurisdicção sua vnicuique episcopo in suos relinquenda 213.b
iustiniani tempore concilium de tribus capitulis habitum 216.b
iustiniano Imp. concilium V. œcumenicum habitum 583.b
iustinianus exilio mulctat & ærumnis afficit Eutyrium Constantinop. & Anastasium Antiochenum patriarchas 589.b 590.a
iustiniani Imp. pium studium 587.b in hæresim ille lapsus Aphthardocitarum, ibid.
S. iustini philosophi & martyris vita 703.
iustini philosophi scripta 704.b
iustinus Imp. 599.a
iustinum Imperatorem fore prædixit S. Eutyrius 597.a
iustini Imp. auuculus Iustinianus 597.a
iustin. Imp. iussu in exilium pulsus Antiochenus patriarcha Anastasius 210.a
iustina Imp. Ambrosio infestissima 528.a 529.b
S. iustus Compluti 755.a
iusturandum ante corpora sanctorum præstari solitum vt S. Apollinaris 202.a iuramenti formula, ibid.
iusturandum apud corpus B. Petri patrimonij eius rectores exhibebant 169.b
iuramentum ad corpus S. Apollinaris 205.a
iusturandum per res creatas veretur ne non feruetur à tyranno martyr 824.b
iustitiæ exercitium, magni beneficij loco habendum 1046.a
iuuauium instaurat S. Rupertus, & sedem episcopalem constituit 439.b
iuuentus ceræ comparata 681.b
iuuentutis formandæ ratio 790.
iustitia dignitas apud Romanos 46.a
Kyrieelson ad Missam à Græcis Latinisq; non eodem modo dicitur 157.a
Lachrymarum humanæ naturæ proprium 426.a
lachrymæ etiam post inges gaudium suboriri solent 598.a
lachrymarum gratia 342.a 622.b
lachrymarum gratia B. Vincentius prædicitus 563.a
lachrymarum gratia in S. Hugone 470.a

lachrymarum gratia præditus S. Macarius 675.b
lachrymarum gratia singularis in Iohanne Climaco 457.a
lactis materni vis & utilitas 1028.b
laicis res ecclesiasticæ non committendæ 191.b
laicos excludit D. Gregorius ecclesiasticis rebus administrandis 156.a
laici ecclesiarum inuestituras dantes, ab Urbano Papa excommunicati 811.a
S. Lambertus à S. Landoldo nutritus 315.b eius pater Aper vir illustris, ibid. puer ignem illatus fert in gremio 316.a
S. Lambertus Taxandriam ad fidem prædicatione conuertit 315.a
Lambertus de illicito cõnubio Pipinum quod increpasset, martyrium subiit 24.a
S. Lamberti innocentem mortem dolet Pipinus 23.b
lampas fracta, diuinitis redintegratur 461.a
lampades accendi diuinorum officiorum tempore solita 604.a
lampades castitatis accensæ 196.b oleum in eis diuinitus ampliatum, ibid.
S. Landrada 317.b 322.a
S. Landoldus 681.b
S. Landoldi vita 314.
Lanfranci præclarum encomium 782.a eius discipulus factus S. Anselmus a
Lanfrancus & Anselmus inter se comparati 794.a
Lanfrancus Becci monachus 782.b prior 783.a
Lanfrancus ex Codomeni abbate archiepiscopus Cantuariensis 793.b
Lanfrancus curat describi historiam S. Elphegi 795.a
Lanfranco extincto, ecclesias & monasteria oppressit rex Vuilhelmus 797.b
S. Lanchildis 874.b amita S. Opportunæ 875.a
Lasciui hominis pœna 101.a
lapæ & mariti sui, parentum Catharinæ Senensis, descriptio 1028.a
latrones mirabiliter mutati 82.a
latronum duorum impœnitentium & blasphemorum mira conuersio 1050.a
S. Lex abbatissæ vita 375.
leander Hispalensis episcopus legatus Constantinopolim 144.b Vuisigothorum pro causa 231.a
leander conuertit ab Arrianismo Hermingildum regium filium 714.a Reccharedum item b
leuinus aliàs Liauinus Dauentriæ Christum prædicauit 416.b apparet S. Ludgero, ibid.
leuinus Frisonibus ac Saxonibus prædicaturus ex Angliamissus 10.a
leuinus episcopus martyr apud Gandauum 17.a
leuinus Transilælanis Christum annunciat 6.a
lectores in Ecclesia Apostolorum prophetarumq; lectionibus audientium fidem confirmabant 522.a
lectoris spiritalis gratia à Christo sanctificata 582.a
legendi peritia miranda 1039.a
leo siue Leontius Imperium per vim inuadit 262.b
imagines impugnat, ibid.
leo Isauricus Imperium inuasit, tyrannide in Theodosium iuniorem vsus 509.b
leo Isauricus primus contra imagines bellum suscipit 509.b
leo Armenus Imperium inuadit exturbato Michaelè 511.a Leonè Isauricū in impietate imitatur, ibid.
leo Armenus se orthodoxum simulat 511.b
leo Armenus Imp. interficitur 515.a
leo Imperator fordidi patris filius atque successor 244.a
leo V. Imperator iconomachus 246.b
leo V. iconomachus sacris in locis, in quæ fuerat debacchatus, vitam amisit 248.a
leo Imp. impietatis & furoris pœnas dedit 265.a

leo

INDEX

leo Copronymi filius impietatem patris non est sectatus 510.b quinquennio imperium tenuit, ibid.
leo III. Põncif. à Romanis oculis & lingua priuatur 36.b in Germaniã venit, & quæ illic gesserit, ibid.
leo in martyre immisus, plantas eius lambit 765.a
S. leodegarij martyris oratorium 407.b 409.b
leontius exconsul 189.a
leprosa luridissima & ingrata, vnde quàm piè inferuitum 1042.a b
leprosi mira per Hugonem Cluniacensem abbatem curatio 1009.b
lepra ex leprosa contracta mira per leprosa contractum curatio 1042.b
lex impia Mauritiij Imp. 191.b Iuliani, ibid.
Liberalitas in pauperes 82.a
liberalitas pauperis in pauperes 726.b
liberum arbitrium homini attributum 943.b
libros probandi vel reprobandi potestas penès Pontificem Rom. 138.a
libros Gregorij nomine inscribit Andreas monachus à se scriptos 234.a & epistolas ad se scriptas corruptipit, ibid.
libri Christianis ablati Maximiani psecutione 463.b
librorum ethnicorum lectione episcopos arcer Gregorius Papa 184.a
licij simulata religio 974.b effrenis libido 975.a inpietas aperta 974.b
licinius quædammodum ex hac vita fit sublatus 980.a
lignum mirè odorem ab angelo Lyduuina allatum 723.b demonibus valde formidolosum, ibid.
Indisfarnensis ecclesia multos habet sanctos viros 335.b
linguarum dono præditus S. Vincentius 564.a
litania 82.a 83.a 474.a
Irania solenne 201.a
in litania maiore processio Romæ ex Laterano ad S. Laurentium 36.b
litaniæ bis hebdomadatim ad Dei iram & hostilem incurtionem auertendam, indicendæ 223.b
litania cum ieiunio triduo ob siccitatem & pestilentiam 286.b
litania septiformis pestilentia seuiente ad Dei iram placandam 148.b
litantijs & aqua exorcizata demonum infestatio profligata 238.b
litaniæ apud infirmos dictæ 59.b
litania in translatione reliquiarum 317.a
literarum siue epistoliarum opportunitas 536.b
locorum sanctorum visitatio religionis & promerendarum indulgentiarum gratia 381.a
loca religiosa visitasse pios Christianos 493.b 847.b
loca sancta inuisendi mirum desiderium 86.a
loca sancta orationis causa inuisit S. Adalbertus 932.a
Hierosolymis S. Theodorus 844.b S. Catharina Romæ 379.a Reliqua vide, peregrinatio religionis causa.
locusta agros depascentes, precibus pijs occise ac pulsa 840.a
longini centurionis martyrium 266.
longobardi Italiam infestant 146.a 157.b
longobardorum infestationibus Romanos per 35. annos premi queritur Gregorius 208.b idem.
longobardorum inter gladios xxvij. annis se vixisse scribit 192.b idem
cum Longobardis pacem quam fecerat, sibi subdutam queritur 206.b
longobardi Casinense monasterium destruxere, idq; eos facturos à D. Benedicto præuisum 368.a
longobardorum rex Agilulphus 209.b
longobardi reges Totilas, Arnulphus, Agilulphus Romæ infesti 227.b
longobardorum rex Adalualdus 452.b

longobardorum regina Theudelinda 224.b
longobardi Arriani 164.b
lotharingia dux Pipinus 30.b
lotharingorum ducum palatium Colonia 21.b
lotharingis Euangelium prædicatum 16.b
lothario rege ecclesia maximum adeptam incrementum 314.b
S. Luca corpus Constantinopoli 605.a
S. lucas in Bithynia passus, Constantinopolim est translatus 973.b
in lectu nigram vestem sumptam 778.a
S. Ludgeri frater Hildigrimus 418.b foror Heriburga 420.b consanguineus nobilis Lambertus de Lemegauuen 30.b Alcuini discipulus in sacris literis 415.b
S. Ludgerum episcopum futurum prædixit Marcelinus 30.a episcopus Monasteriensis ab Albrico Traiectensi directus 29.b
S. Ludgerus in occidentali Saxonia epif. factus 421.b
S. Ludgerus Romam ad Leonem Pontificem profectus 418.b
S. Ludgeri scripta 428.b
S. Ludgerus obiit anno 809. vij. Kalend. April. 432.a sepultus Vuerdenæ 431.b
S. Ludgeri annua solennitas 435.a
Ludouicus xj. S. Franciscum de Paula ad se accersit 497.a ecclesiam & cœnobium extruit, ibid.
ludus puerilis 581.a
Lugdunensē ad concilium inuitatus Thomas Aquinas à Gregorio x. 117.b
Iulius deficiunt à Christianismo 926.a
S. lupercus martyr CæsarAugustanus 757.a
lupus infantem abreptum, quàm miraculosè matri reportarit 1017.b
lupi Arabici, demones 979.b
lux mira splendet, & martyres admiranda vident 1065.b
luxuriose cœnobium, ex quo pulsus S. Columbanus, è laicorum manibus recuperat S. Eustachius 479.a
luxuria ex gula fornace velut flama erumpens quomodo restringi queat 455.b
Lyduuina virginis vita admiranda 715.
Macarij Antiocheni patriarchæ vita 674.a
S. macarij corpus eleuatum 683.a
macarij martyrium 655.a
macedonius & eius hæresis 193.a
magdalena & Catharinæ Senensis collatio 1047.a
magdeburgensis archiepiscopatus à quo sit institutus 924.b
magistratus 207.b
magistratus pol. Bunossus proconsul acriter à S. Theodoro castigatus & officij admonitus 868.a
magi appellati Christiani, miracula Dei virtute efficietes 250.b
magi apud Persas religionis administri 777.a
magus Basilus monachum simulat 107.b slannus Romæ exultus 108.a
magorum præstigiæ Crucis signo detectæ 162.a
malefici tormentis tentati concilio 529.b
maior domus 166.a 188.a
S. malchus martyr 441.a
malos qui non plectit, scelera nutrit 188.a
mamilla virginis Lyduuina miro modo lacte abundat 744.b
mandra 273.a
manus Lyduuina suauissimè olet 746.b stupendus eius effectus 747.a
manichæos in Sicilia Grego. Papa suppressit 172.a
manichæorum oppugnationi magno studio Thomas Aquinas incubuit 116.a

mani-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

manicheorum error vbi non ita pridem inualuerit 1020.a
 mansum 398.b
 in mappulis procedere Romanis clericis solum licuit 200.b
 marcellinus & Leninus Christum annunciant transfelanus 6.a
 marcellinus socius & cōterraneus S. Suiuberti 37.a b atque comes 11.a 13.a 14.b
 marcellinus scriptor vitarum SS. Suiuberti & Vuilebrordi cum eisdem ad euangelizandum Saxoniabus ex Anglia missus 10.a à se visa retulit 17.b
 marcellinus presbyter exequijs S. Suiuberti adest, & miracula à se conspecta describit 26.a
 marcellini eximia laus 29.b miraculis claret, moritur in Aldenfeel 30.a
 marcellina soror S. Ambrosij 526.a virginitate professa b
 marcellus Suedia 379.a
 S. marcellus Diensis 964.a
 marcomannorum regina credit in Christum 532.a
 mardonius martyr 988.a
 marcionistarum haeresis 216.a
 marcionista haereticus à populo Mauritius Imp. vocatus 208.a
 S. marci Euangelista martyrium 966.
 S. marci Ecclesia apud Alexandriam 966.a
 S. marci Euangelium à S. Petro approbatum 965.b
 S. marci reliquiae in Italiam relatae 973.b
 S. Maria apparet imploranti se Alberto 592.a ite Coletae virgini 92.a Hermanno Steinneldenfi 635.b & cur aliquandò in forma vetulae 613.a cum multis virginibus Lydunae 613.a
 maria capellanum suum nominat Hermannu 635.b
 maria Ioseph custodem non agnoscens, quomodo mater esse possit, admiratur 394.b
 maria cur desponsata Ioseph 312.a cur eam Ioseph dimittere cogitaret, ibid.
 maria cur viro desponsata 400.b
 maria fecunditate praesignificanti oracula 395.a
 B. maria intercessionem per quas mundus ipse conficit, inficiatur Copronymus 518.a eiusdem in B. Mariam blasphemia, ibid.
 S. maria memoria Anitij 963.a
 B. maria patrocinium ambit miles quidam emendationem vitae moliens 967.a
 S. maria patrocinium implorat moriturus S. Richardus episcopus hac antiphona, Maria mater gratiae &c. 521.a
 maria prudentia singularis 393.b 394.b 395.b
 maria praecleara epitheta 392.b 401.a 402.a 509.b
 S. maria suffragia implorat Maria Aegyptiaca 668.a ad S. mariam quae in Blachernis colitur, supplicando processum 601.b
 de maria propheticæ praedictiones 393.a
 maria Aegyptiaca vita 661.
 SS. mariani lectoris & Iacobi diaconi martyrium 1062.
 S. mariani matris virilis animus 1065.b
 S. marini martyrium 46.
 S. marialis martyr Caesaraugustanus 757.a
 S. martini vitam Seuerus scripsit 526.a
 B. martini in transitu angelos psallentes audiuit S. Seuerinus 286.b
 B. martini oratorium ex Apollinis templo in castro Cassino extruit D. Benedictus 364.b
 martinus eremita 459.b
 martinus Papa Amando socios adiungit 315.b
 S. martijabbatis vita 712.
 martyres anij soli qui pro nominis Christi constanti confessione mortem tolerant 794.b
 martyres bestijs obiecti 441.a

martyres 100. à Sapore necari iussi 779.a
 martyres 20000. in Nicomedia 988.a
 martyres frigore & gelu enecti 122.b
 martyres innumeri à Sapore trucidati 779.b
 martyres XVIII. Caesaraugustae, & eorum nomina 756.b
 martyres omnis generis & aetatis Alexandriae 658.a
 martyres XL. 1000.a
 martyres quo loco capite casti, fons erumpit 133.b
 martyres virtutis & honestatis studiosi 129.b
 martyrum an aliqua etiam sint partes, cum ipsi tormenta per inhabitantis Dei gratiam superent 919.b
 martyrum insignis constantia, fortitudo & praecleara voces 121.b 122.b 524.b 823.a b 824.a
 martyrum laus vera quae fit 121.a
 martyrum IX. nomina in persecutione Saporij Persae regis 445.b
 martyrium XL. martyrum in Caesarea Cappadociae 120.
 martyris S. Bademi caede sui temporis imbecillitatem firmatam Metaphrastes scribit 652.a
 martyrij duo genera 871.b
 martyrio peccata extinguuntur 936.a
 mascezel in Childonem ducens confirmatur visione per S. Ambrosium 535.b
 mathildis comitissae laus 468.a
 matifonensis synodus cur coacta 453.a
 matrem qui sua quae filia ad vitam reuocauerit 1052.a
 matrimonium Iacob cum dualius sororibus, figuram ecclesiae praeserebat ex Iudaeis & gentibus congregata 587.a
 matrimonium nisi sciente & approbante matre non se contracturum responderet S. Calliopius sponsa sibi oblata 616.b quinquennis Euphrasia despondetur 253.a
 matrimonia Anglis in tertia vel quarta generatione iungere permittit D. Gregorius 160.b vxorem illam habere quam su pro deceperat, Grego. rescripsit 219.a
 matrimonium nisi fornicationis causa non dissoluen dum 219.a
 matrimonium dissolui per conuersionem vtriusque potest, alterius tantummodò non item 219.b qui inuita vxore ingressus fuerat monasterium, vxori mandatur reddi, ibid. coniugum in perpetuum continentiam consentientium exemplum 243.b monasterium vterque ingressus 244.b coniuges viuunt continenter Antigonus & Euphrasia 252.b coniuges S. Catharina & Eghardus castitatem vouent 377.b
 matrimonium ob illicitum Otto comes ab episcopo Moguntino iudicio generalis concilij anathematizatus 295.a
 matrimonium illicitum dissolui ex pastoralis officio conatus S. Ludgerus 424.a
 S. matthaeus in Aethiopia peremptus, requiescit in Salernitana vrbe 587.a
 matthaeus quidam Senensis quam miraculose à peste liberatus 1052.a
 S. maurilionis basilica Andegauis 4.a
 mauritius aduersus Persas à Tiberio missus, ipso vicit 845.b
 mauritius Tiberio esse successurum à S. Eutychio praedictum 597.a eidem hoc praedicat S. Theodorus 845.b
 mauritius Imp. 449.b 541.a 852.a
 mauritius auarissimus princeps 191.b 205.a carpit Gregorij liberalitatem b
 mauritij Imp. lex 156.a
 mauritij filius Theodosius, fœder Germanus 207.b
 mauritij filium à lepra S. Theodorus mundat 856.b
 mauritij Imp. filium D. Gregorius suscepit 147.b
 mau-

IN DE X.

mauritus generum Philippicum de imperio inuadendo suspectum habet 207.b accersit S. Theodorum 853.a
 ad mauritium Antiochi sancti eremita legatio 850.a
 mauritio Gregorij oppressionem meditantem mors praedicat 207.a idem precibus Gregorij studet sibi Deum placare, ibid.
 mauritij interitus 208.a 862.b
 maurontus pro Christi amore nuptias contempnit 481.b
 S. maurus D. Benedicti discipulus 932.a
 maurus adiutor D. Benedicti 362.b 363.a ei ab Eutychio parente oblatas 362.b
 mauro poenitentiam indicit D. Benedictus quod de inimici & persecutoris sui morte exultaret 364.b
 maurus currit super aquas 363.b
 maximiani persecutio 521.b
 maximiani de tradendis sacris libris edictum 464.a
 S. maximilianus in honorem ecclesiae dedicata 440.a
 maximum imperij inuadentem excommunicat D. Ambrosius 529.b
 maximinus diuinitus punitur 974.b
 maximi, Dadae, & Quintiliani certamen 1005. & deit maximi martyris quanta facundia & dicendi libertas 1005. b 1006.b
 Medicorum ars quando efficitur 709.b
 medicinae studet Codratus martyr 130.a
 medicus euestigidi morientem vitam pollicetur 236.a
 medici Romae 223.a
 mediolanensis clerus Longobardorum ob infestationem Genuam profugit 209.b
 S. melchior episcopus primus Londoniensis apud Anglos 960.a
 mellitus pellitur à sede sua 961.a
 memoria tenacissima 117.a
 mens inter omnia immobilis, quantum Dei sit minus 1047.b
 ad mensam episcopi sacri codices lecti 470.a
 meretricis à lacte abhorret infans Robertus 962.a
 meritorum obedientiae 946.b
 merulus insignis discipulus S. Gregorij 145.a
 mendacium S. Anthimus non fert vilo modo 988.b
 methodius episcopus Constantinopolitanus 264.b
 metropolitanus per subsuffraganeos de sedis Apostolicae consensu consecratus antiquitus 209.b
 Michael Theophili filius Imp. Constantinopol. 262.b 264.a
 michael Imp. Leone Armeno substituitur 515.b
 michael Imp. à Leone exturbatus monastica dignitate excellit 511.a
 militis egregij exemplum 996.b
 milites cumulantur aduersus Mauritium Imp. 207.b
 milites à psalmo praecleari auspiciati 115.b
 militia zona 830.b
 militiae cingulo deposito multi milites se S. Roberto adiungunt 964.a
 milites ad Dei auxilium confugientes conferuantur 125.b
 militem duorum mutua de caede sua clam agentium mira conuersio 1013.a b
 militum quorundam aduersus Mauritiu Imp. 207.b
 militum quorundam insignis virtus 655.b
 S. Mille siue Melissus 829.a
 ministerium susceperunt nam liceat deserere 362.a
 minoritarum Ordo diuinitus institutus in mundo in cunctorum hominum salutem atque vtilitatem 956.a
 miraculum in signo 84.b 85.a 86.b 87.a 89.b 98.b
 miracula 63.b 64.a b 65.a 78.a b 81.b 82.b 84.b 89.b 90.a b 104.b 105. 106. 107.a 460. 461. b 650.b 651. 693.b 699.b 726.b 727.a 732.a 737.a
 Miracula ad sepulcrum 694.b 695.a 702. 777.a

miracula & electi & reprobi edere possunt 471.a
 miracula sancti nunc orationis vi aliquandò ex potestate exhibent 371.b
 miraculis Anglorum Apostolus Augustinus claret fidem illic plantans 161.b
 miracula à B. Vincentio edita 572. & seq.
 miraculis multi clarent Gregorij Papae aetate 191.a
 miraculis, qui ea facit, extolli non debet 161.b
 miracula patrum Italorum Gregorius scripsit rogatus 232.a
 miracula tanquam magica arte peracta calumniatur Diocletianus 900.b
 miracula diaconus quidam impunè non carpit 447.a
 miracula edunt sancti post obitum, si poenitentium fides exigat 375.a & maiora interdum vbi minimè per seipso iacent, ibid.
 miracula vt edantur, fides requiritur eorum in quibus illa exhibenda 590.b
 miracula post Sanctorum obitum 138.b
 miracula ad S. Suiuberti sepulcrum ex oculati testis narratione 26.b & seq. 38.b ad S. Ludgeri sepulcrum 432.b & seq. S. Cuthberti zona pellit morbum abbatissa Elsted 345.b
 missa seu sacrificium incrementu 504.a 579. b 892.b
 missa quemadmodum ab Apostolis celebrata 157.a
 missas celebravit Iohannes Euangelista 197.a
 missarum de solempnijs codex Gelasianus à D. Gregorio in vnum volumen redactus 156.a
 missarum in solempnijs orationes & collectas multiplicare solitus S. Columbanus 453.b
 missarum in celebratione Gallicana ecclesia diuersas obseruationes à Romana habuit 160.a
 missas celebrat D. Gregorius super corpora Apostolorum 156.b
 missas per stationes publicas Gregorius Papa celebrat 161.b
 missa in mari celebrata 327.a
 missa priuata & in domibus antiquitè celebrata 527.b
 missam manè canit presbyter S. Ludgeri, ipse hora tertia 430.b
 missarum solennia in templorum dedicatione celebrata 158.b 450.a
 missam Hildebaldu Colonienfis archiepiscopus celebrat in canonizatione S. Suiuberti 37.a
 missarum in solempnijs diaconus ex more clamat: Si quis non communicat, det locum 370.a
 ad missam oblationes 190.a
 ad missam oblationes à populo cuiusmodi factae 161. b 370.a
 in missa Eucharistiam in altum leuari 771.a
 missarum inter solennia episcoporum, nomina memorata 204.a
 missas duas quocidè celebrat S. Albertus, pro viuis alteram, alteram pro defunctis 623.a
 missarum xxx. quae à vulgo B. Gregorij dicuntur, origo 142.b
 missae sacrificium quanto animi ardore peregerit S. Vuilhelmus 614.a
 missas conuicti corde profusisq; lachrymis peragit S. Cuthbertus 342.a
 missae operationi intentus, maiestatem in vultu praeserebat S. Herebertus 294.b
 missa in sacrificio Argentinensis episcopi lenitas, & eam secuta diuina vltio 284.a
 missa, inter sacrificandum visionem videre saepe solitus S. Theodorus 852.b
 missarum solennia primos in Anglia episcopos celebrasse 960.b
 missarum solennia celebravit primus Noricorum doctor S. Rupertus 440.b
 missam celebrat S. Ludgerus primus Monasteriensis episcopus.

episcopus 424. b
 missam S. Ludgerus quotidiè etiam infirmitate cor-
 reptus celebrat 430. b
 missas celebrat frequenter S. Herebertus 291. a etiam
 in itinere constitutus 292. a
 missarum solennia celebrat Hildegerus archiepisco-
 pus Colonienf 32. b 37. a
 missas celebrare graui infirmitate detentus non ces-
 sat Gregorius Papa 229. a
 missa sacrificium quotidiè offert D. Thomas Aquin-
 as 114. b
 missa sacrificia à S. Macario crebrè celebrata 681. a
 missam celebrat S. Adalbertus iter ad euangelizan-
 dum gentibus ingressus 933. b 935. b
 missa sacrificium pro morituro oblatur 235. b
 missa sacrificia pro defunctis oblata 466. b
 missarum in solennijs pro defunctis oblationes of-
 ferri solita 370. a
 missa sacrificium pro defunctis pœnis purgatorij
 cruciatu 142. b
 in missa defuncti memoria haberi postulat 351. b
 missam omni die pro charo suo Osberno vel ipse
 celebrat, vel per alium celebrari curat S. Ansel-
 mus 785. a
 missarum solennia pro defuncto Hereberto celebra-
 ri curat Henricus Imp. 300. a
 missas & preces pro se defuncto Beđa fieri petit 332. a
 missarum officijs animam defuncti fratris prosequi
 curat S. Opportuna 874. b idem pro se fieri man-
 dat 877. a
 missam in exequijs abbatis Bruyuilerensis S. Vuol-
 phelmi celebrat episcopus Colonienfis 895. a
 missarum solennijs pro defuncto oblatu, is eximi-
 tur è purgatorij pœnis 570. b
 missas Dominico die audiendas 426. a
 ante missam qui biberant, à S. Vualerico repræhenfi
 481. a
 missarum ad solennia hora tertia conuenit populus
 491. b
 missam S. Anselmi audiens, conualefcit à morbo
 812. a
 missam quotidiè audit, licèt imbecillis, S. Anselmus
 817. a
 missarum solennia sibi celebrari morti vicinus curat
 S. Svuibertus 25. b
 missarum à solennitate suspensio pro delictis irro-
 gata 211. a Reliqua vide, sacrificium incruentum.
 Moguntinus archiepiscopus Pragensis episcopum
 consecrat 925. b
 moguntinum episcopatu vastat Otto comes 295. a
 molissimus quid 1014. b
 molissimum petulantia & inconstantia 1015. a
 monachus inquietus diuinitus correctus 68. b
 monachus abbatis sepulcrum conspuens, punitus
 67. b
 monachus negligens per absentem Abbatem in spiri-
 tu castigatus 65. a
 monachi nolentis confiteri peccata sua pœna 65. b
 monacho bono quàm sua grata debeat esse cellula
 954. b
 monachi quorum sectatores 966. a
 monachis exercitationis viam Elias Thesbites & Io-
 hannes baptista, solitudinem primi incolentes,
 demonstrarunt 583. a
 monachorum angelicus chorus 581. b
 monachorum status cæteris vitæ generibus perfecti-
 or 404. a
 monasticam professionem delere peccata 785. a
 monachus verus quid sit, S. Anselmo in visione de-
 monstratur 789. b
 monachorum consortium D. Gregorio quem fru-
 ctum contulerit 144. a

monachorum regula à B. Benedicto scripta 374. b
 à S. Isidoro 541. b vide Regula.
 monastica gubernationis prudenter instituta forma
 504. a
 monasticen anachorefi Cuthbertus modestiæ causa
 præfert 345. a
 monachus & ecclesiasticus ordo distincti omnino
 ordines 166. b
 monachorum viuendi constitutiones plura tormen-
 ta quàm tyranni martyribus intulerint, in se con-
 tinere 999. a
 monachi professionem amplexi, tentationibus dæ-
 monum obnoxij 797. a
 monachorum Generalis per metropolim constitu-
 tutus S. Eutychnus 583. b
 monachis in formandis Anselmi prudentia & discre-
 tio 784. a
 monachismū professus ineunte adolescentia Cuth-
 bertus 332. b
 monasterio traditus xij. ætatis anno S. Franciscus de
 Paula 493. b
 monachus factus anno ætatis xvj. Iohannes Clima-
 cus 456. a
 monasterio traditus Zofimas propè infans 662. b
 in monasterijs pueri quomodo tractandi, educan-
 diue 790. a
 monasticum institutum xv. ætatis anno suscipit S.
 Svuibertus S. a
 monachum facere Anselmū inscio patre recusat ab-
 bas 781. b
 monasterium ingressus inuitis parentibus S. Vualeri-
 cus 478. a
 monachi tonsi, Cuthbertus tondetur 335. b
 monachorum vestitus atq; habitus peculiaris 140. a
 451. b 583. a b 770. b 833. b 835. b 836. b 929. a
 monachorum cuculla 429. a
 monachorum sanctæ conuersationis habitus voca-
 tur 360. a monastici habitus ratio explicata 883. a
 monachi habitum sumentes, vita non mutata, à S.
 Elphego repræhenfi 770. b
 monachi probati alij, & alij pulsantes 479. a
 monachorum regularis promissio 429. a
 monachi probationis tempore expleto tum sacram
 promissionem profitentur 404. a
 monachi paupertatē voluntariam profitentur 287. b
 monachi nil proprium possident 478. b
 monachus S. Anselmus proprium habere nulla vult
 ratione 791. a
 monachus in terra possessiones quaerens, monachus
 non est 685. b
 in monachum peculium habentem S. Gregorij seue-
 ritas 142. a pœnis purgatorij punitur b
 monachus à sanctimoniali mappulas accipiens, à D.
 Benedicto corripitur 368. b
 monachus proprietarius priuatur communione
 163. a
 monastica religio obedientiæ studio perfcitur 117. a
 de monachis ex obedientia externa negocia curanti-
 bus, deq; alijs ad ea spontè aspirantibus 801. a
 monachorum egregium decus, cura silentij 301. a
 monastica professio multam exigit quietem 405. a
 monachi vt se gerere debeant 805. b
 ad monachos exhortatio 287. b 450. a
 monachorum opus præcipuū, vt orationem puram
 offerant Deo 450. b
 monachi, qui præter consueto psalmos integrum
 psalterium quotidiè pronunciant 504. b
 monastica exercitia 450. a 478. b
 monachorum priscorum exercitium, libros scribere
 450. a
 monachi prisci apud Anglos populo verbum Dei
 prædicabant 337. b 339. b

mona-

monachi Christum apud gentes prædicant abbatis
 permissione 479. a
 monachi agrum colunt 135. b
 monachi Vallis Umbrosæ laboribus manuum sua-
 rum viuunt 621. a
 monachorum priscorum hospitalitas 336. b 793. a
 monachi substituti clericis insolentibus pulsati 771. a
 monachos vestitos dormire 476. a
 monachi meridianis horis quiescunt 141. a
 monacho matrem visitandi intra nouem annos po-
 restas minimè facta 136. a fornicas seruorum Dei
 cellas ingredi nefas existimabat S. Vincentius
 566. a
 monasterij ad fores corpus S. Thomæ Aquinatis ex-
 portatum, vt quandò ingredi eius nepri per Ca-
 nonem non licebat, id videre tamen posset 118. b
 monacho monasterium suum non mutandum 788. b
 monachi contemnentis minima sui ordinis, in bo-
 norū omnium contemptum prolabantur 795. b
 in monasterio clam fratres dispositi, qui cuiusque
 dicta & facta patribus nunciabant 504. b
 monachi pro negligentia veniam petere ad exercen-
 dam humilitatem soliti 930. b
 in monasterijs familiaria vitia, murmura, obrecta-
 tiones 621. b
 monachi murmuratoris grauis pœna 134. b 135. a
 monachorum virgarum disciplina, flagellari iuni-
 ores ob perpetratas culpas iubet S. Vualericus,
 id tamen crebrè fieri vetat 483. a dissoluti fra-
 tres non ferunt D. Benedicti strictam disciplinam
 361. a
 monachus ex episcopo factus Hugo 468. b episco-
 pus Adalbertus 929. a Philaretus vxore mortua
 501. b Gundulphus mortua coniuge 781. a
 monachi facti ex regibus Coaduata & Ossa apud
 Anglos 9. a
 monachus ex milite 792. a
 monachi propagantur 404. b
 ex monachis episcopi sumpti 176. a
 ex monachis in clerum affciti 177. a
 ex monachis multi episcopi 452. a
 monachos habet familiares Gregorius Papa 155. b
 monachi institutum semel susceptū, neutiquam de-
 serendum 594. a
 monachus ob apostasiæ meditationem dira passus
 141. a alius à demonio correptus b
 monachus apostata grauiter arguitur 189. b
 monachi institutum qui deseruerat, malè à dæmonio
 torquetur 593. b eo pulso, ad monasterium redire
 iussus 594. a
 monachum apostatam, etiam susceptis liberis & in
 extremis existentem, ad habitum optat redire
 190. b
 monachos apostatas produnt equi 141. b
 à monachismo quendam absterere nititur diabolus
 506. b
 contra monachos callida diaboli nequitia 788. b
 contra monachos eorumq; regulam ridiculæ schi-
 smatici obiectiones 453. a
 monachis insultarunt Valentiniani 530. a
 monasticum ordinem delere conatus Constantinus
 Copronymus 510. a
 monachorum irrisores infideles compescit Cuth-
 bertus 334. a
 monasteriorum antiquissima origo 973. a
 monasterium optimè institutum 663. b
 in monasterijs discretio summa tenenda 790. b
 monasterio cui se tradat, Anselmi consultatio 782. b
 monasterio ad penitentiam agendam mancipandum
 qui virginem vitauerat, nisi vxorem eam acci-
 peret 219. a
 monasterium ad penitentiam agendam ingressus

Iadertinus episcopus 204. b
 monasterio deputatus presbyter ob transgressionem
 159. b
 monasteriorum aditu fœmina per Canonem mona-
 sticum prohibentur 118. b
 monasterium Gregorianum à Latinitate in Gracita-
 tem conuersum 234. b
 monasterio Canonicorum præfectus S. Ludgerus à
 Carolo Magno 419. a
 in monasterio Vuerdensi Prior 39. b
 in monasterio Vuerdensi communis mensa in vsu
 39. b
 in monast. domus infirmorum 434. a
 in monasterijs quibusdam vnum omnium mortuo-
 rum monumentum 507. a in Nicetæ, singuli sin-
 gula habuerunt, ibid.
 monasteria ad extruenda prisci Christiani alacres &
 largi 964. b
 monast. ad extruendam piam operam prisci Chri-
 stiani conferebant 406. b
 monasteria ad extruenda priscorum Christianorum
 furor 685. b
 monasteria Angliæ restaurat Edgarus Rex 309. a &
 prædijs ditat, ibid.
 monasterium extruere meditatur pro animæ suæ sa-
 lute Henricus Imp. 287. b prædia in hunc vsum
 largitur, ibid.
 monasterium Alchfridus rex construi vult pro ani-
 mæ suæ redemptione 336. a
 monasterio extruendo Clotarius rex locum S. Vu-
 alerico tribuit, & elemosynis suis monachos sus-
 tentat 480. a
 monasterium in Bamberg ab Henrico II. Imp. eiusq;
 coniuge extructum 56. b
 monasterium construit rex Ethelbaldus in Anglia
 692. b
 monasterium in fundo paterno extruere cogitat S.
 Ludgerus 418. b ad eam rem reliquias ipsi largi-
 tur Leo Papa 418. b
 monast. Becci de suo patrimonio Herluinus extru-
 xit 783. a
 monasteria multa fundata à S. Paterno 759. b
 monast. S. Vualerici restaurat Blimundus 484. a
 monasteriū Medij à Nicephoro constitutū 502. a
 monasteria duodecim à D. Benedicto extructa 362. a
 monasteria septem Gregorius extruxit 140. a
 monasteria S. Hugonis opera extructa 474. a
 monast. in Amalcorum vrbe ab episcopis Meletio,
 Vranio, Seleuco extructum 583. a
 monast. S. Columbanii multa construntur 455. a
 monasticus ordo muriscè sub Irene auctus 510. b
 Calestis abbatia S. Hugonis opera extructa 474. a
 item Excubiaram eremus, ibid.
 monasterij protectionem rex Childebertus suscipit
 406. b
 monasteria quomodo bonis ditata 791. a
 monast. Vuerdensi prædijs ditatum 38. b
 in monasteria liberalitas Imperatorum 57. a
 in monasteria largus Clotarius rex 450. b
 in monasteria liberalis Euphrasia 253. b 254. b
 monasteria ditat Theodebertus Bauria princeps
 440. a b
 monasteriorum necessitatibus subuenit Gregorius
 Papa 167. a
 monasteriorum curam negligentes episcopi repræ-
 henfi 187. a
 monasteria non debent à clericis occupari 166. a
 monasterium episcopus tenens, de mortis die admo-
 nitus, sit monachus & letus obit 237. b
 monasterijs tanquam diuersorij ventus, diuinitus
 teriti 238. b 239. b

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

in monasterio hospitiū auctore pontifice nactus, in-
de se, diuinitis Fundatore apparere, iubetur pro-
ripere 238.b
monasterij res aliō transferens, dat pœnas 240.a
monasterij S. Theodori exemptio 853.a
monasteria quorum in hoc tomo mentio incidit: Al-
uastra 378.b Anisolenfe 41.b 42.a Antiffiodoren-
se à B. Macario extructum 478.a Antrense con-
structum 406.b Afiacum 3.a Dominicanorū Au-
relia 517.b
monast. Balneum Ciceronis vocatum 107.a
monast. S. Bauonis Gandense 323.b 680.b
monast. S. Bauonis apud Gandauum abbas Vuoma-
rus 314.a 316.b
monast. S. Bauonis 364.b in Anglia Beardanense, in
provincia Lindiffæ 8.a Beccense 808.a S. Benedi-
cti Beneuenti 418.b Bisontinū 75.b S. Petri Gan-
dauī, Blandinium vocatū 680.b Bobienfe 449.b
484.a
monast. Bruvulierenfe 880.b 884.a à quibus extru-
ctum & opibus auctum 885.b
monast. Casa Dei ordinis Cluniacensis 468.b 813.b
964.a
monast. Cadomenfe 783.a Cassinense 110.b
monast. in Catanensī vrbe 169.a Centula 986.b
monast. Choracudim appellatum 589.a Cincillacen-
se 2.a Cluniacense 962.b
monast. S. Gisleri 624.b
monast. S. Michaelis in monte situm & Clusa voca-
tū 808.b Colonense 35.b Creæne 409.b in Aquit-
ania Crispinienfe 620.a Dacore in Anglia 9.a
monast. in Anglia Derhirst 770.b S. Erasmi in latere
montis Soractis 167.a Efrom Cisterciensis ordinis
in Dania 613.b Fontanellæ 325.b 404.a vbi ab-
bas Vuando 327.a Floriacense 932.a Cisterciensi-
um fossæ nouæ 118.a in Anglia Giruenfe 335.a Gla-
debacense 883.b
monast. S. Florentij quod Glanna vocatum, triginta
ab Antrensi miliaribus distans 407.a
monast. Lateranense 359.b
monast. Laura S. Sabæ abbatis Hierosoly. 844.a
monast. Lestingham in Anglia 43.a
monast. Lestingen in Anglia 44.a
monast. in Lindisfarnensī insula 341.a Lobienfe in
diocesi Cameracensi 766.b
monast. Lotufā dictum in Brabantia 419.b Luxoui-
ense 449.b
monasterium Mailrosense in Anglia 335.b 341.a 347.a
349.b S. Mariæ de Podio Valentia 570.a S. Maxi-
mini Treueris 883.a S. Melæ 216.a in Lycæonia
Meletense termini Aruerni 55.a
molifmensis abbatiæ origo 1014.b
monasterium Osiæ, id est, Sanctæ, prope Chalcedo-
nem 589.a
monast. Neas in Ifauria, vt apparet 225.a
monast. S. Pantaleonis Colonia 880.b 883.a 895.a
monasterij S. Pantaleonis & S. Viti cura commissā
primo Tuiciensi abbati 300.a
monast. Pomposianum 459.b
monast. Respacense 452.a
monasterium S. Sabæ Romæ 140.b
monast. S. Seueri 459.b
monast. Sigebergense 884.a
monast. Solenniæ, super flu. Vicennam ab Eligio
extructum 455.a
monast. S. Trinitatis à Caua, sine Cauense, prope Ne-
apolim 61.a
monast. archangeli in Tropeis 167. a S. Trudonis
317.a 323.a
monast. Tuiciense 888.a Tungrenfe 317.a
monast. apud Turonos ordinis Minimorum 497.a
monasterium Vallis Vmbrosæ 620.b eius laus 621.a

monast. Vuatfena in Suedia 381.a 384.a
monast. S. Thomæ in Dania instituti S. Augustini 613.a
monast. Vuerdenfe in insula siue litore Rheni 23.a
monast. S. Suiuberti Vuerdæ 39.a 40.a
monast. Vuertbinense vel Vuerdenense 412.b à S.
Ludgero extructum 427.a
monast. Vuerdinense extruitur 427.a
monast. ad ostium Vuiri fluminis in Anglia 351.b
monast. Vossu in se vel Fossuense 304.b
monasterij Cauensis religio 698.a
monasterio multa dantur 62.b
in monasterio pro suo arbitratu & voluntate volens
viuere, rectè pergit ad inferos 956.b
monasteria petentes, nec præstantes ea, quæ mona-
sticum institutum reposcit, cui comparandi 956.a
in monasteria Coletæ non nisi virgines admittit 80.a
monastica vita quam tutior sit seculari 948.a
monastica vitæ encomion 956.a
monastica vitæ vt se der Comitissa, impurus demon
ferre non potest 85.a
monasticam vitam ex animo diligere in seculo ma-
nentem, melius est, quam in monasterio irreligi-
osè vel non monasticè viuere 956.a
monasterium, Minimagardum antè vocatum, præ-
dicatione S. Suiuberti Christum agnoscit 18.b
monasteriensem ecclesiam sine ordine Pontificali
S. Ludgerus annis fere xij. administrat 422.a
morbis diuina dispensatione ad meritū maius com-
parandum aliquos decoqui 349.a
morbo corporis remedium adferre rogatus S. The-
odorus, ad interiores morbos prius curandos
adhortatur 868.b
morbidus homo fraudulenter obrunditur Vuerden-
sicenobio 39.b 40.a
mori libenter nolle, cui quod cesserit 1052.a
mors inopinata mercatori cuidam à Coleta prædicta
93.a item moniali 94.b
ad mortis contemptum exhortatio 131.a
ad mortis contemptum ad martyrio coronandos ex-
hortatio 779.a
morte pro sua vt Deum oret S. Theodorus rogat
Thomas patriarcha 866.b
mortis meditatio S. Nicetæ assidua fuit cogitatio
503.a
morte nè repentina interiret, sed longa ægitudine
vt decoqueretur, Eadbertus Deum rogauit 357.a
morti quo quis vicinior, eo magis sollicitus esse con-
uenit 184.a
mortis diem sancti viri vigilijs, orationibus & ho-
nis operibus præueniunt 44.b
mortem peregrè absentis fratris Coleta diuinitus
nouit 95.a
moriturus omnia sua largitur pauperibus S. Here-
bertus 298.a
moriturus eucharistiam & extremam vnctionē ac-
cipit S. Herebertus 297.a
mori Christianum in cilicio & cinere repositum de-
bere B. Martini sententia 615.a
morientibus demones infesti 877.a
pro morientibus seruenter orat Coleta 100.b
moriturus coram Christo iudice, accusante diabo-
lo, adiuuantibus SS. Andrea & Gregorio, causam
suam egit 236.a
morientium exitus cum psalmodijs commendari so-
lius 235.b pro iisdem solennes hostiæ immolata
Deo, ibid.
mortuum Missarū solennijs, psalmis & orationibus
prosequendum curat Imp. S. Herebertum 300.a
morientibus non est obrectandum, sed Deo preci-
bus commendandi 236.a 301.a
mortuorum corpora lauari solita 186.a 577.b 784.b
817.b

mortui

I N D E X.

mortui excitati à sanctis 15.a 23.a
mortuum excitat S. Georgius 902.a 909.a 916.b
S. Vualericus 479.b
mortuum infantulum suscitatur D. Ambrosius 531.b
mortuos viuis apparuisse 513.a
mortui viuis ap. Felix Papa Tharfillæ amittit D. Gre-
gorij 186.a
mos barbarus ducis Frisiorum 328.a
Muliebris fortitudinis egregium exemplum 127.a
mulier desperata in vtroque homine sanata 1024.b
mulieres natura ad credendum faciliores 423.b
mulierum ad colloquium admittarum faciem intu-
eri S. Hugo formidat 470.b
mundus rapido & immundo fluuio comparatus
789.b
mundus quomodo amet suos 660.a
mundi malicia 948.a
mundi negocijs occupari, quàm fuerit S. Anselmo
molestum 802.a
munera respuit S. Hugo 472.b
murmurantis grauis pœna 134.b
murmurantes quibus proficit 1046.a
in muscarum forma demones infesti Coletæ 97.a
Mygdonius martyr 988.a
Natales sanctorum cur dicantur ipsorum
migrationis dies 991.a
S. nazarij corpus leuatum à S. Ambrosio
532.a
Nemesij martyrium 655.b
neophytorum hæresis, synodo collecta, per Grego-
rium anathemate percussa 172.a
nepos Chiliastra, à Dionysio confutatus 660.a b
nequitia singularis specimen quod quàm nequitio-
sum ac singulare 1059.a
nerfan deficit à fide metu suppliciorum 652.a
nefortius & eius hæresis 193.a
Nicæna secunda synodus 512.a
nicenum 11. diuinitus electum, sanctum ecumeni-
cum concilium, approbatum 264.b
nicenam secundam ad synodum vocatus Theopha-
nes monachus 245.b
nicephorus Imp. 262.ab
nicephorus Imperator orthodoxus, pauperum ac
monachorum studiosiss. 511.a
nicephorus III. die Maij moritur 508.a
nicephori Constantinop. episcopi prudentia 511.b
pellitur in exilium 512.b
S. nicephori Constantinop. patriarchæ in exilium
oratio 262.
in S. nicetam oratio funebris 500.
S. nicetij episcopi Lugdun. vita 486.
Nobilitas vera quæ censenda 882.a
nobilitas generis nonnullis generare ignobilitatem
mentis solet 369.b
nodgerus episcopus Leodiensis vitam S. Landoaldi
scripsit 314.a
nolle mori quod quibus cedat 1052.a
nordhumbrorum in Anglia regnum 7.a
norcorum dux Theodebertus 440.a
noris euangelizat S. Rupertus 439.b
noricæ femina nobiliores coronam auream in ca-
pite gestabant 382.b
normanni vastant Galliam 316.b
normanni populantur Sagiensem populum 879.a
normannorum excursions in Frisiam ex visione si-
bi oblata prædicit S. Ludgerus 420.b
normanniam obtinet Angliæ rex 816.b
normannorum rex non admittit Ludgerum euan-
gelizare illi volentem 420.a
normanni Adelelinum variè affligunt 878.a
nosocomia pie visitat D. Brigitta 382.b
noueræ improbitas 310.a

nouitia abitur meditans vt correctæ 94.a
Numerus quadragenarius mysticus 585.b
nuptias pro Christi amore contempnit Maurontus
vir nobiliss. 481.b
nuptias Christi causa recusauit Theodora virgo
542.a
Obedientia vis 801.a
obedientia virtus nihil non à Deo pro-
mereri valet 380.b
obedientia meritum 946.b
obedientia præclara laus 956.b
obedientia præstanda Ecclesiæ & confessorio 725.b
obedientia B. Mariæ 395.b
obedientia monachi 405.a
obedientia insignis exemplum 72.a 502.b
ab obedientia laudatus Ioannes Climacus 456.b
inobedientia punita diuinitus 849.a
obedire alteri, quàm salutare & eximium 950.a
956.b
oblata imago cerea post superatum periculum 496.b
obrectatio punita 816.a
obrectatori monacho abbas defunctus apparet,
eumq; virgis caedit 68.a
obrectatores diuinitus vindicati 574.b
Occultarum rerum cognitio Coletæ diuinitus col-
lata 93.b 95.b
occulta hominum peccata & tentationes nouit Lyd-
tuina 732.b 739.a 745.b
occulta qui nouerit Hugo abbas Cluniacensis
1008.a
ocium malitiam docet 293.b
ocium summopere vitandum 728.b 939.a
oculi animæ speculum 710.b
oculorum mirabilis continentia in S. Hugone 470.b
oculis cereis ad Engelberti sepulcrum oblati, oculi
infirmi curati 640.b
Odilo abbas Cluniacensis, vir vitæ valde venerabi-
lis 699.a
odor suauissimus à corpore Coletæ fusus 79.b
odor suauissimus ex corpore defuncti 753.b
Offerre aliquid post Euangelium, Christianis so-
lenne 59.b
officia ecclesiastica duo vni non committenda 165.b
Oleum diuino munere manat Sozopolis 859.b
oleum ex cruce preciosa & imagine B. Mariæ scaturi-
re solitum 591.a
olei benedicti efficacia 712.b
olei benedicti vsus & efficacia 769.a
oleo sancto demonia curat S. Eutychius 593.a &
manum à demone inflammam b aliosq; infir-
mos 594.b 595.a amentem sanat S. Niceta 506. b
paralyticum S. Theodorus 859.a
oleo benedicto sanatur ægra 349.b curatur muta
760.b virus profligatur b
oleo precioso inunctus puer debilis robur accipit
592.a item altus b surdus ac mutus curatus 591.b
Opera bona & mala quod perducant 952.b
operum merita ac remunerationes 132.a 273.b 298.b
456.a 602.a 876.b pro qualitate meritorum erit
beatorum gloria 623.b præmia pro rectè factis bo-
ni accipiunt, mali pœnas pro maleficijs luunt 779.a
mercedem Deus nostris rectè factis præbet, & id
quod retribuit, non vt gratiam, sed vt debitum
exoluit 918.b 921.a
operum bonorum remuneratio & merces martyri-
um est 919.b
operum præclarorum meritum præmium martyres
obtinuerunt 129.b
opera quantacunque sint, sine auxilio tamen diuinæ
gratiæ & pietatis saluus per ea fit nemo 620.b
S. opportuna vita 870.
S. opportuna miracula 878.

oppressis intercessione apud Augustam subuenit S. Gregorius 190. b
 S. operatus martyr Cæsar Augustanus 756. b
 optimus quisque acerrime impugnatur 953. b
 Oraria 535. a
 oratio martyrum asyllum 126. 127.
 per orationem auspicatur omnes suas actiones D. Thomas Aquinas 115. a
 oratio singulare & efficax contra tentationes præsidium 457. b
 ab oratione abstrahit monachum diabolus 362. b
 orantem demon interurbare per spectra frustra conatus 791. b
 orationes frequentandæ culpas suas emendare cupientibus 472. b
 orationis summus feruor in sanctis viris 114. b
 orat tribus continuis diebus Isaac seruus Dei 685. a
 noctes infomes in precibus duxit S. Valericus 482. b 483. a
 orationis ob assiduitatem cubiti & genua Tharfillæ camelorum more induruerunt 186. a
 orationes Dominicæ 300. vna nocte recitat & morbo quidem molestatus S. Hugo 475. a
 orat. salutacionem angelicam de rebus spiritualibus consulta S. Catharina dicere solita 385. b 386. a
 orationem Dominicam Romæ solus sacerdos apud Græcos, reliquus populus ad Missam dicit 157. a
 oratio cum genuflexione 11. b 12. a 15. a 125. a
 ab oratione non cessandum, etiam cum non sentitur deuotio 947. a
 orat genibus flexis & cum lachrymis S. Georgius 901. b
 orationis lachrymis rigatæ vis 359. b
 orare dum vult Coleta, grauissimè à dæmonibus affigitur 97. a
 orans S. Vincencius mirabili claritate circumfusis per rimas cernitur 566. b
 oranti, cum non sentit deuotionem, quid faciendum 954. a
 orantem S. Herebertus lux crebrè circumfulsit 292. b
 orante Maria Aegyptiaca, corpus sursum tolli præ feruore spiritus cernit Zofimas 666. a
 orantes cur plus vexet demon 954. a
 orationis fidelis vis 371. b 427. b
 orationis pig & ardentis magna vis 15. a 37. a 49. b 50. b 54. b 140. b 141. b 147. b 287. a 334. a 337. a 340. a 350. b 362. a 365. a 373. a 384. b 427. a b 506. 583. a 591. b 769. b 809. b 833. b 840. a 845. a 1048. a
 orationes pro secularium efflagitat Gregorius 233. b
 orationis alienæ vis in alio quanta 1048. a
 orat pro infestissimo persecutore S. Hugo 471. b
 precationum libellum scripsit Anselmus 783. b
 precatio Sabini extrema 251. b
 precatio S. Basilei 977. b
 oratio martyrum extrema 133. a
 oratio martyrum præclara 523. a
 oratio de S. Francisco de Paula 499. b
 orbis terrarum Martyrum trophæa & reliquias honorat 912. a
 ordinarius Apostolicus 500. a
 ordinum celebratio episcoporum munus 12. b 534. b
 ordinandos inuitos non esse 176. a
 ad ordines ordinatè perueniendum 174. a
 ordines per interualla à canonicis statuta accipit S. Eutychius 582. b ad sacerdotium per gradus ascendit S. Anthimus 987. b
 ordines sacri. subdiaconus, diaconus, presbyter S. Theodorus, vt apparet, eodè tempore consecratus 835. b natus annos xvij. ex priuilegio, ibid.
 ordines nec pro humana gratia largiendi 175. a
 ordinibus sacris priuatur, qui vt ab accusatione episcopi desisterent, ordinari meruerant 214. b

ordinari ex laicis sacerdotes subitè repræhensum 172. a 173. a
 ordinaretur vt alterius parochiæ clericus, sui pontificis cessionem interuenire oportebat 181. a
 ordinibus pro sacris nihil accipiendum 175. a
 ordines sacri 274. b
 ordinum sacrorum gradus. Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, presbyter 623. a 759. b Diaconus, presbyter, episcopus ordinatus S. Eleutherius 761. a presbyter consecratus Hermelandus ab Audoueno episcopo 404. a
 ordinationis suæ diè solennè egisse episcopos 201. a
 ordo S. Augustini 608. a
 ordo Cluniacensis 468. b
 ord. Dominici viri egregij Iohannes Teutonicus Magister ordinis 113. a F. Iohannes de S. Iuliano, Reginaldus socius D. Thomæ 112. b Albertus Magnus 113. a F. Romanus 115. b
 ordo minorum 497. a
 ordinis minorum institutor S. Franciscus de Paula 492. b 494. a
 Ofculo Coletæ leprosa sanata 106. a
 Otto I. Magdeburgum in archiepiscopatu erexit 924. b ecclesiam S. Mauritio extruxit, ibid. schola apud collegiatis ecclesiis 824. b
 otho II. Imperator infaustus 925. b
 othonis II. infausta præiia contra Sclauos, Francos, Saracenos 926. a
 othonis II. temeritas 927. b
 otho III. Imp. vngitur à Gregorio V. 931. a
 otto III. Imp. 280. a 282. a 283. a veneno periit 286. a
 otto III. Aquiligrani sepultus 286. a
 otto iunior 882. a
 S. Ofualdus rex martyr 17. b
 ofuini regis soror Ebba abbatissa 338. a
 Ovinus egregius monachus ex præfecto aulae 44. a
Pallium ducum Agrippinensium & Lotharingorum Coloniae, mutatum in templum & cenobium virginum 21. b
 pallium 283. a
 pallium Augustini in Angliam mittit Gregorius Papa 160. a
 pallium à Rom. pontifice S. Anselmus obtinere satagit 803. b archiepiscopus item Cantuariensis petit imperatq; 772. a S. Herebertus 284. a
 pallium Siagrii regibus etiam intercedentibus non antè dat Gregorius, quàm Simoniacos ipsi expulissent 172. a
 pallij ob dationem nihil accipiendum 175. a
 pallio missionis præmissio, Herebertus linea indutus discalceatusq; Coloniam ingreditur 284. a
 pallium in Saluatorio reponendum 202. a
 pallio vsu episcopi dum reliquias conderentur 201. b
 pallium in plateis gestans episcopus repræhensus, & eiusdem vsu ipsi etiam ad Missas propterea interdictum 200. b
 pallio vt in litanijs vtantur, contra priscum est morem 201. a b
 pallij vsus in litanijs solennibus Rauennatū episcopo permissus 201. b
 pallio archiepiscopus nisi in sua ciuitate non vtatur, & in Missarum solennijs tantummodò 202. a
 pallij vsu interdicitum episcopo ob inobedientiam 176. b
 pampphili martyris discipuli Apphianus & Aedestus fratres martyres 485. a
 panis miraculosè auertio 1058. a
 panibus non nisi labore suo acquisitis vesci vult F. Aegidius 751. b
 pannoniæ fidei lumen infert S. Rupertus 439. b
 S. paphnutij martyrium 998.
 paphnutius martyr quot milites vna vice martyrij com-

cōpotes effecerit 1004. a quàm mirè in mare deiectus, euaserit 1004. a qui tandem, quæ in arbore crucifixus obiit 1004. b
 in paradidum rapta Lyduina, & quid ibi viderit 751. b
 in parentibus virtus liberorū maiorē naturalis charitatis & affectionis flammam incitat 270. a meretrice natus S. Theodorus archimandrita 853. b
 parthenopolis metropolis 924. b
 parisijs ecclesia SS. Apostolorum Petri & Pauli & S. Genouesq; Canonicos aliquandò habuit 607. a ijs successerunt Canonici secundum D. Augustini institutum 688. b 609. a
 parisiensis vrbs quali Hugonis Cluniacensis miraculo illustrata 1009. b
 parisiensium qualis aliquandò quod ob miraculum concertatio 1009. b
 pascha contra Canones à xiiij. ad xxj. lunam Britones celebrant 43. a
 paschali nocte vigiliae agi solitæ 535. a
 pascha Sabbato baptizati, infantes 535. a
 passionem Christi prelegi sibi morti vicinus voluit S. Vincentius 577. b
 erga passionem Christi vt Coleta affecta fuerit 85. b
 S. Pastor Compluti 775. a
 pastores vt se suis subditis accommodare debeant 228. a
 S. paternum Childebertus acceperit 760. a
 patientia magna vis 950. b
 patientia specimen 1028. a
 patientia merita quanta 1049. b
 patientia in aduersis Deum nobis placamus 168. b
 patriarchæ, viui & preciosi militantis ecclesiæ lapides 492. b
 patriarchæ synodica sibi epistolas electi vicissim mittunt 209. b
 S. patritius Hybernici splendidi fides 52. a
 paulinus D. Ambrosij amanuensis 534. a
 à B. Paulo instituta Euanthia Eleutherij mater 761. a
 S. pauli eremitæ vitæ SS. Athanasius & Hieronymus scripserunt 526. a
 paulus diaconus Rom. pontificum constituta & gesta compendio explicuit 661. b è græco vitæ Mariae Aegyptiacæ transtulit 661. b
 paupertas Christianorum voluntaria 777. b
 paupertas voluntaria monachorum 478. b
 paupertas voluntaria distributis in pauperes facultatibus 243. b
 paupertas voluntaria ob Christum suscepta, etiam in hac vita ab eo illustrata 383. a
 paupertas Euangelica à multis diuitibus S. Vincentij horratu suscepta 565. a
 paupertatis summus amor 76. b
 paupertatis summum studium 685. b 940. b
 pauperes benignè adiuuans, nihil ex ea re fit pauperior 246. a
 pauperes negligens, Christi corporis membrum non est 771. b
 pauperibus subtrahens ordinatam refectioem, diuinitis punitur 336. b
 circa pauperes œconomia ecclesiastica 165. 167. 168. 170. a
 pauperum curam gerere patrimonij ecclesiastici rectores vult D. Grego. 166. b
 pauperum curam agere, diaconi officium appellatur 425. a
 pauperum mensis diaconi præpositi, priuilegium accipiunt 165. a
 pauperum curam episcopi gerant 187. a
 pauperi episcopus literas dedit, quibus per deuotorum domus eleemosynam flagitabat 490. b
 pauperes S. Herebertus fratres suos, dominos ac pa-

tronos vocat 298. a eos multa benignitate profectus non modò domesticos, verum etiã peregrinos 293. b eis moriturus omnia sua largitur 297. b
 pauperum prouisorum habet S. Herebertus 294. a 298. a eos moriens primarijs viris commendat b pauperum debiliūq; quantam curam D. Gregorius gesserit 158. b
 pauperis obitu quàm fuerit afflictus 158. b
 pauperes etiam longè positos iuuat eleemosynis Gregor. Papa 165. a
 pauperum in sustentationem episcopus annulos, calices & c. conuertit 472. a
 erga pauperes illustris episcopi benignitas 519. a
 in pauperes immensa S. Isaacij benignitas 437. b
 pauperum quantam curam gesserit Elphegus episcopus 771. b
 in pauperes benignitatis memorabile exemplum 1041. a
 Peccato de originali liber à S. Anselmo scriptus 813. a
 peccatorum suorum catenis quisque obstringitur, quorum soluendi potestas sacerdotibus à Deo data 594. b
 peccata per confessionem veram & penitentiam delentur 785. a
 peccatum nullum est quod non penitentia expiatur 278. b
 peccata qui penitentia non delent, eos multæ pœnæ manent 505. a
 peccata eleemosyna & fide expurgari 913. b
 peccati fordes martyrio abluunt 822. b
 peccandi consuetudine nos irritos tanquàm filo detinet diabolus, quod magno conatu rumpendum nobis est 804. b
 peccatum quantoperè S. Anselmus horruerit 803. b
 de peccatis securus nos esse non debere, nisi cum in die vitæ ultimo ea plangere non valeamus 225. a
 peccata calamitatum, quas perpetimur, sæpè causa sunt 423. a
 peccata hominum occulta nouit Coleta 92. b Hugo Cluniacensis 1008. a
 peccata immixtis calamitatibus Deus vindicat 223. b sic Sicilia Simoniaca hæresi fordens, ab hostibus euerenda pradicatur 223. b Italia à Sclauis infestatur b
 peccata sua considerans, summè seipsum vir sanctus deicit 940. a
 peccata virus sunt, virtutes & bona opera theriaca 948. b
 peccatis nostris exigentibus Deus immittit calamitates, vt Normannorū incurfiones in Frisiã 420. a
 à peccatis dum non cessatur, flagella item Dei non cessant 226. b
 peccator licet afflicto nō habet vnde cōqueratur 948. b
 peccator quid debeat rogare Deum 954. a
 erga peccatores singulare studium 71. b 73. b
 pecuniam accipere, immò contingere, horret S. Aibertus 623. a
 pecuniã oblatã non vult accipere S. Vincentius 562. b
 pecu. Miliarisij Darici 449. a
 pedibus nudis ambulat S. Franciscus de Paula 494. a
 pelagus Gregorium apocritarium Constantino-polim mittit 192. a
 pelagij Papæ ad Gregorium epistola 146. a
 pelagus Papa peste inguinaria occumbit 147. b
 penio. Episcopum ob infirmitatem cedentem, ex relicta ecclesiã redditibus sufficienter alendū censuit Grego. Papa 218. a b
 perditionis omnis causa superbia 949. b
 peregrinatio religionis ergò 927. b 928. b
 peregrinationes religionis ergò etiam reges & regij liberi suscipiunt primi apud Anglos Christiani 9. a

pereg. rel. ergo. Hierofolymam magnus populi fuit concurfus ob exaltationem S. Crucis 667.a
 peregrinatio Hierofolyma religioſis ergo ſufcepta 844.b
 à S. Macario 676.b à S. Theodoro 836.b à S. Brigitta atque filia 383.b
 peregrinatio ad limina Apoſtolorum aliaq. ſancta loca pietatis cauſa 47.a 225.a 378.b 379.a 489.a 873.a 883.b 891.b
 peregrinationes religionis ergo ad martyrum ſepulcra 134.a
 peregrinationes ad ſanctorum loca 891.b S. Theodorus diuinitus incitatus, ad D. Mariæ templum quod eſt Sozopoli, profectus 858.b
 peregrinantes peram & baculum coram altari accipere ſolitos 806.b
 peregrinatio perpetua, nudis pedibus peracta, per Frumoldum 891.b
 peregrinos hoſpicio ac coſuiuio excipit D. Greg. 157.b
 perfectionis ſummæ ſpecimen & exemplum inſigne 1040.b 1044.b
 pericula impendentia ſacerdoti cuidam à Coleta prædicta 93.a
 periurij poena diuinitus irrogata 490.b
 periurus à Deo excæcatus 594.b
 perſarum religio à Magis adminiſtrata 777.b
 perſæ colunt ignem & ſolem 620.b
 perſarum regi Armeniorum regis filia data, vt pacis obſes eſſet 826.b
 perſarum regis Chofroæ irruptio in Rom. Imperij fines 595.b
 perſarum rex Sapore contra Chriſtianos per magos Iudeoſq. incitatus 777.b
 perſarum rex Saborus perſequitur Chriſtianos 445.b
 perſæ ad fidem conuerſi 777.b
 perfectionis tempore fugere licere, & cur id quidem 155.b
 perfectio in Chriſtianos mota 696.
 perfectio Aelij Adriani 761.a eius adminiſter Felix b Corebo 763.a Antonini Veri 818.b Viennæ & Lugduni ea crudeliſſimè ſeujiſt, ibid. Aurelij 921.b adminiſter eius Dux Cornelius, ibid.
 perfectio atrox à Conſtantino Copronymo in Catholicos mota 510.a
 perfectio ſub Commodo intermiſſa 766.a
 perfectio Deciana 672.a 706.a
 perfectione Decij in Aphrica præfectus Fortunatianus 672.b
 perfectione Decij & Valeriani præfectus Græciæ Iafon 130.a
 Diocletiani 249.a 542.a 897.a 998.a eius occaſio vnde ſumpta 897.a in ea præſes per Aegyptum Arianus 998.a Euſtrathius præſes Alexandria, ibid. Lucius Quæſtor, ibid. præfectus Hermopolis Arianus nomine 250.a
 perfectio Leonis Iconomachi 246.b
 perfectio Leonis Armenij aduerſum Orthodoxos ſufcepta 512.b ea ſedatur Michaële Imp. 515.b
 perfectio Licinij 124.b 975.976. Agricolaus præfectus perfectionis Licinij tempore 125.a
 perfectio Maximini 484.b 492.b
 perfectio Maximiani 462.b 484.b 492.a 521.b 988.a
 perfectio Maximiani Theſſalonica præfectus Fauſtinus 522.a Vrbanus Quæſtor 523.b Præſes Dulcetius, Artemeſius ſcriba 463.a
 perfectione Maximiani libri Chriſtiani ablati 463.b eius de tradendis libris edictum 464.a
 perfectio Saporis regis Perſarū 445.b 651.b 777.b 779.829.a
 perfectione Saporis in clerum edicto propoſito quàm maximè ſequitur 780.a
 perfectio Seueri 922.a Valentis 436.a
 perfectio Valeriano regnante 441.a 656.b

perfectionis immanitas 1062.b
 perfeuerantia vbi quanta neceſſitas & vtilitas 1038.a
 à perturbationibus animi liber S. Niceta 507.b
 peruſium obſident & capiunt Gotthi 40.b
 peſtis inguinaria Romæ 147.a
 peſtis Alexandria ſeuiffima, in qua quàm diuerſimodè ſe & gentiles & Chriſtiani geſſerint 659.a b 660.a
 peſtis ſeuiffima quomodo ſopita 601.b 694.a
 peſtifero morbo quæ virgo qui mederi ſolita 1053.
 peſtilentia tempore ſupplicationes à S. Eurychio peractæ 601.b
 peſtilentig tempore triduanum ieiunium indiſtum, corpora Sanctorum exportata &c. 682.a
 petrus authore Deo ſancta Dei eccleſie principatum habuit 213.a cum Marco Chriſti iugo ſubiicit Italorum gentem 969.b Aegypto Marcum præſicit 971.a ſeptennio Marco ſuperuixit 973.b
 petrus martyr 988.a
 petri abbatis Caueniſis, vita 61.
 S. petri cubicularij Diocleſiani martyrium 241.
 petri diaconi S. Gregorij mors mirabilis 230.b
 petri Mediolan. martyris hitoria ſeu reſ geſtæ 1019. 1020. & deinde. Ei quale vnde teſtimonium datum 1019.a
 petrum Mediolan. ex parentibus hereſi Manichaica infectis ortum 1019.b
 petri Mediolanenſ. martyris concionantis fructus qui aut quales, qualiſq. miracula 1022.b 1023. 1024
 petrus Mediolanenſ. martyr, vnde, quomodo, aut cur ceſſus 1025.a b
 petri Mediolanenſ. martyris adhuc adoleſcentis pericula quanta 1020.a eius religio, exercitia, integritas, humilitas 1020.b 1021.a
 petri Mediolanenſ. martyris inquiſitoriū ſtudium, vaticinium, mors 1024.b 1025.a b
 petrus de Aluaſtro ordinis Ciſtertienſis Prior cum S. Catharina in Suediam profectus 384.a
 petrus de Luna Cardinalis, legatus ad Carolū Francorum regem 553.a fit Rom. Pontifex & dicitur Benediſtus XIII. 557.b
 petri Damiani ſermo de S. Marco 968.
 Philippus Burgundia dux apud Hollandos inuaguratur 747.b
 philoſophi à veri notitia alieni 703.b
 philoſophi pallio veſtiti 486.a
 phocas 207.b Imperator efficitur 208.a 863.a
 phocæ vxor Leontia 208.a 209.a
 phocam Imp. curat S. Theodorus 866.a
 ad phocam ductus Georgius Cappadox reus maieltatis 864.b
 phocas martyr 69.a
 Piccos inuadens Egbertus Anglus rex in prælio cadit 347.b 348.b
 picturæ quid conferant 121.a
 pingi ſuam & parentum effigiem Gregorius curauit 234.b
 ex pictura D. Andreas cognitus 239.b
 piarum mentium eſt, ibi etiam culpam timere, vbi culpa non eſt 641.a
 pietas rara cuiuſdam adhuc pueri 629.a
 pietatis erga ſceminam cancro laborantem inaudita exemplum 1044.a
 pilatus Longino inſenſus, ipſum apud Cæſarem accuſat 266.b eiufdem in caput Longini crudelitas 268.b
 pillegrinum ſucceſſurum ſibi S. Herebertus prædicat 298.b
 pipinus Maior domus Francia, Radbodum fugat 10.b ceteriorem Friſiam occupat, ibid.
 pipini coniunx Pleſtrudis 21.b Alpais pellex, ibid.
 pipini legitimi filij Drogo & Grimoaldus, expellente Al-

ce Alpaide Carolus Martellus 23.b
 pipinus dolet innocentiſ S. Lamberti mortem 23.b
 accerſit S. Suiuiberti, ibid.
 pipinus princeps Vuillebrordum ad Sergium Papam mittit, ab eow tepifcopus conſecretur 13.a
 pipini ſub patrocinio Friſionibus liberè euāgelizant Vuillebrordus & ſocij 11.a
 pipini de Herſtallo filius Carolus Martellus 16.b
 pipinus Caroli Martelli frater 330.a
 pipinus pater S. Gertrudis 302.b
 pipinus Francorum Rex Zachariæ mandato conſecratus 31.b
 pipinus rex Francorum cum Saxonibus bellum gerit 28.a 31.a
 Placentium Deo Ordo 957.b
 planeta inter ſacratas Miſſæ veſtes, quid aut qualis 1009.a
 planetari & mappulati Pontificem antecedunt 162.a
 S. platonis oratorium 847.a 858.a
 platonica diſciplinæ ſcopus 703.b
 pleſtrudis palatium Ducis Agrippinienſium & Lotharingorum Colonia, in clauſtrum ſanctimonialium mutatum 21.b
 pleſtrudis aſcendit exequijs S. Suiuiberti 26.a
 Poenam in delatores Chriſtianorum 766.a
 poenam temporariam ad peccatorum purgationem à Deo immitti 455.b
 poenitentia ſacramentum 497.b
 ad poenitentiam D. Gregorij exhortatio, peſtilentia ſequenti 148.a
 poenitentem David ſequantur, peccantem qui ſunt imitati 530.b
 poenitentia peccata abolet 785.a
 poenitentia digna Deum placans, ſecurus tribunal iudicis æterni adſpicit 157.b
 poenitentia ſatisfacientes, communioni reſtituuntur 205.a
 poenitentia indiſta à peccatorum confeſſione 423.a
 poenitentia tempus ad animi morbos vel ieiunij, vel elemoſynis, vel precationibus expiandos S. Theodorus præſigit 869.b
 poenitentia gratuita à S. Aiberto imponi ſolita 624.b
 poenitentibus S. Hugo ſatisfactionis loco, ieiunium, orationem & elemoſynam imperare ſolitus 472.b
 poenitentis illuſtre exemplum 668. 669.
 ad poenitentiam multa millia prædicatione S. Vincentij conuerſi 563.b
 poenitentiam publicam Theodoſio D. Ambroſius indicat 530.b
 poenitentia publica epiſcopi Salonitani 205.a
 poenitentiam publicam agentes circunducit S. Vincentius, qui ſeipſos humeris nudatiſ flagellabant ex eius præſcripto 562.a 567.a
 poenitentiales VII. pſalmos quotidie legit S. Catharina 382.a
 poenitentiales pſalmos ſibi legi vult morti vicinus S. Vincentius 577.b
 Polonorum dux Boleslaus 932.b
 pontifex cum Cardinalibus inuiſit F. Aegidiū 940.b
 pontificum decretis & Romana eccleſia quantum tribuendum 945.b
 pontificum exemplum quod imitentur, Gregorius 137.b
 pontificalibus ornamentis mediocribus vſus Gregorius Papa 153.a
 Præfectura prætorij 526.b
 præpoſitos ſubditi cur timere debeant 212.b
 præpoſitus in monaſterij 713.b
 prægenſis epiſcopi horrenda mors 925.a
 precum piarum & ardentium magna vis 164.b 83.a 100.a 339.b 461.b 647.b 699.b 727.b 737.b

738.b 739.b vide Oratio.
 preſbyter trigefimo anno factus Eurychius 582.b
 preſbyteri honorem habentes oportet pro omnibus orare 665.b
 preſbyterorum ſancto altari aſſiſtere 665.b
 preſbyter qui deliquerat, monaſterio ad tempus addicitur 189.b
 primicerius 14.a 21.a
 primicerius Auguſtæ 601.b
 S. primitiuus martyr Cæſaraugufanus 757.a
 princeps quidam ſermonibus Lyduuina correctus 730.a
 principibus zelus & manſuetudo ſeſtanda 209.a
 S. priſcus martyr 441.a
 S. priuatus Mimatentiſ 964.a
 probitas factis atque rebus ipſis, non ſpecie tantum, oſtendenda 130.b
 S. procopij templum 248.b
 S. procopij laudatio in S. Marcum 968.
 profeſſio monaſtica delet peccata 785.a
 propheta vini & precioſi militantis eccleſia lapides 492.b
 prophetia ſpiritus ſancti an ſemper, an verò adit per interualla 369.a
 prophetia ſpiritu præditi ſancti viri 685.b
 D. Benediſtus 365.b & ſeq. S. Cuthbertus 341.a 346.b 348.a S. Vincetius 569. S. Valericus 480.b
 prædicat obitum ſuum Cuthbertus 349.a
 prophetia Coletæ de morte nobilis maronæ 95.b
 prophetia dono egregie prædita Lyduuina 745.746
 proſtitulum 556.
 prouidentia diuina quanta habenda fiducia 1037.a
 prufis euangelium prædicaturus S. Adalbertus, quemadmodum ab eis acceptus 934.a
 prufiæ Crucigeris euentura, diuinitus S. Brigittæ reuelata 283.b
 Pſalmodia nocturna 976.a
 pſalmi familiares ſanctis martyribus in ſupplicijs 126.b
 pſalterium ſemper à S. Aiberto ante nocturnas preces abſolutum 621.b
 pſalmos VII. poenitentiales quotidie legit S. Catharina 382.a
 S. Publius martyr Cæſaraugufanus 757.a
 puella cuiuſdam vixitum ſexennis, viſio quæ qualis 1029.a
 pudicitia admiranda S. Vincentij 561.b
 pudicitie præclarum exemplum 975.a
 pudicitia muliebris inſigne exemplum 957.a
 Impudicarum mulierum vbera fugere renuit inſans S. Catharina 377.a
 pueri à Iudejs occiſi corpus miraculis oſtenditur 776.b
 pueros vt inſtituerit S. Vincentius 575.b
 purgatorū immanes cruciatus à Lyduuina viſi 740.
 purgatorij in poenis conſtituta Thomæ Aquinati foror apparet, eius pro ſe preces expoſcens 116.a
 purgatorij poenas luit F. Romanus dies xv. & ob quæ cauſam 115.b Defuncti apparent vniſ 116.a
 purgatorij poenas triduo perſolutorum quendam ſuum ſocium diuina reuelatione cognofcit S. Vincentius 570.b Miſſarum & precum ſuffragijs animam eius à poenis ereptam, ad cælos euolaſſe, ibid.
 ad purgatorij loca ducta Lyduuina, & quid ibi viderit 739.a
 purpura Imperatores facit, non ſacerdotes 539.a
 puſices martyr 779.a
 Pythagoras Italis perſuadere ſua dogmata nequiuit 969.b
 pythagorica litera biuium 140.a
 in pyxidibus argenteis condita reliquia 129.a

Quadragesima numerus mysticus 585. b
 quadragesima abstinencia & ieiunium
 407. b 513. b 892. b
 quadragesima tempus à cunctis fide-
 bus sancta deuotione obseruandum
 614. a
 quadragesima ieiunium in magna abstinentia, ora-
 tionis & lachrymarum deuotione à sanctis uiris
 tranfactum 356. b in eo piorum exercitia 480. a
 892. b
 quadragesima ieiunio præter pauca panis frustula
 & aquam, eaq; ad uesperam, nihil gustat quidam
 Stephanus 831. a
 quadragesima silentio & abstinencia traducta 832. b
 quadragesimam ut obseruatiuam præfati quidam mo-
 nachii 663. b
 quadragesima ieiunio carne macerasse S. Eduar-
 dum regem 310. b
 quadragesimam sacram celebrat Imper. Henricus
 299. a b
 quadragesimale ieiunium à primis apud Noricos
 Christianis obseruatum 440. b
 quadraginta martyres 509. b
 quadraginta martyrum templum 579. b
 quadringenti milites cum duce Eusebio martyricè
 combusti 1004. a
 Quinta martyrium 654. a
 S. quintilianus martyr Cæsar Augustanus 757. a
 quintilianus & sociorum eius martyrium 1005.
 1006.
Radbodus rex Frisiae 413. b
 radbodus retrahit à fonte pedem 329. a
 eiusdem vox barbara, ibid. accersit S.
 Vuillebrordii, ibid. obit miserè, ibid.
 anno 719. pag. 330. a
 raptus Lyduina mirabilis 743. b 744. b
 raunenatium episcopus, pallium superbè frequenter
 etiam in Litanis 201. a b 202. a
 Recharedus rex catholicus 714. b
 recharedi lex contra Iudæorum perfidiam 222. b
 recti animi est, in omnibus laudare Deum 168. b
 rector qualis esse debeat 154. a
 regiboldus Alemannorum comes 281. a
 regionarius 234. a
 regionarius honor 156. b
 regula S. Augustini 608. a
 regula S. Benedicti 621. a
 regulam monachorum, discretionem præcipuam S.
 Benedictus scripsit 374. b 621. a
 regula D. Benedicti laudata à Gregorio & obserua-
 ta etiam 234. a
 in regula S. Columbanii calumniatores diuina ultio
 454. b
 regulam S. Columbanii calumniatur schismaticus
 Agrestius 453. a
 regulam monasticam scripsit S. Isidorus 541. b
 regula S. Saluatoris approbationem ab Urbano VI.
 impetrat S. Catharina 386. a
 regula S. Brigittæ 384. a
 regula tres fratrum ac sororum à S. Francisco de
 Paula instituta 497. a eadem à summis Pont. ap-
 probata 497. b
 regula tertia D. Francisci 496. a
 regum pietas in templis extruendis 961. b
 reges ab episcopis consecrari soliti S. Eduardus
 309. b
 reges sacerdotibus in religionis negotio subiecti
 430. a
 aduersus regem rebellionem si mouissent, iuste se
 bello tum peti martyres affirmant 826. b
 religionis cura ad episcopos & doctores, non ad Re-

ges, pertinet 512. b
 religionis in causa sacerdotibus reges subiecti
 430. a
 religionis in dogmatibus constituendis aliquid sibi
 tribuens Imper. in hæresim lapsus, & eam tue-
 ri conatus, Orthodoxos persecutus est 587.
 588.
 religionis in negotio non esse tempori siue gratia
 quicquam dandum, illustre exemplum 514.
 reliquæ opes Christianis inuolabiles, malignis
 spiritibus flagellum terribile, ægrotantibus ros
 & certa medela 711. b 765. b
 reliq. Corpora Sanctorum parem cum animis ipso-
 rum vim habent 605. a
 Spiritus sancti templa sanctorum corpora 862. b
 à S. corporibus abstinent feræ, atque uolucres
 697. a
 reliquias suas in terra non perituras, S. Marco cæli-
 tatis patefactum 968. a
 Sanctorum corpora incorrupta diu conferuan-
 tur 110. b ut S. Eduardi 311. a S. Guthlaci 692. a Ni-
 cephorii corpus post XIX. annos integrum reper-
 tum 265. b
 S. Cuthberti corpus post XL. annos integrum re-
 pertum 356. b item post cccc. annos 359. a S.
 Elphegi post decem annos 775. b in S. Nazarij le-
 uatione sanguis recens, caput integrum & incor-
 ruptum cum capillis atque barba cum fragran-
 tissimo odore reperta 532. a
 reliq. in S. Herculano nulla uestigia abscessi capitis
 apparent, licet id ei abscessum in martyrio esset
 41. a
 reliquæ in flumen pertyrannos proiectæ, diuini-
 tatis conseruata & ostensa 127. b alia diuinitatis
 manifestata 317. Sancti Eduardi corpus cæle-
 sti indicio reperitur 311. a sic SS. Vitalis & Agri-
 cola D. Ambrosio se reuelarunt 531. b
 Longinus uideat caput suum reuelat, quod ipsa
 repurgatum à simo, vnguentis vngit honorificè
 269. b
 reliquæ XL. militum diu latent 128. a inueniuntur
 129. a
 reliquæ S. Basilei in mare coniectæ: corpus atque
 caput quod appulerint, diuinitatis reuelatum 978. a
 corpus capiti iunctum quod ante fuerat distan-
 ctum, à mari extractum 878. b illæsum & suauè
 olens 879. a
 S. Georgius apprensus Aemiliano, quam is habe-
 bat capitis sui particulam, digitum & dentem, S.
 Theodoro dare iubet 857. a
 reliquæ quod eiusmodi essent miraculo compro-
 bata 162. a
 reliquiarum quibus contradicebatur, veritas con-
 cilio approbata 324. a martyrum corpora the-
 saurus preciosus 824. b 828. b martyrum corpo-
 ra Mediolani requiescentia magnum thesaurum
 nominat Paulinus 532. a
 corporis sui gleba nihil se preciosius potuisse relin-
 quere respondet apprensus S. Nicetius calumnian-
 ti, quod nihil ecclesiæ, in qua erat sepultus, testa-
 mento reliquisset 488. b
 in reliquijs sanctorum quantum vrbibus sit præsidij
 714. b
 reliquijs S. Marci Alexandriam preciosius nihil ha-
 buisse 968. a
 reliq. Apostolorum Andrea, Luca, Timothei cor-
 pora Constantinopoli 605. a
 reliquæ S. Andrea Constantinopolim quandò per-
 lata 973. b
 reliquæ Euangelistarum ubi conseruentur 973. b
 S. Apollinaris corpus Rauennæ 202. b
 reliquæ S. Antipæ magno studio collectæ à fide-
 bus

bus 684. b
 reliq. S. Erasmi corpus Formijs 179. a
 reliquias tangere Romanis atque Occidentalibus
 intolerabile, neque inultum abijt 195. b
 reliq. Pauli apostoli caput Constantiæ Aug. mittere
 neque se posse, neque audere rescribit Gregorius
 Papa 195. a
 reliq. Petri & Pauli corpora in Orientem deferre co-
 nati, vi fulguris & c. prohibiti 195. b
 transferre ossa S. Pauli corpori coniuncta cona-
 tus, subita morte extinguitur 195. a
 reliquias quemadmodum Gregorius alijs eas pe-
 tentibus mittere solitus 161. b
 romani non ipsa corpora seu ossa, sed brandeum ad
 reliquias prius positum transmittere soliti 195. b
 post etiam vestium particulas 196. a
 ad reliquias adferendas Romam missus presbyter à
 Gregorio Turonensi 489. a
 reliquias Roma tulit in Daniam Vuilhelmus abbas
 613. b
 reliquias Augustino mittit D. Gregorius in Angli-
 am 160. a
 Sudarium corpori S. Pauli coniunctum 196. a ca-
 renæ S. Pauli, ibid. ex quarum limatura ad exte-
 ros transmissum, ibid. vestes sub altari S. Iohan-
 nis euangelistæ, ibid.
 reliq. ligni S. Crucis, sepulcri Domini, veli B. Ma-
 riæ particula in crucis aureæ ad supplicationum
 usum donata, umbilicum conflatæ 865. a
 crucem aureâ cui particula S. Crucis inclusa, do-
 natæ Vuerdenstibus Leo III. 37. b
 reliquiarum de impetratione magnoperè sibi gra-
 tulatus Lantso vir illustis 318. a
 reliquiarum S. Priscæ particulam, maximi facien-
 dam censuit S. Anselmus 815. b
 Paschasij Diaconi dalmatica 196. b
 facietergium S. Nicetij, quod obitus sui die capiti
 fuerat impostum 400. a id tanquam munus celeste
 suscepit Gregor. Turonens. ibid.
 reliquæ S. Marci reuerenter locatæ & habitæ
 968. a
 reliquæ SS. Apostolorum summa deuotione in ipso-
 rum basilica Mediolani positæ 532. a
 reliquæ SS. martyrum cum lampadibus & hymnis
 præclarè depositæ 711. b
 reliquias S. Nicephorii complectitur, & religiosissi-
 mè transferret Methodius 265. a
 reliquiarum eleuatio 324. b
 Eduardi corpus eleuatur 311. b
 Vitalis & Agricola corpora Bononiæ leuata à
 D. Ambrosio, & Florentiæ sub altari deposita
 531. b
 Nazarij martyris corpus leuatum ad basilicam
 Apostolorum transtulit D. Ambrosius 532. a
 reliquæ S. Sviuiberti eleuata & uenerationi expo-
 sitæ 29. a 32. b 37. a
 reliquæ cum psallentio (sic loquitur Gregorius Tu-
 ronensis) deductæ ac deportatæ 490. a
 reliquæ cum cõdebantur, pallio episcopi vsi 201. b
 reliquæ S. Sviuiberti in capsa magni precij 39. a
 reliquæ templis, dum consecrantur, inferri solitæ
 490. a 464. a
 reliquias Leo Papa S. Ludgero largitur monasteri-
 um extruere cogitanti 418. b
 reliquæ martyrum à Mediolanensibus summa cum
 deuotione susceptæ 535. b
 reliquijs S. Brigittæ clerus & monachi plebs obui-
 am procedunt, solennitèq; suscipiunt 384. a
 reliquæ Sanctorum quo in precio olim habitæ
 127. b
 reliquias præfati Romani quanta sint reuerentia pro-
 secuti 195. b

sanctorum martyrum corpora Abdissitas emittare
 admodum 449. a
 reliquias S. Brigittæ aliorumq; sanctorum Suedi re-
 uerenter amplexi 384. a
 reliquiarum ueneratio & ad eas adorandas peregrina-
 tiones susceptæ 225. a celeberrimè frequenter
 à præfatis Christianis corpora SS. Na boris & Fel-
 cis 528. b orat ad sanctorum tumulos Prudenti-
 us 757. b
 Sanctorum sepulcra cancellis ab iniuria defensa
 528. b
 erga reliquias S. Genouefæ ingens zelus 610. a
 erga reliquias populi Christiani singularis affectus
 & religiosæ reuerentia 45. b 162. a 265. b 322. a 489. b
 521. a 682. a 757. b 889. b
 ad reliquias sanctorum candelas deferre præfatus mos
 318. b 319. b 321. a 323. b 324. a
 reliquijs sanctis annulos, nummos, resq; alias appli-
 candi pijs populi mos 477. a
 D. Gregorij pallium, phylacteria, balteus in eius
 festo ad osculandum exponi solita 233. b
 ad reliquias oblationes à pijs collatæ 322. b 325. a
 herbas in tumulum conijcere soliti, ex his secum
 alij domum referebant, alij particulas ceræ, alij
 parumpèr pulueris & c. 489. a
 reliquias S. Agnetis ad cõsulum suspensas ferre soli-
 tus Thomas Aquinas 115. b curat his morbum fo-
 cij, ibid.
 per reliquias cur aliquandò maiora signa sancti fa-
 ciant quàm per sua corpora 375. a
 reliquæ Christianis diuinitatis, morbis & malis spi-
 ritibus propulsandis præfatus remedium 765. b
 711. b
 reliquæ deportatæ miraculis coruscant 489. b
 ad SS. Geruasij & Protasij corpora miracula
 528. b
 ad reliquias sanctorum atque corpora miracula ex-
 hibita 195. a 248. a 300. a 305. b 323. 324. 356. 384. b
 411. & seq. 489. 515. b 516. a 578. a 713. b 775. a 936. a
 986. b ex brædeo reliquijs appositus sanguis ema-
 nat 195. b
 reliq. vestes S. Iohannis euangelistæ miraculis coru-
 scant 196. a
 reliquias ad S. Cuthberti non solum corpus, sed ve-
 stimenta etiam, petentium fide exigente, miracu-
 la exhibita 357. a
 puluis è S. Nicetij tumulo desumptus & haustus
 sanitates confert 491. a
 reliq. S. Nicetij lectulus cultus, & ad eum miracula
 exhibita 490. a
 reliq. vitæ S. Nicetij liber cæcum illuminat 492. a
 reliq. ex sepulcro S. Athanasij cu pressus nata, ad sani-
 tatem adhiberi solita 508. a
 reliq. ad lectulum S. Gertrudis miracula 306. a
 reliquiarum Sifinni & Alexandri loculum contin-
 gens, visum recipit cæcus 535. b
 reliq. Febri correpti quamplurimi curati in culci-
 tra S. Vincentij postquam decubuerunt 578. a
 reliq. per martyrum loca transmissis demoniacus
 pro sanitate recuperanda 367. a
 reliquijs, & quæ per ea edebantur miraculis, detra-
 xisse Arrianos 528. b
 reliquias patre scelestior Constantinus Coprony-
 mus contempnit 509. b
 reliquias irridens non fert hoc impune 879. b 880. b
 reliquias S. Thomæ Aquinatensis contemnentis, poena
 120. a
 Sanctorum veste sacra abutentem Deus ultus
 489. a
 reliquiarum loco effossa iuxta ecclesiâ S. Pauli cor-
 pora Græci deferre in Graciam conati 196. b
 remedia aduersus tentationes carnis 941. b

respon-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

responsalis 203.b
 respub. tunc floret, cum vnus in Ecclesia sensus viget
 262.b
 reipub. salus concordia & fidei sinceritas 264.a
 in resurrectione qualia nostra corpora sint futura
 145. deq; hoc Eutychie error 164.b
 de resurrectione corporum quod non recte sentiret,
 in suspicionem venit S. Eutychieus 603.a
 reuelationum diuinarum consolationes 1046.b
 reuerentia erga nomen sanctissimæ matris Dei 634.a
 S. Richardi Cicestrensis episcopi vita 516. & seq.
 S. richarij presbyteri vita 981.
 richera possessio suarum ecclesiarum Dei heredes
 fecit 885.b
 S. Roberti abbatis vita 962.
 roberti abbatis Molismensis & Cisterciensis primi
 historia 1012. & deinde eius mortem quæ mira se-
 cuta 1016, 1017, 1018.
 robertus Francorum rex 680.b
 rogerus dux Capuam obsider 800.b deditioe ca-
 pit 810.a
 romam Babylonis nomine appellat D. Petrus 972.b
 973.a
 romæ, Regio vrbis Suburra dicta, in qua templum
 Arrianorum 158. b Traiani forum. 162. b porta
 B. Pauli Apostoli 140. b locus cella noua dictus,
 ibid. monast. S. Sabæ, ibid.
 rom. locus ad Catacumbas dictus 195. b Suburra
 196.a
 Cosmæ & Damiani basilica per quem & quo lo-
 co extructa 139. b S. Andrea monasterium 140. a
 Basilica SS. Iohannis & Pauli ad Cluuium Scauri,
 ibid.
 romam Totilas & Arnulphus vastarunt 227. b
 romam Agilulphus ingressus, Romanos in Franci-
 am venales traxit 206. b
 romana ecclesia ab Aistulpho oppressa, Pipinum
 ad eius defensionem Stephanus Papa sollicitat
 32. a
 de roma S. Benedicti propheta 227. a 366. b
 romæ pestis inguinaria 147. a
 romæ miserabilis facies Gregorio Papa 226. b
 rom. Pontif. Cardinales eligunt 36. b Ostiensis ar-
 chiepiscopus consecrat, ibid.
 romanus Pontifex eligitur inuitus D. Gregorius
 147. b apud Imperat. nē consentiret, intercedit
 148. a
 romani Pontificis electionem Imp. approbat 148. a b
 150. a
 romanus Pontif. Gregorius seruum seruorum Dei
 primus se scripsit 153. a dominum se appellari
 non fert 224. b
 romanorum Pontificum consuetudo, Synodicas su-
 asmittere patriarchis 153. b
 romanus Pontifex Auinione residet 379. b
 romanæ ecclesiæ patrimonium in Gallijs 163. b
 rom. ecclesiæ patrimonio per diuersas regiones re-
 ctiores præficiuntur 165. a 166. b quemadmodum
 dispensatum, ibid. & seq.
 rom. Pontifex pecuniam ex Gallijs partam, Romæ
 non vult expendi 163. b
 de romana sede Christi pronunciatum 452. b
 romana ecclesia fons perennis 155. a
 romana sedes Imperatoribus semper venerabilis
 fuit 192. b
 rom. Pontifex à Synodo Chalcedonensi dictus est
 vniuersalis 193. a 197. b ipsi
 romani Pontif. hoc nomen respuerunt 197. b
 rom. Pontifex Vigilus concilio V. generali inter-
 fuit 586. b
 rom. Pontificis legati octauo generali concilio præ-
 fuerunt 209. b

romanus Pont. Pelagius Synodi Constantinopoli-
 tanæ cuiusdam acta rescindit 192. a
 rom. sedes cunctis Deo authore prælata ecclesijs
 209. b
 rom. Pontifici totus commissus mundus 465. b
 rom. Pontifici Ecclesiarum omnium cura iniuncta
 218. b
 romanæ Ecclesiæ Constantinopolitana subiecta 157. a
 romano cum Pontifice de necessarijs Anglorum cau-
 sis tractaturus Romam ascendit Mellitus episco-
 pus 960. b
 romana ecclesia in rebus grauibus cunctanter & ma-
 ture procedit 498. b
 romanorum Pontificum constitutionibus Ecclesi-
 am reuenter vti 661. b
 rom. Pontifex qua in sententijs vsus formula 216. a
 217. a
 rom. Pontif. vnicuique episcopo suam in suos cle-
 ricos relinquendam iurisdictionem rescribit
 213. b
 romano Pontifici probandorum siue reprobando-
 rum scriptorum potestas à Deo data 138. a
 rom. Pontifici subiecti episcopi 212. a
 rom. Pont. Gregorius à suis suffraganeis xenia recu-
 sat accipere 182. a
 romanum ad Pontificem decretum electionis ar-
 chiepiscopi pro eius consensu mitti antiquitatis
 solitum 209. b
 à rom. Pontifice pallium archiepiscopi Cantuarien-
 sis archiepiscopus accipit 722. a
 romanum ad Pontificem pro consecratione profes-
 ctus S. Hugo, archiepiscopo suo Simonis infam-
 ia laborante 467. b
 romano à Pontifice confirmati Episcopi Suediæ
 387. a
 romano Pontifice authore, Aquileiensis ecclesia in
 duos metropolitanos ob schisma exortum diuisa
 218. a
 rom. Pontifex potestatem facit S. Adalberto infide-
 libus euangelizandi, si à suis non admittatur
 931. b 934. a
 romanam curiam adit pro sui monasterij libertate
 confirmanda Abbas Crispiniensis 620. b 621. a
 romanum Pontificem sollicitat S. Hugo, dimittendi
 episcopatus sibi potestas ut fiat 474. a
 rom. ad Pontificis seu eius Legati cognitionem epi-
 scoporum causæ pertinent 213. b
 rom. Pontifex saluum conductum, quos ad se voca-
 bat, schismaticis episcopis pollicetur 217. a
 romam venit Maximus episcopus satis facturus pro
 Simoniacæ hæresis alijscriminibus 203. b
 rom. Pontifex Tetgaudum Treuerensem & Gun-
 tharium Coloniensem episcopos sacerdotali of-
 ficio priuauit 238. b
 rom. Pontifex episcopum sedem inuadentem & Si-
 moniacè ordinatum excommunicat 203. b
 romanam ad sedem appellationes 212. b
 rom. sedes afflictorum post Deum in terris refugi-
 um 518. a
 rom. sedi aliorum iniustas retractare sententias com-
 petit 211. b
 romanam sedem episcopum depositus appellat, ad
 eamq; confugit 210. b
 rom. Pontifex iniuste depositum episcopum sedi sue
 restituit, & eius iurisdictioni, à quo depositus fu-
 erat, eximit 210. b
 rom. Pontifex episcoporum causas per legatos
 cognoscit, etiam partibus inter se reconciliatis
 214. b
 romana à sede episcopi causam, si ardua: sin au-
 tem, ab eius responsali decidendam rescribitur
 210. b

rom.

I N D E X.

rom. Pontifex communioni restituit ab alijs episco-
 pis iniuste excommunicatos 215. b
 rom. Pontifex absoluit de hæresi per delegatos à
 Constantinopolitano iudices condemnatos 215. b
 rom. Pontif. agnoscere non vult Angliæ rex 803. b
 romanam sedem nunquam se appellaturum, iurare
 vult Anselmum Angliæ rex 805. a
 roman. Pontifex Danos Anglis reconciliare nisus
 772. b
 rom. Pontifices, quàm olim auersati Iudæos 221. b
 romanus Pontifex equo vectus in stationibus 162. a
 romani Pontificis pedes oblatione honorandi mos
 811. a
 rom. Pontifici legatū imp. adesse prius mos 208. b
 romani ciues Pontifici infesti 811. a
 in rom. ecclesia schisma Petri Leonis contra Inno-
 centium 474. a
 romana in ecclesia schisma 385. b 553. a 558. a
 romana ecclesia in schismate tres eodem tempore
 Pontifices habuit 558. a
 à romana sede schismate se seingit Aquileia 452. b
 romana in ecclesia qui sacrum ordinem accepit, egre-
 diendi inde licentiam non habet 180. a
 roma sacros codices ad ferri curat S. Gertrudis 303. a
 Bremaclus Traiecti episcopus 315. b
 Romaricus primæ nobilitatis vir, monachus factus
 454. a
 Ruffinus Theodosij Imp. aulam magister 538. a
 à ruina quæ seruent 949. a
 S. rumoldi martyris ecclesia Machliniæ 679. b
 S. Rupertus Vangionum & c. episcopi vita 438.
 Rupertus abbas Tuiciensis scripsit vitam S. Hereber-
 ti 279. b
 S. Abæ laus in sexta & septima Synodo cele-
 brata 140. b
 S. fabæ Gotthi vita 692.
 sabbatum nostrum Christus est 222. a
 sabbato ab opere vacandum fuerunt Gre-
 gorij tate qui docerent 221. b
 sabbati sancti ieiunium 140. b
 S. sabini martyrium 249.
 saccellarius 157. b 192. b
 sacerdotum dignitas 206. a 987. b
 sacerdotum dignitas quid regis præstet, & in quo
 illa ab hac superetur 430. a
 sacerdotium refugit Bruno modestiæ causa 282. a
 S. Abramus 272. b
 in sacerdotem iniuriam Deus vltus 528. a
 sacerdotes castibes 533. b
 sacerdotes pessimo more nuptias publice celebrant
 468. b hunc abusum in sua ecclesia tollit S. Hugo,
 ibid.
 sacerdotibus coniugatis se Hugo Gregorij VII. in
 Gallia legatus acriter opponit 467. a
 sacramentis in dispensandis personæ non spectandæ
 292. b
 sacramenta quæstus causa non administranda, & in
 hoc abusus notatus 293. a
 ad sacramenta negligenter accedentes, reprehensi
 641. a
 sacramentis ecclesiasticis sub mortem munitus S.
 Vincentius 576. b
 sacrarium 589. a
 sacrilegij poena 33. b 34. a b 39. a
 sacrilegium suspensio lex punit 294. a
 sacrilegi horrenda mors 319. a
 sacrificium Christianorum 840. a 860. a 861. a 862. a
 865. a
 sacrificium incruentum oblatum 273. a
 sacrificium mysticum 265. b
 sacrificium Dominica die offerri solitum 599. a
 sacrificaturus S. Paphnutius pallio se & linteo indu-

it 998. a
 in sacrificijs calice antè marmoreo vsus S. Theodo-
 rus, post argenteum sibi parauit 842. a
 inter sacrificandum discus in sublime sublatus ad
 sanctum panem ostendendum 865. a
 sacrificium peragit S. Eutychieus & sanctam commu-
 nionem distribuit 589. a
 sacrificium ad offerendum ad clarissimam matro-
 nam inuitatus S. Ambrosius 527. b
 sacrificium diuinum incruentumq; Christum imi-
 tatos patriarchas in V. concilio celebrasse 586. b
 sacrificium offerens Marcus ipse hostia mactandus
 comprehenditur 967. b 971. b
 sacrificium seu oblatione celestem offerre Paphnu-
 tius ab Angelo iussus 998. a
 sacrificium vnicam salutis nostræ hostiam singulis
 diebus immolat S. Vuolphelmus 883. b
 sacrificium quotidianum Deo offert S. Hermelan-
 dus presbyter factus 404. a
 sacrificium incruentum & diuinum à S. Eutychieo
 oblatum 579. b 598. a 599. a 600. a 604. a
 sacrificium obulit Sozopoli S. Theodorus rogatus
 ab episcopo 859. a offert frequenter hostias S. Ro-
 bertus 962. b
 sacrificium ab episcopo peractum 849. b
 sacrificijs celebrat obitus diem anniuersarium pa-
 rentum suorum S. Hugo 466. b
 sacrificijs S. Theodorus à Deo pluuia impetrat 857. b
 sacrificia in ecclesijs nē fierent, Valens edixit 436. a
 sanctia gentiliū in Christianos sub Iuliano aposta-
 to 443. b
 S. saluatoris oratorium 417. b reliquia 418. b
 salus sua quam cuique debeat esse cura 954. b
 saluatorium ex quo ad Missam proceditur 202. a
 Secretarium idem appellatum 200. b
 saluus conductus 217. a
 sanctorum Veteris testamenti catalogus 829. b
 sancti cur à Deo mundo collati 830. a
 sanctorum austeri vita 53. a
 in sanctis viris interdum parua quædam vitia cur-
 hereant 686. b
 sancti iudicia Dei vt sciant, itemq; nesciant, dū sunt
 in terra 367. b
 sancti an omnia quæ velint possint, impetrent ve
 omnia quæ desiderant obtinere 373. a
 sancti latere cupiunt 700. a
 sanctorum virginum reperuntur reliquie 639. a
 sanctorum exempla, frumenta 698. a
 sanctorum omnium virtutes vt in Coleta reluxerint
 98. a
 sanctorum XL. militū reliquia vbi asseruata 128. a
 sanctorū quædam miranda, nō temerè imitanda 633. a
 sanctorum potestas quanta sit 372. a
 sanctorum aduersus demones potestas 855. b
 sanctis & animalia & elementa seruiunt 344. b
 sanctos & pios viros contempentes offendentesq;
 diuinam vltionem non effugiunt 482. a
 sanctorum & piorum hominum persecutores diui-
 nam vltionem non effugiunt 874. b
 sanctorum eodem Deus vltus 775. a
 sanctorū martyria legere, quā habeat vtilitatem 705. b
 sanctorum mors vitæ initium 991. a
 sanctorum natalis cur dicatur migrationis eorum
 dies 991. a
 sancti nec mortui sunt nec absentes 432. a
 sanctos apud Deum esse 492. b
 sancti martyres venerandi & cur sint 120. b
 sancti à Christianis hymnis congruentibus culti, vt
 ab Alexandrinis Marcus 972. a
 sanctorum memoria à priscis Christianis celebrata
 833. a
 sanctos sua corpora vbi requiescerent reuelasse, vt

E Pro.

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

Protasius & Geruasius D. Ambrosio 528. b
 sanctorum sepulcra inuifit orationis causa S. Adalbertus 931. a
 sanctorum loca & sepulcra prisci quadragesima tempore inuifere foliti 892. b
 sancti Nabor & Felix celeberrime frequentati 528. b
 sancti apud suas reliquias curationes implorati exhibent 986. b
 sanctos beneficia uiuentibus apud sua sepulcra praestare 931. b
 sanctorum etiam post mortem magna potestas 239. a
 sanctos nobis opitulari 861. a
 sancti quasi quaedam turres contra aduersariorum incursum refugium exhibent 124. a
 sancti Zenonis merito templum eius inundatione Atheis liberum permanet, quanuis ad tectum aqua pertingeret 147. a
 sanctos urbium regimē iure sepulcri obtinere 757. a
 sancti ciuitatibus patrocinij sui protectionem praestant 994. b D. Ambrosius Florētis obfessis apparens, liberationem praedicat 535. b
 ad sanctum Marcum, tanquam ad firmissimum praesidium Alexandrini necessario tempore confugiunt 972. a patronus Iuuuencium S. Rupertus 441. a
 sanctus Vincētius Britonibus se ipsorum patronum fore pollicetur 577. a
 sanctum peculiarem, patronus sibi qui efficit, assumit S. Catharina 380. b
 sancti patroni nostri Deum pro nobis orant 432. a 680. b Sanctorum pro intercessione exempla ac testimonia 29. b 30. b 115. b 138. b 262. a 305. a 410. b 411. b 438. a 441. a 468. a 492. b 507. b 547. b 568. a 573. b 615. a 618. b 672. a 682. a b 767. a 841. a 870. b 876. a 904. a 923. b 963. a 987. a
 sancti in caelo quam facile res nostras sciant, nobisq; opulentur 1056. b
 sancti in Dei lumine videre quod infra Deum est, facile possunt 374. b
 sancti inuocantes se exaudire possunt 375. a
 sanctorum inuocatio 39. b 110. a 124. a 238. a 489. a 626. a 923. b 937. b 987. a
 sanctis praecleara epitheta tribuit Basilius, inuocationem eorumq; suffragia pro nobis confirmantia 124. b
 sanctus Marcus oratione pia inuocatus 972. a
 sanctos interpellauit & docuit interpellandos B. Anselmus 783. b Niceij pro sanitate mater S. Martinum inuocat 487. a Inuocat S. Theophanem Metaphrastes 248. b
 sanctum Eutychium eius vitæ scriptor Eustathius 606. b
 sanctum Adalbertum vitæ eius scriptor 936. b
 S. Svibertus inuocatur 27. b
 sancti non frustra interpellantur 47. b 972. a S. Svibertus se inuocanti adest 35. b
 sanctum Svibertum necessario tempore neque frustra inuocat Pipinus 31. a patronum sibi eum deligit b ei quotidie certas preces offert 32. a
 sanctos imploratos sanitate tribuisse 412. a
 sancta Genouefa inuocantem se Vuilhelmum abbatem graui morbo liberat 613. b
 sanctos implorantes se ad alios remisisse, & cur id quidem 412. a
 sanctos uiuis apparuisse post mortē 40. a 42. b 288. a 411. a 412. a 489. a 681. b D. Ambrosius multis appareat 535. a
 sanctus Gregorius cuidam monacho 235. b 236. b Andreas 238. a B. Andreas monacho cuidam 143. b
 sanctus Bartholomæus S. Guthlaco 688. a D. Thomæ Aquinatis frater Romanus 115. b

sanctus Svibertus Brunoni 35. b
 sanctus Dunstanus S. Elphago 774. a
 sanctus Guthlacus Ehelbaldo 692. a S. Gertrudis abbatissa Modesta 305. b B. Maria S. Vincentio 554. b
 sanctus Georgius martyr Mariæ S. Theodori matri 830. b 832. a vt SS. Dominicus & Franciscus S. Vincentio 559. a 567. b
 sanctus Herbertus loquitur post obitum cum Volperto Abbate 300. b
 sancta Cecilia & Lucia uisitant & consolantur infirmam S. Opportunam 877. a
 sanctorum in catalogum relatus S. Hugo 465. a
 sanctus Svibertus 37.
 sanctorum catalogo Vincentium adscripsit Calixtus III. 547. b vide Canonizatio.
 sancto detrahens punitur 488. b
 sanctis obsecrantes diuinitis puniti 483. b 536. a
 sanctorum honori & per eorum corpora edicis miraculis etiam Arrianos detraxisse 528. b
 sancti nomen sanctis admittit Constantinus Copron. Apostolos tantummodo & martyres, non S. Apost. S. marty. appellandos censens 509. b ne Mariæ quidem hoc tribuit 510. a
 sanctimonialibus praesentia, non cuius datum 107. b
 sanctimonialium monasterio praesentia cur recularit S. Ludgerus 419. a
 sanctimonialis Scholastica omnipotenti Deo ab infantia tempore dedicata 373. a
 e monasterio septennis puella non potest abduci 254. a
 sanctimonialis duodecimo ætatis anno in monasterio collocata S. Theodori foror Blatta 837. a
 virginum uelandarum ritus, mutant vestes, praedantur capilli, velum imponitur ab episcopo, annulo subarrantur &c. 58. a
 sanctimo. velamen episcopali benedictione consecratum capiti imponitur 872. a
 sanctimo. à S. Columbano Deo virgo consecrata S. Burgundofora 451. a
 capilli vt coronæ similitudinem referret, S. Gertrudi per matrem atonsi 303. a velamen sacrum ab episcopo traditum, ibid.
 desponsio Christi & virginis sanctæ, qualis aut cuiusmodi 1039. b
 sanctimoniales Christi sponsi imaginem habere, antiquissima consuetudo 254. a
 virginum sacrarum religionis vestes & monachicus habitus 186. b 189. b 190. a 254. b
 sanctimo. religiosi uelibus per episcopum induta 451. b
 habitum sanctæ conuersationis suscipit, Egberto rege mortuo, eius vxor 348. b
 in monasterio femininarum austeram uiuendi ratio 253. b
 sanctimoniales literas discabant, psalterium mandabant memoriam, in uesperum usque ieiunabant quotidie antiquitatis 254. a
 sanctimo. Cantica diuina sibi & suis meditanda qui interpretarentur, gnaros homines adhibet S. Gertrudis 303. b
 sanctimonialis exercet ad obedientiam abbatissa 256. a
 sanctimonialibus Communio dari Dominicis diebus solita 592. b
 sanctimoniales nocturnas daemonum infestationes patiuntur, & eas quemadmodum superent 255. b 256. 257.
 sanctimonialium pia exercitia 375. b 376. a
 sanctimonialis vt esset, in ecclesiam fugit Gregoria nuptias aspernata 685. a
 sanctimonialis Eduardi regis foror 311. a Ailena filia Elfredi regis 311. b

mona-

I N D E X.

monasticum habitum induit Chunegandis Imperatrix 58. a
 sanctimoniales nobiles in loco proprio conuersatae 369. b
 sanctimonialis in stupratorem seueritas S. Richardi episcopi 519. b
 monasterio pecunias & possessiones acquiri non uult Abbatissa 261. b abbatissa non uult oblatas pecunias accipere 253. b
 moniales 3000. alit D. Gregorius 158. b
 sanct. mo. monast.
 sanct. monasterium virginum in proprio fundo extruit Romarius 454. a
 monast. virginum extruxit Begga foror S. Gertrudis 306. a
 sanctimonialium monast. à S. Ruperto extructum, cui fororem praefecit 440. b
 belifia 317. a virginum 318. a
 monasterium sanctimonialium Romę Cliuis Scauri uocatum 239. b
 monast. sanctimonialium in Coludi urbe in Anglia 338. a
 monast. in loco Confugia, ab Henrico II. extructum 57. a virginum.
 sanct. monasteriolum in Algia saltu 872. a
 sanctimo. monast. Malbodium 679. b 768. b
 niuelense virginum 303. b virginum monasterium cui Aurea praefata Parisijs 455. a aliud in Bituricensi urbe, ibid.
 monast. virginum Sceptonia in Anglia, ad quod S. Eduardi corpus translatum 311. b ab Elfredo huius aui extructum, ibid.
 monast. Treuerense virginum 305. b
 monast. virg. Vuiltonense in Anglia 311. a
 sapores Clero vel maxime infestus 780. a
 saporius rex Christianos persecutus 651. b 777. b
 saporius rex Persa persequitur Christianos Magis administris 820. b
 saraceni Christianos cadunt 926. a
 saraceni in Hispania multi 563. b
 saraceni multi per S. Vincentium conuersi 563. b 565. b
 sarcophagus marmoreus mirè repertus, in quo Armo galtes conditur 444. b
 sardicense concilium, Constantij & Constantis uoluntate institutum 307. a
 in Sardinia gentiles misso Episcopo Gregorius ad fidem instrui curat 190. b
 fatana in festationibus qua potissimum ratione resistendum 1037. b
 pro satisfactione poenitentibus S. Hugo imperat ieiunium, orationem, elemosinam 472. b
 saturnini quatuor martyres Caesar Augustani 757. a
 S. saturnus egregius Christi confessor 444. b
 S. saturni praecleara uox ad vxorem, eum à confessione Catholicae fidei auertere molientem 445. a
 faxonum faxea corda 21. b
 faxones in sacrificio. multos boues occidere soliti 160. a
 faxonum satrapa Bruno 21. a
 faxonum dux Vuindekindus 425. b
 faxonicum bellum apud Vueram 32. b
 faxones Boruactuariorum fines depopulantur 21. b
 faxones populantur Christianorum fines 32. b 33. a
 Vuerdam euertunt, ibid.
 faxones Christianos persecuti, duce Vuindekindo 418. a
 faxones debellat Pipinus dux 30. b
 faxones ad fidem vt conuertere facilius posset, Vuerdam à Pipino impetrat sanctus Svibertus 22. b
 faxones dant Christo nomen 421. b

faxonum occidentalium episcopus S. Ludgerus 421. b 422. a
 faxones reliqui per Augustini discipulos ad fidem conuersi 160. b
 faxo praepositus Roschildensis Danorum historiographus in Gallias missus 610. b
 Scabies capitis mirabiliter sanata 631. b
 scandalizatos sua simulatione qua solem adorauerat Vithazanes, erigendos illustri confessione & martyrio existimauit 778. b
 scelera nutrit, qui ea non plequit 188. a
 scientiam precibus magis quam ingenio & studio consecutus D. Thomas Aquinas 115. a
 schismatis tollendi negocium S. Vincentio commissum 558. b
 schisma duorum pontificum, & aliquandiu trium, unde qui ante praedictum 1056. b
 schismaticis quos ad se uocabat Gregorius Papa, saluum conductum pollicetur 217. a
 schismatici cum cautione iuratoria recepti 217. b
 sclauorum gens Italiam ingressa 223. b
 schola apud ecclesias & collegia 962. a Herebertus in ecclesia Vuormatiensi studijs traditus 281. b
 schola apud Parthenopolim 931. a
 scholas administrasse presbyteros 924. b
 schola Cantorum à D. Gregorio instituta 154. b
 scholastica foror S. Benedicti sanctimonialis 373. a
 scriptura sacra arcus est 548. b
 scriptura sacra, epula diuina 184. b
 scripturae phasis 396. b
 scripturae sacrae libros tradere martyrem uult iudex sub Maximiani persecutione 524. a
 scripturarum sententia diuinitus D. Thomæ Aquin. oranti per Petrum & Paulum explicata 115. b
 in scripturis sacris à Pamphilo institutus S. Apphianus 485. a
 scriptores & eorum scripta. Anselmi scripta 787. b
 Eutychius librum de resurrectione mortuorum scripsit 144. b 145. b
 script. Expositiones in Iob scribit Gregorius 144. b
 gregorij dialogorum libri, Homiliae XL. 155. b
 paterius ex libris Gregorij uilissima deslorauit 155. b
 scripta S. Ludgeri 428. b
 script. Gregorij libros inuidi post eius obitum exurere moliti 230. a inde est quod plerique interierint b eius scripta recententur 231. Pratum spirituale 163. a
 scrip. Cantica Cantorum exponit fratribus Fossæ Nouæ morti uicinus Thomas Aquinas 118. a
 Secundi ceterus 155. b
 secretarium 201. a
 secretarium ex quo ad Missam proceditur 201. a
 idem Saluatorium appellatum 202. a
 seculares homines vt Dei gratiam obtineant 953. b
 sedes Apostolica afflictorum per fugium 518. a
 seditio Alexandriae 659. a
 selenci episcopi miraculum infigne 583. a
 senæ urbs Italica, cuius potissimum uirginis ortu illustrata 1028. a
 senior quando increpari possit 183. b
 sensus nisi quis uigilanter comprimat, cogitationes illicitas agrè uitaabit 470. b
 sensuum arcta custodia 69. b
 septiformis Litaniam 148. b
 sepeliri in sepulcro maiorum cur desiderauerit Iacob 995. a
 sepulturae locum uiuens deligit S. Eutychius 605. a
 sepeliri se in Vuerdena exoptat S. Ludgerus 430. b
 sepulturae vt mandaretur supplicio affectus, episcopus curat S. Ludgerus 425. b
 sepulcrum uinguis leo parat Mariæ Aegyptiacæ 672. a

sepeliri se panno veteri inuolutam vult S. Gertrudis 304.b
 sepeliendi mortuos cum cereis & c. antiquus ecclesie mos 237.b
 sepultura S. Eutychie magnifica 605.a
 ex sepulturis apud ecclesiam commodum sperare vetat D. Gregorius 156.b
 ad sepulcra Sanctorum orat Prudentius 757.b
 ad sepulcra Sanctorum cerei offerri soliti 895.b
 ad sepulcra Sanctorum sanitates & miracula exhibentur 45.b 48.b 60.b 110.a
 ad sepul. San. mira. exh. 60. b 628. b
 erga sepulcrum S. Eutychie irreuerentia punita 109.b
 SS. fergij & Bacchi oratorium 845.b
 serpens venenatus chlorofaura 864.a
 a serpente percussus, ad Phocæ sepulcrum sanatur 69.a
 serpentes extincti corrumpunt aërem 147.a
 feruus precio domino perfoluto in libertatem se acferit 435.a
 ferui Iudaorum Christiani fieri desiderantes, in libertatem vindicandi 220.b
 S. feuerinus in transitu B. Martini voces angelorum pfallentem audire meruit 286.b
 S. feuerini oratorium in Gregorij monasterio 236.b
 Siceon oppidum 830.a
 figismundus Imp. & alij Principes ecclesie ad concordiam redigendæ studio Perpiniani conuictum habuere 574.b
 figismundus Imp. in Cataloniam profectus 558.b
 figobardus comes Ambianens. præst. 479.b
 fimeonis Cresiphontis archiepiscopi martyrium 777.b
 simonis pueri in Iudæis necati martyrium 387.
 similitudo elegans 174. b 242. a 448. a
 simoniaca hæresis prima orta & damnata prima 172. b 173. a
 simonia viger 473. a
 simoniaci per Gallias synodo collecta à Gregorio anathematizantur 172. a b 173. a
 simoniaca hæresis sordescens Sicilia, per hostilem incursionem visitatur 223. b
 simoniaci Gregor. VII. se opponit 467. a
 à simoniaco consecrari episcopus non vult S. Hugo 467. b
 simoniacam per hgesim Maximus episcopatûs inuasor sacerdotium adeptus 203. b
 simoniaca ab hæresi iuramento se purgare iubetur 205. a
 simulatione nonnunquam vsi sancti viri 277. a 294. a
 sifinni & Alexandri martyrum reliquia Mediolanum perlata 535. b
 S. siliardi abbatis vita 41.
 Socij primi S. Francisci Assisimat 938. a
 solemnibus diebus acrioribus penis Coleta torquetur quam alijs 91. a item Hermannus 638. a
 sollicitudo qui pellenda 1037. a
 solitudinis desiderium & accessus qui Catharinæ Senensi successerit 1029. b
 somni parcitas in S. Iohanne Climaco laudata 457. a
 somni mira parcitas 83. a
 somnium 276. b 280. b
 somnium matris S. Theodori, eiusq; interpretatio 830. b
 somnium & nocturna visio 207. a 549. a
 in somnis D. Benedictus adhuc viuens alijs sifitur & apparet 369. a
 in somnis quid mercator quidam sit admonitus 736. b
 in somnis visiones sanctis diuinitus ostentata 525. a

somnium S. Ludgeri eiusq; interpretatio 418. a
 somnij verus euentus 260. a b 466. b
 S. sophia ecclesia 847. a
 Spiritum sanctum Deum non esse, Basilius imperitis visus est docere 602. b
 spiritum sanctum à filio non procedere, Græcorum error in concilio Barenfi confutatus 800. a à B. Anselmo 810. b
 spiritum sanctum à patre filioq; procedere in dialogo cum Gregorius scripserit, Græci nomen filij eraserunt 232. a
 sponfa Theophanis petit monasterium 244. b
 Squinantia quid, & vnde qui solet curari 1054. a
 squinantia pestis parons S. Sviibertus 32. b
 Stationes vt instituerit D. Gregorius Papa 156. b
 stationes publicæ Romæ 161. b
 statuta patrum obseruanda 355. a
 S. stephanus martyr sub Const. Copronymo 510. a
 stephanus Papa venit ad Pipinum regem 32. a ad S. Dionysium ægrotat b
 stigmata quomodo sua Christus virgini cuidam imprefferit 1048. a
 stilico de hoste victoria potitus 535. a
 stiliconis de S. Ambrosio dictum 534. a
 stilico comes penitentiam agit & satisfacit D. Ambrosio ob violatam ecclesiasticam libertatem 532. b
 stratum durum 63. b
 structura sumptuosa à Coleta odio habita 77. a
 Subdiaconi vestiti apud Græcos, Romæ & in Sicilia expoliati in lineis tunicis procedunt 157. a
 subditi præpositos timere cur oporteat 212. b
 S. successus martyr Cæsaraugustanus 757. a
 sudario Coletæ infirma curata 106. b
 suediæ regis filius Ericus sacrum S. Catharinæ corpus cum alijs regni principibus deportat 386. b
 suediæ Marefcallus D. Gorstanus 379. b
 suedorum erga sacras reliquias reuerentia 384. a
 sueuorum & Vuandalorum historiam scripsit Iffidorus 541. b
 S. sulphitius archidiaconus Bituricensis 315. a
 superbia, causa omnis perditionis 949. b
 superbia & elationis venenum recte factis aspergere demon solitus 625. a
 superbiæ obedientia mansuetudine domat Iohannes Climacus 456. b
 superhumeralis episcopi insigne 599. b
 supplicatio sabbati post Domini resurrectionem 860. a
 supplicationes in afflictis rebus indicat 860. b contra dæmonum infestationem 862. a
 supplicationes aduersus siccitatem 857. b
 supplicationibus ab ecclesia ad ecclesiam factis S. Eutychie pestilentiam abegit 601. b
 in supplicationibus cruce gestata 865. a
 supplicia immania martyribus inflata 485. b
 susatenses fide quædã ac quomodo cognouerint 28. a
 Sviibertus Anglus 6. a
 S. Sviibertus natus anno 648. obiit anno 717. 7. a 25. b
 Sviiberti mirabilis natiuitas 7.
 Sviibertus cum alijs XI. ex Anglia ad Germanos conuertendos missus 10. a
 S. Sviibertus canonizatus 32. a Squinantia patronus 32. b
 S. Sviiberti vita per Macellinum in eius Canonizatione lecta 31. a
 Symmachi relationi Valentiano directæ respondit D. Ambrosius 530. b
 symbolum S. Gregorij Papæ 153. b
 S. symphorianus Heduentis 964. a
 synodi hæreses exortas opprimendas sib sumptere 508. b

synodus

synodus Anglicana sub Egberto, cui præfedit Theodoras archiepiscopus 346. b
 synodus Auinionensis 467. a
 synodus Chalcedonenis Romanum Pontificem vocauit vniuersalem 197. b
 synodus Constantinopolitana Nestario præside 308. b
 synodi Constantinopolitana cuiusdam acta rescindit Pelagius 192. a
 synodus Matifconensis 453. a
 synodus Romana VIII. anno Phocæ Imp. 960. b
 synodus contra Neophytos à Gregorio coacta 172. a
 synodus Traiectensis 16. b
 synodales epistolas mittendi consuetudo 209. a
 synodica epistola Gregorij Papæ ad patriarchas 153. b
T Actus custodia diligens 487. b
 S. tarbulæ & duarum sororum martyrium 779. b
 tarquinus consul quos martyres qui tradidit 1005. 1006. 1007.
 S. tarfilla virgo mortura Christum vidit 39. b
 tatiiani discipuli Iustini liber contra Gentes 705. b
 taxandria ad fidem per S. Lambertum conuersa 315. a
 taxiarclii 207. b
 S. Tecla ab igne, teatro, feris ac marinis bestijs Dei virtute defensa 673. a
 tempestate aliqua exorta, quid agendum, & cuius nos illa admonere debeat 45. a
 tempestate pellenda seu euadenda modus optimus quis 1037. a
 templa, pace per Constantinum Christianis parta, per vrbes extructa passim 975. b
 templa ex idolorum phanis Christiani consecrant 16. b
 21. a consecratum à S. Sviiberto phanum gentilium in honorem B. Mariæ 12. b
 templa regum munificentia condita 960. b
 templo extruendo Constantini foror sumptus supereditat 875. b
 templum in Bamberch extruxit Henricus II. Imper. & vxor Chumegundis 56. b
 templum à Dagoberto extructum Traiecti in honore D. Thomæ 11. a eo per Frifones demolito, oratorium S. Crucis, ibid.
 templum XL. martyrum extructum per Eutychieum 579. b
 templa Sanctorum ex fidelium collationibus & oblationibus extructa 879. b
 tēplis in edificandis feruor Christianæ plebis 494. a
 templorum in constructiones largus S. Ludgerus 430. a
 templa in honorem Sanctorum à pijs extructa 18. a
 templa in honorem Sanctorum ab episcopis consecrata & dedicata 12. b 13. b 16. a 17. b 289. a 348. a 351. a 406. b 439. b 520. b 846. b 961. b
 temp. ded. Leo III. per Germaniam templa & altaria consecrat 36. b
 templorum dedicatio per aquas sanctificatas 160. a
 templa sacra ac benedicta ab episcopis. Reliquia in consecratione illata 490. a 491. a
 templa dedicare cum sanctorum reliquijs, antiquus mos 158. b
 templis in ipsis quæ infestationes minus infesta 1038. a
 templorum immunitas, ad templa confugientes ferui Iudaorum Christi libertati afferendi 220. b
 templa spoliant iconomachi 263. b
 templa alia diruit, alia in stabula redigit Valens 436. a
 templa demoliuntur apud Persas Iudæi 777. b
 templa incendunt Saxones infideles 33. a 34. a
 templi incendium vindicatur Deus 34. a
 tenacitas Mauritij Imperatoris 205. b
 tentatio dæmonis 832. b

tentatio pijs infesta 663. a
 tentat diabolus ad meliorem vitam conuersum 797. a
 tentationibus grauissimis infestata, quæ à vita turpi conuersa, penitentia se dederat 669. a
 tentatione blasphemie grauer impugnat S. Hugonem diabolus 467. b
 tentationes insolita sub morte illata 649. b
 tentationes quæ nouitjs monachis à diabolo suggeruntur 788. b 789.
 tentationes dæmonum passis, eas detegunt Cuthberto 345. a
 intantationibus confirmatus à S. Bartholomæo S. Guthlacus 688. a
 tentationes quibus molestabatur filia, virgis profligat S. Brigita 379. b
 tentationem carnis vehementem in vrticatum & verprium frutetis volutatus restinguit D. Benedictus 360. b
 tentationes multas superat S. Eutychieus 596.
 tentationes grauissima quomodo aut pellenda, aut sustinenda 1038. a
 tentationibus diabolicis resistendi modus optimus quis 1038. a
 SS. terentij, Aphricani & sociorum martyrium 672.
 ad terræ sanctæ loca sepe per Angelum ducta Lyduuina, & qualis inde ad se redierit 741. b
 testamentum episcopi secundum Romanas leges in foro publice lectum 488. b
 testam. S. Theodolus post martyrium apparet cum stola & decoro habitu, præcipiens vt facultates suæ viduis & orphanis ex aquo distribuenterentur 525. b
 testamentorum infidia 208. b
 tetraudum Treuerensem Nicolaus sacerdotali officio priuat, ab Adriano idem in D. Gregorij monasterio hospitatus 238. b
 S. thalæi martyris templum 584. a
 theca preciosissima reliquia composita 129. a
 S. theobaldus 620. a
 theobertus Austrasiorum rex 479. a
 theodardus episcopus Traiectensis 29. a
 FR. Theodebertus 454. a
 theodo Bauariæ dux inuitat S. Rupertum ad euangelizandum Bauaris 439. a ab eodem baptizatur, ibid.
 S. theodoræ virginis & Didymi martyris vita 542.
 S. theodoræ martyrium 995. b
 theodoricus rex 452.
 theodoricus Burgundiorum rex pellit S. Columbanum cum suis fratribus 479. a
 S. theodori, Siceorum archimandrite, vita 829.
 S. theodori egregia laus 830. a
 S. theodori vita scriptor 869. b
 S. theodori vitam qui scripsit Georgius, ipse fuit discipulus 836. a
 S. theodorus Mauritio prædicit, Imperatorem ipsum fore 845. b
 S. theodori discipuli præclari 844. a
 S. theodori martyris templum 263. b
 theodorus episcopus à Vitaliano Papa in Angliam missus 43. a episcopus illic ordinat ibid. 45. b
 theodorus archiepiscopus Anglicanæ synodo præest sub Egberto 346. b
 theodorus maleficus necem per dæmones machinatur Theodoro Archimandrite 840. b respicitur 841. a
 theodorus monocherarius appellatus 244. b
 S. theoduli lestoris martyrium 521.
 S. theodosia martyrium 492.
 theodosius 530. b
 theodosius vir fidelis, gloriosus, & orthodoxus, à Gratiano constitutus Imp. 437. a
 E 3 theodo-

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM

theodosius Maximum tyrannum deuicit 308.b
 theodosius Imp. ab Ambrosio reprehensus 530.a ex-
 communicatus item b
 theodosij Imp. insignis humilitas 538.a publica pœ-
 nitentia, & eximia virtus 538.b
 theodosio Imp. Constantinop. synodus habita 308.b
 S. theofredi abbatia 469.b
 theologus summus Iohannes Solerius 571.b
 S. theophanis vita 242.
 theophanis oratio in exilium S. Nicephori patriar-
 chæ Constantinop. 262.
 theophilus martyr 988.a
 theophilus Imp. Constantinop. 264.a
 theotecnus Cæsarensis episcopus 46.a
 thessalonica: vrbis praesentia 537.b
 thessalonicensis iussu Theodosij multi cæsi 537.b
 S. thermes & Pherbutæ martyrium 545.
 thomas Aquinas 547.a
 S. thomæ Aquinatis vita 110.
 S. thomas Aquinas vitæ suæ anno 50. Domini 1274.
 obijt 118.b
 S. thomas Aquinas in diuos relatus à Iohâne xxij. 120.a
 thuidisca lingua 428.b
 thuringia: dux Pipinus 30.b
 S. thyrius ter apparet Pulcheriæ Augustæ 128.a
 Tiberis mira inundatio 146.b
 tiberius Imp. 599.a
 tiberius Imp. Iustini antea notarius 597.a
 tiberium Imp. futurum prædixit S. Eutyrius 597.a
 tiberius Imp. S. Eutyrius infirmum inuisit 604.a
 obijt quatuor mensibus post huius mortem, ibid.
 timenibus Deum non est inopia 78.a
 S. timolaus martyr 376.b
 timor per sollicitudinem custodit, amor per delecta-
 tionem perficit 789.a
 timoris Dei magna præconia 950.a
 S. timothei corpus Constantinopoli 605.a
 S. timothei festum 599.a
 tintinnabulorum & capistrorum benedictio 869.a
 Tolerantia martyrum summa 708.a
 tolerantia eximia Lyduuina 719.b
 tonitruis terram terrentibus, quid agendum 45.a
 tonitruis aerem concutientibus, quid facere D. Tho-
 mas Aquinas sit solitus 117.b
 tonsura ecclesiastica 8.b 687.b 934.b Capillus de-
 ponit lector factus S. Eutyrius 582.a
 tonsuram accipit S. Ludgerus 415.a
 tonsura monachorum 244.b
 totila perfidus rex 40.b
 totilas Romam vastat 227.b
 totila: regis versutia à S. Benedicto retegitur 366.b
 eiusdem erga sanctum virum reuerentia h quoc
 sit annos regnatorum, ipsi prædicit b
 Traditiones Apostolicæ studiosè à D. Gregorio ob-
 seruatae 181.b
 traditionibus Apostolicis contrarias consuetudines
 tollit Gregorius Papa 154.b
 traditione antiquissima imagines habent & colunt
 Christiani 512.a
 tradit sibi sacras scripturas à S. Theodulo vult Faustus
 iudex 524.a
 tradere sacros libros quasi Christum prodere existi-
 mauit S. Irene, & mauit viua comburi quam eos
 prodere 464.a
 traiani pro anima vbertim flens D. Gregorius exau-
 ditur 162.b
 traiectum siue in Vuiltenburg aduecti S. Vuillebrord-
 dus cum socijs 10.a
 traiectum Vuillebrordo episcopo donant Pipinus
 & filius Carolus Martellus 16.b
 traiecti archiepiscopalis sedes à S. Vuillebrordo con-
 stituta 16.a

traiecti templum extructum à Dagoberto 11.a
 transiselanis Euangelium annunciat 6.a
 transiselana regio Euangelij recipit Marcellini præ-
 dicatione 17.b
 translatio sanctorum exemplo patriarchæ Ioseph ni-
 titur 265.a
 translatio S. Albini 4.b cum psallentium concentu b
 translatio S. Elphegi Londonias 775.a post Cantua-
 riam b D. Gregorij 233.b S. Hermelandi 411.a
 S. Landoaldi 316. & seq.
 translatio S. Landoaldi Gandauit 319.b S. Sabæ 697.b
 S. Theophanis 248.b
 translatio corporis Thomæ Aquinatis 119.a
 translationis S. Nicephori celebritas 265.b
 translationi sancti se subducere volens, punitus di-
 uinitus 320.a
 trecentis episcopi qualis in quos religiosos liberali-
 tas 1014.b
 tridentis situs 387.b
 triduanum ieiunium hominum & brutorum ani-
 mantium 682.a
 triduo toto patitur eccliam Coleta 86.a
 trinitatis confessio 133.b 262.a 393.b 523. 820.a 970.b
 trinitatis sanctæ vna essentia 606.b
 trinitatis in confessione & adoratione, hominum
 salus consistit 438.a
 trinitatis subsistentias vnus esse substantiæ, figura
 veteris testamenti arguit 184.b
 trinitatis mysterium ex angeli ad Mariam responsi-
 one cognoscitur 395.a
 trinitatis buccinator S. Eutyrius 596.b
 trinitatis vnitas à S. Ambrosio contra Atrianos asser-
 ta 529.a
 tritico ex corrupto vndè quæ panes optimi miracu-
 losè facti 1057.b

Valens Imperator Arrianus orthodoxos
 persecuitur 436.a
 valens viuis ignibus cocrematur 437.a
 secundum S. Isaac prædicatione, ibid.
 valentia Gallia quorum opera ad fidem
 conuersa 921.a b
 valentiam Felix cum socijs missus à S. Irenæo 920.b
 valentiniano relatio à Symmacho sub nomine sena-
 tus directa, cui respondet D. Ambrosius 530.b
 valentinianus Ambrosium ad episcopatum postulari
 gaudet 527.a
 ad valentinianum iuniorum S. Ambrosij epistola 529.b
 valentinianus Viennæ obijt 531.a
 valentiniani 30. deos coluerunt 530.a
 S. valerius episcopus 755.b
 vadalos Danig finibus pellit Vualdemarus rex 610.b
 eosdem ad Christianismum adduxit, ibid.
 vangiones Arrianismo addicti 439.a
 vasa sacra Augustino in Angliam mittit Gregori 160.a
 vasis marmoreis in sacrificio vsus S. Theodorus,
 post argenteum comparauit 842.a
 vase ex vacuo quantum vini quomodò aut quandò
 haustum 1058.a
 S. Venceslaus à fratre occisus 932. b eius festum b
 velamen sacrum accipit Ita mater S. Gertrudis 3013.a
 venetiam S. Marcus transuectus 973.b
 verbum Dei quale sit 981.a
 in verba obscena locutos diuina vltio 482.a
 verecundia mira 69.b
 vestes sacerdotales 434.a
 vestes sacerdotales apostolorum tempore 197.a
 vestimenta clericalia mittit in Angliam Augustino
 Gregorius 160.a
 vestes sacrae, castula, capsa, cucullus 489.a
 vestes sacrae episcoporum 301.a
 vestis episcopi superhumeralis 599.b
 vestes religiosæ sacrarum virginum 186.b

vestium

I N D E X.

vestium luxum sancti aspernati 378.a
 vestitus priorum vilis, eaq. specie quam naturalis oui-
 um lana ministrat 342.b
 vestitu aspero vsus puer adhuc S. Theodorus 835.a
 Via mundi & cæli 957.a
 vicedominus 166.a
 victoris Papæ liber de Sanctorum miraculis 698.a
 victum tenuem multo labore sibi parat F. Aegidius
 Minorita 439.a
 vigilia natalis Domini 491.b
 vigiliae sacras negligenter vindicat seuerè Deus 491.b
 vigiliae præcorum Christianorum 921.a
 vigiliae frequentes S. Richarij 985.b
 vigilijs & ieiunijs S. Niceta exhaustus 506.a
 vigilijs doctissimi Papæ basilica 158.a
 vincentius Dominicanus 83.b
 B. vincentij Dominicani vita 546. à Calixto III. san-
 ctorum catalogo adscriptus 547.b
 S. vincentius obijt 577.b
 S. vincentium Calixtus III. sanctorum catalogo ad-
 scribit 568.b 569.a
 S. vincentius martyr 755.b 756.a
 S. vincentij martyris templum 13.b
 S. vinciana soror S. Landoaldi 320.b
 vincetorum vincula dissoluit imploratus S. Nicetius
 489.b 491.a
 vinum haustum ex laguncula vacua 624.b
 vini quodidè exhausti nec minuti memorabile ex-
 emplum 1042.a
 violentia ad persuadendum inefficax 132.a
 virgarum disciplina 475.a
 virgo aliqua qui rptione cordis ad horas aliquot
 mortua, reuixerit 1048.b 1049.a
 virginem se mentiens quomodò pudesca 729.b
 virginem sine viri congressu parere superat naturæ
 leges 461.b
 virginitas angelicum decus & virtutum insigne præ-
 cipuum 622.a
 virginitas eximia Hermanni Steiueldensis 642.b
 virginitas præcellens in Coleta 100.b
 virginitatis perpetuæ commendatio 243.b
 virginitatis professio antiquissima 995.b
 virginitatis votum vndè primò omnium factum 1030.a
 virgo Theodora se Christi causa nubere nolle roga-
 ta respondet 542.a virginitatem item se suam Deo
 dicauit 543.b
 virgines quæ sua sponte se Dei cultui consecrauerat,
 senonibus à tyrannis traditæ 486.b
 virgo Theodora in lupanar ducta, Christi quem im-
 plorabat, adiutorio liberatur 543.b 544.a
 virgo Theodora ad lupanar duci iussa, vndè Dei fa-
 uore & militis opera elapsa 996. 997.
 virgo Deo dicata nuptias maxime abominatur 545.b
 ve nec eius mentionem audire sustineat 546.a
 virginitate professas in proprijs domibus habitasse
 antiquitus, vt soror Ambrosij 526.b 527.b
 virgines sacrae tres Gregorij Papæ amita: in domo
 propria socialem vitam ducunt 185.b
 virginitatem vovit S. Opportuna 871.a
 virginem septem annis virginitatis fecisse votum 1030.a
 virginitatem consecrat Deo Chunegundis coniugio
 iuncta Henrico II. Imp. 56.b
 virginitatis professionem diuini timoris, consecra-
 tionis, &c. oblita deserit Gordiana 186.a
 virgines sacras ad nuptias reuerti grauissimè fert
 Gregorius Papa 189.b neque inultam iniquita-
 tem tantam passuras videtur, ibid.
 virgines religiosæ vestibus proiectis secularè ad ha-
 bitum quæ reuerti volunt, ab episcopo coercendæ
 186.b Plura vide sanctimonial.
 virtus latere non potest 706.a

virtus in periculis exploratur 131.a
 virtus sine cura non obtinetur 951.b
 virtutis specie fallit diabolus 173.b
 virtutes aliorum vt fiant nostræ 949.b
 virtutes fratrum sub Abbate Hugone degentiū 461.a
 virtutes sine humilitate nomè sui ueri nō possunt 70.
 visio Coleta terribilis de cuiuscuque generis ho-
 minum peccatis, & pœnis propter ea sustinendis,
 & quātus eā inde horror & tremor inuaserit 73.b
 visio morientis monachi 66.b
 per visiones Deus apparet sanctis, & de sua eos vo-
 luntate commonefacit 360.a
 visiones quibus de futuris admonetur pij 839.a
 visione de morte admonitus S. Vuolphelmus 894.a
 visiones nocturnæ in quibus defuncti viuis appa-
 ruisse leguntur 186.a
 visio effectum sortita 284.a
 visiones nocturnæ & quid portenderint 143.a b
 visiones sanctis & pijs siue per somnum, siue aliter
 ostensæ, quibus diuinitus de varijs admonetur,
 ac certiores efficiuntur 7.b 67.b 83.b 260.a 288.a
 291.a 295.b 297.a 299.a 334.b 351.a 380.a 407.a
 420.b 457.b 461.b 469.a 525.a 580.a 584.a 585.b
 597.a 609.a 614.a b 612.b 630.b 635.b 645. b 681.b
 731.b 732.b 734.a 743.a 749.b 753.a 760.a 892.a
 932.a 935.a 1063.b 1064.a b
 vita hæc quibus comparanda 602.b
 vita hominum molendino comparata 800.b
 vitam acti osam quis bene agat 956.a
 vitæ contemplatiuæ Rachel, actiuæ Lia representat 149.b
 vitis multorum sanctorum atque martyrij vndè sic
 quod careamus 48.b
 vitæ sanctorum legentibus quid conferant fructus
 1.a 242.a 270.a 302.a 402.b 882.a
 S. vitalis Rauennæ requiescit 993.b
 S. vitalis & Agricola corpora leuata & sub altari po-
 sita per D. Ambrosium 531.b
 de SS. vitale & Valeria 991.
 vitia contrarijs virtutibus extinguit Iohannes Cli-
 macus 456.b
 vitijs varijs homines varij oppugnantur 537.a
 Vlpianus martyr 486.a
 vltanus monachus prædicit obitum S. Gertrudis 304.b
 vltio caelestis 443.b
 vltio diuina in aduersariū viri Dei 64.a in blasphem-
 os 765.b in calumniatores Regulæ S. Colum-
 bani 454.b in contumeliosum hominem 426.b
 880.b in obsecratorem sancti viri 536.a 816.a in
 reliquiarum sacrarum contemptorè 639.b in persecuto-
 res Coletæ 102.a in tægites sanctorum corpora 195.b
 Vnctio extrema 466.b
 vnctio infirmorum 591.a
 vnctio extrema data infirmo 815.a sensus omnes in-
 uncti 593.a
 vnctionem extremam S. Heribertus moriturus accipit
 297.a S. Aiberus 626.a S. Vuolphelmus 895.a
 vniuersalis nomen Romani pontificis sibi à Chalce-
 donensi synodo tributum respuunt 197.b
 vniuersalis vocabulum sibi vsurpans episcop. Con-
 stantinop. reprehenditur à Gregorio Papa 153.a
 vniuersalis Constantinop. episcopus appellationem
 sibi superbe in synodo tribuit 192.a redarguitur à
 Pelagio & Gregorio 193.a b
 voluntas bona in opus conferenda 952.b
 voluntatis propriæ perniciēs 72.b
 volperti primi Tuitensis abbatis egregia laus 300.b
 vota Deo persolueda 39.b
 votum monasticum 456.a
 vota monastica Deo omnipotenti reddenda, aut De-
 us vindex erit 189.b
 post votum castitatis quam pater nuptijs tradere
 volebat, castitate percutitur 451. a b

votum

IN TOMVM SECVNDVM SEQVENTEM INDEX.

votum continentia: perpetua 381.a 555.a
 votu virginitatem S. Opportuna 771.a
 votum tercia regulæ D. Francisci 496.a
 vouent castitate coniuges S. Catharina & Eghardus 377.b
 votum parentum de filio 493.b
 votum Claudiæ regina: Franciæ de nomine, filio, si quis ei nascatur, imponendo 498.a
 ad votum parentum S. Adalbertus subito conualescit vicinus morti 924.a
 votum vouet paralyticus & curatur 434.b confessorio obedientia promissa 380.b
 votum sanctorum reliquias cum munere, cum cercis visitandi 320.b
 votum peregrinationis ad S. Svibertum 34.b 35.b
 vota peregrinatio ad S. Svibertum per Pipinum 31.a per Hunaldum comitem de Angiers b per Gregorium Traiectensem episcopum 5.b
 vota oblationes sanctis 491.a
 votum de templo S. Sviberti restaurando 34.b 35.a
 votum differens exequi, à Deo punitus 878.a
 votum oblationem reddere differentem sanctus, cui erat vota, apparens redarguit 491.b
 votum quo se nunquam caput ablutum vouerat, feruat ad vitam vsq; finem S. Eutychius 582.a
 vox præclara Saturi ad vxorem, cum à confessione Catholica fidei auertere nitentem 445.a
 S. Vrbanus martyr Casaragustanus 757.a
 vrbanus Papa sextus quo eueu Catharinam Senensem Romam venire iusserit 1057.b
 vrbanus præfectus prouinciæ 376.b
 erga S. Virgilam & focias mirus amor Hermanni Steiueldensis 638.b
 S. vrfmari vitam Anfo scripsit, expoliuit Ratherius 767.a
 S. Vthazanis Eunuchi Saporis martyrium 777.
 Vualburgis virgo, soror Vuinibaldi & Vuilibaldi 17.a
 vualdeberti insignes virtutes 451.b
 S. vualerici abbatis vita 477.
 S. vualerici miracula Ragnebertus abbas conscripsit 483.b
 in S. vualerici honorem basilica extructa 481.b
 vualdorum historiam Ildorus scripsit 541. b
 S. vualdregifilius translatus 331.a
 S. vualdregifili oratorium 411.a
 vualrafcis prædicat S. Eustachius Luxouienfis abbas 451. b
 Vuerboldus vir piissimus 722.a
 in vuerda munitio per Pipinum extructa 30.b
 vuerda à Saxonibus destruitur 33.a
 vuerda monasterium extruit S. Svibertus Pipini & Plectrudis largitione 22.b
 in vuerdenfi conuentu Prior 30.b
 vuerenfridus comes S. Sviberti 11.b
 S. vuerenfridus Batauis euangelizat 17.a
 vuerheri pueri, ab impijs Iudæis crudelissimè necati, & multis miraculis clari, historia 776.
 vuestphali infestis animis incurrunt in Carolū 35.a
 vuestphali munitionem suam Dromi distam recuperare contendunt 35.a
 vuestphalis Christum annunciat S. Svibertus 17.b
 vuestphalos debellat Pipinus 30.b
 Vuigbertus ex Anglia missus ad Frifones conuertendos 9.b
 S. vuigbertus in Fostelant martyrio ab Radbodo coronatus 10. b 17. a
 vuilferrudis abbatissa Ninellensis 304.a
 S. vuilfridus Merciorum episcopus 13.a
 S. vuilfridus Frifijs prædicare Christum incipit 9.b
 S. vuilhelmi abbatis Roschildensis vita 606.

S. vuilhelmus obiit anno 1202. pag. 615.a
 vuilibaldus Frifonibus prædicaturus ex Angliamissus 10. a item Vuinibaldi, ibid.
 vuilibaldus primus Eistatensis episcopus 17.a
 S. vuillebrordus 5. b
 vuillebrordus ex Anglia ad Germanos conuertendos missus 10. a eius vitam scripsit Marcellinus eius collega, ibid.
 vuillebrordus episcopus Frifonum consecratur à Sergio pontifice 13.a
 vuillebrordus cognomento Clemens, Frifonum episcopus, accersitus abs Radbodo, interitum eius prædicat 329.a
 S. vuillebrordus archiepiscopalem sedem Traiecti constituit 16.a
 vuillebrordus I. archiepiscopus Traiectensis 16. b
 Traiectensem ciuitatem à Pipino & Carolo Martello impetrat, ibid.
 vuillebrordus S. Sviberti exequijs adest 26.a
 S. vuillebrordus oratorium in honore S. Saluatoris extruxit 417.b
 S. vuillebrordi discipulus Marchelmus 418.a
 vuilleicus presbyter S. Sviberti 6.a 22. a b
 vuilleicus presbyter S. Sviberti apud Plectrudem remanet, ipso ad Pipinum profecto 23. b 24. b
 S. vuilleicus primus Canonicus Traiectensis, item præpositus Vuerdenfis 24. a eius laudes, ibid. eius obitus 24. b
 S. vuinebaldus Heyndelamenfis abbas 17.a
 vuinfridus archiepiscopus Moguntinensis consecratur. idem II. archiepiscopus Traiectensis. Idem Bonifacius episcopatum noctis appellatur 17.a
 S. vuinococus regis Anglorum filius Anachoreta 9.a
 vuinualoci abbatis vita 49.
 vuifgothorum rex Recharedus 221.a
 vuifgothorum regis Liugildi filius Ermigildus ex Arriano Catholicus factus 714. a Recharedus item cum tota gente b
 vuifgothorum pro causa Constantinopolim Leander venit 14.4. b ab ipfis ed missus 231.a
 S. Vuolphelmi abbatis vita 880. nominis eius interpretatio 881.b
 vuomarus abbas S. Bauonis apud Gandauum 314.a
 vuindekindus Saxonum dux 418. a 425. b
 Vulnerum suorū notas Christus Lyduuinæ impmit 734. b item S. Catharina: Senensis 1048. a
 S. vulfrannus, Frifonum genti euangelizat 325. b
 vulfrannus anno 720. excedit è vita 331.a eius translatio, ibid.
 S. vulfranni Senonum archiepiscopi vita 325.
 Vxor conatur Saturum enertere 445.a
X Anthicus mensis, i. Aprilis 486.a 492.a
 Xenia ab episcopis missa non accipit Gregorius Papa 182.a
 ad xenodochium construendum Hierosolymam Probum abbatem D. Gregorius mittit 155. b
 xenodochijs præfecti priuilegium consequuntur 164. b 165. a
 xenodochium Hierosolymis extruxit Gregorius Papa 165. a
Z Acharia: Papæ mandato rex consecratur Pipinus 31. b
 Zelus erga cultum Dei 80. b
 zeno fortissimus martyr 988. a
 ad S. zenonis templum insigne miraculum 147. a
 S. Zoellus Cordubæ 754. b
 zofimas perfectiss. in monachica disciplina 662. b
 zofimas centum natus annos moritur 672. a
 zofimas alter hæreticus 662. b

VITA S. ALBINI, AN-
 DEGAVENSIS EPISCOPI ET CONFESSORIS, EDITA A FORTVNATO PRESBYTERO: Meminit huius vitæ S. Gregorius Turonensis
 Cap. 96. De Gloria Confessorum.

PROLOGVS.

MEMINI, vir Apostolice, cum ad urbem, quam Christo præfule regitis, vestris me presentaturus obrutibus occurrissim, inter reliqua maturitatis consulta, que sensu diuite torrentis more mihi visus es inundare, etiam de sacratissimo viro Domino Albino antistite vos fecisse tenuiter mentionem. Sicut enim eius vita immarcescibilibus meritis florere probatur, caelestibus impressa libellis, ad adificationem etiam plebis, humanis etiam fixa mandatis vt conderetur in chartis: duplici beneficio populis cōsulturi, dum & in illo tenerent admiranda, quæ colerent; & in se respicerent, quod vnusquisque sagaciter emendaret: id est, dum apud vnum tot prædicanda cognoscerent, apud se refecare sua singuli non differrent: quatenus tam vnica beati viri relatio, medela publica fieret audientium. Intelligens verò velociter fugientes à seculo memoria subripi, timco de vita sanctissimi negligenter aliqua citò lapsura literis alligare: nec facillè rursus in animum recipi, si semel inciperet, obliuione temporis inuadente, subduci: cuius rei impulsor quidam, mandata vestra beatitudinis exequens, à me, quod annuerem, flagitauit, illud adiciens, vt quæ ipse de gestis sancti viri iuxta fidem compererat, ego, ipso insinuante, indubitabiliter propalarem: in hoc magis querimoniarum molem conficiens, eò quod quæ prædictus vir occultè quidem, sed digna relatu gesserat pro veritatis indagine, sed nec ad eius singula meruit peruenire, & aliqua se de cognitis memorauerit oblitum esse. In his autem, quæ meminit, sine ambiguitate suo testimonio populorum nobis attulit assentantem, cum certè de eius præteritis dubitare non liceat, qui operatur in singulis quotidiè clariora. Congratulatus verò relaturò, eò quod de vestris nutrimentis talis vir adoleuerit, qui iniunctam sibi rem tam strenuè peroraret, & de proprio aliquid causa venustatis nec incompetenter offerret: immò, si velit ipse, per se quod aliundè poposcerat, explicaret. Siquidem quicquid de illo dicitur, vestris hoc præconijs reputatur: quoniam est meritum magistri, laus discipuli, & in ministri solertia sunt pontificis ornamenta. Quod cum ego, meæ exiguitatis conficius, attingere trepidarem, reuerà qui nouerim hoc debere committi exertis ingenio, facundis eloquio, deuotis officio, probatis stylo: qui sunt sensu diuites, linguæ rota torrentes, famulatu celeres, carmine coruscantes, cum ante peritiam vestram ipsa Ciceronis, vt suspicor, eloquia current vix secura, & cui apud Casarem Romæ liberè licuit vti, Aquitanico iudice in Gallia forsitan formidaret. Quid ergò à me, infra doctorum vestigia latitante, res alta requiritur, quem ad scribendi seriem nec natura profluum, nec literatura

S. Albinus vita immarcescibilis florere meritis.

S. Albinus gesta fideliter conscripta.

Modestia Authoris,

for. cistaria, aut si-llarchia

MARTIVS.
VITA S. ALBINI.

S. MARTII.

Patria S.
Albini.Petit mona-
steriū, reli-
ctis paren-
tibus.Catalogus
virtutum
eius.Imber im-
porunus,
omnibus ma-
defactis, Al-
bini domi-
cilium non
attingit.

Fit abbas.

Creatur An-
degauensis
episcopus.Nota vim
S. Crucis.

Religiosorum vita virorum quantum est meritis clarior, tantum voce celebrior populorum: quia dum illi vniuersis beneficentia tribuunt, in suam laudem linguas excitant singulorum. Igitur beatissimus Albinus Veneticæ regionis, Oceani Britannici quæ est confinis, indigena, non exiguis parentibus oriundus, immo digni germinis dignissima proles emergens, decus, quod sumpsit ex genere, felicitis vitæ meritis ampliauit: dum in illo & quod glorificaret, Christus elegit: & quod vniuersus veneraretur mundus, effulsit. Qui inter ipsa nouellæ iuuentutis exordia tanto fidei feruore flagrauit, vt parentes, ad quorum desideria solet infantia recurrere festinanter, pro charitate Christi magis iste voluntariè reliquisset, & velut hostes animæ carnales affectus effugeret, credens sibi sufficere, si omnem delectationem in solo cælesti patre plantaret. Mox autem in Cincillacensi monasterio tanta animi humilitate Domino placiturus se subdidit, vt salua morum honestate, nihil sibi de ingenuitatis priuilegio vendicaret: vbi quem origo liberum genuit, famulum voluntas addixit: intelligens magis esse laudabile, vt amore Christi nobilitas inclinaret, quod erat, quam fastidiret, quod non erat. Proficiebat denique in eo exercitationis quotidiana processus, ita vltra se semper ascendens, vt meritis non solum reliquos vinceret, sed edomito corpore, de seipso potius triumpharet. Quis enim expedit, quam fuerit in ieiuniorum parcitate præcipuus, in vigiliarum delectatione propensus, in orationis assiduitate laudabilis, in miserationis opere singularis: vt & hostem, qui sibi repugnabat, extingueret, & vnde se solus affligeret, cunctis spe maxima subueniret? Erat enim ad obediendum paruulus, ad vitia calcanda maturus: ita vt in ipso iuuentutis tyrocinio iam senectutis esset exemplum, hoc solum habens cum homine commune, quod natus est: cæterum totum voluit esse Christi, quod vixit: non oculus voluptati, non aurem ludibrio, non animum accommodans leuitati, semper se regens ancora grauitatis. Talem itaque se intra monasterij septa tractauit, vt si quædò processit in publicum, esset infra carcerem sui cordis semper inclusus: nec aliud extra se adspiciendum prætulit, quam Christum, quem in pectore fidelis portator baiulauit.

His igitur studijs occupatus, in tantam vitæ claritatem peruénit, vt eius deuotum seruitium mundo Dominus per miracula testaretur. Denique cum adhuc puerulus per pagum in Abbatis sui proficisceretur obsequium, applicante eo apud quendam locum, tanta eum detinuit violentia tempestatis, tantumque se pluuiæ imber effudit, vt ipsam domum nec sua tecta defenderent. Cum ergo pro magnitudine pluuiæ casa pro campo constaret, madefactis omnibus, qui eodem tenebantur hospitio, solum beatum Albinum tunc imber tangere expauit: quia vbi flammam fidei sensit, nè iniuriam faceret, se gutta detorsit. Quo comperto, conscientia sanctitatis, quæ celabatur annis, innotuit meritis, eò quod in flore adolescentiæ virtutis odor fragraret. Dehinc caelestibus donis cum ætate crescentibus, annorum circiter triginta & quinque, monasterij rector & pius pastor eligitur: quippe qui suo splendore ad se traxerat dignitatem. Interea sub magistræ censura, congregationis disciplina vernabat, vbi seueritate districta, licentia peccandi perierat. Feruebat autem pietatis intuitus, exultabat psallendi concentus, coruscabat inter fratres obedientiæ radius, præcallebatque sanctæ charitatis ornatus: quia sicut erat ad vitia eradicanda sollicitus, ita ad inferenda dona caelestia circumspectus. In quo Abbatis officio per viginti & quinque annos congregationem sibi commissam feliciter gubernauit. Et quia tanti meriti fama sepulta non lauit, sed felicibus pennis cuncta peruolans occupauit, contigit Andegauum ciuitatem pastoris gubernatione nudari. Tunc ab vniuersitate populi, sed humilitatis studio ipso resistente, ad pontificalem gradum, duce Christo, concorditer eligitur. Qui honorem sacerdotij debitum consecutus, ita se in alimonijs pauperum, in defensione ciuium, in visitatione languentium, in redemptione præbuit captiuorum, vt beata vnus actio, generale fieret saluamentum: quibus ex studijs caelestes in eo fructificauere virtutes. Igitur in ciuitate Andegaua cum ei quædam mulier, Grata nomine, sed debilitate contracta manus ingrata, neruis stupefcentibus occurrisset, signum crucis super infirmam edxteram fecit. Hinc præmortuæ palmarum prius se viuax tepor infudit. Item sequenti die in ipso

in ipso loco, vt ab eo signaretur, se obtulit. Quo facto, coeperunt venæ suos excursus agnoscere. Tertia verò die, vbi super illam sigillum crucis impressit, statim se arantium digitorum fila laxarunt: & recepto ministerio, mulier in Christi nomine rediuiua dextera se signauit.

Quadam vice cum ad vicum Geginam præteriens accessisset, adolescentem Malabandum nomine, amisso vitæ reperit iam munere. Audiens autem à parentibus extremam filij mortem deplorari, occurrit, & vt mortuum viuum erigeret, se in oratione prosternit. Quo incumbens, diutius orauit: & dum palleferet iacens sacerdos in puluere, animæ viuacitas rubescbat in corpore, donèc pulsato cælo, patefactoque tartaro, iuuenis reuocaretur à funere, sacerdos à prece. Deindè cum Asiaticum monasterium paterna sollicitudine visitasset, quidam vt ei succurreret, iam fide illuminatus, cæcus exclamabat. Cui vt sanctæ crucis medicamentum imposuit, tam fuit illi lumen citò recipere, quam quæsisse. Item Andegauis cum quidam Maurilio clausis oculis lumen sibi restitui postularet, tunc pontifex se ad nota arma conuertens, mox vt signum venerabile super palpebras eius extendit, velut balista fortissima penetratis tenebris crux post se cæco lumen inuexit. Item cum Marcellinus, circiter decem annos transigens in nubilo cæciatis, tractus ad beatum pontificem peruenisset, vbi signum adorandæ crucis super oculos eius ipse extendit, statim erumpente sanguine, effugatisque tenebris, lux intrauit.

Illud etiam nobis est factum memorabile recensendum. Cum illustris Aetherea, iussione regia persequente, in Dullacensi villa militum custodia teneretur obseffa, tunc oui periclitanti succurrente sancto pastore, solus, vt à nullo cognosceretur, ad ipsam ingreditur. Quo viso, amplectens eius vestigia, lugens mulier inhærebat. Tunc infelicis custodia insana pro cacitas, dum vult eam quasi lupus à veste pastoris euellere, iniuriam vir sanctus excepit. Tunc insufflauit in eius faciem, & remerator sacerdotis, celeri morte mulctatus est. Hinc terrore urgente, reliqui reuerentiam habere pontifici, & vnus poena fecit alios immunes à culpa. Nec prius à muliere discessit, quam dato regi precio ipse eam liberaret: sicque vno momento, & salus fuit supplici, & mors extitit presumptori. Nec id quidem omittendū est, quod tradi memoriæ sit votiuum. In vicum, cuius vocabulum est Albinia, pia deuotionis studio sanctus pater accessit. Vbi dum quidam cæcus ab eo opem misericordiæ postularet, coepit idem, qua dudum captus fuerat, infestatione dæmonij, corporis vexatione torqueri. Tunc in orationem, cui semper animi sancta intentione vacabat, corpus etiam prostrauit, captumque lumen pristinum reddidit oculis, & pestem immundi spiritus effugauit. O ineffabilis gratia pietatis: à qua dum substantia sola quaeritur, triplex remedium obtinetur: Victu pauit egenum, munerauit visu cæcatum, reddidit libertati captiuum.

Itemque occurrente eo regi Childeberto Parisijs, nunciatur pontifici, regem venationis causa de ciuitate in crastino esse discessurum, mandatque, se dignum duceret expectandum. Sed quia beatum Albinum corporalis infirmitas præpediuit, ad eius præsentiam prædictus rex occurrere maturauit: qui donèc per illam viam, quæ ad sacerdotem ducebat, incessit, feliciter properauit. Cum verò in quoddam triuium peruenisset, velleretque alibi deuiare, equus eius acsi metallum fusile, gressum mouere nõ valuit. Suspicans igitur rex, culpam equi magis esse quam causam, alterum sibi fecit sterni. Quem dum per ipsum iter gradi compelleret, acsi muro impediente, cæsus ire non valuit. Intelligens igitur nihil profecisse, mutasse vehiculum, nisi mutaret & cursum, coepit ab equo discedere, quod homo peccaret, & humanus intellectus haberet, quod pecus corrigeret: despectensque cum in viam, quæ ad sacerdotem ducebat, ea coepit alacritate discurrere, acsi ereptus de fouca, campi mollis planitiem recepisset.

Est operæ precium, de quodam cadauere rem viuam proferre. Cum ad ciuitatem Venetensem ipse vir apostolicus accessisset, vno de obsequentibus iam conuerso adolescentulo, quem pro morum qualitate peculiariùs diligebat, in loco defuncto atque sepulto, post annum eius corpusculum psallendo ad propria reuocabat. Tunc remorante eo pro causa, voluerunt seruientes prius corpus mouere, quam sacerdos occurreret: sed tanto pondere sit grauatum, vt antea potuissent gigantæa membra prensare, quam puerile corpus sufferre, dum adhuc cadauer insepultum, crederetur iam marmore premi, nec equi gressum poterant promouere, acsi puluis eius de se vincula eis generasset, donèc antistes rediens oratione solueret, quos tacente voce confixit. Hoc iterum non minus est prædicandum miraculum, cum in Cincillacensi monaste-

Adolescentem mortuum excitat.

Cæcos tres illuminat S. crucis signo

Liberat illustrem forminam.

Cæcus dæmoniacus curatur.

Vide miraculum.

Corpus exciuctum, locomoueri non potest

rio Gennomerus monachus esset oculorum luce priuatus, & annosa tempora vna essent nocte cęcitatıs transcursa, petijt sibi à viro sanctissimo fieri crucis signaculum. Quo facto, luminis vitalis splendor intravit, & fugatis tenebris, sol peregrinus illuxit. Est & hoc inter reliqua venerabile documentum: Cũ in ciuitate Andegaua turris portę cohęrens, damnatis carcer esset effecta, prętereunte beato Albino, fiebat insolentia de vocibus inclusorum. Tunc ad iudicem precatior accedit, vt eos pieratis causã de custodia relaxaret. Quod cũ ille aure surda differret, mox pontifex ad Deum se fida petitione conuertens, tam familiari voce suggestit, vt in loco, quo orationem sanctus effudit, mirã magnitudinis faxeus quadrus exiliens, portę aditus fieret carceratis: quia ante eius precem, soliditatem suam lapis seruare non potuit. Hinc egressi quasi de sepulcro viuentes, in basilica sancti Maurilionis domino Albino gratias referentes, se ad vestigia eius prostrauerunt, eò quod suspectos de funere, redire fecerat ad salutem.

Precibus ad Deum fufis aperit carcerem.

Signo Crucis pellit dæmonem.

Item dum quędam mulier, arrepta à maligno spiritu, se beatissimo viro Albino vociferans & ciulans presentasset, mox aduersarius ipse supra eius oculum in similitudinem vestię sanguineę se collegit. Tunc pontifex faciens signum sanctę crucis, increpauit, dicens: Inimice, oculum quem non dedisti, nec pollicis auferre. Mox de collectione ipsa, in phlebotomię similitudinem, subtiliter sanguis erupit. Quo fluente, sine lacione oculi, immundus hostis euauit, & puella incolumis, imperãte signo crucis, euasit. Sed & hoc magnanimittatis exemplum opportunũ ducitur explicandum, quod pro Dei negocio apud eum non fuerit vlla regum potentumque personalis acceptio. Denique ad cumulum cęlestis gratię conquirendum, incestarum nuptiarum execrabilis copulationis iura condemnans, beati Iohannis irreprehensibilis imitator, quanta sustinuerit, nullus dignę poterit explicare. Siquidem martyr effici concupiuit, si non defuisset dextera percussoris. Sed proculdubio palmam martyrij meruit, qui voti desideria non abscondit. Vnde pręter labores reliquos, etiam per synodos, pro ipsa causã sepius excitatas, excurrens, ad postremum quamplurimum episcoporum iniunctione, vt excommunicatas à se personas absolueret, vi fratrum coactus est. Et cũ rogaretur, vt eulogias, quas reliqui antistites, ad personam communionis suspensam dirigentes, benedixerant, vt & ipse signaret, ait ad sacerdotale concilium: Etsi ad imperium vestrum ego signare compellor, dum vos causam Dei recusatis defendere, ipse potens est vindicare. Quo facto, antequam eulogias excommunicata persona susciperet, expirauit: & priusquam portitor perueniret, sermo sacerdotis obtinuit. Qui etiã ad beatum Cęsarium Arelatensem pręsulem, pro eadem causã consulturus occurrit.

De translatione sacri corporis eius.

Sed quia eius singula non valemus retexere facta, sufficiat de plurimis vel pauca dixisse. Illud quoque beatissimi testimonium, viuētis post obitum, necessarium credimus prę ceteris explicandum. Quia licet tenetur clausum corpus eius in tumulo, attractionem iusti animę merces exuberavit in fructu. Igitur cũ sanctus Germanus episcopus Parisiorum, vel comprouinciales ac pontifex successor eius & populus, vellent membra sancti Albini in nouam basilicam deuotę transponere, & propter cellulę angustiam, in qua conditus fuerat, nõ daretur sacri corporis extrahendi licentia, cunctis hęsitantibus & incertis quid agerent, curis popularibus se virtus beatissimi viri mediator interfert. Nam expectantibus omnibus & nihil deliberantibus, repente nutu diuino discisso pariete cellulę, qui erat ad pedes eius, à parte orientali tres lapides decidunt, scilicet dato signo, per qualem locum se iuberet educi posse. Interea facto aditu, eductus, palam tres paralytici, iam diu desperati, redditi sunt sanitati, ac nerui pręmor- tui, viuificari didicerunt meritis Dei viri sepulti. Statimque duo cęci sunt pariter illuminati, tandem aliquando sumentes lumina diei ab umbra defuncti: nimirum agnoscentes eius adminiculo se posse lumen consequi, cuius virtute paries potuisset fenestri. His & consequentibus infinitis miraculis, etsi summi pontificis membra recubant in sepulcris, attamen per creatoris gratiam in æterna secula viuunt merita confessoris. Hic itaque cęlesti dono venerandis floribus adornatus, viginti annis & sex mensibus pontificalem apicem Ecclesiastica regulariter censura gubernas, vitę autem octogesimo anno illud propheticũ in potentatibus beatitudinis culmine feliciter explens, animam Deo charissimam, ereptam de seculo, mansuram cum Christo, angelis plaudentibus Calendis Martij emisit ad cęlos, pręstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Tres paralytici sanantur ad eius sepulcrum.

Item 2. cęci tui, viuificari didicerunt meritis Dei viri sepulti.

Psal. 89.

Libet his adiungere caput 96. eius libri, quem Gregorius Turonensis scripsit. De Gloria

Gloria Confessorum: Albinus confessor, cuius nuper vitę liber à Fortunato est conscriptus presbytero, obtinet & ipse, impertiente merito, suum ostendi miracula ad sepulcrum. Aderat igitur dies solennitatis, in quo paralyticus, membris omnibus debilis, euctus plaustro ante vitream absidę, qua sancta concluduntur membra, sedebat: datusque sopori, vidit virum ad se venientem, & dicentem sibi: Quouisque dormitas, & sanus fieri non desideras? qui ait: Vtinam merear sanus fieri. Dixitque ei vir: Cũ signum ad cursum horę Tertię audieris insonare, surge continuo, & ingredere basilicam, ad quam venisti. Futurũ est enim, vt ipsa hora beatus Martinus cum Albino contribule ingrederetur basilicam: & oratione facta, ad eius solennitatem Turonensem accederet debeat. Si enim eo momento pręsens fueris, sanus efficiaris. Nec moratus ille, commoto signo accedit ad tumulum sancti: cumque Dauidici carminis laudationem Clerici canere cępissent, odor suauitatis in basilicam sancti aduenit, & hic directis pedibus incolumis est erectus. quod non à paucis, sed à plerisque visum, regio testatur alumna. Sic & apud Cromensem vicum mulier à natiuitate cęca, inuocans nomen Sancti, ipsa die illuminata est.

Cursus horę Tertię.

Solennitas S. Martini.

VITA S. *SVVIBERTI, VERDENSIS ECCLESIE PRIMI EPISCOPI ET CONFESSORIS, SAXONVM Frisiorumque Apostoli: scripta à B. Marcellino presbytero.

PROLOGVS MARCELLINI AD D. GREGORIVM Traiectensem Episcopum.

VENERABILI & dilecto in Christo domino & patri D. Gregorio, sanctę Traiectensis Ecclesię episcopo, & Frisonicę gentis predicatori eximio, Marcellinus presbyter, gentiliũ predicator inuulgaris: bonum, quod pręstat omni bono. Multoties dudum exhortando pię monuisti me verbis & scriptis, nouissimę verò precepisti mihi tua paterna authoritate, beatissime pater, quatenus conscriberem & in lucem protraherem sanctissima exordia natiuitatis, ac magnifica gesta siue virtutes & meritorum præconia sanctissimi Suuiberti pontificis, & egregij paganorum predicatoris: nõ tam magnifica & virtuosa opera tam gloriosi patris obliuiscantur, sed scriptis ea commendarem, vt ea agnoscat generatio altera, patribus succedens, & in perpetua permaneant memoria: eò quod æterna sapientia, dum viueret, excellentiam suę singularis vitę signis & prodigijs probauit, ac nunc secum regnare crebris miraculis quotidie in Vuerda ad decus suę Ecclesię & salutem suorum fidelium manifestat: vt tuipse benę expertus es, vt mihi literatorie insinuasti, dum à Colonia Agrippina Traiectum celeriter nauigans, ferè cum tuis apud Vuerdam naufragium passus fuisses, eò quod sine saluatione sancti Suuiberti festinanter præterire proposuisti, quia arduum negocium ecclesię Traiectensis valde te urgebat. Moxque memor sancti Suuiberti, emissõ voto Deo, vt ipsum visitares, periculum & naufragium protinus euasisti. Sed mirari non sufficio, gloriose antistes, quod mihi tantum onus imponis, cũ tui nominis tuęque nobilitatis fama multis in locis magna dignaque memoratu habetur: Quippe qui literarum scientia viges, & prępollenti stylo, rhetoricoque ornatu dicitare, floresque sanctorum contexere & compilare consueuisti. Præterea in conuentu tuo Traiectensi tecum aliquot oratores & rhetores ac diuersis scientijs præditos, me vtique literatores, magnificos habetis & regitis magistros & doctores: qui elegantiori sermone melius & ornatius componerent gesta ipsius, quàm ego: qui inueteratus dierum, cuius sensus iam hebetati & debilitati, ac vires corporis attenuatę & ferè consumptę sunt, vtpotè qui sexagintaquinque annis pro modulo meo indefinenter prædicationibus & conuersionibus paganorum insudauit: quinque ante pontificatum sanctorum Vuillebrordi & Suuiberti, & quadraginta tam sub sancto Vuillebrordo, quàm sub sancto Suuiberto: & decem & sex sub egregio pontifice & martyre sancto Bonifacio, prædecessore tuo, & quatuor iam sub te, qui me

Obsertua miraculum, & caue Sanctos contemere.

Marcellin^{us} & Leuinus
Christū an-
nunciant
Transfela-
nis.

Dauentriam & ad paganam gentem Transfelanam cum dilecto confratre & patriota meo Leuino presbytero misisti, prædicaturum ipsis sanctum & terribile nomen Domini. Et quia pridem, ut prælibaui, creberrima tua exhortatione & solerti monitione tuorum aliquorum confratrum persæpè requisitus, ut conscriberem, proculdubio non temerariè recusavi vel dimisi, sed piè distuli propter pusillanimitatem & imbecillitatem meam, ineptum me iudicans ea conscribere: tamen quia nupèr tua pontificali auctoritate & diffinitione siue conclusionem concanonicorum dominorum meorum conuentus Traiectensis, à me specialiter eadem sanctissima gesta ipsius conscribi decreuisti, & mihi strictè præcepisti, eò quòd à iuuentute mea in Anglia cum illo conuersatus fui, & cum ipso & sancto Vuillebrordo & cæteris confratribus meis ex Anglia in Germaniam nauali euectione deueni, & sancto Suuiberto ministravi, donèc optimus confrater noster Vuilleicus, dignus sacerdos Dei, ipsi deuotè seruiuit, & cum illo ad Boructuarios proficiscens, fideliter cum eo verbum vitæ ipsis prædicando euangelizauit, me manente & annunciante verbum salutis & vitæ gentibus & neophytis tuæ diocesis. Ideoque nè inobediens & temerarius censear, tuis volens parère mandatis & petitionibus, tuisque & confratrum tuorum, canonicorum conuentus Traiectensis precibus, & præcipuè meritis sanctissimi confessoris & pontificis Suuiberti confusus, reiecto pudoris velamine, licèt imperitia mea dehortabatur, suadebat tamen charitatis virtus imperiosa, dicente Paulo: Charitas vincit omnia. Spem ergò ad illum dirigens, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: os meum aperui, & attraxi spiritum, quo non solum, quæ de eodem sancto Suuiberto à veridicis audiui, sed & quibus interfui, & quæ oculis meis vidi, licèt rudi & incultiori ac plebeio sermone compilando, pauca de multis, tamen vera, digna relatu, aptaque memoratu digessi de eo, ut plerique in conuentu Traiectensium in præsentiarum feliciter militantes, viderunt & audierunt. Quapropter peto, ut grammaticæ me excusatum cum tuis habeas, orans nè verborum nodositas, aut argumentosa loquacitas in præsentem Legenda à disertò lectore requirantur: quia & nemo in templo Domini plantari prohibetur, & iniuste me sentio, descripturum gesta tam magnifici Christi pontificis, regulis Donati subiacerere, aut Aristotelicis parère argumentis: quoniam & argumentum seculare perijt, vbi virgo Deum peperit, & sapientia huius mundi stultitia est apud Deum: qui vtiquè errarent, si verba potius quam res perpenderent, & non magis virtutem rerum, & gratiam sancti spiritus spectare gauderent, quam verborum phaleras pompasque sermonum. Quoniam quidem regnum cælorum non in eloquentia, sed in fide constare, & salutem seculo non ab oratoribus, sed à piscatoribus nunciatam fuisse, fidelium neminem ambigere aut ignorare credimus. Hæc igitur sunt, quæ de eo conscripsi, dulcissime pater & optime pontifex, & sanctitati tuæ transmisi, ut tua auctoritate, si quidem iudicas dignum, rata & firma permaneant, atque ad quoscunque venerint, pontificali tuo decreto roborata valeant: Petens sincero corde & humiliter efflagitans, ut ea, quæ rudi stylo de eo digessi & conscripsi more euangelistarum, qui plano stylo euangelia Christi conscripserunt, sanctitas tua corrigere & vrbaniore stylo cum tuis canonicis, dominis & magistris meis, perlucidare dignetur, si placet & vtile sit, nè efficiar blasphemantium & detrahentium magnorum magistrorum derisio: sed ut Christus, qui est gemma pontificum & gloria sacerdotum, meritis sancti Suuiberti magnificetur & glorificetur, qui est benedictus in secula seculorum.

Psal. 80.

Deut. 16.

1. Cor. 1.

VITA

VITA.

Denobilitate Parentum S. Suuiberti, ac præfatio suæ natiuitatis.

Caput I.

TEMPORE, quo sanctissimus Martinus papa & martyr in ^{1. Martij.} Apostolica Romanorum sede præsidebat, & vniuersalem ^{Hic Pontifex in exilio mortuus est.} orthodoxæ fidei Ecclesiam feliciter gubernabat, ac Constantinus siue Constans, qui auctore suo felici Heraclio Imperatori in Romanorum imperium successerat, imperaret, atque gloriosus & inclytus Osmuinus rex, frater sancti Osmualdi regis & martyris, sceptrum regni Angliæ diuina providentia auspiciabiliter gubernaret, scilicet Anno à natiuitate Domini sexcentesimo quadragésimo septimo, in Anglia in regno Nord Humbrosum, quod est ad Aquilonarem Humbri fluminis plagam, vbi gens habitabat cum rege suo, erat quidam princeps, Comes de Nortingram, Sigebertus nomine, ex spectabili stemmate ^{Sigeberti Comitis & Bertæ pietas.} natiuitate excellentissimus, miles strenuus armis & industrius, habens coniugem quandam deuotam & ingenium foeminam, nomine Bertam, ex nobilissimis & splendidissimis Anglorum principibus propagatam: cuius mater Ostrida, cuius pater Edilredus, cuius pater Ostus, cuius pater Eugistus, à quo Britannia Anglia appellata est. Qui calibes coniuges, diuinis præcincti legibus, miræ virtutis fulsere insignijs, Deum timebant, & præcepta eius obseruabant, religiosis actibus, crebris precibus, eleemosynarum actibus, siue charitatis & misericordiæ operibus quotidie intenti insistebant. Berta verò, pia & nobilis Comitissa, videns multorum principum & militum filios in episcopos & abbates exaltatos, qui Anglicanum populum Domini nouiter conuersum in fide confirmabant, sine cessatione dies assiduabat orationibus & eleemosynis, petens à Deo talem sibi filium dari, qui iugiter in templo sibi seruiret. Dominus autem, qui velox est exauditor humilium, tali eam dignatus est gratia consolari. Nocte enim ^{Visio Bertæ.} dum in strato suo cum Comite marito suo repausaret & dormiret, vidit in somnis in firmamento cæli vnam stellam miræ magnitudinis, inter cæteras stellas inestimabili claritate cælestis gloriæ fulgurantem. Cuius radius clarior & fulgentior erat sole, ex cuius orientali parte duo lucidissimi longi radij fulgurantes procedebant. Quorum vnus versus Germaniam, alter versus Galliam se extendebant. Cumque diu super his miraretur, tandem splendor nimius eiusdem stellæ & odorificæ suauitatis fragrantia totam suam perlustrauit cameram: ac stella illa splendidissima ex firmamento cadens, cecidit super stratum eius, in quo quiescendo recubabat, circumdans eam. Attonita verò ipsa & nimium turbata ac territa, subito præ timore casus illius stellæ excitata, impetuose clamare cœpit. Sigebertus autem de tam insolita excitatione & grandi turbatione eius expergefactus, deprehendit eam valde pauidam & trementem, & admirans aromatis raritatem & splendoris claritatem, turbatus fuit. Ipsique Comiti suo pia matrona post diutinam consolationem causam suæ turbationis sciscitanti, visionem præfatam cum magnis singultibus retulit & enucleauit. Ipse verò in se reuersus, rem tacitus considerans, ipsam benignè consolans in Domino, precibus vigiles permanserunt vsque mane. Statimque aurora radiante, venire ad se petierunt sanctum Aidanum Lindisfarnensem siue Augustaldensem episcopum, sibi que tanti negocij visionem diligenter exponunt. Qui sancti spiritus gratia inspiratus, ^{Interpretatio visionis.} respondit: Hæc visio diuinitus manifestata, non solum exultationis regni nostri materia est, verum etiam multarum nationum gentibus gaudium erit: quoniam puer, Deo donante, nascetur vobis, qui lucerna patriæ & summus pontifex ac constantissimus propagator fidei Christi, populis Dei est futurus in viam salutis aternæ. Quod illi audientes, diutissime Christo retulerunt laudes: & deinceps castè viuentes, precibus & ieiunijs ac operibus misericordiæ præstantius institerunt. Adueniente autem veneranda hora, qua benedictus puer à clarissima genitrice nasceretur, subito totam illam regalem cameram, in qua felix Berta pareret, fulgor nimius repleuit, stupētibus & mirantibus cunctis: mansitque irreuerberatis radijs protensus, donèc peperit filium suum. Quo nato, paulatim claritas recessit. Matronæ verò illic cum obstetricibus congregatæ, glorificantes Deum, vbi que promulgauerunt magnalia claritatis & visionis Bertæ ^{Nascente Suuiberto, cernitur lumen mirabile.}

piæ Comitissæ. nato verò puero, Suuibertus à parentibus appellatur, nomine aui sui Comitis de Noirtingram.

Vt scholas visitauerit. Cap. 2.

ITaque sanctus Suuibertus puer, aqua & spiritu sancto purificatus, ab incunabulis Deo mancipatus, sanctisque pollens exordijs, sanctioribus verò postmodum insitens studijs, sanctissimo fine cursum vitæ consummauit. Nanque per momenta aratum & incrementa temporum, Dei, quam suscepit, gratiam pijs augmentauit actibus, atque animum suum perfecte à iuuenilibus cohibens illecebris, omnia, quæ virtutis habentur, peregit: vitiorum seu voluptatis deceptiuam mollitiem cauit, ecclesiam & diuina mysteria hæud segniter frequentabat, & quæcunque ex prædicationibus audierat, memoriæ firmiter commendabat: pauperes insuper in castro de Noirtingram, audivisimè ducens, excipiebat & paut: frequentans scholas, ex quo erat sagax ingenio, omnia, quæ à magistris audierat, animo retinuit. Proceres verò & milites sui castri, vt cuncta illius verba & opera virtutem fidei redolere viderunt, admirantes, quasi spiritu prophetico adinuicem persæpè dicebant: Si puero isti Dominus concesserit vitam, sanctus erit. Erat enim puer summæ mansuetudinis & pietatis, vitiorum fugax & contemptor.

Vt monasterium petierit. Cap. 3.

ET quia quotidie de virtute in virtutem proficiebat, diuini amoris igne succensus, ac sancti spiritus gratia à iuuentute illustratus, cum attigisset decimum quintum ætatis suæ annum, monasticam seculari vitam prætulit, in qua liberius cælestibus vacaret studijs, & in bonis religionis se operibus abundantius exerceat. Audierat enim, quod in prouincia Lindissæ esset monasterium Beardanense, cui præfuit Abbas Higbaldus, vir mansuetissimus & sanctissimus: in quo multi sancti patres ex Hybernia, Scotia & Angliâ, regulari institutione insignes, pietatis & charitatis opera diligenter obseruantes, die noctuque indefinenter in magna poenitentia Deo seruirent. Proposuit itaque animo, spretis paternis diuitijs & delicijs, illuc, Deo opitulante, etiam intrare, & habitum religionis assumere. Quod ubi parentibus suis flexis genibus humiliter enarrauit, habita aliqua deliberatione, memores antedictæ visionis, libenter eius votis ac desiderijs cælestibus annuerunt, eumque insistere cœptis salutaribus cum multis lachrymis iubent. Igitur vale dicto & osculatis parentibus, sanctus Suuibertus perspicax iuuenis perrexit, vno tantummodò puero comite, ad præfatum monasterium cum literis commendaticijs, sibi ab illustri Comite patre suo traditis: ibique gratis receptus, monachorum famularum se tradens, diligenter ea, quæ monasticæ castitatis ac pietatis erant, & discere curabat & agere: in quo scientiam sacrarum scripturarum & bonorum operum sumens exempla, tonsuræ Ecclesiasticæ coronam deuotè suscepit. Quæ suscepta, ætatem moribus & virtutibus transiens, ita se modestè & circumspectè in omnibus gessit, vt à maioribus quasi vnus ex ipsis amaretur & veneretur. Nam cum ipse cunctos charitate perfecta diligeret, diligebatur à cunctis: quia totum se in Dei seruitutem transfudit: cumque in eodem monasterio per nouem annos in magna continentia & abstinentia castigatione vixisset, gratia compunctionis semper ad cælestia suspensus, non modicam curam sacris lectionibus simul & monasticis disciplinis sedulus impendens, insitens ieiunijs, orationibus & indefessis vigilijs, presbyteralis ordinis dignitatem adeptus, eundem gradum condignis consecrans actibus, acceptabile sacrificium obtulit Deo. Et licet esset carne nobilis, multò tamen animo & virtutibus nobiliorem se exhibuit. Erat enim eximia pietatis & religionis, ornatus decore omnium virtutum, orationum deuotioni solertissimè intentus. Ipse tempore matutinae laudis sæpius ad diem vsque in orationibus deuotissimè persistebat, dirigens animum ad cælestia semper amanda & petenda: & hoc alios docendo, magnam de se cæteris fratribus ædificationem dabat, ita quòd vbique fama & gloria virtutis eius in laudem Dei prædicabatur.

Vt reuocatus à monasterio per sanctum Egbertum archiepiscopum, factus sit canonicus Eboracensis. Cap. 4.

Igitur postquam in eodem monasterio decem & sex annis strenuè Christo militasset, ac inter fratres quasi refulgens Lucifer inter astra, vt dictum est, processisset, facta est fama nominis eius, diuina prouidente pietate, per vniuersum regnum Nord

Sancta eius pueritia.

Complectitur vitam monasticam adolescentulus.

Parentes libenter eius proposito assentiuntur.

Initiatur sacerdotio.

Matutinae laudis, pro nocturna.

Nord Humbrocorum intantum celebris, vt non solum regis & suorum primatum stupere & mirari faceret aures, verum etiam cunctorum prælatorum, ita vt veluti vir apostolicus prædicaretur à cunctis. Gaudebat rex de tam nobilis viri virtutibus. Gaudebat & inclytus Sigebertus Comes pater eius cum felice Berta matre eius, Deo immensas referentes gratias de tam celebri filio, perpendentes prælagium visionis & interpretationis eius sensim adimpleri. Sed præcipuè sanctus Egbertus, Archiepiscopus Eboracensis ecclesie, audiens digna præconia ipsius, & ipsum multis fulgere virtutibus, nimio repletus gaudio, ipsum accersitum cum honore sibi præsentari iussit, & in ecclesia metropolitana sanctissimi principis Apostolorum Petri in Eboraco ipsum canonicum ordinans, illic secum manere & Christo seruire præcepit. In quo conuentu tam strictè per biennium ieiunijs, orationibus, vigilijs & monasticis disciplinis se mancipauit, vt magis angelicam, quam terrenam videretur ducere vitam. Et cum esset sic forma & exemplar omnibus fratribus, perfectè & regulariter viuentibus, electus fuit in Abbatem monasterij, dicti Dacore: quod monasterium cognomen accepit ab amne Dacore, super cuius ripam constructum hætenus patet. Eodem tempore tanta erat deuotio hominum Angligenarum, postquam tota insula fidei sacramentis erat imbuta, vt non solum nobiles, ignobiles, clerici, laici, verum etiam reges & filij regum de gente Anglorum, spretis regnis & delicijs mundi, eligerent ex maxima deuotione ad tæpus peregrinari pro Christo in terris: Quidam ad docendum indoctos, vt Columbanus sanctus Abbas, qui cum duodecim clericis Galliam perlustrauit, & in fide confirmauit: Quidam ad visitandum loca sanctorum, vt potè Coaduuala, præpotens rex Angliæ, & Ossa rex Cantuariorum: qui anno ab incarnatione Domini sexcentesimo octuagesimonono Romam proficiscentes, relicto regni temporalibus, vt cælestis regni introitum & æterna gaudia adipisci possent, à sancto Papa Sergio in monachos attonsi, regi regum deuotè militauerunt: Quidam ad conuertendum incredulos, vel in solitudine anachoreticam vitam ducentes, vt sanctus Iudocus, sanctus Vuinocus, filij regis Angliæ, & plures alij. Et hi omnes, vt familiariùs à Deo & sanctis eius recipi mererentur in cælis. Sed sanctus Suuibertus, electus in Abbatem, occultiori consilio spiritus sancti edoctus, non propria salute contentus, honori renunciens, magis elegit in exteris partibus amore Christi peregrinari, & populos incredulos, sedentes in tenebris, dispensante diuina gratia, ad lumen fidei conuertere, quam paucis præesse Christicolis. Rexit tamen idem monasterium vice Abbatis ex mandato sancti Egberti Archiepiscopi vnum circiter annum.

Vt SS. Vuilfridus episcopus & Vuigbertus presbyter, primi per Frisiam & inferiorem Saxoniam Christum prædicauerint. Cap. 5.

ITaque anno ab incarnatione Dominica sexcentesimo octogesimo septimo, cum sanctus Vuilfridus episcopus Lindisfarnensis siue Augustaldensis, deinde Merciorum, nouissimè Eboracensis archiepiscopus, Romam iturus, nauem ascendisset, flante Fauonio, pulsus est ad Frisiam: & honorificè susceptus à barbaris, simul à rege Aldgillo, prædicabat eis per hyemem Christum: & aliquos verbo veritatis instruens, à peccatorum suorum sordibus fonte salutari abluit. Et sic ipse sanctus Vuilfridus primus opus Euangelicum coepit illic exercere, quod egregij viri & pontifices sancti Vuillebrordus & Suuibertus postmodum cum suis socijs cum deuotione magna compleuerunt. Cumque rumore probato Frisiam & Saxoniam idolorum cultibus sordescere & longa infidelitatis cæcitate irretitos teneri, ad aures sancti Egberti peruenisset, valde doluit, statuensque salubri deliberatione cum plerisque sacerdotibus illuc tendere, vt eos ad agnitionem fidei prædicando perduceret, diuino oraculo retentus, misit ad eos vnum de canonicis suis Vuigbertum nomine, cum duobus pueris & clericis, eò quòd ipse esset contemptu mundi, & doctrinae scientia insignis. Qui ascendens nauim, & in Frisiam perueniens, duobus continuis annis genti illic ac regi Radbodo verbum salutis prædicabat. Sed obstante diaboli cæ fraudis astutia, cum barbarici moris rigido populo plerunquè disputans & prædicans, parùm profecit: infecto que negotio, Angliam versus tristis transfretauit. de cuius infructuoso reditu sanctus Egbertus, multarum lachrymarum imbre perfusus, multum ingemuit.

Vt SS. Vuillebrordus & Suuibertus, cum alijs decem presbyteris ad Germaniam missi, prædicauerint fidem Christi. Cap. 6.

ATra.

Fit Canonicus Eboracensis.

Creatur Abbas Dacorensis.

S. Columbanus.

Coaduuala & Ossa reges, siunt monachi.

SS. Iudocus & Vuinocus reges anachoretæ.

S. Vuilfridus episcopus Christi Frisij annunciat.

Vuigbertus Frisij prædicat Christum.

Attamen magnificus præful sanctus Egbertus, sitiens & affectans salutē omnium hominum, & præcipuè paganorum Frisonum & Saxonum, eò quòd Angli ab eis & ex eis propagati sunt, non desistens à bonæ voluntatis inchoato proposito, tentauit adhuc in opus verbi Dei mittere illos sanctos & industrios & ad prædicandum verbum vitæ strenuos & idoneos viros, vtpotè actione & eruditione præclaros. Elegit ergò & congregauit instar duodecim Apostolorum, duodecim Apostolicos viros, in fide constantes ex diuersis monasterijs ad prædicandum Germanis catholicam fidem. Fuerunt autem hi missi, Vuillebrordus, Suuibertus, Acca, Vuigbertus, Vuillibaldus, Vuinibaldus, Leuinus, duo Euualdi, Vuerefridus, & ego minimus omnium Marcellinus, qui hanc historiã, sicut & sancti Vuillebrordi conscripsi. Omnes præfati, presbyteri & sacerdotes fuerunt, ac sanctissimus Adelbertus Leuita, filius regis Deirorum, qui pro Christo dimittens regale patrimonium, cum prædictis sanctis presbyteris electus à sancto Egberto, amorè Christi peregrinum nõ recusauit exilium. Et quoniam hi sancti doctores propagati fuerunt in Anglia de stirpe Frisonica & Saxonica, ideo conuenienter prædicare potuerunt Euangelium Christi in lingua Germanica. Quorum aliqui postmodum palma martyrij coronati fuerunt. Alij prædicationibus continuis inter barbaros vsque ad obitum institerunt: Alij vacantibus episcopis subrogati fuerunt, vt infra patebit. Igitur præparatis omnibus, quæ tantis viris necessaria videbantur, mox præfati duodecim egregij Dominici gregis arietes, salutatis amicis & parentibus, accepta benedictione tam eximij archiepiscopi, superna comitante clementia, prospero vento celeriter in Vuiltenburg siue Traiectum aduchuntur, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo, pontificante Romæ Apostolico viro sancto Sergio Papa, anno suo tertio, imperante pijsimo Imperatore Iustiniano, ac regnante in Anglia glorioso Alfrido, rege Nord Humborum, qui catholice Ecclesiæ regulas sequi semper & amare desiderabat: Episcopante in ecclesia Coloniensi Aldeuino decimo episcopo eiusdem ecclesiæ. Qui postquam illò aduenissent, ordinauerunt & instituerunt inter se eandem cõuersationem, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit Apostolis & discipulis Christi: in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Intranses ergò Traiectum & citeriorem Frisiam, vbiquè constanter Christum euangelizabant. Sed parùm primò profecerunt, eò quòd Frisones essent homines indomabiles, duræ cervicis & barbaræ mentis, magis idolis quàm Christo seruire gaudentes. Et non solum arroganter aspernabantur eos & legem Christi, sed atroci morte ipsos opprimere, nisi desisterent, minabantur. Quod attendentes sancti sacerdotes, ipsis charitatiuè condolentes, deuoto corde precabantur Deum, quatenus gentibus illis, ad quas missi erant, tantam gratiam conferre dignaretur, illuminando corda eorum, vt abominatis idolis eorumque cultu, spretis phanorum fatuitatibus & anguriorum fallaciosis blandimentis, crederent in eum: nè tam formosâs personas insatiabilis Tartarus voraci fauce absorberet, & in perditionem secum traheret.

De martyrio sancti Vuigberti & constructione sanctæ Traiectensis ecclesiæ. Cap. 7.

Morabatur autem perfidus Radbodus rex Frisix illo tempore expulsus à Traiecto per illustrem & Christianissimum principem Pipinum de Herstallo, Maiorem domus Franciæ, apud insulam Fostelandiæ, quæ à quodam deo suo, dicto Foste, tunc Fostelandia appellabatur, quæ valdè solennis erat, propter superstiosam sectam idolatriæ. In qua insula sacerdotes Dei, suggestione sancti Vuigberti conuenientes, prophana statim delubra Iouis & Foste destruxerunt, & constanter prædicando, tres solummodò homines, fatanæ pompis abrenunciantes, orthodoxæ iunxerunt fidei. Radbodus verò rex, strenuissimus idolatra, odio habens Christianos, audiens idola sua destructa à Christianis, iratus valdè, atque iniuriam deorum suorum vlcisci disponens, S. Vuigbertum, quem dudum nouerat Christianum, vnum ex consocijs sanctorum, diro tormento iugulari iussit: qui continua prece Deum exorare solebat pro consequenda palma martyrij: cæterosq; eliminauit ab insula prædicta. Sacerdotes verò perpendentes, quoniã Radbodus rex nequaquã ab idolorum cultura desisteret, & q̄ in lucrandis animabus parùm proficerent propter tyrãnidem regis, diuertunt ad præfatum principem Pipinum: à quo gratanter sunt suscepti. Et quia nupèr citiorem Frisiam, expulso Radbodo rege, ceperat, illò eos denuò ad prædicandum misit, præci-

Duodecim monachi mittuntur ex Anglia ad conuertendos Germanos.

Aldeuinus 10. Coloniensis Episcopus. Act. 4.

Difficiliter Frisij potest sunt duci ad Christum.

S. Vuigberti cædes.

DE S. SVVIBERTO EPISCOPO.

præcipiens pagani sibi subditis autoritate regia, nè quis prædicantibus quicquam molestia inferret. Vndè factum est, operante diuina gratia, vt multos quotidie in brevi, prædicatione sua ab idolatria ad fidem conuerterent Christi. Atque conuenientes ad castrum Traiectense, quod pridem Vuiltenburg dicebatur, quod in potestate Orientalium Francorum eo tempore fuit & permansit, vbi dudum imperante Heraclio Casare, in clytus Dagobertus, sanctus rex Franciæ, construi fecit ecclesiam in honore sancti Thomæ Apostoli: quam non multò post prædura cervicis Frisones solentius destruxerunt: In quo loco prope ruinam illius prioris & ecclesiæ sancti Thomæ, anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo quinto, superædificauerunt in honore sanctæ Crucis oratorium: In quo renatiui fontis consecrârunt baptisterium: vt Christi fideles, ob defensionem castellani Traiectensis, securum illic haberent accessum ad suscipiendum sacri baptismatis sacramentum.

Vt S. Suuibertus missus in carcerem, ab angelo fuerit liberatus. Cap. 8.

Dendè præfati sacerdotes, attendentes messem quidem multã, operarios verò paucos, iuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi, bini & bini, trini & trini: adiunctis sibi aliquot neophytis, in diuersis Germaniæ prouincijs fidem Christi gentibus denunciaturi. Inter quos S. Suuibertus, gloriosus sacerdos Christi, diuini amoris igne feruidus, venit eodem tempore cum Vuerefrido & mecum, in grandem vicum, dictum Duerstat: qui vicus refertus fuit caremonijs, ornatusque diuersis idolorum templis, duobus distans miliaribus à Traiecto ad Orientem. vbi dum prædicaret Christum verum Deum, qui vitam æternam in se credentibus daret, admonens, vt simulacrorum vanos & inanes contemnerent cultus, eò quòd idola, quæ pro dijs colebant, repleta essent demonijs, & nihil salutis habere, nec suis cultoribus auxilium conferre posse affirmaret: statim à paganis & idolorum sacerdotibus capitur, & grauius verberatur, clamantibus & dicentibus: Blasphemator iste nostram prophanat legem: deos nostros omnipotentes demonia affirmat, populum seducit, crucifixum solum Deum verum audacter prædicat, & nisi occidatur aut effugetur, cultus deorum nostrorum euacuabitur, & paterna traditiones exterminabuntur. His dictis, clamore omnium tenetur, & in carcerem mittitur, vt altera die occultè trucidaretur. Non enim palàm audebant ipsum occidere, quoniam vicus erat sub ditione Christianorum Francorum. Nos verò, Vuerefridus & ego Marcellinus, dolentes & flentes sequebamur eum vsque ad carcerem. Quod cernens sanctus Suuibertus, lato ore consolando, hortabatur nos constanter stare pro fide Christi, nec mortem timere pati pro Christo. Eadem verò nocte circa gallicantum S. Suuiberto orante, nobis autem dolentibus, ecce venit angelus Domini cum magna claritate in carcerem, dicens ei: Noli timere serue Dei: quia Dominus tecum est. & videntibus & stupentibus custodibus carceris, liberauit ipsum, præcipiens, vt constanter Christum paganis vbiq; euangelizaret. Quo facto, angelus Domini athera petijt. Ipse verò ad nos veniens, gaudenter flectens genua, & nos secum, gratias deuotissimè Deo retulit de angelica visitatione & consolatione. Pagani verò, & præcipuè sacerdotes idolorum, altera die audientes liberationem illius, vacillare cœperunt de impotentia idolorum, laudantes virtutem Christi. Ipse verò altera die constantissimè prædicans, multos in stuporem vertit, & ad Christum cõuertit, & nemo iniecit manus in eum. Quo ministerio peracto, cum Traiectum nobiscum peruenisset, omnia per angelum patrata secum in Duerstat, confratribus enarrauit. Qui vnanimi voce, flentes præ gaudio, benedixerunt Deum.

Vt vicum Hagenstein ad Christum conuerterit S. Suuibertus. Cap. 9.

Secessit deinde in diuersos vicos & villas per Frisiam & Hollandiam ac Teisterbandiam, cunctis palàm constanter Christum euangelizans. Et quanuis multa contraria inter ipsos gentiles in diuersis locis perpessus fuisset, & æquanimitè tolerasset, tamen diuino semper sanctus auxilio, salutifera sua exhortatione populum multum ad agnitionem fidei Christi perduxit. Eodem anno demum peruenit nobiscum, scilicet cum Vuerefrido & me Marcellino, in Orientalem partem principatus Hollandiæ, in qua erat villa, distans à Traiecto ad Anstru per vnum milliare, dicta Hagenstein. vbi cum insigni die quodam solennitatis gentiliū venisset, in quo multitudo copiosa gentiliū deorum suorum caremonias colens, funesta sacrificia thurificando idolis immolarent, accessit in medio illorum, clamans & dicens: O viri sapientissimi, accedite & audite. nuncius enim sum Dei excelli. dij enim isti, quos colitis, idola sunt,

Traiectum olim Vuiltenburg.

ecclesiæ.

Luc. 10.

S. Suuibertus verberatur.

Per angelum educitur e custodia.

Multos conuertit ad Christum. Multus legendum patet.

Concionatur in Hagenstein.

la sunt, demonibus immundis repleta, qui vos decipiunt. non sunt dii, sed opera manibus hominum compaeta, & diabolica arte inuenta. Recedite ergo, charissimi, à cultura eorum, credentes in Iesum Christum, qui verus est Deus, natus propter nos & nostram salutem ex purissima virgine Maria, vt humanum genus lapsum restauraret: qui licet corpore, propter peccata protoplasti Adæ, incarnatus & crucifixus fuit, tamen tertia die in eodem corpore resurrexit, & discipulis suis cernentibus, ascendens in celum, sedet ad dexteram patris omnipotentis, Indè venturus iudicare viuos & mortuos. Et qui hinc credunt in eum, renunciantes nefarijs idolis, æternaliter gaudebunt in regno celorum: qui verò idolis seruiunt, perpetuò cruciabuntur cum diabolis. Credite ergo in eum, agentes poenitentiam de ignorantia vestra, & baptizemini in nomine eius, vt saluemini. Misericors enim est: nè simul cum dijs pereatis, incidentes in ignem æternum. Cumque sic Christum constanter prædicaret, affirmans & concludens, quãta signa miraculorum sequerentur credentes in eum, festinanter volentes hoc experiri gentiles, illuc cum magno coetu conglomerati, obtulerunt & adduxerunt ei quendam adolescentem, Giselbertum nomine, ab vtero materno cæcum natum, clamantes & dicentes, vt fidem illius Dei crucifixi, ab ipso tam constanter prolata, veridicis confirmaret actibus, illuminando illum cæcum in nomine eius, vt crederent in ipsum: sin autem, ipsum tanquam inimicum deorum & destructorem paternarum traditionum, repente cum suis trucidarent. Mox sanctus Snuibertus, iusta necessitate cõpulsus, flectit genua sua ad Dominum, exhortans nos vt similiter faceremus, deprecans & dicens: Exaudi preces nostras, Domine Iesu Christe, & da isti cæco visum ad gloriam benedicti nominis tui, vt sic per istius corporalem illuminationem in istorum cordibus gentilium spiritalis lucis gratia accendatur: Et confundantur omnes, qui adorant sculprilia, & gloriantur in simulacris suis: scientes quia tu es solus Deus, & non est alius præter te. Neque verò fides sua fefellit eum. Nam surgens ab oratione, fidutiam magnã habens in Christum, signum sanctæ Crucis faciens super oculos cæci, constanter sonora voce dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi veri Dei, quem prædico, præcipio tibi, vt videas & confitearis creatorem tuum: quo dicto, protinus, cooperante diuina clementia, adulescens aperiens oculos suos, clarè vidit, & optato gaudens lumine, Deo gratias agens, lætos cunctos effecit & stupidos: prouolutusque, pedibus sancti Snuiberti, clamauit, dicens: Non est alius verus Deus, quàm Iesus Christus, creator celi & terræ, quem iste feruus eius ob salutem nostram prædicat. Perculsi admiratione & obstupescati gentiles, hæc noua videntes & audientes, tumultuare contra sanctum Snuibertum desierunt, & compuncti cum flamine idolorum eiusdem villæ, veniam protinus ignorantia sue precabantur. Quos sanctus Snuibertus, coram Deo & hominibus magnificus sacerdos, persuasione scripturarum in fide cõfirmavit. Et factum est gaudium magnum in eadem villa & eadem die, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi ab vniuersis. Multos insuper ex eis credentes in Christum, purgavit à perniciosissima superstitione idolatriæ fonte baptismatis. Altera verò die, conuocato omni populo cum cæco illuminato in phano idolorum, prædicauit eis piè Christum & fidem catholicam. In tantum verò Christus aperuit corda eorum, vt omnes ferè credentes in Deum voluntariè, eliminata spurcitia idolorum, redegerint phanum deorum in ecclesiã Dei, quam postea idem sanctus Snuibertus, me præsentem, ordinatus Episcopus consecrauit in honorem Dei & gloriosæ virginis Mariæ. Cuius miraculi fama cum percrebuisset veridica per vicinatem, multi pagani cæcum illuminatum cognoscentes, sequebantur ipsum prædicantem: & audientes verbum Dei ex ore eius, crediderunt nonnulli, & baptizabantur ab eo.

SS. Snuibertus & Vuillebrordus Episcopi consecrantur. Cap. 10.

DEnique crescente quotidie numero fidelium, prædicantibus cum magna deuotione præfatis prædicatoribus, cum credentibus gratiam baptismi, quicumque ex eis erant sacerdotali gradu præditi, ministrarent, nec ecclesias consecratas haberent, ad quas populum conuersum conuocare & diuina celebrare & complere possent: communi decreto omnium confratrum & neophytorum, duos ex eis in episcopos consecrandos elegerunt, qui populo Frisonum præessent verbo prædicationis, & ecclesias dedicarent, & ordines sacros celebrarent, vt potè sanctum Vuillebrordum, inter omnes meritò præfulgentem, virum humilem, & totius honestatis exemplis refertum: & sanctum Snuibertum, virum corde mansuetum, scripturis sacris & Ecclesiasticis disciplinis apprime instructum. Sanctus verò Snuibertus ad Britanniam siue Angliam

SS. Vuillebrordi & Snuiberri præstantia.

Psal. 96.

Signo Crucis curat cæcū natum.

Multi accedunt ad fidem.

Angliam perrexit cum Acca & duobus Euualdis, cæterisque nonnullis neophytis, & ego Marcellinus cum eis. Venimus autem in conuentum Eboracensem in vigilia sancti Laurentij preciosi martyris: à quo, & præcipuè à parentibus & amicis, gratiosè recepti fuimus. Tandem tendentibus duobus Euualdis confratribus nostris de licentia sancti Snuiberti versus Hyberniam, promissione facta, vt nos sequerentur ad Germaniam, quantò citius possent, migravit sanctus Snuibertus nobiscum ad sanctum Vuilfridum, tunc Episcopum Merciorum, sancto Egberto Archiepiscopo Eboracensi depresso graui infirmitatis incommodo: exposuitque ei causam, quatenus ex petitione fratrum in Frisia ab eo episcopus consecraretur. Sanctus verò Vuilfridus gloriosus episcopus, vbi prosperatum ei opus euangelij inter Frisones comperit, magno gaudio exultauit in Domino, eò quòd scintillam orthodoxæ fidei succenderat in mentibus multorum: & numerus credentium quotidie, spreis abominandis idolis, augmentaretur: atque ipsum cum magna lætitia & solennitate consecrauit episcopum in festo sancti Bartholomæi Apostoli, anno scilicet ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo quinto, vocatis ad se in ministerium ordinationis alijs duobus episcopis. Quo consecrato, dum remitteret ipsum, confortans & exhortans dixit sanctus Vuilfridus: Dilecte frater, nullus te labor aut maledicorum hominum linguæ & manus barbarorum deterreat, & noli timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non possunt: sed omni instantia omnique seruiore quæ inchoasti, Deo authore, constanter perage. scis enim, quòd magnum laborem maioræ æternæ retributionis gloria sequetur. Et osculans, remisit ipsum cum socijs in ministerium Dei, retento secum Acca, dilecto presbytero & confocio nostro, quem in episcopum Angustaldensis siue Lindisfarnensis ecclesiæ consecrauit. Sanctus verò Vuillebrordus eodem anno Pipinum principem adiit, & cum illo longo tempore permanens, detentus ab eo, tandem anno sequenti ab illo Romam mittitur ad sanctum Sergium Papam, vt ibidem ab ipso episcopus consecraretur genti Frisonum. Quod ita, vt petierat, est completum, ab incarnatione Domini anno sexcentesimo nonagesimo sexto, anno primo Leonis Imperatoris Romanorum. Sed sanctus Snuibertus ordinatus fuit anno quarto Iustiniani pijsissimi Imperatoris. Ordinatus autem fuit sanctus Vuillebrordus in ecclesia sanctæ Cæcilie virginis & martyris archiepiscopus Frisonum, in die natalis eiusdem virginis, scilicet Cæcilie.

Vt sanctus Snuibertus Episcopus comitatum Teisterbandiæ conuerterit. Cap. 11.

Igitur sanctissimus Snuibertus, euangelicus præsul, pontificali fultus autoritate & honore, ac corroboratus confirmatione sancti Vuilfridi, salutatis parentibus & amicis, cum Christi famulis qui cum eo erant, redijt in opus euangelij & verbi Dei, peruenitque Vuiltenburg siue Traiectum, per annum & multò amplius, antequàm sanctus Vuillebrordus Roma rediret Traiectum: ibique à fratribus & neophytis honorificè multo cum gaudio susceptus, gradum episcopatus condignis ornas virtutibus, vixit deinceps in maiori humilitatis, mansuetudinis, simplicitatis & iustitiæ perfectione, coeptumque euangelicum opus constanter explens, oppida, rura, casus, vicos, castella, propter euangelizandum, non equitando, sed Apostolorum more, pedibus incedendo peragrans, etiam longè lateque Frisiam, Hollandiam, & præcipuè comitatum Teisterbandiæ peruagatus, multum populum ad Christum doctrinis & prædicationibus reduxit, vbique solerter idolatriam extirpauit, ita quòd multitudo paganorum, maximè iam prophanam seclam refutantes, catholica fidei documentis salutaribus adhaferunt. Conuertebat verò sua dulcissima prædicatione ferè totum comitatum Teisterbandiæ, in quo construebantur ecclesiæ multis in locis, aut templa idolorum consecrabantur in ecclesias Dei & sanctorum, vt potè ecclesiam sancti Vincentij martyris in Zanduick prope Tielam: in Arkel, in honorem sancte Dei genitricis virginis Mariæ: in Hoernaer, in honorem sancti Dionysij Arcopagite, in Schoenreuoord, in Authuesden, in Aelborch, in Vuoudrighen, in Giesen, in Rijssuich, in Almkerk, in Malsen, in Erkum, in Auefact, & in pluribus alijs locis, quas cum magna deuotione ipse consecrauit. Erat enim affabilis & benignus omnibus, qui ad ipsum consolationis & ædificationis gratia conueniebant: Atque conuersam plebem per ipsum, orationibus protegebat assidujs, & admonitionibus saluberrimis ad caelestia vocabat.

Vt sanctus Snuibertus quendam submersum à morte excitauerit, & ferè vicum Duerstat ad fidem conuerterit. Cap. 12.

B

Cum

S. Snuibertus consecratur Episcopus.

Acca fit episcopus Lindisfarnensis.

Hanc alij Leonium vocant.

Per multos Christo lucratur S. Snuibertus.

Celebris se
S. Suiberti
fama dif-
fundit.

Submergi-
tur Splin-
terus adole-
scens.

Mars fru-
stra inuoca-
tur.

Detrectat
S. Suiber-
tus excita-
tionem de-
functi.

CVM verò mirificauit Dominus sanctum Suibertum prodigijs & prædicationibus, & fauor virtutum ipsius celebri rumore Frisiam, Hollandiam & vicinas regiones illustrauit, vt non solum idolatræ & pagani, sed & sacerdotes idolorum mirarentur & stupere in virtutibus & actibus eius, voluit omnipotens Deus deorum amplius in mirabilibus suis ipsum ante conspectum gentium glorificare. Diuina nanque providente clementia, dum sanctus Suibertus anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo sexto, octauo Kalendas Octobris dedicaret ecclesiam in Malsen, in comitatu Teisterbandiæ super amnem, Linghen dictum, contigit vt eodem die quidam generosus adolescens, dictus Splinterus de Andengyn, filius primicerij de grandi vico Duerstat, volens curiosè experiri mysterium fidei Christi, & præcipue actus sancti Suiberti, de quo mira audierat, licet ipse incredulus & fidei ignarus esset, scapham cum tribus clientibus manè hora ferè septima intraret, volens videre dedicationem ecclesiæ in Malsen, eò quod villa Malsen distet à Duerstat ad Austrum paruo milliari. Cumque in medio fluminis Rheni siue Leccæ esset, & lasciuè ioculando & nauigando sederet super litus nauiculæ, incumbens super mucronem suum, lapsu pedum suorum ex lubricitate nauiculæ retrorsum cadens, cecidit in aquam: quem statim vorax vnda absorbit, & in profundum quasi lapis descendit, & submersus fuit. Quod cernentes socij & serui, in eadem nauicula positi, ipsum iuuare & ei subuenire non valentes, dolore maximo consternati, vtraque litora clamoribus & fletibus repleverunt. De cuius casu & submersione non solum parentes & cognati dolebant, sed & luctus erat omnibus, & mœrore incredibili confundebantur vniuersi. Serui verò concito cursu fugerunt præ timore parentũ & amicorum. Tandem eadè die, hora ferè duodecima, à piscatoribus in sagena cum multo dolore inuentus, lamentabiliter portatus fuit in domum parentum, & licet inflexibilis esset artubus & membris, tamen consilio flaminum idolorum, calido impositus lecto, deferretur ad phanum siue templum Martis. Audierant enim, quod Christiani aliquot submersos siue subito defunctos, in ecclesias ipsorum portantes, vtrâ pristinâ sacrificijs & precibus episcoporum restituisent. Guntherus verò egregius miles & dominus de Andengyn, pater Splinteri submersi, properans cum familia & amicis ad templum Martis, libauit funestum sacrificium, mactando diuersa animalia magno deo Marti, vt pietate diuinæ potentie suæ vnicus filius suus reuiuiscens suscitaretur. Cumque lugubriter mœsto & tribulato corde vsque in horam ferè secundam precibus & sacrificijs incubuisent, & nihil salutis inuenissent, desperauit de vita ipsius, eò quod nunquam audisset priscis temporibus deos ipsorum talia peregisse. Erant autem eodem die multi Christiani in ea ciuitate: qui vt viderent finem, sequebantur funus vsque in atrium phani Martis. Qui videntes incnarrabilem dolorem Guntheri & aliorum amicorum, gaudentes de impotentia deorum, vocauerunt Guntherum seorsum, vt Christus ibi magnificaretur, suaderes & consulentes ei, vt celeriter pro sancto Suiberto Christianorum episcopo, existente in Malsen, ad quem filius suus equitare proposuerat, mitteret: ipse proculdubio precibus suis resuscitaret eum virtute Domini Iesu Christi, dummodò abrenunciatis idolis, toto corde crederet in ipsum. Guntherus verò his auditis, memor qualiter idem sanctus Suibertus in eadem ciuitate captus, liberatus per angelum fuit, & qualiter in Hagensteiri cæco nato in nomine Iesu præstitisset visum: statim animatus & lectus verbis Christianorum, adiunctis sibi aliquot honestis amicis, sine dilatione Malsen vsque celerrimè properauit: vidensque sanctum Suibertum, mox de equo desiliens, prouolurus pedibus sancti, osculando manus eius, per ægra lachrymarum suspiria aperuit ei tristissimam mortem & submersionem vniuenti sui, deprecans vt secum dignaretur proficisci Duerstat, & in virtute salutiferi nominis Iesu, veri Dei omnipotentis, resuscitare filium suum, pollicens se cum omni familia sua & cognatis crediturum, & sacrum baptismum percepturum. Sanctus verò Suibertus ipsum humaniter eleuans & honorificè suscipiens, benignè consolabatur: & licet condoluit lamentabilibus vocibus & gemitibus ipsius, tamen Deum tentare super huiuscemodi factò grandi formidans, se pie excusauit. Miles verò denuò amplectens pedes eius, importunè precabatur, vt secum pèrgere dignaretur amore Iesu Christi Dei viui. Sicque vidus euulatu eius, & præcipue precibus Vuerenfridi & meis aliorumque neophytorum, ibidem presentium, celeriter vectus curru, & nos cum eo, venit circa sextam horam post completorium in vicum Duerstat: Erat autem turba magna congregata ad litus Rheni siue Leccæ, prestolantes aduentum sancti Suiberti, dolentibus prophanis sacerdotibus phano-

phanorum. Igitur transmissò amne Lecca, cum iret ad defunctum cum discipulis suis, sequenti ipsum grandi turba paganorum, occurrit ei domina Meehtildis, mater Splinteri submersi, vt infana mulier: prouolutaque pedibus eius in publica platea, clamauit, dicens: Serue Dei viui, succurre mihi, & resuscita filium meum in nomine Dei tui, credamque cum tota familia mea in eum: quia dii nostri impotentes sunt ad resuscitandum eum. Quam sanctus Suibertus eleuans & consolans, parum ingemuit. Erat autem Splinterus submersus, denuò ex templo Martis portatus in domum patris sui, veniensque ad presentiam defuncti, petijt vt flamines siue sacerdotes idolorum dignarentur sibi adesse, vt viderent virtutem Domini nostri Iesu Christi Dei omnipotentis. Interim præcepit nobis, deuotè orationibus vacare, Deique misericordiam implorare, vt defunctus resuscitaretur, & ipse orauit. Vniuersa igitur multitudine flente, cum aliqui phanatici sacerdotes pauidi, vocati per dominum Guntherum, aduenissent, sanctus Suibertus sonora voce, flexis genibus, lachrymarum imbre perfusus, clamauit ad Dominum, dicens: Domine Iesu Christe, qui refugium factus es nobis: inclina aurem tuam ad preces nostras, vt reueletur hominibus istis gloria tua, & prædicetur & glorificetur ab incredulis nomen sanctum tuum: vt sciant, quia non est vana fides nostra, nec alius deus præter te, cuius pietas non habet finem, nec dona mensuram: & resuscita ad gloriam & honorem nominis tui hunc seruum tuum, diabolica fraude delusum, vt sciant, quod omnia idola, quæ pro dijs colunt, statuæ sunt demonibus plenæ, videntes virtutem pietatis tuæ, credentes in te, saluentur. His dictis, surgens ab oratione, fidutiã magnam habens in Christum, dixit: Domine Iesu Christe, mœstorum consolator, qui dixisti: Omnis qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora hortum faciet: Domine pijsime Deus, qui resuscitasti ad fletum sanctarum sororũ Mariæ Magdalænæ & Marthæ Lazarum quadriduam mortuum, resuscita & hunc in nomine tuo, ostendendo potentiam diuinitatis tuæ. Et accipiens dexteram submersi, dixit: In nomine Domini Iesu Christi crucifixi, Dei omnipotentis, dico tibi, vt surgas & viuas, & confitearis creatorem tuum. Statim verò defunctus aperiens oculos suos, & quasi de graui somno suspirans, surrexit. Amplectensque pedes sancti, cum magnis suspirijs clamauit: Non est alius Deus in cælo & in terra, quam Dominus Iesus Christus crucifixus, quem prædicat sanctus seruus eius Suibertus: qui me sua benigna misericordia ad preces eius ab inferis & à morte resuscitauit. O vita laudabilis, quæ alterius corporis mortem precibus effugauit, tartarum spoliavit, spem magnam habens in Christo: proculdubio mors ibi iura non tenuit, vbi sanctus Suibertus vim orationis ingessit. Statimque omnes mirati & stupefacti, qui viderant & audierant nouitatem tanti miraculi, diuinam pietatem per Dominum nostrum Iesum Christum dignis extollere præconijs, qui sanctum Suibertum seruum suum tam insigni clarificare miraculo dignabatur. Prouolutaque pedibus sancti episcopi cum sacerdotibus idolorum, credentes in Christum, baptizari petierunt, spretis vanis cultibus idolorum. Denique lætissimè accurrentes parentes & cognati, infinitas retulerunt Deo & sancto eius gratias, deuotè ipsum amplectentes & osculantes cum discipulis suis. sed & ipse sanctus Suibertus cum ceteris Christianis humiliter in terram prostratus, benedixit Deum, qui magna fecit in populo suo. Tantis verò in platea erat clamor paganorum, resuscitatum videre cupientium, vt sanctus Suibertus necessitate compulsus, resuscitatum vestibus indutum per manus duceret cum magna deuotione ad honorem Dei, vt à cunctis videretur. Quem viuum & ambulantem cernentes, clamauerunt: Verè magnus est Deus Christianorum, qui talia per seruum suum operatus est. Factum est ergo gaudium magnum coram omnibus hæc videntibus, & magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Eodem tempore baptizatus est Splinterus resuscitatus, cum parentibus & cognatis & alijs, numero centum vigintifex, demptis pueris & virginibus. Altera denique die congregata infinita turba hominum paganorum, sanctus Suibertus, præmissa oratione ad spiritum sanctum cum discipulis suis, vt Deus aperiret corda illorum ad spernendum idola, & ad fidem complectendam, prædicando deduxit & declarauit eis transgressionem protoparentis nostri Adæ, incarnationem verbi Dei, diabolicam idolorum inuentionem, atque infinitam misericordiam Dei. Insuper quod æternaliter damnabuntur, qui spretò vero Deo, adorant idola & sculptilia, & gloriantur in simulacris suis: ita quod ferè pars magna ciuitatis credidit in Christum. Erat autem ciuitas, licet pagana, sub potestate Christianorum principum, scilicet regis Franciæ & Pipimi ducis, & tota ferè vicinitas & prouincia Christianæ fidei subdita,

Preçatio ad
Dominum
Iesum S.
Suiberti.

Ioan. 14.

Ioan. 11.

Excitat vi-
ta sanctum.

Et in tractu-
lo multi re-
uiuiscunt in
anima.

126. bapti-
cantur.

utpotè Brabantia, Flandria, & pars Hollandiæ: sic quòd pagani de Duerstat sæpè cum Christianis conuersati, pridem multoties multa de Christo audierant. Mansit autem multis diebus in eadè ciuitate, vigilanti instantia prædicando fiducialiter Christum paganis, confirmando neophytos, ita vt non solum pagani, verum etiam multi idolorum sacerdotes, videntes caelestem gratiam & miraculi magnitudinem in sancto Suuiberto, abiecto perfidiæ velamine, baptisimi gratiam ab ipso deuotè susceperunt.

Vt S. Vuillebrordus Romarediens, cum S. Suuiberto per Frisiam prædicauerit. Cap. 13.

S. Vuillebrordus à Papa Sergio consecratus redit Archiepiscopus.

Canonici cenobita.

SS. Vuillebrordus & Suuibertus Batavis & Frisijs prædicant.

Item Lotharingis & Danis.

S. Vuillebrordus primus Episcopus Traiectensis.

Synodus Traiectensis.

ITaque anno à natiuitate Domini sexcentesimo nonagesimo septimo sanctus Vuillebrordus, adepta iam Apostolica benedictionis autoritate, consecratusque Archiepiscopus à sancto Sergio Papa, redijt ad Germaniam. Cui occurrens sanctus Suuibertus cum clericis & discipulis & multis Christianis vsque Embricam, recepit eum cum magna honorificentia, & gauisi sunt in Domino. Audiensque sanctum Suuibertum Episcopum consecratum, & Comitatum Teisterbandiæ cum tota ferè Batua, ac magnam partem inferioris Frisiæ prædicatione ipsius conuersam, & ecclesiam Traiectensem numero fidelium valde multiplicatam, immensas deuotè Deo retulit laudes. Deindè pariter Traiectum pergentes, statim in fundo basilicæ sancti Thomæ Apostoli prope castrum Traiectense, canonicorum cenobitarum construxerunt ecclesiam in honorem sancti Martini episcopi Turonensis: in qua sanctus Vuillebrordus Archiepiscopus Frisonum cathedralem ecclesiam sibi stabiliti iussit: quam per primitiam benedictionem SS. Vuillebrordus & Suuibertus episcopi, cum cæteris confratribus, proprijs manibus benedicendo consecrauerunt. Deindè mortuo Radbodo rege Frisonum, Christiani liberè permisi sunt vbiqùe per Frisiam publicè euangelium Christi prædicare. Quapropter præfati sancti episcopi cum sacerdotibus & clericis Hollandiam & Frisiam vbiqùe peruagantes, eundem populum documentis euangelicis informauerunt, docentes prophanum idolatriæ cultum abolendo relinquere: catechumenos baptizauerunt, neophytos confirmauerunt, sacros ordines celebrauerunt, ac in pagis singulis euangelium pacis constanter & deuotè prædicauerunt, & per loca singula presbyteros & diaconos ordinauerunt, qui eos in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent, maximè in magno vico Duerstat. In quo per biennium prædicantes, totum populum ad fidem perduxerunt Christi, ac phana idolorum commutantes in ecclesias Christi, quinquaginta duas dedicauerunt ecclesias parochiales in eo, adiutorio Guntheri militis & aliorum amicorum. Et non solum per Frisiam prædicauerunt & Lotharingiam, sed & vsque in Daciam prædicando, populum multum, purgatū à barbarica gentilitatis idolatria, orthodoxæ iunxerunt fidei. Cumque sic per aliquot annos feruenter euangelici pontifices & verbi Dei præcones pariter & continuè in diuersis prouincijs Christum annuntiassent, redierunt & venerunt cum exultatione Traiectum ad confratres & cooperatores verbi Dei, enarrantes illis, quanta Dominus per illos fecisset. Et licet sanctus Suuibertus, egregius pontifex, præcesserit sanctum Vuillebrordum tempore, tamen sanctus Vuillebrordus præcedit sanctū Suuibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Traiectensis reputatur, eò quòd à sancto Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum specialiter consecratus, & à sede Apostolica ad eundem populum missus fuerit: atque quòd ab illustri principe Pipino de Herstallo, & à glorioso filio eius Carolo Martello ex regali donatione ciuitatem Traiectensem cum suis appendicibus pro se & suis successoribus episcopis Traiectensis Ecclesiæ impetrauerit. Et ideo sanctus Suuibertus non episcopus Traiectensis appellatur, sed coepiscopus sancti Vuillebrordi.

Vt sancti socij & presbyteri SS. Vuillebrordi & Suuiberti in diuersas prouincias missi, Christum prædicauerint. Cap. 14.

DEindè animaduertentes præfati sancti pontifices, & egregij prædicatores, qui cum eis ex Anglia venerunt Traiectum, quòd multus populus, Deo prosperante, ab infidelitatis errore ad Christum conuersus esset, conuocata synodo in nouella Ecclesia Traiectensi, decreuerunt more Apostolorum & discipulorum Christi, in diuersas circuniacentes barbaricas nationes præfatos prædicatores dimittere, ad prædicandum ipsis fidem Christi. Erant autem eo tempore in eadem primitiua ecclesia Traiectensi apostolici pontifices, & canonici egregij prædicatores, qui

sanctum Suuibertum episcopum cum sanctis Euualdis sequentes, constanter Christum gentibus prædicauerunt: utpotè sanctus Vuinfridus sacerdos, qui postquam tredecim annos in ecclesia Traiectensi vt canonicus degisset, Archiepiscopus Moguntinens. consecratur, & Bonifacius appellatur, qui post obitum sancti Vuillebrordi episcopi Traiectensis rediens, secundum Archiepiscopus Traiectensis ordinatur: qui postquam decem & sex annis per Frisiam prædicasset, martyrio in Frisia coronatur cum suis. Similiter sanctus Vuiro episcopus Deirorum: sanctus Plechelmus, episcopus de Massa candida, vel, secundum Bedam, candida Casa: sanctus Othgerus Leuita, cum plerisque alijs gloriosis sacerdotibus & prædicatoribus. cui sanctæ Synodo præfuerunt sancti Vuillebrordus & Suuibertus antistites constantiores: in qua conclusum & diffinitum fuit, vt omnes primi prædicatores in exteris prouincijs prædicarent verbum Dei. Igitur sanctus Acca, vt est antè dictum, cum sancto Suuiberto in Angliam rediens, à sancto Vuilfrido episcopo Augustaldensis Ecclesiæ episcopus consecratus, post sanctissimam vitam ibidem in Domino quieuit. Sanctus Vuigbertus in Fostelant martyrio coronatus fuit, vt prædictum est. Sanctus Vuillibaldus Orientalem Franciam adiens, Aureatensis sine Eistatenis episcopus effectus est. Sanctus Vuinebaldus, frater eius, Heyndelamensis Abbas est ordinatus: Quorum germana fuit Vualburgis virgo. * Lebuinus pontificatum adeptus, martyrio prope Gandauum coronatur. Duo quidem sancti Euualdi Nabiam introeuntes, Christum prædicando confessi sunt, qui ab indè ascendentes in Saxoniam, glorioso martyrio coronati sunt. Sanctus Vuerenfridus presbyter & egregius prædicator, versus Batuum missus, nouellum Christi populum in Elst & Vuesteruuoirt & in sinibus illis feliciter rexit, & infinitis clarificatus miraculis, tam in vita quàm in morte, idibus Septembris apud Vuesteruuoirt spiritum creatori reddens, miraculosè in Elst tumulatur. Sanctus Adelbertus Leuita, filius Edilbaldi regis Deirorum, filij sancti Osualdi regis & martyris, in Egmonda in Hollandia oratorium construens, post multorum paganorum conuersionem & laudabilem sanctæ vitæ consummationem, multis miraculis clarus, septimo Kalend. Iulij felici sine requieuit in Christo, sepultus in Egmonda: vbi vsque in hodiernum diem claret infinitis miraculis. Is eximius confessor, primus archidiaconus Ecclesiæ Traiectensis fuit. Et ego Marcellinus presbyter inutilis, à præfatis pontificibus missus ad partes Transiselanas, locum Aldenseel, Trentam, & Tuuentam, & Couordiam, ac Dauentriam rego, & Dei prouidentia totum fermè populum Christi prædicando lucratus sum, & purgavi à cultu idolatriæ: permansitque sanctus Vuillebrordus in diocesi sua Traiectensi, feruenter prædicando euangelium Christi cunctis gentibus. Cæteri verò hæc illacque dispersi propter verbum Dei, post conuersionem multorum am paganorum, salubri sine in Christo quieuerunt.

Vt S. Suuibertus in Vuestphalia mulierem paralyticam sanauerit, & populum conuerterit. Cap. 15.

ITaque sacerrimus pontifex Suuibertus in osculo pacis cum multis lachrymis valedicto sancto Vuillebrordo, cæterisque præfatis sanctis prædicatoribus ac alijs canonicis Traiectensis Ecclesiæ, adiunctis sibi Vuilleico, Gerardo, Theodorico & Bone gloriofis presbyteris & prædicatoribus, alijsque duobus pueris laicis Vualtero & Ioanne, peruolauit vt nubes paganisimum, tanquam fidei vexillifer de loco ad locum per Vuestphalam & inferiorem Saxoniam quotidie fideliter in vinea Domini tanquam miles strenuus laborans, magnam quoque gentem plerisque in locis ab idolorum vesania ad Christi perduxit fidem, & quocunqùe diuertebat, ad execrandam diabolicæ versutiæ supplantationem & idola constringenda summoperè laborare cum suis studuit & curauit. Et vbiqùe confluebant pagani ad ipsum, ad audiendum verbum vitæ ab ipso. Erat enim dulcis in exhortationibus, & cunctis affabilis & eloquio mitis. Construebantur etiam aliquot ecclesiæ in confinibus Vuestphaliæ admonitione ipsius, quas etiã consecrauerat. Hucusque ego Marcellinus, præfatus discipulus ipsius & sancti Vuillebrordi, cum sancto Suuiberto conuersatus, quæ conscripsi vidi, & fermè omnibus præscriptis interfui: Et deindè ipso tendente cum suis ad Minimigardum, i. Monasterium, ego redij habita benedictione ipsius Frisiam versus: & sic, quæ sequuntur, ex relatione veridicorum fratrum conscribo. Perueniēs ergo hyeme Minimigardum, indesinenter palam omnibus prædicauit Christū, clamans & dicens: *Auscultate & audite me, fratres dilectissimi, qui ad imaginem & similitudinē Dei creati estis, à quo*

Catalogus egregiorum virorū, qui fidē Christi Germanis prædicarūt.

Hist. Eccles. lib. 5. c. 24.

Leuinus

S. Adelbertus, regis Deitorū filius, primus Archidiaconus Traiectens.

S. Suuibertus Vuestphaliæ Christū annunciat.

Hodie dicitur Monasteriū episcoparū.

per maledictas paternas traditiones damnabiliter alienati, diuersa idola vana, dæmonibus plena, pro dijs ignorantèr colitis, quæ nec proculdubidè dij sunt, sed idola, nequitia diabolicè fraudis & versutiè inuenta, ex præcepto potentum regum & tyrannorum, pro dijs colenda & adoranda simplicibus hominibus tradita: sed vnus est Deus omnipotens, qui secundùm suam diuinitatem solo verbo creauit cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt. Sed propter transgressionem & præuarcationem protoplasti nostri Adæ, nè humanum genus periret, compatiens miseræ humanæ naturæ, quia omnes homines saluos vult fieri, ex nimia charitate idem Deus, creator omnium, in fine seculorum homo factus, sua benedicta passione reformauit humanam naturam lapsam, regnans vt Deus omnipotens iam in cælis. Resipiscite, resipiscite, ergo, dilectissimi fratres, & redite ad verum creatorem & saluatorem vestrum Dominum nostrum Iesum Christum, verum Deum, credentes in eum, quia misericors est, saluans omnes spernentes idola vana, sibi que feruientes. Nonne absurdum & miserum culturæ genus est, lapidem Deum credere, & lignum, arte hominum compactū, ad auxilium inuocare, ac derelicto creatore, adorare miseræ damnatasq; creaturas pro dijs? Cùm hæc & his similia euangelizasset, multi compuncti, ipsum cum suis hospitio recipientes, confirmari in fide catholica postulabant. Erat autem in eadem ciuitate quædam mulier enormiter contracta, ita vt ferè esset & appareret monstrum in natura: quæ cùm multa in medicos expendisset, & nihil salutis & remedij impetrasset, audiens quendam peregrinum illuc aduentasse, & quendam nouum Deum prædicare, petijt à suis, vt ad virum Dei veheretur. Altera verò die, cùm sanctus Suuibertus coram magna multitudine prædicaret, aduecta fuit ad eum mulier iam dicta. Quam cùm in nomine Domini nostri Iesu Christi signo crucis benedixisset, statim cunctis videntibus & mirantibus sanata fuit. Quæ post gratiarum actiones gaudens & hilaris, læta facie & alacri animo ad domum cum suis repedauit: ac deinde cum multis rediens, credens in Christum, baptizata est. Nec immemor optatæ sospitatis, hortatu sancti Suuiberti episcopi construxit in honorem Dei & sancti Pauli apostoli oratorium siue ecclesiam circa domum suam, eò quòd in festo sancti Pauli apostoli sanata fuit.

Monasterienfes quidam credunt in Dominum.

Miraculū.

Vt S. Suuibertus episcopus in Bilueldia quendam sacerdotem à peste squinantia vel angina liberarit. Cap. 16.

ERat autem in Bilueldia diues quidam, nomine Adelbertus, repentè tortus dolore squinantia, ita vt penitus nihil deglutire posset, & omnes de vita eius desperarent: qui audiens famam sancti Suuiberti & virtutis patratæ per ipsum in nomine Iesu veri Dei in quadam contracta, misit celeriter duos honestos pueros ad Minimigardum, petens vt amore eiusdè Iesu Dei sui ipsum visitare dignaretur, spondens, si liberaret & sanaret ipsum, crediturum se proculdubidè in ipsum verum Deum. Sanctus verò Suuibertus episcopus hoc audiens, ad honorem Dei & salutem gentium cum suis presbyteris & clericis profectus Bilueldiam, inuenit eum in extremis agonizantem. Statimque post diuinam orationem & diuinorum celebrationem, porrexit ei coram multis gentilibus ablutionem: cumque bibisset parum, mox sanatus fuit, & à sancto in fide confirmatus baptizatusque cum multis, benedixit Dominum. Volat fama miraculi illius per prouinciam, concurrunt vicini & amici, congratulantes ei de liberatione imminentis periculi & mortis. Omnesque laudant potentiam Domini Iesu Christi. Multi insuper eorum, spretis abominandis cultibus idolorum, crediderunt in Christum, & baptizati, sequebantur & comitabantur multi ex eis sanctum Dominum. Mansitque per aliquot dies ibidem, prædicando cunctis Christum.

Sanat hominem S. Suuibertus angina laborantem.

Vt quendam cæcum illuminarit. Cap. 17.

REdiens verò Minimigardum, ad petitionem quorundam infirmorum gentilium, stipatus multis Christianis & paganis, obuium habuit quendam cæcum in alia parte stratae viæ: qui intelligens sanctum Suuibertum Christianorum episcopum adesse, petijt à suo ductore, vt ad eius præsentiam duceretur. Sed ductor, dimisso cæco, currens ad sanctum Suuibertum, elemosynā piè precabatur accipere. Porro clamanti cæco nemo intendebat. Cùmque magis ac magis clamaret, audiuit eum sanctus Suuibertus: qui Vuilleicum presbyterum suum vocans, dixit: Audis? quis est, qui clamat ad nos? Qui respōdit: Audio, sed quid sit, ignoro. Dixitque: Accipe baculū istū, & perge ad clamantē: & da illi, præcipiens vt cum sustentaçulo isto veniat ad me in nomine Domini nostri Iesu Christi. Iuit ergo sanctus Vuilleicus presbyter, dicens cæco:

cæco: Dominus Suuibertus episcopus transmisit tibi istud sustentaculum, vt venias ad eum. Stetit verò sanctus Suuibertus, præstolans aduentum eius. Statim ergo vt cæcus accepit baculum, videre parum coepit: veniensque ad sanctum Suuibertum, prostratus cum gratiarum actione pedibus eius, baptizari in nomine Iesu ab eo precabatur, affirmans se aliquid videre. Mox sanctus Suuibertus, munijt signo crucis sanctæ oculos eius, & ille clarè vidit. Pagani verò hæc videntes, prouoluti pedibus eius, credentes in Christum, abrenunciatis spurcijs idolorum, baptismum susceperunt. Cùm ergo Minimigardum venisset, & pauco tempore non paucam Christo plebem prædicando acquisisset, eamque in fide & amore Christi confirmasset, migravit cum suis ad Saxoniam, peruenitque in grandem vicum, dictū Brunsvuick, ibique diebus aliquot prædicauit Christum, & conuertit multos.

Cæco crucis impressione redditur visus.

Brunsvuicenses prædicat S. Suuibertus.

Vt sanctus Suuibertus in Brunsvuick quendam paralyticum signo sanctæ Crucis sanauerit. Cap. 18.

Postquam igitur cum suis presbyteris & clericis in Brunsvuick secessisset, nil veritatis est paganorum seuitiam, corpus, non animam, occidentium: statimque solitum sibi opus euangelizandi exequens, multos & exemplo virtutis, & in citamento sermonis, semotis idolatriæ tenebris, duxit ad verum lumen fidei. Nunquam enim vel rarè à virtutibus quieuit. Nam quotiès à prædicatione & ministerio verbi Dei vacaret, orare, studere vel legere solebat. Erat autem in eodem vico quidam ad eò à sinistro latere præditus, vt nec illius lateris manum aut pedem posset quoquo modo mouere, aut quicquam sinistro oculo videre. Post plurimorum medicorum antidota atque collyria inuanum experta, audiens à quibusdam ipsum visitantibus, de salutari bus monitis & insignibus miraculis in diuersis Vuestphaliae pagis & locis per sanctum Suuibertum in nomine Domini Iesu veri Dei patratæ, misit ad eum, efflagitans vt ipsum visitare dignaretur. Itaque sanctus Suuibertus cum suis presbyteris & magna frequentia incredulorum ipsum visitando accedens, post deuotam orationem latus eius signo crucis tetigit, viroque benedixit, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi omnipotentis Dei surge. Qui statim de grabato surgens, visum recepit, & est integrè restitutus. & multi hæc videntes, & credentes in Christum, baptizati sunt. Cùm ergo quotidie prædicando multos conuerteret, & fama miraculorum & virtutū eius per totum vicum ad laudem Dei à plerisque promulgaretur, & ad aures sacerdotum paganorum pertenuisset: irati valdè, statim collegerunt populum incredulum, cum quibus venerūt ad satrapam vici, clamantes & dicentes: Ciuitas tota peribit, nisi temerarius & publicus inimicus deorum nostrorum occidatur aut effugetur, qui per nouas magicas artes populum seducit & alienat, mentesque eorum euerit, prædicando quendam ignotum crucifixum verum Deum, eosque separando à venerabilibus dijs. Quibus satrapa ait: Quomodo magica arte seducit homines, cùm solummodo prædicet de quodam Deo crucifixo nobis ignoto, cuius virtute & potentia, non medicaminibus & ferro, curat infirmos, sed verbo & signo illius Dei? Et quia deos multos habemus, quos omnes non cognoscimus, licet in alijs remotis nationibus cognoscuntur, forsitan hic etiam est vnus deorum. Qui si non esset Deus potens in cælo & in terra, tam mira per ministros suos nullatenus faceret. Et licet dij nostri potentes sint, nunquam tamen aliqua signa sanitatis inter nos nec alibi fecerunt, sicut iste in nomine Dei crucifixi facit. Erat autè satrapa consanguineus apoplectici, sanati per sanctum Suuibertum. Hæc audientes sacerdotes idolorum cum suis ceteris paganis, congregata magna multitudine gentilium, nõ solum sanctum Suuibertum cum suis, sed etiam satrapam occidere decreuerunt. Petitione igitur satrapæ sanctus Suuibertus, vale dicto satrapæ, confirmatisque nouellis Christianis, & relicto felice Bosone, glorioso presbytero & prædicatore neophytis, nè reciduarent, secessit per diuersas prouincias, Christum vbi que prædicans, donec veniret ad Boruictuarios. Impossibile est tanti viri gesta per quotidianos virtutum profectus & gentilium conuersionem euoluere, dignisque factorum laudibus magna eius merita congruenter attollere, quæ in diuersis Germaniæ locis, pagis & prouincijs peregit.

Exercitia S. Suuiberti.

Nota vim S. Crucis.

Satrapa Brunsvuicensis est pro S. Suuiberto.

Vt Boruictuariorum magnam partem ad fidem perduxerit Christi. Cap. 19.

CVmque ad Boruictuarios venisset, scilicet anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinto, statim salutifera verbi diuini præcepta stolidis ipsorum cordibus euangelizando tradidit, ferasque eorum mentes, tetris ignorantia caligi-

caliginibus cæcitas, euangelicæ prædicationis lumine perlustravit, gloriosus apparens in verbis, & sanctus in operibus suis: ita ut à prophanis idolorum superstitionibus ad fidem Christi multos cõuertendo, in radice veræ fidei miraculorum prodigijs solidando confirmaret. Sed cum ubique prædicatione sanctissimi Suuiberti multi conuersi baptizatiq; Christo seruirent, & quotidie plures ad orthodoxam fidem conuolarent, nefandissimus hortator scelerum, animarum prædo, gaudens in peius abire omne genus hominum, non posse cælos adire, fatigat per suæ malignitatis fautores ipsum aut interimere, aut expellere. Cum ergo quadam die prædicaret coram multis gentilibus, sacrilegi sacerdotes paganorum, calice Babylonis inebriati, insurrexerunt aduersum eum, qui ipsum verberatum pugnis, retortis baculis & lapidibus à finibus ipsorum eliminare & expellere conabantur: sed ereptus industria quorundam fortium Christianorum, aliquot diebus secretè latuit, (non enim palam ipsum trucidare audebant timore satrapæ ipsorum) non tamen cessauit à prædicatione: quin sparsit semina vitæ per agros multorum cordium, ita ut indiès multos, despectis idolis, publicè Christum confitentes baptizaret.

Multos Christo lucificat.

Sacerdotes demonum valde eum affligunt.

Vt quendam demoniacum liberauerit, & cum multis baptizaret. Cap. 20.

ERat autem eodem tempore in quadam Boructuariorum villa, Velsenberch nomine, vir quidam diues & potens, Ethelhere dictus, obsessus à dæmonio, ferro & catenis adstrictus, eò quod omnes morsu arriperet, & vestes proprias lacera- ret. Erat autem idem Ethelhere incitator aliorum, & primus, qui sanctum Suuibertum baculo impetere non formidabat. Qui cum quotidie dirè vexaretur, & à multis visitaretur, tandem quadam die, præsentibus nonnullis idolorum sacerdotibus & alijs paganis ipsi condolentibus, dæmon clamare cepit: Nisi huc veniat seruus Dei viui Suuibertus Christianorum episcopus, hinc non egrediar. Cumq; ue magis ac magis hæc iterando clamaret, confusi abcesserunt idolatræ & amici dæmoniaci, perplexi & dubij, quidnam facerent. Denim communi omnium deliberatione ab ipsis sanctus Suuibertur quæritur, & inuentus obnixè rogatur & inuitatur ad visitandum dæmoniacum præfatum. Igitur sanctus Suuibertus, fraterno tactus dolore, dæmoniaci compatiens, cum iret cum suis presbyteris & clericis, essetq; in via ad visitandum eum, mox cepit dæmoniacus spumare, dentibusq; dirè stridere, & horribiliter vociferando clamare plùs solito: de quo præsentès valde gementes mirabantur. Sed sancto Suuiberto appropinquante domui, cessauit dæmoniacus iacens in lecto, ac si somno dulciter pressus esset. Quem sanctus cernès, præcepit suis, ut omnes orationibus deuotè vacarent, & ipse orationi incumbens, Deum deuotissimè precabatur, ut ad laudè & gloriam sanctissimi nominis sui & ad conuersionem incredulorum, dæmoniacum expulso dæmone liberaret. surgensq; cum suis ab oratione, signauit dæmoniacum signo salutiferæ crucis, dicès: In nomine Domini nostri Iesu Christi præcipio tibi immunde spiritus, ut exas ab hac Dei creatura, ut agnoscat suum verum creatorem & Saluatorem. Statim cum scortore spiritus malignus exiens, clamare cepit: Non diu in ista permanebis prouincia serue magni Dei. Nam sicut me ab hac mea habitatione expulisti, ita expelli te faciam ex ista terra & prouincia. Ethelhere verò à dæmonio liberatus, surgens palam, inherens pedibus sancti Suuiberti, veniam petens de cõmissis in eum, baptizari in nomine Iesu Christi instantissimè poposcit, in cuius nomine liberatus fuit. Similiter multi pagani cū duobus idolorum sacerdotibus, qui præsentès fuerunt, pedibus sancti episcopi prouoluti, mysterium fidei Christianæ discere & scire expetièrunt. Quos sanctus eluans, docebat diuinam sapientiã descendisse de cælo ad terram, ut hominè, qui mortuus fuerat peccato, suo sanguine & benedicta morte in ara crucis viuificaret. Itaq; per tres continuas hebdomadas eos docens & in fide confirmans, baptizauit ex eis solùmmodò quadragintaduos, exceptis paruulis vtriusque sexûs & mulieribus.

Eccè quam solenne fuit sanctis viris ad edenda miracula, crucis adhibere signu.

Multi sacri baptismi percipiunt.

De virtutibus & conuersatione sancti Suuiberti. Cap. 21.

ET licet Boructuarij essent gens barbara, seua & inculta, & plures deos adorarēt, prophanis & sacrilegis sacrificijs responsa à dæmonibus exquirentes, augurij & diuinationibus seruientes: tamen sanctus Suuibertus, condolens ipsorum miseriam, sedula prædicatione, crebris deuotionibus & mirabili sanctitate, Deo auxiliante, eos ad agnitionem veri perduxit luminis: ita ut relictis idolorum sordibus, in Christu credètes, phana, in quibus idola antea adorare consueuerāt, proprijs manibus destruentes, ecclesias construerent, in quibus presbyteros & diaconos sibi in adiutorij

Destruuntur prophana idolorum templa, & Christi ecclesie construuntur.

per

per diuersa ecclesiarum loca ordinauit. Qui postquam præfatū errorem in magna parte, diuina præcedente gratia, miraculis & sermonibus extirpasset, frequentabatur à populis circunquaque positis, cateruatim ad eum confluentibus: qui eximia conuersationis & miraculi præfati fama excitati, videre & audire eum sitiebant. Quibus libera voce documenta insinuans euangelica, multos ex eis conuertit, quos sacro baptismatis fonte abluit & purgauit: sicq; per biennium inter eos moratus, vitæ meritis & virtutum clarens exemplis, omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fraterno denique amore plenus, cunctis ad salutem prodesse satagebat. ipse verò, ut omnibus omnia fieret, cunctos egenos in necessitatibus & infirmitatibus ipsorū visitauit, non solum Christianos, quos in fide visitando & exhortando confirmauit, sed & feroces paganos, errore idolatriæ irretitos, ut eos à vano cultu dæmonum ereptos, ad fidè perduceret Christi. Itaque intra biennium cunctis barbaris sanctis moribus præluens, duos præcipuos paganos, valida febre quartana laborantes, & vnum hydropicum gentile cum suis clericis visitans, precesua sanatos & conuersos, ac in fide Christi confirmatos, baptizauit. Multas insuper alias variasque virtutes inter gētiles in nomine Domini nostri Iesu Christi peregit, ac populum multum nimis melliflua sua prædicatione & benigna exhortatione solerter orthodoxæ iunxit fidei multis in locis.

Destruuntur prophana idolorum templa, & Christi ecclesie construuntur.

Miracula.

Vt S. Suuibertus Coloniam veniens, à præclara principe Plectrude honorificè susceptus, duobus miraculis coram ea claruerit. Cap. 22.

Quantis autem diabolus sit mendax & pater mendacij, verum tamen sancto prædixit Suuiberto, cum per eum expulsus esset ab obsesso. nam post biennium veniens illustris Bruno, magnus satrapa Saxonum cum nobili comitatu in prouinciam Boructuariorum, pernoscensq; in vico Ratingen, ex nimia ebrietate orta dissensione magna inter ipsum & primicerium eiusdè vici de Ratingen, ex instigatione & suggestione diabolica ipsum occidit cū duobus famulis: quibus per vicum dolenter patefactis, amici & affines occisorū ad arma conuolantes, eundem nobilem satrapam ferè cum omnibus suis in vindictam trucidauerunt. Fama verò per Saxoniam increbrescente veridica, Saxones irati nimis, intrantes potenter Boructuariorum fines, multos in ore gladij occidentes, maxima damna ipsis intulerunt, vicumq; Ratingen funditus liuore pertinaci destruxerunt. E contra Boructuarij, & præcipue amici occisorum, aggregata magna potentia armigerorum, multas villas & munitiones Saxonum igne & ferro demoliti sunt. Sicq; vicissim dum diu committerent magtæ depopulationis excidium, Boructuarij & præcipue Christiani, qui à sancto Suuiberto verbum Dei receperunt, perpendentes quòd Saxonū potentia & insolentia resistere non possent, vale dicto sancto Suuiberto, & accepta ab eo benedictione, coacti migrauerunt in exteras prouincias, ut liberius ibidè Christo seruirent. Intereà attendens sanctus Suuibertus gloriosus pontifex, gregem suū hanc illacq; dispersum, & quòd nullum fructum nullasq; inducias inter vtraque partes cum suis propter faxea Saxonū corda facere posset, exorauit assidue Dominum, ut ei iam seni locum ostenderet, vbi habitare deberet. Tandem angelica reuelatione admonitus, præcipitur ire Coloniam Agrippinam ad Pipinum ducem & Plectrudem eius cõiugem, qui ei aptum locum permanendi cum suis condonarent. Igitur sanctus Suuibertus valefaciens Boructuarijs, cum suis presbyteris & clericis ac nonnullis Christianis, per squalida & destituta loca in magno discrimine ferocium Saxonum Coloniam vsque, Deo comitante & dirigente vias suas, peruenit. Erat autem eo tempore serenissimus Pipinus dux habitans in Ioppilia cum Alpaide pellice sua: Plectrudis verò dux eximia & deuota princeps, moram traxit Coloniam Agrippinè in palatio ducum Agrippinensium & Lotharingorum, quod per eam mutatum & consecratum est in claustrum sanctimonialium, intitularurq; ecclesia gloriosæ virginis Mariae ad Capitolium. Cumq; ea audiuisset aduentum sancti Suuiberti, magnificè præfulis, gausa est gaudio magno. Audierat enim multoties à pluribus celeberrimam ipsius opinionem: depositoq; fastu regalis excellentia, ipsum eū venerabili patre Annone Archiepiscopo Coloniensi, honorificè & deuotè recepit, secumq; aliquot diebus detinuit, ac miro semper cum humilitatis affectu coluit, ut ab eo secretioribus colloquijs salutis verba mereretur audire. Eodem tempore quidam illustris palatinus, Geraldus nomine, veniens Coloniam, missus per Pipinum ab Herstallo siue Ioppilia ad Plectrudem cum decenti militia, statim propter borealem rigidum ventum incidit in graue morbum inflationis gutturis, idq; adeo, ut à nullo medicorum

Ebrietas mater eorum.

S. Suuibertus ab angelo iubetur ire Coloniam.

Palatium intitulum in templum & cetera nobiliu virginum.

posset

posset ei subueniri: quia nullam potionē recipere vel deglutite valuit. Cumque omnes lamentarentur illum, desperantes de vita ipsius, Plestrudis memor virtutum sancti Suuiberti episcopi, deuotissimè petijt ab eo, vt amore Iesu Christi dignaretur visitare nobilem palatinum iam agonizantem, & ipsum pontificali sua benedictione sanctificare, ac pro eo coram omnipotenti Deo intercedere. Sanctus verò Suuibertus, vt erat columbinæ simplicitatis & pudicæ naturæ, humiliter cum beato Vuilleico suo presbytero & ducissâ ipsum accedens, præmissâ deuota oratione, signauit guttur eius, & mox apostema illud disruptum, omnibus cernentibus crepuit, & horribiliter per nares & per os effluxit tabes, venenosa putredo. Et sic expulsis illis noxijs humoribus, statim sanatus fuit. De quo omnes magnificè Deum laudabant, qui meritis sui dilecti antistitis ralia operari dignatus est. Erat autem in eodem palatio cocus quidam, qui obsessus à dæmonio, multum vexabatur quotidie ab eo: qui ad instantiam aulicorum uisitatus à sancto Suuiberto, mox à graui iugo diaboli liberatus fuit. Et deinceps omnes venerabantur sanctum Suuibertum, vt virum & episcopum sanctum, videntes gratiam Dei in ipso.

Sanat Palatinum periculosè laborantem.

Item demoniacum.

Vt sanctus Suuibertus à Pipino Vuerdam impetrans, ibidem monasterium construxerit. Cap. 23.

Igitur felix Plestrudis, religiosa ducissâ, videns sanctum Suuibertum internæ mentis feruore ad cælestia suspirare, licet sublimata culmine terreni principatus esset, & secum multos egregios prædicatores haberet, tamen specialiter de cælesti inquisitione à sancto Suuiberto viro Dei ædificari cupiebat. Qui cum eam de futuri regni beatitudine, de iudicij metu & spe æternitatis familiari colloquio præmoneret, illa cū libenter audiebat. verum æstimari non potest, quanto principis illius animus exultaret gaudio, quod tanti viri presentia gaudere, benedictione foueri, colloquutione meruisset ædificari. Et nè ingrata illis beneficijs videretur, consensu & admissione venerabilis patris Annonis Archiepiscopi Colonienfis, direxit sanctum Suuibertum episcopum cum præfato Geraldo nobili Palatino de Ardenna, sanato à peste anginæ per eundem sanctum Suuibertum, cum literis cõmendatitijs ad illustrem Pipinum principem, petens & postulâs obnixè, vt viro Dei Suuiberto donaret vicum Vuerdam in insula siue litore Rhæni, vt gentili Saxonico populo illic cum suis prodesse & præesse posset. Pipinus verò senex prouectusque ætatis, honorificè sanctum suscipiens Suuibertum cum suis, aliquâto tempore secum detinuit, vt verba vitæ ab eo audiret, eò quod pridem à plerisque multa laude digna audierat. Tandem vt hilaris dator, sitiens æstuanter conuersionem gentilium, volensque cultum diuinum augmentare, ex regia munificentia benignè eundem vicum ei propter profectum & firmamentum suorum principatum donauit, addens & offerens ex copioso thesauro suo aurum & argentum multum nimis, quibus ecclesiam siue monasterium ibidem ad honorem Dei ædificaret, & populum Barbaricum, fidei Christianæ prorsus ignarum, verbo vitæ reficeret. Itaque vale dicto cum nimia deuotione & gratiarum actione Pipino principi, sanctus & benedictus Suuibertus redijt Coloniam ad sanctam Plestrudem, cuius potentia & industria cum multis laboratoribus & cæmentarijs Vuerdam veniens, cœpit statim prope Rhenum fundare monasterium in honore gloriose virginis Mariæ: ibique cum quanta humilitate, deuotione & reuerentia rudigentili populo euangelizauerit fidem Christi, & præcipuè cum quanta puritate mentis & corporis & timore Missas celebrauerit ac diuina peregerit, difficulter possit explicari.

Pipinus laudatur S. Suuiberto Vuerdam.

Vt quendam in Vuerda à morte suscitauerit. Cap. 24.

Anno verò Dominicæ incarnationis septingentesimo vndecimo, cum sanctus Suuibertus feruenter prædicâs, non solum in Vuerda, sed & in pagis & villis vicinis enunciaret prophans Saxonibus Euangelium Christi: contigit quadam die Martis, vt ipse extra Vuerdam diuina celebraturus, iret cum venerabili presbytero suo Vuilleico in villam vicinam, & quidam diues gentilis, Hungerus nomine, postea cõuersus & baptizatus in festo Apostolorum Petri & Pauli, & à sancto Suuiberto appellatus Petrus, ex feruore fidei & nimia humilitate & deuotione curru aduechi curaret arenam & lapides, reliquaque tali ædificio congrua & opportuna ad monasterium sancti Suuiberti. Procurante autem omnium bonorum emulo diabolo, idem Petrus corruens sub carruca onusta lapidibus, efferebatur mortuus, quia penè suffocatus & per diuersa vulnera capitis extinctus fuit. De quo cum omnes non immeritò dolerent, magnusque cõcursus populorum ad illud miserandum spectaculum fieret gementium

tium & dolentium propter inopinatam illius mortem: cumque exequiæ prepararentur, vt corpus cælesti commendaretur sepulturæ, superuenit pius pater sanctus Suuibertus cum deuoto Vuilleico suo capellano: qui cum didicisset ex gemitu, audissetque à circumstantibus mortem illius Petri, ipse habens fiduciâ magnâ in Christum, præcepit vt emortuum corpus, antequam sepeliretur, ad cellam suam deportaretur. Quod cum factum fuisset, ipse, adstante magna turba populorum, rei exitum præstolante, largiter cum multis suspirijs lachrymas fundens, flexis genibus deuotissimè orauit ad Dominum pro resurrectione Petri famuli monasterij. Cumque diu preces precibus continuasset, surgens tangendo cum oscularetur funus, statim mortuus non solum reuixit & surrexit, verum etiam nulla cicatrices vulnerum, nulla cõglomeratio sanguinis per totum corpus apparuerunt: de quo omnes laudabant benignitatem Christi Saluatoris. Fama huius miraculi per totam provinciam promulgata, neophyti in fide solidati confirmantur. Multi verò infideles ad Christum conuersi, fonte baptismatis Christo regenerati sunt. Vixit autem postea idem Petrus sanus & incolumis vsque ad consummationem ecclesie Vuerdenfis, etiam post migrationem sanctissimi patris Suuiberti.

Vt S. Suuibertus multos gentilium conuerterit, & monasterium instituerit in Vuerda. Cap. 25.

Sanctus verò Suuibertus, cuius fama & actus non solum per Christianismum, verum etiam & per paganismum in laudem Dei prædicabantur, adiutorio primatū & præcipuè gloriose ducissæ Plestrudis, aliorumque Christi fidelium, velocissimè cœpit monasterium suum in Vuerda construere & perficere. in quo collecto agmine famulorum Christi, facti euangelici illos instruere disciplinis non rigorosis: sed docuit & instituit disciplinam vitæ regularis, quam rudes & neophyti capere & custodire possent, iuxta vocem Domini, dicentis: Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue. sed & ipse cum beato Vuilleico cæterisque deuotis discipulis, sub arctiori sancte regulæ iugo, sanctissimam & continentissimam vitam ducebat. Qui licet gentibus, in vicino habitantibus, prædicando primò parum vel nihil profecit in conuersione earum, eò quod essent homines dure ceruicis & barbaræ mentis, non tamen propter hoc destitit, quin indefinenter cum feruore prædicans, multos nobilium & ignobilium conuerteret ex eis: qui repudiatis sordibus idolorum, fidei sunt fonte abluti. Quibus, vt bonus pastor in populo, dispensauit, tanquam fidelis & prudens negociator, mensuram Dominicæ tritici. Ipse enim spreuit mundi pompas & vanitates spe superiorum præmiorum. Et ideo maximis virtutum donis cælitus ditatus, Deo in omnibus gratus, vt gemma fulsit in clero. Nam positus inter gentiles, illic præclarum opus inter gentes operatus est, Domino cooperante & sermone eius confirmante sequentibus diuersorum miraculorum signis. Cumque in monasterio Vuerdensi vitæ cælestis institutio quotidianum fumeret in cœmentū, contigit anno ab incarnatione Domini septingentesimo decimoquarto Pipinum de Herstallo, strenuum principem & Maiorem domus Francorum, dolentem super innocente morte sanctissimi Lamberti Tungrensis episcopi, ad mortem egrotare. Accersitusque sanctus Suuibertus egregius pontifex ad visitandum cum per nobiles viros, perrexit prius cum Vuilleico & Theodorico discipulis suis Coloniam ad Plestrudem illustrem ducissam Lotharingicæ siue Austrasiorum, consilium ab ea expectans, quidnam facere deberet. Quæ cum religiosè suscipiens & tractans, tandem reteto Colonia pio Vuilleico presbytero sancti Suuiberti apud se causâ deuotionis & consolationis, (erat enim felix Vuilleicus, euangelicus sacerdos) misit sanctum Suuibertum & Agilolphum Coloniensem archiepiscopum cum plerisque alijs prælatis ad Pipinum principem, coniugem eius, ad informandum eum, si obiret, nè illustres legitimos suos filios Drogonem, Ducem Campaniæ, Grimoaldum Maiorem domus Childeberti regis Franciæ, exheredaret, heredem scribendo Carolum Martellum illegitimum, ex Alpaide pellice genitum, in detrimentum & damnationem animæ suæ, & in confusionem sui & totius Ecclesiæ, atque in scandalum suorum primatum & subditorum, Et quia sanctus Lambertus Episcopus eundem Pipinum de illicito connubio Alpaidis increpauerat, martyrium subiit. Venientes igitur præfati pontifices Ioppiliam ad egrotantem principem Pipinum, benignè ab eo suscepti sunt. Qui ipsum consolantes, & ad tolerantiam aduersitatum temporalium & infirmitatum corporalium confortantes, aiebant quod Deus electis suis iter asperum facit, nè, dum delectarentur in via, obliuiscerentur eorum quæ sunt in patria. Tandem nato opportuno tempore & congruo,

Excitatur mortuum mirabiliter.

Ad Vuerdensi monasterium multi conuertuntur.

Marth. ii.

Mar. 16.

S. Suuibertus cu alijs mittitur ad Pipinum.

S. Pontifices dum arguunt illicitas Pipini nuptias, repelluntur.

congruo, inter cætera pro salute & remedio animæ suæ, causam, pro qua venerant, ei deuotè & salubriter pontifices exponentes, & de illicito matrimonio increpantes, statim cum indignatione repulsam patiebantur. Alpais verò legationem sanctorum pontificum sciscitans & comperiens, irata valde, pontifices abire celeriter præcepit: & ipsa interpellas importunè pro Carolo Martello filio suo apud Pipinum, impetrauit cuncta pro eodem filio suo quæ petierat. Pipinus verò eodem anno moriens, eundem Carolum Martellum suorum principatum reliquit hæredem. Quod cernentes præfati pontifices, inglorij & tristes Coloniam redierunt, enarrâtes præclaræ Plectrudi omnia, quæ gesta erant in Ioppilia à Pipino, consolantes eam, & ad tolerantiam patientiæ animantes.

De vita sancti Vuilleici Confessoris, presbyteri sancti Suuiberti Episcopi, & de miraculis per ipsum perpetratis Coloniae. Cap. 26.

S. Vuilleicus, primus Canonicus Traiectensis.

SANCTUS Vuilleicus presbyter, primus Canonicus conuentus nouellæ Traiectensis ecclesiæ, vas virtutum, pura intentione, spe supernæ retributionis declinans mundum, Christo sincero corde seruire studuit. Ipse enim ab adolescentia sua cum sancto Suuiberto in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum scripturarum vitam felicem sedulus agebat. Ipse nihil huius mundi querere, nihil amare curabat. In diuinis scripturis sufficienter à sancto Suuiberto instructus, Latina lingua & Germana eruditus fuit. Erat enim eloquentissimus & mansuetissimus, iræ & auaritiæ victor, superbiæ simul & vanæ gloriæ contemptor, pauperum & infirmorum consolator. Ipse erga inopum provisionem non solum pietate mentis, sed etiâ studij labore sollicitus fuit. Multos etiam gentiles in diuersis prouincijs sua saluberrima prædicatione à veneno idolatriæ ad dulcorem fidei Christi perduxit. In monasterio verò Vuerdensi factus Præpositus sub sancto Suuiberto, abstinentiæ & continentiæ cæterarumq; virtutum omnibus fratribus exemplum dabat. Plures etiâ & autoritate magisterij, & exemplo suæ actionis regularem instituebat ad vitam. Nec solum ipsi monasterio regularis vitæ monita simul & exempla præbebat, sed & vulgus circumpositum, longè lateq; à stulta idolatriæ vitæ consuetudine, ad Christi & cælestium gaudiorum curabat conuertere amorem. Et quidem cuius meriti fuerit, etiam miraculi signo internus arbiter edocuit. Eodem enim tempore, quo præfati pontifices sacri ad Pipinum ægrotantem legatione fungebantur, & ipse venerabilis pater Vuilleicus, ad instantiam gloriose & deuotæ Plectrudis, Coloniae manebat: ægrotabat quidam primarius Colonienfis, Gotebaldus nomine, acerrima ægritudine pressus, ita vt deficiente penitus omnium membrorum officio, iam mortuus esse videretur: cui iam funebria iusta præparata erant, & loculus, in quo defunctus condi deberet. Maria verò coniunx eius, precibus & lachrymis interpellas gloriosam principem Plectrudem, impetrauit vt infirmus à beato Vuilleico presbytero sancti Suuiberti, visitari deberet. Credidit verò, quod bonus discipulus à bono magistro educatus, si intraret domum eius oraturus pro eo, manumque imponeret illi atq; benediceret, statim melius haberet. Intrauit ergo sanctus Vuilleicus cum deuota familia felicis Plectrudis domum ægroti, post diuinorum celebrationem: vidensq; cum, moestis omnibus, iam morti proximum, ac loculum ante cubiculum, in quo sepeliendus poni deberet, prosternens se in oratione, cum orasset diu cum lachrymis, surgens dixit: Domine Iesu Christe, clementissime Deus, qui dixisti discipulis tuis: Super ægros manus imponent, & benè habebunt: ostende hîc pietatem tuam, & cura infirmum hunc potenti tua virtute, vt nomen sanctum tuum benedictum in secula, magnificetur ab omnibus. Cumque hæc dixisset, imposuit manum suam super caput, benedixitque eum ter, continuoq; surrexit, & veterno infirmitatis discusso, induit se ipse vestimentis suis. Egressusque cubiculum cum sancto Vuilleico, iussit mensam præparari, cibos apponi, & conuiuium instrui, quia delectaretur cum sancto Vuilleico manducare & bibere. Cum verò omnes multum gauderent de sospitate illius, sanctus Vuilleicus cum gratiarum actione deuotè orationibus incubuit, donèc potiùs raptus quam vocatus, inter eos resedisset. Gotebaldus verò prope sanctum Vuilleicum assidens, vescebat, bibebat, letabaturq; quasi vnus è cõuiuis, ac gratias agebat, & multis post vixit annis. Plectrudis verò religiosa Domina hæc audiens, maximo deinceps sanctum Vuilleicum habuit in honore. Deum, qui mirabilia magna solus facit, collaudans. Præfuit autem sanctus Vuilleicus monasterio Vuerdensi annis decem post decessum sanctissimi præfati Suuiberti, & mortuus est anno Dominicæ incarnationis septingentesimo vicesimo septimo, sexto Nonas Martij.

Itæ Præpositus Vuerdensis.

Mar. 16.

Restituit famulatum ho-minem prope mortuum.

Martij. Ad cuius sepulcrum, ad indicium virtutis illius, solent crebra sanitarum miracula fieri.

De obitu sancti Suuiberti Episcopi. Cap. 27.

REDCUNTIBUS à Ioppilia & à Pipino gloriosis pontificibus Agilolpho Colonienfi & Suuiberto Vuerdensi, sanctus Suuibertus, delectatus in Domino super salutari gratia, à Deo per Vuilleicum presbyterum suum Colonie patrata, salutata & licentia impetrata à pia matrona Plectrude, redijt Vuerdam cum suis discipulis: Ibiq; per triennium sanctissimè viuens, perfecit opera, quæ Deus posuit prodigia super terram, miraculis coruscando, atque vt vox tonitru in rota, prophanis Christum euangelizando, idolatriam libera voce damnando, multas gentes paganas sacro fonte baptismatis Christo regenerauit. Tandem Deus, qui est suorum fidelium merces magna nimis, qui & per carnis mortè viuos Ecclesie lapides de terrenis sedibus ad caeleste transfert ædificium, sanctum Suuibertum, strenuum fidei pugilem, coronandum in caelis terrenis euocare dignatus est. Igitur anno à natiuitate Domini septingentesimo decimo septimo sanctus Suuibertus, omnium virtutum charismatis plenus, ex omnibus animi medulis videndi Deum desiderio flagrans, cum in festo principis Apostolorum sancti Petri ad Cathedram, in suo monasterio diuina celebrasset, mox languore eum inuadente lecto decubuit. Languore itaq; per momenta temporum ingrauescente, conuocâs fratrum suorum collegium ferè viginti, primò admonuit eos, vt vestigia Christi sequerentur, & vt virtutè dilectionis & pacis adinuicem & in omnes domesticos Dei seruariant. Instituta quoque disciplina regularis, quæ ab eo didicissent & in ipso vidissent, in defuncta fide custodirent. Deinde subiunxit, diem sui obitus in proximo instare. Quod audiètes fratres circumstantes, mœrore percussi, flere cœperunt. Quibus sanctus pontifex dixit: Nolite dilectissimi flere, magis autem gaudere. iam enim sanctorum laborum meorum gloriosissimum recipiam fructum & præmium. Receptui fragilitatis meæ debitum charitatis impendite, & orationibus protegit. Quo dicto, ipse in Domino gaudens, informabat eos de contemptu mundi & appetitu regni caelestis, & vt exitum suum, cuius hora incerta est, vigilijs, orationibus, bonisque operibus præuenire meminerint. Cumque hæc & his similia plura loqueretur, illi accepta benedictione iussu ipsius tristes ad ecclesiam exierunt. Retinuit autem secum sanctum Vuilleicum, cum quo diuina meditans, Deum corde deuotissimo inuocabat. Appropinquate denique die obitus siue dormitionis suæ, quam præfuit angelico ministerio, conuocans fratrum suorum præfatorum felicem cateruam, celebrari sibi sacra fecit Missarum solènia. Deinde perceptione corporis Domini se muniens, ac sanctæ Crucis vexillo se cunctosque circumstantes signans, in mortis quiete dormiens, transijt feliciter de mundo, & ab angelicis choris anima eius sancta in consortio sanctorum & felicitatis perpetuè in perpetuum collocaanda suscepta est. Statimq; facies eius, vt glorificata, lucens splenduit. Cella verò eius vt apotheca redoluit, omniumq; ora & pectora fragrantia suauitatis repleuit. Defunctus est autem sanctissimus Suuibertus Vuerdensis episcopus anno ætatis suæ sexagesimo nono, Calend. Martij, feria sexta, hora 12. qua hora Saluator mundi morte sua nos viuificans, ianuam regni caelestis reserauit, qui est benedictus in secula seculorum, Amen.

De sepultura sancti Suuiberti, ac miraculis quibusdam à Deo per ipsum factis. Cap. 28.

TANDÈM sanctissimum corpus, gementibus cunctis fratribus, deuotè per Vuilleicum, Theodoricum, Gerardum, aliosque principales suos discipulos portatum fuit, positumq; in medio ecclesiæ, in honorato feretro, vt exequia ipsius sabba-to celebrarentur. Consuebant autem multi homines ex diuersis pagis & villis, flentes & dolentes, & præcipuè pauperes, frustrati deceterò largis elemosynis, quas ab ipso piè pro amore Christi receperant. Inter quos adductus fuit quidam vir dæmoniacus, grauiter obsessus: qui postquam tetigisset feretrum, super quod sanctum corpus iacebat, cunctis cernentibus statim à dæmone liberatus fuit, laudabatque Dominum & dilectum famulum eius sanctum Suuibertum. Reliquus verò populus vocem eletans, clamore magno benedicebat Dominum, qui tam magna fecit ad declarandum merita famuli sui dilecti Suuiberti, præfati sancti. Anima verò eius in hora exitus sui apparuit cum magna luce & gaudio sancto Vuillebrordo Episcopo Traiectensi, dilecto cõsocio suo, tunc redeunti de Epreuaco Veronam, petens & admonens, vt suis exequijs in

Cornescat miraculis S. Suuibertus, & multos conuertit.

Adhortatio eius extrema ad suos.

Munus Eucharistia, signaque Crucis, & migrat e corpore.

Dæmoniacus tactu feretri curatur.

Vuerda cum suis interesset, & eum sepulturæ commendaret. Quod cum nobis, scilicet suis discipulis & ministris, dolens intimasset, statim celeri nauigio Vuerdam vsque perrexit. Affuit & illustris spiritalis filia sua, felix Plestrudis cum aliquot Prælati ecclesiarum, benedicens Deum in meritis sui sancti confessoris & pontificis Suuiberti. Cumq; sanctus Vuillebrordus & felix principissa cum fratribus sabbato vigiliis defunctorum (vt moris est) decantarent, ecce adducunt quendam adolecentem, cæcum ex tonitruo & fulgore coruscationum effectum, vt multis illic præsentibus constabat. Qui interumpens immodeste canticum moeroris vigiliarum, clamando obnixè, & deuotè pro sui illuminatione sanctum inuocando, cum tetigisset feretrum, statim omnibus videntibus & stupentibus visum recepit. Præterea furiosus quidam similiter adductus, cum deuotè ofcularerur tegmen feretri, protinus sanatus fuit. Mox clamor omnium attollitur in laudem Dei, vigiliæ dimittuntur, & omnes glorificabant Deum, qui tanta mirabilia meritis sui sanctissimi confessoris & Episcopi dignatus est operari. Igitur Dominica die, expletis deuotè & solenniter exequijs, in eodem monasterio Vuerdensi, in quo degens, Christo feruenter & feliciter seruierat, honore condigno cum hymnis & laudibus deuotè & reuerèter sepeliebatur per sanctum Vuillebrordum Archiepiscopum Traiectensem, & sanctum Vuilleicum presbyterum, & gloriosam Plestrudem Austrasiorum principissam, cæterosque fratres & discipulos suos.

*De miraculis sanctissimi Suuiberti Episcopi Vuerdensis
& confessoris. Cap. 29.*

Verum quia ego Marcellinus presbyter, qui hanc historiam conscripsi, dudum discipulus & consocius sancti Suuiberti Episcopi, exequijs eius vnà cum S. Vuillebrordo interfui, & ad instantiã dilectorum, Vuilleici, Gerardi & Theodorici, cæterorumq; fratrum, causã consolationis per quindenã in monasterio Vuerdèsi mansimus, pauca de multis, quæ oculis meis vidi, proferam miraculorum testimonia, quæ etiã multorum aliorum sunt oculis conspecta, vt merito possit, immò & debeat veraciter credi, quòd magnus sit coram Deo, atq; mirabilis sit eius gloria in celis, quæ tot fulgoris radijs elucere facit in terris. Nam post migrationem in loco sepulturæ suæ infirmos curare nõ desinit, qui semper, dum viueret, infirmis & pauperibus subuenire & cõsulare confueuerat, & egenis opè ferre non cessabat. Nam post dormitione eius contrigit feria sexta sequenti, vt quidam gentilis paterfamilias, dictus Hathagerus de Coesveldia, fidei prorsus ignarus, lōgo paralysis & calculi morbo grauatus, ac acerrimo dolore detentus, quotidie valdè torqueretur. Cumq; familiares & domestici domus acerba & intolerabili ipsius infirmitate dolerēt, superuenit quidam Christianus, natus prope Vuerdã, nomine Henricus. Qui cum huiuscemodi infirmitatis tædio ineffabili ipsum torqueri cerneret, condoluit ei. Erat enim consanguineus eius percipiens denique idem Christianus, nullum releuamen Hathagerum sentire ex medela & cura peritorum, quanuis medici eum appositis pigmentorum fomentis & liquaminibus emollire niteretur, inspiratione diuina dixit Christianus: Hathagere dilecte cognate, audi salubre consilium meum. Non enim diffido, si constanti animo reiectis damnatis dijs, qui nec se, nec aliquè iuuare queunt, crederes in Deum verum, Saluatorem tuum, Dominum nostrum Iesum Christum crucifixum, permitteresq; te vehi in Vuerdam, & visitares ibidem cum fide & deuotione locum habitationis sepulturæ sancti Suuiberti Episcopi Christianorum, Dominica proxima elapsã illic sepulti, qui ex benignitate & bonitate Dei facit quotidie varia & valida miracula, quæ nunquam sunt audita, super egenos & infirmos, proculdubio semota omni infirmitate tua cõualesces. Quo audito, quidam pagani ipsum delirare arbitantes, spreuerunt cõsiliu eius: alij asseruerunt, impossibile esse, mortuum viuenti posse sanitatem præstare. Et sic verbis illius Christiani nullatenus fidem accommodauerunt. Sed ingrauescente indies egritudine, Hathagerus saniori vsus consilio, intrinsecus compunctus ad informationem Henrici cognati sui, spondit Deo, fore se Christianum, spretis idolis, modò in Vuerda consequi possit salutem. Igitur ipsum carro imponentes, sequente vxore cum familia, & aliquibus cognatis, ipsum Vuerdam cū oblationibus condignis duxerunt, comitate Henrico Christiano, & in fide ipsum confirmante in via. Vuerdã itaque intrantes in die Martis, Hathagerus mox anhelans ad sanitatem, se ad sepulcrum sanctissimi pontificis Suuiberti duci petijt. Ibiq; ante corpus sancti se prosternens, pura fide & intentione supplex diuinã pietatem rogauit,

Item cæcus visum recuperat, & furiosus redit ad sanitatē.

Multa miracula sunt ad S. Suuiberti monumentum.

rogauit, vt meritis sancti sui, dilecti confessoris Suuiberti, pristinã recuperaret sanitatem. Itaque cum deuotè sanctum inuocasset Suuibertum, cunctis adstantibus, inter preces velut in soporem solutus dormiens, vidit, vt postea referre solitus erat, quòd quidam in habitu pontificali, gerens figuram crucis in manu dextra, ipsum accessit: eaq; ter ipsum benedicens, omninò sanauit. Mox euigilans, sanissimus surrexit, atque pro adepta sanitate repedit humilimè Deo & sancto eius Suuiberto gratias, & quid erga se sanctus Suuibertus Episcopus egerit, omnibus gaudens & deuotè explicando patefecit. Cunctisque gaudentibus, & Deum & sanctum Suuibertum laudantibus, ex suggestione Henrici supradicti, & præcipue ex informatione sancti Vuillebrordi, vt spondit, sacramenta fidei & baptismatis cum omnibus ipsum comitantibus per sanctum suscepit Vuilleicum. Vocatusq; fuit, ob memoriam miraculi, Hathagerus in baptismo Suuibertus. Quo patefacto & diffamato longè lateq; miraculo, multi per dies locum sepulturæ eius frequentare, & sanitatum ibi gratiam capere tum sibi, tum suis coeperunt. Optatam nanque ibi, nobis presentibus, recepit sospitatem multitudo languentium.

De curatione cæcorum Susati. Cap. 30.

Adolecens quidam natus Vuerdæ, Suuederus nomine, veniens anno Domini septingentesimo decimo octauo in ciuitatem gentilium, Susatum nomine, hospitabatur in domo cuiusdam pessimi pagani, in qua prandebant Vuestphali multi malitiosi, inter quos & residebat prandens idem Suuederus. Inter eos tandem orta fabulatione de generositate & potentia deorum, & impotentia Christi, Dei Christianorum, idè Suuederus placidè enarrauit paganis virtutes & miracula, quæ Dominus meritis sancti Suuiberti declarauit, & quotidie declarat in Vuerda. Gentiles verò ebrii, comperientes Suuederum Christianum, irati valdè & surgentes cum furore, ipsum capiunt, & inter multa verbera & ludibria linguam eius præscindunt, arbitrâtes per hoc obsequium magnum se præstare dijs suis. Quo facto, redeutes hilariter ad prandium, cum multa probrosa conuicia in Christum & sanctum eius iactassent, statim omnes cæci effecti sunt: panes etiam & frusta panum in lapides conuersi & murati sunt. Suuederus verò, vt inimicus deorum, extra hospitium tractus, & in publica platea tanquam foetidum animal proiectus, volutatusq; in proprio sanguine, orauit corde beati Suuibertum, dicens: O sanctissime confessor Suuiberte, si tantæ virtutis es & potestatis coram Deo, vt nobis dicitur, ede tale signum ex tua benigna misericordia & gratia in corda istorum pessimorum paganorum, Deo & tibi detrahentium, vt à sua duritia & malitia conuertantur. Statimq; pagani commoti, ad cor redeutes, & agnoscentes, quia vindex manus Christianorum Dei tetigit eos, coeperunt dolere & sanctum inuocare Suuibertum pro auxilio habendo, terribilibus vocibus clamâtes & petentes præfatum Christianum, ignominiosè ab eis tractatum introduci, vt ab eo veniam de commissis peterēt, & cum satisfactione condigna ad honorem Dei & sancti Suuiberti placarent. Sed nemo eis intendebat, discurrentibus familiaribus seruis & ancillis præ nimio terrore extra domum. Hospes verò, capitaneus blasphemator Dei, non solum corpore, sed & mente cæcatus, ex nimia vesania & grandi dolore insanens, coepit deos blasphemare & omnibus maledicere. Quo miraculo ex clamoribus cæcorum patefacto, concurrunt non solum vicini, stupentes & mirantes de tam insolito signo, sed & ferè tota ciuitas. Qui videntes illud grande spectaculum, tam mirabile, quàm miserabile: pro diuersitate hominum, diuersis quoquè modis mussitabant, tandem circa crepusculum, amici prophani hospitis Suuederum Christianum piè ex luto tollentes, ad viros diuinitus cæcos deportarunt. Quem cæci lupi, iam agni effecti, præsentem agnoscentes, protinus in terram prostrati, lachrymis vberimis & mœstis vocibus de commissis in eum veniam precabantur. ipse verò eleuans eos pro viribus suis, dolens de temeritate ipsorum, potius tamen gaudens de districta animaduersione & cæcatione ipsorum, vt cognosceret virtutem Dei, indulsit piè eis, declarando eis signis, nutibus & scriptis, vt relictis idolis, secum omnes in Vuerdam ad sanctum Suuibertum peregrè properarent, vbi omnes proculdubio meritis eius pristinum visum reciperent. Erant autem numero septem, qui cæcati fuerat. Altera verò die omnes duobus curribus impositi, comitantibus vxore & consanguineis hospitis, Vuerdam vsque properant, afferentes secum panes in lapides muratos. Cumq; omnes ad sepulcrum sancti Suuiberti starent, adolescens Suuederus, licet verbis non posset, corde tamen toto beatissimum Suuibertum Episcopum inuocauit, dicendo intra se: O beatissime Suuiberte, tu multos in tribulationibus &

Paralyticus sanatur.

Multi visum sepulcrum S. Suuiberti.

Suuederus male mulctatur ab ethnicis.

Ethnici cæci fiunt.

Respiciunt & S. Suuiberti opem implorant.

Inuocatur S. Suuibertus.

necessitatibus adiuuisti: tu scis, quia amore Domini nostri Iesu Christi ista pertuli. Te ergo gloriose præsul Suuiberte inuoco, & totis visceribus cordis mei tuum auxilium humiliter lachrymando imploro, vt si merita tua accepta fuerint coram Deo, mihi subuenire ad gloriam Dei nē differas. Qui vix talem meditationem compleuerat, & ecce sanctus Suuibertus statim pyxidem plenam vnguento in manibus portans, affuit, dicens: Amice, vocasti me. ecce adsum. Deindē os illius vngens, dixit: Dominus Iesus, qui tetigit linguam muti, dicens: Epheta, quod est, Adaperire: det tibi loquelam tuam, in cuius nomine dico tibi, loquere & da laudem Deo creatori tuo. Qui statim deuotissimē sonora voce benedixit Deum & sanctum Suuibertum, egregium pōtificem. Cæci verò audientes adolescentem, loquentem, & sanctum Suuibertū pro recuperatione amissæ loquelæ laudantem, maiorem amplectentes fidutiā in Christum & sanctum eius, corde toto implorant eius auxilium, atque visum omnibus amicis adstantibus recipiunt: panes verò in signum miraculi ante eius sepulcrum obtulerunt, & ipsi ibidem per triduum perseuerantes, in fide imbuti, baptismum susceperunt. Redcuntes itaque, multos paganos Susati exemplo illius signi ad Christi fidem traxerunt.

De quatuor viris, morbo anginae laborantibus. Cap. 31.

Eodem anno quatuor viri diuersis temporibus vsque ad mortem morbo anginae laborantes, ad sepulcrum eius dolorosè adducti cum oblationibus, sani & gaudentes ad propria cum gratiarum actionibus in laudem Dei redierunt.

De curatione Episcopi Colonienfis. Cap. 32.

Postea verò tempore Pipini regis Francorum, filij Caroli Martelli principis, Hildegerus Archiepiscopus Colonienfis, qui mediante Rangefredo, sancto successerat Agilolpho, cum quadam die cum eodem Pipino in expeditione contra perfidos Saxones profectus fuisset, corruens armatus de caballo suo super quamdam rupem, fractis scapulis & vno brachio cum tempore capitis, semimortuus portabatur ad tentorium. nocte verò sequenti apparens ei sanctus Suuibertus in visu, præcepit vt sepulcrum eius in Vuerda visitaret, & integram sanitatem recuperaret. Episcopus protinus experfactus, præcepit sine dilatione ipsum vehi ad sanctum Suuibertum in Vuerda. Illucque veniens, cum deuotione sanctum inuocans, statim potētē medicamine sanatus est: Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & sancto spiritu viuūt & regnat Deus per infinita seculorum secula, Amen.

S. Agilolphus inuocat S. Suuibertum.

Hucusque vita S. Suuiberti per Marcellinum presbyterum: sequuntur nunc quedam de illius in diuis relatione & miraculis post obitum, & alijs nonnullis, auctore S.

Ludgero primo Monasteriensi Episcopo: cuius vita habetur infra 26. Martij. Claruit autem sub Carolo Magna.

Is Rixfridus fuit 7. Episcopus Traiectensis.

EPISTOLA RIXFRIDI TRAIECTENSIS EPISCOPI, AD S. LVDGERVM MONASTERIENSEM Episcopum.

S. Bonifacius 2. Episcopus Traiectensis.

Albertus 4. Episcopus Traiectensis.

Dilecto patri & confratri Ludgero, sanctæ Monasteriensis ecclesiæ Episcopo, Rixfridus sanctæ Traiectensis ecclesiæ indignus sacerdos & Episcopus. Gratia Dei cum incremento virtutum & profectu salutis. Cum apud nos in nostro conuentu Frisiae in vico Dockem, in quo beatus Bonifacius, secundus Traiectensis Ecclesiæ Archiepiscopus, vt tibi per optimè constat, cum quinquaginta vno fratribus martyrium pertulit, habeamus & reuerēter possideamus libellum, continētem gesta & Legendam sanctissimi Suuiberti Episcopi, consocij & coepiscopi sancti Vuillebrordi, editam mādato & auctoritate Apostolica sancti Patris Gregorij, Episcopi Traiectensis Ecclesiæ, à sancto Marcellino presbytero, consodali & confratre sanctorum Vuillebrordi & Suuiberti cæterorumque confratrum: quem librum gloriosus Albricus siue Albertus, quartus Traiectensis Pontifex, natione Anglicus Eboracensis diocesis, & consanguineus sancti Suuiberti episcopi, in eodem conuentu honore debito custodiri & seruari

& seruari decreuit, voluit & præcepit, diligenter postulans à suo successore Theodardo Episcopo Traiectensi, vt vbi catalogo sanctorum confessorum ascriberetur impetrando procuraret ab authentica & probata persona in scripta redigimodū & ordinē eleuationis & canonizationis eius, vt infereretur & adderetur prædicto libro sanctissimæ vitæ suæ editæ & exarata à præfato Marcellino presbytero. Qui Theodardus, quintus Traiectensis Episcopus, ipsum ab Harmacaro successore suo, desiderio magno exoptauit. Harmacarus verò, similiter natione Anglicus ex regno Humbrano, & Eboracensis diocesis, à me, vt potè à suo successore, & à cæteris confratribus conuentūs Traiectensis requisit & postulauit hoc ipsum. Ego verò promissionis meæ & desideriorum meorum prædecessorum pontificum Traiectensis Ecclesiæ memor, audiens ipsum sanctum Suuibertum iam nuper, scilicet secundo Nonas Septembris solenniter à sanctissimo Papa Leone in præsentia serenissimi Caroli Magni, Romanorū Imperatoris, cæterorumque multorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, procerum & primatum, canonizatum, ossaque eius sacrosancta propter crebra miracula sua eleuata, & in arcam siue capsulam, auro & argento comptè ornatam, decenter collata, cunctisque Christicolis adoranda & veneranda exposita, vt intercessione & suffragio ipsius à malis omnibus erui & liberari mererentur. Et meritò, quia omnipotens singularis vitæ eius excellentiā, non solum dū viueret, multis magnisque miraculis approbauit: verum etiam post felicem transitum ipsius ipsum secum regnare in cælis, certis conuiscatibus crebrisque signis & prodigijs quotidie manifestat & declarat: quorum quedam à dignissimis probatisque testibus, fratribus nostri conuentūs, qui interfuerunt & viderunt, audiui-mus: de quibus omnes laudantes bonitatē Saluatoris nostri, congratulamur in nostro conuentu. Propterea sollicitus sum, vt veraci stylo ab authentica persona conscribatur prædicta, nē aliqua immisceantur ficta, vel apocrypha ex pietate, sed planè & debitè, vt res ipsa in veritate se habuerit. Ego verò sciens, quòd in confinio tuæ parochiæ requiescit, & zelum legis Dei habes, & excellentia diuinarum scripturarum in tua anima viget & floret: idcirco egregie pontifex Ludgere, mi dilectissime confrater, admonitione & exhortatione fratrum conuentūs Traiectensis, & præcipue fratrum in Dockem, ad tuam fraternam dilectionem fidiissimū habeo accessum, piè efflagitans, vt ordinem modumque eleuationis & canonizationis ipsius, & qui interfuerunt, amore Albrici Episcopi Traiectensis ecclesiæ consanguinei suprædicti sanctissimi Suuiberti Episcopi, qui te ad Minimigardum prius, nunc verò Monasterium dictum direxit Episcopum, ad confirmandum neophytos, in scripta probato stylo redigere digneris, vt illa addatur libro, de vita ipsius exarato & conscripto. Et non solum ordinem siue modum suæ eleuationis & canonizationis, sed & quedam miracula, quæ post felicem eius transitum Dominus noster Iesus Christus dignatus est ostendere & patrare, meritis & intercessionibus ipsius in Vuerda vel propè, & adhuc quotidie declarat, nē ea, quæ gratia Dei fiunt in tempore, simul cum tempore labantur, sed perpetuentur scriptis ad decus Ecclesiæ, vt pia eius intercessione pontificale tuum ministerium & cuncta opera tua in præsentia salubriter prosperentur, & in futuro sempiterna gaudia consequi valeas

Theodardus 5.

Harmacarus 6.

Quando S. Suuibertus sit catalogo sanctorum adscripus.

Adoranda, id est, veneranda.

Intercessio sanctorum.

EPISTOLA S. LVDGERI AD RIXFRIDVM TRAIECTENSEM EPISCOPVM.

Venerabili confratri & gentiū prædicatori eximio, Rixfrido Traiectensis Ecclesiæ Episcopo, Ludgerus seruus Iesu Christi, Salutē & omne bonū. Postulas à me, dilecte pater, rem quidem opere nō difficilē, sed opere veritatis præsumptuosam: dū expauesco & tremisco aliquid addere ad cōplementum illius libri, editi & conscripti à tam excellenti gentiliū prædicatore, egregio presbytero sancto Marcellino: qui vti què ultra septuaginta annos euangelizando feruēter Christum, præfuit paganis & gentilibus, magnā partem Frisiae conuertendo. Qui proculdubio sacerdos erat magnarum virtutū, propheticique spiritus plenus, vt tu nōsti, qui & Frisonibus verba vitæ, monita virtutum simul & exempla præbebat, & ad cælestium gaudiorū curabat conuertere amorem. Sed eo propter suam imbecillitatem, decrepitamque ætatem ex Frisia ad conuentū Traiectensem per præfatū sanctum Gregorium Episcopum

Eximius laus Marcellini presbyteri.

Frisios apo-
statar ad-fi-
dem reuo-
car Marcel-
linus.
* Chiarbur-
go,

Duos lepro-
fos sanar.

Multis cla-
ret miracu-
lis & mori-
tur in Al-
denfecl.

reuocato, multi prope Aldenseel in Frisia, & in confinibus eius, neglectis sacramentis fidei, quibus erant feliciter ab ipso imbuti, ad erratica idolorum phana & phylacteria demoniacae artis se contulerunt. Ad quorum errorem corrigendum, ipse à quibusdam incolis Christianis eiusdem prouinciae, vt celeriter rediret ad illos perfidos, humiliter requisitus, & ab eodem sancto Gregorio Episcopo ad illos missus & directus, eos sua fructifera praedicatione ad viam veritatis denuò reuocauit cum Gerardo, Onone & Adalgero, aliisque: qui in vico Dockem publicè coram Haddone * Thrauburgo, Henrico, Gerardo, Onone & Adalgero aliisque fratribus, praedixit & praenunciavit Episcopatus honorem sublimandum, & populis rudibus verba vitae ministraturum. Quae omnia sortita sunt effectum, vt in praesentiarum cernis. Praeterea cum curram ascenderet ad eundem in Aldenseel, omnibus ferme fratribus conuentus Traiectensis mecum ipsum ad curram comitantibus, & propter suum recessum pie moerentibus, ecce obuiam habuit ante portas monasterij Traiectensis duos viros, squalida lepra infectos, ligneo crepitraculo elemosynas petentes: quos vt vidit, confusus in Domino, fusa tacitus precè ad Dominum, calicem sibi ad potandum porrectum benedicens, & illis leprosis mittens, propter confirmationem neophytorum adstantium praecipit ex eodem calice eos bibere. Qui bibentes, statim mundati sunt, nobis omnibus adstantibus & studentibus de tam insolito miraculo. Ipse verò Deo gratias referens, salutatisque singulatim pie fratribus moerentibus recedens, apud Aldenseel aliquot annos degens, Christumque deuotè annuncians, ac multis alijs miraculorum signis effulgens, ibidem in Aldenseel feliciter in Domino requieuit. Attamen quia opera Dei, quae in hominibus per sanctos Dei fiunt, non silentio tegere, sed praedicare decet: quia gloria & honor Dei est, merita & virtutes sanctorum enarrare, easque scriptis commendare: quae quo latius propagantur, eo boni in Domino magis gloriantur & mali erubescunt: quia omnipotens Deus, qui facit mirabilia magna solus, per intercessionem & merita sanctorum, quos in terris celebritate congrua veneramus, mirabili dignatione imperfectum nostrum suppleri prouidit: vt quod nostris meritis implere non valemus, eorum suffragijs assequamur. Insuper licet nihil nouae perfectionis vel gloriae sanctis accrescat, si honorantur & inuocantur à Christi fidelibus, ac felicia ipsorum gesta conscribantur, eò quod humana laude (quorum laus Christus est) nullo modo egeant: tamen licet praegrandi senio lecto frequenter incumbo, sepe dictam optatam eleuationem corporis sancti Suuiberti & celeberrimam canonizationem, vt sub testimonio spiritus sancti à deuoto patre Theodorico Syburch, Priore conuentus sanctissimi Suuiberti Episcopi in Vuerda, & ab illis, qui viderunt eleuationem sancti corporis eius, atque canonizationem eius corporaliter inter fuerunt, qui hodieque viuunt, in veritate didici, & quam relatu veracissimo mihi deuotè retulerunt, & caetera, quae de eodem sancto Episcopo patrata constant ad gloriam Dei & decus Ecclesiae, & ad laudem & honorem sanctissimi Suuiberti Apostolici Episcopi, & ad profectum fidelium contexere scriptis exordiar, confusus patrocinij & meritis ipsius sancti Suuiberti, victus instatia tua fratrumque tuorum. Non enim fucus verborum veritatem obducam, sed breuiter stricimque incedam: vt si sermo rudis offendat, breuitas ad legendum prouocet. Precor igitur orationibus tuis fratrumque tuorum mihi subuenire studeas, vt ad honorem Dei ea, quae dixi, ita conscribere valeam, vt salus & deuotio credentium inde augeatur. Saluta mihi in vinculo charitatis omnes fratres conuentus tui, & praecipue dilectum consanguinem meum nobilem Lambertum de Lemegaunen.

Vt Pipinus dux castrum in Vuerda construxerit, & meritis sancti Suuiberti victoriam contra paganos obtinuerit. Cap. 1.

Pipinus op-
pugnat Sa-
xones,

Igitur anno tricesimotertio post celebrem transitum sanctissimi Suuiberti, gloriosi Episcopi & confessoris, anno scilicet à natiuitate Domini septingentesimo quadagesimo octauo, illustrissimus & Christianissimus princeps Pipinus, filius Caroli Martelli, Maior domus Franciae, qui fuit dux Agrippinensis, Austriae, Thuringiae & Burgundiae prouinciae, & totius Lotharingiae, antequam fuit coronatus Francorum Rex, debellans potenter perfidos Saxones & Vuestphalos, simul & Angarios: Inter caetera pietatis sua salubria opera, allectus fama sanctitatis & miraculorum gloria sancti Suuiberti Episcopi, eò quod ad sepulcrum ipsius infirmi sanabantur, caeci visum, claudi gressum, febricitantes incolumitatem impetrabant, munitionem extrui in eadem villa Vuerda, in qua sanctum eius corpus requiescit, celeri opere prope ecclesiam

ecclesiam eiusdem sancti Suuiberti fecit propter defensionem ecclesiae eiusdem sancti, & deuorum fratrum ibidem Deo militantium munitionem. Qua nob. liter constructa & firmata, contigit vt idem egregius princeps Pipinus anno sequenti, anno scilicet Domini septingentesimo quadagesimonono, Saxones & Vuestphalos debellans, potitusque victoria cum triumpho, cum suo exercitu multum lassò ad Coloniam Agrippinam reditum maturaret. Vuestphali verò, dolentes, Christianos eis dominari, licet, Deo auxiliante, triumphali gladio ipsius Pipini victi, profligati & prostrati succubuissent: indignati valde, exercitum fortem nimis festinanter denuò congregantes, per compendia itinerum & deuia exercitum Christianorum praenientes, positus infidijs, multum hostiliter & callidè prope Vuerdam Pipinum cum suis Christicolis animosè inuadere, & bellum rursus instaurare & committere decreuerunt. Quod inclytus princeps, per suos exploratores percipiens, primò parum doluit, tum propter lassitudinem exercitus sui, tum propter defunctos & fauciatos, fiduciam tamen firmam habens in Deum, recordatusque miraculorum sanctissimi Suuiberti, descendens de caballo suo, Vide pū-
prostratus in terram, flexis genibus sanctum Suuibertum deuota mente inuocans, & forū Chri-
auxilium & patrocinium implorans, vouit Deo & ipsi S. Suuiberto, quod si is pro stianorū er-
gā sanctos
honorē nominis Christiani à Christo sibi & exercitui suo suis meritis & precibus victoriam piam fiduci-
contra paganos impetraret, & Christianum populum protegeret, vt sanum inde redu- am & vena-
ceret, ipsum in Vuerda cum suis primatibus suppliciter peregrè visitaret. Quo emisso rationem.
voto, statim lux immensa super exercitum Christianorum splendens, non solum paga- Vide effe-
nos exterruit, sed & ferè excauit, pauorque ingens eos inuasit. Quod cernentes pa- ctum.
gani, timore valido percussis, formidantes manum potentis Dei Christianorum super eos ferire, caelumque super eos ruere, consilio celeriter inuito, miserunt duos satrapas ad Pipinum, petentes quae sunt pacis, eique se subdentes, ac referentes constanti animo quae viderant & eis contigerant. Pipinus verò cum hoc audisset, intelligens hoc meritis sancti Suuiberti accidisse, latus in terram cum suis proceribus prostratus, Deum adorans & gratias deuotè referens, receptis à paganis pacis obsidibus, Vuerdam cum suo exercitu humiliter intrauit, discalceatusque cum suis inclytis primoribus & praecipuis ministris, sepulcrum S. Suuiberti regalibus muneribus & oblationibus visitans, benedixit Deum & sanctum Suuibertum, qui absque effusione sanguinis humani victoriam sibi contra perfidos praestitisset: & deinceps sanctum Suuibertum in suum protectorem & patronum ac specialem elegit aduocatum.

Vt S. Suuibertus illustrem principem Hunaldum à peste angine & periculo mortis cum multis alijs liberauerit. Cap. 2.

Deinde anno à natiuitate Domini septingentesimo quinquagesimo quinto, serenissimus Pipinus praefatus, iam per sanctum Bonifacium, Moguntinensis & Traiectensis ecclesiarum Archiepiscopum, Rex Francorum auctoritate & mandato Zachariae Papae consecratus & coronatus, ordinauit nobilem principem, armis strenuum, Hunaldum nomine, principem & comitem de Angiers, capitaneum Christianorum in munitione Vuerdenli siue propugnaculo, ad tuendum fines Christianorum contra imperus paganorum. Accidit autem eodem anno, vt ipse Hunaldus cum plerisque sui exercitus militibus squalido squinantiae morbo infectus, ad mortem usque aegrotaret. Cumque de vita quorundam & praesertim principis Hunaldi desperaretur, & moeror esset validus propterea inter Christianos, ipse Hunaldus egregius princeps, medicis de vita ipsius desperantibus, fiduciam magnam in sanctum concipiens Suuibertum, eò quod multa miracula dudum ab ipso patrata didicerat, publicè multis coram adstantibus vouit ipsum deuotè visitare, & sibi deinceps fideliter seruire, modò En tantus
ipsum ab imminente periculo & peste suis meritis & precibus liberaret. Voto peracto, princeps vo-
statim absque humano medicamine conualuit, votumque cum suis latus humili- tum nunci-
ter adimpleuit, & vt vouit, quandiu vixit, seruitio eius se mancipauit. Quo mira- pat S. Suui-
culo inter aulicos, eadem squinantiae peste infectos, diuulgato, etiam ferè in extre- berio, &
mis laborantes eorum similiter de visitando sepulcro eius, vt sanarentur à languori- mor ab ipso
bus suis, vouerunt: & plerique sanati, votum nudis pedibus deuotè implentes, lauda- ferè moris
uerunt Deum in sancto Suuiberto, quia mirificauit ipsum tantis miraculis. Post hoc adiu redit
autem habitus fuit in maximo honore ab omnibus fidelibus, frequentantibus & ho- ad sanitarē
norantibus sepulcrum ipsius cum diuersis oblationibus & muneribus. Eodem anno corporis.

idem illustris Hunaldus comes de Angiers, dispositis rebus bellicis in eodem castrò
C 4 de

MARTIVS.

32

de Vuerda, abiit ad Pipinum regem Parisios, & eidem omnia perpetrata per sanctum Suuibertum, potentem Dei medicum, deuoto corde perfecit. Vnde his auditis, rex lætus effectus, benedixit Deum de tanta gratia, Hunaldo suo duci, cæterisque clientibus exhibita per merita & intercessionem sancti Suuiberti. Deinceps verò idem rex, in sanctum Suuibertum maiorem fiduciam concipiens, seruiuit ei quotidie certis orationibus, deprecans vt ipsum & regnum populumque sibi subiectum suis meritis protegat. Hæc autem ego Ludgerus, minimus seruorum Dei, ab eodem rege Pipino Coloniae audiui, orto sermone de miraculis sancti Suuiberti in mensa regis.

Pipinus rex
quotidie
certas S.
Suuiberto
preces of-
fert.

De prima eleuatione corporis sancti Suuiberti Episcopi. Cap. 3.

Stephanus
Papa venit
ad Pipinum
regem.

Eodem anno sanctus Stephanus Papa, eius nominis secundus, ob infestationem & oppressionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ ab Aistulpho, atroce rege Longobardorum, factam & perpeffam, in Franciam ad Christianissimum regem Pipinum, defensore Ecclesiæ & propugnatorem Catholicæ fidei, veniens cum suis Cardinalibus, regaliter ab eodem rege receptus & ad eius est perductus palatiū. Itaque collatione habita de oppressione Romanæ Ecclesiæ cum eodem felici rege, idem rex inter cætera exposuit sanctissimo pontifici felicissimam vitam & miracula sancti Suuiberti, petens benignè ab eo, vt catalogo sanctorum Conuersorum per ipsum ascriberetur. Sanctus verò Stephanus Papa aliquantulum apud sanctum Dionysium ægrotans, tum propter fatigationem longi itineris, tum propter senium, tum propter oppressionem Romanæ Ecclesiæ, volens satisfacere felici & iustæ petitioni Christianissimi regis, commisit vices suas ad experiendum actus, virtutes & gesta ac miracula ipsius sancti Suuiberti ad canonizandum ipsum sanctum vice ipsius, venerabilibus Patribus & Pontificibus, sancto scilicet Hildolpho Treuironum, Bonifacio Moguntinorum Archiepiscopo, Fulcario Leodiensi episcopo, & præcipuè Hildegere Colonienſi Archiepiscopo, in cuius parochia sanctissimus Suuibertus Episcopus migravit ad Christum. Qui venerabiles Patres, propter incursionem Saxonum & expeditionem exercitus inclyti regis Pipini contra præfatum Aistulphum, persecutorem Ecclesiæ Romanæ, in Vuerda non conuenientes, distulerunt canonizationem sancti Suuiberti Episcopi vsque ad reditum ipsorum ab Italia: quia necessitate imminentis belli vrgente, hoc facere commode nequibant. Sicque canonizatio ipsius aliquanto tempore protracta fuit. At tamen venerabilis & Diuus pater Hildegere Colonienſis Archiepiscopus, antequam in bello Saxonico apud Vuerdam occisus, immò martyr pro fide Christi effectus fuit, Vuerdam cum suis clericis properauit, vt altera die ipsum solenniter autoritate Apostolica exaltaret. Igitur altera die, quæ fuit quarto Idus Iunii, Missarum solennijs per eundem Archiepiscopum expletis, accessit deuotè in pontificalibus cum suis presbyteris, clericis & fratribus conuentus in Vuerda, ad tumultum sancti Suuiberti. Cumque deposita terra, arca, in qua sacrosanctum corpus sancti Suuiberti iacuit, aperta esset, odor mirificus omnium ora & nares perfudit. Archiepiscopus verò reuerenter & deuotè sanctum corpus ex tumulo eleuans, in aliam pulchram capsulam ad hoc præparatam, idem corpus sanctum, inuolutum mundissimis pontificalibus indumentis ac ornamentis, ritè collocauit. In cuius sancti corporis eleuatione quidam cuius Colonienſis, Robertus nomine, dictus de vereri monte, mutus & surdus, auditum & lo-

Hildegere
Episcopus
Colonienſis
pro fide
Christi cæ-
sus.

Mutus &
surdus cura-
tur, osculans
manum S.
Suuiberti.

quelam meritis & intercessionibus sancti Suuiberti, osculando manum eius in præsentia Archiepiscopi & fratrum conuentus Vuerdenſis & omnium aliorum adstantium, recuperauit. Factumque est in illo die gaudium magnum in Vuerda ab omnibus. Condidit nihilominus idem venerabilis Archiepiscopus idem sanctum corpus in crypta subterranea propter incursionem vicinorum gentilium. Statuit insuper idem Archiepiscopus eundem diem eleuationis corporis sancti Suuiberti, scilicet quartum Idus Iunii, per totum vicum de Vuerda celebrari perpetuis temporibus, vt diem Dominicam, ab omnibus incolis ipsius vici in honorem sancti Suuiberti. Et deinceps frequentabatur sanctus Suuibertus ab omnibus vicinis Christianis deuotè & solenniter peregrè cum diuersis oblationibus: appellabaturque vbique terrarum patronus pestis squinantia, ita vt multi infecti tali & tam periculosa peste, vouentes deuotè ipsum peregrè visitare & ipsi seruire, liberati sint ab eadem peste, adducti ad sacrosanctum & venerandum corpus illius.

De crudelitate Saxonum & concrematione ecclesiæ sancti Suuiberti & destructione oppidi Vuerdenſis. Cap. 4.

Postre-

Postremò imperante Carolo Magno, rege Francorum, inclyto filio præfati regis Pipini, cum is, subiugatis potenter Saxonibus & Vuestphalis, degressisset cum grandi exercitu Christianorum contra gentiles Hispanos ire in Hispaniam, & eos mittere sub iugum fidei Domini Dei nostri Iesu Christi, anno scilicet a natiuitate eiusdem Domini nostri septingentesimo septuagesimo octauo, Indictione prima: ferocissimi & perfidi Saxones & Vuestphali, excitati spiritu satanæ, ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus rex esset cum toto suo exercitu in Hispania, putantes & videntes se habere aptum tempus vlciscendi damna, à Carolo & à Christianis ipsis sæpè illata, conglomerati in inuicem præceptis satraparum ipsorum, venerunt cum validissimis & grandibus agminibus strenuorum & ferocium armigerorum, depopulantes longè lateque crudeli ferro & edaci flamma cuncta, quæ erant Christianorum. Veneruntque vsque ad litora Rheni, & intantum sauit ira & crudelitas ipsorum, vt nullatenus parcerent nec ecclesijs Dei, nec sexui, nec ætati hominum, quin omnia consumerent ac demolirentur vsque ad internecionem: sed anno sequenti maxima vindicta subsequuta fuit, & denuò ad fidem reuocati triumphali gladio serenissimi Francorum regis Caroli, propugnatoris fidei Christianæ, fuere. Quæ horrida clade sauiens, prædictæ ferocissimæ gentes Saxonum & Vuestphalorum ad ecclesiam sanctissimi Suuiberti & ad oppidum Vuerdam ferocitatis suæ direxerunt gressum. Quod oppidum liuore magno, feroci igne & ferro solotenus destruxerunt. Eadem tempestate ecclesia cum conuentu sancti Suuiberti concremata fuit: sacerdotes verò aut trucidati, aut effugati: incolæ vtriusque sexus ferè occisi, libri sacri exusti, vicusque ferè in solitudinem redactus est: dempto sacro corpore sancti Suuiberti, sagaciter subtus terram deposito & depresso: quod licet industriè per totum conuentum quaesierint, minimè tamen inuenire potuerunt. Et licet essent Christiani vi adacti, & hæc crudelia peragerent, oderant tamen sanctum Suuibertum eò, quòd pridem Christianis Francigenis præstitisset victoriam contra eos, & vt arbitrabantur, inimicus ipsorum esset, & defensor exercitus Christianorum.

Saxones po-
pulantur di-
tiones Chri-
stianorum

Vuerda à
Saxonibus
destruitur.

Vt malè perierit, qui ecclesiam sancti Suuiberti primus incenderat. Cap. 5.

Erât autem in eodem flagitioso exercitu quidam satelles diaboli, nomine Ogellus Oesterbach de Paderborne, qui in eadem saua depopulatione oppidi de Vuerda, infinita flagitia commiserat, gaudens in rebus pessimis. Is tota vi conatus inflammare S. Suuiberti ecclesiam, ignem primus copiosum ad fastigium iactauit ecclesiæ. Sed protinus ignis sæpè repulsus & emortuus, extinctus & diminutus fuit. vim enim virtutis suæ meritis S. Suuiberti primò oblitus est ignis. At ille obstinatus in malitia, licet hæc cerneret, & nullo modo desistere dignaretur, tandem permissione diuina eam incendit, & lætus abiuit. Igitur cum hæc effera & bellicosissima gens Saxonum, infinita abominabilia vbique in Christianos grassando ad libitum peregrisset, diuisisque inter eos letarentur rapinis ac spolijs, sedissentque in suburbanis & vicinis pratis virentibus oppidi Vuerdenſis, ouantes & gratulantes de cædibus & oppressionibus Christicolarum: ecce venit ille sceleratissimus & sacrilegus Ogellus ad committiones & conterraneos suos, in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, vt ipse ecclesiam sancti Suuiberti, protectoris Francorum incenderit, quantum commode eam aliquantulum incendere nullatenus potuisset. Statimque Dominus noster Iesus Christus, qui est splendor sanctorum suorum, volens sacrilegis Saxonibus palàm ostendere, cuius meriti sanctus Suuibertus nobilis pontifex apud ipsum esset in regno cælorum, illum nefandum Ogellum miserabiliter puniuit, vt alij terrerentur, & à talibus desisterent. Nam cum perniciosus Ogellus hæc prædicta mala, per ipsum perpetrata, coram prandentibus socijs & complicitibus suis cachinnando, immò Deum blasphemando recitaret, statim ira Dei ascendit super ipsum, cadensque retrorsum coram omnibus super planam terram, fracto collo, dignas temeritatis ac sacrilegij pœnas debita & horribili morte iuit. Quod alij sacrilegi videntes & audientes, exterriti valdè, compuncti penitentia salutari, quidam ipsorum iram Dei mitigauerunt.

Vide pœnas
hominis sa-
crilegi.

Vt satrapæ Saxonum duo diuinitus flagellati, meritis sancti Suuiberti pristinae vestituti sanati fuerint. Cap. 6.

NEC

NEC hoc sufficiebat Deo ad laudem sancti Suuiberti: quinetiam illustrius honorare voluit sanctum suum coram omni exercitu Saxonum & Vuestphalorum. Nam cum sacrilegus Ogellus mortuus, cooperatus velamine, sic per tres ferè horas iacuisset, & signo dato iuberentur vbiqùe per totum exercitum castra merari in alio loco, statim conuenerunt consanguinei & socij malitiæ nefandi Ogelli, eumqùe sepelire in cœmeterio ecclesiæ sancti Suuiberti decreuerunt: sed nullo modo valebant. Nanque cum indigestam terram effoderent, conantes facere sepulcrum in præfato sancto cœmeterio, in quo ipsum condendo sepelirent, statim digesta terra per se defluxit in eandem foueam, ac si non fuisset sulcata: de quo omnes valde mirabantur. Cumqùe iterum atque iterum fodiendo tentassent, & multum laboris insumpsissent, vt facerent sepulcrum, licet in alijs locis eiusdem cœmeterij, & semper terra per se omnibus stupentibus subito decidisset in eandem foueam, permanens & apparens plana terra vt antè, desistebant à fodiendo sepulcro in eodem sacro cœmeterio: & exterriti, dicebant alterutrum, ipsum indignum ecclesiastica sepultura, & præsertim sepultura illius cœmeterij, eò quòd ecclesiam illam & cœmeterium cremando prophanasset. Et sic multum attoniti recedentes, cum venissent ad cadaver mortuum, & abiecto velamine, denudassent faciem eius, ecce tam horribilis & miserabilis apparuit facies eius, quòd omnes in terrorem & formidinem vertit, ita vt omnes trementes, stupidi & pauidi, citò recederent ab eo, ignorantes quidnam cum corpore facerent. Sed instante recessus tempore, quidam alij satellites ex alia prouincia Saxonica, prædicta audientes, & ipsum mortuum inuenientes, proiecerunt indignanter cadauer in Rhenum, vt esset pabulum piscium: & sic malus malè perijt. Itaque cum ex præcepto satraparum per totum facinorosum exercitum signo dato iuberentur castra mouere, domumqùe discedere: ecce dolenter nunciatum fuit à cõtribulibus & complicibus malitiæ & commissi sacrilegij, duobus præcipuis satrapis Nothelino & Occoni, strenuum Ogellum de Paderborne, qui primus ecclesiam sancti Suuiberti incenderat, ex vindicta Dei & sancti Suuiberti, patroni illius loci, plagatum & punitum esse, fregisseqùe collum suum super planam terram, cum iocando iactitaret, quòd illud facinus sacrilegum commisisset. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc casu accidisse, & non ex vindicta alicuius sancti, & præcipue sancti Suuiberti, quòd sanctus Suuibertus esset impotens & nullius virtutis ac potestatis, qui nequiuisset suum oppidum suamqùe ecclesiam tueri. Cumqùe hæc & huiuscemodi multa alia verba blasphemiarum, superbè & indignè protulissent, non dantes gloriam Deo & sancto eius, simulatqùe recessissent illi duo satrapæ ab inuicem, Nothelinus in via glorians de victoria habita contra Christianos, priuatur coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris suis grauiorem morte poenam tandiù sustinuit, donè rubore cooperatus, & in se reuersus, ac se colligens, quanta in Deum & in sanctum Suuibertum superbè commiserat, medullitis suspirando agnouit & doluit. Itaque crescente per momenta temporum dolore corporis, consilio proborum flexis genibus humiliter Deo vouit, deuotè visitare sepulcrum sancti Suuiberti, & ecclesiam eius in fauillas redactam, iuxta facultatem suam restaurare, modò intercessionibus ipsius à Deo recuperaret pristinum visum & sanitatem corporis. Quo voto coram multis dolenter & deuotè facto, protinus dolor viscerum cessauit, visus redijt: & ipse surgès, lachrymabili voce Deum deuotissime laudans, cunctis aperuit, vt meritis sancti Suuiberti liberatus sit, & Vuerdam vsque properans, votum cum multa familia deuotè adimpleuit.

De altero satrapa Occone. Cap. 7.

ALter verò satrapa, Occo nomine, opimis ditatus spolijs, cum equester cum suis vernaculis rediret à Vuerda, ignorans vt Nothelinus à Deo punitus esset, recitaretq; in via, quàm benè vindicassent Saxones contra Christianos contumelias & oppressiones, ipsis à Carolo pridem illatas, & vt humana pariter & diuina in sinibus Christianorum perturbassent: & præsertim vt ecclesiã pontificis Suuiberti, in quo Christiani multum cõfidebant, incendissent: mox coram omnibus multatus à Deo, auditu caruit & loquela: rediensqùe domum moestus & dolens, mansit longo tempore surdus & mutus. Qui similiter in se reuersus, erubescès ingemuit valde, perpendès quòd Deus vindicat blasphemias sanctis suis illatas. Salutari igitur poenitentia ductus, dolès toto corde de commissis in Deum & in seruū eius Suuibertū, elemosynis & precibus sperabat à Deo recuperare priorē sanitatem: sed nihil proficiebat, &

Occo sacrilegus punitur diuinitus.

Nothelinus percuitur cæcitate & dirissime torquetur.

Votum facit Deo, & mox reualescit.

En caelestis visionem.

Nō possunt sacrilego fodere sepulcrum.

nihil obtinuit. Cum verò didicisset, qualiter Nothelinus satrapa cæcitate percussus, meritis sancti Suuiberti liberatus fuit, spem magnam concipiens in sanctura Suuibertum, similiter vouit peregrè visitare ipsum sanctum Suuibertum in Vuerda, & seruituti eius se mancipare, modò pristinæ meritis ipsius sancti restitui posset sospitati. Eadem hora sanatus à caelesti medico, disposita domo sua, publicè accedens cum solenni familia ad ecclesiam sancti Suuiberti in Vuerda, votum impleuit reuerenter & deuotè: redire quoqùe domum spernens, sumptibus suis & præfati satrapæ Nothelini, aliorumqùe multorum deuotorum hominum, eandem exustam ecclesiam anno sequenti elegèter restaurauit, & dignitati sui satrapatus renunciens, in Vuerda apud sanctum Suuibertum consenuit, seruens feruenter Deo & sancto Suuiberto omnibus diebus vitæ suæ.

De quodam Saxone letaliter sanciato in bello, & meritis sancti Suuiberti sanato. Cap. 8.

ANno Dominicæ incarnationis septingentesimo octogesimo tertio, Indictione sexta, cum victoriosissimus Carolus Francorum rex præsidia & propugnacula rebellium Saxonum & Vuestphalorum vastaret, venissetqùe in Vuestphalam ad firmam munitionem, Dromi dictam, & illam expugnans destruxisset, commisitqùe eandem munitionem in clyro filio suo Carolo, eò quòd rex Carolus ad interiora loca Saxonū diuertisset: ecce illo absente occurrerunt præfato principi Carolo infestissimis animis Vuestphali, cum grandi turba armatorum, ad expellendum ipsum potenter cum suis Francigenis extra regionem ipsorum & patriam, aut formidolosum cum illo prælium committendum. Quos conferto prælio, congressuqùe inter eos facto iuxta munitionem Dromi, serenissimus princeps Carolus, filius Caroli Magni regis, statim vincit equitatu suo, trucidans multos: inter quos erat quidam bonus Christianus Vuestphalus, qui coactus per suum satrapam, interfuit bello, in paganismo dictus Eldack, sed Christiano nomine Bruno, vir diues & potens, fortis viribus, audax animo, & armis strenuus. Hic Bruno postquam viderat & perpenderat, mente sæpè reuoluens, nefandum Ogellum de Paderborne, conterraneum suum malè perijisse se prætere, qui sancti Suuiberti ecclesiam incenderat, & Occonem & Nothelinum satrapas ipsorum à Deo percussos, iterum meritis S. Suuiberti sanitati pristinæ restitutos: honorauit deinceps sanctū Suuibertum, atq; dolens de commissis in Vuerda in prædicta Saxonū expeditione, omni die deuotè legit ad honorem ipsius sancti vnam orationem Dominicam & angelicam salutationem: efflagitans deuoto corde, vt imminente extremæ suæ necessitatis articulo dignaretur ipsi auxiliari & adesse, & Deo suis patrocinij ipsum reconciliare: elegitq; ipsum in specialem patronum. Igitur hic Bruno, cum staret in prima terribili acie strenuè bellans, tandem oppressus grãdi equitatu partis aduersæ, & inter cetera vulnera grandi lancea impetitus, & in pectore hasta confixus & prostratus, corruens in terram, pedibus equorum cum multis alijs miserabiliter conculcatur, ita vt de sua desperaret vita. Cumqùe sic volutatus in proprio sanguine penè deficeret, & in extremis ferè laboraret, deuotione qua valuit inuocauit mœsto & contrito corde sanctum Suuibertum, petens vt sibi, vtpotè famulo suo, iam in necessitate tanta & periculo cõstituto adesse, & Deo suis precibus commendare se dignaretur, vouens, quòd si ex inflictis vulneribus cõualesceret & sanaretur, deuotè visitaret ipsum in Vuerda: spretisque seculi curis, seipsum seruitio suo, quandiù superstes esset, manciparet. Quo expleto promisso, facto illo in ecstasi, apparuit cum magna claritate sanctus Suuibertus, ornamentis pontificalibus indutus, tangensqùe ipsum baculo pastoralis, dixit: Ecce Bruno confortare & gaude: hac vice hinc non morieris, quia precibus meis impetraui ab omnipotenti Deo vitam tibi, eò quòd deuotè in hac præfata anxietate auxiliū implorasti à me, vt tibi adessem. sed postquam per gratiã Dei conualueris ab his plagis, non negligas visitare sepulcrū meum in Vuerda, vt spondidisti cum condignis oblationibus, nè aterna morte inuoluaris. His dictis, signans eum signo sanctæ crucis disparuit, & claritas euauit. Hęc aut facta fuerunt finito bello. Victores verò cum viderent illam claritatem supra corpora occisorum, quidam ex ijs Deum timentes, accurrerunt ad eundem locū, in quo illam perspexerāt claritatem, suspicantes ibidem quandam sanctum virum occisum vel agonizantem, cuius merita Deus per illam claritatem ipsi declararet. Bruno autem inter occisorum cadauera similibus mortuo ferè exanguis aliquo tempore iacens, meritis S. Suuiberti parum se erigens, cum vidisset viros hostilis exercitūs, arbitrās eos amicos, qui ipsum liberarēt & curā suā agerent, coepit flebili voce,

prout

Vouet votum.

Sanatur, & p̄stat quod vouerat.

Vuestphali infestis animis incurrunr in Carolum.

S. Suuibertus apparet Bruno, grauitervulnerato, & ipsum pie inuocanti.

prout potuit, implorare auxilium ab eis, ut sui misereretur. Milites vero videntes ipsum tam horribilibus vulnerebus grauarum, & præcipue grandi hasta confossum, viuere adhuc potuisse, mirabantur valde. Qui postquam eis inter multa enarrasset, qualiter ibidem in tam horrido instantis mortis periculo sanctum inuocasset Suuibertum, gloriosum episcopum, quem omni die speciali oratione deuote honorare consueuisset, & ut ab eo ipsi apparente seruatus esset, addidit quod coactus per suum fratrem eidem bello interfuerit, quia urgente & stimulante conscientia, contra Christianos bellare sibi valde graue fuisset. Victores vero hoc audientes, memores claritatis ab eis visa, pietate moti, liberauerunt ipsum: armis sanguine madidis exuunt, adhibentes ei diligentem curam, ut conualesceret. Ponebant ipsum in super in quodam excelso loco, postquam ligauerunt vulnera eius, ita vulneratum, ad honorem sancti Suuiberti episcopi, quem multi in exercitu Francorum honorabant, ut omnes animaduertent cum temporariam mortem non euasurum, nisi meritis sancti Suuiberti id fieret. Serenissimus vero rex Carolus Magnus tunc in Saxonia apud locum, dictum Stomingi, positus, hæc audiens, & ut Pipinus rex, genitor suus, in maximo honore sanctum Suuibertum habuerit, propter victoriam meritis ipsius contra Saxones prope Vuerdam habitam, admirans præcepit præfatum Brunonem, quam cito possit commode migrare de loco ad locum, sibi adduci & presentari. Qui cum ei præsentatus esset, & cuncta vulnera vidisset, audissetque ab eo, qualiter sanctus Suuibertus, patronus suus sibi apparens, consolatus eum fuisset, laxauit ipsum à captiuitate, restituens ipsum pristina libertati ad honorem sancti Suuiberti. Et deinceps idem rex Carolus Magnus semper in honore habuit sanctum Suuibertum omnibus diebus vitæ suæ. Et subiugatis Saxonibus & Angarijs cum Vuetsphalis, in gratiarum actionem statim fratres conuentus sancti Suuiberti, in diuersis tutis locis dispersos, reuocauit, ecclesiam sancti Suuiberti diuersis preciosis ornamentis decorauit, ablata restituens & recuperans, multa dona & prædia ex regali fisco hilariter adiecit deuotis fratribus conuentus sancti Suuiberti. Bruno tandem conualuit, & ut uult, ipsum peregrè deuote in Vuerda cum condignis oblationibus uisitauit, & ibidem Deo & sancto Suuiberto, quandiu uixit, seruiuit. Quo miraculo cognito, multi Saxones & Vuetsphali deuote ipsum in specialem patronum eligentes, humiliter coluerunt & honorauerunt.

Carolus Magnus in honore habet S. Suuibertum, & eius ecclesiam egregijs cumulatur donis.

Ut S. Suuibertus solemniter à S. Leone Papa sanctorum Confessorum catalogo sit adscriptus. Cap. 9.

Anno Dominice incarnationis septingentesimo nonagesimo sexto, Indictione quarta, defuncto Adriano Papa, sanctus Leo, illius nominis tertius, concorditer à Cardinalibus in Papam electus, consecratur in ecclesia sancti Petri à venerabili patre Bernardo Ostiensi archiepiscopo, & à cæteris episcopis. Qui postea, scilicet anno Domini septingentesimo nonagesimo nono, Indictione septima, dum in Litania maiori, in festo sancti Marci euangelistæ, ab ecclesia Lateranensi ad ecclesiam sancti Laurentij egregij martyris stipatus, ut decuit, multo clero processione haberet, ecce per insidias ueniunt prauis Romani, qui in processione eum uicium captum oculis priuauerunt & lingua. Qui cum sic miserabiliter uolutatus proprio in sanguine iaceret, à Deo angelico ministerio sanitati restitutus, ad Carolum regem properat. Qui ipsum sua industria in Romanam sedem restituens & ante se præmittens, subsequatur, anno scilicet octingentesimo, ad urbem Romanam cum magno exercitu: ibique cum suis principibus existens in festo Natalis Domini, ab eodem sancto Papa in Imperatorem Romanorum inuis coronatur, acclamantibus Romanis Imperatorias laudes. Post cuius decessum à Roma ad Germaniam & Galliam, idem sanctus Leo Papa anno Dominice incarnationis octingentesimo tertio cum magna solennitate suorum Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum & prælatorum ac primatum, ad Imperatorem Carolum in Germaniam ueniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter multa pietatis suæ opera, instantia eiusdem serenissimi Imperatoris & regis, Aquisgrani in palatio dedicauit ecclesiam perpetuæ uirginis Mariæ, donans eandem ecclesiam multis indulgentijs. Deinde humili petitione & instantia venerabilis patris Gerbaldi episcopi Leodiensis consecrauit ecclesias gloriosæ uirginis Mariæ tam in Tungris, quam in Wiseto: Et Colonie Agrippinæ tam ad sanctum Martinum, quam in Capitolio altaria consecrauit. Et multa alia monasteria & altaria ac capellas per Alemanniam & Galliam consecrauit, ubique multas indulgentias conferendo. Tandem deuota

Leo 3. à Romanis oculis & lingua priuatur.

Carolus Magnus fit Imperator Romanorum.

Leo Papa 3. uenit in Germaniam, & que illic consecrauit.

deuota instantia gloriosissimi Imperatoris Caroli, & venerabilis patris Hildebaldis Archiepiscopi Colonienfis, uenit à Colonia idem sanctus Papa Leo nauigio in Vuerdam, stipatus imperatoria maiestate, ac sacro choro sanctorum Cardinalium & Archiepiscoporum, ac multorum procerum comitatu. Cui occurrunt usque ad Rhenum deuoti fratres conuentus sancti Suuiberti processionaliter, cum incolis eiusdem oppidi de Vuerda, introducentes eum cum Imperatore & cæteris in ecclesiam sancti Suuiberti multum deuote ac honeste. Et illo die, quo intrauit, ieiunauerunt incolæ de Vuerda cum toto conuentu autoritate Apostolica. Altera uero die, quæ fuit pridie Nonas Septembris, omnes tam Papa sanctus Leo, quam Carolus Imperator, & alij conuenientes in ecclesia & conuentu sancti Suuiberti, ibi oratione finita omnium conuenientium in ecclesia, statim celebrante solenniter summam Missam felice Hildebaldo Colonienfi Archiepiscopo, & sanctissima uita ipsius cum innumeris miraculis, conscripta per venerabilem presbyterum Marcellinum, socium & conterraneum ipsius sancti, ibidem lecta, Papa sanctus Leo, de assensu pariter & consensu suorum Cardinalium cæterorumque prælatorum, illic coram adstantium, solenniter catalogo sanctorum confessorum ipsum ascripsit. Quo facto, pulsata campana conuentus per aliquot horas, ad honorem Dei & gloriam ipsius sancti, cum per dulcia modulamina laudum fratres deuotissime Deo rependissent gratias, cantando humiliter hymnum, Te Deum laudamus: & reliquæ siue ossa ipsius ex monumento, in præsentia sanctissimi apostolici Leonis & Caroli Imperatoris cæterorumque per præfatum Archiepiscopum Coloniensem tollerentur deuote, maxima dulcissimi odoris in eodem loco cælitus effusa est fragrantia, cuius suauitas omnium ora & corda adstantium reficiebat, ita ut nullus ambigeret, ibidem adesse angelorum choros. Facta sunt hæc pridie Nonas Septembris præsentibus ibidem uictoriosissimo Carolo, semper Augusto Romanorum Imperatore & Francorum rege, uenerabilibusque patribus Cardinalibus & Archiepiscopis, Bernardo Ostiensi, & Fortunato Treuironum, Theodoro Sabinensium, Nicolao tituli sanctæ Crucis in Hierusalem, Eustochio sanctæ Praxedis, Bonifacio tituli sanctorum Marcellini & Petri presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodiensi, Volquino Normensium episcopis: & præsertim felice Hildebaldo Colonienfi Archiepiscopo, cuius industria & pia instantia sanctus Leo Vuerdam nauigauit, & sanctum Suuibertum in diuos retulit, cum multis alijs prælaris & proceribus. Statuit insuper sanctissimus Papa Leo, illum diem canonizationis & exaltationis sancti Suuiberti egregij episcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum à cunctis incolis Vuerdæ celebrandum, ob honorem sancti Suuiberti apostolici episcopi. Obtulit autem idem sanctus Papa eidem ecclesie speciales indulgentias cunctis fidelibus, celebrantibus festum sancti Suuiberti episcopi, & ad diuina confluentibus. Item idem Papa contulit paruam auream crucem, refertam particula sanctæ Crucis Domini nostri Iesu Christi. Imperator uero Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidem ampullas eiusdem auri, cum multis alijs ecclesiarum elenodijs preciosis: ut diuinum mysterium in Vuerdensi conuentu perageretur cum eisdem, ipsius Imperatoris iugis fieret memoria. Obtulerunt præterea omnes à maiori usque ad minorem iuxta deuotionem & inspirationem spiritus, & pro facultate, ut fieret solennis capsula & preciosum fere trum, in quo collocarentur sacrosancta ossa sancti Suuiberti episcopi, Ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui uiuit & regnat cum Deo patre in unitate spiritus sancti per infinita seculorum secula, Amen.

S. Suuibertus refertur in numeru diuorum.

Pontifex quid contulerit Vuerdensi ecclesie. Quid item Carolus Magnus.

De miraculis sancti Suuiberti, ut puerum submersum excitauerit. Cap. 10.

Igitur cum rumor aduentus sancti Leonis Papæ & Caroli serenissimi Imperatoris, cæterorumque prælatorum & principum in Vuerdam ad canonizandum sanctum Suuibertum ubique per uicinam prouinciam peruolasset, confluxerunt multi populi utriusque sexus cum filijs & filiabus suis Vuerdam, ad percipiendam à sancto Papa remissionem suorum peccatorum, & apostolicam benedictionem, & ad intuentum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina, nomine Irmgardis, mulier honesta & proba, germana uenerabilis patris Hildebaldis Colonienfis Archiepiscopi, vxor strenui Bartoldi, domicelli de Grinbergen, habitans & residentens illo tempore in Troia siue Xantis. Quæ domicella cum duabus solummodo pueris & primogenito suo Gocellino, semiocto annorum puero, & cum multis alijs honestis personis ex Xantis Vuerdam nauigans, eidem celebritati consensu mariti sui

Irmgardis foror Hildebaldis Colonienfis Episcopi.

Gocellinus puer
in Rheno
submergitur.

fui interesse voluit & decreuit. Et appropinquantes Vuerdæ, cum nauta propter multas alias naues ibidem congregatas subito amplius mutaret, vt conuenientius litori nauim applicaret, Gocellinus stans propè matrem in prora nauis, ex collisione nauium cespitans pedibus, corruit extra nauem in Rhenum, & submersus est. Quod mater eius videns, quæ etiam cecidit ex collisione nauium in nauim, & puerum suum iuuare non valens, seipsam in Rhenum præcipitare conabatur: sed tenta & impedita per pedissequas & alios probos homines, scisso velamine capitis sui, præ nimio dolore inconsolabiliter flens, magno ciulatu & lamento repleuit litora Rheni. Erat autem hora ferè quinta vespertina. Archiepiscopus verò frater eius illa audiens, ingemuit & multum tristabatur. Pedissequa quoque concita denunciauit domicello Bartoldo discrimen submersi pueri sui. Domicella itaque complois manibus, tanquam mulier vesana, intrans ecclesiam sancti Suuiberti, cum magno vlulatu & gemitu Dei exorauit pietatem, vt meritis sancti Suuiberti filium suum sibi restituere dignaretur. Consolata denique à multis honestis matronis, & præcipue ab Archiepiscopo fratre suo, ducente eam in hospitium suum, vt eam refocillando consolaretur: sed ipsa quiescere nullatenus valens, noctem illam totam in somnem ducens, implorauit assidue deuoto & contribulato corde sanctum Suuibertum, petens, vt qui dudum multis in tribulationibus subueniebat, sibi iam desolata solita pietate subuenire non dedignaretur: Vouensque, si ipsum suis suffragiis meritis viuam recipere posset, perpetuis temporibus ipsum suo ministerio assignaret. Altera verò die, cum aurora eminentibus radijs illucesceret, quidam honesti viri, amore Dei & petitione Archiepiscopi, amotis nauibus coeperunt submersum domicellum Gocellinum quærere sagenis & vncis & alijs opportunis instrumentis. Tandem hora ferè octaua ante Missarum solennia, quidam dictus Lambertus Dosel de Embrica, vnco sentiens & tangens ipsum veste, vocatis alijs focijs, sagaciter ex profundo Rheni per vestem sursum trahens & cleans, defunctum matri præsentauit. Quæ ipsum defunctum videns, exanguis effecta & in ecstasi posita stetit. Sed ad se reuersa, puerum vnus amplectens, sequentibus eam multis honestis vtriusque sexus personis, flentibus & ei condolentibus, deposuit illum ante sepulcrum sancti Suuiberti: factaque ab omnibus deuotè oratione, spiritus in illum rediit, oculos aperuit & reuixit: surgensque stetit supra pedes suos, admirans multitudinem & frequentiam populorum ipsum intuentium, loquebatur matri suæ dulciter. Statimque exuentes eum madidis vestibus propter compressionem hominum, de consilio quorundam posuerunt in eminentiori loco, vt ab omnibus possèt videri. Quo viso, factus est clamor omnium, Deum in sancto Suuiberto collaudantium de tanta tamque manifesta gratia, ibidem meritis sancti Suuiberti palam omnibus ostensa. Eadem verò hora venit festinanter equester pater eius Bartoldus cum decem tantum vernaculis, multum nimirum tristes & gemens de perditione dilecti filij sui. Erat enim præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans verò ecclesiam, cum audisset & vidisset eum à morte resuscitatum, glorificauit Deum in sancto suo Suuiberto. Igitur sanctissimus Apostolicus & Imperator Carolus ista percipientes ab Archiepiscopo Coloniensi, auunculo Gocellini resuscitati, eundem puerum ad se accersiri & adduci præceperunt. Quem viuam videntes, qui per quindecim ferè horas sub aquis in profundo Rheni iacuauerat, laudauerunt pietatem Dei, qui semper diuersis signis dilectos suos magnificat & honorat. Archiepiscopus verò, consensu parentum, deposita argentea torques, quæ circa collum gessit idem Gocellinus resuscitatus, ipsum clericum ordinauit, mutansque nomen eius, ipsum Suuibertum nominauit: qui intra annum monasterium sancti Suuiberti intrans, eidem sancto semper humiliter seruiuit. Assignauitque domicellus Bartoldus eidem monasterio, amore sancti Suuiberti & filij sui, certa prædia, perpetuis temporibus possidenda.

Gocellinus puer
reuiuifcit
ad sepulcrum
S. Suuiberti.

NOTA, quod inter crebra miracula, quæ Dominus meritis sanctissimi Suuiberti episcopi & confessoris dignatur ostendere fidelibus, vt ab eis deuotius & ardentius honoretur, duo insignia miracula, frequenti memoria digna, recitabo, quæ, vt infra patebit, Dominus operatus est & fecit ad augmentum laudis, gloriæ & honoris sancti Suuiberti, dilecti sui famuli.

Do

De tribus fratribus, capsam S. Suuiberti spoliare volentibus. Cap. II.

IGitur anno Dominicæ incarnationis septingentesimo septuagesimo septimo, Indictione vndecima, nocte quadam tres petulantes adolescentes, de nobilioribus eiusdem patriæ orti, venerunt in ecclesiam sancti Suuiberti, in qua asseruabantur ossa ipsius in capsula, splendore gemmarum auriq; fulgore decorata: quæ quatuor pedes habebat ex ære fusiles, pedibus leonis similes, in quantum periti artificis industria formare poterat. Cum autem fures ad capsulam accessissent, vt metallum de illa tollerent, mirum dictu, arca tota super duos pedes in sublime se extollens erexit, & quasi vita in illa esset, duobus pedibus vngulis, contra fures se defendit. Videntes igitur se nihil proficere, vnus eorum saltum dedit, ascendensque super arcam, vt in equo super eam sedet, & duas laminas, in quibus duo sculpti erant Apostoli, vi abstraxit. Quo facto, omnes inière fugam. Et cum extra vicum Vuerdæ putarent se esse, iterum in atrio se inuenère. Rursumque dum conarentur exire, hoc idem eis accidit. Sic errantes per triduum, non sumpserunt cibum neque potum, neque quicquam, quod ad humanam naturam pertinet, facere potuerunt. Tandem cuidam argentario metallum monstrauerunt, & vt illud emeret, rogauerunt. Quod vt ille vidit, ait: Argentum hoc de capsula sancti Suuiberti est furtiuè ablatum, quia proprijs meis manibus illud fudi & apposui. Dum sic adinuicem loquuntur, audit populus & accurrit, ipsiq; fures peccatum & quid eis acciderit, manifestè confitentur. Sed quia de nobili progenie duxerant originem, ad horam mortis euaserunt dispendium: quia parentes eorum strenuè militabant Imperatori Carolo vbique: terram tamen & regionem illam abiurare & vitare coacti sunt: sed restituta prius fuerunt omnia ablata sancto Suuiberto.

In capsula
magni pre
cijia olim
conditæ
liquæ S.
Suuiberti.

Nota mi
raculum.

De clerico morbo, curato à S. Suuiberto episcopo. Cap. 12.

Pater familiæ quidam Seuerinus de Vuesalia inferiori, vir potens & diues, filium habuit speciosum valde, apprimè literatum, & optimum musicum, Conradum nomine, vigintitrium semis annorum, sed lunaticum. Cum autè huiuscemodi infirmitatis tædio pater filium laborare cerneret, & propterea à Bononiensi studio domum reuersus esset, in abditissimis pectoris sui latebris dolore faucibatur. Et quia filius suus Conradus huic seculo inutilis erat, quid de eo facere posset, penitus ignorabat. Post multas verò cogitationum peruagationes tale reperit consilium: Vadam, inquit, ad monasterium deuotorum fratrum in Vuerda comorantium, & illic filium meum illorum associare cœtui curabo: sicque, salua honoris mei gratia, ab illo ero liber. Veniens itaque cum Conrado filio suo ad monasterium sancti Suuiberti in insula, venerabilem patrem dominum Theodoricum Priorem, cæterosque fratres talibus verbis allocutus est: Domini mei dilecti in Christo, religionis vestre fratritatem humiliter deuotione deprecor, quatenus filium meum, cum competentis pecuniæ pondere, in confortium vestrum suscipiatis, vt vobiscum degere queat, & Deo ac beato Suuiberto, quandiu præsentem lucem carperit, sedulum præstare obsequium: quia clericus & musicus probatus est, & plurimum affectat vobiscum seruire Deo & sancto Suuiberto. Tali quidem viri versuti circunuetione deuotorum fratrum delusa est innocentia, & clericus in eorum contubernium est receptus. Interiecto deinde admodum paucorum dierum curriculo, nocte quadam, cum fratres ad nocturnas vigilias surgerent, Conradus in medio ipsorum est collapsus. Fratres huiuscemodi visione obtupescit & perterriti, huc illucque distugerunt: vnus solus cum eo remansit, & quantum potuit, eum adiuit. Igitur cum morbus quotidiano incremento clericum grauiter affligeret, tædium maximum parturiuit. Denique à collegio honorabilium fratrum est segregatus, & ab ecclesia & communione remotus. Conradus verò clericus, videns se despectum & ab alijs separatum, grauiter tulit, & vt ad seculum fugeret, aut in aquis se suffocaret, in conscientia suæ secretis tractauit. Cum autem ferè per vnus anni spatium huiuscemodi tentationibus vreretur, nocte quadam, dum in stratum suum dormitum isset, & sanctum Suuibertum, sicut solitus erat semper, deuotè pro remedio suæ horribilis infirmitatis inuocasset, vidit in somnis sanctum Suuibertum, pontificalibus indutum, adstantem sibi, & dicentem: Quare cor tuum multis illicitis cogitationibus dilaniare non formidas? Quare votum tuum frangere desideras? Quare ad seculum fugere disponis?

Fraudulenter homo
morbidus
fratribus
Vuerdæ
cœnobij
obtruditur.

Vota Deo
perfoluerat.

Morbidi
curatur
per visum
à S. Sui-
berto.

Quod Deo non coactus promisisti, indefesso cursu adimplere festina. non enim bona incipientibus, sed in bonis perseverantibus meritorum premia conferuntur. Et scias, quia ab hac hora infirmitas tua à te recedet, ita ut amplius ad te redeundi nullum omnino accessum habeat. Vade ergo & dic fratribus meis, ut de cetero te permittant interesse diuinis & generali refectioni. His dictis, benedicens ipsum, recessit ab eo. Pandit visionem, creditum est sibi ita factum esse, & receptus est honorifice denuò in consortium fratrum, laudantium Deum in pietatem sancti Suiiberti, dilecti patroni ipsorum. Sanatus igitur in anima & corpore, cum omni mentis viuacitate & virium facultate, se Deo & eius seruitio totum dedit, & in virtutibus acquirendis tantam ab illa die deinceps obtinuit gratiam, ut inter ceteros fratres, vitæ sanctissimæ itinera festantes, haberetur probatissimus & diligentissimus, ut à sæpedito patre Theodori- co, Priore monasterij sancti Suiiberti in Vuerda, sub testimonio virtutum celorum au- diui. Deus proculdubio est laudandus, qui facit mirabilia magna solus, qui sibi seruien- tes hic honorat, & post vitæ cursum in cælo coronat: qui est benedictus in secula se- culorum, Amen.

HAEC sunt specialia, venerabilis pater & dilecte confrater, quæ iuxta tua tuo- rumque fratrum petita, de exaltatione, canonizatione & miraculis sancti Suiiberti in scripta dignum duxi redigere, & tuæ sanctitati transmittere: quæ sanè, ut antè dixi, à veridicis didici & audiui, & probatissima ac verissima sunt, ut testor Deum & omnes sanctos eius. Fiunt verò plura alia communia miracula quotidie in cæcis, claudis & varijs oppressis languoribus coram sacrosanctis reliquijs eius, quæ causa breuitatis præ- termitto. Peto igitur attento corde, ut ea libro sanctissimæ vitæ eius adiungere & cõ- municare fratribus tuis, tam in Traiecto, quàm in Dockem & in Egmondæ, & in ceteris tuæ diocesis ecclesijs digneris, ut Deus, qui est super omnia benedictus, & in sanctis suis laudandus, glorificetur per omnia secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. HERCVLANI EPISCOPI PERVSINI, SCRIPTVM A B. GREGORIO

Papa, Dialog. lib. 3. cap. 13.

1. Martij.
Perusium
obsidetur
à Gothis,
& capitur.

Super Floridus, venerabilis vir vitæ, Episcopus natus quoddam memorabile valde miraculum, dicens: Vir sanctissimus Hercula- nus, nutritor meus, Perusina ciuitatis Episcopus fuit, ex conuersati- one monasterij ad sacerdotalis ordinis gratiam deductus. Totila au- tem perfidi regis temporibus, eandem urbem annis septem conti- nuis Gothorum exercitus obsedit, ex qua multi ciuium fugerunt, qui famis periculum ferre non poterant. Anno verò septimo nondum finito, obsessam urbem Gothorum exercitus intrauit. Tunc Comes, qui eidem ex- ercitu præerat, ad regem Totilam nuncios misit, exquirens quid de Episcopo vel po- pulo fieri iuberet. Cui ille præcepit, dicens: Episcopo prius à vertice capitis vsq; ad cal- canem corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa: omnem verò populū, qui illic inuen- tus est, gladio extingue. Tunc idem Comes venerabilem virum Herculanum Episco- pum, super urbis murum deductum, capite truncavit, eiusq; cutem iam mortuam à ver- tice vsq; ad calcaneum incidit, ut ex eius corpore corrigia sublata videretur. Mox corpus illius extra murum proiecit. Tunc quidam humanitatis pietate compulsi, ab- scissum caput ceruici apponentes, cum vno paruulo infante, qui illic extinctus inuen- tus est iuxta murum, corpus Episcopi sepulturæ tradiderunt. Cumq; post eandem cæ- dem die quadragesimo rex Totila iussisset, ut ciues urbis illius, qui quolibet dispersi es- sent, ad eam sine aliqua trepidatione remearent, hi, qui prius famem fugerant, viuendi li- centia accepta, reuersi sunt. Sed cuius vitæ eorum Episcopus fuerat, memores, vbi se- pulchrum esset corpus illius, quæsiērunt, ut hoc iuxta honorem debitū in Ecclesia beati Pe- tri Apostoli humarent. Cumq; itum esset ad sepulcrum, effossa terra, inuenerunt cor- pus pueri pariter humati, utpotè iā die quadragesimo, tæbe corruptū et vermibus ple- nū: corpus verò Episcopi, ac si die eodē esset sepultū. Et quod est adhuc magna admi- ratio-

Nota infi-
gue in ex-
tincto cor-
pore mira-
culum.

ratione venerandum, quia ita caput eius vnitū fuerat corpori, ac si nequaquam fuisset abscissum: sic videlicet, ut nulla vestigia sectionis apparet, Cuique hoc & in ter- ga verterent, exquirentes si quod signum vel de alia monstrari incisione potuisset, ita sanum atque intemeratum omne corpus inuentum est, ac si nulla hoc incisio ferri te- gisset.

VITA S. SIVIARDI ABBATIS ANISOLEN- SIS, PER QVENDAM EIVS CONTEMPO- raneum scripta.

Patres dilectissimi, Dominum omnipotentem, qui & in suis est ad- mirabilis semper electis, quos & præsciuit atque prædestinavit ante mundanam constitutionem, oportet nos tota mentis fortitudine collaudare. Et licet vnusquisque iuxta sensus sui capacitatem id co- netur agere, tamen oportet, ut creatura rationalis suū assidue glo- rificet atque collaudet factorem. Quid enim aliud retribuimus Domino pro omnibus, quæ gratis nobis & largiter ipse tribuit, nisi vt mente sagaci vniuersa considerantes eius beneficia, reddamus pro vniuersis Domino sacrificium laudis, quæ est in conspectu eius vera & acceptabi- lis hostia, si processerit omnino à mente deuota? Vnde & præsentis opusculo, plano vi- delicet & simplici, hæc historiola, quam contexere dignum profecto putauimus ad Dei laudem, exordium sumat, à cuius pio munere tribuitur singulis, quicquid in ser- uis suis vtilliter eruditionis inuenitur.

Igitur de quodam Dei famulo, patre nostro Suiardo, egregio sacerdote, & de eius admirabili vita vel conuersatione sancta, quibusdam amicis flagitantibus, scribere de- creuimus, vnde & fraterna concordia optimo eius ædificetur pietatis exēplo, & Chri- sti laus semper accrescat per suum fidelem famulum supradictum. Nostro etenim te- pore extitit hæc nobis sancta propago, per cuius os Deus larga prædicationis pocula suæ propinavit Ecclesiæ. Et quidem ipsius sancta origo non de genere rustico, sed ma- gis de nobili prosapia processit. Natus enim est in pago Cenomannico, & in parochia Deableutica, Christianis ac Deum timentibus parentibus, à genitore scilicet Dei fa- mulo Sigiranno, necnon venerabili ac Deum timente femina genitrice ipsius, quæ vocabatur Adda. Ab his nanq; nobilibus atq; felicibus genitoribus procreatus, proces- sit in mundum hic optimus Christi miles Suiardus. Cuius nos conuersationem san- ctam atq; honestissimam ab adolescentia sua optimè nouimus. Et quidem in ipsa sua adolescentia inter reliquos coætaneos suos valde dissimilis erat in conuersatione: ætate scilicet iuuenis, sed moribus grandæuus erat. Non enim pueriliter lenis fuit, sed magis grauitate fundatus. Et illud, quod solet iuuenilis ætas literaturæ disciplinam fugere ac laborem, hic summo expetijt deuotionis cultu. Ex quo sacro vsu, comitan- te Christi gratia, ita velut esuriens fauce auida cibum diuinæ sapientiæ hauriebat, ut et- iam satiatus, semper ipse plus esuriret, ut & ipsa de se loquitur Dei sapientia. Qui me, inquit, edit, adhuc esuriet: & qui bibit, adhuc sitiet. Ex quo sacro cibo, hic magnus puer Dei sufficienter in breui tempore cellulam suæ memoriæ de thesauro Dei copiosè repleuit.

Et licet iam in eius mente spiritus sapientiæ & intellectus ex Dei munere resurge- ret, tamen vt omnia per ordinem ageret, ad magistros, viros doctissimos, sæpius recur- rebat, & assidue prudenter interrogabat. Prudens etenim lector magis docet, si pru- denter interrogauerit: ita & hic famulus Dei & semetipsum ex hoc plenius id conse- rendo erudiuit, & alios postea plures ad salutem instruxit, ut verus magister docuit. Non enim solummodò verbis, sed potius mirificū humilitatis ostendebat exemplū. Festinavit nanq; ad perficiendam atq; complendam perfectionem euangelicam, ut optimus negociator venditis omnibus compararet preciosissimam cælestem margari- tam. Desiderabat enim clericatus religiosum officium, ut verus & obediens mona- chus fieret, & vt Christi vestigia, relictis omnibus, per viam humilitatis & obedientiæ sequeretur. Quod & consolante Domino, rectè perfecit, dum palam mitis & humi- lis cunctis in conuersatione apparuit.

Erat sanè vir Dei ad spectu gratus, vultu placidus, moribus temperatus, animo de-

1. Martij.
Psal. 67.
Eph. 1.

Hinc ha-
bes etate
authoris
historiæ
huius.
Genus S.
Suiardi
& patriæ.

Mores eius
in adole-
scentia.

Est discen-
di studio-
sus.
Eccle. 24.

Cõplecti-
tur vitam
monasti-
cam.

uotissimus: verbum semper diuino sale conditum habuit, & ad ædificationem fratrum, nam paratum, factus verò est non solum monachus, sed & per electionem fratrum, sacerdos & pater magnus ac doctissimus in cunctis salutaribus disciplinis. Et valde ex gratia superna proficiebat, magis conualescens, vt lumen fieret præclarum huic mundo, & positus super Ecclesiæ sanctæ candelabrum, fulgeret coram hominibus ex bonis ac sanctis operibus, velut lucerna optima. Et resplendebat in eo liquidè fulgor cælestis gratiæ. Erat igitur ornatus vniuersis virtutibus, quasi præclarissimis gemmis. Fidei etenim virtute robustus, & super petram solidam, id est, Christum firmatus, prudentia mira solers, iustitia rectus, humilitate præcipuus, & eloquentia clarus. In misericordia promptus, atq; in fraterna dilectione semper paratus: Honorem condignum senioribus exhibebat, & cœqualibus pietatis affectum: iunioribus verò rigorem disciplinæ cum temperantiæ moderamine. Præcipuè quoque castitatis & pudicitia gratia ab infantia fuit semper mundissimus, & in locutione cautus. Assiduus insuper in oratione cum lachrymis, & in vigilijs sanctis pernoctans, In abstinentia verò corpus suum castigabat sepius: & nè quid nimis fieret, in omni actione erat omnino discretus & sobrius. Miseris ac dolentibus per pietatem compatiens, & consolans destitutos. Diligebat præter eà peregrinos velut proprios, eratque largus hospitibus, & dispensator hilaris, pauperibus cibum tribuens, & nudos indumento contegens, ac infirmos visitatione consolans atque confortans. Hic certè vir Dei forma optima & exemplum fuit ante oculos fidelium.

Post genitoris sui sancti Sigiranni decessum, fratres ex Anisoleni monasterio elegerunt sibi præesse optimum pastorem. Qui non solum terreno, sed multò magis cælesti & spiritali cibo eos sapius reficiebat, & ipsam Dei domum, vt vir prudens, tam in structura, quam & in spiritali rigore pulcherrimè ædificauit, & inibi felicem cursum vitæ suæ miro modo consummauit. Similem penè, vt Apostolus Ioannes, ipse habuit vocationis suæ finem. Neque etenim audiuit aliquis plangere eum, aut contristari ante obitum suum. Et in eius sanctæ animæ egressu, vni tunc ex fratribus ostensa est visio, ita vt ostenderetur cunctis palam, quanto ipse vir Dei esset culmine sanctitatis præcipuus. Nam visum est illi, vt dixit, lumen summæ claritatis, idque sibi vicinijs appropinquare. Et dum hanc admirabilem ipse visionem consideraret, adfuerunt ei beatissimi Apostoli Petrus & Paulus, & in medio eorum anima illa sancta domini Siuardi nimio fulgore candeat. Qui vtrique Apostoli vtranque eius manum tenere videbantur. Et fertur ad eum ille dixisse: Frater, ego Christo ago gratias, qui me dignatus est nunc in requie sua suscipere. Vado ecce cum dominis meis præsentibus: vos verò eulogias, quas ego parauit, ferre germanæ mæ & eius sororibus. O sacerdotem verum, qui nec post transitum oblitus est fraternæ dilectionis: sed magis ac magis semper in eo flammauit feruor charitatis plenissimæ. Nam fides & spes cessant aliquando in sanctis, & sola in eis post obitum excrefcit flamma charitatis. Ità & in huius sancti clarè apparuit reuelatione. Ecce inter Apostolos visus est ille sanctus, qui per munditiam castitatis, & opera plenissimæ charitatis, ac mortificationis continentiam, & patientiæ perfectionem ad merita rectè creditur peruenisse apostolica, eorumque, inter quos clarus apparuit in fine, & à quibus perductus est in cælestem patriam ad maximam gloriæ coronam. Ecce quo præmio honoratur, & supra multa constituitur bonus ille seruus, qui super pauca inuentus est fidelis. Reuerà enim pater iste venerabilis perseuerauit semper cum fratribus, & non cessabat vsque in finem exhortari eos & consolando admonere, vt iugiter in sancto ordine perseuerarent, atque in Dei laudibus permanerent. Et cum cognouit proximum finem suum, non contristatus est valde, sed orauit sobriè: & positus in lectulo sanctis membris, obdormiuit quietus in pace. Et quidem octauo anno regni domini Theodorici regis Calendis Martij sarcinam suæ deposuit carnis, & receptus est cum sanctis angelis in sedem cælestem, & apud Dominum nostrum Iesum Christum requiescit, quem

verè dilexit, cui est gloria, honor & imperium
in secula seculorum,
Amen.

DE

DE S. CEADDA VEL CEDDA EPISCOPO, EX
BEDAE VENERABILIS ECCLESIASTICA HISTORIA
gentis Anglorum.

Nterea rex Alchfrid misit Vuilfridum presbyterum ad regem Galliciarum, qui cum sibi suisque consecrari faceret episcopum. At ille misit illum ordinandū ad Agilbertum, de quo supra diximus, qui relicta Britannia, Parisiæ ciuitatis factus erat episcopus, & consecratus est magno cum honore ab ipso, conuenientibus plurimis episcopis in vico regio, qui vocatur, In Compendio. Quo adhuc in transmarinis partibus post ordinationem demorante, imitatus industriam filij regis Osui, misit Cantiam virum sanctum, modestū moribus, scripturarum lectione sufficienter instructum, & ea quæ agenda in scripturis didicerat, operibus solerter exequentem: qui Eboracensis ecclesiæ ordinaretur episcopus. Erat autem presbyter, vocabulo Ceadda, frater reuerendissimi antistitis Ceddi, cuius sapius meminimus, & Abbas monasterij illius, quod vocatur Lestingaheu. Misitque rex cum eo presbyterum suum, vocabulo Eadhedum, qui postea regnante Egfrido, Rypensis ecclesiæ præful factus est. Verum illi Cantiam peruenientes, inuenerunt Archiepiscopum Deusdedit iam migrasse de seculo, & necdum alium pro eo constitutum fuisse pontificem. Vnde diuerterunt ad prouinciam occidentalium Saxonum, vbi erat Vuini episcopus: & ab illo est vir præfatus consecratus antistes, assumptis in societate ordinationis duobus de Britonum gente episcopis, qui Dominicū Paschæ diem, vt sapius dictum est, secus morem canonicum à quartadecima vsque ad viceesimam primam Lunam celebrant. Non enim erat tunc vllus, excepto illo Vuini, in tota Britannia canonicè ordinatus episcopus. Consecratus ergò in episcopatum Ceadda, maximam mox cepit Ecclesiasticæ veritati & castitati curam impendere, humilitati, continentia, lectioni operam dare: oppida, rura, casas, vicos, castella, propter euangelizandum non equitando, sed Apostolorum more pedibus incedendo peragrarè. Erat enim discipulus Aidani, iisdemque actibus ac moribus, iuxta exemplum eius ac fratris sui Ceddi, suos instituire curauit auditores.

Itaque Theodorus perlustans vniuersa (fuerat is Theodorus Romæ à Vitaliano Pontifice ordinatus episcopus, & missus in Britanniam) ordinabat locis opportunis episcopos, & ea, quæ minùs perfecta reperit, his quoque iuuantibus corrigebat. In quibus & Ceaddam episcopum cum argueret non fuisse ritè consecratum, respondens ipse voce humilima, dixit: Si me, inquit, nosti episcopatum non ritè suscepisse, libenter ab officio discedo: quippe qui neque, me vniquam hoc esse dignum arbitrabar: sed obedientia causa iussus subire hoc quantum indignus consensu. At ille audiens humilitatem re-spon-sionis eius, dixit non eum episcopatum dimittere debere: sed ipse ordinationem eius denuò catholica ratione consummauit.

Eo tempore prouinciæ Merciorum rex Vulfhere præfuit: qui cum mortuo Iarumano, sibi suisque à Theodoro episcopum dari peteret, non eis nouum voluit ordinare episcopum, sed postulauit à rege Osuio, vt illis episcopus Ceadda daretur: qui tunc in monasterio suo, quod est in Lestingaheu, quietam vitam agebat, Vuilfrido administrante episcopatum Eboracensis ecclesiæ, necnon & omnium * Nordan Humborum, sed & Pictorum, quousque rex Osui imperium protendere poterat. Et quia moris erat eidem reuerendissimo antistiti opus Euangelij magis ambulando per loca, quam equitando perficere: iussit eum Theodorus, vbicumquè longius iter instaret, equitare, multumque retinentem studio & amore pij laboris, ipse eum manu sua leuauit in equum: quia nimirum sanctum virum esse comperit, atque equo vehi, quò esset necessè, compulsi.

Susceptum itaque episcopatum gentis Merciorum simul & Lindisfarorum, Ceadda iuxta exempla patrum antiquorum, in magna vitæ perfectione administrare curauit. Cui etiam Rex Vulfhere donauit terram quinquaginta familiarum ad construendum monasterium in loco, qui dicitur Etbearut, id est, ad nemus, in prouincia Lindisli: In quo vsq; hodiè instituta ab ipso regularis vitæ vestigia permanēt. Habuit autè sedem episcopalem in loco, qui vocatur Licidfelth, in quo & defunctus ac sepultus est: vbi vsq; hodiè sequentium quoque prouinciæ illius episcoporum sedes est. Fecerat verò sibi mansio-

D 4 bi mansio.

Catalogus
virtutum
eius.Creatur
Abbas Anisolenis.Decedit, &
visio offer-
tur fratri
cudam de
eius gloria.

Matth. 25.

Ad perfe-
uerantiam
suscepti
propositi
semper
hortaba-
tur mona-
chos.Martij.
Lib. 3. c. 23.Virtutes.
Ceaddæ.Ceadda cō-
secratur
episcopus.Lib. 4.
cap. 2.Lib. 4.
cap. 3.* Nordan-
himbrou.Pro mona-
sterio con-
struendo
quantū illi
rex contu-
lerit.

bi mansionem non longè ab ecclesia remotiorem, in qua secretius cum paucis, id est, septem siue octo fratribus, quotiès à labore & ministerio verbi vacabat, orare, ac legere solebat.

Eccles. 3. Qui cum in illa prouincia duobus annis ac dimidio ecclesiam gloriosissimè rexisset, affuit superno dispensante iudicio tempus, de quo loquitur Ecclesiastes, Quia tempus mittendi lapides, & tempus colligendi. Superuenit namq; clades diuinitus missa, quæ per mortem carnis viuos Ecclesiæ lapides de terrenis sedibus ad ædificium cæleste transferret. Cum quæ plurimis de ecclesia eiusdem reuerendissimi Antistitis de carne subtractis, veniret hora ipsius, vt transfret de hoc mundo ad Dominum, contigit die quadam, vt in præfata mansione fortè ipse cum vno tantum fratre, cui vocabulum erat Ouinus, commoraretur, cæteris eius socijs pro causa opportuna ad ecclesiam reuersis. Erat autem idem Ouinus magni meriti monachus, & pura intentione supernæ retributionis mundum derelinquens, dignusq; per omnia, cui Dominus specialiter sua reuelaret arcana, dignus, cui fidem narranti audientes accommodarent. Venerat enim cum Regina Edildride de prouincia Orientalium Anglorum, eratq; primus ministro, & princeps domus eius. Qui cum crescente fidei feruore, seculo abrenunciare disponderet, non hoc segniter fecit: sed adeò se mundi rebus exiit, vt relictis omnibus, quæ habebat, simplici tantum habitu indutus, & securim & sciam in manu ferens, veniret ad monasteriũ eiusdè reuerendissimi patris, quod vocatur Lestingen. Nò enim ad ocium, vt quidam, sed ad laborem se monasterium intrare signabat, quod ipsium etiam factò monstrauit. Nam quo minus sufficiebat meditationi scripturarum, eo amplius operi manuum studium impendebat. Deniq; cum episcopo in præfata mansione pro sua reuerentia deuotionis inter fratres habitus, cum illi intus lectioni vacabant, ipse foris, quæ opus esse videbat, operabatur.

Qui cum die quadam tale aliquid foris ageret, digressis ad ecclesiam socijs, vt dicere cœperam, & episcopus solus in oratorio loci lectioni vel orationi operam daret, audiuit repentè, vt postea referebat, vocem suauissimam cantantium atq; lætantium, de cælo ad terras vsque descendere. Quam videlicet vocem ab Euroaustro, id est, ab alto brumalis exortus primò se audisse dicebat, ac deindè paulatim eam sibi appropinquare, donec ad tectum vsq; oratorij, in quo erat episcopus, perueniret: quod ingressa, totum impleuit, atq; in gyro circumdedit. At ille dum sollicitus in ea, quæ audiebat, animi intenderet, audiuit denuò, transacto quasi dimidio horæ spatio, ascendere de tecto eiusdem oratorij idem lætitiæ canticum, & ipsa, qua venerat, via ad cælos cum ineffabili dulcedine reuerti. Qui cum aliquantulum horæ quasi attonitus maneret, & quid hæc essent, solerti animo scrutaretur, aperuit episcopus fenestram oratorij, & sonitum manu faciens, vt sapit consuevit, si quis foris esset, ad se intrare præcepit. Introiuit ille concitus. Cui dixit Antistes: Vade citò ad ecclesiam, & hos septem fratres huc venire facito, tu quoque simul adesto. Qui cum venissent, primò admonuit eos, vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes fideles seruarent: Instituta quoque disciplinæ regularis, quæ vel ab ipso didicissent, & in ipso vidissent, vel in patrũ præcedentiũ factis sine dictis inuenissent, in defessa instantia sequerentur. Deindè subiūxit diè sui obitũs iã proximè instare. Nanque hospes, inquit, ille amabilis, qui fratres nostros visitare solebat, ad me quoque hodiè venire, hocq; de seculo euocare dignatus est, propter quod reuertentes ad ecclesiam, dicite fratribus, vt meum exitum Domino precibus commendent, & suum quoque exitum, cuius hora incerta est, vigilijs, orationibus, bonis operibus præuenire meminerint.

Sancti viri exitum suum vigilijs, orationibus & bonis operibus præueniunt.

Cum quæ hæc & huiusmodi plura loqueretur, atq; illi, percepta eius benedictione, iã multum tristes existerent, redijt ipse solus, qui carnem cæleste audierat, & prosternens se in terram, ait: Obsecro pater, licetne aliquid interrogare? Interroga, inquit, quæ vis. At ille: Obsecro, inquit, dicas, quod erat canticum illud lætantium, quod audiui, venientium de cælis super oratorium hoc, & post tempus redeuntium ad cælos. Respondit ille: Si vocis carminis audisti, & cælestes superuenire coetus cognouisti, præcipio tibi in nomine Domini, nè hoc cuiquam ante meum obitum dicas. Reuerã autem angelorũ spiritus, qui me ad cælestia, quæ semper amabam ac desiderabam, præmia vocare venerunt, & post dies septem se redituros, ac me secum adducturos esse promiserunt. Quod quidem ita, vt ei prædictum erat, opere completum est. Nam cõfessum languore corporis tactus est, & hoc per dies ingrauescente, septimo, vt promissum ei fuerat, die, postquã obitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuuit, soluta ab ergastulo

stulo corporis anima sancta, ducentibus, vt credi fas est, angelis comitibus, æterna gaudio petiuit. Non autem mirum, si idè mortis, vel potius diem Domini lætus adspexit, quem semper, vsq; dum viueret, sollicitus expectare curauit.

Eucharistia se munus nit sub mortem.

Nanq; inter plura continentia, humilitatis, doctrina, orationis, voluntariae pauperatis, & cæterarum virtutum merita, intantum erat timori Domini subditus, intantum nouissimorum suorum in omnibus operibus suis memor, vt sicut mihi quidam frater de his, qui me in scripturis erudiebant, & erat in monasterio ac magisterio illius educatus, vocabulo * Trumbrecht, referre solebat, si fortè legente eo, vel aliud quid a gente, repentè flatus venti maior assurgeret, continuò misericordiam Domini inuocaret, & eam generi humano propiciari rogaret. Si autè violentior aura in sisteret, iam clauso codice, procideret in faciem, atq; obnixius orationi incumberet. At si procella fortior aut nimbus perurgeret, vel esset coruscatio, ac tonitrua terras & aera terret, tunc veniens ad ecclesiam, sollicitus orationibus ac psalmis, donèc ferenitas acris rediret, fixa mente vacaret.

*** Trübent**

Cumq; interrogaretur à suis, quare hoc faceret, respondebat: Non legis, quia intonuit de cælo Dominus, & altissimus dedit vocem suam: Misit sagittas suas, & dissipauit eos, fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aera Dominus, ventos excitat, iaculatur fulgura, de cælo intonat, vt terrigenas ad timendum se suscitet, vt corda eorum in memoriam futuri iudicij reuocet, vt superbiam eorum dissipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quando ipse, cælis ac terris ardentibus, vnturus est in nubibus cum potestate magna ac maiestate ad iudicandos viuos ac mortuos. Propter quod, inquit, oportet nos admonitioni eius cælesti debito cum timore & amore respondere: vt quotiès acre commoto, manum quasi ad feriendum minitans erexit, nec adhuc tamen percussit, mox eius imploremus misericordiam, & discussis penetralibus cordis nostri, atq; expurgatis vitiorum rudibus, solliciti, nè vnquam percuti mereamur, agamus.

Psal. 17.

Matth. 23.

Quid agendum, dum graffatur tempestas.

Conuenit autem reuelationi & relationi præfati fratris de obitu huius antistitis, etiam sermo reuerendissimi patris Egberti, de quo supra diximus, qui dudum cum eodem Ceadda adolescente, & ipse adolescens in Hybernia monachicam in orationibus & continentia ac meditatione diuinarum scripturarum vitam sedulus agebat. Sed illo postmodum in patriam reuerso, ipse peregrinus pro Domino vsq; ad finem vitæ permansit. Cum ergò veniret ad eum longo post tempore gratia visitationis de Britannia vir sanctissimus & continentissimus, vocabulo Higbald, qui erat Abbas in prouincia Lindissi, & vt sanctos decebat, de vita patrum priorum sermonem faceret, atque hanc æmulari gauderent, interuenit mentio reuerendissimi antistitis Ceadda, dixitq; Egbert: Scio hominem in hac insula adhuc in carne manentem, qui, cum vir ille de mundo transfret, vidit animam Ceaddi, fratris ipsius, cum agmine angelorum descendere de cælo, & assumpta secum anima eius, ad cælestia regna redire. Quod vtrum de se, an de alio aliquo diceret, nobis remanet incertum.

Egbertus monachus

Higbald Abbas.

Obijt autem Ceadda sexto die Nonarum Martiarum, & sepultus est quidem primò iuxta ecclesiam sanctæ Mariæ: sed postmodum ibidem constructa ecclesia beatissimi principis Apostolorum Petri, in eandem sunt eius ossa translata: in quo vtroque loco, ad indicium virtutis illius, solent crebra sanitarum miracula operari. Deniquè nupèr phreneticus quidam, dum per cuncta errando discurreret, deuenit ibi vespere, nescientibus siue non curantibus loci custodibus: & ibi tota nocte requiescens, manè sanato sensu egressus, mirantibus & gaudentibus cunctis, quòd ibi sanitatem, Domino largiente, consecutus esset, ostendit. Est autem locus sepulcri tumba lignea, in modum domunculæ facta, coopertus, habens foramen in pariete, per quod solent hi, qui causa deuotionis illò adueniunt, manum suam immittere, ac partem pulueris inde assumere: quam cum in aquas miserint, atq; has infirmantibus iumentis siue hominibus gustandas dederint, mox infirmitatis ablata molestia, ad cupitæ sospitatis gaudia redeunt. In cuius locum ordinauit Theodorus Vuinfridum, virum bonum & modestum, qui, sicut prædecessores eius, prouincijs Merciorum & mediterraneorum Anglorum & Lindisfarorum episcopatus officio præesset: in quibus cunctis Vulfhere, qui adhuc su pererat, sceptrum regni tenebat. Erat autem Vuinfridus de clero eius, cui ipse successerat, antistitis, & diaconatus officio sub eo non pauco tempore fungebatur.

Ceadda de cedit è vita.

Noti prescorum Christianorum erga reliquias deuotionem.

DE S. VVILLEICO CONFESSORE HABETVR SVpra IN
vita S. Sumberti Episcopi, cap. 26.

MARTYRIVM SS. MARINI ETAS TERII
EX HISTORIAE ECCLESIASTICAE EVSEBII

lib. 7. cap. 14. interprete Ioanne Christophorsono, An-
glie episcopo.

Martij 3.

ad
dignitas
apud Ro-
manos.

Idem temporibus, cum pax in ecclesijs vbiq̄ue vigeret, Marinus, v-
nus ex his, qui in exercitu Romano magnum decus & honorem
fuisse consecuti, vir & genere illustis, & diuitijs locuples, propter
testimonium Christi Cæsareæ Palæstinæ tali de causa capite damna-
tus fuit. Est quidam honos apud Romanos, qui *ἀλμια* appellatur:
quem qui adipiscuntur, eos Centuriones fieri aiunt. Cùm locus va-
caret, ordo postulabat, vt Marinus eo dignitatis gradu potiretur.

Marinum igitur ad hunc honorem elatum, alius pro tribunali com-
prensus, in crimen vocat, tum quòd erat Christianus, tum quòd Imperatoribus non
immolasset: Ac propterea, inquit, ex veterum legum institutis illi non licet eum di-
gnitatis gradum apud Romanos adipisci: sed illud quicquid est muneris, mihi iurè
impertiri debet. Vnde iudex commotus (Achiuus hic erat genere) primò sciscita-
tus est, cuiusnam sententiæ & religionis esset Marinus. Quem vt animaduertit con-
stanter se Christianum esse confitentem, trium horarum spatium ei ad delibera-
ndum dat. Hunc è iudicio egressum Theotecnus, qui illic erat episcopus, ad se col-
loquendi causa inuitat: & præhensa manu, rectà deducit in ecclesiam. Quem cùm
interius ad ipsum sanctuarium collocauisset, læua paululum in alteram partem dimo-
ta, gladium, quo cingebatur, ostendit: simulque diuinorum Euangeliorum librum
adferens, ex aduerso proponit, præcipitque, vt ex illis duobus, quod magis esset ex a-
nimi sententia, deligeret. Vbi verò absque cunctatione porrecta manu dextra sa-
crum librum accepit, Theotecnus sic illum affatur: Tene & adhæresce Deo. sic enim
ab eo roboratus, quod in optatis est, pro certo assequere. Abi in pace. Illum statim in-
dè redeuntem præco pro tribunali aduocat. iam enim tempus illi præstitutum ad de-
liberandum, erat completum. Sedit se pro tribunali: qui cùm maiorem iam, quàm
antea, fidei ardorem ac studium declarasset, auctum indè, vt erat, ad mortem re-
ctà abductus, martyrio excessit è vita. Asterius etiam, vir è senatorum Romanorum
numero, cùm Imperatoribus in primis charus, tum omnibus & nobilitatis & faculta-
tum gratia conspicuus, in eadem ciuitate, propter diuinam animi propensionem,
quam tam liberè erga veram pietatem declarasset, omnium sermone celebrabatur.

Theotec-
nus Cæsa-
reens. epi-
scopus.

Marinus
caditur.

Asterius
Senator
Marini cor-
pus extin-
ctum man-
dat sepul-
turae.

Iordanis
vnde pro-
fluat.

Qui cùm martyri ipso mortis articulo præbò adesset, simulatque è vita migraret, ca-
daver tollit, splendida & preciosa obtegit veste, atque humeris impositum, indè de-
portat, quod cùm magnifico & sumptuoso linteo inuoluisset, decenti sepulcro condi-
dit. Huius viri familiares, qui hucusque vitam produxerunt, cùm alia infinita præclara
ejus facta memorant, tum istud in primis, quod sequitur, quodque plenum est admira-
tionis. Cæsareæ Philippi, quam Phoenices Paneada vocant, fertur victimam quandam
infantes, qui illic ex radicibus montis Panci prorumpunt, ex quibus Iordanem pro-
fluere dicitur, in quadam diei festi gentilium celebritate maculatam, conijci: atq; eam
demonis vi ac potestate miradum in modum ab eorum adpectu euanescere, miracu-
lumq; videri presentibus valdè memorabile. Quibus, dum gerebantur, Asterium quo-
dà tempore fortè interfuisse: ac eum videret tam multos illius rei admiratione obstu-
pefactos, eorum erroris admodum misertū esse. Deindè sublatis in cælum oculis, De-
um omnium rerum moderatorem per Christum supplicem precatum, vt damoni-
um illud, quod populum tanto errore cæcauisset, comprimeret, ipsum à fraude ac fal-
lacijs, quas hominibus solet intendere, coerceret. Hoc modo cùm Deum orauisset,
repentinò victimam fontibus supernatasse: atque ità rem illam, quam tantoperè mi-
rari consueuerant, in nihilum interijssè, vsque adeò vt nullum in posterum in eo lo-
co ex

co ex

co ex ea omninò ederetur miraculum. Hactenus ex versione doctissimi viri Iohannis
Christophoroni, Angliæ Episcopi, ex qua quidem animaduerti non potest Asterium
pro fide Christi martyriū obijssè: sed id ex Ruffini versione habent vetustissima Mar-
tyrologia Bedæ, Vsuardi, Adonis &c. Ibi enim sic legitur: Inter cæteros cūctis clarior,
& meritis fidei supra cæteros insignis memoratur Asterius, vir Romanæ vrbs Sena-
tor, patritius, nobilitate, facultatibus, propinquitate etiam regia & omni bonorum
fama satis clarus. Qui cùm supradicti martyris extremis interesset exequijs, & capito
caesum cadaver subiectis humeris suis, & substrata veste, qua inducebatur, exciperet,
honorem, quem martyri detulit, continuò ipse martyr assequitur.

Lib. 7.
cap. 12.

VITA SANCTORVM MARTYRVM HEMITE-
RII ET CHELIDONII CALAGVRITANORVM, PER
Aurelium Prudentium scripta.

Habetur
in Perisse-
phanon.
Hymno 3.

3. Martij.

Scripta sunt cælo duorum Martyrum vocabula:
Aureis, quæ Christus illic annotauit literis,
Sanguinis notis & idem scripta terris tradidit.
Pollet hoc felix per orbem terra Ibera stemmate.

Hic locus dignus tenendis ossibus visus Deo:
Qui beatorum pudicus esset hospes corporum.
Hic calentes hausit vndas cæde tinctus duplici.
Illitas cruore sancto nunc arenas incolæ
Confrequentant, obsecrantes voce, votis, munere.
Exteri nec non & orbis huc colonus aduenit:
Fama nam terras in omnes præcucurrit proditrix,
Hic patronos esse mundi, quos precantes ambient.
Nemo puras hic rogando frustra congessit preces.
Lætas hinc terlis reuertit supplicator fletibus,
Omne quod iustum poposcit, impetratum sentiens.
Tanta pro nostris periculis cura suffragantium est:
Non sinant, inane vt vllus voce murmur fuderit.
Audiunt, statimque ad aurem regis æterni ferunt.
Indè larga fonte ab ipso dona terris influunt:
Supplicum causas petitis quæ medelis irrigant.
Nil suis bonus negauit Christus inquam testibus,
Testibus, quos nec catena, dira nec mors terruit
Vnicum Deum fateri sanguinis dispendio:
Sanguinis sed tale damnum lux rependit * longior.

Peregrina-
tiones &
conuentus
& sepulcra
sanctorū.

Præstant
beneficia
poscenti-
bus.

*largior.

Hoc genus mortis decorum est: hoc probis dignum viris,
Membra morbis exedenda texta venis languidis,
Hostico donare ferro, morte & hostem vincere.
Pulchra res, ictum sub ense persecutoris pati.
Nobilis per vulnus amplum porta iustis panditur.
Lota mens in fonte rubro sede cordis exilit.
Nec rudem crudi laboris antè vitam duxerant
Milites: quos ad perenne cingulum Christus vocat.
Sæta virtus bello & armis, militat sacrarijs.
Cæsaris vexilla linquunt, eligunt signum crucis.
Proque ventosis draconum, quos gerbant, pallijs,
Præferunt in signe lignum, quod draconem subdidit.
Vile censent, expeditis ferre dextris spicula,
Machinis murum ferire, castra fossis cingere,
Impias manus cruentis inquinare stragibus.
Fortè tunc atrox secundos Israelis posteros
Ductor aulae mundialis ire ad aram iusserat,
Idolis litare nigris, esse Christi defugas.
Liberam succincta ferro pestis virgebat fidem.

Hemiterio
& Cheli-
donius mi-
lites.

Illa

Illa virgas & secures, & bifulcas vngulas
 Vltrò fortis expetebat, Christi amore interrita.
 Carcer illigata duris colla boijs impedit.
 Barbaras forum per omne tortor exercet manus.
 Veritas crimen putatur, vox fidelis plectitur.
 Tunc & ense cæsa virtus triste * percussit solum,
 Et rogis ingesta mœstis ore flammæ forbuit.
 Dulce tunc iustus cremari, dulce ferrum perpeti.
 Hic duorum chara fratrum conualescunt pectora,
 Fida quos per omne tempus iunxerat sodalitas.
 Stant parati ferre, quicquid fors tulisset vltima:
 Seu foret præbenda ceruix ad bipennem publicam,
 Verberum post vim crepantum, post catastas igneas:
 Siue pardis offerendum pectus, aut leonibus.
 Nos ne Christo procreati, Mammonæ dicabimur:
 Et Dei formam gerentes, seruiemus seculo?
 Absit, vt cælestis ignis se tenebris misceat.
 Sit satis, quòd capta primo vita sub chirographo
 Debitum persoluit omne, sancta rebus Casaris.
 Tempus est Deo rependi, quicquid est proprium Dei.
 Ite signorum magistri, vos tribuni assistite:
 Aureos auferte torques, sauciorum præmia.
 Clara nos hinc angelorum iam vocant stipendia.
 Christus illic candidatis præsidet cohortibus,
 Et throno regnans ab alto, damnat in fames deos,
 Vosque, qui ridenda vobis monstra diuos fingitis.
 Hæc loquentes, obruuntur mille pœnis martyres.
 Nexibus manus vtrâque flexus inuoluit rigor,
 Et chalybs attrita colla grauibus ambit circulis.
 O vetustatis silentis obsoleta obliuio.
 Inuidetur ista nobis: fama & ipsa extinguitur.
 Chartulas blasphemus olim nam fatelles abstulit:
 Nè tenacibus libellis erudita secula,
 Ordinem, tempus, modumque passionis proditum
 Dulcibus linguis per aures posterorum spargerent.
 Hoc tamen solum vetusta subtrahunt silentia,
 Iugibus longum catenis an capillum pauerint,
 Quo viros dolore tortor, quâ ve pœna ornauerit.
 Illa laus occulta non est, nec senescit tempore,
 Missa quòd fursùm per auras euolârunt munera,
 Quæ viam patere cæli præmicando ostenderent.
 Illius fidem figurans, nube fertur annulus:
 Hic sui dat pignus oris (vt ferunt) orarium.
 Quæ superno rapta flatu lucis intrant intimum:
 Aer poli liquentis axem fulgor auri absconditur.
 Ac diu visum sequacem textilis candor fugit.
 Subuehantur vsque in astra, nec videntur ampliùs.
 Vidit hoc conuentus adstans, ipse vidit carnifex,
 Et manum repressit hærens, ac stupore oppalluit:
 Sed ramen peregit ictum, nè periret gloria.
 Iam ne credis bruta quondam Vasconum gentilitas,
 Quàm sacrum crudelis error immolârît sanguinem?
 Credis in Deum relatos hostiarum spiritus?
 Cerne, quàm palam feroces hinc domantur dæmones,
 Qui lupino capta ricu deuorant præcordia,
 Strangulant mentes & ipsas, seque miscent sensibus.
 Tunc suo iam plenus hoste sistitur furens homo,
 Spumeas efflans saliuas, cruda torquens lumina,

Nota hic
 causam,
 quare mul-
 tæ sancto-
 rum vitæ per-
 iculint.

Atrociter
 puniuntur.

Renunciât
 militiæ.

* percussit

Martyrũ
 fortitudo

Expi.

Expiandus quæstione non suorum criminum.
 Audias, nec tortor adstat, eiulatus flebiles.
 Scinditur per flagra corpus, nec flagellum cernitur.
 Crescit & suspensus ipse vinculis latentibus.
 His modis spurcum latronem martyrum virtus quatit:
 Hæc coërcet, torquet, vrit, hæc catenas incutit.
 Prædo vexatus, relictis se medullis exuit.
 Linqvit illæsam rapinam, faucibus siccis fugit:
 Vngue ab imo vsq; ad capillum salua reddit omnia,
 Confitens ardere sese, nam gehennæ est incola.
 Quid loquar purgata longis alba morbis corpora,
 Algidus cum decolores horror artus concutit?
 Hic tumor vultum relinquit, hic color verus redit.
 Hoc bonum Saluator ipse quo fruamur præstitit,
 Martyrum cum membra nostro consecrauit oppido,
 Sospitant quæ nunc colonos, quos Iberus alluit.
 State nunc hymnistæ matres pro receptis paruulis,
 Coniugum salute læta vox maritarum strepat:
 Sit dies hæc festa nobis, sit sacratum gaudium.

Festa dies
 horũ Mar-
 tyrum.

VITA S. VVINVALOCI ABBATIS, EX VETV- STIS MS. CODICIBVS, MUTATO STYLO

per F. Laurent. Surium descripta: & quidem aliquot locis
 barbarabasticos.

Vit in Britannijs vir illustris Fracanus nomine, confobrinus Coto-
 nij regis Britannici, idemque vir bonus & integer, Christiana que
 religione initiatus. Hic ex coniuge sua, cuius nomen non exprimi-
 tur, filium suscepit Vuinualocum, qui in ipsis primæ ætatis initijs
 cœpit ardere desiderio rerum cælestium, mundi respucere illece-
 bras, & soli Deo velle viuere. Orabat itaque, opportunè, importunè
 parentes suos, vt literarum studijs imbuendus cuidam viro Dei tra-
 deretur. Pater id renuebat, cupiens eum ad ea, quæ mundi huius
 sunt, promouere. At plus puer dolens se suo frustrari voto, ad Deum se conuertit, eius
 opem attentissimis precibus implorans. Non defuit Dominus eius religiosi deside-
 rij. Cum enim die quodam pater eius proficisceretur ad visendos greges suos, qui a-
 mœnis in locis pascebantur, vbi eò peruenit, subitò extitere super eum horrenda cæli
 tonitrua, & sic eum ruentia cælitus fulgura complexa sunt, vt nimio terrore & horro-
 re prostratus, penè exanimis in terram decideret. In has igitur de improviso redactus
 angustias, animaduertit diuinitus isthuc fieri, Deumque ab ipso reposcere filium, quem
 ille mundi nexibus veller impleri. Itaque, mox in has prorupit preces: Domine Deus,
 rex omnipotens, cuius sanctissimæ voluntati par est neminem oblectari: scio quòd
 causa filij mei, quem tibi deuotum, ego ijs quæ mundi sunt, volui applicare, isthæc pa-
 tior. Sed ecce eum tibi deuoeo, tuum ego tibi restituo: quin etiam ambos eius germa-
 nos fratres, natu maiores, tuæ militiæ libens transcribo.

3. Martij:
 S. Vuin-
 uualoci pa-
 tris & pa-
 rentes.

Pater eius
 cū Christo
 conf.

Euoluto indè septem dierum spatio, cum filio suo Vuinualoco ad quendam vi-
 rum Dei, qui tunc columna Ecclesiæ videbatur, profectus est. In ipso autem itinere
 ingens orta tempesta, diem serenum in obscuram noctem repente mutare visa est.
 Stupebat & pauebat pater, at Vuinualocus religiosus puer securo & hilari animo di-
 xit ei: Noli timere pater. Num censeres difficile ei, qui ex nihilo omnia creauit, hanc æ-
 ris tempestatem in placidissimam tranquillitatem conuertere? Cum sint verò omnia
 possibilia credenti, fideles ei preces offeramus, & restituet nobis serenam lucem. Si-
 mulatque ab illis oratum est, adeò per Dei gratiam illa repentina tempesta & horri-
 da nox in incundam est mutata tranquillitatem & serenitatem, vt nec tenuis nubecu-
 la cæli faciem obscuraret. Ea res itineris comites ad agendas Deo gratias laudesque, per-
 mouit. Tandem ventum est ad virum sanctum, ad quem habebant iter: eique Vuin-
 uualoci

Marc. 9.
 Vuinua-
 locus puer
 precibus
 pellit tem-
 pestatem.

E

uualoci

Vaticinij
de S. Vini-
uualoco.

uualoci pater, quid in itinere euenisset, exposuit. Admiratur ille vir Dei, iubetque pium puerum suis sibi conspectibus. Adueniens autem Viniuualocus puer, totum se humi prosternit, & Deum in sancti viri pectore habitantem adorat. At ille vir venerabilis, gratiam Dei in puero tacitus contemplan, patri eius dixit: Hic filius tuus ætatem moribus transcendens, permultis erit causa salutis æternæ. Et tu quidem ætate cum puerum conspicis, ego verò animo eum iam cerno virum perfectum. Cum hæc & id genus alia in laudem pueri vir sanctus dixisset, patrem eius mirificè exhilarauit: qui accepta ab eodem benedictione, relicto sub suauis Christi iugo & sancti spiritus magisterio filio suo, lætus ad sua reuersus est. Porro sanctus puer Viniuualocus, pro carnali parète amplectens spiritalem, sub illo non modò literarum, sed etiã virtutum scholam ingressus est, breuique tempore pro ingenij felicitate & viuacitate magnos in literis progressus habuit, ita vt in ipsis adolescentiæ annis etiam in diuinarum intelligentia scripturarum non mediocriter excellere videretur. Aderat enim illi gratia spiritus sancti, quæ eius mentem suis radijs illustraret.

Profectus
eius in lit-
ris.

Per id tempus eius pater spiritalis orandi causa locum quendam inuisurus, puerum Domini Viniuualocum cum condiscipulis in monasterio reliquit, sancta exhortatione prius eorum confirmatis animis, ne quid ætas lubrica ipso absente peccaret. Verùm illo custode remoto, Viniuualoci condiscipuli gaudent aprici gramine capi, parumque memores paternarum admonitionum, vt solet indomita puerorum ætas, quodam die vacantibus, & per agros cursitantes, oblectant sese: sed ecce interim vnus ex illis crus frangit, & extrema gaudij luctus ingens & mœror occupat, cunctis eo casu valde dolentibus. At verò pius puer Viniuualocus hortatus est eos, ne turbarentur, sed toto pectore in preces incumbere, salutemque læso à Domino impetrarent. Non enim difficile est, inquit, illi crus fractum reformare, qui intra matris viscera totum hominem formauit. His verbis compuncti sunt corde, & coeperunt orare clementiam Saluatoris. Porro Viniuualocus erectis in cælum manibus & oculis, ita precatus est: Domine Iesu-Christe, qui ligni vetiti concupiscentia prostratum mundum vitalis ligni remedio in saurasti, & in eodem æternæ salutis gustum te esurientibus obtulisti: Domine omnipotens, qui cæcis visum, claudis gressum, mancis manuum officia, leprosis munditiam, mortuis vitam reddidisti: audi preces, quas tibi supplices deferimus, & tua inuisibili medicina huic fratri nostro pristinam restituere incolumitatem. Sic orauit, & salutari crucis signo plagæ locum vndique consignans, dexteram eius apprehendit, & dixit clara voce: In nomine Domini nostri Iesu Christi surge, & Deo gratias age. Ad hanc verò vocem tam ille mox surrexit sanus & incolumis, vt nec vestigium quidem vllum fracti cruris appareret. Et Viniuualocus quidem rogauit eos, qui aderam, vt hanc rem apud se tacitam haberent: sed Deo volente producta est in publicum, & ad omnium notitiam peruenit.

Precibus
& crucis si-
gno sanati
fractum
crus.

Eius comi-
seratio in
inops.

Obrinebat sancti huius pueri animum ingens commiseratio erga mendicos & inopes, & cum videret stipem publicè emendicantes, non rarò, ab imo pectore ductis suspirijs, lachrymas fundebat: cumque non suppeteret, quo eorum posset leuare inopiam, solebat eos cælestibus fouere consolationibus: & qui corporibus non posset, saltem animis aliquod adhibere leuamen. Quo quidem in studio cum ille esset assiduus, non defuit, qui vnde proficere debuuit, inde sibi inuidiæ & liuoris materiam hauriret, & sanctum Dei hominem conuicijs proscindere non vereretur. Ille verò arrepto patientiæ scuto, pro maledictis benedictionem reddidit, eique gratias egit. Interim ex Actibus Apostolorum eius animo succurrebat, quemadmodum beatissimus Petrus Apostolus mendicantem claudum non auro vel argento, sed Dei virtute curasset: moxque de Dei benignitate & ope securus, cæcum quendam è medio hominum languidorum seorsum abduxit, & sic Dominum rogauit. Iesu fili David, aperi quæso oculos cæci huius, vt tuam ille sentiens eximiam virtutem, te in creaturis tuis admirabilem & gloriosum prædicet, teque laudet & benedicat. Deinde pijs manibus vtrunque contrectans oculum, & salua oris sui perungens, clara voce dixit: Apostolicis ego te verbis compello: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Domini nostri respice. Confestim ille vidit, cunctis admirantibus, & Deo sanctum suum mirificanti, gratias agentibus.

Cæcus vi-
sum reci-
pit.

Erat verò sancto Viniuualoco soror vnica, quæ in parentum manebat domo, virgo & puella tenerrima. Hæc die quodam cum puellis coartancis puerili se ludo oble-

oblectans, in magnam repente incidit calamitatem. Nam anser vnus ex domesticis, eius excussit oculum & deglutit. Mox autem dolor ingens puellam obtinuit, ita vt ad mortem virgeri videretur. Ea res supra modum parentes eius afflixit, ita vt nullam prorsus consolationem admitterent, sed eam perinde atque iam extinctam plorarent. Quorum misertus Deus, per angelum suum rem gestam Viniuualoco indicauit, iussitque eum ire ad paternas aedes, & sorori oculum, parentibus verò animi iussu ditarem restituere. Eadem nocte surgit Viniuualocus, venit ad parentes valde perturbatos, iubetque, vt ab angelo edoctus erat, anseres coram se adduci, ex ijsque vnum apprehendit, eiusque ventrem ferro secans, oculum sororis in tegrum inde extraxit, restituitque in locum pristinum, non sine multa eorum, qui huic spectaculo intererant, admiratione. Porro etiam anserem sanum iussit abscedere ad gregem suum. Postea valedicens parentibus, ad amicæ habitationis locum reuersus est.

Sorori suæ
S. Vini-
uualocus
oculum re-
stituit.

Coeperunt interea quidam se in eius tradere disciplinam, quibus ille sanctarum scripturarum arcanos & mysticos sensus aperiebat. Accidit autem, cum aliquando quasdam illis quaestiones pro more enodasset, vt vnus ex discipulis eius secedens, quæ ex magistris ore audierat, accuratè secum ipse repeteret & ruminaret. Sed huic studio intentum somnus corripuit: & ecce è suis latibulis sese serpens proripiens, dormientis pedem morfu virulento appetit, rursusque in suas se latebras abdit. Mox se per omnes artus letiferum diffundit virus, & intumescente corpore, iam mors subitanea aditura videbatur. Euigilans ille, & in tam presenti se periculo constitutum admirans, cum facile sentiret, nisi diuinitus ipsi subueniretur, actum fore de vita sua: cum bona fiducia adijt Viniuualocum magistrum suum, & cum multis lachrymis ab illo petijt, vt suis precibus à Domino salutem ipsi impetraret. Eum verò sanctus Viniuualocus humi iacentem erexit, & cum illo pariter abijt ad locum, vbi à serpente percussus erat: ibique fusa ad Deum prece, voce magna iussit serpentem è suo specu prodire in publicum. Mox ille è sua cauerna egreditur, squamis horridus, linguamque vibrans trisulcam, iustus mortiferos intentat. Porro sanctus Viniuualocus contra illum extensa manu, crucis figuram exprimit, & signo vitali tanquam hastæ cuspidè ita cum transfixit, vt creparet medius, finemque faceret deinceps alios lædendi. Deinde aquam oleo, ipsius benedictione sacratò, permixtam ægro bibendam dedit, eaque virus omne profligauit. Redibant detumescencia membra ad decorem pristinum, & homini est aucta salus & incolumitas corporis. Fertur postea vir sanctus à patre suo & alijs fidelibus rogatus, à Deo id precibus obtinuisse, vt in illa regione serpentes viuere non possint. Nã si qui capiendi experimenti causa eò adducantur, eos tanquam telos ictos, mox expirare aiunt.

Crucis si-
gno serpe-
tem peri-
mit, & o-
leo sacratò
pellit vi-
rus.

Opilione quodam suos pascente greges, fulgura & tonitrua subito extiterè, & cum ijs pariter ingens aëris tempestas, adeò vt ille propemodum exanimis redderetur. Itaque huc illucque diffugiunt oues, & eum instar coronæ vndique lupi circundant. Diffusa verò tempestate, cum se collegisset, luposque circumfidentes esset intuitus, multum exhorruit, magnaque voce exclamans, Viniuualoce, inquit, serue Dei, in tanto periculo nè desis mihi. Vix ille verba compleuerat, & ecce visus est adesse sanctus Viniuualocus, & vsque ad diluculum immanes bestias, hominis sanguinem sitientes, leni virga abigere. Quibus profligatis, Opilio integras suas collegit oues, ac deinde sancti Viniuualoci monasterium adijt, in quo vir sanctus illa nocte in Dei laudibus pernoctarat, eique rem omnem explicauit. At vir Dei, humanos volens declinare fauores, præcepit ei, nè cuiquam alij diceret, seque in cellulam abdidit. Opilio verò indignum arbitratu diuina reticere beneficia, quid per sanctum suum Dominus ipsi præstitisset, omnibus enarrauit.

Nota viri
sancti mo-
destiam.

Pater viri Dei Fracanus cum duce quodam eiusdem regni equestris certaminis spectaculum editurus, diem opportunum præfixit, quo equi illorum inter se cursu certarent. Aderat iam ille dies, & ad spectaculum multi confluerè mortales. Procedunt in medium campum egregiè instructi & equi & equites, & signo dato, laxatisque habenis, volant equi, & fit ingens spectantium applausus. Interim dubia adhuc victoria pendens animi omnium: & equus quidem patris Viniuualoci iam omnes facile anteuerterat, sed sefforem suum, iuuenem florenti ætate & multa nobilitate spectatissimum, eius rapidissimum cursum ferre non valentem, inter saxa aspera à se ita excussit, vt is animam exhalaret. Tum verò in luctum mutatum est gaudium: maximè verò flebant iuuenis parentes, eiusque corpus miserè quassatum colligentes, exequias

Adolescentem extinguit ad vitam reuocatur.

apparabant. Inter hæc, tanquam à Deo missus, de improviso adest sanctus Vuinuualocus, audit quid acciderit, alienum dolorem suum facit, & presentia sua illos iam ad spem meliorem reuocat. Accedit ad corpus extinctum, illudque manu con-tingens, Adolescens, inquit, excitat te Dominus Iesus Christus, qui te & cum non es, creauit, & suo sanguine redemit. Ad hanc vocem ille, tanquam à graui excitationis somno, non modò rediuius, sed adeò surrexit incolumis & robustus, vt membra eius illo atroci casu dissipata & dissoluta, nullum prorsus sentirent dolorem. Cœperunt omnes, qui aderant, in Dei laudes & gratiarum actiones erumpere, quòd per seruum suum Vuinuualocum tam stupendo miraculo, gaudio incredibili affecisset populum suum.

Nota ætate S. Vuinuualoci.

Per idem tempus claruit S. Patritius, Ecclesiæ Christi eximium decus, & totius Hybernias splendidum sidus. Cuius eximie virtutis opinio adeò S. Vuinuualoco affecerat, vt modis omnibus ad eum proficisci peroptaret, vt viuendi normam ex eius sanctissima institutione capefferet. Sed cum in ea versaretur cogitatione, per visum ei S. Patritius sese exhibuit, vultu angelico, & caput aureo diademate coronatus: aitque ad eum: En ego sum Patritius, quem tanto per te cupis adire. Sed nè mea causa tam longum iter terra marique susciperes, misit me Dominus, vt voti tui compos, & ad spectum & colloquium meo perfruaris. Deinde blando eum sermone consolans, admonebat, vt non se, sed Christum suis vbiq; presentem accederet, & eum sibi vitæ præceptorem deligeret. Prædixit etiam illi, futurum cum alijs militiæ spiritalis ducem, salubrique eum consilio instruxit. Porro etiam hortabatur eum, vt à magistro suo socios peteret, & cum eis ad alium sese locum transferret. Vbi ea visio disparuit. Vuinuualocus quàm primùm cellam petijt, in qua monasterij pater diuinæ meditationi & contemplationi vacabat. Cumque ei visionem exposuisset, ille hilaritate perfusus, Diuina, inquit, visitatione & reuelatione clarificatus es fili. nec quicquam moratus, ac si cælitus mandatum accepisset, vnde citim ei attribuit discipulos, in Diuini operis exercitio promptissimos: quos cum osculatus, eisque benè precatus esset, inter lachrymas valedicens, ait: Valere filij charissimi, & sit Deus dux itineris vestri: cumque ad Christum peneneritis, sitis quæso memores mei. Iam cum illis capefferet iter Vuinuualocus, & tamen quòd iret ignorabat: sed multa in Deum erectus fiducia, tandem Christo duce ad insulam quandam appulit, in eaque cum socijs suis triennio mansit, vitam ducens eremiticam. Sed cum nimie eum locum infestarent tempestates, effectque ob suam sterilitatem hominum habitationi valde incommodus, Deum rogauit, vt aptiorem illi locum ostendere dignaretur. Audiuit Dominus preces fidelis serui sui, & vltra mare locum ei indicauit: sed cum nauis deesset qua veherentur, magna cum fiducia orauit Dominum, ac deinde ait ad fratres: Confortamini charissimi, & in fidei firmitate fundati, sicut me videritis sequentis me fratris tenere manum, ita vos quoque singuli præcedentis fratris apprehendite manum, & eius vestigijs insistite. Tum verò inuocans nomen Domini, pastoralis virga mare percussit, & renouante Deo pristinum maris rubri miraculum, illud se peruium præbuit ingredientibus: sicque confertis, vt vir Dei iusserat, manibus, ipso in fronte gradiëte, per siccum transire mare, aquis hinc inde velut in murum coalescentibus, cantabantque Domino hymnum trium puerorum. Vbi autem ad locum cælitus monstratum peruenerent, multum vir Dei eius grata amoenitate & fructum vberitate gauisus est. Voluit autem cum Christo Domino illic famulantibus adeò esse attributum, vt nulli vnquam foemina ad eum pateret accessus. At verò locus ille aquarum penuria laborabat: itaque vir sanctus sublati in cælum oculis & manibus, Domino precem obtulit. Deinde virga, qua mare diuiserat, terræ puluerem designans, fontem vberimum produxit.

Transit cum socijs mare pedibus.

Dan. 3.

Eodem tempore nocte quadam oratorium ingressus, more suo in sanctis precibus peruius mansit. Ibi draco antiquus, eius in Deum deuotionem & pietatem acerbè ferrens, multas ei molestias excitauit. Nam immanis cuiusdam monstri speciem induens, in varias formas miser ille fuligine nigrior, nunc volucrum, modò serpentum, mox beluarum, tum terrestrium, tum marinarum. Interdum ad nubes vsque superbum tollebat verticem, nonnunquam in puluerem sese submittebat. Sed cum cerneret Christi militem eiusmodi pharasma nihil commoueri, sed magis etiam animis in suo proposito confirmari, conuicijs eum aggressus est. At beato viro psallente, in eumque san-

Daemones spectris cum terrere conatur.

ctæ Crucis triumphale signum cum scripturæ diuinæ sententijs vibrante, instar vmbre mollis euauit, terribimo post se fœtore relicto, indice fœditatis suæ.

ctæ Cru-

Haec tunc quidem sancti viri non ferè nisi miracula commemorauimus: sed libet nunc etiam quadam de vitæ eius ratione & austeritate interserere, vt ex ijs lector & auditor ædificationem accipiant. Erat nimirum pater hic venerabilis, ad spectum angelici, sermone compositus, in Dei opere strenuus & indefessus, mente & corpore integer, ingenio perspicax, consilio magnus, fide catholicus, spe patientissimus, in Dei & proximi charitate perfectus, orationi diu noctuque intentus. A vicesimo ætatis suæ anno ad supremum vsque vitæ diem nunquam visus est in templo sedere: nunquam aut inepta lætitia solutus, aut inani dolore contractus est. Omnibus semper se affabilem & beneuolum præbuit. In terra degebat corpore, sed animo in cælestibus versabatur. Cum psalmodiæ esset intentus, aut extensis in cælum manibus, aut flexis in terram genibus, aut vno aliquo in loco fixus & immotus psallebat. Quotidiè psalterium dicebat: centies interdum, & centies noctu flebat genua. Vestis ei non lanea aut lineæ, sed ex caprinis erat pellibus. Lectus ei non ex plumis aut pannis mollibus, seu etiam ex paleis, sed ex durissimis arborum corticibus sternebatur. Sedes eius, mollis erat arena, lapillis permixta. Panis, quem quotidie eodem fumebat pondere, hordeaceus erat, cineribus permixtus. Pulmentum ei fiebat ex farinula hordeacea & modico oleo. Sabbatis & Dominicis diebus pisce & caseo vescabatur. Quadragesimæ temporibus, bis in hebdomada sumebat cibum. Vinum & portionem omnem, quæ ebrietatem adferre posset, haud aliter atque venenum repudiabat. Sed hæc de eius vitæ institutis pauca è pluribus commemorasse sufficiat.

Confluebant sanè ad eum vndique cæci, surdi, claudi, leprosi, paralytici, diuersisque affecti morbis, & omnes ab illo se incolumes redire letabantur. Iam nomen eius in tota Britania celebrabatur, & velut angelus Dei coepit ab omnibus in honore haberi. Rex quoque quidam eius prouincie, auditis eius miraculis & eximijs virtutibus, posito diademate & purpura, humili se tegens habitu, ad illum accessit, eiusque se pedibus toto corpore prosteruens, precibus eius apud Dominum se petijt adiunari. Eum autem vir sanctus è terra erigens, ad mundi contemptum & cælestis regni desiderium familiari sermone adhortatus est. Eius oratione exhilaratus rex, atque etiam sacerdotali benedictione corroboratus, quasi totus in virum alterum muratus, ad suum se palatium recepit.

Catalogus virtutum S. Vuinuualoci.

Mater familiaris quædam haud procul ab eius monasterio graui languore ad mortem vsque vexabatur. Eius filius à viro Dei in monasterio instituebatur: qui multum suæ matri condolens, suam visitatione eam leuare voluit. Abiturus autem, a S. Vuinuualoco aquam benedictam accepit. Vbi autem ad eum venit ædes, illa iam obierat, & ad pœnarum loca, vt S. Vuinuualoco oranti diuinitus erat reuelatum, perducta fuit. Circumstantibus exanimes corporis amici lachrymantes, & funeri opportuna præparantes: at filius eius sperans adhuc vitali eam frui halitu, aquam sanctificatam illi adpersit, dixitque clara voce: Sanctæ mater, Dominus Iesus Christus, in cuius nomine magister meus tam multos curat varijs morbis affectos. Ad hæc verba surrexit illa, tanquam à somno excitata: sedebatque in lectulo, multum sudans, quasi multo fuisset fatigata labore. Et primò quidem omnes, qui aderant, proni in faciem corruerunt, & Deum, in sancto Vuinuualoco virtutem suam mirificè declarantem, vnanimiter collaudarunt: deinde verò ex illa percontabantur, quo pacto esset suo restituta corpori. Tum illa: Dæmonium, inquit, turba me circumdedit, vincitque manibus ac pedibus, ad loca tormentorum perduxit. Interim verò sanctus Vuinuualocus nobis venit obuiam, dæmonem esse que his vocibus increpauit: Quænam hæc vestra est temeritas & audacia, vt hanc mei iuris famulam vobis vendicetis? Mox illi consternati & territi, viro Dei se permiserunt, cuius precibus sum ad vitam reuocata.

Morbis varijs affecti, ab eo curantur.

Mulier de sancta re-didit ad vitam.

Erant in illa prouincia tres latrones, qui nocturnis horis furta & prædas passim agerent, & hominibus eius regionis valde se infestos præberent: quorum audacia è tadem progressa est, vt etiam locum, quem sancto Vuinuualoco & socijs eius diuina prouidentia assignarat, malignis animis peterent: cumque in tempesta nocte è ingressi essent, horreum monasterij apertum, & multa luce perfusum offendunt. Quare cum illi terreri, seque colligere & ad meliorem frugem recipere debuissent, magis etiam ad scelus in flammam sunt, seque mutuo hortantes, dicebant: Videtur Deus probare facinus nostrum. Vnde enim alioqui hæc nobis lux radiaret? quoniam pacto ostium isthuc

E 3 alias

aliās clausum & munitum, nobis vltro pateceret: Itaque saccos illi suos ad summum usque impleuerunt: sed interim, quid illi agerent, non latebat sanctum Vuinuualo. cum, qui cum diuinis id didicisset, fratribus indicauit. Illis verò in preces incumben- tibus, mox diuina vltio fures illos persecuta est. Nam vnus ex ijs, coxendice dis- soluta, sub onere corruit: alter instar saxi immotus hæsit, nec se loco mouere po- tuit: tertius cæcitate percussus, nesciuit quò pergeret. Postquam autem se sol terris red- didit, exierunt fratres cum venerando patre, hostes suos haud aliter atque ægrotos vel carceribus inclusos visitaturi. Ad quos cum peruenissent, sanctus Vuinuualocus eorum facinus primò repræhendit, deindè & animis & corporibus salutarem adhi- buit curationem. Inter alia admonebat eos, vt cum rebus necessarijs indigerent, ab i- psis peterent potius, quàm ob eiusmodi vilia & caduea animas suas perderent. Sunt, qui scribant adeò illos viri Dei sermonibus fuisse emendatos, vt ad decrepita usque ætatem bonis operibus intenti, cum illo permanserint.

Visio S.
Vuinua-
loco obla-
ta.

Vidit quandoquæ vir Dei cælum apertum, & angelos Dei descendentes & ascen- dentes supra se. Vidit inter eos angelum quandam cum eximio splendore & immen- sa odoris suavitate ad se venientem, & ore iucundissimo, amicissimaque familiaritate indicantem ipsi quorundam fratrum felicissimum ex hac vita decessum, & in cælos as- sumptionem. Per idem tempus quædam in primis nobilis mater familiâs, repentè ocu- lorum lumine orbata est: sed cum esset prudentissima, non voluit ea calamitate fran- gi, potius verò ad agendas Deo gratias se contulit, biduanisque ac triduanis se afflic- tis ieiunijs, psalmis & orationibus, itemque elemosynis & alijs pijs operibus vacauit. Nec fraudata est tanta eius animi deuotio spe & expectatione sua. Apparuit enim ei in so- mnis angelus Domini cum multa luce, & ait: Elemosynæ & preces tuæ sunt coram Deo, tibi que eius opem conciliant. Primo igitur diluculo abi ad patrem Vuinuualo- cum, & per illum recipies amissum oculorum lumen. Ijs auditis, sinè mora illustris ma- trona oriente solè, filijs & ampla familia comitantibus, ad virum Dei profecta est, eiq; quid vidisset & audisset exponens, petijt lumen sibi reformari. Ait autem ad illam vir Dei: Fides, quæ in te radiat, hanc a te excludat cæcitatem: simulque tangens vtroque oculorum orbem, sic Dominum precatus est: Iesu benignissime, qui cælum ornasti lu- mine, hos oculos tua virtute reforma. His dictis, matronæ lux reddita est. Ità nimirum multis à sancto viro, sed in digito Dei, præclarè patratis miraculis, & Deus in Vuinuua- loco suo, & Vuinuualocus est clarificatus in Deo.

Precibus
sanat cæca
matronâ.

At nunc quandoquæ ad viri Dei felicem exitum veniendum est. Nocte itaque il- la, quæ eius sanctissimi obitus diem antecessit, angelus Domini per visum illi dixit: Eri- gè Vuinuualoce serue Dei, cælicolæ omnes te ciuem cupiunt habere suum. Hodie mi- grabis ad Dominum, & iam emeritis miles nobis in regno sociaberis. Euigilans autem vir sanctus, accitis ad se fratribus angelicam retulit visionem, exitumq; suum illorum Deo dignis precibus commendauit. Cum autem illi tristes & lachrymabundi ab eo quaerent, quis ei esset futurus in sancto regimine successor, ex ipsis pastorem eis con- stituit, eumque cum grege ipsi concredito pastorem principi commendauit. Deindè ad horam tertiam cælestis sacrificij viuam immolauit hostiam, communicatoq; cum discipulis Dominicæ pacis osculo, & agni Dei viuifico refectus conuiuio, ità vt sacræ assistebat aræ, animam citra dolorem in manus creatoris efflauit. Et corpus quidem discipulorum ministerio honorificè terræ mandatum est: anima verò, angelis subue- hentibus, aulam illam cælestis regni penetrauit: vbi corona à Christo accepta perfrui- tur, & in conspectu Dei sinè fine lætatur. Obijt vir Dei s. Nonas Martij, hebdomada prima Quadragesimalis ieiunij, quarta sabbati, hora illa, qua Christus pro mundi re- demptione cruci affixus est: Cui cum patre & spiritu sancto laus, honor, virtus, gloria, potestas & imperium per infinita seculorum secula, Amen. Flo- ruit autem, vt habet quidam codex typis excusus, cir-

Ad altare
reddidit Do-
mino spiri-
tum.

ca annum Domini 459.

VITA SANCTI CALVPPANI RECLUSI, AV-
THORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO.

Emper paupertas seculi regna referat cæli, atque vtentes se non mó- do præparat polo, verum etiam glorificatos miraculis, illustres esse declarat in mundo. Quo fit, vt dum illa ergastularis contritionis re- uinctio paradisi ianuam patefacit, anima angelicis choris inserta, in requie sempiterna persulset: sicut nunc de beato Caluppano reclu- so, quod verum cognouimus, prorsus silere nequimus.

Hic autem ab incunte ætate semper religionis Ecclesiasticæ boni quæsiuit & reperit, & apud monasterium Meletense termini Aruerni conuersatus, in magna humilitate se fratribus præbuit. Erat etenim summæ abstinentiæ, ità vt ab inedia nimium attritus, quotidianam cum reliquis fratribus operam explere ne- quiret. Vnde, vt mos est monachorum, magnum improprium inferebant, dicente si- bi præsertim Præposito: Qui non deliberat laborare, indignè postulat manducare.

Vide san-
cti humil-
tatem &
abstinen-
tiam.

Dum autem ille assidue vteretur his exprobrationum verbis, vallem haud pro- cul à monasterio conspicatur, de cuius medio lapis, natura præbente, consurgens, pro- uehitur in excelsum, quasi quingentis, aut eo amplius pedibus, nullam penitus habens cum reliquis montibus circumpositis coniunctionem. Cuius vallis medium fluuius alluit, qui hunc montem placidè contingens dilabitur. In huius ergò lapidis scissu- ram, quod præcis quondam propter transitum hostium recepra culum fuit, eremita sanctus ingreditur, & exciso lapide, habitacula statuit, in quæ nunc per scalam valdè dif- ficilem scanditur. Locus etenim ille tam difficilis est ad incedendum, vt etiam feris be- stijs illuc accedere sit labor. In hoc loco oratorium paruum fecit: cui oranti, vt ipse nobis cum lachrymis referre erat solitus, serpentes super caput eius sæpius decide- bant, & inuoluentes se circa collum eius, non minimum ei inferebant horrorem. Sed quia diabolus ad speciem callidi serpentis habetur, non ambigitur eius has fuisse im- missionis insidias.

Nota ioc-
siti & ser-
pentum in-
festatione.

Nam cum ille ad hæc perstarèt immobilis, nec moueretur minorum anguim idti- bus, quodam die duo dracones immensæ magnitudinis ad eum ingressi, adstiterunt propè: quorum vnus (vt arbitror) ipse dux tentationis validior altero erat, qui erecto pectore eos suum cõtra os beati quasi aliquid mussitaturus erexit. At ille timore per- territus, tanquam æneus valdè dirigit, nullumque penitus membrum mouere po- terat, neque manum eleuare, vt signum beatæ Crucis opponeret. Cumque ambo diu- tissimè in silentio constitissent, venit in mentem sancto per spiritum, vt orationè Do- minicam, etsi labia mouere non poterat, vel corde clamaret. Quam dum tacitus pro- nunciat, coeperunt paulatim membra eius, quæ inimici fuerant arte reuincta, dissolui: & sentiens se manum dexteram habere iam liberam, ori signum beatæ Crucis impo- nit, rursumque conuersus ad hydram, pingit iterum Crucem Christi aduersus eam, dicens: Tu ne ille es, qui protoplastum de paradisi habitaculo proiecisti, qui germani dexteram parricidio cruentasti, qui Pharaonem, vt populum Dei persequeretur, ar- masti, qui ad extremum ipsum Hebræum populum, vt inuidia succedente perseque- retur Dominum, excitasti? Discede à seruis Dei, à quibus sæpius superatus, discessisti confusus. Tu es enim in Cain proiectus, in Esau supplantatus, in Golia prostratus, in Iu- da traditore suspensus, & in ipsa illa Dominicæ virtutis Cruce cum potestatibus & do- minationibus tuis triumphatus atque contritus es. Abde nunc, inimice, caput, & hu- miliare sub signaculo Crucis diuinæ: quia non est tibi portio cum seruis Dei, quorum est hæreditas regnum Christi. Hæc & huiusmodi sancto dicente, Crucemq; per singu- la faciente, Draco huius vexilli virtute confusus, vicissim se humilias terræ subditur. Sed dum hæc agerentur, ille alius circa pedes & tibias sancti in insidijs voluebat. Cũ- que hunc pedibus suis circumfusum sanctus Eremita videret, orationè faciens, cum a- bire iussit, dicēs: Vade retrò, satana: nihil mihi in nomine Christi mei poteris vltà no- cere. At ille vsq; ad limen cellulæ egressus, sonū validum per inferiorem partem emi- sit, & tanto cellulam fetore repleuit, vt nihil aliud, quàm diabolus credi posset: nec vltà coram sancto aut serpens, aut draco comparuit.

Signum B.
Crucis, po-
tentissima
arma cõtra
oēs diabo-
li tentatio-
nes

Erat autem assiduus in opere Dei, nec vacabat ad aliud, nisi aut legeret, aut aliquid oraret. Etiam cum paruapèr cibi caperet, semper orabat. Sumebat interdum piscem

de flumine, rarò quidem: sed cum voluisset, opitulante Domino, confestim aderat. Cibum panis non aliunde sumebat, nisi qui de monasterio mittebatur. Si quis verò deuorum panes detulisset, aut vinum, id in cibos deputabatur egentium: illorum ramen, qui ab eo aut signum salutare fusciperent, aut refectioe foueri soliti essent, illud Domini recolens, quod in Euangelio de turbis, quas à diuersorum morborum cōtagio sanauerat, dixit: Dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Matth. 15.

Sed nec illud beneficium oculi debere arbitror, quod ei in loco illo diuina pietas est largita. Nam cum à profundo vallis illius, quasi stadia decem aqua deferretur, orauit Dominum, vt ei in ipso cellulæ suæ habitaculo fontis venam ostenderet. Et non defuit virtus illa cælestis, quæ quondam sitientibus populis aquas produxit è silice. Statim igitur ad huius orationem gutta laticis à caute prorumpens, cœpit solum stillis frequentibus irrigare. At ille munere cælesti congaudens, concauum in lapide paruulū in modum cisternæ faciens, quod tenebat quasi condia duo, lymphas diuinitus sibi indultas suscipiebat: de quibus tantum ei ministrabatur per dies singulos, quantum ipsi puer oq; sufficeret, qui ei minister fuerat datus. Accessimus autem & nos ad locum cū beato Auito Episcopo, & ex omnibus, quæ narrauimus, quædam ab ipso relata cognouimus, quædam oculis proprijs inspeximus. Amemorato autem Pontifice diaconatus ac presbyterij fortitus est gradum, & multa populo, diuersis vexato morbis, remedia contulit. Nulli tamen cellulam egressus se præbuit contemplandum, sed tantum per fenestellam extendens manum, salutare signaculum imponebat. Et si à quocquam visitatus fuisset, ad hanc accedens speculam, orationem colloquiumque præbebat. Denique in hac religione cursum vitæ consummans, quinquagesimo, vt opinor, aui anno migravit ad Dominum.

Exod. 17. Num. 20.

Signo S. crucis pel. lit mor. bos.

VITA S. CHVNEGVNDIS IMPERATRICIS ET VIRGINIS, GRAVITER ET FIDELITER CON-

scripta, tamen si auctor nomen suppressit suum, aut fortassis librorum incuria illud intercidit.

3. Martij.

Henricus Imperator dictus Claudus.

Imperatores in coniugio virgines.

Ecclesiæ extructæ.

Benedictus Pontifex.

Psal. 25.

Nobilissimo parentum Augustorum, magnorum quoque sanguine duo immarcescibilis gloriæ flores emicuerunt: Secundus videlicet Henricus Romani Imperij gloriosissimum decus, eiusq; dignissima cōiunx, piæ memoriæ Chunegundis Imperatrix. Eadem verò beata & Deo dilecta Chunegundis terreno Imperatori corporaliter, non carnaliter, coniuncta, cælesti regi virginitatē suam cōsecrauit, quam vsque in finem cæsti coniugis consensu, Deo teste, conseruauit. Quod postmodum diuinitatis testimonium, nē lumen in tenebris lateret, ostendit, dum eam ad confundendum virginitatis hostem, & obstruendum os mendacium, contra virginem Christi loquentium, super ignitos vomeres incedere, & illasam procedere dedit. In fascibus itaque Imperij constituta, continentia suæ gloriæ sub terreni chlamyde imperij satagebat abscondere, vt tantò propensius, quantò efficacius poterat, promoueret, quæ Deo instigante, illo quoque adiuuante, ad laudem ipsius cogitabat perficere. Denique post nouellam fecundissimæ plantationis suæ ecclesiam, quam cum illo suo studiosissimo cooperatore Henrico in loco Bambergensi venustissimè, sicut hætenus cernitur, fabricauit sub patrocinio principis Apostolorum beati Petri & sancti Georgij martyris: monasterium sub regula beati Benedicti ad Aquilonarem plagam in honore sancti Michaelis archangeli extruxit, nō minori studio, prædiorum quoque ac diuersorum donarijs ornamentorum. Tertiam demum versus meridiem sub ordine canonicorū sub titulo beati protomartyris Stephani, paruo quidem schemate, sed maiori opera de suo matrimonio ecclesiam dedicauit, ad quam dedicandam Benedictum Papam, quem præfatis Deo dignis Imperator Henricus ad confirmandum Bambergensem pontificatum aduocauerat, venire rogauit. Ipsa quoq; illud Psalmographi secum decantans: Domine, dilexi decorem domus tuæ, diuersa eidem ecclesiæ iuxta imperialē magnificentiam munera contulit, in diuersis ecclesiæ ornamentis: quæ omnia idem Romanus Pontifex, vt semper memoria fundatricis ipsius illic floreat, nē quādo per-

fraudem aut violentiam vel furto subtraherentur indè, dira anathematis sui innodatione, septuaginta quoque duorum episcoporum, qui illic aderant, autoritate ipso die confirmauit.

Item monasterium ad honorem sancti Saluatoris nostri Iesu Christi & eius victoriosissimæ Crucis, in loco, qui Confugia dicitur, magnificè construxit, & ancillarum Dei, ibidem Deo secundum regulam beati Benedicti seruientium, congregationem decentissimè * declinauit. Porro, cooperante ei in omnibus imperiali maiestate, idem monasterium omni ornatu decorauit: ante principale altare imaginem ex auro & lapidibus preciosissimis statuit, calices aureos & argenteos, catinos aureos, aureos vceos, pallas & casulas, vela & cortinas, cappas auro & gemmis preciosis intextas, & cætera vtensilia siue vasa ad ministeria tanto studio & tam sumptuosis expensis eidem ecclesiæ contulit, vt quicunq; ea intuentur, regiam munificentiam & miram vtriusque Imperatoris videlicet & Imperatricis, deuotionem in Deum, magnoperè admirari nō cessent. Præter has principales suæ operationis primarias ecclesias, quæ conuenientialis ecclesia, quæ monasteria illorum donatiuo non gloriantur, se aut in prædijs dilatata, aut decorata ornamentis? Alias enim antiquitate collapsas reedificauerunt: quasdam etiam destructas & ad nihilum redactas, in pristinum vel etiam in meliorem statum instaurauerunt, & sicut prudentes virgines, oleum suæ misericordiæ in diuersos effuderunt, vt meritò dicere possint: Christi bonus odor sumus in omni loco.

Declinauit, pro, ad nauit.

Liberalitas Imperatorum in monasteria & ecclesias.

a. Cor. 2.

O coniugium, non voluptate, sed bona voluntate copulatum. O sanctum matrimonium, vbi vna fides inuolata castitatis, vbi vnus spiritus misericordiæ & veritatis, vbi idē velle in virtutibus, & idem nolle in vitijs: vbi nec primus, nec alter discerni potuit, dum alter, quod primus, voluit: vbi par animus, in multifarijs operum effectibus, pares in duobus ostendit affectus. Quales has nuptias dixerim, nescio. Vnum scio, quia nostra nescit modò regio tales, dum propter regnum cælorum se castrantes, nec prolem terrenæ fecunditatis expectantes, cælibem à Deo generationem reciperent, à quorum ore laus Dei nunquam deficiet. Hæc est generatio querentium Dominum, qui viuentes in Christo, & membra sua mortificantes propter Christum super terram morientium, modò regnantes cum Christo, bona Domini sui vident in regione vuentium. Quoniam de vita & miraculis pij Henrici, Imperatoris Christianissimi, & de miserationibus varijs, quas fecit in domo Domini, de signis quoque & miraculis, quæ post transitum eius per eum fecit Deus, satis ac dignè scripta, sancta recepit Ecclesia: nunc adimum pupugit ac in mentem venit vitam memorandæ virginis nostræ breuiter explicare, & memoria scripto commendare, vt ad exemplum huius se intuentes quæcunque virgines, quæcunque veræ viduæ, perfectæ vitæ normam arbitrentur conuersationem illius. Indignum enim nobis, & magis operæ precium dignè duximus, nē illi officium subtrahamus oris, cuius prouidentia quotidie alimenta percipimus corporis.

Adelboldus episcopus Ultraiecentis scripsit huius S. Imperatoris vitam a teste Sigeberto.

Exercitia S. Chunegundis.

adest, perita, aut aliquid calic.

Epistola S. Chunegundis.

Vult orari pro anima Henrici Imperatoris.

Henrico itaq; suo, suæ castitatis patientissimo semper custode, vbi eam suis virginē, vt transfuderat, in Christo resignauit, ad cælestia, quæ iugiter suspirabat, gaudia translato, illa se ad Deum, vt semper, totam contulit, ipsum suæ castitati, necessitati ac salutati, illum suis ecclesijs, illum filijs, quos ei in Christo aggregauerat, præsentem aduocare, vigilijs orationibusque instare, die practicam cum Martha, noctū contemplatiuam cum Maria vitam agere non cessabat. Quanta verò cleemosynarum largitate, quanta orationis instantia pro beati coniugis anima desudauerit, in subscripta pagina, quæ ipsa per se (nam literarum & artium aliarum * distinguere auro gemmisque sacras vestes paratissima fuit) composuit & scripsit, quicunq; voluerit, agnoscere poterit. Chunegundis, diuina dispensatione solo nomine Imperatrix, specialiter dilectæ congregationi in Confugia, quicquid iustæ conuenit dilectioni: Propriæ aduersitatis sarcinam (veluti æstimo) facilius tolerarem, si vestras res saluas incolumesque existere viderem. Quauis enim mens procellosis curarum fluctibus vndique quatitur, vestra tamen recordationis ancora à cordis profunditate non auellitur. Et licet longè remota ab oculis sitis, ab animo tamen nusquam recedatis. Quis nos separabit à charitate Christi? Casus doloris, an longinquitas remotiois? Quinetiam si amissa facultatis vsus concederetur, voluntas hæc operis exhibitione comprobaretur. Ipsum tamen modicum, quod adhuc Deo volente reliquum tenemus, vestra commonitioni alienum esse nolumus, vt participatione paruitatis reueletur magnitudo deuotionis. Mater nanque, si parum habuerit, parum filijs tribuit. Ecce hæc modici sumptus munitio scula ad refectioem vobis mittuntur carnis, vt animam senioris patris vestri continua

Iaco. 5. Pfal. 10.

tinua orationis alimonia reficiatis: quoniam tot iustorum preces vnanimiter conti- nuatae, apud Deum multum possunt proficere, Iacobo attestante: Multum valet de- precatio iusti assidua. Ille etiam atque etiam iustus Dominus, qui iustitias dilexit, aequi- tatem supplicationis exaudire non respuit: sed vobis indefessis intercessoribus, supra- dicti chari memoriam facientibus, salutis dabit praemium, quod ipse promittit, dicens:

Matth. 10.

Qui perseverauerit vsque in finem, hic saluus erit. Atque bonum opus in conspectu et- iam Dei placitum esse cernitis, si non solum pro illis, qui in hac vita positi, multa vo- bis bona: sed pro illis etiam, qui nulla fecerunt, oraueritis. Obsecro ergo, vt cum a cor- dibus vestris nunquam abiciatis, qui vos tanquam proprias amauit, atq; hunc locum vestra seruitute florere voluit. Estote quoque meae necessitatis memores, semper in hi- laritate cordis misericordes, secundum illud Apostoli: Dilectio sine simulatione. Nec- non vestrae mentes in quandam mutuae charitatis soliditatem magis ac magis concre- scant, quatenus in die tribulationis clamorem vestrum ipsius aures exaudiant, qui di- cit: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum. Quod vos omni modo promereri hortor, eodem praestante, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant per omnia secula seculorum, Amen.

Rom. 12.

Denique Conrado sibi succedente in regno, ipsa curis secularibus, sicut iamdiu de- siderauerat, exonerata, iam in ipso anninerario die transitus S. Henrici, archiepisco- pos ad dedicationem Confugienfis ecclesiae conuocauit: vbi inter Missarum solennia imperiali decentissimè omni ornatu culta, ante principale altare virgo Deo deuota processit, ibiq; thesaurum incomparabilem, ligni videlicet Dominici crucem, paruam quidem in materia, sed maximam in virtute Domini obtulit. At vbi lectio euangelij, in qua super arborem crucis ascendens, conspicientem se Iesum suscipere, & ab eo be- nedictionem pusillus meruit accipere, lecta fuit: regalem purpuram exuens, tunicam fusciorem, quam ipsa sibi manibus suis operata fuerat, sacerdotali benedictione data, vestem religionis induit, & multis quidem pro se flentibus, pro illa autem gaudenti- bus, quae iam seculum damnasset in vestibus, capillis, qui hucusque in eodem monaste- rio pro veneratione seruantur, praecisis, imposito sibi ab episcopo velo, annulo fidei subarrhata, gratulabunda concinuit: Posuit signum in faciem meam, & annulo suo subarrhauit me Dominus meus Iesus Christus. Ita sponso Christo consecrata, dum fi- liarum suarum se sanctissimo contubernio applicuisset, non vt mater filiabus se praeferebat, sed omnibus inferuiens, seruilem personam se ostendebat: ita tamen, vt cum omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, ne reciperet in praesenti seculo mer- cedem suam. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducet. Sponso suo aut orans loquebatur, aut psallens. Ad ecclesiae limina penè in- uisa properabat. Nihil seueritate illius iucundius, nihil iucunditate seuerius: tristis in- risu, in tristitia suavis: breue vitae spatium aeterna memoria compensabat. Idem illi o- rationis locus fuit & quietis, idem semper habitus, incultum corpus, dum sciret reijciē- das delicias corporis, quod paulo post vermibus exarandum fuit. Semper eam legere aut legentem audire vidisset. Multa illi circa contubernales deuotio, frequens decuba- tium visitatio, sollicita pauperum consolatio.

Matth. 78.

Luc. 19.

S. Chune- gūdis mo- nasticum induit ha- bitum.

Omnibus inferuit.

2. Theff. 3. Eius virtu- tes.

Præterea eam fecisse plura miracula credimus, sed quod gloriam humanam & o- leum adulationis semper fugeret, illa voluit esse suppressa: aut certe incuria hominū, seu resolutioni temporum, non virtutum defectui, deputandum. Vnde etiam tanta maiestate indigna, scribendi minor materia fuit: pauca tamen, quae in scriptis reperi- mus, vel veridica sanctimonialium, vbi illa pro Christo militabat, relatione cognoui- mus, hic inferere dignum duximus. Cum post orationis frequentiam, inter lectionis lassitudinem, ancilla Christi in lecto, non plumis extructo, sed cilicio strato, membra sopore grauata remisisset, puella sacra, quae de more illi assidebat, sacros codices legēs, cum ferè ad medium noctis lectionem extenderet, caligantes oculos clausit, lumen- que è manibus elapsum, paleas corripiciens, suo fragore circumiacentes sorores excita- uit. Clamore ex concussu facto, virgo Christi de somno excussa, dum colluctantes in- ter se flammās circa se adspexit, ad orationis arma se conuertit, & signo crucis adustio- nem illam absque omni suarum laesione vestium auertit. Tua haec Christe opera, qui Babyloniam regem in suo furore confundisti, & Babylonios temperasti ignes, vt pueri li- berarentur illaesi.

Lectus e- ius cilicio intratus.

Precibus & signo crucis sua- mas extin- guit.

Aliud miraculum, tam timendum quam mirandum, huic placuit subiungere, ex quo animi illius constantiam & rigoris seueritatem discere poteris. Habuit secum sororis suae

suae filiam, Iuttam nomine, quam à primis annis educatam, omni disciplina, seculari quoque literarum scientia instruxerat. Haec matertera, non minus religionis quam dile- ctionis amore, in monasterio secuta & consecrata fuit. Hanc in omnibus plenè instru- ctā, vt eius in orationibus, vigilijs ac ieiunijs perseuerantiam, & ad omnia patientiam perspexit, omnium assensu & rogatu primam in ipso cœnobio eam abbatissam praefe- cit. Tum virgo mater filiam suscipiens, iuxta commonitionem sanctam, iam dudum habitam, praecedentium patrū repetēs alloquia, monet ob salutis affectū vtilia ac Deo placita saepe dicere, frequenter audire, solitas religiosi itineris vias non deferere, magis magisque errorum denia ac diaboli calcare figmenta, nullam luci ac tenebris, veritati atq; mendacio, turpitudini atq; honestati apud Dei seruos docet esse communionem: sollicitè cauere, ne vana sectando, desineret esse templum Dei, ne fieret habitatio tene- brarum, ne fieret daemones monumentū, lumina sua figere in Dei adspectum: Primū quoque docet facere, vt fructum doctrinae suae ipsa in illis, Deo adiuuante, possit inueni- re. Haec & huiusmodi iterum atq; iterum materno studio ei inculcans, quasi in omni- bus iam perfectam, & ipsa magistram venerari coepit. Illa vbi in immatura libertate posita est, paulatim à rigore suo deficere, meliorem cultū, lautiores cibum, vitiorum alimenta desiderare: vltima in choro, prima in conuiuio, puellarū fabulis interesse & in omnibus laxius se gerere coepit. Pro huiusmodi leuitatibus dum eam sancta Dei pri- uatim inter se, publicè coram omnibus argueret, sepius obsecraret, increparet, nec illa, velut matertera patrocinio aut familiaritate vanè confisa, emendaret quadam die, cum ipsa cum conuentu crucem (nam dies Dominicus erat) sequitur, Abbatissa de- fuit. Quam illa inquirens, & epulantem cum coeuis in conclau reperiens, zelo pietatis armata, cum verbo correptionis dextram maxillam eius percussit: quae quasi sigillum quoddam formam digitorum accepit, qua omni tempore vitae suae non caruit. De quo nimirum factū constat, quod non tantum pro se, sed pro aliorum quoque emendatione hoc pertulit, vt huius rei visio alijs proficeret, & ad melioris vitae studium à vitijs suis reuocaret.

Optimè instituit Abbatissam nepotem suam.

Honores mutat mo- res.

S. Chune- gūdis cae- teris dissolu- tam abba- tissam.

15. annis vi- xit in mo- nasterio.

Rom. 8.

Non vult vt impera- trix, sed vt sanctimo- nialis seps iuxta liti.

Fortè & illud detractoribus fabulosum, & infidelibus ridiculū videbitur, quod san- ctitatem illius, quam gratia humilitatis ipsa homines latere voluit, elementa loquun- tur. Denique cum post lectionem euangelij suo solenni more ad altare quippiam obla- tura accederet, dexteram manū suae chirotecam derrahens, cum nullus, qui reciperet, adesset, à se reiecit: quam radius solis per fenestram rimulas intrans suscepit, & tandiū quasi famulando sustinuit, donec illa facta oblatione rediens, eam reciperet. Tale e- riam quiddam in veste beati Goaris aliquandò diuina virtute ostensum fuisse legitur: qui dum à sede Rustici Treuerensis pontificis despicitur, à summa maiestate per ma- ioris luminaris famulatum honoratur. Omnium itaque capax erat meritum, quae in- dicem cunctarum meruit habere virtutū. Quindecim in sancto proposito superuixit annos, tam humilitatis gratia quam pro religionis reuerentia, omnibus admiranda. Tandem pro nimia ciborum abstinentia, orationis & vigiliarum incredibili perse- uerantia coepit corpore languescere, & ingrauescente morbo paulatim deficere: sed dum membra dolore contra herentur exterius, tamē spiritu (quia laus Dei semper in ore eius) confortabatur interiūs. Vocabat sanctos angelos, quorū hinc vita, illic nūc cō- sortio fruatur. Apostolos & confessores, quorum fidem semper & confessionē tenuit, interpellabat. Virgines Christi in suo exitu inuitabat chorū, quarum aemulatione in carne dū praeter carnem viueret, immaculatum Christo cōsecrauerat torum: omnium Deo famulantium sibi adesse, sibi occurrere orabat auxilium. Verè, quod scriptū est, Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: in obitu tantae virginis vidimus comprobatum. Necdum spiritum exhalauerat, necdum Christo debitam reddiderat vitam, & iam fama volans tanti praenuncia luctūs, non tantum sacras virgines aut diuersi ordinis viros, sed & totius vrbis populos ad exequias congregabat. Sonabant psalms, & totam domum, vbi sacrum corpusculum in medio super illo nobili suo ci- licio compositum iacebat, in sublime resonans litania pro exeunte anima quatiebat. Interim ex more regales tanquam Imperatrici, non vt pauperculae debentur forori, parantur exequiae: aurea feretro obtinenda proferuntur velamina: cum illa psal- lentes vultus, quos antè, vt sponso veniente, latos videres, ad os retorquere, manu annuere: Amictus iste, ait, non est meus: auferre hinc. Ornatus hic, alienus est: istis terreno sponso, & his caelesti sum copulata. nuda de vtero matris meae egressa sum, nuda reuertar illuc. his miseræ carnis vilem materiam inuoluite, & corpus meum

Moritur.

iuxta tumulum fratris mei ac domini Henrici Imperatoris, quem me vocantem vi-
deo, in proprio locello reponite. His iam dictis, in manum Domini spiritum commē-
dans, carnis sarcina abiecta, ad suam animam reuolauit authorem, & in antiquam pos-
sionem diu peregrinata conscendit, terris matrem communem se amississe flenti-
tibus, cælis autem conciuem in suum consortium se suscepisse gaudentibus.

Triduanæ
exequiæ.

Ita demum sacro illo corpore, feretro supposito, nobilium ordine præeunte, mul-
tis hinc inde confluentibus turmis, cum illo sibi semper familiarissimo pauperum cō-
tubernio ad locum prædestinatum sepulturæ felices reliquiæ vsque delatæ sunt. Tum
verò relictas vrbes, vacua rura, desolatas ciuitates, vndiq; cōcurrere populos videres,
matres paruulos suos in brachijs gestantes, infirmos in grabatis iacentes, sanitatis gra-
tiam sperare, felicem se credere, si cui aut feretro iungi, aut ab ipso contigisset obum-
brari. Tandem in ecclesiam B. Petri corpus non sine labore deportatum, triduanas ibi,
meritis suis ac beneficijs condignas, habuit exequias: filij, quos ipsa illuc in Christo ag-
gregauerat, de matris pace iam securi, pro se autem solliciti, incessanter psallebant, dū
eam sibi ad horam subtractam, sine timore amissionis in spe perpetuæ orationis rece-
pisse plaudebant, mater de cælo filiorum prospectans affectum gaudebat. Ita velatum
corpus sacrum sacris vestibus, diademate Christi supposito, suo loculo in dextro late-
re, sicut hæcenus veneratur, repositum est.

Math. 9.
Ecclesia,
mater & fi-
lia Christi.

O felix Bambergensis ecclesia, recepisti thesaurum, quem amiseras: proca & ma-
ledica lingua detractorum, occultorū testimonio confutata est: virginitas eius, rebus
approbata: sanctitas clarescentibus signis testata videtur per Christum Dominum
nostrum, Christianæ religioni proficiens Ecclesia fidelis, quæ in Euangelio, voce Do-
mini testante, Dei mater & filia per gratiam nominatur: mater, quia sanctæ operatio-
nis exemplo filios Domino generat: filia, quia virginis filio, pro salute mundi incar-
nato, eruditione sanctorum patrum quotidie generatur: salutem missam à Domino,
cælestis archiatri effectibus medicinæ plenam, iam corporis auribus animaduertat.
Mundanæ machinæ conditor humano generi, per inobedientiam lapsus, condolens,
vt æternæ vitæ fructus facientem nouā plantationem, scilicet primitiua in Ecclesiam,
in fereret, patriarchas & prophetas in mundum mittere dignatus est. Qui crediti sibi
officium, quinque corporis sensibus, sextoq; qui est spiritus prophetiæ, mysterium in-
carnationis Christi, & omnia, quæ de ipso annuncianda erant, prædicantes, alij asperi-
tate vitæ, alij diuersis poenarum mortibus, ipsi quem prophetabant, famulatum suum
fideliter impleuerunt. Horum limes Christus, æterni patris consilio pro liberandis ho-
minibus de intemerata virginis utero processit: vt iam inchoatæ plantationi, missis
per orbem Apostolis, atq; de suo corpore fuso cruore fabricatam, nouellam superædi-
ficaret Ecclesiam, quæ sanctæ Trinitatis fide imbuta, & mundata baptismi gratia, mar-
tyres, confessores & infirmi sexus virgines, animo tamen constantes, primitias obtu-
lit. Inter quas B. Chunegundis, flos Bambergensis ecclesiæ, cum S. Henrico, qui Roma-
norum imperium tenuit, sub coniugij specie immortalis sponso castæ virginitatis ho-
nore deseruiuit. Vnde iam eius sanctitatis merita per orbem manifesta declaratione
apparent: quia in loco, vbi sanctum eius corpus quiescit, infirmi, quacunq; laborantes
ægritudine, sanitatem recipiunt.

Miracula
ad sepul-
crum S.
Chunegū-
dis.

Vt autem ad omnia testes cautissimi simus, veritatis amatoribus, ætati nostræ succe-
dentibus, de his, quæ scribimus, curiosè indagantibus, scilicet quo tempore opera cu-
rationum præfatæ Imperatricis initium habuerint, largiente Domino, prout possu-
mus, volumus explicare: Anno incarnationis Domini 1189. Indictione secunda, Tre-
mone tertio decimo Bambergensis ecclesiæ episcopo, quarto sui pontificatus anno,
ad vincula S. Petri, nè de sanctitate prædictæ virginis ambigeremus, signorum experi-
entia certificati sumus. Nam dum solito more populus ad prædictū locum orationū
& vigiliarū causa conuenisset, affuit etiam quidam dæmoniacus: qui nec pietatē agno-
scens, nec scelus abhorrens, filium suum igne cremauerat. Hic duris funibus adstrictus,
ad sepulcrū S. Chunegundis ita mansuefcere cepit, vt furiali morbo absolutus, Deum
omnipotentem laudaret: eiq; cuius patrocinantis meritis hoc accidisse cognouit, cum
cæterua, quæ præfens extiterat, debitas laudes declamaret. Igitur dū hæc cū solennitate
chori & populi deuotione agerentur, quidam contractus in suburbio, de hospitali san-
cti Aegidij adductus, sanitatē postulabat: & misericorditer exauditus, quod precabatur
obtinuit. Dum signorum fama totum Bambergensem locum reperisset, contractus
de domo Conradi Præpositi maioris ecclesiæ, sanitatem affectans, & quauis natura
in mem.

Item con-
tractus.

in membris eius oberrasset, tamen prout velocius potuit reptans, sepulcro venerabili
se ingressit, vbi à Domino salutem operam intuenit. Audiens hæc etiam contractus de
domo Othonis, in eadem ecclesia canonici, venit quanto cyus ad locum sepulcri, spe-
rans sibi ex beneficio gratiæ, sicut cæteris, subueniri: cui sine mora subuentum esse, in
Christo testamur.

VITA PETRI ABBATIS CAVENSIS, EDITA A QVODAM EIVS AEQUALI, QUI SE TESTATVR SCRIPSIS.

*se ea, quæ ab antiquis eius monasterij senibus perceperit. Obijt hic Abbas anno Christi
1137. Nondum comperi, vtrum in Sanctos relatus sit. Numerum*

capitulum nos ad marginem annotauimus.

Auense cœnobium vt apertè claresceret quia profectus Martij 4.
sui incrementa ex diuina dispositione meruisset, hoc omni- Cap. 1.
potens Deus per viros venerabiles semper rexit, atque ad
eiusdem administrationem accedere pastores reprobos
non permisit. Nam reuerendissimo valde viro Alferio vi-
rum æquè venerabilem Leonem substituit: huic autem
Petrum subrogauit, qui patres eximios sanctitate redde-
ret, lucro superaret. Sed quia illorum quædam de virtuti-
bus atque vita descripsimus, ordo exigat, vt ea etiam, quæ Hæc Lector
de hoc venerabili patre sunt nobis dicta, narremus. Illi qui-
dem, beati Eliæ typo, desideriorum igneo curru cælum pe-
netrare meruerunt: iste dum affcendentes obseruare ardentè studuit, habere illorum
spiritum duplicem meruit: videlicet † cælestia fortiter amans, mirabiliter terrena dis-
ponens, cælum diues intraret. Illi quidem rebus pauperes, virtutibus diuites, ad æterna-
gaudia peruenerunt: hic & laborum suorum meritis diues fuit, & velut alter Ioseph, for. deest,
mundi huius diuitias ad Domini sui seruitium sapienter traxit. † vt

Fuit autem Salernitanus genere, viri venerabilis Alferij nepos carne, hæres con-
suetudine: ex qua nimirum sibi consuetudine accidit, vt adolescens illius conuersatio-
nem memoraret, atque hanc totis affectibus imitari satageret. Ad virum itaque venera-
bilem Abbatem Leonem veniens, sanctæ conuersationis habitū suscepit: mox autem
religiosæ vitæ studium tam feruenter arripuit, vt rigoris proposito antiquis etiam patri-
bus æquari videretur. Nam tantæ abstinentiæ fuisse dicitur, vt quinque aut sex panum
refectio, toto sanctæ Quadragesimæ tempore contentus esse videretur. Sed & re-
motioris vitæ studium gerens, eiusdem sacre Quadragesimæ dies in monte sancti Eliæ,
qui Cauensi monasterio altius præeminet, obseruare consueuerat: vt tanto se arctius
diuinæ contemplationi infereret, quanto eum ab hominum consortio vastior solitudo
separaret. Vbi etiam oratorium sancti Eliæ, & cellulam sibi postea ædificari fecit, & ma-
gna æternæ vitæ gaudia magnis illi laboribus sæpè comparauit.

Per idem tempus, cum cœnobij Cluniacensis religionem celebrem comperisset, Cap. 2.
odore tantæ famæ illectus, quanquam longè positus, illius congregationis ordinem
æmulari ardentè cepit. Assumptis ergò secum quibusdam de monasterio fratribus,
cum iam nauigio Genuam venisset, census ferè omnis Dei pauperibus defecit. Cumq;
in eodem defectu sumptuum, spes etiam itineris deficere cœpisset, pius adolescens in
orationem se prostrauit, vt sibi omnipotens Deus dignaretur tribuere, vnde id, quod
eiusdem amore cœperat, consummare potuisset. Cumq; ab oratione surgeret, & per
oram maris deambularet, aureum anulum intuenit, cuius precium ad totius vitæ sum-
ptus sufficiens habuit. Cluniacum ergò perueniens, à viro venerabili Hugone Abbate
mira charitate susceptus est, vel quia adolescens magnæ religionis ardore flagrabat, vel
quia æmulandæ perfectionis causa de tam longinquis Italia partibus venerat. Seniores
autem monasterij Abbati suggerebant, vt eum in puerorum schola ponere erudiendum
debuisset: quibus pater monasterij magnæ discretionis verba respondit, dicens: Hic
nisi magna deuotione ferueret, tam longè trahi opinione religionis nequaquam posset.
Virile ergò opus deuotionis à debilitate eū assumpsit ætatis. Ex illo autem iam die re-
ceptus in conuentu fratrum, tanta obedientiæ virtute enituit, vt septem simul, sicut alij
dicunt: vt alij verò asserunt, plura diuersarum officinarum ministeria strenuè & hone-
stè perficeret.

Monasteri-
um S. Trini-
tatis à Caua-
sine Cauen-
se, est prope
Neapolim.Hæc Lector
suis locis
offendet.

Cap. 2.

Petrus se
dat vitæ
monasticæ.

Cap. 3.

Huius Hu-
gonis vita
est hoc To-
mo 2. die 29
Aprilis.

F

Et quia

Cap. 4.

Et quia longum est cuncta stylo percurrere, cum in claustrum Cluniacensi quinquenium, atque in capella Abbatis triennium compleuisset, atque intus obedire & iussa exequi, foris vero disponere & ordinare didicisset, liberalitate sancti Hugonis suo, id est, Cauensis monasterio restitutus est: ubi iam cum doctus scriba in regno calorum, magna opinionis haberetur, petentibus Clero & populo una cum Gifulfo Salerni principe, in ecclesia Policastrensi in Episcopum electus est. Qui cum parum illic temporis expendisset, exterioris vite strepitum non ferens, ad monasterium redijt, ac se in interioris vite studium more solito totum dedit. Tunc pater venerabilis Leo vehementer timens, ne monasterium tanto viro priuaretur, simul onus regiminis se iam pre senectute ferre non posse considerans, conuocatis fratribus, eum sibi successorem constituit, & ipse ut Deo per quietem vacaret, ad ecclesiam sancti Leonis de veteri, quam ipse construxerat, recessit.

Cap. 5.

Petrus prae-
ficiatur Ca-
uenfi mona-
sterio.

Petrus autem venerabilis Abbas, monasterij curam suscipiens, tanta malignorum spirituum tentamenta inuenit, ut tum primum diabolus insurgere contra eiusdem acta videretur. Nam fratres, quos in Cella reperit, cum Cluniacensis ordinis norma perfringeret, tam duros & obstinatos inuenit, ut murmurationis suae susurrata ad virum venerabilem Leonem deferrent, atque eiusdem mentem simplicem ad iram traherent. Quod cum Petrus Abbas comperit, ea quae sunt concordiae & pacis prouidens, ad monasterium sancti Archangeli, quod in territorio Cilenti situm est, decessit: ibique collectis fratribus, primum normam eiusdem, quem didicerat, ordinis posuit. Qui etiam non multo post tempore, a patre Leone & fratribus rogatus, redijt, atque institutionem, quam prius velut grauem contempserant, cum magna deuotione susceperunt.

Cap. 6.

Gen. 72.
Per multi
sub eo sunt
monachi.

Cumque fama sanctitatis eiusdem se vehementer extenderet, coeperunt multi viri nobiles, multi seculi diuites ac potentes seculum deserere, atque ei se in supernae conuersationis magisterio subiugare. Sed sapientium atque simplicium tanta ad eum multitudo conuenit, ut ei promissio illa diuina facta videretur, qua dicitur, Faciam te in gentem magnam. Nam ut quidam religiosus pater familiaris ab eiusdem ore se audisse testatur, quadam die cum venerabilis pater esset hilarior, quadam dilectionis necessitate coactus, plusquam tribus millibus virorum habitum sanctae conuersationis se imposuisse testatus est, licet postea superuixerit, & plures in monasterio receperit. Tunc in huius viri monasterio etiam pij patris Alferij propheta claruit, qua dixerat, quia de eadem Cella maxima ad aeternam vitam conuersorum lucra essent colligenda. Viri quoque seculi potentes coeperunt magna liberalitate, ad sustentandos Dei famulos, praedia & possessiones abundanter offerre. Omnipotens enim Deus ita eorum corda ad opus pietatis aperuit, ut tanta monasterio ferrent, ut non solum collecta illuc fratrum multitudo viueret, sed etiam ex eorum plenitudine effundi pauperibus multa potuissent. Quod & pater venerabilis nobiliter exhibuit: quia ex datis sibi copijs non solum fratres monasterij regulariter procurauit, sed etiam innumerabilem censum inopibus erogauit. Sed quid eum erogasse tantum dicimus, cum etiam statuerit, vnde semper erogetur? Nam nostris temporibus inuenire difficile est, qui in cura egenorum ei similis aut aequalis habeatur: quos nimirum cateruatim pascere ac vestire consueuerat, ac vestiendos & alendos tanto studio quaerere, ut etiam pro inueniendis eis ciuitates exploraret. Reuera, ut scripturae eum laudibus prosequamur, pater orphanorum, & viduarum non iudex, sed procurator fuit: quorum curam ita sapienter disposuit, ut clam eis vnde sustentarentur transmitteret: quatenus & illi sine rubore perciperent, & quod pro aeterna vita impendebat, occultaret. Quare & diuinae misericordiae largitatem ita promeruit, ut cum in sustentatione pauperum tanta effunderet, semper sibi suppetere, vnde semper dare abundanter potuisset. Propositum namque sancti viri, licet omnino niteretur, occultari non potuit: atque ut tantae gratiae mereretur esse participes, non solum viri, sed etiam mulieres, ut valebant manus, auxilium ministrabant.

Cap. 7.

Auctus red-
dit mona-
sterium.

Tunc vir Domini, ut se necessarijs sumptibus ad perficiendum paratum vidit, dilatare monasterium, atque tantae multitudini aptum habitaculum parare disposuit: quod nimirum, diuina gratia cooperante, in quantum loci angustia passa est, tam decenter expleuit, ut mirari eiusdem operis dispositio possit, verè extimari non possit. Nam cum ex vno latere scrupea rupe, ex alio pendula fluminis ripa claudatur, intercluso illo medio paruo spatio aedificia tanta fundata sunt, ut cum foris locus cernitur, mirabile omnino sit perscrutantibus, quod tanta intus spatia continentur. In quo etiam opere si illud, quod ad Moysen dictum est, librare volumus, quodam modo inuenimus. Nam

cum tabernaculum Deo construere vellet, audiuit: Omnia fac, sicut ostensum est tibi in monte. Volebat quidem omnipotens Dominus, ut terrena domus fieret, sed quam forma caelestium illustraret. Pater igitur venerandus omnem illum tabernaculi decorem, ad mentium discipulorum ornatum traxit. Perfecta enim forma caelestium illa est, de qua dicitur: Non nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in caelo. Illa etiam forma caelestium est, quam nobis imprimit, ubi dicit: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Tanta quippe pudoris specie, tanto virtutum decore ibi illam diuinitus collectam multitudinem omnipotenti Deo seruire fecit, ut dubitare nemo posset, quin caelesti conuersatione fulgerent. Sed quia nunc de aedificij ordine agimus, illud ei, quod de aeterna ciuitate legitur, conuenire videmus, Per omnes vicus eiusdem Alleluia cantabitur. Nam Cellae illius cuncta vestibulata disposita sunt, ut singula ferè orationis, lectionis, psalmodiae proprijs officijs deputentur, & quocumque pergatur, orantes, psallentes, canentes aut legentes occurrunt.

Perfecto igitur opere monasterij, illic collecti fratres coeperunt tanto liberius diuina ministeria exhibere, quanto ad haec eos non solum feruor charitatis accenderat, sed etiam locus inuitabat. Pater etiam venerabilis Petrus in tanta se conuersationis distractione cohibuit, ut in tanta subditorum multitudine, cum multi magna conuersatione fulgerent, illius rigorem vitae nullus ferè potuisset. Nam nec orationis eiusdem instantiam, nec vigiliam prolixitatem, nec genuflexionum numerum, nec frigoris tolerantiam aliquis ferè potuit. Iuxta dormitorij quidem sui cellam aquae piscinulam condere sibi fecit: ubi cum hyemali tempore frequenter intraret, de nuditatis & frigoris tolerantia gloriari cum Paulo potuisset. Vinum ita omnino spreuit, ut etiam debilitato stomacho, & voce iam ferè amissa, vix à bonae memoriae Papa Urbano ad eius quantum modicum vsum reduci potuisset. Loricam subtus ad carnem occultam induit, quousque putresceret, & ab eius corpore rupta cecidisset.

Sed quia longum est, si singulis immoremur, hoc solum adhuc de eiusdem fama subiungamus, quia in omni ferè orbe venerabilis habebatur. Sed ut secularis authoris verbis utar, rigidi, honesti tantus obseruator fuit, ut cum videri ab ipsis etiam Imperatoribus, & huius seculi potentibus longè positus optaretur, multaque ex hoc monasterio bona promitterent, vir sanctus renuit, nec pro temporalibus rebus à Deo procedendum esse iudicauit. Et quia à nonnullis, qualis coram Deo sit, non creditur, qualis sit ab eo ostensus, ad detractorem eiusdem confusionem proferamus. Nam ut Evangelistae Ioannis verbis utar, Si non esset ex Deo, non posset facere quicquam. Et quia, ut dixi, aemulos sancti viri confundere cupimus, ferè omnium miraculorum eius testes optimos, viros scilicet sanctos ac venerabiles producimus: quanquam necesse non esset eiusdem sanctitatem probare miraculis, cum tantam operum eiusdem magnitudinem teneamus. Opera namque mira atque ingentia sunt, quae testimonium perhibent de eo, tanti constructio monasterij, tanta elegantia ab eo fundatae religionis. Nam si is, qui aliquem peccatorem conuertit, multitudinem operit peccatorum, & qui calicem aquae frigidae sitienti dederit, mercedem in caelis habet: quanta lucra huius, quantos meritorum cumulos esse dicimus, qui tam largus in pauperes, tam diues in misericordia, tam studiosus & feruens ad lucrandas animas declaratur, ut quandiu vixerit, nihil aliud egerit: & quandiu mundus voluitur, quia in eo conuerti peccatores non desinit, eiusdem meritum semper augeatur?

Sed eiusdem studia quanto vigore feruerint, quam etiam fuerit praeis rigidus, quam mitibus humilitate subiectus, quia explicare longum est, omittentes, quam mirabilis ab omnipotente Deo potius ostensus sit, videamus. Senex namque venerabilis Petrus Spoletinus, & Petrus Troianus, cuius religionis atque veritatis fuerint, nullus qui eorum tempore in monasterio mansit, ignorauit. Ij mihi narrare consueuerant, quia quadam die, dum monasteria circuiret, Terefinum cum eo venerunt. Ibi verò cum in ecclesia S. Ioannis Missas celebraret, & quidam flabelli ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit, & oleum super altare fudit: cumque brandeum sparsus liquor infudisset, vir Domini valde contristari coepit, & hoc quod contigit, non negligentiae ministri adscribere, sed suis meritis imputare. Post aliquantos verò dies, cum ad sancti Archangeli ecclesiam venissent, praedicti fratres & caeteri, qui sancto viro ministrabant, brandeum illud curauerunt producere, ut inde oleum educere lauando debuissent: sed, quod valde stupendum est, ita candidum & mundum inuentum est, ac si oleum in eo nunquam cecidisset. Quod fratres cognoscentes, omnipotenti Deo gratias retulerunt,

runt: qui quosdam electos suos tam tenerè diligit, vt nec ad modicum patiatur contristari.

Cap. 11.
*Auchic, aut
superius,
mendum
esse videtur

Vide rem
miram.

Cap. 12.

Vlrio diuina
in aduer-
sarium viri
Dei.

Cap. 13.

Precibus &
humilitate
vincit feru
hominem.

Cap. 14.

Res admi-
ratione di-
gna.

In eodem quoque monasterio res æquè mirabilis accidit, sicut eodem viro bonæ memoriæ Petro * Arelano narrante cognoui. Nam cum froccum domini Abbatis à capellanis negligenter fuisset repositum, mustela hoc iuxta cauernulæ suæ foramen reperit, corrosit ac scidit. Cumque venerabili viro fuisset oblatum, vt corrosus vidit, indignans repulit, atque ait: Ite, & ei quæ scindere præsumpsit, projicite. Quod fratres ita vt iusserat, vnde tulerant, posuerunt. Alia verò die, cum per locum transirèt, mustelam, quæ illud vestimentum corroserat, super illud iacentem mortuam inuenerunt. Tunc nimis admirantes, quantæ virtutis pater eorum esset, colligere cœperunt, contra cuius voluntatem viuere animalia bruta nequiuissent.

Sed diuinum effectum erga venerabilem patrem cur in animalium brutorum interfectione adstruimus, cum cum sæpè nec rationabilibus pepercisse sentiamus? Rogerius nanque, castri S. Seuerini dominus, cum rusticos monasterij frequenter affligeret, & venerabilis viri mentem ad iracundiam prouocaret, quadam die prauitatis suæ vsum excessit, & hunc vltra, quàm consueuerat, contristauit. Tunc quasi in præsentia summi illius nunciij assisteret, dixit: Eia sancte Michaël Archangele sic nos protegis? & baculo terram percutiens, commotus ait: Recedimus, quia hîc tanta ferre non possumus. Erat tunc Cilenti in præfato monasterio sancti Michaëlis Archangeli. Cuius nimirum afflictionem mira & terribilis vltio diuina secuta est: quia cum longè ab eodem monasterio præfatus Rogerius maneret, solarium domus eiusdem cecidit, atque eiusdem filium paruulum extinxit. Et fortassis talis vltio pro seruorum Dei iniuria ab interno iudice infligi debuit, vt ille moreretur, qui patrem dolore puniret, atque ad reprobam eiusdem imitationem non crederet. Extinctus quidem puer innocens, paradiso receptus est, sed peremptus compunxit patrem. Nam idem Rogerius his & huiusmodi plagis sæpè percussus, tandem respuit, & in sine conuersus, in monasterio habitum religionis accepit. Cui tamen adhuc sæuienti nõ vno semper modo restitit. nam cum quandoque terroribus impetijt, quandoque humilitate superauit.

Agrum nanque monasterij quendam vberem concupierat, atque suis vrbibus vindicare disponebat. Cumque ab eiusdem agri opere seminantes rusticos violenter expellere minaretur, venerando patri innotuit. Sequenti verò die ad agrum operarios secutus, aliquantos fratres secum duxit, cum quibus psallere instanter cœpit. Ille etiam minas suas prauitate vincere gestiens, cum armatorum manu in locum venit, cogitans quia is, qui minas suas seminando contemneret, ad eundem agrum sine armatorum præsidio non venisset. Sed cum propius accederet, contra se non mucrones ensium, sed missile orationum vidit. Tunc illud saxum pectus à feritatis suæ duritia emollitum est. sola enim religionis contemplatione superatus, arma proiecit, de caballo descendit, atque ad sancti viri vestigia proiectus, suæ temeritatis veniam postulauit. Quod vtique non minus mirabile fuit, quàm si ab eiusdem corpore magni languoris molestia orando depulisset: quia cordis vulnera ad curandum valde sunt difficiliora, quàm carnis. In quo nimirum opere, psalmodiæ dignitas exhibetur, quæ malignorum spirituum feritatem potenter effugare cognoscitur.

Et quia hæc Cilenti facta fuisset comperimus, debemus alia, quæ similiter illic sunt ostensa, narrare. Vir nanque idem venerabilis cum Calabres fratres veller inuifere, ad ecclesiam beati Apostoli & Euangelistæ Matthæi, quæ in Lucano litore circa vetus eiusdem sepulcrum sita est, declinare, & Missarum solennia celebrare proposuit: cumque prope id nauigando venisset, videns optimum ad nauigandum tempus, nautas procedere iussit, & deuotionis suæ munus in reditu suo eidem Apostolo exhibere deliberauit. quod quidem ita factum est, non tam veritatis deuotione, quàm virtute Apostoli. Nam cum in reditu de fide maris dubitaret, & transire velut insalutato Apostolo voluisset, vbi ante eiusdem ecclesiam venit, subuersa nauicula, in mare cecidit, & quod promiserat, reddere compulsus est. Sed & mirabile spectaculum in hac Apostoli coactione subsecutum est: quia pater sanctus in mare deiectus, ad terram per aquas venit: sed vestimenta eiusdem ita sicca reperta sunt, ac si hæc aqua nulla tetigisset. Quod miraculum fratres plures nouerunt, atque addere soliti sunt, quia capellæ mantica, libri & panij, atque omnia vasa altaris ita inuenta sunt omni aquæ humore libera, ac si non in mari nauassent, sed delata per terram forent. Quo nimirum facto quàm familiaris Apostolo esset innotuit, quem ad sui ministerij vsum tenens, & in mare labi pertulit, & illæsum quasi

quasi per terram traxit. Sicque factum est, vt vir sanctus, qui manere spontè in loco nollet, maneret inuitus, & votum suum in memoria Apostoli tanto deuotius redderet, quanto in se eius voluntatem apertius didicisset.

Sed aquis præualuisse quietis cum cur miremur, cum inuocatione meritorum eiusdem, maris tumentes ac sæuientes cumulos quieuisse coram secularibus hominibus teneamus? Nam quidam nobiles viri Neapolis, cum per mare Caietam pergerent, vt nobilis cuiusdam iuuenis delatam illuc à parentibus sponsam deferrent, vehementibus ventis turbato mari, nimirum pauere cœperunt. Cumque fluctus vehementer infurgerent, & euadendi spes iam defectis deficere cœpisset, quidam illorum nobilium, Abbatis familiaris, orationem ad Dominum fudit, atque se cum socijs, illius & fratrum eiusdem meritis de tanto periculo liberari postulauit. Post cuius nimirum vocem, mirabiles elationes maris mirabiliter quieuerunt, & quanta essent sancti viri merita, ostendere visæ sunt, cui exemplo Saluatoris se obediendo submiserunt.

Et quia non solum extraneis & indoctis, verum etiam quibusdam negligentioribus monachis pro feruore Ordinis homo austerus visus est, illud narrado subsequar, vnde quàm acceptus Deo fuerit de omni illa sua districtione, apertius videatur: quos etsi sanctæ scripturæ autoritatibus facile refellere possumus, tamen splendore miraculorum ostenso melius confutamus. Quidam namque frater erat in obediencia sancti Fabiani martyris: qui cum se negligenter ageret, in somnis dominum Abbatem vidit: à quo regulariter verberatus, decetero studiosus fuit. Huic autem omnino simile aliquid in alio loco gestum, fratres venerabiles retulerunt. Quodam namque tempore cum frater quidam de Cella quadam Calabria ad monasterium veniret, cuiusdam secularis hominis hospitio susceptus est. In eadem verò domo pro quadam solennitate conuiuium parabatur, & cum plures ad eiusdem conuiuij epulas vocarentur, fratrem etiam illum rogare cœperunt, vt respectu charitatis eo die cibus communibus vteretur. Quod vtique frater ille primum renuit, dicens, Non possum, fratres, quod dicitis, facere: quia regula monasterij talis est, vt cibos carniuum nullus edere præsumat. Cumque secundo & tertio rogarent, & suis precibus vehementer insisterent, flexus est homo, & eorum cibos se sumere promisit. Sed dum prandium pararetur, monachus de labore itineris parum pausare volens, obdormiuit: cui venerabilis Abbas Petrus in somnis apparuit, dicens: Quid est, frater, quod seductori tuo tam citò assensum præbuiti? Talis ne est ordo Cavenensis, vt in via directi fratres carnis vescantur? Cumque ille culpam agnosceret, & veniam precaretur, corporali indusio spoliari iussus est, atque flagellatus euigilauit. Tunc instantibus inuitatoribus suis, respondit dicens: Ego, fratres, cibos vestros nondum sumpsi, & flagella promerui: iam si comedero, quid mihi erit? Cumque rei gestæ ordinem audiret, vltra ei molesti pro prandio nõ fuerunt. Quibus nimirum indicijs claret, quia affectum dilectionis, quem impendere præsentibus consueuerat, absentibus spiritu impendere videbatur: vt aperte claresceret, quia omnis ille rigor disciplinæ ex magnæ dilectionis fonte deflueret: & quod sæpè videbatur à negligentium pace discedere, cum summæ pacis bono conueniret: quod melius ostendimus, si non solum correpta corpora, sed etiam purgatarum animarum indicia disciplinæ illius vigore videamus.

Cioffus nanque monachus nobilis referrè solitus est, quia Fredericus quidam monachus fuit, Amalphitanus genere: qui extra monasterium in Cella quadam manere iussus, negligenter vixit, atque religionis splendorem, quem susceperat, infelicibus actibus deturpauit. Post aliquanta verò temporum spatia hic in monasterio languore graui correptus est, atque ad extrema perductus. Cumque & mori se videret, & culpas suas confiteri erubesceret, mirabili pietate actum cum eo est, vt magnis cruciatibus hunc languorem in mortem traheret, & tamen mori nõ posset: quatenus & poenæ constringerent, & mors terreret, vt peccata sua viuendo exponere potuisset. Corpus etiã Dominicum, quo se indignum negligenter viuendo, atque indigniorè valde culpas occultando fecerat, sæpè sibi oblatum sumere non valebat. Cumque eum fratres sapius admonerent, & ille se excusando regeret, tandem præfatus monachus consilij acquieuit, culpas confitendo aperuit, atque ex more monasterij, domino Abbati, qualem se vidit, ostendit. Cui vir Dei nullum ad agendam poenitentiam vitæ spatiū superesse considerans, nè impurgatus abiret, faciè Domini præuenire disposuit. Nam prædicti fratrem morientem corporali vinctæ subdi constituit, vt carnis compunctione purgaret, quem delectatione sordidum cognouisset. Sed & paternæ illius dilectionis verbera, mira diuinæ clementiæ signa subsecuta sunt. Statim enim vt meritorum suorum iudicium patienter excepit, oblatum quasi

Ezech. 18. sibi corpus Dominicum sumpsit, & tanta pace statim obiit, vt in eo non solum patris sui affectus, sed etiam Domini promissio firmaretur, Quia hora, qua peccator conuertitur, vita viuet, & non morietur.

Cap. 18. Frater quoque, alius erat in monasterio, qui Petrus, cognomento Pirantius dicebatur: vir sane aliis bonus, sed quodam nauulo auaritiæ infectus: qui cum iam ad exitum languore tentus appropinquaret, eiusdem vitij dæmonem sibi vidit assistere: quem cum quid illic expeteret exprobrando inquireret, malignus spiritus respondit: Pro tarenò illo, quem habes, mihi hodiè tradendus es. Tunc monachus aliorum bonorum operum suorum labore confusus, cum dæmoni exprobraret, ac pro simplicitate eum percutere baculo minaretur, dæmon abscessit, & non modico terrore monachum turbatum reliquit. Fortè tunc senior quidam ex more monasterij cum circà faceret, monachum illum alongè quasi cum alio loquentem audiuit, & solum inueniens, cum quo fuisset locutus, ab eo inquirere studuit. Cui signo æger monachus dixit: Manè dicam tibi. Diluculò igitur circà redeunti ille omnia per ordinem enarrauit, veniamque sui delicti postulans, vt domino Abbati suggereret, rogauit. Quod vt pater venerabilis agnouit, eum, sicut alium, corporali vindicta expiatum soluit, atque eo die mori iam liberum dimisit. De quo nimirum constat, quia vir bonus merito virtutis obtinuit, vt patri, quod putabat, peccati meritum viuendo prænosceret, vt eius poenam post mortem sentire minimè debuisset. Sed & cum luce clarius sit, quia maligni spiritus merita peccatorum nobis in hoc seculo semper occulta esse velint, nè ea euadere poenitendo curemus, dæmon, qui peccati meritum morienti exposuit, patet nimirum, quia hoc non spontè, sed coactus dixit. Quod etiam patris monasterij studijs adscribi debet: quia illi est ad purgandum expositus, cuius erga filios pia correctio probabatur. Vidit ergò malignum spiritum, nè videret, & illius scuitiam studio reuerendi patris euaderet.

Sed fugare dæmonia in discipulorum transitu, ei nouum non erat. Hugo etenim monachus, boni viri Raineri fabri filius, cum patre & fratre suo alio, Mauro nomine, in monasterio conuersus est: quorum alter frater, velut eruditus & prudens, Prior monasterij fuit: hic autem in communi ordine simpliciter viuendo, vsque ad mortem mansit. Cumq; iam recipiendæ mercedis suæ tempus venisset, ægritudinem corporeæ mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis iam transeuntem venit, eiusque animam omnipotenti Deo commédare studuit: cui & moriens frater dixit: In fenestra illa, pater, due aues sunt, vna valdè pulcherrima, alia horribilis valdè & nigra. Rogo igitur, vt horribilem illà eijcias. Tunc admirari fratres, qui aderant, coeperunt, quòd attètè monstraret, & quod monstrabat, ipsi videre non poterant. Pius autem pater intelligens, quòd moriens frater videre aliud, quàm viuentes, possèt, aquam exorcizatam sibi afferri iussit: qua profectò dum orando aspergens fenestram tangeret, nigram illam auem protinus discedere idem moriens vidit: cumque Deo gratias ageret, sancta eius anima carne soluta est. Tunc fratres colligere coeperunt, quia ministerio venerandi patris in horrida auc malus angelus recessit, bonus in pulchra ad ducatum præbendum electæ animæ remansit: qui, alio recedente, eam statim vt de corpore est egressa, ad æterna gaudia deducendam suscepit. Nam idem frater post aliquantos dies in veste fulgenti cuidam dormienti apparuit, & iam dubium non fuit, quòd à bono duce susceptus, ad æterna gaudia ab hoc exilio assumptus ascendit.

Cap. 20. Sed neque illud silendum puto, quòd quidam secularis, in cœmeterio veteri iuxta cameram venerabilis viri huius sepultus, per noctes plurimas clamores atque eiulatus emisit: cumque sæpius fieret, & venerando patri non parum molestus esset, nocte quadam, cum idem clamor & eiulatus circa miseri hominis illius sepulcrum fieret, pater ab oratione surrexit, foràs exiuit, non sine magna indignatione clamanti comminans: & ità ille obmutuit, vt penitus clamare desineret, & virum Dei molestare ulterius non auderet. Sicque apertè claruit, quia vir venerabilis cum voluit, etiam mortuis imperauit. Quòd si clamor ille non mortui hominis, sed maligni spiritus extitit, sancti viri autoritas in hoc etiam magna fuit, quo iubentè, malignus spiritus siluit.

Cap. 21. Sed quia mira facta eiusdem ostendimus, quædam etiam viræ eiusdem exempla producere debemus: quanquam de forma ministerij sui dictū sufficere credimus, quia leo superbis & irreligiosis, religiosis & mitibus agnus fuit. Nemo enim vnq; immites & contumaces subditos fortius domuit, nemo humiles & subiectos benignius honorauit. In istis nanque magisterij sui vigorem nesciebat, quos sæpè quasi minor patronos suos, pro se vt Dominum rogarent, rogare consueuerat: illos verò & verbis & regulari-

bus

Dæmones nolunt scire nos peccata nostra. Cap. 19.

Visio monachi morientis.

Visaque benedictæ.

Erga mites & claros vt se gesserit vir Dei.

ribus correctionibus comprimēbar, vt negligentiarum suarū torporem desererēt, atq; in cœlesti cōuersatione feruentes deinceps esse debuissent. Obstinatis & improbis, post disciplinæ regularis morsus, mitigatoria illa suæ consuetudinis ingerere solebat, quibus & operis & intentionis suæ bonum luce clarius ostendebat. Cum catena, inquit, nolentem te ducam ad cælū. Quo verbo sapientibus satis indicabat, distinctionis suæ seueritatē qua intētionem suam, quo corrigendōrū fructu, qua internæ pietatis dulcedine exhibebat. Verè medicus animarum fuit, quarum lucris nulla præposuit. Sed hoc melius ostendimus, si velut in luce positum, quoddam eius factum memorabile prædicetur.

Miles enim quidam, Gallus genere, in monasterio conuersus est: qui cum plurimū temporis communi ordine religiosè vixisset, tandem post tergum respiciēs, mundi delicias, quas contemnendo fugerat, velut Aegyptij ollas carnū desiderauit. Relicto igitur monasterio, se à culmine religionis in præcipitium dedit, arma resumpsit, & viuere seculariter coepit. Qui cum tam dementer erraret, & se dignum morte faceret, quandoque diuina gratia, patris sui meritis, respectus, ad monasterium redijt, & multa que conquiserat, quasi gratissima munera secum portauit. Pater autem venerabilis cum hunc redijt cognosceret, cum magno gaudio recepit: ea verò omnia, quæ attulit, contempsit, ingentem foueam fieri iussit, in qua delata omnia igne concremauit. Quod nimirum vir sanctus faciens, exemplum posteris dedit, vt fratrum personas diligant, & animarum damna fieri nullius lucri dispensatione permittant.

In Synodo ei more suo nudo capite residenti, sanctæ memoriæ Papa Vrbanus pontificalem insulam misit: quam vtique vir Domini & pro summi Pontificis reuerentia venerabiliter recepit, & officiosissime salutauit, & ramen eiusdem sacerdotalis mitræ usum etiam rogante Papa contempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisi vt quorundam arrogantiam humilitatis exemplo damnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctæ Ecclesiæ honores non metuunt vlrupare. Multa sunt præterea, quæ de hoc venerabili patre monasterij senes narrare consueuerant, sed mihi de his, quæ relata sunt, hæc retulisse sufficiat. Vt autem ad eiusdem felicem exitum veniamus, eodem anno, quo de hoc mundo erat profecturus ad Dominum, Ioannes de Diano eiusdem Capellanus, huiusmodi visionem vidit. Videbat siquidem, quia de loco suo montes tres maximi mouebantur, qui motu suo non paruam mundo collisionem minabantur: à quorum motu clamor tantus fiebat, ac si mundus destrui videretur. Cumque & ipse eodem terrore compulsus, ad ecclesiam veller fugere, & quid esset quod videbat inquirere, audiuit quia illi tres montes, tres Cluniacenses Abbates essent, videlicet S. Odo, S. Maiolus, & S. Odilo, qui dominum Petrum Abbatem vt secum tollerent venissent. Sed cum tempus, quo tollendus erat, inquireret, item audiuit, quia iuxta principis Apostolorum festum venirent, & eum de monasterio tollerent. Euigilans autem frater ille, de Abbatis sui vicino obitu nimis contristari coepit: quod tamen non eo festo accidit, quo putabat. Nam pater sanctus vicinum Apostolorum festum viuendo transijt, sed circa festum, quod Cathedra beati Petri Apostoli dicitur, ad gaudia æterna migravit. Obijt ergò senex venerabilis, maturus ætate, sed probitate maturior, sepultusque est in spelunca, quæ de Cella venerandi patris Alferij in oratorium beati Michaelis Archangeli mutata est.

In quo loco quæ meritis eiusdem reuerentia debeatur, sæpius demonstrauit. Seruus nanque monachus, & monasterij armarius, pro negligentijs suis sæpè à viro Dei argutus fuerat. Quadam verò die, maligno spiritu instigante, cum non sua merita, sed correptionis suæ amaritudinem memoraret, contra viri Dei sepulcrum expuit, & quem fratres monasterij quasi viuentem promissis ceruicibus in eodem loco salutare consueuerant, Iudæorum more conspuere non expauit. Mos autem, cum adhuc viueret, viri venerabilis fuit, vt subditorum culpas puniret, nè futuræ vindictæ eos negligendo seruaret. Consuetudinis ergò suæ dignitatem post mortem etiam seruans, eundem monachum grauiter percussit. Nam vbi contra sepulcrum expuit, facies eiusdem intumuit, & os ità torfit, vt in maxilla depositū ex latere videretur. Percussus itaq; tunc primū cognoscere Abbatis sui magnitudinē coepit, cum eum, cui quasi mortuo exprobrauit, viuere melius post mortē, & dignitatis suæ vigorē tenere altius didicit. Sed cum magnis doloribus ingratus paternis beneficijs torqueretur, liuenti facie, tumēribus labijs, cinctus doloribus, ad venerabilē virū Abbatē meum Simeonē venit, reatum suum confitendo aperuit, & meriti sui dari sibi poenam tantæ audaciæ dignam postulauit. Cui venerabilis Abbas respondit: Si ab illo percussus es, curare te nullus alius potest.

Cap. 22. Exod. 16. Apostatam monachum respicientē vt tractārit.

Cap. 23. Humilitas eius.

Visio cuiusdam.

Migrat ad Dominum.

Punitur monachus, conspuens eius sepulcrum.

Is Simeon successit huic Petro post Costantini, qui non integro anno fuit Abbas.

test. Iustus ergo monachus redijt, & ante sepulcrum venerabilis viri in oratione prostratus, faciei & oris incolumitatem promeruit. Os nanque, quod ad derogationem sancti sputum elexit, percussum doluit, atque eo verba proferente poenitentia, salutem recepit, vt patris sui iustitiam & pietatem contra detractorum fallaciam probaret. Quia nimirum vt magister bonus errantem percussit, & vt pius pater, quem percussit, sanauit. Felix vtique, qui vtrunque potuit, videlicet & percutiendo corrigere, & sanando mulcere. Hoc autem idem Sergius monachus senex retulit, sed me petentem relationis suae miraculum, domini Abbatis Simeonis testimonio confirmauit.

Cap. 25.

Vrsinus etiam monachus non valde huic dissimile solet narrare miraculum. Ait enim, quod quadam die Tusciam apud ecclesiam S. Michaelis Archangeli plures monasterij fratres conuenerant: inter quos erat Leo Barisanus, & Vrsus Ramarius. Tunc, vt fieri solet, confabulantibus sermo incidit, vt Abbatum monasterij opera & religio conferratur. Sed cum ad Abbatem Petrum omnem monasterij tam religionem, quam exteriorum rerum collationem referrent, idem Vrsinus monachus laudatoribus patris sui resistere vehementer coepit: cumque iam nec detractionibus parceret, fratres eum monere coeperunt, vt a talibus verbis silere debuisset. Ille autem silere noluit, sed quantum sibi placuit, nequiter loquendo processit. Eadem vero nocte ille, quem spreuerat, ei in somnis apparuit, atque ab eo inquirere instanter coepit, dicens: Sic, Vrsine, sic debet monachus loqui de Abbate suo? Qui cum ea, quae vigilans dixerat, memoraret, & illum, cui quasi absentem detraxerat, non solum praesentem, sed etiam pristina auctoritate praesentem cerneret, cum magno timore sui reatus sibi dari veniam precabatur. Vir autem sanctus ei indulgere noluit, sed ante altare oratorij eum ducens, regulari disciplinae subdidit, atque tam acriter verberare coepit, vt inter dolores exclamaret, & quid dormiens pateretur, patenter vocibus indicaret. Cumque fratres accederent, & clamantem excitarent, ordinem flagellorum exposuit, atque ad eorum veritatem & vltoris praesentiam confirmandam, scapularum liuores testes produxit. Quod profecto miraculum mihi Vrsinus idem dixit: sed certius rem scire volens, cum ab Vrsio Ramario quaererem, se clamantem inter verbera Vrsinum audisse dixit, & in euigilante verberum signa vidisse. Quibus nimirum signis ostenditur, quo vir sanctus aeternae dignitatis honore potiatur, qui eos, quos in hoc seculo nutrierat, & corrigere docendo possit, & castigationibus emendare.

Cap. 26.

Nam vir vitae venerabilis Odo Vestararius, quia magna veritatis & sanctitatis fuerit, nemo qui eum bene nouit, ignorat. Hic saepius narrare consueuerat, quia frequenter sibi appareret, & eiusdem, si in aliquo erraret, facta reprehenderet. Praeterea memorato Sergio monacho cuiusdam male consuetudinis usus inoleuerat, vt in vno loco diu fixus permanere non posset. Quadam vero nocte venerabilis pater ei apparuit, & de mobilitate sua terribiliter obiurgans, se eum in proximo correcturum minatus est. Post non multos vero dies idem Sergius de solario cecidit, & costam fregit: atque ex illa iam die monasterium circumcurrere non potuit. Haec autem & huiusmodi, vt iam dixi, pater venerabilis in discipulorum correctione fecisse cognoscitur, vt ad horam suae uocationis eorum nullus imparatus inueniretur. Quorum profecto nonnullos saepe praemonuit, & vt se ad vicinum exitum praepararent, imperauit.

Cap. 27.

Ioanes quidam Romanus, monachus eiusdem nostri monasterij, qui etiam ad hoc Venusinum monasterium mecum venit, quantae simplicitatis & religionis vir fuerit, a multis cognoscitur. Hic autem in castro S. Adiutoris cum caeteris fratribus manere iustus fuerat. Quadam vero die ad monasterium veniens, id quod apud memoratum castrum nouiter gestum nouerat, retulit dicens: Domino Leoni Barenfi, magistro eiusdem castrum, hesternae nocte dominus Abbas Petrus in somnis apparuit, eique dixit: Frater Leo, quare tam negligenter agis, & debitam psalmodiam defunctis fratribus nequaquam reddis? Festina & prepara te, quia sub magna eris celeritate moriturus. Euigilans autem, timore praenunciati sibi obitus pauere mirabiliter coepit. Cui etiam sequenti nocte venerabilis Abbas Costabilis apparuit, & eadem dixit. Ex qua nimirum geminata visione ita territus est, vt in ecclesia psallens, bis quotidie ex ordine Psalterium repeteret, & ab omni illa ociositate sua quiesceret. Post aliquantos vero dies idem Leo monachus languore correptus obiit, atque quod veritatem viuendo dixerit, moriendo firmavit. Haec autem mihi Ioannes venerabilis monachus, adhuc viuente eo, qui visionem suae mortis viderat, narrauit. Quae cum in eiusdem obitu impleta didici, credere ea etiam coepi, quae per memetipsum non vidi.

Apparet vix
Dei Leoni
Barenfi.Corrigitur
diuinitus
monachus
inquietus.

DE COLETA VIRGINE RELIGIOSA.
DE S. PHOCA MARTYRE, EX S. GREGORIO
Turonen. De Gloria Martyrum cap. 99.

Phocas quoque martyr, & ipse his martyribus regione coniunctus, apud Martij 5. Syriam requiescit: qui post multas, quas pro nomine redemptoris est passus iniurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphauerit, hodieque populis declaratur. Denique si in quempiam in his locis coluber morsum stringens venena diffuderit, extemplo qui percussus est, vt ianuam atrij, quo martyr quiescit, attigerit, compresso tumore, euacuata virtute veneni, saluatur. Ex quibus nonnulli, vt celebre vulgatum est, iam tumidi malae bestiae ictu, iam toto corpore in crassante veneno, in hoc perflati vt spiritum exhalarent, inter manus delati, & in atrio positi, sunt sanati: nec vnquam ob hoc virus obire hominem fas est, si sacrum limen fide plenus attigerit.

VITA SANCTAE MEMORIAE COLETAE VIRGINIS, PER QUAM REFORMATVS EST ORDO S. CLARAE: AVTHORE Stephano Iuliaco, eius contemporaneo. Eam vero ob nimiam prolixitatem F. Laur. Surius mutato stylo in compendium redegit, sed absque historiae detrimento.

Non est sanctarum adscripta catalogo, quod equidem sciam.

Irabilem diuinæ cognitionis gratiam contulit spiritus sanctus, largitor liberalissimus, fidei ancilla sua Coleta, apud Martij 6. Corbeiam in Picardia patre Roberto & matre Margareta, Cap. 1. Colerae patria & parentes. foemina valde religiosa, edita: idque etiam in aetate tenerissima. Cum enim quadrima esset, praeter communem naturae usum, coepit ita mentem habere ad cognoscendum Deum perpetim cleuatam, vt nullus vir prudens aliqua ratione posset ambigere, diuinitus id illi esse inspiratum. Sicut autem de beatissimo Ioanne Domini praecuratore legimus, eum teneris sub Luc. 1. annis, ciuium fugisse turmas, & antra petiisse deserti: ita etiam haec ancilla Christi diuinæ cognitionis multiplici percepta gratia in annis puerilibus, fugere coepit ludos omnes & leuitates atque curiositates puellarum, continere mundi vanitates & applausus. Et si autem, sextus infirmitate prohibente, non sese addidit in eremum, at tamen in paternis aedibus, quoad eius fieri potuit, plane se gessit solitariam: quendam sibi paruum diligens locum, ab alijs separatam, vbi tanquam in oratorio accuratè sese exercebat in pijs meditationibus, in timore & amore Dei, eiusque cultu ac famularum, crebris quoque orationibus deuotis: nec vnquam ab illo nisi raro, idque compulsa & inuita egrediebatur. Porro coram seculi hominibus mirum in modum verecunda fuit, eisque plane extranea toto vitae tempore. Vnde quoties aliqua religionis necessitas, vel alia quauis causa extra monasterium, vel sua priuata oratoria eam coegit exire, coram quibuslibet etiam priuatis personis adeo erubescere, adeo sibi contemptibilis & reprehensione digna videbatur, vt suo ipsius iudicio nunquam vel dicendo vel faciendo publice quippiam boni, tantum se profectum fecisse existimaret, quantum fecisset, si secum mansisset domi apud Deum & Dominum suum. Solebant interdum puellae coartatae eam inuisere, & in eam curam diligentissime incumbere, vt secum eam educerent: sed nihil efficere poterant: immo vero sentiens illa plerumque in spiritu illas venturas, studiosissime sese occultabat vel sub lecto, vel alibi, donec cognouisset eas abiisse.

Erat quidem corpore parua, etate iuuenis, sed granda ingenti desiderio perfecte diligendi Deum creatoris sui, illumque timendi, illi seruiendi fideliter, & sedulo obsequendi, efficiendi vt ab omnibus similiter & cognosceretur, & timeretur, & super omnia amareretur. Erat vita & conuersatione honesta, matura bonis moribus, sensum perfecta dominatrix, ita vt sensus plane clausos haberet ad omnia, quae conscientiae purissimae aliquam possent adferre labem. Conuersatio eius non tam terrena, quam caelestis videbatur, & angelica potius quam humana, optime morata & religiose composita, nec vlla poterat in ea vel vanitas, vel leuitas deprehendi. Omnes eius cogitationes, dicta & facta omnia, pura & fidei conscientia eodem plane intenti erant, vt pro viribus exequeretur id, quod gratum esset Deo, & proximos edificaret & ad pietatem inuitaret. Ita fiebat, vt plerique admodum religiosi homines non temere colligerent, preciosam virtutis & gratiae thesaurum in ea latere, quem Deus mitteret in mundum, ob exhortandos & excitandos miseros peccatores, vt vitae in melius

Cap. 2.

Arcta sensuum cultus.

Corpus suū
duriter ha-
bet.

melius cōmutandę sedulam nauarent operam. In eo enim, quę diximus, loco solitario continuę macerabat & mortificabat tenerrimū corpusculū suū, sobrię & parcę ac duriter illud habendo, in duris cubando asseribus: vnico contenta eoque vili operimēto, & carnem nudam nodosis stringens chordulis. Fuit verō eleganti corporis forma, venusta facie, & imprimis grata atq; amabilis, tamen illa semper, dum fuit in corpore, & intus & foris turpissimam & vilissimā se existimauit. Apparebat in eius facie albedo rubore permixta, sed multo tempore id illa ignorauit. Vbi autem id ei indicatum est, valdē doluit, orauitque Deum, vt eam pulchritudinem tolleret. Exaudita est à Domino, & rubedo abscellit: at tamen cunctorum oculis grata fuit, & quam omnes videre & audire cuperent. Mirabantur autem multi insignes homines tantum corporis decorem cum tam excellenti virtute in tantilla puella apparere.

Cap. 3.
Pietas pa-
rentū eius.

Parentes quidem eius, valdē studiosi pietatis & operum misericordię, cū filiam suam vnica didicere tam sanctam ducere vitam, atq; in ea perseuerare, nō medio critter obstupere, nec tamen ingrati fuere Deo, sed pro tanto eius beneficio laudes ei & gratias medullitū egerūt: atq; illius crebris exhortationibus incitati, vno animo constituerunt diligenter vitare quicquid offenderet Deum, animęque conseruare puritatem, ac de virtute in virtutem progredi. Singularibus autem quibusdam charismatis suis donauit illos Deus. Patri enim eius, qui erat natura comis, humanus atque amabilis, id pręstitit, vt posset redigere in gratiam eos, qui inter se dissiderent. Quod ita studiosē ille conatus est, vt vbi cūque audiret quosdam inter se discordare, alijs omisis, eō se conferret, nec laborem remitteret, donēc eos in certam cōcordiam redegisset. Valdē etiā afficiebatur ille misericordia erga pauperes, & fœminas à vitę honestate in turpitudinem prolapsas. Ex ijs cū quędam conuersę essent meritis & exhortationibus filię eius Coletę, vnam ē suis domibus vltro eis, itemque pauperibus alendis & fouendis attribuit. Porro mater eius insigni fuit deuotione in Deum, illum perfectissimē &

Matris exi-
mia sancti-
tas.

timens & amans, magnę dedita vitę parsimonia, multisq; modis sese affligēs & excrucians: atq; vt minimum semel hebdomadatim aut sępius confessā peccata sua, accedebat deuotissimē ad sumendum corpus Christi. Ambo autē isti comiter permittebāt paruulę filię Coletę, vt faceret, quicquid celitus ipsi esset inspiratū. Sed cū multi, satana eos instigante, carperent hoc nomine parentes virginis, dicerentq; tantillę puellę id permittendū non esse, pater eius non semel constanter respondit: Planē mihi persuadeo, filiam meam nihil facturam, nisi quod bonum sit. Coleta verō dolebat tam multam patri suo ob staturę suę paruitatē exhiberi molestiam. Itaq; in peregrinatione quadam orans in templo, inter alia sic dixit. Vis ne Domine Deus, semper me tam manere corpore pusillā? Finitis precibus, confessum sensit aliquid sibi ad corporis magnitudinem accessisse, maioremq; rediisse domum, quā fuisset ante susceptam peregrinationem. Facta verō est inde etiam animo robustior, ita vt planē statueret gratiam diuinitus sibi collatam etiam ad aliorum vtilitatem cōferre. Permisit igitur liberum ad se accessum permultis bonę indolis puellis & virginibus atq; etiam spectatis mulieribus, cum quibus loquebatur de rebus salutaribus, de perfectissimo erga nos Dei amore, de profundissima benignissimi Saluatoris humilitate, de ineffabili passionis & mortis eius acerbitate: hortabaturque eas accuratē & efficaciter, seruire Deo animis promptis atque deuotis, eius pręcepta seruire, mortiferas culpas omnes prorsus vitare, fugere vana mundi gaudia, à carnalibus oblectamentis abhorre, eaque execrari & abominari.

Studet Co-
leta alijs lu-
crandis.

Quantus autem ex eiusmodi sermonibus consecutus sit fructus, vel inde satis liquet, quod multę virgines & viduę, contemptis facultatibus, monasticam vitam complexę sunt. Pleręque etiam iunctę matrimonio, ad meliorem sese frugem receperunt, in eo statu fideliter & salubriter sese deinceps gerentes.

Effectus ser-
monū eius.

Cap. 4.
Humilitas
eius egregia

Virtutes absque humilitate nomen suum tueri non possunt, nec aliquam animę coram Deo afferunt dignitatem, si sint humilitate destitutę. Hanc igitur virtutem & altissimē habuit in suo corde defixam Coleta virgo, & in eius dictis atque factis per omnem vitam ea reluxit. Nam tamen ab infantia mirabili fuit conscientię puritate, at tamen semper, dum vixit, se coram Deo & hominibus vilem, sordidam & abominabilem, etiam quibusuis peccatoribus deteriorem & sensit & affirmauit. Cumque interdum fieret apud eam mentio quorundam immanium flagitiorum, quę tum perpetrata fuerant, illa aiebat nihil ea esse, si cum suis culpis & peccatis conferrentur, quibus dignē puniendis nec ipsi possent inferorum cruciatus sufficere. Sentiebatque propter eiusmodi culpas & defectus suos indignam se esse vitę monasticę professione:

Interim

Interim verō p Christi amore, qui ineffabili humilitate voluit esse minister noster, valdē cupiebat inseruire quibusdā religiosis fœminis, Deo purē & fideliter famulantibus. Atque ea causa, cū adhuc seculari vteretur habitu, ad quoddam abiit monasterium eiusmodi fœminariū, eisque suam obtulit operam & officia. Sed Dominus, qui ad sublimius vitę genus eam elegerat, non permisit eam in ea seruitute diu permanere. Nec tamen illud seruiendi desiderium hac ratione in ea extinctum est, sed auctum potius: adē vt cū non ignoraret diuinitus se destinatum esse, beatissimo patre Francisco id impetrante, reformandis monasterijs illius, planē constituerit ob suam, vt putabat, indignitatem & inhabilitatem, ipsum adire summū Pontificem, eumque rogare, vt monasteriorum S. Francisci reformandorum curam susciperet, sibi que suo diplomate potestatem faceret inseruendi religiosis atq; reformatis virginibus Clarissis. Et impetrauit illa quidem diploma Pontificis, sed longē diuersum, quā putarat. In eo nanq; appellata & instituta fuit domina mater & Abbatissa totius huius reformationis, tamen id ipsa ignoraret. At nihilo minus illa toto vitę suę spatio se subditam & ancillam totius Ordinis illius nominauit.

Seruit in
quodā mo-
nasterio.

In literis quidem suis ita subscribere solebat: Inutilis seruitrix, & indigna oratrix. In constitutionibus verō ab ipsa, pro accuratiori obseruatione monastici canonis, collectis, semper se dicit sororem Coletam paruam, & ancillam, & indignam seruitricem Domini nostri, pauperem & inutilem religiosam Ordinis S. Clarę: nec vnquam permittit quicquam vel dici vel scribi, quod in ipsius laudem vel cōmendationem cederet. In principio enim reformationis monasteriorum siue Ordinum beatissimi Francisci, in quibusdam precibus, quas pro illa fundebant ad Dominum, tum fratres, tum sorores eam, vt par erat, matrem appellabant. Quod vbi illa percepit, nullo pacto tolerare voluit, sed vt simpliciter sororis nomine appellaretur edixit. Inter alios adiutores, virtute conspicuos, quos Dominus in reformationis huius initio ei adiunxit, fuit etiam pater venerabilis Henricus de Balma, vir magnę religionis & integerrimę vitę. Is cū multa sciret prę ceteris de occultis eius donis & charismatibus specialibus, clam ea in scripta redegit, ne obliuione perirent. Sed id ea spiritu Dei reuelante non ignorans, nec se laudari sustinens, acutum illum acriter reprehendit, asserens se planē & esse & existimari debere magnam peccatricem, quous etiam opprobrio & ignominia dignam. Itaque libellū sibi exhiberi iubet, totumque flammis exurit. Immo verō etiā ipsi Deo, multa ei secreta reuelare volenti, sic ipsa respondit: Domine Deus, sufficit mihi te solum cognoscere, & peccata meę, eorumque abs te veniam obtinere. Porro totius instituti Franciscani reuerendissimus pater generalis, ab ea admonitus, quasdam pro toto illo Ordine constitutiones pręclaras & viles composuit, vtque accuratius seruarietur, quasdam Coletę laudes admiscuit. Quę licet non modō vtiliter, sed etiam necessariō adiunctę essent pro totius Ordinis salute, at illa tamen, quoties eas ipsa pręsentari oportebat pro communi omnium fratrum & sororum salute, non potuit sine animi multo dolore eas audire, Christum Saluatorem perfectissimē imitari volens: qui cū sanasset leprosum, ait illi: Vide, nemini dixeris: & alibi non sinebat dæmones loqui, quia sciebāt ipsum esse Christum. Sicut autem ille humanum & familiarem se prębuit miseris peccatoribus: ita & Coleta, quāuis summē abominaretur peccata omnia in Deum admissa, nunquam tamen abominata est peccatores, cuiuscunque illi vel sexus, vel professionis essent, commemorans propter illorum salutem Christum descendisse de cælis, seque in eorum numero reponens. Itaque semper illos in Domino confortabat, humanissimē adiuuabat, ingenti beneuolentia prosequabatur. Quo fiebat, vt multi peccatis implicati ad eam sidenter accederent, eique permulta sua immania flagitia referrent, quę nulli vnquam exposuerāt. Illa verō tam comiter eos audiebat, tam efficaciter admonebat, vt & Deum & peccata sua agnoscerent, & ex animo vellent agere poenitentiam, à diaboli nexibus expediti.

Henricus
de Balma
eius adiu-
tor.

Comburit
libellum vi-
tę suę.

Matth. 8.
Luc. 4.

Studium er-
ga peccato-
res.

Vbi verō comperit summum Pontificem velle, vt Abbatissę obiret munus, tamen in initio non habuit cœnobium, & postquam ea habuit, nō tamen ita vt par erat, clausa fuere, & multa in eis visebantur offendicula, quę labendi occasionē pręberent: his tamen non absterrita, ea sedulitate & industria illud coluit Abbatissę munus, vt ad Dei gloriā, & Ordinis sui profectū omnia prosperē succederēt absq; cōfusione & perturbatione. Interim semper illa aiebat se nihil vnq; fecisse boni, sed potius religionis dissipasse bonū. Porro vbi cūque; cāpsidere oportuit, siue in Capitulo, vt vocāt, siue in refectorio, vel alibi, tāto corripiebatur timore ac tremore, ac si summus ille corā adesset iudex, cuius & prę-

Cap. 6.

Abbatissę
munus stre-
nue exequi-
tur.

& præsentia se iudicabat indignam, & absente illo prorsus non dignam, quæ quouis modo alijs præfideret. Semper igitur tam publicè quàm priuatim vltimum sibi delegit locum, & cum sola esset, non ferè nisi aut flexis genibus, aut humi residere visa est, tanto persusa lachrymarum imbre, vt & cibus & ipsa lachrymis madere viderentur. Aliquoties ob incidentem morbum solebat vt cuiusdam sanctimonialis opera ad dicendas preces horarias, & alia quædam pietatis exercitia absoluenta: sed tum omnibus se inferiorem censens, potius nouitiam quandam sibi adhibebat & simplicem, quàm professam & doctam: eamque voluit & inchoare diuina officia, & etiam concludere, se indignam arbitrans, quæ id faceret. Prius autem, quàm monasticum indueret habitum, cum multa humilitate conferebat subsidia in pauperes, variasque suis manibus præstabat egenis eleemosynas. Sedens in paterna domo ad mensam, si audiisset mendicos, surgebat à mensa, porrigebat eis ex optimis cibis perquam familiariter & benignè, edebatque libenter & bibebat cum eis, omni horrore cōtempito & proculcato. Si adesset opportunitas, alacriter etiam pedes illis abluebat, tergebatur & purgabat hulcera, maximè si esset sola cum eis, non dubitans se Christo facere, quicquid illis fecisset.

Benignitas
eius in pau-
peres.

Cap. 7.

Insignis
obedientia.
Degit inclu-
sa.

Fuit verò etiam obedientiæ virtus eximia in ea. Nam quemadmodum Apostoli Christum vocantem promptè secuti fuere, ita & illa ad primum sancti spiritus instinctum libenti animo se obtulit ad complectendam vitam monasticam. Et primò quidem assumpsit tertium beati Francisci ordinem, includens seipsam vltro in quodam angusto habitaculo, quod inclusorium vocant, coniuncto cuidam ædi sacra, ita vt possit audire Missas, & percipere sacratissimum Eucharistiæ sacramentum. Vtque commodius his potiri possit, quidam Franciscanus ad eam à Deo missus est, vir sanè bonus & præclarè eruditus, regulæ monasticæ strenuus cultor, quales tunc aut nulli aut rari erant illis in locis, quòd tunc non haberentur illic monasteria Minorum benè reformata, quemadmodum postea fuisse constat. Ille ergò introduxit eam solenni ritu in illud inclusoriū, cum prius benè & diligenter instruxisset eam de omnibus agendis, multasque ei adhibuisset consolationes & consilia saluberrima, optimasque institutiones, quæ nunquam deinceps ab eius memoria exciderunt. Huic venerabili viro Dominus reuelauit immanes dolores & labores, quos Coleta pro eius amore & animarum salute ferebat, maximè pro reformando statu monastico, cui tota vita sua continuus exercitijs valdè intenta fuit. Illa verò prædixit in inclusorio obitum huius viri, qui postea ei quòtannis semel apparere solebat specie elegantissima, & in multa gloria. In illo inclusorio mansit ea annis quatuor, vixitque in eo sobriè, valdè duriter & asperè se habens, horrido vtens cilicio, tribus catenis ferreis stringens corpus tene- rum, quæ mirè cruciabant carnem eius, humi cubans, capiti supponens pro puluinari truncum ligneum. Id genus exercitijs adeò edomuit corpus suum, vt ad omnia promptissimè spiritui obedire videretur, prauis cupiditatibus planè extinctis & mortificatis. Præter hæc autem certis horis in preces & meditationes incubebat, officiaque charitatis, miseros peccatores exhortando, & è terribili vitorum carcere satanæque laqueis educendo, atque ad Deum reducendo. In omnibus autem exhortationibus suis primò agebat de Dei & sanctæ Ecclesiæ præceptis accuratè obseruandis. Porro etiam ante susceptum monasticum habitum superiorum iussa & dictis & factis exequenda declarauit. Quid verò post monasticæ vitæ professionem senserit, ex his, quas subiicimus, eius constitutionibus facile poterit animaduerti: Sorores meæ, inquit, multum diligenter aduertere debetis, quatenus quando cunque per superiores aliquid mandatum siue prohibitum fuerit, nullatenus vtamini vestro proprio sensu, seu propria voluntate, nec proprijs consilijs: sed magis promptè & voluntariè pro amore Domini nostri Iesu Christi, (qui permanens inter nos inferius in terra, cuncta fecit conformiter ad voluntatem patris cælestis) debetis obedire, vosque submittere voluntati & determinationi vestræ præsentis. Nam melius est, proprios sensus, & propriam voluntatem, ac propria consilia pro Dei amore relinquere, quàm omnes mundi dinitias acquirere, sensu proprio cum sua voluntate retentis. Nec credo aliquam viam fore latiore, nec quæ facilius ducat in æternam damnationem, quàm sit propria voluntas: nec aliquam ex opposito breuiorem ad vitam sempiternam, quàm spontè renunciare illi. Quapropter exhortor & moneo vos ob reuerentiam Domini nostri Iesu Christi, qui in hac valde miseræ à principio vitæ suæ, vsque ad finem suæ amarissimæ, dolorosæ seu acerbissimæ passionis obedire voluit indefinèter patri suo, quatenus vestris superioribus prom-

Hic nihil
mutatū est
in stylo.

Pernicies
propriae vo-
luntatis.

ptè &

ptè & liberè velitis obedire, prætermissa qualibet ostensione rebellionis, contradic-tionis seu excusationis cuiuscunque. Hæc illa.

Maximè autem inculcare solebat monasticam vitam complecti volentibus, vt præ-
cepta Dei, tanquàm in primis necessaria, præcipuè cognita haberent: summopereque
studebat, vt dies Dominici & festi nedum à sororibus eius, sed etiam à cunctis Catholi-
cis exactè colerentur. Itaque nunquàm permittere voluit, vt pro sustentatione fratrum
vel sororum instituti Franciscani Dominicis & festis diebus etiam necessaria alimenta
emerentur: & quanuis liberè consentiret, vt ijs diebus eleemosynæ peterentur, vel ob-
latæ reciperentur, ferre tamen non potuit, vt tales eleemosynæ de loco in loca quo-
uis modo transferrentur: vt etiam admittere non voluit, vt ad necessaria reparanda
vel construenda suorum monasteriorum ædificia res necessariae ijs diebus cōucherentur.
Accidit tamen quādoque, vt ob instaurandum quoddam templum Ordinis sui die
festo, sed non solenni, incogitantia vel imprudentia eorum, quibus eius rei cura man-
data erat, quædam necessaria studio humanitatis procurarentur. At vbi id illa rescuiuit,
ad eò fuit animi dolore non mediocri correpta, vt metus esset, nè locus destrueretur,
vel fulminis ictu euerteretur propter eximium zelum illius. Vt autè dies solennes sum-
mo studio celebrarentur, voluit vt diebus illis, qui festos proximè antecederent, res ne-
cessariæ compararentur. Obtinuerat tum vsus, vel potius abusus in multis vrbibus &
pagis, vt Dominicis & solennibus diebus nundinæ fierent. Quod cum illi summopere
doleret, egit multa instantia tum per concionatores, tum per preces supplices, quas
ipsa magistratibus eiusmodi locorum offerebat, vt ad dies nō festos illæ nundinæ trans-
ferrentur. Ipsa quoque cum esset in itinere, libenter solebat Dominicis & festis diebus
hærerè in illis locis, ad quæ tum fortè peruenisset, atque illic deuotissimè vacare rebus
diuinis. Accidit quandoque venire illam, à quadam visitatione redeuntem, in pagum
quendam sanè exiguum. Imminebat verò dies Dominicus, & post eum alia solēnitas.
Etsi autem multus tum ibi esset militum discursus, tamen manente illic Coleta, & feri-
as agēte, nullus ei pago molestus fuit, nec quisquam accessit propius, Deo locum pro-
tegente propter ancillam suam. Magni quidam mercatores planè constituerant, vt
lucrum omne, quod Dominicis & festis diebus fecissent, pauperibus erogarent. Sed ta-
men quanuis multa eiusmodi, & sibi & suis valdè necessaria, Coletæ offerrentur, addu-
ci non potuit, vt ea pro eleemosyna acciperet. Aiebat enim, talia sibi non benè parta
videri.

Cap. 8.
Dies festos
quàm volu-
erit exactè
coli.

Respuit ele-
emosynas
ex lucris in-
iustis.

Oblata ei quandoque fuit visio terribilis, in qua omnium cuiuscunque generis ho-
minum peccata, & quas propter ea & lucrent, & luituri essent, poenæ, itemque multa
alia ei perspicuè reuelata fuere. Ex earum autem sanè horribilium poenarum contem-
platione tantus eam inuasit tremor & horror, vt continuis octo diebus semper sibi vi-
deretur præceps ruitura in illas immanissimas poenas & cruciamenta. Tandem post vi-
sionem illam sibi restituta, in media fenestella habitationis suæ cōspexit ferrum trans-
uersum, idque tanta vi manu comprehendit, vt agrè post longum spatium indè eam
amouere potuerit: vsque ad eò eam peruaserat ille cadendi timor. Mansit autem hæc
visio animo eius penitus impressa vsque ad supremum vitæ diem. Quòd autem viderat
tam multa in diuinæ maiestatis iniuriam admitti peccata, indè longo tempore dolo-
rem concepit vehemētissimum & penè intolerabilem, fundebatque nocte ac die pre-
ces seruentes atque speciales omnipotenti Deo, vt miseros peccatores ad se conuer-
teret: nec est fraudata desiderio suo, Domino ei reuelante, quòd tādè fieret id quod
petebat. Vidit enim in visu beatissimum Franciscum ipsam exhibere Christo coram
eius sanctissima matre & beatissimis Angelicis spiritibus, rogareque vt ipsam donaret
sibi reformatricem Ordinis sui, & cuius opera potissimum conuerterentur miseri pec-
catores, quos iam antè in visione conspexerat. Porro Christum libentissimè annuere
S. Francisco. Ex ea autem visione etsi mirificè lætata est ob peccatorum cōuersionem,
at tamen valdè doluit, se primariam à Deo & beata Virgine ad id negocij designatam.
Putabat enim se prorsus indignam & inidoneam, nec facile poruit suū ad hoc accom-
modare assensum. Domino autem suam ei voluntatem indicanti obijciebat suam ru-
ditatem & ignorantiam, tum quòd vouisset se non exituram de inclusorio suo, tum
etiam quòd vereretur dæmonis illusionem eiusmodi visionibus sese admiscere. Cum-
que perplexa foret hac in parte, statuit ad preces se conferre & consilia sanctorum ho-
minum, quos nouerat & vitæ sanctimonia & multa doctrina pollentes. Quòd cum fe-
cisset, ij omnes vnò ore hortati sunt eam, vt intrepidè consentiret. Vt autè certior esset
Deum

Cap. 9.
Visio eius.

Orat effica-
citer pro
peccatori-
bus.

G

Deum

Ceris si-
gnis cogno-
scit Dei vo-
luntatem.

Deum prorsus velle ipsa tanquam instrumento in hac reformatione Ordinis & peccatorum conuersione vti, primum omni loquendi facultate triduo priuata est, & rursus triduo oculorum lumine orbara, donec diuinæ consentiret voluntati. Quod vbi fecit, & loqui & videre potuit. Additum est etiam aliud signum. In eius inclusorio sanè angusto derepentè creuit arbor quaedam valde speciosa, folijs optimè compositis, & floribus instar auri rutilantibus, è quibus odor fundebatur gratissimus mireque confortans. Sub hac autem arbore complures aliæ admodum formosæ sed paruæ, nec primè illi comparandæ arbores excrecebant. Hæc vbi illa vidit, suspicata fuit dæmonè sibi illudere, qui multis modis ipsam impedire & infestare nitebatur. Itaque arborè illam cum alijs minoribus funditus extirpatam, foras eiecit. Sed post dies paucos, Deo volente, rursus similes illic enatæ sunt arbores, & quædam etiam in alia loca transferri videbantur. Intellexit ergò ex tot signis, quid ijs significaret Deus: puta arborè magnam, ipsam esse: minores arbores, homines vtriusque sexûs, qui per eam venturi essent ad vitam perfectam: translatas verò id innuere, etiam in exteris regiones eam, quam molitura esset, reformationem propagaturum iri. Cœpit igitur vereri, nè Deum offenderet, si pergeret esse difficilis ad consensum. Quamobrè totam se in suis precibus diuinæ permisit voluntati, at tamen id orans, nè primæ partes ipsi attribuerentur. Simul autem atque assensit, cælitus ei infusa est perfecta cognitio eorum omnium, quæ illi reformationi essent necessaria, quæ illa breuiter in chartula quadam annotauit. Adiunxerunt autem se illi paulò post non pauci strenui adiutores, in quibus fuit etiam is, quem supra diximus, Henricus de Balma, professione Franciscanus, qui eius fuit confessarius, vir magnæ perfectionis, à teneris annis timens & amans Deum, rudis quidè & imperitus rerum temporalium, sed in diuinis & spiritalibus benè versatus, erga peccatores humanus & misericors. Sapè de illo testari solebat Coleta, nunquam ad eum accessisse quantumuis impium peccatorem, qui non esset consolatione affectus. Quam multos autem vtriusque sexûs peccatores ille ad Deum & monasticæ religionis professionè adduxerit, soli Deo notum putamus. Os illius penè semper diuinis affluebat sermonibus. Permultos ægros, varijs affectos morbis, solo crucis signo curauit. Et vt paucis multa cõplectar, vita eius cælestis potius, quam terrena videbatur, ita vt posset dicere & ipse cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est.

Henricus de
Balma infi-
gne præco-
nium.

Philip. 3.

Cap. 10.

Cum hoc autem venerabili viro decreuit Coleta conferre se ad Benedictum, qui tum in Gallijs pro summo Pontifice se gerebat. Vt verò id fieret expeditius, quædam illustris matrona diuinitus permota venit ad Coletam, Corbeia in suo inclusorio degentem: eiusque sermonibus adeò incensa & animata est, vt promptissimam offerret operam suam ad impetranda ea, quæ Coleta petebat. Itaque breuè id effecit, vt liceret ei ex inclusorio egredi, quod tam multis modis diabolus conatus erat impedire. Deinde obtulit se ad deducendam eam ad Benedictum Pontificem, atque inde reducendam. Quam eius insignè liberalitatem & benevolentiam Coleta gratissimam habuit, mirificè lætante illa nobili matrona, quod speraret se singularem à Domino gratiam consecuturam. Duxit ergò eam ad Pontificem non sine multis eximie humanitatis officijs. Qui autem ex familia illius comites se itineri adiunxerant, multum delectabatur præsentia Coletæ virginis, sentiebantque se diuinitus & vires & cõsolationes accipere. Erat enim inter illos Coleta tanquam totius sanctitatis exemplar, sacrisque institutionibus suis inflammabat animos eorum, incitabatque ad feruenter amandum & piè timendum Deum, ad illi humiliter seruiendum, ad vitanda peccata, ad obseruanda præcepta Dei. Quibus verbis magnam vim addebant gestus eius honestissimi & conuersatio cælestis: qua fiebat, vt non tam hominis, quam angeli speciem referre videretur. Cogebant autè illam interdum, miserati eius teneram iuuetutem, equo insidere. Sed illa simulatque insedit iumento, adeò se dabat sanctis meditationibus, vt mentis ecstasim pateretur, nec quicquam aduerteret ex his, quæ vel dicerent vel fierent ab alijs. Nec tamen corpore vacillabat, sed ita se debat erecta & immota, ac si ab angelis, quod nos non ambigimus, sustentaretur. Porro nonnunquam pedibus iter agens, si via esset aspera, videbatur alijs non attingere terram, sed tanquam in aère volitans, breuè magna transmittere spatia, vt facile alij etiam fortiter gradientes, eam non fuerint assecuturi. Voluit autem egregiam quandam foeminam sese antecedere diebus aliquot, & Pontifici indicare aduentum suum. Ibi tum videre licuit crudelissimorum dæmonum insanum furorem atque liuorem. Illi enim adeò eam infestauerunt foeminam, vt mente capta, prorsus nuda incederet, tamque inhonestè & ferociter se gereret, vt nemo ausus esset ad eam propius accedere.

Coletæ ser-
mones &
gestus san-
ctissimi.

Miri quid-
dam.

cedere. Postquam autem Niceam venit, vbi tum Pontifex morabatur, celeriter eius aduentus Pontifici innotuit. Ille verò iussit eam benè vestitam ad se introduci. Venit igitur ad Pontificem, & ecce repentè sibi restituitur, datumque sibi negocium tam prudenter & disertè exequitur, vt Pontifex ad omnia annueret, aduerteretque Coletæ institutum diuinitus agi, quando ea foemina à tanta insaniam tam citò ad sanam reuertisset mentem. Ità tum elusa est maligni dæmonis machinatio. Non multò post venit etiam Coleta: quam vt vidit Pontifex, clementer eam intuitus, accessit propius, & crumenulam ab eius zona pendentem sua manu abstulit, in qua erat chartula, cui inscripserat Pontifici proponenda. Eam ille legit, cognouitque totum eius negocium. At nihilo minus illa quoque ore suo exposuit ei causam itineris sui, & quid ex peteret. Duo autem potissimum ab illo petebat, vt liceret ei S. Claræ amplecti institutum, & vt reformaretur Ordo S. Francisci. Visa sunt ea Pontifici rationi cõsentanea, sed quòd non deessent, qui contradicerent, distulit assensum in aliud tempus. Et ecce pestis leuissima inuadit eam urbem, moriunturque subito inter alios quidam ex ijs, qui vel maximè negocium illud differendum censuerant. Quæ res apud homines non stupidos id effecit, vt existimarent id accidisse propter iniectas ancillæ Dei moras, eiusque preces in longum tempus reiectas. Et Pontifex sanè ijs, quæ quotidie fiebant, permotus, noluit eam protrahere diutius: sed ad se accitam, coram multis & ecclesiasticis & laicis, cum prius prolixè commendasset vitam Euangelicam, quam illa profiteri volebat, eam recepit ad professionem instituti S. Claræ, eiusque capiti suis manibus velum imposuit, & eam sine cingens, atque etiam consecrans, Abbatissamque constituens earum omnium sanctimonialium, quas ipsa reformatura esset, vel quæ sub ea se darent vitæ monasticæ, quam Clarissarum vocant. Ad extremum horratus est eam, vt prudenter ageret, vota Deo nuncupata fideliter præstaret, atque semper seipsa melior fieri conaretur. Obtulit quoque ei liberaliter ad omnia opem suam, & confessario eius eam commendans, iussit nè vnquam illam desereret: denique suam ei & omnibus itineris socijs benedictionem impertijt. Maior deinceps à plerisque ei reuerentia præstita est, maximè quòd à multis mater appellaretur. Illa verò scire volens, quid hoc sibi vellent, vt audiuit Pontificem eam Abbatissam creasse, mirè doluit, nec aliud sibi persuadere potuit, quam se nihil differre à cæteris monialibus, nec Abbatissæ munus habere. Sed tamen tandem ea de re certior facta, humiliter & instanter petijt à Pontifice, vt ab eo officio ipsam absolueret. Ille verò respondit: Quod factum est, factum sit, & factum erit, & factum remanebit.

Venit ad Be-
nedictum, pro
Pontifici se
gerentè in
Gallijs.

Coram illo
profiteretur
institutum S.
Claræ.

Cap. 11.

Postquam autem à Pontifice recessit, cœpit diligenter in eam curam & cogitationem incumbere, vt quod ab eo iussa erat, executioni mandaret. Sed teterrimus demon tam præclaros conatus ferre non sustinens, vnde colligebat copiosissimos animarum prodituros fructus, molestissimas & propè intolerabiles tum per se, tum per administratos suos ei persecutiones intulit, ita vt omnis generis mortales, etiam illi, qui prius ei fauerant, eam totis viribus oppugnarent, vocarentque eam veneficam, & dæmonum cultricem: eoque rem perducerent teterrimis obtreccionibus suis, vt nemo eam auderet hospitio recipere: atque ita cogere illa, relicto natali solo, aliò commigrare. Sed non deerat ancillæ suæ Christi. Humanissimè enim excepta est à Blanca Comitissa Gebennensi, quæ vt eius aduentu impensè lætabatur, ita exhortationibus illius multum profecit in cognitione Dei, & propriæ conscientie expurgatione: nec facile deinceps cum suis ab ea voluit separari. Vtque eam posset sibi coniunctiorem habere, permisit ei & comitibus eius dimidiam castri sui Balmenis partem, in quo ipsa morabatur. Vbi tum humilis ancilla Christi primum cœpit exercere munus suum, diligenter obseruans & ab alijs curans obseruandum S. Claræ institutum. Mansit autem ibi, donec monasterium Bisontinum collatum est ei à Pontifice. Ad quod quidem monasterium honorificè deduxit eam Blanca Comitissa cum nepte sua, quæ postea nupsit Comiti Palatino & Bauaria duci. Erat tum ibi vir quidam nobilis, timens & amans Deum, qui constanter affirmabat, se circa Coletam vidisse mirificum quendam splendorem, quoties eam intuitus esset. Porro Comitissa Blanca etsi corpore tum recessit à Coleta, vt tamen ostenderet suum erga eam studium & amorem, voluit vt postquam è viuis excessisset, in aliquo Coletano monasterio corpus suum humaretur. quod etiam factum est. condita est enim in sacello, à fundamentis extructo ab eius supra dicta nepte, Bauariæ ducissa, in monasterio S. Claræ Poliniacensi.

Teterrimus
demon acer
bissimè eam
persequitur

Blanca Co-
mitissa eam
rouer.

Venit Bisontinum,
sive Vi-
sontium.

Coleta verò post illius abitum strenuè perrexit in Euangelica obseruanda regula, Cap. 12.

vti iam in eius castro inchoauerat. Erant tum adhuc paucae sorores cum ea, sed agente spiritu Dei, breui permultae nobiles, perfectae & Deo deuotae foeminae vndique ad eam confluxerunt, sanctae religionis habitum ab ea petentes. Quas illa examinans, admisit eas, quas putauit idoneas. Ita paruo spatio multae se illi adiunxerunt, coactaque est propter ingentem multitudinem tam virorum, quam foeminarum, S. Francisci cano- nem sectari cupientium, augere coenobia tum fratrum, tum sororum. Vt enim in su- pra memorata visione terribili ostensum ei erat, ex omni ferè hominum genere, à qui- bus grauissimè offensus erat Deus, ad S. Francisci ordines tres seu tria instituta se mul- ti contulerunt, acturi poenitentiam, & Deum sibi conciliaturi. Quod vtrique fiebat opera Coletae virginis, quemadmodum satis testantur monasteria in diuersis regioni- bus, Germania, Francia, Burgundia, Sabaudia & alijs ea agente extracta, vel refor- mata, non modò foeminarum, sed etiam virorum. Si qui verò essent, qui iustis rati- onibus impediti, tale viuendi genus suscipere non possent, animo tamen valdè con- iuncti fuere Coletae, atque eius reformationi non solùm egregium fauorem, sed etiam non mediocre studium & opem attulerunt, hodieque afferunt: quales sunt non pauci reges, reginae, duces, comites, barones, nobiles, ciues, mercatores, alijque plu- rimi sexus vtriusque: è quibus nonnulli è fundamentis excitauerunt monasteria, siue ex parte, siue ex toto, in quibus quaedam insignia fuere: alij multis modis Coletam ad huiusmodi perficienda adiutarunt, vt facilius sibi propitium efficerent Dominum. Complures sanè spectata nobilitate foeminae, diuitijs, honoribus & stemmatibus contemptis, S. Clarae institutum vltro amplexae sunt. Et quod his maius est, multi sex- us vtriusque ex omnibus monasticis ordinibus, puta, Benedictini, Bernardini, Car- thusenses, Caelestini, Canonici regulares, permissu superiorum suorum, ad Coletana monasteria sub perfectioris vitae praetextu se transferunt.

Quam autem grata fuerit Deo Coletana reformatio, quanque eius sectatoribus salutaris, quodam ille signo euidenti ostendit Coletae ancillae suae. Cum enim ali- quando conferret cum quodam è confessarijs suis de ijs rebus, quae huic reformatio- ni accommodatae, opportunae & necessariae videbantur, cernente patre illo, calitùs in eius brachia delapsus est funiculus quidam, miro confectus artificio, instar niuis can- didus. Quem illa reuerenter accipiens, explicauit, nihil tamen neque verbo, neque signo cuiquam indicans. Potest autem per eum funiculum accipi status ille reforma- torum, funiculis se cingentium: per candorem, munditia corporis & animae atque conscientiae, qua debent esse praediti: per id, quòd calitùs lapsus est, gratum esse Deo hunc statum, eiusque professores, imprimis verò ipsius reformatricem. Estque sanè notatu dignum, eos omnes, qui in illo statu ex hac vita migrarunt, quoad vixit Co- leta, siue in propinquis, siue in longinquis degerent regionibus, illi in obitu suo appa- ruisse, non pauca, nec medioeria ab ea, si indigerent, salutis subsidia accipientes. Ne- que minùs memorabile est, si in construendis monasterijs necessarij sumptus deessent, qui ab hominibus sperari vix possent, diuinitùs mirabiliter eam fuisse non semel ad- iutam, ita vt crebrò ad quingentos aureos, ex auro purissimo, singulari pondere, ma- gnitudine & elegantia, ei mitteret sponsum suus Christus Iesus, quibus plus etiam ef- ficere potuit, quam si duplo plures ab hominibus aurei ei oblati fuissent. Et ij quidem aurei, quandiu mansere ab alijs separati, seruabant elegantiam & praestantiam suam: si autem essent admixti alijs, illis planè similes visebantur.

Sanctae paupertatis virtus quam chara fuerit filio Dei, propter nos incarnato, ex Evangelio potest animaduerti. Eam etiam sui instituti fundamentum esse voluit bea- tissimus pater Franciscus, Christi & Apostolorum eius sectator ardentissimus. Coleta quoque virgo prudentissima ab initio vsque ad finem impensè eam amauit, eius studio facultates omnes pauperibus elargita est, tantoque zelo eam semper coluit, vt ab eo tempore, quo ad Euangelica consilia sectanda vocata fuit, nunquam deinceps, quan- tunis magnum vrgeret gelu, alias habere vestes voluerit, praeter habitum vilem, eum- que refectum, tunicam vnam non suffultam, sed simplicem, palliumque simplex. At- que hoc habitu vti voluit non prorsus nouo, sed vel partim, vel ex toto è panno vete- ri consuto, & crebrò ab alijs vsurpato, partim consumpto vel lacero. Accidit quando- que, vt propter frigoris nimiam acerbitatem, sorores praeter commiseratione tunicae eius manicas ipsa ignorante duplicarent. Id ea sentiens, abhorruit, nec ea tunica por- rò vti voluit, donè esset ablatum id, quo suffulta erat. Calceis neque sana, neque agra, neque vel domi vel foris vnquam vsa est, semper & vbique nudis ingrediens pedibus:

Multae ad eam confluunt.

Multa condit & reformata monasteria.

Cap. 13.

Permulti ei apparent post obitum.

Diuinitus ei suppeditantur sumptus.

Cap. 14.

Sime amat paupertatem.

Eius habitus.

pedibus: immò nec igni eos admouit vnquam, quantunuis seniret hyemis asperitas, nec ignem, praeterquam candelam, ferre potuit, vel aspicere. Vela & capitis regumen- tas ei erant humilia, simplicia & abiecta: plusque delectabatur ijs, quae essent pluribus locis refarcita. Modico stramine pro lecto vtebatur, simplici quodam tecto operimen- to, ad caput posito sacculo paleis pleno. Et tamen in hisiipsis aut parum, aut nihil qui- escere videbatur. Quantunuis autem vel necessitas, vel aduersa valetudo vrgeret, nunquam in lecto cubare voluit, nec vti puluinari: immò verò cum in extrema de- cumbenti aegritudine, qua Domino spiritum reddidit, pro aliquo laboris intolerabili leuamento appositum fuisset ad caput puluinar exiguum, & illa id sensisset in spi- ritu, (oculos enim penitus clausos habebat) innuit euidenter, vt id amouerent. Ora- toria, quibus vti solebat Missas auditora, & Eucharistiam sumpura, volebat esse an- gusta, vilia & exigua. In plerisque autem monasterijs eiusmodi erant extracta orato- ria, vt in ijs vix se possent erigere, ita vt anserum potius cauae quam hominù habitacula videretur: atque in ijs illa libentiùs morabatur, & maioribus fruebatur consolationi- bus. Structurae grandes & amplae multum ei displicebant: paruae & exiles vsque adeò non fuere molestae, vt potius existimaret nimium esse insignes. Hortabatur autem so- rores, vt instar Domini Iesu, qui non habuit vbi caput reclinaret suum, simplicibus es- sent contentae habitationibus, quae necessitati sufficerent, curiositatem nullam praese- ferrent. Et ipsa quoque libentiùs manebat in paruis monasterijs & in pagis, quam in amplis coenobijs & vrbibus. Si esset in itinere, molestum ei erat recipi in cubiculo sublimi & lato: immò praeter terrore vix ausa erat sustollere oculos. Ad nouum veniens monasterium si quid vidisset paupertati contrarium, ferre non potuit, donè destrue- retur.

Ab ipsa infantia misericors & benigna fuit erga pauperes, & ea creuit cum illa, donè abiret è vita. In pueritia scholas visitans, ientaculum à parentibus ipsi datum, ceteris paruulis distribuebat. In paterna domo si qua esculenta clam reperisset, quo ad licuit, pauperibus erogabat. Postquam patrimonium & matrimonium suum satis lautum & copiosum distribuit, nihil vnquam indè sibi vsurpare voluit, nisi quantum planè necessarium esset vel regendo simpliciter corpori, vel diuino offi- cio deuotè persolueno. Si vidisset fratres aut sorores re necessaria indigere, ex ijs, quae ei donata erant, libentiùs eis impertiebat, puta, vestes, libros & id genus alia: ita vt crebrò etiam manicas à suis vestibus refectas, alijs daret: reponens il- larum loco alias alterius coloris. Adeò autem solis necessarijs volebat contentos esse & fratres & sorores, vt quoad fieri possent, ipsa interesset, cum scinderen- tur panni, è quibus vestes illorum conficiendae erant, nè vel longitudine vel latitu- dine à paupertate discreparent. Et exiguas etiam panni particulas, quae supererant, diligenter colligebat, & ab alijs colligi volebat, vt vbi necessitas posceret, adhiberi possent. Videre sanè licuit in eius vestibus interdum vel centum eiusmodi particu- las insitas. Etsi autem vel maximè cuperet habere libros, cultui diuino necessari- os, eosque etiam ex diuersis regionibus conquiret, vt diuina officia perfectiùs persoluerentur: at tamen cum ei crebrò à potentibus & opulentis hominibus pro ipsius vsu dati essent, quanuis necessarij ei essent, libenter eos & liberaliter alijs im- pertiebat, atque etiam donabat, ita vt ipsa cogere ab alijs libros accommodatò ac- cipere, vnde preces Canonicas persolueret. Compertum est id in extremo vitae eius tempore.

Permulti spectabiles homines diuersorum ordinum vel statuum, cum viderent quam ardua illa moliretur, pro Dei honore, & suarum salute animarum, ad extru- enda monasteria permulta ei largiebantur, quisque pro facultatibus suis: è quibus illa in suos vsus nihil penitus retinebat: & certè mortem oppetiisset potius, quam elemosynas vltro oblatas aliò conuerteret, quam quòd collatae erant. Si quae verò propter eam speciatim praestitae essent elemosynae, eas vt perfecta sanctissimae pau- pertatis amatrix in communes conferebat vsus, id est, ad ornatum & instauratio- nem ecclesiae Dei, nihil sibi retinens. Huius enim preciosissimae margaritae, nempe sanctae paupertatis, longè illa fuit appetentior, quam quiuis auarus opum terrena- rum: quod etiam de beatissimo Francisco legitur. Cum autem expendisset omnia, praepotens Deus eius miseratus, mittebat ei subsidia, interdum quingentos, vt diximus, ducatos, quos iuxta se reperire solebat reuertens ab oratione, eosque diligentissi- me ser-

Odit stru- cturas sum- ptuosas. Math. 8.

Cap. 15. Semper fuit liberalis in pauperes.

Vestiu volebat, vt vbi necessitas posceret, adhiberi possent.

Cap. 16.

mè seruabat, vt non nisi sanctè & iustè expenderentur. Nihil autem prorsùs ex ijs vel alijs sibi vendicabat, nec quicquam indè in suos vsus conuertebat, sed tanquam nihil habens, hoc ipsum nihil habere pro magno putabat dominum, nihil sibi tribuè, præter fatigationem, dispensationem, sollicitudinem, poenam conseruandi vel administrandi pro sancti spiritus instinctu ac voluntate. Nec verò vnquam vel extrema paupertate eò potuit adigi, vt vel tantillum diuinæ benignitati diffideret. Nihil enim hæsitabat illam abundè tum sibi tum suis res necessarias suppeditaturam, si fideliter starent promissis monasticis. id quod etiam mira sæpè experiètia probatum est. Accidit quandoquè, vt quibusdam locis ingens hominum armatorum copia sic omnia terrore compleret, intolerabili illata vi, vt nullus vel è castris, vel ex viribus, vel è pagis aut posset aut auderet egredi. Itaque fratres, qui curam gerebant pauperum Clarissarum, vt vocant, in ijs locis degentium, tamen summe indigebant rebus necessarijs, non tamen propter illos milites ausi erant egredi ad petendas elemosynas. At nihilo minus confidebant tum fratres tum sorores, quemadmodum Coleta docebat, non defutura necessaria ijs, qui pro viribus soluerent vota sua. Et ecce adest confessum vir albis indutus, ignotus omnibus, afferens saccum panibus candidissimis & elegantissimis refertum, quorum erat sapor gratissimus, quique toti sufficerent monasterio, donec aliter Dominus eis prouidit. Vir autem, qui eos attulit, mox ab eorum oculis euauit.

Cap. 17. Fuit aliquandò Coleta in territorio Murnensi, vbi tum magna erat annonæ caritas. Habebat autem secum moniales, quæ duobus monasterijs incolendis sufficerent. Itaque propter nimiam, intus & extra monasterium illud manentium multitudinem, ad tantam inopiam redactæ sunt, vt è fursurè sibi panes conficere cogentur. Etsi autem eiusmodi cibum prorsùs respuat humana natura, at fuit illis tamen dulcis & gratus, senseruntque se melius illo, quam pane triticeo refectas. Porrò quædam ex eis colligebant sub arcis grana frumenti, sparsa illic iam pridem, cum mundarentur legumina, aut alia quauis occasione. Ex ijs verò aqua mixtis & sale exiguo coquebant sibi panes, quorum tanta erat suauitas, vt se putarent nunquam tam delicatè comedisse, etiam lautissimis apposis epulis. Immo quædam ex eis in seculo valdè delicatè nutritæ, pro certo affirmabant, se nunquam tam lautos sumpsisse cibos. Contigit quandoquè dispensatricem monasterij, sororem Iohannam Rebardellam, quibusdam indigentibus vinum haurire. Interim vocatur signo tintinnabuli à Coleta matre. Currit igitur celeriter, non clauso epistomio. Interim vinum omne è vase effluit. Illa sentiens se non clausisse os epistomij, postquam locuta est Coletæ, redit properè ad dolium, illudque planè vacuum comperit. Magno igitur moerore affecta, cum nihil iam superesset vini, adit Coletam, edicitque culpam suam. Coleta cernens eam summe afflictam, Vade, inquit, filia, & nihil hæsitans hauri mihi vinum. Illa dicente, nihil relictum vini in vase, rursus ait: Abi in nomine Iesu Christi, abi fidenter. Paret illa, & ecce vas reperit vino præstantissimi saporis redundans. Inbere aliquandò Coleta voluit pro fratre quodam satis indigo scindi pannum, vnde ei vestis pararetur. Sed cum ea causâ accessisset fratrem Andream, bonum factorem, ostendissetque illi pannum, respondit ille, pannum non posse sufficere vesti conficienda, etiamsi ei integra vna addatur. At illa subridens, fidenter ait: Abi frater, & ora Deum. Indè redibis ad me, & vtrique extrahemus pannum, si fortè possit fieri longior. Orat frater, redit ad Coletam, ea præsentè scinditur pannus, & nedum satis multus est, sed & intantum excedit, vt oportuerit de veste indè confecta aliquid auferre, quod & longior & latior esset, quam ferret sancta paupertas.

Cap. 18. Castitas virtus gratissima est, mirè animum exhilarans, eumque Deo proximum efficiens. Ea non mediocriter ornata fuit Christi ancilla Coleta toto vitæ suæ tempore. Nam etsi valdè oderat omne vitiorum genus, speciatim tamen abominabatur peccata carnalia: vtque ea facilius vitaret, arctissime seruabat sensus corporis, tanquam ianuas vel fenestras, per quas facillè irrepit mors: nec vnquam rota vitæ suæ vel vanæ delectationi, vel carnali concupiscentiæ assensum præbuit, sed ab ipsa infantia cor suum omnino castitatis studio addixit & dedicauit, adeo vt nunquam quisquam in ea percipere potuerit signum aliquod impure cogitationis: nec vnquam verbum aliquod leue aut inhonestum protulit ore suo, sed semper verba planè honesta & sancta, quæ celestem eius declararent conuersationem, & proximis salubre afferrent edifi-

ficationem. Potest sanè illa numerari inter purissimas virgines. Nam & corpus eius tam erat formosum & omnis maculæ expers, quoad superuixit, vt integerrima virginitas cum puerili innocentia & simplicitate ex illo mirificè reluceret. Etsi enim in ijs, quæ ad Dei honorem & animarum salutem pertinebant, esset prudentissima, at tamen in carnalibus & mundanis rebus instar paruuli simplex & innocens fuit. Quo fiebat, vt libenter adesset paruulis, eisque se blandam & affabilem exhiberet: contra abhorrebat plurimum ab aspectu immundorum animalium, vt sunt muscæ, limaces, formicæ &c. quæ sine terrore & multa abominatione videre vix potuit. Delectabatur autem mirum in modum agnellis, turturibus, & id genus alijs castis animalibus. Solebant etiam crebrò ad eam aduolare castæ auiculæ, suauiter cantillare coram illa, comedere & bibere absque vlla formidine apud eam. Mittebantur illæ auiculæ à Domino pro illius consolatione. erant enim ei gratissimæ propter puritatem & castitatem, qua ipsa præclare pollebat. Oblatus ei quandoque ex deuotione fuit agnellus quidam, quem illa tam ob munditiam, quam ob agnum illum sine macula, libenter accepit. Erat verò is illi multis modis non paruo solatio, maxime quòd doleret, à nullo prorsùs vel edoctus vel compulsus, cum Christi corpus in Missa eleuabatur, se submittere in genua, nec surgere, donec eleuatio illa peracta esset.

Alio tempore venit ad eam bestiola quædam, miri candoris & elegantia. Incertum erat, vnde venisset. Nec erat alijs similis, nec vnquam ab aliquo conspecta fuit: nec semper ei aderat, vt agnellus: sed per vices modò apparebat ei conspicua, modò euanescebat. Erat aspectu gratissima & valdè delectabilis. Itaque multæ sorores eam summo perè cupiebant apprehensam manu contrectare, sed frustra nitentur, illa vel disparente, vel alicubi latitante. Coleta ipsa quandoquè cum filiabus suis eam cursu insequenteur: sed ipsa Coleta præcedens, vna cum bestiola ab aliarum oculis euauit, nescientibus illis, quò translata essent. Nulli verò dubium esse debet, bestiolam illam significasse arcana quiddam, eiusque & internam & externam representasse puritatem eximiam. Quam sanè etiam illud egregiè declarabat, quòd ab eius corpore fundebatur odor longè suauissimus, cibusque ab ea sumptus non rarò absque malo odore egerebatur: & (quod summam habet admirationem) ab illa naturali infirmitate foemina communi, semper omnino libera fuit, atque à multis immunditijs prorsùs aliena. Quauis autem aliorum foetores & immunditiæ ei essent molestissimæ, at tamen comiter ferebat eas propter illum, qui libenter tulit foetores scelerum nostrorum. Dno verò specialia Dei dona, quibus eius puritas atruebatur, in ea exitère: Primum est, quòd nunquam vllus factor ab eius corpore sentiri potuit: sed nec ex loco, in quo erat: sentiebatur verò ingiter & ex corpore, & ex loco, vbi erat, odor gratissimus, confortans eos omnes, qui se illi adiunxissent. Lauit aliquandò manus suas, ministrante illi sorore Margareta Bolhonenfi. Eam aquam, qua se lauerat, seruauit illa soror annis septem in vasculo quodam, mansitque purissima: atque etiam crebrò illam bibens eadem soror, multa indè remedia accepit aduersus corporis & animæ infirmitates. Quædam nouitia monialis, miserè è stomacho laborans, cum timeret ea causâ se à professione optata impeditum iri, bibit clam ex aqua, qua suas manus, ipsa ministrante, Coleta abluerat, perfecteque curata est. Alterum donum est, quòd, vt fertur, licet à permultis visitaretur, bonis & malis, essetque formosa valdè, sicut ipsa nullum inhonestè concupiuit, ita nec sciri potuit quenquam illam inhonestè concupiuisse: immò verò si qui libidine inflammati ad eam accessissent, eos, illa conspecta, castos abiisse.

Sentiebatur autem illa, virginitatem, & ea tempora, quibus illa culta esset, specialiter reuerentia prosequenda: eosque, qui virginitatem vouerent & conseruarent, non vulgari amore complectendos, honoreque afficiendos. Itaque tempora noui testamenti hoc nominè prætulit illis, quæ sub veteri fuere, quòd in ijs vigiasset castitatis studium, eamque Christus ipse, & eius sanctissima mater, permulti que præcipui amici eius complexi essent & extulissent: in quibus beatissimum Ioannem Euangelistam impensius amabat præ multis, eumque sibi singularem adhibuit intercessorem apud Deum, vt posset tutius preciosum virginitatis conseruare thesaurum. Cuius etiam seruandi causâ, cum adhuc iuuenula esset, statuit vitam degere apud virgines puras &

Diuinæ benignitatis semper plurimum fida est.

Non est inopia timens Deum.

Miraculum

Aliud.

Aliud infigne.

Cap. 18. Excellens Coletæ castitas.

Vtinam vel ab agnello discat hæreticus adorare Eucharistiam.

Cap. 19.

A corpore Coletæ funditur odor suauissimus.

Nota lector.

Praclarum Dei munus.

Cap. 20.

& innocentes, ut solatia omnia, necdum turpia & inhonesta, sed etiam quæ à matrimonio offeruntur, euitaret. Obtinuit verò etiam à Pontifice diploma plumbeum, quo prohibitum fuit, ne qua scemina, quæ virgo non esset, admitteretur in coenobia, ab ipsa Coleta reformanda. Et id sanè etiam executioni mandatum est, reiectis omnibus viduis, aut sinistra fama laborantibus. Etsi verò dispensatum fuit cum quibusdam nobilibus & virtutum studiosis viduis, ut possent admitti, nunquam tamen illas Coleta tam familiares habere voluit, atque virgines: nec tam propenso eas ad monasticam professionem recipiebat animo, ut virgines. Et ut Deus purissimæ virginitati eius singulare perhiberet testimonium, misit beatum Iohannem Euangelistam, qui ei annulū aureum attulit nomine summi regis, quo digito illius infixio, eam sibi despondit sponsam charissimā. Quem annulū cū multo timore & humilitate illa accepit, accurateque custodiuit & venerata est: utque eum melius conseruaret, voluit eum auro alio vel argento vestiri, sed nullus aurifex id efficere potuit. Multi sanè patres & fratres confessarij, alijque plurimi hunc annulum viderunt, manibusque suis contrectauerunt, non mediocri inde consolatione affecti. Cùm autem fratres illos ad expedienda celestia negotia procul ablegare voluit, ut itinerum vitarent pericula, fidenter, clam tamen, dabat illis secum ferendum hunc annulum, sicque citra periculum totum illud conficiebant iter. Porro noui testamenti sanctos illos chariores habebat, qui virgines permansissent: in matrimonio iunctis illi magis placebant, qui vnico coniugio contenti fuissent. Ipsi quoque matri suæ, quæ ad secundas nuptias accesserat, quandoque sic fertur dixisse: Mallem te semel tantum, mea mater, nupsisse. Illa blanditer respondente, Si ego ad alteras me nuptias non transtulisset, tu hodiè in mundo non esses: isthac subiunxisse: Tum verò Deus ex aliquo è proquinis nostris me fecisset nasci.

Cap. 21. In reformationis supra dictæ exordio, sæpè inuocabat sanctos, cùm ardua negotia incidere. Eos autem præcipuè implorabat, qui virgines fuissent. Ad sanctissimam matrem Annam eo nomine vix vnquam confugiebat, quòd tres subindè habuisse maritos legatur. Sed ea sanctissima matrona ei quandoque feruenter oranti apparuit, insigni ornatu prædita, ducens secum honorificè totam sobolem suam, puta tres eximias filias suas, & eorum filios cum primis generosos. E quibus prima fuit beatissima Christi parens, regina cœlorum, & domina angelorum, creaturarumque omnium, manu tenens dulcissimum filium suum, mundi redemptorem Christum Iesum. Altera fuit Maria Iacobi, secum ducens quatuor illustres filios, Iacobum minorem, Simonem, Iudam & Ioseph iustum. Tertia Maria Salome, habens apud se duos clarissimos filios, Iacobum maiorem & Iohannem Euangelistam. Ait autem ad Coletam beatissima Anna: Etsi ego tribus nupsî viris, at tamen & triumphans & militans Ecclesia ex mea progenie maximis est aucta ornamentis. Post hanc apparitionem Coleta singularem concepit animi deuotionem erga sanctam Annam, rogabatque eam, ut pro excellenti gratia sua pro ipsa intercederet cum sanctis omnibus, adessetque ipsi in inchoata reformatione, quò ad optatum posset eam exitum perducere. Atque ut huic eius apparitioni gratam se declararet, in quibusdam monasterijs suis ex ingenti deuotione templa in eius honorem extruxit: maximè verò in coenobio Bisuntiensî, quod ei Pontifex contulerat, præclarum sacellum ei condidit: in quo multi tumulati sunt speciales amici eius.

Cap. 22. Præcipua quidem occupatio beatæ Coletæ per omnem eius vitam maximè versabatur in feruenter laudando, honorando & obsecrando Deo. Semper enim, vbi cunque esset, aut mente, aut ore precabatur Dominum, animum suum ad illum erigens: aut certè quippiam boni operis efficiebat. Inter alia Dei charismata etiam illud animo eius penitus impressum erat, ut feruenti desiderio cuperet accurate persolui ea, quæ ad Dei cultum pertinent, diuinaque officia puro corde, & cum tremore & reuerentia peragi. Nec sinebat vllam sanctimoniam à diuinis abesse officijs, immò etiam prius quam illa inchoarentur, adesse volebat omnes, ut suas præpararent animas, quò possent Deo gratum exhibere ministerium. Quòd si aliqua ex illis animo in aliam infenso aut commoto esset, volebat eam prius illi reconciliari, humiliter ab ea petendo veniam. Quauis autem ipsa supra modum grauata esset doloribus perperuis, qui eam facile excusarent, si nollet diuinis interesse laudibus, at nihilo minus voluit die ac nocte semper & prima adesse, & postrema recedere, donèc

re, donèc coacta est diuinitus aliter se comparare, propter dolores penè intolerabiles: qui tamen si remissiores fierent, rursus hilariter & alacriter properabat ad communem Dei cultum, acsi nunquam eos sensisset cruciatus. Visus est crebrò à fororibus agnellus quidam elegans expectare eam ad nocturnas preces ituram in sede illa, in qua ipsa residere solebat. In ipsis autem diuinis officijs studebat corde, corpore totisque viribus gratum Deo offerre seruitium, vocem cum cordis iubilo exaltans, ita ut præ alijs suauiter & mirabiliter concinens audiretur.

In reformationis initio non parùm perplexa fuit, quemadmodum diuinum persoluum esset officium. Continebat enim Regula, à fororibus non cantando, sed legendo id persolui debere. Consuluit igitur ea de re confessarium suum Henricum de Balma, & cùm multum inter se contulissent, ambo statuerunt ad preces recurrendum. Illis igitur orantibus, subitò audita est in medio illorum vox quædam valdè grata, modulata & musica, & quasi prorsus angelica. Ex ea igitur modulatione, quæ suauiter & tractim fiebat, constituerunt modum, quo forores Dei cultum peragerent. Accidit quandoque manente illa in quodam monasterio, grassari illic pestem, & multas auferre sorores, plerasque diu manere malè affecta valetudine. Cùm autem etiam ipsa non mediocriter laboraret ex morbo, non tamen à diuinis voluit se laudibus subducere, nec propter sororum paucitatem aliquid de illis diminui: sed cum duabus aut tribus fororibus preces omnes Canonicas ipsa persoluebat integrè, solenniter & deuotè. Vbi sanè verisimilis non deerat coniectura, angelicos spiritus ei venisse subsidio, ut audientium deuotio & admiratio augetur. Nunquam illa, quod sanè admirabile est, in diuinis persoluen- **Mirabilis feruor eius in diuinis persoluen- dis officijs.** dis officijs vllum vel tedium, vel laborem sensit: immò quanto ea prolixiora essent, tanto gratiora quoque erant. Quòd si interdum aliquam sentiret desolationem, mox inchoato officio confortabatur & tranquillabatur, psallens suauiter in feruore spiritus, perindè acsi faciem summi regis coram intueretur. Visa est tum plerumque facies eius luculenta & splendida, ita ut non rarò sororum oculi sic perstringerentur eo splendore, ut in eam intendere non possent. Cùm autem immodicis doloribus ad eò occuparetur, ut diuinis non posset adesse ministerijs, suspirans suauiter exclamabat: O beatas illas, quæ possunt iugiter diuinis interesse laudibus. plusque dolebat, quòd ab illis cogere- **Nota scribitur** tur abesse, quam quòd grauissimos sentiret dolores.

Cùm aliquandò visitaret monasterium quoddam, offendit illic sanctimoniam, quæ propter grauem morbum annis octo à diuinis officijs abfuerat non absque multo animi dolore. Ei ad se accitæ, comiter ait: Quid est, dulcissima filia, quòd tam longo tempore abes à laudibus Dei? Respondit illa: Nihil, mea mater, illic vel dicere vel facere possum, morbo impedita. Tum Coleta, Abi, inquit, hac nocte in Christi nomine ad preces nocturnas, & fac ibi pro viribus. Fecit ea sic, & eedè vocem sentit sibi restitutam longè meliorem, quam vnquam habuisset antea, **Miraculum** cecinitque non minus benè, vel etiam melius, quam aliæ incolumes. Porro præter preces Canonicas, quotidie legebat omnes orationes Dominicæ, quibus laicæ forores diuinum persoluum officium: tum quoque preces horarias S. Crucis, & duplices defunctorum, ut vocant, Vigiliæ, vt plurimum nouem lectionum, interdum trium. Signa illa Dominicæ orationis habebat charissima, eaque nocte ac die circunferens, absque numero preces ad illa recitabat. Inter eas autem preces, quæ tum ore, tum mente funduntur, singulariter eam afficiebant Psalterium & septem Psalmi cum Litanijs, quæ à iuuentute vsque in senectam nunquam, ob quascunque etiam occupationes, dicere prætermisit. Absoluto autem Psalterio, flexis genibus, humiliter & reuerenter munus illud exiguum Deo offerebat, orans instanter, ut gratum illud haberet. Valdè autem infestus ei erat dæmon, dicenti Psalterium. Nam sæpè noctibus extinguebat candelam, effundebat oleum. Accidit quodam tempore, ut & identidem dæmon extingueret lampadem, & illa rursus eam accenderet. Tandem igitur, ut eam perturbaret, importunissimus satan effudit oleum totum in codicem, vnde legebat Psalterium, quæ res non parùm eam afflixit, tū qd codex esset perditus, tū quòd necdum complisset preces. Altera luce tradidit codicem confessario suo, conquesta ei quid accidisset, sciscitansque, num qua posset ratione reparari. At confessarius acceptum librū comperit ex Dei munere penitus illasum: quæ res maximam Coletæ consolationem attulit. Alio tempore cùm absolutum Psalterium veller suo more offerre Deo, duo terribi & immensissimi

Vis signi S. Crucis. nissimi dæmones horrenda specie apparuerunt ei, suis terriculamentis impedire eam volentes, nè offerret munus suum Domino. Illa verò fidenter se communiens Crucis signo, obtulit Deo Psalterium : & vilissimi dæmones confestim euauerunt.

Cap. 25. Litaniae libenter videntur. In omnibus rebus duris & aduersis, in negocijs arduis semper confugiendum cen- sebat ad preces humiles, dicebatq; tum per seipsam, tum per sorores litanias, quibus fi- debat plurimum, & singulari deuotione afficiebatur. Ea enim tempestate, qua in Fran- ciæ regno tot sauebant bellorum tumultus, vt vix quisquam auderet extra loca mu- nita progredi, tamen illa pro conditione sexûs multum metulosa fuit, at ta- men constituit, pro Dei amore & animarum salute per longinquas proficisci re- giones : vtque id tutius posset, quotidie audire Missam de Epiphania Domini. Ita- que simul atque ingressa est iter, litanias dicere cœpit, & Dei benignitate, sancto- rumque, qui illic inuocantur, meritis euasit pericula omnia, in quibus multa fine- re sanè horrenda. Proficiscens enim aliquando cum multis sororibus per regio- nem, cuius idioma ignorabat, vbi peruenit ad nemus quoddam latrocinij infe- stissimum, obuiam ei venerunt homines truculenti, arcubus & sagittis instructi, qui ei & comitibus eius insidias comparabant, eosque spoliare volebant. Curri- bus enim propter itineris prolixitatem, & viarum asperitatem vehebantur, quæ res quædam non vulgarem apparatus præ se ferre videbatur. Illi ergò crudeles ho- mines in verba prorsus barbara & inhonesta cœpère prorumpere, ad mala omnia pa- rati. Coleta tum compleuerat litanias, & ex Dei gratia intellexit quid dicerent, (Pote- rat enim cum Apostolis quæuis capere idiomata) locutaque est ad illos blandè, placidè atque prudenter. Illi mox eius audita voce mutati mirabiliter, non solum ei & co- mitibus pepercerunt, sed etiam promptos se obtulerunt ad securè deducendas eas, quo cunque vellent iter intendere. Coleta verò gratias eis egit, & illi sine vilo maleficio recesserunt.

Incidit cum suis in latro- nes. Alio tempore cum duceret moniales aliquot ad nouum monasterium, & ad locum quendam periculosum venisset, sentiens in spiritu se in discrimine versari, monuit sorores, vt litanias promerent. Quidam verò nobilis, saeuus & immanis, sancta Coletæ opera & conatus magnis impedire cupiens, per ministros suos iter eius diu explorari iussit. Illi verò Coletam & comites eius curauerunt il- lic detinendas, donèc nobilis ille cum suis eò adueniret. Is vbi venit, euomuit conse- stum è cœnoso pectore lutulenta & turpia verba. Ei autem humiliter & religiose Co- leta respondit: & ecce equi malignorum hominum manserunt immoti, nec ad cur- rum propius accedere potuerunt, quanuis possent facile retrocedere. Aliàs reuer- tens illa à quibusdam monasterijs nouis, in quæ moniales introduxerat, cum se puta- ret tutiori itinere ingredi, in longè crudeliores & deteriores incidit, qui iam ita propè aderant, vt currum eius facile possent inspicere. Ex ijs sceleratioribus quidam alios præ- cesserunt, vt eam rebus omnibus spoliarent. Illa spiritu id cognoscens, illic ad litanias se confert. Mox scelesti illi incredibili achi timore, properè ad suos se recipiunt, haud- quaquam ad eam redituri. Visitatura quandoque monasteria sua, per eas regiones proficisci cogebatur, in quibus tum ingens erat armatorum militum strepitus. Senti- ens se non sine multo discrimine id facturam, iubet dici litanias. Paulopost venit obui- am procacissimis militibus, qui petulantissimè minabantur se quosdam ex comitibus eius iugulatu- ros, alijs aures præcisuros, ab alijs equos & cæteras res ablaturus. At Co- leta planè confidens Deo & sanctis, quos inuocabat, iussit comites suos præcedere: mansit autem sola cum sororibus, libenter oppetitura mortem, vt alij euaderent. Et ecce tantam ei Dominus contulit animi fortitudinem & constantiam, tantamque oris facundiam, vt non solum nihil mali ei vel sororibus illi nequam homines inferrent, sed etiam veniam ab ea peterent, ablatosque equos & alia integrè restituerent. At tamen Deus iustus iudex, qui non sinit impune abire, si quis vexet fideles amicos eius, ita in eos animaduertit, vt intra octo dies ob quædam perpetrata maleficia in patibulo sus- penderentur, palam confitentes, se vel maxime angere animis, præcipueque dolere, quòd molestiam illam ancillæ Christi attulissent: seque existimare illa causa se sic diui- nitus puniri.

Mutantur illi mirabili- liter. Mansit quandoque in quodam monasterio suo, quod erat situm in pago quodam regni Franciæ. Illum pagum crebrò viri militares multa vi & forti manu clam ca- pere moliebantur. Coleta spiritu id cognoscens, ad litanias se conferebat. Quibus

Cap. 26. Inchoa-

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

Incidit cum suis in latro- nes.

inchoatis, videbatur illis militibus alios ipsi fortissimè occurrere pro tuendo pa- go. Itaque fuga sibi consulentes, meritis Coletæ repulsi, nihil pago nocere potuerunt. Mira vis Litaniae. Er est sanè hodieque illo in loco fama celebris, in columitatem & conseruationem pa- gillius à Coletæ meritis proficisci. Solebat autem illa post oris preces etiam ad eas, quæ mente fiunt, se conferre : atque ita ex precibus magnam capiebat consolatio- nem : aiebatque sine precibus neminem posse proficere : atque ea causa hortaba- tur sorores ad perpetuam orationis studium. Porrò in mentalibus orationibus, quibus crebrò utebatur, curas omnes superuacaneas abigebat, omnesque sensus & vires cor- poris ac naturæ colligebat, vt perfecte cogitaret de Deo, & affectu ardentissimo preces illi offerret, ita vt tota raperetur in illum, nihil corpore sentiens, perindè vt mortua, nec percipiens quicquam eorum, quæ tum extrinsecus circa illam gerebantur. Et sic non- nunquam permansit sex horis, interdum decem vel duodecim. Tandem ad se reuersa, breui spatio se sic fuisse putabat, tamen interdum tota die sic perdurârit, sapissimè etiam maiori noctis parte. Somnus autem eius incredibilis parcitatis fuit, sic vt aliquoties Mira somni oculo diebus vix vna dormierit hora. Postquam enim Psalterium & preces Canonicas absoluerat, reliquum tempus in preces mentales conferebat. In itinere ad hospitia ve- niens, cæteris corpora quieti dantibus, vigilabat plorans & gemens, Deumque feruen- ter orans, somno contempto.

Quantæ autem efficacæ fuerint preces eius, Deus quibusdam sororibus euidenti- bus signis declarauit. Videre enim illæ sibi videbantur facem igneam ex eius proce- dentem ore, planè luculentam, adeoque sursum tendentem, vt celos contingere vi- deretur. Nonnunquam illa feruentissimè orante, videbatur eis oratoriū illius ceu flam- mis incensum ardere. Si quis autem propius accessisset ignem illum extingueret, repen- tē disperebat : quanquam semel repertum est velum eius exustum, licet nullus ibi fuisset ignis. Quædam ex illis soror aliquando imprudens intrauit in eius oratorium, illa Dominum ardentè orante, viditque tanta eam nitere pulchritudine & splendore, vt velut exanimis statim humi collaberetur. Eam videns Coleta in eo versari discrimine, accessit ad illam, & cum obiurgasset quòd ausa fuisset eò ingredi, mox consolatione reso- uit & recreauit eam, ita vt vires recuperaret suas. Soror Coleta de plano cubito (sic Visio cuius- dam sororis enim vocabatur) vidit quandoque, illa feruenter orante, quendam magnum solem, to- tum illustrantem oratorium, ab eius ore prodeuntem. Sæpè etiam in precibus feruen- tissimis, spiritu in Deum subleuato, visa est à sororibus etiam corpore tam sublimiter euecta in aëra, vt penitus videre eam non possent. Sed & ipsa, certas ob causas compul- sa à Deo, fatebatur se non rarò sub precibus intantum fuisse corpore sublatam, vt sibi videretur calum posse tangere, si manus extendere voluisset.

Præcipue verò Deum deprecari solebat pro miseris peccatoribus, vt illos ad se conuerteret. Porrò inter multas reuelationes, quas diuinitus habuit pater celeberrimus, professione Dominicanus, magister Vincentius, etiam illa fuit, qua Coletam Huius Vin- centij Vita vidit in spiritu, genua flectentem humiliter, & feruenter rogantem Deum pro peccatis miserimæ plebis suæ. Cui ille sic respondere videbatur : Quid me vis facere, filia ? Ego quotidianis illorum iniurijs & contumelijs afficior. Quotidie il- li me lacerant & discerpunt, contemnentes præcepta mea, meque blasphemantes & abnegantes. Propter hanc visionem idem egregius Doctor, ex Hispanijs ve- nit in Gallias, vt ipsam Coletam inuideret. Cumque inter se colloquerentur, multis sunt affecti diuinis consolationibus. Alio tempore orante feruenter Coleta bea- tissimam Dei genitricem, vt apud filium suum pro miserimo populo Christiano in- tercederet : oblatas ei fuit discus quidam, plenus particulis carnis, tanquam in- fantis in frustra concisi : dictumque est illi : Quo pacto ego deprecabor filium meum pro his, qui quotidie peccatis & horrendis sceleribus suis, quantum quidem in eis est, etiam in minores eum discindunt & dilaniant particulas, quam sint hæ, quas cernis ?

Quantum verò preces eius permultis profuerint, ex ijs quæ dicturi sumus, licebit in- telligi. In pago quodam Auernensi vir cū vxore fuit vitæ execrabilis. Vterque igitur ob fla- gitia sua suspèdi iussus est. Etsi verò plerique omnes dicerent dignos esse, qui sic perirent, at nihilo minus multi illorum dolebat vicè, maxime quòd viderentur restà proficisci in tartarum, quòd satis ostenderent, se neque Deum, neque peccata sua agnoscere, nec vllis adhortationibus eò posse adduci, vt agnoscerent. Vomebant enim ex impijs pectori- bus verba detestanda, profususque satanica, quæ nihil aliud, quam æternas gehennæ flammæ

Hoc plus
fuit, quam
eorum cor-
pora extrin-
sita excita-
re.

Cap. 31.

Precibus
elidit cona-
tus demoni-
um.

Cap. 32.

Precibus
impetrat
aquis.

Insigni-
ficatum.

Item aliud.

Cap. 33.

flammas mererentur. Vidit hoc horrendum spectaculum quidam sanctus eremita, qui ex deuotione Coletam inuiferat, hominumque miserimorum ex animo misertus, flexis genibus rogabat carnifices, vt differrent suspendium, donec ipse rediret. Annuerunt illi, abiit ille ad Coletam, commendauit ei deploratos illos & perditos homines: mox ea sublatis in caelum manibus, cum lachrymis dicere coepit Psalmum, Miserere mei Deus. Necdum vero finierat Psalmum, & ecce concipiunt illi caeci mirabilem Dei notitiam, agnoscunt immani maleficia sua, valde se peccasse dolent, fatentur illo se supplicio dignos, patientissimeque morte se affici sustinent, ita vt illi, qui aderant, plurimum inde aedificationis, magnamque salutis suae spem conciperent.

Foemina quaedam religiosa, bonae vitae & sanctae conuersationis, enormia quaedam peccata commiserat, quae summoperè quidem cupiebat dicere in confessione, sed cum ventum esset ad sacerdotem, impurissimus satan tantam ei ingererat verecundiam, vt dicere ea non auderet. Durauit hoc annos sex, & interim illa vivebat in summo animi dolore & afflictione. Tandem feruenter petijt commendari se precibus Coletae virginis. Quod cum fecisset, mox abiit ad confessarium, calcatoque rubore, integrè confessa est peccata sua, multumque inde percepit conscientiae suae leuamen & consolationem. Cum in reformationis exordio Coleta in castro Balmenfi maneret, in pago illo domus cuiusdam nobilis erat, cuius habitatores liberaliter & se & res suas impertiebant Coletae & eius professionis hominibus: ita vt non immeritò illa quoque in suis precibus eos sibi haberet specialiter commendatos. Sed maligni & teterissimi demones mutua illam charitatem molestissimè ferentes, multas illi domui persecutiones excitauerunt, damnaque grauissima intulerunt. Sed meritis & precibus Coletae seruati sunt amici illi, & eorum aedes atque facultates, ne quid incommodi eis accideret. Visi enim sunt Angeli è caelis descendere, vt eos à periculis tuerentur, & hostibus resisterent, eis sanissima malignitate nocere nitentibus. Vidit Coleta circa noctis medium domum illam cingi luce clarissima, & in ea luce permultos Angelos, habitatores eius aduersum omnes satanicas infestationes seruantes atque defendentes. Vidit porò etiam scalam auream ab illa domo vsque in caelum se porrigentem, Angelos per eam ascendentes & descendentes, Deoque preces Coletae offerentes, tum quoque egregias eleemosynas, aliaque charitatis officia & beneficia hominum illorum, pro quibus ipsa orabat, quae ab illis quotidie in Coletam & sorores conferebantur. Vocauit autem Coleta vnam è sororibus, eique indicauit visionem & claritatem illam: sed ea videre eam non potuit, donec pro illa Coleta rogaret.

In monasterio eius Poliniacensi initio quidem sanctimonialis magna premebantur aquae penuria, cogebanturque eam aliunde inferre, quod nullus esset in monasterio locus, fodiendo puteo opportunus. Itaque sexta feria post Dominicam Latare, qua recitatur Euangelium de muliere Samaritana, à qua Christus apud puteum sedens aquam petijt, Coleta post fufas ad Dominum preces, iussit humum certo quodam loco fodi. Id cum factum esset, prodijt mox aqua pulcherrima, & qua non esset alia melior in tota regione illa. In quodam Albigenfi pago iuuenula iuncta viro, vita erat sic satis honesta & integra, pepereratque marito filium: at permittente Deo, adeò fuit mente capta, vt neque Deum, nec creaturas vllas, nec proprium filiolum suum agnosceret: citraque vllam verecundiam nuda incederet, & non nisi satanica verba è suo ore proferret. Eam sacerdos quidam venerabilis, commiseratione permotus, commendauit precibus Coletae, ac deinde reuersus ab ea, denudò hanc miseram studio humanitatis inuifit, eiusque caput quodam Coletae velo tetigit. Tum illa loqui coepit verba rationi consentanea, ante omnia petens sibi copiam fieri confitendi peccata sua, celerrimeque plenè restituta est. Mercator quidam celebris iter suscepturus valde periculosum, obnixè commendauit se Coletae precibus. Deinde dans se itinere, per densissimas niues, aquasque agros operientes ingrediebatur, penitus ignorans, vbi nam esset. Nocte autem incidit in locum, vbi si paululum processisset, haud dubie in praesentissimum mortis discrimen se coniecisset. Ibi recordatus pijsimae matris Coletae, iterum se commendauit precibus eius. Erat enim illic abyffus profundissima. Et ecce statim videt Coletam adesse, manuque indicare, vt retrocedat. Quod cum fecisset, cognouit se Coletae meritis & precibus mortem euasisse.

Vir quidam magni nominis, Coletae familiariter notus, filiam habuit vnicè charam, quam volebat monasticae vitae tradere, Deo illic seruiruram. Obtulit ergò eam Coletae, quae libenter eam accepit, vtpote benè constitutam & aptam ad eam vitam con-

consecrandam. Sed paulò post dolens vir ille se filiam suam Coletae tradidisse, eamque perditam existimans, acriter & seuerè eam repetijt. Doluit ea res non mediocriter Coletae, quòd sic ablatam sibi videret puellam: sed ad preces confugiens, Deo gemitus & lachrymas obtulit. Iam verò pater puellae, vt ab eius animo omnem monasticam vitam memoriam aboleret, in longinquam eam regionem ducebat: sed cum iam fortè medium absoluisset iter, ter equus corruit, cui puella insidebat: & in ipso tertio casu vtroque orbatus est oculo. Id cernens puellae pater, ad se redijt, agnoscensque culpam suam, venit ad Coletam matrem, veniam petijt, puellam vt ad se reciperet obsecrauit. Id verò Coleta libenter praestitit. Comitissa Valentiniensis, praepotens domina, diu multumque desiderauit monasticam S. Clarae vitam suae regulam profiteri. Vt autem vires exploraret suas, possent ne illi instituto pares esse, non breui tempore, duriter & asperè vixit. Tandem humiliter petijt à Coleta, vt ipsam admitteret inter suas. Assentit Coleta, praesigat certum diem, ad quem eius desiderio velit satisfacere. Sentiens interim draco pestifer, omnis boni hostis diabolus, eum appropinquare diem, euidentis quodam ei rei obiecit impedimentum. Adeò enim equi omnes subito debilitati sunt, vt nullo pacto à terra surgere possent viderentur. Id verò dolorem non mediocrem attulit Comitissae illi, quippe cui non occurreret remedium vllum, quod posset huic malo adhiberi. Statuit autè se & rem totam commendare precibus Coletae. Quod vbi fecit, mox adfuit mira consolatio. Equi enim omnes ad iter valde expediti reperti sunt. Tum illa mirificè exhilarata, profecta est, & propositum suum perduxit ad effectum. Coleta autem recepit eam in suam sòdalitatem propensissima animi deuotione, & illa sanè perseuerauit in suscepto illo vitae instituto, ad mortem vsque Deo cum multa perfectione feruens.

Dicturiam sumus, quam feruenti deuotione & amore, Christi passionem Coleta profecuta sit. Coepit id aetate adhuc tenera, à matre sua sic instituta, quae profecto & timebat & amabat Deum: quotidieque cum lachrymis & gemitibus dicebat precem de Saluatoris passione, multum condolens iniurijs & poenis, quae ille pro humani generis redemptione libentissimè tolerauit. Eam autem precem Coleta puella diligenter attendens, adeò totam memoriam commendauit, vt deinceps nunquam eius poterit oblitisci. Itaque quotidie hora meridiana, qua Christus cruci affixus est, angores cordis sentiebat vehementissimos cum Christo acerbissimè patiente: vtque eos secretis & deuotissis perferret, libenter ea hora ab alijs se subducebat hominibus, atque ita sola manens, omnes animi vires intendebat ad cogitandas iniurias, persecutiones, conuicia, opprobria, horrendam & ignominiosam mortem, quae Christus desiderio salutis nostrae patienter & cupidè perpeffus est. Porò in eiusmodi meditationibus saepissimè extra se rapiebat, & in Deum transformabatur ardentissimo desiderio & amore: at praecipue tamen sextis ferijs ab hora sexta matutina, vsque ad horam sextam vespertinam, manè audita Missa, nihil interim manducans aut bibens, tam erat feruenter & efficaciter Dominicam commemorandae passioni intenta, vt saepenumero praè doloris vehementia in manibus, pedibus & latere suo sibi re uera videretur clauis & lancea confixa. Equis verò pro dignitate possit explicare imbres lachrymarum, anxios gemitus, quibus occupabatur illa tota hebdomada, quam sanctam vocamus? quis satis commemoret dolores acerbissimos atque vehementissimos, quos tunc illa perfererat? In ipsa enim eius virtutum studiosa iuuentute specialis quaedam ei collata erat gratia circa Domini passionem. Cum enim aliquandò feruenter & profundè eam meditata fuisset, Christus ei apparuit, indicauitque familiariter modum, quo passus esset, & vt in singulis membris suis singulares pertulerit cruciatus humanae salutis amore. Inde verò Coleta vehementissimum quendam concepit cordis dolorem & angustiam: ac nihilo minus ardore quodam amoris & deuotionis erga Christi passionem intantum incensa fuit, vt saepius reminiscens huius visionis & crudelium poenarum, quibus affectum viderat corpus innocentissimum Saluatoris, planè desitueretur viribus, nihilque prorsus exterius sentiret, in statum alium transformata. Atque ita in sancta hebdomada multa ei diuinitus praestabantur sanè memorabilia. Cum enim recitabantur passionis Christi in Missis coram ipsa, vti fieri solet, dolores, quos passus est Dominus in corpore suo, adeò renouabantur in corde & corpore illius, vt nunquam sic visus fuerit mulier laborare parturiendo, quantum ipsa videbatur condolendo. Cuius rei id euidentis documentum fuit, quòd horis illis in credibili animi angore lamentabatur, fundebatque lachrymas & gemitus ineffabiles, vt nemo quanuis ferreo pectore, si id vidisset,

Item aliud.

Impurus de
mon ferre
non potest,
vt Comitissae se det
vita monasti-
ca.

Cap. 34.

Erga passio-
nem Christi
vt Coleta
affecta fue-
rit.

Christus ei
adhuc iuue-
ni apparuit.

Christi do-
lores sum-
me ei doler.

vidisset, pietate & commiseratione potuerit non permoueri & emolliri. Fuit autem non breui tempore iugiter sic charitatis inflammata ardore, & intimo confecta animi dolore erga passionem Christi, siue legendo, siue quouis alio modo ea illi esset redacta in memoriam, vt toto intellectu & cunctis viribus illa contemplanda occupatis, interdum sex aut eo amplius horis nihil neque cogitaret aliud, neque exterius sentiret.

Cap. 35.

Toro triduo
patitur ec-
stasim.

Manens aliquando in monasterio Bisuntensi, in sancta hebdomada tam se totam applicuit ad commemorandam Christi passionem, vt toto triduo nocte ac die in ecstasi permanserit, nihil interim neque loquens, neque comedens, neque bibens. Alio tempore in sacra parasceue ab hora illa noctis, qua cantantur Matutinæ, vt vocant, ad eam vsque, qua sorores è domo capitulari reuertebantur, tam attentè versata est in meditando Christi cruciamentis, vt grauissimis affecta pœnis etiam in corpore, fororibus ei obuiam venientibus stuporem afferret. Ad eò enim facies eius videbatur fustibus cæsa, vt nihil in ea nisi pellis & ossa fracta & comminuta, nasusque complicatus cerneretur. At tamen ipsius inspectantibus, paulatim pristina ei forma restituebatur. Verita autem illa, nè quid fortassis in ipsa sorores animaduertissent, ocyùs ad oratorium redijt, moxque rapta in spiritu, sic ad noctem vsque permanit. Dominica Palmarum aliquando cum multa humilitate & deuotione in processione, quæ tum fit cum ramis, incedens, ac studiosissimè cogitans Christi illum in Hierusalem aduentum, quem illa processio repræsentat, ad eò sibi videbatur Christo etiam corpore propinqua, vt tangeret illum, itemque asinum, cui infidebat: qui sanè asinum illum ex eius manibus morsu abstulit, nec vnquam postea ramus ille visus aut repetitus est.

Cap. 36.

Singularis
eius reuer-
entia erga si-
gnum S.
Crucis.

Loca sancta, quæ Christus sua præsentia, olim in terris degens, mitificè sacravit & ornauit, cum multa reuerentia & deuotione habebat impressa cordi suo: speciatim verò locum & urbem, in qua passus est. Et quanuis corpore debilis & tenera esset, multaque in mari occurrerent pericula, at tamen summo ardebat desiderio arripendi illud, locaque illa deuotè visitandi, atque illic moriendi propter Deum: & certè eò profecta fuisset, si id ei permissum esset. Inter alias autem reliquias, quæ sancta Ecclesia ita vt par est veneratur, singulari reuerentia prosequatur lignum sanctæ Crucis, ad quam Christus affigi voluit: cupiebatque vehementissimè particulam aliquam eius crucis sibi præberi. Itaque nè suo fraudaretur desiderio, cœlitus ei missa fuit crux aurea, sed parua, cui inclusa fuit portio quædam veræ Crucis Christi: quam illa deuotè & reuerenter seruauit, multique eam viderunt & manibus tenuerunt. Asserebat autem Coleta pro certo, crucem illam auream humano opere minimè confectam. Sicut autem veram Christi Crucem pijsimè venerabatur & colebat, ita etiam erga eius signum peculiari animi deuotione afficiebatur. Cuius etiam virtute signi, meritis eius, plurima Dominus patrauit miracula, è quibus nonnulla hæc subiiciemus. In exordio enim eius, quam sæpè diximus, reformationis permulti paruuli ei oblati fuere, diuersis afflictis morbis: conabanturque parentes vel amici eorum obscuris quibusdam & Coletæ ignotis modis eam permouere, vt manibus illos tangeret, & signum crucis in eos exprimeret. quod cum illa fecisset, curabantur.

Cap. 37.

Præclarum
miraculum.

In monasterio quodam Coletano quædam soror tanto vexabatur capitis dolore, vt se putaret morituram. Adijt ergo Coletam matrem, explicauit ei molestiam suam, petijt suo capiti imprimi signum Crucis. Illa valdè dolens vicem eius, fecit vt petijt foror: & ecce fugit morbus, soror fit omninò sana & incolumis. Abijt quandoque Coleta ad expedienda quædam negocia religionis suæ. Venit cum paucis comitibus ad ripam cuiusdam profundi fluminis: vbi cum nulla esset nauis, nauicam nulli, confidens illa diuinæ bonitati, signum Crucis edidit, confessarium suum rogans, vt idem faceret. Deindè securè tentauit periculosum iter ingredi, idque cum omnibus suis partim pedibus, partim equitibus sine periculo confecit. Paulò post multi equites, robustis freti equis, eodem loco flumen transmittere volentes, petulanter dicebant: Si Begardi & hypocritæ illi transire securi, quid nos transire dubitamus? Ingressi igitur flumen confidenter, miserè submersi perierunt. Aliquando proficiscente Coleta à quodam monasterio ad aliud, curus eius prolapsus est in profundam foueam, aquis plenam. Habuit tunc soror quædam ex comitibus eius partem quandam vnicornis, Coletæ charam. Ea quoque lapsa fuit in foueam illam. Non parum autem ea re perturbata foror, commisit se animo precibus Coletæ, editoque fidenter signo Crucis in foueam illam,

illam, absque vilo adminiculo, dempto ramusculo quodam, qui instar palmitis tener erat, submisit se in foueam, quæ fuit particulam vnicornis, reperit natantem in medijs aquis, extraxit & reportauit, nihil penitus madefacta, nisi modicè admodum in ipsa planta pedis.

Item aliud.

Erat in quodam monasterio soror quædam vita honesta, fama laudabili. Ea, Deo ^{Cap. 38.} permittente, quinquennio laborauit morbo comitiali, quotidie vt minimum semel humi corruens, multaque ab ore spumam instar apri venatione exagitati egerens: deinde instar dæmoniæ rabie quadam insaniens. Ligabant illam quidem & fortiter detinebant homines fortes, at illa inuitis ijs exiliebat turpiter vsque ad trabes, ab ore vomens calorem teterrimum, fornacis instar: itemque ventum validum, tanquam fulgoris. sicque diù permanebat, non sine multa aliarum fororum molestia, ignorantium quid remedij adhiberent. Tandem recordatæ virtutum Coletæ matris, eius precibus obnixè illam commendârunt. Illa misit ad eam quendam confessarium suum, qui fidens Coletæ meritis, signo crucis muniuit eam, illaque repente omninò conualuit. ^{Eximia vis signi Crucis} Soror Ioanna de Lafarre diras patiebatur in manu dolores. Nesciens verò quid ageret, tandem constituit se ad Coletam matrem conferre, eamque rogare, vt tam malè affectæ manui signum Crucis imprimeret. Venit igitur ad eam, Coleta id fert indignè, dolens & moerens tale quippiam à se exigi, repellit manum ægotam, eam extrinsecus tantum sua tangens manu. Et tamen tali contactu, quasi ab indignante exhibito, ægra illa incolumis subito euasit. Alia quædam soror triduo nihil ferè neque cibi neque potus sumpsit, grauer laborans morbo quodam. Eius recordata Coleta, quærebat quinam valeret. Respondentibus illis, miserè eam vexari, & existimari propediem morituram, Coleta sumpto pane rudi, signo Crucis eum communiit, mittensque ^{Egrogium miraculum} ægotæ, iussit vt eum quamprimum ederet. Fecit illa sic, & postridie sana exijt è valetu-

Morabatur quandoque Coleta in monasterio quodam, quod erat in regione, vini ^{Cap. 39.} & frumenti inopia laborante. Cumque non nisi parum in monasterio esset vini, eiusque valdè malè, ita vt nauscam afferret gustantibus, iussit Coleta parum aliquid eius vini in vasculo sibi apportari: & cum signum Crucis pinxisset manu, fœtor omnis & corruptio abiit non solum è vase ipsi oblato, sed etiam ex dolio, vnde illud impletum fuerat: ita vt quotiescunque vinum inde promeretur ad sorores rescindendas, ante mensæ benedictionem malè oleret & insipidum esset, post eam verò vi signi sanctæ Crucis & gratum odorem, & suauem bibentibus gustum exhiberet. Data aliquando fuit Coletæ elegans quædam, sed parua tabula eburnea, quam illa valdè diligebat propter pias imagines passi Saluatoris, in illa expressas. Accidit autem, vt maligni dæmonis opera frangeretur. Id illa conquesta fuit suo confessario, qui eam consolabatur, dicens se curaturum, vt redintegraretur. Atque vt id fieret, abiit cum tabula ad artificem quendam, eius rei peritum. In ipsa autem via curiosè eam volens intueri, cum prius signum Crucis fecisset, aperuit eam, & vidit prorsus integram & illasam.

Obscrua hæc.

Mira sanè deuotione & ingenti reuerentia afficiebatur Coleta virgo erga præstantissimum Eucharistiæ sacramentum, neque id mirum. Indè enim hauritur omnis con- ^{Cap. 40.} templatio, in illo reperitur spiritualis consolatio, ibi suauiter sapit feruens meditatio, per illud donatur æterna beatitudo. Itaque vbicumque esset, quotidie Missam sanctissimam, in qua Christi corpus consecratur, cum multis lachrymis deuotissimè audiebat: & vt eam maiori animi deuotione audiret, sæpenumerò conscientiam suam humili confessione expurgabat. Cum autem ob res necessarias conficiendas extra monasterium degeret, cum cæteris quidem publicè eam audiebat: aliàs priuatim & secretè, neminem tum admittens præter sacrificantem & ministrum eius, qui sacrificio interfesset, nè diuinitatis ei collata dona specialia, alijs fortè innotescerent. Etsi autem publicè cum multa pietate interesset sacrificio, maiori tamen affecta videbatur, cum priuatim ei adesset. Cum autem ventum fuit ad sacræ hostiæ eleuationem, profundissima humilitate, ingenti que tremore adorabat eam, seipsam deprimens & vilipendens, plorans & gemens ad eò, vt prorsus in lachrymas resoluta videretur: in cuiusmodi quoque clamores erumpens, ab intimis cordis angoribus expressos, vt omnes mirabili commiseratione simul & admiratione afficeret. De ipsius autem sacramenti excellentia, virtute, sublimitate & magnitudine, de Christi in eo præsentia, & de mysterijs eius, tam perspicuam habuit notionem, vt qui aderant, certò existimarent Christum eire vera ^{Nota hæc Lector.} apparere forma aliqua ipsi soli nota. Post hanc autem adorationem Eucharistiæ, sæpissimè

simè permansit diuini amoris accensa flammis, sublata sublimiùs in spiritu, Deoque perfectè coniuncta, ita vt sibi videretur tota transformata in Deum, & supra naturam raptam, sensibus corporeis planè cessantibus ab officijs suis.

Cap. 41.

Non rarò autem sub hac Eucharistiæ eleuatione perspicuè cernebat eius, qui faciebat sacrificium, conscientiam, & quo in statu ille esset. At tamen nè proderentur alijs dona Dei, ipsi specialiter collata, clam & prudenter indicabat sacrificanti vitia eius, vt ea corrigeret, prorsus reticens modum, quo ea ipsi innotuerant. Habuit autem hoc ex speciali Dei gratia, vt quantunvis breui spatio Eucharistia ei ostenderetur, nunquam hæsitare potuerit, quin illic verum esset corpus Christi, planeque cognosceret eius magnitudinem, præstantiam & veram præsentiam: statimque illud cum multis lachrymis & gemitibus adoraret. Fuit aliquandò in monasterio, sito in ea regione, qua solent visitari album quam rubrum vinum sacrificio adhibere. Ibi tum sacrificanti sacerdoti obtulit minister aquam, putans esse vinum. Quando autem ventum est ad eleuationem, corpus quidem Christi adorauit Coleta ea, qua solebat, humilitate, reuerentia, lachrymarum & suspiriorum copia. Cum autem calix eleuaretur, noluit adorare, sentiens in spiritu, nõ esse ibi verum Christi sanguinem. Porro complures tum religiosi, tum seculares summoperè conati sunt, aut saltem expetierunt esse iuxta vel intra oratorium, vbi Missam illa audiebat, vt reipsa comperirent feruentem eius & humilissimam Eucharistiæ adorationem, audirentque suspiria & clamores, quos Christo illic præsentem edebat. Sed illa id permittere haudquaquam voluit, nisi vel admodum religiosi essent, vel ipsi valdè familiares. Quod si aliqui clam latitassent in locis occultis oratorio propinquis, non latebat spiritum eius, Christo id ei reuelante. Itaque de talibus mœrenti animo conquerebatur patribus & fratribus suis, quod non permitteretur pro sui consolatione adorare Dominum Deum suum, propter homines, insidiosè ipsius arcana scrutari volentes. Interrogata verò, cur tam alta ederet suspiria & eiulatus sub eleuatione, blanditer respondebat, se plerunquè aliter facere non posse, etiam si totus adesset mundus. Sentiebat enim immensam maiestatem & potentiam Regis regum, cuius comparatione nihil est mundus vniuersus. At tamen si interesset sacrificio publico domi vel foris, licet eodem modo affecta esset, Deo mirabiliter in hoc dispensante, non eam foris ostendebat deuotionem, quam solebat in priuatis sacrificijs.

Obserua.

Cap. 42.

Qua autem animi deuotione Eucharistiam stampserit, neminem arbitror vel satis admirari posse: sed & illi, qui ministrare ei solebant, pro dignitate id explicare vix possent. Nam tametsi multa ei inerat conscientia puritas, gratia exuberans copia & virtutes plurimæ, at nihilo minus coram hoc sanctissimo sacramento, alta voce clamans, seipsam supra quàm dici queat deiciebat, vilem, immundam, abominabilem, indignam quæ cum alijs quantunvis etiam impijs versaretur dicitans, idque propter culpas innumeras, quas se in Dei bonitatem & maiestatem perpetrâsse fatebatur. Vnde tanto cruciatur dolore, adeoque sibi displicebat, & lugebat, vt cor eius scindi videretur, oculique instar fontium essent, non guttas, sed riuulos lachrymarum iugiter fundentes, quibus tota ipsa madefacta cernebatur, gemens & dolens & anxia valdè, perindè vt mulier dum parit, aut aliquis morti adiudicatus. Quæ res magnum sæpè stuporem & terrorem ingerebat ijs, qui aderant. Postquam autem Eucharistiam sumpsit, mox rapiebat in Deum, manebatque immota & mortuæ non absimilis ad horas duodecim, nonnunquam decem, vt minimum sex, nihil interea sentiens extrinsecus. Ad se autem reuersa, vultu erat prorsus angelico, luculento, pulchro, amabili, cælesti, & à terrenis omnibus abhorrente: sermones verò erant suaues, profundi, cælestes, perfectissimum Dei commendantes amorem, auditores ad Dei perfectam cognitionem inuitantes, ad feruens bonorum spiritualium & æternorum desiderium, ad mundi & inconstantis ac labilis vitæ huius, omniumque vanitatum & noxiarum cupiditatum contemptum incitantes. Porro quoties ardua, difficilia & obscura negocia (id quod sæpè accidit) occurrerent, ad hoc sanctissimum sacramentum tota confugebat, interdum quadraginta, nonnunquam triginta diebus continuus illud eo, quo diximus, modo percipiens, nec tamen omittens ea, quæ sunt supra memorata.

Cap. 43.

Si quid arduum & insigne Dominus per eam conficere vellet, & ipsa præ multa animi humilitate non auderet assentiri, timens nè præclarè propterea de ea homines sentirent, putarentque in ea aliquid latere virtutis & gratiæ, Dominus per hoc præstantissimum sacramentum compellebat eam facere vel inuitam. Neque enim prius deglutire po-

Res admirabile digna

Vt se gesserit sacrosanctam Eucharistiam sumptura.

Miri in ea Eucharistiæ effectus.

re potuit sacram hostiam, quàm diuinæ inspirationi pareret. Eares nonnunquam eò adegit illam, vt cum assentire formidaret, nec tamen sacram hostiam deglutire possit, consilij capiendi causa suum adiret confessarium. Illo verò consulente, vt Domino suam permitteret voluntatem, & illa id faciente, confessum hostia se deglutiendam permisit. Voluit quandoque solenni quodam die sacrosanctam Eucharistiam cum magna deuotione percipere. Itaque dixit confessario, vt pro ipsa hostiam consecraret. At ille vel non intelligens, vel non satis aduertens, quid diceret, non fecit sic. Etsi autem dubitaret de eius voluntate, non tamen fuit ausus accedere eam, ne fortè eius sanctas preces interturbaret. Cum igitur ventum est ad horam sumendæ Eucharistiæ, sensit confessarius eam more suo in fletus & gemitus erumpere, vt solebat cõmunicatura. Quamobrem non parùm admirans, cum se sciret non consecrâsse pro ea hostiam, sentiebat magno id mysterio non vacare. Postea absolutis precibus percunctatus est ex ea, quid sibi vellent lachrymæ & suspiria, quæ ipse audisset. Respondit illa humiliter, Dominum Iesum suis manibus ipsi preciosissimum corpus suum obtulisse.

Christus præbet ei corpus suum.

Quandoquidem vitæ asperitas & carnis mortificatio, corpus purum & castum conseruat, Coleta ab ipsa prima iuuentute vsque ad supremum vitæ tempus corpus suum cum Apostolo studuit in seruitutem spiritus redigere: illudque valdè duriter & asperè habuit, continuis illud ieiunijs macerans, à pueritia ipsa semper abstinens à carnibus, nec ob quantlibet aduersam valetudinem ieiunium soluens, aut largius alimentum sibi impertiens. In tenera ætate scholas adiens, aut nunquam aut rarò ante vesperam domum redijt, nè cogereetur suum frangere ieiunium. Si quis in oppido, quo orta est, de eius parco victu perquirere velit, angelicam planè vitam eam duxisse comperiet. Stupéo ego ipse ad id, quod dicturus sum. Constat eam exemplo Saluatoris quadraginta diebus & noctibus continuus ieiunium permansisse. Crebrò sanctam Quadragesimam solo pane & aqua exegit, licet id corpus eius valdè debilitaret. Si interdum aliquid parùm vini aquæ admisceret, id tam exiguum fuit, vt potiùs in aquâ verteretur. Quando Deo disponente grauis aliquis cruciatus perferendus ei erat, id quod frequens fuit, eo durante, nihil prorsus esculentum vel poculentum sumebat. nulla enim res creata eius tum palatum afficiebat. Quod si pro natura sustentanda aliquid sumere cogereetur, aucule potiùs quàm hominis alimoniam dixisset. Aliquoties nihil ipsa edens & bibens, ea re sustentabatur, quod alios coram se edere cerneret. Liberata autem ab eiusmodi cruciatu, non nisi fructum panis petebat, qui esset colore medio inter album & atrum, quo tam suauiter velcebatur prandens, vt delectationem afferret intuentibus: perspicuumque fiebat nunquam tam benè sapuisse filijs Israël manna, vt illi panem hunc, quem diximus, solebatque tunc comiter & facerè dicere, respuestas esse carnes & pisces grandes, aliaque id genus esculenta, quippe qui pani puritate comparari non possent. At tamen pisciculorum aspectu delectabatur.

Cap. 44.

I Cor. 9.

Eius ieiunia.

Ieiunat 40 dies perpetuos.

Cum aliquandò à Palmorum die vsq; ad Cœnam Domini ab omni cibo abstinuisset, itemq; à Cœna illa vsq; ad Pascha, ipso die Paschæ venit ad eam gallina, diuinitus, vt piè creditur, missa, posuitq; iuxta eam ouum exiguum, vnde ea tam opiparè & abundè refecta fuit, vt triduo toto postea nihil comederit. Quauis autem in seipsam tam esset rigida & parca, at tamen erga alios fuit perhumana & liberalis, ex animo cupiens & volens, vt sorores, & fratres illis inscruientes haberent victum qui sufficeret, exclusam men superfluitate, nè sanctæ paupertati iniuria fieret. nec vnquam de diuina benignitate diffidendum sibi putauit, quin ea res necessaria illis suppeditaret, modò fideliter soluerent vota sua. In multis vrbibus & insignioribus pagis, vbi erant monasteria eius, quidam propter Deum & contemplatione reuerendæ præsentia eius mittebant illi speciatim panem & vinum, vel alias delicatiores escas: sed ex ijs nihil vnquam gustare voluit, mittens ea statim ægrotis, aut indigis, aut certè in commune omnibus distribuens. Quod si nimirum mala valetudo cogere aliquid eam indè sumere, essetque id tam exiguum, vt alijs impertire non posset, id mœrens & lachrymabunda planeque inuita sumebat. Vt plurimum enim esculenta omnia ipsi oblata tam largiter & copiosè fratribus & sororibus distribuebat, vt euidenter in eius manibus augeri viderentur, paucaque ab alijs ei data, & ab ipsa rursus distributa, multis abundè sufficerent. Fratribus monasterijs inscruientibus, si vel ex deuotione ipsam inuiserent, vel à petendis elemosynis aut aliundè redirent, atque etiam alijs ad ipsam diuertentibus, qui vel alimentis, vel consolatione indigere viderentur, humanissimè cibum & potum afferebat. Si verò comperisset quempiam indigum & egenum, nec haberet, vnde ei opulareretur,

Cap. 45.

Sibi parca, alijs benigna.

Miracula non vulgaria.

dolebat sanè, optabatque sibi præberi facultatem illum iuuandi. Id cernens præpotens Deus, non rarò permouebat alicuius pij hominis animum, vt Coletæ eleemosynam præstaret. Indè verò ipsa dabat indigenti. Erat quandoquè in monasterio, ea regione sito, vbi annonæ magna fuit charitas, vixque ea obtineri poterat. Affligebatur ea repopulus miserandum in modum: & Coleta quoque tam pro suis, quam pro alijs non mediocriter angebatur. Et eccè ab inexpectato oblarus est ei saccus elegans, purissimo frumento plenus. Id ergò secretò in pauperes erogandum curauit, ita vt multorum inopiam eo releuaret. Durauit autem frumentum diutius, quam quisquam sperasset.

Nota miraculum.

Cap. 46.

Illustra miraculum.

Item aliud.

Inuidiam non effundit aquam eius.

Magnum miraculum.

Cap. 47.

Aliud miraculum.

Item aliud.

Cap. 48.

Afflictionis utilitas.

Coletæ perpetuæ crucis.

Ex illis autem rebus, quæ sic diuinitus ei transmittentur, nihil penitus sibi retinuit: sed pauperibus & egenis eas elargiens, si quid superesset, in vsus inopum seruabat: sapiusque re ipsa compertum est, etiam si in pauperes collata essent, tamen sine diminutione diu eas perdurasse. Data ei aliquandò fuit propter Deum ouorum certa portio, idque ea in regione, vbi eorum rara erat copia. Ea libenter accipiens, in arca condidit, impertijtque libens omnibus petentibus, tum sanis, tum ægrotis, nec tamen numerus eorum imminuebatur. Et illa quidem id pensit, sed apud se tacitum habuit. Vinum quoque ei plerunque datum, diu asseruabat pauperibus distribuendum: sed etiam longo tempore distributum, nihil neque de quantitate, neque de gustu & bonitate amississe videbatur. Duobus fratribus, ob negocia religionis conficienda proficiscentibus tempore incommodo & periculoso itinere, aliquid vini dedit, quo in via uterentur. Ibant illi & redibant, & cum esset opportunum, bibebant in itinere ex illo vino sanè bono, nec quicquam tamen diminutum fuit. Ipsa quidem si in locis esset vini copia abundantibus, nihilo plus indè sumebat in vsus suos, & id, quod sumebat, vsque adeò diluebat aqua, vt in eam mutatum videri posset: Si autem ibi versaretur, vbi vini esset penuria, nihil prorsus vini bibere voluit, nisi cogeret morbus: maximè autem aquæ potu refrigerabatur, & quemadmodum potatoes dant operam internoscendis vinis, ita ipsa aquarum discernendarum erat benè perita: quanquam & ab illis pro desiderio gustandis sæpè sese refrenabat. Si esset in locis, vbi crassiores erant aquæ, minusque puræ, in vitreis vasculis eas sanitatis causa ad ignem apponebat, vt bullirent. At impurus cacodamon vitæ eius asperitatem, & fructum quem afferebat, ferre non sustinens, cum illa quandoquè acerrima cruciaretur siti, & aqua eius ad ignem bulliret in vitro, arrepto baculo, percussit vitrum, & in centum atque eo amplius frustra comminuit. Id verò illa tulit patientissimè, laudans Deum. euenit autem indè res admiratione digna. Collegit enim illa fragmenta vitri, & sublatis in cælum oculis, Deum orans, mox vidit illud sanum & integrum, vt antè fuerat. Bis quidem ita fractum fuit à satana vitrum, & bis Coletæ precibus redintegratum.

Quædam ex eius sanctimonialibus, cum aliquandò iuisset allatum in eius vsus aquam, secum tulit codicem, quo Coleta vti solebat. Is verò imprudente illa lapsus in aquam, vsque adeò corruptus & madefactus est, vt prorsus inutilis putaretur. Doluit igitur non mediocriter foror illa, & quid ageret, prorsus animi dubia erat. Tandem abiicit se ad pedes matris Coletæ, dicit quid acciderit, ostendit codicem madefactum. At illa videns eam tam miserè dolentem, pio affectu consolatur eam, Noli, inquit, timere filia. non enim perditus est codex, moxque eum accepit in manus suas prorsus inutilem: sed simulatque tetigit eum, totus siccus, pulcher, & illæsus apparuit, à latere duntaxat quodam remanente vestigio, in tanti miraculi memoriam. Quidam etiam frater necessariam Coletæ aliquandò aquam attulit, sed fenestra, per quam vas aquarium sicile intromitti oportuit, breuior erat, quam vt posset illud recipere. Mira res. postquam admotum fuit vas fenestræ, ad eam quantitatem subito redactum est, vt haud difficulter per fenestram inferretur.

Nihil quidem in hac vita Deo gratius esse potest, & homini conducibilius, quam pro eius amore libenter pati dolores & cruciatus. Ea enim re verè eius amicis vel maximè sit conformis & consimilis. Certè ipse Dominus Iesus Christus tota vita sua graues & labores & dolores nostri amore perpeti voluit. Itaque & Coleta virgo ad eius similitudinem pro suo modulo hac in parte accedere diligenter studuit. Nam quoad vixit, perpetuis affecta fuit doloribus & cruciantibus, alijs post alia succedentibus, & sæpè numero duplicatis, quæ tamen omnia tulit patientissimè. Inter alia magnam ei molestiam afferebat inflatio quædam continua,

tinua, sine intermissione modò crescens, modò se remittens, quam tamen suauiter tolerabat. Præter hanc multis alijs affligebatur modis, interdum in solo corpore, nonnunquam in anima: plerunque in vtroque, idque sanè grauissimè. Morbos, ex naturali aliqua causa existentes, placidè ferebat: qui verò præter naturæ ordinem diuinitus ei infligebantur, eos necessariò perpeti oportebat, nec potuit illis pro suo arbitrio absolui. Ad inflationem illam, quam diximus, aliæ penè continuæ vexationes & infirmitates se adiungebant, quibus interdum tam miserè discruciabatur, vt octo dierum spatio vix vna hora integra respirare posset: quodque miserabile & commiseratione dignum est, cum soleant alij tum sani, tum ægroti in lectulis suis captare requiem & leuamentum, illa potius & deterius vexabatur. Nam etsi ob labores diurnos cuperet nonnunquam dare se nocturnæ quieti, & corpusculum in lecto reponere, at nunquam tamen requie illic potiri potuit: immò verò mox vt eò se recepit, nouis & laboribus & angoribus cruciabat, idque nocte tota, & interdum ad meridiem vsque. Neque eiusmodi angustijs premebatur semel atque iterum per hebdomadam, sed euictis noctibus. Porro diebus Dominicis & festis & in magnis solennitatibus, quibus alij omnes cessant à laboribus, longè acrioribus illa torquebatur pœnis, quam diebus alijs: quantoque erant celebriores dies, tanto cruciatus erant acerbiores. inchoabantur autem vtrplurimum à primis vesperis vsque post Completorium, vt vocant, sequentis diei: In præcipuis autem solennitatibus à meridie diei præcedentis sumebant initium, & durabant vsque ad illarum finem. Cum autem visum fuit Domino his etiam alias addere molestias, longè infestiores ijs, quæ necessariò ferendæ illi erant, si quis superueniret, cui non posset suam negare præsentiam, mox vt statuit ei loqui, cessabant dolores illi, nec sentiebat quicquam, quantisper illic hærebat: sed simulatque ille recessit, mirabiliter dolores eius intendebantur & angebantur pro ratione temporis, quo cessarant illo præsentate. Tum verò vsque adeò cruciabat, vt sæpissimè ex ore sanguinem vomeret. Signum autem euidens est, pœnas has & molestias non naturales fuisse, sed diuinitus ei irrogatas, quòd & subito acciderent, & repente desinerent, nullo prorsus earum vestigio remanente, ac si nihil omninò passa esset. Itaque aliquandò dicebat: Nescio me quicquã sensisse mali: cum paulò antè præ doloris vehementia omninò incuruata fuisset, & lingua penitus perforata.

Caput quidem eius, durantibus his pœnis, simile ollæ feruenti videbatur: illis abeuntibus, confessim redibat in pristinum statum cum lingua & membris cæteris. Fuitque id admirabile: si calore cruciaretur, nulla re frigida eum potuisse extingui: si frigore, nullis mundi huius caloribus potuisse depelli. Et vt multa paucis complectar, potest id de illa affirmari, salua tamen omnium pace, si quis in hac vita tolerandis pœnis horribilibus, immanibusque cruciantibus verus Christi imitator fuit, eique conformis, eam talem fuisse. Vt enim cognoui è viris fide dignis, & eiusmodi rerum peritis, cuncta sanctorum martyrum tormenta, sanè horrenda, ipsa in se experta est vel simul, vel successiuè: quorum acerbitatè augebat temporis diuturnitas. Alij enim martyres vix vltra decem, aut viginti, vel triginta & quadraginta dies cruciati fuere: Coleta verò annis amplius quinquaginta tam diu perpessa est. Nec vlla labebatur hebdomada, qua non vnum vel duo martyrum supplicia re vera experiretur. Interdum enim vrebatur igne cum beato Laurentio: non quòd ibi vlla adesset ignis substantia, sed Deo id mirabiliter agente, ignis vis & efficacia atque id genus cruciantis plerunque tota nocte durabat. Interdum torquebatur instar sancti Vincentij, nonnunquam cruci affigebatur & exoriabatur: aliquoties minutatim conterebatur, aliquandò in bullienti aqua cruciabat. Plerunque videbatur ei cor eius aperiri, & sale conspersum occludi. Interdum re ipsa sentiebat sub corpore suo titionem ardentem, totum corpus inflammantem: aliàs oculorum radicibus admotum carbonem ignitum, illos penitus consumentem: aliàs per membra omnia fetra acutissima adigi, eisque totam se configi. Hæc autem & id genus alia dira & immania non ei extrinsecus à persecutore inferebantur, sed Deo intus dispensante: quibus nonnunquam atrocius affligebatur, quam sancti martyres, quòd nullum sentiret leuamen aut refrigerium, quo illi vel à Deo vel ab Angelis afficiebantur: eo tamen dempto, quòd cum sorores, quæ ei familiariter adesse solebant, noctu captandæ quietis causa, pœnis cessantibus, ab ea recederent, Angeli sancti blanditer eam inuisebant, officiosissimè illi inseruiantes, tanquam summi regis ancillæ vel sponsæ, Præter hæc verò etiam in singulis membris peculiare sentiebat afflictiones, maximè

in oculis, quibus præcipuè solebat remedia opportuna adhibere, vt posset videre preciosissimum Christi corpus in Eucharistia, & ex libris diuina officia deuotius persolueret. Nec tamen deerant oculis suæ molestiæ & vexationes perpetuæ. Aliquando visitante ea quoddam monasterium suum, adeò lingua in guttur medium depressa fuit, vt nec loqui, nec orare vocaliter, immò vix respirare posset. Occurrit tum ei quædam iuuenula speciosissima & humanissima, hilariter eam salutans, & tandem etiam amplexibus stringens & deosculans. Inde lingua redijt in locum suum, & mox virgo illa euauit. Testabatur autem Coletæ confessarius Henricus de Balma, fuisse illam beatissimam Christi matrem Mariam.

Cap. 50.

Fuit quidem Coleta rerum mundanarum parùm perita, sed sagax valdè & admodùm prudens & gnara celestium ac diuinorum. Propè nulla ei inerat doctrina humanitùs acquisita, sed abundabat scientia diuinitùs infusa, quæ est præcellens Dei gratia, qua freta clarissimè cognoscebat & præterita, & præsentia, licet occulta, itemque futura. Quod vt certius eluceat, exemplis declarabimus. Fuit quidam insignis sacra Theologia Doctor Parisiensis, professione Franciscanus. Is ab exordio reformationis, cuius sæpè meminimus, multùm Coletæ deditus fuit. Accidit autem, vt in letalem incideret morbum. Visitabat tum quædam monasteria sua Coleta, & cum in spiritu didicisset Doctorem hunc non solum corpore, sed etiam animo periculosissimè laborare, vt in tanto discrimine ei succurreret, accessit monasterium, in quo ille decubuit, inuenitque illum iam animam agentem, & vt ipse postea retulit, rectè euntem in tartarum. Itaque proprio eum compellans nomine, signo Crucis humiliter & reuerenter edito, ait: Esto bono animo, & firmiter spera in Dei infinita bonitate. adiunctisque breuibus quibusdam exhortationibus, statim recessit. Ager autem ille attentè percepit quid diceret, eamque probè cognouit, & multùm confirmatus, breuè surrexit sanus & incolumis corpore. Deindè contulit se ad Coletam, obtulitque se seruiturum ei toto vitæ suæ spatio, quam per illam se fatebatur retinere. Libenter illa annuit, non quòd vllum eius expeteret seruitium, sed vt eius animæ consuleret, cuius salutem ardentè desiderabat, quæque ille non mediocriter indigebat. Comiter igitur hortabatur eum, vt omnia peccata sua integrè cõfiteretur, nec celare quicquam: idoneumque ei confessarium designauit. Cui ille vt cunquè confitens, vel obliuione, vel verecundia peccata quædam grauiora reticuit. Tandem reuertens ad Coletam, ait se plenè confessum.

Nouit ocula hominum peccata.

Illam verò id pernegans, multa ei grandia commemorauit peccata, ab illo perpetrata quidem, sed non dicta in confessione. Stupebat ille, sentiens non nisi vera ab illa dici, quæ tamen mortalium nullus sciret. Redit ad confessarium, denuò confitetur: facta confessione, rursus se ad Coletam confert, asserens se iam omnia edixisse. Illa negat, iterumque quædam enormia facinora ei enumerat, quæ necdùm esset confessus. Atque sic tertio ab illa remissus est ad confessarium, donèc integrè omnia explicaret. Quamobrem palàm ille deinceps testabatur, se per eam & corporis & animæ vitæ potiri: multumque eius erga illam amor auctus est, adeoque eam verebatur, vt nihil neque cogitaret, neque diceret, neque faceret, quin illam semper omnia coràm intueri existimaret.

Cap. 51.

Venerunt quandoquè ad Coletam duo præpotentes principes, pia erga illam animi affectione ducti. Quibus illa post multas salutares institutiones, à Confessario suo quædam scripturas memorabiles curauit prælegendas. Sed alter eorum eas non attendens, voluebat animo turpes cogitationes, nihil interim foris quouis modo indicans, vnde id posset animaduerti. Cumque iam etiam ijs perniciosissimè delectari inciperet, Coleta id sentiens spiritu, veritè se ad illum, clamorem edens vehementissimum & vocem admirandam contra illum. Isque clamor adeò penetrauit cor illius, vt & rum videretur & etiamnum videatur ei, perspicue nosse & intueri Coletam cordis sui cogitationes turpes: quas etiam illic à se reiecit, & animum aduertit ad sacra verba, quæ illic recitabantur.

Cap. 52.

Quidam etiam Episcopus, vir prudens & spectabilis, in vrbe sua inuifit Coletam, ibi tum manentem, cum illa conferens de multis rebus bonis, ad Dei honorem & animarum salutem pertinentibus. At illa de duobus eum admonuit: Primò caueret sibi, nè propter dignitates terrenas æterna se dignitate & honore priuaret. Cognouerat enim, Domino eam docente, Episcopum illum non contentum honore suo, sed ad maiore aspirare. Secundò, vt cogitaret vitæ huius breuitatè, studeretque semper esse paratus, quando cunquè Domino visum esset eum ex hac vita euocare. His Episcopus auditis, valdè

Episcopum quendam sapienter admonet.

valdè mirabatur. Clàm enim dabat operam, vt posset effici Cardinalis, nemine id sciente. At tamen paulò post Romam profectus est, vt posset voto potiri suo: breuè autem, vt Coleta præuiderat, è vita decessit.

Marchio princeps nobilissimus, singulari studio & amore prosequens Coletam, misit quandoquè ad inuifendum eam sacerdotem suum Ioannem de Molis. Is tandem recessurus, præmonitus est ab ea, vt purè & fideliter confiteretur peccata sua, propter pericula paulò post ipsi euentura. Fecit ille sic, & cum post dies paucos ad urbem Antistiodorensis ferè peruenisset, obuios habuit scelestos quosdam & crudcles viros, qui eius latus lancea confoderunt, caput sauciârunt, multasque ei plagas imposuerunt. Perductus inde est in eam urbem, sed nullus ex chirurgis ausus fuit manum admouere curandis eius vulneribus, quòd omnes putarent fieri non posse vt vnquam sanaretur. Tum ille adeò se destitutum videns, precibus Coletæ virginis humiliter se commendauit. Deindè constanter & securè dixit chirurgis, vt absque vlla hæsitacione apponerent manus suas. Quod cum illi fecissent, intra quadraginta dies meritis Coletæ integrè curatus est.

Visontij ciuis nobilis fuit, Ioannes à Colonia, mercator celebris, Deum feruenter amans. Putabat is se valentem viribus, & in magna victurum prosperitate. Accersitus autem à Coleta, audiuit vitæ finem sibi propedièm impendè: itaque debere se componere res suas, & Domino venienti conscientiam mundam exhibere. Assensit ille prompto animo, nec quicquam omninò procrastinans, fecit vt erat admonitus. moxque correptus morbo, morte sua docuit vera prædixisse Coletam. Alius quidam in Burgundia fuit vir nobilis, potens & cruditus, iustitia quoque conspicuus. Ei & cognatis eius nota erant res gestæ Coletæ, eamque non mediocriter amabat cum suis, & permultum fidebat ei in rebus & negocijs suis, multoque eam beneficijs afficiebat. Existimante autem illo quoque se firma esse valetudine, & simul tamen de animæ suæ salute cogitante, Coleta tum in longinquis agens regionibus, Domino reuelare didicit eum non diu superiurum, & in eius conscientia latere quædam, animæ illius periculosa impedimenta allatura. Misit igitur ad illum quosdam sui instituti fratres, qui ei secretò hæc impedimenta indicarent. Quibus ille fidem adhibens, ea diligenter amouit, sanoque munitus Coletæ consilio, diem clausit extremum. Cuius quædam Cabilonensis haud vulgaris, Coletæ nota familiariter, præ deuotione se contulit ad eam visendam in monasterio Poliniacensi. Illa verò sciens propinquum esse vitæ eius terminum, admonuit eam, vt sua peccata integrè confiteretur. Fecit sic, & inde ab ea recedens, commendauit se obnixè precibus eius tam viuam, quam vita fundam. Reuerfa Cabilonem, incidit in morbum, & Christo spiritum reddidit.

Facile autem nouit Coleta ea, quæ absente ipsa siebant, perinde vt quæ ipsa presentè, maximè si ea scire cuperet. Quidam ex fratribus eius Franciscanis ob quædam expedienda negocia Romam profectus fuit, vbi clàm egit nonnulla, quæ non nisi Deo & sibi nota existimabat: interim tamen putans se benè facere. At vbi redijt in conspectum Coletæ, ait ad eum: Quamobrem illhuc ea ratione fecisti? Ille rubore suffusus, certissimè didicit, nihil eam posse celari. Si quid autem de administratione monasteriorum suorum voluisset habere comperti, tam facile nouerat quæ agerentur in ijs, quæ essent procul sita, quam in quibus ipsa coràm aderat. Significabat autem illis secretò admittas culpas, vt remedium adhiberetur. Itaque, quod admirabile est, nihil vnquam in ijs monasterijs in decens accidere potuisset, quin ipsa aliquid præsciret, tamen non speciatim semper nosset, quid vel vbi accideret. Inde verò magnus eius animo accedebat dolor: postquam autem iam factum erat, dolor ille leniebatur. Multi ad eam crebro aduentârunt tam sublimis quam abiectæ conditionis & statûs, tum pro deuotione, tum ob reportanda salutaria consilia, vel ob adhortationes egregias accipiendas, de quibus omnibus, maximè qui profectus sui causâ veniebant, vtpurimum ea præsciebat, antequàm ipsius intrarent oratorium, quinam essent, quid vellent, quid responsum dandum illis foret. Quamobrem confessarij eius & fratres, planè compertum habentes, quanta esset diuinitùs ei collata rerum occultarum cognitio, vique adeò eam verebantur, vbicunquè essent, etiam in locis remotissimis, acsi coràm ei assisterent. Si quid enim admittent reprehensione dignum, postquam ad eam reuertissent, comiter & placidè id eis obijciebat.

Sorores occulto quodam animi mœrore vel afflictione laborantes, crebro ad se vocabat, blanditer exponebat causam mœroris vel afflictionis, earumque animos erigebat.

Cap. 53.

Sacerdoti prædicit pericula impendentia.

Cap. 54.

Mercatori prædicit inopinatam mortem eius.

Cap. 55.

Fratri indicat, quid ab se fecisset.

Multa eam inuifunt salutis suæ causa.

Cap. 56.

Nouitiam
corrigit, ab-
itum medi-
tantem.

gebat. Non potuit igitur ambiguum esse apud illas, Coletam matrem certò nōsse ar-
canas ipsarum cogitationes. Nouitia quædam aliquandò tentata fuit à tererrimo sa-
tana, vt exiret è monasterio, nec id tamen cuiquam aperire ausa erat. Eam Coleta ac-
ciuit ad se, dixit ei quid cogitasset: illa verò mox agnouit culpam suam, magna que
animi concepta deuotione, statuit planè professionem facere. Alia quædam soror,
cum Coleta in eodem degens monasterio, adeò premebatur quodam conscien-
tiæ pondere, vt in desperationem ruitura videretur. Sensit id Coleta in spiritu, vo-
catamque ad se tam suauiter & amanter allocuta est, tamque apertè & perspicuè ei
demonstrauit periculum tentationis suæ, adeoque eius animum aduersus eam ten-
tationem confirmauit, vt nunquam deinceps eam perpeffa sit. Excitauit quando-
què malus dæmon inter duas sanctimoniales discordiam quandam, quam tamen
neutra prodebat foris. Eas singulatim Coleta ad se venire iussit, & tam egregiè exhor-
tata est, vt omni posita similitate, integrè sibi conciliarentur, & re ipsa perciperent,
Coletam non ignorasse, quid animo versassent. Indè verò non parùm perterrita,
eam deinceps valdè timuerunt. Soror quædam, Coleta in templo cum alijs diuinum
officium peragente, vagis occupabatur cogitationibus. Aduertit hoc in spiritu Co-
leta, mandauit ei per aliam quandam, vt cessaret, donè essent preces absolutæ. Illa
ad se rediens, statuit nullo pacto eiusmodi cogitationibus assentiri. Alia quædam
soror itidè sub diuino officio, manu librum tenens, res vanas & perniciosas ani-
mo voluebat. Id clarè intelligens Coleta, sæpè innuebat ei, vt eas à se repelleret. Sed
cum non aduerteret, abstulit ei librum non sine asperitate quadam. Sentiens illa Co-
letæ patere cogitationes suas, transtulit se ad cogitanda diuina. Mox Coleta humani-
ter ad eam se conuertens, subridensque librum ei restituit.

In concor-
diam redi-
git duas so-
reres.

Nouit cogi-
tationes ho-
minum.

Cap. 57.

Interdum quidam è Clero, doctoresque Theologi, & alij mudi huius sapientes dif-
ficiles ei de rebus subtilibus proponebant quæstiones. Etsi autem studio humilitatis
inuita admodum responderet, quando tamen in spiritu sentiebat absque curiositatis
vitio id fieri, tam profundè respondebat, tamque dilucidè explanabat, vt omnes ad-
mirarentur, multumque indè ædificati, dicerent secreta diuina diuinitus ei reuelari.
Ea tempestate, qua in Gallijs cruentissimum inter duas partes immincebat prælium,
Coleta præuidit non solum humanum sanguinem crudeliter fufum iri, sed etiam mul-
tas animas miserè perituras. Multo igitur animi cōcepto dolore, cum profusis lachry-
mis contulit se ad deprecandum Dominum, scripsitque literas ad vtriusque factionis
capita, hortabaturque nè prælium committerent: misit etiam ad eos quosdam è fra-
tribus suis, per eos significans corporum & animorum certam perniciem, ex eo con-
flictu secururam, effecitque vt vtrinque discederetur ab armis. Cognouit etiam quan-
tum præliū.
doque futurum quoddam perniciosum incendium in pago quodam, in quo erat Cla-
rissarum monasterium. Itaque mandauit illis, vt diligentem adhiberent operam rebus
suis ab igni seruandis. Mox erupit exitiosum illud incendium, adeoque propè ad mo-
nasterium illud accessit, vt sorores valdè sibi metuerent: que tamen Coletæ meritis ser-
uata sunt.

Sopit cruē-
tum præliū.

Cap. 58.

Præpotens quidam dominus piè afficiebatur erga Coletam, cupiebatque ei con-
dere monasterium in ditione sua. Ea causa misit ad eam quandam è Clero, qui indica-
ret ei votum ipsius, & eius assensum expeteret. Assensit illa, sed postridiè præuidit ma-
gnam illi pago, in qua construendum erat monasterium, cladem imminere. Rogauit
ergò dominum illum per nuncios, vt aliquandiu eam monasterij structuram differret.
Non diu post tota illa regio hominibus armatis plena fuit, à quibus innumera fuere
mala perpetrata, atque etiā pagus, in quo monasterium dominus ille extruere voluit,
penitus destructus. Cum primum conditum fuit monasterium Poliniacense, nouitia
quædam illic letaliter decumbebat. Iussit autem Coleta, vt quædam ex sororibus sedu-
la ei adesset, nè sola moreretur, ipsamque accersiret, cum cerneret morituram. vole-
bat enim omninò adesse migranti è vita. Accidit autem, vt soror illa vel fessâ labore,
vel ex quadam negligentia somno opprimeretur, atque interim nouitia efflaret ani-
mam. Quæ res vehementer afflixit Coletam, quòd non adfuisset decedenti. Obiur-
gauit igitur sororem illam, quòd id ei non indicasset, atque illi: Quædoquidem ausa es
negligere præceptum meum, noueris te breuè nulla præsentem morituram. Vix parum
intercessit tēporis, cum illa in grauissimū morbū incidens, sex horis loqui non potuit,
nec spes erat deinceps locutura, cum tamen nō esset ecclesiasticis munita sacramētis.
Eam autē more suo inuisit Coleta, vicemque eius dolens, obnixè rogabat Dominum,
vt resti-

Prædicat
moniali
morrem.

vt restitueret ei loquendi facultatem, quòd posset sacramenta percipere. Postquam
illa suas absoluit preces, soror muta ilicò loqui cœpit, & diligenter confessâ pec-
cata sua, omnibus est munita sacramentis, sed tamen obijt sola, nulla præsentem so-
rore.

Cum esset aliquandò in monasterio Viuiacensi, reuelatus ei fuit obitus prope-
diem adfuturus cuiusdam nobilis & piæ matronæ, in pago Poliniacensi commo-
rantis: Dicebatur ea Ioanna de Vannato, eratque benè sospes, & multa fruens pro-
speritate. Nunciavit ergò ei Coleta, se quidem eius visendæ teneri desiderio, sed ta-
men non visuram se ipsam, nec ei locuturam in hac vita. Post paululum illa cœpit ve-
xari mala valetudine, & vita functa est. Quidam religiosus presbyter Franciscanus
ob monastica curanda negocia peregrè profectus fuit, cogebaturque ire per loca
peste non mediocriter infecta. Correptus igitur peste, prius obrutus fuit morte,
quàm posset congruè sacrosanctam Eucharistiam sumere. Id Coletam, licet procū-
agentem, non latuit, statuitque in tanta necessitate fratri illi succurrere. Antè igitur,
quàm ille exhalaret spiritum, ipsa accito confessario, peccata sua confessâ est, & pro
illo decedente percepit sanctissimum altaris sacramentum, nè absque eius muni-
mine tam arctum ingrederetur iter, in quo illi periculosas insidias terri dæmones
tendebant: quod gratia Dei & meritis ancillæ eius morienti non parùm contulisse
videretur. Quidam alius sacerdos Franciscanus, qui cum primum professus esset vitam
monasticam, vilem sanè operam Coletæ monasterijs peramanter impenderat, tan-
dem hortante dracone tartareo, non impetrata copia discessit, & in longinquam abi-
ens regionem, alijs religiosis se adiunxit. Sed parùm illic proficiens, mortifera ægri-
tudine laborare cœpit. Diuinitus id cognoscens Coleta, licet ab eo longè semota, to-
tis viribus orauit Dominum, vt illius miserimæ animæ ferret opem. Mox ille tantam
concepit cordis contritionem & dolorem ob admittâ peccata sua, maximè quòd à
monasterio Coletæ seruitio se temerè subduxisset, vt spes sit illum reductum in vi-
am salutis æternæ. Apparuit enim defunctus Coletæ matri, sicut solebant, qui ex eius
erant familia.

Cap. 59.
Reuelatur
ei obitus
cuiusdam ma-
tronæ.

Absentis
peregrè fra-
tris mortē
diuinitus
nouit.

Cap. 60.

Nobilis quædam & potens domina, multum in ea erat cura & cogitatione, vt ne-
ptem suam homini locupletari & honorato collocaret: videbatur autem ei, quòd ni-
miam animæ suæ salutem negligeret. Itaque dixit ei Coleta: Multa quidem sollicitu-
dine in id incumbis domina, vt generosa neptis tua iungatur viro: sed præstaret hanc
sollicitudinem adhibere te salutis tuæ. non enim videbis vnquam eam marito copula-
tam. & id res ipsa comprobauit. mortua est enim ante nuptias neptis suæ. Sæpius
quoque perspectum habuit Coleta, quo in statu è vita plerique tum religiosi, tum
seculares abituri essent. Aderat quandoque cuidam religiosæ morienti, sed mortis
cruciatu valdè extimescenti. dixit autem ad eam: Abi fidenter ad Dominum, nec
quicquam timeas. Dixit illa, & anima confessum exijt è corpore. Ait autem ad adstan-
tes Coleta: Multa quidem patietur, sed tandem nō priuabitur vita sempiterna. Puel-
la quædam cum primis formosa, & optimè morata extrinsecus, petijt à Coleta recipi
in monasterium. Sed quòd secretò nōset quædam in illa, noluit assentire. Rogante
autem pro illa instantissimè patre puellæ, itemque Coletæ confessario & alijs, illa re-
spondit: Vos quidem cogitis me admittere illam: sed tamen noueritis nunquam eam
ad professionem peruenturam. Fuit hoc verissimum. Primo enim exacto anno, ob diui-
ni ignorance officij, nec potuit nec debuit admitti. Altero anno tot ei occurre-
runt infestissimæ tentationes, præsertim de deserendo monastico instituto, vt quædam
laborans amentia, diceret se nullaratione posse illud profiteri. Eiecta igitur è mona-
sterio, ad professionem admittâ non est. Alia quædam nouitia, sub Missæ sacrificio
dicebat preces suas prope Coletam, vt illa cogitaret piam & religiosam ipsam esse.
Sacrificio peracto, Coleta acciuit nouitiæ illius magistram, atque ei: Equidem pu-
taui nouitiam hanc piam & Deo deuotam esse, sed nihil in ea deuotionis compe-
rio. Audiens id nouitia, multum erubuit, sentiens non latere Coletam cogitationes
suas. Alia soror magno tenebatur desiderio petendi imaginem quandam à Coleta.
Itaque accessit eam, sed non fuit tamen ausa indicare ei votum suum. At Coleta non
ignorans quid vellet, subridens ait illi: Vade, vade. Illa abeunte, statim misit ei Cole-
ta pulcherrimam imaginem, mandans vt eam mitteret matri suæ, quod illa summo-
perè desiderabat. Eadem soror aliquandò magna animi desolatione afflictâ, ita
vt se putaret Deo prorsus inuisam, nec vilo pacto posse saluam fieri: statuit
adire

Prophetia
de morte
nobilis ma-
tronæ.

Alia eius
prophetia.

Notit for-
tis cuiusdā
occultū de-
siderium.

adire Coletam, & si illa placidum ipsi exhiberet vultum, existimare se non esse alienam à gratia Dei. Cumq; hæc animo agitaret, Coleta mater vocauit eam ad se, eamq; blandè & peramanter appellans, ait se nō minùs eam amare, quàm vllam cæterarum, quæ sint eius instituti. Deniq; commendauit eam monasterij Abbatissæ, præfente illa, asserens eam esse filiam suam inprimis charam. Vndè illa magnam accepit consolationem, certoque sibi persuasit, Coletam perspicuè nōsse arcanas pectorum cogitationes.

Cap. 61.

Torquetur
inuidia fa-
tan, semper-
que infestus
est Coletæ.

Impurissimorum dæmonum ea est malignitas, vt quanto magis sentiunt quempiam appropinquare Deo, tanto eum acrius infestent, & multis affligant modis. qui enim eis obsecundant, illis non magnam molestiam exhibent. Cernens igitur inuidus dæmon Coletam perfectissima charitate Deo coniunctissimam, modis omnibus conabatur impedire illam, & diuexare atque persequi toto vitæ eius spatio. Cum enim in ipsa iuuentute statuisset Deum medullitùs amare, eiq; studiosè seruire, multis annis singulis noctibus, cum inchoaret preces suas, quidam malignus satan ei se adiugebat, & miras quasdam voces & quasi pias querimonias edens, conabatur eius interurbare preces. At licèt illa annis esset iuuenis, animo tamen iam perfecta erat, & fide proeclata. Adeò enim confidebat Domino, vt nihil externum reformidaret. Itaque dæmon illi nec signo, nec verbo quicquam respondit. vndè miser victus tædio, se subduxit. Porro vbi ad mediocrem peruenit ætatem, & iam monasticam sc̄tabatur vitam, sæpè in eam incurrerunt dæmones, fustibus eam diù & atrociter cædentes, vt membra eius tenerrima & imbecilla prorsùs fracta viderentur, & attrituores in eius corpore remanerent non breuì tempore. Verberarunt eam aliquandò tam immaniter, vt tibiæ eius inflatæ, medio corpori crassitudine æquarentur.

Sæpè à dæ-
monibus cæ-
ditur.

Cap. 62.

Contemnit
inanes dæ-
monum co-
natus.

Voluit quandoquè Domino speciales quasdam preces feruenti spiritu offerre, & ecce adsunt frequentes dæmones, vulpina specie, eam impedire & crudeliter verberare conantes. Sed Dominus illi contulit vires, ita vt certaret & confiligeret cum eis, victosque cum dedecore in fugam compelleret. Post eam pugnam sorores eam inuenerunt valdè delassatam. Cum enim experirentur dæmones eius orationes multum prodesse hominibus, Deoque gratissimas esse, inter se permulti conspirasse videbantur, vt multis modis, fraudulentisque machinis quoad possent eius sanctos & pios conatus retardarent ac impedirent. Nitebantur etiam ea causa metum & terrorem ei incutere, tamen inanes eorum fuere machinationes, quandoquidem vbi cunquè illa siue sola, siue cum alijs esset, semper forti & magno animo fuit, illos plane floccipendens. Induebant illi varias formas, easque terribiles, interdum hominum prorsùs rubentium, nonnunquam statuæ immanis & turpissimæ, cælum prope attingentis. Apparuit ei quandoquè satan in specie draconis horrendi, qui deinde recedens, in cœnobij muro gradiebatur. Molestus admodum Coletæ erat aspectus serpentum, bufonum, araneorum & id genus venenatorum animantium: quod non ignorantes dæmones, eorum sibi figuras sumebant, eiq; apparebant. Initio reformationis, cuius sæpè mentio habita est, quæ in Visontiensis monasterio suscepta fuit, non rarò illa orante, locus in quo erat, plenus videbatur turpissimis bufonibus. Sed illa facilè deprehendens figmentum satanæ, ad Dominum confugiebat, & repente cuncta illa ludibria euanescebant. Sæpè impuri dæmones in eius oratorium inferebant cadauera hominum in patibulis suspensorum: sed cogebantur licèt inuiti, iubente illa, reportare ea ad locum vndè abstulerant. Loquebatur aliquandò Coleta cuidam è sororibus, vltra quàm dici queat eiusmodi dæmonum ludibria reformidanti, aitque ad eam: Si videres dæmones, valdè ne metueres tibi? Illa respondente, se non posse aspicere eos, quin animam efflaret: Coleta subiunxit: Et ego si vel vniuersos tartari dæmones conspicerem, prorsùs nihil timerem, certa nihil eos posse in vllam creaturam, nisi permittat Deus. Quibus verbis soror illa mirabiliter confirmata fuit.

Cap. 63.

Formicæ
cur S. Fran-
cisco & Co-
letæ parum
gratæ.

In eodem Visontiensis monasterio multifariè eam in extrema ætate persecuti sunt damnati illi spiritus. De beato patre nostro Francisco legimus, non libenter eum vidisse formicas, quòd contra paupertatem Euangelicam viuant de congesta sibi annona. Eandem ob causam earum aspectus etiam Coletæ parum gratus erat. Itaque immundi dæmones in eas se transformantes, sæpè eam infestabant, ita vt crebrò vel in libros, vel in oratorium eius, res videlicet ei inprimis charas, tanta copia confluerent, vt ampliùs centum millia adesse viderentur: quibus visis, illa mirum in modum

modum affligebatur, sed statim disperebat. Vt autè eiusmodi exercitationes eius alios læterent, causam in loca, in quibus tum degebat, conferens, iussit ea mundari, auferiq; omnia, quæ possent eiusmodi animantia inuitare. Sed nihil proficiebat. mox enim vna apparente, plus quàm centum millia adesse videbantur, simulque omnes euanescebant. In quibusdam locis persequebantur eam dæmones in muscarum forma, quæ innumerè inuolabant in oratorium eius, & incredibili eam afficiebant molestia tum pungendo eam, tum volitando celerrimè in libros & manus eius, & miris eam impediendo modis. Erat autem hoc ei permolestum, quòd cum curasset eas foras expellendas, illic reuenteretur. Fuit quandoquè vna inter eas cæteris crassior & infestior, ingens ei tædium afferens oranti, adeoque eam perturbans, vt per se non auderet præcipere ei, vt abscederet: sed tamen virtute sanctæ obedientiæ iussit eam auolare. Et illa quidem fecit sic, sed contulit se ad vexandum confessarium eius. Is verò quamprimùm venit ad eam, quæ iam nouerat, quid ipsi accidisset. In Picardia apparebant ei dæmones vt limaces, ad eius oratorium & super cubiculum irrepentes: quantoque illa plus eos repellebat, tanto augebantur magis. Cum autem vellet flectere genua, quinque vel sex, vel plures etiam illic visebantur: tantoque crebriùs illi se visendos ingerebant, quanto ei molestior erat illorum aspectus.

Dæmones
in muscarum
forma eam
infestant.

Cap. 64.

Vix quisquam è sanctis reperiri possit, quantum quidem illorum historiæ produnt, qui tam molestas dæmonum infestationes pertulerit, atque ancilla Christi Coleta. Vndè colligi potest excellentissima vitæ eius sanctitas, & summa perfectio, maximè si attendas persecutiones omnes, à terribilibus illatas veris amicis Dei, Deo permittente fieri: qui electos suos, quo sunt perfectiores, eo plerumquè finit & crebriùs & acriùs tentari atque probari. In ijs autem, quas diximus, Coletæ persecutionibus illa fuit immanissima, quam septennio ante obitum suum pertulit. Cum enim vellet siue ore, siue mente Deo preces fundere, mox aderat frequens dæmonum turba, varias præ se formas ferentium, puta, luporum, leopardorum, leonum, colubrorum, serpentium, bufonum: volitabantque instar muscarum in aëre: nec decrant etiam virorum & foeminarum figura, quæ cæteris turpiùs & atrociùs se gerebant. Erant inter eas parua quædam effigies vtriusque sexus, sic satis formosæ, capillo prolixo beneque composito. Porro eæ tam diuersæ animantium formæ pariter se illi visendas ingerebant, nec vel parum potuit attollere oculos, quin eas cerneret. Ex earum autem aspectu tantus eius animus inuasit dolor & angor, vt maiorem ferre non posset: adeoque ijs visis cruciatur & desolabatur, vt intra decem aut duodecim horas ad se redire nequiret. Atque id sanè admiratione dignum est, quòd si, Deo dispensante, ab alijs eodem formæ visæ essent, nullum cuiquam afferebant dolorem vel terrorem, præterquam Coletæ soli: nec videbantur tamen ab omnibus, quandò eas videbat Coleta, nisi quibus id à Domino præstatur. Interim tamen certò id sibi persuadebant, si absente Coleta eas viderent, se præ terrore & horrore, mentis inopes planeque rabiosos fore. Et complures quidem sui instituti homines illas viderunt, sed speciatim soror quædam, Coletæ familiaris & à secretis, cui res eius notissima erant, non rarò eas conspexit, certissimeque cognouit intolerabilem animi dolorem, quo illis visis torquebatur Coleta. Itaque solebat se inter Coletam & illas interponere, interdum etiam ramusculo eas abigere, nè molestiam Coletæ exhiberent: sed id illa haudquaquam ausa fuisset, nisi adfuisset Coleta. Solebat interdum Coleta eas horridas species quibusdam è suis confessarijs ostendere: sed illi neque timore, neque dolore indè afficiebantur, efficiente id proculdubio Coletæ presentia. Nam alioqui si illa absente eas vidissent, existimabant se in insanie periculum venturos fuisse. Ea autem terribiles formæ in solis parietibus oratorij vel cubiculi Coletæ apparebant. Deinde ad ima loca se submittebant: ad extremum etiam ad vestes, ad librum, ad manus & ad alias corporis eius partes accedebant, ita vt etiam oculus, qui ei charissimus erat propter vocales preces & sacrosanctæ Eucharistiæ conspectum, dirè lacerarent, vt illa putaret se eo orbatum iri. Multas alias oranti illi molestias & vexationes attulerunt nequissimi dæmones, quas enarrare nimis longum sit. Excitabant in eius oratorijs, ipsa attentissimè Dominum deprecante, magnos strepitus & tempestates, & crassis fustibus cædebant eam: nonnunquam etiam in aëra eam sustollebant. Sed illa nequaquam se patiebatur eiusmodi terroribus auocari à precibus suis: tamen pauca sorores ausæ erant manere tum apud illam, præter eam, cuius paulò antè meminimus, quæ eius mentis & precibus fidens, crebrò solebat eò accedere, visura quid illic gereretur: sed

Gratissimè,
dum orare
vult, affligit
eam dæmo-
nes.

Præfente
Coleta, ni-
hil dæmonij
species rer-
rent alios.

Colligi hæc
potest, quan-
tum eius
preces cru-
ciarint dæ-
mones.

nihil tamen reperiebat præter fustes, dæmonibus se subducentibus, & eos ibi relinquentibus.

Cap. 65. Omni quidem tempore misit omnipotens Deus quosdam, qui miseros peccatores ad ipsum reducerent. Sed hæc nostris diebus foeminam misit, sibi præcipuè charam, Coletam virginem, quæ illuminaret & perfectè dirigeret ambulantes in vitiorum tenebris & umbra mortis, reuocaretque illos in viam mandatorum suorum, atque omnibus, cuiuscunque illi vel status vel conditionis sint, lumen & exemplum de se præberet totius perfectionis, sanctitatis, deuotionis, mortificationis & virtutum omnium.

Sanctorum omnium virtutes ut in ea relaxentur.

Nota de eius cellulis.

Et ut id præstaret efficacius, ornauit eam eximijs gratiæ suæ donis & vitæ excellenti sanctimonia, quibus olim speciales amicos & sanctos suos illustrarat. Vixit enim solitaria & in multa abstinentia cum præcis illis Eremitis, claram autem cognitionem cum Prophetis, paupertatem voluntariam aliasque eximias virtutes sectata est cum Apostolis, non ei defuit Martyrum tolerantia, non feruens Confessorum charitas, non Virginum nitida puritas. Quòd ad solitariam vitam attinet, in ea colenda vix pauci antiqui patres ei possint comparari. Totis enim quinquaginta annis penè semper vixit inclusa. In singulis enim monasterijs suis singulas habuit cellulas valde arctas, quæ carceres veriùs vel sepulcra dicerentur, cum se vix posset intra illas erigere, aut aliò vertere: quemadmodum in multis licet videre cœnobijs illius, maxime Viuiacensi, vbi Cellam habuit sex pedes longam, quatuor latam. Et illi quidem veteres eremite poterant expatiari per solitudines & relaxare animum post preces, labores & dolores, idque eos fecisse constat: at Coleta nunquam de suo prodijt oratorio animi remittendi causa, quantuncunque horrendis esset affecta pœnis & doloribus: idque adeò, ut etiam si non nisi passus vnus interesset inter oratorium & propinquum hortum, vel syluam, eò se conferre recusaret. Quando autem cogebatur exire ad visitanda monasteria, aut alias ob causas, postquam ad hospitia peruenit, in angustum se recipiebat angulum, pannis appensis conclusum, nec inde prodibat, donec esset recedendum. Magna quoque legimus sanctorum patrum ieiunia, prolixas vigilias, diurnas preces. Sed Coleta cum Christo ieiunauit perpetuis quadraginta diebus & noctibus, nihil prorsus cibi aut potus accipiens: quod tamen humanæ infirmitati esset impossibile, nisi quòd apud Deum nihil est impossibile. De vigilijs eius constat, eam toto anno ex singulari Dei gratia omni prorsus somno abstinuisse. De Iosue legimus, ad eius iussum stetit solem spatium vnus diei: sed fortassis non minus admirandum est, ad preces Coletæ solem quandoque præcipitasse cursum suum, & ante tempus ortum esse. Sæpè illa vitam suam in mortis discrimen coniecit, & existimationem ignominie obiecit pro honore Dei & animarum salute. Cum enim faustissima in Gallijs bella feruerent, de quibus supra dictum est, ita vt nemo ex oppidis aut castris egredi auderet, illa intrepida per vtriusque partis regiones proficisceretur visitatum monasteria sua, cum interim, malo instigante dæmone, ab vtraque parte suspicarentur eam stare ab hostibus suis: tamen illa pro vtriusque multas lachrymas & innumeras Deo preces offerret, & in suis monasterijs offerendas curaret. Accidit autem, vt tum in pagum quendam veniret, ab alterius partis exercitu occupatum & benè munitum, in quo erat monasterium virginum suarum. Illic ortum ibi murmur fuit, eam fauere aduersarijs. Eam suspicionem periculosissimè auxit casus improuisus. Custos enim monasterij per errorem pulsauit campanam nocte inter nonam & decimam, cum deberet media nocte pulsare. Id audientes excubitores, autumabant eo intempestiuo signo hostibus prodipagum. Itaque inter se conspirant de trucidandis fororibus monasterij illius: iamque armati eò properant: sed ecce ob Coletæ matris merita res euenit sane stupenda. Non solum enim horologium ipsum monasterij primam horam clarissime & gnomone & sono indicauit & expressit, cum tamen deberet decimam, sed etiam noctis spatia contracta sunt, & sol ante tempus oriri visus est. Audientes autem milites primæ horæ signum, accurrunt ad monasterium, fatentur facinus animo conceptum, reprehendunt sese, aiunt se remerè malum suspicatas de fororibus Deo humiliter seruentibus, earumque precibus se munitiores esse, quam suis vigilijs & armis.

Eius ieiunia.

Vigilijs.

Ios. 10.

Casus sanè periculosus.

Illustre miraculum.

Cap. 66.

Quam autem multa prophetice cognouerit Coleta, iam superius copiose dictum est. Obiit Martini, eius nominis V. Pontificis Maximi, exactè prædixit, etiam mortis horam exprimens: schismatis quoque in Ecclesia futurum, sinemque Concilij Basileensis longè antè pronunciauit. Suprà diximus eam multum amasse paruulos propter

pter puritatem & innocentiam, qua ipsa nitebat. Oblatus ei quandoque fuit paruulus, ex nobilibus parentibus ortus. Illa autem præsentiens, si diù viueret, eum condemnatum iri, rogauit Dominum, vt breuè cum tolleret e medio. Reportatus puer domum, non diù post mala affectus valetudine, desijt esse in humanis. Ea res summo dolore affectit parentes eius, qui etiam ad monasterium venere, perquirentes quid puero accidisset. Vt autem cognouerint quid dixisset Coleta, suam voluntatem libenter diuinæ conformarunt. Vidua quaedam nobilis & potens, paruulos habens filios, aliquot Coletæ monasteria fundarat. Eius verò totum patrimonium vastabant prædones & raptotes: neque illam formidantes, quòd esset mulier: neque filios, quòd essent paruuli. Petita autem à quodam in coniugem, statuit consentire: sed tamen voluit prius consulere Coletam: Ea verò sic fertur ei respondisse: Fac quod tibi visum est, sed noueris tamen te ex nouo marito nullam habituram prolem. Nupsit illa, sed mors breuè consecuta, vetuit nè prolem relinqueret. Quaedam ex fororibus eius angebatur ob confessionem peccatorum integrè faciendam. Eam Coleta iussit venire ad se, dixitque ei peramanter: Debes, filia, securè confiteri, nec dubitare quicquam: Deus enim misericors & benignus est. Dices autem hunc in modum peccata tua. Illa hoc audiens, erubuit, sentiens Coletam nosse cogitationes eius & peccata. Sedit aliquandò ad mensam Coleta cum multis alijs fororibus instituti sui. Ad eò autem caelesti quadam meditatione fursum rapiebatur, vt cogeretur à mensa surgere. Abijt autem ad oratorium suum, eam illic meditationem profecutura. Interim dixit forori, cum ipsa eunti: Quid tu diceres, si videres ad vnā mensam assidentes nouem Abbatissas? Reuelatum enim ei erat, nouem ex illis, quæ cum ipsa fuerant in mensa, Abbatissas postea creatum iri: quod etiam factum est.

Confirmat fororè, sua peccata cõfiteri timè.

Apostolis quoque vt in multis similis fuerit, satis perspicuum est. Fuerunt illi à Deo electi & missi, vt mundum conuerterent: fuit & ipsa electa & missa, vt miseros peccatores reduceret ad Deum. Eius missionis potest hoc non obscurum videri argumentum, quòd concepta fuit à matre, quæ iam excesserat tempus vltimum aptum pro concipiendæ. Apostoli quoque in diuersas dispersi regiones, Christi fidem propagarunt: & Coleta annis quadraginta longè lateq; non sine magnis periculis discurrendo, construenda curauit monasteria Ordinis sui, vt Dei nomē celebraretur, animarum augetur salus, peccatores è dæmonum potestate eriperentur, & Saluatori suo restituerentur. In paupertate Apostolos quàm sit imitata, potest ex eo liquere sermone, què ipsa quandoque habuit ad forores suas in multo feruore spiritus, loquens de summa humilitate & paupertate Domini IESV & sanctissimæ matris eius MARIÆ & Apostolorum: vbi tum manifestè apparere duodecim Apostoli, humi residentes prope Coletam, multa in eis relucente humilitate, simplicitate, paupertate: omnes induti vestibus albis, & illic permanentes, donec illa cessaret loqui. Sermone finito, multis visum ascendere in caelum, & vnà cum illis Coleta in tantā altitudinē subleuari visa est, vt amplius conspici nō posset. Habuit & alia Apostolorum charismata. Sanabant illi dæmoniacos: curabat & Coleta, atq; etiam rabiosos sanabat, virtute nominis Christi. Monialis quaedam furiosa, dæmoniaca, & morbo caduco laborans, intolerabili molestia afficiebat forores alias nocte dieque, licet multæ essent. Sæpè enim oportebat eam à sex & eo amplius fororibus, interdum ab omnibus teneri, alioqui & sibi & alijs grauissimè nocituram. Eum autem furorẽ toto anno patiebatur eo tempore, quo diuina officia & Missæ sacrificiū fiebant, quod fuit alijs molestissimum. Si enim fortassis à Completorio vsque ad nocturnas preces quieuisset, adeò tum se discerpebat, vt multæ eius comprimendæ gratia cogerentur à diuinis laudibus abesse: quod itidem fieri oportebat à primo signo Primæ vsque ad sacrificij finem, & ad omnes preces Canonicas. Aliquoties verò biduo triduoque permansit tacita, iacens in lecto planè rigida membris omnibus, ore horrendū in modum hianti, oculis foedè apertis & grandibus. Atq; ita visa fuit absq; sermone & cognitione, nihil neq; manducans, neq; bibens, neq; vllum edens signum, præter planctū lugubrem & funestum, in quo gemina videbatur vti voce. Interdum autè adeò illa vexabatur infania, vt nullo pacto neq; teneri, neq; vinciri posset, ederetq; & biberet obuia quæque, putà, oua integra, magna lignorum & lapidum fragmenta, cortices cum nucleis prunorum, ceraforum & id genus aliorum grandi numero: Ferrum complicaret perindè vt arborum ramusculos, alta clamaret voce, quæ tamen nō videretur esse humana: nec posset vel signi crucis impressione, vel aquæ sacratæ aspersione, nec vllis precibus compesci vt taceret. Nonnunquam ità exercebat furor, vt præter hæc tanquam bestia rationis

Cap. 67.

Sermonem ea habente, apparent Apostoli.

tionis expers ex oculis, ex genis, ex auribus, ex capitis cranio, & ex membris omnibus sanguinem emitteret, quod sine horrore aspici non potuit. Tandem moniales illæ recordatæ procul tunc absentis Coletæ, scripto indicârunt ei calamitatem fororis suæ, orantes, vt suis precibus ei opitularetur. Et ecce simul atquæ literæ missæ fuere, coepit misera habere aliquanto mitius: magisque diminuta est tam dira vexatio, cum literæ venêre in manus Coletæ: postquam autem illa Dominum rogare coepit, non diu dilata est integra eius curatio. Loquebatur Apostoli varijs linguis, & idiomatica omnia calabant: nec hæc gratia Coletæ defuit. Apostolis non nocébant hausta venena: & Coleta bis sumpsit potionem mortiferam, diro infectam toxico, nec quicquam læsa fuit: immo etiam libenter ignouit illis, qui ei illam obtulerant.

Cap. 68.

Quos sit
perpeffa
cruciatu.

At verò si de Martyrum velimus agere tolerantia, ea quoque Coletam non caruisse videbimus. Nam si vel centies illa immissa fuisset in dolium feruentis aquæ vel olei, aut toties ignibus inflammata esset, aut tosta, aut excoiata, vel capite punita, non possent ea pœnæ comparari cum illis, quas illa annis quinquaginta tolerauit. Et certè libenter illa corpusculum suum pro amore Domini Iesu morti obtulisset: atque fuit re ipsa martyr, quando pro honore Dei promouendo non parum fudit sanguinis, fracto brachio non sine magno dolore, ita vt illo tota vita sua vt non posset; capite etiam adeò contrito & quassato, vt cum se verteret, sentiret ossium collisionem.

Cap. 69.

Crebri eius
mentis ex-
cessus.

Solebant Christi Confessores fide sincera, perspicua cognitione & feruenti charitate ferri in Deum, prorsus subducentes sese ab hoc mundo, atque à rebus mundanis, totosque se occupantes ijs, quæ ad Dei perfectissimum amorem pertinent. Et Coleta quoque ardentissima Dei charitate vsque adeò accesa fuit, vt per aliquod tempus, quoties eius diuinum mellitissimumque audiisset nomen, mox tota à se desiceret, & raperetur in Deum. Itaque si qui ei loqui vellent, summo opere cauere debebant, nè quid dicerent ex ijs, quæ ad Dei summam dilectionem pertinerent. mox enim sic, auditis illis, extra se discedebat, vt longo temporis interuallo nemo posset ei loqui. Interim tamen etiam mirè diligebat proximos, adeoque promouere cupiebat cuiuslibet bona spiritalia, vt quiete potiri non posset in spiritu, nisi ei pro sua vocatione & facultate subueniret. Et libenter illa etiam seipsam obligasset, vt posset opitulari proximis, sicut & re ipsa fecit. Cum enim nobilis quidam in eam ignominiam incidisset, vt sine magno discrimine non posset satisfacere creditoribus suis, illa charitate feruenti effecit per bona quædam ipsi commendata, vt absque detrimento euaderet. Et si verò ingens eius erat charitas erga viuentes, at tamen sine vlla comparatione magis cupiebat pia benignitate succurrere vita functis. Miro quippe tenebatur desiderio alleuandi cruciatu grauiissimos animarum, in locis purgatorijs degentium, quibus adeò condolebat, vt diceret se libenter illarum loco pœnas illas perpeti vellet. Itaque volebat, vt demptis tribus ante Pascha diebus, sorores quotidie dicerent officium defunctorum.

Cap. 70.

Feruentior
erat p mo-
rientibus.

Fuit religiosus quidam siue monachus, genere nobilis, dignitate haud vulgari, sed conscientia sic satis dissoluta, & exigua animi deuotione. Is tantum fidebat Coletæ precibus, vt nullius magis fideret, spemque salutis suæ in ijs plurimum collocaret. Cum autem Coleta in longinqua versaretur regione, spiritu præsensit illum monachum non diu superuicturum: cognouit etiam horrendas pœnas & dira tormenta, quæ ob peccata sua esset perpeffurus: sed ita tamen, vt tandem fieret saluus. Multum igitur diuque rogauit Dominum pro illo, vt pœnas illas minueret, nec orare destitit, donec certò didicit eius futuram beatitudinem. Si quis frater aut soror in monasterijs, in quibus ipsa degebat, morti propinquaret, sororem quidem inuisebat in valetudinario: fratrem autem iubebat ad certum templi locum perferri, vbi posset ipsa præsens esse morienti: totisque viribus pro eiusmodi Dominum deprecabatur, ipsosque hortabatur ad fidei constantiam & spem veram concipiendam aduersus illusiones omnes & fraudes dæmonum, quæ illis posset occurrere: atque etiam malignos dæmones abigebat ab illis.

Cap. 71.

Eius præcel-
lens virgi-
nitas.

De puritate Virginum in Coleta præclare relucente, hoc dicere possumus, eam tam excellentem fuisse in Coleta, vt nunquam verbum vllum leue aut inhonestum vel dicere vel audire potuerit quouis modo absque animi dolore & afflictione. Quamobrem etiam Christus Dei filius eam sibi sponsam & amicam charissimam elegit. Accidit autem aliquando, cum adhuc secularis esset Coleta, vt vir quidam lasciuus & impurus eam in quo-

quodam monasterio cerneret precibus vacantem, foedisque & spurcis sermonibus eam appellaret. Cui illa dolenter respondit: Vtinam præster tibi Deus notitiam eorum, quæ dicis. Mox ille coepit videre scelus suum: cumque vellet è monasterio egredi per portam, quæ omnibus patebat, nullo modo potuit: sed quoties conabatur exire, toties se retrò repelli sentiebat. Non immeritò igitur terrefactus, nesciebat quid ageret, multumque formidabat se mente captum iri. Tandem recolens quid dixisset Coletæ purissimæ virgini, & existimans ea causa se tam misere affligi, ocyus ad eam accessit, culpam coram illa edixit suam, veniam petijt humiliter & deuotè. Tum Coleta, Deus, inquit, per sanctam misericordiam suam ignoscat tibi. & quamprimum ille sine difficultate foras egressus est. Tanta erat Coletæ puritas, vt multi caminuissent, antea leues & ad turpia valde propensi, ex eius præsentia prorsus liberarentur, animisque corroborarentur ad constanter sectandam corporis castitatem. In ijs quidam religiosi familiariter ei indicârunt quasdam tentationes suas valde periculosas, moxque se senserunt planè impotentes ad eas exequendas: atque ita & facultate & voluntate peccandi liberabantur. In Francia princeps quidam præpotens, priusquam vidisset Coletam, mundo huic deditus, fastuosus, delicatus & lubricus fuit. At postea, Coleta intercedente, ex mundano factus est religiosus, ex fastuoso humilis, ex lubrico spiritalis, ex delicato erga se rigidus & seuerus. Testabatur ille crebro coram multis non vulgaribus hominibus, idque sumpta sacrosancta Eucharistia, se posteaquam vidisset Coletæ faciem, nunquam carnis tentationem sensisse. In eodem regno fuit quædam nobilissima matrona, vita laudabili, fama celebri, multa pietate & misericordia, vniuersique sexus liberis abundans. Vnus autem ex filijs eius, qui ferè semper hærebat domi, spurcissimo incitante dæmone, miserè coepit amare foeminam quandam, & tandem post multos lasciuos sermones, aspectus & tactus, ventum est ad mutuum consensum operis nefarij perpetrandi: sola decrat temporis & loci opportunitas. Illis verò in hoc detestando proposito permanentibus, quidam religiosus, quem illa matrona miserat ad inuiscendam Coletam, erga quam singulari erat animi deuotione & amore, attulit ad eam ipsam matronam à Coleta missam zonam vel funem, quo solebat illa stringere habitum suum, cumque obtulit matronæ præsentem filio eius, tam turpi tentatione vexato. Qui cum illum funem vidisset, repente totus mutatus est, adeò vt semper fugeret loca, in quibus erat illa puella, quam tam perditè amauerat: quòd si non posset subterfugere, quin videret illam, propterea quòd esset cum matre sua, non sine dolore & abominatione id faciebat. Tandem meritis Coletæ vtroque ab ea tentatione liberato, puella iuncta matrimonio est, corpore integra, & familia nobilis foedam ignominiam notam euasit.

De patientia Coletæ multa iam antè dicta sunt. Quas illa & quantas agritudines corporis, quos cruciatu & angores internos & externos non solum patienter, sed & hilariter pro Dei nomine perpeffa sit, commemorari vix queat. A principio deuotionis suæ afflictiones, si desissent, appetijt: si adessent, amanter sustinuit. Quares eam Christo sponso effecit similem, qui in hac valle miseria nunquam pœnarum & afflictionum expers fuit. Si quis interdum miseratus eius dolores internos & externos, diceret ei, Heu mater, quam dire passa es: illa respondebat: Ego facile soleo etiam de paruis conqueri. Omnibus ei persecutionem, damnum, afflictionem inferentibus, pro malis libenter voluit bona reddere, ita vt nonnunquam diceret se prouisuram illis de rebus necessarijs, quoad essent in vita. Ab ipsis quoque familiaribus amicis non parum vexata fuit: quos vt ab ingratitude reuocaret, eos ad se accitos, in suis collocauit monasterijs, & tum corporalia, tum spiritalia eis adhibuit solatia, tantamque salutis eorum curam gessit, vt multi eius precibus ab animæ & corporis periculis extracti sint: Illi autem plus dolebat Dei iniuria & perditio animarum ipsam persequentium, quam mala omnia, quæ ei vndecunque accidere potuissent. Ad extremum tamen tales redibant ad sanitatem, & dolebant se tam malitiosos in eam fuisse. Inter alios quidam ei familiaris fuit, qui diabolo instigante, aliquandiù grauissimè eam persecutus est, ab amico in tam crudelem mutatus hostem, vt nec audire quicquam de illa boni, nec propè ad eam accedere vellet: diceretque non esse in ea spiritus sancti gratiam, sed quæ illa faceret, per aliam fieri debere, quam putabat magni esse meriti apud Deum, cum tamen planè rudis & imperita foret: Tum præterea etiam inhumaniter eam virgis cædi iubebat, interdum

vsque ad effusionem sanguinis, & crudeles ei persecutiones inferri. Quod cas valdè eam excruciet propter eos, qui talium auctores erant, at tamen ferebat suaviter & patientissimè, ita vt ne minima quidem impatientiae vox ab ea exprimeretur. Sicut autem Saluator orans pro hostibus suis, exauditus est pro sua reuerentia: ita & ipsa humiliter & efficaciter deprecans pro suis persecutoribus Dominum, non est voto fraudata suo. Agnouerunt enim illi tentatione diabolica se instigatos fecisse quæ fecerunt, totoque vitæ suæ tempore multum ea causa doluerunt.

Cap. 73. Vir quidam celebris est infestissimus. Multa etiam tulit ab extraneis non paucis, præsertim à quodam magni nominis viro, cuius facta cum nomine non consentiebant, qui & clam & palam obtrecebatur ei, mirabiliter eam impediens, multisque vexans modis, & planè affirmans se & illam & omnes conatus & opera eius prorsus euersum. Illa verò sic ei respondit: Spero fidenter in bonitate Dei conseruaturum eum, quæ per eum facta sunt.

Item duo de Clero. Duo è Clero præcipui eius persecutores fuere in ea vrbe, in qua permulti non mediocriter eam infestauerunt & impediuerunt. Ij multos confinxere articulos incredibili malitia, afferentes eam Hussitarum hæresi laborare, & multa alia sanè abominanda, ab illis sceleratè conficta, quæ tamen non dubitabant palam omnibus proponere & euulgare, vt efficacius sancta eius opera retardarent. Sed illa his omnibus & quibuscunque alijs iniurijs opponebat silentium, ferens omnia sedato & tranquillo animo. Quauis autem sancti homines sileant, dum ferunt persecutiones, non minùs tamen formidanda sunt iudicia Dei. Ecce enim alter horum, vt se vidit frustratum conatu suo, elato animo aliò commigravit, sed paulò post extinctus est: alter mansit quidem, sed graui correptus morbo, valdè cruciatur, crebro appellans Coletam, tanquam indicaturus ea causâ se sic torqueri, quòd iniustè eam esset persecutus: atque in ijs doloribus clausit diem extremum. Quidam etiam laici opulenti, sanctitatem eius & vim sanctæ paupertatis ignorantes, non parùm eius detraxere existimationi & famæ, dicentes eam esse fœminam cum primis opulentam, quæ mutuas daret pecunias propter vsuras, & quæ cambia vel collybos Parisijs, Brugis & Gandauimanteneret. Sed hæc illi ineptissimè, quando cor eius ad eò feruebat sanctæ paupertatis amore, vt multo libentius passura fuerit se viuam excoari, quam quicquam eiusmodi admitteret. Multi etiam nobiles & potentes intolerabili quadam vexatione illam appetere conati sunt propter ædes quasdam, quas ipsi volebant ad alios, quam oporteret, vsus applicari: sed Dominus lesus præcipuos eius vexationis auctores breuè abstulit è vita. Illa verò & has & alias propè innumeras persecutiones instar agni suauiter & patienter tulit amore illius agni innocentis, qui vno die plus nostra causâ perpeffus est, quam nos pro illo ferre possemus cunctis diebus vitæ nostræ.

Cap. 74. Egregius feruor illius. Cum iam sexagesimum sextum ætatis complisset annum, vt perfectissimæ perseuerantiæ coronam posset adipisci, tamen corpore valdè esset debilis & exhausta, tum propter senium & incommodam valetudinem, tum propter graues dolores, quos tulerat, & quotidie patiebatur pro voluntate Dei: at tamen ita se comparabat, tanquam iam ab integro vellet inchoare benè agendi studium, perindè ac si robusto esset corpore, nec quicquam vnquam rectè & præclare gessisset. Itaque nunquam recusauit laborem, nec desijt se promptam offerre ad colligendas vires, quantumuis esset & laboribus & varijs defessa pœnis, & ad totam se impendendam, vbi id Dei amor & salus animarum poscere videretur. Sæpenumerò ab aliquo profectura monasterio ad exequenda opera pietatis, tam cernebatur imbecillis, vt vix sustinere se posset, nec breue spatium viua confectura putaretur: at nihilo minùs suscipiebat illa labores & dolores propter amorem Dei, aiebatque se paratam esse mori, prout Domino visum esset, siue in agris, siue in pagis. Cumque eius comites plerunque ad eò delassarentur ob nimios labores, vt ægrè respirare possent, illa sola permanfit alacris, viuax, constans & infatigabilis, non aliter laborans Christi causâ, quam si esset planè recens & firma valetudine, nec quoad vixit, vineam Domini colere cessauit, grauiusque & perseueranter multos exantlauit labores, donè ad optatum eumque clarissimum peruenit finem.

Cap. 75. Prædijit obitum suum. Eum autem vitæ suæ finem illa prædixit, dicens se biennio non superuicturam, quod etiam sic accidit. Tandem tribus ferè ante obitum suum septimanis expressè ait se migra-

migraturam ad Dominum, & cum ad se accessisset sorores, hortabatur eas singulari animi affectione & studio, vt essent veræ & perfectæ monastici instituti caltrices, DEVM timerent & amarent præ omnibus, Canonem siue regulam obseruarent, itemque declarationes illius, redderentque fideliter Domino, quicquid ei uouissent. Cumque hæc & multa alia salutaria dixisset, subiunxit: Non est, quòd putetis me in decessu meo quicquam dicturam vobis: nihil enim tum ex me audietis. Deindè ait confessorio suo: Pater, quicquid ego in reformando S. Francisci instituto feci, Dei nomine id feci: & licet magna ego sim peccatrix, & tota vitæ obnoxia, attamen si denuò mihi facienda essent ea quæ feci, non video, quemadmodum ea aliter facerem, atque feci. Indè mensis Februarij die vicefimo sexto, qui fuit Dominicus, manè confessione facta, sub sacrificio corpus Christi summa deuotione percepit. Sequenti nocte venit ad eam singulari quadam beneuolentia Dominus Iesus: postquam apparitionem illa instar infantis nihil iam vllas curabat res mundanas, soli Deo vacans, ore vel mente illum deprecans. Post accidit ei insolita quædam debilitas, quæ confessorium eius, timentem nè moreretur, eò permouit, vt extremam vñtionem ei adhiberet. Deindè legit apud illam Christi passionem, quibus absolutis aduertit nondum adesse supremum vitæ tempus. itaque recessit ab ea. Altera die ad eius venit oratorium, sacrificium pro more coram illa facturus, reperitque illam optimè constitutam, perindè ac si esset incolumis. Mirabatur autem, vnde tam citò esset restituta, sciens absque speciali gratia Dei id fieri non potuisse. Tum verò sacrificium illa cum primis reuerenter audiuit, & Christi corpus cum multis lachrymis adorauit: idem faciens etiam reliquis eius hebdomadæ diebus. Est autem notatu dignum, post eam, quam diximus, apparitionem quatuor in ea visa esse sanè memorabilia. Primum est, pœna quædam grauis & insolens, quæ vsque ad supremum spiritum perdurauit. Alterum, quòd non nisi solis precibus deinceps voluit occupari. Tertium, quòd diebus singulis Missam sanctissimam cum multa deuotione & reuerentia auscultauit. Quartum, quòd licet ex oratorio non exiret, tamen perspicuè nouit omnia, quæ in monasterio gererentur. Confessorius cum socio, nolens eam se absente reddere spiritum, venit ad monasterium, quod illa nemine indicante ilicò cognouit. Ad vespèram sextæ feriæ comiter & consolatoriè loquebatur ad fratres. Sabbato post sacrificium, petita ab eis copia, & peractis precibus, celeriter abiit ad cubile, Crucis signo se consignans, aitque: En extremum cubile, deindè in illo se reposuit, vestita more suo, sibi ipsi imponens nigrum velamen, quod à Pontifice acceperat, cum primùm professionem fecit. Mox clausit os & oculos, deinceps non aperiendos, licet interim omnia nòset, quæ foris agerentur. Pro quodam enim leuamento attulerunt ei puluinar, quod illa reiecit. Quadraginta octo horis sic mansit in lectulo, nihil neque loquens neque videns, neque vllum vel gestum vel signum vlla corporis parte edens, sed summam præ se ferens honestatem & sanctitatem, nihil mutato colore in illo dolore, quo tunc cruciatur. Indè sexta Martij die, hora octaua ante meridiem, cunctis Gandauensis monasterij sororibus præsentibus, itemque eius confessorio & socio fratre, clausit extremum vitæ tempus, anima sanctissima à corpore suauiter recedente, & rectà ad Deum creatorem suum proficiscente. Color autem, qui fuit in ea decedente, perdurauit horis duodecim: indè subito corpus eius mutatum est in pulchritudinem admirandam. Erat enim instar niuis candidissimum, venis colore cæruleo elegantissimo passim apparentibus: membra omnia formosissima visabantur, & quæ possent facile inflecti, odorem mirificum ex se diffundentia, ita vt planè in eis innocentie status & omnimoda puritas reluceret. Ijs ad eò permoti fuere plurimi, vt supra triginta hominum millia ad eam visendam confluerint. Tertio ab obitu suo die humatum est virgineum illud corpusculum, sed, vt ipsa iusserat, in summa paupertate, & absque vllò operimento, sicuti Christus nudus in cruce pendit.

Ea hora, qua migravit, in quibusdam monasterijs, quæ ea speciali erat amore profectura propter maius sanctæ paupertatis studium, audita sunt voces longè suauissimæ cantantium Angelorum, è quibus vna sic à nonnullis dicere audita est: Venerabilis religiosa soror Coleta migravit ad Dominum. In quodam monasterio eius

foror quædam præ cæteris amabat Coletam. Ei illa moriens ante mediam noctem apparuit in regione longinquâ moranti in forma pulcherrima & splendidissima, sed ob nimiam claritatem faciem eius videre non potuit. In alio monasterio procul remoto foror quædam summoperè cupiebat videre eam, multasque fundebat ad beatissimam Mariam preces, ut per eam posset compos fieri voti sui. Putabat enim, si vel vna hora vidisset eam, id sibi semper profuturum. Ea igitur nocte, post quam obijt Coleta, vidit speciosissimam quandam & venerabilem dominam, cuius pulchritudo nullis posset verbis explicari. Eius facies prorsus luculenta fuit, instar crystalli soli oppositæ. Porro ter per oratorium deambulabat, sequebaturque eam puer elegantissimus, facie æquè lucida, semel atque iterum sic dicens: Ecce foror Coleta, ecce foror Coleta. Tum verò foror hæc videns & audiens, miro fuit perfracta gaudio, quòd cerneret eam, cuius visendæ summo flagrasset desiderio: cumque vellet cæteras in clamare forores, non potuit vocem exprimere. Putabat autem velle eam visitare monasterium. dictum enim erat ei adhuc nouitiæ, quòd etiam in spiritu visitaret monasteria. Postquam verò ad dormitorij fores venit, illa euauit. Eodem die, eo ipso tempore, quo Coleta decessit, foror hæc sola ingressa est in oratorium, Domino preces oblatura: cumque se submisisset in genua, mox audiuit voces altas & claras grandis multitudinis, quibus suauiores in hoc mundo percipi non possent: sublati que in cælum oculis, vidit faciem luculentam, quam nocte viderat, in medio tam dulciter canentium. Etsi autem nihil horum tum intelligeret, piè tamen credidit esse eam Coletæ lucidissimam animam, quam Angeli in cælos deducerent. Alijs quoque duabus per visum ostensa est anima Coletæ cum multa gloria & reuerentia à sanctis & Angelis frequentissimis duci in cælum, multis eam sequentibus animabus, quas, ut altera ex ijs vidit, illa suis meritis & precibus è purgatorijs pœnis liberarat, hæc tamen ibi detentas.

MIRACVLA QVÆDAM EX IIS, QVÆ COLETA
fecit adhuc viuens.

Cap. 77. Multas Coleta animas suis precibus excitauit à morte peccati, multos corpore mortuos reuocauit ad vitam. Virunq; diuinæ virtutis opus est, sed præstantius illud, quo renouiscunt animæ. Possent commemorari plurimi, etiam non vulgares, quos Coleta reduxit suis intercessionibus à morte culpæ ad vitam gratiæ: sed nos iam de illis agemus, quos corpore mortuos excitauit. Filia cuiusdam Visontiensis mortua ante baptismum, allata fuit in templum à parentibus, quòd sperarent eam vitæ restitutum iri. Sed cum cernerent verè mortuam, ilicò reportarunt eam absque baptismo, & Coletæ precibus obnixè commendatam, quandoque eius velo fidenter inuoluerunt, & in templum attulerunt. Et ecce reuixit infantula, & salutari expiata lauacro, Coleta appellata est, & postea Coletæ matri oblata, vitam monasticam professâ est, in qua vique in præsens laudabiliter perseuerat, diciturque foror Coleta de Pruceto. Iuuenis quidam, Ioannes Burseti, qui nunc est Visontij cuius insignis, affirmat se meritis & precibus Coletæ vitæ redditum. Idem affirmant propinqui eius, & qui cum nouerunt. Neque id ignotum est fratribus & sororibus nostris, sed cum mihi de modo, quo id factum est, non constet, non audeo eum certò exprimere. Item infante quodam sine baptismo defuncto, cum primis doluit Coleta, iussitque eum in prophano loco sepulchro orante, anima redijt in corpus, & baptizatus, dimidio anno superuixit. Franciscanus quidam frater Franciscus Clareti, annos amplius triginta fuit cum Coleta, multa ei & monasterijs eius humanitatis, beneuolentiæ & charitatis officia ex animo præstans. Is in morbum incidit, & iam planè mortuus putabatur, & ille postea se mortuum fuisse affirmabat. Cum autem sic esset vita functus, visus sibi fuit duci ad tribunal Christi pro captandâ gratia & misericordiâ: indè verò etiam duci ad beatissimam Dei matrem Mariam, itum ad Apostolos, ad martyres, ad confessores & virgines. Omnium autem horum vna sententia fuit, restituendum illum Coletæ: cuius precibus corpus eius reuixit & surrexit. Ex his quatuor tres hodieque viuunt, & testantur vera nos dicere.

Cap. 78. Per multi verò Coletæ precibus à mortis piculo sunt liberati. Aegrotabat periculose quidam reuerendus pater, nec id ignorabat Coleta, in alio monasterio procul ab illo seclusa. Ut

Ut autem ei in extremo illo periculo subuenire facilius posset, ad monasterium se contulit, vbi ille decumbebat: cumque eò peruenisset, reperit eum iam animam agentem. Mox ad supremum medicum ardentissimis precibus confugiens, ab illo obtinuit, ut primo die iam meliusculis esse inciperet, & paulò post adeò firmaretur viribus, ut cum Coleta ad monasterium, vnde illa venerat, incolumis profectus sit, ab ipsis mortis fauibus eius precibus ereptus. Monachus quidam, cuius opera Coleta utebatur, ex peste laborauit, ita ut vita eius planè desperaretur etiam à duobus peritissimis medicis, qui certum etiam indicarunt tempus, intra quod necessariò esset animam redditurus. Coleta autem dicente, Deum esse natura superiorem, responderunt illi, verum id esse: sed nisi ille secus velit, fieri non posse, ut ultra tempus ab ipsis expressum huius lucis vsura fruatur. Orante verò Coleta, ille breui euasit incolumis, altero ex illis medicis moriente, altero diù aegrotante.

Comitissa Gebennensis aliquandò iter habuit, propter aquarum inundationem sane periculosum. Et ipsa tum equo insidens, in profundam ingressa aquam, cum equo adeò ab oculis aliorum abrepta fuit, ut cum illo pariter submersa putaretur: sed Coleta Dominum pro illa deprecante, ad terram absque detrimento peruenit. Alios quoque duos, virum honestum, & foeminam religiosam à tergo eius equo insidentem, in quodam flumine miserè iactatos & iam pro submersis habitos, itidem suis precibus ad litus incolumes eduxit. Quidam doctor Theologus ingressus aquam cū equo, venit ad foueam altissimam, vnde quanto plus nitabatur se expedire, tanto mergebatur profundius. Videns ergò in summū vitæ discrimen se coniectum, nec vllum apparere modum euadendi, in Coletæ memoriam redijt, eiusque suffragia fidèter implorauit. & ecce repente se cum equo sentit litus attingisse. Nobilis quidam Burgundus, Coletæ ex animo addictus, ab improviso lapsus est cum equo in profundam foueam, omni spe salutis erepta. Deo igitur se commendans & precibus ac meritis Coletæ, itidem confestim se vidit ex aqua in terram translatum. His aliud adijcimus, quod ea defuncta contigit. Marchio, princeps cum primis generosus & potens, misit Gandauum sacerdotè quendam Ioannem Moulines, qui crebrò eius nomine inuiserat Coletam viuentem. Venit autem is sacerdos ad aquam valdè profundam, quam nemo sine presentis periculi metu transire auderet. Id verò nesciens ille, ingressus est aquam, sperans se facile ad pontem peruenturum. Sed raptus impetu inundantis aquæ, laxauit equo habenas, moxque vna cum equo se sensit in ima demersum. Ocyus igitur his ferè verbis inuocauit Coletam: Cum ego nunc veniam ad te visendam post decessum tuum, mater gloriosa, itane hæc moriendum est mihi? Dixit, & res stupenda consecuta est. Mox enim sub pedibus suis sensit colliculum extare, nunquam illic antea repertum, qui sufficeret ipsum & res eius omnes seruare à submersione. In illo ergò perstitit, donèc nauta quidam cum nauì ad illum peruenit, qui constanter asseuerabat, nunquam eo loco colliculum fuisse.

Multas etiam liberauit parturientes, multos mente captos sanauit precibus suis, in quibus fuit Stephana quædam amens & furiosa: quæ cum à marito ad Coletam perducta esset, Coleta eam obiurgauit, atque ea causa tam diro correptam morbo, quòd peccata sua confessâ non esset: accitoque confessario suo Henrico à Balma, voluit, ut ei confiteretur, ipsa interim seruenter orante pro illa: sicque plenè conualuit. Quidam puer nobilis ex leuitate percussus est in oculo, & adeò vulneratus, ut illo deinceps nihil visurus putaretur. Adductus verò ad Coletam, cum ea crucis signum oculo eius impressisset, sanus abscessit. Coleta ipsa dolores oculorum innumeros perpeffa est, & sæpè in eis grauiter lafa. Accidit aliquandò, ut quodam vespere tam malè affectus esset alter eius oculus, ut impossibile videretur posse eam quandoque illo vti. Doluit ea res non mediocriter fratribus & sororibus. & ecce manè alterius diei oculus ille adeò sanus & integer apparuit, ut vnquam aliàs. Mulier quædam nobilis, valdè addicta Coletæ & monasterijs eius, filium habuit morbo comitali horrendum in modum laborantem. Fuit id matri eius molestissimum, nescienti quid remedij adhiberet. Fortè tum illac transibant Franciscani quidam, ituri ad Coletam. Per eos igitur commendauit filium suum sanctissimis Coletæ matris precibus, & confestim sensit miram animi consolationem, spemque sanandi propediem filij sui: nec diù pueri salus dilata est. Vir quidam nobilissimus, & vita integer & honestus, eodem morbo miserè vexabatur annis decem, nec vllum poterat inueniri

Ea decessit, foror quædam quid audiuit & vidit.

Quidam iam moti reualefcit.

Item alius à medicis desperatus.

Cap. 79.

Miraculū.

Aliud.

Item aliud.

Rursus aliud.

Vide rem stupendam.

Cap. 80.

Miraculū.

Aliud miraculum.

Aliud. niri remedium. Commendatus est tandem precibus Coletæ, & ea pro illo orante, nunquam deinceps vllā sensit eius morbi infestationem. Soror quædam vel monialis incidit in tantam amentiam, vt vinculis colligatam diligenter oportuerit custodire. Quod cum non mediocriter affligeret reliquas sorores, rogârunt Coletam, vt pro illa Dominum deprecaretur. Proxima nocte apparuit Coleta illi forori, obtulitque ei pomum exiguum, sed valde elegans, persuasitque vt illud comederet. Comedit illa, & gustu mirabili refecta, quamprimum sanata est. Altera die quæsiuit ex illis, quæ eam custodiebant, num Coleta ad monasterium illud venisset. Illis respondentibus eam Visontij morari, ait sibi ab ea exhibitum pomum pulcherrimum, cuius gustu mox curata esset.

Cap. 81. Duxit aliquandò Coleta sorores quædam ad monasterium recens edificatum: venerunt autem ei ex deuotione obuiam moniales quædam alterius instituti. In ijs vna fuit excellens, sed leprosa: quæ propter faciem morbo foedissimo excusam, non audebat propius ad Coletam accedere, & eam cum cæteris osculari. Sentiens id Coleta, humanissimè pertraxit eam ad se, ei que osculum impressit: & illa confestim sanitati restituta est. Soror quædam monasterij Coletani, in quo tum Coleta degebat, à planta pedis vsque ad verticem capitis inflata erat, & olebat pessimè, nec quicquam videre poterat. Eius vicem dolens Coleta, coepit eam crebrò visitare. Etsi autem nihil illa vide-

ret, sensit tamen Coletam ingredi propter odorem suauissimum, quo totum valetudinarium ea veniente complebatur, alioqui ægrote illius fororibus abundans. Ea autem odoris suauitate incredibilè percepit consolationem misera illa, & breui integerrimè curata est. Frater Petrus Golerij in monasterio Visontienfi tam grauiter ex apostemate guttur opprimente decumbebat, vt postridiè manè omninò moriturus putaretur. Superuenit autem frater Petrus de Osiaco Visitator, qui apud se habebat capillos Coletæ, quos vnà cum Regula sanctissimi patris Francisci imposuit illi sic cum morte colluctanti, signum sanctæ Crucis cum eis exprimens, & statim apostema crepuit, & ille sanus euasit. Soror quædam Coletana laborabat non mediocriter aduersa valetudine. Eam Coleta, alijs fororibus indè euocatis, in valetudinario clàm inuisit, aitque illi: Nihil hæsites, sed spera in Domino. ego enim nolo, vt iam moriaris. rursusque clàm recessit, & illa repente se sensit morbo liberatam. Aliæ duæ sorores ita ægotabant, vt nullum eis posset reperiri remedium. Nihil prorsùs edebant, & pro debilitate se sustinere non poterant. Aduenit eò Coleta, accepit panis fragmentum, mandebat illud dentibus suis, & indè ingerebat ori vtriusque. Quod cum ille deglutijssent, ilicò sanatæ sunt. Alia soror morbo contagioso vexabatur in gena, nec quicquam sumere poterat alimenti, nec vllò modo subueniri ei posse videbatur. Visitabat tum illud monasterium Coleta, & cum ex poculo quodam biberet, illud hæc soror admouit genæ suæ, & euestigiò morbus abcessit. Alia quædam è familia Coletæ soror tãtis cruciabatur capitis & cuiusdam morbi doloribus, vt quasi furibunda videretur: cumque nulla ratione mederi sibi posset, fidenti deuotione imposuit capiti suo sudarium Coletæ, lachrymis eius madidū, & actutum dolor euauit. Item alia ex eius sororibus quicquid percipiebat alimenti, rursus sanguinis specie per os reijciebat, ac si alij meatus corporis obstructi essent. Id Coleta vbi rescivit, eius miserta, ait ad illam: Quid est hoc, quod tu facis? Ego verò nolo, vt deinceps sic facias. Eadè hora sic illa restituta est, vt nullum ægritudinis illius vestigium remaneret. Quidam vir nobilis quartana febre totum annum laborauit. Cum autem Coleta veniret ad pagum, vbi ille degebat, sui instituti illic monasteriū fundatura, ille honoris & deuotionis causa ei processit obuiam, moxque sensit febre se omninò absolutum. Cum aliquandò Coleta, grauissimo compellente morbo, se lauare permisisset, aqua eius loturæ clàm seruata fuit: quæ postea à multis diuersis morbis laborantibus hausta, integrâ eis atrulit sospitatem. In quodam monasterio Coletæ fuit foemina quædam, eius monasterij administra & familiaris, extrinsecus honesta morum specie: quæ tanta vi morbi correpta fuit, vt exanimis putaretur: sed interim peior erat animæ, quàm corporis conditio. Latebant enim in conscientia eius enormia quædam peccata, quæ nunquam voluit cõfiteri. At ea perspicuè nõrat Coleta, & dolèbat propterea vehementissimè, Dominumque sine intermissione deprecabatur, donèc & anima & corpore reuiuisceret. Postà verò omnem vitam suam religiosè & piè transegit, fugiens omne malum, & bona quæque studiosè consecrans.

Cap. 82. Inter fratres, Coletæ familiares, insignis quidam pater fuit, Petrus de Osiaco, Visitator monasteriorum Coletanorum. Is ad sedecim menses magno dolore capitis

adco

adco afflictus fuit, vt cibum capere non posset absque cruciatu horrendo & ineffabili, sæpiusque à mensa surgens, ambularet in horto, miserè clamitans & eiulans: nec posset respondere, si quis ei loqui vellet. Cruciatu autem ille noctibus duplo maior erat, quàm aliàs, cogebaturque surgere è lecto, & per domum, per virgulta, per alia cursitare loca, licet id nihil ei conferret. Interim tamen ferebat omnia patienter, & ardenti animo implorabat Dei opem, & beatissimam Christi matrem rogabat, vt per Coletæ merita aliquod leuamētum obtineret. Cum autem nocte quadam esset in monasterio Visontienfi, vidit in visione, se esse in sacello oratorij Gandauēsis, ibique vocari se blanditer à Coleta ea voce, forma & habitu, qua solebat esse cum viueret, sed ita tamen, vt iam luculenta & cumprimis speciosa & iucunda videretur, ipsumque cõsolaretur per amantem & humaniter. Vndè ipse expergefactus, comperit se planè sospitem, sanum & iucundum: nec illum dolorem postea expertus est. Multa alia præclara miracula edidit Dominus Iesus Christus, per humilem ancillam & fidelem sp̄sam suam Coletam, quæ nènimij simus, omittimus.

Quidam eximius vir repete horrendo liberatur dolore capitis.

VITA S. EQVITII ABBATIS, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA, LIB. I. DIALOG. CAP. IIII.

Gregorius. Fortunati viri venerabilis, Abbatis monasterij, quod appellatur Balneum Ciceronis, aliorumque etiam virorum venerabilium didici relatione, quod narro. Vir sanctissimus, Equitius nomine, in Valerię prouinciæ partibus, pro vitæ suæ merito apud omnes illic magnæ admirationis habebatur: cui Fortunatus idem familiariter notus fuit. Qui nimirum Equitius, pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum in eadem prouincia monasteriorum pater extitit. Hunc cum iuuentutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigaret, ipsa suæ tentationis angustia eum ad orationis studium solertiolem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium cõtinuis precibus quæreret, nocte quadam, assistente angelo, cunuchizari se vidit: eiusque visioni apparuit, quod omnè morum ex genitalibus eius abscinderet: atque ex eo tempore ita alienus extitit à tentatione, ac si sexum non haberet in corpore. Quæ virtute fretus, ex omnipotentis Dei auxilio, vt viris antè pregerat, ita coepit postmodum etiam foeminis præesse: nec tamen discipulos suos admonere cessabat, nè se eius exemplo in hac re facillè crederent: & casuri nõ tentarent donum, quod non accepissent.

7. Martij.

Eo autem tempore, quo malefici in hac sunt Romana vrbe depræhensi, Basilius, qui in magicis operibus primus fuit, in monachico habitu Valeriã fugiens petijt. Qui ad vltimum reuerendissimū Castosium, Amiterninæ ciuitatis episcopum, pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio abbati committeret, ac sanandum monasterio illius cõmendaret. Tunc ad monasteriū venit episcopus, secumque Basiliū monachū deduxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt eundè monachum in cõgregationem susciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait: Hunc quem mihi cõmendas pater, ego non video monachū esse, sed diabolium. Cui ille respondit: Occasionem quærīs, nè debeas præstare, quod peto. Ad quem mox Dei famulus dixit: Ego quidè hoc eum esse denuncio, quod video: nè tamè nolle me obedire existimes, facio quod iubes. susceptus itaque in monasterio est. Post non multos verò dies idè Dei famulus, pro exhortandis ad desideria superna fidelibus, paulo longius à cella digressus est. Quo discedente, contigit vt in monasterio virginū, in quo eiusdè patris cura vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinè speciosa videbatur, febricitare inciperet: & vehemèter anxari, magnisque vocibus eū stridore clamare: Modò moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, & ipse mihi per suę curationis studium salutè reddat. Sed in tãti patris absentia accedere quispiã monachorum in cõgregationè virginum non audebat: quanto minùs ille, qui nouus aduenerat, eiusque adhuc vitam congregatio fratrum nesciebat? Missum repente est, & Dei famulo Equitio nunciatū, quod sanctimonialis illa immensis febribus estuaret, & Basiliij monachi visitationè anxie quæreret. Quo audito, vir sanctus dedignãdo subrilis, atque ait: Nunquidnam dixi, quod diabolus est iste, nõ monachus? Ite, & eū de cella expellite. De ancilla autè Dei, quæ

Continuis precibus mirandam obtinet corporis castitatē.

Basilius magus monachum se simulat.

Monasterium virginū.

Iohan. 4.

Basiliius ma-
gus flāmis
exultus.Concionari
quibus in-
terdictum.Vite mūdi-
tia debent
esse p̄diti
conciona-
tores.Adulatorū
lingua exi-
stialis.Multis oc-
cupato faci-
le imponit
adulatio.

quæ anxietate febrium vrgetur, nolite esse solliciti: quia ex hac hora neque febribus laboratura est, neque Basilium quaesitura. Regressus est monachus: & ea hora salutem restitutam Dei virginem agnouit, qua eandem salutem illius, Dei famulus Equitius longè positus nunciauit, in virtute scilicet miraculi, exemplum tenens magistri: qui inuitatus ad filium Reguli, eum solo verbo restituit salutem, ut reuertens pater ea hora filium restitutum vitæ cognosceret, qua vitam illius ex ore veritatis audisset. Omnes autem monachi, iussione patris sui implentes, eundem Basilium ex monasterij habitatione repulerunt. Qui repulsus, dixit frequenter se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Qui non post longum tempus in hac Romana vrbe, ex ardescente zelo Christiani populi, igne crematus est.

Quadam verò die vna Dei famula, ex eodem monasterio virginum, hortum ingressa est: quæ lactucam conspiciens concupiuit, eamque signo crucis benedicere oblita, auidè momordit: sed arrepta à diabolo, protinus cecidit. Cumque vexaretur, eidem patri Equitio sub celeritate nunciatum est, ut veniret concitus, & orando succurreret. Moxque hortum idem pater ut ingressus est, coepit ex eius ore quasi satisfaciens ipse, qui hanc arripuerat, diabolus clamare, dicens: Ego quid feci? ego quid feci? Sedebam ibi super lactucam: venit illa, & momordit me. Cui cum indignatione vir Dei præcepit, ut discederet, & locum in omnipotentis Dei famula non haberet. Qui protinus abscessit, nec eam ultra contingere præualuit.

Quidam verò Felix nomine, Nursiæ prouinciæ nobilis, pater huius Castorij, qui nunc nobiscum in Romana vrbe demoratur: cum eundem venerabilem virum Equitium sacrum ordinem non habere conspiceret, & per singula discurrere, atque studiosè prædicare: eum quãdam die familiaritatis ausu adijt, dicens: Qui sacrum ordinem non habes, atque à Romano pontifice, sub quo degis, prædicationis licentiam non accepisti, prædicare quomodo præsumis? cui, eius inquisitione cõpulsus, vir sanctus indicauit, prædicationis licentiã qualiter accepit, dicens: Ea, quæ mihi loqueris, ego quoque tecum ipse pertracto. Sed quãdam nocte speciosus mihi per visionem iuuenis adstitit, atque in lingua mea medicinale ferramentum, id est, phlebotomum posuit, dicens: Ecce posui verba mea in ore tuo: egredere ad prædicandum. Atque ex illo die, etiã cum voluero, de Deo tacere nõ possum.

Petrus: Vellem etiam patris huius opus agnoscere, qui fertur talia dona à Deo percepisse.

Gregorius: Opus, Petre, ex dono est, nõ donum ex opere: alioquin gratia iam nõ est gratia. Omne quippe opus dona præueniunt, quauis ex subsequenti opere ipsa etiam dona succrescunt. Nè tamen vitæ eius cognitione frauderis, benè hanc reuerendissimus vir Albinus, Reatinæ antistes ecclesiæ, cognouit, & adhuc supersunt multi, qui scire potuerunt. Sed quid plus quæris operis, quandò concordabat vite munditia cum studio prædicationis? Tantus quippe illum feruor ad colligendas Deo animas accēderat, ut sic monasterij præesset, quatenus per ecclesias, per castra, per vicus, per singulorum quoque fidelium domos circunquaque discurreret, & corda audientium ad amorem patriæ cælestis excitaret. Erat verò valde vilis in vestibus, atque ita despectus, ut si quis illum fortasse nesciret, salutatus etiam resalutare despiceret: & quotiès alia tendebat ad loca, iumento sedere consueuerat, quod esse despicabilius omnibus iumentis in cella potuisset: in quo etiam capistro pro freno, & veruecum pellibus pro sella utebatur. Per semetipsum sacros codices, in pelliceis sacculis missos, dextro leuoque portabat latere: & quocumque peruenisset, scripturarum aperiebat fontem, & rigabat prata mentium.

Huius quoque opinio prædicationis ad Romanam vrbeis notitiam peruenit, atque, ut est lingua adulantium, auditoris sui animum amplectendo necans: eo tempore clerici huius Apostolicæ sedis antistiti adulando questi sunt, dicentes: Quis est iste vir rusticus, qui auctoritatem sibi prædicationis arripuit, & officium Apostolici nostri domini sibi in se indolens usurpare præsumit? Mittatur ergo, si placet, qui huc eum exhibeat, ut quid sit Ecclesiasticus rigor, agnoscat. Sicut autè moris est, ut occupato in multis animo, adulatio valde subrepat, si ab ipso cordis ostio nequaquam fuerit citius repulsa, suadetibus clericis consensum Pontifex præbuit, ut ad Romanam urbem duci debuisset: & quænam sua esset mensura, cognosceret. Iulianum tamen tunc defensorè mittens, qui Sabinensi ecclesiæ postmodum in episcopatu præfuit, hoc præcepit, ut cum magno eum honore deduceret, nè quam Dei famulus ex conuentione eadè iniuriam sentiret. Qui parère de eo clericorum votis concitus volens, festinè ad eius monasterium cucurrit, ibique absente illo antiquarios scribentes reperit: vbi Abbas esset, requisit. Qui dixerunt: In valle hac,

quæ

quæ monasterio subiacet, fœnum secat. Idem verò Iulianus superbum valde atque contumacem puerum habuit, cui vix poterat vel ipse dominari. Hunc ergo misit, ut ipsum ad se sub celeritate perduceret. Perrexit puer, & proteruo spiritu pratum velociter ingressus, hominesque illuc intuens fœnum secantes, requisit quoniam esset Equitius. Moxque ut audiuit, quis esset, eum adhuc longè positus adspexit, & immenso timore correptus coepit timore lassescere, sedque ipsum nutanti gressu vix portare posse. Qui tremens ad Dei hominem peruenit, atque vlnis humiliter submissis, eius genua deosculans strinxit, summeque dominum ei occurrisse nunciauit. Cui resalutato Dei famulus præcepit, dicens: Leua fœnum viride, porta pabulum iumentis, in quibus venistis: ecce ego (quia parum superest) opere expleto te subsequor. Is autè, qui missus fuerat, Iulianus defensor mirabatur valde, quidnam esset, quod redire moraretur puer. Cumque reuertentem puerum conspiceret, atque in collo fœnum ex prato deferentem, vehementer iratus, coepit clamare, dicens: Quid est hoc? Ego te mihi hominem deducere, non fœnum portare. Cui puer respondit: Quem quæris, ecce subsequitur. Et ecce vir Dei clauatis calceatis caligis, falcem fœnariam in collo deferens veniebat. Quem adhuc longè positum puer suo domino, quia ipse esset, quæ quæret, indicauit. Idem verò Iulianus repente ut vidit Dei famulum, ex ipso habitu despectit, eumque, qualiter deberet alloqui, proterua mente præparabat. Mox verò ut seruus Dei cominus affuit, eiusdem Iuliani animum intolerabilis pauor inuasit, ita ut tremere, atque ad insinuandum hoc ipsum, pro quo venerat, vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu, ad eius genua cucurrit, orationem pro se fieri petijt: & quia pater eius, Apostolicus pontifex, eum videre vellet, indicauit. Vir autem venerandus Equitius coepit immensas gratias omnipotenti Deo agere, asserens, quod se per summum pontificem gratia superna visitasset. Illic vocauit fratres, præcepit hora eadem iumenta preparari, atque executorem suum coepit vehementer vrgeri, ut citò abire debuissent. Cui Iulianus ait: Hoc fieri nullatenus potest, quia lassatus ex itinere, hodiè nõ valeo abire. Tunc ille respondit: Contristas me fili: quia si hodierna die non egredimur, Eius pro- iam crastina non exiemus. Dei itaque famulus executoris sui lassitudine coactus, in monasterio suo eadem nocte demoratus est. Sequenti verò die sub ipso lucis crepusculo, vehementer equo in cursu fatigato, ad Iulianum puer cum epistola peruenit: in qua præceptum est ei, nè seruus Dei contingere vel mouere de monasterio auderet. Quæ cum ille requireret, cur sententia esset mutata: cognouit, quia nocte eadem, in qua ipse executor illuc missus est, per visum pontifex fuerat vehementer exterritus, cur ad exhibendum Dei hominem mittere præsumpsisset. Qui protinus surrexit, sedque venerandi viri commendans orationibus, ait: Rogat pater noster, nè fatigari debeatis. Cumque hoc Dei famulus audiret, contristatus ait: Nunquid non die hesterno dixi tibi, quia si statim non pergeremus, iam pergere minimè liceret? Tunc pro charitatis exhibitione aliquantulum executorem suum in Cella detinuit, eique laboris sui comodum coacto renitentiæ dedit. Cognosce igitur, Petre, in quanta custodia sunt, qui in hac vita se ipsos despiciere nouerunt: cum quibus intrinsecus in honore numerantur, qui despecti foris hominibus esse non erubescunt: quia & contra in Dei oculis iacent, qui apud suos & proximorum oculos per inanis gloriæ appetitum tument. Vnde & quibusdam veritas dicit: Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est ante Deum.

Petrus: Miror valde, quod de tali viro surripi pontifici tanto potuerit.

Gregorius: Quid miraris Petre, quia fallimur, qui homines sumus? An menti excidit, quod David, qui prophetiæ spiritum habere consueuerat, contra innocentem Ionatham filium sententiam dedit, cum verba pueri mentientis audiuit? quod tamen quia per David factum est, & occulto Dei iudicio iustum credimus, & tamen humana ratione qualiter iustum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum, si ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui prophetæ non sumus? Multum verò est, quod vnus cuiusque præsulis mentem curarum densitas vastat. Cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad singula: tantoque, ei in vnaqualibet re surripitur, quanto latius multis occupatur.

Petrus: Vera sunt valde, quæ dicis.

Gregorius: Silere non debeo, quod de hoc viro, Abbate quodam meo reuerendissimo Valentino narrante, agnouit. Aiebat nanque, quia corpus eius dum in beati Laurentij martyris oratorio esset humatum, super sepulcrum illius rusticus quidam arcam cum frumento posuit, nec quantus qualisque vir illic iaceret, perpendere ac vereri curauit. Tunc repente turbo calitibus factus, rebus illic omnibus in sua stabilitate manentibus,

K

arcam,

Vide sancti
viri humi-
litem.Eius pro-
phetia.

Luc. 16.

2. Reg. 16.
& 19.Punitur ir-
reuerentia
erga monu-
mentum S.
Equitij.

arcam, quæ superposita sepulcro eius fuerat, extulit, longeq; proiecit, ita vt palam cuncti cognoscerent, quanti esset meritis, cuius illic corpus iaceret.

Etiã ea, quæ subiungo, prædicti venerabilis viri Fortunati, qui valde mihi ætate, opere & simplicitate placet, relatione cognoui. Eandem Valeriæ provinciam Longobardis intransitibus, ex monasterio reuerendissimi viri Equitij in prædicto oratorio ad sepulcrum eius monachi fugerunt. Cumque Longobardi seuietes monasterium intrassent, ceperunt eosdem monachos foras trahere, vt eos aut per tormenta discernerent, aut gladijs necarent: quorū vnus ingemuit, atque acri dolore commotus, clamauit: Heu heu sancte Equiti, placet tibi quod trahimur, & nō nos defendis? Ad cuius vocem protinus seuietes Longobardos immundus spiritus inuasit: qui corruentes in terram, tam diū vexati sunt, quousque hoc cuncti, etiam qui foris erant, Longobardi cognoscerent, quatenus locum sacrum temerare vltieritis non auderent. Sicque vir sanctus, dum discipulos defendit, etiam multis post remedium illuc fugientibus præstitit.

Nota miraculum ad sepulcrum sancti viri.

VITA S. THOMAE AQVINATIS, SANCTITATE ET DOCTRINA CLARISSIMI, PER F. LAUR.

Surium ex scriptis fide dignis collecta & confecta.

7. Martij.

Rastantissimus vir D. Thomas Aquinas, tot fuit diuinitus auctus & naturæ & gratiæ donis, vt inter præcipuas Ecclesiæ Dei columnas non immerito numeretur. Vita eius à diuersis conscripta habetur, sed à plerisque nimis breuiter: à nonnullis verò prolixè satis, sed stylo, quod ad quosdam attinet, rudi & impolito, vt lectorem emundioris naris facile possit offendere. Itaque quæ ad tanti viri laudem & gloriam facere videbantur, aliquanto fusiùs, seruata tamen mediocritate, colligere studui, idque paulo latinius, quàm ij, ex quibus ea descripsi, vt laudetur præpotens Deus in sancto suo, & vir beatissimus eo, quo par est, ab omnibus honore afficiatur.

Genus & patria S. Thomæ.

Eremita Bonus.

Chartulam angelicæ salutationis in scriptam deglutit.

Traditur in Casinense monasterium.

Quod igitur ad genus eius & patriam attinet, patrem habuit ex illustri familia Comitij Aquinatum, eumque Landulphum nomine: matrem verò Theodoram, & generis & morum nobilitate insignem, patria Neapolitanam. Porro cum adhuc mater eius Theodora eum vtero gestaret, vir quidam sanctus, in Campaniæ monte quodam cum plerisque alijs vitam ducens eremiticam, re & nomine Bonus, ob vitæ sanctitatem iam fama celebris, ad eam in castro suo Rocha Sicca morantem accessit, eique dixit spiritu prophético: Letare domina Theodora, paries enim filium Thomam, qui toto orbe ob vitæ & eruditionis præstantiam celebrabitur, porro S. Dominici institutū idem ipse complectetur. Cui illa respondit: Fiat Domini voluntas. Natus deinde puer est, & Thomas vocatus, nutricique traditus: quæ cum eum aliquandò in balneo aquis vellet ablucere, manum extendens infantulus, chartulam à terra sustulit nullo innuente, eamque compressa coepit retinere manu. Nutrix autem eum lauare cupiens, conata est chartulam à manu eius extrahere: at ille id non ferens, acriter flere coepit. Itaque nutrix pietate commota, noluit ei molesta esse: illaque cessante, ille quoque lachrymari desijt. Relicta igitur in manu eius chartula, nutrix eum abluuit, ablutumque extersit & induit. Rem autem totam matri eius indicauit, quæ egrè tandem infantis manum aperuit, ex eaque chartulam euulsit, in qua scripta visebatur angelica saluatio. Infans verò chartulam instanter repetijt, atque demum ploranti redditam, ille mox deglutit. Visa est ea res plerisque non vacare & miraculo & mysterio, quod eximius olim Ecclesiæ doctor futurus, in eam chartulam ante omnes incidisset, quæ nostræ salutis iucundissima initia contineret. Solebant postea illi lachrymanti libellum aliquem offerre, eoque apprehenso, lachrymas remittebat, non sine multorum admiratione, qui inde colligerent, magnos illum in literis progressus habiturum. Quoties etiam librum aliquem conspexisset in tenera ætate, ad illum accurrebat, & voluendo chartas, eiuſmodi se ludo instar puerorum oblectabat.

Iam verò vbi ad quintum peruenit ætatis annum, à parentibus ad amplissimum illud Casinense monasterium missus est, & pietate & literis imbuendus. Eius monasterij fratres militant Christo sub regula S. Benedicti. Factū hoc est magno diuinæ providentiæ consi-

consilio, nè tantilla ætas, si in prauos & mundo huic deditos magistros incidisset, aliquā ab ijs labem contraheret. Adhibitus autem illi est in eo monasterio præceptor, qui curi & optimis moribus, & egregijs instrueret disciplinis. Ab hoc verò sanctus puer sepe importunis precibus extorquere solebat, vt ipsi diceret, quid sit Deus. Quæ autem ab illo magistro dicebatur, manebant apud puerū alta mente reposita. Erant in illo monasterio etiam aliorum nobilium virorum pueri: in quibus si quos vidisset aut arrogantes, aut dissolutis & in compositis moribus, eorum consortia deuitabat. Gestare solebat manu chartulam, prima puerorum rudimenta continentem. Multa in illo visebatur morum maturitas, nulla puerilibus annis familiaris leuitas, nulla loquendi futilitas aut garrulitas. incipiebat enim iam tum in silentio secum ipse vtilia meditari, & certè in illa tam tenera ætate duabus amplius horis in precibus & Dei laudibus versabatur. Mouebant hæc eius cœnobij Abbates, quippe cui haud obscure indicarent, nihil vulgare aut mediocre ab illo ingenio quandoque expectandum: tandemque eò permouerunt, vt puerum tam præclaræ indolis pueritibus remitteret, simul hortans, vt Neapolim eum disciplinis liberalibus accuratius instituendum ablegarent. Et ita factum est. Venit Thomas annos natus plus minùs decem Neapolim, & pro admirabili ingenij viuacitate ita profecit in literis, vt cõmilites suos omnes antecelleret. In Grammatica, Dialectica & Rhetorica fertur quodam Martino peritissimo præceptore vsus, in Physicis verò Petri Hybernici fontes esse sectatus. Iam fama increbrescebat, Neapoli esse adulescētem, qui eximij virtutibus ætatem vinceret. Verum ille, licet valde adhuc puer, iam alia animo voluebat, nec quid de ipso prædicarent homines, sed quomodo posset ipse gratiam præpotenti Deo offerre seruitutem, sibi cogitandum existimabat. Per id tempus frater quidam Dominicanus instituti, ingenium eius vehementer admirans, videre sibi visus est radios quosdam luculentos de eius vultu vibrari, qui longè lateque diffusi, cernentium oculos illustrarent.

Mores pueri.

Mittitur Neapolim.

Amplectitur S. Dominici institutum.

2. Cor. 8. Matth. 8.

Contigit autem F. Iohannem de S. Iuliano, cuius erat admodum celebris opinio, in colloquium sancti Thomæ tunc fortassis incidere, Dei vtique spiritu id agente. Is eum hortari coepit, vt contempta mundi vanitate, ad Dominicanum instituti, cuius ipse quoque ex professo erat monachus, complexum se conferret. Erat hoc nihil aliud, nisi iam currenti calcar addere. Iam enim ille venerabilis puer secum statuerat ad illud se vitæ genus transferre. Itaque quod mente deliberarat, confert in opus, & annos natus tredecim, contempta tam illustri generis dignitate, posthabitis amplissimis opibus, omnique fastu & pompa mundi huius proculcata, induit habitum S. Dominici, magis eligens abiectus videri in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum, & omnibus mundi huius fallis & commentitijs bonis circunfluere. Eius verò sacri ordinis habitum ei contulit vir eximius & Deo deuotus F. Thomas Agni de Lentino, tunc quidem Prior Neapolitanus, sed postea ex Messanenſi Archiepiscopo Hierosolymitanus Patriarcha. Permouit autem animos omnium, quod nobilissimus puer rem tantam esset aggressus, & ex pulſo spontè elegisset fieri inops & pauper, nihilque huius mundi possidere. Solent enim in hominibus pijs & Deo deuotis id summopere admirari, nonnunquam etiam irridere & contemnere illi, qui in magna felicitate ponunt, honoribus & diuitijs, atque alijs id genus vitæ huius vanitatibus affluere. Et tamen de ipso filio Dei dicit Apostolus, Qui cum esset diues, propter vos egenus factus est. Immo verò ipse dicit de seipso: Vulpes foucas habent, & volucres cæli nidus: filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet.

Exemplum igitur dedit nobis, vt si velimus ad perfectionem aspirare, rebus omnibus nuncium remittamus. Fecerunt hoc innumeris sexus vtriusque sanctissimi homines, atque in ijs etiam Imperatores, reges & principes: fecit etiam S. Thomas: sed mater eius, vt est matronarum in filios vehemens affectus, valde id acerbè tulit, nolens priuari filio suo. Itaque multis stipata matronis, venit Neapolim. Et in hac quidem re commemoranda non nihil variant scriptores. Alij enim dicunt gauisam fuisse matrem, cum recordata esset olim id prædictum fuisse, fore vt Thomas se conferret ad monasticū vitæ genus: atque ea causa iuisset Neapolim, vt filium in eo proposito confirmaret: at tãdem tamen animo fuisse commotam, cum non daretur ei facultas filium alloquendi. Verebantur enim patres Dominicani, nè mater filium suis blandis colloquijs ab instituto reuocaret: dederuntque operam, vt primùm Romam, inde in Tusciam, mox Parisios Thomas perduceretur. Nec cessabat mater ab euntem Romam vsque insequi, sed ibi eum non inueniens, perturbari coepit, maxime quod nō crederetur ipsi affirmanti, se nō nisi

Fratres S. Thomæ.

confirmandi filij causa eius colloquium expetere. Eo tempore fratres sancti Thomæ Landulphus & Arnoldus, viri strenui & prudentes, in castris Friderici II. Imperatoris militabant. Ad illos scribit mater, dent operam, ne Thomas possit ex Italia transire in Gallias. Illi lectis literis, non mediocriter commoti, assentiente Imperatore, locis opportunis fortissimos collocant viros, qui eum intercipient. Nec defuit illorum conatus prospero successus. Cum enim Thomas sanctus puer cum quatuor socijs eiusdem professionis iter capesseret, & labore fessus, ad puteum sederet, à militibus comprehensus est: qui eum habitu monastico vi spoliare volentes, cum eum cernerent modis omnibus obniti, ne quid incommodi acciperet, eum ad fratres illius adduxerunt. Ij porro ad matrem eum ducendum curarunt. Dolebant interea fratres Dominicani, quod ea vi conspicerent abduci tantæ spei puerum. Porro mater viso Thoma, ingenti gaudio affecta est, sed vincente muliebri affectu, persuadere illi conatur, vt religionis habitum deponat. Sed frustra iacitur rete ante oculos pœnatorum. Erat eius optimi pueri mens longè firmior & robustior in Christo, quàm quæ maternis posset blandimentis eueri. Cumque nihil proficeret, custodiendum illum tradidit militibus in castro quodam, donec eius propinqui & cognati aduentarent. Nec sibi tamen ferendam putabât Patres Dominicani illam vim allatam suæ professionis fratri, querelasque deferabant ad Innocentium III. Romanæ sedis Pontificem. Pontifex non immeritò rei indignitate permotus, ad Fridericum Imperatorem nuncios cum literis misit, adhortans eum, vt eius iniuriæ administratos inquiri iuberet. Fridericus Imperator non id negligendum ratus, quod Pontifex admonuisset, milites comprehendi iussit & duci in custodiam: nec diù post fratres Dominicanos hortatus est, vt suas preces ipsi offerret. Illi verò eum in spem bonam venissent recuperandi Thomæ, per vim & iniuriam ablati, nolebant querelas apud Imperatorem deponere, ne si quid ille in milites grauius statuisset, scandalum inde nasceretur, & scrupulus quidam conscientijs iniiceretur.

Iam fratres S. Thomæ Landulphus & Arnoldus ad matrem proficiscebantur: sed omittendum hoc loco non est, quod cum illi ad Thomam venissent, eiusque insuperabilem constantiâ cognouissent, sorores suas hortati sunt, vt ad eum se conferrerent, eumque à sententia deducerent. Non recusarunt illæ, quod iussæ erant: sed vbi in eius congressum colloquiumque venerunt, ita ab illo, iam diuinitus valdè illustrato, puero instituta sunt, vt altera earum, posthabitis mundi pompis, sacris virginibus in monasterio se coniunxerit, ac demum ijs precepta, in sancta professione sanctè obierit. Ea res magis etiam fratrum iracundiam concitauit, ita vt ad carcerem, quo Thomas continebatur, accederent, & iniurijs atque conuicijs eum exagitarent, denique habitum monasticum discerperent, vt ille pudore affectus, ipsis assentiret: Sed sanctus puer cedens furori, & fragmenta vestium colligens, ijs se, vt potuit, rursus induit, ex iniurijs, conuicijs & conrumelijs pulchras sibi contexens patientiæ coronas. Non potuit autem iratus furor quiescere: ad atrociora se eius fratres arma conuertunt. Reuera inimici hominis, domestici eius. Erat mulier venusta specie, quæ non ita pridem nupta, iam corpus suum omnibus prostituebat. Hanc inuitant, vt quibus possit blanditijs & lenocinijs pudicissimum adolescentem ad turpitudinem impellat. Ingressa illa cultu & animo meretricio ad S. Thomam in carcerem, verbisque lasciujs & tactibus coepit eius animum sollicitare de re nefaria. Vt autem sensit castissimus adolescens se illius impuris illecebris & pestiferis suggestionibus non nihil moueri, Ne quaeso sinas, inquit, Domine Iesu & tu sanctissima Christi mater & virgo Maria, vt tam immani me scelere obstringam: moxque à foco arrepto titione, illam procacem & impudentem foeminam procul à se abegit. Deinde clauso ostio, in quodam custodia angulo crucis figuram illo titione pinxit in pariete, seque prosternens in orationem, cum lachrymis Dominum rogauit, vt ipsi largiretur perpetuæ continentiæ & integritatis donum. Inter orandum autem cum esset somno correptus, duo ei dormienti apparere angeli, qui ei dixerunt, preces ipsius à Domino exauditas: simulque cingulo eius strinxerunt renes, ita dicentes: Nos à Domino iussi, zona castitatis te cingimus, nulla posthac ratione dissoluenta. Interim verò ille ex ea constrictione dolorè sentiens, exclamauit. Accurèbant autem custodes, volètes scire, qua ex causa eos clamores edidisset. At ille prorsus indicare noluit, quoad superuixit: vbi autem se sensit moriturum, indicauit fratri Reginaldo socio suo, què etiam aliorum secretorum suorum conscium esse voluit. Fertur vir sanctus ab eo tempore, quo hæc illi accidit tentatio, usque ad virasse foeminarum colloquia, præterquam vbi vel utilitas vel necessitas aliud postularet, vt solent homines sibi à serpentibus & scorpionibus cauere.

Tan-

Mittuntur in carcerem, qui Thomam comprehendunt.

Mich. 7. Matth. 10.

Tentatur eius pudicitia.

Angeli ei apparent.

Tandem verò mater eius Theodora, cum iam biennio ferè in custodia illum detinisset, verita ne Dei in se iram concitaret, fratribus Dominicani copiam fecit eum ad se reuocandi. Eo autem tempore, quo sic asseruabatur velut in carcere quodam, crebro illum inuisebat F. Iohannes de S. Iuliano, cuius supra meminimus, quippe qui eum non mediocriter in Domino amaret: afferebatque illi vestes necessarias, idque tam occultè, vt ijs sese quidem indueret, sed rursus apud eum exuens, illi eas relinqueret. Et multa sanè admiratione dignum est, quod quidam annotarunt, S. Thomam in eo carcere multa in literis tam egregiè calluisse, ac si ea ab eximijs præceptoribus didicisset. Porro autem matre conuiente, subtractisque custodibus, per fenestram è castro Thomas deponitur, & à fratribus Dominicani, qui iam eò aduenerant, excipitur, & cum multo gaudio Neapolim reducitur. Inde verò Romam missus est. Id temporis Iohannes Teutonicus, Ordinis S. Dominici Magister, vt vocant, doctrina & pietate clarus habebatur. Is Thomam secum Parisios abduxit: ibi cum aliquot menses fecisset, missus est Colonia Agrippinam, vt Alberti Magni, multiplici doctrina & vitæ sanctitate celeberrimi, prælectionibus interesset. Quem sanè vt audiuit, mirificè lætatus est, tantum se inuenisse præceptorem. Iam antè enim crebro Dominum precatus erat, vt quandoque liceret ipsi ad tantum virum peruenire. Vbi sanè obiter illorum reprehendenda est temeritas, inscitia & impudentia, qui sanctum virum nec omniatè infimulant, & ei nescio quæ alia imperitè, ne dicam sceleratè, attribuunt. Sed hæc fortassis alibi fusiùs dicentur. Fuit ille sanè incomparabili rerum plurimarum cognitione, & egregia quoque vitæ sanctimoniam præditus, vt non immeritò S. Thomas illo præceptore gloriaretur. Multam sibi eruditionis materiam sub illo collegit Thomas, qui iam quasi Pythagoricum quoddam sibi silentium indixisse videbatur, vt possit ad studia literarum maiorem animi attentionem adferre. Ad eò verò perpetuè ferè ea taciturnitate utebatur, vt condiscipulis eo nomine propemodum in contemptum veniret, qui eum bouem mutum appellabant. Fortè per id tempus Albertus Dionysij de diuinis Nominibus librum prælegit, & Thomas non segniter auscultabat. Aderat ibi inter alios quidam benè literatus, qui cum Thomam ad eò silentij studiosum cerneret, eum obruto ingenio & hebeti existimans, Percurramus, inquit, siue repetamus, quæ ab Alberto prælecta sunt. Thomas pro sua modestia libenter annuit. Inter reperendum autè cum ille non nihil erraret, à Thoma admonitus est, aliter Albertum sentire, quàm ab ipso putaretur. Cumque ille rogaret, vt Alberti sententiam explicaret, Thomas ita Dionysium interpretatus est, vt Albertum etiam vincere videretur. Perlatum hoc fuit ad illum, quem studiosorum magistrum vocat, qui postera die ad locum clam accessit, vbi Thomas prælectionem Alberti repetebat, diligenterque auscultans, eius ingenium & doctrinam valdè admirabatur, moxque rem totam Alberto aperuit.

Non diù post Albertus in publica disputatione quætionem difficilem tractandam suscepit. Aderat Thomas, & dicta Alberti tenaci memoria asseruans, deinde scripto comprehendit: sed cum è cubiculo festinus exiret, chartula, in qua ea descriperat, ei exiit nescienti, inuentaque ab alio quodam, ad Albertum allata est. Qui cum legisset, diuinam in eo gratiam, eamque singularem, animaduertit. Itaque iussit, vt in proxima disputatione ad quætionem non cuius obuiam Thomas responderet. Ille principio recusat preterecondia & humilitate. sed cum Albertus instaret, cessit humiliter. Cum autem homo tam suo ingenio, quàm diuina gratia niteretur, ad obsecrandum Dominum Iesum se contulit. Vbi ad disputationem ventum est, tanta in respondendo dexteritate usus est, vt Albertus ei palam diceret: Thoma, tu mihi non tam respondentis, quàm doctoris locum obtinere videris: conuersusque ad alios, Vos, inquit, hunc bouem mutum vocatis: sed ille certè tales quandoque docendo mugitus dabit, vt totus possit orbis audire. Nihil verò sancti iuuenis animi hæc efferebât, sed in multa se animi humilitate & synceritate continens, licet alios ingenio & eruditione superaret, neminem tamen vel leuiter præ se contempsit, neque sibi aliquid arroganter attribuit. Ità factum est, vt & Alberto magistro & condiscipulis admirabilis haberetur, quippe qui non obscure intelligerent, plenum illum esse spiritu Dei. Cum iam verò aliquandiu Colonia hæsisset, & sub Alberto non mediocriter in literis & moribus profecisset, idem Albertus præclatum eius doctrinam & sanctitati testimonium reddens, persuasit Magistro Ordinis, vt eum Lutetiam reuocaret, in S. Theologia Baccalaureum illic promouendum. Datis igitur ad eum literis, iussit Ordinis Magister, vt Parisios rediret, & se ad Sententiarum libros prælegendos compararet. Itaque Lutetiam profectus, Baccalaurei titulo, licet inuitus, quod

E custodia dimittitur.

Mittitur Colonia & audit Albertum Magnum.

Taciturnus Thomas.

Alberti de Thoma sententia.

Fratres S. Thomae.

confirmandi filij causa eius colloquium expetere. Eo tempore fratres sancti Thomae Landulphus & Arnoldus, viri strenui & prudentes, in castris Friderici II. Imperatoris militabant. Ad illos scribit mater, dent operam, ne Thomas possit ex Italia transire in Gallias. Illi lectis literis, non mediocriter commoti, assentiente Imperatore, locis opportunis fortissimos collocant viros, qui eum intercipient. Nec desuit illorum conatus prospero successus. Cum enim Thomas sanctus puer cum quatuor socijs eiusdem professionis iter capesseret, & labore fessus, ad puteum sederet, à militibus comprehensus est: qui eum habitu monastico vi spoliare volentes, cum eum cernerent modis omnibus obniti, ne quid incommodi acciperet, eum ad fratres illius adduxerunt. Ij porro ad matrem eum ducendum curarunt. Dolebant interea fratres Dominicani, quod ea vi conspicerent abduci tantae spei puerum. Porro mater viso Thoma, ingenti gaudio affecta est, sed vincente muliebri affectu, persuadere illi conatur, vt religionis habitum deponat. Sed frustra iacitur rete ante oculos penatorum. Erat eius optimi pueri mens longè firmior & robustior in Christo, quam quae maternis posset blandimentis eueri. Cumque nihil proficeret, custodiendum illum tradit militibus in castro quodam, donec eius propinqui & cognati aduentarent. Nec sibi tamen ferendam putabat Patres Dominicani illam vim allatam suae professionis fratri, querelasque deferbant ad Innocentium III. Romanae sedis Pontificem. Pontifex non immerito rei indignitate permotus, ad Fridericum Imperatorem nuncios cum literis misit, adhortans eum, vt eius iniuriam administratos inquiri iuberet. Fridericus Imperator non id negligendum ratus, quod Pontifex admonuisset, milites comprehendi iussit & duci in custodiam: nec diu post fratres Dominicanos hortatus est, vt suas preces ipsi offerret. Illi vero cum in spem bonam venissent recuperandi Thomae, per vim & iniuriam ablati, nolebant querelas apud Imperatorem deponere, nisi quid ille in milites grauius statuisset, scandalum inde nasceretur, & scrupulus quidam conscientijs iniiceretur.

Thomas comprehenditur.

Prouer. 1.

Traditur custodiae.

Mittuntur in carcerem, qui Thomam comprehendunt.

Mich. 7. Matth. 10.

Tentatur eius pudicitia.

Angeli ei apparent.

Iam fratres S. Thomae Landulphus & Arnoldus ad matrem proficiscebantur: sed omittendum hoc loco non est, quod cum illi ad Thomam venissent, eiusque insuperabilem constantiam cognouissent, sorores suas hortati sunt, vt ad eum se conferret, eumque à sententia deducerent. Non recusarunt illae, quod iussae erant: sed vbi in eius congressum colloquiumque venerunt, ita ab illo, iam diuinitus valde illustrato, pucro instituta sunt, vt altera earum, posthabitis mundi pompis, sacris virginibus in monasterio se coniunxerit, ac demum ijs praefecta, in sancta professione sancte obierit. Ea res magis etiam fratrum iracundiam concitauit, ita vt ad carcerem, quo Thomas continebatur, accederent, & iniurijs atque conuicijs eum exagitarent, denique habitum monasticum discerperent, vt ille pudore affectus, ipsis assentiret. Sed sanctus puer cedens furori, & fragmenta vestium colligens, ijs se, vt potuit, rursus induit, ex iniurijs, conuicijs & contumelijs pulchras sibi contexens patientiae coronas. Non potuit autem iritatus furor quiescere: ad atrociora se eius fratres arma conuertunt. Reuera inimici hominis, domestici eius. Erat mulier venusta specie, quae non ita pridem nupta, iam corpus suum omnibus prostituebat. Hanc inuitant, vt quibus possit blanditijs & lenocinijs pudicissimum adolescentem ad turpitudinem inpellat. Ingressa illa cultu & animo meretricio ad S. Thomam in carcerem, verbisque lasciujs & tactibus coepit eius animum sollicitare de re necessaria. Vt autem sensit castissimus adolescens se illius impuris illecebris & pestiferis suggestionibus non nihil moueri, Ne quaeo finas, inquit, Domine Iesu & tu sanctissima Christi mater & virgo Maria, vt tam immani me scelere obstringam: moxque à foco arrepto titione, illam procacem & impudentem foeminam procul à se abegit. Deinde clauso ostio, in quodam custodiae angulo crucis figuram illo titione pinxit in pariete, seque prosternens in orationem, cum lachrymis Dominum rogauit, vt ipsi largiretur perpetuae continentiae & integritatis donum. Inter orandum autem cum esset somno correptus, duo ei dormienti apparere angeli, qui ei dixerunt, preces ipsius à Domino exauditas: simulque cingulo eius strinxerunt renes, ita dicentes: Nos à Domino iussj, zona castitatis te cingimus, nulla posthac ratione dissoluenda. Interim vero ille ex ea constructione dolorē sentiens, exclamauit. Accurebant autem custodes, volentes scire, qua ex causa eos clamores edidisset. At ille prorsus indicare noluit, quoad superuixit: vbi autem se sensit moriturum, indicauit fratri Reginaldo socio suo, quē etiam aliorum secretorum suorum conscius esse voluit. Fertur vir sanctus ab eo tempore, quo haec illi accidit, tentatio, usque adeo vitasse foeminarum colloquia, praeterquam vbi vel vilitas vel necessitas aliud postularer, vt solent homines sibi à serpentibus & scorpionibus cauere.

Tan-

Tandem vero mater eius Theodora, cum iam biennio ferè in custodia illum detinisset, verita ne Dei in se iram concitaret, fratribus Dominicanis copiam fecit eum ad se reuocandi. Eo autem tempore, quo sic asseruabatur velut in carcere quodam, crebro illum inuisebat F. Iohannes de S. Iuliano, cuius supra meminimus, quippe qui eum non mediocriter in Domino amaret: afferbatque illi vestes necessarias, idque tam occulte, vt ijs sese quidem indueret, sed rursus apud eum exuens, illi eas relinqueret. Et multa sanè admiratione dignum est, quod quidam annotarunt, S. Thomam in eo carcere multa in literis tam egregie calluisse, ac si ea ab eximjs praceptoribus didicisset. Porro autem matre conuiunte, subtractisque custodibus, per fenestram è castro Thomas deponitur, & à fratribus Dominicanis, qui iam eò aduenerant, excipitur, & cum multo gaudio Neapolim reducitur. Inde vero Romam missus est. Id temporis Iohannes Teutonius, Ordinis S. Dominici Magister, vt vocant, doctrina & pietate clarus habebatur. Is Thomam secum Parisios abduxit: ibi cum aliquot menses fecisset, missus est Coloniam Agrippinam, vt Alberti Magni, multiplici doctrina & vitae sanctitate celeberrimi, praelectionibus interesset. Quem sanè vt audiuit, mirifice laetatus est, tantum se inuenisse praectorem. Iam antè enim crebro Dominum precatus erat, vt quandoque liceret ipsi ad tantum virum peruenire. Vbi sanè obiter illorum reprehendenda est temeritas, inscitia & impudentia, qui sanctum virum necromantijs insimulant, & ei nescio quae alia imperite, ne dicam scelerate, attribuunt. sed haec fortassis alibi fusiùs dicentur. Fuit ille sanè incomparabili rerum plurimarum cognitione, & egregia quoque vitae sanctimonia praeditus, vt non immerito S. Thomas illo praectore gloriaretur. Multam sibi eruditionis materiam sub illo collegit Thomas, qui iam quasi Pythagoricum quoddam sibi silentium indixisse videbatur, vt posset ad studia literarum maiorem animi attentionem adferre. Adeo vero perpetuo ferè ea taciturnitate utebatur, vt condiscipulis eo nomine propemodum in contemptum veniret, qui eum bouem mutum appellabant. Fortè per id tempus Albertus Dionysij de diuinis Nominibus librum praelegit, & Thomas non segniter auscultabat. Aderat ibi inter alios quidam benè literatus, qui cum Thomam adeo silentij studiosum cerneret, eum obtuso ingenio & hebeti existimans, Percurramus, inquit, siue repetamus, quae ab Alberto praelecta sunt. Thomas pro sua modestia libenter annuit. Inter repetendum autè cum ille non nihil erraret, à Thoma admonitus est, aliter Albertum sentire, quam ab ipso putaretur. Cumque illerogaret, vt Alberti sententiam explicaret, Thomas ita Dionysium interpretatus est, vt Albertum etiam vincere videretur. Perlatum hoc fuit ad illum, quem studiosorum magistrum vocant, qui postera die ad locum clam acceffit, vbi Thomas praelectionem Alberti repetebat, diligenterque auscultans, eius ingenium & doctrinam valde admirabatur, moxque rem totam Alberto aperuit.

E custodia dimittitur.

Mittitur Coloniae & audit Alberti Magistri.

Taciturnus Thomas.

Non diu post Albertus in publica disputatione quaestionem difficilem tractandam suscepit. Aderat Thomas, & dicta Alberti tenaci memoria asseruans, deinde scripto comprehendit: sed cum è cubiculo festinus exiret, chartula, in qua ea descripserat, ei excidit nescienti, inuentaque ab alio quodam, ad Albertum allata est. Qui cum legisset, diuinam in eo gratiam, camque singularem, animaduertit. Itaque iussit, vt in proxima disputatione ad quaestionem non cuius obtiniam Thomas responderet. Ille principio recusauit praeter verccundia & humilitate. sed cum Albertus instaret, cessit humiliter. Cum autem non tam suo ingenio, quam diuina gratia niteretur, ad obsecrandum Dominum Iesum se contulit. Vbi ad disputationem ventum est, tanta in respondendo dexteritate usus est, vt Albertus ei palam diceret: Thoma, tu mihi non tam respondentis, quam doctoris locum obtinere videris: conuersusque ad alios, Vos, inquit, hunc bouem mutum vocatis: sed ille certè tales quandoque docendo mugitus dabit, vt torus possit orbis audire. Nihil vero sancti iuuenis animi haec efferebat, sed in multa se animi humilitate & sinceritate continens, licet alios ingenio & eruditione superaret, neminem tamen vel leuiter praeter se contempsit, neque sibi aliquid arroganter attribuit. Ita factum est, vt & Alberto magistro & condiscipulis admirabilis haberetur, quippe qui non obscure intelligerent, plenum illum esse spiritu Dei. Cum iam vero aliquandiu Coloniae haesisset, & sub Alberto non mediocriter in literis & moribus profecisset, idem Albertus praclarum eius doctrinae & sanctitati testimonium reddens, persuasit Magistro Ordinis, vt cum Lutetiam reuocaret, in S. Theologiae Baccalaureum illic promouendum. Datis igitur ad eum literis, iussit Ordinis Magister, vt Parisios rediret, & se ad Sententiarum libros pralegendos compararet. Itaque Lutetiam profectus, Baccalaurei titulo, licet inuitus,

Alberti de Thoma sententia.

114
Parisijs in
S. Theolo-
giæ Baccalaureus.

quòd se ex multa humilitate indignum putaret, ornatus est. Indè se cōtulit ad Sententias Petri Lombardi prælegendas. In qua prælectione cum tanta gratia & dexteritate versatus est, vt omnibus longè antecellere putaretur, omnesque eius doctrinam & sapientiam suspicerent ac supererent. Vtebatur enim peculiari quadam methòdo, & singularès quasdam suis dictis rationes adhibebat, vt auditores eius minimè ambigerent, à patre luminum caelesti illum lumine persufum & egregiè illustratum.

Postquam autem Sententiàs cum omnium admiratione absoluit, & iam tempus adueniebat, vt Doctoris quoque nomine & titulo insigniretur, Parisiensis Academiæ Cancellarius, vt vocant, eius rei admonuit Priorem fratrum Dominicanorum, qui Lutetiæ morabantur. Prior itaque mandat Thomæ, vt ad eam capeffendam dignitatem se præpararet. Sed hîc vir sanctus & humilis, ad solita modestiæ præsidia cōfugiens, coepit multa prætexere, se nec scientia nec ætate tanto honori parè m asserere. Neque enim id temporis annum ætatis trigefimum compleuerat. At vicit tandem obedientia, & cum maiorum suorum nō posset declinare imperium, cum magna humilitate illorum sese voluntati accommodauit: rursusque ad orationis studium se conferens, petijt ab omnipotente Deo opem & auxiliunt. Postea illi dormienti quidam venerandus senex apparuit, eique dixit: Quid habes, frater Thoma, quòd sic Deū lachrymabundus oras? Cui ille respondit: Cogor magisterij & nomen & munus in me recipere, cui me scio imparè esse: nec video, quid thematis loco sumere debeam, quemadmodum in scholis more receptum est. Tum ille senex: Noli, inquit, pusillo esse animo: vult Deus, vt Maioribus tuis hac in re obtēperes. Thematis autem loco habebis illud ex Psalmo: Rigās montes de superioribus suis &c. His dictis, visio ablata est, & Thomas expergefactus Deo gratias egit, quòd tam clementer ipsius preces admisisset. Promotus indè in S. Theologiæ Doctorē, nihil de studio remisit, sed multas reliquit Ecclesiæ doctissimas & vtilissimas lucubrationes, quas nōrunt studiosi. In ijs sunt illi eruditissimi libri, quos inscripsit, Summā contra Gentiles: in quibus, sicut & in cæteris sancti viri scriptis, non debemus dictionē spectare, quæ pro illius seculi more simplex est & scholastica: sed res & sententiās, quæ doctissimorum virorum iudicio sunt in illis admirabiles. Fuit verò etiam in sermone familiari ad persuadendum valdè efficax, quemadmodum res subiecta docebit. Venit quandoque ad Christi natalem diem Mollariam, quod est oppidum non longè ab vrbe Roma, vbi tum morabatur Cardinalis Richardus: venerunt autem eò etiam duo prædicates Iudæi, in rebus Iudaicis egregiè instructi. Voluit igitur Cardinalis, vt cum illis Thomas sermonem conferret, & ad Christi religionem eos traducere niteretur. Suscepta est cum illis disputatio, multisque vltro citroque allatis rationibus, tandem scripturæ diuinæ testimonijs Thomas euicit, iam Christum & Messiam aduenisse, quem infelices Iudæi adhuc venturum somniant. Et illi quidem tunc à Thoma ea conditione dimissi sunt, vt in crastinum secum deliberarent, & si quas haberent, rationes contrarias adferrent: interim verò ille seruenti spiritu rogabat pro illis Dominum, vt eos ad se conuertere dignaretur, qui pro peccatoribus nasci voluerit. Altero illucescente die, verus Lucifer in eorum cordibus ortus est, reuersique ad S. Thomam, posita Iudaicæ perfidiæ obstinatione, Christo nomen dedere, & sacro abluti baptismate, Christum induerunt.

Psal. 103.

Promouetur in Doctorem.

Duo primarij Iudæi ab illo conuertuntur.

Ecstasies eius.

Animicus puritas.

Admiranda fuit sancti viri inter orandum animi pietas & deuotio, & eum se daret rerum diuinarum contemplationi, adeò persèpè visus est mente in Deum sublimiter excessisse, vt corpus pariter in aère suspensum videretur. Præcipua autem deuotione afficiebatur erga illud præstantissimum Eucharistiæ Sacramentum, solebatque quotidie Missæ offerre sacrificium, nisi aduersa valetudine esset impeditus: nec hoc contentus, etiam alterius fratris Missam auscultabat, cui etiam vltimum ipse inferuebat. Sub ipso autem sacrificio, tanti sacramenti amore ebrius, non raro in Deum rapiēbatur, totus lachrymis infusus. Horis nocturnis, post breuem somnum, multum vacabat precibus, vt a Domino posset obtinere gratiam scribendi & docendi, quæ expediret. Quicquid illi à necessaria corporis in somno ciboque ac potu parcè capiendò refectioe ocij superfuit, id totum orationi, lectioni, meditationi, scriptioni impendebat, ita vt nullum temporis spatium absque fructu transmitteret. Cum hominum colloquijs interesse cogebatur, ne illud quidem, licet exiguum, tempus absque animi profectu transigebat, semper aliquid eiusmodi proponens, quod audientium saluti proficeret. Vbi autem licebat ad amica Cellulæ silentia redire, omissis omnibus, cum quibus erat locutus, qualescunque etiam illi fuissent, mox ad rerum diuinarum meditationem sese

sese recipiebat, idque animo tam libero & ad rogandum Dominum expedito, acsi iurereà secum versatus fuisset. Quod vtique argumento erat, cæteris quidem rebus interesse & occupari eum potuisse, sed non nisi Deo & rerum diuinarum studio & contemplatione fuisse delectatum. Et est sanè hoc in sancto viro accuratè obseruandum, quòd quoties vel ad disputationem, vel ad lectionem siue studium, vel scriptionem se conferre vellet, prius ad feruenter rogandum Dominum se contulit, idque cum profusis lachrymis, sciens scriptum, omnem sapientiam esse à Domino Deo. Indè factum est, vt illa etiam, de quibus antea dubitaret, post eiusmodi preces tam dilucidè perspecta haberet, ac si ea lectione didicisset. Et huc facit, quod ipse socio suo fratri Reginaldo secretò aperuit, & vsque ad obitum suum tacitum haberi voluit, ipsum scientiam & eruditionem suam, non tam ingenio & studio, tametsi illa quoque ei non defuere, quam suis ad Dominum precibus acquisiuisse. Quod quidem ille Reginaldus post eius decessum crebrò in scholis & alibi referre solebat, dignum profecto, quod studiosi imitentur. Nam qui posthabito Dei timore, sui ingenij viribus suaque industria nituntur, illi cum in literis nonnihil proficiunt, animis intumescunt, & quemadmodum à Leone Pontifice dictum est, causa illuminationis fit eis materia cæcitas, & tum seipsos, tum alios sapè in absurdos præcipitant errores. Sed de hoc satis. Est autem hoc quoque in sancto viro memorabile, quòd cum ei esset integrum, libenter solitus fuerit aliquid in Patrum Collationibus lectitare, nè ex rerum subtilium speculatione affectus eius nonnihil teperceret, possetque se rursus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Et in hoc quidem S. Dominicum sectatus est, quem eius libri lectione constat magnoperè fuisse delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Occurrit quandoque S. Thomæ locus difficilis in Esaia propheta, quem tum interpretabatur: cumque ad eius sensum & mentem penetrare non posset, multis diebus in ieiunia & orationes incubuit, donè à Domino aperiretur, quod clausum & abditum videbatur. Ità nocte quadam, cum precibus vacaret, socius eius Reginaldus audiuit quosdam cum illo miscere sermones, licet percipere nō posset, quinam illi essent, vel quibus de rebus colloqueretur. Illis autem abeuntibus, Thomas ad se Reginaldum vocat, eumque iubet scribere commentaria quadam in Esaia, perindè illi ea dictans, ac si ex libro recitaret. Deindè iussus Reginaldus quieti membra reddere, ad Thomæ pedes corruit, eum obnixè rogans, & per Christi nomen obrestans, vt diceret, cum quibus tam prolixè fuisset locutus. Recusante diu Thoma, & rem secretam pandere nolente, Reginaldus in prece persistit. Tandem igitur, nè Christi nomen, per quod adiuratus erat, negligere videretur, cum lachrymis ei dixit: Scis fili Reginalde, quam me hisce diebus afflixerim, ob loci huius obscuritatem, cuius iam expositionem ex ore meo scripsisti. Misit autem pius Dominus ad me Apostolos Petrum & Paulum, quos mihi apud illum intercessores adhibueram, & cum illis iam dulcia habui colloquia, ijque hunc mihi locum valdè luculenter explicarunt. Sed ego omnipotentis Dei verbis tibi præcipio, nè hoc, quod ex me adiurato cognouisti, donèc ero in hac vita, cuiquam omnino reueles.

Ecclesi.

Diuinitus edocetur.

Petrus & Paulus ei apparent.

Reliquijs S. Agnetis curat morbum.

Idem Reginaldus incidit quandoque in febrem valdè molestam & continuam. Eum Thomas accessit, & optimis sermonibus hortabatur ad patientiam. Ferebat autè vir sanctus ad collum suum suspensas reliquias quasdam S. Agnetis virginis & martyris, quam singulari amore & deuotione prosequeretur: monebatque Reginaldum, vt ipse quoque in illam sanctissimam virginem animi deuotionem conciperet: simulque eius pectori sacras reliquias imponens, Dominum pro fratris salute precabatur, & ille mox è lecto surrexit incolumis. Oranti quodam tempore S. Thomæ Neapoli in templo Dominicanorum apparuit frater Romanus S. Theologiæ Doctor, Ordinis S. Dominici, quem ille sibi Parisijs in prælectionibus reliquerat successorem: qui non ita pridem obierat, Thoma ignorante. Vt ergò illum vidit iuxta se stantem, Gratulor, inquit, te huc aduenisse: sed quando, oro, venisti? Respondit ille: Ego iam excessi è corpore: permissum autem mihi est pro tuo merito tibi apparere. Territus eo responsò nonnihil sanctus vir, cum se collegisset, ait: Adiuro te per Dominum, vt indices mihi, num placeant Deo opera mea. Respondit Romanus: Perseuera in hoc statu, nec dubites grata esse Deo quæ facis. Et Thomas, Te cum verò, inquit, vt agitur? Respondit: Ego vita fruor sempiterna. Attamen ob negligētius curatū testamentum, à Parisiensis Episcopo mihi traditū, pœnas mihi in locis Purgatorijs ad dies quindecim.

decim. Et Thomas: Scis, inquit, crebrò nos in disputationem illam adduxisse quæstionem, an permancant in animo scientiæ, in hac vita acquisitæ: quæso, vt eam mihi expedias. Respondit Romanus: Ego Deum intueor: noli hac de re ex me sciscitari. Et Thomas: Vides ne, inquit, Deum sine medio, aut aliqua re interposita? Tum ille: Sicut audiuimus, ait, sic videmus in ciuitate Domini virtutum: moxque disparuit, & S. Thomam multa reliquit consolatione perflusum. Alio tempore eidem sancto viro in preces incumbenti Parisijs foror eius apparuit, seque in Purgatorijs locis cruciari dixit, orans, vt sacrificia & preces pro ipsa Domino offerret. Curauit vir sanctus, vt fratres pro ea facerent vt petierat. Interiecto indè aliquanto temporis spatio, Romæ illi rursus se visendam obrulit, indicans se à pœnis liberatam, viuere in beata vita. Interroganti autem S. Thomæ de duobus fratribus suis, respondit illa, Landulphum quidem teneri adhuc in locis Purgatorijs, Arnoldum verò habitare in cælis: addiditque: Tu quoque frater breuè nobis iungeris, sed maior te gloria expectat, quàm nos, ob susceptos pro Ecclesia labores.

Inuitauit quandoque S. Thomam ad sumendum cum ipso cibum Diuus Ludouicus Galliarum rex. Excusabat se Thomas, quòd propter studiorum occupationes non esset sibi integrum venire ad mensam regis. At compulsus tamè est iussu Prioris Parisiensis. Acriter id temporis animo incumberebat in Manichæorum oppugnationem: cumque sederet ad regis mensam ijs cogitationibus intentus, manu percutiens mensam, Definitum est, inquit, contra hæresin Manichæorum: vocansque ex nomine socium suum, perinde ac si esset in suo cubiculo, Surge, ait, & scribe. Prior verò illi assidens, eumque manu tangens, Domine Doctor, inquit, ad mensam regis hîc sedes, non ad mensam Cellularum. Tum ille ad se reuersus, verecundè ait ad regem: Ignosce mihi Domine mi Rex, quia putabam me domi versari in cubiculo meo. At sanctus Rex valdè admirans, eum inter epulas vsque ad eò extra se positum, prudenter acciuit librarium, iussitque vt quamprimum annotaret, quæ sancto viro erant diuinitus inspirata. Similiter contigisse fertur, cum sanctus vir ad Cardinalis Legati Tusciæ mensam federet, qui eius visendi cumprimis erat cupidus: quo tempore scribebat illud opus insigne aduersus gentiles. Crebros patiebatur eiusmodi mentis excessus: sed tum præcipuè diurnum, cum esset in castro sororis suæ Theodoræ, non longè ante obitum suum, vbi sanè per triduum ferè permansit à corporeis sensibus abstractus, adeò vt foror eius, talium rerum imperita, non minimum turbaretur, quæreretque ex socio sancti viri, quidnam ita subito fratri suo accidisset. Cui ille respondit: Sæpe quidem illum extra se rapi, cum se daret arcanorum contemplationi: at nunquam tamen antea tam prolixè eum se vidisse in eo mentis excessu. Tandem verò idem frater sanctum virum fortiter traxit, eius apprehenso cucullo, sicque ad se redijt, & suspirans ait: Tibi fili Reginalde secretum aperio, prohibeoque nè id me viuente cuiquam reueles. Ego iam scribendi finem facio. sunt enim mihi talia diuinitus ostensa, vt illorum comparatione ea, quæ hæcenus scripsi & docui, mihi exigua sanè videantur. Spero autem in Deo meo, quòd sicut scribendi, ita & viuendi mihi propedièm finis aderit. Solebat verò sancti viri mens in eiusmodi raptibus nonnunquam vsque ad eò abalienari à corpore, vt etiam magnos ei illatos dolores minimè sentiret. Erat illi ex medicorum consilio in tibia adhibendum cauterium. Ait itaque ad socium fratrem: Vbi venerit is, qui tibiam vsurus est, me fac quæso certiore. Factum est ita, cumque vrendus esset, extendit quidem tibiam, sed adeò fuit mente abstractus, & in Deum subleuatus, vt vitionem illam neutiquam perciperet. Itidem alio quodam tempore in cubiculo scriptans, & manu ardentem candelam tenens, extra se raptus est, ita vt candelam, eius manum diu adurentem, prorsus non aduerteret: Id genus alia sapiens illi Parisijs accidisse compertum est.

Fuit verò etiam multa illi gratia in habendis ad populum sacris concionibus: in quibus tamen vitare solebat ea, quæ ad curiositatem potius, quàm ad auditorum utilitatem pertinere videbantur, ad hominum illorum, quibus loquebatur, captum se accommodans, & acutas subtilesque quæstiones ad scholas amandans. Tanta autem cum reuerentia auscultabat eum populus, ac si è celo eius verba manarent. Et erat sermo eius ad persuadendum efficax, cum nihil verbis doceret, quod factis ipse non præstaret. Ardebant verba eius instar facularum, & auditorum animos ad Dei amorem & animi compunctionem inflammabant, Domino cooperante & sermonem eius confirmante sequentibus signis. Concionabatur quædoque Romæ sacratissimo Paschatis die, & ab

& absoluta concione cum è suggestu descendisset, mulier quædam, quæ multo tempore sanguinis fluxum patiebatur, nec vilius medici opera curari poterat, fimbriam cuculli eius attigit, credens se sancti viri meritis posse sanari. nec est ipe frustrata sua, ilico à tactu restituta sanitati. Sequebatur autem eum vsque ad monasterium S. Sabinæ, fratricque Reginaldo, quid ipsi contigisset, indicauit. Miraculū.

Præter alias animi virtutes, ingens quoque in sancto viro humilitas relucebat, quæ est custos virtutum cæterarum, de qua dicit Dominus Iesus: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Cum enim Bononiæ in cœnobio ambularet contemplationi intentus, frater quidam alterius cœnobij, qui sanctum virum non nouerat, à Priore petijt, vt liceret ipsi cum fratre, qui primus ei venisset obuiam, ad quædam expedienda negocia egredi in urbem. Priore annuente, ante omnes incidit in S. Thomam, dixitque ei: Dilecte frater, Prior te iussit mecum ire. Mox præeuntem fratrem vir sanctus sequitur. sed cum ille iret festinantius, non potuit eum assequi. Itaque non raro ab illo arguebatur, sed vir sanctus humiliter se excusabat. Vt autem ciues viderunt tantum virum parui momenti fratrem sequi, existimabant id errore fieri. Accedunt igitur ad illum fratrem, indicant quem virum post se ducat. Tum ille ad S. Thomam conuersus, obnixè rogauit, vt veniam daret suæ ignorantie. Ciues autem cum multa reuerentia virum Dei compellant, sciscitabantur cur adeò se abijcere voluisset. Quibus ille respondit: Monastica omnis religio sanctæ obedientie studio perficitur, qua homo homini se subijcit propter Deum, quemadmodum Deus ipse se hominibus causa salutis humanæ submisit. Humilitas & obedientia sancti viri. Marth. II.

Præclaro inprimis ingenio eum fuisse, præter eruditam, quæ extant, eius scripta, etiam illud confirmat, quòd aliquandò in colloquio familiari ipse dixisse fertur, se nunquam legisse librum, quem non etiam intellexisset: quod certè paucissimorum est. Memoria verò vsque ad eò tenaci fuit, vt quod semel legisset, facile animo retineret. Refferre de illo solebat frater Reginaldus, itemque alij, quòd de diuersis rebus dictarit quandoque tribus, interdum verò etiam quatuor amanuentibus siue librarijs scribenda. Erga pauperes & in peccata lapsos ex infirmitate, multa commiseratione mouebatur. Diuitias, licet vir admodum nobilis genere, planè fastidiuit. Iuerat aliquandò ad sanctum Dionysium, cum Parisijs degret, ad visendas sacras reliquias: iamque reuertenti ostendebant socij ciuitatem Parisiensem, eamque laudibus efferebant. Tum verò ille ait: At ego mállem mihi dono dari Chrysoctomi Homilias in Matthæum, quàm Lutetiam Parisiorum. Honores etiam amplissimos, vlrò ipsi oblatos, respuit. Clemens eius nominis 4. Romanus Pontifex, qui sanctum virum amabat, Archiepiscopatum Neapolitanum ei tradidit: sed ille non modò recusauit, verum etiam cum multa humilitate petijt, nè deinceps id genus dignitates in ipsam conferret. Eius ingenium. Memoria tenacissima. Recusat Archiepiscopatum Neapolitanum.

Quantum quidem ad corporis eius habitudinem attinet, fuit statura procerus & rectus, colore triticeo, magno capite, eoque quadam adperso caluitie, viribus robustus. Cum tempestates & tonitrua ærem concuterent, signo crucis se muniebat, ita dicens: Deus carnem suscipere dignatus est. Deus nostra causa mortuus est & resurrexit. Eo autem anno, quo vita functus est, cum decumberet Neapoli, Iohannes Copa Neapolitanus & eius germanus frater Conus, professione Dominicanus, eum inuiserunt, amboque viderunt per fenestram sese inserentem stellam lucidissimam, quæ cum aliquandò hæssisset super caput sancti viri, deinde rursus abscellit. Iam verò tempus erat, quo Concilium generale Lugduni habebatur, ad quod eum proficisci voluit Gregorius Romanus Pontifex, eius nominis decimus. Annus tum agebatur à Christo nato 1274. Igitur Neapoli discedens vir sanctus, in ipso itinere ad castrum quoddam Franciscæ neptis suæ peruenit, vbi eum morbus corripuit, qui eius appetitum omnem ferè deiecit. Sciscitanti verò medico Iohanni de Guidone, num quem cibum omninò appeteret, ille respondit: Si haleces possent obtineri, quales habentur Parisijs, fortassis liberet ijs vesci. Sed hi pisces hîc non extant. Abennti autem medico, obuiam venit quidam pisces ferens, quos sardas vocant. Illos medicus emit, & vbi attulit domum, in haleca mutati sunt. Vbi verò ad sanctum Thomam recentes haleces, quæ nunquam ijs in locis feruntur haberi, allatæ sunt, ille diuinam admiratus benignitatem, noluit eas in cibum sumere, imitatus S. Dauidem regem, qui cupitam aquam, ex cisterna Bethleemica hausit, noluit bibere, sed libauit eam Domino. Porrò miraculum illud passim diuulgatum est, & multi ex ijs halecibus comederunt. Tandem tamen alio se cibo & potu non nihil refocillauit vir Dei, diuinæ se prouidentie committens. Cæpto autem

autem pergens itinere, cum præteriret cœnobium Fossæ nouæ Cisterciensis Ordinis, ab Abbate & fratribus humanissimè inuitatus est, vt ad ipsos diuenteret, donè esset reditus sanitati. Quorum ille preces contemnere noluit, sed fusa prius ante aram oratione, ad illos ingressus est. Sentiens autem ex diuina reuelatione non longè abesse superum vitæ suæ diem, clara voce multis audientibus dixit ad socium suum: Fili Reginalde, hæc requies mea in seculum seculi: Hic habitabo, quoniam elegi eam. Abbas autem iussit eum honesto loco recipi, vbi se quieti daret. Interea verò morbo ingrauescente, vir sanctus lecto decubuit dies non paucos: at fratres eius monasterij cum tanta reuerentia & humilitate ei ministrabant, vt etiam humeris suis è sylua ligna comportarent. erat enim hyems. Quorum officijs vir pius & humilis non sine commiseratione vtrens, ita dixit: Quis ego sum, vt serui Christi mea causa tantos suscipiant labores? Sed morbus in dies capiebat augmenta, nec tamen vir sanctus à salutari doctrina se potuit continere. Rogatus enim à quibusdam eius loci capacioribus fratribus, vt doctrinæ suæ aliquod apud ipsos monumentum deponeret, breuiter eis exposuit Cantica Canticorum Salomonis, tanquam migraturus ad sempiterna cantica spirituum beatorum.

Cum autem sentiret paulatim se viribus destitui, cum multa deuotione petijt sibi sacrosanctam Eucharistiam exhiberi. Id verò ab Abbate & fratribus admodum reuerenter præstitum est. Vt autem allata fuit Eucharistia, tametsi fractis esset viribus, humi se prostrauit, cum lachrymis & admirabili pietate orans Dominum. Interrogatus autem, vt habet consuetudo Ecclesiastica, num crederet in sacra illa hostia verum esse Dei filium, qui nostræ causæ salutis ex virgine natus, & in cruce mortuus est & resurrexit: libera voce & cum multa deuotione lachrymans dixit: Ego planè credo, immò pro certo noui hunc esse verum Deum & hominem Iesum Christum, æterni patris & virginis matris filium: & quod puro corde credo, etiam labijs syncerè confiteor. Deindè illud viuificum accepit sacramentum. Postero autem die etiam extremam sibi voluit Vnctionem adhiberi: vbi cum ad singulas verborum formas sana mente respondisset, iunctis & sursum ad Deum erectis manibus, spiritum suum pijsimo commendans creatori, felicissimè obdormiuit in Domino, hora quidem matutina, ipsis Nonis Martij, Anno à Christo nato 1274. vitæ autem suæ 50. Illo decedente, è diuersis monasterijs Dominicanorum multi aderant fratres, qui ad eum visendum confluxerant: aderant etiam non pauci Franciscani. Porro Abbas cum suis fratribus alijsque permultis religiosis & nobilibus viris sancto Doctore honorificas celebrandè exequias, Aderat inter alios etiam Episcopus Taracinenfis. Neptis etiam sancti viri, domina Francisca eò aduolauit: sed cum Canon monasticus non admitat, vt feminis pateat aditus in monasterium, ipsa multum deprecante, sacrum corpus ad fores monasterij exportatum est, vt posset ab illa videri. Ibi verò luctus ingens obortus est, dolentium tanti viri obitu. Fertur eodem tempore mulus, quo sanctus vir sedere solebat, ruptis loris è stabulo accurrisse ad funus, visoque feretro, repente corruisse exanimis, vt etiam brutum animal extinctum illud Ecclesiæ lumen plorare videretur. Ad extremum illatum est sacrum corpus in templum, & ante altare cum multa ueneratione tumulatum.

Porro frater Reginaldus, cuius iam crebrò mentio habita est, ad eorum, qui aderant, ædificationem, sancti viri innocentie & puritati insigne tum reddidit testimonium, ita dicens: Ego sancti Doctoris huius & vitam & conscientiam optimè noui: quippe qui & sæpè antehac, & iam etiam sub vitæ finem eius confessionem generalem recepi: testorque Dominum Iesum, me eam semper in illo puritatem comperisse, qua solent esse quinque annorum pueri. nec enim vnquam sensit carnis suæ corruptelam, nec vilius mortiferi peccati habuit in voluntate consensum. Is Reginaldus fuit indiuiduus S. Thomæ socius, eique officiosè & sedulè in omnibus, haud secus ac patri filius, inferuiuit. Cum enim ad cælestia vir angelicus sæpè raperetur, socio fideli opus habebat, qui eius curam gereret, nè quid ei accideret aduersi. Paucis diebus antè, quam è corpore vir beatus emigraret, visus est Cometes, qui quid portenderet, re ipsa satis indicauit, quando spiritum reddente viro Dei, ipse pariter defecit. Ea ipsa autem hora, qua mortuus est vir sanctus, Frater Paulus Aquilinus, insigni probitate & existimatione, in cœnobio Neapolitano in visione imaginaria vidit illum Neapoli in frequenti auditorio prælegendem, & Apostolum Paulum cum multa sanctorum frequentia ingredientem in scholas. Cum autem sanctus Thomas è cathedra descenderet,

deret, honoris causâ in eius occursum processurus, Apostolus iussit eum pergere in prælectione suscepta. Sciscitabatur verò ex illo Thomas, num probè assecutus esset mentem Epistolarum eius. Cui Apostolus respondit: Quantum quidem assequi potest quispian in mortali corpore. & subdidit: At nunc tamen eò te perducitur sum, vbi longè maiori instructuè cognitione & intelligentia. Atque hæc dicebatur illum, apprehensâ eius veste, secum è scholis educere. Tum verò Frater Paulus Aquilinus, cœpit clamare fortiter: Succurrite, fratres, succurrite: en frater Thomas aufertur à nobis. Ad quos clamores excitati fratres, quærebant ex eo, cequidnam vidisset ita clamitans. Illo autem visionem omnem ordine referente, hora annotatur: & facta diligenti inquisitione, animaduersum est, ea ipsa Doctorem sanctum excessisse è viuis.

In cœnobio Fossæ nouæ monachus erat Iohannes Ferentinus, vtroque penè orbatus lumine. Is priusquam sancti viri corpus humaretur, ad illud se duci curauit: cuiusque eius faciem esset deosculatus, orauit Dominum, vt tanti viri meritis amissum sibi lumen restitueretur. eoque recuperato, in has voces erupit in præsentia fratrum cætorum: Benedictus Deus. Ecce S. Thomæ meritis clarissimè video.

Postquam autem sepulturæ mandatum fuit sacrum corpus, Abbas & fratres eius cœnobij non immeritò vereri cœperunt, nè tantus thesaurus ipsis quandoque eriperetur. Erat enim eis instar depositi illud corpus commendatum, & Frater Reginaldus eius socius ad eam rem notarium & testes adhibuit, iusseratque vir sanctus corpus suum opportuno tempore Neapolim deferri. Itaque intempesta nocte Abbas cum fratribus suis id ad sancti Stephani sacellum transfudit: verum sanctus Doctor Iacobo Florentino, qui eius monasterij Prior erat, apparens in somnis, dirè eum obiurgauit, minasque intentauit, nã ad pristinum locum corpus reduceretur. Veritus autem illæ diuinæ vitionis censuram, cum aliquot monachis & fratribus illis Laicis, quos Donatos vocant, ad sacellum sancti Stephani accedens, sepulcrum aperuit: vnde tanta erupit odoris suauitas, vt per monasterium diffusa, mox fratres omnes ad se inuitaret: quibus præsentibus detectum sacrum corpus, omnibus membris repertum est integerrimum, & ipse quoque habitus prorsus incorruptus. Quæ res tanto magis visa est admirabilis, quod vir sanctus magno & amplo ex naturali habitudine, fuisset corpore, & locus sepulturæ humidus esset: quæ solent celerem adserre putrefactionem. Vbi igitur fratres illi tam insigne miraculum viderunt, maiori erga sanctum virum deuotione concepta, corpus sacrum reuerenter & honorificè ad pristinum locum reportarunt. Altera verò die, indignum arbitrati Missam defunctorum pro illo cantare, in quo tam mira Dei opera contempsissent, Missæ officium celebrarunt, quod solet de Confessore non pontifice dici. Hæc autem prima sancti viri translatio septimo plus minus mensè ab eius obitu facta est.

Cum autem iam anni septem euoluti essent à prima hac translatione, Petrus Abbas monasterij Fossæ nouæ, sancti viri corpus denuò exhumatum, iussit in sepulcro marmoreo supra terram reponi: & tunc itidem odor suauissimus indè manauit, corpusque & vestes illasæ fuere, nisi quod parum deerat extremi pollicis dextræ manus: atque huius sanè rei idem Abbas testis iuratus fuit. Rursus autem, vt ad omnes celebrior & certior de sancti viri gloria & meritis fama perferretur, eiusdem monasterij Abbas anno quartodecimo ab obitu illius, rogatus à sorore eius Theodora, vt manum eius dextram inter sacras reliquias afferendam ipsi daret, monumentum aperuit, & tanta indè est odoris fragrantia effusa, vt monachi omnes accurrerent, rei nouitate obstupescerent: & tunc quoque nihil neque in sacro corpore, neque in vestibus corruptionis inuentum est, præterquam quod extrema sui parte nasus non nihil imminutus cernebatur. Existimans autem Abbas leui tractu se posse manum à brachio auellere, cum id frustra tentasset, coactus est ferro eam detruncare: quam quidem sancti Doctoris pijsima soror Theodora cum lachrymis admodum reuerenter ad sacellum castri sui detulit, & inter alias reliquias collocauit. Porro anno à morte S. Thomæ 42. Canonicus quidam Salernitanus, sacras reliquias inquirens, quas reponeret in sacello S. Crucis ab ipso constructo, ad castrum vbi manus S. Doctoris seruabatur, aduenit, multasque ipsi ostensas sanctorum reliquias reuerenter, vt par erat, venerabatur. Cum autem diceret sacellanus castri, se adhuc maioris precij habere reliquias, nempe manū integram fratris Thomæ Aquinatis, ille spreuit & irrisit, dicens, illum sanctum non esse, sed vnum è familia sancti Dominici. Mox verò contemptum secuta

Confert se
in cœnobio
Fossæ nouæ.

Pfal. 131.

Exponit
Cantica Can-
ticorum.

Eius de Eu-
charistia
confessio.

Excedit è
viuis.

Præclarum
F. Reginal-
di de sancto
viro testi-
monium.

Cometes.

Cæcus reci-
pit lumē ad
sancti cor-
pus.

Transfertur
sacrum cor-
pus.

Odor sua-
uissimus è
corpore.

Secundò
transferunt
& cernitur
corpus in-
tegrum.

Tertiò apre-
ritur sepul-
crū, & cor-
pus incor-
ruptū con-
spicitur.

Pœna contemnentis eius sacras reliquias.

secuta est vindicta cœlestis. Nam tremor illum ingens apprehendit totius corporis, & caput eius mire intumuit. Tum ille ad se rediens, seseque temeritatis arguens, veniam humiliter petijt à sacerdote, manumque sancti Thomæ reuerenter exosculans, & tremore & tumore se sensit liberatum. Percepit autem odorem mirificum ex sacrae manus tactu, qui etiam illius vesti diu postea inhæsit, ad eum ut valde admirati illi, inter quos versabatur, sciscitarentur ex eo, unde esset odor tam eximius. Quibus ille crebro exposcebat totius gestæ rei seriem. Multa alia sancti Doctores meritis sunt diuinitus edita miracula, quorum etiam quædam recitat summus Pontifex Iohannes 22. in Bulla, qua sancti viri in Diuos relationem explicat: quæ euidentiſſimè declarant, quantum possit apud præpotentem Deum. Nos breuitati studentes, ea omisimus, quoniam multa sunt, & habentur apud alios diuersos. Est autem vir beatissimus sanctorum catalogo adscriptus ab eo, quem iam diximus, Romano Pontifice Iohanne 22. Anno Christi 1323. die 18. Iulij.

DE SS. MARTYRIBVS ALEXANDRO ET EVBV-
LO, EX LIB. VIII. HISTOR. ECCLESIAST. EVSEBII,
cap. 21. interprete Ioanne Christophorsono.

Martij 7.

Adrianus & Eubulus in trepidè se declarant.

Orro dum sequitua aduersum istos vsurpata, in omnium ore & sermone versabatur, Adrianus & Eubulus ex regione, quæ Manganæ dicitur, ad reliquos cōfessores Cæsaream versus accedentes, ad portas vrbis causam sui itineris eò suscepti rogantur. Deinde rei veritatem ingenuè cōfessi, deducuntur ad Firmilianum. Iste, nulla dilatione aut mora interposita, post multa tormenta, quæ in eorum latera impegerat, bestijs dilaniandos condemnat. Biduo autem interiecto, Adrianus quinto die mensis Dystri, hoc est, ad tertium Nonas Martij, die festo quo natalitia Fortunæ Cæsareensium (sic enim putabatur) celebrari solent, leoni primùm ad discerpendum proiectus fuit: deinde gladio ingulatus, obiit mortem. Eubulus autem perendino die ad meridiem ipsis Nonis Martij, qui est septimus dies Dystri, cum iudex illum admodum rogaret, ut hostias immolaret idolis, quò libertate eorum legibus decreta potiretur, gloriosam mortem pro pietate susceptam, huic vitæ breui & caducæ præposuit: & post bestiarum laniatus, gladio ut socius ante illum, trucidatus fuit, omni-que martyrum certamina Cæsareæ confecta, suo sanguine postremus obsignauit.

Octauo die Martij habent Martyrologia Philemonis & Apollonij martyrium: sed de illis copiosè agitur in Passione Thyrsi, Lucij &c. die 14. Decembris, quò Lectorem remittimus.

HOMILIA BASILII MAGNI IN QVADRA-
GINTA MARTYRES, QVI APVD CAESAREAM
Cappadociæ passi sunt. Extat in primo Tomo
Operum eius.

9. Martij.

VIS modus aut quæ fatietas martyrum memoriam prosequendi erit, illi præsertim, qui corum amore ac charitate magnoperè tenentur? Nam honor in bonos à conferuis collatus, benevolentia significationem apud communem Dominum habet. Palam est enim, quemadmodum is, qui generosos homines ac fortes cum honore exceperit, in simili, si forte contingat, occasione imitari non dedignabitur. Venerare igitur legitime martyres, ut egregia tuæ voluntatis te teste adducas, ac demum sine persecutione, sine igne, sine verberibus ac plagis, eodem cum illis præmio dignus habearis. Nobis hodierna die non vnum propositum est celebrare, neque duos, neque decem: sed viros quadraginta, qui vnam in diuersis corporibus animam retinentes, in vna conspiratione & concordia fidei, eandem erga res arduas

arduas constantiam, & pro veritate stabile propositum ostenderunt. Omnes inter se similes, pares sententia, pares certamine. Quamobrem & parem coronæ gloriæ sunt promeriti.

Quæ digna laus, quæ sermonis copia his poterit adhiberi? Non enim linguæ quadraginta ad prosequendam talium virorum virtutem sat fuerint. Nec solum multitudo rãta, phalanx militaris, cuneus insuperabilis, æquè & in bellis inexpugnabilis, ac in laudibus inenarrabilis: sed horum vnus tantum, si legitime fuerit oratione commendandus, nostram facillè vim ingenij sermonisque facundiam superabit. Igitur in medijs eos per commemorationem adducentes, ad communem omnium hinc adstantium vilitatem constituere, palamque omnibus, quemadmodum in pictura, fortia illorum facta reddere conabimur. Nam magnifica in bellis gesta, & oratores sæpenumerò, & pictores pulcherrimè demonstrant: Hi oratione, illi tabulis describentes atque ornantes, amboque plures ad fortitudinem imitandam inducentes. Quæ enim sermo historiarum per inductionem præbet, eadem & pictura tacè per imitationem ostendit. Sic & nos martyrum virtutem commemorantes, vos adstantes excitabimus, ac vobis sub adspèctum ipsorum facta reducentes, eos, qui sunt animo aliquantulum generoso, ac ipsis voluntate propinquo, facillè ad imitandum accendemus. Hæc est enim martyrum vera laus, alios ad eorum virtutem amulandam inuitare. Non enim encomiorum legibus, aut eorum, quæ in genere demonstratio reperuntur, sermones de sanctis vilo modo seruiunt. Quoniam qui laudant ceteros, ex mundi huius rebus materiam vsurpare solent: quibus autem mundus crucifixus est, quomodò ex eo quicquam quod ad laudem faciat, mutuari poterit? Non erat his sanctis vna patria: alius aliunde venerat. Quid igitur? sine patria dicemus eos, aut orbis ciues? Sicut enim in symbolorum collationibus, quæ oblata sunt, communia existunt omnium conferentium: sic & in his beatis, cuiuslibet patriæ communis omnium erat: & omnes è diuersis terrarum locis, tanquam ex vno, duxerant omnia communia. Sed quid optis terrestres memorare patrias, cum liceat, quæ iam illis vera patria sit, nõsse? Patria igitur horum martyrum, Dei ciuitas est, cuius auctor atque conditor ipse Deus. Hæc est superna Hierusalem, quæ libera est, quæ est mater Pauli, & omnium ei similibus. Genus autem humanum, aliud alij: genus verò spirituale, vnum omnibus omnino. Cõmunis nanque eis pater Deus, & fratres omnes, non ab vno & vna descendentes, sed ex adoptione spiritus in vnam concordiam inter se per charitatem conuenientes: Chorus paratus: conuentus maximus eorum, qui ab initio Deum laudant: non singularim congregati, sed cumulati dispositi.

Quis autem dispositionis modus? Hi magnitudine corporis, & ætatis flore, ac virtute, ceteris omnibus præcellentes, ad militares ordines regendos promoti sunt. In tantam quoque Imperatoris dignationem venerunt, ut ob bellorum experientiam & animi fortitudinem primas apud eum obtinerent. Vbi verò iniquum præconium edictumque omnibus denunciauit, ne quis Christum profiteretur, propositaque omnia pœnarum genera confitentibus: multa quoque à iudicibus iniustis ira & feritas prodit, multæ tendebantur vbiquè infidie, doli, delationes: ignis insuper paratus, ensis in promptu, crux affixa, botrus, rota, flagella. In tanta igitur fidelium turbatione, nonnulli fugiebant, alij succumbebant, alij fluctuabant, quidam ante certamen solis minis abstergebantur: alij vbi coram videbantur intetatos cruciatus, consternabantur: alij certamen ineuntes, deinde vsque ad finem laborum durare nequeuntes, pugnam ac periculum detrectabant, & velut in pelago naufragætes, quæ virtute patientiæ parta multorum annorum secum in nauis vehabant, per impatientiam amiserunt. Tunc igitur hi quadraginta inuicti & generosi Christi milites, cum præfectus Imperatoris literas ostendisset, & obedientiam requireret, libera voce, audacter ac fortiter, nihil ex ijs, quæ viderant, exemplis expauescendo, sed minas omnes contemnendo, in medium procedentes, sese Christianos esse passi sunt. O beatas linguas, quæ sacram illam vocem emisserunt, quam aër quidem excipiens, sacer est factus, angeli audientes plauserunt: diabolus verò cum demonibus magnam accepit plagam, Dominus postremò in cælo descripsit.

Igitur horum quilibet in medium procedens: En, ait, Christianus sum. Et velut in stadijs, qui ad certamen procedunt, dicunt sua nomina, & in locum pugnae describuntur: sic & hi tunc nobilitatis generisque ac dignitatis propriæ obliui, tantum seruatoris sui professi sunt nomen: quod omnes ordine fecerunt. Ex quo facta est omnium vna appellatio. Non enim talè ac talem, sed Christianos omnes se clamantes. Hoc itaque, cernens præfectus, anxius ac dubius erat, an blãdis verbis vel potius minis eos ad obtemperandum

Orationes & picturae quid conferant.

Martyrum vera laus.

Martyrum patria. Galat. 4.

Martyrum 40. præstantia & dignitas.

Constantiam martyrum.

Blanditur
primū vt
alliciat.

Terret, vt
euerat.

Martyrum
egregia vox

dum deduceret. Primū quidem ipsos, si quo modo à pietate obstinata possēt auertere, dulci aggreditur sermone: Nolite, inquit, iuuenes etatem perdere vestram, neque intempestiuam mortem cum dulci hac & amœna vita commutare. Absurdū nanque eos, qui in bellis sunt affueri fortia gerere facta, morte prauorum hominum perire. Post hæc pecuniam pollicebatur, honores ex Imperatore, dignitatesque ac ordines militia primos offerebat. Cū his rebus nihil proficeret, aliud genus aliumq; modū tentauit: plagas, mortes, pœnas intolerabiles ostendit. Et hic quidē talia: Martyres verò qualia?

Quid, inquit, muneribus tuis nos demulcere studes Dei hostis, vt discedamus à Deo viuente, ac dæmonibus perniciosis seruiamus? Putasne tantum te daturū, quantum eripere contendis? Tua respuo dona, quæ nocumentum mihi conciliant: nō accipio honorem, vnde mihi nascetur ignominia. Pecuniam da, quæ permaneat ac continuo duret: gloriam, quæ semper floreat. Me Imperatori vis facere familiarem, sed me à vero rege alienare quæris? Quid enim hæc minima, quæ tu vocas magna, ex mūdo polliceris, cum mūdus vniuersus à nobis despiciatur? Non sunt omnia, quæ videri possunt, spei paria, quam continuo retinemus. Vides hoc cælum, vt ad spectū pulchrum, vt magnum, & terram, quanta est, quot ve in ipsa mirabilia? Nihil horum iustorū felicitati ac beatitudini æquiparari poterit. Illa nanque velociter transeunt, hæc continuo durant. Vnam tantū iustitiæ palmam expecto, circa vnam gloriam, quæ in regno est cælorū, sollicitor. Honoris superni cupidus sum, pœnas varias gehennæ metuo. Illius ignis mihi formidolosus. Nam ignem eum, quem vos nobis intentatis, cōseruus est. Nouit & ipse vereri eos, qui idola contemnunt. Sagittas infantium, vestras plagas existimamus. Corpus enim cædis, quod eo clariorem assequetur coronā, quo magis tibi resistet. Si verò defecerit, eo citius à iudicibus violētis solutum abscedet: qui quoniam corporum dominium accepistis, etiam animabus dominari contenditis: & nisi Deo nostro præferamini, non secus indignamini, quam si ad extremum vsque à nobis vituperemini: & hac ratione horrenda hæc supplicia intentatis, vt pietatem nostram culpabilem reddatis. At nacti estis non meticulosos, neque huius vitæ cupidos, nec qui facillè cōsternentur. Pro charitate, proque fide in Deum, & in rota poni, & cruci affigi, & flāmis vri, ac omnibus demū modis torqueri parati sumus.

Crudele
supplicium
ab immani
iudice con-
stitutum.

Vbi verò hæc audijt barbarus ille ac superbia tumidus, audaciam ac loquēdi libertatem minimè ferens, furore percitus, modū considerare cœpit, quo mortē eis acerbissimam prolixamque pararet: inuenit tandem. Audite itaque, rem quam duram sit commentus. Animaduerso ille regionis naturam salebrosam & collibus praruptam esse, ac brumæ tempus instare: obseruauit, in qua maximè parte frigus vehemens, ac boreæ flatus horridior esset. Iussit omnes nudos sub dio in media ciuitate cōgelandos mori. Nōstis autem fratres dilectissimi omnes, qui hyemis horrores estis experti, quod sit genus hoc pœnæ. Non enim nōsse licet, nisi ijs, qui exemplis similibus periculum fecerunt. Corpus imprimis frigore prostratum, primū in pallorem concreto sanguine vertitur: deinde turbatur & fremit, dentes fremunt, venæ contrahuntur, adeoque & totum corpus constringitur. Dolor insuper quidam acutus, & labor inenarrabilis per medullas penetrans, intolerabilem facit sic frigore concretis dolorem. Deinde in acutum tendit, vt ab igne cum summa cremantur. Ab extremis nanque corporis partibus consequens vapor, & ad interiora ac penitiora confugiēs, quædam vnde absistit, mortua relinquit: nonnulla verò ad quæ tendit, doloribus afficit morte paulatim procedente. Igitur sancti Dei sub dio pernoctare in stagno quodā iussi sunt, quod pro necibus ciuitatis erat: ac per brumam ita glacie concretum apparebat, vt equis peruium & accolarum pedibus tritum esset: aquæ verò solitum nō retinerent cursum, earumque natura mollior in lapidis duritiem concreveret. Boreæ nanque mordētis spiritus, animantia omnia iuxta versantia interimebat.

Martyrum
admiranda
fortitudo.

Hic itaque, audito damnationis iussu, martyres considerate quanta fuere constantia: quilo eo cum summa lætitiā conspecto, vltimum nuditatis amictum alacriter reijcientes, per frigus ad mortem properarunt: non tanquam ad supplicium, sed ad gloriosissima spolia rapienda, se inuicem hortando descendentes. Non enim, inquit, amictum exuimus, sed veterem hominem, concupiscentiæ deceptione corruptum, deponimus. Gratias agimus tibi Domine, quod cum isto amictu simul & peccatū exuere licet: quoniam ob serpentem, eum induimus: ob Christū verò, exuimus. Relinquamus hunc amictum propter paradysum quem perdideramus. Quas Domino, qui pro nobis est spoliatus, dignas gratias reddemus? Quid magnum seruo, si ea, quæ passus est Dominus,

Dominus, subeat? Nos causæ sumus, vt illi vestis detraheretur: longè magis quam militum audacia, qui eam diripiēre ac sortiti sunt. Durum profectò frigus, sed dulcis paradysus. Affligens glacies, sed delectabilis requies. Breui tēpore durantes, sinus Abraham nos perpetuò fouebit. Vnam noctem cum æuo sempiterno commutabimus. Incēdatur frigore pes, vt cum angelis continuo saltet. Torpescat frigore manus, vt facultatem habeat in Deum attollendi. Quot enim nostri commilitones ceciderunt, fidem mortali regi seruantes? Nos pro fide in verum Deū seruanda hanc vitam non proijciemus? Quot item malefici homines mortem tulerunt in scelere deprehēsi? Nos verò pro iustitia mortem non subeamus? Nè obsecro cōmilitones emolliamur, neu terga diabolo demus. Quando semel mori oportet, moriamur vt viuamus. Fiat sacrificiū nostrum coram te Domine: & velut hostiæ viuētes tibi placentes, nosmet hoc sæuo gelu immolantes abs te recipiamur. Pulchrum quidem sacrificium, pulchra oblatio, pulchrū holocaustum: non quidem per ignem, sed per frigus absumptum. Hæc igitur & his similia credibile est inter se dixisse, ac communem laborem in Domino solatos esse. Veluti quandam in bello custodiam instruentes, cum noctem sæuos cruciatus sustinendo atque algendo præterierunt, tantū spe certa gaudentes, & hostem continuo deridentes. Vnum erat omnium votum: Quadraginta in stadium intrauimus, totidem Domine coronas tribue. Non desit numero nec vnus quidem. Preciosum est tempus, quod quadraginta dierum ieiunio ornasti, per quod diuina lex in orbem transiuit. Quadraginta item dierum ieiunio Elias Dominum exquirens, videre meruit. Et oratio quidem eorum talis.

Exod. 34.
3. Reg. 19.

Vnus ex eorum numero, indè per animi inconstantiam subterfugiens, mœrorem socijs maximum reliquit: nec propterea Dominus eorū vota inania permisit esse. Nam propè aderat quidam, cui eorum custodia credita est, in gymnasio quodam è vicino à frigore seruatus, & exitum rei expectans, paratusque martyres, si qui fugerent, vt eis clarè pollicitus fuerat, in lauacro quodam aquæ calidæ, quod iuxta situm erat, excipere ac seruare. Res à præfecto astutè excogitata, talem videlicet inuenire certaminis locū, in quo paratum damnati haberent refugium, vt omnem cœpti propositi constantiam amitterent. Sed hoc martyrum patientiam clariorem reddidit. Nō enim qui cogitur, est constans, sed qui liber & in oblectationis copia dura pati potest, is demum constans ac patiens est. Custos itaque dum hos obseruaret, quosdam è calo descendentes angelos, ac coronas singulis martyribus, vno excepto, distribuentes adspexit. Is autē, quem indonatum illi reliquerunt, ac honoribus cælestibus indignum iudicauerunt, ea reperit est animi mollitiæ atque inconstantia, vt statim laboris tolerantiam desperans, ad hostes transfugeret, miserabile prorsus spectaculum, miles trāsfiga, vir fortissimus captus, Christi ouis à lupo direpta: & quod miserabilius, à vita perpetua cælestique excidens, neque hac postremò diū gaudens. Nam vbi calidam attigit aquam, corpore, quod glacie torpebat, dissoluto, statim interiit. Custos verò, qui prodigium hoc viderat, vbi illum fugientem conspexit, relictis omnibus, sese in eius demisit locum, ac vnam cum sanctis illis vocem emisit: Christianus & ego sum. Itaque cum eius subita mutatione stuporem illis incuteret, & numerum impleuit, & mœstos ob sociū amissum sanctos consolatus est: eos imitando, qui in acie prima, vbi fortè aliquis ceciderit, statim ordini alium restituunt ac surrogant, nè proximi incommodum patiantur. Talem igitur ipse se gessit. Vidit miracula cælestia, agnouit veritatem, ad Dominum confugit, cum martyribus annumeratus est. Exemplum est apostolorum imitatus. Abijt Iudas, Matthias est surrogatus. Imitatus & Paulum, qui heri persecutor, hodiè factus est euāgelizator. Superne & ipse vocatus, non ab hominibus neque per homines, credit in nomine Domini Iesu Christi. Baptismum suscepit, non ab vilo, sed à propria fide: non in aqua, sed in proprio sanguine. Cū verò primū illuxit, adhuc spirantes, igni traditi sunt, ac cineres in fluuium proiecti, vt per omnem creaturam eorum transiret certamen. In terra primū exerciti, deinde in aère sub dio durauere: postremò igne crematos aqua excepit. Horum est ergo vera vox illa: Transiuimus per ignem & aquā, & eduxisti nos in refrigerium.

Vnus deficiit in tormentis.

Constans quis sit.

In apostate locū custos martyrum succedit.

Actor. 1.
Actor. 9.

Psal. 67.

Hi sunt, qui nostram obtinentes regionem, quasi quædam turres cōtra aduersariorum incursum refugium exhibent. Nec vno in loco sese clauerunt, sed in multis locis hospitio recepti, multorum patrias ornauerunt: nec tamen separati, sed inter se commixti: si in singulos ipsos diuiseris, proprium numerum nō excedunt: si verò in vnum congregaueris, quadraginta nihilominus erunt, ac ita vt ignis natura permanent. Nam

In sanctis
parati no-
bis est auxi-
lium.
March. 13.

Sancti in-
uocandi.

Matris egre-
gium faci-
nus.

Nota quæ
hic dicitur
de sanctis.

ille & ad progredientem transit, & totus est apud habentem: sic hi quadraginta sunt vnum, & omnes apud singulos. Beneficium igitur hoc, fratres dilectissimi, gratiã hanc minimè deficietẽ, ex Deo obtinemus. Paratum est hęc Christianis auxilium, Ecclesia videlicet martyrum, exercitus triumphantium, chorus laudantium Deum. Sæpè operam dedistis, sæpè laborastis, vt vnũ pro vobis orantem inueniretis: quadraginta sunt hi, vnam orationis emittentes vocem. Vbi enim sunt duo vel tres in nomine Domini congregati, ibi Deus est. Vbi verò quadraginta fuerint, quis dubitet Deum esse presentem? Qui aliqua premitur angustia, ad hos confugiat: qui rursus lætatur, hos oret. Hic vt à malis liberetur, ille vt duret in rebus lætis. Hęc mulier orans pro filiis auditur: peregrinanti viro reditum incolũtẽ, ægrotanti verò salutẽ implorat. Cum his ergò martyribus nostras effundamus preces. Adolescentes, suos coætos imitentur: patres, tallum esse filiorum parentes exoptent: matres, exemplum matris optime spectent. Nam vnus illorum mater alios iam penè frigore consumptos adspiciens, suum verò filium ob vires aliquantulum validiores, & aduersus dura constantiam, adhuc viuũ & permittentibus licetoribus, vitæ consulere valentem: ipsum proprijs accepit manibus, ac curru, in quo reliqui iacentes ad pyram ferebãtur, apposuit martyris vera mater. Non enim lachrymam indecoram effundere, aut aliquid humile loqui, vel indignum agere visa est. Sed ò nate, inquit, perface cum tuis contubernalibus iter beatum, nè à chorea deferaris, nève inferior alijs Domino appareas. O matrem felicem, ò bonæ radice bonum germen. Ostendit generosa parens, quemadmodum pietatis institutis cum magis quàm lacte educauerat. Et hic quidem sic nutritus, sic elatus est à pia genitrice. Diabolus verò his visis, præ verecundia discessit. Frustrà nanque omnem propè creaturam mouerat, & tamen omnia à virtute martyrum superata vidit. Nox horrida & ventosa, tempus anni frigidissimum, corporea nuditas, patria borealis.

Ò sanctum chorum, ò sacrum ordinem, ò cuneum inexpugnabilem, ò communes generis humani custodes, optimi curarum socij, precum ac vororum inuicem suffragatores, legati apud Deum potentissimi, astra mundi, flores ecclesiarum: vos non terra contextit, sed cælum excepit. Apertæ sunt vobis paradisi portæ, dignum profectò exercitibus angelorũ, patriarchis, prophetis, & iustis omnibus spectaculum. Viri ætate florentes ac pares, vitam alacriter despicietẽs, supra parentes ac filios Deum amantes, in ipso vitæ flore existentes, temporariam hanc vitam contempserunt, vt in membris suis Deum reciperent, mũdo simul & angelis & hominibus spectaculum facti, mœstos exererunt, dubios in fide confirmauerunt, pijs desiderium auxere: vnũ omninò pro pietate trophæum erigentes, vna iustitiæ corona ornati fuere: In Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & imperium nunc & in æterna secula, Amen.

MARTYRIVM EORVNDÈM SANCTORVM QVADRAGINTA MILITVM, EX SIMEONE

Metaphrasie.

9. Martij.

Nomina
40. militũ.

Tempore Licinij Imperatoris magna fuit in Christianos homines persecutio, & omnes, qui piè de Christo sentiebant, dijs immolare cogebantur. Ad hoc autè diaboli ministerium propensissimus erat Agricolaus, præfectus perniciosus atq; seuius. Christianis igitur, qui in exercitu militabãt, imperabatur, vt dijs sacrificarent. Erant porrò ex Cappadociæ regione, qui vno in contubernio piè Deũ colebant, milites quadraginta, viri in bello fortissimi, atq; inuicti, quorũ nomina hæc sunt: Domitianus, Eunoicus, Sifinnius, Heraclius, Alexander, Iohannes, Claudius, Athanasius, Valens, Helianus, Meliton, Ecditius, Acacius, Viuianus, Heluius, Theodulus, Cyrillus, Flavius, Seuerianus, Cyrion, Valerius, Chudion, Sacerdon, Priscus, Euthycus, Smaragdus, Philo Simon, Aeriũs, Michallius, Lysimachus, Domnus, Theophilus, Euthycius, Xantius, Angias, Leontius, Ilychius, Caius, Gorgonius, Cãdidus. His cõpræhensis, Præfectus imperat, vt dæmonibus immolent: eosq; alloquitur ad hunc modum: Mutuam inter vos concordiam in bellis declarastis: qua quidem concordia victoriam exercitui peperistis. Eundem nunc etiam consensum, pari voluntate Imperatoris legibus obtemperantes, ostendite, dijsq; priusquam suppliciorum vi cogamini, sacrificate.

Ad

Ad hæc sancti milites tyranno respondentes: Si pro mortali Imperatore pugnant, inquit, vicinus, vt ipse testaris infelix, quanto magis pro immortalis certamẽ sub-
cunt, malitiam dolosq; tuos superabimus? Tunc Agricolaus Præfectus: E duobus, inquit, vtrum magis libet, eligite, vt vel dijs immolantes, ad maiores dignitatis gradus ascendatis: vel id recusantes, ignominia notati, honore militari spoliemini. Considerate igitur & eligite, quod vobis vtilius videtur. Sancti verò milites: Vtilitas, inquit, nostra Deo erit curæ. Præfectus autem: Omisissis, inquit, nugis, craftina die ad immolandum dijs accedite. Et eos in carcerem conijciussit. Quò illi ingressi, flexis genibus Dominum his verbis precabantur: Eripe nos, Domine, à tentationibus, & à scãdalis operantium iniquitatem. Cũ autem vespera aduenisset, coeperunt psalmum hunc canere, atq; dixerunt: Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei commorabitur: & quæ sequuntur. Cumq; psalmum hunc percurrissent, dimidium noctis infomes transegerunt. Præcinebat autè illis sanctus Cyrion. Sancti verò Candidus & Domnus respondebant. Sed Dominus ipsi se perspicuum præbens: Initia, inquit, vobis præclare se habent: sed qui perseverauerit vsq; in finem, hic saluus erit. Hanc vocem omnes audiuerunt, & p̄terrefacti, ad auroram vsq; infomes permanserunt.

Præfectus autem, amicis omnibus cõuocatis, sanctos adduci iubet, atque ita loquitur: Quæ in præsentia dicam, non loquar ad gratiã, sed vt sese veritas habet. Quotquot Imperator milites habet, nec sapientia sunt vobiscum, nec fortitudine, nec pulchritudine comparandi, neque ita diliguntur à me, quemadmodum vos. Itaque nolite benevolentiam in odium conuertere. In vestra enim est manu, vt vel odium à me, vel gratiam ineam. Cui sanctus Candidus respondit: Cum moribus, inquit, congruit nomen tibi Agricola: Es enim agrestis adulator. At ille: Nonne, inquit, dixi, in vestra esse potestate, vt vel odium, vel gratiam ineam? At sanctus Candidus: Quoniam, inquit, hoc in nobis est, ideò te odio prosequimur: Dei autem nostri gratiam atque benevolentiam quærimus. Tu verò, agrestis & immanis homo, atque inimice Deo nostro, noli nos diligere, cũ sis impius atque inuidus, & ignorantia tenebris coopertus, ferisq; moribus agresti nomini respõdeas tuo. His verbis Præfectus indignatus, & dentibus frendens vt leo, iussit eos in vincula atque custodiam trudi. Sed sanctus Cyrion: Non habes, inquit, potestatem puniendi nos, sed tantum interrogandi. Quæ territus oratione Præfectus, iussit illos solutos in carcerem duci, Aglaioq; custodi, vt eos diligenter seruaret, imperauit. Ducis enim aduentum expectabat. At illi per totam diem & noctem à sancto Cyrione erudiebantur, qui sic eos alloquebatur: Dei consilio factum est, amici, vt in hac caduca militia cõiungeremur. Quamobrem operam demus, nè seiungamur. Sed quemadmodum vno animo, eademque sententia viximus, sic etiam martyrium perferamus. Et quemadmodum hęc grati fuimus mortali Imperatori, ita immortalis Imperatori Deo chari esse studeamus.

Diebus igitur septem elapsis, cũ adhuc in carcere sancti detinerentur, Dux redijt Cæsaream. Cumq; Sebasten ingressus esset, atque in tribunali vnà cum Præfecto confidisset, octauo die sanctos in iudicium adduci imperauit. Eos autem in via sanctus Cyrion sic adhortabatur: Fratres, nè timeamus. Nonne cũ essemus in prælio, Deum inuocauimus, & opitulatus est nobis, & vicinus? Memoria repetite, cũ manus confereremus in magno prælio, & reliqui omnes se fugæ dedissent, & nos in hostium medio soli quadraginta relictĩ essemus, Deo cum lachrymis supplicãsse, eiusq; auxilio partem ipsorum occidisse, partem ita profligãsse, vt nemo ex nobis in tanta turba vulneraretur. Nunc autem tres sunt, qui nos oppugnant, Satanas, Dux, & Præfectus. Immo verò nos vnus tantum hostis persequitur, qui nõ perspicitur. Vnus ergò quadraginta superabit: Absit. Id, quod semper fecimus, nũc etiam nobis faciendũ existimo, vt ad Deum confugiamus. Hoc nobis opitulante, nec carcer nos lædet, nec tormenta, nec vincula. Nonne semper institutum hoc obseruauimus, vt prælium ineuntes, psalmum hunc diceremus: Deus, in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me: Deus, exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei? Nunc item psalmum hunc dicamus, & exaudiet nos Deus atque adiuuabit. Hunc igitur psalmum, dum ad tyrannos ducerentur, pronuntiabant. Omnes autem ad spectaculum concurrebant.

Verum cũ ad Ducis & Præfecti præsentiam essent constituti, Dux, oculis in eos defixis: Isti cogentur, inquit, vt ad maiores honoris gradus velint conscendere? Et ad illos cõuersus: Maximas, inquit, à me dignitates & plura, quàm alij munera percipietis. Vobis iam datur optio, vt vel deis sacrificantes, maxima dona & maiorem dignitatem

L 3 consequa-

consequamini: vel si id facere recusabitis, honore militari priueminus, & supplicij statim afficiamini. Candidus: Aufer, inquit, nobis non solum militiæ honorem, sed etiam ipsa corpora. Nihil enim Christo præstātius, aut magis præclarum existimamus. Tunc Dux imperauit, ut ora sanctorum lapidibus percuterentur. Candidus autem, O dux, inquit, tenebrarū, & totius magister iniquitatis, aggredere id facere, & videbis supplicij tuū. Tunc Dux dentibus frendens, ad ministros ait: O serui pessimi, cur celeriter non facitis imperata? At illi, sublatis lapidibus, mutuis sese ictibus percutiebāt. Sancti verò milites, re perspecta, confirmabantur. At Dux indignatione atque ira percitus, arrepto lapide, ut vnum de sanctis militibus percuteret, cum in faciem Præfecti cōiecit, & totum illi os contriuit. Tunc sanctus Cyrion ait: Qui oppugnabant nos, afflicti sunt ipsi, & ceciderunt. Verè gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringantur. Per deos, inquit Præfectus, præstigiæ aliquæ præcesserūt. At sanctus Dominus: Per Christum, inquit, Deus præcessit. Ora enim vestra impudentia, quæ aduersus filium suum loquuntur iniquitatem, impleuit confusione. Nonne erubescis, ebrie tenebricosæque diabole, & ab omni veritate aliena, qui scandala seminas? Tu caput es diaboli, Agricolaë, & Dux, qui tecum est, furoris caudā obtinet. Ambo estis satanæ ministri. Nihil vos mouet primum experimentum tormentorum, alterum aggredimini. Ministri verò: O dementes, inquit, & ab omni deorum beneuolentia remotissimi, cur dijs nō immolatis? Nos, inquit sanctus Cyrion, per Iesum Christum, in spiritu sancto, Deum vnum colimus, & certaminis nostri curriculum alacri animo conficere festinamus, ut fraude vestra deuicta, coronas accipiamus immortalitatis. Tunc eos Dux in carcerem iussit abduci, ut quid de illis agendum esset, consideraret.

At illi, cum in carcerem essent conclusi, psalmum illum canere cœperunt: Ad te leuauit oculos meos, qui habitas in cælis. Ecce sicut oculi seruatorum in manus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Et quæ sequuntur. Quia quidem precatione persoluta, Saluatoris vocem, qui se illis perspicendum præbuit, exaudierunt ita dicentes: Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Confidite, tormenta ipsorum nolite timere. Celeriter enim prætercunt. paululum sustinere, legitime certate, ut coronemini. Hæc illi consolatione Christi confirmati, noctem transegerunt. Sed cum dies illuxisset, tyrannorum iussu in eorum conspectum adducti: Facite, inquit, quod vobis lubet. Nos enim Christiani sumus, nec idola volumus adorare. Diabolus autem dextera manu gladium, sinistra verò draconem tenens apparuit, & in aure Agricolaë dixit: Meus es, pugna. Tunc Præfectus imperauit, ut funibus omnes victi in lacum traherentur. Est enim apud Sebasten lacus, in quo magna est aquæ copia. Et quo tempore sancti Martyres cruciabantur, vehementer erat frigoris vis. Nudi igitur in medio lacu sunt constituti, cum hyems esset, & dici hora acerbissima. Iam enim vesper appetebat. Porro custodes vnâ cum carnifice relictis sunt, qui illos obseruarent. Erat autem in propinquo balneum, cui ignem subiecerunt, ut si quis vellet deficere, posset ad illud transfugere.

Hora noctis prima Sancti frigore cruciabantur, & corpora illorum disrumpebantur. Verum cum vnus eorum, frigoris impatiens, ad balneum transfugisset, simulac calorem attigit, dissolutus est & animam egit. At reliqui Sancti transfugam conspicati, vno omnes ore, atque vna voce dixerunt: Nè in fluminibus irascaris Domine, neque sit in fluminibus furor tuus, aut in mari indignatio tua. Qui enim à nobis defecit, tanquam aqua effusus est, & discerpta sunt omnia ossa eius. Nos autem à te non deficiemus. Viuificabis nos, & nomen tuum inuocabimus, quem laudant omnes res procreate, dracones & omnes abyssi, ignis, grando, nix, glacies & spiritus procellarum: qui ambulat super mare, tanquam super terram, & æstuantis impetus nutu manus tuæ mitigas atque demulces. Et nunc idem es, Domine, qui precantem Iacob, & fratris Esau minas fugientem exaudisti, qui Ioseph adiunxisti & conseruasti, qui Moysen edentem signa atque prodigia in Aegypto aduersus Pharaonem & populum ipsius, diuidentemque mare, & populum tuum in deserto ducentem exaudisti. Qui sanctos Apostolos tuos audiisti, nos item audi, Domine, Nè demergat nos aquæ procella, nève absorbeat nos profundum, quoniam pauperes facti sumus valde. Adiua nos, Deus Saluator noster, quia stetimus in profundo maris, & tincti sunt pedes nostri in sanguine nostro. Onere nos leua, & aeris acerbiterat mitigata, Domine Deus noster. In te sperauimus, & non sumus confusi. Intelligent omnes, nos ad te clamasse, & fuisse seruatos.

Circiter tertiam noctis horam, Sol eos circumfulsit ita calidus, ut est in æstate, frigusque

gusque dissoluit, & aquam calidam reddidit. Custodes autem somno detinebantur, & solus clauicularius vigilabat: qui cum illos precantes audiisset, cogitaretque, quomodo is, qui ad balneum profugerat, statim propter calorem interiisset, illi verò tanto in rigore frigoris adhuc uiuerent: cumque lucem circum illos cerneret, sublatis in cælum oculis, ut videret, vnde illa lux proueniret, conspexit coronas numero nouem & triginta super Sanctorum capita descendentes. Considerabat autem, qui fieri posset, ut cum essent quadraginta, vna corona deficeret, & intellexit, eum, qui ad balneum transfugerat, ab eorum numero excludi. Itaque custodibus excitatis, & proiectis vestimentis suis, in conspectu ipsorum insiliit in lacum, magna voce clamans, ac dicens: Ego quoque Christianus sum. & in medio sanctorum militum consistens: Domine Deus, inquit, in te credo, in quem & hi crediderunt, me ad numerum ipsorum ascribere, & dignum effice, ut pro te cruciatus tormentaque sustineam, atque ita probatus inueniar.

At diabolus victus, & in hominis speciem mutatus, genua sua manibus complexens, coram omnibus vociferabatur: Va mihi, inquit, à sanctis viris superatus sum, & factus sum omnibus derisui. Non habui socios ac ministros vnanimes: neque enim victus fuisset. Quid reliquum est, nisi ut meorum principum animos conuertam, & Sanctorum corpora comburam, in fluuiumque proieciam, nè reliquæ ipsorum reperiantur? Sanctus autem Cyrion: Quis, inquit, deus magnus, sicut Deus noster? Tu es Deus, qui facis mirabilia. Eos enim, qui contra nos erant, pro nobis stare fecisti, & imminutum quartæ decadis numerum explèsti, & satanam confundisti. Et canere cœperunt: Salua nos, Domine, quia defecit Sanctus.

Manè autem cum impij Tyranni venissent, & clauicularium cum sanctis reperissent, à militibus quasi erunt, quam re perspecta adductus id effecisset. Milites autem responderunt: Nos graui somno oppressi detinebamur, cum ille, qui tota nocte vigilauerat, repente nos excitauit. Et circum milites ingens lumen adspeximus. Ille verò statim, vestimentis suis abiectis, ad eos desiliit, clamans & dicens: Ego quoque sum Christianus. Tunc Tyranni furore permoti, iusserunt eos victos ad ripam trahi, baculisque crura eorum confringi. Vnius autem eorum mater Sanctorum animos confirmabat, Filius enim ipsius erat omnium natu minimus. Quamobrem metuebat, nè vi tormentorum in certamine se minus fortiter gereret. Itaque defixos in eum oculos perpetuo tenebat, manibusque protentis, dicebat: Fili dulcissime, paululum adhuc perfer, ut perfeetus sis. Nè timeas, fili: Ecce enim Christus adest adiutor tibi. At Sancti, dum dirumperentur, atque animas agerent, dicebant: Anima nostra, sicut passer, crepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram. Et omnes dicentes, Amen, animas Deo reddiderunt. Sed filius ille, quem mater cohortabatur, nomine Meliton, adhuc spirabat. Iusserunt autem Tyranni, ut sanctorum corpora palustris imposita ad fluminis ripam vererentur, relicto iuvene, quem adhuc viuere existimabant. Sed mater, quæ filium solum relictum cernebat, reiecta imbecillitate muliebri, virilemque animum acrobatur assumens, humeris suis filium imposuit, & strenue plaustra sequebatur. Iuuenis autem, dum gestaretur à matre, lætus animam efflauit. Mater verò plaustra iam consecuta, super illa filium proiecit. Constructa autem incensaque pyra, Sanctorum corpora combusta sunt.

At Tyranni sese mutuo conspicientes, dixerunt: Si reliquias istas ita reliquerimus, eas tollent Christiani, & mundum vniuersum complebunt. Agè igitur ipsas in flumen proieciamus. Quo facto, reliquæ nihil à flumine sunt imminutæ. Sed tertio post die ciuitatis Episcopo Petro per visum Martyres aperuerunt, quo in loco reliquæ tertiarum noctis De nocte, dicentes, veniens è flumine nos educito. Adhibitis igitur Episcopus clericis viris religiosis, ad fluminis ripam accessit. Et ecce reliquæ sanctorum in aqua, tanquam stellæ, fulgebant. Et locus, vbi residebant, ab ipso lumine indicabatur. Assumptas igitur inde sanctorum Martyrum reliquias, in loculis asseruauerunt. Sic illi, qui decertauerunt, & coronati sunt in Christo, stellarum instar, in orbe lucent. Deo crediderunt, Christum confessi sunt, spiritum sanctum non abnegauerunt, in Christo gloriam acceperunt, vitæ monumentum relinquentes ad salutem omnium, qui credunt in patrem, filium, & spiritum sanctum. Passi sunt autem sancti Martyres quadraginta, VII. Idus Martij, Licinio Imperatore, immò verò Domino nostro Iesu Christo regnante: Cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

DE INVENTIONE SACRARVM RELIQVIA-
RVM HORVM BEATORVM XL. MARTYRVVM,

ex Sozomeni Hist. Ecclesiast. lib. 9. cap. 2.

Sanctorum
40. militum
reliquiæ ubi
asseruatz.

Vlier quædã Eusebia nomine, hæreseos Macedonianæ ministra, do-
mũ & hortum habebat extra mœnia ciuitatis Constantinopoli-
næ, & sanctas reliquias hîc asseruabat quadraginta militũ, qui apud
Sebastiam Armeniæ tempore Licinij martyrium fecerant. Ea cum
esset moritura, locum hunc reliquit monachis, sibi in religione con-
formibus, & eos iurciurando adstrinxit, vt se ibidem sepelirent, at-
que vt supra caput in sublimi loculum suum priuatim expolirent,
& secum vnã martyrum reliquias recondere, ac nemini rem indicarent. Ac mona-
chi quidem fecerunt, sicuti mandatum fuerat. Vt autem debitum cultum martyres
consequerentur, & externi tamen rem nescirent, secũdũ datũ Eusebiæ iusturandum,
oratoriũ sub terra cõstruxerunt ad illius loculum: in ædificio autem conspicuo super-
nè coctis lateribus vestitũ pauimentum, & ex eo descensum cancellariũ ad martyres.

Diũ latent
eorum sacræ
reliquiæ.

Post hæc Cæsarius, vir ea tẽpestate cũ primis potens, qui & ad consularẽ & ad præfe-
ctoriã dignitatem peruenerat, defunctã vxorem suam iuxta loculum Eusebiæ sepeliuit.
hoc enim illis itã decretũ erat, dum adhuc in viuis essent, cum & miro amore inter sese
mutuò tenerentur, & in religione ac doctrina concordessent. Et hinc Cæsario huius
loci emendi data occasio fuit, vt & ipse prope vxorem sepeliretur. Prædicti ergo isti mo-
nachi aliò emigrãrunt, neque tamen de martyribus quicquam indicãrunt. Domo post-
ea collapsã, terrãq; ac ruderibus ingestis, vniuersus ille locus exæquatus fuit, quia tem-
plum inibi magnificum Deo Cæsarius ipse in honorem Thyrsi martyris ædificãrat. De-
us autem, vt apparet, hunc locum itã obscurare, & tantum temporis elabi de industria
voluit, vt & martyrum inuentionem, & inuentricis pietatem admirabiliorem illustri-
oremque redderet. ea erat Imperatrix Pulcheria, soror Imperatoris. Huic enim cum
tertiò apparuisset admirandus ille Thyrsus, eos qui sub terra absconditi latebant indi-
cavit, & ad se transferri iussit, vt & eiusdem loci, & eiusdem quoque honoris secum par-
ticipes essent: simul & ipsi quoque quadraginta martyres, militariibus vestimentis can-
didis induti, semetipsos illi conspicuos fecerunt.

S. Thyrsus
ter apparet
Pulcheriæ.

Item mar-
tyres 40.

Hæc verò res & supra fidem, & prorsus inextricabilis esse videbatur: neq; enim aut
Clerici, qui hoc in loco seniores erant, quantum sæpè rogati, aut alius quisquam indicare
martyres poterat. Ad extremũ cunctis iam desperantibus, Polychronio cuidam præ-
bytero, qui olim ex familiaribus Cæsarij fuerat, in mentem Deus redegit istos mona-
chos, qui hunc locum quondã incoluerant: qui quidem ad Macedonianorum cleri-
cos veniens, sciscitatur de ipsis. Omnibus autem illis iam defunctis, cum vnũ dunta-
xat superstitem reperisset, qui in hoc ipsum videbatur in vita conseruatus, vt quæsitos
martyres indicaret: orabat vt diceret, cognouisset ne sanctas reliquias sub indicato
loco reconditas. Sed cum eum propter datum Eusebiæ iusturandum sub detrectantem
videret Polychronius, diuinam illi apparitionem, & perturbationes Imperatricis, &
iporum desperationem commemorat. Tum illè vera confitetur esse ea, quæ Deus Im-
peratrici reuelãrat. nam se, quia adolescentulus tum ibi sub senibus præceptoribus ad
monasticam institutus esset, certò scire martyres iacere circa loculum Eusebiæ: igno-
rare tamen, vtrumne sub delubro, an verò alibi defossi sint, propterea quòd multum
temporis effluerit, & prior loci facies in eam sit mutata, quæ nunc est. Atquã, inquit
Polychronius, mihi non idem accidit. Recordor enim me fortè adfuisse sepeliendæ
coniugi Cæsarij, & ex vicina via publicarationem ducens, conijcio eam iacere circa
ambonem, quod est suggestum lectorum. Proindè, respondens monachus, etiam
Eusebiæ loculus, inquit, prope vxorem Cæsarij quærendus est: quandoquidem &
vix plerunquẽ vnã erant, & post mortem se coniunctum sepulcrum habituras pactæ
sunt.

Cum itaque secundũ hæc, quæ dicta sunt, fodere, & sanctas istas reliquias inuesti-
gare oporteret, Imperatrix facta certior opus virgeri iussit. Effosso igitur illo circa am-
bonẽ loco, repertus fuit loculus vxoris Cæsarij, sicuti coniectãrat Polychronius. Paulu-
lũ aut hinc distãs ex transuerso stratũ coctis lateribus pauimentũ erat, & ad huius am-
bitum æquali mensura respondens tabula marmorea, sub qua ipsius Eusebiæ loculus
ostendebatur, & huic imminens delubrum perquam scitè marmoribus leucoporphy-
ris in-

ris in crustatum. Ipsum porrò loculi tegmen, velut in mensam sacram fabricatum erat.
In summo autem, ubi martyres iacebant, exiguum foramen apparebat. Adflans igitur
quidam de familia Imperatoris, tenuem virgulam, quam fortè habebat, per foramen
immisit, & extractam naribus admouit, & vnguentum fragrantissimum olfecit: ex quo
statim tum laborantibus, tum adstantibus bona spes suborta fuit.

In ienun-
tur reliquæ
sanctorum
40. marty-
rum.

Itaque cum loculum auidè aperuissent, Eusebiam inueniunt. Illud verò quod ad ca-
put eius eminebat, in arcæ formã celatum, proprio intus tegebatur operculo: & vtrin-
quẽ ei ad labra circumdatum, plumbo conglutinatum ferrum, ipsum cõtinebat. In eius
medio rursus foramen istud apparens, etiamnum manifestius declarabat intus haberi
martyres. Hæc ubi annunciata essent, euestigio accurrunt Imperatrix & Episcopus ad
martyrium. Tum solutis per artifices ferreis istis vinculis, confestim sine negotio oper-
culum extractum fuit. sub hoc autem multa vnguenta, & in his pyxides argenteæ duæ
reperæ sunt, in quibus sanctæ reliquæ iacebant. Tunc igitur Imperatrix Deo preces
gratulatorias fundebat, tum quòd se tanta reuelatione dignatus esset, tum quòd san-
ctarum reliquiarum inuentionem assecuta esset. Post hæc preciosissima theca martyres
honoratos, iuxta venerabilem Thyrsum composuit, publica festiuitate, vt æquum erat,
cum debito honore ac pompa ac psalmodijs celebrata: cui & ipse ego interfui. Atque
hæc quidem sic esse gesta, testabuntur illi, qui huic festiuitati interfuerunt. omnes enim
fermè adhuc supersunt, cum multò postea gesta fuerint, Proclo scilicet ecclesiam Con-
stantinopolitanam gubernante.

In argente-
is pyxidibus
conditæ eo-
rũ reliquæ.

Nota de
theca preci-
osissima.

DE S. PACIANO EPISCOPO, EX CATALO-
GO SCRIPTORVM ECCLESIASTICORVM

S. Hieronymi presbyteri.

Pacianus in Pyrenæi iugis, Barcilonæ Episcopus, castitate & eloquentia, & 9. Martij.
tam vita quàm sermone clarus, scripsit varia opuscula: de quibus est *de septuaginta*
& contra Nouatianos. Sub Theodosio principe iam vltima senectute mor-
tuus est.

SANCTORVM CODRATI, CYPRIANI, DIO-
NYSII, ANECTI, PAULI, CRESCENTISQUE MAR-
tyrium, quo affecti sunt Corinthi, Ex Simeone Metaphraste.

MNES quidem Sanctorum celebritates, si verum fate-
dum est, laudibus prosequi debemus, vt à nobis pro viribus
exornentur: sed hanc tamen potissimum, quæ sanctorum
Martyrum concursu peragitur. Deo enim ab initio conse-
crati, ad id, quod omnium pulcherrimũ est, peruenerunt.
Nam cum & temporis longitudine grauitatem essent affe-
cuti, & exquisita viuendi ratione ad pietatis fastigium per-
uenissent, nihil tamen à se præclarè gestum, nihil laude di-
gnum existimãrunt, nisi prius sacra certamina subijssent.
Itaque cum magnam magnis in rebus virtutem præstitif-
sent, hac tamen victoria ceteras obscurãrunt: immò verò
apud eum, qui præmia certaminibus proponit, hac reliquas etiam illustrãrunt. Decla-
rati sunt enim martyres generosi, & Dei maximi imitatores. Ad summum igitur virtu-
tis culmen prouecti, meritum à Deo præmium, melioremq; finem, & quæ potest in ho-
minem cadere immortalitatem obtinuerunt. Qui enim apud Deum virtutis obtinet
testimonium, is assequitur immortalitatem. Quamobrẽm Martyres ex operibus admira-
ramur, qui virtutes amplexi, voluptatibus renuciãrunt, & animos suos fortitudine ar-
mantes, omnem ignauiam repulerunt, totiq; in ipem victoriæ erecti, atq; alacriter ad-
uersa omnia perpetientes, in ea, quam sibi ab initio proposuerant, pietatis ac religionis
lege immobiles perstiterunt. Vbi enim præstat se fortiter gerere, quàm cum se Deus du-
cem præbet? Vbi fatius est dare virtutis specimen, quàm vnã cum Iesu Salvatore? Quæ
porrò dulcior corona, quàm illa, quæ nos cum præstantioribus coniungit? Ad hoc igitur
signum Martyres respicientes, & ardentiori quodã sanctæ gloriæ desiderio inflam-
mati, rerum turpiũ cupiditates reiecerunt, & in virtutis atque honestatis studium in-
cumbentes, pulcherrimum posteris exemplum ad imitandum reliquerunt. Quæ enim
tempore atq; vsu sunt antiquiora, nos magis ad rerum honestarum studiũ incendant.

10. Martij.

Sanctorum
martyrum
horum ex-
cellens vir-
tus.

Meritum
obtinerunt
præmium.

Virtutis &
honestatis
studiosi
martyres.

Virtutum

Virtutum igitur inimicus, qui in multis sæpè petulanter agens, & ciuitates euertit, & falsos rumores disseminauit, & mentes hominum immutauit, & grauitatis pulchritudinem infecit, & omnia in deterius traxit, admirandis Christi pugnatoribus inuentus est imbecillior, cum nec ab honesto illos proposito posset abducere, nec rationem ipsorum subuertere, quos Christus armabat. Itaque impetus eius aduersus Sanctos nihil naturam illorum læsit. Quinetiam quemadmodum inuidia, pulchritudinem corporis obtutu, tanquam morbo, frustra conatur inficere atque corrumpere, cum decor ipsius pristino in statu conseruetur: sic etiam Martyribus accidit, quorum animi pulchritudini nec impetus inimici, nec res istæ caducæ quicquam obfuerunt. Nihil igitur metuens sanctorum Martyrum coetus, pari consensu ad fortiter agendum se comparauit, & strenuè ad sanctam gloriam, honoremque contendens, præmium est consecutus. Vbi primum enim ad virtutis specimen exhibendum vocati sunt, (quod quidem fuit, cum militia Christi fuerunt adscripti) viderelicuit, Christi chorum antecedentem militem Codratum, qui seipsum Deo primum dicare festinabat, illic velle educationis gratum animum ostendere, vbi Deo placuisset. Neque enim æquum est, vt rem admiratione dignam silentio prætereamus. Nam cum educationem præter naturam habuisset, quanto operè Deo esset charus, manifestum fuit.

Codrati
mirabilis
educatio.

Studet
medicina.

Hic enim iam inde ab ipsis in cunabulis nutrimentum incertum habuit, quippe qui matrem adhuc infans amisit, & maternis vberibus caruit. Christus autem illi signis minimè obscuris alimenta subministravit, cum eius iussu nubium globus è caelo infantem amplecteretur, alimentumque suppeditaret, vnde ipse quantum satis esset in futurum percipiebat. Verum cum adoleuisset, ætati congruentè disciplinam percepit, & in primis rudimentis didicit medendi facultatem. Vir autem effectus, pariter cum disciplina naturam diuiniorum & perfectiorem assumpsit, continuoque declarauit, quoniam esset futurus. Omnes enim labores fortitudinemque complexus, factis gloriam confirmavit, cum à Christo, quod ipsi placebat, duceretur.

Codrati
pre-
clara vox.

Iason igitur Græciæ Præfectus, post immane Decij & Valeriani Imperatorum mandatum, ad crudelitatem se instruens, insurrexit aduersus Christianos, timoremque singulis iniiciens, tormenta atque cruciatus minabatur, nisi eos dicto audientes reperisset. At primum quidem pulcherrimi coetus principem sic est aggressus: Codrate, quæ te vesania ducit, vt tantam cruciatuum acerbitatem velis experiri? Aut quæ te spes mouet, vt intrèpidè carcerem ac vincula negligas, sponteque patriam amittas, & ab amicorum consuetudine diuellaris? Cur non potius Imperatorum decretis obtemperans, & dijs immolans, nobiscum eligis beatus esse, & amabili vitæ presentis iucunditate frui? His ille conabatur sanctum virum à recta ratione deducere. Codratus verò blanda Præfecti oratione, qua nefarius animus tegebatur, neglecta, respondit: Nemo, inquit, cui naturæ ratio cognita sit, iucundam esse vitæ gratiam negabit. Sed tamen hanc Deus largitus est. Quamobrè necessarium est, vt tanti muneris largitorem virtutis studio commendemus, & eius gloriam testimonio nostro propagemus. Neque verò tanti faciendum est huius vitæ tam breue curriculum, vt illius amittendæ metu, adorationem, quæ Deo soli conuenit, idolis tribuamus. Quem porrò deum meliorem possumus appellare illo, qui summis nos ab initio, perpetuisque beneficijs cumulauit? Ex tot autem ac tantis beneficijs, quem nisi Christum possumus Saluatorem cognoscere? Aut quem Saluatorem prædicare fas est, nisi Iesum, qui pro nobis cruciatus & mortem pertulit? Illud in primis ad virtutem nobis propositum est, vt pro vera pietate ac religiose tormenta superemus, nec vllis vnquam difficultatibus ab ea deficiamus. Qui autem diuinorum mysteriorum studiosos amantesque, conantur corrumpere, eorum & animus impius est, & oratio detestanda. Præstat autem, quæ meliora sunt, imitari. Illud item cogitandum est, non eos protinus sequendos esse, qui probitatis speciem præ se ferunt, sed res & facta esse perpendenda: quæ si praua sint, maior periculi timor est. Scito igitur, nos Maiorum instituta complectentes ad ea, quæ meliora sunt, tendere. Quare nè studeas nobis inimicissimis persuadere, vt ad partes tuas transfugiamus, neque vt Christum relinquētes, aliò nos cõferamus. Veritas enim nobis adest cõsiliaria, pietatisque leges ad persuadendū vim habent maximā. Hæ nos genere moribusque, similes Deo coniungunt. Illud præterea consideremus, cõmuni naturæ lege omnibus esse moriendū, & ab ea quidè necessitate liberum esse neminem: Quæ autem fortiter & ex virtute geruntur, ea viris bonis gloriam parere sempiternā. In hoc animi proposito permanentes, & in hac sententia cõfirmati, præclarum imitari volentibus exemplū relinquemus. Nam qui

Nō species,
sed facta ex
pendenda.

qui rectè sentiunt, nihil aliud student, nisi vt ad ea, quæ præstantiora sunt, habeant occasionem.

Ad hæc Præfectus: Codrate, inquit, si iam inde ab ipsa pueritia Dei beneficijs adductus, eum tibi meritò colendum putas, rectè facis, teque gratum hominem præbes. Verum vide, nè dum alterum Christum prædicas, inaniorem Dei naturam asseras. Tunc Codratus: Si vis, inquit, Præfecte, indignatione deposita, veritatem adspicere, & animum à crudelitate ad mansuetudinem reuocare, quanuis magnis de rebus loqui difficile sit, & ego tanto oneri sustinendo impar sim, tamen aliquid dicam. Admirabilem, ait Præfectus, naturæ Christi rationem perspicuè declarato. Tum Codratus: Principium, inquit, mundi procreationis Deo quidem cognitum erat, Verbo autem perfectum fuit. Ac patris quidem voluntas fuit, procreationis autem actio à filio habuit constitutionem opere confirmatam. Cum igitur præfinitum à Deo tempus affuit, cæteræ quidem res omnes præclare factæ sunt, quas quidem opifici Verbo placuit in mundum inducere, initio atque sine singulis constituto. Sed cum rerum vniuersitatem mente ac scientia immensa perfecisset, eaque ratione diuina regeret ac gubernaret: vellet autem aliquos esse, qui bonis fruerentur, & in ijs, quæ fabricauerat, habitarent, opifex ipse condidit hominum genus, vt ei totam hæreditatem assignaret: & cum ratione quadam sensus dimensus esset, & genus ipsorum corporibus varium effecisset, animas immisit, eosque in loco deliciarum collocauit. At illi, rerum vniuersitatis perspecta varietate, statim gauisi sunt, & præstantis fruendi potestatem acceperunt.

Homo cur
à Deo con-
ditus.

Paradisus.

Cogitantes autem, quam præclara conditione atque ordine cõstituti essent à Deo, æquum esse iudicauerunt, vt sese illi gratos præstarent, atque ita virtutis viam ingressi sunt. Verum impostor ille callidissimus rabie furens, & oris veneno dolos illinens, dolores, quos intus gerebat, in eos euomit, & pro viribus cupiditates illis iniecit, vt à diuina vitæ conditione miseris exturbaret. Dignitatem igitur ipsorum polluens, volentibus errorem immisit. Ex quo factum est, vt qui cum Deo versabantur, in exilium eijcerentur: & qui bona mente gloria diuinæ participes extitissent, cupiditatibus inuoluerentur. At Deus misericordia motus, & imbecillitatis humanæ rationem habens, non diuinitate nuda, sed carne contacta, voluit nobiscum versari, vt ad nos miseris ac perditos accedens, à seruitutis vinculis liberaret, & mortis imperio subditos in libertatem restitueret. Itaque sanctum Verbum suum extremis temporibus in casto Virginis Dei genitricis vtero sic voluit inhabitare, vt totum hominem induceret. Quæ quidem Virgo concipiens è Spiritu sancto, Deum humana forma indutum edidit. Atque ita oculis verè perspectus est, quem Christum esse dicimus. Hic ita se hominum cognitioni patefecit, vt cum Deus sit, corpoream è Virgine nascens formam assumpserit. Et aduersus instabilem potestatem pugnans, amplissimos sibi benemerèdi terminos statuit, eos nimirum, quos illi pater præfinituerat, mortis decreta abrogans, eiusque fila rescindens diuinitatis potestate. A qua quidem benignitatis communionem neminem repulit. Et Saluator vocatus est primus, qui populos vniuersos, & integras regiones ab interitu atque periculis liberauit, & humanitatis thesauris patefactis, munera sua voluit omnibus esse cõmunia. Cum igitur omnes à tyrannica confusione liberauerit, omnem hæreditatem suam ab exitio liberam incolumemque conseruat. Nihil enim Christi præsentiam cognitionemque fugit, non ortus initium, non vitæ spatium, non mortis exitus, non aliud quippiam, quod in cognitionem cadat. Sed quæ Patris decreto facta sunt, hæc filio sunt ad opus perspicua. Hic est ille Christus, quem prædicamus. Hic est ille, cui generis humani salus curæ fuit. Hic est ille, qui gratia nobis magnitudinem elargitur, qui ad benemerendum semper & vbique præsto est, nè rectam viuendi rationem negligamus.

Cur Deus
homo fa-
ctus.

Christum
nihil latet.

Præfectus, & si Codrati responsum admirabatur, tamen cum ad veritatis fidem venire non posset, De rebus, inquit, sublimibus Codrate mihi videris nugæ confingere, qui perturbationibus humanis Deum subijcias, eumque dicas mulierculæ gremio potuisse comprehendere, quæ vterum gerens, Christum pepererit, atque ita Deum in terra visum esse, corporis formam gestatam, alibi autem esse verum Deum. Pietatis arcana perscrutari profanis non licet, inquit Codratus: nec eius cognitio parua est, aut facile comparatur: neque nos permittemus, vt homines impuri sacris perspicendis admittantur. His se filius Dei spontè subiecit, vt Deus idem atque homo esset, & vt nos è demonum eriperet seruitute. Tu autem ista tua peruersa audacia impietatis indicium in te moues. Neque enim improbitate tua studium nostrum corrumpis. Natura enim ubique dominatur, & actiones seruiunt voluntati. Præfectus autem, vt à virtute alienus, & veri-

Codratus & veritatis rationem non intelligens, egregium Christi seruum virgis cædi iussit. Mini-
virgis cædi- stri verò homines ignauissimi, virgis admotis, cruciatuum immanitate sæuiebant. At
tur. Codratus tormentorum victor, Ignoras, inquit, Præfecte, quicquid à violentia profici-
Eius con- scitur, esse contrarium libertati, nec vllam ad persuadendum vim obtinere? Qui enim
stantia. cogit, se iniustum atq; improbum esse significat: qui verò suadet & hortatur, is se man-
fuetum humanumque declarat, Quamobrè cum te virtutis expertem indices, indi-
gnum ostendis cui fides habeatur. Nè putes nos metu virtutem atq; honestatem deser-
tuos, aut morum abiecturos grauitatem. Cum enim Christi studiosi amantesque si-
mus, cum solum confessionis habebimus adiutorem. Is nobis ærumnas omnes præmi-
orum spe leniet ac mitigabit, docebitq; nos, non esse cedendum aduersarijs. Tantum
in periculis virtus valet, & viris constantibus præclara proposita sunt præmia.

Tum Præfectus primi fortitudine territus, ad alterum sese conuertit, & blanda
dulcique oratione in sententiam suam adducere conabatur. Cyprianus autem adole-
scens, quanuis primo pubesceret ætatis flore, tamen libertatis dignitatem considerans,
Codrati ad sese ad perferendos cruciatus parabat. Et Codratus hic item animo ad Christum pro-
focios mar- perans, socijs generosis, recteq; secum ac piè sentientibus consilia temporari conuenien-
tytes ora- tia suggererat: Moneo, inquiens, vos, ò rerum pulcherrimarum socij, vt memineritis,
tio. quam multa vobis bona proposita sint, tum gloriæ propter religionem, tum honoris,
quem à Deo consequemini, tum auxilij, quod vobis à Christo de cælis præfens aderit, in
primisque, quòd Iesu misericordia digni existimemini. Nunc igitur virtus exploranda
est: nunc tēpus postulat, vt vos maiore dignos admiratione præbeatis, vt alacri animo
legem adimpleatis, vt morum vestrorū specimen detis, vt re ipsa atque factis professio-
nem vestram comprobetis: nunc boni à malis discernentur: nunc in conseruanda pi-
etate custodia maior adhibenda. Cauete, nè dispari morum ratione discrepetis: Sed
eandem pietatis normam sequimini, vt qui à tali Deo iudicandi sitis. Virtutis viam nè
deseratis, qui iam iam cum Christo perfecti estis futuri. Deum bonū bona mente com-
probate. Nolite propter adolescentiam ignauie succumbere. Cogitate in foribus esse
certamen, & iuuentuti pro pietate, quæ nos Deo coniungit, pericula iucunda esse de-
bere, cui vires suppetunt, & nerui vigent. Vos igitur mutuo cohortamini, certatim in
hoc pietatis studium incumbite, idem sentite, tormentorum formidine nolite deficere:
sed cruciatibus corpora tradentes, dolores æquo animo tolerate, vt victoriam ad-
epti, gloriam consequamini, in martyrum ordine ac numero collocati. Hac Codrati
cohortatione iuuenes alacriores & fortiores reddebantur.

Præfectus autem hortatorem & consiliarium audiens, cruciabatur, quòd se ab eo,
quod sperabat, depulsum intelligebat. Iracundia autem sæuiebat, quòd adolescentem
decipere non posset. Quanuis enim singuli ætate essent iuuenes, virtutis tamen propo-
sito se viros præbebant. Itaque cum & Cyprianum multis verberibus tentasset, ab eo
victus erubescerebat. Primus igitur pugil ante alios confessionis coronam adeptus est.
Cyprianus Alter autem æmulationis pulchritudine primum imitatus, magno tempestatis astu
verberatur. superato, cum illo in Christo sese coniunxit. Nec tertius, nomine Dionysius, inferior
Dionysij certamen. fuit: sed illos spectans, socius eorum fieri festinavit, quanuis tortores cum à Christo
Itē Anecti. studerent abalienare. Quartus verò, qui Anectus appellabatur, ductus est: qui cum
torquentium crudelitate victoriam amissurus existimaretur, neglexit vim tormento-
rum, nec vllam cruciatuum acerbitatem recusauit. Quare perspecta, Princeps fortitu-
dinem hominis admiratus, atque impietate furens, quantum ad quæstionem adduci iu-
bet, cuius præstantiam vel nomen ipsum declarabit: Paulus enim vocabatur. In hunc
Iremque item Pauli. item crudelitatem suam tortores vt excernerent, Præfectus imperauit. At Martyr futura
contemplans, propositi sui excellentiam ostendit. Neque enim Tyranni contumelia
fractus, grauitatem abiecit: sed præcedentes socios assequendi studio incensus, libenti
animo certamen subiit. Inuidia verò rectè factorum inimica, hunc frustra propositis
Crescentis cruciatuum doloribus territans sequebatur. At Crescentis cum consideraret, semper
iram. esse difficile Principibus aliquid persuadere, in medio stans, virtutis specimen dedit. Cum
enim ad maiora tenderet, egregium se pugilem, & sacro sociorum coetu dignum præ-
stitit, & firmam futuri præmij spem habens, victoriam reportauit.

Ceterum dum carcere, tormentisq; constantiam Martyrum exploraret Princeps
infans, & singulis periculorum terrorem incuteret, eos salutis cursum perfecturos
non putabat. Verum vbi animos ipsorum intrepidus vidit, cruciatuumque victores,
non dubitauit amplius, quin victoriæ præmia apud Deum essent habituri. Itaque supra,
quant

quàm decet, ira permotus, talem in viros innocentes sententiam tulit, vt capite plecte-
rentur, & singuli singulos sequerentur carnifices. Sanctos igitur Martyres totidem nu-
mero fraudis ministri, vt facerent imperata, traxerunt ad locum, vbi in homines scele-
ratos solet animaduerti, vbi damnati bestijs obijciuntur, & vbi gladiatores mutuis icti-
bus, quos pedum celeritate & saltu declinare non possunt, sese trucidant, vt spectanti-
um oculi immani voluptate delectentur. At martyres, hoc etiam in loco difficultati-
bus superatis, hymnum victoriæ signum Christo canere studuerunt, vt ei precibus ini-
tiarentur: & ministros, vt studio suo obsequi vellent, obsecrabant. Qui licet acerbi sa-
uique essent, tamen eorum optatis acquieuerunt.

Sancto igitur spiritu afflato, sic vna omnes voce precabantur: Deus, qui diuinam
harmoniam concordem indissolubilemque fecisti, & labentem ordinem nutu confir-
mas tuo: qui varios cæli cursus ita moderaris, vt mutuo inter se coniuncti, diuersis ne-
cessitatibus seruiant, & perpetuas eximie naturæ inimicitias: qui Solis ortus & occasus
intueris, & cursum eius instabilem dirigis: qui cæli stellas, & sidera, & pulchritudinem
Lunæ, & amplitudinem ætheris, & quicquid à diuina quiete seiunctum est, fabricatus es
atque exornasti: Pater cælestis, qui rerum terram ambientium morus perpetua celeritate
confirmas, qui temporis spatia quaternis tempestatum varietatibus temperas, cui-
us mandato ex arboribus flores fructusque proueniunt: qui grauissimi hostis diaboli
impietatem à nobis repulisti, qui peccati maculas nobis absterxisti, vt arcanis nos signis
renouares: Christe Iesu, qui ex antiquo peccati genere nos eruisti, & meliorem spem
in futurum adiecisti: qui ea, quæ Patre sunt digna tuo, perficiens, in immensum pote-
statem tuam propagasti: qui tutam & facilem viam proponis, & per illam iter facientes
ad te ipsum trahis: qui tuo egentibus auxilio promptus ades, maioremque gratiam tri-
buens, nobis, tanquam amicis, quæ commoda opportunaque sunt, subministras: Tu
nobis vitam educatione dignam dedisti, & facta professioni congruentia largitus es:
Tu nobis sacrorum sermonum, & exercendæ pietatis es author: Tu nunc ordinem no-
bis ostendisti, & ad præbendum virtutis specimen euocasti, vt quod honestum atque
vile est, eligamus. Tu non permisisti, vt aduersarij crudelitati atque minis succumbere-
mus. Tu perfecisti, vt omnes tormentorum acerbitates victoriæ præmij inferiores iudicaremur,
vt ad seruum tuorum numerum adscribamur. Deus, qui antequam pate-
remur, effecisti, vt quæ futura sunt, omnem spem superantia cerneremus: qui te ipsum
dignis fruendum, & sanctam personarum Trinitatem in vna essentia cognoscendam
studiosè contemplantibus præbes, & bis trinam profecto societatem nostram vna
mente coniunctam tibi conciliasti, vt libero pietatis cursu confecto, & decurso veræ
victoriæ stadio, regnis cælestibus admitteremur, largire per sanctum filium tuum, vt in
hoc pio proposito constantes simus, quòd puris lucis radijs in cælum sublatis, apud te vi-
ctoriæ præconium concinamus.

Hac precatione absoluta, malorum operarijs ceruices obtulerunt. Qui gladijs dex-
teras manus armantes, singulis ictibus, magna spectantium commiseratione, capita
sanctorum obruncarunt. Madebat subiecta terra sanguine passim irrigata, & locum il-
lum ingens occupabat mœror, & tristes quædam tenebræ ciuitatis oculis, ciuium suo-
rum cædem indignè ferentis, offundebantur.

Rem nobis memoratu dignam diuinorum Martyrum celebritas suggerit, quæ re-
rum gestarum certissimum posteris testimonium afferet. Nam simulac à sacris pugna-
toribus certamen peractum est, & corpora sunt exuta, Christus maximum illis remun-
erationis signum dedit: quod quidem omnes, qui ad spectandum accedunt, admira-
rantur. Quemadmodum enim Deus incolis concessit, vt sancti Martyres apud eos cer-
tamen absoluerent: sic etiam dignis magnam gloriam confirmauit. Duplici igitur spe-
taculo, qui presentes erant, variè sunt affecti, tum misericordia, tum admiratione:
misericordia, calamitatem humanam considerantes: admiratione, id, quod Christus
incredibile ac nouum effecerat, obstupentes. Prædicabant omnes diuinum opus,
quod spontè Deum cognoscentibus apparuerat. Nam vbi Martyres mirabile lucrum
perceperunt, ibi Dei iussu clari fontis latices emanarunt. Ibi decliuis fluente aditus pa-
tuit, vbi sacriati Deo viri gloriam pertulerunt. Prope sacram ædem nimirum, quæ ser-
uando sanctarum reliquiarum pignore digna fuit.

Ita Christus iustum se iudicem præbens, eos, qui mutua & pia beneuolentia con-
iuncti sunt, qui sacra nunc certamina subeunt, lætantes accipit: sacrisque coronis redi-
mitos, Martyrum laudibus exornat: vltiores autem ac vindices inimicis suis in futurum
parat.

Cyprianus
verberatur.Dionysij
certamen.

Itē Anecti.

Iremque
Pauli.Crescentis
iram.Preces san-
ctorum mar-
tyrum.Plectuntur
capite SS.
martyres.Celebritas
horum mar-
tyrum.Fons erupit
eo loco, vbi
cæsi sunt.

Peregrinationes religionis ergo

parat. Sic illi, qui virtutem complexi, se viros fortes ac strenuos in rebus arduis præstiterunt, & cum Christo coniuncti sunt, non solum à præsentibus laudantur, sed ex vltimis terrarum finibus visuntur: & tanquam mundi stellæ, cœtu suo coronam conficiunt. Certatim igitur homines pij & omnes, qui rectè factis dignam mercedem propositam esse conspiciabant, congregantes, corpora sanctorum sacris in loculis collocarunt, vbi sanctorum martyrum cœtus celebratur.

Aequum est igitur, fratres, vt considerantes præsentia sic à Christo disponi & gubernari, vt perpetuò nobis afferant vtilitatem, eos, qui lege diuina ipsi consecrati sunt, quiq; se cæteris hominibus præstantiores exhibuerunt, & Christi ærumnas delictis prætulērunt, meritis laudibus celebremus, eosq; ad maiora contententes, studeamus imitari: Quoniam est gloria, honor & imperium Deo patri, & filio, & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. ATTALÆ ABBATIS, EDITA AB IONA SCOTO ABBATE, EIVSQVE DISCIPULO.

10. Martij.

Genus S. Attalæ.

Literis inscribitur.

VM venerabilis pater Columbanus de hac luce migrasset, omni religione laudabilis Attala in locum eius suffectus est, cuius post magistrum virtutes clarè fulserunt. Qui Burgundiorum ortus genere, nobilis natione, sed nobilior sanctitate, perfectè magistri vestigia secutus est. Huius autem beati viri rudimenta, qualiter inter ipsa primordia vberem à Domino profectum inuenerint, prætermittendum non est. Igitur dum à patre nobili liberalibus literis imbutus fuisset, Arigio quondam pontifici ab ipso genitore commendatus est. Sed bonæ indolis puer, nihil ibi vtilitatis agi cernens, cœpit mente ac spiritu ad potiora tendere, & ad altiora anhelare. Dedit ergo operam, vt postpositis mundi phaleramentis, monachorum iungeretur cohorti. Clam itaque à sodalibus progressus, duobus pueris contentus, ad Lirinensè cœnobiū venit. Quo in loco diū degens, cum cerneret monachos eiusdem cœnobiij nequaquam regularis disciplinæ habentis colla submittere, cœpit anxio animo trutinare, quā potioris consilij aditus viam panderet. Progressus ergo in dē, ad beatorum Columbanum Luxouium venit. Quem vir sanctus cum ingenij sagacis solertem esse cerneret, suo monasterio iunxit, atq; omnibus diuinis monitis erudire tentauit.

Petit Lirinens. cœnobiū.

It Luxouii.

Succedit S. Colubano.

Cumq; beatus Attala egregiè ac strenuè post magistrum patremq; suum Columbanum supradictum cœnobiū regeret, & in omni disciplina regularis tenoris fratres erudiret, cœpit contra eum antiqui hostis versutia letiferum discordiæ virus noxijs ictibus laxare, excirans & insligans aduersus eum aliquorum corda subditorum fratrum, qui multitando ac sacræ religioni derogando, dicebant se nimij feruoris auctoritatem ferre non posse, & arduæ disciplinæ pondera portare non valere. At ille, sagaci vt erat animo, pia fomenta præbere, & salutaris antidoti, quo sanies putrefacta amputaretur, potum dare studens, tumentia corda mollire nitēbatur. Sed cum diū castigatos secū retinere non posset, mœrore animi turbatus, multis precibus cū pietatis officio prosequēbatur eos, orans vt se non relinquerent, sed ardui itineris callem fortiter tenerent, reminiscētes, quia sancti patres per mortificationem carnis & contemptum præsentis vitæ, regna cælorum possiderent. Tandem cum nihil se proficere cerneret, nec aliò nitentes animos suæ societatis habentis continere posset, finit eos pertinaces abire. Postquam ergo segregati sunt ab eo, alij eorum marinis sinibus recepti sunt, alij locum eremi ob libertatem habendam petierunt: sed temeritatis & arrogantia suæ inibi positi mox damna fenserunt. Nam cum in eisdem locis morarentur, & virum Dei suis detractioibus laniarent, vnus eorum, qui Roccolenus dicebatur, qui & iurgiorum, vt credebatur, incrementa ministrauerat, subito ictu febrium igneo accensus, inter poenarum incendia clamare cœpit, se, si valuisset, ad beatum Attalam venire velle, & admissa criminis damna poenitentia medicamento lenire. Nec mora, vix hæc dicere licuit, statimq; obmutuit, ac extremum halitum dimisit. Ast hi, qui aderant, videntes viri Dei iniurias diuina vltione vindicari, plurimi eorum ad virum Dei remeant, suasq; noxas confitentur, se in omnibus, si recipiantur, emendatos pollicentur. Quos vir sanctus miro gaudio, ac si è luporum ore liberatas oues recepit, & suis in locis singulos eorum restituit. At vero alij, qui verecundia præueniente, vel temeritate ac arrogantia vitio

Pœna grauis munitatoris.

vitio maculati, redire noluerunt, & datū poenitentia locū contēpserunt, diuersis mortibus sunt direpti: vt manifestè daretur intelligi, socios eos fuisse eius ad excitanda contumacia incrementa, quem vltio diuina percussit, ac propterea cum cæteris veniam non meruisse. Nam vnus eorum, Theodomundus nomine, securi percussus interijt: alius dum parui fluminis alueum transiret, irretitis poplitibus, per paruula fluuij vnda necatus est. Tertius verò, qui Theodarius dicebatur, cum se carinæ credidisset, in mari demersus est. Videntes hæc qui adhuc supererant, verecundia submota, ad beatum patrem Attalam repedant, à quo, vt alij supra memorati, benignè suscepti ac saluati sunt.

Pœna irem aliorum rebellium monachorum.

Plura post hæc ab eo patrata miracula, omnium in supradicto monasterio fratrum testimonio approbantur. Inter quos ego positus, & beati viri ministerio deputatus tenebar. De quibus etiam nunc aliqua disserere tentabo. Quodam tempore fluuiolus, Bobius nomine, turbidis aquarum molibus ac rapaci cursu violenter defluens, vt solent torrentes ex alpium cacuminibus dilapsi, & imbrium effusionibus aucti, saxorum rupes & arborum congeries, nimia vi tumescens, coaceruabat, molendinumq; monasterij impetu valido suffodere, & toram iam officinam quatens, demergere nitēbatur. Quo fragore audito, custos molendini, nomine Agibodus, ad molendinum velociter cucurrit, vt videret, si tanti fragoris moles inibi dispendij damna generaret. Quò cum venisset, vidit, nisi celeri auxilio subueniret, cuncta direptum iri. Festinus igitur patri Attalæ nunciandum credidit, vt adiutores præbeat, qui opportuna necessitati ex aquarum fluctibus liberarent. Ad quem vir Dei ait: Vade, voca mihi Sinoaldum diaconum: tu verò stratu tuo receptus, somnum cape, nec metu aliquo detentus sis, aut mœrore mentem subijcias. Erat enim manè, priusquam aurora funderet grata lumina terris. Vocatus ergo Sinoaldus, venit ad virum Dei. Cui beatus pater Attala ait: Apprehenso baculo, quo sustentor, vade ad Bobium, imperantisq; voce dicito ei, signo Dominice crucis prælato, vt istas desinat perfodere ripas, nec præsumptæ audaciæ modum suppleat: sed ad alia cedens litora, ista sinat illæsa, imperijsq; Domini se agnoscat celsurum. Tunc Sinoaldus diaconus, imperio patris obediens, cum fidei adminiculo pergit: improfitoq; ripæ baculo, imperat fluuiio ex viri Dei præceptis, annuente diuina potentia, ab illo loco citius promoueri, aliaq; collis latera violēto conatu petere. Mox obediens fluuius relicto alueo, collis ad latera cedens, fluendo per ardua velut stricis ripis latentes sustentabat, quousq; concaua aluei paterent, quo sustentente, liquidò fluerent. Jamq; prorumpens sol, mundo vt lumen panderet, surgebat, cœpitq; Sinoaldus intra semetipsum cogitans dicere: Vadam & videbo, si viro Dei violenti fluctus obediant. Venitq; ad ripam aluei, vbi stetit prius pleno tunc fluctu, & cernens iam subito vacuum litus, spectabat qualiter ad alterius collis latera ex imperio patris cederet, vt sibi alueum, quo fluere posset, aperiret. Festinusq; ad virum Dei venit, partæ victoriæ trophæum nunciauit. Cui vir Dei, Nullatenus, inquit, me in hoc seculo viuente vlli dicere præsumas: proculdubio nè fauor adulatorum corda plena virtutibus macularer. Quòd vitio, quauis sint diuersis virtutibus ditati, ab omnibus tamen sanctis est studiosè vitandum atq; fugiendū. Nā hoc callidus hostis malitiosè studet, vt diū in maioribus ac certis culpis sanctos Dei maculare nō valet, saltē vel in occultis, quæ minora vidētur, polluat.

Signo crucis reijcitur rapidus fluuius in litus aduersum.

Humanae laudes sanctis vitanda.

Deindè cum in aliquo tempore vnus monachorū, Fraimerus nomine, ad frumenta suscipienda vomere tellurem excoleret, subito stiuæ firmitatem duræ glebæ asperitas confregit. Quam cum prædictus frater componere conaretur, inopinato ictu ferramenti pollicem de læna amputauit, soloq; conditum superposita gleba velut funus sepultura tradidit. Relictoq; vomere, ad monasterium pergit, patriq; per confessionem humi prostratus prodit. Quod videns vir Dei, Vbi est, inquit, pars abscissi pollicis? At ille fatetur eam esse terra conditam, sulcoq; sepultam. Malè, ille ait, fecisti. Cur eam ad me non detulisti? Concito ergo gradu, nulli causam indicans, perge, sumptamq; eandem pollicis partem huc deporta. Egressus ille, pergit ad locum, effossamq; portionem pollicis detulit ad virum Dei. Erat autem iter quasi vnus miliaris, tum propter ardui montis, tum interfluentis fluminis flexuosos circuitus. Porro vir Dei suscipiens frustra pollicis, suisq; salius liniens, simul coniunxit: statimq; pollex carnis glutino compactus, velut antè fuerat, sanus sibi adhæsit. Tunc pater sanctissimus, imperato silentio, nè alicui hoc proderet, vt abiret, opusq; inceptum perficeret, iussit. O mira virtus omnipotentis Dei, quæ sic suos in terris glorificat, vt frigida abscissaq; membra eorum interuentu pristina sanitati atque decori reddat.

Pollicem præcissum restituit in locum suum.

Idem etiam sanctissimus vir cum quodam tempore Mediolanum venisset, quidam

ibi puerulus in extremis febrium anxietatibus positus, vitæ tantum expectabat exitum. Cuius parentes, audito beati Attalæ aduentu, festino ad eum properant cursu, eumque precantur, vt illi subueniat. Quod vir Domini cum dissimulare voluisset, illi eum fletibus & terribilibus sacramentis compellebant, vt antè accedat ad puerum, quàm eum noxius ardor vitalibus priuet auris. Anxius ergò & popularis fauoris rumores fugiens, Ite, inquit, ego vt potuero, vos prosequar. Pergens ergò, basilicas ac sanctorum loca circumit, & pro infirmo puero precatur, vt protinus sospitati reddatur. Deinde vt promissæ fidei impleret effectum, ad infirmum festinus venit: sed nè quis largitori salutis, præco existeret laudis, latenter domum ingressus, infimum attigit, moxque virtus diuina, sanctis fauens precibus, sanitati pristinæ agrum reddidit. Grates simul conditori parentes referunt, qui sic ad suorum petitiones famulorum pietatis suæ aures accommodat. Erat nimirum beatus pater Attala vir gratus omnibus, singularis cuiusdã feruoris, singularis alacritatis, singularis charitatis erga pauperes & peregrinos. Nouerat & superbis resistere, & humilibus subditus esse, sapientibus cõdigna respondere, simplicibus mystica aperire: in soluendis ac componendis quæstionibus sagax, aduersus hæreticorum procellas vigens ac solidus, fortis in aduersis, sobrius in prosperis, temperatus in omnibus, discretus in cunctis, redundans amore & timore in subditos. Redolebat eius doctrina in discipulis, nullus iuxta eum vel mœrore deiciebatur, vel nimia lætitia extollebatur.

Cumque iam seruum suum ab erumnis seculi rerum conditor liberare vellet, monstrare ei per visionem voluit, vt de mundo egressurus, paratum in omnibus iter haberet, quinquaginta dierum spatio suspensio, quo pararet iter venturum. Verum animus viri Dei non cognouit aperte, an istud esset exitus vitæ eius, an ad aliũ locum esset progressurus. Præparat autem sese ad vtrumque: densat sepra monasterij, tegmenta renouat, omnia roborat, vt si abeũdum sit, nihil imbecille dimittat. Vehicula ad iter agendum componit, liberos ligaminibus firmat, supellestilia ablui, distuta consui, corrupta renouari, calceamenta præparari iubet, vt ad manus præstò sint omnia. Ipse verò corpus suum ieiunijs, vigilijs & precibus afficit, ita vt nunquam intentius antea in orationem visus sit in cubuisse. Et nè cuiquam incredibile videatur, quod refero, aperte narro, quid in me idem sanctissimus pater peregerit. Cum iam nouem annorũ per circulum in monasterio conuersatus fuisset, & sepe parentes mei postulassent, vt ipsos eius permisso visitarem, nec impetrare valuissent: quadam postea die, nullo inde mentionem faciente, ait: Vade fili festinus, & matrem fratrenique visita, & nulla mora præpediente, quanto citius reuertere. Cum autem ego differrem, & temporis opportunitatẽ euenire in proximo dicerem, (erat enim tempus nimij frigoris, tempus videlicet Februarij mensis) ille respondit: Accelera iter, quod dixi. Nam ignoras, vtrum in postero liceat illud agere tibi. Datis ergò comitibus, Blidulpho presbytero & Hermenaldo diacono, viris religiosi, ad destinatum peruenimus locum, à monasterio distantem centum & quadraginta millibus. Quò cum venimus, gratuita pietate à genitrice post tantorum interuallum annorum susceptus sum: sed non diũ genitrix oprato fruitur dono. Nam eadem nocte febre correptus, inter incendia clamare cœpi, me viri Dei precibus torqueri, nè inibi contra interdictum aliquantisper moram facerem: & si nõ me citò submouens, quo cunque possem conamine ad monasterium repedarem, me citò morte præueniendum. Mater ad hæc: Præstat me ibi sanum te scire, inquit, quàm hinc mortuum plangere. Fateor, longum fuit diei expectare aduentum. Vix erumpente aurora, ad monasterium repedare studuimus. Nequaquam ego cibi per triduum quicquam cepi, donèc ad medij penè itineris loca pertingeremus. Festinantibus ergò & iter vrgentibus nobis, sospitatem rursùm recepi: venientesque ad monasterium, patrem nostrum Attalam iam febribus detentum reperimus ac morti proximum. Ipse verò visis nobis gratulatus est. Sicque aperte cognouimus, viri Dei in hoc præualuisse preces, vt me vis febrium vrgeret citò ad monasterium ante eius exitum redire.

Qui cum supremas vitæ præsentis horas duceret, & adhuc vigens halitus superesset, iussit se extra cellam perducì. Surgensque è strato quo valebat conamine, sustentantibus vndique fratribus, extra cellulam est progressus: ibique adspiciens crucem, quam ipse in eodem loco poni præceperat, vt ingrediens egrediensque cellulam, eius tactu frontem suam munitet, cœpit mœstus lachrymas fundere, ac trophæum crucis commemorare: Aue, inquit, alma crux, quæ mundi precium portasti, quæ vexilla fers æterna: tu nostrorum vulnere medicinam attulisti: tu cruore eius illita es, qui vt huma-

Nota hæc de crucis imagine.

Non finitur Ionas apud matrem hæc re cõtra iussum S. Attalæ.

Obitus suus viro Deireuelatur.

Virtutes S. Attalæ.

Vide quàm vir sanctus declinauerit omnẽ ostentationem.

num genus saluaret, de cælo in hanc lachrymarum vallem descendit: qui in te primi Adæ rugam extendit dudum, iam iamque secundus Adam, lauacro maculam abluens. Cum hæc oraret sanctus Attala, precatur omnes, vt abeant, seseque cellulæ reddant, sibi que paulisper locum quietum præbeant. Abeuntibus ergò omnibus, vnus tantum frater, nomine Blidemundus, post tergum viri Dei tacito anhelitu stetit, cogitans, si viri Dei poplites labefactari vidisset, se ad suscipiendum eum paratum fore. Cum ergò nullum superesse sanctus pater putaret, cœpit conditoris clementiam cum lachrymarum vbertate flagitare, vt largitatis suæ sibi, etsi indigno, dona largiretur, & veteres maculas delens, omnia salutis redintegraret, ac antiquam misericordiam exercens, se à cælesti munere non abdicaret.

Inter hæc mœsta suspiria & fluentes lachrymas cælos intuens, vidit sibi eos apertos: quos multarum horarum spatio affectuosè inspiciens, vberes cordis rugitus promebat. Gratas deinde referens omnipotenti Deo, qui sibi ianuam cæli apertas demonstraret, quas post paululum corporis membris exuta anima penetratura esset, facto signo, vt fratres aduenirent, præcepit, vt eum cellulæ redderent. Hæc nobis supradictus frater eadem die retulit. Hanc quippe consolationem famulo suo Christus ostendit, vt extremum halitum, securus de futura venia, immò gloria, ouans dimitteret. Quod vir Dei libenter occultare voluisset, si supradictus Blidemundus abditè post eius dorsum non remansisset. Altera die valefaciens omnibus fratribus vir Domini sanctus Attala, hortatur exhortabatur eos, vt cœptum iter non relinquerent, sed vt melioribus actibus roborati, quotidie perseverando firmarent. Cõsolatis ergò cunctis, vitæ præsentis nexibus absolutus, animam cælo feliciter reddidit. Meritò itaque rerum conditor & humani generis reparator sanctos suos virtutum copia adornat, sicut scriptum est: Spiritus eius ornauit cælos: quia illi ad cælestem vitam anhelantes, eius præceptis parere student, vt de labore obedientiæ fructus recipiant vitæ æternæ, Amen.

DE S. GUMBERTO Confessore quædam habentur Tomo 5. in Vita S. Burchardi Episcopi Herbipolensis, die 14. Octobris.

VITA S. GREGORII SVMMI ET INCOMPARRABILIS VIRI, VRBIS ROMAE PONTIFICIS.

Suscipe Romuleos pastor venerande triumphos:
Gregorij sancti suscipe gesta tui.
Qui nituit factis, verbis, scriptisque beatis.
Vt iubar auricomis solis in orbe cluit.
Norma, decus, speculum tibi sit, via, vita per æuum,
Si cupis æternum ferre sacerdotium.
Nam qui non huius sequitur vestigia præsul,
Ante Deum præsul non erit, immò pecus.
Hinc Psalmista canit hominem similem caballis
Ignauum stultis, qui sub honore perit.
Nocturnum dedimus sancto, cantumque diurnum,
Carminibus clarum concinimusque virum.
Redde vicem scriptor, seruans cola, commota, puncta,
Nè tua mendosum pagina seruet opus.
Dissimilis cunctis vox, vultus, vita, voluntas,
Mens sociata bonis, dissociata malis.
Ludere me libuit variabilis ordine campi,
Postquam prosa fugit, Musa iocosa redit.
Hæc mihi tu tribuis doctor preciose Gregori,
Qui bona das famulis, sed mala nulla tuis.
Vestitus cœpi, nudus tua munia dixi,
Indue me factis, velleribusque tuis.
Vt quia mortalis desunt commercia carnis,
Da mihi sub pedibus posse iacere tuis.

Psal. 40.

PROLOGVS IN VITAM S. GREGORII EDI- TAM A IOHANNE DIACONO ROMANO.

Claruit is Iohannes Diaconus anno Domini 872.

Ex Biblio- theca Vati- cava & co- dice ven- tiffimo ma- nuscripto.

Beatissimo ac felicissimo domino Iohanni, sanctæ Catholicæ Aposto- licæ Romanæ Ecclesiæ præfûli, Iohannes vltimus Leuitarum. Nupèr ad vigiliis beati Gregorij Romani Pontificis, Anglorum scilicet gen- tis Apostoli, Lectione de Paulino ciuitatis Nolanæ præfule consue- tudinaliter personante, visus es à venerabilibus Episcopis diuino quodam instinctu commotus requirere, cur tantus Pontifex, qui multorum sanctorum vitas texerat, gestis proprijs in propria dun- taxat ecclesia caruisset: præsertim cum & apud Saxones, & apud Longobardorû sibi prorsus infensissimam gentem, gestis proprijs ubique polleret. Cumque venerabiles Episcopi has ab vtrisque gentibus haberi quidem, sed cõpendi osissimè, responderent, meam quoque paruitatem consciscens, præceperas vt vitam ipsius de scrinio sancte se- dis Apostolicæ tanto plenius, quanto & certius carpere studuissem. Sed dum ego prop- riæ inertie conscius, me meis prioribus, ac per hoc sapientioribus, qui vitam eius, licet breuiter, tamen pio conatu, pulcherrimoque stylo describerant, conferre penitus du- bitarem, identidem iubendo vehementer hortatus es, vt Romanæ sedis Pontificem, eiusdem sedis præfulis autoritate describerem: cui Deus omnipotens probandorum seu repellendorum scriptorum omnium speciale dederit proculdubio potestatem. Itaq; tam imperiosis autoritatibus tandem compulsus, vix primum librum Gregoria- næ vitæ compleueram, quando hunc in eiusdem vigilijs, annua vertigine reuolutis, tua probauit pariter ac publicauit autoritas. Ergo sollicitior factus ad cætera, pauca de multis, te in centore, te præceptore, te fautore, teq; iudice colligens, in libris quatuor, auxiliante Domino, coarctavi: & secundum distributionem eiusdem doctoris, quali- brum regulæ pastorales quadripartita ratione distinxerat, ego quoq; illum, qualiter ad culmen regiminis venerit, in primo huius operis libro perhibui. Et ad hoc ritè perue- niens, qualiter vixerit, in secundo disserui. Et benè viuens, qualiter docuerit, in tertio designaui. Et rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta consideratione cogno- uerit, in quarto conclusi. Neque magnoperè temporà temporibus contuli, sed rebus similibus similia coaptavi. Quoniam reuerà non tantum quando fecisset, sed quantum fecisset, sollicitus deslorare curavi. In quibus quanquam multa & varia memoratu di- gna studio breuitatis omiserim, nihil postuisse me memini, quæ scriptorum veterum nequeant autoritate defendi. Exceptis illis miraculis, quæ nostris temporibus fa- cta, multorum adhuc superstitum viuis vocibus celebrantur. Si cui tamen aliter vi- sum fuerit, vt assolet, ad plenitudinem sermij vestri recurrens, tot * cartactos libros epi- stolarum eiusdem patris, quot annos probatur vixisse, reuoluat. Et quia quedam illa- rum vario tempore destinata, varietatem sensuum retinent: eademque nonnullis in- tegra, quibusdam verò parte aliqua diminuta pro personarum, locorum siue tempo- rum dispensatione videntur, finetenus relegendo conspiciat: sicque demum lucidam veritatem cognoscens, me aut cum analijs defendat, aut cum osoribus arguat. Quan- quam in eo, quod tuo iudicio placeo, cunctis veritatem tuentibus me perpetuò placi- turum fore præsumam. Peto igitur, vt sicut tuis iussionibus humiliter parui, sic beati Gregorij precibus, & in hoc seculo ab æmulo- rum insidijs, & in futuro à peccatorum nex- bus merear misericorditer liberari, per Dominum nostrum Iesum Christum, Amen.

Vide antho- ritatem Ro- mani pon- tificis.

Distributio huius ope- ris.

for. * char- taccos

CAPITA LIBRI PRIMII.

DE genere beati Gregorij. 1
Quod sermone fuerit. 2
De institutione eius. 3
Vbi prætor vrbanus exprimitur. 4
Vbi sex monasteria in Sicilia facit. 5
Vbi sub Abbatibus in suæ domus monasterio militans, postmodum Abbas efficitur. 6
Vbi paschali sabbaro ieiunare non valet. 7
Vbi à Domino ieiunandi fortitudinem impetrat. 8
Vbi mater Syluia ei consuetudinaliter legumina mandat. 9
Vbi duabus vicibus ab angelo Dei tentatur, tertia verò liberalissimus comprobatur. 10
Vbi frater furtum faciens, à dæmone vexatur, & à Gregorio liberatur. 11
Vbi

Vbi fugitiuus frater cæcatur, & à nigri canis moribus liberatur. 12
Vbi frater fugam molitus, à dæmone corripitur, à Gregorio liberatur. 13
Vbi fratrum latebræ caballorum immobilitate cognoscuntur. 14
Vbi frater Iustus pro re peculiari seueriter in morte punitur. 15
Vbi eius anima de inferni cruciatibus liberatur. 16
Vbi dimissis peccatis Antonius mori iubetur. 17
Vbi Gerontius secum quosdam fratres asserit morituros. 18
Vbi frater Merulus ex albis floribus se somniat coronatum. 19
Vbi Iohannes ab Apostolo sanatus, à defuncto vocatur. 20
Vbi de venalibus Anglorum pueris percontatur. 21
Vbi pro conuertendis Anglis Britanniam petiturus absoluitur. 22
Vbi à præfule, tribus sententijs consternato, redire iubetur. 23
Vbi per locustam se cognoscit continuo reuersurum. 24
Vbi à monasterio tractus, diaconus consecratur. 25
Vbi Constantinopolim apocrifarius destinatur. 26
Vbi pro exponendo libro beati Iob enixè rogatur. 27
Vbi cum Eutychio disputans, victor agnoscitur. 28
Vbi liber Eutychij ab Augusto ignibus deputatur. 29
Vbi Eutychius moriens, pellè manu sua tenebat, dicēs se in ea veraciter resurrecturū. 30
Vbi apocrifariatûs Gregorij qualitas declaratur. 31
Epistola Pelagij Papæ Gregorio mittitur. 32
Vbi Maximianus cum fratribus à naufragio liberatur. 33
Vbi Romana vrbs diluuiio Tiberis inundatur. 34
Vbi Athesis fluuuius mirabiliter solidatur. 35
Vbi dracone cum bestijs in mari necato, aër corrumpitur. 36
Vbi sagittis caelestibus cladem ferentibus, Pelagius præful extinguitur. 37
Vbi Theodorus, à dracone liberatus, conuertitur. 38
Vbi Gregorius nolens ad Pontificatum eligitur. 39
Vbi pontificium subterfugere gestiens, Imperatori literas latenter mittit. 40
Vbi pro concione pœnitentiam prædicat. 41
Vbi septiformem litaniam localiter ordinat. 42
Vbi octoginta homines pestilentia prosteruntur. 43
Vbi ab vrbe diffugiens, in dicio caelesti monstratur, & reductus, primæ sedis pontifex consecratur. 44
Vbi noluisse summum sacerdotium veraciter demonstratur. 45
Vbi discretionis eius perfecta qualitas indicatur. 46
Vbi conabatur extra mundum & extra carnem fieri, & ad speciem anhelare. 47
Vbi condoluit ruina suæ gemitum renouari. 48
Vbi ex scriptis Anastasij Patriarchæ quasi beatitudinis requiem, salutem accipiens, fon- tem sitiens, vmbra æstuans inuenit. 49
Vbi ab Andrea illustris charitate & animo non recessit. 50
Vbi Iohannis ex consulis bona excellentiæ sit expertus. 51
Vbi Leandro Hispalensi Episcopo respondere noluit Epistolis ad se transmissis. 52
Vbi cum magno angore animi summum sacerdotium susceperit. 53
Vbi inuestigare superna iudicia nullus homo sufficere queat. 54

LIBER PRIMVS. CAP. I.

Gregorius genere Romanus, arte philosophus, Gordiani 12. Martij. viri clarissimi, & beata Syluia filius, præfuit Romanæ sedi Parentes & annis tredecim, mensibus sex, diebus decē, temporibus Ti- patria S. berij, Mauritij & Phocæ Augustorū. Iste senatoria stirpe p- Gregorij. genitus, tam nobilissimā quam etiam religiosissimā genea- logiam duxit, ita vt quartus Felix Apostolicæ sedis pōtifex, vir magne in Christi Ecclesia reuerentia, qui Basilicam san- ctorum Cosmæ & Damiani martyrum, via sacra iuxta tem- Vide Grego- riu Homili- plum Romuli, sicut hætenus cernitur, venustissimè fabri- 33. in Euan- gelia, & Di- alog. lib. 4. cauit, eius atauus fuerit, & beata Tarilla virgo, quæ mori- cap. 16. tura, promissionis caelestis audiuit harmoniam, & Iesum Christum ad se recipendam videre meruit, amita nihilominus eius extiterit.
M 4 2 Quam

2 Quam Gregorius geminæ nobilitatis lineâ pijs moribus extulit, probis actibus exornauit: ad eò vt præfagio quodam Græcè γρηγορίος, quod Latinè Vigilantius resonat, vocaretur. Nam recta, quæ docturus erat, dum viuus operibus adimpleuit, sibimetipsum vitæ se vigilasse perdocuit. Dum verò recta, quæ faciebat, docendo quoque differuit, vigilasse quoque dignoscitur, non solum sibi, sed & futuri temporis Christianis.

3 Siquidem inerant ei in tenera ætate matura iam studia, & auditorus incognita, religiosi senibus indagator solertissimus adhærebat: sumptaque doctrinæ semina, tenaci memoria ruminanda, quæ post in populos mellito declamaret guttore, congregabat. Denique docilis adolescens, cum transmissis communiter stylo surgentis infantia, ad biuium Pythagoricæ literæ peruenisset, incunctanter sinistrum tramitè cum seculi voluptatè relinquere, & ad dextram cœpit cum cælesti desiderio totis viribus anhelare.

4 Sed dum conuersionis suæ gratiam longius protrahens, tutius se Christo famularum putaret, si sub prætoris vrbanus habitu mundo specietenus deferuere, cœperunt multa contra eum ex eiusdem seculi cura succrescere: ita vt non iam, sicut proposuerat, specie, sed in eo retineretur & mente.

Septem monasteria condidit.

5 Tandem patre orbatu, ubi liberam disponendarum rerum suarum nactus est facultatè, sex monasteria in Sicilia fabricans, sufficientibus fratribus cumulauit. Quibus tantum prædiorum contulit, quantum posset ad victum quotidianum Deo illic militanti-um sine indigentia suffragari.

Fit monachus.

6 Septimum intra Romanæ vrbs mœnia, sub honore sancti Andreae Apostoli iuxta Basilicam sanctorum Iohannis & Pauli ad cliuum Scauri monasterium in proprio domate fabricauit. In quo, relictis sericis, auro gemmisque radiantibus togis, simulque suppellectilibus reliquis in usum pauperum erogatis, ex huius mundi naufragio nudus euasit: diuque desideratum monachicum capiens indumentum, primò sub Hylarionis, deinde sub Maximiani venerabilium patrum regimine, multis sibi sociatis fratribus, regulari tramite militauit. Post verò, cum subesse mallet, fratrum votiua concordia imminente, præesse non renuit, sicut in consequentibus apparebit.

Nota ieiunium sabbati sancti.

7 Erat ei abstinentia tanta ciborum, sedulitas orationum & ieiuniorum, studiositas tam desiderata sacrorum librorum, vt infirmato stomacho lassescens, vix subsistere proculdubio videretur. Nam cum quodam tempore incisionem vitalium, quam Græci dicunt συκοπῆν, pateretur, crebrisque angustijs per horarum momenta deficeret, & ad exitum appropinquaret, ac nisi eum fratres frequenter cibo reficerent, vitalis ei spiritus funditus intercepti videretur, paschalis superuenit dies: Et dum sacratissimo sabbato, in quo omnes etiam paruuli pueri ieiunant, ipse ieiunare non posset, cœpit plus morerore quam infirmitate deficere.

Precibus morbum pellit.

8 Mox accersito viro sanctissimo Eleutherio, dudum penes Spoletum multis præposito, tunc verò eiusdem sui monasterij monacho, à quo videlicet audierat fuisse mortuum suscitatum, oratorium petijt, seseque cum lachrymis, vt saltem die illo ad ieiunandum sibi virtus daretur, in orationem dedit. Et post paululum complera oratione digressus, tantam virtutem suum stomachum percepisse cognouit, vt ei cibus & morbus funditus de memoria tolleretur. Cœpit secum mirari, quis esset, quis fuerit: & cum ad animum redibat infirmitas, nihil in se ex his, quæ meminerat, recognoscere præualebat. Cumque in dispositione monasterij occupata mens esset, obliuiscatur funditus agritudinis suæ. Si verò rediret agritudo ad memoriam, cum tam fortem se esse sentiret, mirabatur si non comedisset. Qui ad vesperum veniens, cognouit sibi tantam fortitudinem permanere, vt ad diem alterum trāsferre potuisset ieiunium, si voluisset. Verum quanquam penè quotidiano languore tabesceret, nullam tamen corpori suo cupiebat quietem, quo minus aut oraret, aut legeret, aut scriberet, aut diceret.

Eius exercitia.

9 In huius sacri monasterij penetralibus idem vir omnipotentis Dei Gregorius à matre Syluia, tunc temporis iuxta portam beati Pauli apostoli loco, qui dicitur Cella noua, quo hæctenus oratorium nomini eius dedicatum, & famosum sancti Sabæ confessoris Christi monasterium, cuius laus est in sexta & septima synodo, constitutum videtur, degente, crudis leguminibus pascebatur.

Crudis vitæ leguminibus.

10 Vbi hunc de more quadam scribentem Angelus Dei reperiens, misereri sibi flebiliter sub habitu naufragi postulabat. Cui Gregorius ex intimo corde cõpatiens, bis ternis nummis datis, abire præcepit. Nec multò post eadè die idem naufragus redijt, seque multa perdidisse, pauca verò recepisse perhibuit. A quo senis parimodo nummis sumptis, letabundus abcessit. Sed die tertia rediēs, idētidē adiutorium naufragus import-

Importunis vocibus requirebat. Cui liberalissimus pater, accersito vestiario, alia sex nummis dari præcipiens, cognouit in vestiario nil nummis natum, vnde posset consolari naufragum, remansisse. Quid faceret, nesciebat. Aestuabat Deo deuoti pectoris pietas, non sufferens vacuum proximi reliquisse miseriam. Rursus vestiariū suum, si forte vas quodlibet aut vestimentum haberet interrogans, audiuit nil penitus remansisse, præter matris argenteam, quæ cum infusis leguminibus mitti solita erat, scutellā. Mox alacrior factus: Ergò, inquit, frater hanc defer, nè tristis abeat, qui cõsolari querit, pau-

Egregia eius liberalitas.

per. Itaque delatam scutellā Gregorio satis hilariter largiente, pauper qui putabatur, lætus amplectitur, non iam ad expectanda, sed ad conferenda suffragia rediturus. A quo videlicet Angelicę visitationis tempore, tantis miraculis, tantis est virtutibus publicatus, vt omnibus seculi viuentibus & exēplo fuerit & terrori. Quippe qui nõ solus, sed socialiter cum beato Andrea apostolo, suo monasterio signis euidentibus sit præfuisse putatus.

11 Nam vt pauca de multis loquar, quadam die duos exinde fratres transmisit, qui aliquid emere pro eiusdem monasterij vtilitate debuissent. Vnus iunior, qui prudentior videbatur: alter senior, qui custos iunioris esset. Perrexerunt vtrique, & de precio, quod acceperunt, ipse, qui custos iunioris missus fuerat, nesciente altero, furtum fecit. Qui mox vt in monasterium sunt reuersi, atque ante oratorij limen venerunt, arreptus à dæmonio is, qui furtum fecerat, cecidit. Dimissus autem à dæmonio, concurrentibus monachis, Abbatis iussu requisitus est, an forte de eo, quod acceperat, furtum fecisset.

Pœna furis.

Negauit, & iterum vexatus est: dimissus, atque iterum requisitus negauit, atque iterum vexatus est. Octo itaque vicibus negauit, octo vicibus vexatus est. Post octauam verò negationem, Gregorio interrogante, confessus est, quod nummos furto abstulerat: eique prostratus, se peccasse testatus est: perceptaque pœnitentia, ulterius ad eum dæmonium non accessit.

Pœna furti negantis.

12 Alio quoque tempore, dum in die natalitio eiusdem Apostoli, iam meridianis horis fratres requiescerent, subito quidam frater apertis oculis cæcatus cœpit tremere, voces ingentes emittere: quibus vocibus testabatur ferre se non posse, quod patiebatur. Curserunt fratres, viderunt cæcum oculis apertis, trementem & clamantem, & à presentibus alienum, nihilque, quod foris agi poterat, sentientem. Hunc in manibus leuauerunt, ante altare sancti Andreae apostoli iussu Gregorij proiecerunt, ipsique pro eo in orationem prostrati sunt. Qui statim ad se reuersus, confessus est, quia senex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilacerandum dimisit, dicens: Quare fugere voluisti de monasterio isto? Cumque euadere de canis moribus nullo modo potuissent, venerunt quidam monachi, & eundem senem pro me rogauerunt. Qui statim iussit canem abscedere, & ipse ad me reuersus sum. Hic etiam sæpè confessus est postea, dicens, quod eo die, quo ista pertulerat, consilium habuerit de monasterio fugiendi.

Ob apostasia meditatione quid monachus passus.

13 Alius quoque, monachus discedere ex eodem monasterio latèter disponens, oratorium ingredi voluit, sed demone corripiente nequiuit. Relinquebatur à dæmonio, quando extra oratorij stabat. Si ingredi conabatur, statim maligno spiritui traditus, vexabatur. Hoc dum sapius fieret, tandem Gregorio inquirente, se de monasterio fugere voluisse confessus est: eiusque per triduum simul cum fratrum precibus ita pietate diuina curatus est, vt ad eum postmodum malignus spiritus nunquam accedere tentaret.

Si hæc confiderant nostrum temporis apostata, non tora monasterijs desecissent.

14 Alij quoque duo fratres de eiusdem patris monasterio fugerunt: qui aliqua prius colloquendo fratribus signa dederant, quod per Appiam viam descendentes, Hierosolymam tenderent. Hi exeuntes, diuerterunt de itinere, & vt à sequentibus inueniri minime possent, retrusas cryptas iuxta Flaminiam portam inuenientes, in eis se occultaerunt. Cum verò vespertinis horis iussu Gregorij requisiti, minime in congregatione inuenti fuissent, ascensis caballis eos quidam fratres secuti sunt. Per Metrouij portam exeuntes, vt eos in Latinam vel Appiam viam sequerentur: subito eis consiliū ortum est, vt eos in Salaria via extra ciuitatē requirere debuissent. Igitur pergentes deflexerunt iter, & in Salaria eos veterè non inuenientes, per portam Flaminiam decreuerunt redire. Cumque reuerterentur, mox vt equi ante cryptas illas venerunt, in quibus se monachi absconderant, fixerunt gradum. Pullati & compulsi, passum mouere noluerunt. Considerauerunt equites rem talem sine mysterio esse non posse. Attendentes ergò ad cryptas, viderunt earum aditus missa maceria prædaminatos: sed caballis suis nusquam ire volentibus descenderunt, & lapides, qui ad ora cryptarum compositi fuerant, deponentes, ingressi sunt, eosque in eisdem tenebrosis latibulis consternatos terræ inuenerunt. Qui ad monasterium reducti, tam stupore miraculi, quam exhortatione venerabilis patris Grego-

Monachos apostatas produunt equi.

Gregorij, sic meliorati sunt, vt eis multum profuerit ad paruum tempus de monasterio recessisse.

Monachus
proprietarius.

35 Alio quoque tempore quidam monachus, Iustus nomine, medicinali arte imbutus, beato Gregorio sedule obsequi atque in assiduis ægritudinibus eius excubare consueverat. Hic itaque corporis languore præuentus, ad extrema deductus est. Cui in ipsa molestia frater germanus, Copiosus nomine, seruebat. Sed prædictus Iustus cum iam se ad extrema peruenisse cognosceret, eidem Copioso fratri suo quia occultos tres aureos haberet innotuit. Quod nimirum fratribus celari non potuit. Qui subtiliter indagantes, atque illius medicamenta omnia perscrutantes, eosdem tres aureos inuenerunt in medicamine absconditos. Quod mox vt Gregorio nunciatum est, tantum malum de fratre, qui secum communiter vixerat, æquanimiter ferre non valuit. Quippe qui eidem monasterio iam dudum regulam constituerat, vt cuncti fratres ita communiter viuerent, quatenus eis singulis nulla habere propria liceret. Tunc Gregorius nimio mœrore perculsus, cogitare coepit, vel quid ad purgationem morietis faceret, vel quid ad exemplum viuentibus prouideret. Specioso igitur eiusdem monasterij præposito ad se accersito, dixit: Vide vt nullus ex fratribus se ad eum morientem iungat, nec sermonem consolationis ex cuiuslibet eorum ore percipiat: sed cum in morte constitutus fratres quæsierit, ei suus frater carnalis dicat, quia pro solidis, quos occultè habuit, à cunctis fratribus abominatus sit: vt saltem in morte de culpa sua mentem illius amaritudo transuerberet, atque à peccato, quod perpetraverat, purget. Cum verò mortuus fuerit, corpus illius cum fratrū corporibus non ponatur, sed quamlibet fossam in sterquilino facite, ibique super eum tres aureos, quos reliquit, iactate simul omnes clamantes: Pecunia tua tecum sit in perditione, & sic eum terra cooperite. In quibus vtrisque rebus solertissimus pater Gregorius vnam morienti, alteram verò viuentibus fratribus pro desse decreuit: vt & illum amaritudo mortis à culpa solubilem faceret, & istos auaritiæ tanta damnatio miseris talibus prohiberet. Quod ita factum est. Nam cum idem monachus peruenisset ad mortem, atque anxie se quæreret fratribus commendare, nullusque fratrum ei applicare vel loqui tentaret, ei suus carnalis frater, cur ab omnibus esset abominatus, aperuit. Ille protinus, vt audiuit, de reatu suo vehementer ingemuit, atque in ipsa tristitia de corpore exiuit. Qui ita est sepultus, vt Gregorius iusserat: sed fratres omnes eadem eius sententia perterriti, coeperunt singuli extrema quæque & vilia, & quæ eis habere regulariter semper licuerat, ad medium proferre, vehementerque formidare, nè quid apud se esset, vnde reprehendi potuissent.

Vide severitatem sancti viri in monachum peculium habentem.

Iubet pro eo offerri sacrificium.

Liberatur à poenis Purgatorij. Habes hinc originem 30. Millarum, quæ vulgò beati Gregorij dicuntur.

Antonius egregius monachus & discipulus s. Gregorij.

16 Cum verò post mortem fratris triginta iam essent dies euoluti, coepit animus Gregorij misericorditer ei compati, eiusque cum graui mœrore supplicia pensare, & si quod esset ereptionis eius remedium, inquirere. Tunc euocato ad se eodem Specioso monasterij sui præposito, tristis dixit: Diu est, quòd frater ille Iustus, qui defunctus est, in igne cruciatur. Debemus ei aliquid charitatis impendere, & ei in quantum possumus, vt cripiatur, adiutorium nostrum accommodare. Vade itaque, & ab hodierna die continuis triginta diebus offerre pro eo sacrificium stude, vt nullus omnino prætermittatur dies, quo pro absolutione illius salutaris hostia nõ macretur. Qui protinus abscessit & paruit Gregorio autem alia curante, atque euolutos dies minimè numerante, isdem frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri suo Copioso per visum apparuit. Quem ille cum vidisset, inquisiuit, dicens: Quid est frater? Quomodo es? Cui ille respondit: Nunc vsque malè fui, sed iam modò benè sum, quia hodiè communionem recepi. Quod idem Copiosus pergens, protinus indicauit in monasterio fratribus. Fratres verò sollicitè computauerunt dies, & ipsum diem inuenerunt fuisse, quo pro eo tricesima oblatio fuerat impleta: cum & Copiosus nesciret, quid pro eo fratres auctore Gregorio agerent: & fratres ignorarent, quid de eo Copiosus vidisset. Vno igitur eodemque tempore dum agnoscit ille oblationem, isti audiunt somnium, trigesimumque diem cognoscunt, concordante simul visione & sacrificio: res apertè claruit, quia frater, quem sub anima ductionis sententia Gregorius mori permiserat, per salutarem hostiam à supplicio liberatus esset.

17 Sed quia idem venerabilis pater quemadmodum fratribus terrori fuerit, ex parte iam tetigit, qualiter eius exemplis ijdem profecerint, breuiter indicandū putauit. Frater quidam in eodem monasterio, Antonius nomine, beato Gregorio sedulus adhærebat: qui tati patris verbis exemplisque, cõmonitus, multis quotidianisque, lachrymis ad gaudia patriæ cœlestis anhelabat. Cumque studiosum & cū magno feruore desiderij sacra eloqua

duce

duce Gregorio, scrutaretur, non in eis verba scientiæ, sed solum compunctionis querebat: quatenus per hæc incitata mens eius exardesceret, & ima deserens, ad contemplationem cœlestis patriæ peruolaret. Huic per nocturnam visionem dictum est: Paratus esto, & quia Dominus iussit, migra. Cumque ille non habere se sumptus ad migrandum diceret, responsum protinus audiuit, dicens: Si de peccatis tuis agitur, dimissa sunt. Quod dum semel audisset, & magno adhuc metu trepidaret, nocte quoque alia in eisdem est verbis admonitus. Post quinque verò dies febre correptus, cunctis fratribus flentibus orantibusque defunctus est.

18 In eodem monasterio frater quidam Gerontius dicebatur: qui dum graui molestia corporis fuisset depressus, in visione nocturna albatos viros & clari omnimodò habitus in hoc ipsum monasterium descendere de superioribus adspexit. Qui dum coram lecto iacentis assisterent, vnus eorum dixit: Ad hoc venimus, vt de monasterio Gregorij quosdam fratres in militiam mittamus. Atque alteri præcipiens, dixit: Scribe Marcellum, Valentinianum, Agnellum, atque alios, quorum ego cognitionem non habeo. Quibus expletis, addidit dicens: Scribe & hunc ipsum, qui nos adspicit. Ex qua visione Gerontius certus effectus, facto manè innotuit fratribus, quot & qui essent ex eodem monasterio morituri, seque illos continuò secuturum. Cum die altero prædicti fratres mori coeperunt, atque sub eodem ordine se in mortem secuti sunt, quo fuerant in descriptione nominati: ad extremum verò & ipse obiit, quæ eosdem fratres morituros præuidit.

Viso Gerontio ostensa de fratribus morituris.

19 Alius etiam frater in eodem monasterio Merulus dicebatur, vehementer lachrymis atque elemosynis ex Gregorij viri venerabilis doctrina intentus. Psalmodia verò ex ore illius penè nullo tempore cessare consueuerat, excepto cum aut alimēta corpori, aut membra dedisset sopori. Huic nocturna visione apparuit, quia ex albis floribus corona de cælo in caput illius descendeat. Qui mox molestia corporis occupatus, cum magna securitate animi atque hilaritate defunctus est. Ad cuius sepulcrum dum post annos quatuordecim Petrus, qui pontificatus istius beati Gregorij tempore, monasterio eidem præfuit, sibi sepulturam facere voluisset, tanta de eodem sepulcro fratris Meruli fragrantia suauitatis emanauit, ac si illic florū omnium fuissent odoramenta congesta. Ex qua re manifestè patuit, quæ verū fuit, quod per nocturnam visionem tanti patris discipulus vidit.

Merulus, insignis discipulus s. Gregorij.

20 Alius quoque frater in eodem monasterio, Iohannes dictus est, magnæ indolis adolescentens, qui ætatem suam intellectu & humilitatis dulcedine & grauitate morum, docente Gregorio, transcendebat. Huic ægrotati atque ad extremum perducto, per nocturnam visionem sub habitu senis beatus apostolus Andreas apparuit, & hunc virga tetigit, eique dixit: Surge. Ex hac enim molestia modò minimè morieris. Sed paratus esto, quia longum tempus hic facturus non eris. Qui dum iam esset à medicis desperatus, repente sanatus est atque conualuit. Rem, quam viderat, narrauit, seque per biennium in Dei seruitio, sicut prædixit, ultra ætatis suæ annos exhibuit. Euolutis autem duobus annis, cum quidam frater fuisset mortuus, atque in cœmeterio eiusdem monasterij à Gregorio fratribusque sepultus, cunctis inde discedentibus, idem Iohannes, sicut postmodum pallens & tremens Gregorio & fratribus indicauit, solus inuentus ab eodem fratre, qui sepultus fuerat, de sepulcro vocatus est. Quod mox etiam subsequens finis ostendit. Nam post dies decem correptus febribus, moriendo vocantem subsecutus est. Verum quia longum est, & multa restant, quæ de huius viri sanctimonia certis possunt attestacionibus prædicari, quæ etiam ex relatione Maiorum scriptis vepriorum compererim, his inferenda decreui.

Viso F. Iohannis, adolescentis eximij.

21 Quadam die cum aduenientibus nuper negociatoribus multa venalia in foro Romanæ vrbs fuissent proposita, multi que ad emendum vndique confluxissent, contigit & Gregorium virum Deo dignissimum præterire. Qui cernens inter alia pueros corpore candidos, forma pulcherrimos, vultu venustos, capillorum quoque nitore perspicuos esse venales, interrogauit mercatorem, de qua patria illos attulisset. Ille respondit: De Britannia insula, cuius incolarum omnium facies simili candore fulgescit. Gregorius dixit: Christiani sunt ijdem insulari, an adhuc pagani tenentur erroribus implicati? Mercator respondit: Non sunt Christiani, sed pagani tenentur laqueis irretiti. Tunc Gregorius grauius ingemiscens: Heu pro dolor, inquit, quæ splendida facies princeps tenebrarum nunc possidet, tantaque frontis species vacuum ab interna Dei gratia mentem gestat. Rursus interrogauit, quod esset vocabulū gentis illius. Mercator respondit: Angli vocantur. At ille: Benè, inquit Angli quasi angeli, quia angelicos vultus habent, & tales in cœlis angelorum decet esse cõciues. Iterum ergo interrogat, quod nomē haberet ipsa

Pueri à Britannia Romanæ venales.

ipsa pronuncia. Mercator respondit: Prouinciales illi, Deiri vocantur. Et Gregorius: Benè, inquit, Deiri, quia de ira sunt eruendi, & ad gratiam Christi conuocandi. Rex (ait) illius prouinciæ quomodo nuncupatur? Mercator respondit: Aelle vocatur. Et Gregorius alludens ad nomen, dixit: Benè, quia rex dicitur Aelle. Alleluia enim in laude creatoris oportet illis in partibus decantari.

22 Mox itaque accedens ad Benedictum, Apostolicæ sedis pontificem, cœpit vehementer expetere, vt in Britanniam aliquos verbi ministros emitteret. Quò cum nemi-
S. Gregori-
it ad cœuer-
tendos Bri-
tannos.
nem ire velle cognosceret, semetipsum quoque non dubitauit ingerere, dummodò Pontifex sibi licentiam commodaret. Qui, licet cum magna cunctatione totius cleri ac populi, Gregorium spontè proficisci cupientem abire permisit, imprecatus ei diuinitus prospera ministrari.

23 De cuius absentia Romani plurimum perturbati, deliberato consilio, trifariè per loca viae contigua, vnde Pontifex ad beati Petri profecturus erat basilicam, parriuntur, eumque turmatim taliter alloquuntur: Petrum offendisti, Romam destruxisti, quia Gregorium dimisisti. Quibus sententijs omninò Papa perterritus, misit còtinuò nuncios, qui virum Dominireuocarent Gregorium, quod ipse sibi còmeantibus iam prædixerat fore futurum.

24 Iamque trium dierum itinere profligato, ad quendam locum requieturi fortè di-
Renocatur
ex itinere.
uerterant. Quo singulis quiescētibus, Gregorius lecturabat. Quem locusta superueniēs, coëgit paululum à legendo quiescere, & ex consideratione sui nominis docuit eum in eodem loco restare debere. Tunc fertur dixisse: Locusta, inquit, dici potest, quasi loco sta. Statimque comites adhortatus, festinātius ire certabat: sed præueniētibus Apostolicis nuncijs, licet magnoperè tristaretur, redire ad proprii copulsus est monasterij curam.

25 Denique cernens Benedictus venerabilis Pontifex virtutum gradibus Gregorium ad alta conscendere, violenter eum à quiete sui monasterij abstrahens, Ecclesiastici ordinis officio sublimauit, Leuitamque septimum ad suum adiutorium consecrauit. In quo venerabilis pater Gregorius tanta humilitate vignet, tanta solertia ministravit, vt in Ecclesiasticæ hierarchiæ ministerio videretur diuinis angelis non solum nitore habitis, verum etiam claritate morum probabilium veraciter cœquari.

26 Nec multò post pro responsis Ecclesiasticis ad vrbe[m] Constantinopolim à Pelagio præfule destinatur. Vbi quanuis in terrenò conuersaretur palatio, vitæ cœlestis nõ intermisit propositum. Secuti namque sunt eum multi ex suo monasterio fratres, germana deuoti charitate: quod diuina factum dispensatione conspiciunt, vt eorum videlicet exemplo ad orationis placidum litus, quasi ancoræ fune stringeretur: & dum causarum secularium continuatis vertiginibus fluctuaret, ad illorum confortium, velut ad tutissimi portus sinum, refugeret. Et licet illud eum ministerium à monasterio abstractum, à pristinæ quoque quietis vita, mucione suæ occupationis extingueret, inter eos tamen per studiosa lectionis alloquium, quotidianæ adspiratio compunctionis animabat.

27 Horum ergò consortio non solum à terrenis est munitus incurfibus, verum etiam ad vitæ cœlestis exercitia magis magisque succensus. Nam ab eisdem fratribus enixè rogatus, maximeque à Leandro Hispalensi episcopo, qui pro causis Vuisigothorum legatus eodem tempore Constantinopolim venerat, compulsus est, vt librum beati Iob multis inuolutum mysterijs enodaret. Neque ille negare potuit opus, quod sibi amor fraternus multis vile imponebat futurum. Sed eundem librum quomodo iuxta literam intelligendus, qualiter ad Christi & Ecclesiæ sacramenta referendus, quo sensu vnicuique fidelium sit aptandus, per trifarias intelligendi species, miranda ratione perdoctus. In quibus tamen ita de virtutibus vitiisque differuit, vt nõ solum videatur eadem verbis exponere, sed formis quodammodo visibilibus seu palpabilibus demonstrare. Vnde non est dubium, perfectionem ipsarum eum consecutum fuisse virtutū, quarum tam efficaciter valuit indicare profectus.

28 Præterea venerabilis Leuita Gregorius in eadem Vrbe regia constitutus, nascentem nouam hæresim de statu nostræ resurrectionis, cum ipso, quo orta est initio, iuuante gratia nostri redemptoris attriuit. Siquidem Euty chius, eiusdè ciuitatis episcopus, libro de resurrectione mortuorum confecto, dogmatizabat corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aëreque subtilius esse futurum. Quod Gregorius audiens, & ratione veritatis, & ex eplo Dominicæ resurrectionis, probauit hoc dogma orthodoxæ fidei omnimodis esse contrarium. Catholica etenim, inquit, fides habet,

Euty chianã
hæresin pro-
fligat.

Euty chij
error.

bet, quòd corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatū, subtile quidem erit per effectum spiritualis potentiae, sed palpabile per veritatem naturæ: Iuxta exemplum Domini corporis, de quo à mortuis resuscitato, dicit ipse discipulis suis: Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Cumque hoc euangelicæ veritatis testimonium Gregorius protulisset, Euty chius ait: Idcirco hoc Dominus fecit, vt dubitationem resurrectionis suæ de discipulorum cordibus amoueret. Cui Gregorius dixit: Mira est res valde, quam adstruis: vt indè nobis dubietas surgat, vnde discipulorum corda fuerunt à dubitatione sanata. Quid enim deterius dici potest, quam vt hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod discipuli eius ad fidem ab omni sunt dubietate reparati? Si enim hoc non habuisse adstruitur, quod ostendit, vnde fides discipulorum eius confirmata est, indè nostra destruitur. Euty chius ait: Corpus palpabile habuit, quod ostendit: sed post confirmata corda palpantium, omne illud in Domino, quod palpari potuit, in subtilitatem aliquam est redactū. Ad hæc Gregorius respondit: Scriptum est: Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur. Si quid ergò in eius corpore post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, Dominus redijt in mortem post resurrectionem. Quod quis dicere vel stultus presumat, nisi qui veram carnis eius resurrectionem negat? Tunc Euty chius obiecit, dicēs: Cum scriptum sit, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, qua ratione credendum est resurgere veraciter carnem? Cui Gregorius respondit: In sacro eloquio aliter caro dicitur iuxta naturam, atque aliter iuxta culpam vel corruptionem. Caro quippe dicitur iuxta naturam, sicut scriptum est: Hoc nuncos ex ossibus meis, & caro de carne mea. Et: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Caro verò iuxta culpam, sicut scriptum est: Non permanebit in hominibus istis spiritus meus, eò quòd sunt caro. Et sicut Psalmista ait: Memoratus est, quia caro sunt, spiritus vadens & non rediens. Vnde & discipulis Paulus dicebat: Vos autem in carne non estis, sed in spiritu. Neque enim in carne non erant, quibus epistolas trans mittebat: Sed quia passionibus carnalium desideriorum vicerant, iam liberi per virtutem spiritus, in carne non erant. Quod ergò Paulus Apostolus dicit, Quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt: carnem secundum culpam intelligi voluit, non carnem secundum naturam. Vnde & mox, quia carnem secundum culpam diceret, ostendit subdens: Neque corruptio in corruptelam possidebit. In illa ergò cœlestis regni gloria caro secundum naturam erit, sed secundum corruptionem vel etiam passionis desideria non erit: Quia deuictio mortis aculeo, in æterna incorruptione regnabit. Quibus auditis, Euty chius consentire se protinus respondit, sed tamen adhuc corpus palpabile resurgere posse denegabat. Qui etiam in libello, quem scripserat, Pauli quoque testimonium indiderat, dicentis: Tu quod feminas, non viuificatur, nisi prius moriatur. Et quia non corpus, quod futurum est, feminas, sed nudum granum. Hoc nimirum ostendere festinans, quia caro vel palpabilis, vel ipsa non erit. Dum sanctus Apostolus de resurrectionis agens gloria, non corpus quod futurum est, seminari dixerit, sed nudum granum. Sed ad hæc citius Gregorius respondit: Paulus apostolus dicens, Non corpus, quod futurum est, feminas, sed nudum granum, hoc insinuat, quod videmus: quia videlicet granum cum culmo & folijs nascitur, quod sine culmo & folijs seminatur. Ille itaque in augmento gloriæ resurrectionis non dixit grano seminis deesse, quod erat, sed adesse, quod non erat. Tu autem dum verum corpus resurgere denegas, nequaquam dicis adesse quod deerat, sed deesse quod erat.

29 Tunc itaque Gregorius Romanus diaconus & Euty chius Constantinopolitanus episcopus, hac de re in longa contentione perducti, grauissima cœperunt ab inuicem similitate resillire. Tum piæ memoriæ Tiberius Constantinopolitanus Imperator, secretò vtunque suscipiens, quid inter eos discordiæ versaretur, agnouit. Et vtriusque partis allegationem subtiliter pensans, eundem librum, quem Euty chius de resurrectione conscripserat, suis quoque allegationibus destruens, deliberavit vt flammis cremari debuisset. A quo videlicet pijsimo Imperatore vt simul egressi sunt, post longissimam disputationis consuetum pariter agrotantes, in lectulum deciderunt.

30 Dum ergò Gregorius validissimis febribus æstnaret, Euty chius cum morte confligens, pellem manūs suæ tenebat, coram omnibus dicens: Confiteor, quia omnes in hac carne resurgemus. Postquam catholicæ fidei confessione defunctus est. Quo mortuo, quia penè nullus erat, qui eius dicta sequeretur, Gregorius dissimulauit cœpta persequi, nè in fauillas videretur verba iaculari.

Euty chius
resuscitans
moriatur.

31 Quanta autem autoritate ministerium sui apocriariatus impleverit, quantæ reuerentiæ apud Augustos extiterit, quantaque sollicitudine afflictæ Italiæ succurri sapienter fecerit, si quis plenius nôsse desiderat, epistolas antecessoris sui Papæ Pelagij, ad eum super multimodis Ecclesiæ Dei necessitatibus destinatas, quæ hastenus in scriinio sanctæ sedis Apostolicæ studiosissimè conseruantur, percurrat. Ex quarum multitudine hæc vnâ interféro, quatenus & illius ministerij qualitas, & reliquarum quoque consequentia cognoscatur.

Pelagij Papæ ad Gregorij Epistolâ.

Infectiones Longobardorum.

32 Quæ ita se habet: Pelagius episcopus, dilecto filio Gregorio venerabili diacono. Omnia quidem, quæ necessaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curauimus indicare. Quem cum fratre & coepiscopo Sebastiano, ad dilectionem tuam direximus: ut quia in illis partibus ad Rauennam vsque nunc cum viro glorioso domino Decio patritio fuit, ipse sua relatione studeat te ex omnibus informare, vel si qua necessaria iudicaueris, possit domino Imperatori suggerere: Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis à perfidia Longobardorum illatæ sunt, contra suum proprium iusiurandum, ut nullus possit ad referendum sufficere. Predictum autem fratrem Sebastianum quomodo suscepimus, vel in quali apud nos te suggerente fuerit charitate, ipsius poteris relatione cognoscere. Qui etiam iam promisit nobis necessitates vel pericula totius Italiæ pijsimo domino Imperatori suggerere. Loquimini ergo & tractate pariter, quomodo nostris celeriter possitis subuenire periculis. Quia ita hæc coangustata est respublica, ut nisi Deus pijsimi in corde principis inspirauerit, ut instam sibi misericordiam suis famulis largiatur, & super illam diacoposum vel vnum magistrum militum & vnum ducem dignetur concedere, in omni simus angustia destituti. Quia maximæ partes Romanæ omni præsidio vacuatae videntur, & Exarchus scribit nullum nobis posse remedium facere, quippe qui nec ad illas partes custodiendas se testatur posse sufficere. Imperet ergo illi Deus nostris velociter periculis subuenire, antequam nefandissimæ gentis exercitus loca, quæ adhuc à republica detinentur, Deo sibi contrario (quod absit) præualeant occupare. Presbyterum autem ad nos transmittite Deo inuante festina, quia & in monasterio tuo, & in opere, cui eum præposuimus, necessarius esse omnino cognoscitur. Data quarto Nonarum Octob. Indiæ. 3.

Afferuata in nauis sacra Eucharistia.

Miraculum insigne.

Inundatio Tiberis.

33 Huic siquidem monasterio, cuius hæc Papa Pelagius meminit, Siculus Maximianus, qui post Syracusanus episcopus extitit, eodem tempore præfuit. Qui ad venerabilem Leuitam Gregorium in eiusdem regniæ vrbs palatio, pro responsis Ecclesiasticis defudantem, visitationis gratia cum fratribus venit, & dum ad monasterium eius, sibi quoque commissum, Romam rediret, in mari Adriatico nimia tempestate deprehensus, inæstimabili ordine atque inusitato miraculo erga se cunctosque, qui secum aderant, omnipotentis Dei & iram cognouit, & gratiam. Nam cum in eorum morte ventorum nimieribus fluctus eleuati fauissent, ex nauis clauis perditis, arbor ab eis est, vela in vndis proiecta, totumque vas nauis nimis quassatum fluctibus, ab omni fuerat sua compage dissolutum. Rimis itaque patentibus intrauit mare, atque vsque ad superiores tabulas impleuit, ita ut non magis nauis inter vndas, quam vnda iam intra nauim esse viderentur. Tunc in eadem nauis residentes, non iam ex mortis vicinia, sed ex ipsa eius præsentis visione turbati, omnes sibi metipsis pacem dederunt, corpus & sanguinem redemptoris acceperunt, Deo se singuli commendantes, ut eorum animas benignus susciperet, quorum corpora ita pauenda morti tradidisset. Sed omnipotens Deus, qui eorum mentem mirabiliter terruit, eorum quoque vitam per meritum famuli sui Gregorij, pro cuius speciali amore venerant, mirabiliter reseruauit. Nam diebus octo nauis eadem, vsque ad superiores tabulas aquis plena, iter proprium peragens enatauit. Nono autem die, ad Cortonesis castri portum deducta est. Ex qua exierunt omnes incolumes, qui cum predicto Maximiano viro venerabili nauigabant. Cumque post eos ipse quoque fuisset egressus, mox in eiusdem portus profundum nauis demersa est, ac si illis egredientibus, pro pòdere subleuatione caruisset, & que plena hominibus in pelago aquas portauerat atque natauerat, Maximiano cum fratribus recedente, aquas sine hominibus in portu, nec portare valuerit, nec natare: Vi hinc omnipotens Deus ostenderet, quia per meritum Gregorij, quem fratres visitauerant, hanc onustam sua manu tenuerat, quæ ab hominibus vacua, permanere non potuit super aquas.

34 Igitur postquam Romam Gregorius venerabilis Leuita reuersus est, aliquanto interiecto tempore, tanta inundatione Tiberis fluuius alueum suum egressus est, tantumque excreuit, ut eius vnda super muros vrbs influeret, atque in ea regiones maximas occuparent,

parent, & antiquarum ædium plurima monimenta deijceret, ecclesiastica quoque horrea violenter subuenterent, in quibus nonnulla modiorum tritici millia perière.

35 Tunc siquidem apud Veronensem vrbe fluuius Athesis, ut idem Gregorius refert, excrefcens, ad beati Zenonis martyris atque Pontificis ecclesiam venit. Cuius ecclesiæ dum essent ianuæ apertæ, aqua in eam minimè intrauit. Quæ paulisper crescens, vsque ad fenestras ecclesiæ, quæ erant tecto proxima, peruenit. Sicque stans aqua, ecclesiæ ianuam clausit, ac si illud elementum liquidum, in soliditatem parietis fuisset immutatim. Cumque essent multi interiùs inuenti, sed aquarum magnitudine circumdata omni ecclesia, qua possent egredi non haberent, ibique se siti ac fame deficere formidarent, ad ecclesiæ ianuam veniebant, & ad bibendum hauriebant aquam: quæ vsque ad fenestras excreuerat, & tamen intra ecclesiam, ut aqua, defluere nullo modo præualebat. Stans autem ante ianuam, ad ostendendum cunctis meritum martyris, & aqua erat ad adiutorium, & aqua non erat ad inuadendum locum. Quod nimirum miraculum, Babylonici illius ignis miraculo non dissimile poterit æstimari, qui trium puerorum & vestimenta non tetigit, & vincula incendit.

Nota miraculum stupendum.

Dan. 3.

36 Tunc etiam innumerabilis multitudo serpèntium cum magno dracone in modum trabis validæ, per Tiberini fluminis alueum in mare descendit. Sed suffocata bestie inter falsos maris turbidissimi fluctus, sine mora in litore descenderunt, suaque putredine totum aërem corruerunt.

Serpentes extincti corruerunt aërem.

37 Sequuta est è vestigio clades inguinaria, quæ Romanam vrbe adeo vehementi pestilentia lanauit, ut etiam corporali visu sagittæ calitùs venire, & singulos quosque percutere viderentur. Quæ in mense vndecimo veniens, primum omnium, iuxta illud, quod in Ezechiel propheta legitur, A sanctuario meo incipite: Pelagium Papam percussit, & sine mora extinxit. Quo defuncto, ita in reliquum vulgus defauit, ut subtractis habitatoribus, domos in vrbe plurimas vacuas omnino reliquerit.

Pestis inguinaria.

Pelagius Papa mortuus.

38 Eodem tempore in monasterio venerabilis Leuitæ Gregorij, puer inquietus valde, Theodorus nomine, cum fratre religioso magis necessitate quam voluntate degebat, cui nimium grauis erat, si quis ei pro sua quicquam salute dicebat. Bona autem non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conuersationis habitum venire, iurando, irascendo ac deridendo testabatur. Qui tamen eiusdem pestilentie clade percussus in inguine est, & perductus ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret, conuenerunt cum Gregorio fratres, ut egressum illius orando proregeret. Iam corpus eius ab extrema fuerat parte præmortuum: in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem, qui aderant, tantum pro eo cœperunt enixius orare, quantum eum iam videbant sub celeritate discedere. Cum repente cœpit eisdem fratribus allistentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, ecce draconi ad deuorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam me deuorare non potest. Caput meum in suo ore iam absorbit. Date locum, ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad deuorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cum Gregorio cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris frater? signum tibi sanctæ Crucis imprime. Respondit ille cum magnis clamoribus, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia squamis huius draconis premor. Cumque hoc fratres audirent, vnâ cum Leuita Dei Gregorio in terram prostrati, cum lachrymis cœperunt pro ereptione illius vehementius Dominum deprecari. Et ecce subito cœpit ager cum magnis vocibus clamare, dicens: Gratias Deo: ecce Draco, qui me ad deuorandum susceperat, fugit. Orationibus vestris expulsus est, stare non potuit. Pro peccatis meis modo intercedite, quia conuerti paratus sum, & seculari vitam funditus relinquere. Homo ergo, qui, sicut dictum est, ab extrema fuerat parte præmortuus, Gregorij precibus, & morte corporis caruit, & salutem animæ acquisiuit.

Exemplum terribile.

39 Sed pestilentia supra modum saeuiente, quia Ecclesia Dei sine rectore esse non poterat, Gregorium, licet totis viribus renitentem, Clerus, Senatus, populusque Romanus sibi concorditer pontificem elegerunt. Quem ille apicem totis viribus euitare decernens, sese indignum omnino tali honore clamitabat: videlicet metuens, ne mundi gloria, quam prius abiecerat, ei sub Ecclesiastici colore regiminis aliquo modo subreperere potuisset.

S. Gregorius plane nolens creatur Pontifex.

40 At ubi decretum generalitatis euadere nequiuisset, cõsensurum se tandem aliquando simulauit, & Imperatori Mauritio, cuius filium ex laua cro sancto susceperat, latèter

litteras destinavit, adiurans & multa prece deposcēs, nē vnquam assensum populis præberet, vt se huius honoris gloria sublimaret: sed præfectus vrbis, Germanus nomine, eius nuncium anticipavit, comprehensumque ac disruptis epistolis, consensum, quem populus fecerat, Imperatori direxit. At ille gratias agens Deo pro amicitia diaconi, eō quod locum deferendi ei honoris, vt cupierat, reperisset, data præceptione, ipsum ordinari præcepit. Interim dum ab vrbe regia Imperatoris prætolaretur assensus, & lues ipsa populum vehementius deuaftaret, venerabilis Leuita Gregorius verbum ad plebem exorsus est, dicens:

- Oratio eius ad populū. 41 Oportet, fratres dilectissimi, vt flagella Dei, quæ metuere ventura debuimus, saltem præsentia & experta timeamus. Conuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa quam patimur, pœna dissoluat. Vt enim Propheta teste prædictū est, Peruenit gladius vsque ad animas nostras. Eccē etenim cuncta plebs cælestis iræ mucrone percutitur, & repentina singuli cæde vastantur. Nec languor mortem præuenit, sed languoris moras, vt cernitis, mors ipsa præcurrit. Percussus quisque antè rapitur, quam ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo, qualis ante conspectum districti iudicis peruenit, cui non licet flere, quod fecit. Et habitatores quidem non ex parte subtrahuntur, sed pariter corruunt. Domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes adspiciunt, & sui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussorem vacat. Reuocemus ante oculos mentis, quicquid errando commisimus: & quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in cōfessione, & sicut propheta admonet, Lenemus corda nostra cum manibus ad Dominum. Ad Dominum quippe corda cum manibus leuare, est, orationis nostræ studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectō, dat tremori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Nullus autem de iniquitatum suarū immanitate desperet. Veterinosas nanque Niniuitarum culpas, triduana pœnitentia absterfit, & conuersus latro, vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus: citius ad precem iudex slectitur, si à prauitate sua petitor corrigatur. Imminēte ergo tantæ animaduersionis gladio, nos importunis precibus insistamus. Ea nanque, quæ ingrata esse hominibus importunitas solet, iudicio veritatis placet. Quia pius ac misericors Deus vult à se precibus veniam exigi, qui quantum mereamur, non vult irasci. Hinc etenim per Psalmistam dicit: Inuoca me in die tribulationis tuæ, eripiam te, & glorificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui admonet vt inuocetur. Proinde fratres reuerendissimi, cum contrito corde & correctis operibus, crastina die primo diluculo ad septiformem Litaniam, iuxta distributionem inferius designatam, deuota cum lachrymis mente veniamus. Nullus vestrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negocium agere præsumat: quatenus ad sanctæ genitricis Domini ecclesiam conuenientes, qui simul omnes peccauimus, simul omnes mala, quæ fecimus, deploremus: vt districtus iudex dum culpas nostras nos punisse considerat, ipsa à sententia propositæ damnationis parcat.
- Litania sepeformis. Litania clericorum exeat ab ecclesia sancti Iohannis Baptistæ. Litania virorum, ab ecclesia sancti martyris Marcelli. Litania monachorum, ab ecclesia sanctorum Iohannis & Pauli. Litania ancillarum Dei, ab ecclesia beatorum martyrum Cosimæ & Damiani. Litania foeminarum coniugarum, ab ecclesia beati primi martyris Stephani. Litania viduarum, ab ecclesia beati martyris Vitalis. Litania pauperum & infantum, ab ecclesia beatæ martyris Cæcilie.
- 43 Igitur dum magna multitudo diuersæ ætatis, sexus atque professionis, iuxta præceptionem Leuitæ Gregorij, die constituta Dominum rogatura venisset, intantum lues ipsa iudicio diuino defauit, vt intra vnus horæ spatium, dum voces plebs ad Dominū supplicationis emitteret, octoginta homines ad terrā corruentes, spiritum exhalarent. Sed nequaquam destitit facundissimus rhetor populo prædicare, nē ab oratione cessarent, donec miseratione diuina pestis ipsa quiesceret.
- 44 Enimvero cum adhuc futurus antistes putaret se principem à consensu consecrationis suæ penitus auertisse, cognouit tandem suas litteras à Germano præfecto vrbis interceptas fuisse. Cuius rei gratia Imperiale responsum, quod videlicet voluntati suæ contrarium rebatur, præueniēs, quia palam egredi portas ciuitatis nō poterat, à negociatoribus exponendum se dissimulato, vt fertur, habitu callidus impetrauit, syluarum saltus expe-

expetit, cauernarum latibula requisit. In quibus dum ab omnibus summa solitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ, super se iugiter à cælo dependentis, agnoscitur, capitur, trahitur, & apud beati Petri apostolorum principis templum summus Pontifex consecratur.

45 Verum quia sunt nonnulli Longobardorum perfidi, qui Gregorium appetisse magis pontificium autem quam fugisse, operæ precium reor pauca de multis inferere, quibus cum, inquantum sine pertinaciæ vitio potuit, noluisse pontificium, immo quasi pondus importabile penitus cauere voluisse, luce clarius manifestem. Ait enim, penè in ipso consecrationis suæ principio, in epistola Paulo Scholastico: Quicquid mihi ex honore sacerdotalis officij extranei arrident, non valde penso. De vobis autem mihi hac ex re arridentibus non minimum doleo, qui desiderium meum plenissime scitis, & tamen profecisse me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, si potuissem implere quod volui, si voluntatem meam, quam dudum cognitam habetis, perficere optaræ quietis perceptione valuissim. At nunc quia honoris huius vinculis in ciuitate tenor Romana religatus, habeo aliquid, quod etiam vestræ gloriæ exultem. Quia viro eminentissimo domino Leone ex consule veniente, vos in Sicilia remanere nō suspicor, & cum ipse quoque tuo honore religatus, Romæ retineri cœperis, quid mœroris, quid amaritudinis ego patiar, agnosces. Veniente autem viro magnifico domino Maurentio chartulario, ei quæso in Romanæ vrbis necessitate concurrere, quia hostilibus gladijs foris sine cessatione confodimur, sed & seditione militum interno periculo grauius vrgemur. Item:

46 Gregorius Iohanni Patriarchæ Constantinopolitano: Si charitatis virtus in proximi dilectione consistit, si sic diligere proximos sicut nos iubemur, quid est, quod beatitudo vestra non ita vt se diligit? Quo enim ardore, quo studio episcopatus pondera fugere vulerim, scitis. Et tamen hæc eadem episcopatus pondera nē mihi deberent imponi, non resistitis. Constat ergo, quia non me sicut vos diligitis: quia illa me voluistis onera suscipere, quæ vobis imponi noluistis. Sed quia vetustam nauim vehementerque contractam indignus ego infirmusque suscepi: (Vndique enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quassata, putrida naufragiū tabulæ sonant) per omnipotentem Dominum rogo, vt in hoc mihi periculo orationis tuæ manum porrigas: quia tanto enixius potestis exorare, quanto & a confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis. Item:

47 Gregorius Theodista sorori Imperatoris: Mens mea vestræ venerationi quanta deuotione subternitur, explere verbis nequeo. Nec tamen me prode laboro, quia & me tacente in vestro corde legitis, quid de mea deuotione sentiatis. Miror autem, quod in me collatas dudum continētias vestras, ex hac moderna pastoralis officij continentia distraxistis: in qua sub colore episcopatus ad seculum sum reductus, in qua tantis terrenis curis inferuio, quantis me in vita laica nequaquam deseruisse reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidit, & intus corruens, ascendisse exterius videtur. Vnde me à conditoris mei facie longè expulsum deploro. Conabar nanque quotidie extra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantasmata corporis ab oculis mentis abigere, & superna gaudia incorporaliter videre: Et non solis vocibus, sed totis medullis cordis ad Dei speciem anhclans, dicebam: Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram. Nihil autem in hoc mundo appetens, nihil pertimescēs, videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita vt in me penè impletum crederē, quod pollicitante Domino ex propheta didicissem: Sustollam te super altitudines terræ. Super altitudines etenim terræ sustollitur, qui & ipsa, quæ alta ac gloriosa præsentis videntur seculi, per mentis despectum calcant. Sed repente à rerum vertice tentationis huius turbine impulsus, ad timores pauoresque corruui: Quia & si mihi nihil timeo, eis tamen, qui mihi commisi sunt, multum formido. Vndique causarum fluctibus quattior, ac tempestatibus deprimor, ita vt rectè dicam: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed vanis ab eo cogitationū tumultibus exclusus, redire non possum. Et hoc ergo mihi longè factū est, quod intra me est, ita vt obedire nequeā prophetice voci, qua dicitur, Redite præuaricatores ad cor. Sed stultis pressus cogitationibus, solū modo exclamare compellor, Et cor meū dereliquit me. Contemplatiuæ vitæ pulchritudinē velut Rachelem dilexi sterilem, sed videntem ac pulchram. Quæ etsi per quietem suam minus generat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo iudicio nescio, Lia mihi in nocte coniuncta est, actiua videlicet vita, secunda,

- Luc. 10.** cunda, sed lippa, minus videns, quamvis amplius pariens. Sedere ad pedes Domini, cum Maria festinaui, verba oris eius percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, atque erga multa satagere. Expulsa à me, ut credidi, legione dæmonum, volui obliuisci quos noui, & ad Saluatoris pedes quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur: Reuerrere in domum tuam, & annuncia quanta tibi fecerit Dominus. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prædicare, cum iam mihi difficile sit saltem recollere? Pressum nanque in hoc honore, tumultu secularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: Deiecisti eos dum alleuarentur. Neque enim dixit, Deiecisti eos, postquam alleuati sunt: sed, dum alleuarentur. Quia prauis quippe dum seculari honore suffulti, foras videntur surgere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa, ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, à vera gloria vacuantur. Hinc iterum dicitur: Deficientes ut sumus deficiant. Fumus quippe ascendendo deficit, & se dilatando euanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam præfens felicitas comitatur. Quia vnde ostenditur, ut altus sit: inde agitur, ut non sit. Hinc rursus scriptum est: Deus meus, pone illos ut rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ reliquimus: anteriora verò sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo attestante, qui ait: Quæ retrò oblitus, in ea quæ sunt priora, extendens me. Peccator ergo cum in præsentis vita profecerit, ut rota ponitur: quia in anterioribus corruens, ex posterioribus eleuatur. Nam cum in hac vita gloriam percipit, quam reliquit: ab illa cadit, quæ post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores profectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interius corruant. Vnde scriptum est: Deus potentes non abijcit, cum & ipse sit potens. Et per Salomonem dicitur: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi hæc difficilia sunt, quia & valde onerosa. Et quod mens voluntariè non recipit, congruè non disponit. Ecce serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Vnde necesse est, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit. Item.
- Lib. 1. ep. 6.** 48 Gregorius Narisi patricio: Dum contemplationis dulcedinem alitè describitis, ruinae meæ mihi gemitum renouatis. Quia audiui quod intus perdididi, dum foras ad culmè regiminis immeritus ascendi. Tanto autem me percussum mœrore cognoscite, ut vix loqui sufficiam. Oculos enim mentis meæ doloris tenebræ obsident. Triste est, quicquid adspicitur: quicquid delectabile creditur, cordi meo lamentabile apparet. Pense enim, ab alto quietis meæ culmine corruens, ad quam deiectum exterioris prouectus culmen ascendi. Et pro culpis meis in occupationis exilium à facie dominantis missus, quasi destructæ Iudææ vocibus cum propheta dico: Qui consolabatur me, longè recessit à me. Quod verò causæ & nominis similitudinem faciendo per scripturam, clausulas declamationesque formatas, certè frater reuerendissime simiam leonem vocas. Quod eo modo vos agere cōspicimus, quo scabiosos sepè catulos, pardos vel tigres vocamus. Ego enim bone vir quasi filios perdididi, quia per terrenas curas recta opera amisi. Nolite ergo me vocare Noëmi, id est, pulchram, sed vocate me Mara, quia amaritudine plenus sum. Item.
- Lib. 1. epist. 7. & 25.** 49 Gregorius Anastasio Patriarchæ Antiocheno: Scripta vestra beatitudinis ut felix requiem, salutem æger, fontem sitiens, umbram estuans inueni. Neque enim illa verba per linguam carnis videbantur expressa: quia sic spiritualem erga me amorem suum, quem gestabat, aperuit, ac si mens per se metipsam loqueretur. Sed durum valde fuit, quod secutum est: quia amor vester terrena me portare onera præcepit: & quem prius spiritualiter diligebatis, post, ut aestimo, temporaliter amantes, usque ad terram me superposito onere depressistis: ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdēs, contemplationisque aciem amittens, non per prophetiæ spiritum, sed per experimentum dicam: Incuruatus sum, & humiliatus sum usquequaque. Tanta quippe me occupationum onera deprimunt, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis causarum fluctibus quatior, & post illa quietis otia, tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor, ita ut rectè dicam: Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Periclitanti igitur mihi orationis vestrae manum tendite vos, qui in virtutum litore statis. Quod verò me os Domini, quod lucernam dicitis, quod loquendo multis prodesse, multisque posse lucrere perhibetis, estimationem meam mihi fateor in dubietatem maximam perduxistis. Considero nanque quis sum, & nihil in me ex huius boni signo depræhendo.

Psal. 71. Neque enim dixit, Deiecisti eos, postquam alleuati sunt: sed, dum alleuarentur. Quia prauis quippe dum seculari honore suffulti, foras videntur surgere, intus cadunt. Alleuatio ergo ipsa, ruina est: quia dum gloria falsa subnixi sunt, à vera gloria vacuantur. Hinc iterum dicitur: Deficientes ut sumus deficiant. Fumus quippe ascendendo deficit, & se dilatando euanescit. Sic videlicet fit, cum peccatoris vitam præfens felicitas comitatur. Quia vnde ostenditur, ut altus sit: inde agitur, ut non sit. Hinc rursus scriptum est: Deus meus, pone illos ut rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, in anterioribus cadit. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ reliquimus: anteriora verò sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo attestante, qui ait: Quæ retrò oblitus, in ea quæ sunt priora, extendens me. Peccator ergo cum in præsentis vita profecerit, ut rota ponitur: quia in anterioribus corruens, ex posterioribus eleuatur. Nam cum in hac vita gloriam percipit, quam reliquit: ab illa cadit, quæ post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores profectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interius corruant. Vnde scriptum est: Deus potentes non abijcit, cum & ipse sit potens. Et per Salomonem dicitur: Et intelligens gubernacula possidebit. Sed mihi hæc difficilia sunt, quia & valde onerosa. Et quod mens voluntariè non recipit, congruè non disponit. Ecce serenissimus Dominus Imperator fieri simiam leonem iussit. Et quidem pro iussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Vnde necesse est, ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit. Item.

Psal. 68.

Psal. 37.

Lib. 1. epist. 7. & 25.

Ruth 1.

Thren. 1.

Lib. 1. ep. 6.

Iob 36. Prouer. 1.

Philip. 3.

Psal. 82.

Psal. 67.

Psal. 71.

Mar. 5.

Luc. 10.

Considero autem qui estis, & vos mentiri posse non arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis, contradicit mihi infirmitas mea. Cum discutere volo quod in laude mea dicitur, contradicit mihi sanctitas vestra. Sed quæso vir sancte, nobis aliquid de hoc certamine nostro conueniat: ut si non quod dicitis, ita est: sit ita, quia dicitis. Item.

50 Gregorius Andree illustri: Omnipotens Deus dulcissimo cordi vestro indicet, quia & absens corpore, à charitate vestra animo non recessi. Bona enim vestra, etiam si volo, obliuisci non valeo. Hoc autem quod me ad episcopatus ordinem cognoscitis peruenisse, si me diligitis, plangite: Quia tantæ hinc huius mundi occupationes sunt, ut hinc per episcopatus ordinem penè ab amore Dei videam me esse separatam. Quod incesanter desideo, atque ut pro me Dominum exoretis, rogo. Item.

51 Gregorius Iohanni ex consuli & patricio atque Quæstori: Bona vestrae excellentiæ expertus, tanto erga vos amore constringor, ut vestra memoria de meo pectore aboleui nullatenus possit. Sed contra amorem non modicè contristor, quia quietè me quærare cognouistis, & ad inquietudinem perduxistis. Vobis quidem omnipotens Deus, quia hoc bono animo fecistis, bona æterna retribuatur: sed me à tanto loci huius periculo qualiter voluerit, absoluat: Quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Logobardorum Episcopus factus sum. Quorum syntychiæ spathæ sunt, & gratia pœna. Ecce vbi vestra patrocina me perduxerunt. Gemo quotidie occupationibus pressus, & respirare non valeo. Sed vos qui adhuc valetis, mundi huius occupationes fugite: quia quantum in eo quisque profecerit, tantum, ut video, ab amore Dei amplius decessit. Item.

52 Gregorius Leandro Hispanensi Episcopo: Respondere epistolis vestris tota intentione voluissim, nisi pastoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quod vestra quoque reuerentia in ipso literarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quæ vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco huius mundi fluctibus quatior, ut vetustam ac putrescentem nauim, quam regendam occulta Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim, Nunc ex aduerso fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt: nunc à tergo tempestas insequitur. Inter quæ omnia turbatus, cogor modò in ipsam clauum aduersitatem dirigere, modò curuato nauis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quod, negligente me, crescit sentina vitiorum, & tempestate fortiter obuante, iam iamque putridæ naufragium tabulæ sonant. Flens reminiscor, quod perdididi meæ placidum litus quietis, & suspirando terram conspicio: quam tamen, rerum ventis aduersantibus, tenere non possum. Si ergo me frater reuerendissime diligis, tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tende: ut quo laborantem me adiuuas, ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas.

53 Sed quia Gregorium non solum declinare voluissim, quin etiam cum magno angore animi summum sacerdotium suscepissim, satis (ut opinor) probatum est: qua discretionem id fecerit, videtur breuiter indicandum, ne scilicet tantus vir aut pertinaciæ, aut pusillanimitatis vitio saltem leuiter succubuisse putetur. Ait enim in epistola ad Anastasium Corinthiorum Archiepiscopum: Iudicia Domini quanto sunt inuestigabilia, tanto debent humanis mentibus esse metuenda. Et quia ea ratio mortalis comprehendere non valet, his se necesse est humili cordis ceruice subternat: quatenus quod eam regeris voluntas duxerit, illuc obedientibus mentis gressibus prosequatur. Ego autem considerans infirmitatē meam ad Apostolicæ sedis culmē non posse pertingere, onus hoc malui declinare, ne in pastoralis regimine impari administrationis actione succumberē. Sed quia contraire non est Domini disponentis arbitrio, obedienter secutus sum, quod misericors de me regentis manus voluit operari. Nam fraternitati vestrae, etsi præfens non eueniret occasio, necessario fuerat indicandum, quod licet indignum, me Apostolicæ sedi Dominus præfere dignatus est.

54 Item idem de eadē re, Philippico comiti excubitorum: Inquantum homo discutere & inuestigare iudicia superna non sufficit, intantum sub eis debet ceruicē cordis inflectere. Et quia id, quod sibi tribuitur, quo iudicio disponatur ignorat, nec ad appetendum locū pro cax insistere, nec ad repellendum contumax debet inueniri. Vnde indignus ego, ad suscipiendā episcopatus onera iussioni omnipotentis Dei vestraeque; voluntati me subdidi, cui me præfere largitate magis gratiæ, quam iudicij estimatione voluistis. Potens est enim Deus, propter quæ me indignū diligitis, hæc vobis in perpetuū repensare mercedē, ut gratiā quam indignis famulis eius impenditis, apud eum multipliciū inuenire valeatis.

Lib. 1. Epist. 48.

Hæc omnia ab incredibili animi humilitate proficiscuntur.

Lib. 1. ep. 26.

Lib. 1. ep. 31.

At ego hinc à deflorationis opere paululum respirabo, vt quæ specialiter de pontificio eius dicenda sunt, in libello alio, suffragante Domino, referantur.

FINIS LIBRI I.

CAPITVLA LIBRI II.

V bi Gregorius seruum seruorum Dei se scribens, mediocribus vestimentis amicitur.	1
Vbi fidei suæ inreprehensibile symbolum dicitur.	2
Vbi patriarchalibus thronis suam synodicam dirigit.	3
Vbi quinque Concilia se venerari fatetur.	4
Vbi collecta synodo, prauas consuetudines damnat.	5
Vbi Antiphonarum centonizans, cantorum constituit scholam.	6
Cur occidentales dulcedinem cantilenæ corumpant.	7
Quod per Iohannem Romanum cantorem correcti sunt.	8
Qualiter Carolus Rex, dissonantia cantus offensus, duos clericorum suorum erudientes Romæ dimiserit.	9
Quemadmodum idem Carolus, dissonantia cantus offensus, duos Romanos cantores ab Adriano Papa perceperit.	10
Vbi Gregorius, pulis laicis, familiares sibi clericos elegit.	11
Vbi talem Ecclesiam Romanam exhibuit, qualis prima sub Apostolis fuit.	12
Quanta & qualia tunc Romæ studia reflorebant.	13
Quod non diuites, sed sapientes ad consilium conuocabat.	14
Quamobrem laici primò coeperint tonsurari.	15
Vbi Laicos non ad Ecclesiasticum officium, sed tantum ad monasticum habitum admittit.	16
Vbi codicem Gelasianum coarctat.	17
Vbi stationes constituens, tractatus euangeliorum declamat.	18
Vbi cum verbi pabulo, pauperibus alimenta ministrat.	19
Vbi consuetudines nouas inducit.	20
Vbi murmurantibus pro eisdem, humiliter satisfacit.	21
Vbi pro hospite Dominum recipit.	22
Vbi duodecim inuitatis, tertiumdecimum Angelum sibi deputatum diuinitus recognoscit.	23
Vbi quater in anno distribuendum per polyptychum censet.	24
Vbi aureos & peregrina vestimenta largitur.	25
Vbi Kalendatim diuersas species erogat.	26
Vbi tribus millibus ancillis Dei octoginta libras annualiter præstat.	27
Vbi dietim per veredarios coacta stipenda destinat.	28
Vbi pro paupere mortuo vehementissimè lamentatur.	29
Quot & qualium remunerandorum nomina in scrinio teneantur.	30
Vbi Arrianorum Basilicam in Suburra Domino dedicat.	31
Quot & qualia miracula ibi diuinitus sint ostensa.	32
Vbi pro conuertendis Anglis Saxonibus Augustinum cum alijs mittit.	33
Vbi sine profectu redire volentes, ad proficiscendum hortatur.	34
Vbi Augustinus proficiscens, iussa compleuit.	35
Vbi Augustinus episcopus consecratus, postulat adiutores.	36
Vbi ei Gregorius pallium & diuersa necessaria, simulque nonnulla responsa transmittit.	37
Vbi de consanguinitatibus percontatus, ponit pontifici Felici rationem.	38
Quanta & qualia de conuersione Saxonum, signisque discipulorum suorum Gregorius præconetur.	39
Vbi Augustinum monet, nè pro miraculis tumeat.	40
Vbi panis frustum in carnem, carnis rursus in panis primordia reformauit.	41
Vbi pannum pupugit, & sanguis effluxit.	42
Vbi maleficos cæcitate mulctauit.	43
Qualiter intelligi debet, Gregorium Traiani animam de inferni cruciatibus liberasse.	44
Vbi monachum, sub excommunicatione defunctum, mirabiliter soluit.	45
Vbi	

Vbi paganos pueros comparat, vt Christianos efficiat.	46
Vbi pro paganis rusticis Episcopis comminatur.	47
Vbi Iudæos conuersos à pensionibus leuigat.	48
Vbi baptizandis vestimenta largitur.	49
Vbi pueris Arrianorum subueniri prædicat.	50
Vbi singulis diaconijs vel xenodochijs singulos rectores constituit.	51
Vbi Hierosolymis Xenodochium constituens, & ibi & in monte Sina monachis annualia stipenda assignauit.	52
Vbi singulis patrimonijs rectores constituit.	53
Vbi vni personæ duo ministeria nullo modo committenda definit.	54
Vbi eleemosynas localiter ac personaliter ordinat.	55
Quod omni petenti se voluntariè tribuit.	56
Quod etiam non petenti necessaria ministrat.	57
Vbi liberalitatis eius innocentia comprobatur.	58
Vbi pro eleemosynis faciendis frumenta comparat quinquaginta libris auri.	59
Quale de eo somnium Eremita cognouit.	60

LIBER SECUNDVS. CAP. I.

Agè iam nunc, quoniam athletæ Christi Gregorij, viriliter in gymnasio sanctæ ipsius Ecclesiæ defudantis, prælaro libello torosa membra descripta sunt: qualiter in palæstra quoque conflixerit, adspirante Domino proferatur. Siquidem mox vt summum pontificium felicissimæ Romanæ vrbs, Christo mortalibus consilente, sortitus est, superstitiosum Vniuersalis vocabulum, quod Iohannes Constantinopolitanus Episcopus insolèter sibi tunc temporis vsurpabat, more antecessorum suorum pontificum, sub districtissimæ interminationis sententia refutauit, & primus Seruum seruorum Dei scribi satis humiliter diffiniuit, cunctisque suis successoribus documentum suæ humilitatis, tam in hoc, quam in mediocribus pontificalibus indumentis, quod videlicet hætenus in sancta Romana Ecclesia conseruatur, hæreditarium reliquit.

2 Denique in specula sanctæ vniuersalis Ecclesiæ vir totius humanitatis & autoritatis ac orthodoxæ fidei, vnde videri & audiri clariùs Euangelicus præco valeret, confitens: oris sui diuinitus gladio & rectam fidem munijt, & cunctas hæreses vno symbolo dissipauit. Quod videlicet sacræ confessionis symbolum ita se habet:

Credo in vnum Deum omnipotentem, patrem & filium & spiritum sanctum, tres personas, vnam substantiam: Patrem ingenitum, filium genitum: spiritum verò sanctum nec genitum, nec ingenitum: sed coæternum, de patre & filio procedentem. Confiteor vni genitum filium consubstantialem, & sine tempore natum de patre, omnium visibilium & inuisibilium conditorem, lumen ex lumine, Deum verum de Deo vero, splendorem gloriæ, figuram substantiæ: qui manens verbū ante secula, perfectus homo creatus est iuxta finem seculorum, conceptus & natus ex spiritu sancto & Maria virgine: qui naturam nostram suscepit absque peccato, & sub Pontio Pilato crucifixus est, & sepultus, tertia die resurrexit à mortuis: die autem quadragesimo ascendit in calum, sedet ad dexteram patris: inde venturus est iudicare viuos & mortuos, positurus ante oculos omnium omnia occulta singulorum, daturus iustis perpetua præmia regni cælestis, iniquis autem supplicia ignis æterni: Innouaturus seculum per ignem, & carnis resurrectionem. Confiteor vnam fidem, vnam baptismam, vnam Apostolicam & vniuersalem Ecclesiam, in qua sola possunt laxari peccata in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

3 Synodicam quoque suam Gregorius, secundum præcedentem prædecessorum suorum consuetudinem Iohanni Constantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Gregorio Antiocheno, Iohanni Hierosolymitano, & Anastasio Patriarchæ Antiochiæ destinauit. Quæ ita se habet:

Consideranti mihi, quod impar meritis, ac toto animo renitens, pastoralis curæ pondera portare compulsus sum, caligo mæroris occurrit, & triste cor nihil aliud nisi cas, quæ videre nil sinūt, tenebras videt. Nam quid Antistes ad Dominū, nisi pro delictis populi intercessor eligitur? Qua itaq; fiducia ad eū pro peccatis alienis intercessor venio, apud quem de proprijs securus non sum? Si fortasè quispiam apud potentem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, intercessorem suum me fieri quæreret, propterea responderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia eius notitiam ex sedula fami-

Nota, de specula vniuersalis Ecclesiæ.

Symbolum S. Gregorij.

Li. l. ep. 24. Epistola Synodica ad Patriarchas.

familiaritate non habeo. Si igitur recte homo apud hominem, de quo minimè præsumpſiſſem, fieri interceſſor erubeſcerem: quanta hoc audaciæ eſt, quòd apud Deum pro populo locum interceſſoris obtineo, cui familiarem me per vitæ meritum non agnoſco? Quæ in re eſt mihi adhuc aliud grauius formidandum, quia ſicut cuncti liquido nouimus, cum is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Et valdè pertimeſco, nè commiſſa mihi plebs fidelium, reatùs mei additamento depereat, cuius uſq; nunc Dominus æquanimè delicta tolerabat. Cum uerò ut cunquè hunc timorem ſupprimo, & conſolatam mentem ad pontificalis operis

Reſtor qua
lis eſſe de-
beat.

Rom. 10.
Cõcilia V.
cõmunicata
quanti fe-
cerit.

dementiæ

Ierem. 1.
Traditioni
Apoſtolice
contrarias
tollit con-
ſuetudines.
*paſtillaco

Schola can-
torum &
Antiphona-
rius.

Cantus à
Gallis de-
prauatus.

ſtudia accingo, conſiderata ipſa rei immenſitate deterreor. Perpendo quippe, quòd omni cura uigilandum eſt, ut reſtor cogitatione ſit mundus, operatione præcipuus, diſcretus in ſilètio, uſilis in uerbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis in contemplatione ſuſpenſus, benè agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentiù uita per zelum reſtitutionis erectus, & cætera, quæ latiùs poſt in libro Paſtorali proſequitur.

4 Præterea quia corde, inquit, creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio ſit ad ſalutem: ſicut ſancti Euãgelij quatuor libros, ſic quatuor Concilia ſuſcipere & uenerari me fateor: Nicenum ſcilicet, in quo Arrij peruerſum dogma deſtruitur: Conſtantinopolitanum quoquè, in quo Eunomij & Macedonij error conuincitur: Ephelinum etiam primum, in quo Neſtorij impietas iudicatur: Chalcedonenſe uerò, in quo Eutychiſ Diſcorijque prauitas reprobatur, tota deuotione complector, integerrima approbatione cuſtodio. Quia in his, uelut in quadrato lapide, ſanctæ fidei ſtructura conſurgit: & cuiuſlibet vitæ atque actionis exiſtat, quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum quoquè Concilium pariter ueneror, in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, & Theodorus, per ſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantijs ſeparans, ad impietatis perſidiam cecidiſſe cõuincitur. Scripta quoquè Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides repræhenditur, auſu inuidentiæ prolata reſutatur. Cunctas uerò, quas præſata ueneranda Concilia perſonas reſpuunt, reſpuo: quas ueneratur, complector. Quia dum uniuerſali ſunt conſenſu cõſtituta, ſe, non illa, deſtruit, quiſquis præſumit aut ſoluere quos religant, aut ligare quos ſoluunt. Quiſquis ergò aliud ſapit, anathema ſit.

5 Hoc modo poſtquam Gregorius fundamentum fidei ſuæ, ſecundùm priſtinum prædeceſſorum ſuorum pontificum morem, luculenter Apoſtolicis thronis expoſuit, animaduertens idèd ſe à Domino ſuper gentes & regna ſummum pontificè conſtitutum, ut iuxta illud propheticum, uitiorum radices euelleret, deſtrueret atque diſperderet: ſicquè demùm ædificaret plantaretque uirtutes: omnes conſuetudines, quas contra priſcam traditionè Apoſtolicam nouiter pullulaſſe cognouerat, uidelicet de miniſtris, de cantoribus, de laicis pontifici familiariter adherentibus, de titulandis præiudicialiter quibuſlibet rebus: de contegendo dalmaticis Apoſtolicis feretro, de *paſtillaco pro pallio uel conſecratione pontificum, & de non admittendis paſſim laicis ad eccleſiaſtici iuris officium: primò quidem à Romanæ Eccleſiæ, poſtmodum uerò, collectis circunquaq; poſitarum prouinciarum epiſcopis, à totius ſanctæ uniuerſalis Eccleſiæ corpore ſegregauit, eaque ſub interpoſitione terribilis anathematis, tam generaliter quam perpetualiter condemnauit.

6 Deinde in domum Domini, more ſapientiffimi Salomonis, propter muſicæ compunctionem dulcedinis, antiphonarium centonem cantorum ſtudioſiſſimus nimis uiliter compilauit, ſcholamque cantorum, quæ hæcenus eiſdem institutionibus in ſanctæ Romana Eccleſia modulatur, conſtituit, eiſque cum nonnullis prædijs duo habitacula, ſcilicet alterum ſub gradibus eccleſiæ ſancti Petri Apoſtoli, alteru uerò ſub Lateranenſis patriarchij domibus fabricauit. Vbi uſque hodiè lectus eius, quo recubans modulabatur, & flagellum ipſius, quo pueris minabatur, ueneratione congrua, cum authentico antiphonario reſeruantur. Quæ uidelicet loca per præcepti ſeriem, ſub interpoſitione anathematis, ob miniſterij quotidiani utrobique gratiam ſub diuiſit.

7 Huius modulationis dulcedinem, inter alias Europæ gentes Germani ſeu Galli diſcere, crebroque rediſcere inſigniter potuerunt: in corruptam uerò tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quam feritate quoquè naturali, ſeruare minimè potuerunt. Alpina ſiquidè corpora, uocū ſuarum tonitruis altitonè perſtreptentia, ſuſceptæ modulationis dulcedinè proprie nõ reſultant: quia bibuli gutturiſ barbara feritas, dum inſlexionibus & repercuſionibus mitem nititur edere cantilenam, naturali quodã fragore quaſi plauſtra per gradus conſuſe ſonantia, rigidas

voces

voces iactat, ſicquè audientium animos, quos mulcere debuerat, exaſperando magis ac obſtrependo conturbat.

8 Hinc eſt, quòd huius Gregorij tempore cum Auguſtino, tunc Britannias aduente, per occidentem quoquè Romanæ institutionis cantores diſperſi, Barbaros inſigniter docuerunt. Quibus deſunctis, occidentales eccleſiæ ita ſuſceptum modulationis organum uitiarunt, ut Iohannes quidam Romanus cantor cum Theodoro, æquè ciue Romano, ſed Eboraci Archiepiſcopo per Gallias in Britannias à Vitaliano ſit præſule deſtinatus: Qui circunquaq; poſitarum eccleſiarum filios ad priſtinam cantilenæ dulcedinem reuocans, tam per ſe, quam per ſuos diſcipulos, multis annis Romanæ doctrinæ regulam conſeruauit.

9 Sed & Carolus noſter patritius, rex autem Francorum, diſſonantia Romani & Gallicani cantus Romæ offenſus, cum Gallorū procacitas cãtum à noſtratibus quibuſdam namijſ argumentaretur eſſe corruptum, noſtriſque è diuerſo authenticū antiphonarium probabiliter oſtentarent: interrogãſſe fertur, quis inter riuum & fontem limpidiorem aquam conſeruare ſoleret? Reſpondentibus, fontem, prudenter adiecit: Ergò & nos, qui de riuo corruptam lympham uſque hæcenus bibimus, ad perennis fontis neceſſe eſt fluenta principalia recurramus. Mox itaque duos ſuorum induſtrios clericos Adriano tunc epiſcopo dereliquit. Quibus tandem ſatis eleganter inſtructis, Metenſem metropolim ad ſuauitatem modulationis priſtinæ reuocauit, per quam illam totam Galliam ſuam correxit.

10 Sed cum multa poſt tempora deſunctis his, qui Romæ fuerant educati, cantū Gallicanarum eccleſiarum à Metenſi diſcrepare prudentiſſimus regum uidiſſet, ac unumqueng; ab alterutro uitiatum cantum iactantem aduerneret: Iterum, inquit, redeamus ad fontem. Tunc Regis precibus, ſicut hodiè quidam ueridicè adſtipulantur, Adrianus Papa permotus, duos in Galliam cantores emiſit: quorum iudicio Rex omnes quidem corrupiſſe dulcedinem Romani cantus leuitate quadam cognouit: Metenſes uerò ſola naturali feritate, paululum quid diſſonare peruidit. Deniq; uſque hodiè quantum Romano cantui Metenſis cedit, tantū Metenſi cedere Gallicanarum eccleſiarum Germaniarumq; cantus, ab his, qui meram ueritatem diligunt, comprobatur. Hæc ergò per anticipationem retulerim, nè in diſcuſſam Gallorum leuitatem uidear præteriſſe.

11 Cæterum prudentiſſimus reſtor Gregorius, remotis à ſuo cubiculo ſecularibus, clericos ſibi prudentiſſimos conſiliarios familiaresque delegit. Inter quos Petrum diaconum cõætanè ſuum, cum quo poſtea diſputans, quatuor Dialogorum libros compoſuit: Aemilianum quoquè notarium, qui quadraginta Homilias euangelij cum ſocijs ſuis excepit: Parerium æquè notarium, qui ab eo ſecundicarius factus, ex libris ipſius aliqua uiliſſima deſlorauit: Et Iohannem deſenſorem, qui eius iuſſu in Hiſpanias cognitor eſt deſtinatus. Ianuarium epiſcopum ciuitatis Malalitane, ab epiſcopis ſuis compatriotis depoſitum, ſedi propriæ reſtaurauit, & depoſitores eius cum eo, qui in locum eius obreperat, pari ſententia condemnauit. Monachorum uerò ſanctiſſimos ſibi familiares elegit. Inter quos Maximianum monaſterij ſui Abbatem, quem Syracuſis epiſcopum fecit, eiſque per Siciliam uices ſuas commiſit. Auguſtinu eiſdem monaſterij ſui præpoſitum, & Mellitum, per quos Anglorum gentes ad Chriſtianiſmi gratiã conuocauit. Marilianum eiſdem monaſterij ſui monachum, quem in Rauennati metropoli epiſcopum conſecrauit. Probum, quem ſubito Abbatem ſpiritu reuelante conſtituens, pro conſtruendo Xenodochio Hieroſolymis deſtinauit: ſimulque Claudium Claſſitanæ ciuitatis Abbatem, qui de Prouerbijs, de Canticis canticorū, de Prophetis, de libris Regum, & de Heptateucho, Papa diſputante, multa licet non eodem ſenſu compoſuit.

12 Cum quibus Gregorius die noctuque verſatus, nihil monaſticæ perfectionis in palatio, nihil pontificalis institutionis in Eccleſia dereliquit. Videbantur paſſim cum eruditiffimis clericis adherere pontifici religioſiſſimi monachi, & in diuerſis profeſſionibus habebatur uita communis: ita ut talis eſſet tunc ſub Gregorio penès urbem Romanam Eccleſia, qualem hanc fuiſſe ſub Apoſtoliſ Lucas, & ſub Marco Euangelifta penès Alexandriam Philo commemorat.

13 Tunc rerum ſapientia Romæ ſibi templum uifiſiliter quodammo dō fabricabat, & ſeptemplicibus artibus ueluti columnis, nobiliſſimorum totidem lapidum Apoſtolicæ ſedis atrium ſulcibat. Nullus pontifici famulantium à minimo uſq; ad maximum, barbarum quodlibet in ſermone uel habitu præferbat, ſed togata Quiritum more ſeu trabeata Latinitas, ſuū Latium in ipſo Latiali palatio ſingulariter obtinebat. Reſtoruerant

Caroliſ
Magnus re-
formari cu-
rat cantum
in Gallijs.

Eccleſ. Ro-
mana ſons
perennis.

S. Gregori-
us clericos
ſuis adhibet
cõſilijs &c.

Monachos
habet fami-
liares.

Familia S.
Gregorij.

ibi

ibi diuersarum artium studia, & qui vel sanctimonia vel prudētia fortē carebat, suo ipsius iudicio subsistendi coram pontifice fiduciam non habebat.

14. Arcessebantur pontificalibus profundis consilijs prudentes viri, quos perhibui, potius quam potentes, & paupere philosophia intrinsecus, quid potius aut potissimum in vnoquoque negotio sequendum putaretur, artificiosis argumentationibus rationaliter inquirente, diues in eria, quae modò se de sapientibus pari forte vlciscitur, pro cubiculi foribus despicibilis remanebat. Sola deerat interpretandi bilinguis peritia, & facundissima virgo Cecropia, quae quondam suae mentis acumina, Varrone caelibatum suum auferente, Latinis tradiderat, imposturarum sibi praestigia, sicut ipse in suis epistolis queritur, vindicabat.

Laici à quibus exclusi functionibus.

15. Nemo laicorum quodlibet palatij ministerium vel ecclesiasticum patrimonium procurabat, sed omnia ecclesiastici iuris munia ecclesiastici nihilominus viri subibant. Nimirum laicis ad armorum solam militiam, vel agrorum curam continuam deputatis. Ob hoc se nonnulli procerum, sub obtentu religionis, primò tonsuram coeperunt. Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurrens, data per Longinum stratonem lege praecipit, vt quisquis publicis fuisset administrationibus implicatus, ei ad ecclesiasticum venire officium nò liceret. Quam legem Gregorius super hoc valdè laudauit, dicens: Qui secularem habitum deserens, ad ecclesiastica officia venire festinat, non relinquere cupit seculum, sed mutare.

Milites per multi cupiunt in Clero admitti.

16. Verum dum ad clericalem professionem tam ex ecclesiastica, quam ex seculari, quoque militia diuersis occasionibus quotidie penè innumerabilis multitudo conflueret, Pastor ad omnia prouidus, nequaquam eos ad ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solummodò monachicum propositum suscipiendos esse censebat, dicens: Multos ex ecclesiastica seu seculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi, in diuino seruitio videatur familiariter conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici vel secularis iuris dominium occasionem praebemus. Si verò festinantes ad omnipotentis Dei seruitium incautè retinemus, illi inueniuntur negare quaedam, qui dedit omnia. Vndè necesse est, vt quisquis ex iuris ecclesiastici vel secularis militiae seruitute, ad Dei seruitium conuertere desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus: & si mores eius atque conuersatio bono desiderio illius testimonium perhibuerint, absq; vlla retractatione seruire in monasterio omnipotenti Domino permittatur, vt ab humano seruitio liber recedat, qui in diuino obsequio districtiorè subire appetit seruitutem. Si autè & in monachico habitu secundum patrum regulas inreprehensibiliter fuerit conuersatus, post praefixa à sacris canonibus tempora, licet iam ad quodlibet ecclesiasticum officium promoueatur si tamè illis nò fuerit criminibus maculatus, quae in testamento veteri morte mulctatur.

17. Sed & Gelasianum codicem, de Missarum solennijs multa subtrahens, pauca conuertens, nonnulla adiciens pro exponendis euangelicis lectionibus, in vnus libri volumine coarctauit. In canone apposuit, Diesque nostros in tua pace disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.

Stationes vt instituerit.

18. Stationes per basilicas vel beatorum martyrum coemeteria, secundum quod haec nunc plebs Romana quasi eo viuente certatim discurrebat, sollicitè ordinauit. Per quas & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui praeualeret, viginti Homilias euangelij coram ecclesia diuerso tempore declamauit. Reliquas verò eiusdem numeri dictauit quidem, sed lassescēte stomacho languore continuo, alijs pronuncandas commisit.

19. Sequebatur exercitus Domini vltra citraque B. Gregorium praeeuntem, & audientur verbum doctrinae, innumerabiles vndique diuersi sexus, aetatis ac professionis voluntariae confluebant cohortes. Quibus ille, vt potè ductor caelestis militiae, cum cunctis duntaxat arma spiritalia suggerebat. Pauperibus verò & aduenis, qui pro conditione temporum Romae influxerant, quotidiana stipendia ministrabat.

Super corpora Apostolorum Missas celebrat.

20. Super corpora autè beatorum Petri & Pauli Apostolorum, Missarum solennia celebrari decreuit, acquisitis numerosissimis oliuetis, quorum summam in tabulis marmoreis pro foribus eiusdem Basilicae annotauit. Luminaria super addidit, officia sedula deputauit, de sepultura iuxta ecclesiam, commo dū sperare prohibuit, septem ex defensoribus honore regionario decorandos indixit. Alleluia extra Pentecostes tempora dici ad Missas fecit, Subdiaconos expoliatos procedere statuit, Kyrie eleison cantari praecipit, & orationem Dominicam mox post Canonem super hostiam censuit recitari.

21. De quibus cum postea quosdam murmurare sentiret, tanquam qui Constantinopolitanae

ne ecclesiae consuetudines sequeretur, piissimus pater non dedignatus est reddere rationem, dicens: Nos in nullo horum aliam ecclesiam secuti sumus. Nam & alleluia hic vt diceretur, de Hierosolymorum ecclesia ex beati Hieronymi traditione, tempore beate memoriae Damasi Papae traditur tractum. Et ideò magis in hac sede illam consuetudinem amputauimus, quae hic à Graecis fuerat tradita. Subdiaconos autem vt spoliatos procedere facerè, antiqua consuetudo Ecclesiae fuit. Sed placuit cuidam nostro pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere praecipit. Nam Siciliae ecclesiae nunquid à Graecis traditè acceperunt? Vndè habent ergò hodie, vt subdiaconi in lineis tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt? Kyrie eleison autem nos neq; diximus, neq; dicimus, sicut à Graecis dicitur: quia in Graecis omnes simul dicunt: Apud nos verò à clericis simul dicitur, à populo respondetur. Et totidem vicibus etià Christeeleison dicitur, quod apud Graecos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis, alia, quae dici solent, racemus: tantummodò Kyrie eleison & Christeeleison dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulo diutius occupemur. Orationem verò Dominicam idcirco mox post precem dicimus, quia mos Apostolorum fuit, vt ad ipsam solummodò orationem, oblationis hostiam consecrarent. Et valdè mihi inconueniens visum est, vt precem, quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Graecos ab omni populo dicitur: apud nos verò à solo sacerdote. In quo ergò Graecorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparauimus, aut nouas & viles constituimus, in quibus tamè alios comprobamur imitari? Ergò vestra charitas, cum occasio dederit, vt ad Catanensem ciuitatem pergat, vel in Syracusana ecclesia eos, quos credit aut intelligit, quia de hac re murmurare potuerunt, facta collatione doceat, & quasi alia ex occasione eos instruere non desistat. Nam de Constantinopolitana ecclesia quod dicitur, quis eam dubitet sedi Apostolice esse subiectam? Quod & piissimus dominus Imperator, & frater noster eiusdem ciuitatis episcopus assidue profitetur. Tamen si quid boni vel ipsa vel altera ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. Stultus est enim, qui in eo se primum existimat, vt bona, quae viderit, discere contemnat.

Missae ab Apostolis celebratae.

Ecclesia Constantinopolitana subiecta est Romanae.

22. Tante hospitalitatis Gregorius in ipso etià patriarchio permansit, vt exceptis his, quos tam per diuersas regiones, quam Romae quoque, Longobardorum perfidiae gladios fugientes, Ecclesiae sipe misericorditer nutrebat, quotidie ad mensam suam peregrinos quoslibet inuitaret. Inter quos die quadam vnus accessit, in cuius manibus dum ipse ex humilitatis ministerio aquam fundere vellet, conuersus vrceum accepit: sed repente eum, in cuius manibus aquam fundere voluerat, inuenire non potuit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte Dominus ei per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesternum autem die me in memetipso susceperisti.

Hospitalitas S. Gregorij.

Vide eius Homil. 23. in Euangelio.

23. Alio quoque tempore idem Gregorius iuxta consuetudinem suam praecipit sacellario, vt duodecim peregrinos ad prandium inuitaret. Qui pergès, iussa compleuit, eosque ad mensam pariter ordinauit. Dum autem simul discumberent, intuens Papa, tredecim numerauit. Et accersito sacellario, cur contra iussionem suam tertiumdecimum inuitare praesumpserit, inquisiuit. Ille obstupefactus, conuiuantes peregrinos curiosius numerauit, & duodecim solos inueniens, veluti securus respondit: Crede mihi, honorabilis pater, non sunt nisi duodecim, sicut ipse iussisti. Ergò dum conuictus sapiens duodecim identidem numeraret, ac tertiumdecimum, quem solus Papa videre poterat, non videret, anima aduertens spiritualis pater Gregorius virum propius discumbentem, vultus crebro conuertere, & nunc adolescentem, nunc verò se vetulum veneranda quadam canitie simulare, finito conuiuio, duodecim quidè abire permisit: tertiumdecimū verò manu suscipiens, in cubiculum suum induxit, vehementer adiurans, vt ei se nomenq; suum simpliciter prodere dignaretur. Qui respondens, dixit: Et cur interrogas de nomine meo, quod est mirabile? Veruntamè scito memoria recognoscens, quia ego sum naufragus ille, qui quondam veni ad te, quando scribebas in cella monasterij tui ad cliuū Scauri, cui dedisti duodecim nummismata & argenteam scutellam, quam tibi miserat cum infusis leguminibus beata Syluia mater tua. Et hoc tibi pro certo sit cognitū, quia ab illo die, quo mihi haec hilari animo tribuisti, destinauit te Dominus fieri praesule sanctae Ecclesiae, pro qua & propriū sanguinem fudit, & esse te successorem atque Vicarium Apostolorum principis Petri, cuius & virtutem imitatus es, cum substantias offerentium diuideret, prout cuique opus erat. Haec audiens Gregorius, dixit:

Act. 2 & 4.

Et

Et tu quomodo nosti, quod tunc me Dominus præfente sanctæ suæ Ecclesiæ destinavit? At ille inquit: Quoniam ego Angelus eius sum, & tunc ab eo ad tuum inquirendū propositū destinatus. Tunc Gregorius, quia nondum manifestè viderat angelum, prorsus expavit, sibi que hunc taliter dicentem audiuit: Nè timeas, neque formides. Ecce enim remisit me Dominus, ut sim tibi custos quandiu fueris in isto mortali seculo: quatenus quamcumque rem petieris, per me apud eum fiducialiter valeas impetrare. Illic Gregorius in faciem suam corruit, dicens: Si propter pusillum meæ parvitatatis munusculum tanta mihi retribuit omnipotentissimus Dominus, ut & pontificem me sanctæ suæ Ecclesiæ faceret, & custodem mihi suum angelum deputaret: quanta putem mihi restitui, si in præceptis eius totis viribus permanens, plura studuero de pluribus erogare?

Eius admittit
libera
litas.

24 Igitur incipiens tantum largior esse de collato temporali commodo, quantum certior de recipiēdo præmio sempiterno, cunctorum patrimoniorum prædiorumque redditus, ex Gelasiano polyptycho, cuius nimirum studiosissimus videbatur pedissequus, adærauit, eorumque pensionibus in auro argentoque collatis omnibus ordinibus Ecclesiasticis, vel palatinis, monasterijs, ecclesijs, cœmeterijs, diaconijs, xenodochijs, vrbanis, vel suburbanis, quot solidi quater in anno distribuerentur, Pascha scilicet, natali Apostolorum, natali sancti Andree, natalitioque suo, per polyptychum, quo hæcenus erogantur, indixit.

25 Extra quos, primo Dominicæ Resurrectionis diluculo, in basilica quondam doctissimi Papæ Vigili, iuxta quam consuetudinaliter habitabat, ad impertiendum pacis osculum residens, cunctis episcopis, presbyteris, diaconibus, alijsque; axiomaticis, aureos erogabat. Natalitio verò Apostolorum vel suo, mixtos solidos offerens, peregrinis nihilominus vestimenta donabat.

26 Omnibus omnino Kalendis, pauperibus generaliter easdem species, quæ cogerentur ex redditibus, erogabat. Et suo tempore frumentum, suo vinum, suo caseum, suo legumen, suo lardum, suo manducabilia animalia, suo pisces, vel oleum, paterfamilias Domini, discretissimè diuidebat. Pigmenta verò aliaque delicatiora commercia primoribus honorabiliter offerebat, ita ut nihil aliud, quam communia quædam horrea, communis putaretur Ecclesia.

3000. moniales alit.
Lib. 6.
Epist. 187.

27 Tribus millibus ancillis Dei, quas Græci Monastrias vocant, quindecim libras auri pro lectisternijs dedit, eisque pro quotidianis stipendijs octoginta libras annualiter conferebat. De quibus Theodisto patricio scribens, Harum, inquit, talis vita est, atque intantum lachrymis & abstinentia districta, ut credamus quia si ipsæ non essent, nullus nostrum iam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset.

28 Quotidianis quibusque diebus per omnium regionum vicos vel compita, infirmis seu qualibet corporis parte debilibus, cocta stipendia per constitutos veredarios emitebat. Verecundioribus verò, antequam ipse cibum caperet, à mensa sua benedictionis Apostolicæ ostium dirigere curabat scutellam: ita ut neminem prorsus exciperet misericordissimi benevolentia prouisoris, quem ad fidem traxerat omnipotentis cognitio creatoris.

Pauperis
obitu quam
fuerit afflic-
tus.

29 Horum dum quendam pauperem in angustiis andronarum recessibus à vespillonibus inueniri mortuum contigisset, æstimans cum stipis inopia periisse, ita per aliquot dies, ut dicitur, à Missarum celebratione vacando tristatus est, tanquam si eum proprijs manibus, quod dictu nefas est, peremisset.

30 Extat usque hodie in sacratissimo Lateranensis Palatii scrinio, huius cõfectum temporibus chartaceum prægrande volumen, in quo communis sexus cunctorum ætatum ac professionum nomina, tam Romæ quam per suburbana ciuitatesve vicinas, necnon longinquas maritimæ vrbes degentium, cum suis cognominibus, temporibus & remunerationibus expressis continentur. Quorum summam, nè videlicet fastidiatur, ego transferre diffugio, mei que lectoris oculum ad illius venerandi scrinij plenitudinem, cuius ipse penè in cunctis auctoritatem, Papa largiente, secutus sum, transmitto.

Dedicare
repla cum
sanctorum reli-
quijs, anti-
quus mos
est Ecclesiæ.

31 Præterea cum Arrianorum Basilica in regione vrbis huius, quæ Suburra dicitur, clausa usque ad Gregorij Pontificatus tempora remansisset, placuit ei, ut in fide Catholica, introductis illuc beati Sebastiani & sanctæ Agathæ martyrum reliquijs, dedicari debuisset: quod factum est. Nam cum magna populi multitudine Gregorius laudes canendo perueniens, Basilicam præfatam ingressus est. Cumque venerabilis Pontifex iam Missarum solennia celebraret, ac propter eiusdem loci angustias populi se turba comprime-

primeret, quidam ex his, qui extra sacrarium stabant, porcum subito inter suos pedes huc illucque discurrere senserunt. Quem dum unusquisque sentiret, & iuxta se statibus indicaret, idem porcus ecclesiæ ianuam petijt, & omnes, per quos transijt, in admirationem conuertit. Sed videri nihil potuit, quatenus sentiri potuisset. Quod idcirco diuina pietas ostendit, ut cunctis patefceret, quia veniente cum reliquijs sanctorum Gregorio, de loco eodem immundus habitator exiret.

32 Peracta igitur Missarum celebratione, Papa cum plebe recessit. Sed adhuc nocte eadem magnus in eiusdem ecclesiæ tectis strepitus factus est, ac si in ea aliquis errando discurreret. Sequenti autem nocte grauior sonitus excreuit, cum subito tantus terror insonuit, ac si omnis illa ecclesia à fundamentis fuisset euersa. Et protinus recessit, ac nulla illic ulterius inquietudo antiqui hostis apparuit. Sed per terroris sonitum, quem fecit, innotuit, à loco, quem diu tenuerat, quia per inuocationem Gregorij coactus exibat. Post paucos verò dies in magna serenitate aëris super altare eiusdem ecclesiæ nubes calidus descendit, suoque illud velamine operuit, omnemque ecclesiam tanto terrore ac suauitate odoris impleuit, ut patentibus ianuis nullus illuc præsumeret intrare. Et sacerdos atque custodes, vel hi, qui ad celebranda Missarum solennia venerant, & rem videbant, ingredi minimè poterant, & suauitatem mirifici odoris trahebant. Die verò alia in ea lampades sine lumine sunt accensæ. Post paucos iterum dies, cum expletis Missarum solennijs, extinctis lampadibus custos ex eadem ecclesia egressus fuisset, post paululum intrauit, & lampades, quas extinxerat, lucentes reperit. Quas negligenter extinxisse se credidit, atque eas iam sollicitius extinxit. Qui exiens, ecclesiam clausit: sed post horarum trium spatium regressus, lucentes lampades, quas extinxerat, inuenit: ut videlicet ex ipso lumine aperte claresceret, quia per beatum Gregorium locus ille de tenebris ad lucem venisset.

Nubes calidus descendit in templum.

Lampades diuinitus accenduntur.

33 Sed cum sanctus Gregorius pro conuertendis Anglis Saxonibus, quemadmodum in monachatu suo proposuerat, assiduis cogitationum fluctibus vrgeretur, mox ubi Ecclesiæ statum composito, quartum sui pontificatus annum intrauit, Augustinum cum alijs domus suæ monasterij monachis in Britanniam euangelizandi gratia destinauit. Qui susceptæ peregrinationis post dies aliquot inerti tædio pregrauati, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem, cuius nec linguam intelligerent, adire decreuerunt. Nec mora, Augustinum, quem eis episcopum consecrandum, si ab Anglis exciperentur, indixerat, Romam remittunt, summum præfulem deprecantes, ut tam laboriosam, tam incertam, tamque periculosam peregrinationem sibi nuper impositam remoueret, & ad suos reuerti permitteret. Quibus ille rescripsit, dicens:

Mittit ad conuertendos Anglos.

34 Gregorius episcopus, seruis seruorum Dei, seruis Domini nostri Iesu Christi. Quia melius fuerat bona non incipere, quam ab his, quæ cœpta sunt, cogitatione retrorsum redire: summo studio, dilectissimi filij, oportet ut opus bonum, quod cœpistis, auxiliante Domino compleatis. Nec labor vos ergo itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant, sed omni instantia, omni que feruore, quæ inchoastis, Deo auctore peragite: scientes, quod laborem magnum maior æternæ retributionis gloria consequetur. Remeanti autem Augustino Præposito vestro, quem & Abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite: scientes hoc vestris animabus per omnia profuturum, quicquid à vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & vestri laboris fructum in æterna me patria videre cõcedat, quatenus et si vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inueniat, quia laborare scilicet volo.

Literis cõfirmat à se missos.

35 His exhortationibus Augustinus cum fratribus roboratus, per Etherij Arelatensis vatis, per que aliorum Episcoporum Gallia Regumque, quibus eos piissimus pater proprijs literis commendarat, hospitia, Britanniam petijt, & ad Ethelbertum regem Cantuariorum veniens, Dei cooperante gratia, non solum licentiam prædicandi, verum etiam victus & mansiones in ciuitate Doruernensi, quæ erat regni eius metropolis, facile impetrauit. Ad quam Augustinus cum socijs, prælata cruce, seu Saluatoris imagine, appropinquans, cecinit dicēs: Deprecamur te Domine in omni misericordia tua, ut auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista & à domo sancta tua, quando peccauimus. Predicantibus autem eis, & in nomine Iesu miracula facientibus, crediderunt multi, & baptizati sunt, mirantes innocentis vitæ simplicitatem, complectentesque dulcedinem celestis doctrinæ.

Humaniter accipiuntur in Anglia.

Præferunt crucem & imaginem Christi.

Multi credunt.

36 Quapropter Augustinus Arelatem venit, & secundum Gregorij iussionē, ab Etherio

rio Episcopus consecratus, in Britanniam remeavit. Illicoque per Laurentium presbyterum & Petrum monachum, Papæ Gregorio conuersionem gentis Anglorum, seque consecratum innotuit, suggerens ut mitteret plurimos verbi ministros, eò quod messum quidem multam haberet, operarios autem paucos.

37 Quibus relationibus Gregorius in Christo lætificatus, misit Augustino plurimos verbi ministros, in quibus præcipui erant, Mellitus, Iustus, Paulinus & Rufinianus: & per eos vniuersa, quæ ad cultum erant Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, & vestimenta altarium, ornamenta Ecclesiastica, vestimenta clericalia, Apostolorum & multorum sanctorum reliquias, & codices multos. Misit ei & pallium, iubens ut sub metropoli sua Cantia duodecim Episcopos ordinaret: ad Londoniam & Eboracum singulos Episcopos mitteret, qui sub se duodecim nihilominus episcopos consecrantes, pallium ab Apostolica sede perciperent. Et post Augustini obitum ipse inter eos primus haberi debuisset, qui prius consecrari meruisset. Præcepit quoque, ut in Anglorum gente idolorum fana non destrueret, sed sanctificatis aquis resperfa, in basilicas dedicaret. Et quia solebant Saxones in sacrificio demonum boues multos occidere, iussit ut in die dedicationis, vel natalitijs sanctorum martyrum, quorum illic reliquæ ponerentur, tabernacula sibi circa easdem ecclesias, quæ ex fanis commutatae sunt, de ramis arborum facerent, & religiosis conuiujs solennitates debitas celebrarent. Et quia super quibusdam capitulis Augustinus eum interrogans, qualiter episcopus cum suis conuersari deberet clericis, requisit, Doctor humilimus inter cætera sic rescripsit: Quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum viuere non debet à clericis suis: in ecclesia Anglorum, quæ nupèr ad fidem perducta est, hanc debet conuersionem instituire, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris: In quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia. Cum vna fides sit, cur super Missarum celebratione Gallicana à Romana discordet, Augustino requirenti, Gregorius ait: Nouit tua fraternitas Romana Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut siue in Romana, siue in qualibet ecclesia aliquid inuenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc noua est ad fidem, institutione præcipua, quæ de multis ecclesijs colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesijs quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt eligas, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem vertas. Interrogatus etiam, quomodo ea, quæ fures de ecclesijs abstulerint, reddere debeant: mittissimus pater, Absit, inquit, ut ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat. Sanè requisitus ad eodem Augustino, vsque ad quoriam generationem fideles debeant copulari, Gregorius dispensatorie sic rescripsit: Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut siue frater & soror, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceatur. Sed experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, ut iam tertia vel quarta generatione, generatio fidelium licet sibi iungi debeat. Nam secunda, quam prædiximus, omnimodò debet abstinere.

38 Verum post multum temporis à Felice Messanæ Siciliae præfule requisitus, vtrum Augustino scripsisset, ut Anglorum quarta generatione contracta matrimonia minime soluerentur, humilimus pater Gregorius inter cætera talem reddidit rationem: Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordatus es, tuo, de consanguinitatis coniunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nupèr ad fidem venerat, nè à bono, quod coeperat, metuendo austeriora recederet, specialiter, & non generaliter cæteris, me scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis existit. Nec ea intentione hæc illis scriptis mandauit, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est, vsque ad septimam generationem iungantur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sepius eos prius illicita docere vitare, & verbis ac exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam iuxta Apostolum, qui ait, Lac vobis potum dedi, non escam: ista illis modo, non poteris, ut præfixum est, temporibus tenenda indulgimus, nè bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur, sed coeptum firmaretur, & vsque ad perfectionem custo-

Pallij vsus peranti- quus.

Aque sanctificatae.

12. q. 1. Quis tua.

Actor. 4.

Dist. 12. Nouit.

Leuit. 18.

Lib. 12. Epist. 31.

1. Cor. 3.

custodiretur. Hæc ego idcirco perstringenda curavi, ut hi, qui occasione nouæ dispensationis illicita matrimonia contrahunt, eruditissimum Papam Gregorium non regulariter quartæ generationis copulam concessisse, immò venialiter simulque temporaliter permisisse cognoscant. Cuius nimirum precibus Deus omnipotens tantam Au-^{Miracula} gustino, eiusque socijs faciendorum signorum contulit gratiam, ut verbum vitæ, quod ^{apud An-} ore prædicabant, signorū efficacia confirmarent. Vnde factū est, ut paucis elabentibus ^{510s.} annis, etiam cæteri Saxones ad Christi Domini fidem per discipulos eius accederent.

39 De cuius gentis conuersione simulque miraculorum prodigijs, quæ ibidem fie-^{Li. 17. ca. 8.} bant, ita Gregorius in libris Moralibus perhibet, dicens: Ecce lingua Britannia, quæ nihil aliud nouerat, quam barbarum fremere, iam dudum in Dei laudibus Hebræa cœpit verba sonare. Ecce quondam tumidus, iam substratus sanctorum pedibus, seruit Oceanus, eiusque barbaros motus, quos terreni principes edomare ferro nequuerat, hos pro diuina formidine sacerdotum ora simplicibus verbis ligant: & qui ceteruas pugnantium infidelis nequaquam metuerat, iam nunc fidelis humilium linguas timet. Quia enim perceptis caelestibus verbis, clarescentibus quoque miraculis, virtus ei diuinae cognitionis infunditur, eiusdem diuinitatis terrore refrenatur, ut prauè agere metuat, ac totis desiderijs ad æternitatis gratiam venire concupiscat. Eulogio quoque patriarchæ Alexandrino de doctrina suæ Ecclesiæ, conuersione hæreticorum, concordiaque fidelium plausibilia referenti, Gregorius ita rescripsit: Quoniam in bonis, quæ agis, scio quod & alij congauderis, vestra quoque gratia vicem reddo: Quia dum gens Anglorum, in mundi angulo posita, in cultu lignorum a lapidum perfida nunc vsque remaneret, ex vestra mihi orationis adiutorio placuit, ut ad eam monasterij mei monachum transmittere, Deo auctore, debuissim. Qui data à me licentia, à Germaniarum ^{Germania- rum, pro Galliarum} episcopis episcopus factus, cum eorum quoque solatijs ad prædictam gentem in sine mundi perductus est. Et iam nunc de eius salute & opere ad nos scripta perueniunt, quia tantis miraculis vel ipse, vel hi, qui cum eo transmissi sunt, in gente eadem coruscant, ut Apostolorum virtutes in signis, quæ exhibent, imitari videantur. In solennitate autem Dominicæ Natiuitatis, quæ prima indictione transacta est, plusquam decem milia Angli ab eodem nunciati sunt fratre & coepiscopo nostro baptizati. Quod idcirco narraui, ut cognoscatis, quid in Alexandrino populo loquendo, & quid in mundi finibus agitis orando. Vestra enim orationes sunt in eo loco, vbi non estis, quorum operationes sanctæ monstrantur in eo loco, vbi estis.

40 Nihilominus eidem Augustino pro eisdem miraculis inter alia scribit, inquit: Scio quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gente, quam eligi voluit, magna ^{Li. 9. ep. 58.} miracula ostendit. Vnde necesse est, ut de eodem dono caelesti, & timendo gaudeas, & gaudento pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum animæ per exteriora miracula ad interiorè gratiam pertrahuntur: Pertimescas verò, nè inter signa, quæ fiunt, infirmus animus in sui præsumptione se eleuet, & vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam intus cadat.

41 Quæ autem de Gregorij miraculis penes easdem Anglorum ecclesias vulgò leguntur, omittenda non arbitror, nè studiosi lectoris animus aut defraudasse se peruaciter, aut negligenter præterisse me cognitionem congruam suspicetur. Matrona quædam beato Gregorio, per stationes publicas Missarum solennia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post mysteria traditurus, cum diceret, Corpus Domini nostri Iesu Christi conseruet animam tuam: lasciuia subrisit. Ille continuo dextram ab eius ore conuertens, partem illam Domini corporis super altare deposuit. Expletis verò Missarum solennijs, Matronam coram populo inquisiuit, quamobrè corpus Dominicum sumptura ridere præsumperit. At illa diu mullitans, tandem prorupit: Quia panem, inquit, quem proprijs manibus me fecisse cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris cum tota plebe se in orationem prostrauit. Et post paululum surgens, particulam panis, quam super alta-^{Nota hinc} re posuerat, carnem factam reperit. Quam coram cunctis incredula Matrona ^{veritatem corporis Christi in} monstrans, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quam totum popu-^{eucharistia.} lum confirmare curauit. Rursus itaque in orationem cum eisdem prostratus, carnis frustum in panis primordia reformauit.

42 Alio quoque tempore vir Dei Gregorius miraculum penè huic simile perpetravit. Nam cum, petentibus quibusdam occidentalibus, per legatos, in singulis pyxidibus, sub nominibus petitorum martyrum, brandeum solito more concludens, de-^{Reliquia reuerenter habitæ.}

supèr sigillasset, legatis largitus est. Illi susceptas reliquias veneratione congrua deferentes, postquam quædam itineris milliaria consumpserunt, stultè se tantum viaticum confecisse murmurare cœperunt, si nesciant vtrum sanctorum ossa, an magis carnes à Romano pontifice suscepissent. Itaque communi consilio remoto pontificali signaculo, referatisque pyxidibus, particulas brandei reppererunt. Mox ad vrbis moenia cum furore nimio reuertentes, per Archidiaconem à Gregorio se delusos fuisse, vt pro reliquijs vilem pannum susciperēt, flebiliter querebantur, dicētes domiuos suos pulcherrimis pallijs abundare, ac per hoc Romanorum vilibus brādeis non egēre. Fortè tunc Gregorius Missarū solennia celebrabat. Quibus expletis, ab eisdem legatis brandeum coram cunctis recipiens, super altare composuit, seque cum omnibus in orationem dedit, vt Deus omnipotens vtrum quod à liminibus Apostolorum de more transmissum est, pro reliquijs martyrum venerari deberet, quāto cyūs indicaret. Deindè ab oratione surgens, incredulos legatos propiūs adstare fecit, cultellum petijt, more sanctissimi papæ Leonis brandeum pupugit, de cuius punctiōibus sanguis protinūs emanauit. Quo miraculo tam legati confusi, quàm omnes qui aderant tremefacti, iussu Gregorij cum eo terræ prostrati sunt: nec antea ab oratione cessauerunt, quàm cuncta brandeorum foramina diuinitūs clauderentur.

Nota hanc sanguinis emanationem.

Vide S. Crucis vim admirandam.

De Traiani anima.

Pro veritate huius miraculi, quod totus Oriēs atque Occidens testatur, lege Iohannem Damascenum, Defunctos viuorū beneficij iuari.

43 Quidam præterea diuinitus Romanorum, relicta coniuge, fuerat à pontifice communionem priuatus. Quod ille molestissimè ferens, & auctoritatem tanti pontificis euacuare non præualens, magorum suffragia requisit: qui magnis muneribus persuasi, posse se suis carminibus agere, vt immisso dæmone, tam diu caballus pontificis vexaretur, quousquè cum sessore suo periclitaretur, fiducialiter promiserunt. Hac incestus iudex pollicitatione latatus, magos iuxta viam, per quam Pontifex ad stationem profecturus erat, in abdito & edito stare permisit, vt videre transcentes, non videri à transeuntibus potuissent. Cumque magi ex planetarum mappulaturumque processionibus magnum Pontificem cognouissent, immisso dæmone tam fortiter eius equum vexari fecerunt, vt nequaquam à sessore siue à stratoribus teneri posse putaretur. Tunc Gregorius, reuelante spiritu sancto, dæmoniacam immisionem cognoscens, facto crucis signaculo, tam caballum à præsentis rabie liberauit, quàm maleficos ex latenti culmine iubēs deponere, perpetua cæcitare multauit. Quos reatum suum suggestionem incesti iudicis confitentes, ac postmodum ad sacri baptismatis gratiam venientes, luminibus quidem, nè magiam relegerent, reddere noluit, eos tamen ecclesiastica stipe nutrirī præcepit.

44 Legitur etiam penes eisdem Anglorum ecclesias, quod Gregorius per Forum Traiani, quod ipse quondam pulcherrimis ædificijs venustarat, procedens, iudicij eius, quo viduam consolatus fuerat, recordatus atque memoratus sit. Quod scilicet, sicut à prioribus traditur, ita se habet. Quodā tempore Traiano ad imminētis belli procinctum vehementissimè festinanti, vidua quædam processit, flebiliter dicens: Filius meus innocēs te regnante peremptus est. Obsecro, vt quia eum mihi reddere non vales, sanguinem eius digneris legaliter vindicare. Cumque Traianus, si sanus reuenteretur à pralio, hunc se vindicaturū per omnia responderet, vidua dixit: Si tu in pralio mortuus fueris, quis mihi præstabit? Traianus respondit: Ille, qui post me imperabit. Vidua dixit: Et quid tibi proderit, si alter mihi iustitiā fecerit? Traianus respondit: Vtiquè nihil. Et vidua: Nonne, inquit, melius tibi est, vt tu mihi iustitiā facias, & pro hoc mercedē tuam accipias, quàm alteri hanc transmittas? Tunc Traianus ratione pariter pietateque, commotus, equo descendit, nec antè discessit, quàm iudiciū viduæ per semet imminēs profligaret. Huius ergo mansuetudinē iudicis asserunt Gregorium recordatū, ad sancti Petri Apostoli basilicam peruenisse, ibique tam diu super errore tam clementissimi principis defleuisse, quousquè responsum sequenti nocte cepisset, se pro Traiano fuisse auditum, tantum pro nullo vltius pagano pæces effunderet. Sed cum de superioribus miraculis Romanorū sit nemo, qui dubitet, de hoc, quod apud Saxones legitur, huius precibus Traiani animam ab inferni cruciatibus liberatam, ob id vel maximè dubitari videtur, quod tātus doctor nequaquam præsumeret pro pagano prorsus orare, qui quarto dialogorū suorum libro docuerit, eandē causam esse, cur non oretur à sanctis in futuro iudicio pro peccatoribus eterno igne damnatis, que nunc etiā causa est, vt nō orent sancti homines pro hominibus infidelibus impijsque, defunctis. Non aduertētes, quia non legitur pro Traiano Gregorij exorasse, sed tantum fleuisse. Sic enim cum nō orauerit, Gregorius plangendo potuit exaudiri, sicuti cum Moyses dolēdo taceret, potuit clamasse videri.

videri. Cui Dominus tacenti labijs, Quid clamas, inquit, ad me? Nimirum Deus omnipotens corda renesque scrutatur, & frequenter ea misertus cōcedit, quæ homo quantumvis carnalis desideret, ea tamen petere non præsumit. Vnde Psalmista: Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, & desideria cordis eorū exaudiuit auris tua. Et notandū, quia non legitur Gregorij precibus Traiani animā ab inferno liberata & in paradiso reposita: quod omninō incredibile videretur, propter illud, quod scriptum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum calorum: sed simpliciter dicitur ab inferni solummodo cruciatibus liberata, quod videlicet potest videri credibile. Quippe cum ita valeat anima in inferno existere, & inferni cruciatibus per Dei misericordiam non sentire, sicuti vnus gehennæ ignis valet omnes peccatores pariter detinere, sed per Dei iustitiam cunctos æqualiter non valet exurere. Nam vniuscuiusque quantum meruit culpa, iusto Dei iudicio tantum sentietur & pœna.

45 Nihilominus ex libro, qui à Græcis λεγμὸν dicitur, à Latinis verò intelligitur campus vel pratium, præceptor meus inter alia, toto orbe diffamata iam, miracula interpretatus est mihi, scribens: Enarrauit nobis presbyter nomine Petrus, de sancto Gregorio Papa Romano. (illinc enim erat reuerentissimus hic presbyter.) Is, inquit, effectus Papa, ædificauit monasterium virorum magnū, & dedit mandatum, vt nullus monachorū proprium aliquid haberet vsque ad vnum obolum. Frater ergo de monasterio habebat fratrem secularem, & postulauit eum, dicens: * Casulam non habeo, sed fac charitatē, eme mihi. Dicit ei secularis frater: Ecce tria nummismata. suscipiēs compara, qualis tibi placet. Acceptis itaque monachus tribus nummismatibus, habebat ea apud se. Alius autem frater videns eum habentem tria nummismata, pergens nunciauit Abbati. Abbas verò audiens, retulit beatissimo Papæ. Beatissimus autem Gregorius discens hoc ab Abbate, segregauit eum à communionem, tanquam eum, qui soluerat regulam monasterij. Igitur post modicum temporis, moritur frater segregatus, nesciente Papa. Post duos ergo aut tres dies pergens Abbas, nunciauit ei quia frater requieuit. In hoc itaque non mediocriter tristatus est, quia antequam exiret de hac vita, non soluit eum ab excommunicationis epitono. Et scribens orationem in pietatio, dedit vni diaconorum suorum, iubens ei ire, & super fratrem eam legere. Erat autem oratio, soluēs ab excommunicatione defunctum. Vadit ergo diaconus, sicut præceptum ei fuerat, & super tumulum fratris legit pietatium, habens orationem. Et ipsa nocte vidit Abbas fratrem illum defunctum, & dixit ei: Non es mortuus frater? Ille respondit, Etiam. Et iterum interrogat eum Abbas: Vbi eras vsque hodiè? Respondit frater: Verè Domine in custodia, & vsque heri non sum absolutus. Notum itaque factum est omnibus, quia in hora, qua Diaconus orationem dixit super sepulcrum, in ea hora absolutus est ab excommunicatione, & liberata est à damnatione anima eius.

Est Prati Spiritualis caput 192.

* Tunicam

Monachus Proprietarius priuatur cōmunionē à S. Gregorio.

46 Igitur Gregorius non solum Saxones, in proprijs sedibus commanentes, Christo Domino dedicauit: verum etiam pueros eorum, per exteras regiones diffusos, suis precibus comparans annualiter, ad cognitionem fidei deducebat. Vnde Candidum presbyterum commonet, dicens: Pergens auxiliante Domino nostro Iesu Christo ad patri- monium, quod est in Gallijs, gubernandū, volumus vt dilectio tua ex solidis, quos acceperit, vestimenta pauperum, vel pueros Anglos, qui sunt ab annis decem & septem vel decem & octo, vt in monasterijs dati Deo proficiāt, comparet: quatenus solidi Galliarum, qui in terra nostra expendi non possunt, apud locum proprium vtiliter expendantur. Si quid verò de pecunijs reddituum, quæ dicuntur ablatæ, recipere potueris: ex his quoque vestimenta pauperum comparare te volumus, vel sicut præfati sumus, pueros, qui in omnipotentis Dei seruitio proficiant. Sed quia pagani sunt, qui illic inueniri possunt, volo vt cum eis presbyter transmittatur, nè quid aegritudinis contingat in via: vt quos morituros conspexerit, debeat baptizare.

Lib. 5. ep. 10.

Anglos pueros vult emi, & tradi in monasteria.

47 Sardinia quoque rusticos mitissimus rector Gregorius in errore vetustatis adeò permanere condoluit, vt Ianuarium Caralitanum episcopum pro negligentijs increpando, inter cætera scriberet: Accidit aliud valde lugendum, quia ipsos rusticos, quos habet ecclesia, nunc vsque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis vestrae permisit. Et quid vos admono, vt ad Dominum extraneos adducatis, qui vestros corrigere ab infidelitate negligitis? Vnde necesse est vos per omnia in eorum conuersione vigilare. Nam si cuiuslibet episcopi in Sardinia insula paganum rusticum inuenire potero, in eodem episcopo fortiter vindicabo. Iam verò si rusticus tantæ fuerit perfidia & obstinationis inuentus, vt ad Deum venire minimè consentiat: tanto pensionis

Lib. 3. ep. 26.

Doler rusticos nō pertrahi ad fidem.

onere grauandus est, vt ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare.

48 Quod cum Gregorius fructuosè simulque salubriter in Sardinia rusticos processisse cognosceret, etiam in Iudæos patrimoniorum suorum rusticos non dissimiliter esse conatus extendere. Vnde Cypriano diacono scribit, dicens: Peruenit ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui conuerti ad Dominum nullatenus volunt. Sed videtur mihi, vt per omnes possessiones, in quibus Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum Deum & Dominum nostrum Iesum Christum ex eis conuersus fuerit, onus pensionis eius ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoque fieri volo, vt si quis ex eis conuersus fuerit, si solidam pensionis habet, remissis ei relaxari debeat. Si tres vel quatuor, vnus solidus relaxetur. Si quid amplius, iam iuxta eundem modum debet relaxatio fieri, vel certè iuxta quod dilectio tua præuiderit, vt & ei, qui conuertitur, onus releuetur, & Ecclesiastica utilitas non graui dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionis oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus. Quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen, qui de eis nati fuerint, iam fidelius baptizantur. Aut ipsos ergo, aut filios eorum lucrabimur. Et idè non est graue, quicquid de pensione pro Christo dimittimus.

49 Enimuerò tam leuigationibus dationum, quam promissionibus regni cælorum Iudæi per diuersa loca ad Christum, quem patres eorum negauerunt, venire ceperunt. Quibus cum salute animæ, vestimenta quoque baptizandis habilia conferebat. Vnde * Faustino Fantino defensori, Domina, inquit, Abbatissa monasterij sancti Stephani, quod in Agrigentino est territorio constitutum, indicante comperimus, multos Iudæorum ad Christianam fidem, diuina gratia inspirante, velle conuerti: sed esse necessarium, vt aliquis illuc ex nostro mandato debeat proficisci. Proindè huius tibi authoritatis tenore præcipimus, vt omni excusatione summoa, ad prædictum locum pergere, & desiderium eorum tuis, Deo propitio, adhortationibus adiuuare festines. Quibus tamen si longum vel triste videtur solennitatem sustinere Paschalè, & eos nunc ad baptismum festinare cognoscis, nè, quod absit, longa dilatio eorum retrò possit animos reuocare, cum episcopo loci ipsius loquere, vt pœnitentia ac abstinentia quadraginta diebus indicta, aut die Dominico, aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizet. Quia & temporis qualitas propter eam, quæ sibi imminet, & damnationem impellit, vt desideria eorum nulla debeat dilatione differri. Quoscunque verò ex eis pauperes & ad vestem sibi emendam non sufficere posse cognoscis, te eis vestem, quam ad baptismum habeant, comparare volumus ac præbere, in quibus precium, quod dederis, tuis noueris rationibus imputandum. Si verò sanctum Pascha elegerint expectare, item cum episcopo loquere, vt modò quidem catechumeni fiant, atque ad eos frequenter accedat, geratque sollicitudinem, & animos eorum admonitione suæ adhortationis accendat: vt quanto quæ expectatur, elongatur festiuitas, tanto se præparare & eam desiderio feruenti debeant sustinere. Item Petro episcopo Corsicæ, inter alia, Transmissimus, ait, Fraternitati tuæ quinquaginta solidos, ad vestimenta eorum, qui baptizandi sunt, comparanda.

50 Nihilominus pro Arrianorum paruulis, fidei catholica sociandis, Gregorius pastoralis curæ sollicitudinem prorsus extendit. Quapropter vniuersis episcopis Italia scribens, ait: Quoniam nefandissimus Antarith in hac, quæ nupèr expleta est, Paschali festiuitate, Longobardorum filios in fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa eum diuina maiestas extinxit, vt solennitatem Paschæ ulterius non videret, vestram fraternitatem decet cunctos per loca vestra Longobardos admonere, vt quia grauis mortalitas imminet, eosdem filios suos in Arriana hæresi baptizatos, ad catholicam fidem concilient, quatenus iram super eos Dei omnipotentis placeant. Item Prædictio episcopo Narniensi: Peruenit ad nos, peccatis imminuentibus, in ciuitate vestra mortalitatem omninò grassari, quæ res nos nimis addixit. Quamobrem salutates Fraternitatem vestram, instantissimè suademus, vt à Longobardorum siue Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione, nulla ratione cessetis, & maximè à gentilibus & hereticorum, vt ad veram rectamque fidem catholicam conuertantur. Sic enim aut diuina misericordia, pro sua forsitan eis conuersione & in hac vita subueniet, aut si eos migrare contigerit, à suis, quod & magis oprandum est, transierit facinoribus absoluti.

51 Igitur prudentissimus paterfamilias Christi Gregorius, singulis diaconis vel xenodochijs viros idoneos deputauit. Quos etiam, vt securis, immo sagacius in opere pietatis

tatis ac misericordiæ laborarent, huiusmodi priuilegijs munandos esse decreuit. Licet eos, qui pia intentione sollicitudinis curam debilibus ac egenis impendunt, sua apud omnes valeat tueri deuotio, melius tamen est, si pro quiete sua de his fuerint muniti, quæ gesserint, nè indè eis inquietudinis occasio, vnde magis laudandi sunt, oriatur. Quia igitur te virum religiosum, intentionis tuæ studio prouocati, mensis pauperum exhibendæ diaconia elegimus præponendum, nè qua tibi ex hac nascatur administratione dubietas, hac te munitione prospeximus fulciendum: Constituentes, vt de hoc, quod ad mensas pauperum vel diaconia exhibitione percepisti, siue subindè perceperis erogandum, nulli vnquam hominum quolibet modo seu ingenio cogaris ponere rationem, vel aliquam debeas molestiam sustinere. Sed quia humanis te ita omnibus esse volumus rationibus absolutum, vt Deo nostro de his, quæ tibi commisimus, rationem te noueris positurum: hortamur, vt fidei in te sinceritas vigeat: sit mens in rebus intentior, cura propensior, studium vigilantius, deuotio clarior, exhibitio efficacior: quatenus dum diuino intus auxilio, hoc opus solerter impleueris, & illi pro quibus sollicitudinem geris, studij tui solatio utiliter consolentur, & tu mercedis tuæ bonum in æterna vita, redemptoris nostri gratia compensante, recipias.

52 Hæc quidem Gregorius intra vel extra urbem studio pietatis exercuit. Cæterum Probum religiosum Abbatem cum multis pecunijs Hierosolymam destinauit, cuius instantia venerabile xenodochium constituit. Et tam ibi, quam in monte Sina penes Arabiam, Dei famulis sub regimine Palladij constitutis, quotidiani victus & vestimenti copiam, quandiu viuere potuit, annualiter mittere procurauit.

53 Nihilominus per diuersas provincias pro custodia sacrae religionis rebusque pauperum strenuè gubernandis, Ecclesiæ suæ viros industrios rectores patrimoniorum assignauit. In quibus & Cyprianum diaconum patrimonij Siculi, Pantaleonem notarium Syracusani, Fantinum defensorem Panormitani, Sergium defensorem Calabritani, Romanum notarium Apuli, Benenatum defensorem Samnitici, Anthemium subdiaconem Neapolitani, Petrum subdiaconem Campani, Candidum defensorem Tusci, Vibicum defensorem Sabini, Optatum defensorem Nursini, Benedictum defensorem Carfeolani, Felicem subdiaconem Appiæ, Castorium chartularium Rauennatis, Castorium notarium Hystriani, Antonium subdiaconem Dalmatini, Iohannem notarium Illyriacani, Symmachum defensorem Sardinia, Bonifacium notarium Corsicani, Pantaleonem notarium Liguria, Hieronymum defensorem Alpium Cotiarum, Hilarium notarium Germaniciani, & Candidum presbyterum Gallicani. Hæc autem prudentissimus pater Gregorius non solum in Romana, sed & per diuersas ecclesias perpetually obseruanda censebat. Vnde Ianuario Caralitano episcopo inter cætera scribit, dicens: Indicarum nobis est, quod laici quibusdam curam vestri patrimonij committentes, postmodum in rusticorum vestrorum deprædationibus atque per hoc & fatigationibus fuerint depræhensi. Quod si ita est, districtè à vobis discuti conuenit, atque inter eos ecclesiæque vestrae rusticos, causam examinari subtilius, vt quicquid in eis fuerit fraudis inuentum, cum pœna legibus statuta reddere compellantur. Deceterò verò cauendum à fraternitate vestra est, nè secularibus viris, atque non sub regula degentibus, cuiuslibet res ecclesiæ committantur, sed probatis de vestro officio clericis: in quibus si quid reperiri poterit prauitatis, vt in subditis emendare, quod illicitè gestum fuerit valeatis. Quos videlicet apud vos habitus sui officium magis conueniat, quam excuset.

54 Singula quoque ecclesiastici iuris officia singulis quibusque personis singulatim committi debere dicebat, asserens, quia sicut in vno corpore multa habemus membra, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesiæ corpore, secundum veridicam Pauli sententiam, in vno eodemque spiritu alij conferendum est hoc officium, alij committendum est illud. Neque vni quantunlibet exercitatae personæ vno tempore duarum rerum officia committenda. Quia si totum corpus oculus, vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuersa officia & robur corporis seruat, & pulchritudinem representat: ita varietas personarum, per diuersa nihilominus officia distributa, & fortitudinem & vniuersitatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, vt in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio: ita nimirum noxium simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis toridè non fuerint distributa. Hinc est, quod quibusdā ambiciosus, sicut in suis literis, quas ego studio breuitatis omisi, poterit inueniri, moderationis freno frequenter imposuit. Vnde Anthemo subdiacono

* Faustino
Li. 7. ep. 24.

Eccè quomodo baptizandi per multos dies ante pœnitentiam & abstinentiam præparabantur.
cladem

Lib. 1. ep. 17.

Lib. 2. ep. 2.

Privilegia
eorum, qui
pfecti erant
xenodochijs
&c.

Xenodochium Hierosolymis extruxit.

Rectores patrimoniorum ab illo constituti.

Li. 7. ep. 66.

Res ecclesiasticæ non committendæ laicis.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

Duo officia non sunt vni committenda.

diacono pro Paschasio episcopo, qui per semetipsum sibi maior domus & vicedominus permanebat, inter cetera precipit, dicens: Volumus autem, ut frater noster Paschasius, & vicedominus sibi ordinet, & maiorem domus: quatenus possit vel hospitibus superuenientibus, vel causis quae veniunt, idoneus & paratus existere. Si vero vel negligentem eum prospicis, vel ea, quae dicimus, implere differentem, omnis clericus eius adhiberi debet, ut communi consilio ipsi eligant, quorum personae ad ea, quae praediximus, valeant ordinari. Item Rauennatibus clericis, ad monasteriorum regimina inopportunè tendentibus, restitit, Iohanni Rauennati episcopo scribens: Peruenit ad me, quòd in ecclesijs fraternitatis tuae aliqua loca, dudum monasterijs consecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorum facta sint: Dumque hi, qui sunt in ecclesijs, fingunt se religiosè viuere, monasterijs preponi appetunt, & per eorum vitam monasteria destruantur. Nemo etenim potest & ecclesiasticis obsequijs deseruire, & in monachica regula ordinatè persistere, ut ipse distinctione monasterij teneat, qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum est, emendare festinet: Quia ego nullo modo patior, ut loca sacra per clericorum ambitum destruantur. Item Mariniano episcopo Rauenne: Dudum ad nos multorum relatione peruenerat, monasteria, in Rauennatibus partibus constituta, omnino clericorum vestrorum dominio praegravari: ita ut occasione quasi regiminis, ea, quòd dici graue est, velut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes, decessori vestro literas misimus, ut hoc emendare per omnia debuisset. Sed quoniam vitae est termino citius preoccupatus, nè hoc onus monasterio remaneret, fraternitati vestrae eadem nos scripsisse recolimus. Et quia, ut comperimus, in huius rei hastenus correctione cessatum est, hæc ad vos iterum prauidimus scripta dirigere. Hortamur ergò, ut omni mora omni que excusatione summa, ita monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare, quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel hi, qui in sacro sunt ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, accedendi licentiam, aut si fortè ad peragenda facta Missarum fuerint inuitati mysteria. Sed nè vel pro cuiuslibet monachi aut Abbatis promotione onus aliquod fortasse sustineant, studendum vobis est, ut si quispiam Abbatum aut monachorum ex quocumque monasterio ad clericatus officium vel ordinem sacrum accesserit, non illic aliquam habeat, ut diximus, vltèrius potestatem, nè monasteria huius occasionis velamine, ea, quae prohibemus, sustinere onera compellantur. Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare, iam secundo commonita sanctitas vestra non differat, nè si post hoc negligentes vos esse, quod non credimus, senserimus, aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur. Nam notum vobis sit, quia tantæ necessitati seruorum Dei congregationem amplius subiacere non patimur. Item Maximiano episcopo Syracusano post aliqua: Presbyteros, diaconos, ceterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui ecclesijs quoquo modo militant, Abbates fieri per monasteria non permittas: sed ad omnia clericatus militia, monachicis prouehantur ordinibus: aut si in Abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum vnum ex his pro sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad vtrumque iudicetur idoneus: Sicque inuicem & ecclesiasticus ordo vitae monachicæ, & ecclesiasticis vtilitatibus regula monachatus impediatur.

55 Qualiter sanè Gregorius per procuratores ecclesiasticorum patrimoniorum, velut Argus quidam luminosissimus, per totius mundi latitudinem suæ pastoralis sollicitudinis oculos circuntulerit, non ab re forsitan duxerim perstringendum. Ait enim in epistola Anthemio subdiacono: Discedenti mandauimus tibi, & postmodum preceptis discurrentibus iniunxisse me memini, ut curam pauperum gereres, & si quos illic egere cognosceres, scriptis recurrentibus indicares, & vix de paucis hæc facere curasti. Volo autem, ut domnae Patriarchiae meae mox, ut presentem iussionem susceperis, offeras ad calceamenta puerorum solidos quadraginta, & tritici modios quadringentos: Domnae Palatinae relictæ Urbici, solidos viginti, & tritici modios trecentos: Domnae Viuianae relictæ Felicis, solidos viginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes simul octoginta solidi in tuis rationibus imputentur. Summā verò pensionis sub festinatione transmittite, & ad Paschalem diem, Domino auxiliante, occurrato. Item eadem: Insinuatam nobis est, ancillas Dei quasdam Nolanae ciuitatis, in Aboridana domo commanentes, nimiam victus vestitusque penuriam sustinere. Quibus ex precepto Dei subuenire nos cōuenit, & inopiā earum, quantum possumus, donante Domino, subleuare. Propterea

Lib. 4. ep. 1.

Li. 7. ep. 40.
Monasteria
non debent
a Clericis
occupari.Lib. 3. ep. 11.
Clerici ecclesiarum,
non debent
fieri Abbates.

Lib. 1. ep. 37.

Lib. 1. ep. 23.

expe-

experientiae tuae presenti iussione mandamus, ut de hac presenti nona indictione quadraginta in auro eis solidos dare debeas, & deinceps succedentibus indictionibus annuatim viginti solidos ministrare, & qui tuis possint rationibus imputari. Præterea Paulino presbytero monasterij sancti Erasmi, quod in latere montis Soractis situm est, sed & duobus monachis, in oratorio sancti archangeli seruientibus, quod in Callano castro iuxta sancti Petri basilicam esse dignoscitur, binos te in presenti solidos dare precipimus, qui & ipsi tuis rationibus imputentur. Ità ergò fac, ut impensæ mercedis tuæ quoque participium sortiaris. Item eadem: Si in proximorum necessitatibus habita commessione benigna mente concurrimus, in nostris proculdubio petitionibus clementem Dominum reperimus. Palatina siquidem illustis foemina, continua hostilitate insinuauit se plurimis necessitatibus subiacere. Propterea experientiae tuae presenti autoritate precipimus, ut ei pro sustentatione eius annuos triginta solidos dare nō differas, qui tuis possint postmodum rationibus imputari. Ità ergò fac, ut & tu benè ministrando commodum mercedis suscipias, & nostra ad effectum præcepta perducas. Item Petro subdiacono: Insinuatam nobis est, Marcellum * Barruntitanæ ecclesiae, ibidem in ciuitate Panormitana in monasterio sancti Adriani in poenitentiam deputatum, nō solum victus necessitatem pati, sed & nuditatis nimiam sustinere molestiam. Pro qua re necesse habemus strenuitati tuae presenti iussione precipere, ut ipsi pro victu ac vestimento stratoque ad continentiam, pueroque eius annonam, quantum prospexeris satis esse, constituas, ut inopia nuditasque eius tali prouidentia possint habere consultum: & ut ea, quae eidem viro deputaueris, tuis postmodum possint rationibus imputari. Ità ergò fac, ut & nostram iussionem impleas, & tu quoque hoc ipsum benè disponendo, hac ipsa possis participari mercede. Item eadem: Monasterium sancti archangeli, quod in Tropeis est constitutum, indicante presentium portitore, victus habere necessitatem didicimus. Ideoque experientia tua diligenter inuigilet: & si eiusdem loci monachos benè se tractare cognoueris, in quibus eos necessitatem habere manifesta veritate patuerit, eis subuenire, hac autoritate suffultus, modis omnibus festinabis: sciturus tuis esse rationibus, quicquid nostra preceptione prebueris, imputandum. Sed & terrulam Ecclesie nostræ vicinā sibi, quam solidum vnum & tremisses duos pensitare asserunt, si ita est, libellario nomine ad summam tremissis vnus habere concede. Studij ergò tui sit, hæc omnia ita complere, si, sicut diximus, eius monachi in Dei seruitio, sicut decet, solertes persisterint. Item eadem: Diuina præcepta nos admonent diligere proximos tanquam nosmetipsos: & cum hac eos precipiamur charitate diligere, quanto magis debemus his in subsidijs necessitatū carnalium subuenire, ut eorum angustias, si non ex omnibus, salte aliquibus sustentaculis subleuemus: Quoniam ergò Godelstadij dignissimi filium non solum amissione visus, sed etiam inopia victus egestatē pati cognoscimus, necessarium duximus, in quantum possibilitas suppetit, ei prebere consultum. Propterea experientiae tuae presenti iussione precipimus, ut ei annis singulis vigintiquatuor modios tritici, fabæ quoque modios duodecim, & vini decimatas viginti pro sustentatione vitæ debeat ministrare: quod tuis postmodum possit rationibus imputari. Ità ergò fac, ut presentium lator nullas de percipiendis Domini donis moras sustineat, & tu in die Domini benè dispensatæ mercedis possis particeps inueniri. Item.

Lib. 1. ep. 57.

Lib. 1. ep. 18.
Barubica-

Lib. 2. ep. 4.

Li. 1. ep. 44.

Lib. 2. ep. 57.

Lib. 1. ep. 4.

Gregorius Cypriano diacono: Cosmas ex varijs periculorum necessitatibus multis se dicit debitis obligatū, ita ut pro eis à creditoribus suis suos dicat filios detineri. Quæ res si ita est, nos omnino commouet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, ut quia de rebus pauperum dandis agitur, causam eius cum summa subtilitate perquiras: & si inuenieris eum predictis debitis veraciter ita inuolutum, ut non sit substantia, vnde possit hæc ipsa persoluere, predictos creditores eius ad eas, & propter recolligendos filios eius, quanta cognoueris quantitate componas. Et quia ipse, sicut dicit, non habet vnde restituat, de rebus pauperum ex presenti nostra autoritate persolue. Sciens quicquid illic te prouidente datum fuerit, patrimonij nostri pensionibus esse reputandum. Item eadem: Zeno frater & coepiscopus noster quosdam in ciuitate sua alimoniarum necessitatem innotuit sustinere. Quibus quoniam, ut possibile est, aliquod ferre desideramus consultum, idcirco dilectionem tuam antedicto fratri & coepiscopo nostro mille modios tritici, aut si plus leuare potuerit, vsque ad duo millia, scriptis te dare presentibus deputamus. Hortamur ergò, ut in his præbendis nullam moram aut excusationem adducas, quatenus dum tempus finit, & hic cum Dei adiutorio sine periculo ad propria remeare, & citius necessitatem valeat patientibus subuenire. Item.

Grego-

- Li. 2. epi. 24. Gregorius Eusebio religioso Abbati: Credat mihi charitas tua, quia valde contristatus sum de tristitia tua, &c. Propterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto vt absque iniuria suscipiat. Item.
- Li. 3. epi. 28. Gregorius Candido defensori: Necessitatem patientibus pontificale conuenit adesse subsidium. Pro qua re experientia tuæ præsentis auctoritate præcipimus, quatenus Albino priuato luminibus, filio quondam Martini coloni, singulis annis duos tremisses sine aliqua dilatione præstare non desinat: non dubitatura, suis hoc sine dubio rationibus imputari. Item.
- Lib. 3. epi. 43. Gregorius Fantino defensori: Latior præsentium Cosmas Syrus in negotio, quod agebat, debitum se contraxisse perhibuit. Quod & multis alijs & lachrymis eius attestantibus, verum esse credimus. Et quia centum quinquaginta solidos debebat, volui vt creditores illius cum eo aliquid pacifcerentur: quoniam & lex habet, vt homo liber nullatenus pro debito teneatur, si res defuerint, quæ possint eidem debito addici. Creditores ergo suos, vt asserit, ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed quia multum est, vt à nihil habente homine octoginta solidos petant, sexaginta tibi solidos per notarium tuum transmisiimus, vt tu cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris, & rationem reddas, quia filium eius, quem tenere dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri, ad aliquid minus, quam nos dedimus, condescendant: & quicquid de eisdem sexaginta solidis remanserit, ipsi trade, vt cum filio suo exinde viuere valeat. Si autem nil remanet, vel ad eandem summam eius debitum incidere stude, vt possit tibi liberè postmodum laborare. Hoc tamen solerter age, vt acceptis solidis, ei plenariam munitionem scripto conficiant. Item.
- Li. 4. ep. 24. Gregorius Castorio diacono, & chartulario Rauennæ, inter cætera: Valerianum monachum, quem emendatum in monasterio beati Iohannis in classe posito tradidisti, in eodem cum monasterio volumus sine dubio permanere. Præterea nè quam necessitatem in expensis tua experientia patiatur, de retribus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui illic te prouidente aggregati sunt, omnes expensas tuas te facere volumus. Et si quid superferuerit, nobis, cum veneris, defer. Item.
- Li. 7. epi. 38. Gregorius Romano defensori: Diuinorum nos admonent eloquia præceptorum, necessitatem patientibus ecclesiasticum præbere subsidium. Quia ergo dilectissimus filius noster Cyprianus diaconus Gaudiosum defensorem sedis nostræ, qui Syracusis de gere comprobatur, paupertatis asserit inopia constringi: idcirco experientia tuæ præsentis auctoritate mandamus, vt à præsentis secunda Indictione sex solidos annis singulis ei dare non differas: vt & ille huius remedij solatio potiatur, & tu quod dederis, tuis sine dubio noueris rationibus imputandum. Item.
- Lib. 8. ep. 31. Gregorius Libertino ex prætori: Quanta vos seculi huius premat angustia, incognitum non habemus. Sed quia in summa tribulatione positus sola est consolatio misericordia creatoris, in eum spem vestram ponite, ad ipsum tota vos mente conuertite: Qui & iuste quem vult, permittit affligi, & confidentem in se misericorditer liberabit. Ipsi ergo gratias agite, & patienter quæcunque illata sunt, sustinete. Nam rectæ mentis est, Deum non solum in prosperis benedicere, sed etiam in aduersitatibus collaudare. In his igitur, quæ patimini, nullum contra Deum murmur cordi vestro subrepat: quia ad quid hoc creator noster operetur, ignotum est. Forsitan enim, magnifice filii, aliquid illum in prosperis positus offendisti, vnde te clementi amaritudine vult purgare. Et idcirco nec temporalis te frangat afflictio, nec rerum damna discrucient: quia si in aduersis gratias referens, Deum tibi patientia feceris esse placabilem, & quæ amissa sunt, multiplicata reddentur, & super hæc gaudia æterna præstabuntur. Peto autem, nè iniuriosum ducatis, quod viginti annos vestitus ad pueros vestros per Romanum defensorem scriptissimus præberi: quia de beati Petri Apostoli rebus quantum parua sint quæ offerantur, pro magna semper benedictione suscipienda sunt. Quoniam & hic vobis valebit maiora impendere, & apud omnipotentem Deum beneficia æterna præstare. Item.
- Li. 1. epi. 26. Gregorius Philippo episcopo: Suscepi epistolam dilectionis tuæ, in quibus mihi innotescere curasti, quod vir venerabilis Andreas presbyter de hac luce migravit. De cuius erectione gauisus sum, quia ad ea, quæ semper expetijt, gaudia æterna peruenit. De solidis vero, qui pro faciendo xenodochio à filio nostro Probo Abbate Hierosolymis relicti sunt, hoc quod deliberatum fuerat, vt fieri debuisset, immutare non potui: sed benedictionem paruulam sanctitati vestræ quinquaginta solidos transmisi.
- 56 Longum est nimisq; difficile, si eleemosynarum eius saltem huiusmodi prosequar actio-

actiones. Hoc breuiter assero, quia & non petentibus vltro distribuit, & omnibus petentibus hilariter ministravit. Vnde Eliæ presbytero & Abbati prouinciæ Isauriæ, Eua-
 angelia, inquit, sicut mandastis, transmisiimus. Et post pauca: Solidos autem vobis voluimus pro necessitatibus Cellæ quinquaginta transmitti. Quod multum esse aestimantes, ex eis nobis decem donastis, vt quadraginta mitteremus. sed nè forsitan vel hoc graue esset, alios decem nobis ex eis adhuc dignati estis largiri. Sed quia vos valde in contententia vestra benignos inuenimus, eidem benignitati vicè simili respondentes, quin-
 quaginta transmisiimus. Et nè forsitan minus esset, alios decem superaddidimus. Nè verò & hoc adhuc minus esset, alios duodecim iungi fecimus. In hoc autem cognoscimus charitatem vestram, quia de nobis ita præsumitis, sicut vos præsumere debetis.

57 Item idem Iuliano: Gloriæ vestræ scripta suscipiens, legenda lætus aperui, sed tristis perlecta replicaui. In eis quippe dicebatur, quod pudoris causa fuerit, mihi vos ea, quæ dicenda erant, tempore longo tacuisse. Et certum est, quia minus amatur, qui adhuc erubescitur. Absque modo contristatus sum, quia me à vobis comperi minus, quam aestimaucram, amari. In hoc autem valde me continetis, si mercedis causas mihi assidue prouidendas studiosè requiritis. Nec debet esse verecundia, ei aliquid de eleemosynis importunè dicere, quem constat non suas, sed ad dispensandum res pauperum habere. De causis itaque mercedis apud episcopum liberè agere debuistis, etiam si meum animum, qualis in amore vestro existeret, nesciretis. Postquam & nos omnino gloriam vestram diligimus, & dispensationis locum in rebus, sicut scitis, pauperum tenemus, vestra fateor verecundia valde accusabilis fuit. Quam ideo tot verbis increpando insequor, vt hanc à corde vestro funditus repellam, & in mercedis causis magnum solatium vestræ prouisionis habeam. Monasterio itaque vestro, quod à vobis in Catanensi vrbe constructum est, per Adrianum notarium & rectorem patrimonij eam missa præcepti pagina, decem annuos solidos dare deputauimus. Quos petimus sine iniuria suscipi, quia non hoc vobis nostra oblatio, sed sancti Petri Apostolorum principis benedictio offert.

58 Sanè quia sunt nonnulli, qui ea quidem quæ habent tribuunt, sed aliena, quæ non habent, rapere non desistunt: & dum valde videri munifici appetunt, violenter ab habentibus auferunt, quæ quasi misericorditer non habentibus largiantur, duas hæc Gregorij epistolam insero, quibus liberalitatis eius innocentia mirabiliter doceatur. Ait enim in epistola Pantaleoni notario: Experientia tua, quod vel quale apud sacratissimum corpus beati Petri apostoli iniurandum præbuerit, memor est. Vnde nos quoque securi, ei discussionis causas in patrimonio partis Syracusanæ commisiimus. Oportet ergo te fidem tuam, & eiusdem beati Petri apostoli timorem semper ante oculos habere, atque ita agere, vt neque ab hominibus in præsentis vita, neque ab omnipotenti Deo in extremo iudicio valeas reprehendi. Valerio siquidem chartulario nostro narrante cognouimus, quia modicum, cum quo coloni ecclesiæ frumentum dare compellébatur, viginti quinque sextariorum inueniens, quod omnimodò execrati sumus, atque eandem discussionis causam te tardè fecisse doluimus. Quia verò eundem modicum te fregisse, & iustum fecisse commemoras, gauisi sumus. Sed quia prædictus chartularius summam quoque vobis indicare studuit, quæ de fraudibus conductorum apud experientiam tuam iam de duobus territorijs est collecta, sicut te studiosè fecisse fracto iniusto modio gaudemus, quia de futuro nobis proderit: ita etiam de peccatis præteritis cogitamus: nè si ea, quæ fraudulentè conductores à rusticis abstulerunt, ad nos perueniunt, peccata, quæ ab ipsis perpetrata sunt, ad nos trahantur. Et idcirco volumus cum omni fide omnique puritate, considerato timore omnipotentis Domini, reducta ad memoriam districtione beati Petri Apostoli, per vnquamquam massam colonos pauperes & indigentes experientiam tuam describere, atque ex eis pecunijs, quæ in fraudibus sunt inuenta, vaccas, oves, porcosque comparare, & singulis colonis pauperioribus ea distribuere. Quod facere te cum consilio viri reuerendissimi Iohannis episcopi atque Adriani chartularij nostri & rectoris volumus. Si autem necesse propter consilium fuerit, etiam filius meus dominus Iulianus debet adhiberi: ita vt nullus alius hoc cognoscat, sed omnino secretum sit. Vos igitur inter vos pertractate, vtrum in auro, an certè in pecunijs eisdem colonis pauperibus dari eadem contententia debeat. Quicquid verò communiter steterit, prius descriptionem, sicut dixi, facito, & postmodum singulis iuxta qualitatem suæ paupertatis distribuere stude. Ego enim, sicut Magister gentium testatur, habeo omnia & abundo: nec pecunias, sed mercedem

lib. 11. epi. 30.

lib. 11. epi. 21.

lib. 11. epi. 39.

Nota sanctissimi viri integritatem & religionem.

P. quæro,

Lib. i. epi.

quaro. Ità ergò age, vt in die iudicij de eadem causa mercedis, quæ experientia tua cõ-
missa est, mihi fructum quem feceris, ostendas. Quòd si purè ac fideliter & strenuè ege-
ris, & hìc illud in filijs tuis recipies, & postmodum retributionem plenariam in æterni
iudicij examine habebis. Item idem Petro subdiacono: Quòd responsum tuum tar-
dè dimissimus, Paschalis festiuitatis occupationibus implicati, eum relaxare citius mi-
nimè valuimus. Causas verò, de quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perqui-
rentes, qualiter disposuerimus, inferius agnosces. Cognouimus rusticos Ecclesiæ vehe-
menter in frumentorù precijs grauari, ità vt instituta summa eis in comparatione ab-
undantiæ tempore non seruetur. Et volumus, vt iuxta precia publica omni tempore,
siue minùs siue ampliùs frumenta nascantur, in eis comparationis mensura tenea-
tur. Frumeta autem, quæ naufragio pereunt, per omnia volumus reputari: ità tamen,
vt à te negligentia ad transmittendum minimè fiat: nè, dum transmittendi tempus
negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valdè autem iniustum & iniquum esse
perspeximus, vt à rusticis Ecclesiæ de sextariaticis aliquid accipiatur, & ad maiorem
modium dare compellantur, quàm in horreis Ecclesiæ infertur. Vndè præsentia ad-
monitione præcipimus, vt plusquàm decem & octo sextariorum modio nunquam à
rusticis Ecclesiæ frumenta debeant accipi: nisi fortè si quid est, quod nauatè iuxta con-
suetudinem superaccipiunt, quod minui ipsi in nauibus attestantur. &c. quæ in ipso san-
ctissimi viri Epistolæ opere requiratur.

59 Hactenus de Gregoriana liberalitatis innocentia me retulisse sufficiat. Cæterum
quia famis tempore, vt videlicet haberet, vndè Christi pauperibus subueniret, frumen-
ta comparare studebat, nullo modo prætermittam. Air enim in alia epistola eidem
Petro subdiacono inter cætera: Quinquaginta auri libris noua frumenta ab extraneis
compàra, & in Sicilia in locis, in quibus non pereant, reponè, vt mense Februario illuc
naues, quantas possumus, dirigamus, vt eadem ad nos frumenta deferantur. Sed & si
nostran smittere cessamus, ipse naués prouide, & ad nos, auxiliante Domino, Februa-
rio mense hæc eadem frumenta transmittit. Exceptis duntaxat frumentis, quæ nunc
mense Septembrio vel Octobrio iuxta consuetudinem transmitti prætolamur. Ità
ergò tua experientia faciat, vt sinè alicuius vexatione coloni ecclesiastici frumenta
congregentur. Quia tam hìc parua natiuitas fuit, vt nisi auxiliante Domino de Sicilia
frumenta congregentur, famès vehementer immineat.

Eremita
cuiusdam
oratio ad
Deum.

60 Huius liberalitatis multitudinem quidam eremitarum, vir magnæ virtutis, qui
nihil in mundo possidebat præter vnam cattam, quam blandiens crebrò quasi colubi-
taticem in suis gremijs refouebat, cognoscens, orasse fertur ad Deum, vt sibi ostende-
re dignaretur, quam futuræ remunerationis mansionem sperare debuisset, qui pro illi-
us amore seculum deferens, nil ex eius diuitijs possideret. Cum quæ nocte quadam dor-
miret, cognouit sibi reuelatum fuisse, vt cum Gregorio Romano pontifice mansio-
nem sibi præparandam sperare debuisset. At ille fortiter ingemiscens, parùm sibi pro-
fuisse voluntariam rerum inopiam, tantaque suæ remotiois ieiunia putabat, si cum
eo mansionem reciperet, qui tantis mundialibus diuitijs redundaret. Cum verò Gre-
gorianas diuitias suæ paupertati die noctuque suspirando conferret, alia nocte que-
scens, audiuit sibi Dominum in somnis dicentem: Quando diuitem non possessio fa-
ciat diuitiarum, sed cupidò, cur audes paupertatem tuam Gregorij diuitijs comparare?
Qui magis illam cattam, quam habes, quotidie palpando, nullique conferendo dilige-
re comprobaris. quàm ille, qui tantas diuitias nõ amando, sed contemnendo, cunctif-
que liberaliter largiendo dispergit? Ità solitarius increpatus, Deo gratias retulit, & qui
meritum suum decreuisse putauerat, si Gregorio conferretur, orare vehementius cõ-
pit, vt cum eo mansionem quandoque percipere mereretur. Sed istius iam secundil-
lari finis adueniat, vt quæ secuta sunt, auxiliante Domino, tertius profsequatur.

Diuitem
non opes,
sed cupidi-
tas facit.

CAPITVLA LIBRI III.

- Q**uibus Gregorius studijs commissam sibi regèbat Ecclesiam. 1
Quantis autoritatibus contra Simoniacam & Neophytorum hæreses dimicã-
 rit. 2
Quòd pro eisdem fieri synodum iusserit. 3
Quòd contra easdem totis viribus non pugnantès, cum Simone Mago portionem
 habituros prædixerit. 4
Quam sapienter etiam pastellaticum pro vsu pallij vel consecratione pontificis dati
 siue accipi prohibuerit.

Quòd

- Q**uòd tria genera Simoniacæ dationis notauerit. 6
Quòd in ordinandis episcopatibus, neq; cardinalibus Ecclesiæ suæ, neq; monachis pe-
 percerit. 7
Quòd violenter neminem omninò promouerit. 8
Quòd violenter promotos, in pristinum gradum reduxerit. 9
Quòd Cardinales in forensibus parochijs promotos, ad cardinem reuocauerit. 10
Quòd vnde cunquè meliores eligere poterat, episcopos consecrabat. 11
Quanta districtione consecrandos examinaret. 12
Quòd etiã alterius diocesis episcopos ad regendas suæ diocesis ecclesias inuitabat. 13
Quemadmodum episcopatum sedes vnièrit. 14
Quòd vacantes episcopos vacantibus in cardinalibus ecclesijs. 15
Quòd in thronizatis episcopis expulsos præfules inuexerit. 16
Quòd sedium loca mutauerit. 17
Quòd nulla occasione pontifices ab vna in aliam ecclesiam aut mutauerit, aut mutari
 permisit. 18
Quòd alterius parochianum sibi cardinalem sacrauerit. 19
Qualiter alterius ecclesiæ clericos alijs in cardinalibus permiserit. 20
Quòd nunquam prioribus clericis posterius ordinatos prætulit. 21
Qualiter defunctorum episcoporum ecclesias vicinis visitatoribus committebat. 22
Quòd pro inuentario faciendo nihil accipiendum decreuerit. 23
Quòd consuetudines dationum vel xeniorum repulerit. 24
Quòd episcopos ad urbem Romam non nisi semel in quinquennio venire statuerit. 25
Quòd etiam rerum precia suscipere recusarit. 26
Quòd suffraganeis suis episcopis necessaria prærogarit. 27
Quam curiosè ab eisdem sanctitatem, sapientiam & liberalitatem quærebat. 28
Vbi Marinianum episcopum auaritia notat. 29
Vbi Serenum episcopum pro confractis imaginibus arguit. 30
Vbi Ianuarium episcopum suas iniurias vindicantem deterret. 31
Vbi eundem pro exaratione messis die Dominico exasperat. 32
Vbi Desiderium episcopum pro lectione librorum gentilium corripit. 33
Vbi Natalem episcopum de negligentia simulq; conuiujs reprehendit. 34
Quòd facetissime eundem proprijs assertionibus obligat. 35
Quòd episcopos ab ecclesia sua deesse vetuerit. 36
Quòd episcopos per diuersa loca non vagari censuerit. 37
Quòd lapsam propriæ amitæ non dubitauerit memoriæ commendare. 38
Vbi Vitalianum episcopum pro foemina, quæ religiosum habitum mutauerat, arguit. 39
Vbi Sergium defensorum pro negligentia reprehendit. 40
Vbi Paschasium episcopum pro fabrica nauis & sui utilitate compescuit. 41
Vbi Campanorum episcoporum & Victoris Panormitani negligentias increpat. 42
Quam moderatè Andream episcopum pro concubina dijudicat. 43
Quòd à prauis consiliarijs abstinentium censuerit. 44
Quòd lapsos vel criminosos ab episcoporum familiaritate repulerit. 45
Quòd restringendam præpositorum iram, & vnius culpam alij non esse nociuam sta-
 tuerit. 46
Quòd liberos homines verberari vel includi vetuerit. 47
Qualiter iudicum vitia redarguens publicarit. 48
Quòd infligante diabolo Iudices contra eum sauerint. 49
Vbi Mauritio Imperatori, pessimam legem ferenti, viriliter contradicit. 50
De hypocritis Iohannis Constantinopolitani episcopi se vniuersalem fatentis. 51
Vbi Augustales literas pro eo supplicantes redarguit. 52
Vbi tempora Mauritij moresq; deturpat. 53
Vbi superbiam hypocritæ Iohannis sapienter enervat. 54
Vbi constantiam suam demonstrans, asserit se pro Imperatore fidem nullatenus per-
 diturum. 55
Quam obrèm postulas reliquias Imperatrici non dedit. 56
Quòd vsq; ad illa tempora Romanus Pontifex pro reliquijs Brandcum cõferbat. 57
Quantis miraculis vestes sancti Iohannis claruerint. 58
Quid sit de eisdem vestibus sentiendum. 59

P 2

Quòd

Quod Gregorius pestem vniuersalis nominis, à totius Ecclesiæ suæ vniuersitate re- pulerit.

LIBER TERTIVS. CAP. I.

Alibus venerabilis Papa Gregorius commissam sibi diuinitus Ecclesiam studijs efficaciter gubernabat. Iam Ligures, Venetos, Hiberos, aliosq; à schismate sub libello confessos, Chalcedonensem synodum venerari compellens, ad vnitatem sanctæ Ecclesiæ reuocarat. Iam Barbaricos Sardos & Campaniæ rusticos, tam prædicationibus quàm verberibus emendatos, à paganizandi vanitate remouerat. iam Donatistarum hæresim penès Aphricam, Manichæorum penès Sicilia, Arrianorum penès Hispaniam, Agnoitarum verò penès Alexandriam, scriptorum suorum validissimis auctoritatibus importunisque legationibus, Domino suffragante, à corpore totius sanctæ matris Ecclesiæ sequestrarat. Sola penès Galliam Neophytorum hæresis, quot Simoniacis muneribus, quasi tot radicibus pullulans, longè lateque prorsus excreuerat & manebat. Contra quam venerabilis pater apud Brunichildem reginam, Theodoricum quoque & Theodebertum Francorum reges fortiter expugnauit, donè collecta generali synodo, hanc sub anathemate damnandam penitus impetraret. Necantè Siagrius episcopo Augustudunensi, regina & regibus palium multis precibus flagitanti, dedit, quàm præsentè Cyriaco suo Abbate ipsi, quod de propellendis hæresibus moniti fuerant, adimplerent.

Neophytorum in Gallijs.

Vfus pallij peranti- quus. Lib. 7. cpi. 2 313.

Acto. 8.

Lib. 7. epist. 114. Act. 8.

Iacob. 2.

Nam pro his Brunichildi reginæ inter cætera scribit, dicens: Sacerdotale officium in tantam illic, sicut didicimus, ambitionem perductum est, vt sacerdotes subito, quod graue nimis est, ex laicis ordinentur. Sed quid isti acturi, quid populo præstaturi sunt, qui non ad vtilitatem, sed fieri ad honorem episcopi concupiscunt? His igitur, qui necdum quod docere debeant, didicerunt: quid aliud agunt, nisi vt paucorum prouectus illicitus, fiat multis interitus, & in confusione Ecclesiasticæ moderationis obseruantia deducatur? Quippe vbi nullus ordo regularis seruatur. Nam qui ad eius regimen improuisus vel præcipitatus accedit, qua admonitione subiectos ædificet, cuius exempli non rationem docuit, sed errorem? Pudet profecto, pudet alijs imperare, quod ipse nescis custodire. Nec illud quidem, quod simili emendatione radendum est, præterimus, sed omninò execrabile & esse grauissimum detestamur, quod sacri illic ordines per Simoniacam hæresim, quæ prima contra Ecclesiam orta, & districta maledictione damnata est, conferantur. Hinc ergò agitur, vt sacerdotalis dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Perit vtique reuerentia, adimitur disciplina: quia qui culpas debuit emendare, committit: & nefaria ambitione, honorabilis sacerdotij ducitur in deprauationem censura. Nam quis denuò veneretur, quod venditur? Aut quis non vile putet esse, quod emitur? Vndè valdè contristor, & terræ illi condoleo: quia dum spiritum sanctum, quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere despiciunt, sed præmijs assequuntur, sacerdotium illic subsistere diu non arbitror. Nam vbi dona supernæ gratiæ venalia iudicantur, ad Dei seruitium non vita quæritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur. Item de eisdem, Theodorico & Theodeberto regibus Francorum post aliqua: Fertur Simoniaca hæresis, quæ prima contra Dei Ecclesiam diabolica plantatione surrepsit, & in ipso ortu suo, telo Apostolicæ vltionis percussa atque damnata est, in regni vestri finibus dominari, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita: quæ si deest, fides meritum non habet, beato Iacobo attestante, qui ait: Fides sine operibus mortua est. Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per præmium? Ex qua re agitur, vt ipsi quoque, qui sacros ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere studeant, sed diuitias, quibus honor saceremitur, congregare. Hinc fit etiam, vt infantes & pauperes à sacris ordinibus prohibiti despectique resiliant: & dum innocentia pauperis displicet, dubium non est, quod præmium illic delicta commendet: quia vbi aurum placet, ibi & vitium. Hinc igitur non solum in ordinatis & ordinati animam letale vulnus infigitur, verum etiam excellentiæ vestra regnum, episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus iuuari debuerat, prægrauatur. Si enim is dignus sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copiæ suffragantur: restat, vt nihil sibi in honores ecclesiasticos grauitas, nihil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia honore munerantur, in locum vltoris is, qui fortasse fuerat vlciscendus, adducitur: at-

que hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicantur. Vulnerato nanque pastore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? Aut quando populum orationis clypeo tuebitur, qui iaculis se hostium feriendum exponit? Aut qualem de se fructum producturus est, cuius graui peste radix infecta est? Maior ergò metuenda est locis illis fore calamitas, vbi tales inter cæteros ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in se magis iracundiam prouocent, quàm per semetipfos populis placare debuerant. Nec hoc quoque malum sollicitudo nostra patitur negligenter ommittere, quod quidam, infinctu gloriæ inanis illecti, ex laico repente habitu sacerdotij honorem arripiunt: & quod dicere pudet, & tacere graue est, regendi, Rectores: & qui docendi sunt, doctores nec erubescunt fieri, nec metuunt. Ducatum animarum impudenter assument, quibus via omnis ignota doctoris est, & quod vel ipsi gradientur, ignari sunt. Nam dux exercitus non nisi labore & solitudine expertus eligitur, quales animarum duces esse debeant, qui episcopatus culmen in maturata cupiunt festinatione conscendere, huius saltem rei comparatione considerent, & aggredi repente inexpertos labores timeant, nè cæca honoris ambitio & ipsis in poena sit, & alijs pestifera erroris semina iaciant, quippe qui non didicere quod doceant. Proinde paterno salutates affectu, petimus præcellentissimi filij, vt tam detestabile malum de regni vestri studeatis finibus prohibere, & nulla apud vos excusatio, nulla contra animas vestras suggestio locum inueniat: quia facientis proculdubio culpam habet, qui quod potest corrigere, negligit emendare. Item pro eisdem hæresibus Siagrius episcopo Augustudunensi: Nuncio apud nos olim discurrente vulgatum est, quod in Galliarum partibus sacri ordines, per Simoniacam hæresim conferantur, & vehementi rædio incertis afficimur, si in ecclesiasticis officijs quenquam habet locum pecunia, & sit seculare, quod sacrum est. Quicunq; ergò hoc precij fluidet datione percipere, sacerdos non esse, sed dici tantummodò inaniter concupiscit. Quid scilicet, quid per hoc aliud agitur, nisi vt nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio: sed ille solummodò dignus, qui dare precium suffecerit, æstimeretur? Ex qua re, si recti libraminis examinatione pensetur, dum improbè ad inanem gloriam locum festinat vtilitatis arripere, eo ipso magis, quod honorem quærit, indignus est. Sicut autem is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus: sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid aliud agit, nisi vt crescendo decreseat, & ascendendo exterius, interius in profunda descendat? Itaque frater reuerèdissime, in sacerdotibus ordinandis synccritas vigeat: sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio: vt ad summam sacerdotij non suffragio venditorum prouectus, sed Dei credatur esse iudicio. Nam quia graue omninò sit facinus, Dei donum vel precio comparare vel vendere, euangelica est testis autoritas. Templum enim Dominus & redemptor noster ingressus, cathedras vendentium columbas euertit. Quid aliud est columbas vendere, nisi precium de manus impositione percipere, & sanctum spiritum, quæ omnipotens Deus hominibus tribuit, venundare? Quorum sacerdotium ante Dei oculos cadere, cathedrarum vtique patenter euersione signatum est. Et tamen exierit adhuc nequitia prauitas vires suas. Nam cogit vendere, quos decepit, vt emerent. Et dum non attenditur, quod diuina voce præcipitur, Gratis accepistis, gratis date: agitur vt crescat, & geminata fiat in vno eodemq; delicto conditio, ementis scilicet, & vendentis. Et cum liqueat hanc hæresim ante omnes radice pestifera surrepsisse, atque in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc vt fiat hæreticus, promouetur? Plerumq; igitur aduersarius animarum, dum non potest in his, quæ ad faciendam sunt praua, subrepere: callidè, specie quasi pietatis iniecta, nititur supplatare: sua detq; forsitan debere ab habentibus accipi, vt sit, quod possit non habentibus erogari, dummodò vel sic venena mortifera, elemosynæ celata obumbratione, transfundat. Nam nec venator feram, nec auem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut ille laqueum in aperto proponeret, aut ille hamum in esca absconditum non haberet. Omninò ergò metuenda & cauenda est hostis astutia, nè quos aperta nequit tentatio, ne subuertere, latente telo scilicet valeat trucidare. Neq; enim elemosyna reputanda est, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione malè accipit, vt quasi benè dispenset, grauat potius quàm iuuatur. Elemosyna redemptoris nostri oculis illa placet, quæ non de illicitis & iniquitate congeritur, sed

Ex laicis repente fieri sacerdotem quàm sit turpe.

Lib. 7. Epist. 110.

Sacerdos non est, qui precio vult effici.

Matth. 21. Columbas vendere qd sit.

Matth. 10.

Virtutis specie vt fallat diabolus.

quæ de rebus concessis & benè acquisitis impenditur. Vndè etiam illud certum est, quia & si monasteria aut Xenodochia vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construatur, mercedi non proficit: quoniam dum peruersus & emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad sui similitudinem sub cõmodi datione constituit, plura malè ordinando destruit, quàm ille potest edificare, qui ab eo pecuniã ordinationis accepit. Nè ergò sub obtentu eleemosynæ cum peccato aliquid studea-

Prouer. 21.

mus accipere, apertè sacra scriptura nos prohibet, dicens: Hostiæ impiorum abominabiles Domino, quæ offeruntur ex scelere. Quicquid enim in Dei sacrificio ex scelere of-

Prouer. 3.

fertur, omnipotentis Dei iracundiã nõ placat, sed irritat. Hinc rursus scriptum est: Ho-

Eccle. 34.

nora Dominum de tuis iustis laboribus. Qui ergò malè tollit, vt quasi benè præbeat, constat sinè dubio, quia Dominum nõ honorat. Hinc quoq; per Salomonem dicitur:

Qui offert sacrificium de substantia pauperis, ac si victimet filium in conspectu patris. Quantus autem dolor patris sit perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur, & hinc facillè cognoscimus, quanto Deus omnipotens dolore exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergò declinandum est, dilectissime frater, sub ob-

Contra eos, qui re-

pentè ex

laicis stin-

dent fieri

episcopi.

tentu eleemosynæ peccata Simoniacæ hæresis perpetrare. Nam aliud est, propter peccata eleemosynas facere: aliud, propter eleemosynas peccata committere. Hoc quoq; ad nos peruenisse non dissimili dignum detestatione complectimur, quòd quidam desiderio honoris inflammati, defunctis episcopis tonsurantur, & fiunt repentè ex laicis sacerdotes, atque inuerecundè religiosi, præpositi ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus, quid isti subiectis præstaturi sint, qui an-

1. Tim. 3.

tequam discipulatus limen attingant, tenere locum magisterij non formidant? Quæ de re necessè est, vt quanuis inculpati quisque sit meriti, antè tamen per distincta ordi-

Ibidem.

* conuer-

sione.

nis Ecclesiastici exercentur officia. Videat quod imitetur, discat quod doceat, infor-

1. Tim. 5.

metur quod teneat, vt postea non debeat errare, qui eligitur viam erratibus demonstrare. Diu ergò religiosa meditatione poliatur, vt placeat: & sic lucerna super candela-

Elegans similitudo.

brum posita luceat, vt aduersa ventorum vis irruens, conceptam eruditionis flammam non exstinguat, sed augeat. Nam cum scriptum sit, Vt prius quis probetur, & sic ministrer: multo amplius antè probandus est, qui populis intercessor assumitur: nè si-

Item alia.

ant causa ruinæ populis sacerdotes mali. Nulla igitur contra hoc excusatio, nulla potest esse defensio: quia cunctis liquidò notum est, quæ sit in huius rei negligentia egrè-

gij sollicitudo doctoris, qui neophytum ad ordines vetat sacros accedere. Sicut autè tunc neophytus dicebatur, qui in initio in sanctæ fidei erat * eruditione plantatus: sic modò neophytus habendus est, qui repentè in religionis habitu plantatus, ad ambien-

mus synodum congregare, atq; in ea reuerendissimo fratre nostro Aregio episcopo, & dilectissimo filio nostro Cyriaco Abbate mediantibus, omnia quæ sanctis canonibus, sicut prædiximus, sunt aduersa, districtè sub anathematis interpositione damnentur: Id est, vt nullus pro adipiscendis ecclesiasticis ordinibus dare aliquid commodum præsumat, vel pro datis accipere. Neque ex laico habitu quisquam repente audeat ad locum sacri regiminis peruenire, neque vt alia mulieres cum sacerdotibus habitent, nisi hæ, quæ à sacris canonibus sunt permissæ.

4 Has pestíferas hæreses cernens prudentissimus doctor Gregorius, per sacerdotum conuenientiam siue taciturnitatem magis magisq; diffusis muneribus quasi pestifer cancer, non solum infirma posse corrodere, verum etiam fortia membra mucrone pulcherrimarum rerum corrumpere: diuino zelo commotus, Victori episcopo generalè sententiam protulit, dicens: Quisquis ad hoc facinus, videlicet Simoniacæ ac Neophytorum hæresim emendandum, officij sui consideratione vehementer non arserit, cum ipso se habere non dubitet portionem, à quo prius hoc piaculare flagitium sumpsit exordium.

5 Cùm verò quosdam cognosceret ad curiã dæ Simoniacæ hæresis crimina, pestiferæ negociationis munera pestellaticum callidè vocitare, ac huiusmodi mutato nomine, suæ cupiditatis auaritiam velle contegere, prudentissimus doctor Gregorius sententiam, quam in primordio sui pontificatus coram synodo promulgauerat, iteratò protulit, dicens: Antiquorum patrum regulam sequens, nulli quicquam de ordinationibus accipiendum esse constituo, neque ex datione pallij, neq; ex traditione chartarum, neq; ex ea, quàm noua per ambitionem simulatio inuenit, appellatione pastelli. Quia enim in ordinando episcopo Pontifex manum imponit, euangelicam verò lectionem minister legit, confirmationis autem eius epistolam notarius scribit, sicut non decet episcopum manum, quam imponit, vendere: ità minister vel notarius non debet in ordinatione eius, vocem suam vel calamum venundare. Pro ordinatione ergò vel vsu pallij, seu chartis atque pastellis, eundem, qui ordinandus est vel ordinatur, omninò aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus si quis hinc aliquid cõmodi appellatione exigere vel petere fortè præsumpserit, in districto Dei omnipotentis examine reatu subiacebit. Item Iohanni episcopo Corinthiorum post multa: Nouit, inquit, fraternitas vestra, quia prius pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, factò concilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere, sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergò, vt neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis vel permittatis adduci.

6 Sed astuta turpissime cupiditatis iniquitas non sufferens tantis se commodis licèt turpissimis, immò periculosissimis angustari, commētum satis artificiosum reperit, quò scilicet illos sacerdotio sublimaret, qui sibi post cõsecrationem tanto subiectio-

res esse debuissent, quanto non diuino, quin potius humano iudicio se fuisse promotos ipsi procul dubiò reputarent. Quapropter omnipotentis Dei præco Gregorius in euangeliorum tractatibus, vt scilicet frequentius legi vel audiri potuisset, disputat, inquiens: Sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largitate eadem laudis: solum modò retributionem quarunt. Hi nimirum quod gratis acceperunt, gratis non tribuunt, quia de impenso officio sanctitatis expetunt nummum fauoris. Vndè benè cum iustum virum describeret, Propheta ait: Qui excutit manus suas ab omni munere. Neque enim dixit, Qui excutit manus suas à munere: sed adiunxit, ab omni. Quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus à manu, aliud munus à lingua. Munus quippe ab obsequio, est subiectio indebitè impensa. Munus à manu, pecunia. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.

7 Hæ sunt Gregorij super simoniacis & illicitis ordinationibus doctissimi Papæ sententiæ, quas ipse summo cultu seruasse docetur in eo, quòd ab ipso suæ consecrationis exordio per omnem diocesim suam episcopos vndeunque meliores inuenire potuit, studiosissimus ordinauit. Et si quando necessitas ordinandi sacerdotis ob-

repit, neque Cardinales Ecclesiæ suæ, neq; monachos monasterij sui penitus excusauit, quò

Optimos quousque constituit episcopos.

Lib. 10. Epist. 33.

Pastellati, cum quid.

Nihil pro sacris ordinibus accipiendum.

Li. 4. ep. 39.

Homil. 4. in Euang. gela.

Esa. 33.

Munus varium.

uit, quò minus illis ecclesiam regendam committeret, qui exemplis et verbis pariter illam edificare melius potuissent. Nam vt pauca de multis contingam, ex presbyteris Cardinalibus Ecclesie suae consecrauit episcopos Bonifacium Rhegij, Habentium Perusij, & Donum Messanae Siciliae. Ex subdiaconibus verò Gloriosum Ostiae, Festum Capuae, Petrum Trecae, & Castorium Arimini. At verò ex monachis monasterij sui Marinianum Rauennae, Maximianum Syracusis, & Sabinum Callipoli praefules ordinauit. Sed & Augustinum penes Anglos à Galliarum episcopis ordinari praecipit. Post quem nihilominus ad episcopatum in eadem gente, monachi eiusdem patris tempore diuerso prouecti sunt, Mellitus, Iustus, Laurentius & Paulinus. Solis diaconibus Apostolicae sedis super hac quodammodo parte parcebat. Quorum cum decem & nouem plenitudine redundaret, ipse Bonifacium, Florentium & Epiphanius consecrauit. Nec quenquam eorum ab officio, nisi Laurentium archidiaconum pro superbia reliquisque criminibus, in basilica Lateranensi, quae dicitur aurea, ubi mox Honoratum archidiaconum constituit, sequestrauit.

8 Cumq; Gregorius, percepta occasione, suae Ecclesiae Cardinales, si tamen consentirent, satis voluntarie prouideret, neminem prorsus quantacunque necessitate coactus, violenter promouere certabat, ne sub huiusmodi occasione quenquam eliminando deponere videretur. Vnde Scholastico duci Campaniae scribens, ait: Dum de Neapolitanae ciuitatis cura destitutus sacerdotis solatio vehementius angeremur, superuenientes praesentium laeores cum decreto, in Florentium subdiaconum nostrum coactum, aliquid nobis in tanto cogitationis potere releuationis inuenerunt. Sed dum praefatus subdiaconus noster, refugiens ciuitatem ipsam, ordinationem suam lachrymabiliter euitasset, quasi ex maiori quadam desperatione nostram cognoscite creuisse inuestitiam. Atque ideo salutantes hortamur magnitudinem vestram, vt conuocantes Priores vel populum ciuitatis, de electione alterius cogiteris, qui dignus possit cui Dei solatio ad sacerdotium promoueri. In quo decreto solenniter factum, atq; ad hanc Urbem transmissum, ordinatio illicitandem, Christo auxiliante, proueniat.

9 Ab alijs quoq; violenter promotos, in gradus pristinos reuocabat. Vnde Antonino subdiacono scribens, dicit: Honoratus archidiaconus ecclesiae Salonitanae à sanctae memoriae decessore meo missa supplicatione poposcerat, vt ab antistite suo inuitatus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullo modo cogeretur. Hoc enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc sanctae memoriae decessor noster scriptis suis Natali fratri coepiscopo quocumque nostro interdixerat, ne praedictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret, neve dolorem conceptae ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & à me haec eidem summo opere fuerint interdicta, non solum mandata DEI negligens, sed etiam scripta nostra contemnens, praefatum archidiaconum quasi ad fortiores honorem prouehens, conatus est callide degradare. Vnde actum est, vt eo de archidiaconatus loco summo, alium accerseret, qui eius obtemperare moribus posset. Quem Honoratum archidiaconem arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse, nisi quod cum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam subtili volumus & tunc sanctae memoriae decessor meus, & nunc ego indagatio discutere. Sed ipse suorum actuum conscius, personam ad iudicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam praesentis praecipiti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salonam, Natalem fratrem coepiscopumq; nostrum, saltem tot scriptis admonitum studeat adhortari, vt supra memoratum archidiaconem in suo statim loco suscipiat. Quod si facere hoc contumaciter, vt consuevit, forte distulerit, usum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate sedis Apostolicae contradicito. Quem si, etiam amisso pallio, adhuc in eadem pertinacia perseuerare perspexeris, Dominici quoque corporis ac sanguinis eundem antistitem participatione priuabis. Eum verò, qui contra iustitiae regulam ad locum alterius prouehi consensit, ab eiusdem archidiaconatus honore deponi praecipimus. Qui si ulterius in loco eodem ministrare praesumpserit, communionis sacrae participatione priuamus. Aequum enim est, vt asperos de iustitia sentiat, quos erga se positos in charitate contempserit. Restituto ergo loco suo Honorato archidiacono, instructam personam supra dictus antistes, te compellente, dirigat, qui intentionem eius esse vel fuisse iustam, suis nobis allegationibus possit ostendere. Sed & eundem archidiaconem ad nos venire praecipimus, vt quicquid iustum, quicquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitio assertio-

assertionibus partium, decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus, sed auctore Deo, normam iustitiae, postposita cuiuslibet acceptione personae, seruamus. Item Honorato Salonitano, iam ex presbyterio in diaconatum reducto: Dudum quidem decessoris nostri nostraeque praecipio ad dilectionem tuam curat, in qua & de obiectis tibi calumniose capitulis fueras absolutus, & in tui gradus ordinem sine aliqua te institutum altercatione restitui. Sed quia rursus ante non multum temporis spatium ad Romanam ciuitatem veniens, de quibusdam illic actis incongrue, & de sacrorum es conquestus alienatione vasorum: atque dum pro hac re, quae tuis obiectionibus respondere potuissent, sustineremus in hac ciuitate personas, Natalis episcopus tuus de hac luce migravit: necessarium iudicamus, eandem praecipio tam decessoris nostri quam nostras, quas dudum, vt dictum est, pro tua absolutione transmisiimus, praesentibus deinceps apicibus confirmare. Quamobrem à cunctis tibi obiectis capitulis te plenius absoluentes, in tui te ordinis gradu sine aliqua voluntate altercatione permanere, vt nihil tibi penitus mota à praefato viro quaestio quaelibet occasione prauidet.

10 Item cardinales, violenter in parochijs forensibus ordinatos, in pristinum cardinem Gregorius reuocabat. Quapropter Iohanni episcopo Syracusano scribens, ait: Quorundam ad nos relatione peruenit, Cosmam, qui ex monacho monasterij sanctae Luciae, à decessore tuo venerandae memoriae Maximiano, in ecclesia Syracusana subdiaconus factus, atque à te postea in possessione, quae Iuliana vocatur, presbyter dicitur ordinatus, ita nimia tristitia & loci qualitate vehementer afflictum, vt vitam sibi penam existimet, & contritioni suae, fugam quaeratur auxilium. Et ideo quia tales erga subiectos nostros debemus existere, quales nos, si subiecti fuisset, nostros volueramus esse praepositos: magna benignitatis est, si eum in ecclesiam, ubi subdiaconi est sanctus officio, sanctitatis tua reducere, atque illic presbyterum studuerit constituere cardinalem. Quod & facere, quantum arbitramur, debes, si nihil est, quod iuste contra ipsum animum tuum exasperet. Si verò aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis fraternitas tua, vt scire possimus, insinuet.

11 Quanta curiositate Gregorius idoneos quosque ad regimen destitutarum quaesierit plebium, breuiter indicabo, vt tantus vir non solum doctrinis, quin & operibus verus paterfamilias fuisse gregis Dominici probabiliter colligatur. Ait enim in epistola Maximiano episcopo Syracusano: Felix vir clarissimus, praesentium lator, edocuit nos, esse quendam in illis partibus presbyterum, qui ad episcopatus ordinem prouehi probatae vitae merito dignus appareat. Hunc ergo fraternitas tua coram se deduci faciat, & eum, sicut certus sum, propter animae periculum diligenter examinet. Quem si ad hunc prouehi gradum dignum esse perspexerit, ad nos studeat destinare, vt eum, Domino disponente, loco cui praeniderimus, possimus ordinare pastorem. Item Cypriano diacono: Amantissimas dilectionis tuae epistolas de domini Maximiani obitu mense Nouembri suscepi, Et quidem ille ad praemia desiderata peruenit: sed infelix populus Syracusanae ciuitatis lugendus est, qui pastorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua sollicitudinem gerat, vt in eadem ecclesia talis debeat ad ordinandum eligi, qui post dominum Maximianum eiusdem regiminis locum non indignus videatur aut immeritus fortiri. Et quidem credo, quod Traianum presbyterum maxima pars eligat: qui, vt dicitur, bonae mentis est, sed quantum suspicor, ad regendum locum illum idoneus non est. Tamen si melior inueniri non valet, & ipse nullis criminibus tenetur inuolutus, condescendi ad eum, cogente nimia necessitate, potest. Si autem mea voluntas ad hanc electionem quaeritur, tibi secretè indico quod volo, quia nullus mihi in eadem ecclesia post dominum Maximianum tam dignus videtur, quam Iohannes archidiaconus Catanensis ecclesiae. Qui si fieri potest, vt eligatur, credo quod apta valde persona inueniatur. Sed ipse quoque prius de criminibus, quae impedire possunt, à te secretius requirendus est, à quibus si liber inuentus fuerit, eligi iure potest. Quod si factum fuerit, etiam frater & coepiscopus noster Leo ei cessionem facere debet, vt liber ad ordinandum valeat inueniri. Item Clementinae patris: Amandum presbyterum à Surrentinis ad episcopatum gloriosa filia, electum esse cognosce. Quem quia huc scripsimus debere transmitti, contristari de eius absentia non debetis, quia nec abscedere creditur, qui mente vobiscum est. Et quoniam pastorem quaerentibus is, qui vobis olim placuit, gratus est, omnipotentem Deum benedicentes, Christiana magis in hac deuotione gaude-

Lib. 2.
Epist. 32.
Indict. 11.

Lib. 11.
Epist. 34.

Lib. 2.
Epist. 18.
Indict. 10.

Lib. 4.
Epist. 19.

Li. 8. ep. 17.

te. Et vt ad nos celerius alijs profuturus venire debeat, hilariter studete: quia sincerae charitatis est exultare, quando is, qui diligitur, ad hoc vocatur vt crescat. Item Pasfuo episcopo: Benè nouit fraternitas vestra, quàm longo tempore Aprucium pasto- rali sit solitudine destitutum. Vbi diù quæsiuimus qui ordinari debuisset, & nequa- quàm potuimus inuenire. Sed quia * Importunus mihi in moribus suis, in psalmo. ^{* Oppor- tuus} diè studio, in amore orationis valdè laudatur, & religiosam vitam omnimodò agere dicitur: hunc volumus vt fraternitas vestra ad se faciat venire, & de anima sua ad- moneat, quatenus in bonis studijs crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ re- gulam morte mulctantur, obuiant, tunc hortandus est, vt vel monachus, vel à nobis subdiaconus fiat, & post aliquântulum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralè cu- ram debeat promoueri. Item Venantio patritio Panormitano, petenti sibi quendam presbyterum episcopum consecrari, rescribit, inter cætera dicens: Hunc presbyterum dare omnimodò nobis excellentia vestra sciat esse difficile, quia personarum nos ne- cessitas ad ordinanda alia loca pastoribus destituta non leuis angustat.

Libr. 11.
Epist. 14.

Lib. 12.
Epist. 6.

12 Sed quia necessitate ordinandarum se angustatum meminit personarum, nè in- discussè quenquam promouisse putetur, vno exemplo videtur docendum. Ait enim in epistola Iohanni episcopo: Nè incauta eorum ordinatio, qui ad episcopatum eli- guntur, valeat prouenire, vigilanti de eorum personis est solitudine requirendum. Indicatum siquidem nobis est, Florentinum archidiaconum ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum electus fuerat, scripturæ quidem sacræ scientiam habere, sed ita a tatis esse senio iam contractum, vt ad regiminis officium non possit assurgere. Adij- ciētēs etiam, ita illum tenacem existere, vt in domum eius amicus ad charitatem nū- quàm introcat. Rusticus autem, diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fue- rat, vigilans quidem homo dicitur: sed quantum asseritur, psalmos ignorat. Florenti- num verò diaconum ecclesiæ Rauennatis, qui electus ab omnibus memoratur, soli- citum esse nouimus: sed qualis sit interiùs, omninò nescimus. Ideoq; fraternitas tua vnà cum fratre & coepiscopo nostro Armenio, supra scriptæ ecclesiæ Anconitanæ vi- sitatore, illuc festinet accedere, & diligēter de vita ac moribus singulorum requirere, si de nullo sibi sint crimine conscij, quod eos ad hoc officium vetet accedere. Pari- ter etiam requirendum est, si hoc, quod de præfato archidiacono dictum est, quia nū- quàm amicus domum eius ingressus est, ita se veritas habeat. Et vtrum ex necessi- ta, an ex tenacia talis sit: aut si ita senex est, vt ad regendum nō possit assurgere, vel si ita etis sacrosanctis euangelij (sicut nobis nūciatum est) iusiurandum præbuit, nunquam se ad episcopatum accedere. Sed & de Rustico diacono, quantos psalmos minuste- net, scrutandum est. Florentino autem diacono Rauennati, si nullum, sicut diximus, crimen est quod obstat, apud episcopum eius agi necesse est, vt ei debeat cessionem concedere. Non tamen ex nostro mandato vel dicto, nè contra suam eum volunta- tem concedere videatur.

Ecclesia
per quos
vel iter, vel
cadat.
* Seriniensi
Li. 4. ep. 35

13 Et quidem Gregorius prudenter cognoscens, totum corpus Ecclesiæ tam verbo- nos episcopos feliciter stare, quàm per malos infelicitate cadere: non solum diuersiū gentium diuersi ordinis clericos, verum etiam vacantes episcopos in suæ dioceseos episcopatus inuitabat. Vnde Sebastiano episcopo * Smyrnensi inter cætera scribit, di- cens: Debitum salutationis alloquium soluens, indico, quod ad me Bonifacio defen- fore referente peruenit, quia vir sanctissimus frater noster dominus Anastasius pa- triarcha in vna suarum ciuitatum regendam vobis ecclesiam committere voluit, & consentire noluitis. Quem sensum atque sapientiam vestram, valdè ego libenter am- plexus sum, & laudauī vehementer, & vos felices, me infelicem esse deputauī, qui tali hoc tempore regimen Ecclesiæ suscipere consensī. Si tamen animus vester fortassis fratribus condescendendo, & misericordiæ operibus intentus, ad hoc vnquam cōsen- tire decreuerit, peto vt amori meo alium minimè præponatis. Sunt enim in Sicilia in- sula ecclesiæ vacantes Episcopis. Et si vobis placet, authore Deo, Ecclesiam regere, iu- xta beati Petri Apostoli limina cum eius adiutorio meliùs potestis. Si verò non placet, feliciter stete, & pro nobis infelicibus exorate.

* Bacandæ
Li. 1. epi. 8.

14 Interea Gregorius locis munitis Episcopis constitutis, dissipatas ecclesias ad- unabat. Quapropter * Bagaudæ Formiceni Episcopo scribit, dicens: Et temporis ne- cessitas nos perurget, & imminutio exigit personarum, vt destitutis ecclesijs salubri ac prouida debeamus dispositione succurrere. Et idè quoniam ecclesiam Mintur- nensem funditus tam cleri quàm plebis destitutam desolatione cognouimus, tuamq; pro

proea petitionem, quatenus Formianæ ecclesiæ, in qua corpus beati Erasmi marty- ris quiescit, cuiq; fraternitas tua præsidet, adiungi debeat: piam esse ac iustissimam præuidentes, necessarium duximus, consulentes tam desolationi loci illius, quàm tuæ ecclesiæ paupertati, reditus supradictæ ecclesiæ Minturnensis, vel quicquid ei antiquo modernoque iure vel priuilegio potuit potest ve qualibet ratione competere, ad tuæ ecclesiæ ius potestatemque hac præcepti nostri autoritate migrare, vt à præfenti tem- pore, sicuti de propria ecclesia debeas cogitare, eiq; competentia tua prouisione di- sponere: quatenus deinceps quod perire nunciusq; potuit, pauperum ecclesiæ tuæ vti- litatibus cleri que proficiat.

Item Benenato episcopo: Et temporis qualitas, & vicinitas nos locorum inuitat, vt Cumanam atque Misenatium vnire debeamus ecclesias. Quoniam hæ non lon- go à se itineris interuallo seiuñctæ sunt, nec peccatis facientibus tanta populi multitu- do est, vt singulos, sicut olim fuit, habere debeant sacerdotes. Quia igitur Cumani ca- stri sacerdos cursum vitæ huius expleuit, vtraque nos ecclesias præfentis autoritatis pagina vnissè, tibi que commissè cognosce, propriumq; vtrarumque ecclesiarum sci- to te esse potestatem. Et idè te quæcunq; tibi de earum patrimonio vel cleri ordina- tione promotione iuxta canonum statuta visa fuerint ordinare atq; disponere, ha- bebis vt proprius re vera sacerdos, liberè ex nostræ autoritatis consensu atq; permissi one licentiam. Vbi verò commodius ac vtilius esse perspexeris, habitato: Ita sanè, vt alteram ecclesiam, à qua corporaliter ad præfens absens es, sollicita prouidentiq; cura disponas, quatenus diuina illic mysteria solemniter auxiliante Domino peragantur. Fraternitas ergò tua tanta in adhortatione populi lucrandisque animabus sollicitio- recurra semper inuigilet, quanto se vnitarum ecclesiarum gubernationis onera succ- pissè cognoscit. Item Iohanni episcopo Veliterno: Postquam hostilis impietas diuer- sarum ciuitatum ita peccatis facientibus desolauit ecclesias, vt reparandi eas spes nul- la populo deficiente remanserit, maiori valdè cura constringimur, nè defunctis eorū sacerdotibus, reliquæ plebis, nullo pastoris moderamine gubernata, per inuia fidei, hostis callidi rapiantur, quod ablit, inuidia. Huius ergò rei sollicitudine sæpè cōmoniti hoc nostro sedit cordi consilium, vt vicinis eas mandaremus pontificibus gubernan- das. Ideoq; fraternitati tuæ curam gubernationemq; trium Tabernensium ecclesiæ præuidimus committendam. Quam tuæ ecclesiæ aggregari vniriq; necesse est, quate- nus vtrarumque ecclesiarum sacerdos & rector, C H R I S T O adiutore, possit existe- re: & quæcunq; tibi de eius patrimonio vel cleri ordinatione seu promotione vigilanti accanonica visa fuerint cura disponere, quippe vt pontifex proprius, liberam habeas ex præfenti nostra permissione licentiam.

Lib. 2.
Epist. 31.
Indict. 10.

15 At verò ciuitatum desolatam pontifices Gregorius vacantibus ciuitatibus in- cardinare curabat. Vnde Martino episcopo Corsicæ inter cætera scribens: Quoniam, inquit, ecclesia Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali tua fraternitas decorata, ita est delictis facientibus hostili feritate occupata & diruta, vt illic vterius spes remeandi nulla remanserit: in ecclesia re * Alirensi, quæ iam diu pontificis est au- xilio destituta, Cardinalem secundum petitionis tuæ modum hac autoritate consti- tuimus sine dubio sacerdotem. Ita ergò studio vigilanti cum Dei amore secundum canonum præcepta cuncta dispone & ordina, vt & fraternitas tua suis desiderijs se gaudeat fuisse potitam, & ecclesia Dei alterno gaudio repleatur, Cardinalem te susce- pissè pontificem. Item Iohanni episcopo Squillaceno: Pastoralis officij cura nos ad- monet, destitutis ecclesijs proprios constituere sacerdotes, qui gregem Dominicum pastorali debeant sollicitudine gubernare. Propterea te Iohannem, ab hostibus capti- uatæ Listanæ ciuitatis episcopum, in Squillacena cardinalem necesse duximus con- stituere sacerdotem, vt & susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retribu- tionis impleas, & licet à tua, hoste imminente, depulsus sis, aliam quæ pastore vacat, debeas ecclesiam gubernare: Ita tamen, vt si ciuitatem illam hostibus liberam effici, & Domino protegente, ad priorem statum contigerit reuocari, in eam, in qua pri- us ordinatus es, ecclesiam reuertaris. Si autem prædicta ciuitas continua captiui- tatis calamitate prematur, in hac, in qua à nobis incardinatus es, debeas ecclesia permanere.

Lib. 2.
Epist. 25.
Indict. 10.

16 Sed & expulsos episcopos, quos tam citò Gregorius vel incardinare non pote- rat, vel quorum reditum ad sedes proprias contingere posse sperabat, alijs episcopis, qui tunc videlicet in locis suis debebant, interim pro sustentatione ac stipendijs præ- sentis

sentis vitæ iungebat, generaliter dicens: Fratres & coepiscopos nostros, quos & capitulatis diuersarum que necessitatum angustia comprimunt, studete consolandos, conuiuandosque vobiscum in ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere: Non quidem vt per communionem episcopalis throni dignitas diuidatur, sed vt ab ecclesia iuxta possibilitatem sufficientia debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in vestris ecclesijs authoritatem tribuimus, sed tantum vestris solatijs eos contineri summo opere hortamur.

Lib. 2.
Epist. 11.
Iadict. 10.

17. Loca quoque sedium prudentissimus pontifex, accepta iusta occasione, mutabat. Vnde Iohanni episcopo Veliterno scribit, dicens: Temporis qualitas admonet, episcoporum sedes, antiquitas certis ciuitatibus constitutas, ad alia, quæ securiora putamus, eiusdem diocesis loca transponere, quo & habitatores nunc degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Iohannem fratrem coepiscopum, que nostrum Veliternensis ciuitatis, sedemque tuam in locum, qui appellatur Arena, ad sanctum Andream Apostolum præcipimus exinde transfugare: Quatenus & ab hostilitatis incurfu liberior existere valeas, & illic consuetudinum solennium festa disponas.

18. Et notandum quod Gregorius licet monasteria & episcopatus vniuerit, atque vacantibus episcopos vacantibus ciuitatibus incardinare studuerit, nunquam tamen episcopi ab integritate suæ ecclesiæ, vel ipse in aliam commutauit, vel sub quacunque occasione migrare consensit. Nam postquam Demetrium Neapolitanum episcopum super criminibus manifestis deposuit, cum ab eisdem Neapolitanis incardinari sibi Paulum Nepefinum episcopum magno opere quereretur, discretissimus pontifex visitatione ciuitatis Nepefinæ Iohanni episcopo delegata, eundem quidem Paulum visitatorem illis tribuit, Cardinalem verò constituere tam primò dispensatione distulit, quam post eam penitus recusauit. Cui postmodum licentiam reuertendi ad suam diocesim concedens, centum solidos de Neapolitana ecclesia & vnum puerulum orphanum, qualem ipse de familia eiusdem ecclesiæ voluisset, dari præcepit.

Lib. 4. epi.
30.

19. Aliarum parochiarum clericos sibi, & alijs discretissimus pontifex discretissime indicare curabat. Quapropter Eliæ presbytero & Abbati prouincie Isauria post alia qua scribens: Filium, inquit, vestrum Epiphanium mandatis, vt ad sacrum ordinem prouehere deberemus, vobisque retransmittere, sed in vno vos audiuimus, in altero verò minimè potuimus. Diaconus quidem factus est, sed quisquis semel in hac ecclesia sacrum ordinem acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet. Si ergo videre vos non potui, hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro requiesco.

Lib. 3. epi.
24.

20. Item Maximiano episcopo Syracusano: Presentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec à catholica fide discesserit, prauis illectus aduersus Constantinopolitanam synodum suspicionibus, in Istricorum separatione remouerat. Qui cum Romam venisset, recepta à nobis, iuuante Domino, ratione, excessum suum recepta Domini corporis & sanguinis communionem corripuit. Quia ergo, vt dictum est, non in hæresim incidit, sed à sacris generalis Ecclesiæ mysterijs quasi recta studio intentionis errauit, imbecillitati eius atque necessitatibus consulentes, maximeque sustentationi eius pietatis intuitu prouidentes, in tua Syracusana ecclesia eum præuidimus cardinandum. Item Fortunato episcopo Neapolitano: Fratrem nitatem tuam à nobis petijisse recolimus, vt Gratianum ecclesiæ Venafranae diaconum tuæ concederemus ecclesiæ cardinandum, & quoniam nec episcopatum, cui obsecundare, nec propriam habet ecclesiam, hoste scilicet prohibente, quo suum debeat ministerium exhibere, petitionem tuam non præuidimus differendam, idcirco scriptis tibi presentibus eum necessariò diximus concedendum, habituro licentiam diaconem illum, nostra interueniente authoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio, constituere cardinalem. Item Cypriano diacono: Sicut dilectio tua studiosè laborauit pro persona fratris & coepiscopi nostri Iohannis, vt in Syracusana ecclesia auctore Deo debuisset ordinari: ita nunc necesse est, vt per dilectionis tuæ studia ei quoque regiminis solatia ministrentur. Quendam enim presbyterum proprium habuisse se perhibet, qui tamen à fratre & coepiscopo nostro Leone in Catanensi ecclesia dicitur ordinatus. Et quia in nouam ecclesiam vadit, & suos illic proprios homines habere necesse est, vt dum causarum tumultibus premitur, in secreto suo inueniat vbi requiescat: prædicto fratri

Lib. 5. epi.
20.

& co.

& coepiscopo nostro Leoni blandè & leniter persuadere debes, vt ei præfatū presbyterum cedere debeat, ne, quem tam benignus ad ordinandum cessit, ordinatum destituere fortasse videatur.

21. Antiquissimum Ecclesiasticæ consuetudinis ordinem Gregorius ab Apostolis traditum, & ad sua vsque tempora solenniter conseruatum, adeo studiosissimè retinebat, vt nullum quantalibet sanctitate, sapientia, nobilitateve polleret, anterioribus clericis in conuentu, confessu, statione siue subscriptione præponeret. Vnde Ianuario Caralitano episcopo scribens: Liberatus, inquit, de quo nobis tua fraternitas indicauit, qui diaconi fungi perhibetur officio, si à decessore tuo non factus est Cardinalis, ordinatis à te diaconibus nulla debet ratione præponi: ne eos, quos consecrando probasse cognosceris, reprobare supponendo quodammodo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat spiritus, omni instantia ab intentionis suæ prauitate compeste, & vltimum inter diaconos stare constitue: ne, dum se illicite præferri contendit, immeritus loco, in quo nunc situs est, iudicetur. Cuius tamen si obedientia fueris inuitatus, & cum post hoc facere Cardinalem volueris, nisi pontificis sui cessionem solenni more meruerit, abstinentium ab omni eius incardinatione memineris. Quoniam æquitati conuenire non ambigis, vt alijs seruari non differas, quod ipse quoque tibi seruari desideras.

Li. 1. epi. 81.

22. Cuius videlicet antiquissimæ consuetudinis ordine Gregorius prouocatus, defunctorum episcoporum ecclesias præfaciendo inuentario, & eligendo legitimæ opinionis episcopo, vicinis episcopis commendabat, hoc modo scribens: Obitum illius antistitis directæ relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitatis operam solenniter delegamus. Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouisionibus clericorum, reditu, ornatu, ministerijsque, vel quicquid illud est in patrimonio eiusdem, à quoquam presumatur, ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictam ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus clericum plebemque eius admonere festinet, vt remoto studio, diuersarum partium vno eodemque consensu, talem sibi faciendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, & dilectionis tuæ testimonio literarum, ad nos veniat consecrandus: Prouisurus ante omnia, ne ad hoc cuiuslibet conuersationis vel meriti laice personæ adspirare præsumat, & tu periculum ordinis tui, quod absit, incurras. Monasteria autem, si qua sunt in ipsius parocchia constituta, sub tua cura dispositio, neque, quousque illic proprius fuerit episcopus ordinatus, esse concedimus, vt sollicitudinis tuæ vigilantia proposito suo congrua, Deo adiuuante, actione respondeat.

Lib. 2. Epi.
19. & 26.
Iudict. 10.

Item clero, ordini & plebi: Vestri antistitis obitum cognoscetes, cura nobis fuit destitutæ ecclesiæ visitatione illi fratri & coepiscopo nostro sollemniter delegare. Cui de dimis in mandatis, vt nil de prouisionibus clericorum, reditu, ornatu, ministerijsque à quoquam usurpari patiatur. Cuius vos assiduis adhortationibus conuenit obedire, quatenus in ecclesiastico obsequio sacerdos exquiratur, qui à venerandis canonibus nulla discrepet ratione. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti, omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus. Prouisurus ante omnia, ne cuiuslibet vitæ vel meriti laicam personam presumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione prouehetur, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam posse promereri cognoscite: Sed omnes, quos ex vobis de laica persona adspirare constiterit, ab officio & a communionem alienos faciendos proculdubio noueritis.

Lib. 2.
Epist. 27.
Iudict. 10.

23. Nulla occasione Gregorius quicquam de donarijs siue prædijs quamlibet ecclesiæ statū patiebatur auferri. Idcirco Maximiano Syracusano episcopo inter alia scribit, dicens: Charitatem tuam comonere curauimus, vt si quispiam episcoporum de hac lucemigrauerit, vel, quod absit, pro suis fuerit motus excessibus, conuenientibus hierarchicis cunctisque cleri prioribus, atque in sui presentia inuentarium ecclesiæ rerum facientibus, omnia quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: ne, sicut antea fieri dicebatur, species quædam aut aliud quodlibet de rebus ecclesiæ, quasi pro faciendi inuentarij labore, tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem facultatis pauperum pertinent, desideramus expleri, vt nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitate relinquantur occasio. Visitatores ecclesiarum, clerici quoque eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis paroccias fatigantur, aliquod laboris sui capiant, re dispo-

Li. 3 epi. 11

Q nente,

nente, subsidium. Iustum namq; est, vt illic consequantur stipendium, quo pro tempo-
re suum commodare reperiuntur obsequium.

24 Consuetudines dationum vel xeniorum à suis episcopis accipere Gregorius, qua
si pondus quoddam pestiferum, toto mentis conamine detrectabat. Vnde Felici epi-
scopo Messanenfi: Consuetudines, inquit, quæ ecclesijs grauamen noscuntur induce-
re, nostra nos decet consideratione remittere: nè illic aliqua cogantur inferre, vnde
sibi referenda debent potius expectare. Clericis quidem tuis vel aliorum consuetudi-
nem te oportet illibatam seruare, eisq; annis singulis, quæ sunt cõsuetæ, transmittere.

Nota tanti
viri mira-
bilem syn-
ceritatem.

Lib. 4.
Epist. 19.

Nobis verò de cæterò, nè quid transmitti debeat, inhibemus. Et quoniam non dele-
ctamur xenijs, palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione susce-
pimus. Sed eas, nè quod exindè sentire potuisses dispendium, digno fecimus precio
venundari, & id tuæ fraternitati transmisisimus sigillatū. Sed quia charitatem tuam ad
nos velle venire cognouimus, scriptis presentibus admonemus, vt ad veniendum non
debeas laborem assumere: sed ora pro nobis, vt quanto nos itineris interualla dissi-
ant, tanto animis nostris adiuuicem, Christo adiuuante, sumus in charitate coniuncti:
quatenus alterna nos obsecratione iuuant, susceptum officij venturo integram iu-
dici resignemus. Item Iohāni episcopo primæ Iustinianæ cui & pallium mittit, & vices
suas committit, post multa scribit: Xenia aut vestre sanctitatis suscipere omnimò no-
lueram, quia valde est incongruum, vt à prædatis & afflictis fratribus munera perce-
pisse videremur. Sed responsales vestri alio me argumento vicerunt, ad eum illa dese-
rentes, à quo non possent oblationes vestre fraternitatis repelli.

25 Hinc est, quòd Gregorius episcoporum neminem ad Urbem fatigare delectans,
Maximiano Syracusano episcopo vices suas per Siciliam totam commisit, præcipi-
ens, vt omnes episcopi semel in quinquennio Romam venirent. Vnde Cypriano dia-
cono scribens, ait. Nouit dilectio tua hanc olim consuetudinem tenuisse, vt fratres &
coepiscopi nostri Romam semel in triennio de Sicilia conuenirent, sed nos eorum la-
bori consulentes, scias constituisse, vt suam hęc semel in quinquennio presentiam ex-
hiberent, &c. Vbi notandum, quia si B. Gregorius xenia, quod credi nefas est, anhela-
ret, non episcoporum aduentus à triennio in quinquennium protelaret, immò à tri-
ennio in biennium proculdubio festinaret.

Li. 7. ep. 29.

Matt. 10.

Lib. 10.
Epist. 34.

26 Sed quando xenia gratè susciperet, qui quantum dispensandas alterius eleemo-
synas recusare timeret, eas tamen & timendo suscipiebat, & cautissimè dispensabat.
Quisq; adeo sua dare, & aliena non accipere consueuerat, vt etiam rerum quarundam
precia penitus refutaret. Vnde Eulogio patriarchæ Alexandrino inter cætera scribit,
dicens: De lignis quòd scribitis, quia breuia fuerint: nauis, per quam transmissa sunt,
qualitas fecit. Quia si maior nauis venisset, potuissent ligna etiam maiora transmittere.
Quòd autè dicitis, quia si maiora transmittimus, precium datis: largitati quidem gra-
tias agimus, sed accipere precium, euangelio interdiente, prohibemur. Nos enim ea,
quæ transmittimus, ligna non emimus: & quomodò possumus precium accipere, cū
scriptum sit, Gratis accepistis, gratis date? Nūc ergò iuxta modum nauis per nauclerū
parua ligna transmisisimus: sequenti verò anno, si omnipotenti Deo placuerit, maiora
præparamus.

* amphiba-
lum.

Lib. 8. ep.
46.

27 Non mirum, si liberalissimus pontifex nullas consuetudines à suis suffraganeis,
nulla xenia capiebat, quibus ipse, si qua necessaria habere videbantur, satis hilariter mi-
nistrabat. Vnde Venantio episcopo Perusino scribit, dicens: Fratrem & coepiscopum
nostrum Ecclesiam frigore omninò laborare cognouimus, pro eo, quòd hyemalem
vestem non habeat, & quia aliquid sibi à nobis petijt debere transmitti, fraternitati tuæ
ad hoc per latorem presentium transmisisimus. * Amphimachum, tunicam & pecto-
rale, vt à te debeant sine mora transmitti, & idè ad prædictum fratrem nostrum sub
omni illud celeritate stude transmittere, arque nobis hoc ipsum quia transmiseris, tuis re-
nunciare epistolis non omittas. Sed ita fac, vt ad transmittendum, quia vehemens fri-
gus est, moram aliquam minimè facias. Item eidem Ecclesio Clusino episcopo: Scri-
pta fraternitatis vestre suscipientes, contristati sumus, quòd vos per ea & grauius ini-
firmatos, & adhuc debiles esse cognouimus. Et licet sanctitatem vestram videndi desi-
derium haberemus, benè tamen fecistis isto vos illic tempore continere, nè venientes
huc, de ægritudinis vestre molestia recidiuam nobis tristitiam faceretis. Et post pauca:
Vnum autem caballum vobis qualem inuenire potuimus, de benedictione sancti Pe-
tri transmisisimus, vt habeatis, cum quo post infirmitatem vectari possitis.

28 Ta.

28 Tali patrono tunc illius temporis pontifices ampliati, tam nouas ecclesias à
fundamentis construere ornare, quàm veteres quoque splendidissimè renoua-
re coeperunt. Nam Gregorius nihil in suis coepiscopis magis, quàm sanctitatem, in Episcopis
sapientiam & liberalitatem, curiosissimè quaritabat. Quod vt significantius eluce-
scat, quasdam epistolarum eius adhibeo, quarum testimonio lector meus quorum-
dam Episcoporum vitia repræhensa cognoscat. Ait enim in epistola Secundino ser-
uo D E I inrer cætera:

29 Fratrem nostrum Marinianum Episcopum verbis quibus vales, excita, quia
cum obdormisse suspicor. Nam venere quidam ad me, in quibus erant quidam senes
mendicantes: Qui à me discussi sunt, à quibus quid acceperint: & per singula retu-
lerunt, quanta eis & à quibus in itinere data sunt. Quos dum sollicitè de prædicto fra-
tre requirerem, quid eis dedisset, responderunt se eum rogasse, sed ab eo nihil acce-
pisse: ita vt neq; panem in via acceperint, quod dare omnibus illi ecclesiæ semper
familiarè fuit. Dixerunt enim: Respòdit nobis, dicens: Non habeo, quod vobis de-
& miror si is qui vestes habet, argentum habet, cellaria habet: quod pauperibus de-
beat dare, non habet. Dic ergò illi, vt cum loco mutet mentem. Non sibi credat so-
lam lectionem & orationem sufficere, vt remotus studeat sedere, & de manu nihil
fructificare. Sed largam manum habeat, necessitatem patiētibus occurrat, alienam
inopiam suam credat: quia si hæc non habet, vacuum episcopi nomen tenet.

Lib. 6.
Epist. 29.

30 Item Sereno Episcopo Massiliensi post aliqua: Perlatum ad nos fuerat, quòd
inconsiderato zelo succensus, sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, nè
adorari debuissent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuisses, omninò lau-
dauimus: fregisse verò repræhendimus. Dic frater, à quo factū sacerdotè aliquan-
dò auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te debuit reuocare, ne despectis
alijs fratribus, solū te sanctum esse crederes & sapientem? Aliud est enim picturam
adorare, aliud per picturam historiam, quid sit adorandum, addiscere. Nam quod le-
gentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus. Quia in ipsa ignorantes
vident quod scqui debeant: in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Vnde & præcipue gen-
tibus pro lectione pictura est. Quod magno opere à te, qui inter gentes habitas, atten-
di decuerat, nè dum recto zelo incautè succederis, ferocioribus animis scandalum
generares. Frangi ergò non debuit, quod non ad adorandum in ecclesijs, sed ad in-
struendas solummodò mentes fuit necessitè collocatū. Et quia in locis venera-
bilibus sanctorum depingi historiam non sine ratione vetustas admisit, si zelum dif-
cretione condijisses, sine dubio & ea, quæ intendebas, salubriter obtinere, & colle-
ctum gregem non dispergere, sed dispersum potius poteras congregare: vt pastoris
in te meritum nomen excelleret, non culpa disperforis inculmberet. Hinc autem,
dum in hoc animi tui incautè nimis motus exequeris, ita tuos scandalizasse filios
perhiberis, vt maxima eorum pars à tua se communionem suspenderet. Quòd er-
gò ad ouile Dominicum errantes oues adduces, qui quas habes, retinere non præua-
les? Proindè hortamur, vt vel nunc studeas esse sollicitus, atq; ab hac te præsumptio-
ne compescas, & eorum animos, quos à tua disinctos vnitate cognoscis, paterna
ad te dulcedine omni annisu omnique studio reuocare festines.

Li. 9. ep. 9.

Non sunt
tollendæ
sacræ ima-
gines.

Imaginū
vñs in Ec-
clesia anti-
quissimus.

31 Ianuario quoq; Caralitano Episcopo post aliqua scribit, dicens: Inter quere-
las multiplices Isidorus, vir clarissimus, à fraternitate tua frustra se excommunica-
tum anathematizatumq; conquestus est. Quod quamobrè factum fuerit, dum à
clerico tuo, qui præses erat, voluissimus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo,
quòd te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer afflixit. Quia si ita
est, nil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conuersationem habere
significas, dum pro vindicta propriæ iniuriæ, quod sacris regulis prohibetur, male-
dictionem anathematis inuexisti. Vnde de cæterò omninò esto circumspectus at-
que sollicitus, & talia cuiquam pro defensione iniuriæ tuæ inferre denuò non præ-
sumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.

Li. 2. ep. 34.
Indict. 10.

32 Item eidem: Prædicator omnipotentis Domini Paulus Apostolus præcipit,
dicens: Seniore non increpaueris. Sed hæc eius regula in eo seruanda est, cū culpa
senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi enim senior
iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est.
Nam scriptum est: Laqueus iuuenum omnes vos, & rursū Propheta dicit: Puer cen-
tum annorum, maledictus erit. Tanta aurem nequitia ad aures meas de tua senectute.

Li. 7. ep. 1.
Indict. 2.

Esa. 42.
Esa. 66.

Q 2 te per.

te peruenit, vt eam, nisi adhuc humanitatis pensarem, fixa iam maledictione feri-
remus. Dictum quippe mihi est, quod dominicorum die priusquam Missarum solen-
nia celebrares, ad exaradam messem latoris presentium perrexisti, & post exaratio-
nem eius, Missarum solennia celebrasti. Post Missarum vero solennia etiam & termi-
nos possessionis illius eradicare minimè timuisti. Quod factum que poena debuit in-
sequi, omnes qui audiunt, sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueramus: sed
filius noster Cyriacus Abbas, à nobis requisitus, dū esset Caralis, ita se cognouisse per-
hibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur, aliquandò respicere senex, atque
à tanta leuitate morum, & operum peruersitate compefcere. Quia quanto morti vi-
cinius efficiaris, tanto fieri sollicitior atque timidior debes. Et quidem poenæ senten-
tia in te fuerat iaculanda: sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus, inte-
rim tacemus.

Lib. 9.
Epist. 48.

33 Omnes omninò pontifices à lectione librorum gentilium Gregorius in hibeat.
Quapropter Desiderio Galliarū episcopo, pallium postulanti scribit, inquiens: Cum
multa nobis bona de vestris fuissent studijs nūciata, ita cordi nostro est nata leticia, vt
negare ea, quæ sibi fraternitas vestra cōcedenda deposcerat, minimè patere mur. Sed
post hoc peruenit ad nos, quod sinè verecundia memorare non possumus, Fraterni-
tatem tuam grammaticam quibusdam exponere. Quam rem ita moleste suscepi-
mus, ac sumus vehementius aspernati, vt ea, quæ prius dicta fuerant, in gemitum &
tristitiam verteremus: quia in vno se ore, cum Iouis laudibus, Christi laudes nō capi-
unt. Et quàm graue nefandumque sit episcopis canere, quod nec laico religiosa con-
ueniat, ipse considera. Nam quānis dilectissimus filius noster Cādidus presbyter post
modum veniens hac de re subtiliter inquisitus negauerit, atque vos conatus fuerit
excusare, de nostris tamen adhuc animis non recessit. Quia quāto execrabile est hoc
de sacerdote narrari, tanto vtrūm ita necesse sit, districta & veraci oportet satisfactio-
ne cognosci. Vnde si post hoc euidenter hæc, quæ ad nos perlata sunt, falsa esse clari-
erint, neque vos nugis & secularibus literis studere constiterit, & Deo nostro gratias
agemus, qui cor vestrum maculari blasphemis nefandorum laudibus non permisit,
& de concedendis, quæ poscitis, securi iam & sinè aliqua dubitatione tractabimus.

Lib. 2. epist.
14. Ind. 10.

34 Nihilominus Natali Salonitano episcopo scribit, dicens: Multis ab vrbe tua ve-
nicentibus, frater reuerendissime, didici, pastorali cura derelicta, solis te conuiujs oc-
cupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experientis ap-
probarem. Nam quia lectioni nequaquam studeas, nequaquam exhortatiōi inuigi-
les, sed ipsum quoque vsum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium, quod
eis, sub quibus es positus, seruare reuerentiam, nescis.

Ibidem
Epist. 37.
Gen. 18.

35 Sed cum Natalis per inanē philosophiam scriptis proprijs se niteretur inculpa-
bilem demonstrare, mitissimus doctor Gregorius ita rescripsit: In conuiuiorum de-
fensione vestra fraternitas Abraham conuiuium memorat, in quo, teste sacro eloquio,
tres angelos suscepisse perhibetur. Sed hoc exemplo neque nos beatitudinem vestram
reprehendimus, si hanc suscipere angelos in hospitalitatem cognoscimus. Rursum
narrat tua fraternitas Isaac satiatum, filio benedictionē dedisse. Quæ vtraque, veteris
testamenti, quia ita sunt gesta per historiā, vt tamen signarēt aliquid per allegoriam:
vtrinam valeamus sic res gestas legendo percurrere, vt possimus etiam gerendas præ-
uidendo sentire. Ille quippe in tribus Angelis vnum salutans, Trinitatis subsistentias
vnius substantiæ esse declarauit. Ille vero satiatas benedicit filium, quia qui diuinis epu-
lis repletur, illius sensus in prophetiæ virtutem extenditur. Diuinæ autem epulæ, sa-
cri eloquij verba sunt. Si igitur assiduè legitis, si exemplū ab exterioribus trahentes,
interna penetratis, quasi de agri venatione satiat, mentis ventrem repletis: vt ante-
posito filio, suscepto videlicet populo, possitis ventura nunciare. Sed iam in hoc secu-
lo caligat, qui de Deo aliquid prophetat: Quia profectò dignum est, vt hinc iam per
concupiscentiam minùs videat, cuius sensus per intelligentiam intus coruscet. Hac
ergò ad vosmetipsos trahite, & si vos tales agnoscitis, nihil est, quod de vestra estima-
tione dubitetis. Gaudere quoque beatitudinem vestram inuenio, si voracis nomen
cum rerum auctore sustineat. Quod ego breuiter expono, quia si de vobis falsum
dicitur, nomen hoc veraciter cum rerum auctore sustinetis. Si verò de vobis verum
est, quod de illo falsum fuisse quis dubitet, absoluere vos non valet par nomen, quo-
rum dispar est causa. Nam cum eo crucem etiam periturus latro suscepit: sed quem
reatus proprius tenet, par crucifixio non absoluit. Ego tamen quantis valeo preci-
bus de-

Epulæ diui-
næ, scriptu-
ra sacra.

Matth. 11.

bus deosco, vt sanctissimam fraternitatem vestram auctori nostro Deo nō solum
nomen, sed etiam causa cōiungat. Conuiuia autem, quæ ex intentione impendende
charitatis fiunt, rectè vestra sanctitas in suis epistolis laudat. Sed tamen sciendum est,
quia tunc veraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentiu vita mordetur,
nullus ex irrisione reprehenditur, & nō in eis inanes secularium negotiorum fabu-
la, sed verba sacre lectionis audiuntur: cum non plus quā necesse est, seruiunt cor-
pori, sed sola eius infirmitas reficitur, vt ad vsus exercendæ virtutis habeatur. Hæc
itaque, si vos in vestris conuiujs agitis, abstinentium (fateor) magistri estis. Quod ergò
Pauli Apostoli ad me testimonium posuistis, Qui non manducat, manducantē non
iudicet: omninò existimo incongruum fuisse. Quia neque ego non comedo, neque
ob hoc à Paulo Apostolo dictum est, vt membra Christi, quæ in eius corpore, id est,
in Ecclesia sibi charitatis compage connexa sunt, nullā de se vilo modo curam ge-
rant. Sed si neque ego ad te, neque tu aliquid pertineres ad me, iure tacere compel-
leret: vt eum non reprehenderem, qui emendari non posset. Hæc ergò sententia
propter eos solummodò dicta est, qui illos iudicare student, quorum cura sibi com-
missa non est. At postquā nos auctore Domino vnum sumus, si vobis ea, quæ cor-
rigenda sunt, tacemus, valdè delinquimus.

Rom. 14.

36 Neminem sanè pontificum à parocia sua saltem parumpèr absque inuitabili
proptis necessitate discedere Gregorius permittebat, quos nimirum in causis mi-
dialibus occupari vehementissimè prohibebat. Vnde Romano defensori scribit,
dicens: Perlatum ad nos est, reuerendissimū fratrem nostrum Basilium episcopum,
velut vnum de laicis, in causis secularibus occupari, & prætorijs inutiliter obsecū-
dare. Quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & reuerentiam sacerdotale annihila-
t. statim vt experientia tua hoc præceptum suscepit, eum ita ad reuertendum di-
stricta executione compellat, quatenus ei illic, te insistente, quinque diebus sub qua
libet excusatione immorari non liceat: Nè, si quolibet modo eum ibidem amplius
moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauius incipias esse culpabilis.

lib. 8. ep. 11.

37 Item Anthemio subdiacono: Peruenit ad nos, Pimeniū, Amalphitanæ ciuitatis
episcopum, in ecclesia sua residere non esse contentum, sed foras diuersa per loca
vagari. Quod videntes alij, nec ipsi in castro se retinent: sed eius exemplum sequen-
tes, foris magis eligunt habitare. Et quia hoc agentes, ipsi potius ad suam hostes de-
predationē inuitant: idcirco hæc tibi auctoritate præcipimus, vt suprascripto epi-
scopo interminari non desinas, quatenus hoc de cetero facere non præsumat, sed
in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si fortè nō emendari post tuam in-
terminationem cognoueris, in monasterio cum deputare, & nobis curabis modis
omnibus indicare, vt quid facere debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

lib. 5. ep. 38.

38 Nō mirum, si Gregorius ex ministerio sibi credito, curabat vitia quorum liber
præpositorū verbis salubribus increpare, qui lapsum propriæ amitæ non dubitauit.
rit ad instructionē populi posterorum memoriæ commendare. Siquidem euange-
lica sententia, qua dicitur, Multi sunt vocati, pauci verò electi, volens multorum
vocationē à paucorum electione formis exemplorum discernere, perhibet dicens:
Pater meus tres sorores habuit, quæ cōtæ, sacre virgines erant. Quarū vna Thar-
silla, alia Gordiana, alia Aemiliana dicebatur. Vno omnes ardore conuersæ, vno co-
demque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialē
vitam ducebāt. Cumque essent diutius in eadē conuersatione, cœperunt quotidianis
incrementis in amorem conditoris sui Tharsilla & Aemiliana succrescere, & cum
solo essent hinc corpore, quotidie animo ad æterna transire. At cōtra Gordianæ ani-
mus cœpit ab amore caloris intimi per quotidiana detrimenta tepescere, & paulil-
pèr ad huius seculi amorem redire. Crebro autem Tharsilla dicere Aemilianæ sorori
suæ cum magno gemitu solebat. Video Gordianam sororē nostram, de nostra sorte
non esse. Perpendo enim, quia foras defluit, & cor ad quod proposuit, non custodit.
Quæ curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque à leuitate morum ad
grauitatē sui habitus reformare. Quæ quidem resumebat vultū subito grauitatis in-
ter verba correptionis, sed cum eiuſdem correptionis hora transisset, transibat proli-
nis & supducta grauitas honestatis: moxque ad leuia verba redibat. Puellarum gau-
debat societate laicarum, eique persona valdè onerosa erat, quæcunque huic mundo
dedita non erat. Quadā verò nocte huic Tharsillæ amitæ meæ, quæ in inter sorores
suas virtute orationis continuè, afflictionis studiosè, abstinentiæ singularis, grauita-

Matth. 22.

Homil. 38.
in euangelia
Tres amitæ
S. Gregorius.

Felix Ro.
pontifex,
atauis S.
Gregorij.

re vitæ venerabilis, in honore & culmine sanctitatis excreuerat, sicut ipsa narravit, per
visionem atauus meus Felix, huius Romanæ Ecclesiæ Antistes, apparuit, eiq; mansio-
nem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio.
Quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem peruenit extremum. Et sicut nobilibus
fœminis virisq; morientibus multi conueniunt, qui eorum proximis consolentur:
eadem hora, eius exitum præstolantes, viri ac fœminæ lectulum circumsteterunt, inter
quas mater quoquæ mea adfuit. Cum subito sursum illa respiciens, Iesum venientem
vidit, & cum magna animaduersione cœpit circumstantibus clamare, dicens: Recedite,
recedite, Iesus venit. Cumq; in eum intenderet, quem videbat, sancta illa anima carne
soluta est. Tantaq; subito fragantia miri odoris adpersa est, vt ipsa quoq; suauitas can-
tibus ostenderet, illic authorem suauitatis venisse. Cumq; corpus eius ex more mortuo-
rum ad lauandum esset nudatum, longæ orationis vsu, in cubitis eius & genibus came-
lorum more inuenta est obdurata cutis excreuisse: & quid viuens eius spiritus semper
egerit, mortua caro testabatur. Hæc autem gesta sunt ante Dominici Natalis diem.
Quo transacto, mox Aemilianæ sorori suæ per visionem nocturnam visitationis appa-
ruit, dicens: Veni, vt quia Natalem Dominicum sine te feci, sanctam Theophaniam
iam tecum faciam. Cui illa protinus, de Gordianæ sororis suæ salute folicita, respon-
dit: Et si sola venio, Gordianam sororem nostram cui dimittis? Cui tristi vultu iterum
dixit: Veni. Gordiana etenim soror nostra inter laicas deputata est. Quam visionem
mox molestia corporis est secuta, atq; ita, vt dictum fuerat, ante Dominicæ apparitio-
nis diem, eadem molestia ingrauescente, defuncta est. Gordiana autem mox vt solam
remansisse se reperit, eius prauitas excreuit: & quod prius latuit in desiderio cogitatio-
nis, hoc post effectum prauæ actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pu-
doris & reuerentiæ, oblita consecrationis, conductorem postmodum agrorum suo-
rum maritum duxit. Ecce omnes tres vno prius ardore conuersæ sunt, sed non om-
nes in vno eodemq; studio permanerunt: quia, iuxta Dominicam vocem: Multi sunt
vocati, pauci verò electi.

Gordiana
deserit pro
fessionem
suam diui-
ni timoris
oblita.

lib. 7. epi.
9. indict. 11.

39 Subditorum quoquæ negligentias Gregorius subtiliter inquirebat, & districtis
simis redargutionibus emendabat. Vnde Vitaliano episcopo Sipontino scribens: Si
custos, inquit, religiosi habitus, aut esse nōsses episcopus, filia gloriose memorie Tul-
liani magistri militiæ te illic posito, nec proiectis religiosi vestibus ad secularem reuer-
ti habitum, nec ad nos licuisset peruersam epistolam destinare. Sed quia nimia desidia,
nimioq; torpore deprimeris, in tuo dedecore res ad præsens illicita impune commis-
sa est. Nam si, vt præfati sumus, sollicitus extitisses, prius ad nos vltio mulieris prauissi-
mæ, quam culpa debuit peruenire. Quia ergo tantum hebes, tantumq; es negligens, vt
nisi canonicam in te fueris coërtionem expertus, in alijs districtiorem & disciplinam
nescias custodire: qualiter debeas esse sollicitus, congruo tibi, si Domino placuerit, tem-
pore demonstrabimus.

Ibidem.
epist. 10.

40 Item Sergio defensori. Si homo esses, aut discretionem aliquam habuisses, ita re-
gularis disciplina debuisti custos existere, vt ea, quæ illic illicitè committuntur, ante
vindicta corrigeret, quam ad nos eorum nuncius perueniret. Sed dum nimia te facit
stultitia negligentem, non solum de illis offendimur, sed etiam ad vlciscendum desi-
diam tuam nihilominus prouocamur.

lib. 11. epi.
29.

41 Item Anthemio subdiacono Campaniæ: Peruenit ad nos fratrem & coepiscopum
nostrum Paschasium, ita desidem negligentemq; in cunctis existere, vt in nullo quia
est episcopus agnoscat: adeo vt neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij vel
oppressi pauperes, eius erga se dilectionis studium sentiant, neq; aliquam supplicant-
bus sibi, in quibus iustum est, opem defensionis accommodet: & quod adhuc dici est
grauius, consilia sapientium & recta suadentium nulla patiatur ratione suscipere: vt
quod ipse per se nequit attendere, ab alio saltem possit addiscere. Sed rebus, quæ ad pa-
storis curam pertinent, prætermisissis, ad fabricandam nauim toto se studio inutiliter
occupet. Vnde, sicut fertur, contigit quadringentos aut eo amplius illum iam soli-
dos perdidisse. Hoc quoquæ eius culpis adiungitur, quod ita quotidie despectus, cum
vno aut duobus clericis dicitur ad mare descendere, vt apud suos in fabula sit, & ex-
trans sic vilis ac despicibilis videatur, vt nihil habere episcopalis vel ingenij, vel re-
uerentiæ iudicetur. Quod si ita est, non sine culpa tua esse cognoscas, qui cum obiur-
gare atque coërcere, vt dignum est, distulisti. Quia ergo hoc totum non solum i-
psium reprobatur, sed etiam ad sacerdotalis officij pertinere probatur opprobrium: vo-
luntus

lumus, vt eum coram alijs sacerdotibus, vel quibusdam filiis suis nobilibus contesta-
ri debeas ac hortari, vt vitio torporis excusso, deses esse nō debeat, sed in ecclesiæ suæ
ac monasteriorum cura sit vigilans, Paternam filiis suis charitatem exhibeat, in defen-
sione pauperum sit alacer cum discretionem, in quibus iustitia suaserit, sit erectus: con-
silia sapientium libenter suscipiat: quatenus & ciuitas illa eius queat solitudine con-
solari, & ipse desidiæ suæ culpas valeat operire. Si verò, quod non credimus, post hanc
adhortationem nostram solito adhuc more negligens esse tentauerit, ad nos est mo-
dis omnibus transmittendus: vt hic positus discere possit, quid vel qualiter secundum
Dei timorem agere conueniat sacerdotem.

42 Item eidem: Quoties illa de fratribus coepiscopisq; nostris audimus, quæ & il-
los reprehensibiles ostendere, & nobis tristitiam valeant generare, de eorum nos e-
mendatione non mediocriter cogit necessitas cogitare. Quia ergo nunciatum nobis
est, Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt in memores honoris sui, neq; er-
ga ecclesias, neque erga filios suos paternæ vigilantia curam exhibeant, vel monaste-
riorum sollicitudinem gerant, seu in oppressorum se pauperum tuitionem impendant:
Ideo hac tibi authoritate præcipimus, vt eis ad te conuocatis: ex nostro illos manda-
to districtè commoneas, quatenus desides vltius esse non debeant, sed sacerdotalè
se habere zelum & sollicitudinem opere doceant. Atque ita in his, quæ eos iuste secun-
dum Deum agere conuenit, vigilantes existant, vt nullum nos de eis denuò murmur
exasperet. Si quem verò eorum post hæc negligentem cognoueris, ad nos eum sine a-
liqua excusatione trans mitte: vt quàm sit graue nolle ab his, quæ reprehensibilia &
valde vituperanda sunt, corrigi, regulari in se valeat districtione sentire.

lib. 4. epi. 4.

Item Victori episcopo Panormitano post aliqua: Cuius, inquit, iam culpa sis intel-
ligis, vt ego tam longè positus, quæ in ciuitate tua aguntur agnoscam, & tot curis oc-
cupatus, quæ fieri debeant, disponam.

43 Notandum sanè, quia sicut manifesta crimina discretissimus præsul Gregorius
aut vix, aut nunquam sine vindicta laxabat: ita nimirum in rebus dubijs nunquam ali-
quando certam sententiam proferebat. Quapropter Andreæ Tarentino episcopo
scribit, dicens: Tribuni iudicis aterni securus adspiciet, quisquis reatus sui conscius,
digna eum modo placare poenitentia contendit. Habuisse te siquidem concubinam,
manifesta veritate comperimus. De qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio.
Sed quia in rebus ambigui absolutum non debet esse iudicium, hoc tuæ conscientia
eligimus committendum. Quæ de re si in sacro ordine constitutus eius te permixtio-
ne esse recolis maculatum, sacerdotij honore deposito, ad ministrandū nullo modo
præsumas accedere, sciturus in animæ tuæ periculum ministrare, & Deo nostro te sine
dubio reddere rationem, si huius sceleris conscius, in eo, quo es, ordine celans verita-
tem, permanere volueris.

Notent, q
in sacro do
tio consti-
tuti, concu-
binas ha-
bent, & à
se dimitte-
re nolunt.
lib. 1. ep. 33.

44 Ob hoc sollicitissimus Ecclesiæ Dei custos Gregorius, vniuscuiusque consiliarios
arguens, quantum in se erat, omnes omnino saluare certabat. Vnde Venantio ex mo-
nacho patritio, post aliqua scribens, ait: Scio quia cum epistola mea suscipitur, protin-
sus amici conueniunt, literati clientes vocantur, & de causa vitæ consilium à fautori-
bus mortis queritur. Qui dum non te, sed res tuas diligunt, nulla tibi, nisi quæ ad rem
pus placeant, loquuntur. Tales etiam fuere, sicut ipse reminisceris, dudum consiliarij,
qui te ad tanti facinus perduxere delicti. Et vt tibi aliquid secularis auctoris loquar,
cum amicis omnia tractanda sunt, sed prius de ipsis. Si verò in causa tua hominem cō-
siliarium queris, consiliarium me, rogo, suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consilium
potest, quam qui non tua, sed te diligit. Item Iohanni Constantinopolitanæ ecclesiæ
episcopo post nonnulla: Ego beatissimo viro domino Iohanni rescripseram: sed cre-
do, quia mihi familiaris vester ille iuuenulus rescripsit, qui adhuc de Deo nihil didicit,
qui viscera charitatis nescit, qui in caelestibus rebus ab omnibus accusatur, qui insidari
quotidiè diuersorum mortibus per occulta testamenta nec Deum metuit, nec homi-
nes erubescit. Mihi crede, frater reuerendissime, si zelum veritatis perfectè habes, ip-
sum prius debes corrigere: vt ex his, qui vobis vicini sunt, etiam hi, qui vicini nō sunt,
exemplo melius emendentur. Illius linguam noli recipere. Ille ad consilium vestra
sanctitatis debet dirigi, non autem vestra sanctitas ad verba illius inflecti. Si enim il-
lum audit, scio quia pacem cum suis fratribus habere non poterit.

lib. 3. epist.
32. indict. 11.

Item Ianuario Caralitano episcopo: Eos, inquit, quorum consilij messum alterius

Q 4 exarā.

exarasti, & eradicare terminos minimè timuisti, in duobus mensibus excommunicatos esse decernimus: ita ut si quid eis intra duorum mensium spatium humanitus euenerit, benedictione viatici non priuentur: Deinceps autem ab eorum consilijs cautus existe, teque sollicitè custodi, ne si eis in malo discipulus fueris, quibus magister in bono esse debuisti, nec simplicitati tuæ, nec ulterius senectuti parcamus.

Item Gallinico Exarcho Italiæ post nonnulla: Illud verò cognoscite, quia menò modicè contristauit, quòd maior domus, qui petitionem episcopi, volètis à schisma te reuerti, suscepit, eam se perdidisse professus est, & postmodum ab aduersarijs Ecclesiæ te nebat. Quod ego non negligentia, sed venalitate eius factum arbitror. Vndè miror, quia in eo culpam hanc minimè vestra excellentia vindicauit. Sed tamen quia hoc miratus sum, memetipsum citius reprehendi. Nam ubi dominus Iustinus cõsilium præbet, qui pacem cum catholica Ecclesia non habet, ibi non possunt hæretici addici. Præterea sancti Petri apostolorum principis natalitium diem in Romana ciuitate vos facere velle perhibetis. Et oramus omnipotentem Dominum, ut sua vos misericordia protegat, & vota vestra vos implere concedat. Sed prædictus vir eloquentissimus peto ut simul veniat. Qui si non venerit, à vestris obsequijs recedat. Vel certè si vestra excellentia fortasse emergentibus causis venire nequiverit, ipsa men sanctæ Ecclesiæ vnitati communicet. Bonum enim virum audio, si pessimi non esset erroris.

li. 9. ep. 9.

45 Item Screno Massilitano episcopo post multa: Peruenit ad nos, quòd dilectio tua libenter malos homines in societate vel consilio suo recipiat: adeò ut presbyterum quendam, qui postquam lapsus est, & in sua adhuc dicitur iniquitatis pollutione versari, familiarem habeat. Quod quidem nos ex toto non credimus, quia qui talem recipit, scelera non corrigit, sed magis alijs talia perpetrandi videtur dare licentiam. Sed nè fortè aliqua tibi subreptione vel dissimulatione, ut à te reciperetur atque ad huc haberetur gratus, suaserit, non solum hunc à te longius expellere, verum etiam excessus ipsius sacerdotali te zelo modis omnibus conuenit refecare. Alios verò, qui prauitatis esse memorantur, paterna adhortatione à sua prauitate compescere, & ad viam rectitudinis reuocare. Quòd si, quòd absit, salubri monitu eos videris in nullo proficere, & hos quoque curabis à te procùl abijcere, nè prauitates eorum ex eo, quòd recipiuntur, displicere minimè videantur: & non solum ipsi in emendari remaneant, sed etiam eorum receptione alij corrumpantur. Et considera, quàm & hominibus execrabile, & periculosum ante Dei sit oculos, si per eum, à quo plectenda sunt crimina, nutiri vitia videantur. Hæc igitur dilectissime frater diligenter attende, & ita agere stude, ut prauos salubriter corrigas, & scandalum de malorum societate filiorum tuorum animis non inducas.

Lib. 8.
Epist. 12.

46 Pro vnus culpa vindicari alium rectissimus iudex Gregorius minimè permittebat. Ideoque Godescalco Duci Campaniæ scribens, ait: Illa præpositorum sollicitudo utilis, illa est cautela laudabilis, in qua totum ratio agit, & furor sibi nil vindicat. Restringenda ergò sub ratione potestas est, nec quicquam agendum, priusquam concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis tempore iustum omnem putat ira, quòd fecerit. Peruenit itaque ad nos, magnitudinem tuam vsque ad hoc esse impetu furoris impulsam, ut non solum frangi ianuas monasterij sancti archangeli, verum etiam diripi exinde, quòd ibi inuentum est, feceris. Insuper autem sic contra Abbatem eiusdem monasterij diceris exarsisse, ut nisi occultans se, iracundiæ tuæ tempore latuisset, non leue discrimen incurreret. Denique ut metu tuo perterritus, de domo, in qua olim se receperat, exire nuncusque non audeat. Quòd nè frustra fecisse forsitan videreris, fugam monachi ipsius, qui ad hostes abiit, ad eius, quantum ad nos perlatum est, crimen impingis, afferens quòd illius voluntate fugerit. Quòd si ita est, contristamur, & valde vestram sapientiam miramur. Nam si licitum putatis, ut aliorum culpa alij sit nociua, multi huic possunt crimini subiacere. Diuersorum enim nobilissimorum, multarum ecclesiarum clerici, diuersorum monasteriorum monachi, multorum iudicum homines, sæpè se hostibus tradiderunt. Ergò si hoc creditur, seruorum utique domini, clericorum episcopi, monachorum Abbates, diuersorum fugacium iudices, omnes sub culpa sunt & crimine constituti. Nunquid & diebus magnitudinis tuæ multum de ciuitate in qua consistis, ad Longobardorum milites fuga non lapsi sunt? Et quis tantæ indisciplinæ, tantæque possit stultitiæ reperiri, ut eorum iniquitatem tibi æstimet applicandam?

47 Libertatem vnus cuiusque hominis Gregorius contra iudicum insolentias, lib. 8. ep. 31. beris vocibus nihilominus similiter defendebat. Vndè Leontio ex consuli post aliqua scribens, ait: Si Libertinus in ista causa cautionis culpabilis inuenitur, de alijs causis quid pro se alleget, nescio. Vnum tamen hoc bene atque constanter noui, quia & si quam rebus publicis fraudem fecit, substantia eius cædi debuit, non liberas. Nam in hoc, quòd liberi homines caduntur vel includuntur, ut taceam, quòd omnipotens Deus offenditur: ut taceam, quòd vestra opinio vehementer grauatur, pessimi tamen Imperatoris nostri omninò tempora fuscantur. Hoc enim inter Reges gentium, & Imperatorem Romanorum distat, quia Reges gentium, domini seruorum sunt: Imperator verò Romanorum, dominus liberorum. Vndè & vos quicquid agitis, prius quidem seruata iustitia, deinde custodita per omnia libertate agere debetis. Scriptum est enim: Quòd tibi non vis fieri, vide nè alteri facias. Et per semetipsum veritas dicit: Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. In libertate ergò eorum, qui vobis in discussione commissi sunt, vestram specialiter attendere debetis: & si ipsi à Maioribus vestris iniuriari libertatem vestram non vultis, subiectorum vestrorum libertatem honorando custodite. Scimus enim qui dixit: Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Cuius quia verba non transiunt, sed per omnia implentur, metuamus quòd iterum dicit: In qua mensura mensi fueritis, in ea remetietur vobis. Quid autem gloria vestra existimat, quia si superbè, si crudeliter agimus, Despecto Deo, nobis hominem placamus? Nullo modo. Nam ipse, qui despicitur, cum contra nos, quem despecto Deo placare volumus, irrat. Curemus ergò per omnia placare Deum, qui potens est & iratos homines ad mansuetudinè reducere. Nam, sicut dixi, etiam mansueti homines, indignante Deo, ad iracundiam prouocantur. Si autem dicitur, quia sine verberibus atque terroribus fraudes publicæ inueniri non possunt: hoc admittere poteram, si in ratiociniorum causa dominus Leontius non venisset. Nam verum etiam est, quia illi solent manibus excedere, qui in sensu & lingua deficiunt.

Inter reges gentium & Imperatores Romanorum quid inter sit. Tob. 4. Matt. 7.

Matt. 24.

Matt. 7.

48 Cunctorum iudicum cupiditates vel scelera Gregorius quasi como frenoque, pontificij sui validissimis autoritatibus restringebat: & si quos dulciter à prauitate corrigere non valebat, scriptorum suorum redargutionibus publicabat. Vndè Romano exarcho Italiæ residenti Rauennæ scribit, iniquis: Apud excellentiam vestram prauorum audacia correptionis debet aculeos magis, quam defensionis inuenire solatium. Nam satis graue est, illis habere prauam ut contingat actionem refugium, vnde disciplina decet prodire censuram. Peruenit itaque ad nos, Speciosum quendam presbyterum, qui causa poscente in monasterio à Iohanne fratre & coepiscopo nostro fuerat deputatus, contra sui pastoris exinde voluntatem exisse, & Ecclesiasticæ constitutionis vigore despecto, antedicto episcopo, vestra fretum tuitione, resistere. Quòd quia excellentiæ vestræ sine dubio pulsat inuidiam, necesse est, ut ab eius vos, habita discretionem, debeatis tuitione suspendere: ne si nominis vestri occasione pastoris suo inobediens vel contumax fuerit, ad tempus & vestros contra vos iudices defensare, atque excellentiam vestram hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de vestra discordia contristari. Comperimus etiam, quòd dici nefas est, quasdam mulieres, quæ nuncusque in religioso atque monachico habitu permansere, religiosam vestem deponere, & coniugibus, quòd sine graui referre dolore non possumus, sociari. Sed hoc quidem ut dicere vel attentare præsumant, fauoris vestri patrocinio fulciri dicuntur. Quòd nos credere, peruersitatis ipsius acerbitas non permittit. Petimus ergò, ut in tanto vos peccato miscere nullatenus debeatis. Nam huiusmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur remanere. Vnde iterum quæsumus, ut excellentia vestra in talium causarum se defensione non misceat, ne & Deus suam defendat iniuriam, & inter nos aliorum pariat culpa discordiam. Item Venantio ex monacho particio: Multi homines stulti putauere, quòd si ad ordinem episcopatus euerer, te alloqui ac per epistolas frequentare recusarem. Sed non ita est: Quia ipsa iam loci mei necessitate compellor, ut tacere non debeam. Et post pauca: Hac igitur consideratione compulsus, velis nolis, locuturus sum. Quia omni virtute, aut te cupio saluari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris, recolis, & superna distinctionis animaduersione postposita, ad quid sis delapsus, agnoscis. Culpam ergò tuam pensa dum vacat. Distinctionem futuri iudicis, dum vales, exhorresce: ne tunc illam amaram sentias, cum eam iam nullis fletibus euadas. Et infra: Teste euangelio scis apostasiã.

Nota, quàm doleat vir sanctissimus Simoniacis nubere.

Lib. 8. Epist. 31. Vide, quàm grauius obijciat huic scis apostasiã.

scis, quia diuina seueritas de ocioſo ſermone nos arguit, & de verbo inutili rationes ſubtiliter exquirat. Penſa ergò, quid factura eſt de peruerſo opere, ſi quòſdam in iudicio ſuo reprobat de ſermone. Ananias Deo pecunias vouerat, quas poſt, diabolica viſtus perſuaſione, ſubtraxit. Sed qua morte mulctatus eſt, ſapis. Si ille igitur mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abſtulit: conſidera quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum omnipotenti Deo, cui te ſub monachico habitu deuoueras, ſubtraxiſti. Quapropter ſi correctionis meæ verba ſecutus audieris, quàm ſint blanda & dulcia, in ſine cognoſces. Ecce fateor, moerens loquor, & facti tui triſtitia adductus, edere verba vix valeo. Et tamen animus tuus actionis ſuæ conſcius, vix ſufficit ferre, quod audit, erubeſcit, confunditur, auerſatur. Si ergò ferre non valet verba pulueris, quid facturus eſt ad iudicium conditoris? Fateor tamen, quia ſupernæ gratiæ eſſe miſericordiam maximam credo, quòd te effugere vitam conſpicit, & tamen adhuc ad vitam referuat: Quòd ſuperbientem te videt, & tolerat. Cumque Venantius, in eadem apoſtaſia permansens, obortis quibuſdam ſimulatibus, oblationes ſuas à Iohanne Syracuſano episcopo execratas cognoſceret, contra episcopum hoſtili more commotus eſt, eumque non timuit Gregorio accuſare. Cui ipſe reſcribit, dicens: Multum nos ea, quam dixiſtiſ, iam nos contriſtatos inuenit epistoſa, quòd inter vos & Iohannem fratrem & coepiscopum noſtrum, de quorum deſiderabamus gaudere concordia, ſcandalum prodidiſſe cognoſcimus. Quæuis enim cauſa fuiſſet, non vſque ad hoc debuit furor erumpere, vt armati homines veſtri, ſicut audiuiſmus, in episcopum irruerent, & diuerſa hoſtili more mala committerent, atque vos hæc reſ à paterna interim charitate diuideret. Nunquid non poterat, ſi qualibet contentio fuit, tranquillè diſponi, vt ne paritum vtilitas detrimentum, nec ſentiret gratia læſionem? Cuius autem grauitatis, cuius ſanctitatis, cuius manſuetudinis ſupraſcriptus frater noſter ſit, non habemus incognitum. Ex qua re colligimus, quia niſi vis eum doloris nimia coegiſſet, ad hanc rem, de qua vos contriſtatos aſſeritis, eius fraternitas nullo modo perueniſſet. Nos tamen, vbi hoc eo ſcribere comperimus, ilico ei ſcripſimus, admonentes, vt & oblationes veſtras, ſicut antè, ſuſciperet, & Miſſas in domo veſtra nõ ſolum celebrari permitteret, ſed ſi velitis, etiam ipſe perageret, & cæt. Verum Venantius cum episcopo in concordiam rediens, cum per vñdecim annos à Gregorio multiplicibus literis exhortatus, redire ad monachicum propoſitum detractaret, in grauiſſimam ægri tudinem cecidit. Quòd à Iohanne Syracuſano episcopo Gregorius audiens, reſcripſit, dicens: Fraternitatis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ mihi de dulciſſimi filij mei domini Venantij ægri tudine loquebantur, & cuncta erga eum qualiter acta ſunt, enarrabant. Sed vno tempore auditis, & illum deſperatè ac grauius ægrotare, & in rebus orphanorum, filiorum ſcilicet eius, homines iniquos inſiſtere, vix ſe in corde meo dolor capere poterat. Sed in hoc ſolatum fuit, quòd lachrymæ mihi per gemitus erumpabant. Veſtra igitur ſanctitas primam, quam decet, curam negligere non debet, vt de anima eius cogitare debeat exhortando, rogando, Dei terribile iudicium proponendo, ineffabilem eius miſericordiam promittendo, vt ad habitum ſuum redire vel in extremis debeat, nè ei reatus tantæ culpæ in æterno iudicio obſiſtat. Si quos tamen iudicium à ſuis prauitatibus inconuertibiles Gregorius aduertebat, eos ſcriptis prijs penès principes denotabat. Vndè Conſtantia Auguſtæ queritur, dicens: Dum in Sardinia in ſula multos eſſe gentiliū cognoſciſſem, eosque adhuc prauæ gentilitatis more idolorum ſacrificijs deſeruire, & eiſdem in ſula ſacerdotes ad prædicandum redemptorem noſtrum torpentes exiſterent, vnum illuc ex Italia episcopis miſi, qui multos gentiliū ad fidem, Domino cooperante, perduxit. Sed quidam rem mihi ſacrilegam nunciauit, quia hi, qui in ea idolis immolant, iudici præmium perſoluunt, vt hoc eis facere liceat. Quorum dum quidam baptizati eſſent, & immolare iam idolis deſeruiſſent, adhuc ab eodem in ſula iudice etiam poſt baptiſmum, illud præmiū exigitur, quod dari prius pro idolorum immolatione conſueuerat. Quem cum prædictus episcopus increparet, tantum ſe ſuffragium promiſiſſe reſpondit, vt niſi de cauſis etiam talibus impleri non poſſit. Corſica verò in ſula tanta nimietate exigentium, & grauamine premitur exactionum, vt ipſi, qui in illa ſunt, eadem quæ exiguntur, complere vix filios ſuos vendendo ſufficiant. Vndè fit, vt derelicta pia republica, poſſeſſores eiſdem in ſula ad nefandiſſimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim grauius, quid crudelius pati poſſunt à barbaris, quàm vt conſtricti arque

com.

compreſſi ſuos vendere filios compellantur? In Sicilia autem in ſula Stephanus quidam marinarum partium chartularius tanta præiudicia, tantasque oppreſſiones operari dicitur, inuadendo loca ſingulorum, atque ſine dictione cauſarum per poſſeſſiones ac domos ritulos ponendo, vt ſi velim acta eius ſingula, quæ ad me peruenire, dicere, magno volumine hæc explere non poſſim. Quæ omnia ſereniſſima domina ſolenter adſpiciat, & oppreſſorum gemitus compeſcat. Et poſt pauca: Quæ enim mentes, qualia viſcera parentum eſſe poſſunt perpendite, quando filios ſuos diſtrahunt, nè torquantur. Qualiter autem miſerendum ſit filiis aliorum, hoc benè ſciunt, qui habent proprios. Vndè mihi hæc breuiter ſuggeſſiſſe ſufficiat, nè ſi ea, quæ in his partibus aguntur, pietas veſtra non cognoſceret, me apud diſtrictum iudicem ſilentij mei culpa mulctaret.

49 Hinc eſt, quòd huius Gregorij tempore tot ſacerdotes & laici per diuerſas regiones miraculis coruſcaſſe, Dialogo teſte, probantur, quot nunquam ſub poſterioribus pontificibus inueniri poſtea potuerunt. Tantis igitur Eccleſiæ Dei felicitatibus hoſtis humani generis inuidens, nonnullos pontificum, ſimulque ſecularium iudicum ad eius inuidiam conflagrauit. Super quorum afflictione Iohanni Rauennati episcopo inter cætera queritur, dicens: Peccatis hoc meis reputo, quia iſte, qui nunc intereſt (haud dubium, quia Romanus exarchus) & pugnare contra inimicos noſtros diſſimulat, & nos facere pacem vetat: Quamuis iam modò, etiam ſi velit, facere omninò non poſſumus: quia Ariuſus exercitum Auarith & Noſulſi habens, eorum ſibi dari precario deſiderat, vt nobiſcum loqui aliquid de pace dignetur. Item Sebaſtiano episcopo *Sirmienſi poſt aliqua: Quæ ſanctiſſime frater de amici veſtri domini Romani perſona in hac terra patimur, loqui minimè valeamus. Breuiter tamen dico, quia eius in nos malitia gladios Longobardorum vincit: ita vt benigniores videantur hoſtes, qui nos interimunt, quàm rei publicæ iudices, qui nos malitia ſua rapinis atque fallacijs in cogitatione conſumunt, & vno tempore curam episcoporum atque clericorum, monaſteriorum quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſolicitem vigilare, contra ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere, cuius laboris ſit, cuius doloris ſit, veſtra fraternitas tanto veriùs penſat, quanto me, qui hæc patior purius amat. Item Anaſtaſio Patriarchæ poſt multa: Quæ mala à barbarorum gladijs, quæ à peruerſitate iudicum patimur, beatitudini veſtræ narrare refugio: nè eius gemitum augeam, quem minuere conſolando debueram. Item Palladio preſbytero de monte Sina poſt plura: Peto vt pro me orare debeas, quatenus omnipotès Deus, & à malis me ſpiritibus, & à peruerſis hominibus cuſtodire dignetur. Quia in hac vitæ meæ peregrinatione mala me ſimul & multa circūlant: ita vt cum Pſalmiſta iure dicam, In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Circundederunt me ſicut aqua tota die, circundederunt me ſimul.

50 Porro Mauritio, tunc auariſſimo ſimulque rapaciſſimo principi, ſuggeſſionibus inimicorum ſuorum ſuneſtiſſimam legem ferenti, vt nulli militum, qui videlicet in manu ſignatus fuiſſet, conuerti liceret, inter cætera ſic reſpondit: Ad hoc potestas ſuper omnes homines pietati dominorum meorum cælitus data eſt, vt qui bona appetunt, adiuentur, vt cælorum via largiùs pateat, vt terreſtre regnum cæleſti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, vt ei, qui ſemèl in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, Chriſto militare non liceat. Ad hæc ecce per me ſeruum vltimum ſuum & veſtram reſpondet Chriſtus, dicēs: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite Cæſarem, de Cæſare Imperatorem, & non ſolum hoc, ſed etiam patrem Imperatorum feci. Sacerdotes meos tuæ manui commiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde, rogo, piſſime domine ſeruo tuo, quid venienti & hæc dicenti reſponſurus es in iudicio Domino tuo? Et poſt pauca: Requirit ergò dominus meus, quis prior Imperator talem legem dederit, & ſubtiliùs æſtimet, ſi dari debuerit. Item Theodoro medico poſt aliqua: Peccatis, inquit, meis facientibus, ex quorum ſuggeſſione vel conſilio neſcio, talem in re publica ſua legem protulit Imperator, vt nullus, qui actionem publicam egit, nullus qui optio, vel manu ſignatus vel in rerum milites habitus eſt, ei in monaſterio conuerti liceat, niſi forte militia eius fuerit expleta. Quam legem primùm, ſicut hi dicunt, qui leges veteres nouère, Iulianus protulit. De quo ſcimus omnes, quantum Deo aduerſus fuerit.

51 Confortabat inſaniam iudicium ſiue fouebat Iohannes, tunc ex monacho regiæ vrbis

Attendat hæc apoſtata.

li. 5. epi. 42.

lib. 9. ep. 31.

lib. 4. Epist. 33.

deſeruiſſet Grauiſſimæ exactiones in Corſica.

Orat. Auguſtina pro oppreſſis.

lib. 2. ep. 32. Ind. 10.

*Sirmienſi li. 4. Ep. 35.

li. 3. ep. 45.

Psalm. 87.

lib. 2. epi. 61. Ind. 11.

Ibidem Epist. 64.

Impia lex Iuliani Apoſtata.

urbis antistes, qui eo tempore, quo Gregorius à Pelagio præfule destinatus apocri-
 rius, penes Constantinopolim morabatur, fugere se summum sacerdotium quasi hu-
 militer finxit. Sed eo suscepto, vsque ad eò in superbiam dolose mentis excreuit, vt ex
 causa alia occasionem quærens, synodum faceret, in qua se Vniuersalem appellare
 conatus est. Quod mox Papa Pelagius vt agnouit, directis epistolis ex autoritate san-
 cti Petri apostoli, eiusdem synodi acta cassauit: Diaconum verò, qui iuxta morem pro-
 responsis Ecclesiasticis faciendis Imperatoribus adhærebat, cum eo Missarum solen-
 nia celebrare prohibuit. Cuius sententiam beatus quoque Gregorius sequens, prædi-
 ctum Iohannem sæpè commonitum acquiescere differentem, sententia pari mul-
 ctauerat, omnibusq; pontificibus sub interminatione proprii honoris mandauerat, nè
 vnquam Vniuersalis profanum vocabulum aut scriberent, aut scriptum susciperent,
 aut vbi fuisset scriptum, subscriberent. Quapropter Iohannes, multis fallacijs ad suam
 hypocrisim consensum auarissimi Imperatoris redimens, obtinuit, vt Imperator Gre-
 gorio scriberet, quòd sibi pacificus existeret. Quapropter ipse Imperatrici Constan-
 tiæ inter alia scripsit, dicens: Sabiniano diacono responsali meo scribente cognoui, in
 causis beati Petri apostolorum principis contra quosdam superbè humiles, fictè blan-
 dos, quanta se iustitia vestra serenitas impendat. Vnde adhuc peto, vt nullius præuale-
 re contra veritatem hypocrisim permittatis. Quia sunt quidam, qui iuxta egregij prædi-
 catoris vocem, per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.
 Qui veste quidem despecti sunt, sed corde tument: & quasi in hoc mundo cuncta despi-
 ciunt, sed tamè ea quæ mundi sunt, cuncta simul adipisci quærunt. Qui indignos seo-
 mnibus hominibus fatentur, sed priuatis vocabulis contenti esse non possunt: quia il-
 lud appetunt, vnde omnibus digniores esse videantur. Et post pauca.
 52 Præterea iudico, quia pijsissimi domini scripta suscepi, vt fratri & confacerdoi
 meo Iohanni debeam esse pacificus. Et quidem sic religiosum dominum decuit, vt sa-
 cerdoti ista præcipere. Sed cum se noua præsumptione atque superbia idem frater
 meus Vniuersalem episcopum appelleret, ita vt sanctæ memoriæ decessoris mei tempo-
 re adscribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret, quantum cuncta illius syno-
 di, sede Apostolica contradicente, soluta sunt: triste mihi aliquid serenissimus dominus
 innuit, quòd non eum corripuit qui superbit, sed me potius ab intentione mea decli-
 nare voluit, qui in hac causa Euangeliorum & Canonum statuta humilitatis atque
 ceteriudinis virtute defendo. Quia in re à prædicto fratre & confacerdote meo, contra
 Euangelicam sententiam, contra beatum quoque Petrum Apostolum, & contra o-
 mnes Ecclesias canonumque statuta agitur. Sed est omnipotens Deus, in cuius manus
 sunt omnia, de quo scriptum est, Non est sapientia, non est prudentia, non est consili-
 um contra Dominum, Et quidem sapientissimus sanctissimus frater serenissimo domino
 multa suadere conatur: sed bene noui, quia tantæ illæ orationes eius & lachrymæ, nil
 ei à quoquam contra rationem aut animam suam subripi permittunt. Triste tamen
 valde est, vt patienter feratur, quatenus despectis omnibus, prædictus frater & coepi-
 scopus meus, solus conetur appellari episcopus. Sed in hac eius superbia quid aliud, nisi
 propinqua iam Antichristi esse tempora designantur? Quia illum videlicet imitatur,
 qui spreto in sociali gaudio angelorum legionibus, ad culmen conatus est singularitatis
 erumpere, dicēs: Super astra cæli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in
 lateribus aquilonis: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo: Vnde
 per omnipotentem Dominum rogo, nè pietatis vestræ tempora permittatis vnus ho-
 minis elatione maculari, neque tam peruerso vocabulo vllum quoquo modo præbea-
 tis assensum. Atque in hac causa nequaquam me pietas vestra despiciat: Quia etsi pec-
 cata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat, Petri Apostoli peccata nulla sunt, vt
 vestris temporibus pati talia mereantur. Vnde iterum atque iterum per omni-
 potentem Dominum rogo, vt sicut priores principes sancti Petri apostoli gratiam
 quasi erunt, vos quoque hanc vobis & quærere & seruare curetis: & propter peccata
 nostra, qui ei indignè seruiamus, eius apud vos honor nullatenus minuiatur: qui & mo-
 do vobis adiutor esse in omnibus, & postmodum vestra valeat peccata dimittere. Vi-
 ginti autem iam & septem annos ducimus, quòd in hac Vrbe inter Longobardorum
 gladios viuimus. Quibus quàm multa ab hac ecclesia quotidianis diebus erogentur, vt
 inter eos viuere possimus, suggerenda non sunt. Sed breuiter iudico, quia sicut in Ra-
 uennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiae sacellarium ha-
 bet, qui causis superuenientibus quotidianas expensas faciat: ita & in hac Vrbe in cau-
 sis ta-

Lib. 4.
Epist. 34.

Roma. 16.

Pro. 21.

Esa. 14.

Sedes Apo-
stolica
quàm sem-
per fuerit
venerabi-
lis etiam
Imperato-
ribus.

sis talibus eorum sacellarium ego sum. Et tamen hæc Ecclesia, quæ vno eodemq; tem-
 pore clericis, monasterijs, pauperibus, populo atque insuper Longobardis tam multa
 indefinenter expendit, eccè adhuc ex omnium ecclesiarum afflictione premitur: quæ
 de vnus hominis superbia multum gemunt, & si dicere nil præsumunt.
 33 Auarissimo quoque principi Gregorius voce libera contradicit, post aliqua scri-
 bens: Eccè clauis regni cælestis haud dubium, quin Petrus accepit. Potestas ei ligan-
 di atque soluendi tribuitur, cura ei totius Ecclesiæ & principatus committitur, &
 tamen Vniuersalis Apostolus non vocatur: & vir sanctissimus, confacerdos meus Io-
 hannes, vocari Vniuersalis Episcopus conatur. Exclamare compellor & dicere: O tē-
 pora, o mores. Eccè cuncta in Europæ partibus barbarorum iuri sunt tradita, destru-
 ctæ vrbes, euerfa castra, depopulatæ prouinciæ. Nullus terram cultor inhabitat, sæ-
 uiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum, & tamè sacer-
 dotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina ex-
 petunt, & nouis ac profanis vocabulis gloriantur. Nunquid ego in hac re, pijsime
 domine, causam propriam defendo? Nunquid specialem iniuriam vindico? Causam
 omnipotentis Dei ago, causam vniuersalis Ecclesiæ quæro. Quis iste est, qui contra
 statuta euangelica, cōtra canonum decreta nouum sibi nomen vlturpare præsumit?
 Vtinam vel sine imminutione vnus sit, qui esse appetit vniuersus. Et certè multos
 Constantinopolitanæ ecclesiæ in hæreses voraginem cecidisse nouimus sacerdo-
 tes, & non solum hæreticos, sed etiam hæresiarchas factos. Indè quippe Nestorius,
 qui mediatorem Dei & hominum Christum Iesum duas esse personas existimans,
 quia Deum hominem fieri potuisse non credidit, vsq; ad Iudaicam perfidiam eru-
 pit. Indè Macedonius, qui consubstantialem patri & filio spiritum sanctum, Deum
 esse denegauit. Si igitur illud nomē in ea ecclesia sibi quisquam arripit, vnde tot hæ-
 resiarchæ prodisse noscuntur, vniuersa ergò Ecclesia, quod absit, à statu suo corruit,
 quandò is, qui appellatur Vniuersalis, cadit. Sed absit à Christianis cordibus nomen
 istud blasphemiarum, in quo omnium sacerdotum honor admittitur, dum ab vno sibi de-
 menter arrogatur. Certè pro beati Petri apostolorum principis honore, per venera-
 dam Chalcedonensem synodum Romano pontifici oblatum est: sed nullus eorum
 vnquam hoc singularitatis nomine vti consensit, nè dum priuatum aliquid daretur
 vni, honore debito sacerdotes priuarentur vniuersi. Quid est ergò, quòd nos huius
 vocabuli gloriam & oblatam non quærimus, & alter sibi hanc arripere etiam non
 oblatam præsumit? Ille ergò magis est pijsissimorum dominorum præceptione seditus
 dus, qui præceptis canonicis obedientiam præbere contemnit. Ille coercendus est,
 qui sanctæ vniuersali Ecclesiæ iniuriam facit, qui corde tumet, qui gaudere de nomi-
 ne singularitatis appetit, qui honori quoque Imperij vestri se per priuatum vocabu-
 lum superponit. Eccè omnes hac de re scandalum patimur. Ad viam igitur rectam
 reuertatur author scandali, & omnia sacerdotum iurgia cessabunt. Ego enim, cun-
 ctorum sacerdotum seruus sum, in quantum ipsi sacerdotaliter viuunt. Nam qui cō-
 tra omnipotentem Deum per inanis gloriæ tumorem, atque contra statuta patrum
 suam ceruicem erigit, in omnipotente Domino confido, quia meam sibi nec cum
 gladijs fleat. Quid autem nupè in hac Vrbe ex huius vocabuli auditu gestum sit,
 Sabiniano diacono ac responsali meo subtilius indicauit.
 34 Item Iohanni episcopo Constantinopolitano: Eo tempore, quo fraternitas ve-
 stra in sacerdotali honore prouecta est, quantam ecclesiarum pacem atque concor-
 diam inuenerit, recolit. Sed quo ausu, quòve tumore nescio, nouum sibi conata est
 arripere nomen, vnde omnium fratrum corda potuissent ad scandalum peruenire.
 Quia in re vehementer admiror, quia nè ad episcopatum venire potuisses, fugisse te
 velle meministi, quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambizioso
 desiderio decurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, vt episcopus dici debuif-
 ses, ad hoc quandoque perductus es, vt despectis fratribus, episcopus appetas solus
 vocari. Et paulò post. Verè enim flens dico, atque ex intimo viscerum dolore pecca-
 tis meis reputo, quòd ille meus frater nunc vsque reduci ad humilitatem non valuit,
 qui ad hoc in episcopatus gradu constitutus est, vt aliorum animas ad humilitatem
 reducat: quòd ille, qui veritatem docet alios, semetipsum docere, nec me quoque de-
 precante, consensit. Item post aliqua. Quis, rogo, in hoc tam peruerso vocabulo nisi
 ille ad imitandum proponitur, qui despectis angelorum legionibus, secum socialiter
 constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, vt nulli subesse, & solus
 præfisse

Lib. 4. epist.
34.
Matt. 16.
Iohan. 21.Rom. Pon-
tificis à Sy-
nodo Chal-
cedonensi
dictus est
vniuersa-
lis.Lib. 4.
Epist. 34.

Esa. 14.

R

præfisse

Episcopi,
astra caeli.Episcopi,
nubes.1. Iohan. 2.
Luc. 21.

Heb. 12.

11. 2. ep. 57.
indict. 11.

2. Tim. 4.

Lib. 4.
Epist. 39.

præfesse omnibus videretur? Qui etiam dixit: In cælum conscendā, super astra cæli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Quid enim fratres tui, omnes Ecclesie vniuersalis episcopi, nisi astra cæli sunt, quorum vita simul & lingua, inter peccata erant, roresque hominum, quasi inter noctis tenebras lucent? Quibus dum cupis temerarium vocabulo elato præponere, eorumque nomen tuum comparatione calcare, quid aliud dieis, nisi in cælum conscendam, super astra cæli exaltabo solium meum? An non vniuersi episcopi nubes sunt, qui & verbis pluuunt, & bonorum operum luce conuiscant? Quos dum vestra fraternitas despiciens, sub se premere conatur, quid aliud dicit, nisi hoc, quod ab antiquo hoste dicitur, Ascendam super altitudinem nubium? Quæ cuncta ego cum flens conspicio, & occulta Dei iudicia pertimesco, augentur lacrymæ, gemitus se in corde meo non capiunt, quod vir ille sanctissimus, dominus Iohannes, tantæ abstinentiæ atque humilitatis, familiarium seductione linguarum, ad tantam superbiam erupit, ut in appetitu peruersi nominis illi esse conetur similis, qui dum superbè esse Deo similis voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit, & veram beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quæsiuit. Certè etrus princeps apostolorum, primum membrum sanctæ & vniuersalis Ecclesie est. Paulus, Andreas, Iohannes, quid aliud, quàm singularum sunt plebium capita? Et tamen sub vno capite omnes membra, atque vniuersa breui cingulo locutionis adstringam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus Domini, sunt in membris Ecclesie constituti, & nemo se vniuersalem vocari voluit. Vestra ergo sanctitas agnoscat, quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit: Item post pauca: Certè olim clarior per Apostolum: Filioli, nouissima hora est: & secundum quod veritas prædicit, Pestilentia & gladius per mundum sauiunt, gentes insurgunt gentibus, terra concutitur, orbis cum habitatoribus suis, terra dehiscens, forbetur, omnia quæ prædicta sunt, fiunt. Rex superbiæ propè est: & quod dici nefas est, sacerdotum ei præparatur exercitus: quia ceruici militum elationis, qui positi fuerant, ut ducatum præberent humilitatis. Sed hac in re etiam si nostra lingua minimè contradicat, illius virtus contra elationem in vltionem erigitur, qui superbiæ vitio per semetipsum specialiter aduersatur. Et infra: Considerare nos conuenit, ne qua radix amaritudinis sursum germinas impediatur, & per illam coinquinentur multi. Quod tamen si nos considerare negligimus, contra tantæ elationis tumorem iudicia superna vigilabunt. Item eadem in alia epistola post multa: Sed etiam nunc dico: aut eadem personas, videlicet Iohannem Chalcedonensem, & Athanasium Iſauriæ presbyteros, in suis ordinibus suscipe, eisque quietem præbe. Aut si hoc fortasse nolueris, omni altercatione postposita, de eorum causa statuta maiorum aut canonum terminos custodi. Si verò neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, sed tamen venientem à vobis non deuitamus. Quid autem de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones dicant, bene fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores. Et egregius prædicator dicit: Atque obsecra, increpa, cum omni patientia & doctrina. Noua verò atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem.

55 Item Aniano Diacono Constantinopolitano. De causa fratris nostri, viri reuerendissimi Iohannis episcopi Constantinopolitani, duas epistolas facere nolui: sed vna breuiter facta est, quæ vtrunque habere videretur admixtum, id est, & rectitudinē, & blandimentum. Tua itaque dilectio eam epistolam, quam nunc direxi pro voluntate Imperatoris, ei dare studeat. Nam de subsequenti talis alia transmittetur, de qua etiam superbia non lateretur. Ad hoc enim vsque peruenit, ut sub occasione presbyteri Iohannis gesta huc transmitteret, in quibus se penè per omnem versum œcumenicum patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisis illius superna maiestas dissoluet. Miror autem, quod dilectionem tuam fallere potuit, ut permitteres domino Imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo pacem habere debuisset. Qui si iustitiam tenere vult, illum debuit admonere, ut se à superbo vocabulo compesceret, & protinus inter nos fieret pax. Tamen qua calliditate à prædicto fratre nostro Iohanne factum sit, ut suspicor, minimè pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit, ut aut audiretur dominus Imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse videretur: aut non à me audiretur, & eius animus contra me irritaretur. Sed nos rectam viam tenebimus, nihil

nihil in hac causa aliud, nisi omnipotentem Dominum metuētes. Vnde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia, quæ in hoc seculo videt alta esse contra veritatem, pro veritate despiciat, & omnipotentis Dei gratia atque beati Petri Apostoli adiutorio confidat. Vocem veritatis recolat, dicens: Maior est, qui in vobis est, quàm qui mundo: & in hac causa quicquid agendum est, cum summa autoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorum gladijs nullo modo possumus, postquam pro amore rei publice argentum, aurum, mancipia vestesque, perdidimus, nimis ignominiosum est, ut per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud, quàm fidē perdere. Vnde sicut iam transactis epistolis scripsi, cum eo nunquam procedere præsumas.

56 At verò Iohannes, nouæ præsumptionis inuētor, vbi Mantium Deo aduersum, Gregorio cum suis complicitibus fecit infensum, cernens Cōstantiam Imperatricem rotis conatibus Romanæ Ecclesie seruanda priuilegia suadere, quantis valuit artibus incitauit, ut propter eam, quam in honorem sancti Pauli apostoli in Palatio ædificabat ecclesiam, à Gregorio caput eiusdem Apostoli, aut aliud quid de ipsius corpore sibi dirigi postularer. Quam calliditatem beatissimus Papa cognoscens, Imperatricis animo taliter satisfecit: Dum illa mihi desiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, vestram erga me potuisset gratiam amplius prouocare, maior me modestia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere nec possum, nec audeo. Nam corpora sanctorum Petri & Pauli apostolorum, tantis in ecclesijs suis coruscant miraculis atque terroribus, ut neque ad orandum sine magno illic timore possit accedere. Denique dum beatæ recordationis decessor meus, quia argentum, quod supra sacratissimum corpus sancti Petri apostoli erat, longè tamen ab eodem corpore, ferè quindecim pedibus, mutare voluit, signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego aliquid similiter ad sacratissimum corpus sancti Pauli apostoli meliorare volui: & quia necesse erat, ut iuxta sepulcrum eiusmodi effodi altius debuisset, præpositus loci illius ossa aliqua, non quidem eidem sepulcro coniuncta, reperit. Quæ quoniam leuare præsumpsit, atque in alium locum transponere, apparentibus quibusdam tristibus signis, subita morte defunctus est. Præter hæc autem sanctæ memorię decessor meus idem ad corpus sancti Laurentij martyris quædam meliorare desiderans, dum nesciuit vbi corpus esset venerabile collocatum, effoditur exquirendo, & subito sepulcrum ipsius ignoranter apertum est. Et hi qui præsentibus erant atque laborabant monachi & mansionarij, quia corpus eiusdem martyris viderunt, quod quidem tangere minime præsumpserunt, omnes intrā decem dies defuncti sunt, ita ut nullus vitæ super se se potuisset, qui femur corpus illius viderat. Cognoscat autem tranquillissima domina, quia Romanis consuetudo non est, quando sanctorum reliquias dant, ut quicquam tangere præsumat de corpore, sed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad sacratissima sanctorum corpora ponitur. Quod leuatum in ecclesia, quæ est dedicanda, debita cum veneratione reconditur. Et tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac si illic specialiter eorum corpora deferantur. Vnde contingit, ut beatæ recordationis Leonis Papæ tempore, sicut à Maioribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquijs dubitarent, prædictus pontifex hoc ipsum brandeum allatis forficibus incidit, & ex ipsa incisione sanguis effluxit. In Romanis nanque vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile est atque sacrilegum, si sanctorum corpora quicquam tangere fortasse voluerit. Quod si præsumpserit, certum est, quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum consuetudine, qui ossa leuare sanctorum se asserunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam Græci monachi huc ante biennium venientes, nocturno silentio iuxta ecclesiam sancti Pauli corpora mortuorum in campo iacentia effodiebant, atque eorum ossa recondebant, seruantes sibi dum recederent. Qui cum tenti, & cur hoc facerent, diligenter fuissent discussi, confessi sunt, quod illa ossa ad Græciam essent tanquam sanctorum reliquias portaturi. Ex quorum exemplo, sicut prædictum est, maior nobis dubietas nata est, vtrum verum sit, quod leuari ossa sanctorum dicuntur. De corporibus verò beatorum Apostolorum quid ego dicturus sum, dum constet, quia eo tempore, quo passi sunt, ex Oriente fideles venerunt, qui eorum corpora sicut ciuium suorum repeterent: Quæ ducta vsque ad secundum Urbis milliariū, in loco, qui dicitur Catacumbas, collocata sunt. Sed dum ea exinde leuare omnis eorum multitudo conueniens niteretur, ita eos vis tonitruum atque fulguris terruit ac disperfit, ut talia de-

1. Ioan. 42

Lib. 3.
epist. 30.Nota, quæ
hic dicitur
de corpori-
bus aposto-
lorum, &c.Nota reue-
rentiã erga
sacras reli-
quias.En vt vltio
diuina per
secuta sit
tangentes
sanctorum
corpora.

nudò nullatenùs tentare præfumerent. Tunc autem exeuntes Romani, eorum corpora, qui hoc ex Domini pietate meruerunt, leuauère, & in locis, quibus nunc sunt condita, posuerunt. Quis ergò, serenissima domina, tam temerarius possit existere, ut hæc sciens, eorum corpora nõ dico tangere, sed vel aliquatenùs præsumat inspicere? Dum igitur talia mihi à vobis præcepta sunt, de quibus parère nullatenùs potuissèm, quantum inuenio, non vestrum est, sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, vt mihi, quod absit, voluntatis vestræ gratiam subtraherent: & propterea quæsiuerunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inuenirer. Sed in omnipotenti Domino cõfido, quia nullo modo benignissimæ voluntati subripitur, & sanctorum Apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corpora li præsentia, sed ex protectione semper habebitis. Sudarium verò, quod similiter trahi mitti iussistis, cum corpore eius est: quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desiderium vacuum esse nõ debet, de catenis, quas ipse sanctus apostolus Paulus in collo & in manibus gestauit, et quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem vobis aliquam transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando valuerò. Quia dum frequenter ex catenis eiusdem multi veniunt, & benedictionem petunt, vt partim quid ex limatura percipiant, assistit sacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concitè aliquid de catenis eius excutitur, vt mora nulla sit. Quibusdam verò petentibus, diù per catenas ipsas lima ducitur, & tamen vt aliquid inde exeat, non obtinetur.

Ioannem episcopu videri perstrin gere.

Nota de catenis S. Pauli.

57 In quibus Gregorij, veracibus utique, verbis apparet, quia vsque ad illa tempora reliquijs brandeum Romanus pontifex conferbat, cum posteriori tempore de vestibus, quæ sub altari sancti Iohannis in basilica Constantiniana seruantur, particulae coeperunt pro sacris reliquijs petentibus dari.

Vide & hic mira de vestib D. Iohannis Euangeli. 4a.

58 Quæ quidem vestes, vsq; hætenùs tantis miraculis coruscare probantur, vt sicci tatis tempore foras excussæ pluuiam conferant: inundationis verò, serenitatem reddunt. Nam super hæc, quæ per singulas ecclesias faciunt, quæ in oratorio domus inæ in Suburra positæ, per eas Dominus omnipotens fecerit, non celabo. Nupèr Adriani pontificis tempore visum mihi est, vt altare sanctæ Dei genitricis Mariæ, quod extra oratorium sancti Iohannis in apertissimo atrio positum, congruis luminaribus honorari non poterat, intrà oratorium locari debuisset. Accessit verò Gaudericus Vellernus, qui adhuc superesse videtur, episcopus, cum hymnis & canticis ab altari veteri pyxidulas duas sigillatas excussit. Quarum alteram, me deprecante, nimium timoratus aperiens, de illis tunicis, quantum ex similitudine curiosis oculis potuit deprehendi, particulas reperit, quas solenniter sub nouo altari deposuit. Vbi ex tunc, sicut multi nõdunt, qui adhuc superstitios esse probantur, diuinitus accensa lampades frequentibus solito patuerunt. Nam ista octaua Indictione in hebdomada ante Dominici natalis diem, cum ego super huiusmodi partim quid dubitarem, cõpletis matutinalibus hymnis, mansionarius candelam extinxit. Quam post vesperum succendere cupiens, accensam reperit, eamq; se negligenter extinxisse perpendens, die altera sollicitus protinus extinxit, & obseratis ianuis, ad vesperum succensus lampadem remeavit. Quam vbi nihilominus accensam reperit, ex conscientia seruata à se clausi & miraculo non diminuti olei profecto cognouit, quia lampadem ille succenderat, qui nõ oleum in ea diurna succensione minui potuisset, diuinitus ampliãrat.

Lampades diuinitus accense.

li. 2. epi. 3. Indic. 11.

59 Harum quidem vestium, sicut opinor, altera, quæ strictioribus manicis constat, veraciter sancti Iohannis est tunica: quam beatus Gregorius suo tempore, quodam episcopo deferente, suscepit. Vnde Iohanni Abbati inter cætera scribit, dicens: De tunica sancti Iohannis omninò gratè suscepisti, quia sollicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut, quod est melius, eundem episcopum, qui eam habet, cum clericis suis & cum ipsa ad me transmittere: quatenus & benedictione tunice perfruamur, & de eodem episcopo vel clericis mercedem habere valeamus. Altera verò quæ largioribus manicis, non tunica, sed videtur planè esse dalmatica, nisi fallor, sancti Paschalis Apostolicæ sedis diaconi constat. Qui, iuxta quod idem beatus Gregorius in quarto dialogorum libro meminit, cum temporibus Symmachi Patris fuisset defunctus, eius dalmaticam feretro superpositam daemoniacus tetigit, statimque sanatus est. Sed quam obrèm ambæ vestes sancti Iohannis dicantur, ideo partem scam consuetudinem obtinuisse crediderim, quòd sub eius altari consuetudinaliter recondantur. Nam quòd eorum altera Iohannis Euangelistæ, non autem Baptistæ sit, nemo

nemo est qui dubitet: præsertim cum omnis sapiens nouerit, Baptistam camelorum pilis pro vestibus vsu fuisse: Euangelistam verò, qui per tot annos post passionem Domini pontificium gerens, Missarum solennia frequentissimè celebrabat, sine sacerdotilibus esse nequaquam vestibus potuisse. Si autem dicitur, quòd tunica & dalmatica, quia pontificalia sunt indumenta, vtraque sancti Iohannis credi debeant, cõsiderandum est, quia Gregorius Iohanni Abbati non dalmaticam, sed tunicam nominarit. Qui si dalmaticam quoquè sancti Iohannis fuisse sentiret, eius tunicam quærens, consequenter habere se ipsius dalmaticam non taceret.

Iohannes Apostolus Missas celebrauit.

60 Hæc de sancti Iohannis vestibus, de quibus à quamplurimis dubitatur, me vt cunque in beati Gregorij gestis inseruisse sufficiat. Cæterum Iohannes Constantinopolitanus hypocrita, qui ab Vniuersalis nominis ambitione conuerti multis tergiversationibus recusabat, iuxta eiusdem patris prophetiam, iudicia Domini super se vigilare cognoscens, post non multi temporis spatium, subita morte defungitur: & cuius ambitiosam superbiam totus capere mundus vix poterat, in vnus sepulcri angustia facillè collocatur. Post cuius paulatim discessum, cum Mauritius Imperator, sacerdotum videlicet Christi contemptor, pro Cyriaco, qui Iohanni successerat, suaderet, nõ pro causa tam friuoli nominis Gregorius laboraret, ipse tandiù Pontificatus sui autoritatibus restitit, quousque pestem Vniuersalis nominis ab ipsis etiam subdolis adulatorum labijs penitus abstulisset. Quapropter Eulogio patriarchæ Alexandrino post aliqua scribens ait: Indicare vestra beatitudo studuit, iam se quibusdam non scribere superba vocabula, quæ ex vanitatis radice prodierunt: & mihi loquitur, dicens: Sicut iussistis: quod verbum iussionis, peto, à meo auditu remouete: quia scio, qui sum, qui estis. Loco enim, mihi fratres estis, moribus patres. Non ergò iussi, sed quæ vtilia visa sunt, indicare curauim. Non tamen inuenio vestram beatitudinem hoc ipsum, quod memorie vestræ intuli, perfecte tenere voluisse. Nam dixi, nec mihi vos, nec cuiquam alteri tale aliquid scribere debere. Et ecce in præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superba appellationis verbum, Vniuersalem me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra vltra non faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit præbetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus. Nec honorem meum esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus nanque honor est, honor Vniuersalis Ecclesiæ. Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim Vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur vniuersum. Sed absit hoc. Recedant verba, quæ vanitatem inflant, charitatem vulnerant. Et quidem in sancta Chalcedonensi Synodo atque post à subsequenibus patribus, hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas nouit: sed tamen nullus eorum vt hoc vniquam vocabulo voluit: vt dum in hoc mundo honorem sacerdotum diligere omniunium, apud omnipotentem Deum custodirent suum.

Iohannes Episcopus subita morte extinguitur.

Libr. 7. Epist. 30. Indic. 1.

Chalcedonensis Synodus Roman. Pontificem vocauit Vniuersalem.

CAPITVLA LIBRI IIII.

De temperantia Gregorij. 1
 Qualiter Iohanni Raucnati episcopo vsu pallij mappularumq; subduxerit. 2
 Quòd eidem suppliciter vsu pallij repenti, quater in anno per plateas concesserit. 3
 Vbi eidem pro diuersis vitijs increpato, diem suæ vocationis prædixit. 4
 Vbi Iohanne defuncto, Raucennatem ecclesiam visitatori committit, Marinianoq; consecrato episcopo, pallij vsu simili modo concedit. 5
 Vbi Andrea supplicante pro pallio, præcipit iurandum. 6
 Quòd Mariniano consuetudinem pallij, sicut conuenerat, defendere non valente, Gregorius in sententia sua permanserit. 7
 Quòd pro vsurpatione campagarum diaconos Catanenses arguerit. 8
 De Maximo, Salonitanæ ecclesiæ peruasore. 9
 Qualiter autoritatem sui pontificatus contra tyrannū Imperatorem defenderit. 10
 Vbi contra votum Imperiale Maximum cum suis complicitibus excommunicas, episcopos ipsius ad Ecclesiam reuerti coëgit. 11
 Vbi Maximi causam præcipit Raennæ ventilari. 12
 Vbi Maximus in terram procidens, lacrymabiliter veniam petit. 13
 R. 3 Vbi

Vbi Gregorius Maximo, coram sancti Apollinaris corpore satisfaciendi, miserendum esse decernit.	14
Vbi Maximo satisfaciendi humiliter communionis gratiam reddit, & pallium se daturum promittit.	15
Quam didascalicis responsionibus superbum Imperatorem terruerit.	16
Vbi Mauritio, in Gregorium faventi, mors per gladium prophetatur.	17
Vbi Mauritius poenitens, videt in somnis se diuino iudicio cum vxore & filijs Phocæ militi tradi.	18
Vbi seditione commota, Mauritius Phocæ iussu cum cuncta cognatione sua perimitur.	19
Vbi imagine Augustali suscepta, sapienter Mauritij vitia Phocæ Imperatori dinumerat.	20
Vbi ei apocrisarium ex more transmittit.	21
Vbi pondere grandi remoto, Imperiale iugum leuius reddidisse fatetur.	22
Quod ex consuetudine synodicam suam direxit, & quod Orientales nullius in diptychis nomen suscipiant, donec synodicam fidei eius cognouerint.	23
Quod susceptis decretis Mediolanensium, eis episcopum ordinari consenserit.	24
Quod Anastasium Antiochenum post multos annos throno reddiderit.	25
Quod Adrianum Thebanum episcopum ordini suo restitueas, diocesim ipsius Alarici episcopi potestati subduxerit.	26
Quod exceptis manifestis criminibus, neminem de sacerdotio deposuerit, sed communionem priuauerit.	27
Quanta distinctione accusatorum lites iudicauerit, & qualia in ordinibus iudiciorum decreuerit.	28
Qualiter aliorum auctoritates episcoporum sua auctoritate confirmabat, non minuebatur.	29
Quod cunctis episcopis propria iura conseruans, executores dari & iudices eligi ab accusatis voluerit.	30
Quod falsarios delatores talione multauerit.	31
Quod semel ingesta crimina, indiscussa præterire non passus sit, & qualibus poenis peccatorum malos accusatores multauerit.	32
Quod consueta stipendia etiam infirmis clericis iusserit ministrari.	33
Quod cautiones episcoporum, suis clericis factas, firmauerit, eisque quartas pleniter dari iusserit.	34
Quod ab alijs obligatos absoluerit.	35
Quod ab hæresi se purgantes receperit.	36
Quod schismaticos ad suscipiendam satisfactionem Romam inuitare curauerit.	37
Quod Seuerum Aquilensem episcopum Rauennam venire coegerit: qui postquam ad unitatem redijt, denuò ad suum schisma recurrens, Catholicosque sacerdotes affligens, causa perpetuæ diuisionis suæ diocesis effectus est.	38
Quod pro aegritudine corporis nemini successorem dederit, & quod renūciantibus suis sedibus, successores non denegaret, eisque de sumptibus eiusdem ecclesiæ comoda ministrari præceperit.	39
Quod stupratam, in vxorem à stupratore duci iusserit.	40
Quod virum iam tonsuratum, coniugi reddi mandauerit.	41
Quod vim nullam Iudæis inferendam statuerit.	42
Quod Christianos eis subijci, nulla occasione debere censuerit.	43
Quod Christianos eis violenter auferri iubebat: quorum si qui auferri non poterat, redimi sanciebat.	44
Quod eorum mancipia, confugientia ad Ecclesiam, reddi vetuerit.	45
Quod pagana eorum mancipia, venire ad fidem volentia, non reddenda statuerit.	46
Quod Iudæorum mancipia, suos dominos ad fidem præcedentia, in eorum seruitium nullatenus redigenda indixerit, etiam si ipsi eos ad baptismatis gratiam sequerentur.	47
Quod neminem circumcidi paganorum permiserit.	48
Quod à Iudæis munera non suscipienda decreuerit.	49
Qualiter Iudæi fuerint à Romanis Pontificibus habiti.	50
Quod Gregorius non obseruari sabbatum iusserit, & lauari Dominico permiserit.	51
Quant.	

Quantæ compassionis extiterit in infirmitatibus Castorij, Eulogij & Mariniani episcoporum siue Rusticianæ patriciæ.	52
Quod pro barbaricis incursionibus fieri litanias voluerit.	53
Quod spiritum prophetiæ habuerit.	54
Quod peiora prioribus futura prædixerit.	55
Quod neminem iniuste ab Ecclesia defendi permiserit.	56
Quod confugientibus ad Ecclesiam, sacramenta præstari iusserit de seruandis sibi iustitijs.	57
Quod omnes episcopos, fratres & coepiscopos: diaconos, dilectissimos filios: vtriusque verò sexus laicos, dominos vocitaret.	58
Quod de fide tam Teudelindæ reginæ, quam suo subdiacono satisfecerit.	59
Vbi se indignum memorat reuelatione Dei.	60
Vbi se presbytero comparans, illum superiorem melioremque pronunciat.	61
Vbi se indignum alieno fauore fatetur.	62
Vbi monacho sibi procidenti se in terram prostrauit.	63
Quod accusatus, innocentiam suam exposuit.	64
Quid de fine seculi senserit.	65
Qualia de incommoditate Vrbs scripserit.	66
Qualiter barbaricis incursionibus ab exponendis libris destiterit, & quibus doloribus cruciatus extiterit.	67
De eius obitu, & fastigijs argenteis ab eo paratis, necnon sepulturæ ipsius loco vel titulo.	68
Qualiter æmulis, libros eius incendere molientibus, Petrus diaconus moriendo defendit.	69
Quanta Claudius ex verbis eius notauerit, & quod multa Gregorius dictauerit, quæ nunc nequeant inueniri.	70
Quod duodecim epistolarum suarum libros reliquerit, ex quibus Adriani Papæ tempore duo volumina videntur excerpta.	71
Quod in diaconatu suo Moralia coeperit, & qualiter ea in episcopatu suo per libros digesserit, eaque Leandro Hispano episcopo roganti direxerit.	72
Quod in episcopatus sui exordio librum regulæ pastoralis Iohanni episcopo Rauennati exponens, imperitos compresserit.	73
Quod per stationes discurrens, quadraginta euangelij lectiones dictauerit, quas Secundo seruo Dei petenti mandauerit.	74
Qualiter dialogorum quatuor libros descripserit, quos postea Zacharias, Apostolicæ sedis episcopus, in Græcam linguam conuertit.	75
Quod ciuibus suis petentibus primam & vltimam Ezechielis prophetiæ partes, per homilias viginti duas tractauerit.	76
Quam humilia ipse de suis tractatibus senserit, qui à posteris doctoribus facundissimi prædicantur.	77
Quod libros suos, in comparatione Augustini tractatum, fursures nominans, quousque vixit, legi vetuerit.	78
Quanta consideratione quotidie infirmitatem sui cordis cognouerit.	79
Quod corpus eius à Gregorio quarto Papa translatum sit, & de antiquitate ipsius, vel mediocritate, ac regulari specialitate.	80
Quod Græcam linguam nesciens, falsos tractatus suo nomine titulos inuenit.	81
Quod monachi, qui ab eo in Saxoniam missi sunt, sancti Benedicti regulis fuerant mancipati.	82
De formis & vestimentis patris & matris eius.	83
De forma & habitu siue disticho eius.	84
Quod postea Saturninus monachus, iuxta eius effigiem, imagines Apostolorum depinxerit.	85
De Iohanne præposito, qui cum diabolo coram Christo conflictit, & de reuelatione atque terribili transitu ipsius.	86
De cruciatibus Andreæ conductoris, qui cum eodem præposito monasterij chartulas se vendidisse professus est.	87
De presagio mortis Athanasij œconomi, qui consuetudines pauperum defraudauit.	88
De diabolo à monasterij claustro fugato, qui monachum iacentem percussit.	89
R 4 De	

De visione monachi, qui duodecim homines intra dies totidem morituros prouidit.	90
De Lucidi Ficulensis episcopi conuersione, visione & transitu.	91
De reuelatione Monachi, qui per excusionem lachrymarum cuiusdam inclusi presbyteri, fratris sui sanitatem reuersionemque cognouit.	92
De demone, a fundo Barbiliano excusso, qui conductorem & bubulcos occidens, Vrseillum fuerat persecutus.	93
De visione Tergaudi Treuerensis quondam episcopi, qui a beato Gregorio pulsus est a monasterio.	94
De increpatione Faraldi, qui a demonibus tota nocte suspensus est.	95
De Indulfo desertore monasterij, a sene percusso, & de reuelatione clerici, & digressionem Supponis.	96
De Dominico presbytero, qui Gregorianum fontem detexerat, ligato & liberato, eiusque miserabili transitu.	97
De modio monasterij & diuersitate ipsius redundationis, necnon miraculo multiplicati diuinitus panis.	98
Quam frequenter in diuersis locis Gregorius demonstratur.	99
De visione scriptoris, qui ab amulo terreri potuit, & a beato Gregorio meruit consolari.	100

LIBER QVARTVS CAP. I.

HAcc est Gregorij, de refutatione nominis Vniuersalis, plena rationis humilitatisque sententia. Qui uidelicet contra superbos prudenter uti nouerat serpentis astutia, & a columbae simplicitate circa humiles minimè recedebat. Quapropter suae temperantiae conscius, Dominico Carthaginensi episcopo post cetera: **De Ecclesiasticis**, inquit, priuilegijs, quod uestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat, quia sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque ecclesijs sua iura seruamus. Nec cuiuslibet fauente gratia ultra, quam meretur, impertior, nec ulli hoc, quod sui iuris est, ambitu stimulante derogo: sed fratres meos honorare per omnia cupio, sicque studio honore singulos subuechi, dummodo non sit, quod alteri iure ab altero possit opponi. Item Eulogio Alexandrino & Anastasio Antiocheno Patriarchis scribit, dicens: Cum praedicator egregius dicat: **Quandiu** quidem sum gentium apostolus, misterium meum honorificabo: qui rursus alias dicit, Facti sumus paruuli in medio uestrum: exemplum proculdubio nobis sequentibus ostendit, ut & humilitatem teneamus in mente, & tamen ordinis nostri dignitatem seruemus in honore: quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio sit superba. Et cetera: **Quod** Gregorius, sicut ex praecedentibus ac subsequenter manifestissime colligi poterit, & fecit & dixit.

2 Nam Iohannem Rauennatem episcopum, typho superbiae pallium frequentantem, suosque presbyteros ac diaconos in mappulis procedere permittentem, primo quidem per Castorium chartularium familiariter arguit, post ex consuetudine sine priuilegio sibi haec concessa pertinaciter defendentem, tali sententia post nonnulla multauit: Vt enim, inquit, ea, quae superius dixi, breuiter colligam, admoneo quatenus, nisi decessorum meorum munificentia tibi haec per priuilegium attributa docueris, uti in plateis pallio ulterius non praesumas, ne non habere & ad Missas incipias, quod audacter & in plateis usurpas. De secretario autem, quod fraternitas tua resedisse cum pallio, & filios ecclesiae suscepisse se & fecit & excusauit, nunc interim nihil quaerimus: quia synodorum sententiam sequentes, minores culpas, quae negantur, uel cisci recensamus. Hoc tamen quia semel & iterum sit factum, cognouimus. Fraternitas autem tua sit omnino sollicita, ne hoc, quod praesumptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficiente deterius vindicetur. Et post pauca: illud autem, quod pro utendis a clero uestro mappulis scripsistis, a nostris est clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc unquam aliae cuiuslibet concessum fuisse ecclesiae, nec Rauennates clericos uel illic, uel in Romana ciuitate tale aliquid cum sua conscientia praesumpsisse: nec si tentatum esset, ex furriua usurpatione sibi prauidicium generaretur. Sed etiam si in qualibet ecclesia hoc praesumptum fuerit, asserunt emendandum, quod non concessione Romani Pontificis, sed sola subreptione praesumitur. Sed nos seruantes honorem fraternitati tuae, licet contra uoluntatem antedicti cleri nostri, tamen primis diaconibus uestris, quos nobis quidam testificati sunt, etiam ante eis usus fuisse, in obsequio duntaxat tuo mappulis uti permittimus: alio autem tempore, uel alias personas hoc agere uehementissime prohibemus.

3 Quam

3 Quam sententiam uir uanae gloriae cupidissimus, molestissimè ferens, per quoscunque poterat, usum pallij sibi restitui magnopere flagitabat. Cui Gregorius ita scripsit: **Lib. 4. Epist. 10.** Fraternitatem uestram ualde inuenio contristatam pro eo, quod in litanij induere pallium rationis censura prohibetur. Sed per excellentissimum Romanum patricium, & per eminentissimum praefectum, atque per alios ciuitatis suae nobiles uiros importunè expetit, ut hoc debeat concedi. Nos autem sollicitè requirentes ab Adeodato, quondam diacono fraternitatis tuae, cognouimus, quia nunquam consuetudo fuerit decessoribus tuis, ut in litanij pallio, nisi in solennitate B. Iohannis Baptistae, B. Petri Apostoli, & B. Apollinaris martyris uerentur. Cui quidem nequaquam credere debui. mus, quia multi apud ciuitatem fraternitatis uestrae responsales saepius fuerunt, qui se fatentur tale aliquid nunquam uidisse. Et hac de re multis potius credendum est, quam uni pro sua ecclesia aliquid attestari. Sed quia nos fraternitatem uestram contristari nolumus, & petitionem filiorum nostrorum apud nos minimè frustrari, usum pallij, donec subtilius ueriusque, aliquid cognoscamus, in litanij solennibus, id est, die natalis B. Iohannis Baptistae, B. Petri apostoli, & B. Apollinaris martyris, atque in ordinationis uestrae celebratione concedimus. In secretario uero secundum morem pristinum, susceptis ac dimissis ecclesiae filijs, induere uestra fraternitas pallium debeat, atque ad Missarum solennia ita proficisci, & nihil sibi amplius ausu temerariae praesumptionis arrogare: ne, dum in exteriori habitu inordinatè aliquid ambitur, ordinatè etiam quae licere poterant, amittantur.

4 Sed isdem Iohannes ab inanis gloriae ambitione freno apostolicae moderationis coercitus, ad detractionem pontificis totus conuertitur. Vnde prudentissimus pontifex sic eum admonet, dicens: Primum me hoc contristat, quia mihi fraternitas tua duplici corde scribit: & alia blandimenta in epistolis suis exhibet, alia in lingua sua seculariter ostendit. Deinde graue mihi est, quia irrisiones illas, quas habere notarij adhuc pueri solent, usque hodie frater meus Iohannes in lingua sua retinet, mordenter loquitur, & quasi de tali astutia letatur: amicis praesentibus blanditur, de absentibus obloquitur. Tertio graue mihi & omnino execrabile est, quia seruis suis, qua hora fuerit commotus, turpia crimina imponit, ut effeminati, & adhuc grauius hoc apertius uocentur. Post hoc accessit, quod disciplina ad uitam clericorum custodiendam nulla est, sed tantummodo clericis suis dominium exhibet. Vltimum uero est, quod tamen pondere elationis primum est: scilicet de usu pallij extra ecclesiam, quod temporibus decessorum meorum facere nunquam quisquam praesumpsit, nunquam a decessoribus eius praesumptum est, sicut responsales nostri testantur, excepto nisi reliqua conderentur, quod tamen de reliquijs unum tantummodo potuit inueniri, qui meis diebus in despectum meum cum summa audacia non solum faciebat, sed etiam frequentabat. Ex quibus omnibus inuenio, quia honor episcopatus uestri totus foris in ostensione est, non in mente. Et quidem omnipotenti Deo gratias ago, quia eo tempore, quo ad me hoc peruenit, quod ad aures decessorum meorum nunquam peruenerat, Longobardi inter me & Rauennatem ciuitatem positi fuere. Nam ostendere forsitan hominibus habui, quantum scio esse districtus. Ne autem credas, quia ego ecclesiam tuam in aliquo grauari aut minui uolo, recordare inter missarum Romanorum solennia, ubi Rauennas diaconus stabat, & require, ubi hodie stat, & cognosces, quia Rauennatem ecclesiam honorare desidero. Sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripit, hoc ego tollere non possum. Tamen hac de re iam diacono nostro Constantinopolim scripsi, ut per omnes, qui sub se etiam tricenos & quadragenos episcopos habent, requirere debeat. Et sicubi iste usus est, ut in litanij cum pallijs ambulant, absit ut per me honor Rauennatis ecclesiae in aliquo minuat. Haec ergo omnia, quae superius dixi, frater charissime recogita, diem tuae uocationis attende, quas rationes de sarcina episcopatus redditurus es considera. Emenda illos mores notarij. Vide quid in lingua, quid in actu episcopum deceat. Esto totus purus fratribus tuis. Non aliud loquaris, aliud in corde habearis. Nec appetas ultra uideri, quam es, ut possis ultra esse, quam uideris.

5 Haec quia Iohannes emendare superbiae fastu despexit, eodem anno, iuxta quod Gregorius ei praedixerat, die suae uocationis dum non attendit, incurrit, & ante tumidus crepuit, quam meruisset amictu pallij saturari. Cuius rei gratia Gregorius uisitacione Rauennatis ecclesiae Scuro Ficulino episcopo secundum consuetudinem praesentem committens, Marilianum monachum familiarem suum Rauennatibus episcopum commisit, **Iohannes episcopus Rauennas obit.**

Li. 4. ep. 54. cranit, cui & pallium dirigit, scribens: Apostolica sedis beneuolentia, & antiquæ cō-
suetudinis ordine prouocati, fraternitati tuæ, quam in Raennati ecclesia gubernationis constat suscepisse officium pallij, vsum p̄uidimus concedendum. Quo nō ali-
ter vt te memineris, nisi in propria tuæ ciuitatis ecclesia, dimissis iam filiis ecclesie,
procedēs à saluatorio ad sacra Missarū solēnia celebrāda. Peractis verò Missis, id in
saluatorio rursū curabis deponere. Extra ecclesiā verò non aliter illo tibi, nisi qua-
ter in anno, in litanij, quas ad decessorē tuum Iohannē expressimus, vt pmittimus.

6 Sed Marinianus clericorum suorum suggestiōibus delinitus, tam per Andream
virum magnificum, quā per quoscunq; potuerat, restitui suæ ecclesiæ vsum pallij
lib. 5. ep. 33. flagitabat. Quapropter Gregorius Castorio chartulario inter cætera scribit, dicens:
Tua experientia nullius personam, nullius verba cōsideret. Solum Dei timorem &
reuerentiam ante oculos habeat, & seniores personas eiusdem ecclesiæ & archidia-
conum, quem non suspicor pro alterius honore peierare, & alios antiquiores, qui
in sacris ordinibus ante Iohannis episcopi tempora fuerāt, requirat, vel si qui ma-
turiores sunt extra sacros ordines, & veniant ante corpus sancti Apollinaris, & ta-
cto eius sepulcro iurent, quæ consuetudo ante Iohannis episcopi tempora fuerit.
(Quia, sicut scis, idem vir multum præsumptor extitit, & multa sibi per superbiam
conabatur arrogare.) Et quicquid à fidelioribus viris & grauius iurātū fuerit, se-
cundum indiculum, qui subter annexus est, hoc volumus in eadem ecclesia cōfer-
uari. Sed vide ne negligenter agas, nē quis fidem aut deuotionem tuam in hac causa
corrumpat. Zelum enim tuum scio, age sollicitē, ita tamen, vt prædicta ecclesia cō-
tra iustitiam non grauetur, sed vsus, qui ante Iohannis episcopi tempora extitit, ei
conseruetur. Personas autē non duas vel tres ad satisfaciendum tibi, sed quantas anti-
quiores & grauius inueneris, require: vt neque, quod vsus fuit antiquitatis eiusdē
ecclesiæ denegemus, neque quod nouo ausu appetitum est, cōcedamus. Sed omnia
age blandē & dulciter, vt & actio tua disticta sit, & lingua mitis: Iuro ego N. per pa-
trem & filium & spiritum sanctum, inseparabilem diuinæ potentia Trinitatem, &
hoc corpus beati Apollinaris martyris, me pro nullius fauore personæ, neque com-
modo aliquo interueniente testari: sed hæc scio, & per memetipsum cognoui, quia
ante tempora Iohannis quondam episcopi, Raennas episcopus præsentē apocri-
fario sedis Apostolicæ, illo atque illo, illis & illis diebus consuetudinem vtendi pal-
lio habuit, & non cognoui, quia hoc latenter vel absente apocrifario vsurpasset.

7 Hoc Gregorius per indictionem quartamdecimam iusurandum præceperat.
Quod quia, sicut rei exitus manifestat, deficientibus testimonijs per tres continuos
annos infectum remanserat, iterum Marinianus, suorum suggestione compulsus,
vsum pallij, quē ex consuetudine sicut conuenerat, vindicare non poterat, impor-
tunitate precum se posse recipere confidebat. Quapropter Gregorius, in eadem sen-
tentia permanēs, eidem chartulario per indictionem secundā scribit, dicens: Dum
Florentinus Raennatis ecclesiæ diaconus apud nos pro reuerendissimo fratre &
coepiscopo nostro Mariniano de vsu pallij ageret, requisitus à nobis, quæ esset anti-
qua consuetudo, respondit, quod in omnibus Litanij pallio Raennas episcopus
vteretur. Quod ita non esse, & ab alijs didicimus, & ex epistolis Iohannis quondam
episcopi, quas ei ostendi fecimus, euidenter apparuit. Sed hoc asseruit, quod dicere
iussus est. Nam tempore, quo à te isdem Iohannes quondam episcopus est inhibitus,
nē pallio inordinate ac temerē vt præsumeret, scripsit nobis, hanc fuisse prisca cō-
suetudinem, vt ciuitatis ipsius episcopus pallio in Litanij solēnibus vteretur. Qua-
rum tibi literarum exemplaria pro tua informatione transmissimus. Adeodatus ve-
rò, prædictæ ecclesiæ diaconus, dum apud nos tēpore, quo hīc fuit, similiter de eius-
dem pallij vsu agere enixius studeret, volentes cognoscere veritatē, cum similiter,
quæ esset consuetudo, curauimus requirendum. Qui vt credi sibi met suaderet, atq;
à nobis valeret, quod petebat, exigere: sub iureiurādo testatus est, antiquam consue-
tudinē fuisse, vt in quatuor aut quinque solēnibus litanij pallio ciuitatis suæ epi-
scopus vteretur. Experientia ergò tua diligēter inuigilet, & cum omni solitudine,
quot litanie solennes ab antiquitate fuerint, requirat. Nec eas solennes nominando
requirere studeat, sed maiores: vt per hoc, quod nobis præfatus Adeodatus diaconus
testatus est, & prædicti Iohannis episcopi fatetur epistola, dum constiterit quantæ li-
taniae solennes fuerint, quoties indui solebat in litanij pallio cognoscētes, libentis-
simē concedamus. Sed hoc nō ab illis perquirat, qui ab ecclesiasticis exhibentur, sed
ab alijs,

Formula
iuramenti
ad corpus
S. Apollin-
aris.

Lib. 7. epist.
76. Ind. 2.

ab alijs, quos sine fauore partis suæ esse cognouerit: & quæque sollicita indagatione
repperit, nobis subtiliter indicet: vt veritate, sicut diximus, cognita, fratris & coepi-
scopi nostri reuerendissimi Mariniani animos releuemus. At quia prisca consue-
tudo à nostratibus subtiliter inquisita, à Raennatibus probari nullo modo potuit,
Gregorium in sua sententia permanisse proculdubio illud ostendit, quod neque ob
hoc, quantum ex apicibus eius dinoscitur, à quoquam sollicitatus extitit, neque à se-
metipso commotus, vltius omnino rescripsit.

8 Non solum in magnis rebus Gregorius sollicitudinis suæ oculos couertebat: ve-
rū etiā nē impunē præsumerentur quandoq; maiora, hoc in rebus minimis curio-
sissimē præcauebat. Vnde Iohanni Syracusano episcopo scribit, dicens: Ecclesiastici
vigoris ordo confunditur, si aut temerē illicita p̄sumantur, aut impunē nō concessa
tentantur. Peruenit itaq; ad nos, diaconos Ecclesiæ Catanensis, calceatos compagis
procedere præsumpsisse. Quod nulli hætenus per totam Siciliam licuisse, nisi solis
tantummodo diaconibus ecclesiæ Messanensis, quibus olim à prædecessoribus nostris
nō dubitatur esse concessum, bene recolitis. Quia ergò tantæ temeritatis ausus non
est leuiter attendendus, cum omni hoc fraternitas vestra perquirat subtilitate: & si
ita sicut ad nos peruenit, inuenerit, vtrū à se vel alicuius hoc auctoritate præsumpse-
runt, nobis subtiliter innotescat: vt cognita veritate, quid fieri debeat, disponamus.
Nā si negligenter ea, quæ malē vsurpantur, omittimus, excessus viam alijs aperimus.

9 Interea Natali episcopo defuncto, cum Dalmatarum generalitas Honoratum
archidiaconum, quem ipse ex presbytero in diaconum conuerterat, sibi præficien-
dum concorditer elegissent, eorumq; decretum pontifex approbasset, factione Mal-
chi episcopi, rectoris Apostolici patrimonij, manuq; militari Maximus multis cri-
minibus inuolutus, episcopatum Salonitanæ ciuitatis inuasit. Quod Gregorius au-
diens, Dalmatinis & Iadertinis episcopis, nē illi manū imponerent, sub magna inter-
minatione prohibuit. At verò Maximus, qui episcopatus sedem contra canones in-
uaserat, etiam sacerdotium contra Deum per Simoniacā hæresim ab episcopis dun-
taxat excommunicatis corruptisque non timuit promereri, fauente sibi occasione
temporis ex cupiditate simul insolentiq; Augusti. Quem, dispergendo facultates
inuasæ ecclesiæ, adeo defensorum scelerum suorum effecit, vt à Gregorio nō solum
frequenter postulare, quatenus indiscussam Maximi promotinē relinqueret, ve-
rius etiam Romam, satisfacturum pro Simoniaca hæresi alijsq; criminibus, venien-
tem cum honore susciperet. Gregorius verò faciem nullius contra veritatem custo-
diens, ipsum Maximum primò à Missarum solēnijs, post à communionē corporis
& sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quousque suam præsentia exhiberet, priua-
uit. Maximus autem imperialibus militijs fultus, post excommunicationem & Mis-
sas cecinit, & sacramenta satis indignus accepit. Quapropter Constantiæ Augustæ
post multa alia scribit, dicens:

10 Salonitanæ ciuitatis episcopus, me ac responsali meo nesciente, ordinatus est, &
facta res est, quæ sub nullis anterioribus principibus euenit. Quod ego audiens, ad
eundē præuaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, vt omnino Mis-
sarum solēnia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius à serenissimis dominis
cognoscerem, si hoc fieri ipsi iussissent. Quod ei sub excommunicationis interposi-
tione mandauit. Et contempto me atque despecto, in audacia quorundam seculari-
um hominū, quibus, denudata sua ecclesia, præmia multa præbere dicitur, nunc vs-
que missas facere præsumit, atq; ad me venire secundū iussionem dominorū noluit.
Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui me nesciente
ordinatus est, hoc, quod in ordinatione sua me vel responsalem prætermittere præ-
sumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me authore fuerit ordinatus. Alia verò peruersa il-
lius, scilicet mala corporalia, quæ cognoui, vel quia cum pecunijs est electus, vel quia
excommunicatus Missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita præterire nō
possum. Sed opto & dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his, quæ dicta sunt,
valeat inueniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen,
quā hæc cognoscantur, serenissimus dominus discurrētē iussione præcepit, vt eū
uentē cum honore suscipiam. Et valde graue est, vt vir, de quo tāta & talia nun-
tiantur, cum antē requiri & discuti debeat, honoretur, & si episcoporum causa mihi
commissorum apud piissimos dominos aliorum patrocinio disponuntur, infelix ego
in Ecclesia ista quid facio? Sed vt episcopi mei me despiciant, & contra me refugium
ad sc.

Lib. 7. epif.
28. Indic. 1.

Temeritas
Maximi, in-
uasoris se-
dis Saloni-
tanæ.
Li. 4. ep. 34

ad seculares iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto, & si ad me venire diu distulerit, exercere in eo distictionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotente autem Domino confido, quia longa pijs dominis vitam tribuet, & nos sub manu vestra non secundum peccata nostra, sed secundum suæ gratiæ dona disponet.

11 Hæc Gregorius dissimulatrici Augustæ: Cæterum eodem Maximo in sua præsumptione manente, consecratos atq; omnes Dalmatinos & Iadertinos episcopos ab eius communionem sub excommunicatione disiunxit: adeo ut nomen quidem Maximimi inter sacra Missarum solennia memorarent. Quo facto, ita omnes confertati sunt animo, ut sub poenitentia satisfactione, relicto Maximo, veniam postularent. Unde misericordissimus pontifex Sabiniano Iadertino episcopo scribens: Sicut, inquit, perseveranti culpa debetur iure vindicta: ita respicientibus est venia concedenda. Nā ut res illa contra se merito potest iracundiam excitare, sic hæc in sua prorsus dilectione solet concordiam propagare. Et ideo quia fraternitatem tuam a consortio & communionem Maximi, ubi te prius neglectus impulerat, intantum postea grauitas sacerdotij ad animum reducta suspendit, ut eius sola nullatenus patereris esse segregatione contentus, nisi & in monasterij te claustra recipiens, dudum commissa desleres, ea propter in nostra te gratia ac communionem receptum esse non dubites. Nam quantum nos prius culpa tuæ charitatis offenderat, tantum poenitentia mitigauit.

12 Itaque Maximus cernens tandem aliquando durum esse contra stimulum calcitrare, relicto imperialibus adminiculis, per Gallinicum exarchum satis humiliter cōcedi sibi poenitentiam, simulque veniam à Gregorio postulauit. Quem ipse Romanū fatigari nolens, causam eius discutiendam Rauennæ commisit, Constantino Medio, lanensi episcopo scribens: Maximus, inquit, Salonitanæ ecclesiæ præuaricator, postquam per potestates maiores seculi obtinere nil valuit, ad minores se contulit, nobisque tam nimietate precum, quam attestatione bonorum operum præualere contendit. Ex qua re inhumanum credidi, si is, qui se quasi multum timere me dicit, in alio me temperatiorem minimè inuenire possit. Et ideo decreui, ut reuerendissimus frater & coepiscopus noster Marinianus, eius causam debeat in Rauennati vrbe cognoscere. Si autem persona eius suspecta forsitan habeatur, volumus, ut vestra quoque fraternitas, si ei laboriosum non est, ad eandem ciuitatem fatigare se debeat, & cum prædicto fratre in eodem iudicio pariter sedere. Quicquid autem vestrae vrborumque sanctitati placuerit, scitote mihi modis omnibus placitum, & vestrum ego iudicium meum deputo.

13 Inter hæc præuaricator Maximus anno septimo excommunicationis suæ, post castigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petijt, & iactauit se tenus in ciuitatem in media silice, clamans & dicens: Peccaui Deo & beatissimo Papæ Gregorio. Et agente eo poenitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus exarchus & Castorius chartularius Ecclesiæ Romanæ cum Mariniano episcopo, & eleuauerunt eum de silice. Qui etiam cœpit ampliorem poenitentiam agere coram eis. Quod Gregorius ut audiuit, ad misericordiam protinus redijt, Mariniano episcopo inter cætera scribens: Qualis de causa Maximi fraternitatis vestrae voluntas sit ac magis petitio, præsentium latore Castorio chartulario nostro renunciante cognouimus. Ideoque si idem Maximus coram vobis & prædicto chartulario nostro de Simoniaca hæresi præstito se sacramento purgauerit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus, liberum se esse responderit: causam ipsius, fraternitatis vestrae de eo, quod excommunicatus Missarum solennia agere præsumpsit, iudicio committimus, qua debeat poenitentia talis culpa purgari. Et ideo quicquod vobis secundum Deum placet, securi disponite, nec aliquid de nobis dubium habeatis. Nam quicquid à vobis hac de causa fuerit ordinatum, nos & gratè suscipimus, & libenter admittimus. Hortamur tamen, ut debeatis esse solliciti, & ita quæ si enda conspiciatis temperetis, quatenus & illi, si ita videbitur, communionem præstetis, & vigoris Ecclesiastici genium cōgrua, ut oportet, dispensatione seruetis. Suprascriptum verò portitorem in præsentem quid vobiscum ei sit agendum, instruximus. A quo cuncta subtiliter addiscentes, sic vos in omnibus exhibete, ut in vestra sollicitudine nostram fuisse præsentiam sentiamus.

14 Item Castorio & notario & chartulario Rauennæ: Quanto credi tibi à nobis, & necessarias vides suas iniungi, tanto te magis strenuum debes & sollicitum exhibere. Pro.

Castigat
reuerentia
episcopi
Salonita-
ni.
li. 7. ep. 12.
indict. 1.

li. 7. ep. 68.
indict. 2.

Poenitentia
publica e-
piscopi Sa-
lonitani.

li. 7. ep. 79.
indict. 2.

Ibidem.
epist. 80.

Proinde si Maximus Salonitanus, præstito sacramento, firmauerit Simoniaca se hæresi non teneri, atq; de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus innoxium se esse responderit, & de inobedientia sua poenitentiam, sicut deputauimus, egerit: volumus, ut ad consulandum illum epistolam, quam ad eum scripsimus, ubi ei & gratiam nostram & communionem nos reddidisse signauimus, experientia tua dare debeat. Quia sicut in contumacia persistentibus seueros nos esse conuenit, sicutum humiliatis, & poenitentibus negare locum veniæ non debemus.

15 Cumque Maximus penes corpus beati Apollinaris secundum iussum Gregorij de cunctis humiliter satisfecisset, Castorius chartularius consolatoriam ei epistolam præbuit, verbis Gregorij asserentem: Quauis culpabilibus ordinationis tuæ primoribus dijs graue malum per inobedientiam culpam addideris, nos tamen sedis Apostolicæ auctoritatem eo, quo decuit, moderamine temperantes, nunquam contra te vsque ad hoc, quod causa poscebat, exarsimus. Sed ut longius se ingratitude nostra, quam tibi excitasti, produceret, credita nos sollicitudo vehementer angebat, ne quædam illicita, quæ de te audiēramus, negligenter omittere videremur. Quæ si bene consideres, ipse per te satisfacere differendo firmabas, atque ex hoc aduersum te zelum nostrum acrius incitabas. At ubi salubri tandem consilio vsus, iugo te obedientiæ humiliter summissisti, & dilectio tua poenitentiam agens, digna se, ut deputauimus, satisfactione purgauit, reddita tibi gratiam fraternæ charitatis intellige, atq; in nostro tereceptum consortio gratulare. Quia sicut perseverantibus in culpa districtos, ita respicientibus nos benignos decet esse ad veniam. Postquam ergo fraternitas tua Apostolicæ sedis communionem se reparasse cognoscit, personam ad nos transmiserat, quæ pallium tibi deferendum ex more percipiat. Nam quemadmodum illicita perpetrari non patimur, sic ea, quæ sunt consuetudinis, non negamus. Licet autem ad hæc concedenda dispensatio nos loci nostri vocauerit, multum tamen à nobis petitio dulcissimi atque excellentissimi filij nostri domini Gallicini exarchi, ut temperatius erga te ageremus, exegit. Cuius charissimam voluntatem nec pertulimus, nec potuimus contristare.

16 Præterea cupidissimus ac tenacissimus Imperator, qui consuetudinibus antiquissimis dationum, legionum quoque milites frequentissimè, sicuti Romanorum natiuitatis historia, defraudabat, cernens Gregorium contra omnes mundi strepitus Augustalibus defensionibus, quarum suffragio ad arcem pontificatus hunc se prouexisse iactabat, penitus non egere, immò canonicis auctoritatibus, sanctitatis ac prudentiæ suæ virtutibus, Christo propitio cunctis alta sapientibus præualere: ad odium detractionemque famæ illius magis magisque conuersus est, liberalitatem pontificis, quia famelicis militibus tam ecclesiastica quam publica frumenta diuiserat, subdolis assertionibus reprehendens. Cui Gregorius (vtpote qui prouectionem suam diuino iudicio, in cuius nimirum manu corda regum consistentia, quocumque voluerit inclinatur, non caducis humanis fauoribus deputabat) voce libera contradicens, his eum responsionibus fregit, deturpauit, atq; nonnulla de futuro Dei iudicio differendo deteruit: In serenissimis, inquit, iussionibus suis dominorum pietas, dum me de quibuslibet redarguere studuit, parcendo mihi minimè pepercit. Nam in eis vrbanae simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scriptura etenim sacra, cum in bona intelligentia simplicitas ponitur, vigilanter sæpe prudentiæ aut rectitudinis sociatur. Unde etiam de beato Iob scriptum est: Erat vir simplex & rectus. Et beatus Apostolus admonet, dicens: Estote simplices in malo, & prudentes in bono. Et per semetipsum veritas in euangelio admonet, dicens: Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ: Esse valdè inutile indicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiæ simplicitas desit. Ut ergo seruos suos ad cuncta cruditos efficeret, esse eos & simplices sicut colubas, & prudentes ut serpentes voluit: quatenus in eis & columbæ simplicitatem astutia serpentis, & serpentis astutiam simplicitas columbæ temperaret. Ego igitur, qui in serenissimis dominorum iussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adiuucta prudentia simplex denunciator, constar proculdubio, quia fatuus appellor. Quod ita esse, ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, cause clamant. Ego enim si fatuus non fuisset, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minime venissem. In ea autem re, quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad Rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi sacerdos non sum, scio grauem esse hanc iniuriam facer.

Ibidem.
Epist. 81.

Tenacitas
Mauritij
Imperat.

Carpit S.
Gregorij
liberalita-
tem.

Prout. 21.

li. 4. ep. 31.

Iob 1.

Rom. 16.

Matt. 10.

doti, vt veritati seruiens fallax credatur. Et dudum noui, quoniam Arnulpho plus est creditum quam mihi, Leoni amplius quam mihi. Et nunc eis, qui esse ad medium videntur, plusquam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si terræ mæ captiuitas per quotidiana momenta non excresceret, de despectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed hoc me vehementer affligit, quia vnde ego crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum iugo captiua: dumque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo Domino suggero, vt de me mala omnia quælibet existimet: de vtilitate vero reipublicæ, & causa ereptiōis Italiæ, nō quibuslibet facile piæ aures præbeat, sed plus rebus quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur, sed excellenti consideratione propter eum, cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat. Nam in diuinis eloquijs sacerdores aliquando dij, aliquando angeli vocantur. Et per Moysen de eo, qui ad iuramentum adducendus est, dicitur. Applica illum ad deos, videlicet ad sacerdotes. Et rursum scriptum est: Djs non detrahes, scilicet sacerdotibus. Et propheta ait: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuēs, eos aut angelos, aut deos ipse etiam appellat Deus? Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cum piæ memoriæ Constantino principi in scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos dij à vero Deo constituti. Itē & inter vos causas vestras disponite: quia dignum nō est, vt nos iudicemus deos. In qua tamen sententia pie domine sibi magis ex humilitate, quam illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. Ante eum quippe pagani in Republica principes fuerūt, qui verum Deum nescientes, deos ligneos & lapideos colebant: & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quod igitur mirum, si Christianus Imperator, veri Dei cultor, sacerdotes dignetur honorare, dum, vt prædixi, pagani principes honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui dijs ligneis & lapideis seruebāt? Hæc ego pietati dominorum nō pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. Ego enim peccator homo sum, & quia omnipotenti Deo incessanter quotidie delinquo, aliquod mihi apud tremendum examen ipsius esse remedium suspicor, si incessantibus quotidie plagis ferior. Et credo, quia eundem omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto me ei malè seruientem districtius affligitis. Multas enim iam plagas acceperam, & superuenientibus dominorum iussionibus, inueni consolationes, quas non sperabam. Si possum, has celeriter plagas enumero. Primò, quod mihi pax subducta est, quæ cum Longobardis in Tuscia positus sine vllō Reipublice dispendio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana ciuitate milites ablati sunt. Et quidē alij ab hostibus occisi, alij verò Narnijs & Perusij positi, & vt Perusij teneretur, Roma relicta est. Post hæc plaga grauior fuit, aduentus Agilulphi, ita vt oculis meis cernerem Romanos, more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur, venales. Et quia nos, qui intrā ciuitatem sumus, Deo protegente manus eius euasimus, quæsitum est, vnde culpabiles esse videremur: Videlicet, cur frumenta defuerint, quæ in hac vrbe diu multa seruari nullatenus possunt, sicut in alia suggestione plenius indicaui. Et quidem de memetipso in nullo turbatus sum, quia teste conscientia, fateor aduersa quælibet pati paratus sum, dummodò hæc omnia cum salute dūtaxat mæ animæ euadam. Sed de gloriosis viris, Gregorio præfecto & Castorio magistro militum, non mediocriter sum afflictus. Qui & omnia, quæ potuerūt fieri, nullo modo facere neglexerūt, & labores vigiliarum & custodia ciuitatis in obsidione eadem vehementissimos pertulerunt. Et post hæc omnia graui dominorum indignatione percussi sunt. De quibus patenter intelligo, quia eos nō sua acta, sed mea persona grauat. Cum quo quia pariter in tribulatione laborauerant, post laborem pariter tribulantur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pauendum & terribile omnipotentis Dei iudicium intentat, rogo per eundem omnipotentem Dominum, ne hoc ulterius faciat. Nam adhuc nescimus, quis ibi qualis sit: & Paulus egregius prædicator dicit: Nolite iudicare ante tempus, donèc veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Hoc tamen breuiter dico, quoniam peccator & indignus plus de venientis Iesu misericordia, quam de vestra pietatis

Imperatores pontificibus debent reuerentiam. Exod. 22. Ibidem. Mala. 2.

Nota sanctissimi viri humilitatem.

i. Cor. 4.

pietatis iustitia præsumo. Et sunt multa, quæ de iudicio illius homines ignorant: quia fortasè quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Intermitto ergo incerta: ad solas lachrymas redco, petens, vt idem omnipotēs Deus piissimum dominum nostrum & sua hæc manu regat, & in illo terribili iudicio liberum ab omnibus delictis inueniat: & me ita placere, si necesse est, hominibus faciat, vt æternam eius gratiam non offendam.

17 Denique Mauritius Imperator libertatem vocis tanti pontificis reprehensionisque constantiam admiratus, quia de futuro Dei iudicio se terruerat, ad exercendam in eum tyrannidem prodire nitēbatur: cum protinus eodem anno vir quidam, monachicis vestimentis indutus, diuina quadam virtute commotus, dextra spathā cepit. Quam videlicet à foro vsque ad æneam statuam gladiatoris nudam circumferens, Imperatore gladio cunctis moriturum prædixit. Quod Mauritius vt audiuit, à tyrannide Gregorio inferenda semet continuit, & iudicium diuinum, quod ei minatus fuerat, cito se subitarum tanto magis timuit, quanto Gregorium credidit non posse mentiri.

18 Mox itaque scripto preces compositas, tam eidem, quam cunctis patriarchis episcopis & monachis ciuitatum siue solitudinum pecunias multas, cereos & thymia. mata destinauit: hoc potissimum deprecans, vt Domino supplicarent, quatenus in hoc seculo merita suorum malorum reciperet, tantum vt à futuris cruciatibus redimere meruisset. Cumque hoc & ipse vehementius per multa tempora cum lachrymis postulasset, quadam nocte dormiens, vidit apud æneam palatij portam se coram multo populo æneæ statuæ Saluatoris assistere. Tunc vox terribilis facta est ex ipso incarnati verbi caractere, dicens: Date Mauritium. Et capientes eum iudiciorum ministri, posuerunt iuxta purpureum umbilicum, qui illic erat. Cui eadem vox characteris ait: Vbi vis reddam tibi mala, quæ in hoc seculo perperrasti? Ille respondit: Amator hominum Domine & iudex iuste, hæc potius ea mihi, & non in seculo futuro, retribuere. Statim diuina vox iussit tradi Mauritium & Constantiam vxorem eius cum filijs & filiabus, omnique cognatione ipsius, Phocæ militi. Euigilans ergo Mauritius, misit parochœnum, & vocauit ad se Philippicum generum suum, quæ dudum suspicatus fuerat, Imperium sibi velle subripere. At ille pro suspitione se perdendum coniciens, aduocata Gordia vxori suæ, tanquam non se reuifuræ, vltimum vale dixit. Sacramentoque communionis accepto, ad palatium venit, & cubiculum Imperatoris ingrediens, ad pedes eius procidit. Cui Imperator assurgens, ad pedes eius nihilominus corruit, dicens: Ignosce deprecor mihi, quia nunc profectò diuina reuelatione doctus cognoui, quod nihil in me vnde suspicabar, commiseris: sed si quem in agnibus nostris cognoscis, qui Phocas solet vocitari, dicito mihi. Et Philippicus diu apud se recogitans ait: Vnum Phocam cognosco, qui nupèr procurator ab exercitu nuncupatus, contradicebat tuo Imperio. Cum verò Mauritius de qualitate eius inquireret, Philippicus ait: Est quidem iuuenis, & remerarius, at timidus. Et Mauritius: Si timidus, inquit, profectò & homicida. Dumque super huiusmodi titubaret, in craftinum Magistrum ab Eremitis, quibus Imperatoris preces portauerat, rediens, responsum retulit, dicens: Deus recepta pœnitentia tua, saluabit animam tuam, & cum sanctis te cum tota domo tua constituet: ab Imperio verò cum ignominia & discredimine decides.

19 Quibus auditis, Mauritius Dominum glorificans, pœnitentiam tenuit, sed à cupiditatis auaritia vsque ad eam non recessit, vt exercitus in periculosis locis hyemarent, & transito Danubio, victum sibi de Sclauorum regione periclitabundè quærent, ne videlicet alimenta publica manducarent. Quod cum Petro prætori scralibus literis immiseret, ille Taxiarchis vocatis, ait: Nimis mihi videntur graui Imperatoris præcepta, Romanos in aliena terra hyemare iubentia. Nam illi non obedire, scærum est: & rursus obedire, scæuissimum. Nullum bonum parit auaritia, quia mater omnium malorum consistit. Quia Imperator languens, horum maximorum malorum causa Romanis efficitur. Exercitus itaque hoc per Taxiarchas audito, ad seditionem conuertitur, exaltatumque super clypeum Phocam centurionem, Exarchum acclamauerunt. Fugatoque prætore, Theodosio filio Imperatoris & Germano socero eius dirigunt, vt alter eorum sibi imperare studeret. Illi nullo modo conserunt: immò hoc Mauritio retulerunt. At ille Germanum perdere voluit: qui quoniam in ecclesiam fugerat, filium tanquam proditorem sui consilij flagellauit, multosque ad hunc

Mauritius Imperatoris. Gregorius &c. studet sibi placare Deum.

Sententia Christi in Mauritium &c.

Milites tum multum aduersus Maurium.

Mauritius
cum suis
caeditur.

Lib. 11.
Epist. 36.
Dan. 2.
Dan. 4.

Discrimen
inter reges
gentium &
Imperato-
res.

Lib. 11.
Epist. 43.

ab eadem ecclesia extrahendum transmittens, nunquam permittitur: immò multis conuicijs à populo laceratus, Marcionista hæreticus appellatur. Et commoto intra Constantinopolim graui tumultu, Mauritius, dissimulato habitu, cum vxore & filijs noctu dromonem conscendit, & fugiēs, apud sanctum Antonomum venit. At vero Phocas cum exercitu in Septimum veniens, Imperator efficitur, A quo Mauritius cum filijs, vxore ac filiabus penēs Chalcedonem, quemadmodum sibi denunciatum fuerat, decollatur. Et quia oratio Gregorij, qua illum petierat in terribili Dei iudicio liberum à delictis omnibus inueniri, vacua esse non poterat, idem Mauritius id recepit quod meruit, & in cunctis suis incommodis Dominum benedicens, à sempiterno supplicio meruit liberari.

20 Igitur septimo Kalendarum Maiarum, Indiſtione sexta, imago Phocæ & Leontia Augustorū cum eorundem fauorabilibus literis Romam delata est. Et postquam à clero & senatu acclamatum est eis in basilica Iulij, iussu Gregorij in oratorio sancti Cæsarij Lateranensi palatio constituta reponitur. Qui etiam Phocæ Imperatoriā rescripsit: Gloria in excelsis Deo, qui, iuxta quod scriptū est, mutat tempora & trāsfert regna, & qui hoc cunctis innotuit, quod per prophetam suum loqui dignatus est, dicens: Quia dominatur excelsus in regno hominum, & cui voluerit, ipse dat illud. In omnipotentis quippe Dei incomprehensibili dispensatione, alterna vitæ mortalium moderamina consistunt, & aliquādō cum multorum peccata ferienda sunt, vnus erigitur, per cuius duritiam tribulationis iugo subiectorum colla deprimantur. Quod nos in nostra diutius tribulatione probauimus: Aliquādō verò, cum misericors Deus mœrentia multorum corda sua decernit consolatione refouere, vnum ad regimini culmen prouehit, & per eius misericordie viscera in cunctorū mentibus exultationis suæ gratiam infundit. De qua exultationis abundantia roborari nos citius credimus, qui benignitatem vestræ pietatis ad Imperiale fastigium peruenisse gaudemus. Latentur cæli, & exultet terra, & de benignis vestris actibus vniuersæ Reipublicæ populus, nunc vsque vehementer afflictus, hilarescat. Comprimentur iugo vestre dominationis superbæ mentes hostium, releuentur vestra misericordia contriti ac depressi animi subiectorum. Virtus cælestis gratiæ inimicis vos terribiles faciat, pietas subditis benignos. Quiescat felicissimis temporibus vestris in vniuersa Reipublica prolata sub caularum imagine præda pacis. Cessent testamentorum infidiæ, donationum gratiæ violenter exactæ. Redeat cunctis in rebus proprijs secura possessio, vt sine timore habere se gaudeant, quæ non sunt ab eis fraudibus acquisita. Reformetur iam singulis sub iugo pij Imperij libertas sua. Hoc namque inter reges gentium & Reipublicæ Imperatores distat, quod reges gentium domini seruatorum sunt: Imperatores verò reipublicæ, domini liberorum.

21 Cumq; Phocas mandari sibi Romanæ sedis diaconum cum magna humilitatis reuerentia postularet, Gregorius ita rescripsit: Considerate cum gaudijs & magnis actionibus gratiarum liber, quantas omnipotenti Domino laudes debemus, quod remoto tristitiæ iugo, ad libertatis tempora sub Imperiali benignitatis vestre pietate peruenimus. Nam quod permanere in palatio, iuxta antiquam consuetudinem Apostolicæ sedis diaconum vestra serenitas nō inuenit, nō hoc meæ negligentia, sed grauissimæ necessitatis fuit. Quia dum ministri omnes huius Ecclesiæ tam cōtrita aspectu, tempora cum formidine declinarent atque refugerent, nulli eorum poterat imponi, vt ad Urbem regiam in palatio permanens accederet. Sed postquam vestram clementiam, omnipotentis DEI gratia disponente, ad culmen Imperij peruenisse cognouere, ipsi quoque suadente lætitia ad vestra vestigia venire festinant, qui illuc prius accedere valde timuerant. Sed quia eorum quidam ita senectute sunt debiles, vt laborem ferre vix possint: quidam verò Ecclesiasticis curis vehementer implicantur, & lator præsentium, qui primus omnium defensor fuit, bene mihi ex longa assiduitate compertus est, vita, fide ac moribus approbatus, hunc aptum pietatis vestræ vestigijs esse iudicatum. Vndè eum auctore Deo diaconum feci, & sub celeritate transmittere studui, qui cuncta quæ in his partibus aguntur, inuento opportuno tempore, valeat clementiæ vestræ suggerere. Cui rogo vt serenitas vestra pias aures inclinare dignetur, vt tanto nobis celerius valeat misereri, quanto afflictionem nostram verius ex eius relatione cognouerit. Qualiter enim quotidianis gladijs, & quantis Longobardorum incursionibus ecce iam per triginta & quinque annorum longitundinem premimur, nullis explere suggestionis vocibus valemus. Sed in omnipo-

ten,

rente Deo confidimus, quia ea, quæ coepit, consolationis suæ nobis bona perficiet, & qui suscitauit in Republica pios dominos, extinguet crudeles inimicos.

22 Item Leontia Augusta: Quæ lingua eloqui, quis animas cogitare sufficiat, quantas de serenitate vestri Imperij omnipotenti Deo gratias debemus, quod tam dura longi temporis pondera ceruicibus nostris amota sunt, & Imperialis culminis leue iugum rediit, quod libeat portare subiectis: Reddatur ergo creatori omnium ab hymnidicis angelorum choris gloria in cælo, persoluantur ab hominibus gratiarum actio in terra: quia vniuersa Respublica, quæ multa mœroris pertulit vulnera, iam nunc consolationis vestræ inuenit fomenta. Vndè nobis necesse est omnipotentis Dei misericordiam enixius exorare, vt cor vestræ pietatis sua semper dextera teneat, eiusque cogitationes cælestis gratiæ ope dispenset: quatenus tranquillitas vestra tanto reuerentius valeat sibi seruientes regere, quanto dominatori omnium nouerit verius deseruire. In amore Catholice fidei faciat defensores suos, quos fecit ex benigno opere Imperatores nostros. Infundat in vestris mentibus zelum simul & mansuetudinem, vt pio semper seruire valeatis, & quicquid in Deo exceditur, non inultum relinquere: & si quid in vobis delinquitur, parcendo tolerare.

23 His Gregorius laudibus aut ideò nouos principes demulcebat, vt audientes quales esse debebant fierent mitiores, quàm Mauritius fuerat, cuius tot criminibus inuoluta tempora cognoscebant: aut quia eos sibi suæque Ecclesiæ deuotissimos cernens, non eos ad tyrannidē ruituros esse putabat. Qui sicut qui optumlibet vitia liberis vocibus arguebat, & contra canones præscæte consuetudines venire neminem permittebat: ita quæ consuetudinis fuerant, nulli penitus denegabat. Nam mox vt episcopus Apostolicæ sedis enituit, patriarchalibus sedibus suam synodicam destinavit, & postmodum Secundo in seruo Dei incluso, inter cætera scribens, dicit: Hinc est, vt quoties in quatuor præcipuis sedibus antistites ordinantur, synodales sibi epistolas vicissim mittant, in quibus se sanctam Chalcedonensem synodum cum alijs generalibus synodis custodire fateantur. Item Athanasio presbytero de Isauria post multa: Fratri nostro Cyriaco, Constantinopolitanæ ciuitatis antistiti, qui nuper in Iohannis reuerendissimi episcopi loco ordinatus est, nostra volumus scripta transmittere. Sed quia non est consuetudo, vt priusquam ad nos eius synodica deferatur, ei scribere debeamus: idcirco nunc distulimus, postea autem indicabimus. Quam videlicet consuetudinem, sicut nostri quoque, qui ante biennium, ab Adriano liberalissimo Papa missi, in sancta octaua synodo præfere, testantur, ita oriētales præcipue retinent vsq; hætenus sedes, vt in suis diptychis nullius pontificis nomen describant, quousq; synodicam ipsius suscipiant: & tandiū defunctum pontificem inter viuentes annumerent, quandiu successor illius suas literas studuerit destinare.

24 Hinc est nimirum, quod Gregorius à consuetudine præscæta nō discrepans, Iohanni subdiacono, rectori patrimonij Liguriæ scribit, dicens: Quanto Apostolica sedes, DE Oauthore, cunctis prælata constat ecclesijs, tanto inter multiplices curas & illa nos valde sollicitat, vbi ad consecrandum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio, ecclesiæ Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione se filij nostri Constantij diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, nè quid quod ad cante-lam pertinet, omittamus, idcirco huius præcepti auctoritate suffultum Genuam te proficisci necesse est: & quia multi illic Mediolanensem coacti, Longobardorum barbarica feritate consistunt, eorum te voluntates oportet, conuocatis eis, in commune perferuari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitatem determinat, si quidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates atque consensus perdurare cognoscis, tunc cum à proprijs episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ auctoritatis assensu, solariante Domino facias consecrari: Quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorem retineat, & à se concessa alijs sua iura non minuat. Sed cum post annos aliquot Constantius, functus insigniter Pontificio, dormisset in Domino, clerus & plebs Mediolanensis Deus dedit diaconem eligentes, ab Agilulpho rege terreabantur, quatenus illum eligerent, quem Longobardorum barbaries voluisset. At illi decretum suum Gregorio dirigentes, consilium & licentiam petunt. Quibus ipse inter cætera sic rescripsit: Illud, quod vobis ab Agilulpho indicastis scriptum, dilectionem vestram non moueat. Nam quod nos vtilitati vestræ salubriter consulere velimus, in hominem, qui

Ibidem.
Epist. 44.

Zelus &
mansuetudo
doctissima
principibus.

Lib. 7.
Epist. 51.
Indict. 2.

li. 6. ep. 64.

Lib. 2.
Epist. 50.
Indict. 11.

Nota anti-
qui more
consecrandi
Metropoli-
tanum per
suos suffra-
ganeos de
sedis Apo-
stolicæ
consensu.

li. 9. ep. 65.

non à Catholicis, & maximè à Longobardis eligitur, nulla præbebimus ratione con-
sensum: Quia Vicarius sancti Ambrosij indignus euidenter ostenditur, si electus à ta-
libus ordinatur. Et post pauca: Ut igitur in ordinando Deus dedit diacono, qui à vo-
bis electus est, nulla possit mora contingere, Pantaleonem notarium nostrum transmi-
simus, qui eum, vt moris est, adnente consensus nostri autoritate, faciat cõsecrari.
25 Ab aduersis potestatibus prægrauatos fortissimos milites Christi Gregorius viti-
liter defendebat: iniusteque deiectos nõ solum inter depositos non habebat, verum
etiam pristinis gradibus autoritatis suæ priuilegio reformabat. Nam Anastasius An-
tiochenum Patriarcham, qui Iohānem Constantinopolitanum præfulem voce libe-
ra reprehendens, Imperatoris Iustini iussu detrusus in exilium, ab ipsis Iohannis Pa-
pæ temporibus vsque ad sui pontificatus tempora permanebat, mox vsq; summum sa-
cerdotium meruit, inter patriarchas eum reputans, scriptis talibus animauit: Præte-
rea, inquit, sicuti patriarchis alijs paribus vestris, synodicam vobis epistolam direxi:
Li. 1. ep. 23. quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotentis Dei munere accepistis esse, nõ
quod ex voluntate hominum putamini non esse. Item eidem in alia epistola post
Li. 1. ep. 7. multa scribens ait: Fraternitati tuæ indico, quia à serenissimis dominis quantis valui
precibus postulauit, vt vos honori proprio restitutos, ad sancti Petri apostolorum prin-
cipis limina venire, & quousque ita Deo placuerit, hic mecum viuere cõcedant: qua-
tenus dum vos videre mernerō, peregrinationis nostræ tedium, de æterna patria in-
uicem loquendo, releuemus. Denique studiosissimus pater Gregorius tam diu penes
Mauritium imperatorem suggestionibus suis imminuit, donec post multorum anno-
rum curricula magnus Anastasius throno proprio redderetur. Cui congratulabun-
Li. 4. ep. 37. dus rescripsit, dicens: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ volun-
tatis: quia magnus ille fluuius, qui quondam arentia Antiochiæ saxa reliquerat, ad
propriam alueum reuersus, subiectas & iuxta positas valles rigat, vt vnum trigeti-
mum, aliud sexagesimum, aliud verò centesimum fructum ferat.

26 Adrianum Thebanæ ciuitatis episcopum, à Iohāne primæ Iustinianæ, atq; alie-
ro Iohāne Larissæo episcopis iniuste depositi, non solum sedi propriæ reddidit, verum
etiam ipsius ecclesiam Romano iure defendens, à Larissæi episcopi potestate subdu-
xit, inter cætera dicens: Adrianum episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotales
Li. 2. ep. 7. mores odio laborasse, & nullo iure pecuniarijs in causis eum fraternitatis tuæ conde-
Indic. 11. mnatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Iohāne, primæ Iustinianæ episco-
po, contra ius canonisq; depositus, honoris sui gradu carere nõ potuit, in suam eum
reformari ecclesiam, atq; in propriæ dignitatis ordinem decreuimus reuocari. Et cõ-
oportuisset te ex eo Domini corporis communionem priuari, quod admonitioe san-
ctæ memoriæ decessoris mei contempta, per quam eum ecclesiamq; eius potestatis
de tua iurisdictione exemit, rursus in eis aliquid tibi iuris & ditionis seruare præsum-
peris: ramẽ nos humanis decernentes, communionisq; tibi sacramentum interim
cõseruantes, decernimus, vt fraternitas tua ab eo ecclesiamq; eius omnem antehabita
suæ potestatem iurisdictionis abstineat: sed secundum scripta decessoris nostri, si qua
causa vel fidei vel criminis vel pecuniaria aduersus præfatum Adrianum cõsa cerdo-
tem nostrum potuerit euenire, vel per eos qui nostri sunt vel fuerint in vrbe regia re-
sponsales, si mediocris est quæstio, cognoscatur: vel huc ad Apostolicam sedem, si est
ardua, deducatur: quatenus nostræ audientia sententia decidatur. Quod si cõtra hec
que statuimus, quolibet tempore, qualibet occasione vel surreptione venire tenta-
ueris, sacra te communionem priuatum, nec eam te, excepto vltimo vitæ tuæ tempore,
nisi concessa Romani pontificis decernimus iussione recipere. Hoc enim confona-
sanctis patribus diffinitione sancimus, vt qui sacris nescit obedire canonibus, nec sa-
cris administrare, vel communionem capere sit dignus altaribus.

Item Iohanni episcopo primæ Iustinianæ: Post longas tribulationes, quas Adria-
nis Thebanæ ciuitatis episcopus, à consecratoribus suis velut ab hostibus pertrahit,
in Romanam ciuitatem confugit. Et licet aduersus Iohannem Larissæum episcopum
eius fuisset prima suggestio, non ab eo in causis pecuniarijs lege esse iudicatum: ra-
men post hoc magis contra personam fraternitatis tuæ, à qua non iuste se sacerdo-
ti gradu flagitabat esse deiectum, grauissimè querebatur. Et infra: Quod verò, in-
quit, ad presens attinet, cassatis prius atque ad nihilum redactis predictæ sententia
tuæ decretis, ex beati Apostolorum principis Petri autoritate decernimus, triginta
dierum spatio sacra te communionem priuatum, ab omnipotenti DEO nostro ranti-
ex.

excelsis veniam cum summa poenitentia & lachrymis exorare. Quod si hanc sen-
tentiam nostram te cognouerimus implẽsse remissus, nõ iam tantum iniustitiam,
sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adiuuante Domino, seuerius pu-
niendam. Præfatum verò Adrianum, fratrem & coepiscopum nostrum, ex tua sen-
tentia, vt diximus, nequaquam canonibus atque legibus subsistente damnatum, in
suum locum atque ordinem reuerti, CHRISTO comitante, disponimus, vt nec
illi fraternitatis tuæ noceat contra iustitiæ tramitem prolata sententia, nec charitas
tua, pro placanda fururi indignatione iudicij, incorrecta remaneat.

27 Hinc est, quod exceptis criminibus, neminem de sacerdotio Gregorius depo-
nebat, immò pro qualitatibus delictorum, venialiter communionem priuabat. Vnde
Ioanni episcopo Calliopolitano post aliqua scribens, ait: Matriculam, quam frater
& coepiscopus noster Andreas Tarentinus episcopus fecit fustibus castigari, quan-
uis exinde post octo menses hanc obijisse non credamus, tamen quia eam contra pro-
positi sui ordinem huiusmodi fecit affligi, duobus hunc menses à Missarum solenni-
tate suspende: vt vel hæc eui verecundia, qualẽ se de cetero exhibere possit, instituat.

28 Si quando super sacerdotum criminibus erat aliquid ventilandũ, cum summa
distinctione grandiq; cautela Gregorius vniuscuiusq; capituli modulos quæres, sen-
tentiam suã magis difficulter, quàm facilliter promulgabat. Vnde Natali Salonitano
episcopo scribens, ait: Cum cuncta negocia indagandæ sollicitudine veritatis indi-
geant, tum quæ ad deiectionem sacerdotalium pertinent graduum, sunt distinctius
rutinanda: in quibus non tam de humanis cõstitutis, quàm de diuinæ quodam mo-
dobenedictionis refragatione tractatur. Nunciatũ siquidem nobis est, Florentium,
Tauritanæ ciuitatis episcopum, à quibusdã fuisse in causis criminalibus accusatum,
& nullis canonicis probationibus exquisitis, nec sacerdotalis concilij præueniente
iudicio, eum honoris officio nõ iure, sed autoritate depositum. Quia ergo nõ po-
test quenquã episcopatus gradu, nisi iustis ex causis, cõcors sacerdotum summouere
sententia, hortamur fraternitatem vestram, vt præfatum, virum ex eodem, in quod
detrusus est, eijci faciatis exilio, causamq; eius episcopali disceptatione perquiri. Et si
in his, in quibus accusatus est, canonica fuerit probatione conuictus, canonica pro-
culdubio est vltione plectendus. Quod si aliàs, quàm de eo æstimatum est, synodali
fuerit inquisitione compertum, necesse est, vt & criminatores iusti distinctione iuris
exhorreant, & in criminata innocentia suæ seruentur illibata suffragia. Executio:
nem verò antefati negocij Antonino subdiacono nostro ex nostra præceptione man-
dauimus, quatenus eius instantia, & quæ sunt legibus canonicis placita decernantur:
& decreta, iuuante Domino, mancipentur effectui. Item Constantino Mediolanensi
Relectis epistolis, quas ad nos per Maurinum latorem presentium transmissistis, gra-
tam nobis sollicitudinem vestrã fuisse rescripsimus, quod eam, quæ ad vos de fratre
& coepiscopo nostro Pompeio, qui à nobis ita est nominandus, peruenit, causam dif-
simulare minimè pertulistis. Sed si qualis fuit in requisitione cura, talis fuisset in dif-
fusione subtilitas, nihil ex hoc, quod de eo dictum est, fuisset ambiguum, sed vtrum
verum, an esset compositũ, patuisset. Quia iam contra ipsum dudum in Sicilia apud
reuerendæ memoriæ fratrem nostrum Maximianum episcopum talis quæstio, vt co-
gnouimus, mora est: Sed quia causa ipsius subtili omninò inuestigatione quæsita est,
inuentus est innocens, qui fuerat accusatus in crimine. Nunc igitur quoniã illa, quæ
contra eum dicta sunt, non sub illa, qua decuit distinctione quæsita sunt, & gesta, quæ
exinde apud fraternitatem vestram confecta sunt, neq; ad condemnationem, neq;
ad absolutionem eius probantur posse sufficere: non leuis res agitur, vt incaute, vel
in transursu debeat diffiniri. Nam graue est satis & indecens, vt in re dubia certa di-
catur sententia. Et hæc quidem gesta, esse poterant ad diffiniendum satis idonea, si
accusati ea confessio sequeretur: si tamen eandem confessionem subtilitas exami-
nis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quæ frequenter hoc
agit, vt noxios se fateri etiam cogantur, innoxij. Nam postquam præfatus episcopus,
vt dicitur, custodia cruciari cremarique se fame afferit, scire debetis, si ita est, vtrum
noceat, si sic fuerit extorta confessio. Nunquid quando sententiam tales causæ susci-
piunt, & ad sedem Apostolicam appellatur, non & persona, quæ iudicatur, præfens
est, vt distinctissimè atque ab omni latere veritas requiratur, vñ tunc, si debeat necne
manere sententia, decernatur? Nec non & si prædictus episcopus ad sedem Apосто-
licam appellare voluerit, causa ipsius deterius, & cum omni est diligentia perseru-
tanda?

lib. 2. epist.
45. Indic. 11.

lib. 2. epist.
8. Indic. 11.

lib. 8. ep. 36.

De dubijs
nõ est certa
ferenda sen-
tentia.

tanda: Et ideo postquam & persona absens est, & gesta, quæ ad nos transmiffis, nõ bis, sicut præfati sumus, idoneè satisfacere non videntur, temerè aliquid de episcopi persona decernere, nec debemus, nec possumus: nõ, quod absit, repræhensibiles inueniamur in nostris, quibus aliorum iure competit retractare sententias.

Libr. 11.
Epist. 30.

Item Iohāni defensori post aliqua: Quia, inquit, Stephanus episcopus in odio suo quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed iniuste se asserit condemnatum, diligenter quærendū est, primò si iudicium ordinabiliter est habitum, si alij accusatores, alij testes fuerunt. Deindè causarum qualitas, si digna exilio vel depositione fuit, si eo præfente sub iureiurando contra eum testimonium dictum est: si scriptis actum est, si ipse licentiam respõdendi & defendendi se habuit, sed & de personis accusantium ac testificantium subtiliter quærendum est, cuius vitæ, cuius conditionis, cuiusq; opinionis, aut ne inopes sint, ne fortè aliquas contra præfatum episcopum inimicitias habuissent. Vtrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certè se scire specialiter testati sunt. Si scriptis iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quòd si fortè hæc solenniter acta non sunt, neque causa probata est, quæ exilio vel depositione digna sit, in ecclesiam suam modis omnibus reuocetur.

Lib. 7.
Epist. 64.
Indist. 2.

Pastoralis
curæ par.
2. cap. 6.

29. Authoritatem quorumlibet summorum Pontificū Gregorius authoritatis suæ magnitudine nullo modo minuebat, quin potiùs multipliciter roborabat. Et quantum inter culpabiles authoritatem sui prioratùs agnosceret, tamen inter infontes episcopos se præbebat prorsus æqualem. Quapropter Iohanni Syracusano episcopo inter cætera scribens, ait: Quòd primas Byzacenus à suis episcopis impetitus, se sedi Apostolicæ dicit subijci, si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio quis ei episcopus subiectus non sit. Cùm verò culpa non exigit, omnes episcopi secundum rationem humanitatis æquales sumus, & cæt. Item in libro regulæ pastoralis. Liqueat, inquit, quod omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine, alios alijs culpa postponit. Ipsa autem diuersitas, quæ accessit ex vitio, diuino iudicio dispensatur: vt quia omnis homo æquè stare non valet, alter regatur ab altero. Vndè cundiq; qui præfunt, non in se potestatem debent ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: Nec præfesse hominibus gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim patres nostri nõ reges hominum, sed pastores pècorum fuisse memorantur: & cùm Noè Dominus filijsq; eius diceret, Crescite & multiplicamini, & replete terram: protinùs adiunxit. Et terror vester ac tremor sit super cuncta animantia terræ. Quorum videlicet terror ac tremor, quia esse super animantia terræ præcipitur, profectò esse super homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris natura prælatus est. Et idcirco ei dicitur, vt ab animalibus & non ab homine timeatur: Quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, vt rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri depræhendunt: vt humana saltem formidine peccare metuant, qui diuina iudicia non formidant. Nequaquam tamen præpositi ex hoc quæsito timore superbiunt, in quo non suam gloriam, sed subiectorum iustitiam quærunt. In eo enim, quòd metum sibi à peruersè viuentibus exigunt, quasi nõ hominibus, sed animalibus dominantur. Quia videlicet ex qua parte bestiales sunt subditi, ex ea debent etiam formidini iacere substrati. Sed plerunquè rector eo quo ipse cæteris præminet, elatione cogitationis intumescit: & dum ad vsum cuncta subiacent, dum ad votum velociter iussa complentur, dum omnes subditi, si qua benè gesta sunt, laudibus efferunt, malè gestis aut nulla authoritate contra dicunt, dum plerunquè laudant etiam, quæ reprobare debuerant, seductus ab his, quæ infra suppetunt, super se animus tollitur: & dum foris immenso fauore circundatur, intus veritate vacuatur, atq; oblitus sui, in voces se spargit alienas, talemq; se credit, qualem foris audit, non qualem intus discernere debuit. Subiectos despicit, eosque æquales sibi naturæ origine non agnoscit: & quos sorte potestatis excesserit, transcendisse etiam vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat amplius sapere, quibus se videt amplius posse. In quodam quippe se constituit culmine apud semetipsum, & qui æquæ cæteris naturæ conditione constringitur, ex æquo cæteros respicere dedignatur.

Genes. 9.

Subditi
suos debet
timere præ-
positos.

Iob. 40.

Esa. 14.

Sicut conuictum de crimine sine vindicta canonica Gregorius neminem relinquebat, sic nimirum falsarium delatorè regulari tramite puniebat. Vndè Anthemio subdiacono scribès, ait: Cùm fortius punienda sint crimina, quæ infontibus, & maxime sacris ordinibus ingeruntur, quam sitis culpabiles omnes, qui in causa Iohannis diaconi resedistis, attendite, vt Hilarium, criminatorem eius, nulla ex definitione vestra poena veniens castigaret. Nec illud ad excusationem vestram esse credatis idoneum, quòd vobis quasi iudicare volentibus, solus frater & coepiscopus noster Paschasius dicitur distulisse. Nã si zelus in vobis reëstitutionis viguisset, facilius vni à multis rationabiliter suaderi, quam multi ab vno poterant sine causa differri. Quia ergò tanta nequitia malum non debet sine vltione transire, superscriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, vt eundem Hilarium prius subdiaconij, quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publicè castigatum, faciat in exilium deportari: vt vnius poena, multorum possit esse correctio. Cuius si fortè lenitatem diaconij sui adhuc opinio lacerata nõ commouet, & in hoc, quod non credimus

se in culmine potestatis extollit. Apostata quippe angelo similis efficitur, dū homo hominibus esse similis dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum, in tumorem superbiæ culmine potestatis excreuit. Per humilitatem quippe prælatus est & per superbiam reprobus, Domino attestate, qui ait: Nõne cùm es paruulus in oculis meis, caput te constitui in tribubus Israel? Paruulum se priùs in suis oculis viderat: sed fultus temporali potentia, iam se paruulum non videbat. Cæterorum nanque comparationi se præferens, quia plùs cunctis poterat, magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cùm apud se paruulus, apud Deum magnus: cùm verò apud se magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerumq; ergò dum ex subiectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiæ ipso potentie fastigio lenocinante cor rumpitur. Quam videlicet potentiam benè regit, qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Benè hanc regit, qui scit per illam super culpas erigi, scit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerunq; extollitur, etiam cùm nulla potestate fulcitur. Quanto magis in altum se erigit, cùm se ei etiam potestas adiungit: Quam tamen potestatem rectè dispensat, qui sollicitè nouerit, & sumere ex illa quod adiuvat, & expugnare quod tentat: & æqualem se cum illa cæteris cernere, & tamen se peccatibus zelo vltionis anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si pastoris primi exempla cernamus. Petrus nanque authore DEO, sanctæ Dei ecclesiæ principatum tenens, à benè agente Cornelio, & sese ei humiliter prosterente, immoderatiùs venerari recusauit, seq; illi similè recognouit, dicens: Surge, nõ feceris: & ego ipse homo sum. Sed cùm Ananiæ & Saphiræ culpam reperit, mox quanta potentia super cæteros excreuisset, ostendit. Verbo nanq; eorum vitam percudit, quam spiritu perscrutante depræhendit: Et summum se intrà Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehemèter impensò, coram benè agentibus fratribus non agnouit. Illic quippe cõmunionem æqualitatis mernit sanctitas actionis, hic zelus vltionis ius aperuit potestatis. Et paulò post: Sed cum delinquentes subditos præpositi corrigunt, restat necesse est, vt sollicitè attendant, quatenus per disciplinam debitum, culpas quidem iure potestatis feriant, sed per humilitatis custodiam æquales se ipsis fratribus, qui corriguntur, agnoscant. Quauis plerunquè etiam dignum est, vt eosdè quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum nanque per nos vitia disciplinæ vigore feriuntur: in his verò, quæ ipsi committimus, nõ verbi quidem ab aliquo inuentione laceramur: Tanto ergo apud Dominum obligatior sumus, quanto apud homines inultè peccamus. Et reliqua.

5. Reg. 19.

Potestate
quis rectè
vtatur.

Act. 10.
Act. 5.

Lib. 9.
Epist. 32.

Lib. 9.
Epist. 66.

30. Hac Gregorius æqualitate seruata, Romano defensori Sicilia scribit, dicens: Peruenit ad nos, quòd si quis contra quoslibet clericos causam habeat, despectis eorum episcopis, eosdè clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat incongruum, hac tibi authoritate præcipimus, vt hoc denudò facere non præsumas. Sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat, vt aut ipse cognoscat, aut certè ab ipso iudices deputentur. Aut si ob hoc forsaisè ad arbitros eundum est, partes ad eligendos iudices ab ipso executio deputata compellat. Si quis verò vel clericus vel laicus contra episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, vt inter eos aut ipse cognoscat, aut certè te admonente, sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuiq; episcopo iurisdictione nõ seruatur, quid aliud geritur, nisi vt per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri ordo debuerat, confundatur?

31. Sicut conuictum de crimine sine vindicta canonica Gregorius neminem relinquebat, sic nimirum falsarium delatorè regulari tramite puniebat. Vndè Anthemio subdiacono scribès, ait: Cùm fortius punienda sint crimina, quæ infontibus, & maxime sacris ordinibus ingeruntur, quam sitis culpabiles omnes, qui in causa Iohannis diaconi resedistis, attendite, vt Hilarium, criminatorem eius, nulla ex definitione vestra poena veniens castigaret. Nec illud ad excusationem vestram esse credatis idoneum, quòd vobis quasi iudicare volentibus, solus frater & coepiscopus noster Paschasius dicitur distulisse. Nã si zelus in vobis reëstitutionis viguisset, facilius vni à multis rationabiliter suaderi, quam multi ab vno poterant sine causa differri. Quia ergò tanta nequitia malum non debet sine vltione transire, superscriptum fratrem nostrum Paschasium volumus admoneri, vt eundem Hilarium prius subdiaconij, quo indignus fungitur, priuet officio, atque verberibus publicè castigatum, faciat in exilium deportari: vt vnius poena, multorum possit esse correctio. Cuius si fortè lenitatem diaconij sui adhuc opinio lacerata nõ commouet, & in hoc, quod non credimus

mus, torpens extiterit, experientia tua hæc, quæ diximus, faciat, & de illius nobis neglectu renunciet. Idcirco Gregorius non probantem, quod obiecerat, subdiaconum officio iubet priuari: quia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam illatam non probat, poenam debet incurrere, quam, si probasset, reus vtiq; sustineret. Ac per hoc quia subdiaconus crimen diacono probare non potuit, quoniam impositionem manus, quæ carere potuisset, non habuit, non sacerdotio, sed officio caruit, & tanquam re vera infamis, meruit verberibus castigari. Nam cui cum tribus testibus veluti laico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit, dum probare non sufficit, si corporali infamia, quæ admodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

32 Crimina semel audita Gregorius indiscussa nullo modo præteribat, etiam si accusatus cum accusatore suo redisset in gratiam. Quapropter vniuersis episcopis Corinthi scribens, ait: Desiderij nostri est ad concordiam redigere discordes, & vnitos esse in gratia eos, quos diuisos ab alterutra dilectione voluntatis facit esse diuersitas. Scripta igitur fraternitatis vestre reagentes, agnouimus quod hi, qui contra Adrianum fratrem & coepiscopum nostrum aliqua dixerant, modò cum eodem episcopo in amicitiam conuenissent, & magna nobis ad præsens facta est de eorum vnitare letitia. Sed quoniam ea, quæ dicta sunt, indiscussa remanere non patimur, sedis nostre diaconum ad ea inuestiganda dirigimus: quia nunciati nos facinoris qualitas vehementer impellit, vt ea, quæ ad diuimus, dissimulare nullatenus debeamus. Præsertim cum accusatores & accusatum inter se fecisse gratiam indicastis, hoc nobis necessè est subtilius perferuari, nè fortasse eorum sit comparata concordia. Quæ si, quod absit, non ex charitate, sed ex præmio facta consisterit, maiori hoc emendatione pleendum est. Nam nos, qui canonicè, reuelante Deo, mala, si quidem vera sunt, resecare præcedentia festinamus, comminiam postmodum culpam sine vindicta nulla ratione dimittimus. Item Iohanni episcopo Corinthiorum post aliqua: Paulum, inquit, diaconem, latorem præsentium, quauis culpa sua vehementer confundat atque darguat, quod deceptus promissione, ab accusatiõne nuper depositi quondam episcopi sui destiterit, & cupiditatis studio silere contra animam suam potius, quam prode re vera consensit: tamen quia pios plus nos esse cõuenit, quam districtos, hanc ei culpam ignoscimus, atque eum in ordine locoq; suo recipiendū censemus. Nam ei à tempore prolata sententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vincam huius culpe posse sufficere. Euphemium verò atque Thomam, qui pro deserenda accusatione sacros ordines acceperunt, eisdem ordinibus priuatos esse, atque ita, sicuti sunt depositi, volumus permanere: nec vnquam eos sub qualibet excusationis specie in sacros ordines reuocari decernimus. Nam nimis indignum, & cõtra Ecclesiasticam regulam disciplina est, vt honore, quem non ex meritis, sed pro sceleris præmio percepere, fungantur. Quia tamen plus misericordiam, quam districtam nos conuenit operam dare iustitiam, eosdem Euphemium atq; Thomam in ordinem locumq; tantummodò, vnde ad sacros ordines promoti fuerant, volumus reuocari: & cunctis diebus vitæ suæ eorundem locorum continentiam, sicut consueuerant antè, percipiant. * Clementium verò lectorem similiter benignitatis intuitu in ordinem locumq; suum reuocandum esse constituo. Quibus etiam omnibus, id est, Paulo diacono, Euphemio, Thome, atq; Clementio commoda sua secundum locum & ordinem, in quo quisq; eorum est, sicut solitus erat accipere, à præsentibus fraternitas vestra sine aliqua studeat imminutione præbere.

33 Consuetæ clericorum stipendia nullis quartilibet ægritudinum occasionibus misericordissimus pater Gregorius retrahebat. Vnde Candido episcopo vrbs veteris scribens, ait: Cum percussio corporalis, vtrum pro purgatione an pro vindicta cõtingat, Dei in hoc iudicium ignoratur, non debet à nobis addi flagellatis afflictio, nè nos culpæ, quod absit, offensa respiciat. Et quia præsentium lator Calumniosus pro hac percussione, quam sustinet, consueta sibi commoda ab ecclesia vestra asserit denegari, idcirco fraternitatem tuam præsentibus hortamur epistolis, quatenus nihil eum ad percipiendâ quæ consueta sunt, hæc ægritudo debeat impedire. Quia diuersis in Ecclesia militantibus, varia, sicut nōstis, sæpè contigit infirmitas. Et si hoc fuerint exemplo deteriti, nullus decæterò, qui Ecclesiæ militet, poterit inueniri. Sed secundum loci eius ordinem quæque ei, si sanus esset, poterant ministrari: de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ potest accidere, fraternitas tuâ, diuini contemplatione iudicij, ægrotanti præbere non desinat.

Lib. 2.
Epist. 38.
Indict. 11.

Lib. 4.
Epist. 50.

* Clementium

Lib. 2.
Epist. 5.
Indict. 10.

34 Episcoporum venerabilium factas proprijs clericis spõsiones, Gregorius Apostolicæ sedis auctoritatibus roborabat. Vnde Iohanni Panormitano episcopo scribit, dicens: Implenda semper sunt postulantium desideria, quoties illa poscuntur, quæ à ratione non deuiant. Et ideo quia quædam capitula, quæ seruaturum te clericis tuis petentibus promissisti, nostra ab eis postulatur auctoritate firmari: fraternitatem tuam his hortamur assatibus, vt ea, quæ præsentia scripta continent, sine aliqua debeat refragatione seruari. Primum, vt de redditibus ecclesiæ quartam in integro portionem ecclesiæ tuæ clericis, secundum meritum vel officium siue laborem suum, vt ipse vniciq; dare prospexeris, sine aliqua præbere debeas tarditate. De hoc verò, quod ex fidelium oblatione accesserit, itidem quartam partem in solidis vel cellario eis, iuxta pristinam cõsuetudinem, dare non differas. Reliqua autem mobilia omnia in tua retineas potestate: immobilia cuncta ecclesiasticis redditibus aggregentur: vt multiplicata quantitate clericorum tuorum vsibus, Deo largiente, proficiant. Tabellarium autem vnâ cum consensu seniorum & cleri memineris ordinandū, qui annis singulis, ad amputandam fraudis suspicionem, solenniter suas debeat rationes exponere. Vindemiarum verò tempore idem clerus emedi vinum de possessionibus ecclesiæ tuæ ad iusta precia, in quantum vendendum est, remedium consequatur. Nam factis contra rationem est, vt quod potest extraneis venundari, clericis dato precio denegetur. Possessiones igitur vel si qua sunt alia Ecclesiastico iuri competentia, & ab extraneis indebitè detinentur, cum omni studio, seruata ciuilitate, in ius ecclesiæ tuæ reparare festina, vt negligens in aliquo videri non valeas. Si quid verò de quocunq; clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus ecclesiæ tuæ senioribus, diligenter est veritas perferuanda. & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis. Hæc itaq; omnia sic sollicitè ac mansuetè studij tui sit custodire, quatenus nec tu promissionis tuæ videaris immemor extitisse, nec illi iustam contra te occasionem inuenire valebant murmurandi. Item Maximo episcopo Syracusano post pauca: Cognouimus de redditibus, ecclesiæ nouiter acquisitis, canonicam dispositionem quartarum minimè prouenire, sed episcopos locorum tantummodò distribuere quartam antiquorum redituum, nunc verò quæ sita suis vsibus retinere. Quamobrem prauam subintroducã cõsuetudinem fraternitas tua viuaciter emendare festinet: vt siue de præteritis redditibus, siue de his, quæ nouiter obuenerit, vel obuientibus, quartam secundum distributionem canonicam dispensentur. Incongruum nanque est, vnâ eandemq; ecclesiæ substantiam, duplici quodammodò iure censi, id est, vsurpationis & canonum.

35 Ab alijs episcopis communionis priuatos, Gregorius communioni pristinae reformabat. Quapropter Magno presbytero Mediolanensis ecclesiæ scribens, ait: Sic, ut exigente culpa dignè quis à sacramento cõmunionis abigitur, ita in fontibus nullo modo talis irrogari debet vindicta. Comperimus siquidem, quod Laurerius frater & coepiscopus noster, nullis te culpis extantibus cõmunionem priuauerit. Ideoq; huius præcepti nostri auctoritate munitus, officium tuum securus perage, & communionem sine aliqua fume formidine.

36 Purgates se à crimine cuiuslibet hæresis, Gregorius non solū recipiebãt, immò etiam Catholicos declarabat. Vnde Iohanni Constantinopolitano episcopo scribit, dicens: Sicut hæreticorum prauitas zelo rectæ fidei comprimenda, ita veræ cõfessionis est integritas complectenda. Nam si credi fideliter confitenti despicitur, cunctorum in dubium fides adducitur, atq; errores ex incauta districtione mortificati regenerantur. Et hinc non solūm errantes oues ad caulas minimè Dominicas reuocantur, sed etiã intus posita, ferinis dentibus laniandæ crudeliter exponuntur. Hoc ergo subtiliter frater reuerendissime perpendamus, vt sub prætextu hæresis affligi quempiam, veraciter profitentē fidem catholicam, non sinamus. Valdè enim mirati sumus, cur hi, qui in causa fidei iudices contra Iohanem Chalcedonenis ecclesiæ presbyterum, à vobis fuerat deputati, negligentes veritatem, opinioni crediderunt, & credere districtè profitenti noluerunt: maxime cū accusatores ipsius Marcionistarum, quam memorabant, hæresim, vnde eum reū moliebantur efficere, interrogati quæ esset, nescire se manifesta professiõe respõderint. Ex qua re euidenter agnoscitur, quia personam ipsius sine Dei respectu non iuste, sed contra animas suas sola gratia re voluntate tantummodò voluerint. Nos itaq; facto concilio, sicut gestorum apud nos

Lib. 7.
Epist. 49.

Li. 3. ep. 11.

Lib. 2.
Epist. 26.
Indict. 11.

Li. 5. epist. 13.

nos habitum tenor offendit, cuncta, quæ erant necessaria subtiliter perscrutantes atque tractantes, quoniam in nullo antedictum presbyterum reum inuenire potuimus, præcipue quia libellus, quem delegatis à vobis iudicibus obtulit, rectæ fidei per omnia sinceritati concordat: eapropter eorundem iudicum reprobantes sententiam, nostra eum diffinitione Catholicam, & ab omni hæreticorum crimine liberum esse, Christi Dei redemptoris nostri gratia reuelante, denunciamus. Item Mauritio Imperatori post pauca: Relatis in concilio, quæ contra Iohannem ecclesiæ Chalcedonensis presbyterum acta sunt, simul & serie indicati, maiorem illum iniustitiam sustinuisse cognouimus. Quippe quem clamantem se atque monstrantem esse catholicum, non reatus culpa, sed diu accusatio incerta protulit intantum, quia accusatores ipsius Marcionistarum, quam memorabant, hæresim nescire se aperta responsione professi sunt. Et qui illico in ipso iudicij fuerat limine repellendi, in accusatione eius incerti permanere permixti sunt. Sed ne ficta eum saltem lacerare potuisset opinio, libellum fidei obtulit, in quo se patenter ostendere fidei rectæ professorem studuit & sequacem. Sed hunc à sanctissimo Iohanne coepiscopo meo iudices deputati, iniuste ac irrationabiliter negligentes, dum in eius se nisi sunt occupare grauiamine, se potius reprehensibiles ostenderunt. Nam nullus ambigit infidelitatem esse, fidem fide libus non habere. Item Narfi comiti de eodem post alia: De Iohanne verò presbytero cognoscite, quia causa illius per synodum decisa est, in qua aperte cognoui, quia eius aduersarij eum facerent hæreticum voluerunt, & diu conati sunt, sed minime potuerunt. Item Athanasio presbytero de Isauria: Sicut de eis, quos ab unitate Ecclesiæ hæreticæ prauitatis error abscidit, affligimur & dolemus: ita de his, quos intra sinum suum Catholicæ fidei professio continet, congaudemus. Et vt pastoralis sollicitudine illorum nos oportet impietatibus obuiare, sic pijs horum professionibus congruit fauorem impendere, & sincera esse, quæ sapiunt, declarare. Atque ideo, dum tibi ab Athanasio presbytero monasterij sancti Melæ, cui est vocabulum Tannaco, quod in Lycaonia est prouincia constitutum, contraria integræ fidei orta suspicio est, vt professionis tuæ potuisset integritas apparere, ad Apostolicam sedem, cui præsidemus, clegisti recurrere: asserens etiam te corporaliter verberatum, aliqua iniuste ac violenter fecisse. Et quanquam ea, quæ vi impulsiois fiunt, canonum minime censura recipiat, & iure habeantur infirma, quia ipse ea dissoluit, qui iniustum fateri compellit: sed magis illa est suscipienda & amplectenda confessio, quæ ex spontanea non stratur voluntate procedere, sicut apud nos fecisse dinoscis: Ne quid tamen nobis ambiguum potuisset existere, sanctissimo Iohanni, quondam fratri nostro Constantinopolitanæ ciuitatis antistiti, de te præuidimus scribendum, vt suis nos, quid actum esset, epistolis informaret. Qui sæpe à nobis admonitus, rescribens innouit, quendam codicem apud te fuisse inuentum, quo plura continebantur hæretica: & ob hoc aduersus dilectionem tuam fuisse commotum. Quem quia ad nos studuit pro satisfactione transmittere, priores eius partes sollicita lectione percurrimus. Et quoniam manifesta in eo hæreticæ infectionis venena reperimus, ne denuò debuisset legi, vetuimus. Sed quia hunc te simpliciter legisse testatus es, & ad amputandam ambiguae suspicionis materiam, libellum nobis manu tua porrexisti perscriptum, in quo fidem tuam exponens, omnes generaliter hæreses, vel quicquid aduersus Catholicæ professionis integritatem est, apertissime condemnasti, & cuncta, quæ sanctæ quatuor vniuersales synodi recipiunt, te semper recepisse ac recipere, quæ condemnauerunt, condemnasse condemnareque professus es: Eam quoque synodum, quæ Imperatoris Iustiniani temporibus de tribus capitulis facta est, te & suscipere, & custodire promissisti: & prohibitus à nobis codicem ipsum legere, in quo pestifera fraudis virus innexum est, libentissime consentisti: reprobans etiam atque condemnans omnia, quæ in eo contra Catholicæ fidei integritatem dicta vel latenter inserta sunt, nec eum te legere denuò promissisti: Hac ratione permoti, postquam etiam ex probata à te libelli pagina, & fides tua nobis catholica Deo custodiente perclaruit, ab omni te hæreticæ peruersitatis macula, iuxta professionem tuam, liberum esse decernimus, & catholicum atque sinceræ in omnibus fidei professorem ac sequacem, Iesu Christi saluatoris gratia, claruisse pronunciamus: Liberam quoque tribuendo licentiam, ad tuum monasterium in tuo te loco vel ordine nihilominus remeare.

37 Schismaticos ad recipiendam satisfactionem venire Gregorius inuitabat: Quibus, etiam si nunquam ad unitatem Ecclesiæ redire voluissent, nullam se facturum

Li. 5. ep. 16.

Li. 5. ep. 14.

Li. 5. ep. 64.

Extorta confessio, in summa censenda.

vio.

violentiam promittebat. Vnde Petro & Prouidentio episcopis de Istria scribens, ait: Prouidentio Deus qui latatur in unitate fidelium, & reuelat quærentibus veritatem, cordi vestro dilectissimi fratres aperiat, quanto vos desiderio in gremio cupiam sanctæ vniuersalis Ecclesiæ contineri, & in eius manere unitate concordare. Quod fore non dubito, si abiecto contentiois stimulo, satisfieri vobis veraciter de his, de quibus est dubietas, intendatis. Remeantibus autem Castorij notarij mei relatione edoctus sum, fraternitatem vestram ad me habere desiderium veniendi, si promissum fuerit, quia nullam molestiam sustinebit. Hoc ego cognoscens, & opto, & succensus ardore charitatis inuito, vt ad me veniendi debeatis laborè assumere, quatenus pariter conferentes, quæ vera & redemptori nostro sunt placita, & communiter loquamur, & modis omnibus teneamus. Ego verò diuinæ gratia protectionis suffragante, satisfacere vobis, de quibus dubitatis, paratus sum: & confido de omnipotentis Dei nostri clementia, quia ita vobis satisfactio mea interius inhaerebit, vt nihil charitati vestræ deceterò possit ambiguum remanere. Nam illa, quæ sanctissimæ quatuor Synodi sapuerunt atque diffinire, & prædecessor noster Leo sanctissimus Papa, ita & nos sapimus, sequimur ac tenemus, nec ab eorum fide aliquo modo dissentimus. Sed quia plura persona præfens, quam epistola satisfacit: horret, dilectissimi fratres, vt ad me venire, sicut præfatus sum, debeatis, dummodò ratio non percepta, à concordia sanctæ vniuersalis Ecclesiæ dissensio vos nulla dissociet. Hoc tamen certa vestra sit charitas, quia vos & cum affectu, quo decet, suscipio, & cum gratia relaxabo. Nec aliquam vos vel quoscunque alios, qui pro hac ad me causa venire voluerint, afflictionem vel molestiam sustinere permitto. Sed seu ad consentiendum mihi cor vestrum misericordia diuina compunxerit, siue, quod absit, in ea vos durare dissensione cogerit, ad propria vos remeare, quando volueritis, iuxta promissionem meam, sine læsione vel molestia relaxare curabimus.

38 Seuerum Aquileiensem episcopum, caput totius schismatis existentem, Romanam venire compellit, dicens: Sicut gradientem per deuia, carpentem denuò rectum tramitem, tota Dominus auiditate complectitur: ita demum de deserente cognitam veritatis viam, maiori mœrore quam gaudio, quo de conuertente letatus fuerat, contristatur. Quia minoris excessus est veritatem non cognoscere, quam in eadem agnita non manere: aliudque est, quod ab errante committitur, aliud, quod per scientiam perpetratur. Et nos siquidem quanto incorporatum te iam pridem fuisse in unitate Ecclesiæ gauisi fueramus, tanto abundantius nunc dissociatum à Catholica societate confundimur. Pro qua re imminente latere præsentium, iuxta Christianissimi & serenissimi rerum domini iussionem, ad beati Petri Apostoli limina cum tuis sequacibus venire te volumus, vt authore Deo aggregata synodo, de ea, quæ inter vos vertitur, dubietate iudicetur. At Seuerus Apostolica simul imperialique iussione coactus, imminente Senaragdo exarcho, simulque Antonio Ecclesiæ Romanæ defensore, Rauennam perducitur. Vbi veritus cum Gregorio synodalem subire conflictum, ad unitatem sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, mediante Iohanne Rauennati pontifice, remeavit. Sed cum post anni spatium ad propria redisset, ab alijs schismaticis persuasus, non solum ad pristinum vomitum redijt, verum etiam Mauritij, Deo semper aduersi, iussione surrepta, qua iuebatur, vt schismatici redire ad unitatem Ecclesiæ minime cogentur, reliquis episcopis Ecclesiæ se iungentibus, maximas seditiones conflagabat. Quapropter Gregorius neminem iam reuertentium sine cautione iuratoria penitus suscipere satagebat. Quæ praestita, huiusmodi literis eidem patricio exarcho commēdabat: Firminus frater & coepiscopus noster, Tregestinæ antistes ecclesiæ, ante aduentum vestræ excellentiæ salubri consilio à schismate, cui in hæserat, respiciens, atque ad unitatem matris Ecclesiæ rediens, nostris est epistolis confirmatus, quatenus in veræ, quam agnouerat, sinu matris Ecclesiæ fortitudine animi fixus ac stabilis permaneret. Quo audito, Seuerus Gradensis Episcopus, eiusdem caput schismatis, eum diuersis primùm cœpit, si posset, suasionibus à bono reuocare proposito. Quod dum perficere authore Deo minime valuisset, seditionem illi suorum ciuium excitare non timuit. Quanta verò prædictus frater & coepiscopus noster Firminus ex eadem immisione pertulerit, plenius illic ac veracius è vicino poteritis agnoscere. Directis itaque excellentiæ vestræ iussionibus his, qui in Istriæ partibus locum vestrum agere, Deo authore, noscuntur, districtius iubete, quatenus & sæpeditum fratrem nostrum ab illatis debeat defendere molestijs, & quietem illius, multis ad imitandum profuturam, modis omnibus procurare: Vt hæc vestra promissio, & conuersorum sit optata securitas, & occasio * oborta sequentium. Denique Seuerus

Prouidentio Li. 4. ep. 49.

Li. 1. ep. 16.

Seuerus Episcopus reuoluit. Redit ad vomitum.

Li. 11. ep. 38.

T ucrus

uerus quia ad vnitatem sanctæ vniuersalis Ecclesiæ redire non meruit, ad scindendum quoque suæ ipsius diocesis vnitatem, Romanum pontificem sua vecordia suscitauit: adeo vt ab ipso illius obitus tempore, Aquileiensis diocesis in duos metropolitanos, Catholicorum videlicet & schismaticorum, diuisa sit. Neque potuit postmodum, licet omnes generaliter ad vnitatem de schismate repedauerint, ad pristina coniunctionis vnionem vsque hæcenus reformari.

39 Sicut nulli clericorum pro infirmitate corporis quartarū subsidia Gregorius minuebat, ita nulli pontificum pro ægritudine qualibet succedendum fore docebat. Vnde Anatolio Constantinopolitano subdiacono rescribens, ait: Scripsit mihi dilectio tua, pijsimum dominum nostrum reuerentissimo fratri nostro, primæ Iustinianæ episcopo, pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi, nè fortasse dum episcopi iura eadem ciuitas non habet, quod absit, ab hostibus pereat: & quidem nusquam Canones præcipiunt, vt pro ægritudine episcopo succedatur. Et omninò iniustum est, vt si molestia corporis irruit, honore suo priuetur agrotus. Atque idè hoc per nos fieri nullatenus potest, nè peccatum in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerendum est, vt si is, qui est in regimine, ægrotat, dispensator illi talis requiratur, qui possit eius curam omnem agere, & locum illius in regimine ecclesiæ, ipso non deposito, ac in custodia ciuitatis implere, vt neque Deus omnipotens offendatur, neque ciuitas inueniatur esse neglecta. Si verò idem reuerentissimus Iohannes fortasse pro molestia sua petierit, vt ab episcopatus honore debeat vacare, eo petitionem scripto dante, concedendum est. Aliter autem nos id facere pro omnipotentis Dei timore omnimodò nõ valemus. Quòd si hoc petere ille noluerit, quod pijsimo Imperatori complacet, quicquid iubet facere, in eius est potestate, sicut nouit, ipse provideat. Nos tantummodò in depositionem infantis non faciat permisceri. Quòd verò ipse fecerit, si canonicum est, sequimur: si verò canonicum non est, in quantum possumus sine peccato nostro, portamus. Pontificibus voluntariè suis renunciantibus sedibus, successores Gregorius nullo modo denegabat, eosque postmodum de relictibus relictæ ecclesiæ sufficienter nutriendos esse censebat. Vnde Mariniano Rauennati episcopo significans, ait:

Li. 7. epi. 49.
Indict. 1.

Qualiter ordinatià nobis sacerdotis, corporis qua notum est impediende molestia, Ariminensis ecclesiæ pastorali hæcenus sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognouit: quem dum, habitatorum loci illius precibus permoti, sapit hortamur, vt si de eadem capitis, qua detinebatur, molestia melioratum se esse sentiret, ad suam, auxiliante Domino, reuertetur ecclesiam; datis inducijs, in hoc quadriennio expectatus est. Quem dum monitu clericorum vel ciuium illinc venientium, nosque precibus arguentium, instantius hortamur, vt si valeret, cum eis auxiliante Domino remearer, data in scriptis supplicatione nos petijt, vt quia ad eiusdem ecclesiæ regimen vel susceptum officium pro cadè, qua detinebatur, molestia assurgere nullatenus posset, ecclesiæ ipsi ordinare episcopum deberemus. Vnde quia cunctarum ecclesiarum iuncta nos sollicitudinis cura constringit, nè diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus, huiusque ex sui impossibilitate renunciatione compulsis, visum nobis est, eidem Ariminenfi ecclesiæ debere episcopum ordinari. Et datis ex more præceptis, clerum plebemque eiusdem ecclesiæ non destitimus admonere, quatenus ad eligendum sibi antistitem concordie prouisione concurrant.

Ecclesiæ
omniū cura
demandata
Rom. Pon-
tifici.

li. ii. epi. 7.

40 Item Eleutherio episcopo: Quauis triste nobis sit valdè, quod loquimur, atque fraterna nos magis compassione vrgeat, quàm de auditis aliquid diffinire permittat: suscepti tamen sollicitudo regiminis cor nostrum instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesijs cura prospicere, & antequàm harum possit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore disponere. Peruenit igitur ad nos, quendam episcopum ita passionè capitis incurrisse, vt quæ mente alienata agere soleat, gemitus & stertus audire sit. Nè ergò languente pastore, grex, quod absit, insidiatoris lanianus dentibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius vtilitates depereant, cauta nos necessè est prouisione tractare. Et idè quia viuente episcopo, quem ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen, abducit, alium loco eius, nisi recusante eo, nulla finit ratio ordinari: si interualla ægritudinis habere est solitus, ipse data petitione, nec se viterius ad hoc ministerium, subuertente infirmitate, nec ad alia officia posse fateatur assurgere, & alium loco suo expectat ordinandum. Quo facto, omnium solenni electione alter, qui dignus fuerit, episcopus consecratur: sic tamen, vt quousque eundem episcopum in hoc seculo vita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur. Eninuerò si nullo tempore ad sanæ mentis

mentis redit officium, persona fidelis ac vitæ est probabilis eligenda, quæ ad regimen ecclesiæ idonea possit existere, atque de animarum vtilitate cogitare, inquietos sub disciplina vindicta refringere, ecclesiasticarum rerum curam gerere, & maturum atque efficacem se in omnibus exhibere. Qui etiam, si episcopo qui nunc ægrotat, superstes extiterit, loco eius debeat consecrari.

40 Virginem stupratam Gregorius iubebat vxorem percipere, aut stupratorè eius, castigatum verberibus, in monasterio deputare. Vnde Felici Sipontino episcopo scribit, dicens: Expectabamus fraternitatè tuam sua aliquos ad Deum prædicatione conuerrere, & malè agentes ad rectitudinem reuocare. Qua de re nimis cõristamur, quia ediuersò in nepotis tui Felicis prauitate, tua euidenter, qui talem ntristi, culpa monstrata est. Peruenit itaque ad nos, quòd supra scriptus Felix, Euangeli diaconi tui filiam stupro deceperit. Quòd si verum est, quauis graui esset de lege pœna plectendus, nos tamen aliquatenus legis duritiam mollientes, huiuscemodi disponendo præcipimus, vt aut quam stuprauit, vxorem habeat: aut certè si renuendum putauerit, districtus ac corporaliter castigatus excommunicatusque, in monasterium, in quo pœnitentiam peragat, retrudatur, de quo ei nulla sit egrediendi sine nostra præceptione licentia.

lib. 2. epi. 42. indi. ii.

41 Virum sine vxoris propriæ voluntate conuersum, etiam si fuisset iam tonsuratus, Gregorius vxori reddi iubebat. Quapropter Adriano Panormitano notario scribens, ait: Agathosa Iatrix præsentium quæstia est, maritum suum contra voluntatem suam in monasterio Urbici Abbatis esse conuersum. Quòd quia ad eiusdem Abbatis culpam & inuidiam non est dubium pertinere, experientia tuæ præcipimus, vt diligenti inquisitione discutiatur, nè fortè cum eius voluntate conuersus sit, vel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repererit, & illum in monasterio permanere provideat, & hanc, sicut promisit, mutare compellat. Si verò nihil horum est, nec quondam fornicationis crimen, propter quod viro licet vxorem dimittere, prædictam mulierem commisisse cognoueris, nè illius conuersio, vxori relictæ in seculo, fieri possit perditionis occasio, volumus vt maritum suum illi, etiam si iam tonsuratus est, reddere omni debeas excusatione cessante. Quia & si mundana lex præcipit, conuersionis gratia, vtrolibet inuito, solui posse coniugium, diuina lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis causa, virum vxorem relinquere, nulla ratione concedit. Quia postquam copulatione coniugij, viri atque mulieris vnum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte in seculo permanere.

Pœna eius, qui virginem stuprauit.

Li. 9. epi. 44.

Mart. 5.

42 Iudæorum perfidiam rationibus magis, quàm violentijs excutere Gregorius decertabat. Quapropter Virgilio & Theodoro episcopis Galliarum post aliqua scribens, ait: Plurimi Iudæi religionis viri, in hac prouincia commanentes, ac subindè in Massiliæ partibus pro diuersis negocijs ambulantes, ad nostram perduxere notitiam, multos consistentium in illis partibus Iudæorum, vi magis ad fontem baptismatis, quàm prædicatione perductos. Nam intentionem quidem huiuscemodi & laude dignam censeo, & de Domini nostri descendere dilectione profiteor. Sed hanc eandem intentionem nisi competens scripturæ sacræ comiteretur effectus, timeo nè aut mercedis opus exindè non proueniat, aut iuxta aliquid animarum, quas eripi volumus, quòd absit, dispensia subsequantur. Dum enim quispiam ad baptismatis fontem, non prædicationis suauitate, sed necessitate peruenit, ad pristinam superstitionem remeans, indè deterius moritur, vnde renatus esse videbatur. Fraternitas ergò vestra huiuscemodi homines frequenti prædicatione prouocet, quatenus mutare veterem magis vitam de doctoris suauitate desiderent. Sic enim & intentio nostra rectè perficitur, & conuersi animus ad priorem denudè vomitum non mutatur. Adhibendus ergò illis est sermo, qui & errorum spinas in ipsis vrere debeat, & prædicando, quòd in his tenebre scit, illuminet: vt pro his admonitione frequenti mercedè fraternitas vestra capiat, & eorum, quantas Deus donauerit, animas ad regenerationem nouæ vitæ perducatur. Item Victorio episcopo Panormitano: Sicut Iudæis non debet esse licentia, quicquam in synagogis suis vtrà, quàm permissum est lege, præsumere: ita in his, quæ eis concessa sunt, nullum debent præiudicium sustinere.

Li. 1. epi. 45.

Lib. 7. epi. 26. Indi. ii.

43 Quemadmodum Iudæos violenter baptizari Gregorius denegabat, ita Christianos eis quoquomodo subijci, nullatenus permittebat. Vnde Libertino prætori Siciliae scribens, ait: Fertur, quòd Nasas quidam sceleratissimus Iudæorū, sub nomine beati Eliæ oratorium puniendâ temeritate construxerit, multosque illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deceperit. Sed & Christiana, vt dicitur, mancipia

præfecto lib. 2. epi. 37. indi. ii.

- comparavit, & suis ea obsequijs ac vtilitatibus deputavit. Dum igitur feuerissimè in eum pro tanis facinoribus debuisset vlcisci, gloriosus Iustinus medicamento auaritiæ, vt nobis scriptum est, delinitus, Dei distulit iniuriam vindicare. Gloria autem vestra hæc omnia districta examinatione perquirat, & si huiuscemodi manifestum esse reperit, ita districtissimè ac corporasset in eundem sceleratum festinet vindicare Iudæum, quatenus hac ex causa, & gratiam sibi Dei nostri conciliet, & his se posteris pro sua mercede imitandum monstrat exemplis. Mancipia autem Christiana, quæcunque eum comparasse paruerit, ad libertatem, iuxta legum præcepta, sine ambiguitate perducite, nè, quod absit, Christiana religio Iudæis quoquomodo subdita polluat.
- Li. 3. epi. 21. Item Venantio episcopo Lunensi: Multorum ad nos relatione peruenit, à Iudæis in Lunensi ciuitate degentibus, in seruitium Christiana detineri mancipia. Quæ res nobis tanto visa est asperior, quanto à fraternitatis tuæ patientia operosior. Oportebat quippe te respectu loci tui ac Christianæ religionis intuitu, nullam relinquere occasionem superstitioni Iudaicæ, nè simplices animæ non tam suasionibus, quam potestatis iure quodammodo deseruierit. Quamobrè hortamur fraternitatem tuam, vt secundum pijsimarum legum tramitem, nullo Iudæo liceat Christianum mancipium in suo retinere dominio: sed si qui penès eos inueniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex legum sanctione seruetur.
- 44 Si quos Christianorum pro longitudine itineris per prouincias ab Hebræorum seruitio per legalem violentiam Gregorius liberare non poterat, suis precijs redimendos esse censebat. Vndè Candido presbytero per Gallias scribens: Dominicus, inquit, presentium portitor, lachrymabiliter nobis innouit, quatuor fratres suos de captiuitate à Iudæis redemptos esse, atque eos nunc Narbonæ in eorundem Iudæorum seruitio detineri. Et quia omninò graue execrandumque est, Christianos esse in seruitio Iudæorum, dilectionem tuam scriptis presentibus adhortamur, vt cum omni subtilitate & sollicitudine studeat perscrutari, & si re vera ita est, atque manifesta tibi veritate constiterit, quia neque ipsi vndè se redimant, neque suprascripsit portitor habet, eos studij tui sit redimere, sciens quia quicquid in eis dederis, tuis sine dubio rationibus imputabitur.
- Li. 6. epi. 21. 45 Iudæorum mancipia semel confugientia ad Ecclesiam, nunquam quibuslibet suasionibus reddi iubeat. Vndè Ianuario Caralitano episcopo inter cætera scribens, ait: Peruenit ad nos, seruos ancillasque Iudæorum fidei causa ad Ecclesiam refugientes, aut infidelibus restitui dominis, aut eorum, nè restituantur, precium dari. Hortamur igitur, vt nullatenus tam prauam consuetudinem manere permittas. Sed cum quilibet Iudæorum seruus ad venerabilia loca fidei causa confugerit, nullatenus eum patiamini præiudicium sustinere. Sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizandus, sine vilo Christianorum pauperum damno, religioso Ecclesiasticæ pietatis patrocinio, in libertatem modis omnibus defendatur.
- Li. 3. epi. 9. 46 Non solum Christiana mancipia Gregorius in libertatem pristinam legaliter reuocabat, verum etiam pagana, ad fidem venire volentia, vendi nullo modo permittebat. Vndè Fortunato Neapolitano episcopo inter cætera scribens, ait: Fraternitatem vestram oportet esse sollicitam, & si de Iudæorum seruitio nõ solum Iudæus, sed etiam quisquam paganorum fieri voluerit Christianus, postquam voluntas eius fuerit patefacta, nè hunc sub quolibet ingenio vel argumento cuiquam Iudæorum venundandi facultas sit. Sed is, qui ad Christianam conuerti fidem desiderat, defensione vestra in libertatem modis omnibus vindicetur. Hi verò, quos huiuscemodi oportet seruos amittere, nè forsitan vtilitates suas irrationabiliter æstimet impediri, sollicita vos hoc conuenit consideratione seruare: vt si paganos, quos mercimonij causa de exteris finibus emerint, intra tres menses, dum emptor, cui vendi debeant, inueniatur, fugere ad ecclesiam fortè contigerit, & velle se dixerint fieri Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint, precium eorum à Christiano scilicet emptore percipiant. Si autem post præfinitos tres menses quisquam huiuscemodi seruorum Iudæorum velle suum edixerit, & fieri voluerit Christianus, nec aliquis eum postmodum emere, nec dominus qualibet occasionis specie audeat venundare, sed ad libertatis proculdubio præmia perducatur: quia hunc non ad vendendum, sed ad seruiendum sibi intelligitur reseruasse.
- Li. 7. epi. 31. 47 Pagana mancipia Iudæos, videlicet dominos suos, ad fidem præcedentia, in eorum seruitium, etiam si ipsi eos ad Christianitatem subsequerentur, nullo modo reuocabat.

- cabat. Vndè Iohanni Syracusano episcopo: Felix, inquit, presentium portior questus nobis est, cum sit de Christianis natus parentibus, à quodam Christiano, Samaræo se, quod dici scelus est, esse donatum: & dum huiuscemodi superstitionis homines Christiana quolibet modo mancipia possidere, nec ratio legis, nec reuerentia religionis admittat, se tamen per decem & octo annos in eius asserit seruitio permansisse: sed cognoscente hoc decessore vestro sanctæ memoriæ Maximiano, ab eo se zelo, sicut decuit, sacerdotali commoto, de Samaræi nefario seruitio dicit liberatū. Sed quia eiusdem Samaræi filius post quinque annos factus dicitur Christianus, & suprascriptum Felicem in eius seruitium, quantum ipse dicit, quidam nititur redigere, sanctitas vestra hæc, quæ edocti sumus, diligenter inquirat: & si ita ei esse constiterit, eum tueri studeat, & à nullo sub qualibet occasione grauari permittat: quia dum superstitionis sectæ mancipia, dominos suos ad fidem præcedentia, seruitio eorum apertè redigi iura prohibeant, quanto magis hic de Christianis parentibus natus, & factus à paruulo Christianus, hanc nõ debet quæstionem aliquo modo sustinere? maximè quia nec patris esse seruus potuit, quem liquet ex praua potius præsumptione penam posse venientem de legibus sustinere.
- Li. 7. epi. 22. Indict. 1. 48 Circumcidi saltem paganorum neminem Gregorius permittebat. Quamobrè Leoni Catanensi episcopo: Res, inquit, ad nos omninò detestabilis & legibus inimica peruenit, quæ si vera est, fraternitatem tuam vehementer accusat, quia eam de minori sollicitudine probat esse culpabilem. Comperimus autem, quòd Iudæi vel Samaræi degentes Catana, pagana mancipia emerint, atque ea circumcidere ausu temerario præsumperint. Idcirco necesse est, vt omnimodò zelum in hac causa sacerdotalè exerceas, & cum omni hoc viuacitate ac sollicitudine studeas perscrutari. Et si ita repereris, mancipia ipsa sine mora in libertatem modis omnibus vendica, & Ecclesiasticæ eis tuitionem impende. Nec quicquam dominos eorum de precio quolibet modo recipere patiaris: qui non solum hoc damno mulctandi, sed etiam alia erunt poena de legibus feriendi.
- Li. 5. epi. 32. 49 Sanè quia Iudæorum perfidia zelum Christianorum, datis contra se muneribus, ludificare solebat, non solum nil ab eis penitus capiebat, quinimò eorum munera Gregorius execrabilia iudicabat. Vndè Recharedo regi Vuisigothorum postea scribit, Li. 7. epi. 26. Indict. 2. dicens: Præter eam in dico, quia creuit de vestro opere in laudibus Dei hoc, quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognoui: quia cum vestra excellètia constitutionem quamdam contra Iudæorum perfidiã dedisset, hi de quibus prolata fuerat, recludinè vestra mentis inflectere, pecuniarum summam offerendo moliti sunt. Quam excellentia vestra contempsit, & omnipotentis Dei placere iudicio quærens, auro innocentiam prætulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam venit. Cui dum concupita aqua de cisterna Bethlehemitica, quæ inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset oblata, prorinùs dixit: Absit à me, vt sanguinè istorum hominum bibam. Quam quia fudit, & bibere noluit, scriptum est: Libauit eam Domino. Si igitur ab armato rege in sacrificiũ Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius nõ aquam, sed aurum accipere contempsit. Itaque fili excellentissime fidèter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere nullo modo voluisti, Et cætera.
2. Reg. 23. 50 Hinc est, quòd, sicut à Maioribus traditur, & nos vsq; ad nostra tempora, dum adhuc pubesceremus, oculis nostris conspeximus, consuetudo vetus obtinuit, vt omnes superstitionis illius homines, quæntumcunq; pulcherrima mercimonia detulissent, nunquam pontificalibus alloquijs fruenterent, nunquam obrutibus Apostolicis potirètur: sed extra velum longissimæ porticus, non quidem in scamnis, sed in marmoreo pavimento sedentes, suscepta precia numerabant, nè videlicet viderètur aliquid de manu pontificis accepisse. Nam reuerendæ memoriæ Nicolaus pontifex Arseniũ quondam, Hortanæ ciuitatis episcopum, Iudaicas tunc primùm pellicias introducere molientem, adeo auersatus est, vt ei palatinam processionem vellet adimere, nisi superstitionis gentis vestibus adiurãdo, cū sacerdotalibus infulis consuetudinaliter procedere studuisset. Legedũ videtur, vestes abiturãdo, Antichristi præcursores, obseruari debere sabbatum prædicantes, Gregorius comminando taliter refutauit: Peruenit ad me, quosdam peruersi spiritus homines, praua inter vos aliqua & sanctæ fidei aduersa seminãsse, ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerim? qui veniens diem sabbatum atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se simul & resurgere

refurgere simulat, haberi in veneratione vult diem Dominicum. Et quia Iudaizare populum compellit, vt exteriorem ritum legis reuocet, & sibi Iudaorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Hoc enim, quod per Prophetam dicitur: Nè inferatis onera per portas vestras die sabbati: tandiu teneri potuit, quandiu legem licuit iuxta literam custodiri. At postquam gratia omnipotentis Domini nostri Iesu Christi apparuit, præcepta legis, quæ per figuram dicta sunt, iuxta literam seruari non possunt. Nam si quis dicit hoc de sabbato esse seruandum, dicat necesse est, etiam carnalia sacrificia persoluenda, dicat præceptum quoque de circuncisione corporis adhuc usque retinendum. sed contra se Paulum Apostolum audiat dicentem: Si circuncidamini, Christus vobis nihil prodest. Nos itaque hoc, quod de sabbato scriptum est, spiritualiter accipimus, spiritualiter retinemus. Sabbatum enim requies dicitur. Verum autem sabbatum, ipsum redemptorem nostrum Iesum Christum Dominum habemus. Et qui lucem fidei eius cognoscit, si peccata concupiscentiæ ad mentem per oculos trahit, in die sabbati onera per portas introducit. Non ergo in die sabbati onera per portas introducimus, si in redemptoris nostri gratia constituti, pondera peccati ad animam per sensus corporeos non trahamus. Nam idem Dominus ac redemptor noster, multa in die sabbati legitur operatus, ita vt Iudæos reprehenderet, dicens: Quis vestrum bouem aut asinum suum non soluit in die sabbati, & ducit ad aquam? Si ergo ipsa per se veritas non custodiri iuxta literam sabbatum præcepit, quisquis otiosus sabbatum secundum legis literam custodit, cui alteri, nisi ipsi veritati contradicit? Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a peruersis hominibus esse prædicatum, vt Dominicorum die nullus debeat lauare. Et quidem si pro luxu animi atque voluptate quis lauare appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec Dominico die prohibemus. Scriptum quippe est: Nemo vnquam carnem suam odio habet, sed nutrit & fouet eam. Et rursum scriptum est: Carnis curam nè feceritis in concupiscentijs. Qui igitur carnis curam in concupiscentijs fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit. Nam si Dominicorum die corpus lauare peccatum est, lauare ergo die eodem nec facies debet. Si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc, exigente necessitate, toti corpori denegetur? Dominicorum verò die à labore terreno cessandum est, atque omnimodò orationibus insistendum: vt si quid negligentiae per sex dies agitur, per diem resurrectionis Dominicæ precibus expietur.

52 Tanta compassionis gratia circa omnes Gregorius redundabat, vt alterius infirmitatem in suo corpore hunc sustinuisse, si velis, aspicias. Vnde Iohanni Rauennati episcopo scribens, ait: Dominicis mandatis præcipimus proximos, sicut nosmetipsos diligere, eorumque languoribus tanquam proprijs infirmitatibus condolere. Quorù memor vestra fraternitas, competenti sibi more Castorium fratrem coepiscopumque nostrum, & prius per compassionem studuit visitare, & eum postmodum pro excessente molestia corporis, in Rauennati vrbe suscipere. Vnde non solum nos in pensâ charitatis, sed & Deum vobis fecistis proculdubio debitorem, cui in fratris infirmitate condoluisse probamini, ipsumque agrum in sui membri molestia, non solum visitasse, sed etiam suscepisse. Quem quidem ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnino renuebam, sed perentium importunitas fecit, vt nullatenus contradicere potuissem. Si autem fieri potest, multum mihi & ipsi consularis, si eum ad me vel per Siciliam transmittatis.

Item Leontio episcopo Vrbinati: Castorium fratrem coepiscopumque nostrum Romanæ pro corporis sui molestia retinemus. Et quia nunc ad suam non valet ecclesiam remeare, propterea eo absente, ecclesia ipsius fraternitati tuæ visitationis operam præuidimus delegandam. Item vniuersis habitatoribus Ariminj: Si culpam vestram, filij dilectissimi, intentius velitis attendere, assidua vos apud Deum debetis oratione purgare, quod episcopum vestrum non deuota mente, nec vt filij suscepistis. Quem inquietudo & tribulatio à vobis illata, ad hoc usque perduxit, vt molestiam corporalem incurreret. Quauis in eo nihil de his, quæ nobis sunt scripta, cognouimus, sed solam ineffe debilitatem vidimus, pro qua eum hic retinere curauimus. Item Eulgio Patriarchæ Alexandrino: Ante hoc temporis Bonifacij chartularij responsalis mei, qui in vrbe regia demoratur, vehementer me scripta turbauere, quæ dicebant dulcissimam mihi atque suauissimam sanctitatem vestram defectum corporei luminis perulisse. Ex quibus scriptis graui mœrore percussus sum. Sed subito creatoris ac redemptoris nostri gratia prosperante, beatitudinis vestræ suscepi epistolam, & sanum de ea corporis molestia, quam audieram, agnoscens, exultaui vehementer: quia tanta

Ierem. 17.

Galat. 6.

Sabbatū nostrū, Christi.

Luc. 13.

Eph. 5. Rom. 13.

Dominico die quid agendum.

Li. 2. epi. 22. Indict. 10.

Li. 2. epi. 24. Indict. 11.

Ibidem epi. 25.

Li. 11. epi. 47.

lætitia

lætitia cordis secuta est, quanta prius tristitiæ amaritudo præcesserat. Scimus enim, quia in omnipotentis Dei adiutorio, multorum salus est vita vestra. Item Rusticianæ patriæ: Quoties de vrbe regia ad nos aliquis venit, curæ nobis est, de corporis vestri solpitate requirere: sed peccatis meis facientibus, semper audio, quæ me tædet audire. Quia in tanta tenuitate ac debilitate, adhuc in vobis referunt podagræ dolores excrecere. Sed oro omnipotentem Deum, vt omnia, quæ in vestro corpore aguntur, ad salutem animæ dirigantur. Flagella temporalia æternam vobis præparent quietem, & per eos dolores, qui cum fine sunt, gaudia vobis sine fine concedat. Item Mariano episcopo Rauennati: Venientes quidam Rauennates homines, grauissimo me mœrore inuenierunt percussum, quia fraternitatem tuam retulerunt de vomitu sanguinis agrotare. Ex qua re sollicitè & singularim eos, quos hic doctos lectione nouimus, medicos fecimus requiri: & quid singuli senserint, quid ve dictauerint, sanctitati vestræ scriptum misimus. Qui tamen quietem & silentium præ omnibus distant. Quam si tua fraternitas in sua ecclesia possit habere, valde sum dubius. Et ideo videtur mihi, vt ordinata illic ecclesia, vel qui Missarum solennia explere valeant, vel qui episcopij curâ gerere, hospitalitatem & suscepcionem possit exhibere, qui ve monasterijs custodiendis præesse norint, tua fraternitas ad me ante æstiuum tempus debeat venire, vt agritudinis tuæ ego specialiter, in quantum valeo, curam geram, quietemque tuam custodiam. Quia huic agritudini æstiuum tempus medici vehementer dicunt periculosum: & valde pertimeico, nè si curas aliquas cum aduersitate corporis ceperis, amplius ex eadem molestia pericliteris. Ego enim ipse valde sum debilis, & omnino est vile, vt cum Dei gratia sanus ad tuam ecclesiam redeas: aut certè, si vocandus es, inter manus tuorum voceris: & ego, quime proximum morti video, si me omnipotens Deus antè vocare voluerit, inter tuas manus debeat transire.

53 Pro barbarorum incursionibus bis in hebdomada fieri Litanias Gregorius decrenebat. Quapropter vniuersis episcopis Sicilia scribens, ait: Super afflictiones & gemitus, quos anno hæc continuatione de hostibus sustinemus, maior nos metus exercuat, quod inimicos nostros omni annu ad Sicilia inuasionem cognoscimus festinare. Sed nè hoc illis molientibus, prosperitatem multitudo nostrorum præbeat peccatorum, toto nos corde ad redemptoris nostri remedia conferamus, & quibus virtute resistere non possumus, lachrymis obuiemus. Nam quid vobis cauendum, quidve sit vehementius formidandum, ex istius prouinciæ debetis desolatione colligere. Iraque horror, fratres reuerendissimi, vt omni hebdomada quarta & sexta feria Litaniam inexculabiliter indicatis, & contra hos barbarica crudelitatis incursus, supernæ protectionis auxilium imploretis.

54 Eandem Siciliam Simoniaca hæresi libidineque fordentem, Gregorius, sicut modo cernitur, perituram prædixit, Maximiano Syracusano episcopo scribens: Tanta nobis subinde mala, quæ aguntur in illa prouincia, nunciantur, vt peccatis facientibus, quod auertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus.

55 Sed & peiora prioribus esse futura, præfage spiritu Maximo Salonitano episcopo scribit, dicens: Ad Romanam Vrbe veniens communis filius presbyteri Veteranus, ita me podagræ doloribus debilem reperit, vt fraternitatis tuæ epistolis per me responderenullatenus valuissem. Et quidem de Sclauorum gente, quæ vobis valde imminet, & affligor vehementer, & turbor. Affligor in his, quæ iam in vobis patior: conturbor autem, quia per Istriae aditum iam ad Italiam intrare cœperunt. De Iuliano autem Scribonæ quid dicam, quando ubique video, quia nobis peccata nostra respondeant, vt & foris à gentibus, & intus à peruersis iudicibus conturbemur? Sed nolite de talibus omnimodò contristari, quia qui post nos vixerint, deteriora tempora videbunt, ita vt in comparatione sui temporis, felices nos æstiment dies habuisse. In quantum verò praualet fraternitas tua, opponere se pro oppressis debet. Quæ etiam si prodesse minimè valuerit, ipsa omnipotenti Deo mentis deuotio sufficit, quam dedidit. Scriptum est enim: Eripe eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare nè cesses. Quod si dixeris, Vires non suppetunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit. In omni ergo, quod agis, inspectorem cordis appetere habere placatum. Quicquid est, vnde illi placeas, facere non omittas. Nā humani terrores & gratia, sumo sunt similes, qui leni aura raptus euanescit. Hoc certissimè scito, quia placere Deo & pranis hominibus nullus potest. In tanto se ergo æstimet fraternitas tua omnipotentis Deo placuisse, quanto se peruersis hominibus dupliciussè cognouerit. Ipsa tamen defensio

Li. 11. epi. 24.

Li. 9. epi. 27.

Li. 9. epi. 45.

Li. 3. epi. 12.

Li. 8. epi. 36.

Futura predict.

Prouer. 24.

Ezech. 2
Iob 30.
Phil. 2.

Lib. 7. epist.
24. Indict. 2.

Li. 9. epist. 38.

Lib. 2. epist. 10
Indict. 10.

Li. 6. epist. 22.

pauperum, moderata & grauis sit, nè, si quid nimis rigidè agitis, ex iuuentute vos arbitrentur homines superbire. Sed talis necessè est vt inueniatur pro oppressis vestra defensio, quatenus & humiles protectionem sentiant, & oppressores non facilè inueniant, quod ex maleuola mente reprehendant. Attende ergò, quod ad Ezechielem dicitur: Fili hominis, increduli & subuerfores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Et beatus Iob ait: Frater fui draconum, & socius struthionum. Et Paulus discipulis dicit: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis, sicut luminaria in mudo. Tanto ergò debemus cautiùs ambulare, quanto nos scimus inter Dei inimicos viuere.

56 Huius cautelæ suæ conscius, Romano defensori Gregorius ait: Peruenit ad nos, quia quidam homines minorem omnimodò discretiorem tenentes, in suis nos periculis implicari desiderant, atque ita volunt ab Ecclesiasticis personis defendi, vt ipsæ quæ personæ Ecclesiasticæ ex eorum culpa teneantur. Idcirco præsentem te præceptione admoneo, & per te fratrem & coëpiscopum nostrum dominum Iohannem, vel ceteros, qui interesse possunt, vt patrocinia Ecclesiastica, siue mea suscipiatis scripta, siue etiam ea minimè fuerint directæ, sub tanto moderamine debeatis impedere, quatenus si qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniuste defendi, nè opinionem malè agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vilo modo transferamus. Sed quantum decet Ecclesiam, admonendo, verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis succurrere, vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ Ecclesiæ non inquietis.

57 Item Iohanni episcopo post aliqua: Si qui eorum, de quibus est aliqua quæstio, in ecclesiam fortasè refugerint, ita debet causa disponi, vt nec ipsi violentiam patiantur, nec hi, qui dicuntur oppressi, damna sustineant. Curæ ergò vestræ sit, vt eis sacramentum ab his, quorum interest, de seruanda lege & iustitia promittatur, & per omnia commoneantur exire, atque suorum actuum reddere rationem. Quibus etiam ecclesiæ vestræ defensore deputare vos conuenit, cuius sollicitudine ea, quæ illis fuerint promissa, seruentur.

58 Quantæ humilitatis Gregorius fuerit, cum ex multis, tum ex his manifestissimè poterit deprehendi, quòd omnes quidem sacerdotes, fratres & comministros: clericos autem diuersi ordinis, dilectissimos filios: at verò laicos viros, dominos: & foeminas, dominas in suis literis nominabat, neque ab aliquo se summum pontificem, aut vniuersalem siue dominum vocari æquanimitè permittebat. Nam vt ea, quæ super huiusmodi comprehensa sunt, præmittam, Rusticianæ patriiæ scribens, ait: Excellentia vestra scripta suscepi, quæ me in grauiissima ægritudine positum, de salute, de deuotione, ac de dulcedine sua omninò releuauerunt. Vnum verò ægrè suscepi, quia in eisdem epistolis ad me, quod semel esse poterat, sæpiùs dicebatur, Ancilla vestra, & Ancilla vestra. Ego enim, qui per episcopatus onera seruus sum omnium factus, qua ratione te mihi ancillam dicis, cuius ante susceptum episcopatum proprius fui? Et idè rogo per omnipotentem Deum, nè hoc verbum aliquando ad me in scriptis vestris inueniam.

59 Huius humilitatis mäsuetudine Gregorius non solum Theudclindæ reginæ Longobardorum pro tribus capitulis, verum etiam inter alios Satino quoquè suo subdiacono satisfacere non renuit, dicens: Exeuntes maligni homines, turbauere animos vestros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant: Adstruentes, quòd aliquid de sancta Chalcedonenſi synodo piæ memoriæ Iustiniani temporibus sit imminutum: quam nos omni fide omniqùe deuotione veneramus, & sic quatuor synodos sanctæ vniuersalis Ecclesiæ, sicut quatuor libros sancti Euangelij recipimus. De personis verò, de quibus post terminum synodi aliquid actum fuerat, eiusdem piæ memoriæ Iustiniani temporibus est ventilatum, ita tamen, vt nec fides in aliquo vitolaretur, nec de eisdem personis aliud aliquid ageretur, quam apud eandem sanctam Chalcedonenſem synodum fuerat constitutum. Anathematizamus autem, si quis ex definitione fidei, quæ in eadem synodo prolata est, aliquid imminuere præsumit, vel quasi corrigendo eius sensum mutare: sed sicut illic prolata est, per omnia custodimus. Te ergò, fili charissime, decet ad vnitatem fidei remeare, vt finem tuum valcas in pace concludere, nè malignus spiritus, qui contra te per alia opera præualere non potest, ex hac causa inueniat, vnde tibi in die exitus tui in aditu regni cælestis obſistat.

60 Item Gregoriæ cubiculariæ Augustorum post cætera: Quòd dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quousquè scribam mihi esse reuelatum, quia peccata tua dimissa sint, rem & difficilem & inutilem postulasti. Difficilem

Item quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem verò, quia securam de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plangere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quousquè veniat, semper suspecta, semper trepida, metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare.

61 Item Anastasio presbytero Isauriæ post aliqua: Tua itaque fraternitas quantum in charitate perfecta sit, scio. Et quia omnipotentem Deum multum diligit, oportet vt de proximo multum præsumat. Non enim loca vel ordines creatori nostro nos proximos faciunt: sed ei nos aut merita bona coniungunt, aut mala disiungunt. Quia ergò adhuc incertum est, quis interius qualis sit, cur non audeas scribere, dum inter me & te quis sit superior, ignores? Et quidem benè te viuere scio, me autem multis oneratum peccatis cognosco: sed & si ipse peccator es, me tamen multo es melior, quia tua tantummodo: ego verò & eorum, qui mihi commissi sunt, peccata porto. In hoc ergò ego te altum, in hoc magnum adspicio, quia ante humanos oculos in magno atque in alto loco minimè profecisti. In quo sæpè dum exterius ab hominibus honor tribuitur, ad ima animus mergitur, quia curis disceptantibus grauatur. Tibi autem omnipotens Deus, iuxta hoc quod scriptum est, Ascensus in corde disposuit in conualle lachrymarum. Multo nanque mihi altior, multo sublimior videri poteras, si neque ducatum, monasterij, quod Neas dicitur, suscepisses.

62 Item Stephano episcopo inter alia: Multum mihi & vltimè, quam indignus audire debui, fauorem in vestris epistolis demonstrasti, Et scriptum est: Nè laudes hominem, quando viuere. Tamen etsi audire talia dignus non fui, orationibus vestris peto vt dignus efficiar: vt si bona in me non idè dixistis, quia sunt: idè sint, quia dixistis.

63 Sed nè solis verbis tanti præstulis humilitas inculcari credatur, superest vt Græcorum relationibus ad me nupèr interpretatis, eadem patris humilitas viuus operibus demonstretur. In quibus videlicet ita refertur: Enarrauit nobis Abbas Iohannes Perſa, sanctus & reuerendus vir existens, de magno Gregorio beatissimo Papa Romano, dicens: Quoniam iur Romam ad adorandum loculos sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, & vna diem cum stare in medio ciuitatis, video Papam Gregorium per me transiturum, & cogitavi me mittere ante eum. Cum ergò appropinquasset mihi Papa, videns, quia pergerem vt mitterem me ante eum, sicut coram Deo dico fratres, primus misit se ante me super terram, & non ante surrexit, quam ego prior surgerem: & amplexatus me cum multa humilitate, tribuit mihi per manum tria nummiſmata, & iussit dari mihi casulam & necessitates meas omnes. Glorificaui ergò Deum, qui donauit ei talem humilitatem circa omnes, & elemosynam, & charitatem.

64 Hinc est, quòd patientissimus pastor Gregorius penès Imperatorem Mauritium, sibi prorsus infensum, dudum accusatus, quòd Malchum episcopum, sui patrimonij prouisorum, pro retentis pensionibus tandiù in custodia afflixisset, quousque spiritum exhalaret, Sabiniano suo Constantinopolitano diacono scribens, ait: Vnum est, quod breuiter suggeras serenissimis dominis nostris, quia si ego seruus eorum in mortè Longobardorum me miscere voluiffem, hodiè Longobardorum gens nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in summa confusione diuisa esset. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido. Malchus autem idem episcopus neque in custodia fuit, neque in aliqua afflictione: sed die, qua causam dixit, & ad dictus est, nesciente me, à Bonifacio notario in domum eius ductus est, ibique prandit & honoratus est ab eo, & nocte subito mortuus est inuentus.

65 Igitur in omnibus suis dictis vel operibus Gregorius imminentem futuræ retributionis diem vltimum perpendebat, tantoque cautiùs cuncta cunctorum negotia ponderabat, quanto propinquius finem mundi insistere, ruinis eius crebrescentibus, aduertebat. Quapropter in Homilijs euangelicis perhibet, dicens: Exurget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & erunt terræ motus magni per loca, & pestilentia, & fames. Et quibusdam interpositis, adiunxit: Et erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum. Ex quibus profectò omnibus alia iam facta cernimus, alia è proximo ventura formidamus. Nam gentem super gentem exurgere, earumque pressuram terris insistere, plus am in nostris tribulationibus patimur, quam in codicibus legimus. Quòd terræ motus vrbes innumeras subruat, ex alijs mundi partibus, scitis, quam frequenter audiuimus. Pestilentias sine cessatione patimur. Signa verò in sole & luna & stellis adhuc aperte minimè vidimus. Sed quia hæc nō longè sint, ex ipsa iam aëris immutatione colligimus.

Quauis

Li. 6. ep. 29.

Lib. 6. ep. 8.
Ecl. 11.

Prati spiri-
tuali cap.
151.

Lib. 7. ep. 1.
Indict. 1.

Homilia 1.
in Euange-
lia.

cernimus,

Homilia
4. in Euan-
gelia.

Flagella
Dei nō ces-
sant, dum
non cessa-
tur à sceler-
ibus.

Ezech. 24.

Clades vr-
bis Romæ
tempore S.
Gregorij.

Quamvis prius, quam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cælo acies ve-
dimus, ipsum, qui postea humani generis fufus est, sanguinem coruscantes. Confusio
autem maris & fluctuum necdum noua exorta est. Sed cum multa iam prænunciata
completa sint, dubium non est, quin sequatur etiam pauca, quæ restant: Quia sequen-
tium rerum certitudo, est præteritarum exhibitio. Et paulò post: Ecce fratres mei iam
cernimus, quod audiebamus. Nouis quotidie & crebrescentibus malis mundus vrge-
tur. Ex illa plebe innumera quanti remanseritis, aspicietis: & tamen quotidie flagella ve-
gent, repentini casus opprimunt, nouæ nos & improuise clades affligunt. Sicut enim in
iuuentute viget corpus, forte & incolume manet pectus, torosa ceruix, plena sunt bra-
chia: in annis autem senilibus statura curuatur, ceruix exiccata deponitur, frequen-
tibus suspirijs pectus vrgetur, virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercidit. Nam si
languor desit, plerumque senibus ipsa salus, ægritudo est. Ità mundus in annis prioribus
velut in iuuentute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salu-
te corporum viridis, opulentia rerum pinguis. At nunc ipsa sua senectute deprimitur,
& quasi ad vicinam mortem molestijs crebrescentibus vrgetur. Et iterum: Euntes
prædicate, dicentes: Quia appropinquabit regnum cælorum. Hoc iam fratres dile-
ctissimi, etiam si euangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ nanque illius, voces eius
sunt. Qui enim tot attritus percussionibus à gloria sua cecidit, quasi iam nobis è proxi-
mo regnum aliud, quod sequatur, ostendit. Ipsa enim eius ruinæ prædicant, quòd
amandus non est. Si enim ruinam sui domus quassata minaretur, qui quis in illa habita-
ret, fugeret: & qui stantem dilexerat, recedere quanto cyus à cadente festinaret. Si igi-
tur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur: opprimi volumus potius, quam
habitare. Quia nulla nos ratio à ruina illius separat, quos in eius passionibus amori-
gat. Facile est ergò nūciam cum destructa omnia cernimus, animum nostrum ab eius
dilectione disungere. Sed hoc illo in tempore difficilimum fuit, quo tunc apostoli præ-
dicare cæleste regnum inuisibile mittebantur, cum longè lateque omnia cernerent
florere regna terrarum.

66 Quæ autem de istius Urbis Gregorius in commo ditate descripserit, indicabo, qua-
rentis hi, qui nunc in ruinis eius habitantes, eam ordinatiorem, ac per hoc valentiorē
fuisse non autumant, contremiscant. Ait enim in expositionis Ezechielis Homilia octa-
uadecima sic: Quid est iam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Vbi quæ luctus aspici-
mus, vndique gemitus audimus. Destructæ vrbes, cetera sunt castra, depopulati sunt
agri, in solitudinem terra redacta est. Nullus in agris incola, penè nullus in vrbebus ha-
bitator remansit. Et tamen ipse parua generis humani reliquia, adhuc quotidie & sine
cessatione feriuntur, & finem non habent flagella cælestis iustitiæ, quia nec inter flagel-
la correctæ sunt actionis culpæ. Alios in captiuitatem duci, alios detrunari, alios inter-
fici videmus. Quid est ergò, quod in hac vita libeat, fratres mei? Si talem mundum adhuc
diligimus, non iam gaudia, sed vulnera amamus. Ipsa autem, quæ aliquandò mundi do-
mina esse videbatur, qualis remanserit Roma, conspicietis. Immenfis doloribus multi-
pliciter attrita, desolatione ciuium, impressione hostium, frequentia ruinarum, ità vix
ea completum esse videamus, quod contra Samariam per Ezechielem prophetam
prædictum est: Pone ollam, pone, inquam, & mitte in ea aquam, & congere frusta eius
in ea. Et paulò post: Efferbuit coctio eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. At-
que iterum: Congere ossa, quæ igne succendam. Consumantur carnes, & coquetur
vniuersa compositio, & ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, vt in-
calescat, & liquefiat æs eius. Tunc enim nobis olla posita est, cum hæc est ciuitas con-
stituta. Tunc in ea aqua missa est, & frusta eius congesta sunt, quando ad eam vndique
populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi feruescerent, & quasi
frusta carniū in ipso suo feruore liquarentur. De qua bene dicitur: Efferbuit coctio
eius, & decocta sunt ossa illius in medio eius. Quia prius quidem in ea vehementer in-
caluit actio gloriæ secularis, sed postmodum ipsa gloria cum suis sequacibus defecit.
Per ossa etenim, potentes seculi: per carnes verò, populi designantur. Quia sicut car-
nes portantur ossibus, ità per potentes seculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce
iam de illa omnes huius seculi potentes ablati sunt. Ossa ergò excocta sunt. Ecce po-
puli defecerunt: carnes eius liquefactæ sunt. Dicatur itaque: Congere ossa, quæ igne
succendam. Consumantur carnes, & coquetur vniuersa compositio, & ossa tabe-
scent. Vbi enim senatus? Vbi iam populus? Contabuerunt ossa, consumptæ sunt car-
nes. Omnis in ea secularium dignitatum ordo extinctus est, excocta ergò est vniuersa
sa com-

sa compositio eius. Et tamen ipsos nos paucos, qui remansimus, adhuc quotidie gladij,
adhuc quotidie innumera tribulationes premunt. Dicatur ergò: Pone quoque eam
super prunas vacuam. Quia enim senatus deest, populus interiit, & tamen in paucis, qui
sunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur, iam ergò vacua ardet Roma. Quid
autem ista de hominibus dicimus, cum ruinis crebrescentibus, ipsa quoque eius destrui
ædificia videmus? Vnde aptè de ciuitate iam vacua subditur: Incalcescat & liquefiat æs
eius. Iam enim & ipsa olla consumitur, in qua prius carnes consumebantur & ossa: quia
postquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Vbi enim sunt, qui in eius ali-
quandò gloria lætabantur? Vbi eorum pompa? Vbi superbia? Vbi frequens & immo-
deratum gaudium? Impletum est in ea, quod contra destructam Ninuen per prophe-
tam dicitur: Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? An eius du-
ces ac principes leones non erant, qui per diuersas mundi prouincias discurrerent, præ-
dam faciundo & interficiendo rapiebant? Hinc leonum catuli inueniebant pascua:
quia pueri, adolentes, iuuenes, seculares & secularium filij huc vndique concurre-
bant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed ecce iam desolata, ecce contrita, ec-
ce gemitibus oppressa est. Iam nemo ad eam currit, vt in hoc mundo proficiat: iam
nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergò:
Vbi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum? Contigit ei, quod de lu-
dæa nonimus per prophetam dictum: Dilata caluitium tuum sicut aquila. Caluitium
quippe hominis, in solo capite fieri solet: caluitium verò aquilæ, in toto fit corpore:
quia cum valde senuerit, plumæ eius ac pennæ ex omnibus illius membris cadunt. Cal-
uitium ergò suum sicut aquila Roma dilatat, quia plumas perdidit, dum populos ami-
sit. Alarum quippe pennæ ceciderunt, eum quibus volare ad prædam consueuerat:
quia omnes eius potentes extincti sunt, per quos aliena rapiebat. Item Dialogorum li-
bro secundo: Præterea, inquit, antistes Canulinæ ecclesiæ ad Benedictum Domini fa-
mulum venire consueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valde diligebat. Is itaque
dum cum illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ vrbs perditione colloquium habe-
ret, dixit: Per hunc regem ciuitas ista destruetur, vt iam amplius non inhabitetur. Cui
vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, co-
ruscis, turbibus ac terræ motu fatigata, marcescet in semetipsa. Cuius prophetiæ my-
steria nobis iam facta sunt luce clariora, qui in hac vrbe dissoluta mœnia, euerfas do-
mos, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusque ædificia, longo senio lassata, quia
ruinis crebrescentibus prosternantur, videmus. Item in epistola Iohanni Episcopo Ra-
uenati post aliqua: Si quando est aliquando locus obtinendi, agat apud Exarchum fra-
ternitas vestra, vt pacem cum Arnulpho, si aliquid parum possumus, faciamus: quia
miles de Romana Vrbe ablatus est, sicut ipse nouit: Theodosiani verò, qui hic reman-
serunt, togam non accipientes, vix ad murorum quidem custodiam se accommodant:
& destituta ab omnibus ciuitas, si pacem eius non habet, quomodo subsistet?

67 Tantis curarum tumultibus pro animarum pariter ac ciuitatis custodia Gregori-
us grauabatur, vt in coli molestias corrues, non solum, sicut proposuerat, per ordinem
Ezechielis mysteria minime pertractaret, verum etiam hostilibus incursionibus, mul-
tisq; corporis debilitatibus aggrauatus, à studio expositionis omnino desisteret, & ad
dies illos se peruenisse desleret, atque dissolutionem sui corporis totis conatibus flagi-
taret. Quapropter eidem Iohanni episcopo queritur, dicens: Quòd multis vestra bea-
titudini minime respondi, nō hoc torpori meo, sed languori deputate: quia peccatis
meis facientibus eo tempore, quo Arnulphus ad Romanam Urbem veniens, alios oc-
cidit, alios detruncauit, tanta in cœstitia affectus sum, vt in * coli molestiam caderem.

Item in expositione vltimæ visionis Ezechielis prophetæ: Quia multis curis præ-
mentibus prophetæ librum coram charitate vestra totum per ordinem perscrutari
non licuit, bonis vestris desiderijs placuit petere, vt saltem extrema eius visio, quæ ei fa-
cta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus eius obscurior, ex-
poni debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est, sed duo sunt, quæ hac
in re perturbant animum meum: Vnum, quòd hæc eadem visio tantæ obscuritatis ne-
bulis tegitur, vt vix in ea aliquid intellectu interlucere videatur. Aliud, quòd iam Agilul-
phum Longobardorum regem ad obsidionem vestrâ summopere festinantē, Padum
transisse cognouimus. Vnde pensate fratres charissimi, in caliginosis ac mysticis senti-
bus penetrare quid valeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata? Quan-
to enim circa terrena plus satagit, tanto in his, quæ sunt cælestia, minus videt. Et pro
eo quòd

Nahum 2.

Mich. 1.

Li. 2. cap. 17.

Prophetia
S. Benedicti
de Roma.

Lib. 2. epist.
32. Ind. 101.

Ibidem.

colicam

In præfati-
one libri 2.

Sap. 9.

Homil. II. in
EzechielemPastores vt
se suis sub-
ditis accom-
modare de-
beant.

Rom. 12.

Homil. 22.

Lib. 7. epist.
27. Indi. 2.

eo quòd curis suis extra se ducitur, valde intus minor est. Quia scriptum est: Deprimi terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Quæ enim superiora penetrare etiam collecta non sufficit, pensate quid agere poterit diuisa. Scimus omnes, quia & stultus, qui in multis rebus diuiditur, à suo alveo siccatur. Item idem in eiusdem prophetæ tractatibus, Homilia II. Siue, inquit, iustus in culpam, siue peccator in mortem corrumpat, speculatori timendum est, ne hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter inuoluat. Sed interim dum loquor, auertere à memetipso oculos volo, & ecce iterum sermo diuinus me impingit in memetipsum, vt meam negligentiam videam, & mihi dici hæc, quæ audio, pertimescam. Sicut enim superius dixi, cuius cor innumeris curis sparsum, se ad se colligat? Quando etenim possum & ea, quæ circa me sunt, sollicitè omnia curare, & memetipsum adunato sensu conspicerè? Quando possum prauorum nequitas insequendo corrigere, bonorum actus laudando & admonendo custodire: alijs terrorem, atque alijs dulcedinem demonstrare? Quando valeo, & de his, quæ sunt necessaria fratribus, cogitare, & contra hostiles gladios de vrbis vigilijs sollicitudinem gerere, ne incursione subita ciues pereant, providere, & inter hæc omnia pro animarum custodia plenè atque efficaciter verbum exhortationis impendere? Loqui etenim de Deo, quietè valde & liberè mentis est. Tunc nanque benè lingua dirigitur in sermone, cum securè sensus quieu erit in tranquillitate. Quia nec concussa aqua imaginem respicientis reddit, sed tunc in ea vultus intendens adspicitur, cum non mouetur. Quam ergò exhortationem vobis speculator vester fratres charissimi faciat, quem tot rerum confusio perturbat? Et paulò post: Sacerdos etiam post compunctionem ac lachrymas cogitur necessaria quæque filiorum suorum cognoscere, & ea, quæ refugit animo, patienter audire, atque post suspiria cælestium, quorumlibet carnalium hominum onera portare, & sepe cum superuenientibus cor in diuersam qualitatem transfundere. Nam aliquando de lucris spiritualibus gaudet: sed cum quilibet mœrens superuenierit, nisi eius mœrorem in se susceperit, tribulationi illius compatiens non est. Et aliquando de damnis animarum luget: sed repente superueniunt, qui de suis prosperitatibus lætantur. Quorum si lætitiæ sacerdos non congaudet, minus amare creditur filios, in quorum gaudio non exultat, præcipue cum Paulus dicat: Gaudete cum gaudentibus, flere cum flentibus. Nihil ergò tam onerosum in ordine sacerdotum video, quam rigorem mentis compatiendo flectere, & cum personis superuenientibus animum mutare. Et tamen hoc valde est necessarium. Nam quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, si ipse, qui prædicat, videtur ingratus?

Item in fine eiusdem voluminis: Ecce hæc vt Domino largiente potuimus, coram vobis fratres charissimi rimati sumus. Nemo autem me reprehendat, si posthæc locutione cessauero. Quia sicut omnes cernitis, nostras tribulationes excreuerunt. Vndique gladijs circumfusi sumus, vndique imminens mortis periculum timemus. Alij detrunctatis ad nos manibus redeunt, alij capti, alij interempti nunciantur. Iam cogor linguam ab expositione retinere, quia tædet animam meam vitæ meæ. Iam nullus in me sacri eloquij studium requirat, quia versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium. Iam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat, quia dormitauit anima mea præ tædio. Iam minus lectio animo dulcis est, quia oblitus sum manducare panem meum à voce gemitus mei. Cui autem viuere non licet, de scripturæ sacræ sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amara bibere, quando possum dulcia propinare?

Item idem Italicæ patriæ & Venantio ex monacho patricio: Quosdam de Sicilia venientes, affectu, quo debui, de sospitate vestræ excellentiæ requirere curavi. Sed de assiduitate ægritudinum mihi tristitia responderunt. Hæc autem dicens, nec ego vobis de meipso inuenio aliud, quod debeam nunciare, nisi quòd peccatis meis facientibus, ecce iam vndecim menses sunt, quòd valde rarum est, si de lecto surgere aliquando potui. Tantis enim podagræ doloribus tantisque molestiarum premor angoribus, vt vitæ mea mihi grauissima poena sit. Quotidie enim in dolore deficio, & mortis remedium expectando suspiro. In Clero verò huius Vrbs & populo tanti febrius languores iruerunt, vt penè nullus liber, nullus seruus remanserit, qui esse idoneus ad aliquod officium vel ministerium possit. De vicinis autem vrbibus strages nobis mortalitatis quotidie nunciantur. Africa autem qualiter mortalitate & languoribus vastetur, quanto viciniore estis, tanto credo quòd subtilius cognoscatis. De Oriente verò qui veniunt, grauiore desolationes nunciant. In his itaque omnibus, quia appropinquante fine mundi

mundi generalem percussione esse cognouimus, affligi nimis de proprijs molestijs non debemus. Item Eulogio patriarchæ Alexandrino: Transacto anno suauissima sanctitatis vestræ scripta suscepi, quibus pro ægritudinis meæ nimietate respondere nunc vsq; non valui. Ecce enim iam biennium penè expletur, quo lectulo teneor, tantisque podagræ doloribus affligor, vt vix in diebus festis vsq; ad horarum trium spatium surgere valeam, Missarum solennia celebrare. Mox autem cum graui cõpellor dolore decumbere, vt cruciatum meum non possim gemitu interrumpente tolerare: qui dolor interdum lentus est, interdum nimius: sed neq; ita lentus, vt recedat: neq; ita nimius, vt interficiat. Vndè fit, vt qui quotidie in morte sum, quotidie repellar à morte: nec mirum, quia peccator grauis, talis corruptionis carcere diu teneor inclusus. Vndè compellor exclamare: Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo Domine. Sed quia meis adhuc precibus obtinere non mereor, rogo vt vestræ sanctitatis oratio suæ mihi intercessionis adiutoriū præbeat, meq; à peccati & corruptionis pondere liberum reddat in illam, quam benè nôstis, libertatem gloriæ filiorum Dei. Item eidem: Peto autem, vt pro me enixius vestra sanctitas orare debeat, quia podagræ doloribus, & barbarorum gladijs, & curarum afflictionibus incessanter premor. Sed si mihi orationis vestræ opem impenditis, credo quòd me contra omnia aduersa fortiter iuuetis. Item eidem: Rogo ergò, vt pro me peccatore enixius oretis, quia & dolor corporis, & amaritudo cordis, & immensa vastitas mortalitatis, inter tot barbarorum gladios me vehementer affligit: inter quæ omnia non temporalem, sed æternam consolationem requiro. Quam per me impetrare non valeo, sed per intercessionem vestræ beatitudinis hanc me obtinere cõfido. Item Mariano episcopo Arabiæ: Multum iam tæpus est, quo surgere de lecto nõ valeo. Nam me modò podagræ dolor cruciat, modò nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expãdit: & fit plerunquè, vt vno in me tempore ardor cū dolore confligat, & corpus in me animusq; deficiat. Quantis autem alijs necessitatibus extra has, quas protuli, infirmitates afficiar, enumerare non valeo. Sed breuiter dico, quia sic me infectio noxij humoris imbibit, vt viuere mihi poena sit, & mortè desideranter expectè, quam gemitibus meis solâ esse credo remedium. Proinde frater charissime diuinæ pro me pietatis misericordiæ deprecare, vt percussione suæ erga me flagella propitius mitiget, & patientiã tolerandi cõcedat, nè nimio, quod absit, tædio in impatientiam cor erumpat, & quæ curari per plagam poterat culpa, crescat ex murmure. Item Rusticianæ patriæ: De podagræ molestia, quã vobis euenisse signastis, & contristatus vehementer sum, & lætatus. Lætatus, quia humor noxius inferiora petens, superiora profectò deseruit: Contristatus verò, quia in tã tenuissimo corpore dolores vos nimios perpeti pertimesco. Vbi enim deest caro, quæ virtus esse poterit doloribus resistēs? Me etenim, quæ qualis fuerim nôstis, ita amaritudo animi, & assidua exacerbatio, atq; præter hoc podagræ molestia affecit, vt corpus meum tanquam in sepultura siccatum sit. Vndè fit, vt iam rarò de lecto surgere valeam. Item eidem: Ego in tanto gemitu & occupationibus viuo, vt ad dies, quos ago, me peruenisse poeniteat, solaque mihi in cõsolatione sit mortis expectatio. Vndè peto, vt pro me orare debeatis, quatenus de hoc carnis carcere citius educar, nè tãtis laboribus diutius torquear. Itè Anastasio Antiocheno: Rogo, vt pro mei cordis infirmitate enixius oretis, quatenus omnipotēs Deus mentē meã ab omnibus malis pro vestra intercessione tueatur, & citius me de tot procellis huius tæpestatis eripiat, atq; in æternæ quietis litore perducatur. Tantis precibus Gregorius tandem aliquando diuinitus exauditus, postquam sedem sanctæ catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ annis tredecim, mensibus sex & diebus decem, doctrinis pariter ac operibus felicissimis illustrauit, anno imperij Phocas secundo, indictione septima, quarto Iduum Martiarum, à carnis corruptione substractus est, incorruptionis perpetuæ gloria sublimandus. Qui videlicet omni vitæ suæ tempore sicut nouas basilicas minime fabricarat, ita nimirum fabricatarum veterum sartatecta cum summo studio annualiter reparabat. Quas redivitibus, luminaribus, officijs atq; donarijs cumulans, in basilica B. Petri apostoli fastigium de argento purissimo, quod à Leone tertio pōtifice in basilica Sixtiana, sanctæ Mariæ nomini dedicata, transfatum est, fabricauit: & in basilica beati Pauli apostoli super altare nihilominus aliud fastigium procurauit. Huius præterea venerabile corpus in extrema porticu basilicæ beati Petri apostoli ante secretarium tunc antiquissimum, quo videlicet Leo, Simplicius, Gelasius atque Symmachus, Apostolicæ sedis episcopi, cum nonnullis alijs tumulati, suis hætenus epitaphijs prædicantur, sepultum tali titulo decoratur:

V

Suscipe

Suscipe terra tuo corpus de corpore sumptum,
 Reddere quod valeas viuificante Deo.
 Spiritus astra petit: Leti nil iura valebunt,
 Cui vitæ alterius mors magis ipsa via est.
 Pontificis summi hoc clauduntur membra sepulcro,
 Qui innumeris semper viuuit vbiquæ bonis.
 Esuriem dapibus superauit, frigora veste,
 Atque animas monitis texit ab hoste sacris:
 Implebatque actu, quicquid sermone docebat,
 Effet vt exemplum, mystica verba loquens.
 Anglos ad Christum conuertit mente benigna,
 Sic fidei acquirens agmina gente noua.
 Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
 Vt Domino offerres plurima lucra gregis:
 Hisque Dei consul factus latere triumphis,
 Nam mercedem operum iam sine fine tenes.

Calūniæ in
cum post
obitum.

Nota rem
mirabilem.

Scripta ple-
raque S. Gre-
gorij cur
intercede-
rint.
Lib. 10.
epist. 22.

69 Quo scilicet liberalissimo pastore defuncto, vehementissima fames eodem anno incubuit. Et quanto patrono tunc Roma caruerit, licet rerum inopia toto penè mundo monstrauerit, inuidorum tamen feritas minimè recognouit. Nam sicut à maioribus traditur, cum calumniarū veterum in centores Gregorium prodigum dilapidatorem, que multiplicis patriarchatus thesauri perfrerent, deficiente personali materie, ad comburendos libros eius coeperunt pariter anhelare. Quorum dum quosdā iam combussissent, & reliquos vellent exurere, Petrus diaconus familiarissimus eius, cum quo quatuor Dialogorū libros disputauerat, creditur vehementius obtitisse, dicens, ad obliterandam eius memoriam librorum exustionem nihil proficere, quorum exemplaria diuersis petentibus mundi ambitū penetrāssent. Subiungens, immane sacrilegium esse, tanti patris tot & tales libros exurere, super cuius caput spiritū sanctum ipse in similitudine colūbæ tractantis frequentissimè perpexisset. Cumq; dudum deuotum populum Diaconus cerneret occasione temporis cum inuidis resultare, in hoc omniū sententiam dicitur prouocasse, vt si quod dixerat iureiurando confirmans, mori continuo mernisset, ipsi à librorum exustione desisterent. Si verò superstes sui testimonij extitisset, ipse quoque combustoribus manus daret. Itaque cum euangelij in ambonem venerabilis Leuita Petrus ascendens, mox vt Gregorianæ sanctitati testimonium præberet, inter verba veræ confessionis spiritum efflauit: & à dolore mortis extraneus, iuxta pyrgi basim, sicut hæc cernitur, confessor veritatis meruit sepeliri.

70 Hinc est, quod consuetudinaliter spiritus sanctus in specie columbæ super scriptoris Gregorij caput depingitur: & quod expositionum illius pars maxima, quæ vti quæ ab inuidis exusta recolitur, non habetur. Quarum ipse summam Iohanni subdiacono Rauennæ responsali suo significare videtur, inter cætera sic describens: Quia charissimus quondam filius meus Claudius aliqua, me loquente, de Prouerbij, de Canticis canticorum, de Prophetis, de libris quoque Regum, & de Hebræico audierat, quæ ego scripto tradere præ infirmitate non potui, ipse ea suo sensu dictauit, nè obliuione deperirent, vt apto tempore hæc eadem mihi inferrentur, & emendatius dictarentur. Quæ cum mihi legisset, inueni dictorum meorum sensum valde in multis fuisse permutatum. Vnde necesse est, vt tua experientia omni excusatione atque mora cessante, ad eius monasterium accedat, eumque venire faciat, & cum omni veritate quantascun- que de diuersis scripturis chartulas detulit, ad medium deducat. Quas tu suscipe, & mihi celerrimè trāsmitte. Enimverò quia studiositas Gregorij, qui post hæc tribus ferme annis superfuit, falli non potuit, constat nimirum, quia plures libros, quàm nunc habentur, composuit. Quorum memoriam quidam in Episcopali suo perstringens, ait: Iob, Ezechiel, Euangelia & Pastoralem exposuit, & multa alia: vt subaudias, quæ iam inueniri non possunt. Quoniam reuerà antè successa sunt, quàm edita, sicut reliqua ipsius opera, quæ nunc in sancta Romana retinentur Ecclesia adhuc sub custodia, nè penitus vulgarentur.

71 Itaque si curiosius perpendatur, omne Gregorij tractandi tempus, quo libros, qui nunc habentur, exposuit, à diacono suo vsque ad penultimum sui pontificatus annum extenditur. Et licet Longobardorum perfidia sæuente, post Ezechielis tractatus ab expositione librorum desisterit, ab exponendis tamen epistolis, quandiu viuere potuit,

tuit, nunquam omninò cessauit. Quarum videlicet tot libros in scrinio dereliquit, quòt annos aduixit. Vnde tertium decimum epistolàrum librum septimæ indictionis imperfectum reliquit, quoniam ad eiusdem indictionis terminum non pertigit. Ex quarum multitudine primi Adriani Papæ temporibus quædam epistolæ decretales per singulas indictiones excerptæ sunt, & in duobus voluminibus, sicuti modò cernitur, congregatæ. Et Gregorius iam dudum in monasterio positus, vbi eum angelus Domini sub habitu naufragi scribentem repererat, nimirum quædam dictauerat, vt ad expositionem tantæ profunditatis, quam in libro Iob penetrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi consuetudine doctior, perueniret.

72 Ergò Gregorius in diaconio suo, dum illum in Constantinopolitana vrbe sedis Apostolicæ responsa constringeret, & Leandrum Hispanum episcopum iniuncta pro causis fidei Vuisigothorum ibi legatio perduxisset, eodem Leandro, sicut in primo libro dixisse me recolo, cum fratribus, tunc Gregorio adherentibus, importunissimè compellente, librum beati Iob coepit exponere. Quibus coram positus, priora libri sub oculis dixit: & quia tempus paulo vacantius reperit, posteriora tractando distulit. Cumque ei spatia largiora suppeterent, multa augens, pauca subtrahens, atque ita, vt inuenta sunt, nonnulla derelinquens, ea quæ se loquente excepta sub oculis fuerant, per libros emendando composuit. Qui cum iam factus episcopus, Romæ postrema distaret, quo stylo prima dixerat, sollicitè attendens egit, vt ea, quæ locutus fuerat, studiose emendatione transcurreret, quasi ad similitudinem dictantis erigeret, & ea quæ dictauerat, non longè à colloquentis sermone discreparent: quatenus dum hoc tenditur, illud attrahitur, edita modo dissimili, res non dissimilis formaretur. Quamvis tertiam ipsius operis partem, vt colloquendo protulit, penè ita dereliquit: quia dum eum fratres ad alia exponenda pertraherent, hanc subtilius emendari noluerunt. Quibus multa iubentibus, dum parere modò per expositionis mysterium, modò per contemplationis ascensum, modò per moralitatis studeret instrumentum, hoc opus per triginta & quinque libros extensum, in sex codicibus expleuit. Quorum exemplaria primò per Vrbs monasteria subdiuisit, postremò verò eidem Leandro episcopo destinauit.

73 Sed in ipso sui episcopatus exordio, dum à Iohanne Rauennatis vrbs episcopo humiliter reprehensus fuisset, cur pastoralis curæ delitescendo pondera fugere vir tam idoneus voluisset, librum regulæ pastoralis composuit. Quam quadripartita ratione distinguens, valde pensandū esse perdocuit, cum rerum necessitas exposcit, ad culmen regiminis quisque qualiter veniat: atque ad hoc ritè perueniens, qualiter viuat: & bene viuens, qualiter doceat: & rectè docens, infirmitatem suam quotidie quanta confideratione cognoscat, nè aut humilitas accessum fugiat, aut peruentioni vitæ contradicat, aut vitam doctrina destituat, aut doctrinam præsumptio extollat. Primum ergò appetitum timor temperet, post autem magisterium, quod à non quarente suscipitur, vita commendat. Deinde necesse est, vt pastoris bonum, quod viuendo ostenditur, etiam loquendo propagetur. Ad extremum verò superest, vt perfecta quæque opera consideratio propriæ infirmitatis deprimat, nè hæc ante occulti arbitri oculos tumor elationis extinguat. Et quia quosdam imperitos ad sacerdotium conspirasse cognouerat, quosdam conspiraturos esse prauidebat, qui metiri se nescientes, quæ non didicerunt docere concupiscerent, quique pondus magisterij tanto leuius æstimarent, quanto vim illius magnitudinis ignorarent: hos in ipso libri sui reprehendit exordio: vt si quando indocti ac præcipites doctrinæ arcem tenere appetissent, à præcipitationis suæ ausibus in ipsa Gregorianæ locutionis ianua pellerentur. Hunc librum Anatholius diaconus, eius apocrifarius, quærenti ac iubenti Imperatori quondam obtulerat, quem magnus Anastasius Antiochenus episcopus in Græcam linguam transfudit, & Orientalibus ecclesijs opus venerabile procurauit.

74 Deinde, sicut in secundo huius operis libro iam retuli, dum adhuc Gregorius ad loquendum voce, flatuque sibi sufficeret, per stationes discurrens, XX. Homilias Euangelij diuerso tempore coram populo declamauit. Reliquas verò eiusdem numeri dictauit quidem, sed lassescente stomacho, languore continuo, alijs pronunciare permisit. Quarum exemplaria Secundo seruo Dei petenti mandauit.

75 Cumque à suis familiaribus, vt aliqua de miraculis Patrum describeret, Gregorius enixius rogaretur, Maximiano Syracusano episcopo scripsit, dicens: Fratres mei, qui mecum familiariter viuunt, omnimodò me compellunt aliqua de miraculis Patrum, quæ in Italia facta audiuimus, sub breuitate describere. Ad quam rem solatio vestrae

S. Iob quai
do ceperit
D. Gregori-
us exponere.

Pastoralis
cura librum
quandò scri-
psit.
In prologo
eius operis.

Testatur id
S. Gregori-
us lib. 10.
epist. 22.

Opus 40.
Homiliarū
in Euangē.

Li. 2. epi. 50
Indict. 11.

Dialogus
quādo scri-
ptus.

charitatis vehementer indigeo, vt quæque vobis in memoriam redeunt, quæque cognouisse vos contigit, mihi breuiter indicetis. De Domno enim Nonno abbatē, qui iuxta Domnum Anastasium de Pentomijs fuit, aliqua retulisse te memini, quæ obliuioni mandauit. Et hæc ergo, & si qua sunt alia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate transmitti, si tamen ad me ipse non proficisceris. Hinc Gregorius roboratus, sanctorum miracula Patrum cum Petro suo diacono, quæ per inquisitionem atque responsionem protulerat, expositionis altius studium interrumpens, sola nominum prænotatione distinxit, & in libros quatuor ordinauit: Vt sicut in libris expositionum suarum, quibus esset virtutibus insudandum, docuerat: ita etiam, descriptis sanctorum miraculis, quæ virtutum fuisset earundem claritas, luce clariùs ostentaret. Quos libros Zacharias, sanctæ Ecclesiæ Romanæ episcopus, Græco Latinoq; sermone doctissimus, temporibus Constantini Imperatoris, post annos ferme centum septuagintaquinque in Græcam linguam conuertens, Orientalibus ecclesijs diuulgauit: Quauis astuta Græcorum peruersitas, in commemoratione spiritus sancti à patre procedentis, nomen filij suaptim radens abstulerit.

Græci cor-
rumpunt
Dialogū S.
Gregorij.

Homilia in
Ezechielē.

76 Primam quoque & vltimam Ezechielis prophetæ partes, quæ videbantur obscuriores, Romanis postulantibus pertractauit, easque per Homilias viginti & duas distinguens, quantum lucis intus habeant, demonstrauit: & in his tractandi, sicut superius patuit, finem fecit.

In fronte
expositio-
nis in S. Iob
cap. 5.
Deut. 16.

77 Qui libri dum à doctoribus sequentis temporis tam rectissimis sententijs editi, quàm luculentissimo rhetoricæ facundiæ stylo cõpositi veraciter doceantur, eos beatus Gregorius ex humilitatis suæ dulcedine incultos perhibet, Leandro episcopo inter cetera scribens: Quæso vt huius operis (haud dubiũ quin Moralium) dicta percurrens, in his verborum folia non requiras: quia per sacra eloquia ab eorum tractatoribus infuosa loquacitatis lenitas studiosè compescitur, dum in templo Dei nemus plantari prohibetur. Et cuncti proculdubio scimus, quia quoties in folijs malè lætæ segetis culmi proficiunt, minori plenitudine spicarum grana turgescunt. Vnde & ipsam loquendi artem, quam magisterium disciplinæ exterioris insinuat, seruare deieci. Nam sicut huius quoque epistolæ tenor enunciat, non metacissimi collisionem fugio, non barbarissimi confusionē deuito, situs motusque præpositionum casusque seruare contemno. Quia indignum vehementer existimo, vt verba cælestis oraculi restringam sub regulis Donati. Neque enim hæc ab vllius temporis interpretibus in scripturæ sacre authoritate seruata sunt. Ex qua nimirum quia nostra expositio oritur, dignum profectò est, vt quasi edita soboles speciem suæ matris imitetur. In quibus verbis agnoscitur Gregorius non affectasse locutionem pompaticam, sed ex pristina secularis exercitij consuetudine potius incurrisse. Cuius facundiæ consonantiam Ilidorus, Hispanensis vrbis episcopus, in expositione Genesios admiratus: Sumpta, inquit, sunt hæc ab authoribus, Origene, Victorino, Ambrosio, Hieronymo, Cassiano, Augustino, Fulgentio, ac nostris temporibus insigniter eloquente Gregorio. Sed & Beda presbyter in libro de schematicis oratores homœoteuton facere perhibens, exemplum proposuit, dicens: Beatus Iob Deo soli sibi que cognitus, in tentatione ad nostram notitiam perducendus, factus est vulnere, vt odorem suarum virium tanto latius spargeret, quanto more aromatum meliùs ex incensione flagraret. Quo schemate ipse, qui hoc dixit, beatus Papa Gregorius sæpissimè vsus fuisse cognoscitur. Et huiusmodi orationes esse reor, quas B. Hieronymus concinnas rhetorum declamationes appellat.

Li. 8. epi. 37.

78 At Gregorius humilitatis suæ cautela commonitus, non solum facundiæ suæ redolentiam contemnebat, verum etiam in comparatione tractatus alterius, dictatum suum, fursurem nominans, libros suos legi, quandiu viueret, vehementissimè prohibebat, Innocentio præfecto Africæ inter cetera scribens: Quod in expositione sancti Iob transmitti vobis codicem voluistis, vestro omninò studio congaudemus: quoniam illi rei eminentiam vestram studere conspiciamus, quæ nec totos foras vos exire permittat, & ad cor iterum secularibus curis dispersos recolligat. Sed si delizioso cupitis pabulo saginari, beati Augustini patriæ vestri opuscula legite: & ad comparationem siliiginis illius, nostrum fursurem non queratis. Item Iohanni episcopo Syracusano: Præterea audio, quod aliqua de his, quæ scripsisse me memini, fraternitas vestra ad mensam suam coram extraneis legi faciat. Quod mihi non videtur esse faciendum, quia hoc, quod vos pro charitate facitis, possunt quidam, quantum ad me est, vanæ gloriæ deputare. Ideoque coram extraneis antiquorum dicta legite, ex quorum authoritate valeant, qui

qui audiunt, informari. Item Iohanni subdiacono Rauennæ post multa: Illud, inquit, quod ad me quorundam relatione perlatum est, quia reuerentissimus frater & cõepiscopus meus Marinianus legi commenta beati Iob publicè ad vigilias facit, non gratè suscepi: quia non est illud opus popolare, & auditoribus rudibus impedimentum magis quàm prouectum generat. Sed dic ei, vt commenta Psalmorum legi ad vigilias faciat, quæ mentes secularium ad bonos mores præcipuè informant. Neque enim volo, dum in hac carne sum, si qua dixisse me contigit, ea faciliè hominibus innotesci.

Li. 10. ep. 22.
Scripta sua
vult nesciri.

79 Quanta sanè consideratione Gregorius, qui ad culmen regiminis humiliter peruenisse, ad hoc opus perueniens, benè vixisse, benè viuendo rectè docuisse, satis vt opinor, monstratus est, infirmitatem suam cognouerit, in extremo libro Moralium manifestat, cum dicit: Expleto itaque hoc opere, ad me mihi video esse redeundum. Multum quippe mens nostra, etiam cum rectè loqui conatur, extra semetipsam spargitur. Integritatem nanque animi, dum cogitantur verba qualiter proferantur, quia trahunt extrinsecus, minuunt. Igitur à publico locutionis redeundum est ad curiam cordis, vt quali in quodam concilio consultationis ad meipsum discernendum conuocem cogitationes mentis: quatenus ibi videam, nè aut incautè mala, aut bona non benè dixerim. Tunc enim benè dicitur bonum, cum is, qui dicit, soli ei, à quo accepit, per id appetit placere quod dicit. Et quidem mala me aliqua etsi dixisse non inuenio, tamen quia omninò non dixerim, non defendo. Bona verò si qua diuinitus accipiens dixi, meo videlicet vitio minus me benè dixisse profiteor. Nam ad me intrinsecus rediens, postpositis verborum folijs, postpositis sententiarum ramis, dum ipsam subtiliter radicem meæ intentionis inspicio, Deo quidem ex ea me summoperè placere voluisse cognosco: sed eidem intentioni, qua Deo placere studeo, furtim se nescio quomodo intentio humanæ laudis interfert. Quod cum iam postmodum tardeque discerno, inuenio me aliter agere, quod scio me aliter inchoasse. Sic enim sæpè intentionem nostram, dum ante Dei oculos rectè incipitur, occultè subiuncta, & eam velut in itinere compræhendens, intentio humanæ laudis assequitur. Sicut pro necessitate quidem cibus sumitur, sed in ipso esu, dum furtim gula surrepit, edendi delectatio permiscetur. Vnde plerumque contingit, vt refectioem corporis, quam salutis causa cœpimus, causa voluptatis expleamus. Farendum est igitur, quod rectam quidem intentionem nostram, quæ soli Deo placere appetit, nonnunquam intentio minus recta, quæ de donis Dei placere hominibus querit, insidiando comitatur. Si aurem de his diuinitus districtè discutimur, quis inter ista remanet salutis locus, quando & mala nostra, pura mala sunt, & bona, quæ nos habere credimus, pura bona esse nequaquam possunt? Sed hoc mihi operæ precium credo, quod fraternis auribus omne, quod in me latenter ipse repræhendo, incunctanter aperio. Quia enim exponendo non celauit quod sensi, confitendo non abscondo quod patior: per expositionem patefecit dona, per confessionem derego vulnera. Et quia in hoc tam magno humano genere, nec parui desunt, qui dictis meis debeant instrui: nec magni desunt, qui cognita meæ valeant infirmitati misereri: per hæc vtraque alijs fratribus, quantum possum, curam confero, ab alijs quero. Illis dixi exponendo, quod faciant: istis aperio confitendo, quod parcant. Illis verborum medicamenta non subtraho, istis lacerationem vulnerum non abscondo. Igitur quæso, vt quisquis hoc legerit, apud districtum iudicem solatium mihi suæ orationis impendat, & omne, quod in me sordidum deprehendit, fletibus diluat. Orationis autem atque expositionis virtute collata, Lector meus in recompensatione me superat, si cum per me verba accipit, pro me lacrymas reddit.

Hæc vir san-
ctissimus ex
humilitate
& modestia
dicit.

80 Huius beatissimi Gregorij venerabile corpus, à Gregorio quarto, sedis Apostolicæ præfule, post annos circiter quinquaginta translatum ante nouellum secretarium constructis absidibus, sicuti modò cernitur, sub altari sui nominis collocatur, quo eius anniuersaria solennitas, cunctis certatim pernoctantibus, veneratione gratissima celebratur. In qua pallium eius & phylacteria, sed & balteus eius consuetudinaliter osculantur. Quæ singulatim considerata, & antiquitatem viri, & mediocritatem habitus, & speciem regularis propositi signis perspicuis repræsentant. Nam in eo, quod pallium eius bysso candente contextum, nullis fuisse cernitur acubus perforatum, sic ipsum circa scapulas obuolutum fuisse, non autem confixum, dignoscitur, sicuti vetustissimis musis vel picturis ostenditur. Quod autem reliquiarum phylacteria, tenui argento fabricata, vilique pallio de collo suspensa fuisse videntur, habitus eius mediocritas demonstratur. Porro in exilitate baltei, quæ vnus pollicis mensuram nunquam excedit,

† videtur
desse, du-
centos
Anniuersa-
ria solenni-
tas S. Gre-
gorij.

Li. 2. cap. 3.

Saxoniam,
pro Anglia.

Lib. 9. ep. 69

Andreas mo-
nachi inclu-
si peruersi-
tas.Forma Gor-
diani, pa-
tris S. Gre-
gorij.Item ma-
tris eius
Sylvia.

*ymbatam

Psal. 118.

*super

Forma S.
Gregorij.

speciem propositi regularis, olim à sancto Benedicto statuti, cuius ipse vitā describens in Dialogo, regulam quoque laudauerat, cum seruasse luce clariùs manifestat: praefertim cum idem venerabilis doctor Gregorius Græcam linguam nescierit, & sui monasterij monachos, Benedicti utique regulis mancipatos, in Saxoniam destinaret.

81 Siquidem quod Græcam linguam nescierit, ipse testatur in epistola, Eusebio Theofalonicensi episcopo scribens: Lator praesentium Theodorus, ecclesie vestrae lector, ad sanctorum apostolorum limina veniens, dum omnes, quippe ut homo nouus, haberet incognitos, Andreæ monacho, qui ad sanctum Paulum inclusus fuerat, res & chartas, quas detulit, ut reuera olim noto, innocenter deposuit, credens quod mens ipsius, sicut & nos antè putaueramus, cum habitu concordaret. Sed tanta ille prauitatis inuentus est, ut si eius stultitiæ sub inclusionis specie paulò adhuc ampliùs licuisset, multorum animas malitiæ suæ falsitate deciperet, & quæcunque potuisset, non leuia scandala generaret. Nam inter alia, quæ isdem Andreas pessimè cogitauit & fecit, eam quoque, quam ad nos misistis, dum apud ipsam à praefato lectore esset deposita, infalsauit epistolam: ut quicumque eam legeret, vos nec catholica, nec recta sapere euidenter argueret. Ex qua re contigit, ut dum veritatem studiosè quaereremus, eius, quæ latebat, iniquitas vulgaretur: & tanta in eo reperta sunt, quanta nec de scelerato quocunque laico crederentur. Et quia inter diuersa mala, aliquos etiam sermones scripsit, atque eos et nostro nomine titulauit, & suspecti sumus, ne eos alicubi transfuderit, fraternitas vestra sollicitudinem gerat, & si quid tale repererit, eos excindi, & omninò faciat aboleri: ut quod imperitus literarum, & scripturæ diuinæ nescius, nostro, sicut diximus, nomine praenotauit, quorundam animos non possit inficere. Nam nos nec Græcè nouimus, nec aliud quod opus aliquandò Græcè conscripsimus.

82 Quod verò monachi, qui à Gregorio in Saxoniam missi sunt, sancti Benedicti regula fuerint mancipati, inter alia etiam illud ostendit, quod ex ipsius discipulis vix potest in illis partibus monachus aliquis inueniri, à quo non obseruetur tam in proposito quam in habitu regula Benedicti. Quapropter sicut constat Gregorianum monasterium à Latinitate in Græcitatē, necessitate potius quam voluntate conuersum: ita fideliter praestolatur, in Latinitatis cultum, fauente Domino, denuò reuersurum.

83 In cuius venerabilis monasterij atrio, iussu Gregorij, iuxta nymphium duæ iconæ veterimæ artificialiter depictæ vique hæcenus videntur: In quarum altera beatus apostolus Petrus sedens conspicitur, stantem Gordianum regionarium, videlicet patrem Gregorij, manu dextera per dexteram nihilominus suscepisse. Cuius Gordiani habitus, castanei coloris planeta est, sub planeta dalmatica, in pedibus caligas habens, statura longa, facies deducta, virides oculi, barba modica, capilli condensi, vultus grauis. In altera verò mater Gregorij sedens depicta est Sylvia, candido velamine à dextero humero raliter contra sinistram reuoluto contexta, ut sub eo manus tanquam de planeta subducatur, & circa pectus sub gula inferior tunica pseudolactinei coloris appareat, quæ magno sinuamine super pedes desinat, duabus zonis ad similitudinem dalmaticarum, sed latioribus omninò distincta: Statura plena, facies rotunda quidem & candida, sed senio iam rugosa, quam ipsa quoque senectus pulcherrimam fuisse significat. Oculis glaucis & grandibus, supercilijs modicis, labellis venustis, vultu hilaris, ferens in capite matronalem mithram, candentis brandei, raritate * niblatam, duobus dexterae digitis signaculo crucis se munire velle praetendens: In sinistra verò patens psalterium retinens, in quo hoc scriptum est: Viuet anima mea, & laudabit te, & iudicia tua adiuuabunt me. A dextero verò cubitu vsque ad sinistram circa scapulas versus ascendens reflectitur, qui ita se habet: Gregorius Syluiae matri fecit.

84 Sed & in absidicula * post fratrum cellarium, Gregorius eiusdem aurificis magisterio in rota gypsea pictus ostenditur. Statura iusta & benè formata, facie de paterna faciei longitudine & maternæ rotunditate ita mediè temperata, ut cum rotunditate quadam decentissimè videatur esse deducta, barba paterno more subfulua & modica: Itacaluafter, ut in media fronte gemellos cincinnos rarusculos habeat, & dextrorsum reflexos. Corona rotunda & spatiosa. Capillo subnigro & decenter intorto, sub auriculae medium pendente, fronte speciosa, elatis & longis, sed exilibus, supercilijs: Oculis pupillas furuis, non quidem magnis, sed patulis, subocularibus plenis, naso à radice uergentium superciliorum subtiliter directo, circummedium latiore, deinde paulò recuruo, & in extremo patulis naribus praeminente: ore rubro, crassis & subdiuiduis labijs genis compositis, mento à confinio maxillarum decibiliter prominente. Colore aquilino &

lino & vituido, nondū, sicut ei postea contigit, cardiaeo. Vultu mitis, manibus pulchris, teretibus digitis, & habilibus ad scribendum. Praeterea planeta super dalmaticam castanea, Euangelium in sinistra, modus crucis in dextera, pallio mediocri, à dextro videlicet humero sub pectore super stomachum circulatim deducto, deinde sursum per sinistrum humerum post tergum deposito: cuius pars altera super eundem humerum veniens, propria rectitudine non per medium corporis, sed ex latere pendet: circa verticem verò, tabulae similitudinem, quod viuentis insigne est, praefrens, non coronam. Ex quo manifestissimè declaratur, quia Gregorius, dum adhuc viueret, suam similitudinē depingi salubriter voluit, in quo posset à suis monachis non pro elationis gloria, sed pro cognitæ distinctionis cautela frequentius intueri, ubi huiusmodi distichon ipse distauit:

Christe potens Domine, nostri largitor honoris,
Indultum officium solita pietate gubernata.

85 Ibi etiam tempore iam Petri archidiaconi & Iohannis oekonomi, Saturninus monachus dextra lauaque beati Gregorij, effigies sanctorum apostolorum, quemadmodum modò videntur, depinxit. Quo scilicet loco nonnunquam diuinitus candela succenditur, & in eiusdem similitudinis effigie pro regimine sui monasterij saepe beatus Gregorius praesentatur.

86 Nam ut pauca de multis contingam, Leonis quarti pontificis tempore, cum Megistus Ostiensis episcopus & Apostolicae sedis bibliothecarius, eidem monasterio praefectus, Iohannes presbyter eiusdem praepositus, cum quadam foemina turpiter viuens, vehemētissimo podagrae dolore correptus est. Qui medicorum manu cauteriatus, per exustionis vulnus calcem coepit effundere: quam restringere nullis artibus praualens, in tantam desperationē perductus est, ut ab omni illius foeminae visitatione desisteret, & illa sibi alterum sub eodem facinore copularet. Sed post annum presbyter ad pristinam sanitatem reuertens, quanquam propositum sibi fuisset, ut ulterius nullam contingeret, ad eandem tamen misso nuncio, futuro die Dominico se redire professus est. Quo recepto, ubi suo desiderio votum quoque mulierculae conuenire gauisus est, ad balnea processit. Vnde reuertens, tantum latitiæ potionibus & cantionibus se dissoluit, ut subrepente somno, inter esse nocturnis cum fratribus nunquam potuisset officijs. Eadem nocte cuidam presbytero & monacho beatus Gregorius in somnis apparens, ait: Surge, & dic praeposito, ut poenitentiam agens, peculium suum, quod eum aggregare non puduit, pro peccato conscientiae suae dispergat, quia die tertia funditus extinguetur à vita. Quod praepositus vehementer, ut audiuit, expauit, & quia mandato Gregorij incredulus esse non poterat, poenitentiam cepit, cunctaque sua sanus distribuens, tanto febris ardore correptus est, ut à diluculo diei tertij vsque ad horam tertiam cum ingenti fragore praecuriosus linguam ab ore proieciens, vltimum flatum protraheret. Quæ presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illic monachis, qui cum psalmodijs eius exitum commendarent, ipsi pro eo studuere omnipotenti Domino solennes hostias immolare. Sed monachi psalmodiam deferentes, non timuerunt inter se morienti fratri detrahere. Cum ecce presbyteri à Missarum solennijs circa horam septimam remeantes, Iohannem presbyterum, quem incredibiliter cum morte luētantem reliquerant, leuius se habere mirati sunt, eumque nominatim clamare coeperunt. Mox ille oculos subridendo concutiens, Parcat, inquit, vobis Dominus, fratres: quare me sollicitare voluistis? qui ab ipso huius diei principio vsque nunc, coram Christo praesidenti multis millibus angelorum, cum diabolo ad iudicium steti, & adiuuantibus me sanctis Andrea & Gregorio, cunctis eius obiectionibus benè respondi. Sciatis autem, quia monasterij sextarium, modium, libram, consuetudinem elemosynarum & luminum, omnemque mensuram curiosissimè Christo quarenti vsque ad scabellum pedum eius portauit: sed de vna obiectione fatcor conuictus erubui. De qua me nimium, sicut vidistis, laborando vexauit, & me adhuc liberare non potui. Cumque fratres de ea requirerent, ait: Non audeo dicere, quia quādo vos me clamastis, & à sancto Gregorio redire iussus sum, ut vobis etiam de mensuris & consuetudinibus monasterij ponerem rationem, diabolus conuestus est, putans quod me pater Gregorius ad poenitentiam remisisset: Quapropter beatum Gregorium vadem dedi, ne comotam calumniam euiliber reuelarem. Illis magis imminentibus, & se pro eo deprecaturus Dominum promittentibus, ut causam fratribus reuelaret, defunctorum quorundam domos & viuentium merita proferebat, dicens: Iste dignus, iste indignus est. Rursus interrogatus, ad monachos, qui pridem secti remanserant, conuersus est, dicens: Omnia, in quibus mihi detraxi-

Nota eade-
lam diuini-
tūs accendit.S. Gregori-
us cuidam
monacho
apparet.

Non est ob-
rectadum
moriētib.
moritibus.

stis, fratres, audiui, quanquam respondere nequiuērim, & impedimentum mihi nō mo-
dicum generāstis, quia tam à vobis quam à diabolo sub vno tempore accusatus, nefci-
ebam cui calumniæ primitus responderem. Sed si quādō quemlibet migrantem vide-
ritis, compatimini forti communi, & nolite de eo iudicare, qui ad tam districti iudicis
cum criminatore suo iudicium vadit. His expletis, cunctos iubet abscedere, solum pre-
sbyterum, qui sibi mortem prænuñciauerat, secum tenens: qui solus remanere pau-
scens, alterum secum tenuit, hortatus vt causam, pro qua conflixerat, saltem sibi pan-
dere non timeret. At ille vehementer ingemuit, & conuerso ad parietem capite, cla-
mabat dicens: O Andrea Andrea, hoc anno perēas, qui me prauo consilio ad pericu-
lum compulisti. Euestigiō Zacharias medicus, qui anno præterito ad suos, videlicet Sa-
racenos, apostatando reuersus est, affuit, tãtisquē temporibus, iurare cœpit, presbyte-
rum ex eadem valetudine minimè moriturū. Quem languidus vt audiuit, cum ingenti
anima dursione repulit, dicens: Fratres, iam omne corpus meum est mortuum, in ex-
tremis faucibus spiritum permissum retinco, continuo moriturus. Tantum psallite, vt
reuideam angelos quos videbam, & innuens vobis ostendam. Quibus orantibus totus
cœpit tremere, pallefcere, fursum desideranter adspicere. Cùm subitō spiritus aduen-
tare conspiciens, reuolutis terribiliter oculis, monachis innuit, & abscessit: eosq; tan-
to terrore percussos dimisit, vt multis noctibus ibi iacere timuerint.

Andreas di-
uinitus casti-
gatur.

87 Eodem die, sicut postea deprehensum est, eodemq; momento, quādō presbyter
moriens Andrea periculum fuerat imprecatus, idem Andreas fundi Barbiliani, positi
scilicet in via Ostiensis, conductor, in lectulum decidit, in quo per multū temporis con-
tinuo lāguore correptus, ita totus emarcuit, vt omne corpus eius particulatim videre-
tur dissolui. Cùmq; defluentibus carnibus consumi posset, mori autē non posset, vxor,
quæ foetorem vulnerum viriq; cruciatus iam sustinere non poterat, intellexit tanti lan-
guoris incōmoda sine diuine vltionis sentētia hunc nullatenus incurrisse: quem flendō
curauit inquirere, vt quoniam à moriente preposito frustra vocari non poterat, quid
cum ipso commiserat, vt monachis reuelaret, si fortē Dominus eius confessionē reci-
piens, eum à tantis cruciatibus liberaret. At ille cognoscēs malum, quod fecerat, latere
non posse, monasterij monachos conuocari rogauit, eisq; confessus est, cum eodē pre-
posito quasdam monasterij chartulas rapuisse, ac receptis precijs, extraneis tradidisse:
scque certum existere, quia pro hoc flagitio mori non posset, quousq; hoc corā omni-
bus reuelaret. Quod videlicet verum fuisse, rei exitus euidenter ostendit. Nam mox vt
tantum facinus cunctis innouit, is, qui dudum mori volens nō poterat, inter verba suæ
confessionis spiritum efflauit. Quem idcirco omnipotēs Deus diū cruciari voluit, mori
autem, donēc reatum suum confiteretur, non posse permisit, vt exemplo sui cruciatūs
ostenderet, quid consumptores rerum Gregorij de semetipsis vtiq; sperare debuissent.

Athanasius
monasterij
præfectus
subtrahit
pauperibus.

88 Ipius quoque pontificis tempore eiusdem patris monasterio Athanasius præsi-
dit, vir quidem castitate conspicuus, & sui monasterij cautiſſimus exequutor. Qui cum
sæuientis inopiæ tempus agnosceret, nē monachis necessitas foras incumberet,
quadraginta pauperum, quos beatus Gregorius pasci semel in anno decreuerat, refe-
ctionem subduxit. Quod impunè se fecisse perpendens, etiam duodecim pauperū to-
tidem denarios, qui die depositionis beati Gregorij pro cōmemoratione duodecim,
ab eo quondam inuitatorū, quorum tertiusdecimus angelum se esse professus est, con-
suetudinaliter pascebantur, penitus intercepit. Cùm eiusdem Quadragesimæ tempo-
re beatus Gregorius eidem presbytero, cui supra, & monacho in somnis apparuit, di-
cens: Vade, & die œconomus, quia diminuit consuetudinem, quam ego constitui, Do-
minus quoque dies eius diminuit. Quod œconomus vt audiuit, primò quidem cōtre-
muit, post verò tanto minùs credidit, quanto longius vitam suam cognoscebat extēdi.
Et ecce sub ipsis Albis paschalibus in oratorio sancti Seuerini cum fratribus vespertinis
assistens officijs, ardere parietem vidit, quem fratribus extinguere imperauit. Quibus
hunc vinolētum credentibus, ipse tandē ferulam, quam tenebat, proieciens, manus-
que per parietem circumducens, conabatur foris flammam extinguere, quas constabat
intima eius depascere. Denique tandē ad hospitium rediens, tantæ febris ardore suc-
census est, vt peruenire ad diem septimum nullatenus potuisset. Quia ergo dum con-
sultasse putauit se monachis, pauperibus nocuisse non timuit: ac per hoc, quo se plac-
are posse Gregorium credidit, prorsus offendit: frustra flammam parietis extinguere vo-
luit, qui tenacitatis suæ flammam extinguere recusauit.

Diuinitus
punitur.

89 Eodem nihilominus tempore post absidem oratorij sanctæ Mariæ semper virgi-
nis,

Infestatio
mali dēmo-
nis.

nis, oratorio sanctæ Barbaræ, vbi Gregorius laudes Domino celebrare solebat, coniu-
cti, dæmon apparuit, sibi que in antro, quod illic cernitur, hospitium faciens, nocturnis
horis tanto crepitabat fragore, vt omnia fundamenta monasterij putaretur conuelle-
re. Nonnunquam equos de stabulis auferens, audiebatur tota nocte discurrere, quo-
rum duos præcipitio demersisse probatus est. Cumque pauore tãti sonitūs monachos
à trielinio, in quo ad auram propter feruorem caumatis iacere solebant, penitus auer-
tisset, vnus eorum confusus in virtute Dei omnipotētis, ante foramen decumbens, ora-
tione facta, cœpit dormire. Cui dæmon in similitudine catti apparuit, eumque vngu-
ibus est aggressus discerpere: quo monachus oratione repulso, identidem sopori se
tradidit. Cùm subitō dæmon in similitudine cuiusdam Aethiopis lancea minando ap-
paruit, dicens: Ego quidem hinc vado, sed te vulneratum dimitto. Quo dicto, lanceam
vibrauit, monachusque cinlauit, tanquam si reuerà percussus existeret. Accurrentibus
que monachis, licet pauidus, quod viderat indicauit, & deinceps ibi vltcrius dæmoni-
um non accessit.

90 Benedicī quoque pontificis tempore, Lucido Ficulino episcopo eidem mona-
sterio præminente, cū pestilentia faucium multitudo quotidie maxima deperiret,
idem monachus præclusis faucibus venit ad mortem. Cui desperanti beatus Grego-
rius in somnis apparuit, dicēs: Vis sanus fieri? At ille se velle respondit. Et B. Gregorius:
Simili, inquit, promiseris ea, quæ tibi dixero, fore dicturum, scito te esse sanandum: sin-
verò, citius moriturum. Cùmq; ille se dicturum tota certitudine promitteret, audiuit:
Ito denuncians Sabæ, Iohanni, Benedicō, Aiartino, Palumbo & Antonio monachis,
Laurentio coco, Gemmoso carpentario, Accepto pistori, Andrea, Romano & Leoni
laicis, quoniam à crastino incipientes, omnes dietim se moriendo subsequantur. Post
quorum deceſsum denūcia Lucidum episcopum, qui tenet id monasterium, die septi-
mo moriturum. His dictis, Monachum ofcitare præcipiens, duos digitos in faucē con-
iecit, vnusque dirumpens, vt excrearet iniunxit. Ille tussiens, partem coagulati san-
guinis in morem lapidis re vera proiecit, & ab ipsis penè mortis ianuam liberatus, eadem
noctē contra spem omnium matutinalibus hymnis interfuit. Mirantibus fratribus, sa-
nitatis suæ modum innouit, quos quādō & qualiter ex monasterij familia morituros
præuiderit, indicauit. De sola interim episcopi morte dubitando, conticuit. Et euesti-
giō in cunctorum morti deputatorum auribus volans fama discurret, & dum ex relati-
one monachi se morituros certo die cognoscerent, dispositis suis reculis, ita se in mor-
tem secuti sunt, sicut fuerant in somno nominati.

B. Gregori-
us appar-
et agrote, eū-
que sanat.

91 Cùmque presbyter & monachus Lucido episcopo tam dirum nuncium reuelare
timeret, tacere autem penitus non auderet, monasterio se tandē proripuit, & ad do-
mum episcopi non longè à flumine Tiberi, regione videlicet iuxta basilicam sanctorū
Cyrī & Iohannis positam, somnium nunciaturus accessit. Quem scilicet vbi cum pon-
tificē in palatio prandere cognouit, expectans redeuntem sacerdotilibus vestimentis
indutum, colore fulgidum, valetudine quoq; sanissimum salutare curauit. Cui episco-
pus ait: Iam nūc in tota Vrbe pro diuino haberi, quia de eis, quos morituros pronun-
ciasti, solus vnus remansit. At ille: Vtinam sicut & ille, quem viuere putas, defunctus est,
sic ipse, qui hunc sequi prædictus est, exiliret. Cùmque episcopus de eo tota curiosita-
te requireret, & monachus dicere palpitaret, tandē vbi die sexto se moriturum co-
gnouit, expalluit atque contremuit, resumptisq; viribus, contra Monachum stenduit,
quem redire volentem retinuit, interiora cubiculi peruagus penetrauit, paulatim sibi
fauces dolere persensit. Deindē tacto sibi pulsū, mox febris signa cognouit, mona-
cho credidit, domum suam disposuit, ad monasterium, cui præerat, eisdem redimitus,
quibus à patriarcho reuersus fuerat, venit, secunda feria, cunctis tam subitam conuer-
sionem mirantibus, monachicum habitum suscepit: & paulatim ingrauescente mo-
lestia, sexta feriæ diluculo subdormiuit. Ac denuo suscitatus, apparuisse sibi sanctum
Andream Apostolum, seque circa horam tertiam vocandum esse, sibi que præceptum
perhibuit, vt quia suæ mortis expectatione suspensū monachi, sancti Fabiani munia so-
lita celebrare non poterant, mox corpus suum sepulturæ traderent, acceptisque à se
cereis ac thymiamatibus, ad peragenda solennia festinarēt. Hora itaque tertia episco-
pus lætus defungitur, vt in ipsa vultus eius lætitia, conuersio ipsius Deo fuisse placabilis
cunctis videntibus monstraretur.

Lucid⁹ epl.
scopus repē
te muratus,
fit mona-
chus & obit.

Vide anti-
quū ecclesie
morē sepe-
liendi mor-
tuos, nempe
cum cereis
&c.

92 Eodem tempore germanus cuiusdam monachi, mentis insaniam passus est, ita
vt humana consortia fugiens, multo tempore peruagus per cryptas solitarias & co-
nosa,

nostra monumenta discurreret. Cuius infaniae frater nimium condolens, quotidie sanctum Gregorium profusus lachrymis precabatur, ut sibi fratrem sospitem reddere dignaretur. Itaque cum nocte quadam post huiusmodi fletus quiesceret, beatus Gregorius apparuit ei, dicens: Videns lachrymas tuas, suscepi orationem tuam: Et ecce germanum tuum tibi hodie reducam sanum: & hoc tibi signum, quia statim ut dies illuxerit, iussu pontificis presbyter, qui hic inclusus est, extrahetur. Qui surgens, matutinali tempore fratribus indicauit. Fortè tunc idem presbyter Campanus de loco, qui Claustrum, non longe à Terracina, vocatur à suis pro quodam crimine accusatus, in eodem monasterio tenebatur, & temporibus multis labentibus, à suis accusatoribus iam contemptus, à cunctis quoque suis fuerat in obliuionem ductus, cum nullum propinquum, nullum in vrbe cognitum habere potuisset, qui de eo pontifici suggessisset, & monachi quidem pro eo satagerent, sed perficiendi aditum non haberent, Pontifex diuinitus recordatus eiusdem, diluculo hunc ab ergastulo iussit extrahi, liberumque dimitti. Nec multò post monachi frater ita sanus reuerfus est, ut videretur haec in eiusdem patris monasterio tanto fidelius deseruissè, quanto se illius adminiculo meminir ad sanitatem pristinam remcassè.

93 Reuerendae quoque memoriae Nicolai pontificis tempore, regimen eiusdem monasterij Zacharia, ciuitatis Anagninae praesule, sicut hodie superest, procurate, fundum Barbilianum, cuius superius feceram mentionem, pro incolarum sceleribus demon aggressus est, & in similitudine taurilli de pratis mugiendo ad domum recurrens, inuisibiliter suis corniculis virum sentiebatur noctu percutere, ouesque à praesepijs extrahens, per contiguos campos & compita cursu velocissimo fatigare. Cumque hoc diutius faceret, crebroque rusticis noxius immineret, huiusmodi percussionibus Saxulum quendam, eiusdem praedij conductorem, affligendo disperdidit. Deinde bubulcos aggressus, tanta caede perdomuit, ut intra trium mensium spatium neminem illic, praeter vnum tantum, Vrsellium nomine, quem similiter affligebat, reliquerit. Qui Romam veniens, dum tantae cladis periculum fratribus indicaret, interrupto sermone, monasterij portis egressus est, & obstupescens monachis, non nisi manè facto reuerfus est. A quibus curiosè discussus, quoniam se pridem tam subita velocitate proriperet, confessus est, dicens: Dum vobis infaniam demonis reuelarem, taurellus affuit, anterioribusque pedibus me complectens, ac suis corniculis tundens, ante se cepit minare, & rota nocte me subire muros coegit & arbores. Cumque nouissimè per pontem me conaretur demergere, de complexibus ipsius exiliui, eumque roto conamine fugiens, ad portas, quas Euthymius oconomus fecerat, monasterij huius perueni. Quas clauas inueniens, ambabus manibus ambos eius annulos apprehendi, & dum ab eis me luctaretur diuellere, quidam caluus pontifex obliquo latere se inter portarum rimas excutiens, ferula caput taurelli percussit, eumque in fugam compellens, me ab illius persecutionibus liberauit. Ergò dum incola deperissent, & nullus ibidem habitator accederet, ac per hoc monachi pro desolatione loci satagerent, cuidam eorum Gregorius in somnis apparens, iubet, ut si demonem à monasterij fundo voluissent depellere, ab oratorio sanctae Martinae in eodem fundo, usque ad oratorium sanctae Mariae, ibidem in Dominico constitutum, fratres cum litanijs aquam spargentes exorcizatam, procederent. Quo facto, irà demon ab omni monasterij possessione repulsus est, ut postea per confinium limites ore, naribus atque oculis flammam eijcere, porcosque cogere à subulco notatus sit, sed intra fines monasterij nunquam intrare permissus.

Daemon in tauri specie multos interfecit etiam inuisibiliter

Litanijs, & aqua benedicta proficatur quomodo

94 Alio quoque tempore Tetgaudus, quondam Treuirensis episcopus, qui cum Gunthario, Agrippinae Coloniae episcopo, à reuerendae memoriae Nicolao fuerat sacerdotali priuatus officio, liberalitate Adriani pontificis in eodem monasterio manifestationem suscepit. Cui beatus Gregorius in somnis apparens, maximum terrorem, quod de suo monasterio concitus egrederetur, incussit. Ille perpendens visum fuisse phantasticum, oratione facta, rursus dormire coepit. Cui Gregorius pontificali habitu redimitus apparens, Nonne, inquit, dixi tibi, ut à monasterio meo, quod in rebus proprijs per inuocationem sancti Andreae Apostoli Domino dedicaui, recederes, quia diuersorium fieri nullo modo licuisset? Cumque Tetgaudus hospitandi ibi licentiam suscepisset se à pontifice respondisset, Gregorius ait: Et tu qui petisti, & ille qui dedit, utriusque contra Deum fecistis, cuius vindictam citius incurres. Euigilas Tetgaudus, intremuit, & facta oratione, sopori se reddere voluit: cum repente venientium sonitum audiens, vehementer expauit, seque dormire simulauit. Appropinquans ergò Gregorius, sanctum

Andream

Andream Apostolum per dexteram tenens, praecipit subdiacono, qui se praebat cum lumine, dicens: Corripe illum. Qui dum correptus in lectulo clausis oculis resedisset, Gregorius ait: Adspice in nos. Intuitus in eos Tetgaudus, magis intremuit, eumque sibi taliter comminantem audiuit: Quia secundò commonitus, verbis oris mei credere noluit, & me tua inobedientia adeò prouocasti, ut hunc Apostolum Dei huc fatigare studuerim: scito cognoscens, quia nisi hodie ab hoc monasterio meo recesseris, futura hebdomada cum tuis omnibus vita priuaberis. Si verò recesseris, ab hac quidem momentanea sententia liberaberis, sed neque tu, neque aliquis hic tecum degentium suam patriam reuidebit. Mox Tetgaudus lectulo se proripuit, & primò suis, deinde monasterij monachis, postremò quibuscumque potuit, somnium reuelauit. Et quia aliud hospitium citius à pontifice impetrare non potuit, apud Sabinos concedens, eodem anno cum suis omnibus vita priuatus est.

Vide quanta sancti possunt potestatem.

95 Eodem quoque tempore Suppo Piceni comes ibi applicuit. Qui monachis quidem plurimam dapilitatem ostendit, & in rebus tam venerabilis monasterij usurpationem suorum prohibuit. Huius familiaris quidam, nomine Faraldus, existens, si quando Suppo ad palatium processisset, fornicarias illuc, detestantibus monachis, non verè batur inducere, atque cum eis comestationes & saltationes illicitas celebrare. Is denique noctis principio secessum petens, à spiritibus immudis in aere per capillos appensus est. Cumque tota nocte pendens, vocis officium non haberet, matutinalibus horis beatus Gregorius ei videndum se praebuit, dicens: Inimice Dei, non tibi sufficiunt alia mala, quae in meo monasterio peruicaciter perpetrasti, nisi insuper scenicas meretriculas in claustrum monachico, tanquam in theatro, conducas? Crede mihi, hoc anno peribis. Tunc ille magnis coepit viribus poenitentiam supplicare, & deceterò plenam correctionem promittere. Continuo Gregorius iussit eum dimitti: qui ad terram decidens, quia corrigi noluit, eodem anno veram fuisse Gregorij sententiam moriendo probauit.

Faraldi improbitas.

96 Eiusdem Comitis homo sub alio tempore Indulphus vocatus est. Cui dum cocus pro comparandis lignis denarios peteret, nullo modo potuit impetrare: sed nefario iure percepit licentiam, ut attegias & fenestras & vicini dormitorij tabulas aggressus diriperet, earumque ignibus sibi prandium praepararet. Cum sequenti nocte idem Indulphus ad secessum pergens, cur monasterij tabulas tam petulenter incendi praecipisset, à quodam sena discussus est. At ille more Gallico sanctum senem increpans follem, ab eo quidem virga leuiter percussus est: sed vir superbus tanto pondere lapsus est, ut semiuivus humi decumberet. Eodem momento sub cadè specie cuidam clerico foris dormientem, idem senex apparuit, dicens: Surge, & dic Comiti, ut ab hoc meo monasterio, in quo diuersorium fieri omnino non licet, antequam me ad iracundiam prouocet, saluus recedat. Ecce ego familiari eius mihi obnoxio, què videlicet percussus ante secessum dimisi, congruam medelam refundam. Quem cum, quis esset, clericus requireret, ipsum se esse perhibuit, qui ex pictura, quae eius lectulo praeminebat, facile potuisset agnosci.

Faraldus extinguitur.

Indulphi petulantia.

Diuinitus percucitur.

Statum clericus surgens, lumen arripuit, & ex pictura similitudine sanctum Andream Apostolum sibi apparuisse cognouit. Itaque ad Indulphum iacentem perrexit, eum semiuivum iam reperit. Quem magnis ciulatibus clamare incipiens, tam Comitem, quam cunctos, qui sub eisdem domibus dormiebant, miserabili vociferatione venire coegit. Et in faciem iacentis aquam suffundens, per inuocationem sancti Andreae apostoli tandem aliquando loqui fecit, atque cuncta, quae sibi reuelata fuerant, cum copariter Comiti reuelauit. Qui die facto, monachos euocauit, quid contra sanctum Andream commiserit, querelabundis coepit vocibus inquirere. At illi deletum dormitorium cocorum manibus ostenderunt. Cumque Deo deuotus Comes eos vellent supplicio subiugare, confessi sunt, se illud aedificium Indulphi iussionibus deleuissè. Pro cuius reparatione dum Comes monachis argentum voluisset tribuere, Sergius magister militum restitit, promittens illud se pro eo continuo melius secturum. Mox Comes humiliter à monasterij claustrum secedens, ad domum Petri filij quondam Caroli cum omnibus suis secessit, neque ulterius in eodem monasterio hospitium sibi dari concessit. Indulphus verò in domo eiusdem Sergij magistri militum derelictus disperijt, sibi que sanctum apostolum praualuisse suo ipsius detrimento monstrauit.

Ex pictura D. Andreas cognitus est.

Vide S. Andreae inuocationem, & illius exauditionem.

97 Nuper Dominicus quidam presbyter, Zacharia episcopo, de quo praefatus sum, Gregoriani monasterij curam gerente, praepositus exiitit monasterij: qui carnis fragilitate corruptus, Eupraxiam quandam sanctimonialè à monasterio sancti Andreae apostoli, quod appellatur Cluius Scauri, diripuit vel subduxit, & in regione septem viarum loco,

Dominici presbyteri nefarium facinus.

loco, qui dicitur Vipera, collocavit. Cui cum corrupta sanctorum monialis, quia latrinam & furnum contiguum non habebat, crebro videretur esse molesta, infelix presbyter peccatum peccato connectens, ut meretricule placere potuisset, beatum Gregorium non recusavit offendere. Cuius mirabilis, immo saluberrimi fontis tegulas diripiens, fecerit nocte iam securior a querelis lascivae mulieris, in eadem domo dormiret, vidit duos quosdam terribiles cubicularios se ligatis manibus ad venerabile monasterium redcentes: quos interrogans, cuius precepto sibi talia facerent, audiuit, hoc Romanum Pontificem precepisse. Fortè tunc Iohannes sanctae sedis Apostolicae Pontifex, contra Saracenorum incursum litora peragrabat. Cuius absentiae ligatus presbyter recordatus, increpando subiunxit: Dominus Papa pridie contra Saracenos perrexit, & vos quomodo dicitis, quod d' ipse me ligari iusserit, qui cum postea non vidistis? At illi dixerunt: Si Iohannes Papa hinc abiit, sanctus Gregorius hic remansit: qui monasterij sui claustra solito more perlustras, a te suum fontem reperit dissipatum, & nos ex eius regimibibus tuae meretriculae furnum ac necessarium vidimus coopertum. Quod presbyter ut audiuit, erubescens intremuit, eorumque violentia se in chorte monasterij teneri conspiciens, quendam subdiaconum ab intimis egredientem, atque cubicularijs dicentem audiuit: Extendite eum, & cum quadraginta rubricis ventrem totidemque dorsum fornicatoris atque sacrilegi presbyteri verberate. Quarum doloribus reuera presbyteriam febricitans excitatus, ad monasterium caballo impositus, dextra laevaque ab alijs sustentatus recurrit, reatus sui sententiam fratribus indicavit, & inuisibilibus verberibus sub febris specie laniatus, nil aliud dicere poterat, nisi, Domine reficio, Domine reficio. Cumque interrogaretur, cur hoc tam frequenter repeteret, dicebat se sub continuo verberare gemere: sicque sexto die sub hac miserabili voce defunctus est. Siquidem plurimis documentis probatum est, in eodem venerabili monasterio fornicationis contagione pollutos, diu subsistere omnino non posse.

Nota.

Ceditur durissimè.

Moritur.

Nota quidam mirabile.

Paulus diaconus in vita S. Gregorij.

98 Quo scilicet haec tenens libra omnisque mensura, quam idem beatus Gregorius instituit, cum modio reservatur. De cuius mensura si quis ad opus monasterij panes velit efficere, triginta & quinque fiunt, singuli duntaxat trium librarum. Si quis vero ad opus alterius, ad eundem numerum nunquam pertingit. Quod cum praefatus Zacharias episcopus pro certo vellet addiscere, pro celebranda festiuitate sancti Andreae apostoli decem modiorum tritici mensuram pistoribus dedit. E quibus pro vndecim modijs multiplicatos, obstupescens eisdem pistoribus, panes recepit. Qui utique sollicitè prius dinumerantes, si superfluos aliquot inuenissent, sibi proculdubio reseruant.

99 Sanè quàm frequenter beatus Gregorius tam illic, quàm in apostolorum basilicis, necnon & in patriarchio nunc exhortans innoxios, nunc verò deterrens obnoxios, in ipsa suae cognitionis effigie appareat, quia nunc narrare non valeo, hinc huius operis, adminiculante Domino, terminum facio, & reliqua eiusdem patris miracula post me doctioribus memoranda relinquo. Cuius nimirum venerabile meritum, quousque mundi huius orbita voluitur, ut cum Paulo viro disertissimo fatear, semper accipiet incrementum, quia ipsius sine dubio gloriae ascribitur, vel quod Anglorum Ecclesia noua semper sobole foecundatur, vel quod illius doctrinis per orbem vniuersum multi a peccatis elongati, ad Christi clementiam conuertuntur, vel quod boni quique ipsius suasionibus inflammati, caelestem patriam desideranter inquirunt.

100 Ecce studiose pontificum, iussionis tuae virtute coactus, dum quaedam gestorum beati Gregorij praedecessoris tui, Saxonum videlicet gentis apostoli, deflorare desiderio, virum descripsi rhetoricum scriptor ignarus. Sed deprecor, ut ea curiositate, quam me dudum haec decerpere iusseras, ad omnium, sicut coepisti, facias peruenire notitiam: ut in eo, quod sacrosancto vestro iudicio placuisse me gaudeo, nulli penitus dijudicandus addicatur, quin potius iudicaturus inueniar. Siquidem nuperrimè, quando hunc quartum librum, cooperante Domino, claudere gestiebam, nocte, qua Dominicae resurrectionis dies venerabilis lucebat, in somnis describens, quidam sub effigie cuiusdam veteris insidiatoris palam videndum se praebuit, & candidissima tunica, simulque tenuissima, cuius nimirum raritate nigredo subterioris tunice extra lucebat, sacerdotaliter insignitus, mox propius adstitit, & inflatis buccis risum continere non potuit. Cui dum curulem preparare cogitarem, hunc supra modum cachinnantem conspiciens, compellere videbar, quamobrem nocturno silentio tam petulenter vir officij grauioris presstreperet. At ille: Quia, inquit, tu scribis de mortuis, quos viuètes aliquando nūquam vidisti.

vidisti. Cumque ego tanto me veracius scribere, quanto incognitum facie, non autem incognitum lectione, sine villo liuoris vel adulationis vitio retulisset, respondit: Tu, sic ut video, quod voluisti, fecisti: at ego quae facere poterò, non cessabo. Haec dicens, lucernae flammam, cuius lumine fortè fruebar, prorsus extinxit. Et lychnum quidem totum extinguere non potuit, me tamen in tenebris constitutum ita perterritum, ut putarem me gladijs ab eo protinus iugulari. Cum post paululum desperanti mihi beatus Gregorius, comitante secum dextrorsum reuerendae memoriae Papa Nicolao, sinistrorsum verò, sicut mihi videbatur, Petro suo diacono, multo lumine clarificatus apparuit, dicens: Modicæ fidei, quare dubitasti? Cui dum ego priori pauore perculsus, respondere non possem, beneuolus mihi pater Nicolaus latetem aduersarium post cortinam, quae tunc meum lectulum circundabat, digito manifestans: Quia, inquit, hic inuidus lucernae ipsius flammam, quantum in se fuit, extinxit. Mox Gregorius manum diaconi, quae magnam faciem tenere videbatur, arripiens, eiusque flammis os faciemque petulantis exurens, ad instar aethiops denigravit. Qua exustione ab ore petulantis parvissima scintilla descendens, candentem tunicam dicto citius conflagrauit, sicque nigerrimus totus apparuit. Cumque diaconus diceret satis aduersarium denigratum, beatus Gregorius, Nos, ait, illum non denigrauimus, sed nigrum fuisse monstrauimus. Deinde infortunium meum diuersis consolationibus exhortatus, abscessit. Et faciem quidem secum detulit, sed tanto lumine locum, in quo dormiebam, re vera fulgentem dimisit, ut expergefactus, pueros ante me dormientes crebrius in clamarem, nec autem quicquam sub graui sopore quo quomodo responderent aut surgere potuissent, quam relictae lucis copia paulatim se subtrahens, penitus effluxisset. At de ijs Deus viderit. Ego tamè diuinæ spei fiducia roboratus, quia Gaudericus episcopus Veliternus expositular, ad Clementem Romanæ sedis antistitem, suffragante Domino, styllum conuertam: quatenus qui continuus infortunij tenuatus, amicis meis, a quibus vtrunque sustentor, meritum rependere nequeo, saltem verba, quae valeo, minimè denegasse cognoscar.

Dæmon ex-tinguit lucernam.

Vitio auctoris vitæ huius.

ILLUSTRE MARTYRIUM S. PETRI, CUBICULARII DIOCLETIANI IMPERATORIS, EX EVSEBII Cesarensis Historiæ Ecclesiasticæ lib. 8. cap. 6. Interprete Iohanne Christophorsono.

X omnibus, qui vnquam vel apud Græcos, vel apud Barbaros propter animi magnitudinem illustres & hominum sermone celebrati sunt, nullus cum diuinis & eximij nostri temporis martyribus, Dorotheo & suis sodalibus, Imperatorum ministris, comparari potest: qui quidem cum summum honorem apud dominos adepti fuissent, & amore essent apud illos liberis proprijs & ingenuis non inferiores, probra & afflictationes, pro pietate corporibus impositas, noua & multiplicia mortis genera contra ipsos exco-gitata, splendidiores reuera existimauerunt diuitias, quàm gloriam, quàm delicias, quibus hominum vita solet diffluere. Mortem igitur vnus ex illorum numero, qualis fuerit, commemorare placet, eamque lectoribus spectandam relinquere, ut inde, quae reliquis etiam eius sodalibus contigerint, anima auerti possit. Quidam illorum in ciuitate supra commemorata con-tigerint, quos diximus, in medium adducitur: qui cum iussus idolis immolare, omnino recusaret, mandauerunt nudum in sublime tolli, ac flagellis cœsusque toto corpore dilaniari, quoad supplicio euictus, etiam animo inuito, quod erat imperatum, praestaret. Sed ubi ista perpessus, constans & immutabilis persisteret, de reliquo osibus eius iam carne denudatis, acetum sale permistum, in corporis membra cruciatu attenuata & propè contabefacta, infuderunt. Atque ut istos dolores protriuerat, & veluti pedibus conculcatur, inde craticula & ignis vnà in medium trahuntur, & reliquiae eius corporis, tanquam carnes ad comedendum paratae, ignis incendio, non raptim, ut breui è vita decedens, omni dolore liberaretur, sed paulatim absumptae fuerunt. Neque qui eum impouerant in rogum, etiam post tot tamque grauia cruciamenta, ei vllum respirandi locum dare in animo habebant, nisi prius se ipsorum imperata facturum anueret. Sed ille proposito suo mordicus adhærescens, victor in tormentis animam efflauit.

iz. Martij.

Nicomedia dicit.

Petrus caeditur atro-citer.

Assatur in craticula.

flavit. Tale vnus regionum famulorum martyrium extitit, appellatione sua (Petrus enim nominatus fuit) reuera dignum.

**SANCTI PATRIS NOSTRI THEOPHANI,
QVI ET ISAACIVS DICTVS EST, VITA ATQVE
laudatio, ex Simeone Metaphraste.**

12. Martij.
Elegas simili-
litudo.

Res gestæ
sanctorum
quid confe-
rant.

VAE mercatoribus, mundi pelagus & longinqua maria maioris lucri gratia traicientibus, solēt accidere, dum cum inuidis fluctibus atq; vndis, quæ tum inter se, tum cum ventis furentibus decerrant, ipsi luctantur, & tenebris obruti, ac procella iactati, propè desperata salute, naufragium expectant: si paruus stellæ salutaris splendor periclitantibus ipsis affulserit, eius luce perspecta respirant, animum que recipiunt, ac rectorem nauis ad gubernacula sedentem horantur, vt alacrius munere fungatur suo: ille verò sublati oculis, splendorem intuetur, eoq; tanquam duce, procellæ impetum vitat, & ad rectum cursum nauem dirigit: Eadem ferè in hoc vitæ pelago nauigantibus, & ad tutum futuri seculi portum studiose tendentibus, contingere consueuerunt. Incredibili enim tentationum æstu laborantibus, & demonum impetu atque insidijs, tanquam densissimis tenebris, circumfusis, res à sanctis viris gestæ, oculis eorum propositæ, splendore suo tenebras discutunt, diuinaque doctrina perturbationum impetum prosternentes, iucundissimâ afferunt tranquillitatem: & preciosis mercibus onustos atque lætantes, ad optatam facillimè prouehunt hereditatem. Alios igitur alijs ornatos virtutibus inuenies. Hic abstinentiæ præstat integritate. Ille temperantia splendet: & quomodo intemperantiæ dominatus superetur, ostendit. Alius vitam hanc docet esse contempendam. Alius inanem gloriam negligendam declarat. At si viri sanctissimi patris nostri Theophanis res gestas consideraueris, tanquam in horto florido, virtutum omnium exempla perspicies.

Has ego vt laudatione prosequerer, multorum præcibus adductus, & eius auxilio fretus, prompto animo prouinciam suscepi: non vt viro diuino & admirando gloriam conciliarem: (Quæ enim illi gloria ex oratione mea, quæ virtutibus eius longè est inferior, acquiri potest?) sed contra potius, vt rebus ab ipso gestis commemorandis, & orationem meam exornarem, & eas imitari studentibus, adiumentum afferrem. Quanquam in ipso statim principio, antequam in ipsum laudationis stadium ingrediær, tãto me oneri imparem sentio. Simul enim & patria, & genus, & natura præstantior, & quæ magnitudine naturam superat, virtus, ita concurrunt, vt vndè potissimum exordiar, dubitem. Patria enim tum laudationum legibus, tum causâ ipsius armata, primas sibi vindicat partes: oratque nos atque obtestatur, nè proprijs ornamentis spoliætur. Parentes autè hanc cubito opposito propellunt, educatione ac disciplina ipsius gloriantes. Virtutes verò, gloriosa ceruice sublata, proposito eius ac possessione confisæ, magna voce relictis clamant, solum illius studium atque animum spectari oportere. Cui victoria sit adscribenda, vos facillè cernitis. Ego autem inter res, quæ se vinci non patiuntur, iudex constitutus quid faciam? Parumpè in prioribus immorabor, vt ostendam, quæ nam ipsè creatoris amore inflammatus, contempserit, & pro nihilo duxerit. Deindè me totum ad eius virtutes perpendendas conuertam.

Patria The-
ophanis.

Parentes.

Tulit virum hunc admirabilem illa patria, quæ imperij dignitate decorata, cæteris omnibus tantum antecellit, quantum reginâ subditis præstare par est. De qua me multa dicere volentem impedit, tum quod nulla possunt oratione explicari, tum quod omnibus, quasunque sol adspicit, terræ partes habitantibus sunt cognita. Parentibus ortus est tali patria dignis, qui & diuitiarum copijs, & gloria militari, & virtutibus omnibus affluebant. Hos diligebant non solum omnes illi, qui Deo sunt chari, quiq; virtutis studio atque honestatis concilantur, aut qui paribus erant dignitatibus insignes, licet pessimo essent animo præditi, atque amicitiam proprijs vilitatibus metirentur: sed ipsi principes atque Imperatores virtutis eorum præstantiam venerantes, eos in primis diligebant. Isaacius & Theodota, si quid vobis etiam nomen est curæ, vocabantur. His amplissimæ hereditatis natus est hæres ille, qui nobis in præsentia laudandus est. Autumni tempore ex vtero matris in lucem editus, eximia corporis pulchritudine, similem animi

animi præstantiam indicabat. Neque enim mortalis hominis, sed Dei filius esse videbatur, ex ventre matris (Quod de magno illo propheta Hieremia scriptum legimus) sanctificatus, & iam inde ab ipso ortu ad extremum vsque vitæ finem virtutibus omnibus excellens.

At pater ipse, cum exiguo temporis spatio in hoc mundo vixisset, puerum ipsum, cum trimulus adhuc esset, Imperatori curandum ac gubernandum relinquens, præniturum omnibus peregrinationis terminum absoluit. Mater autem *

Desunt nonnulla.

illud canticum expresserunt, quo tres Pueri, contempto Tyranni iussu, in medio camini ardentis Seruatorem collaudabant. Sed cum omnes ad hilaritatem, lætiamq; profusi, nuptiarum conuiuium celebrarent, mens tamen illius rebus diuinis vacans, & animi propositum explere cupiens, minimè obrundebatur. Nocte autem cum in cubiculo esset cum sponsa sua, & in lectulo cõsideret, & toto animo res diuinas agitaret, suspitio indicans desiderium suum, sic eam alloqui aggressus est: Vitæ curriculum, coniunx, vt omnibus patet, exiguum est & incertum. Nemo enim mortaliū nouit, quando mors sit accessura, nosque hinc ad futurum illud iudicium, quod omnibus est commune, dimissura: in quo rerum gestarum ratio seueris quæstionibus reddenda erit, cum imparatio nunquam & magnis peccatorum cumulis onerati, illuc homines rapiantur, & rerum procreatarum pulchritudine spoliati, omnium cruciarum acerbitate, atque igne conficiantur sempiterno: & cum bona quædam exigua, si tamen dicenda sunt bona, quæ specie tantum & opinione sunt eiusmodi, possederint, innumerabilibus torqueantur calamitatibus, quæ morte sunt ipsa longè grauiore. Atque vt interim taceam, quam breuia hæc sint atq; instabilia, diuitiæ, nisi rectè illis vtaris, vitiorum magis quam virtutum ministræ sunt, & multorum insidijs obnoxia, & antequam partæ sint, dilabuntur. Quid ipsa corporis pulchritudo, quæ constat ex quadam coloris suauitate, atque apta figura membrorum, non ne vel tempore extinguitur, vel morbo deflorescit? Iam humana gloria quid inanius, o coniunx charissima, præsertim si cum æterna illa, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, comparetur? Hanc qui manè adeptus est, ignorat, an sit vsque ad vesperam permanitura. Quamobrem nihil est, cur numeretur in bonis. Quæ cum irâ sint, si videtur, naturæ legibus renunciantes, nostri iuris simus, cælestiaque spectemus: & quæ perpetuò non permanent, promptis animis reijciamus & aspernemur.

Hæc atque alia multa ille corpore iuuenis, sed prudentia senex loquebatur, cum pura atque integra Christi columba, & turtur solitudinis, & castitatis cupidior, quam nuptiarum, Christi amore succensa, & muliebrem superans infirmitatem, ac sese in omnibus, quæ honesta essent, sponso suo sociam fore promittens, ita respondit: Multo præstantius est, sponse charissime, virginitalis pulchritudinem semper integram conseruare, quam eam maxima ex parte corrumpere. Quis autem fore spondeat, vt qui huic vitæ seruiunt, & liberis operam dant, voti compotes sint futuri? Non ne satius est, vt inani spe repudiata, quæ certa sunt, complectamur? Longè laudabilius est, vt leue Christi iugum ab adolescentia subeuntes, beatitudine, quæ inde sequitur, nos dignos præstemus, quam vt rebus istis caducis & inanibus omni studio incumbentes, pessimi reperiamur. Hæc illa cum dixisset, obstupuit adolescens: superauerat enim omnem suam expectationem. Ac primum quidem humi prostratus, gratias egit creatori: deindè lætore vultu coniugem intuitus, pollicitus est, se illam honestis omnibus in rebus sociam habiturum, vt in seculo venturo præclari muneris simul cum ipsa præmium perciperet. Ac principio quidem se iuncti, & cælestem agentes vitam in mundo coniuges sanctissimi, atque animorum sulcos scindentes, & in cælestibus horreis triticum recondentes, Christum, bonus ipse odor effecti, delectabatur, & bonum eius vnguentorum odorem percipientes, illius præsentia fruebantur.

Cum igitur noctem sic inter se transegissent, tota domus boni odoris fragrantia repleta est: quæ longo interuallo omnem modum superans, Domini præsentiam indicabat: qui bonum ipsorum propositum comprobans, aduentu suo locum ipsum gaudio, lætitiâque repleuerat. Sese igitur humi prosternentes, vt sibi misericordiæ fontes aperiret, obsecrabat. Ac diuinæ quidem præsentia signum id fuit, quod ea re trãfacta, inanes diuitias pauperum manibus distribuētes, ad vitam in solitudine degendam se parabat. Sed communis hostis inuidia, quam ipse ex rebus omnibus honestis præclarisque contrahit, aduerfabatur. Nam socer eius, qui omnem in ipsis solis spem positam habebat, eam rem sic agrè tulit, vt ipsum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulcrit.

Obitus patris.

* Hic, prudens Lector, multa in exemplari de-erāt, quæ hitoriam hæc manca reddere videntur. Sed tu, quod dare possumus, benignè accipe. In reliquis excusatos habet.

Consentiunt in perpetua continentia Theophanes & sponsa eius.

Distribuit suas facultates pauperibus.

Vult eos impedire facian.

pulerit. Leo hic fuit, sordidi patris filius atque successor, qui & ipsorum adolescentiam commiseratus, & proprium amicum patrem honorans, iureiurando comminatus est adolescenti, se illi, nisi a proposito desisteret, oculos effossum. Et Cyzicum misit eum, munusque præclarum commisit, ut rebus inanibus atque caducis administrandis, earumque semper permanent, splendorem obliuisceretur. At ille, tanquam murus, in suo instituto stabilis mansit, libenti animo iter ingressus, apud Sigrianem occurrit admirando seni, qui Gregorius appellabatur, & tum alijs donis, tum prophetiæ gratia præstabat. Multis enim sudoribus animum a perturbationibus liberum, seque tum ad contemplationem rerum diuinarum, tum ad eorum, quæ essent euentura, cognitionem aptum reddiderat. Huic Theophanes animi sui propositum aperit, sibique certum iam esse dicit, exitium eligere voluntarium. At ille sancto spiritu, ut erat solitus, illustratus: Nihil est, inquit, o iuuenis, quãobrem de exilio cogites. paulò post enim licebit tibi, nemine prohibente, ad solitudinem te conferre. Socero enim tuo & Imperatore defunctis, ad vitam pristinam reuocaberis. Et hæc dicens, solito murmure labijs intonabat, quem admodum ipse iuuenis tempore suo comitibus dixit, cum eius testimonium narraret.

Senis autem iumento usus est, eoque magis, quam regio equorum ministerio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu, & aliorum patrum consilio confirmatus, reditum in patriam distulit, & vnã cum socijs in loco, quem nactus est, cum suppellectili sua confedit. Verum cum & magnis caloribus, & siti cruciarentur, non tamen indignatus est, nec aquæ penuria sententiam mutauit, nec proprium orauit Dominum, ut siti mederetur: sed solitas illi preces fundens, super tapete recubuit, ut somno paulisper sitim leniret. At rerum admirabilium effector Deus, iuuenem intuitus propter se libenti animo labores ferentem, magno illum miraculo decorauit. Qui enim ingrato populo ex durissima petra latices effudit, cur grato iuueni necessaria non subministraret? Propè igitur, ubi ille iacebat, diuino iussu fons mirabilis emanauit, tactuque suo Dei seruum excitans, sese illi patefecit: qui socijs conuocatis, sitis remedium a Deo datum ostendit. Causis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt. At ne quis posset suspicari, casu fontem illum repertum fuisse, nocte repente sic euauit, ut ne vestigium quidem eius vllum manè relinqueretur. Hoc amoris, quo sanctus hic iamdè ab ipsa adolescentia Deum prosequeretur, signum fuit, tanto maius illis, quæ Moses Dei inspector edidit, quod ipse precibus ea impetrauit, hic autem ne id postulans quidem. Præterea ille murmurantium adductus necessitate, Dominum ad largiendum impulit: hic autem patientia & gratiarum actione vtens cum socijs suis, proprium Dominum mouit. Ad hæc Iudæi (ne dicam Mossem) munus dubitatione coinquinârunt, hic autem donum honestatis proposito commendauit.

Nondum anni tres præterierant, cum socer eius & Imperator a præsentia gloria depulsi sunt, & ad domicilium illis conueniens missi. Irene autem mulier illa fortis atque diuina cum filio Imperij gubernacula suscepit. Si tamen mulier dicenda est, quæ aduersum hostes atque perturbationes virilem animum gessit: & homines, qui diuturno bello conflagrauerant, tum inter ipsos conciliauit, tum etiã Deo. Quãobrem, discussis mundi tenebris, lætorem omnia faciem susceperunt. Tunc sol, qui cuncta lustrat, clariorem liberiolemque diem extulit, & moerorem atque tristitiam, quæ diu orbem occupauerat, exuens, nitidius illuxit. Tunc igitur sponsa, Dei sese oculis ornans, & castitatis studiosa, cum iuris sui esset effecta, diuitias, quibus multum abundabat, domo protulit, & omnibus inopia laborantibus distribuit. Sic vna Dei amantium domus, multis, quæ vitæ crant necessaria, subministrans, & pauperum, qui se Deo dederant, calamitates eximie subleuans, Deum ipsum qui eas sibi proprias fecerat, vehementer oblectabat.

Cum igitur hæc & alia multa perfecissent, illa quidem in monasterio suis facultatibus constructo vitam egit: hic autem ad magnam senem redijt, qui apud Sigrianem degabat in oppidulo, quod illi ab ipso oculi quietis que gratia donatum fuerat. Hoc in loco manibus eius tondetur, immò verò consecratur, hostiam offerens hostia sancti Isaac multo sacratiorem: siquidem grauius censendum est, quod voluntate fit, quam quod præter voluntatem: & id, quod perficitur, eo, quod non perficitur. Illic mansione proprijs sumptibus constructa, & multis muneribus exornata, eius permissu & voluntate ad insulam, quam Calonymum vocant, se contulit, & prædium, quod in ea paternum habebat, in monasterium commutauit, viris in solitudine degentibus ex Theodori, quem Monocherarium appellant, monasterio congregatis. Quantæ autem virtutis esset, vel vulgi

Exod. 17. Num. 20. Ecce miraculum.

Irene imperio potitur.

Sponsa Theophanis petit monasterium.

Theophanes sit monachus.

vulgi prouerbiu facile indicat. His viris monasterij tradita gubernatione, omniumque probatissimo duce declarato, obedientiæ exemplar seipsum exhibuit: tanta enim præstabat humilitate, ut aliorum nemini compararetur. Sic autem se exercebat, atque humilitate, ut longo omnes post se relinqueret intervallo. Diuinorum librorum lectioni assidue incumbere, eosque non humana disciplina, sed labore perpetuo & diuina gratia planè intelligebat. Noctem precando consumebat, & cum Christo, quem optabat, versabatur, & benevolentiam eius sibi conciliabat. Cumque aduersus demones & cupiditates pugnaret, mitis ac mansuetus omnibus, ut alter Moses, videbatur. Rerum terrenarum cupiditatem sic abiecerat, ut diuinis tantum vacaret. Quanta porro fortitudine esset ac temperantia, & quanto perè negligeret dignitates, extrema ipsius temporum potissimum indicant.

Hoc igitur virtutibus florente, monasterij Præfectus ab hac mortali vita discessit ad immortalem. Omnes autem ad hunc concurreres & lachrymantes supplicabant, ut sibi præesse vellent, & eorum, inter quos licet extremum locum teneret, virtutibus tamen & factis præfulgebat, salutem vellet consulere. Sed animum eius mouere non potuerunt, qui in rebus abiectis ac vilibus constituerat permanere: & quanto sublimior virtute tolerabatur, tanto se gerebat summissius. Res enim omnes mortales pro nihilo ducebat. Baculum igitur in manum sumens, & spe in Christum, cui per omnem vitam innixus fuerat, bene armatus, ad Sigrianæ montem peruenit, & ab agricola quodam prædium emittit, pecunia a Dei amicis mutuata. Neque enim animo quicquam possidebat: sed vili panno corpus induerat, & sensibus silentium ac quietem indicens, carne extra mundum versabatur. Hoc in loco sibi domicilium statuit, & manuum labore tantum, adiuantem Deo, profecit, ut paruo temporis spatio, & mutuo sumptam pecuniam redderet, & victui necessaria compararet. In dies autem seipso melior euadens, & quæ retrò sunt (ut Apostoli verbis vtatur) obliuiscens, ad meliora contendebat. Neque enim satis esse dicebat in proposito permanere: immò non mediocre damnum existimabat, si proficendo non progrediretur. Comes autem & adiutrix omnibus in bonis illi erat gratia Dei, quæ in ipso adhuc puero ita conquirenerat, ut eum nunquam reliquerit.

Quis eius in orationibus familiaritatem cum Deo, qua sic a rebus terrenis purus euadebat, ut diuinarum actionum instrumentum fieret, pro dignitate queat explicare? Quis temperantiæ decus cordis eius enarrare possit, quæ sic cum rebus incorporeis coniungebat, ut Dei purissimum esset habitaculum, & Deum contempleretur, & quæ futura erant, tanquam præsentia cerneret? Quæ nam oratio assequi valeat incredibilè illius erga Deum & proximum charitatem, licet vi sua cælum conscendat? Quæ fidei firmitatem, ab omni duplicitate alienam? Quæ spei constantiam, qua ille iam inde ab ipsa pueritia instructus fuit? Rebus futuris, tanquam præsentibus, fruebatur. Virtus autem eius ardentibus gratiarum iaculis multos ad imitandum inflammabat: qui suauè Christi iugum subeuntes, hunc sibi ad virtutem assequendam ducem proponebant. Summa enim ipsius erga proximum charitas, sic humilem eius de seipso sentum vincebat, ut eorum præfectus videretur. Quauis enim illius animi summissio contemptum apud eos, qui erant initiandi, pareret: tanta tamen erat cum benevolentia & charitate coniuncta, ut eius virtutem venerantes, ei sese submitterent.

Is diuina sanè gratia sic illustrabatur, ut facillimè posset, quæ recta & consentanea essent, intueri. Quæ in Bithynia atque alibi sunt, monasteria inuisens, & in eis, tanquam in floridis pratis, versans, virtutumque exempla, quasi rosas decerpens, domum ad suos reportabat, perfectæ charitatis & sublimis humilitatis secum circumferens documenta. Perpetua verò abstinentia sic erat confirmatus, ut cum amicorum præsentia ad communionem vocaretur, eius pulchritudini charitatè anteponeret, & vnã cum magno Paulo sciret & abundare, & penuriam pati, atque ita inanem gloriam euitare. Pulcherrimum illius factum me penè præterijt. Cum enim Nicæa synodus secunda coacta esset, ad eam ipse quoque cum alijs patribus vocatus est. Cumque omnes equis præstantibus & splendidis vestimentis ornati venirent, ipse veste solita indutus lacera, & asina insidens, læto animo iter suscepit. Sed cum omnes viderent eum, qui prius omnibus diuitiarum copijs abundauerat, sic indutum, maiorem ex illo, quam ex reliquis, utilitatem acceperunt, & ingenti tranquillitate animi repleti sunt. Ipse verò veritatem amplexus, & errores aspernatus, maxima virtutum opinione insignis redijt.

Verum cum malitiæ authores demones præclaris ipsius factis inuiderent, ei nocte parumpè dormienti impudenter illudere conati sunt. Manus enim ipsius pollicè, tantum

Eius exercitia & virtutes.

Fugit monasterij præfecturam.

Phil. 3.

Eccè virtutum eius catalogum.

Phil. 4.

Venit ad 2. Nicenam synodum.

Dæmones eum mordēt.

quàm sues agrestes, dentibus corripientes, acerbum dolorem inusserunt, in eaque corporis parte luxata, dentium vestigia reliquerunt. At ille Dei amore confixus, & nequitia demonum animum gerens superiorem, non permisit, vt ea re diutiùs inuidi dæmones gloriarentur: sed preciosi ligni vnguento manum luxatam inungens, dicto citiùs, quod mirabile fuit, eam curauit. Gratia enim diuina perpetuò illius laboribus, summissi que animi moribus præfens, eumque munerum apostolicorum gratia illustrans, rerum admirabiliū effectorem reddebat. Equidem si omnia, quæ diuina gratia in hoc sancto viro inhabitans elargita est, munera enumerare voluero, & laudandi leges transiliam, & oratio mea instar nauigij in medio mari dissolueretur. Quod si pauca quædam, pluribus ommissis, commemorabo, & oratio, tanquàm litora legens, in tuto versabitur, & ex ijs, quæ dicta fuerint, reliqua faciliè conijciuntur.

Curat sur-
tem demo-
niacum.

Iohan. 14.

Benignitas
eius in pau-
peres.

Cum sæui dæmonis impetu quidam opprimeretur, repente mentis vim amisit, & carnes proprias, tanquàm alienas, laniabat. Erat autem omnibus accedentibus grauius. Itaque vinculis & compedibus à compluribus custodibus coerceretur. Sed vir sanctus vnus vespere supplicatione ad Deum fusa, liberauit hunc miserum, & vincula eius corpore statim exciderunt: & qui mente captus erat, atque omnibus molestus, ad sanitatem redijt. Vbi venit, vt vir sanctus ad oppidum quoddam maritimum accerteretur: sed in medio cursu tempestas ingens oborta est, qua pelagus intumuit: fluctibusque sublatis iactabantur, & impediatur nauigatio. At vir sanctus solita fide fretus, proprium explenti ministerium ait: Conferuo mari denuncia, vt frenet tempestatem, & fluctus tranquillos reddat, vt iter nostrum placidè conficere valeamus. Atque ita confestim effectum est, vt Christus & Deus noster hacitem in re, quemadmodum in reliquis omnibus, vera dixisse demonstraretur, cum maior minister suos, quàm ipse faceret, pollicitus est effecturos. Cæterum cum omnibus virtutibus excelleret, curandis tamen & subleuandis pauperibus maiorem diligentiam adhibebat. Cum enim amore fraterno maximè teneretur, misericordiam ex eo proficiscentem in primis complectebatur. Et salutarem accedentibus manum porrigens, quatuor mensium spatio cibum, monasterij vrbibus comparatum, effundebat. Cumque minister rem ægrè ferret, atque illum ne familiæ quidem satis esse diceret, miti oratione iubebat, vt frumentum numeraret. Quod ille cum fecisset, nullum aceruo modicum deesse reperit. Verum facilius sit, vndas maris enumerare, aut caua manu pelagus dimetiri, quàm res ab illo gestas admirabiles oratione complecti. Quamobrè alijs cætera relinquentes commemoranda, quæ rei institutione magis conueniunt, persequemur.

Leo V. Im-
peratorico-
nomachus.

Ager Ecclesiæ bonis omnibus abundabat. Nam & rectis institutis instructus erat, & factis congruètibz affluebat. Imperatores autem Dei amantes, pietatis studio potius, quàm Imperij amplitudine, gloriabantur. Porro magnus Pontifex sublimem cathedrâ fortitus, virtutis lumina per vniuersum orbem terrarum accendebat. Et qui sub ipso erant sacerdotes, sine reprehensione suos singuli greges tutos in portus perducebant. Monasteriorum autem rectores, quibus, tanquàm sol, admirandus hic vir prælicebat, viam in cælum ducentem, antea impeditam, discipulis suis demonstrabant. Sed inuidus serpens Ecclesiam tam multis bonis florètem videre non poterat, & ex multitudinis peccato occasionem arripens, ita permittente Deo, Ecclesiæ pulchritudinem peruertere aggressus est. Verum cum propriæ peruersitatis ministrum idoneum quæreret, aptiorem inuenit, quàm optabat: Leonem, inquam, hominem perniciosissimum, qui ab Armenijs & Assyrijs genus ducens, vtriusque gentis dolos & feritatem imitatus, immò verò superans, & ad mentendum promptus erat, & ad persuadendum ea, quæ mentiebatur, aptissimus. Fraude, loco virtutis vrebatur, eamque aduersus cõiunctissimos exercebat. Hic in blandum & præclarum imperium consurgens, ornatissimum & inaccessum Ecclesiæ solem deiecit: & cum illo omnes ferè sacerdotum principes exturbauit. Et hanc

Nota, quòd
vltis imagi-
num est ex
Apost. insti-
tutione per
manus tra-
dita.

ab Apostolis per manus traditam institutionem negligens atque contemnens, diuini Christi carnis imaginem defodit: idemque de matris eius & sanctorum omnium imaginibus fecit, & Ecclesiam grauioribus, quàm fuerint Aegyptiæ, tenebris impleuit. Barbaræ enim violentiæ patriam stultitiæ admiscens, & veterem illum Rapscem superans, iniquitatem in sublime loquebatur, & ciuitatem Dei, quæ est Ecclesia, multis dolis perturbare studebat. Qua quidem fluctuum tempestate omnis recta institutio periclitari cœpit, cum illi ne repugnaretur quidem. Nam qui virtutis præstantia reliquos ad cælestia ducere debebant, illius improbitatis fluctibus obruebantur, & concordia vincisse permittabant. Qui verò & rebus terrenis neglectis, & vira contempta, scelus industria

sua

sua superabant, partim fame, partim verberibus cruciabantur: nonnulli etiam noctu conijciabantur in mare.

Tunc igitur, tunc ad certamen vocatur etiam Theophanes admirandus, non tamen manu tyrannica aut violenta, sed bladiijs ac dolis. Aduersus hostes, dicebat impostor ille, mihi pugnandum est: sed antequàm manus cum illis conseram, precibus tuis armari me oportet. Theophanes autem, cognita hominis malitia, quauis renum & vrinæ difficultate laboraret, (Instrumentis enim per naturalem cuniculum in vesicam admissis, quæ lapides infitos confringerent, humidis excrementis exitum præbebat) maximsque molestijs vexaretur, & in lectulo ægrotus assiduè decumberet, nauis tamen ad vrbem se regiam contulit. Quod cum scelestissimus ille intellexisset, sancti viri conspectum (vt arbitror) veritus, per nuncium hæc illi significauit: Si venisti, vt mihi morem geras, (Aduentus enim celeritas bonam mihi spem attulit) scito tam multis te bonis fruiturum, quàm multis eos frui par est, qui propriæ voluntati Imperatoris voluntatem & consilium anteponunt, & monasterium tuum varijs muneribus ornatum iri, & propinquos tuos maximis dignitatibus decorandos, teque primas apud me amicitie atque authoritatis partes habiturum. Si, quod vix cogitare fas est, studio tuo preces meas posthabueris, & consilium meum neglexeris, & quæ tibi proponuntur, præmia fueris aspernatus, inuitis facies, quæ volens recusas, & maximi tibi ipse dedecoris atque calamitatis author existes.

Præclarum
cuius respon-
sum ad Le-
onem im-
pium.

Ad hæc diuinus vir, perspecta dictorum stultitia, ita nuncio respondit: Ego nec pecunias, nec possessiones, nec reliqua huius vitæ bona vllò modo curo: Quæ enim adolecens, cum ijs frui possem, amore Christi inflammatas repudiaui, ea iam senex quomodò complectar, ab institutoque recedam: præsertim cum corpus morbis confectum sit, vt vitæ finis procul abesse non possit, & hæc inania esse constet? Quod autem ad monasterium propinquosque pertinet, id Deo erit cura, cui à me commendatur: & quibus ipse Deus melius, quàm Imperatores & Principes, potest consulere. Quod si, quemadmodum pueros parum generosos magistri scutica perterrefaciunt, ita tu me morbo & senectute confectum, minis territum iri speras, rogos accendatur, tormenta parentur, & omnia cruciatuum genera: vt scias planissimè, Christi virtutem in meis infirmitatibus perfici. Ego, qui per humum iter facere nequeo, valetudinis infirmitate superata, in ignem insilliam.

Vincit præ-
ligiatorem

His auditis, impurius ille constantiâ quidem animi fortis admiratus est, de victoria tamen non desperauit, hominis facinorosissimi, quem apud se habebat, fretus astutia, qui sophistarum præstigijs, & gentium auspicijs, & iecinoris inspectionibus instructior erat, quàm discipulis: & ad impietatis barathrum infelices homines trahens, apud ipsum valebat plurimum. Huic beatum Theophanem tradit, sperans præstigijs ipsius omnino deceptum iri. Sed tanquàm asinus ad lyram depræhensus est. Inuitam enim viri sancti dicendi libertatem admiratus, antequàm congrederetur, se victum esse confessus est: Imperatori que nunciavit, eum esse præstantiorem, quàm vt oratione aut minis superari posset: quineriam, si ibi diutiùs commoraretur, fore, vt aliorum animos, quos in sententiam suam adduxerant, abalienaret. O mentem adamante firmiorem, & nullis cedentem machinis oppugnantibus veritatem. O benevolentiam erga creatorem incredibilem, quæ nullis vitæ tentationibus dissolui potuit. Cæterum ab impugnatione non destitit homo tyrannica plenus crudelitate: sed virum sanctum in Eleutherij palatio includi iubet, adhibitis custodibus, nè quis humanitate ductus, ei propter Christum patienti consolationem vllam afferret. Itaque corpus eius diuturna fame confectum, paulatim tabescebat, & ad acerbam mortem appropinquabat. Morbi enim medicorum auxilio destituti, grauiùs sauebant, & vitam reddebant morte ipsa longè acerbiorum. At ipse optatissimam Dei pulchritudinem mente contemplans, ea, quæ ne auditu quidem tolerabilia sunt, patenti & æquo animo perferebat. Gaudebant angeli, cum fortitudinem, quæ longo tempore à mortalibus abfuerat, ad eos rursum redeuntem conspicerent: & viri sancti præstanti aduersus hostes virtute lætantes, victoriæ præconium concinebant. Horrebant dæmones, quòd sanctos, quorum nomina audire non poterat, & imagines oppugnabant, rursum factis florentes spectare cogentur: & satellites ac ministros suos ignauitæ coarguebant. Christus verò muneribus orationem omnem superantibus, pugilem suum decoratum, victoriæ corona donauit.

Includitur
a tyranno,
& fame cruciatur.

Duos igitur annos cum acerbissimum carcerem pertulisset, in Samothracem insulam deportatur: quod ipse diuino animo prospiciens, ei, qui sibi ministrabat, prænuuciauerat.

Migrata corpore.

rat. Cumque tribus & viginti diebus in insula vixisset, tanquam sua vis hostia communi Domino oblatu...

Nota

Leo ceditur

Miracula ad eius factu corpus.

Trasfertur ad suu monasterium.

Hebr. 9.

Inuocat S. Theophane author.

Haud multo post immanis ille aper Ecclesie Christi pro multis peccatis vno supplicio affectus est, & sacris in locis, in qua fuerat debaccharus, turpiter vita amisit. Quare...

Hic ille, qui eos, a quibus honoratur, honoribus afficit, vt futurae gloriae statum sancti sui declararet, incolas omnes illius regionis munusculum ipsius fecit esse participes. Confluebant enim, vndarum instar, qui morbis grauissimis, nec vllam curationem admittentibus, laborabant: & qui a daemone vexabantur, illis inuitis, & dolorem suum clamore gemituque testantibus, huc trahebantur: & solo arcae tactu liberati recedebant, Deo, per ipsum sanctum seruanti, gratias agentes. Et qui clam ea peste laborabant, in habitantibus demonibus athletae iussu necessarij patefactis & expulsis, liberi ostendebantur. Paralytici, qui vix in lectulis suis gestari poterant, sancti virtute membra corroborantes, humeris lectulos suos cum diuinis laudibus reportabant. Caeci, qui omni corporis actione spoliati, aliorum manibus ducebantur, & veros duces oculos requirebant, voti compotes facti, sine labore ita redibant, vt alienae manus operam minimè requirerent. Claudij membra corporis, quae terram attingere non erant solita, humi foede traehentes, aut ad iter faciendum alienas manus mutantes, caprearum in morem reditibus saliendo discedebant. Iam qui aurium, aut linguae munere fungi non poterant, praeter omnium expectationem, & aliorum sermones intelligebant, & vna omnes voce agebant gratias. Foeminae, quae perpetuo sanguinis fluxu laborantes, infirmi calor discessu ad mortem appropinquauerant, non Domini fimbriae, sed serui arcae contactu, mirabiliter exsiccato fluxu, gratiarum fontes emitebant. Chirographum flagitiosis actionibus plenum, cum arcae obsignatum admoueretur, sic omnibus apparuit, ac si nihil vquam in eo fuisset scriptum: & Apostolicam potestatem, ex huius arcae manantem, admirabantur. Verum quis ea, quae tunc ab ipso gesta sunt, singulatim aut oratione, aut scriptis valeat explicare, quauis illi linguae sint centum, oraque centum, cum ne genera quidem numerari facile queant?

Integrum igitur annum in templo sancti martyris Procopij commorati, ne preces diuinam ab ipso gratiam imploratum impedirent, sero, & vix tandem recta ad eius monasterium peruenerunt, cum ordine quadruplici circa feretrum ipsius constitissent. Medium enim inter patres locum obtinentes viri lectissimi, humeris suis sanctissimam arcam gestabant, in qua non vna erat ingrati populi cibum conseruans, non lapidea tabulae, non virga Aaron: sed corpus illius, qui virtutem omni reprehensione superiorem ostenderat: Qui naturali tranquillitate inuidiae aculeos obrutos, hebetesque reddiderat: Qui charitatis insignijs eximie excelluerat: Qui fide, cui nihil est difficile, in primis prestituerat, & eius auxilio hostium arces euertit: Qui spe in Christum inuicta, per omnem vitam armatus extiterat, & aduersariorum tela cunctis inania demonstrarat: Qui munusculum spiritus sancti tanquam fluuius erat: Qui animos omnium gratijs hilares efficiebat: Qui in Ecclesiae firmamento, quasi nitidus quidam sol fulserat: Qui haereticorum oculos doctrinae splendore perstrinxerat: priorum autem animos direxerat ad rectam fidem.

O aegrotantium medice, o miserorum perfugium, largire mihi celerem mearum aegritudinum curationem: vt recuperata sanitate, rursum ad te supplex accedam, & gratiam animi testimonium asseram. Libera me a periculis, quae quotidie imminet, vt pulcherrimis factis incumbam, & per te, illorum authorem Deum agnoscam. Peccatorum mihi veniam a Deo, & inuenturis meae delictorum obliuionem impetra: vt instar illius chartae, quae arcae tuae tactu ab omni scriptura libera apparuit, ante tribunal horrendum

rendum iusti iudicis, obliterata videantur. Pessimam contra nos incitatum inuidiam extingue, & ab inuidorum peste tutos integrosque conserua: vt sine offensione salutis semiram conficientes, almi praesidij tui preconium laetis animis celebremus, in Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & imperium in secula seculorum.

MARTYRIVM SANCTI SABINI,

ex Simeone Metaphrasie.

Imperante Diocletiano, edictum per vniuersum orbem terrarum promulgatum est, vt qui iussis eius non obtemperarent, nec dijs immolarent, supplicijs excruciatu necarentur. Quae quidem fama per omnem Aegypti regionem peruagata est. Quamobrem cum magna aduersus Christianos persecutio vigeret, & tota Aegyptus ea tempestate iactaretur, Sabinus quidam Hermopoli princeps, atque illustri loco natus, Christianusque, religionis cultor egregius, in ea reru perturbatione e ciuitate discessit, & in parua domucula cum alijs Christianis habitabat, & nocte atque die ieiunijs & precationibus incubebat. Sed cum multi Christiani essent comprehensi, omnesque Sabini celebre nomen detulissent, ab iniquis hominibus diligenter quaerebatur. Ad quos cum mendicus quidam post aliquot dies accessisset, qui solebat ab illis cibum accipere, (sciebat autem locum, vbi sanctus Sabinus commorabatur) Quid vultis, inquit, mihi dare, & ostendam vobis, vbi Sabinus, quem quaeritis, delitescit? Huic cum duos nummos dedissent, securi sunt eum, & ad locum peruenierunt, pulsaueruntque fores, tanquam aliquid vellent sibi responderi. Cum autem vnus e fratribus aperuisset, vt, quid vellent, intelligeret, statim irruerunt homines scelerati, & sanctum Sabinum cum sex alijs fratribus stantem & psallentem offenderunt, vinctosque, extra domum extraxerunt. Cumque quaesissent, quis eorum esset Sabinus, & comperissent, eum separatim duabus catenis vinxerunt, iniectoque ceruici eius graui vinculo, ad Praefectum duxerunt.

Tunc autem Hermopoli praerat quidam nomine Arianus, qui cum ad fluminis ripas egressus esset, procul adspexit multitudinem cum magna militu manu venientem: & relicta fluminis ripa, in locum quendam floridum & amoenum animi gratia se contulit, ac duabus post horis, sublatis oculis, vidit sanctum Sabinum, qui a magna militum copia trahebatur, & ad tribunalum: Quis est, inquit, ille, quem nostri ordinis milites ducunt? Respondit: Vnus aliquis, domine Princeps, vt arbitror, ex infelicibus Christianis. Et paulo post milites accedentes, per tribunal nunciarunt, eum esse Sabinum Christianorum propugnatorem, quem ipse conquirendum mandasset. Quo audito, vehementer laetus: Gratias, inquit, ago benignis & immortalibus dijs. Statimque iussit tribunal constitui. Et ipse in sella sublimi sedens: In iudicium, inquit, adducatur flagitiosus Sabinus, impius Christianorum secte studiosus. Tribunal statim adduxit, & ait: Sabinum, quem amplitudo vestra iussit comprehendi, sistimus ad tribunal vestrum. Doceat, inquit Arianus Praefectus, nomen & fortunam, & vnde sit. Respondit sanctus: Sabinus vocor, & Christianus sum. Seruus es, inquit Praefectus, an liber? Respondit Sabinus: Liber sum, & dum per etatem licuit, in militia Ducis locum obtinui. Cur, inquit Praefectus, militiam talè deserere maluisti, quam diuinis Imperatoribus & legibus ipsorum parere? Quia animaduerti, respondit Sabinus, decreta eorum aduersum Christi seruos iniusta, elegi magis abiectus esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Non audisti, inquit Praefectus, ab Imperatoribus fuisse constitutum, vt in omnibus prouincijs & regionibus omnes vbiq; dijs propitijs immolent atque sacrificent? Impium istud edictum, respondit Sabinus, vt antè dixi, nos minimè latuit, neque leges, quibus multos offenderunt & perdidit. Quae quidem leges quoniam abhorrent a natura, imprudenter ipsi Imperatores Dominum suum, & de ipsis optime meritum iniuria afficiunt. Ego vero Deo meo Christo Iesu sacrificio, & ipsum solum adoro.

His verbis indignatus Arianus Praefectus: Maluisti, inquit, caput, audes in gloriosos Imperatores nostros, & leges ipsorum maledicta conijcere, quas quidem nobis pro humanitate sua ad communem salutem tulerunt? Scito, inquit Sabinus, o Praefecte, te minis tuis nunquam effecturum, vt dijs immolem. Haec cum audisset Praefectus: Ego, inquit, deorum adductus beneuolentia, benignus erga te sum. Quamobrem confitere beneficos

15. Martij.

Nota exercitia veteru Christianorum.

Vinctus ducitur ad praefectum Sabinus.

Sistitur ad tribunal.

Pal. 83.

Præclara
Sabinæ sen-
tentia.

ficos esse veros deos. Quod si recusas, tormēta & cruciatus, quibus afficiendus es à me, efficient, vt eos cognoscas esse veros deos. Nunquam, inquit Sabinus, terrebis me tormentorum minis. Diuinis, inquit Præfectus, augustinis que legibus tormenta varia præscripta sunt, quibus ex cruciaberis, si contumax permaneris. Si terrena, inquit Sabinus, tormenta & cruciatus sic extimescimus, quotquot illa sint, quæ nobis, nisi vanis dijs sacrificemus, proposita sunt, cum nec perpetua esse queant, nec sine fine hominem illis affectum cruciare: quanto magis metuendus est nobis Christus Iesus, qui supplicij aduersus impios paratis potest eos, qui sibi non obediuerint, afficere in sempiternum? Oportet igitur potius timere Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum, quam eos, quos deos dicitis, qui sunt vani. His auditis, Ego, inquit Præfectus, admonui te, vt respiceres, & deos esse fatereris: quod si recusaueris, te vel inuitum cogam id facere. Confitere igitur, & noli vim expectare. Tu ne me, respondit Sabinus, coges fateri deos, quos asseris? Ego potius cogam te coram vniuerso hoc populo confiteri, esse Deum in celo, nec vllum esse alium, nisi Christum Iesum Sabinum Deum.

Cruelissimi
mēlaniatur

Tunc Præfectus vehementer commotus, iussit eum in armamentario suspendi, & diffecari. Quo quidem modo sic ex cruciatus est sanctus Dei martyr, vt carnes eius omnes in solum cōciderent. Et Præfectus, Nondum, inquit, immolare vis deis? Minime verò, respondit Sabinus. Vnus autem ex aduocatis, qui adstabant, nomine Bisambor: Domine, inquit, non est amplius mentis compos, sed animam agit ac moritur. Sabinus statim magna voce: Sum, inquit, planè mentis compos, nec vllō modo sensum amisi. Quamobrem absit, vt à Deo, qui me procreauit, abalienet. Adhuc, inquit Arianus, audax es & obstinatus? Verum ego te hinc non afficiam supplicio, Antinopolim petamus, & illic discas esse veros deos, quibus Imperatores sacrificare nos volunt. Sabinus igitur ante Præfectum Antinopolim ducebatur. Cumque aliquot horis prius fluvium traiecisset, paulisper prope ripam respirabat, & à custodijs obseruabatur. Exibant autem à ciuitate multæ turbæ, vt beatum Martyrem conspicerent. At Præfectus, conscensa nauis, Antinopolim, quò sanctum Sabinum præmiserat, contendebat. Sed cum sanctus Dei martyr à circumstantibus turbis intelligeret, Præfectum in nauim conscendisse, vt in ipsam urbem ingrederetur, surrexit, & stans in medio vniuersi populi orauit: Deus meus, inquit, Christe Iesu, propter quem hos dolores pertuli, & triumphans ac nudus conspicior ab hac multitudine, exaudi me hodie, & extende potentem manum tuam, & illustra nomen tuum, & me peccatorem atque inutilem seruum tuum exaudi in medio huius populi. Sic illustrabitur sanctum nomen tuum, si retinueris iniquum Præfectum in medio fluminis, nauimque ipsius ita cohibueris, vt moueri non possit, sed in periculo versetur, donec ipse honoret celeberrimum & maximum nomen tuum, id quod se facturum negauit.

Præfectus
fluctibus
iactatur.

Hæc cum à sancto Sabino dicerentur, nauis in medio fluminis cohibita est, & valde fluctibus iactabatur. Quod vbi Præfectus animaduertit, ad eos, qui secū erant in nauis, Videtis, inquit, quid acciderit? Aliquid fortasse dixit ille magis, & præstigij eius factum est, vt in medio fluminis coërceamur. Ego expauesco, dum magis ipsius vim considero. Iussit igitur, vt alia nauigia ferrent auxilium. Et qui cum ipso erant in nauis, magna voce significarunt, vt nauigia ad opitulandum accederent. Sed cum nauigia ad locum, vbi erat nauis Præfecti, peruenissent, ipsa quoque vehementer ventis & fluctibus iactabantur: cumque regredi conarentur, summum periculum adibant. Vnum porro nauigium ex illis, cum ad Præfecti nauem non posset appropinquare, reuertebatur. Clamauit autem Præfectus ad eos, qui in illo erant nauigio: Ad ripam, inquit, accedite, & quædam ante urbem, nomine Sabinum, conquirete, qui tormentis affectus est, & ei dicite, cur nos magia sua prohibeat cursum nostrum conficere, & ad fluminis ripam peruenire: Sed ipse tormenta omnino formidat, & idcirco nos vetat trajicere. Iussa facti sunt, qui erant in nauigio, inuentoque sancto Sabino, mandata nunciant. At ille respondens, Viuit, inquit, Dominus Deus meus Iesus Christus, propter quem hæc ego patior. Nō prius ad ripam peruenies, quam confitearis nomen Domini mei Iesu Christi. Hermæas autem vnus ex illis, qui sanctum Sabinum custodiebant: Quomodo, inquit, intelligere poteris, vtrum Præfectus confiteatur, cum procul absit? Respondit sanctus Sabinus, & ait: Quando literas exarauerit, quibus Deum meum confiteatur, easque mihi, vobis omnibus presentibus, legedas miserit, tunc ipsi licebit in urbem ingredi. Redentes igitur cum nauigio, retulerunt ea, quæ sanctus Sabinus responderat. Iamque ipse vnus cum illis, qui secū erant, de salute desperabat. Itaque chartam flagitauit, & scripsit hæc verba: Vnus est Deus Sabinus, Christus

Præfectus
co-
gitur Chri.

Christus Iesus, post quem non est alius. Quæ eum essent ab illo scripta, & ad sanctum Sabinum missa, tranquillitas confestim sublecuta est, & nauis ad ripam peruenit.

Cum igitur Præfectus in urbem ingressus esset, & in tribunali sederet, iussit ad se sanctum Sabinum adduci, & sic eum est allocutus: Tu quidem facinus & dijs & Imperatoribus iniustum & execrandum aggressus es, quippe qui, magia adhibita, nos in medio fluminis cohibuisti, & viribus tuis abusus es in me, quantum tibi collibuit. Quare si quid ego quoque possum, in te id exercebo. Tum quaternas iussit faces accensas inferri, & athletam Christi quaternis funibus extensum ad quatuor palos alligari, facesque ventis, & lateribus eius subijci, donec carnes ipsius, instar cere liquefactæ, deflueret. Quibus ille cruciatibus affectus nullam vocem emisit, sed perinde sustinuit omnem acerbissimam, ac si non ipse, sed alius pateretur. Arianus Præfectus: Dic, inquit, mihi, stulte, quid sibi vult hoc, quod nihil sentis, cum tam vehementer & acerbè torquearis? Quid expectas, aut in quem speras? Spes meas, inquit sanctus Sabinus, in Deo meo Iesu Christo positas habeo, qui potest me ab inanibus tormentis tuis liberare, & regno suo æterno dignum efficere. Vis igitur, inquit Præfectus, miserè interire? Respondit Christi pugil: Si moriar, rursum, vt dixi, vitam habebō sempiternam. Quibus verbis Præfectus furore concitatus, ad milites: Ecce, inquit, Solem vobis & Lunam testor, me varijs tormentis operam dedisse, vt impius iste resipisceret: verum ipse, quemadmodum cernitis vos omnes, qui urbem incolitis, adduci non potuit, vt dijs immolaret, ac seruaretur, sed maluit cruciatibus mori. Oportet igitur in ipsum sententiam ferri. Atque ita locutus, imperauit, vt in flumen proijceretur, & in profundo periret.

Compræhensum igitur milites ad ripam fluminis perduxerunt, & saxum ingens pedibus eius alligauerunt, vt sic eum ex Iudicis sententia in flumen proijcerent. Cum autem quidam ex fratribus cibos attulissent, vt ederet: Quid, inquit ille, charissimi fratres, laborem hunc suscipitis? Ego non vescar amplius cibo terreno, quippe qui propero ad illas epulas, quas nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Cupio autem vos omnes, qui me sequimini, atque cōspicitis, ita certare, vt digni efficiamini vita sempiterna. Hæc illum loquentem ministri in scapha nauigij cum saxo, quod pedibus eius suspenderant, imposuerunt. Cumque ad fluminis medium peruenissent, ille rursum magna voce multitudinem adstantem, & prospicientem allocutus est ad hunc modum: Adspicite me, & mei memores estote, & cum die crastina quieueritis, tertia ab hinc die accedite à parte Borææ, quæ respicit ciuitatem, & corpus meum in terram subductum reperietis. Volo autem, vt saxum hoc, quod pedibus meis suspensum est, simul cum meo corpore sepeliatis. Hæc cum dixisset sanctus Dei pugil Sabinus, sublatis in celum oculis orauit: Domine, inquit, Iesu Christe, gloria tibi, qui per me seruum tuum indignum res magnas & admirabiles effecisti, & homines improbos confundisti, ostendens potentiam eorum infirmam, & inania tormenta, seruum autem tuum fortitudinis corona decorans, & in conspectu totius multitudinis gloriosum efficiens. Ago tibi gratias, Pater, & nomen tuum sanctissimum veneror, qui largitus es mihi, vt te confiterer, & sanctum filium tuum Iesum Christum, & spiritum sanctum tuum authorem vitæ, & prædicarem nullum esse Deum præter te, neque in celo, neque in terra, neque in mari. Qui seruas omnes sperantes in te, suscipe animam meam in pace, & dignum me fac æterno regno. Hæc locutum impij ministri in medium flumen proiecerunt.

Tertio autem post die factum est id, quod beatus Sabinus prædixerat. Accedentes enim ad locum, à S. Sabino præscriptum, viri illi, qui fuerant certaminis eius spectatores, almas ipsius atque venerandas reliquias inuenerunt. Et quidam ex ipsis zelo bono compulsi, vespere eas suscipientes, clam propter metum Præfecti in domunculam comportauerunt, & vnguentis conditas, in arca noua prope ciuitatem reposuerunt vnus cum ipso lapide, quemadmodum ille præceperat. Martyrio coronatus est sanctus Christi Sabinus 3. Idus Martij, regnante impio Diocletiano, immò verò Domino nostro Iesu Christo: cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

VITA

tum confi-
teri.Atrocissi-
mè scuit in
martyrem.Esa. 64.
1. Cor. 2.Eius præca-
tio extrema

VITA S. EUPHRASIAE NOBILISSIMAE VIRGINIS, EX VITIS PATRVM ET INSIGNI MS. codice, mutato stylo per F. Laur. Surium descripta.

1. Martij.

Temporij habenas moderante Theodosio pijsimo principe, in vrbe regia Constantinopoli Senatorij ordinis vir fuit, Antigonus nomine, ipsi Imperatori & genere & consuetudine coniunctus. Erat is non sermone duntaxat, sed etiam factis sapiens, ad bona semper adhortans principem, vt ad pietatis praescriptum Reip. negocia curaret. Inerat vero etiam illi erga miseros pia commiseratio, qua fiebat, vt benignè cunctis egentibus res necessarias suppeditaret. Princeps Theodosius, non modò vt parentem & senatorem, sed etiam vt Christianum & pium, semperque optima consulentem, illum valde charum habebat. Tantae autem illi suppetebant opes, vt Constantinopolis neminem illi diuitijs & rectè factis parem haberet. Accepit verò coniugem generis sui, id est, quae Imperatorem quoque sanguine contingeret, Euphrasiam nomine, matronam cumpimis religiosam, Deumque valde timentem, in templis assiduam, & Deo pias preces cum lachrymis offerentem. Multos illa inopes fecit locupletes, multaque sacris adibus & locis munera deferebat. Amabant illam impensè Augustus & eius coniunx, tum quòd suae esset familiae, tum quòd moribus optimis, inprimisque honesta & religiosa videretur. Porrò temporis successu nata est eis filia, quam Euphrasiam dici voluerunt. Ea prole augeti cum essent, dixit vxori Antigonus: Nosti soror mea Euphrasia, quam prorsus nihil sit haec vita praesens, quam nihil quantumuis ample facultates, quam nihil vanitas omnis mundi huius preterlabentis. Aetas hominis octoginta annis peragitur cum multis calamitatibus. Opes autem in celo si recondantur, in infinita secula permanent Deum timètibus. Et ecce nos mundanis implicati curis & cogitationibus, illis nos aeternis diuitijs priuamus, opumque fluxarum circumscriptione fallacia, tempus omne vitae nostrae inaniter transmittimus, nulla nostris animabus lucra acquirentes.

Coniugem dicit Euphrasiam Antigonus.

Euphrasia nascitur.

Antigonus horraur vxorem ad continentiam.

1. Cor. 7.

1. Iohan. 2.

Antigoni benignitas, in pauperes, & obitus.

Coniuges viuunt continenter.

Haec cum dixisset Antigonus, Euphrasia respondit: Quid vis igitur, mi domine, vt faciamus? Cui Antigonus: Vnam iam, inquit, Dei beneficio filiam habemus. Ea nobis sufficiat, nec deinceps nos huius seculi miseriae & calamitati miscamus. Tum verò Euphrasia surgens, manibus sursum erectis, ductisque ab imo pectore suspirijs, dixit Antigono: Benedictus Deus, qui te suo timore dignatus est, veritatisque, no tionem tibi praestitit. Equidem domine mi crebro rogavi Deum, vt suae gratiae lumen tibi adspiraret: sed id tibi indicare ausa non fui. Quando verò tuipse prior hac de re verba fecisti, liceat mihi tua pace dicere, quae volo. Cui Antigonus: Dic, ait, soror mea, quicquid visum erit. Et Euphrasia: Nosti, inquit, mi domine, iam olim dixisse Apostolum: Tempus breue est reliquum est, vt & qui habent vxores, tanquam non habentes sint. praeterit enim figura huius mundi: & mundus transit, & concupiscentia eius. Quem enim vsum habebit haec pecunia & tam ample facultates? Non poterimus sanè quicquam ex eis abspicere nobiscum in tartara. Quod igitur consultissimè constituisti, festina liberaliter ex his impartiri pauperibus, nè sine fructu id animo pertractasse videaris.

His auditis, Antigonus Deo grates laudesque agens, multa in egenos beneficia contulit, & admodum pie vitam suam instituens, postquam ab vxoris abstinuit commercio, vno duntaxat anno superuixit, rebusque suis bene dispositis, in pace sepultus est. Fleuerunt verò de morte illius Imperator & Augusta, quippe suae stirpis viri iusti & religiosi, vicemque, Euphrasiae dolebant, quae & ipsa eis esset cognata, & aetate iuuenili. Annis quippe duobus & mensibus tribus vixerat cum marito suo. Porrò annum vnum continenter exegerant pariter, matrimonij consuetudinè vltro sibijpsis interdipientes. Postquam autem sepulturae traditus fuit Antigonus, Imperator & eius cõiunx multum incumbebant in Euphrasiae cõsolationem. Porrò illa ad eorū se pedes abiciens, atque cum lachrymis & multo gemitu filiam suam illis offerens: In manus, inquit, Dei & vestras hanc orphanam commendo. Sitis, quaeso, memores Antigoni vestri, & hanc suscipite tuendam, vt non alios quam parentes suos vos sibi sentiat extitisse. Ad has eius voces multi ex ijs, qui aderant, vbertim lachrymas fuderunt, nec ipsi principes a lachrymis abstinerunt.

Non multò post, cum iam nonihil de luctu remisisset Euphrasia, suavitati ei Imperatoris

vt filiam suam Euphrasiam cuidam Senatori ditissimo traderet vxorem. Fit contractus inter illos, & arrhas accipit Euphrasia. Interim differebatur nuptiae, donè puella adulesceret, cuius aetas id temporis vix quinquehnijs spatia expleuerat. Atqui Senator aliquantò post ad ipsius Euphrasiae senioris matrimonium coepit animum adijcere, persuasitque per matronas quasdam Imperatrici, vt nesciente Imperatore ea de re animum Euphrasiae sollicitaret. Euphrasia vbi id cognouit, acerbissime fleuit, matronisque ad ipsam missis ita dixit: Vae vobis in illo futuro seculo, quae mihi talia persuadere institutis, mulieri non nisi secundum Dei praecipitum pie viuere cupienti. Discedite a me, quae rem a meo instituto abhorrentem attentatis. Illae verò cum ignominia reiectae, rem gestam Augustae indicarunt. Vt autem Imperator didicit quid actum esset, grauiter inuectus est in Augustam, aitque illi indignabundus: Reuerà talem rem designasti, quae te minimè deceret. Isthucne Christianae Augustae officium est? Itanc pollicita es. Deo te pie regnaturam? Haec vices reddis Antigono, cuius in nos fidem & studium semper experisimus? Fecisti profecto rem nostrò Imperio minimè congruentem, dum foeminam iuueniculum, quae cum marito suo vix anno vno vixit pro matrimonij consuetudine, ac deinde ex mutuo consensu propter caeleste regnum perpetuam sibi indixit continentiam, rursus ad ea, quae sunt mundi huius, redire compellis, nec timuisti Deum, vt tantum in te facinus admitteres. Non dubium, quin omnes me auctore id factum esse sint existimaturi. Absurdè & praeter decorum fecisti, quod nec audiri a me oportuit propter Antigonum, amicum nostrum integerrimum. His auditis, Augusta multo affecta pudore & verecundia, instar lapidis per duas horas obmutuit, ortaque est in Imperatorem & ipsam perturbatio ingens propter Euphrasiam. Id postquam rescivit Euphrasia, parum absuit quin praemore e vita decederet, cogitabatque aliò proficisci: Flensque acriter, dixit Euphrasiae filiae suae: Filia mea, sunt nobis amplae facultates in Aegypto: camus illuc, & paternas inuisitamus possessiones: Mea omnia, tua sint.

Euphrasia iunior deponitur.

En pius Imperator quod dolet, Euphrasiam, post continentiae propositum, ad nuptias inuitari.

Abit Euphrasia in Aegyptum.

Ita ergo ab vrbe regia discessit cum filia, nesciente Principe, venitque in Aegyptum, & illic morabatur, subinde inuisens praedia sua. Profecta autem est in interiorem Thebaidem cum procuratoribus & ministris suis, quibus cura & administratio rerum ipsius credita erat, illicque sacris locis inhaerens, in vtriusque sexus monasteria multam vim pecuniae elargita est, multasque fecit oblationes.

Erat autem in quadam vrbe monasterium foeminarum, in quo plus minus centum & triginta degebant. In eo coenobio nemo vel vinum, vel oleum, vel vvas, aut ficos aut poma in cibum sumebat. Erant inter eas, quae ab ipsa infantia se ne nouisse quidem potuerant, eaque interdum leguminibus, aliis oleribus vescerentur, sed nullo oleo conditis. Quaedam earum vespere sumebant cibum, quaedam post biduum, nonnullae post triduum. Nulla earum pedes lauabat aqua: balneas verò, quòd eis corporum nudatio abominabilis videretur, nec audire sustinebant. Cubabant omnes humi in cilicio, quod in latum vnus, in longum triuni esset cubitorum: nec erat requies diuturna. Vestes quoque habebant cilicinas, quae in pedes usque se porrigerent. Laboris autem tantum quaeque siue operis suscipiebat, quantum vires paterentur. Si qua in morbum incidisset, nulla ei medicorum foemina abhibebantur, sed pro maximo Dei beneficio accipiebat eam morbi molestiam, ferens aquanimiter, donè a Domino curaretur. Nulla ex eis e monasterio egrediebatur. Ad monasterij fores ianitrix erat, quae si quid nunciatum esset, intrò perferrebat, responsaque referebat. Multae illic curationes diuinitus fiebant.

Insigne foeminarum coenobium.

Harum itaque venerabilem viuendi consuetudinè non medio criter amans Euphrasia, crebro illas visitabat, offerens thymiamam & cercos. Quodam autem die ait ad Abbatissam & primas eius coenobij: Exiguam volo munus conferre huic monasterio, nempe auri libras viginti vel triginta, vt oretis pro hac orba filiola mea, & sitis memores Antigoni patris eius. Respondit Abbatissa: Domina Euphrasia, ancillae tuae non habent opus redivitibus, neque pecunias concupiscunt. Idcirco enim se cunctis mundi huius facultatibus nudarunt, vt possint frui bonis sempiternis. Et haec nobis ratio est, cur nihil in terris habere, nihil possidere velimus, nè scilicet ab illa caelesti beatitudine excludamur. Nè tamen ex nobis aliqua tibi mœroris offeratur materia, partim aliquid olei ad lucernas, & thymiamam in vsum oratorij recipere non recusabimus: quod quidem tibi iustitiae mercedem conciliabit. His igitur oblati, rogabat eas Euphrasia, vt orarent pro Antigono & filia sua Euphrasia. Accidit interea, vt puellae Euphrasiae diceret Abbatissa, tentandi animo: Domina mea Euphrasia, diligis ne nos & monasterium nostrum?

Nolunt recipere oblationes pecunias.

nostrum? Respondit illa: Inimò certè, ego amo vos ô Domina. Rursus Abbatisa cum ioco: Sinos, inquit, amas, mane nobiscum, & vtere nostro habitu. Respondit puella: Reuerà si scirem non ægrè laturam matrem meam, non exirem è monasterio. Et Abbatisa: Plus ne nos, ait, diligis, aut verò sponsum tuum? Sed neque ego illum noui, ait Euphrasia, neque ille me: Vos autem & noui, & amo. Sed dicite, quæso, mihi: Vos quem diligitis: me ne, an illum potius? Abbatisa respondit: Nos te diligimus & Christum nostrum. Tum puella: Ego verò, inquit, & vos diligo, & Christum vestrum. Se debat interim mater eius, & cum audiret hos necdùm septennis puellæ sermones, ex eius oculis lachrymarum imbres manabant: aitque ad illam: Veni filia, eamus hinc, nam vesper incumbit. At illa respondit: Ego hinc manebo cum Domina Abbatisa. Ait verò illi Abbatisa: Abi hinc Domina Euphrasia. hinc enim nemo manere potest, nisi se Christo deuoeat. Ad quam puella: Et vbi, inquit, est Christus? Tum Abbatisa Dominicam ei imaginem ostendit: quam cum illa esset exosculata, Reuerà, inquit, ego me Christo voueo, nec vltorius cum Domina matre recedam. Iam vesperascebat, & neque mater eius, neque Abbatisa ei persuadere poterant, vt se domum conferret. Dicebat quidem Abbatisa: Non potes hinc manere, nec est hinc locus vbi maneat: at illa respondit: Vbi vos manetis, illic & ego manebo. Aliquamultis igitur diebus & Abbatisa & mater eius in id summoperè incumbabant, vt eam è monasterio educerent: sed cum frustra se niti animaduertent, ait ad illam Abbatisa: Si vis igitur permanere apud nos, oportebit te literas dicere: psalterium mandare memoria, in vesperam vsque ieiunare quotidie, quemadmodum reliquæ omnes faciunt. Respondit puella: Ego & ieiunijs me afficiam, & dabo operam literis: tantum oro, vt liceat mihi degere vobiscum. Tum verò Abbatisa ait ad matrem eius: Domina mea, patiaris hanc puellam apud nos morari. Video enim cælestis gratiæ lumine eius mentem persusam. Surgens itaque mater Euphrasia, apprehensamque filiam ducens ad imaginem Saluatoris, sublati in cælum manibus cum lachrymis, ita precata est: Domine Iesu Christe, suscipe curam infantule huius. te enim concupiuit, seque tibi commendauit. Conuersa autem ad filiam, dixit: Deus, qui fundauit montes immobiles, te in suo timore, confirmet. His dictis, tradidit eam Abbatisa, flensque recessit, & tundens pectus suū, omnes ad lachrymas commouit.

Vfus imaginum antiquissimus.

Euphrasia puella non potest abduci ex monasterio.

Induit habitum monasticum penè infans.

Abstinencia Euphrasie senioris.

Mandata Euphrasie morituræ ad filiam.

Alter die Abbatisa eam adduxit in oratorium, & cum fudisset preces ad Dominū, monastico illam habitu induit, dicens: Rex seculorum & Domine Dominorum, qui in ea cœpisti opus bonum, tu illud perfice vsque in finem. Presta illi, vt viuat conuenienter mandatis tuis, & inueniat semper fidutiā in conspectu tuo. Dixit autē illi Euphrasia mater eius. Vis ne filia hoc habitu vestiri? Et illa hilariter respondit: Etiam Domina mater. Vt enim ex Abbatisa & sororibus audiui, hunc habitū arrhabonis loco præbet Christus diligentibus se. Ait verò mater: Christus igitur, cui despōsata es, ipse te seruet & dignam faciat thalamo suo. Et hæc cum dixisset, valedixit Abbatisæ & sororibus, filiamque deosculans, egressa est, & per monasteria proficiscens, præstabat eleemosynas pauperibus. Iam vbi que eius optima conuersatio apud omnes diulgabatur, & quam liberaliter res suas conferret monasterijs & sacris locis. Peruenit hic rumor etiam ad aures Imperatoris & Senatūs, qui omnes eam admirabantur & glorificabant Deum. Audiebant enim illam prorsus abstinere à vino, sed neque piscibus vesci: omnibus autem ciborum delicias repudiatis, à vespera in vesperam protrahere ieiunium, & modò olera, modò legumina edere. Paucis indè elapsis diebus, Abbatisa illam ad se euocauit, dixitque ei secreto: Domina mea Euphrasia, habeo quod indicem tibi, sed quæso nè perturbetis. Cui Euphrasia respondit: Loquere Domina mea. Tum Abbatisa: Vidi, inquit, in somnis Antigonum maritum tuum in magna gloria, rogantem Christum, vt ab hac mortali vita trāseraris ad illam sempiternam, liceatque tibi deinceps esse cum illo, & frui ea gloria, qua ipse fruitur ob merita vitæ optimè transactæ. Hæc vbi didicit Euphrasia, multum exhilarata est, quippe quæ optaret è rebus humanis excedere, & esse cum Christo. Mox igitur accersita ad se filiæ suæ dixit: Ego iam vocor à Christo, sicut mihi indicauit domina Abbatisa, & propè adest finis vitæ meæ. Itaque tibi, filia mea, omnes patris tui & meas facultates trado in manus, quas tu ea pietate dispenses, vt possis esse confors hereditatis sempiternæ.

Hæc vt Euphrasia audiuit, ingemuit & fleuit, dicens: Hei mihi, quia peregrina sum & orphanam. Dicit ei mater eius: Cum habeas Christum, nec peregrina es, nec orphanam. Matris autē officia omnia erga te & studia exequetur domina Abbatisa. Tu iam festina implere, quod pollicita es. Deū time, & dominas sorores venerare, seruiēs eis cū omni humi-

humilitate. Caue, nè vnquam cogites in animo tuo: Regio sum prognata sanguine, nec me istis seruire par est. Sis interim pauper in terris, vt quandoque diues efficiaris in cælis. Absque intermissione roga Deum pro me & pro patre tuo, vt inueniamus misericordiam apud illum, & ab gehenna supplicij seruemur. Hæc cum præcepisset filiæ suæ, tertio post die defuncta est, & in eodem monasterio sepulta. Postquam autem rescituit Imperator illam migrasse ad Dominū, accito ad se Senatori, cui eius despōsa erat filia, ait eam degere in monasterio. Ille verò rogauit Imperatorem, vt missis ad eam literis, iuberet eam venire Constantinopolim & celebrare nuptias. Vbi autem Imperatoris literas accepit Euphrasia, legit eas ridens, moxque sua manu hunc in modum illi rescripsit: Domine Imperator, ita ne suades ancillæ tuæ, vt repudiato Christo, homini corruptibili & quem paulò post vermes edent, coniungar: qui hodiè est, cràs verò nusquam appareat. Absit hæc tanta peruersitas ab ancilla tua. Oro igitur domine Imperator, nè tibi deinceps vir ille hac de re molestus sit. Ego enim me Christo deuoui, & fieri non potest, vt illum abnegem. Precor autē Imperium tuum, vt sis memor parentū meorum, nostrasque opes & facultates dispenses in pauperes & Christi Ecclesias. Seruos verò omnes manumittas, & patris mei actoribus præcipe, vt debitū omne remittant agricolis iam indè ab obitu patris mei vsque in præsens, vt sine sollicitudine possim seruire Christo, cui me totā commisi. Ora pro ancilla tua, oret etiā Christo amabilis domina mea Augusta pro ancilla sua. Deindè obsignans epistolam, tradidit illā veredario. Cum autē Imperator & Augusta eā legissent, vberim fleuerunt: conuocansque, mox Senatū omnem & patrem eius, cui despōsa fuerat Euphrasia, iussit Imperator, vt in præsentia omnium epistola recitaretur. Quod cum fieret, omnes lachrymati sunt, dixeruntque: Reuerà hæc est Antigoni & Euphrasie filia, qui tibi Imperator sanguine coniuncti fuere. Reuerà religiosorum parentum religiosa filia: sanctæ radicis sanctus est ramus. simulque omnes eius nomine Deum glorificauerunt, & pro ea orauerunt: nec vnquam postea visus est importunus senator ille. Imperator autem omnia piè disponens, & res puellæ benè distribuens, & ipse vita sanctus est, & sepultus cum patribus suis in pace.

Literæ Euphrasie ad Imperatorem.

Euphrasia verò se totā componebat ad voluntatē Dei, & quidē supra vires sese affligebat. Erat enim annorum duodecim, quando pro pietate sacra suscepit certamina. Et primò quidem à vespera in vesperam ieiuna permanit: postea biduo triduoque abstinēbat à cibo. Nulla præter illam mūdabat triclinium, lectulos sororibus ipsa sternebat, aquam hauriebat è puteo, & in coquina apportabat. & hæc omnia faciebat libetè & humillimè iucundo animo. Erat illo in monasterio more receptum, vt si qua soror in somnis diabolica fuisset illusionē tentata, mox id Abbatisæ aperiret. Illa verò cum lachrymis orabat Dominum, vt maligni infestatio ab ea arceretur: iubebatque illi, vt sub strato suo lapides poneret, & cineribus adspargeret cilicium, sicque in decimum vsque diē cubaret. Accidit verò, vt Euphrasia virgo sanctissima aliquid eiusmodi pateretur. Itaque lapides suo strato supposuit, & cineres sparsit in cilicium. Id vt vidit Abbatisa, dixit vni è sororibus: Euphrasia cœpit dæmonis infestationes perpeti. Oravit igitur pro ea, dicens: Deus omnipotēs, qui eam creasti, & ad hoc religiosum vitæ institutum venire permisisti, conferua eam in timore tuo. Deindè vocauit illam ad se, & ait: Cur nō exposuisti mihi maligni dæmonis tētationem? Illa verò ad eius collapsa pedes: Ignosce mihi, ait, Domina: nam me verecundia retinuit, nè tibi eam aperirem. Dixit autem Abbatisa: Quandoquidem iam pugnare cœpisti cum hoste, viriliter age, vt post victoriā coroneris. Post dies non multos iterum tentata est, & sorori Iuliæ, quæ impensè illam amabat, & eam exercebat ad certamina, quid sibi accidisset, aperuit. At illa dixit: Domina mea Euphrasia, nè celes quæso isthuc dominam Abbatisam, sed explica ei, vt roget Dominum pro te. Fertur enim multas ab incunte etate diabolicas pertulisse tētationes, & diebus quadraginta nihil accepisse vel cibi vel potūs, sed immobiliter in precibus perdurasse, sicque diaboli fraudes & insidias superasse. Omnes autem impugnamur à diabolo, sed speramus in Domino quod illū vincemus. His cognitis, Euphrasia illi gratias egit, dicens: Christus te adiuet soror, quandoquidem edificasti me, & animum meum tuis sermonibus confirmasti. Ego autem proculdubio accedam dominam Abbatisam, & rem omnem illi enuntiabo. Dixit illi Iulia: Ita quæso fac, vt oret pro te, & aliquid addat tuæ abstinētiæ. Dixit ergo Euphrasia Abbatisæ, quid passa esset. Cui illa respondit: Nihil filia reformides maligni illius infestationes omnes, quibus nos oppugnat: sed cōstanter agas, & animo immoto resistas illi, nec poterit aduersum te præualere. Multas illius tentationes passura es: sed certa viriliter, vt à Christo sponso tuo victoriæ triumphos promerearis. Qui enim

Abstinencia mirabilis S. Euphrasie, & humillitas.

Nota ieiunium Abbatisæ.

enim legitimè certauerit, amplissima dona & præmia cōsequetur. Interrogauit autem illam, quot dies ieiunaret. Cumq; illa dixisset, Tres: iussit vt quartum etiam diem huic abstinentiæ adiungeret. Quam illa iussione cum ingenti latitia excipiens, discessit.

Postquam autem ad vicissimum ætatis annum peruenit, iam sancti spiritus eam confirmante gratia, præualebat. Erat sanè valdè speciosa, vt potè regio procreata stemmate. Cum verò rursus illi tentatio accidisset, & ad Abbatisfam retulisset, illa dixit: Noli timere filia, Dominus tecum est. Erat autem in quodam monasterij loco aceruus saxorum. Itaque Abbatisfa eam probare volens, & ad obedientiæ lucra maiora prouehere, dixit ei: Tolle hinc saxa, & apud furnum deponc. Fecit hoc illa hilariter, arreptaq; in humeros, sola quò iussa erat, ea deportauit, cum in eis quædam essent tanti ponderis, vt ijs ferè dis duæ sorores vix sufficerent. nec interm̄ dixit: Adiuuet me aliqua è sororibus, nec saxorum molem caufabatur, nec sua proferebat lōga ieiunia, nec operis difficultatem: sed cum pia fiducia obedientiæ officia impleuit. Altera verò die rursus illi ait Abbatisfa: Non par est, filia, hīc iacere saxa: reporta ea in locum pristinum. Mox Euphrasia cum multa alacritate fecit, vt iussa erat. Hac ratione ad dies triginta eam occupauit, vt eius patientiam probaret. At illa iucundo animo & psallens in illo opere versabatur, ita vt sorores omnes eius obedientiam mirarentur. Non tamen deerant, quæ eam iriderent: porrò aliæ acclamabāt: Viriliter age Euphrasia. Et illa quidem rursus, diuini operis celebratione peracta, ad opus illud se accingebat, sed ait illi Abbatisfa: Cessa iam filia ab hoc ministerio: porrò accipe farinam, & coque panes in cōbano, vt ad vesperam parati sint. Illa studiosè iussa compleuit.

At rursus malignus dæmon eam non nihil vacantem reperiens, huiusmodi ei somnium immisit, vt sibi videre videretur Senatorē illum, cui responsa fuerat, cum militibus in monasterium intrantem, eamq; inde vi auferentem. Quæ humi cubans, cum eam vim & molestiam ferre non posset, exclamauit. Abbatisfa verò & quædam sorores expergescēt, eius clamores audiunt, accurruntq; ad eam, sciscitanturq; cum eam excitasset, quenam tanti esset causa angoris. At illa confestim somnium enarrauit. Tum Abbatisfa, sororibus omnibus excitatis, vnà cum illis pro Euphrasia in preces incubuit, donèc dilucesceret. Deindè Euphrasia tenens manu codicem, cæteris sedentibus, stans legebat vsque ad horam tertiam. Tertiæ verò precibus absolutis, ad fororum ministeria accessit, eis præparans necessaria, verrens triclinium, lectulos sternens, aquam hauriens & deferens in culinam, legumina coquens, ligna secans, farinam fermentans, & panes in furno efficiens. Tot autem modis occupata, neque nocturnis neque diurnis aberat precibus, non tertiæ, non sextæ, non nonæ, non vesperarum: ac nihilominus sola omne ministerium, quod diximus, exequabatur. Accedebat autem ad laborem absolutis vespertinis precibus: non nihil tamen à Iulia sorore adiuuabatur, quæ, vt antè dictum est, plurimum illam diligebat.

Aderat autem rursus saram, & dormienti infestissimū se exhibens, maximum ei certamen attulit. Illa quamprimū Abbatisfæ suas angustias detexit. Quæ cum pro illa rogasset, ait ei: Filia mea, certaminis hoc tēpus est. Caue, nè ille iniquus eneruet animum tuum, & perdas omnes labores tuos. Si ad breue tempus illius impetū sustinueris, vbi se senserit victum, cum ignominia iterum à te aufugiet. Dixit autem ei etiam soror Iulia: Domina & soror mea, si in hac ætate cum illo nō cōstigimus, eumq; profligamus, quas ad bellandum vires in senectute habituræ sumus? Cui respondit Euphrasia: Viuit Dominus, soror mea Iulia, si iusserit domina Abbatisfa, tota hebdomada ne panē quidem sumam, donèc eum, Domino adiuuante, superem. Ad quæ Iulia: Equidem, ait, rotius hebdomada in ediam ferre non possum: tu si potes, & in terris & in cælis beata eris. In hoc verò monasterio nulla hætenus totā septimanam absq; cibo transigere potuit, dempta domina Abbatisfa. Deindè iterum ad Abbatisfam veniēs Euphrasia, cōfessa est nocturnam dæmonis tentationem. rogauitq; eam, vt liceret ipsi tota hebdomada ab omni cibo abstinere. Cui Abbatisfa: Fac, inquit, filia quicquid te posse videris, & Deus omnipotēs, qui te creauit, robur addat tibi, & conferat tibi ex illo cruento hoste victoriam. Itaque tota cœpit septimana se in edia conficere, nec tamen quicquā de psallendi officio remittere, nec fororū ministeria omittre: adeò vt omnes eius tolerantiam mirarentur, simulq; & formæ elegantiam, & ætatis iuuentutem. Quædam etiam hoc de illa testabatur, quòd toto anno obseruassent illam, & neque noctū, neque interdū vnquam illam sedentem conspexissent, præterquam cum se ad quiescendum in lectulo suo humi collocasset: immò ne comedendo quidem vnquam illam sedisse.

Erat

Erat autem in illo monasterio soror quædam, Germana nomine, quam ignobili genere, nempe matrè ancilla, ortam dicebant. Eius animum vastabat liuor & inuidia aduersus Euphrasiam, insurgensq; clam cōtra illam in culina, ait: Tu quidem Euphrasia ex præscripto dominæ Abbatisfæ semel tantum cibum capis in septimana, quod nos non possumus assequi. Si igitur illa nos quoquē ad id adigere voluerit, quid facimus? Respondit Euphrasia: Domina soror, domina Abbatisfa iussit, vt vnaquæque certamen suscipiat pro viribus, nec illa mihi temerè aut absque necessitate hoc iugum imposuit. Ait illi Germana: O te impostricem, omni vascric & calliditate instructam: quis non videat hoc animo & consilio te isthuc facere, vt decedenti Abbatisfæ tu succedas? Ego verò credo in Christum, quòd nunquam te Deus Abbatisfæ honore dignabitur. Hac cum audiisset Euphrasia, eius se pedibus prosterbens, ait: Ignosce mihi domina mea, & ora pro me. peccauit enim in Deū & in te. Vbi autem res hæc ad Abbatisfæ notitiam peruenit, coram omnibus iussit adesse Germanam, dixitq; ei: Ancilla nequam & aliena à Deo, quid tibi nocuit Euphrasia, vt eius bona studia velis interurbare? Itaque alienas à fororū cōgregatione, quia indigna es ministerio & earū conuictu. Euphrasia verò multum deprecabatur Abbatisfam, vt ei veniam daret, sed flectere eam non potuit, donèc exacti essent dies triginta. Tricesimo autem die videns Euphrasia se nihil rogando proficere, assumens Iuliam & seniores eius loci sorores, orabat, vt pro Germana apud Abbatisfam intercederent. Quod cum illa fecissent, Abbatisfa rursus corā omnibus eam accersit, aitq; illi: Non ne debuisti perpendere cum animo tuo, quòd Euphrasia, cuius optimos conatus impedire voluisti, cum esset Imperatoribus sanguine iuncta, tamen humiliavit sese, & Christi amore tibi inferniuit? Tandem omnibus pro ea supplices preces Abbatisfæ offerentibus, eam in gratiam recepit.

Porrò diabolus odio inflammatus in Euphrasiam, quadam nocte phantasmata & errores seculares in illam immisit. At illa repente exiliens, seseq; consignans, egressa est foras, stansq; sub dio, expandit manus suas in cœlum, rogauitq; Deum, vt ab ipsa malignum dæmonem amoueret. Interim Abbatisfæ nunciatur Euphrasiam agere sub dio. Illa quamprimū eò properauit, dixitq; ei: Confirmet te Deus, & det tibi tolerantiam in timore suo. Omnes quoquē sorores orabant Deum pro illa, & condolebant iuentuti eius. Erat enim annorum plus minus viginti quinque. Cum autè in decimum vsque diem stetit, orauit Abbatisfa cum sororibus, eius patientiam volens explorare. Vt autem dies triginta completi sunt, mirari cœpit Abbatisfa: dixeruntq; ei sorores: Reuerà Domina mater, dies quadraginta in hac statione permanere decreuit, quemadmodum tu aliquandò fecisti. At illa respondit: Dominus illam suo in timore corroboret. Post dies autem quadraginta, etiam alijs quinque ita stetit: sed tandem nimium debilitata, cecidit in terram, & instar mortuæ iacebat. Itaque sorores accurrentes, eam intulerunt in triclinium, sed neque manus, neque pedes eius flectere potuerunt: adeò instar ligni aridi tabefacta visebatur, nec eius vox vlla audiebatur. Abbatisfa verò cibum illi offerens, ait: Filia mea Euphrasia, fume hanc escam in nomine Domini mei Iesu Christi. Quod cum illa fecisset, vires recepit.

Cernēs itaque diabolus tantam eius laborum tolerantiam, nequaquam ad id genus tentationes redire voluit, sed id magis studebat, vt eam possit citò auferre è medio. Nam cum die quodam abisset ad hauriendā aquam, arripuit eam iniquus ille vnà cum hydria, detrusitq; in puteum, ita vt capite, quemadmodum illa postmodum retulit, ad fundum vsque pertingeret. In ipso autem puteo clamauit: Christe, adiuua me. Quia voce audita, sorores accurrerunt, & cum Abbatisfa pariter eam è puteo extraxerunt. Cumq; inde exisset, consignauit se, & subridens, dixit: Viuit Christus meus: non me vinces satan, neque cedam tibi. Et hætenus quidem vna hydria, deinceps duabus feram aquam in culinam. quod etiam ita fecit. Videns autem hostis humani generis, quòd in puteo eam extinguere frustra tentasset, alia vice, cum ligna finderet, colligauit manus eius, & vsque ad calcaneum attraxit, dirumq; ei vulnus infixit. Quod vt illa vidit, & multum inde sanguinem profluentem, abiciens securim, in terram corruit. Iulia autem terrore correpta, nunciauit sororibus, Euphrasiam istu securis exanimatam iacere.

Cumq; illa concurrerent & clamores ederent, Abbatisfa aquam benedictā in eius faciem sparit, complectensq; eam dixit: Filia mea Euphrasia, quid ita anxia es? Collice te, & loquere sororibus. At illa intuens in Abbatisfam, ait: Noli flere Domina mea mater. anima enim mea mecum est. Tum Abbatisfa crucis signum imprimens fronti

Y 3

fronti

Abbatisfa
Euphrasiam
exercet.Preces Ter-
tiæ, Sextæ,
Nonæ, ve-
sperarum.Euphrasia
hebdoma-
darū in edia
se macerat.Germanæ
inuidia
aduersus
Euphrasiam.Abbatisfa
Germanam
castigat.Euphrasia
se longissi-
mo ieiunio
penè conuic-
it.Diabolus eā
detulit in
puteum.Dirè eam
fauciar.Aqua ben-
dicta.Signum
crucis.

fronti eius, orauit, dicens: Domine Iesu Christe, sana ancillam tuam. nam propter te multa patitur. cumque eius pedē panno cilicino obligasset, eleuauit eam: & apprehensa manu eius, duxit in monasterium. Illa autem vt vidit ligna iacentia: Viuit Dominus, inquit, nisi ligna collegero, & meas ijs vlnas compleuero, non ascendam. Cui Iulia dixit: Noli Domina foror. nam imbecillior es quam vt possis. At illa non acquiescens, manus suas lignis compleuit, & sic ascendit. Aderat autē illic quoque diabolus: & cum iam summum attigisset Euphrasia gradum, imprudens calcauit oram vestimenti sui, & in ipsa ligna corruit: infixumque est lignum vnū in frontem eius, ita vt sorores putaret eius oculum planē confectum & confossum: ex clamansque Iulia, An non dixi tibi, inquit, Domina foror, quod labor hic vires excederet tuas? Ad quam Euphrasia: Noli, inquit, dolere foror mea: tantum modestē extrahe lignum. nam oculus meus sanus est. Id cum factum esset, multus inde fluxit sanguis. Abbatissa verò adhibito sale & oleo, pro ea orauit, dixitque illi foror Iulia: Abi, & paulisper quiesce in lectulo tuo. Ego tuo interim fungar ministerio. Illa respondit: Viuit Dominus: nō dabo me quieti, donec omne exequar officium meum. Rogabāt etiam alie sorores, vt propter vulnera quietē captaret, sed illa non cedens, vtraque ex parte faucia, læto animo suum erga sorores ministerium exercebat, & neque ab vilo Dei opere, neque à monasterij seruitio sese subducebat.

Nullam sibi
dat requie
licet faucia.

Præcipita-
tur à demo-
ne, sed illa
sa pmanet.

Nihil lædi-
tur olere
ebullientie
perfusā.

Infantes
morbiidi
curantur in
monasterio

Euphrasia
sana puerū
paralyti-
cum &c.

Alio quoque tempore cum Iulia ascendit in terram solarium. Ibi tum eam corripit ens improbus dæmon, deorsum præcipitauit. Exclamante autem Iulia, sorores aduolant, existimantes se illam exanimem reperituras. At illa surgens, occurrit eis, duxeruntque illā intrò ad Abbatissam. Cui sciscitanti, num aliqua parte corporis læsa esset, respondit: Viuit Dominus, Domina mater, nec quemadmodū ceciderim noui, nec vt surrexerim. Vt autem cognouit Abbatissa ab editissimo loco eam decidisse, nec tamen vel parum læsam esse, glorificauit Deum, dixitque ei: Perge filia ad opus tuum, & Dominus erit tecum. Iterum autem malignus hostis eam extinguere volens, cum ea feruentem ollam teneret, in qua coquebat olus, vt iam coctum olus in vas effunderet: obligatis eius pedibus, eam supinam præcipitauit, atque in eius faciem ebulliens olus effudit. Quod cum cernerent sorores, valde animis consternatæ sunt. Illa verò exiliens & ridens, dixit eis: Cur sic animo turbatæ estis? At Abbatissa videns nihil ei incommodi accidisse, insperxit in ollam. cumque id quod remanserat, ebullire cerneret, multum admirans, ait ad eam: Deus te seruet filia, & tibi perpetuam suam in timore præstet tolerantiam. Euphrasia verò assererat se non aliter sensisse, atque si frigida aqua perfusa fuisset. Ingressa porro oratorium Abbatissa, conuocauit primarias sorores, aitque illis: Sanè aduertitis Euphrasie diuinitus magnam collatam gratiam, quippe quæ nec præcipitio tam immani, neque ex feruenti olere aliquid passa est detrimenti. Responderunt illæ: Reuerà Dei famula est Euphrasia, & Dominus curam eius gerit, qui eam in huiusmodi tentationibus seruauit illæsam.

More autem comparatum erat apud incolas eius ciuitatis & regionis, vt si quos haberent infantes morbis affectos, eos ad illud monasterium adducerent curandos. Clarebant enim illæ sorores miraculis, & Abbatissa illos infantes ad se recipiens, in oratorium ferebat, fundebantque pro eis preces ad Dominum, & mox sanabantur. Eos autem matres illorum sanos reducentes domum, glorificabāt Deum. Porro in ipso monasterio quædam erat mulier, à primis ætatis initijs à dæmone nequissimo & primario obfessa. Eam nanque parentes eius commendauerant Abbatissæ, & erat vincita catenis, spumabatque & stridebat dentibus, tetrosque edebat clamores, ita vt ijs auditis, omnes timore nimio corripetentur. Et frequentes quidem Abbatissa cum sororibus pro ea Domino preces obtulerat, sed curata nō fuit: nec vlla ausa erat eam accedere, vt vel cibū ei offerret. Alligabāt autem eam & portū virgæ, atque ita procū porrigebant: interdum quidem ijs vescebatur, plerumque verò in offerentiū facies reiciebat. Contigit autē, vt ostiaria nunciaret Abbatissæ, adesse præforibus monasterij foeminam, gestantē paruulum quædam surdum, mutum & paralyticum. Dixit itaque Abbatissa Euphrasie: Ito filia, & affer huc infantem. Quod cum illa faceret, videretque puerum trementē & valde miserē affectū, miserta illius, cōsignauit eum, & dixit: Qui te creauit fili, ipse te sanet: sicque eum adducebat ad Abbatissam. Interim salus redditur puero, & cœpit loqui & pedibus suis velle ingredi. Id vt vidit Euphrasia, terrefacta deposuit eum in terram. At ille cucurrit ad matrem suam. Vidit id ianatrix, & currens indicauit Abbatissæ. Illa iubet acciri matrē pueri, aitque illi: Cur nos foror tentare voluisti? Quæ dixit: Per Christum, Domina mea, neque ambulauit, neque vel loqui vel audire potuit puer vsque in præsens: sed cum accepisset

isset eum hæc domina foror, mox locutus est. Dicit ei Abbatissa: Accipe igitur eum sanum, & vade in pace. Illa abiit cum puero, dans gloriam præpotenti Deo.

Deinde Abbatissa conuocans sorores primarias, ait ad illas: Ecquid vobis videtur de Euphrasia? Illæ responderunt: Profecto Dei famula est. Iussit igitur illam adesse Abbatissam, & dixit ei: Filia mea Euphrasia, volo vt huic dæmoniæ, quæ apud nos est, cibum præbeas, si tamen non times illam. Cui Euphrasia: Non timeo, inquit, Domina mea, quicquid etiam iusseris. Tulit igitur Euphrasia in vasculo quodam legumina & panem, & attulit dæmoniæ. At illa stridens dentibus & valde fremens, impetu facto irruit in eam, apprehendensque vasculum, confringere illud voluit. Euphrasia verò eius tenens manus, dixit: Viuit Dominus, si tu id feceris, ego te humi prosternam, & tam dirè flagellabo, vt deinceps nunquam ausura sis aliquid tale attentare. Videns illa Euphrasiam superiorem, quicuit. Tum verò Euphrasia cœpit illi blandiri & dicere: Sede mea foror, & sume cibum, nec quicquam turberis. Non recusauit illa, sicque quotidie ex eius manibus cibum potumque recepit. Cum autem id vidissent sorores, orabant Dominum pro illa: si verò illa indignari & commoueri cœpisset, dicebant ei sorores: Cessa foror, & noli malignè te gerere. Alioquē si id senserit Domina Euphrasia, acriter te virgis cædet. Quibus auditis, illa modestè se gerebat.

Cibum of-
fert dæmo-
niæ valde
feroci.

Rursus autem Germanam inuidia momordit, aitque ad sorores: Ita ne præter Euphrasiam nulla alia inueniri potuit, quæ huic mulieri escam porrigat? Date mihi cibos, & ego illi offeram. Sumpit igitur cibū attulit ad eam, & dixit: Accipe foror & comede. At illa in eam repente insiliens, vestes eius disperpsit. cumque eam humi prostrauisset, cœpit eius carnes manducare. Clamore igitur excitato, cum nulla eam ausa esset accedere, Iulia ad Euphrasiam properè cucurrit, inuentæque in culina dixit: Festina Domina foror. nam dæmoniæ Germanam propemodum enecauit. Currens ergo Euphrasia, apprehendit illius guttur & manus, Germanamque miserè laceratam & cruentam eripuit, dixitque: Ab hac hora si in sorores malignam te præbueris, non tibi parcam neque miserebor, sed Dominæ Abbatissæ virga cædam te atrocissimè. Illa verò sedens, illic cessauit. Manè facto, expleto sacro ministerio, sororibusque ab oratorio egredientibus, Euphrasia abiit ad dæmoniæ. At illa suam laceratam vestem, illique in terram proiecta insidens, colligebat sterces & edebat. Id cernens Euphrasia, fleuit, Abbatissæque nunciavit. Illa verò iussit ei aliam dari vestem, & ea indui. Accepit ergo Euphrasia tunicam & vasculum cum legumine & pane, dixitque illi: Cur te sic turpiter de honestati foror? Accipe hanc vestem, & indue te, ac deinceps comede cibos hos. Sumpit illa, & comedit ac bibit, eamque Euphrasia induit, non cessans pro ea gemitus, lacrymas & preces fundere vsque ad vespèram, vt Dominus eam sanitati restitueret dignaretur.

Germanam
dirè lacerat
dæmoniæ.

Manè autem Abbatissa ad se vocauit Euphrasiam, eique dixit: Cur me celasti filia, quod pro hac vexata preces Deo offerre voluisti? Si mihi id communicasses, ego tecum pariter laborassem. Cui Euphrasia respondit: Ignosce mihi Domina. Vidi enim illam turpiter se nudasse, maleque affectam, & dolui vicem eius. Ait rursus Abbatissa: Habeo quippiam, quod te nosse velim: sed caue nē fallente dæmone, animo efferaris: Ecce Christus tibi potestatem contulit hunc dæmonem eijciendi. Audiens hoc Euphrasia, caput cinere consperxit, humique se abiciens, clamabat: Quæ sum ego misera & immunda, vt hunc profligem dæmonem, quem vos tam diuturni temporis precibus ab ea depellere non potuistis? Dixit ei Abbatissa: Te filia sustinebat hoc opus. Nam in cellis amplissima tibi merces reposita est. Iraque Euphrasia ingressa in monasterium, coram altari se prostrauit, petens diuinitus sibi præstari opem & auxilium. Deinde è pavimento surgens, iussu Abbatissæ adiit dæmoniæ: sequebanturque eam sorores omnes, vt rei exitum contemplarentur. Dixit igitur dæmoniæ Euphrasia: Sanet te Dominus Iesus Christus, qui creauit te: moxque signum crucis in eius frontem impressit. Exclamauit autem dæmon: O impostricem & fallacem. Tot annos in hac habitas, nunquam potui ab ea excludi, & hæc impura & luxuriosa me vult eijcere? Cui Euphrasia dixit: Non ego te expello, sed Christus omnium Dominus. Respondit dæmon: Ego hinc non emigro immunda: neque enim tibi me expellendi facultas data est. Respondit Euphrasia: Ego planè immunda sum, & omni malignitate plena, vt tu quoque asserueras: at tu nihilominus Christo iubente discede. Nam si accipero virgam Abbatissæ, egregiè te flagellabo. Cum verò ille obluaretur, nec vellet egredi, corripuit Euphrasia Abbatissæ virgam, dixitque ei: Aut exi hinc, aut certe ego te cruciabo. Ait dæmon:

Vile sancte
virginis mo-
destiam.

Qua ratione ab illa possum discedere? Mox Euphrasia coepit cadere, & cum tertio percureret, dixit: Missum fac hoc Dei plasma immunde spiritus. Incepit te Dominus Iesus Christus. Respondit daemone: Si exiero, quod iturus sum? Illa dixit: In tenebras exteriores, in ignem aeternum, in supplicia nullum finem habitura, quae sunt parata tibi & patri tuo diabolo, & cunctis eius voluntatem facientibus. Interim sorores omnes intendebant in eam, nec audebant propius accedere: eratque acre illud Euphrasiae cum refractario & pernicace daemone certamen. Suspiciens igitur in caelum, dixit: Domine Iesu Christe, noli me pudore afficere in hac hora, nec me sinas superari ab hoc impuro daemone. Tum vero spumans & stridens daemone, cum ingenti clamore abscessit: & mulieri integra est sanitas restituta. Duxerunt autem eam in oratorium, dantes gloriam Deo pro tanto miraculo. Prius autem illam Euphrasia aqua abluerat, & vestibus induerat, atque sic adduxerat ad Abbatissam. Non solum autem nihil hinc elata est Euphrasia, sed magis etiam sese humiliavit, noctes sine somno transigens, & integris septimanis, uti consueverat, ieiuna permanens, ac nihil fecius sine defectu & cum omni humilitate, mansuetudine & animi iucunditate sororibus cunctis officiosè inseruiens.

Accidit interea Abbatissae somnium vel visio in somnis, vnde non medio critere fuit perturbata, nec tamen cuiquam explicare voluit quid vidisset. Cumque diu apud se rem tacitam haberet, tandem sorores primariae eam obnixè rogauerunt, ut visionem ediceret, causamque suorum gemituum, quibus ipsae pariter affligerentur, non reticeret. Tum vero illa dixit: Euphrasia nos deserit, cras hinc migratura ad Dominum. Sed nemo id illi indicet, ne moerore afficiatur. Coeperunt autem multis horis miserè eiulare sorores. Vna autem è sororibus ut id audiuit, accurrit ad furnum, inuenitque Euphrasiam, adiuuante illam pro consuetudine sorore Iulia, panes coquentè, aitque illi: Noueris Domina Euphrasia intus apud Abbatissam sorores tua causa in magno luctu versari. Quo audito, Iulia & Euphrasia pariter obstupere: cumque diu stetissent attonitae, tandem ait Iulia: Fortassis perlatum est ad Dominam Abbatissam, spontum illum tuum mittere huc homines, qui ex mandato Imperatoris te extrahant è monasterio: & hac causa lamentis se afficit cum sororibus. Respondit Euphrasia: Viuit Dominus meus Iesus Christus, etiamsi omnia mundi regna & ipsius quoque terrae fundamenta commoueantur, non mihi tamen persuadere poterunt, ut ipsum Dominum meum derelinquam. Sed quæso te Domina soror, ito percontatum, dum interim coquantur panes, quæ sit harum causa lachrymarum, ne ægrè sit animo meo. Abijt Iulia, auscultansque foris, audiuit Abbatissam somnium referentem hoc modo: Videbam quasi duos egregia forma viros huc aduentantes, mihi que dicentes: Dimitte Euphrasiam, ut eat nobiscum. Rex enim illa opus habet. Iterum vidi etiam alios venientes atque dicentes: Assume Euphrasiam, & adduc eam tecum ad Dominum. Ego itaque tuli eam, vnaque prope rauimus cum viris illis: cumque venissemus ad portam quandam, cuius splendorem enarrare non sufficio, ea nobis vltro aperta est. Porro intrò ingressa, vidimus palatium incredibilis elegantiae, thalamumque sublimem & solum nuptiale non manufactum. Et ego quidem non potui ad interiora penetrare, sed illam secum abducentes, Domino offerbant. Illa verò statim cum adorauit, osculataque est pedes eius immaculatos. Vidi illic angelorum myriades, & turbas sanctorum innumerabiles, in Euphrasiam suos obtutus defigentes. Ecce autem mater Domini adueniens, tulit eam secum, ostenditque ei palatium & thalamum & nuptiale decus, coronamque illi preparatam. Audiui autem vocem dicentem: Euphrasia, hæc est merces tua. Et nunc quidè redibis ad tua, sed post dies decem reuocaberis huc, & fruèris his bonis per infinita secula. Cum sit autem nona dies, posteaquam hæc visio mihi oblata est, cras morietur.

Hæc cum audisset clam Iulia, pectus faciemque suam verberans & flens amarissimè, redijt ad Euphrasiam. Quod illa cernens, dixit ei: Coniuero te per filium Dei soror Iulia, ut indices mihi, quid audieris, & quamobrem ita plangas. Illa respondit: Hodie nanque ab inuicem separabimur. Ut enim audiui, cras excedes è vita. Hoc illa audiens, angore correpta, cecidit in terram, rogabatque Dominum, dicens: Cur Domine abominaris me peregrinam & orphanam? cur me despicias pie Iesu? Ecce nunc tempus adest, quo consilgere me oportebat cum improbo daemone, & anima mea à me repetitur. Miserere mei Domine Iesu Christe, & patere me adhuc annum vnum permanere in hac vita, ut plangam peccata mea. Sum enim Domine expers poenitentiae & omni pietate destituta. Nemo in inferno confitebitur tibi, non est in sepulcro poenitentia, non possum post mortem quicquam lachrymis proficere: sed viuens confitebitur tibi & laudabit nomen sancti tui.

Humilitas
admiranda
tantæ virgi
nis.
Esa. 38.

Visio ex
ponit Ab-
batissam.

Visio Ab-
batissæ.

Daemone
ab obfessa
expellit.

titum. Hæc illam dicentem quædam è sororibus audiuit, & retulit Abbatissæ: quæ iussit illam ad se adduci, dixitque ei acerbè ploranti: Quid habes filia? quid ita ingemiscis? Illa respondit: Ploro Domina mea, quia sciisti mihi supremum impendere diem, nec mihi indicasti, ut lugrem peccata mea. Hæc dicens, procidit in pavementum, tenensque pedes Abbatissæ, ait: Miserere mei Domina, & ora pro me, ut Dominus vel vnus anni mihi spatia impertiat, ne me sine poenitentia decedentem tenebræ comprehendant. Respondit Abbatissæ: Viuit Dominus, filia, quia beatorum concilio dignam te fecit rex tuus Christus: narrauitque ei somnium, rogabatque eam, ut pro ipsa rogaret Dominum, quod eius particeps esse mereretur.

Paulò post acris febris Euphrasiam inuasit, sororumque ministerio in valetudinarium perducta est, vbi usque in vesperam cum illa permansit. Vesperè autem, cum hora cibi sumendi adesset, iussit omnes discedere Abbatissæ, solam Iuliam secum retinens, ne Euphrasia sola relinqueretur: clausisque ostijs, usque in lucem alterius diei erant apud illam: dixitque ei Iulia: Domina soror, ne sis quæso mei immemor. Tu scis, quam semper tibi indiuidua adhaerim in terris: ora Dominum, ne me sinat vnquam separari à te, sed ut iubeat me tecum hinc egredi cum bona fiducia. Die illucescente, Abbatissa omnes adesse iussit, Euphrasia extremum iam trahente spiritum. Accurrunt omnes, valedicunt Euphrasiam, cum lachrymis dicentes: Memento nostri Domina soror. Postea venit etiam illa, à qua daemone expulerat, & osculans manus eius, dicebat: Per Deum & hæc manus à me daemone exclusus est. Cum autem ei multum lugenti & beneficia ipsi ab ea præstita commemoranti Euphrasia respondere non posset, dixit Abbatissæ: Filia mea, non te miseret huius? Cur nihil ei loqueris tam valde propter te afflictæ? Tum illa respiciens in eam, dixit: Quare me sic luges soror mea? Sine me iam quiescere, nam planè deficio viribus. Time Deum tuum, & ille te seruabit ab omni malo. Deinde Abbatissam intuens, Ora pro me, inquit. nam in magno certamine versatur nunc anima mea. Orante igitur Abbatissæ, & sororibus dicentibus, Amen, virgo sanctissima reddidit spiritum, anno ætatis suæ tricesimo, conditaque est in sepulcro matris suæ: & sorores glorificabant Deum, quod promeruisent sororem habere apud illum. Porro Iulia magistra eius, tri duo flens, ab eius monumento non recessit. Illa enim docuerat eam literas & psalterium, & præcipuo eam complectebatur amore. Quarto autem die exhalata Iulia, dixit Abbatissæ: Ora pro me Domina, quia vocat me Christus, pro me peccatrice beata Euphrasia intercedente. Et hæc dicens, osculata est sorores omnes, & die quinto obiit, atque apud Euphrasiam humata est.

Post dies triginta Abbatissæ maiores natu sorores ad se euocans, ait: Eligite vobis matrem, quæ meo loco præsit vobis. Responderunt illæ: Cur id ita iubet domina mater? Dixit eis Abbatissæ: Vocat me Christus, flexus precibus domine Euphrasie: qua rogante, etiam Iulia eius confors esse meruit & ingredi in illud tabernaculum non manufactum. Itaque & ego festino, ut possim digna haberi illarum in calis consortio. Quod cum audiuisent sorores, elegerunt Theogeniam, ut ipsis præsesset. Eam verò ad se Abbatissæ accersiens, ait illi: En testimonium tibi perhibent sorores omnes, voluntque te præfectam esse traditionum monasterij huius, in memque locum succedere. Itaque adiuro te per intemeratam & consubstantialem Trinitatem, ne acquiras huic monasterio pecunias aut possessiones, neque curis huius mundi occupes sororum animos, ut peritura respuentes, bonis mercantur caelestibus augeri. rursusque sororibus ait: Quandoquidem probè cognitam habetis dominam Euphrasiam vitam & conuersationem, ad eius vos imitationem componite, ut eius possitis effici consortes. Hæc cum dixisset, omnesque respondissent, Amen: cunctis valedicens, ingressa est oratorium, clausisque ostijs præcepit, ne qua illarum ante alterius diei ortum introiret. Itaque manè intrantes, inuenerunt eam obdormisse in Domino: hymnumque Deo dicentes, posuerunt eam in Euphrasie sepulcro. Deinceps verò nullam aliam illic condiderunt. Multa verò ad illud monumentum facta sunt hodieque sunt miracula, multaque curationes. Clamabant verò expulsi daemones: Etiam post obitum aduersum nos præuales Euphrasia. Festinamus igitur etiam nos huiusmodi vitam obtinere, sectari benignitatem, humilitatem, obedientiam, laborem, mansuetudinem, longanimitatem, ut ad beatissimam supernorum spirituum sodalitatem & immensa illa gaudia pertingere mereamur: per magnum Regem & Dominum nostrum Iesum Christum, cui est gloria in secula seculorum. Amen.

THEO-

* oratorium
Euphrasia
febre corri-
pitur.

Feliciter
migrat ad
Christum.

Iulia eam
sequitur.

Abbatissa
quoque ab-
it è vita.

THEOPHANIS PRESBYTERI ET PRÆPPOSITI ORATIO IN EXILIVM S. NICEPHORI PATRIARCHE Constantinopolis, & in translationem sanctarum ipsius reliquiarum. Habetur in Simeone Metaphraсте.

13. Martij.

Psal. 18.

1. Pet. 2.

Resp. quando floreat.

Anno Christi 808.

Vfus imaginum antiquissimus in Ecclesia.

Anno 815.

Leo Armenus Iconomachus.

Et scripturarum testimonijs, & longissimi

Lurima profectò diuersis occasionebus atq; temporibus in gentibus & ciuitatibus præclara facinora, ad eximias Dei maximarumq; rerum demonstrationes, facta sunt, quibus vera ipsius cognitio perspicue fuit cõfirmata: quemadmodum in psalmis canitur: Dies diei eructat verbum, & nocti indicat scientiam. Quibus verbis et si perpetua illa Dei virtus rerum omnium, atq; vniuersi orbis cõseruatrix ac moderatrix indicatur: non minùs tamen, immò verò magis etiam significantur ea, quæ nostris temporibus in primis excellẽtia atque admirabilia gesta sunt ab eadem ipsa diuina virtute, quæ eximia potentia sua cuncta gubernat ac regit. Siquidem non in vna parte, neque in gente minima, aut contemnenda, eiusmodi bonorum munera vigerunt: sed publicè & passim, & in proprio atque electo Christi clero, qui Apostoli Petri verbis meritò vocatur regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Verùm quoniam rerum maximarum argumenta præstantissimos requirunt enarratores, qui dicendi vi eas valeant explicare, nè inornata orationis tenuitate earum amplitudo imminuatur: ego, qui orationis laboro paupertate, vehementer à scribendo deterrebar: sed tamen assiduis me ad munus hoc suscipiendum adhortantium precibus non potui non obtemperare. Dei igitur, qui dicendi facultatem elargitur, benignitate confusus, ad scribendum accedo, adiuuante me precibus suis, orationemque moderante diuino patre Nicephoro, qui se nobis maximum ad dicendum argumentum præbuit.

Cum præclare res nostræ sese haberent, & ex vtilitate ac dignitate gererentur, tunc nimirum, cum vnus in Ecclesia sensus vigeat, & impia cuncta ac peregrina dogmata, tanquam scelera atque piacula detestanda reijciens, omnes hæreticorum nugas ad nihilum redigebat: Nicephorus Imperij sceptrum moderabatur, & Nicephorus sacram excellẽtiæ, atque vrbium reginæ ciuitatis sedem obrinebat, qui luminis instar perpetuò fulgentis, vniuersum orbem terrarum virtutum radijs illuminabat. Iam & in principe ac beata Trinitate vna & eadem essentia, & in vna Dei verbi carnem induti persona duæ naturæ, & duæ voluntates clarissimè fuerant opportunis concilijs constitutæ & declaratæ, contrarijs opinionibus reiectis atque improbatis: & vtilis sacrarum imaginum vsus iam inde ab initio institutus, & per manus traditus, in omnibus Ecclesijs ornate decorè que demonstrabatur: quemadmodum proximis temporibus, sanctorum patrum concilium celebrantium suffragijs, diuinitus fuerat comprobatus.

Verùm posteaquam Nicephorus Imperator vnà cum filio huius vitæ finem sortitus est, & ad Michaëlem eius generum Imperij gubernatio peruenit, sub Leontij nomine crudeliter frendens inuasit hunc valde sæuus immanisque Leo, ex Armenia genus ducens, qui & defectionem à Deo, & aduersus Imperatorem, apud quem in honore erat, minimè obscuram aut tectam tyrannidem machinabatur. Quod quidem illi è sententia successit. Nam per vim sibi Imperium vindicauit. Cæterum haud aliter duxit potentiam suam fore diuturnam, nisi contra nos audacter bellum susciperet, & venerabiliū imaginum interitū omni studio atq; arte moliretur. Ad hunc enim furorem atq; dementiam à dæmonibus, à quibus instruebatur, & falsis vatium mendaciū somnijs, & incertis temporum promissis miserè compulsus erat. Impium autem atq; audax facinus ad optatos exitus se perducendum non sperauit, nisi præclarum Ecclesiæ ducem, & ab omni reprehensione remotum, rectæ doctrinæ regulam, Nicephorum è sacra sede exturbaret, vt propriæ malitiæ propugnaculum Ecclesiam constitueret, &, neimine conatibus suis repugnante, omnia ex sententia sua, & eorum qui sibi fauebant, tutò moderaretur.

Primum igitur tempus obseruabat, vt cum artibus ac dolis in sententiam suam adduceret, fingens sese in recta dogmatum exercitatione versari. Verùm cum vir ille diuinarum rerum peritissimus & prudentissimus, tum multis sermonibus, tum scripturarum testimonijs, tum longissimi temporis consuetudine comprobatur imaginum vsuum de-

monstraret, nec tamen insolentem hominem à proposito posset dimouere, tunc dolus qui antea latuerat, in apertum erupit. Mores enim ferinos nomini congruentes gerebat. Itaque tanquam perniciosus quidam aper, aut sæuissimus leo, immanisque fera, fatalibus magistrum documentis sic aures ocludens, vt aspersionibus, nihil mouebatur: sed obstinatiùs insaniebat. Statim igitur & pietatis zelo, & præstantioris auxilio confirmatus vir, cui à victoria nomen erat, & propterea Nicephorus vocabatur, strenuè aduersus impietatem, & Tyrannum impietatis defensorum instruitur: coactisque primarijs sacerdotibus, viris tum vita, tum doctrina probatis, qui simul pro pietate pugnare parati erant, de communi sententia inique se gerentem Imperatorem, licet frustra, coarguerunt, & tanquam contumeliosum Dei, rerumque diuinarum hostem iudicant. Quamobrem arrogans & superbus ille confestim & simulationem, quam occultabat, aperire, & reconditam malitiæ rationem, tanquam redundantem quandam corruptorum humorum ex cruditate copiam, euomere, aut deformes & imperfectos ex abortu foetus in lucem edere coactus est. Tyrannica igitur audacia celeberrimū Patriarcham, è sede sua depulsum, in exilio viuere compulsi: ne illud quidem veritus, si nihil aliud, quod impositione & obsignatione manuum ipsius (quod fieri non debuit) Imperij coronam acceperat. Verùm, vt verisimile est, defectionis & tyrannidis lubrico lapsus, simul cum pietate prudentiam & rationem ac mentem amiserat. Itaque nefanda impietatis atque audaciæ facinora aggrediebatur.

Patriarcha verò, vt pacifici magistrum discipulus, ab Ecclesia discessit tristis & lachrymabundus, vt qui sponsam immaculatam, sibi à Deo traditam, discessu suo mœrentem ingemiscensque relinqueret. Populum autem & gregem suum opportunis sermonibus instruebat & cohortabatur, vt integram in vinculo pacis fidem obseruaret. At ille insanens & furore percitus, pietatem pro viribus pergebat insectari: nec contentus ijs, quæ in Patriarcham diuinum commiserat, adhuc malitiæ suæ spectacula lamentationibus & gemitibus digna in plures edebat. Omnes, qui recta veritatis dogmata complexi cum magistro cõsenserant, primarios sacerdotes, monachosq; & præstites in populo, tum viros, tum etiam foeminas, nõ ferendis poenis atque supplicijs affliciebatur. Alij enim ipsorum plagis ac tormentis crudelibus ex cruciabantur. Alij fame & siti in carcere diu premebantur. Multi sine vlla venia spe mittebantur in exilium. Non pauci spoliabantur fortunis ob id solum, quod erant pietatis studiosi. Quidam etiam, vt fama est, etiam necabantur. Nonnulli igitur magistratus & in dignitate constituti, & sacerdotes, & monachi, & ex reliqua multitudine, partim imperantis vi pertracti, illi adhaerebant: partim metu, partim ignauia, partim adulatione, partim gloriæ cupiditate corrumpebantur. Sed maxima pars stabiles & constantes in fide animos cõseruabat. Tunc in sacra regni ciuitatis sede tres veri pastores aduersarij, ordine vnus post alium, impiè confederunt, Theodorus, Antonius, & Iohannes, qui tanquam graues quidam lupi, passim Ecclesiam lacerauerunt ac deuorauerunt. Et alij in locis & ciuitatibus, eiusdem opinionis sacerdotes, ac duces imperiti, & nullius precij homines, Ecclesijs præfecti sunt: qui execrabile ac detestandum sectæ suæ decretum impiè & stultè confirmantes, varijs modis ita conati sunt imaginum vsuum abrogare, vt quantum in ipsis fuit, nullum earum vestigium relinqueretur, quod vel Dei verbi carnem induti, vel sanctissimæ Dei genitricis, vel caelestium Angelorum, aut totius reliqui sanctorum atque iustorum ordinis speciem præ se ferret.

Erat autem admodum absurdum & graue, videre passim sacrosancta templa ab obscuro & execrandis hominibus, pulchritudine sua & veteribus ornamentis spoliari. Atque ista quidem mali dominatio grauissimas calamitates inuexit, & cuncta permiscuit ac perturbauit, non exiguo aut breui temporis interuallo Imperatoris robore munita, sed triginta propè annorum spatio. Quorum cum quatuordecim in exilio diuus pater Nicephorus transegisset, ab hac mortali vita migravit ad immortalē: & sepultus est iuxta templum sancti martyris Theodori in monasterio, quod ipse à fundamentis construxerat. In hoc enim, cum esset mulctatus exilio, piam & sacram vitam traduxit, & virtutum studio mentem suam diligenter excoluit atque expurgauit, seque purum Dei reumque diuinarum templum exhibuit, cum similis esset angelorum: & simul tum monasticæ, tum pontificiæ vitæ dignitatem virtutibus suis exornauit.

Hactenus cõmemorauimus, quemadmodum beatissimus Nicephorus, vt optimus gubernator, munus ecclesiasticum sapienter administrarit: & tam vitæ honestate, quam cognitionis excellẽtia & sensus omnes, & animum rectè ad pietatē instruerit: & quod ad

temporis cõsuetudine comprobatus imaginum vsus.

Nicephorus agit in exilio.

Catholici à Leone affliguntur.

Nota quales habeat hæresis ecclesiarum præfectos.

Templa spoliantur.

S. Nicephorus moritur.

ad fidem pertinet, tranquille semper cursum tenuerit: & legitimas vitæ ciuilibus institutio-
nes obseruauit: & quemadmodum inuidia, quæ rectè facta carpere confuevit, liuor
commota, cum Christi gregem optimis quibusque auctum atque ornatum institutio-
tueri non posset, Leonem Imperatorem, perniciosum animæ propriæ inimicum, im-
pulerit, ut nouarum rerum in religione studio aduersus Deum insurgeret, & pro vi-
bus res sanctas atque diuinas contumelijs afficeret & contaminaret, & ad extremum
sacra sede diuinum hunc virum exturbaret, atque in exilium eijceret: vbi virtutibus
contemplationibus animum excolens, & cum Deo versans, benè beateque vitam tra-
duxit. Nunc autem tempus est, vt, cum prouidentia Dei, qui mortis umbram in manu
num splendorem, & tenebras in lucem conuertit, mœrorem atque tristitiam in gaudi-
um lætitiãq; commutauit, in reliqua orationis parte breuiter demonstramus, quomodo
admodum sacrum illius corpus in regiam urbem translatum sit. Hoc enim nobis po-
tissimum proposueramus, licet in alijs rebus recensendis sumus immorati.

Anno Chri-
sti 842.

Posteaquam enim, defuncto Theophilo, Imperium ad eius uxorem Theodoram
& filium eorum Michaëlem admodum adolecentem delatum est, in pietatis studium
curamque maximè incubuit foemina verè Dei munere (vt nomen eius indicat) data, et
omnibus præclaris & magnis facinoribus, quibus principes probari solent, nullum præ-
stantius existimans, quo tutius sibi imperium confirmaret, aut virilem in foemina per-
sona fortitudinem exerceret, quam si pietatis & religionis cultu Deum sibi propiti-
redderet: Id autem nullo pacto facilius aut commodius posse contingere, quam si per-
turbationem in Ecclesia iamdiu excitatam sedaret, & partem in illo morbo laborantem
reduceret ad sanitatem: vt qui inter se animis essent abalienati, conciliarentur, atque
idem omnino sentirent: Sic enim fore, vt cum vna esset omnium sententia, atque idem
sensus, vera sinceraque fides, Apostolorum patrumque institutis, tanquam solidis fun-
damentis inhærens, firma atq; immobilis conseruaretur: & sibi deinceps Imperij go-
bernatio facilis ac tolerabilis permaneret. Hæc igitur cum illa verè animo excellens, ac
mente fortis Regina ingenio suo excogitasset, & prudentia considerasset, re cum illis
qui erant in magistratu & dignitate constituti, communicata, accersit cum ipsis eosque
inter monachos præstabat, & de imaginum instauratione quæstionem proponit. Cum-
que idem omnes sentientes comperisset, diuturnoque eius rei desiderio teneri, atque
animo excruciarum propter religionis in ea re mutationem, postulauit, vt se patrum et-
iam auctoritatibus ad veritatem confirmarent, quas varijs in libris inuenissent: mande-
uitque quo in loco palatij præfinito cœtus ecclesiasticus vniuersus cogere, & ad po-
pulum ea de re quam apertissimè verba faceret. Tanta autem multitudo confluxit, vt
numero comprehendere non posset. Conuenerunt enim non solum illi, qui mentem
sanam impietatis temporibus conseruauerant, verum etiam complures ex ijs, qui cum
pietatis hostibus conseruauerant, quique sacerdotijs & Ecclesijs regendis ab ipsis electi
fuerant: è vestigioque mutata sententia, eos, qui sanctas imagines oppugnauerant, an-
themati subiecerunt.

Iohannes
episcopus
Constanti-
nop. Icono-
machus de-
ponitur.

Qua quidem celeri & inspirata rerum commutatione, Iohannes, qui tunc impo-
munus pontificium administrabat, stupore & mentis caligine captus, parum ab-
stinuit, quin sibi ipse manus afferret, mortemque conscisceret. Hic enim sceleris caput & sum-
ma fuerat: qui cum impiè sentiret, & apud Imperatorem auctoritate posset antea plu-
rimum, eos mendacijs & dolis, imprudenter inconsiderateque confictis, in impietatis
barathrum impellebat. Eo igitur propter flagitia, quæ in Deum admiserat, vno omnium
consensu, & cunctis tum magnorum Imperatorum, tum vniuersi cœtus Ecclesiastici sus-
fragijs à sacra sede cum ignominia cieccto, Methodius vir & vita, & doctrina valde pro-
batus, & qui pro veritate & religione permulta certamina & longum exilium pertule-
rat, atque inde plagis & carcere diu cruciatus redierat, omnibus in dignitate constitu-
tis approbantibus, electus est, qui sacram reginæ vrbis ciuitatis sedem obtineret. Tunc
Niceæ secundum diuinitus electum sanctum œcumenicum Conciliū, quod Irene Im-
peratricis, verum ab ipsa pace nomen habentis, & Tharasijs maximi beatissimi que Pa-
triarchæ studio celebratum est, meritò firmam obtinuit auctoritatem ac robur, cum
omnes, quæ, Deo adspirante, in ipso decreta fuerant, comprobarent. Tunc omnes ec-
clesiæ suum vbique decus receperunt, & venerabilium imaginum splendore fuerunt il-
lustratæ: ciecctisque illis, qui eas nefariè infectabantur, sacerdotes in eis ac duces, recti
dogmatis studiosi, sunt constituti.

Restituitur
sacrae ima-
gines.

Quadriennio igitur post sacratissimus Methodius, diuino planè spiritu impulsus, op-
portune sapienterque diuinam Imperatricem Theodoram admonuit, non esse ex Im-
perij & Reipublicæ dignitate, quod venerandus & inter Patriarchas illustris Nicepho-
rus, qui pro gloriose sinceraque fidei defensione à sacra sede depulsus, in longissimo
exilio defunctus erat, negligenter: sed omni studio curandum esse, vt diuinum corpus
ipsius in ciuitatem reportaretur. Alioquin ingrati animi vitium, inquit, nõ euitabimus,
si post mortem etiam ipsum in exilio, tanquam iure damnatum, reliquerimus: præfer-
tim cum non ignoremus, eos, qui ex genere erant Ioseph, in benedictionis parte posui-
se, vt patris ossa post quadringentos ferè annos ex Aegypto in Chananitidem exporta-
rent. Quod cum ita sit, nos, qui sumus pietatis filij, diutius priuari patrem illius
presentia, à quo diuinis documentis enutriti sumus: Hæc quidem omnium, quas intue-
mur sol, vrbis præstantissima & regia ciuitas, sacri ducis atq; pastoris sui reliquias sanctas
desiderat, quas piè cõseruet & colat. Sponsi sui presentia fruatur rursum ipsius Ecclesia
amantissima, & quo viuo iniustissima Imperatoris manu spoliata fuit, mortui corpus, an-
nate studiosa pastoris Imperatrice, cõplectatur. Cernis, quemadmodum hic populus,
qui per te securus in vera religione conuiescit, incredibili studio post mortem etiam,
spiritu vocem eius audire concupiscit? Quod si tabernaculum eius tantum ad se re-
latum adpexerit, se illum ipsum recepisse spirantem existimabit, & tanquam thesau-
rum aliquem preciosissimum recondet & obseruabit. His precibus & cohortationibus
celerimè ac libentissimè inclyte annuit Imperatrix. Perspicuum est enim, inquit, hoc
apud omnes posteros & mihi, & liberis meis honori futurum.

Tunc sacer ciuitatis Antistes cum sacerdotibus & monachis, vniuersoque populo ad
sancti Theodori templum accedit, in quo gratia plena reliquiæ iacebant, easque cum ve-
neratione & lachrymis complectens, tanquam sanctum ipsum viuentem sic allocu-
tus est: O vir beatissime, qui eisdem laboribus & ærumnis, quibus sanctus Ioannes Chry-
sostomus, affectus es, sicut eodem religionis studio & dicendi libertate præstabas, quique
pariter & sede priuatus, & multatus exilio, & idem triginta trium annorum spatium
extorris tum viuus, tum mortuus transegisti: nunc te nobis tui amantissimis restitue, at-
que hinc discedens, ad propria redi, vt te nunc, vt ipsum olim, populus tui studiosissi-
mus cum gaudio suscipiat. Tibi iam à Deo alienus Imperator viuenti aduersatus est, &
inconsideratè ab ecclesia te depulit: sed dignas furore suo pœnas dedit, miserandoque exi-
tu Imperio simul & vita priuatus est, audaciæque suæ debita præmia tulit. Hodie Impe-
ratores, Deo propter morum pietatem charissimi, mortuo Ecclesiam reddunt, quam,
vt filij per Euangelium effecti, mecum constituunt non habentem maculam neque ru-
gam, qualè tuis ornata & confirmata in institutis reliquisti. Adspice & vide congrega-
tos filios, qui ex propinquo venerunt, cum reliqui procul tuum ad se reditum expe-
ctent: quos tu, velut orphanos, noli tua mœrentes absentia relinquere. Habeat ciuitas
tua loco muneris preciosissimum tuum beatissimum tabernaculum, quo magis, quam Im-
perij amplitudine, ornata gloriatur & gaudeat. Hæc voce flebili supplicans sacratissi-
mus Patriarcha Methodius, nocturnum psalmodum cantum, & mysticum sacrificium
cum populo fidei perficiens, præclarum è tumulo corpus retexit, quod vndeiginti an-
norum spatio integrum omnino purumque manserat: & in arca ab ipso compositum,
& sacerdotum manibus sublatum, cum luminibus & frequenti psalmodum cantu in na-
uim ad hoc paratam illatum est.

Exod. 13.

Vniuersus
clerus &
populus
abit ad re-
ducendas
Nicephori
reliquas,

Corpus e-
jus, 19. an-
nis integrum
mansit.

Vide huius
trāslatiōis
celebritatē.

Sed cum fretum traicisset, & ad vrbis litus appropinquasset, Dei cura Michael Im-
perator iuuenis, & amplissimis dignitatibus præstantes viri, & patricij, & reliqui ciues læ-
ti, facesque manibus tenentes, obuiam processerunt, & arcam illam preciosam cum fi-
de ac veneratione humeris suis subeuntes, ad magnam vsque gestarunt ecclesiam, ex
qua, pontificia dignitate spoliatus, ciecctus fuerat. Atque inde rursum, assiduis item diur-
nis nocturnisque psalmodum cantibus vicissim vtentes, & cum omni luminum genere
per mediam urbem ipsum gestantes, in sanctorum Apostolorum templo collocarunt.
Tanta autem erat concurrentis populi virorum & foeminarum atq; ætatum omnium
multitudo, vt numerari non posset. In huius enim & portibus premebantur, & vbique
per vim sibi exitum parabant: adeo, vt quantum multæ propter Imperatores & sacerdo-
tes varijs temporibus celebritates extiterint, nulla tamen cum hac conferri queat. Non
nulli etiam in via spiritibus inimundis vexati, dum ab alijs comprimerentur, miseran-
das atque maledicas voces emittebant: quorum è numero quidam ab ipso curati sunt.
Populi igitur impetu vix euitato, sanctum eximij Patriarchæ corpus in celeberrimo A-
postolorum templo, sacris mysterijs Deo peractis, in sepulchro recens constructo, ma-
nibus

nibus ipsius Methodij compositum est, iij. Idus Martij, quo quidem die in exilium etiam eiectus fuerat, vt vtraque re sit memorabilis.

Inuocat S. Nicephorum Theophanes.

Nos autem o patrum sanctissime, o sacrorum preconum decus, qui digni facti sumus, vt te & terrestrem haberemus ciuem, & caelestem apud Deum intercessorem, ad arcam tuam cum desiderio accedimus, eamque cum omni veneratione complectentes, has tibi voces effundimus: O sublimium & arcanorum mysteriorum inspector & contemplator: o diuini aspectus atque splendoris gloria abunde propter mentis puritatem illustrate. o patriarcharum atque pontificum societatis particeps, qui & nomine & resili mul cum illis victoriae praeconia & praemia, aerumnis & periculis superatis, percepisti: scipe benigne sinceri cordis erga te fidem & affectionem, vicissimque tuas pro nobis ad Deum puras castasque preces exhibe: vt Ecclesia sancta in tranquillitate versetur, & si des integra custodiatur. In perpetuum nobis Deum propitium redde, & nos, qui in eum, dissima tua monumenta, qui pulcherrima ad salutem instituta varijs in libris a te relicta perlegimus, in recta dogmatum doctrina firmos immobilesque, conserua, & in omnitemporum varietate constantes, vt omnem reliquam vitam exemplo tuo sancte transigamus, vt Deo chari simus, & quae iustis promissa sunt, bona consequamur: Illius misericordia ac munere, qui propter nos homo fieri, & carne indutus perspici non est dignatus, Christus Deus noster, qui colendus & adorandus est cum patre, qui est ante principium, & diuino spiritu, qui est eiusdem cum illis essentiae, authorque vitae in seculum seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS LONGINI CENTVRIONIS. SIMEONE Metaphrasae auctore.

15. Martij.

VM Deo verbo propter eam, quae ex inobedientia nobis fuit importata, a bonis prolapsionem, visum esset fieri sicut nos, & voluntaria cruce & morte propter nos fuisset condemnatus propter suam in nos misericordiam: & chorus quidem discipulorum, timore amicitiae Christi esset oblitus: qui autem in eum caedem spirabat Iudaei, cum iam morte damnassent, vnus erat etiam Longinus & Synagoga Iudaeorum, & constitutus fuerat Centurio cuiusdam numeri militum. Cum autem executioni esset mandata scelerata sententia, & ipse Christus in ligno esset affixus, medicas sumptum ex ligno gustum, admirandus hic Longinus habebat crucis custodiam sibi commissam cum suis militibus. Signis autem & prodigijs, quae circa crucem facta sunt, ad veritatem deductus, omni excusato metu, liberè Christum ipsum & Deum confessus est in medio synagoga Iudaeorum, Verè, dicens, filius Dei est hic.

Matt. 27.

Postquam sepulturae mandatum fuit viuificum Christi corpus, vt nos a peccati sepulchris euocaret, & ad antiquam reuocaret beatitudinem, Longino rursus iussit Pilatus, vitae sepulchrum tueri custodia militari. Et ille quidem fecit id, quod erat imperatum, etiam non esset eiusdem de Christo cum Pilato sententiae, vt iam didicimus. Cum autem peractum esset magnum mysterium resurrectionis, & milites miracula, quae erant maiora, quam vt ea caperet humana cogitatio, principibus sacerdotum, & presbyteris Iudaei coactis annuntiassent, hoc illi ignominiam & dedecus sibi afferre existimantes, & miraculum volentes extinguere, pecunijs persuaserunt militibus, vt calumniarentur Christi resurrectionem. Illi igitur ad Pilatum accedentes, falsam dixerunt esse resurrectionem. Verum non sic Longinus: sed mendacij quidem fuit praclarus confutator, verax autem testis veritatis, vt qui non sustinuerit calumniari Christum, tanquam furto surreptum: sed lingua & mente libera eum verum esse Deum praedicarit, & e mortuis esse excitatum affirmauerit. Quo factum est, vt & ipse Pilatus, & Iudaeorum synagogae principes, inuidiam qua prius mouebantur in Christum, & quem in eum animo concipiebant furorem, eum nunc in Longinum transferant, ei adeo irascentes, vt quicquid pateretur Longinus, existimarent eum non satis datum esse poenarum. Hinc ea res venit ad aures Longini, & eorum ira fuit ei significata. Quapropter magis volens abijci cum Christo, quam habitare in tabernaculis Iudaeorum, cum veste & cingulo dignitatis, ipsam quoque simul quam prius exuit militiam. Et acceptis duobus militibus, qui habebant

Longini constantia.

Pilatus & Iudaei eius infensi.

Deserit militiam.

tant eundem zelum pro Christo & veritate, declinat cum populo congressionem, & cum Deo solo & secum versatur.

Nec multum intercessit temporis, & relictis Hierosolymis, venit in Cappadociam, praeco simul & apostolus Christi admirabilem operum, & quae sunt praeter opinionem cum illis duobus militibus effectus. Cum autem eorum nihil latere Iudaeos, vt potè quod fama ad omnes Longinum transmitteret, & perinde ac alata perneciter omnem percurreret regionem, ij simul conuenienter persuaderent Pilato, vt de Longino maledicatur, & significet Caesari, quod aliena sentiret ab Imperio Romanorum, & quod neglectis armis, Christum praedicet quendam regem gentibus: & sic omnes in suam redigens potestatem, attrahat ad illius fidem. Eorum autem, aiebant, quae dicuntur, signum est, quod vniuersam Cappadociam ea impleuit doctrina. Cum his literis simul etiam emittunt pecunias, in aures Caesaris volentes irrepere, vt Longini mortem facile emerent. Quod quidem processit etiam, vt videbatur, Iudaeis. Et Roma statim in Iudaeam ad Pilatum mittuntur literae, quae Longinum morte damnabat. Pilatus ergo acceptis literis, eas statim tradit Iudaeis, & ad beati viri caedem alacris alacres emittit. Illi autem cum totam, quae intercedebat, regionem maxima perualissent celeritate, veniunt in Cappadocum regionem: & cum audissent Longinum in quodam agro paterno agere vitam ab omni negotio remotam, statim veniunt in agrum, & cum Longino sermones conferunt, nescientes eius esse, propter quem tam magnos labores suscepissent, & iter confecissent. Vnde etiam illum ipsum rogabant, quisnam esset Longinus, & in quonam praedio habitaret. Longinum enim studebant clam aggredi, timentes ne salutem sibi fuga quaereret. Ignorabant autem eum magis studere vt caperetur, quam illi, vt caperent. Imitabatur enim mortem illius voluntariam, quem cum vidisset in cruce, Deum fuit confessus: & quomodo Christus propter nos, ita Longinus propter Christum caedem sitiebat.

Cum ergo spiritus sanctus illa hora ei omnia significasset, sensim ad ipsos conuersus, miti & leni voce dicit: Sequimini, & ipse eum, quem quaeritis, ostendam. Tunc ergo veluti apud se latens ille beatus & futuri gaudij precipiens, & ante martyrium mortem martyrij amplectens, haec secum dicebat: Quam speciosi pedes euangelizantium bona. Nunc videbo caelos aperros. Nunc adspiciam gloriam patris. Nunc, sicut primus martyr Stephanus, ipse quoque, dicam: Domine Iesu Christe, accipe spiritum meum: quem clarissima voce audiui mortem ad se vocantem. Nunc supernam Hierusalem, angelorum quidem patriam, totius autem chori sanctorum metropolim, cum victoriae plausibus, & canticis, & gloriofis trophaeis, ascendam. Nunc exuo de luto confectam tunicam, & lamentabilia depono carnis vincula. Nunc liberor ab interitu & corruptione, & laetatus in duo incorruptionem. Egreior est vita caduca & momentanea, & ex tempestate, cuius sunt magni fluctus & grauius naufragia, & venio ad verum & solum portum, in quo vita est ab omni tristitia remota & aeterna. Laetare anima, quae vadis ad tuum effectorem. Ostende laetam, tempore id postulante, faciem. Eos, qui tibi tot bona conciliant, o Longine, benigne excipe. Eos qui nos ad coenam vocant regalem, laeto & magnifico accipiamus conuiuio.

Esa. 52.

Act. 7.

Haec cum apud se locutus esset Longinus, eos, qui ad ipsum venerant, statim ducit in domum suam, & cum hospitio praclare accepisset, incipit deinde rogare post coenam cur venissent, & quanam esset tanta Longini inquisitio. Illi autem, cum sacramentum tanquam aliquod pignus, ab eo accepissent, non esse publicaturum, quae ei dicerent, neque secretum esse aperturum, dicunt quae Pilato scripta fuerant a Caesare, & quod venissent, vt Longini cum duobus militibus capita amputaret. Cum autem sciuisset, quinam essent cum ipso morituri, illi scilicet qui Iudaicam mercedi Christum praeposuerant, significauit eis, qui non diu ante ab eo discesserant, vt primorum bonorum essent sibi socij. Cumque, semel atque iterum eos, qui missi fuerant a Pilato, hospitio magnifice accepisset, postridie eos ducens in agrum, expectabat eos, quos accersuerat. Cum autem accepisset eos iam appropinquare, statim annunciat ijs, qui missi fuerant a Pilato: Ego sum, qui a vobis quaeror, Longinus. Illi autem primum quidem non credebant. Quomodo enim existimassent eum esse, qui erat passurus, cum eum viderent tam laetum ad periculum? Postquam autem recte sciuerunt illum esse, & nulla eis fuit relicta dubitatio, agrum ferociter facientes, cum multis plagas accipiebant, quid non quidem dicentes, quid non daturi gratias? O infelicem, dicebant, coenam. O graue hospitium. Curnam, o chare Longine, hoc tibi coeptum venit in mentem, vt eos, qui venerant ad tuam caedem, domus tua

Percussio: res suos vocat ad conuiuium.

Prodit se ipsum licetoribus.

Milites re-
formidat
cedere ho-
spitiū suū.

acciperet? O miserum habitaculum, & acerbum cōuiuium. Mors tibi euadit hospitium, & te ipsum mensam appones, eos præter opinionem inueniens latrones, qui hospitio à te fu-
erunt accepti. Quid faciens, sic molestia affecisti eos, qui te sunt occisuri? Abi ergò, acce-
pta mercede hospitij, nempe mortis remissione. Non sustinemus ensem tibi inferre: ca-
dem molientem manum tuo capiti asserre formidamus: communem salem reuere-
mur: nos pudore afficit mensa: ad cædem torpet manus: abhorret animus morte affice-
re benefactorem. Facilius est periculum, quod nobis est Pilato paratum, quam vulnera
conscientiæ. Parati sumus omnia pati potius, quam Longino tales referre gratias.

Sic quidem milites dicebant Christi martyri valde miserabiliter. Cæterum non po-
terant Longino persuadere: sed eis fortiter respondet vir verè generosus: Cur magna
mihi bona inuidetis, quibus vos inuiti me estis remuneraturi? Cur meam mortem desite-
tis tam miserabiliter? Cur tristes estis propter meam perpeffionem? Non est hoc mihi
mors, sed vitæ primitiæ. Mihi reuera potius est mors, quæ hæc est conuerfatio, quoniam
non affisto meo Domino, nec fruor ea, quæ est illic, beatitudine. Finis finem malorum,
non etiam finem vitæ mihi conciliabit: sed ad veram transmittet beatitudinem, & effi-
ciet, vt sim particeps illius æterni splendoris. Habetis, ô amici, habetis apud vos solatiū
propè est vobis consolatio. Quem enim propter finem lugetis, eum vos post finem bea-
tum reputabitis. Sufficit autem hoc ad asserendam animi tranquillitatem, scire ami-
cum fore multorum bonorum participem: quomodo est inuidorum, vel odio potius
habentium hominum, studere eum priuare splendore. Nolite deslere eum, qui deficit:
sed gratias agite ei, qui accipit. Non mihi illius gloriæ detrimentum afferatis, quæ me
go vidi elementa mouentem. Non negauerim eum, quem Dei semel filium sum con-
fessus. Timeo ne creatam naturam inueniam accusatricem, si in eum appaream infide-
lis, propter cuius passionem cælum quoquè ipsum est affectum tristitia, & sol contrahit
radios, & lux diei miserabiliter deducta fuit ad noctem.

Longinus
confirmat
duos mili-
tes.

Hæc adhuc dicente Longino, & eis, qui missi fuerunt à Pilato persuadente, vt facerent
quod eis fuerat imperatum, veniunt milites, qui cum eo morte damnati fuerant. Ille au-
tem læto & alacri vultu eos intuens, & dexteram eis iniicit, & collum amplectitur, & o-
culos suauiter deosculatur, & Saluete, inquit, ô Christi commilitones, & hæredes regni,
saluete. Iam enim aperta est porta, quæ est in cælis, & angeli sunt nostras accepturi ani-
mas, & oblaturi filio vnigenito. Ecce, & lampades video, & apparent mihi braua, cum
quibus sistendi sumus ad Iudicis tribunal. Sed quoniam si quid vobis est imperatum, dicebat
eis, qui missi fuerant, id implete. Deinde etiam conuersus ad domus curatorem, iubere
stem mundam ad se deferri, vt qui iam esset vocatus ad nuptias & thalamum, & ede-
stinaret. Porro autem cum induisset vestem, & manu ostendisset tumulum, in quo vole-
bat poni corpus, in genua cum ijs duobus, qui erant cum ipso, inclinatus, (ô beatum fi-
nem) peregit certamen: & amputatis eorum capitibus, illi ascribuntur in choros mar-
tyrum & Apostolorum, illorum quidem fortitudinem, horum verò zelum pro Chri-
sto ostendentes.

Pilati cru-
delitas in
caput eius.

Quid verò post hæc est consecutum? Martyricum illius Longini caput cum statim ac-
cepissent ij, qui eum interfecerant, ad fidè plenè faciendam, quod Longinus esset mor-
tuus, id portant ad Pilatum, vt qui scirent se nullo alio dono, quam eo magis illi gratifi-
caturus. Ipse autem statim conuocauit Iudæos, magna secum voluptate afficiendos, vt
qui Longini valde mortem sitirent, & eam emissent pecunijs. Quod quidem cum factum
fuisset, vt eis placebat, iuber rursus indigna Pilatus: & ante portam ciuitatis per ignomi-
niam fuit proiectum preciosum eius caput. Sed is, cui visum fuerat pati pro nobis, eius
qui propter ipsum fuerat passus, ne nunc quidem est oblitus: sed veluti perpetuo appa-
rentem quandam faciem ijs, qui aderant, cernendam præbebat ante ciuitatem, & in ster-
quilinio iacentem, tanquam in domo regia conseruatam, tunc totò protegebat, non solum
non permittens, vt aliquid pateretur à simo: sed etiam liberans alios, ne aliquid propter
id paterentur. Quædam enim mulier vidua, quæ morte maritum amisserat, cum filio aut
vnico conflabatatur, & præter viduitatè sustinuerat etiã oculorum orbitatè, malo fide
superato, cum filio vadit Hierusalem, sanctorū, quæ ibi erant, locorum contactu & ado-
ratione, quos amisserat corporis duces, sperans se recuperaturam. Cum autem à filio de-
ducta terram caperet & puluerem, & imponeret oculis, adijcitur viduitati & oculorum
orbitati (Qualia sunt Dei iudicia) alia quoquè grauis calamitas. Morbus enim quidam
inuadens puerum, qui pro amissis oculis fuerat ei alius oculus, repente (proh dolor) ab-
ripit à sinu matris.

Statim

Statim ergò duplices ad eum accedunt tenebræ, & vitæ lux simul extinguitur cum
lance oculorum: eratque omninò infelix illa immobilis, tanquam aliquo fulmine, per-
culsa calamitate. Cum autem paulopost à malo ad se redijisset, deslebat miserabiliter, &
miserandas voces emittebat ad Dominum: ô Domine, dicens, cur sic grauata est manus
tua super me, & supra dolorem vulnerum meorum addidisti? Et nunc lumen oculorū
meorum & ipsum non est mecum. Num vires lapidum vires meæ? Ipsa quoque dicā,
quod Iob: Posuisti me parabolam Domine, & motum capitis in omnibus: & pudore
affecti sunt super me, qui sustinent te Domine virtutum. Num sola sic peccauit ego? &
sola sic punior, quod me luce & vnigenito filio, qui erat instar lucis, priuasti? Quænam
mihi est deinceps spes salutis? Quænam mihi via cōsolatiōis? Hei mihi, charissime, quæ-
dò mihi malum consolaberis? Quandò oculorum leuabis calamitatem, me deducens
ad salutem? Nesciuisi, ô fili, quod maiori omni alio, tuo casu mihi damnū asseres ma-
ximum? Abis planta mihi iucundissima, me misera sola relicta? Sed sic quidem mater,
& mater vnigeniti, qui sic fulciebat eam, quæ se habebat tam miserabiliter.

Interim autem dū fuisset in somnum resoluta, diuinus ei apparuit Longinus, & om-
nia dicit, quæ ad ipsum pertinebant, quæ in cruce Saluatoris nostri facta fuit, confessio-
nem, mortem qua à Cæsare & Pilato fuit condemnatus, capitis amputationem, & alia,
quæ martyr propter Christum sustinuit magnificè. Quin etiam dicit ei: Oportet te ob-
seruare meum caput multo simo testum, ad tuorū oculorum curationē. Nam si illud
attigeris, lux statim te sequetur. Porro autem ego quoquè tibi adducam puerum cū gle-
ria, qui, quem propter eum accipis, dolorem consolentur. His verbis mulier animo re-
creta, & corpore satis corroborata, properabat ad opus. Cum autē deducta iam per-
uenisset ad locum, in quo sciebat caput esse repositum, prompto & alacri animo fodie-
bat manibus. Et cum veluti quemdam thesaurum caput inuenisset, simul cum eius in-
uentione, suam quoquè lucem inuenit: & adspicit solem, aut etiam ipsam caput cernit
tanquam lucidam stellam, apparuisse. Deinde id ardentè cōplexa, cum à stercore ex-
purasset, & vnguentis vnxisset honorificè, reuertitur ad eum, qui illam hospitio ex-
ceperat, preciosam illam asserens margaritam.

Longinus
ei reuelat
caput suū.
Repurga-
tū à simo,
honorificè
vngitur
vnguentis
caput.

Sequenti autem nocte diuinus rursus accedit Longinus, læto vultu subridentem, & om-
niā sponsalibus vestimentis nitentem filium suum inducens, suauiterque & paternè
eum amplectens, & dicit ei: Ecce quem lugebas, filium, ô mulier, quæ lugebas: ecce quæ
tus sit nunc eius honor & gloria, & te ipsam consolare. Deus enim ipsum retulit in nu-
merum militiæ sui regni: egoq; nunc eum habeo acceptum à Saluatore, nec à mea vi-
quàm recedet dextera. Accipe ergò meum caput & corpus tui filij, & sepeli in eadem ar-
ca, & ne amplius lugeas filium tuum vnigenitum, neque te verberet cor tuum. Nā ma-
gna gloria & lætitia, & magnis laudibus celebrandæ choreæ, & festa celeberrima ei da-
ta sunt à Deo, qui eum accepit. Hæc cum audisset mater filij, statim surgit, & acceptum
martyris caput, reddit patriæ martyris (Pago autem nomen est Sadiæ) & cum corpus
filij capiti martyris lubenter apposuisset, & in loco insigni honestè composuisset, hæc
apud se dicebat: Nunc scio, quod ijs, qui Deum diligunt, omnia ad bonum conferunt.
Quærebā oculos carnis, ego autem accepi etiam oculos spiritūs. Me afficiebat tristitia
iactura filij, sed ecce eum habeo hæredem, Deo cum gloria regia assistentem, & nunc no-
stū & interdiū mihi matri blandè arridet, conglorificatus honoribus prophetarum &
martyrum, & cum eis exultans, & cum Longino crucem ferens, & regni cælorum
præclarum ferens trophæum inter angelos: adeo vt Longini factus discipu-
lus, ipse quoquè sacram emittat vocem, hymnicamque & mysticam, &

Rom. 8:

Psal. 44,
Dan. 7.

epinicij instar habentem: Verè Dei filius erat iste, & est, & erit. Re-
gnum eius, regnum omnium seculorum, & eius dominatio
permanebit in æternum. Ei gloria & potentia in
secula seculorum, Amen.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI ABRAMI CONFESSORIS, ET MARIAE NEPTIS EIVS: AVTHOR.

re Simone Metaphraste, qui eam ex S. Ephraem videtur interdum fuisse, plerumque compraebensius descripsisse. Est haec historia multo elegantius Latine conuersa, quam illa, cuius auctor fertur S. Ephraem.

16. Martij. alij. 29. Octobris.

Virtutum studio foram vita, & eorum quae ab eis gesta fuerunt, narratio, omnibus quidem, qui pie vivere studuerunt, tanquam utilis & iucunda, summo studio est expectanda: maximè autem ijs, qui virtutem exercent, & qui beatam illam Dei mandatorum semitam ingredi decurrunt. Fiunt enim eis veluti quidam duces itineris, vt quod ipsi prius confecerint, & re ipsa experientia ostendere possint ijs, qui sequuntur: vbi quidè oporteat aliquid remittere de ingressus vehementia, vbi autè rursus gradum accelerare & intendere. Sicque certam virtutis viam & facilem illis faciunt, qui eam aggrediuntur. Quoniã autem ex ijs maximè insignis Abramius, nò solum cū esset adhuc superstes, sed nunc quoque oratione veluti quaedam expressus imagine, id plenè praestare potest: res eius nūc à nobis narranda sunt pro viribus: vt sequamur, & quoad eius fieri poterit, imitemur vestigia eius virtutis.

Abramij genus.

Hic ergò secundus Abram, & cum primo conferendus, ex nobili quidem radice generavit ramus nobilis. Nam fuerunt quidem ei parentes clari genere, vita autem illustres, & qui diuitijs & gloria mundana sibi summoperè placebant. Cū autē viderentur eorum ab ineunte aetate omnem virtutem exercentem, tenebantur quidem vehementissime in eum amoris & desiderij. Sunt enim talia eorum, qui genuerunt, viscera: & natura est eis insitum, vt virtus filiorum maiorem in eis incitet flammam naturalis charitatis & affectionis. Quamobrè cum esset eorum in eum amor & insatiabilis, & longè ardentissimus, desiderabāt videre fructus pulchri huius geminis: vt cernentes tanquam imminentes filij nepotes, sui in eum amoris sedarent vehementiam, & simul successioni generis hoc iacerent fundamentum. Itaque studebant, vt & filius duceret uxorem, & alligaretur vinculis matrimonij, & ad praecipuas & maximè illustres mundi prouideretur dignitates. Abramio autē nihil horum erat curae: Nam ea delegerat, quae parentum animo planè aduersabantur: & ecclesiam quidem, tanquam sponsam quandam, sibi desponderat, ei, vt solent sponsi ardentes, noctū & interdū assidens, & animum simul & aures demulcens ijs, qui in ipsa sunt ad Deū, hymnis & melodijs: Vnum verò verum honorem, ad Deū existimabat profectū. Magistratus autē & potestates & honorum altitudinem, & dignitatum magnitudinē, & si quid aliud mundanū & terrenum, existimabat omnia ludibrium & scenicā actionem, quae nihilo melius sunt affecta, quam somnium & umbra.

Fastidit ea quae huius mundi sunt.

Consentit in matrimonium.

Cum autem parentes instarent & vehementissime vrgerent, vt vxorē duceret, quoniam etiam mater videns eum differentē, saepe lachrymas emitteret ex oculis, quae sunt certa signa flammæ internae, & quae, si quid aliud, filij valde possunt animum infringere: nesciret verò egregius Abramius quid faceret, cedit matris precibus & iussis patris, & iugū accipit matrimonij, vt qui sciret hoc esse vnum ex Domini praecipuis, patri & matri parere. Nam ad illum quoque transire honorem pulchrè sciebat, à quo profectum est praecipuum: & qui est communis omnium & primus pater, & opifex, & praecipua causa, vt simus & viuamus. Sed mihi arrigantur omnes aures ad audiendum: iam enim in animo Abramij incipiunt oriri radij gratiae. Sex quidem praeterierant dies, ex quo peragebatur conuiuium, & celebrabantur nuptiae, & canebatur hymenaeus: septimo autem, in quo erat eis soluendum matrimonium, fit res quaedam admirabilis, & quae vix credi possit. Nam sedebat quidem ad mensam cum sponsa splendidè admodū Abramius, tanquam sponsus re vera in thalamo suo: tumultu autem & plausu rota domus perstrepebat, mensaeque & conuiuiis erant omnes intenti: occultus autem amator nostrae salutis, & qui intelligentia percipitur, animarum nostrarum pronubus & sponsus Christus, illarum sensim immisso in thalamum, suauis & allicienti luce oculos illustrauit Abramij, veluti ad se accersens, & ipsum per lucē attrahens. Illius enim animae aperte amabat pulchritudinem, & volebat eum collocare in longè melioribus thalamis.

Lux caelitus illabitur eius oculis & praefectori.

Huius

Huius autem lucis dulcedine summè captus Abramius, vt quae ei per oculos ad animum affluerat, & ineffabili iucunditate & splendore cor habens repletum, neque cibum neque potum volebat sumere: sed stabant immoti eius oculi, ad lucis illius speciem inuenientes, & apud se optabat, vt citò solueretur conuiuium. Quo quidem vt desiderabat, soluto, & singulis conuiuiis domum reuersis, tacitè domo egreditur, à nullo alio, nisi à solo Deo, qui eum vocabat, visus. Et cum circa duo stadia abesset à ciuitate, peruenit ad quandam cellam, quae pulchrè erat posita ad quietem & silentium. Eam autem, quam iucundè est ingressus: Aliquid enim ei ostenderat, quae apparuerat visio, quod spectabat ad eius habitationem. Deinde, vt assolet in rebus huiusmodi, cum domi frequentissimè nominaretur sponsus, & essent omnes occupati ad illi inserviendū, ipse autem minime adesset, statim recordati sunt parentes prioris filij sententiae, & illius in Deum propositi, & magnae aduersus nuptias constantiae: neque eam rem poterant aliud vocare, nisi apertum secessum. Et ideo scrutabantur, nò theatra solum, & fora, & regiam, & domos amicorum, sed solitudines, & montes, & monachorum habitacula, & sicuti esset aliquis locus aptus ad secessum & silentium. Cū multi ergò vbiq; quærerent Abramium, decimo septimo die postquam secesserat, inuenitur in dicta cella, nullum habēs, qui simul habitaret, sed ipse solus inclusus. Atque illos quidem, qui ipsum inuenierant, inuadit stupor cōmixtus laetitia & tristitia: vt qui lætarentur quidem, quod inuenissent adolescentem: stupere autē tam repentinam eius mutationem, & statim ab initio susceptam vitam illam solitariam, & remotam ab omni consuetudine & societate: dolere verò propter Abramij iacturam, quod talis scilicet adolescens sic ante tempus se à mundo remouisset, & rebus quae ad mundum pertinent.

Clā fugit, sponfam deserens.

Ingritur.

Inuenitur.

Vacat orationi & ieiunio.

Vestitus eius & sumebat aquam.

Eius fortitudo & constantia.

Ille autem cum eos sic vidisset affectos, placidè & benignè eos alloquens: Neque tristitia, inquit, affici oportet, nec admirari: sed Deo potius agere gratias, & eius ineffabili benignitati & clementiae, qui me sapienti quadam & arcana prouidentia à mundi subdixit nequitia. Orate ergò, inquit, amici mei & fratres, deinceps orate, vt bonum eius iugum portem vsque ad finem, & nò onus eius leue abiciam: sed semper sequar legem, & illius praecipua & voluntatem. Deinde etiam vehementer rogauit, nò illuc assidue venientes, suum desideratum obturbarent silentium, & impedirent profectum eius ad meliora. Illi quidem cum haec audissent & vidissent, sunt reuersi. Ille verò obstructo aditu domunculae, & relicta parua quadam fenestra, per quam panis solum & aqua ei praerberetur, soli deceterò orationi vacabat & ieiunio. Cū in his autē esset Abramius, & hanc philosophicam exercebat viuēdi rationem, de eo spargebatur fama in omnes partes, & magna hominum multitudo confluebat ad illum spectandum, desiderans ab illo aliquam consequi benedictionem. Decimo autem anno postquam secessisset, decedunt quidem eius parentes: ad eum autem deferuntur illorum diuitiae, & omnium paternarum facultatum sit haeres Abramius. Ille verò, cum iam olim tales curas iussisset valere, euidam ex suis amicis committit, vt curam gerat hereditatis, mandans, vt pars eius maxima consumatur in egenos. Quod quidem cum factū fuisset, vt iussisset, & pulchrè profuse fuissent eius diuitiae, & opem tulisset multis pauperibus, solutus omni cura fuit Abramius. Nam in hoc ille perpetuò incumbere, vt eius animus occuparetur in nulla re mundana terrena, sed eum totum haberet ad caelum extensum, semperque leuem & sublimem ad spiritalia.

Cum ergò tanquā possessionem preciosissimā desiderasset nil possidere, nihil aliud habere sustinuit, praeter ea sola, quae sunt corpori necessaria. Ea autē erāt, palliū & cilicium, quibus erat indutus, & storea ad breuem corporis accubitu, & poculum, quo modicam sumebat aquam. Sed quo magis egebat ijs, quae pertinebant ad vsuū corporis, eo magis abundabat bonis animae, in orbe virtutū, qui eum circundabat, semper resplendentem humilitatem habens, & charitatem, quas cuiuslibet boni matres esse definiunt. Hinc aequalem quidem cōmuniter in omnes ostendebat charitatē. Proximi autē salutem semper suae praeponebat. Quae verò ex eius labris procedebant, quam nò poterant animam demulcere, & attrahere ad virtutem? Nam valde quidem doctè adhortabatur: repraehendebat autē paternè & amantè: mansuetudoque & gratia vndique in eo florebat, internam animi constitutionem perfectè aperiens. Merito autē admirabitur quispiam eius in certaminibus fortitudinē, & constantiā. Nam cum ante mortē continuos quinquaginta annos transegerit in exercitatioe, nunquā molliter aut segniter aggressus est labores, neque quicquam remisit de ei ab initio tradita regula abstinentiae: sed perinde ac si spiritalis labores recens attingeret, itā ad certamina accedebat quotidie, seipsum in dies superans.

4

rans,

rans. Non erat autem Dei omnino permittere, ut talis lux sub modio lateret: neque fieri poterat, ut qui erat huiusmodi, & perinde ac clara quaedam & illustris ciuitas, veluti in quodam monte rerum maximarum & pulcherrime gestarum, positus erat, absconderetur. Nec ergo fuit absconsus. Sed quomodo nuper ipse Dominus discipulis, ita etiam nunc illorum imitatori desuper apostolicum committit ministerium, & eius honorat virtutem chrisimate sacerdotij, & sudoribus monasticae exercitationis athletica etiam certamina adiungit, & laboribus abstinentiae praeter opinionem & admirabiliter annectit coronas martyrij. Quoniam modo autem, deinceps exponam.

Tania vicus gentili-
um.

Lampfaci, quod est oppidum ad Hellepontum, erat quidam magnus vicus, & frequens populo, qui vocatur Tania. Quonia autem qui in eo vico habitabant, tenebantur a graui errore gentilium, magna quidem multitudo sacerdotum, & diaconorum ab episcopo ad eos mittebatur: plurimi quoque ex ijs, qui vitam susceperant monasticam, ab eo constituti erant vicimagistri. Sed nemo eos poterat conuertere ab errore: immo pijs potius illi inferebant tormenta & supplicia, neque erat vllum poenae genus, quod non terribiliter eis intentaretur. Cum ergo dubitaret Episcopus, quidnam oporteret facere, ut qui errabant, errorem agnoscerent, & rem aliquando cum suis communicaret, venit eis interim in mentem Abramij admirabilis. Tum non expectans ipse aliorum de eo testimonia, eis statim ostendit, quid de illo esset sibi persuasum, dicens: Credite mihi, filij, dicturo teste veritate, quod in tota vita nunquam mihi contigit videre talem virum, & qui in tanta virtute viueret & pietate. Cum ij autem, quae ab ipso dicta fuerant, vna voce confirmassent, ipse rursus: Venit, inquit, mihi in mentem quaedam cogitatio: ea est autem, ut arbitror, diuinius cuiusdam prouidentiae, eum initiare Chriſtinate Sacerdotij, & ei tradere vicum, qui est ad Hellepontum. Fortè poterit, opem superna ei ferente gratia, & multos deducere ad agnitionem veritatis. Haec dixit, & de cathedra statim surgens episcopus, vadit ad beatum Abramium cum vniuerso clero. Et iam solitis dictis precibus postquam eum in Christo salutassent, & osculum dedisset, de vico ei exponit omnia. Praeterea autem eum quoque valde rogauit, ut illorum susciperet praefecturam. Ille vero cum primum quidem Episcopum aduenisse aegre tulisset, ut qui putaret se esse indignum, ad quem tantus vir accederet: deinde etiam quae dixerat, grauius accepisset, propter magnam illam cordis contritionem & moderationem, & quod se nulla re putaret esse dignum, ea respondit, quae & tali vitae conueniebant, & tantae humilitati. Quis ego sum Domine mi, dices, ut sacerdotij tantam subeam magnitudinem, & grauis populus mihi committatur docendus? Sine per Christum, sine me acerbe mea deslere peccata.

Recusat sacerdotij.

Cui rursus Episcopus respondens: Recte scio, recte scio, inquit, de chara fili Abramij, quod gratia, quae tibi data est a spiritu, potes es & verbis & factis. Ne ergo dubitaueris ad munus accedere, quod erit quidem causae tantae animarum utilitatis, magnas autem apud Deum tibi conciliabit remunerationes. Ille vero perseuerans in prioribus: Sine rogo, rursus dicebat, sine me mala propria deslere. Ille vero respondens, acrioribus eum verbis excepit: Ecce, dicens, cum mundum, & quae mundi sunt omnia reliqueris, & quid non laudabile quidem exercueris, quodnam autem Dei praecipuum non accuratè seruaueris: id quod est praecipuum, nescio quomodo imprudens praetermisisti, nempe obedientiam. Haec cum ille audisset B. Abramius, oculos suffusus lachrymis, & ex imo grauius suspirans: Quis ego sum, Domine, Domine mi, inquit, (ut rursus repertam ea, quae dicta sunt) ut de metalem susceperis cogitationem, & me, qui sum vilis & abiectus, sic tota manu contendas at trahere ad tantam virtutis altitudinem? Episcopus autem: Quonia, inquit, qui sibi quidem soli viuunt, & solliciti, ut res suae recte se habeant, sibi soli parat utilitatem. Alios autem corrigrere & animarum sibi creditam curam gerere, quam tam habet emolumentum, & quantum charitatis in Deum indicium? Quod autem id sit maius quouis alio cultu creatoris & Domini, adducam tibi illius ipsius testimonium: Si enim diligis me Petre, inquit, pasce oues meas. Quam ob rem Deo tantae sunt curae greges, ut maximum signum in ipsum dilectionis, eorum curam esse statuat. Talibus consilijs, monitis & sermonibus persuasus Abramius, Episcopus ad urbem est secutus. Cumque ille in ipso, quae par erat, peregrisset, & sic eum perfectum creasset sacerdotem, & deinde cum toto clero & populo eum deduxisset, propositam illinc viam inijt, multas interim fundens lachrymas, & supernum inuocans auxilium.

Iohan. 21.

Fit sacerdos & abijt ad vicum Taniam.

Rom. 1.

Cum autem venisset in vicum, & eum inuenisset iacentem in profundis tenebris impietatis, & ut dicit diuinus Paulus, gloria vniuersi mutata in similitudinem sculptilis, sic Deum precabatur in contritione cordis: Benigne & clemens Domine Christe Deus, quae es solus bonus, qui es solus patiens, quae es solus misericors, qui creasti hominem benignitate ineffabili quae

quae intelligis in omnia opera eius, & corda & renes examinas, & intelligis eius cogitationes: ne despicias tuum signum, opus tuarum manuum, quod male necatur a bellua, quae percipitur intelligentia: sed libera eos a tyrannide inimici, & da eis veritatis tuae agnitionem. Tu enim scis, quod non propter humanam gloriam, sed propter animarum salutem suscepi hanc curam & hoc ministerium. Cum sic ergo esset precatus, & aliquas accepisset pecunias, quae remanserant apud amicum, cui curam commiserat facultatum, ex ipsis adem extruit oratoriam longe elegantissimam. Postquam autem finitum fuit aedificium, incruentum in eo sacrificium Deo offerebat, & similes prioribus rursus fundebat preces: Collige, Domine, dicens: oues tuas errantes in hanc mandram recentere aperiens eis viam salutis per tuam agnitionem, ad gloriam tuam gloriosi nominis. Tu es enim Deus solus misericordiae & miserationum, qui non vis mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & viuat. Cum has ei preces obtulisset, & cor deinde vir sapiens confirmasset, & fuisset repletus zelo & desiderio, obiens statuas demonum, cas omnes diruit, & humi euertit, quae erant verè terra digna, solumque cinere & puluere.

Cum autem post haec accessissent quidam ex infidelibus, ut illis sacrificarent statuas, & eas precarentur, videruntque graui casu corruisse, non ignorarunt hostem: statimque correptis lignis & lapidibus, repente in sanctum irruperunt: nec prius cessarunt eum pertere & crudelissimè percutere, quam eum viderent planè defecisse, & extremam iam agere animam. Recesserunt enim, existimantes eum mox esse moriturum. Ille autem cum circa mediam noctem recreatus esset ab illis intolerandis doloribus, vix tandem surgens, in templum est ingressus: & cum se pronum humi deiecisset, flens grauius, & fronte solum verberans, acerrimo & maximo studio fundebat preces pro illorum salute, ut depelleret impietatis nubes, quae eos detinebat, & purè adspicerent ad radios veritatis. Mane autem cum illi ad templum accessissent, non gratia orationis, (Quomodo enim, cum eorum animi fluctuarent adhuc falso impietatis?) sed ad videndam aedificiorum structuram (erat enim templum bene figuratum, & ea, qua par erat, symmetria constructum, & quod animam & oculos satis poterat letificare) cum, inquam, venissent in templum, & offendifsent sanctum in eo precantem, priorem rursus sauriam & rabiem in eum ostenderunt: & cum eum rursus varijs modis & vehementer excidissent, vinculis & funibus omni ex parte comprehensum, trahunt per medium vicum, & in eum omni ex parte lapides iube cadente densiores coniecerunt, ignorantes stulti, pro quali gratia, pro quali pro ipsis precatione, qualem reddiderint ei remunerationem. Ille ergo tunc quidem ab eis relictus est semimortuus, iam a plagis dissolutus & in terram fluxionibus. Cum autem media nocte ad se redisset, dicebat: Domine quousque oblitisceris mei in finem? Quousque auertis faciem tuam a me? Quousque opera manuum tuarum despicis, quae percunt? Haec Deo dicebat, & verba miscebat lachrymis. Deinde autem vix tandem è solo surgit, perinde ac si non esset confectus tot plagis & vulneribus, & in dictum templum rursus ingreditur.

Extruit aedem ornatissimam, & offert incruentum sacrificium. Ezech. 18.

Dirè exciditur à paganijs.

Rursus exciditur atrociſſimè & lapidatur.

Psal. 110.
Psal. 134.
Psal. 93.

Die autem sequenti bellua illa Christi inimica, cum illic rursus venissent, & eum orantem inuenissent, ne tunc quidem potuerunt id ferre moderatè: sed cum ei plagas priores, aut etià multo maiores imposuissent, & eum similibus vinculis alligassent & traxissent, procul à vico proiecerunt. In his ergo se tres annos deinceps fortiter gessit Abramius, non fractus, non cedens, nec vlli malè imprecans: sed odio charitatem adiungens, iram mansuetudinem, maledictis benedictiones, admonens, consolens, adhortans, senes adulescentes, omnem, ut semel dicam, aetatem, ut patres, ut filios, ut fratres, nihilque omnino ostendens, quod sit pusilli & abiecti animi: sed re ipsa implens, quae sunt diuini Davidis, & inter necessitates & afflictiones medians praecipua Domini. Propter haec in ipsum floruit eius sanctificatio. Nam cum repente conuenissent illi, qui nuper erant impij & infideles, (Est autem hoc Dei omnino, qui docet hominem scientiam, & illius gratia in Abramium) omnesque qui illum vicum habitabant, congregati essent, & ut est consentaneum in coetu multitudinis, sermones omni ex parte haberetur, res Abramij in medium adducebatur, & omnium animi implebantur admiratione. Itaque cum praesens stupore in magnam adducti essent dubitationem: Videtis, dicebant inter se inuicem, qualia à nobis facta sunt aduersus Abramium: ille autem quam benignè & clementer in nos se gerit, quamque fortiter ac generosè tulit mala, quae sunt illata? Omnino nisi esset verè Deus aliquis aeternus & immortalis, qui potest pro laborum meritis reddere remunerationes, non ostendisset tantam pro ipso tolerantiam. Porro autem deorum nostrorum imagines videtis quam facile & citra vllum laborem euertit, neque vllus ex ijs dijs potuit à se propulsare iniuriam?

Haec

Hæc illi quidem inter se dicebant: Deus autem verbis finem imposuit conuenienter. Ij enim protinus incitati animis, dixerunt: Adeste omnes, ad huius boni viri genua pro- cidamus, consentientes Deo, qui ab ipso prædicatur. Quæ simulatq; dixissent, concu- ruit protinus ad templum, tanquam vna lingua & anima clamantes: Gloria tibi Deo ce- li, qui misisti seruum tuum Abramum, vt nos à simulacrorū liberaret caligine. Quod quidem cum ille beatus vidisset præter omnem spem, ineffabili in corde repletus læti- tia, repente tēpus quoque arripit: &, O patres in Domino, & filij, & fratres, inquit, ad- ste, & Deo simul reddamus gloriam, qui tā admirabiliter & arcanē illuminauit vestros animæ oculos: & accipite signaculum spiritus. Accedite ad ipsum, & illuminemini: & vestri vultus pudore nequaquam afficientur. His verbis coniungit etiā doctrinam veri- tatis. Et cum, quomodo credere oporteat, verbis esset persecutus, eos in filiorū adoptio- nem afficit per baptismum, cum essent numero circa mille. Et deinceps erat multus in eis quotidie admonendis & docendis. Illi autem tāquam bona terra, & pinguis, & a- quis irrigua, reddiderunt fructus multiplicatos diuinorum seminum. Atque annus qui- dem in his fuit consumptus ab Abramio.

Deinde timens, ne dum in Vici curijs versaretur & tumultibus, sibi aliqua re indul- geret ex ijs, quæ ad victum pertinent: cumque iam videret gregem perfectū & absolu- tum in diuinis mandatis, statuit ad priorem reuerti solitudinem. Cum noctū itaq; sur- rexisset, dicebat: Domine, qui es solus bonus, qui solus es immemor acceptæ iniuriæ, qui hanc recēns collectam multitudinem soluisti à vinculis aduersarij, & per eā, quam in te habent, fidem tuo colligasti vinculo: conserva hunc paruū tuum gregem inui- ctum ab insidijs dæmonum, eos tanquam armis muni tua protectione, & eum accinge forti tua potentia: te autem propitium ego quoque miser inueniam, quādo iudicium pones in spem, & misericordiam tuam in trutinis. Ad peccati rationem nihil mihi im- puretur à tua benignitate hic meus recessus. Tu enim es occultorum cognitor, & cor- dium examinador, & tu è longinquo cognouisti cogitationes meas, quod propter te & tuū amorem suscepi hanc peregrinationem: & ecce me subduco ab ijs omnibus, quæ ad victum pertinent, ne si ad aliquid horum, tanquam ad scopulum impegero, in me- dio mari curarum mundanarum subeam naufragium. Atque sic quidem finem acce- perunt eius preces: & cum Dominico signo vicum munisset, & cum Deo commendat- set, se clanculum proripit ad secessum.

Manē ergo cum de more venissent vicani ad templum Dominicū, vt benedictio- nem Pastoris assequerentur, cumque eum ibi non inuenissent, illos inuasit confusio, moerorque & animi ægrotudo. Eum igitur diligenter quærūt, non paruam terræ partē obeuntes. Sed reuersi vacuis manibus, cum calidis lachrymis accedunt ad Episcopum, & apud eum desunt, se esse priuatos suo Pastore. Ille autem sauciatus paribus telis agri tudinis, cum quoque quærūt similiter. Postquam verò & ipse cognouit se ea facere, quæ erant inutilia, (tutò enim propter quietis ac silentij cupiditatem latebat Abramius) tūc, sui cleri accepta parte aliqua, cum venisset ad vicum, primum quidem illorum a- nimos satis consolatur, qui ægrediebant Pastoris absentiam. Deinde cum eos elegis- set, qui erant virtute insigniores: & alios quidem Presbyteros, alios autem Diaconos co- stituisset, & alios cooptrasset in alios sacros gradus: & ijs veluti quandam tradidisset re- gulam, & formam glorificationis, quæ sit in ecclesia, & eis precatus esset vitam pacatā & à molestia liberam, recedit. Quæ quidem nec diuinum quidem latuerunt Abramū. Sed ipse quoque, cum in eo, in quo latebat, loco hæc per spiritum cognouisset, ab illius vici curijs animum liberauit. Nam etsi trahebatur amore solitudinis, curijs tamen gregis rursus erat vinctus vinculis insolubilibus.

Cum ergo, quod ad hæc attinebat, quieto esset animo, & Deo, vt par erat, egisset gra- tias, rursus reuertitur ad vetus illud habitaculū. Et cū ei cōtiguam edificasset domitincu- lam, & obstruxisset aditum, priori se tradit solitudini. Quænam autem sunt deinde cō- secuta, & quosnam ei tendit laqueos, qui rebus eiusmodi inuidet inimicus, non est præ- mittendum. Erat quidem nox media, cum consuetas preces funderet Abramius: Præses autem tenebrarum, suscepta persona luminis, & eam ipsam lucem esse sumu- lans, ad eum emittit vocem, tanquam ex magna multitudine, dicentem: Beatus es senex Abrami, verè es beatus: & nemo in rebus diuinis fuit tam perfectus, sicut tu. Ille autem cum rem minimè ignoraret, sed eum illum esse cognosceret, qui decipit primum ho- minem, ei suggerendo, quod futurus esset Deo similis, & sciret hanc lucem esse veluti quandam escam vanæ gloriæ: Compescere, dixit: te increpat Christus Deus, o maligne. Ame

Ethnici impij reser- piscunt.

Psal. 33.

Baptizan- tur circa mille.

Abramius fugit.

Presbyteri & diaconi &c. crean- tur in Tæ- nia.

Fallacia dæmonis.

Genes. 3.

Ame citò recede: ab sit enim, vt me aliquid aliud esse purem nisi terram & cinerē. Hæc dixit, & in fumum statim fuit dissoluta phantasia luminis, & manifestus fuit actus simu- latus, & scena abiicit personam. Sic ergo pudore affectus, eum contraria ratione aggre- ditur: sicut illic per adulationem, ita hic per timorem cum conans supplantare.

Non multum enim intercessit temporis, & rursus ab eo cernitur manu tenens secu- tum: & videbatur quidem mediam tecti trabem dissecare, grauius autem concutere & mouere domunculam, & multitudinem in Abramium quasi magno quodam studio cōuocare, & ad summam eum graniter perturbare. Ille autem hic quoque rursus idem erat, hostem minimè ignorans. Visione itaque nihil territus, Omnes gentes me circunde- derunt, sensim apud se dicebat, & in nomine Domini vltus sum eos. Talibus aduersus inimicum carminibus Abramius, talibus armis est vsus. Quid ille ergo? In eum rursus bellum gerit postea, vt qui vehemēti igne videretur comburere storem. Ille autem nihil affectus ea visione, interrito vultu eum inuasit, dicēs: Super aspidem & basiliscum ingredieris, & conculcabis leonem & draconem. Deinde venit tempus comedendi: & ille quidem solam sibi aquam apponit: malignus autem mutatus in adolescentem, ma- nu tangit poculum, illud conans euertere. Diuinus autem Abramius nihil perterritus, constanti vultu aquam accepit. Vide autem mihi maligni impudentiam. Sæpè repulsus, nec sic quidem recedebat, sed rursus in vnum ex ijs, qui sancto ministrabant, veste & for- ma seipsum mutans, cum sanctus tunc comederet, lucernam ei apponebat. Deinde etiam videbatur talia canere: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Hic autem verè beatus, erat planè surdus, vt qui aures ad hæc obstrueret, donec sumpsit illud modicum cibi. Post hanc autem paruam corporis curationem, crucis signo mu- niens: Si beatos, inquit, nosti eos, qui diligunt Dominum, cur non cessas assidue eis ex- hibere molestiam? Ille autem respondens, vel inuitus suam confitetur malitiam, & di- cit: Quoniam eos bonum exercere video, nec possum pati id videre. Hæc cum dixisset, statim abiit.

Non dum autem quinque dies intercesserant, cum denuò eum aggreditur hic sæuus hostis cum maligna, quæ erat circa ipsum, caterua, & confuctis suis machinis & impor- tunitate. Videbantur autem funibus domunculam omni ex parte comprehendisse, & totis manibus eum trahere, & se inuicem adhortari, vt fieri solet in multitudine: Vide- te, dicentes, vt eum de propinquo proieciamus præcipitio. Ille autem (O interritum ani- mum, O generosum spiritum) nec sic quidem pertimuit importunum inuentum: sed di- cebat: Circundederunt me, sicut apes fauum: & exarserunt sicut ignis in spinis: & in no- mine Domini vltus sum eos. Hæc ille quidem apud se dicebat. Illi autem cum magno timore, tanquam egregij alicuius Imperatoris, ne minas quidem solas susti- nerent. Atque sic quidem sacrosanctus Abramius, qui ad spiritualis philosophiæ tantam ascendit altitudinem.

Porro autem in ijs, quæ de illo narrantur, hæc quoque addere oportet: quæ, quod at- tinet ad admirationem, nulli cedunt ex prioribus, quod scilicet non solum lætum radi- um semper è vultu emitteret, etsi non esset robusto corpore, immò à magna abstinen- tia videretur consumptus, & liquefactus: sed etiam, quod tempore vltimæ migrationis & resolutionis is rubor, quem habuit in iuuentute, suam non ignoraret naturam, cum adhuc vigeret, & floridus in genis insideret: & quod est his longè pulchrius, panni, qui- bus erat indutus, toto illo tempore, quo se exercuit (in exercitatione autem vixit Abra- mius quinquaginta annos) non cesserunt prolixitati temporis, nec esfluxerunt, sed per- petuò floridi ac recentes tegebant sancti corpus. Nunc autem tempus est transeundi ad admirabilem illam narrationem, quæ eius ex Deo zeli, & apostolicorum viscerum, & bonæ affectionis est maximè insigne. Id autem principio quidem tristitia & dolore affi- cer auditores: postremò autem multa voluptate, & animi tranquillitate animas imple- bit: & pariter adhibet ne desperent homines, etiam si ad summam deducti fuerint impro- bitate. Ita autem habet:

Mortuus est Abramij secundum carnem frater: mortuus est autem, vnica relicta filia. Ea verò erat planè infans, & amobus parentibus orba: mater enim iam antè erat mortua. Illam ergo accipientes, qui ad ipsam attinebant, iam septimum annum ægentem ducunt ad patrum, nempe ad diuinum Abramium. Qui & fratris iactu- ram consolans, & misertus puellæ teneræ ætatis & orbitatis, supinis eam accipit ma- nibus: & ei attribuit domunculam, quæ erat extra cellam: eamque deceterò prospici- ebat ex fenestra: & eam sacras docebat literas, optimamque viam ei indicabat: nec

Profige- tur sancti viri huma- litate.

Dæmonis terricula- menta cō- temnit.

Psal. 90.

Psal. 118.

Infecte dæ- monum præstigia.

Psal. 117.

Vultus eius semper floridus.

Vestis 30. annis ni- hil attri- tit.

Neptem suam san- ctè insti- tuit.

non confirmabat & excitabat ad cœramina spiritalia: ac in summa, puellæ erat veluti quædam aquila, quæ pullum alis sustinet, alleuat quæ, & portat, & cum eo scindit aërem: sic quæ eam docebat volare ad virtutis altitudinem. Illa autem, etsi esset ætate tenera & immatura, ad hæc tamen incrementum accipiebat, & maiorem, quàm licebat pro ætate, ostendebat virtutem. Propter quæ toto corde & visceribus exultabat Abramius, non secus, atquæ pater propter suam filiam: & rogabat, vt sine offensione posset cursum perficere exercitationis. Lætatur autem omnino, quòd in ea ætate tantum valeret in rebus spiritalibus, & in eis esset ad eò studiosa & diligens.

Cum ea autem esset eiusmodi, & in tanta haberetur admiratione, vbi processit ætate, & iam peruenit ad annum vicesimum, vir quidam habitu quidem monachus, mente autem perditus & sceleratus, lege amicitie accedens ad beatum, cum eam adspexisset, oculis impudicis, turpem quoque ei iniicit amorem cum eo congregandi. Erat autem hoc omnino ars & astus maligni, vt tantam virtutem efficeret ludibrium obscœnæ libidinis, & sacrosanctam Abramij animam superaret per maximam animi aegritudinem & calamitatem. Ab impudico ergò amore coacta virgo, seipsam educit extra domunculam, & cum scelerato illo & execrando congressa, acri expleta cupiditate protinus fuit animo faucia: & propter ea, quæ admiserat, vehementer compuncta, seipsam desebat, valde miserabiliter clamans: Hei mihi miseræ, hei mihi, quæ Dei templum violauit, quæ polluit illam regiam imaginem, quæ inquinauit figmentum eius manuum. Hei mihi miseræ, hei omnium infelicissima foeminarum, quòd violauit pactum cum Deo contractum, quòd omne præteritum tempus exercitationis breuissima vendidi voluptate. Hei mihi, quòd omnia, quæ à me antea fuerant ædificata, inania euaserunt & irrita. Quibus oculis ego cælum intuebor, cum eos habeam cæcipientes impudicis adspicibus? Quanam lingua Deum precabor, vel quanam labra mouebo ad supplicationem, cum ea feram inquinata libidinis & verbis & osculis? Cum quanam autem fiducia accedam ad fenestram, fenestram, inquam, illam, per quam meo gutturi affluebant dulcia eloquia? Quomodo autem patruum alloquar, quæ transgressa sum illius mandata, quæ non seruauit ei facta promissa, quæ sum improba, scelerata & execranda, corpore quæ polluta & animo? Hei mihi, quid de me fiet? Quòd me verram? Cur sum adhuc superstes? Vtinam mors ad me venisset ante libidinem. Vtinam prius rapta fuisset ex corpore, vt mortis donum haberem puritatem corporis. Nunc autem quinam fontes lachrymarum mihi poterunt tantas sordes abluere? Eam sic acerbe desentem, per eam dolorem malignus arripit ad desperationem, veluti timens, vt arbitror, nè per poenitentiam fieret promptiori & alacriori animo, & longè magis & vehementius relinqueret, quàm prius. Desperans ergò suam salutem, aufugit in ciuitatem quandam Aeslum nomine, quæ aberat duorum dierum itinere: & diuersans in quodam diuersorio, cum mutasset habitum, & vestem sumpisset secularem, erat cuius volenti prompta ministrata acerba voluptatis.

Cum illa ergò sic se haberet, & sic esset propòsita ad lasciuos illiciendo oculos, Abramio quiescenti in interiore cella existit tale somnium: Videbatur ei draco ingentis magnitudinis, & adspèctui horribilis, à sua cauerna prorepisset, & veniens ad eius domunculam, quæ intus erat, columbam deuorasse: deinde rursus suam repetiisse speluncam. Ille ergò excitatus præ timore, tristi animo erat, & conturbato: & suspiciens illam visionem significare persecutionem aliquam aduersus Ecclesiam, decæterò erat vehementius intentus orationi, rogans, vt ei aperte reuelaretur visio. Non diu autem tardauit euentus: sed tertio die postea videbatur rursus videre illum draconem emerisse ex collo, quem subierat: & cum ad eum prorepisset, & eius pedibus caput submisisset, illum quidem protinus esse disruptum: columbam autem, quam fuisse ab eo deuoratum præcedens ostenderat somnium, totam puram & immaculatam è medio eius ventre euolasse. Hæc cum vidisset, & existimasset visionem significare aliquem lapsum animæ fratris sui, conturbatus & animi aegritudine affectus, prospiciens è fenestra: Maria, Maria mea, inquit, quid est ò filia, quòd tibi tantam attulit socordiam, vt totos hos duos dies non moueris os ad laudes, non reddideris consuetas glorificationes, non petieris doctrinam, non eloquiorum illorum auditionem, quæ fuerunt melle & fauo ori tuo dulciora?

Cum hæc dixisset fratris filia, & nihil ab ea audiisset, (Quomodo enim, cum illa in diuersorio versaretur in amoribus & comestationibus?) apertè cognouit visionem de ea significare: & protinus grauissimo dolore affectus, & in visceribus supra modum cruciatus, suspirio veluti quodam fumo ex interna flamma emissio, Deum rogabat, vt ea re-

Maria ne-
ptis eius
corrupti-
tur. Valde
lucet faci-
nus suum.

Desperans
fugit, seq̃
omnibus
prostituit.

Somnium
Abrahamæ.

aspiceret & exurgeret, & rediret ad priorem probæ vitæ institutionem. Nam etsi tunc ignorabat, quomodo abscessisset, & locum, in quo Maria versabatur: quòd tamen leniter recessisset, & propter visionem illam, quæ apparuerat, non bonam spem de ea conceperat. Duos itaque annos DEVM pro ea rogauit. Somnij enim duplex visio, biennium temporis significabat. Circa finem autè secundi anni reuertitur quidam amicus, qui ad eam quærendam fuerat ab ipso missus, vbinam versaretur fratris filia, & apud quem, & quomodo, omnia apertè significans Abramio. Ille verò statim nihil cunctatus, sed multum valere iubens & senium, & exercitationem, & silentium, monasticum, quæ habitum & incessum, vt liberaret animam à laqueis diaboli, cum vestem induisset militarem, & in sinum nummum vnum immisisset, (tantum enim erat ei opus) & equum conduxisset, & cum quamprimum conscendisset, ipse quoque, instans primi Abrahamæ, viam iniit, quæ ducebat ad diuersorium. Nam ille quidem expeditione suscepta aduersus quinque reges, Lot fratris filium seruauit à captiuitate. Hic autem, cum in certamen processisset contra aduersarium, & cum vi expugnasset, reduxit sui fratris filiam ad priorem virtutis exercitationem.

Cum peruenisset itaque ad diuersorium, non secus ac venator peritus huc & illuc obseruabat, sicubi posset prædam parumpèr adspicere. Verum tempus ab eo terebatur, & eam, quam quærebat, non poterat adspicere. Illa enim pudicos tantum vitabat oculos, quantum contra accurrebat ad lasciuos & impudicos. Cum ergò sic eam non posset intueri, excogitat rem quandam, quæ vel sola potest ostendere magnum illius zelum, & quemadmodum, vt seruaret animam, à nulla re omnino abstinebat. Amatoris quidem simulat & habitum, & mores, qui eò peruenerat, vt esset, sicut angeli, propè expers materia: & fingit se amare amore carnali. Itaque sensim accedens ad dominum diuersorij: Audio, inquit, apud te esse puellam insigni pulchritudine, quæ præest diuersorio, & volentes admittit amatores. Illius igitur ego quoque captus amore, huc accessi. Præfectus autem diuersorij intuens ad canos Abramij, rem verò ignorans, & nesciens quidnam sibi volens se amare simularet, animo quidem eum abominabatur, & eum magnæ damna- bat impudicitie & intemperantie, quòd nec in tanta quidem senectute & canitie sustineret esse imperans, sed eius mores adeò discreparent ab ætate. Nè autem priuaretur mercede, quam propter puellam erat habiturus, visum est illi senem prouocare & incitare, atque ad maiorem accendere libidinem, dicens esse quidem puellam elegantem & pulchram, & alijs foeminis tantum præstantiorem, quantum est rosa latior cæteris floribus: nomen autem ei esse Mariam.

Hæc cum dixisset dominus diuersorij, audito nomine, Abramius apertè cognouit hanc esse illam, neque dubitabat amplius. Manu igitur in sinum immissa, & nummo soluto domino diuersorij, iubet parari cœnam, & introduci puellam. Cœna itaque opipare parata, diuersorij dominus ad eam educit puellam, quæ valde erat delicata, mollis & dissoluta. Quam cum vidisset sic meretricè ornata Abramius, corde medio fauciat: & conabatur quidem cohibere lachrymas, nè actum prodètes, puellam effugarent, eorum tamen minimè poterat sistere fluxionem, victus à doloris necessitate, vnde etiam guttatim lachrymabatur, in alteram partem conuerrens faciem, & à genis repellens lachrymas. Vt autem huius rei omnem auferret suspicionem, amatorijs apud eam verbis utebatur, annuebatque, & suauiter arridebat, & alia omnia faciebat, quæ possunt prouocare, & ad amorem accendere. Illa autem vicissim Abramio offerebat osculum, & arctè collum eius amplectebatur. Interim verò cum sensim redolentem castorum & exercitationi deditorum membrorum fragrantiam sensisset, & vitæ prioris esset recordata, & boni castitatis, & à quantis bonis excidisset misera, valde lachrymabatur & ingemiscebat, & Væ mihi miseræ, dicebat, væ mihi, quæ sum implicata tot sinibus peccatorum. Hei mihi, quid agam? Quomodo me nunc terra non denorat? Propter quæ in magna adductus dubitatione dominus diuersorij, vt qui nihil sciret eorum, quæ præcesserant: Maria Domina mea, dicebat, hoc totum biennij tempus iam tecum deges, nunquam te vidi ad tam adductam tristitiam & animi aegritudinem. Præ dubitatione itaque desicio & contremisco, cogitans, vndenam & quonam modo hæc dicere tibi venerit in mentem: Illa autem, tanquam ei causam significans: Vtinam, inquit, duobus annis ante decessissem. Sic enim fuisset omnino inter beatas.

Propter hæc veritus diuinus Abramius, nè ipse euaderet manifestus, deinde aufugit, ret filia eius fratris, vt quam magna illa morderet poenitentia, & quæ non amplius ferret eum intueri, cuius præcepta tam apertè contempsisset: & sic aufugeret præda ex me-

Habit
mutato
abit ad ne-
ptem suam.

Genes. 14.

Fingit se
turpi ca-
piti amò-
re.

Nò potest
tenere la-
chrymas.

Maria
quoque
plorat.

dijs eius manibus, priusquam totam escam deuoraret, & propterea volens omnem atque ferre suspicionem, petulantiores mores amatoris suscipiens: Reprime, dicebat, o mulier, hæc tristia verba. Non enim ideo huc conuenimus, vt recordareris eorum, quæ fecisti. Et conuersus ad dominum diuersorij: Amice, inquit, affer nobis citò quæ parasti, vt ambo collatemur: è longinquo enim, vt vides, accessi propter ipsam. Laute itaque exhibito conuiuio, qui totos quinquaginta annos ne sustinuerat quidem adspicere mulierem, & nec panem quidem, nec aquam, quæ sunt maximè necessaria, sumpsit ad satietatem: vinum bibit, & vescitur carnibus, & conuiuiatur cum meretrice. Nam beatum quoque sciebat Paulum, ad quem ipse intuebatur, & cuius viscerum & zeli contende-
 bat esse imitator, se aliquando purificasse, & caput etiam rasisse, Timotheum etiam circumcidisse, & itane Iudaismo quidem pepercisse, vt infideles animas attraheret ad pietatem.

Act. 21.
Act. 16.

Abramius
se prodit
nepti sua.

Cum sic ergo essent conuiuiati, se inuicem manu accipientes, in intimam ingrediuntur domunculam. In ea autem stabat quidam lectus, molliter stratus ad quietem, in quo cum molliter sedisset Abramius, qui semper terra vsus erat pro strato: Sine, inquit puella, vt tibi solam calceos. Ille autem iubet prius vestem obdi foribus. Cumque illa instaret vehementius, vt prius solueret calceos, beatus Abramius non sustinuit. Tandem ergo persuasa, cum osium tutò clausisset, ad sanctum accessit. Postquam verò eam per manum cepit Abramius, & vidit eam non posse amplius effugere, & iam prædam esse retibus irretitam, tunc amatoris personam deponens, & abiciens omnem simulationem, qui intrinsecus latebat, aperit Abramium: & ablato pileo, quem habebat in capite, & grauiter suspirans: Cor meum, inquit, Maria, nescis quisnam ego sum? Non agnoscis cognatum? Quid est, anima mea, quod tibi accidit? Quis est, qui te traxit ad interitum? Vbi nunc est ille angelicus habitus virginitalis? Vbi est vita crucifixi? Vbi est lachryma compunctionis? Quomodo tantarum virtutum altitudine descendisti ad vltimum barathrum deceptionis? Cur mihi non statim significasti atrocem illam pugnam inimici? Cur non de graui illo lapsu è vestigio triumphasti? Omnino ego & charissimus Ephraem lachrymis & precibus pro te apud Deum intercessissemus. Cur te tantum elongasti à nobis, & cur à te obliuioni datus sum, tanquam mortuus à corde? Cur te adeò cepit desperatio, quæ est maligni hamus inuitabilis, vt nec tibi quidem pepercis deinceps, sed inuerecundè feceris ea, quæ sunt turpissima, & inimici plagis tuas adieceris: cum oporteret potius exurgerè, & propter ea, quæ admiseras, magnam ostendere poenitentiam? Non nôsti Dei in nos viscera, & quem admodum nostri curam gerit magis quam mater, vt qui nos velit congregare (idque cum sepe à nobis contemnatur, & despiciatur) nõ secus ac gallina pullos suos sub alis? Propterea ergo rogo te, ini viam, quæ ducit ad meliora. Rogo, inquam, per meos canos, per labores propter te susceptos, & illas intolerabiles animi agritudines, & hunc mœrorem, & confusionem, redi ad priorem viuendi rationem. Concede mihi, vt paululum respirem, & nè cum dolore meâ senectutem transmittas ad infêros.

Maria animo cõster natur.

Pœnitentia vis.

Luc. 7.

Hæc filia fratris dicens Abramius, videbatur surdo canere. Deorsum enim in terram inclinata facie, & præ magno illo pudore eius voce repressâ, stabat terram intuens: ex quibus significabatur angor & animi perturbatio. Quamobrèm ille eam sic confusam recreans, cum magna lenitate & moderatione: Cur, inquit, o filia, tu mihi non respondes? Nescis propter te tantum iter esse ingressum? Nescis me propter te & propter tuam salutem hæc omnia simulasse, vestem militarem, amorem, esum carniuum, quem scis nihil aliud nôstè, præter cellam & silentium? Non est vilius peccatum humanum, pro quo desperare oporteat. Nullum est animæ vulnus adeò immedicabile, quod non curetur, vltum pulchro igne poenitentia. Super me sit tua iniquitas, o filia. Ego pro te Christo reddam rationem. Solùm veni mecum, & ad solitudinis reuertamur habitaculum. Ad hæc illa vix humile quippiam & triste, & velut agritudine animi emortuum submisit loquitur: Cum ad te & vultum tuum ne oculos quidem habeam, qui possint intueri, o venerande pater, vt qui sint tecti propter tantum pudorem, quomodo potero ad Deum accedere, à maligno grauiter animo sauciata, & scatens tam multis peccatorum vlcibus? Ille autem verba eius excipiens: Super me, inquit, o filia, sit iniquitas tua, & onus collo meo erunt tuæ actiones: solum reuertamur ad priores nostras habitationes. Ecce enim dilectissimus quoque Ephraem, pudore propter te afficitur & animi agritudine. Concede ergo nobis, vt respiremus, & ab hoc graui propter te liberemur mœrore. His puella valde animo contrita, cadit ipsa quoque, non secus ac meretrix illa, ad pedes præceptoris, acerbè desilens, & eos irrigans fluuijs lachrymarum.

Cum

Cum ij ergo ita se haberent, & ille quidem apud eam vteretur admonitionibus, & in bonam terram sic seminaret: illa autem lachrymis quodammodo irrigaret semina, vt fructus citò proferrent, & hinc poenitentiam ostenderet & contritionem, nox iam deducta erat ad matutinum: & ipse quidem fratris filiam iubeat sequi ad montem. Cum illa rogasset autem, quidnam de vestibus, & auro, & argento, & fragulis vestibus deinceps faceret, (erat enim splendide & sumptuosè ornata) vt conuenienter diuino præcepto omnia relinquat, diuinus admonet Abramius, & cum solum sequatur, & contendat ad veras illas vitæ futuræ diuitias. Ea ergo accepta, egreditur clam è diuersorio: & cum ipsam equo imposuisset, ille præcedebat pedes, equum manu trahens. Cum autem fuissent in monte, mutant ordinem domuncularum: & eam quidem, quæ erat exterius, ipse statuit habitare: filia autem fratris tribuit interiorem. In qua cum se coëderat, & fores occlusisset domunculæ, illic fuit perpetuò, precibus, ieiunijs & lachrymis delens labes peccatorum animæ. Etenim vt quæ nuper respiciisset à vitijs corporis, sic ea semper habebat præ oculis infernè versantia animam, & admodum acerbè poenitentiam conscientiam, etsi Deus sepe ei ostenderet peccatorum remissionem, nec hoc solum, sed etiam eam tanta impertiret fiducia, vt & assiduè miracula, & à morbis & vitijs liberationes per eam ostenderet. Propter quæ corde lætabatur Abramius, & Deo agebat gratias, quod spe minimè esset frustratus, sed susceptorum propter ipsam laborum fructus ferret suauissimos.

Abramius neptè redit in eremum.

Egregiam illa agit poenitentiam.

Abramius excedit à vita.

Maria obiit.

Atque ille quidem cum ad profundam pertinisset senectutem, è vita excedit, & ad æterna transit tabernacula, ad efferendum corpus magna vndique conflente multitudine, atque eius pannorum & ciliciorum parum quid attrahere vnoquoque contendente, ad cuiusvis boni thesaurum, ad mala omnia propulsanda. Quinto autem anno post illius mortem, moritur etiam fratris filia. Quæ cum animam desiderato Domino tradidisset, & iam esset mortua, in sepultura, in eius vultu suauissima quadam florebat gratia: & illinc quidam micabat radius, apertum signum eius animæ splendoris: In Christo Iesu Domino nostro, quem decet omnis gloria, honor, & adoratio in sæcula sæculorum, Amen.

DE S. EVSEBIA VIRGINE HABENTVR QVAEDAM
in Vita S. Rictrudis matris eius Tomo 3. die 12. Maij.

VITA S. HERBERTI ARCHIEPISCOPI COLO-
NIENSIS, AVTHORE RVPERTO ABBATE TVITIENSI.

Porro vetustas MS codex hoc loco sic habet: Titulus huius castri: (Tuitiense enim monasterium, prius castrum fuit) Virtute Domini Constantini Maximi, pij, felicissimi, inuicti Augusti, suppressit, domitius, Francus, in eorum terris Castrum Diuitensium sub presentia principis sui fecerunt: deuoti nimini maiestatis, duodeuiginti hæc voca fecerunt.

PROLOGVS AVTHORIS.

T Mihi hoc opus in angaria, venerande pater Marcuarde, imposuisti, quatenus sancti archipræfatis Herberti vitam virtutibus splendidam, sed prioris, vt tibi videbatur styli rubigine subobscuram, nouo rescriberem stylo, pro gloria & laude Domini nostri Iesu Christi. Ibam quippe aliàs, quò me scribentem ducebat ardor studij: & idcirco tibi obtemperare, nimirum quasi in angaria seruire existimaui. Cum autem & te instante iugiter, & mea voluntate ad aliam tendente, diutius angerer, venit tandem in memoriam illud, quod summus veræ dilectionis magister, inter cetera perfectionis euangelicæ præcepta congruè, in monte locutus est: Et si quis angariauerit (ait) mille passus, vade cum illo & alia duo. Sed & ille Simon Cyrenæus in mentem venit, quem, sicut Euangelista testatur, prætereuntem angariauerit, vt tolleret crucem Iesu. Denique exemplum eiusdem, qui crucem quidem Iesu tulit, sed non ipse crucifixus est: & hoc ipsum, quòd crucem non suam baiulauit, inuitus & in angaria fecit, vehementer Christianum hominem redarguit, quicumque ille est, qui Christi vel sanctorum eius labores ita prædicat, vt non collaboret imitando: & hoc ipsum

Matt. 5.

Mar. 15.

A2 2 quod

Secundus
Christus
& sancti
eius.

quod prædicat, magis ex præcepti necessitate facit, quam ex pio mētis desiderio. Acque
ui igitur, & omisso interim cursu proposito, diuerſi huc, nō iam inuitus, sed bonam ha-
bens voluntatem, si spiritus patris nostri Dei, quid vel qualiter loqui deberem, suggere.
re dignaretur. Ecce habes quod iussisti: immō ad quod agendum me magis rogando,
quā iubendo compulisti: tu ipse iudicato, vtrum id efficiendo quicquam profeceris:
id est, vtrum prioribus scriptis, quæ non tibi satisfaciebant, hoc posterius scriptū ad edi-
ficationem audientium magis an minus idoneum sit. Porro de me & apud Deum cōscien-
tia testis, & apud eos, qui audire vel legere dignabuntur, præfens epistola excusare pote-
rit: quia non quasi mihi ipsi placens, prioribus me scribendo superposui, sed postulanti
tuæ charitati placere cupiens, obediendo supposui. Dignum quippe te, cui obaudire de-
berem, existimaui, licet monachicam sub tuo regimine militiam professus nō fuerim.

De ortu B. Hereberti, & qualia illo nascente signa diuinitus apparere.

Cap. 1.

16. Martij.

Quando fa-
ctus sit Ar-
chiepisco-
pus.

Nno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi nonagesimo no-
nagesimo nono, Romanorum regere imperium Ottone tertio, insigni
metropoli Germaniæ Coloniæ Agrippinæ pontifex à Deo datus est
sanctus Herebertus, vixitque in eadem sede laudabiliter annos vigin-
titres, mēses duos, dies ferme vigintiduos. Huic donum gratiæ, quod
daturus erat ascensor cæli, de quo scriptum est: Ascendens in altum,
captiuam duxit captiuitatē, dedit dona hominibus: in ipso eius ortu

Psal. 67.

præsignare dignatus est. Denique cum noctū materno funderetur ex utero, lux immen-
sa cælitus in loco effulſit, quam & dormientes nonnulli, oculis cordis: & vigilantes, ocu-
lis viderunt corporis. Dormiens erat pater eiusdem infantuli, & cum eo quidam ex ami-
cis, Iudæus tamen, qui tunc venerat ad eum pro consuetudine colloquij, siue negocij sa-
miliaris. Hi ambo dormiētes hora ipsa, qua in lucem prodibat felix puerperium, vnū
idemque vident somnium: & euigilantes, continuō loquebantur ad alterutrum, quasi
propriū singuli narraturi visum, quippe qui nescirent cōmune fuisse, vel vnū. Nar-
rauit prior is, qui propter familiaritatem aduenisse iam dictus est, & deinde ipse pater.
familiās id ipsum, & non aliud se vidisse, vehementer admirans testatus est. Erat autem
huiusmodi somnium: Cubiculum in quo mulier decubere proximaq; partui nō ig-
norabatur, à fratre aperiri, admissumque iubar in fulſisse velut solis meridiani. Porro vi-
gilantes eadem hora circa parturientē de more aderant sexus illius personæ sedula, &
ipsæ corporalibus, vt iam dictum est, oculis viderunt miraculum cælitus infuſæ clarita-
tis. Adhuc enim loquebantur illi somnium, quod viderant, miraculum & felicitatem
partūs non vanis præfagiendo cōiecturis: cum ecce vna ex illis gaudio & pauore simul
attonita, bonum patri nunciauit nuncium, videlicet elegantis filij exortum, & in ortu
eiusdem editum miræ suauitatis & circumfusæ magnæ lucis diuinum miraculum.

Et nascen-
te, lux cre-
litis spar-
gitur.

Somnium
patris eius.

Quod lucis inuisibilis, qua illuminandus erat, signum fuerit visibilis lux, quæ illo nascente
in domo refulſit. Cap. 2.

Iohan. 1.

Hoc igitur quis dubiter conferendæ illi gratiæ fuisse signum, significans quod
copiosius illuminaret illum lux vera, quæ illuminat omnem hominem veni-
entem in hunc mundum? Et quidem si sola illi conferenda fuisset lux gratiæ
spiritualis, quam Iudaica cecitas nescit, rectè forsitan cuius incredibile vide-
retur aut indignum, Iudæum participem extitisse eiusdem somnij luminosi, quod pa-
ter Christianus videre meruit. At ille electus & gloriosus filius lucis, fulgere habebat &
interiori dono luminis æterni, quod Iacob simplex maximè optauit: & exteriori pro-
uentu gloriæ temporalis, quam venator Esau solam queſiuit ex benedictionibus pater-
nis. Quis enim nesciat splendorem magnæ ecclesiæ Coloniensis, quantum illis præci-
puè temporibus splenduerit etiam in facultatibus & honoribus seculi? Cum ergo tan-
tæ sedi præesse deberet, & super tale tantumque candelabrum exaltāda esset hæc lucet-
na Domini, habendo tot facultates, habendo nomen etiam & ius eximium apud fasti-
gium terræ, sicut sequens narratio declarabit: non indignum videri debet, quod Iudæus
quoque præfagium futuræ claritatis eius acceperit, qui & patri eiusdem dixit: Certissi-
mè noueris, quia quod nascitur tibi, te ipsum iucunditate replebit, suosque naturales ma-
gno sui nominis splendore illustrabit. Hoc dicere potuit ille, solam respiciendo lucem
vel gloriā seculi: Christus autem lux vera & gloria patriæ cælestis, mirabile eius præfa-
gium mirabiliter adimpleuit. Nam qua nocte, illo de virgine nato, exortum est in tene-
bris

Genes. 27.

Ecclesia
Coloniensis
maximè
floret.

Iudæi de
Hereberto
præfagium.
Psal. 111.
Luc. 2.

bris lumē rectis, & pastores super gregem suum vigilantes claritas Dei circūfulſit: ipsa no-
ctē, immō sub ipso lucis sequentis crepusculo, inter Missarum sacra solennia, quorū hæc
prima vox est, Lux fulgebit hodie super nos: consecratus est pontifex, veri baiulus lumi-
nis, eorumque fortitū ministerium, quibus dictum est: Vos estis lux mundi &c. Quis du-
bitet hoc cuenisse per prouidentiam siue ordinationem Domini, eadem cura vel gra-
tia, qua memoratum signum eo nascente præmisit: Verum de hac re suo loco plenius di-
cendum erit.

De materno genere eius, & vt stirps, unde talis nasciturus erat à captiuitate, Deo prou-
idente, redempta fuerit. Cap. 3.

Ali, vt dictum est, cum præfagio puer hic, beatæ prædestinationis filius, in Vuor-
matia Galliarum vrbe ortus est. Porro illuc, scilicet in Gallicum Vuormatiæ
territorium, genus eius maternum de fonte Alemannico casibus aduersis deri-
uatum fuerat. Siquidem auia eius materna nomine Emma, Regimboldi nobi-
lissimi Alemannorum comitis filia extitit, & ab Hunnis de prædantibus à castro patris cū
duabus sororibus extracta, atque in prædictæ vrbis territorio captiua violenter abducta
est. Quam vir quidam nobilis vt vidit, protinus inſtinctu Dei, sine quo nec passer vnus
in terram cadit, formam captiuae liberalem miseratus est, eamque redemit. Quid mul-
ta? Prouidente Deo, vt radix seruaretur, de qua nasciturus esset fructus, qui permaneret
in acquisitione salutis, pater eius puellæ, dum fortè pergeret ad curiam Imperatoris, in
domo eiusdem viri nobilis hospitium habuit. Illic inter multa colloquia filiam reco-
gnouit, gratulatus est, eamque viro, qui redemerat, postulanti coniugem, cum dote mul-
ta tradidit. Ex illis nata nuptijs sancti huius mater est. Hoc idcirco non præterire libuit,
quia non nihil spectat ad laudem & gloriā Dei, quod amaritudo illa tantis superata
est benedictionibus dulcedinis, vt redempta captiuitas, talem tantumque partu ederet
ciuem cæli.

Vt apud Hildebalduum Vuormatiæ præfulem per Dei gratiā in sacris disciplinæ ecclesia-
sticæ studijs profecerit. Cap. 4.

Gitur prospiciente proposito Dei, qui & ante tempora secularia sanctos omnes
præsciuit & prædestinauit, conformes fieri imaginis filij sui, & in suo quenque tem-
pore vocauit, iustificauit & magnificauit: hic sanctus præscitus, vt nasceretur, vo-
catus est, non solum vt per baptismi gratiam iustificaretur, verum etiam vt honore
pontificalis gratiæ magnificaretur. Huius nimirum magnificentiæ preparatio in eo ex-
titit, quod in eadē ecclesia Vuormatiensi studijs liberalibus traditus est. Tanta quippe sa-
cilitate diuinæ pariter & humane philosophiæ fluente potauit, vt dubitandum non ef-
set, eum intrinsecus doctorem habere illum, de quo Apostolus dicit: Ego plantaui, Apol-
lo rigauit, Deus autem incrementum dedit: maxime quia cum spiritu scientiæ claresce-
bat in eo spiritus pietatis & timoris Domini, à quo sanctus omnis ad sapientiam ascen-
dere incipit, sicut scriptum est: Initium sapientiæ timor Domini. Hoc perpendens vir ve-
nerabilis Hildebalduus, qui tempore illo pontifex erat eiusdem ecclesiæ Vuormatiensis, &
prudentem adulescentem cognoscens ex studijs ipsius, sicut scriptura dicit: Ex studijs suis
cognoscitur puer, vtrum munda sint opera eius, gaudebat in eo, spe bona reputās, quod
homo hic utilis foret sanctæ ecclesiæ. Erat namque idē pontifex eius beneuolentiā, quā in
propheta spiritu sanctus in sinuās: Dicite, inquit, iusto, quoniam benè, quoniam fructum ad-
inventionū suarum comedet. Et in euangelio Dominum dixisse nouerat: Messis qui-
dē multa, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in
messē. Itaque sanctæ ecclesiæ prospectum esse cupiens, & in ea, cui præerat, sede iam
paratum sibi à Deo sperans successorem, benè agentem condigna laude confortare stu-
debat. Denique defuncto tunc tempore eiusdem ecclesiæ præposito, protinus hunc
subrogauit. At ille sanctus & verus, qui habet stellas, qui ambulat in medio
septem candelabrorum aureorum, in alio firmamenti sui loco stel-
lam istam figere, & super alterius ecclesiæ candelabrum
lucernam istam ponere disposuit.

Quomodo per bonam famam Imperatoris Ottoni innotuerit, & archicancellarius effectus: *suaſusq; ab eo, presbyterij gradum cum socio Brunone aſſenderit. Cap. 5.*

Prou. 21.

Primus Imperator tertius, de viro illustri, quis vel qualis esset audiuit, & inclinante cor eius Deo, sicut scriptum est. Cor regis in manu Dei: ad eum viri probitas illi complacuit, ut eum suo lateri sociaret, primumque cancellarium sibi constitueret. A quo etiam persuasus hic beatus, iugum Domini, scilicet presbyterij honorem, alacriter suscepit, socio Brunone, qui postea Romani dignitate pontificij functus est. Attamen tunc idem Bruno, ut presbyter fieret, non citò acquieuit, humiliter excusans veluti maiorem suis meritis accipere gratiam. Sanè vterque laudabilis, & hic qui animo alacri citò acquieuit: & ille, qui primò stupefactus, rem arduam refugere tentauit. Nam & Centurio, qui dicenti sibi Domino, Ego veniam, & curabo puerum tuum iacentem in domo paralyticum: respondit, dicens: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum: sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus: statim ab eodem Domino secun- dum fidei suæ humilitatem laudatus est: & Zachæus, qui dicente illo, Zachæe, festinans descende: quia hodiè in domo tua oportet me manere: statim festinans descendit, & excepit illum gaudens: secundum charitatis suæ laticiam dignus iudicatus est, cui diceret Dominus: Quia salus hodiè huic domui facta est. Verum hic quoque, qui presbyteratus officium rogatus citò, ut iam dictum est, subiit, adhuc excellentiorem pontificij gradum postmodum sibi oblatum suscipere humiliter recusauit. Defuncto namque paulò post Ecclesiæ Vuirzeburgensis Episcopo, optabat Imperator ut illi subrogaretur. Recusauit, ut iam dictum est, indignum se profitens, & in fratrem suum, nomine Henricum, tan- quam seipso longè digniorem, mox eandem transferri obtinuit electionem. Factum, que est, & frater eius ecclesiæ iam dictæ præfedit: ipse autem in humilitate & dilectione sua, præfinito sibi à Deo, tempori & loco seruatus est. Interea Romano pontifice defun- cto, iam dictus Bruno sedem sortitur Apostolicam, agnominatus Gregorius, vixitque in ea annos ferme duos, & menses nouem, vndecimus supra Brunonem alterum, qui & nonus Leo dictus est. De isto, qualiter à Romanis Imperatori rebellantibus, primò ex- pulsus, ac deinde veneno peremptus sit, quoniam ad rem præsentem minùs attinet, nunc omittentes, potius propositum prosequamur.

Matt. 8.

Luc. 19.

Herebertus recusat epi- scoparum Heribip- lensem.

Gregorius V. Roma. Pontifex.

Ut à Colonensi populo facta concordia, in Archiepiscopum electus sit. Cap. 6.

NON multò post Colonia metropolis vidua facta est, defuncto Energero eius- dem ciuitatis Archiepiscopo. Ecce autem dum eligere conantur successo- rem, sciderunt vnanimitatem, clerusque & populus grauiter dissentiebat ab- inuicem. Nam alium clerus, aliumque sua electione poscebat populus: & in- tantum processit partium diuersarum conflictus, ut propè ad arma concurreretur. Itaque velut absente Iesu, nauicula in medio mari iactabatur fluctibus. Sed laboran- tibus velociùs succurrit ipse, & venit ad eos supra mare. Nam is, quem non probante po- pulo clerus eligebat, videlicet Vuczelinus, domus sancti Petri præpositus, repente silen- tium flagitans, per voluntatem Dei sic omnes alloquitur: In causa ista, Patres & domini, non sua singuli, sed pariter ea querentes, quæ Domini sunt, melius quòd possumus in- eamus consilium. Nam præstè vobis nec ipse cupio, nec alteri inuideo: sed in hac resis- ber ab vtroque, scilicet inuidia & ambitione, aliù vobis notum designo, qui dignus sit, videlicet illustrem Herebertum, valentem secundum Deum & secundum seculum, vtpo- tè Christo deuotum, & Imperatori charum. Soluamus ergò litem, in huius dignissimi concedendo electionem. Vix ille hæc dixerat, raptimque ex ore eius, Herebertum vni- uersa turba conclamabat. Vna omnium vox, vna voluntas, quos eatenus discordantes, nunc miro modo in vno absente homine vinculum pacis alligabat. Ità Domino impe- rante, cessauit ventus, & tranquillitas facta est. Cuius verò tranquillitatis tam celerem e- uentum magis memorabilem nobis facit aliorum temporum siue locorum nonnun- quam audita vel visa tempestas, vbi quodammodò dormiente siue absente Iesu, non antè motus maris sedatus est, quam multus animarum, immò & corporum rerum, que cæterarum periret ac profligaretur numerus. Nimirum iusto Dei iudicio propter peccata inhabitantium, vbi tale quid accidit, ascribendum est. Nam quòd nauiculæ Colonensis Ecclesiæ, dum illis discordiæ fluctibus iactaretur, tam citò, nè ad arma per- ueniretur, subuentum est, misericordiæ diuinitatis ascribi debet. Porrò meritum beati viri in hoc quoque euidentis adstipulatio est, quòd oblato ad electionem nomine ipsius,

Nota in fi- gnem pro- bitatem huius Vuc- zelini.

Hereber- tus eligi- tur episco- pus Colò.

ipsius, animosa cleri & populi discordia quieuit, & pax reddita est. Subtiliter nanque ar- tendentibus res ipsa loquebatur, quòd mitteret illum princeps pacis, lapis angularis, & pax nostra Christus, qui fecit vtraque vnum: qui inimicitias interfecit in semetipso, & per sanguinem suum pacificauit omnia, quæ in cælis & quæ in terris sunt.

Ut pro electione eius Imperator gauisus sit, & quam sapienter electionis eius gratiam acceperit. Cap. 7.

Igitur cum præsentia Domini electio memorabiliter celebrata est serui fidelis, & hæc tam à Deo quam ex hominibus continuò testimonium laudemque habere meruit. Siquidem & Imperatoris supra memorati cor iam tetigerat manus Domi- ni, ut per hunc virum sedaret iam fama compertos sibi motus ciuitatis discordan- tis. Nam & cum pecunia tentaretur ab alio, quem (vt iam supradictum est) acclamauerat dissenſio populi: ipse responsum differens, còtemptumque oblatæ pecuniæ dissimulans, hæc interim à territorio Bencuentano, vbi tunc temporis commanebat, manu propria beato vero scripsit, tunc Rauennæ cum ciuitatis eiusdem antistite iussu ab Imperatore negocia peragenti: Otto Imperator Augustus sola Dei gratia, Hereberto Archilogothe- tæ gratiam & Coloniam & pallij cubitum vnum. Vbi verò Colonienſium adiuit lega- tio, viri complures honorati, tam de clero quam de populo, & qui in vtroque ordine vide- bantur præstatiſſimi, cum quibusdam de principibus terræ maximis, electionem coram deprompserunt personæ talis. Tum verò vehementer exhilaratus idem Imperator, pru- denti consilio ciuitatis grates non minimas egit: quia quod ipse optabat, quodq; optimū sibi videretur, hoc ipsi quoque sentirent, & eligerent vno eodemque secum spiritu. Ità prorsus euidenter huic ostiarius aperuit, intraturo in ouile ouium, pacificans cunctos in electione eius, ut nullum fieret obstaculum. Hæc omnia vir laudabilis reuera sapienter accepit: qui interea petens ecclesiam, stratusq; solo, gratiarum caeleſtium largitori Do- mino Deo toto mentis affectu grates egit, non vtique pro gloria temporali exultans, sed supernæ benedictionis munus adorans. Quomodo enim non gauderet, qui se tam cui- dentibus experimentis Deo curæ esse perspiceret? Imitatus namq; est sanctum regem & prophetam Dauid, qui cum audisset sermonem Domini, per prophetam Nathan dicen- tis: Cumq; implueris dies tuos, vt vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, & stabiliam regnum eius: ipse edificabit mihi domum, & firmabo solium eius vsq; in æternum &c. Ingressus est & sedit coram Domino, & dixit: Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, vt præstares mihi talia? Et subiunxit: Nunc igitur Domine, sermo quem locutus es famulo tuo super domum eius, confirmetur in per- petuum, & fac, sicut locutus es. Hæc & cætera cum diceret rex fortis, sapiens & humilis, exultabat, non vtique pro temporalis memoria domus vel templi manufacti, quod fili- us eius Salomon facere habebat nomini Domini: sed pro æterna Christi, sui secundum carnem filij, & Ecclesiæ gloria, quam in illius Salomonis filij sui & templi eius figura prophetico spiritu intelligebat. Hoc nimirum exemplo & hic beatus egit, & agere de- bet omnis, qui vocatur à Domino, vt domui Dei rector, siue ouibus Christi pastor pre- sit non humanam gloriam, sed diuinam amplectèdo gratiã: quia profectò magna gra- tia, pastorem & episcopum esse animarum, computanda inter dona maxima, quæ dedit hominibus ascendens Christus in altum. Nam & Apostolus cum dixisset: Qui descen- dit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos, vt impleret omnia: & ipse dedit quos- dam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas: alios verò euangelistas: secutus est & ait: Alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum. Rectè igitur & sapienter hic pro collato siue conferendo benedictionis & pastoralis gratiæ munere grates egit.

Imperato- ris literæ ad Here- bertum.

2. Reg. 7.

Quid agen- dum illis, qui ad di- gnitates vocantur. Ephes. 4.

Quam liber ab ambitione fuerit, & de morte Argentinensis Episcopi. Cap. 8.

Iam de ambitionis vitio quam liber ab illo fuerit, cum tota eius vita indicio sit, il- lud quoque memorabile testimonium, quòd 8. Idus Iulij, quæ dies sancti Kiliani mar- tyrio erat celebris, cum creari deberet Archiepiscopus, disferri in crastinum præo- ptauit, propter præsentis exequias lugubres, quæ ibidem agebantur, Strasburgensis Episcopi: videlicet nè alijs lugètib; & fletibus, ipse ridere videretur cum suis, memor scripturæ, dicentis: Hæreditas ad quam festinat in principio, in nouissimis suis bene- dictione carebit. Et reuera dolendum erat pro exitu eiusdem Episcopi: quia videlicet terribiliter acciderat, præeunte signo non bonæ æstimationis. Nam cum ille mitra

Prouer. 20.

Episcopi Argentini
sis leuitas
in Missa
sacrificio,
quã diui-
na vltio
secuta est.

redimitus, Missarum solennia celebrare ingrederetur, vbi se ad populum vertit, dictu-
rus de more, Pax vobiscum: Imperatorem intendens, tanto risu solutus est, vt funditus
oblitus esse videretur, ad quid se conuertisset. Vt verò ad prandium ventum est, cunctis
pariter confidentibus, percutitur morbo pleurético, interque manus ad proprium dela-
tus hospitium, die decimo quarto reddidit spiritum. Viderat autem ante annos septem,
vt solitus erat narrare, visionem: videlicet adfuisse sibi senem quẽdam, veste purpurea
pontificali que redimitum infula, qui se profitemus esse Kilianum. Tale, inquit, ille mihi
profudit oraculum: Age per hos septem annos, qualia Episcopum decent opera: quia
non longius tibi à Domino vitæ spatium positum est. Quomodo cunque ille visionem
acceperit, qualitercunque se preparauerit, qualiscunque in illa hora suæ mortis inuen-
tus fuerit, rectè nimirum sapienti huic talis, vt prædictum est, illius exitus meditatio-
nem mortis renouauit vel auxit, magnum que fuit temperantię eius indicium, quòd pro
tempore flendi, differendo sibi vel suis tempus gaudendi, tristibus exequijs priuatus in-
teresse maluit.

Quanta cum humilitate Coloniã venerit, & quando consecratus fuerit. Cap. 9.

Ephes. 4.

Herberti
in signis
humilitas.

Hebr. 11.

Consecre-
tur episco-
pus.

Luc. 2.

Esa. 61.

Luc. 4.

ET quidem Benecenti pontificalis ei honor datus est 7. Idus Iunij: Et exinde Ro-
mam profectus, pallium ab Apostolicæ sedis præfule accepit: sed ciuitatem Co-
loniam ingressus est, & in sede sua sedit die, quæ apud Christianos non incognita
est, scilicet in vigilia Domini. Quò cum accederet, iamque in vicino adesset, di-
gnum memoria est, qualiter Apostolicæ doctrinæ recordatus est, qua dicitur: Obsecro
autem vos ego vnctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocari estis, cum
omni humilitate & mansuetudine. Nam verè humilis & mansuetus, pallio missionis
Apostolicæ præmissio, ipse indutus linea, discalceatusque, lento pede secutus est, cum si-
gus hyemale pro tempore calceatis quoque permolestum esset. Attendebat etiam vo-
cationem suam, quòd nõ ad regna gentium, sed ad ministerium vocaretur sanctorum
Christi discipulorum. Et quanuis ad insignem iam veniret suam ciuitatem Coloniã,
tali schemate confitebatur cum beatis patriarchis, quorum Apostolus meminit, quòd
peregrinus & hospes esset super terram, patriam se querere significans meliorem, id est,
cælestem, & eam, quam parauit illis Deus, ciuitatem. Venit itaque duce spiritu sancto,
spiritu humilitatis, cum animo contrito, nõ tamen absq; sancto & spirituali gaudio, &
sicut superius iam prelibatum est, ipsa nocte gaudij sui, scilicet natalis Domini, cõsecre-
tus est inter Missarum solennia, quæ ex more celebrabatur paulò ante vel circa ortum
diei. Venerant quippe ad hoc ipsum cum eo plures episcopi. Iam verò in illa consecra-
tione eius quis diuinã ordinationem non miretur? Quis non vcreatur hic altitudinem
consilij diuini, quo ita fieri complacuit? Denique totum illud officium matutinum san-
ctis pastoribus ouium Christi spiritus sanctus composuit, quorum nimirum mysticum
exemplar pastores illi fuerunt, qui nocte illa vigilantes & custodientes vigilias noctis su-
pra gregem suam, circumfulgente se claritate Dei, nuncium bonum, gaudium magnum
nati Saluatoris, quòd à sanctis angelis primi audierant, videre meruerunt, sicut sanctum
eiusdem Missæ narrat euangelium.

Cunctæ nimirum eiusdem officij partes, pastorum Ecclesiæ voces sunt, qualis ratio-
nabilibus curæ suæ ouibus personare debent, natum de virgine pro salute mundi salua-
torem. Planè nisi legentium vitandum esset fastidium, promptum erat exponere par-
tes singulas secundum eiusmodi sensum. Vnum tamen est, quod iure non prætereun-
dum sit, videlicet propheticum capitulum, quod in eodem officio lectionem Apосто-
licam ex more præcedit: maximè quia huius sancti pastoris personæ locus ille miro mo-
do sese accommodauit. Denique dum in consecrando illum, episcopi duo codicem eu-
angeliorum super caput cernicemque eius tenerent, reuoluto mox eodem codice ver-
ficulus iste primus occurrit: Spiritus Domini super me: propter quod vnxit me: ad eu-
angelizandum pauperibus misit me. Propheticum nanque hic Esaia capitulum euange-
licis literis hoc modo insertum est: Et regressus est Iesus, inquit Lucas, in virtute spiritus
in Galilæã, & venit Nazareth, vbi erat nutritus, & intrauit secundum consuetudinem suã
die sabbati in synagogam, & surrexit legere. Et traditus est ei liber Esaia propheta. Et vt
reuoluit librũ, inuenit locum, in quo scriptum erat: Spiritus Domini super me, propter
quod vnxit me: euangelizare pauperibus misit me, predicare captiuis remissionẽ, præ-
dicare annum Domini acceptum & diem retributionis. Et cum plicuisset librum, red-
didit eum ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum.
Coepit

Coepit autem dicere eis, Quia hodiè impleta est hæc scriptura in auribus vestris. Constat
ergò quia persona Christi est, quæ hæc in propheta suo de semetipso loquitur. At ille ni-
mirum nõ solum vnctus, sed vnctus est præ omnibus, sicut alia scriptura dicit: Vnxit te
Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis. omnes nanq; sancti, omnes quicumq; Psal. 44.
illius speciosi & gratiosi regis participes siue cõsortes sunt, eodem spiritu, eodẽ oleo læ-
titie vncti sunt: quippe qui nec sancti absq; vnctione hac vllò modo esse possunt. Cum
itaque vnuerfos eius participes vnctos esse constet eodem spiritu Domini, de quo ille
princeps & potentissimus dicit: Spiritus Domini super me, &c. contestas & dicens: Quia
hodiè scriptura hæc cõpleta est in auribus vestris: sine dubio præfules ecclesiarum, quo-
rum est pauperibus euangelizare, & predicare captiuis remissionem, & ad hoc sacro chris-
mate vncti sunt: ipsi singuli scire debent, & de semetipsis post Christum dicere possunt:
Spiritus Domini super me: propter quod vnxit me, &c. Igitur dum in huius beati pon-
tificis vnctione, aperto super caput eius euangelico volumine, primam scriptura sancta
vocem hanc edidit, reuera iure omnes, qui aderant, venerabiliter pro verò diuinitatis
oraculo sententiã arriperunt, credẽdo quia Dominus hunc misit: nõ dubitando, quia
hunc spiritus Domini vnxit. Cum hac lectione prophetica, sicut est ordo eiusdem offi-
cij matutini, consonantibus atque alternantibus choris, concrepabant diuinæ voces sa-
cra præconia lucis & decoris, quem princeps pastorum Deus & Dominus noster induit,
qui nocte illa illuxit nobis: de quibus non est modò explanatio continuanda: nõ, sicut
iam dictum est, proluxit fastidium pariat. Hoc tantum indubitèter dixerim, quia quæ-
dam signa erant hæc persistentis in tenore suo propositi Dei: qui & dum nasceretur hic
beatus, splendorem lucis pro signo mirabiliter edidit, & dum consecraretur, sic eandem
consecrationem disposuit, vt solennia circa illum audirentur præconia veri luminis,
cuius nunciij debeant esse pastores cuncti animarum, secundum exemplum pastorum il-
lorum, quos nocte illa claritas Dei circumfulsit.

*Vt quorundam sustinuerit inuidiam, & Henrico Imperatori ceperit esse
suspectus. Cap. 10.*

TVM est hoc opus Christi, cuius sermo verus est: immò qui es ipsa veritas, cuius
sententiam permanere oportet, dicentis: Non potest ciuitas abscondi, super
montem posita. Item: Nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, Iohan. 14.
neque sub modio, sed super candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant. Matth. 5.
Sed quæ vnquam ciuitas sic super montem posita, non inuidiam passa & op-
pugnata est à ciuitate Cain terrena & in valle posita, cuius princeps est satanas? Aut
quæ vnquam lucerna sic super candelabrum posita fuit, & nullus ei nequam oculus in-
uidit? Quod vt iam manifestius dicam, quis vnquam sanctorum edificatus in monte
virtutum, verboque & exemplo lucens ad ædificationem videntium & audientium,
nullam ab ingratis & inuidis passus est tribulationem? Quis inter supernarum gaudia
gratiarum propriam nõ habuit mensuram eiusmodi lachrymarum, quas faciunt filijs
lucis habitatores Cedar, id est, tenebrarum? Nam hoc est quod in Psalmo gementes sin-
guli dicunt: Hec me, quia incolatus meus prolongatus est: habitauit cõ habitantibus Ce-
dar: multum incola fuit anima mea. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus: cum
loquebar illis, impugnabant me gratis. Et quanuis tribulentur, nõ tamen permittuntur
tribulari sine mensura, id est, supra id, quod sustinere possunt. Item ipsi dicunt: Domine
Deus virtutum, cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in
mensura. Oportebat igitur & hunc sanctum, cuius anima, regis Dei ciuitas supra mon-
tem posita, qui lucerna erat super insignis ecclesiæ candelabrum constituta: oportebat,
inquam, & hunc pati aduersa inter prospera virtutum, quibus intus proficiendo ardebat,
& inter radios signorum, quibus foris ad gloriam Dei lucebat, sicut proterius narratiõis
ordo monstraturus est. Quomodo autem vel qualem per occasionem aduersitas in eo
reperit aditum? Videlicet per ingentem muri vel præcelsæ turtis eius ruinam, id est, per
mortem Imperatoris sepediti: cuius, dum adiucret, amicitia pro muro illi esse poterat
contra aduersarios, quos contra eum postmodum inuidia suscitauit. Qui nimirum Im-
perator si, vt in ceteris, ita & in causa, per quam mortem incurrit, consilium beati viri
attendisset, multo melius sapientiæ appropinquasset, & non poenituisset eum, quem ad-
modum ipsa sapientia dicit: Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebis. Eccl. 12.
Quod quia non fecit, incidit in insidias mulieris malæ, videlicet eius, cuius virum Cre-
scentium, sibi rebellantem, capnum iusserat capitalem subire sententiam: Et ab illa non
præca.

Otto 3. Im per. vene no perit.

Gen. 4. Iuda. 2. Cor. 3.

Henricus Imper. cur Hereberto infensus.

Esa. 61.

Fames & pestis grauatantur.

Rom. 8.

Ecl. 44.

Indicit tri duanum ieiunium, scilicet solem nis procef sio & lita nia.

Columbae miraculi.

præcauens, quanuis à sancto viro sæpius esset commonitus, veneno intrà cubiculum dormiens infectus est. Obijt itaq; Romæ anno post ordinationem beati viri tertio. Erat autem nunc quoq; sanctus idem cum illo, vt potè ad disponenda pernecessarius maxi ma regni negocia. Cui cum die sequenti confessus fuisset pestem quam perceperat, seq; mori persentiret, id quoque supremum ab eo postulauit, quatenus corpus eius Aquil grani sepeliendum transferret. Hoc agere insistens vir fidelis, regalia quoque penes se habuit, & electioni non interfuit noui principis Henrici, tunc Baioariorum ducis: quem secundum seculi dignitatem locupletissimum, & literarum studijs non tenuiter instru ctum, principes regni regem sibi elegerunt. Hæc fuit occasio, quam aduersus illum rape re potuerunt aduersarij, quales in ecclesia nunquam defuerunt, ex quo sacrificia Deo primi obtulerunt Abel & Cain, scilicet falsi fratres, quibus se scriptura dicit: quia abi erunt in via Cain, quorum pressuram Apostolus quoque inter cætera pericula sua maxi mè gemit. Et hæc quidem regalia repetita, citò reddidit: sed quia noui, vt iam dictum est, principis electioni non interfuit, extunc illi suspectus erat. Vnde & idem rex obtrectato ribus sancti pronius aurem præbebat. denique impacato semper eum odio persecutus est, donè à Domino redargui meruit paulò ante obitum sancti, quod in suo loco præ sens narratio non præteribit. Nunc memorabilium eius ad laudem Domini miracula percurramus.

De siccitate, & quomodo per speciem columbae gratia spiritus sancti super eum apparuit: utq; lachrymis suis repentinam è celo pluiem obtinuerit. Cap. II.

REs ipsa, quæ iam nunc enarranda est, satis lucidè commèdat, non casu, sed per diuinam dispensationem id, quod supra memorauimus, euenisse: vt scilicet in consecratione sancti præsulis prima se ex euangelij codice offerret illa vox misericordis pontificis Christi, Spiritus Domini super me: propter quod vi xit me. Subsecuta nanque postmodum siccitas, peccata populorum vehementer ar guebat, vt ferè omnis herba præmorta, omnis ager exustus, non qualemcunque fa mem, sed famem mortiferam iam iamque minaretur. Denique cum siccitate pestilen tia quoque sæuebat, multi que moriebantur, multi adhuc ægra vix trahabant corpora. Erat ergò pijsimo pontifici non parua vel qualiscunque sollicitudo: sed & in sollicitudi ne patientis animi tribulatio, & in tribulatione iugis & lachrymosa oratio. Vnde quia ferrum pertransibat animam eius, & in corde eius gemebat spiritus sanctus, sicut di cit Apostolus: Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus: meruit & populum reconciliare Deo, sicut de sacerdo te magno & digno quidam sapiens dixit: Et in tempore iracundiæ factus est reconcilia tio, & inter reconciliandum, glorioso glorificari miraculo. Indicto ieiunio triduo, luctuosus ibat populus per urbem fecundam tot sanctorum millibus, & ad singulo rum patrocinia locorum fideliter atque suppliciter lachrymosas fundebat preces, qua tenus ab imminetibus, iam iamque præsentibus malis eriperetur. Erat autem publicus cleri & populi, monachorum quoque atque sanctimonialium processus, & ex omni or dine vtriusque sexus, lingua quidem diuersa, sed vna intentione & eodem sensu concre pando kyrie eleison, altitudo cæli pulsabatur. Inter omnes & præ omnibus mœtus & supplex tristium filiorum spes & pater patriæ procedebat Archiepiscopus, ita vulnera to corde tantisque cum gemitibus, vt miro modo consolatione sua dignum eum iudi caret spiritus sanctus paracletus. Cum igitur oratorium sancti Seuerini litania solennis egressa, beati Pantaleonis adiret oratorium, ecce nunci candoris columba, videntibus multis, caput eius circunvolabat, eademque repente disparsens, iterum visibilis com parebat. Videbant eam multi, sed non omnes: quia videlicet non terrena species, sed caelestis erat gratia, quam aliquibus videre donatum est. Vt autem ventum est ad locum, vbi iam dictus confessor Domini Seuerinus in transitu beati Martini voces angelorum psallentium audire meruit: vident eminens eandem columbam caput beati viri tertio circunvolantem, quæ & protinus in sublime eleuata, cælos petijt, nec vltra compa ruit. Vnde quis dubitet spiritus sancti gratiam, qualis in domo pectoris eius habitabat, talem deforis apparuisse, præsertim in tali luctuoso tempore? Columba nanque, sicut & turtur, auis gemituosa est, gemitumque pro cantu edere solet: & sicut illa soliuaga, sic ista auis gregatim gemere consuevit. Verissimè ergò cum signo huiusmodi orantem pariter & gementem præ omnibus hunc designabat spiritus sancti gratia, & de isto quo que quodammodo id ipsum dicebat, quod de alio quodam non ignoto, sed eximio pro-

propheta, dictum sacra narrat pagina: Hic est fratrum amator & populi sui: hic est, qui multum orat pro populo & pro ciuitate ista. Nimirum & iste vir in populo suo mirif. 2. Mac. 7. sinus apparuit, secundum similitudinem columbae mitis & simplicis, sancto redundas spiritu pietatis: atq; idcirco gemitus & oratio eius perire non potuit. Nam vbi ad pran dium ventum est, cum ipse appositis cibis ferè ieiunaret, ita tamen more suo, & tunc maximè, ieiunium dissimularet: quibusdam ad ipsum respicientibus, & cum dolore lo quentibus, quod ea die profusus tam multorum lachrymis necdum propitiato Domino caelum aperiretur, dignum memoria verbum respondit hic beatus, verè mitis, verè mā suetus. Vestri, inquit, o charissimi, pastoris est culpa, quod caelum desuper tam ferreum est, quod multitudo viscerum Domini & miserationum eius cōtinuerunt se super vos. Nisi enim Dominus meis irritatus esset sceleribus, qui inter ipsum & vos debebam stare. Nisi enim Dominus meis irritatus esset sceleribus, qui inter ipsum & vos debebam stare. Hæc signum modestiæ. Notata fan. di viri in signum modestiæ.

Quod communi proposito suo & Imperatoris Ottonis ipse superstes cœnobium construere deliberauit. Cap. 12.

INterea cum multis & magnis misericordiarum operibus in susteret pauperum pater, vi duarumq; & orphanorum quotidianus prouisor, incumbere animo eius cura cō tinua, seruituris Deo monachis construere cœnobium: quorum ordo videlicet pro fitetur, quia pauperes sunt, pauperes voluntarij, nihil in hoc mundo habendo pro prium. Habuerat autè Imperatorem Ottonem, dum adiuuaret, huiusce rei monitorem. Deniq; cum nouissima profectioe Italiam ingrederetur rempublica dispositurus, bea. Otto In. perator a. git cum il lo de con struendo cœnobio. tum virum habens in comitatu, cum cæcis prosperè succedentibus, tractans cum viro Dei de salute animæ suæ, & quodammodo dicens: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? consilium hoc accepit, quatenus ob salutem suam cœnobium con strueret monachorum, in honorem sanctæ Dei genetricis, omniumq; Sanctorum. Hoc miro salubri consilio, necessaria protinus ad hanc rem prædia Christo delegauit, quæ & beato viro in manum dedit, cum pollicitatione vel spõsione huiusmodi, vt quoniã vita mortalium incerta est, si quæ ex ipsis necessitas mortis præoccuparet, alter quicunq; su perstes existeret, votum persiceret. Talis, Christo mediante, inter illos conditio cōuenit, & ita pauperum memores extiterunt viri summi, hæredes æternæ viriditatis, de quali bus in psalmo spiritus propheticus dicit: Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit. Hoc nanq; præconio, sub nominibus lignorum, cæpi & cedrorum Libani, my lice à sancto spiritu diuites & potentes seculi promissæ sunt, hospitales futuri pauperibus, id est, Ecclesiæ filijs spiritualibus, de quibus ibidem cōtinuò subiungit: Illic passeret ni dicabunt: Herodij domus, dux est eorum: quia propter ipsum pauperes fiunt, præparã do animos diuitum secularium: vt quomodo passeret in ramis lignorum campi cedro rumq; Libani nidificat, ita ipsi in possessionibus siue facultatibus illorum parata sibi vi tæ huius necessaria percipiant. Hæc idcirco cōmemore libuit, vt pariter recogitet quisq; qui de talium constituto viuuit, professus Christi seruitium sanctamq; paupertatem, quã Christus ipse docuit, quia tanquam passer volare, id est, cœlestia cogitare debet, vt dignus sit hospitio vel stipendio, quod passerum, id est pauperum siue humilium spirituali vitæ paratum est. Nã hinc est, quod idè Dominus Christus, instruens pauperes suos: Nolite cogitare de crastino. Itè: Nolite solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Scit. n. pater vester cœlestis, quid vobis necesse sit. Quarite ergò primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis. Quod idem est, ac si dicat: Securi o vos omnes, qui laboratis & onerati estis, venite ad me, & ego re sici.

Nota fan. di viri in signum modestiæ.

Efficacia precum eius.

Non suffi. nec se lau. dari.

Otto In. perator a. git cum il lo de con struendo cœnobio.

Largitur cœnobio prædia Im perator. psal. 103.

Matt. 6. Luc. 6.

Mart. 6. Ibidem.

2. Sal. 101.

ficiam vos: securi & confidentes venite ad vitæ contemplatiuæ requiem, nihil de crasti- no solliciti: quia iam dudum pater vester caelestis, sciens quid vobis necesse sit, promisit & parauit vobis victum & vestitum, dicendo in propheta: Saturabitur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit: illic passeret nidificabunt. Sed his omisissis, reuertamur ad re. Ne- que enim propositum nobis fuerat docere monachos, quod statuta percipere stipendia non debeant, nisi per contemplationis pennam volent, & à seruuili opere peccati vacet, sed gestorum beati viri texere narrationem.

Quod sancta Dei genitrix illi apparuit, et quo in loco cenobium construere deberet, indicauit. Cap. 13.

1. Reg. 1.

S. Maria re- gina ange- lorū illi ap- parec.

Um beatus Herebertus propositum electo in loco construere optaret cenobi- um, & nusquam locum reperiret, quem aptum putaret satis & idoneum: con- uertens sese ad Dominum sanctamq; eius genitricem in ieiunijs & orationibus, postulabat sibi ipsius reuelari voluntatem. Fecit hoc instanter, & sicut de sancta Anna prophetissa scriptum est, Vultus illius non sunt amplius in diuersa mutati: non an- tē desinit, donec suis condignum meritis responsum caelitibus accepit. Deniq; nocte qua- dam, dum post vigilias fatigata sopori membra dedisset, ecce adest per visum illa beata angelorum & omnium regina sanctorū: quæ stellato sedens folio, latum & amplū calo- rum cū filio suo possidens regnum, non parumpendebat etiam hoc paruum, quod sibi in terris fidei deuotione offerebatur domicilium. Et assistens, Scias, inquit, o Hereberte, exauditas esse orationes tuas: iam ecce venio ad te, vt indicem tibi, votum, quod meue- gētis, quo in loco perficias. Ego enim sum Maria mater Domini. Surge ergo, & Diuitē se castrum petens, locum in eodem mundari præcipe: ibiq; monasterium Deo, mihi & omnibus Sanctis cōstitue: vt vbi quondam abundauit peccatū & cultus daemonū, ibi iusti- tia regnet in multitudine sanctorū. His dictis, misericordiae mater disparuit, beato scilicet viro euigilante, atq; ita relabente à dulcedine tantæ visionis. Erat autē in eodē castro sita chors, pertinens ad seruitium episcopij. Surgēs igitur, & gratias Deo corde & ore de- uotissimè agens, & ei, quæ sibi apparere dignata fuerat, salutis perpetuæ genitrici nō in- gratus existens, confestim prædictæ chortis ministreria accersuit, iussitq; quantocy- us chortem illam emendari, quoniam regis calorū & genitricis eius iam deberet curia fieri: vt exportata supellex vniuersa, locū daret aduenienti, atq; habitaturo illic nomini Domini. Factumq; est, & exportata rerum omnium quæ multa erat, copia, citius quam sperari poterat, locus emundatus est. Quid multa? Lactis fundamētis, alacriter atque ce- leriter structura speciosa surrexit.

De structura templi vt ceciderit, & alia structura surrexerit: & cuius rei exemplum conuenienter inde possit accipi. Cap. 14.

Templūa cornit.

Sed quid dicam? cum enim opus ferè peractum est, iamq; sicut propositū fuerat, seruientium Deo monachorum cœtus adunatus existeret, quadam nocte dum si- nitis matutinorum solēnijs, omnes fuissent egressi, repente sic tota structura con- cidit, vt lapis super lapidē non remaneret, præter vnū parietem paruulū, qui solus inter illas ruinas stans repertus est. Quid de euentu sapiēs auditor arbitretur? Nisi enim caelesti autoritate structura surrexisset, nisi talis tam quæ sublimis personæ, quæ appa- ruit, sicut iam dictum est, dignitas opus tali in loco fieri iussisset, & nisi fundator operis hic pontifex notæ sanctitatis existeret, fortuitō accidisse arbitrarenur. Nunc autē confi- derata rerum vel personarū qualitate, arbitrari licet, diuina & iusta hoc actū esse dispo- sitione. Et quidem quoniam altitudinē diuini consilij perspicere non valemus, hoc tantū dicere libet, quia cunctis loca sancta inhabitantibus, & eis maximè, qui eodem in loco sanctum deinceps subituri erant seruitium, terribile signum datū est. Nā quod veraciter de filio virginis dictum est: Ecce hic positus est in ruinam & in resurrectionē multorū: id ipsum non incouenienter de isto, & eiusdem virginis oratorio, & de omni Sancto in loco dici potest, quia in ruinam & in resurrectionē multorū positus est. Quorum in ru- nam, nisi illorum, qui sancto in loco vitam perditam ducūt, & idcirco maius portaturū sunt iudicium? Et quorum in resurrectionem, nisi illorum, qui de seculo nequam exiti- tes, & peccata præterita fugientes, ad sanctum locum, poenitentia acturi, confugūt: atq; ita iustatū iusticia resurgūt? Nimirum & illorum ruinā in iam dicta ruina lapidū, & isto- rum resurrectionem nō absurdū est intelligi in structura iterata, quæ protinus in melius confurrexit. Nam vir Dei grauiter quidem tulit id quod accidit: sed citō resumptis vi- ribus sancti desiderij, totum ipsum spatium ædificandi monasterij in altitudinem ma-

Illa ruina quid signi- ficasse vi- deatur. Luc. 2.

li nualis effodiens, rursus fundamenta iccit, o cyusque consummatum, quinto Nonas Maij monasterium dedicauit. Porro de lapidibus prioris structura, claustrum cum of- ficinis construxit. Igitur dum eiusmodi rem gestam legis aut recolis, quicunque mente studiosa exempla spiritualium de quorumlibet corporaliū similitudine scrutari dele- ctaris, non curans quali sine, quàm humili ex re tuæ capias instrumenta salutis, dummo- do possis vtiliter ædificari: opportunè simul & illud ad memoriam redit, quod manife- stè diuina cum autoritate scriptum est, vbi Dominus ad prophetam dicit: Surge & de- scende in domum figuli, & ibi audies verba mea. Et descendi, inquit, in domum figuli, & ecce faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas, quod ipse faciebat è luto manibus suis. Et conuersus, fecit illud vas alterum, sicut placuerat in oculis eius vt faceret. Hæc & cætera persequi vel tractare, presentis narrationis propositum non admittit: hoc breuiter studio intendente, quatenus hoc loco ad memoriā reuocaretur, in omni ordine & superbos pro sua duritia cedere vel dissipari, & humiles pro sua mansuetudi- ne ad poenitentiam conuersos, restaurari.

De cruce Dominica, que non de qualicumque ligno, sed de vna tandem arbore formari po- tuit: & cuius rei etiam in hoc, exemplum sit. Cap. 15.

Accidit & aliud, quod similiter non præterendum, neque ratione vacare pu- tandum. Nam vir Domini statim vt ecclesie fundamenta iccit, crucem Do- minicam, quæ ibidem statueretur, formari præcepit. Artifices verò vigilanter quidem insisterunt, vt præceptum perficeretur, sed nullo modo diligentiam sequebatur effectus. Quotidiè reiectis alijs alia ligna cedebant, & nullatenus ex quoli- bet ligno, quantum electo, suæ artis officium peragere valebāt. Multo igitur labore, sed & maiore defessi tandem, omnino ab eiusmodi opere desistere decreuerūt. Quadam ve- rō die vir beatus in quandam deuenerat possessionem ad se pertinentem, mensaq; illi iussu ipsius in pomario, quod domui suæ cōtignum erat, parata est. Stabat pirus ex ad- uerso in altum porrecta, quæ ramis diductis, immò quasi brachijs distētis, quodammo- dō Domini effigie manus in cruce expandentis, imitari videbatur. Cum itaque sedens, oculos inter prandendum fortuitis motibus diduceret, ecce talis effigies in arbore illa repente sese obiecit, miroque modo ad primum intuitum quandam terrōre diuinum animo eius inçussit. Nec mora, factō præ oculis illo familiari sibi signo crucis, totus in- ferredens, rem diuinitus prauisam, suisque oculis oblatam esse prudenter intellexit. Statim igitur accersito artifice, arborem illam succidi, & ex illa crucem Dominicam, & in ea Saluatoris imaginem diligenter formari imperat. Paruit ille, & compendiosè sa- tisque efficaciter artem operis elegātia secuta est. Quid ex factō huiusmodi conijci po- test? Nunquid de lignis aut de truncis Deo cura est, vt indicare debeat, quod vel quale lignum sibi eligat aut eligere debuerit artifex? Sed reuera est aliud, vnde curat Deus, quod prudens auditor non inutiliter secundum hanc similitudinem contempletur. Nam signum Crucis vel imaginem, quam in recordationem Saluatoris Christianus ve- neratur populus, subleuaram ante oculos, sicut Moyse in deserto serpentem æneum pro signo exaltauit, imitari honore secundarij debent pastores, quos spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei, quam suo sanguine acquisiuit, vt vice Christi honorētur, quos vicem constat agere Christi. Nimirum non humana præsumptione ad dispensa- tionem domūs Dei sunt intrudendi, sed electione Dei vocandi: vt videlicet ille consti- tuatur, quem Deus elegerit, quem vt præesse mereatur, Deus velut operarium suum dignum spiritu sancto demonstrare dignatus sit. Rectè ergo huius veritatis, huius di- uinæ electionis meminisse nos facit res ipsa, quæ penè similiter accidit, dum non quale- cunque lignum, non quodcunque volebant homines artifices, sed quod nutu diuino monstratum est, ad eiusmodi operis effectum perducere potuit.

Quod faciendo signa, semper sanam vel gloriam fugit: & de Eliseo, cur signa duplicia quam Elias, facere voluerit, dicens: Oro vt fiat spiritus tuus duplex in me. Cap. 16.

Operandi virtutes hic beatus à spiritu sancto, diuidente singulis prout vult, gra- tiam habuit, sed gloriam semper fugit: quippe qui egregie custos humilitatis, nolebat, immò fugiebat iustitiam suam ab hominibus videri. Deniq; talium maximè operum luce, sanctorum vita coram hominibus innotescit. Huius rei clarum satis & euidentis indicium est, quod cum gratiam hanc haberet, vt iam dictū est, nunquam tamen precem ad Dominū fuisse reperitur pro cuiuslibet operatione vir-

Inflaturatur & Jedicatur templum.

Jerem. 18.

Tubet statu- cruce in Do- minicam.

Ex nullis potest li- gnis colici.

Signū Cru- cis cur vene- ritur Chri- stianis, Num. 21. Act. 17.

1. Cor. 12.

290
 Eccles. 3.
 1. Cor. 14.
 4. Reg. 2.
 5. Reg. 18.
 Duplex spiritus Eliae quid.

rutis: sed nihilominus per eum nonnulla facta sunt miracula eiusmodi, nonnunquam inuito, nonnunquam & nesciente ipso, sicut sequens sermo declarabit. Veruntamen in hac laudatione humilitatis huius, nihil magnorum Sanctorum auctoritati vel gloriae derogavit, qui opus huius gratiae suis persæpe precibus impetrasse leguntur. Omnia nanque tempus habent, dicit Ecclesiastes. Denique sicut de generibus linguarum, quæ ab eodem spiritu dantur, dicit Apostolus: Quia linguæ in signum sunt, non fidelibus, sed infidelibus: ita & de operatione virtutum rectè dicas, quia virtutes ad testimonium sunt, non fidelibus, sed infidelibus: & ibi summopere sanctis optanda sunt, ubi ignorantiam veri Dei habens, ad fidem eruditur populus. Vnde sanctum Elia cum laudabiliter egisse animaduertimus, qui dicente sibi Elia, Pete quod vis, antequam tollar à te: protinus petens, Oro, inquit, ut fiat spiritus tuus duplex in me. Videbat nanque miserabilem Israel, sequentem fornicationes impijssimæ Iezabel, claudicare in duas partes, sequendo Baal idolum Iezabel, & hesitando post Deum patrum suorum, qui vnus & verus Dominus Deus est: & non posse populum eundem in suum restitui gradum, nisi per multarum operationem virtutum. Proinde rem difficilem quidem postulauit, at tamen quia non suam, sed Dei gloriam & communem quærebat populi salutem, factum est quod petiuit, & duplex spiritus Eliae super eum requieuit. Duplum nanque donum spiritus in operatione virtutum ille accepit. Nam si scripturam consulas, & diligenter computes, Elias quidem octo, Elia cum autè circiter sedecim miracula operatus est. Igitur & illi laude digni sunt sancti, qui per charitatem vel propter ædificationem infidelium, suis ad Deum precibus, virtutes operati sunt: & hic atque ceteri iure honorandi sunt, quicunque propter humilitatis custodiam quodammodo fugere studuerit datam sibi cælitis & vtrò prosequentem, eandem virtutum gratiam. Sed iam eandem virtutum sancti huius narrationem ingrediamur.

De homine demoniaco, ut eo sermonem faciente liberatus sit. Cap. 17.

Concionatur Herebertus apud populum. Matt. 21.

Psal. 19.

Matt. 21.

Luc. 11.

Die solenni hic sanctus Dei, sermonem de more faciebat ad populum. Erat autem dies ille, quem Christianitas appellat diem Palmarum, quo videlicet die rex calorum sanctam ingressus est ciuitatem Hierosolymam, sedens super pullum asinae: nimirum ob contemptum superbiam regum terræ, de quibus Psalmista dicit: Hi in curribus, & hi in equis: subiungens protinus; Nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus: in quo videlicet nomine tunc ille passurus aduenit, clamantibus turbis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. Erat ergo sermo in ore eius tempore & rei congruus, videlicet quomodo diabolus per seductionem primi hominis, atrium huius mundi tanquam fortis armatus occupauerit, & quomodo superueniens fortior filius Dei, per humilitatem crucis & passionis suæ forentem illum vicerit, & vniuersa eius vasa, id est, nos homines ab eo iure victoris tulent. Ecce autem in maxima turba audientium quidam aderat, ab eodem forti & tenebrarum principe corporaliter obsessus, & ob hoc nexibus duris obstrictus. Iam antea per multa sanctorum loca fuerat deductus, ut meritis sanctorum liberaretur, & non prouenerat illi optata salus: quia videlicet liberatio eius, beatissimi huius meritis per Dei providentiam referuabatur. Cum igitur sermo eiusmodi ab ore beati viri profueret, non sustinuit virtutis fortitudo inimici, qui ad singula dicta, tanquam ad totidem verbera, vehementius eiulabat, dentibusque miserrimi hominis tanquam suis in semetipso stridebat, audiens illas, quibus à Christo victus narrabatur, historias. Itaque qui iam notus fuerat multis homo captiuus, omnibus innotuit, dum clamoribus cunctorum silentia turbaret, atque ad audiendum Dei verbum intentam totius regionis multitudinem solus inquietaret. Ad clamores eius maximè, vir ille misericordiae filius, totus intendit: & sermonem, quem habebat in ore, prosequi non præualens, quoniam magnitudine compassionis occupabatur, orabat tacita mente, ut in vno manifestaretur homine virtus liberatoris, qui totum mundum liberauit. Hæc tacitus orans, iterum atque iterum de industria repetebat capitulum, victoris Christi gloriam, & victi diaboli referens ruinam: ita ut mente excessisse videretur, vnam eandemque toties iterando sententiam, flens pariter & vberibus, quod perpulchrum est, lachrymis perornans oris eloquentiam. Non ergo sustinuit, ut iam dictum est, ille hostis antiquus, sed virtute vberibus omnipotentis coactus effugit, liberumque, quem diu possederat, hominem reliquit. Illo nanque exturbato, is, qui vinculus à multis tenebatur, placido sermone: Obsecro, inquit, soluite me, ut ea, quæ beatus ille pontifex loquitur, possim & ego quietus audire. Cum

Oratione pellit ab obsesso demonem.

re. Cum hæc primò diceret, putabatur adhuc in illo nequam hostis fallere: sed loquebatur homo constantius, iterum atque iterum se liberatum asserens beati pontificis meritis, & sana verba proferre. Soluerunt ergo illum, & stabat sana mente, cum audientibus reliqua sermonis intentius audiens. Testes atque miratores virtutis erga beatum virum tanti extiterunt, quantum illum sermocinantem tali loco circumstantabant, qui & diligenter attenderant eius intuitum gestumque; lachrymosum, cum nihil quidem labijs pro liberatione captiui diceret, & tamen liberationem eius tacite orationis virtute perficeret.

De Abbate Volberto, qualiter per visum monitus, de aqua vnde vir sanctus post Missam manus lauit, sanitatem recepit. Cap. 18.

Aliud sub eodem tempore actum est virtutum eius indicium, in quo amplius splenduit desursum, qui humilitatis studio apud se premebatur deorsum. Tres nanque ex eis qui malè habebant, ob meriti eius testimonium cælica visio direxit ad illum, tanquam ad salutis medicum. Primus illorum, cæcè nobis supra iam memorati, quod idem sanctus construxerat, Abbas nomine Volbertus extitit, vir venerabilis, qui capitis oculorumque duro ac diutino vexabatur incommodo. Huic vna noctium diuinitus per visum intimatum est, ut ex aqua, qua sanctus Dei pontifex post Missarum celebrationem manus de more lauisset, caput sibimet oculosque perfundendo foueret, in dubitanter credens, quod protinus sanitatem recepturus foret. Credidit ille, quippe qui præ multis alijs familiariter conscius erat vitæ illius sanctissimæ. Venit ergo, prius tamen ab eodem accersitus, ut sæpe solebat accersiri & requiri de monasterij iam dicti necessarijs rebus. Cumque ad celebranda Missarum solennia pontifex de more pararetur, accedens propitius, ut erat familiaris, visum retulit, aquam de manibus iussu eiusdem sibi, ut præmonstratum fuerat, dari poposcit. At ille quasi vehementer commotus, & quodammodo suæ mansuetudinis oblitus, in qua veraciter dicere poterat: Domine, non est exalatum cor meum, neque elati sunt oculi mei: neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me: repulit à se hominem velut delirum & amentem, qui nesciret aut non vidisset Rhenum pro foribus suis præterfluentem, in quo non solum capite & oculis, sed & toto posset corpore, quantum vellet, mundari. Repulsus ille, perstitit non incredulus visioni, & à ministris eiusdem pontificis clam sibi, quod petebat, reseruari obtinuit: moxque ut caput & oculos ex aqua illa perfudit, integram sanitatem recepit.

Volbertus Abbas Tui-tienfis.

Nota tanti viri humilitatem. Psal. 130.

Aqua, qua vir sanctus manus abluir in Missis.

Ut mulier cæca, per visum monita, de vino, quo post Missam digitos lauerat, oculos intinxerit, & illuminata sit. Cap. 19.

Post hunc quædam mulier, quæ multo tempore cæca fuerat, visum penè eundem vidit. Dictum nanque illi est, quod si ex vino, quo idem sanctus Dei post Dominicæ corporis & sanguinis communionem digitos de more lauisset, sibimet oculos intingeret, amissum protinus lumen reciperet. Credidit illa, dansque operam, ut ostensum posset remedium consequi, protinus ut oculos vino intinxit, lumen optatum recepit.

Vinum quo digitos lauuit, cæcam curat.

De muliere paralytica, quomodo item per visum monita, benedictionem ab eo flagitauit, & sanata est. Cap. 20.

Alia deinde mulier, diu paralytica, per visum commonita est, quatenus beati viri benedictionem expeteret, cõfidens de virtute Christi, quod per meritum beati pontificis infirmitate propulsa, confestim sanitas succederet. Illa nihil dubitans, virorū manibus sese deferri postulauit, & secus viam collocari, qua transiturus esset vir Dei. Itaque illo prætereunte clamauit, benedictionem petens in nomine Domini. At ille paululum subsistens, cum ex præsentibus cognouisset quod paralytica esset, & quod benedictione postularet, stans eminens, eleuata manu signi crucis edidit: statimque reddita sanitas, dissoluta membra solidauit, & quæ aliorum manibus deuecta fuerat, surgens ad propria remeavit incolumis. Ità miro modo qui apud se latere volebat, magis ac magis ex Deo clarescebat, & vox veritatis implebatur, dicitis: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: & nemo accendit lucernam, & in abscondito ponit, sed super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

Signo crucis edito, abigit paralyticam.

Matth. 5. Luc. 11.

Ut familiaris clericus ab eo visitatus, repente de ardore febrim conualuerit. Cap. 21.

ALiquandò quidam familiaris clericus, & in ministerio quotidiano necessarius, valida febre correptus, grauissimè vexabatur, ita vt penè à cunctis vita eius desperaretur. Erat autem tunc sanctus pontifex cum Imperatore in professione, & de Vangionum ciuitate cum illo Moguntiam proficiscebatur, habens clericum iam dictum secum in itinere, vt semper foris & intrus obsequio eiusdem consuetudinaliter vtebatur. Cum ergò febris illum in professione corripuisset, & penè vt que ad mortem fatigaret, patri, semper pium super afflictos habenti affectum, cum eodem pietatis affectu sollicitudo quoque familiaris obsequij non parua pro tempore & re suborta est. Accessit ad lectulum, suumque pronius visitauit infirmum, paternè percontans, si quid vellet, si quid saltem gustare præualeret. Ille vt ardebat valido æstu febrium, nihil præter aquam se posse professus est. Qua cum benedictione concessa, ipse de more solennia Missarum ingressus est. Nihil quod audiretur foris, pro virtutis operatione, vt sibi ægroti concederetur salus, oranit, sicut iam superius dictum est, quia nunquam pro huiusmodi signis aut virtutibus precem manifestâ fudit. Orabat tamen, Deo quidem loquens, sed hominibus tacitus, & maximè in eiusmodi causis euangelicum consilium obseruabat Domini, dicentis: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum, & clauso ostio, ora patrem tuum. Clauso namque oris ostio, orabat pro talibus, vt cum prouenisset virtutis effectus, ipse nihil egisse putaret: atque ita iustitia eius nõ videtur ab hominibus. Quid multa? Peractis Missarum solennijs, dum suum rursum visitaret ægrotum, ille iam sine dubio meritis eius de magnis febrium ignibus ac suspicionibus mortis instantis ereptus, aded cõualuerat, vt auiditatem quoque ciborum adeptus, rogaret sibi transmitti pulmentum de mensæ ipsius apparatibus. Factum est, & exinde vique ad satietatem refectus, aded de infirmitate cõualuit, vt proxima die cum alijs proposito itinere Moguntiam præiret, & episcopalis obsequij munia ex integro, vt erat solitus, adimpleret.

Piè visitat febricitantè clericum.

Matth. 6.

Fugit ostentationem.

Febriticans eius precibus reualefcit.

Vt ipse inter tenebras noctis orans, circumfusa diuinitus luce clarificatus fuerit: & quòd multoties hoc ipsum acciderit. Cap. 22.

Idem familiaris clericus, postmodum domus S. Petri præpositus, plurima de eodem patre magna & magnifica nouerat & narrare consueuerat. Quorum pleraque cum ob breuitatis studium præterita sint, vnum est, quod silentio transire non libuit: quia verè signum magnum est & euident, quòd oratio eius verè ignis fuerit, & ante oculos diuinitatis velut lampas ardens & lucens, charitas eius extiterit. Noctè quadam, cunctis circa ipsum dormientibus, lumen, quod de more coram ipso positum fuerat, vt toto noctis spatio luceret, extinctum est. At ille iam dictus, familiaris clericus repente somno excitatus consurgens, & hac illacque sub horridulo silentio circumspectans, dum pro recuperando lumine sollicitus trepidat, rem diuinam & memoria dignam, vt ipse cum iuramento testabatur, conspicitur esse. Nam inter ipsas noctis tenebras, ecce de lectulo, in quo beatus pontifex peruigil orabat expãsis manibus, lux immensa refulsit: cuius etiam magnitudine inualescente, nec manus easdem, vt ipse fitebatur, videre aut discernere potuit. Hoc nimirum signo satis claruit, quòd verè filius esset lucis, & filius dei, & quia oratio eius verè vt ignis peccata consumit, & potestates tenebrarum vincit. Nec verò illa tantum vice, sed & multoties cum post maturinales hymnos, psalmorumque continuas decantationes lumen materiale alicubi reconderetur, lumen spirituale pontificem sanctum secretiùs orantem ita circumfulsit, vt putaretur adesse præsentia solis meridiani.

Illo orante, lux immensa diffunditur in tenebris.

Crebrò id contigit.

De humilitate eius, qua contemptum à presbyteris omnibus, pauperis sui filium baptizauit. Cap. 23.

Iam de humilitate eius gloriosa signa præmissa sunt, quia in operatione virtutum, & patris, qui in cælis est, glorificationem queerebat, & sic operantem, sciri vel videri se ab hominibus refugiebat. Porrò ipsa humilitatis virtus, tunc demum dulcis & sua perfectione laudabilis est, quando is, qui intrus plenus Deo, creatori suo sese subijcit in contractione cordis, foris quoque ad infirmorum condescensionem hominum semetipsum quanto maior est, tanto amplius pro eo & tempore submittit. Libet igitur narrationi huic inserere rem gestam, magnæ humilitatis exemplum ferentem, & testimonio vtilem, vt maximè in sacris rebus nulla Ecclesiastica dignitas qualemcunque despiciat pauperem fidelem. Simul quia plerique salutarium sacramentorum ministri nimirum peccant, dum sacra venditant, cum itaque quæstus causa faciunt, libenter hoc

Humilitas perfecta.

hoc illis exemplum ingerendum est: quia videlicet peccatum quoque illorum vehementer hæc res gesta redarguit, in qua sanctus iste magna, vt iam dictum est, laude refulsit. Pauperi cuidam ex his, quos pater sanctus ope quotidiana sustentabat, infantulus natus erat. Is quia pauper erat, & quia nihil quæstus in manu habebat, cõtemnebatur à sacerdotibus, per totam urbem Coloniam puerulum illum circumferens, & eidem sibiolo regenerationis gratiam offerri postulans. Desessus ergò & contemptus, ad sanctum recurrit pontificem, & quòd tali in re contẽptus esset, magna & flebili voce conqueustus est. Ille vt verè sapiens, Currens, inquit, affer illum ad me. ego enim cum habeo baptizare. At ille: Suscipe, inquit, ergò eum tu quoque de sacro fonte, & compater meus esse dignare. Baptizauit itaque pauperulum, non pro personis nostræ salutis appendens sacramentum: suo nimirum factò & exemplo tantæ ciuitatis tam multos redarguens presbyteros, quòd ausi fuissent fidem Domini nostri Iesu Christi habere in acceptione personarum, iudicantes, vt ait Apostolus, apud semetipsos, & facti iudices cogitationum iniquarum. Etenim, inquit, si introierit in conuentum vestrum vir, anulum aureum habens, in veste candida: introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dicatis ei, Tu sede hic benè: pauperi autem dicatis, Tu sta illic: aut, Sede sub scabello pedum meorum: nõne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? Quòd si in quouis iudicio inre hæc autoritas Apostolica redarguit acceptores personarum: quanto magis in dispensatione sacramentorum, quæ de cælo gratis profluxerunt, vir sanctus exemplo suo redarguere debuit paupertatis contemptum? Restè igitur gradus secundum regulam vel consilium sapientiæ dicentis: Si benè feceris, scito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa: tradidit sacramentum salutis, non personæ intendens, sed creaturæ formate ad imaginem Dei: & ipse de sacro fonte suscepit puerum, factusque compater, dedit patri, vnde nutriet eum. Quadã postmodum die, cum celebrata statione apud S. Seuerinum, reuerteretur, multa cleri & populi turba comitatus, transibat exiguum iam dicti pauperis tugurium. Ille vt prætereuntem vidit, non parum alacri vius confidentia, prorupit, frenum equi corripuit, simul clamans & adiurans per nomen Christi & per maiestatem diuinæ charitatis, vt paululum subsisteret, & vel modicum quid de compatri sui apparatu perciperet: memor fœderis, quod secum pepigisset in iam dicta regeneratione vel susceptione filiioli. Audiant & hoc exemplum, quicumque quasi iure sacerdotali de pauperibus libenter obsonia capiunt, immò & violenter exigunt: quibus per prophetam Dominus cum dixisset, Vae qui opulenti estis in Sion: subsecutus & hoc addidit: Qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti. Audiant, inquam, hoc & imitentur exemplum, quia pontifex magnus ad huiusmodi tugurium compatri digressus, optimum sumpsit conuiuium, panis videlicet frustum, & gallinæ pullum, necnon & tenuis ceruiciæ poculum. Talis causa sit, talis pietatis custodia, talis charitas, vbi vel quoties sacerdotalis dignitas, pro accipiendo munere ad pauperes se inclinât. Hæc pro humilitatis eius testimonio vel exemplo dicta sint.

Baptizat pauperis filium, ab omnibus reiectum.

Iacob. 2.

Ecc. 12.

Amos 6.

Tatus pontifex nõ reuertitur inopem mensam tenuis hominis.

De misericordia eius, vt damnatum pro sacrilegio clericum, de suspendio liberauerit. Cap. 24.

Porrò de misericordia, quàm magnam in pectore eius domum sibi edificauerit, quàm verè misericors & misericordiæ filius fuerit, testes erant pauperum multitudines, & penè innumerabiles esuriētium cunei: quos non vno tantum tempore vel anno, sed pluribus episcopatus sui annis, fame per totum penè orbem grassante, de multis regionibus confluentes, paterno affectu & materna pietate in magna benignissimi cordis sui latitudine suscipiebat, dispersiens illos per episcopij sui possessiones, quantum cuiuscunque fundi facultatem suslinere posse perpendebat. Verùm præter quotidiana hæc pietatis eius experimenta, quãdam aliquandò memoria dignam rem gessit, in qua propter abundantiam misericordiæ, propè mendacij sue simulationis ac duplicitatis iniquitatẽ incurrisse possit exillimari. Sed nos eiusmodi rem gestam commemorantes, simul ad memoriam reuocemus illud dictum Sapientis: Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier. Res hoc modo gesta est: Clericus quidam ex pauperibus, qui, vt iam dictum est, ad beati pontificis curam & eleemosynam confluerant, non contentus stipendio charitatis, quod sibi ex illo die porrigebatur, vique in Saxoniam transfuolauerat, & ociositatem sectatus, quæ, vt ait Sapientia, multam docuit malitiam, furtum perpetraverat. Deniquè tres noctes effringens eccle-

Benignitas eius in pauperes.

Ecc. 42.

Ecc. 33.

flas, cum vasis & vestibus sacris exinde sublati, sacrilegus Coloniã versùs repedauerat. Illic deprehensus, immò subsequenter è vestigio his, qui damnum pertulerant, iudicij eiusdem ciuitatis reus representatus fuerat. Nec erat dubia sententia, quin sicut habet forensis lex, cõuictus fur sacrilegus, statim suspendio interiret. At tum sanctus pater in ipsa vrbe presens aderat. Audito ergò quod acciderat, confestim iudicem ad se enocat, iubetq; tanquam furti vindex animosus, vt furem secum in suam presentiam deducat. Non, inquit, hodie quicquã cibi aut potus percipiam, donèc in cõspectu meo ille mortis reus appareat. Factumq; est, & coram adductum, quamuis toruis oculis adspiciens. Te, inquit, viuere fas non est, cui mors tanto acquisita scelere, iam debita iamq; parata est. Hæc palam cunctis minaciter elocutus, optimo illum executori, scilicet pauperum prouisorio, reum cõmittens, secretiùs edixit, vt necessarijs sumptibus vbertim refectetur. Ipse ad prandium discumbens, que sola causa poenam illius differre videbatur, affidente omni frequentia, cunctisq; ad epulandũ intentis, ipse propositi non immemor, iam dictum prouisorum pauperum clam aduocans, clamq; auri insufurrans: Educ, inquit, clericum, mecumq; sessuro illi sterne quanto cyus equum, tuq; pariter ad equitans, deducito vltra syluã proximam: dansq; illi librã argenti, illo in salutẽ dimisso, tu quanto cyus reuertens, coram adstabis. Factum est, vt imperauit. Et ministro, qui redierat coram adstante, ipse simulata seueritate: En, inquit, vbi est reus ille? Hæc dicens, videbatur, immò videri volebat, de poena illius iam maturanda tractare. At ille voluntatis eius simul & facti conscius, tristitiam simul & pauorem confingens: Fuga, inquit, mi Domine lapsus est. Tunc & ipse discurrens, fictumq; merum verbis atque questibus depromens, cunctos qui aderant, attonitos reddidit. Quis sanctus pontifex quasi vehementer inceperans & minaciter obiurgans, cõuersus ad populũ, spectaculi causa confluentẽ, Ecce, inquit, reus ille effugit, euasit. Ite, currite, quatenus retractus ex fuga, debitam quanto cyus poenam soluat. Hoc insigne pietatis egit memorãdus hic fraternæ salutis artifex, simulator fidelis, & si dici fas est, splendide mendax: de cuius tali cõmento si cuiquam mendacij nota non carere videretur, iterum atq; iterum decantare licet id, quod supra dictum iam est, Quia melior est iniquitas viri, q̃ benefaciens mulier. Vir nanq; is est, qui ad virtutẽ tendit, & in omnibus, que agit, regno charitatis intẽtus est. Mulier autẽ, id est, mollis iudicatur, quisquis quolibet in sexu malũ intendit, & regno cupiditatis deditus est. Ergò hic in facto suo, quamq; simulationis vitium subijisse videatur, vir est, & hæc iniquitas melior est, quam benefactũ eius, qui dum iustitiæ zelũ simulat, crudelitatem exercet.

De sancti viri persecutionibus. Cap. 25.

Inter tot ac tanta pietatis opera seruus Christi quasi malè operans, persecutionibus, vt iam superius pralibatum est, non carebat. Nec mirum. Dicit enim Apostolus, immò is, qui in Apostolo suo loquitur Christus: Omnes qui piè volunt viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Et in psalmo prophetica veritas cum dixisset de sanctis ecclesiarum rectoribus, Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis: ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo: continuo subiunxit, Dixit, & stetit spiritus procellæ, & exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad celos, & descendunt vsque ad abyssos &c. Oportebat ergò & istum, quoniam piè in Christo vivebat, persecutionem pari: & quia nauim in mari, id est, ecclesiam in hoc seculo regendam susceperat, oportebat eum fluctibus turbari & moueri. Perfectionem patiebatur ab inuidis, quorum moribus ipse minimè conueniebat. Illis namque grauis erat etiam ad videndum, & vbi sanctiùs atq; reuerentiùs coram Domino, humilis & paruus in oculis suis, procedebat siue adstabat, ibi amplius inuidis displicebat. Erat verò vultu valdè reuerendus, & earũ, quæ in mente illius regnabant, virtutum quadam maiestas forinsecus in facie quodãmodo visibiliter sentiebatur, maximè cum sancto altari assisteret, sacris Missarum solennijs intentus. Tunc etenim tam reuerendus apparebat, vt in faciem eius intẽdere volentes, quadam velut magisterij dignitate subditos terreret, nisi quos dilectio confortabat, quæ sola Dei & sanctorum eius adspectu digna est. Hoc amplius indignantes inuidi, execrabantur, pro caciter ad alterutrum loquentes, & damonem eum esse dicebant, quem constabat esse angelũ Domini, secundum veritatem scripturæ, dicentis: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Videte, aiebant, damonẽ, quomodo se in effigie transfiguratur angeli, ita vt nemo nostrum facie eius intueri possit. Et quid mirum, si veritas verũ dixit, & secundum dictũ eius locuti sunt domestici falsitatis? Dixit enim: Si patrem familiãs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?

Reu mortis clericu mi- ra simulati- one liberat à supplicio.

Eccl 42.

s. Tim 5.

Psal. 106.

Inuidos patitur infestos.

Maiestas vultus eius sacrificiis.

Malac. 2.

Math. 10.

De S. Herico Imperatore, qui ab inuidis malè persuasus, sancto viro insensuserat. Cap. 26.

Porro maiores fluctus illi excitabat in Imperatoris animo ventus contrarius, quia videlicet suspensionem, quam contra sanctum virũ in initio regni sui, sicut iam supradictum est, mente conceperat, inuidiam dicti semper augere laborabant detractorijs susurrationibus. Denique res consueque processit, vt iam dictus Imperator, nimio contra illum furore succensus, Coloniã peteret, hoc propositum habens, vt eum pontificatu amoueret: aut certe, si hoc rationabiliter fieri nõ posset, quolibet modo iniuriosè illum & indignè tractaret. At verò Deus, maris & fluctuum Dominus, qui ad beatum Iob mysticè loquens: Circundedi, inquit, mare terminis meis, posuique vedem & ostia, & dixi: Hucusquẽ venies, & hic confringes tumentes fluctus tuos: non permisit procellam hanc hucusquẽ procedere, vt perficeret Imperator, quod intenderat: sed occurrens subuenit ambobus, videlicet & ei, qui patiebatur immeritus: & illi, qui de innocenti conscientia malè sentiens, peccabat errore deceptus. Causa, propter quam tali cum animo Imperator Coloniã properabat, huiusmodi extiterat. Imperator exercitu commoto, Comitem quendam Ottonem, seculi dignitate prepollentem, in castro, quod dicitur Hamerstein, sito supra Rheni litus, obsederat. Is namque Otto episcopatum Moguntinum multa infestatione sapiens peruagans, sero & igne populabatur, odio magno contra eiusdem ciuitatis praesulem vehementer inflammatus. Fuerat namque ab illo propter illicitum connubium iudicio generalis concilij anathematizatus. Cum ergò quærimonia eiusdem praesulis excitatus Imperator, predicto in castro illum obsidisset, venerabili huic viro demandauit, quatenus & ipse cum suis ad hoc negocium festinus adueniret. At ipse tunc immensis vexabatur febribus: & idcirco adimplere non valuit, quod imperabatur. Quam impossibilitatem eius causam vt audiuit Imperator, non credidit, videlicet antiqua suspitione preoccupatus, & putans illum semper exosa sui habere tempora imperij. Respondens igitur cum furore, magnoque spiritu iracundia: Si, inquit, ad me dedignatur venire, ipse eum, quia agrotat, habeo visitare: atque cum hac iracundia mox, vbi hostem expugnauit, Coloniã, vt iam dictum est, properabat, imminentibus nimiumque sese ingerentibus inuidis supra memoratis, qui satis ardentem furoris eius ignem magis ac magis perflabant, linguis maleuolis detrahendo innocenti viro Dei. Sed quia tempus erat iam consolandi, terminumque ponendi fluctibus illis, & tempestati diutina aduersitatis, prospiciens de celo Dominus, statuit procellã eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Nam ipsa nocte, qua Coloniã ingressus & officiosissimè à viro Dei erat susceptus, cum se sopori dedisset, videret in somnis quendam quasi venerabilem virum, pontificali veste ornatum, qui illum sic allocutus est: Caue, inquit, ð Imperator, nè posthac amplius pecces in conspectu meo Herebertum. Scito illum Deo esse acceptum: in quem si quid admiseris, tu sine dubio portabis iudiciũ. Nimirum gratia miserentis Dei, taliter pramonẽdo Imperatorẽ, ignorantia eius pepercit: quia videlicet in eo, q̃ virum eiusmodi suspectũ habebat, nõ malitia, sed ignorãtia peccabat. Siquidẽ eiusdem Imperatoris animã timor Domini possidebat, neq; scilicet disponere aut iudicare quicquam in regno cupiebat, per quod caelestis offenderetur maiestas. Denique cum aliquid de regni negocijs disponere aut iudicare intenderet, dispositiones omnes siue iudicia sua precibus & elemosynis preueniebat: quatenus mens eius & actus caelesti regimine gubernaretur, nè quando exorbitaret agendo vel iudicando, quod diuinis contraireret legibus. Rectè igitur secundum intentionẽ suam diuino, vt iã dictũ est, oraculo prauentus & seruatus est, nè tantorum meritorũ pontificè iniuriãdo, vt pposuerat, ipse reus iudicio diuinitatis existeret.

Vt Imperator sanctum virum, cernentibus æmulis, ter osculatus sit. Cap. 27.

Quid multa? Manè factò, cum Imperator mente mutatus virũ Dei aduocasset, & id, quod caelitibus euenerat, quod superno respectu rex compunctus fuerat, vir sanctus adhuc ignoraret, ac perindè lachrymatis oculis apud illum querelam depromeret, causas requirens, propter quas sibi tandiũ Imperator infestus existeret, repente, quod non sperabatur, idem Imperator exurrexit, & virum Dei amplexatus est. Ille admirans, hæc pariter consolationis ab eodem dicta accepit: Ex quo ad regni fastigium, Deo donante, conscendi, detrahentium linguis nimium credulus fateor, venerande pater, te exosum habui, & hanc odij trabem in oculo gestans, & idèò nihil videns, iniquum de te iudicium habui, tuamq; iustitiã, immò Dei gratiam in te fulgentẽ, videre nõ merui. Porro, te tacente, calũ clamat super te, tuamq; causam

Vide vt etiam sanctos principes male lingue non nunquam fallant. Iob 38.

S. Imperator peruersum aduocatur.

Vide hic sancti Imperatoris encomion.

Imperator humiliter fatetur eum rem suum.

causam defendit apud me. Nam ipse, qui de sanctis suis curam habet semper & habuit, sicut scriptum est, Non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis reges, dicens: Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari: ipse me pro te corripuit, ut sciam, quod inter electos eius computatus sis. Indulge ergo, precor te, quod in te malignatus sum, vel quod teseruum Dei tangere deliberavi: quia peccatum meum cognosco, nec amplius addam aduersari tue sanctitati. His dictis, semel & iterum ac tertio sanctum pontificem deosculatus est, triplicem nimirum nectens dilectionis nodum, de quo Sapiens loquitur: Funiculus triplex difficile rumpitur. Profecto Imperatorem, dignum & ecclesiasticum virum, ut erat eruditus, & literarum scientia ad vnguem perfectus, arbitrari licet euangelij memorem fuisse, ubi primus Apostolorum Petrus trinae negationis culpam, trina dilectionis deleuit confessione, tertio respondens: Tu scis Domine, quia amo te. Pulchre igitur & digne trinum dedit osculum dilectionis & pacis, sub testimonio sanctae Trinitatis: atque hac dulcedine gratiae & honoris, praeterita infestationis amaritudinem superauit. Nec moratus, virum Dei, iam amicum amicum, propere se residere fecit. Haec videntes aduersarij, qui quasi tempus opportunum nacti, aduersum illum conuenerant, suasque diu linguas ad accusandum acuerant, confusi, protinus in fugam conuersi sunt. At vero ceteri benedicebant Dominum, veritatem magnificantes scripturae, dicentis: Quia cor regis in manu Dei est.

Vt Imperatori, suppliciter de nouo veniam petenti, praedixit obitum suum. Cap. 28.

Nec contentus hac satisfactione rex religiosus, adhuc de iudicio diuino erat sollicitus. Etenim is, in quem peccatum aliquod commissum est, praecipuum quidem vel consilium habet euangelicum, ut peccanti in se ex corde suo dimittat: sed adhuc timendus est ille, qui legem dedit, qui que per prophetam dixit: Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei. & de quo item scriptum est: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Bene ergo sollicitus, & praeterita reconciliatione non contentus, nocte sequenti, finitis matutinorum solennijs, assumpto vno ex clericis, idem Imperator cubiculum sancti pontificis adiit: sed non ibi quiescetem, verum in proximo S. Iohannis oratorio vigilantem, ut solebat, & orationibus insistentem reperit. Protinus abiecta chlamyde, solo stratus ante pedes eius, in spiritu humilitatis & in animo contrito se suscipi postulat, & ea potestate, quam sacerdotibus suis Dominus contulit, veniam sibi dari cunctorum, quae in ipsum commiserat. Nec moratus omnipotentis Dei famulus, Imperatorem prostratum a terra subleuat, & Christo mediante, qui dixit: Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum: ac deinde: Amen dico vobis, Quaecumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in caelo: & quaecumque solueritis super terram, erunt soluta & in caelo: absolutio culpa secundum fidem regis in caelo & in terra perfecta est. Erat autem hoc seruo Domini initium sempiternae consolationis, quippe qui de ista valle lachrymarum protinus assensurus erat ad gaudium diuinae visionis, sicut Psalmista dicit: Beatus vir, cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum. Et subinde: Ibiunt de virtute in virtutem, videbitur Deus eorum in Sion. Etenim hoc idem vir Domini, reuelante sibi spiritu, praenoscens, ait in illo secreto inter caetera ad eundem Imperatorem: Non eris certissimè, quia post discessum nostrum, quo nunc separandi sumus, nostras iniuicem facies iam in hoc seculo nequaquam videbimus. Eo magis Imperator corde compunctus, iterum in amplexus & in oscula ruit, flens pariter & cuncta penè membra, manus & oculos, collum quoque fixis demulcens oculis. Hoc facto, clam ad cubiculum redijt, moestam reportans memoriam prophetiae beati viri, quam & postmodum, transitu eiusdem subsequente, veram fuisse comperit, & ipse, ut audierat, ore proprio denarrauit. Nec sui verò transitus tantummodò, sed & obitus Imperatoris prophetico spiritu hic sanctus Dei praescius extitit, quod postmodum suo loco praesens narratio non tacebit.

Febre corripitur vir sanctus, & Ecclesiasticis sacramentis munitur. Cap. 29.

Igitur post discessum Imperatoris beatus Herebertus, caelorum cuius, longa in hoc seculo peregrinatione fatigatus, cum suspirans prospiceret mansionem aeternam patriae caelestis, tandem febre corripitur: & ecce seruus Domini pro ipsa expeditione peruigil, sentire sese arbitratus est, quod iam veniret, iamque pulsaret Dominus, ut sibi aperiretur. Erat autem tunc temporis in quadam suae dioecesis villa, que

Non est i corripitur febre

Vide sancti Imperatoris eximiam humilitatem, & ut agnoscat pontificum auctoritatem. March. 18.

Psalm. 83.

March. 18.

Zach. 2. Rom. 12.

Iohan. 21.

Osculatur tertio sanctum virum Ecces. 4.

Psalm. 104.

que Nussia dicitur. Cum igitur vrgente atque ingrauescente molestia vexaretur, prope Coloniam mittens, Abbatem Eliam accersit. Quo veniente, ipse, secundum praecipuum Apostoli, sacro est vnctus oleo in nomine Domini, pariterque corporis & sanguinis Domini sacramentis munitus, tunc demum carinae illatus est, ut Coloniam deduceretur. Tunc in Apostolorum principis oratorium iussu suo delatus, atque coram altari sanctae Crucis, quod ad medium situm est, depositus, prout valuit, capite oculisque ac manibus in caelum protensis, prolixius orauit. Aderant namque tam ex clero quam ex populo quamplurimi, mirantes pariter & compuncti pro suauitate orationum & pietate supplicantis, cui veraciter omni tempore & tunc maxime in extremis suis congruebat illud Dauidicum: Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Oratione ergo bono cum odore ac religioso exemplo completa, in cubiculum oratorio coniunctum delatus est. Praedictus Abbas ab eodem pro consolatione retentus, continuis duabus noctibus, ubi pariter quid somni percepisset, visionibus clarissimis instruebatur, quod eadem infirmitate sine dubio idem foret e corpore migraturus.

Visiones Eliae Abbatis de obitu sancti viri. Cap. 30.

ERat autem huiusmodi vna visio, quam mox hora matutina beato viro, carnis suae solutionem desideranti, hoc modo retulit: Videbam, inquit, me beati Petri oratorium introisse, & ecce illud erat quasi magna & solenni frequentia plenum, splendidis clericorum atque sanctimonialium choris consistentibus, & quasi ad procedendum paratis obuiam cuidam magnae personae, ut ab ipsis honorifice susciperetur: quo videlicet honore sacras illustresque personas in tempore praenire, Ecclesiasticae consuetudinis est. Nesciebam, inquit, quae illa deberet esse persona, veruntamen magnam aliquam atque insignis reuerentiae suscipiendam fore personam, meus somniantis sensus habebat. Ergo licet tremebundus, in gradu meo consistens immotus, cum, qui primus inter eos videbatur, accini, & quoniam ab ipsis suscipiendus foret, percontatus sum. Ille respondens: Deo, ait, sanctis que omnibus dilectum, videlicet Archiepiscopum Herebertum venimus susceperum. Ego vehementer admirans tanti tamque splendoris occurrentis festiuitatem, hac audiri ab eodem proritus: Si scires, qualiter vel a quibus postmodum suscipiendus es, nequaquam admirareris super hoc processu nostro, qui re ipsa longe minor est. Huiusmodi visum is, qui viderat, beato viro confessum diluculo referens, verè tanquam bono nuncio sanctam laetificabat animam, dissolui & cum Christo cupientem esse. Nam expectationi desiderioque eius anhelanti celerem adesse pollicebatur effectum, & eam, de qua iam supradictum est, discensus sui confirmabat praesentiam. Denique & ante visionem hanc aliud quiddam iam dictus vir venerandus Elias viderat, quod proculdubio ad eiusdem rei significationem pertinebat. Fuerat autem huiusmodi somnium, eundem pontificem, saceris atque festiuis indumentis perornatum, procedere quasi ad celebranda solennia Missarum, solum tamen atque incomitatum, clero expectante taciturno: cuius idem pontifex, quasi Romam peregre profecturus, benedictionem flagitaret: qui & solus, ut videbatur, declinauit, & nullquam repperit est. Talia, non dubiam interpretationem habentia, cum ille tristis referret, vir beatus in abundantia laetitia suscipiebat: quippe qui iam dudum finem suum habens praecognitum, praesentibus adhuc iuuabatur documentis, ut diceret: Disrumppe vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Maiora his, per quae longè vel propere beati huius viri transitus vel meritum significatum est, loco alio seruata sunt. Nunc eundem eius conceptum sermo prosequatur transitum.

Vt vir sanctus fratrem suum flentem consolatus sit. Cap. 31.

Cum ergo absque dubio per praesentis agritudinis molestiam pulsaret Dominus, hic seruus fidelis aperire illi properabat, lumbis iam dudum praecinctis, & luccernis clarè ardentibus. Distribuebantur omnia, quae superfuerant, pauperibus, ut profecturus ad aeterna tabernacula, pauper ipse grata vice recipere retur. Residebat autem ad caput lectuli frater eius Comes, nomine Gezemannus, profundas lachrymas atque amarissimos continens gemitus, velut qui in magno pelago tempestatem circumspectans, fractoque gubernaculo naufragus periclitaretur. Cui vir piissimus valde compatiens: Quid, inquit, frater mi tam miserabili temetipsum afficis euulatu? Parce, quae, lachrymis & gemitibus: quia sperantibus in se non decrit consiliarius & consolator Deus. Tu ergo iacta cogitatum tuum in illo: & quia cunctis

Mortuus omnia sua largitur pauperibus.

Alia eius visio.

Psalm. 140.

Extremam visionem Eucharistiam moriturus accipit.

Optimè cō-
sulit fratri
suo comiti.
Luc. 16.

cunctis in hoc seculo viuendi tempus breue est, & migrare oportet, nunc interim præ-
parare, & miserere animæ tuæ, vt dignus habeas seculo venturo. Præparationis hic
modus tibi pernecessarius & optimus est, vt de rebus tuis quoad potes, pauperibus im-
pertiendo, amicos tibi facias: vt cum defeceris, sicut ait Dominus noster, recipiant te
in æterna tabernacula. Hæc & huiusmodi salubria monita danti, ille respōdit: Ista, Do-
mine mi, Deo adspirate, libenti animo agere curabo: sed tuus ab hac vita discessus, fra-
tris tui orphanitas & inconsolabilis animæ meæ viduitas est. Nōsti præterea quia maie-
stas imperialis tuis omnibus propinquis aduersa semper extitit, & dum adiuueres, tunc
quoque nobis propter ipsum periculosus erat status vitæ præsentis. Ecce autem refugi-
um nostrum, murus & antemurale nostrum cadit, dum tu ab hac vita discedis, cuius
muniebamur virtute & gratia, magnisque apud Deum & homines meritis peruulga-
tis. Ad hæc vir Dei spiritu prophetico prædoctus: Regem, inquit, immortalem modis,
quibus iam dixi, stude tibi efficere propitium: de isto autem homine communis ne-
cessitas finem factura est, vt & ipse viam vniuersæ carnis ingrediatur. Noueris enim quia
post obitum meum, trium non peraget annorum curriculum.

Prædicat
obitum Im-
peratoris.

Vt in extremis pauperum memorem sese declararit. Cap. 32.

Psal. 41.

Pauperes
vocat fra-
tres suos &
dominos.

Proter. 19.
Eccl. 3.

1. Cor. 9.

Commēdat
pauperes
primarijs
vitijs.

Post hæc, morbo inualecente, iamque non incerto eius transitu, spirituales ipso
iubente à fratribus exequiæ psalmodum decantationibus inchoantur. Ipse
quoque pectoris anhelantis, quoad poterat, citharam extendebat, pariter psal-
lens & quodammodo dicens: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vtiq;
ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis. Interea pauperum procuratorem,
cui curam illorum ipse commiserat, inter mœrentium cateruam cominūs sibi assistere
vidit: Et quid, inquit, nunc agunt fratres mei? Num illorum seruitio deest aliquid? Dice-
bat autem de dauperibus. Etenim illos humili conscientia fratres suos, immo & domi-
nos & patronos apud Deum æstimare consueuerat. Cum ille cuncta, quæ sibi assignata
fuerant, se expendisse, iamque nihil superesse respondisset, protinūs ecclesiæ præposi-
tum, & ciuitatis accersiens aduocatū, his illos allocutus est: Audistis, charissimi, immo
& vigilanter audire debetis scripturam dicentem: Quia sceleratur Domino, qui misere-
retur pauperi: & quia sicut ignem extinguit aqua, ita elemosyna resilit peccatis. Ego
si quid exempli boni secundum verba hæc vobis præbui, si quid in pauperibus semina-
ui, nunc iam reposita compensabitur merces, & messis, quam acquisiui, nunc iam reci-
pienda est, sicut item scriptum est: Qui parce seminat, parce & metet: & qui seminatur
benedictionibus, de benedictionibus & metet. Iam enim vobiscū diutiūs non ero hic,
vbi seminatur. Migrandum est, & iam hora instat, vt eam illuc, vbi metitur, propria cor-
poris mei, prout gessi, recepturus. Vos igitur tanquam filios charissimos pater moriens
& vltimum spiritum trahens, hac nouissima testatione conuenio, quatenus pauperum
memores sitis, atque hoc animæ meæ solatium impendatis, vt quoad usque successor
episcopus subrogetur, constitutum à me pauperibus refrigerium, vestra suppeditante
cura, non desit. His auditis, vehementer compuncti sunt, seque hoc libentissimè actū-
ros spondederunt, eo magis abeuntem congemiscentes, quod factis præteritis perpen-
debant conuenire verba nouissima, respicientes qualis erat, qualiter vixerat, quanto si-
bi semper studio misericordiam thesaurizauerat, & instantis horæ necessitatem finem-
que, in quo laus omnis canitur, quam sapienter prouiderat.

Prædicat quis ipsi sit successor, & moritur. Cap. 33.

Prædicat
quem sit ha-
biturus suc-
cessorem.
Moritur.

ET quia de successore mentionem fecerat, altius in planctum excitati, velut pupil-
li iam deserti, percontabantur & quæritabant, quisnam tanto præfule viduatam
recepturus foret matrem ipsorum ecclesiam. Ille, aiebant, virtute venerabilis
est, & ille alius vtrunque idoneus est: atque ita diuersorum qualitates perpen-
dendo, sollicitudinem suam inuicem anhelando conferebant. At ille prophetico, vt
iam supra dictum est, prædoctus spiritu: Neque illum, inquit, neque hunc, quem putatis:
sed Pilgrinum habebitis episcopum, & hic in hac ecclesia pontificatus officium breui
tempore administrabit. His dictis, carne solutus, de vitæ præsentis angustia ad æternæ
patriæ sempiternam consolationem ascendit, fructum percipiens perpetuæ iucundi-
tatis. Migravit autem se primo decimo Calend. Aprilis, sepultusque est in Diuitensium ca-
stro, in oratorio sanctæ Dei genitricis, quod ipse condidit, multis dein cæps ibidem co-
ruscans miraculis ad laudem Domini nostri Iesu Christi. Vbi cum sanctum corpus eius
humatum fuisset, tunc demum reminiscens is, qui villicus sancti pōntificis extiterat
in chor-

in chorthe ipsa, in qua iam dictum per superius memoratam reuelationem constructum
erat oratorium, admirando diuinam prouidentiam, dicebat: Locus hic, in quo corpus
hoc sanctum sepultum est, tumulus erat omni tempore herbidus, semper mundus &
amœnus, omniumque oculis iugiter gratiosus. Quod nimirum laudibus proficit bea-
tissimi viri, cuius futuris exequijs seruandisque reliquijs taliter sese loci facies, iubente
Deo, præparauit, vt semper seruetur viridis ille sinus terræ, in quo requiescere habe-
ret possessor sempiternæ viriditatis, cui reposita erat hæreditas incorruptibilis, incon-
taminata, & immarcescibilis. Proinde cum Apostolo regi seculorum immortalis, inuifi-
bili, soli Deo honorem dicamus & gloriam, in secula seculorum, Amen.

Nota de lo-
co sepulcri
eius.

1. Tim. 2.

Viso oblata Epponi episcopo post obitum sancti viri. Cap. 34.

Eodem tempore vir memorabilis Eppo Babenbergensis episcopus, præclaris
moribus, & non contemnendis florebat virtutibus. Hic tam longè positus, ca-
dem nocte, qua vir Domini Herebertus, post emeritam vitæ huius militiam, su-
pernum, vt iam dictum est, donatiuum accepit, visionem vidit huiusmodi: In-
grediebatur quasi quoddam magnam splendidumque Capitolium: & ecce illic innu-
merabilis residebat concio personarum venerabilium, episcoporum, abbatum, regum
atque Imperatorum, ceterorumque cuiuscunque ordinis virorum illustriū, secundum
suum quique ordinem vestiti, & omnes pulchri ac reuerendi, quasi ad agendum gene-
rale concilium congregati. Porrò in medio confidentium, loco euidenti sella videba-
tur episcopalis, scilicet nondum habens: Veruntamen ad hoc parata, vt in illa reside-
ret aliquis. Vt ergo tanta amplitudinis locum, tamque venerandæ multitudinis con-
uentum introspicens vidit, sicut ipse referebat, admiratione pariter & timore com-
pressus stetit, & nequaquam introire præsumpsit. Nam visionem hanc diluculo Impe-
ratori Henrico festinus intimare curauit. Is enim tunc inibi degens, Quadragesimam
celebrabat. Aiebat ergo: Cum ita stare stupefactus, ecce vnus de illo sancto senatu,
tantoque quasi patritiorum cœtu surgens, & vique ad me pro foribus stantem proce-
dens, quem & ego dudum noueram, apprehensum manu introduxit me, annuens vt
super sedem vacantem, sicut iam dictum est, residerem. Ego veritus, hoc facere recusa-
ui. Sciebam enim sellam eandem positam non mihi, sed alteri, quæ eatenus ignorabam, vi-
ro maioris reuerentiæ & dignitatis amplioris. Nec mora, is, qui cōuentus eiusdem primæ-
tum tenere videbatur, duobus ex eodē consessu venerabilibus episcopis præcepto edi-
xit, vt foras exeuntes, eum quē primū inuenirēt stantem & paratū, introducerent, &
in sede illa media, quoniā sessioni eius præparata fuisset, dignè collocarēt. Fecerunt illi,
vsuerat imperatū: & ecce quem adducebant, is erat dominus Herebertus archiepi-
scopus Colonienis, sacro redimitus ornatu, tanquam in die solenni ad celebranda solen-
nia Missarū. Eum in illa sede mediū, vt fuerant iussi, sedere fecerūt. Veruntamen vnū
adornatū eius, scilicet balteus, deesse videbatur. Cum ergo vidissent illū principis tan-
ti confedentes, balteumque illi deesse animaduertissent, quasi vehementi admiratione
concitati, sciscitabantur quisnam ille esset, qui tanti pontificis ornatū diminuere præ-
sumpsisset. Ad hæc ipso tacite, prælocutus est vnus de primoribus: dixitque, quod is es-
set Imperator Henricus. Hæc, vt iam dictū est, venerabilis episcopus manē factō Impe-
ratori retulit, pariterque, vt erat certus de visionis veritate, affirmabat, quod sanctus Do-
mini Herebertus iam separatus à terrenis, & translatus esset ad immortalem senatum
civitæ celestis. Nec verò illum constantia sua fefellit. Nam post dies aliquot nuncius ve-
nit, qui Imperatori sacram, vt iam dictum est, Quadragesimam celebranti, Colonien-
sis archiepiscopi obitum annuncianit. Requistus quoque diligenter, quando obisset,
& vtrum noctū, an interdū de corpore migrasset, cum sicut se res habebat, respondit
set, admirati sunt tam Imperator, quam is, qui visionem viderat, episcopus, quod talia
tamque longè positus Dominus fuerit reuelare dignatus. Nam ipsa nocte, qua visionem
episcopus viderat, sanctum Domini migrasse constabat. Sed & antequam nuncius
iam dictus adueniret, Imperator non incredulus visioni, responderat eandem episcopo
narranti: Si balteo caruit, me prædone, ille sanctus & venerandus vir, Domino adiu-
uante, meque operam dante, rapina hæc restituetur illi. Recordabatur autem & no-
uissimæ eius colloquutionis, qua Imperator pro reatu suo coram illo satisfecit, & hoc
ab eodem audiuit, quod si inuicem vterius facies non essent visuri. Item & illud pru-
denter in hac re coniectorem non latebat, quia quod à se dicebatur vir tantus balteo
suo spoliatus, hoc erat, quod à se non fuisset dignè pro meritis suis honoratus. Igitur
Imperi-

Viso Ep-
ponis epi-
scopi.

Imperator
S. Henricus
celebrat
Quadrage-
simam ieu-
nium.

Pius Impe-
rator agno-
scit culpam
suam, & eam

largissimis Imperialem manum largiùs extendens, dona Christi Ecclesijs pauperibusque distribuit, sacrisque Missarum solennijs, psalmis & orationibus transitum beati præfulis edificavit, honorificasset. Verè ut sapiens hoc egit, quia nimirum nullo modo meliùs rapinam eius poterat restituere, quàm faciendo pro semetipso fructus dignos pœnitentiæ. Quapropter arbitrari licet, visionem huiusmodi non tantum pro beati præfulis honore, verum etiam pro eiusdem Imperatoris melioratione celebratam fuisse: quoniam ipse superiùs memorata satisfactione sua promerisset, vt sicut eum persona nō accusabat, ita nec illum superstes causæ vestigiū accusaret. Nam in prædicta visione sancto percontante concilio, quis ornatum eius minuisse, diligenter notandum, quod non ipse beatus præful respondit, neque Imperatorem accusauit: quia videlicet viuens, euangelici memor præcepti, totum ex corde suo dimiserat illi. Itaque vel modicum causæ vestigiū, quod supererat, nē accusaret eum, pulchrè talis visio iuuat, ad misericordiz opera suscitans eius animam.

Matth. 18.

De miraculis ad eius monumentum, & quadam visione mirabili. Cap. 35.

Miracula ad eius sacras reliquias.

INterea tumulus beati viri, locus (vt erat) apparebat esse refugij fidem habentibus, & ex quacunque necessitate confugientibus ad protectionem Dei celi: & velut quidam riuus paradisi, gratia curationum exinde fluebat vberim. Sanabantur infirmi, illuminabantur cæci, erigebantur contracti, curebant claudi, paralytici curabantur, dæmones de obsessis corporibus effugabantur. Vnum autem inter cætera contigit infra tricenarium funeris, quod pro sui magnitudine non prætereire, immo & imprimis narrare dignum est. Res enim gesta, est valdè mirabilis, & penè esset incredibilis, si non ex sanctis canonicisque constaret scripturis, angelos quoque, qui vtique spiritus sunt, & carne non teguntur, interdum visos & auditos fuisse ab hominibus sensibus corporeis. Siquidem hoc accidit, vt spiritus beati huius viri, iam carne solutus, homini viuenti visibiliter appareret, sermonemque conferret: cuius videlicet sermonis subsecuta veritas testatur, non phantasticum, sed verum & diuinum fuisse, quod ostensum est. Res hoc modo gesta est: Vir vitæ venerabilis Volpertus, cœnobij, quod ab eodem sancto pontifice constructum fuerat, pater primus, recenti tanti præfulis obitu magis excitatus, quotidianis maximeque nocturnis peruigil insisteret orationibus. Erat multorum monachorum pater, quippe cui propter egregiam vitæ conuersationem, scientiam quoque & dilectionis abundantiam, non solum præfati cœnobij, verum etiam monasteriorum sancti Pantaleonis, sanctique Viti cura vel prouidentia commissa fuerat. Huic per omne tempus vitæ continuum penè studium fuerat, matutinos præuenire hymnos, solitarijsque vigilijs psalmos decantare Dauidicos: & hunc sanctum feruorem eius dolor, qui de tanti patris obitu acciderat, maiorem, vt iam dictum est, effecerat. Cùm ergo quadam nocte ad hoc ipsum opus ardentius assisteret, & magno charitatis igne sanctæ orationis incensum adoleret, reuera fumus aromatum eius altius ascendit, & ante oculos Domini in cælum vsque peruenit. Nam illo diutius orante, respectus diuinitatis super eum factus est, & locus contremuit, iuxta quod in psalmo, saluo altiori sensu, scriptum est: Qui respicit terram, & facit eam tremere. Stabat autem ipse prope sepulcrum beati antistitis, & quem viuentem dilexerat, eidem sepulto mente & corpore ardentem inhærebat. Cùm igitur locus intremuisset tam validè, vt tota monasterij fabrica funditus quati videretur, mortalis, vt erat homo, inhorruit quidem, præhendens. Iterum à parte orientali murus templi cum magno sonitu intremuit, & omnia circumstantia moueri visa sunt. Ecce autem & sepulcrum beati viri patefactum est, & sanctus Dei egredi visus est. Isque stans prope virum iam dictum, leniterque tangens illum, quid operaretur, sciscitatus est. Hoc, vt iam supra dictum est, omnino incredibile videretur, si nusquam Ecclesiasticis contineretur literis, aliquos Deo volente corporaliter visos fuisse mortuorum spiritus, si non etiam angeli ab hominibus Deo placentibus fuisse hospitio suscepti legerentur. Sed & Daniel in visione angelica conturbatus, eodem, qui apparuerat, sagente confortatus est. Cùm igitur & istum beatus pontifex alloqui inciperet, tangens prius latera eius baculo pontificali, cum quo fuerat tumularus, vires ille resumpsit, & ad interrogata respondere præualuit. Nam sic ex visione & ex prædicto fragore fuerat tremefactus, vt non stare præualeret, immo & vix ad sedendum virtus sufficeret. Cùm ergo percontanti quid operaretur, breuiter pro se respon-

Volperti I. Abbatis Tuitientis egregia laus.

Psal. 103.

S. Herebertus loquitur post obitum cum Volperto Abbate.

Gen. 18. & 19. Dan. 10.

respondisset, confestim is, qui apparuerat, intulit hæc: Orationibus, frater mi, sedulus vigilanter insiste, & viuorum atque mortuorum parentum vel familiarium tuorum salutem exorans, mei quoque memoriam abundantius habe. Scito enim & veritatem loquenti mihi præbe fidem, quia obitus mei die tricesimo qui nunc imminet, mecum pransurus es. Hoc ille audito, penè exanimatus refedit in eodem loco. Tandem verò spiritum paulatim attrahens, respirauit, baculoque innixus surrexit, & corpore ac mente tremens, vix ad lectulum peruenit. Manè factò, in conuentum fratrum de more processit, sermonem protulit ædificationis satis eloquenter & cum spirituali ornatu magne venustatis, inter cætera maximè illud exhortans, quod egregium decus est monachorum, vt videlicet oris sui custodiam haberent ad silentium: quia sicut propheta testatur, cultus iustitiæ est silentium. Porò visionem, quam viderat, tunc interim reticuit: conuentu autem soluto, seniores tantum, & qui magis spirituales esse videbantur, secretius aduocauit, & quæ viderat, quæque audierat, cuncta per ordinem retulit. Illi rem non vt erat attendentes, & longè minus quàm erat æstimantes, suo sensu loquebantur, dicentes ei nihil aliud fuisse quàm quod est humanæ consuetudinis: scilicet quem viuentem dilexerat, eundem mortuum præ oculis cordis cogitatione continua versabat, & cogitationes vigilantis curamque dilectionis, quam erga illum habebat, sequebantur huiusmodi somnia. At ille audiens hæc, nihilominus sciebat, quid vel qualiter vidisset: magisque suæ conscientia, quàm aliorum credebat opinanti ignorantia. Quid multa? Obitus beati viri dies instabat tricesimus, & prædictus monasterij pater ad eundem diem copiosas pauperibus impensas præparabat. Oportebat autem illum propter hoc ipsum exire ad quandam suæ vel Ecclesiasticæ possessionis villam, quæ fermè decem milliariibus à monasterio procil aberat, vbi quæ necessaria erant futuro diei, præparare præsens ipse properanter iussit. Hoc factò, nauem conscendens, velociter per alucem Rheini ad monasterium reuertebatur. Iam hora sexta rogabatur à comitibus, vt pranderet: quoniam & ipsis ita iucundum de more erat, & hora satis opportuna commonebat. Ipse quoque non abnuens, immo & ex charitate iuuentuti famulanti condescendens, præmisit opus Dei, sextamque horam de more cum duobus, qui obsequio eius aderant, fratribus canere incepit. At vbi ventum est ad lectionem, quam nos Capitulum dicimus: hæc autem erat, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur: quod enim mortuus est &c. respondentibus illis, Deo gratias: continuo spiritum exhalauit. Quod videntes qui simul aderant fratres, sociique vel comites, vehementer attoniti, & repentino stupore præuenti, paulisper attendentes, protinus voces cum ciularu leuauerunt, paulò antè læti, nunc autem tristes, quippe qui citharam suam in luctum, & organum suum videbant versum esse in vocem silentium. Egressus est vnus, vt terrestris itinere præcurreret ad monasterium, vt rem fratribus intimaret. At illi qua hora nuncius hic ingressus est, ad cœnandum confederant, alacriter sui patris aduentum, & subsecutura diei, quæ tricesima beati præfulis erat, spirituales expectantes lætitiæ. Vt ergo nuncium huiusmodi confedentibus innotuit, pariter cuncti non leuiter congemuerunt, mente concussi, & suis penè cuncti sedibus excussi, tam miserabili gestu tamque lachrymoso processu, vt nulla sermonis copia satis exprimere possit. Vulneri quippe adhuc recenti, id est, dolori, qui de beati præfulis obitu acciderat, vulnus hoc aliud superaccesserat. Itaque filiorum animos non mediocriter tangebant tam confinia, tamque contigua patrum funera. At ille venerabilis pater qui nunc taliter discesserat, reuera feliciter ad æternæ vitæ prandium cœnamque immortalitatis inuitatus processerat, veram visionem suam, verum oraculum illius, exitu suo comprobans, qui dixerat illi, Quia die obitus mei tricesimo mecum es pransurus. Allatum itaque defuncti corpus, prope sepulcrum eiusdem vasis sui, videlicet sancti præfulis, cum libitina depositum est. Ecce autem inter exequiarum vigilias pauper quidam, à cunabulis contractus, quem idem sanctus pontifex, dum adhuc viueret, alebat, inter sepulcrum sancti & huius defuncti feretrum tristis prorepererat, & inter duos mortuos, suæ inopis vitæ patronos, iacens, tota nocte se illis superstitem esse deplorabat. Viderunt illum, qui coram Deo vivebant, & eadem clementia, qua viuentes in carne vitalem illi præbebant alimoniam, defuncti ijdem mirabilem totius corporis eius operati sunt medelam. Denique circa lucis exortum, matutinos fratribus hymnos persoluentibus, repente is, qui contractus iacuerat, vehementer exclamauit, velut ad succurrendum sibi, videlicet virtute inuisibili concussus, neruisque solutus in longum extensus. Quo eius clamore audito, nonnulli ex fratribus seniores accurrunt, videtque

Silentij cura, egregiū decus monachorum. Esa. 32.

Volpertus Abbas religiosus, subito obdormit in Domino.

Contractus ad sepulcrum S. Hereberti curatur.

Multa miracula sunt ad eius sepulchrum.

dentque illum extensum iacere, riuumque tetri sanguinis per pauimentum. Allata protinus aqua, resocillatus est, & post pusillum sanus surrexit, ac permansit in columis. Huius opus virtutis recte vtriusque ascribi debet meritis. Ceterum a beati praesulis transitu, intra paucorum dierum decursus, viri pariter & mulieres ferme quadragintaquinque diuersis incommodis liberati sunt ad sepulchrum eius gloriosum, laudantes nomen Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuunt & regnant Deus per omnia secula seculorum, Amen.

VITA S. GERTRVDIS ILLVSTRISSIMAE VIRGINIS, CONSCRIPTA AB AVTHORE QUIDEM anonymo, sed qui testetur ea se scribere, quae partim ipse viderit, partim ab idoneis testibus auditione acceperit. Porro stylus in gratiam lectoris mutatus est per F. Laur. Surinm.

PROLOGVS.

Sancta ac indiuidua persuasi charitate credimus, & stabili atque inconcussa fide tenemus, ijs, qui iter illud, quod ad celestem perducit patriam, ingredi, cunctaque huius labentis seculi lucra & emolumenta abijcere cupiunt, ad aeterna illa capeffenda praemia impendio hoc adminiculati, si res gestas sanctorum vtriusque sexus hominum, ad aliorum profectum & aedificationem, vel breuiter, at bona tamen fide, siue scribendo, siue concionando commemoremus: vti illorum exempla pectorum nostrorum tenebras flamma feruentis amoris & ardore sanctae compunctionis illustrent. Atque hanc ob rem, adiuuante nos omnium opifice sancto spiritu, de vita beatissimae virginis Christi Gertrudis, eiusque conuersatione, qua secundum Deum & monasticam disciplinam, dum esset in humanis, regulariter vixit: ad exemplum sanctae familiae Christi, ea iam scribere aggrediar, quae vel ipse meis vidi oculis, vel a testibus idoneis & fide dignis accepi: maxime id a me poscente sacra virgine & Abbatissa Dominiicana, sanctaque Niualensis coenobij, cui Gertrudis beatissima praesuit, congregatione.

Niuellensis

NARRATIO.

17. Martij.

* Itane

Et quidem, quod ad illius genus & familiam attinet, longum est ea hic recensere: praesertim cum in tota Europa apud omnes peruulgata sint clarissima stirpis huius & loca & nomina. Ad alia igitur accedamus: Cum in paternis aedibus versaretur sacra puella Gertrudis, ad pedes beatae memoriae parentis suae Ittae, die ac nocte verbi Dei sapientiam meditabatur, Deoque chara & hominibus grata ac amabilis, coartaneas suas longè anteibat. Fuit verò hoc primum illius in Christi seruitio initium, quemadmodum ab homine veraci & iusto, qui praesens illic aderat, cognoui: Cum pater illius Pipinus regem Dagobertum in suas aedes ad splendidas epulas inuitasset, quidam eò adolescens aduenit, filius ducis Austrasiorum, isque tum a rege, tum a parentibus S. Gertrudis eam sibi coniugem dari petijt, suam illis, vt est seculi huius more comparatum, vicissim amicitiam & studium promittens. Et regi quidem incundus fuit hic sermo, hortabaturque patrem puellae, vt ad ipsius conspectum puella vnà cum matre adduceretur. Venerunt illae, tametsi ignorarent, quam ob causam rex illas acciri voluisset: inter edendum autem cum ex puella rex sciscitaretur, num illum adolescentem auro fulgentem & sericis comprum vestibus, vellet habere sponsum, illa indignabunda, etiam adhibito iurciurando, respondit: Ego neque hunc, neque quenuis alium mortalem hominem, sed Christum Deum ac Dominum meum volo sponsum habere. Quae cum audiisset rex & proceres eius, stupebant ad tam tenerae puellae sermonem, diuino utique instinctu prolatum: porro adolescens puellae, recessit cum indignatione. At illo posthabito, sancta Dei puella ad matrem se contulit.

Pipinus pater S. Gertrudis obiit.

Ab illo autem die animaduertentur parentes eius, regi illam non mediocriter charam esse. Elapsis inde annis quatuordecim, Pipinus vita functus est. Tum verò matri viduae

duae Gertrudis sedula adhaerebat, eiusque iussis officiosè, sobriè & castè inferuebat. Cum verò mater eius quotidianas susciperet curas & cogitationes de familia & filia orba Gertrude, vir Dei Amanus Episcopus ad eius venit aedes, verbum Dei praedicans: Rogauit autem eam, vt sibi & filiae, Christi quae familiae coenobium construeret. Postquam igitur a sancto Episcopo rem ad animarum salutem pertinentem didicit, mox sacro accepto velamine, facultates suas omnes, seque Deo obtulit. Res ea malè habebat antiquum humani generis hostem diabolum, qui ab initio semper pios omnes stimulante inuidia, infestatus est. Itaque incitauit quorundam animos in illam, idque adeo, vt ab illis, qui ad exequendam Dei voluntatem adiutores se ei praeberere debuerant, non parum molestiae pateretur, immò multas perferret iniurias, multa afficeretur ignominia, & rebus necessarijs priuaretur vnà cum sancta Gertrude filia sua. Quae quidem si nos singularim commemorare velimus, nimium prolixi futuri sumus. Quanta verò eius animi fuerit erga Deum deuotio, quam diuini flagrant desiderijs, sequentia declarabunt.

Ita mater S. Gertrudis sacrum accipit velamen.

Nè enim animorum corruptores, Dei famulam Gertrudem ad illecebrosas huius mundi voluptates vi adhibita pertraherent, arrepta forfice, capillos eius ita abscedit, vt coronae similitudinem referre viderentur. Interim laetabatur sancta Gertrudis, & gratias agebat Deo, quòd in hac vita momentanea pro Christi amore coronam in capite suo representare meruisset, vt in illa vita sempiterna coronam perpetuam ob corporis & animae integritatem digna esset percipere. Praestitit autem Deus eis pacem ab aduersarijs, & pars diaboli victa est. Deinde verò mater eius Christi sacerdotibus eam tradidit, a quibus cum sodalibus sacrum acciperet velamen: eamque toti illi sanctimonialem congregationi voluit esse praesentem. Erat enim sancta virgo Gertrudis magna moribus praesens ferens. Feruebat amore Christi sponsi sui, vultu pulchra, sed pulchrior mente: castitate integra, larga eleemosynis, ieiunijs & orationibus dedita, pauperum & peregrinorum sollicitè curam gerens: erga senes quidem & agros humana & pia, porro iuuentibus strenuam se exhibens erga res diuinas. Atque hoc pacto, summo studio creditum sibi officium exquebatur. Porro per nuncios suos, boni testimonij viros, tum Sanctorum patrocinia, tum sacros codices ab vrbe Roma & regionibus transmarinis, gnaros quoque homines, qui diuinae legis cantica, sibi suisque meditanda, interpretarentur, meruit obtinere.

S. Gertrudis a matre traditur.

Catalogus virtutum S. Gertrudis.

Ceterum mater eius Itta, rebus his ad hunc modum compositis, plena iam die, cum etiam nepotes suos vidisset, non minor annis 60. ab obitu mariti sui Pipini anno 12. Deo & sanctis angelis spiritum suum commendans, migravit ad Dominum, atque in Niuellensi monasterio sub B. Petri Apostoli regimine honorificè tumulata est. Cum autem matre defuncta S. Gertrudis totum regiminis pondus in se solam recepisset, cogitabat secum de rerum caelestium contemplatione, cupiebatque sine rerum temporalium strepitu illi vni vacare. Itaque foris quidem bonis & fidelibus fratribus, intus verò, id est, intra monasterij septa spiritalibus sororibus rei familiaris curam demandabat, vt posset ipsa liberè die ac nocte in sancto agone persistere, & vigilando, orando, sacris incumbendo lectionibus & ieiunijs aduersus spirituales nequitias dimicare. Et hac quidem ratione eoulsuè progressa est, vt penè omnem scripturam diuinam memoriae commendaret, & obscura allegoriae mysteria, sancto reuelante spiritu, luculenter auditoribus explanaret. Extrucebat verò etiam diuorum templa, aliaque egregia aedificia, simulque orphanis, viduis, captiuis, peregrinis & clericis victum quotidianum liberaliter subministrabat. Minimè verò hoc loco id praetermittendum arbitramur, quòd ipsa nobis veluti terrore correpta retulit: Cum ad altare S. Sixti martyris orationis causa afflisset, vidit super se descendentem sphaeram igneam sanè luculentam, adeo vt tota basilica eius splendore irradiaretur dimidia ferme hora spatio, quae sensim disparens, eò redijt, vnde processerat. Postea quoque, etiam alijs sororibus cernentibus, rursus eodem modo super ipsam lux illa apparuit.

Vides hinc auctore historiæ huius S. Gertrudis aequalè fuisse.

Ablegauerat quandoque nonnullos pro sui coenobij vtilitate. At illi cum iam mare nauigarent, in praesens vita discrimen coniecti sunt. Tum illi in S. Gertrudis memoriam redeuntes, periculum omne euaserunt. Primò quidem illi tranquillum sensere pelagus: deinde autem procul conspiciunt quasi nauim quandam mirae vastitatis, à latere ad ipsos accedentem: cumque ad illos appropinquasset, ingens orta tempestas est, & feruescens mare, horrendis agitabatur fluctibus. Ecce autem immanis quadam & terribilis bellua ab illis conspicitur, non quidem tota, sed solo dorso è mari eminens.

Ea re perterriti naturæ, & iam salutem omnem desperâtes, falsis dijs vota nuncupârunt. Porro illi, quos S. Gertrudis miserat, nomen Christi inuocantes, putabant se iam ad su-
 premam huius vitæ horam peruenisse: vnusque ex illis exclamauit: Gertrudis, adiuua
 nos, vtî pollicita es. Cumque id ille tertio diceret, cæteris ima pelagi petiuit, & illi cum
 multo gaudio, reddita maris tranquillitate, eadem nocte in portum appulerunt. Itâ
 Christus precibus S. Gertrudis pauperes suos à præsentissimo mortis periculo libera-
 uit. Hæc quidem nos ab illo habemus, qui præsens interfuit. Cùm porro aliquot fluxit
 sent anni, & sacrum sanctæ virginis corpusculum, multa abstinentia multisque vigilijs
 attenuatum, acri insupèr ægritudine fatigaretur, Domino reuelante didicit propè ad-
 esse suam è corpore migrationem. Itaque ex consilio seruorum & ancillarum Dei, Ab-
 batissæ honore & officio scèse Christi amore abdicans, quantum quidem ad rerum ex-
 ternarum curam attinet, neptem suam Vuilfetrudem, quæ ab ipsis propè incunabilis
 apud ipsam ad monasticæ regulæ præscriptum educata, & sacris literis imbuta fuerat,
 suo loco inuitam coëgit Abbatissæ ministerium exercere. Agebat tum Deo sacra pu-
 ella Vuilfetrudis vicesimum ætatis annum, antiquo Francorum stemmate prognata.
 Erat illa quoque eleganti forma, familiæ chara, lenis erga subditos, rigida superbis, sua-
 nis eloquio, & Dei proximi que amore feruens, corporis que integritate conspicua. Effe-
 cerat autem pater eius, qui eam dolebat id vitæ genus complexam, vt reges & reginæ,
 itemque antistites, diaboli id inuidia agente, primò quidem blanda persuasione, deinde
 verò etiam vi eam è cœnobio extrahere niterentur, res cœnobij illius, cui sancta virgo
 præerat, sibi sceleratè vendicantes. Sed Domini misericordia & sanctorum precibus
 munita, omnes suos aduersarios, Christo, cui scè deuouerat, adiuuante, mirabiliter su-
 perauit. Tantam enim illi gratiam Christus contulit, vt qui prius, praua inflammati cu-
 piditate, eius accusatores & facultatum monasterij directores fuerant, multa in eam
 vsi liberalitate, eius extiterint defensores, omnesque sacre ædes præclarè illustratae
 sint. A suscepta autem Abbatissæ functione anno vndecimo, diebus amplius quinquaginta
 morbo compellente decumbens, solito nihilo minus more largas elemosynas
 in pauperes & inopes conferebat. Tandem omnibus, vt sacrum monet euangelium,
 debita remittens, & ab omnibus pacem ac benedictionem recipiens, cùm inter religi-
 osas Dei ancillas fide & spe in Christum munita vixisset, anno ætatis suæ tricesimo læ-
 tum Domino reddidit spiritum, nono Calend. Decembris, atque in B. Petri Apostoli
 basilica summo studio in sepulcro marmoreo condita est. Sed his obitèr commemoratis,
 eò, vnde sumus digressi, reuertamur.

Itaque beatissima Gertrudis, posteaquam se Abbatissæ administratione abdicauit,
 * triennij ferè spatio perpetuis vacabat precibus & sacris exhortationibus, Deiq; ver-
 bum tum sibi, tum suæ curæ creditis annunciare non desistit. Erat interim spe gaudens,
 in rebus duris & aduersis patiens, mente inuicta, vultu placida & serena, valdè sitiens su-
 premum vitæ suæ diem, quippe quæ peroptaret è carcere ad regnum, è tenebris ad lu-
 cem, à morte proficisci ad vitam. Degebat inter mortales solo corpore: nam animo
 quotidie transibat ad caelestia, continuis precibus & abstinentiæ afflictioni singulariter
 addicta. Et licè tenero esset corpusculo, at tamen asperis illud cilicijs macerabat, nihil
 sibi in hac vita refrigerij aut laxamenti indulgens, vt postèr illic beatissima suæ quiete,
 vbi iusti fulgebunt sicut sol, nempe in regno caelorum. Cùm autem ad supremum vitæ
 diem venisset, planè decreuit, nè quidquam omnino, id est, nullum neq; lancum neque
 lineum indumentum eius corpusculo adhiberetur, præter velum quoddam penè nul-
 lus precij, quod quædam peregrina sanctimonialis ante complures dies illi pro bene-
 dictione miserat, vt illo caput eius tegetetur: porro in sepulcro cilicium poneretur:
 nec alio operimento se contegi voluit, nisi cilicio, quo erat induta, & panno veteri, quo
 cilicium illud tegebatur. Dicebat enim, superflua nihil neque viucentibus, neque mori-
 entibus posse conferre: quod quidem itâ se habere, etiam sapientes affirmant.

Cùm iam propè adesset dies migrationis eius, vni ad se accito è fratribus dixit: Abi
 celeriter ad illum peregrinum monachum, qui Vltanus dicitur, degitque in monaste-
 rio, quod * Vossuine appellant, dicasque illi: Virgo Christi Gertrudis misit me sciscita-
 tum ex te, quo sit die ab hac luce decessura, valdè enim se formidare dicit, pariterque
 letari. Porro ab illo auditorus es, quæ ad me responsa referre debeas. Abi igitur nihil
 Vltanus præ-
 dicit obitu
 S. Gertrudis
 hæsitans. Fecit ille, quod iussus erat: responditque ei feruus Christi Vltanus: Crastino
 die intra Missarum solennia Christi virgo Gertrudis è corpore abscedet: dicas verò il-
 li, nè quicquam trepidet ad suū obitum, sed læta proficiscatur, sancto Patritio episcopo
 cum

Liberantur
 quidam à
 mortis pe-
 riculo.

Abdicat se
 Abbatissæ
 ministerio.

Vuilfetu-
 dis virginis
 perfectio-
 nes.
 Eius con-
 stantia.

Luc. 6.

* trimestri

Suspirat ad
 caelestem
 patriam.

Matth. 13.

* Vossuine

Vltanus præ-
 dicit obitu
 S. Gertrudis

cum beatissimis angelicis spiritibus cum ingenti gloria ipsam excepturo. Interrogante
 fratre, num hæc diuinitus ipsi essent reuelata, ille respondit: I properè, certus illam cras
 Domino spiritum reddidit. Quid præterea ex me requiris? Abijt itaque frater, &
 omnia ordine enarrauit sanctæ Gertrudi. Illa quasi è somno euigilans, gratias egit Deo,
 quòd per seruum suum ipsam dignatus esset consolari: multumque illa promissione
 exhilarata, totam noctem cum sororibus in psalmis & precibus duxit insonnem: die
 autem postero qui erat Dominicus, horam circiter sextam, vt vir Dei prædixerat, sacra-
 tissimum Christi corporis & sanguinis viaticum accepit: cumque sacerdos precem il-
 lam, quam Secretam vocant, absoluisset, anno ætatis suæ tricesimo tertio, 16. Calendas
 Aprilis, gratias agens pijsimo creatori, quòd à corporis corruptione alienam ipsam ad
 suum regnum vocare dignaretur, feliciter in Domino obdormiuit.

Tum verò ego vnâ cum fratre Richino accersitus eò sum, ob sorores, eius mœren-
 tes obitu, consolandas. Dixit autem ad me frater ille: Sentisne aliquid? Respondi: Ni-
 hil equidem sentio, sed sorores video mœstissimas. Hoc cùm dixissem, suauissimus eru-
 pit odor, tanquam fragrantium vnguentorum, totam complens cellulam, vbi sacrum
 virginis corpusculum iacebat: inhæsitque diu illa miri odoris suauitas nostris naribus,
 etiam posteaquam è cella digressi eramus. Impletis autem funeris officijs, in cistella,
 quam ipsa olim sibi parauerat, à sacerdotibus & Christi ancillis cum diuinis laudibus
 sacrum beatissimæ virginis corpusculum honorificè conditum est: vbi quotidie oran-
 tibus multa diuinitus præstantur beneficia. O nimium felices illos, qui in hoc seculo de-
 gentes, vitam amulantur angelicam, & licè corpore agant inter homines, at mente &
 animis in illa æternitate figuntur, rerumque diuinarum & caelestium contemplatione
 perpetuò occupantur. Fecit hoc Christi famula Gertrudis, cuius vitam scribimus: nam
 tamesi corpore versaretur inter homines, & famulorum famularumque Christi esset
 moderatrix, qui eius ditone continebantur: at tamen internæ & sempiternæ vitæ cogi-
 tationem & studium nunquam abiecit, nihilque de statu reuerentis sue, nihil de mo-
 rum grauitate, nihil de disciplina regularis seueritate remisit. Itaque hoc apud omni-
 potentem Dominum promeruisse illam perspicuum est, vt non exigua per illam virtu-
 tes fiant, vt eius vita hominibus innotescat, planumque fiat, quantum possit precibus
 efficere apud Deum: præsertim cùm virtutes & signa, quæ Dominus, prout fides pe-
 tentium exigit, ad eius monumentum dignatur operari, veritati testimonium perhibe-
 ant: è quibus nonnulla referemus.

In Treuirensi monasterio Abbatissa fuit, Modesta nomine, ab infantia sua Deo con-
 secrata, & sanctissimæ Gertrudi virginis singulari amicitia deuincta. Multis quidem à se
 inticem miliaribus corpore distinctæ erant, at amor eas sibi mutuo præsentis semper
 exhibebat. Vnum enim Christi iugum ambæ ducebant, & sinceris mentibus Domino
 pari studio seruebant. Post multum verò tēporis Modesta Abbatissa, cœnobij sui tem-
 plum precandi animo ingressa, cùm se ante aram beatissimæ Mariæ virginis prostrauis-
 set, atque inde, finita prece, surrexisset, subitò vidit ad dextrum altaris latus san-
 ctam Gertrudem aditare eo in habitu, quo vti consueuerat: audiuit etiam illam sibi di-
 centem: Soror Modesta, nihil de huius visionis veritate ambigas, sed certò noueris,
 me hodie migrasse è vita. Ego enim sum Gertrudis, quam summopere amasti. His dictis,
 ab eius oculis disparuit. At illa secum tacita cogitabat, quid sibi ea vellet visio: nihil
 tamen illo die cuiquam indicare voluit. Altera autem luce venit ad monasterium eius
 Treuirensis episcopus Clodolphus: ex quo illa inter alia percontabatur de S. Gertru-
 de, quo habitu vel forma corporis illa fuisset. Ille mox ordine exposuit & staturam cor-
 poris eius, & formæ elegantiam. Itaque ex eius verbis cognouit sacra virgo Modesta
 veram sibi oblatam fuisse visionem, aitque ad Episcopum: Confiteor nunc tibi Domi-
 ne Episcopè, quod hætenus celauit, reuelatum mihi esse, hæsterna die hora quasi sexta
 ex hac luce illam abijisse. Episcopus diem & horam annotauit, & rem itâ se habere, vt
 Abbatissa dixerat, comperit.

Anno ab obitu sanctissimæ virginis Gertrudis decimo, in Niuellensi cœnobio ignem
 tanta vi erupisse ferunt, vt nemo non desperaret illum à quoquam extingui posse: Chri-
 stique ancillæ, quæ in eo degebant, extra murum ad loca vicina cõfugerant. Ille autem,
 cui monasterij cura demandata erat, repente oculos suos eleuans, vidit S. Gertrudem
 stantem in suprèma refectorij parte, ea forma & habitu, quo fuerat viuens, suoque velo
 à domo flammis abigentem. Quod vt vidit, non solum nihil perterritus est, sed multo
 etiam perfusus gaudio, hortabatur socios, vt constanter agerent: festinusque sursum
 Cc 3 assen-

Sub obitum
 manit se Eu-
 charistia.

S. Gertrudis
 apparer Ab-
 batissæ Tre-
 uirensi.

Clodolphus
 Treuirensis
 Episcopus.

Ignè extin-
 git S. Ger-
 trudis.

ascendit, vt rei exitum spectaret : & ecce miro modo repente vident omne ab illo monasterio profligatum incendium.

Nupium prolixi erimus, si omnia commemorare velimus, quae ad eius sacras reliquias diuinitus declarantur miracula. Satius itaque sit compendio dixisse, quotquot cum fide eius implorant patrocinia, eos omnes Dei benignitate inde incolumes redire. Ad lectulum quoque eius, in quo post longas vigilias & prolixas preces fessa membra non nihil refouere solita erat, qui postea in S. Pauli ecclesiam translatus est, permulta signa edita sunt. Cum autem post Vuilfredum Agnes, quae etiam fuerat S. Gertrudis alumna, Abbatissa locum obtinuisset, & in S. Gertrudis honorem templum constructisset, eiusque lectulum in illud intulissent, eadem nocte cum multa solennitate vigilias ibi celebrarunt sacrae virgines: expletisque nocturnis precibus, lampades omnes, demptis septem, quae semper illic ardebant, extinxerunt: & ecce mane illuc reuersae, lampades extinctas ardentis viderunt. Quae res mox longè lateque diuulgata est. Begga quoque venerabilis matrona, S. Gertrudis germana soror, monasterium construxit, petijtque ab Agnete, quam diximus, Abbatissa & eius sororibus sacras virgines & reliquias, vt coepum posset opus absoluere. Dataeque sunt ei sacrae reliquiae & libri sanctarum scripturarum, & eiusdem habitus aliquot religiosae sorores, quae illic monasticae religionis prima iacerent fundamenta: addita est etiam pars quaedam lectuli eius, in quo S. Gertrudis soror eius, supremum Christo reddiderat spiritum: quem lectulum piissima Begga curauit reponi iuxta altare S. Genouefa virginis: ad quem certè innumera facta sunt miracula, Christo glorificante sponsam suam, cui est cum Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Haec sum-
marum sunt
reddita ob
vitandam
prolixitatē.

Miracula
ad lectulum
S. Gertrudis

Begga so-
ror S. Ger-
trudis.

DE S. ALEXANDRO EPISCOPO HIEROSOLYMITANO ET MARTYRE, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EUSEBII LIB. 6. CAP. 9. INTERPRETE IOANNE CHRISTOPHORO ANGLICO.

Martij 18.

De hoc Nar-
cisso vide
Eccles. Hist.
Eusebii lib.
6. cap. 8. & 9.

S. Alexan-
der fit Hie-
rosolymae
episcopus.

Lib. 6. c. 32.

VM Narcissus non amplius propter ingrauescentem aetatem ministerio praesse posset, Alexander alterius ecclesiae Episcopus, diuina prouidentia per reuelationem, quae noctu ipsi secundum quietem apparuisset, vt cum Narcisso in ministerio ecclesiae fungendo coniungeretur, accessit est. Vnde Alexandrum, cum tanquam diuino quodam oraculo ex Cappadocum regione, vbi primum in episcopatus gradu fuisset locatus, Hierosolymam rum voti, tum locorum visendorum causa contenderet, illius ecclesiae fratres eum excipiunt benignissimè, & non amplius domum reuertenti permittunt: idque propter aliam reuelationem, ipsi eisdem noctu visam: quae quidem, voce euidentissima profusa, eis, qui erant inter illos ob virtutem spectatissimi, perspicue significauit, vt extra portas ciuitatis egressi, eum episcopum admitterent, qui ipsis à Deo antea designatus erat. Quo ad hunc modum gesto, Hierosolymitani communi episcoporum consensu, qui finitimas ecclesias procurabant, necessariò illum apud se manere coegerunt. Idem ipse Alexander in suis epistolis, quas ad Antinoitas scripsit, quaeque adhuc apud nos extant, Narcissi collegae sui in praefectura ecclesiae Hierosolymitanæ gerenda mentionem facit, ista in extrema illa epistola ad verbum scribens: Salutat vos Narcissus, qui hinc ante me episcopatus locum occupauit, & centum iam & sedecim annos praetergressus, mecum in eodem ministerio quorundam precibus coniunctus fuit: qui obsecrat vos, vt idem mecum sentiat, eademque sitis voluntate.

Alexander Hierosolymitanæ ecclesiae episcopus in Palaestina rursus, vbi Caesarea propter Christum praedis tribunali stetit, & magnam fuisset ex secunda fidei suae confessione commendationem adeptus, iam extrema senectute, & veneranda planè canicie eximius, carceris cruciatu denuò afflictatus est. Quo quidem, post praeclarum & illustre testimonium fidei Christianae praefulis tribunali datum, morte in carcere confopito, Mazabanes successor eius in episcopatu Hierosolymitano declaratur.

VITA

DE S. CYRILLO EPISCOPO HIEROSOLYMITANO. 307
VITA S. CYRILLI EPISCOPI HIEROSOLYMITANI, QUAM NOSTRA AETATE EX ECCLESIASTICAE HISTORIAE SCRIPTORIBUS COLLEGIT D. IOHANNES GRODECIVS DECANUS GLOGOVIENSIS.

Cyrillus Hierosolymitanus inter veteres Ecclesiae patres, sanctos illos verè Catholicae & Apostolicae doctrinae assertores ac propugnatores, clarissimus antistes recensetur. Nam & copulibus ex illis Ecclesiae columnis aequalis, multis etiam antiquior fuit: doctrinam verò orthodoxam communem cum omnibus catholicis habebat. Claruit temporibus Constantij Imperatoris & aliquot eius successorum: quod multis in locis plerique scriptores Ecclesiae historiae, vt Socrates, Theodoretus, Sozomenus & alij demonstrant, & honorificam semper illius faciunt mentionem. A quibus etiam Nicephorus id accipiens, & catalogum Patrum, qui circiter tempora Sardicensis Concilij floruerunt, quod de Constantij & Constantis voluntate institutum erat, longa serie recensens: inter ceteros aequales Cyrilli, magnae authoritatis vnà cum illo & clarissimos fuisse sanioris doctrinae defensores, commemorat Paulum Constantinopolitanum, Athanasium Alexandrinum, Antonium Aegyptium, vnà cum vniuerso Aegyptiorum monachorum coetu. Deinde subdit: Multi denique spectati alij viri eisdem annis viguere, atque in ecclesijs Dei enituisse: inter quos praecipue eruditione & eloquentia floruit Eusebius Emecenus Episcopus, Titus Bostrensis, Serapion Tmuæus, Basilus Ancyranus, Eudoxius Germanicensis, Acacius Caesarensis Eusebii successor, Cyrillus, qui post Maximum Hierosolymitanam administrabat ecclesiam, & Theodorus Perinthius, tum & Ephraim Syrus. Haec & alia permulta scribit eo in loco Nicephorus de claris & catholica pietate excellentibus illius seculi viris: inter quos cum & Cyrillus Hierosolymitanus recensetur, quae sit & quanta illius authoritas, facile quiuis perspicere potest. Legitur quoque de eodem Cyrillo, non modò alijs virtutibus, vero Episcopo dignis, illum fuisse praeditum, verum etiam dono prophetiae non caruisse. Nam cum Iulianus Imperator, vt scribit in Eccles. hist. Socr. lib. 3. c. 20. (secundum quosdam 17.) Iudaeis templum Hierosolymitanum instaurare iussisset, & de publico sumptus subministrasset: tum temporis Cyrillus Hierosolymorum episcopus, memor vaticinij Danielis prophetae, quod & Christus in sanctis euangelij confirmauit, ac multis futurum praedixit, quod in eo templo lapis super lapidem non maneret: Hoc, inquit, Seruatoris oraculum adimplebitur: Cum hoc dixisset Episcopus, noctu terræ motus magnus factus, lapides fundamentales veteris templi structure euulsit, ac cunctos vnà cum contiguis aedificijs dispersit. Et cum multi ad miraculum Iudaei conuenissent, ignis calidus de lapidibus, cuncta artificum instrumenta consumpsit. Sequenti verò nocte signa crucis, instar radij solaris splendens, vestibis illorum impressa copauerunt, quae extergere nullo pacto potuerunt. Haec ad eò stupenda prodigia vnà illud Cyrilli verbum, diuino planeque prophetico spiritu prolatum, consecuta sunt.

Neque verò his tantum in terra prodigijs praedictionem eius confirmare, verum etiam in caelo maiori miraculo Episcopatum illius Deus illustrare dignatus est. Nam illo praeside sacrorum Hierosolymis, signum Crucis in caelo ex lumine, super sacrum montem Caluariae diebus Pentecostes, hora serè diei tertia apparuit: & sole tunc lucente, radios Solis, illius Crucis fulgores longè praecelluerunt, ita vt lucis illius excellentia vniversus populus Hierosolymitanus concitatus, maxima cum admiratione signum illud filij hominis aliquandiu spectauerit. Nam & magnitudine Crux illa fuit tanta, vt quindecim stadia excederet, ab ipsoque sacro Golgotha ad montem vsque Oliueti protenderetur: & luce tanta, vt non modò Christiani omnes istuc illustratos sese confirmatosque sentirent: verum etiam Iudaei ac gentiles aduenae, ab erroribus tenebrarum auersati, illuminarentur, & crucifixum, verum esse Deum profiterentur. Quemadmodum ipse Cyrillus optimè id describit in epistola sua, quam de eodem admirando signo ad Constantium Imperatorem dederat: & Nicephorus in Historia Ecclesiastica idem pluribus commemorat. Ita sanè tum coruscabat Hierosolymis verbum Dei multo amplius, quam hinc nostris postremis temporibus apud nos, non modò praedicatione Cyrilli, verum etiam virtute Dei sequentibus tam admirandis signis.

Succesit autem Cyrillus in Hierosolymitana sede Episcopo Maximo, & ipse quoque

18. Martij.

Lib. 9. ca. 14.
Eccles. hist.

Cyrillus pro-
phetiae spi-
ritu fuit.

Dan. 9.
March. 24.
Luc. 19.

Signa Cru-
cis in grege
vestibus Iu-
daeorum.

Signum Cru-
cis apparet
in caelo.

Lib. 9. ca. 22.
Eccles. hist.

Lib. 2. ca. 27. interpretate Iohanne Chryso-phoro.

Cyrillus e sua sede pel- litur.

Lib. 9. ca. 43. Ecclef. hist.

Cyrilli in- tegritas.

Lib. 9. ca. 49.

Niceph. lib. 12. cap. 16.

Lib. 13. c. 24.

istic maximus fidei catholicae defensor erat. Sic enim scribit Theodoretus: Primum autem Hierosolymorum post Macarium illum, cuius saepe à me facta est mentio, obtinuit Maximus, vir ob certamina pro pietate suscepta egregie nobilitatus. Cuius & oculus dexter erutus fuit, & dextri pedis flexus prorsus labefactus. Isto ad vitam immortalem translato, Cyrillus alacris & promptis doctrinae Apostolicae propugnator, in episcopatus gradu locatur. Haec ille. *Qua* de causa maximas etiam passus est persecutiones ab Arrianis. Nam cum animadvertissent illum vehementer haesibus obstare, & Apostolica dogmata adeo strenue tueri, congestis quibusdam calumnijs, in quodam conciliabulo suo accusare illum, & deinceps, ita ut alios permultos catholicos episcopos, more suo deponere non dubitarent: idque ex negotio pietatis illius erga egenos quaesito praetextu, ut author est Sozomenus lib. 4. cap. 25. secundum Chryso-phorum 24. Ecclesiast. hist. Caeterum episcopi catholici centum quinquaginta, qui non ita multo post Seleuciam ad Synodum conuenerant, depositionem illam ratam non habuerunt, ut testatur Theodoretus in Chryso-phoro versione lib. 2. cap. 27. Ecclesiast. hist. immo ipsum potius aduersarium illius & authorem depositionis Acacium, quam Cyrillum, ab illa Synodo excludere maluerunt. Nicephorus vero de eiusdem Seleucianae Synodi actis & de Acacianis scribens: Neque eandem, inquit, cum alijs fidem profiteri, neque ad obiecta crimina respondere sustinere. Quin etiam ad Cyrilli Hierosolymitani causam audiendam inuitati, quem ipsi Episcopatum abire iusserant, non adfuerunt. neque enim qui eos cogeret, aderat quicumque. At alteri illi (nempe Catholici) non modo liberè haec egerunt: sed Acacium & quicumque ad eum confugissent, (quippe qui intentata eis crimina diluere timuissent) dignitate priuarunt.

Ex his patet, quanta fuerit Cyrilli integritas, quem ne accusare quidem coram legitimis iudicibus aduersarij veritatis auebant, sed tantum apud suos sectarios: quorum adeo tum creuerat potentia & audacia, cum intelligerent Imperatorem suarum esse partium, ut ipsi nihilominus quos semel iniquè deposuissent, iniquis vi & armis de suis sedibus exturbarent, & alios pro arbitrio suo substituerent. *Quemadmodum* accidit & Cyrillo, quo de sede Hierosolymitana deiecto, Heraclius est illi substitutus, ut ait Nicephorus: atque huic rursus successit Hilarius. Isti nanque usque ad Theodosij imperium eam ecclesiam administrasse traditi sunt. Post quos D. Cyrillus deinceps sedem suam recuperavit. *Quomodo* autem is denuò ad sedem suam peruenit, & quo pacto in ea sese gesserit, ex literis Synodi Constantinopolitanae, quae Nestario praeside sub Theodosio celebrata est, ad Damasum, Ambrosium & reliquos episcopos Romae coactos, videre est, cum scribunt: In ea verò ecclesia, quae aliarum omnium mater est, Hierosolymis reuerendissimum & Deo amantissimum Cyrillum episcopum esse scimus, ritè iam dudum à provincialibus episcopis electum: qui sanè diuersis in locis plurimum aduersus Arrianos deceitauit.

Epiphanius quoque lib. 3. Tom. 1. Haeresi 73. Cyrilli huius meminit, quod praeter Acacium Arrianum, cum alijs quoque illius sectae episcopis contendere religionis ergo non dubitauit. Et Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum de illo scribit: Cyrillus Hierosolymae Episcopus saepe pulsus ecclesia & receptus, ad extremum sub Theodosio principe octo annis inconcussum episcopatum tenuit. Itaque ex his & alijs permultis Ecclesiasticorum Scriptorum testimonijs certum est, Cyrillum fortissimum Christi athletam, & orthodoxae fidei assertorem constantissimum, multis annis pro veritate fidei decertasse, persecutiones varias pertulisse, atque hoc bonum certamen certasse à primis ferè annis Constantij Imperatoris, usque ad complures annos Theodosij: cursum autem suum tum demum consummasse, cum Theodosius, deuicto Maximo tyranno, qui Romanum Imperium in Occidente inuaserat, rebus Romanis rectè constitutis, Constantinopolim reuersus, filios suos Arsenio erudiendos tra-

deret, ut scribit Nicephorus: Eadem tempestate Timotheus & Cyrillus, qui in Alexandria & Hierosolymitanae ecclesiae thronis enituerant, vita defuncti, alter quidem Alexandriae Theophilum, alter autem Hierosolymis Iohannem successorem habuit, usque ad tempora Anastasij & Innocentij Pontificum Romanorum. Iohannis vero successor erat Hierosolymis Nepos. Haec tenus Nicephorus. Et Cyrillus quidem ita, ut legimus, bonum certamen certauit, cursumque vitae suae consummauit: decetero autem reposita est illi corona iustitiae, qua retribuet illi iustus iudex. *Quam* praeclaram autem & sanctam sui memoriam apud posteròs etiam reliquerit Cyrillus, tum scripta illius

illius, quae extant: tum Orientalis Ecclesiae fasti seu calendaria, in quibus preces anniversariae & commemorationes Sanctorum descriptae sunt, abundè testantur. Nam ut aliorum Patrum, qui in Sanctorum cœtu clariores habentur, ita huius quoque Cyrilli Hierosolymitani die 18. Martij in ecclesijs Graecis sancta celebratur memoria: ac scriptis quoque illius apud Graecos nomen sancti Patris praefixum ubique reperitur.

Fest. S. Cy- rilli apud Graecos.

S. EDWARDI REGIS VITA ET MARTYRIVM, VT IN ANTIQVIS MS. EXEMPLARIBVS HABENTVR: sed paulò Latinus hic reddita sunt per F. Laurentium Surium.

Edwardus Rex Eduardus multa fuit generis claritudine, ab antiquis Britanniae regibus originem ducens: & quod longe illustrius est, in teneris annis à Dunstano sanctissimo pontifice Cantuariensi Christi sacramento regeneratus, coepit virtute & probitate pollere. Patrem habuit Edgarum regem, rebus & bello & pace gestis valdè insignem: matrem verò Elstedam, praepotèris cuiusdam Orientalium Anglorum Ducis filiam. Et quidem Edgarus postquam non pauca sibi eius terrae loca subdiderat, & iam monarchiam obtinere videretur, solus imperio potitus, ubi prius multi regnauerant: hortantibus cum SS. Dunstano Cantuariensi & Aethelwoldo Wintoniensi Episcopis, permulta monasteria illarum regionum, quas subiugarat, ab alijs vastata, suis impendijs iussit instaurari, nonnulla etiam noua à fundamentis extrui: ad quorum alia misit Abbates cum aliquot monachis, disciplinae monasticae conuenienter victuris: ad alia verò sanctimonialia, Christo seruituras. Omnibus autem praedia & villas attribuit, unde assatim eis suppeterent, quae ad victum vestimentumque pertinerent. Et ipse quidem pius rex constituerat monachorum ex nobia subinde inuisere & fratres consolari: Porro reginam voluit idem praestare erga foeminas Deo sacratas. Habebat autem ex altera coniuge etiam filium Ethelredum. Interim Eduardus maior natu filius, optime indolis puer, lasciuia omnem & illecebras vitæ huius voluptates respiciens, ita se erga Deum & homines comparare studuit, ut Deo quidem ante omnia mentis & corporis integritate sectanda placeret: hominibus verò gratum & amabilem se exhiberet. Erat verò etiam multa industria & prudentia contipicuis. Ijs permotus pater eius Edgarus, illum post se voluit regni scepra tenere: ac deinde compositis regni rebus, pijs illius rex vita functus est anno à Christo nato 977. regni verò sui 16. mensis Iulij die octauo.

is. Martij.

Parentes S. Eduardi.

Edgarus rex constituit nobia.

Attribuit illis praedia &c.

Edgari mois.

Edo defuncto, Eduardus ex patris voluntate à S. Dunstano & quibusdam regni proceribus rex creatur. Ipso autem consecrationis eius tempore quidam regni optimates illi se opposuerunt. Id ut vidit S. Dunstanus, nihil à sententia sua dimotus, vexillum S. Crucis, quod pro more ante illum ferebatur, in medio statuit, & cum ceteris regni episcopis Eduardum regem consecrauit: cumque quoad vixit, sanè paterno amore completus est, quippe quem à primis aetatis annis in filium adoptauerat. Vbi igitur ad regni gubernacula Eduardus rex peruenit, à rege regum Christo opt. max. in viam iustitiae & veritatis dirigebatur, & cum esset regia maiestate sublimis, in dies studebat animi humilitate fieri submissior. Et ut regni negotia prudenter curaret, noluit in consilium adhibere iuuenes aut minus sapientes: sed eius què diximus, sancti pontificis Dunstani monitis obtemperabat, & ex illius aliorumque religiosorum & spectatae integritatis virorum consilio, in iudicij sententiam promebat. Paternis quoque vestigijs insistens, tam rebus bellicis quam Ecclesiasticis negocijs strenuum ac deuotum intendit animum: hostibus quidem & flagitiosis hominibus seuerum & terribilem: pijs verò, & illis praecipuè, qui essent sacris initiati, quemadmodum à patre didicerat, benignum se praebebat, & ab omni illos infestatione tuebatur. Erat praeterea haec illi quotidiana exercitatio, in opes alere, pauperes beneficijs fouere, nudos tegere, in maximis lucris ponere, quicquid in miseros contulisset. Magna tunc apud Anglos latitia, inconcussa pax & tranquillitas, multa rerum opulentia existebat. Videbant enim regem suum in tenera adhuc aetate talibus studijs deditum: tum quoque cunctis assabilem, castitate venerabilem, facie incundum & decorum, consilio & prudentia spectatissimum.

Eius consilij.

Benignitas in egenus.

Torquebatur interim inuidia coluber torruosus, totius boni amulus, eiusque felices

Nouerca illi cum alijs quibusdam necem parat.

ces conatus & communia regni totius gaudia interurbare modis omnibus annitebatur. Itaque odio inflammat animū nouercæ eius Elfrida, quæ ægrè ferebat Eduardum suo filio Ethelredo antelatum. Conuertitur interim ad callida consilia mulier detestabilis, & tandem quod animo secum diū tractārat, quibusdam suis consiliarijs, & regni primoribus exponit, communicatoque cum illis consilio, orat & obtestatur, vt ipsi uentem, cogitentque uiam, qua Eduardum regni sede deturbare, suumque filium Ethelredum in eius locum sufficere possint. Illi uero in Eduardi necem pariter conspirant, eiusque celeriter illi afferendæ machinas excogitant. Iam tres annos & menses octo Eduardus regno potitus erat, & ecce die quodā cum canibus & equitibus in syluam cui uilla Vuerham adiacet, uenationis causa proficiscitur. Erat id temporis ea sylua bene grandis, tamen hodiè rara tantum spineta & nucum arbores neglecto situ, campis late patentibus, illic uisuntur. Cum autem in ea uenatione aliquandū hæssisset, inuestigatum animum illius cupidō inuisendi fratrem suum Ethelredum. Amabat enim illum syncre & ex animo. Porro sylua illi adiuncta erat domus nouercæ eius, ubi Ethelredus educabatur eo in loco, quem incolæ Coph vocant, qui ab ea, quam diximus, uilla tribus abest milliarijs, ubi nunc castrum sic satis egregium constructū est. Eo igitur intendens Eduardus, paucos sibi comites adhibuit, qui tamen ludendi causa hac illac dispersi, regem solum reliquerunt. At ille cum iam eminens domum nouercæ cerneret, illic ut agnus mitissimus solus ire perrexit, nihil quicquam sibi metuens, quippe qui neminem se uel minima re læsisse uel offendisse meminisset. Nunciatur interim reginæ illum aduentare. Illa uero plena dolo & iniqua in pijsimum adolescentem cogitatione, ad complenda animi sui desideria opportunum tempus adeptam se gaudens, obuia mox cum satellitibus & suæ nequitia administris, tãquam eius aduentu sibi gratulans, illi procedit, blandè & comiter salutat, inuitat ad hospitium. Illo recusante ingredi, tantumque fratrem se uidere & alloqui uelle affirmante, regina ad alia se transfert machinamenta, iubet absque mora potum regi offerri. Adfertur potus, rex nihil mali suspicans, admouet ori poculum, & ecce vnus ex reginæ administris, cæteris ad audendum promptior, & ad scelus patrādum immanior, cum prius teterrima simulatione regem osculatus esset, quemadmodum Iudas Christum, rege summis labris potum deglutante, in illum cruentissimus latro insilij, cultelloque eius uiscera transfixit. Ille tam atroci accepto uulnere, paululum inde deflexit, & mox ex equo, quo sedebat, exanimis corruit. Incidit tam barbarum facinus in annum Christi 981. & quod dictu quoque nefas est, in sacrum Quadragesimæ tempus, nempe diem 15. Calendas Aprilis. Nos quidem pietatis diuinæ prouidentia mirabili dispensatione id ita accidisse ad maiorem militis sui gloriam, ut qui annuo Quadragesimæ ieiunio carnem suam macerando, aliaque pietatis opera exercendo, pro laudabili more & instituto Christianorum ad sacratissimum Dominicæ resurrectionis diem sese præparabat, bono fine consummatus, cum bonorum operum fructu in cæleste illud palatium à Christo susciperetur. Vbi uero cognouit regina illum de equo cecidisse mortuum, iubet corpus exanime proijci in vicinum domicilium, nè tantum scelus innotesceret. Obtemperant crudeles ministri sceleratæ mulieri, & sacrum corpus per pedes contemptum arreptum, eò, ubi illa iusserat, abijciunt, & uili stramine regunt.

Nocte interpesta lux immanis ad corpus S. Eduardi, & cæca illuminatur.

In illa autē domuncula mulier erat à primo ortu cæca, quam regina alebat. Ea cum proxima nocte illic apud sacrum corpus sola pernoctaret, ipsa intempesta nocte immanis lux domicilium illud compleuit, & cæca illa mulier Dominum deprecans, meritis sancti regis lumen diū desideratum obtinuit: in cuius rei memoriam eodem in loco postea à Christianis templum ædificatum est. Illucescente autem die, cum rem gestam ex foemina didicisset crudelis regina, multum anxia timere coepit eedem, cuius ipsa author fuerat, propalarum iri. Mox igitur præcipit tolli sacrum corpus, & in paludes deprimi, nè posset ab ullo unquam reperiri: nec hoc contenta, palam edicit, nè quis regem extinctum ploret, nec de illo omnino loquatur. Deinde proficiscitur ad quædam suæ ditionis locum, qui decem aberat milliarijs, nè posset in ipsam patrata necis uilla cadere suspicio. Ethelredus autem adeo mœrebat ob crudelem fratris sui eadem, vt neque lachrymas cohibere, neque ullam posset consolationem admittere. Id molestè ferens atrox regina, furore correpta, cum non haberet ad manus alia, cædelis tandiū uerberauit illum, donè eius uulnatum compesceret. Iam annus ferè elapsus erat, & uolens præpotens Deus martyrem suum mundo innotescere, & quanti apud ipsum meriti esset, declarare, corpus eius uenerabile quibusdam fidelibus, deuotè illud inquirentibus, reuelare

Ethelredus fratris necemplorat.

reuelare dignatus est. Nam eo in loco, ubi in paludem depressum erat, columna ignea cælitus demissa apparuit, & suis radijs omnia circunquaque illustrauit. Viderunt id pij quidam uiri in uicina uilla, (nam sæpè lux illa extitit) & in unum collecti, transtulerunt sacrum corpus in uillam suam. Fit magnus hominum concursus, plangentium obitum pijsissimi regis & fidijsissimi protectoris sui: deportaturque cum multo gemitu uenerabile corpus ad templum beatissime Mariæ uirginis, & in eius orientali parte officiosissime sepelitur. Idibus Februarij: ubi lignea ædicula à uiris religiosis ædificata, hodieque cernitur, & fons eo loco, ubi prius iacuerat, dulces & perspicuas iam inde ab illo tempore emanat aquas, diciturque fons S. Eduardi, ubi sanè multa ægris quotidie præstantur beneficia in laudem & gloriam Christi.

Corpus eius diuinitus indicatur.

Iam uero fama diuulgante, per Britanniam reginæ fraus & impietas propalatur, rex inuocens laudibus in cælum tollitur, uirtutes & merita eius ubique celebrantur. Peruenit etiam ad aures comitis Alferi, sacrum corpus regis cælesti indicio repertum: isque mirificè exhilaratus, & domino suo tanquam adhuc superstiti fidelem cupiens nauare operam, ad locum insigniorem illud transferre decreuit. Itaque episcopos, abbates & regni proceres, quos quot sibi adiungere potuit, hortatur ut in eandem curam vnà secum incumbant. Misit etiam nuncium ad Vuilfredam abbatissam coenobij Vuiltoniensis, orans ut cum uirginibus suis tanti regis exequijs nõ desit. In eo autem monasterio erat regis Eduardi soror, uirgo admodum uenerabilis, multa uirginitatis & morum integritate polens. Conuenientibus igitur Episcopis, Abbatibus & alijs permultis cum multa ueneratione & studio, comes Alferus è Dorseta multos utriusque sexus homines collegit, & ad eum locum, ubi sancti regis corpus humatum fuerat, cum magna deuotione peruenit. Ibi tum sacrum illud corpus in tanta multitudinis presentia detectum, adeo ab omni corruptione repertum est alienum, ac si die illo tumulatum fuisset. Quod ut uiderunt episcopi & alij omnes, Deum hymnis & laudibus glorificauerunt, qui sancti martyris innocentiã tam euidenti signo declararet. Porro soror eius antedicta ad sacrum corpus accurrens, illud stringit amplexibus, religiosè exosculatur, largis lachrymarum iuribus rigat faciem, nec fatiari potest tanta fratris sui gloria. Accedunt inde uiri uenerabiles, & cum ingenti cleri populi que gratulatione illud sanctum corpus ad celeberrimum coenobium Sceptoniã deferunt: quod olim diuic memorie Elfredus rex, S. Eduardi aratus, eodiderat, & pro amore filia suæ Ailena, quam cælesti sponso desponsam, in illud monasterium tradiderat, amplissimis auxerat donis & possessionibus.

Eduardi regis soror sanctimonialis.

Corpus eius incorruptum.

Accurrebant interea permulti sexus utriusque homines, & in ijs duo pauperes adeo contracti, ut uix manibus & cruribus per terram possent reperere, Deum & S. Eduardum pro incolumitate reddenda exoraturi: cumque feretro propinquassent, & illi, qui sacrum ferebant corpus, eis feretrum imposuissent, confessum cunctis adspectantibus sanitati sunt restituti. Fit repente clamor populi, S. Eduardi merita prædicatur. Ad reginam quoque perferuntur tam præclara miracula, & illa corde compungitur ob admiffum scelus: ascensoque mox equo, ueniam petitura, se accingit inueneri, quod ducit ad corpus martyris. Ecce autem inter equitadum ita diuinitus retardabatur, ut equus eius retro cedere potius quam progredi uideretur, nec ulla ratione efficere posset, ut is proccederet. Anima uertens igitur pro suo immani facinore isthuc se perpeti, ab equo descendit, pro maiori reuerentia pedibus suis itura ad corpus sancti martyris: sed tunc quoque sensit se repelli retrò, nec potuit uoto potiri suo. Porro sacrum corpus ad locum destinatum perductum, à uirginibus Christi honorificè exceptum, & ad summi altaris partem borealem reuerenter admodum conditum est 12. Calend. Martij: ubi deinceps multa sunt ægris diuinitus collata beneficia: multa uero etiã miracula scriptorum negligentia non sunt literis annotata, neque nos alia de sancto Christi martyre referre uoluimus, quam quæ ab alijs bona fide conscripta inuenimus, aut fidelium hominum relatione didicimus. Tandem anno Domini 1001. qui fuit 21. ab eo, quo illic corpus uenerabile tumulatum fuit, eleuatum est, incredibili odoris suauitate inde manante, & in locello accuratè præparato repositum, atque cum alijs sanctorum reliquijs in sanctis sanctorum honorificè collocatum. Nam & ipse sanctus rex cuidam in uisione præceperat, ut eius coenobij Abbatissã indicaret fratri ipsius regi Ethelredo, ut aliò sanctum corpus transferret: & ipse sacri pignoris tumulus quotidie mirabiliter à terra eleuabatur, non obscuro utique argumento, sanctum regem sacras reliquias suas alibi uelle transponi.

Duo cætra et i sanatur.

Nota diuina uisionis.

Corpus sacrum eleuatur.

DE S. IOSEPH, PATRE PVTATITIO IESV CHRISTI DOMINI NOSTRI: DE QVO ETSI SPARSIM apud sanctos Patres habeantur nonnulla, que ad eius faciant commendationem, tamen quia nos non tam encomia quaedam, quam integras historias, ubi fieri potest, edere cupimus: omisissis illis, paucis dumtaxat ex D. Bernardo huc adscribemus, ne tantum Patriarcham neglexisse videamur. Porro Lector non dubitet tantum fuisse hunc virum, quantum esse decerneret & patrem licet putatitium Salvatoris, & sponsum prestantissime virginis.

Martij 19.
Ex D. Bern.
Homi. 2. super Missus est.

Matth. 1.

Necessario fuit desponsata Maria Ioseph, quando per hoc & à canibus sanctum absconditur, & à sponso virginitas comprobatur, & virginis tam verecundiæ parcuritur, quam famæ prouidetur. Quid sapiētius, quid dignius diuina prouidentia? Vno tali cōsilio secretis caelestibus & admittitur testis, & excluditur hostis, & integra seruatur fama virginis matris. Alioquin quādo pepercisset iustus adulteræ? Scriptum est autem: Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Bene cum esset iustus, noluit eam traducere: quia sicut nequaquam iustus esset, si cognitam eam consensisset: sic nihilominus iustus non esset, si probatam innoxiam condemnasset.

Ioseph cur voluerit dimittere S. Mariam. Luc. 5. Matth. 8.

Cum ergo iustus esset, & nollet eam traducere, voluit dimittere eam. Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed patrū sententiam. Propter hoc Ioseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à se repellat, dicens: Exi à me Domine, quia homo peccator sum. propter quod & Centurio à domo sua eum prohibebat, cum diceret: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum. Itā ergo & Ioseph indignum & peccatorem se reputans, dicebat intra se, à tali & à tanta non debere sibi vltra familiare præstari cōtubernium, cuius supra se mirabilem expansebat dignitatem. Videbat & horrebat diuinæ præsentia certissimum gestantem insignem: & quia mysterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expauit Petrus potentia magnitudinem: expauit Centurio præsentia maiestatem. Exhorruit nimirum & Ioseph, sicut homo, huius tantimirculi nouitatem, mysterij profunditatem: & ideo occultè voluit dimittere eam. Miraris, quod Ioseph prægnantis sese consortio virginis iudicabat indignum, cum audias & sanctam Elisabeth eius non posse ferre præsentiam, nisi cum tremore & reuerentia? Ait nanque: Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me? Ideo itaque Ioseph voluit dimittere eam.

Luc. 1.

Sed quare occultè, & non palam? Nè videlicet diuortij causa inquireretur, exigetur ratio. Quid enim vir iustus responderet populo duræ cervicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quod sentiebat, quod de illius puritate comprobauerat, nonne mox increduli & crudeles Iudæi subsannarent illum, lapidarent illum? Quando nanque veritati crederent tacenti in vtero, quam postea contempserunt clamantem in templo? Quid facerent necdum apparenti, cui postmodum impias manus iniicerunt etiam miraculis coruscanti? Merito ergo vir iustus, nè aut mentiri, aut diffamari cogereetur innoxiam, voluit occultè dimittere eam.

Matth. 1.

Sin verò aliter quis sentiat, & Ioseph sicut hominem dubitasse contendat: sed quia iustus erat, noluisse quidem habitare cum ea propter suspicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluisse suspectam, & ideo voluerit occultè dimittere eam. Breuiter respondeo, etiam sic dubitationem illam Ioseph fuisse necessariam, quæ diuino meruit certificari oraculo. Sic quippe scriptum est: Hæc autem eo cogitante, scilicet, quod occultè dimitteret eam, apparuit ei angelus in somnis, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est. Itaque propter istas rationes desponsata est Maria Ioseph, vel potius, sicut ponit Euangelista, viro, cui nomen erat Ioseph. Virum nominat, non quia maritus, sed quod homo virtutis erat: vel potius, quia iuxta alium Euangelistam, non vir simpliciter, sed vir eius dictus est: merito appellatur, quod necessariè putatur. Debit ergo vir eius appellari.

Luc. 1.

pellari, quia necessè fuit & putari: sicut & pater Salvatoris nō quidem esse, sed dici meruit, ut putaretur esse, dicente hoc ipso Euangelista: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Ioseph. Nec vir ergo matris, nec filij pater extitit, quānis certa (ut dictum est) & necessaria dispensatione vtrunque ad tempus & appellatus sit & putatus.

Conijce tamen ex hac appellatione, qua licet dispensatoria, meruit honorari à Deo, ut pater Dei & dictus & creditus sit: conijce & ex proprio vocabulo, quod augmentū non dubitas interpretari, quis & qualis homo fuerit iste Ioseph. Simul & memēto magni illius quondam Patriarchæ venditi in Aegypto, & scito ipsius istum non solum vocabulum fuisse sortitum, sed & castimoniam adeptum, innocentiam assequutum & gratiam. Siquidem ille Ioseph fraternam ex inuidia venditus, & ductus in Aegyptū, Christi venditionem præfigurauit: Iste Ioseph Herodianam inuidiam fugiens, Christum in Aegyptum portauit. Ille domino suo fidem seruans, dominæ noluit committeri: Iste dominam suam Domini sui matrem virginem agnoscens, & ipse continens fideliter custodiuit. Illi data est intelligentia in mysterijs somniorum: Isti datum est conscium fieri atque participem caelestium sacramentorum. Ille frumenta seruauit non sibi, sed omni populo: Iste panem vinum è cælo seruandum accepit tam sibi, quàm toti mundo. Non est dubium, quin bonus & fidelis homo fuerit iste Ioseph, cui mater desponsata est Salvatoris. Fidelis, inquam, seruus & prudens, quem constituit Dominus suæ matris solatium, suæ carnis nutritium, solum denique in terris magni consilij coadiutorem fidelissimum.

Huc accedit, quod dicitur fuisse de domo David. Verè enim de domo David, verè de regia stirpe descendit vir iste Ioseph, nobilis genere, mente nobilior. Planè filius David, non degenerans à patre suo David. Prorsus, in quâ filius David, non tantum carne, sed fide, sed sanctitate, sed deuotione: quem tanquam alterum David Dominus inuenit secundum cor suum, cui tutò committeret secretissimum atque sacratissimum sui cordis arcanū, cui tanquam alteri David incerta & occulta sapientia suæ manifestauit, & dedit illi non ignarum esse mysterij, quod nemo principum huius seculi agnouit: cui denique datum est, quod multi reges & propheta: cum vellent videre, non viderunt: audire, & non audierunt: non solum videre & audire, sed etiam portare, deducere, amplecti, deosculari, nutrire & custodire. Non tantum autem Ioseph, sed & Maria descendisse credenda est de domo David. Alioquin non esset desponsata viro de domo David, si non esset & ipsa de domo David. Ambō igitur erant de domo David: sed in altera completa est veritas, quam iurauit Dominus David: altero tamen conscio & te adimpleta promissionis.

VITA B. IOHANNIS SYRI CONFESSORIS, AB ADONE EPISCOPO CONSCRIPTA IN ipsius Martyrologio.

APVD Penarensē urbem natale beati Iohannis, magna sanctitatis viri, qui de Syria oriundus, peruenit ad Italiam: Cumque quæreret locum habitationis suæ, orationem fudit ad Dominum: Te deprecor Domine, qui lumen es verum, si prosperum facis iter meum, hoc mihi signum fiat: Vbicunque ambulauero, si Psalterium meum dederō, & eadem die mihi redditum fuerit, ibi sit per mansionis meæ locus. Factum est, Recepit eum hospitio matrona quædam, cui vir Dei psalterium suum dedit, requisit: ei que mox à muliere redditur. Hoc itaque signo, ut stationem suam ibi vir Dei faceret, confirmatur, ac inde non longè plus minusve, quam duarum sagittarum progressus, habuit angelum Dei obuium, qui ei dixit: Serue Dei, hic tibi locus permanentionis à Domino parabitur. Erat autem hyems, & sedebat vir Dei sub arbore. Venatores verò cum per locum transitum facerent, viderunt eum sedentem, atque arborem illam iuxta illum folijs vestitam. Requirentes autem virum, quis esset, ob Domini seruitium se de vltimarum partibus locis ve venisse, morantique hinc velle respondit. Nunciantibus igitur illis, fama que vitam beati viri longitè spargente, tanta frequentia populi Dei vndequaque illuc aduenit, ut monasterio facto, Dd con-

Plurimi ad eum accurrunt & tuor monasterio facta. na. hi.

congregatio magna feruorum Dei simul habitantiū ibi fieret. Cui præsuit multis claris virtutibus beatus Iohānes quadragintaquatuor annos: & requiescēs in pace, depositus est 14. Calend. Aprilis in loco, vbi præstantur beneficia Dei vsque in hodiernum diem.

VITA S. LANDOALDI, S. ROMANÆ ECCLESIAE ARCHIPRESBYTERI ET CONFESSORIS, itemque translatio eius & sociorum, ab Nodgero episcopo Leodiensi duobus libris explicata.

PRÆFATIO AVTHORIS.

Vuomarus Abbas S. Banonis apud Gandauum.

Nodgerus, quem, etsi indignum sanctæ Mariæ, sanctiq; Lamberti mancipium, prædicant tamen episcopum, Vuomaro venerabili in Christo patri, & fratribus Gandēsis, omnibusque fidelibus quocunq; locorum positis, hæc oculo non obliquo lecturis, perpetuitatem vitæ celestis.

Postulare, immo exhortari facultatulam nostræ modestatis, patres reuerendissimi, nō dubitastis, vt ex mirabilibus seculis omnibus & gentibus prædicandis, nostris diebus, licet sumus indigni, nobis quidem manifestatis, vobis insuper prerogatis, in translatione scilicet S. Landoaldi archipresbyteri & sociorum eius reuelatis: quia ex nostra clari diocesi, vestro, præordinante Deo, cesserunt iuri, debemus, quantum ad nos vsque, fama vulgante potuit perferri, omnium, immo vestræ satisfacere petitioni. Iuxta quidem petitio & digna exhortatio, quæ iuxta quendam sapientem, & de præsentis honestate propositi, & de futuræ ætatis vtilitate coniuncta est. Nisi enim gesta eorum, in curia prædecessorum nostrorum deperissent, nobis hodieque sufficerent. Sed quæta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis, ea videlicet, quæ adhuc nostra tenet memoria, rogatis scripto mandada, nē itidem & nos damnemur à posteritate subsecutura. Positis adhæc in æncipiti, quia præsulatum apud vos omnium artium artem constat esse & credi, suspensam mentem silentium librabat, illudq; poeticum animum offendens, In syluam nē ligna feras: parum quid diffidentia importabat. Sed quia in culpa est animus, qui se non effugit vnquam, diffidentia torpor cessit, ex postulatione vestra inualuit: nisi quod celeritas, quæ iuxta Socratem beneficium gratius facit, plus festinare, quam res ex postulare, nos compulit. Erat nanque ante nos dictum, vires, quas imperitia denegat, charitas subministrat: & quia incepto tantum opus est, cætera res expediet: Igitur adorsus sumus, nē vestram autoritatē defugere videremur. Præsumpti enim autoritas datur cum credit, quem postulat, præstare posse quod petitur, & scienti e contra parere æqualis est gloria cum imperante. Si quis autem forte futurus obtræctor, obliquo hæc oculo non timuerit limare, & odio obscuro morsuque præsumpti venenare, in eius satisfactionem Iesum & sanctos angelos eius, iudiciumq; futurum testamur, nos parum hîc aliud posuisse, quam quæ aut à presbytero Saraberto, id sancte iurante, à vobisque, vt ipse retulit, fortiter & horum merita sanctorum obtestato, audiuius, aut in scripto vestro, nobis delato fideliter mandata reperimus: exceptis duntaxat ijs, quæ ex episcopatu nostro decerpta, huic schedulæ pro temporis ratione videbantur congruenter præponenda. Valet, datum tertio decimo Calend. Iulij, anno Dominicæ incarnationis nongentesimo octogesimo, Indictione octaua, Imperante domino Ottone post mortem patris anno octauo, Episcopatus nostri anno nono.

S. Gregori? Homil. 21. in Euangelia.

VITÆ S. LANDOALDI, LIBER I.

19. Martij.

Lotharius rex.

Rancorum regnum à suū principio semper infatigabile, tunc præceteris sibi collimitaneis visum est florere, cū in quo Dominicæ fidei columna passum est inclinare, & quod prius adorarat, incendere: quod incenderat, voluit deinceps adorare. Maximum autem accepit incrementum & firmum sub eo sancta Dei Ecclesia statum, cum Lotharius rex, iuxta successione hinc quartus, monarchiam singulariter trium regebat regnorum, & cum quadragesimum agebat annū, quem Heraclius Augustus, sanctæ crucis relator, quartumdecimum. Hic scepro suo nullius circum-

circumpositi sceptrum passus est occurfare: sed quicquid penè Gallia & Germania regum & gentium continebat, suis habenis studuit coercere. Hic filium suum inclytum Dagobertum Anstralsijs præfecerat, eiusque dominio Germaniæ regnum cōiunxerat. Quorum fidelissimo tempore intantum exuberavit Christianitatis titulus vbiq; penè rara aut nulla citra finitimos inueniatur hodieque ecclesia, quæ non alicuius eius sancti temporis nobis prætendat patrocinia. Sed vt sciamus interim de innumeris, sancti viri Eligii & Audoēnus Palatinis inceptabant infudare curis, beatus Arnulphus est Romarico iam tunc intererat regalibus consilij: sanctus autem Amandus Aquitaniam natiuitatis suæ illustrabat auspicijs. Qui dum puer adhuc esset, patriam parentesque reliquit, Ogiamque insulam, ad Occidentem maris Oceani positam, expetiuit. Illic à fratribus spiritualibus cum magno recipitur gaudio: & quia sacras literas didicerat, in Dei quotidie seruitio maiori feruebat desiderio. Post hæc ætate quidem adultior, sed animi intentione feruentior, apud Turones sancti Martini petijt sepulcrum. Ibi eius intentionis orauit auxiliū, vt id sibi gratiæ apponi postulet Dominum, quatenus peregrinationi totius vitæ sibi concedat dependere cursum. Ab oratione surrexit, capitis comam sibi abscindi fecit, Clericatus adeptus honorem, omnem in clero gratiā, peregrinando tamen, transcendit per ordinem. Bituricos deinceps adiit, cum beato Austigillo eiusque archidiacono sancto Sulpitio sanctissime conuersatus, in cella, à se edificata, per quindecim annos arctissimæ vitæ se addixit. Deinde Romam quoque regressus, & à B. Petro per visum monitus, vt Gallias prædicationis causa repedarer: tandem coactus à rege & sacerdotibus, episcopus ad prædicandum, vt tunc moris erat, est ordinatus. Circumquaque etenim paganorum errore adhuc impendente, necessè erat tam religiosi principibus, quam Domini sacerdotibus, alios ad verbū Domini annunciantum, baptizandumque populum & confirmandum ordinare.

Dagobert? Austrasiarū princeps.

Historia S. Amandi.

Quod vt nemini videatur ambiguum, testis est Taxandria, post multos hinc annos à B. Lamberto idolorum culturis stirpitibus liberata. Brachbantium quoque, multis erroribus gentilium irretitum, ab eius successore S. Huberto ex parte correctum: Germania etiam penè tota, nouiter non solum conuersa, sed etiam nouis episcopis & ecclesijs illustrata pariter & ditata. Ex ijs alios nouimus prædicationi vsque ad obitum instituisse, alios vacantibus episcopis aut abbatibus postea subrogatos esse, alios nouis ecclesijs, episcopia noua instituisse. Beatus verò Amandus officium susceptum strenuè impleuit circuncircā positus, Vacciā, id est, Vascōniam & Danubium ultra perreptans, verbum Domini annunciauit, donec vires suas ad opus tam arduum videns non sufficere, Romam deliberauit iteratō adire. Romanum vniuersalem Pontificatum Martinus Papa tum admistrabat. Cui B. Amandus votum, cuius obtentu venerat, exprompsit: qui vt sibi ad id opus peragendum suppetias mitterentur, poposcit. Designati sunt ei plures, quorum nomina exciderunt, adiutores. Inter quos S. Landoaldus Archipresbyter, Amantius Diaconus: quos etiam comitatae sunt sanctæ foeminae Vinciana & Adeltrudis, cum alijs viris & mulieribus septem. Per idem ferè tempus B. Iohannes Tungrensiū vel Traiectensiū feliciter regens pontificatum, mortem occubuit.

Brachbantium, pro Brabantia.

S. Amando socij cōplures adiuuauerunt Romanam abeuntem.

Dagobertus rex, qui patre defuncto rerum potitus auspiciabiliter successerat, B. Amandum euocauit, Traiectensium cathedræ præsidere fecit. Qui per triennium vicos & castra, verbum vitæ annunciando, circūiit: sed nil se proficere cernens, sacerdotes insuper & Leuitas insultare sibi dolens, ad alia deinceps loca demigravit. Incomperitum est deinde, quanta temporis intercapedine plebs Traiectensium fuerit vsque ad B. Remaclum sine pastoralis benedictione, nisi quia fama ad nos vsque perferente accepimus, B. Landoaldum illic remansisse, & per nouem annos vices pontificis administrasse. Cui opinioni illud nos facile facit accedere, quia refertur idem B. Landoaldus specialem patronum nostrum, sanctum scilicet Lambertum, prima pueritia nutruisse. Propter quod & illustris vir Aper, eiusdem pueri pater, prædium vocabulo Vuentershonum, super Archa fluuium positum, eidem ad inhabitandum & ecclesiam construendam perpetuo iure concessit, & eundem puerum, diuinis dogmatibus imbuendum, cum eo manere constituit. Vbi dum artifices operi insistent, & aquam, vtpote de paludibus turbidam, fastidiunt, B. Landoaldus cum puero Lamberto, inuocato Christi nomine, cum crucis protensione fontem limpidissimum baculi impressione omnium visibus fecit ebullire, qui fidem dictis præbet vsque hodiè.

S. Lambertus à S. Landoaldo nutritus.

Fons ad eorum preces scaturit.

Alio itidem tempore cum vsui necessario ignis deesse videretur, accitus à viro sancto puer,

puer, ignem inferre iubetur. Coepit idem imperio reniti, & cur statim iubenti non resistere, palam fateri. Vas, inquit, domine, quo ignis opportunè importetur, deesse vides, & quo hunc modo inferri iubes? Promptus quidem tibi obtemperare mihi est animus: sed ut votis tuis contraire videat, ipse vasis cogit defectus. At pius pater, ubi hactenus tantis pueri animum perfensit: Placétne, inquit, filii paternæ iussioni moram fieri, cum ea, qua tegeris, veste ignis satis commode queat inferri? Qua puer motus increpatione, cum præterea obedientiæ exemplo cogere, imperio patris sanè obtemperat pauloque progressus, ignem requirens properat. Quo tandem inuento, nil adesse videns, quo cum opportunè ferret, gremium prunis ardentibus laxat, easque nihil cunctatus infra collocat, & ita veste illata ad patrem usque deportat. Tunc vir sanctus nouitatem miraculi secum altius considerare, felicisque pueri meritum perfectorum etiam non dubitat virtutibus comparare: quo quidem ardens elementum naturam suam vel ostendere timuit, vel omnino coactum est occultare. At ubi ad populares aures recens adhuc miraculum peraccessit, tum omnium ore puer extollitur: tum etiam res diuinitus gesta, cum obedientis merito, iubentis imperio ascribitur. Itaque ex vtriusque sanctitate, virtus eadem acta creditur. Sperabatur & alia multa per eorum meritum illic Christus miracula facturum.

Childericus rex ante S. Landoaldū. Quorum rumore Childericus rex, tunc sedem habens apud Traiectum, tactus commotione, sumptus necessarios mittebat ei quotidie. Sed quadam vice Adrianus, cuiusdem beati viri ad regem internuncius, nimia auri & argenti pondera deportare creditus, à latronibus est interceptus, & in medio viæ loco villari martyrium indeptus. Beatus vero Landoaldus, cursum vite presentis explens, in senectute bona repausationem indeptus, hominem exiit, brauium corone perennis accepit, sepultus in ecclesia, quam ipse edificauerat, & in honore B. Petri per Calendas Decembris dedicauerat. Decessit autem quarto decimo Calendas Aprilis. Sed & comites peregrinationis eius, supra denominati, suis, prout Christo libuit, temporibus hac luce quique euocati, circa eum sunt in eadem ecclesia tumulati. Solus beatus nomine & merito Amantius, in eadem cum ipso theca, quia eius, ut fama fert, in baptismate filius extiterat, sepeliri est contentus. **Translatio S. Landoaldi & sociorum.** Plurimis deinde clapsis annorum curriculum, sanctus Florebertus, tertio loco post sanctum Lambertum regens Traiectense vel Leodiense episcopium, audita illic multitudine signorum, monitus pariter responsis visionum, eos illic cum digna reuerentia transtulit, & eorum tumbras pro possibilitate sua decorari mandauit. Facta est autem hæc translatio Calend. Decembris, quo & dedicationem eiusdem ecclesie supra diximus memoratam. Mansit verò honor, cultus & reuerentia circa sanctorum corpora, quo ad usque effera gens Nortmannorum, sedibus suis non contenta, toram penè Galliam perturbavit: & timore eruptionis eorum, ne sanctorum violarentur busta, terra sunt à fidelibus remandata. Huic repositioni interfuit quidam Frangerus, homo nostra ætate senissimus, qui & ante infestationem paganorum nouem annis villa eiusdem extiterat procurator & villicus. Hildebrandus quoque presbyter, quem propria manu ante annos tumulauit Sarabertus æque presbyter, huius notitiæ relator fidelissimus, qui & hæc, quæ præmissimus, ab eodem Frangero commemorat multis attestantibus se audisse, & libellum de vita eorum pariter vidisse. Quem quia antiquaria manu commemorat scriptum, & à stillicidio cere penè infusum, lectorem eius non ignoramus fuisse perarum. At verò quæ hactenus paucis perstrinximus verbis, illinc se delibasse, nuperimè verò incursione Hungrorum, propter incuriam custodia, cum alijs rebus eundem libellum deflagrasset. Sed hæc hactenus.

Sepulcrum sanctorum curam negligens. Post Nortmannicam autem repulsionem, primus quidam Thietboldus locum prælibatum, ubi corpora sanctorum erant reposita, à Comite Flandrensi, Abbatiæ sancti Confessoris Christi Bauonis tenente, accepit iure beneficij: post eum Adelgandus, qui potius cogitantes, quæ sunt mundi, quam quæ Domini, aliquem reuerentiæ cultu sanctorum paruipenderunt reliquum esse honori. Quocirca paulatim haberi ccepit contemptui. Ut verò Aper, nostræ ætati finitimus, cum filijs locum precario sortitus est ipsum, iam ipsius Dei timore postposito, ecclesia ipsa non tantum sancti honore condebito, verum suo omnino vacuata est ornamento. Vuanboldus deinceps in dominio eiusdem successit villæ, ubi & accepit locum sepulturæ. Pro cuius tumulatione, filius deinde eius Lambertus, cordis tactus est deuotione, ut locum hunc deberet excolere, pariterque miraculorum, quæ illic fiebant, suspensus admonitione. Nanq; domino prædicti ipsum sibi tunc vendicante, à vicinis, præcuntibus inimicitijs quibusdam, dissidente, familia ipsius

ipsius villæ telas & alias vestes, ad ecclesiam confugium faciens, super sanctorum tumbras abiicit: Presbyter e contra Sarabertus exinde ea deturbavit. Sed ijs iterum à familia reportatis ibidem, & presbytero deterrito, ne ulterius resisteret eis, nox superuenit, familia ipsa dormitum se locauit. Manè expergesfacti, vident insperatè & sine sua læsione telas & quæ deposuerant, ambusta esse.

Est præterea phylacterium, quod verè dicitur S. Landoaldi fuisse proprium, in quo qui periurare præsumit, non impunitus abscedit. Familia plus 12. virorum, ac multorum Vuitgeri & Lamberti fratrum sacramento, ne aufugerent, in eo phylacterio est obstricta. Quod irritum ducens, insuper & thesaurum in eadem ecclesia dominorum suorum reconditum violando auferens, aufugit. Sed manè circumcirca à persecuentibus frustra requisita, & à reuertentibus sub arbore prope ecclesiam dormiens, saluo thesauro est reinuenta. Alius quidam, quodam flagitio verè impetitus, in eodem periuravit. Eadem nocte cum domo & vnico filio miser deflagrauit. Et alia quoque miracula illic fieri contigit, quæ nunc dicere supersedeo. Quapropter idem Lantso venerabilem virum antecessorem nostrum, dominum scilicet Euradum, supplex adiit rogans, ut aut per se, aut per vicarios suos sanctorum corpora transferrentur, & vnde ante Nortmannicam depositi erant infestationem, releuantur. Sapius postulando, hæc iterans, tandem impetravit: & Bono Archidiacono cum duobus Archipresbyteris, fidelibus vtiq; viris, Thietboldo & Rhodone, sed & cum alijs ex monasterijs, sancti scilicet Trudonis, Belisæ, & Tungris, illuc aduenerunt, & cum Iritania solenni ex tumulis, quibus negligenter nimis squalebant, extulerunt. Inuenerunt autem plures thecas: sed vna erat, in qua S. Landoaldus archipresbyter & diaconus suis pariter tegebantur Amantius. Aderat & lapis ad capita eorum, nominibus ipsorum insculptus. Alia continebant sanctas Adeltrudem & Vincianam, quod in diebat crucicula quadam argentea, pectori S. Vincianæ superinuenta. His relictis pariter & relatis, dum sanctorum corpora vino simul & aqua diluerentur, auicula quadam per fenestram feretro sanctorum illapsa, simul & importunè aliquoties eis, qui huic officio intererant, immersa, aliquoties in desolatum deuolans, quo corpora sanctorum erant clara, omnibus adstantibus & hæc videntibus miraculum incussit pariter & horrorem. Nam & colore pulchritudinis erat diuersa, sed antehac inuiso, & stridore vocis quidem dulcissima, sed inaudito. Quæ licet ab adstantibus posset comprehendendi, à nemine præsumpta est temerari. Quæ quasi quibusdam plausibus lætitiæ & sibilatione hæc illac circumuolans, & iterum feretro sanctorum insidens, non destitit ab incepto, donec omnia competentè consummarentur officio.

Eadem die circa quædam de villa Hasbina, quæ erat in vicinia, vulgante fama, quod sanctorum efferrerentur corpora, accurrit celeriter cum candela. Biduum deinde sustinens, & sanctorum patrocinia indefinenter exposcens, tertia die recessit clarè videns. Sequenti igitur anno, vxor iam dicti Lantsonis, nomine Sigeburgis, morbo sic intercutis laborabat, cruraque eius cum pedibus ita intumuerant, ut penè per totum annum nec saltem ecclesiam, nisi sella gestatoria euheretur, intrauerit, nec toro viri, nec conuiuio participata sit, edulium omne fastidièrit, potum, excepta aqua, vniuersum execrata sit. Hæc intempeste cuiusdam noctis visione subita semiingilans corripitur, atq; in hæc verba monetur: Cum dominos dominasque nostras terra extuleris, cur & nos fideles eorum in luto delitescere sinis? Ego quippe sum Landrada: Adrianus martyr & Julianus, ipsi quoque sunt de societate nostra. Hanc visionem illa viro intimauit, & ut aut Episcopus, aut authoritas episcopi ad subleuationem eorum intueretur, rogauit. Ille præterito anno ita in eleuatione cæterorum questus est opsonatum, ut ei per manus hæc inceptare nimis videatur arduum. Post dies aliquot apparente iterum eadem visione, ab eadem, qua prius, sanctimoniali secundum effigiem de negligètia corripitur, de contemptu confunditur. Et quæ, inquit, tot & tanta in medicos expendisti, nec curari meruisti, si nos ex luto efferres, iam sanari meruisses. Et ubi, inquit illa, vos inuenimus? Sella, qua ad ecclesiam gestaris, inquit, tua nostra irreuerenter deprimis busta: arca autem retrò posita, nimium est nobis onerosa. Et si causaris, quia episcopum aut eius vicarios non mereris, è vicino Sarabertum saltem presbyterum habes, & alios ad id perficiendum viros fideles. Manè itaque, quid super his factò opus esset, deliberanti, adest quadam ex gynæceo eius puella, cum eadem visione referens se monitam per hæc eadem signa. eam nunc in villa Guodengohouo habitat. Sigeburgis autem domina eius, cui hæc demonstrabantur, à cuiusque ore iurantis hæc & obtestantis nos ista decerpsimus, adhuc ui-

Inueniuntur
sanctorum
corpora.

Sigeburgis
hydropica
curatur.

Non potest
Lantio sa-
cras abpor-
tare reliqui-
as, diuini-
tatis impedi-
tus.

Tandem vo-
to potitur
suo.

Demoniaca
liberatur.

Cæca videt.

uit: Viuit, inquã, & præfenti luce sana & incolumis vescitur: nobilis persona, domus am-
pla, rem fideliter quarerēs scire, nō sinit latere. Quæ cum omni festinatione mittēs pre-
sbyteros, qui hæc expererēt, accersire, interim ipsa pro obtentu recuperandæ salutis non
passa quiescere, fecit se ferri ad ecclesiam, & interim à loco denominato paulatim ege-
rere terram. Et vix semipedem terræ eruerat: & ecce sanctorum cisternæ in ipsa penè su-
perficie apparebant. Adueniunt & presbyteri, quicunq; erāt euocati: & reiectis sancto-
rum sepulcris, reppererunt nomina eorum exprompta in breuiculis. Et dum quæque di-
gna translationi adimplēt pro posse, ipsa iam dicta matrona, quæ operi insistebat atten-
tius, subito conuersa, riuos veneni & putredinis saniem ad sextarij mensuram videt ex-
currisse sibi ex cruribus. Quæ admirata, & de recepta sospitate hilarior reddita, domum
pedes redijt, conuiuium hospitis & domesticis opulenter apparauit, ipsa interfecit,
nec edulium aliquod fastidiens, nec vini potionem vel alterius forbitionis iam abhor-
rens. Fert autem fama multorum & ante nos & in præfentiarum, hanc beatã, dum san-
ctimonialibus Belisæ positis præfecta, suauissimos supernæ contemplationis carperet
fructus, sacratissimam virginem præclaræque nobilitatis Amelbergam sanctis instituisse
moribus studijsque. Facta est verò hæc translatio tertio Nonas Martij.

Illud quoque in memorabili sanctorum clarificatione miraculum minimè remur si-
lendum, quod perindè stupenda sui nouitate constat magnificū. Præfato quippe Lantio
soni cum basilica vel fundus sacratissimæ quietis prædictorum sanctorum, post nonnullos
forte successisset, benè sibi concius determinato rationis tenore, (nam in eum consti-
tutio chirographi, finem statuerat possidendi) successuram sibi stirpis suæ progeniem,
prælibato fore priuandam prædio, consultè sibi prospicere deliberauit, eo animo, veru-
rali priuatus fundo, sanctorum saltem pignori non fraudaretur solatio. Expetens enim
eiusdem diocesis magnificentiam pontificis, tantæ illi suæ deuotionis intinuit arca-
num. Cuius ilicò benedictione insignitus & auctoritate roboratus, preciosarum gaza-
rum adijt repositorium, deligens ex sacris corporibus, quas æstimauit, portiunculas. Ec-
cè autem in ipso præcipuo paschalis festi gaudio, submissis baiulorū ceruicibus, impen-
diosum inuadunt laborem itineris, & ad fores vsq; ædis sacratæ properantes perueniunt.
Verum mirabile dictu, ne vtiq; vel ipsas transgredi præuolentes, repētinis inopinatè de-
fixi passibus hæserè. Omni tamen annisu multa diu frustra moliti, tandem diuina poten-
tia se intelligunt aceri: sicq; inuiti, pudoris sui cessere difficultati. Porrò illustis Lantio
so à proposito nequaquam destituitur. Verum diem ipsam noctemq; contiguam ele-
mosynarum largitionibus crebrisq; precum continuans obsecrationibus, sequenti rursus
die frustratur, vt prius: immò perendinatis totius hebdomadæ diebus, quotidie eod-
dem conatus consimilis sequitur liminaris obstaculi repulsus.

Hæc ergò quia minùs successerat, octaua itidem lucis aurora, alia non cunctatus ag-
greditur via. Licet enim tot antea susus nequaquam profecisset orationibus, tunc omni
virtutis conamine præcordialia accumulās vota, plurimaq; spondens obsequia, delega-
uit ad ipsam quietis eorum basilicã, nonam frugum suarum portionem, quia decimam
alterius constaret esse ecclesie. Ei verò loco, cui deuotionis suæ inferre satagebat fructu,
non modicam cum alijs xeniorum impensis, hæreditatis suæ largitus est possessionem.
Sicq; tandem sanctorum obrentu, benignum misericordis Dei meruit respectu, votiq;
compos ac spe potitus optabili, vilipendit pristinæ difficultatis dispēdia, magnifica Do-
mini miseratione adeptus desiderij sui lucra. Suebenmenha nomen est fundi, vnde qui-
dam, Maninius nomine, contractus omni neruorum virtute, nec manum gratia cibi su-
mendi poterat ad os ducere, nec nisi alio subuchente, ad necessaria saltem naturæ pro-
cedere. Is quidem carpento ad sanctorum parrocinia est pronectus: sed eis salutē ple-
nissimam impartientibus, domum redijt pedes & sanus. In villa Lena, Huberto cuidam
primario ab Leodiensi episcopo beneficiata, erat mulier, Geyla vocabulo, sed legionario
plena demonio: quod deinde patuit. Nam ducta à cognatis per diuersa virorū Dei
cœnobia, scilicet sanctorum Geruasij, Lamberti, Trudonis, Gertrudis: cum nusquam
posset curari, præfentatur iam desperata eo loci: quia sanctos nouiter mirificandos spe-
rabat de hoste plenior laus triumphi. Quæ in cupa fonte benedicto redundante depo-
sita, mox nomen B. Landoaldi terribiliter cœpit inclamare, & magnum ab ore musca-
rum examen emittere. Quæ mediante hebdomada paschali, meruit emundari.

Mulier alia, S. Bauonis ancilla, Andresburgi eatenus commorata, pro neglecto per
annos censu, oculorum visu est mulctata. Quarto iam anno cæcitati succumbens, decem
terò emendationem pollicens, candelam sanctorum luminarijs attulit, censum negle-
ctum

ctum retulit, illuminata ilicò sana recessit. Zubleua dicitur & alia villa: illic quædam
mulier sex annorum curriculo patiebatur hydropis morbum. Videt in visu nocturno
se illuc adduci cum oblatione, & recepta regredi sospitate. Quod euigilans continuò
explent, in plautro illò se deduci mandauit: & postquam sanitatem recuperauit, à do-
mino suo Hildrado tradita sanctorum iuri, deinde recessit. Quidam Hildico nomine,
omni dissipatus actione, syluam ecclesiasticam sapius extirpās, increpatus tandem qua-
dam die per nomen sanctorum, vt saltem desisteret: cum monitores insuper suos cum
sanctis, verbis vilibus annullaret: progressus sequenti die, vt itidem faceret, fagum cum
securi ilicò superbus conscendit, & continuò inuerso cadens collo, guttur liquidum,
quod blasphemiam spirauerat, elisit, sicque pessimam vitã digna morte finiuit. Presby-
ter Sarabertus equum, furum nocte quadam latronibus subripiētibus, perdidit. Ma-
ne comperto ad notum præsidium cucurrit, candelam facere maturat. Quam vt sanctis
attulit, & precum suarū vota deprecum, reuersum equum foribus aditatem reperit.
Sic ergò copiosa, quæ per eorum Dominus merita dignatus est operari, miracula nos
legnis renacitate silentij perhorrescentes succingere, res quidem memorabiles, tamen
paulò diffusa prolixitate signauimus. Præfenti verò tempore nihilominus apud nos ge-
sta suppetunt adhuc per plura, quæ nostra itidem mandantes roboranda auctoritate,
pessimis huic quam breuiter inseri schedæ. Nos autem respirationi legentium vel audito-
rum consulentes affectui, neve magni Domini magnifica in angustum cogantur be-
neficia, dilatis sequentibus, sermonem istum isto claudendum sine iudicauimus, vt viri-
bus interim per silentium recreatis, quæ restant, quoniam proprio indigere volumine
pernoscantur, alio rursus initio commodius & insignius prætitulentur.

Liber secundus.

Relaturi mira Domini cūcipotentis opera, quibus dilectum sui nominis Con-
fessorem beatorum Landoaldum sociosque eius nostris in temporibus mirifi-
cè dignatus est propalare, dignū remur nec superfluum, memorabile trans-
lationis eorum sanctorum præmittere iucunditatem, per quam & ipso-
rum signorum enituerūt nonnulla, & locus vester vel regio dignationis eorum meruit
feliciter insigniri præfentia. Igitur emēso dierum curriculo, cum inexplicabilis aui mor-
talis ita exigeret determinatio, præfatus illustis Lantio, determinatus videlicet præme-
morati possessore fundi, cunctis viuētibz commune debitum soluit, prolisque suæ suc-
cessionem eiusdem possessionis hæreditate destituit. Imperialis autem serenitatis mo-
derante clementia (quæ laudabili deuotionis voto, suapte natura beniuolum induxit
animum, seruatorum Dei impendit utilitatibus prospicere) eadem possessio, absque re-
fragationis obstaculo, vestra potestatis relegata cessit ditioni, prælatorum scilicet san-
ctorum prælecti Christi militis egregij confessoris Bauonis.

Igitur quia sapiens semper agit sapienter, vestro restitutum iuri sagaci perlustrantes
industria, altiori intellexistis consilio, honorabile depositū eius ipsam præponderare
omnimodò, nec tam preciosi thesauri thecam eo loci tantillo occultam modio. Su-
per quare trutinata inter vos diu mutæ collationis deliberatione, ad stipulante præter-
ea archipresulum & antistitem prudentiumque virorum conuiuentia, ad vestri, præ-
pollentioris videlicet, eminentiam loci sanctorum cinerum transferrī decreuistis pigno-
ra. Sed inter iter agendum, dum videlicet sanctæ deuotionis tandem celebraretur ex-
cutio, sanctorumque preciosissimæ per non modicam itineris intercapedinem trans-
ferrentur reliquia, contigit, vt par erat, plurimos finitimorum tam felicis opinionis oc-
cupari rumore. Inter nonnullos itaque auditorum comperit hæc languida quædam,
quæ ægritudinis depressa pondere, lectuli detinebatur strato, vt non diebus iam nume-
rosis ab eo nisi baiulata exurgeret. Sed cum hac optabili auditi rumoris iucunditate, in
spem bonam pariter erigitur, de destituta salutis recuperatione per sanctorum opitu-
lationem fiducialiter certioratur. Vnde nō cunctata, per vnanimem sibi collateralē,
apparatum candelæ munusculum, sanctorum meritis & præfentia precatur celeriter
exhiberi. Assensit ille fideliter, sanctumque fidei aggrediens officium implere matura-
uit. Ecce autem, dictu mirabile, repentinum sanctorum suffragium derelicta conuix
experitur infirma. Euestigiò nanque dirigit, qui præmissum à sanctorum accessu remo-
uerent, maritū, vt potè ipsa mox secutura, sanctorumque præfentiam expetitura, & per
semet quæ mittebat, oblatura. Sed inhibente loci vel temporis angustia, ne sanctorum
moraretur profectio, lator munusculi sanctorum se misericordie præfentialiter sub-

Hydropica
restituitur.

Sacrilegi
horrenda
mors.

Equus ab-
latus redit.

Transferunt
tur sacre re-
liquia Gan-
daum.

Ægra subi-
tò reuale-
scit.

Vinciana
sorum S. Lã.
doaldi.

grum corpus cum beato Amantio diacono suo, claudi scitote. In secundo eidemque contiguo continetur soror eius, beata Vinciana virgo, ab ineunte ævo integerrima, quæ blandimæta mundi respiciens, à Roma hunc usque, locum dilecti fratris secuta est vestigia. Illud autem paulo remotius serinium, sanctam continet Landradam: quæ immortali sponso copulata, exacto vitæ suæ cursu, virginitatis suæ recepit coronam. Qui vbi verbis fecit finem, fratres maiori ardebant desiderio ad serinia accedere, cautè aperire, & quæ narrauerat, proprio visu cognoscere.

Et accedentes, inuenerunt Epitaphium dignissimi confessoris, ad caput ipsius in preciosissimo marmore diligenter descriptum, quod tamen per omnia perlegere nequiverant propter incendium paganorum olim factum, quod ideò videbatur ex parte contractum fuisse. Igitur beatum Landoaldum vitamque eius breui Epitaphio recolligunt, cæterasque Deo dilectas virgines proprio nomine ostendunt. Tunc consulto opus esse æstimantes, prædictum presbyterum aliosque huic operi idoneos aduocant, & quomodo honestius sancti transferantur, eorum prudentia pertractant. Dato consilio, ordinatisque ad transferendum reliquias, circumfinitimus accurrit populus, humeros subiiciunt, hilarique vultu, plurimis tamen gementibus, ad viciniam cuiusdam agelli sanctos efferunt. Quo in loco dum antiqua horum miracula in medium reuocarentur, hoc apud plerosque magis celebre putabatur, quod nunc ita, vt accidit, euoluere locus ipse adhortatur. Itaque euentum rei paucis verbis absoluiam. Erant quidam vesana mentis, omnem circa regionem ferro igneque vastantes, incerti loco, cædis auidi, suam perfidiam humano sanguine vix temperantes. Qui depopulatis aliquot ciuium ædificijs, dum nec ecclesijs sanctisque parant, hos secum etiam ferendos loco prædicto auferunt. Dumque ad hunc locum ulterius progressuri perueniunt, rigescente gressu, totoque immobile corpore, vltra progredi nequeunt: vbi vident illicito operi nullum cedere effectum, seipsos detestantur, iniustum increpant negocium, sanctosque loco inuiti restitunt. Deinde sanctis humiliter exoratis, maturabant discedere, aliò quantocyus tendere, nè vindicta sui commissi traherentur membra, oculi damnarentur caligine. Hæc olim ita peracta dum nunc populus in memoriam reuocat, visum est eis, Sanctos ob similem rei euentum inclamare, vt vtrum reportari mallent, quam transferri, aliquo dignarentur iudicio reuelare. Defixis in terram vultibus, alij pectora ferire, alij lachrymas fundere: plurimi tamen, quibus grauius erat Sanctorum præsentia viduari, altius cœperunt gemere.

Grassatores
quidã non
possunt tol-
lere sancto-
rum reli-
quias.

En reueren-
tiam erga
sacras reli-
quias.

Exacta igitur oratione, fratres, qui iter citatum volebãt, eundi moram increpabant, rollique reliquias, easque efferri imperabant. Subiiciunt rursus humeros, & quia in Sanctis ferendis nullus labor cessit oneri, conclamatum est, idque eis omnibus sanè creditum, voluisse eos transferri. Cumque iam procùl à monasterio sancti Trudonis agerent, (ibi quippe primam mansionem elegerant) primus fratrum, qui vilitatis causa longius præierant, obuiam venit, plurimusque senum iuuenumque concursus diuersa Sanctis donaria intulit. Nonnulli, quibus metalli copia aut preciosæ vestis ornamenta defuere, cereos aut sumptum lateri cinctum obtulerunt: alij, quibus nec horum copia erat, seipsos in contritionem cordis dederunt. Qui verò opulentiores videbantur, ex hoc, quod abundauit illis, misere: nihilominus eos æquiparantes, qui licet modicum dederint, nihil tamen sibi detinere. Visum est interea necessarium, in agello eodem moram fieri, tum propter aduentantium donaria, tum quia res exigebat prædicari in populo verbum Dei. Cumque ad audientiam & nomina sanctorum & merita præaccesserunt, omnes, qui habebãt infirmos, nihil de salute eorum cunctati, adduxerunt. Videres contractos erigi, illuminari cæcos, surdos tam recipere auditum, quam diuersos languentes sospitatem. Ne ve hæc miraculorum insignia posteritati succedentium viderentur abolita, eo in loco crucem erigunt ligneam, ob memoriam scilicet sanctorum posteris transmittendam.

Multa sunt
miracula ad
sacras reli-
quias.

Puer facile
gus à demo-
ne vexatur.
Sanatur.

Factum est autem vt vnus, qui cum cæteris circa locum sanctum discurreret, puerulus cupiditate seductus, candelas & alia, quæ fideles cum magna deuotione contulerat, furando auferret. Qua de re sine mora ab antiquo hoste miserabiliter est possessus, ac integro sensu penitus priuatus. Inde parentes eiusdem pueri cum fletu nimio poenitentiam ageres, & cum puero ad locum accedentes, atque furrū restituentes, integerrimam per Sanctorum merita impetrauerunt sanitatem. Sed hæc plenius describenda illis committo, qui & partes reliquiarum habere meruerunt, & in quorum agelli cõfinio ipsa & alia

alia multa miracula, Domino auxiliante, facta sunt. His itaque peractis, cum reliquias susceptas ad monasterium sancti Trudonis festinarent deportare, non solum turba, verum etiam palliata monachorum processio cum cereis & id genus ornamentis obuiam ruere, eas honestè suscipere, deinde intra monasterium summa cum deuotione properabant inferre. Conuenientibus autem in crastino turbis, pauca de Sanctis ad ædificationem adstantium enarrantur: dataque tam populo benedictione, quam ipsi ecclesiæ reliquiarum portione, ad villam, quam Andelbrucken dicunt, proficiscuntur. Vbi quandam matronam, Sigeburgem nomine, quæ locum eorundem Sanctorum diu in precariam tenebat, adeunt: plurimaque cum ea tum de Sanctis tum de sua vtilitate conferunt. Tum illa: Ego, inquit, quæ de istis sum experta in me, breuiter tentabo euoluere, si tamen vobis est animus breuiter dicenda attendere. Nam in priori eleuatione sancti Landoaldi, cum me minus voluntariam exhibuissem, febribus correpta, per aliquot dies langui, morboque indies inualecente, offensam potius Sancti, quam periculum mortis extimui. Eo infortunio in eleuatione beatæ Landradæ cautiore effecta, me totum ipsi virgini officiosam reddidi, eiusque suffragantibus meritis, sanitatem, quam meritò perdideram, recepi.

Supra lib. 1.
Andresbur-
gū dicitur.

Vix ea verba finierat, cum ecce quidam ipsius matronæ miles à ripa Thili fluminis, fratres ita alloqui properat: Ad laudem sanctorum horum idoneus testis peraccedo, eorumque in me beneficia, quoad viuam, tacere nequeo. Nam quodam sinistro euentu cum irã domini mei Lantonis, eiusque coniugis Sigeburgis incurrissem, quid agerem, quam in partem me verterem, ignorabam. Cumque anxius ad hoc peruenissem, vt de ipsa patria fugere deliberassem: adij die quadam presbyterum Sarbertum, nimia solitudine eiusmodi curâ fluctuans, & cum eo, quid mihi iam desperato esset agendum, consulendo, & adhuc semel miseriarum mearum querimoniam faciendo, pertentare curavi. Ille verò nihil hæsitans, fidere iubet, atque precium vnus cerei præparare hortatur, vt hoc sancto Landoaldo deportetur. Continuo his consilijs diligenter acquiesci, & deuotissimè, sicut iusserat, expleui. Mira inde res, & mihi multum profutura. Nam vt ad beatam sancti Landoaldi memoriam accessi, & hunc pro angustijs meis intercessorem esse fideliter perij, ecce dominus meus prædictus Lantio post me veniens, & ipse oraturus introgressus est insperatè basilicam. Cœpi ergò mox ad aspectum eius palletere atque nimis trepidare, nè cum me videret, subito interitum irrogaret. Sed longè aliter, quam æstimati, sancto Landoaldo interueniente, accidit. Etenim nihil omnino mihi locutus est mali, sed ministerium meum, sic ut prius, agere præcepit. Nam pincerna illius dudum fueram. Sic ab illo die usque nunc securus de præterita angustia confulto. Talibus ergò & his similibus indicijs & miraculis per eum ostensis, certum est apud me, illum esse in numero beatorum.

Miraculum
non conte-
nendum.

His ab eo dictis, fratres inter aliammani onerati lucro egrediebantur, & ita nauim intrantes, cum magna prosperitate, Domini præuente virtute, inde cum gaudio magno profecti sunt. Post hæc nauis studiosè nauigantibus, cum iam quiescissent, & in vno loco resedissent, accidit vt seretrum, in quo sancta Landrada continebatur, saltum cunctis cernentibus daret, ac se à sancto Landoaldo remoueret. præbens mirabiliter tanto sacerdoti reuerentiam & comperentem honorem. Illud sanè miraculum, quod non multò post in ipso itinere factum est de quodam nauita, necnon & illud, quod de illo homine per merita sanctorum contigit, qui cor perditum & mentem per eorum misericordiam recepit, non est necesse illo in loco plenius perstringere, cum aliàs diligenter sit descriptum. His ergò miraculis, vt simpliciter propter nescientes profecti sumus, ita peractis, in ipso sacratissimo Domini Annunciationis atque incarnationis die perueniunt, Deo volente, ad sancti Bauonis monasterium, quod rectissimè vocatur Gandensè cœnobium. Et cum fideles quique ad beatas reliquias vndique cum exultatione nimia confluerent, quædam mulier aliorum manibus adducta, continuo est per eorum merita illuminata. Fratres verò deuotissimi, meritò in aduentu Sanctorum gaudio magno præceteris sunt repleti, ac proinde solenni more vestiti, cum vniuerso ecclesiastico ornatu, & infinito agmine vndique confluentium populorum, obuiam de longè psallendo venientes, easdem sanctissimas reliquias ouantes in humeros suos susceperunt, & in basilicam cum exultatione magna introduxerunt, anno ab incarnatione Domini nongentesimo octogesimo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Aliud.

S. Bauonis
Gandensè
cœnobium.

Eleuatio

Elevatio S. Landoaldi, archipresbyteri sociorumque eius Idibus Iunij, à quodam Gandauensi, vt apparet, monacho conscripta.

Gloriosus in sanctis suis omnipotens Dominus, mirabilis in maiestate sua, faciens mirabilia solus, dilectum suum Landoaldum, eiusque socios glorificauit multarum virtutum insignibus. Ipso enim, qui futura prouidet, ordinante, ac domino Abbate Vuomaro iubente, cum omni diligentia pro possibilitate temporis positi sunt in crypta, Sanctæ Mariæ virginis honori dedicata, quousque latius manifestarentur eorum merita, & meritorum testimonia. Interea Dominus sanctorum non immemor, cœpit reliquias nupèr delatas, ac sine debito honore depositas, miraculis multis glorificare, & quod veræ reliquiæ essent, cunctis manifestare. Nam cæci ibidem recipiebant, Deo annuente, visum, claudi gressum, manci restaurationem, atque varijs oppressi languoribus, perfectissimam cœlestis medicinæ recuperationem. Tunc Christianus populus, seu propè seu procul positus, cum cereis & varijs oblationibus illuc venerunt, & coram ipsis reliquijs Deo incessanter pro necessitatibus vota vouerunt. Igitur dum hæc à Deo & per Deum agerentur in Gandauo, confurrexerunt aduersus Dominum & aduersus Christos eius, quidam in spiritu maligno, qui signa Domini videntes non videbant, & miracula sanctorum audientes non intelligebant, & in eos, tanquam in mortuos malignantes, consilium & infamiam promulgauerunt vsque ad Rhemensium archipresulis audientiam. Abbas verò & fratres sancti Bauonis, excitati zelo domus Domini, & illorum spiritualis nequitie mendacio & errori opposites scutum fidei, & gladium sancti spiritus, profecti sunt Rhemos statuta die concilij. Vbi lectis & relectis actibus sanctorum, & veritate probata de sanctis, autoritate omnium episcoporum sancitum est ab omni conuentu synodali, exaltare sanctos intra sanctuarium.

Redeuntes igitur à concilio abbas & monachi, dominum Lindulphum Nouiomensem episcopum ad eum, cum autoritate archiepiscopi monent, orant & impetrant illum interesse statuto die sanctorum elevationi. Gandauum inde perueniunt, Gandensibus de prosperitate sui itineris gaudium magnum inferunt, & venturæ festiuitati necessaria præparare non desistunt. Circūfluens itaque fidelium multitudo maxima, non cessabat in thesauros ecclesiæ, sicut olim ad arcam Dei, multa deferre: hinc viri, hinc foeminae queque preciosa offerentes pro anima sua, tria decenter ex auro argentoque construxerunt scrinia. Floruit ibi diuinæ miserationis operatio: quia ad omnes male habentes cœlestis confluxit medicatio: sanatis succedunt sanandi, & medicatis certatim se ingerunt medendi. Tertio igitur anno post aduentum sanctorum in Gandauum, Lindulphus Nouiomensis episcopus, sicut promiserat, veniens, cum vniuerso clero, ab Abbate & cæteris fratribus cum ingenti susceptus est gaudio. Aderant ibi primates regni & populi, conuenerant sacerdotes & clerici, plures etiam de remotis mundi partibus, felici sanctorum rumore excitati. Et præparatis, quæ necessaria erant, ad effectum solennitatis, fratres solenniter accurati, obseruabant chorum in ordine suo, populus expectans stabat in gradu suo, cum idem pontifex totus festiuus cum ordinibus sacris egreditur de sacrario. Stans autem in publico, monet populum & exhortatur, confidentiam cordis habere in Domino, quatenus inceptum opus, eius dignè perficeretur auxilio.

Et data omnibus benedictione, cryptam ingreditur, disposita monachorum & clericorum processione Ecclesiastica, cantantium & psallentium Deo cum omni reuerentia. Apertisque sanctorum loculis, cuncti primates cum pontifice cernunt desiderabilem thesaurum Domini, cœlesti nimirum dulcedine delectati, quasi in paradiso deliciarum Dei essent conuersati. Nam exhalans subito de retectis sanctorum corporibus odor perfudit ora & mentes omnium suauissimus. Unde maxima salus tam corporis quam animæ emanauit adstantibus. Cœlestis interim cantilenæ murmur auditur in scriniolis sanctorum. De quo certissime creditur, congratulari conciuibus suis angelicos spiritus cœlorum. O quam mirum & dulce spectaculum: dulce quidem cœlestibus, mirum autem mortalibus. O beati & felices oculi, sanctorum corpora intuentium: quorum proculdubio precium erit æternæ salutis gaudium. Virtus enim diuina in ossibus recondita viuificis, efflauit fragrantiam miri odoris & supernæ dulcedinis, quæ in hominibus operata est salutem vtriusque hominis. Pontifex igitur & monachi in incepto persistentes opere & officio, sanctorum corpora condebant more fidelium & more debito. Elevantesque

Multa declaratur miracula ad S. Landoaldi & sociorum reliquias.

Santos quidam caluniatur.

In synodo Rhemensi confutatur.

Exod. 36.

Odor suauissimus est sanctorum corporibus.

Cœlestis cantilena.

Elevantur sacra corpora

stantesque ea de villis & antiquis eorum vasculis, transtulerunt in scrinia, noniter honorifice composita. Apertis deinde cryptæ ianuis, maximo labore procedunt, patens monasterium introeunt: sed nec ipse templi locus sufficebat oblationes sanctis deferentibus.

Tunc imperante episcopo, fortiter clamatum est in populo, vt quanto citius ecclesiam exirent sub diuo, nè fortè quisquam intus comprimeretur ab alio. Certatim verò prouidentes, laram adiacentis prati planitiem petunt, si fortè vel ibi liberorem ad eos accessum habere possint. Qui autem sanctorum ferebant corpora, cum difficultate erumpentes exhibant, & trahendo magis quam ferendo in campum perueniebant. Videres illò multifluum concurrere populum, quasi de summis in præceps concurrere congregationes aquarum. Vbi sacerdos ascendens in altum, annuntiabat populis verbum Domini, & recitatis quibusdam beati Landoaldi miraculis, omnes qui aderant, fecit in Domino congratulari. Finitis ergò à sacerdote verbi Dei sermonibus, sanctorum reportantur reliquiæ, & populus præiens & subsequens psallebat: Gloria tibi Domine. Pontifex verò præ foribus ecclesiæ expectans, excepit sanctos Dei omni deuotione & debita veneratione, monachos & clericos monens in hymnis & confessionibus Deum benedicere. Et progressus, vbi in sancta sanctorum ascendit, composuit & ordinauit in thesauros Dei thesaurum à Deo concessum, coniungens sanctos sanctis in vnica basilica, quos in cœlesti Hierusalem coheredes Christi collocauit Deus omnipotens in æterna gloria. Hinc pontificalibus infulis decoratus, celebrauit ad honorem sanctorum, Deo Missarum solenne decus: & omnibus à Deo & in Deo felici more peractis, statuit & demandauit episcopali autoritate hunc diem solennem agere omnibus annis, ad honorem Dei & Domini nostri, qui sanctos suos glorificat semper, & hinc & in seculum seculi. Facta est autem hæc sacratissima elevatio, Deo & hominibus placidissima, atque sanctis angelis per omnia gratissima, à Lindulpho venerabilissimo viro Nouiomæ ciuitatis episcopo, cum inenarrabili clericorum sine monachorum gaudio, nec non infinito cœtu fidelium populorum, anno incarnati verbi nongentesimo octogesimo secundo, indictione decima, Idibus Iunij, tertio quoque anno aduentus ad nos gloriosissimo sanctorum.

VITA S. VULFRANNI, SENONENSIS ARCHIEPISCOPI, AVTHORE IONA MONACHO FONTANELLensi, eius contemporaneo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Reuerentissimo atque sanctissimo præfidi vrbis Taruennæ, Abbatique cœnobij Fontanelle Baimo, vltimus seruatorum Christi seruus Ionas. Iubet apostolatûs vestri celsitudo, vt almi patris Senonum archiepiscopi meo studeam stylo condere vitam. Qui tempore regiminis sancti Anberti abbatis Fontanellensis cœnobij, futuri præfidi Rothomagensis ecclesiæ, hoc adiens cœnobium, abruptis seculi laqueis, militiam Christi perscuerandi definitione suscepit, atque ad prædicandum Frisonum genti, catenis in ignorantie cœcitate sedenti, euangelici ministerij opus assumens, animum conuertit. Nam penès nos superstes manet venerabilis vitæ presbyter Ouo, ex ipsa Frisonum natione oriundus, qui viua voce narrat, quanta per eundem pontificem sanctum in eadem gente Christus virtutum miracula operari sit dignatus. Ex quibus pauca pro captu ingenij & opportunitate audientium fideli sermone inferemus. Sed tam præclaro operi pauper succumbit ingenium, tamque profundæ rei non sufficit sermo sterilis, & ab omni scientiæ fecunditate ieiunus. Quanlibet ergò inualidis humeris impositum onus obedientiæ amore suscipiam, dabit Dominus oratione beatâ antistitis dicendi vires, qui diuitias bonitatis suæ sine vllo defectu scit effundere, & nescit, cum effuderit, euacuari.

E c

NAR-

20. Martij.
Patria S.
Vulfranni.
Pater.

Beatus igitur Vulfrannus Senonum pontifex, exordium natiuitatis in territorio Vastinensi habuit, patrimonio nuncupato Mauriliaco. Fuit enim carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Genitor quoque eius, Vulbertus nomine, in aula regis Dagoberti & filij eius Clodouici militari operatum impendit: prædictus vero Dei famulus in puerili etate constitutus, ab ipso magistris catholicis traditus est, sacrarum literarum studijs imbuendus. Qui per omne pueritiæ vel adolescentiæ tempus exercens, usque ad virilem ætatem ab hac intentione animi non reflexit. Exin crescentibus meritis piæ intentionis, clericatus habitum sumens, parentum hortatu ac suffragij adminiculo fultus, in aula regum iunioris Lotharij & Theodorici, ecclesiastici ordinis curæ delegatus, diuinis studebat attentissimè in seruire edictis, terrena videlicet transiliens, atque ad cælestia semper amanda, petenda & querenda peruolans. Sub horum tempore regum, electione populi Senonicæ vrbs, consensuque ac fauore omnium, pontifex eligitur & benedicitur. Successit autem in ordine episcopatus venerabili Lamberto pontifici. Qui susceptum episcopatus gradum, ad imitationem priorum sanctorum, virtutum ornabat operibus. Commissam namque sibi plebem & orationibus protegebat assiduus, & admonitione pia ad cælestia anhelanda prouocabat. Et quod maximè doctores iuuare solet, ea, quæ agenda dicebat, ipse prius agendo præmonstrabat. Erat enim diuinæ dilectionis igne succensus, patientiæ virtute modestus, orationum deuotioni solertissimè intēsus, affabilis omnibus, qui ad se consolationis gratia veniebant. Erat abstinentiæ castigatione insignis, & gratia compunctionis semper ad cælestia suspensus.

Fit clericus.

Creatur Senonensis antistes.

Virtutes sancti viri.

Ansbertus Rothomagensis Episcopus, idemque monachus.

Erenbertus monachus episcopus Tolosanus.

Vulfrannus prædicator Christi in Frisijs.

Frifij multi

Aliquot autem annis in præsulatu administratis, superno oraculo in visu admonitus, vt genti Frisonum verbum Domini antea illis inauditum euangelizaret, inito opere apostolico, proposuit ilico animo pluribus prodesse. Erat autem eo tempore in vrbe Rothomagensi, quæ & ipsa mater est ciuitatum, præsul sanctissimæ religionis & Abbas monasterij Fontanellæ, famulus Domini Ansbertus, & ipse scientia literarum imbutus, sed & ecclesiasticis simul & monasterialibus disciplinis summè instructus, monachici & nomen seruans & habitum, in prædicto monasterio multorum pater extans monachorum. Hunc pontificem adiens beatus Vulfrannus, suam ei patefecit voluntatem, vt prædicto populo, in tenebris ignorantie sedenti, verbum vitæ immortalis annuntiaret. Nam & antea possessionem suam, quæ vocatur Mauriliacus, quæ sita est in territorio Vastinensi, per testamenti seriem prædicto sacro loco & ipsi sancto patri contradiderat, quæ facta erat anno 15. regis Theodorici. Necdum enim idem vir dei pontificatus conscenderat gradum. Intererat in hoc conuentu, & confirmauerat cum alijs illustribus viris hoc scriptum sanctus Erenbertus, episcopus vrbs Tolosæ & monachus eiusdem cœnobij Fontanellensis, cuius nunc ossa sacra in eodem monasterio virtutum gloria pollent. Ne pos quoque prædicti sancti Vulfranni pontificis, nomine Mogillus, aliam largitionem edidit de patrimonio Maniaco siue villari, quod est situm in pago Moldunensi. Qui in prædicto monasterio monachus effectus, & regularibus subditis disciplinis, spretis terrenis, cælestia sperare didicit.

Sed his omisissis, nunc intimandum, qualiter dictus sanctus præsul ex præfata Frisonum gente plurimam prædicando conuerterit partem ad Christum. Siquidem ad præfatum Fontanellense monasterium perueniens, de eodem loco cooperatores verbi strenuos & ad prædicandum idoneos, vt potè actione simul & eruditione præclaros assumens, præparatis omnibus, quæ nauigantibus necessaria esse videbantur, in portu eiusdem monasterij nauim ascendit, & per fluium magnum Sequanæ mare introiens Gallicū, nauigauit in Frisiam, & genti illius ac duci eius Radbodo verbum Dei annunciabat, dicens deos non esse, qui manibus hominum facti essent: Dei materiam, lignum vel lapidem esse non posse: quorum recifuræ vel igne absumerentur, vel in vasa quælibet, humano vsui necessaria formarentur, & pedibus conculcata, in terram verterentur: Deum potius intelligendum maiestate incomprehensibilem, humanis oculis inuisibilem, omnipotentem, æternū, qui cælum & terram, maria & humanū genus creasset, regeret & iudicaturus esset orbē in æquitate: cuius sedes æterna, non in vili & caduco metallo, sed in cælis esset credenda. Hæc & his similia prosequente in clyro Christi sacerdote vnâ cum comitibus, libèter audiebatur, multi que quotidie nobiliū & infimorum, abrenunciata

forde

forde idolatriæ, fidei fonte abluabantur. Nec prohibuit prædictus dux verbum, vt si qui dicit Christo vellet audire, prædicaretur, inter quos & filius prædicti Radbodi ducis credens, baptizatus est, imposito sibi nomine sui genitoris à præfato pontifice, & ab eo de sacro fonte susceptus, adhucque in albis positus, carne solutus, mundus, vt creditur, transfuit è mundo.

Nec silentio est prætereundum, quod diuina pietas per eundem sanctum pontificem operari dignata est. Plurima enim virtutum miracula in itinere, dum ad eam iret, & in eadem gente, per eundem fiebant. Ex quibus vnum memoriæ tradere & posteris intimare, commodum duximus. Denique fratres, qui cum familiariter nouerūt, & coram quibus patratum est, dicere solent, & maximè vir reuerentissimus Vuando, tunc temporis diaconus & cooperatores in verbo Dei eiusdem præsulis, postea autem presbyter, & succedenti tempore eiusdem monasterij Fontanellensis Abbas, in quo educatus fuerat. Dum enim nauigaremus, inquit, in Frisiam, positus nobis in medio mari, quod adiacet regioni Morinorum, affuit hora, in qua sacrificium Deo victimæ salutaris immolandum erat. Tunc positus ancoris, nauis immobilis permanebat. Et celebrante eodem sancto pontifice Missarū solennia, ventū est ad locum, vbi minister patenā præfati porrigere debuit: extensaque manu, expectabat horam, qua susciperet eam. Sed dum minister eam abluere vellet, in mare cecidit, prostratusque pedibus sancti pontificis, humiliter veniam precabatur, dicens quia dum eam abluere voluisset suis manibus, in maris clapsa profunda, ima perisset. Moxque idem vir Dei flectens genua sua ad patrem Domini nostri Iesu Christi, precabatur eius clemētiam, vt qui quodam coram patribus in mari rubro fecerat mirabilia, propitius suis ad effer precibus. Finita verò oratione, imperat diacono, vt in eum, in quem patena ceciderat, locum mitteret manum. Quo facto, mox ab imo maris eadē patena diuinitus reuecta, eiusdem ministri manui inhæsit. Quod videntes nauē ceterique nauis comites, Dominum cunctipotētem totis viscerū præcordijs collaudauerunt, qui per seruum suū tale dignatus est operari miraculum. Sicque commixtionē corporis & sanguinis idem sanctus præsul faciens, nomenque Saluatoris glorificans, sacrosancta Missarū solennia compleuit. Nec impar hic beatus pontifex in hoc facto sancto Eliseo prophete, & beato patri Benedicto, per quos similia Christus fecerat miracula. Ad eorū enim preces ferrea de profundis aquarum remeāt in instrumenta, & isto claro præfule orate, lanx aurea diuinitus extemplò redijt ad supera. Diuulgatumque est hoc miraculum & celebre factū apud incolas Galliarum & Germanorum, ad quos hoc factum peruenire potuit, usque in præsentem diem. Nam & ipsa patena in eodem cœnobio Fontanellensi pro munere sacro seruata tenetur, quam idem venerandus præsul cum calice suo ibidem largitus est, dum monachicum sponderet votum. Altare quoque consecratum, in quatuor angulorum locis & in medio reliquias continens sanctorū in modū clypei, quod secū, dum iter ageret, vehere solitus erat. Vascula quoque & instrumenta ecclesiastici ministerij plurima.

Aliud quoque eiusdem patris memorabile miraculum, sicut ab eis didicimus, coram quibus factum est, ob adificationem posterorum narrare cur pigeat? Prædicante enim illo & docente prædictum populū Frisonum, contigit quadam die puerum quendam ex ipsa gente Frisonum ortum, dijs immolandū duci ad laqueum. Orabat autē S. pontifex incredulum ducem, vt huius pueri sibi vitam donaret, nec hominē ad imaginem Dei factum, sacrificium execrabile demonibus immolaret. Vocabatur autē idem puer Quo. Respondebat autem dux patri sermone, decretum esse lege perenni olim à prædecessoribus suis, omnique Frisonum gente, vt quemcunque fors elegisset, in eorum solennijs dijs offerendum sine mora. At verò sanctus præsul dum persisteret in precibus, & præfatus populi princeps eius dignę petitioni satisfacere vellet, animosi gentiles, zelovani erroris denicti, sicut scriptum est: Zelus apprehendit populum ineruditum: vnanimis frustrabant eius precem, dicentes: Si tuus Christus de tormento mortis eū eripuerit, sit tuus, eiusque æno perenni seruus. Ad hæc S. pontifex: Non hominum, inquit, in hoc facto, sed Domini Christi fiat voluntas. Appenditur denique puer in patibulo, adspicientibus Christianorum simulque gentiliū turmis, per duarum ferè spatiū horarum. Extemploque sacerdos Domini pro salute & vita non solum illius, qui in tormento erat mortis constitutus, verum etiam pro obæcatione populi, qui satanæ vinculis irretitus erat, flectens genua, hanc ad Dominū fudit orationem: Deus inuisibilis, immortalis & æterne, exorabilis tuus esto supplicibus: & sicut quondam Daniele liberasti de lacu leonum, ita hūc puerum de faucibus eripe illius fauile leonis, qui circumiens

Ec 2

quærit

dicit Christo
nomē, & in
ijs Radbo-
di filius.

Vuando,
tunc tem-
poris
Abbas.

Missæ cele-
bratur in
mari.

Miraculum
insigne.

4. Reg. 6.

ordinis

Barbara
Friforum
lex.

Precatio S.
Vulfranni
Dan. 6.

Multi Frisij
credunt in
Christum.

quærit quem deuoret: vt de illius duplici saluatione populus hic incredulus, deposita forde idolatriæ, ad veritatis conuertatur agnitione, & per cunctas generationes nomen tuū benedicatur in secula. Hac cōpleta oratione, ilicō disrupa sunt vincula, quibus semiuini pueri guttur illigatum fuerat: sicq; illesus in terram ruit. Videbatur autē illi, vt pōst ipse narrabat, quasi sopore graui teneretur oppressus, sanctiq; pontificis zona pectore circumligatus, subleuaretur omnis eius corporis status. Apprehensaque eius manu, pōtifex sanctus ait: In nomine Domini Iesu Christi exurge cōcite sanus. Quo dicto, ilicō incolumis surrexit, nullum illatæ sibi pœnæ sentiens dolorem: atque ex hoc factō plurima Frisonum multitudo conuersa est ad Dominū: credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitā æternam. Prædictus autē Ouo, lauacri salutatis vnda perfusus, atque à præfato pōtifice Fontanellā perductus, literisque sacris eruditus, postea diaconus consecratus, deinde sequenti tēpore à venerando pontifice Reginaldo vrbis Rothomagensis presbyter ordinatur. Et quia erat in arte scriptoria eruditus, plurimos codices in prædicto scripsit monasterio, sed & testamenta & largitiones fidelium plurimas, quas ipsi loco felici munere conferabant. Ibiq; magno cōfectus senio, sub Ostrulphi Abbatis tempore vitam Deo digna conuersatione terminauit, magistri & domini sui Vulfranni sacerdotis eximij imitando vestigia.

Alios quoque duos adolecētes ex ipsa Frisonū gente, qui similiter ritu profano demoniis erant immolandi, quorum vnus vocabatur Turinus, alterque Ingomarus, deprecante claro pōtifice Vulfranno, præfatus dux vitæ donauit, & eidem gratuito munere contradidit. Qui diuinis mysterijs imbuti atque in fide confirmati, in sanctæque Trinitatis nomine baptizati, & à dæmoniæ seruitutis iugo erepti, libertate perenni donati sunt. Sicque à prædicto pontifice Fontanellam perducti, Hildeberto Abbati educandi traditi sunt. Qui sacris literis & cælesti disciplina eruditi, sub regimine & dominio eiusdem patris & successorum eius, per plurima strenuē militauerunt tempora, ibique in ditione eiusdem cœnobij vsque ad vitæ suæ metas permanferunt.

Mos planè
barbarus
ducis Frisio-
rum.

Illud quoque stupendū & antea inauditū, & nisi Apostolo Petro, rarissimè alicuius sanctorum concessum miraculū, verax scribentis stylus pandat auribus fidelium. Mos pestilimus, diabolica fraude inuētus, prædicto incredulorū duci inerat, vt corpora hominum damnatorū, in suorum solennijs demonū & non deorum execrabilitate sepissimè diuersis litaret modis: quosdā videlicet gladiatorū animaduersionibus interimēs, alios patibulo appendens, aliorum vitā laqueis acerbissimis extorquēs: præterea & alios maritorū siue aquarū fluctibus instinctu diabolico submergebatur. Erat in prædicta gēte mulier quædam vidua, duos charissimos habēs filios, qui ex sorte missa, demonibus immolandi fuerant, & gurgite maris enecandi. Ducti namq; sunt ad quendam locū, bithalali more aqua inclusum, vt dum rheuma maris eundē locū cooperiret, miserabiliter fluctibus absorberetur. Erat verò, vt fertur, vnus ætate septennis, alterq; quinquēnis. Cumq; rheuma maris tempore malaciæ prædictū impleret locum, is, qui maior natu erat, puerulus minorem fratrem vnus nitēbatur sustollere, dū iam ingurgitarentur. Aderat namq; ad spectaculum infandum præfatus dux incredulus cum innumera turba gētilium: sed nulla compassionis pietas vel miserantis affectus, eius saxum pectus emollire quiuit. Sacer verò Vulfrannus pontifex eos sibi vitæque donari rogabat, dicēs non esse iustum de hominibus ad imaginem Dei factis, ludum exhiberi demonibus. Tunc dux incredulus: Si Deus tuus, inquit, Christus eos de præsentis periculo liberauerit, eius eos dominio perpetim concedo, sitque eorum Deus, & ipsi eius perenniter serui. Tunc S. pontifex Vulfrannus: Secundum, inquit, tuum promissum fiat. Orāto autem eo Dominum, concitè rheuma maris in altum se subrigens cumulum, Domino iubēte, prædictum subito reddidit locū aridum, in quo stabant innocentes, in proximo morituri. Sicque S. pontifex de Domini pietate fesus, more Apostoli Petri, ad Dominum super aquas venientis, super vndas maris ambulauit, adspicientibus gentiliū turmis, donèc ad prædictos pueros perueniens, vnū manu dextera, aliumq; sinistra apprehēdens, plantis tantummodo aqua tinctis, quasi super humū gradens siccam, sic aquas maris calcans, pueros præfatos, Deo donante, de periculo eripuit mortis, & flenti matri reddidit incolumes, ac sacro baptismatis fonte ablucens, vni nomen suum imposuit, à quo apud incolas Frisonum hoc nomē enituit. Quo viso miraculo, plurima gentiliū multitudo conuersa est ad Dominum, credebantque & baptizabantur, quotquot præordinati erant ad vitam.

Præclarissimū mira-
culum.
Matth. 14.

Præfatus autē princeps Radbodus, cum ad percipiendū baptismā imbueretur, percontabatur à sancto episcopo Vulfranno, iuramentis cum per nomen Domini adstringens,

gens, vbi esset maior numerus regum & principum seu nobiliū gentis Frisonum, in illa videlicet cælesti regione, quam, si crederet & baptizaretur, percepturū se promittebat: an in ea, quam dicebat tartaræ regionem. Tunc B. Vulfrannus: Noli, inquit, errare indyde princeps. Apud Deum certus est numerus suorum electorum. Nam prædecessores tuos principes gentis Frisonum, qui sine baptismi sacramento decesserunt, certum est damnationis suscepisse sententiam. Qui verò abhinc crediderit & baptizatus fuerit, cum Christo gaudebit in æternum. Hæc audiens dux incredulus, (Nam ad fontem profectus, vt ferunt) à fonte pedem retraxit, dicens non se carere posse consortio prædecessorum suorū Frisonum principum, & cum paruo pauperum numero residere in illo cælesti regno. Quinpotius non posse facillè nouis dictis assensum præbere: sed potius permansurum se in his, quæ multo tempore cum omni Frisonum gente seruauerat. At B. pontifex: Heu proh dolor, inquit, deceptum te video à seductore, qui humanum decipit genus. Sed nisi pœnitentiā egeris, & credideris, & in nomine Trinitatis baptizatus fueris, ianuam regni perennis nō intrabis, sed æternæ damnationis pœna plecteris. Hæc dicente & docente S. pontifice, multi Frisonum credebant & baptizabantur, prædicto rege in paganissimo perseuerante. Nam à sacro fonte infeliciter recessit, & iam Vuillebrordum, cognomento Clementem, episcopum & doctorem præfate gentis accersiri fecit, vt ad eius consulta simul cum B. Vulfranno in doctrina suæ religionis concordante efficeretur Christianus. Sed quoniam, vt scriptum est, in maleuolam animam non introibit sapientia: quia dubitando per omnia in fide catholica, & tentado sanctos antistites loquebatur, id eò obtinere non meruit, quod scitè quærebat. Cum verò eius legatum super hoc factō suscepisset, Vuillebrordus respondisse fertur: Quia prædicationem sancti fratris nostri Vulfranni pōtifis dux vester audire contempnit, meis quomodo obsecundabit dictis? Nam hac nocte vidi illum in visu catena religatum ignea. Vndè certum fore constat, damnationem illum iam subiisse æternam. Cumque iter carperet, quod ad domum eiusdem damnati ducis ducebat, nunciatur ei ipsum sine baptismi sacramento iam esse mortuum. Sicque coeptum deserēs iter, ad propria repedit habitacula.

Radbodi
barbarus
vox.

Radbodus
à sacro fonte
retrahit
pedem.
Sap. 1.

Radbodus
miserè obit.

Nec prætercunda ratio est, quam de præfato duce Radbodo, venerabili presbytero Ouo narrante, didicimus, cur in Christū credere, ac fonte regenerationis noluit mergi. Nam in ægritudine positus, de qua & præsentis vitæ lucē clausit, perpetuasq; Auerni descendit ad vmbras: dum sopori deditus foret, deceptor hominū diabolus, qui etiam Dei omnipotentis permissū in angelum se transfiguratur lucis, ei apparuit diademate aureo, circumfulgētibus gemmis, capite opertus, vesteque aurea textili toto amictus corpore: diuque attonitus præfatus princeps, diligenter in eum attendebat stupens ac tremebundus, admirans cuius speciei & virtutis esset, qui ei apparebat. Isque multum da artis nocendi fauissimus draco inquit ad eum: Dic, quæso, fortissime vir orū, quis te ita seduxit, vt à cultura deorum & à religione prædecessorum tuorum velis recedere? Noli ita, obsecro, agere: sed in his, quæ hæctenus tenuisti, culturis deorū permanere: ibique ad domos aureas æternaliter mansuras, quas tibi in proximo sum daturus, vt verborū meorum dictis adstruam fidem. Quapropter cras accersēs Vulfrannum doctorem Christianorum, inquire ab eo, vbinam sit illa mansio æternæ claritatis, quam pollicetur te, si Christianum suscepis dogma, in cælestibus habiturum. Quam eum demonstrare nequiverit, vtriusque partis mittantur legati, eroq; dux itineris, & demonstrabo illis mansionem eximia pulchritudinis & fulgoris immensū, quam tibi post modicum sum daturus. Qui euigilans, S. pontifici Vulfranno cuncta per ordinē pandit. Sanctus autē pontifex ingemiscens eius damnatione, ait: Hæc illusio diaboli est, qui omnes vult perire, & neminem saluari. Quapropter salua temetipsum vir nobilis, credendo in Christum, & festina ad fontem baptismi, in quo est remissio omnium peccatorum, & nullo modo fidem accommodes verbis diaboli mendacibus. Ipse est enim seductor, qui vniuersum seducit orbem: qui propter suam superbiam de alto cæli culmine prostratus ruit in terram, & ex angelo benigno, demon terribimus effectus est: cuius inuidia mors introiuit in orbem terrarum, dum primum hominem concupiscentiam docuit, atque ad inobedientiæ culpam traxit. Nam qui promittit aureas largiri mansiones sibi credentibus, tartaræ potius inferi deducit ad sedes, foetidumque lacum Cocyti. Vndè vt ab his pœnis eripi valeas, & bonis frui æternis, festina in Christo baptizari, in quo est remissio omnium peccatorum, & per quem vitæ cælestis tribuitur ingressus.

Apoc. 12.

Sap. 2.

Hæc & huiusmodi plura prosequente S. pontifice, respondit prædictus incredulus
Ec 3 prin-

princeps, omnia se facturum quæ iubebat, si illa non demonstraretur mansio à suo deo, quam sibi largiturum sponderat. Cumque insuperabile in cunctis Christi sacerdos animum illius cerneret, ne à gentilibus alia fingerentur pro alijs, misit continuò cum quodam Frifone suū diaconum. Qui cum paululum ab oppido processisset, obvium sibi repererunt in humana effigie quendam itineris comitem, qui dixit eis: Properetis citò: nam ostensus sum vobis mansionē eximie pulchritudinis, quæ preparata est à deo suo principi Radbodo. Qui ducem ac comitē itineris prosequentes, loca diū peragrāt incognita, donèc viam ingredientes latissimam, diuersorū generibus marmorum cernunt polito opere decoratam. Videntque à longè domum auream, ac perueniunt vsque ad plateam, quæ ante præfatam domū sita erat, & ipsa auro gemmisque strata. Intranterque in domū auri splendoris & incredibilis pulchritudinis, aspiciunt thronū miræ magnitudinis. Tum ductor itineris: Hæc est, inquit, domus & ista pulcherrima sedes, quam post eius mortē principi Radbodo deus suus largiturū se sponndit. Et diaconus stupefactus in his, quæ viderat, dixit: Si à Deo cunctipotente facta sunt ista, perpetuò maneat: si autem à diabolo, citò dispareant. Et cum vallaret se cōtinuò S. Crucis munimine, dux itineris, qui videbatur homo, euanescente transijt in diabolum, & domus versa est in lursū. Remanseruntque hi duo simul, Friso scilicet & diaconus, in medio locorum palustrium, quæ plena erant longissimis rauscis virgultis. Triduoque immensi laboris iter conficientes, reuersi sunt ad oppidū, inuenientes præfatam ducē Radbodū sine baptismatis sacramēto mortuum. Narrantque B. Antistiti, quantam à diabolo perulissent illusionem. Friso autē credidit in Christum, & baptizatus est. Vocabatur autē Ingomarus. Qui & ipse ad Fontanellensē cœnobium B. Vulfrannū secutus est: Induciasque sibi renunciandi, quas putauerat se adipisci, prædictus dux minime valuit impetrare: quia non erat ex ouibus Christi, neque ad vitam præordinatus æternam. Percrebuitque hoc stupēdum miraculū apud incolas gentis Frisonum, atque hoc factō plurima gentis multitudo conuersa est ad Dominū. Mortuus est autem infeliciter præfatus dux Radbodus, anno Domini Dei nostri Iesu Christi, in quem ipse credere contempsit, 719. qui erat annus septimus in clyti principis Caroli.

Vide præstigijs elemosinū, vt soleant illudere humanis sensibus.

Ad signū S. Crucis fati-nice p̄stigiæ euanesçūt.

Is est Carolus Martellus. Pipinus, pater Caroli Martelli.

S. Vulfrannus abdicat se pontificatu.

Vita eius in monasterio.

Sanat paralyticum.

Venerabilis autem præsul Vulfrannus, cum tenuisset pontificatum Senonensis urbis, cum licentia regis Childberti & Pipini principis, ad prædicandum præfatæ Frisonum genti, sicuti diuinitus sibi fuerat reuelatum, animum cōuertit, qui erat annus Domini incarnationis septingentesimus, Pipini quoque principis annus 13. Quod opus per annos quinque infatigabiliter peregit, ad Fontanellam monasterium sæpius reuertens, ubi & monachicum assumpserat habitum. In eadem verbi Dei prædicatione occupatus, & in maiori senectute iam positus, (Nam & pedum dolore frequenter vexabatur) ordinato in episcopatu Senonicæ urbis Gerico venerando pontifice, secessit ad præfatam Fontanellæ cœnobium, ibique regularibus subditis disciplinis, coronam expectabat æternam. Nam & in hoc monasterio basilicam in honore S. Stephani primi martyris fabricauit, iuxta quam mansionē eidem preparauerāt fratres: ubi diuino cultui deditus, sollicitus operis Dei curam exhibebat: quæ distabat à basilica S. Apostoli Pauli passibus ferè 30. Annis itaque pluribus expers erat lætuli. Cuius corpus sub monachali tunica ciliciū tegebat. Nam & ægrotis medelam ita conferebat, vt quocunque quis languore detentus fuisset, si ab eo visitari, benedici ac contrectari meruisset, in eolumitati mox pristina redderetur. Vir namque venerandus Bertgandus monachus, patrus videlicet Vuandonis Abbatis, ex ea passione, quæ Græco eloquio paralytis dicitur, ita subita membrorū dissolutione percussus fuerat, vt & loquelam pariter & omne corporis officium amitteret. Ad quem cum B. Christi pontifex Vulfrannus visendum venisset, & oleo pontificali benedictione consecrato eum tetigisset, in eolumitati mox pristina redditus est, fugataque est illic omnis molestia corporis. His & huiusmodi miraculorum signis, qualis fuerit eius vita, arbiter æternus edocuit.

Cuius etiam doctrinam id maximè commendabat omnibus, quia non aliter vivebat, quam docebat. Nihil enim huius mundi quærere, nil amare curabat. Cuncta quæ sibi à regibus vel diuitibus seculi donabatur, mox hilariter pauperibus erogabat. Nunquam diuitibus, honoris siue timoris gratia, si quæ deliquissent, reticebat: sed aspera illos inuentione corripbat, atque ad cleemosynas operumque bonorū executionē & verbis excitabat & actibus. Denique cum sacrificiū victimæ salutaris Deo offerret, nō elata in altū voce, sed p̄fusis ex imo pectore lachrymis, Domino vota cōmendabat. Cumque docendo verbū Dei in præfata puincia degere occupatus, diuino admonitus oraculo, redijt ad venera-

venerabile cœnobium Fontanellæ, quia suæ resolutionis diem iam proximè instare cognouerat: sicut ipse quoque tempore eodem nonnullis, sed verbis obscurioribus, quæ postea manifestè intelligerent, solita sibi benignissima dilectione padebat. Quibusdam hodie etiam manifestè reuelabat. Reuerso autem eo ad cœnobium Fontanellæ, acri cepit ardore febrium fatigari, & per aliquod tempus eadem corporis laborabat molestia: in quo toto ipso tempore & conditori gratias agere, & fratres publicè ac priuè non prætermittebat docere. Admonebat namque eos, vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes feruarant. Instituta quoque disciplina regularis, quæ à sancte recordationis patre Vuandregisilo didicerant, vel in ipso viderant, in patrumque præcedentium factis siue dictis inuenerant, indefessa instantia sequerentur. Denique subiunxit, diem sui obitus in proximo imminere. Cumque hæc & huiusmodi plura sanctæ exhortationis verba inter sacra Missarum solennia eis loqueretur, atque precepta eius benedictione, de suo tam cito & responso tristes flentesque existerent, redijt ad fratrum, quod iuxta ecclesiam S. Stephani martyris in mansiuncula sua fratres ei preparauerant. Ibi quæ languore corporis, quem diū protraxerat, per dies ingrauescente, septimo, vt sibi diuinitus promissum fuerat, die, postquam obitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muniuit, soluta ab ergastulo corporis anima sancta, ducentibus angelis, æternæ felicitatis gaudia & consortia ciuium perijt supernorum.

Eius optimæ adhortationes ad monachos.

fortè recessu

Abie d vita

Obijt verò venerandus pontifex 13. Calend. Aprilium die, anno Domini incarnationis 720. Sepultusque est, primò quidem in ecclesia B. Pauli Apostoli iuxta sacerdotē Domini Vuandregisilū, in dextera parte: in quo loco iacuit per annos 9. Sanctus quoque pater Vuandregisilus requieuit in eadē basilica annis 40. Ansbertus annis 11. Translati quoque sunt indè in basilicam B. Petri Apostoli à S. Bano episcopo urbis Tarenna, & rectore Fontanellensē cœnobij, sub anno regiminis sui 5. qui erat annus ab incarnatione Domini 729. Qui ita integri ab omni corruptione cum vestimentis, quibus induti fuerant, reperti sunt, quasi eodem die sepulture fuissent traditi. Hæc ergo dies, cunctorum votis præstolata, aduenerat: sacerdotes, monachi, clericorumque, chori vnà cum fidelibus aderant plebibus. Tunc cum hymnorum laudibus tumuli aperiuntur, de quibus tantus ineffabilis fragrantie odor prodijt, vt mira dulcedine non solum in ecclesia circumstantem populum, verum & in atrijs sitam repletet plebem. Illati sunt autem in ecclesiam B. Petri Apostoli, & positi in absida eiusdem in orientali parte, ubi signis & miraculis coruscant, præfuls Christo, cui est cum Deo Patre in vnitate Spiritus sancti omnis honor & gloria, per cuncta secula seculorum, Amen.

Translatio SS. Vuandregisili & Ansberti.

VITA S. CVTHBERTI EPISCOPI LINDISFARNEN. AVTHORE VENERABILI BEDA PRESBYTERO.

Exstat tertio Tomo Operum eius.

P R A E F A T I O.

Omino sancto ac beatissimo patri Eadfrido Episcopo, sed & omni congregationi Fratrum, qui in Lindisfarnensi insula Christo deseruiunt, Beda fidelis vester conseruus, Salutem.

Quia iulistis dilectissimi, vt libro, quem de vita beatæ memoriae patris nostri Cuthberti vestro rogatu composui, præfationem aliquam in fronte iuxta morem præfigerem, per quam legentibus vniuersis & vestrae voluntatis desiderium, & obeditionis nostræ pariter assensio fraterna claresceret: placuit in capite præfationis & vobis, qui nōstis, ad memoriam reuocare, & eis, qui ignorant, hæc forte legentibus, notum facere, quia nec sine certissima exquisione rerum gestarum aliquid de tanto viro scribere, nec tandem ea, quæ scripseram, sine subtili examinatione testium indubiorum passim transcribenda quibusdam dare præsumpsi: quin potius primò diligenter exordium, progressum ac terminū gloriosissimæ conuersationis ac vitæ illius ab his, qui nouerant, inuestigans, quorum etiam nomina in ipso libro aliquoties ob certum cognita veritatis indicium apponenda iudicauit: & sic demum ad schedulas manum mittere incipio. At digesto opusculo, sed adhuc in schedulis retento, frequenter & reuerentissimo fratri nostro Herctrido presbytero huc aduentanti, & alijs, qui diutius cum viro Dei conuersati, vitam illius

optimè nouerant, quæ scripsi, legenda atque ex tempore præstiti retractanda, ac nonnulla ad arbitrium eorum, prout videbantur, sedulus emendauit: sicque ablatis omnibus scrupulorum ambagibus, ad purum certam veritatis indaginem, simplicibus explicitam sermonibus, commendare membranulis, atque ad vestræ quoque fraternitatis presentiam absportare curauit: quatenus vestræ auctoritatis iudicio vel emendatione parerem, & coram senioribus ac doctoribus vestræ congregationis libellus biduo legere, ac solertissimè per singula ad vestrum pensaretur examen, nullus omnimodis inuentus est sermo, qui mutari debuisset: sed cuncta, quæ scripta crant, communi consilio decernebantur absq; vlla ambiguitate legenda: & his qui religionis studio vellent, ad transcribendum esse tradenda. Sed & alia multa nec minima his, quæ scripsimus, præsentibus vobis adinuicem conferentes de vita & virtutibus beati viri, superintulistis, quæ prorsus memoria digna videbantur, si non deliberato ac perfectò operi noua interfirere vel superaddere minùs congruum atque indecorum esse constaret. Dehinc admonendam vestræ almitatis coronam ratus sum, vt sicut ipse munus obedientiæ meæ, quod iubere estis dignati, promptus soluere non distuli: ita vos quoque ad reddendum mihi vestræ intercessionis premium, pigri non sitis: sed cum eundem librum relegentes, pia sanctissimi patris memoria vestros animos ad desideria regni cælestis ardentius attollitis, pro mea quoque paruitate memineritis diuinam exorare clementiam, quatenus & nunc pia mente desiderare, & in futuro perfecta beatitudine merear videre bona Domini in terra viuentium: sed & me defuncto, pro redemptione animæ meæ, quasi pro familiaris & verna culi vestri, orare & Missas facere, & nomen meum inter vestra scribere dignemini. Nam & tu sanctissime antistes, hoc te mihi promississe iam retines, in cuius etiam testimonium futuræ conscriptionis religioso fratri vestro Gudfrido Mansionario præcepisti, vt in albo vestræ sanctæ congregationis meum nunc quoque nomen apponeret. Sciat autem sanctitas vestra, quia vitam eiusdem Deo dilecti patris nostri, quam vobis profa editam dedi, aliquanto quidem breuius, sed eodem tamen ordine, rogantibus quibusdam è nostris fratribus, heroicis dudum versibus edidi. Quos si vos habere delectat, à nobis exemplar accipere potestis. in cuius operis præfatione promissi, me aliàs de vita & miraculis eius latius esse scripturum: quam videlicet promissionem in præfati opusculo, prout Deus dederit, adimplere satago. Orantem pro nobis beatitudinem vestram Dominus omnipotens custodire dignetur incolumem, dilectissimi fratres & Domini mei, Amen.

Nota fidem huius historiz.

Petit Beda pro se defuncto Missas & preces fieri.

Scripsit hæc vitam Beda etiam carmine.

Quomodo Cuthbertus octennis puer, per infantem sit de episcopatu præmonitus. Cap. I.

20. Martij.

Thren. 3.

Adolescens Cuthbertus monachum proficitur.

Dincipium nobis scribendi de vita beati Cuthberti, Ieremias propheta consecrat, qui anachoreticæ perfectionis statum glorificans, ait: Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius & tacebit: quia leuabit se super se. Huius namq; boni dulcedine accensus vir Domini Cuthbertus, ab ineunte adolescentia iugo monachicæ institutionis collum subdidit: & vbi opportunitas inuit, arrepta etiã conuersatione anachoretica, non paucò tempore solitarius sedere, atq; ob suauitatem diuinæ contemplationis, ab humanis tacere delectabatur alloquijs. Sed vt hæc in maiore ætate posset, superna illi gratia ad viam veritatis paulatim à primis iam pueritiæ incitauerat annis. Siquidem vsq; ad octauum ætatis annum, qui post infantiam pueritiæ primus est, solis paruulorum ludis & lasciuia mentem dare nouerat: ita vt illud beati Samuelis tunc de ipso posset testimonium dici: Porro Cuthbertus necdum sciebat Dominum, neq; reuelatus fuerat ei sermo Domini. Quod in præconium laudis dictum est pueritiæ illius, qui ætate maior, perfectè iam cogniturus erat Dominum, ac sermonem Domini reuelata cordis aure percepturus. Oblectabatur etiam, vt diximus, iocis & vagitibus, & iuxta quod ætatis ordo poscebat, paruulorum conuenticulis interesse cupiebat, ludentibus colludere desiderabat. Et quia agilis natura, atq; acutus erat ingenio, contendentibus ludo sæpius præualere consueuerat: adeo vt felix nonnunquam cæteris, ille in defessus adhuc, si quis vltra secum vellet certare, quasi victor lætabundus inquireret. Siue enim saltu, siue cursu, siue luctatu, seu quolibet alio membrorum sinuamine se exercebat, ille omnes æquæuos, & nonnullos etiam maiores, à se gloriabatur esse superatos. Cum enim esset paruulus, vt paruulus sapiebat, vt par-

1. Reg. 3.

paruulus agitabat: qui postmodum factus vir, plenissimè ea, quæ paruuli erant, deposuit. Et quidem diuina dispensatio primitus elationem animi puerilis digno se pædagogo comperere dignata est. Nam, sicut beatæ memoriæ Trumwine Episcopus ab ipso Cuthberto sibi dictum perhibebat, dum quadam die solito luctamini in campo quodam non modica puerorum turba insisteret, inter esset & ipse, & sicut ludentium leuitas solet, contra congruum naturæ statum varijs flexibus membra plerique sinuarent, repente vnus de paruulis triennis ferme, vt videbatur, accurrit ad eum, & quasi lenili constantia coepit hortari, nè iocis & ocio indulgeret, sed stabilitati potius mentem simul & membra subiugaret. Quo monita spernente, iugiter ille corruens in terram, & faciem lachrymis rigans. Accurrunt consolaturi cæteri: sed ille perstat in fletibus. Interrogant quid haberet repentinum, vnde tantis afficeretur lamentis. At ille tandem exclamans consolanti se Cuthberto, *Quid, inquit, sanctissime antistes & presbyter Cuthberte hæc & natura: & gradui tuo contraria geris? Ludere te inter paruulos non decet, quem Dominus etiam maioribus natu magistrum virtutis consecrauit. Audiens hæc bonæ indolis puer, fixa intentione suscepit, illo nimirum spiritu interiorius eius præcordia docente, qui per os infantis extrinsecus eius auribus infonuit. Nec mirandum cuiquam, paruuli lasciuia per paruulum potuisse, Domino agente, cohiberi: qui ad prohibendam prophetam insipientiam, ore subiugalis muti rationabilia verba, cum voluit, edidit: in cuius laudem dictum est veraciter: Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.*

Admonet Cuthbertus puerum à timore infante.

Mirabilis Deus in sanctis suis.

Num. 22. 2. Pet. 2. Psal. 8.

Quomodo genu dolente claudus sit effectus, & angelo medicante, sine mora sanatus. Cap. 2.

Verum quia omni habenti dabitur, & abundabit, id est, habenti propositum amoremq; virtutum, harum copia superno munere donabitur: quoniã puer Domini Cuthbertus quæ per hominem accepit hortamenta, sedulo corde retinebat, etiam angelico visu & affatu confortari promeruit. Nam subito dolore genu correptum illius, coepit acri tumore grossescere: ita vt neruis in poplite contractis, pedem primò à terra suspensum, claudicans portaret: dehinc ingrauescente molestia, omni penè priuaretur incessu. Qui die quadam deportatus foras à ministris, atque sub diuo recumbens, vidit repente venientem de longè equitem albis indutum vestimentis, & honorabilem vultu: sed & equum, cui insidebat, incomparandi decoris. Qui cum adueniens, mansueto illum salutar et alloquio, addidit quasi per iocum inquirere, si aliquid tali hospiti vellet præbere obsequium. At ille: Iam, inquit, promptissimè tuis cuperem deuotus adfarcere obsequijs, si non, exigentibus culpæ, huius compede languoris retinerer. Diu nanque est, quòd molestia genu rumentis oppressus, nulla cuiuslibet medicorum industria possum sanari. Qui desiliens equo ac genu languidum diligentius considerans: Coque, inquit, triticam in lacte farinam, & hac cõfectione calida tumorem superunge, & sanaberis. Et his dictis, ascendens equum, abiit. Ille iustis obtemperans, post dies paucos sanatus est: agnouitque angelum fuisse, qui hæc sibi monita dedisset, mittente illo, qui quondam Raphaëlem archangelum ad sanandos Tobie visus destinare dignatus est. Quòd si cui videretur incredibile, angelum in equo apparuisse, legat historiam Machabæorum, in qua angeli in equis & ad Iudæ Machabæi & ad ipsius templi defensionem aduenisse memorantur.

Quomodo ventis oratione mutatis, rates in Oceanum delapsas, reuocavit ad litus. Cap. 3.

Ab hoc autè tempore deuotus Domino puer, sicut ipse postea familiaribus suis attestari solebat, sæpè in angustijs se vallantibus orans Dominum, angeli meruit opitulatione defendi: necnon etiam pro alijs in periculo cõstitutis, quia benigna pietate supplicabat, exaudiebatur ab illo, qui clamantem pauperem exaudire, & ex omnibus tribulationibus eius consuevit eripere. Est denique monasterium non longè ab ostio fluminis * Tini ad meridiem situm, tunc quidem virorum, nunc autem mutato, vt solet, per tempora rerum statu, virginum Christo seruientium nobili examine pollens: qui videlicet famuli Christi dum ligna monasterij vsibus apta per memorati aluicem fluminis delongè ratibus veherent, iamq; è regione eiusdem monasterij vehendo deueniret, ac rates ad terram educere conarètur, ecce ventus subito ab occasu intempetius assurgens, abripuit rates, atq; ad ostium fluminis trahere coepit. Quod videntes è monasterio fratres, emissis in fluuio nauiculis, eos qui in ratibus laborabant, adiu-

Psal. 33.

* Thini

adiu-

adiuuare nitebantur: sed vi fluminis ac ventorum violentia superati, nequaquam valebant. vnde facta desperatione humani adiutorij, confugerunt ad diuinum. Egressi namque de monasterio, & labentibus in Oceanum ratibus, collecti in primo obice, flectebant genua, supplicantes Domino pro his, quos in tantum mortis discrimen iam iamq; irruere cernebant. Sed prouisione diuina, quanuis diu precantium, vota sunt dilata, ut videlicet quanta esset in Cuthberto virtus precandi, patefceret. Stabat enim in altera amnis ripa vulgaris turba non modica, in qua stabat & ipse: quæ cum, ad spectantibus cum tristitia monachis, raptas porrò per mare cerneret rates, adeò vt quasi quinque aues paruulæ (quinque enim erant rates) vndis insidentes apparerent, cœpit irridere vitam conuersationis eorum, quasi meritò talia paterentur, qui communia mortaliū iura spernentes, noua & ignota darent statuta viuendi. Prohibuit probra deridentium Cuthbertus: Quid agitis, inquit, fratres, maledicentes his, quos in Ierum iam trahi videtis? Nonne melius esset & humanius, Dominum pro eorum deprecari salute, quam de illorum gaudere periculis? At illi rustico & animo & ore stomachantes aduersus eum: Nullus, inquit, hominū pro eis roget, nullus eorum misereatur Deus: qui & veteres culturas hominibus tulere, & nouas qualiter obseruare debeant, nemo nouit. Quo accepto responso, ipse oraturus Dominum, genua flexit, caput in terram declinavit: statimque retorta vis ventorum, rates cum his, qui ducebant, gaudentibus integras ad terram eiecit, & iuxta ipsum monasterium in loco opportuno deposuit. Videntes autem rustici, crubuerunt de sua infidelitate: fidem verò venerabilis Cuthberti extunc laude digna prædicabant, & deinceps prædicare nullatenus cessabant: adeò vt frater quidam nostri monasterij probatissimus, cuius ipse hæc relatione didici, sese hæc ab vno ipsorum rusticæ simplicitatis viro, & simulandi prorsus ignaro, coram multis sæpè assistentibus audisse narrauerit.

Quomodo cum pastoribus positus, animam sancti Aidani Lindisfarnensis episcopi ad celum ferri ab angelis adspexerit. Cap. 4.

Visio S. Cuthberti.

AT vbi gubernatrix vitæ fidelium gratia Christi voluit famulum suum arctioris propositi subire virtutem, altioris præmij gloriam promereri, contigit eum remotis in montibus commissorum sibi pecorum agere custodiam. Qui dum nocte quadam, dormientibus socijs, ipse iuxta morem peruigil in oratione duraret, vidit subito fufum de celo lumen, medias longè noctis interrupisse tenebras: in quo caelestium choros agminum terras petisse, nec mora, rapta secum anima claritatis eximia, supernam redisse ad patriam. Compunctus est multum hoc visu Deo dilectus adolescens ad subeundum gratiam spiritualis exercitij, ac promerenda inter magnificos viros vitæ felicitatisque perennis: confestimque Deo laudes, gratiarumque referens actiones, sed & socios ad laudandum Dominum fraterna exhortatione prouocans: Heu miseri, inquit, qui somno & inertia dediti, non meremur semper vigilantium ministrorum Christi cernere lucem. En ipse cum modico noctis tempore peruigil orarem, tanta Dei magnalia conspexi: aperta est ianua cæli, & inductus illuc angelico comitatu spiritus cuiusdam sancti, qui nunc, nobis in infima caligine versantibus, supernæ mansionis gloriam ac regem illius Christum perpetuò beatus intuetur. Et quidē hunc vel episcopum quemlibet sanctum, vel eximium de fidelium numero virum fuisse existimo, quem tanto splendore lucis, tot ducentium choris angelorum cælis illatum vidi. Hæc dicens vir Domini Cuthbertus, non parum corda pastorum ad diuinam laudationis reuerentiam accendit, agnouitque manè facto antistitem Lindisfarnensis ecclesiæ Aidanum, magnæ vtique virtutis virum, per id temporis, quo viderat, raptum de corpore caelestia regna petisse: ac statim commendans suis pecora, quæ pascebat, dominis, monasterium petere decreuit.

Aidani anima petit regna caelorum.

Quomodo iter faciens, cibos Domino procurante, percepit. Cap. 5.

Matth. 6.

CUmque nouum vitæ continentioris ingressum sedulo iam corde meditaretur, affuit superna gratia, quæ animum eius arctius in proposito firmaret, ac manifestis edoceret indicijs, quia quærentibus regnum Dei & iustitiam eius, ea, quæ ad victum pertinent corporis, beneficio diuinæ prouisionis adiiciuntur. Quadam namque die, dum iter solus ageret, diuertit hora tertia in villam, quam eminens fortè positâ reperit: intrauitque domum cuiusdam religiosæ matris familiæ, paululum ibidem quiescere desiderans, & iumento potiùs, cui infedebat, quam sibi alimentum posse curans. erat enim tempus incipientis brumæ. Suscepit ergo eum mulier benignè, rogauitque

vitæ sollicitè, vt prandium parare atque illum reficere liceret. Negauit vir Domini: Non possum, inquit, adhuc manducare, quia dies ieiunij est. Erat namque sexta sabbati, qua plerique fidelium ob reuerentiam Dominicæ passionis, vsq; ad nonam horam solent protelare ieiunium. Perstitit in rogando mulier, hospitalitatis studio deuota: Ecce, inquit, itinere quo vadis, nullum viculum, nulla hominum habitacula reperies. & quidem longum restat iter, neque ante solis occubitum valet consummari. Vnde precor, antequam egrediaris accipias cibos, nè tota die ieiunium sustinere, vel etiam procrastinare cogaris. At ille, quanuis multum rogante femina, rogantis instantiam religionis amore deuincens, ieiunium viam repetijt, ieiunium diem duxit ad vesperam. Cumque instante iam vespera, cerneret se iter, quod proposuerat, eodem die non posse finire, neque vlla in proximo hominum hospitia, vbi manere posset, adesse: ecce subito iter faciens, vidit iuxta pastorum tuguria, quæ æstate infirmiter posita, tunc iam defera patebant. Huc propter manendum ingrediens, equum, in quo venerat, alligauit ad parietem, collectumque fœni fasciculum, quem tecto ventus abstulerat, edendum illi apposuit: ipse orando horam ducere cœpit. At subito inter psallendum vidit equum, elato sursum capite, tecta casa carpentem ore & visumque trahentem, arque inter cadentia fœna tecti, inuolutum pariter decidere linteam: volensque dinoscere certius quid esset, finita oratione, accessit, & inuenit inuolutum linteo dimidium panis calidi & carnem, quæ ad vnam sibi refectionem sufficere possent, laudemque decantans beneficij caelestibus: Deo, inquit, gratias, qui & mihi pro eius amore ieiunanti, & meo comiti cœnam prouidere dignatus est. Diuisit ergo fragmen panis, quod inuenit, partemque eius dimidium equo dedit: reliquum suo esui reseruauit: atque ex illo iam die promptior factus est ad ieiunandum, quia nimirum intellexit, eius dono sibi refectioem procuratam in solitudine, qui quondam Eliam solitariū, quia nullus hominum aderat qui ministraret, eiusmodi cibo per volucres non pauco tempore paut, cuius oculi super tentes eum, sperantes autem in misericordia eius, vt eripiat à morte animas eorum, & alat eos infame. Hæc mihi religiosus nostri monasterij, quod est ad ostium Vuirii fluminis, presbyter nomine Inguuald, qui nunc longæ gratia senectutis magis corde mundo caelestia, quam terrena carnalibus cõtemplatur adspectibus, ab ipso Cuthberto, iam tunc episcopo, se audisse perhibuit.

Quale est testimonium venienti ad monasterium Boifilus vir sanctus in spiritu perhibuerit. Cap. 6.

INterea venerabilis Domini seruus, relictis seculi rebus, monasterialem properat subire disciplinam, vt potè caelesti visione ad appetenda perpetua gaudia beatitudinis incitatus, ad tolerandam pro Domino esuriam sitimque temporalem, epulis inuitatus caelestibus. Et quidem Lindisfarnensem ecclesiam multos habere sanctos viros, quorum doctrina & exemplis instrui posset, nouerat: sed fama prauentus Boifili, sublimium virtutum monachi & sacerdotis, Mailros petere maluit: casuque contigit, vt cum illo perueniēs, equo desilisset, ingressurusque ad orandum ecclesiam, ipsum pariter equum & hastam, quam tenuerat manu, ministro dedisset, (necdum enim habitum deposuerat secularem) Boifilus ipse praeforibus monasterij consistens, prior illum videret, prauidensque in spiritu, quantus conuersatione esset futurus quem cernebat, hoc vnum dixit adstantibus: Ecce seruus Dei: imitatus illum, qui venientem ad se Nathanaël intuitus, Ecce, inquit, verè Israëlita, in quo dolus non est. sicut religiosus ac veteranus Dei famulus & presbyter Sigfridus solet attestari, qui eidem Boifilo hæc dicenti inter alios adstabat, tunc in ipso monasterio adolescens, primis adhuc monachicæ vitæ rudimentis institutus, nunc in nostro, id est, Giruensi monasterio perfectum in Christo agens virum, & inter agra spiritus extremi suspiria latum vitæ alterius sitiens introitum. Nec plura loquens Boifilus, peruenientem mox ad se Cuthbertum benignè suscepit, causamque itineris exponentem, quia videlicet monasterium seculo prætulit, benignius secum retinuit. erat enim prapositus eiusdem monasterij. Et post dies paucos adueniente viro beatæ recordationis Eata, tunc presbytero & Abbate monasterij ipsius, postea Lindisfarnensis ecclesiæ simul & eiusdem loci antistite, indicauit ei de Cuthberto, & quia boni propositi animum gereret exposuit, obtinuitque apud eum, vt accepta tonsura, fratrum iungeretur consortio. Et egressus monasterium, confestim aequalē ceteris fratribus vitæ regularis obseruantiam tenere, vel etiam arctioris disciplinae studijs supergredi curabat, legendi videlicet, operandi, vigilandi, atque orandi solertior. Sed & iuxta

Cuthbertus tonderetur, & ite monachus.

Iudic. 3. & iuxta exemplū Samsonis fortissimi, quondam Nazarai, ab omni, quod inebriare potest, sedulus abstinebat, non autem tantam escarum valebat subire continentiam, ne necessarijs minus idoneus efficeretur operibus. Erat enim robustus corpore & integer viribus, atque ad quaecunque volebat, aptus exercitia laboris.

Quomodo angelum hospitio suscipiens, dum panem querit ministrare terrenum, caelesti ab eo remunerari meruit. Cap. 7.

Alchfridus rex construi cenobium vult.

Angelū hospitio accipit Cuthbertus.

Tres panes ab angelo relictī.

Videt crebro angelos, & caelestis pascitur.

2. Cor. 12.

Umque post aliquot annos regi Alchfrido placeret, pro redemptione animae suae locum quendam regni sui, qui vocatur Inrhipum, ad construendum ibidem monasterium Eata Abbati donare, tollens idem Abbas quosdam fratres secum, in quibus & Cuthbertum, condidit ibi quod petebatur monasterium, atque eisdem, quibus antea Mailros, institutis disciplinae regularis imbuit: ubi famulus Domini Cuthbertus suscipiendorum officio prepositus hospitium, probandae suae gratia deuotionis, angelum Domini suo suscepisse fertur hospitio. Exiens enim primo mane de interioribus monasterij aedibus ad hospitium cellulam, inuenit inibi quendam sedentem iuuenem: quem hominem aestimans, solito mox humanitatis more suscepit. Nam lauandis manibus aquam dedit, pedes ipse abluit, linteo extersit, fouēdos humiliter manibus suo in sinu composuit, atque ut horam diei tertiam etiam cibo reficiendus expectaret, rogauit: ne si ieiunus iret, fame pariter & frigore lassaretur hyberno. Putabat nanque hominem nocturno itinere simul & flatibus defessum niueis, illo requiescendi gratia diluculo diuertisse. Negauit ille, & se citò iturum, quia longius esset mansio, ad quam properaret, respondit. At Cuthbertus diu multumque rogans, tandem adiuratione addita diuini nominis, ad manendum coegit: statimque ut expleis horae tertiae precibus, vescendi tempus aderat, apposuit mensam, sumēdas obrulit escas, &, Obsecro te, inquit, frater reficias, dum rediens calidum panem afferro. Spero enim quia iam cocti sint. At ubi redijt, non inuenit hospitium, quem edentem reliquerat. Explorat vestigia, qua ierat, sed nulla vspiam inuenit. Recens autem nix terram texerat, quae facillimē viantis iter proderet, & quod declinaret, monstraret. Stupescit ergo vir Dei, & secum querens de facto, reposituit mensam in conclauī. Quod ingressus, continuo obuiam habuit miri odoris fragrantiam. Circumspiciens autem, vnde esset orta tanta nidoris suauitas, vidit iuxta positos tres panes calidos insoliti candoris & gratiae, pauensque, talia secum loquitur: Cerno quod angelus Dei erat, quem suscepi: pascere, non pasci, veniens. En panes attulit, quales terra gignere nequit. Nam & lilia candore, & rosas odore, & mella praecedunt sapore. Vnde constat, quia non de nostra tellure orti, sed de paradiso voluptatis sunt allati. Nec mirum, quod epulas in terris sumere respuerit humanas, qui aeternae vitae pane fruatur in caelis. Itaque vir Domini de ostensa miraculi virtute compunctus, maiorem ex eo virtutum operibus curam impendebat. Crescentibus autem virtutibus, creuit & gratia caelestis. Denique sapiens ex eo tempore angelos videre & alloqui, sed & esuriens, cibis, speciali munere a Domino preparatis, meruit refici. Nam quia affabilis & iucundus erat moribus, plerumque dum ad exemplum viuendi praesentibus patrum praecedentium gesta referret, etiam quid sibi domini spiritualis superna pietas contulerit, humiliter interserere solebat. Et aliquando quidem palam, aliquando autem velate, quasi sub persona alterius, id facere curabat. Quod tamen qui audire, quia de seipso dixerit, intelligebant, iuxta exemplum magistrorum gentium, qui modò aperte suas virtutes replicat, modò sub praetextu alterius personae loquitur, dicens: Scio hominem in Christo, ante annos quattuordecim, raptum usque ad tertium caelum. & caetera illius loci.

Quomodo sanato a languore Cuthberto, Boifilus moriturus, omnia, quae ei ventura erant, praedixit. Cap. 8.

Interea quia fragilis est & more freti volubilis omnis seculi status, instante subito turbine, praefatus Abbas Eata cum Cuthberto & caeteris, quos secum adduxerat, fratribus domum repulsus est, & locus monasterij, quod condiderat, alijs ad incolendum monachis datus. Nec memoratus athleta Christi mutatione loci mutauit mentē ab arrepto semel proposito militiae caelestis, verum diligentissimē, iuxta quod & ante facere consueuerat, beati Boifili dictis pariter auscultabat & actis. Quo tempore, sicut Herefridus familiaris eius presbyter & Abbas quondam monasterij Lindisfar-nensis, ipsum referre solitum testatur, morbo pestilentiae, quo tunc plurimi per Britanniam

Cuthbertus peste correptus.

niam longè lateque deficiebant, correptus est. At fratres monasterij illius totam, pro eius vita & salute precātes, duxere noctem pernigilem. Omnes enim, quasi hominis sancti necessariam sibi eius adhuc in carne praesentiam rebantur. Quod dum ipsi manē quidam de illis indicaret, (nam eo nescio fecerant) respondēs statim: Et quid iacco, inquit? Neque enim dubitandum est, quia tot taliumque virorum preces Deus non despexerit. Date baculum & caligas, statimque exurgens coepit tentare in caelum, baculo innitens: & crescente per dies virtute, sanitatem quidem recepit: sed quia tumor, qui in femore apparebat, paulatim à superficie detumescens corporis, ad viscerum interiora prolapsus est, toto penè vitae suae tempore aliquantulum interancorū non cessabat sentire dolorem, videlicet ut iuxta Apostolū, virtus in infirmitate perficeretur. Quem cum famulus Domini Boifilus à valetudine sanatum cerneret, ait: Vides frater, quia liberatus es à molestia, qua laborabas. Et dico tibi, quod ea ultra iam tangendus non es, neque hoc moriturus in tempore: si mulque moneo, ut quia me mors vicina praestolatur, discere à me aliquid, quandiu docere valeam, non omittas. Non enim plus quam septem dies sunt, quibus mihi ad docendum sanitas corporis & linguae suppetat virtus. Respondit Cuthbertus, nihil hāsitanans de veritate dictorum illius: Et quid, rogo, mihi optimum est legere, quod tamen vna valeam consummare septimana? At ille: Iohannem, inquit, euangelistam. Est autem mihi codex, habens quaterniones septem, quos singulis diebus singulos possumus, Domino adiuuante, legendo, & quantum opus est, inter nos conferendo percurrere. Factumque est ut dixerat. Quam ideo lectionē tam citissimē complere volebant, quia solam in ea fidei, quae per dilectionem operatur, simplicitatem, non autem questionum profunda, tractabant. Completa ergo post dies septem lectione, me morato morbo arreptus vir Domini Boifilus, diem peruenit ad vltimū: & hoc magna cum exultatione transiit, ad gaudium perpetuae lucis intrauit. ferūt illum his septem diebus omnia Cuthberto, quae futura restabant, exposuisse. Propheticus nanque, ut dixi, & mirae sanctitatis erat homo. Denique, praefata acerbitatem pestilentiae triennio, priusquam veniret, Eatao Abbati suo praedixit fuisse futuram, nec se illa tollendum celauit. ipsum verò Abbatem suum non ea moriturum, sed illo potius morbo, quem dyfenteriam medici appellant, veridico, ut rerum exitus docuit, sermone praeuonuit. Sed & Cuthberto inter alia, quia episcopus esset ordinandus, insinuanit. Vnde idem Cuthbertus, postmodum in secessu anachoretico positus, dicere quidem nulli volebat, quia episcopum eum praedixerat futurum: sed tamen visitantibus se aliquoties fratribus, solebat multo cum dolore protestari, quia etiam si fieri possit, ut in caute per modicam domunculam habens deliteam, ubi circumferentes me vndique fluctus Oceani tumescentes, à cunctorum mortalium visu pariter & cognitione secludant: nec sic quidem libet me ab insidijs mundi fallentis vltimo, sed ibi quoque, quia qualibet ex causa philargyria me tentans abripere possit, vereor.

Quam sedulus erga ministerium verbi Cuthbertus extiterit. Cap. 9.

Post obitum verò dilecti DE Osacerdotis Boifili, memoratum Praepositi officium Cuthbertus suscepit, & per aliquot annos spirituali, ut sanctum decebat, & exercens industria, non solum ipsi monasterio regularis vitae monita simul & exemplum praeferebat, sed & vulgus circumpositum longè lateque, à via suae consuetudinis, ad caelestium gaudiorum conuertere curabat amorem. Nam & multi fidei quam habebant, iniquis profanabant operibus, & aliqui etiam tempore mortalitatis, neglecto fidei, quo imbuti erant, sacramento, ad erratica idolatrie medicamina concuriebant, quasi missam à Deo conditore plagam, per incantationes vel alligaturas, vel alia quaelibet daemoniacae artis arcana, cohibere valerent. Ad vtrorūque ergo corrigendum errorem, crebro ipse de monasterio egressus, aliquoties equo sedens, sed sepius pedes incedens, circumpositas veniebat ad villas, & viam veritatis praedicabat errantibus: quod ipsum etiam Boifilus suo tempore facere consueuerat. Erat quippe, moris eo tempore populis Anglorum, ut veniente in villam clerico vel presbytero, cuncti ad eius imperium, verbum auditori, confluere, libenter ea, quae dicerentur, audirent. libentiusque, quae audire & intelligere poterant, operando sequerentur. Porro Cuthberto tanta erat docendi peritia, tantus amor persuadendi quae coeperat, tale vultus angelicum, ut nullus praesentium latebras ei sui cordis celare praesumeret, omnes palam quae gesserant, confitendo proferrent, (quia nimirum haec eadem illum latebre nullo modo putabant) & confessi, dignis (ut imperabat) poenitentiae fructibus abstergerent. Solebat

2. Cor. 12.

Vaticiniū Boifili.

Boifilus migrat ad Dominū.

Multa futura praedicit.

Dat operā hominibus ad Deum conuertendis.

Anglorū seruior ad audiendū verbū Dei.

autē ea maximē loca peragrarē, illis prædicare in viculis, qui in arduis asperisque montibus procul positi, alijs horrore erant ad visendum, & paupertate pariter ac rusticitate sua doctorum prohibebant accessum: quos tamen ille, pio libenter mancipatus labori, tanta doctrinæ excolebat industria, vt de monasterio egrediens, sæpè hebdomada intergra, aliquandò duabus vel tribus, nonnunquam etiam mense pleno domum non rediret: sed demoratus in montanis, plebem rusticam verbo prædicationis simul & exemplo virtutis, ad cælestia vocaret.

Quomodo animalia maris, in quo pernox orauerat, illi egresso præbuerint obsequium, & frater, qui hæc videbat, præ timore languescens, eius sit oratione recreatus. Cap. 10.

Ebbe Abbatissa, foror. Osuini regis.

Cum verò sanctus vir in eodem monasterio virtutibus signisque succresceret, famaque operum eius circumquaque crebresceret, erat sanctimonialis femina & mater ancillarum Christi, nomine Ebbe, regens monasterium, quod est in loco, quem Coludi urbem nuncupant, religione pariter & nobilitate cunctis honorabilis: nanque erat foror vterina regis Osuini. Hæc ad virum Dei mittens, rogauit, vt se suumque monasterium gratia exhortationis inuisere dignaretur. Nec negare potuit, quod ab eo charitas ex ancillæ Dei corde poposcit. Venit igitur ad locum, diesque aliquot ibi permanens, viam iustitiæ, quam precabatur omnibus, actu pariter & sermone pandebat. Qui cum more sibi solito, quiescentibus nocturnis, ad orationem solus exiret, & post longas intempestæ noctis vigilias, tandem instante hora communis synaxeos domum rediret, quadam nocte vnus e fratribus eiusdem monasterij, cum egredientem illum silentio cerneret, clanculo secutus eius vestigia, quò ire, quidve agere vellet, dinoscere querebat. At ille egressus monasterio, sequente exploratore, descendit ad mare, cuius ripæ monasterium idem superpositum erat: ingressusque altitudinem maris, donè ad collum vsque & brachia vnda tumens assurgeret, peruigiles vndifonibus laudibus tenebras noctis exegit. Appropinquante autem diluculo, ascendens in terrâ, denuò cœpit in litore flexis genibus orare. Quod dum ageret, venè re continuo duo de profundo maris quadrupedia, quæ vulgò Lutræ vocantur. Hæc ante illum strata in arena, anhelitu suo pedes eius fouere cœperunt, ac villo satagebant extergere. Completoque ministerio, percepta ab eo benedictione, patrias sunt relapsa sub vndas. Ipse quoque mox domum reuersus, canonicos cum fratribus hymnos hora competente compleuit. At frater, qui cum de speculis præstolabatur, percussus pauore ingenti, vix præ angustia premente domum nutante gressu peruenit: primoque mane accedens ad eum sese in terram strauit, veniam de reatu stulti ausus cum lachrymis flagitauit, nil dubitans illum nosse, quid ipse nocturno egerit, quidve pateretur. Cui ille: Quid habes frater? Quid fecisti? Num nostrum iter nocturnum lustrando explorare tentasti? Sed ea solum conditione tibi hoc indulgeo commissum, si promiseris te, quæ vidisti, nulli ante meum obitum esse dicturum. In quo nimirum præcepto eius secutus est exemplum, quidi scipulis in monte gloriae suæ maiestatis ostendens, ait: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis à mortuis resurgat. Promittentem ergò quæ iusserat, fratrem benedixit, pariterque culpam & molestiam, quam temerarius incurrerat, absternit: qui virtutem, quam viderat, ipso viuente silentio regens: post obitum eius plurimis indicare curabat.

In mare vsque ad collum ingressus Cuthbertus Deo noctibus laudes perfoluit.

Matt. 17.

Quomodo nautis tempestate præclusis serenum mare ad certum prædixerit, & orando cibos impetrauerit. Cap. 11.

Cœpit interea vir Dei etiam spiritu prophetiæ pollere, ventura prædicere, absentia nunciare. Quodam enim tempore pergens de suo monasterio, pro necessitate causæ accidentis, ad terram Pictorum, qui Niduari vocantur, nauigando peruenit, comitantibus eum duobus e fratribus, quorum vnus postea presbyterij sanctus officio, virtutem miraculi, quam ibidem vir Domini monstrauit, multorum notitiæ patefecit. Venerunt autem illò post natalis Dominici diem, sperantes se, quia vndarum simul & aurarum arridebat temperies, citius esse redituros, ideoque nec cibaria secum tulere, tanquam ocyus reuersuri, sed longè aliter quam putabant, euenit. Nam mox vt terram terigere, tempestas fera suborta est, quæ iter eis omnem

mean,

meandi præcluderet. Cumque per dies aliquot ibidem inter famis & frigoris pericula laterent, (quo tamen tempore vir Dei non marcida luxu ocia gereret, nec somnis vacare volebat inertibus: sed pernox in oratione persistere satagebat) aderat sacratissima Dominicæ apparitionis dies. Tum ille socios blando, vt iucundus atque affabilis erat, sermone alloquitur: Quid, rogo, tanta ignauia torpemus, & non quacunquē iter salutis inquirimus? En tellus niuibus, nebulis cælum horrescit, aër flatibus aduersis fluctibus æquor, ipsi inopia deficiamus, nec adest homo qui reficiat. Pulsemus ergò Dominum precibus, qui suo quondam populo maris rubri viam aperuit, eumque in deserto mirabiliter paut: orantes, vt nostri quoque misereatur in periculis. Credo, si non nostra fides titubat, non vult nos hodierna die iciunos permanere, quam ipse per tot ac tanta suæ maiestatis illustrare curauit: precorque, camus alicubi quærentes, quid epularum nobis in gaudium suæ festiuitatis præstare dignetur. Hæc dicens, e duxit eos sub ripam, vbi ipse nocturno peruigil orare consueuerat. Eò aduenientes, inuenierunt tria frustra delphininæ carnis, quasi humano ministerio secta & preparata ad cocturam, flexisque genibus, gratias egerunt Domino. Dixit autem Cuthbertus: Videris desiderissimi, quæ sit gratia confidendi & sperandi in Domino. Ecce & cibaria famulis suis præparauit, & ternario quoque numero, quot diebus hic residendum sit, nobis ostendit. Sumite ergò munera, quæ misit nobis Christus, & abeuntes reficiamus nos, maneamusque intrepidi. Certissima enim nobis post triduum serenitas cæli & maris adueniet. Factum est, vt dixerat: manente triduo tempestate præualida, quarto demum die tranquillitas promissa secuta est, quæ illos secundis flatibus in patriam referret.

Pernox in precibus persistit.

Exod. 14: & 16.

Diuinitus illi & socijs cæca præbetur.

Quomodo iter faciens, aquila ministra viaticum & percepturum se esse prædixerit, & perceperit. Cap. 12.

Quodam quoque die, cum prædicaturus iuxta consuetudinem suam populis de monasterio exiret, vno comite puero, iamque diu gradiendo fatigatis non parum adhuc restaret itineris, quousque ad vicum, quò tendebant, peruenirent, ait ad puerum, tentans eum: Dic age sodalis, vbi hodiè refici disponas: an habeas aliquem in via, ad quem diuertere valeas, hospitem. At ille respondens ait: Et hæc ipsa mecum inquit, tacito in corde tractauit: quia nec viaticum iruri tulimus nobiscum, neque aliquem in itinere notum habemus, qui nos suo velit recipere hospitio: & non parum adhuc itineris superest, quod iciuni sine molestia complere nequimus. cui vir Domini inquit: Disce filiole fidem semper & spem habere in Domino: quia nunquam fame perit, qui Deo fideliter seruit. Et fursùm ad spectans, vidensque aquilam in alto volantem: Cernis, inquit, aquilam illam porrò volantem? Etiam per huius ministerium possibile est Domino, nos hodiè reficere. Talia confabulantes, agebant iter iuxta fluitum quendam, & ecce subito vident aquilam in ripa residentem, dixitque vir Dei: Vides vbi nostra, quam prædixi ministra residet? Curre, rogo, & quid nobis epularum, Domino mittere, attulerit in spem, & citius affer. Qui accurrens, attulit piscem non modicum, quem illa nupèr de fluito præhenderat. At vir Dei: Quid inquit, fecisti fili? Quare ministra suam partem non dedisti? Seca citius medium, & illi partem, quam nobis ministrando mererem, remitte. Fecit, vt iusserat, sumpraque secum parte reliqua, vbi tempus reficiendi aderat, diuenterunt ad proximum vicum: & dato ad assandum pisce, se pariter & eos, ad quos intrabant, gratissimo refecere conuiuio, prædicante Cuthberto verbo Dei, atque eius beneficia collaudante, & quia beatus vir, cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates & insanias falsas. Ac sic resumpto itinere, ad docendum eos, quos proposuere, profecti sunt.

Pisces ab aquila accipit. Psal. 39.

Quomodo prædicans populis, phantasticum subito ignem diaboli & prouiderit venturum & venientem extinxerit. Cap. 13.

Eodem tempore, dum congregatis in quadam villula per plurimos, verbum vitæ prædicaret, præuidit subito in spiritu antiquum hostem, ad retardandum opus salutis, adeste: moxque eius insidias, quas futuras intellexit, docendo præoccupare curauit. Nanque inter ea, quæ disputauerat, repente huiusmodi monita inseruit: Oportet, charissimi, vt quoties vobis mysteria regni cælestis prædicantur, intento hæc corde ac sensu semper vigilantissimo audiaris: nè forte diabolus, qui mille nocendi habet artes, superuacuis vos curis ab æternæ salutis auditione præpediat. Et hæc dicens, denuò sermonis, quem intermiserat, ordinem repetijt: statimque hostis ille nequissimus

Ff 2 phan.

Diabolus igne phantastico turbam à conuisione auocat.

phantasticum deferens ignem, domum iuxta positam incendit, ita vt viderentur faces ignium totam volitare per villam, ac iuuante vento fragor aëra concutere. Tum exitiens, quasi ad extinguendum ignem, turba penè tota, quam docebat (nam paucos ipse manu missa retinuit) certatim aquas iactabat, nec tamen vnda vera falsas potuit resinguere flammam, donec orante viro Dei Cuthberto, fugatus auctor fallaciarum, si dæta se cum incendia vacuas reportaret in auras. Quod videns turba, multum salubriter erubuit: rursusque ad virum Dei ingressa, flexis genibus, instabilis animi veniam precabatur, confitès se intellexisse, quia diabolus ab impedienda salute humana nec ad horam vacaret. At ipse confirmans inconstantiam fragillum, rursus, quæ cœperat, vitam nita exequitur.

Quomodo flammam domus cuiusdam, vero igne ardentis, orando restinxerit. Cap. 14.

Ad. 9.

Nec tantum ignem phantasticum, sed etiam verum, quem multi frigidis fontium vndis minimè valebant extinguere, ipse solis feruētibus lacrymarum riuulis compressit. Siquidem dum more Apostolorum, gratia salutiferæ instructionis vniuersa pertransiret, deuenit die quadam in domum cuiusdam deuotæ Deo foeminae, quam crebrius inuisere curabat: quia & bonis operibus intentam nouerat, & ipsa cum primis pueritiæ nutrebat ab annis: vnde & mater ab eo cognominari solebat. Habebat autem domum in Occidentali parte viculi. Quam cum vir Domini Cuthbertus verbum seminaturus intraret, repente in Orientali plaga eiusdem vici per culpam incuriæ domus incensa, vehementer cœpit ardere. Nam & ventus ab eodem climate assurgens non modicus, arripiebat ignitos foenci tecti fasciculos, & totam latè iactabat per villam. Iactantes aquam, qui aderant, fortior flamma repulit, longiusque fugauit. Tum præfata Dei famula cucurrit concita ad domum, in qua virum Dei receperat, obsecrans vt orando succurreret, priusquam domus ipsius & tota simul villa periret. At ille: Nè timeas, inquit, mater: animæ quior esto. Non enim tibi tuisve hæc quanlibet ferox flamma nocebit. Statimque egressus, ante ostium sternitur in terram. Quo adhuc orante, mutatur flatus ventorum, spiransque ab occasu, totum tantum incendi periculum ab inuasiōe villulæ, quam vir Domini intrauerat, reiecit. Sicque in duobus miraculis, duorum patrum est virtutes imitatus: in phantasticis quidem & euacuatis incendijs, virtutem reuerendissimi & sanctissimi patris Benedicti, qui simulatum ab antiquo hoste quasi ardentis coquinæ incendiū, ab oculis discipulorū orando depulit: in veris verò æquè victis ac retortis ignium globis, virtutem viri venerabilis Marcellini Anconitani antistitis: qui ardenti eadem ciuitatè, ipse contra ignem positus, orando flammam compefcuit, quas tanta ciuium manus aquam proijciendo nequiuera. Nec mirandum, perfectos & fideliter Deo seruiētes viros tantam contra vim flammam accipere potestatem, qui quotidiana virtutum industria, & incentiuæ suæ castus edomare, & omnia tela nequissimi ignea nôrit extinguere. Quibus aptissimè congruit illud propheticum: Cum transieris per ignem, non comburèris, & flamma non ardebit in te. At ego & mei similes, propriæ fragilitatis & inertia conscij, certi quidem sumus, quia contra ignem materiale nil tale audemus: incerti autem an ignem illum inextinguibilem futuræ castigationis immunes euadere queamus. Sed potèst esse & laega pietas Saluatoris nostri, quæ indignis nobis & nunc ad extinguendam vitiorum incendia, & ad euadendas in futuro pœnarū flammam, gratiam suæ protectiōnis impèdat.

Mira vis precū fancti viri.

Sancti homines cur facile possint flammam extinguere. Eia. 43.

Hildmer præfectus religiosus.

Eius pia coniunx obfidetur à dæmone.

Qualiter demonium ab vxore præfecti, nec dum eueniens eiecerit. Cap. 15.

Verum quia paulo superius, quatum idem venerabilis Cuthbertus aduersum simulaçtias diaboli fraudes valuerit, exposuimus: nunc etiam, quid aduersus verum apertumque eius furorem valeat, explicemus. Erat præfectus Egfridi Hildmer nomine, vir religiosus cum omni domo sua deditus operibus, ideoque à beato Cuthberto specialiter dilectus, & cum itineris propinquitas congrueret, crebrò ab eo visitatus. Cuius vxor cum elemosinis & cæteris virtutum fructibus esset intentata, subitò correpta à dæmone, acerrimè cœpit vexari: ita vt fridèdo dentibus, voces miserabiles emittendo, brachia vel cætera sui corporis membra in diuersa raptando, non minimum cunctis intuentibus vel audientibus incuteret horrorè. Cumque iaceret explosa, & iam iamque videretur esse moritura, ascendit eius equus, & conatus venit ad hominem Dei, precatusque est eum, dicens: Obsecro, quia vxor mea male habet, & videtur iam proxima morti, vt mittas presbyterum, qui illam, priusquam moria-

morietur, visitet, eique Domini corporis & sanguinis sacramenta ministret: sed & corpus illius hic in locis sanctis sepeliri permittat. Erubescere enim eam confiteri insanam, quam vir Domini sobriam semper videre consueuerat. Qui cum ab eo parumper diuerteret, visurus quem mitteret presbyterum cum illo, cognouit repente in spiritu, quia non cõmuni infirmitate, sed dæmonis infestatione premeretur coniunx, pro qua supplicabat. Reuersusque ad eum: Non, inquit, alium mittere, sed ipse ad visitandam eam tecum pergere debeo. Cumque agerent iter, cœpit flere homo, & dolorem cordis profluentibus in maxillam lacrymis proderet. Timebat enim, nè cum eam dæmoniofam inueniret, arbitrari inciperet, quia non integra Domino, sed fide ficta seruisset. Quem vir Domini blandè consolatus: Noli, inquit, plorare, quasi inuenturus sim conjugem tuam, qualem non velim. Scio enim ipse, quauis te dicere pudeat, quia dæmonio vexatur: scio etiam, quia priusquam illò peruenimus, fugato dæmonio, liberabitur, ac nobis aduenientibus cum gaudio occurrens, has ipsas habenas sanissima mente excipiet, nosque intrare citius obsecrans, ministerium, quod consueuerat, nobis sedula impendet. Neque enim tali tormento soli subijciuntur mali, sed occulto Dei iudicio aliquoties etiam innocentes in hoc seculo non tantum corpore, sed & mente captiuntur à diabolo. Dumque hæc & huiusmodi verba in consolationem & eruditionem illius perorante Cuthberto, appropinquarent domui, fugit repente spiritus nequam, aduentum spiritus sancti, quo plenus erat vir Dei, ferre non valens. Cuius soluta vinculis mulier, quasi graui expergesta de somno, surrexit continuo, ac viro Dei gratulabunda occurrens, iumentum, quo sedebat, per frenum tenuit: moxque ad integrum recepto vigore mentis & corporis, eum citò descendere, atque ad benedicendam domum suam precabatur ingredi, deuotumque illi ministerium præbens, testabatur palam, quomodo ad primum freni eius tactum, omni se molestia præcæ vexationis absolutam sensisset.

Insignis phphetica cognitio in S. Cuthberto.

Pia matrona liberatur à dæmone.

Qualiter in Lindisfarnensi monasterio vixerit vel docuerit. Cap. 16.

CVM ergo venerabilis Domini famulus, multos in Mailrosensi monasterio degens annos, multis virtutum spiritalium claresceret signis, transfudit cum reuerendissimus Abbas ipsius Eata in monasterium, quod in Lindisfarnensi insula situm est: vt ibi quoque regulam monachicæ perfectionis & præpositi auctoritate doceret, & exemplo virtutis ostenderet. Nam & ipsum locum tunc idem reuerendissimus pater Abbatibus iure regebat. Neque aliquis miretur, quod in eadem insula Lindisfarnæ, cum permōdica sit, & supra episcopi, & nunc Abbatibus & monachorum esse locum dixerimus: reuerà enim ita est. Nam, vna eademque seruorum Dei habitatio, vtrosque simul tenet, immò omnes monachos tenet. Aidanus quippe, qui primus eiusdem loci episcopus fuit, monachus erat, & monachicam cum suis omnibus vitam semper agere solebat. Vnde ab illo omnes loci ipsius antistites vsque hodie sic episcopale exercēt officium, vt regente monasterium abbate, quem ipsi cum consilio fratrum elegerint, omnes presbyteri, diaconi, cantores, lectores cæteri que gradus Ecclesiastici, monachicæ per omnia cum ipso episcopo regulam seruent. Quam viuendi normam multum se diligere probauit beatus Papa Gregorius, cum sciscitanti per litteras Augustino, quam primum genti Anglorum episcopum miserat, qualiter episcopi cum suis clericis conuersari debeant, respondit inter alia: Sed quia tua fraternitas monasterij regulis erudita, seorsum fieri non debet à clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ Deo auctore, nupèr adhuc ad fidem perducta est: hanc debet conuersationem instituisse, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, quæ possidebant, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Igitur ad Lindisfarnensem ecclesiam sine monasterio vir Domini adueniens, mox instituta monachica fratribus viuendo pariter & docendo tradebat. Sed & circumquaque morantem vulgi multitudinem, more suo crebra visitatione ad cælestia quærenda ac promerenda succendebat. Nec non etiam signis clarior effectus, plurimos, varijs languoribus & tormentis comprehensos, orationum instantia præcæ sanitati restituit: nonnullos ab immundorum spirituum vexatione, non solum præsens orando, tangendo, imperando, exorcizando: sed & absens vel tantum orando, vel certè eorum sanationem prædicando curauit. In quibus erat illa præfecti vxor, de qua supra retulimus. Erant autem quidam in monasterio fratres, qui præcæ suæ consuetudini, quam regulari mollent obtemperare custodiæ: quos tamen ille modesta patientiæ suæ virtute superabat, & quotidiano exercitio paulatim ad meliorem propositi statum conuertebat. Denique sapiens

Insignis phphetica cognitio in S. Cuthberto.

Pia matrona liberatur à dæmone.

S. Cuthbertus sit. Præpositus cœ nobis Lindisfarnæ.

Episcopi Lindisfarnensis cum suis omnibus sunt monachi.

Est libr. 12. epistolariū, ad eius calcem.

Ad. 4.

in coetu fratrum de regula disputans, cum acerrimis contradicentium fatigaretur in iurijs, exurgebat repente, & placido vultu atque animo egrediens, dimittebat conuentum: ac sequente nihilominus die, quasi nil obiectionis pridem sustinuisset, eadem, quae prius, monita eisdem dabat auditoribus, donec illos paulatim, vt diximus, ad ea, quae vellet, conuerteret. Erat nanque vir patientiae virtute praecipuus, atque ad perferenda fortiter omnia, quae vel animo, vel corpori aduersa ingererentur inuidiosissimus, nec minus inter tristitia, quae contigissent, faciem praetendens hilarem: ita vt palam daretur intelligi, quia interna spiritus sancti consolatione, pressuras contemneret extrinsecas. Sed & vigiliarum atque orationis ita studiosus existeret, vt aliquoties tres siue quatuor noctes continuas peruigil transegisse credatur, cum per tantum temporis, nec ad lectum proprium, nec extra dormitorium fratrum, locum aliquem in quo pausare posset, haberet. Siue enim locis secretioribus solus orationi vacabat, siue inter psallendum operabatur manibus, torporemque dormiendi laborando propellebat, seu certe circuibat insulam, quomodo se singula quae haberent, pius explorator inquitens, pariter & longitudinem sibi psalmodiae ac vigiliarum incedendo alleuians. Denique, atque genere solebat pusillanimitatem fratrum, qui grauiter ferret, si qui se nocturnae vel meridianae quietis tempore importuna forte inquietudine suscitaret, dicens: Nemo mihi molestiam facit me excitando de somno, sed potius latificat me, qui excitat. Facit enim me, discusso tempore somni, vtilitatis aliquid agere vel cogitare. Tantum autem communitati erat deditus, tantum caelestibus ardebat desiderijs, vt Missarum solennia celebrans, nequaquam sine profusione lacrymarum implere posset officium: sed congruo satis ordine, dum passionis Dominicae mysteria celebraret, imitaretur ipse, quod ageret, seipsum videlicet Deo in cordis contritione mastrando, sed & adstantes populos sursum corda habere & gratias agere Domino Deo nostro, magis ipse cor quam vocem exaltando, potius gemendo quam cantando admoneret. Erat zelo iustitiae feruidus, ad arguendum peccantes: erat spiritu mansuetudinis modestus, ad ignoscendum poenitentibus: vt nonnunquam sibi confitentibus peccata sua, his, qui deliquerant, prior ipse, miserans miseros, lacrymas funderet, & quid peccatori agendum esset, ipse in suis suo monstraret exemplo. Vestimentis utebatur communibus, ita temperanter, gens, vt horum neque munditijs, neque sordibus esset notabilis. Vnde vsque hodie in eodem monasterio exemplo eius obseruatur, ne quis varij aut preciosi coloris habeat indumentum: sed ea maxime vestium specie sint contenti, quam naturalis omnium lana ministrat. His & huiusmodi spiritualibus exercitijs vir venerabilis, & bonorum quorumque, ad se imitandum prouocabat affectum, & improbos quosque ac rebelles vitare, a perinacia sui reuocabat erroris.

Patientia sua frangit quorundam perinaciam.

Vigiliae eius.

videtur deesse, rediret.

Gratia lacrymarum abundans.

Eius vestitus.

Qualiter sibi in insula Farne, pulsus daemonebus habitationem fecerit. Cap. 17.

Postquam in eodem monasterio multa annorum curricula expleuit, tandem diu concupita, quaesita ac petita solitudinis secreta, comitante praefati Abbatis sui simul & fratrum gratia, multum laetabundus adijt. Gaudebat nanque, quia de longa perfectione conuersationis actiuae, ad oculum diuinae speculationis iam mereretur ascendere. Laetabatur ad eorum sortem se pertingere, de quibus canitur in Psalmo: Ambulabunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion. Et quidem in primis vitae solitariae rudimentis secessit ad locum quandam, qui in exterioribus eius cellae partibus secretior appareret. At cum ibidem aliquandiu solitarius cum hoste inuisibili orando ac ieiunando certaret, tandem maiora praesumens, longinquiore ac remotiore ab hominibus locum certaminis petijt. Farne dicitur insula, medio in mari posita: quae non, sicut Lindisfarnensium incolarum regio, bis quotidie, accedente aestu Oceani, quem rheuma vocant Graeci, fit insula, bis renudatis, abeunte rheumate, litoribus, contigua terrae redditur: sed aliquot millibus passuum ab hac semijnsula ad Eurum secreta, & hinc altissimo, & inde infinito clauditur oceano. Nullus hanc facile ante famulum Domini Cuthbertum solus valebat inhabitare colonus, propter videlicet demorantium ibi phantasias daemonebus: verum intrante eam milite Christi, armato galea salutis, scuto fidei & gladio spiritus, quod est verbum Dei, omnia tela nequissimi ignea extincta, & ipse nequissimus cum omni satellitum suorum turba porro fugatus est hostis. Qui videlicet miles Christi, vt deuicta tyrannorum acie, monarcha terrae, quam adierat, factus est, condidit ciuitatem suo aptam imperio, & domos in hac aequae ciuitati congruas erexit. Est autem aedificium situ penes rotundum, a muro

Petit locum desertum S. Cuthbertus.

Psal. 83.

Farne insula.

Ephes. 6.

Aedificium a Cuthbert.

miro vsque ad murum mensura quatuor ferme siue quinque perticarum distentum. Murus ipse de foris altior longitudine stantis hominis. Nam intrinsecus viam caedendo ripem, multo illum fecit altiore, quatenus ad cohibendam oculorum siue cogitationum lasciuiam, & ad erigendam in superna desideria totam mentis intentionem, plus incolae nil de sua mansione praeter caelum posset intueri. Quem videlicet murum non de secto lapide, vel latere & cemento: sed impolitis prorsus lapidibus & cespite, quem de medio loci fodiendo tulerat, composuit. E quibus quidam tanta erant granditatis, vt vix a quatuor viris viderentur potuisse leuari: quos tamen, angelico adiutus auxilio, illuc attulisse aliunde & muro imposuisse reperitus est. Duas in mansione habebat domos, oratorium scilicet & aliud ad communes vsus aptum habitaculum: quorum parietes quidem de naturali terra multum intus forisq; circumfodiendo siue caedendo cofecit: culmina vero de lignis informibus & saeno superposuit. Porro ad portum insulae maior erat domus, in qua visitantes eum fratres suscipi & quiescere possent: nec longe ab ea fons, eorundem vsibus accommodus.

io extructum.

Quomodo precibus aquam de arida produxerit, vel qualiter in Anachorese vixerit. Cap. 18.

At vero ipsa eius mansio aquae erat indiga, vtpote in durissima & propè saxea rupe condita. Accitis ergo vir Domini fratribus, (necdum enim se ad aduenientium secluserat ad spectibus) Cernitis, inquit, quia fontis inops sit mansio, quam adijt: Sed rogemus (obsecro) illum, qui conuertit solidam petram in stagna aquae, & rupes in fontes aquarum: vt non nobis, sed nomini suo dans gloriam, de hac quoque rupe saxosa nobis veniam fontis petire dignetur. Fodiamus in medio tuguri uentuli mei, credo, torrente voluptatis suae potabit nos. Fecerunt ergo foueam, quam in crassinum, emanante ab internis vnda, repletam inuenerunt. Vnde dubium non erat, hanc orationibus viri Dei de aridissima ac durissima prius terra elicitam fuisse aquam. Quae videlicet aqua mirum in modum primis contenta ripis, nec foras ebulliendo paulum inuadere, nec hauriendo nouit deficere: ita moderata gratia largitoris, vt nec necessitati accipientis superflueret, nec sustentandae necessitati copia deesset. Facta ergo, iuuatibus se fratribus, mansione ac domibus praefatis, incipit habitare solus vir Domini Cuthbertus. Et primo quidem venientibus ad se fratribus, de sua cella egredi, eisque ministrare solebat: quorum dum pedes aqua calida deuotus lauaret, coactus est aliquoties ab eis etiam se discalceare, suosque pedes illis ad abluendum praebere. Nanque intantum a cultu sui corporis animum sustulerat, atque ad animae solius cultum contulerat, vt semel calceatus tibracis, quas pelliceas habere solebat, sic mentes perduraret integros. Aliquando etiam calceatus in pascha, non nisi post annum, redeunte paschae tempore, propter lauationem pedum, quae in coena Domini fieri solet, se discalceasse dicatur. Vnde ob crebras preces incuruationesque genuum, quas calecatus exercebat, callum oblongum nec exilem in confinio pedum & tibiaram habuisse deprehensus est. Deinde in crescente studio perfectionis, includitur in suo monasterio, atque ab hominum remotus ad spectibus, solitariam in ieiunijs, orationibus & vigilijs discit agere vitam, rarum cum aduenientibus deintus habes colloquium, & hoc per fenestram: qua primitus aperta, & videri a fratribus, & fratres, quos alloquebatur, ipse videre gaudebat. Exinde procedente tempore & ipsam oclussit, nec nisi danda benedictionis vel alterius cuiuslibet certe necessitatis gratia, reserabat.

Psal. 113.

Precibus in insula fontem impetrat.

Vixit plane solitarius.

Qualiter a messe, quam sua manu seruauerat, verbo volucres abegerit. Cap. 19.

Primum quidem per modicum ab eis panem, quo vesceretur, accipiebat, ac suo bibeat e fonte: postmodum vero proprio manuum labore, iuxta exempla patrum, viuere magis aptum ducebat. Rogauit ergo afferri sibi inibi instrumenta, quibus terram exereret, & triticum, quod fereret. Sed seminata verno tempore terra, nullos vsque ad medium aestatis, reddidit fructus. Vnde visitantibus se iuxta morem fratribus, aiebat vir Dei: Forsitan aut telluris huiusce natura, aut voluntas Dei non est, vt hoc in loco mihi triticum nascatur. Afferte (rogo) hordeum, si forte vel illud fructum facere possit. Quod si nec illi Deus incrementum dare voluerit, satius est me ad coenobium reuerti, quam alieno hinc labore sustentari. Allatumque hordeum dum vltra omne tempus ferendi, vltra omnem spem fructificandi terrae commendaret, mox abundanter exortum fecit fructu copiosum. Quod dum maturefcere coepisset, venire

Triticum non facile in insula maturefcit.

Hordeum crescit abunde.

volucres & huic depascendo certatim insitebant. Ad quos piissimus Christi seruus ap-
propians, (sicut post ipse referbat: solebat enim sepe, quia lati vultus & affabilis erat,
ad confirmandam fidem audientium, aliqua etiam de eis, quae ipse credendo obtinuerat,
in medium proferre) Quid tangitis, inquit, sata, quae non seruitis? An forte vos plures
me his opus habetis? Si tamen a Deo licentiam accepistis, facite quod ipse permisit:
sin autem, recedite, neque ulterius aliena laedatis. Dixerat, & ad primam iubentis vocem
vniuersa volucrum multitudo recessit, sed per omnia deinceps ab eiusdem messis in-
uasionem continuat. Et hic quoque venerabilis Christi famulus in duobus miraculis, duo-
rum patrum est facta sequutus: in aqua videlicet elicta de rupe, factum B. patris Bene-
dicti, qui idem penes eodem modo legitur fecisse miraculum: sed idcirco vberius,
quia plures erant, qui aquae inopia laborarent. Porro in arcessitis a messe volatilibus, re-
uerendissimi & sanctissimi patris Antonij sequebatur exemplum, qui a laesione hortu-
li, quem ipse plantrauerat, vno onagros sermone compefcuit.

Aues illo iubente recedunt.

Quomodo corui iniuriam, quam viro Dei intulerant, precibus & munere purgauerint. Cap. 20.

Libet etiam quoddam beati Cuthberti, in exemplum praefati patris Benedicti, factum narrare miraculum, in quo auii obedientia & humilitate, palam con-
tumacia & superbia condemnatur humana. Erant siquidem corui multo ex
tempore eiusdem insulae sedibus assueti: quos cum die quadam vir Dei nidifi-
cantes hospitium fratrum, de quo praefatus sum, rostro lacerare, ablatosque culmos
quibus testum fuerat, ad fabricam nidi ore ferre conspiceret, coercuit eos leui proten-
sione dextrae, atque a laesura fratrum iam cessare praecipit. Sed illis imperium spemen-
tibus: In nomine, inquit, Iesu Christi abite quantoque, neque in loco, quem laeditis,
ultra manere praesumatis. Vix verba compleuerat, & confestim tristes abiere. Peracto
autem triduo, vnus e duobus redijt, & fodientem reperiens famulum Christi, sparsis
lamentabiliter pennis, & submisso ad pedes eius capite, atque humiliata voce, quibus
valebat indicijs veniam precabatur. Quod intelligens venerabilis pater, dedit faculta-
tem remeandi. At ille impetrata redeundi licentia, mox sodalem adducturus abiit. Nec
mora, redeunt ambo, & secum digna munera ferunt, dimidiam videlicet axungiam
porcinam. Quam vir Domini aduentantibus postea fratribus saepius ostendere, atque
ad vngendas caligas praebere solebat, contestans eis, quanta hominibus obedientia,
quanta sit cura humilitatis habenda, cum auis superbissima iniuriam, quam viro Dei
intulerat, precibus, lamentis & muneribus festinauit ablucere. Denique ad dandum ho-
minibus exemplum correctionis, multos deinceps annos in ipsa insula manebant &
nidificabant, neque aliquid molestiae cuiquam irrogare audebant. Nulli autem vide-
tur absurdum, a volatilibus formam discere virtutis, cum Salomon dicat: Vade ad
formicam o piger, & considera vias eius, & discite sapientiam.

Coruos iube abscedere.

Res admiratione digna.

ocreas

Prouer. 6.

Qualiter eius necessitatibus etiam mare seruiert. Cap. 21.

Non sola autem aëris, sed & maris animalia, immo & ipsum mare, sicut & aër
& ignis, iuxta quod in superioribus exposuimus, viro venerabili praebere
obsequium. Qui enim auctori omnium creaturarum fideliter & integro cor-
de famulatur, non est mirandum, si eius imperijs ac votis omnis creatura de-
seruiat. At nos plerumque idcirco subiectae nobis creaturae dominium perdimus, quia
Domino & creatori omnium ipsi seruire negligimus. Et ipsum, inquam, mare prom-
ptum famulo Christi, vbi opus habuit, impendebat officium. Disponebat namque pat-
uulam sibi in suo monasterio, sed quotidianis necessitatibus aptam condere casulam,
cui a parte maris, qua alluione frequentium gurgitum excauata rupis altissimum, nec
breuem fecerat hiatum, basis supponenda erat, & haec, iuxta latitudinem hiatus, duo-
decim pedes longa. Rogauit ergo fratres, qui se visitaturi aduenerant, vt cum redire
vellent, lignum sibi longitudinis duodecim pedum, ad faciendam domunculam basim, de-
ferrent. Qui promiserunt se libentissime facturos, quod petijt. Sed accepta benedictio-
ne ab eo, vbi domum sunt reuersi, fugit mentem petitio patris: reuersi que die debito ad
eum, non attulere quod rogabantur. Quibus ille benignissime receptis, & oratione so-
lita Deo commendatis, Vbi est, inquit, lignum, quod vos afferre rogabam? Tum illi remi-
niscens petitionem eius, suamque, consistentes obliuionem, veniam de admissio precaban-
tur. At vir mitissimus blando illos sermone consolatus, vsque ad mane in insula manere
& qui.

& quiescere praecipit, dicens: Credo, quia Deus non obliuiscatur meae voluntatis & ne-
cessitatis. Fecerunt, vt dixerat, & exurgentes mane, viderunt quia nocturnus Oceani aestus
lignum memoratae longitudinis attulit, & in ipso insuper loco deposuit, vbi in aedificium
desuper erat imponendum. Videntes autem, mox & viri venerabilis sanctitatem mi-
rabantur, cui etiam elementa seruirent: & suae mentis tarditatem debito cum pudore cul-
pabant, quo etiam insensibile elementum, quam sit sanctis obtemperandum, doceret.

Lignum et necessarium adducitur.

Quomodo multis ad se venientibus monita dans salutis, fragiles exposuerit antiqui hostis insidias. Cap. 22.

Veniebant autem multi ad virum Dei, non solum de proximis Lindisfarnen-
sium finibus, sed etiam de remotioribus Britanniae partibus, fama nimirum
virtutum eius acciti, qui vel sua, quae commississent errata, vel daemonum, quae
paterentur tentamenta profitentes, vel certe communia mortalium, quibus
affigerentur, aduersa patefacientes, a tanta sanctitatis viro se consolandos sperabant.
Nec eos sefellit spes. Namque nullus ab eo sine gaudio consolationis abibat: nullum
dolor animi, quem illo attulerat, redeuntem comitatus est. Nouerat quippe in oculos
pia exhortatione refouere: sciebat angustiatis gaudia vitae caelestis ad memoriam re-
uocare, fragilia seculi huius & prospera simul & aduersa monstrare: didicerat tentatis
multifarias antiqui hostis paderes versutias, quibus facile caperetur animus, qui vel fra-
terno, vel diuino amore nudatus existeret. At qui integra fide roboratus incederet, in-
sidias aduersarij, Domino auxiliante, quasi castes transiret araneae. Quoties, inquit, me
ipsum de alta rupe per praecipit miserere? quoties, quasi ad interficiendum me lapides
iaciebant? sed & alij aliisque phantasiarum tentamentis me appetentes detertere, ac de
loco huius certaminis conabantur eliminare: nec tamen vllatenus vel corpus meum
laesura aliqua, vel mentem timore contaminare valebant. Hoc quoque fratribus sole-
bat crebrius intimare, ne conuersationem eius, quasi singulariter celsam, mirarentur,
quia contemptis secularibus curis, secretus viuere mallet. Sed iure, inquit, est coenobi-
bitarum vita miranda, qui Abbatibus per omnia subiiciuntur imperijs, ad eius arbitrium
cuncta vigilandi, orandi, ieiunandi atque operandi tempora moderantur: quorum plu-
rimos noui paruitatem meam longè & munditia mentis, & culmine gratiae propheta-
lis anteire. Equibus est venerabilis & cum omni honorificentia nominandus seruus
Christi Boisilus, qui me in Mailrosensi monasterio quondam senex adolescentem nu-
trierat, & inter enutriendum cuncta, quae mihi erant ventura, prophetica veritate
praedixit, & vnum tantummodò restat ex omnibus, ab eo mihi praedictis, quod vtinam
nunquam impleatur. Hoc autem dicebat, quia praefatus Christi famulus episcopatus
eum gradu significabat esse futurum, cuius perceptionem ipse non parum desiderio
vitae secretioris horrebat.

Multi ad eum consolationis reportanda causa conueniunt.

Coenobitum vitam praefere fugi anachoretis causa modesta.

Quomodo Elfred Abbatisa & puella eius, per zonam ipsius sunt sanatae. Cap. 23.

Neque verò sanitatum miracula per hominem Dei, tametsi longè ab homini-
bus positum, fieri cessabant. Si quidem venerabilis ancilla Christi Elfred, quae
inter gaudia virginitatis non paucis famularum Christi agminibus materna
pietatis curam adhibebat, ac regalis stemmata nobilitatis potiori nobilitate
summae virtutis accumulabat, multo virum Dei semper excolebat amore. Haec eo tem-
pore, sicut ipsa postea reuerendissimo Lindisfarnensis ecclesiae presbytero Herefrido,
& ille mihi referebat, graui percussa languore, ac diu vexata, penes vasa est peruenisse ad
mortem. Cui cum nil curationis possent adhibere medici, subito diuina intrinsecus
gratia curante, paulatim morti subtracta est, nec tamen plene sanata. Nam dolor qui-
dem interaneorum abscessit, membrorum vigor redijt: sed facultas standi vel ambulan-
di prorsus defuit, quia nec ad standum erigi, nec nisi quadrupes valebat ingredi. Cœ-
pit ergo tristis aeternam timere debilitatem: nam & de medicorum auxilio iam pridem
facta fuerat desperatio. Cui cum die quadam inter angustias tristium cogitatio-
num veniret in mentem beata & quiesca conuersatio reuerendissimi patris Cuthber-
ti: Vtinam, inquit, haberem aliquid de rebus Cuthberti mei: scio certe & credo & con-
fido in Domino, quia cito sanarer. Et non multo post aduenit, qui ei zonam lineam,
ab eo missam, deferret. Quae multum gauisa de munere, & desiderium suum viro
sancto iam caelitis patefactum intelligens, succinxit se illa, & mane mox erecta ad
standum, tertia vero die plene est reddita sanitati: Post dies autem paucos coepit agro-
tare quadam de virginibus monasterij ipsius, dolore capitis intolerabili. Quae cum,
ingra.

Elfred Abbatisa, regio orta stemmate.

Zona 9. Cuthberti pelle mortuum Abbatisa.

Item virgi-
nis cuius-
dam.

ingrauescente morbo per dies, videretur esse moritura, intravit ad visitandam eam venerabilis Abbatissa. Cumque eam grauitate afflictam conspiceret, tulit memoratam viri Dei zonam, & hac illi caput circumligare curauit. Quae eodem mox die, abeunte dolore, curata est: tollensque zonam, sua condidit in capsula. Quam cum post dies aliquot Abbatissa requireret, neque in capsula eadem, neque vspiam prorsus potuit inueniri. Quod diuina dispensatione factum intelligitur, videlicet ut & per duo sanitatis miracula Deo dilecti patris sanctitas appareret credentibus, & deinceps dubitandi de sanctitate illius occasio tolleretur incredulis. Si enim eadem zona semper adesset, semper ad hanc eam currere voluissent aegroti: & dum forte ex his aliquis non mereretur à sua infirmitate curari, derogaret impotentiae non saluantis, cum ipse potius esset salutis indignus. Unde prouida, ut dictum est, dispensatione supernae pietatis, postquam fides credentium confirmata est, mox inuidiae perfidorum materia detrahendi est prorsus ablata.

Quid sciscitanti eidem Elfreda de vita Egfridi regis & episcopatu suo praedixerit.

Cap. 24.

Insula Co-
quedi mo-
nachorum
coetibus
insignis.

Alio item tempore misit eadem reuerendissima virgo & mater virginum Christi Elfreda, rogauitque virum Dei, adiurans in nomine Domini, ut eum videre & de necessarijs mereretur alloqui. Qui ascensa naui, cum fratribus venit ad insulam, quae Coquedi fluminis ostio praefata, ab eodem nomine accepit, & ipsa monachorum coetibus insignis. Nam praefata Abbatissa illi dum sibi occurre, re rogauerat. Cuius potita colloquijs, cum multa ab eo, quae sciscitabatur, audiret, ecce repente in medio sermone aduoluta pedibus eius, adiurauit eum per nomen illud terribile ac venerabile superni regis & angelorum eius, ut diceret illi, quam longo tempore victurus esset Egfridus frater illius, & regnum gubernaturus Anglorum. Scio enim, inquit, quia prophetiae spiritu, quo polles, hoc dicere potes, si vis. At ille expauens ad iuramentum, nec tamen volens aperte, quod petebatur, reuelare secretum: Mirum, inquit, quare sapiens foemina & in sanctis erudita scripturis, longa vocare velis humanarum tempora vitae, dicente Psalmista, quia anni nostri sicut aranea meditabuntur: Et cum moneat Salomon: si annis multis vixerit multo, & in his omnibus laetus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis & dierum multorum: qui cum venerint, vanitas arguuntur praeterita. Quanto magis is, cui vnus solum anni vita superest, breui videtur tempore vixisse, vbi mors adlitterit in ianuis? Haec audiens illa, fuis lachrymis, praefata dira desiebat: extersaque facie, rursus audacia foeminae adiurauit per maiestatem summam diuinitatis, ut diceret, quem habiturus esset haeredem regni, cum filijs careret & fratribus. Qui parum silens, Ne dicas, inquit, quia cares. Habebis enim successorem, quem germana, ut ipsum Egfridum, dilectione complectaris. At illa: Obsecro, inquit, dicas, quibus in locis sit ille. Qui ait: Cernis hoc mare magnum & spatiosum, quot abundet insulis? Facile est Deo de aliqua harum sibi prouidere, quem regno praeficiat Anglorum. Intellexit ergo, quia de Aldfrido diceret, qui secebat filius fuisse patris illius, & tunc in insulis Scotorum ob studium literarum exulabat. Sciebat autem, quia Egfridus proponeret eum constituitur episcopum, volensque dinoscere, si propositum sequeretur effectus, ita quaerendo exorsa est: O quam varia intentione diuiduntur corda mortalium. Quidam adeptis gaudent diuitijs: alij amantes diuitias, semper egent: tu gloriam mundi, quamvis offeratur, respicis: etiam si ad episcopatum pertingere possis, quo sublimius apud mortales nihil est, tui claustra deserti huic gradui praeferes: At ille: Scio me, inquit, tanto gradu dignum non esse, nec tamen iudicium superni gubernatoris vspiam effugere queo: qui si tanto oneri me subijciendum disposuit, credo quia post modicum liberum reddet, & fortasse non amplius, quam duobus annis exactis, solitam me meae solitudinis remittet ad requiem. Praecipio autem tibi in nomine Domini & Saluatoris nostri, ne cui ante obitum meum, quae à me audiisti, referas. Cumque illi haec & multa alia, quae quaerebat, exponeret, atque eam, de quibus opus habebat, instrueret, reuersus ad insulam & monasterium suum, solitariam, ut coeperat, agebat sedulus vitam. Nec multo post, congregata synodo, non parua sub praesentia pijsissimi ac Deo dilecti regis Egfridi, cui beatae memoriae Theodorus archiepiscopus praesidebat, vnanimi omnium consensu ad episcopatum ecclesiae Lindisfarnensis electus est. Qui, cum multis legatarijs ac literis ad se praemisisset, nequaquam suo loco posset erui, tandem rex ipse praefatus vnà cum sanctissimo antistite Trumvino, necnon & alijs quamplurimis religiosis ac potentibus viris ad insu-

Synodus
Anglicana

En quam
difficiliter
vir sanctus

insulam nauigauit, genua flectunt omnes, adiurant per Dominum, lachrymas fundunt, obsecrant, donec ipsum quoque lachrymis plenum dulcibus extrahunt latebris, atque ad synodum pertrahunt. Quò dum perueniret, quamvis multum renitens, vnanimam omnium voluntate superatur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur. Nec tamen statim ordinatio, sed peracta hyeme, quae imminebat, expleta est: atque ut verbis eius prophetis per omnia satisficeret, Egfridus post annum Pictorum gladio trucidatur, & Aldfridus in regnum frater eius notus substituitur: qui non paucis ante temporibus in regionibus Scotorum electioni operam dabat, ibi ob amorem sapientiae, spontaneum passus exilium.

Quomodo electus ad episcopatum, seruum comitis languentem aqua per se benedicta curauerit. Cap. 25.

Cum ergo electus ad episcopatum vir Domini Cuthbertus, suam remeasset ad insulam, atque aliquantulum temporis secretus Domino solita deuotione militaret, euocauit eum venerabilis episcopus eius Eata, atque ad suum colloquium Mailros venire praecipit. Quo expleto colloquio, dum domum redire coepisset, occurrit illi comes quidam Egfridi regis, rogauitque obnixè, ut ad benedictionem dandam in villulam suam domumque diuerteret. Quò cum peruenisset, & gratifico omnium susceptus esset officio, indicauit ei vir de infirmitate famuli sui, dicens: Deo gratias sanctissime pater, quòd nos videre, nostramque domum intrare dignatus es. Et verè credimus, quia maximum nobis lucrum & mentis & corporis praesertim aduentus tuus. Est autem nobis famulus pessima diutius infirmitate cruciatus, & in tantum doloris hodie perductus, ut morienti similior, quam languenti appareat. Extrema namque corporis parte praemortua, per modicum ore & naribus statum trahere videtur. Qui confestim benedixit aquam, & dedit ministro comitis nomine Baldhelmo, qui nunc usque superest, & in ecclesia Lindisfarnensi presbyterij gradum officio tenens, moribus implet, virtutesque viri Dei cunctis scire volentibus referre melle dulcius habet, qui & mihi hoc ipsum, quod refero, miraculum narrauit. Huic ergo dans aquam benedictam viri Dei: Vade, inquit, & gustandam praebe languenti. Qui dictis parens, attulit aquam aegrotanti. Quam dum tertio ori eius infunderet, continuo contra morem se quietum dimisit in soporem. Erat enim iam vespere. Qui etiam silentio transegit noctem, & visitanti se domino suo saluus manè apparuit.

Aqua be-
nedicta sa-
nat mor-
bo penè
extincta.

Qualiter in episcopatu vixerit. Cap. 26.

Susceptum autem episcopatus ordinem venerabilis vir Domini Cuthbertus, iuxta praecipua & exempla Apostolica, virtutum ornabat operibus. Commisissam namque sibi plebem & orationibus protegebat assiduis, & admonitionibus saluberrimis ad caelestia vocabat. Et, quòd maxime doctores iuuat, ea, quae agenda docebat, ipse prius agendo praemonstrabat. Eripiebat inopem de manu fortiorum eius, egenum & pauperem à rapientibus eum: tristes ac pusillanimes consolari: male autem gaudentes, ad tristitiam, quae secundum Deum est, reuocare curabat. Solitam sibi passioniam exercere sedulus, & inter frequentiam turbarum monachicae vitae rigorem obseruare sollicitus gaudebat. Esurientibus alimenta, indumenta praebat argentibus, caeterisque vitae pontificalis insignibus ritè decoratus incedebat. Cuius internis, id est, animi virtutibus ea quoque, quibus foris effulgebat, miraculorum signa testimonium dabant. Ex quibus aliqua breuiter memoriae commendare curauimus.

Quomodo interitum Egfridi regis & militiae eius, quem praedixerat, absens viderit in spiritu. Cap. 27.

Igitur dum Egfridus rex ausu temerario exercitum in Pictos duceret, eorumque regna atroci ac feroci saeuitia deuastaret, sciens vir Domini Cuthbertus adesse tempus, de quo anno praeterito interroganti eius sorori praedixerat, non cum amplius quam vno anno esse victurum: venit ad Lugubaliam ciuitatem, quae à populis Anglorum corrupte Lucl vocatur, ut alloqueretur reginam, quae ibidem in monasterio suae sororis euentum belli expectare disposuit. Postera autem die deducens eum ciuibus, ut videret moenia ciuitatis, fontemque in ea miro quodam Romanorum operum restructum, repente turbatus spiritu, ut stabat super baculum, moestam faciem deflexit ad terram: rursusque se erigens, atque ad caelum oculos attollens, ingemuit graueret, & non grandi voce ait: Fortè modò discrimen factum est certaminis. At presbyter, qui

Egfridus
rex popu-
latur Pi-
ctorum di-
tiones.

ter, qui adstabat, intelligens de quo diceret, incauta velocitate ductus, respondit & dixit: Vnde scis? Nolens autem ille amplius de his, quæ sibi erant reuelata, patefacere, Nonne videtis, inquit, quàm mirè mutatus ac turbatus sit aër? Et quis mortalium sufficit inuestigare iudicia Dei? Attamen confestim intrauit ad reginam, & secretò eam alloquens, (erat autem dies sabbati) Vide, inquit, maturè illucescente secunda sabbati ascendas currum, quia die Dominico curru ire non licet: vadasq; & regiam ciuitatem citissimè introceas, nè fortè occisus sit rex. Ego autem, quia crastina die ad vicinum monasterium ob dedicandam ibi ecclesiam venire rogatus sum, expleta dedicatiõ, te continuo subsequor. Veniente autem die Dominico, prædicans verbum Dei fratribus eiusdem monasterij, finito sermone & fauentibus cunctis, qui aderant, rursus ita cœpit: Obsecro, dilectissimi, iuxta Apostoli monita, vigiletis, stetis in fide, viriliter agatis, & confortemini: nè fortè superueniens aliqua tentatio, vos imparatos inueniat: sed memores potius semper illius Dominici præcepti, Vigilate & orate, nè intretis in tentatione. Putabant autem, quia non multò antè pestilentia clades & eos & multos circumquaque, Matth. 26. lata cæde strauerat, enim de huiusmodi plaga iam reditura fuisse locutum. At ille rursus assumpto sermone: quondam, inquit, cum adhuc in mea demoraretur in insula solitaria, venerunt ad me quidam de fratribus die sancto Dominicæ natiuitatis, rogabantq; vt de mea casula & mansione egrediens, solennem cum eis & lætum diem tantæ uenationis transigerem. Quorum ego deuotis precibus acquiescens, egrediebar, & confestim ad epulas. At in media fortè refectione dixi ad eos: Obsecro, fratres, cautè agamus & vigilanter, nè per incuriam fortè & securitatem inducamur in tentationem. At illi responderunt: Obsecramus, hodiè lætum agamus diem, quia natale est Domini nostri Iesu Christi. Et ego: sic, inquam, faciamus. Cumque post hæc aliquandiu epulis, exultationi ac fabulis indulgeremus, rursus admonere cœpi, vt solliciti existeremus in orationibus & vigilijs, atque ad omnes tentationum incursum parati. Et illi, Benè, inquit, & optime doces: sed tamen, quia abundant dies ieiuniorum, orationis & vigiliarum, hodiè gaudeamus in Domino. Nam & angelus, nascente Domino, euangelizabat pastoribus gaudium magnum, quod esset omni populo celebrandum. Et ego: Benè, inquam, faciamus sic. Sed cum epulentibus nobis & diem lætum ducentibus, tertio eiusdem admonitionis verba repeterem, intellexèrè illi, quia non frustra hæc tam studiosè suggererem: & expansentes dicebant: Faciamus, vt doces, quia necessitas magna nobis incubuit, vt contra insidias diaboli & omnia tentamenta semper accincti spiritualiter vigilemus. Hæc dicens ego, nesciebam, sicut nec illi, aliquid nobis occursum nouæ tentationis: sed tantum instinctu mentis admonitus sum, aduersus subitas tentationum procellas statum cordis semper esse muniendum. Sed ubi reuersi à me, manè ad suum, id est, Lindisfarnense monasterium redierunt, ecce quendam de suis morbo pestilentia obisse reperiunt. Et crescente ac fauente per dies, immò etiam per menses & annum totum eadem clade, nobilissimus ille patrum fratrumq; cœtus spiritualium penè uniuersus migravit ad Dominum. Et nunc ergò fratres vigilate & vos in orationibus, vsi quid vobis tribulationis ingrueat, vos iam paratos inueniat. Hæc dicente venerabilissimo Cuthberto, rebantur, vt præfatus sum, quia de reditu pestilentia diceret. Sed post vnum diem adueniēs, qui fugerat è bello, occulta viri Dei vaticinia miseris exponebat eloquijs. Probaturq; est ipsa die, eademq; hora, qua viro Dei iuxta puteum stanti reuelatum est, cæcis circum tutoribus, regem hostili gladio fuisse prostratum.

1. Cor. 16.

Matth. 26.

Inter epulas horatur ad cautelam agendum.

Luc. 2.

Semper vigilandum contra fraudes diaboli.

Egfridi regis cædes.

Quomodo Hereberto anachoretæ obitum suum prædixerit, comitatumq; illius à Domino precibus obtinuerit sine mora. Cap. 28.

Non multo post tempore, idem famulus Domini Cuthbertus ad eandem Lugubaliam ciuitatem rogatus aduenit, quatenus ibidem sacerdotes consecrare, sed & ipsam reginam, dato habitu sanctæ conuersationis, benedicere deberet. Erat autem presbyter vitæ venerabilis, nomine Herebertus, iam dudum viro Dei Cuthberto spiritualis amicitia fodere copulatus, qui in insula stagni illius pergrandis, de quo Deoruentionis flutij primordia erumpunt, vitam solitariam ducens, annis singulis ad eum venire, & monita salutis perpetuæ ab eo accipere consueuerat. Hic cum audisset eum illa in ciuitate demoratum, venit ex more, cupiens salutaribus eius exhortationibus ad superna desideria magis magisque inflammari. Qui dum sese alterutrum cælestis sapientia poculis debriarent, dixit inter alia Cuthbertus: Memento frater Hereberte, vt modò quicquid opus habes, me interroges, mecumque loquaris: quia postquam

quàm ab inuicem digressi fuerimus, non vltra nos inuicem in hoc seculo carnis oculis videbimus. Certus sum enim, quia tempus resolutionis meæ instat, & velox est depositio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouoluit eius pedibus, fuisq; cum gemitu lacrymis: Obsecro, inquit, per Dominum, nè me derelinquas: sed tui sodalis memine ris, rogesq; supernam pietatem, vt cui pariter in terris seruiuimus, ad eius videndam claritatem pariter transeamus ad cælos. Nosti enim, quia ad tui oris imperium semper uere studui, & quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æquè ad tuæ voluntatis arbitrium castigare curavi. Incubuit precibus episcopus, statimque edoctus in spiritu impetrasse se, quod petierat à Domino: Surge, inquit, frater mi, & noli plorare: sed gaudio gaude, quia donauit nobis superna clementia, quod rogauimus eam. Cuius promissi & prophetie veritatem sequens rerum finis adstruxit: quia & digredientes ab inuicem, non amplius se corporaliter viderunt: & vnus eiusdemq; momento temporis egredientes è corpore spiritus eorum, mox beata inuicem visione coniuncti sunt, atq; angelico ministerio pariter ad regnum cælestè translati. Sed Herebertus diutina prius infirmitate decoquitur: illa fortassis dispensatione Dominicæ pietatis, vt si quid minus haberet meriti à beato Cuthberto, suppleret dolor continuus longæ ægritudinis: quatenus æquatus gratia suo intercessori, sicut vno eodemque tempore cum eo de corpore egredi, ita etiam vna atque indissimili sede perpetuè beatitudinis mereretur recipi.

Tradicit obitum suum.

En quàm facile impetrat rem grandem à Domino.

Quomodo uxorem comitis per presbyterum suum aqua benedicta sanauerit.

Cap. 29.

Quadam autem die, dum parochiam suam circumiens, monita salutis omnibus ruri casis & viculis largiretur, nec non etiam nupèr baptizatis, ad accipiendam spiritus sancti gratiam, manum imponeret: deuenit ad villulam cuiusdam comitis, cuius vxor malè habens, quasi proxima morti iacebat. Cui iam venienti occurrens ipse comes, flexis genibus gratias egit Domino de aduentu illius. Et introducens eum, benigno recepit hospitio. Cumq; lotis more hospitalitatis manibus & pedibus refecisset antistes, cœpit referre illi vir de languore coniugis desperare, obsecrans, vt ad aspergendam eam, aquam benediceret. Credo, inquit, quia mox aut sanitati, Deo donante, restitatur, aut si moritura est, perpetuam de morte transeat ad vitam, citiusq; moriendo, compendium tam miserabilis ac diutinæ vexationis accipiat. Annuit deprecanti vir Dei, & allatam benedicens aquam, dedit presbytero, præcipiens vt super languidam aspergeret. Qui introgressus cubiculum, in quo illa exanimi similima iacebat, asperxit illam & lectulum eius: sed & os illius aperiens, gustum salutiferi hauris immisit. Res mira & vehementer impenda. Mox vt eam aqua benedicta tetigit languentem, & quid erga eam ageretur prorsus ignorantem, ita plenam mentis & corporis sanitatem recepit, vt confestim respiscens, benediceret Dominum, gratiasque referret, qui tales tantosque hospites ad se visitandam curandamq; destinare dignatus sit. Nec mora, exurgens ipsis suæ sanitatis ministris ministerium sana præbuit, pulchroque spectaculo ipsa prima de tota tanti viri familia episcopo potum refectionis obtulit, que per ipsius benedictionem poculum mortis euasit, secuta exemplum socris apostoli Petri, quæ curata à febribus per Dominum, continuo surgens, ministrabat illi ac discipulis eius.

Sacramentum Confirmationis.

En quàm facile impetrat rem grandem à Domino.

Mirabilis facrate aquæ benedictæ.

Luc. 4.

Quomodo puellam oleo perunctam, à dolore capitis laterisq; curauerit. Cap. 30.

Nequè huic dissimile sanitatis miraculum à venerabili antistite Cuthberto factum, multi, qui præcenses fuere, restati sunt: è quibus est religiosus presbyter Edilualdus, tunc minister viri Dei, nunc autem Abbas cœnobij Mailrosensis. Dum enim more suo pertransiret vniuersa docendo, deuenit in vicum quendam, in quo erant scœminæ sanctimoniales non multæ: quibus timore barbarici exercitus à monasterio suo profugis, ibidem manendi sedem viri Domini paulò antè donauerat: quarum vna, quæ erat cognata præfati sacerdotis Edilualdi, grauissimo reuebarur languore depressa. Per integrum nanque annum intolerabili capitis & totius lateris alterius dolore vexata, funditis à medicis erat desperata. Indicantibus autem de illa viro Dei, & pro sanatione eius obsecrantibus his, qui venerant cum eo, miseratus ille miseram, vixit oleo benedicto. Quæ ab illa mox hora meliorari incipiens, post dies paucos plena solitudine conualuit.

Oleo benedicto sanatur agra.

Gg

Quo.

Quomodo per panem ab eo benedictum infirmus sit sanatus. Cap. 31.

NEc silentio prætereundum arbitramur miraculum, quod eiusdem viri venerabilis virtute, quamvis ipso absente, patratum cognouimus. Meminimus supra Hildmeri præfecti, cuius uxorem vir DEI ab immundo spiritu liberauerit. Idem ergo præfectus postea decidit in lectum, grauiissima pressus infirmitate, adeo ut crescente molestia per dies, iam iamque videretur esse moriturus. Aderant multa imicorum, qui ad consolandum venerant languentem. Cumque lecto iacentis affiderent, repente vnus eorum intulit, quia secum haberet panem, quem sibi nuper vir Domini Cuthbertus benedictionis gratia dedisset. Et credo, inquit, quia huius gustu possit, si tamen fidei nostræ tarditas non obsistit, medelam recipere salutis. Erant autem laici omnes, sed religiosi. Conuersi igitur ad inuicem, confitebantur singuli, quia absque vlla dubitate crederent, per eiusdem benedicti panis communionem cum posse sanari. Implentesque calicem aqua, immiserunt paucillum panis illius, & dederunt cibum. Cuius statim ut viscera gustus ille aque per panem sanctificatus attigit, fugit dolor interancorum omnis, fugit exteriorum tabitudo membrorum. Nec mora, expeditum à languore virum salus subsedit confirmavit, atque ad laudandam famulam Christi sanctitatem & admirandam fidei non fictæ virtutem, merito & ipsum & omnes, qui celesritatem tam inopinatè salutis videre vel audire, sustulit.

Mira vis panis à S. Cuthberto benedicti.

Qualiter oblatum sibi in itinere iuuenem moriturum, orando reuocavit ad vitam sine omni mora. Cap. 32.

QUodam quoque tempore, dum sanctissimus gregis Dominici pastor sua illustrando circumiret ouilia, deuenit in montana & agrestia loca, vbi multi erant de circumpositis latè villulis, quibus manus erat imponenda. Nec tamen in montibus ecclesia vel locus inueniri potuit aptus, qui potestatem cum suo comitatu susciperet. Tetenderunt ergo tentoria in via, & cælis de vicina sylua ramusculis, sibi quique tabernacula ad mandandum, qualia potuere, fixerunt. Vbi dum confluentibus ad se turbis vir Dei verbum biduo prædicaret, ac spiritus sancti gratiam nuper regeneratis in Christo per manus impositionem ministraret, ecce subito apparere mulieres, ferentes in grabato iuuenem, longæ ægritudinis acerbitate tabefactum, ponentesque in exitu sylvæ, miserunt ad episcopum, rogantes, ut ad accipiendam benedictionem ad se hunc afferri permitteret. Quem cum ad se perductum acerrimè vexatum conspiceret, iussit omnes secedere longius: & ad solita orationis arma confugiens, data benedictione, pepulit pestem, quam sollicita medicorum manus pigmentorum compositione nequiverat. Venique eadem hora surgens, & accepto cibo confortatus, reddita Deo gratiarum actione, regressus est ad eas, quæ se portauerant, foeminas. Sicque factum est, ut quæ cum illò tristis languidum aduexerant, cum eis inde gaudentibus & ipse sospes ac lætabundus domum rediret.

Precibus & benedictione pestem.

Quomodo tempore mortalitatis morientem puerum matri sanum restituerit. Cap. 33.

Eodem tempore pestilentia subito exorta illis in partibus, grauiissima ne incubuit, ita ut in magnis quondam refertis, habitationibus, villis ac possessionibus, vitæ parua raræque reliquæ, & interdum nullæ residerent. Vnde sanctissimus pater Cuthbertus diligentissimè suam lustrans parochiam, eisdem minimis, quæ superfuere, reliquijs ministerium verbi & necessariæ consolationis opem ferre non desijt. Adueniens autem in viculum quendam, ibidemque omnibus, quos inuenerat, auxilio exhortationis adhibito, dixit ad presbyterum suum: Parasne superest quispiam his in locis, cui nostra visitatione & allocutione opus sit, an cunctis, qui malè habebant, visis, ad alios transire licet? Qui circûspiciens omnia, vidit mulierem eminus stantem, quæ extincto paulò antè filio, fratrem eius, iam morti proximum tenebat in manibus, lacrymisque faciem rigantibus, præteritam pariter & præsentem testabatur ærumnam. Quam cum viro Dei ostenderet, nil moratus, accessit ad eam: & benedicens dedit osculum puero, dixitque ad matrem: Nè metuas, nec mœsta sis: saluabitur enim & viuet infans, neque vllus vltra de domo tua hac mortalitatis peste deficiet. Cuius prophetiæ veritati, ipsa cum filio mater, multo exinde tempore viuens, testimonium dabat.

Sæuissima pestis.

Curat infan-tem moribundum.

Vt animam cuiusdam, qui de arbore cadendo mortuus est, ad caelum ferri conspexerit. Cap. 34.

INterea dum præcius vicini sui obitus vir Domini Cuthbertus, iam decreuisset animo, deposita cura pastoralis officij, solitariam redire ad vitam, quatenus excussa solitudine externa, inter libera orationum & psalmodiæ studia, diè mortis, vel potius vitæ celestis præstolaretur ingressum, voluit prius non solum sua circuita parochia, sed & alijs circa fidelium mansionibus visitatis, cunctos necessario exhortationis verbo confirmare, ac sic desideratæ solitudinis gaudio refoueri. Quod dum ageret, rogatus à nobilissima & sanctissima virgine Christi Elstede Abbatisa, cuius superius memoriã feci, venit ad possessionem monasterij ipsius, quatenus ibidem & ipsam videre atque alloqui, & ecclesiam dedicare deberet. Nam & ipsa possessio non paucorum famulorum Christi examine pollebat. Vbi dum hora refectionis ad mensam confedisent, subito venerabilis pater Cuthbertus auersam à carnalibus epulis mentem ad spiritualia contemplanda contulit. Vnde lassatus ab officio suo membrum corporis, mutato colore faciei, & quasi attonitis contra morem oculis, cultellus quoque, quem tenebat, decidit in mensam. Quod dum presbyter eius, qui adstabat & ministrabat, aspiceret, inclinatus ad Abbatisam, dixit silentio: Interroga episcopum, quid viderit. Scio enim, quia non sine causa manus eius tremefacta, cultellum deseruit, vultusque mutatur illius: sed vidit aliquid spirituale, quod nos ceteri videre nequiuimus. At illa statim conuersa ad eum: Obsecro, inquit, Domine mi episcopo, dicas quid videris modo. Neque enim frustra lassata tua dextera cultellum, quem tenebat, amisit. Qui dissimulare conatus vidisse se quippiam secreti, iocose respondit: Num tota die manducare valebam? Iam aliquando quiescere debui. Illa autem diligentius adiurante ac flagitante, ut exponeret visionem: Vidit, inquit, animam cuiusdam sancti manibus angelicis ad gaudia regni celestis ferri. Rursus illa: De quo, inquit, loco assumpta est? Respondit: De tuo monasterio. Adiecit nomen inquire. Et ille: Tu mihi, inquit, dic crastino Missas celebranti nomen eius indicabis. Hec audiens illa, confestim misit ad maius suum monasterium videre, qui nuper raptus esset à corpore. At nunciis omnes ibidem saluos incolumesque reperiens, postquam manefacto reuerit ad dominam cepit, obuios habuit eos, qui corpus defuncti fratris sepe liendum in carro deferrent. Interrogansque qui esset, didicit, quia quidam de pastibus, bonæ actionis vir, incautus in arborem ascendens, deciderat deorsum, & contrito corpore, ipsa hora spiritum exhalauit, qua hunc vir Domini ad caelestia ductum videbat. Quod dum veniens Abbatisa referret, statim illa ingressa ad episcopum, iam tunc dedicantem ecclesiam, supore semineo, quasi nouum aliquid incertumque nunciatura, Precor, inquit, Domine mi episcopo, memineris ad Missas Haduualdi mei, (hoc enim viro erat nomen) quia heri cadendo de arbore, defunctus est. Tunc liquidò omnibus patuit, quia multiformis prophetiæ spiritus viri sancti præcordijs inerat, qui & in præsentem occultum animæ raptum videre, & quid sibi in futuro ab alijs indicandum esset, potuit præuidere.

Inmisit sanctissimam Abbatisam Elstede.

In mensa sitens, visum videt.

Quomodo aquam gustando, in vini saporem conuerterit. Cap. 35.

INde peragratis ex ordine superioribus locis, venit ad monasterium virginum, quod non longe ab ostio Tini fluminis situm supra docuimus: vbi à religiosa & ad seculum quoque nobilissima famula Christi Verca Abbatisa magnificè susceptus, postquam de meridiana quiete surrexerunt, sitire se dicens, ut biberet, rogauit. Quærebant quid bibere vellet, rogantes, ut vinum siue ceruisiam afferri liceret. Aquam, inquit, date mihi. Qui hausam de fonte aquam, obtulerunt ei. At ille data benedictione, vbi paululum gustauit, dedit adstanti presbytero suo. Qui reddidit ministro. Et minister accepto poculo: Licet, inquit, mihi de potu bibere, de quo bibit episcopus? Respondit: Etiam. Quare non liceat? Erat autem & ille presbyter eiusdem monasterij. Bibit ergo, & visa est ei aqua quasi in vini conuersa saporem. Tanti que sibi testem volens adhibere miraculi fratrem, qui proximè adstabat, porrexit ei poculum. Qui cum & ipse biberet, eius quoque palato pro aqua vinum sapiebat. Assectabant autem mirantes adinuicem. Et vbi vacuum tempus ad loquendum acceperunt, confitebantur alterutrum, quia viderentur sibi nunquam melius vinum bibisse, sicut vnus ex ipsis postea in nostro monasterio, quod est ad ostium Vuri fluminis, non paruo tempore moratus, ibidemque nunc placida quiete sepultus, sua mihi relatione testatus est.

Verca Abbatisa nobilissima.

Aquam benedictione mutat in vinum S. Cuthbertus.

Quomodo inobedientes ei quosdam fratres tempestas maris per septem dies obfederit. Cap. 36.

Abdicat se
episcopa-
tu.

Viris san-
ctis quæ
sit præsta-
da obedi-
tia.

Viderè ad
mirandã.

DVobis igitur annis in episcopatu transactis, sciens in spiritu vir Domini Cuthbertus appropinquare diem sui transitus, abiicit pondus curæ pastoralis, atque ad dilectum eremiticæ conuersationis agonem quantocyus remeare curauit, quatenus inolita sibi sollicitudinis mundanæ spineta, liberior prisca cõpunctio- nis flamma consumeret. Quo tempore sæpius ad visitantes se fratres de mansionem sua egredi, eosque præfens solebat alloqui. Libet autem referre quoddam tunc ab eo factum miraculum, quo clariùs clucescat, quantum viris sanctis obtemperandum sit. iam in his, quæ negligentius imperare videntur. Quadam die dum venissent quidam, egressusque ille, exhortatorio illos sermone reficeret, post admonitionem completam subiunxit, dicens: Iam hora est, vt ad mansionem meam regrediar: vos autem quia proficisci disponitis, primò sumite cibos, & aucam illam (pendebat enim auca in pariete) coquite & comedite, & sic in nomine Domini nauem ascendite, ac domum redite. Dixerat hæc, & data benedictione & oratione, suam mansionem introiuit. Illi autem, vt præceperat, sumpsere cibos: sed quia abundabant cibis, quos secum attulerant, aucam, de qua præceperat, tangere non curabant. At cum refecti nauiculam vellent ascendere, exorta subito tempestas fera, omnem eis nauigandi facultatem abstulit. Factum que est, vt septem diebus feruente vnda conclusi, tristes in insula residerent, nec tamen culpam inobedientiæ, pro qua huiusmodi carcerem patiebantur, ad memoriam renouerant. Qui cum sedulo ad patris colloquium reuerli, ac de reditus sui dispendio conuesti patientiæ ab illo monita perciperent, septima tandem die egressus ipse ad eos, volebat mœstitiam eorum gratia suæ visitationis & piæ consolationis verbo lenire. Ingressus autem domum, in qua manebant, vt vidit aucam, non fuisse comestam, placido vultu & læto potius sermone redarguit eorum inobedientiam: Nonne, inquit, inco- mēsta adhuc pender auca? Et quid mirum si vos mare nõ suitabire? Citissimè ergò mit- tite eam in caldarium, coquite & comedite, vt possit mare quiescere, & vos domum remittere. Fecerunt statim vt iusserat, contigitq; miro ordine, vt cum ad præceptum viri Dei coctura in caldario, foco agente, feruere cœpisset, eadem hora vnda in mari, cessan- tibus ventis, suo à feruore quiesceret. Expleta itaque refectio, videntes mare placidum, ascenderunt nauem, & secundis flatibus cum gaudio simul & pudore domum remea- uerunt. Pudebat nanque eos inobedientiæ & sensus tardioris, quo verebantur suum etiam inter flagella cõditoris dinoscere & emendare reatum: Gaudebant, quia intellex- ere tantam fuisse Deo curam de fidei suo famulo, vt contemptum eius etiam per ele- menta vindicaret. Gaudebant, quia videre tantam suum etiam curam fuisse creatori, vt etiam manifesto miraculo ipsorum errata corrigeret. Hoc sanè, quod retuli, miraculum, non quolibet authore, sed vno eorum, qui interfuisse, narrante cognoui, vitæ videlicet venerabilis monacho & presbytero eiusdem monasterij Cynemundo, qui plurimis la- tere fidelium, longauitatis & vitæ gratia iam notus existit.

Quanta ægrotus tentamenta pertulerit, quid ve de sua sepultura mandauerit. Cap. 37.

Herefridi
narratio
de obitu
sancti viri.

REpetijt autem insulam mansionemque suam vir Dei Cuthbertus, mox peracto die solenni natiuitatis Dominicæ. Cumque cum nauem ascensurum caterua fratrum circumstaret, interrogauit vnus ex eis veteranus & venerabilis vitæ monachus, fortis quidem fide, sed dysentericæ morbo corpore iam factus imbecillus: Dic nobis, inquit, Domine episcope, quando reditum tuum sperare debeamus. At ille simpliciter interroganti, simpliciter & ipse, quod verum nouerat, pandens: Quando, inquit, meum corpus huc refereris. Qui cum duos ferme menses in magna repetitæ suæ quietis exultatione transigeret, multo cõsuetæ districtiõis rigore corpus me- remq; constringeret, arreptus infirmitate subita, temporalis igne doloris ad perpetuæ cœpit beatitudinis gaudia præparari. Cuius obitum libet verbis illius, cuius relatione didici, describere, Herefridi videlicet deuotæ religionis presbyteri, qui etiam tunc Lindis- farnensi monasterio Abbatis iure præfuit. Tribus, inquit, hebdomadibus cõtinuis infir- mitate deçoctus, sic ad extrema peruenit. Siquidem quarta feria cœpit ægrotare, & rur- sus quarta feria, finita ægrotudine, migravit ad Dominum. At cum manè primò inchoa- ta in-

ta infirmitatis venirem, (nam & ante triduum cum fratribus insulam adieram) cupiens solite benedictionis & exhortationis ab eo solatia percipere, vt dato iuxta morè signo me aduenisse prodidi, processit ad fenestram, & salutanti se mihi suspirium pro responso reddidit. Cui ego dixi: Quid habes Domine mi episcope? an fortè nocte hac tuus telanguor tetigit? At ille: Etiam, inquit, languor me tetigit nocte hac. Putabam, quia de veteri sua infirmitate, cuius quotidiana penè molestia confueuerat excoqui, non autem de noua & insolita diceret. Nec plura interrogans: Da, inquam, benedictionem nobis, quia iam tempus nauigandi ac domum remeandi adest: Facite, inquit, vt dicis: ascendite nauem, ac domum salui redite. Cum autem Deus susceperit animam meam, sepelite me in hac mansionem iuxta oratorium meum ad meridiem contra orientalem sanctæ Crucis plagam, quam ibidem crexi. Est autem ad Aquilonalem eiusdem oratorij partem sacrophagus terræ cespitè abditus, quem olim mihi Cudda venerabilis Abbas donauit. In hoc corpus meum reponite, inuoluentes in sindone, quã inuenietis istic. Nolui quidem ea viuens indui, sed pro amore dilectæ Deo foeminae, quæ hanc mihi misit, Verecè videlicet Abbatissæ, ad obuolendum corpus meum reseruare curauit. Hæc ego audiens: Obsecro, inquam, pater, quia infirmum & moriturum te audio, aliquos de fratribus hic ad ministrandum tibi remanere permittas. At ille ait: Ite modò: tempore autem opportuno redite. Cumq; diligentius obsecrans, vt ministrum susceperet, nequaquam impetrare valerem, tandem interrogauit, quãdò deberemus reuerti. Qui ait: Quando Deus voluerit, & ipse vobis ostenderit. Fecimus, vt iusserat. Conuocatisque mox in ecclesiam fratribus cunctis, iussit orationem fieri sine intermissione pro eo: quia videtur, inquit, mihi ex quibusdam verbis illius appropinquare diem, quo sit exiturus ad Dominum. Eram autem sollicitus de reditu propter infirmitatem eius: sed quinque diebus obstitit tempestas, nè redire possemus. Quod diuinitus dispensatum fuisse, rei probauit euentus. Vt enim omnipotens Deus sanuam suam ab omni labe mundanæ fragilitatis ad purum castigaret, vtque aduersarijs eius, quã nihil contra fidei virtutem valerent, ostenderet, voluit eum tanto tempore segregatum ab hominibus, & suæ carnis dolore & antiqui hostis acriori certamine probari. Vt autem reddita tranquillitate insulam repetiuimus, inuenimus eum, suo monasterio egressum, sedere in domo, in qua nos manere solebamus. Et quia necessitas quædam poscebat fratres, qui mecum venerant, renauigare ad proximum litus, ipse remansens in insula, confestim patri ministerium præbere curauit. Siquidem calcasciens aquam, abluendam pedem eius, qui gratia diutini tumoris iam tunc vlcus habebat, ac profuente sanie, cura indigebat. Sed & vinum calcasciens attuli, eumque gustare rogauit. Videbam nanque in facie eius, quia multum inedia simul & languore erat defessus. Completa curatione, resedit quietus in stratu: resedi & ego iuxta eum. Cumque siceret, dixi: Video Domine episcope, quia multum vexatus es ab infirmitate, postquam recessimus à te. Et mirum, quare nolueris, vt aliquos nostrum, qui tibi ministrarent, hic dimitteremus abeuntes. At ille ait: Dei prouidentia & voluntate gestum est, vt præsentia & auxilio destitutus humano, aliqua paterer aduersa. Postquam enim à me digressus estis, continuò cœpit languor ingrauescere: ideoque de mea mansionem egrediens, huc intraui, vt quicumque vestrum mihi ministraturi aduenirent, hic me possent inuenire, nec meam mansionem necesse haberent ingredi. Ex quo autem ingrediens, hac in sede membra composui, non moui me hinc, sed quinque diebus his & noctibus hic quietus permansi. Cui ego aio: Et quomodo domine mi episcope sic viuere potuisti? Num absque cibi perceptione tanto tempore mansisti? Tū ille recto lectisternio, cui supere sedebat, ostendit ibi cepas quinq; reconditas, & ait: Hic mihi victus erat his quinque diebus. Quotiescunq; enim os ariditate ac siti nimia aruit & ardebat, hæc gustando me recreare ac refrigerare curauit. Videbatur aut vna de cepis minus quàm dimidia parte corrola. Insupèr ait: Et cõcertator es mei nunquam per omne tẽpus, ex quo in hac insula conuersari cœpi, tot mihi persecutiones, quot in his quinque diebus, intulere. Non andebam interrogare, quæ essent tentationes, de quibus dixerat: tantum rogauit, vt ministros susceperet. Annuit ille, & quosdam nostrum secum retinuit, in quibus erat maior Beda presbyter, qui ministerio eius familiariter semper adesse confueuerat, ideoque donationum acceptionumque eius omnium conscius erat indubius: quem ob id maxime secum manere voluit, vt si cuiuslibet acceptis muneribus digna recompensatio- ne non respondisset, illius admonitione recoleret, & priusquam obiret, sua cuique restitueret. Sed & alium quendam de fratribus, vt inter ministros sibi adesset, designauit: qui longo quidem ventris fluxu grauiter ægrotabat, neq; à medicis poterat curari, sed

Cruce ab il-
lo creata.

Virtutè sicut
dei illius
dicit, quæ
diuino sese
uet amo-
re.

Cepas se
sustentat
quinque
diebus.

Quæ dicit
monum-
entum
certami-
na tulit
ijs diebus.

merito religionis, prudentiæ & grauitatis dignus extiterat, qui testis esset verborum, quæ vir Dei vltima diceret, vel quo ordine ad Dominum migraret. Interea rediens domum, parabat fratribus, quia venerabilis pater in sua se insula sepeliri iubebat: & videtur, inquit, mihi iustus esse multo & dignius impetrare ab eo, quatenus huc transferri corpus suum, & iuxta honorẽ congruũ in ecclesia condi permittat. Placuerunt illis, quæ dixerat, & venientes ad episcopum, rogabamus dicentes: Non ausi sumus domine episcopo conremnere iussionẽ tuã, qua te hic tumulari mandãsti, & tamen rogandũ videbatur nobis, vt te ad nos transferre, & nobiscũ habere mereamur. At ille: Et meã, inquit, voluntatis erat hic requiescere corpore, vbi quantulumcunq; pro Domino certamen certati, vbi cursum cõsummare desidero, vnde ad coronã iustitiæ subleuandã meã pio iudice spero. Sed & vobis quoq; cõmodius esse arbitror, vt hic requiescã, propter incursionẽ profugorum vel noxiorum quorumlibet. Qui cũ ad corpus meum fortẽ conuigerint, quia qualiscunq; sim, fama tamen exiit de me, quia famulus Christi sim: necesse habetis pro talibus sæpius apud potentes seculi intercedere, atque ideò de præsentia corporis mei multum tolerare laborem. At nobis multũ diũ precantibus, laboremque huiusmodi gratum ac leuem fore asseuerantibus, tandẽ cũ consilio locutus vir Dominus, dixit: Si meam dispositionem superare, & meum corpus illò reducere vultis, videtur mihi optimum, vt in interioribus basilicæ vestræ illud tumuletis, quatenus & ipsi cum vultis, meũ sepulcrũ visitare possitis, & in potestate sit vestra, an aliqui illò de aduenientibus accedant. Gratias egimus permissioni & consilio illius, flexis in terram genibus, ac domum redeuntes, frequentius illum exinde visitare non destitimus.

Quomodo ministrum suum a profluvio ventris sanauerit agrotus vir beatus.

Cap. 38.

Cumq; crescente languore, videret tempus suæ resolutionis instare, præcepit se in suam mansuenculam atq; oratoriu referri. Erat autẽ hora diei tertia. Portauimus ergò illum, quia præ molestia languoris, ipse non valebat ingredi. At vbi ad portã peruenimus, rogabamus, vt alicui nostrum liceret ad ministrandum ei pariter intrare. Non enim per annos plurimos quispiã illuc, præter ipsum, intrauerat. Qui circumspẽctis omnibus, vidit fratrem, cuius supra memini, ventris fluxu languentẽ, & ait: Vualchstod ingrediatur mecum. Hoc enim erat nomẽ fratris. Qui cum ad nonam vsq; horam intus cum illo maneret, sic egrediens vocauit me: Episcopus te iussit ad se intrare. Possum autẽ tibi rẽ referre nouam permirabilem, quia ex quo egrediens illuc tetigi episcopum, deducturus eum ad oratoriu, cõtinuò sensi me omnimoda longã infirmitatis molestia carere. Non autẽ dubitãdum, supernæ pietatis hoc dispensatione procuratum, vt qui multos antea sospes adhuc valensq; curauerat, hunc quoq; moriturus curaret: quatenus hoc quoq; indicio pateret etiam corpore infirmatus vir sanctus quantum spiritu valeret. In qua profectò curatiõẽ sequebatur exemplum sanctissimi & reuerendissimi partis Aurelij Augustini episcopi: qui dum pressus infirmitate, qua & mortuus est, decumberet, venit quidam cum suo agrotò, rogans vt eidem manum imponeret, quò sanus esse posset. At ille ait: Si aliquid in his possem, mihi hoc vltimũ prætistissem. Rursus is, qui venerat: Te, inquit, visitare iussus sum, siquidẽ in somnis dictum accepi: Vade ad Augustinum Episcopum, vt eidem manum imponas, & saluus erit. Quo ille audito, mox agrotanti manum benedicens imposuit: nec mora, sanum ad propria remisit.

Quæ vltima fratribus mandata dederit, & vt percepto viatico, inter verba orationis spiritum reddiderit cælis. Cap. 39.

Intraui autem ad eum circa horam diei nonam, inuenique eum recubentem in angulo sui oratorij contra altate: assidere cœpi & ipse. Nec multa loquebatur, quia pondus ægritudinis * facultatẽ loquendi minorauerat. Verum me diligentius inquirente, quem hæreditarium sermonem, quod vltimum Vale fratribus relinqueret, cœpit differere pauca, sed fortia, de pace & humilitate, cauendisq; eis, qui his oblectari, quàm oblectari mällent. Pacem, inquit, inter vos semper & charitatem custodite diuinam, & cum de vestro statu consilium vos agere necessitas poposcerit, videte attentius vt vnanimis existatis in consilijs. Sed & cum alijs Christi seruis mutuatam habetote concordiam, nec venientẽ ad vos hospitalitatis gratia domesticos fidei, habeatis contemptui: sed familiariter ac benignè tales suscipere, tenere ac dimittere curate: nequaquam vos meliores arbitantes cæteris eiusdem fidei & vitæ con-

Tactu episcopi phlegmatur dynteria.

* facultatẽ puto legẽdum.

Pax & humilitas seruanda.

confortibus. Cum illis autem, qui ab vnitate catholicæ pacis, vel pascha non suo tempore celebrando, vel peruersè viuendo aberrant, vobis sit nulla communio. Sciatisque & memoria retineatis, quia si vos vnum è duobus aduersis eligere necessitas cõegerit, multò plus diligo, vt eruentes de tumulto, tollentesq; vobiscum ossa mea, recedatis ab his locis, & vbicunq; Deus prouiderit, incolæ maneat, quàm vt vlla ratione consentientes iniquitati, schismaticorum iugo colla subdatis. Catholica patrum statuta diligentissimè discere atque obseruare contendite. Ea quoq; quæ per meum ministerium vobis diuina pietas instituta vitæ regularis dare dignata est, exercere solici. Scio enim, quia etsi quibusdam contemptibilis vixi, post meum tamen obitum, qualis fuerim, quàm mea doctrina non sit contemnenda, videbitis. Hæc & his similia vir Dei per interualla locutus, quia vis, vt diximus, infirmitatis possibilitatem loquendi ademerat, quietum expectatione futuræ beatitudinis diem duxit ad vesperam. Cui etiam per uigiliam quietis in precibus continuauit & noctem. At vbi consuetum nocturnæ orationis tempus aderat, acceptis à me sacramentis salutaribus, exitum suum, quem iam venisse cognouit, Dominici corporis & sanguinis communionem muniuit, atque eleuatis ad cælum oculis, extensisq; in altum manibus, intentam supernis laudibus animam ad gaudia regni cælestis emisit.

Quomodo iuxta prophetiam psalmi, quem eo moriente cantauerant, Lindisfarnenses sunt impugnati sed Domino iuuante, iterum protecti. Cap. 40.

AT ego statim egressus, nunciaui obitum eius fratribus, qui & ipsi noctem vigilando atque orando transegerant, & tunc fortè sub ordinẽ nocturnæ laudis dicebant psalmum quinquagesimum nonum, cuius initium est: Deus repulisti nos & destruxisti nos, iratus es, & misertus nobis. Nec mora, currens vnus ex eis, accendit duas candelas, & vtraque tenens manu, ascendit eminentiorem locum, ad ostendendum fratribus, qui in Lindisfarnensi monasterio manebant, quia sancta illa anima iam migrãssæt ad Dominum. Tale namq; inter se signum sanctissimi eius obitus condixerant. Quod cum videret frater, qui in specula Lindisfarnensis insulæ longè decontra euentus eiusdem peruigil expectauerat horam, cucurrit citius ad ecclesiam, vbi collectus omnis fratrum cõctus, nocturnæ psalmodiæ solennia celebrabat: contigitque vt ipsi quoque intrante illo præfatum canerent psalmum: quod superna dispensatione procuratum, rerum exitus ostendit. Sepulto siquidem viro Dei, tanta ecclesiam illam tentationis aura concussit, vt plures è fratribus loco magis cedere, quàm talibus vellent interesse periculis. At tamen post annum, ordinato in episcopatu Eadberto, magnarum virtutum viro, & in scripturis nobiliter crudito, maximeque cleemosynarum operibus dedito, fugatis perturbationum procellis, vt scripturæ verbis vtar, ædificauit Hierusalem, id est, visionem pacis Dominus, & dispersiones Israëlis congregauit. Sanauit contritos corde, & alligauit contritiones eorum: vt palàm daretur intelligi, quid significauerit psalmus cum cognita beati viri morte cantatus: quia videlicet post eius obitum repellendi ac destruendi essent eius ciues, sed post ostensionem iræ minantis, cælesti protinus miseratione refouendi. Cuius sequentia quoque psalmi eidem sensui cõcordare, qui rectè tractat, intelligit. Impositum autem naui venerabile corpus patris, ad insulam Lindisfarnensium retulimus: quod magno occurrentium agninc chorisque canentium susceptum est, atq; in ecclesia B. Apostoli Petri ad dexteram altaris petri in sarcophago repositum.

Quomodo puer daemionicus sanatus sit humo in aquam missa, cui lauacrum corporis sancti infusum est. Cap. 41.

SED nec defuncto ac tumulato Christi famulo, signa sanitatum, quæ viuens exerceuerat, cessare potuerunt. Contigit namque puerum quendam in territorio Lindisfarnensium atrocissimo dæmone vexari, ita vt sensu rationis funditus amisso, clamaret, eiularet, & vel sua membra, vel quicquid attingere posset, morsibus dilaniare niteretur. Missus est ad energumentũ presbyter de monasterio: qui cum solitus fuisset per exorcismi gratiã immundos fugare spiritus, huic tamen obfesso pro suis nil prodesse valebat. Vnde dedit consilium patri illius, vt impositum carro puerum ad monasterium deferret, atque ad reliquias beatorum martyrum, quæ ibi sunt, Dominum pro illo precaretur. Fecit, vt monuerat: sed nolũe sancti Dei martyres ei peritiam reddere sanitatem, vt quàm celsum inter se locũ Cuthbertus haberet, ostenderent.

Gg 4 Cum

Schismati vitandi.

Statuta Patrum obseruanda.

Eucharistiam accipit sub mortem & ita in cælos.

Lindisfarnensis ecclesiæ perturbatio in gens. Psal. 146.

Defertur sacru corpus in insulam Lindisfarnensium.

Cum ergo in sanus vlulando, ingemiscendo, & frendendo dentibus, nimio cunctorum visus & auditus horrore concuteret, nec esset, qui aliquod remedij genus excogitare quiuisset: tum ecce quidam de presbyteris edoctus in spiritu, per opitulationem beati patris Cuthberti illum posse sanari, venit clanculo ad locum, vbi nouerat effusam fuisse aquam, qua corpus eius defunctum fuerat lotum, tollensque modicam humi particulam, immisit in aquam: quam deferens ad patientem, infudit in ore eius. Quo horribiliter hians, voces diras ac flebiles emittebat. Statim autem vt attigit aquam, continuo clamorem, clausit os, clausit & oculos, qui sanguinei & furibundi patebant, caput & corpus totum reclinauit in requiem. Qui etiam placido sopore noctem transegit, & mane de somno simul & vesania confurgens, liberatum se à dæmonio, quo premebatur, beati Cuthberti meritis & intercessione cognouit. Mirandum & bonis omnibus delectabile spectaculum, cum videres filium cum patre sospitem loca sancta circumire, sanctorum auxilio gratias sanissima mente referre, qui pridem præ insania mentis nec se ipsum, qui esset, vel vbi esset, poterat agnoscere. Qui vbi, tota fratrum caterua adstante, vidente & congratulante, ad reliquias martyrum genibus flexis dedit laudem Deo Domino & Saluatori nostro Iesu Christo, iam & ab hostis verberere liberatus, & in fide firmior, quam fuerat, effectus, ad propria redijt. Ostenditur vsque hodiè fossa illa, cui memorabile infusum est lauacrum, quadrato schemate facta, ligno vndique circumdata, & lapillis intus impleta. Est autem iuxta ecclesiam, in qua corpus eius requiescit, ad partem meridianam. Factumque est ex eo tempore, vt plures sanitatum operationes per eodẽ lapides vel eandem terram, Domino donante, fierent.

Mira vis terræ, in quam effusa fuerat aqua, qua sacrum corpus e-rat ablutũ.

Vide miracula.

Quomodo corpus eius post vndecim annos sit sine corruptione repertum. Cap. 42.

Volens autem latiùs monstrare diuina dispensatio, quanta in gloria vir sanctus post mortem viueret, cuius ante mortem vita sublimis, crebris etiam miraculorum patebat indicijs, transactis sepulturæ eius annis vndecim, immisit in animo fratrum, vt tollerent ossa illius, quæ more mortuorum, consumptam & in puluerem redacto corpore reliquo, sicca inuenienda rebantur, atque in leui arca recondita, in eodem quidem loco, sed supra pauimentum dignæ venerationis gratia locarent. Quod dum sibi placuisse, Eadberto, antistiti suo medio fermè Quadragesimæ tempore referrent, annuit consilio eorum, iussitque vt die depositionis eius, quæ est tertiadecima Calendarum Aprilium, hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita: & aperientes sepulcrum, inuenerunt corpus totum, quasi adhuc viueret, integrum & flexibilibus artuum compagibus, multo dormienti quàm mortuo similius. Sed & vestimenta omnia, quibus indutum erat, non solum intemerata, verum etiam præca nouitate & claritudine miranda parebant. Quod vbi viderunt, nimio mox timore & tremore sunt perculsi, adeo vt vix aliquid loqui, vix auderent intueri miraculum, quod parebat: vix ipsi, quid agerent, nõssent. Extremam autem indumentorum eius partem pro ostendendo incorruptionis signo tollentes (nam quæ carni illius proxima aderant, prorsus tangere timebant) festinarunt referre antistiti, quod inuenerant: qui tum forte in remotiore à monasterio loco, restius vndique maris fluctibus cincto, solitarius manebat: (in hoc etenim, semper Quadragesimæ tempus agere: in hoc, quadraginta ante Dominicum natalem dies in magna continentia orationis & lachrymarum deuotione ducere cõsueuerat: in quo etiã venerabilis prædecessor eius Cuthbertus, priusquam Farne peteret, sicut & supra docuimus, aliquandiu secretus Domino militauerat) Attulerunt autem & partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambièrant. Quæ cum simile & munera gratanter acciperet, & miracula libenter audiret, (nam & ipsa indumenta, quasi patris adhuc corpori circumdata, miro deosculabatur affectu) Noua, inquit, indumenta corpori pro his, quæ tulistis, circumdate, & sic reponite in thecam, quam parastis. Scio autem certissimè, quia non diu vacuus remanebit locus, qui tanta celestis miraculi virtute consecratus est. Et beatus est multum, cui in eo sedem quiescendi Dominus, veræ beatitudinis author atque largitor, concedere dignatur. Adiecitque mirando, quæ quondam veribus dixi, & ait:!

Post n. annos corpus planè integrum, itaque vestes.

Eadberti episcopi abstinentia, &c.

Quis Domini expediet caelestia munera dictis?
Vel paradisiacas quæ capit auris opes?
Cum pius infesti dirupto pondere leti,
Viueret siderea semper in arce dabit.

Met.

Mortua nuntianto qui membra decorat honore,
Pulchraque perpetuæ pignora præstat opis.
Quamque beata domus, sub tanto quæ hospite fulges,
Nescia quæ nœui, lu mine læta micas.
Nec tibi difficile omnipotens, mandare sub aruo
Nè deposta voret funera labes edax,
Qui triduo seruas ceti sub viscera vatem,
Lucis iter pandens mortis ab ore tuo.
Qui ignibus in medijs insonantia membra tueris,
Nè Hebraum lædat Chaldea flamma decus.
Dena quater renouas per frigora plebis amictum,
Quæ Phariam fugiens, inuia seruat, humum.
Qui rediuiua leuem formas in membra fauillam,
Cum tremet angelicis mundus ab axe tubis.

Iona 2.
Dan. 3.
Deut. 19.

Hæc vbi multis cum lachrymis ac magna compunctione pontifex tremente lingua compleuit, fecerunt fratres vt iusserat, & inuolutum nouo amictu corpus, leuique in theca reconditum, supra pauimentum sanctuarij composuerunt.

Quomodo corpus Eadberti episcopi in tumulto viri Dei ponentes, sarcophagum illius desuper posuerunt. Cap. 43.

Interea Deo dilectus antistes Eadbertus morbo corripitur acerbo, & crescente per dies multumque ingrauescente ardore languoris, non multo post, id est, pridem Nonas Maias, etiam ipse migravit ad Dominum, impetrato ab eo munere, quod diligentissimè petierat, videlicet vt non repentina morte, sed longa excoctus ægritudine, transfretus è corpore. Cuius corpus in sepulcro beati patris Cuthberti ponentes, apertum desuper arcam, in qua incorrupta eiusdem patris membra locauerant. Vbi nunc vsque, si petentium fides exigat, miraculorum signa fieri non desinunt. Sed & indumenta, quæ sanctissimum corpus eius vel viuum, vel sepultum vestierant, à gratia curandi non vacant.

Eadberti episcopi obitus.

Miracula per vestes S. Cuthberti.

Vt quidam ægrotus ad tumbam eius orando sit sanatus. Cap. 44.

Denique adueniens transmarinis è partibus clericus quidam reuerendissimi & sanctissimi Vuillebrordi Clementis, Frisonum gentis episcopi, dum aliquot dies ibidem hospes moraretur, decedit in infirmitatem grauissimam, ita vt inualecente per longum tempus ægritudine, iam desperatus iaceret. Qui cum victus dolore, videretur sibi nec mori, nec viuere posse, inuento salubri consilio, dixit ministro suo: Obscero, perducas me hodiè post celebratas Missas ad rare ad corpus sanctissimum viri Dei, (erat enim dies Dominica) spero, per gratiam intercessionis eius his cruciatibus eripiar, & vel sanatus ad vitam redeam præsentem, vel defunctus perueniam ad æternam. Fecit ille, vt rogauerat iste: baculoque innitentem ægrotum, in ecclesiam non paruo cum labore perduxit. Qui cum ad sanctissimi ac Deo dilecti patris sepulcrum genua curuaret, caput in terram dimitteret, pro sua sospitate, rogaret, tantis continuo vires suum corpus de incorrupto illius corpore accepisse persensit, vt absque labore ipse ab oratione resurgeret, absque adminiculo vel ministri ducentis vel baculi sustentantis ad hospitium rediret. Qui post dies paucos, roborata ad integrum virtute, viam, quam disposuerat, peregit.

Ad sepulcrum sancti viri orans languidus, mox reualefcit.

Quomodo paralyticus per eius calceamenta sit sanatus. Cap. 45.

Erat in monasterio quodam, non procul inde posito, adolescens ea, quam Graeci paralytin vocant, in infirmitate omni membrorum officio destitutus. Vnde Abbas ipsius, sciens in monasterio Lindisfarnensi medicos esse peritissimos, misit eum illò, rogans, infirmanti, si quid possent curationis, conferrent. Qui cum, suo quoque Abbate & episcopo iubentibus, diligenter illi assisterent, & quicquid nõssent, erga eum industria medicinalis impenderent, nihil omninò proficere valebant: quin potius crescebat morbus quotidie, & paulatim in deteriora vergebat, adeo vt, excepto ore, nullum penè membrum posset loco mouere. Cumque à carnalibus medicis diu frustra laborantibus, desperatus ac desertus iaceret, confugit ad diuinum celestis medici auxilium, qui in veritate peritus, propitius fit omnibus iniquitatibus nostris, qui sanat omnes languores nostros. Rogauit nanque ministrum suum, vt aliquam

Pal. 120.

quam

quam sibi portunculam de incorruptilibus sacri corporis afferret exuijs: quia crederet per huius se virtutem ad gratiam sanitatis, Domino largiente, reuerfuum. Qui consulto Abbate, attulit calceamenta, quæ viri Dei in sepulcro pedes induerant, & ea pedibus dissolutis ægroti circumdedit: siquidem primò à pedibus eum paralyfis apprehenderat. Fecit autem hoc noctis initio, cum tempus requiescendi adesset: statimq; ille placidum dimissus in soporem, procedente in tempeste noctis silentio, cœpit alternis palpitare pedibus, vt palam, qui vigilabant & videbant, ministri aduerterent, quia donata per reliquias viri sancti virtute medicandi, sanitas optata à planta pedum per cætera membra esset transitura. At vbi consuetum in monasterio nocturnæ orationis signum insonuit, excitatus sonitu, refedit ipse. Nec mora, solidatis interna virtute neruis, artuumq; compagibus vniuersis, & dolore fugato, sanatum se esse intelligens, surrexit, & in gratiarum actione Domino omne nocturnæ siue matutinæ psalmodiæ tempus stans do persoluit. Manè autem iam factò, processit ad ecclesiam, videntibusq; & congratulantibus vniuersis, circumiuit loca sancta orando, & suo Saluatori sacrificium laudis offerendo. Factum namq; est, vt pulcherrima rerum conuersione is, qui dissolutus toto corpore illuc in vehiculo perlatus fuerat, indè strictis firmatisq; membris omnibus, domum per se rediret incolomis. Vndè meminisse iuuat, quia hæc est mutatio dextere excelsi, cuius memoranda ab initio mirabilia mundo fulgere non cessant.

Qualiter anachoreta Felgildus operimento parietis eius in vultu sit mundatus.

Cap. 46.

NEC prætereundum arbitror, quid miraculi cælestis etiam per reliquias sanctissimi oratorij, in quo pater venerabilis solitarius Domino militare consueuerat, diuina pietas offenderit: quod tamen vtrum meritis eiusdem beati patris Cuthberti, an successoris eius Edilualdi, viri æquè Deo dediti ascribendum sit, internus arbiter nouerit. Neque aliqua ratio vetat, vtriusque merito factum credi, comitante etiam fide reuerendissimi patris Felgildi, per quem & in quo miraculum ipsum, quod refero, sanationis completum est. Ipse est qui tertius eiusdem loci & militiæ spiritualis hæres, hodie maior septuagenario, in magno vitæ futuræ desiderio, terminum præsentis expectat. Cum ergò viro Dei Cuthberto ad cælestia translato, Edilualdus eiusdem insulæ & monasterij colonus existere cœpisset, qui & ipse multos antea per annos in monachica conuersione probatus, ritè gradum anachoreticæ sublimitatis ascenderat: reperit, quia parietes præfati oratorij, quibus minus diligenter coaptatis erant compositi, longa essent vetustate dissoluti, & separatis abinuicem tabulis, facilem turbinibus præbuisissent ingressum. Sed vir venerabilis, qui cælestis ædificij magis, quàm terreni decorem querebat, sumpto fœno vel argilla, vel quicquid huiusmodi materiæ reperisset, stipauerat rimulas, nè quotidianis imbrium siue ventorum iniurijs, ab orandi retardaretur instantia. Cum hæc igitur Edilualdus, ingressus locum, vidisset, postulauit à frequentantibus se fratribus pelliculam vituli, eamq; in illo angulo, quo & ipse & prædecessor eius Cuthbertus, sæpiùs orans stare vel genu flectere solebat, clavis affixam, violentijs procellarum opposuit. At postquam ipse quoque, expletis ibi duodecim continuis annis, gaudium supernæ beatitudinis intravit, ac tertius locum eundem Felgildus incolere cœpit, placuit reuerentissimo Lindisfarnensis ecclesiæ pontifici Eadfrido, dissolutum vetustate oratorium illud à fundamentis restaurare. Quod dum esset opus expletum, & multi deuota religione à beato Christi athleta Felgildo postularent, quatenus aliquam illis particulam de reliquijs sancti ac Deo dilecti patris Cuthberti, siue successoris eius Edilualdi dare debuisset, visum est illi, diuisam particulatim memoratam pelliculam petentibus dandam: sed daturus eam alijs, prius in se ipse, quid hæc virtutis haberet, expertus est. Habebat namque vultum deformi rubore simul & tumore perfusum, cuius quidem futuri in eo languoris & prius, cum adhuc communi inter fratres vitam degeret, adspicientibus in facie eius signa patebant. At cum in solitudine remotus, minorem corpori cultum, maiorem adhiberet continentiam, & quasi diutino carcere inclusus, rariùs vel fotu solis, vel aëris vteretur afflatu, excreuit languor in maius, faciemque totam tumentem ardore repleuit. Timens ergò, nè fortè magnitudine huiusmodi infirmitatis solitariam deserere vitam, & communem necessè esset conuersionem repetere, fideli visus est præsumptione, sperauitque se illorum ope curandum, quorum se mansionem tenere & vitam gaudebat imitari. Mittens enim præfate par-

Si per calceamentum facti viri... quid non potest apud Dominum eius spiritus?

Edilualdus successor S. Cuthberti in insula solitaria.

Item Felgildus.

tem pelliculam in aquam, ipsa aqua lauit faciem suam: statimque tumor omnis, qui hanc obfederat, & scabies fœda recessit, iuxta quod mihi & primò religiosus quidam presbyter huius monasterij Gyruensis indicauit, qui se vultum illius & prius tumentem ac deformem nôsse, & postea mundatum per fenestram manu palpasse referebat: & ipse postmodum Felgildus retulit, adstruens quia res ita, vt presbyter narrauerat, esset expleta, & quòd ex eo tempore, cum inclusus per multa annorum curricula maneret, vt prius, immunem ab huiusmodi molestia vultum semper haberet, agente gratia Dei omnipotentis, quæ & in presenti multos, & in futuro cordis & corporis nostri languores sanare consuevit, fatiansq; in bonis desiderium nostrum, sua nos in misericordia & miseratione coronat in secula seculorum, Amen. Hactenus vita S. Cuthberti, auctore Beda venerabili. At longo post tempore scripsit quidam satis grauitè, sancti eiusdem corpus etiam, post annos quadringentos & decem & octo æquè incorruptum fuisse repertum. Mirabilis Deus in sanctis suis, apud quem etiam non est impossibile omne verbum. Immodò nostra ætate, vt Alani Copi Dialogo tertio habetur, huius beatissimi Cuthberti in Anglia corpus integrum repertum, vir quidam magnæ doctrinæ & venerandæ grauitatis ex illius testimonio indicauit, qui beatas Cuthberti reliquias ipse fidedignè conspexerat. De eodem sanctissimo Episcopo vide eundem Beda lib. 4. Hist. Ecclesiast. gentis Anglorum, cap. 27. & c.

Insignè miraculū.

Luc. 1.

VITA S. BENEDICTI ABBATIS PRAESTANTISSIMI, AB SANCTISSIMO PONTIFICE ROMANO Gregorio conscripta. lib. 2. Dialogi.

VIT vir vita venerabilis, gratia Benedictus & nomine, ab lapsa pueritiae tempore cor gerens senile. Aetatem quippe moribus transiens, nulli voluptati animum dedit. Sed dum in hac terra adhuc esset, quo temporaliter liberè adhuc uti potuisset, despexit iam quasi aridum, mûdum cum flore. Qui liberiori genere ex prouincia Nursiæ exortus, Romæ liberalibus studijs traditus fuerat. Sed cum in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret, eum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedè: nè, si quid de scientia eius artingeret, ipse quoque in immane præcipitiù totus iret. Despectis itaque literarum studijs, relicta domo rebusq; patris, soli Deo placere desiderans, sanctæ conuersionis habitum quesit. Reuoluit igitur scienter nesciens, & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca, quæ narro, quatuor discipulis illius referentibus, agnouit: Constantino scilicet, reuerentissimo valde viro, qui ei in monasterij regimine successit: Valentiniano quoque, qui annis multis Lateranensi monasterio præfuit: Simplicio, qui congregationem illius post eum tertius rexerit. Honorato etiam, qui nunc adhuc cellæ eius, in qua prius conuersatus fuerat, præest.

Hic itaque cum iam, relictis literarum studijs, perere deserta decreuisset, nutrix, quæ hunc carctius amabat, sola secuta est. Cumque ad locum venissent, qui Estide dicitur, multisque honestioribus viris pro charitate se illic detinentibus, in beati Petri Ecclesiæ demorarentur, prædicta nutrix illius ad purgandum triticum à vicinis mulieribus præfari sibi capisterium petijt: quod super mensam incautè derelictum, casu accidentè fractum est, sic vt in duabus partibus inueniretur diuisum. Quod mox rediens nutrix illius, vt ita inuenit, vehementissimè flere cœpit: quia vas quod præstitum acceperat, fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer, cum nutricem suam flere conspiceret: eius dolori compassus, ablati secum vtriusque fracti capisterij partibus, sese cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens, ita iuxta se vas sanum reperit, vt in eo inueniri fracturæ nulla vestigia potuissent, moxque nutricem suam blandè consolatus, ei sanum capisterium reddidit, quod fractum tulerat. Quæ res in eodem loco à cunctis est agnita, atque in tanta admiratione habita, vt hoc ipsum capisterium eius loci incolæ in Ecclesiæ ingressu suspenderent, quatenus & præsentibus & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conuersionis gratiam à quanta per-

21. Martij. Cap. 1.

Eius patria.

Monasterium Lateranense.

Benedictus puer fractum capisterium oratione integrum restituit.

perfectiōne cōpisset. Quod annis multis illic ante omnium oculos fuit, & vsque ad hanc Longobardorum tempora super fores Ecclesiæ pendit. Sed Benedictus plius appetens mala mundi perpeti, quàm laudes: & pro Deo laboribus fatigari, quàm vite huius fauoribus extolli: nutricem suā occultè fugiens, deserti loci secessum petijt, cui Sublacus vocabitulum est: qui ab Romana vrbe quadraginta ferè millibus distans, frigidus atque perspicuas emanat aquas. Quæ illic videlicet aquarum abundantia in extenso prius lacu colligitur, ad extremum verò in amnem deriuatur. Quò dum fugiens pergeret, monachus quidam, Romanus nomine, hunc eundem reperit: quò tenderet, requisit. Cuius cum desiderium cognouisset, & secretum tenuit, & adiutorium impendit, eique sanctæ conuersationis habitum tradidit, & in quantum licuit, ministravit. Vir autè Dei ad eundem locum perueniens, in arctissimum specum se tradidit, & tribus annis, excepro Romano monacho, omnibus hominibus ibi incognitus mansit. Qui videlicet Romanus non longè in monasterio sub Theodati patris regula degebat: sed piè eiusdem patris sui oculis furabatur horas, & quem sibi ad manducandum surripere peterat, diebus certis Benedicto panem ferebat. Ad eundem verò specum à Romani cella iter non erat, quia excelsa desuper rupes eminebat: sed ex eadem rupe in longissimo fune ligatū Romanus deponere panē consueuerat: in qua etiam resti paruis tintinnabulū inseruit: ut ad eius sonū vir Dei cognosceret, quando sibi Romanus panem præberet, quē accipiens acciperet. Sed antiquus hostis vnus charitati inuidens, alterius refectioni: cum quadam die submitti panem conspiceret, iactauit lapidem, & tintinnabulum fregit. Romanus tamen horis congruentibus ministrare non desijt. Cum verò iam Deus omnibus demonstrare, ut posita supra candelabrum lucerna claresceret, quatenus omnibus, qui in domo Dei sunt, luceret: cuidam presbytero logiū manenti, qui refectionem sibi in paschali festiuitate parauerat, per visum Dominus apparere dignatus est, dicens: Tu tibi delicias præparas, & seruus meus illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit, atque in ipsa solennitate paschali cum alimentis, quæ sibi parauerat, ad locum tendit, & virum Dei per abrupta montium, per concaua vallium, per defossa terrarum quæsiuit, eumque latere in specu reperit. Cumque oratione facta, benedicientes Dominum omnipotentem confederent, post dulcia vitæ colloquia is, qui aduenerat, presbyter dixit: Surge, sumamus cibum: quia hodiè pascha est. Cui vir Dei respondit, dicens: Scio, quia pascha est: quia hodiè videre te merui. Longè quippe ab hominibus positus, quia die eodem paschalis solennitas esset, ignorabat. Venerabilis autè presbyter rursus asseruit, dicens: Veraciter hodiè resurrectionis Dominicæ paschalis dies est: abstinere tibi minimè congruit: quia & ego ad hoc missus sum, ut omnipotentis Dei dona pariter sumamus. Benedicentes igitur Dominum, sumperunt cibum, expleta itaque refectione & colloquio, ad ecclesiam suam presbyter recessit. Eodem quoque tempore hunc in specu latitantem etiam pastores inuenerunt: quem dum vestitum pellibus inter fructa cernerent, aliquam bestiam esse crediderunt: sed cognoscentes Dei famulum, eorum multi ad pietatis gratiam à bestiali mente mutati sunt. Nomen itaque eius per vicina loca innotuit cunctis, Factumque est, ut ex illo iam tempore à multis frequentari cōpisset: qui cum ei cibum afferret corporis, ab eius ore in suo pectore alimenta referrebat vitæ.

Induit habitum monachicum.

Paschalis solennitas.

Presbyter adfert cibū S. Benedicto.

Inuenitur in specu à pastoribus.

Cap. 2.

Tentatio carnis vehemens.

Fortiter superatur.

Quadam verò die dum solus esset, tentator affuit. Nam nigra paruaque auis, quæ vulgò merula nominatur, circa eius faciem volitare cœpit, eiusque vultui importunè insisteret, ita ut manu capi posset, si hanc vir sanctus tenere voluisset: sed signo crucis edito, recessit auis. Tanta autem carnis tentatio, aui eadem recedente, secuta est, quantam vir sanctus nunquam fuerat expertus. Quandam namque aliquandò scēminam viderat, quæ malignus spiritus ante eius mentis oculos reduxit: tantoque igne serui Dei animum in specie illius accendit, ut dum in eius pectore amoris flāma vim caperet, etiam penè deferere cremum, voluptate victus, deliberaret. Tunc subito superna gratia respectus, ad semetipsum reuersus est: atque vrticarum & veprium iuxta densa succrescere frutera conspiciens, ex utro indumento, nudum se in illis spinarum aculeis & vrticarum incendijs proiecit: ibique diū volutatus, toto ex eis corpore vulneratus exijt, & per cutis vulnera eduxit à corpore vulnus mentis, quia voluptatem traxit in dolorem. Cumque benè pœnaliter foris arderet, extinxit quod intus illicite ardebat. Vicit itaque peccatum, quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore, sicut post discipulis ipse perhibebat, ita in eo est tentatio voluptatis edomita, ut tale aliquid in se minimè sentiret. Cœperunt

perunt postmodum multi iam mūdum relinquere, atque ad eius magisterium festinare. Liber quippe à tentationis vitio, vero iure iam factus est virtutum magister. Vnde & per Moysen in Exodo præcipitur, ut Leuitæ à viginti quinque annis & supra, ministrare debeant: ab anno verò quinquagesimo, custodes vasorum fiant.

Num. 8.

Petrus: Iam quidem prolati testimonij mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc plenius exponi postulo.

Gregorius: Liqueat, Petre, quòd in iuuentute carnis tentatio ferueat, ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat. Vasa autem sacra, sunt fidelium mentes. Electi ergò cum adhuc in tentatione sunt, subesse eos ac seruire necesse est, & obsequijs laboribusque fatigari. Cum verò iam mentis atate tranquilla calor recesserit tentationis, custodes vasorum sunt: quia doctores animarum fiunt.

Petrus: Fateor, placet, quòd dicis: sed quia prolati testimonij clausa reserasti, quaso, ut de vita iusti debeas ea, quæ sunt inchoata, percurrere.

Gregorius: Recedente igitur tentatione, vir Dei quasi spinis erutis, ex culta terra, de virtutum segete feracius fructus dedit. Præconio itaque eximia conuersationis celebre nomen eius habebatur. Non autem longè monasterium fuit, cuius cōgregationis pater defunctus est: omnisque ex illo congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit, & magnis precibus, ut eis præesse deberet, petijt. Qui diū negando, distulit: suis illorumque fratrum moribus se conuenire non posse prædixit: sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vitæ custodiam teneret, nullique, ut prius, per actus illicitos in dexteram laeuamque partem deflectere à conuersationis itinere liceret: suscepti fratres insanè sæuientes, semetipsos prius accusare cœperunt, quia hunc sibi præesse poposcerāt, quorum scilicet tortitudo in norma eius recitudo offendebat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere, & se dolerent adueta relinquere, durumque esset, quòd in mente veteri cogebantur noua meditari: & quia grauis est semper prauis moribus vita bonorū, tractare de eius morte aliqui conati sunt: qui inito consilio, venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum, in quo ille pestifer potus habebatur, recumbenti patri ex more monasterij ad benedicendum fuisset oblatum, extensa manu Benedictus signum crucis edidit, & vas, quòd longius tenebatur, eodem signo rupit: sicque confractum est, ac si in illo vase mortis, pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir Dei, quia potum mortis habuerat, quòd portare non potuit signum vitæ: atque illic surgens, vulu placido, mente tranquilla, conuocatos fratres alloquutus est, dicens: Misereatur vestri, fratres, omnipotēs Deus: quare in me ista facere voluistis? Nunquid non prius dixi vobis, quia vestris ac meis moribus minimè conueniret? Ire, & iuxta vestros mores patrem vobis querite: quia posthac me habere minimè potestis. Tuncque ad locum dilectæ solitudinis redijt, & solus in superni spectatoris oculis habitauit secum.

Cap. 3.

Diffoluti fratres non ferre sancti viri recitudo.

Benedictus, signo crucis edito, vas, in quo venenum erat, perfregit.

Petrus: Minus patenter intelligo, quidnam sit, Habitaui secum.

Gregorius: Si sanctus vir contra se vnanimiter conspirantes, suæque conuersationi longè dissimiles, coactos diū sub se tenere voluisset: forsasè sui vigoris vsū & modum tranquillitatis absunderet, atque à contemplationis lumine suæ mentis oculos declinasset. Dumque quotidie illorum correptione fatigatus, minus curaret sua, & se forsitan relinqueret, & illos non inueniret. Nam quoties per cogitationis motum, nimium extra nos ducimur: & nos sumus, & nobiscum non sumus: quia nosmetipsos minimè videntes, per alia vagamur. An illū secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit: portionem, quam acceperat, consumpsit: vni in ea ciuium adhæsit, porcos paut, quos & manducare videret siliquas, & esuriret? qui tamen cum postmodum cœpit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: In se reuersus, dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus? Si igitur secum fuit, vnde ad se redijt? Hunc ergò venerabilem virum secum habitasse dixerim: quia in sua semper custodia circumspectus, ante oculos conditoris se semper adspiciēs, se semper examinans, extra se mentis suæ oculos non diuulgauit.

Luc. 17.

Petrus: Quid ergò, quòd de Apostolo Petro scriptum est, dum de carcere ab angelo eductus fuisset: Qui ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus angelū suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum?

Act. 12.

Gregorius: Duobus modis, Petre, extra nos ducimur: quia aut per cogitationis lapsum sub nosmetipsos recidimus, aut per contemplationis gratiam super nosmetipsos leuamur. Ille itaque, qui porcos paut, vagatione mentis & immūditia sub semetipsum leuamur. Ille itaque, qui porcos paut, vagatione mentis & immūditia sub semetipsum leuamur.

Duobus modis extra nos ducimur.

Hh cecidit:

cecidit: Iste verò, quem angelus soluit, eius mētem in ecstasim rapuit, extra se quidem, sed super semetipsum fuit. Vterque ergò ad se redijt: quandò & ille ab errore operis se collegit ad cor: & iste à contēplationis culmine ad hoc redijt, quod in intellectu communi vt prius fuit. Venerabilis igitur Benedictus in illa solitudine habitabat secum, in quantum se intra cogitationis claustra custodiuit. nam quotiescunquē hunc contem- plationis ardor in altum rapuit, se proculdubio sub se reliquit.

Petrus: Placet quod dicis, sed quāso respondeas, si deserere fratres debuit, quos se- mel suscepit?

Ministeriū
susceptum
num liceat
deserere.

Gregorius: Vt ego Petre existimo, ibi adunati æquanimiter portandi sunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur boni. Nam vbi omnimodò de bonis fructus deest, fit aliquandò de malis labor vacuus, maximè si è vicino causæ suppetant, quæ fructum Deo ferre valeant meliorem. Vir itaque sanctus propter quem custo diendū staret, qui omnes vnanimiter se persequentes cernebat? Et sæpè agitur in animo perfectorum, quod silentio prætereundum non est: quia cum laborem suum sine fructu esse consi- derent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vndè ille quoq; egregius præ- dicator, qui dissolui cupit, & cum Christo esse, cui viuere Christus est, & mori lucrum: qui passionum certamina non solum ipse appetijt, sed ad toleranda hæc & alios accen- dit: Damasci persecutionem passus, vt posset euadere, murum, funem, sportamq; qua- siuit, seque latenter deponi voluit. Nunquid non Paulum mortem dicimus timuisse, quam se ipse pro amore Iesu testatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem sibi fructum adesse conspiceret, & grauem laborem, ad laborem se alibi cum fructu serua- uit. Fortis etenim præliator Dei teneri intra claustra noluit, certaminis campum ques- uit. Vndè idem quoquē venerabilis Benedictus, si libenter audis, citius agnoscis, quia non tantos ipse indociles deseruit, quantos in locis alijs à morte animæ suscitauit.

Philip. 1.

Astor. 9.
2. Cor. 11.

Petrus: Ità esse vt doces, & manifesta ratio, & prolatum congruum testimoniū de- clarat. Sed quāso, vt de vita tanti patris ad narrationis ordinem redeas.

Gregorius: Cum sanctus vir diu in eadem solitudine virtutibus signisque succresce- ret, multi ab eo in eodem loco ad omnipotentis Dei sunt seruitium cōgregati: ita vil- lic duodecim monasteria cum omnipotentis Iesu Christi Domini opitulatione con- strueret: in quibus statutis patribus duodenos monachos deputauit, paucos verò se- cum retinuit, quos adhuc in sua præsentia aptius erudiri iudicauit. Cœpère etiam tunc ad eum Romanæ vr̄bis nobiles & religiosi concurrere, suosq; ei filios omnipotēti Deo nutriēdos dare. Tunc quoq; bonæ spei suas soboles, Eutychius Maurum, Tertullius ve- rò patritius Placidum tradidit: è quibus Maurus iunior, cum bonis polleret moribus, magistri adiutor cœpit existere: Placidus verò puerilis adhuc in dolis gerebat annos.

Cap. 4.

In vno autem ex eis monasterijs, quæ circumquaq; construxerat, quidam monachus erat, qui ad orationem stare non poterat: sed mox vt se fratres ad studium orationis inclinabant, ipse egrediebatur forās, & mēte vaga, terrena aliqua & transitoria agebat. Cumque ab Abbate suo sæpius fuisset admonitus, ad virum Dei deductus est: qui ipse quoquē stultitiam eius vehemēter increpauit, & ad monasterium reuersus, vix duobus diebus viri Dei admonitionem tenuit. Nam die tertia ad vsum pr̄oprium reuersus, va- gari tempore orationis cœpit. Quod cum seruo Dei ab eodem monasterij patre, quem constituerat, nunciatum fuisset, dixit: Ego venio, cumque per memetipsum emendo.

Diabolus
monachum
ab oratione
abstrahit.

Cumque vir Dei venisset ad idem monasterium, & constituta hora expleta psalmodia sese fratres in orationem dedissent, adspexit, quòd eundem monachum, qui in oratio- ne manere non potuit, quidam niger puerulus per vestimenti fimbrias forās traheret. Tunc eidem patri monasterij, Pompeiano nomine, & Mauro Dei famulo secretè dixit: Nunquid non adspicitis, quis est, qui istum monachum forās trahit? Qui respondentes, dixerunt: Non. Quibus ait: Oremus, vt vos etiam videatis, quem iste monachus sequi- tur. Cumque per biduum esset oratum, Maurus monachus vidit: Pompeianus verò eiusdem monasterij pater, videre non potuit. Die igitur alia, expleta oratione, vir Dei oratorium egressus, stantem forās monachū reperit, quem pro cæcitate cordis sui vir- ga percussit: qui ex illo die nil perfratationis vlterius à nigro iam puerulo pertulit, sed ad orationis studium immobilis permanfit: sicque antiquus hostis dominari non ausus est in eius cogitatione, ac si ipse percussus fuisset ex verbere.

Castigatus
virga mona-
chus, manet
constans.

Cap. 5.

Ex his autem monasterijs, quæ in eodem loco construxerat, tria sursùm in rupibus montis erant: & valdè erat fratribus laboriosum, quòd semper ad lacum oportebat descendere, vt aquam haurire debuissent: maximè quia è deuexo montis latere erat

grauc

grauè descendētib; in timore periculum. Tunc collecti fratres ex eisdem tribus mo- nasterijs, ad Dei famulum Benedictum venerunt, dicentes: Laboriosum nobis est pro- pter aquam quotidie vsq; ad lacum descendere, & idcirco necesse est ex eodem loco monasteria mutari. Quos blandè consolans, dimisit: & nocte eadem cum paruo pue- rulo, nomine Placido, cuius superius memoriam feci, eiusdem montis rupem ascēdit, ibiq; diutius orauit. Et oratione completa, tres petras in loco eodē pro signo posuit, atq; ad suum, cunctis illis nescientibus, monasterium redijt. Cumq; die alia ad eum pro necessitate aquæ prædicti fratres redijissent, dixit: Ite, & rupē illam, in qua tres super in- uicem positas petras inueneritis, in modico cauate: valet enim omnipotens Deus cri- am in illo montis cacumine aquam producere, vt vobis laborem tanti itineris dignetur auferre. Qui euntes, rupem montis, quam Benedictus prædixerat, iam sudātem in- uenerunt. Cumque in ea concauum locum fecissent, statim aqua repletus est: quæ tam sufficienter emanauit, vt nuncuscquē vbestim defluat, atque ab illo montis cacumine vsque ad inferiora deriuetur.

Precibus è
rupe fontē
elicit.

Alio quoq; tempore Gotthus quidam pauper spiritu, ad conuersionē venit: quem Dei vir Benedictus libentissimè suscepit. Quadam verò die ei dare ferramentum iussit, quod ad falcis similitudinem falcastrum vocatur, vt de loco quodam vepres absconde- ret, quatenus illic hortus fieri deberet. Locus autem ipse, quem mundandum Gotthus suscepit, super ipsam lacu ripam iacebat. Cumq; Gotthus idem densitatem veprium totius virtutis annisu succideret, ferrum de manubrio profiliens, in lacum cecidit: Vbi scilicet tanta erat aquarum profunditas, vt spes requirendi ferramenti nulla iam esset. Itaque ferro perduto, tremebundus ad Maurum monachum cucurrit Gotthus: damnū quod fecerat, nunciauit, & reatus sui poenitentiam egit: Quod Maurus quoquē mona- chus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc Insigne mi-
ra culum.

Cap. 6.

Quod Maurus quoquē mona- chus mox Benedicto famulo Dei curauit indicare. Vir igitur Domini Benedictus hæc Insigne mi-
ra culum. ferrum à profundo redijt, atque in manubrium intrauit. Qui statim ferramētum Got- tho reddidit, dicens: Ecce labora, & noli contristari. Quadam verò die dum idem venerabilis Benedictus in cella consisteret, prædictus Placidus puer, sancti viri monachus, ad hauriēdam de lacu aquam egressus est: qui vas, quod tenuerat, in aquam incautè submittens, ipse quoquē cadēdo sequutus est. Quem mox vnda rapuit, & penè ad vnus sagittæ cursum, eum à terra introrsus traxit. Vir autē Dei intra cellam positus, hoc protinus agnouit, & Maurum festinè vocauit, dicens: Fra- ter Maure, curre, quia puer ille, qui ad hauriendam aquam perrexerat, in lacum ceci- dit: iamque eum longius vnda trahit. Res mira, & post Petrum Apostolū inuisitata. Be- nedictione etenim postulata atque percepta, ad patris sui imperium concitus perrexit Maurus, atque vsque ad eum locum, quo ab vnda deducebatur puer, per terram se ire existimans, super aquam cucurrit, cumque per capillos tenens, cursu rapido redijt. Qui mox vt terram tetigit, ad se reuersus, post tergum respexit, & quia super aquas cucurrit, agnouit: & quod præsumere non potuisset vt fieret, miratus extremuit factum. Re- uertus itaque ad patrem, rem gestam retulit. Vir autē venerabilis Benedictus hoc non suis meritis, sed illius obedientiæ deputare cœpit. At contrā Maurus pro solo eius im- perio factum dicebat: seque conscium in illa virtute nō esse, quam nescius fecisset. Sed in hac humilitatis mutua & amica contentione accessit arbiter puer, qui ereptus est. nanque dicebat: Ego cum ex aqua traheret, super caput meum melotem Abbatis vi- debam, atque ipsum me ex aquis educere considerabam.

Cap. 7.

Maurus cur-
rit super
aquas.

Petrus: Magna sunt valdè, quæ narras, & multorum ædificationi profutura: ego autem boni viri miracula quo plus bibo, eo plus sitio.

Gregorius: Cum iam loca eadem in amorem Domini nostri Iesu Christi, longè la- teg, seruēcerent, & secularem vitam multi relinquerent, & sub leui redemptoris iugo ceruicem cordis edomarēt: sicut mos prauorum est, inuidere alijs virtutis bonū, quod ipso habere non appetunt: vicinæ ecclesiæ presbyter, Florentius nomine, huius nostri subdiaconi Florētij auus, antiqui hostis malitia percussus, sancti viri studijs cœpit amu- lare, eiusq; cōuersationi derogare, quosq; etiam posset, ab illius visitatione compesce- re. Cumq; iam se conspiceret eius profectibus obuiare non posse, & conuersionis il- lius opinionem crescere, atque multos ad statum vitæ melioris ipso quoquē opinio- nis eius præconio indesinenter vocari: inuidiæ facibus magis magisque succensus, de- terior fiebat: quia conuersionis illius appetebat habere laudem, sed habere laudabi- lem vitam nolebāt. Qui eiusdem inuidiæ tenebris cæcatus, ad hoc vsque perductus est,

Cap. 8.

Florentius
presbyter
necesse ma-
chinatur
sancto viro.

vt seruo omnipotentis Dei infectum veneno panem quasi pro benedictione transmitteret. Quem vir Dei cum gratiarum actione suscepit: sed eum, quæ pestis lateret in pane, non latuit. Ad horam verò refectiois illius ex vicina sylua coruus venire consueuerat, & panem de manu eius accipere. Qui cum more solito venisset, panem, quem presbyter transmisserat, vir Dei ante coruum proiecit, eiq; præcepit, dicens: In nomine Iesu Christi Domini nostri tolle hunc panem, & tali eum in loco projice, vbi à nullo hominum possit inueniri. Tunc coruus aperto ore, expansis alis, circa eundem panem cepit discurre, crocitare, ac si aperte diceret, & obedire se velle, & tamen iussa implere non posse. Cui vir Domini præcipiebat, iterum atque iterum dicens: Leua leua securus, atque ibi projice, vbi inueniri non possit. Quem diu demoratus, quandoq; coruus mordit, leuauit, & recessit. Post trium verò horarum spatium, abiecto pane, redijt, & de manu hominis Dei annonam, quam consueuerat, accepit. Venerabilis autem pater contra vitam suam inardescere sacerdotis animum videns, illi magis quam sibi doluit.

Nititur per
dere animas
discipulorum
S. Benedicti

Sed prædictus Florentius, quia magistri corpus necare non potuit, se ad extinguendas discipulorum animas accedit: ita vt in horto cellæ, cui Benedictus inerat, ante eorum oculos nudas septem puellas mitteret: quæ coram eis sibi inuicem manus tendentes, & diutius ludentes, illorum mentes ad peruersitatem libidinis inflammarent. Quod vir sanctus de cella conspiciens, lapsusq; adhuc tenerioribus discipulis pertimescens, idq; pro sua solius persecutione fieri pertractans: inuidia locum dedit, atq; oratoria & cuncta quæ construxerat, sub statutis præpositis adiunctisque fratribus ordinauit, & paucis secum monachis ablatis, habitationem mutauit loci. Moxq; vt vir Dei eius odia humiliter declinauit, hunc omnipotens Deus terribiliter percussit. Nam cum prædictus presbyter, stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, & Benedicti hostem coterens extinxit. Quod viri Dei discipulus, Maurus nomine, statim venerabili patri Benedicto, qui adhuc à loco eodem vix decem millibus aberat, estimauit esse nunciandum, dicens: Reuertere, quia presbyter, qui te persequebatur, extinctus est. Quod vir Dei Benedictus audiens, sese in grauibus lamentis dedit: vel quia inimicus occubuit, vel quia de inimici morte discipulus exultauit. Qua de re factum est, vt eidem quoque discipulo penitentiam indiceret, quod mandans talia, gaudere de inimici interitu præsumpsisset.

Percutitur
à Deo.

Exod. 17.
4. Reg. 6.
March. 14.
3. Reg. 17.
2. Reg. 1.

Petrus: Mira sunt & multum stupenda, quæ dicis. Nam in aqua ex petra producta, Moysen: in ferro verò, quod ex profundo aquæ redijt, Elisæum: in aquæ itinere, Petrum: in corui obedientia, Eliam: in luctu autem mortis inimici, Dauid video, & pendendo quia vir iste spiritu iustorum omnium plenus fuit.

Iohan. 7.

Gregorius: Vir Domini Benedictus, Petre, vnus Dei spiritum habuit, qui per cõcessæ redemptionis gratiam, electorum corda omnium impleuit, de quo Iohannes dicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. De quo rursus scriptum est: De plenitudine eius nos omnes accepimus. Nam sancti Dei homines potuerunt à Domino virtutes habere, nõ etiam alijs tradere. Ille autem signa virtutis dedit subditis, qui se daturum signum Ionæ promisit inimicis, vt coram superbis mori dignaretur, coram humilibus resurgere: quatenus & illi viderent, quod contemnerent, & isti, quod venerates amare debuissent. Ex quo mysterio actum est, vt dum superbi aspiciunt despectum mortis, humiles contra mortem acciperent gloriam potestatis.

Ibidem.

Matth. 12.

Petrus: Quæso te, post hæc ad quæ loca vir sanctus migrauerit, vel si aliquas in eis virtutes postmodum ostenderit, innotesce.

Innotesce,
actiue dicit.

Gregorius: Sanctus vir ad alia demigrans, locum, non hostem inuenit. Nam tanto post grauiora prælia pertulit, quanto contra se aperte pugnantem ipsum malitie magistrum inuenit. Castrum nanque, quod Cassinum dicitur, in excelsi montis latere situm est: qui videlicet mons distenso sinu hoc idem castrum recipit, sed per tria millia in altum se subrigens, velut ad aëra cacumen tendit. Vbi vetustissimum sanum fuit, in quo ex antiquorum more gentiliū, à stulto rusticorū populo Apollo colebatur. Circumquaque etiam in cultu demonum luci succreuerant, in quibus adhuc eodem tempore infidelium insana multitudo sacrificijs sacrilegis infudabat. Illuc itaque vir Dei perueniens, contriuit idolum, subuertit aram, succendit lucos, atque in ipso templo Apollinis, oraculum B. Martini: vbi verò ara eiusdem Apollinis fuit, oraculum S. Iohannis construxit, & commorantem circumquaque multitudinem, prædicatione continua ad fidem vocabat. Sed hæc antiquus hostis tacite non ferens, non occultè vel per somnium, sed

Ara Apollinis euerit.

sed aperta visione eiusdem patris oculis sese ingerebat, & magnis clamoribus vim se peti cõqueretur: ita vt voces illius etiã fratres audirēt, quantum imaginè minimè cernerent. Vt enim discipulis suis venerabilis pater dicebat, corporalibus eius oculis idem antiquus hostis teterrimus & succensus apparebat, qui in eum ore oculisq; flammantibus seuire videbatur. Iam verò quæ diceret, audiebant omnes. Prius enim hunc vocabat ex nomine. Cui cum vir Dei minimè responderet, ad eius mox contumelias erumpebat. Nam cum clamaret dicens, Benedicte Benedicte: & eum sibi nullo modo respondere, conspiceret, protinus adiungebat: Maledicte, maledicte, & non Benedicte, quid tecum habes? quid me persequeris? Sed iam nunc expectanda sunt contra Dei famulum antiqui hostis noua certamina: cui pugnam quidem volens intulit, sed occasiones victoriæ ministravit inuitus.

Fremit in
eum satanas.

Quadam die dum fratres habitacula eiusdem cellæ construerent, lapis in medio iacebat, quem in ædificium leuare decreuerunt. Cumque eum duo vel tres mouere non possent, plures adiecti sunt: sed ita immobilis mansit, ac si radicatus in terra teneretur: vt palam daretur intelligi, quod super eum ipse per se antiquus hostis sederet, quæ tantorum virorum manus mouere non possent. Difficultate igitur facta, ad virum Dei missum est, vt veniret, & orando hostem repelleret, vt lapidem leuare possent. Qui mox venit, & orationem faciens, benedictionem dedit: & tanta lapis celeritate leuatus est, ac si nullum prius pondus habuisset.

Cap. 9.

Tunc in conspectu viri Dei placuit, vt in eodem loco terram foderent. Quam dum fodiendo altius penetrarent, æreum illic idolum fratres inuenerunt. Quo ad horam casu in coquina proiecto, exire ignis repente visus est, atque in cunctorum monachorum oculis, quia omne eiusdem coquinæ ædificium consumeretur, ostendit. Cumque iacendo fratres aquam ad ignem quasi extinguendo perstreperēt, pulsatus eodem tumultu vir Dei aduenit. Qui eundem ignem in oculis fratrum esse, in suis verò non esse considerans, caput protinus in orationem flexit, & eos, quos phantastico reperit igne deludi, vocauit fratres, monuit vt oculos suos signarent, vt & sanū illud coquinæ ædificium aliter cernerent, & flammam, quas antiquus hostis fixerat, non viderent.

Cap. 10.

Præstigia
dæmonum.

Rursus dum fratres parietem, quia res ita exigebat, paulò altius erigerent, vir Dei in

Cap. 11.

orationis studio intra cellæ suæ claustra morabatur. Cui antiquus hostis insultans apparuit, & ei, quod ad laborantes fratres pergeret, indicauit. Quod vir Dei per nunciū celerimè fratribus indicauit, dicens: Fratres, cautè vos agite: quia ad vos hac hora malignus spiritus venit. Is qui mandatū detulit, vix verba compleuerat, & malignus spiritus eundem parietem, qui ædificabatur, euerit, atq; vnum puerulum monachi, cuiusdam curialis filium, opprimens ruina contriuit. Contristati omnes ac vehementer afflicti, non damno parietis, sed contritione fratris, venerabili patri Benedicto celeriter cum grauiluctu nunciarunt. Tunc idem pater Benedictus dilaceratū puerum ad se deferri iubet. Quem portare non nisi in gremio poterunt: quia collapsi saxa parietis, non solum eius membra, sed etiã ossa contriuerant. Præcepitq; vir Dei statim eum in cella sua in psitho, quod vulgò matra vocatur, quo orare consueuerat, projici: missisq; foras fratribus, cellam clausit: qui orationi instantius, quam solebat, incubuit. Mira res, eadè hora hunc incolumem, atq; vt prius valentè, ad eundem iterum laborem misit, vt ipse quoq; parietem cum fratribus perficeret, de cuius se interitu antiquus hostis Benedicto insultare credidisset.

Dæmò euer
tens murū,
opprimit
puerum.

Eum S. Be.
nedictus
excitat.

Cæpit verò inter ista vir Dei prophetiæ etiã spiritu pollere, ventura prædicere, præsentibus etiam absentia nunciare. Mos etenim cellæ fuit, vt quoties ad responsum aliquod egredierentur fratres, cibum potumq; extra cellam minimè sumerent. Cumque hoc de vñ regulæ sollicitè seruarietur, quadam die ad responsum fratres egressi sunt, & in eo tardiori compulsi sunt hora demorari. Qui manere iuxta religiosam sceminā noverant, cuius ingressi habitaculum, sumpscrunt cibum. Cumq; iam tardius ad cellam redijissent, benedictionem patris ex more petierunt. Quos ille protinus perstratus est, dicens: Vbi comedistis? Qui responderunt: Nusquam. Quibus ille ait: Quare ita mentimini? Nunquid illius talis sceminæ habitaculum non intrastis? Nunquid hos atq; illos cibos non accepistis? Nunquid tot calices non bibistis? Cumque eis venerabilis pater & hospitium mulieris, & genera ciborum, & numerum potionum diceret, cognoscen-
tes cuncta, quæ egerant, ad eius pedes tremefacti ceciderunt, & se deliquisse confessi sunt. Ipse autem protinus culpæ pepercit, perpendens quod in eius absentia vltra non facerent, quem presentem sibi esse in spiritu scirent.

Cap. 12.

Absens, in
spiritu vi-
dit, quid
fratres age-
rent.

Frater quoque Valentini, eius monachi, cuius superius memoriam feci, vir erat
Cap. 13.

laicus, sed religiosus. Qui ut serui Dei orationē perciperet, & germanum fratrem videret, annis singulis de loco suo ad cellam eius ieiunus venire cōsueuerat. Quadam igitur die dum iter ad monasterium faceret, sese illi alter viator adiunxit, qui sumēdos cibos in itinere portabat. Cumq; iam hora tardior excreuisset, dixit: Veni frater, sumamus cibum, nē lassēmur in via. Cui ille respondit: Absit frater, hoc nō faciam: quia ad venerabilem patrem Benedictum ieiunus semper peruenire consueui. Quo responso percepto, ad horam conuiator tacuit. Sed cum post hoc aliquantulū itineris spatium egissent, rursus admonuit, ut manducarent. Noluī consentire, qui ieiunus peruenire decreuerat. Tacuit quidem, qui ad manducandum inuitauerat, & cum eo ieiunus adhuc peregere modicum consensit. Cumq; iter longius agerēt, & eos tardior hora fatigaret ambulantes, inuenerunt in itinere pratum & fontem, & quaque poterant ad reficiendum corpus delectabilia videri. Tunc conuiator ait: Ecce aquam, ecce pratum, ecce amoenus locus, in quo possumus refici & parum quiescere, ut valeamus iter nostrū postmodum incolumes explere. Cum igitur & verba auribus, & loca oculis blandirētur, tertia admonitione persuasus, consensit & comedit: vespertina verò hora peruenit ad cellam.

Obiecit euidam, quod absens comiserat.

Præsentatus aut venerabili Benedicto patri, sibi orationē petijt: sed mox ei vir sanctus hoc, quod in via egerat, impropertavit, dicens: Quid est, frater, quod malignus hostis, qui tibi per conuiatorem tuum locutus est, semel tibi persuadere non potuit, secundo non potuit, tertio verò persuasit, & te ad hoc quod voluit, superauit? Tunc ille reatū infirmæ suæ mentis agnoscens, eius pedibus prouolutus, tanto magis cepit culpam desistere & erubescere, quanto se cognouit etiam absentem in Benedicti patris oculis deliquisse.

4. Reg. 5.

Petrus: Ego sancti viri præcordijs Elisæi spiritum video inesse, qui absenti discipulo præsens extitit.

Cap. 14.

Gregorius: Oportet, Petre, ut interim sileas, quatenus adhuc maiora cognoscas. Gothorum nanque temporibus, cum rex eorum Totila sanctū virum prophetiæ habere spiritum audisset, ad eius monasterium pergens, paulò longius substitit, eique se venturum esse nunciavit. Cui dum protinus mandatū de monasterio fuisset ut veniret, ipse, sicut perfidæ mētis fuit, an vir Dei prophetiæ spiritum haberet, explorare conatus est. Quidam verò eius spatharius Riggo dicebatur, cui calceamenta sua præbuit, cumq; indui vestibus regalibus fecit, quem quasi in persona sua peregere ad Dei hominem precepit. In cuius obsequio tres, qui sibi præcæteris adherere consueuerāt, comites militi, scilicet Vultericum, Rudericum & Blindinum, ut ante serui Dei oculos ipsum regē Totilam esse simulantes, eius lateri obambularēt: cui alia quoque obsequia, alios spatharios præbuit, ut tam ex eisdem obsequijs, quam ex purpureis vestibus rex esse putaretur. Cumque idem Riggo decoratis vestibus, obsequētum frequentia comitatus, monasterium fuisset ingressus, vir Dei eminens sedebat. Quem venientem cōspiciens, cum iam ab eo audiri potuisset, clamauit, dicens: Pone sili, pone: hoc quod portas, non est tuum. Qui Riggo protinus in terram cecidit, & quia tanto viro illudere præsumpsisset, expauit, omnesque qui cum eo ad hominem Dei veniebant, terræ cōsternati sunt. Surgentes autem, ad eum minimè propinquare præsumperunt: sed ad suum regē reuersi, nunciauerunt trepidi, in quanta velocitate fuerant depræhensi.

Cap. 15.

En barbari regis erga sanctū virū reuerentia.

Tunc per se idem Totila ad Dei hominē accessit: quē cum longè sedentē cerneret, non ausus accedere, sese in terram dedit. Cui cum vir Dei bis terve diceret, Surge, sed ipse ante eum de terra erigere se non auderet: Benedictus Christi Iesu famulus per se metipsum dignatus est accedere ad regē, prostratumq; de terra leuauit, & de suis acibus increpauit, atq; in paucis sermonibus cuncta, quæ illi erant ventura, prænucciavit, dicens: Multa mala facis, multa mala fecisti: iam aliquandò ab iniquitate conquiesce: Equidē Romani ingressurus es, mare transiturus, nouē annis regnans, decimo morieris. Quibus auditis, rex vehementer territus, oratione petita recessit: atque ex illo iam tempore minus crudelis fuit, & nō multò post Romam adiit, ad Siciliam perrexit. Anno autē regni sui decimo, omnipotentis Dei iudicio regnū cum vita perdidit. Præterea

Episcopus Canusinus.

S. Benedicti vaticinium de Roma.

Canusinæ antistes ecclesiæ ad eundem Dei famulum venire cōsueuerat, quem vir Dei pro vitæ suæ merito valdè diligebat. Is itaque dum cum illo de ingressu regis Totilæ & Romanæ vrbs perditione colloquium haberet, dixit: Per hunc regem ciuitas ista destruetur, ut iam amplius non inhabitetur. Cui vir Domini respondit: Roma à gentibus non exterminabitur, sed tempestatibus, coruscis, turbinibus ac terræ motu fatigata marcescet in semetipsa. Cuius prophetiæ mysteria nobis iam facta sunt luce clariora, quoniam hac vrbe dissoluta moenia, euersas domus, destructas ecclesias turbine cernimus, eiusq; ædificia

ædificia, longo senio lassata, quia ruinis crebrescentibus prosternantur videmus, quantum hoc Honoratus eius discipulus, cuius mihi relatione compertum est, nequaquam ex ore illius audisse se perhibet: sed quia hoc dixerit, dictum sibi à fratribus fuisse testatur.

Eodem quoque tempore quidā Aquinensis ecclesiæ clericus demonio vexabatur, qui à venerabili viro Cōstantio, eiusdem ecclesiæ antistite, per multa fuerat martyrum loca transfusus, ut sanari potuisset. Sed sancti Dei martyres noluerunt ei sanitatis donum tribuere, ut quanta esset in Benedicto gratia, demonstrarent. Ductus itaque est ad omnipotentis Dei famulum Benedictum: qui Iesu Christo Domino preces fundens, antiquum hostem de obsessio homine protinus expulit. Cui sanato præcepit, dicens: Vade, & posthac carnem non comedas, ad sacrum ordinem nunquam accedere præsumas: quacunque autem die ad sacrum ordinem accedere præsumperis, statim iuri diaboli iterum mancipaberis. Discessit igitur clericus sanus, & sicut terrere solet animum pena recens, ea, quæ vir Dei præceperat, interim custodiuit. Cum verò post annos multos omnes priores illius de hac luce migrassent, & minores suos sibimet superponi in sacris ordinibus cerneret, verba viri Dei quasi ex longo tempore oblitus postposuit, atque ad sacrum ordinem accessit, quem mox is, qui reliquerat, diabolus reuinit, cumque vexare, quousque animam eius excuteret, non cessauit.

Curat diemoniacum.

Petrus: Iste vir Dei diuinitatis, ut video, etiā secreta penetrauit: quia perspexit hunc clericum idcirco diabolo traditum, nē ad sacrum ordinem auderet accedere.

Gregorius: Quare diuinitatis secreta non nōset, qui diuinitatis præcepta seruaret, cum scriptum sit: Qui adheret Domino, vnus spiritus est cum eo?

1. Cor. 6.

Petrus: Si vnus sit cum Domino spiritus, qui Domino adheret, quid est, quod iterum idem egregius prædicator dicit: Quis cognouit sensum Domini, aut quis consilia eius fuit? Valdè enim esse inconueniens videtur, eius sensum, cum quo vnus factus fuerit, ignorare.

Rom. 11.

Gregorius: Sancti viri, in quantum cum Deo vnus sunt, sensum Domini non ignorant. Nam idem quoque Apostolus dicit: Quis enim scit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui est in ipso? Ità & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus Dei, qui ut se ostenderet nōset, quæ Dei sunt, adiunxit: Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est. Hinc iterum dicit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se: nobis autem reuelauit per spiritum suum.

1. Cor. 2.

Ibidem.

Petrus: Si ergo eidem Apostolo ea, quæ Dei sunt, per Dei spiritū sunt reuelata, quomodo super hoc, quod proposuit, præmissit, dicens: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius? Sed rursus mihi hæc dicenti, alia suboritur quæstio. Nam David propheta Domino loquitur, dicens: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui. Et cum minus sit nōset, quam etiā pronunciaré, quid est, quod Paulus incomprehensibilia esse Dei iudicia asseruit: David autem se omnia non solum nōset, sed etiam in labijs pronunciaſſe testatur?

Rom. 11.

Psal. 118.

Gregorius: Ad vtraque hæc tibi superius sub breuitate respondi, dicens, quod sancti viri, in quantum cum Domino vnus sunt, sensum Domini non ignorant. Omnes enim, qui deuorè Dominum sequuntur, etiam deuotione cum Deo sunt, & adhuc carnis corruptibilis grauitate pondere, cum Deo non sunt: occultaque Dei iudicia, in quantum coniuñcti sunt, sciunt: in quantum disiuncti sunt, nesciunt: quia enim secreta eius adhuc perfecte non penetrant, incomprehensibilia eius iudicia esse testantur. Qui verò mente ei inhaerent, atque inhaerendo vel sacris scripturae eloquijs, vel occultis reuelationibus, in quantum accipiunt, cognoscunt: hæc & nouerunt, & pronunciant. Iudicia enim, quæ Deus tacet, nesciunt: quæ Deus loquitur, sciunt. Vnde & David propheta, cum dixisset: In labijs meis pronunciaui omnia iudicia: protinus addidit, Oris tui: ac si aperte dicat: Illa ego iudicia & nōset & pronūciāſſe potui, quæ te dixisse cognoui. Nam ea, quæ ipse non loqueris, à nostra proculdubio cognitione abscondis. Concordat ergo prophetia Apostolicaque sententia: quia & incomprehensibilia sunt Dei iudicia: & tamen quæ de ore eius prolata fuerint, humanis labijs pronunciantur: quoniam sciri ab hominibus & prolata per Deum possunt, & occulta non possunt.

Iudicia Dei occulta ut sciat sancti, itemque nesciant, dum sunt in terris.

Petrus: In obiectione meæ quæstionculæ patuit causa rationis. Sed quæso te, si qua sunt adhuc de viri huius virtute, subiunge.

Gregorius: Vir quidam nobilis, Theoprobis nomine, eiusdem Benedicti patris fuerat admonitione conuersus: qui pro vitæ suæ merito magnam apud eum familiaritatis

Cap. 17.

Prædicat
excidium
cenobij
sui.

Act. 19.

Cap. 18.

Furtum vi-
der in spi-
ritu.

Cap. 19.

Cernit ab-
sens map-
pulas dari
monacho.

Cap. 20.

Ocultas
videt mon-
achi cogita-
tiones.

Cap. 21.

Farina di-
uinitus al-
lata.

tatis fiduciam habebat. Hic cum quadam die eius cellam esset ingressus, hunc amarissimè flentem reperit. Cumque diù subsisteret, eiusque non finiri lachrymas videret, nec tamen, ut vir Dei consueverat, orando plangeret, sed mœrendo, quam causa tantillu-
ctus existeret, inquisiuit. Cui vir Dei illicò respondit: Omne hoc monasterium, quod
construxi, & cuncta, quæ fratribus præparavi, omnipotentis Dei iudicio gentibus tra-
dita sunt. Vix autem obtinere potui, ut mihi ex hoc loco animæ concederentur. Cuius
vocem tunc Theoprobos audiuit, nos autem cernimus, qui destructum modò à Lon-
gobardorum gente eius monasterium scimus. Nocturno enim tempore, quiescenti-
bus fratribus, nupèr illic Longobardi ingressi sunt: qui diripientes omnia, ne vnum qui-
dem hominem illic tenere potuerunt: sed impleuit omnipotens Deus, quod fidelis fa-
mulo Benedicto promiserat, ut si res gentibus traderet, animas custodiret. Qua in re
Pauli vicem video tenuisse Benedictum, cuius dum nauis rerum omnium iacturam per-
tulit, ipse in consolatione vitam omnium, qui eum comitabantur, accepit.

Quodam quoque tempore Exhilaratus noster, quem ipse cõuersum nõsti, transiit
fusus à domino suo fuerat, ut Dei viro in monasteriũ vino plena duo lignea vascula, quæ
vulgo flascones vocantur, deferret: qui vnum detulit, alterum verò pergens, in itinere
abscondit. Vir autem Domini, quem facta absentia latere non poterant, vnum cum
gratiarum actione suscepit, & discedentem puerum monuit, dicens: Vide fili, nè de illo
flascone, quem abscondisti, bibas: sed inclina illum cautè, & inuenies, quid intrus habet.
Qui confusus valdè, à Dei homine exiuit. Et reuersus, volens adhuc probare, quod au-
dierat, cum flasconem inclinasset, de eo protinus serpens egressus est. Tunc prædictus
Exhilaratus puer per hoc, quod in vino reperit, expauit malum quod fecit.

Non longè autem à monasterio vicus erat, in quo nõ minima multitudo hominum
ad fidem Dei ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione conuersa. Ibi quoque
quædam sanctimonialis fœminæ inerant, & crebrò istuc pro exhortandis animabus
fratres suos mittere Benedictus Dei famulus curabat. Quædam verò die misit ex more:
sed is, qui missus fuerat, monachus, post admonitionem factam, à sanctimonialibus fœ-
minis rogatus mappulas accepit, sibi que eas abscondit in sinu. Qui mox ut reuersus est,
eum vir Dei vehementissima amaritudine cœpit increpare, dicens: Quomodo ingres-
sa est iniquitas in sinum tuum? At ille obstupuit, & quid egisset oblitus, vndè corripie-
batur ignorabat. Cui ait: Nunquid ego illic præsens non eram, quando ab ancillis Dei
mappulas accepisti, tibi que eas in sinu misisti? Qui mox eius vestigijs prouolutus, stultè
se egisse pœnituit, & eas, quas in sinu absconderat, mappulas abiecit.

Quædam quoque die, dum venerabilis pater vespertina iam hora corporis alimenta
perciperet, eius monachus cuiusdam defensoris filius fuerat, qui ei ante mensam lucer-
nam tenebat. Cumque vir Dei ederet, ipse autem cum lucernæ ministerio adstaret, cœ-
pit per superbiam spiritum in mente sua tacitus voluere, & per cogitationem dicere:
Quis est hic, cui ego manducanti assisto, lucernam teneo, seruitium impendo? Quis sum
ego, ut isti inseruiam? Ad quem vir Dei statim conuersus, vehementer cœpit eum in-
crepare, dicens: Signa cor tuum frater. Quid est, quod loqueris? Signa cor tuum. Vo-
catisque statim fratribus, præcepit ei lucernam de manibus tolli: ipsum verò iussit à
ministerio recedere, & sibi hora eadem quietum sedere. Qui requisitus à fratribus, quid
habuerit in corde, per ordinem narrauit, quanto superbiam spiritu intumuerat, & quæ
contra virum Dei verba per cogitationem tacitus dicebat. Tunc liquidò omnibus pa-
ruit, quod venerabilem Benedictum latere nil posset, in cuius auribus tacitæ etiam co-
gitationis verba sonuissent.

Alio quoque tempore in eadem Campaniæ regione fames incubuerat, magna que
omnes alimentorum indigentia coangustabat. Iamque in Benedicti monasterio tri-
ticum deerat. Panes verò penè omnes consumpti fuerant, ut non plusquam quinque
ad refectiois horam fratribus inueniri potuissent. Cumque eos venerabilis pater con-
tristatos cerneret, eorum pusillanimitatem studuit modesta increpatione corrigere, &
rursum promissione subleuare, dicens: Quarè de panis inopia vester animus contrista-
tur? Hodie quidem minus est, sed die crastina abundanter habebitis. Sequenti autem
die ducenti farinæ modij ante fores cellæ in faccis inuenti sunt, quos omnipotens Deus
quibus deferentibus transmisisset, nunc vsque manet incognitum. Quod cum fratres
cernerent, Domino gratias referentes, didicerunt iam de abundantia nec in egestate
dubitare.

Petrus: Dic, quæso te: nunquid non credendum est, huic Dei famulo semper pro-
phetiæ

phæta spiritum adesse potuisse, an per interualla temporum eius mentem prophetiæ
spiritus implebat?

Gregorius: Prophetiæ spiritus, Petre, prophetarum mentes non semper irradiat:
quia sicut de sancto spiritu scriptum est, Vbi vult spirat: ita sciendum est, quia & quando vult
adspirat. Hinc est enim, quod Nathan à rege requisitus, si construere templum posset,
prius consensit, & postmodum prohibuit. Hinc est, quod Eliseus cum flentem mulie-
rem cerneret, causamque nescisset, ad prohibentem hanc puerum dicit: Dimitte eam,
quia anima eius in amaritudine est, & Dominus celauit à me, & nõ indicauit mihi. Quod
omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispensatione disponit: quia dum prophetiæ spi-
ritum aliquando dat, & aliquando subtrahit, prophetantium mentes & eleuat in celsi-
tudine, & custodit in humilitate: ut & accipientes spiritum, inueniant quid de Deo sint:
& rursus prophetiæ spiritum non habentes, cognoscant quid sint de semetipsis.

Petrus: Ità hoc esse, ut asseris, magna ratio clamat: sed, quæso, de venerabili patre
Benedicto quicquid adhuc animo occurrit, exequere.

Gregorius: Alio quoque tempore à quodam fideli viro fiterat rogatus, ut in eius
prædio iuxta Taracinensem urbem, missis discipulis suis, construere monasterium de-
buisset. Qui roganti consentiens, deputatis fratribus patrem constituit, & quis ei secun-
dus esset, ordinauit. Quibus euntibus spondit, dicens: Ite, & die illo ego venio, &
ostendo vobis, in quo loco oratorium, in quo refectorium fratrum, in quo susceptio-
nem hospitum, vel quæque sunt necessaria, edificare debeatis. Qui benedictione per-
cepta, illic perrexerunt, & constitutum diem magnopere præsolantes, parauerunt
omnia, quæ his, qui cum tanto patre venire potuissent, videbantur esse necessaria. No-
te verò eadem, qua promissus illucebat dies, eidem seruo Dei, quem illic patrem
constituerat, atque eius præposito, vir Domini in somnis apparuit, & loca singula, vbi
quid edificare debuissent, subtiliter designauit. Cumque vtrique à somno surgerent, si-
bi inuicem, quid viderant, retulerunt. Non tamen visioni illi omnimodò fidem dantes,
virum Dei, sicut se venire promiserat, expectabant. Cumque vir Dei constituto die mi-
nimè venisset, ad eum cum mœrore reuersi sunt, dicentes: Expectauimus pater, ut ve-
nires, sicut promiseras, & nobis ostenderes, vbi quid edificare deberemus, & non veni-
sti. Quibus ipse ait: Quarè fratres, quarè ista dicitis? Nunquid sicut promisi, non veni?
Cui cum ipsi dicerent, Quando venisti? respondit, Nunquid vtrisque vobis dormienti-
bus non apparui, & loca singula designaui? Ite, & sicut per visionem vidistis, omne habi-
taculum monasterij ità construite. Qui hæc audientes, vehementer admirati, ad prædictum
prædiũ sunt reuersi, & cuncta habitacula, sicut ex reuelatione didicerant, construxerunt.

Petrus: Doceri velim, quo fieri ordine potuit, ut longè iret, responsum dormienti-
bus diceret, quod ipsi per visionem audirent, & recognoscerent.

Gregorius: Quid est quod perferens rei gesta ordinem, ambigis Petre? Liqueat
profectò, quia nobilioris natura est spiritus, quam corpus. Et certè, scriptura teste, noui-
mus quod propheta ex Iudæa subleuatus, repente est cum prandio in Chaldæa deposti-
tus, quo videlicet prandio prophetam refecit, seque repente in Iudæa iterum inuenit. Si
igitur tam longè Abacuc potuit sub momento corporaliter ire, & prandium deferre,
quid mirum, si Benedictus pater obtinuit, quatenus iret per spiritum, & fratrum quie-
scentium spiritibus necessaria narraret: ut sicut ille ad cibum corporis corporaliter
perrexit, ità iste ad institutionem spiritualis vitæ spiritaliter pergeret?

Petrus: Manus tuæ locutionis, terfit meæ (fateor) dubietatem mentis, sed velim
nõsse, in communi locutione qualis iste vir fuit.

Gregorius: Vix ipsa, Petre, cõmunis eius locutio à virtutis erat pòdere vacua: quia
cuius cor sese in alta suspenderat, nequaquam verba de ore illius incausum cadebant. Si
quid verò vnquam nõ iam decernendo, sed minãdo diceret, tãtas vires sermo illius ha-
bebat, ac si hoc non dubiè atq; suspensè, sed iam per sententiam protulisset. Nam longè
ab eius monasterio duæ quædam sanctimonialis fœminæ, nobiliori genere exortæ, in
loco proprio cõuersabantur, quibus quidam religiosus vir ad exterioris vitæ vsum præ-
bebat obsequium. Sed sicut nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem
mentis, ut minus se in hoc mundo despiciant, qui plus se ceteris aliquid fuisse memi-
nerunt: necdum prædictæ sanctimonialis fœminæ perfectè linguam suam sub ha-
bitis sui freno restrinxerant, & eundem religiosum virum, qui ad exteriora necessaria
eis obsequiũ præbebat, incautis sæpè sermonibus ad iracundiam prouocabant. Qui
dum diu ista toleraret, perrexit ad Dei hominem: quantasq; pateretur verborum con-
tumc-

Minatur ex
communica
tionem lin
guis proca
cibus. tumelias, enarrauit. Vir autem Dei hæc de illis audiens, eis protinus mandauit, dicens: Corrigite linguam vestram: quia si non emendaueritis, excommunico vos. Quamuis delictet excommunicationis sententiã non proferendo intulit, sed minando. Illæ autem à pristinis moribus nihil mutata, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in ecclesia sepulta. Cumque in eadem ecclesia Missarum solennia celebrarentur, atque ex more diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre consueuerat, eas de sepulcris suis progredi & exire videbat. Quod dum sæpius cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibant foras, atque intra ecclesiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc uiuentibus mandauit. Eas quippe se communionem priuare dixerat, nisi mores suos & uerba corrigerent. Tunc seruo Dei cum graui mœrore indicatum est: qui manu sua protinus oblationem dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & ulterius excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuisset immolata, & à diacono iuxta morem clamatum est, ut non communicantes, ab ecclesia exirent, illæ exire ab ecclesia ulterius uisæ non sunt. Quæ ex re indubitanter patuit, quia dum inter eos qui communionem priuati sunt, minimè recederent, communionem à Domino per seruum Domini recepissent.

Illius excō
municatio
nis commi
natar vis.

Petrus: Mirum valdè, quod dicis, quamuis uenerabilem & sanctissimum virum, adhuc tamen in hac carne corruptibili degentem, potuisse animas soluere in illo iam inuisibili iudicio constitutas.

Matth. 16.
Absolui pot
sunt animæ
etiam cor
porib⁹ exu
ta.

Gregorius: Nunquidnam, Petre, in hac adhuc carne non erat, qui audiebat. Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cælis? Cuius nunc vicem ligando & soluendo obtinet, qui locum sancti regiminis fide & moribus tenent. Sed ut tanta valeat homo de terra, cali & terræ conditor in terram uenit è cælo: atque ut iudicare caro etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est factus pro hominibus Deus caro: quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est firmitas Dei.

Petrus: Cum uirtute signorum concorditer loquitur ratio uerborum.

Cap. 24.

Pœna ino
bedientia.

Effectus
corporis
Christi.

Gregorius: Quadam quoque die, dum quidam eius puerulus monachus parentes suos ultra, quam deberet, diligens, atque ad eorum habitaculum tendens, sine benedictione de monasterio exisset, eodem die mox, ut ad eos peruenit, defunctus est. Cumque esset sepultus, die altero proiectum foras corpus eius inuentum est: quod rursus tradere sepulture curauerunt. Sed sequenti die iterum proiectum exterius atque inhumatum, sicut prius, inuenerunt. Tunc concitè ad Benedicte patris uestigia currentes, cum magno fletu petierunt, ut ei suam gratiam largiri dignaretur. Quibus uir Dei manu sua protinus communionem Dominici corporis dedit, dicens: Ite, atque hoc Dominici corpus super peccatus eius cum magna reuerentia ponite, & sic sepultura eum tradite. Quod dum factum fuisset, susceptum corpus eius terra tenuit, nec ultra proiecit. Perpendis Petre, apud Iesum Christum Dominum cuius meriti iste uir fuerit, ut eius corpus etiam terra proiecerit, qui Benedicte gratiam non haberet?

Petrus: Perpendo planè, & uehementer stupesco.

Cap. 25.

Instabilis
monachus
draconem
videt.

Gregorius: Quidam autem eius monachus mobilitati mentis deditus erat, & permanere in monasterio uolebat. Cumque eum uir Dei assidue corripere, & frequenter admonere, ipse uero nullo modo consentiret in congregatione persistere, atque importunis precibus, ut relaxaretur immineret: quadam die idem uenerabilis pater, nimirum tædio affectus, iratus iussit ut discederet. Qui mox ut monasterium exiit, contra se assistere aperto ore draconem in itinere inuenit. Cumque eum idem draco, qui apparuerat, deuorare uellet, coepit ipse tremens & palpitans magnis uocibus clamare, dicens: Succurrite succurrite: quia draco iste me deuorare uult. Currètes autem fratres, draconem minimè uiderunt, sed tremementem atque palpitantem monachum ad monasterium reduxerunt. Qui statim promisit nunquam se esse à monasterio recessurum, atque ex hora eadem in sua promissione permansit: quippe qui sancti uiri orationibus contra se assistere draconem uiderat, quem prius non uidentem sequebatur.

Cap. 26.

Sed neque hoc silendum puto, quod illustri uiro Antonio narrante cognoui, qui aiebat patris sui puerum morbo elephantino fuisse correptum, ita ut iam pilis cadentibus, cutis intumesceret, atque incrementem saniem occultare non posset. Qui ad uirum Dei ab eodem patre eius missus est, & saluti pristinae sub omni celeritate restitutus.

Cap. 27.

Neque illud taceam, quod eius discipulus, Peregrinus nomine, narrare consueuerat:

rat: quia die quadam fidelis uir quidam necessitate debiti compulsus, unum fore sibi remedium credidit, si ad Dei uirum pergeret, & quæ cum uirgeret debiti necessitas, indicaret. Venit itaque ad monasterium, omnipotentis Dei famulum reperit: quia à creditore suo pro duodecim solidis grauius affigeretur, intimauit. Cui uenerabilis pater necquaquam se habere duodecim solidos, respondit, sed tamen eius inopiam blanda locutione consolatus, ait: Vade, & post biduum reuertere: quia deest hodie, quod tibi debeam dare. In ipso autem biduo more suo in oratione fuit occupatus. Cumque die tertio is, qui necessitate debiti affligebatur, redijt, super arcam monasterij, quæ erat frumento plena, subito tredecim solidi sunt inuenti. Quos uir Dei deferri iussit, & afflicto petitori tribuit, dicens, ut duodecim redderet, & unum in expensis proprijs haberet. Sed ad ea nunc redeam, quæ eius discipulis, in libri huius exordio prædictis, referentibus agnoui. Quidam uir grauissima aduersarij sui emulatione laborabat, cuius ad hoc usque odium prorupit, ut ei nescienti in potu uenenum daret. Qui quamuis uitam auferrenon ualuit, cutis tamen colorem mutauit, ita ut diffusa in corpore eius uarietas, lepræ morem imitari uideretur. Sed ad Dei hominem deductus, salutem pristinam citius recepit. nam mox ut eum tetigit, omnem cutis illius uarietatem fugauit.

Imat are
alieno ptef
sum.

Eo quoque tempore, quo alimenterum inopia Campaniam grauius affligebat, uir Dei diuersis indigentibus monasterij sui cuncta tribuerat, ut penè nihil in cellario, nisi parum quid olei in vitro uase remaneret. Tunc quidam subdiaconus Agapitus nomine, aduenit, magnopere postulans, ut sibi aliquantulum olei dari debuisset. Vir autem Domini, qui cuncta decreuerat in terra tribuere, ut in cælo omnia reseruaret, hoc ipsum parum, quod remanserat, olei iussit petenti dari. Monachus uero, qui cellarium tenebat, audiuit quidem iubentis uerba, sed implere distulit. Cumque post paululum, si id quod iusserat, datum esset inquireret, respondit monachus se minimè dedisse: quia si illud ei tribueret, omnino nihil fratribus remaneret. Tunc uir Dei iratus, alijs præcepit, ut hoc ipsum uas vitrocum, in quo parum olei remansisset uidebatur, per fenestram proiecerent, nè in cella aliquid per inobedientiam remaneret. Factumque est. Sub fenestra autem eadem ingens præcipitium patebat, saxorum molibus asperum. Proiectum itaque uas vitrocum uenit in faxis, sed sic mansit incolume, ac si proiectum minimè fuisset, ita ut neque frangi, neque oleum effundi potuisset. Quod uir Domini præcepit leuari, atque ut erat integrum petenti tribui. Tunc collectis fratribus inobedientem monachum de infidelitate sua & superbia coram omnibus increpauit.

Sanat uene
no infectū.
Cap. 28.
Benignitas
in egenos.

Qua increpatione completa, sese cum eisdem fratribus in orationem dedit. In eodem loco, ubi cum fratribus orabat, vacuum erat ab oleo dolium coopertum. Cumque sanctus uir in oratione persistere, coepit operimentum eiusdem dolij oleo excrecente subleuari. Quo commoto atque subleuato, oleum, quod excreuerat, ora dolij transiens, pauimentum loci, in quo incubuerat, inundabat. Quod Benedictus Dei famulus ut aspexit, protinus orationem compleuit, atque in pauimentum oleum desinere cessauit. Tunc dissidentem inobedientemque fratrem latius admonuit, ut fidem habere disceret & humilitatem. Idem uero frater salubriter correptus erubuit, quia uenerabilis pater uirtutem omnipotentis Dei, quæ admonitione intinuerat, miraculis ostendebat: nec erat iam, ut quisquam de eius promissionibus dubitare posset: qui in uno eodemque momento pro vitro uase penè uacuo, plenum oleo dolium reddidisset.

Insigne mi
raculum.

Cap. 29.
Precibus im
petrat oleū
à Deo.

Quadam die dum ad beati Iohannis oratorium, quod in ipsa montis celsitudine situm est, pergeret, ei antiquus hostis in mulo medici specie obuiam factus est, cornu & tripedicam ferens. Quem cum requisisset, dicens: Quid uadis? ille respondit: Ecce ad fratres uado, potionem eis dare. Itaque perrexit uenerabilis pater Benedictus ad orationem, qua completa, concitus redijt. Malignus uero spiritus unum seniore monachum inuenit aquam haurientem: in quem statim ingressus est, eumque in terram proiecit, & uehementissimè vexauit. Quem cum uir Dei ab oratione rediens, tam crudeliter uexari conspiceret, ei solummodo alapam dedit, & malignum ab eo spiritum protinus excussit, ita ut ad eum redire ulterius non auderet.

Cap. 30.

Petrus: Velim nosse, si hæc tanta miracula uirtute semper orationis impetrabat, aliquando etiam solo uoluntatis exhibebat nutu.

Alapa pellit
demonem,

Gregorius: Qui deuota mente Deo adherent, cum rerum necessitas exposcit, exhibere signa modo utroque solent, ut mira quæque, aliquando ex prece faciant, aliquando ex potestate. Cum enim Iohannes dicat: Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri: qui filij ex potestate sunt, quid mirum, si signa facere ex pote-

Miracula
ut faciant
sancti.
Iohan. 1.

potestate valeant? Quia enim utroque modo miracula exhibeant, testatur Petrus, qui Tabitham mortuam orando suscitauit: Ananiam verò & Saphiram mentientes, non increpando tradidit. Neque enim orasse in corum extinctione legitur, sed solummodo culpam, quam perpetraverant, increpassse. Constat ergo, quod aliquando hæc ex potestate, aliquando verò exhibent ex postulatione, dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando. Nã duo quoque, fidelis famuli Dei Benedicti facta nunc replico, in quibus aperte clareat aliud hæc accepta diuinitus ex potestate, aliud ex oratione potuisse.

Cap. 31. Gotthorum quidam Zalla nomine, perfidia fuit Ariana, qui Totila regis eorum temporibus, contra catholicæ Ecclesiæ religiosos viros ardore immanissimæ crudelitatis exarsit, ita ut quisquis ei clericus monachus, ve ante faciem venisset, ab eius manibus viuus nullo modo exiret. Quadã verò die auaritiæ suæ æstu succensus, in rapinam rerum inhians, dum quendam rusticum tormentis crudelibus affligeret, eumque per supplicia diuersa laniaret, victus pœnis rusticus, sese res suas Benedicto Dei famulo commendasse professus est, ut dum hoc à torquente crederetur, suspensa interim crudelitate, ad horam vita repararetur. Tunc idem Zalla cessauit rusticum tormentis affligere, sed eius brachia loris fortibus adstringens, ante equum suum cœpit impellere, ut quis esset Benedictus, qui eius res susceperat, demonstraret. Quem ligatis brachijs rusticus antecessens, duxit ad sancti viri monasterium, eumque ante ingressum cellæ solum sedentem reperit & legentem. Eidem autem subsequenti & famulenti Zallæ rusticus dixit: Ecce iste est, de quo dixeram tibi, Benedictus pater. Quem dum feruido spiritu cum peruersæ mentis insania fuisset intuitus, eo terrore, quo consueuerat, acturum se existimans, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Surge, surge, & res istius rustici redde, quas accepisti. Ad cuius vocem vir Dei protinus oculos leuauit à lectione, eumque, intuitus, mox etiam rusticum, qui ligatus tenebatur, artendit. Ad cuius brachia dum oculos deflexisset, mirro modo tanta se celeritate cœperunt illigata brachijs lora dissolueri, ut dissolui tam concitè nulla hominum festinatione potuissent. Cumque is, qui ligatus venerat, cœpisset subito ad stare solutus, ad tantæ potestatis vim tremefactus Zalla, ad terram corruit, & ceruicem crudelitatis rigida ad eius vestigia inclinans, se orationibus illius commendauit. Vir autem sanctus à lectione minime surrexit: sed vocatis fratribus, eum introitus tolli, ut benedictionem acciperet, præcepit. Quem ad seductum, ut à tantæ crudelitatis insania quiescere deberet, admonuit. Qui fractus, recedens, nil vitentis petere à rustico præsumpsit, quem vir Dominus non tangendo, sed respiciendo soluerat. Ecce est, Petre, quod dixi, quia hi qui omnipotenti Deo familiariter seruiunt, aliquando miracere etiam ex potestate possunt. Qui enim ferocitatem Gothi terribilis sedens representit, lora verò nodosque ligaturæ, quæ innocentis brachia adstrinxerant, oculis dissoluit, ipsa miraculi celeritate indicat, quia ex potestate accepit habere quod fecit. Rursum quoque quale quantumque miraculum orando valuit obtinere, subiungam.

Cap. 32. Quodam die cum fratribus ad agri opera fuerat egressus. Quidam verò rusticus defuncti filij corpus in vlnis ferens, orbitatis luctu æstuans, ad monasterium venit, Benedictum patrem quaesuit. Cui cum dictum esset, quia idem pater cum fratribus in agro moraretur, protinus ante monasterij ianuam corpus extincti filij proiecit, & dolore turbatus, ad inueniendum venerabilem patrem sese in cursum concitus dedit. Eadem verò hora vir Dei ab agri opere iam cum fratribus reuertebatur. Quæ mox ut orbatus rusticus adspexit, clamare cœpit: Redde filiū meum, redde filium meū. Vir autem Dei in hac voce substitit, dicens: Nunquid ego filium tuum tibi abstuli? Cui ille respondit: Mortuus est: veni, resuscita eum. Quod ut mox Dei famulus audiuit, valde contristatus est, dicens: Recedite fratres, recedite: hæc nostra non sunt, sed sanctorum Apostolorum. Quid nobis onera vultis imponere, quæ non possumus portare? At ille, quem nimius cogebat dolor, in sua petitione persistit, iurans, quod non recederet, nisi eius filium resuscitaret. Quem mox Dei famulus inquisiuit, dicens: Vbi est? Cui ille respondit: Ecce corpus eius ad ianuam monasterij iacet. Vbi cum vir Dei cum fratribus peruenisset, flexit genu, & super corpusculū infantis incubuit, seseque, erigens, ad caelū palmas tetendit, dicens: Domine, non adspicias peccata mea, sed fidē huius hominis, qui resuscitari filium suum rogat, & redde in hoc corpusculū animam, quam abstulisti. Vix in oratione verba compleuerat, & regrediente anima, ita corpusculū pueri omne cōtremit, ut sub oculis omnium, qui aderant, apparuerit percussione mirifica tremendo palpitate. Cuius mox manum tenuit, & eum patri viucentem atque incolumem dedit. Liqueat, Petre, quia hoc miraculum in potestate non habuit, quod prostratus petijt, ut exhibere potuisset.

Petrus

Arriani persequuntur clericos & monachos.

Nota quid possint sancti viri.

Humilitas sancti viri.

Resistit vitæ defunctum.

Petrus: Sic cuncta esse, ut asseris, constat parenter: quia verba, quæ proposueras, rebus probas. Sed quaeso te, ut indices, si sancti viri omnia quæ volunt, possunt: & cuncta impetrant, quæ desiderant obtinere.

Gregorius: Quisnam erit, Petre, in hac vita Paulo sublimior, qui de carnis suæ stimulo ter Dominum rogauit, & tamen quod voluit, obtinere non valuit? Ex qua re necesse est, ut tibi de venerabili patre Benedicto narrem, quia fuit quiddam quod voluit, sed non valuit implere. Soror namque eius, Scholastica nomine, omnipotenti Domino ab ipso infantiae tempore dedicata, ad eum semel per annum venire consueuerat. Ad quam vir Dei non longè extra ianuam in possessionem monasterij descendebat. Quadam vero die venit ex more, atque ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater: qui totum diem in Dei laudibus sacrisque colloquijs ducentes, incumbentibus iam noctis tenebris, simul acceperunt cibos. Cumque adhuc ad mensam sederent, & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret, eadem sanctimonialis foemina soror eius eum rogauit, dicens: Quaeso te, ut ista nocte menon deseras, ut visque manè de caelestis vitæ gaudijs loquamur. Cui ille respondit: Quid est, quod loqueris soror? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta verò erat caeli serenitas, ut nulla in aëre nubes appareret. Sanctimonialis autem foemina, cum verba fratris negantis audisset, infertis digitis manus super mensam posuit, & caput in manibus, omnipotentem Dominum rogatura, declinavit. Cumque, de mensa leuaret caput, tanta coruscationis & tonitruum virtus, tantaque inundatio pluuiæ erupit, ut neque venerabilis Benedictus, neque fratres, qui cum eo aderant, extra loci limen, quo confederant, pedem mouere potuissent. Sanctimonialis quippe foemina caput in manibus declinans, lachrymarum fluuium in mensam fuderat, per quas serenitatē aëris ad pluuiam traxit. Nec paulo tardius post orationē inundatio illa secuta est: sed tanta fuit convenientia orationis & inundationis, ut de mensa caput iam cum tonitruo leuaret, quatenus vnum idemque, esset momentum, & leuare caput, & pluuiam deponere. Tunc vir Dei inter coruscos & tonitruos atque ingentis pluuiæ inundationem videns se ad monasteriū non posse remeare, cœpit conqueri contristatus, dicens: Parcat tibi omnipotens Deus, soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit: Ecce te rogavi, & audire me noluisti: rogavi Dominum meum, & audiuit me. Modò ergo, si potes, egredere, & me dimissa, ad monasterium recede. Ipse autem exire extra tectum non valens, quia remanere sponte noluit, in loco mansit inuitus. Sicque factum est, ut totam noctem peruiilem ducerent, atque per sacra spiritalis vitæ colloquia sese vicaria relatione satiarent. Qua de re dixi eum voluisse aliquid, sed minime potuisse: quia si venerabilis viri mentem adspicimus, dubium non est, quin eandem serenitatem voluerit, in qua descenderat, permanere: sed contra hoc, quod voluit, in virtute omnipotentis Dei ex foemina pectoris miraculum inuenit. Nec mirum, quod plus illo foemina, quæ diu fratrem videre cupiebat, in eodem tempore valuit. Quia enim, iuxta Iohannis vocem, Deus charitas est: iusto valde iudicio illa plus potuit, quæ amplius amauit.

Petrus: Fateor, multum placet quod dicis.

Gregorius: Cumque die altero eadem venerabilis foemina ad cellam propriam recessisset, vir Dei ad monasterium redijt. Cum ecce post triduum in cella consistens, eleuatis in aëra oculis, vidit eiusdem sororis suæ animam de eius corpore egressam, in columbae specie caeli secreta penetrare. Qui tantæ eius gloriæ congaudens, omnipotenti Deo in hymnis & laudibus gratias reddidit, eiusque obitum fratribus denunciavit. Quos etiam protinus misit, ut eius corpus ad monasterium deferrent, atque in sepulchro, quod sibi ipse parauerat, ponerent. Quo facto contigit, ut quorum mens vna semper in Domino fuerat, eorum quoque corpora nec sepultura separaret.

Alio quoque tempore Seruandus diaconus atque Abbas eius monasterij, quod in Campaniæ partibus à Librio quondam patricio fuerat constructum, ad eum visitationis gratia ex more venire consueuerat. Eius quippe monasterium frequentabat, ut quia idem quoque vir doctrina gratia caelestis infuebat, dulcia sibi inuicem vitæ verba transfunderent, & suauem cibum caelestis patriæ, quia adhuc perfectè gaudento non poterant, saltem suspirando gustarent. Cumque hora iam quietis exigeret, in cuius turris superioribus se venerabilis Benedictus, in eius quoque inferioribus se Seruandus diaconus collocauit: quo videlicet in loco inferiora ad superiora peruius cōtinuabat ascensus. Ante eandem verò turrim largius erat habitaculum, in quo vtriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Dei Benedictus, quiescentibus adhuc fratribus, instans vigilijs, nocturnæ orationis tempora prauenisset, ad fenestram stans & omnipotentem Deum

Ii depre-

Cap. 33. 2. Cor. 12.

Scholastica soror S. Benedicti, sanctimonialis

Efficacia precij eius.

1. Iohan. 4.

Cap. 34.

Anima Scholasticæ in columbae specie caelum petit.

Cap. 35.

Seruandus diaconus & Abbas.

S. Benedi-
ctus videt
animam S.
Germani
ferri in ca-
lum.

deprecans, subito in tempesta noctis hora respiciens, vidit fufam lucem defuper, cum
clas noctis tenebras effugaffe, tantoque splendore clarescere, vt diem vinceret lux illa,
quæ in tenebris radiasset. Mira autem res valde in hac speculatione secuta est: quia, sic
ut post ipse narravit, omnis etiam mundus, velut sub vno solis radio collectus, ante
oculos eius adductus est. Qui venerabilis pater dum intentam oculorum aciem in hoc
splendore coruscæ lucis infigeret, vidit Germani Capuani episcopi animam in sphaera
igneâ ab angelis in cælum ferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi, Ser-
uandum diaconum, iterato bis terque eius nomine, cum clamoris magnitudine vocauit.
Cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemque
iam lucis exigua vidit. Cui tantum hoc obstupescenti miraculi, vir Dei per ordinem, quæ
fuerant gesta, narravit: statimque in Casinum castrum religioso viro Theoprobato manda-
uit, vt ad Capuanam urbem sub eadem nocte transmitteret, & quid de Germano, episco-
po ageretur, agnosceret & indicaret. Factumque est: & reuerentissimum virum Germa-
num episcopum is, qui nullus fuerat, iam defunctum reperit, & requirens subtiliter, agno-
uit eodem momento fuisse illius obitum, quo vir Domini eius cognouit ascensum.

Petrus: Mira res valde, & vehementer stupenda. Sed hoc, quod dictum est, quia ante
oculos ipsius quasi sub vno solis radio collectus omnis mundus adductus est, sicut
nunquam expertus sum, ita nec conijcere scio, quonam ordine fieri potest, vt mun-
dus omnis ab homine vno videatur.

Anima vi-
dens Deum,
quàm facile
videat, quic
quid est in-
fra Deum.

Gregorius: Fixum tene Petre, quod loquor: quia animæ videnti creatorem, angu-
sta est omnis creatura. Quamlibet etenim parum de luce creatoris adspexerit, breueci
fit omne, quod creatum est: quia ipsa luce visionis intimæ mentis laxatur sinus, tan-
tumque expanditur in Deo, vt superior existat mundo. Fit verò ipsa videntis anima et-
iam super semetipsam. Cumque in Dei lumine rapitur, super se in interioribus amplia-
tur: & dum se sub se conspiciat, exaltata comprehendit quàm breue sit, quod compre-
hendere humiliata non poterat. Vir ergo Dei, qui in turri globum igneam, angelos
quoque ad cælum redeuntis videbat, hæc proculdubio cernere non nisi in Dei lumi-
ne poterat. Quid itaque mirum, si mundum ante se collectum vidit, qui subleuatus in
mentis lumine, extra mundum fuit? Quod autem collectus mundus ante eius oculos
dicitur, non cælum & terra contracta est, sed videntis animus est dilatatus: qui in Deo
raptus, videre sine difficultate potuit omne, quod infra Deum est. In illa ergo luce, quæ
exterioribus oculis fulsit, lux interior in mente fuit, quæ videntis animum cum ad supe-
riora rapuit, ei, quàm angusta essent omnia inferiora, monstrauit.

Petrus: Videor mihi vtiliter non intellexisse, quæ dixeras, quando ex tarditate mea
tantum creuit expositio tua. Sed quia hæc liquidè meis sensibus infudisti, quæso vt ad
narrationis ordinem redeas.

Cap. 36.

Gregorius: Libet, Petre, adhuc de hoc venerabili patre multa narrare, sed quedam
eius studiosè prætereo, quia ad aliorum gesta renoluenda festino. Hoc autem nolo te
lateat, quod vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, doctrinæ quoque ver-
bo non mediocriter fulsit. Nam scripsit monachorum regulam, discretionem præcipi-
entem, sermonem luculentam. Cuius si quis velit subtilibus moribus vitamque cognoscere, po-
test in eadem institutione regulæ omnes magisterij illius actus inuenire: quia sanctus
vir nullo modo potuit aliter docere, quàm vixit.

Cap. 37.

Eodem verò anno, quo de hac vita erat exiturus, quibusdam discipulis secum con-
uersantibus, quibusdam longè manebus, sanctissimi sui obitus denunciauit diem: præ-
sentibus indicans, vt audita, per silentium tegerent: absentibus indicans, quod vel qua-
le eis signum fieret, quando eius anima de corpore exiret. Ante sextum verò sui exitus
diem aperiri sibi sepulturam iubet. Qui mox correptus febribus, acri cepit ardore fati-
gari. Cumque per dies singulos languor ingrauesceret, sexta die portari se in oratorium à
discipulis fecit, ibique exitum suum Dominici corporis & sanguinis perceptione muni-
uit, atque inter discipulorum manus imbecillia membra sustentans, erectus in cæli mani-
bus stetit, & vltimum spiritum inter verba orationis efflauit. Qua scilicet die duobus de
eo fratribus, vni in cella commoranti, alteri autem longius posito, reuelatio vnius atque
indistinctis visionis apparuit. Viderunt nanque, quia strata pallijs atque innumeris coru-
sca lampadibus via recto Orientis tramite ab eius cella in cælum usque tendebatur. Cui
venerando habitu vir desuper clarus assistens, cuius esset via, quam cernerent, inquisi-
uit. Illi autem se nescire professi sunt. Quibus ipse ait: Hæc est via, qua dilectus Domino
cælum Benedictus ascendit. Tunc itaque sancti viri obitum sicut præsentibus discipuli vi-
derunt,

Morrem su-
am munit
Eucharistia,
& feliciter
obdormit.

derunt, ita absentes ex signo, quod eis prædictum fuerat, agnouerunt. Sepultus verò
est in oratorio beati Iohannis Baptistæ, quod, destructa ara Apollinis, ipse construxit.
Qui & in eo specu, in quo prius habitauit, nunc usque, si perentium fides exigat, miracu-
lis coruscet.

Nuper nanque est res gesta, quam narro. Quædam mulier mente capta, dum fundi-
tus sensum perdidisset, per montes & valles, & sylvas & campos die noctuque vagaba-
tur, ibique tantummodo quiescebat, vbi hanc quiescere lassitudo coëgisset. Quædam
verò die dum vaga nimium erraret, ad beati viri Benedicti specum deuenit, ibique ne-
sciens ingressa mansit. Manè autem facto, ita sanato sensu egressa est, ac si eam nun-
quam infania capitis vlla tenuisset: quæ omni vitæ suæ tempore in eadem, quam acce-
pit, salute permansit.

Petrus: Quidnam esse dicimus, quod plerumque in ipsis quoque patrocinijs marty-
rum sic esse sentimus, vt non tanta per corpora sua, quanta beneficia per reliquias
ostendant, atque illic maiora signa faciant, vbi minimè per semetipsos iacent?

Gregorius: Vbi in suis corporibus sancti martyres iacent, dubium Petre non est,
quod multa valeant signa demonstrare, sicut & faciunt, & pura mente quærentibus in-
numera miracula ostendunt. Sed quia ab infirmis potest mentibus dubitari, vtrum ne
ad exaudiendum ibi præsentibus sint, vbi constat, quia in suis corporibus non sunt: ibi ne-
cessè est eos maiora signa ostendere, vbi de eorum præsentia potest mens infirma du-
bitare. Quorum verò mens in Deo fixa est, tanto maius habet fidei meritum, quanto il-
lic eos nouit & non iacere corpore, & tamen non deesse ab exauditione. Vnde ipsa
quoque veritas, vt fidem discipulis auget, dixit: Si ego non abiero, paracletus non ve-
niet ad vos. Cum enim constet, quia paracletus spiritus à patre semper procedat & fi-
lio, cur se filius recessurum dicit, vt ille veniat, qui à filio nunquam recedit? Sed quia di-
scipuli Dominum in carne cernentes, corporeis hunc oculis semper videre stiebant,
rectè eis dicitur: Nisi ego abiero, paracletus non veniet: ac si aperte diceretur. Si cor-
pus non subtraho, quis sit amor spiritus, non ostendo: & nisi me deseritis carnaliter
cernere, nunquam me discetis spiritualiter amare. Petrus: Placet quod dicis.

F I N I S.

Vitam S. Lupicini Abbatis inueniet Lector primo Tomo,
vltimo Februarij die.

VITA LEÆ, RELIGIOSISSIMÆ FOEMINÆ,
ET MONASTERII PRAEFECTAE, AVTHORE
Dino Hieronymo Epistola xxxij. ad Marcellam.

VM hora ferme tertia hodiernæ dici septuagesimum se-
cundum Psalmum, id est, tertij libri principium legere cœ-
pissimus, & docere cogemur, tituli ipsius partem ad fi-
nem secundi libri, partem ad principium tertij libri perti-
nere: quod scilicet, Defecerunt hymni David filij Iesse, fi-
nis esset prioris: Psalmus verò Asaph, principium sequen-
tis: & usque ad eum locum peruenissemus, in quo iustus
loquitur: Si dicebam, Narrabo sic: ecce generationem fi-
liorum tuorum prauaricatus sum: quod in Latinis codici-
bus non ita habemus expressum: repente nobis nuncia-
tum est, sanctissimam Leam exisse de corpore. Ibi que ita te
palluisse conspexi, vt verè aut pauca, aut nulla sit anima, quæ fracto vase restaceo, non
tristis erumpat. Et tu quidem, non quod futuri incerta es, dolebas, sed quod triste fu-
neri obsequium non dedisses. Denique in medijs fabulis rursum didicimus, reliquias
eius iam Ostiam fuisse delatas. Quæras: Quod pertinet ista replicatio? Respondebo tibi
verbis Apostoli: Multum per omnem modum. Primum, quod vniuersorum gaudijs Rom. 2.
prosequenda sit, quæ, calcato diabolo, coronam iam securitatis accepit. Secundò, vt
eius vita breuiter explicetur. Tertio, vt designatum consulem de suis seculis detrahen-
tem, esse doceamus in tartaro.

Et quidem conuersationem Leæ nostræ quis possit digno alluere præconio? Ità
eam totam ad Dominum fuisse conuersam, vt monasterij princeps, mater virginum si-
eret: post mollitiem vestium, sacco membra triuissè, infomes orationibus duxisse no-
perstricta.

Eius humilitas. **tes, & comites suas plus exemplo docuisse, quam verbis. Humilitatis fuit tantæ tamque subiectæ, vt quondam domina plurimorum, ancilla omnium putaretur: nisi quod eo Christi magis esset ancilla, dum domina hominum non putatur. Inculta vestis, villis clibus, neglectum caput: ita tamen, vt cum omnia faceret, ostentationem fugeret singulorum, nè reciperet in præsentis seculo mercedem suam. Nunc igitur pro breui labore æterna beatitudine fruitur, excipitur angelorum choris, Abrahæ sinibus confouetur, & cum paupere quondam Lazaro, diuitem purpuratum & non palmarum consulem, sed atratum, stillam digiti minoris cernit inquirere. O quanta rerum mutatio. Ille, quem ante paucos dies dignitatum omnium culmina præcedebant, qui, quasi de subiectis hostibus triumpharet, Capitolinas ascendit arces, quem plausu quodam & tripudio populus Romanus exceperat, ad cuius interitum vrbs vniuersa commota est, nunc desolatus & nudus, non in lacteo cæli palatio, vt vxor mentitur infelix, sed in sordentibus tenebris continetur. Hæc verò, quam vnus cubiculi secreta vallabant, quæ pauper videbatur & tenuis, cuius vita putabatur amentia, Christum sequitur & dicit: Quæcunque audivimus, ita & vidimus in ciuitate Dei nostri, & reliqua. Quapropter moneo, & siens gemensque confessor, vt, dum huius mundi viam currimus, non duabus tunicis, id est, duplici vestiamur fide: non calceamentorum pellibus, mortuis videlicet operibus prægrauemur: non diuitiarum nos pera ad terram premat: non virgæ, id est, potentæ secularis quæramus auxilium: non pariter & Christum velimus habere & seculum: sed pro breuius & caducis æterna succedant, & cum quotidie (secundum corpus loquor) præmoriatur, in cæteris non nos perpetuos existimemus, vt possimus esse perpetui.**

Luc. 16.
psal. 47.
Duc tunicas
Calceamenta
Pera.
Virga.

DE SS. TIMOLAO, DIONYSIO ALIISQVE SEX MARTYRIBVS, EX HISTOR. ECCLESIAS.

Eusebij lib. 8. cap. 13. interprete Ioanne Christophorsono.

Martij 24.

DVM gentiles publica inter se festa celebrabant, & consuetagebant spectacula, inter alia, quæ magnoperè ipsis in optatis erant ad contemplandum, crebro hominum semone ferebatur, Christianos qui dudum erant ad bestias damnati, certamen confecturos. Cum verò huius rei fama latius manaret, & apud omnes passim vagaretur, adolescentibus numero sex, quorum vnus genere Ponticus, nomine Timolao: alter ex Tripoli vrbe Phœnicie, qui Dionysius nuncupatus fuit: tertius ecclesiæ Diospolis subdiaconus, qui Romulus dictus est: quartus Paulus, & quintus Alexander, vterque Aegyptius: sextus huius gentilis Alexander ex vrbe Gaza, proprias manus, quò ardentem martyrij cupiditatem significarent, antè colligantes, ad Vrbatum, qui iam bestias ad Christianos dilaniandos emissurus esset, curriculo currunt, seque Christianos liberè confitentur: atque ipsa sua propensione tanquam ad aciem instructa, & ad quodque discrimen admodum parata liquidò declararunt eos, qui in vero Dei, omnium rerum fabricatoris cultu gloriantur, violentas immanium ferarum incursiones nequaquam formidaturos. Vnde profectò tum ipsum Præsidem, tum illos, qui cum eo erant, in repentinam admirationem traductes, ex templo in carcerem contruduntur.

Sex egregij
adolescentes

Vrbatus
præfectus
provinciæ.

Octo martyres vno
diciugulantur.

Non multis diebus post, alij duo fuere in eorum numerum adscripti: vnus, qui acerba & varia tormenta propter fidei suæ confessionem, varijs temporibus ostentatam, antea exhausisset, Agapius nomine: alter qui res, ad corporis vsum necessarias, illis martyribus subministrasset, Dionysius appellatus. Omnes isti, octo numero, vno die, nempe vigesimo quarto mensis Dystri, hoc est, ad nonum Calendas Aprilis, in ipsa Cæsarea securi percussi obeunt. Per idem tempus duo ex Imperatoribus, quorum alter priuatum ac summum Imperij gradum, alter secundum post illum obtinebat, ad priuatum quandam vitæ rationem se transtulerunt, atque res publica languescere & ægra esse cepit. Paulò post Imperio Romano contra se dissentiente, bellum graue & acerbum inter ipsos Imperatores mutuo excitatur: neque seditio ac tumultus in ea commotus prius sedatus fuit, quam pax aduersum nos in vniuersis orbis partibus, quæ Romano præruere Imperio, firma constitueretur. Nam simul ac illa omnibus instar lucis cuiusdam ex tenebricosa & obscura nocte exorta fuit, communis Imperij Romani status iterum ad

ad stabilitatem, amicitiam & pacem restituitur, mutuamque concordiam, quam à maioribus acceperat, recuperauit.

HISTORIA S. AGAPETI EPISCOPI, AVTHORE SVIDA.

Agapetus Synadorum Episcopus fuit, quem quidem Eusebius Pamphili magnoperè commendat, eximiaque per ipsum edita miracula commemorat, montes videlicet, fluuiosque è proprijs sedibus in alias. translatos, necnon mortuos ad vitam reuocatos. Ad hæc, quòd Maximinus eum, dum rei militari operam daret, vt Christianum voluit de medio tollere, quippe quòd multos eius præclara facinora demirari intelligeret.

VITA SANCTISSIMÆ VIRGINIS PARITER ET VIDUÆ CATHARINAE, FILIAE S. BIRGITTAÆ, CUIUS

ob diuinas reuelationes est in Christi Ecclesia celeberrimum nomen, authore quidem non prorsus certo, sed tamen fideliter conscripta: porrò ob vitandam prolixitatem, & nè stylus rudior lectorem eruditum offenderet, per F. Laurentiū Surium aliquanto compræbensius reddita.

CAPVT I.

Venerabilis & Deo dilecta Catharina, patre Vlphone viro nobili & matre Birgitra, quam omnis celebrat Ecclesia, in hac lucem edita est. Quæ cum adhuc in cunis versaretur, futura sanctitatis eius indicia non obscura diuinitus ostensa sunt. Nam adhibita illi nutrice, eius vbera sugere noluit, lasciuia & vitæ eius turpitudine, vt probabilis est coniectura, absterrita: Porrò sanctæ matris suæ & aliarum pudicarum mulierum vbera citra horrorem sugebat, ab incontinentibus foeminis cum lachrymis & vagitu prorsus abhorrens. Postquam autem ablactata est, sancta mater eius tradidit illam religiosè instituendam Abbatissæ Risabergenensi, cuius erat spectata vitæ integritas. Accidit interea, vt Abbatissæ nocturnas Deo preces offerente, puellam Catharinam dormientem, malus demon, sumpta bonis cornupetæ specie, è lectulo cornibus excuteret, & semiuiuam prosterneret in pavementum. Dat illa gemitus miserabiles, & repente accurrens Abbatissæ, semimortuam in suo reponit sinu: apparet illic terribilis demon, & O quam libens, inquit, illam iugulasset, nisi fuisset à Deo negata facultas. Cum septimum ætatis annum ageret, persuasa à puellis coetaneis, quadam vice cum illis cœpit puparum ludo operam dare. Sed quia ad maiora à Domino parabatur, illam tantillæ ætatis puerilem vanitatem non passus est abire impunitam, nè animum eius tales ineptiæ, vt plerunquè solent, dissoluerent. Permissit igitur, vt proxima nocte valde infestis sentiret demones. Videbat enim in somnis multos impuros spiritus in puparum specie ad suum venire cubiculum. Cumque ad eam accessissent, è lectulo extractam atrociter flagellarunt, ita vt toto corpore liuida cerneretur. Mox igitur huiusmodi ludis & vanitatibus longum valere iussis, deinceps se nullis prorsus ludentibus miscuit: immò contra illius ætatis ingenium, quandam præ se momentum ferebat maturitatem.

CAP. II.

VBI ad nubes peruenit annos, voluit pater vt nuberet. Illa, quæ multa in Deum & Christi sanctissimam matrem seruandæ integritatis fiducia niteretur, non recusauit. Nupsit ergò viro nobili Eghardo: sed ita nupsit, vt ipsum quoque sponsum ad nuncupandum Deo castitatis votum, diuina faciente gratia, adduxerit. Ambo igitur suam pudicitiam, interposito iureiurando, Christo consecrarunt, & deinceps in Domino castissimè pariter degentes, sub pompa seculari sancta quadam calliditate hosti pudicitia illuserunt. Nam nè caro insolesceret, cum qua nobis est bellum intestinum, posteaquam sanctis precibus, genuflexionibus & vigilijs noctibus cubuerant, humi in cubiculo substernebant pannum aliquem, capitique ceruicallia sin-

gula supponentes, ita separatim cubabant, ne hyeme quidem hunc morem immutantes. Solebat sancta Catharina castissimo coniugi suo crebro referre virtutum exercitia & asperitatem poenitentiae, quae ipsa in sanctissima matre sua Birgitta partim viderat, partim ab alijs didicerat: ut ipsi quoque his sese conformarent. Itaque vigilijs & precibus etiam ieiunia adiungebant, ut in seruitutem caro redigeretur: Christi quoque amore non modo a vetitis, sed a plerisque etiam licitis abstinebant escis. Nouerant enim quantum sit abstinentiae virtus, quippe quae vitam producat, castitatem tueatur, Deum conciliet, profliget daemones, illustret intellectum, animum confirmet, vitia expugnet, carnem edomet, diuini amoris gratia in hominis pectus inuehat. Felix plane horum coniugium, quod non foeda carnis libido, sed sincera in Christo dilectio conflauerat: & coram Deo quidem instar lilyorum suauiter redolebant fragrantia castitatis: porro apud proximos virtutum exemplis & exercitijs & gratia bonae famae & optima existimationis. Erant vero in eorum familia homines spiritalis vitae rudes, qui apud Carolum Catharinae fratrem, eam superstitionis insimularent. Ille ductus curiositate, clam in eorum cubiculum ingreditur, videtque eos non voluptati deditos, sed laneis ijsque asperis indutos vestibus, sprete lecti mollitie, humi se iunctim cubare. Id ille molestè ferens, ut solent, qui non sapiunt ea, quae sunt spiritus, tanquam fatuos & supersticiosos eos obiurgauit: nec effecit tamen, ut vllis vel reprehensionibus, vel obrectationibus, vel irrisionibus a continentiae & abstinentiae studijs retraherentur.

Abstinentiae effectus.

Carolus frater repraesentat S. Catharinae institutum.

CAP. III.

SED quia carnis continentia sola non sufficit, nisi etiam animus sit impollutus, & a superbiae foetore alienus: venerabilis Christi ancilla Catharina suae pudicitiae firmum praesidium adhibuit, veram & voluntariam animi submissionem & humilitatem. Coeperat tum illa vestium simplicitas, quae antiquitus in ea regione seruata fuerat, mutari in fastum & pompas, maximè apud nobiles: sed sancta virgo id genus vestes paulatim a se remouit, nec vllis obrectationibus & irrisionibus adduci potuit, ut ab humilitate & prisca patriae consuetudine discederet. Eius autem exemplo permotae multae nobiles, confodales & cognatae eius, vestium pompas & cultum superfluum abiecerunt. In ijs fuit nobilis domina, vxor Caroli, cuius ante mentio habita est: quae licet in initio pertinaciter illi resisteret, at postea in melius vitam commutauit. Cum enim in Chalmarnensi vrbe pariter oraret sancta Catharina & haec fratris eius conuax in sacello beatissimae Mariae, idque coram illius imagine, paululum ipsa obdormiuit, videbatque diuam Virginem blando vultu Catharinam, se verò toruis oculis iracundè intueri. Itaque multum anxia, cum lachrymis dixit ad matrem Dei: Cur me ita terribiliter respicis Domina mea? Cui illa respondit: Et quare tu non obtemperas consilijs mihi dilectae Catharinae? Si tu eius exemplo & monitis habitum moresque tuos correxeris, ego te quoque blanditer respiciam. Illa ad se reuersa, non immemor quid vidisset & audiuisset, ilicò repudiatis superbis vestium ornamentis, ad sanctae Catharinae exempla se composuit. Id ut vidit maritus eius Carolus, qui tum adhuc totus erat mundo deditus, turbato animo dixit forori suae Catharinae: Non fat erat, ut te nobis monacham exhiberes, nisi meam quoque coniugem tibi adiungeres, & omnibus ridendam propinquare? At sancta virgo aequo ferebat animo opprobria & irrisiones: porro se laudat ob rectè facta molestè ferebat, obtestans eos, qui ipsam laudabant, nè id facerent: immò familiares suos, qui secretorum eius erant conscij, & eam pro seruata in matrimonio pudicitia virginali felicem praedicabant, cum lachrymis sapissimè obiurgabat, atque etiam adiurabat, nè aliquid eiusmodi deinceps dicerent.

Abiecit postulas vestes.

Non fert se laudari.

CAP. IIII.

NON multum intercessit temporis ab initio coniugio, & pater eius dominus Vlpho Gudmarsson, Nericiae princeps, in senectute bona defunctus, in cœnobio Aluastra honorificè tumulatus est. Eo mortuo, sancta Birgitta coniunx eius, diuinitus iussa, Romam abiit: cumque sollicita esset pro obtinenda suae peregrinationis fidei socia, quae eam in negocijs arduis familiaribus adiunxerat, a Christo iussa est bono esse animo: ipsum enim curaturum, ut fida potiretur adiutrice, quam etiam speciali suae benedictionis gratia esset praeventurus. Itaque cum iam quinquennium fere praeresset, postquam S. Birgitta è Suedia Romam venerat, incredibili Romam adeundi desiderio ardere coepit Catharina filia eius. Nec latebant Eghardum eius suspiria immensa, causamque rei insolitae ex ea sciscitanti, non reticuit Catharina, quid animo agitarèt. Ille verò sciens animi eius constantiam, eam diuinitus perurgere existit.

Obitus patris eius.

existimabat, nec ausus fuit ei se opponere, licet tenerimè illam diligeret. At nihilominus veritus, nè quid foeminae tanti decoris & florentis aetatis, pura quae annos duntaxat haberet decem & octo, in tam longinqua profectioe aduersi accideret, non ilicò assensus est. Victus tandem & illius precibus & animi religione, sumptus in iter necessarios & honestos comites comparat. Iam nihil nisi è patria excessus expectabatur, & ecce Carolus Catharinae frater ira percitus, minas atroces intentat Eghardo, si permittat sororem ipsius ire peregrè. Commodum tum domo aberat Eghardus, & litera Caroli in manus Catharinae venere: quae suspicata quod erat, literas resignans legit, minasque fratris ad auunculum suum Israëlem virum potentem, multaque in Deum pietate & prudentia insignem retulit. Is iubet eam ob fratris minas non discedere à proposito, dicens se iram illius facile sedaturum. Addidit verbis humanissimis etiam munera, ut maturius proficisceretur. Mox igitur se dat itineri cum D. Gorstano Thunasson Marellallo Suediae, & alijs duabus Suediae nobilibus matronis.

CAP. V.

MARI non sine multa difficultate emenso, per Germaniam iter habuerit in Italiam, atque tandem Augusto mense Romam Catharina peruenit. Agebat tum sancta mater eius Bononia, quò Christus eam miserat cuiusdam Abbatis & fratrum eius admonendorum causa. Erat cum illa D. Petrus Olauus, pater eius spiritalis, & pauci è familia. Porro Catharina nesciens quò illa abisset, ad dies octo anxie quaesuit eam Romae. Interim D. Petrus Olauus coepit vrgeri quibusdam intolerabilibus animi stimulis, ut Romam rediret. Assensit, licet inuita S. Birgitta, & ille celerimè proficiscens, vbi Romam venit, in aede S. Petri Catharinam & comites eius offendit: quam sanè humanissimè salutans, nihil iam dubitabat eius causa se fuisse compulsum ire ad urbem. Sequenti die cum illa & socijs eius profectus est ad matrem, & ab Abbate monasterij pro S. Birgittae amore, cuius sanctis exhortationibus iam ad meliorem se frugem receperat, honorificè accepti sunt. Post dies paucos hortante matre, Catharina cum suis Romam reperijt, & cum multa deuotione ad stationes & limina sanctorum accessit. Deinde exactis Romae aliquot seprimanis, patriam reuifere constituit: cumque iam ad iter accincta esset, mater ex illa percontata est, vellet ne cum ipsa Romae manere, & Christi causa labores & aduersa quaque perperit. Tū illa tota inflammata spiritu, respondit se non modo patriam, cognatos, amicos, diuitias & delicias, sed ipsum quoque Eghardum, quem suo corpore chariorem haberet, pro Christi voluntate & amore libenti animo relicturam. Vbi igitur cōsensit matri, Christus ei reuclauit, ipsam esse fidelem adiutricem, quam ei promisisset. Adiecit etiam, se illam multis aliorum gratiae muneribus. Et certè ab eo tempore, quo se vniuit cum matre permanfiram, mirabilis ei à Deo collata est eloquentia, ita ut etiam apud principes & eruditos viros descripturis diuinis praclare diceret. Atque ipse etiam Romanus Pontifex Urbanus vi. cum aliquando coram ipso & Cardinalibus verba faceret, vsque adeò eius miratus est sapientiam, ut ei familiariter diceret: Reuera filia, tu bibisti de lacte matris tuae. Porro autem non diu post horrere non nihil coepit insolitum viuendi modum, & memor libertatis pristinae, multum anxia rogauit matrem, ut liceret ipsi redire in Suediam. Sensit sancta mater eius tentatione inimicid fieri, & ad Christum se conuertit, preces effundens. Qui ei indicauit obijisse Eghardum, & eam admoneri voluit, ut à matre non discederet. Hoc ut illa percepit, submisit se quidem humiliter diuinae voluntati: nec tamen cessabat tortuosus serpens ei ob animi oculos representare natalis soli delicias: & licet eas ratione & voluntate respueret, tamen cum ei essent molestae & importunae satanae vexationes, à matre sibi petijt adhiberi remedium. Et illa, quae iam eiusmodi reiterationes victrix superasset, opportunum filiae, carnali adhuc affectione laboranti, remedium apposuit, molestum sanè carni & sanguini, sed quod ipsa quoque Catharina summo opere appeteret. Curauit enim eam aliquoties virgis caedi, donec omnis illa tentatio instar fumi euauit. Non potuit superbus daemone tantam ferre humilitatem, sed tanquam ipse esset flagellatus, cum ignominia aufugit.

Catharina Romam venit.

Romae sacra inuifit loca.

Eloquentia & sapientia eius.

Tentatur à satana.

CAP. VI.

PER id tempus Romanus Pontifex Auinione residebat. Praebuit ea res improbis multis occasione praedas agendi Romae, & multa contra fas attendandi, adeò ut peregrini & tenuiores homines, illorum audacia & importunitate absterri, non auderent ad promerendas condonationes, quas indulgentias vocant, atque ad stationes accedere: maximè verò periculum impendebat foeminae.

minis ætate & forma præstanti. Quæ res in causa fuit, vt etiam S. Birgitta Catharinæ filie interdiceret, nè sine multis focijs sacra loca inuiferet. Itaque matre cum suo cõfessario ad stationes & indulgentias abeunte, illa dies non paucos cum suis ancillis hæsit domi.

Rursus eam ^{reterat hostis} Adest rursus satan, & acerbas in eius animum coepit cogitationes immittere, tanquam alijs suarum animarum lucra captantibus, ipsa instar bruti animantis, ab omnibus spiritalibus bonis arceretur. Addebat his, eius cognatos, fratres & sorores in patria cum summa tranquillitate seruire Deo, ipsam verò miseram ducere vitam: præstare igitur, ne in lucem quipem editam fuisset, quàm id genus inertem vitam viuere. Erat hæc in animo sanctæ virginis tentatio vehemens, adeoque eam mœrore & perturbatione oppleuerat, vt matre illius reuertente, & serio præcipiente, vt tanti mœrore causam ediceret, simpliciter responderet, se loqui non posse. Et certè iam planè instar mortuæ facies eius expalluerat, oculi transuersi erant: intantum ei molestus erat demon, id genus importunissimis ingerendis cogitationibus. Porro nocte proxima in somnis visa sibi est videre totum mundum quasi inflammatum, seq; in medio ignis positam in parua quadam planitie; planeque desperantem ab illis se posse flammis eripi. Tum verò apparentem ipsi beatissimam Mariam virginem his se verbis deprecantem: Adiuua me charissima Domina mea. Illam verò respondentem: Et qua te possim ratione iuuare, quæ tanto patriæ tenèris desiderio, oblita sponsonis tuæ, & neque Deo, neque mihi, neque matri tuæ, neque patri spirituali obediens? Severò offerentem ad omnia exequenda, quæ inberet Dei mater: atque tum demum Dei genitricem dicentem: Obédias igitur matri tuæ & patri spirituali. Expergefacta indè Catharina, matrem cum omni humilitate celeriter adiit, veniam suæ inconstantie petijt, promisitque se deinceps ad mortem vsq; libenter in exilio cum ipsa permanfuram.

Rursus eam reterat hostis

Viso illius

CAP. VII.

VOlens igitur S. Birgitta eius salutis certiùs consulere, nè fortassis materna indulgètia remissius ageret, Dominum Petrum confessarium suum, virum sanctissimum & multiplici sancti spiritus munere cumulatam, multis eò eadè precibus adigit, vt pateretur Catharinam filiam ipsius sibi obedientiam polliceri. Et fecit id tunc Catharina, adeoq; præstitit, quod promiserat, vt nihil omnino absque illius permisso facere vellet. Munita igitur sanctæ obediètiæ virtute, quam non ignorabat nihil non posse promereri apud Deum, spiritualis exercitij militiam accuratius complectitur, & corpori suo subiugando frenam castitatis arctius adhibet, nè quæ ratione in mortifera voluptatis consensum prolatur. Nam tametsi etiam in matrimonio virgo integra permãssisset, non poterat tamen non timere atati lubricæ, & nè quid hostis versutus fraudis ipsius iuuentuti moliretur. Posuit igitur Deum altissimum refugium suum, illum obnixè deprecans, vt vires suggereret contra insidias inimici. Cumq; sabbato quodam sacram esset sumptura Eucharistiam, ipso sacerdote audiente, ita se precabatur: Redemptor pijsime, qui hoc corpus de virgine intemerata accepisti, & in cruce atrocissimè distèdi voluisti, obsecro te indigna peccatrix, nè me sinas labi in peccata. Et quia militem egregium in hac vita mortali habui custodè pudoris mei, illo iam vita functo, alium mihi assciscere volo sanctum Sebastianum militem cum primis strenuum, & martyrem tuum sanctissimum, eiusque oro, vt me curè committere digneris. Hæc & alia vt dixit, sacram accepit Eucharistiam: tantaq; precum eius fuit efficacia, vt deinceps à multis periculis non sine miraculo eam constet præseruatam. Vixit autem sub matris cura haud secus atque in monasterio, habuitque confessarium D. Petrum Olatum, cuius salutaribus consilijs promptè se accommodabat. Matris quoq; vitam & mores ob oculos statuebat, didicitq; ab ea certis temporibus tenere se intra silentium, non ignoràs, quot bona ex silentio, quàm innumera mala ex loquacitate nascantur. Si interrogata fuisset, pauca & rationi consentanea respondebat: porro de ijs, quæ pertinent ad implendam Dei voluntatem & ad eius exequenda præcepta, omnibus præsertim inopibus & peregrinis, humiliter loquebatur, obseruans illud sapientis cuiusdam: Omnis enarratio tua sit in præceptis altissimi. Romæ degens, pauperes & peregrinos humaniter fouebat, permultos è patria eò aduèntantes, tum elemosynis, tum suaui & familiari sermone recreabat, hortans eos ad patientiam & Christi Iesu amorem: crebrò id inculcans, vt assidue memores essent acerbissimæ passionis eius, & à Dei præceptis nequaquam deflecterent. In ijs vnus erat pauper & peregrinus, quem crebrò ad se accire solebat, prælegens ei aliquid ex sacris euangelijs, siue de vitis Sanctorum, diuina quoque præcepta ei exponens, & ad vitanda septem illa mortifera peccata

Promittit obediètiã cõfessario.

Eius peccatio.

Eccle. 19.

Eius humanitas erga pauperes & peregrinos.

cata summo perè illum inuitans. Is postea cum ea reuersus in patriam, in monasterio Vuatstena frater Conuersus, vt vocant, factus, bonam Christo militiam militauit, multaque laude digna de eius sanctitate fratribus referre consueuit.

CAP. VIII.

CVm adhuc Romæ ageret, viuente matre, etiam in ætate iuuenili, putà annos habens nõ amplius viginti, morum fuit grauitate spectabilis, & sensus canos præ se ferens. Accedebat eò corporis elegantia, quæ omnium oculis eam amabilem reddebat, adeò vt non pauci magnates illam optarent habere coniugem, votumque suum, tum per seipsos, tum per alios ei aperirent, multa eaque amplissima offerrent munera. At illa constanter omnibus respondit, se Christo perpetuam uoluisse continentiam, nec uelle mortalis viri subire torum. Dolebant illi nihil se potuisse blandis efficere pollicitationibus: itaque ad minas & vim inferendam conuertuntur: ponunt insidias in vijs publicis, vt eam rapiant vel inuitam. Accidit tum temporis, vt matre eius alijs occupata, cum multis nobilibus Romanæ vrbs matronis ad S. Sebastianum extra muros, ob condonationes siue indulgentias promerendas se conferret. Et ecce Comes quidam cum magna hominum caterua se se in syluas abdit, & vt certò cognouit Catharinam illam transiuram, iubet suos esse paratos ad rapiendam illam. Et illiquidem è suis prouunt latibulis: sed subito offert se illis ceruus, cui capiendum acriter intendunt, Catharina cum cæteris matronis celeriter redit ad urbem, eruta instar auis ex insidijs aucupis. Viderat eius & periculum & euasione sancta mater eius in spiritu, reuertentiq; tantam felicitatem gratulabatur. Ex illo tempore non ibat palam ad stationes, sed contenta uisitasse vicinum templum domui suæ, raro in plateis uideri uoluit. Non tamen etiam extra vrbs muros religionis ergò profecti dubitauit, quoties mater eius, diuinis edocta reuelationibus, id uoluisse. Ità quandoquæ instante solennitate S. Laurentij, mater eius dixit illi: Cras, Deo bene uolente, simul ibimus ad S. Laurentium. Cumque illa responderet, uereri se, nè ab illo Comite uis adhibita raperetur, mater dixit: Cõfido in Domino Iesu, nos eius misericordia ab omni periculo immunes fore. Ipsis ergò D. Laurentij ferijs cum se S. Crucis signo munissent, & sanctissimo martyri commendassent, abeunt ad eius ecclesiã. Porro Comes latitabat illic quidem cum suis satellitibus, sed diuinitus cecitate percussus, tandem ad S. Laurentij adem perductus, prostrauit se coram illis, veniamque obnixè petès, promisit se nihil eiusmodi deinceps attentaturum: immò eas pro uiribus defensurum, & modis omnibus eis gratificaturum. Tum verò illis Dominum pro eo deprecantibus, ilicò uisum recepit: atq; deinceps multa eas reuerentia multisque beneficijs prosecutus est: ipsamque miraculum coram Urbano Romano Pontifice & eius Cardinalibus enarrauit.

In iuuetute morib; maturam se exhibet.

Molti eã conantur sibi adsciscere coniugem.

Comes eam rapturus, fit cæcus, & recipit lumen.

CAP. IX.

MVltis sanè modis antiquus serpens per sua organa eius Deo consecratam serpe oppugnauit castitatem. Iussu quodam tempore diuinitus fuit mater eius inuifere Assisium & ecclesiã, quæ de portiuncula dicitur: vnã etiam profecti Dominus uoluit filiam Catharinam, promittens quòd à cunctis infestis demonis machinamentis ipsas eriperet, & in itinere ab omni periculo seruariet immunes. Abeunt igitur Assisium, nec desunt comites. In ipso autè itinere eum die quodam non possent hospitium honestum, nocte impendente, attingere, ad quãdam peruenerunt pauperè cauponulam, & ægrè à caupone admisse, inter angustas eius tugurij latebras, vt ab imbribus & niue corpora utrunque tuerentur, sese condiderunt. Ecce autè nocte media multi eò latrones accurrunt, accendunt ignem, uultus omnium inspicunt, & capti pulchritudine Catharinæ, obscenos iactant sermones, eiq; uim assere constiterunt. Quibus tum illa pudica mēs correpta fuerit angoribus, quis explicet? lam omne aberat humanum præsidium: vnũ solum supererat, vt precibus Domini misericordiam implorarent. Quod eum facerent sanè deuotè, auditur mox tanquam sonitus aduentantis magni cuiusdam exercitus, itemq; armorum strepitus: tum quoq; voces clamantium, vt capiantur illi perditii latrones. Quibus illi mirabiliter consternati, aufugiunt, nec ausi fuere ea nocte reuerti. Manè verò S. Birgitta cum filia & reliquis comitibus susceptum prosequitur iter. Ibi rursus adfunt scelerati homines, vt quod nocte efficere nequiuissent, clara luce designarent, suamque explerent libidinem. Et illi quidem uiam ab utraque parte obsederant, sed percussa cecitate, uidere non potuerunt cum bona in Deum fiducia illac securè transeuntes. Ità ergò, diuina fretæ protectione, Assisium perueniunt, ubi diuinis eum essent recreata consolationibus, Romam reuertit sunt.

Partitur latrones infestios.

Latrones occiduntur.

CAP.

Cernens autem Catharina tam euidencia erga se diuinæ bonitatis indicia, vt præpotenti Deo posset magis magisque placere, virtutum cæterarum fundamentum, putâ sanctam humilitatem, vsque ad eò sanctata est, vt non modò sibi ipsi vilesceret, sed vellet etiam ab alijs vilis haberi, & duci pro nihilo. Et quantus eius præclara extarent vitæ merita, nequaquam tamen ab alijs sibi sanctitatem voluit attribui, sed potius nõ alio, quàm peccatrici loco haberi. Ab illa verò interna animi summissione proficiscebatur exterior illa sui abiectione, atque humiliatio in verbis & corporis habitu, cunctisq; actionibus. Nec ferre æquo poterat animo, vt ab quoquam laudaretur, laudem omnem suorum rectè factorum illi transcribi volēs, quem sciebat bona omnia in nobis efficere & operari. Charitate quoque in Deum fuit eximia: & vt omittamus eam ab infantia preces Horarias diuæ virginis, septem psalmos, quos penitentiales vocant, multaq; alia quotidie legisse, prius quàm se ad dormiendum componeret, diebus singulis horas quatuor continenter impendebat flectendis genibus & tundendo pectori, multisq; fundendis lachrymis in Dominicæ passionis commemoratione, veluti totam se Domino in holocaustum offerēs. Deinde & nocturnis & diurnis fessâ laboribus, somno membra fatigata permisit, sed nõ valde diuturno. Nam semper admodum manè surgens, redibat ad preces, in silentio quotidianum Deo sacrificium impendēs, nec ante meridiem, nisi vrgeret necessitas, à sanctis occupationibus desistens. Oravit quodam tempore Romæ ante aram S. Iohannis Euangelistæ in ædem maiori D. Petri, apparuitq; illi scemina peregrina, alba induta veste, præcincta balteo, albi ferens in capite velamen, & pallio atro operta. Accessit autem celeriter ad illam, salutansq; eam nominatim, supplex rogauit, vt oraret pro anima Noricæ. Sciscitante autē Catharina cuius esset, respondit se Suedam esse, vxoremque fratris eius Caroli obiisse. Tum illa rogauit, vt veniret ad ædes matris suæ. Illa verò ait id sibi nõ licere: porò breui ipsas habituras nõ parùm subsidiij è patria. nam Noricâ legasse eis auream capitis sui coronâ, iterumq; repetebat, vt fideliter precaretur pro anima illius: sicq; disparuit. Admirans autē Catharina, rogabat ancillas, quonam abiisset matrona illa. Responderunt illæ, se quidē audiuisse vocem cum ipsa loquentis, sed neminē vidisse. Stupens igitur indicauit matri suæ, cui oranti reuelatum fuit migrasse è corpore Gidham vxorē Caroli, eiusq; animam petēdæ opis causâ, filiæ apparuisse. Non multò post venit è Sueda Ingeualdus Amundson, familiaris Catharinæ: qui ei & obitum indicauit Gidham, & coronâ attulit auream, quâ pro more patriæ in capite ferre solebat, erat enim ex nobiliori Noricorū stemmate orta. Fuit autē tanti precij corona illa, vt ad totius anni victū S. Birgitte & filiæ Catharinæ, totiq; earū familiæ sufficeret. Solebat verò Catharina Domino preces oblatura, locum secretum expetere, vt posset liberius Domino cor suū effundere.

CAP. XI.

Fuit sanè tanta erga proximos, beneuolentia & commiseratione, vt posset ipsa quoque sibi vsurpare illud sancti Iob: Ab infantia mea creuit mecum miseratione, nempe erga inopes & morbis affectos. Solebat enim sanctissima mater eius adhuc tenellam secum ad domos hospitales & nosocomia ducere, & illic ipsa inspectante, miserorū plagas, vulnera & vlcera sine horrore suis manibus deuotè tractare, multa quoque eis conferre beneficia, & optimis sermonibus illos cõsolari: vt filia eius exemplo disceret per omnem ætatē eis similia impedere humanitatis officia. Erant quidem nonnulli, qui reprehenderent piam matrē, quòd teneras filiolas suas ad id genus loca perduceret, veriti nē quid eis aduersi accideret ex foetore: at illa respondit ea causâ se id facere, vt discerent filia seruire Christo in morbidis & egenis. Et certè filia eius Catharinæ materna tum dicta, tum exēpla ad eò pectus penetrauerant, vt erga pauperes & afflictos summa afficeretur misericordia, eosq; tū sermonibus, tum beneficijs liberaliter confoueret. Solebat verò etiam clam noctibus matri in duro pavimento cubanti tegmen capitis sui supponere, dolens venerabilē dominā tam duriter se habere. Et quia animi deuotionem vel maximè impediunt mudi & carnis desideria, ea tanquàm virus mortiferum summoperè conata est profligare, & vt posset pro modulo suo Christo se conformare, qui cum diues esset, propter nos egenus factus est, & humiliavit semetipsum: paupertatem & abiectionem viuēdi rationem, vltro complexa est: mundi, calcatis diuitijs, voluptatibus & pompis, immò ipsa quoque propriæ voluntatis abdicata libertate, alteri se per obedientiam subiecit, & exilium, posthabitis amicorum solatijs, ipsa patria charius habuit, vt posset dilectissimo Domino suo

S. Catharinæ eximia humilitas.

Precibus diuinitus in-cumbit.

Anima vxoris Caroli apparuit ei, & petit pro se orari.

Iob 31. S. Birgitte pietas erga morbis afflictos.

Prauas cupiditates abominatur. 1. Cor. 8.

suo & rebus cælestibus animi intentionem liberius affigere. Hanc verò eius voluntariam sui abiectionem munificus ille castarum mentium sponfus Christus Iesus etiam in hac vita in gloriam commutauit. Nam cum aliquandò quædam nobiliores Romanæ matronæ peterent à matre eius, vt permetteret ei cum ipsis animi causâ extra muros egredi, idq; ob illarum insignem probitatem mater annucret, vbi ad vinearum macerias ventum fuit, viderentq; matronæ botros vltra macerias propendere, rogabant S. Catharinam, vt illos botros ipsis decerperet. Erat enim procera corporis statura, præter alias egregias vtriusq; hominis dores, quæ eam cunctis reddebāt amabilem. Illa verò studio paupertatis iam manicas habebat attritas & consutas, neque verebatur apud matronæ illæ videre sibi vitæ sunt brachia eius purpura magni precij operta. Accedit igitur præ multa admiratione, tanguntq; singula, cernuntq; manicas insigni purpura nitentes, adiuntq; ad eam: Quis vnquam crederet, domina Catharina, tanti precij vestibus vitæ voluisse? Ignorabant enim Christum cohonestasse sponfam suam. Testabatur hæc familia, q̄ his interfuerat, itemq; sanctæ memoriæ magister Petrus, eius cõfessarius.

CAP. XII.

Decubuit quãdoquè sancta virgo, matre adhuc Romæ degente. Erat tum graui correpta morbo, petijtq; ab eius matre eam inuisendi copiam quidã nobilis baro, Ludouicus nomine. Erubuit verò familia, quòd vir tantus ad eam in vili lectulo iacentem esset accessurus. Erat is lectulus stramineus: ad caput cervical exiguum: porò opeperimentum vetustum consutum, ac nullius penè precij. Sed Dominus Iesus, qui sua inopia seruatorum suorum voluntariam paupertatem maxime illud reddidit, non desuit sponsæ suæ. Cum enim potens ille & opulentus vir multum sponsum ad eam accessisset, videbatur ei lectulus illius aureo & purpureo tectus opeperimento. Stupens igitur dixit famulis suis: Hæc domina pauperes ab omnibus putantur. nam nepe ob res necessarias emendas pecuniam mutuo accipiunt. Præstaret, illas tanti precij purpura, tantumq; apparatus, quē illic vidimus, distrahere, quàm premi inopia. Inter alias virtutes, quarum celebri opinione apud omnes mirificè redolebat, erga domesticos & qui eam iniuria afficerent, sancta virgo egregiã semper animi patientiam declarabat. Accuratè enim secum perpendit, si quid à nobis benè gestum sit, id faciliè redigi in nihilum, si sit animus patientia destitutus. Vt igitur solēt odores tum latius spargi cum commouentur: ita hæc sancta virgo, iniurijs & persecutionibus infestata, precipuam exhibebat patientiam: haud aliter quàm qui eam affecissent beneficio, diligens eos, à quibus offensa fuisset. Verùm autē vera quis sit humilitate præditus, tū potest intelligi, si placidè ferat iniuriã. Præclarum sanè huius venerabilis virginis patientiæ testimonium reddidit religiosa Deoq; sacra virgo Margareta Caroli fratris eius filia: quæ cum quinquenni: ei inseruisset, affirmabat se nullam vnquam impatientiæ vocem, immò ne signum quidē cõmoti animi in eos, qui eam læsisent, animaduertere potuisse.

CAP. XIII.

Annis viginti & quinque cum sanctissima matre sua Romæ & quocunquè illa profecta fuisset, permansit: sacra cum illa loca inuisens etiam procul in diuersis & longinquis regionibus, Dominicumq; adiens sepulcrum in Ierusalem, feruens Christi amor tantos labores faciliè superauit. Cum essent Hierosoly-mæ, sancta mater eius febre correpta est, quæ etiam illi inhæsit, donèc Romam reuertetur: vbi Christus obitus eius diem & pleraq; alia ei reuelauit. Er illa quidē sanctissima matrona Romæ defuncta est & humata: sed post quinque septimanas inde recedens filia eius, secum eius sacras reliquias abspertauit in Suediam. Interim multæ ad eam accedebant matronæ tum nobiles, tum etiam è plebe, sacras illas reliquias deuotè excolantes: quas virgo sancta hortabatur, vt posthabitis mundi labentis illecebris ac pompis, cælestibus bonis ardentè inhiarent. Er multi sanè vtriusque sexûs nobiles, eius sermonibus permoti, ad meliorem sese frugem recepere. Venit tandem cum sacro pignore Dantiscum in Prussiam, vbi sanè seueriter reprehendit peccata Crucigerorum, proposuitque eis minas terribiles, diuinitus matri eius reuelatas. Poterat tum dicere cum propheta: Loquebar in testimonijs tuis in conspectu principū, & non confundebat. Stupebant verò illi cum diuina sapientia coniunctam virginis eloquentiam, nec potuit quisquam contradicere vera loquenti. Indè nauigant Suediam versùs, & stella duce, quæ Solis fertur superasse splendorē, meridiè perueniunt ad quendam Suediæ portum, de quo ne cogitarent quidē. Indè soluentes, appellunt ad Ostrogothiæ portū Sudher-

Viles manicas apparent purpureæ.

Paupertas eius à Christo cohonestatur.

Has egregiã patientiam.

Annis 25. peregrè vixit cum matre.

Obitus S. Birgitte.

Pal. 118.

Reuerentia Suedorum erga sacras reliquias.

Sudhercopensem. Vbi eorum aduentus innotuit, quem iam multi auidè expectant. Innumera eis occurrit multitudo nobilium, plebeciorum, clericorū & monachorum, qui illos & sacras reliquias S. Birgittæ, multorumq; aliorum sanctorum, quas matris & filia donauerant Cardinales, regina Neapolitana, barones & nobiles matronæ Romanæ, compluresque monasticæ vitæ professores, cum præcipua deuotione & gaudio vsque ad monasterium Vuatstenam deduxere. Venerat cum S. Catharina Petrus de Aluaastro ordinis Cisterciensis Prior admodum venerabilis. Is à Sudhercopia Vuatstenam vsque in vrbibus & pagis crebrò sermonem habuit ad populum confluentem, exponens eis quàm mira Deus per illam fecisset, quantisque miraculis illustrasset matrem eius sanctissimam Birgittam diuersis in regionibus.

CAP. XIII.

1. Reg. 2.

Lincopensem antistitem ob leuonia immoderata reuerentia admodum.

CV M Lincopiã venisset S. Catharina cum sacris reliquijs, Nicolaus sanctæ memoriæ eius vrbis Episcopus obuiam processit, idq; ritu solenni, cum clero & monachis, populo subsequente. Pulsabantur campanæ, resonabant organa, laudes canebantur Deo, qui est mirabilis in sanctis suis, & glorificat honorificantes se. Vbi ad maiorem ad eum ventum est, concione absoluta, Episcopum & canonicos seorsim cõuocat Catharina, sua negocia explicat, & ipsū antistitem cum multa reuerentia de quibusdam ieiunijs immoderatis admonuit. Multo enim tempore ille se incluserat, soli Deo vacans in ieiunijs, vigilijs & precibus, posthabita cura pastoralis: non quòd laborem detrectaret, sed quòd mala vsquæ deò excreuissent in regno Suediæ, vt citra cleri & ecclesiarum dispendia non posset se murum opponere pro domo Domini. Zelus domus Dei comederat eum, & opprobria exprobrantiū priuilegijs ecclesiæ ceciderant super cor eius. Sed audito sapienti sanctæ virginis consilio, decreuit æquo ferre animo afflictiones: multumq; deinceps veneratus est eam. Tandem quarta feria intra octauas Petri & Pauli ad Vuatstenensè monasterium S. Catharina peruenit, & cum ingenti gaudio excepta est. Habita deinde collatione cū fratribus, ad fores siue sanctimoniales ingressa est, cum illis intus permanens. Ab eo autem tempore cœpit illis præesse, & regulam Saluatoris, quam apud matrem tot annis didicerat, ipsi suo exemplo declarare: multumq; abhorrebat ab illis omnibus, quæ essent à sanctimonialium professione aliena. Inprimis autè detestabatur obrectationes, quæ alienæ famæ morsus venenatos infigunt. Videbant in ea omnes tū fratres tū sorores exempla totius honestatis & sanctimonie: feruorē in diuinis officijs, in rebus duris & aduersis patientiã. Post preces horarias solebat cū vna è sororibus psalteriū relegere. Enocebat autem modò singulas, modò vniuersas sorores, & ad regulæ obseruatiam humanissimè eas incitabat.

CAP. XV.

Præest monasterio Vuatstenens.

Miracula ad reliquias S. Birgittæ.

POSTEA quàm reliquiæ beatissimæ Birgittæ in Vuatstenensi cœnobio repositæ fuere, multis cœperunt conuolare miraculis, permultiq; ex diuersis regionibus eò conflere, laudantes Dominum in operibus admirandis, quæ per eius meritum fiebant. Permoit ea res regē & regni proceres, miseruntq; Catharinam, vt Romæ ageret cum Pontifice de S. Birgittæ in diuos relatione. Fecit illa, vt iussu fuit, & Romam veniens, omnium in Romana curia animos negotio huic promouendo ad dictos comperit. Veniebant tum ad eam multi Romani nobiles, eius preces expetentes, memores pristinæ eius cõuersationis. Erat id temporis extra urbem vidua quædam nobilis, soror Latini baronis Romani. Ea viuebat parum honestè: admonitaq; crebrò à fratre suo Latino & viris religiosis, vt castè viueret, non solum nihil mutata fuit, sed multo etiam magis voluptatibus dedit operam. Aegrè tandem ab ea Latinus impetravit, vt Romæ cum ipso moraretur. Et eò quidem venit cum multo fastu, sed in tantam incidit aegritudinē, vt eius salus à medicis desperaretur. Tum frater eius per seipsum & alios pios homines multum admoebat illā, vt peccata sua purè confiteretur. Illa animo obdurato semper respondebat, se satis esse cõfessam. Rogauit igitur Latinus S. Catharinam, vt vellet miseram adire, & inuitare ad veram confessionem. plurimum enim de eius sanctitate sibi pollicebatur. Illa vt erat ad consolandos ægros semper propensa, nihil detrectauit: venit ad languidam: hortabatur vt integrè cõfiteretur, sed nihil obtinuit. Cernens ergò eius obstinatum animum, orat circumstantes, vt Deo preces offerat pro salute miseræ: moxq; in genua procumbit, Deum rogatura. Et ecce repente è Throno per spicue cernebatur emergere fumus quidam aterrimus, figura orbiculari, ingenti mole instar plaustris fœno onusti. Is sursum elatus in aëra, ferebatur pendulus supra ædes, vbi illa decumbebat: tantaq; illic extitere tenebræ, vt alij ab alijs videri non possent.

Orat pro femina indurata, & illa respicit.

possent. Magno autem impetu è cælo rucns illa fuligine nigrior moles, solo tenus oppressit domum proximam cubiculo, in quo misera iacebat. Ad cuius terribilem horridissimumque fragorem agra ingenti timore correpta, Catharinā ad se vocat, promittitque cum lachrymis se facturam, quicquid illi visum esset. Mox accersitur confessorius, ipsa id summopere, quæ prius tota abhorruerat, expetente: factaque diligenter confessione, altero manè sacramentis munita, spiritum efflauit. Quotquot verò illic aderant, fatebantur eam gratiam illi precibus S. Catharinæ obtigisse.

CAP. XVI.

ROMA matrona quædam nobilis septem abortus ediderat. Cernens verò se marito ea causa minus gratam, cum iam iterum grauida esset, supplex adiit S. Catharinam, de cuius sanctitate nihil hæsitabat, eique suam exposuit calamitatem. At illa quædam ei sanctissimæ matris suæ reliquias dedit, admonens, vt vsque ad partum illas apud se deferret, promittens etiam se parturienti adfuturam. Vbi pariendi cœpit adesse tempus, matrona ad se illam aduocat. Illa celeriter accurrit, ad laboranti, nec cessat à precibus, donec viam est enixa puellam, quam etiā Birgittam voluit nominari. Tota verò vrbe eius rei fama dispersa est, & omnes non vulgaris miraculi loco habuere. Accidit etiam quandoquæ, vt, Catharina Romæ manente, Tiberis tanta existeret inundatio, vt Romani Vrbis excidium vererentur. Iam enim pontem Laurentianensem & S. Iacobi monasteriū, multaque adiacentia ædificia vnda exciserat. Itaque habito consilio, aduolant ad S. Catharinam, orant vt nē grauetur cum ipsis descendere ad insanientem fluuium, suas preces illi oppositura. Illa cum lachrymis negat, se indignam arbitrata. At Romani eam vel inuitam tollunt, & è domo exportatam, saui- Tiberis inundationē stitit. etibus vndis obijciunt. Mox vt illa aquas pedibus attingit, eæ retrorsum abiere, suum alueum repetentes. Stupent omnes, laudantque immensam creatoris potentiam, qui etiam in vndis mirabilia efficit per sanctos suos. Huic spectaculo aderat sanctæ memoriæ D. Petrus Prior ordinis Cisterciensis, cuius supra mentio habita est, dixitque familiæ S. Catharinæ: Memoria retineatis ea, quæ vidistis hodiè. hæc nanque & alia eius miracula & virtutes olim requirentur. Cum autem sancta virgo profecta esset Neapolim, illicque hæreret ob colligenda & conscribenda miracula, quæ per B. Birgittam tam in vita, quàm post obitum eius Dominus ibi operatus est, fama sanctitatis eius permota, quædam magna domina venit ad eam, & cum lachrymis explicauit ei, quemadmodum filia eius, viro orbata, grauissimè infestaretur à dæmone nocturno, quod quidē ob communem verewardiam nō esset ausa aperire propinquis, sed ex opinione sanctitatis eius sumpta fiducia, ipsi indicare non dubitasset. His auditis, valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè secum legens semel salutationem angelicam, vt semper erat solita, cum de rebus spiritalibus consuleretur, saluberrimum eis consilium impertijt. Primò, vt pure sua peccata confiterentur. Aiebat enim, ob peccata in confessione celata, plerumque id genus illusiones accidere. Deinde, vt nudis pedibus & absque lineis indutijs cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam passionis Christi, coram imagine ipsius à cruce pendentes legrent septies Dominicam orationem & angelicam salutationem. Addebat verò, se quoque, licet indignam, ex commiseratione libenter pro ipsis Dominum rogaturam. Fecerunt illa domina, vt iussæ erant, & ecce die octauo veniunt ad Catharinam, ingentes Domino gratias agentes, quòd iam liberatæ essent ab illo impuro dæmone, Catharinæ consilij obtemperando. His & id genus alijs magna sanctitatis existimatio conciliata est S. Catharinæ non modò Romæ & Neapoli, sed etiam in multis alijs Italiæ & Germaniæ regionibus: compluresque afflicti ad eam confugiebant, vt eius precibus à Domino consolationem obtinerent. nec sunt spe frustrati sua.

CAP. XVII.

EXPEDITIS Neapoli, quæ illic exequenda susceperat, Catharina Romam redijt, & virgebat quidem matris suæ in diuos relationē: sed Pontifice Gregorio XI. moriente, non potuit ita facillè rem ad effectum perducere. Itaque totum illud negotium ad Vrbanum VI. Romanum Pontificem deuolutū est. Nouerat is Pontifex Birgittam, & cupiebat, eius sanctitatis conscius, eam sanctorum catalogo adscribere, sed schisma tum recens ortum, multaque alia eius conatus retardabant. Iam quinquennium Catharina Romæ egerat huius rei causâ, nō sine magnis impendijs: sed cum videret ob schisma impendens spem nullam meliorem ostendi, quæcunq; ad impetrandam sanctæ matris suæ canonizationem, vt vocant, facere videbantur, putà vitæ & miracula

cula eius, cum fide dignis testimonijs conscripta, Romæ reliquit, diuinæ prouidentie ten-
 totam committens: impetrataque à summo Pontifice Regula Saluatoris & privilegia
 quibusdam monasterij Vuatstensenis, constituit redire ad suos. Erat tum Romæ Card.
 nalis Eleazarus, qui à iuuentute sua multum dilexerat S. Birgittam tam viuentem, quam
 vita sanctam, quippe qui in vita rectè instituenda eius semper consilij se accommoda-
 uerat. Is Catharinæ quæcunque potuit in eius promouendis negocijs beneficia & auxi-
 lia humanissimè præstitit, illius vitæ sanctitate permotus. Romanus quoque Pontifex Ve-
 banus VI. cum cæteris dominis Cardinalibus, singulari quadam beneuolentia eam pro-
 sequens, literas Apostolicas ei contulit ad loca omnia, ad quæ esset accessura: adiuncto
 etiam ei magnæ authoritatis viro, qui per Italiam ad Alpes vsque tutò eam deduceret.
 Eæ literæ effecerunt, vt ab Italia & etiam Germaniæ principibus & ciuitatum magistra-
 ribus admodum honorificè exciperetur. Vbi in Prussiam tandem peruentum est, labo-
 re & morbo valdè exhausta curru uehebatur. Quidam verò ex eius familia somno cor-
 reptus, è curru decedit inter equorum pedes: porrò succedentes mox rotæ adeo eum
 costas attriuerunt, vt vix anhelitum ducere videretur. In currum autem subleuatis ani-
 mum Catharinæ multo dolore affecit. Itaque suo more dicebat angelicam salutatio-
 nem, & leuiter hominis quassatum latus contrectabat. Mox ad eò ille restitutus est, vt
 qui præ doloris acerbitate spirare vix poterat, eodem die lætus discurreret, Christum
 laudans & S. Catharinam, cuius meritis esset salutem tam celeriter adeptus. Porro ab
 eo tempore, quo ab Vrbe discessit, corpore cepit debilitari: & licet morbus quondam
 na caperet incrementa, at nihil ei de animi pietate & deuotione discessit: nec medica-
 rum voluit vti opera, quippe quæ toto pectore cuperet dissolui & esse cum Christo. De-
 inde in monasterium Vuatstensense reuersa, ab octauis Apostolorum Petri & Pauli vsque
 ad Dominicæ annunciationis solennitatem, varijs continenter exercebatur corporis
 molestijs. Sed quanto erat corpore infirmior, tanto magis animi virtus & robur auge-
 scebat. Accidit tum, vt quidam ex familia monasterij ab alto ædificio præceps in ligna
 & lapides decideret, fractisq; dextri lateris ossibus, vix spiritum trahere videretur. Id vbi
 illa rescit, ad monasterij ostium descendit, oratione præmissa læsa membra tetigit, do-
 loremque omnem ita repente depulit, vt æger, membris consolidatis, statim ad labo-
 rem reuersus sit, magnificans Deum, qui talem potestatem dedit hominibus.

Vrbani Pö-
rificis erga
eam bene-
uolentia.

Sanat cõta-
ctu manûs
sue homine
mirè con-
fractum.

Item alte-
rum.

CAP. XVIII.

IN dies autem morbo inualecente, beata Catharina crebrò se sacramentorum vi-
 muniuit. Ab eo autem tempore, quo cum matre peregrinationes suscepit, quo-
 tidie solita fuit peccata sua corde contrito confiteri: interdum bis ter ve id facie-
 bat. Sciebat enim, Confessionem esse salutem animarum, vitiorum expultricem,
 virtutum instauratricem, oppugnatricem demoni, & quæ tum os tartari obstruat, tum
 paradisi portas referat. Eucharistiam verò in hac extrema ægritudine ob stomachi pa-
 siones sumere non audebat: sed quibus poterat deuotionis signis sacrosanctum Christi
 corpus venerans, leuatis in cælum oculis, & quia lingua non poterat, spiritu Dominum
 deprecans, adstantibus sororibus, feliciter obdormiuit. Viderunt tum homines quidam
 religiosi supra domum, in qua corpus eius exanime iacebat, per dies & noctes stellam
 consistere, donè esset tradita sepultura. Corpore autem ad monumentum allato, stel-
 la pariter suo visâ loco moueri, tanquam obsequiû funeri præstitura. Inter Missarum
 autem solennia, corpore in templo reposito, stella mansit pendula supra feretrum: de-
 nique corpore humato, stella euauit. Nec deerant, qui sanctè iurarent vidisse se lumi-
 naria mirè radiantia in aère, quæ ipsum feretrum antecederent, dum ad ecclesiam de-
 portaretur. Ad eius obitum in Vuatstena plurimi conuenire prælati, archiepiscopi, epi-
 scopi & abbates ex regnis Suediæ, Daniæ, Noruegiæ & Gothiæ. Aderat etiam Ericus fi-
 lius regis Suediæ cum multis principibus, magnatibus & baronibus: vt omittamus in-
 feriorum ordinum clericos & laicos, quorum fuit ingens copia. Sacrum sanctæ virginis
 corpus exportabat Ericus iam dictus cum regni principibus & proceribus: sed turbis
 ad contingendum illud certatim irruentibus, ægrè potuit ad sepulcrum deferri. Sepul-
 ture officium non sine lachrymis expleuit sanctæ memoriæ Nicolaus Lincopensis anti-
 stes, adstantibus illi archiepiscopis, episcopis, abbatibus & multa cleri frequentia. Inter
 hos erat Tordo episcopus Strengensensis, magna tum eruditione, tum authoritate præ-
 ditus. Is pro singulari erga illam etiamnum in corpore degentem familiaritate & deu-
 otione, manum eius compræhendit, eius se precibus commendans. Et ecce sensit ille
 sibi

Confitetur
quotidiè
annis plu-
rimis.

Reddit spi-
ritum.

Apparet
stella.

Ericus regis
filius portat
eius sacrum
corpus.

Nota rem-
miram.

manum suam fortiter comprimi manu S. Catharinæ, vt solet fieri inter illos, qui mutuo
 sibi fidem dant. Et quidem non parùm apud Romanum pontificem eiusque Cardina-
 les & eos, quos curiæ officiales vocant, iam olim laborauerat Catharina pro obtinen-
 da illi suæ electionis confirmatione, cum ea causâ is Romam venisset. Obijt multa ve-
 neratione dignissima Catharina in monasterio Vuatstensenis anno Christi 1381. XI. Ca-
 lendas Aprilis, pridè Annunciationis Dominicæ. Ad eius tumulum & sanctâ memo-
 riam multa piè petentibus præstantur beneficia, largiente illo, qui in sanctis suis &
 laudabilis & mirabilis est: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SIMONIS INNOCENTISSIMI
PVERI TRIDENTINI, A IVDÆIS CRVDELITER NE-
cati, auctore Iohanne Matthia Tiberino.

Iohannes Matthias Tiberinus, liberalium artium & Medi-
 cinæ Doctor, magnificis Rectoribus, Senatui populoque
 Brixiano salutem. Rem maximam, qualem à passione Do-
 mini ad hæc vsque tempora, nulla vnquam ætas audiuit,
 ad vos scribo magnifici Rectores, ciuesque præclarissimi:
 quam nupèr his diebus elapsis Dominus noster Iesus Chri-
 stus, humano benignè misceris generi, tanto tamque hor-
 ribili scelere stomachatus, tandem produxit in lucem: vt
 catholica fides nostra, si qua in parte debilis est, fiat tan-
 quam turris fortitudinis, & antiqua Iudæorum rabies toto
 ex orbe Christiano delcatur, & de terra viuentium, eorum
 penitus memoria pereat. Audite, qui regitis populos, inauditum scelus, & pastorum
 more fidelium vestris populis inuigilate. Expergiscantur habitantes terram, & videant
 quales in sinu proprio viperas nutriant. Crudeles Iudæi non solum Christianorum res
 rabiosa vsturarum fame consumunt, sed in capita nostra perniciemque coniurati, filio-
 rum nostrorum vitio sanguine pascuntur, quos atroci in synagogis suis affligunt suppli-
 cio, & instar Christi crudeli funere iugulant.

24. Martij.

Iudæi quam
Christi. anis
perniciosi.

Nupèr in ciuitate Tridentina, quæ versùs Aquilonem Italiam à Germania, Lauisio
 flumine interlabente, determinat: ea in regione, quæ ab Athetis ponte recedens, ver-
 sus castellum à læua protenditur, tres Iudæorum familiæ consedebant, quorum capita
 scire Tobias, Angelus & Samuel: apud quem senex quidam *harbatus, Moyses nomi-
 ne, quem venturi Messia tempus & horam prophético spiritu scire decantabant. Hi ea
 in hebdomade, quam nos Christiani sanctam appellamus, die Martis, duodecimo Ca-
 lendas Aprilis, anno incarnati Verbi septuagesimo quinto supra millenum quatercen-
 tenum, conuenerunt in domum Samuelis, vbi Synagoga & eorum templum, spectan-
 ti gratia viuentem vitulum, qui ad eos ea luce de Leuigi pago delatus erat. Et dum in-
 ter se plurima vario sermone conferrent, Angelus hanc rabido fudit de pectore vocem:
 In ista Parasceue & carnes & pisces abundè nobis sunt: vnum tantum nobis deest. Re-
 spondit Samuel: Et quid tibi deficit? Tunc coniectis oculis adiuicem taciti omnes in-
 tellexerunt, quòd de immolado Christiano infante loqueretur, quem in contemptrum
 Domini nostri Iesu Christi maciant atrociter, & exhausto sanguine vescentes in azymis
 suis, à feetore, quo grauius olent, Christiano se cruore præseruant: huncque suum ap-
 pellant Ioël, id est, lubileum. Sed annuebant cautiùs eloqui oportere propter seruos,
 qui ob instantem parasceuen, diuersis impediti ministerijs, nunc huc, nunc illuc discer-
 rebant. Postero autem die, cum omnes in Synagoga conuenissent, consultabant quo-
 nam in loco possent illum aptius occidere. Tobias & Angelus in domibus suis carum
 ob angustiam fieri recusabāt, propterea quòd exiguo in loco difficile esset à pueris tam
 vastum facinus abscondere: sed propter rerum omnium commoditatem & amplitu-
 dinem loci, meliùs apud Samuelem fore assuebant. At vbi sic decreuissent, disputa-
 bant quo possent ingenio masculū infantē surripere. Dumq; inter se diuersa opinione
 contenderēt, Samuel ad se seruū suum Lazarum iussit accedere. Corā quo statim cum
 adstisset, Lazare, inquit, si tibi præstat animus Christianum puerū furari, & nobis illum
 tradere, centum ilicò te donabimus Philippeis. Ad quæ responsum paucis ita reddidit
 ille: Res hæc, patres venerandi, maximi discriminis est: eam ego penitus rētare recusō.
 Et confestim exiens de templo, collectis sarcinulis suis, ad alias terras commigrauit.

* legendum
puto, mora-
batur,

Iudæi in
parasceue
maciant
Christianos
omnes.

Die autem Iouis omnes in Synagoga congregati, ad Tobiam dixerunt: Animaduertimus neminem plus votis nostris posse satisfacere, quam te. Versaris enim quotidiē cum Christicolis, & penē omnes tibi familiares sunt. Facile potes vnum interciperē, vt tibi multa bona à nobis semper accedant. Negat Tobias, & periculum in negotio multis assignat rationibus. At illi suis hunc execrationibus adstringunt, & nisi pareat, minantur se illi perpetuè interdicturos Synagoga. Tobias ergo videns omnes in eum conspirasse, & primum sibi iam fore propositū, auri cæca cupidine captus: Aggrediar, inquit, patres libenter prouinciam hanc. Verūm, vt nōstis, pauper sum ego, & ad commodē viuendum ars mea non sufficit. Sunt & plures mihi filiioli: eos & me vobis vnice commēdo. Responderunt omnes: Adfer puerum huc, nulla enim vnquam erga te nos arguet ingratitudo. Tunc ad Samuelem conuersus proditor, inquit: Nulla claue postes tui concludantur, vt si mihi quisquam opportunē cōtigerit, intrō possim illum leuiter impellere. Et transactis vesperis egressus, cepit totam viciniam solus obambulare: transiensque per viam, quam Fossatum vulgus appellat, sese vsque ad plateam celeriter transtulit. At vbi commodē reperit neminem, flexit iter properē, simul & vestigia retrō obseruata legit.

Tobias se recipit puerū Christianum suffuraturum.

Simonē infantem Tobias abducit.

Posteaquam locum illum attigit, quem Fossatum vocitant incolæ, insignem pueri arte fores patris super ligno sedentem conspexit, nomine Simonem, qui nondūm vigintinouem menses natus, ad eō formosus erat in cunētis, vt in eo non comprehenderetur, quod diu reprehendi possit. Et accedens, iustrat neminem in puerum aduerte. Porrigit digitum Tobias blandus infanti. Speciosus puer, benignus vt erat & facillus, candida manu capit molliter indicem. Procedit, sequiturque puer non passibus æquis. Cumque genitoris sedem pertransisset proditor, rabida dextera pulcherrimā manū prænāt infantis, & nunc illū trahit, & nunc mollia terga pullans genibus impellit. Tunc respiciens puer, cepit cum lachrymis pios extollere vagitus, & dulcem matris innocare nomen. Exanimatus ilicō proditor, denarium extraxit argenteū, & porrigens infanti, illum blando sermone compefcuit. Posteaquam ad extremum viæ peruenit carnifex, omnia ritē collustrans, cerdonem à sinistris respicit consuetem. Illi exanimatus, ilicō gressum continuit, donēc aliorū tandem lumina flecteret artifer. Tunc occasione nactus, celeri gradu viam pertransiens, in domum Samuelis intravit infantem. Hic Samuel, veluti tigris expectans ad sanguinem, corripit puerum, ocyūs in suum thalamum sustulit. Prætereo hīc, quanta tunc dracones illi sunt affectū lætitiā. Vlulabant siccis faucibus super Christianum sanguinem. Et nē puer, peregrino loco deterritus, clamorem effunderet, alij porrigebant uas, alij poma, alij res alias, quibus vplurimum infantes delectantur, donēc silente puero, dies se cum nōstic coniungeret. Intercā genitrix eius Maria puerum vt vidit abesse, nec solito more apud vicinos illum offenderet, percussio pectore, vnā cum coniuge Andrea, totam per ciuitatem explorabat infantem. Pueri & omnes, è quorum labris sæpē spiritus sanctus eloquitur, illum apud Iudæos inquirendum asserbant. Futurum enim, vt cum rapuissent Iudæi, & in Christianæ fidei opprobrium in cruce suspenderent. Et nisi de medio nox repentē viā abstulisset, ad Iudæos vertissent iter. Vndē collapsis tenebris impulsū, flentes amarē, domum sese receperunt.

Atrocissima innocentis paruli excarnificatio

Scindit Iudæi particulas è maxilla.

Tempus erat, quo prima quies humana reficit pectora, atque quiescebant voces hominumque canumque. Tunc crudelis Moyses vnā cum reliquis atrocissimis Iudæis benignum illum deportantes infantem, ingressi sunt vestibulum, quod cum primis Synagogæ foribus adiungitur: ibique in scamno iuxta caminum residens, puerum suis super genibus excepit. Porro circumfusi omnes, vestem ei ad umbilicum & cubitos vtque verso ordine detraxerunt, colligentesque, fluentem riuicam succinxerunt lateri, ita vt à femore vsque ad talos detractis caligis nudaretur: & apprehendens sudarium Samuel, quod eius pendebat à cingulo, colloque circumuoluens comprimebat puerum, nē vagitus effunderet, alij verò manus pedesque continebant. Tunc euaginato Moyses cultro, summum virgæ perforauit infantis: correptaque forfice, cepit maxillam dextram iuxta mentum dilaniare, & particula carnis abscissa, in parato ibi craterē reposita. Colligebant adstantes sacrum sanguinem, & alterno ordine forfice porrecta, quilibet sibi frustulum viuæ carnis excindebat. Sic fecerunt omnes primi, donēc vulnus oui rotunditatem multum excederet. Et si quandō cedente laqueo puer gutture perire peribat, admotis crebrō manibus ad os, illum crudeliter suffocabant.

Hoc

Hoc Moyses ita peracto, dexteram tibiam confestim eleuauit infantis, eamque suis super genibus statuens, aggreditur exteriorem partem, quæ inter cauillam & cruris musculum interiaccit, similiter eodem ferro conuellere: & capta forfice, vicissim carnem viuam viuo cum sanguine lacerabant. Postmodum seuisimus senex ille, tanti sceleris caput, semimortuum erigens infantem, petijt Samuelem à sinistris pueri feci condidere: & vterque sanctissima illius brachia instar crucifixi violenter extendentes, horabantur reliquos, vt sacrum illud corpus duris acubus infoderēt. Collecti ergo omnes circum, incipientes à vertice vsque ad plantas, illum densis icibus perforabant, dicens: Tolle Iesse mina elle parichiefelle passusen pegmalen: quod est: Sicut Iesum Deum Christianorum, qui nihil est, trucidemus istum: sic inimici nostri confundantur in æternum. Iam plusquam per horam miserandus puer terribili durauerat in supplicio, & interdicto spiritu collapsis viribus desiccabat, attollens graues oculos in caelum, superos aduocare videbatur in testes. & inclinato capite sanctum Domino reddidit spiritum, Purpureus veluti cūm flos succisus aratro, Languescit moriens, lapsioque pauera collo Demisere caput, pluuia cūm fortē grauantur. Tunc Moyses & omnes reliqui oculos & palmas eleuantes in caelum, egere gratias Deo, quod de Christianis vindictam simul & sacrificium obtulissent: relictoque illic corpore, cum plausu & clamore maximo summa per tecta discurrentes, ineffabilem lætitiā se percepisse demonstrarunt. Et descendentes ad cœnam, seruis præcepit Samuel, vt sub cadis vinarijs illud occulerent. Timebant enim proclamationes antistitis, & crebrescente in eos magis magisque fama, nē furore populi capti & cæsi, ad torturam subito traherentur.

Acubus totum pueri corpus perforatur.

Lætantur cūm male fecerint, & exultant in rebus peccatis.

Altero die, qui passionem Domini cunctis in Christum credentibus ad memoriam reuocat, restrictis labentibus in urbem flumijs, parentes infantis vnā cum cohorte prætorij vbicunque quærentes, non inuenerunt eum. Die autem sabbati conuenientes Iudæi in Synagoga, cunctis cernentibus, cadauer super almomor extenderunt. Est enim almomor mensa quædam ante altare, vbi psalmos, antiphonas, hymnosque decantant. Perfecitque orationibus suis, rursus eodem in loco repositum corpus. Tertio verò die, qui sanctum Pascha Christianis fidelibus attulerat, vt præsenferunt Iudæi omnium penē mentes in eos esse suspensas, inito consilio, libratisque plurimorum opinionibus, dixerunt: Projiciamus corpus istud vestitum in flumen, quod nostra domo subterfluit: & euntes ad pontificem, dicamus quoniam illud in domum nostram aqua deduxit, & crate ferrea retentum, non potuit vnā cum flumine delabi. Talibus enim visis, nemo credit Iudæos puerum extinxisse. Placuit omnibus sententia: & ascendens ad pontificem proditor, rerum seriem eo, quo fuerat institutū, ordine pandit. Tunc gaudius pontifex, Iohannem de Salis prætorem & Iacobum de Sporo præfectum suæ Tridentinæ ciuitatis illic, vbi iacebat puer, secum iussit accedere. Et descendentes statim, inuenerunt cadauer in aqua pannis inuolutum: quo protinus extracto, illiusque vulneribus diligenter annotatis, illud in basilica S. Petri collocauerunt: vbi maxima populorum languentiumque confluenta frequentia, multis maximisque in dies miraculis fulget.

S. Pueri corpus multis clarere miraculis.

Eccē Christiane Iesum inter latrones rursus crucifixum. Eccē quid facerent Iudæi, si inter Christianos haberent imperium. Gloriosus Simon, virgo, martyr & innocēs vix ablatatus, & cuius lingua nondūm humanum sonabat eloquium, in cōtemptum nostræ fidei à Iudæis est extensus in cruce. Audi, qui tam crudele hominum genus tuis in urbibus pateris. Iudæi æterno statuto decreuerunt, vt diuinæ Eucharistiæ, beatæque Mariæ semper virginis quotidie maledicatur: polluta omnia verba peccatum asserentes, præter illa, quæ in contemptum Romanæ Ecclesiæ vergere dinoscuntur. Item in tertio libro Thalmud (hunc enim codicem præferunt Iudæi libris Moysi & prophetarum: & vt magis credatur Thalmud, fabulæ addunt fabulas, dicentes, quod Deus studeat Thalmud) ibi, inquam, perpetua lege sancitur, vt ter singulis diebus in oratione, quam efficaciorē cunctis precibus existimant, omnes Christiani deuoentur. Hanc etiam orationem stantes iunctis manibus, ad nullam rem mundi intentionem agentes, eumunt, viri Hebraicè, mulieres ea lingua, quam à primis annis didicerunt. Soluta Leuiticam alta voce decantat, alijs omnibus respondentibus, Amen. Verba orationis sic sonant: Conuersis non sit spes, & omnes repentē dispergantur: in matricibus minorentur paruli, ac amplius non resurgant: & omnes inimici tuæ gentis Israël destruantur, & regnum nequitiæ Christianorum eradicetur & confundatur. Fac Domine fac, impleas, quod petimus, in diebus nostris velociter: quia tu es Deus benedictus, fugās inimicos

Impijissima Iudæorum decreta.

Iudæi ter quotidiè Christianos execrantur.

micos & destruens impios. Et in secundo Thalmud affirmant, quod Dominus noster Iesus Christus maxima in inferno tormenta patitur. Non est mirum Christiani, si nos bello, fame, siti, grandine, pruina Christus affligat: si nos populum suum, precioso suo sanguine redemptum, semper ad deteriora labi sustineat. Cum patiamur inter nos regnare inimicos eius, quid quæso hoc est aliud, quam sacrosancta fide despecta, eius perpetuis hostibus adherere? Natus est Simon, de quo agimus, die Veneris 6. Calend. Decembris, anno à partu virginis salutifero 72. supra millenium quater centenum, ex Andrea & Maria parentibus pauperrimis, D. Iohanne Hinderbach quarto pontifice, ex And. mino Tridentino imperante feliciter. Ob quam rem Iudæi omnes à maiore usque ad minorem, in carceribus catenisque conclusi sunt, non indè recessuri prius, quam debitas poenas luant. Valet. Tridenti 2. Non. Aprilis, 1475.

Iudæi oēs
in carceres
conieciti.

SANCTI PATRIS NOSTRI ANDRÆ ARCHIEPISCOPI CRETÆ HIEROSOLYMITANI, IN ANNUNCIATIONEM SANCTISSIMÆ DOMINÆ NOSTRÆ DEIGENITRICIS ORATIO.
Habetur in Metaphrasæ.

27. Martij.

Homini
gratantia.

Advenit hodiè omnium gratia, quæ primam illam execrationem soluit. Passim advenit, vt omnia gaudio replet. Quomodo autem advenit? Non satellitibus, non exercitu angelorum stipata, non ostentans aduentum suum, sed silentium & quietem adhibens, vt lateret principem tenebrarum, & arte sapientiæ serpentem irretiret, draconemq; decipiens, id est, mentem illam Assyriam, quæ in servitutem suam omnem nobilitatem humanam redegerat, spolia ipsi detraheret. Neque enim infinita eius erga nos misericordia tam præclarum manuum suarum opus, nempe hominè, propter quem cælos condiderat, terram firmaverat, aërem diffuderat, mare extenderat, & omnia, quæ sub adspèctum cadunt, procrearat, affici detrimento sustinuit. Idcirco Deus in terra, Deus è cælo, Deus in hominibus, Deus in Virginis utero gestatur, qui nusquam concluditur.

Hinc hominis natura lætitiæ ducit exordium, & diuinæ conditionis initium sumit. Hinc multiplices suas à peccato natura diuitias separans, creatori, tanquam sponsa, exornatur. Hinc renouationem suscipit nostra formatio, & senex mundus contractam ex peccato vetustatem deponit. Letetur cælum desuper, & nubes pluant iustitiam. Stillent montes dulcedine, & colles exultent: quoniã misertus est Deus populi sui. Hodiè enim mysterium, quod ante secula absconditum fuerat, declaratur: & omnia in Christo perfectionem recipiunt. Hodiè rerum omnium potentia procreatrix, consilium, quod sibi in illis procreandis proposuerat, ad exitum perducit, vt malitiæ principis dolos ab initio excogitatos destruat. Itaque lætantur homines, gaudent angeli, & recreatus in se redit orbis vniuersus. Quæ mens hæc concipere? Quæ lingua explicare? Quæ oratio assequi, aut auris percipere valeat? Merito igitur diem hunc faustum lætumque dicimus, quo nostri generis massam à Deo assumptam celebramus. Ex quo lætitia gessit omnis creatura, & humana natura excitatur.

Materia
gaudiorum
huius diei.

Hodiè lætitiæ nuncius affertur: Dei erga nos benignitatis patet indicia, mundi totius salus ostenditur. Vnde nam, & à quo, & cui affertur hic nuncius? E cælo & à Deo, & Virgini viro desponsatæ. Quæ nam hæc virgo? Equis iste vir? Et quibus nominibus appellantur? Illa quidem Maria, hic autem Ioseph. Ambo ex genere Davidis. Quo inter nuncio hæc gesta sunt? Et vnde is venit? Archangelo Gabriele, qui ab altissimo missus, rem admirabilem nunciauit. Oportebat enim, vt minister altissimi, ex altissimis in terram proficiscens, maximè omnium admirandum mysterium indicaret. Quod nam mysterium? Dei submissionem, arcanam seruandi generis nostri rationem, absconditum à seculo Diuinæ voluntatis prouidentiaque consilium. Sed vbi hæc, & quando, & cuius gratia? In Nazareth ciuitate Galilææ, sexto mense, ex quo Iohannes conceptus fuerat, vt venientem, dum adhuc in utero gestaretur, nunciaret. Gabriel igitur ab æthereis sedibus ad terrestrem Dei thalamum deuolans, & ad Virginem accedens sine strepitu, virginis partus arcanum significauit.

Hoc inter Deum atque homines reconciliationis mysterium, Dei cum hominibus con-

conjunctionem, assumptæ carnis diuinitatem, imaginis nostræ instaurationem, & mutationem in melius, atque sublimem in cælos exaltationem hodiè celebramus. Quam obrem omnia incredibili gaudio exultant. Lætatur omnis cælestium Virtutum chorus, quibus gratum est, quod Deo simus reconciliati, & meliorem in statum perducti. Benigni enim admodum sunt, & hominum amâtes ac studiosi, quippe qui in ministerium mittuntur eorum, qui salutis hereditatem sunt accepturi.

Angeli ho-
mines val-
de amant,
Hebr. 1.

Res igitur omnes hodiè lætentur & gaudeant, triumphet ipsa natura. Aperitur enim cælum, & terra ratione inuisibili suscipit orbis regem. Nazareth imitatur Eden, & ipsius Eden plantatorem in sinum suscipit. Pater misericordiarum abiectam naturam humanam vnigenito filio despondet suo. Et Gabriel mysterio inseruit, ac Virgini succinit illud, AVE: vt lætitiâ, quam prima parens Eua perdidit, filia Adam, orta ex Davidis stirpe, restituar. Hodiè gloriæ pater genus humanum cõmiscratus, naturam in Adam corruptam, benignis oculis intuetur. Hodiè clementiæ largitor, clementium viscerum suorum abyssum patefacit, & naturæ misericordiam effundit, vt aquæ copia maria contingat. Consentaneum enim erat, vt is, ex quo, & per quem, & in quo omnia cõsistunt, atque contra nos execrationis sententiam misericordia commutaret, & gloria sua naturam, quæ in Adam fœdata fuerat, honestaret, & perniciosum patris mendacij consilium, quo primi parentes nostri ceciderant, excluderet. Idcirco magnus inter reges, ac diuinus pater David: Misericordia, inquit, & veritas obuauerunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt. Cur dixit hæc? An vt filij misericordiæ ex bona patris voluntate, qua nostri misertus ipse misericordiæ dator, factus est, excepto peccato, quales nos sumus, & veritatè aduentus eius ad nos, significaret? Neque enim, vt aliquis fortè suspicatur, simulatam ex nobis humanitatem assumpsit, sed veram. Benignè enim & humano more, ex hominis essentia sumpsit essentiam, qui omni est essentia præstantior, & totam naturam nostram in seipso diuinam reddidit: neque dispensationem finxit, sed carnis veritatem suscepit, diuinitate ipsius aliena ab omni mutatione permanente.

Humana
natura in
Christo
exaltata.

Quoniam igitur misericordia & veritas (vt prophetia testatur) obuauerunt sibi, merito iustitia & pax osculatae sunt. Iustitia quidem, quæ aduersus eum, à quo primi parentes iniuria affecti fuerant, sententiam tulit. Quando? Et apud quem? Hodiè, & apud altissimum patrem, qui natura benignus & hominū studiosus, dignum duxit, vt filius suus vnigenitus humanam formam indutus, aduersarium condemnaret. Pax autem, quam è cælo repente chorus Angelorum in ortu pacifici filij secundum carnem decantauit: Gloria, inquit, in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Gloria nimirum, qua humana natura per Christum super cælos euecta est, & super omnè principatum, & potestatem, & virtutem, vt magnus inquit Apostolus. Pax autem, qua medius ipse conciliator intercessit, terrestribus cælestia coniungens, & nouam in cælum redeundi semitam mortalibus patefaciens. Bona porrò voluntas, qua Patri placuit dilectum filium ad nos damnatos mittere: qui salutem nostram patri in ipso approbatam, eiusdem cum patre voluntatis expleret. Hoc nos hodiè celebramus. Hoc Gabriel mandatum exequitur: è diuinitati atque humanitati nuncius est, recõciliationisque pignus affert ad Virginem.

Luc. 2.
Ephes. 1.

Nam misericordiarum pater genus nostrum, peccati labe iam corruptum, miseratus, meminit operum manuum suarum: nec passus est, vt in perpetuum periremus. Primum legem tabulis lapideis inscriptam Moysis manibus imposuit. Quæ quidem lex cum nihil admodum proficeret, viros diuino spiritu afflatos, nempe Prophetas futura prospicientes ac denunciantes misit, qui rectas Dei semitas demonstrarent. Verum cum ij, ad quos missi fuerant, sensibus occlusis, nihilominus in peccatis iacerent, nõ despexit opifex opus à se conflatum: sed ex optimo sinu suo & perfectissimo, filium eiusdem potentia sapientiæque ac bonitatis genitum misit ad nos indignos, ad quos fines seculorū deuenirent. Satius enim esse duxit, vt peccatorum salutem perageret, quam vt opus à se confectum despiceret. Vni igitur ex præstantioribus Angelis mandat, vt mysterium exequatur, & amplitudinis suæ nutu sic illi, vt arbitror, imperat: Agè Gabriel, abi in Nazareth ciuitatem Galilææ, in qua puella virgo habitat, nomine Maria, viro, qui vocatur Ioseph, desponsata. Abi, inquit, in Nazareth. Quid ita? Vt Deo gratissimū virginitatis decus, tanquam suauissimā rosam, è spinosa regione decerpas Omnipotens. Et propter prophetiam, quæ Nazareth vocatū iri prædixit. Quem? Eum, qui à Nathanele postea Dei filius, & rex Israël vocatus est. Solet utiq; Gabriel in Dei mysterijs minister adhiberi, vt patet in Daniele. Abi igitur in Nazareth ciuitatē Galilææ: cumq; illuc perueneris, huc pri-

Exod. 31.

1. Cor. 10.

Iohan. 1.

1. Ioh. 8. & 9.

num Virgini lætitiæ nunciū affer, quem Eua iam amisit. **Caue perturbes animum eius.** Gaudij enim, non mœroris, hoc est iudicium: Solatij, non perturbationis, hæc est saluatio. **Quod enim maius humano generi gaudium esse potest, quam vt fiat diuinæ particeps naturæ, & vnum cum Deo propter coniunctionem in persona efficiatur? Quid porro admirabilius, quam Dei submissionē eiusmodi videre, vt in mulieris vtero gesseretur? O rem maximè omnium admirandam.** Deus, cui cælum sedes est, terra autem scabellum pedum eius, quem celi non capiunt, qui idem, quod pater, folium habet æternitatis, in Virginis vtero concluditur. **Quid maiore dignū admiratione, quam Deum sub hominis forma à propria diuinitate non deficiētem intueri? Et humanam cernere naturam, totam omninò cum suo creatore coniunctam, vt totus homo Deus euadat?**

Gabriel igitur, cum hæc audisset, mandatumque diuino nutu confirmatum, sed viribus suis maius accepisset, inter metum atque lætitiā dubius hærebat, cum nec sibi ipse fideret, nec iubenti repugnare tutum existimaret. **Quamobrēm diuina iussa faciens, ad Virginem deuolauit.** Cumque Nazareth peruenisset, ad domunculam constitit, & cogitabundus atque hæsitans, hæc secum ipse, vt arbitror, volutabat: **Quomodo quæ mihi à Deo mandata sunt, perficere aggrediar? Celeriter in thalamū introeā? An animam Virginis perturbabo. Tardiùs ingrediar? At puella introitum abscondere me voluisse iudicabit, Fores ne pulsē? Quo pacto, cum id non sit Angelorum proprium, nec quicquam eorum, quæ continent, aut continentur, impedire possit ea, quæ corporis sunt expertia? Ostium aperiā? At mihi, vel ostio clauso, licet ingredi. Vocem ne Virginem nomine? At illi terrorem inijciam. Sic igitur faciam.** Ex illius, à quo missus sum, voluntate gressum meum moderabor. **Hoc enim illi propositum est, vt genus seruet humanum. Quod quidem reconciliationis consilium vt nouum est & admirabile, sic est benignitatis & clementiæ plenum. Quomodo igitur ad Virgine accedam? Gaudium illi nunciabo? An Dominum in ea dicam esse? An spiritus aduentum, aut altissimi obumbrationē significabo? Gaudium igitur illi nunciabo, indicabo mysteriū, admirabile, accedam, salutabo, succinam vocem hanc, Aue, Gaude, Latere. Aptum ad fiduciam principium est, salutatio. Hoc verbum mihi Virginem alloquendi aditum patefaciat. Nihil enim illi timoris potest inijcere: quietiam animum eius leniet. Sic igitur exordiar, vt primū illi gaudij & lætitiæ nunciū afferam. His enim verbis decet Reginam salutare. Nam hoc est gaudij negocium, tempus lætitiæ, tranquillitatis imperium, consilium salutis, initium consolationis. Hæc ipse secum Archangelus.**

Tum domum petit, & ad thalamum, in quo Virgo habitabat, accedens, sensim ad fores appropinquauit. Cumque iam esset intus, miti voce Virginem alloquens: **Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecū. Qui est ante te, hodiè tecum est, & paulò post exit ex te. Illud quidem ab omni æternitate, hoc autē in tempore. O immensam humanitatem, o benignitatē incredibilem. Nō fuit satis gaudium indicāse, nisi ipsum gaudij authorē inesse Virgini significaret. Illud enim, Dominus tecū, perspicue Regis presentiam declarat: qui sic ex ipsa corpus assumit humanum, vt à propria gloria non recedat. Aue gratia plena: Dominus tecum. Gaude lætitiæ instrumentum, per quod tristis excretionis sententia in lætum gaudij iudiciū commutatur. Gaude, verè benedicta. Gaude, Virgo præclarissima. Gaude, ornatissimum diuinæ gloriæ templum. Gaude, sacrosanctum regis palatium. Gaude thalame, in quo sibi Christus humanitatē spōsam adiunxit. Gaude, electa à Deo antè, quam genita. Gaude diuinū inter Deum atq; homines conciliationis perfugium. Gaude, thesaurē vitæ immortalis. Gaude cælum, in quo Sol gloriæ splendet: domicilium cælo præstantius. Gaude vnicum illius, qui nusquam capitur, amplissimū habitaculum. Gaude sancta terra virginea, ex qua nouus Adam formatur, qui veterem Adam seruet. Gaude fermentum sanctum ac Deo gratum, ex quo totius generis humani massa fermentatur, & in vnius corporis Christi panē euadit, & admirabiliratione coagmentatur. Aue, gratia plena: Dominus tecū, qui dixit: Fiat lux, & facta est lux: Fiat firmamentū, & factum est: cuius denique amplitudinis opera sunt omnia, quæ facta sunt. Gaude, gaudij mater sempiterni. Gaude, noua Dei arca, in qua Dei spiritus conuiescit. Arca, in qua noster Noë Christus humanitatē seruauit. Arca, in qua nouæ gloriæ sanctificatio, & qui natura sanctus est, in virginea naturæ officina corpus sibi ratione mirabili fabricatus est: non deponens id, quod erat (est enim immutabilis) sed assumens id, quod non erat (est enim benignus, & hominum amantissimus.) Gaude vrna aurea, quæ contines illū, qui dulces manna & mel è petra ingrato populo subministravit. Gaude, Seraphica mystici carbonis ardentis foriceps. Salue spiritale præ-**

Esa. 66.

Indicāt hæc Gabrieli erga Virgine reuerentiam.

Maria regi. exordiar, vt primū illi gaudij & lætitiæ nunciū afferam. His enim verbis decet Reginam salutare.

Angeli salutatio.

Epitheta insignia S. Mariæ.

Gen. 1.

Exod. 16. Deur. 32. Esa. 6.

cognitionis perspicua: speculum, per quod Propheta infinitam erga nos Dei submissionem mysticè vaticinati sunt. Gaude speculū, per quod iustitiæ Solem venientem è cælo suscipiētes ij, qui densis in tenebris peccati verfabantur, illustrati sunt. Salue Prophe- tarū & Patriarcharū omnium decus, & clarissima arcane præcognitionis humanæ tuba.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Et meritò benedicta: benedixit enim te Deus tabernaculum suum, quoniam paternæ gloriæ plenum Christum Iesum, hominem eundem & Deum in ijs, ex quibus & in quibus naturis consistit, admirabili ratione in vtero tuo gessisti. **Benedicta tu in mulieribus, quæ cælestem thesaurum, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei reconditi, in sacro virginis gremio tuæ penu sine angustia comprehendisti.** Tu verè benedicta es, cuius vterus aræ cumulus est: quia benedictionis fructū, immortalitatis spicam Christum, sine semine, sine cultoris labore, multiplicem frugum innumerabilium messem, nostræ salutis agricolæ produxisti. Tu verè benedicta, quæ sola ex omnibus matribus creatori tuo mater electa es, & quod est matrum omnium proprium, ignoras: cuius quoque excellentia virginitatis, maternis doloribus corrupta non est: virgineo germine tuo signa tuæ castitatis integra conseruante. Tu verè benedicta, quæ sola sine viri coniunctione filium genuisti, qui cælos condidit, & terram virginitate tua cælis exæquauit. **Benedicta tu in mulieribus, quæ sola benedictionē suscepisti, quam Deus per Abraham gentibus omnibus promissit.** Tu verè benedicta, quæ sola benedicti filij Iesu Christi & Saluatoris nostri declarata es mater: per quam clamant gentes: **Benedictus qui venit in nomine Domini: & benedictum nomen gloriæ eius in secula: & implebitur gloria eius omnis terra, fiat.** Benedicta tu in mulieribus, quam beatā dicunt omnes generationes: quam reges honorant, principes venerantur, diuites populi obsecrant, virgines, quæ vel præcesserunt, vel sequuntur, in templum Regis comitantur. **Benedicta tu in mulieribus, quam Esaias oculis prophetis adspiciens, prophetissam, & virginem, & laterem, & locum, & caput libri obliuatum arcana ratione nominauit.** Benedicta tu verè, quam Ezechiel auroram, & portam conclusam, per quam solus Deus ingressus est, & rursum conclusam appellauit. Tu sola verè benedicta, quam vir desideriorum Daniel montem vidit: & Abacuc admirabilis montem opacum. Montem quoque Dei, montem pinguem, montem coagulatum, montem, in quo placitum est Deo inhabitare, te tuus ille progenitor atque rex propheticè decantauit. **Benedicta tu in mulieribus, quam Zacharias rerum diuinarum inspector eximius, candelabrum aureum vidit, septem lucernis & septem infusorijs, id est, septem spiritus sancti muneribus, exornatum.** Tu verè benedicta, quæ tanquam paradisus, intra te continet ipsius Eden plantatorē Christum: qui infinita virtute ex almo vtero tuo prodiens, instar fluij, quatuor principijs per Euangelium rigat faciem vniuersæ terræ.

Maria benedicta.

Colof. 2.

Gen. 22.

Psal. 117. Psal. 71.

Psal. 44.

Esa. 8. & 7. Ezech. 44.

Dan. 2. Hab. 3.

Psal. 67. Zach. 4.

Benedictus fructus Mariæ.

Luc. 1.

Prudentia sacratissime virginitatis.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Fructus, ex quo protoplastus Adam vescens, euomet veterè illam potionem, per quam fraudis venenum hausit. Fructus, ex quo ligni amaritudo dulcescit: qui expurgat humanitatem: qui vero Israelii fontes vberimos præbet in solitudine, qui aquas amaras efficit dulces, & nouum panis ac cibi imbrem emittit. **Benedictus fructus, qui ex incorrupta virginei vteri plâta maturus racemos extulit.** Benedictus fructus, ex quo fontes emanant aquæ salientis in vitam æternam. Fructus, ex quo vitalis panis Domini corporis, & salutare immortalitatis poculum conficitur. **Benedictus fructus, quem omnis lingua cælestium, terrestrium & infernorum celebrat triplici sanctitate, in vna diuinitate Trinitatē indicans personarum.** Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

At illa turbata est, inquit, hoc sermone, & secum ipsa cogitabat, qualis esset ea salutatio: Non incredulitate, (absit) sed orationis potius nouitate comota. Mirabile enim vaticinium videbatur. Neque diffidentia substitit, vt antea fecerat in adytis Zacharias. **Quamobrēm poena illi ex procreandi instrumentis ad ea, quæ ad loquendum pertinet, transfata est: & qui prius liberis caruerat, tum loquendi caruit facultate.** Sed cum esset ab omni reprehensione remotissima, & ab hominum coniunctione & consuetudine aliena: cumque assidue in rerum cælestium contemplatione versaretur, ex ea salutatione non potuit non commoueri. **Etenim cum minimè esset audax, & ad loquendum velox, acri prius rationis iudicio, quæ dicebantur, expendit, nè temerè & inconsideratè responderet. Quod sapiēter admodum indicauit Euangelista, Cogitabat, inquit, Puræ mentis examine Angeli verba pendebat, nè illa sine iudicio susciperet.** **Quæ nam, dicebat, hæc est salutatio? Consentaneum enim est eam, vt potè nobilem &**

Davidis

Gen. 3. Dauidis filiam, diuinarum scripturarum non fuisse ignaram, & animum statim ad primam matris casum conuertisse, cogitasseque quomodo decepta corruisset, & mente veterem alias eiusdem generis historias comprehendisse. Non immerito igitur eam Euangelista cogitandam descripsit. Sed ut prudentiam ipsius declararet, stabilem etiam mentem constantiam adiunxit, quae respondendo nondum assentiretur, propterea quod illi de rei aequitate consideranti non constaret. Turbationem igitur Virgo sedare studens orationem non adhibuit: sed gestu solo parumper dubitationem significans, animi habitum & morum probitatem demonstrauit, secum ipsa cogitans, qualis esset ea saluatio. Sola ne ego, dicebat, inter mulieres naturae ordinem immutabo? Ego ne solum ventris fructum feram sine viri congressu? Qualis haec est saluatio? Quis mihi nuncium hunc attulit? Unde ingressus est? Homone est iste, qui loquitur? At corporis expertus videtur. Angelusne? At loquitur ut homo. Quid illud, quod video, sit, ignoro: & de eo, quod loquitur, dubito.

Angelus confirmat virginem. Quid igitur Gabriel? Ut Virginis turbationem animaduertit, ad nihil aliud attendens, statim voce emisit, &: Ne timeas, inquit, Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum, quam amisit Eua. Gratiam dicens, animo dubitationem ademit: & quod fieri non posse videbatur, adiiciens: Inuenisti gratiam apud Deum: fecit, ut credibile esset: & Virginem metum eripuit. Ne timeas, Maria: non sunt haec fallentis verba: non venio, ut te decipiam: non loquitur fallax serpens: è terra tibi non loquitur: sed bonum ex altissimis nuncium affero: nec bonum tantum, sed laetitiae plenum. Non ludicra, nec tristis haec est saluatio. Dominus tecum, qui omnis laetitiae largitor est, & mundi saluator vniuersi. Tecum est, qui de sinu patris non recedit, & in vtero tuo concipitur. Gratia plenam te appellauit, ut mysterij gratiam in te existentis significarem. Gratia plenam te esse dixi, quoniam totam gratiam suscipis in vtero tuo, & stolam verè diuinarum gratiarum splendore decoratam. Dominus tecum, adieci, ut potèntiam in te praecurrentis declararem.

Esa. 9. Dominus enim est Deus potens, & princeps pacis, & pater futuri seculi, idemque tuus, ô Virgo, filius atque omnium Saluator. Dominus tecum: gratia, & veritas tecum: Dominus quidem legis, pater autem gratiae, & veritatis fons. Ne timeas, Maria: Dominus tecum. Qui omnium dominationum est princeps, qui patris luminum filius est, qui sine principio ab ipso genitus est, is in tempore ex te nascitur. Qui sursum totus est in sinu patris, is deorsum totus est in vtero tuo. Ipse tecum & in te est. Adueniens enim in te desiliit, & in vterum tuum ingressus est, atque in te comprehendere voluit, qui natura comprehendere non potest. Ne timeas, Maria: inuenisti enim gratiam apud Deum. Gratiam, quam non suscepit Sara, quam Rebecca non inuenit, quam Rachel ignorauit. Inuenisti talem gratiam, qualem Anna, licet fuerit exaudita, non habuit. Tu sola ita mater es futura, ut simul etiam virginitatis decus retineas. Ne timeas igitur: inuenisti enim gratiam apud Deum. Gratiam, quam nemo unquam accepit. Quae nam talis esse queat apud Deum gratiae praestantia? Inuenisti enim gratiam apud Deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. O rem admirabilem. Primum illi dubitationis causam ademit, deinde rem explicauit. Vide autem, quam multa quam paucis exequatur. Metum eripit, gratiam indicat, conceptus rationem exponit, partem praenunciat, filij nomen declarat.

Prudentia S. Mariae. Neque verò hic constitit: sed ut amplitudinem eius maiestatis ostenderet, subiicit: Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur: & dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in aeternum, & regni eius non erit finis. Cernis quomodo Virginis metum abstulerit? Cernis quantopere animum eius confirmarit? Cum enim altissimi filium dixisset, patrem orituri Dauidem nominauit. Statim igitur erectus est animus Virginis, ut indicant ea, quae sequuntur. Sed eius prudentiam considera, quae cum haec audisset, & immutabilem diuinæ voluntatis potentiam cognosceret, ad Angelum: Quomodo, inquit, fiet istud, quoniam virum non cognosco? Noua, inquit, mihi & quae naturam superant, nuncias. Nuptiarum sum experta. Desponsata enim sum, sed non cum viro coniuncta. Ioseph sponsum tantum, non autem maritum agnosco. Domo, non lecto, mihi iunctus est. Foecundus quidem est venter, sed non cultus. Quomodo erit mihi hoc, quoniam virum non cognosco? Mene solam natura sine viri coniunctione matrem declarabit? Ego ne praerer naturam sola nouum atque inauditum naturae partum edam? Nuptiae non praecesserunt, virum experta non sum: Ioseph non maritum, sed sponsum & custodem tantum agnosco. Et quomodo erit mihi hoc?

Respondit Gabriel, & responsionis sublimitate Virginis diluit dubitationem: Cur haec dicis,

dicis, Virgo beatissima? Ego è caelo veniens, caelestis affero nuncium conceptionis. Non de terra loquor tibi. Dixi, Dominus tecum: & tu dubitas, quomodo id tibi sit futurum? Ego enim, qui aduertum meum antecedit, in vtero tuo nuncio: & tu mihi de viro, de quo terrena loqueris generatione? Et dicis: Quomodo erit mihi hoc? Quomodo hoc erit tibi? Cogita, quomodo virga floruerit, quomodo petra copiam aquarum effuderit, quomodo ignis in rubo ardens cum non combusserit. Quasi credis, & id, quod nuncio, crede. Is enim hoc faciet, à quo & illa facta sunt. Noua, & praeter naturam ratione mater es futura. Non ut Elisabeth, non ut Anna, ex qua tu orta es. Illa enim ex viro, cum semine facta sunt matres: tu autem sine viri coniunctione paries eum, qui sine semine in te inhabitat. Quod si modum requiris, cum quoque tibi declarabo: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Non enim ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis gignetur. Nulla carnis voluptas intercedet. Natura enim terminos superat. Quauis enim naturalis conditionis omnino non sit expertus, quem paries: praestantiori tamen ratione concipitur, & sine vlla perturbatione, quemadmodum & ab aeterno sine perturbatione genitus est. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Considera, quomodo Trinitatis mysterium declaratur. Spiritum enim sanctum inquiens, non alium, quam patrem indicauit. Nam virtus aperte filium significat. Vox autem illa, Altissimi, Patris personam declarat. Illud verò, Obumbrabit tibi, mihi videtur innuere id, quod antea prophetis oculis Abacuc viderat, cum montem ymbrosum Virginem appellauit, quasi obumbrantem illi Patris virtutem describens, & arcanum sibi tabernaculum efficiens in carnis assumenda ratione, qua sibi templum corporis non manu factum, in vtero Virginis, ab omnibus maculis alieno atque integerrimo ipse Dominus fabricauit. Id quod ex sequentibus patet. Ait enim: Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Qui enim ex sancto Spiritu per sanctum Patrem diuina ratione formatur Puer, meritò sanctus erit, & filius altissimi vocabitur, cum altissimi sit Verbum sempiternum.

Dilucidè igitur Virgini demonstratum est, quid, & unde, & quale id, quod in ipsa conceptum est: Nempe sanctum, & ex ipsa, & filium Dei esse, quem pariet. Verum ut claris adhuc & expressius ostendat Verbi virtutem, Elisabeth exemplum adducit. Quasi diceret: Qui ventrem in vetula praeter spem foecundum efficere potuit, virginem etiam poterit praeter naturam rationem matrem reddere. Atque ita subiicit: Quoniam non erit impossibile apud Deum omne verbum. His virgo auditis, & inhabitantis spiritus splendore illustrata, & faustae promissionis laetitia affecta, in tranquillitate versabatur, & animi gratiam cum pulchritudine oculorum praese ferebat: quemadmodum de Dauide scriptura commemorat. Re enim admirabili & salutario ne gaudebat, in qua summa laetitia continebatur. Facile igitur sapienterque Gabriel Virgini persuasit, ut miraculum crederet: Non erit, inquiens, apud Deum impossibile omne verbum.

Quid autem sequitur in Euangelio? Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Prudentiam Virginis animaduertis? Vides praecleara cunctationis decus? Cum enim foetus conceptionem & filij ortum intellexisset, & quis, & cuius esset filius, & quo foret nomine appellandus, & cuius sedis successor, & quibus imperaturus, & regni eius nullum finem futurum, statim latissimam vocem emisit: Ecce, inquiens, ancilla Domini, illud aperte significans: Ecce parata sum, & nihil proliber. Animus promptus est, vterus opportunus, ut potèntissime inquit, & soli seruatus creatori. Ecce ancilla Domini, ad obediendum parata, ad seruandum idonea, ad suscipiendum prompta. Fiat mihi secundum verbum tuum. Quoniam, inquit, quoad fieri potuit, rectè nunciasti, & quod faciendum est, diuina est gloria plenum: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. O prouidentiam & gratiam admirabilem: ô consilium ab aeternitate praecognitum atque institutum. Verè spiritus sanctus in Virgine inhabitabat, & virtus altissimi obumbrabat eam ex praesinito eius consilio & praecognitione.

Et discessit ab ea Angelus. Cum ea nimirum, quae sibi mandata fuerant, perfecisset, discessit ab ea Angelus: sed Dominus non discessit. Angelus enim, licet sit expertus corporis, loco tamen includitur. Dominus autem, quauis in Virginis corpore atque vtero capiatur, nullis tamen locorum terminis circumscribitur. Et ille quidem venientem ad salutem hominum nunciauit ex Virginis vtero oriturum: Hic autem essentiam nostram

Num. 17.
Exod. 17.
Exod. 3.

Haba. 3.

1. Reg. 16.

Obedientia
sanctissimi
Virginis.

Ephes. 1.

nostram à se susceptam reformauit, naturæque imaginem ac dignitatem, quam contumacia primi parentes amiserant, restituit: eamque supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, atque omne nomen, quod in hoc, aut futuro seculo nominatur, prouectam, in cælesti solio collocauit. Ipsi gloria, & imperiū, & honor, & adoratio cum Patre & Spiritu sancto nunc & semper & in æterna secula, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS
VERONENSIS, CANDIDO PIOQUE

Lectori.

Riusquam ad hunc, qui sequitur, Diui Iohannis Chrysostomi sermonem legendum accedas, benigne Lector, est quod te aliquantulum detineam, cautumque reddam. Videbis nanque magnum Chrysostomum eiusdem hinc esse sententia, cuius & in libro de excidio Hierosolymitano Egeppus, & Eusebius Cæsarensis libro 2. cap. 1. Ecclesiastica Historiæ, multi que ex Græcis patribus fuisse leguntur: nempe beatissimum Ioseph sanctissimæ Deiparæ sponsum, filios ex alia vxore suscepisse, & inter cæteros Iacobum Apostolum, cognomento fratrem Domini: Ea verò deinde repudata, seu, ut alij volunt, præmortua, in castitate vixisse, & liberos in disciplina & timore Domini educasse. Huius etiam opinionis fuisse videmus Diuum Hilarium Pictauiorum Episcopum, super Matthæum capite primo, & Diuum Ambrosium Mediolanensem Antistitem, super Epistolam ad Galatas capite primo. Chrysostomum quoque secutus est compilerator eius Theophylactus Bulgariæ Archiepiscopus, qui eundem Iacobum, & reliquos fratres, filios asserit fuisse Ioseph: sed alio modo, quam Chrysostomus autumat. Cuius verba, ut melius res percipiatur, subnectam. Ait enim is super Matthæum capite decimo tertio: Fratres habuit Dominus, & sorores, Ioseph filios, quos genuit ex vxore fratris sui Clopæ. Mortuo enim absque liberis Clopæ, Ioseph, iuxta legem, vxorem eius accepit, & pueros procreauit sex, quatuor mares, & duas foeminas: Mariam, quæ dicebatur Clopæ filia secundum legem, & Salomen. Et hæc quidem ille. Vides igitur, quid magni vtriusque Ecclesiæ viri de B. Ioseph sentiant.

Ego, ut verum fatear, & animum meum coram Deo, teque ac toto Christiano orbe testatum faciam, (pace sit dictum omnium horum præ excellentium virorum, quos in alijs sequor plurimum, amplector, & tanquam venerabilissimos patres vehementer obseruo: at in hoc mihi placere nequaquam possunt) semper contrariâ tenui sententiam, tenereque profitebor usque ad mortem: nisi sancta mater Ecclesia diuersum aliquid super hoc statuatur: vel nisi quis me potentioribus & efficacioribus viderit rationibus, ut à mea victus recedam opinione. Credoque & firmiter teneo, beatissimæ Virginis sponsum, virginem & ipsam fuisse, nec vnquam pudicitia suæ florem amisisse. Talem enim matrem, talem sponsum, & talem tantumque filium, talem putatiuum patrem habere par erat. Et ne ex meo cerebro hæc eruta videatur sententia, tribus eam, si potero, enitar medijs confirmare: Sacræ primùm ipsius scripturæ fontibus, ijsque pie recteque, & secundum germanum sensum deductis: constanti etiam, ut credimus, & quæ vinci non possit, ratione: Tum demùm sanctorum aliquorum patrum auctoritate. Quod nisi fecerero, tum tu me imperitiæ stultitiæque arguito: atque ego liberam tibi concedam, quicquid volueris, credendi potestatem. Audi ergò diligenter & patienter auscultata, quæ pro hac sententia firmanda tibi afferro.

Ac primùm quidem id nobis explorandum cenfeo, num ex scripturis, quisnam verus pater, & quæ vera mater fuerit Iacobi istius minoris, qui etiam dictus sit frater Domini, reperiri possit. Credoque non fore id difficile, immò ex propatulo loco satis constare. Sed assertio illa præmittenda, quam negare mihi nequaquam possunt etiam ij, qui vel sacras literas eminens salutauerint: Scripturam nempe sacrâ quoties ita loquitur, Isaac Abrahæ, vel Iacob Isaac, hunc in audientium aures sensum & intelligentiam immittere, & non aliam, Isaac esse filium Abrahæ, & Iacob filium esse Isaac. Hoc Lucæ 3. capite maximè ostendere possumus, vbi genealogia Domini ex Ioseph ascendendo usque ad Deum describitur. Dicitur nanque ibi: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorū triginta ut putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, subauditur filius: qui fuit Matthat, nempe filius:

Luc. 3.

S. Ioseph
perperuò
virginem
manuisse.

filius: & sic de singulis vsque ad Adam, de quo vltimo loco dicitur: Qui fuit Dei: & subintelligitur filius. Hoc idem probatur Iohannis vltimo, cum dicit Dominus Petro: Simon Iohannis, amas me? Hoc est, Simon fili Iohannis. Quod ita esse ostendit Dominus ipse Matthæi xvj. vbi dicit ad eundem: Beatus es Simon bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cælis est. Bar enim Hebraicè, Latinè filium sonat.

Iohan. 21.

Vnus est duntaxat locus, in quo propositio ista non currit, quando videlicet aliter interpretari scriptura ipsa te necessario compellit. Et ut me intelligas, opportunum tibi afferò exemplum Lucæ sexto, vbi duodecim Apostolorum nomina recensentur: quo in loco inter cætera habetur: Et Simonem, qui vocatur Zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem, qui fuit proditor. Quomodo hinc expones Iudam Iacobi? Filium ne? Minime quidem, quoniam te alia scriptura ita facere prohibet. Quomodo ergò Iudam Iacobi fratrem interpretaberis, quoniam is in sua Canonica Epistola, ita de seipso loquitur: Iudas Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi. Vbi autem nulla nos adigit scriptura, semper prædicta regula propositioque tenenda est.

Venio nunc ad ipsum questionis scopum, & patrem Iacobi minoris, dico non fuisse Ioseph, sed Alphæum. Hoc probamus ex Matthæi capite X. vbi ponens Euangelista duodecim Apostolorum nomina, ita inquit: Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Philippus & Bartholomæus, Iacobus Zebedæi & Iohannes frater eius, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum. Marcus quoque capite 3. & Lucas capite 6. & ipsi duodecim Apostolorum catalogum recedentes, sicut primum Iacobum cum Iohanne fratre, Zebedæi, ita Iacobum alterum, Alphæi dicunt. Quod si primum illum Zebedæi filium exponere cogaris, (Eius enim filius fuit, ut ex Matthæo eodem capite quarto, & Marco capite primo constat) ita etiam secundum Iacobum, hunc videlicet minorem, fratrem Domini nuncupatum, Alphæi filium exponere, velis nolis, compelleris. Cur enim Iacobum illum ex Zebedæo natum patre asseras, hunc autem ex Alphæo natum neges? Aut ergò vtriusque filios expone, aut vtriusque nega: vel scripturam adducito aliquam, propter quam Zebedæum Iacobim maioris patrem dicere cogaris, Iacobi autem minoris Alphæum patrem non ita. Quam certò scio haudquaquam inuenire poteris. Crede ergò expositioni nostræ. Et hoc quantum ad patrem pertinet.

Iacobi mi-
noris pater
Alphæus.

Quæ verò Iacobi huius Iusti mater fuerit, & ipsa scriptura se consulentibus aperit. Si enim legeris 27. Matthæi caput, inuenies profectò ita in eo scriptum: Erant autem ibi (nempe vbi crucifixus est Dominus) mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Gallilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Et ne qua detur tibi dubitandi occasio, quis iste sit Iacobus, cuius mater Maria dicitur, scrupulum tibi omnem aufert Marcus, capite decimo quinto inueniens: Erant autem & mulieres de longè adspicientes, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater, & Salome: quæ, cum esset in Gallilæa, sequebantur eum, & ministrabāt ei. Et quia futuros esse hæreticos præuidebat Spiritus sanctus, qui hanc Mariam, quæ Iacobi minoris & Ioseph mater dicitur, eandem esse, quæ & Saluatorem nostrum peperit, quæque ex Ioseph marito Iacobum hunc fratrem Domini, & alios fratres eius genuisset, impudentissimè asserunt: Iohannes discipulus Domini dilectus, omnium Euangelistarum vltimus, hanc hæreticorum blasphemiam omnino sustulit, cum dixit capite 19. Stabant autem iuxta Crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleopha, & Maria Magdalene. Mariam Cleopha, id est, filiam accipe, secundum propositionem nostram primo loco positam. Ecce ergò quam alij Euangelistæ Mariam Iacobi minoris & Ioseph matrē nominant, Iohannes sororem matris Iesu dicit, & Cleopha filiam. Et quia soror erat sanctæ Dei genitricis, ideo Iacobus, Ioseph, Iudas & Simon fratres Domini vltimo scripturæ more, quo filij duorum fratrum, seu duarum sororum, hoc est, patruelæ, vel consobrini, fratres nuncupari solent, & ipsi fratres Domini dicti sunt, Matthæi 13. in fine.

Maria eius
mater.

Ex his omnibus luce, ut arbitror, clariùs meridiana liquet, patrem Iacobi minoris, fratris Domini dicti, & fratrum illius fuisse Alphæum: eorum verò matrem Mariam sororem sanctissimæ Deiparæ, filiamque Cleopha. Quæ autem Mariæ istius mater fuerit, ad præsens intactum relinquo. (fortè in fine huius epistolæ & de hoc aliquid dicetur) Non enim ad præsentem questionem multum spectare videtur. Satis nanque nobis est scire, L1
sororem

sororem illam beatissimæ Virginis extitisse. Quod si Iacobus, & cæteri eius fratres, Al-
phæi, & huius Mariæ Cleophæ filia, filij fuerunt, videant, obsecro, quomodo id fieri
possit, ut Ioseph pater Domini putatiuus, ex alia vxore eos genuerit.

Ratio tri-
membris.

Venio modo ad rationem vrgentissimam trimembrem, cui iudicio meo nullus aptè
fatùs & idoneè respondere poterit: quæ est huiusmodi: Aut Ioseph aliam vxorem, ex
qua Iacobum & alios fratres suscepit, ante beatam virginem habuit: quæ postea mor-
tua est, vel repudiata. Aut simul cum beata virgine & alteram illam habuit. Aut deni-
què post mortem sanctæ Mariæ alteram vxorem superinduxit, ex qua filios illos susce-
pit. Nec enim quartum membrum mihi dare poteris.

Matth. 1.

Si primo modo dixeris, ut velle videtur Hilarius: videlicet ex priori coniugio filios
illos susceptos, hoc profectò falsum est, & à veritate alienum. Nam ista coniunx,
quam tu præterdis antè ductam, & postea mortuam, non potuit esse altera à Maria
ista, sorore matris Domini, quæ ab Euangelistis mater dicitur fuisse Iacobi minoris:
quæ tamen tempore mortis Christi viua erat, & stabat iuxta crucem Iesu vnà cum
sorore sua sancta Deipara, quæ dudum antè, & iam annis 33. fuerat ipsi Ioseph despon-
sata, ut superius ex Euangelij ostensum est. Quod si dicas, Ea quidem viua potuit esse,
sed repudiata, ut vult Chryostomus: vide, obsecro, quomodo id asserere possis: tum
quia non conuenit viro iusto, cuiusmodi erat Ioseph, Euangelio teste, sanctam mulie-
rem, quæ continuè Dominum sequebatur ministrans ei, repudiare: tum quia, ea adhuc
viuente, minimè beatam virginem sororem suam habere potuisset, ut in sequenti mem-
bro euidenter patebit.

Gen. 29.

Dices forsitan: Ambas Ioseph vno eodemque tempore vxores habuit, Mariam scilicet
Domini matrem, & Mariam alteram sororem eius. Hoc simili modo mendacium
esse conuincitur, sed & insulsius primo dicto. Nam licet Iacob Patriarcha duas simul
vxores habuerit, Liam & Rachelem, hoc tunc ex diuina permissione, aut etiam signifi-
catione factum est. Præsignificabatur enim in duabus illis sororibus Iudeorum Syna-
goga & Ecclesia de gentibus congreganda, siue actiua vita & contemplatiua. Quod si
fortasse in alijs quoque factum fuisse reperiatur, quod haud credo facile ostendi posse:

Leuit. 20.

id vsque ad legis Mosaicæ promulgationem licuit: At ea lata, minimè: immò quid fa-
ceret, mandatum est tolli de medio populi sui. Adduco autem tibi diuinam ipsam le-
gem, factum hoc omninò inhibentem, quæ est huiusmodi, Leuitici 18. Sororem vxoris
tuæ in pellicatum illius non accipies, reque reuelabis turpitudinem eius, adhuc illa viuente,
vel ut alij legunt: vxorem cum sorore eius non accipies ad æmulationem, vel ad la-
cessendum: Nempe sicut faciebant duæ vxores Iacob, quæ magna inter se ob virum ar-
debant zelotypia. Quam legem Hesychius, Radulphus, cæteri que libri illius exposito-
res, de eo intelligunt, qui vxori simul & eius sorori iungatur, ita ut duas sorores pariter
vxores habeat, illeque in vnus viri contubernio simul habitent, aut quomodo cunque,
vna viuente, quam cognouit, alteram superinducat.

Gen. 30. &c.

Superest ergò, ut tertium modum eligas, & dicas, post mortem sanctissimæ virginis
Ioseph hanc Mariam in coniugem accepisse, ex qua Iacobum minorem, & alios filios
& filias genuit. Hoc si dixeris, in eandem, & adhuc maiorè foueam te præcipitè dabis,
à qua nunquam exire poteris. Nam cum beata virgo post mortem filij sui supernixerit,
quomodo potuit Ioseph, ea mortua, sororem Mariam ducere, & Iacobum, & cæteros
fratres eius ex ea generare, qui iam, adhuc viuente Salvatore nostro, grandæui erant, &
in Apostolos eius assumpti: ut patet ex Euangelistarum libris, in quibus etiam Maria hæc
Iacobi minoris iam profectò nati, & non nascituri, matris titulo prænotata, iuxta cru-
cem Domini stetit reperitur? Impossibilia hæc sunt, & eruditibus auribus indigna. Vides
iam, quocumque te veritas, in dissolubiles esse tricas, à quibus te explicare non possis? Non
ergò verè, Ioseph ex alia vxore Iacobū minorem, cognomine fratrem Domini, genuisse.

Tertium erat medium, quo nostram hanc assertionem nos probaturos dixeramus,
sanctorum nonnullorum patrum autoritas, qui virginem fuisse sanctum quoque Do-
mini patrem putatiuum manifestè adstruunt. Inter hos post Abdiam Babylonie Episco-
pum, in vita sanctorum Apostolorum Simonis & Iudæ, quam is eorum discipulus lon-
go sermone descripsit, primum obtinet locum Diuus Hieronymus, qui in libro de per-
petua virginitate Mariæ contra Heluidium hæreticum ita ait: Tu dicis Mariam virginem
non permansisse: ego mihi plus vñ dico, etiam ipsum Ioseph virginem fuisse per Mari-
am, ut ex virginali coniugio virgo filius nasceretur. Si enim in virum sanctum fornicatio
non cadit, & aliam cum vxorem habuisse non scribitur: Mariæ autem, quam putatus
est

est habuisse, custos potius fuit, quam maritus: relinquitur, virginem cum mansisse cum
Maria, qui pater Domini meruit appellari.

Huic proximè succedit Diuus Augustinus, & ipse Ecclesiæ Doctor insignis, qui in fine
sermonis 14. de Natiuitate Domini ita dicit: Habe ergò, Ioseph, cum Maria coniuge tua
cōmunem virginitatem membrorum, quia de virginis membris virtus nascitur An-
gelorum. Sit Maria sponsa Christi, in carne sua virginitate seruata: sis autem & tu pa-
ter Christi, cura castitatis, & honorificentia virginitatis, ut de virginis membris ge-
nitricis seculis Christianis nulla sit zelotypia. Et paulopost: Gaude itaque, Ioseph, ni-
mumque congaude virginitati Mariæ, qui solus meruisti virginalem affectum possi-
dere coniugij: quia per meritum virginitatis ita separatus es à concubitu vxoris, ut
pater dicaris Saluatoris.

Rupertus quoque Abbas Tuitiensis super Matthæum capite 1. relatis Diui Hiero-
nymi verbis contra Heluidium, eius sententiam amplectitur & approbat.

Sequitur hanc eandem & Hugo de Sancto Victore, in Annotationibus super Epi-
istolam ad Galatas, quæstione 5.

Demum Beda Venerabilis, quem de industria in vltimo loco referuari, in hæc sen-
tentiam & ipse accurrit, qui etiam super Marci caput. 6. de fratribus Domini loquens,
inter cætera ait: Fratres & sorores Domini, Iudei secū esse testantur: qui tamē non
liberi Ioseph, aut Mariæ, iuxta hæreticos, putandi sunt: sed potius, iuxta morē sacræ scri-
pturæ, cognati ipsorum sunt intelligēdi: quomodo Abraham & Lot fratres appellan-
tur, cum esset Lot filius fratris Abrahæ. Cuiusmodi inuenies multa. Vides ergò, si quis
dixerit hos Domini fratres, vel ex beato Ioseph natos, vel ex sancta ortos Dei genitri-
ce, nedum in honorem assertionem, sed etiam hæreticam inuentionem esse.

Gen. 13.

Quod si adhuc clariùs, quomodo Iacobus & cæteri fuerint Domini fratres, cogno-
scere desideras, & per quæ sanguinis gradum, vel cognationis, siue affinitatis lineam,
lege Hugonem ipsum in prædicto loco, qui abundè tibi in hoc satisfaciet, id ipsum
ostendere satagēs. Quod si fortè nec, quæ tibi dicit, tibi placuerint, nempe Cleopham
post mortem Ioachim accepisse Annam beatæ Virginis matrem in vxorem, ex qua
Mariam hanc Iacobi & cæterorum fratrum matrem genuerit: quemadmodum nec
mihi placere potest, tãtam illam matronam post sterilitatis diuina gratia solum im-
pedimentum, & post dignissimam illius plantula securam, nempe Regina Angelorum
& Domina nostra ortum, mortuo Ioachim, vnū atque alterum, ut vulgò dicunt, sibi
maritos superinduxisse: & rursus atque rursus coniugales amplexus adamasse: dicere
Cleopham, qui hanc Mariam Iacobi matrem genuit, fratrem germanū sancti Ioseph
fuisse, ut Theophylactus asserit, qui ex coniuge sua, quæcunque ea fuerit, Mariam hanc
genuerit, quæ postea Alphæo nupta, mater horum filiorum effecta sit. Cum ergò san-
ctissima Maria sponsa fuerit beati Ioseph, Cleophæ glos fuit, illeque ei leuit, atque filia
eius Maria beatæ Virginis nepris, quæ eius soror, more scripturarum, dicta fuerit, sicut
Lot frater Abrahæ. Hincque factum, ut Iacobus minor, & reliqui eius fratres, fratres
etiam Domini dicti fuerint. Et hoc modo si dixeris, in nullam incidēs difficultatem.

Quod si nec hoc tibi placet, aliam tu excogita rationem meliorem, cui ego libens ac-
quiescam, modò nè dixeris, sanctū & iustum virum Ioseph, à Deo ad custodiam castis-
simi templi eius & Spiritus sancti tabernaculi, hoc est, beatissimæ Deiparæ, electum, &
tãta dignitate decoratū, ut pater filij sui in terris dici mereretur, alterius se vxoris oscu-
lis & amplexibus miscuisse, ac suauissimum decora pudicitia florē amississe. Non quòd,
si hoc fecisset, aliquid iustitia eius, aut beatissimæ Virginis, vel admirabilis filij eius san-
ctitati detraheret, cum honorabiles vbi que prædicentur nuptiæ, & torus immaculatus: Hebr. 13.
sed quia indecens quodammodo Dei filio videretur, si, dum virginitatis gloriam, me-
ritum ac priuilegium in sua, sanctissimæque matris persona, primum dedicabat, eandem
minimè in patre quoque suo putatiuo, tanquam non suauiter omnia disponderet, co-
optasset: Cum ille maximè ad noui testamenti gratiam, in qua bibitur vinū germinans Zach. 9.
virgines, pertinuisse videatur.

Quod si dixeris: Et quid ad dicta sanctorum patrum, contrariam sententiam tenenti-
um, respondebis? Quid, inquis, respondebo? De duobus alterum: vel (quod tangere
vultus est Beda) ab hæreticis hæc in eorū voluminibus fuisse interiecta, cuiusmodi pluri-
ma etiam alijs in rebus immista quandoque cognoscere possumus: vel quæ ab eis dicta
sunt, imprudenti sculcè ac minus accuratè (prout humana fragilitas fert, quòd grauif-
simi

fimi etiam & eruditissimi viri quandoquē dormitent) fuisse enunciata. Nam si maiori cum diligentia Euangelicos codices perpēdissent, nequaquam Iacobum minorem fratrem Domini, filiū Ioseph, sed Alphæi proculdubio assēruissent : sicut & Iacobum maiorem, Zebedæi filium, & Petrum Ionæ vel Iohannis, adstruere compulsi sunt.

Habes ergo meam, bone lector, hac de re sententiā : quam & te quoquē, si pius es, si castitatis & sanctimonie amator, si beati Ioseph deuotus filius existis, secururū non ambigo. Plura autem, si Veronæ in Episcopatu meo fuisset, super hoc forsità collegisset, vbi & librorum mihi copia suppeditat, & adsunt nonnullarū Epistolarum schedæ vitro citroque missarum, dum recolendæ memoriæ Iohannes Cochleus vir doctissimus, & de Christiana republica optimè meritis, adhuc nobiscū in humanis ageret. Nā memori hac de re inter nos multa & dicta & constituta fuisse. Hęc verò, quę per me nūc apud nobilissimū Poloniæ regnū Pontificium Legatum agentē, & libris ferē carentem, atq; assidue huc illucque obequitantem, ac negocijs difficillimis implicatum, quasi ex memoria dici potuerunt, tu & benignè suscipito, & æqui bonique consulito. Vale.

SANCTI PATRIS NOSTRI IOHANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, in sanctissimæ Deigenitricis Annunciationem Oratio. Est in Metaphrasæ.

Rursus lætitiæ nūcij, rursus libertatis indicia, rursus reuocatio, rursus reditus, rursus gaudia, rursus à seruitute liberatio. Angelus cum Virgine loquitur, quoniam serpens cum muliere locutus fuerat. Sexto, inquit, mense missus est angelus Gabriel à Deo ad Virginem desponsatam viro. Missus est Gabriel, vt totius mundi salutem nunciaret. Missus est Gabriel, vt scriptum reuocationis Adam asserret. Missus est Gabriel ad Virginem, vt mulieris dedecus in honorē conuerteret. Missus est Gabriel, vt puro sponso thalamum pararet. Missus est Gabriel, vt inter creaturam & creatorem spōsalia celebraret. Missus est Gabriel ad animatum palatium regis angelorum. Missus est Gabriel ad Virginem desponsatam quidem Ioseph, sed seruatam filio Dei. Missus est seruus incorporeus ad Virginem immaculatam. Missus est à peccato integer ad corruptionis expertem. Missus est lucernæ splendor, qui iustitiæ solem nunciaret. Missus est nitor auroræ, qui diei lumen præcurreret. Missus est Gabriel, vt ostenderet eum, qui est in sinu Patris, in matris etiam vlnis gestari. Missus est Gabriel, vt indicaret, qui est in folio, in spelunca etiam iacere. Missus est miles, qui Imperatoris mysterium promulgaret. Mysterium, quod fide cognoscitur, & curiositate non inuenitur. Mysterium adorandum, non humana prudentia ponderandum. Mysterium diuinis, non humanis rationibus explicandum.

In mense sexto missus est Gabriel ad Virginem. Quem sextum mensē dicit? Quem? Ex quo nimirum Elisabeth bonū accepit nuncium, ex quo Iohannem concepit. Vnde id planum sit? Ipsemet Angelus Virginem alloquens, sic interpretatur: Ecce Elisabeth, inquit, cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua: & hic mensis est sextus illi, quę vocatur sterilis. Mense sexto: scilicet, cōceptionis Iohannis. Oportebat enim, vt miles anteiret: consentaneum erat, vt minister antecederet: æquum erat, vt in dex Domini præsentiam significaret. Mense sexto missus est angelus ad Virginem desponsatam viro. Desponsatam, non autem coniunctam. Desponsatam quidem, sed seruatam. Cur desponsatam? Nē celerius latro mysterium intelligeret. Nam per virginem quidem regem esse venturū improbus non ignorabat, quippe qui Esaię ipse quoquē verba illa audierat: Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium. Itaque singulas virgines obseruabat, vt vbi mysterium impleri animaduertet, infamiam pararet. Idcirco Dominus per desponsatam venit. Quę enim desponsata fuerat, deinceps in manū sponsi tradenda erat. Mense sexto missus est Gabriel ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. Audi quid de hoc viro & de Virgine dicat Propheta: Dabitur hic liber ob signatus viro scienti literas: Id est, Virgo planè immaculata. A quo dabitur? A sacerdotibus vtique. Cuius viro? Fabro Ioseph. * Hic Ioseph, fratres, claro prius iunctus matrimonio susceperat liberos: post autem, vxore repudiata, in castitate vixit, & liberos in disciplina & timore Domini

Gen. 3.

Gabriel cur missus ad Virginem.

Sextus mensis.

Luc. 1.

Esa. 7.

Esa. 29.

Cautè hoc lege. nam

Domini educavit. Cū enim Paulus Apostolus ad Euangelij promulgationem proficisceretur, & vnum ex filijs eius reperisset: Alium, inquit, Apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini, non ex Maria, sed ex Ioseph genitum.

Cū igitur sacerdotes casto Ioseph Virginem despondissent, eam illi cōmendârunt, nuptiarum tempus expectantes. Verū eam ipse suscipiens, integram erat conseruatus. Id quod multò antè Propheta pronūciarat: Dabitur, inquit, liber ob signatus viro scienti literas, hoc est, matrimonio coniuncto, & dicit: Non possum legere. Cur non potes legere Ioseph? Non possum, inquit, legere, quia liber est ob signatus. Cui seruat? Rerum omnium procreatori pro domicilio. Sed ad propositum reuertamur. Mense sexto missus est Gabriel ad Virginem. Qui profectò eiusmodi à Deo mādata accepit: Ades huc, Angele, minister esto mysterij grauis & reconditi: miraculo infirmi. Misericordia mea commotus, ad requirendum Adam, qui aberravit, descendere festino. Peccatum prostravit eum, qui ad imaginem meam factus est: corrupit opus manuum mearum: infecit decus à me confectum. Lupus deuorat alumnū meum. Exulat incola Paradisi. Vitæ lignum à flammeo gladio custoditur. Clausus est locus deliciarum. Errantis me miseret. Hostem capi volo. Placet, vt virtutes omnes, quę in celo sunt, mysterium hoc lateat, & tibi soli sit manifestum. Vade ergo ad Mariam Virginem. Vade ad animatam ciuitatem, de qua loquitur Propheta: Gloriosa, inquit, de te dicta sunt, ciuitas Dei. Vade ad Paradisum meam ratione præditam. Vade ad portā Orientalem. Vade ad habitaculum Verbo meo dignum. Vade ad alterum cælum, quod est in terra. Abi ad nebulam leuem, & præsentie meę illi nuncia integritatem. Abi ad sanctuarium mihi paratum. Abi ad thalamum diuinæ humanitatis meę. Abi ad purum cubiculum ortus mei secundum carnem. Loquere in auribus arcæ meę ratione prædita, vt parat mihi auditus ingressus. Cauē offendas aut turbes animum Virginis. Templum illud diuinum modestè adi. Prima tua vox illi gaudium afferat. Dic: Aue gratia plena: vt ego miserar afflicta: Eue.

Ioseph eam virginē fuisse credimus, quod sperari cui dentissimis medijs cōueniunt.

Gen. 3.

Psal. 86.

Audiuit hæc Angelus, & secum, vt par erat, hæc cogitabat: Noua res hæc est, cuius intelligentia nullis verbis explicari potest. Quem metuunt Cherubin, quem Seraphin inueniri non possunt, quem omnes Virtutes Angelicæ comprehendere nequeunt, speciali quodam modo nunciatur eum puella Virgine conuertaturus, & propria eius personæ præsentia significatur, immò verò ingressus per auditū ei promittitur. Qui Eam condemnauit, eius filiam glorificare tantoperè festinat? Ait enim: Vt parat mihi auditus ingressus. Nunquid potest Virginis vterus eum capere, qui comprehendere non potest? Verè mysterium magnum & venerandum. Sic Angelo cogitanti: Quid, inquit Dominus, turbas, o Gabriel, nouitate rei? Nonne paulò antè missus es à me ad Zachariam sacerdotem? Nonne illi Iohannis ortum nunciasti? Nonne incredulo sacerdoti poenam intulisti? Nonne senem taciturnitate multasti? Nonne quæ tu pronūciasti, ego rara habui & comprobauit? Nonne nuncium tuum res ipsa consecuta est? Nonne sterilis concepit vterus paruit? sterilitatis morbus discessit? natura fugit inertia? Quid est, quod ego non possum efficere? Cur igitur dubitas? Tūc Angelus: Natura, inquit, errores, Domine, corrigere, morborum nebulam dissoluere, membra mortua ad vitalem vim reuocare, natura præcipere, vt liberos gignat, à certis membris sterilitatē remouere, senescentem stipulam ad viridem formam reducere, terram infæcundam statim efficere manipulorum matrem, solitum est tuæ virtutis opus. Testis est Sara, tuum Rebecca, post autem Anna: quæ cū graui sterilitatis morbo laborarent, abs te liberatæ sunt. Virginem verò sine viri congressu parere, superat naturæ leges, & præsentiam tuam in puella denunciat, vt quem cæli terræque termini non capiunt, Virginis vterus comprehendat. Quomodo, inquit Dominus, me tabernaculum Abrahæ potuit continere? Quomodo, inquit Angelus, hospitalitatis pelagus habebat. Verū illic, o Domine, te conspiciunt Abrahæ præbuiisti in ostio tabernaculi, & pertransisti, qui omnia complex. Quomodo autem feret Maria diuinitatis ignem? Solium tuum ardet splendore illustratum, & virgo te ferre poterit, vt non comburatur? Si læsit, inquit Dominus, rubum ignis in solitudine, lædet omninò Mariam quoquē præsentia mea: sin ignis ille, qui diuini ignis mei præsentiam significabat, rubum potius irrigauit, quàm combullit, quid de veritate dices, non in igne flamma, sed in pluuia specie descendente?

Gen. 21. & 25. 1. Reg. 1.

Gen. 18. Exod. 3.

Tūc Angelus Dei iussu faceffens, Virginem adiit, & clara voce: Aue, inquit, gratia plena: Dominus tecum. Non est amplius diabolus contra te. Vbi enim prius hostis ille vulnus infixit, illic medicus adhibet medicamentum. Vnde mors ingressus principium

Epithera
illustria S.
Mariae.

pium habuit, inde vita sibi aditum patefacit. Per mulierem mala fluxerunt, per mulierem emanant bona. Aue, gratia plena. Nè te pudeat, quòd mulier causa damnationis extiterit. Tu enim Iudicis & redemptoris mater existes. Aue, gratia plena, quæ mundi paries Saluatorem. Aue, gratia plena, genitrix vitæ, quæ mortem delebit. Aue, animatum Dei templum. Aue, cæli terræque pariter domicilium. Aue, naturæ illius, quæ comprehendere non potest, amplissimum habitaculum. Per hanc adest, charissimè, egrotantibus medicus, in tenebris confidentibus illuxit iustitiæ sol, tempestate iactatis factus ancora, portusque tutissimus, Deo inuisis & inimicis reconciliatio, captiuus redemptio, in bello versantibus munitissimum propugnaculum: ille nimirum, qui est pax nostra. Qua quidem pace utinam detur nobis frui, per gratiam eiusdem Dei nostri Iesu Christi: Cui gloria & imperium cum Patre & sancto Spiritu, in secula seculorum, Amen.

Ephes. 2.

VITA S. HERMELANDI NOVIOMAGENSIS, PRIMI ABBATIS ANTRENSIS, GRAVITER ET BONA

fide conscripta, licet auctor suum nomen reticuerit. Sed quia sermone parum grato usus est, quisquis ille fuit, aliquanto Latiniis, ple- runque etiam paraphrasticòs, interdum adstrictiùs eam expressit F. Laurentius Surius.

PROLOGVS.

Vititashistoriarum
faciarum.

Acrosancta mater Ecclesia excellentium Patrum, quos diuinæ gratiæ fretos auxilio, ex antiquo illo serpente palmam retulisse letatur, & post huius vitæ emensa curricula incircumscriptæ Diuinitatis luce incòparabili in omnem æternitatem fruituros nõ ambigit, res præclarè gestas non verborum phaleris, comptæque dictionis lenocinijs, quæ non multum ab adulatione abhorreere videntur, sed simplici narrationis serie ad posterorum notitiam transmittendas consultè quidem instituit atque decreuit. Nam cum illi iam ad cælos translati, sub hominum ad spectum non cadant, lectione & recitatione eorum, quæ de illis conscripta sunt, quasi humanis obtutibus repræsentari videntur. idque vt fortia illorum facta & præclara facinora dum mortales imitanda pro viribus suscipiunt, virtutibus augeantur: aut certè dum se ad illorum excellentiam pertingere non posse conspiciunt, sibi ipsi ex vera animi humilitate vilescant. Atque hinc sanè perspicuum fit omnibus, qui rectè sapiunt, eos, qui pia animi affectione ducti, sanctorum hominum vitas studiosè literis commendant, præmio dignos: contra verò eos, qui cum possint, siue socordia siue incuria id negligunt, à culpa abesse non posse. Quod cum multum diuque apud me cogitasset, fratres quoque me magno opere obsecrarent, constitui quidem beati viri Hermelandi (qui ab Germaniæ oris ad nos accedens, tanquam alter quidam Benedictus fuit virtutibus) res gestas, quas partim visu, partim relatione fratrum didici, in scripta referre: sed duo se mihi obijcebant impedimenta: nè aut temeritatis arguerer, si rudi stylo id attentare, & nulla ferè eruditione præditus, tanti patris actus incòdito sermone digererem: aut improbus etiam & impudens non immeritò viderer, si per deuia quæque erraticus viator incedens, viri sanctissimi, qui à recto itinere nusquam deflexit, vitam alijs vellem imitandam proponere, quam ego minimè imitarer. Hoc ego gemino timore aliquandiu retardatus, tanquam humi prostratus, propemodum inertime ocio dèdere mihi visus sum: at tandem fratrum precibus pulsus, opus, quod iam diu subterfugere deliberaueram, sancta fretus obedientia & misericordia præpotentis Dei, aggressus sum, & quæ ipse donaret, stylo exaranda suscepi, obnixè rogans eos omnes, qui hanc lucubratiunculam legere non dedignabuntur, nè ex oratione impolita sanctissimi patris gesta metiantur: sed in suis precibus memores sint opusculi huius inepti authoris, vt à pio iudice peccatorum veniam & beatitudinis coronam consequatur, & ipsi pro precibus benignè fuis, à Christo vitam obtineant sempiternam.

Et hinc apparet fides huius historiarum.

VITAE

VITAE HISTORIA.

VM iam toto orbe reges permulti Christo nomen dedisset, & fides catholica atque veritatis Euangelica lux, pulsus errorum tenebris, in omni ditione Clotarij regis Francorum multa pace frueretur, Hermelandus apud Nouiomagenses nobilissimis parentibus ortus est: nobiliterq; educatus, cum generoso, vt asolet, animo atq; ingenio polleret, literis imbuedus, à parentibus scholis adhibitus est. Ibi tum ille cæteros coætaneos discendi celeritate facillè antecessit, nec tamen animo inflatus est, sed puerilis ætatis leuitatem morum grauitate compescens, nullis voluptatum illecebris se passus est irretiri. Nam carnis petulantiam spiritus ardore conterens, nobilitatem animi, carnis nobilitati anteferebat, ita vt in ipsis scholis, iam multa probitate conspicuus, puer admirabilis ab omnibus haberetur. Porro eius parentes, vt viderunt eum iam literis non mediocriter instructum, aptumq; aulicis ministerijs, à scholis reuocatum, in aulam adduxerunt, Francorumq; regi multo cum honore militaturum commendarunt: vt hoc militiæ perfunctus munere, ad Maiorum suorum pertingeret honores & dignitatem. At vir Dei Hermelandus omnem vitæ huius splendorem, omneque culmen honoris caduci præ Christi amore fastidians, longè maluit per vitæ momentaneas labores semper mansura iustorum gaudia promereri, quam per inanem & lubricam mundi gloriam, sempiterna impiorum supplicia in suas accersire ceruices. Itaque à voluntate parentum longè eius animi sanctum discrepabat desiderium. Quod enim illi ad conciliandam ei presentis vitæ gloriã moliebantur, id ipse ad salutis suæ perniciem spectare arbitratur, non ignorans dictum ab Apostolo: Nemo militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Et ecce nisi veritus ille esset, nè in illam eiusdem Apostoli sententiam impingeret, qua is dicit: Filij, obedite parentibus: nulla eiratione vnquam persuasissent terrenam complecti militiam, qui ad eò ad caelestia anhælarer.

Ingenij felicitas.

Cogitur esse aulicus.

2. Tim. 2.

Ephes. 6.

Canens igitur, nè vlla ex parte salutaribus monitis desuisse videretur, simul etiam considerans necdum sibi licere suo viuere arbitrato, militarem habitum, quem animo respuebat, extrinsecus quidem, sed sanè inuitus accepit. Domino verò illum mirificè adiuuante in aula regia, ex tyronè ita repente in perfectum mutatus est militem, vt cum Regi & Optimatibus eius esset gratissimus, Regis effectus sit pocillator, immò & pocillatorum princeps: sed hoc quoque munus in se nolens recepit. Porro in ea functione cum summa omnium gratia & multa prudentia versantem parentes & amici hortantur, vt cuiusdam nobilissimi viri filiam accipiat vxorem. Ibi verò ille multum quidem ab ea re abhorrens, at tamen eam sibi passus est desponderi, diesque nuptijs certus est præstitus. Verum sub hoc prætextu non modò à coniugio, sed etiam ab omni actione seculari sese expedire, collumque mentis non mundi vanitatibus, sed suauis Christi iugo subdere moliebatur. Non enim surda aure Dominum audierat dicentem, & humano generi saluberrimè consulentem: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem & filios & fratres, adhuc autem & animam suam, nõ potest meus esse discipulus: & qui non baiulat crucem suam, & venit post me, nõ potest meus esse discipulus. sed fidei hæc animo complectens, in rem conferre voluit eximius præclaræ institutionis executor.

Fictegi Fræcotum à eyathis.

Puella ei despondetur.

Luc. 14.

Itaque Domino illius pijs conatibus adspirante, cuncta mundi huius oblectamenta rejicere, ipsam quoque sponsam & nuprias missas facere, terrenas à se actiones omnes abijcere, atque ita nudus & ab omnibus expeditus, nudam Saluatoris crucem, contra spiritales nequitias dimicaturus, egregius Christi athleta amplecti, regiumque tenere iter, doctrinis munitus euangelicis, planè deliberauit. Veritus autem, nè eius propositum mundanorum strepitus negociorum interturbaret, si in hominum frequentia diutius moraretur, regem adiit, & valde summissè ac deuorè ab illo petijt, vt cum maiestatis eius bona venia liceret ipsi, posthabita militia palatina, ad monasterium se conferre. Id vt rex audiuit, pro summa erga illum beneuolentia & amore, eius preces planè rececit, nec illum à se passus est separari, multumque hortabatur, nè in illo etatis flore ab ipso discederet. Et id genus persuasionibus diu quidem eius animum vexauit, at tamen sanctum eius propositum nulla potuit ratione immutare. Cumq; in precibus perseveraret, tandem diuino timore pium principis animu impellente, id quod diu pernegauerat, benignè illi permisit. Itaq; vir beatus cum regis & optimatum eius fauore è palatio recedens, ad Fontanellenfè cenobium, cui tum venerandus ille Lambertus præfectus

Perit à rege missionem.

Monachus
fit in cœno-
bio Fonta-
nellensi.

erat, celeriter aduolauit, in illorum fratrum sodalitate se admitti petijt, nec difficul-
ter, Abbate & fratribus eius preces libenter admittentibus, impetrauit.

Profiteretur
monachū.

Vbi ex more instituti monastici in Cella, vt vocant, nouitiorum probatus, ita perfe-
ctus inuentus est, vt vitæ integritate non modò recentiores & iuniores, sed illos etiam,
qui ad multam iam perducti ætatem, longa vitæ spatia sub perfectionis habitu transmi-
serant, & in vitæ contemplatiuæ studijs omnes corporis vires penè detruierant, non so-
lùm assequi, sed etiam certissimis indicijs excellere videretur. Expleto indè probatio-
nis tempore, vt habet Regulæ seu Canonis monastici consuetudo, monachum adhibi-
ta sacra promissione professus est: atque omnibus mundi pompis planè proculcatis,
tot commilitonum fultus præsidio, bellator strenuus tam est viriliter virtutū omnium
consecutus iter, vt non solum nullis malorum dæmonum prauis suggestionibus cesse-
rit vnquam, sed mox à primo initio pestiferum antiqui serpentis contriuerit caput. Ad-
hibebant illi nequam spiritus sua tēntamenta, sed omnia viro sancto vertebantur in
materiam triumphi. Erat ille nimirum charitate feruidus, fide deuotus, obedientia præ-
cipuus, in oratione assiduus, spe firmus, tranquillus patientia, abstinentia moderatus,
strenuus in vigilijs, denique ita cunctis virtutibus instructus, vt inter ceteros sacrae pro-
fessionis commilitones tanquam quidam Lucifer illustrior appareret.

Fit presby-
ter.

Audōēnus
episcopus.

Pasquarius

Matth. 19.

Nannetēsis
episcopi ad
S. Lamber-
tū legatio.

Quod vt haud obscuris indicijs venerabilis Abbas Lambertus animaduertit, quæ re-
gularibus institutis discipulis susceperat, haud secus atque magistrū pro virtutum
splendore & venerabatur, & amabat: dignumq; eum censens, qui sacris aris admoue-
retur, ab eius loci episcopo sancto Andoēno presbyterū voluit consecrari. Ille verò sa-
cerdotio initiatus, tanta erga illud sacrū ministeriū animi deuotione ferebatur, vt quo-
tidianum Deo sacrificium studiosè offerens, seipsum pariter maceratione sui corporis
hostiam viuā eidem præpotenti Domino exhiberet. Per id tempus pia memoria: Pa-
scharius episcopus Nannetēsi ecclesiæ præerat. Is dum quodā die ad Clerum & po-
pulum, inter quos mutua eaq; haud vulgaris vigeat charitas, sermonē haberet, quidq;
vtriq; congrueret, celebri sanè facundia explicaret, in tertij ordinis, putà monachorū,
incidit mentionē, qui hætenus in cognitis propè manserat illis, qui occidentale Ocea-
ni litus accolunt, atq; ex ipsius Christi sermonibus illū cæteris perfectiorem ostēdit, di-
cente Domino: Si vis perfectus esse, vade, & vnde omnia quæ habes, & da pauperibus
& veni, sequere me. Mox auditores omnes, sancti spiritus incitati instinctu, orant pon-
tificem, huius rei desiderio ante omnes in censum, vt monastica professionis viros in-
dequaquæ dignaretur accire, qui apud ipsos, si posset idoneus haberi locus, vitam perfe-
ctionis obtinēdæ studiosam excolerent. Fatebantur enim, se de Domini pietate confi-
dere, si eius instituti viri apud ipsos demorarētur, etsi forsasè ad imitationē excitandam
paucis, tamen ad intercedendū omnibus eius regionis incolis posse sufficere. Sentiens
aut antistes seq; populumq; suum diuinitus eodem affici desiderio, non est cunctatus
diū, nec subditorū repulit preces, sed maturè ad venerabilem Abbatem Lambertum,
qui tunc, vt diximus, Fontanellensē cœnobiū sub sacro vitæ monasticæ habitu mo-
derabatur, strenuos misit nuncios, qui eius orarent sanctitatem, sua benignitate vt cu-
raret, suum populiq; sui desiderium posset vt ad effectum perducere. Nuncios, sui antistitis
benedictione muniti, ad Fontanellensē cœnobiū iter intendunt, eorūq; celeriter per-
lati, à fratribus humaniter excipiuntur, & Abbati Lamberto offeruntur, apud quem ita
ferè locuti sunt: Sanctitatis tuæ in primis studiosus Pascharius episcopus, sancta ferens
animi deuotione, totiusq; ipsi credita plebis precibus incitatus, summoperè id expe-
tit, vt in eius diocesi monachi, quibus ipse locū præparabit, ad ecclesiæ suæ profectum
& perennem Dei laudem, vitam sectentur regularem atq; monasticam. Cùm compe-
risset autem, fama tuæ sanctitatis iam longè lateque diffusa, isthoc cœnobiū sancte re-
ligionis integritate cæteris antecellere, orat & obsecrat, vt tua sanctitas monachos spe-
ctata religione ad ipsum mittere nē grauetur, qui monasticam vitam exactè viuere,
alijsq; excolendam tradere nouerint: vt suo per eos possit voto potiri.

His ita peroratis, vt venerabilis Abbas didicit Domini sacerdotē cum plebe sua tali
feruere deuotione, primò gratias egit benigno Deo: deindè accito ad se Hermelando,
preces antistitis coram illo repeti iussit: atque tum demum eiusmodi responsa reddi-
dit: Vota Pascharij episcopi eiusque sancti gregis, dubium non est diuinitus orta, eorūq;
sanctissimā redolere deuotionem: quorum vt ego quoque particeps esse merear, tam-
etsi non ignoro quanto desituar solatio, quod à nostra exiguitate postularūt, per hunc
mihi longè charissimum Hermelandum fratrem aliosq; illi adiungendos exequi co-
nare,

nam, si certò mihi constaret eiusmodi apud vos cœnobiū constructum iri, in quo fu-
turus temporibus fratres, quantum quidem caueri potest, nullius infestatione pertur-
bentur. Nostra enim professio multam exigat quietem, nec potest non maxima sentire
derimenta, si diuinæ intenta contemplationi, improborum hominum querelis & ve-
xationibus indè retrahatur. Et vester quidem antistes vbi cœnobiū extruxerit in sua
ecclesiæ ditione, dum ipse superstes erit, non est fortassis passurus, vt fratrum illic degen-
tium pax infestetur: at illo defuncto, si monasterium sub sui successoris dominio reli-
querit, non deerunt importuni homines, qui praua cupiditate impulsī, multas fratribus
excitent molestias, quæ illos etiam indè recedere tandem compellant, atque huc illuc
que incertos vagari. Quod sanè, si, vt plerisque alijs, ita huic quoque monasterio acci-
derit, mihi, qui fratres eò ablegarim, non parum impendebit periculi, porrò vestro an-
tisti nihil accedet mercedis. Si igitur celestis præmij contemplatione vult cœnobiū
construere, hortor vt illud regie authoritati tuendum permittat, efficiatq; vt rex pro
sua clementia edicto sanciat, nē quis alius, ius dominium ve in illud sibi vendicans, ma-
gis inuigilante dæmone, fratribus infestus sit: vti sic regie maiestatis muniti præsidio, pro
eius totiusq; regni pace perpetua liberis mentibus Christi misericordiam implorent.
Ad hæc legati sic responderunt: Noli pater id genus retardari suspicionibus: sed cer-
tò tibi de pontificis nostri Pascharij humanitate persuadcas, eum diligētē curaturum
eā, quæ dixisti.

Hæc Lambertus Abbas legatorum sponsonie firmatus, ait ad Hermelandum: De
tuo ego, frater charissime, religione plurimum confidens, tametsi scio absentiam tuam
mihi iniucundam, immò & dispēdiosam fore, ad Pascharium episcopum cum duode-
cim fratribus te volo proficisci, meoque loco illis esse patrem, vt ad tuum præscriptum
monasterium pro episcopi desiderio exadificetur. Verum enimuerò nihil præter tuam
sententiam hac in re tentaturus sum, sed totum isthuc tuæ prudentiæ permitto. Cui
Hermelandus, Nē, quæso, inquit, Pater meam hinc requiras voluntatem, quam propter
Christum in tuum transuli arbitrium. Ego verò, modò Dei & tua voluntas fiat, libens
proficiscar quocunq; me miseris, haud secus ac si diuinitus id imperetur. Tunc Lam-
bertus pater persusus gaudio, eius præclaræ congratulabatur obedientiæ, & ait: Agè si-
mi accingere vt miles Christi ad iter, egregiumq; hoc opus suscipe, quod & tibi &
alijs multis aditum pareat ad regna calorum. Cùmque & illum & fratres cum eo abi-
turos optimis instrueret admonitionibus, in primis hortans, vt accuratè & virili con-
stantia monastico canoni sese accommodarent, post mutuos amplexus & lachrymas,
imperitamq; discessuris benedictionem, dimisit illos, rogans Deum cum fratribus,
quos apud se retinebat, vt sua illis gratia & auxilio adesset.

Abeunt igitur cum Episcopi nuncijs, & Christo propitio ad Nannetensē urbē ce-
lester perueniunt, vbi mox ad basilicam beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum
precandi causa sese contulere. Audiens autem reuerendus antistes eos adesse, incredi-
bili affectus hilaritate, dixit: Recordatus est meī Dominus Deus, nec me voto frustra-
tus est meo: occurrensq; fratribus ad iam dictæ basilicæ fores, ait B. Hermelando: Be-
nedictus Deus, qui te misit huc, ad ipsum introitum tuum: quique quod per prophe-
tam suum testatus est esse bonum & iucundum, hodiè compleuit, faciens habitare fra-
tres in vnum. Deindè cùm eos omnes haud aliter atque angelos quosdam conuiuio
excepisset, votumque suum omne eis exposuisset, B. Hermelandus ea, quæ Lambertus
Abbas nuncijs eius proposuisset, quæque illi respondiissent, coram illo retexuit, ac po-
stremo ita subiunxit: Si tua sanctitas non vult deesse ijs, quæ Abbas noster expetijt, nos
pro viribus, quicquid iusseris, exequemur: sin autem aliter visum est, nos, salua & inte-
gra charitate, ad Abbatem nostrum ita vt iussi sumus, reuertemur. Tum verò Episco-
pus: Non puto, inquit, esse quenquam frater charissime, qui perindè, atque ego, cupiat
hoc opus esse firmum atque perpetuum. Nam cùm ego eius author atque fundator esse
videar, nolim cuiquam hac in re esse secundus. Atque hac de causā pro tuo atq; Abba-
tis tui consilio & hortatu, nunciorumque meorum sponsonie, non modò cœnobiū
cum rebz omnibus, quas illi attribuerò, ex Canonica authoritate regie dominationi
committam, eiusq; vobis sanctionem impetrabo: verumetiam quicquid, quod ad eius
quietem inconcussam faciat, tecum pariter excogitare potuero, libentissimè illi imper-
tam. Quibus ex verbis animaduertens Hermelandus liberalem antistitis animum,
& ab auaritiæ sordibus alienum, demissè admodum illi dixit: Dominus, qui hoc tibi
impetrauit desiderium, ipse etiam ad effectum perducatur, consiliumq; tuum confirmet.

Ego

Monastica
professio
quid repo-
seat.

Promptissi-
ma S. Her-
melandi obe-
dientia.

Psal. 132.

Ego interim in craftinum vsque spatium cogitandi mihi vt largiaris, obsecro, & quicquid, Domino donante, hac de re mecum pertractauero, cras tua reuerentia aperiam.

Altera luce, absoluto matutinae laudis officio, venit ad Pascharium Hermelandus, cui que dixit: Iubeas nobis apparari nauiculam, qua per Ligerim ad mare vsque subuecti, omnia eius litora lustrare possimus: quod si locus coenobio construendo opportunus non apparuerit, per omnem ditionem tuam locum idoneum inquiremus. Cui sic antistes respondit: Non ego necessarium puto ad mare vsque vos fatigari. Sunt enim insulae quaedam, ab hac vrbe tribus distinctae miliaribus, quas hic fluuius circumfluit, atque insuper mare exaestuans quotidie ter ambiendo alluit: Quae autem sit earum insularum fertilitas, vel quae magnitudo, mihi haecenus per curas ecclesiasticas explorare non licuit. Sed tu, quae, eas lustra accuratè, & ad me, quae videris, referto: maxime, num possit in aliqua ex ijs coenobium constitui. His dictis, actutum iussit praesbiter esse nauim: quam Hermelandus ingressus, rogauit Dominum, vt locum aptum ipsi indicare dignaretur. Nautae verò celeritate vsi, ad insulam appulerunt, caeteras amplitudine superantè. Tum Hermelandus è nauis exiens, comperit eam in longum obtinere stadia quatuor & viginti. Porro in aliarum insularum medio sita, in sublime sustollit verticem, montosam medio: atque idcirco immunis ab inundatione tum Ligeris fluuij, tum exaestuantis maris, tutam praebet incolis habitationem, nec desunt illi amplissima spatia, tum ponèdis colendisque vitibus, tum hortis quoque & pratis efficiendis opportuna. Nec parat ad eam accessus, nisi quis nauis subuectur. Habet verò etiam syluas densas.

Hermelandus lustrat insulam, eamque Antrum vocat.

Eius insulae vbertas. Copia piscium.

Quae sanè omnia, tum quoque nonnulla abstrusa loca virum Dei permouerunt, vt eam Antrum vellet appellari: quemadmodum insulam ad Austrum sitam, hac quidem spatijs minorem, sed habitudine vel specie illi simillimam, Antriginum vocauit. Reperit autem illic in quadam aedula oratorium beatissimi confessoris Martini. Erant etiam illic armentarij non pauci, quod eius vbertas alendis pecoribus esset valde opportuna. Piscatoribus autem circumcirca tam ex Ligeri quam ex mari tanta suppetebat piscium diuersorum generum copia, vt illis, qui in alijs fluminibus capiendis piscibus nauant operam, res videatur incredibilis, nisi coram inspexerint. Nec tamen vulgi perstreptentis illic audiuntur voces, sed varij generis auium iucundae resonant melodiae, & in ijs odores dulci fundunt modulamine cantus. Denique tantum illic silentium, tanta tranquillitas est, vt anachoreticam appetentibus vitam, mirificum eremi desiderium adferre videatur. Quae quidem omnia posteaquam vir Dei Hermelandus partim suis oculis, partim vicinorum relatione cognouit, exultans in Domino, ait: Benedictum sit in secula sanctissimum nomen tuum, o summa Trinitas, quae mihi talem demonstrare locum dignata es, quo ego nullum adhuc viderim commodiorem in omnibus illis monasterijs, quae vnquam adierim. Deinde ocyus ad Pascharium episcopum regressus, Fateor, inquit, nunquam me neque amoeniorem, neque extruendo coenobio aptiorem vidisse locum dubabis illis insulis, quas hodie perlustravi. Ijs auditis, letabatur antistes, & gratijs actis prepotenti Deo, toto illo die egit cum Hermelando de coenobij structura: cumque diu mutuis sese colloquijs spiritalibus adhortati essent, tandem cibum vna sumpserunt. Inde diuinis absolutis laudibus, cubitum ire: rursumque post breuem somnum ad preces reuersi, quicquid noctis supererat, in Dei laudibus transmissere.

Antrense monasterium constructum.

Regis sancti & priuilegium.

Postera die Hermelandus dixit episcopo: Quandoquidem locum cum primis opportunum nobis Dominus ostendere dignatus est, nolim moras necere: sed tua benedictione munitus, quam primum eò me conferam, vt tua aliorumque fretus ope, coenobij structuram aggrediar. Benedictione igitur data ab episcopo, post mutuos amplexus, Hermelandus ad insulam reuersus, locum aptissimum designauit, iactisque aditum fratribus necessariorum fundamentis, ram illas, quam templam duo, alterum sancti Petri, alterum sancti Pauli Apostolorum Christi cum vniuerso coenobio, Domino optulante, breuè exaedificauit, non segnem ei nauantibus operam permultis eius regionis incolis. Deinde Episcopus ecclesias dedicaturus aduenit cum suis Canonicis, & cum bono omnium fauore atque consensu, sicut antea promiserat, isthuc priuilegium beato Hermelando & fratribus impertijt, vt nulli successorum eius ex illo monasterio vel rebus omnibus, quas tum ipse, tum alij Dei amore fratribus contulissent, quicquam sibi sub dominij pretextu usurpare liceret. Postea beatum Hermelandum ad regis aulam secum ducens, regi Childberto eum, eiusque coenobium & fratres omnes deinceps tuendos commendauit. Scripsit verò idem rex sanctionem, eamque beato Hermelando tradidit, de illo monasterio & rebus eius, putà ne quisquam omnino fratribus illic degentibus molestia exci-

excitaret, sed vt regia illi freti protectione, absque alicuius infestatione, liberis animis pro rege totiusque regni pace Dominum precarentur. Ea regis beneuolentia & amicitia coonestatus vir Dei, ad monasterium se recepit. Ex eo tempore multi, contempto saeculo, ad illud coenobium conuersionis gratia confluxerunt, monasticum complexi institutum: multi suas proles illic Christo militaturas obtulerunt. Porro vir Domini Hermelandus omnes & verbo & exemplo ad vitam contemplationis dedita studia incitauit. Et ingens sanè fratrum numerus illic excreuit, qui sub tanto patre tantos in virtutibus & vitae sanctitate fecerunt progressus, vt iam fama illorum longè lateque sese diffunderet, & in eorum sanctis studijs omnes, ad quorum notitiam perferrebantur, magnificarent patrem eorum, qui in caelis est.

Multi in Antrensi coenobio sicut monachi.

Nocte quadam vir sanctus pro sua consuetudine in basilica sancti Petri Apostoli diuinae contemplationi intentus, Abbatis Maurenti, viri valde venerabilis, animam è monasterio sancti Florentij, quod Glannam vocant, ab Antrensi coenobio ad triginta distans miliaria, ducibus angelis, relicto corpore, migrare vidit ad caelos. Cumque in caelum oculos defixisset, signo dato fratres conuocauit, iussitque vt Maurenti Abbatis animam Domino commendarent. Fecerunt hoc illi quidem prompta & alacri obedientia: at mirabantur tamen, cum inter vtrunque monasterium tam longa itineris spatia intercedant, quoniam pacto vir Dei animam eius è corpore abeuntem videre potuerit. Vt igitur de tota re certiores redderentur, hominem ablegare statuere, qui de obitu Maurenti Abbatis inquireret. Ecce autem adsunt fratres è sancti Florentij monasterio, suamque plorantes orbitatem, Abbatis sui excessum nunciant. Adhibebant autem illis Antrenses monachi fraternam consolationis pia fomenta, simulque, qua hora defunctus esset Abbas, percontabantur. Quam sanè eandem omnino fuisse didicerunt, quae ab Abbate suo Hermelando eum migrasse audierant.

Visto S. Hermelandi.

Contigit quandoque virum Dei cum aliquot fratribus iter habere per Nannetensem pagum. Fortè tum illis obuim venit Arnoldus quidam, multa dignitate multisque diuinis insignis, magna obsequentium turba stipatus. Ad eum prolixè tum è scripturis diuinis sermonem habuit vir sanctus, optimis eum sermonibus instituens. Ijs iam finitis, dixit vni è fratribus: Haecenus quidem pro ingenio nostri tenuitate huic illustri viro spiritalium ministravimus potum: at nunc superest, vt hortante nos charitate, corporalem etiam pariter sumamus. Respondente fratre, per exiguum illic vini adesse, quodque vix hemina mensuram excederet: hoc ipsum vir sanctus iussit adferri, in illius virtute confidens, qui quinque panibus, quinque hominum millia abundè refecit. Allato vino, signum cunctis expressit, porrigique iussit Arnoldo, quem diximus, cunctisque qui illum comitantur. Distribuitur mox omnibus, singuli singulos bibunt calices plenos, nec tamen vinum exhauritur. In cuius sanè praecleari miraculi testimonium vasculum illud, vnde vinum fundebatur, in sancti patris asseruatur monasterio.

Math. 14. Iohan. 6. Vinum edita cruce augetur.

Sedebat aliquando beatus Hermelandus sub quadam arbore apud oratorij sancti Leodegarij martyris, legebatque solito attentius. Interim cruce, illam arborem depascentes, in librum ipsius identidem decidebant, legentemque interurbabant. At ille, vt errantissimus, patientissimè id perferrebat. Porro frater quidam id animaduertens, coepit eas conterere pedibus: sed vir Domini eum prohibebat, ne id faceret, ita dicens: Nolite, quae diuino accidit iudicio, velle auertere. Verum omnipotens Deus, vt sancti viri patientiam praeclearè remuneraretur, erucas omnes, quae iam diu arborem illam vastauerant, vsque ad eò nocte illa profligauit, vt ne vna quidem superesset.

Erucas excidium.

Confuevit vir Dei Quadragesimae diebus ob vitandam hominum frequentiam, qui illum fratresque visitaturi, cum oblationibus ad monasterium aduentabant, Antriginum petere, atque illic cum paucis fratribus multa abstinentia corpus suum macerare, vt in Paschali solennitate posset seipsum Deo hostiam gratissimam exhibere. Accidit autem quodam die, vt vigiliarum & precum instantia defatigatus, sub diuo animi causa nonnullè ambularer, & deinde in litore parumper sessum se reponeret. Aderat tum quispiam qui diceret Nannetensem episcopum habuisse piscem, quem vulgò naupradam vocant. Ad quem vir Dei, Et quid isthuc, inquit, frater ad rem pertinet? An verò putas hunc piscem esse praepotentis Dei manum, vt non possit etiam nobis eiusmodi largiri piscem? Necdum verba sua expleuerat vir sanctus, & ecce eius generis piscis ab ipso Ligeri in fundo sese subrigens, celerrimè ad illum adnatauit, & ante eius pedes in arenas prostravit. Ille non ignorans diuinitus hoc ipsi munus oblatum, cum gratiarum actione iussit leuari è terra, dixitque vni è fratribus: Tolle hunc piscem sili, & in tres partes secat: quarum

forè, iam vocant. Pifcis miraculum.

quarum vna apud nos permaneat, reliquæ duæ in monasterium ad fratres mittantur. Factum est, ut imperârat: & accidit res sanè admirabilis. Nam sancti viri meritis id fr-

Exemplum optimi praelari.

Magna erat in sancto viro prudentia & moderatio, qua irâ nouerat demandatum ipsi exercere ministerium, ut nec pro sui custodia fratrum curam negligeret: nec irâ fr-

Signo crucis expresso extinctum accendit lumen.

Non segniter in eam curam vir Dei incumbebat, ut continenter ad altiora profice-

Iam partes occiduas fama sanctitatis eius longè lateque peruagata, etiam in Aquilonis regiones sese intulit. Nam cum aliquando in pago Constantino res monasterij necessario perlustraret, quidam eius loci nobilis vir, Launus nomine, illum cum discipulis eius vocauit ad prandium. Non recusauit vir sanctus, ut erat comis, affabilis & in-

Vinum mirifice augetur.

Humilitas sancti viri.

Cernens autem perniciosus daemon eximijis virum Dei pollere virtutibus, nec posse se vllis tentationum machinamentis eum vel ad breue tempus in peccati consensum impellere, cepit commouere quosdam ad infestandum illum, creandasque illi molestias: ut si non posset domum eius, in firma petra fundatam, penitus euertere, hoc saltem in lucro deputaret, si vel ad momentum eius perturbasset animum. Excitat ergo rufficum quendam, isque improba cupiditate inflammatus, de ephippio sancti viri quippiam praeci-

præcidit. At mox illum diuina ultio persecuta est. Nam repente cepit tanquam ignibus inflammatus conflagrare, magnosque ciulatus edere, simul etiam compellare virum Dei his vocibus: Succurre mihi sancte Hermelande. nam pro furto exiguo, quorem tuam mihi ausus sum vendicare, pœnas luo inestimabiles. Et hæc dicens, rem furto ablatam, è sinu promisit & abiiecit, quæ hodieque in oratorio beati Petri Apostoli, quod est in Oglenda Cella, suspensa manet. At sanctus pater hominem scelere vindictam, precibus absoluit, & cibo potuque abundè refectum, admonitumque nè deinceps maligno hosti assensum præberet, incolumem à se dimisit. Alius quoque, stimulante cupiditate, boues sancti viri, qui onusta lignis plaustra trahere solebant, furto abstulit. Sensit vir Dei magno se commodo destitutum: sed tamen æquo ferens animo, ad sollicitudinem præsidia se recepit, rogans Dominum, ut boues abacti restituerentur. Tanta verò fuit earum precum vis, ut miser ille, qui boues procul abigere moliebatur, multo confectus labore, manè ad cœnobij fores eos adduxerit. Gaius vir Dei, recepit boues suos: porro furem blandè castigatum, admonuit, nè posthac se ab inimico dæmone in flagitium impelli pateretur: nè & hic obnoxius crimini, pœnas daret, & postea apud inferos æternum cruciaretur.

Furtum ruffici diuina ultio persequitur.

Fur diuinitus cogitur restituere abactos boues.

Agatheus vir inclytus, Nannærensis atque Redonicæ vrbis comes, vtriusque loci episcopatum occupans, Antrensem insulam tum precandi, tum colloquendi cum viro Dei causa adiit. Acceptus est autem à sancto viro non inhumaniter. Facta oratione, vir Domini eius quædam facta reprehendit, hortabaturque ut respiceret. Deinde in refectorium, ut vocant, eum perduxit, iussitque vini calicem illi præberi. Cuius cum partem dimidiam exhausisset, velleque calicem reddere fratri, vir sanctus hortabatur ut ebibere: attollensque dexteram manum, denuò crucis signum supra calicem illum expressit. Necdum manum retraxerat, & ecce subito intantum repletus est calix, ut vinum redundans in brachia comitis efflueret. Tum verò ille se tanti sacerdotis consensu indignum iudicans, celestrem ad pedes eius tremebundus corruit, obsecrans ut pro ipsius peccatis Dominum deprecaretur. Ità ille externo compulsus est miraculo, eius, de qua infidus dubitabat, agnoscere sanctitatem. Nec dubium est, signum hoc, diuina dispensante prouidentia, idcirco contigisse, ut bruta mens, quæ sanctæ exhortationis verbis nihil mouebatur, vel timore percussa, ad meliorem se frugem recipere cogeretur. Et ei illo quidem tempore non parum ille de pristina crudelitate remisit.

Calix prope exhaustus vino impletur.

Inuisebat quodam tempore sanctus pater vtilitatis gratia possessiones monasterij sui. Venit autem ad Pauliacum villam: vbi cum cuncta, prout res poscere videbatur, expedituisset, iam nocte impendente, suo more peruigil in diuinarum rerum contemplatione permanens, noctemque duxit in somnum. Interim sub ipsa caelestium speculatione vidit in Aquitanie partibus in Creane Cella siue monasterio suo, quod ei scripto traditum fuerat, & ab eo loco, vbi tum ipse degebat, ad 80. aberat miliaria, cuiusdam venerabilis monachi animam, qui eius fuerat institutionibus imbutus, atque ea causa illic ab eo constitutus, ut tum illum, tum Colonensem quoque curaret monasterium siue Cellam, è corpore migrantem, atque angelicis fultam præsidij, restà ad calos tendentem. Mox edito signo, fratribus visum aperit. Non deerant tum in ijs ipsis quidam ætate iuniores, qui sanctum virum, iam multo confectum senio, delirare putarent. At ille Domino adhærens, eo spiritu, quo procul viderat animam fratris è corpore decedentem, etiam horum non solum dicta, sed etiam cogitationes cognouit. Illorum enim dissidentiam arguens, certissimè confirmabat iam dicti fratris animam, corpore solutam, sempiterna in cælis requie potiri. Vera autem illum dixisse, & quidem eadem, qua dixerat, hora illum fratrem obiisse, nunciorum ab illo monasterio venientium verba comprobauerunt.

Videri animam fratris in cælos ferri.

Ità nimirum vir sanctus, inter necessaria illa ministeria, quæ cura fratrum ipsi commissorum impendenda erant, non neglexit castudia, quæ ipsi quotidiana virtutum augmenta conciliarent. Non ille visus est, ut solent plerique veterani, sub ætatis grandæ prætextu remissius sese gerere: sed cum ætate accrescente, virtutum cumularum desiderio, aliquid potius ad conuersationis rigorem, quatenus quidem ferre potuit, adijcere curauit: non minimam se iacturam fecisse arbitratus, si non quotidie aliquid virtutum eius exercitijs accessisset. Itaque cum prouecta iam esset ætate, paruum oratorium in honorem S. Leodegarij martyris ad fores monasterij orientales extruxit: vbi, abdicata pastorali administratione, quam non ambitione, sed necessitate gesserat, facta quoque fratribus potestatem alium eius loco sibi patrem deligendi, sese

Cum ætate accreuit illi feruor mentis.

Oratorij S. Leodegarij. Abdicat se Abbatis functione.

M m in.

includit, vt curis omnibus expeditus, liberè soli diuinæ possit esse contemplationi intentus. Accessit eò etiam regis consensus & fratrum, tamen si non parùm diu tanto se patre destitutos luxere. Adiunxit autem sibi quatuor fratres eiusdem propositi, quos vnà secum includit.

Adalfridus Abbas inhumatus.

Porro fratres cœnobij Antrensis subrogarunt ei Adalfridum Abbatem, rege id approbante. Verùm eius electioni B. Hermelandus interesse noluit. Et ille quidem oblitus se patrem esse, maligni dæmonis instinctu deprauatus paternam functionem mutauit in tyrannidem. Nam tum sui, tum fratrum necessariam curam abijciens, rebus superuacaneis sese dedit, & ab interioris vite studijs iusto Dei iudicio prolapsus, sola externa sectatus est. Extruxit verò etiam sibi aulam, non contentus structuris necessarijs, animi quodam fastu cum impellente. Quod vt rescituit B. Hermelandus, cum ob multa eius non rectè facta illum obiurgaret, inter cætera ait: Quid est hoc frater, quòd posthabitis animorum lucris, fratrumque necessarijs negocijs, in res superuacuas te totum effundis? An non satis multa hic tibi videntur constructa ædificia? Obtempera, quæso, dictis meis, & his contentus esto. Alioquin hoc in loco nihil abs te exædificabitur. Hoc autem vir sanctus propheticò dixit spiritu, sciens diuinam ei impendere vltionem, quæ illo anno tolleretur eum è medio. At ille animo occæcatus, viri Dei æquissimas admonitiones contemnens, fratribus etiam necessaria subtraxit alimenta: atque illis etiam, qui cum S. Hermelando erant, statutam annonam negari. Nec hoc contentus, fratres dirissimè voluit flagellari. Accidit autem, vt ea crudelitate etiam in vnum ex ijs, qui apud S. Hermelandum degebant, immaniter sceleret: Qui nimio dolore compulsum, ita dixit: Pater Hermelande, cur nos viuus deserere voluisti? Quod audiens miser Adalfridus, præcepit atrociores illi admoneri cruciatus, dicens: Non tibi quicquam tuus opitabitur Hermelandus. Tandem euasit ille, & celeri cursu ad S. Hermelandi Cellam properans, humi se abiecit, multumque eiulans dixit: Ecqua in nobis, pater Hermelande, flagitia inuenisti, vt nos sub tanta crudelitate relinqueres? Vtinàm liceat excedere vitæ, nè tam immanis tyranni iniurijs exagitemur. Porro fratres, qui cum illo erant, indicarunt viro Dei, quàm dira fame afficerentur. Tum verò ingemiscens vir sanctus, silente, inquit, fratres, silente. Videbitis repentinum eius interitum. Nec enim vel vnus mensis spatium licebit ei lucis huius vsura perfrui. Tertio abhinc die miser ille Adalfridus in visione se vidit pro sua inobedientia scipione beati Hermelandi verberari, atque eiulans cœpit velut ignibus inflammatus dirè torreri: sicque & æterna & temporaria affertus morte, vitam pariter cum Abbatis functione repente amisit: licet autem sepultura indignus esset, at tamen, hortante viro Dei, fratres eum terra condiderunt.

Diuina vltio in Adalfrido.

Donatus succedit Adalfrido

Illo extincto, collecti in vnum fratres, S. Hermelandum valdè obnixè rogauerunt, quandoquidem sua illos præsentia voluit esse destitutos, vt nè sine eos iustis in Abbate deligendo aberrare: sed ipse eis Deo dignum crearet Abbatem, qui eius vestigijs insistens, viam Domini ipsos edoceret. Flexus vir Dei fratrum precibus, iussit adesse vnum è fratribus, quem ipse diuinis imbutum disciplinis, in bonis actibus educauerat. Donatus is dicebatur. Hunc propensa omnium voluntate Abbatem constituit, simulque instituit, quemadmodum & in temporarijs & in spiritalibus rebus administrandis sedulum atque sollicitum sese exhiberet. Et ille quidem sancti viri optimis institutionibus sese accommodans, Christo iuuante, magistroque pro illo apud Deum incedente, humilitate & charitate egregiè instructus, monasterium quoad vixit, cum multa laude gubernauit. Hucusque vitam & virtutes hominis Dei, quas per illum Dominus efficere dignatus est, vtcunque digessimus: sed tamen non nisi paucis commemoratis, prætermisissis verò plurimis: nunc ad eius obitum, qui fuit illi aditus in vitam sempiternam, veniendum est. Postquam igitur permultos ab improba vita ad Dominum conuertit, & ad Christi fidem traduxit, postquam in monasterio (cellam vocat author) dies non paucos inclusus, Deo soli vacans, precibus suis ægrotis multis, pro eius fama sanctitatis ad ipsum confluentibus, pristinas reformauit vires, cum iam veneranda canities eius ad id vsque virtutis exercuisset, vt propemodum nihil ei perfectioris accedere posse videretur, propheticò spiritu, quo multa iam antè præviderat, sui etiam obitum diem quibusdam fratribus non diu post futurum prædixit. Illi autem crebro experti, habere illum donum prophetiæ, incunctanter verbis eius fidem commoderunt, & illo, quo se moriturum dixerat, die pariter congregati, eum valdè rogauerunt, quemadmodum in terris eis fuisset magister iustitiæ, ita in cælis perpetuus non dedignaretur esse patronus & intercessor. Quos ille omnes singulatim, vt in sancto permaneret pro.

Prædicitur obitum suum S. Hermelandus.

proposito, hortabatur: ac deinde corporis & sanguinis Domini sacramento sese præmunens, longa iam fractus ætate, inter verba orationis feliciter spiritum in manus efflauit benignissimi creatoris: obdormienti similior, quàm morienti, tamque alienus à mortis acerbitate, quàm fuerat ab omni foeda carnis libidine. Conditus autem est in basilica Pauli Apostoli iuxta oratorium Vuandregisili, in abside, quæ vergit ad Austrum. Multi verò ad eius tumulum magna diuinitus sanitarum beneficia sunt adepti.

Feliciter obdormit in Domino.

Cum autem iam multi fluxissent anni, quadam nocte Sadreuertus, eius cœnobij venerabilis monachus, vocè audiuit eiusmodi: Cras, vbi surrexeris, dic Abbati tuo, vt corpus sancti Hermelandi in basilicam beati Petri Apostoli transferat, & honorificè admodum condat apud altare. Abbas à Sadreuerto, quem pro eius sanctitate non mediocriter amabat, hæc audiens, magno afficitur gaudio, sacrumque sancti viri corpus cum sarcophago cleuans, cum hymnis, canticis & lampadibus thurisque suffitu, fratribus eum comitantibus, quo fuerat iussus, deportauit. Cum autem ad refectorij ostium peruenissent, feretrum tanto cœpit pondere deorsum premi, vt nulla posset ratione è terra leuari. Stupebant omnes rei repentina nouitate, simulque orabant Dominum, nè sine inter diffineri sacri corporis ad locum destinatum translatione. Ea prece absolutâ, venerabilis Abbas David ait: Cum sit iam Missæ expletum ministerium, puto equidem beatissimum Patrem Hermelandum, pro solita humanitate sua, velle nos post tan tos labores in refectorio sumere vini calicem. Obtemperatum est illi: sumserunt singuli singulos calices, & ecce mira facilitate & celeritate leuant corpus, & ad S. Petri ad eum deferunt, ibique reuenter condunt in monumento accuratè fabricato. Die autem tertio tanta suauissimi odoris fragrantia ex eo monumento erupit, vt primùm basilica omnis, deinde vniuersum cœnobium illo compleretur, atque in octauum vsque diem perpetuò perduraret. Quotquot autem tum præsentibus adfuerunt, qui etiamnum super sunt, palàm testantur, nunquam se tanta fuisse odoris suauitate persufos. Longum est referre miracula omnia, quæ ad sancti viri sacras reliquias diuinitus declarata sunt: nos ex ijs pauca duntaxat commemorabimus.

Trasfertur eius sacrum corpus.

Odor suauissimus ex eius sepulcro.

Eufredus quidam impia incensus cupiditate, in pago Oximensi villam, quam Cranam vocat, sancti viri monasterio abstulit. Et ecce in somnis paulò post videt sanctum Albinum Confessorem omni edendi & bibendi facultate ipsum priuantem, donè ad S. Hermelandi sepulcrum accederet, & cum digna satisfactione res ei ablatas restitueret. Expergestus ille, cum multo timore pensitabat quid vidisset, ac illucescente die equo conscenso, properè abiit ad aliam eius monasterij villam Cludionem: vbi inuenit monacho Edramno, quid sibi accidisset exposuit, rogauitque, vt cum ipse ad sancti confessoris sepulcrum proficisceretur. Ille quidem perenti annuit, hortabatur autem, vt aliquid cibi & potionis acciperet. Quod cum ille temerè attentaret, panem sumptum nulla potuit ratione deglutire: immò verò etiam vnà cum sanguine coram omnibus euomit. Itaque maturauit susceptum iter, & ad sancti viri sepulcrum accedens, in precibus incubuit, ablatam villam se redditurum promisit, atque insuper de suis prædijs & facultatibus monasterio quædam elargitus est. Ità publicè suum facinus confessus, multaque ductus poenitentia, beati confessoris meritis sanus effectus est, atque illic cibo potaque recreatus, ad sua recessit.

Vindicta diuina in rusticum, in Pascha te laborare volentem.

Rusticus quidam, Siebaldus nomine, sanctæ resurrectionis Dominico die flagellum arripuit, & ad excutienda frumenta accessit sanè quàm temerè. Nò dormitavit autem diuina vindicta, subito flagellum adhaeret manui, & dissolutis membrorum iuncturis, caput & brachia cæterosque artus horrendum in modum agitabat. Non potuit vlla vel ad momentum se comprimere, quo minus horribili membrorum tremore quateretur. Proficiscitur igitur Turones ad S. Martinum, cuius quidem intercessione id obtinuit à Domino, vt flagellum ex eius manu exiliret: verùm tremor ille corporis nihilo fuit remissior. Noctè proxima in somnis videt S. Martinum, auditque admonentem, vt si velit ab illa membrorum agitatione absolui, Antrensem insulam, S. Hermelandi confessoris suffragia petiturus, accedat. Credit ille verbis beatissimi Martini, celeriterque se confert ad Antrum insulam, prostratusque coram tumulo S. Hermelandi, salutem quam expetit, nò difficulter impetravit. Cum enim fratres vespertinas Domino laudes persoluerent, apparuit illi senex quidam, stola candida indutus, decora canitie venerabilis: isque dextra illi annuit, vt ad ipsum accederet. Vult ille properè ire ad vocantem se,

sed mox in medio fratrum psallentium choro corruit, ibique diu iacens & orans, tandem manum ad fratres extendit, quorum opera e terra subleuatus, pristinae se sensit incolu- mitati restitutum.

Multorum Antrensis coenobij monachorum, qui hominem illum, de quo dictus sum, nouerunt, relatione didici sequens miraculum: Aldefredus quidam, iam annos natus octoginta, ab ipso primo ortu caecus & claudus fuit: Is sanitatis obtinenda causa Romam profectus est, oraturus ad sacrum corpus beatissimi Apostolorum Principis Petri. Apparuit autem ei cum bona fiducia aliquandiu illic haerenti beatus Petrus, aitque ad illum: Abi Turones, & precibus S. Martini pedum ac manuum accipies sanitatem. Indè proficiscere ad insulam Antrensem, & apud rumulum S. Hermelandi lumen con- sequeris. Abijt homo, orauit ad S. Martini sacras reliquias: soluantur manus, quae pe- ctori, itemque pedes, qui natibus adhaeserant. Mox properat ad S. Hermelandum, oran- tius se videndum offert vir sanctus, tenet manu mentum eius, sacros pollices eius im- ponit oculis, dicens: In nomine sanctae & indiuiduae Trinitatis respice. Enigilat ille, re- spicit, & vt ipse asseruit, sanctum virum a tergo instar fulguris micantem videt. Luce proxima abluit cruorem, qui ex palpebrarum diruptione fluxerat, & sanis oculis cum magno stupore coram omnibus praepotentis Dei, quas antè non viderat, miratur crea- turas. Quod autem beatissimus Apostolus, ad cuius umbram olim adhuc in terra degi- tis curabantur aegri, hunc hominem curandum ad alios remisit, idcirco fecisse putandus est, vt omnibus innotesceret, quam illorum sit efficax apud Deum intercessio, si cum fide eorum poscantur suffragia. Porro ille salutem tantam adeptus, in virginitate per- manens, in B. Hermelandi monasterio precibus & vigilijs praclarè deditus fuit, & vix ad supremum vitae diem vitam illic egit multa laude dignam. Haec quidem & plu- ra alia, quae studio breuitatis praetermissi, multorum Antrensiu fratrum, qui hodieque supersunt relatione cognoui, & certè permulti etiamnum memoria retinent beatissi- mi viri sanctam conuersationem, quippe qui non ita pridem ab hac vita decesserit. Ob- secro autem summisè eos omnes, qui haec lecturi sunt, vt incertissimi scriptoris in pre- cibus suis velint esse memores: vt & ipsi, beato Hermelando intercedente, cum illo me- reantur vita frui sempiterna, praestante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Curatur claudus & caecus.

Acto. 5.

VITA S. LVDGERI, PRIMI EPISCOPI MONA- STERIENSIS, SCRIPTA PER MONACHOS COENOBII Vuerthbimensis sive Vuerdenensis, a sancto Ludgero extructi, eius ferè contemporaneos.

PROLOGVS.

Mnibus vbique in Christo fidelibus, Dei sanctorumque eius non fictis amatoribus, fratres in coenobio S. Saluatoris & sancti confessoris Ludgeri, eam, quae in Christo esto- mnum saluatore, salutem. Quia, attestante scriptura, o- pera Dei reuelare magnificum est, operae precium nobis videtur, si de virtutibus sancti ac beatissimi patris Ludgeri, & de caelesti eius in terris vita aliquid conscribamus. Di- gnum enim, vt mortalibus vita eius declaretur, cuius nomen in libro vitae ascriptum tenetur. Sic quippe illud Psalmistae implebitur: In memoria aeterna erit iustus: dum eius merita & virtutes nobis sine literis per transitoria & per succedentia sibi tempora scriptura representat. Ad quod opus quantum nos, qui proprii eius alumni sumus, & debitum trahat & voluntas: scientiae tamen tenuitas, & suspecta quorundam de narrandis virtutibus fides repellit. More namque humani ingenij, quo filij, si de formiores parentibus pulchris, & parentes fortè minus laudabiles, filij laudabiliores videntur: plerisque; aestimatos putamus, sancti huius patris & nostri spe- cialiter patroni actus, vel supra meritum nobis placuisse, vel supra modum esse lauda- tos. Qua in re quantum liberè fateamur nos cum omnino non posse, quantum volu- mus, laudare, huic tamen vel cogitationi, vel obiectioni, quadrifariè videmus posse oc- curri.

Tob. 12.

Psal. 111.

curri. Nam quaecumque sit quod scribimus, hoc aut sapientiores lecturi sunt, aut insi- pientes. Si sapientiores, dum modò vera dicantur, iuxta Apostolicum dictum, liben- ter sufferent insipientes, cum sint ipsi sapientes: si insipientiores, sui consideratione & aliorum non immeritò minore sapientiam tolerabunt. Et certè si quibus aliqua de his, quae dicturi sumus, dubietas interuenit, fidè illis aut noua, quae ad eius modò tum- bant miracula sunt, persuadere, aut sanctissimae eius vitae conscij, qui adhuc aliquanti in corpore supersunt, inculcare valebunt. Proinde quantum plura alia per cum Domi- nus fecisse feratur, nos ea solummodò in hoc opusculo ponemus, quae aut ab illis co- gnouimus, qui eius ingiter conuersationi interfuerunt: aut in schedulis, quantum ordine cõsulto, posita inuenimus: aut certè quae oculis nostris ad sacrosanctas sui corporis exu- uias gesta esse perspeximus. Vnde & volumen duobus libellis distinximus: quorum prior eius vitam continet atque; obitum: posterior miracula describit, quae post eius obi- tum ad eius memoria facta esse probantur. In quo opere ea moderatione stylum pro ingenij facultatula temperare curabimus, vt nec contractior breuitas intellectui ob- sistat, nec progressior copia fastidium gignat. Itaque Christo fauente, & sanctorum me- ritis nobis patrocinantibus, atque potissimum nos adiuantibus, de quo scribere disponi- mus, ad Dei laudem & ad serui sui glorificationem, ad audientium profectum, vitam san- ti & beatissimi Confessoris Christi Ludgeri, quanta possumus veritate euoluamus.

Fides hu- ius histo- riae.

Particio o- pu sculi.

EPIGRAMMA.

Mellea Ludgeri reboat primordia sancti
Iste liber, nostro scriptus amore pio.
Frisa docticanis cuius condita loquelis
Omnis ouat illum stirpe sua genitum.
Haud minus hic clarus alijs cluit vniquè terris.

VITAE S. LVDGERI EPISCOPI, LIBER I.

Cap. 1.

Ludgerus ex Frisia oriundus fuit. Parentes eius non solum ad seculum nobiles, sed & in fide catholica Christianissimi erant. Anus eius, nomine Vurisingus, ex illa primùm familia Christo nomen de- dit. Is Ado cognomento, a rege Radbodo, qui tunc Frisiae imperita- bat, ob iustitiae defensionem a patria effugatus, & in Franciam pulsus est. Sed cum post mortem Radbodi, Carolo regnante, Frisia Franco- rum accessisset imperio, ab ipso demum ad patriam causa fidei robo- randae remissus est.

26. Martij. Patria & parentes S. Ludgeri.

De matre eius, quae pusilla, aquis necari iussa est. Cap. 2.

Huius filius iunior, vocabulo Thiadgrinus, sancti viri pater erat: mater Liafbur ga dicebatur. Haec auiam ex paterno genere habebat gentilem. Quae cum do- leret filio tantum filias nasci, furore foemineo succensa, matrem sancti viri eadem, qua nata fuerat, hora aquis necari praecipit. Vnde cum iuxta crudele eius mandatum, situlae aqua plena: a mancipio, cui hoc erat iniunctum, immergeretur, puellula brachiolis extensis, vtraque manu marginem situlae apprehendit, & quibus poterit viribus reniti, ne immergeretur, coepit. Mirandum planè spectaculum, nam sub ea hora paruulam aetate perfectae reluctari. Itaque in hac eorum colluctatione prorsus mirabili, iuxta misericordissimam misericordis Dei dispositionem, vicina mulier su- peruenit, & misericordia mota, infantulam de manu mergentis eripuit. Et quia, iuxta superstitionem gentilium, semel aliquid gustantes illicitum erat necari infantes, cum puella festina domum regressa, ori eius de melle aliquantulum immisit: quod cum sta- tim ipsa sorbuisset, ab imminentis mortis periculo liberata est. Nam cum ipsi, quibus ad perimendum paruula fuerat commissa, neque contra suae religionis sectam per- imere praesumerent, neque suae tarditatis moras dominæ, quae in tota filij domo do- minabatur, profiteri auderent, ipsi eam, quae eripuerat, mulierculam furium nutriendam

Crudelitas aquae S. Ludgeri.

Nota mo- rem ethni- cum erga infantes.

414

permiserunt: & ita demum occulte in domo eius per nutricem aliquanto tempore e-
ducata, post auctorem mortem matri restituta est. Cuius hoc munere, cuius, nisi tua, Chri-
ste, gratia actum est? Quis tantillae infantiae intelligentiam, quis fortitudinem praebuit
resistendi? Tua hoc pietas Deus, tua clementia fecit. Ipsa eam meritis sancti Ludgeri,
qui ex ea postea nasciturus erat, & ab imminente discrimine liberavit, & futurae eius ge-
nerationi reseruauit. Felix plane & omni laude dignissima, tanta prole & talibus sui
ortus auspicijs mater. Nam licet Moyses, qui, sicut legitur, Deum facie ad faciem vi-
debat, ista longè vel meritis vel dignitate inferior habeatur: quadam tamen vel mor-
tis sententia, vel ereptionis similitudine, ei comparanda videtur. Sicut enim ipse olim
ab impio rege aquis necari praecipit: sic nihilominus ista ab impia & crudeli auia,
eandem mortis sententiam excepit. Moysen natum, ut potè puerum elegantem, men-
sibus tribus mater occultrauit: haec neque vna saltem morula, quo miserior eius esset
occasus, enixa & miseram matri reseruata est. Ipsum regis filia adoptauit in filium: hanc
pauperula loco filiae educavit. Ipsa vagientem miserata est: haec etiam renitentem
liberavit. Postremò Moyses populum Hebraeorum de Aegypto eduxit: illa, quod
in se natura minus habuit, per sobolem adimpleuit, qui tantam de errore gentilium
multitudinem liberavit. His indicijs venerabilis foeminae probitas iam in ipsa infantia
commendabatur.

Exod. 33.
Num. 12.
Exod. 2.

Ibidem.

De lapsu & restauratione matris eius. Cap. 3.

Casus acer-
bus matris
eius.
Psal. 9.

Verum cum iam marito iuncta, virum Dei Ludgerum in utero gestaret, casu
prolapsa corruit. Cuius latus cum palus, super quem ceciderat, penetrasset,
morta pena & exanimis ablata est. Immanis omnes timor, ingens dolor
inuasit, dum hinc inde vel pro morte puerperae vicina dolebant, vel puerpe-
rium iam partui vicinum interiturum esse timebant: sed Dei, qui adiutor est in oppor-
tunitatibus, in tribulatione, non diu absuit pietas. Nam mulier paulatim resumpto spi-
ritu pristinae sanitati restituta est, & in puero post paucos dies edito, nulla laesionis macu-
la apparuit. Quomodo enim vel matrem tanto viro foeram interire, vel ipsum ali-
quatenus laedi, eius sanctitatis praescius Deus pateretur? Proinde non ut laederetur,
(quod non absurdè credimus) sed ut magnificentius liberaretur, hunc lapsum venera-
bilis foemina incurrit. Plus quippe fuit de ipsis mortis faucibus euasisse, quam casum e-
nitasse. Quod sancti pueri ex ea nascituri meritis actum fuisse quis dubitet? Sicut e-
nim olim sancta Dei genitrix, & sancta mater praeconis, meritis & spiritu paruulo-
rum prophetabant: ita & haec pia mulier sui liberationem meritis sanctae eius prolis
attestabatur. Denique his suae natiuitatis exordijs, quantus deinceps esset futurus, prae-
monstrabat.

Luc. 2.

De eius scriptura. Cap. 4.

Ab infan-
tia matu-
ros praesentis
mores tu-
lit.

POST vbi iam baptizatus, sensum puerulus ambulare & in verba balbutienti
adhuc lingua prorumpere coepit, canum statim sensum & cor senile assump-
sit. Moribus quidem non immaturis & vita immaculata teneram aetatem
transcendens, nullis animus illecebris, nulli dedit voluptati. Lufum, pueris
admodum familiarem, tanquam pestem fugiebat: scripturas, quas necdum per aeta-
tem discere quirit, iam se animi affectu praemeditari certis quibusdam indicijs prae-
monstrabat. Nam alijs pueris ludentibus, ipse arborum cortices colligere, quibus vti
ad luminaria solemus, & inde quasi libellos componere consuevit. Quos, cum forte
liquorem inuenisset, festuca vtiliter, ut sibi videbatur, inscriptos nutrivi, ac si proficu-
os admodum libros, tradidit custodiendos. Et haec quidem ille iuxta hoc, quod Apo-
stolus dicit, Cum essem paruulus, loquebar ut paruulus, sapiebam ut paruulus, cogi-
tabam ut paruulus: sensu puerili, ac si infantulus, agebat: ceterum Deus, cuius prou-
dentissima dispensatione nihil in terra fit sine causa, istis eum signis doctoris Ecclesiae
esse futurum, portendit. Denique cum ab aliquo interrogaretur, quid per diem ope-
ratus fuisset, se per totum diem aut libros composuisse aut scripsisse, aut legisse respon-
dit. Qui cum ulterius inquireretur, quis eum docuisset: Deus, inquit, me docuit. O verè
Apostolica, & perfecta viro digna, & in tantillo pectore miranda omnino doctrina.
Nonne his verbis dixisse videtur: Cur me interrogatis, quis me docuerit, quasi quis-
quam alius singulos doceat, quam Deus? Quis aperit ora mutorum, & linguas in-
fantium facit disertas, nisi Deus? Nisi Deus mentem intrus docuerit, laborare foris
se.

1: Cor. 13.

Providen-
tia Dei.
Nota mira-
bile paruuli
respon-
sum.

Sap. 10.

415

fecis homo potest, proficere non potest. Ego, inquit Apostolus, plantavi, Apollo riga-
uit: Deus autem incrementum dedit. Deus ergò me docuit, qui me creauit: non ho-
mo, qui seipsum non cognoscit. Talis erat prima viri aetas, tali eius infantia tyrocinio
militabat.

1: Cor. 9.

Vt petierit se praepetori admoueri. Cap. 5.

Verum vbi cum aetatis processu vir Dei Ludgerus scientia simul & meritis ac-
creuit, literis demum imbui ardenti admodum voto cupiebat. Sciebat enim
plerosque, iuxta Apostolicum dictum, zelum Dei habere, sed non secundum
scientiam. Vnde ne contra propositum & voluntatem suam ignorantia for-
tè in aliquo laboretur, parentes proprios adiit, obnixè postulans, ut eorum industria ali-
cui erudito in scripturis viro commendaretur. Parentes pia intentioni eius & volunta-
te congratulantes, dignas inde Deo gratias egerunt, & eius quantocyus votis satisfacere
recurauerunt.

Rom. 10.

Vt sit in disciplinam traditus Gregorio presbytero. Cap. 6.

Rat ea tempestate & literarum scientia, & morum probitate vir meritò non
infimus, non rine Gregorius, qui discipulus simulque successor sancti Martyris
Bonifacii, Traiectinae sedi in gradu presbyter praesidebat. Huius curae & sollicitu-
dini virum Dei parentes commendauerunt. Qui eius sagacitate simul & deu-
otione comperta, benignè susceptum & cum honore habitum studiosissimè enutrire
studebat. Vbi non minimum vel in timore Domini & seruitio diuino, vel in scriptu-
rarum documentis proficiens, & mundialibus negocijs abrenunciare cogitabat. Noue-
rat enim Apostolum dixisse, quòd nemo militans Deo implicat se negocijs seculari-
bus, ut placeat ei, cui se probauit. Proinde tonsura accepta, totum se in Traiectensi mo-
nasterio ad Dei seruitium & ad instrumenta artis spiritalis conuertit. Mira illi circa co-
scholasticos suos caritas, mira circa ecclesiasticum officium deuotio erat. Semper aut
legebat aliquid, aut psallebat, aut certè orationi instabat. Seculare literaturam non
multo perè scire curabat, assiduus meditator diuinæ scripturae, eam maximè menti re-
condebatur, quae aut laudem Dei sonare, aut ad fidem catholicam pertinere videbatur.
Ipse beatus vir vno semper vultu, eodemque animo erat: lata quidem facie & admo-
dum iucunda, nec tamen facili & prompta ad risum. Ita in omnibus actibus suis pru-
dentiam cum temperantia complectens, non solum à magistro quasi vnicus filius dili-
gebatur, sed etiam ab omnibus conscholasticis suis & notis in maximo habebatur af-
fectu. Necesse enim erat, ut quem Deus tanta virtutum perfuderat gratia, ab omnibus
amaretur.

Gregorius
presbyter
admini-
strat eccle-
siam Tra-
iectensem.

2: Tim. 2.

S. Ludge-
rus accipit
tonsuram.

Vt sit ordinatus Diaconus, & praepetore Alcuino vsus.

Cap. 7.

HIS diebus quidam Alubertus de terra Anglorum ad Abbatem Gregorium ve-
nit: cuius vel scientia vel moribus delectatus, eum sibi episcopum fieri postu-
lavit. Quod cum ille se non aliter facturum responderet, nisi à suo demum e-
piscopo ordinaretur, eum denuò ad ipsum remisit. Et quia idem Gregorius
non erat ad gradum episcopalem ordinatus, sed presbyter pontificali cathedrae praesidebat,
Ludgerum simul cum eo, ut Diaconij ibi perciperet gradum, direxit. Eo ibi tem-
pore Acuinus scholam moderabatur, vir omni scientia celeberrimus. Huius confestim
familiaritate vir Dei Ludgerus potitus, sedulo illi per annu iungebatur, & scripturas cum
eo diuinas conferebat. Vnde cum percepto diaconatus ordine, cum eodem, cui comes
praestitus erat, Aluberto post anni circulum reuertetetur, quadam die, iuxta vsum of-
ficij sui, contrigit eum coram Gregorio Euangelium legere. Cui Domino, ut credimus
volente, in quodam verbo offendenti, Gregorius coram populo emendauit. Ille publica
correctione confusus, acceptam verecundiam ad suas utilitates conuertit. Nam quia ex
eo tempore, quo de Anglis venerat, magno Alcuini, quem ibi magistrum esse diximus, de-
siderio tenebatur, optabili occasione percepta, denuò ad eum redeundi licentiam po-
stulauit, indignu se dicens percepto officio posse videri, qui illud ex more implere nefci-
ret: se coram eo antè non lecturum, quam illud, Domino adiuuante, pro viribus emendare
curaret. Quod audiens Gregorius, agrè admodum se ab eo deserere ferebat, noluit tamen
aperta repulsione, ne eum contristarit, eius petitionem negare: sed blanda eum coepit
dissuasionem à sua intentione reuocare. Qua in re cum parum ipse profecisset, patre quo
Mm 4 que

Alubertus
Anglus.
* chorepi-
scopus

Ludgerus
anno vno
adheret
Alcuino.

Ludgerus
redit in
Angliam
ad Alcu-
num.

quæ eius sibi adiunxit: vt si vni resisteret, duobus cederet. Sed cum pòst etiã eũ omnino in eo, quod coeperat, fixũ persisteret videret, tandem vel infatigabilitate eius vel ratio- ne victus, eius annuit postulationi. Denique his, quæ necessaria itineri erant, paratis, cũ Dei gratia & suæ permissionis licentia eum à se dimisit. Qui suæ sanctitatis exempla, quò accesserat, derelinquens, tandem ad Eboracum ciuitatem peruenit. Ibi quippe vir Dei Alcuinus cunctis, qui ad eum hinc inde cõfluxerant, scripturarum documenta tra- debat: à quo cum ingenti vel honore, vel gaudio susceptus, tribus cum eo annis & sex mensibus mansit. Quo in loco quàm amabilis magistro, quàm desiderabilis condisci- pulis, quàm honorabilis monachis ibidem consistentibus, quàm charus omnibus, qui eum nõsse poterant, fuerit, nequaquàm dignè explicare valeamus. Diligebat eum ma- gister, morum eius probitate & literarum studio delectatus: desiderabant condiscipuli, sedulitate eius & obsequijs deuincti: Honorabant monachi, piam eius conuersatio- nem & meritorum sanctitatem videntes: amabant postremo omnes eum cognoscen- tes, miro eius ad singulos vel amore, vel honore prouocati. Quis enim eum non ama- ret, quis nõ honoraret, cum ipse omnes & vnice diligeret, & summopere veneretur? Itaque quannũs omnibus charus esset, à magistro tamen speciali dilectionis privilegio colebatur. Quod in eo vel maximè apparet, quòd aliquoties dicere solebat, se, si eo- ptio daretur, suam antea vitam daturum, quàm dilecto filio suo (Sic enim eum appella- re consuevit) aliquid mali aut aduersitatis cueniret. Verè dignum vel tali discipulo magistrum, vel tali magistro discipulum: qui euangelica illa vicissim dilectione pleni, qua nemo maiorem habet, vt animam suam quis ponat pro amicis suis, pro se inuicem impendi & mori desiderabant. Igitur Ludgerus apud magistrum tres continuos annos & sex menses manens, non solum totum eum eo vetus & nouum testamentum perie- git, & nonnullos secularis literaturæ libros: sed & monachorum, qui in illo loco erant, perfectè didicit vitam. Postea ad suos reuersus, patri Gregorio & cæteris omnibus tan- to deinceps gratior & dignior erat, quanto tunc & literarum scientia instructor, & li- brorum copia plenior, & monachorum regulis eruditior fuit.

Est omni-
bus mirè
gratus.

Alcuino
in primis.

Iohan. 15.

Albricus
succedit
Gregorio.

Liafui-
nus alias
Lebwinus
Dauentrig
Christum
prædicat.

Ludgerus
templum
Dauentrig
restaurat.

De obitu Gregorij, & successione Albrici. Cap. 8.

DEfuncto autem Gregorio Albricus nepos successit. Is vnico Ludgerum affe- ctu diligebat. Cuius prudentiæ & fidei non ignarus, ad quendam eum locum in sua parochia constitutum, qui Daentre dicitur, prædicationis causa & fi- dei corroborandæ gratia pergere suauit. Ad hunc locum quidam olim de ter- ra Anglorum Dei seruus, nomine Liafuiinus, diuinæ visionis admonitione ad prædi- candum missus, & plurimos ad fidem conuertit, & ecclesiam ibi ædificauit: in qua ipse vsque ad diem dormitionis suæ permanens, in eadem post suam de hoc seculo euoca- tionem sepultus est. Sed quia isdem locus in confinio Francorum & Saxonum positus, ab eisdem Saxonibus, dum adhuc gentilitatis erroribus inuoluti tenerentur, frequen- ter depopulari consuevit, eadem ab eis ecclesia incensa est. Vidè quia memorato sacer- doti illicitum videbatur, aut coeptam ibi prædicationem deserui, aut locum confessoris Christi corpori dedicatum negligi, sanctum, vt diximus, Ludgerum illuc proficisci hor- tabatur. Cuius voluntati cum promptissimè ipse paruisset, & ad locum veniens, memo- ratum corpus quæsisset, nec inuenisset, intra ambitum spatij, quo illud esse putauit, ædi- ficare ecclesiam cœpit. Cumque iam positis fundamentis, parietes erigere pararet, in vi- sione ei per noctem sanctus sacerdos Christi Liafuiinus apparuit, benè eum dicens fe- cisse, quòd à gentilibus dirutam denuò reædificaret ecclesiam, saluam sui laboris ei- apud Deum mercedem manere, corpus verò suum sub australi ædificij parte esse huma- tum. Quod cum manè, Domini laudibus expletis, in loco, quò dixerat, ipse inuenisset, in eadem illud ecclesia digno cum honore collocauit. Vbi per Dei gratiam ad ostendè- dum vel suum vel sepulti meritum, plura vsque in hodiernum diem miracula fiunt, & eorum patrocinio ille deinceps locus à gentiliũ est incurfione conseruatus.

Ludgerus Frisij Christum annunciat. Cap. 9.

EO ferni Dei in loco vel industria, vel successu. Albricus animatus, maiora ad- huc per eum & facere cogitauit, & fecit. Siquidem in Frisiam eum ad destruen- da fana deorum, & diuersa idolorum simulacra auferenda destinauit. Plures enim adhuc ibi gentiliũ dediti superstitionibus erant. Quò ille statim, nihil cunctatus, quanquàm cum sui capitis periculo, perrexit. Mira Dei gratia, mira in viro De,

In Frisia
demolitur
fana & si-
mulacra
demonũ.

Dei constantia, eum sine aliqua contradictione coram cultoribus suis & delubra de- struxisse, & idola abstulisse. Quis hoc fecit, nisi ille, qui, vt in Euangelio legitur, quasi fla- gellum fecit de funiculis, & solus omnes eiecit de templo? Quis tunc per virum Dei ido- lorum templa diruit, nisi qui olim per semetipsum cathedras vendentium columbas euerit? Quis immodicam tunc per illum pecuniam de spolijs deorum Ecclesiæ vsibus congregauit, nisi qui per semetipsum olim æs numulariorum effudit? Ipse seruo suo tantam virtutem, ipse aduersarijs tantam attulit virium dissolutionem, vt opera sua il- lum destruere, aurum & argentum, quæ etiam mortales petunt, abripere illi viderent, nec repugnaret. Eo Ludgerus tempore diaconij adhuc officio fungebatur. Verum Al- brio pontificatus ordinem sortiente, ipsum quoque presbyterij secum fecit percipere gradum. Et quia Frisones adhuc rudes erant in fide, Ludgerum Albricus tam pro- pter fidei puritatem & mentis constantiam, quàm propter suos parentes, qui apud eos potentissimi habebantur, doctorem ecclesiæ constituit in pago Ostrache, in loco, quo sanctus Bonifacius martyrio est coronatus. Dignus planè vel tali loco sacerdos, vel tanto locus sacerdote. Nam & talis sacerdos non iniuria illũ meruit locum, qui tanti martyris sanguine esset dedicatus: & locus talis tanto dignus erat sacerdote, qui ipsi, cu- ius martyrio locus ipse insignis habetur, non immeritò adæquandus videtur. Ità vi- cissim vel locus sacerdotem, vel locum commendat sacerdos. Cui etiam testimonium perhibuit quidam Alcuini discipulus, versibus Heroicis talia mandans:

Frater amore Dei, cognato dulcior omni,
Et consanguineis merito preciosior ipsis,
Ludger amate mihi, Christi te gratia saluet:
Vinc tuæ gentis Frefonum clara columna,
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris,
Doctus in eloquio, prudens & mente profundus:
Ipse gradum meritis ornas & moribus almis.
Vt puer en senibus humili de corde ministras,
Vt germanus agis cunctis æqualibus æuo,
Atque parens pueris vitæ documenta rependis.
In melius crescendo, meĩ memor esto sacerdos,
In precibusque tuis commendes, quæso, Tonanti
His breuibus, vatem, qui te laudauit in odis.
Si teretis baculi pro tali carmine donum
Munificus tribuas, fors hæc mercedula vati
Concordat modico, felix sine fine valeto.

Verfus Io-
seph, vt ha-
bet quidã
MS. codex.

Igitur tribus per annum temporibus, hyemali, verno, æstiuo, quibus eum crebriores & celebriores festiuitates abesse non permittebant, in doctrinæ ibi custodia occupaba- tur: Autumno specialiter sedi Traiectensi sui antistitis iussu præsidebat. Siquidem Albricus, curans nè vnquam principali sui episcopatus cathedræ doctrina deesset, qua- drifaria eam vel per tempora, vel per doctores distributione ordinauit. Vere, quando sua potissimum præsentia opus erat, per se eam ipse administrabat: Aestate Adal- gerum Presbyterum, Autumno sanctum, vt diximus, Ludgerum, Hycme Thiadber- tum præfecit.

Albricus
episcopus
vt Traie-
ctensem
curavit ec-
clesiam.

Vt sanctus Ludgerus in preces & lectionem incubuerit. Cap. 10.

SANè Ludgerus in ordine vicis suæ si quando aliquas, quæ cum in doctrina & cu- tis commissorum detinebant, occupationum est ferias adeptus, mox aut lectio- ni insudare, aut psalmodiæ insistere cœpit, præcipuè nocturnis temporibus, quan- dò secretius ei, quod semper amaerat, orationi vacare dabatur. Erat ibi oratori- um, quod sanctus olim antistes Vuillebrordus in honore sancti Saluatoris & constru- xit & dedicauit. Ibi post psalmodiam & speciales, quas semper, vt diximus, amabat o- rationes, Ludgerus membra dare quieti consuevit.

Vt apparuerit ei Gregorius: & de tribus acernis. Cap. 11.

NOSTE igitur quadam eum se ibi post per actam ex more psalmodiam sopori dedisset, nutritorem quondam suum Gregorium sibi in somnis assistere vidit. Quem cum hilari vultu intuitus, & familiaritate, qua viuens solebat, collocutus: Frater, inquit, Ludgere, sequere me. Quem ipse, vt videbatur, se- cutus,

Visto S.
Ludgeri.

cutus, in quendam eminentiorem cum eo locum peruenit. Ibi prolatis & coram eo iactatis quasi membranulis & vestibus diuersis, ea ipse Gregorius in acervos colligere præcepit. Cumque iuxta eius mandatum tres ex eis acervos fecisset: Bene, inquit, ista egētibus distribue, & ego tibi horū copiam præbebo. Post hæc ab eo, ut sibi videre, videbatur, signaculo crucis signatus, à somno expergestus euigilauit. **E**o erat tempore cunctos Traicēsis ecclesiæ, vir miræ sanctitatis, nomine Marchelmus. Hic Anglus natione, sancti quondam Vuillebrordi discipulus fuerat. Cui cum somnium manē Ludgerus reuulisset, siue ex humanæ rationis coniectura, siue (quod magis credibile est) ex diuinæ inspirationis ostensione, hoc ille ita interpretatus est, ut postea rei euentus probauit. Emittens, inquit, locus, in quem perductus es, episcopatum, quem adhuc es adepturus, ostendit. Membranulæ & vestes, quas coaceruatim collectas, fideliter distribuendas accepisti, doctrinæ sunt & exempla maiorum, quibus commissos pro captu & necessitatibus singulorum instruere & munire debēbis. Tres ex eis acerui, trium sunt gubernacula plebium, quibus te adhuc pastorali præesse solitudine oportebit. Ad hæc Ludgerus, etsi somnium iuxta rationis consequentiam eum esse interpretatum non ignoraret, humiliora tamen de se, sicut semper facere solebat, & sciens & optans: Vtinam, inquit, in loco mihi credito aliquem posse facere fructum. Hoc mihi necessarium, in hoc locis esse probaretur. Denique ita deinceps illis in locis prædicationi insistere cepit, ac si antea nihil egisset. Timebat enim vir beatus, se prius à commissa plebe aliqua occasione subtrahendum, quam eam secundum intentionis votum, vel in fide plenè instruere, vel Christianæ religionis moribus assuefacere posset. Ità per septem fere annos in doctrinæ studio permansit. Interea à Saxonibus, gente & agilitate in hoc locis nobili, Christianis, qui illis in locis erant, persecutione commota, Frisicæ pars maior à fide defecit.

Marchelmus discipulus S. Vuillebrordi.

Visionis interpretatur.

Frisij deficiunt à fide.

Vt beatus Ludgerus Romam adierit. Cap. 12.

Vuindekindus, dux Saxonum.

EA tempestate dux Saxonum Vuindekindus erat, vir, etsi paganus, & sapientiæ fama, & eloquentiæ splendore, & bellorum exercitijs non immeritò inter optimos duces numerandus. Eo duce, Frisiam aggressi Saxones, & ecclesias incendunt, & Dei famulos expulerunt, & cuncta cædibus, incendijs, & rapinis completæ, Frisones vsque ad Flea fluuium fidem derelinquere, & secundum morem erroris pristini idolis immolare fecerunt. In hac perturbatione, cum S. Ludgerus neque Martyrium, quod optabat, mereretur, neque vllum suæ prædicationi locum, cunctis vniuersimiter resistentibus, dari videret, cedendum tempori ratus, & se tranquillioribus temporibus reseruandum putauit. Quocirca quia sub idem tempus suus antistes Albricus defecit, Romam Dei dilectus pergere cogitauit. Quod quidem iam olim votū habebat, sed non prius ei occasio & locus prouenit. Itaque assumpto secum fratre Hildegimo, qui natu iunior, doctrina & exemplis eius instituebatur, Romam, ut disposuerat, contendit. Quò cum Christo viæ comite prosperè peruenisset, ibi cum Papa Leone, qui tunc Apostolicam sedem gubernabat, locutus, honorificè & benignè satis habitus est. Nam siue presentis eius sanctitatis intuitu, siue insita diuinitus summis sacerdotibus gratia, statim eum Ecclesiæ doctorem futurum prænosens, amicissimum & familiarissimum habuit. Sanè cognito, quòd in hereditate paterna monasterium construere cogitaret, & piam eius voluntatem comprobauit, & suæ benedictionis, ut fieret, auctoritatem indulgit. Datisque dignis admodum reliquijs, sancti scilicet Saluatoris & sanctæ Dei genitricis Mariæ, & Apostolorum principis Petri, sed & aliorum quamplurimorum, in quorum honore locus ille construeretur, à se eum, Dei sanctorumque eius auctum benedictione, dimisit. Qui Roma digressus, Beneuentum ad monasterium S. Benedicti contendit: quod ab eo institutum, regularem propensius vitam & nosse & obseruare credebatur. Et quia pater monasterij genere sibi propinquus erat, cum eo locutus, duobus inibi annis & sex mensibus mansit. Qua hospitalitatis prolixitate liquidò apparet, vel qualibus illic delectaretur exemplis, vel quantum eius cōuersatio fratribus placuerit. Quomodo enim non placeret, qui nulli se onerosum, cunctis amabilem præbens, vtilissimus eis factorum suorum exemplo doctor aduenit? Siquidem cuncta, quæ in S. Benedicti regula legebant, in huius viri factis videbant. Neque diu latitare potuit, quanuis in angulo monasterij posita, tanta lucerna. Nam non solum per Franciam, sed & per Italiam meritis eius diuulgatis, fama sanctitatis eius ad aures quoque Caroli Imperatoris, Deo volente, peruenit.

Albrici mors.

S. Ludgerus venit Romam.

Reliquias accipit e gregias à Pontifice.

Carolus Magnus.

Vt

Vt sit euocatus ad Carolum Magnum. Cap. 13.

SV Bidem tempus Alcuinus, quem superius in Eboracica ciuitate literarum magister esse diximus, de terra Anglorum in Franciam venit. Qui cum à rege fauorabiliter esset susceptus, antiquum amicum non negligendum putauit. Ex primo namque aduentus sui tempore de Ludgero sollicitus, competto vbi esset, quādam die inter familiaria cum rege colloquia, quendam se in eius regno clericum scire dixit, qui post Deum sanctosque eius nulli melius competeret, quàm sibi: eum aliquandiu secum legisse: esse illum & literis eruditum, & morum probitate sanctissimum: ipsum Ludgerum vocari, & tunc in Beneuentano monasterio sancti Benedicti consistere talem virum, regijs vtilitatibus & reipublicæ maximè profuturum: quem & prudentia & morum probitas commendaret. Quem cum missis nuncijs ad se rex Carolus venire mandaret, ille, quanuis omnem animam potestatibus sublimioribus subdendam, iuxta Apostoli præceptum, nosset: tamen ad eum prima euocatione venire distulit. Semel quippe prægustata monastica conuersationis dulcedo, aliud eum desiderare non permittebat. Vnde intelligens Imperator hoc eum modo non faciliè à monasterio auelli posse, literis eum magistri quōdam sui Alcuini ad se euocari fecit. Quò cum iuxta voluntatem suam processisset, & ab eo sibi esset presentatus & commendatus: Ducorum inquit, monasteriorum optionem do tibi: Vnius maioris, in quo sanctimoniales habentur: alterius minoris, in quo canonicorum congregatio Domino famulatur. At ille satis prudenter maiori maiora quoque, discrimina in hæcere cōsiderans, quanuis neutro se habilem & dignum, minori tamen se conuenientiùs dixit præfessurum: plura ex feminis tentamenta venire, plures ab alijs detractiones secuturas: virorum sibi magis, utpotè viro, gubernacula competere, quàm virginum. Quòd eius responsum cum rex libenter admodum accepisset, quoddam ei in Bracbant monasterium, quod Lotusa vocatur, concessit. Ille hoc non tam ad suas vtilitates, quàm ad subiectorum obsequium putans datum, Dominicum illud sequi exemplum cupiebat, quo dicitur: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Et item: Qui maior est, inquit, vestrum, erit minister vester. Ità prodesse illis, non præesse studens, & diligi magis quàm timeri gaudens, nulli vnquam commissorum arduum aliquid iussit, quod ipse prius non impleret. Vere felix & omni laude dignissimus, qui illud Apostolicum dicere poterat: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.

Alcuinus venit in Gallias.

Carolus rex ad se euocat S. Ludgerum. Rom. 13.

Bracbet, id est, Brabantia. Matt. 20.

Philip. 3.

Vt rex Carolus præfecerit eum quinque pagis. Cap. 14.

HIS fere diebus quinque in Frisia pagi, Huhmerki, Hunusga, Finilga, Emisga, Fehderitga, Francorum sponte ditioni accesserunt. Qui cum aliquem sibi, cuius loquelam intelligerent, docenda Christianitatis gratia, à rege concedi orarent, Ludgerum eis cum magno omnium gaudio præfecit, addita insuper ad prædicandos pagos insula vna, quæ bant appellatur: Proinde vir Dei, iuxta euangelicum documentum, sciens cui plus committitur, plus etiam ab eo requiri: omni virium possibilitate circa commissæ plebis vtilitatem inuigilare cepit. Nam & idolorum sana destruxit, & pro eis ecclesias construxit, & ipsos, quantum fidei rudimenta patiebantur, perferatè in Christianitate instruxit: ita generaliter erga omnes, & ita specialiter erga singulos agens, ac si singulos ipse genuisset. Huius fidei vel industriæ vel charitatis testes sunt vsque hodie populi regionis eiusdem, quos in Christo Iesu per euangelium & baptismatis gratiam generans, à prisco errore ad veritatis agnitionem reuocauit. Testes quoque ecclesiæ, quas per loca singula construxit: testes & Deo famulantium congregationes, quas aliquibus adunauit in locis: testes etiam alij, quibus non necessitate, sed voluntate verbum Domini annūciauit. Quia enim nouerat scriptum, Verbum Domini non esse alligatum: sed sapientiam Dei attingere à fine vsque ad finem fortiter, & disponere omnia sua iuter: prædicationis suæ documenta intra Frisicæ terminos noluit cohibere, sed vltra quoque doctrinæ suæ fluentia deriuare.

Ludgerus præficitur Frisij. Luc. 12.

2. Tim. 2. Sap. 8.

Vt diabolum ex insula depulerit. Cap. 15.

EST insula in ipso Frisonum atque Danorum confinio constituta, quæ à quodam Fofete, quem deum errore gentili aestimauerunt, & à patria lingua Theodisca pro Teutonice Fofeteslant est appellata. Ad hanc ex consilio & voluntate Domini, prædicationis causa S. Ludgerus profectus est. Quæ cum iam in prospectu posita, non longe aberet, & vir Dei cruce in manibus sumpta dixisset: Exurgat Deus & dissipentur inimici

Theodisca pro Teutonice.

Psal. 67.

mici

mici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius: sicut deficit fumus, deficient omnes, qui in ipso cum illo erant nauigio, viderunt tenebrosissimam caliginem instar fumi de ipsa exire, & ea paulatim pertranscunte, serenitatem denuò redire. Vnde intelligens prauiam Dei gratiam de illo loco effugasse diabolum: Gratias tibi, inquit, bonorum omnium author Iesu Christe refero, qui nostrum iter praueniens, antiquum humani generis hostem de hac insula nobis videntibus effugasti. Ità Domine, parum tibi fuit ad confortandos seruos tuos, vt hoc inuisibiliter ageres, nisi etiam visibiliter demonstrares. Iam securus, iam lætus ad euangelizandum verbum tuum accedo: quia hoc iam, aduersario perturbato, & laboriosum esse nequibit, & te corda insularum ad fidem prae-parante, infructuosum non erit. Itaque magna alacritate insulam aggressus, cum maxima agilitate predicare verbum Domini cepit. Tantam autem Dei pietas eius praedicationi gratiam tribuit, vt ipse statim inter primos princeps crederet, & filium suum nomine Landricum, ei de fonte leuandum offerret. Quem ipse postea sacris literis imbutum, etiam presbyterum ordinauit. Denique omnibus insularis ad fidem Christi conuersis, & iuxta Ecclesiasticum morem baptizatis, non solum cuncta demonum delubra destruxit, sed & Christi ecclesiam pro eis fabricauit.

Multi credunt in Christum.

Vt voluerit Nortmannos adire, & de visione eius. Cap. 16.

Igitur cum huiusmodi quotidie operibus, & apud Deum suae sanctitatis meritum augetur, & apud homines fama eius magis magisque diuulgaretur: etiam Nortmannos euangelizandi gratia adire cogitauit, illum vir beatus in hac voluntate imitatus, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Et ea charitate nimirum repletus, quae iuxta Apostolum Paulum, non quaerit quae sua sunt, sed quae alterius in dilectione. Verum cum rex ei sui nullo modo ad hoc praebere consensum, satis contristabatur, vel propter dilatam illorum saluationem, vel propter mala, quae ab illis populo Christiano irroganda diuinitus prauidit. Siquidem cum quodam tempore esset secus mare in loco, qui vocatur Vuerina, vbi ipse sibi in haereditate pater na ecclesiam construxit, monachorum ibidem congregationi monasterium facere cogitauit. Sed hoc ibi esse non potuisse, ex diuina mox reuelatione cognouit. Nam cum in his curis & in hac intentione permaneret, huiusmodi somnium vidit. Vidit enim ab Aquilonari maris parte densissimas & teterrimas nubes exurgeret, quae pulatim excre-scentes, ad ipsum vsque solem peruenerunt. Quas dum ille, quasi fugiens insequentes, à maritimis locis longius remoueretur, ab inspicentium oculis penitus abductus est. Cuius abscissione dum nubium densitate tenebrae ingentes & immensa caligo maritima loca obduceret, immanis habitatores pauor inuasit, dum vel sibi singuli, vel rebus suis timere coeperunt. In qua trepitatione cum diu permanerent, sensim iterum radios sol suos emittere coepit, donec in suum rursum orbem, & licet minor, in pristinam lucem reuersus, exortas nubes deterfa caligine trans mare effugauit. Quam visionem dum manè sanctus Ludgerus forori suae Heriburgae, quae tunc forte secum erat, retulisset, altius ingemiscere & flere vberim coepit. Vnde cum ipsa vel somnij significationem, vel causas lachrymarum ab eo requisisset. Cogitauit, inquit, in hoc loco monachorum monasterium construere: sed hoc nequaquam iuxta voluntatem meam fieri potest, quia peccatis nostris exigentibus, haec maritima loca depradanda sunt & in solitudinem redigenda. Nam nubes, quas de mari exurgere vidi, ipsos praedatores significant. Sicut enim nubes ex maris humore concrefcunt, sic & illi per mare ad nos venturi sunt. Quod verò ab aquilonari eius parte exurrexerunt, Nortmannos innuit, qui in septentrione consistunt. Sicut autem nubes paulatim excrefcetes, ad ipsum nouissimè solem perme-nerunt: sic & ipsi praedatores primò furtiuis incurfionibus praedas acturi, postmodum aperto bello haec loca sunt inuasuri. Porro quòd sole nubium accessione fugiente, & nostris visibus abducto, horror & caligo haec maritima loca circumfudit, hoc designat, quòd inuito bello cum piratis, & nostris terga vertentibus, omne retrò gaudium obliuiscerent, & rapinis, incendijs atque mortibus omnia implebuntur. Sed quia in sempiternum non repellit Dominus, iterum ad seruos suos reuersurus, & pacem his locis daturus est. Sicut nauque sol, & si minor, in suum denuò orbem reuersus & luci pristinae est restitutus: sic & horum locorum habitatores, quantum mortibus vel abductionibus hominum, destructionibus aedificiorum, damnis substantiarum minorati, in pristinum tamen statum & priorum rerum abundantiam, Domino donante, reuersuri sunt. Quòd autem nubes & caligo, quae haec prius loca possidebant, sole iterum reuerso, trans mare effu-

1. Tim. 2.

1. Cor. 13. Rex Nortmannorum, quos hodie Noruegos vocant, non admittit sanctum Ludgerum. Visio sancti Ludgeri.

Heriburgae, soror sancti Ludgeri.

Exponit vitium.

Thren. 3.

re effugata sunt, porredit mala, quae Nortmanni prius alijs irrogabant, alijs alta pace exultantibus, in semetipfos postremo esse retorquenda. Adhaec cum sancti viri soror, audita genitalis soli desolatione, fletet, & se his malis non referuari, sed antea de hac vita exire optaret: Non ita erit, inquit, beatus Ludgerus. Ego quidem ista non videbo: quia prius vitae cursum consummabo: tu verò & mihi superuictura, & superuentura tribulatio nis mala es visura. Cuius rei vaticinium nos iam non tam ex eius dictis credimus, quam rebus ipsis cognoscimus. Siquidem, iuxta eius prophetiam, & soror ei superuixit, & mala, quae praedixerat, vidit: & quandiu ipse in corpore fuit, nullam Frisia perturbationem passa, haec vel vnquam fieri posse, incredibile iudicabat.

De irruptione Nortmannorum. Cap. 17.

Post eius verò obitum sequenti statim anno nauali classe illuc aduecti, plura per plures ibi annos mala & miseranda fecerunt. Nam substantia ablata, ecclesijs incensis, monasterijs destructis, hominibus partim occisis, partim captiuatis, loca illa maritima penè in solitudinem sunt redacta. Sed quia ipsos Nortmannos in sua iam viscera videmus conuersos, pacem quoque, iuxta sancti promissum, locis, quae vastauerunt, Dei credimus miseratione reddendam, piratis, qui haec hucusque maria & vicina eis flumina clauserant, vel bello, vel naufragio, vel morbo, vel quocumque alio modo consumptis. Qua in re considerare diligentius libet, quantae sanctitatis & meriti vir iste apud Deum fuerit, cui & superuentura mala ostendit, & tamè haec in diebus suis noluit euenire. Quia enim propter inhabitantium peccata haec euenire necessè erat, meritis tamen eius & precibus haec, ipso viuente, non esse superuentura ostendit, sui nimirum promissi memor Dominus, quo per prophetam re promittit, se pusillum aut grande non facturum, nisi prius reuelaret seruis suis prophetis. Quocirca Dominus iustus & misericors, dum mala futura praedicit, quid aliud admonet, nisi vt eum precibus flectamus, aut morum emendatione auertamus: Verè, vt diximus, misericors & pius, verè, iuxta psalmographum, iustus in omnibus vijs suis. Pietatis namque fuit, vt declinarentur, praedici: iustitiae verò declinare nolentes ferri.

Nortmannorum populatioes, & crudelitas.

Amos 3.

Psal. 144.

Vt diuinitus illi ostensus sit locus fundandi monasterij. Cap. 18.

Igitur sanctus Ludgerus futuram maritimae regionis desolationem recognoscens, animum quidem ab aedificando ibi monasterio reuocauit: sed vbi construere posset, sedulus tractauit. Itaque accessibilia maris vicinitate praedonibus loca omninò deuitans, persuadebat religiosis & Deum timentibus personis, vt si quid de haereditatis suae proprietate Dei seruitio tradere vellent, hoc in illis facerent locis, quòd impetus gentiliū attingere nequiret. Vnde cum ex huiusmodi locis vnus in Vuithmundi iuxta fluum Ista, alter in loco, qui ad Cruces dicitur, iuxta fluum Arnapa, ad reliquias, quas ab Apostolico acceperat, traderentur: in vno eorum monasterij aedificationem inchoare pensauit. Sed ne forte iudicium suum in loci electione erraret, Dei su per hoc voluntatem consulendam putauit. Proinde cum huius rei gratia quadam nocte ad Cruces in niue maxima pernosceret, Diuina reuelatione monasterium ibi etiam esse non posse cognouit: sed locum esse in saltu quodam iuxta fluum Rura, qui Vuithdaberg vocaretur: ipsum fundando monasterio diuinitus iam esse dicatum: ibi monasterij professionis iaciendū esse fundamentum. Quapropter cum dignas inde Deo gratias ageret, qui se diutius hac illacque fluctuare non pateretur, & suae viae comitibus, quae diuinitus cognouerat, retulisset, ad promissum à Deo locum cum summa festinatione properauit. Actum est hoc ante datum sibi episcopatum nouem ferme annis. Quapropter quantum actutum ordiri aedificationem vellet, locus tamen syluositissimus, & suorum necessariorum remotio, hoc ipsum, utpotè inter externos positum, perficere non permiserunt.

Diuinitus docetur, vbi struendum sit cenobium.

Vt Saxones sint conuersi ad fidem, & S. Ludgerus creatus episcopus. Cap. 19.

Aferè tempestate Saxones ab idolatria conuersi, fidem Christi & baptismatis gratiam perceperunt. Vnde Victoriosissimus Imperator Carolus, cuius partim beneficijs, partim districtione ad fidem sunt coacti, Ludgerum eis in parte Saxoniae Occidentali praefecit. Ità somnium adimpletum est, quod olim de illis tribus acernis sanctus vir viderat, quòd tritum plebium gubernacula significare diximus. Siquidem duarum, vnus in Brabant, alterius in Frisia, iam antea curam suscepit: tertiae illi sollicitudo, id est, episcopatus * Mimigernefordensis ecclesiae commissus

Saxones dant nomina Christi.

* Hodie.

422
Monasterii
ricensis di-
citur.
1. Tim. 3.

Hildebal-
dus Colo-
niensis epi-
scopus.

1. Tim. 3.

Gal. 2.

Exod. 3.

1. Tim. 3.

Exod. 3.

Miracula
spiritualia.

Nota fan-
cti viri mo-
destiam.

est: in qua tamen ecclesia sine ordine pontificali annis fere duodecim mansit. Nam quia nouerat dixisse Apostolum: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: opus quidem episcopi pro viribus agere cepit, gradum autem recipere renuit. Itaque quod oneris erat, suscipiens, quod honoris declinans: quod inflare poterat, cauit quod edificare, subiuit. Proinde dioecesim sibi commissam sine episcopo esse nolens, & tamen ipse episcopus esse declinans, eorum aliquem, quos ipse enutrierat, pontificalem pro se suscipere gradum sedulus postulauit. Quod cum Hildebaldus, qui tunc Coloniensem metropolim habebat, & sancto viro amicissimus erat, omnino fieri nollet: sed illum magis, ut episcopus consecraretur, obsecraret, & esse dignum tantam dignitatem cum percipere: respondit, se suae indignitatis conscius, illam Apostoli sententiam vereri, qua dicit, oportere episcopum irreprehensibilem esse: se in multis esse reprehensibilem: & ideo contra Apostolicam auctoritatem ad tam altum ordinem aspirare non auctore. Cui cum Hildebaldus diceret, hoc in se non fuisse completum, neque aliquem episcopatum iam percepturum, si illi soli, qui in nullo se reprehensibiles cognoscunt, sint percepturi: maxime cum principem Apostolorum Petrum reprehensibilem videri isdem Paulus describat: tandem vel auctoritati eius cessit vel rationi, & pontificium suscipere consensit. Verè utrobique mirandus, utrobique laudandus: qui & humanam laudem siue gloriam fugiens, tandè non ordinaretur, restitit, & cogitibus alijs inuitus quodammodo postremo consensit. Sicut enim qui ad oblatos nimis ardeat inhiat honores, superbiq; pestem non effugit: ita & qui impositis pertinaciter resistit, diuersa licet via, superbiae nihilominus malum incurrit. Bonorum quippe proprium est, honores quidem non appetere, sed tamen impositos non recusare. Sic Moyses, sic innumerabiles alij sancti patres fecerunt: qui & mittenti Domino suae infirmitatis causas humiliter obtenderunt, & iubenti non grauiter obtemperarunt. Vnde vel sancti Moyses, vel huius in re non dissimili factum pauli sper comparandum videtur. Moyses olim ad dura ceruicis Hebræorum populum missus, eorum incredulitatem questus est: sanctus Ludgerus ad duram nihilominus & adhuc semichristianam Saxonum gentem pastor est destinatus. Ille cum virga pastorali, hic cum ferula episcopali. Ille se impedioris & tardioris linguæ, ex quo ad eum Dominus locutus est, fuisse testatur: iste postquam per Apostolum audiuit: Oportet episcopum irreprehensibilem esse, indignum se episcopatu iudicauit. Ille dixit: Obsecro Domine, mitte quem missurus es: iste alium quoque pro se ordinari sedulus postulauit. Postremo Moyses diuinis obtemperans iussis, innumera in populo signa operatus est: sanctus Ludgerus commisit sibi plebem suscipiens, plura in ea & ipse miracula fecit. Quanti nanque perfidiae cæcitate solem iustitiae & veram lucem Christum non agnoscunt, per eum illuminati sunt? Quanti iustitiae execratione obruratas aures habentes, auditum receperunt? Quantorum ipse ora, prius in Dei laudibus muta, ad confitendum eum reserauit? Quantis ipse in bono opere torpentibus & aridis, vel errore aliquo claudicantibus, vel manuum officium, vel pedum restituit vsum? Quantos superbiae hydropem inflatos mundialium rerum ambitione gibbosos, auaritia tenacitate recuruos, inuidiae tabe languidos, tristitia seculi aegrotos, ira furore infanos, ventris ingluuie turgidos, libidinis aestuatione febricitantes, virtutum antidoto sanauit? Quantos postremo peccatorum iam enormitate defunctos quodammodo & sepultos, de ipsa morte & sepulcro resuscitauit? Proinde licet ista signa, que in mentium salute & animarum curis, prædicationis officio spiritaliter operantur, longè his, quæ in corporibus medendis fiunt, præferantur: quia tamen ea, quæ corporaliter aguntur, mentem plerumque familiarius tangunt, & visibiliter adnota, quasi quadam manu pulsant, pauca de his quoque perstringenda esse putamus.

Ut cæcum illuminaret. Cap. 20.

Quodam tempore cum Euangelizandi gratia vir Dei Ludgerus ad quandam in Frisia villam, nomine Heliguerde, accessisset, inter alios, qui illuc ad audiendum eum confluerant, quidam etiam cæcus aduenit. Is Bernleef cognomento, vicinis suis admodum charus erat: quia antiquorum actus regumque certamina more gentis suæ, non inurbanè cantare nouerat: sed per triennium ita erat continua cæcitate depressus, ut nullum sibi lumen vel extremæ visionis remaneret. Vnde qui aderant, cum sancto viro oblaturi, orabant, ut pro eius illuminatione Dominum precaretur. Quod ille facere distulit, non negauit, nam quia iam ad mensam positus, secretò facere nequiuit, propter humanam gloriam vitandam, in conspectu con-

uiuauit.

stantium hoc facere noluit. Miraculorum quippe operationem, magnorum dixit esse se virorum: se gratia curationum omnino indignum esse: illi quoque mentis salutem magis esse necessariam: de eius forde, exteriores ei fortè tenebras euenisse: de interna illuminatione prius studendum: sic exteriores consequenter tenebras fore pellendas. Proinde interrogauit, si peccata sua confiteri & penitentiam pro his accipere & agere velle. Quod cum ille se velle respondisset: Craftina, inquit, die ad me venire matura, sponsonem tuam factis adimpleturus. Quod si feceris, non infructuosum tibi fore noveris. Potens est enim Deus & peccatis tuis veniam tribuere, & amissam tibi denud lucem condonare. Quia ille spe animatus, lætus diem sequentem expectauit. Vix nocte manserat, cum ille primo diluculo surgens, ad sanctum virum properare cepit. Vix enim quia ipse de illo iam aliquantum loco progressus erat, in itinere eum consecutus est. Quem ut vidit, accepto per frenum eius caballo, à turba, quæ eum sequebatur, seorsum duxit: & ibi confitenti peccata sua penitentiam indixit. Deinde signum sanctæ crucis oculis eius imposuit, & tenens manum suam coram eo, interrogauit si aliquid videret. At ille cum magno gaudio se manum eius videre respondit. O verè euangelicè discipulum. O verè Christi in omnibus imitatore. Nam sicut ipse olim paralytico sibi oblato, peccata prius indulsit, & sic corporalem salutem condonauit: ita & iste huic cæco pro peccatis suis prius penitentiam indixit, & ita demum exteriorem curam adhibendam esse putauit. Itaque cæcus paulatim visu resumpto, cum illo ad villam, quæ proxima erat, peruenit. Proinde vir beatus explorare volens, si visum integrè recepisset, interrogauit si villam, cui appropinquabant, cognoscere posset. At ille non solum eum proprio statim vocabulo nominauit, sed & arbores & singula quæque ædificia ei singulatim ostendit. Vnde beatus Ludgerus factam virtutem ad diuinam gloriam referens: Saluatori, inquit, tuo gratias age, neque meæ in hoc facto aliquid virtuti asseribas. Caro non prodest quicquam: spiritus est, qui viuificat. Ipse quippe te illuminauit, qui illuminator est omnium Deus. Deinde cum venissent ad villam, quæ Vuskuurd appellabatur, cum secum in ecclesia orare & Deo pro sua illuminatione gratias agere fecit. Quibus expletis, sacramento eum constrinxit, nè cui ante obitus sui diem per se visum restituatur indicaret. Paruit ille, licet inuitus, viri Dei præceptis: & ipso quidem viuente nulli hoc publicauit, sed post eius demum dormitionem, qualiter ab eo per diuinam virtutem esset illuminatus, confessus est. Deniq; ut admirationem subitanè illuminationis tolleret, cæcitate aliquandiu simulata, ductu aliorum utebatur. Post, qualis sensum videret, inspiciens, pristina luci diuinitus restitutum esse testatus est. In quo sancti Ludgeri facto conijcere possumus, quanta de his eius virtutibus lateant, quas vel solus teste Deo, fecit: vel ita in alijs perpetravit, ut eas ante suam mortem publicari videret. Potuit enim contingere plerumque, ex illis, quos sanauerat, ante suum obitum transire. Itaque iste cæcus, vt comperimus, signorum, quæ per eum Dominus operatus est, fuit initium. De cuius testimonio minus hæsitabit, qui vitæ eius probitatem & piæ in Domino studiū recognoscit. Nam quantum coniugali esset vinculo alligatus, post suam tamen illuminationem eruditus quosque viros frequentare, & psalmos ab eis, vel si quid aliud ex scripturis poterat, discere consuevit. Cuius studio sanctus Ludgerus delectatus, eius industria in fidei quoque causa vtendum putauit. Quia enim illis diebus Frisia à fide secundò defecit, & famulis Dei inde expulsis, ipse ad eos accessum habere nequiuit, per illum paruulæ saltem ætati consulere voluit, si perfectæ nequiret. Proinde quia à multis diligebatur, & de eo, ut potè laico, nulla huiusmodi suspicio haberi poterat, per singulorum domos eum discurrere iussit, dato præcepto, vt persuasis matronis, quarum ingenium naturali conditione ad credendum esse facilius nouerat, moriturorum carum infantulos benedicta simpliciter aqua in nomine Domini cum inuocatione sanctæ Trinitatis baptizaret. Cuius ille iussis libenter obtemperans, octodecim infantes baptizauit: qui omnes in albis defuncti sunt, exceptis duobus, quos sanctus sacerdos, pace reddita, sancti chrismatismis inunctione & manuum impositione firmavit. Itaque mentoratus vir in percepta illuminatione vsq; ad decrepitam ætatem permansit. Cui cum iam morituro vxor suæ solitudinis causas quæstas, se ei superuenerè non posse eum lacrymis testaretur: Si ego, inquit, à Domino aliquid inipetrare potuero, post meum obitum non longo tempore in hoc seculo es victura. Hanc eius vocem mors corporis subsecuta est, & eius nihilominus mortem vxor, quæ tum sana & incolumis erat, die quinto decimo moriendo secuta est. Quod ideo, licet extraordinariè positum alicui possit videri, narrauimus, vt factæ illuminationis testimonium ex merito atre-

Obserua hæc.

Audit cæli cõfessionè, & sic lumè restituit.

Luc. 5.

Iohan. 6.

In sancti vici humilitatem.

Primum S. Ludgeri miraculū.

Laico videretur ad baptizandum, quia sacerdote non potuit.

Confirmatio- nis sa- cramentū.

Perfringitur quorundam tepidorum Christianorum fœcordia.

stantis probetur. Igitur libet considerare in Dei & proximi dilectione, vel sancti Iulgeri feruorem, vel nostrum vicissim teporem. Ille & apostatarum incrementis baptismatis sacramenta procurauit: nos Christianorum soboli illud in summa mortis necessitate præbere recusamus. Ille nolentibus & omnino repellentibus Dei gratiam virtutis irrogauit: nos petentibus & quodammodo nos trahentibus eam retrahimus. Ille quia per sacerdotem non valuit, saltem per laicum protoplasti reatui obnoxius succurrendum putauit: nos originali peccato obligatos, ante oculos sacerdotum, ut ita dixerimus, mori videmus, nec dolemus. Proinde ille in persecutione Ecclesiæ impleuit, quod nos in pace eius facere vel indignum vel laboriosum iudicamus. Quocirca pro diuersitate meritorum dispar quoque præmium accipientes: ille in singulis, quos Dei gratia saluauit, coronabitur: nos sine poenitentia, nisi satisfecerimus, in singulis, qui nostram negligentia perierunt, poenas lucemus.

De melle ei transmissio. Cap. 21.

Deut. 16.

Respuit oblatum munus ab incesta.

Nota infigne miraculum.

Matth. 14.

1. Cor. 5.

ALio itidem tempore dum diocesim ipse suam pastoralis officio circumiret, ad ecclesiam suam in loco qui Billerbecki vocatur, venit. Erat ibi vicina quadam mulier, genere quidem nobilis, sed illicito matrimonio incestuosa. Hæc beatum virum illuc aduenire cognoscens, eum ab intentione, qua huiusmodi concupulam dissoluere parabat, muneribus auertere, & animos eius flectere tentauit. Denique vas testium prægrande melle plenum ei quasi pro benedictione misit. Ille abstinthiamaritudinem sub melle latere non ignorans, & sciens munera excæcare etiam oculos sapientium, omninò illud suscipere recusauit, dicens ei se participare non posse, quæ se illicito connubio alienam ab Ecclesia fecisset: indignum quoque sibi videri, si postulata nõ facturus, eius eulogium suscepisset: sciret magis, se nõquam, Domino volente, cessaturum, nisi illud non tam coniugium, quàm incestum factò diuortio dissociaret. Ità illi qui missi fuerant, à sacerdote simul cum munere repulsi, plerisque ex discipulis eius conuenerunt, ut ipsi saltem transmissum eulogiũ suscipere, orantes. Illi cupiditate ducti, mel ab eis, episcopo nesciente, susceperunt, & se ei persuasuros remiserunt. Et quia repente alium, ubi reponerent, locum inuenire nequiverunt, subus altare linteis vndique coopertum illud locauerunt. Iamque aderat tempus, quo sacerdos Missam celebrare debebat. Cum iam coram altari stans, os ad orationem aperisset, vas illud, quod sub altari erat, crepuit, & melle effuso, minutatim discissum est, ac si pro oratione lapidem in illud iecisset. Ità melle foras elato, omnes in commune Dominum laudauerunt, & seruum suum Ludgerum, cuius meritum vel euangelici exempli imitatione commendatur, vel tanti miraculi indicio declaratur. Nam si præco Domini & baptista Iohannes laudatur, quod regem, qui fratris uxorem ipso viuo habebat, increpauit, quomodo non sanctus Ludgerus omni laude dignus habeatur, qui incestum non solum corripuit, sed & terrendis alijs de patria exturbauit? Ille persecutioni Herodiadis non cessit: iste nobilis adæque mulieris muneribus à iustitiæ ramite deflectit nequiuit. Vtrique à mulieribus, vtrique ab incestis, quantum diuerso modo tentantur: ille minis, iste blanditijs. Ille postremò pro veritate in carcerem trusus, ad vltimum gladio percussus est: iste nihilominus, iuxta Apostolum, qui huiusmodi homines tradere satanae in interitum carnis præcepit, illos, qui incestum commiserunt, poenitentia mortificauit, ut spiritus viuificaret.

De sturione non sine miraculo capto. Cap. 22.

EA ferè tempestate isdem sacerdos prædicationis gratia Frisiam adiuit. Cumque ad ecclesiam suam in loco, qui dicitur Heleri, iuxta fluminiem Ladam venisset, propter hospites, qui eum frequentabant, petijt loci illius piscatores, ut sibi alium quem sturionem compræhensum offerret. Illi iam tempus huius capture præterisse responderunt, & appropinquare hyemale iam tempus, quo huiusmodi pisces capi non solerent. Sed Deus, inquit, filij, temporum conditor, cum tempore non transisset. Itè ergò, facite quæ dixi: captura, Deo volente, proueniet. Potè est enim, Deus delectata seruis suis omni tempore præstare. Proinde cum illi voluntati eius satisfacere de mandatis obtemperare pararent, eleuatis fursum oculis, viderunt in aère quasi alitem qui volatu paulatim demisso, aquis appropinquas, nõ longè ab eis in ipsas cecidit. Quo illi auspiciu diuinitus enenire credentes, in illo loco quo auis primum incidit, retentauerunt. Neque ista spes, quam de virtute & meritis sancti viri conceperant, fessit.

Siquit.

Siquidem miræ magnitudinis sturionem ilicò compræhenderunt: quem cum gaudio sancto viro allatum, capturæ ei prouentum per ordinem narrauerunt. Ille more solito cuncta ad Dei gloriam referens, & sibi nihil tribuens: Agamus, inquit, omnipotenti Deo gratias, bonorum omnium auctori, qui dat escam omni carni. Proinde nè meæ hoc virtuti ascribatur, neque, meis hoc factum meritis vel ipsi putetis, vel alijs referatis. Deus est enim, qui omnibus quorum oculi in eum sperant, dat escam in tempore opportuno, aperiens manum suam, & implens omne animal benedictione: ipsi gloria in secula, Amen. Ità nimirum tria in hoc sancti viri facto videmus vel miranda esse, vel laudanda, futurorum scilicet notitiam, miraculi operationem, miraculi non publicandi humilitatem. Nouerat enim scriptum: Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Et idè quantum in se fuit, omnes suas latere cupiebat virtutes, & reticere præcepit, non inuidus suarum virtutum, sed eius imitator, qui, ut in Euangelio legitur, miracula, quæ propter aliorum salutem reticenda non esse cognouit, ut nobis exemplum præberet, reticere mandauit. Sed occultorum cognitor & arbiter Deus, & hanc eius voluntatem conuauit, quæ se humiliter contra iactantia vitium custodire curauit: & tamen ad sui nominis gloriam & audientium ædificationem, eius merita signorum ostensionibus publicauit, & in notitiam hominum adduxit.

Ecl. 3.

Matth. 8.

S. Ludgerus celare se vult, sed nõ potest.

Viderent admirandam.

De cæco, quem non spontè sanauit. Cap. 23.

Verum Ludgerus, quantum cuncta huiusmodi opera occultare vellet, non tamen hæc Deo reuelante vsquequaque effecit. Villa est in Saxonia in pago Sudergo, quæ Alna nuncupatur. Ad hanc dum parochias suas circumiens veniret, die quadam sedente eo ad mensam, audiebatur pauper clamare foris, anxiosè obsecrans, ut episcopus cæcum hominem respicere dignaretur. Festinauit diaconus, cuius id erat officij, putans vnum esse de pauperibus, qui stipem peteret: simeusque panem & cibum, porrexit illi. Renuit ille accipere, aliud sibi dicens esse necessarium. Deferebatur potus: ille nec hoc se velle respondit: nec propter stipem petendam venisse, sed ut ante episcopum intromitteretur, ut cæco homini subueniret. At diaconus non intellecto quid postularer, dimisso illo, in domum regressus est. Porro cum ille foris relictus, iterato diu clamore vociferaretur, tandem circumspectus Ludgerus: Quare, inquit, ad diaconum, tam diu vis dissimulare quod audis? Qui respondit: Detuli ei cibum potumque, sed ille nihil horum curat. Nummum, ait, da ei. Quod cum fecisset, & hoc nihilominus sperneretur, iussit eum episcopus ad se introduci. Dum introductus esset, ait ei: Quid frater habes, quid est, quod expetis? Ille respondit: Fac ut videam, obsecro te pater, per amorem Dei. Videas, inquit Ludgerus, per amorem Dei. Et mirum in modum, cum hoc non imperando dixerit, sed tantum miratus petitionem, similia verba responderit, statim ille vidit, iussusque accedere ad mensam, latior comedit & bibit, abiitque in viam suam.

De suscitato Buddone. Cap. 24.

Ferebant autem veracissimi viri de discipulis eius, quod quodam tempore, dum ad comitatum pergens, per Prouinciales, qui Hassi dicuntur, iter ageret, per orationes eius homo mortuus renixit. Qui scilicet propter furtum caballorum Vuidekindi Saxonum ducis huic morti adiudicatus sit, ut in campo ad stipem ligatus, iactatus in eum sudibus acutis & lapidibus, necaretur. Quod dum factum esset, corpus exanime in campo relictum sit. Venit autem Ludgerus secus locum, & comperit, quòd Christianus fuerit, mittens ad Vuidekindum, impetrarit ad humandum corpus. Deinde discerpta totius corporis membra pallio colligi iusserit, & inferri in tentorium suum, donec humando copori sepulcrum pararetur. Dum ad hoc ventum esset, ut elatum de tætorio, in fossam poneretur, iuxta stans episcopus: Efferte eum, ait, è mululo: nanque illi spiritus inest. Qui dum eleuatus esset, respirare cœpit. Et iterum illatus in tentorium, oblato potu, refocillabatur: ligarique iussit episcopus vulnera eius, & in tempore pauco conualuit. Stat adhuc in eo loco lapidea crux, in monumentum miraculi huius ab incolis erecta: & ex nomine eiusdè viri, qui Buddo vocatus est, campus ille Buddonselt vsque hodiè vocatur.

Nota genij supplicij.

Excitatur homo omnibus mbris dilaceratus.

Nn 3

De

De homine suspensio in patibulo. Cap. 25.

Oppidum est in Saxonia notum plurimis, Meppa nominatum: in cuius vicinia dum antistes sanctus Frisiam pergens deueniret, adspexit haud longè à via vulgi concilium, die Dominica congregatum. Illuc itaque diuertit, volens cognoscere, quæ causa huiusmodi conuenticuli esset tali die. viditq; in colle, què circumuallauerant, reo cuidam suspendium præparari. Accedensq; propius affatus est eos blandè, postulans sibi concedi hominem: aut si necesse esset cum interfici, hoc eod die non facerent: magis ipsi ad ecclesiam, Missas audituri, conuenirent. Cumq; nihil horum à rusticis impetrare posset, contumeliosus insuper verbis clerico insultantibus: etenim ad suam parochiam locus ille non pertinebat: vix obtinere potuit, vt parumpè cum homine loqui super eius pœnitentia permitterent. Factum est hoc: discessit episcopus, & homo in patibulum est suspensus. At verò vesperè illius diei, cum antistes inueniens sex ab eo loco miliaria peregisset, manens in villa, quæ vocatur Aschentorp, enib; ac sciscitantibus, quomodò de eo gereretur, rem taliter pandit: Dum ego, inquit, episcopo indè digressus sursum in patibulum traheret, videbam duos, incredibilis decoris viros à latere episcopi equitantes, & aliquandiu pariter cum eo loqui. Dehinc post paululum alter festinè rediens, nescio quid mihi pendenti suppositum: super quod firmiter stans, cruciatu non sentiebam, donè dispersis his, qui me suspenderant, & ad occasum vergente sole, meidem ipse deponeret. Depositu itaq; iussit ocyus iter vestrum sequi, & pro cœcessa vita sacro antistiti gratias agere, quam ipse, dum à fatuis contemneretur, à Domino impetrarit. Adiditque nullo pacto se scire posse, qualiter post virum Dei tantum viæ spatium in momento percucurrerit. Ferunt & alia miranda venarum Dei discipulis eius, à B. Ludgero gesta vel dicta, quæ cuncta ponere, immoderatiois fortasse prolixitatis videbitur.

Homo suspensus ad mirabiliter liberatur.

Mira sunt hæc.

Quid erga contumaces rusticos actum sit. Cap. 26.

Igitur res quam narraturi sumus, viri veracissimi adiocati quondam nostri, Botholdi nobis relatione innotuit. Oppidum nanque est haud longè à monasterio * V. bito nuncupato, in quo vir Dei mansum, dato precio, à quodam viro comparauerat, quem postea ipse, à malignis quibusdam amicis suis persuasus cepit denegare. Inuito nanque consilio inter se, statuerunt hoc, vt si iuste & rationabiliter nequirent, saltè in iuste ac violenter retinerent: quippe virum Dei contemnerent, eique iniudentes. Facto itaque hac de re concilio, aderat episcopus, sed ea hora nihil præualuit. Iterum concilio collecto, similiter actum est. Tertio verò cœcilio nihilominus factu, cum episcopus præsens adesset, eique iam multa contumeliarum verba illata fuissent, quidam etiam rusticus admodum contemptibilis atque omninò deformis, huiusmodi verbis circumstantes alloquitur: Nonne grandis est confusio, quòd peregrinus hic nostram hæreditatem sibi met vsurpare præsumit? Audiens ergò venerabilis pontifex, post tergum respexit, volens cognoscere, quisnam esset qui talia loqueretur. Is verò ad spectum episcopi nifus deuitare, caput post tergum vertit, quasi non hoc ab ipso, sed ab alio aliquo diceretur: statimque collum eius inflexibile factum, vsque ad finem vitæ permansit, & ob hanc causam Caco est appellatus. Præfati igitur rustici, huius facti viso miraculo, conlibenter reddiderunt, quod pertinaciter negauerant.

Nota diuinam virtutem in hominem contumeliosum.

Inter precandam quam fuerit Deo intentus.

Nota viri sancti zelum.

Quam religiosè vir sanctus diuina officia peregerit. Cap. 27.

Porrò quia in superioribus sanctorum officiorum incidit mentio, prætereundum non æstimò & id, quod narrat: quia dum ad opus Diuiniticum vir Dei starct, ineffabiliter timorata intentione fixaque mente manserit. Aliquando dum in itinere esset, lectus illi ad vicinum focum construebatur. Vndè dum noctu stans iuxta lectum, matutinales laudes cum clericis caneret, rebus cinere prunis, fumus euaporans in faciem illi exhalauit. Ille quasi nihil sentiens, immotus mente stabat & corpore. At vnus ex clericis auferre volens incommodum hoc, curuato genu carbonem detexit, & insufflans sopitos suscitauit ignes. Manè autem vocans clericum, districtè sciscitatus est, quare huius mentis fuerit, vt facris hymnis dimissis, se potius incuruauerit ad construendum focum: & pœnitentiam aliquot dierum illi indicens, clericos docuit, dum ad opus diuinum assistitur, omnes occurrentes cogitatio

DE S. LVDGERO EPISCOPO MONAST.

tionem amouendas, & quantum humani cordis fugacitas patitur, & primitus diuina clementia suppetit, nil aliud cogitandum, nil agendum.

Vt Vuerdinam adierit, & suis precibus nemus euerterit. Cap. 28.

Eo adhuc tempore locus, quem sanctum Ludgerum in Vuerdina comparasse diximus, incultus & inhabitabilis erat. Nam plurimæ eius occupationes, quibus in iugi prædicationis instantia, in solitudine ecclesiarum, in cura plebis commissæ iugiter occupatus tenebatur, ad hoc eum ad illud vsq; tempus vacare non permittebant. Itaq; informata Christianæ religionis moribus plebe, constructis pro loco rursi cõmissorū diuersitate, vel monasterijs, vel ecclesijs, ad cõstruendū in memorato loco monachorum cœnobium animum conuertit. Assumptisque secum, quos huic operi necessarios sciuit, ad ipsum profectus est. Erat ibi nemus quoddam, arborum opacitate & arborum densitate vndique conclusum. ibi fixis tentorijs, manè primo arbores diruere, & locum ponendis ædificijs expurgare, si qua facultas daretur, disponebant. Quod tamen fieri illis posse omninò impossibile videbatur. Vndè & beatum virum à sua intentione penitus reuocare studètes, dixerunt incredibile prorsus videri, illum vnquam locum habitabilem fieri posse: quoniam arborum densitate & ramorum obductione, cælum quoque ipsum absconderetur. At ille spem suam in Domino ponens: Quæ hominibus, inquit, impossibilia sunt, Deo possibilia sunt. Proindè in ipsum speremus, in ipsum credamus: qui non solum ipse omnia potest, sed & credentes omnia possibilia esse promittit. Ità nocte ingruente, cum temporis ad vigilias nocturnales surrexissent, post peractum officium, sese cubitum denuò receperunt. Cumque iam omnes dormire putaret, silenter exurrexit, & tentorium egressus, paululum orationis gratia recessit. Sed quia quidam ex eius contubernio clericus, nomine Thiadbaldu, eadem hora vigilauit, ipsum confestim foras exeuntem secutus est. Quod mox vir Dei cognouit, & paulisper quasi pro horæ inspectione subleuit: Deindè tabernaculum ingressus, cum rursus obdormientem prætolari cœpit. Quod cum fieri putaret, rursus exijt: sed eundem iterum clericus, quem diximus, pedetentim subsecutus est. Ità secunda quoque vice oratione eius intercepta, clericum stratum suum repetere, nec ante lucem exurgere præcepit. Ipse quoque, vt eius curiositatem deluderet, sese cubitum recepit. Cumque aliquandiu expectaret, & iam neminem vigilare putaret, tentorium exurrexit, & egressus, sub quadam se arbore in orationem proiecit. Verum cum memoratus clericus eum contra authoritatis suæ præceptum sequi non auderet, & omninò, quid agere vellent, explorare intenderet, papilionem iuxta lectum suum eleuato, in oratione positum vidit. Erat enim nox, luna & stellis lucentibus, admodum clara. Cumque diutissime orasset, & se per spiritum à Deo auditum cognouisset, tentorium cunctis, vt putabat, ignorantibus repetiuit. Mutata ilicò, quæ tunc erat, serenitas, obscurata luna, obducta astra, & ventis hincindè exurgentibus, tempestas nimia subsecuta est. Cadebant annosa circumquaque arbuta, & cum magno licet omnium timore, ipsa mundi clementia famulo Dei militabant. Nam cum diluculo exurrexissent, videbant syluam hincindè erutam, fundando monasterio locum satis amplum dedisse, & arbores passim iacentes, sufficientem lignorum ad ædificationem copiam præbuisse. Ità quod manu humana aut nequaquam, aut vix per longa temporū spatia effici poterat, Diuina potenter maiestas in momento effecit. Rari quique frutices & arbutula minores derelictæ sunt, quæ ab operarijs facillè vel extirpari, vel præcidi valerent. Vndè sanctus Ludgerus cum die iam clara suos reliquo operi instare horaretur, eos percontari gratulabundus cœpit, an ne adhuc cælum se ex illo loco crederent conspecturos. Proindè intueri libet, quanta in eo fuerit fides, cuius munere tanta pars syluæ in momento euerfa, cuius beneficio locus ad monasterium satis amplus datus est. Nam cum montes transferri, iuxta euangelicam simul & apostolicam sententiam, clarissima fidei indicia habeantur, & ipse non minorem in eradicandis arboribus virtutem sit operatus: non absurdè credimus, hoc quoque ipsum per diuinam potuisse gratiam, si vel necessitas exegisset, vel ipse postulare voluisset. Neque enim distare videmus, vtrum quis montes & arbores oratione transferat, an euerat, cum vtrunque humanis viribus impossibile esse apertissimum sit. Et Deum quidem hoc potuisse, non dubium est: sed per eum istud aliud potius fecisse credendus est: quia maius est tollere impedimenta, necessaria referuare. Locum quippe fundando monasterio, euerfis arboribus, dedit: ligna ædificationi necessaria non subtraxit. Ità olim pueris

Magna fides in Deum fiducia. Matth. 19. Mar. 9.

Vir sanctus suis precibus multas euerterat arbores, vt sit locus construendo cœnobio.

Mat. 17. 1. Cor. 13.

illis tribus, quos rex Babylonis in fornacem mitti præcepit, ligamenta, quæ impedimento erant, ignis absumpsit: vestimenta, quæ vsui erant, non attigit.

De arbore, quæ remansit non diruta. Cap. 29.

Verum vt ad cœptam narrationem redeamus, ex arboribus, quas intra spatium fundandi monasterij corruisse diximus, vna solum non diruta remansit, sub qua eadem nocte vir Dei orauit: sub hac, sellula iam luce clara posita, suos ad operandum hortabatur. Ibi quidam ad eum ex eius clericis, nomine Odilgrimus, ex itinere, quò directus fuerat, venit: quem intermutua, quæ habuerunt, colloquia ipse interrogauit, quid sibi de illo loco videretur, vtrum necum monachorum collegio congruum arbitraretur? At ille vultum eius solito clario rem videns: In vestra, inquit, facie, video hoc opus sine Dei voluntate non esse inchoatum, & locum iam olim à Deo electum, opportunissimum diuino seruitio futurum. Quæ eius responsione delectatus: Gratias, ait, habe, quòd secundum voluntatem meam locurus, benevolentiam, quod solum homo potest, tuam ostendis: cæterum effectus in Dei est potestate constitutus. Illud sanè te nō esse volo, quod tamen alijs, me viuote publicare interdico, in hoc loco me diem iudicij expectaturum, & corpore exutum me, hîc, vbi nunc sedeo, monumentum habiturum. Ità clericus arborem, quandiu ibi stetit, diligenter obseruauit. Sed cum postea in vsum ecclesiæ, quæ ad Occidentalem eius partem construebatur, præcisa esset, lapidem in eodem loco, nullo alio sciente, pro signo infodit, qui ibidem, cum postea sepulcrum sancto viro foderetur, inuentus & effossus est.

Prædicat locū sepulcri sui.

De discretione spirituum ei data diuinitus. Cap. 30.

Ignitur quantum plura quoque sanctus Ludgerus mirabiliter per diuinam gratiam vel fecisse dicatur, vel prophetasse, hæc tamen pauca de multis nunc sufficere credimus. Ad ostendenda quippe eius merita, ad procuranda audientibus exempla, id ipsum pauca valent, quod plura: quantum pauca non iurè dicantur, vbi cuncta penè, quæ Apostolus connumerat, gratiarum dona inueniuntur. Nā cum diuersa charismatum dona dixisset: Alij quidem, inquiens, per spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alij fides in eodem spiritu, alij gratia sanctorum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum: quæ quidem alijs plerumque singula singulis dantur, sed in sancto Ludgero cuncta simul fuerunt. Habuit quippe sermonem sapientiæ, qua non solum ipse Deum intellectu comprehendit, & quodam dilectionis sapore percepit, sed etiam alijs, qualiter credendus esset, aperuit. Habuit sermonem scientiæ, qua, iuxta Apostolicum illud, plerisque zelum Dei habere, didicit, sed non secundum scientiam: qualiter Deus colendus, qualiter proximus diligendus, qualiter per omnia viuendum esset, & ipse sciuit, & alijs patefecit. Habuit fidem, qua tanta nonnunquam moditatibus & infirmitatibus corporum plerumque medicatus est. Habuit operationem virtutum, qua mira frequenter vel inuisibiliter intus, vel visibiliter foris operatus est. Habuit prophetiam, qua alijs abscondita, sapiens & longè post futura prædixit. Habuit discretionem spirituum, qua vel vtilium vel inutilium suafores & patratores iuste, lancis trutina discreuit. Habuit & genera linguarum: quas etsi omnes non nōset, Thuidiscam tamen & Latinam, nē plures dicamus, id est, Barbaram & Romanam, non ignorauit. Habuit quoque interpretationem sermonum, qua populis incessanter scripturarum sacramenta elucidauit. Huiusmodi virtutum prerogatiuis beatissimam illius conuersionem diuina largitio semper comitabatur.

1. Cor. 12.

Vt D. Ludgerus varia Dei charismata habuerit. Rom. 12.

Thuidiscam, id est, Teutonicam.

De doctrina & ingenio eius. Cap. 31.

Erant enim isdem sanctus Ludgerus in scripturis sacris non mediocriter eruditus, quod in plerisque opusculis, quæ ipse fecit, liquidò apparet. Nam ea, quæ in passione sancti Martyris Bonifacij de eo prætermissa notierat, primordia scilicet vitæ eius, aduentum atque ordinationem, pulchro sermone conscripsit. Composuit & libellum de vita suorum quondam doctorum, venerabilium æquè sacerdotum, Gregorij & Albrici: in quo vel ingenij eius acumen, vel eloquij splendor elucet. Quodque non minima admiratione eget, inter varias occupationes, quibus in dictando, prædicando, orando iugiter occupatus tenebatur, discipulis quotidie suis diuinas scripturas semotim tradere consuevit, & profundiora quæque eis explanare. Quic.

Scripta S. Ludgeri.

Quicquid in ipsis morale esse videbatur, auditoribus suis sedulo commendauit: quicquid alios docuit, ipse prius impleuit. Ità suis duplici consulebat modo: durioribus & simplicioribus, vita: intelligentioribus, lingua. Illos exemplis, istos verbis ad veritatis viam trahebat. Vnde non immerito tale præconium merebatur, talem eius esse doctrinam, qualem & vitam: talem vitam, qualem doctrinam: ità eum docere, vt faceret: ità facere, vt doceret. Cucullam ideo non portabat, quia regularem nunquam promissionem fecit: sub canonico habitu monachorum perfecte vitam impleuit. Cilicium, quod veste abscondi poterat, ità vsque ad finem vitæ tulit, vt hoc eum nemo præter familiarissimos suos ferre sciret. Carnem spiritui repugnantem vigilijs, ieiunijs, & omnibus, quibus poterat, modis domabat: moderatiorem tamen se aliorum oculis ostendere malebat, nē quis eum iuxta id, quòd Apostolus ait, existimaret supra id, quòd videbat illum, aut audiebat ab illo. Cuius rei gratia, vt probaret omnia munda mundis, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur, carniū esum certis temporibus non renuit: saturatum tamen illum cibo aut potu nemo audiuit, nemo certè vnquam vidit. Conuiuia, vtpotè episcopus, nonnunquam exhibebat: ad hæc commixtum vel diuites vel pauperes inuitas, corpora eorum alimentis, animas reficiebat documentis. Inter summos & minimos ità medijs incescit, vt illorum altitudinem humiliaret, istorum deiectionem sublimaret. Ità se, iuxta Apostolum, pro singulorum meritis & vtilitatibus singulis conformans & coaptans, neque subiectos contra ius conditionis despexit, neque prælatos contra iusticiæ regulam honorauit.

*proceui

Cilicio vtur, sed secretissimè.

2. Cor. 12.

1. Cor. 4.

1. Cor. 9.

De trina vocatione eius ad Carolum Imperatorem. Cap. 32.

Paruam dicturi sumus rem, sed tamen ad hoc, quod diximus, probandum necessariam: quanquam huius raritas exempli, hoc iam inter maxima iure faciat deputari. Carolus Imperator eum ad se pro quadam reipublica vtilitate euocari fecit. Qui cum secundum præceptum eius venisset, & iuxta palatium mansionem accepisset, primo statim manè, misso ad eum rex cubiculario, ipsum ad se venire præcepit. Ea ipse hora persolucendis ex more Curijs eum suis insistebat. Cuiusque his expletis se venturum nuncio respondisset, & hoc regi ille retulisset, secunda quoque vice & tertia ad eum accersendum misit: sed ille diuinum seruitium cunctis alijs rebus anteponendum esse non ignorans, omnino venire distulit, donec cœptam psalmodiam consummaret. Quæ finita, in conspectum regis cum venisset, eum, cur ad imperium suum venire contempisset, interrogauit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente constantiori: Ego, Imperator, inquit, tuum semper præceptum ità in omnibus exequendum putavi, vt tamen Deum tibi vbique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipse mihi præcepisti, quandò pastoralis curæ sollicitudinem mihi commendabas: vt Deo primum seruicium scirem: post hæc tuis consequenter imperijs cognoscerem esse obtemperandum. Hanc tui mandati auctoritatem, hanc iustissimæ discretionis regulam secutus, Deum tibi & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: neque tuum esse credidi, quod huic inuisioni & perspicacissimæ rationi contrarium esset. Idcirco non regiæ potestatis in honorationem & contemptum, vt maleuoli criminantur, sed potius propter tuam salutem, quæ Deo debebam, exoluere curavi: & ità consequenter ad tuū expeditior seruitiū veni. Hanc eius responsionem rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeto episcope: quia qualè te esse credidi semper, talem te nunc esse expertus sum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandū, & ad meam iniuriam retorquendum putarunt: sed hos, vtpotè tuæ sanctitatis inuidos minus deinceps gratos habebō, & nullius deceterò contra te accusationē audiatū me, Deo volente, repromitto. Tu vt hætenus fecisti, Dei semper operare voluntatē, & simul nobis deuotus & fidelis, pro nostri imperij statu orare memento. Ità inuidia, quam liuidi sancto viro apud regem facere parabant, ad eius magis apud eum gratiam & gloriā profecit. O quā imitabile vel in sacerdote sacerdotibus, vel in rege regibus exemplum. Discant in sacerdote sacerdotes, regibus honorem deferre, nō cedere: Discant illis ità obsequi, vt diuinum seruitiū nō negligant. Discant reges in rege, nemini suū officium exequenti irasci: Discant sacerdotibus Dei præcepta seruantibus non contraire. Sciant sacerdotes sic regibus honorem exhibere, vt Deum semper præponant: sciant reges ità hominibus se in mundialibus negocijs esse prælatos, vt modis omnibus Deo in Christiana religione subijciantur. Sacerdotes liberè de testimonijs Dei in conspectu regum loquantur, & nō con-

*Curfus, dicit preces Horatias.

Nota præclarum e. Gregij episcopi responsum.

Vox di. gna Caroli Magni.

Quod dignitas sacerdotum praestetur, vide Chryost. homil. 4. & 5. in verba Esaiæ. Vidi Dominum, & Ambr. lib. de Dignitate sacerdotum. c. 2.

Ps. 83.

2. Cor. 12. Exercitia agrotatis

Nora in agrotamento.

* id est, Monasterium.

Redditus spiritus in manus creatoris felicitate.

confundantur: regibus in Dei causa libertas placeat sacerdotum. Cognoscant sacerdotes vicissim & reges, sese inuicem sibi pro suæ dignitatis officio esse subiectos: in diuina religione sacerdotibus reges, in humanarum legum iure regibus sacerdotes. Quam inter utrosque discretionem cum ratio ipsa doceat, tum in vno eodemque Deo & homine Iesu Christo aperte comprobatur: qui vtranque veram & sacerdotis & regis in se personam gestauit, & hereditariam ad ipsos transmisit. Itaque vt dicere coepit, beatus Ludgerus tumidam superbiorum ceruicem Christi iugo premens, & laborantes & oneratos reficiens, illis se superiorem, istis præbebat æqualem: Illos ad bona operanda crebra admonitione hortabatur, istos varijs modis sustentabat. Diuites eorum leemosynis peccata sua redimere monebat: in pauperes tam largus erat, vt ipsos cum suorum plerumque nuditate vestiret. Quicquid de substantia sua in pauperes non distribuit, monasteriorum & ecclesiarum constructionibus vel impendit, vel deputauit. Paternam hereditatem, quam satis amplam habuit, ad reliquias tradidit, quas ab Apostolico accepit: ipsas loco, quem Vuerdena appellatum, eum comparasse diximus, & fratribus in eo loco Domino seruituris, pro patrocinijs delegauit. Itã tanquam nihil habens & omnia possidens, quotidie morum probitate & meritorum sanctitate proficiebat, quotidie de virtute in virtutem ibat, vt aliquando videre Deum deorum in Sion mereretur.

De aduersa eius valetudine & obitu. Cap. 33.

Cumque iam omnipotens Deus perennem mercedem pijs eius studijs reddere decreuisset, aliquanto ante obitum suum tempore, infirmitate corporis laborare coepit. Eo ipse tempore, dirigendæ Christianitatis gratia, diocesim suam circumiens, ad locum, qui Billurbeki vocatur, vbi ecclesiam habebat, venit. Ibi ergo, vt diximus, corporali molestia præuentus, quanto mundialibus negocijs agendis inualidior, tanto in spiritali exercitio & virtutum exercitamentis validior erat, iuxta illud Apostoli: Quando enim infirmior, tunc potens sum. Semper enim aut legebat aliquid, aut psallebat: semper ad Deum manibus expansis, nunquam animum ab oratione feriatum esse permittebat, nunquam cordis oculos à caelestium rerum contemplatione reflectebat. Et quia, morbo ingrauescente, per se ipse legere non poterat, coram se libros diuinos legere alios faciebat, Missam tamen incredibili mentis vigore quotidie ferè in hac infirmitate celebrauit. Crescebat paulatim morbus, & sensim per membra diffundebatur: iam virtus omnis defecerat, iam dolor vitalia pulsabat, cum tamen animo ipse inuictus duraret. Dominica siquidem, quæ dormitionis eius noctem præcessit, immensa deuotione in Deum, inæstimabili fidei seruiore in duabus ecclesijs suis, sibi admodum contigujs, publicè prædicauit. Manè primo in loco, qui Coesfeld appellatur, canente Missam presbytero: Hora tertia in loco, vbi cum infirmatum iacere diximus, vbi etiam tunc ipse deuotè vltima Missam solennia celebrauit. Quibus expletis, creditis sibi ouibus valescens, & ad bona semper opera cohortans, omnipotenti Domino eas commendauit. Post hæc seorsim clericis, qui secum erant, conuocatis: Scitote, inquit, filioli, me nocte subsequenti de hoc esse mundo exiturum. Proinde nolite corpus meum in hoc loco sepelire, sed ad monasterium, quod in Vuerdena fundauit, deferre, & extra ecclesiam in parte eius Orientali humate. Ibi quippe me diem iudicij expectaturum iam olim, Domino reuelante, cognoui. Scio tamen omnino populum, nè illuc deferatur, contradicendum. Vnde interim ad Mimigernafordensem ecclesiam deportatum, inhumatum relinquit, donec ad fratrem meum, Catalaunensis ecclesiæ episcopum Hildegrimum mittatur, & ipse cum rege agat, quatenus eius imperio in memorato loco sepeliatur. Quod ex hoc signo regem permissurum noueritis, quia post mortem meam aliquantulum sanguinis ex naribus meis profluxisse inuenieris. Quantus tunc luctus omnium, quantus planctus erat, audita sui destitutione, audita tanti patris dissolutione? Ipse solus, quantum de eorum tristitia doleret, de suorum tamen ædium retributione securus, gaudebat, & illos, vt Dei in hoc voluntatem æquamiter ferrent, admonuit. Itã quod reliquum erat diei, psalmis & orationibus cum his, qui secum erant, consummauit. Iamq; nocte ingruente, exitus eius hora aduenit, cum inter orationes & psalmos, quæ hinc inde ab adstantibus dicebantur, sancta illa & Deo dilecta anima carne soluta est. Quis tunc se à lachrymis prohibere, quis à fletibus temperare quiuit, cum talem tantumq; sacerdotem de mundo exeuntem videret? Flebant qui aderant omnes, & sui porius destitutione, quam eius morte ingemiscebant. Nouerant enim cum tunc demum laborum suorum præmia percepturum, & se iam nunquam talem esse passu-

se pastorem adepturos. Vnde quantum de eius glorificatione certissimi essent, de suo tamen detrimento dolebant. Sed Deus omnipotens ad consolandos seruos suos, ad declaranda sancti sui merita, in ipsa sui exitus hora clementiæ suæ dignatus est ostendere signum. Nam Gerfridus presbyter, nepos simul eius & successor, cum nocte eadem cum fratribus gratia visitandi ad illum festinus properasset, & paululum adhuc itineris remaneret, cum omnibus pariter, qui secum erant, vidit ante se lucem magnam qua signem in sublime conscendere, ac cunctas tetra noctis tenebras effugasse. Et statim per hoc indicium intelligens sancti ac venerabilis patris obitum, quod reliquum erat viæ, cum summa velocitate peregit, ipsumque eodem quo lumen viderat, momento obisse comperit.

Vt eius mortem Carolus Imperator didicerit. Cap. 34.

Et tempore Carolus Imperator in Aquis palatio morabatur. Qui cum eadè hora progressus foras cum Alcuino, à quo Astrologiæ cognitionem perceperat, stellarum inspectioni intentus maneret, hoc ipsum lumen cum omnibus, qui præsentibus erant, vidit: sed quid significaret, omnino ignarus, ingenti admiratione percussus est. Verum aliquanto post tempore elapso, contigit Gerfridum, sancti viri nepotem, ad palatium venire. Quem cum rex de eius transitu interrogasset, & ille cuncta per ordinem retulisset, de lumine quoque, quod viderat, narrabat. A quo cum ipse veldiem Calendarum vel noctis horam diligenter requisisset, agnouit eodem momento veri luminis assiduum speculatorem & amatorem migrasse ad Dominum, quo ipsi lumen fuit ostensum. Proinde intelligi datur, quàm clara sancta eius anima in conspectu Domini venerit, quæ tanta luce comitata iuit: quàm splendida, vbi lux indeficiens & dies est sempiternus, incedat, quæ mundi quoque tenebras & noctis caliginem illuminauit. Quæ illud Psalmistæ inter angelorum tunc choros gratulanda cantauit: Et nox illuminatio mea in delicijs meis. O verè gloriosum: O semper prædicandum per secula prædicatorem, & ipsa sui transitus excellentia sancto propheta Eliæ comparandum. Ille enim, ad ostendendum diuinæ charitatis seruiorem, igne circumfusus est: iste, ad declarandam suæ mentis puritatem, lumine illustratus est. Ille curru & equorum ministerio vsus est: iste angelorum fultus auxilio ascendit. Ille turbinis impetu raptus est: iste per Dei gratiam meritorum sanctitate subleuatus est. Illi ascendentis pallium decedit: iste defunctus corporales exuias in terra dereliquit, & animam celo inuexit. Itã sancti Ludgeri vel transitus sese habuit, vel meritorum diuinitus declaratio prouenit.

Vt Vuerdenam sacrum eius corpus deportatum sit. Cap. 35.

Itaque discipuli non inmemores eum præcepisse, vt in monasterio, quod Vuerdena vocitatum est, suum corpus sepeliretur, hoc populo, vt consentiret, persuadere coeperunt: sed hoc nequaquam fieri potuit, quia multitudo, quæ aduenerat, illius recolens sanctitatem & merita, agrè admodum ferebat à sua diocesi in aliam eum parochiam transportari. Proinde inter vtrasque partes conuenit, vt ad Mimigernafordensem ecclesiam deferretur, & ibi vsque ad aduentum fratris eius Hildigrimini inhumatum relinqueretur, qui Catalaunensis ecclesiæ episcopus, tunc ibidem morabatur. Factum est hoc, & in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ positum, & magno honore vsque ad memorati antistitis presentiam custoditum est. Cui cum primum nuncijs de sancti viri obitu venisset, statim ad Aquis palatium, vbi tunc erat Imperator, festinus terendit. A quo mandato accepto, vt vbi viuus desiderabat sanctus Ludgerus, ibi sepeliretur, die fermè post obitum eius tricesimo secundo, ad locum, in quo frater eius inhumatus seruabatur, peruenit. Miram rem dicturi sumus: cadaver tanto post mortem tempore necdum aliqua corruptione dissolutum fuisse, sed integrum prorsus, mira fragrantia cunctos qui aderant, repluisse: Cui miraculo illud accessit, quod secundum eius vaticinium, sanguinis aliquantulum ex naribus eius profluxisse inuentum est. Itaque dignè, vt debitum erat, corpore innoluto, cum laudibus & hymnis eleuatum, & extra ecclesiam elatum est. Vix portam attrij exitum, cum sue casu, siue (quod magis credibile est) Deo volente, quendam ex clericis, qui præcipue huic translationi restitisse dicitur, feretrum tam validè percussit, vt ad terram penè prosterneretur. Mirati omnes, & beati viri meritis hoc factum esse intelligentes, in maiores Dei laudes exurrexerunt. Personabant hinc inde responsoria,

Psal. 138.

4. Reg. 2.

Amor populi erga sanctum virum.

Corporis incorruptio & fragrantia.

personabant antiphonæ & psalmi, & multitudo, quæ nimia ad exequias confluerat. Kyrie eleison per omnem viam alternâs, cum summa alacritate ad locum, quem præmiffimus, sancti corporis exuias perduxere. Verum quia beatus sacerdos adhuc viuens præcepit, nè in ecclesia humaretur, ad Orientalem eius partem effosso sepulchro, lapidem, quem pro signo positum diximus, eruderauerunt. Ita ex vaticinij veritate meritum patuit prophetantis. Defunctus est autem sanctus Ludgerus anno Dominicæ incarnationis octingentesimonono, septimo Calendas Aprilis, & sexto Calendas Maij depositus. De cuius sacrosancto transitu nobis non tam dolendum, quàm gaudendum esse videmus. Gratias enim agere Deo debemus, quod nostris temporibus virtum concessit, qui & prioribus sanctis æquandus, & huius ætatis hominibus incomparabilis, & posteris imitandus existit. Gratias agere debemus, quod cum nos ex pastore patronum habere fecit. Nam quanuis omnes sanctos nobis patronos fore confidamus, ipsum tamen speciali nos, licet indignos, patrocinio tueri non absurdè speramus, qui nostrum primus locum fundauit & rexit. Quantum autem eius apud Deum patrocinia valeant, testantur gaudia populorum, quos interpellatus exaudit: testantur sanitates morborum, quibus in varijs necessitatibus succurrit. Proinde non vt mortuum plangimus, sed vt verè viuentem nobis suarum precum subsidio, vt subueniat oramus. Neque enim ille nobis mortuus est, qui toties nos & corporaliter sanat, & spiritaliter viuificat. Non est absens, quem quotidie tot miracula nobis representant. Non est ociosus, qui singulis nos momentis suorum morum probitate & sanctissimæ vitæ exemplis instruit & informat. O verè beatum, & omni laude dignissimum virum, Angelis, Prophetis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus atque Virginibus non immeritò comparandum: Angelis, cordis munditia & caelestium contemplatione: Prophetis, futuroꝝ notitia: Apostolis, & pastoralis curæ successione, & prædicationis imitatione: Martyribus, carnis castigatione & martyrij desiderio: Confessoribus, diuini nominis coram regibus & gentibus confessione: Virginibus, corporis simul & mentis castitate. Quis talem tantumque virum dignè cogitare, quis dignè possit laudare? Quis eius sanctitatem non veneretur? Quis miraculorum operationem non obstupescat? Quis in signis occultandis eius humilitatem non miretur? Maiora sunt ista, quàm vt dignè ea nostræ linguæ ariditas valeat explicare. Nec eget ille sermonis nostri præconio & nostra laudatione, qui tantum apud mortales prodigijs clarus, qui tantum inter angelos & omnium sanctorum choros in cælo est glorificatus, vbi nunc Christo coniunctus, pro nobis eius seruis, suisque seruitoribus apud ipsum intercedat, qui cum patre & spiritu sancto vnus viuut & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Sancti nec
mortui
sunt, nec
absentes.

LIBER SECVNDVS. PROLOGVS.

Ludgeri merita multifariè suo Deus pandit testimonio, & gloriæ & honoris, quo cum Deo fruitur, plurima ex signis salutaribus iudicia constant. Tot etenim salutis ad eius sacri corporis locum infirmi sepe resumpserunt, necnon & absentes in suis necessitatibus eius operam ita frequenter experti sunt, vt hæc enumerari impossibile sit, & scribendi excedant modum. Sed quia superiori libello vitam atque miracula sanctissimi Ludgeri, Christi Confessoris, strictim percurramus, nunc eâ breuiter attingamus, quæ post sancti eius obitum diuina per eum gratia operari dignata est. Nam sacrosancta illius merita cunctis hinc inde ad ipsum confluentibus pro singulorum fide suffragari non cessant: in quibusdam quibusdam quoque ad eius sepulchrum meantibus, vel inde domum regressis. Vnde cursum, vt diximus, aliqua de his, quæ vel ipsi oculis nostris perspeximus, vel fidelium narratione comperimus, quanta possumus veritate perstringamus.

Vt Irmingerus sit sanatus. Cap. 1.

Fuit quidam in pago, qui Nordgoa vocatur, nomine Irmingerus, qui sancto Ludgero iuuentutis suæ tempore seruirebat. Hic lumen oculorum amittens, tredecim annis continuus in cæcitate permanfit. Sed tanti viri seruitorem diuina pueras diutius sine luce noluit esse. Quadam siquidè nocte beatus Ludgerus per visionem ei apparuit, & eum proprio nomine vocas, interrogauit si vigilaret. Quod se facere cum dixisset: Vade, inquit, dic domino tuo Dindoni, vt te ad ecclesiã faciat perducere, quam in Vuerdena Domino fabricaui, vbi corpus meum sepultum est. Quod cum peruenisset, & coram tumulo meo Dei misericordiam imploraueris, pristinum ibi oculorum recipies lumen. Deinde manu sua, vt ipsi videbatur, faciem eius tangens: Nè, inquit, dubites me verè tibi apparuisse, cognosces in loco, quo te nunc teneo, colorè cuti reliquæ dissimilem esse. Ità expergestus, domino suo visionem per ordinem narrauit, & signum, quod vultui eius imposuerat, ostendit. Mira res: colorẽ in eo loco cuti reliquæ, iuxta verbum viri Dei, dissimilem omnibus diebus vitæ eius permansisse. Tunc dominus eius ex signo, quod ostenderat, somniũ verum esse cognoscens, vnà cum coniuge sua ad memoratum monasterium perrexit, & ipsum secum adduxit. Et quia eo ibi tempore Gerfridus, sancti viri nepos simul & successor, cum fratribus & monachis fuit, ipsi cuncta, quæ mandata & gesta fuerant, narrauerunt. Vnde eundem Irmingerum in præfata ecclesia nocte sequenti manere fecerunt. In qua cum vigilasset & orasset, continuò per Dei gratiam pristinum oculorum lumen ipsa nocte, secundum verba viri Dei, plenè recepit.

S. Ludgerus
apparet cæ-
co, & iuber
eum ire ad ec-
clesiã suam.

De paralytica & alia quadam ægrotã sanata. Cap. 2.

Eadem nocte quadam etiam paralytica, coram sepulchro sancti viri posita, eius opem supplici voto postulauit: nec mora, sanitati pristina restituta est. In pago, qui Sudergoa appellatur, matrona quadam, nomine Siburg, colonum habuit vocabulo Ricmoldum. Huius vxor lōga ægritudine depressa, sine aliqua spe recuperandæ salutis iacebat. Cum igitur nocte quadã inter ægra suspiria paululum membra defessa laborarent in somnum, vidit in somno quendam sibi præcipientem, vt cum Ludgero episcopo loqueretur. At illa, vt postea narrare solebat, nec grauius dormiens, nec perfectè vigilans, vidit illum stantem, ad Orientem conuersum. Cumq; illum reuerentiæ eius intuitu alloqui non præsumeret, ille ad eam conuersus: Probauit, inquit, patientiam habeto, & Dominus curabit te. Quia visionẽ completã, tantum vigorem corpus eius accepit, vt penè ab ea memoria prioris molestiæ tolleretur. Itã factò manè læta surrexit, & suæ restorationis modũ narrauit. Vnde vir eius & filij cum familiola, quam habebant, congratulantes & Dominũ benedicentes, deinceps cum gratiarum actione viri Dei consueuerunt visitare sepulchrum. Nec multo post eidem mulieri reuelatum est, quod sacro non esset baptismate abluta; & eiusdem reuelationis veritate comperta, sancti baptismi gratiam suscepit.

Paralytica
curatur.

Ægra sub-
ito reuale-
scit.

De puella sanata. Cap. 3.

In eodem pago quidam Bertricus fuit, qui colonus quodã fuerat presbyteri nostri Igonis, quem sanctus Ludgerus nutrierat. Hic filiam habuit adolescentulam, paralytis doloribus affectam. Qui cum famam signorum, quæ ad sancti viri tumulum fiebant, comperisset, spem restituendæ sanitatis puellæ beati confessoris virtute & meritis concepit. Itaque eam ad sacrum eius sepulchrum perducere intendit. Cumque iam in via positi essent, & eandẽ puellam frater suus coram se in sagulo eques ferret, repente dolore omni, quo prius tenebatur, discedere, sanata est. Quod cum fratris retulisset, deponi se orauit. Quo secundum suggestionem eius factò, virtute Christi & meritis serui eius tam perfectè curata apparuit, vt non solum ambulare, sed & currere posset. Itã que ad illum usque locum membris omnibus debilis aduecta est, ad memoratam beati Ludgeri memoriam sana & incolumis peruenit. Aderant salutis eius testes pater & frater, aderant nonnulli alij, quos suæ vicē comites & huius miraculi testes habuerunt. Itaque oratione ac gratiarum actione completa, domum cum gaudio reuersi sunt.

Paralytica
repente mor-
bo absolutur.

De Hilderado diacono curato. Cap. 4.

Quidam in nostro monasterio diaconus, Hilderadus vocabatur. Hic dum adhuc scholasticus esset, in morbum incidit. Quo cum diũ laboraret, itã neruis contractis poples est curuatus, vt tibia eius femori iungeretur. Cumque post

O o longi.

longiturnę ægritudinis fatigationem, fugatis doloribus, conualescere cœpisset, tibia eius curuata, vt fuerat, permanfit. Vndè in ambulando sustentatione baculi per dies plurimos vtebatur. Proindè pater eius, nomine Sigebertus, qui in eodè iam tunc monasterio monachus erat, tractare cum fratribus cœpit, si aliqua medicorum curatione contracti poplitis nerui relaxari possent. In qua æstuatione cum aliquandiu mansisset, quadam nocte sanctus Domini sacerdos Ludgerus eidem scholastico Hilderado per visionem apparuit, ac veste sacerdotali & cidari, quam in capite gestabat, coruscus: Vide, inquit, nè pro crure debilitato carnalem alicubi medicinam querere præsumas. Quod si feceris, & meum mandatum contemnendum putaueris, non solum medicaminis ipsius nullam curationem recipies, sed etiam præuaricatorum pœnam incurres. Deindè pro animi leuitate ac puerili mobilitate eum vehementer increpans, abscellit. Manè autem factò, quæ viderat, fratribus narravit. Et cum die eodem peractis vesperinis laudibus domum infirmorum, in qua ei priori nocte vir sanctus apparuit, intrasset, cernentibus cunctis, qui aderant, non casu, sed nutu diuino extemplo ad terram corruit:

Contractus
subitò fit
fanus.

Cumque in ipso lapsu neruorum sonitus audiretur, ac si illic sicca farina frangeretur, eius tibia sine aliquo dolore erecta est. Et surgens continuò sanus, non solum sue salutis recuperatione, sed emendatori & maturiori deinceps vita, vt admonitus fuerat, verè sibi sanctum Ludgerum apparuisse probauit.

De ceca illuminata. Cap. 5.

PVella quædam, nomine Modsuuid, lumen oculorum amittens, anno integro tanta est cæcitate depressa, vt nec extrema quidem frui visione valeret. Cuius parentes cum audissent quanta Dominus per seruum suum Ludgerum in morbidis curandis fecisset, eam ad ecclesiam Vuerdenensem perduxerunt. In qua cum accepta licentia vnà cum filia ante sepulcrum egregij confessoris noctem in oratione transsegissent, puella illuminata est. Siquidem manè factò, cum lux paulatim per fenestras irradiare cœpisset, primùm quidem se proprias posse manus vidit, deindè sensim lumine crescente, clarè se omnia cernere & dixit & probauit. Atque ita gratiarum actione perfoluta, domum cum suis reuersa est, & in illuminationis dono, quod acceperat, tota ætate permanfit.

Cæca puella
videt.

De quadam à dæmonio muto liberata. Cap. 6.

Eodem ferè tempore quædam puella ad memoratam ecclesiam perducta est, quæ à dæmonio inuasa, & sensum simul perdidit, & loquelam. Quæ vbi limen basilicæ tetigit, statim ab ea spiritali immundus abscellit. Ità post eius discessionem linguæ quoque officio reddito, muta locuta est. Et quia tempore vexationis vis & aliquid cibi percepit, primò quidem famem se pati dixit: deindè qualiter illuc adueniret, percontari cœpit. Cui cum mater miserabilem vexationem ipsius ex ordine retulisset, prostrata ante sepulcrum sancti Ludgeri, Saluatori omnium Christo gratias egit, qui ipsam per serui sui meritum de tam crudeli peste liberare dignatus esset. Et accepta pro actis suis pœnitentia, domum incolumis repedaui.

Dæmonia
ca muta li-
beratur à
dæmone, &
loquitur.

De paralytico curato. Cap. 7.

IVuenis quidam, Heliduuini nomine, paralyfin incurrit. Qui cum multis diebus omnium membrorum officio destitutus, in lecto decubuisse, non solum brachium dextrum, morbo per momenta ingrauescente, incuruatum obriguit, sed & sinistra ei tibia contracta, femori adhæsit: cætera, vt diximus, membra omninò immobilia, ad doloris potius augmentum, quam ad aliquè vsum, licet non contracta, habebat. Vndè & cum ingenti dolore foras, cum opus erat, efferri solebat. Linguam solam, cæterò corpore præmortuo, vt cunquè adhuc mouere valebat. Proindè cum diu hac molestia laboraret, quadam die fororè suam, quæ præ cæteris eius compatiabatur dolori, allocutus est, dicens: Audiui de sancto Ludgero, quantas per illū Dominus infirmantibus sanitates præstare dignatur in loco, vbi sancta eius membra tumulata quietescunt. Quocirca peto, vt me foras efferri, & contra viam, quæ illuc ducit, facias poni, vt me voueam illi seruituram, si fortè eius meritis mihi Dominus sanitatē donare dignatus fuerit. Quod cum factum esset, in ipsa statim nocte, præstante diuina clementia, & dolor, quem habebat, conuicuit, & præter tibiam sinistra, quæ, vt erat, contracta permanfit, omnia ei corporis officia restituta sunt. Vndè cum peracta gratiarum actione indubitata de perfecta sua saluatione spem concepisset, rogauit dominum suū corporalem, vt ad memoratum beati confessoris Christi sepulcrum se perducere iuberet: Quod

Voti vouet
paralyticus,
& dolor ab-
cedit.

Quod cum ille fieri probauisset, & tamen ei aliquod adiumentum, vt fieret, facere distulisset, is, quem necessitas vrgebat, baculo debilem tibiā sustentante, ad locum præ-nominatum peruenit. Erat hoc quinque diebus ante annuā S. Ludgeri solennitatem. Cumque ipsam ibi expectasset, & in ea porticu, quæ est ante basilicæ ianuam, & sancti sacerdotis ambit sepulcrum, ipsa nocte membra sopori dedisset, beatus ei Confessor, magno lumine atque clericorum obsequio comitatus, per visum apparuit, & membra illius tangens, abscellit, in sopore ipso relicto. Post cuius discessionem dum mox signa ad nocturnas vigiliis sonarent, & his ipse expergestus esset, fanus surrexit, & oblitus baculi priorisque molestia & debilitatis, vnà cum alijs lætus & incolumis templum intravit. Oratione autè expleta, recensuit vniuersa, quæ erga se diuinitus per sancti Confessoris meritū gesta fuerunt. Proindè peracta operis diuini celebratione egressus, baculum suum in ingressu eiusdè basilicæ, in loco, vbi sanatus fuerat, pro signo & memoria sue saluationis infixit. Nec immemor sue sponfionis, precio se à temporali suo domino redemit, & votum seruitutis impleuit.

Sanatur ex
toto.

De eius annua solennitate quid diuinitus indicatum sit. Cap. 8.

Verum quia ad hunc semel locum deuoluti sumus, & de annua eius festiuitate mentionē fecimus, quid de ea ferianda diuinitus sit ostensum, breuiter euoluemus. Dindo, de quo supra locuti sumus, magnum ad sanctum Ludgerum amorem, miram circa nostrum locum reuerentiā habebat. Vndè annis singulis ad nostrum monasterium venire, & beati viri memoriam frequentare, & aliquot diebus cum nostris manere consuevit. Sed nè crebrior eius accessus fratres grauaret, suos cum annona homines, qui suis suorumque vibus necessaria pararent, præmittere solebat. Quod dum quodam etiam tempore secundum suam fecisset consuetudinem, contigit natalitium sancti confessoris Christi diem superuenire. Et quia hoc in primis dormitionis eius annis erat, needum sacrosancta eius solennitas feriabatur. Proindè eum die eodem illi, quos ad hæc præmissos esse diximus, ceruisia paranda instarent, ligna, quæ in ignem missa fuerant, instar stipularū in momento consumpta sunt. Deserebantur alia post alia, sed igni immissa, durare aliquandiu nequibant. Iam propè erat, vt se sine effectu laborare videntes, labori succumbere & opus intermittere cogerentur. Perstabant tamen, donè ceruisia vt cunquè cocta confectio, in alia esset vasa tranfponenda. Cumque ad hoc ventū esset, vt in vase ad hoc parato aqua superspargi deberet, primò quidè omninò nihil decurrere quinit. Deindè cum iam non manu, vt assolet, sed stillis aqua superfunderetur, raris stillis parum aliquid stillare cœpit. Hoc quoque ipsum, quod ita collectum est, gustu amarū & omninò ad nihil vile foras eiectum est. Ità euidenti indicio claruit, hunc decaterò à nostris diem esse feriandum.

Nora miri
quiddam.

Item de ferianda eius solennitate aliud miraculum. Cap. 9.

Aliud nihilominus super eadem re miraculum diuinitus factum est. Siquidem cum annua reuolutione natalis eius celebritas superueniret, nec sine episcopi iussu, ad cuius diocesim noster locus pertinebat, feriatio præcipi possit, fratribus nostris visum est, vt cum nostris hominibus ferietur, cæteris suo arbitrio, vtrum facere an dimittere vellent, derelictis. Proindè cum plurimi ex vicinis, nostrorum exemplum secuti, feriandum putarent, nonnullis opus suū intermittere indignum videbatur. Et quia vernum tempus erat, & arandi opera instabant, iunctis bubus arandum processerunt. Cumque iam operi insisterent, ferrum, quo arari debuerat, singulis contactum est. Quod dum singuli alijs, quasi sibi solis accidisset, retulissent, non casu, sed diuina voluntate ob sancti diei violationem hoc gestum fuisse, generali omnium claruit damno. Erat tamen quidam Benno inter eos, qui mente obstinata adhuc operi insistendum putaret. Qui cum, aratro vt cunquè emendato, crebris stimulis boues ad arandum impelleret, illi insania efferati, disruptis loris & iugis cum aratro abiectis, syluas petierunt. Nec omninò antè capi potuere, quam ipse cum reliquis ad sancti Ludgeri memoriam veniens, suæ temeritatis & contemptus culpam coram fratribus confessus esset, & eorum pro se orationem supplex impetrasset.

Multa alia liber hic secundus sancti viri habet miracula, quæ, nè opus excreseat in immensum, omisimus. Tandem ita concludunt historiae huius authores:

Hæc sanctus & verè beatus Confessor Christi Ludgerus de inexhausto illo veræ salutis fonte percipiens, per corporum curam ad animarum nos salutē quærendam inuitat: quatenus vrbiquè eius patrociniō adiuti, vrbiquè saluati, peruenire quando-
quæ ad

quæ ad æternæ beatitudinis emolumenta mereamur: præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est cum patre & sancto spiritu gloria cœqualis, essentia consubstantialis, virtus & honor, laus & iubilatio, nunc & perpetim per infinitas omnium seculorum æternitates, Amen.

SANCTI PATRIS NOSTRI ISAACII, QUI
FUIT VIR DEI, VITA: AVTHORE SIMEONE
Metaphraste.

27. Martij.

Persecutio
Valentis.Nota & cõ
fer cum no
stra arate.

Astor. 12.

Dan. 13

1. Reg. 31.
1. Reg. 28.

DOST venerandæ & immaculatæ ac preciofæ Crucis Domini nostri Iesu Christi inuentionem, post imperium Constantini Magni Imperatoris, callidus & vaser ac versipellis serpens, qui semper piorum hominum generi inimicus & inuidus atque maleuolus aduersatur, & fidem Saluatoris nostri Iesu Christi semper impugnat, tale quiddam in Dei Ecclesias machinatus est. Regnante enim impio & iniquo Imperatore Valente, magnus aduersus orthodoxam fidem impetus factus est. Nam ipse Arrianorum hæresis studiosus ac defensor, iussit vt sanctæ fidelium Ecclesiæ clauderentur: vctuitque, nē solita in ipsis sacrificia fieret: quin etiam alias earum diruendas, alias in stabula redigendas curauit. Atque hæc quidem superbia diu viguit. Quo sanè tempore magnus erat luctus & dolor seruatorum Dei. Precabantur autem nocte ac die, vt Dominus Deus ad misericordiam moueretur, & iniustitiam exerceret. Sic igitur tunc agebatur, vt olim sub Herode rege pro Apostolorum principe actum est.

Deus ergo aliquot annis interiectis, cuiusdam serui sui monachi, qui Isaacius vocabatur, spiritum, vt pro Susanna quondam Daniele, excitauit. Qui vt Elias propheta, cum angelicam vitam instituisset, ab Oriente profectus est. Eius autem oratio lucernæ instar ardebat. Diuinus enim spiritus & gratia cœlestis in ipso quiescebat. Hic cum Imperatorem iniquè se gerere perspiceret, vehementer dolebat & angebatur, orabatque Dominum, vt è sublimibus & sanctis sedibus suis despiceret, & misericordiam suam demonstraret. Audiuit eum Deus, quemadmodum Mosem aduersus Pharaonem, & contra Imperatorem hostium impetum concitauit. Eo enim tempore Barbari apud Danubium congregari, copias suas contraxerant, & bellum aduersus Imperatorem mouebant, ac totis viribus in urbem ingredi conabantur. Magnus igitur tumultus exortus est, & multa præda agebatur. Coëgit & Imperator exercitum suum, & in hostem expeditionem parabat. Verum idem illi accidit, quod Sauli Dauidis inimico contigerat. Neque enim reuersus est. Nam Samuelis propheta in ipso quoque expleta est, quod Deum ad iracundiam incitasset.

Cum igitur ad bellum proficisceretur Imperator, occurrit ei beatus Isaacius, & sic illum alloquitur: Imperator, orthodoxorum Ecclesias aperi, & Deus iter tuum fortunabit. At ille viro sancto ne respondere quidem dignatus est: sed eo, vt stulto, relicto, discessit. Alio die vir sanctus Imperatorem rursum assecutus: Aperi, inquit, Imperator Ecclesias orthodoxorum, & bellum prosperè conficies, ac victor reuertèris in pace. Imperator seipsum colligens, & cogitans, quid sibi vellent ea verba, Reuertèris in pace, voluit ei Ecclesias liberas dimittere. Coactoque cõsilio, de patefaciendis orthodoxorum Ecclesijs consultabat. Verum qui eo tempore Præfectus erat, cum esset ex impio Arrianorum grege, persuasit Imperatori, nē beatum Isaacium audiret, sed contumelia affectum afflictumque dimitteret. Quibus verbis adductus Imperator, virum pium contempsit. Sed ille iustum Dei iudicium expectabat.

Valès iubet
Isaacium in
spinas iac-
tari.

Paucis autem diebus interiectis, Imperatorem proficiscentem rursum assequitur, arreproque equi ipsius freno coepit eum tum reprehendere, tum adhortari, vt sibi concederet, quod postulabat. Sed ipse noluit. Erant autem prope viam spina cum paliuris adeo densis & asperis, vt quoduis animal introuisset, non posset sese inde viuum expedire. Hunc Imperator locum tanquam laqueum conspiciens, iussit, vt virum sanctum illic conijcerent, quod interiret. Verum cum in spinas coniectus esset, ita molliter iacebat, vt si in lectulo conuiesceret, nec villo modo læsus est. Cumque Imperator cum exercitu discessisset, accesserunt tres viri candidis vestimentis induti, quos vir beatus non

non agnoscebat, & cum incolumem extraxerunt, seque ab eius oculis subduxerunt, vt non posset intelligere, quanam essent. Sed cum in se reuersus fuisset, cognouit esse angelos Dei: & flexis genibus, gratias egit Domino, cui curæ sunt ij, qui timent eum. Cumque diu precationibus incubuisset, & Deum laudasset, surrexit: & spiritu sancto corroboratus, per aliam viam occurrit Imperatori, & constitit in eius conspectu. At Imperator eum adspiciens, admiratus est, & viri sancti præsentia sic obstupuit, vt loqui non posset. Ipse verò cum fiducia: Tu quidem me, inquit, interiturum in spinis existimasti, verum me Deus per angelos suos viuuum seruauit. Quamobrem audi me, Imperator, & aperi Ecclesias orthodoxorum, & aduersarios superabis, & cum laude & gloria reuertèris. Imperator, etsi libertatem & vultum hominis admirabatur, non tamen paruit. Erat enim cor eius excæcatum & alienum à Deo. Sed duobus Senatoribus Saturnino & Victori virum sanctum tradidit: Hunc mihi, inquit, custodiendum curate, donèc reuertar in pace: & tunc eius arrogantiam meritis pœnis afficiam. At sanctus Isaacius spiritu sancto plenus, vt olim aduersus Achab regem Israël Michæas Prophe-^{3. Reg. 22.} ta, ita respondit: Si reuersus in pace fueris, scito in me non locutum esse Dominum Deum. Tu quidem manum conferes, sed non poteris hostibus resistere, & ab eorum conspectu fugies. Demum capieris, & viuus igne conflagrabis.

Tradito igitur viro sancto custodibus, discessit Imperator, verbis eius commotus ac perturbatus. Et cum esset bellum initurus, in oppidum quoddam Danubio propinquum ingressus, exercitum lustrauit, diemque prælio dixit. Cumque paucis diebus quiescisset, signa contulit atque conflixit. Sed quemadmodum vir sanctus prædixerat, hostium impetum sustinere non potuit. Itaque se fugæ commisit, & in agrum, in quo stabulum erat palarum plenum, peruenit, ibique cum Præfecto, per quem corruptus fuerat, se abscondit. Barbari verò, qui sequebantur, cum illic eum latitare comperissent, igne circumiecto stabulum incendunt. Atque ita miser combustus, spiritum reddidit. Totus autem eius exercitus Thessalonicam se contulit, & Gratianum Imperatorem Romanum expectauit. Qui cum ad eum, Deo fauente, peruenisset, alterum eis Imperatorem, nomine Theodosium, virum fidelem gloriosumque, & orthodoxæ fidei studiosissimum constituit. Atque ita Romam Gratianus reuersus est. Milites autem, suscepto Imperatore Theodosio, lati cum ipso Constantinopolim profecti sunt. Saturninus verò & Victor, quibus sanctus Isaacius custodiendus traditus fuerat, ad Imperatorem salutandum accesserunt: petieruntque à viro sancto, vt pro se Deum precaretur. Colebant enim eum, vt prophetam, quoniam quæcumque Imperatori futura prædixerat, euenissent.

Valès viuus
ignibus cõ-
crematur.

Duxerunt autem eum in ciuitatem, & inter se contendebant, vter ipsorum viro sancto domum adificaret. At ipse, cognita eorum contentione: Audite, inquit, me serui Christi, nolite contendere: mihi gratum est studium vestrum: Sed quia vobis cordi est, vt humilitati meæ perfugium pareris, quid vobis faciendum sit, dicam. Si quis anteuertit, vt mihi domum adificet, illic habitabo omnibus diebus vitæ meæ. Ipsi autem, audito sancto viro, certatim domum coeperunt extruere. Ac Saturninus quidem, cum locum extra portam, quæ Collarida dicitur, possideret, illic adificabat. Victor autem, in palatii loco, qui Arenosus appellatur, domum construebat. Cum igitur ambo, beati viri nomine adificium molirentur, Saturninus adhibita diligentia, ita volente Deo, domicilium ex duplici constans contignatione perfecit: & virum beatum adiens: Ecce, inquit, serue Dei, habitaculum tibi construxi. Veni igitur, atque ibi habitata. Accessit vir sanctus, atque illic in nomine Dei nostri permansit. Victor autem magno ambitu domiciliū cum extruxisset, venit & vidit se à Saturnino fuisse superatum. Itaque magno affectus dolore, supplex ad sancti viri se pedes prostrauit: Oro te, inquit, pater, vt meum quoque locum accipias, & in eo commoreris, quando eum nomine tuo adificandum curauit. Cumque multis verbis obsecrasset, respondit ei iustus Isaacius: Fili, inquit, quo in loco voluit me Deus habitare, in eo quiescam, donèc vitæ meæ finis aduenerit. Et benedixit ei, atque dimisit. In domicilio igitur suo latus commorabatur.

In quanto
in præcio ha-
bitur vir
sanctus.

Saturninus autem & Victor frequenter eum inuiscebant, ducebantque secum & alios amicos, & ea, quæ subleuandis pauperibus sunt necessaria, subministrabant. Domum etiam vterque suam illum vocabant, vt eis Dominus in eius ingressu & exitu benediceret. Quod si contingebat, vt, eo seriùs egrediente, portæ ciuitatis essent clausæ, con-<sup>Signo Cru-
cis portas
aperit.</sup> sistebat & orabat, factoque Crucis signo, sponte sua portæ aperiebantur, atque ita exibat,

Rom. 12.
Virtutes
sancti viri.

exibat, gratias agens Deo. Saturninus autem cum eum vehementer diligeret, attulit ei tabulas totius loci, ut propius esset ipsius mansionis. Noctes igitur & dies assiduas Deo preces offerebat: nec unquam cessabat pauperibus elemosynas distribuere. Quod si visu veniret, ut aliquis ab eo pauper in via peteret elemosynam, statim exuebat pallium suum, & pauperi dabat. Omni autem tempore vitæ suæ gravitatem servavit, spiritu feruens, ut ait Apostolus, Domino serviens, spe gaudens, in tribulatione patiens, orationi instans, necessitatibus sanctorum communicans, omnibus benedicens, maledicens nemini, angelorum imitans vitam, vestigia sequens Apostolica, tum zelo, tum sacrificio, tum desiderio Christi, omnem mansuetudinem erga omnes homines præ se ferens, Dei virtutibus ornatus, minimè pugnax, ab omni malivolentia & malitia alienus, pacem & quietem quærens, aduersarios monens & cohortans, ut confiterentur & adorarent sanctissimam Trinitatem, in quo consistit hominum salus, utque cælestem angelorum ordinem, & diuinam vitam imitarentur. Prouectus autem ad senectutem bonam, ad quam Abraham in terra promissionis, ad communem vitam finem properavit.

Animam
efflat.

Sanctæ &
preciosæ
eius reli-
quie.

Quodam igitur die conuocatis omnibus fratribus, longo eos sermone instituit, & cohortatus est, ut stabiles ac firmi in fide permanerent, & procul ab omni reprehensione Dei mandatis obtemperarent: atque ita illos Christo clementissimo commendauit, & virum fidelem atque constantem, ac disciplinæ suæ studiosum elegit, quem illis præficeret: & Deum precatus, eos dimisit. Cum autem venisset hora, ut e corpore ad Deum migraret, in pace spiritum suum sanctis angelis tradidit. Magnus verò inter fratres clamor & luctus exortus est, qui cum lachrymis dicebant: Pater, sis memor nostri. Et curantes eum, pro dignitate extulerunt. Ciues autem vniuersi ad obitum eius concurrerant, & ad tumultum vsque sunt cum comitati, & sanctas eius ac preciosas reliquias in æde sancti Stephani protomartyris, in sacro altari collocarunt. Ac ceteri quidem ad sua quisque loca reuersi sunt: fratres verò ad mansionem ipsius, Deum collaudantes, redierunt. Migravit ad Dominum sanctus pater noster Isaacius VI. Calend. Aprilis, & assidue pro nobis apud Saluatorem Christum intercedit, fiducia utens apud Deum & Patrem: Cui gloria & imperium & adoratio & laus debetur, cum vnigenito eius filio, & spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DE NOVEM MARTYRIBVS, in Perside passis 27. Martij, vide infra in SS. Ionæ & Barachisij martyrio die 29. Martij.

VITA S. RVPERTI PRIMO VANGIONVM
DEINDE SALISBURGENSIS EPISCOPI, FIDELITER
conscripta, sed in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium reddita
serè paraphrasticòs.

27. Martij.

Catalogus
virtutum S.
Ruperti.

VM rex Childebertus apud Francos regnaret, anno secundo regni eius, sanctissimus Christi Confessor Rupertus apud Vangiones episcopiungebatur officio. Is genus suum ad reges Francorum referens, tantam carnis nobilitatem & præstantiam fide & pietate in Deum, eximia mirificè illustravit. Cuius si quis virtutes compendiò nosse velit, erat multa animi mansuetudine, integra corporis pudicitia & castitate, cum columbina simplicitate serpentis obtinens prudentiam, in laudibus Dei deuotus, consilio prouidus, in ferendis sententijs iustus, plenus sancto spiritu, à dextris & à sinistris præclare virtutum armis munitus, gregi suo optimè viuendi seipsum formam exhibens, quod sermone docuit, vita & factis declarans: corpus assiduis vigilijs perpetuisque ieiunijs macerans, operum misericordiam valde studiosus, adeoque largus & benignus in inopes, ut dum illos foueret beneficijs, seipsum ad inopiam redigeret, atque hoc solum suum esse putaret, quod in miseris & egenos contulisset.

Fama

Fama autem sanctitatis eius non modò per vrbes, sed etiam per regiones vulgata, permulti ad eum illustres confluxere viri, non solum è vicinis, sed etiam longinquis populis, ut eius sanctissima doctrina imbuerentur, & catholica religionis ex illo puram cognoscerent veritatem, vel certè etiam ab eius sacro ore in rebus duris & asperis salutarem haurient consolationem. Et multi sanè illius opera ab hostis antiqui laqueis sunt extracti, & in viam salutis aeternæ perducti: porro homines impij & hæretici, qui tum non pauci apud Vangiones visabantur, virum sanctum non ferentes, multis eum supplicijs affectum & virgis ignominiosè cæsum, ab oppido cum magna iniuria expulerunt. Sunt qui scribant Beringerum regium comitem, quem alij Beringerum vocant, viro Dei succensum, eum ita inhumaniter tractasse, maximè quòd is Beringerus Arrianis faueret. Verùm hac occasione maiora pietatis lucra sancto viro acceperunt. Nam per id tempus Theodo, Bauarorum Dux inclyrus, audiens famam hominis Dei, itemque sanctitatem & miracula, quæ per eum Dominus efficiebat, magno eius videndi desiderio accensus, misit quosdam ex viris primarijs, qui eum obnixè precarentur, ut Bauarorum regiones dignaretur inuisere, & eis sanctæ fidei viam explicare. Ut autem vir sanctus legatorum tum præstantiam tum preces didicit, non ignorans diuinæ prouidentie moderatione isthuc geri negocium, gratias egit præpotenti Deo, quòd sedentibus in tenebris & umbra mortis verum vitæ lumen Christum Iesum filium suum impetire percuperet. Itaque cum legatis illis quosdam ex presbyteris suis ad Ducem pramissit, nec multo interiecto temporis spatio, ipse eos subsecutus est. Quod vbi ad Ducis notitiam perlatum est, ingenti ille perfulsus gaudio, cum proceribus suis processit obuiam sancto viro, & in oppido Ratisponensi eum summa alacritate excepit.

Porro sanctus Rupertus indictis ieiunijs, de cælestibus mysterijs Ducem instruit, & in vera fide confirmavit, efficitque ut dæmonum cultui prorsus renuncicaret, & postremò in nomine sacrosanctæ Trinitatis baptizauit: neque illum duntaxat, sed cum illo pariter viros primarios & non exiguam populi multitudinem, nobiles simul & ignobiles: qui omnes laudabant mundi redemptorem, qui ipsos de tenebris in admirabile lumen suum vocare dignatus esset. O verè beatum pontificem, per cuius sermones illuminata sunt peccatorum tenebris obnubilata pectora, & arentia infidelium corda, vitæ fontem sitièrunt. Iam verò vndis salutaribus abluto Duce simul ac populo, eiusdem principis permotus precibus sanctus Rupertus, consentiã nauis per Danubium descendens, vicis & castellis Euangelium Christi libera voce prædicauit, atque ita per Noricos proficiscens, in inferiorem vsque Pannoniam peruenit, lumen fidei, ipse lucerna illustris & super candelabrum posita, passim omnibus inferens. Indè verò iam pedestri itinere reuertens, Laureacum venit, vbi multos à dæmonum cultu abstractos baptizauit, complures etiam, varijs oppressos moribus, in Christi nomine sanitati restituit.

Indè Laureaco digressus, vbicunquè ethnicissimum magis seruere cognouit, eò intrepidus accessit, dissipans idola, & accuratè omnibus exponens Christi Iesu Domini nostri diuinitatem pariter & humanitatem siue incarnationem, ut vnus idemque Deus verus & homo verus esse crederetur, ante Luciferum à patre Deo verus Deus genitus, in fine seculorum humana salutis causâ ex virgine matre verus homo natus, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Cum autem ad preces Ducis Theodonis & populi, vir Dei locum deligere vellet, vbi sedes episcopi constitueretur, ad lacum Vuallersee, quem textus historiae huius lacum Vualarij vocat, ad eum pontificiam primò extruxit, atque in honorem beatissimi Apostolorum principis Petri templum ædificauit & dedicauit ad Iuuarium fluum, vbi olim Iuuauium vrbs fuit, quæ prius temporibus extructa mirabiliter, inter Baioaricas vrbes clarissima eminebat, sed tum destructa, raro iam habitata ciue, penè collapsa & virgultis operta videbatur. Cernens autem vir Dei locum illum non importunum esse cathedræ pontificiæ, quippe inter montosa loca situm & ab vulgi strepitu remotum, eum sibi à Duce Theodone dari petijt, & summo studio instauravit, & sancti Petri ecclesiam, quam ædificarat, clericorum ministerijs & rebus necessarijs, liberalitate fretus eiusdem principis, magnificè instruxit & auxit.

Hac serè tempestate quidam viri boni sancto antistiti non sine multa admiratione retulerunt, in ea eremo, quæ tunc quidem certum non habuit vocabulum, nunc autem Bonguoni dicitur, caelestia quadam ardentium lucernarum terque quaterque

Multi ad
eum con-
fluunt.

Cæsus vir-
gis, Vuor-
maria eijci-
tur.

Theodo
Dux Baua-
riae.

Theodo
Dux bap-
tizauit cum
multis.

Laureacum

Pfal. 109.

Iohan. 1.

Iuuauium in-
staurat S.
Rupertus.

Cruce-
gnea, à S.
Ruperto be-
nedicta.

Monasteri-
um in ere-
mo.

* Theoper-
tuna

Theodo-
moritur.

S. Erentru-
da neptis S.
Ruperti.

* Theode-
berti.

Dies Qua-
dragesima-
lis obserua-
tia.

se conspexisse prodigia, & odores eximie suauitatis hausisse. Cum autem his auditis cuncti obstupescerent, sanctus episcopus Domingum, venerabilem presbyterum suum, eodem die, rei huius veritatem accuratè exploraturum: addiditque illi crucem ligneam quam sua manu benedixerat, iubens vt eam illo in loco statueret. Itaque Dominus vbi eò peruenit, in ipsis noctis initijs cum religiosis, qui ei aderant, viris cælestis descendere vidit luculentas lucernas, totamque illam regionem instar solaris radij illustrare. Hanc autem visionem, cum admirabili odoris suauitate conuictam, tribus continuis vidit noctibus: moxque in eodem loco sacratam defixit crucem, extructoque super illam tuguriolo, ad sanctum Rupertum regressus est. Cui cum rem totam exposuisset, ille, communicato cum principe Theodone consilio, ad eremum illam profectus est, cernensque locum posse humanæ habitationi accommodari, cepit annos extirpare quercus, & densam syluam in campi planitiem redigere, templumque cum feruorum Dei domicilijs sine habitaculis exedificare.

Per id tempus Theodo princeps aduersa correpti valetudine, cum sibi propè adesse sentiret supremum vitæ tempus, vocauit ad se * Theodebertum filium suum, cumque Ducem Noricorum constituens, præcepit vt sancto Ruperto obsequentem & morigerum se præberet, atque ad propagandum Christianismum & opus diuinum sedulo illum adiudicaret, sanctumque locum Iuuauenensis ecclesiæ amaret, & honoribus ac dignitatibus perpetuò eucheret. Cumque hæc mandata dedisset filio, diem clausit extremum. Eo defuncto, Theodebertus cum proceribus suis abiit ad sanctum Rupertum, visendi eius gratia: Morabatur is tum in ea, quam diximus, eremo. Vbi autem ad eum peruénit Dux, & illum & locum, in quo degebat, pio venerabatur affectu, contulitque ecclesiæ, quam sanctus Rupertus illic construxerat, & præsentem Duce in honorem S. Maximiliani dedicauit, syluæ illius tria in circumitu milliaria, atque insuper vilam Albinam cum cæteris, vt inde sustentarentur monachi, quos sanctus episcopus Deo seruituros illic congregauerat.

Post hæc videns vir Dei Bauaricam gentem Christianæ quidem religioni colla submisisse, at interim tamen superesse non paucos ethnicismi erroribus & tenebris implicatos, ad patriam profectus est: assumptisque inde duodecim egregijs socijs, qui ei in docendis populis suam nauarent operam, Iuuauium reuersus est. In ijs autem duodecim, eximij erant Cunibaldus & Gifilarius presbyteri, viri multa sanctitate conspicui. Adduxit verò secum etiam Erentrudam neptem suam, & cum in superiori Iuuauenensis vrbs castello in honorem Domini nostri Iesu Christi & sanctissimæ matris eius Mariæ monasterium extruxisset, multas illic collegit sacras virgines, ijsque præfecit ipsam Erentrudam, vt caelesti regi & sponso Christo famularentur: porro ad preces * Theoperti principis, qui illi monasterio plurimas attribuit possessiones, illarum virginum conuersationem per omnia rectissime instituit.

His ita gestis, cogitabat vir beatus susceptum verbi & sanctæ prædicationis ministerium, diuinæ gratiæ subnixus ope, accuratè proficere. Itaque Iuuauio egressus, Noricos populos, adiunctis sibi socijs, peragravit, & quibus necdum fidei lumen ortum didicit, eis Christum diligenter annunciauit, profligatisque ab eorum pectoribus teterrimi dæmonis imposturis & fraudibus, ijs instillauit fidem, castitatem, humilitatem, misericordiam, quibus Christus, omnium bonorum largitor & fons, delectatus hospitibus, libenter earum mentium ingreditur domicilia, quas ijs præditas animaduertit. Cumque hunc in modum Baioariorum fines vir beatus circumiret, & omnes ad sacram Christi religionem traduxisset, hortabatur vt in fide constantes permanerent: relictisque apud eos presbyteris, qui populum ad diuina mysteria consuefacerent, Iuuauium se recepit, ex diuina reuelatione non ignorans propediem instare diem obitus sui, quem etiam discipulis suis indicauit. Quorum sanè animos tam triste nuncium non immeritò consternauit, quòd non se duntaxat, sed etiam tam multos, Christiana religione nupèr admodum initiatos, tanto viderent pastore destitui. At ille multa in Christum fiducia erectus, Iuuauium & Noricos populos præpotenti Deo commisit, Vitalemque, virum sanctum atque omni plebi pergratum, sibi petijt fieri successorem. Deinde cum dies Quadragesimalis obseruantia (sic enim loquitur author huius historia) agerentur, febrium ardoribus vir sanctus defatigari cepit. Porro illucescente Christi resurrectionis sacratissimo die, Missarum solennia celebrauit, & sumpto sacrosancto corporis & sanguinis Christi viatico, post dulces paternæ pietatis adhortationes, & extrema benignissimæ charitatis alloquia, quibus discipulorum

DE SS. MARTYR. PRISCO, MALCHO ET ALEXANDRO. 441

animos confirmabat, inter sanctas illorum miserè ploranti manus emisit spiritum. Ecce autem dum lugent discipuli, coetus angelici à quibusdam audiuntur religiosi viris, cum canticis caelestibus animam sancti viri ad illam beatam Hierusalem perferentes. Cumque eius sacratissimum corpus ad sepulcrum apportaretur, visi sunt viri splendissimi, candidissimis amicti stolis: qui peractis ijs, quæ ad funeris curam pertinent, disparuerunt: quos quidem nemo dubitauit angelos fuisse, atque idcirco apparuisse, vt omnes intelligerent, qua ille beatitudine fruere in cælis, ad cuius sepulturam etiam angeli non dedignarentur adesse.

O felicem Iuuauensem urbem, tam insigni munitam patrono: quæ etsi murorum ruinis videatur despicabilis, at illius meritorum lumine egregiè clarescit. Denique tanti viri intercessione fulti gaudent Norici omnes, & præpotenti Deo perpetuas offerunt laudes, qui tam præclarum ipsis contulerit doctorem, cuius doctrina & prædicatione veritatis agnoscentes, erepti sint de tenebris, & perducti ad Christum lumen verum, viuentem & regnantem in infinita secula seculorum, Amen.

DE SS. MARTYRIBVS PRISCO, MALCHO ET ALEXANDRO, EX HISTOR. ECCLESIAST. EVSE-
by lib. 7. cap. 11. interprete Ioanne Christophorono.

IN hac persecutionis clade, quam regnante Valeriano passim manâsse supra demonstratum est, tres viri ob veram Christi confessionem insigniter prædicati, Cæsareæ Palæstinæ bestiarum rictibus velut præda obiectati, diuino & caelesti martyrio non sine maxima commendatione decorati fuerunt. Quorum vnus Priscus vocabatur, alter Malchus: tertio nomen erat Alexander. Fertur verò istos ruri degentes, primum seipos tãquam inertes & desidiosos probis affectis, quòd cum temporis opportunitas præmium vitæ aternæ his, qui caelesti eius desiderio gliscebant, disperire videretur, ipsi præ negligentia quadam & segnitie, martyrij coronam non præparauissent. Deinde cum inter se ita deliberassent, absque mora Cæsaream versus ire pergunt, extemplo proficiunt ad iudicem, & eius vitæ exitum, qui supra demonstratus est, assequuntur.

DE GVNTRAMNO sancto rege Gregorius Turonensis lib. de Gloria Martyrum, cap. 76. sic scribit: Cum autem Guntramnus rex ita se spiritualibus actionibus occupasset, vt relictis seculi pompis, thesauros suos ecclesijs & pauperibus erogaret, accidit vt missis presbytero munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deseruiunt, ex voto transmitteret: præcipiens presbytero, vt ad eum rediens, sanctorum sibi reliquias exhiberet.

MARCI ARETHVSII EPISCOPI ILLVSTRE MARTYRIVM, AVTHORE D. GREGORIO NAZIANZENO ORATIONE INNECTA PRIMA IN IULIANUM IMPERATOREM: interprete verò doctissimo viro Iacobo Billio Præmo, S. Michaëlis in Eremo Abbate. Habent autem pleraque etiam Theodoretus Histor. Eccles. lib. 3. cap. 6. & Sozomenus eiusdem historiae lib. 5. cap. 19. in versione Iohannis Christophoroni Angliæ Episcopi.

IAM verò id, quod eximio viro Marco Arethusio accidit, quis tam ab orbe nostro remotus, vt ignoret, ac commemorantem narratione non asseuerat? Hic cum, egregio illo Constantio Imperante, pro ea licentia quæ tum Christianis concessa fuerat, domicilium quoddam demonum euertisset, ac multos Christianos à gentili errore ad salutem non minus vitæ splendore, quàm dicendi facultate traduxisset, iam pridem odio atque indignationi Arethusij erat, vel potius Arethusiorum impijssimo cuique demonumq; amantissimo. Posteaquàm autem, mutatis Christianorum rebus, gentilium res tumere coeperunt, temporis

De Iuliani
Apostata
Imperio di-
poten-
cit.

potentiam & tyrannidem non effugit. Multitudo quippe, etiam si in praesens iras cupiditatesque suas coërceat, (quemadmodum ignis in materia latitans, aut amnis violenter inhibitus) occasione nata, succendi atque erumpere confuevit. Quocirca cum populum aduersum se incitatum, nec moderati quicquam vel cogitantem vel committentem cerneret, primum confiscendae fugae consilium inuit, non tam ignauia fractus, quam praeepto illo permotus, quo est ciuitate in ciuitatem fugere & persecutoribus cedere iubemur. Neque enim Christianos, quantumuis fortes ac singulari tolerantia praeditos, suae tantum salutis rationem habere oportet: sed persecutoribus quoque consilere, ut ne, quantum in ipsis est, ad hostile periculum ex seipsis aliquid conferant. At postquam multos propter se duci atque abstrahi, multos etiam propter persequentium crudelitatem in animae periculo versari intellexisset, non sustinuit vir eximius alios ob suam fugam cautionemque periclitantes negligere: ac proinde praestantissimum maximeque philosophicum consilium capit. Ex fuga enim redit, seseque vltro plebis arbitrio tradit, atque aduersus temporis difficultatem instruitur. Hic verò quid accerbitatis aberat? quid non etiam atrocius excogitabatur? alijs aliud quippiam ad vnius mali concentum afferentibus, nec tortoribus, si nihil aliud, at illius certe patientiam veneratione prosequentibus, immò magis etiam excaudentibus: quòd illius reditum ac praesentiam, non tam fortitudinem aduersus pericula, quam contemptum sui interpretabantur.

Marth. 10.

Vltro se offert ad supplicia vir sanctus.

Immanissima clarissimi senis supplicia.

Fortitudo eximia in tormentis.

Iuliani in Christianos sauitia.

Ducebatur sacrosanctus senex, athleta spontaneus, per mediam ciuitatem, omnibus praeter persecutores & carnifices, tum aetate venerandus, tum vitae probitate venerabilior. Ducebatur porro ab omnibus, cuiuslibet aetatis & conditionis ac fortunae, omnibus aequè vrgentibus, viris & mulieribus, adolescentibus & senibus, ijsque etiam, qui vel publica vrbsi negotia administrabant, vel dignitate aliqua insignes erant. Atque hoc vnum certamen cunctis propositum erat, ut furoris aduersus senem immanitate sese mutuo superarent, omnibusque pietatis pars existimabatur, quam plurimis cum cruciatibus afficere, pugilemque senem vincere, aduersus totam ciuitatem decertantem. Raptabatur per plateas, protrudebatur per cloacas, crinibus & quauis corporis parte (admixta nempe tormentis contumelia) ab ijs trahebatur, qui in Mithrae sacris huiusmodi supplicijs iuste diuexantur. A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris pennarijs generosum illud corpus suscipientes, atque hanc tragediam pro ludicro habentes. Quibusdam etiam tormentorum instrumentis tibiae illius ad ipsa vique ossa comprimabantur: lineis filis aures absceiebantur, & quidem tenuissimis & firmissimis, ipso interim sporta in altum sublato. Melle & iusculo vndique perfusus, ab apibus & vespis meridie pungebatur, ardentissimo sole lucente: atque huic quidem carnes colliquante, illis autem beatarum illarum carnium (non enim dixerim miserarum) esum acriorem efficiente. Hic enim uerò, ut hoc quoque literis mandem, senex ille, idemque ad certamina iuuenis, (nam ne in tormentis quidem frontis animique laetitiam reliquerat, verum supplicia etiam ipsa irridebat) celebratum illud & memorabile dixisse fertur, Omen illud sibi placere, quòd sublimem se perspiceret, illos contra abiectos humique depressos. Vtque adeò superior ijs erat, à quibus tenebatur, adeoque à doloribus & molestijs remotus, non aliter ac si alienis periculis interesset, suppliciumque suum pompam, non calamitatem, existimaret. Et quidem cui non haec virtutis praestantia religionem & reuerentiam inieciisset, etiam mediocri lenitate atque humanitate praedictorum? Sed illis hoc non licuit per tyrannidis turbinem, Imperatorisque cupiditatem, tum à populis, tum ab vrbibus & praefectis crudelitatem exposcentis, etiam si plerisque saeculis videretur, malignitatis illius & peruersitatis arcanum ignorantibus.

Haec firmus senex & constans pertulit. Si causam quaeris, ut ne nummum vnum aureum tortoribus suis proijceret. Ex quo perspicue intelligi potest, eum pietatis causa cruciatu tolerasse. Nam quandiu Arethusij, aestimato euersti fani precio, tota auri summam periebant, aut ipsum certe delubrum instaurare iubebant, videri poterat idcirco potius obistere atque in contrarium obniti, quòd iussa exequi atque explere non posset, quam quòd pietatis studio flagraret. Postquam autem tolerantia sua eos paulatim vincens, atque ex aestimatione semper aliquid detrahens, eò tandem rem adduxit, ut perquam exiguum esset id, quod a se postulabatur, idque persolvere facillime posset, parique certamine inter se contendere: illi ut vincerent, hic ne vinceretur: hoc est, illi ut vel tantillum pecuniae acciperet, hic ne quid omnino numeraret: (quanuis alioqui multi essent, qui

qui partim pietate adducti, partim iniuncta & inexpugnabili eius fortitudine moti, ampliore etiam summam erogare pararent) tum verò liquidò declaratum est, cum non pro pecunijs, sed pro pietate certamen inijsse. An verò haec lenitatis & clementiae argumenta, an contra furoris & crudelitatis argumenta sint, nobis exponant, qui philosophum Imperatorem suspiciunt atque admirantur. Ipse equidem neminem fore existimo, cui iusta & vera sit defutura sententia. Necdum illud adieci, hunc ex ijs vnum fuisse, qui impurum illum & nefarium, tum cum genus ipsius totum periclitaretur, seruauit, furtimque subdlexerant: quo etiam solo nomine meritò fortasse haec perpetiebatur, ac plura perpeti merebatur, quòd tantum malum vniuerso terrarum orbi impudens seruasset. Quocirca is, qui tum Praefecti munere fungebatur, his rebus commotus (quanquam enim religionem gentilis, moribus tamen gentili sublimior erat, ac praestantissimis & laudatissimis tam veteris, quam nostrae memoriae viris comparandus) multiplicem hominis excruciationem tolerantiamque non ferens, illud ad Imperatorem magna cum animi libertate dixisse memoratur: An non pudet nos, Imperator, vsquadeò Christianis omnibus inferiores esse, ut ne seniculum quidem vnum superare queamus, idque per omnia tormentorum genera grassatum? & quem vincere haud magnum & honorificum, an non extremam calamitatis est, ab eo victos discedere? Ita iisdem rebus, ut apparet, hinc Praefecti erubescabant, hinc Imperatores gloriabantur. His porro quidnam miserius, non tam patientibus, quam facientibus, contingere potuit? Atque Arethusorum quidem facinus ad hunc modum se habuit, ut iam parua sit Echeri & Phalaridis crudelitas, si cum illorum immani saeuitia conferatur, vel eius potius, quo auctore & impulsore haec committebatur: siquidem feminis sunt germina, & ventri naufragia. Haec tenus ex Nazianzeno. Porro Theodoretus lib. 3. cap. 6. Hist. Ecclesiasticae, ait Arethusios tandem cunctos, beatum virum dimisisse, cum eius admiratos fortitudinem & constantiam, tum mutata sententia, ad rationem vitae penitus contrariam tractatos: siquidem ex eius ore veram pietatem postea didicisse.

Marcus Iulianum in periculis seruat.

DE CYRILLO DIACONO ET MARTYRE, EX HISTOR. ECCLESIAST. THEODORETI lib. 3. cap. 6. interprete Ioanne Christophorsono.

VAE maleficia hi, qui falso simulacrorum cultu tenebantur obstricti, id temporis (sub Iuliano Apostata) admisserint, quanquam permulta sunt, & opus separatum postulant, ego tamen ex multis pauca sumam mihi ad comitem, morandum. Aiscaloni & Gaza, quae sunt vrbes Palaestinae, primum virorum sacerdotij dignitate exornatorum, & mulierum perpetuam virginitatem professarum ventres dissecunt, deinde farciunt hordeo: ad extremum eos porcis deuorandos obijciunt. Sebaste item, quae est vrbs ditio-
 nis gentis, de qua supra dixi, subiecta, Ioannis Baptistae tumulum aperiunt, ossa tradunt igni absumenda, & eorum cineres passim dispergunt. Scelus autem ab illis in Phoenicia patratum, quis est quaeso, qui sine lacrymis possit commemorare? Nam Heliopoli, quae est vrbs Libano finitima, execrabiles isti gentiles, recordati facinoris Cyrilli Diaconi, qui regnante Constantino, diuino quodam zelo accensus, multa simulacra, quae in ea vrbe colebantur, confraxerat, non modò cum interfecerunt, verum etiam disseco ventre, iecur eius degustare non sunt veriti. Verum Deum omnia contemplantem hoc celare non poterant, sed debitas sui maleficij poenas ei dederunt. Nam quotquot illius sceleris labe inquinati sunt, primum amiserunt dentes, qui pariter omnes ad vnum excidebant: deinde linguas perdidit, quae putredine tabefactae, ex ore effluebant: postremo oculos orbatum sunt: quorum calamitatus verè pietatis vis clarè praedicata est.

Martij 29.

Sub Iuliano vsque uenerint gentiles in Christianos

Cyrilli Diaconi horrida caedes.

Vltio caelitis.

DE SS. ARMOGASTE, ARCHIMINO ET SATVRO, EGREGIIS CHRISTI CONFESSORIBVS, ex libro I. Victoris Episcopi Vticensis De persecutione Vandalica.

29. Martij

Habes hic parentes hereticorum nostri temporis.

Armogastis Comitis diu cruciatur.

Libi, sicut Thunazuda contigit, Galibus vico Ammonia, vel alijs in locis, tempore quo sacramenta Dei populo porrigebantur, introcutes (Arriani) maximo furore corpus Christi & sanguinem patimentis sparserunt, & illud pollutis pedibus calcauerunt. Ipse enim Geisericus preceperat, ita persuadentibus episcopis suis, vt intra aulam suam filiorumque suorum non nisi Arriani per diuersa ministeria ponerentur. Inter alios ventum est tunc ad Armogastem nostrum: cuius cum diu ac sapius tibus torquendo tumentibus confringerent chordis, & frontem, in qua Christus vexillum suae fixerat crucis, rugatam magisque aratam descendentes atque mugientes ostenderent nerui, vt fila aranearum sancto celum respiciente crepabant. At vbi tortores neruicas chordas disruptas esse viderunt, allatis crebro fortioribus chordis atque canabinis, illo nihil aliud nisi Christi nomen inuocante, illa omnia vanescebant. Sed & capite deorsum dum ad vnum penderet pedem, dormire quasi super lectum plumis stratum omnibus videbatur. Quem cum Theodoricus regis filius, qui eius dominus erat, poenis non valentibus, capite truncari iussisset, a suo prohibetur locundo presbytero, dicente sibi: Poteris eum diuersis afflictionibus interficere. Nam si gladio peremeris, incipient Romani martyrem predicare. Tunc Theodoricus in Byzacenam prouinciam ad fodendas eum condemnat serbes. Postea quasi ad maius opprobrium haud procul Carthagine, vbi ab omnibus videretur, pastorem eum precepit esse vaccarum.

Inter haec, Domino reuelante, cum dormitionis suae proximum cerneret diem, aduocat quendam Felicem venerabilem Christianum, procuratorẽ domus filij regis, qui Armogastem vt Apostolum venerabatur, dicitq; illi: Tempus meae resolutionis aduenit: obsecro te per fidem, quam vtriq; tenemus, vt sub hac siliquae arbore me sepelire digneris, redditurus Domino nostro nisi feceris rationem. nõ quod ille curaret, vbi aut qualiter suum sepeliretur corpus, sed vt illud demonstraretur, quod seruo suo reuelauerat Deus. Respondit Felix, & dicit: Absit a nobis, confessor venerabilis: sed sepeliã te in vna basilicarum cum triumpho & gratia quam mereris. Cui beatus Armogas: Non, sed quod dixi facturum es. Ille timens Dei hominem contristare, veraciter quod d iusserat promisit esse facturum. Statim intra paucissimos dies Comes bonae confessionis de hac vita migravit. Festinauit Felix sibi delegatum sub arbore fodere sepulcrum: cui cum intertextae radices & soliditas aridae telluris moram facerent, & labore angeretur, quod tardius sancti membra corporis humarentur, tandem abscessis radicibus, multo altius terram cauans, conspicit sarcophagum splendidissimi marmoris prae paratum, qualem forte nullus omnino habuit regum.

Armogastes decessit, & in marmoreo sarcophago mirè reperto conditur.

Archimini constantia.

Vide hominem malignum.

Satur egregius Christi confessor.

Sed nec quendam Archiminum nomine, Masculinũ debeo praterire: qui cum multis insidijs premeretur, vt catholicã ommitteret fidẽ, ipse eum rex postea blandiendo afflictibus secularibus inuitabat, promittens multis eum diuitijs cumulandum, si voluntati eius auditum facilem commodasset. Qui cum fortis atque inuictus maneret, iuber eum sententiam subire capitalem: ita tamen callidus occulte præcipiens, vt si in illa horae vibrantis gladij pertimesceret ictum, magis eum occideret, ne martyrem gloriosum fecisset. Si autem fortem in confessione conspiceret, a gladio temperaret. Sed ille vt columna immobilis Christo solidante fortis effectus, confessor reuertitur gloriosus. esse martyrem inuidus hostis noluit facere, cõfessorem tamen nostrum non valuit violare.

Novimus & alium ea tempestate, nomine Saturum. Qui cum lucidum esset membrum Ecclesiae Christi, & prauitatem Arrianorum libertate catholica frequenter argueret, (Fuit hic procurator domus Hunerici) conuenitur, accusante Mariuado quodam Diacono, quem Hunericus infaustus singulariter honorabat, vt fieret Saturus Arrianus. Promittuntur honores & diuitiae multae, si faceret: prae parantur supplicia dira, si nollet: Hac optione proposita, vt si regalibus iussis non obediret, primo facta discussione, & ante amissa domo vel substantia, distractis omnibus mancipijs ac filijs, vxor eius ipso praesente camelario in coniugium traderetur. Quod ille plenus Deo, magis vt re loquitur

loquiter prouenisset impios prouocabat. Ob quam causam vxor eius inducias visa est ab his, qui exequabantur, nesciente marito petisse. Accedit ad maritum alia Eua, consilio magistrata serpentis. Sed ille Adam non fuit, qui illecebrosa vetitae arboris poma contingeret: quia non indigens, sed Saturus vocabatur, saturatus ab vbertate domus Dei, & torrente deliciarum eius potatus. Aduenit mulier ad locum, vbi maritus singularis orabat, conscissis vestibus crineque soluto, secum comitantibus filijs, vnamque infantulam, quae tunc lactabatur, manibus gestans, quae nescientis proijcitur ad pedes mariti. Etiam ipsa suis genua complectitur vlnis, sibilans vociferatione draconis: Misere mei dulcissime, simul & tuum, miserere communibus liberis, quos conspicias ipse. Non subiacent conditioni fertili, quos claros profapia reddidit generis nostri. Non subijciar ego indigno & turpi coniugio, viuentem marito, quae mihi semper inter coaenas plaudebam de Saturo meo. Cognoscit Deus, quia inuitus facturum es hoc, quod forte voluntarie aliquanti fecerunt. Cui ille Iob sancti voce respondit: Tanquam vna ex insipientibus mulieribus loqueris. Formidarem mulier, si sola esset huius vitae amara dulcedo. Artificio coniunx diaboli ministraris. Si diligeres maritum, nunquam ad secundam mortem traheres proprium virum. Distrabant filios, separant vxorem, auferant substantiam: mei Domini ego securus de promissis verba tenebo: Si quis non dimiserit vxorem, filios, agros aut domum, meus non poterit esse discipulus. Quid vltra? Discedente muliere cum filijs refutata, confortatur Saturus ad coronam, discutitur, expoliatur, poenis conteritur, mendicus dimittitur. Interdicitur ei prodeundi accessus: totum etulerunt, stolam tamen baptismatis auferre non potuerunt.

Vxor cum conatur euertere.

Gravis tentatio.

Iob 2.

Præclara vox.

Luc. 14.

SANCTORVM IONAE ET BARACHISII MARTYRIVM, AVTHORE ESAIA ADAMI FILIO, EQVITE regis Saborij, auditore & spectatore eorum quae fiebant. Habetur in Simeone Metaphraсте.

Saborius Persarum Rex, XVIII. anno regni sui aduersus Ecclesias Christi, & eos, a quibus Deus omnipotens celebratur, persecutionem exercuit. Iussit enim Magis, vt sancta Christi templa diruerent, & Christianorum monasteria incenderent. Prater ea imperauit, vt Christiani conquirentur, inuentique cogentur dijs sacrificare: & qui parerent, magnis afficerentur honoribus: qui vero parere recusarent, varijs tormentis & supplicijs grauissimis excruciantur. Eo tempore erant in regione Persarum, in quodam viculo, qui vocatur Iasa, duo fratres Iona & Barachisus, viri iustitia fideque pleni, qui magna cum reuerentia mandata Domini obseruabant. Hi sancti, audita Christianorum persecutione, mansionem suam reliquerunt, & ad eum locum, vbi impij Magi Christianos omnes acerbissime excruciant, profecti sunt.

Nota hoc Edictum regis Persarum.

Iona & Barachisij fortitudo.

Cum autem essent in vico, qui dicitur Bardiaboch, & ad carcerem, in quo Christiani inclusi tenebantur, accessissent, orarunt carceris custodem, vt sibi ad Christianos damnatos ingredi permitteret. Cumq; ingressi essent, nouem inuenerunt viros condemnatos, qui impij Regis Saborij decretis aduersabantur. Cum igitur sancti Iona & Barachisus viderent eos in cruciatibus, & salutassent, coeperunt illos cohortari ac dicere: Fratres ac patres, nihil timeamus: sed in nomine Crucifixi certamen vni sustineamus, vt coronam assequamur sempiternam, quemadmodum & fratres patresq; nostri martyri ipsi quoque sunt assecuti. Hac sanctorum Iona & Barachisijque oratione illi magis adhuc confirmati, se mutuo cohortabantur, & gratiae, vt ita dicam, oleo se vicissim ad patientiam & tormentorum atq; martyrii perfectionem vnebant & corroborabant. Sanctorum autem martyrum, qui in carcere vincti erant, nomina haec sunt: Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerfes, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas. Hi pro Christi nomine cum multis cruciatibus pertulissent, & in ipso martyrii certamine vitae cursum praclare confecerunt, firmam fidem seruantes, incorrupta atque immortalis martyrii corona magna cum laude redimiti, in caelum ad angelorum choros aduolarunt.

Nomina 9. martyrum.

Post autem quidam Magi sanctum Ionam & Barachisium apud tres Magorum principes Masdrath, & Seroth, & Maarnesem, a quibus sancti damnati fuerant, accusarunt, quod

quod neque immolarent, nec Regis mādatis obedirent, nec Solem, & Ignē, & Aquam adorare vellent: quod quē nouem illi martyres eorum sermonibus adducti, regis decretis non obtemperāffent. Tunc Magorum principes indignatione pleni, eos ad se adduci iusserunt, atque itā allocuti sunt: Adiuramus vos per nostrum regem Saborium, vt verē nobis ad ea, de quibus fueritis interrogati, respondeatis: Paretis ne Regis voluntati, & obeditis decretis eius, & adoratis Solem, & Ignem, & Aquam, vt iubet ipse Rex, an non? Responderunt sancti Ionas & Barachisius: Loquemur vobis: Vos autem itā nos audite, vt Principes, & Regis Persarum Iudices decet. Vos enim delegit Iudices, & omne iudicium suum in manibus vestris collocauit, vt iustē iudicetis. Nōne debetis, præclari Iudices, magis quā terrenum regem, timere eum, qui vobis sapientiam & intelligentiam dedit, & Deum, qui cæli & terræ atque omnium spirituum imperium habet, agnoscere: qui quē temporum distinguit varietates, atque omnia moderatur, & vobis prudentiam largitus est, vt iudicetis eos, qui in carne sunt similes vobis? Adiuramus igitur vos, vt verē sincere quē dicatis nobis, quem Deum abnegare debeamus: cælestem ne, an terrenum? æternum, an caducum? Nos enim credimus in Deum, qui fecit cælum & terram: non autem mortali homini credimus. Neque enim debemus homini credere, qui exiguo viuit temporis spatio, & moritur, ac sepelitur, quemadmodum nos, & in aliorum hominum numero ponitur.

His auditis, Magorum principes vehementer indignati, atque impio furore pleni, quod Rex ipsorum contumelia esset affectus à sanctis, qui mortalem cum afferent, virgas asperas è malis punicis atque spinosas afferri iusserunt, vt cæderentur. Sed imperarunt prius, vt separarentur, quod neuter posset, quid ab altero dictum esset, intelligere, atque ita in Christi certamine cōfirmari. Tunc Masdrath, & Seroth, & Maarselem, tres Magorum principes confidentes, vt de sanctis quæstionem haberent, iracundē iusserunt, vt sanctus Ionas solus adduceretur. Quo quidem adducto: Quid tibi, inquit, faciendum sit, dispice. Si deos veneraris & adoras, Solique, & Igni, & Aquæ sacrificas, & quæ à rege regum Saborio iussa sunt, perficis, liber cum honore dimittis: alioqui te acerbissimis tormentis & supplicijs grauissimis afficiemus. Neque verò putes nos tibi esse inimicos: ipsi enim tibi nihil mali faciemus, nisi tute salutis tuæ malè consulueris. Respondit sanctus Ionas: Istius, inquit, ego salutis non egeo propter Iesu Christi vitam. Præter enim, nec vnquam permanens. Quamobrēm nunquam negabo Dominum meum Iesum Christum viuentem in secula, quoniam ipse est spes omnium Christianorum: nec confunduntur, qui sperāt in eum. Sic enim nobis pollicitus est. Amen, amen, inquit, dico vobis, quisquis me negauerit coram filiis hominum, & ego negabo eum coram patre meo, qui in cælis est, & coram sanctis angelis. Veniet enim in nubibus cæli, in gloria patris sui, & angelorum atque archangelorum. Iamquē paratus est, vt vnique que homini reddat secundum opera ipsius. Quæ cum ita sunt, facite in me, quod vobis mandatum est: neque enim putetis, nos domum Dei relicturos, aut ab eo vllis terroribus defecturos, qui nobis concessit, vt sanctæ domui eius seruiremus, & nobis dixit: Vos estis lux mundi. & rursū: Vos, inquit, estis sal terræ. Quod si sal euauerit, in quo salientur ea, quæ salienda sunt? Quare si, vt suadetis, vestro regi regum obtemperemus, & iussa eius faciamus, non solum negabimus Dominum nostrum, sed causā erimus, vt vos omnes illum negetis, & perniciem omnibus afferemus.

Hæc cum audiissent Magorum principes, ira concitati, iusserunt, vt lege Persica vinciretur. Traiecta igitur virga inter manus & crura, iners humi iacebat vir sanctus tanquam lapis. Ministri autem eum virgis è malo punica spinosis verberabant, nec prius desisterunt, quā eius lacerata sunt latera. Ipse verò dum vapularēt, non repugnabat, sed Deum laudans, dicebat: Gloria tibi, Deus patrum nostrorum, Abraham, Isaac & Iacob, qui eduxisti nos ex hoc mundo, & dignatus es nos ad amorem & fidem sanctam tuam adducere, (Nam per fidem Abraham iusti cognouimus fidem sanctā tuam, cum tamen pauca pro multis patiamur. Et nūc, Domine, da nobis patientiā, vt perficiamus omnia, quæ nobis Spiritus sanctus tuus præcepit: qui & canticum nouum cecinit per os patris nostri Davidis. Fac nos dignos, qui faciamus ea quæ dicit. Ait enim: Vnam petij à Domino, hanc requiram, id est, vt semper sim tecum, Domine. Hoc mihi, Deus, quod expecto quotidie, per martyrium largire. Hæc S. Ionas cum dixisset, magna voce Magorum principibus: Ego, inquit, à rege vestro peccatore, & omnibus amicis eius, quicunq; sunt (sunt enim omnes satanæ principes) discedo, & omnes ipsos abnego: & à sole, ac luna, & stellis, atq; igne, & aqua, quos esse deos asseritis, alienus sum, nec villo modo illos ad-

Præclara
SS. Iona &
Barachisij
oratio.

Constantif-
simè respon-
det S. Ionas

Matth. 10.
Luc. 12.

Apoc. 22.

Matth. 5.
Ibidem.

Atrociter
flagellatur.

Psal. 26.

Egregia
vox marty-
ris.

oro: sed credo in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, veram Trinitatem, quæ seruat mundum vniuersum, fecitq; deos etiam vestros, quos nobis per vim adorādos censetis.

Hæc audientes Magorum principes, iusserunt vt pes eius funiculo vinciretur, atque iad in pruinam & glaciem extraheretur, ibique totam noctem iaceret, (erat enim hyems) obseruareturque, quid frigoris causa faceret. Ministri fecerunt imperata, & illum usque ad sequentem diem reliquerunt, cum iniqui Iudices rursū confidentes in tribunali, sanctum Barachisium adduci imperarunt. Quo adducto, & coram ipsis consistente: Quid agis, inquit, Barachisi? Immolāsne, & Solem, atque Ignem, & Aquam adoras & veneraris: quemadmodum & frater tuus Ionas, mutato consilio, fecit, an tormentorum certamen vis in corpore tuo suscipere? Respondit sanctus Barachisius: Quemadmodum frater meus adorauit, sic ego adoro, & veneror, & colo. Vos de ipso fallium retulistis. Nam Veritas non permisit, vt id faceret. Quis enim mentem eius excæcare potuisset, vt relicto eo, à quo ipse creatus est, adoraret ea, quæ creata sunt, vt hominibus seruiant? Si adoranda essent, non seruirent hominibus, sed homines illis inservirent. Dedecus enim esset igni, si nobis seruili ordine deserviret. Nunc autem videmus homines non solum diuites, verum etiam pauperes: non bonos tantum, sed & malos, ignis vt seruitio. Cum igitur ignis constitutus sit seruus noster ab eo, qui fecit illum, iniquum est, velle nos cogere, vt ignem adoremus, quem Deus ad humanos vsus creauit, & abnegemus ipsum Deum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. Aequum est potius, vt gloria, & adoratio, atque omnis honor à Regibus & Principibus & Ducibus, & omni spiritu, tribuatur ei, à quo & sublimia & profunda facta sunt: cuius arcana consilia nemo potest comprehendere, neque valet ad sublimitatem gloriæ eius peruenire, cum tamen auxilio ipsius egeat omnes filij hominum. Ipse enim alit omnes, nullius indiget, omnia moderatur. Illud tantum à nobis requirit, vt nomen Domini cognoscamus, nec sinamus nos figmentis & erroribus decipi. Sic enim iubet: Nè feceritis vobis idola, nec adoraueritis opera manuum vestrarum, nec vllam aliam rem procrearam. Quoniam ego sum Dominus Deus vester, qui à principio sum, & sine fine permaneo. Et non est alius Deus præter me. Et gloriam meam alteri non dabo, neque virtutes meas sculptilibus, neque honorem meum idolis. Ego occido, & vitam præbeo: & non est, qui manus meas possit esugere.

Tunc irati Magorum principes, ceperunt eos admirari & ipsorum constantiam, ac dicere: Nè iudicemus illos hoc tempore, nè quis eorum, qui pij sunt, & solem, & ignem, & aquam adorant, auditis eorum sermonibus, à religione nostra deficiant, & immolare reculent: noctū potius illos audiamus, cum omnes dormiunt & conquiescunt, nè quis cognoscat, quæ ab ipsis dicuntur, aut quæ sunt à nobis. Tunc igitur iudicium intermiserunt. Noctē autem, cum magna esset quies, confidentes, iusserunt sanctum Barachisium adduci: & magno cum silentio eum audiebant. Cumque multa vtrò citroque dicerentur, & in ea disputatione sanctus Barachisius, diuina sapientia munitus, victor existeret: indignati, iusserunt duas glebas arceas ardentissimas sub axillas ipsius admoueri, & dixerunt ei: Per regis regum Saborij coronam, abijce alteram è glebis in terram, vt intelligamus, te Deum tuum abnegasse. Respondit sanctus Barachisius: Ministri satanæ & principes scelerati, per salutem Dei mei, & interitum satanæ patris vestri, non timeo regem vestrum, & neutram glebarum in terram abijciam, sed vtranque propter nomen Christi perferam. Quinetiam vos adiuro per viuentem Deum, vt ad hunc cruciatum maiores alios, si quos habetis, adiungaris. Quis enim ad bellum proficiscitur, & in prælium ingreditur, qui non promptus sit mortem oppetere, vt magnam gloriam, & præmia multa, & locum principis à Rege consequatur? Hæc cum à sancto Barachisio dicerentur, ingenti dementia victi Magorum principes, iusserunt plumbum liquefieri, & in palpebras eius & nares conijci. Rursūque liquefieri plumbum iusserunt, & in fauces eius & aures infundi, nè audire loquive posset. Post autem ministris illum traderunt, dicentes: Abducite eum in carcerem, ibique vno pede suspensum includite.

Tunc imperarunt, vt beatus Ionas iterum ad conspectum suum adduceretur. Quo quidem adducto: Quomodo, inquit, se habet corpus tuum: & quomodo noctem illam totam glaciæ ac frigori expositus transigisti? Respondit beatus Ionas, & Nullo modo, inquit, mihi credite, regij Principes, Deus meus, in quo animus meus conquiescit, nec memini vnquam, ex quo scire potui quid sensus sit, vllam omnino noctem ita mihi quiescenti suauem extitisse. Consolatio enim mihi præstò fuit ex sancto illo ligno, cui

Exponitur
algoribus.

S. Barachi-
sij respon-
sio memo-
rabilis.

Exod. 20.
Deut. 5.

Exod. 41.
Deut. 32.

Magorum
veritua.

Cruciatum
S. Barachi-
sij.

Iniuncta eius
& patientia.

Nota re-
sponsum
admirabile.

S. Crucis
sanctum li-
gnum.

affixus fuit Dominus meus Iesus Christus. His auditis, iniqui Magorum principes dixe-
runt: Atqui frater tuus Barachisus Deum tuum abnegavit: & tu adhuc in sententia
permanes obstinatè? Respondit sanctus Ionas: Scio, inquit, & ego, fratrem meum
abnegasse diabolum & omnes angelos eius, seque perfecte Christo Domino addixisse.
Nonne, dixerunt Magorum principes, magis expedit tibi, vt à Deo tuo deficias, quam
vt vitam amittas? Respondit sanctus Ionas: O cæci & stulti, quomodo vos esse pruden-
tes iactatis? Expendite, quæso, pro vestra prudentia veritatem. Non potest homo, qui
triticum habet in horreo reconditum, & seruat illud, quanuis & imbres, & niues, & ful-
mina, & reliquæ aëris iniuriæ vigeant, sibi temperare, quin ipsum triticum sumat, & ma-
nibus suis in terram iaciat, seminans in nomine Domini. Sperat enim ex semine exiguo
semellis tempore, Christo fauente, aream repleturum. Quod si triticum in horreo suo
reliquerit, & non seminauerit, deficiet, & crescere non poterit. Idem in hominibus licet
considerare. Si quis in hoc mundo pro nomine Domini nostri Iesu Christi animam su-
am perdidit, in nouo mundo, cum venerit ad eos hominum filios renouandos, quin
ipsum credunt, & voluntatem eius faciunt, renouabit illos in lumine suo, quod nun-
quam præterit, neque dissoluitur. Eos verò, qui præcepta ipsius, mandataque negligunt,
in ignem conijcet, qui nunquam extinguitur: neque enim carbones habet ignis ipso-
rum, vt scriptum est, nec lucem habet eorum flamma.

Elegans si-
militudo.

Hæc ille cum dixisset, diu Magorum principes obmutuerunt, sermonem ipsius ad-
mirati. Postea verò dixerunt ei: Nè erres, Iona, neque scripturas sequaris: multos enim
scripturæ decipiunt. Respondit beatus Ionas: & Rectè, inquit, dixistis, scripturas deci-
pere: decipiunt enim scripturæ Græcorum. Nec aliud magis homines decipit, quam
vita mundi huius. Quisquis autè Christi gustat afflictionem, is nunquam fallitur. Quem
admodum enim cum diues aliquis amicos ad conuiuium vocat, illi, relictis proprijs
ædibus, accedunt: sciunt enim se ad lætitiã inuitari: cum autem discubuerint, ac
vinum degustarint, si suaue sit, gaudent & largiùs bibunt, nec postquam ebrij facti sunt,
domum reuerti possunt: sed eorum domestici apprehendunt illos, domumque dedu-
cunt: postridè autem manè, cum iam vinum edormierint, & crapulam exhalauerint, val-
dè lætantur, quòd apud domesticos suos sint: Sic & Christi serui, cum se à principibus
in carcerem vocari sentiunt, se ad certamina & tormenta ire non ignorant. Cum igitur
accesserint, & biberint, & cruciatibus atque amore Christi ebrij euaserint, nec familiæ,
nec liberorum ampliùs, nec famæ recordantur: nec aurum, aut argentum, aut quic-
quam aliud curant: sed reges & principes aspernantur, & Regem vnum expectant ma-
gnum Christum: cuius nos milites sumus, in secula seculorum permanentes, cuiusque
regnum non præterit, sed manet in æternum.

Item alia.

Luc. I.
Præcidun-
tur Iona
digiti oēs.

His auditis, iusserunt Magorum principes, vt sancto Iona, tanquam plura, quam
opus esset, locuto, digiti manuum ac pedum præciderentur. Quod quidem ministri
cum effecissent, amputatos digitos in conspectu ipsius proiecentes, dixerunt: Ecce nunc
quomodo digitos tuos in terra disseminauimus. Expecta igitur, & cum messis tempus
aduenerit, aderunt tibi multi digiti. Respondit sanctus Ionas: Ego digitorum & manu-
um non egeo multitudine. Deus, à quo factus sum, me in ea renouatione, quam in no-
bis est effecturus, ipse renouabit. Audientes hæc Magorum principes, iracundia ple-
ni, iusserunt picem in magno vase liquefieri, & caput eius à ministris abradi, tum ipsum
sanctum in saccum ita conijci, vt caput extaret. Fecerunt iniqui ministri quod fuerat
imperatum, & sancti viri cutem capitis ac linguam in vas pice plenum immiserunt: de-
indè totum etiam ipsum sanctum, in picem in medio vasis vehementissimè æstuantis,
coniecerunt. Verum sancto Iona in vas coniecto, statim tota pix è vase defluxit, ita vt
eum non attingeret, nec vlla in parte læderet. Rem mirabilem ac nouam admirati ho-
mines impij, & videntes virum sanctum nullum ex tanto tormento damnum accepisse,
cochleam afferri iusserunt, & in ea sanctum poni, vehementerque comprimi ac disse-
cari. Fecerunt ministri imperata, ipsumque in cochlea compresserunt, & omnia illius
ossa confrægerunt, deindè ipsum medium disseuerunt. Cum autem dissectus esset, im-
perarunt impij Magorum principes, vt corpus eius in lacum profundissimum conijce-
rent, ac diligenter obseruarent. Atque ita factum est.

O crudeli-
tatem.

Miraculum

Immanissi-
ma suppli-
cia.

Sancto igitur Iona martyrij coronam assecuto, iusserunt rursùm ad quæstionem
sanctum Barachisum adduci: atque ita eum allocuti sunt: Parce membris tuis, Ba-
rachisi, & noli intempestiuè teipsum perdere. Respondit eis vir sanctus: Neque ego, in-
quiens, me ipsum formauì, neque perdam. Dominus, à quo factus sum, me virtute sua re-
no-

renouabit, eripietque me è manibus vestris, & è manibus Principis vestri nequissimi
qui opificem suum Deum non agnoscit, sed diaboli voluntatem defendit studetque
perficere. Hæc cum à sancto dicta essent, duo ex Magorum principibus Masdath & Se-
roth, ad Maarnensem conuersi: Nos, inquit, regem regum Saborium afficimus
ignominia. Isti enim errore suo confisi, neminem verentur. Irà locuti, ardentes ira vul-
tus suos ad beatum Barachisum conuerterunt, iusseruntque ipsum in spinas conijci,
deindè arundines afferri, findique medias, & sancti viri carni admoueri, tum funiculo
renti ipsum circumuinciri atque comprimi, donèc arundines in carnem penetrarent:
post autem imperarunt, vt arundines extraherentur, vt eius carnes dilacerarent. Sic
igitur fecerunt ministri, & carnes ipsius dilaniarunt. Tunc in cochleam, in qua sanctus
Ionas sectus fuerat, iniici iusserunt impij, atque ibi omnia ossa eius perfringi. Quæ cum
essent contracta, Magorum principes ministris imperarunt, vt in fauces ipsius picem
ardentem conijcerent. Atque ita beatus Barachisus animam reddidit, & ad sanctorum
martyrum numerum ascriptus est.

Nota pluf-
quam bel-
luinam cru-
delitatem.

Cum autem vir quidam pietate insignis, nomine Abdissotas, sanctos Ionam & Bara-
chisum martyrio coronatos intellexisset, accessit, & sanctorum tabernacula quingentis
milliarisjs Daricis, & tribus vestimentis Sericis emit ab ijs, à quibus seruabantur. Ne-
que verò sola sanctorum Ionæ & Barachisij corpora mercatus est, sed illorum etiam,
qui ante ipsos martyrium pertulerant. Inrauit autem emptor, neminem è principibus
resciturum, custodes sanctorum corpora vendidisse: dixitque se illorum, qui martyrio
essent affecti, veterem amicum esse. Custodes enim iurandum exegerant, veriti, nè si
res ad principum aures peruenisset, in aliquod periculum inciderent. Sanctorum, qui
martyrij palmam tulerant, nomina hæc sunt, vt superius diximus, Ionas & Barachisi-
us, Zanitas, Lazarus, Marothas, Nerses, Elias, Mares, Abibus, Sembeethes & Sabas. vn-
decim hi pugiles, gloriosique Martyres, ad finem vsque pro Christo decertarunt, passi-
que sunt se varijs cruciatuum generibus torqueri, vt in Christi fide constantes appare-
rent, & præclarum virtutis specimen & exemplum ac formam posteris relinquerent.
Hi sancti beatissimi & Christi milites inuicti, strenuè pro Duce suo pugnantes, & victo-
riam de Christi hostibus reportantes, stolam lucis induti sunt, & incorruptam ab ipso
gloriæ coronam obtinuerunt: & nos omnes eorum precibus & supplicationibus apud
Deum adiuuamur.

Abdissotas
emit corpo-
ra sanctorum
admodum
carè.

Interfecti sunt nouem ex ijs Christi Martyribus VI. Cal. Aprilis, reliqui autem duo
III. Calend. eiusdem mensis. Hanc autem sanctorum Martyrum historiam conscripsit
Esaias Adami filius, qui cum eques esset Regis Persarum Saborij, & cum Magorum prin-
cipibus, vt auditor tantum & spectator eorum, quæ fiebant, interesset, atque ita omnia
quæ in hoc certamine contigerunt, ab initio ad finem vsque audisset ac perspexisset, ea
ad omnium ædificationem atque vtilitatem & salutem, literarum monumentis man-
dauit, vt talem pro Christo virtutem omnes studeant imitari: Cui gloria & imperium
in secula seculorum, Amen.

Author lun-
ius historie.

VITA S. EVSTACHII ABBATIS LUXOVIENSIS,
QUEM ALII EVSTASIVM VOCANT, AVTHORE IONA
Scoto, eius discipulo: sed stylus obscurior & asperior, plerisque locis in grati-
am lectoris modicè mutatus est per F. Laur. Surium.

CAPVT I.

Venerabilis Eustachij Abbatis Luxouiensis monasterij scri-
pturus vitam, habitatorem eius inuoco spiritum sanctum,
vt qui illi virtutes largitus est, mihi ad narrandas eas ser-
monem tribuat, vt facta dictis exæquentur. Sub Mauritio
& Phoca Imperatoribus, quo tempore Romanæ Ecclesiæ
pontifex Gregorius clarus habebatur, necnon & Clotari-
us Chilperici filius, strenuè Francos regebat, religiosissimi
extiterè viri, discipuli almi patris Columbani, Attala & Eu-
stachius. quorum prior in Bobiensi, alter in Luxouien-
si cœnobio, eius successores fuere, & magistri instituta suis
alumnis seruanda tradiderunt. In principio autem narrati-
onis nostræ, exemplum bonorum omnium sumamus Eustachium, qui sufficit religio-

Attala &
Eustachius
discipuli S.
Columbani

fas ac Deo deuotas mentes, ad appetenda virtutum culmina erigere, & ad perfectionis comprahendenda fastigia incitare. Cum ergo venerabilis pater Columbanus vicefimo ab eremi inhabitatione anno Luxouium reliquisset, in eo monasterio venerandus pater Eustachius illi suffectus est: cuius post magistrum virtutes clare fulserunt. Et is quidem ex Burgundionum gente ortus, nobilis fuit genere, sed nobilior sanctitate, sui magistri vestigijs insistens. Ad eius famam vndique confluebant non pauci, & se religionis cultui mancipabant, ita vt non parua monachorum congregatione adunata, cum sexcentis ferè monachis illic degere videretur in Dei laudibus: qui vno regulæ siue canonis monastici spiritu superna inspiratione imbuti, laudes omnipotenti Deo pio exhibebant famulatu. Porrò ille pater venerabilis multa erat abstinentiæ & multarum vigiliarum, quotidianò ieiunio corpus macerans; orandi etiam erat ei assiduitas magna die ac nocte. Nec aberat ab eo sollicitudo omnium ecclesiarum, interueniendi etiam magna assiduitas & constantia. In rebus quoque diuinis implendis erat fortissimus, sollicitus quoque pro pauperibus & peregrinis. Gaudebat cum gaudentibus, flebat cum flentibus. Nam quoties illi aliquis ob recipiendam poenitentiam lapsus suos esset confessus, ita flebat, vt & illum flere compelleret. Causas autem criminum, quas illi confitebatur, nulli, nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur: bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, vt intercessores apud Deum magis sint, quam accusatores apud homines. Nam & secundum Apostolum, circa huiusmodi hominem confirmanda charitas est: quia ipse sui accusator est, nec expectat accusatorem, sed praeuenit, vt confitendo suum abluat delictum. Humiliat etiam animam suam, sicut David sanctus: qui postquam audiuit à Propheta, Dimissum est peccatum tuum, humilior factus est in emendatione peccati, ita vt cinerem sicut panem manducaret, & potum suum cum fetu misceret. Erat quoque vir sanctus temperatus in omnibus, discretionem præcipuus: redundabat erga illum timor & amor in subditis, redolebat doctrinam discipulis, labentia cuncta eius animo subtererant. Nullus apud eum vel mœrore premebatur, vel immodica lætitia efferebatur. Nec operam declinabat scribendi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius detineretur. Erat autem ei visitata exhortatio ad discipulos suos, vt essent memores sanctorum patrum, qui per mortificationem carnis & contemptum præsentis vite, regna celorum adepti sunt. Quapropter fratres mei, inquit, optimum inijs certamen: magis verò ac magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Monachorum autem opus illud est præcipuum, vt orationem puram offerant Deo, nihil habentes in conscientia reprehensibile, & memores illius, quod Dominus dicit in Euangelio: Cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & pater vester, qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra. Quòd si vos non dimiseritis, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.

CAP. II.

Interea memoratus rex Clotarius viri Dei Columbani prophetiam suos in se effectus habuisse cernens, venerabilem patrem Eustachium, qui eius loco Luxouienfè monasterium regebat, ad se accersit: eumque ad se venientem pie admòdum obsecrauit, vt ipsius nomine vellet ad beatum Columbanum legatione fungi, adiunctis sibi, quos vellet, nobilibus viris, & quocunque cum reperiret loco, efficaciori oratione ei persuaderet, vt ad ipsum accedere dignaretur. Audito rege, venerabilis discipulus ad iter se accingit, magistri vestigia persecutus. Cumque ad eum venisset, Clotarij regis mandata ei exposuit. Viso Eustachio, lætatus beatus Columbanus, gratulatur sibi redeundi oblatam facultatem, retinet aliquandiu apud se Eustachium, hortatur eum memorem esse laborum suorum, cœrum fratrum disciplinæ habentis moderari, multos in eorum sodalitatem assciscere, suisque imbucere institutis. Dimissum post hæc, ad Clotarium remeare iubet, taliaque ad regis aures perferre responsa, sibi æquum non videri vt reuertatur: hoc solum orare, vt sodales suos, qui Luxouienfè inhabitarent monasterium, regali adiutorio & presidio foueret: addidit etiam literas ad regem castigationis plenas. Fuere eæ regi munus gratissimum, easque ceu pignus quoddam feceris viri Dei accepit lætus & ouans: nec obliuioni tradidit preces eius, sed omni presidio iam dictum monasterium munire studuit, annujs ditare censibus, fines eius vndique pro voluntate venerabilis Eustachij dilatare: denique ob viri Dei amorem, eius incolæ omni ope & beneuolentiâ profœqui.

CAP

CAP. III.

Porrò venerabilis pater Eustachius ex Italia à beato Columbano, vt iam diximus, reuersus, paterno affectu & æquo iure subditas monachorum regebat cateruas. Contigit autem eum pro communi necessitate ire ad Clotarium regem, qui eo tempore in extremis Gallia sinibus & in locis maritimis morabatur. Iter autem habuit Eustachius per saltum quendam pagumque Briegium, peruenitque ad villam Chagnerici, vbi dudum eius magister aliquandiu moratus fuerat. Villa ea Pipimifcum dicebatur, distans ab vrbe Mildorenfi duobus plus minus miliaribus. Ibitum Chagnericum cum coniuge sua Landegunda, benè Christiana & sanamentis foemina, degebat: cuius filium Magnoaldum apud se habebat. Viso autem Eustachio, Chagnericum cum ingenti gaudio eum excepit. Erat autem cum patre & matre filia Burgundofora, quam B. Columbanus Domino consecrauerat. Eam verò pater inuitam & planè recusantem cum desponsasset cuidam, & nuptijs tradere vellet, dolore oculorum correpta, & tanto febrium igne succensa est, vt vix iam superis reddi posse crederetur. Iam supremum illa trahente spiritum, beatus Eustachius patrem eius increpauit, dicens suæ noxæ esse, quòd ea tantis cruciaretur poenis, quando quidem Columbani viri Dei interdictum violare attentasset. Tum ille dissimulans, Vtiani, inquit, sospitati reddatur, & diuinis tradatur obsequijs: ego talibus votis obstare non debebo. Accedit indè Eustachius pater ad lectum puellæ, sciscitatur si suo assensu contra beati Columbani interdictum, post vota caelestia rursus iteraret terrena. At puella testabatur se talibus votis nunquam paruisse, vt terrenis caelestia commutaret, sed paratam fuisse & esse beati viri parere præconijs: seque ait præterita nocte vidisse similitudinem virum, qua ipse esset, qui oculorum lumen ei redderet, vocemque simul audisse dicentem: Quòd cunque tibi vir iste dixerit, fac, & sanaberis. Infer ergo auribus meis, quæ mihi sunt custodienda, & tuis orationibus pelle dolorem à Domino illatum. Prostratus itaque humi cum lachrymis venerandus pater, Dominum postulat, vt munus promissum largiatur: surgensque, crucem supra oculos exprimit, & manu oculos palpans, Domini auxilium implorat. Protinus salus secuta est, lumen redditur, febrium ignis fugatur, redditamque sospitati matri commendat, donè à Clotario reuersus, religionis eam vestibus induat. Cernens autem pater sospitati filiam redditam, rursus insistit vt sponso tradatur, pollicitationis præsentis caeca obliuione immemor. Quo puella comperto, cum vna è sodalibus de fuga ineunda pertractat: caque assensum præbente, felici fuga clam elapsa, ad beati Petri Apostolorum principis basilicam peruenerunt. Quod vt pater rescieuit, post eas furibundus pueros dirigit, iubetque vt apprehensam filiam crudeliter perimant. Pergentes pueri, sinibus ecclesiæ puellam receptam reperiunt. Paulisper autem morati, dum parentis ira frangeretur, puellæ mortis periculum minantur. At illa: Si, inquit, mortem me formidare putatis, in hoc ecclesiæ pavimento probare. Obstantem etenim causam ouans mortem excipio propter illum, qui pro me non dedignatus est mori. Interea peracta legatione sua Eustachius pater remeare, puellam custodia liberat, patrem terribiliter increpat, religionis vestem per pontificem vrbs illius Gundoaldum nomine, induit, sacratque salutaribus sacramentis, monasterium virginum Christi super paternum solum inter flumines Mugram & Albam ædificat, fratres, qui structuræ curam habeant, deputat, germanum puellæ Chagnoaldum, & qui ei postea successit, vualdebertum, vt regulam eas doceant, decernit: in quo quidem vualdeberto quantæ virtutes postmodum extiterint, si vita comes fuerit, profœqui nitimur.

CAP. IIII.

Reuersus indè venerabilis vir Eustachius ad Luxouium, magistri præceptum implere parat, vt gentes vicinæ pabulo fidei alerentur. Progressus ergo, Vuarascis prædicat, quorum alij idololatricis cultibus, alij Photinij, alij Bononi errore contaminati erant. His ad fidem conuersis, ad Boios, qui nunc Baiorij vocantur, tendit: eisque multo labore imbutis, ac fidei lineamento correctis, plurimos eorum ad fidem conuertit. Vbi cum aliquantisper moratus fuisset, dimisit sagaces viros, qui in cœpti laboris studio desudarent: ipse verò ad Luxouium remeare studet. Cum ergo iter carperet, venit ad quendam virum nomine Gundonim, qui eo tempore ad villam, quam Mosam vocant ab amne eo in loco fluente, morabatur. Cumque is vidisset Eustachium, velut gratissimum munus ouans domi re-

Pp 4

mire-

Genus S. Eustachij.

600. monachis præest.

Confessio sacramentalis.

2. Cor. 2.

2. Reg. 12. Psal. 101.

Exhortatio ad monachos.

Mar. 11.

Eustachius it legatus ad S. Columbanum.

Clotarius rex eius fouet monasterium.

B. Burgundofora virgo Deo sacrata

Signo Crucis restituit vitam.

Burgundofora constantia.

Habitu monastici accipit.

S. Eustachij Christi gentilibus annunciat.

mirecepit. Ingressus autem Eustachius in domum, præmissa benedictione, poscit ut liberos, quos habeat, repræsentet. Ille obediens, duos bonæ indolis filios præsentat. At vir sanctus, Est ne, inquit, tibi adhuc proles? Ille faretur præter unam filiam luminibus orbatam, nomine * Salebergam, se amplius non habere. Veniat, inquit, illa. Quæ cum vidisset, sciscitatus est ex ea, vtrum iuuenilis animus ad cultum diuini timoris adspiraret. Tum illa affatim vt tenera quiuat ætas, respondit se paratam esse sacris obtemperare præconijs. Suscepit ergo vir sanctus laborem, biduano corpus ieiunio affectu, mentem fide armavit, super oculos benedictionis oleum effudit, meruitq; tandè per eius interuentum cæcitas obtinere lumen. Redintegrait diuina pietas ad preces famuli sui, luminis damna, vt recepto lumine, post diuina munera vberius ad timoris Dei cultum adspiraret. Et ea quidem nuncusque superest, & diuinis obsequijs dedita, non solum suæ vtilitati, sed & alijs prouideri opportuna. Cumque vir Dei progressus inde, ceptum iter perageret, quendam fratrem Agilum nomine, qui modò Respacensis cenobij præsul existit, quemque tum vehemens febrium ignis excoxit, manu tetigit, interuentuque orationum suarum pristinae sospitati illico restituit. Deinde peruenit ad supradictum cenobium, ibique tam fratres interiùs, quam vicinos populos ad Christianum vigorem excitare studet, multosque eorum ad poenitentia medicamenta petraxit. Fuit autem hoc illi studio, vt multos sua facundia erudiret: & quidem complures ex eis postea ecclesiarum præfules extiterunt: Chagnoaldus Lugduni, Acharius Viromandorum & Nouiomensis ac Tornacensis episcopus, Rachnacarius Augustodunum & Basileæ, Audemarus Bononiæ & Taraonenfis oppidi.

CAP. V.

Cumque iam haberetur omnibus gratis B. Eustachius, ita vt nullus se beatum Columbanum perdidisse gemeret, qui eius doctrinis imbutus fuisset, præsertim cum cernerent in discipulo magistri instituta manere: cum, inquam, ijs omnibus charus esset, & omnium quoque Franciæ procerum studio & honore fulciretur, atque Clotarij regis amore & veneratione clueret, exarsit more suo liuidus aduersus sanctorum famam chelydrus, excitatque è sinibus matris nouum Cair, qui fratrem velitzelo extinguere: vel etiam nouum proditorem, qui magistrum dicta scinderet, & collidendo solida, ad fragiles turbarum auras fragilem mentem accommodaret. Excitat vnum è subditis, Agrestium nomine, qui quondam Theodorigi regis notarius fuerat, & quadam cordis compunctione tactus, omnia, quæ possederat, relinquens & ad Luxouium veniens, se & sua omnia supradicto patri tradiderat. Is ergo, vt cuncta replicem, religionis speciem in monasterio gestans, post licentiam postulat, vt gentium esse prædicator permitteretur. At vir sanctus illum diu oburgans increpat, ait illum se nõ debere ad tale opus idoneum vel dignum, quippe videntem adhuc in religione, putare: omnibus ecclesiasticis ornamentis decoratum esse oportere, qui ad tantum opus satis aptus censetur. Commemorat ei Ieremiam, qui licet Domini electione missus, tamen se dignum negauerit, dicens: A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Moysen quoque adducit electum à Domino & tamen linguæ causantem tarditatè. Sed cum his rationibus nihil proficeret, quem tenere non valet, abire sinit. Qui vbi ad Baioarios peruenit, ibi paululum moratus, nullum fructum attulit: sed velut alta platanus, garrula verborum folia tremulas quatuor ens ad auras, fructus copiam nesciuit. Deinde Aquileiam proficiscitur. Porrò Aquileienses tum descuerant à communionem sedis Apostolicæ, de qua Dominus in Euangelio ad beatum Petrum Apostolorum principem loquitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Descuerant autem ob trium capitulorum dissensionem, vnde discordiæ incrementa diuturna manarunt, quod præsentis operi non necesse est inserere. Veniens igitur Agrestius Aquileiam, socius statim schismatis effectus, à Romanæ sedis communionem se iunctus ac separatus est, totius orbis communionem, quicumque Romanæ sedi iungerentur, damnans, in sola Aquileia orthodoxam fidem retineri contendens. Hoc ergo schismate imbutus, epistolam venenosam, increpationibus plenam, ad beatum Attalam per Aureum, Adalualdi regis Longobardorū notarium, dirigit. Quam beatus Attala perlectam & ridiculò habitam, mihi tradidit seruandam: & ego quidem per multorum annorum spatia illam abditam habui, sed postea mea negligentia perdidit: nec quibus vtiq; alius illam, sed ipse proprio stylo scripserat. Missa autem ad beatum Attalam epistola, ipse ad Luxouium properat, deinde beatum Eustachium schismaticis

* Adesbergam, Sadalbergam,

Cæca lumē recipit.

Febbris pelilitur.

Ex monachis multi episcopi.

Chelydrus, est genus serpenis, sed hic dæmonē significat.

Ierem. 1.

Exod. 3.

Matth. 16.

Nota schismatici.

ticis tentat aculeis, si sanam eius mentem sua vesania corrumpere queat. Quod vt vir venerandus comperit, diu paternis alloquijs errantem monet: sed postquam salutaribus monitis & salubri antidoto mentem peste corruptam curare nequiuit, à suo ac suorum contubernio eum segregauit. Refutatus ergo à B. Eustachio, huc illucque vaflagatur, vt nonnullos suæ sententiæ fautores possit efficere. Sed cum præ imperitia nihil posset obtinere, beati Columbanum regulam sibi carpendam sumpsit, multa aduersus eam liuido dente garriens, ac velut cocnosa sus grunniens, per quoscunq; potuit suum similes murmur excitauit, annuente illi Abeleno, * Genuensis vrbs episcopo, qui illi sanguinis coniunctione proximus erat. Et is quidem Abelenus vicinos episcopos in Agrestij subsidium omni studio sensim sibi iungere nitebatur, ita vt ipsum quoque regem Clotarium tentarent, num ipsorum parti esset assensum præbiturus. At ille sciens & experimento cognitam habens beati Columbanum sanctitatem, & discipulorum eius doctrinam, primò suis eos studuit responsis redarguere: sed cum nihil proficeret, statuit vt synodali examine regula probaretur, nihil ambigens de beati Eustachij auctoritate & doctrina, quin omnes aduersantes sanctæ regulæ prudentia & facundia sua, adminiculante ei spiritu sancto, facile superaret. Emanante ergo regia iussione, multi Burgundionum episcopi in suburbio Matisconensis oppidi conueniunt: inter quos Maximus residebat * Tretecus episcopus, propter quem præcipue synodum fieri vorgebat Vuarnacharius beati Eustachij inimicus. Sed præualuit beati Eustachij deprecatione, vt qui fautor & patronus fieri voluit miseræ intentionis, is correptus à Domino, omnium vires frangeret. Nam præfixo & statuto die, quo aduersus Eustachium altercatio futura erat, ipse morte præuentus interijt. Fractis ergo in illo Agrestianæ partis viribus, turbantur, sciscitantur omnes ex Agrestio, quænam aduersus regulam beati Columbanum vel venerabilem Eustachium obijceret. Tum ille tremantibus labijs, nihil auctoritatis aut elucubrati eloquij habens, ait, superflua quædam & canonica constitutione aliena, ab eius regulæ professoribus pari studio obseruari. Cumque illi vrgerent, vera expromeret, tandè crimina recitat, nempe ipsos suæ regulæ habere cochleam, quam cum lamberent, eam crebrò signo crucis signari, & in ingressu cuiuslibet domicilij intra cenobium, tam ab introeunte quam egrediente, benedictionem postulari. Sed cum illi nihil dignum synodali discussione obijci cerneret, Alia, inquit, si quæ habet, opponat. Prorumpit ille, aitque se scire Columbanum à cæterorum more discrepare, & ipsa Missarum solennia multiplicatione orationum vel collectarum celebrare, & multa alia superflua: quæ cum authore tãquam hæreticas traditiones voluit vt Synodus execraretur. Vt verò audiuit beatus Eustachius hæreticos dici se suosq; vnà cum magistro Columbano, dixit ad Synodum: Vos, o decus sacerdotij, probare debetis, quinam in ecclesijs veritatis ac iustitiæ seminaria constituent, & qui à veritate & vera religione aliena tradant. Quicquid enim à norma veri tramitis dissentit, extra Ecclesiæ corpus haberi debet. Vestrum est discernere obiecta, an sint à scripturarum serie aliena. Aiant illi: Ex tuo ore nõ esse volumus, quod his responsum reddas. At ille: Nequaquam, inquit, reor ego contrarium esse religioni, cochleam, quam Christianus lambit, vel quodcunq; vas aut poculum, crucis signo muniri, cum per aduertum signi Domini pellatur pestis aduersantis inimici. Introeuntem verò monachum cellulam vel excurrentem benedictione Domini armari, ratum duco iuxta illam Psalmistæ vocem: Dominus custodit te ab omni malo, custodiat animam tuam Dominus. Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum, ex hoc nunc & vsque in seculum: & licet hoc ad vnumquemque Christianum possit referri, vt gratia baptismi per fidem in Ecclesiam intans seruetur, & vsque ad finem persèuerantiæ vigore firmetur: tamen ad quotidianum motum siue in ingressu, siue egressu vel progressu vnumquemque nostrum signo crucis muniri, vel benedictione sodalium roborari, fas duco. Multiplicationem verò orationum in sacris officijs, credo ego omnibus ecclesijs proficere. Quanto enim plus Dominus quæritur, tanto plus inuenitur: & cum crebrius oratione pulsatur, ad miserandum petentibus citius excitatur. Nihil enim magis desiderare debemus, quam orationi incumbere. Sic enim ipse Dominus in Apostolis nos hortatur: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Sic & Apostolus sine intermissione orare nos docet. Denique omnis sacra scriptura ad Deum clamare nos iubet. Qui enim clamare negligit, tanquam à Christi membris neglectus & præcisus, abijcitur. Nihil enim tam vile tamque salutare, quam creatorem multiplicatione precum & orationum assiduitate pulsare. His & consimilibus responsis confusus Agrestius, addit garrulitatis noxam, calumniatur capitis

Agrestius carpit Regulam S. Columbanum. for. Geneuensis.

Clotarij regis prudentia.

Synodus Matisconensis.

Nota ridiculas Agrestij contra monachos obiectiones

Eustachij ad calumnias Agrestij responsa.

Psal. 120.

Matth. 26. 1 Thes. 5.

capitis comam aliter tonderi, aliter characterem exprimi, & ab omnium recepto more descendi. Cum sic ille friuola garriret, sagax Eustachius, ut erat virtute patientie & scientie insignis, respondit: In horum presentia sacerdotum te ego eius discipulus & successor, cuius tu disciplinam & instituta damnas, ad diuinum iudicium cum illo intra presentis anni circulum disceptaturum inuito, ut iusti iudicis examen sentias, cuius famulum tuis obrectationibus maculare conaris. His dictis, metus quosdam partis Agrestiane percudit, hortanturque omnes, ut pacis nexu corda iungantur, & ille quidem a presumptu praeter temeritatis audacia desisteret, hic vero paterno affectu pijs correptionibus labentem foueret. Respondet B. Eustachius: Vestris ego precibus libens satisfacere, si misera mens duritiam vecordiae abijceret, & correctis cauterio morbis, vel antidoto curatis visceribus, redux ad sana consilia se recipere niteretur. Tum vero cogitibus cunctis, Agrestius simulatam pacem postulat, vti postea factis declarauit. Eustachius miti animo, & mente virtutum conscia, suauitate poscentium flexus, pacem tribuit, osculum porrigit. Agrestius interim manifestam vesaniam metu verecundiae continuit, non tamen a malis penitus recessit.

Agrestius fide pacem peti ab Eustachio.

CAP. VI.

COEpit nanque postea tentare monasteria, & sub specie discipuli, precium proditoris taxare. Venit vero ad quendam virum venerabilem Romaricum, qui primae nobilitatis fuerat apud Theodebertum regem, porro beati Columbani exemplo & Eustachij praedicatione permotus, in Luxouicensi coenobio monasticis institutis se subdiderat. Cum autem diu sub regulari tenore vitam ageret, post, Eustachio annuente, puellarum monasterium in fundo suo extruxit, in quo etiam regulam beati Columbani custodiendam indidit. Cumque iam multa religione polleret, ad eum Agrestius pergit, sese subditum atque obedientem simulat, simulque Amatam, quem ibi Eustachius ob imbuendam regulam praefecerat, molibus suggestionibus tentat. Eo nanque tempore pro quibusdam rebus neglectis tam Amatus quam Romaricus, ab Eustachio obiurgati fuerant. Laesos ergo ut sensit, ut facilius exasperatas mentes suis assertionibus iungeret, quibusdam adhibitis stimulis id paulatim nitebatur, ut venenata verba sanae mentes reciperent, & sic in contemptum regulae beati Columbani propriam vesaniam propagaret. Proh dolor, exitiabili suauitate ac letifera suggestionem infanus ille sana maculauit. Nam abiectionis institutis pristinis, rudibus plebem doctrinis instruere illi conati sunt: & educto iam ante, iuxta B. Job, colubro tortuoso manu obstetricante diuina, rursum zelum inuidiae admittere non metuunt. Deinde ad Burgundoforam dirigit iter Agrestius, ut eam quoque suis stimulationibus, si posset, macularet. At Christi virgo cum non foeminico more, sed virili plane responsione confudit. Num tu, inquit, confutator veritatis & nouorum introductor argumentorum, ea causa huc venisti, ut veneno tuo dulcia mella misceres, & vitalia alimenta letali amaritudine commutares? Illis tu detrahis, quorum ego virtutes experta agnouit, quorum doctrinam salubrem recepi, ex quorum cruditione multos caelestia regna penetrasse comperi? Meminisse te velim illius Esaias: Vae qui dicit malum bonum, & bonum malum. Accelera, & prorsus ab hac vesania festinus recede. Confutatus ille his Christi famulae responsis, rursum ad Romaricum & Amatam repedit, ut coeptam deceptionis rugam foueat & cotrahat. Sed non defuit ultio diuina. Cum enim ad hoc iam omnes aspirarent, ut contemptui pristinorum documentorum subscriberent, & assensores se praebent: primum lupi rabie exagitati, duos ex huius assertionis fautoribus, per inuestigatam noctem intra septa irrumpentes, moribus laeniarunt, atque ipsos quoque rabie comprehensos, miserabiliter morti tradiderunt. Alium quendam Placium, qui ad hunc discordiae fomitem vehementer aspirabat, demoniacus furor perualit, atque ignobiliter neci dedit. nam propria manu ipse se laqueo suspendit. Sed cum haec ultio necdum corrigeret delinquentes, protinus maior secuta est. Nam subito fulgur lapsum e caelo magno fragore percudit locum, ecclesiam peruegat, tegumenta subuertit, plebem vrit & exanimat, scilicet ut praesens correctio illi, quae nimia simplicitate praueciente, calliditate euerfa, ignauae persuasioni assensum praebuerat, monstraret futuram debere iram fugere. Mortui ad praesens sunt usque ad viginti. Deinde metu percussos paulatim mors rapuit, ut ex ea ultione, ut aiunt, amplius quam quinquaginta extincti sint: auctore quidem criminis ad poenitentiam reseruato, ut si agnoscat & redeat, proculdubio sanitatem recipiat. Nullum etenim Dominus perire desiderat, sed semper quantum grauius delictis obrutum, ut per poenitentiam

Nota infidias Agrestij schismatice.

Iob 26.

Burgundofora egressa confutata Agrestium.

Esa. 5.

En ultione terribile in calumniatores regulae S. Columbani. Plereum

nitentiae fomenta respiscat, expectat. Sed cum ille sepius sibi datum poenitentiae locum non agnosceret, ut B. Eustachij sententia, ad diuinum iudicium ipsum vocantis, praualeret, ante triginta dierum circulum, priusquam vertentis anni meta compleretur, a seruo suo, quem ipse redemerat, securi percussus, interijt. Occasio criminis dicebatur, vxoris permixtio. Quod quantum multi dixerint, & pro vero asserere voluerint, meritum tamen affirmare non est. Cuncta enim, iuxta Salomonem, adducet Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum: & secundum Apostolum, Vniuersi cuiusque opus quale sit, ignis probabit. Hoc tamen nobis dicendum est, iustam cum sententiam diuini iudicij ferire non distulisse, ut & assentatores siue asecelas eius cessare a lacerationibus famulorum Dei admoneret, & ille per contumaciam admissa scelera merita ultione lueret. Amatus vero & Romaricus venerabilis Eustachij indulgentiam postulantes, recepti sunt, & submota desidia, eius gratia fruuntur. Porro Abelenus & ceteri Galliarum episcopi post ad roboranda Columbani instituta aspirant: & multi iam, amore beati Columbani & eius regulae, monasteria construunt, fratres adunant, greges Christi congregant. Inter quos fuit illustris vir Eligius, qui modo Viromandensi ecclesiae pontifex praest. Qui cum adhuc superstit, non meo iudicio fulciendus est, ne adulationis insimuler. Is vero apud Lemonicensem urbem monasterium nobile super flumini Vincennam, Solenniacum nomine, extruxit, distans ab ea urbe millibus quatuor, & alia multa in eisdem locis coenobia. Sed & Parisijs puellarum monasterium, quod regio munere acceperat, aedificat, cui Christi virginem Auream praefecit. In Bituricensi vero urbe puellarum monasterium secundum beati Columbani regulam Bertrada, nobilis genere & religione foemina, construxit. In suburbio Bituricensi vir venerabilis Theodulphus, cognomento Babelenus, monasteria ex regula beati Columbani, religione omni pollentia extruxit: Primum in insula super fluum Milmandram, vbi religiosorum virorum adunauit cateruam: Aliud Gaudiacum nomine, haud procul a flumino Albata: Tertium Christi virginum in loco, dicto Carantonio, super fluum iam dictum Milmandram. Item aliud Christi virginum iuxta Niuernense oppidum sub eadem regula construxit. Iam vero beatus Eustachius, has adeptus victorias, corrigere delinquentes studet, ac suae paci eos, qui remanserant, adunare constituit. Porro monachorum, sub eius obedientia degentium in sapedito monasterio ingens creuerat multitudo, ut iam multa per vicina loca coenobia construerentur, quae eius successor B. Vualdebertus firmavit atque aedificauit.

Agrestij interitus.

Ecces 12. 1. Cor. 3.

Amatus & Romaricus conciliatur S. Eustachio

Construuntur multa coenobia S. Colubani.

Bertrada

CAP. VII.

DEnique beatum ex hac vita praestolans exitum, omni intentione ad contemplanda scripturae diuinae mysteria, siue, ut author loquitur, mysticorum praedicatorum documenta desudat, solique Deo mente intenta preces fundens ditigit. Cumque iam per multorum circulum annorum hoc in opere intentus vacaret, aduenit tempus vocationis, ferturque sententia iusti iudicis, ut quod minus annorum circuli, diuersis afflictionibus peracti, purgauerant, paucorum corporis infirmitas dierum sanaret: interrogatusque inter poenae incendia sub visione nocturna, si quadraginta dierum spatio leuiori poena cruciari velit, aut triginta feruentiori incendio purgatus, vitam beatam sanctus, caelos penetrare, ille respondit: melius esse, quamuis duris breui tempore subiaccere flagellis, quam poenis leuioribus prolixius consumi. Tulit ergo pronisam atque electam corporis poenam, & die tricesimo omnibus valedicens, triste remanentibus nuncium depromit, suum exitum eadem die futurum. Deinde sumpto viatico, animam caelo reddidit, ardensque desiderium superis, & paternum regimen viuentibus religionisque exempla relinquens, ipse parta victoria, calorum regna penetrauit, duce Christo, cui est virtus & honor per omnia secula seculorum, Amen.

Visio oblata sancto viro.

Eucharistia munitus obiit.

DE S. QVIRINO tribuno & martyre habetur in Gestis Alexandri Papae & martyris, Tomo 3. Maij die 3.

VITA

VITA BEATI IOHANNIS CLIMACI, A
DANIELE MONACHO CONSCRIPTA.

Martij 30.

Heb. 12.

Anno a-
tatis 16. fit mo-
nachus.Summa ei
obedientia.Fit anacho-
ra.Cibi parsi-
monia.Vitia vt in
se extinxerit.

Galat. 5.

Venam hunc virum diuinum ciuitas tulerit, atque ante caelestis militiae gloriosam exercitationem educauerit, non facile dixerim, cum id mihi non satis diligenter exploratum sit. Quenam verò modò ipsum ferat, æternis quæ & immortalibus delicijs pascat, longè ante nos Paulus expressit. Est enim & ipse penitus cælestis illius Hierusalem effectus municeps, in qua ecclesia primitiuorum est: quorum, inquit, conuersatio in cælis est, vbi spiritu purgatissimo atque ab omni materia remoto diuina infatigabiliter hauriens, pulchritudines inuisibiles contemplan, digna sudor præmia recipit, laborumque mercedem quietissimam refert. Nam cælestis regni hæreditate potitus, cum illis iam in æternum tripudiat, iungiturque lætitiæ cum ijs, quorum pes stetit in directo. Quonam verò modo beatitudinem istam sibi comparauit, iam dicere instituiam.

Hic cum per ætatem corpoream sexdecim fermè esset annorum, seipsum obtulit Christo sacrificium gratum atque acceptabile, monasticæ vitæ iugo colla subiiciens in monte Sina, eo puto consilio, vt ipsa visibilis loci commemoratio admoneret, ad inuisibilem Deum facilius dirigeretur, & aptius perduceretur. Atque peregrinatione, vt intellectu alium adolescentularum magistrum, in primis adamauit, per quam turpi & noxia confidentia omni reiecta, humilitate honestissima assumpta, demonè illum, à quo nonnunquam, vt nobis ipsis placeamus, nobisque confidamus, inducimur, à se penitus eliminans, ab ipso quoque cordis aditu reiecit. Inclinans verò ceruicem, & confidens in Domino, ac ei, qui se susceperat, patri, veluti optimo cuidam gubernatori, se totum permittens, altissimos atque sanctissimos vitæ præsentis fluctus sine periculo traiecit. Ad eò verò perfectè mundo proprijsque voluntatibus mortuus erat, vt in expertem rationis ac voluntatis animam quandam habere videretur, atque proprietate naturali omninò liberatam. Idque, cum ante hanc cælestem simplicitatem mundana sapientia non fuerit imperitus, sanè mirabilis est. Philosophiæ enim tumor à Christi humilitate, vt plurima alia, longè remotus est.

Decem igitur & nouem annis ita conuersatus est, ac beatæ subiectionis exemplar omnibus factus: cum is, qui se exercuerat, senior sanctus migrasset ad Christum, & ipse ad vitæ solitariæ studium egreditur, illius orationibus, vt armis potentissimis, fretus ad destructionem munitioem satanæ. Quinto autem ab ecclesia lapide palæstræ suæ domicilium constituit, loco cui Tholas nomen est. Ibiq; quadraginta annos summa animi magnanimitate & alacritate transiegit, ardētissimo amore ac diuinæ charitatis igne semper æstuans. Iam verò quis possit, quantos illic pertulit labores, dignè aut verbis, aut plausibus prosequi? Quomodò enim id efferri in lucem poterit, cum omnis eius labor clam & sine arbitro exactus sit? Veruntamè ex primitijs quibusdam & velut præuijs occasionibus, beatissimi viri sanctum vitæ institutum audiamus.

Edebat quidem ex omnibus, quæ sibi per professionis suæ votum edere licebat, sed modicè omninò, vt & ex hoc factum atq; elationis cornu sapientissimè deiecerit, breuitate quidem victus insanam gulæ rabiem penitus affligens, atque illi per inediam clamans: Tace, Obmutescere: & ex omnibus modicè gustando, tyrannidem inanis gloriæ sub iugum mittens. Solitudine præterea & raro hominum congressu, fornacis huius flammam, luxuriæ scilicet, adeò extinxit, vt omninò obstructa sedaretur, nullasq; molestias irrogaret. Cupiditatem verò (quam idolorum venerationem Apostolus esse definiuit) misericordia Dei rerumque exiguitate fortissimè fortis iste superauit. Accediam verò animique desidiam, (quam merito iugem animæ mortè dixerim) mortis memoria iugique pietatis exercitatione deuittauit. Cumque nullius mortalis rei affectione teneretur, æternorumque solum sensu pasceret, noxiæ tristitiæ liber euasit. Iracundiæ verò tyrannidem in seipso per obedientiæ gladium occiderat. Raro præterea congressu corporis, rarioreque vsu sermonis, inanis gloriæ sanguisugam, araneam simillimam, mortificauit. Quid octauo vitij supremam diligentissimamque emundationem, superbiæ scilicet, prosequar, quam cœpit quidem per obedientiæ mansuetudinem nouus hic Beseleel, perfecit verò cælestis Hierusalem Dominus, præsentia sua adueniens,

ueniens, humilitatemque aduersus illam exaltans, qua sine diabolum eiusque conformem classem destrui possibile non est.

Vbi verò in huius coronæ cõtextu ponam lachrymarum illius fontem, rem quidem rarā, & quæ in multis non facile inuenitur, quarum hodiè superest secreta officina, spelunca breuissima in extremitate quadam ad radicem montis posita, tantumque ab illis atque omni alia cellula remota, quantum ad obseruandas gloriæ inanis aures, satis esse videbatur? Ad cælum verò vsque gemitibus, suspirijs, singultibus, precibusque & eiusmodi reliquis, quæ ab his fieri solent, qui gladijs cauterijsq; punguntur, & quibus effodiuntur oculi, pertingens: somni tantum capiebat, quantum sufficere posse arbitrabatur ad seruandam animi intellectusque substantiam, nè per enormitatem vigiliarum contabesceret. Ante somnum verò vt plurimum orationibus vacans, libellos etiã conscribere solitus erat, quo solo opere acediæ languorem ab se fugabat. Porro cursus eius omnis, perpetua erat oratio, amorque incomparabilis ad Deum: hunc enim die noctuque mundissimo castitatis speculo intuens, satietatem vllam capere nolebat, immò verò (vt magis propriè cloquar) non poterat.

Huius aliquandò diuini patris vitam imitari cupiens, eiusque disciplinis imbui, atque ab eo veræ philosophiæ elementa percipere, quidam ex his, qui vitam solitariam delegerat, Moyses nomine, plerisque sanctorum patrum precatores exhibuit, per quos, vt se in discipulum susciperet, summis precibus orauit. Igitur illorum precibus fretus, à sancto viro, vt optauerat, susceptus est. Huic aliquandò sanctus pater præceperat, vt quodam ex loco pinguis glebæ materiam conucheret, pro latiori hortuli olerumque cultura.

Perueniens igitur Moyses ad denotatum sibi locum, quod iussus fuerat, impigrè exequabatur. Sed cum iam meridianum tempus adesset, & solis incendio, fornacis in morem, locus ille ignesceret, (erat enim mensis Augustus) victus Moyses, & ex transuersione fatigatus, aliquantula requie opus sibi esse decernit, atque sub immanis saxi umbra seipsum dimittens, obdormire cœpit. Sed clementissimus Deus fideles seruos suos in nullo contristari permittens, cum iam periclitaretur Moyses, consueta illum misericordia hoc modo præoccupat:

Magnus hic pater noster Iohannes cum in cellula sua degeret, sibipsum & Deo, vt confueuerat, vacans, in somnum quendam tenuissimum incidit, viditque per visum virum quendam augustiore facie & habitu se excitarem, somnosq; sibi exprobrantem ac dicentem: Tu ne Iohannes ita securè obdormis, & Moyses periculo proximus est? Citius itaque euigilans, oratione statim armatur, pro discipulo supplicans. Quem postmodum ad vesperam reuertentem interrogat, num aliquid sibi aduersum atq; insperatum contigisset. Tunc ille, Saxum, inquit, miræ magnitudinis parum absuit quin me demoliretur & penitus contereret, cum sub illo profundè obdormirem, nisi vocem tuam me audire existimans, ex loco, concito saltu, timore plenus desilissem. Quo facto, continuo saxum illud loci euallit, ac terræ affixum conspexi. Quo audito, vir Dei verè mente humilis, nihilq; ex his, quæ viderat & audierat, discipulo annuncians, occultis clamoribus & intimæ charitatis vocibus hymnum dicens, gratias vberrimas retulit Deo.

Erant enim viri sancti occultorum vulnerum medicus. Monachus enim quidam, Isaac nomine, quum aliquandò graui carnis æstualet incendio, cursu ad illum peruenit, vndique mœore circumfusis, intestinumque bellum singultibus & lachrymis patefecit. Eius itaque fidem & humilitatem vir Dei admiratus, blandè his vocibus consolatur, dicens: Stemus, inquit, ambo ad orationem filii, & omninò clemens & misericors Dominus preces non despiciet nostras. Quod quum factum fuisset, necdum oratione completa, adhuc prono in faciem infirmo fratre prostrato, voluntatem serui sui Dominus fecit, vt hoc prophetam suum vera dixisse ostenderet: serpensque carnis effugit, flagellis intensissimæ orationis edomitus. Porro is, qui hætenus fuerat æger, liberatum se ægritudine conspiciens, omniq; iam huiusmodi perturbatiope curatum, obstupuit valde, Deoque & inelyto eius famulo gratias retulit.

Cum verò præterea hic venerandus pater verbo gratiæ ad se venientes affatim exartaret, ac doctrinæ fluentia largissimè profunderet, maligni quidam homines, inuidicibus inflammatis, tantamque frugem, quanta ex illius doctrina gignebatur, cohibere molientes, loquacem illum ac nugacem vocare cœperunt. Quod ille animaduertens, cunctaq; in eo, qui se confortabat, Christo posse edoctus, nec solum per sermonis exhortationem eos qui ad se vtilitatis suæ causa veniebant, erudire volens, sed multo potius per

Gratia lachrymarum.

Somni paritas.

Moyse discipulum sancti viri.

Seruatur.

Moyse à presentissimo periculo.

for. rupe.

Esa. 65.

Obretractores patitur vir sanctus.

2. Cor. 11.

silentium, & per operum philosophiam, vt, sicut scriptum est, absunderet quærentium occasiones, vsq; ad certum tempus tacere instituit, mellifluumq; doctrinæ fluuiū compefcere: satius esse & melius existimans, hoc interim detrimento affici studiosos bonorum amatores, quibus fortasè per silentium amplius profuturus erat, quam ingratos illos iudices amplius iritari, nè vltèrius eorū malitia & maleuolentia excreceret. Quocirca & illi reueriti humilitatem ac modestiam viri, conscijq; quòd sibi eiusmodi vilitatis fontem obturauerant, quantiç, detrimenti omnibus extiterāt, ad virum supplices adueniunt, doctriq; sermonem communi voto cum alijs exposcunt. Cessit igitur statim, vt qui contradicere non nõrat, & denuò prioris statūs arripuit normam.

Creatur Abbas.

Cùm igitur ita bonis omnibus excelleret, vt similis inueniri non posset, vno simul oēs voto, vnoq; affectu tanquàm nouum quendam Moysen inuitū illum ad fratrum magistrum & regimen assumpserunt, lucernam (vt ita dixerim) super principatūs candelabrum eleuantes, optimi sanè talium iudices: nec spe sua frustrati sunt. Ascendit enim & ipse ad montem, sacratamq; caliginē subiens, Dei manibus cõscriptam legem suscepit, Deiq; contemplatione fruens, & intellectualibus gradibus scandens, verbo Dei aperuit os suum, & spiritum attrahens, eructauit verbum bonum de bono thesauro cordis sui.

Sic igitur impleuit finem visibilis vitæ in principatu Israëlitarum monachorū, in hoc solū a Moysè differens, quòd supremam Hierusalem summa facilitate cõscendit. Ille enim, nescio quo modo, etiā terrena frustratus est. Attestantur autem his, quæ diximus, quotquot per eum spiritūs sancti eloquijs & gratia potiti sunt, plurimiq; ex his eius gratia saluati sunt, hodieq; saluantur. Testis optimus sapientis huius salutis simulq; sapientia nouus Dauid. Testis item & pastor noster optimus Iohannes, à quo magnus ille exoratus, de Sinai monte ad nos vsq; animæ cognitione descendens, veluti nouus aliquis Dei speculator, suas à Deo tabulas inscriptas ostendit nobis: extrinsecus quidem actiua vitæ, intrinsecus verò contemplatiua doctrinam continentes.

VITA S. GVIDONIS CONFESSORIS, CVIVS OSSA HODIE QVE INTER SE COHAERENTIA CERNVNTUR Spire, quò translata sunt ab Henrico III. Anno Christi 1047. Habetur hæc Vita in vetusto exemplari MS. ab eius quodam æquali, vt apparet, scripta: sed in gratian Lectoris stylum mutauit F. Laur. Surius, & nonnihil contraxit. Sub finem quedam desunt in exemplari. Ad didimus paucula ex Breniario Spirensi.

31. Martij. quò die decessit: sed festum celebratur 28. Aprilis.

Dæclaram beatissimi Gvidonis cõscripturæ vitæ, primò eius parentes & patriam, post virtutes oratione qualicunq; explicare conabimur, eius freti adiutorio, in cuius laudem id suscipimus. Patrem igitur habuit Albertū, matrē Martiam, patriam Rauennam, in cuius villa suburbana, quæ Calamariensis dicitur, natus est. Patres eius fuere genere nobiles, religione Christiani ac Deo deuoti. Rauennæ adhuc puer literarum studijs deditus fuit. Adolefcens animo secularis, & vestibus comptus, nec à mundi pompis prorsus alienus, iam videbatur abiturus præceps in vitiorum gurgites, mundo cum illicente, & sua cupiditate inescare atque implicare nitente: sed benignissimi creatoris gratia ab hoc præcipitio potèter creptus est. Itaque sancti spiritūs accensus igne, & cælestibus ardens desiderijs, cœpit mundanis negocijs nuncium remittere, terrena desideria calcare, horrere quicquid blanditur carni, cælestis patriæ dulcedini inhiare.

S. Guido cupit mundo valescere, & habitum monasticū sumere.

Etsi autem summoperè cupiebat ponere secularem habitum, quandò tamen non ignorabat parentes id nulla ratione laturos, animo id apud se cœlabat. Cumque parentes eum vellent inire coniugiū, ille verò anxius euperet suum explere votum, aliquandò patri suo ita dixit: Duas ego mihi conciliaui sponsas, quarum altera insigni est potentia & nobilitate: altera longè hæ inferior & opibus & profapia: sed me tamen impensè diligit, & ego iam totus in eius labor amorem, nisi tu pater aliam commodiorem indices. Prior illa generositate & potestate sublimis absque multo labore & difficultate obtineri non potest, ad eamque mihi valdè arduus atque difficilis patet accessus.

cessus. Vtram ergò vis, mi pater, vt spontam mihi asciscam? Parens verò gratulabundus, Agè, inquit, fili charissime, nulla te vel pericula vel fastigia segnem efficiant, nulli alterius amores eneruent vel degenerem prodant, nulla quantuntis ampla dos à nobilitate & potentis sponsa thalamo retardet. Sume animum, & quanta maxima potes virtute contende, vt tam illustri sponsa fruaris contubernio. Turpe est enim, ob labores non diuturni temporis tantam rebus tuis optimè consulendi, & ad tantam pertingendi felicitatem negligere occasionem.

His & id genus alijs sermonibus pater exhortabatur filium, putans eum adspirare ad nuptias sponsæ mortalis. Sed ô adorandam Christi virtutem, quæ cum semper sit admirabilis, attamen in hoc nostri temporis beato viro eximie prædicanda videtur. Nam tamen ob singularem virginittatis aliarumque virtutum prerogatiuam non sit æquiparandus beatissimo Ioanni Euangelista: at tamen propter eius eximiam sanctitatem, alterum Ioannem, si fas est dici, quodammodò eum appellare possumus. Parentis enim sui sermones animo affixit suo, viresque sibi, vt is hortatus erat, assumens, ignobilem illam sponsam, cuius se amore penè abreptum fatebatur, & verbis & factis cœpit fastidire ac respicere, atque ad præclaram illustris illius ac præpotentis sponsæ copulam ardentissimo animi studio adspirare. Ignobilem atque vilem, caducam & imbecillam sponsam intelligi voluit, vt re vera est, mundigloriam & fugaces voluptates: potentissimam verò atque nobilissimam, cælestem sapientiam & disciplinam, religionisque diuinæ exercitationem: cuius tanto flagrabat desiderio, vt extra illam nihil ei adulesceret, præter eam nihil in hoc mundo sibi expectandum putaret. Itaque, vt pater admonuerat, breuis vitæ huius labores paruipendens, oblectamenta pro nihilo ducens, dura omnia pro mollibus, aspera pro leuibus, aduersa pro secundis habuit.

Eximia eius sanctitas.

Sciens autem dixisse Dominum I E S V M, Qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus: quadam nocte celeberrimæ apud Rauennates beati Apollinaris martyris solennitatis, preciosis se vestibus exuens, & pauperibus eas elargiens, vilissima se veste induit, & inscijs parentibus à patria proficiscens, Romam iter intēdit. Vbi cum in Clerum coopratu esset, statuit ire Hierosolymam, nec vnquam redire ad suos. Interea verò diuina est reuelatione admonitus, vt Rauennam repetens, subdat se Martini eremitæ magisterio. Is Martinus tanta fuit abstinentiæ & religionis, vt penè toti Italiæ non mediocri esset venerationi. Fecit ergò, vt erat iustus, venit ad Martinum venerabilem eremitam, aperit ei desiderium suum, accipitur ab illo sanè peramanter, & post suaui sanctæ exhortationis verba ait ad eum vir Dei alacri, vt semper erat, vultu: Vis'ne, fili charissime, monachi vestem accipere? Tum ille: Id verò semper mihi, inquit, in votis fuit: simulque orabat, vt ocyus ea veste indueretur. timebat enim, nè parentes reperitum ipsum abducerent, & mundi huius illecebris rursus seruire compellerent. Sed vir sanctus voluit eam rem in crastinum differri, vt interim plus deliberaret.

Luc. 14.

Vili habitu Romæ, & clericus.

Cemens ille retardari desiderium suum, cum esset feruenti spiritu, ipse sibi cucullam induit, & postridiè manè sic vestitum exhibet se viro Dei. Sciscitante illo, cur id fecisset, respondit se flammam peccatoris sui ferre nullo pacto potuisse. In eo autem seruore semper permansit, & illi venerabili viro, quoad vixit, totum se in omnibus subdidit: vixitque cum illo tribus annis solitariè in insula, quam Padus fluius à Pompofia separat. Pompofianum autem monasterium, tum quidem pauperissimum, volente sic Imperatore, curæ huius Martini erat demandatum, interim tamen regulariter ei domino Guilelmo præsidente: sed quo maior illic terrenarum facultatum erat inopia, tanto amplior religionis & diuini cultus copia videbatur. Voluit autem vir Domini Martinus beatum Guidonem in illo commorari monasterio, vt plenius disceret monastica disciplinæ & religionis instituta & perfectio. Quam verò accuratè & absolutè ea didicerit, si quis nõsse velit, poterit haud difficulter, si se ad illud conserat monasterium, cui postea ipse præfectus fuit. Eius autem cœnobij fratres esse ceu simplicem & vili amictum veste cum irridebant, at conijciebant tamen fore, vt quandoque apud ipsos Abbatis munere fungeretur. Vir enim reuerendus Guilelmus Varijs fungitur officijs in monasterio Pompofiano.

Fit monachus, & adhaeret Martino eremita.

Varijs fungitur officijs in monasterio Pompofiano.

Per id tempus dominus Guilelmus in cremum secessit, alium suo loco fratribus

Abbas con-
stituitur.

Pomposianis Abbatem præficiens. Ioannes Angelus is dicebatur, vir simplex & rectus, miræque abstinentiæ. Sed eo defuncto, atque ad Angelorum translato consortium, quantum multum renitens, & se indignum clamitans, Abbas Pomposiæ institutus est Guido beatissimus, cogente eum domino Martino, cui iam pridem in omnibus parere constituerat: nec tamen villo modo sarcinam illam sibi imponi passus est, donec ab eodem viro Dei Martino id impetrasset, ut quandoquæ liceret eam, relicta Abbacia, deponere. Porro autem & parens eius, cuius supra meminimus, & frater, Gerardus nomine, ad eum venerunt, & sub eo, contempto seculo, religiosè & strenuè Christo militarunt, atque feliciter suas animas Domino reddiderunt. Cum autem præclare monasterium illud ab eo gubernaretur, & monachorum increveret numerus, aliud cœpit, quod hodieque permanet, condere cœnobium. In quo sanè quæ per illum & sub illo patrata sint, atque etiam perpetrentur miracula, orationis nostræ tenuitas explicare satis non potest: sed tamen diuina freti ope, simplici stylo pauca ex multis annorabimus.

Multæ eius
miracula.Insigne mi-
raculum.

Aliud.

Cum iam structura huius monasterij fieret, fratribus aliquandò in muro laborantibus, crates supra modum grauæ petrarum congerie, accedente etiam mali demonis inuidia, absente patre Guidone deciderunt. Simul autem lapsi fratres quidam, nihil mali passi sunt, nonnulli verò penduli hæserunt non sine magno discrimine. Quod ubi rescivit venerabilis pater, citò adfuit, & suis illos precibus deposuit illæfos. Alio tēpore eodem muro impositum vas ligneum vino plenum, quo operarij vterentur, casu in terram corruit, & tamen neque contractum fuit vas, neque vinum effusum.

Defunctus
reuiuiscit.Rursus post
triduum de-
cedit.Item alius
frater.

Sub eadem structura magna aliquandò victus inopia premebat operarios: sed beato Guidone Dominum obnixè deprecante, & ab eo opem & copiam illis promittente: cum iam nihil esset, quo postero die refici possent, omnes aduersus illum murmurare, eique plus satis molesti esse cœperunt. Ferebat id ille patienter, & simul de ratione comparandæ alimonie cogitabat. Itaque Rauennam ea causâ proficiscens, non longè à monasterio incidit in duas naues plenas vino & frumento, diuinitus ei præparatas. Tum ille summæ Trinitati gratias agens, lætus redijt, & fratres diu sustentauit, admonens ne deinceps diffiderent. Frater quidam idiota, Martinus nomine, apud quandam defunctus est ecclesiam, quæ intra illius insulæ syluam sita erat, à memorato cœnobio plus octo milliarijs distans. Adductus autem ad monasterium, post perfoluta ex more defunctorum officia, post Missarum completa solennia, vitæ redditus, instanter petijt acciri sanctum patrem Guidonem. Aduenit ille, accuratè perquiri, & non absque tremore petit, ut exponat si quid viderit. At ille, Vidi, inquit, loca pœnarum sanè terribilia, & in ijs multos propinquos meos, mihi que notos. Cum autem tremebundus aspicerem, quidam mihi apparuit formosissimus vir, stola candida indutus, miram in capite ferens tiaram, & altera manu virgam, altera ceu fauam mellis retinens. Porrigens verò mihi fauam, iussit ut comederem. Renuente me præ timore, rursus iubet ut comedam securus, nihil reformidans. Percussanti autem mihi, quis esset, ait se Michaëlem esse Archangelum, missumque ut me consolaretur. Tum ego valere in fesso timore, totum comedi fauam. Deinde iussit me redire ad corpus, & triduo duntaxat hic permanere. Eo autem triduo dixit idem frater palatum suum illius fauæ gustu affici. Post triduum, percepta beati Guidonis benedictione, iterum obdormiuit in pace.

Eodem tempore alius frater, qui Bertholdus dicebatur, cum propinquus mortis tardè admodum animam efflaret, conscientieque stimulis pungeretur, benignitate Dei & precibus sancti Guidonis sibi redditus est. Rogantibus autem fratribus, quid sub ijs tam diuturnis mortis angoribus vidisset: Vidi, ait, demones aduersum me seuientes, & peccatum quoddam mihi obijcientes. Cum enim in seculo degerem, non nisi vnam didici incantationem, qua vsus fui, sed ea iam planè etiam ex animo exciderat. Hanc solam illi mihi procaces spiritus horrendum in modum obiecerunt: sed virtute Christi, atque orationibus sanctissimi patris Guidonis, vestrisque profligati, tristes abscesserunt. Deinde accepta pœnitentia, in pace perpetua illic quieuit.

Postquam autem illud, quod diximus, monasterium sanctis studijs & exercitijs florere cœpit, multisque opibus abundare, monebat vir sanctus subditos suos blandè ac comiter, suarumque eos virtutum informabat exemplis. Proponēbat illud ex Propheta, Diuitia si affluant, nolite cor apponere: & illud Apostolicum: Curam carnis ne feceritis in desiderijs; itemque ex Ieremia, ut diem hominis non con-

Psal. 67.
Rom. 13.
Ierem. 17.

concupiscerent. Aiebat cum diem hominis concupiscere, cuius animus carnis oblectamentis inhiat: qui ventris ingluuiem immodico cibo ac potione perpetim expleat, atque estu libidinis abreptus, fœdas sui corporis segetes voluptates. Audiebant hæc eius monita fratres, & suis animis affigebant. Erant sanè apud illos ieiunia multa & mirabiles abstinentiæ, multa psalmodiarum & vigiliarum instantia, haud vulgaris humilitas & patientia, insignis charitas & mutua reuerentia atque obedientia, singularis aliorum erga alios beneuolentia, magnum silentij studium, magna in loquendo grauitas, eximia puritas cordis: atque ut re ipsa declararent, se non turda aure accepisse patris Guidonis adhortationem, ne cor diuitijs apponeret, licet illis esset summa diuersorum piscium copia, tum eius iussa, tum sua sponte atque voluntate non nisi tribus tantum diebus hebdomadis singulis sibi piscium esum permissum esse debere statuerunt. Quod quidem absente patre Guidone cum die quodam non obseruassent, Prioris indulgentia conuiente, diuinitus sic multati sunt. Erat tum illis magnus porcorum grex. is ad dies quindecim adedò perditus fuit, ut nulla eum ratione reperire possent. Sensit vir Deo plenus ob aliquam culpam id accidisse. Quam ubi facta inquisitione cognouit, non mediocri satisfactione eam voluit expiari. Ac deinde sine villo duce totus ille grex confestim domum reuersus est.

Virtutes Fra-
tris, sub Ab-
bate Guido-
ne degen-
tium.

Frater quidam religiosus, Sergius, templi custos lampades purgans, stabat in alto tripode. Excidit autem lampas vna ex manibus eius in pavementum, & fracta est penitus. Territus ille, collegit fragmenta, & ante altaris crepidinem condens ea, festinus abiit ad patrem Guidonem, ut multa ab eo propter damnum illatum ipsi irrogaretur. Quod cum factum esset, illic redijt ad altare, & lampadem sanam atque integram inuenit. Quadam Palmarum nocte lampas ab excelso loco, putà ab ipsis templi trabibus decidit, & tamen neque illa contracta fuit, neque oleum effusum. Neque id semel tantum accidit, sed tertio eadem lampas idem passa, illæsa adhuc permanet.

Lampas fra-
cta diuini-
tus redinte-
gratur.

Heribertus Rauennas Archiepiscopus tanto aliquandò furore in virum Dei commotus fuit, ut Pomposianum cœnobium armata manu destruere meditaretur. Id ubi perlatum est ad hominem Dei, cum omnibus monachis in preces feruenter incubuit: omnesque laneis positis vestibus, asperimis & cilicinis induti sunt, imitati prophetam, qui ait: Ego autem cum mihi molesti essent, induer barba cilicio. Tres autem dies & noctes continenter sic vestiti, calceis quoque abiectis, solo pane hordeaceo & aqua contenti, quotidie sua sponte acriter in domo capitulari virgis cadebantur, nec vlla vel in templo, vel in refectorio sede alia, quam humo utebantur. Non immemor autem Deus suauissimæ illius promissionis suæ, Inuoca me in die tribulationis: eruiam te, & honorificabis me: tali visione eos consolatus est. Apparuit cuidam ex eis beatissima mater Dei & virgo perpetua, virginum stipata agmine, blandoque vultu hortata est eum, ne timeret: monuitque ut in cœptis permaneret, certi se exauditum iri: addidit etiam, donec triduanum eiusmodi seruarent ieiunium, à nullo neque visibili neque inuisibili hoste monasterium ipsorum superatum iri. Expergefactus ille, postquam tempus adfuit, quo loqui liceret, omnia hæc Patri Guidoni & fratribus enarrauit. Veram autem fuisse visionem, pax reddita comprobauit. Cum enim Archiepiscopus eo, quo diximus, animo venisset ad monasterium, fratresque omnes, licet non ignari quid vellet, obuiam ei cum timore procederent, atque suo more honorificentissime illum in ecclesiam perduxissent, ille humi prostratus, ut Deo preces offerret, diuinitus adedò compunctus est, ut surgens, persusus ora lachrymis, animo placidum & vultu blandum atque affabilem se illis exhiberet, perpetuamque cum illis iungeret amicitiam, & beato Guidoni deinceps quoad vixit humanissimum se præstaret.

Psal. 34.

Psal. 49.

Visio fra-
tris cuius-
dam.Vide esse-
clum esse-
cum, ieiuni-
orum &c.

*Hic desunt reliqua in M.S. codice: quæ sequuntur, ex Breviario
Spirensi adiecimus.*

Inter ea verò, quæ per ipsum Deum in vita operatus est miracula, quosdam in cœnobij sui renouatione, per coherentiam lignorum ruinam minantium in periculo mortis constitutos liberauit. Alios quartanis febribus laborantes, per potatam manus suæ lotionem curauit. Posteaquam igitur annis duodequingenta Pomposium cum laude gubernasset, iturus obuiam Imperatoris legationi, in ipso itinere apud Parmam feliciter expirauit pridie Calendas Aprilis, anno salutis millesimo quadragesimo sexto. Cum autem Parmenses venerabile corpus è manibus fratrum

Miracula S.
Guidonis.

Obitus eius.

Corpus eius
transfertur
Spiram.

vi abstulissent, superueniens Imperator Henricus, eius nominis tertius, sacratissimas exuias humiliter veneratus, primò fecit eas Veronam in sancti Zenonis ecclesiam reponi: deindè circa annum Domini millesimum quadragesimumseptimum de Verona Spiram transferri in ecclesiam collegiatam, quæ tunc à patrono suo primo, diuo Ioanne Apostolo & Euangelista nomen habuit: nunc verò ob sacratissimarum præsentiam reliquiarum sancti Guidonis appellatione obtinuit: vt quemadmodum Conradus Imperator, eius nominis secundus, pro fundamèto iaciendo in primi lapidis collocazione felix eidem ecclesiæ dedit initium, ità per filium eius Henricum tertium, à venerandis eiusmodi reliquijs, manu sua præsentatis, non indignum fumeret post tantam immutationem cognomentum: Ad laudem Dei in secula benedictum, Amen.

FINIS MARTII MENSIS.

A P R I L I S.

MARTYRIVM SANCTARVM AGAPES, CHIONIAE, ET IRENES, QVAE APVD THESSALONICAM passæ sunt, auctore Simeone Metaphraste.

1. Aprilis, vt hæc testatur historia, quãtum ad Irenè attrinet, Latina Martyrologia 3. & 5. Aprilis has martyres habent.

1. Thessal. 1. & 4.

Vanto ex aduentu & præsentia Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi maior gratia in humanum genus collata est, quàm olim fuerat, tanto & sanctorum hominum victoria maior extitit. Pro his enim hostibus, qui corporeis oculis cernuntur, hostes illi superari iam cœpti sunt, qui oculorum sensu percipi non possunt. Nam dæmones ipsi, quorum naturæ spectabiles non sunt, vel à purissimis atque honestissimis foeminis, Spiritu sancto plenis, superati igni traduntur. Tales fuerunt tres illæ sanctæ mulieres, quæ ex vrbe Thessalonica originem ducebant: quam urbem sapientissimus Paulus celebravit, cum eius fidem & charitatem laudans, sic ait: In omni loco fides vestra in Deum peruagata est. Atque alibi: De charitate, inquit, fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem.

Gen. 12.

Matth. 10.

1. Tir. 1.

Psal. 50.

Iohan. 14.

Cum igitur persecutio à Maximiano Imperatore aduersus Christianos illata esset, mulieres illæ, quæ virtutibus seipsas ornaucrunt, Euangelicis legibus obedientes, propter summam in Deum charitatem & caelestium bonorum spem, patrisque Abraham factum imitantes, patriam, cognitionem facultatesque omnes reliquerunt, ac persecutores fugiendo, quemadmodum Christus præcepit, altum quendam montem petierunt, ibique diuinis precibus operam dabant: & corpus quidem ipsum ad montis celsitatem contulerunt, eorum verò animus in caelo ipso versabatur. Cum autem in eo loco fuissent compræhensæ, ad eum, qui persecutionis author erat, Magistratum ductæ sunt, vt reliqua diuina præcepta exequentes, & ad mortem vsque suam in Christum charitatem seruantes, immortalitatis coronam assequerentur. Vna quidem è tribus illis præcepti perfectionem possidens, & Deum ex toto animo diligens, & proximum sicut seipsam, sancto Apostolo dicente: Finis præcepti est charitas: merito Agape vocabatur. Hoc enim nomine Græci charitatem appellant. Altera purum ac splendidum baptismatis nitorem seruans, ità vt de ipsa propheticum illud dici posset: Lauabis me, & super niuem dealbabor: à niue nomen accepit: Chionia enim dicebatur. Tertia Saluatoris & Dei nostri donum, hoc est, pacem in se habens, & in omnes exercens, quemadmodum Dominus dixit: Pacem meam do vobis: Irene ab omnibus vocabatur, à pace nomē accipiens. Has tres foeminas cum ad se ductas, & ità affectas Magistratus vidisset, vt dijs sacrificia offerre nollent, igne cremandas esse decreuit, vt per ignem exigui temporis, igni subiectos diabolum omnemque dæmonum cateruam, ipsius diaboli exercitum,

citum, qui sub caelo est, superantes, incorruptam gloriæ coronam adipisci, ac Deum ipsum, à quo gratia eis collata est, cum Angelis perpetuò collaudare possent. Quæ verò ab illis gesta sunt, ea breuiter narrabimus.

Cum præfideret Dulcetius, Artemensis scriba dixit: Cognitionem de his, qui præfentes sunt, à Stationario missam, si iubes, legam: Iubeo, inquit Dulcetius Præfès, te legere. Tunc ait Scriba: Ordine tibi meo domino omnia, quæ scripta sunt, recitabo. Caspander beneficiarius hæc scripsit: Scito, mi domine, Agathonem, Agapen, Chioniam, Irenen, Casiam, Philippam, & Eutychem nolle his vesci, quæ dijs sunt immolata. Eas igitur ad tuam amplitudinem adducendas esse curauit. Tunc Dulcetius Præfès illis dixit: Quenam est ista vestra tanta infania, vt nolitis religiosissimis nostrorum Imperatorum & Cæsarium iussis obedire? Agathoni autem: Quare, inquit, tu ad sacra proficiscens, quemadmodum consueuerunt, qui dijs consecrati sunt, non his sacris vsus es? Respondit Agatho: Quoniam Christianus ego sum. Tum Dulcetius: Num tu etiam hodierno die in eo proposito permanes? Maximè, inquit Agatho. At ille: Tu verò Agape, quid ais? Respondit: Ego Deo viuenti credo, neque volo rectè factorum cōscientiam meam perdere. Tunc Præfès: Tu autem quid ad hæc dicis Chionia? Ait illa: Cum Deo viuo credam, ob id nolui facere, quod dicis. Ad Irenen verò cōuersus Præfès, ait: Quid nam ad hæc? Cur non pijs summo nostrorum Imperatorum & Cæsarium iussu obtemperasti? Diuini timoris causâ, inquit Irenè. Dein Præfès: Tu verò Casia, quid ais? Animam meam, inquit Casia, seruare volo. Præfès autem: Nunquid sacrorum vis esse particeps? Minimè, inquit illa. Tunc Præfès: Tu verò Philippa, quid dicis? Respondit illa: Idem & ego dico. Quid nam, inquit Præfès, hoc idem est, quod dicis? Illi autem Philippa: Mori malo, quàm vestris sacrificijs vesci. Tunc Præfès: Sed tu Eutychia, quid ais? Idem, inquit illa, & ego dico: malo & ipsa mori, quàm facere quod iubes. Ait illi Præfès: Num virum habes? Mortuus, inquit Eutychia, ille est. Præfès verò: Quampridem mortuus est? Ante menses ferè septem, inquit Eutychia. Tunc ille: Et vndè nam igitur grauida facta es? Ex eo, inquit illa, viro, quem dedit mihi Deus. Præfès autem: Hortor te Eutychia, vt ab ista infania desistere velis, & ad humanas cogitationes redeas. Quid ais? vis ne regali edicto parere? Minimè, inquit Eutychia, ego parere volo: sum enim Christiana, Dei omnipotentis serua. Tum ille: Quoniam Eutychia grauida est, intereà seruetur in carcere. Atque hæc addidit: Tu verò Agape, quid ais? Visne omnia illa facere, quæ nos dominis Imperatoribus ac Cæsariibus nostris deuoti facimus? Minimè, inquit Agape, decet fatanè deuotam me esse. His verbis mens mea non abducitur: inexpugnabilis enim illa est. Tunc Præfès ait: Et tu Chionia, quid ad hæc dicis? Mentem nostram, inquit Chionia, nemo potest peruertere. At Præfès: Num aliqua apud vos sunt impiorum Christianorum commentaria, vel membrana: aliqua, vel libri? Respondit Chionia, Nulla ó Præfès, nobis sunt: omnia illa Imperatores, qui nunc sunt, à nobis abstulerunt. Præfès autem: Quis nam hanc mentem vobis dedit? Omnipotens Deus, inquit illa. Dixit autè Præfès: Quinam sunt, qui vobis auctores fuerunt, vt ad istam stultitiam veniretis? Deus, inquit Chionia, omnipotens, & vnigenitus eius filius, Dominus noster Iesus Christus. Dulcetius ait: Manifestum illud est, quòd omnes vos deuotioni nostrorum potentium Imperatorum ac Cæsarium subiectos esse oportet. Quoniam verò post tam multum tempus, post tot admonitiones, totque edicta proposita, & tales minas iniectas, vos temeritate quadam & audacia elata, ipsorum Imperatorum ac Cæsarium iussu contempistis, in Christianorum impio nomine permanentes: cumque ad hodiernum diem iussæ à stationarijs ac primis militibus, Christi negationem scriptam profiteri, facere id recusetis, propterea pœnas vobis dignas accipite. Id cum dixisset, sententiam scriptam legit: Agapen & Chioniam, quoniam iniquis mentibus & contrarijs sententijs elata, cõtra diuinum edictum dominorum Augustorum ac Cæsarium fecerunt, & nunc etiam temerariam, vanam & pijs omnibus execrabilem Christianorum religionem colunt, igni tradedas iubeo. Hisque dictis, subiunxit: Agatho autem, Casia, Philippa & Irenè, quoad mihi placuerit, seruentur in carcere.

Posteà verò, quàm sanctissimæ mulieres igni consummatae sunt, cum rursus sancta Irene ad Præfidem ducta fuisset, Dulcetius sic illam affatus est: Tua infania propositum ex his, quæ facis, manifestò apparet, quæ tot membranas, libros, tabellas, codicillos & paginas scripturarum, quæ sunt impiorum Christianorum, qui vnquam fuerunt, ad hodiernum vsque diem seruare voluisti: quæ cum prolata essent, ea cognouisti, quanuis quotidie negaueris, vos eiusmodi scripta possidere, non contenta neque sororū tuarum

Irenes con-
stantia.

pœna, neque mortis metum præ oculis habens. Quamobrè tibi pœnam afferri necesse est. Sed alienum tamen non videtur, etiam nunc benignitatis partem aliquam tibi condonari, ut si volueris nunc saltem deos agnoscere, impunis & ab omni supplicio periculoque libera esse possis. Quid igitur dicis? Facisne quod Imperatores nostri & Cæsares iusserunt? Num parata es sacrificijs vesci, & dijs immolare? Minimè, inquit Irene, minimè per Deum omnipotentem, qui creauit cælum & terram, mare & omnia, que in eis sunt. Summa enim illius ignis sempiterni pœna proposita his est, qui Iesum Dei Verbum negauerint. Dulcetius verò: Quis nam tibi author fuit, ut membranas istas atque scripturas ad hodiernum vsque diem custodires? Ille, inquit Irene, Deus omnipotens, qui iussit nos ad mortem vsque ipsum diligere: qua de causa non ausi sumus eum proderi: sed malimus aut viuentes comburi, aut, quæcunque alia nobis acciderint, perpeti, quàm talia scripta proderi.

Tum Præses: Quisnam, inquit, conscius erat hæc in domo illa esse, in qua habitabas? Respondit Irene: Hæc vidit Deus omnipotens, qui omnia scit: præter eam nemo. Nostros enim homines inimicis peiores duximus, nè fortè nos deferrèt. Itaque nulli hæc ostendimus. Superiore anno, inquit Præses, cum edictum illud tale, ac pium iussum Dominorum Imperatorum ac Cæsarium primò fuit diuulgatum, vbinam vos latuistis? Ad hæc Irene: Illic, vbi Deus voluit. In montibus (scit Deus) sub dio fuimus. Præses verò: Apud quem vixistis? Sub dio, inquit illa, aliàs in alijs montibus versantes. At Præses: Quinam erant, qui vobis panem suppeditabant? Deus, inquit Irene, qui omnibus escam suppeditat. Tum Præses: Eratne pater vester harum rerum conscius? At Irene: Minimè per Deum omnipotentem conscius erat ille, qui ne nouit quidem hæc omninò. Præses ait: Quis igitur vestrorum vicinorum id nouerat? Vicinos, inquit Irene, interroga, & loca inquire, vel eos qui nòrunt, vbi nos eramus. Præses dixit: Postquam è monte reuersa fuistis, ut tu dicis, legebatisne scripta ista, præfente aliquo? Domini nostræ erant, inquit Irene, neque audebamus illa efferre: quamobrè magnoperè angebamur, quòd non poteramus nocte ac die illis operam dare, sicut à principio consueueramus vsque ad annum superiorum, quo & illa occultauimus. Dulcetius Præses dixit: Sorores quidè tuas pœnas nostro iussu decretas exoluerunt: te verò, etsi anteaquam aufugisses, propterea quòd scripta ac membranas istas occultaueras, mortis pœna tibi decreta fuerat: non tamen eodem modo iubeo è vita sic repente discedere: verum per satellites ipsos, & Zosimum publicum carnificem in lupanari nudam statui præcipio, è palatio singulis diebus panem vnum fumentem, satellitibus ipsis non permittentibus te illinc discedere.

Sententia
in Irenen.

Cùm igitur satellites & Zosimus publicus minister præfès essent: Illud, inquit Præses, vobis notum sit, quòd si mihi significatum fuerit, vel horè alicuius momento istam ex eo loco motam fuisse, in quò esse iussimus, tunc vos supremæ pœnæ subiecti eritis. Scripta verò ipsa à scrinijs & arculis Irenes proferantur. Cùm igitur quemadmodum à Præfide iussu fuerant, eam illi ad publicum lupanar duxissent, & propter Spiritus sancti gratiam, quæ ipsam protegebat, & vniuersorum Domino Deo puram atque intactam seruabat, ne vnus quidè ad eam accedere, vel turpe aliquid in eam facere aut dicere ausus fuisset, sanctissimam illam foeminam Dulcetius præses reuocauit, & ante tribunal sesti iussam, sic affatus est: Nunquid in eadem adhuc temeritate persistis? Minimè, inquit Irene, temeritas, sed Dei pietas est, in qua persisto. Cui respondit Dulcetius præses: Et ex priore tuo responso manifestè ostendisti te Imperatorum iussui nolle æquo animo parere, & nunc quoquè in eadem arrogantia persistentem te video: quare dignam pœnam perseques. Cumque chartam petijisset, sententiam hanc còtra ipsam scripsit: Quoniam Irene Imperatorum iussui parere, dijsque immolare noluit, quinimò nunc quoquè in Christianorum ordine ac religione perseverat: hac de causa, ut antea duas eius sorores, ita & ipsam viuentem nunc comburi iubeo.

Laudans
Deum flammis
exurit.

Hæc sententia cùm à Præfide lata fuisset, milites Irenen comprehensam in quendam sublimem locum duxerunt, vbi & eius sorores antea martyrium passæ fuerant. Cùm autè magnum rogam accendissent, iusserunt ipsam in eum conscendere. Itaque sancta Irene psalmos canens, & Dei gloriam celebrans, in rogum se coniecit: atque ita consummata est in consulatu Diocletiani Augusti nono, Maximiani autem Augusti octauo, Calendis Aprilis, regnate in secula Christo Iesu Domino nostro: cum quo patri est gloria sanctoque Spiritui in secula seculorum, Amen.

DE S. THEODORA sorore illustrissimi martyris Hermetis, vide Tomo 3. Gesta Alexandri Papæ & martyris, 3. Maij.

VITA

VITA S. HVGONIS GRATIANOPOLITANI
EPISCOPI, GRAVITER ET ERVDITE CONSCRIPTA
à reuerendo patre D. Guigone, V. Priore primæ
Carthusiæ, eius æquali.

Innocentius episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio Guigoni Priori Carthusien. Salutem & Apostolicam benedictionem.

Diuinis respondentes beneficijs, cognita vita eius, & auditis, quæ per beati Hugonis merita fiunt, miraculis, supernæ maiestatis clementiam collaudauimus, & Archiepiscoporum, Episcoporum & Cardinalium, atque aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consilio, ipsum inter sanctos & electos honorari præcepimus, & diem eius assumptionis cum gaudio sollempniter celebrari. Quia igitur ipsius vita, quam piè duxit in corpore, & miraculorum conuulsio, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maximè dilectioni non extant incognita: autoritate beati Petri & nostrâ tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligenter describendo posterorum memoriæ tradas: ut & Deus honoretur in sancto, & ceteris legens ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipsius intercessione peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios nostros Carthusienses fratres, per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pisis x. Calend. Maij.

s. Hugone
latus in
Sanctos.

PROLOGVS D. GVIGONIS IN VITAM S. HVGONIS
EPISCOPI.

Domino & patri charissimo, ac reuerendissimo sedis Apostolicæ pontifici Innocentio, & Carthusiensium pauperum seruus inutilis Guigo, perpetuam salutem & pacem in Domino, & si quid apud Deum tanti peccatoris oratio. Non peperit nostræ vel verecundiæ, vel imperitiæ, Apostolarum vestri imperiosa dignatio. Sicut enim huic opusculo præfixæ vestræ sententia indicant literæ, beati Petri autoritate & vestra mandastis, ut vitam beati Hugonis Gratianopolitani episcopi noscendam posteris scripto commendarem. Rogauerant quidem id ipsum iam pridem complures alij, sed maximè non spernentis autoritatis Arialduus & Hugo, Mauriennensis & Gratianopolitanus episcopi: è quibus prior habitu & vita regularis, beati viri in tractandis ecclesiasticis rebus per triginta ferè comes extitit annos: posterior verò ex nobis monachus, ita ei in ecclesiastico regimine successit, ut propter diuturnam ac vehementem infirmitatem ipsius, in eius locum, ipso potente, vestraque pietate iubente, priusquam obiret ipse, consecraretur. Et erga eos quidem, quos præ longa familiaritate vel conuictu latere non poterant, nostra nos imperitia seu verecundiæ, & quæ fortè non minus impediabat, carnis infirmitas sufficienter poterant excusare: ad tantam verò potius autoritatis, ne mutire quidem præsumpsimus, nè, dum ei non obedimus, cui totus commissus est mundus, eum offenderemus, à quo factus est mundus: & dum apud homines vitam imperitiæ confusionem, apud Deum incurreremus damnationem. Obsecramus autem eos, qui hæc legerint, nè tanti sanctitatem patris, nostra non solum faciundia, sed & cogitatione longè maiorem, ex ista scriptura metiantur: & maximè, nè putent nos ultra, quàm sua postulant merita, nostris enim sermonibus efferre potuisse. Tantum enim abest, ut sanctitatis illius magnitudinem plus æquo valuerimus quasi fauorabiliter extollere, ut nec illam ipsam sanctæ conuersationis eius prærogatiuam, quod sine fictione dicimus, tum propter imperitiæ, tum propter sermonis inopiam, ut erat dignum, potuerimus explicare.

Ro. pœn-
ci totus cõ-
missus mû-
dus.

VITA

VITA S. HVGONIS EPISCOPI.

1. Aprilis.

1. Cor. 1.

Patria & parentes S. Hugonis.

Pater eius senex fit Carthusianus.

Exod. 20.

Psal. 141.

Somnium matris eius, cum illum gestaret vtero.

Eius verecundia.

Vm ergo prafati patris fanctiffimi mores & opera Deo placetia, fufficientem fermoni adeo prafentem materiam, vt non folum noftram, fed & quorumlibet vincat facundiam, carnis eius tacendam ex toto duceremus originem, eo quod indifferenter de bonis bonos, de malis malos, de bonis malos, & de malis bonos, per diuini iudicij inferuabilē altitudinē nafci quotidie nullus ignoret: nec referat aliquid, qualibus fit ortus quifque parentibus, fed qualibus vixerit moribus: nec augmēta conferat meritorum, potentia, diuitijs & nobilitate terrena claruiffe, fed hæc omnia pro Chrifto contempiffe: cum videamus & Dominum pauperibus ortum parentibus, & in Apofolis insigniores, fumptos ex pifcatoribus. Vnde & beatus ad Corinthios fcribens Paulus: Videte, inquit, fratres vocationem veftram: quia non multi facientes fecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: fed quæ ftulta funt mundi, elegit Deus, vt confundat fapientes: & infirma mudi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & quæ nō funt, vt ea quæ funt, deftrueret, vt non gloriatur omnis caro in confpectu eius. Verum quoniam ij, qui de virtutibus tractauere fanctorum, etiam carnales inueniuntur non tacuiffe natales: dicamus & nos breuiter quod beatus Hugo, natione Valentiniēfis, loco iuxta Ifaram fluuium fito, cui Castrum nouum nomen eft, parentes habuit & fecundum feculi dignitatem non infimos, & quod excellit, fanctitatis prerogatiua confpicuos. E quibus pater Odilo nomine, prater alia quam plurima, quæ militari licet in habitu, laudabiliter gefit vel habuit, veritatis & caftitatis amator extitit. Nam & mendacia, ingenua mentis affectione religiofis quam plurimis amplius euitabat, & licet duas, priore defuncta, cuius fuerit fortitus vxores, nullos tamen, quod his temporibus & hac temporum labe, prafertim in potentibus, monstro fimile ducitur, prater vxorios eft expertus amplexus. Idemque ipfe æuo iam grauis, fanctiffimo monente filio, tanto feruore contempfit feculum, vt fenectutis immemor & delicatæ cōfuetudinis, duras, quas Carthusia propter verba labiorum Dei custo dit, vias aggredi non dubitauerit. Vbi annis ferè decē & octo in tanta fobrietate, tanta vixit humilitate, vt cunctis ibidem Deo famulantibus charus, cunctis habetetur venerationē digniffimus. Cui viam vniuerfæ carnis ingreffuro (erat quippe ferè iam centenarius) venerabilis affuit filius, eumque proprijs & inunxit & facra cōmunionē repleuit manibus. Expletoque condigna veneratione tam fancto funere, obitus diem, ficut & matris, eleemofynis, quoad vixit, celebrem duxit & facrificijs.

Quæ videlicet venerabilis mater eius, cum post abfeffum viri, prater quem nullū penitus nouerat, vellet & ipfa cuncta relinquere, quia foeminarū religiofa rara tunc erant monasteria, pij filij falubribus inffructa monitis, continentia & eleemofynis, orationibus atque ieiunijs ac reliquis fanctis operibus in domo propria, quod reliquum erat impendit tēporis, filios etiam fuos, militaribus strenuos actibus, ab immoderatis, quantum poterat, frenabat excessibus. Cui decumbenti ea, qua obiit, ægritudine, optata filij adeft præfentia, adoranda tradit myfteria, extrema non multo post feputura: foluit obfequia, prompta foluens obedientia, quod imperat Deus lege Mofaica, dicens: Honora patrem tuum & matrem, vt fis longæuus fuper terram. De qua vtiq̄ terra Pfalmifta Domino dicere creditur: Tu es spes mea, portio mea in terra viuētium. Hac autem dicere fuerat folita, quod dum prægnans fuis eum ferret vifceribus, vifum fibi per fomnium fuerit elegantem creaffe paruulum, quem fiftendum Dei cōfpectibus, fancti, in quibus & beatus erat Petrus, deferebant in cælum. Hinc factum eft, eadem adnitate, vt difcendis applicaretur literis. Sperabatur enim, nec fruflra, fingularis apud Deum gratiæ futurus & meriti. Amavit autem studia literarum nō medio critè: propter quæ etiam in exteras profectus regiones, multa fuffinuit. Inerat quippe illi, & vfque ad vltimam fenectam inefle non deftitit, verecunda fobrietas, quæ eum & inter fuos etiam neceffariorum fapē cōgebat ferre inopiā, dum nec amicis, fi quid eum angebat, pudore victus poterat confiteri. Quo quali freno à multis comprimebatur illicitis.

Cum autem à fcholis reuerfus, Valentia, vbi maioris canonicus erat ecclefiæ, inter fculares & lubricos iuuenis licet pudibidus demoraretur & fobrius: (ftatuerat enim, ficut ipfe dicebat, ab omni deinceps contaminatione immunē fe, Deo iuuare, feruare) contigit dominū Hugonem, Galliarum omnium ex præcepto beatæ memoriæ Gregorij feptimi Legatum, ad eandem venire ciuitatem, virum fcilicet in ecclefiasticis negocijs

strenuum

strenuum & famofum, ecclefiæ Dienfis tunc præfulem, postea Lugdunensem archiepifcopum. Qui cernens iuuenem elegantem vultu, ftatura procerum, eloquio temperatum, moribus verecundum, edoctusque ab eis, qui nouerant, cuius effer eruditionis & generis, & vt erat tam in rebus humanis quam diuinis ingenij perfpicacis, agnofcens in eo magna quædam future probitatis & fanctitatis infignia, hilariter & affabiliter amplexatus eft, rogans vt ad fe veniret, fuorum certaminū comes futurus & particeps: quibus non folum aduersus laicos, qui ecclefiās, decimas ac cœmeteria facrilègè detinebant, fed & contra facerdotes, quorum vitam inhonesta coniugia maculabant, Simoniacos etiam, qui cupiditate cæcati, sacra profanaque mifcebant, paucis iuuatibus, acerimus infudabat. Quod ipse libenter amplexus eft. Aliquanto dehinc temporis exacto fpatio, idem Legatus apud Auinionem, nō ignobilem Prouinciæ ciuitatem, grande celebrauit concilium, in quo multa ad Dei honorem & Ecclefiæ vtilitatem præconio digna patrauit. Ad hoc cōcilium epifcopo carentes & epifcopum quærentes Gratianopolitani venere canonici, compertoque præfatum iuuenem conuentui interefse præfenti, petierunt fuppliciter, fuffragante cōcilio, ab eius venerabili patrono, cui gratæ officium focietatis exhibebat, vt hunc fibi daret sine dilatione epifcopum. Quibus ille protinus gratulabundus affenfit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum ecclefiæ fauens profectibus, cuius etiam facris officijs futurum non dubitabat opportunum. At vero ille, repentino timore concuffus ab imo vifceribus, toto reniti corpore magnisque clamare vocibus, & sefe ætate, fcientia & postremò moribus & vita tantis myfterijs imparem cœpit affirmare, nec vllatenus pati in fua falutis periculum, fua vilitate officia veneranda foedari. Quam vtiq̄ de fe fententiam, profundiffima humilitate conceptam, vfque ad finem non exiit. Semper enim in quantifcunque fanctitatis & honorum profectibus operum, inuilem fe feruum & pontificatū administratione indignum proteftari non erubuit, femperque ad deponendum, ficut ex confequentibus liquebit, paratus fuit. Vir autem profundi confilij, qui prædictis cum concefferat clericis, effer gaudebat, quod in hac ætate & habitu (erat enim habitu fccularis, & anno ferme vigintifepenni) honores non modò non appeteret indebitos, fed & repudiaret oblatos, cœpit tamen rationabili, qua pollebat, facundia eius erigere trepidationem, folari verecundiam, frangere pertinaciam, afferens in talibus vel fubeundis vel portandis oneribus non de fua quenquam virtute, fed de Dei potiùs debere benignitate præfumere, à quo deberet fperare bonum, quod decrat, & ad quem referre, quidquid acceperat. Huius itaque & ceterorum, qui aderant, virorum grauium confolationibus fractus atque hortatibus, tandem aliquandò celfit electioni.

Præerat autem eo tempore Viennēfi Ecclefiæ archiepifcopus Garmundus nomine, quem propter Simoniam, cuius fuffinebat infamiam, fibi manus imponere nō admiffit. Cunctis itaque, prater epifcopi, à non sine reuerentia memorando Legato fumptis ordinibus, eodem comitante, profectus eft, vt à fedis Apoftolicæ fuffimo confecraretur antiftite. Vbi dum, confecrationis ftatutum opperens diem, cōmoraretur, in ipfis quodammodo diuine feruitutis inicitijs & in primis sacre militiæ tyrocinijs, grauiiffimā hoftis antiqui impugnationem rudis & talium inexpertus incurrit: Quæ fanctam ipsius animā vtiq̄ ad illam ægritudinem, qua & decubuit moriturus, die noctuque nūc acrius, nūc mitius, non deftitit exercuare. Quia enim fanctæ conuerfationis & illuftrium operum indignibus meritis magnam in populo Dei famam, magnam fiterat habiturus & gloriā, ne fortitā extolleretur, angelum fatanæ, ficut & beatus Apoftolus, qui se colaphizaret, accepit. Sic etiam apud prophetam Zachariam Iefu facerdoti magno, veri Saluatoris myfterium præferenti, fatan stabat à dextris, vt aduerfaretur ei. Nec hoc mirandum, cum conditorem & rectorum omnium Deum, humana carne veftitum, impijs aufibus tentare præfumpferit, & postremò, oftentis totius mudi regnis cum fua gloria, Hece conatus fuerit. Sicut ergo ipfi Domino incredibili præfumptione idolatriam, fic & eius feruo fuggerebat viperea machinatione blafphemiam, fcilicet vt de Deo, vel de his que ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed ficut à Domino, fic, eodem iuuante, ab eius feruo victus & confusus abfeffit. Cùm igitur impugnationem, vt diximus, infufpicabilem feniffet hoftis antiqui, reputans nē forte indignatus aduerfiffimè fe fuiffet Dominus, quod eligentibus fe cefferat vel inuitus, electioni in factæ abrenunciare modis omnibus deliberavit, & facras administrationes, quibus indies fe magis ac magis depurabat indignum, nullo pacto contingere. Quam delibe-

Synodus Auinionensis.

Pecur in epifcopum, sed totis viribus conatur effugere

O eximia, sed raram virtutem

Tentatio blasphemie sancto viro per omnem vitam infestissima.

1. Cor. 12. Zach. 3.

Martij. 4.

deliberationem, vt putabat, saluberrimā simul cū ipsa tentatione, ab imo corde lachry-
mis profusis atque suspirijs, ei, qui se duxerat, festinauit ostendere. At ille defectu eius
nimio, quanquam à religione profecto, timore ex parte interim rationabili responso
ne sedato, ad memoratum Papam pergere, & quidquid eius angebat animum, vt
Christi vicario, totum reuelare suauit.

Quod cum humiliter deuoteque fecisset, tanta consolationis ab eius ore sagina pro-
fusis est, tantumque erga se dilectionis expertus affectum, vt de hac ipsa, quæ in despe-
rationem cum penè compulerat, tentatione gaudere, & felicioris insuper spei materi-
sumere cogeretur. Docuit enim beatus Papa, vt potè in rebus his nec rudis nec inex-
pertus, arguere Dominum & castigare, quos diligit, & omnem filium flagellare, quem
recipit. Et idèdò quanto durius cordi eius imposuerat flagellum, tanto euidentius parce-
næ in eum dedisse dilectionis indicium. Præsensisse etiam ianiamque diabolum, quan-
ta per eum ipse damna passurus, quanta Dei foret populus virtutis in cremetā sumptu-
rus: & idcirco omnes inueteratæ malignitatis infumere conatus, vt à sacris eum quo-
quo modo deterrere possit officijs, permittente Deo, ad ipsius quidem ignominiam &
pœnam, ad huius autem coronam & gloriam. Huiusmodi sermonibus & veritate ple-
nis, & autoritate roboratis, non quidem tentatione penitus extincta, sed tamen con-
solatione suscepta, animaque effectus, consecrationem ab eodem post modicum sus-
cepit episcopalem. Tantis autem & in ipsa consecratione, & toto illo, quo ibidem de-
moratus est, tempore illius tanti viri amor in eum ostensus est, vt patenter ostenderetur,
dininæ in eo gratiæ magnū aliquid præsensisse præfagium. Sed & comitissa Mathildis,
habituus quidem fœminici, sed animi per cuncta virilis, quæ rerum humanarum tumul-
tus atque pericula, instar prophetissæ Deborah, prudenter sedare & fortiter nouerat to-
lerare, in suo Deum venerans famulo, dici consecrationis eius necessaria cuncta submi-
nistrauit, pastoralem, quo diu vsus est, baculum dedit, additis Psalmorum secundum
beatum Augustinum explanationibus, cum B. Ambrosij volumine, cuius est titulus,
De officijs. Totoque, quo deinceps tempore vixit, tanquam verum Dei famulum sy-
cera deuotione specialiter honorauit & coluit, sitiens eius instanter & consilij instrui
& oratione defendi.

His ita non solum prosperè, sed & religiosè peractis, ad susceptam reuersus ecclesi-
inuenit clerum & populum in diuinis nimis rudem & incompositum, & sanctarum ob-
seruationum intantum inscium, vt non solum gradus inferioris clericici, sed & sacerdo-
tes vxores ducerent, nuptias publicè celebrarent, emere ac vendere sancta non haesita-
rēt, ecclesias, oblationes, decimas & cœmeteria laici, & eorum ditioni sacerdotes sub-
diti possiderēt, vsurarij siue fœneratores iniusta ex alienis damnis lucra coaceruarent,
nec ob hoc tamè minus eorū aliqui vel ecclesias intrarēt, vel mysteria sacrosancta per-
cipere: adeo erant omnes disciplina torius expertes. Porro substantia domus episco-
palis, dissipantibus non tam episcopis quam tyrannis, qui præcesserant, penè fuerat tota
consumpta. Vnde multas ibidem etiam necessarij victus inopias per plures pertulit an-
nos, eò quod nec illicitis contradibus, sicut pluribus mos est, suas indigentias supplere
volebat, & mutare, vnde redderet non habere se cogitans, minimè præsumebat. Ve-
rum tor & tanta suscepti populi vitia vel peccata, quanta vigilantia quibusve prædicatio-
nis & disciplinæ flagellis persecutus fuerit, quos ibidem labores, quos discursus, quod
solicitudines insumpsit, quæ ieiunia, quas vigilias, quas psalmodias, quos gemitus
quas preces, quosque lachrymarum imbres ad propitiandum pro eis Dominum pa-
terna pro eis compassione profuderit, non est nostræ facultatis euoluere. Sed nec quæ
ex tãtis laboribus prouenerit fructus, nostris exponi verbis aut potest aut opus est, cum
rerum in melius manifesta mutatio id ipsum cernentium euidenter ingerat oculis.

Ipse verò interim pennatorum in Ezechiele animalium, coram sua semper facie gra-
dientium, sedulus imitator, sese antese ponere, & sua vel pericula vel profectus subtili
aminatione discutere non cessabat. Contemplans itaque suam vel ætatem, vel mortu-
imperfectionem, in quam præcipuè vsque ad mortem mentis oculos intentos & ipse
habuit, & alios habere persuasit, & suscepti pondus officij, necdum duobus post con-
secrationem expletis annis, contemptis omnibus, Casæ Dei ordinis Cluniacensis, factus
est monachus. Ibi quippe maius tunc paupertatis & humilitatis studium visebatur. Vnde
sanctorum, quorum ibidem aderat copia, virorum succensus exemplis, eosque
quanquam nouitius, non minùs ipse succendens, annum fecit, cum ceteris bonis, tum
præcipuè humilitate, cuius præ cunctis virtutibus seclator extitit indefessus, cunctis am-
bili.

Rom. pon-
tifex cum
consolatur.

Itemq; cõ-
secrat epi-
scopum.

Iudic. 4.

Nota depra-
uatos eius
temporis
mores.

Vide studia
sancti viri
& veri epi-
scopi.

Ezech. 1.

Fit mona-
chus Clu-
niacensis.

bilis. Ità nanque sese gerebat, vt cunctorum imitatione pariter & veneratione dignus
esset. Post hoc cogente, qui se sacrauerat, memorato sedis Apostolicæ præfule Gre-
gorio septimo, ad episcopatum à monasterio, quò feruens intrauerat, feruentior est re-
uerfus, ex vnus anni studijs tanta virtutis incrementa reportans, quanta de diuturnæ
vitæ laboribus vix assolent multi: pro claustro circumspectionem habens peruigilem,
qua non tantum sui sensus corporis, sed & cogitationes comprimeret cordis: pro ab-
bate iustitiam, à cuius mandatis nec prosperis vnquam potuit, nec aduersis abduci: pro
cõgregatione autem religiosos, quibus propter illud, Cum sancto sanctus eris, & cum
viro innocente innocens eris, carere nunquam voluit, socios, immò totam vnuerfali-
ter Ecclesiam, quam tam sinceræ dilectionis cõplectebatur affectu, vt eius nec aduer-
sa, nec prospera inconcussis posset tolerare visceribus. Nam iuxta illud Apostoli, Quis
infirmitur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vrer? semper Ecclesia
& laboratur prosperis, & torquebatur aduersis.

In his agebat, & ecce tribus necdum in episcopatu post monasterij reditum comple-
tis annis, adest magister Bruno, vir religione scientiaque famosus, honestatis & grauita-
tis ac rotius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios magistrū
Lauduinum, qui post eum Carthusiæ Prior extitit, duos Stephanos, Burgensem & Dien-
sem. Hi sancti Ruffi canonici fuerant, sed desiderio vitæ solitaria ei, Abbate fauente, sese
coniunxerant. Hugonem etiam, quem cognominabant Capellanum, eò quod solus
ex eis sacerdotis fungeretur officio. Duos laicos, quos appellamus Conuersos, Andre-
am & Guarinum. Quærebant autem locum, eremiticæ vitæ congruū, necdumque re-
pererant. Hac ergò spe, simul & suauis sanctæ conuersationis eius odore trahente, ad vi-
rum sanctum venerunt. Quos ille non solum gratanter, sed & reuerenter suscepit, tra-
ctauit & voti compotes fecit. Ipse nanque consulente, iuuante, comitante, Carthusiæ
solitudinem intrauerit atque extruxerunt. Viderat autem circa id tempus per somnium
in eadem solitudine Deum suæ dignationi habitaculum construente, stellas etiam
septem, ducatum sibi præstantes itineris. Erant verò & hi septem. Quapropter nō isto-
rum tantum, sed & qui successerunt eis, consilia libenter amplexus est, & vsque ad mor-
tem Carthusiæ habitatores consilij fouit semper & beneficijs.

Licet verò & prius diuini amoris torus arderet incendijs, non aliter tamen ad disci-
plinæ celestis exercitia eorum exemplis & familiaritate inferbuit, quam si flammanti
quis faci plures circumponat alias ardentis. Erat cū eis non vt dominus, aut Episcopus,
sed vt socius & frater humilimus, & ad cunctorū, quantum in ipso erat, obsequia para-
tissimus, adeo vt vir venerabilis Guilhelmus, Prior tunc sancti Laurentij, postea sancti
Theofredi Abbas, magistro Brunoni etiam ipse religiosa deuotione non medioeriter
alligatus, beati Hugonis contubernalis, (bini quippe tunc per singulas inhabitabant
cellas) apud magistrum Brunonem non leuiter conquereretur, quod penè omnia, ad
humilitatem spectantia, intra cellam sibi præripere officia, & Episcopus non secum sal-
tem vt socius, sed potius conuersaretur vt famulus: non licere sibi trillis asserens ex ser-
uilibus operibus quicquam attingere, quæ iuxta morem debebant per vices efficere,
eo sibi cuncta præripiente. Intantum autem eremum deuotus incolebat & sedulus, vt
eum magister Bruno nonnunquam exire compelleret, Itc, dicens, ite ad oues vestras,
eisque, quod debetis, exoluite. Eo tempore magna paupertatis & humilitatis ardore
succensus, voluit equitaturas suas cūctas vendere, & diuiso pauperibus precio, proprijs
pedibus in prædicatione discurrere. Sed homo profundi cordis magister Bruno scilicet,
cuius consilij non aliter quam præceptis obtemperabat Abbatis, non consensit,
timens ne apud se forsitan extolleretur, aut à ceteris de singularitate iudicaretur episco-
pis, aut (quod dubium non erat) id ipsum propter asperitatem & inaequalitatem con-
summare non posset itinerum.

Factum est autem, vt dum, contemptis carnalibus, spiritualia zelo feruentiore secta-
retur, præ nimijs vigilijs, ieiunijs & lectionibus, orationibus & meditationibus, & reli-
quis sacris exercitationibus, capitis & stomachi grauissimam decideret in agritudinē,
cuius molestijs & cruciatibus, omni fide frequentioribus & acrioribus, per quadraginta
ad minus annos, quoad vixit, nequaquam caruit. Atque ita ad illum, cuius supra me-
minimus, satanæ angelum, quo multiplicius colaphizatus, minùs extolleretur, alter est
additus. Quantum autem his duabus afflictionibus, tentatione videlicet & egritudine,
tanquam aurum in fornace, decoctus atque purgatus, in spiritualem erga Deum deu-
otionem, & in omnium afflictorum veram compassionem excreuerit, nec ipse adhuc vi-
uens

Psal. 17.

1. Cor. 11.

S. Bruno cū
lo. is venit
ad S. Hugo-
nem.

Vitio sancti
episcopi.

In Carthu-
sia vixit hu-
milimè.

Capitis &
stomachi
doloribus
affligitur.

uens ad plenū, si vellet etiam, posset exponere. Quo enim per hęc magis affligebatur, eo vehementius speretis, que mundi sunt, in Deum refugium verum & vnicū totus efferebatur, voluptatem inde, sicut aiebat, tanto pleniorē hauriēs atque suauiorē, quanto fuerat angustia passus acerbiorē, iuxta illud Psalmi: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuę letificauerunt animā meam. Huiusmodi alteritātū in eo ad finem vsque non cessauere vicissitudines. Nunc enim in superna totis viribus spiritalibus erectis oculis, gustando & videndo, quoniam suauis est Dominus, ineffabilibus recrebatur gaudijs: nunc infirmitatis humanę pondere relapsus ad solita, prioribus nō vacabat angustijs. Vtrobique lachrymę ibi pro gaudio, hęc pro tædio. Quid plura? Facite sibi fuerant lachrymę suę panes die ac nocte: non has illi prospera, non has siccabant aduersa. Vix legere, vix psallere, vix sine his diuina meditari. Adēnanque harum in eo excreuerat gratia, vt frequenter nec edenti nisi frenatę deessent. Multoties enim per has sibi & socijs conuiuium, maximē aliquot ante finem annos, vel impediabatur, vel suscabatur.

Psal. 93.

Gratia lachrymarū.

Ad mensam sibi vult legi sacros codices.

Erga confidentes vt se gesserit.

Oculorū cum itos tantus fuit, quātus vix cuius quisquam, Rom. 13.

Ierc. 9.

Nota oculorum conuenientiam verē stupendam.

Habebat quippe lectorem, a quo sanctos codices, quorum nō paucos scribifecerat, & alibi & præcipuē sibi ad mensam legi faciebat, vt duplicatis delicijs sese suosque saginaret. Cumque lectori de diuinis vel seueritatibus vel miserationibus aliquid occurrisset insigne, id ipsum bis aut ter dicere compellebat. Nec mora, spiritali per scripturam voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lachrymarum infundebatur iri-guis, vt voluptatem ventris & gutturis & sibi funditus tolleret, & in socijs temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cum tales motus cernerent imminere, innuebant lectori cedere, & aliquantisper a legendo cessare, vt taliter molestiam hęc possent ad tempus declinare. Hanc autē diuini muneris gratiam peccatores, ob confessionem ad eum venientes, vel maximē sentiebant. Clementer enim hos humiliterque suscipiens, patientissimē audiebat, aliquandō stens ipse cum stentibus, aliquandō verō ad lachrymas suis eos excitans stentibus. Quod vno liquebit sufficienter exemplo. Vir Deo charus Gualterius, cognomento Calnefius, qui apud nos in monachatu diū laudabiliter vixit & obiit, solebat referre, quod cum in seculo positus, suas ei confiteretur offensas (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipse super caput eius, & tantam vertici lachrymarum infuderit copiam, vt madefactis capillis, deorsum etiam riuuli per confitentis ora defluerent. Porro mulierum confessiones non minūs cautē, quam benignē suscipiebat. Non enim in angulis, aut obscuris aut secretis locis eas audire solitus erat, sed potius vbi a pluribus conspici posset. Et aurem quidem satis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem vertebat ad spectum, auditum solum, propter insidias diaboli, huiusmodi negocijs afferens applicandum.

Quam videlicet oculorum custodiam incredibili semper & vbi que circumspectione seruabat, ita vt cum potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apostoli, Cui honorem, honorem: ad colloquium honorificē hilariterque frequenter susciperet, multa coram se diuque tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficilimē posse vitari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa compresserit: intrare autem, secundum prophetam, mortē per has quasi fenestras, & ingredi domos nostras. De qua etiam cohibentia sensuum dum vice quadam cum religiosis quibusdam colloqueretur, inter quos erat vir literis & puritate conspicuus, dominus scilicet Airdus archipresbyter tunc ipsius, nunc Mauriennensis episcopus, respondit idem vir Domini Airdus passim se mulieres adspicere, nec earum sibi nocere contuitū: est enim castissimus. Ad quod ille, non a mulierū tantum, sed a virorū quoque vultibus religiose mentis auertendum respondit intuitū, afferens quod experientia sua potest quisque conijcere, per communionem humanę mutabilitatis atque compassionem fieri, vt affectiones conspecti frequenter ad conspiciendū inestimabili velocitate pertranseant, & verbi gratia, de irato iratus, & de tristi tristis, & de lasciuiente fiat lasciuens: quas passiones satis esse habere quenquā proprias, nō in se transcribere taliter alienas: nullius se totius episcopatūs sui mulieris, præter vnus, ita faciē adspexisse, vt ex consideratione vultūs, si occurreret, quanam esset, posset agnoscere. Quid hac responsione castius? Quid circumspectius? Quid philosophia vera refertius? Talē vti que se mulieribus exhibuisse, castissimū: talia in humanis affectionibus aduertisse, sapientissimum. Hinc fuit illud, quod cum de matre mea, quæ cū eo, quæ voluit, quandiu voluit, locuta fuerat, ab eo quæsisssem, vtrū eam valde senecta fregisset: paululum secū præmeditans, Nescio, inquit, vtrum sit vetus, an non. Hinc & illud, quod muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cuius nomen

nomen edicere nolumus, in eius conspectu, quam morosē placuit, multa loquere, cum & ipse, quod libuit, respondisset, illaque discessisset, dicerentque socij eius, quos prudentes & religiosos semper habere curabat, cur nō eam corripuisset, quod se suamque faciem tam facerē tamque lasciuē poliret, respondit ille non sine horrore quodam & executione, faciem eius se penitus non vidisse. Et quid mirum, quod faciem illius vnus non viderat, qui nullam nouerat? Vbi nunc sacerdotum, vbi plurimorum in sacro habitu constitutorum curiosa lasciuia, lasciuæque curiositas?

Attendant hęc & imitentur, si possunt: mirentur & reuerentur, si non possunt. Sed & qui sanctitatem sine miraculis nihili ducunt, quæ nos idē nō magnificamus, quoniam ab electis hęc & reprobis haberi communiter scimus, & in maioribus patriarchis multisque alijs, qui Deo valde placere, sanctis vel nulla, vel pauca reperimus: qui tamen, vt dicere coeperamus, miracula quæerunt, etiam atque etiam considerent, vtrum mirabilis ab homine, mortali carne circumdato, quicquam debeat exigi, & vtrum cuiquā possit non impossibile videri, per quinquaginta & amplius annos grandē episcopatum a quolibet homine regi, & præter vnus, nullius omninō foemina faciem sciri. Et certe hęc ipsa partim quidem formosa, sed cōsilijs eius satis indiga. Et tamen ad ipsius præsentiam, non solum ex suo, sed etiam ex alijs episcopatibus seu pro cōfessione, seu alijs causis innumeris tanto deuotius frequentiusque veniebant, quanto sanctiorem cognouerant. Non autem hunc solum, id est, oculorum sensum, sed & ceteros omnes simili diligentia cohibebat. Aures nanque & linguam cum a cæteris illicitis, tamē quam maximē ab obtrætionibus frenans, aiebat sufficere vnicuique propria peccata, nec esse necessē, vt alienis, suam vel audiendo conscientiam, vel loquendo contaminet linguam. Rursum nec interrogabat, nec facillē referebat.

Aurium & lingua continentia.

Veracem autem eum fuisse in suis sermonibus, quo certius, quam inimici, testimonio probare poterimus? Guigo comes ad ea, quæ mundi sunt, homo satis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore valde deuotus, inuictissimē proiustitia resistenti, molestias non paruas nec paucas intulit. Bis nanque, vt multataceamus, ab eo pro suis excommunicatus excessibus, bis episcopalibus expulit domibus. Itaque cum grande placitum inter eos haberetur in præsentia Guidonis Viennensis archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, & vir Dei iuxta illud, quod scriptū est: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit: iustitiam aduersus comitem aperta contradictione defenderet, indignatus ille atque iracundia facibus inflammatus, paratusque, sicut apparuit, quicquid potuisset obijcere, quasi pro graui crimine intulit, dicens: Audiui aliquandō a vobis ego, quod verum non erat, dici. Ad hęc sanctus episcopus coram cunctis, qui aderant, (aderant autem diuersi ordinis non pauci) interrogauit, vtrum se scientem audisset mentitum. Tunc ille quanquam iratus, quanquam furore repletus, veritatis tamen pondere pressus, cum se respondit scienter nullatenus audisse mentitum. De veriloquio igitur ipsius hoc vnū hostis & irati sufficiat testimonium.

Veritatis studiiosissimus.

Prover. 28.

Et quanquam digressionis forsitan arguamur, quia tamen per comitem beati viri patuit veritas; per eundem monstretur consequenter etiam charitas. Infestissimus, vt dictum est, erat ei, adeo vt non in suis domibus, sed aut nobiscum, aut Lugduni demoraretur. Eius quippe ciuitatis ecclesia magnam illi reuerentiam, magnumque in suis tribulationibus præsidium semper exhibuit, eiusque consilijs in grauioribus vt in negocijs pergratum habuit. Cum ergo die quadam de comite pariter loqueremur, ait ipse bonam se de salute illius spem gerere, nec assecuturum Dei misericordiam desperare, quia nunquam delectabilis aut feruentius pro eo solitus fuisse orare. Miranda charitas, sed & stupenda non minūs humilitas. Quid enim charitate plenius, quidve apud homines singularius, quam orare non segnitius pro persequente, quam obsequere? Quid autē humilius, quam hanc ipsam deuotionē non ad sua, sed ad ipsius referre merita, nō quæ iam esse sciret, sed quæ futura speraret? Quia igitur certum est ab eo mandatū esse impletū, quo dicitur: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: dubitari non licet, assecutum etiā mercedem que sequitur: Vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: qui solem suū oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quæ profectō mercede nihil beatius, vt & præcepto nullum sublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, vt videant cuius sit meriti, qui talis executor præcepti, tanti compos est præmij.

Orat feruenter pro infestissimo persecutore

March. 5.

De tactu verō vel odoratu, superflud facimus mentionem: quorum alterum, id est, Continencia odoratum ad hoc solum curabat, vt putores propter passiones cerebri nō admitteret: alteri

Monasteria
cuius opera
construata.

Phil. 3.

Pfal. 38.

Petit obni-
xè absolui
ab episcopi
functione.

Schisma Pe-
tri Leonis.

Tentatio
blasphemiae
prouis so-
pita.

Nota hic
sanè res stu-
pendas.

cum bona prouenerant, eremus Carthusiæ, Calefensis Abbatia, Excubiarum eremus, Regularium canonicorum apud Misereum & apud sanctum Georgium domus, ipso admittente cœperant, ipso spiritaliter & corporaliter fouente profecerant. Sed ipse imperfectionem suam, qua nec Apostolus carebat, dicebat: Non quod iam acceperim aut perfectus sim, tantummodo cogitans, & cum Psalmista dicente: Vt sciam, quid desit mihi: non quid sibi virtutis adesset, sed quid deesset, subtili admodum discussione considerans, episcopalem sarcinam modis omnibus exuere desiderabat. Qua sententia vel desiderio, sicut in principio diximus, ab initio suæ promotionis ad mortem vsque non caruit. Hac igitur voluntate indies augmenta sumēte, Romam legatos & literas in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam misit Honorium. Sed cum legati postulata non impetrassent, immo magis literas ad eum consolatorias & ad perseverandum exhortatorias accepissent, ipsemet quauis morbis ac senectute grauatus, spe tamen in posterum quiescendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curauit, rogans suppliciter & obtestans dari senectuti suæ licentiam quiescendi, & ecclesiæ Gratianopolitanæ meliorem in suum locum pastorem substituendi. Sed nec ipse quauis multas, ut putabat, iustas & animi & corporis allegaret occasiones, impetrare valuit, ut sibi tantum & Deo vacare permitteretur. Creditum est enim, quod sola auctoritate & sanctæ conuersationis exemplo plus posset plebi prodesse subiectæ debilis & ægrotus, quam quiuis alius, robustus licet & sanus. Concessis itaque cæteris, quæ petebat, honoratus quæ a summo pontifice & consolatus, ut potuit, ad propria remeauit, dimittendi tamen episcopatum olim conceptum non deposuit desiderium.

Defuncto autem Honorio, cum per tyrannicam & schismaticam rabiem non suis meritis, sed cognatorum & fratrum sultu præsidij, Petrus Leonis aduersus vestram innocentiam, quæ beata memoriæ Honorio successerat, emerisset, atque hoc vir Dei certissime comperisset, morbis licet, ut diximus, & ætate consumptus, zelo tamen domus Dei, cuius diligebat decorē, perrexit Aniciū, ut eundē cum alijs episcopis excommunicaret schismaticum. Quæ profectō excommunicatio propter auctoritatē tanti viri contulit multum & profectū catholicis, & detrimentū schismaticis. Et certè tam idem Petrus, quam pater eius, sancto viro multas olim uenerationes & obsequia præstiterat. Sed beatus homo in tali negotio, id est, ubi periclitabatur iustitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebat. Nam & ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paschalem cum clericis & parte ciuium in ecclesia beati Petri nefanda proditiōne cepisset, & eorum, qui secum erant capti, pietate victum, ad illicita pacta coegisset, ipse præ cunctis, ut apud Viennam excommunicaretur, effecit. Quæ excommunicatiōne, Ecclesiæ suæ Domino suo roborante sententiam, tyranni illius in contrariū est mutata prosperitas, & imperiali dignitate priuata posteritas. Declinante igitur persecutiōne præfati schismatici ferentate vestra, & Gallias ingressa, occurrit ei Valentianus beatus Hugo, cum lacrymis rogans & obsecrans, quod & pridem ab antecessore vestro petierat, ut scilicet cunctis sarcinis & honoribus ecclesiasticis absolueretur, & vtilior in ecclesia Gratianopolitana pastor eligeretur. Sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petiuit.

Ab hoc tempore cœpit indies magis magisque deficere, & morti, crebrescentibus molestijs, propinquare. E duobus nanque satanæ angelis, quos ei ad colaphizandum, ne extolleretur, datos supra retulimus, tentatione videlicet atque infirmitate, alter, id est, tentatio, ita extinctus est, ut nec vestigium eius vllum relinqueretur: Alter verò, hoc est, infirmitas, ex crescere quotidianis non cessauit augmentis, donec illo obeunte, ipse quoque pariter finiretur. Sed cum & antea semper verbis & operibus in eius beata anima Deū habitare claruerit, tum, præcipuè in hac infirmitatis afflictione postrema, quis vel quanti foret meriti, & quam sincero Dominum veneraretur affectu, & quam verà dilectione in tam diuturna vita sua iustitiam veritatemque defensasset, latere non potuit. Nam per eiusdem infirmitatis nimiam violentiam deleta vel perturbata penè tota memoria, in ea duntaxat parte, quæ bonis malisque communis est, & bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter vsus, deseruit, localium & temporalium rerum continens formas: ea ergo memoriæ parte oblitterata siue confusa, pars illa, quæ veritatis & iustitiæ totiusque diuini cultus impressa lineis, in hominibus sanctis & angelis pietatis tantum congruit actibus, non solum æquè, ut prius, verum etiam constantior interdum feruentiorque innotuit: adeo ut litanijs & psalmis pectorisque confusionibus, diebus ac

ac nobilibus diuinæ clementiæ aures interpellando, religiosis, qui sibi seruibant, onerosus plerunque fieret fratribus.

Aderant nanque ad seruiendum ei tam ex socijs proprijs, quam ex nostra & Calefensi, necnon & Excubienfi domibus octo vel nouem, & interdum etiam decem, partim literati, partim sine literis, omnes religiosi fratres, nec vlla prorsus persona secularis ad ipsius admittendum obsequium. Hi verò die noctuque corporalibus ac spiritualibus necessitatibus eius deuotissime seruibant. Erga quos, seruitores videlicet suos, quantum in humilitate, quam inter cæteras virtutes præcipuè sectatum supra retulimus, profecerat, quamque profundè puri cordis sacris eam impresserat recessibus, manifestis ostendit indicijs. Nam si quid opus habebat, non à quoquam eorum iubendo tanquam dominus, sed rogando, nec humanam, sed diuinam potius remunerationem imprecando suppliciter exposcebat. Verbi gratia: Exhibe vel fac mihi hoc aut illud propter Deum, ut Deus hoc tibi retribuatur in futuro. Mirabantur autem & vehementer stupebant, quod qui subiectos omnes, & propriam præsertim familiam tanta auctoritate tantaque seueritate regere consuevit, in ægritudine quando solent alij, morbi stipulante molestia, ad irarum & indignationum motus esse procliuiiores, tantam mansuetudinem, tantam induerat humilitatem. Nam etiam si quis vel modicè reprehendisset eum, vel aliquam molestiam in eius famulatu se pertulisset dixisset, protinus pugnis grauius pectus verberans, se reum clamabat, virgarum disciplinam imponi sibi deuotissime flagitabat. Quod quia cuncti propter multam circa eum reuerentiam recusabant, flebat vberim, confessionemque illam, qua mysteria celebraturus uti fuerat solitus, innumerabiliter repetebat, psalmos quoque & diuinarum scripturarum sententias, litanias etiam & orationes Ecclesiasticas die noctuque incredibili instantia frequentabat, ita ut nocte vna, sicut nobis veraci narratione relatum est, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumque à seruientibus sibi corripere, quod hæc agendo non solum suo fatigationem corpori, sed etiam augmenta praberet infirmitati: respondebat ille, non solum non hinc suis incrementa miserijs, sed insuper magna prouenire remedia.

Ita quippe his assueuerat studijs, & ita dulcedine Diuinæ laudis & obsecrationis medullitis imbiberat, ut cum cætera penè omnia per passionem, ut prædiximus, capitis de memoria diffugissent, hæc prorsus de sanctissima eius mente nulla vel phrenesis vel alterius vi morbi potuerint aboleri: Immo tanto hæc instantius & delectabilius reuoluebat, quanto cætera, obliuione quoque iuuante, rariùs incurfabant. Et cum plerunque, hac ipsa obliuione cogente, vbi esset, vel cum quibus esset, nesciret: interrogatus tamen de his, quæ ad iustitiam religionemque pertinebant, sine cunctatione veracissime sapientissimeque respondebat. Nam cum falsus rumor exisset, quod comiti Amadeo, qui comitis Vmberti, patris videlicet sui secutus exemplum, non exiguam beato seni reuerentiam exhibebat, filius natus fuisset, quærentque qui assistebant ei, an eum vellet ipse baptizare: illic non sine aspersione respondens, Non, inquit, à quo quis baptizetur, curandū est, cum baptizatus à quo cunq; datus, sit semper idem. Item discipulis inter se, qui aderant, quis successorem eius, eo ipso perire iam electum, in sacerdotem consecraret: similiter indignatus respondit, non eligendum intra Ecclesiam Catholicam ordinatorem, cum licet diuersis & à diuersis datum sacerdotium non possit esse diuersum. Indignabatur autem in talibus facilius & vehementius, quia vel dubitare in his, blasphemiam deputabat.

Accurrentibus etiam ad visitandū cum clericis & laicis satis multum venerabiliter ac deuotè, pro personis & officijs monitus saluberrimos infundebat. Inter quos Guignonem Desiderij, vnum de maioribus post comitem, erga se præ multis deuotum, cum flexis genibus (ita quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagigaret, seuera increpatione corripuit, dicēs eum iniustus in subditos exactiones faciendo, animæ suæ perpetua tormenta lucrari. Ad quæ ille stupefactus, ait non hæc sibi ab illo, qui iam penè inter mortuos deputari poterat, sed à Deo potiùs, qui ei reuelauerat, dici, asserens grauissimam reuerà recenter terræ suæ multam imposuisse, necdumque accepisse, nec post hæc eius monita accepturum deinceps esse. Carnotinus etiam episcopus, dominus Gaufridus, seruo Dei ex quo notus, singulariter etiā charus, post visitationem, quam ei tanto gratiorem, quanto magis desideratam exhibuerat, ad vestri Valentianum, vbi tunc eratis, præsentiam reuersurus, cum quid ex sua vobis parte dici præcipere, quæret: ait ille, ut pro se vestra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed & hic

R r 4 cum

Reuerà exi-
mia & admi-
randa humi-
litas.

300. Dōmi-
nicas orati-
ones vna nō
dē tam de-
bilis reci-
tat.

Verūm ex-
tra necessi-
tatem non
debet bap-
tizare nisi sa-
cerdos.
Vide S. Tho-
mam 3. par-
t. q. 67.

cum quæreret, quid pro se vellet orari, Vt Deus, inquit, in me mundanum extinguat, & suum accendat amorem. Id ipsum religiosos fratres, qui sedulum sibi exhibebant obsequium, sapientissime precabatur, reum se & indignum diuinis beneficijs non sine pectoris contusione contestans. Quadam autem vice quidam ex socijs, tantis eius fletibus atque suspirijs motus, quasi consolaturus, Quid, inquit, pater tantum plangis, cum nec homicidium, nec periurium, nec aliud quid criminale commiseris? Protinus ille, Quid hoc, inquit, refert, cum sola cupiditas & vanitas, si diuina non assistit clementia, perditioni possint humanæ sufficere? Quid prudentius aut compediōsius ab incolumi & integræ memoriæ potuit responderi? Omnia, quæ vel boni pijs studijs auerfantur, vel mali perniciosiis nisibus conlectantur, duobus verbis cupiditatis & vanitatis includit.

Cupiditas
& vanitas.

Sanè admira-
nda sunt
hæc.

Non scit
ociosos ser-
mones.

Crebros pa-
ritur mētis
excessus.

Dienſis etiam episcopus dominus Odolricus, vnus ex eius alumnis, & in ecclesia Gratianopolitana per omnes honores vsque ad Decanatum, qui post episcopatum maior ibidem est dignitas, ab ipso prouectus, vitæ regularis habitum per reuerendas manus sanctissimi senis desiderans sumere, deuotus aduenit, ipso iam multa, morbis ingrauescentibus, debilitate grauato. Cuius aduentus causa, ministris indicantibus, vir beatus audita, tanto exultauit gaudio, tantaque protinus est repletus lætitia, vt oblitus infirmitatis, venienti occurrere gestiens, penè se de lectulo præcipitauerit. Accedente autem illo, osculatus est eum, & præ gaudio lachrymas fundens: Exuat, inquit, te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te nouum, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: memoria, vt iam dictum est, ad communia vltra fidem deficiente, ad diuina solito nonnunquam amplius exuberante. Nam & post multa sanctissima & saluberrima monita cum abiret, nec dumque atria cuncta transisset, id etiam mandare curauit, vt de caligis pedules abscinderet, quatenus præter pedes totus iaceret vestitus. Dolebat enim nonnullos in religioso habitu, ad sanctitatis iniuriam, tibijs dormire nudatis. Post hæc, iuuantibus ministris, in planum descendit solum, prostratusque, in faciem, magnas Deo pro eo, quod factum fuerat, cum lachrymis gratias obtulit: his indicijs, quantum salutem desideraret humanam, penè iam defunctus ostendens.

Ridere autem vel ociosis vacare verbis, aut rumores inutiles recitare, seruitores suos nequaquam patienter habebat. Statim enim hoc ipsum seuera increpatione frenabat, afferens tempora fletibus debita & pœnitentiæ occupanda lætibus, nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec ociosis terenda sermonibus. Vnde, quæsumus, etiam etiamque considerent, qui mirari nisi insolita non norunt, vtrum vel in scripturis, vel in humanis relationibus tale quicquam nôsse potuerint, & vtrum non omnino impossibile & contra naturam, & idèò incredibile etiam videatur, potuisse hominem corporalia & à puero consueta de memoria perdere, & diuina nô potuisse, cum id potius naturæ vel consuetudinis exigat ratio, vt spiritalia & diuina, tanquam sublimiora & minus assueta, captuque, difficiliora, prius abscendant: illa verò, vt potè familiariora & humanæ infirmitati ad cogitandum faciliora, diutius maneant. Quòd si ea, quæ circa sanctos contingere solent, quo rariora, eo sunt etiam mirabiliora: quid eo mirabilius, cuius pro sui raritate, nec in scripturis vllum, nec in humanis rebus extat exemplum? Et sentiat quique quod vult, nobis autem videtur, nec aliter peritiores, eos maxime, qui physicam norunt, sensuros existimamus, non minus singulare, minusve, immò fortè amplius fuisse mirabile, inter tot, tamque diurnas & acerbas cerebri passiones, Diuinam cognitionem atque inuocationem, & religiosam non perdidisse deuotionem, quam inter ceuleos ardentesque, laminas & succensas craticulas insuperabili constantia Christianam non negasse fidem. Ibi enim quod infestat, exterius totum ingeritur: hinc ipsa rationis instrumenta, ipsaque diuinorum & humanorum sensuum memoria quasi cellarium intrinsecus impugnantur, & qui eis præsidet animus, nõ aliunde nec alibi, quam ex eis & in eis, quibus iuuari debuerat, dignioribus scilicet & sublimioribus, sibi que pro sui subtilitate coniunctioribus sui corporis partibus attentatur. Horum alterum in reuerendis martyribus, alterum miramur in beato Hugone. Veruntamen hoc illi nec nouum, nec recens fuerat. In sua namque mentis excessibus, quos utique crebros & sublimes habebat, religio non solum ceteris, sed & semet sub se, supernam dulcedinem delectabiliter gustare solitus fuerat. Vnde etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Apparet igitur, beatum Hugonem, sicut & sanctum Iob, idèò tantis tribulationum procellis exagitarum, tantisque dolorum fornacibus instar auri decoctum, vt & ad societatem sanctorum purior & clarior hinc exiret, & quòd non superficialiter, sed ex totis medullis Deum

Deum dilexerat, mundus agnosceret, dum ab eius inuocatione, nec doloris nec phrenesius vis eum vlla compefceret. Quid plura? In his vsque ad vltimum perseueravit spiritum, erga suam Carthusiam, eiusque Priorem indignum, quod sine lachrymis non scribimus, specialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carendo, demonstrans.

Anno itaque ab incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, etatis porro suæ ad minus octogesimo, mense quarto, cōsecrationis autem itidem ad minus quinquagesimo secundo, Calendis Aprilis, sexta ante Palmarum Dominicam feria, circa Gallicinium beatus Hugo, inter sui temporis episcopos operibus & fama singularis, pacata domo & cunctis referta bonis, commissa etiam ecclesia ac plebe tranquilla pace fruente, migravit ad Dominum, successorem substitutum iam sibi Carthusiensem, sicut diu multumque desiderauerat antè, relinquens. Seruatum est autem corpus eius in sepulchro vsque ad tertiam sequentis hebdomadæ feriam serenis diebus & calidis, ita vt nemo desideraret ætatem, mirantibus plurimis, quòd nec clementia aëris, nec circumstantis constiparæ multitudinis æstu, nec cercorum calore tabesceret. Ad cuius venerandas exequias tres accurrunt episcopi, Dienſis, Gratianopolitanus, Carnatinus, qui præcedenti die post secundam, quam ei in hac sua vltima debilitate visitationem exhibuerat, vix tandem recesserat, rogans vt si breui deficeret, post eum, quod & factum est, protinus mitteretur.

Felicissimè
migrat à
corpore.

Statim verò, vt eius obitus fama percrebuit, accurrerunt non ex suo tantum episcopatu, sed ex remotis quoque regionibus innumerabiles populi, cereos ac diuersi generis oblationes afferentes. Omnis aetas, sexus, atque conditio deuotissime osculabantur pedes eius, intantum, vt sandalia ipsa tanquam tincta pellis, salina pariter & lachrymis obscurarentur. Nam & lactentes offerbantur parvuli, quò tam sancti corporis tactu aduersus omnia munirentur aduersa. Nonnulli etiam sandalia ipsa, ardētiori fide osculando, mordebant, aliquid inde ob sanctificationem secum ferre volentes. Annuli ac nummi & res alię sancto applicabantur corpori, vt eo sepulto, pro reliquijs haberentur. Aderant ex nostris & Calesiensibus atque Excubiensibus plures conuersi, sanctissima glebæ custodes assidui, monachorum quoque & clericorum cum ecclesiasticis apparatibus greges quamplurimi. Tantus autem concursus vndique fuerat populi, & tam grata cunctis etiam defuncti præsentia, vt vix tandem eum permiserint sepeliri. Denique quinta defunctionis die, tertia, vt diximus, post palmas feria, deceperunt turbas, promittentes quòd ipsum extra ecclesiam efferrent, vt eum liberius & intrerent, & tangerent. Hac itaque spe exeuntibus, & ita ecclesia beatæ semper virginis Mariae, vbi sepeliendus erat, ex parte vacuata, obseratis protinus firmissimè ianuis, sacri corporis venerandę reliquię in preparato sarcophago cum multa reuerentia & ingenti lamentantium pariter & psallentiū clamore ponuntur. Frequentia porro turbarum circa sepulchrum eius modo rarior, modò densior ob spem diuinæ in se miserationis, propter ingentia beati viri merita nunc vsque perseuerat.

Deuotio pō-
puli erga sa-
cru corpus.

VITA S. VVALERICI ABBATIS, SCRIPTA FIDELITER A QUODAM EIVS PROPE AEQUALI, SED RUDI STYLO, ATQUE EA CAUSA MUTATO PER F. LAUR. SVRIUM.

Valericus vir venerabilis, mediocri quidem fuit genere, sed fide & religione illustrissimus: quippe qui ab ipsa penè infantia à Domino præuentus sit in benedictionibus dulcedinis. Apud Aruernos habuit natale solum: porro adhuc puerulus ætate, sed mente grandævus, oues parentis sui ad pascua ducere solebat. Accidit interim, vt audiret à vicinis, nobilium pueros ad scholas literis instituendos adduci solere. Ibi tum ille magno incensus desiderio, tabellam sibi effecit, cum multa reuerentia à ludimagistro perijt in ea Alphabetum sibi exarari, & literarum significationem exprimi. Quod vt haud difficulter obtinuit, ad suas pascendas oues alacer regressus est. Interea res euenit memorabilis & admiranda. Cum enim gregem paternum curaret in agris, assidua meditatione, licet inuito parente, non alphas modo, sed etiam totum didicit Psalterium. Inde verò coepit sacras adire edes, & in-

t. Aprilis,
quo die
translatio
eius cele-
bratur.

Literas di-
scit admi-
rabiliter.

& intenta mente audiens quæ illic cantabantur, magis ac magis diuino compungebatur timore.

Crescente autem in eo calore fidei, vt audiuit non procul abesse monasteriū quoddam, in quo suus degeret auunculus, eius insistens vestigijs, eod se contulit. Porro patrem eius iussit, vt domum se reciperet. Respondit sanctus puer, se deinceps ad paternas eedes nunquam rediturum. Ea res & stuporem & mœrorem eius patri attulit, multaq; is animo cogitare cœpit, adhibitis etiam Abbatis & fratrum consilijs, quonam pacto eum in monasterio educeret. Et fratres quidem cœperunt hortari beatum puerum, vt ad parentes rediret, & deinde quocumque illi visum esset, ad cœnobium reuerteretur. Addebant blandis verbis etiam minas, & aliquot dierum ieiunia indicebāt, vt sic animum eius terrerent. Sed ille meliori concepto consilio, tanquam petra immobilis, in sua sententia persistebat, non immemor illius, quod Dominus Iesus ait: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. & illius sententiæ Apostolicæ: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames? Cernens verò Abbas pueri constantiam, & immotum animi desiderium, cessit pietati & timori diuino, aitque ad fratres: Non abijciamus hoc, quod nobis à Domino donatum esse videmus. Tum verò omnes propensâ voluntate & cum gaudio spiritali eum intrò admittunt, promotumque in clericum, intra paucos dies, præsentem patre eius, sub regulari ordine, vt author loquitur, eum constituunt. Cum ipsius verò ætatis incremento, crescebat pariter & gratia spiritus sancti, & cunctorum erga illum amor & benevolentia. Erat sanè corpore castus, mœre deuotus, sermone comis & affabilis, decorus & amabilis aspectu, prudentia conspicuus, clarus temperantia, animi fortitudine robustus, iustitiæ valdè tenax, longanimis & benignus, patientia inuictus, humilitate mansuetus, charitate feruens, denique bonis operibus & gratia Dei plenus. Magna in eo morum integritas & maturitas visebatur, ita vt confratribus suis tanquam exemplar esset & norma viuendi.

Non potest extrahi ex monasterio.

Matth. 10. Rom. 8.

Virtutes eius.

Petit monasterium Antistiodorensis.

Venit ad Luxouienſe cœnobium.

Ionas Abbas scripsit vitam S. Columbanii, quæ est Tomo 6.

Inter hæc autem animo semper ad sublimiora virtutum exercitia aspirans, cœpit, relicta patria & posthabitis parentibus, peregrè velle proficisci, idq; non mentis leuitate, sed diuino eum amore perurgente. Abijt igitur ad monasteriū beati Macarj, quondam Antistiodorensis episcopi, quod in eius vrbe vicinior quodam suburbano constructum est, venientemq; idem antistes humaniter accepit. Ibi verò per multum tempus ieiunijs, vigilijs & precibus haud vulgariter incumbens, caelestem in terris vitam degebat: cumq; eius virtutum fama longè lateq; se diffunderet, quidam vir nobilis & opulentus, Bobo nomine, ad eum, salutaris ab eo hauriendæ institutionis causa, deuotus accessit, ab ipsoq; Dei famulo deuotius exceptus est. Tantum autem apud eius animū tum prolatis è diuina scriptura sententijs, tum suis pro illo ad Dominum precibus effectis, vt omni mundi calcata gloria, voluntariam Dei amore paupertatem complexus sit: & nè missa semel ad aratrum manu, retrò respicere videretur, noluit domum reuerti, sed cum magistro suo S. Vualerico pari religionis seruore Luxouium vsque profectus est, vbi venerandus & admodum sanctus, insignisque sacre religionis cultor B. Columbanus, ex Hybernia insula ortus, ducentorum & viginti plus minus monachorum pater morabatur: in cuius cœnobijs nemo sibi aliquid ceu proprium vendicabat: præter diurnos labores nocturnasque vigilias, omnibus omnia erant communia, idem velle ac nolle, cor vnum & anima vna in Domino, atque tametsi nihil mundi huius apud se haberent præter parvissimum & tenuem victum, & corporis simplicia atque humilissima indumenta, at nihilo minus in Christo omnia possidebant: atque his delicijs & diuitijs contenti, vitam viuiebant angelicam. Et de S. Columbanii quidem virtutibus & factis admirandis si quis plura nôsse velit, cum ea narratio à nostro instituto sit aliena, ad eruditi discipulorum eius discipuli Ionæ Abbatis, præclari sanè viri opusculum perlegendum se conferat, quod ille de tanti patris vita conscripsit. Nos ad S. Vualerici res gestas explicandas reuertimur. Cum adhuc in Luxouienſi cœnobio ageret, humilitatis studio horti colendi curam suscepit, in quo sanè tanta olerum crescebat copia, vt fidem propè vincere videatur. Accidit autem, vt in aliorum hortis pleraque omnia olera limaces & alij vermes deuastarent: porro S. Columbanus Vualerici curæ commissum hortum ingrediens, non solum nihil ibi à vermibus adesum reperit, sed omnia potius virentia, amœna & inuiolata conspexit. Facile autem vir Deo plenus animaduertit hoc non casu ita euenisse, sed humilitati, obedientiæ & fidei B. Vualerici tribuendum esse: licet is è diuerso non suis, sed fratrum meritis hortum defensum assereret. Perspecta itaque tanta

tanta eius gratia, beatus Pater Columbanus iussit eum inter probatos recipi monachos, quem alij tanquam nouitium inter pulsantes (qua voce author vsus est) statuentium censuerant.

Contigit inde, vt B. Columbanus fratres sacris lectionibus instituentem, & diuini verbi semina inter illos spargentem, deimprovisò limen domus illius S. Vualericus calcaret. Ad eius verò introitum B. Columbanus admirandæ stauitatis odorè perfenit: cumq; didicisset quisnam tum eò fuisset ingressus, ferrur ita dixisse: Tu iure es Abbas monasterij & senior mihi diligende. Cum autè ab illo cœnobio sanctus Columbanus cum fratribus suis esset expulsus, persequente eum Theodorico rege, malè persuaso à Brunichilde auia sua, qui tum Burgundionum regnū obtinebat, quemadmodum Australiorum Theobertus, pastores quidam eum locum sibi vendicauerunt: sed B. Vualericus Domini virtute profanis siue secularibus hominibus inde expulsus, cœpit locum sacri reuertere: iamque B. Eustachius à S. Columbano missus erat, vt illi cœnobio præesset, licet eius fines quosdam etiamnum homines seculares occuparent: qui eum litem inciperent, B. Eustachius & generis & morum nobilitate venerabilis, vnà cum famulo Dei Vualerico adeò illos efficacibus & mellitis sermonibus, Domino illi opem ferente, ab iam dictis cœnobij finibus amouit, vt nullum prorsus inter illos cõtentionis scandalum existeret. Erat tum frater quidam, qui animi leuitate permotus, eos impatienter subsiqui conaretur: & licet vir Domini blandis eum verbis coërceret, ille iussa eius magis etiam aspernatus est. Tum verò ait ad eum vir Dei: Fili, noli sequi eos, nè forte eum ignominie nota ad nos reuertaris. At ille in sententia perseverans, cum alijs quibusdam secutus est abeuntes: orta autem inter illos cõtentione, lapidis ictu in manu percussus est, tantoque ex eo ictu dolore affectus, vt quoad viueret, in eius manu vestigium remaneret. Nam digitus auricularis adeò contractus est doloris acerbitate, vt tandem radicitus exaruerit.

Præterea verò quidam è fratribus, Vuandolenus nomine, quodam desiderio inflammatus, petijt à B. Columbano copiam apud gentes Christum predicandi, sociumque sibi eo in opère, fouendæ religionis causa, venerabilem virum Vualericum adiscendi. Cui beatus pater sic fertur respondisse: Tu quidem, fili, bono zelo duci vidèris: sed noveris Vualericum magnum esse apud omnipotentem Deum. Caue igitur, nè molestus eis, nè quam scandalum materiam ex cites. Permisit verò illi, vt eum sibi adiungeret: sed postea, vt vir sanctus prædixerat, euénit. Simul autem abeuntes, ad Clotarium regem peruenierunt, ab eoq; locum ab hominibus remotum, quem incolerent, petierunt. Vbi autem ad locum quendam Ambianen. ventum est, cui comes Sigobardus præerat, accidit hominem pro admisso facinore capite damnatum, iam in patibulo spiritum reddidisse. Eum vt procul adspexit B. Vualericus, permotus animo, vt erat pictatis visceribus plenus, celeri cursu ad supplicij locum contendit, & quantum carnifices eum prohiberent, ne cadauer extincti hominis vilo modo contingeret, at ille intrepidus (perfectam enim charitas foras mittit timorè) restim scidit, & corpus exanime suis manibus in terram deposuit, eiq; incumbens, cum profusus lachrymis cœpit rogare Dominum, vt hominem excitaret. Non distulit pius Dominus audire preces ab ardèntissimo amore prosectas. Nam confestim cunctis adstantibus & valdè admirantibus, tanquam ex profundo somno euigilans homo, vitæ restitutus est in columis. Tam verò ingens miraculum ad præsidem perlatum est: cœpitq; vir Domini suppliciter rogare eum, vt quem Dei benignitas vita donasset, iudicis quoque clementia prosequeretur, & potestatem misero faceret, quocumque libitum ei esset, discedendi. At ille sauo furorè inflammatus, denuò eum suspendi iubet. Cui vir Dei, Constat quidè, inquit, te iam semel de illo meritis misericordij poenas repetijisse: itaque nisi me pariter cum illo suspenderis, quem Diuina potentia suscitauit, non illum patiar auelli ex manibus meis. Quod si verò me exiguum Christi seruum tu fortassis exaudire noles, est mundi præpotès creator & Dominus, qui neminem se inuocantem contemnit, nosque pro suis legibus certantes, pro sua solita benignitate modò exaudire non dedignabitur. His verbis fractus comes, iussit hominem solui & dimitti: qui postea longo vixit tempore.

Non putamus hoc loco prætermittendum, quemadmodum illustris & Deo deuota matrona Bertila, quæ multis eos beneficijs affecit, cum sagaci ingenio facile perspexisset, Vualericum virū esse admodum sanctū, obnixè valdè ab eo petierit, vt si cõtingeret ipsam illi esse superstitem, liceret ei corpus eius, tanquam pignus sacri, sepulturæ mandare. Cui sanè ille respondisse memoratur: Hoc in Diuinæ positum est arbitrio voluntatis.

S. Eustachius è laicorū manibus recuperat cœnobium.

1. Ioh. 4.

S. Vualericus vita finit: cœtu excitat.

Clotarius rex ci pro canobio loci aptum tribuit.

Situs eius canobij.

Matth. 5.

Hinc habetur huius hystoriae fides.

Curat Blitmundum.

Luc. 4.

Sanat demoniacum.

Clarere spiritu prophetic.

tatis. Fiat ergo, sicut & ubi illi visum erit. Porro Clotarius rex ex consensu Ambianensis antistitis, ita ut petierant, locum eis secretum largitus est, remotiori ab hominum consuetudine vita, & monastico instituto bene opportunum, quem antiquitus Leuconam dicere consueverant. In eo autem loco Ambianensis pontifex beatus Bernardus diebus Quadragesimae diuinae solitus erat contemplationi vacare: ibidemque S. Vualericus a fratribus segregatus, in quadam cellula se inclusit, ut omnibus mundi huius curis posthabitis, pro more suo diuinae duntaxat & caelestia contemplaretur. Fratres vero monasterium sibi construxerunt, & regis elemosynis sustentabantur: Situs eius loci commodissimus est. Namque ab vno latere ex propinquo mari multam habet amoenitatem: ab alio vero praeterfuit piscosus fluuius Somna, atque illic super scopulos & saxa ingentia ab imo usque, in sublime visuntur structa aedificia, quae admirandum praebent vicinae regionis hominibus spectaculum. Porro a parte tertia, quae caeteris praecellit, humus est optima & valde fertilis, & tam arboribus pomiferis quam syluestribus, iisque & densis & speciosis, magno ambitu cingitur ad multam vtiq; iucunditatem. Eo igitur in loco exterorum operum exempla praecleara apud omnes passim eum celebrem & insignem reddebant, euenitque illi quod Dominus ait in Euangelio: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt. Quemadmodum autem magnes lapis ferrum ad se trahit, ita etiam gratia Dei, quae in sancti viri vultu verbisque & moribus relegebat, permultos ad vitae eius piam quandam feruentemque, amulationem inuitauit & adduxit. Vbi hoc obiter dicendum venit, virtutes, quas per illum Dominus effecit, quotidianaeque, efficit, tam multas esse, ut earum certus numerus iniri vix possit. Quo fit, ut illas duntaxat huic lucubratiunculae intexuerimus, quas a viris fide dignis & eam bene concisus aut peritis, quippe ab ipso sancto viro & enutritis & institutis, auditione accepimus. Et certe quosdam ex ijs, diuersis vexatos morbis, sanitati restituit: e quibus vnum nunc exempli causa proferemus.

Blitmundus, qui etiam Gogus dicitur, apud Isaram fluuium ortus, ab antiquo humani generis aduersario percussus fuit adeo, ut membrorum omnium compagibus luxatis, se in pedes erigere non valeret. Is ad beatum Vualericum adductus est: cumque in eius conspectum venisset, ait vir Dei: Hoc, inimice, facinus tuum est. Dixit autem illum ad atrium suum, & imponens ei manum, luminibus ad caelum erectis, a Domino obtinuit, ut, quemadmodum is ipse Blitmundus postea narrauit, vbi cunq; ille manum suam poneret, mox dolor immanis, tanquam per meatus vel poros quosdam cecidit, ita penitus a toto eius corpore profigeretur, ut eadem hora solutus neruis, qui iam aruerant, manum ei porrigens vir sanctus, in pedes eum sanum & incolumem exerxit. Tunc qui praeforibus aderant, nimio timore & stupore consternati, in praepotentis Dei laudes & gratiarum actionem, & S. Vualerici praeconia & venerationem eruperunt. Blitmundus vero a sancto viro postea ita praecclare institutus & educatus est, ut ad eum locum tum porro exaedificandum, tum etiam gubernandum, secundus, & quidem dignus atque idoneus, Abbas creatus sit.

Vualdolenus autem, cuius superius mentio habita est, victus & annona copiam a rege accipiebat. Interim quadam interueniente necessitate, eius fratres a B. Vualerico non nihil farinae petierunt. Ille more suo alacriter iubet illis, quod volebant, porrigi, conuenienter illi sententia Saluatoris, Omni petenti te tribue: at tamen cum farinam abportarent, ait eis: Quae a nobis expetistis fratres, ea quidem vobiscum hinc tolletis, sed credite mihi, nihil hinc cedit in usus vestros. Abeunt illi, apportant farinam ad patrem suum: sed, ut vir Dei praedixerat, euestigio iubentur referre eam, vnde attulerant. Multos vero sanctus vir ex obsessis demones expulit. In ijs vnus erat tanto furore correptus, ut in corio insitus teneretur. Quem cum ad pedes eius abiiecissent, ieiunio & oratione hominem curauit. Quoties autem tales ad eum deferebantur, in cellulam seorsum eos perducebat, seque ieiunio & precibus affligens, Domino opitulante, miseris salutem obtinebat. Multis vero eulogias trans mittebat. Qui autem ad eius conspectum adducebantur, terribili voce clamabant: Heu heu, iam nos ille noster torquet aduersarius, iam nos Vualericus inflammat.

Inter alia sancti spiritus charismata, etiam donum prophetiae illi non desuit. Nam quae ab alijs clam gesta erant, culpasque absentium saepe publice reprehendit, ut tanto illos cautiores & ob alia perperam admitta verecundiores efficeret, quanto certiores essent, nihil

nihil eorum ipsius notitiam effugere, quae contra Dei voluntatem, licet absentes, perperassent. Quod cum illi intellexissent, non ausi fuere quicquam eum celare, si ab eo de culpis admissis interrogarentur, sed palam eas illi edicebant. Contigit vero duos germanos ad illum venire ferijs beatissimi pontificis Martini, quos ille obiurgans, dixit: Miserror, qua temeritate ausi fueritis ante Missarum solennia bibere. At illi culpam fatentes suam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipsum venientem his verbis compellauit: Non te decebat fili facere, quod hodie fecisti. Cum enim intra aedes tuas vestibus te indueres, adspexisti coniugem tuam, & illa non ignorans quid velles, heminam plenam porrexit tibi, & tu ante Missam potare non dubitasti. Agnouit homo culpam suam, & se id fecisse doluit. Illustris quadam matrona sub horam prandij per puerum panem & lagenas vini illi misit. At puer edendi bibendique auditate impulsus, partem sibi retinuit, reliqua attulit ad virum Dei: qui Deo reuelante pueri fraudem cognoscens: Nos quidem, inquit, fili pro apportato munere gratias agimus: sed tu vide ne sis ausus quicquam fumere de pane illo & lagena, quae tibi in quodam loco abscondere voluisti. Iam enim in lagena serpens delitescit, & panis venenum habet mortiferum. His auditis, intremuit puer: innoxius, reuersus, inuenit vera dixisse virum Dei: itaque pudefactus, tremebundus rediit ad illum, multum dolens ob facinus improbum. Venit quidam ad hominem Dei, fistula morbo prope oculum laborans. Impressit ei vir sanctus crucis signum, & cum ad sua exequenda negotia iussit abscedere. Illo haesitante, ait vir Dei: Video te non satis confidere de restituenda salute: veni vbi domum redieris, iusculum tibi porriget vxor, quod caue ne sumas: nec vlla alia, praeter hoc crucis signum, tibi adhibeas medicamenta. Si secus egeris, vitio hoc liberaberis quidem, nec inde morieris, sed eius quoddam vestigium tibi inhaerebit, quoad vixeris. Quae omnia sic, vt erat praedictum, euenerunt. Venit homo domum, vxor ei iusculum obtulit, ille oblatum sumpsit, insuper quaecumque potuit extrahendi veneni adminicula captauit: & mortem quidem euasit, sed lufcus deinde permanfit. Longum est referre, quam multos ille hoc morbo vexatos curauerit: hoc tamen silentio prementum non est, quotquot ad eum accessissent, non nisi crucis signo & salua oris eius, abfque alio quouis medicamine ab illo fuisse sanatos.

Profectus aliquando fuerat vir Dei ad principem quendam: inde rediens ad cellam suam pedes, vt solitus erat, peruenit ad locum, quem Augustam vocant: (Vt autem hoc obiter dicamus, solebat vir sanctus, dum iter ageret, a seculo federe humilitatis studio: sed vt magis etiam tum humilitati studeret, tum labore se afficeret, pedibus crebro suis iter consciebat.) Ad ripam autem fluminis truncus erat grandis, in quo diuersae cernebantur imagines, terrae validissimae infixus, eumque rustici superstitione gentili impense venerabantur. Vbi id conspexit vir sanctus, mox incensus zelo Dei, dixit ad puerum suum: Filii mi, impelle hunc truncum in ruinam. Ille nihil cunctatus, manu eum contigit, & ingentem molem, quam vix multa hominum turba magna vi euertere vel etiam secunibus incidere posset, tanquam iam putrefactam, leui motu humi prostrauit. Cadens autem truncus cum ingenti fragore & strepitu, totus contritus & quassatus apparuit. Ea vero res rusticis eius loci magnum & stuporem & maeorem attulit: qui arreptis fustibus & armis, vt iniuriam dei sui vindicarent, certatim accurrerunt, factoque vnanimiter impetu in hominem Dei, extensis brachijs ictus & verbera intentarunt. At ille, vt semper erat animo firmo & imperterritus, sic eis dixisse fertur: Si Dominus vult isthuc, quod minamini, permittere, nemo vobis resistere valebit. Quibus illi verbis fracti, nutuque diuino repressi, ab illo recesserunt. Tum vero sanctus Dei sacerdos coepit eos instigare, vt relictis idolis, vnum Deum omnipotentem colerent, tantumque suis sermonebus consecutus est, vt in eodem loco postea basilicam in honorem S. Vualerici exstruxerint, iuxta fontem quendam, vnde se vir sanctus lauisse dicitur: vbi multa beneficia fide recta poscentibus diuinitus praestantur.

Vrsinus puer, praeclearis editus natalibus, germanus frater fuit Mauronti nobilissimi vici, praecipui inter aulicos proceres, sed eo nomine vel maxime illustris, quod pro Christi amore sponfam forma egregia contempsit, omniq; huius mundi fastu & dignitate reiecta, Christi Domini vestigia sectatus est. Huius ergo frater Vrsinus puer ad potiores corporis partes vlcus accepit valde periculosum, vnde certa propemodum mors illi impendere videretur. Porro eius pater ad fidem amplectendam animo erat praeduro & inflexibili. At tamen curatum est ab ijs, quorum mens erat sanior & fides robustior, vt is puer ad sancti patris conspectum adduceretur. Qui cum vlcus suis contraxisset manibus, mox sanatum est.

Reprehendit eos, qui ante Missam bibent.

Signo crucis solo voluit morbidum esse contentum.

Morbidos solo crucis signo & salua sua sanant.

Rusticos gentiles conuertit.

Vlcus periculosum sanant.

Sf Vir

Joan. 11.

Pend exa-
nimis cu-
ratur.

Iusti non
sunt offen-
dendi.

Matth. 12.

Vltio di-
uina in ob-
scena lo-
quentes.

Catalogus
virtutum
eius.

Ociū fugit

Benigni-
tas in pau-
peres.

Auiculę ei
familiares.

Vir quidam nobilis venit ad virum Dei, rogans vt filium eius Andebertum dysente-
ria iam diu laborantem curaret. Addidit autem non tam viuere eum, quā doloribus
confici, & extremam horam cupidē expectare. Quod si id facere noller, saltē nō de-
dignaretur eius corpus sepulturę tradere. Cui vir beatus respondit: Qui Lazarum qua-
triduanum & iam fœtentem excitauit ē tumulo, etiam hunc adhuc vitalem trahētem
spiritum, licet tenuiter admodum, non difficulter poterit incolumem tibi restituere.
Cumq; eum suis sacris tetigisset manibus, is, qui per multos dies nihil esculentum sum-
pserat, fertur exclamasse, petijisseq; à patre suo, vt quamprimū cibum ipsi præbere-
tur, pauloq; post, qui parentum manibus ad Dei seruum allatus fuerat, iam latus & a-
lacer cum patre suo eques domum reuersus est.

Illud hīc omittendum non est, quemadmodum virum sanctum etiam nūm morta-
lem & in terris degentem præpotens Deus vltus sit: qua ex re perspicuē licebit animad-
uertī, qui Christi seruos offendit, non illos modò, sed etiam habitantem in eis Domi-
num ad indignationem prouocare. Vndē tanto magis formidanda est ira iustorū, quan-
to certius constat in illorum pectoribus præsentem adesse æquissimum iudicem Deum.
Cum enim vir sanctus ab eo loco, quem Caldem vocant, hyberno tempore ad suum
monasterium rediret, in ipso itinere ob nimiam frigoris acerbiteratem ad presbyteri cu-
iusdam domicilium, cum socijs sese calefacturus diuertit. At illi, qui tantum hospitem
suum operē venerari & reuerenter excipere debebāt, vt eius sacris sermonibus instrui
mererentur, ad turpia & obscœna iactanda verba, vnā cum eius loci iudice, prorum-
punt. Ille contrā, vt consueuerat, putridis & corruptis hominum vulneribus salubria
cœlestis verbi cataplasmata adhibebat, atq; ad illos: Non audiuistis, filij, illud ex Euā-
gelio, De omni verbo ociofo redditurus nos rationem in die iudicij? Ea oratione nihil
illi permoti, contempto viro Dei, multo etiam foediores & impuriore vomebant ser-
mones. Tum ille: Volui quidē, inquit, in tā acri frigore non nihil corpusculū meum ad
ignem refouere, sed vestra id nō sunt linguę impurissimę, quę me etiam frigore af-
flicto hinc abire compellunt. His dictis, excusso in eos pedum suorum puluere, abs-
cessit. Ecce autem in procaces & spurcos illos mox vltio diuina grassatur: & presby-
ter quidem repentē vtroque orbatu est lumine, & iudicis membra genitalia cōputre-
runt. Tum illi præsentem Dei vindictam malē experti, conantur verbis supplicibus ad
se virum sanctum reuocare, sed frustra. Et alter quidem cæcus permanfit, alter verò cō-
tracto corpore & putrescente in guine, extinctus est. Itā nimirū voluit Deus vlcisci
læsū fidelem seruum suum, cuius omnis vita compunctioe & diuina gratia plena
fuit. Namq; à primis atatis inijtjs corporis seruauit integritatem: humilitate verò & be-
nignitate tanta fuit, vt humanum modum excedere videatur. Quotiēs ille vel ad disci-
pulos institucendos sermonem habuit, vel spiritu psallens & mente ad cælum suspexit,
vel humi prostratus Deo preces obtulit, totiēs per eius ora sanctę compunctionis ma-
nabant lachrymę.

Quis verò enumerare sufficiat, quot ille noctes insomnes transmiserit, furtiuas eas-
que prolixas preces inter densas vepres & in depressis vallibus fuderit? vt illas interim
omittam peculiare & benē longas, quas in clauso cubiculo, soli Deo vacans, crebrò fe-
cit. Lectus eius ex virgis contextus, vili operculo tegebatur. Vestes lineas respuebat. Pre-
ces horarias & cœnobitico & Gallicarum ecclesiarum ritu accuratē persoluebat. (hoc
enim mihi significare videntur verba authoris, quibus ait, eum Cursum tam monaste-
rialem quā Gallicanū, magno studio indefinenter celebrasse) ijs absolutis, im-
becilla membra tandē exiguo fouebat somno. Hoc autem illi propositum semper
fuit, vt nē quod tempus ociosē transmitteret, sed semper aut lectioni, aut orationi, aut
operi manuario esset intentus: cumq; erga omnes liberalis, benignus & humanus ef-
fret, magis tamen erga pauperes & egenos: idque aded, vt etiam de suis humeris detra-
ctum vestimentum eis tribueret, alimenta quoque & cæteras monasterij facultates, de
craftino nihil cogitans, petētibus elargiretur. Quod si fratres ea re contristatos vidisset,
blandis & consolatorijs eos sermonibus animabat, itā dicens: Filij, isthuc scētēmini, id-
que pro comperto habeatis, quicumque prōpto animo necessaria petentibus tribuerit,
quicquid à Domino necessarium petierit, citiūs id illum impetraturum. Neque id ver-
bis solis, sed etiam rebus ipsis confirmabat. Namque & ipso orante & Domino submini-
strante, abundē fratribus eius omnia suppeditabant.

Tantę autem lenitatis fuit, vt auiculę indomitę crebrò ex eius manibus cibum sum-
pserint absque vlla formidine, digitisque illius, quotiēs libitum ei esset, se attri-
buerint.

miserint. Cumq; aduentarent fratres & obstupefcerent, auesque non nihil auolarent,
dixit ad fratres: Filij, non faciamus eis iniuriam, sed sinamus eas paululū satiari ex his
micis. Tum verò fratribus retrocedentibus, certatim illę aduolabant, vt annonam de
sancti patris manibus caperent more suo. Erga fratres quoq; tanta erat humanitate &
clementia, vt si quempiā ex iunioribus ob perpetratas culpas flagellari iussisset, crebrò
tamen id fieri vetāret, accitumq; illum ad se blandē leniterq; admonerit, vt dein-
cēps caueret sibi, cogitareq; quas iam meritò luisset pœnas: in præsens autem hac af-
fectus verecundia, illesus abiret, & in posterum nihil verberibus dignum admitteret.
Atq; hac sanē ratione plures ille retrahebat ab rebus illicitis, quā multorum possent
verbera, ab irato animo profecta.

Quod ad corporis formam attinet, vultus ei erat hilaris, sermo compositus, statura
procera, gracile corpus, manus tenues, digiti oblongi, oculi venusti, ad spectus amabi-
lis, facies valde placida, sed pallens, confecta; macie, quippe cū non rarò tota septima-
na nihil cibi caperet, Dominicis exceptis diebus, & neq; vinum, neq; liceram, neq; quic-
quam, quod ebrietatem posset adferre, potaret: interim nihilo minùs ad hospitium ad-
uentum, sola eum perurgente charitate, de huiusmodi potionibus degustans: atque ita
etiam inedia corpus afficiens, vt tamen suę functioni nunquā in deesse videretur. Por-
rò quando per eum Dominus varijs affectos morbis curabat, vel res occultas & futuras
prædicebat, videre licebat genas eius roseo perfusus colore, & fulgore micantes admi-
rabili: vt eo argumento perspicuē posset animaduerti, eius dicta & facta authorem ha-
bere spiritum sanctum.

Iam aduentabat tempus, quo post multos pro Deo susceptos labores ad beatum &
felicem huius vitę terminum venturus erat. Itaque cū die quodam Dominico ad
suum monasterium reuertisset, abiit ad verticem montis, vbi arbor erat vndiquē vepri-
bus cincta, quo in loco furtiuas illas, de quibus antē diximus, Deo preces offerre con-
sueuerat. Aderant autem illi fratres quidam, in quorum præsentia certum designauit
locum, vnus capax hominis, atq; ad illos: Vbi de hac vita, Deo volente tandē
decessero, hoc in loco me sepeliatis. Proximo indē Dominico die, carnis sarcina depo-
sita, victor migravit ad Christum, atque iuxta illam arborem, vbi ipse iusserat, summo
cum honore sacrum eius corpus humatum est. Ad illam autem arborem, vt ipse retu-
lit, Sanctus Bernardus episcopus sanctorum reliquias suspendere solebat: quod vir Do-
mini non aliundē quā ex diuina reuelatione didicerat. Satis autem ex his apparet, &
diem obitus & locum sepulture suę viro sancto diuinitus indicatum fuisse. Quę verò
post eius obitum diuina potentia miracula effecerit, breuiter annotabimus, sed ex
multis pauca duntaxat referendo, neque ea fabulosa, sed quę à veridicis testibus con-
firmata didicimus, maximē quę vir reuerendus & eruditus * Ragimbertus Abbas
pio studio, multo labore & sermone copioso quidem, sed admodum simplici con-
scripsit.

Puella quædam triennij sermē spatio oculis orbata fuit. Eam parentes ad locum
vbi virum Dei humatum diximus, adduxere. Ad cuius fines cū appropinquaret,
ait: Quid est hoc, quod illic procul luce clariùs splendere conspicio? Responsum est
ei, hoc esse domini Vualerici oratorium. Itā illa se sentiens illuminatam, gratias egit
Deo & sancto Vualerico, domumq; redijt. Iuxta enim locum, quem supra diximus
Augustam vocari, vbi truncum illum, quem eum idolum suum colebant rustici, iussit.
rat vir sanctus euertere, pro quo templum in Dei nomine viro sancto extructum fuit:
iuxta illum ergò locum dum quodam die aliquot fœminę iter haberent, vna ex eis
alias antecedens, ibi preces fudit: ac deinde ad socias ait: In hoc sacro loco descendi-
te è curru, & orate pro peccatis vestris: & paululū resumptis viribus, hauito pom-
cum gaudio ad destinatum pergamus locum. At illa, quę inter eas primaria esse vi-
debat, contemnens eius monitionem, cum filia cœptum persequebatur iter. Inte-
rim dum mutuo inter se colloquantur, filia non sine stomacho dicit ad matrem: O
mea chara parens, itāne habitatores loci huius cum hīc veneratione profsequuntur
iam vita functum, quem nos ante paucos annos sedentem a fello & habitu contempti-
bili cernebamus? Respondit mater: Huiusmodi hoc loco celebrem volunt agi me-
moriam rustici, cuius nobis actus viles & despicabiles videbantur. Dumque id genus
vltro citroque iactantur stulti & temerarij sermones, filia sentit crura sua, tanquā
paralyti affecta, immani dolore torqueri: moxque cum mœrore indicat id matri. Stu-
pent ambę, tandemque statuunt ea causa isthuc accidisse, quòd nolissent preces fun-
dere

Corporis
forma.

Sciunia
diuturna
valde.

Designat
locū sepul-
turę suę, &
moritur.

* Ragne-
bertus.

Cæca vi-
det.

dere in loco memorato. Itaque magno timore correpta, cum ingenti humilitate adidem viri Dei oratorium reuertuntur, ibique omni fastu & elatione compressa, tandem cum lachrymis prostrata rogant veniam contemptus sui, donec miserante Domino, sanitas filiae restituta est.

Accidit autem, vt ex sancti viri coenobio monachi discedere compellerentur. Cuiusque id fratres deseruissent, S. Bernardus Episcopus B. Vualerici sacrum corpus ad suam Ambianensem ciuitatem transferre nitebatur. Verum vbi facta oratione corpus effodi iussit, nihil potuit proficere. Tum ille, Oremus, inquit, Dominum. vereor enim, ne si minus propositi nostri effectum habituri. Orant igitur attentius, & bis terque admovent manus sacro corpori è terra leuando, sed illud prorsus sentiunt immobile. Sicut enim viuens eam solitudinem sanctus Vualericus dilexerat, ita visus est & defunctus ab ea nolle auelli. Decreuerat enim præpotens Deus, vt Blitmundus, quem vir Dei, vt supra dictum est, curauerat, qui tum in Bobiensi monasterio sub Attala Abbate regulariter vivebat, & ab eodem crebro postulabat, vt ei faceret potestatem eundi ad eum locum, in quo B. Vualericus cõditus esset, opportuno tempore monasterium instauraret. Perseuerante enim Blitmundo in prece, B. Attala in morbum difficilem incidit: & cum die quodam iret ad ecclesiam, imbecillia membra eius Blitmundus sustentabat: ad quem sic ait Abbas Attala: Fili mi, quod crebro à me pctijsti, id tibi modò permissum esto. Ille verò non satis intelligens, quid sibi vellent, ait ad eum: Quò me iubes ire pater? Sanctus Attala respondit: Ad locum S. Vualerici, vt sæpè postulasti, habeam proficiscendi licentiam: Video enim illum in immensa claritate. Paulò post S. Attala migravit ad Dominum, & Blitmundus in Galliam veniens, locum S. Vualerici, fretus ope Clotarij regis & Ambianensis episcopi, egregiè instaurauit, eique aliquandiu Abbas cum multa laude præfuit: vbi Dominus vsque in præsens multa largiter beneficia meritis & intercessione fidelis serui sui Vualerici: qui viuit & regnat Deus trinus & vnus per infinita secula seculorum, Amen.

Corpus S. Vualerici immobile.

Blitmundus Abbas.

EGREGIUM MARTYRIUM S. AMPHIANI,

QUEM ALII APPHIANVM VOCANT, ITEM QVE AEDE

fratris eius, autore Eusebio Cæsarensi Eccles. Historiæ lib. 8. cap. 14:

15. interprete doctiss. viro Ioanne Christophorono, Angliæ Episcopo.

2. Aprilis. teste Eusebio: sed Latina Martyrologia habent, 5. Aprilis.

Castissima S. Apphiani adolescentia.

Maximus Cæsar, qui suis ipsius viribus ac manu imperium occupauerat, perspicua odij & impietatis erga Deum animo suo tanquam naturaliter insita & innata, indicia omnibus commostrans, persecutionem magis generalem, quam superiores Imperatores, contra nos instituit. Proinde cum perturbatio & confusio non exigua illa quidem omnibus impenderet, & alij in alia loca essent dispersi, seduloque periculum euitare studerent, & grauis commotio vbiq̃e passim peruaderet: quæ orationis & dicendi facultas, ad diuinum amorem & libertatem, in fidei in Deum confessione beati martyris Apphiani dignè explicandam satis idonea reperitur? Qui quidem in festo, quo gentiles Hecata sacrificare solent, omnibus Cæsareæ ciuitibus admirabile suæ in Deum solum pietatis exemplar proposuit contemplandum: neque tamen adhuc vigesimum ætatis suæ annum egit. Qui primùm Beryti, quò liberalibus humanioris literaturæ disciplinis erudiretur, (quippe fuit parentibus, qui mundi dititij affatim circumfluebant, ortus) longo tempore commoratus, incredibile dictum est, quo pacto in tali tamque vitiosa & corrupta ciuitate, iuuenilium cupiditatum impetus penitus deuicerit, & neque præ ætatis flore, quo iam corpus viguit, neque præ familiaritate & necessitudine adolescentulorum, quibuscum vixit, mores deprauatos combiberit: sed temperantiam amplexatus, modestè, sobriè, & piè secundum eam religionem, quæ est Christianorum propria, vitam traduxerit institueritque. Quòd si patriæ illius mentionem facere oporteat, & illam obstinè generosum pietatis athletam ex ea editum ornare, hoc planè efficiemus, nec

nec immeritò. Si quis igitur Pagas Lyciæ non obscuram sanè ciuitatem nouit, inde hic adolescens ortus erat: qui post reditum à schola & institutione, qua fuisset apud Berytum educatus, patre illius iam principatum totius patriæ occupante, vitæ consuetudinem, qua cum patre & alijs cognatis vivebatur, propter eam quòd illi animum nequam inducerent, vt secundum pietatis instituta vitam degerent, ferre non poterat: sed tanquam diuino spiritu correptus, & naturali quodam, immò cælesti & vero sapientiæ amore inflammatus, altiora animo complexus, quàm quæ falsa & vmbrae mundi gloria fert, blandis corporis lenocinijs repudiatis, clam amicis & familiaribus suis aufugit: & nequaquam sumptuum, qui ipsi ad vitam necessariò suppetere deberent, vllam curam habens, propter spem & fidem in Deum, fuit à diuino spiritu ad urbem Cæsaream tanquam manu deductus: in qua martyrij corona, quæ est merces pietatis, ei preparata fuit.

Dum erat nobiscum vnà, ex sacris literis, exiguo illo temporis spatio, quo vixit, tantum percepit fructus, quantum à quoquam percipi poterat: & disciplina ad piè viuendam aptissima seipsum exercens, attentissimè viam ad mortem muniuit. Quinetiam qualem vitæ exitum declararit, quis est, qui in eum intuenso non obstupesceret? Aut quousquisque rursus est, qui eius animi fidentiam, liberam mentis celsitatem, constantiam, & maximè omnium fidutiam & conatum ipsum, in quibus argumenta veræ in Deum pietatis & feruentis spiritus, qui planè supra hominem putandus est, perspicuè apparuerunt, non famam & auditione assecutus, optimo iure admiraretur? Nam cum tertio anno persecutionis nostræ, regnante Maximino, secundus in nos ciceretur tumultus, & tyranni literæ tum primùm ad Urbanum perlatae essent, vt omnes cuiusque generis & ætatis (magistratibus in quaque ciuitate omni cura ac studio in eam rem incumbentibus) dijs eorum immolarent, & præcones per totam urbem Cæsaream viros cum vxoribus & liberis ad idolorum delubra ex edicto prætidis conuocarent, & tribuni item quemque ex scripto nominatim appellarent (vnde omnia loca in explicabilibus miseriarum fluctibus redundabant) iste, quem dixi, Apphianus, nemine, quid esset facturus ei, conscio, clam nobis qui in aedibus cum illo eramus, clam etiam vniuersa prætidis cohorte, fidenter animo ad Urbanum iam sacrificantem accedit, atque audacter & absque formidine eius dextram præhendens, extemplo ab immolando coërcuit, prouidenterque admodum & grauitè eum diuina quadam animi confessione & alacritate ab errore desistere hortatus est. nam parum rectum esse, vt vno & solo vero Deo relicto, idolis & dæmonibus hostias offerret. Istud planè, vt videretur, adolescentulus aggressus est, diuina vi & potentia ipsum ad hanc rem impellente, & per facinus ab illo admissum penè in aures omnium inclamante: tantum abesse, vt Christiani, qui hoc nomen verè usurpant, à pietate in Deum omnium authorem, qua semel sunt imbuti, abducantur, vt non modò minas, terrores, & omnia suppliciorum genera, quæ eosdè sequi solent, strenuè superent: sed deinceps etiam magis fidenter loqui, & lingua ingenua, ac neutiquam metu hæsitante, fidem liberè confiteri, & si fieri posset, etiam persecutores ipsos & carnifices ab ignorationis cæcitate auocare, & ad vnum solum Deum agnosendum impellerè audeant. Hac igitur de causa iste, de quo instituitur oratio, confessum (quod verisimilè erat homini in tali facinore deprehensò euenturum) à præfecti stipatoribus, tanquam agrestibus belluis in eum furentibus, dilaniatus & infinitis plagis toto corpore, quas fortissimè sustinebat, excruciat, ad tempus in carcerem concluditur. In quo vnum diem noctemque vtroque pede compedibus, ad cruciatum paratis, longè à se multò distèto diuexatus, postridi ad iudicem educitur, Ac simulatque compellebatur ad sacrificandum, resistit, & summam animi tolerantiam ad æternas horrendosque dolores ferendos monstrauit: adeò, vt carnifices latera eius non semel atque iterum, sed sæpiùs ad ossa vsque & intima viscera dilacerare, plagas & verbera in os & cervicem infligere pergerent, vti vultus eius verberum vibicibus intumescens, ab ijs, qui illum probè & accuratè antè de facie nouissent, ne agnosci quidem amplius posset.

Verum cum ne huic quidem dolorum cumulo vlla ex parte succuberet, tortores ex mandato prætidis, pedes lino rincto, oleo eoque incenso obuolentes, afflictarunt. Vnde quantos & quàm graues dolores beatus ille exhausit, mihi videtur non posse dicendo exprimi. Peruasit enim per carnes illius, easque absumpsit, & in ossiù penetravit medullas vsque adeò, vt totius corporis humor, instar ceræ tabefactus, liquefceret, destillaretque. Cæterum ne in his quidè cruciatibus demisit animum, sic vt iam aduersarij & carnifices incredibili eius tolerantia, quæ cõmunem hominis naturam longè superauit,

Fugit prætes, & venit Cæsaream, vbi à Pamphilo martyre sacris literis est eruditus.

Apphiani fortitudo egregia.

Germana Christianorum virtus.

Apphiani dire cruciat.

Supplicium immane.

ferè defessi essent: vnde rursus in vincula compingitur. Triduo post ad iudicem denuo productus, & eandem pietatis confessionem liberè exprimens, licet iam deinceps prope mortuus esset, maris tamen fluctibus submergens traditur. Miraculum autem quod statim post est consecutum, si à nobis commemoretur, verisimile est nullam fidè habiturum, apud eos præsertim, qui eadem oculis minimè ipsi conspexerunt. At licet homines vix fidem illi adhibuitos satis intelligamus, ratio tamen non patitur, quin omnino rem, vt gesta est, scriptis prodamus: quippe cum omnes (verè dixerim) qui Cæsaream incolunt, eiusdem testes habere videamur: nulla enim ætas Cæsareensem ab isto admirabili spectaculo abfuit. Simul atque igitur sanctissimum illum & beatissimum Christi martyrem medio mari, vt illis videbatur, in profundissimos vortices coniecerant, eximprovisò tanta procella, non vsitata illa quidem, tanta etiam turbatio, non per mare solum, sed per vniuersam continentem se diffundebat, vt cum terra, tum tota ciuitas eius impetu & violentia concuteretur: atque vnà cum isto mirando & repentino terræ motu ipsum mare martyris cadauer, vtpote tam sacrum pondus sustinere non valens, ante portas ciuitatis eieceret. Eiusmodi igitur sunt res gestæ sancti Apphiani, qui die Parasceues, hoc est, secundo die mensis Xanthici, id est, ad quartum Nonas Aprilis, martyrio occubuit.

Cap. 15.
Vlpianus
martyr.

Aedessius
hic etiam
Pamphili
martyris
fuit disci-
pulus.

Is index
Hierocles
fuit totius
Aegypti
administri-
rator.

Eodem tempore, hisdemque ferè diebus, in ciuitate Tyriorum adolescens, nomine Vlpianus, post acerbissimas plagas & verbera grauissima, in pellem bubulam, iam nuper extractam, cum cane & aspidè inuolutus, præcepit in mare deieci. Quapropter videtur mihi meritò post res Apphiani, in martyrio gestas, in sermone nostro recensendus. Non longo tempore post Aedessius, non solum Apphiani secundum Deum, sed etiam secundum sanguinis coniunctionem ex patre germanus frater, germana ferè & similia cum illo tormenta perpeffus, post infinitas fidei confessiones, post diuturnas vinculorum afflictationes, post latam à præside sententiã, qua ad metalla in Palæstina erat damnatus, post vitæ rationem, quam pallio vestitus more philosophi (etenim plus politioris eruditionis, plusque cognitionis in philosophia fuerat, quam frater, adeptus) sanctissimè traduxerat, tandem cum iudicem in vrbe Alexandria sententiã de Christianis pronunciantem videret, & plus æquo in eos furentem (quippe viros interdum graues & modestos varijs ignominia notis affecit, interdum & mulieres summæ continentia, & virgines, quæ sua sponte Dei cultui se consecrauerant, ad turpem ipsarum contumeliam lenonibus tradidit) idem cum fratre aggressus est. Et quoniam illa facinora intoleranda ei videbantur, fidenti & erecta animi magnitudine accedens ad iudicem, turpitudinis & ignominia, quam cum verbis, tum rebus ipsis præstitisset, eum coram coarguit. Vnde varijs tormentorum cruciatibus diuexatus (quæ quidem constanter & sedatè admodum pertulit) ad extremum fuit in mare proiectus, & eundem cum fratre exitum consecutus.

VITA S. NICETII LVGDVNENSIS EPISCOPI, AVTHORE GREGORIO TVRONENSI, CAP. VIII.

in Vitis Patrum.

Aprilis. 2.

Ierem. 1.

Matth. 23.

Rom. 8.

Gen. 17.
Luc. 1.

Præsentia diuinæ bonum, quod plerumque regno suo prouideat quos adsciscat, ipsa sæpius sacræ lectionis testantur oracula, sicut ad Ieremiam eximium vatem celestis oris mystica deferuntur cloquia, dicentis: Priusquam te formarem in vtero, noui te: & antè, quam exires de vulua, sanctificauit te. Et ipse Dominus vtriusque conditor Testamenti, illis, quos largitio hilaris agnino decoratos vellere suis locat à dextris, quid ait? Venite benedicti patris mei, percipite præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Sed & illud vas electionis beatus Apostolus: Quos, inquit, præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui. Nam & de Isaac Iohanneque, qualiter nacerentur vel quid agerent, & nomen & opus prædixit & meritum. Sic & nunc de B. Nicetio ipsa illa præscita miseratio pietatis, quæ immerita dicitur, non nata sanctificat, & omnia prius, quam gignantur, & disponit & ordinat, quæ
liter

liter sacerdotalis gratia in fulis floreat in terris, prius genitrici voluit reuelare. De cuius vita retineatur quidem exindè libellus nobiscum, nescio à quo compositus: qui multas quidem virtutes eius pandit, non tamen vel exordium natiuitatis conuersionisque eius, vel seriem virtutum declarat ad liquidum. Et licet nec nos omnes eius virtutes inuestigauerimus, quas per eum Dominus vel occultè operari est dignatus, vel publicè: tamen quæ ad priorem authorem non peruenierunt, et si rusticiori stylo, pandere procurauimus.

Igitur Florentinus quidam ex senatoribus, accepta Arthemia coniuge, cum duos iam haberet liberos, ad episcopatum Ianubensis vrbis expecebatur, & re iam obtenta, cum principe domum reuertitur, coniugis, quæ egerat, nunciauit. Quod illa audiens, respondit viro: Desine, quæso, dulcissime coniunx ab hac causa, & nè quæsieris episcopatum vrbis: quia ego ex conceptu à te sumpto episcopum gero in vtero. Requieuit vir sapiens, audita vxore, rememorans illud, quod diuina quondam vox principio fidei nostræ Abrahæ præcepto beato præceperat: Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius. Denique impletis pariendi diebus, mulier enixa est puerum: quem quasi victorem futurum mundi, Nicetium in baptismo vocauit, eundemque summa nutritum diligentia, literis Ecclesiasticis mandauit institui. Defuncto autem patre, hic cum genitrice iam clericus in domo paterna residens, cum reliquis famulis manu propria laborabat, intelligens commotiones corporeas non aliter nisi laboribus & ærumnis opprimi posse. Quodam vero tempore cum adhuc in domo ipsa degeret, orta est ei pustula mala in facie. Quod virus inualefcens ac excoquens, fecit puerum desperatum. Sed mater eius iugiter, inter sanctorum nomina, beati Martini nomen pro eius salute peculiaritè inuocabat. Cumque per biduum puer iacisset in lectulo clausis oculis, & nullum verbum consolationis matri lamentanti proferret, sed potius ipsa genitrix inter spem metumque titubans, iuxta ritum exquiratū necessaria funeris præpararet, secunda die ad vesperum aperiens oculos, ait: Quò iuit mater mea? Quæ statim adueniens, ait: Ecce adsum, quid vis filij? Et ille, Nè timeas, inquit, mater: beatus enim Martinus super me Crucem Christi faciens, surgere me iussit incolumem. Hæc effatus, statim surrexit à lectulo, geminavitque virtus diuina miraculi huius gratiam, & vt Martini panderetur meritum, & vt hic, quia futurus erat Pötifex, à contagio saluaretur. Testis enim fuit huius causæ visa cicitrix eius in facie.

Parentes
S. Nicetij.

Gen. 21.

Mater eius
S. Martinū
inuocat, et
curatur.

Efficacia
signi S.
Crucis.

Ætate quoque iam tricenaria presbyterij honore præditus, nequaquam se à labore operis, quod prius gessit, abstinere, sed semper manibus proprijs operabatur cum famulis, vt Apostoli cõpleret præcepta, dicentis: Laborate manibus, vt habeatis vnde tribueretis necessitatibus patientibus. Illud omnino studebat, vt omnes pueros, qui in domo eius nascebantur, vt primum vagitum infantia relinquentes loqui cõpissent, statim literis doceret, ac psalmis imbueret, scilicet vt primo ingressui tale iungeretur psallentium, vt tam antiphonis, quam meditationibus diuersis, prout deuotio flagitabat animi, Deo seruire possent. Castitatem autem non modò hic diligenter erat custodiens, verum etiam custodiendi gratiam alijs iugiter prædicabat, & à polluto tactu & verbis obscenis, vt desisterent, edocebat. Nam recolo in adolescentia mea cum primum literarum elementa cõpissim agnoscere, & essem quasi octauianus, illeque indignum me lectulo locari iuberet, ac paterna dilectionis dulcedine vna suscipere, oram indumenti sui articulis arripere, ita se colobio concludebat, vt nunquam artus meos beata eius membra contingerint. Intuemini, quæso, & aduertite cautelam viri Dei, qui sic ab infantuli artibus, in quo nulli adhuc esse poterant stimuli concupiscentia, nulla incitamenta luxuria, nè ab eis tangere, abstinuit: qualiter de loco, vbi suspicio luxuria esse potuit, ille refugit? Erat enim, vt diximus, castus corpore, mundus corde, non in scurrilitate verba proferens, sed semper quæ Dei sunt loquens. Et cum omnes homines in illo celestis charitatis vinculo diligeret, matri propria ita erat subditus, vt ei quasi vnus ex famulis obediret.

Castitatis
studium
ingens.

Denique ægotante grauiter Lugdunensi Antistite in vrbe Parisiaca, cum à Childeberto seniore magno amore diligeretur, voluit Rex vsque ad eius lectulum proficisci ac visitare infirmum. Cui venienti ait Episcopus: Optimè nosti, o piissime, quod tibi in omnibus necessitatibus tuis fideliter seruiet, ac quæcumque iniunxisti, deuotè impleuerim. Nunc precor, vt quia tempus resolutionis meæ adest, nè dimittas me ab hoc mundo cum dolore discedere, sed vnã petitionem, quam supplico, libenter indulgeas. Et ille, Pete, inquit, nam quod volueris obtinebis. Rogo, ait, vt Nicetius Presbyter
Sf 4 nepos

S. Nicetius creatur Lugdunensis episcopus.

* cōspectu f. nō erūt

Diaconum demonia cū liberat.

Migratē vita.

Nota pcc. nam presbyteri, sanctum virū blasphematis.

nepos meus, Ecclesiæ Lugdunensi subfirmatur episcopus. Est enim, vt mei testimonij verba proferunt, amator castimonie, dilectorq; Ecclesiarum, & in elemosynis valde deuotus, & quæcūq; seruos Dei decent, & operibus gerit, & moribus. Respondit Rex: Fiat voluntas Dei. Et sic pleno Regis & populi suffragio, episcopus Lugdunensis ordinatus fuit, præcipuus cōcordiæ ac pacis amator. Qui si laesus fuisset ab aliquo, statim aut remittebat per se, aut per alium insinuabat veniam deprecari. Nam vidi ego quodam tempore Basilium Presbyterum missum ab eo ad Armētarium comitem, qui Lugdunensem urbem his diebus potestate iudiciaria gubernabat, dixitq; ad eum: Pontifex noster cause huic, quæ denuō mouetur, dato iudicio terminum fecit: ideoq; commoner, nē eam iterare præsumas. Qui furor succensus, respondit Presbytero: Vadē, & dicere: Quia multæ sunt causæ in meo arbitrio positæ, quæ alterius iudicio finiendæ erunt. Recessus Presbyter, quæ audiuit, simpliciter exposuit. Sanctus verò Nicetius commotus contra eum, ait: Verè, inquam, quia eulogias de manu mea non accipies, pro eo quod verba, quæ furor exegit, meis auribus intulisti. Erat autē conuiuio recumbens, ad cuius & ego læuam, cū adhuc diaconatus fungerer officio propinquas accubueram. Dixitque mihi secretiùs: Loquere Presbyteris, vt deprecentur pro eo. Cumque locutus fuisset, non intelligentes voluntatem sancti, silebant. Quod ille cernens: Tu, inquit, surge, & deprecare pro eo. At ego cum trepidatione confurgens, osculatus sum sancti eius genua, orans eum pro Presbytero. Qui indulgens, atq; eulogias porrigens, ait: Rogo, dilectissimi fratres, vt verba inutilia, quæ ignauè mulsantur, aures meas non verberent: quia non est dignum, vt homines rationabiles irrationabilium hominum prociacia verba suscipiant. Hoc tantum vos studere oportet, vt illi, qui contra Ecclesiæ vtilitatem quædam machinari cupiunt, vt vestris propositionibus confundantur. Ir. rationabilia enim, non solum non admirari, sed nec audire desidero. Obœtum virum, qui omni intentione vitare cupiebat scandalum. Audiant autem hæc illi, qui si offensi fuerint, ignoscere nolunt: sed totam pro sua vltione conuocantes urbem, etiam testes adhibere non meruunt, qui vocibus nefarijs dicant: Hæc & hæc audiuimus de te hunc loquentē. Et ita fit, vt pauperes Christi talibus accusationibus, misericordia postposita, opprimantur.

Quodā autem manē cū surrexisset ad matutinas sanctus Nicetius, expectatis duabus antiphonis, ingressus est sacrarium. Vbi dum resideret, Diaconus responsorium psal. mum canere cœpit, & ille commotus, ait: Sileat, sileat, nec præsumat canere iustitiam inimicus. Et dicto citius oppilato ore siluit: quem iussit vocari ad se sanctus, & ait: Nōne præceperam tibi, nē ingredereis Ecclesiam Dei? Et cur ausu temerario ingredi præsumpsisti? Aut cur vocem in canticis Dominicis es ausus emittere? Stupentibus autem omnibus, qui aderant, & nihil mali de Diacono nouerāt, exclamauit demonium, & se torqueri à sancto immensis cruciatibus confitetur. Ipse enim præsumpserat, in Ecclesia canere, cuius vocem, ignorantibus populis, sanctus agnouit, & ipsum verbis acerrimis execratus est. Tunc impositis sanctus Diacono manibus, eiectō dæmone, personam restituit integræ menti.

His, & alijs signis declaratus in populis, vicesimo secundo Episcopatus sui anno, ætate sexagenaria, migravit ad Christum. Qui dum ferretur ad sepeliendum, cæcus quidam se sub feretrum flagitauit adduci: statimq; eo ingressō, vultus diu lumine viduatus, referatis oculis adornatur: nec distulit diuina pietas beatos artus glorificare signis, cuius beatam animā cum choris angelicis suscipiebat in astris. Post dies autem, quos lex Romana sancit, vt defuncti cuiuspiam voluntas publicè legatur, huius antistitis testamentum in foro delatum, turbis circumstantibus à Iudice referatum recitatumque est. Presbyter verò basilicæ tumens felle, quod nihil loco, in quo sepultus fuerat, reliquisset, ait: Aiebāt semper plerique, stolidum fuisse Nicetium: nunc ad liquidum verum esse patet, cū nihil basilicæ, in qua tumulatus est, delegauit. Sequenti autem nocte sanctus apparuit Presbytero cum duobus episcopis, id est, Iusto atque Eucherio, in veste fulgenti, dicens ad eos: Hic presbyter, sanctissimi fratres, blasphemijs me obruit, quia nihil facultatis scripserim templo huic, quo requiesco, & nescit, quia quicquid preciosus habui, ibidem reliqui, id est, glebam corporis mei. At illi dixerunt: Iniuste facit, detrahens seruo Dei. Conuersusq; sanctus ad Presbyterum, pugnis palmisq; guttur eius illisit, dicens: Peccator conterende, desine stultè loqui. Expergefactus autem Presbyter, tumefactis faucibus, irā doloribus coarctatur, vt ipsas quoq; saluas oris vix cum labore posset maximo deglutire. Vndè factum est, vt per dies quadraginta lectulo decubans,

grau.

grauiter cruciaretur. Sed inuocato confessoris nomine, sanitati redditus, nunquam ausus est ea verba, quæ prius præsumpserat, garrulare.

Priscum autem Episcopum, huic sancto semper fuisse aduersum, nōrunt omnes. Hic Diacono cuiusdam huius casulam tribuit. Erat autem grauis, eō quod & ipse vir Dei robusto fuisset corpore. Casula autem huius indumenti ita dilatata erat atq; confuta, vt illa, quæ per paschalia festa sacerdotum humeris imponuntur. Ibatque Diaconus cū hoc vestimento discurrens, ac paruipendens de cuius vltibus remansisset, hoc habens in lectulo, hoc vtens in foro, de cuius fimbrijs, si credulitas certa fuisset, reddi potuit salus infirmis. Cui ait quidam: O Diacone, si scires virtutem Dei, & quis fuit cuius vestimento vteris, cautius cum eo viueres. Cui ille: Verè, inquit, dico tibi, quia & hac casula tergo, vt tor, & de casula eius, parte prolixiore decisa, tegumen pedum aptabo. Fecit illic miser, quæ pollicitus est, suscepturus protinus diuini iudicij vltionem. Nanque vbi deciso cutello, aptatis pedulis pedes operuit, extemplō arreptus à dæmone, ruit in pavementum. Erat autem solus in domo, nec erat qui succurreret misero. Cumq; spumas cruentas ore proijceret, extensis ad focum pedibus, pedes cū pedulis ignis pariter deuorauit. Hæc tenus de vltionibus.

Nota vltionē in sacra veste abutentem.

Aigulphus quoque Diaconus noster Roma veniens, beata nobis sanctorum pignora deferebat. Hic causa orationis tantum, locum, quo sanctus quiescit, adiuit. Ingressusque ad eum, dum diner forū miraculorum opus illustre perpendit, vidit immensum cateruatum populum ad eius sepulcrum, velut felicium examina apum ad cōsuetum alueare cōfluere, & alios, Presbytero qui aderat ministrante, particulas cere pro benedictione suscipere, alios parumpulueris, nonnullos disrutas ab operitorio eius fimbrias capere, & abire, ferentes in disparibus causis vnam gratiam sanitatis. Hæc ille cernens, fide commotus & lachrymans, ait: Si mariorum me moles fluctuum sulcare mei sacerdotis deuotio fecit, vt lustratis Romanorum martyrum sepulcris aliquid de eisdem pignoris deferre deberem: cur non Gallicani mei confessoris pignora capiam, per quæ mihi meisq; salus integra reparatur? Et statim accedens, quasdam de herbulis, quas deuotio populi sacrum iecit in tumulum, manu linteo operata, Sacerdote porrigente, suscepit, repositasque diligenter domum detulit. Itaque statim fidem hominis miraculorum actio comprobauit. Nam discerptis de his particulis, & frigoriticis cum aqua potu portectis, protinus cū haustu salutem inuexit: sed & multis deinceps. Quando autem hæc nobis tenuit, iam quatuor exinde sanos factos ab hac infirmitate narrauit.

Nota ant. quæ Christianorū deuotionē

Obserua miracula.

Iohannes autem Presbyter noster, dum ab vrbe Massiliensi cum commercio negotiationis suæ rediret, ad huius sancti sepulcrum in oratione prosternitur: de qua confurgens, aspexit contractas compedes, disrutasq; catenas, quæ culpabilitatem vel adstrinxerant colla, vel furas attriuerant: & admiratus est. Sed contemplatio non fuit miraculis vacua. Nam rediens ad nos Presbyter, afferēbat cum sacramento, tres coram se ibi cæcos fuisse lumini redditis, ac domū rediisse saluatos. Apud Genabensem quoq; Galliarū urbem, diu eius reliquiæ cū honore psallentij portarentur, tantā ibi Dominus gratiā præstare dignatus est, vt suppliciter adorantes & cæci visum, & claudi reciperent gressum. Nec dubitare poterat quispiam præsentem esse confessorum, cū videbant talia infirmis remediorum munera ministrari.

Reliquiæ deportatq; miraculis coruscant.

Seditione etiam in quodam loco exorta, cū vulgo saniente, volantibus saxis ac facibus, furor arma non mediocriter ministraret, vnus eleuato ensis acumine, cum assultu graui virum perculit. Post dies autē paucos inuētus iste ab interempti germano, similitudine trucidatur. Quod cū iudex loci illius cōperisset, victum virum in carcerem trahi præcipit, dicens: Dignus est morte hic scelestus occubere, qui voluntatis propriæ arbitrio, nec expectato Iudice, ausus est temerè mortē fratris vlcisci. In qua dum tenere tur custodia, & multorum sanctorum nominibus inuocatis, misericordiam precaretur, quasi ad sanctum Dei conuersus ait. Audiui de te, sancte Niceti, quod sis potēs in opere misericordie, ac pius in cōpeditorū silentiū absolute: deprecor nūc, vt me illa supereminenti pietate visitare digneris, qua in reliquorum absolute victorum sæpius claruisti. Post paululum verò obdormienti apparuit illi vir beatus, dicens: Quis es tu, qui nomen Nicetij inuocas? Aut vndè nōsti quis fuerit, quod cum obsecrare non desinis? At ille causam delicti ex ordine referans, adiecit: Miserere, quæso, mihi, si tu es vir Dei, quem inuoco. Cui sanctus ait: Surge in nomine Christi, & ambula liber: à nullo enim comprehēderis. At ille in hac expergefactus voce, se absolutum catenis communitis, contractaque trabe miratur: nec motatus, nemine retinente, vsque ad eius

S. Nicetius vincit ab. soluit.

eius sepulcrum perrexit intrepidus. Tunc à iudice noxialis culpæ damnatione concessa, laxatus abscessit ad propria.

Nota de le-
ctulo fan-
cti viri.

Gratum est illud addi miraculis, quod accensis ad lectum eius fecerit cicindulis, quia ingentia sunt, quæ in cælis habitans, operatur in terris. Igitur lectulus, quo sanctus quiescere erat solitus, sæpius miraculis adornatur illustribus. Qui grandi studio ab Aethero nunc episcopo fabricatus, deuotissimè adoratur: nec immeritò, cum frigoritici sæpius sub eo siti, compresso vapore ac frigore saluentur, cæteri quæ infirmi ibidem proiecti, protinus subleuentur. Palla etenim speciosa regitur, lychnique in ea iugiter accenduntur. Vnus igitur ex his, per quadraginta dies totidemque noctes, vt ipse adituus asseruit, abfque vilius fomenti adiutorio perdurauit splendens; in quo nec papyrus addita, nec gutta olei est stillantis adiecta: sed ipsa, qua primum statutum est, compositione permansit, cum luce præclara.

Nota le-
ctor.

Huius sancti reliquias Gallomanus Tricassinorum Pontifex deuotus expetiit, quæ cum psallentio deducerentur, & cæcorum oculi illuminati sunt earum virtute, & aliorum morborum genera meruerunt accipere medicinam. Ad nos quoque facietergis, dependentibus villis intextum, quod sanctus super caput in die obitus sui habuit, est perlatum. Quod nos tanquam munus cæleste suscepimus. Factum est autem, vt post dies plurimos ad benedicendam ecclesiam in parochia Paternacensi vrbis Turonicæ inuitaremur. Accessi, fateor, sacraui altare, decerpfi fila de linteo, locui in templo, distisq; Missis, & facta oratione, discessi. Paucis deinde diebus interpositis, aduenit ad nos ille, qui inuitauerat, dicens: Gaude in nomine Domini, sacerdos Dei, de virtute beati Nicetij antistitis, nam noueris, quia ostendit miraculum in ecclesia, quæ sacrasti. Cæcus enim erat in pago nostro, diuturna cæcitatibus & caliginis oculorum nocte detentus: cui apparuit vir quidam per visum noctis, dicens: Si vis sanus fieri, prosternere in orationem coram basilicæ sancti Nicetij altari, & recipies visum. Quod cum fecisset, disruptis tenebris, lumen ei virtus diuina patefecit. Postui, fateor, de his pignoribus & in alijs basilicarum altaribus, in quibus & energumini sanctum consistentur, & fidelis oratio sæpius promeretur effectum.

Cæcus illu-
minatur.

Phronymius igitur, Agathensis Episcopi famulus, epileptici morbi accessu fatigabatur, ita vt plerunquè cadens ac spumans, linguam suis proprijs dentibus laceraret: & cū ei à medicis plurima fierent, accidebat vt paucis mensibus interpositis, non tangeretur à morbo: sed iterum in reciduum cruciatum ruens, peius quam prius perfererebat. Dominus verò eius, cum vidisset tantas virtutes ad sepulcrum beati Nicetij fieri, dixit ad eum: Vade & prosternere coram sepulcro sancti, orans vt te adiuuare dignetur. Qui cum iussa explisset, sanus regressus est, nec vltra eum attigit morbus. Septimus autem erat ab incolumitate pueri annus, quando eum nobis Episcopus presentauit.

Epilepti-
cus ad fan-
cti sepul-
crum sana-
tur.

Quidam verò pauper, viuente sancto, literas ab eo eliciuit, manu eius subscriptas, quibus sibi per deuotorum domos elemosynam flagitare. Post eius verò obitum adhuc cum ipsa circuiens epistola, non pauca ab elemosynarijs pro sancti memoria capiebat: desiderium enim erat omnibus, vt quisque viderat subscriptionem sancti, aliquid præbere egenti. Quod videns quidam Burgundio, non honorans neque venerans sanctum, obseruare pauperem cœpit à longè: vidensque eum syluas ingressum, irrui, & abstulit ei sex aureos cum epistola: collisumque calcibus, reliquit exanimem. At ille inter calces & reliqua verbera, hanc vocem emisit: Adiuro te per Deum vinum, & virtutem sancti Nicetij, vt vel epistolam eius mihi reddas: quia mihi vltra non erit vita, si eam perdidero. Ille verò, ea proiecta in terram, abiit: quam pauper colligens, venit ad ciuitatem. Erat autem ibi eodem tempore Phronymius Episcopus, cuius supra meminimus. Ad quem accedens pauper, illi ait: Ecce homo, qui me grauius cæsum expoliavit, abstulitque sex aureos, quos pro intuitu epistolæ sancti Nicetij acceperam. Episcopus autem narrauit hæc Comiti. Iudex verò vocato Burgundione, percontari cœpit ab eo, quid exinde diceret. Negauit autem coram omnibus, dicens: Quia nunquam vidi hominem istum, neque res eius abstulit. Episcopus verò adspiciens epistolam, vidit subscriptionem sancti: & cōuersus ad Burgundionem, ait: Ecce in hac epistola subscriptio sancti Nicetij tenetur: si es innocens, accede propius, & iura tangens manu scripturam, quæ ipse depinxit: credimus, n. de virtute illius, quia aut te hodiè ostendet hoc scelere contaminatum, aut certe permittet abire innoxium.

Nota pe-
nam per-
iuri.

At ille nihil moratus, accedit ad manus episcopi, qui hanc epistolam extentam eleuans,

eleuansque manus suas vt iuraret, cecidit retrorsum supinus, & clausis oculis spumas ab ore proiciens, quasi mortuus putabatur. Transeunte autem quasi duarum horarum spatio, aperuit oculos suos, dicens: Væ mihi, quia peccavi auferendo res pauperis huius. Et statim retulit per ordinem, qualiter iniuriam intulerat homini illi. Tunc episcopus cū indice cognita culpa, ea tantum, quæ abstulerat, inopi reddidit, & pro eade duos insuper solidos addidit: & sic vterque à iudicis conspectu discessit.

Puluis è
sancti rui-
mulo de-
sumptus
& haustus
sanitates
conferit.

Quot autem per hunc sanctum, carcerali ergastulo reuincti, absoluti sint, quotve compeditorum catenæ sine compedes sint confractæ, testis est hodiè moles illa ferri, quæ in basilica eius adspicitur, de supradictis supplicijs aggregata. Nuper autem in conspectu Guntranni Principis Siagrium Augustudunensem Episcopum ipsi referentem audiui, in vna nocte in septem ciuitatibus carcerarijs apparuisse beatum virum, eosque absoluisse ab ergastulo, & abire liberos permisisse. Sed nec iudices cōtra eos quicquam agere deinceps ausi sunt. De cuius sepulcro si febricitans, si frigationes habens, ac diuersis morbis laborans, quid pulueris sumpserit, ac dilutum acceperit, mox recipit sanitatem. Quod non est dubium præstare eum, qui ait sanctis suis: Omnia quæcunque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient vobis.

Mar. 17.

Igitur apud vicum Prisciniacensem vrbis Turonicæ, ecclesia dudum constructa absque sanctorum pignoribus habebatur: cumque incolæ loci plerunque peterent, vt cam quorumpiam sanctorum cineribus sacraremus, de supradictis reliquijs sancto altari collocauimus: in qua ecclesia sæpius virtus Domini per beatum manifestatur antistitem. Nuperrimo autem tempore mulieres quædam vexatæ à dæmonio, ex termino Biturige venientes, tres numero, dum ad basilicam sancti Martini deducerentur, hanc ecclesiam sunt ingressæ. Igitur collisis in se palmis, dum sancti Nicetij faterentur se virtutibus cruciari, proicientes ab ore nescio quid purulentum cum sanguine, ab obsessis spiribus protinus sunt mundaæ.

Tres dæ-
monia cæ-
liberantur

Dado vnus ex his pagenibus cum in hostilitate illa, quæ apud Conuenas est, accessisset, & plerunquè in periculum mortis irrueret, vouit, vt si domum reuerteretur incolumis, ad memoratam Ecclesiam exornandam in honore beati Nicetij aliqua ex his, quæ acquisisset, largiretur. Rediens igitur, duos calices argenteos defererebat, vouitque iterum in itinere, quod hos ecclesie conferret, si ad propria sospes accederet. Domum suam igitur accedens, vnum tantum modò dedit, alio sanctum fraudare procurauit, dans cooperitorium Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus regeretur. Apparuit autem illi vir beatus per somnium, dicens: Quousque dubitas, & votum implere distimulas? Vade, inquit, & calicem alterum, quem vouisti, redde Ecclesie, nè percas tu, & domus tua. Cooperitorium verò quia rarum est, non ponatur super munera altaris: quia non exinde plenè tegitur mysterium corporis sanguinisque Domini. At ille exterritus, nihilque moratus, votum, quod vouerat, velociter adimpleuit.

Vigiliæ na-
talis Do-
mini.

Huius hominis frater ad vigilias Domini natalis aduenit, monuitque Presbyterum, dicens: Vigilemus vnanimiter ad ecclesiam Dei, atque exoremus deuotè beati Nicetij potentiam, vt eo obtinente, huius anni curriculum cum pace ducamus. Quod Presbyter audiens, gauisus iussit signum ad vigilias commoueri. Quo commoto, adueniente Presbytero cum clericis & reliquo populo, hic gulæ inhians, moras veniendi in nocte: cumque mitteret sæpius Presbyter ad eum accersendum, respondebat: Paulisper sustinere, & venio. Quid plura? Transactis vigilijs ac data luce, hic, qui prius commonuerat, ad vigilias non accessit. Presbyter verò, impleto officio, commotus contra hominem, ad habitaculum eius properat, vt quasi eum à communionem suspenderet. At ille correptus febre, sicut vino, ita diuino exurebatur incendio. Nec mora, viso presbytero, datis vocibus cum lachrymis, supplicabat sibi poenitentiam tradi. Cumque eum Presbyter iniret, dicens, Meritò à sancti Nicetij virtute exureris, ad cuius ecclesiam venire ad vigilias neglexisti: inter sermocinantium colloquia spiritum exhalauit. Facta quoque hora tertia, cum populus ad Missarum solennia conueniret, hic mortuus in ecclesia est delatus. Quod virtute sancti antistitis actum nemo ambigere potest. Hæc autem nobis ipse exposuit Presbyter.

Nota terri-
bile Dei iu-
diciū in
negligentē
sacras vigi-
lias.

Plurima verò de his vel nos ipsi experti sumus, vel per fidelium relationem cognouimus, quæ indicare longum putauimus. Libello igitur clausuram dabimus, cum vnus adhuc admirandum de libro vitæ eius, quem supra à quodam scriptum præfati sumus, memorabo miraculum, de quo virtus diuina procedens, non reliquit inglorium, sed ad comprobandum virtutem dictorum, patefecit esse plurimis gloriosum.

Diaconus

Diaconus enim Augustudunenſis, graui oculorum cæcitate turbatus, audiuit hæc, quæ glorificator ſanctorum ſuorum Deus ad ſancti tumulum exercebat, dixitque ſuis: Si eius adirem ſepulcrum, aut aliquid de ſanctis pignoribus ſumerem, aut certè ſi pallium, quo ſancti artus teguntur, mererer attingere, fierem ſanus. Cumque hæc & huiusmodi cum ſuis verba conferret, adſtitit repente clericus quidam, dicens: Benè, inquit, credis: ſed ſi de eiſdem firmare mentem cupis virtutibus, en volumen chartaceum, quod de his habetur ſcriptum, vt faciliùs credas ea, quæ ad auditum tuarum aurium peruenerunt: At ille priuſquam legi iuberet, inſpirante diuinæ pietatis reſpectu, ait: Credo, quia potens eſt Deus egregia operari per ſamulos ſuos. Et ſtatim poſuit volumen ſuper oculos ſuos. Extemplo autem fugato dolore, diſruptaque caligine, uſum videndi recipere meruit à voluminis virtute. Et in tanta claritate poſitus eſt, vt ipſe proprijs oculis leges, virtutum geſta cognoſceret. Operatur autem hæc vnus atque idem Dominus, qui gloriſicatur in ſanctis ſuis, vt qui ipſos illuſtribus miraculis editis efficiat glorioſos. Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Liber vite
S. Nicetij
cæcum il-
luminat.

**DE S. TEODOSIA, VIRGINE ET MARTYRE
CONSTANTISSIMA, AVTHORE EVSEBIO CAESARE.**
enſi Eccleſ. Hiſtoria lib. 8. cap. 17. interprete D. Ioanne Chriſtophorſo.

2. Aprilis.

Festum re-
ſurrectio-
nis Chri-
ſti.

Immanif-
ſimè ſan-
cta virgo
dilatantur.

Am verò cum perſecutio eſſet ad quintum annum conti-
nuata, ſecundo die menſis Xanthici, id eſt, ad quartum Non-
April. in ipſo die Dominico, & in ipſo feſto Reſurrectio-
nis Saluatoris noſtri, Theodoſia rursus virgo, Tyri puel-
la fidelis & modeſta, nō annos decem & octo omnino ad-
huc nata, vincis quibusdam Cæſaræ, qui regnum Chriſti
conſtanter conſitebantur, ante tribunal conſiſtentibus ac-
cedit, cum benignè ſalutatura, tum (ſicut veriſimile eſt)
eos obſecratura, vt cum eſſent apud Dominum, illius re-
cordarentur. Quo factitato, eam tanquam neſas quoddam
& impium facinus aggreſſam, ſatellites abripiunt, dedu-
cuntq; ad Præſidem. Extemplo verò iſte quaſi mente ca-
ptus & animi furore maximè efferatus, grauib; & horrendis tormentis latera man-
uſq; ad interiora uſque oſſa dilaniat: quam adhuc ægrè ſpirantem illam quidem, li-
lari tamen vultu & læto omnia cruciamenta perferentem, in rapidos maris fluctus
proijci iubet. Deindè ab illa ad reliquos Chriſti cōſeſſores digreſſus, omnes ad æris me-
talla, quæ erant in Phæno Palæſtinæ, condemnat.

**BVLLA CANONIZATIONIS S. FRANCISCI
DE PAVLA, ORDINIS FRATRVM MINORVM**
Inſtitutoris: in qua etiam eius vita deſcribitur.

Is eſt Leo

x. Aprilis 2.

Patriarche

Propheta.

Apoſtoli.

Ho Episcopos seruis seruorum Dei, ad perpetuam rei me-
moriā. Excelsus Dominus militātem Eccleſiam precio-
ſorum lapidum viuorum, ipſi ſummo angulari lapidi Chri-
ſto Ieſu vnitorum, ornatiffima varietate decoratam, ſtru-
ctura mirabili fundare diſpoſuit. Hinc proceſſere beati pa-
triarchæ, qui fide præclari, ſanctorum etiā angelorum ſu-
ſceptores effecti, facie ad faciem Deum videre meruerunt.
Hos ſecuti ſunt ſancti propheta, quibus oſtendit Deus
ſecrēta ſua, vt ventura, quaſi præſentia, ſpiritu ſancto illu-
minati, agnoſcere atque enunciare potuerint. Poſtquam
autem venit plenitudo temporis, & nos in aſſumpta ſibi
humanitate oriens ex alto viſitare, noſtræque ſalutis myſteria (iuxta quod prædixerant
propheta) adimplere dignatus eſt, conſtituti fuere beati apoſtoli, diuinæ legis promul-
gatores & prædicatores, qui per orbem vniuerſum genus humanum (quod ſub diabo-
licæ potēſtatis iugo tenebatur) ad ſalutem excitantes, Dei verbum in omnibus terræ
fini.

ſinibus prædicarunt. Hos ſubſecuti ſunt martyres ſplendidi, qui fidei loriam induiti, &
inconcuffa ſtabilitatis balteo ſuccincti, ſtolas ſuas in ſanguine innocentis agni lauantes
candidato exercitu. Chriſtum Ieſum imitati, ſuperne ciuitati Hieruſalem, hoc eſt, triū-
phanti Eccleſiæ cum glorioſa victoria palmas manibus geſtantes, ſe dicto viuo lapidi Doctores.
Chriſto adiuerunt, ſempiternam ſui memoriā & exemplum venerabile militanti Ec-
cleſiæ relinquentes. Progreſſi ſunt & doctores lucidi, qui ſuis doctrinis & exemplis ca-
tholicam & orthodoxam ſigentibus, falſisque prophetis ac iniquis doctoribus,
fidem ipſam ſubuertere fatagentibus, ſc opponentes, dictam militātem Eccleſiam mul-
tipliciter illuſtrārūt: quibus eadem Eccleſia coniuncta, progreditur quaſi aurora con-
ſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Sequuntur
poſtea ſancti cōſeſſores, qui virtutum gēmis coruſcantes, Domino rationem de talen-
tis creditis repoſcēti (vt poteſt fideles & boni ſerui) multiplicatū de ſuis laboribus fructū
attulerunt, & in arcem cæleſtem repoſuerunt, omniaq; mūdi blandimēta (vt venenum
alpidum) ſugientes, latibula in terris petierunt, antris abditi, rudi victu & ſcattientis a-
quæ leui potu carnem macerantes, tegmine hircino amicti, iuncea vel ſtramineo cubi-
liſſeſſa membra ſomno fouentes, nudis pedibus Dominū quaſi erunt, æternamque pa-
triam inuenerūt. Adſunt & virgines nitidæ, mundo corpore, ſyncero corde, ſanctaque
mente cum oleo in lampadibus ſuis ſponſo (qui eſt præ ſilijs hominum ſpecioſus) obuiā
uentientes. Deuotæ tandem continentēſq; viduæ, & aliæ quam plurimæ ſexūs vtriuſq;
perſonæ, pijs ac ſanctis operibus ſemper intentæ, cum plenis etiam manipulis eidem cō-
ſeſſi ſponſo ſe repræſentant, cum angelis gloriam in altiffimis Deo, & in terra pacem
hominibus bonæ voluntatis mirificè depremontes.

Can. 6.

Cōſeſſo-
res.

Matt. 25.

Virgines.

Math. 25.

Psal. 44.

Viduæ.

Luc. 21.

Hæc omnia vnus atque idem ſpiritus admirando plurimum operatur miniſterio. Et
ſicut altiffimus ab initio vineam ſuam talibus pijs cultoribus (iuxta ſanctam promiſſi-
onem ſuam) viſtauit, firmavit & auxit: ſic ſemper ad illam ſuæ proteccionis au-
xilium multipliciter impetit. Nouiſſimè verò diebus noſtris cæleſtis ille agricola vineam
ſuam more ſolito viſitans, virum fortem ad huiusmodi vineæ culturam adduxit, glori-
oſum ſcilicet conſeſſorem, beatum Franciſcum de Paula, ſuperno coctui meritò ſoci-
andum, immò veriùs ſociatum, qui inter cæteros Chriſti athletas ſuis meritis & exem-
plis ipſam ſanctam Eccleſiam (diuina cooperante gratia) multipliciter decorauit, præ-
ſentisq; temporis caliginem ſuæ lampadis fulgore mirabiliter illuſtrauit. Ipſe enim ad-
ueſtus mūdum, carnem & dæmonem fortiter dimicauit, ac in odorem ſuanitatis altiſ-
ſimi currens, copioſam vtriuſque ſexūs fidelium multitudinem ſalubriter poſt ſe tra-
xit, ac (velut effuſam ſuper faciem terræ) religioſam profeſſionis ſuæ generationem
dereliquit, vt ad illuminationem gentium celebris ſui memoria (tanquam rutilum ſi-
cus) in Eccleſiæ firmamento ſeruaretur. De cuius quidem origine, vita, moribus, & fa-
ma, necnon mirabilibus (quæ in præmium ſanctitatis eius Deus mundo multipliciter o-
ſtendere dignatus eſt, nè de tam celebri viro etiam poſteritas ipſa remaneat ignara) pau-
ca ex multis duximus recenſenda.

Paula op-
pidum, pa-
tria S. Fra-
ciſci.

Parentes.

Traditur
in cœno-
bium.

Eccleſiam
conſtruit.

Conſtat ſiquidem in regno Neapolitano inter Brutios & Lucanos Paulæ oppidum
ſitum eſſe, quod itinere vnus dici à Cuſentia, illius prouinciæ metropoli, diſtat. Indè ori-
ginem traxit Iacobus Martolilla. Illi proximū eſt caſtrum Folſchaudi, vbi nata eſt
Vienna, quondam ambo in fide Chriſti baptizati & confirmati, ac (vt veri catholici) e-
ducati. Qui inuicem ſecundum ritum S. Romanæ Eccleſiæ matrimonium contrahen-
tes, & (vt fideles decet coniuges) mutuam charitatem, vitæque honeſtatem ſeruantes,
diu cohabitauerunt. Ex hoc matrimonio B. Franciſcus de Paula procreatur. Qui facti ba-
ptizati fonte lauatus, & chriſmatis ſacramento confirmatus, ab eiſdemq; parentibus
ſub Dei timore & amore educatus, in ſigne ſpecimen ſanctitatis futuræ præ ſe ferens,
ſolitudinem & religionem diligere, ac orationibus & ieiunijs aſſidue vacare coepit. Quæ
cum eius parentes animaduertiſſent, ipſum annum circiter decimum tertium agentem
(iuxta votum per eos emiſſum) domui S. Franciſci ciuitatis S. Marci obtulerūt. In qua
puer in ſortē Domini electus, anno per eum exacto, nullaq; profeſſione emiſſa, vocatis
parentibus, eos, vt ſe ad eccleſiam S. Franciſci de Aſſiſio, & ſanctæ Mariæ de Angelis, de-
uotionis cauſa ducere vellēt) enixè rogauit. Qui pio eius deſiderio annuentes, ſe ſe itine-
ris comites præbuerūt. Quibus eccleſijs deuotè viſitatis, in patriam reuerſus idem bea-
tus (ſancto ſpiritu inſpirante) ad eccleſiam conſtruendam animū addixit, ipſeq; primus
fundamēta effodere coepit. Quo inter vicinos diuulgato, vndiq; ad opus iuuandum con-
currunt: alij operi incumbant: nonnulli calcē, lapides, cæmenta, & alia id genus, futu-
ro ædificio

ro ædificio necessaria, deportabant. Fertur etiã tunc fratrem quendam, S. Francisci habitu indutum, ex improviso beatum Franciscum de Paula increpasse, quod tam angustam ædem facere incepisset: eandemq; demoliri sibi mandasse, ac aliam maiorem designasse, beatoque Francisco de Paula asserenti, sibi vires ad tam ingens opus perficiendum non sufficere, diuinitus respondisse, Deum omnipotentem ei nullo pacto defuturum: euestigioque disruptis muris euauisse. Vnde non immeritò plerique illum B. Franciscum fuisse existimãrunt. Postridiẽ verò nobilis quidam Cusentinus superuenit, qui eidem beato pro ædificanda ecclesia magnum auri atque argenti pondus obtulit. Vnde iuxta situs designationem, ecclesiam notabili forma non paruo sumptu construere cepit: neque vnquam à laboribus cessabat, nisi cum orationi diuinis que rebus intendebat. Qui & si vigilijs, continuisq; ieiunijs maximè esset attritus: lapides tamen, calcem & ligna, aliãque ad fabricam necessaria proprijs etiam humeris deferre non desinebat.

Erat adeò in loquendo humanus atque affabilis, vt nullus vnquam ad eum accesserit, quin mellifluis eius verbis delectatus, & incredibili quadam sermonis dulcedine captus, & quasi diuino spiritu repletus ab eo recesserit. Humilitatem eius etiam instituit per eum Ordinis cognomen ostendit. Quod vt is omnium minimus esse volebat, ita Minimorum dici censuit & instituit. Eiusdem etiam Ordinis institutor & generalis corrector existens, omnium se infimum (quoad poterat) exhibebat, & ad omnia etiã seruilia opera (vt & cæteris humilitatis præberet exẽplum) descendere non dedignabatur. Quippe discipulis suis discubentibus ministrabat, sæpeque ecclesiam & altaria verebat & mundabat, ac paramenta & alia ad diuinum cultum necessaria componebat, aliorumq; fratrum (etiam nouitiorum) indumenta proprijs manibus albebat. Et cum iuuenis adhuc esset, Calabriamque incoleret, nunquam nisi nudis pedibus etiam per glacies, niues, montes, & acuta saxa, vepres, spinasque incedebat: nullamque ex eo etiã grauissimo sæpe pondere pressus, læsionem in pedibus patiebatur. Ipsum sæpius ignem nudis pedibus conculcasse, ac ignitos candentesque lapides manibus portasse, liquidò constat. Admirabilis erat vitæ eius austeritas, quæ propterea admirabilior censenda est, quia in pueritia, adoleſcentia, iuuentute, senectâ & decrepita eius ætate inter labores, vigilijs, ieiunia, abstinentias, innumerasq; corporis macerationes, eundem penè vitæ modum seruauit.

Horum, & plurimorum aliorum sanctorum operum ratione habita, adeò sancti spiritus gratia hominem complexa est, vt pijs eius meritis & precibus in Christi nomine dæmones à corporibus humanis sæpius eieciti, pluresque infirmi diuersis morborum generibus oppressi, & iam à medicis desituti, ac morti propinqui, pristinæ sanitati restituti fuerint: Idemq; beatus alijs compluribus, qui memoria & sensibus capti, seu intelligentia debilitati erant, sanitatem præstitit: ac multis claudis incessum, surdis audire, mutis loquelam, cæcisq; lumen restituit, & leproſos mundauit: nonnullosq; mortuos, vel pro mortuis habitos, ad vitam pristinamq; lucem reduxit. Quorum quidem miraculorum fama cũ iam per totũ ferè orbem vagaretur, & ad aures se. re. Pauli II. prædecessoris nostri peruenisset, Cubicularium quendam suum, ad bo. me. Pyrrhum archiepiscopum Cusentinẽsem misit, mandauitq; vt ipse super miraculis huiusmodi diligenter informaret, ac deinde ipsum de veritate certiore efficeret. Qui quidem archiepiscopus pontificis mandato parere desiderans, ac neminem habens, qui talia melius quam ipsemet Cubicularius, explorare, fideliusq; referre posset, eidem suauit, vt is cũ solo, quem ei adiunxit, ad dictum beatum virũ se conferret: ac de illius vita, miraculis & fama huiusmodi plenam informationem caperet. Cubicularius archiepiscopi fretus consilio, hominem adiit. Et cum inter saluandum, dicti beati viri manum osculari vellet, ille omninò renuit, eumq; rogauit, vt sibi potius manum deosculandam porrigeret, asserens id multo iustius & conuenientius fore, eo quòd ipse Cubicularius xxxij. annos iam presbyter esset. Quod Cubicularius memoria repetens, (vbi id verum esse cognouit, miratus est hominis spiritum, & cum eo ad colloquium in cameram concessit. Vbi cum primus sermo de tam ardua, difficilique vita fuisset, vt eam nulli (nisi robusto ac valido) tolerabilem fore Cubicularius asseueraret: beatus pater (audito illius verbo) igni appropinquans, ardens prunas absq; læsione manibus arripies, dixit. Qui perfecto corde Domini seruiunt, omnia creata illis obtemperant. Exterritus ille eo miraculo, venia petijt. Cumq; eius pedes humiliter osculari vellet, ipseque vir beatus id recusasset, eius tunc vestem manu apprehensam deuotè osculans, & ab eo recedens, ad pontificem redijt: eiq; miracula, quæ viderat, enarrauit.

Eius affabilitas & comitas verborũ. Humilitas.

Iuuenis ambulat nudis pedibus. Ignis cum non lædit. Austeritas vitæ.

Eius miracula.

Spiritu propheta. eo claret.

Ardentes prunas manu tenet.

Olim

Olim etiam vir nobilis Iacobus de Tarsia, baro terræ Bellimontis Cusentinensis diceſis, cum grauissimo & penè insanabili apostemate longo tempore in cruce laborasset, insignesque medici & chirurgi in eo nihil proficerent, quin hulus illud ingrauesceret, omnibusque remedijs adhibitis, iam in desperationem salutis res adducta esset, tandem dictus Iacobus fama sanctitatis & miraculorũ beati viri (qui tunc Paulæ degebat) adductus, ad eum non sine magno labore accessit, illique plagam detexit, & se deuotissimè commendauit. Primum siquidem ipsi beato & omnibus, qui adstant, hulus graue & miserabile, ac penè insanabile visum est. Illum tamen beatus admonuit, vt in Deo firmam fidem & certam spem haberet, quia sanitatis gratiam cõsequeretur. Ac statim vnũ ex suis fratribus misit, qui ali qua folia herbæ, quæ vngula caballina dicitur, & in bitaſcitur, colligeret, & cum ipsis folijs certos pulueres, quos in cella sua ipse beatus retinebat, sibi afferret. Dum frater ille mandata exequitur, beatus vir ad propinquã crucifixi imaginem cõuersus, orauit, vt baroni, in suæ diuinitatis gratia confidenti, misericordiam suam aperiret. Nec multò post folijs ac pulueribus huiusmodi sibi (vt iusserat) apportatis, facto signo crucis, aliquantulum de dictis pulueribus hulceri imposuit, illud que tribus ex folijs prædictis cooperuit, & omnia circunligauit, in Domino spem reponens, quòd sanitatem recuperaret. Illi ergò benedicens, iussit vt illic suã repeteret domum, ad quartumdecimũ fermè lapidẽ indè distantẽ. Qui cum aliquandiu equitasset, ad vxorem suam Iohannã, quæ illum semper in eo itinere comitata fuerat, conuersus, Mihi videtur, inquit, quòd sim sanus, quia acerbum illum dolorem & pessimũ fœtorẽ amplius nõ sentio. Et cum iam certũ monticulũ superassent, Iacobus auidè cupies intellegere, an posset ambulare, ex equo descendens, proprijs pedibus ambulare cœpit, & calce terram percutiens, nec aliquid doloris sentiens, se liberum & sanum intellexit. Deo igitur & B. Francisco de Paula, gratias agentes coniuges, voti cõpotes ad propria rediere.

Isdem fermè diebus in ciuitate Cusentinensi fuit quidam Marcellus de Cardilla, pedibus & manibus contractus, ac totus leproſus, adeò vt iam vocem quasi omnem amississet, eiusq; loquela vix audiretur. Qui cum per consanguineos suos ad Paulæ monasterium adductus, & beato viro præsentatus fuisset, ille misericordiam motus, parim seretò orauit. Mox verò rediens, cũ manu subleuauit, & ab omni mēbrorum contractu & lepra incolumem reddidit. Guidonem quoque Lipantum nobilem Cusentinum, grauissima insectum lepra, in domo Paterni (quam vir beatus tunc ædificabat) ad se venietem sanitati restituit. Cũ idem beatus vir fabricam domũ iuxta Paulæ oppidum incepisset, adductus est ei quidam à natiuitate mutus. Quem cum parentes eius iuxta ecclesiam posuissent, dixit eis vir beatus, vt altè secum ter Iesum acclamarent, & ita aperiretur illi sensus. Beato verò inchoante, dictisque parentibus prosequentibus, mutus sililiter alta voce dixit, Iesus: & indè liber atque integer vsque ad eius obitum in loquelâ permanſit.

Rursus Iulia, Antonij Cathalani in dicto oppido Paulæ habitantis filia, ab ortu cæca & nihil protus videns, cũ à parentibus suis ad beatum virum (qui fortè tunc in hortu domũ erat) adducta fuisset, idem beatus vir herbam quandam euulſit: eamq; signo crucis facto super ipsius puellæ oculos apposuit. Quæ statim videre cœpit, ac sensu visus tandem, quandiu postea vixit, freta est. In fabrica dictæ domũ Paterni, cũ duo laborantes terram effodiendo obruti fuissent, ita vt iam pro mortuis haberentur, ad succurrendam inuocatus vir beatus, à duabus partibus terram effodi fecit. Quo facto, dicti labores viui & illæsi sua (vt creditur) gratia sunt reperti. Dum quidã Antonius archiepiſcopus ad dictæ domũ Paterni fabricam accessisset, & beatus vir, vt pro cibo illi ministrando nonnullæ fabæ coquerentur, cuidam fratri iuniori inibi existenti mandasset, frater ille ollam, cum dictis fabis & aqua, frigidis in coquina cineribus superposuit: oblitusq; ignẽ, quo culina carebat, aliunde afferre, discessit. Sed cũ vir beatus dictas fabas iam cõctas esse credens, vnã cum hospite in culinam venisset, nullusq; ibi ignis adesset, dictus Antonius subriſit de dicti beati præcepto, & eius ferculo, quòd nondum coqui cœpisset. Cui vir beatus ferculum ipsum paratum esse respondit, retigitque manu ollam, quæ illicõseruere visa est, statimq; fabæ cõctæ fuere, ita vt indè Antonius ipse prandium sumere potuerit. Qua de re dictus Antonius, & nonnulli alij tunc præſentes, maxima sunt admiratione affecti.

Idem etiam beatus vir die quadam (more solito) Missam audire cupiens, ecclesiam ingressus est. Cumq; tunc ecclesiæ lampas accensa non esset, & aliqui ex ijs qui ibi Missam audiendæ causã aderant, ignem foras quæsitum iuissent, illumq; iam afferrent: vir beatus

Vlcus deſperatum sanat.

Contra. etum cum. demque leproſum, curat. Item aliã. Mutus loquitur.

Cæca videt.

Duo pro mortuis habitũ, viui cernuntur.

Olla sine igne feruet.

Lampas absq; igne accenditur.

rus chordam lampadis accepit, vt eam deduceret. Illa verò in medio descensu absque ali-
 quo igne miraculose accensa, effulsit: ex quo circumstantes candelas per Missa tunc ce-
 lebranda necessarias, deuotissimè accenderunt. Cum in terra Montisalti dictæ Cusen-
 tiensis diocesis quidam Franciscus, ipsius terræ incolæ, febre adeò vexaretur, vt de
 eius salute nullam medici spem promitterent, laboraretque in extremis, ac (omnibus
 Ecclesiæ sacramentis deuotè susceptis, & candela benedicta more solito accensa, in e-
 iusque manibus posita) à circumstantibus iam pro mortuo haberetur, tunc Iohanna ma-
 ter eius, ad B. Franciscum de Paula specialem gerens deuotionis affectum, illum lachry-
 mans deprecata est, vt filium suum sanare, ac vitæ restituere dignaretur: vt illius ope
 ritibus suis (ex dicto eius filio) nepotibus prouideri posset. Præterea si voti cõpos fieret,
 se statim huius seculi vanitatis omnino renunciaturam, & in habitu tertie regulæ
 insdem beati, Deo perpetuò famulaturam, deuotè vouit ac promisit. Quo voto emis-
 so, statim eius filius quasi à morte resurgens, circumstantes adspicere, seque melius habe-
 re incepit: nec multis postea diebus, pristinæ fuit salutis restitutus, & per triginta fere an-
 nos inde supernixit.

Iam penè
 mortuus
 reuascicit.

Cum in dicto oppido Paterni, idem beatus vir moram traheret, quidam oculi albugi-
 nem patiens, ad eum accessit, humiliterque rogauit, vt sibi opem afferret. Cuius precibus
 motus vir beatus, bõbycem sacro latice adspersam super virginè calcem (quæ fortè pro
 ecclesiæ fabrica ibi aderat) conuoluit, & ea oculum, macula huiusmodi infectum, ab-
 sterxit, signoque crucis desuper facto, ab omni albugine & macula statim liberauit. Cui
 quidam dicti oppidi venatores hyemis tempore in montibus niuibus repletis homi-
 nem, nullum viuentis signum præ se ferentem, inuenissent, illi sepeliendum ad locum
 detulerunt, vbi tunc beatus vir morabatur. Qui in illum respiciens, Per charitatè (ait)
 viuuit homo iste: & ad eum conuersus, Surge (inquit) & ambula. Ad cuius verba, homo
 in sepulcrum mittendus, ilicò surrexit, ac pedetentim ambulare coepit, moxque hospitij
 domum ingressus, ac cibo & potu refectus, pristinaque valetudini restitutus, ad propria
 saluus & incolumis remeauit. Præterea in dicto oppido Paulæ, dum sui ordinis domus
 ædificaretur, & calx in fornacè coqueretur, accidit, quòd vel propter nimium ignè, vel
 aliam causam, fornax ipsa ruinam minaretur. Tunc illius magistrus nullum penitus re-
 medium adhibere scientes, ad beatum virum pro auxilio recurrerunt, cuique periculi
 exposuerunt. Qui illis, Per charitatem, inquit, ad collationem seu prandium eati, mihi
 que curam fornacis relinquatis. Quibus discedentibus, ipse statim signo crucis facto, in-
 trepidè dictam fornacem ardentem intrauit, ac illa solus reparauit, indeque absque læsi-
 onè aliqua incolumis exiuit.

Item alius
 iam defun-
 ctus.

Intrat ille
 fus in for-
 nacem ar-
 dentem.

Iulius Bartuchius, etiã de Paula, iuuentum multitudine adiutus, post beati viri obitum
 è Cusentina castro Paulam versùs, ex iniuriæ magnitudinis bombardam transportari cu-
 rans, additis etiam ad laborem viginti bouum iugis, apud quendam decliuem locum, nõ
 longè à Paula distantem, Lamachia nuncupatam, funem maximum cuiusdam nauis onera-
 riæ, quo bombardam ipsa alligata erat cuidam arbori, vt paulatim laberetur, inuoluit. Quæ
 cum nec Iulius ipse, neque tot socij propter impetum velocem, qui ex magnæ molis sa-
 psu ferebatur, retinere valerent: ibi, dum idem Iulius vltra, quàm eius vires ferebant, ni-
 titur, iuxta arbotem, cui circumligatus erat funis, prostratus cecidit, pedesque suos intra e-
 iusdem funis orbem inuoluit. Vnde cum nullo pacto, nisi munere diuino, quin eius cru-
 ra frangerentur, euadere posset, arborem amplectens, summa cum deuotione clamauit.
 O beate Franciscè de Paula, opè fer mihi misero. His dictis (mirabile dictu): curru cuius-
 barda ipsa imposita erat, in loco præcipiti statim restitit: apparuitque eidem Iulio quidam fra-
 ter Ordinis beati Francisci de Paula, qui tunc funem ipsum manibus retinuit. Idem ve-
 rò Iulius tanto periculo ereptus, omnesque, qui illuc quasi ad spectaculum conuenerant,
 miraculè acclamantes, omnipotenti Deo, beatoque Francisco de Paula, immensas illi-
 cò gratias egerunt. Ipsèque Iulius ante alios omnes nudis pedibus ad eiusdem beati viri
 monasterium profectus, imaginem suam ceream, fune pedibus implicito pro deuotio-
 ne in tanti miraculi memoriam obtulit.

Insigne mi-
 raculum.

Cum à quodam fratre Antonio, ordinis Minorum professore viro doctissimo, inte-
 gerrimamque vitæ, idem beatus vir etiã in publicis prædicationibus carperetur, quòd vide-
 licet tam impudens esset, vt simplex laicus & literarum penitus ignarus, quibusdam her-
 bis ægrotis salutè promitteret: accidit, vt idem frater Antonius ab alijs dicti Ordinis Mi-
 norum fratribus, ad eundem beatum virum missus fuerit, quatenus eum de præmissis re-
 dargueret. Qui cum ad eum venisset, & magnis illum contumelijs affecisset, increpatus
 seque

seque eius ignatiam & crassitudinem, vir Dei constantissimus patientissimisque tot con-
 uicijs & iniurijs nullatenus fractus, ac ne cõmotus quidem fuit: sed foco appropinquas,
 ardentes titiones nudis manibus accepit, eosque strictè compressit, ac manifestè ostendit,
 in Dei virtutè omnia fieri posse. At ille prudentissimè prospiciens hominis simplicita-
 tem & fidem, omniaque ab eo diuina gratia & ardentissimo fidei spiritu fieri, eius pe-
 dibus aduolutus, illos arctè complectens, oscularique, satagens, veniam ab ipso humilimè
 postulat: neque inde surrexit, donè ab eodem beato patre benediceretur. Quo factum
 est, vt qui antea in illum publicè maledicta plurima cõgesserat, proprium confessus er-
 rorem, beati viri sanctitatè dignis verisq; postea laudibus merito efferret. Quæ omnia
 cum mirabilem quandam & rarè auditam viri sanctitatè arguerent, eorumque cele-
 bris fama iam ad cla. me. Ludouicum XI. eius nominis Francorum regem Christianis-
 simum perlata esset, Rex viri beati sanctitatè motus, ac ipsum coram videre cupiens, à
 pie me. Sixto papa IIII. etiam prædecessore nostro impetrauit, vt eidem beato viro
 in virtutè sanctæ obedientiæ mādaret, vt ex Calabria in Franciam se conferreret, dictum
 que Ludouicum regem visitaret. Quibus iussis Dei famulus obediens, in Franciam iuit:
 vbi cum præfatus rex singulari deuotione suscipiens, seque ab eo benedici postulans, illi
 tanquam viro Dei magnum honorem & reuerentiam exhibuit. Cognita deinde viri
 sanctitate, ei eiusque fratribus sedem propè ciuitatem Turonensem & regium palatium
 assignauit, amplamque & magnificam domum cum ecclesiâ (quæ in hanc vsque diem ex-
 tat) pro ipsius B. Francisci de Paula, suorumque fratrum vsu & habitatione construi fecit.

Ardentes
 titiones nu-
 dis mani-
 bus forti-
 ter cõple-
 ctitur.

A Franciæ
 rege cuo-
 scatur, &
 reuerentè
 habetur.

Tantè insuper continentie fuit idem beatus vir, vt non carne, sed solo spiritu com-
 pactus esse videretur. Prius enim quàm ab hac luce discederet, ad omnipotentis Dei lau-
 dem & gloriam, suæque religionis propagationem, diuina (vt pie creditur) inspiratio-
 ne instructus, tres regulas fratrum scilicet ac sororum, & vtriusque sexus fidelium, Ter-
 tiorum nuncupatorum, instituit. Et vt humilitatis amator erat, illamque à suis etiam
 coli desiderabat: fratres sui ordinis, Minimios: & sorores, Minimas vocari debere ordi-
 nauit: iniunxitque illis, vt decem mandata diuina & Ecclesiæ præcepta salutaria vigilan-
 ter obseruantes, Romano Pontifici, pro tempore existenti, fideliter obedirent, ac sub
 obedientiæ, castitatis & paupertatis, quadragesimalisque vitæ sacris votis perseueranter
 viuere profiterentur, nonnullis ad regularum fratrum ac sororum huiusmodi, tam circa
 personarum ipsarum directionem & informationem, quàm diuini cultus augmentum, mi-
 debitam obseruationem & institutionem, opportunis adiectis capitulis. Ipsas verò fra-
 trum ac sororum, cum decem: dictorum autem vtriusque sexus Tertiorum regulas
 cum septem capitulis per eum pie institutas, re. me. Iulius Papa II. similiter prædeces-
 sor noster, eodem beato viro tunc in humanis agente, matura præhabita deliberatio-
 ne, tanquam religioni consonas (postquam idem Sixtus prædecessor noster, ac sanctæ
 com. Innocentius VIII. & Alexander VI. Rom. Pontifices etiam prædecessores no-
 stri, eidem beato viro, eiusque ordini, ac eius personis, & domibus quàm plura priuilegia
 concesserant) per suos primò, & deinde nos per alias nostras literas approbaumus, &
 confirmauimus, diuersisque priuilegijs, gratijs & indultis ordinem ipsum multipli-
 citer communiuimus, prout in ipsorum prædecessorum & nostris inde confectis literis
 plenius continetur.

Tres regulæ
 las insti-
 tuit.

Regulæ il-
 læ a sum-
 mis Ponti-
 ficibus ap-
 probatur.

Cumque vitæ suæ finem iam proximum Diuina inspiratione prospiceret, idem bea-
 tus vir pridè, quàm decederet (qui fuit dies coenæ Domini) pluribus è fratribus suis (qui
 ex varijs prouincijs & regnis tunc ad eum venerant) adstantibus, in Missa conuentali
 post penitentiae sacramentum deuotè susceptum, cum profundissima humilitate, hu-
 berimamque lachrymarum effusione pectus suam percutiendo, sacrosanctum Eucha-
 ristie viaticum è manibus vnus ex sui ordinis presbyteris magna cum deuotione susce-
 pit. Postea Domino nostro Iesu Christo, beatæque Mariæ virgini, & sanctis omnibus
 deuotè peractis gratiarum actionibus, Missaque huiusmodi celebrata, ad cellam suam
 proprijs pedibus (licet præsenctute debilis, & infirmus) baculo, quem more solito ge-
 stabat, inmixtus redijt. Postero autem die, cum idem beatus fidelisque Dei seruus tempus
 instare videret, quo sibi ex hac lachrymarum valle migrandum erat, dictos fratres suos
 ad se conuocari iussit, eosque ad fraternam pacem, mutuamque charitatem dulcissimis
 verbis ac salutaribus monitis charitatiuè exhortatus est, illisque benedictione more
 solito impertita, cum iam nonagesimumprimum (vel circa) annum feliciter impleuisset,
 anno à partu virgineo millesimo quingentesimo septimo, Aprilis verò die secunda
 (quæ tunc fuit parasceues, Veneris sancta nuncupata) circa horam, qua pro nobis Chri-
 stus

Sub obitu
 percipit Eia
 charitatis.

Reddit spi-
 ritu crea-
 tori vir san-
 ctissimus.

stus passus est, signo sanctæ crucis deuotè signatus, omnibusq; sacramentis Ecclesiasticis debite communitus, perlecta coram eo Dominica passione, iunctis deuotè manibus, erectisque in cœlum oculis, sanctæ Crucis triumphum piè amplectens, reuerenter, quæ osculans, ac sapiens, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, aliasque pijs orationes deuotissimè repetens: dimissa huius carnis sarcina, quasi uiuens absque aliquo doloris aut mortis notabili signo, migravit ad Christum. Cumque tuac per vni. decim dies eiusdem beati corpus in sepultum remaneret, illucque maxima virorum & mulierum, ac religiosarum personarum multitudo accesserit, vt sanctum virum, quem viuentem summa fuerant ueneratione prosecuti, etiam defunctum viderent, & illius apud Deum suffragia mereretur, mirū omnibus fuit, quod eius caro per tot dies incorrupta permāserit, nec vllum prorsus foetorem emisserit: quin potius odor quidem sua. uiter fragrans ab ea manauerit.

Corpus ex. anime diu. manet incorruptū.

Votum Claudie reginæ.

Post ipsius etiam obitum, multis eius suffragia deuotè implorantibus, omnipotens Deus quam plures gratias elargiri, magnaq; miracula palam operari dignatus est. Propter quæ charissimus in Christo filius noster Franciscus, huius nominis primus Franco. rum rex Christianissimus, charissimaq; in Christo filia Claudia regina, eius cōsors (quæ aliàs coram dicti ordinis tunc generali, ac alijs nobilibus personis emisso voto, quod si gratiam pro masculo assequeretur, in beati patris honorem Francisci nomen ei impo. neret, fulgentissimum puerum in lucem edidit: illique, iuxta dictum eius votum, Fran. cisci nomen imponi fecit) Nec nō dilecta etiam in Christo filia, nobilis mulier, Aloy. sia de Sabaudia, Andegauensis & Angolismensis, Ducissa, Cenomanensisq; Comitissa, eiusdem Francisci regis genitrix, nobis per venerabilem fratrem nostrum Dionysium episcopum Maclouicensem generalem, ac dilectos filios, Iacobum Lucam, decanū ec. clesie Aurelianensis, & nobilem virum Antonium Raphin, aliàs de Poton, dominum temporalem loci de Podio Caluario Agenensis diocesis, pro nonnullis particularibus ipsius Christianissimi regis negocijs nūcios & oratores ad nos destinatos, humiliter sup. plicari fecerunt, vt præmissis diligenter inquisitis & exploratis, ad eiusdē beati vitæ. nonizationem procedere dignaremur. Quorum quidem precibus licet libenter an. nuere vellemus, summo pereq; gauderemus, huiusmodi canonizationē nostris tempo. ribus diuino quodam mysterio contigisse, ac nobis æquum videretur, vt idem B. Fran. ciscus de Paula (quem iam Deus in cœlesti gloria sanctorum choro dignum fecisse, plu. ribus ac manifestis indicijs & miraculis ostēderat) in terris etiam sibi debito sanctorum honore, nō fraudaretur, ac super eo maximè nobis inflaret venerabilis frater noster Bernardinus episcopus Sabinensis, Cardinalis sanctæ Crucis nuncupatus, in dicti Ord. nis protectorem ab eodem beato viro, nondū tunc ab humanis egresso, assumptus: cumulatissimæq; preces nobis ac venerabilibus fratribus nostris, sanctæ Romanæ Ecclē. siæ cardinalibus, per dicti Ordinis tunc zelosum, totius Minimorum Ordinis nomine, super hoc sapius porrectæ fuissent, non statim rem tanti ponderis ac momenti facien. dam, sed iuxta veterem & laudabilem consuetudinem, cunctanter matureq; confide. randam duximus.

Rom. Ec. clesia in re. bus graui. bus cōstan. ter & ma. ture se ge. rit.

Post complures igitur commissiones aulae palatii nostri aduocato cōsistoriali, & au. ditoribus causarum eiusdem Palatii super hoc debite factas, tandem tribus etiam sanctę Romanæ Ecclesie cardinalibus ex tribus illorum ordinibus, videlicet venerabili fratri Nicolao episcopo Albanēsi de Flisco, & dilectis filijs nostris Dominico tituli sancti Bar. tholomæi in Insula presbytero de Iacobatis, ac Iohanni sanctorum Cosmæ & Damia. ni, nostro secundum carnem nepoti, diacono de Saluiatis, respectiue nuncupatis Car. dinalibus, de fratrum nostrorum consilio & assensu commissimus, vt ipsi visis & exami. natis processibus, editis super eiusdem beati viri vita, moribus, fama & miraculis, ante & post ipsius obitum eius intercessionibus à Deo factis, alijsq; cunctis ad sanctorum ca. nonizationem huiusmodi necessarijs, se super omnibus ac singulis diligenter informa. rent, & per eos comperta, in nostro secreto consistorio (vt moris est) fideliter referret. Cumque ipsi cardinales, visis ac diligenter examinatis diuersis processibus, in partibus Calabriae & Fræciæ de sedis Apostolicæ commissione habitis, & ad curam nostrā tran. smissis, testiumq; fide dignorum depositionibus, pro tantæ rei dignitate debite ponde. ratis, de supradictis miraculis, ac vitæ sanctimonia, & alijs à iure requisitis, fidelem nobis relationem in pluribus etiā secretis cōsistorijs iam fecissent, nosq; ipsorum & omnium aliorum cardinalium vota, pro faciendâ dictâ canonizatione conuenientia & confor. mia inuenissemus, & pro vltiori executione dilectus filius Angelus de Cesis, vtriusq; iu. ris

ris doctor, & dilectæ aulae nostræ cōsistorialis aduocatus, in publico consistorio omnia de ipsius beati viri vita, moribus, fama & miraculis copiosè percussisset, nobisq; humili ter supplicasset, vt ad eiusdem beati canonizationem matura deliberatione præhabita, procedere dignaremur: Nos de re latijs coram nobis in primis humiliter Deo gratias agentes rogauimus omnes, in eodem publico consistorio tunc adstantes, vt suis oratio. nibus & ieiunijs Ecclesiam Dei iuuant, ac ne eam altissimus modo aliquo in huiusmo. di canonizationis officio errare permitteret, instanter orarent.

Demum, post aliquot dies conuocatis denuò in aula nostra consistoriali in palatio Apostolico vniuersis & singulis, qui tunc aderant in nostra Romana curia, ecclesiarum prelatijs, patriarchis videlicet, archiepiscopis, ac episcopis, in præsentia eorundem fratrum nostrorū præfatæ sanctæ Romanæ ecclesie cardinalium, eisdem processibus super ipsius beati vita, moribus, fama & miraculis editos, per eundem Angelū breuiter summaricq; reperi fecimus. Quæ cum ex serie per Cardinales, ac alios, quibus id munus per nos inuictum fuerat, enarrata & exposita fuissent, omnesq; adstantes prelati, quid sibi su. per huiusmodi negotio videretur, interrogati, vnanimi consensu, nullo penitus discre. pante, respondissent sibi videri, quod idem beatus vir inter sanctos merito adscribere. tur & connumeretur: Nos iterum humiles omnipotenti Deo gratias agentes, quod ad beatum seruum suum debitis honoribus prosequendum, corda nostra illuminare di. gnatus esset, ipsius canonizationis diem Dominicam in albis nuncupatam (qua in Ec. clesia cantatur, Quasi modò geniti infantes, quæ tunc occurrebat prima die Maij, anni Domini millesimi quingentesimi decimoni, qua etiam tunc beatorū Apostolorum Philippi & Iacobi festum contingebat) deputauimus, ac in basilica principis Apostolo rum de vrbe amplum suggestū ligneū de more parari & exornari iussimus. Super quo quidem hodiè, adstante populo ac vniuerso clero, de vita, miraculis & fama eiusdem beati Francisci de Paula, humili deuotioneq; pleno sermone per nos, vt moris est, habi to, deindeque litanias & hymno, Veni creator spiritus, per omnia deuotè decantatis, nec non à procuratoribus causa ipsius canonizationis, & à Christianissimi Francorū regis oratoribus huiusmodi, eiusdemque Ordinis Minimorum tunc Vicegenerali Corre. ctore, à nobis magna cum instantia petito pronunciarî adscribi inter sanctos eundem beatum Franciscum de Paula, cum iam omnia consummata essent, omnesque con. sacras Ecclesie cæremonias super ea re ritè seruauissemus, Deum præ oculis habentes ad canonizationem eiusdem beati sub his verbis procedendum duximus & procef. simus.

Ad honorem omnipotentis Dei, patris, & filij, & spiritus sancti, ad exaltationem fidei catholice, Christianeque, religionis augmentum, ac ordinis Minimorum consolationē & incrementum, autoritate Domini nostri Iesu Christi, beatorumq; Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra, de fratrum nostrorum speciali consilio & assensu, decerni mus & diffinimus, bonæ memoriæ Franciscum de Paula, eiusdem ordinis Minimorū institutorem, in cælesti Hierusalem inter beatorum choros iam receptum, æternæque gloriae condonatum fuisse, ac sanctorum confessorum catalogo adscribendum fore, ip. sumque huiusmodi catalogo in præsentiarum adscribimus, & eum tanquam sanctum, publicè priuatimque colendum esse declaramus atque mandamus: statuentes eius festū die secunda mensis Aprilis ab vniuersali Ecclesia annuatim celebrandū fore, & ab eo suffragia à Christi fidelibus implorari & expectari posse, omnesq; ac singulos honores il. li merito præstandos & exhibendos esse, qui cæteris etiam sanctis confessoribus, in hu. iusmodi catalogo descriptis, conuenire noscuntur. Quibus debite peractis, in choroq; per nos ac decantato, & ad finem vsque à cantoribus proscuto hymno: Te Deum lau. damus, in illius etiam sine cardinali diacono in cantu dicente, Ora pro nobis beate Fræ. cisce de Paula, à choroque responso, vt digni efficiamur promissionibus Christi: Nos illic propriam orationem de eodem sancto altâ voce decantauimus, dicentes: Seruitoris tuæ tibi Domine iura soluentes, quæsumus, vt beati Francisci de Paula confesso. ris tui patrocinio suffragante, in nobis tua dona multiplices, & ab omnibus tuearis ad. uerfis. Per Christum Dominum nostrum.

Forma ca. nonizatiō nis.

Oratio de hoc beato viro.

Deinde verò à dicto choro responso, Amen, solennem illic Missam nos ipsi celebra. uimus de dicta tunc currente Dominica in Albis, collectas singulas sub vna conclusio. neterminantes: Additis etiam prædicta, cæterisque specialibus eiusdem sancti Franci. sci de Paula collectis, immediatè sequentibus: Pro secreta videlicet, Hostias Domine

tuorum suscipere populorum, quas tibi in beati Francisci de Paula, festiuitate dicamus, ut nobis conferant tuæ propitiatiōis auxilium. Cum sua conclusiōe, videlicet, Per Dominum &c. Deindē verō post communionem subiunximus, dicentes: Cælesti Domine sacramento consolati, te supplices deprecamur, ut intercedente beato Francisco de Paula, ab omni nos mentis & corporis labe custodias, & per ipsum tuæ sentiamus indulgentiæ largitatem: Cum simili conclusiōe. Et ita Missam ipsam ad finem vsque cum solitis cæremonijs iuxta ordinarium Apostolicum illic debite terminauimus, indulgentiamque plenariam omnibus, officio huiusmodi tunc assistentibus, deuotē concessimus, ac etiam in loco sepulturæ eiusdem sancti Francisci de Paula, in depositionis suæ die, videlicet secunda Aprilis, huiusmodi perpetuō duraturam quadraginta annorum, totidemque quadragenarum indulgentiam annuatim condonauimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus, viuunt & regnant benedictus in secula seculorum.

Cæterum, quia difficile foret præsentēs originales literas ad omnium notitiam deferri, volumus & decernimus, quod earundem Transumptis, manu notarij publici subscriptis (sub sigillo venerabilis fratris nostri Paridis moderni, & pro tempore existentis episcopi Pisarensis, ac cæremoniarum Magistri, vel alicuius alterius Prælati Ecclesiæ) fides adhibeatur indubia in omnibus, ac per omnia, & illis ubique stetur, ac si originales literæ huiusmodi essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorū processūs, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimonono, Calendis Maij, Pontificatus nostri anno septimo.

Ia. Sadoletus.

H. de Buffeyo.

ORATIO FVNEBRIS IN SANCTVM PATREM ET CONFESSOREM NICETAM, QVAM SCRIPSIT

Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus. Habetur in Simeone Metaphraсте.

4. Aprilis.

Propositum nobis est maximæ cuiusdam vtilitatis argumentum, sanctissimi patris nostri Nicetæ commemoratio: quæ proposita nobis est, velut sacrum quoddam conuiuium ex omnigenis, non corporeis, sed spiritualibus epulis repente instructum: quo conuiuium non corpora, sed animæ rationis participes aluntur & exhilarantur. Hoc ego artificij expers hodierno die vobis spiritualibus conuiuiis ex rudi sermone apparatus suppeditabo: vobis, inquam, qui sanctis & animarum altricibus eius doctrinis nutriris semper optastis. Verum mihi, sacri auditores, quippe qui (ut quod in Actis Apostolorum scribendis de se Lucas dixit, & ipse dicam) inde vsque ab initio, ut scitis, patrem hunc

secutus sum: visum est non omnia quidem continenter scribere, (neque enim possem) sed è multis illius præclarè factis pauca quædam in hac narratione inserere, ad eorum ædificationem atque vtilitatem, qui hæc audiunt, & in posterum legere voluerint: ne honestissima illius facta, tempore ipso & alta obliuione obscurata euanescant. Multi quidem multorum, qui ante nos fuerunt, sanctorum hominum vitas, dictaque & præclare facta conscripserunt: qui & oratione sua illos ornauerunt, & nobis ex ea re multum adiuuenti attulerunt. Illorum igitur exemplo & nos id facere aggressi sumus. Non enim consentaneum est, tantam eius hominis virtutem silentio regi aut occultari, neque talem lucernam conuenit sub modio, sed supra candelabrum poni, ut luceat omnibus, qui sunt in huius vitæ domo (quemadmodum Euangelica voce nobis traditum est) in gloriam cælestis Dei, cui ex bonis operibus laus & gloria redditur.

Matt. 5.

Sed

Sed tractationem hanc illos aggredi inconueniens erat, quorum vita recta est, & ab omni reprehensione libera, oratioque grauis & composita cum illorum vita congruens. Quarum rerum priorem qui rectè præstiterit, illi, velut ex spiritualium donorum thesauro, & posterior abundè suggeritur. Cui verò ea defuerit, is dubiè & cum hæsitatiōe orationem proferet. Huius autem patris virtus tanta fuit, ut vix illi, quos supra dixi, pro dignitate eam narrare possint: vel (ut verius dicam) ne illi quidem hoc possent: tantum abest, ut nos possimus, quibus vtrunque deest, vitæ, inquam, probitas, & orationis compositionis atque concinnationis elegantiam habens. Verum sanctissimi patris desiderium, ad id conandum nos exuscitat atque impellit, qui ex illius narrationibus fortasse fructum aliquem & animæ adiumentum percipimus. Qui enim vnguenta componunt, quantum ab vnguentorum natura longè absint, tamen & ipsi odorem suauitatis participes fiunt, & alijs odorem per olfaciendi sensum impertiunt. Contra verò timor ipse sese opponens, ab hac tractatione me deterret, mihi ante oculos ponens imbecillitatem meam, quæ tanto oneri par non est: meque admonet, ne dum eum virum laudare velim, inconcinnis atque inelegantibus verbis aliquo modo illum vituperem, & ad indignationem contra meipsum excitem, sitque mihi ea res inutilis. Quod ne mihi accideret, silentium potius deligendum esset, quod est sine timore ac periculo. Neque enim aliquem poeniter siluisse, quemadmodum locutos esse poenitere sæpè multos solet.

Cum in his duabus rebus ambigerem, tanquam in trutina quadam positus, desiderium ipsum grauioris momenti visum est, timoris lancem leuiorem faciens, & orationis auctorem Christum mihi adiutorem proponens, magnique eius viri, de quo dicti sumus, in condonandis erratis facilitatem. Nam cum adhuc in terris esset vir ille, clemens erat, sciensque delictis nostris veniam dare: quam & nunc à beata ipsius anima multo magis mihi dandam esse certò scio. Grata enim est patribus ipsis (ut quidam dixerunt) puerorum lingua, quantum balbutiens, Deoque ipsi gratum est, quod pro viribus sit. Moneo autem illud, ne quis falsum aliquid vel fictum me scribere suspicetur. Eorum enim mos est, qui rebus fidem non adhibent, vtilitatem omnem abijcere. Nam quid ipse à mendacijs lucrifacerem, si alios quidem commendarem, meipsum verò sententiæ illi obnoxium redderem, quam contra mendaces prophetæ Dauidi spiritus sanctus suggestit? Non enim fabulæ sunt, quæ dicuntur, ut externis hominibus videri solent. Sed hæc quidem satis. Incipiam igitur, Deum ipsum omnium principij auctorem propositum habens.

Sed vndenam incipiam? An patriam, genus, & eius altricem terram prius dicam? Sed quænam erit vtilitas, orationem in his rebus occupatam habere? Ciuitas, inquit scriptura, sanctorum, est ciuitas Dei, cuius artifex & creator Deus est: patria verò, superna Hierusalem, mater Pauli, & eorum, qui cum illo fuerunt, ut ait magnus Basilus. At si quis & inferioris patriæ appellationem scire cupit, Cæsarea Bythinie illum genuit: illa in vitam hanc eum protulit, aluit, & omnibus cognoscendum tradidit: illa primæ ipsius ætatis rectè factis fruens sese oblectauit. Quod pertinet ad parentum nomina, non possum pro certo dicere, quod fuerit matris nomen: sed pater Philaretus vocabatur: cuius filius cum virtutis amator fuisset, re ipsa cum patris appellatione conuenit. Fuit etiam hic eius pater diuinæ pietatis studiosus & Deo gratus, quippe qui monasticæ vitæ instituto dignus postea factus, perfectior euasit. Ille cum legitimum vxorem duxisset, ex ea vnicum hunc filium suscepit, & octauo die, postquam puer natus fuit, vxorem ipsam amisit. DEVS enim ille, qui eam formauerat, idem & eam recepit.

Educatus igitur puer fuit apud patris matrem. Cumque parum creuisset, ijs literis, quibus pueri solent erudiri, ediscendis parens ipse eum tradidit. Cum autem puerulus discendi esset cupidus, & laboris valde amans, paucis annis omnia edidit: postea verò Palæstrum memoriæ mandauit. Cumque illum in Ecclesia pater rotundisset, ut Anna Samuelem, Deo ipsi cum dicauit & omnino addixit, ut ædifici locum interea teneret. Quod munus ille, omnino reuerentiam & spirituales prudentiam adhibens, ita exequabatur, ut omnes mirarentur, quantum cum virtute se gereret, & quam composito animo esset. Quis enim hunc aliquando vidit in ludis puerilibus versantem, ut pueris mos est, gestire, saltare, currere huc atque illuc, in terra se volutare, atque vltulare? Quis hunc prope illos, qui choreas exercent, tam viros, quam mulieres, sedentem vidit, vel aliquo modo adhaerentem, & inhonesta illorum verba aliquando audientem? Quis

Historia huius vitæ.

Psalm. 5.

Heb. 11.

Patria S. Nicetæ.

Pater.

Adhibetur literis.

1. Reg. 1.

Luc. 2. Quis illum symposijs eorum, qui diu in vino ebibendo immorantur, quibusq; tragicæ, tumultus, & nuge amicæ sunt, vel paululum adhærentem adspexit? Domi enim sedens, & librū in manu habens, legebat diligenter, & vt id, quod in Euangelio est, dicam, proficiebat sapientia, ætate & prudentia: neque vnquam à diuinis conuentibus aberat, sed diuinas literas cordis sensu percipiebat: modò id, quod dixit Deus ad Abraham: Exi de terra tua, de cogitatione tua, & de domo patris tui: modò illud Esaiæ prophete dictum: Exite de medio ipsorum, & segregemini, & impurum nē tetigeritis, dicit Dominus, & ego suscipiam vos: item illud, quod diuina voce prolatum est: Qui diligit patrem vel matrem plusquam me, non est me dignus: & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus, & alio loco: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &: Si quis veniens ad me, non renunciauerit omnibus, quæ possidet, adhuc autem & animæ suæ, non potest esse meus discipulus.

Luc. 14. Hęc cum audiret, & his similia, non in via sementē spargebat, hoc est, in ipsius mentis superficie, ita vt conculcari posset, & à volucribus cæli, hoc est, à malignis spiritibus subripi ac deuorari, neq; supra petras, hoc est, supra cor sensu carens & aridum, ita, vt ælus, id est, tentationis tempore, tanquam ea, quæ radicem non habent, citò exarescerent, nō deniq; in medijs spinas, hoc est, in huius vitæ sollicitudines fundebat semina, quibus sollicitudinibus suffocata mens fructum nullum ferret: sed in terram sui cordis valde bonam ac pinguem semen ipsum reponebat: quamobrem fructum reddidit Deo ipsi trigecuplum, sexagecuplū & cētuplum: trigecuplum, eò quòd vitam cum virtute transegit: sexagecuplum, quoniam monastica vitæ exercitationem puram & innocentem seruauit: centuplum, quia pro fidei confessione multas persecutiones sustinuit: de quibus postea loquemur. Nunc autem ad ea, quæ nobis proposita sunt, redeundum est.

Matt. 13. Cum diuina eloquia, quæ supradiximus, audiuisset, quidnam illum fecisse aut consultiisse aliquis cogitabit? Mentem atque animum ab his terrenis rebus abalienauit, & ad optimam quandam formam sese traduxit, de virtute (vt est in literis diuinis dictum) in virtutem progrediens, & ijs, quæ inferiora sunt, præferens meliora, secum cogitabat, quomodo Deum sanctè coleret. Cumq; à ratione ipsa rectè ac ritè præsidete didicisset, facile fieri posse, vt vita cælibe ac perturbationibus vacua, sensus ipsos purgare, & mente pura ad id, quod purum est, accedere posset: à mundi voluptatibus se abrumperet, & ad Deum adiungere studuit. Cumque patri suo, amicis, consanguineis, æqualibus, ijs denique omnibus, qui ad eum pertinebant, salutem multam dixisset: ab ea regione, quæ ipsum aluerat, statim auolauit, & ad torrentem eiusdem vrbs, in meridiei parte fluentem, ad senem quandam, Stephanum nomine, qui illic solitaria vita utebatur, se contulit, eiusq; in rebus asperis perferendis socius erat: quin immò cum ipso certabat, dum monasticæ vitæ legibus ab illo erudiebatur.

Item nobilitat. Postea verò quam eius diligentiam & alacrem studium senex ille animaduertit, author ei fuit, vt ad cœnobium iret, quippe quòd multum ea res expediret, præsertim iuuenibus, eò quia ijs, qui ad summum virtutis fastigium peruenire cupiunt, plus exercitationis imponit. Bono senis consilio magnus ille vir vsus est, eiusq; preces pro viatico sumens, viam ad mare ducentem tenebat, diuina prouidentia ipsum dirigente, quæ per eum virum populum sanctiorem factum, & bonorum operum amulatorem adeptura erat. Venit igitur ad Meditij monasteriū, quod tunc à paucissimis colebatur, & à sanctissimo patre nostro Nicephoro, qui monasterium constituerat, regebatur. Supplex autem à pastore illo petebat, vt in monasterium acciperetur. Cumque perspicacissimus pastor eum vidisset, & ex habitu ac moribus virum optimum eum fore coniecisset, libenter ipsum accepit, & in suo grege collocauit. Quo facto, beatus Niceta Dei preceptis obseruandis operam dabat. Cumq; omnes vitæ huius fragilis atq; caducæ voluptates pro nihilo faceret, sincera, non adulterina, neque ficta terrenarum rerum abdicatione, seipsum mundo crucifixit, & mundus ipsi crucifixus est. Quamobrem non amplius sibi ipsi vivebat, sed Christo & Præsidi, omnemque affectum corporeum illo affectu, qui ad res supernas ac cælestes pertinet, omninò extinxit.

Eius obedientia. Huius autem viri peregrinatio fuit immutabilis: nam ex quo tempore à patria eiuolaui, non amplius illam vidit vsq; ad eum diem, quo ad Deum profectus est. Idem omnem prauitatem & ad obediendum difficultatem, facili & ab omni curiositate ac simulatione accipiens, erat mortis meditatio. Ventrem verò multis dominantem ita subiecit, vt vel res necessarias admodum parcè ipsi suppeditaret, ijs tantum vtens, quæ ad vitam

vite vsui pertinent. Continentiam non solum à cibis abstinendo exercebat, sed ab omni terreno affectu seipsum remouendo, quemadmodum ille dixit: Qui certat, ab omnibus se abstinet. Temperantiam & castitatem ita perfectam ostendebat, vt fragile hoc corpus ad eum statum traderet, in quo esset corruptionis expertus futurum, & in corpore hoc terrestri vitam incorpoream ageret, puram & angelorum institutioni similem. Non erat in eo viro furoris perturbatio, neque iracundiæ aut similitatis affectus: non odij, aut obtrectationis, vel alios condēnandi species: non loquacitatis, vel facietiarum, neque ociosi sermonis opinio: sed omne ipsius studium atque opus erat Diuinorum eloquiorum meditatio, & solertes ad Deum preces. Nulla in re inanis gloria vel superbiæ vestigium, nihil denique, quod ad humanam ostentationem pertineret, in eo viro cernebatur. Summisionis autem excellens donum tam abundè acciperat, vt ubique omnes seipso præstantiores existimaret, omnibus se subiciens. Itaque non solum cum ijs, qui primi erant, sed vsq; ad infimos humilitatem & obedientiam exercens, charitatem in Deum & in proximum firmam atq; immutabilem retinebat. Nulla in eo fuit humanæ assentationis species, qua vel alijs, vel sibi ipse placere studebat, aut sui amans esset. Nihil denique perperam aut simulatè agebat. Nulla in eo fuit vestis elegantiæ, ita vt ipsum corpus contempserit, neque omninò vllam eius curam habuerit: sed hoc tantum curarit, vt castum ac purum Deo ipsi corpus suum offerret. Omnia igitur morum simplicitate & corde sincero sine hæsitacione aliqua faciebat. Quæ verò à Præsidi ipso dicebantur, tanquam à Deo ipso dicta excipiens, omnem quidem curiositatem & hæsitacionem abiciens, fidem autem ac certam persuasionem habens, omnia exequabatur.

Cum igitur pastor ipse illum ita studiosum ac promptum vidisset, qui nondum quinennium in professione monastica perfecerat, ad presbyterij ordinationem eum promoueri curauit: quam per manus magni Tharsij assecutus est, qui Constantinopolitane sedis erat Patriarcha, eamque sedem multis virtutibus adornabat. Cum igitur presbyter ordinatus fuisset, & monasterij curam illi, quantum inuito, Præsides tradidisset, sanctus ille vir onus illud sibi traditum, molestè quidem ferebat: sed qui nulla in re didicerat repugnare, neque tunc contradicere ausus est: sicq; quantum inuitus, nihilo minus tantum onus illud accepit. Cum igitur eam curam suscepisset, oem diligentiam adhibens, studebat gregem ipsum copiosorem efficere. Idque factum est. Eius enim fama in omnes partes peruagante, plurimi ad eum veniebant, & terrenis rebus renunciabant. Itaq; paucis annis factum est, vt fratrum societas ad centesimum numerum perueniret: quos ille, adiuuante Christi gratia, vt peritus aliquis gubernator, ad salutis portum dirigebat, pro ipsis, vt probatissimus pastor, assiduè vigilans.

Factum autem fuit, vt qualis erat vita & virtute sanctissimus pater noster Niceta, tantum vniuersarum rerum Dominus Deus hominem illi miserit, qui secundas monasterij partes teneret: Athanasium, inquam, illum venerandum & admirabilem virum, cuius virtus non ea fuit, vt obiter illam narrare possimus: cuius etiam in Deum charitatem, quam ostendit, cum primò mundo renunciauit, opinor etiam angelos ipsos fuisse admiratos. Erat ille patri suo charissimus, & literas apud ipsum summè doctus: qui & publicorum libellorū scriba creatus, magistratus, qui Logothelson dicitur, præfectus fuit: vnde nō vulgares mundi huius honores eius pater per filiū ad se vêturos sperabat. Cum verò iuuenis ille omnia hæc contempisset, & vni rei esset intentus, vt cœnobij habitu se indueret, idq; festinans perfecisset, eius pater, cum hoc audiuisset, vi ad se illum traxit, & indumentis quibus ex cœnobio vestitus fuerat, proiecitis, preciosis vestibus illum, quantum inuitum, induit. At iuuenis ipse patrem sic affatus est: Putasne, o pater, sericis istis vestibus me à proposito consilio impeditum iri? Totum mundum contempsi. Quid enim proderit homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ derrimētum patiat? At pater illū in domo conclusit, existimans ita fieri posse, vt à bono proposito ipsum auerteret. Cum autem iuuenis ipse opportunitatem inuenisset, serica illa indumentata in quattuor partes laceravit. Quod cum vidisset pater, alijs sericis ipsum induit. Ille verò & eas similiter laceravit. Iratus igitur ea re pater, ita crudeliter filiū verberauit, vt eius terga intolerabilius illis plagis cōtabuerint, & medicorum manu atq; cura indiguerint. Postea verò quā ille iuuenis patrem certiore fecit, nullo modo fieri posse, vt eius sententia mutaretur, quantum membratum illum dissecaret, pater ipse ea re compunctus & lachrymis perfusus, filium sic allocutus est: Vade fili, & perface iter illud bonū, quod elegisti, & Christus ipse tibi opem ferat, teque ab omnibus laqueis diaboli eripiat.

Ita

Ita igitur iuuenis ille venit ad monasterium, quod supra diximus, exercitationis certamina efficaciter illic suscepturus. Tātam verò humilitatem exercuit, vt nihil secum attulerit ex ijs rebus, quæ in hoc mundo spectabiles sunt. Plerique nostis eum virum, quem dico, & quem vos experti estis: scitis vilissimis vestibus indui solitum, immò neminem abiectiore veste vsum fuisse, quanuis ex parentibus valde terrena hac nobilitate insignibus, ortus fuisset. Hic, vt supradictum est, à sanctis patribus nostris in monasterium receptus fuit, & ab inclyto Nicephoro secundæ partes post patrē Nicetam illi concessæ fuerunt. Erant igitur ambo illi vna quædam anima & mens in diuersis corporibus, tranquillo statu omnia disponentes: & ipsi quidem à sancto Nicephoro regebantur, sed ijdem omnium fratrum societatem gubernabant, ita vt partim ipsi regerent, partim verò regerentur, mutua inter se & Præsidis charitate copulati. Neque vnquam inter ipsos offensus aliqua, vel dissidium exortum fuit, sed erant veri pastores, & animæ morbos, vt probati quidam medici, sanabant, curantes grægem omni studio ac scientia. Alter fecabat: erat enim ad secandum idoneus: alter mitibus quibusdam verbis leniens, sectionem ipsam curabat: erat enim mitis. Alter in ijs, quæ ad curam corpoream pertinebant, occupatus erat: alter in ijs, quæ ad spiritum attinent, versabatur. Vterque autem vtrique rei studebat.

Nicetæ & Athanasij in gubernando monasterio prudentia, &c.

Itaque, vt peritissimi quidam medici, omnem, vt diximus, diligentiam adhibentes, oues Christi rationales pascabant. Duritiam atque acerbiteriam ex increpatione & ignominia proficiscentem lenientes, segnitiamque & languorem, vel tentatione aliqua, vel mœroris ardore illatum, orationis comitate, & discretione atque commiserationi medicina erigentes, tanquam è fomno fratres excubant. Quod verò in eis ceciderat & contractum erat, futuri iudicij timore illud colligantes curabant. Tristes & segnes, & ipsa incuria dissolutiores ac lentos factos, laboriosæ doctrinæ stimulis erigebant. Eos verò, qui celeriter gradiebantur, & alios anteueriebant, maximè atque attentissimè observabant, ne illis ambitionis opinio, tanquam fera quædam irrepens, insidias faceret. Denique (vt summam dicam) omnem grægem omni studio ac diligentia custodiebant, vigilantes pro illo, & feras, quæ non oculis corporeis, sed animo compræhenduntur, ab ouium rapina profugantes, non vt mercenarij, sed vt optimi pastores Christi pastorem principis. Ita verò omnium fratrum societatem edocuerunt, & mutuam charitatem atque concordiam deuinxerunt, vt verè de ipsis illud dici posset: In hoc cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si charitatem habueritis adinueniem. Tunc quanuis hæc fecissent, ab omni tamen audacia procul aberant. Nugarum verò & facetiarum ne nomen quidem in illis, viris audiebatur: sed in diuinorum eloquiorum meditatione vitam degentes, ita ministerium sibi commissum singuli exequabantur, totumque Psalterium quotidie pronuntiabant: quo expleto, ad eorundem psalmorum vicissim canendorum ordini se parabant: ita vt nunquam omnino à Dei gloria celebranda ipsi vacarent. Ac si cuiusquam vitio factum esset, vt ociosus sermo irreperet, continuo alius quispiam admonitione sua eius sermonis continuationem abrumpebat. Erant & fratres aliqui clam dispositi, qui vniuscuiusque, dicta & facta patribus nunciabant, vt ea re fieret, ne quis, absentibus ijs, qui præsidebant, ociosum aliquod verbum proferre auderet, idque vitarent omnes, dum exprobrationes dictorum ac factorum aufugerent.

Ioan. 13.

Totum psalterium dicitur quotidie.

Missa sacrificium.

Illo autem tempore, quo Diuinarum rerum mysteria perficiebantur, stabat magnus pater noster Niceta ante sanctam & sacratam mensam, vt sancto Dei throno assistens, sacrificium & Diuina mysteria obeundo. Sanctus verò Athanasius assistebat, cogitatione & mente tota intentus, ministerij stabellum tenens: erat enim diaconus, qui & presbyter postea fuit: stabat inquam, metuens ac tremens, suasque genas ac pectus lacrymis madefaciens. Sicque totum sanctum illud ac Diuinum ministerium complebant. Cum verò ita pure atque innocenter sacra facerent, sancta, purissima atque immortalia mysteria impartientes alijs, vniuersum populum sanctum efficiebant, eumque in pace multa dimittebant.

Nicetæ ad fratres exhortatio egregia.

Psal. 6.

Ad hæc sanctissimus pater noster ad Domini Dei templum crebro fratres congregans, docebat, admonebat, & ita hortabatur: Fratres, quos Dei gratia coniunxit, quam obrè congregati sumus, assidue cogitemus, & quandiu tempus habemus, solertes simus & certemus, neque segnitie nos ipsos lentos fieri patiamur. Quandiu mercandi tempus nobis est, animæ nostræ lucrum abundè nobis comparentus. Cum enim mercatus amplius non erit, tunc nemo poterit negociari. Non est, inquit, in morte qui memor sit

tui: non est in inferno confessio. Consideremus quales pœnæ illos maneat, qui multa peccata commiserunt, neque pœnitentiam egerint. In hoc mundo Iudex ipse misericors est: in illo autem altero non item. Hic miseretur, illic punit. Hic septuagies septies peccata dimittit, illic in exteriores tenebras immittit. Quamobrè hinc laboremus, & studiosè contendamus, ne ignauia ipsa dissolutos nos faciat. Curramus feruenti & celeri gradu, (cursu enim opus est, & illo quidem vehementi) vt perueniamus ad perfectionis mensuram. Sobrii simus ac vigilemus, quoniam qua hora non putamus, Dominus noster veniet. Contemnamus mundum, & ea quæ sunt in mundo. Carnem & eius superbiam execremur: hæc enim omnia inimicitias inter nos & Deum pariunt. Fugiamus carnis voluptates, auersemur eius libidinem. Sint nobis deliciae ipsæ inuisæ, ne & ipsi deliciae simus inimicis nostris. Amplexemur continentiam, per quam anima nostra pura efficitur. Aduersariorum inuisiones repellamus, & animi submissionem possidere studeamus, quæ ad celos nos prouehat. Confessionem teneamus, compendiosam illam salutis viam. Obedientiam ediscamus, viræ impatibilis conciliatricem. Angustias in nos venientes patienter excipiamus, vt nostra, non vt aliena quædam existimantes. Non enim condignæ sunt passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, vt ait Apostolus. Studeamus ingredi in illam vnicam fidei copulam, neque huius mundi facultates futuris illis bonis anteponamus. Nihil eorum, quæ corrupta & caduca sunt, admiremur: neque rebus stabilibus id præferamus, quod stabile non est. Supernas res inquiramus: illas autem supernas esse arbitremur ac sentiamus, vbi Christus est. Turpido & sermo de rebus stultis absit à nobis: hæc enim odit spiritus sanctus, quoniam & de verbo omni otioso rationem reddemus in die iudicij. Mortificemus membra nostra, quæ sunt in terra, & studeamus illa offerre hostiæ sanctam & Deo placentem. De nulla alia re, nisi de animæ nostræ salute, solliciti simus. Accipiamus armaturam spiritus, vt possimus stare aduersus insultationes diaboli: cum his enim inimicis nobis colluctatio est, qui corporeis oculis non cernuntur: non aduersus sanguinem & carnem tantum pugnamus. Seruiamus in timore illi, qui nos elegit. Agamus gratias ei, qui nos vocauit in vitam sempiternam. Iplius mandata obseruemus: angustia est enim via & aspera, quæ ducit ad vitam: per illam autem viam ambulare studeamus, quam maximè possumus. In oratione & precibus fortiter persistamus. Deponamus veterem hominem cum suis actibus & libidinibus, vt induamur nouo, qui creatus est secundum Deum in sanctitate & iustitia. Subijciamur nobis vicissim in timore Dei. Castitatem & temperantiam, ac mentis sinceritatem possideamus, vt angelorum contubernales efficiamur. Tunc (inquit Dominus) fulgebunt Sancti, vt sol. Quale igitur erit nostrum dedecus, illos quidem vt solem effulgentes videre, qui lucis opera fecerunt, nos verò ipsos obscuratos & tenebris inuolutos, quippe qui nostis opera effecerimus? Satis quidem ad pœnam, vel dedecus hoc futurum est. Quamobrè precor, inquit, vos, vt operum, quibus sancti viri studuerunt, imitatores esse contendamus, vt vna cum ipsis in illa requie esse possimus, vnde aufugit dolor, tristitia & gemitus. Charitatem igitur in omnes habeamus, pacemque ac sanctitatem amplectamur, sine quibus nemo videbit Dominum: omnem verò sollicitudinem nostram in Deum conijciamus, quoniam ipsi curæ nos sumus.

Hæc igitur & his plura tum ex Diuinis literis, tum à seipso cum beatus ille vir nos edocuisse, & hortatus esset, cum pace omnes dimittens: Abite, inquit, fratres, Deus bonus est. itaque dabit nobis sermonem sapientiæ ad os nostrum aperiendum, quo vobis ipsis ea, quæ expediunt, & aliàs commemorare, & nos ipsos ad Dei præcepta observanda excitare possimus. Hæc patris documenta apud omnes quidem ad animæ utilitatem spectantia dicebantur: quæ verò priuatim singulis idem pater dicebat, in sanctam suam cellam vnumquemque vocans, illa quidem neque numerari, neque narrari possunt. Sæpè enim totam noctem insomnem transigebat, admonens singulos fratres de rebus salutaribus, omnes misericordia prosequens, omnes curans, omnibus commiserationem impartiens, omnibus omnia factus, sicut beatus Paulus ait, vt omnes lucrificeret. Quis enim ab aliquo demone, humanæ carnis insidiatore, impugnatus vnquam fuit, & huic patri cum fide & cordis contritione id aperuit, ac non statim à tali demone liberatus est? Quis à mœrore ac segnitie, atque anxietate, quæ mentem ipsam obscurant, vexatus fuit, & hunc adiit, ac non statim ad tranquillitatem, solertiam & fortitudinem exuscitatus est? Quis ab alio quouis affectu perturbatus, & eam perturbationem huic confessus, non statim ab agitudine ipsa curatus est? Erat eius corpusculum

Ieiunij & vigilijs se affligit.

Matth. 5.

sculum vigilijs ac ieiunij ita liquefactum, ut propter summam imbecillitatem vix loqui posset. Quis ita continentiam amplexus est, ut pater noster Niceta, qui vel res necessarias, panem dico & aquam, parce sumebat? De vino autem & reliquis delicatis cibis, supernacaneum est aliquid dicere. Quis ita castum atque purum corpus, ut hic, habuit? Quis mansuetudinem & humilitatem, ut hic, perfectam exercuit? Quis perspicax, aut misericors, ut hic, fuit? quippe qui omnes beatitudines illas à Domino propositas, manifestè complexus est, cum & pauper spiritu fuerit propter regnum caelorum, & lugendo vna cum his laboraret, qui ex vtraque parte laborant, ut Paracliti consolatione affequantur. Idem mansuetus & humilis fuit praeter ceteros, ut terra illius, quae à mansuetis possidebitur, hereditatem acciperet. Idem esuriit & sitiuit iustitiam, neque vnaquam eius rei fatietate affectus fuit. Ita verò misericors & pauperum amator extitit, ut neque illi satis essent ea, quae possideret: tanta hilaritate facultates impartiebat. Fuit mundus corde, quo & Deum vidit, & cum eo versatus est: pacificus, & ab omni alteratione alienus, ut Dei filius vocari posset. Passus est & persecutionem propter iustitiam: exprobrationemque & verba pessima ab aliena sectae hominibus mentientibus audiuit propter Christum. Quamobrem & exultans, copiosam pro his rebus mercedem in caelis recepit.

1. Reg. 2.

Cum his rebus Niceta pater excelleret, & Spiritum sanctum in se habitantem haberet, diuinis muneribus dignus fuit effectus, & eiciendi prauos atque impuros spiritus facultatem à Deo ipse accepit, idque meritò: Glorificantes enim me, inquit Dominus, & ipse glorificabo: & quae deinceps sequuntur. Id verò, quod dicturus sum, ipse quidem non vidi, sed quidam è numero fratrum, postquam pater sanctissimus diem obiit, illud mihi narrauit. Aiebat enim, quòd cum monasterij ianitor nescio qua in re occupatus esset, eius rei ministerium pastor ipse illi supplendum commisit. Quod munus cum obiret, venit vir quidam ex eorum numero, qui versabantur in illa regione, ad monasterij vestibulum cum adolescentulo quodam, qui mutus ab ortu ipso fuerat. Vir autem ille fide impulsus eum fratrem precabatur, ut puerum sumeret, & ad magni Nicetam duceret, qui pro ipso Deum precaretur. Cumque patri hoc ille significasset, sedato animo pater ipse eum reprehendit ac remisit. Sed cum ille persisteret, dicens eum virum fide ductum id petere, iussit puerum ad se duci. Quo facto, Niceta puerum accepit, & pro ipso Deum precatus, Crucis signo illum signauit, & adiuuante Christi gratia, puerum, qui nondum locutus fuerat, bene loquentem ad patrem remisit. Qua re eius pater admiratione affectus, cum multas gratias Deo, viroque sancto egisset, cum puero ipso hilaris domum suam redijt. Quae verò ipse cognoui, illa nequaquam filebo.

Precibus & signo crucis sanatur mutus.

Erat frater quidam in monasterio ex eorum numero, qui simpliciores sunt, & malitia omnino vacui, qui à patribus propter laudabilem suam innocentiam ac simplicitatem valde diligebatur. Huic cum malorum origo diabolus inuideret, pessimis suis artibus vsus, ad amentiam atque insaniam eum hominem impulit. Id beatus Niceta moleste ferebat, cum fratrem sic affectum ac talia patientem videret. Deinde nos hortatus est, ut ad vesperam vsque ieiunaremus. Cumque sancta fratrum congregatio in vni conuennisset, post perfectum diuinum ministerium, accepit vir sanctus fratrem illum, & super eum precatus est: cumque oleo sancto & vnguentis ipsum unxisset, rursus in priorem statum restituit, cum prudentem & mentis compotem, adiuuante Christi gratia, eum reddidisset. Ex illo igitur tempore frater permansit incolumis, per sanctas preces sancti patris nostri impuro spirituum machinatione ab ipso propulsata, neque amplius quaecumque damnium in ipsum inferente.

Ieiunio, oratione, & sancti olei vniotione amens restituit.

Alius quidam ex ijs, qui nupèr ad eum venerant, impuro spiritu laborabat: qui spiritus occultè illi vexabat, seipsum non aperiens. subterfugiebat enim daemon ille, sancti hominis praesentiam metuens. Itaque illum latere studebat. Cum verò tempus venisset, quo adolescens ille sancti monasticae vitae habitum accipere deberet, sub magni Nicetae catechismo, & sanctarum ipsius manuum impositione, idque dolosus diabolus sensisset, cepit fratrem postera nocte perturbare, & visa quadam ipsi obijcere, quibus terrorè ac fluctuatione in eius mentem conijciebat. Cum igitur frater ille seipsum à diabolo vexari, & potentia illius se opprimi animaduertiret, media nocte surrexit, ut ad sanctum virum confugeret: cumque prope cellam venisset, in qua magnus Niceta dormiebat, vidit serpentem quendam valde magni, qui ante portam illius cellae serpebat, & ingressum illi omnino pracludebat. Daemon enim ipse in eam figuram se verterat, ut eius mos est, quò iuuenem perterrefaceret, nè ad eum virum introiret, qui ab eo ipsum expulsius

Diabolus nititur quendam abiterere à monachismo.

Diabolus nititur quendam abiterere à monachismo.

pulsus erat. At frater ille sancti viri auxilio fretus, & daemone contemnens, in cellam magni patris insiliit, & impuri daemone insidias ipsi aperuit. Tunc sanctus vir eum Cruce signauit, & pro ipso Deum precatus, illum admonuit atque hortatus est, nè talem daemone metueret, insitque in cubiculum, in quo dormiebat, reueri. At insidiator ipse per paucos dies seipsum subtraxit. Cum autem non ferret sancti viri gratiam, & ab eo in cellam ardorem, cepit rursus fratrem perturbare, intolerabiles quosdam cordis dolores immittens. Postremò illum collidens, mutum atque immobilem reddidit: cuius viscera ita aestuabant ac dilacerabantur, ut illa diripi nos existimaremus. Cum igitur sanctus Niceta venisset, pro illo Deum precatus, signo salutaris Crucis eum signauit, & eadem illa hora opprimentem daemone ab ipso eiecit, & fratrem sanum erexit. Itaque ex illa hora frater incolumis permansit, nunquam amplius à tali daemone offensus.

Oratione & signo Crucis daemone expellit.

Alius quispiam & ipse de ijs, qui paulò antè venerant, habebat immundum spiritum, similiter & eum ipsum latente. Cum igitur frater ille aliquot dies in monasterio mansisset, cepit à daemone agitari & vehementer vexari. Cum autem sanctus Niceta illuc venisset, pro fratre ipso Deum precatus fuit: cumque daemone ab eo expulisset, adiuuante Christi gratia, sanum illum reddidit. Dicebat autem vir ille, postquam curatus fuit, à se visum illum diuinum hominem virgam tenentem, & Aethiopem quendam deformem ab eo eicientem. Hic cum insipienter se gessisset, & Dei gratiam reiecesset, antequam tonsus fuisset, clam discesserat à monasterio, cum interea nos ipsi nesciremus, quid illi euenturum esset. Has & alias plurimas & diuersas aegrotationes eorum, qui febri, aut ex capite, & alijs morbis laborabant, ea gratia, qua donatus à Deo fuerat, beatus Niceta curauit.

Quam verò in animi aegritudinibus curandis egregius medicus idem pater noster Niceta extiterit, nemo est qui nesciat. Etenim ex ipso motu atque habitu eos cognoscebat, qui cogitationibus vel affectibus premerentur. Ac si cui accidisset, ut in aliquod erratum incidere, (Angelorum enim est nunquam cadere) illum etiam ex tristitia & vultus mutatione cognoscebat, cumque ad propriam cellam seorsum ductum, diuina sua doctrina atque consolatione eò adducebat, ut omnes res suas aperiret. Quae si valde contritum & humiliatum vidisset, non ita, ut par erat, sed mediocriter reprehendebat, confirmans in ipsum charitatem, nè abundantiore tristitia eiusmodi homo absorberetur, hac etiam in re beatum Paulum imitatus, à quo in hominem illum Corinthium, qui contra legem fecerat, idem factum scimus.

Haec sunt diuini patris nostri egregia facta: haec beati viri fortia opera: haec venerandi hominis & generosi militis certamina, & victorica praemia. Quis eius doctrina, aut suauissimo ipsius sermone satiatus unquam fuit? Omnibus erat mitis, omnibus amabilis, omnibus iucundus & hilaris, comis & ad audiendum facilis, misericors, facilis ad communicandum, totus charitate plenus, totus dijudicandi arte, totus humilitate refertus, totus mansuetudine & omnibus virtutibus sincere abundans. Tota denique ipsius vita & contemplatio, omnibus fuit adificationis & vtilitatis materies. Itaque ad virtutum omnium verticem, ad ipsarum, inquam, perturbationum vacuitatem peruénit, cum omnes suos sensus purgasset. Quamobrem totus illustris ac splendidus factus est, totus suauis & ad speciem & moribus, totus venustus ac decorus, ab aeterna Trinitate semper illustratus.

Mira eius erga omnes humanitas.

Magnus verò Athanasius, fidelis & prudens dispensator, qui coenobij res multis annis bene administravit, quique multos labores cum patre Niceta passus est, eorundem certaminum socius atque consors, cum multa praclare in coenobio fecisset, in morbum incidit, quo & consumptus est. Quem cum extremum spiritum agentem nos circumdedissemus, eumque precati fuissimus, ut apud Deum ipsum, à quo assuuebatur, nostri esset memor, hunc sermonem postremum habuit: Si ego fiduciam apud Deum inuenero, & quod cupio assecutus fuero, omnino ipsi scietis. Cum igitur honesto quodam modo sanctos pedes extendisset, in Dei manus vigesimo sexto mensis Octobris die spiritum tradidit. Quamobrem cum eius exequias curauissemus, in proprio quodam monumento, ut mos est, ipsum condidimus. Non enim nostris patribus, ut alijs monasterijs, mos est in vnum monumentum omnes mortuos reponere, sed unicuique aptum locum seruantes, illic proprium monumentum effodiunt, & illud terra obruunt, seruantes id, quòd ita dictum est: Terra es, & in terram reuertéris. Illic igitur & beati patris reliquias reposuimus. At nè eius sancti viri monumentum obscurum esset, sed

Athanasius obdormit in Domino.

Gen. 3.

manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, vt supra monumentum ex honorato illo sancti viri pectore arbor cupressus nasceretur. Quāobrēm multitudine ipsa impulsit, illuc euntes, arborem illam amplexantur, & frondes ex ea decerpentes, ad sanitatem afferendam adhibere solent.

Cum verò pater noster Niceta Athanasij obitu non mediocriter tristis esset, & eius separationem ægrè ferret, vtriusque officij onus ipse suscipiens, vigilabat, & vt fratribus prouideret, omnem laborè adhibebat. Non multò autem postea, & communis noster pater Nicephorus, qui monasterium diuina ope adiurus constituit, & omnia sua bona Deo consecrauit, ille, inquam, apud Deum & homines honoratus, & omnibus charus propter mentis suæ modestiam, & ipse mortem obiit quarto die mensis Maij. Noster verò pater Niceta, vt legitimus ipsius discipulus, eius memoriã splendidam ac celebrem quotannis agi debere scripto tradidit. Tunc omnis fratrum societas illū precabatur, vt principatūs ordinationem simul atque appellationē acciperet. Noluerat enim eam accipere, quoad beatus Nicephorus superstes fuit. Ille verò dolebat, id quæ admodum molestè ferens, omnes precabatur, vt ipsi eum dimitterent, neque cogercnt talem appellationem suscipere, dicens: Assumite alium quemcunq; vultis, qui principatūs nomen habeat, & ego cum Deo ipso, quem admodum antea faciebam, gregis curam habebō: tātum vos precor, nē hac in re mihi vim afferatis. Postea verò quā illi diximus, fieri non posse, vt hoc ei concederemus, quoniam cum & superstite communi illo nostro patre, secundum Deum ipse noster dux fuisset & magister, multo magis post ipsius migrationem eum deceret onus ipsum re & nomine suscipere: Graue, inquit ille, mihi est, quod vos, fratres, vim afferentes, mihi imponitis: fiat tamen Dei voluntas. O immensam sanctissimi patris humilitatē. Quod enim quidam multis largitionibus ambire solent, & seditione ac bellis sibi comparant, id propter summam humilitatem viro illi oblatum fuit. Multum igitur & nos, & amici, atque alij quidā patres ipsum precantes, vi adduximus, vt eius præfecturæ ordinationem & appellationem, sicut supra diximus, acciperet. Hanc autem accepit per impositionem manuum sancti Nicephori, qui tunc erat Constantinopolitanæ sedis Patriarcha.

Cum verò nos Byzantij essemus, cœperunt rumores quidā spargi de impijs & Deo inuisis contra venerandas imagines dogmatibus. Malorum enim origo diabolus vitra modum se efferens, & aduersus Deum arroganter se gerens, qui dixit: Ponam sedem meam in nubibus, & ero similis altissimo: quāobrēm & deiectus fuit, & inde vsquæ a principio humano generi insidiatus, primum se in paradysum contulit, & primum formatum hominem eo ipso circumuenit ac decepit, quod illum Deū fore diceret. Itaque fecit, vt Dei præceptum violaret, & a paradiso exterminaretur. Postea humano genere amplificato, idolorum superstitionibus illud oppressit, hominibusque ipsis persuasit, vt res creatas, derelicto eo, qui illas creauit, venerarentur. Cum verò ab eiusmodi superstitione, tum a diuino Verbo, quod humana carne se induit, tum a sanctis Apostolis ac Martyribus, & alijs diuinis & sacratis Patribus, Christi discipulorum successoribus, homines liberati fuissent, & idolorū superstitio deleta esset, neque sic dolosus ille diabolus ab insidijs destitit: sed rursus diuerfas quasdam hæreses excogitauit, & per illas ipsas in terris graues dissensiones & intolerabilia scandala latè disseminauit. Quibus etiam ipsis homines liberati sunt per sanctas synodos, & patres sanctos, qui constanter hæresibus resisterunt, easque oppugnauerunt, singulas singulis ætatibus, quibus vnaqueque hæresis exorta fuit.

Quidnam tunc diabolus ipse fecit? Num quieuit, vel cessauit? Minimè, inquam, ille, sed rursus aliam hæresim excogitauit, extremam, ac primam, quæ omnes alias præteritas summam comprehendit, ac ferè Saluatoris nostri Iesu Christi dispensationem euertit. Nam si honor imaginis ad exemplar ipsum pertransit, vt ait Magnus Basilius, omninò & è contrario, imagine ipsa contempta, necessè est & exemplar ipsum vna contemni. Cum verò imago ipsa honoratur, similiter & exemplar ipsum honoretur necessè est. Dicam apertius, exemplo quodam apposito, quod sensu percipitur: Fac esse imaginem aliquã regalem aliquo in loco impressam (olim enim regibus mos fuit hoc facere) deinde duos aliquos homines prætereuntes regalem imaginem vidisse, illorumque alterum, eò quod in regem ipsum optimè affectus est, ad imaginem ipsam currissè, eamque amplexatum fuisse: alterum verò, illi homini succensentem, qui hoc fecerit, in eam expuissè, & lutum ipsum vtraque manu tollentè, illam ipsam imaginem corrupissè ac deleuissè. Velim dicas, si Rex vtriusque factum cognouerit, vtrinam illorum

Impietas
Iconomachorum.

Iconoclastarum hæresis.
Esa. 14.

Ægrè in se recipit Abbaris vel præfecti nomen.

rum hominum succensēbit, aut vtrum charum habebit? Nonne priorem illum honoribus & stipendijs prosequetur, posteriorem verò puniet? Quod si terreni Regis imaginem aliquis euerrens, id impunè non faciet, qui filij Dei hominis facti pro nobis, & in omnibus rebus, excepto peccato, nobis similes, imaginem contempserit, quam pœnam non habebit? Apagè, nē sis homo ita stolidus, sed reuerere imaginem Christi, si Christum desideras. Quod si exemplum non veneraris, manifestè significas, neque exemplar ipsum à te honorari.

Sed agrèstes quidam, dicet aliquis, imagines ipsas Dei loco habēt, & ob eam causam à quibusdā audiui, cum temerè dicerent, non decere Christi imaginem effingi. O inficitiam hominum. Ità enim eorum causa, qui oculis sunt hebetioribus, & solem ipsum tibi, quicumque es, qui hæc dicis, liceret obscurare. Sed audi nostræ mentis sententiam de adorationum differentia. Scimus enim, ratione ita dictante, alium quidem cultum secundum adorationem esse, quem primæ & diuinæ illi naturæ adhibere docti fuimus: alium verò secundum habitum quandam & anagogicè, vt & magnus Dionysius ait, quem secundum proportionem nobis congruentem cum ipsa eorum signorum, quæ sensu comprehenduntur, varietate multiplicari videmus: quibus signis sacro quodam modo ad Diuinitatem, quæ mente comprehenditur, pro nostræ conditionis moderatione prouhimur. Itaque Deum ipsum & diuinam virtutem cælestes quidem mentes, vt ad intelligendum idoneæ, sicut ipsis fas est, comprehendunt: nos verò corporeis & sensu comprehendens imaginibus ad diuinas res contemplandas, ita vt possumus, perducimur. Quod si mente ita excæcatus es, & ad ea, quæ dicuntur, hallucinaris, neque te corrigi permittis, sed in errore persistis, in illo ipso tempore, quo è vita excedes, frustra te id secutum fuisse pœnitēbit.

Alij verò vt minoris momenti hæresim hanc habent, & pro nihilo ducunt, ob idque facile capiuntur, & in eam deueniunt. Quidam neque hæresim hanc esse cogitant, sed contentionem quandam. Ego verò valde grauem hæresim illam existimo. Opinor autem & vnumquemque eorum, qui rectè sentiunt, talem eam existimare, quippe quæ Christi dispensationi infensa est. Cogita verò & illud, quod alia quidem hæreses ab episcopis, & illis inferioribus presbyteris, initium habuerunt: hæc autem ab ipsis Imperatoribus ortū habuit. Scitis vos, quantum inter presbyteros & Imperatores interfit. Et illa quidem ab ijs conflata, qui noua & falsa dogmata construere, vetera verò & probata contemnere voluerunt, paulatim vim adeptæ sunt: hæc à regali potentia illata est. Leo enim, cognomento Isauricus, cum in Theodosium iuniorem tyrannidem exercuisset, Romanorum imperium arripuit: quo superbè admodum elatus, non dedit gloriam Deo, (per ipsum enim Reges regnant, & potentes scribunt iustitiam, vt ait Salomon in Proverbij) sed extulit in altum cornu suum, & locutus est aduersus Deū iniquitatem, & posuit in caelum os suum, & lingua eius transiuit in terra: cœpitque historiam inde vsquæ à sanctis Apostolis Ecclesijs traditam delere, dicens, non oportere Christum depingi, neque in imagine illum adorari.

Cum hæc fierent, magnus ille Pontifex de throno suo migravit, & veneranda illa hirundo è nido suo euolauit, quæ Ecclesiæ ver pulchris concentibus ornans, dies festos Domini decorauit. In eius autem locum inductus fuit deformis quidam coruus, hians & obscura quædam crocicans, procumbente ipsa Ecclesia, & mœsto quodam modo ingemiscente, quæ tam magno & diuino Pontifice priuata fuerat. Erat perturbatio nō parua in orbis terrarum ecclesijs, malo ipso, tanquam peste quadam, quocumque percurrente, impietatis potentia corroborato. Post hæc successit Leonis imperio simul atque impietati Constantinus filius, malæ radicis malum germen, pestilentis feræ progenies, draco, animarumque corruptor, atque ex crudelissimo leone pardus natus est, variū habens ingenium, qui patrem ipsum multis partibus malitia superauit. Non enim sola imaginum iniuriā contentus fuit, verum etiam sanctos martyres, quantum in ipso fuit, honore priuauit, cum præceperit non esse illos sanctos appellandos, sed simpliciter nominari apostolos. Quadraginta martyres, Theodorum, Georgium, & alios similiter. Illorum autem reliquias omninò contempserit, ac pro nihilo duxit. Atque, vt summam dicā, habitu erat Christianus, mente ipsa Iudæus. Quam enim Christus sibi in domicilium delegit, gloriosissimam, inquam, suam matrem, omnibus alijs rebus creatis superiorem, omnium hominum salutem, mundi patrociniū, quæ propter virginitatis suæ præstantiam prope Deū versatur: huius, inquam, venerandum flo-

Nota hæretice.

Argumenta contra imagines, & eorum dilutiones.

Hæresis Iconoclastarū origo.

Prover. 8.

Constantinus Copronymus habitus Christianus, animo Iudæus.

Blasphemia eius in matrem Dei.

dus ipse consistit, illas ne nominare quidē voluit, cū diceret, nemini eā posse opitulati.

Conabatur autem, quod dicebat, hoc exemplo confirmare. Cū enim aliquandō marsupium, aureis nummis plenum, in manū sumpsisset, & ijs, qui cum ipso versabantur, illud ostendisset, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marsupium hoc valet? Multi, inquit illi. Cū verò aurum eiecisset, rursus quæsiuit, quantinam marsupium esset. Cumque illi respondissent, nihili valere: Itā, inquit miser ille, & Deiparēs Maria (neque enim sanctam eam nominare dignabatur indignus ille) quo tempore Christum in se habebat, valde honorata illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differēta reliquis. O blasphemiam, o superbiam, o immensam Dei tolerantiam, o summam patientiam. Quomodō ipsius lingua non obmutuit, quæ aduersus Christi matrem tam superbe iniquitatem locuta fuit? Quidnam à blasphemis Iudæis nouus hic Phariseus, & Deo iniustus differebat? Nostros verò monachos indignos existimabat, de quibus cogitaret: quinimodò abiectos & nulla memoria dignos vocabat ille, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicumque autē prauo ipsius consilio parere noluerunt, partim exilio cōdemnati sunt, partim in carceribus mortui: alij gladio interfecti, alij vectibus contusi: qui sic discerebantur, vt eorum viscera in plateis dissiparentur. Testatur id Stephanus, nouus Christi martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit socius. Ad hæc aliqui sunt in altū mare proiecti. Alij, vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occasionem auferrent, fugiebant, & in montibus ac speluncis versantes, infame & siti, frigore & nuditate afflicti, angustias multas tolerabant. Alij cruciatus extimescentes, neque suæ carnis infirmitate confisi, in alienam regionem migrarunt, & illic, quod ad conscientiam & propositum pertinet, martyrium compleuerunt. Alij tormentorū merui succumbebant. Alij assentationibus capiebantur. Quidam humanam magis, quàm diuinam gloriam appetentes, se subijciebant. Alij corporis voluptatibus addicti, suas etiam vxores circumducere non erubescabant. Itaque animarum salutis domicilia (proh scelus) facta sunt adulterij & incestorum diuersoria. Totum autē eius viri, quem diximus, propositum & studium erat omnino in ea re occupari, vt ordinem monasticum deleret: idque ex eo tempore, quo regnare coepit, propositum habebat. Tantoperè verò sordium & impurissimæ cuiusque rei odore malo delectabatur, vt & animalium brutorum stercorebus se illiniret, & eos, qui cum illo erant, idem facere iuberet: quos amabat, ob idque benignè accipiebat, quod rebus malè olentibus semper delectarentur.

Sed tempus nō est, nefaria illius facta omnia deplorare, cū & multa sint, & admodum profana. De eodem & illud fertur, quod cū infans esset, & baptismate lauaretur, piscinā ipsam foedauerit, itā vt sanctus Episcopus Germanus dixerit, turpem & graueolentem odorem ab illo puero Ecclesie immiscendum. Id quod re ipsa factum est. Imprudens & illud vobis dicere cū alijs omnibus oblitus sum. Ego ipse legi tresdecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus nulla de sanctorū intercessione mentio facta erat. Cū igitur & hic miserā animam efflauisset, Leo eius filius quinquennio Imperiū tenuit: qui cū non esset itā improbus vt pater, nihil tale commisit, immo verò Ecclesie res paululum eius tempore sunt instauratæ. Postea cū & hic mortuus fuisset, & Irene ipsa, verè pacis cognomen habens, regnare coepisset, Ecclesie pacem vnā cum filio procurauit. Cū enim muliebrē infirmitatem deposuisset, aduersus impietatem ipsam se fortem ostendit, & pro veritate multum studij atque constantiæ adhibens, eos, qui contra veritatē aliquid dicebant, zonis atque honoribus priuatos, ab Vrbe profugauit. Cumque itā præcarè pro fide ipsa pugnasset, magnum Tharsium adiutorem & secum sentientem, denique omnium rerum moderatorem Deum omnia perficientem, secum habens, veterem Christianæ dispensationis pulchritudinem & decentem speciem Ecclesie reddidit: summaque pax per totum orbē terrarum, Christi ope & Irene Orthodoxæ Reginæ diligentia, constituta est. Sunt & alia eiusdem mulieris plurima rectè facta: domicilia, in quā, in quibus senes curantur, mendicanti nutriuntur, hospites accipiuntur: sunt & tributorum leuationes. Monasticus autem ordo itā eiu tempore auctus est, vt multitudinem innumerabilem adeptus fuerit. Vbiq̄ enim erant exercitationis monasticæ loca, vbiq̄ animarū diuersoria, & monachorum ac laicorum pacifica constitutio, precesq̄, tam monachorum, quàm laicorum assidua, psalmorum cantus per totam noctem, atq; omnia pacato & quieto statu regebantur: Christianorumq̄, res in tranquillitate magna cōstitutæ tales erant, vt propter concordem & vnā eandemq̄, fidem, vnum esset ouile, & vnus pastor Christus.

Irenes,

Monachos
alpernarur.Atrox perse
cutio.Monastico
ordini est
infestissim⁹
Coprony-
mus.Vide iusti
Dei iudiciū.Irene Impe
ratrix Ico-
nomachos
profligat.

Irenes, quam supradiximus, Imperio successit Nicephorus simul & rectæ fidei sententia valde pius, & pauperum atque monachorum studiosissimus. Post illum Michaël, qui nunc etiam dignitatē monastica excellit. In hunc tyrannidem exercuit Imperator, nomine & moribus fera quædam existens: qui cū Romanum imperium iniuria occupasset, neque gloriam Deo dedit, neque diuina permissione illud factum cognouit: sed insipiens factum est cor ipsius, & eius mens inanis erat: & quoniam impietatem inferre coepit, propterea suum imperium diutius permanfurum cogitabat. Hic etiam imitatus est sibi cognominem, & moribus concordem diuinæ pietatis desertorem Asitium illum, & hostem malorumque inuentorem, Leonem, inquam, illum Isauricum. Coepit igitur sancta sanctorum persequi, quemadmodum & ille persecutus fuerat. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumq; rerum magistros quarebat. Inuenitque paucos quosdam è Senatu, Iohannem scilicet, cognomento Spectam, & Eutythianum. Ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igitur, qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Iohannem quendam cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehensum, ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis, vtilem futurum. Vas enim electionis est mihi iste, vt portet nomen meum contra Orthodoxos.

Quemadmodum igitur Paulus Christi vas, ita hic diaboli os factus est: & sicut torrens, ex diuersis imbribus constans, maleolentes & perturbatas aquas defert: ita & iste ex fœdo cordis sui thesauro graueolentia & coenosa dogmata produxit, eos, quos prope se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs, qui infra solum regale erant, Antonium Syleum, è monachis verò Leontium quendam, & Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio depræhensus, truncis naribus, mortuus est. Post hæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & metropolitibus ad sanctissimum Nicephorum Patriarcham coegit, qui per totam noctem in magna Ecclesia pernoctarunt. Manè verò ipsos ad se Imperator accersiu. Habebat autem se cum intra palatium occultos quosdam fallaces homines, & malorum magistrōs, quos velut gallina quædam in regia domo fouens & animans, eisque dona promittens, iubeat nihil metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans, quæ nam inter ipsos seorsum dicta fuerant. Deinde omnes accersiu. Itaque ante illum stetit patrum cetera, lectissimorum hominum ac sanctorum, qui angelis similes erant ac diuini. Aderant & Imperatoris optimates, & totus Senatus.

Sanctissimus igitur Nicephorus eos, qui gradus dignitate præstantes erant, affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Potest ne id cadere, quod non est? At illi cū ad eius interrogationis obscuritatem ambigerent, ac nihil responderent, sed se vicissim intuerentur, rursus Patriarcha ab eis quasiuit, num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctæ imagines cecidissent. Illi verò cū capita deorsum inclinasset, & nutu verum esse, quod Patriarcha quasierrat, significasset, quod satis erat ad eorum, quæ priuatè inter se dixerant, propositum confirmandum, tunc Patriarcha: Quomodò, inquit, quod non stat, potest cadere? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad patres conuersus, ait: Scitote, patres, me idem sentire, quod vos: simulque effigiem quandam, quam in sinu gestabat, extulit, & per simulationem illam adorans: Sentio, inquit, quod vos, vt videtis, neque à vobis dissideo. Verum quidam surrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos inquiratur. Et si quidem vobis persuaserint, quod ipsi rectè dicant, neque vos quod bonum est impediatis. Si verò ipsi à vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant, desistant à praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat vt antea. Nam si & de aliqua alia re minoris momenti ad me relatum fuisset, neque ita deceret me eam rem tacitam præterire: quomodò de Ecclesiastica quæstione tacuerim?

Illi verò cū neque passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerent, sed velut execrabiles quosdam eos haberent: ad hæc cū certò scirent Imperatoris voluntatem ad malum procliuem esse, neque vnquam se illi persuasuros fore, quanuis totam scripturam testem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Ecclesiastica, Imperator, hæc est, vt dixisti, in Ecclesia inquiratur, vt mos est: alius enim & à principio ipso, Ecclesiasticæ quæstiones in Ecclesia, non in palatij regijs, inquiruntur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesie, & vt vos conciliem, vtrosque vestrum audiam, & vtraque vicissim dijudicans, vera cognoscam. Ad hæc Michaël Synadorum Episcopus:

Vv 4

Si

Leo Arme-
nus, scatur
Leonis Isau-
rici impie-
tatem.Nicephori
Constanti-
nopolitani
episcopi
prudencia.Simulatio
Leonis Ar-
meni.Eius arro-
gantia & re-
merita.

Si nos, inquit, conciliare vis, quare non id facis, quod conciliantem decet facere? **Quin** pe qui alios quidem in palatio occultos detines, & ad te congregas, quibus excitatis impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij verò neque in angustiis aliquid loqui audent, ubique edictis tuis perterrificati. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis, indicium. Non est ita, inquit Imperator, sed ut prædixi, ita sum ego, ut vos estis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum est, non decet silentio me illam præterire. **Quæ** nam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis, & testimonia non habetis, quibus vestra dicta confirmantur? Ad hæc Theophylactus Nicomediæ Episcopus dixit: Testis Christus est, cuius effigiem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus id confirmare possumus: neque dubitamus, ut tu suspicaris: sed non habent isti aures audiendi, ob idque nihil illos iuuaremus: potentia enim & imperio nos oppugnamur. Post hunc & Petrus Niceæ Episcopus: **Quomodo**, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eorum propugnatores, te adiutos potentiores, quam nos, futuros? Non temerè sanctissimus Petrus hoc dixit: Vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

Vide hic antiquitatem imaginum.

Post hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus, liberior e vsus oratione, sic Imperatorem affatus est: Audias Imperator: ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque ad hunc diem per octingentos annos & amplius, in Ecclesijs, quæ ubique gentium sunt, Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat tot annorum traditionem, à sanctis Apostolis, martyribus ac pijs patribus profectam, dissoluere, vel paululum mouere, Apostolo ipso dicente: State igitur, fratres, & tenete traditiones, quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram: Et alio loco: **Quantus** Angelus de celo euangelizet vobis præter id, quod accepistis, esto anathema? **Quamobrem** aduersus eos, qui ante nos hæresim hanc excogitarunt, Synodus apud Niceam urbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei filius proprio digito signauit. **Quicumque** audebit aliquid ex ipsa mouere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & versutæ mentis esset, facile se hæc pati simulauit. Respondit autem & Theodorus, vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: **Nè tentes** nunc, ô Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. Ait enim Apostolus: **Quosdam** quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem sanctorum: Non dixit, Reges. Tibi quidem, ô Imperator, ciuilis status & exercitus commissus est. Hęc igitur cura, Ecclesiam autem pastoribus ac doctoribus (ut ait Apostolus) derelinque. At si non vis hoc facere, si quis peruertendæ fidei nostræ causâ de celo nobis aliquid nunciauerit, ipsum non audiemus: tantum abest, ut te auditori sumus.

Ephes. 4.

Præclara Theodori episcopi sententia.

Leo Armenus Catholicos persequitur.

Nicephorus episcopus pellitur in exilium.

Tunc Imperator furore admodum exarscens, & quod rectè dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit: sanctum verò Theodorum in exilium misit, ac iussit, quandiu Imperator ipse viueret, in urbem Byzantium non renerti. **Monasteriorum** autem Præsides cum præcepisset nusquam progredi, neque Orthodoxæ fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe: magnarumque Ecclesiarum Præfatos partim ad Orientis, partim ad Occidentis insulas relegauit, sanctissimoque viro Nicephoro Patriarchæ scribens: Descende, inquit, tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis literulis ad eum rescripsit: Non ita, ô Imperator, ego temerè descendam: non enim causâ aliqua in me est, cur deponi debeam. At si rectæ fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, siue per te ipsum, siue per aliquem regium tuum hominem mihi significes, & descendam. Tunc Imperator misit vnum ex optimatibus suis, qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille verò cum in magnam ecclesiam descendisset, & cereas faces accendisset, thuræque & preces adhibuisset, cum populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, silentio, tolerantia & multa patientia vsque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migravit.

Itaque acerbi veritatis persecutores cum omnem impunitatem adepti essent, ceperunt sine timore aliquo dilatari, & impiorum dogmatum semen spargere. **Recurrunt**

runt & Patriarcham Theodotum quendam ex eorum numero, qui Spatharij dicuntur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ita rudem ac leuem, ut & theatrum ludicram eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc aiunt & seruam quandam secum habuisse eo nomine, quod de renibus laboraret: re autem vera, ut voluptatem expleret. Postea Iudaicum quoddam concilium idem in magna ecclesia coegerunt, & sub anathemate sanctos patres eiecerunt. Heu quæ insania hæc fuit. Sed reuertetur dolor ipsorum in capita eorum, & in vertices illorum anathema ipsum descendet. Episcopos verò, qui ab ipso dissentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcârunt, partim per posticum eiciendos è confessu curârunt.

Quo facto, iussi sunt introire insignium monasteriorum duces. Itaque omnes introierunt: è quorum numero vnus fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primum assentionibus versuto quodam modo decipere, postea verò & minis eosdem perterrefacere conabantur. Cum verò illos omnia contemneres vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, cogitantes quid nam ipsis fieret. Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere malè olente & sordido clausus fuit, idque per multos dies, ita ut, & si non alia poena ei accessisset, satis condemnatio hæc ad supplicium valeret: erat enim vir ille, ut quiuus alius, ad nauisam propensus. Ad hæc omnia veniebat ad ipsum per singulos dies infani & imperfecti quidam homunculi, abiecti & pro nihilo faciendi, & planè indigni, qui virum appellarent. Eiusmodi tamen homines nugaces maledicta & insana quædam verba in eum iactabant, ut molestiam viro sancto afferrent. Præter cæteros autem homo quidam, Nicolaus nomine, inani & temerario sermone illum sæpius affligebat, quoad eius pater, qui mortuus fuerat, in somnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abstine, inquit, à seruis Dei. Ex eo tempore vir ille immodestus resipuit, neque amplius iusto viro molestus fuit: quin etiam alios impediebat, quo minus id facerent.

Cum igitur sanctus ille pater in carcere multos dies vexatus fuisset, tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Mafaleon dicebatur. Erat autem medium hyemis tempus. Itaque licebat videre sanctum illum corpusculum frigore ac niuibus è superiore parte affligi: Ex inferiore verò, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immitis, diuinum illum patrem ita vrgebat, ut per septem dies, qui eo tempore breuifsimi erant, totam viâ illius longitudinem transgerit. Hoc idem fera illa immitis & aduersus alios patres effecit. Cum verò Imperator cõsiderasset exilio ipso nihil aliud perfectum iri, nisi patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus angustijs maiores haberent, versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursus maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit eadem itineris difficultate & molestia, eosque tandiu liberos esse, quoad ipse cogitaret, qua ratione ad suam voluntatem illos attrahere posset. Cumque hyemis tempus & sanctorum ieiuniorum dies transiissent, post sanctum Pascha malorum inuentori Iohanni eos tradidit, ut qua vellet ratione, ipsos affligeret.

Cum igitur eos apprehendisset, in diuersos carceres immisit, & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos afflixerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratam aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo, quo singuli erant induti, sic humi prostrati sunt, testis quibusdam pro puluinari vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam angustissimum panis, eiusque puridi, vnciam, velut canibus, projiciebant: tantum videlicet, quantum satis esse videbatur, nè fame perirent. Ipsidem & paululum aquæ malè olentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. **Quinetiam** ut plus molestiæ atque arumarum celeberrimo patri nostro afferret, eum, qui illi ministrabat, fratrem nostrum, Theodotum nomine, qui & Christi gratia eius successor fuit, adhuc iuuenem in custodia conclusit, & eadem ratione afflixit. Cum autem aduersarij illos vidissent malle mori, quam veritatem prodere, dederunt operam, ut ipsos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quaererent, nisi ut semel cū Theodoro cõmunicarent, neque quicquam amplius facerent: deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententiâ, quæ haberent. **Hac** conditione exierunt patres illi, si decet patres eos appellare, qui velut in palæstra quadam

Ei Theodotus homo lenissimus substituitur.

Conciliabulum hæreticorum.

Præfati monasteriorum in carceres mittuntur.

S. Niceta exulare iubetur.

Præfati monasteriorum immaniter affliguntur.

Nota fraudem hereticorum.

quadam supplantati sunt, quanuis eam rem in ardentem quandam feruorem posterius conuerterint, ob idque carcere detenti fuerint.

S. Niceta
cedit non
recte con-
sulentibus.

Venerunt igitur ad sanctum Nicetam, eum hortantes, ut exiret e carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs, quae ab ipsis dicerentur, parere vellet, pergebant ipsum excitare, quod dicerent fieri non posse, ut illic ipse remaneret, alijs excusantibus. Nihil, in quibus, est, quod illi a nobis quaerunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, ne ipsi totum perdamus. Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam pater cessit, non arumnas fugiens, neque quod calamitates patirecularet, (nunquam enim hoc dixerim) sed patrum hortatione impulsus se subiecit, non animo & proposito, sed senes ipsos reueritus. Nam si pro fidei ratione vita & mors proposita illi fuissent, certo scio mortem futuram fuisse illi optabiliorem, neque omnino de recta fide ac doctrina aliquid eum remissurum fuisse, etiam si pericula infinita proposita ei fuissent. Quamobrem omnes ad ea, quae Oratoria dicuntur, quaeque, ut antea, picturis exculta erant, ascenderunt, communicaruntque cum Theodoro, manum illi dantes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Christi, anathemati subijciuntur. Itaque reliqui patres in suum quisque monasterium quod regebat, abiierunt. Ille vero beatus pater cum secum animo cogitasset, multae ruinae causam esse, cum quis ab institutionis norma deflexerit, decreuit aufugere & in aliam regionem proficisci, & illic errorem, in quem lapsus fuerat, emendare.

Cirò id cor-
rigit.

Cum igitur omnia sua in nauigium coniecisset, nauigauit vsque Proconesum. Sed illic sententiam mutans, secumque dicens, vbi erratum commissum fuit, illic opis esse & emendationem fieri: redijt rursus Byzantium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omnino metuens. Quem cum Imperator ad se vocasset: Quid est, inquit, quod cum alij patres in sua monasteria profecti sunt, tu solus hic relicus es, propriam voluntatem secutus, non edicto meo parens? Sed, ut audiui, cogitasti & Imperium nostrum aufugere, ac nos decipere. Quamobrem nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi: sin minus, arumnas tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad haec sanctus ille vir leni voce respondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque a fide mea defiscam, sed in eadem confessione meae sum & ero, in qua & Patres mei seruati sunt, & propter quam olim periclitati sunt optimi Ecclesiae propugnatores: in qua Ecclesia nos stamus, & gloriamur in spe gloriae Dei. Bene illud scito, Imperator, quod neque mortem extimescens, (ad tempus enim haec est) neque vitam hanc appetens (Deus testis est) feci, quod non decebat: sed senum illorum reuerentia his me subieci, quibus non debui. Certo igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur mihi quicquid libet. Nihil amplius a me te auditurum speres.

Coram Im-
peratore co-
stanter fide
profiteatur.

Cum igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quae mutari non posset, eum Zachariae cuidam tradidit, regaliu aedium curatori, quae Mangana dicuntur, illicque interea iussit ab illo viro custodiendum, quoad, quid de ipso agendum esset, deliberaret. Cum autem Zacharias ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit: sed omnino aliter se gerens, beneficijs maximis eum afficiebat, neque in eius vultum praereuerentia intueri audebat. Eum postea Imperator exulem misit in vnam quandam insulam ex his, quae sunt in sinu ipso posita, Glyceria vocata. Eam vero insulam detinebat Anthimus quidam praestigij: deditus, sacrilegus, versutus, obliquus, dolosus, arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum, quae illic erant, Praesidem impij homines fecerunt: talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, ut coram potentia totum peruerteretur. Illum propter multam ipsius insaniam, arrogantiam & temeritatem, eius loci homines Caiphan nominabant. Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cum enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuo vexabat, neque paululum e carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem secum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari iubens. Quippe homines impij ei promiserant, si Niceta persuasisset, ut cum ipsis conueniret, maiore honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, sperans se viro sancto persuasurum quod volebat.

Relegatur
in exilium.

Crudeliter
affligitur
ab Anthimo
viro secele-
sto.

Cum vero venerandus Niceta illic esset, admirabilium rerum author Deus miraculum quoddam perfecit. Non enim decet sancti Spiritus gratiam occultare, quae in illo sancto viro multam se ostendit. Zacharias, quem supradiximus, diuini patris nostri

custos

custos valde beneficus, missus ab Imperatore ad Thracem pro rerum publicarum gubernatione, a barbaris eius regionis confinibus captus & captiuus ductus fuit. Hoc cum sanctissimus Synadorum Episcopus ex eo loco, in quo ipse custodiebatur, audisset, sanctissimo Nicetae significans: Communis, inquit, noster amicus Zacharias comprehensus & captiuus ductus est. Sed rogo te, ut eius causa Deum preceris: certo enim scio, quod eum exorare possis. Id cum patri per ministrum fratrem nostrum Philippum nunciatum fuisset, ita ea re tristis fuit, ut ferè totum diem ieiunus permanerit.

Zacharias
vir bonus
capitur.

Cum autem vespera venisset, quam habebat candelam ad carceris lumen, eam de ministro, ut aqua maritima illam ablueret. Quod minister cum studiosè fecisset, sancto viro candelam reddidit. Cum eam igitur ille accendisset, vigilabat, Deo ipsi pro Zachariae tandiu supplicans, quoad ab illo de Zachariae liberatione certam fidem accepit. Cum enim venisset hora nocturna, qua psalmi cani solent, ministrum suum vocauit: eumque psalmos cecinissent, & Diaconus Nicetam hilarem ac laetum vidisset, quasiuit eius rei causam. Cui Niceta: Ne sis, inquit, Philippe, tristis: nostrum enim amicum Zachariam tuis oculis hic visurus es. Non multò autem postea visum fuit genti, quam supradiximus, cum Imperatore pacem facere: & reconciliatione facta, exijt Zacharias cum reliquis captiuus, Deo & viro sancto gratias agens.

Prædicte Za-
chariae libe-
rationem.

Tres autem germani fratres proprio nauigio nauigantes, cum fluctuatione magna opprimerentur, & iam iam submergendi essent, inuocato viri sancti nomine, seruati sunt, & Deo ipsi gratias egerunt, qui suis hominibus sanctis talem gratiam conferre soler. Ita S. Niceta fortiter omnia tolerauit, per sex annos angustijs afflictus, & rerum inopia vexatus, vsque ad mortem Leonis illius, qui cum Deo bellum gerebat. Hic vero nefarius penas sua temeritate dignas, hoc est, mortem sanctissimam exoluit. Quidam enim ex ordine militari nouas res tentantes, & velut Angelum quendam ducem sequentes, nemine impediante, in regiam domum ingressi sunt, & intra locum, quod Oratorium dicitur, gladijs ipsum percusserunt. Visum enim illi fuit ad aram confugere. Itaque illic percussus est, qui perpetuò iniquus fuerat.

Leo Arme-
nus interficitur.

Erat apud hunc duabus catenis vincus Michael. Quem cum hi, qui feram illam domuerunt, statim a vinculis exoluissent, Imperatorem pronunciarunt. Cum ille autem inter virtutem & vitia medio quodam modo se gereret, fidem quidem ipsam non in pristinum statum restituit: sed patres tamen nostros omnes ab exilio reuocauit, eosque liberauit, qui erant in carceribus. Itaque multa illa Ecclesiae persecutio sedata est. Exijt igitur & beatus pater noster Niceta ex eo carcere, in quo erat, velut ex stadio quoddam confessor illustis, & martyr sine sanguine, manifestè victricia praemia reportans. Abijt igitur magnus pater ad insulas Vrbi finitimas quietem appetens, in quarum vna sedet, Angelorum vitam degens. Eratque omnium dux ad salutem, omnium columen, omnium medicus, tam animarum, quam corporum salutem procurans, indigentibus verò suppeditans, quae necessaria illis erant, non solum nostrae fidei hominibus, sed alienis etiam elemosynam largiens. Post haec beatus ille pater paruum quoddam praedium, ad Boream vergens, e regione Vrbi positum mercatus est, & illic reliquum vitae tempus, quod quidem breuissimum fuit, transegit.

Michael ei
subrogatur.

Pax Eccle-
siae.

Cum vero tempus venisset, quo dissolui haberet, ut cum Christo esse posset, morbo vehementius eum vigente, & ipsius vires consumente, cum dies Dominicus illudisset, hora sexta sanctus illos pedes extendens, qui ad confessionem fidei bene cucurrerant, migravit, & vna cum Angelis profectus est in caelum: tertio die mensis Aprilis. Cum igitur auditum fuisset, virum illum sanctum diem obiisse, conuenit multitudo magna ex vrbe & finitimis locis virorum ac mulierum, monachorum & virginum, qui omnes Nicetam, ut patronum suum, ad supernum Imperatorem precibus comitabantur. Venerunt & Archiepiscopi, sanctissimus Theophilus Ephesi, & sacer Joseph Thessalonicae. Cumque consueta exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum reposerunt. Eius vero discipuli cum ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excolerat. Nos autem in litore ipsum expectabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Plusiadis. Cumque ad nos peruenisset, & e nauigio eum extulisset, sanctas illas reliquias lachrymantibus venerati fuimus: quas in humeros accipientes, congruenti psalmorum cantu omnis fratrum societas ex vtriusque monasterijs, ad ipsius patris monasterium deduximus. Plurima vero miracula per ipsum Deus in via effecit. Nam & daemones e multis, qui vexabantur, fugati sunt, & aegroti varijs morbis liberati. Inter quos & mulier sanguinis

S. Nicetae
obitus.

Miracula
sunt ad eius
sacrum cor-
pus.

pro-

proluuiem patiens, cum fide accessisset, & sanctas reliquias solum tetigisset, sanitati restituta est.

Cum igitur exequiarum ordinem ex more super ipsum compleuissimus, in communis patris nostri Nicephori monumento eum condidimus, quod monumentum adhuc viuens sibi ipse fecerat a sinistra parte suggesti. In quo per Christi gratiam curationes & signa usque ad hodiernum diem efficiuntur. Omnes enim infirmi, qui ad sanctos illos loculos accedunt, sani domum reuertuntur, quo cunque morbo detentifuerint. Hec fuit sancti hominis vita, haec caelestis illius cuius & diuini patris nostri Nicephori stitutio. Hic Deum insatiabiliter amauit, & ab ipso Deo iure amatus est. Eius gloriam celebrauit, & ipse gloria donatus est: Glorificantes enim me glorificabo, dicit Dominus: Cui conuenit gloria, Patri uidelicet, & Filio, & sancto Spiritui nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. RICHARDI EPISCOPI CICESTRENSIS, INCERTO QUIDEM AVTHORE, SED FIDELITER CONSCRIPTA. Arbitror autem epitomen esse illius prolixae vitae, quam duobus libris complexus est Radulphus Cicestrius circa annum salutis 1270.

quam quidem in praesens ad manum non habui. Porro stylum paulo latiniorem adhibui in gratiam Lectoris, plerisque redditis paraphrasticis.

3. Aprilis.

S. Richardi parentes.

Felix ingenium.

Anctae & nunquam intermoriturae memoriae Richardus natione Anglus, in Vuigorniensis dioecesis pago, quem a salis puteo Vuich vocant, parentes habuit non ignobiles, Richardum & Aliciam. In pueritia, praeter illius aetatis ingenium, choreas & id genus vanitates atque perniciose speculaculo intantum a se voluit esse aliena, ut coetaneorum suorum nullis neque blanditijs, neque suasionibus ad ea potuerit pertrahi: ipsos vero coeuos suos & condiscipulos breui tempore tam eruditione, quam vitae & morum integritate antecessit. Porro frater eius captiuus abductus fuit in teneriori aetate: qui deinde maturiori aetate dimissus est custodia, ad patriam nudus & inops regressus est.

Seruit fratri suo.

Cuius extremam paupertatem ex animo miseratus Richardus, cum nihil ipse quod haberet, unde posset eius inopiam solari, in eius se tradidit seruitutem. Ibi vero tempus non exiguum in multa paupertate & abiectioe, sed non minori cum patientia, modo ad aratum, modo ad bigam, modo ad alios id genus duos labores adhibitus, humiliter & modeste seruiuit. Intantum autem eiusmodi officijs fratris sibi beneuolentiam conciliauit, ut is accepta charta, totius terrae suae illum scripserit heredem. Deinde vero amici & cognati eius de quadam illi nobili puella desponsanda tractare coeperunt. Id ubi sensit frater eius, facile intelligens Richardum cum illa sponsa multas opes habiturum, doluit se suum illi fundum transscripsisse. Quod cum comperrisset Richardus, ait ad illum: Non est, frater charissime, quod te hoc nomine affligas. Qua enim tu in me usus es liberalitate atque humanitate, eandem ego quoque erga te declarabo. Itaque non solum scripturam tuam & fundum tibi restituo, sed etiam sponsam ipsam libens tibi trado, si tamen illi & amicis eius id molestum non sit. Neque enim ego unquam illam exosculatus sum. Deinde omnibus abdicatis, fundoque & sponsa & amicis derelictis, primum ad Oxoniensem Academiam, inde Lutetiam Parisiorum se contulit. Tanto autem sequebatur discendi desiderio & amore, ut de victu cultuque corporis non magnoperè cogitaret. Ut enim ipse postea narrare consuevit, cum haberet in suo cubiculo socios duos, non erat illis tribus nisi vnum capitium, & singulis tunicae singulae. Itaque vno ex ipsis ad audiendam lectionem abeunte cum capitulo, reliqui duo manebant in cubiculo, sicque per vices illo capitulo usi, lectiones auscultabant. Cibus illis erat panis & vini parum cum olusculo aut eius generis vili edulio. Carnibus enim aut piscibus ut vescerentur, illorum paupertas non sinebat, praeterquam Dominicis & solennibus diebus, & cum illis vel amici vel commilitones adessent. Aiebat vero vir sanctus, se nunquam toto vitae suae spatio iucundiores & suauiores duxisse dies.

Posthabitis omnibus, confert se ad studium litterarum.

Tantos

Tantos interim in bonis literis progressus habuit, ut ab omnibus acclamaretur, dignum eum esse, qui magisterij titulus ornaretur. Noluisset autem Parisijs promoueri, sed in patriam reuertens, de nouo ad Oxoniensem scholam accessit, nec diu post in artium magistrum illic promotus est: & quae antea conquisierat, alijs liberaliter impartiuit. Postea vero in Italiam profectus, Bononiae septennio amplius iurisprudentiae operam dedit, idque tanto cum eruditionis incremento, ut praceptor eius morbo correptus, ex omnibus discipulis suis vnum Richardum delegerit, qui ipse loco coeptam praedlectionem continuaret. Et id quidem anno dimidio & eo amplius tanta cum modestia & dexteritate praestitit, ut ab vniuersa illa Academia haud vulgari tum laudem honore sit affectus: apud praepceptorem quoque suum eum gratiae & beneuolentiae locum obtinuerit, ut vnicam filiam suam cum omnibus facultatibus suis propensissimo animo illi tradere peroptaret. Verum beatus Richardus iam diuinitus permotus, longè aliud animo volutabat, eique summis admodum gratias egit, quasdam interim rationes ciuilitate praetextans, addens etiam peregrè sibi esse abeundum: eo autem itinere confecto, ubi Deo volente redierit, se voluntati ipsius minimè desuturum pollicens. Atque ita illi atque filiae eius cum valedixisset, rediit in Britanniam ad Academiam Oxoniensem, multis illic sese laboribus, vigilijs, corporis afflictionibus afficiens. Ad eum vero eius creuit existimatio, ut omnium vnanimi consensu Cancellarius eius Academiae creatus sit.

Fit artium magister.

Studet iurisprudentiam.

Fit Cancellarius Academiae Oxoniensis.

Per id tempus Cantuariensis ecclesiae cathedram obtinebat beatus Edmundus, qui eius integritatem & prudentiam diu antè compertam habuit: Lincolnienfem autem ecclesiae praerant Robertus, quem cognominant, crasso capite, vir sanè eximia sanctitate. Hiambo, altero alterius conatum & voluntatem prorsus ignorante, vno eodemque tempore in id summoperè incumbabant, ut possent eum habere Cancellarium. Obtinuit tandem Cantuariensis antistes, quod is prior suam mentem & desiderium beato Richardo indicasset, in eiusque famulitium ille se contulit, eius voluntati reuerenter obsecundans. Tum vero B. Edmundus suum illi sigillum tradidit, & praecipua quoque grauioraque totius dioecesis suae negocia illi demandauit. Itaque B. Richardus non impiger, coepit quotidiana bonis studijs augmenta adijcere, prouinciam sibi traditam absque animi fastu & superbia fideliter & accuratè administrare, manus suas excutere prorsus ab omni munere, non ignorans illud Deuteronomij, quod munera caecent oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Itaque videre in illo licebat ineffabilem quandam aequitatem, multam affabilitatem & comitatem, modestiam, simplicitatem cum prudentia & humilitate coniunctam, mores & actiones benè compositas atque sedatas. Porro sancto Edmundo etiam in rebus duris & afflictis tam intra prouinciam, quam in exilio degenti constanter adhaesit, non ignarus, eos qui socij fuerint passionum fore etiam socios consolationum: & qui compatiuntur, etiam conregnaturos. Mortuo autem beato Edmundo, sanctus Richardus tam ab aula, quam à curis & negocijs amicis absolutus, Aureliam profectus, in coenobio Dominicanorum sacrae theologiae studuit, non ut plerique solent, auribus quidem audientes, sed animum ad intelligendum non accommodantes: sed quae auribus hausit corporis, ijs etiam interiore admoit auditum, ut posset efficacius audita in opus conferre. Ibidem vero sacerdotio initiatus est, ut omnipotenti patri dilectum filium immolaret. Ab eo autem tempore, cum se ad eum dignitatis gradum pertigisse cerneret, vestes habuit solito humiliores, minusque cultas. Postquam autem in diuinae scripturae studijs iam diu satis versatus erat, ad pacendas oues sibi creditas abscellit. Habebat enim vnicam parocciam, cui curam necessariam impendere voluit, & boni pastoris fungi officio.

Item Archiepiscopi Cantuariensis.

Deut. 16.

1. Cor. 1. 2. Tim. 2.

Dat operam Theologiae.

Fit presbyter.

Sucesserat iam beato Edmundo in Cantuariensi ecclesia Bonifacius antistes venerabilis: optabat autem ille hominis adeo gratiosi, puta Richardi, frui consuetudine & conuictu. Itaque pristinam illi functionem, nempe Cancellarij, demandauit, sed id sanè inuito ac recusanti. Interea diem suum obiit Radinus de Neuellis, Cicestrensis episcopus. Eius vero ecclesiae, iam pastore orbatae, canonici, impetrata pro consuetudine facultate ab rege Henrico, eius nominis tertio, quendam ex regis aula, eiusdem ecclesiae Canonium, episcopum elegerunt. Sed ea electio ex Canonum praescripto per Bonifacium Cantuariensem archiepiscopum & eius quosdam suffraganeos antistites, vitae probitate & doctrina insignes, in quibus fuit etiam ille, quem diximus, venerabilis pater Robertus Lincolnienfem episcopus, in irritum redacta est, quod is, quem elegerant, scientia & moribus tanta functioni parum idoneus esset: communi autem omnium

Xx

sen-

Eligitur in episcopum Ciceſtrenſem.

ſententia Richardus antiſtes electus eſt. Sed cum ea res ad aures regis perlata eſſet, valde acerbe ille tulit priorem electionem ita plane reſciſſam, ſubrogatumque eſſe hoſtem ſuum, nempe Richardum, qui beato Edmundo ijs in controuerſijs, quas cum ipſo habuerat, adhæſiſſet. Itaque furore percitus, res eccleſiæ Ciceſtrenſis iuſſit conſiſcari. Verum beatus Richardus de conſilio antiſtitum cum literis Cantuarienſis episcopi ad regem proficiſcitur, ſupplices illi preces offerens, vt patiatnr ea, quæ ſunt eccleſiæ Ciceſtrenſis, ſibi reſtitui. Sed nulla ratione ſecltere potuit regis animum: cumque diu multumque ſe fatigâſſet, & multas iniurias atque contumelias eſſet perpeſſus, tandem ad extremum illud poſt Deum in terris perſugium, Apoſtolicam ſedem ſe contulit. Iam autem illum apud Romanum Pontificem regij legati anteuerterant, quos illic aduerſum ſe paratos & inſtructos offendit. Præſidebat tum illi ſedi Innocentius, eius nominis quartus, qui illum humaniter excepit, & vtriuſque partis rationibus auditis, beati Richardi electionem ſua autoritate confirmavit, atque inſuper ſacrarum manuum impoſitione illum ſolemniter episcopum conſecrauit.

Sedes Apoſtolica afflictorum perſugium.

Res admittenda.

Fertur tum miri quiddam eueniſſe. Nam cum alius quoque illius regionis eximius prælatus eſſet à Pontifice conſecratus, vbi ad ſacram vnctionem ventum eſt, vix guttulam ex ampulla elicere potuit Pontifex: poſtquam autem beatus Richardus ſacra vnctione fuit imbuendus, tam copioſe liquor ex ampulla manauit, vt miniſtri linteis ægrè abſtergere potuerint, nè in collum & corpus eius diſfluere. Stupebant non immerito Pontifex & Cardinales, alijsque, qui illic aderant, dixitque vnus è Cardinalibus: Reuera gratiæ plenitudinem adeptus eſt.

Eius in episcopatu afflictiones.

Deinde verò beatus vir cum literis Pontificis in patriam proficiſcens, in itinere ſepulcrum inuiſit beati Edmundi, iam miraculis conuſcantis: poſtea in Britanniam peruenit, facultatesque omnes Ciceſtrenſis eccleſiæ ab regijs miniſtris iam exhauiſtas atque abſumptas reperit. Propoſito quoque publice edicto, rex omnibus interdixit, nè quis ei quippiam mutuo daret. Vbi autem regi & eius proceribus literas Pontificias & mandata exhibuit, non tam regem ſibi conciliâſſe, eiusque promeruiſſe gratiam, quam iram potius & indignationem conciliâſſe viſus eſt. Quamobrèm pauper & inops à rege diſcedens in dioceſim ſuam, ſub tecto alieno degit hoſpes, & menſa aliena vititur. Interim crebrò perluſtrat dioceſis ſuæ loca, viſitans creditum ſibi gregem, & ſacramenta, vbi res poſcere videbatur, miniſtrans. Nè quis autem eum ceu ignaum & inertem ſuique iuris deſertorem ac proditorem inſimulare poſſet, interdum ad regiam ſeſe contulit, & ablatorum bonorum reſtitutionem humiliter poſtulauit, licet ſemper inde cum iniurijs & contumelijs repelleretur. Accidit quandoque, vt aſpero regis reſponſo Decanus & Canonici Ciceſtrenſes animis turbarentur ac moerore afficerentur: ſed illos vir Dei hilari vultu alloquitur, atque illud eis ex Actibus Apoſtolicis commemorat: Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati: additque: Ego vobis id confirmo, hanc vexationem & afflictionem nobis quandoque Dei benignitate in gaudium muratum iri. Cernens autem regis pertinaciam, ſummo Pontifici eius reſponſa indicauit: qui ſanè mirum in modum ſancti viri vicem miſerans, ſeucriſſimè mandauit duobus Angliæ episcopis, vt regem admonerent de reſtituendis intra certum tempus eccleſiæ Ciceſtrenſi ablatis rebus: quòd ſi nolit, ſententias in ipſius literis expreſſas toto regno inuulgarent. Iam biennium vir ſanctus regias vexationes pertulerat, & tum demum à rege illi ædes ruinoſæ & vacuæ reſtitutæ ſunt.

Catalogus virtutis eius in episcopatu.

Postquam autem episcopi functionem beatus Richardus suscepit, factus est in precibus solito feruentior, in præstandis eleemoſynis benignior atque copioſior, in proprio caſtigando corpore ſeuerior. Pauperum deinceps attentior illi cura fuit, habitus vel cultus corporis neglectior, geſtus atque ipſa etiam pronuntiatio modeſtior. Ad menſam ſedenti lectio adhibebatur, atque interdum lectionem intermittente non nihil lectore, de ijs, quæ lecta fuerant, aut de alijs rebus bonis & frugiferis ſermones conferebantur. In pagos ſuæ dioceſis veniens, ægrotos & pauperes diligenter iuſſit inquiri, ijsque non modò eleemoſynam præbuit, ſed etiam humaniter & benignè eos inuiſit, & verbi cæleſtis alimonia accuratè reſecit. Cumque ob eleemoſynas largiùs impenſas reditus abſumerentur, dominus Richardus Bachedenſis, frater eius ſecundum carnem, qui temporalium rerum curam commiſerat, dixit ei, ad tam profuſas eleemoſynas in tanta pauperum multitudine reditus & prouentus ipſius non ſufficere. At vir Dei illi reſpondit: Itane rectæ rationi conſentaneum tibi videtur, mi frater, vt nos ex vallis au-

reis &

reis & argenteis edamus & bibamus, & Chriſtus in pauperibus ſuis fame crucietur? addiditque: Poſſum etiam ego, quæ admodum pater meus, ex paropſide & cratera eſcam ſumere & potum haurire. Vendantur igitur vaſa argentea & aurea: ſed & equus, quò vehor, magni precij eſt: vendatur, obſecro, etiam ille, & illorum precio alantur pauperes Chriſti. Neque ſolum nouerat vir ſanctus pauperes cibo potuque fouere, ſed etiam nudis præbere veſtes, mortuos proprijs manibus ſepelire. Non raro autem ſtipem elargitus eſt etiam antè, quàm rogaretur: cumque non deeſſent qui ſciſcitarentur, cur pecuniam daret non petentibus, reſpondit: Scriptum eſt: Domine, præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis. itemque: Carè ſatis emitur, quòd precibus obtinetur. Inſtituit autem etiam domum hoſpitalem pro præbyteris egenis, ſenio conſectis, cæcis atque alijs corpore debilitatis: & nè publicè mendicitati ſubijcerentur, quæ ad victum & veſtitum pertinent, eis in eadem domo curauit nè deeſſent.

Benignitas in pauperes

Illud quidem valde eſt memorabile, quòd vnus panis eius benedictione adeò abundans eſt, vt cum præter eorum, qui præſentes aderant, ſpem & expectationem, abundè reſecta eſſent ad tria millia pauperum, ſolitas porciones recipientium, tot fragmenta ſuperſerint, quæ pro ratione illius diſtributionis, centum inſuper pauperibus cibandis ſufficeſſent. Neque ſemèl duntaxat aut bis, eius accedente benedictione, tanta facta eſt rerum augmentatio, ſed ſæpiùs, illo id præſtante, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione. Cilicio etiam vſus eſt vir Dei & lorica, quibus corpus ſuum maceraret. Porro veſtimenta eius & calceamenta nec admodum nitida, nec plùs equo abiecta viſebantur, ſed moderata, & ipſi congruentia, in quibus ſanè non eſt paſſus aliquid apparere curioſæ nouitatis. Sed neque phaleris, auro vel argento cõſpicuis, equos ſuos ornari voluit, neque ſuperſtuas veſtes mutatorias ſecum circumferre, non ſolum pompam vitans, ſed etiam timens, nè pauperes clamarent ac dicerent illud, quòd apud Diuum Bernardum legitur: Pontificis in freno quid facit aurum, nobis fame & frigore miſerabiliter laborantibus?

Psal. 20.

Vnius panis mira multiplicatio.

Psal. 144.

Quendam dominum Iohannem, filium Alani, propter iniuriam eccleſiæ Ciceſtrenſi interrogatam, vir ſanctus excommunicauit. Sed cum ille ad eius aulam veniret, familiariter eum admittit, & apud ſe in prandio retinuit, dicens, quandò in ipſius aula eſſet, ſe eum excommunicationis ſententia nolle teneri: at vbi reſceſſiſſet, ſi nõ ſatisfaceret eccleſiæ, omninò velle eum pro excommunicato haberi. Aiebat etiam, ſi inter partes ſint lites & diſſidia, dum ſuum quæque vult ius repetere ac tueri, nõ debere charitatis ſigna inter Chriſtianos omitti aut negari. Si enim, inquit, quòd meum eſt, volo recuperare, non debeo id, quòd Dei eſt, alteri ſubtrahere. Et ita quidem ipſe ſe geſſit erga Abbatem de Biſcanno, & virum illuſtrem Richardum, tunc Comitum Cornubiæ, itemque Cantuæ comitiſſam, cum eſſent ei controuerſiæ cum illis ratione eccleſiæ ſuæ. Nam pro contumelijs honorem, pro inimicitijs beneuolentiam rependit.

Eius charitas erga aduerſarios.

Quidam è clero virginem Deo ſacratam ex monaſterio illius extractam corrupit. Id vbi reſciuit vir ſanctus, eum beneficio ſiue ſacerdotio eccleſiaſtico, quòd in ipſius dioceſi habebat, cum multa illius ignominia priuauit. Rogantibus autem pro illo tum rege ipſo, tum Cantuarienſi archiepiscopo & multis alijs prælatis, proceribus atque baronibus, vir Dei in diuina exequenda iuſtitia prorsus inflexibilem ſe oſtendit, percutiensque pectus ſuam, ita ait: Donèc ſpiritus hos reget artus, talis ſurciſer, qui virginem Deo ſacratam temerare auſus eſt, atque etiam nũm apud ſeſe inſtar ſcorti cuiuſdam detinet, me quidem conſentiente nunquam in mea dioceſi curandis animabus præficietur. Et quia prouocauit iſte ad dominum archiepiscopum Cantuarienſem, faciat ille ſanè, ſicut voluerit reſpondere apud æquiſſimum illud tribunal Chriſti. Hanc beati viri conſtantiam cum illi vidiffent, deinceps ea de re eum tentare noluere. Non aliter ſe geſſit erga tres vicarios, qui concubinas apud ſe palam fouere conuicti fuerant. Cũ enim nolent eas à ſe dimittere, lara in eos ſententia, eccleſiaſticis beneficijs illos priuauit. Quõſdam etiam, qui furem ad eccleſiam conſugientem, violenter inde extraxerant atque ſuſpenderant, illius iam putre cadauer per dies quindecim & eo amplius exhumare compulſit, & ad eccleſiam, vnde illum extraxerant, proprijs humeris deportare.

Seueritas in ſuperatoribus virginis Deo dicatar.

Itè in tres concubinariorios

Accidit quandoque, vt domorum & rerum ipſius exuſtio & non minima iactura ei nunciaretur. Familia tum plangente & dolente, ipſe ſereno & iucundo vultu gratias egit Deo, illosque bono eſſe animo iuſſit, ita dicens: Nolite dolere chariſſimi: habemus etiam nũm, vnde nobis res neceſſarias parare poſſimus. Et hæc quidem ego nobis ea cauſa accidiffe ſentio, quòd ad præſtandas eleemoſynas non eam adhibuimus curam

Cõtempnorum præſentium.

Verat exactiones indebitas.

Matth. 16.

Matth. 26.

Prædicat crucem in subsidium terræ sanctæ.

Supra vires rebus diuinis incubit.

Crucifixi imaginem deosculatur.

Thren. 1.

& liberalitatem, quam debebamus. Itaq; volo & iubeo, vt pōsthac de facultatibus nostris largiores præbeantur elemosynæ. O virū generoso pectore, qui etiam inter defectus deficere nesciens, ex ipsa rerum suarum iactura nouit sibi virtutum cumulare augmenta. Prefectis & præsidibus diocesis suæ sub diuini nominis obtestatione & animarum periculo grauissimè interdiceret solebat, nè quicquam ad suæ diocesis hominibus præter fas exigent, nec eos indebitis exactionibus vexarent. Ipse verò etiam ea, que iure ei debebantur, petentibus clementer remisit. Con sanguineos suos, etiam maturos & habiles, ad beneficia ecclesiastica admittere noluit vllaratione, sciens pastorum principem Dominum nostrum Iesum Christum non B. Iohanni euangelistæ, ipsius cognato, sed B. Petro, sanguine illi minimè coniuncto, regni calorū clauis tradidisse.

Tanta autem erga clerum suum moderatione & humanitate vsus est, vt cum ad ritutinas persoluendas preces Solis exortum præuenisset, clericosque suos etiam in somno, vt habet humana fragilitas, pressos cerneret, ad priuatas interim preces sese conferret, permittens eos quiete sua perfrui, & illud Domini Saluatoris quasi suauiter dicens: Dormite iam & requiescite. Alioqui sanè summoperè ille delectabatur precibus Deo religiosè atque deuotè oblati: id quod vel hoc vno satis docteri potest, quòd cum viros religiosos inuideret, vel ad ipsum venientes cum osculo sancto susciperet, dicere solitus fuit: Bonum est ea deosculari labia, quæ thymiana sanctarum orationum, Deo cum deuotione oblatarum, suauiter redolent: quod quidem, vt ipse crebrò retulit, à beato Edmundo fuit mutuatus, qui sic dicere consueuerat.

Quanto autem studio & diligentia etiam in alienis diocesis sacras vir beatus conciones habuerit, quàm clementer contritos corde refoverit, sua peccata confitentes audierit & instruxerit, poenitentes absoluerit, consilia petentibus impertierit, desperantes ad benè sperandum reuocârît atque animauerit, alacres adhortatus sit vt perseverarent, imbecillos atque nutantes confirmârît, & vt deniquè omnibus omnia factus sit, quis possit pro dignitate explicare? In subsidium terræ sanctæ crucis prædicationem suscepit, ab Romano Pontifice ipsi demandatam: & à Cicestrensi quidem ecclesia inchoando, per loca mari adiacentia progressus, ad Cantuariensem vsque ciuitatem peruenit. Porro decimo die antè, quàm portum illum celebrem, quem Doueram vocant, attigisset, in morbum incidit, nec tamen laborare desijt in agro Dominico, sed quotidie concionando, confessiones recipiendo, pueros confirmando, sacros etiam ordines conferendo, vires corporis exhausit. Vbi Doueram peruenit, in quadam domo hospitali, quam Dei domum appellabant, hospitio receptus est, rogatusque ab eius Xenodochij moderatore, ecclesiam quandam cum cœmetetio, vbi pauperes sepelirentur, in honorem S. Edmundi, quondam domini sui consecrauit, dixitque eodem die palam in concione, se ab eo tempore, quo fuisset consecratus episcopus, semper id in votis habuisse, vt antequàm diem clauderet extremum, vel vnam in honorem sancti domini sui Edmundi posset basilicam consecrare: egitque eodem in loco gratias Deo, qui ipsum desiderio non esset frustratus suo: addiditque se scire iam velocem fore depositionem tabernaculi sui, orans vt exitum ipsius suarum precum suffragijs communirent.

Altero deinde die, qui fuit Dominicus, licet ijs, quos diximus, laboribus atque insuper morbo esset prægrauatus & confectus, vbi hora surgendi adfuit, nesciens moras necere, manè in oratorium ingressus est, ibique cœpit psallere: cumque Missæ sacrificio interesset, morbo ingrauescente, membra imbecillia sustentare non valens, humi colapsus est. Aderant mox è suis, qui eum è terra sublatum, suis manibus in hospitium deportârunt, atque in lecto reposuerunt. Ibi tum Guiljelmo capellano suo, qui magna sancti viri familiaritate fruebatur, indicauit, se ab illa ægritudine neuti quàm euasurum, iussitque vt funeri necessaria præpararet, sed cautè tamen, nè familia ipsius animaduertens perturbaretur: magistro quoque Simone de Terringes, obitus sui diem prædixit.

Petijt verò ad se apportari imaginem crucifixi, eamque allatam deuotè complexus, locis vulnerum, perinde ac si iam morientem Dominum Iesum cerneret, pia oscula affixit, eaq; suauiter labijs demulcens, in hæc verba prorupit: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe pro omnibus beneficijs, quæ mihi præstitisti, pro pœnis & opprobrijs, quæ mea causa pertulisti, quæ tanta fuere, vt meritò illud ex Threnis prophetæ tui dicere potueris: Non est dolor, sicut dolor meus. Tu nôsti Domine, quòd si tibi placeret, omnia opprobria atque tormenta & ipsam deniquè mortem propter te paratus sum tolerare: & sicut tu nôsti vera me dicere, ita quæso miserearis mei, quia tibi commendo animam meam.

meam. Illam autem Psalmistæ vocem, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, crebrò iterabat: ad beatissimam quoque Christi matrem semperque virginem Mariam, subindè corde simul & voce se conuertens, aiebat: Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe: mandauitque suis capellanis, vt ea verba ad eius aures pronuntiare non cessarent. Atque ita inter suspiria piæ deuotionis & verba sacre orationis, adstantibus religiosis presbyteris & clericis, laicis quoque, fidelibus, B. Richardus animam, deinceps in illa beatissima ciuium supernorum pontificatus verò anno nono, tertio Nonas Aprilis circa noctis medium, quo tempore sponsus ille cælestis ad nuptias venturus dicitur. Cum autem iam obiisset, sacrum corpus eius, quod in vita multis fuerat lassatum vigilijs, humi sæpius cubando attritum, maceratum ieiunijs, castigationibus afflictum, præter humanum morem, nitidissimum apparuit, ita vt quoddam futuræ resurrectionis insigne præ se ferre videretur. Postquam autem compositum & eum in modum, qui pontificem deceret, in feretro esset collocatum, atque in eam, quam paulò antè diximus ab eo consecratam, ecclesiam deportatum, vnde quaque ingens factus est hominum concursus ad tam venerabiles celebrandas exequias: & singuli beatos se putabant, si vel feretrum tangere, vel sacrarum vestium simbriam atrectare licuisset. Annulos & monilia, eius corpori admota, profandificatis habebant, & instar reliquiarum asseruabant.

Deinde verò Cicestriam corpus deportatum est, vt illic, quemadmodum ipse iusserat, humaretur. Sepultum autem est loco humili in Cicestrensi ecclesia ante aram S. Edmundi, quam ipse extruxerat in eius templi parte aquilonari, vbi magna diuinitus eduntur miracula, ad eò vt etiam tres mortui eius meritis ad vitam reuocari sint, abortiuus foetus animam vitalem acceperit, & plura alia sanè admiranda contigerint, quæ breuitatis studio prætermittimus.

SANCTORVM THEODVLI LECTORIS, ET AGATHOPODIS DIACONI MARTYRIVM, ex Simeone Metaphraste.

Lorentem erga Deum pietatem fraude sua diabolus semper conatur euertere. Neque tamen strenuus pietatis milites valet offendere: sed eos duntaxat vincit, qui Christi gratiæ adherent imbecillius. Quemadmodum enim cum regionem aliquam, in qua diu pax viguit, bellum inuadit, viri fortes corpora sua vulneribus morrique obijciunt, vt gloriæ coronam consequantur: ignaui autem ac timidi cedunt aduersarijs, maluntque corpora integra conseruare, quam gloriæ assequi: Sic, cum draconis satellites aduersus Christi seruos bellum mouent, si quis nondum firmam in Deo fidem habet, fragilitate victus, à proposito recedit: non qui autem Christi verbis animum armauit, is pietatem constanter tuetur ac seruat, nec vllomodo ab improbo inimico conuincitur. Verum Theodulus in primis animum perturbationibus superiorem præ se tulit: qui cum fidutiæ erga Deum haberet socium Agathopodem virum generosum, ingentem impietatis tempestatem idololatriæque bellum, quod Maximiano Cæsare imperante, per totum orbem terrarum ardebat, immutabili mente discussit. Nam cum equites passim percurreret, populos Imperio subiectos cogerent rerū omnium Procreatorè abnegare, & Tyrannus ille omni studio atque viad pietatem euerendam incumberet: alius aliò fugiebat, cum omnibus immolare reculantibus impiè mors esset proposita. Et qui vitam magnificabant, statim exiguæ voluptatis gratia mortem sibi ac supplicium æternum comparabant. Qui autem parum erant in fide salubri confirmati, cruciatibus victi, verum Deum negabant. Et inter ea quidem diabolus eius scenæ author, cum imbecillioribus esset superior, gaudebat: Theodulus verò & Agathopus omne tempus in domo Dei consumebant, ieiunijs & precationibus vacantes, orantesque Deum, vt impietas ipsa prosterneretur.

Milites igitur atque Præfectus hominum constantiam admirati, quòd, cum cæteri latitarent, ipsi soli palam Dei verbum prædicarent, eos post vincula adpectu multò gratiosiores in certamen adduxerunt. Theoduli enim genæ primo pubertatis flore

Parentes. Frates. vigebant, cum esset adhuc corrupta corporis modestia adolescentulus. Huic parentes erant Thessalonicenses, viri illustres: fratres autem, Capito, Metrodorus & Philostorgius: qui etsi adhuc essent atate iuvenes, perfectam tamen erga Deum pietatem colebant, & natura atque moribus, martyris propositum amplectebantur. Antequam autem pateretur, futuri certaminis a praestantiore pignus accepit. Cum enim impium decretum nondum esset promulgatum, intempesta nocte quiescens, manu illud apprehendit, ex quo excitatus est. Quid autem illud erat? Annulus quidam ex materia noua conflatus, cuius in pala ea erant signa, ex quibus facile constaret, munus ipsum a Deo, quatuor elementorum moderatore, venisse. Si enim eum homines grauius ac desperatis morbis laborantes solum attigissent, illico liberabantur. Ac Theodulus quidem erat eiusmodi. Agathopus autem illi consentiens, vir erat senex, tum capitis canis honoratus, tum animi proposito, quod vitare recte transacta congruens obtinebat. Ambo puri pietatis ministri. Omnes enim corporis voluptates reicientes, ad vnum Deum, Deique Verbum Iesum Christum assidue respiciebant. Alter enim Diaconus erat eorum, quae ad credentium salutem peragebantur: Alter autem, cum esset Lector, Apostolorum Prophetarumque lectionibus audientium fidem confirmabat. Is saepe demones importunos, qui naturam hominum tum sermone, tum corpore peruertere conabantur, simplici verbo & signo Dei omnipotentis sic adiurabat, ut a Dei sigmento recedere cogentur, & potentiam illius, qui per Theodulum operabatur, confiteri.

Hos in iudicium adductos Faustinus, qui tunc Thessalonica Praefectus erat, in sibi limi sella sedens, ut vidit, vnam illam vtrunquē vocem emittere: Christiani sumus: manibusque coniunctis vno ore atque vna mente idem dicere atque sentire, confestim veritus est, ne egregio animi proposito mortem contemneret. Itaque iussit, ut omnes secederent: seque amicum simulans, blanda oratione Theodulum in sententiam suam adducere aggressus est: Mihi, inquit, obtempera adolescens, ne inani fraude deceptus, vitam amittas. At ille subridens: Ego, inquit, iam pridem dolos effugi: vereor autem, ne tu, dum fraudem dolosque sequeris, te primum in mortem conijcias sempiternam. Praefectus autem his verbis nihil commotus, cum tum muneribus, tum honoribus ad sacrificandum adducere conabatur. Sed Hospes quidam, qui Iouis sacerdotioungebatur: Si, inquit, honoribus adduci non potes, ut deis immoles, cruciatibus cogaris Imperatoris decretis obtemperare. Atqui, respondit Theodulus, nullus cruciatuum vestrorum terror tantum apud me valebit, ut minis vestris inferior esse deprehendar. Sed cum rursum Faustinus hortaretur, ut pareret, cogitaretque, quantum inter splendidam vitam & mortem acerbam interesset: Id, inquit, ipse quoque considerans, exiguum huiusce vitae curriculum decreui contemnerem, ut perpetuam in caelo vitam assequar. Quamobrem vel igni corpus meum trade, ut intelligas, quantum illud corruptatur, animam tamen integram permanere: & quanto magis a rebus ex materia constantibus recedit, tanto esse validiorem. Ecquis, inquit Praefectus, tibi persuadere potuit, ut hodie velles cruciatus mortemque despiciere? Deus, inquit Theodulus, qui cuncta providentiae lege moderatur, & filius eius Iesus Christus, Verbum patris: cuius ego militiae cum a teneris vnguiculis adscriptus sim, eam nunquam deferam: sed vitam potius, quam signum eius derelinquam.

Faustinus autem cum vellet eius dicta confutare: Praeclare, inquit, tecum agitur, adolescens, qui & signa & claustra feras Dei tui. Sanè, inquit Theodulus, is enim pietatis minister sum, ut nec igne vquam, nec ferro claustra rationis, aut fidei meae signum sis perfracturus, effecturus ve, quo minus Christum Deum praedicem. Faustinus adolescentis prudentiam admiratus, ministris, ut propius adducerent Agathopodem, imperavit: & stammis sic cum est allocutus: Immola, quandoquidem & Theodulus, qui antea decipiebatur, nunc se immolaturum pollicetur. Cognito Agathopus dolo: Et ego igitur, inquit, prompto animo sacrificium faciam Deo, eiusque filio Iesu Christo: siquidem his floridum Theodulus sacrificium se facturum promisit. Non his, inquit Faustinus, sed duodecim dijs, a quibus orbis regitur vniuersus, se pollicitus est sacrificaturum. Deos, inquit Agathopus, caput paulisper mouens, eos appellas, quos artis solertia ex materia corruptibili in hominum formas conflauit? Quos homines, cum paulo antè manibus suis confinxerint, tanquam praestantiores venerantur? Qui cum tollere manum velint, non possunt? Qui nec oculis vident, nec pedibus ambulat, nec villo sensuum munere fungitur? Quos cum animatos olim Graeci laudarent, foeminarum & puerorum amori-

amoribus contaminatos ostenderunt? Quos, qui tales nunc artes profitentur, argento & quaternis obolis vendunt? Omisso igitur Deo vero omnipotente, dijs indignis sacrificium faciam, ut illud fictis oculis adspiciant? Laudes decantabo, quas auribus ex auro, argento ve confectis exaudientes, earum me rerum, quarum expertes sunt, dominum faciant? Haec illo disserente, Praefectus veritus ne oratione sua ceteros, qui iudicandi erant, in Dei fide confirmaret, celeriter ipsum cum Theodulo in carcerem duci iussit. Ducuntur in carcerem. Eos autem ad meliora tendentes, turba sequens varijs modis oppugnabat. Alij enim Theodulum adolescentem commiserati, cum a constanti animi proposito dimouere studebant. Alij Agathopodis tempora canis exalbetia conspicati, vno omnes consensu clamabant: Tu ne quoque, Agathopodes adolescens, ut quod bonum aequumque sit, dispicere nequeas? At ipsi in animi pio proposito constantes, quae dicebantur, negligebant: & in carcerem ingressi, tacite precabantur. Nocte autem media cum eos Deus secundum quietem opportunis visis confirmasset, laeti surrexerunt, & magna voce Christum omnium saluatorem collaudabant. Deinde cum pura lachrymarum aqua manus lauissent, genibus flexis, Deo vna propè lingua supplicabant, dicentes: Deus rerum omnium opifex & moderator, qui naturam constituisti, & chaos abo- Precatio eorum ad Deum. liti, qui caeli polos fabricatus es, & Soli splendorem donasti, ut cuncta per diem illustraret: & lunam fecisti, ut noctis tenebras discuteret: vterque autem cum ceteris sideribus mundi rebus omnibus augmentum praeraret: qui terrae plantas & animalia, mari pisces, aeri volucres largitus es: ut mare quidem proprijs muneribus homini a te procreato deseruiret: aer congruentibus animum cantibus laudes tuas perfonaret: terra verò è sinu suo nobis varios fructus ederet, ut tibi soli rerum omnium Domino, quam maximas possidemus, gratias ageremus: tu genus nostrum, quod impietate obstrictum, nihil eorum, quae tibi praecpta fuerant, volebat obseruare, sed ebrietatibus & crapulae atque nequitiae, relicta iustitia, incumbebat, in aeternam ire perniciem non permisisti. Neque aduersario nostro demoni concessisti, ut tantum in nos debaccharetur, ut rationem nostram ad tartarum vsque deprimeret: sed crimina nostra obliuione delens voluntaria, è caelestibus sedibus Filium tuum vnigenitum ad homines demisisti, qui naturam assumens humanam, essentiae mortali dignitatem adungeret immortalis, ut homines in peccatis oberrantes, Verbo tuo, per quod procreati sunt, ad pietatem reuocares. Tu enim cum Filio tuo, & ipse Filius tecum, & cum sancto Spiritu, rebus maximè omnium admirandis homines impios ad pietatem adduxisti. Sic enim Lazarus, qui vitae munere defunctus, quartum iam diem in sepulchro iacebat, propter te naturae lege & mortis potestate superatis, voce tua ex inferis ad vitam rediit. Sic homo quidam, cum videndi careret facultate, solo luto oculis eius per manum tuam impo- Iohan. 9. sito, videndi vsum obtinuit. Sic olim & mulier, quae sanguinis fluxu laborabat, simbrae tuae vestis contactu, spe celerius sanitatem recuperauit. Sic placuit tibi, Deus, ut verbo tuo solo is, qui in grabato gestabatur, statim grabatum humeris ipse Matth. 9. suis gestaret. Ita nunc etiam placeat tibi, ut nos impiorum cruciatus superantes, ad caelestia regna perueniamus. Ibidem.

Hec sanctis Theodulo & Agathopode precantibus, qui eodem in loco aut homicidij, aut adulterij rei detinebantur, confestim, deposita mortis formidine, ad beatorum pedes prostrati, supplices criminum suorum veniam poscebant. Turbae verò, quae fors erant, carceris claustris confraetis, insilierunt, magna rerum, quae dicebantur, affectu admiratione. At Urbanus quidam, qui tunc Thessalonicae quaestor erat, impiusque diaboli contubernalis, cursu ad Praefectum contendit, magna voce clamans atque denuncians, multos recusaturos immolare, nisi serui Dei celeriter è medio tollerentur. Quamobrem Faustinus vehementer perturbatus atque commotus propter illos, qui in carcerem irruerant, iussit, ut adolescens simul cum sene adduceretur. Mirabantur autem omnes, quomodo vterque rebus futuris gauderet. Non aliter enim letabantur, quam si non ad supplicium & mortem, sed ad triumphum & celebritatem aliquam iucundam ducerentur. Itaque vultus hilares habebant, & Dei Verbum praedicabant. Alacritas sanctorum martyrum.

Cum igitur ad tribunal constitissent, Faustinus ad Theodulum: Quo, inquit, nomine appellaris? Respondit ille: Theodulus vocor. Nonne, inquit, didicisti, aequum esse, ut omnibus, quae dominus omnium Maximianus imperat, obtemperetur? Respondit Theodulus, & ait: Quae caeli terraeque, Dominus imperat, ea planè obseruanda esse didici. Quae autem praecipit Maximianus, si equa sunt, obseruanda esse censo: sin iniqua, nequaquam. Ecquis, inquit Faustinus, caelum fabricatus est? Deus, respondit Theodulus,

omnipotens, Dei que filius Iesus Christus, qui Verbum est Patris. Illene, inquit Faustinus, quem grauissimis cruciatibus affectum Iudæi crucifixerunt? Ille ipse, respondit Theodulus, quem crucifixerunt Iudæi, (Id enim propter nos pati voluit) & quem iudæi paulopost à mortuis in vitam reuocatum, & columbæ instar in cælum ascendentem adspexerunt. Hæc enim fecit, vt mortem expugnaret, & superbiorum rationem redargueret. Cur non potius, Faustinus inquit, deis nostris immolandu censet? Quoniam, respondit Theodulus, is potius colendus est, à quo simulacra confecta sunt, quàm ea ipsa, quæ delectationis & fraudis effecta sunt gratia. Quod enim facit, eo, quod fit, præstantius est. Cum igitur Faustinus adolescentem vestimentis spoliari iussisset, ministri eum acerbè discruciabant, clamante præcone: Sacrifica, & dimitteris. Theodulus autem: Vestimenta quidem, inquit, à corpore diuellere poteris: mentis autem si dem à Deo non auertes in æternum. Cumque liberiùs loqueretur, & proposita tormenta negligeret, Maximianuque sæpiùs tyrannum appellaret: iussit Faustinus quosdam alios tormentis, quæ ferre non poterant, coactos, coram illis sacrificare. At Theodulus: Ist hæc, inquit, tormenta parua sunt atque ridicula. Maiora tibi aduersum nos excogitanda sunt, vt perfectam in Deo coniunctionem nostram perspicias, quæ pro religione cruciatus omnes perferre potest. Necessè est, inquit Faustinus, vt hodie cas, quas Christiani scripturas appellant, in medium proferas. Si respicis, inquit Theodulus, & idololatriam fraudem existimas, & idcirco Apostolorum & Prophetarum verba requiris, vt mentem tuam in vera pietate confirmes, libenter id faciam: si minus, nè putes me Dei gratiæ proditorem futurum. Atqui, Faustinus inquit, corpori nõ parcam tuo: sed illud feris dilaniandũ obijciam, nisi mandatis meis celerrimè volueris obedire. In corpus meum, respondit Theodulus, tibi senuere licet, vt libet. Quæ autem mihi iniusta videntur esse, ea vt faciam, ne grauioribus quidem propositis cruciatibus, adduci vnquam potero.

Cum igitur in his disputationibus multum esset temporis consumptum, nec Theodulus veller scripturas prodere, alij aliundè accedebant, qui adolescentis animũ tum muneribus allicere, tum minis terrere conabantur. At ille, tanquam murus vndique ferro lapidibusque munitus, & minas aduersariorum repellebat. Tunc Faustinus ministris tacito nutu, quid fieri vellet, indicauit: qui Theodulum, vt capite damnatum, duxerunt, vbi fontes damnati que puniri solent. Cumque carnifex gladium eduxisset, Theodulus, porrecta ceruice, hæc verbis ad Deum clamauit: Gloria tibi, Pater illius, qui pro nobis mortem subire voluit. Ecce ego quoque moriar, quia te liberè confessus sum. Cum igitur Faustinus accepisset, Theodulũ ceruicem vitro porrexisse, vt ea cade coronaretur, eum ad se reduci iussit. Atque interim Agathopodem interrogabat: Tu, inquit, quomodo vocaris? Respondit ille, Agathopus. Cuius es conditionis? Eiusdem, cuius & Theodulus. Quæ nam, inquit Faustinus præfectus, tibi cum illo est necessitudo? Num genere tibi & natura coniunctus est? Respondit Agathopus: Genus quidẽ nobis diuersum est, sed ijdem mores. Et quantum genere distamus, tantum fide coniuncti sumus. Ergo, Præfectus inquit, ad idem ambo supplicium, vt verba tua indicant, properatis. Si eodem pacto, inquit Agathopus, ab istis ærumnis discesserimus, simul etiam à Deo remunerationẽ capiemus. Nonne, inquit Faustinus, turpe est te, perindè atque adolescentem, decipi, & in apertum periculum ruere? Minime, inquit vir sanctus: sed quanto sum ætate prouectior, tanto æquius est, vt eò contendam, quò Theodulus in primo ætatis flore fortitudine sua peruénit. Faustinus autem: Caue, inquit, Theodule, nè tu adolescens istiusmodi verbis decipiaris, vt temerè in gladium ruas. Iste enim cum iam canus sit, nihil noui facit, si ad finem festinat. Tua verò diuersa conditio est. Ad hæc promptissimè Theodulus: Haud ita me, inquit, ignauum aut imbecillum existimo, vt pro pietate senem esse, quàm me, fortior rem censeam. Sic eos dicentes, & Christum inuocantes corripuerunt ministri, victosque rursum in carcerem duxerunt. Ipsi autem collaudabant Deum, cuius auxilio diabolum superasse videbantur.

Porro circumsteterunt nobiles quidã lachrymantes. Ad quos Theodulus: Quid sibi, inquit, vult iste concursus & lachrymæ? Vestram, inquiunt illi, calamitatem miseramur. Ipse verò vultu admodum tranquillo subridens: Nihil est, inquit, cur, miseris vestris omissis, nos rerum meliorum appetentes commiseratione prosequamini. Hæc Theodulo dicente, miles accessit, & vrrunque ferro vinxit, atque interiùs duxit, quò turbam irruentem excluderet. At illi cum nox aduenisset, Deum collaudantes obsecrabant,

Theodulus
immaniter
cruciatur.

Mira eius
fortitudo.

Iudex vult
facras prod
scripturas.

Vide fallaciã
iudicis.

Agathopodis
fortitudo.

Reducuntur
in carcerẽ.

secrabant, vt se in religione constantes conseruaret: atque ita tranquillè quieuerunt. Verum piorum fautor adiutorque Iesus Christus, ipsis idem sentientibus, idem etiam visum, futurorum indicium, immisit. Videbantur enim sibi eodem tempore oram soluisse, cum magna pelagus tempesta occuparet: itaque fractis remis & malo, & quicquid nauim seruare posset, cum ceteri fluctibus obruti perijissent, se piscium in morem ad litus adnatasse: & gubernatoris solertia seruatos, ac splendidis vestimentis indutos, amœnum in montem, cuius cacumen cælum attingeret, conscendisse. Hoc vtrique visum nocte cum adspexissent, somno soluti, æquè enarrabant, ac si alter ignoraret. Sed cum parem vtrique gratiam fuisse subministratam cognoscerent, bonam in futurum spem suscipientes, laudes diuinas pro tanto munere decantabant atque dicebant: Quis vnquam, benignissime Deus, tantum audeat optare, quantum ex filij tui clementia quiescentes percepimus? Quis est aded feris moribus præditus, vt tanta commorus beneficentia, non omnibus voluptatibus pietatem anteponat? Quis ad benemerendum tam promptus est, vt filius tuus Iesus Christus, qui per visum nobis gratiam & coronam ante certamen ostendens, nos in stadio pietatis fortiores reddidit & constantiores? Hæc illi dum precarentur, custodes ingressi sunt, dicentes Theodulum & Agathopodem à Præfecto requiri. At illi cum Christi signum in frontibus suis fecissent, ministros victi sequebantur.

Magnus autem inter amicos & necessarios luctus exortus est. Cogitabant enim eos ad caedem rapi. Verum Theodulus ad eos hilari vultu: Si pro amicitia, inquit, lachrymatis, letari potius debetis, quòd tam honestis in rebus probemur: sin inuidia commoti, successibus nostris doletis, commune pietatis stadium patet, & fidei promulgatio pariter omnes vocat: paucis tamen coronam præbet, illis nimirum, qui nec diuitiarum, nec voluptatis studio tenentur. Dum adhuc loquerentur, Faustinus præfectus in sublimi tribunali sedens, eos tertium interrogauit: & cum nihil aliud responderet, nisi: Christiani sumus, & pro Christi nomine omnia pati volumus: ipse vultu tristi sententiam tulit, vt Theodulus & Agathopus immolare recusantes, in mare proijcerentur. Ministri igitur beatorum manus post terga reuincientes, ceruicibus eorum lapides suspenderunt, quorum pondere in profundum deprimerentur. Nauigia igitur vndique propinquo rum & amicorum plena concurrebant, qui partim pro naturæ necessitudine lachrymabantur, partim eos beatos prædicabant, quòd draconem in certamine superassent. Sed cum ad locum morti destinatũ scapha appropinquaret, quidam Faustinum deprecabantur, vt sententiam mitigaret. Qui tandem precibus eorum adductus, virum præclarum Fulvium ad eos misit, qui peteret, vt thure duntaxat vellent Deum abnegare. At illi, vt iam in Dei gratia perfecti, Christum Iesum tantum in clamabant. Verum cum iam spatij multum præterijisset, & ministri vellent priùs Agathopodem in mare deijcere, ille, ore in cælũ sublato, verba hæc voce solito clariore pronun-
ciavit: Ecce hoc rursum lauacro hodiè omnem peccati contagionem abluere, & ad Christum Iesum animis puris contendere festinamus.

His dictis, milites in fluctus etiam Theodulum, in certamine pietatis victoriæ coronam redimitum, proiecerunt. Mare autem cum eos suscepisset, fractis lapidum vinculis, multo pulchriora propinquis corpora ipsorum reddidit. Et paulò post Theodulus apprensus cum stola & decore habitu, præcepit vt facultates suæ viduis & orphanis ex æquo distribuerentur: vt post suum à nobis discessum, videretur non solum velle in caritate constitutos consolari, verum etiam propinquos ad idem pietatis studium incitare. Horum igitur sanctorum memoriam, singulis annis conuenientes, meritò celebramus. Aequum enim est, vt eos laudibus & votis annuis decoremus, qui pro veritate se fortiter gesserunt, studeamusque fidem ipsorum pro viribus imitari. Christi gratia martyrio coronati sunt sancti Theodulus & Agathopus pridè Nonas Aprilis, ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, in secula seculorum, Amen.

visum videtur in somnis.

Signum Crucis sibi imprimunt.

Fertur in eos sententia.

Merguntur in mare.

Annua eorũ celebritas.

VITA

VITA S. AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI, CLARISSIMI ECCLESIAE DOCTORIS; auctore Paulino presbytero.

4. Aprilis.

Martini, venerabilis pater Augustine, ut sicut beati Athanasii episcopus & Hieronymus presbyter stylo profecuti sunt vitas sanctorum Pauli & Antonij, in eremo positum: sicut etiam Martini venerabilis episcopi Turonensis ecclesiae Seuerus seruus Dei sermone contexit: sic etiam ego beati Ambrosij, episcopi Mediolanensis ecclesiae; meo prosequar stylo. Sed ego, ut meritis tantorum virorum, qui muri ecclesiarum sunt & eloquentiae fontes, ita etiam sermone me impari non dui. Tamen quia absurdum esse opinor, quod praecipis, declinare: ea, quae a probatissimis viris, qui illi ante me adstiterunt, & maxime ab

Maxcellina, sorore ipsius venerabili Marcellina didici, vel quae ipse vidi, cum illi adstarem, vel quae ab ijs agnoui, qui illum in diuersis prouincijs post obitum ipsius se vidisse narrarunt, vel quae ad illum scripta sunt, cum adhuc obijisse nesciretur, adiutus orationibus tuis & meritis tanti viri, licet inculto sermone, breuiter stridimque describam: ut lectoris animi & si sermo offendit, tamen breuitas ad legendum prouocet. Nec verborum fucus veritatem obducam: ne dum scriptor elegantiae pompam requirit, lector tantarum virtutum amittat scientiam: quem non magis verborum phaleras pompasque sermonum, quam virtutes rerum, gratiamque Spiritus sancti spectare conuenit. Siquidem nouerimus viatores gratiorem habere aquam breui vena stillantem, forte cum situnt, quam profluentis fontis riuos, quorum copiam sitis tempore reperire non possunt. Et hordeacus panis, dulcis solet esse etiam ijs, qui centenis vicibus ferculorum quotidiani conuiuij copias ructare consueverunt. Sed & hortorum amoena mirantibus herbae agrestes placere consueverunt. Quamobrem obsecro vos omnes, in quorum manibus liber iste versabitur, ut credatis vera esse quae dicimus. Nec puerit me quisquam studio amoris aliquid, quod fide careat, posuisse: Quandoquidem melius sit penitus nihil dicere, quam aliquid falsi proferre: cum sciamus nos omnium sermonum nostrorum reddituros esse rationem. Nec dubitem & si non ab omnibus omnia, tamen a diuersis diuersa sciri, & ea cognita nonnullis esse, quae etiam minus ipse aut audire, aut videre potui. Vnde ab die natiuitatis eius narrandi initium sumam, ut gratia viri ab incunabulis quae fuerit, agnoscat.

Ambrosius praefectus, pater S. Ambrosij.

Prouer. 16.

Soror eius virginitate professi.

Causas agit.

Igitur posito in administratione praefecturae Galliarum patre eius Ambrosio, natus est Ambrosius: qui infans in area praetorij in cunabulis positus, cum dormiret apertis, subito examen apum adueniens, faciem eius atque ora compleuit ita, ut ingrediendi in os, egrediendi que frequentarent vices. Quae pater, qui prope cum matre vel filia deambulabat, ne abigerentur ab ancilla, quae curam nutriendi infantis susceperat, prohibens, (solicita enim erat, ne infanti nocerent) expectabat patrio affectu, quo sine illud miraculum clauderetur. At illae post aliquandiu euolantes, in tantam aeris altitudinem subleuatae sunt, ut humanis oculis minime viderentur. Quo facto territus pater, ait: Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Operabatur enim iam tunc Dominus in seruuili sui infantia, ut impleretur, quod dictum est: Fauum mellis, sermones boni. Illud enim examen apum, scriptorum ipsius nobis generabat fauos, qui caelestia dona annuunt, & mentes hominum de terrenis ad caelum erigerent. Postea vero cum adoleuisset, & esset in vrbe Roma constitutus cum matre vidua & sorore, quae virginitatem iam fuerat professi, comite alia virgine, cuius virginis soror Candida, & ipsa eiusdem professionis, quae nunc Carthagine degit iam anus, cum videret sacerdotis a domestica sorore vel matre manus osculari, ipse ludens offerebat dexteram, dicens, & sibi id ab eis fieri oportere, siquidem episcopum, se futurum esse memorabat: Loquebatur enim in illo spiritus sanctus, qui illum ad sacerdotium nutrebat. Illa vero, ut adolescentem & nescientem quid diceret, respuebat.

Sed postquam edoctus est liberalibus disciplinis, Vrbe egressus est: professusque in auditorio praefecturae praetorij, ita splendide causas perorabat, ut eligeretur a viro illustri Probo, tunc praefecto praetorij, ad consilium tribuendum. Post haec consularitatis

ritatis suscepit insignia, ut regeret Liguriam Aemiliamque prouincias, venitque Mediolanum. Per idem tempus mortuo Auxentio, Arrianae perfidae episcopo, (qui Dionysio beatae memoriae confessoris ad exilium destinato, incubabat ecclesiae) cum populus ad seditionem esset commotus, essetque illi cura sedandae seditionis, ne populus ciuitatis in periculum sui verteretur, perrexit ad ecclesiam. Ibi cum alloqueretur plebem, subito vox fertur infantis in populo sonuisse, Ambrosium episcopum. Ad cuius vocis sonum, totius populi ora conuersa sunt, acclamantis Ambrosium episcopum: ita ut qui antea turbulentissime diffidebant, quia & Arriani sibi, & Catholici sibi episcopum cupiebant: superatis alterutris, ordinari repente hunc vnum mirabili & incredibili concordia consenserunt. Quo ille cognito, egressus ecclesiam, tribunal si biparari fecit: quippe mox futurus episcopus, altiora conscendit. Tunc contra consuetudinem suam tormenta iussit personis adhibere. Quod cum faceret, populus nihilominus acclamabat: Peccatum tuum super nos. Sed non similiter is populus tunc clamauit, sicut populus Iudaeorum. Illi enim vocibus suis sanguinem Dominicum effuderunt, dicentes: Sanguis huius super nos: Isti vero catechumeni scientes, fidei uocem remissionem illi peccatorum omnium per baptismatis gratiam promittebant. Tunc ille turbatus, reuertens domum, philosophiam profiteri voluit, futurus scilicet verus philosophus Christi: qui contemptis secularibus pompis, piscatorum secutus esset uentura: qui Christo populos congregarunt, non fucis uerborum, sed simplici sermone & uerae fidei ratione: missi sine pera, sine uirga, etiam ipsos philosophos conuerterunt. Quod ubi ne faceret reuocatus est, publicas mulieres publice ad se ingredi fecit, ad hoc tantum, ut uisus his, populi intentio reuocaretur. At uero populus magis magisque clamabat: Peccatum tuum super nos. At ille cum videret nihil intentionem suam proficere posse, fugam parauit. Egressusque noctis medio ciuitatem, cum Ticinum se pergere putaret; mane ad portam ciuitatis Mediolanensis, quae Romana dicitur, inuenitur. Deus enim, qui Ecclesiae suae catholicae murum parabat aduersus inimicos suos, & turrem erigebat David contra faciem Damasci, hoc est, perfidiam haereticorum, fugam illius impediuit. Qui inuentus cum custodiretur a populo, missa relatio est ad clementissimum Imperatorem Valentinianum, qui summo gaudio accepit, quod iudices a se directi, ad sacerdotium peterentur. Laetabatur etiam Probus praefectus, quod uerbum eius impleteretur in Ambrosio. Dixerat enim proficiscenti, cum mandata ab eodem darentur, ut moris est: Vade, age non ut iudex, sed ut episcopus. Pendente itaque relatione, iterum fugam parauit, atque in possessione cuiusdam Leontij clarissimi viri aliquandiu delituit. Sed ubi relationi responsum est, ab eodem Leontio proditur. praecipuum enim erat vicario, ut insisteret rebus perficiendis. Qui iniuncta sibi cum uellet implere, proposito edicto conuenit omnes, ut si uellent sibi consulere rebusque suis, proderent uirum. Productus itaque & adductus Mediolanum, cum intelligeret circa se Dei uoluntatem, nec se diutius posse resistere, postulauit se non nisi a catholico episcopo baptizari. Sollicitus enim cauebat perfidiam Arrianorum. Baptizatus itaque, fertur omnia Ecclesiastica officia implisse, atque octaua die episcopus ordinatus est summa cum gratia & laetitia cunctorum.

Igitur post annos aliquot ordinationis suae ad urbem Romam, hoc est, ad proprium solum, perrexit, ibique sanctam puellam, de qua supra memorauimus, cui manum offerre solitus erat, in domo propria cum germana, sicut reliquerat, inuenit, matrem iam defuncta. Atque cum illa dexteram illius oscularetur, subridens ait illi: Ecce, ut dicebam tibi, sacerdotis manu oscularis. Per idem tempus cum trans Tiberim apud quandam clarissimam inuitatur, ut sacrificium in domo offerret, quaedam balneatrix, quae paralytica in lecto iacebat, cum cognouisset ibidem esse Domini sacerdotem, in lectulo se ad eandem domum, ad quam ille inuitatus uenerat, portari fecit, atque oranti & imponenti manus, uerimenta attigit. Quae cum exoscularetur, statim sanitate recepta, ambulare coepit, ut impleteretur illud Dominicum dictum ad Apostolos: Etiam maiora his facietis, credentes in nomine meo. Quod tamen signum sanitatis ut mirabile fuit, ita etiam nec occultum. Nam ego hoc post annos plurimos, sanctis uiris referentibus, positus in Vrbe cognoui. Sirmium uero cum ad ordinandum episcopum Anemmium perrexisset, ibique Iustinae, tunc temporis Reginae, potentia & multitudine coadunata, ecclesia pelleretur, ut non ab ipso, sed ab haereticis Arrianis episcopis in eadem ecclesia ordinaretur, essetque constitutus in tribunali, nil curans eorum, quae a muliere excitabatur, una de uirginibus Arrianorum impudentior caeteris, tribunal con-

Præficitur Liguria & Aemilia.

Eligitur episcopus, sed modis omnibus conatur subterfugere.

Math. 27.

Luc. 9.

Can. 7.

Missæ priua te etiam antiquis celebrata.

Ioan. 14.

conscendens, apprehenso vestimento sacerdotis, cum illum attrahere vellet ad partem mulierum, ut ab ipsis casus de ecclesia pelleretur, ait ei (ut ipse solitus erat referre): Etsi ego indignus tanto sacerdotio sum, tamen te non convenit vel professionem tuam, in qualemcunque sacerdotem manus iniicere, vnde debes vereri Dei iudicium, ne tibi aliquid mali eveniat. Quod dictum exitus confirmavit. Nam alio die mortuam ad sepulcrum vsque deduxit, gratiam pro contumelia rependens. Et hoc factum non leuem aduersarijs incussit metum, pacemque magnam Ecclesie catholice in ordinando episcopo tribuit.

Vltio diuina in temerariam puellam.

Iustina Imperatrix est infelissima.

Psal. 7.

Antiphona hymni, vigilia in ecclesia Mediolanensi.

Miracula ad corpora SS. Gervasii & Protasii.

Ea decident Arriani.

Matth. 12.

Luc. 4. Iohan. 9.

Ordinato itaque catholico sacerdote, Mediolanum reuertitur, ibique supradictam Iustinam mulieris innumeras insidias sustinuit: quae muneribus atque honoribus aduersus sanctum virum oblatis, populum excitabat: sed infirmorum mentes talibus promissis decipiebatur. Promittebat enim tribunatus & diuersas alias dignitates ijs, qui illum de ecclesia raptum, ad exilium perduxissent. Quod cum multi conarētur, sed Deo praesule perferere non valerent: vnus infelicior ceteris, nomine Euthymius, tanto furorē excitatus est, vt iuxta ecclesiam sibi domum pararet, atque in eadem carrum constitueret, quo facilius raptum, ad exilium perduceret. Sed iniquitas eius in verticem ipsum descendit. Post annum enim eodem die, quo illum rapere se arbitrabatur, eodem carpento impositus, de eadem domo ipse ad exilium destinatus est, reputans sibi iusto iudicio Dei id in se esse conuersum, vt in eodem carpento dirigeretur ad exilium, quod ipse parauerat sacerdoti. Cui non minimum solatij sacerdos praebuit, dando sumptus, vel alia quae erant necessaria. Sed haec confessio hominis nec mulieris furorē, nec vfanorum Arrianorum dementiam repressit. Maiore enim accensi amentia, basilicam Portianam inuadere nitebantur. Exercitus etiam armatus ad custodiendas fores ecclesiae est directus, vt nemo audeat catholicam ecclesiam ingredi. Sed Dominus, qui de aduersarijs suis Ecclesiae suae triumphos donare consuevit, ad ecclesiae suae munimentum militum corda conuertit, vt aduersis scutis ecclesiae fores serauerent, nec egredi dimitterent, sed ingredi ecclesiam plebem catholicam minimè prohiberent. Sed nec hoc satis erat missis militibus, nisi etiam pro catholica fide cum plebe pariter acclamarent.

Hoc in tempore primo antiphonae, hymni ac vigiliae in ecclesia Mediolanensi celebrati coeperunt: Cuius celebritatis deuotio vsq; in hodiernum diem, non solum in eadem ecclesia, verum per omnes penè Occidentis provincias manet.

Per idem tempus sancti martyres Protasius & Gervasius se sacerdoti reuelauerunt. Erant enim in basilica positi, in qua sunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrum. Sed sancti martyres Nabor & Felix celeberrimè frequentabantur: Protasij verò & Gervasij martyrum vt nomina, ita etiam sepulcra incognita erant, intantum vt supra ipsorum sepulcra ambularent omnes, qui vellent ad cancellos peruenire, quibus sanctorum Naboris & Felicis martyrum ab iniuria sepulcra defendebantur. Sed vbi sanctorum martyrum sunt corpora leuata & in lecticis posita, multorum ibi sanatae aegritudines perdocentur. Caecus etiam Seuerus nomine, quinunc vsque in eadem basilica, quae dicitur Ambrosiana, in quam martyrum corpora sunt translata, religiosè seruit, vbi vestem martyrum attingit, statim lumen recepit. Obsessa etiam corpora à spiritibus immundis, curata, summa cum gratia domum repetebant. Sed ijs beneficijs martyrum inquantum crescebat fides Ecclesiae catholicae, intantum Arrianorum perfidia minuebatur. Denique ex hoc tempore sedari coepit persecutio, quae Iustinae furorē accendebatur, vt sacerdos de ecclesia pelleretur. Tamen intra palatium multitudo Arrianorum cum Iustina constituta, deridebat tantam Dei gratiam, quam Ecclesiae suae catholice Dominus Iesus meritis martyrum suorum conferre dignatus est, venerabilemque virum Ambrosium narrabat pecunia comparasse homines, qui se vexari ab immundis spiritibus mentirentur, atque ita ab illo, sicut & a martyribus, se torqueri dicerent. Sed hoc Iudaico ore loquebantur Arriani, suppresciles scilicet eorum. Illi enim de Domino dicebant: Quoniam in Beelzebub principum daemoniorum eijcit daemonia: Isti de martyribus vel de Domini sacerdote loquebantur, quod non Dei gratia, quae per ipsos operabatur, immundi spiritus pellerentur, sed accepta pecunia se torqueri mentirentur. Clamabant enim demones, Scimus vos martyres. Et Arriani dicebant: Nescimus esse martyres. Iam hoc & in euangelio legimus, vbi dixerunt demones ad Dominum Iesum: Scimus te, quia sis Dei filius. Et Iudaei dixerunt: Hic autè vnde sit, nescimus. Sed non hic testimonium accipitur daemones, sed confessio. Vnde miseres Arriani vel Iudaei, vt quod confitentur demones, illi negant. Deum tamen

tamen, qui gratiam Ecclesiae suae augere consuevit, non passus est diu insultari à perfidis, sanctis suis.

Vnus itaque ex ipsa multitudine subito arreptus spiritu immundo, clamare coepit, optare se ita torqueri eos, vt ipse torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non crederent in Trinitatis vnitatem, quam docet Ambrosius. At illi hac voce confusi, qui conuertri debuerant, & dignam tali confessione agere poenitentiam, in piscina demersum hominem necauerunt, perfidia homicidium iungentes. Deduxit enim illos ad hunc finem digna necessitas. Sanctus verò Ambrosius episcopus maioris humilitatis vir factus, donatam sibi à Domino gratiam reseruauit, crescebatque quotidiè fide & amore coram Deo & hominibus.

Per idem tempus erat quidam vir de haeresi Arrianorum, acerrimus nimirum disputator, & durus atque inconuertibilis ad fidem catholicam. Is constitutus in ecclesia tractante episcopo, vidit (vt ipse postmodum loquebatur) angelum ad aures episcopi tractantis loquentem, vt verba angeli populo episcopus nunciare videretur. Quo viso conuersus, fidem quam expugnabat, coepit ipse defendere. Fuerunt etiam duo cubiculati tunc temporis Gratiani Imperatoris, de haeresi Arrianorum, qui tractandam episcopo questionem proponerent: Ad quam audiendam altero die ad basilicam Portianam omnes se affuturos promiserant: Erat enim quaestio de incarnatione Domini. Sed alio die miserandi homines, superbiae tumore completi, nec memores promissorum, contemnentes Deum in sacerdote ipsius, nec plebis expectantis considerantes iniuriam, immemores etiam dictorum Dominicorum: Quoniam qui scandalizauerit vnum ex minimis istis, oportet vt mola asinaria collo eius alligetur, & demergatur in profundum maris: conscendentes in equos quasi gratia gestandi, ciuitatem egressi sunt, expectante sacerdote, & plebe in ecclesia constituta. Sed huius contumaciae qui finis fuerit, horresco referens. Subito enim praecipitati, miseris animas emiserunt, atque corpora illorum sepulturae sunt tradita. Sanctus verò Ambrosius, cum ignoraret quid factum esset, nec diutius posset plebem tenere, ascendens pro tribunali, de eadem quaestione, quae fuerat proposita, sermonem adorsus est, dicens: Debitum fratres curo soluendum, sed hesternos meos non inuenio creditores, & reliqua, quae scripta sunt in libro, qui de Incarnatione Domini intitulatur.

Occiso itaque Gratiano Imperatore, recipiendi corporis eius causa, secundam ad Maximum suscepit legationem: Apud quem quam constanter egerit, qui voluerit cognoscere, ipsius legationis epistolam, ad Valentinianum iuniorem datam, cum legerit, approbabit. Nobis enim alienum à promissione visum est illa inferere, ne adiunctae epistole prolixitas fastidium legenti afferret. Ipsum verò Maximum à communionis consortio segregauit, admonens vt effluis sanguinis domini sui, & (quod est grauius) innocentis, ageret poenitentiam, si sibi apud Deum vellet esse consultum. Sed ille cum poenitentiam declinat superbo spiritu, non solum futuram, sed etiam presentem salutem amisit, regnumque quod male arripuerat, foemineo quodam timore deposiuit, vt procuratorem se republicae nomine praesuisse confiteretur. Mortua verò Iustina, quidam atuspex Innocentius nomine, non opere, cum pro causa malefactorum à iudice torquebatur, aliud quam interrogaretur, fateri coepit: Clamabat enim, ab angelo maiora tormenta sibi adhiberi eo, qui custodiret Ambrosium, quoniam temporibus Iustinae ad excitanda odia populorum in Episcopum, cacumen tecti ecclesiae conscendens, medio noctis sacrificauerit. Sed quanto instantius & sollicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem Catholicam & Domini sacerdotem conualefcebat. Misisse etiam se demones, qui illum necarent, fatebatur: sed demones renuciasset, se non solum ad ipsum appropinquare minimè posse, verum etiam nec ad fores domus, in qua manebat episcopus: quia ignis insuperabilis, omne illud aedificium communiret, vt etiam longè positi vrerentur: atque ita cessasse artes suas, quibus aduersus Domini sacerdotem se aliquid posse arbitrabatur. Alius etiam gladium ferens ad cubiculum vsque, vt interficeret sacerdotem, peruenit: sed cum eleuasset manum, districto gladio, dextera obrigente remansit. Tunc se missum à Iustina postquam confessus est, brachium, quod iniquè cum extenderetur, riguerat, sanatum est confessione.

Per idem tempus cum vir illustis Probus puerum suum notarium, qui spiritu immundo grauiter vexabatur, direxisset ad Episcopum, egressum vrbe dimisit diabolus, timens ad virum sanctum perducere. Atque ita puer quandiu Mediolani apud Episcopum fuit, nulla comminatio diaboli apparuit. Sed vbi egressus Mediolano est, & prope vr-

Angelus ad aures S. Ambrosij.

Matth. 18.

It Legatus ad Maximum Imper.

Maximum excommunicat.

Confessio Innocentij maleficio.

Percussor sancto viro à Iustina immillus.

bem peruenit, idem spiritus, qui illum antea habuerat, vexare coepit. Qui cum interrogaretur ab exorcistis, cur quandiu Mediolani fuit, non in illo apparuisset, confessus est diabolus timuisse se Ambrosium, & ideo recessisse ad tempus, atque expectasse in illo loco, ubi ab illo recesserat, donec reuerteretur: quo reuertente, vas, quod deferuerat, repetisset.

Hæresis Valentinianorum 30. deos colit.

Extincto itaque Maximo, posito Theodosio Imperatore Mediolani, Ambrosio vero episcopo constituto Aquileia, in partibus Orientis in quodam castello à Christianis viris synagoga Iudæorum & lucus Valentinianorum incendio concremata sunt, propterea quod Iudæi vel Valentiniani insultarent monachis Christianis. Valentinianorum enim hæresis triginta deos colit. Sed de huiusmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit: Qua accepta, Imperator præceperat, ut synagoga ab episcopo loci reedificaretur. Sed huius præcepti tenor cum ad aures peruenisset venerabilis viri Ambrosij episcopi, direxit ad Imperatorem epistolam, quia ipse in tempore currere non poterat: qua illum conuenit, ut id, quod ab eodem statutum fuerat, reuocaretur, seruarique sibi debere ab eo audientiam: quoniam si dignus non esset, qui ab eo audiretur, dignus etiam non esset qui pro illo à Domino audiretur, vel cui preces suas, aut cui sua vota committeret. Paratum etiam se esse pro tali negotio mortè subire, nè dissimulatione sui præuicatorum faceret Imperatorem, qui tam iniusta contra ecclesiam præcepisset. Postea verò cum Mediolanum reuertitur, posito Imperatore in ecclesia, de eadem causa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit Domini personam, loquentis Imperatori: Ego te ex ultimo Imperatorem feci, ego tibi exercitum inimici tui tradidi, ego tibi copias, quas ille aduersum te exercitui tuo præparauerat, dedi: ego inimicum tuum in potestatem tuam redegei, ego de semine tuo supra solium regni constitui, ego te triumphare sine labore feci: & tu de me inimicis meis donas triumphos? Cui descendenti exedram, Imperator ait: Contra nos proposuisti hodie episcopo? At ille respondens, ait: Non se contra ipsum, sed pro ipso fuisse loquenti.

Nota sancti viri mirabilem constantiam.

Tunc Imperator: Reuera (inquit) dura præceperam contra episcopum de synagoga reparanda. In monachos verò vindicandum esse, à comitibus qui in tempore aderat, dicebatur. Quibus episcopus: Ego quidem cum Imperatore nunc ago, vobiscum verò mihi aliter agendum est. Atque ita obtinuit, ut illa, quæ statuta fuerant, reuocarentur. Nec prius ad altare accedere voluit, nisi fide sua Imperator illi agere debere testaretur. Cui episcopus: Ergo ago fide tua. Respondit Imperator: Age fide mea. Qua sponsione iterata, iam securus peregit sacerdos diuina mysteria. Hæc autem scripta sunt in epistola, quam ad germanam suam fecit: In qua tractatum inseruit, quem eodem die habuit de baculo nucæ, qui à Propheta Hieremia visus esse describitur.

Jerem. 1. lxxa 70. interpretet.

Per idem tempus causa Thessalonicensis ciuitatis, non minima successit tribulatio sacerdoti, cum penè comperisset ciuitatem deletam: Promiserat enim illi Imperator se veniam daturum ciuibus supradictæ ciuitatis, sed agentibus comitibus occultè cum Imperatore, ignorante sacerdote, usque in horam tertiam gladio ciuitas est donata, atque plurimi interempti innocentes. Quod factum ubi comperisset sacerdos, copiam Imperatori ingrediendi ecclesiam denegauit: nec prius dignum iudicauit coetui ecclesiæ vel sacramentorum communioni, quam publicam ageret poenitentiam. Cui Imperator contra asserbat, David adulterium & homicidium perpetrâsse: sed responsum illic est: Qui secutus es errantem, sequere corrigentem. Quod ubi audiuit clementissimus Imperator, irâ suscepit animo, ut publicam poenitentiam non abhorreret: Cuius correctionis profectus secundam illi parauit victoriam.

Imperatoris ex omni-nicæ, & cogit publicam agere poenitentiam.

Per idem tempus duo potentissimi & sapientissimi viri Persarum ad famam sacerdotis venere Mediolanum, deferentes secum plurimas quæstiones, ut ex illis probarent sapientiam viri. Cum quo ab hora diei prima usque ad horam ferè tertiam noctis per interpretem disputauerunt, admirantesque discesserunt ab eo. Et ut se probarent non ob aliam causam venisse, nisi ut certo certius nosset virum, quem fama compererat: alia die valefacientes Imperatori, profecti sunt ad urbem Romam, illic volentes cognoscere potentiam illustri viri Probi: qua cognita, ad propria reuerterunt. Sed egresso Theodosio de Italia, & Constantinopoli constituto, Valentiniano Augusto intra Gallias posito, directa relatio est sub nomine Senatûs à Symmacho, tunc præfecto Urbis, de repetenda ara Victoriæ & sumptibus cæremoniarum. Sed ubi comperit sacerdos, missa libello ad Imperatorem, postulauit ut ad se relationis exemplaria dirigerentur, quibus ipse pro partibus suis responsurus esset. Qua relatione accepta, præclarissimum libellum

bellum conscripsit, ut contra nihil unquam auderet Symmachus vir eloquentissimus respondere.

Sed postquam augustæ memoriæ Valentinianus in Viennensi ciuitate (quæ est Galliciarum ciuitas) vitam finiuit, Eugenius suscepit imperium: qui ubi imperare coepit, non multo post, petentibus Flauiano tunc præfecto & Arbogaste comite, aram Victoriæ & sumptus cæremoniarum, (quod Valentinianus augustæ memoriæ adhuc in minoribus annis constitutus, petentibus denegauerat) oblitus fidei suæ, concessit. Hoc ubi audiuit sacerdos, relicta ciuitate Mediolanensi, ad quam ille festinatè veniebat, ad Bononiensem ciuitatem emigravit, atque inde Fabentiam usque perrexit. Ubi cum aliquantisper degeret diebus, inuitatus à Florentinis, ad Tusciam usque descendit, declinans ad spectum sacrilegi viri, non formidans imperantis iniuriam. Nam epistolam ad eundem dedit, in qua conuenit conscientiam illius, de qua pauca de multis ponenda duxi: Et si imperatoria potestas magna sit, tamen considera Imperator, quantus sit, qui corda hominum videt, conscientiam interiorem interrogat. Nouit omnia, antequam fiant, nouit & interna pectoris tui. Ipsi falli vos non patimini, & Deum vultis celare? Hoc non cecidit in animum tuum. Quauis enim illi agebant tam perseueranter, nonne tuum fuit Imperator, pro Dei summi & veri & viui veneratione perseuerantiùs obistere, & negare, quod erat iniuria, sacrilegis? Et iterum: Quomodo igitur meis vocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor? Aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, nisi consulerem mihi, quia non potui tibi. In supradicta itaque ciuitate Florentinorum, cum in domo clarissimi quondam viri Decentis, & quod est amplius, Christiani, maneret, filius ipsius Panosophius nomine, admodum paruulus, cum spiritu immun-do laboraret, frequenti oratione & impositione manûs sacerdotis ipsius est sanatus. Sed post aliquantos dies subita infirmitate correptus infantulus, exhalauit spiritum: Cuius mater valde religiosa, & plena fide ac timore Dei, ablato illo de superiore parte domûs, ad inferiora descendit, ac in lecto sacerdotis ipso absente composuit. Quem cum reuertens sacerdos in lectulo inuenisset, (erat enim illo in tempore extra domum positus) miseratus matrem, & fidem ipsius contempletus, Helisæo similis, supra corpus infantis se ipse composuit, atque orando meruit viuam reddere matri, quem mortuum inuenerat. Ad quem etiam infantulum libellum conscripsit, ut quod ætatis infantia scire non poterat, legendo agnosceret. Veruntamen factum scriptis suis non commemorauit: sed quo affectu declinauerit commemorare, non est nostrum iudicare. In eadem etiam ciuitate basilicam constituit, in qua deposuit reliquias martyrum Vitalis & Agricola, quorum corpora in Bononiensi ciuitate leuauerat. Posita enim erant corpora martyrum inter corpora Iudæorum. Nec erat cognitum populo Christiano, nisi se sancti martyres sacerdoti ipsi reuelarent. Quæ cum deponerentur sub altari, quod in eadem basilica constitutum est, magna illic totius plebis sanctæ lætitia atque exultatio fuit, poenæ demonum confidentium martyrum merita.

S. Ambrosij obiurgat Eugenium Imperatorem.

4. Reg. 4.

Ambrosius infantulum mortuum suscitauit.

Nota ethnicorum de S. Ambrosio sententiam.

Per idem tempus Arbogastes comes aduersum gentem suam, hoc est, Francorum, bellum parauit, atque pugnando, non paruam multitudinem manu fudit: cum residuis verò pacem firmavit. Sed cum in conuiuio à regibus gentis suæ interrogaretur, Vtrum sciret Ambrosium, & respondisset, nosse se virum, & diligere ab eo, atque frequenter cum illo conuiuari solitum: audiuit, Ideo vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit Soli, Stæ, & stat. Quod ego ideo posui, ut cuius fanatæ fuerit vir sanctus etiam apud Barbaras gentes, legentes agnoscant. Nam & nos, referente iuvene quodam Arbogastis admodum religioso, cognouimus, qui tunc interfuit. Erat enim in tempore, quo hæc loquebatur, vini minister. Profectus itaque sacerdos de Tuscia partibus, Mediolanum reuertitur, iam inde egresso Eugenio contra Theodosium Imperatorem, ibique Christiani Imperatoris præstolabatur aduentum, securus de Dei potentia, quod non traderet credentem in se hominibus iniustis, nec relinqueret virgam peccatorum super sortem iustorum, nè extenderent iusti ad iniquitatem manus suas. Promiserat enim Arbogastes tunc comes, & Fabianus præfectus Mediolano egredientes, cum victores reuertissent, stabulum se esse facturos in ecclesia Mediolanensi, atque clericos sub armis probaturos. Sed miserandi homines, cum dæmonibus malè creduli sunt, & aperiant os suum in blasphemiam contra Deum, spem sibi victoriæ ademerunt. Causa autem commotionis hæc fuit, quia munera Imperatoris, qui se sacrilegio commiscuerat, ab ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum ecclesia societas tribuebatur. Sed Dominus, qui Ecclesiam suam tueri consuevit, de celo iaculatus est iudicium, atque omnem

omnem victoriam ad religiosum Imperatorem transfudit Theodosium.

Eugenij cedes.

Extincto itaque Eugenio à satellitibus eius, cum scripta acciperet Imperatoris, non illi alia maior cura fuit, quam ut pro his interueniret, quos renatos inuenerat. Obsecrauit primò scriptis Imperatorem, missò diacono: postea verò quam directus est lohannes, tunc tribunus & notarius, qui nunc præfectus est, ad tuitionem eorum, qui ad ecclesiam confugerant, etiam ipse Aquileiam perrexit, precaturus pro eis: quibus facile venia impetrata est, quia Christianissimus Imperator, prouoluit pedibus sacerdotis, testabatur meritis & orationibus eius se esse seruatum. Reuertens itaque de vrbe Aquileiensi, vno die præcessit Imperatorem. Nec diu clementissimæ memoriæ Theodosius Imperator, susceptis filiis in ecclesia & traditis sacerdoti, in hac luce fuit. Post cuius obitum serè triennium superuixit. Quo in tempore sancti Nazarij martyris corpus, quod erat in horto positum extra ciuitatem, leuatum, ad basilicam Apostolorum, quæ est Romana, transfudit. Vidimus autem in sepulcro, quo iacebat corpus martyris, (qui quandò sit passus, vsque in hodiernum diem scire non possumus) sanguinem martyris ita recentem, quasi eodem die fuisset effusus. Caput etiam ita integrum atque incorruptum cum capillis capitis atque barba, ut nobis videretur eodem tempore, quo leuabatur, lotum atque compositum in sepulcro. Et quid mirum? quandoquidem Dominus hoc in Euangelio antè promissit, quòd capillus de capite eorù non periret. Etiam odore tanto repleti sumus, ut omnium aromatum vinceret suauitatem. Leuato corpore martyris & in lectica composito, statim ad S. Celsum martyrem, qui in eodem horto positus est, cum sancto sacerdote ad orationem perreximus. Nunquam tamen illi antea orasse in eodem loco, compertum habemus. Sed hoc erat signum reuelati martyris, si sanctus sacerdos ad locum, ad quem nunquam antea fuerat oraturus, esset. Cognouimus tamen à custodibus loci ipsius, quòd à parentibus, illis traditum sit, non discedere de loco illo per omnem generationem & progeniem suorù, eò quòd thesauri magni in eodem loco positi essent. Et verè magni thesauri, quos non ærugo neque timea exterminat, neque fures effodiunt & furantur: quia custos eorum Christus est, & locus eorum aula cælestis: quibus viuere Christus fuit, & mori lucrum. Translato itaque corpore martyris ad basilicam Apostolorum, ubi pridem sanctorum Apostolorum reliquæ summa omnium deuotione positæ fuerant, cum tractaret episcopus, quidam de populo, repletus spiritu immundo, clamare cœpit se torqueri ab Ambrosio. At ille conuersus ad eum, ait: Obmutescite diabole: quia non te torquet Ambrosius, sed fides sanctorum & inuidia tua: quoniam illò vides ascendere homines, vnde tu deiectus es. nam Ambrosius nescit infari. Quo dicto, ille qui clamabat, obmutuit, prostratusque in terram est, nec amplius vocem, qua obstrepere posset, emisit.

Luc. 21.

Magni thesauri reliquæ martyrum.

Per idem tempus, cum consularis sui tempore Imperator Honorius in vrbe Mediolanensi Libycarum ferarum exhiberet munus, populo illuc concurrente, data copia est, missis militibus ab Stilicone comite, hortatu Eusebij præfecti, ut Cresconius quidam de ecclesia raperetur. Quem confugientem ad altare Domini, sanctus episcopus cum clericis, qui in tempore aderant, defendendum circumdedit: Sed multitudo militum, quæ duces suos habebat de perfidia Arrianorum, præualuit aduersum paucos: atque ablato Cresconio, exultantes ad amphitheatrum reuerterunt, ecclesiæ luctum non modicum relinquentes. Nam sacerdos prostratus ante altare Domini, factum diu fleuit. Sed cum reuertissent & renunciassent his, à quibus fuerant destinati milites, dimissi leopardi, saltu celeri ad eundem locum, in quo sederant, qui de ecclesia triumphabant, ascendentes, grauitè laniatos reliquerunt. Quod ubi vidit Stilico comes, poenitentia morus est, ita ut per multos dies satisfaceret sacerdoti: & illæsum quidem illum, qui ablatum fuerat, dimisit: sed quia grauissimorum criminum erat reus, & aliter emendari non poterat, ad exilium destinatur, non multò post indulgentia prosequente.

Vide miraculū ob violatā ecclesiæ libertatem.

Theodulo

Per idem tempus eum ad palatium pergeret, eumque pro loco officij nostri sequeremur, * Theodulo tunc notario, qui postea summa cum gratia Mutinensem rexit ecclesiam, cum casu quidam pede esset lapsus, atque prostratus iaceret in terra, ridente, conuersus sacerdos, ait: Et tu, qui stas, vide nò cadas. Quo dicto, statim is qui alienum lapsum riserat, suum doluit. Fritigildis verò regina Marcomannorum, cum à quodam Christiano viro, qui ad illà fortè de Italiæ partibus venerat, referente sibi, audiret famam Christi credidit, cuius illum seruulum recognouerat: missis que Mediolanum nunciis ad ecclesiam, per legatos postulauit, ut scriptis ipsius, qualiter credere deberet, infor-

Fritigildis regina Marcomannorù, credit in Christum.

informaretur. Ad quam ille epistolam fecit præclaram in modum catechismi, in qua etiam admonet, ut suaderet viro, Romanis pacem seruare. Quæ accepta epistola, mulier stans viro, & cum populo suo se Romanis tradidit. Quæ cum venisset Mediolanum, plurimum doluit, quòd sanctum sacerdotem, ad quam festinarat, minimè reperisset: iam enim de hac luce migrauerat.

Temporibus verò Gratiani (ut retrò redeam) cum ad prætorium Macedonij, tunc magistri officiorum, pro quodam intercedendo perrexisset, atque præcepto supradicti viri fores inuenisset clausas, nec copiam ingrediendi adeptus esset, ait: Et tu quidem venies ad ecclesiam, quam nec tu ingrediere, ianuis licet non clausis. Quod factum est: Mortuo Gratiano, confugiens Macedonius ad ecclesiam, patentibus ianuis aditum reperire non poterat. Ipse autem vir venerabilis episcopus erat multæ abstinentiæ & vigiliarum multarum & laborum, quotidiano ieiunio macerans corpus. Cui prandendi nunquam consuetudo fuit, nisi die sabbato & Dominico, vel cum natalitia celeberrimorum martyrum essent. Orandi etiam assiduitas magna die ac nocte. Nec operam declinabat scribendi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur. Erat etiam in illo sollicitudo omnium ecclesiarum, interueniendi etiam magna assiduitas & constantia. In rebus etiã diuinis implendis fortissimus, intantum, ut quod implere solitus erat circa baptizandos, quinque postea episcopi à tempore quo decessit, vix implerent. Sollicitus etiam nimium pro pauperibus & captiuis. Nam tempore, quo episcopus ordinatus est, aurum omne atque argentum, quod habere poterat, ecclesiæ vel pauperibus contulit. Prædia etiam quæ habebat, reseruato vsu fructu germanæ suæ, donauit ecclesiæ: nihil sibi, quod hinc suum diceret, derelinquens, ut nudus atque expeditus miles Christi, Dominum suum sequeretur: Qui cum diues esset, propter nos pauper factus est, ut nos eius inopia ditaremur.

Abstinētia, vigilia, & oratio Ambrosij.

Liberalitas in pauperes & ecclesiā, 2. Cor. 8.

Erat enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus. Siquidem quotiescunque illi aliquis, ob percipiendam poenitentiam, lapsus suos confessus esset, ita flebat, ut & illum flere compelleret. Videbatur etiam sibi cum iacente iacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, ut intercessores apud Deum sint magis, quam accusatores apud homines. Nam & secundum Apostolum, circa huiusmodi hominem confirmanda charitas est, quia ipse sui accusator est: nec expectata accusatorem, sed præuenit, ut confitendo suum alleuet ipse delictum, nec habeat, quod aduersarius criminetur. Ideoque scriptura dicit: Iustus in principio sermonis accusator est sui. Vocem enim eripit aduersario, & quasi dentes quosdam, paratos ad prædam criminationis infestat, peccatorum suorù confessione confringit, dans honorem Deo, cui nuda sunt omnia, & qui vult vitam magis peccatoris quam mortem: Nam ipsi poenitenti non sufficit sola confessio, nisi subsequatur & emendatio facti, ut poenitens non faciat poenitenda. Humiliet etiam animam suam, sicut David sanctus: qui postquam audiuit à propheta, Dimissum est peccatum tuum, humilior factus est in emendatione peccati, ita ut cinerem sicut panem manducaret, & potum suum cum fetu misceret. Flebat etiam amarissimè, quotiescunque fortè nunciatum illi fuerat de cuiuscunque sancti obitu sacerdotis, intantum ut nos illum consolari niteremur, ignorantium affectum viri, nec qua ratione ita fieret, intelligentes. Quibus ille huiusmodi responsum reddebat: Non se flere quia recesserat, qui fuerat mortuus nunciatus, sed quia se præcesserat: Vel quia difficile esset inuenire virum, qui summo sacerdotio dignus haberetur.

Confessio faciementalis.

2. Cor. 2.

Prouer. 18.

Ezech. 18.

2. Reg. 12.

Gal. 10.

Ipse autem de sua morte antè prædixit, quòd vsque Pascha nobiscum futurus esset: quod quidem meruit Dominum obsecrando, quo maturius hinc liberaretur. Ingemiscebat enim vehementer, cum videret radicem omnium malorum auaritiam pullulare, quæ neque copia, neque inopia minui potest, magis magisque crescere in hominibus, & maximè in ijs, qui in potestatibus erant constituti, ita ut interueniendi illi apud illos grauissimus labor esset, quia omnia precio distrahebantur. Quæ res primò omnem malum inuexit Italiæ, & deinde omnia vergunt in peius. Et quid dicam, si in huiusmodi personis ita rabiem suam exercet, qui solent aut filiorum, aut propinquorù causas prætereendere, ad excusandas excusationes in peccatis: quandoquidem plerisque ceperit etiã celibes sacerdotes vel Leuitas, quibus portio Dei est, ut etiam ipsi illam appetant? Et ve mihi misero, quia nec fine mundi prouocamur, ut tam graui iugo seruitutis liberari velimus, quo dimergimur ad profundum inferni, ut faciamus nobis amicos de mam-

Auaritiam

deplorat,

multorum

malorum

causam.

Luc. 16.

1. Cor. 10. mona iniquitatis, qui nos recipiant in aeterna tabernacula. Attamen beatus ille, qui quandoque conuersus, diruptis vinculis atque proiecto iugo huiusmodi dominationis, tenebit & allidet paruulos eius ad petram, hoc est, omnes intentiones eius allidet ad Christum, qui secundum Apostolum petra est, quae omnes ad se allisos interimit, ipsa inuolabilis manens, nec reum faciens eum, qui ad se alliserit nequissimi vteri deteriores partus, sed innocentem: ita vt securus possit dicere, Portio mea Dominus: Quia cui nihil in seculo est, illi portio est Christus: & qui contempserit pauca, multa percipiet, insuper & vitam aeternam possidebit.

Psalm. 141. Visio Paulini, beato viro assistentis.

Ante paucos vero dies, quam lectulo detineretur, cum quadragessimum tertium psalmum diceret, me excipiente & videte, subito in modum scuti breuis, ignis caput eius cooperuit, atque paulatim per os ipsius, tanquam in domum habitatorum, ingressus est, & facta est facies eius velut nix, postea vero reuersus est vultus eius ad speciem suam. Quod cum fieret, stupore percussus obrigui, nec potui scribere, quae ab illo dicebantur, nisi posteaquam visio ipsa transibat. Dicebat enim in eo tempore testimonium scripturae divinae, quod ego optimè retinebam. Nam scribendi vel dictandi ipso die finem fecit. Sed quidem ipsum psalmum explere non potuit. Ego vero id, quod visum à me fuerat, honorabili viro Casto diacono (sub cuius cura debebam) statim retuli. At ille repletus gratia Dei, spiritu sancti aduentum me in illo vidisse edocuit ex lectione Actuum Apostolorum. Superioribus autem diebus, cum Stiliconis tunc comitis seruus, qui demonio laborauerat, in Ambrosiana basilica iam sanus maneret, commendatus à domino suo, (ferebatur enim, quod libenter ab eodem haberetur) facere falsas epistolas tribunatus compertum est, intantum vt tenerentur homines, qui ad ministrandum pergebant. Sed ubi ad personam serui sui peruenit comes Stilico, ipse in seruo suo noluit vindicare. Homines etiam, qui decepti fuerant, interuentu sacerdotis dimisit: de ipso vero seruo, sacerdoti questus est. Quem vir sanctus cum de ecclesia Ambrosiana egrederetur, requisit fecit atque ad se perducit. Quem cum interrogasset, & deprehendisset autorem tanti flagitij, ait: Oportet illum tradi satanae in interitum carnis, ne talia in posterum audeat admittere. Quem eodem momento, cum adhuc sermo esset in ore sacerdotis sancti, spiritus immundus arreptum disceperere cepit. Quo viso, non minimo timore repleti sumus & admiratione. Multos etiam diebus ipsis, imponente illo manus & imperante, ab spiritibus immundis vidimus esse purgatos.

Pellit ab obsessis demonibus.

Per idem tempus Nicentius quidam, ex tribuno & notario, quodam pedum dolore tenebatur, vt raro in publico videretur. Cum ad altare accessisset, vt sacramenta perciperet, calcatusque, casu à sacerdote exclamaret, audiuius: Vade, & amodo saluus eris. Nec se amplius doluisse pedes tempore, quo sanctus sacerdos de hac luce migravit, laetis testabatur. Sed post dies hos, ordinato sacerdote ecclesiae Ticinensi, incidit in infirmitatem: Qua cum plurimis diebus detineretur in lectulo, comes Stilico dixisse fertur, Quod tanto viro recedente de corpore, interitus immineret Italiae.

Præclara vox sanctissimi patris.

Vnde conuocatis ad se nobilibus viris illius ciuitatis, quos diligere à sancto sacerdote cognouerat, partim interminatus est illis, partim blando sermone perfraxit, vt pergerent ad sanctum sacerdotem, suaderentque illi, vt sibi viuendi peteret à Domino commearum. Quod ille ubi ab illis audiuit, respondit: Non ita inter vos vixi, vt pudeat me viuere: nec tunc eo mori, quoniam Dominum bonum habemus. Per idem tempus cum in extrema parte porticus, in qua iacebat, in imo positi Castus, Polemius, Venerius & Felix tunc diaconi secum tractarent, voce ita repressa, vt vix iuuicem se audirent, quis post obitum illius episcopus ordinandus esset, atque cum de nomine sancti loquerentur Simpliciani, tanquam interesset tractatui, cum longè positis ab ipsis iaceret, approbas exclamauit tertio: Senex, sed bonus. Erat enim Simplicianus æui maturior. Qua voce audita, expauescentes fugerunt. Defuncto tamen eo, non alius illi successit in sacerdotio, nisi is quem ille bonum senem trina voce signauerat. Cui Simpliciano Venerius, quæ supra memorauimus, successor fuit: Felix vero nunc vsque Bononiensem regit ecclesiam. Castus autem & Polemius nutriti ab Ambrosio, bonæ arboris boni fructus, in ecclesia Mediolanensi diaconij funguntur officio. In eodem tamen loco, in quo iacebat, (sicut referente beato Basiano episcopo Laudensis ecclesiae, qui ab eodem audierat, didicimus) cum oraret vnâ cum supradicto sacerdote, viderat Dominum Iesum aduenisse ad se, & ardentem sibi. Nec multos post dies ablatas est.

Videt Christum ardentem sibi.

Sed & eodem tempore, quo à nobis migravit ad Dominum, ab hora circiter vndecima diei, vsque ad illam horam, qua emisit spiritum, expansis manibus in modum crucis ora-

orauit. Nos vero labia illius moueri videbamus, vocem autem non audiebamus. Honoratus autem sacerdos ecclesiae Vercellensis, cum in superiori domo se ad quietem composuisset, tertio vocem vocantis se audiuit, dicentisque sibi: Surge, festina, quia modò est recessurus. Qui descendens, obtulit sancto Domini corpus. Quo accepto, ubi glutiuuit, emisit spiritum: bonum vaticum secum ferens, vt in virtute esca anima refectior, angelorum nunc consortio, quorum vitam vixit in terris, & Eliae societate lateretur: Quia vt Elias nūquam regibus vel vllis potestatibus, ita nec iste pro Dei timore loqui veritus est. Atque inde ad ecclesiam maiorem antelucana hora, qua defunctus est, corpus ipsius portatum est: Ibi que eadem fuit nocte, qua vigilamus in Pascha: quem plurimi infantes baptizati, cum à fonte venirent, viderunt, ita vt aliqui sedentem in cathedra tribunali dicerent: alij vero ascendentem suis parentibus digito ostenderent: sed illi videntes, videre non poterant, quia mundatos oculos non habebant. Plurimi autem stellam supra corpus eius se videre narrabant. Sed lucente die Dominico, cum corpus illius, peractis sacramentis diuinis, de ecclesia leuaretur, portandum ad basilicam Ambrosianam, in qua positus est, ita ibi demonum turba clamabat se ab illo torqueri, vt ciuitas eorum ferri non posset. Quae gratia sacerdotis non solum in illo loco, verum etiam in plurimis prouincijs vsque in hodiernum diem manet. Iactabant etiam turba virorum ac mulierum oraria vel semicinctia sua, vt corpus sancti aliquatenus ab ipsis contingeretur. Erat enim exequiarum turba innumerabilis, totius dignitatis, totiusque sexus, omniumque penè ætatum, non solum Christianorum, sed etiam Iudeorum & paganorum: maiore tam gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati.

Habes hic communiōnem vnius speciei.

Quanta deuotio populi erga corpus B. Ambrosij defuncti.

Eodem, quo obiit, die, sicut textus epistolæ loquitur, quæ à successore eius venerabili viro Simpliciano suscepta est, de partibus Orientis ad ipsum, tanquam adhuc nobiscum viuentem, directa, quæ nunc vsque Mediolani habetur in monasterio, quibusdam viris sanctis apparuit, orans cum illis & imponens illis manus. Habet enim diem epistola, quod directa est: Qua lecta, inuenimus diem esse, quo ille defunctus est. Intra Tusciam ciuitate Florentia, ubi nunc vir sanctus, Zenobius nomine, episcopus est, quia promiserat, penitentibus illis, illos se sæpius visitaturum, frequenter ad altare, quod est in basilica Ambrosiana, quæ ibidem ab ipso constituta est, visum orare, ipso sancto viro sacerdote Zenobio referente didicimus. In eadem etiam domo, in qua declinans Eugenium mansit, tempore, quo Radagaisus supradictam ciuitatem obsidebat, cum iam de se penitus desperasset viri ciuitatis, per visum cuiusdam apparuit, & promisit alio die salutem illis affuturam. Quo referente, ciuium animi sunt erecti. Nam altero die, adueniente Stilicone tunc comite cum exeritu, facta est de hoste victoria. Hæc Pansophia, religiosa foemina, matre pueri Pansophij, referente cognouimus. Mascezele etiam desperanti de salute sua vel exercitus, quem ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu, in visu noctis apparuit, atque cum prouolueretur ad pedes sancti viri Mascezele, percutiens in terram senex baculo, quo regebatur, tertio (hac enim illi specie apparuerat) ait: Hic hic hic, signans locum: deditque intellectum viro, quem visitatione dignum fuerat arbitratus, vt agnosceret se in ipso loco, in quo sanctum Domini viderat sacerdotem, die tertia victoriam adepturum, atque ita securus bellum & inchoauit, & consummauit. Nos tamen ea Mediolani positi, ipso Mascezele referente, cognouimus: Nam & in hac prouincia, in qua nunc positi hæc describimus, plurimis hoc ipsum retulit sacerdotibus, quibus etiam referentibus, securus antè nobis cognita, huic libro adiungere arbitrati sumus. Sifinni etiam & Alexandri martyrum, qui nostris temporibus, hoc est, post obitum sancti Ambrosij in Agaumæ partibus, persecuentibus gentilibus, martyrij coronam adepti sunt, cum reliquias Mediolani summa cum deuotione suscipereamus, adueniente quodam cæco & referente cognouimus, qui eodem die tacto lectulo, in quo sanctorum reliquias portabantur, lumen recepit, quod per visum noctis vidisset nauem appropinquare litore, in qua erat multitudo albatorum virorum: quibus descendentes ad terram, cum vnum de turba precaretur, vt sciret qui essent ij viri, audierit, Ambrosium eiusque consortes. Quo audito nomine, cum deprecaretur vt lumen reciperet, audierit ab eo: Perge Mediolanum, & occurre fratribus meis, qui illò venturi sunt, (designans diem) & recipies lumen: erat enim vir (vt ipse asserbat) de litore Dalmateno, nec se antè venisse in ciuitatem asserbat, priusquam recto itinere reliquijs sanctorum occurrisset nõdum videns: sed tacto loculo, videre coepisse.

Reliquias martyrii à Mediolanensibus summa cum deuotione suscipere.

His itaque decursis, non arbitrò graue videri, si paululum promissi nostri metas excesserimus, vt Domini dictum, quod per os sanctorum prophetarum locutus est,

Pfal. 100. completum esse doceamus: Seditrem aduersus fratrem suum & detrahentem occulte, persequebar. Et alibi: Noli diligere detrahere, ne eradiceris. Vt quicumque forte huiusmodi captus est consuetudine, cum legerit qualiter in his, qui sancto viro detrahente ausi sunt, fuerit vindicatum, ipse etiam in alijs emendetur. Igitur Donatus quidam, natione Apher, presbyter tamen Ecclesie Mediolanensis, cum in conuiuio positus, in quo erant nonnulli religiosi viri, detraheret memorie sacerdotis, aspernantibus illis & desipientibus linguam nequam, subito vulnere percussus graui, de eodem loco, in quo iacebat, alienis manibus subleuatus, in lectulum positus est, atque inde ad sepulcrum usque perductus. In vrbe etiam Carthaginensi, cum apud Fortunatum diaconum, fratrem venerabilis viri Aurelij episcopi, ad conuiuium venissem, vna cum Vincentio Colostano episcopo, Murano etiam episcopo Bolitano, sed & alijs episcopis & diaconibus, Murano episcopo detrahenti sancto viro, retuli exitum presbyteri superius memorati, quod ille de alio dictum, de se oraculum, maturo suo exitu comprobauit. Nam de eodem loco, in quo iacebat, cum subito vulnere ingenti esset percussus, alienis manibus ad lectum portatus est: atque inde ad domum, in qua hospitabatur, reductus, diem clausit extremum. Is finis virorum detrahentium fuit, quem videntes, qui tunc aderant, admirati sunt. Vnde horror & obscuro omnem hominem, qui hunc librum legit, ut imiterur vitam viri, laudet Dei gratiam, declinet detrahentium linguas, si vult in agis consortium habere cum Ambrosio in resurrectione vite, quam cum detrahentibus illi subire supplicium, quod nullus sapiens non declinat. Tuam etiam precor beatitudinem, pater Augustine, ut pro me humilimo peccatore Paulino, cum omnibus sanctis, qui tecum inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in veritate, orare digneris: ut quia in adipiscenda gratia cum tanto viro non sum dignus habere consortium, adeptus meorum veniam peccatorum, sit mihi primum, fugisse supplicium.

Est Epistola 55.

EPISTOLA S. BASILII MAGNI AD S.
Ambrosium Episcopum.

Litterarum siue Epistolarum oportunitas.

Matth. 12.

1. Reg. 16.
Psal. 77.
Amos 7.

Magna semper & multa quidem sunt Domini nostri dona, quorum neque magnitudo mensurabilis, neque multitudo numerabilis est. Vnum vero, quod inter maxima reputari potest ab ijs, qui non difficili beneficiorum Dei in se collatorum sensu tanguntur, & presens hoc est, quod quam longissime propter locorum distantiam seiuicis, per litterarum alloquium mutuo coalescere dedit. Largitus est autem duplicem cognoscendi modum: Vnum per presentem conuiuium & congressum: alterum per consuetudinem literariam. Quoniam igitur te per ea, quae locutus es, cognouimus: cognouimus vero non ex eo, quod nota quaedam corporis tui menti nostrae impressa sit: sed quod interioris hominis tui pulchritudinem veluti ex variegata sermonum pictura cognouimus. nam quisque nostrum ex abundantia cordis loquitur. Glorificamus autem Deum nostrum, qui ex quauis mortalium generatione eos, qui sibi placuerint, deligit. Qui olim quidem ex pastoribus ouium populo suo principem excitauit, & Amos de grege caprarum sumptum, spiritu suo instruxit, & ad propheticam dignitatem extulit: nunc vero virum ex vrbe regia, cui totius gentis principatus concreditus erat, sapientia sublimem, generis claritate, vitae splendore, orandi facultate & rebus secularibus illustrem, ad gregum Christi pasturam traxit: qui proicctis huius vitae opibus vniuersis, proque damno habitis, ut Christum lucrifaceret, commissa sibi magni ac preclari nauigij, Ecclesie videlicet Dei, in fide Christi gubernacula accepit. Age igitur o homo Dei, quandoquidem non ab hominibus accepisti aut doctus es Euangelium Christi, sed ipse te Dominus e medio iudicium terrae desumptum ad praesidentiam Apostolicam transtulit: certa bonum certamen, cortige ac moderare infirmitatem populi, si qua Arianae vesaniae labe tactus est: renoua prisca patrum vestigia, & quod dilectionis erga nos fundamentum iecisti, in ipsam structuram assiduitate mutui nostri alloquij excitare ac prouehere stude. Nam hoc pacto spiritu poterimus coniuncti esse, licet terrestri habitatione quam longissime alter ab altero distiti simus.

ITEM

ITEM DE B. AMBROSIO, EX ECCLESIASTICA HIST.
*Theodoreti lib. 5. cap. 16. & 17. interprete Ioanne Christo
phorono Angliae Episcopo.*

Omnes communis humani generis aduersarij tendiculas vitare, non adeo facile est. Nam qui morbum intemperantiae effugerit, idem auaritia laqueo irretitus tenetur. Quod si ab illo etiam vitio sit victoriam consecutus, ex altera parte patet inuidiae vorago, ad eum absorbendum parata. Sin autem hanc quoque transilierit, reperiet rete sibi obiectum iracundiae. Alias denique pedicas tendit diabolus hominibus propè infinitas, quibus eos illaqueatos ad exitium perducit. Habet quoque corporis perturbationes inferuientes machinis, quas contra animos hominum fabricatus est. Sola autem mens sua vigilantia reportat victoriam: & in inclinatione, qua in rerum diuinarum amorem propendet, impetum machinarum diabolicarum frangit. Quapropter admirabilis iste Imperator (Theodosius senior) humanae naturae particeps, à perturbationibus minimè vacuus fuit: quippe immoderata animi concitatione, cum iusta iracundia coniuncta, impulsus facinus crudele & nefarium commisit. quod quidem ad legentium utilitatem hoc loco commemorabo: nam eiusmodi profecto est, ut Imperator iste admirabilis ob id tum in crimen merito vocari, tum contra summa laude ac praedicatione efferri debeat.

Thessalonica vrbs est amplissima illa quidem, & multis hominibus frequentata: quae tametsi subiecta est ditioni Macedonum, praecunctis tamen vrribus Thessaliae, Achaiae & aliarum gentium plurimarum, quas praefectus Illyriae moderatur, primas obtinet. In hac cum forte seditio concitata esset, magistratus aliquot obruti lapidibus fuere, & grauius contumelijs vexati. Quibus rebus nunciatis, Imperator bile accensus, flammam nequaquam repressit iracundiae, neque freno rationis eius impetum cohibuit: sed illius arbitrio permisit pronunciandae sententiae de supplicio Thessalonicensibus irrogando potestatem. Iracundia igitur hanc auctoritatem nacta, velut tyrannus omnia suo nutu gubernans, ruptis habenis, & iugo rationis excusso, gladios inique contra omnes dirinxit, & insontes pariter cum fontibus trucidauit. Nam septem hominum millia, ut ferunt, interfecta fuere: in qua occisione non iudicium antecesserat, neque auctores tam horrendi facinoris iusta & legitima sententia condemnati, sed omnes simul, veluti spicae in messe desecta, concisi fuerunt.

Hac miseranda & lugubri calamitate cognita, Ambrosius ille, de quo supra diximus, Imperatori Mediolanum aduentanti, & in sacrum templum ingredi cupienti, extra sacra vestibula obuiam procedit, veratque in templum intrare, & his ferè verbis eum affatur: Est verisimile, o Imperator, te ignorare caedis abs te perpetratae magnitudinem, neque post sedatam iracundiam, ratione admissum facinus peruidere. Nam Imperatorius fortasse principatus peccatum agnoscere non sinit, sed potestas offundit rationi caliginem. Verum quae sit natura nostra, & quam fragilis ac fluxa, considerandum est, & in auitum puluerem, ex quo orti sumus, & in quem recasuri, acies mentis intendenda: neque ipse splendore purpurae deceptus, corporis illa operi imbecillitatem ignorare debes. Quinctiam illis imperas, qui & eiusdem sunt naturae participes, atque adeo conserui. Vnus enim Dominus omnium & rex, huius vniuersitatis fabricator Deus. Quibus igitur oculis intuebere templum illius, qui est omnium Dominus? quibus pedibus sanctum illud solum calcabis? Qui quæso, manus iniusta caede & sanguine resperfas extendere audes, & eisdem sacrosanctum corpus Domini acipere? Aut quomodo venerandum eius sanguinem ori admovebis, qui furore ira iubente tantum sanguinis tam inique effudisti? Recede igitur, & ne conare nouo scelere scelus ante editum augere: sed cape esse vinculum, quo ut ligeris, Dominus omnium caelitum sententiam dat. Quod quidem vinculum vim habet, & morbum animi depellendi, & te ad sanitatem restituendi.

Huic orationi obsecutus Imperator (Nam diuinis educatus eloquijs, accuratè norat, tum quae essent officia sacerdotum, tum quae regum propria) cum gemitu & lacrymis ad palatium reuertitur. Atque longo temporis spatio dilapso (octo enim menses iam praeterierant) Seruatoris natalitia fuere celebrata: Imperator autè confidet in palatio, lamentis se dedens, & magnam vim profundis lacrymarum. Quod cum animaduertisset, Ruffinus,

Varijs homines impugnantur vitijs.

Vigilans animus ea vincit.

Cap. 17. Thessalonice vrbs praestantia & dignitas.

Caduntur multi Thessalonicenses.

S. Ambrosium Theodosium Imperatoris communiōe, siue excommunicat.

Magister aulae, idem quod praefectus palatii. Ruffinus, qui tum magister aulae fuit, magnaque apud Imperatorem autoritate, utpote familiaritate ei coniunctior, ad illum accedit, rogat causam fletus. Tum Imperator lugens acerbius, & maiorem in modum fletus, Tu, inquit, Ruffine ludis. nam quantum dum mente complector, quam facilis aditus ad sacrum templum seruis & mendicis pateat, liberque illis ad Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem non modo ad illum locum, verum etiam ad caelum ipsum accessus praclusus sit. Nam veni mihi in mentem sententiam a Domino prolatae, quae palam dicit: Quenquamque ligaveritis super terram, erit ligatus & in caelis. Cui Ruffinus, Curram, inquit, si placet, ad Episcopum, ei supplicabo persuadendoque, ut tua soluat vincula. At non est, inquit Imperator, tibi morem gesturus. Noui enim adeo iustam aequamque Ambrosij esse sententiam, ut non metu potestatis Imperatoriae sit legem diuinam violaturus. Verum cum instaret Ruffinus, pollicereturque se Ambrosio persuasurum, Imperator iubet properare abire: ipseque falsa spe inducitur, & Ruffini confisus promissis, paulo post sequitur.

Marth. 18.

S. Ambrosij egregia libertas.

Obseruanti Imperatoris insignem humilitatem.

Ut primum autem Ruffinum diuus vidit Ambrosius, Videtis mihi, inquit, Ruffine canum impudentiam imitari. nam tametsi tuo suasu tam crudelis facta est caedes, tu tamen ita perfricisti os, ut nec pudeat, nec pigeat tanta rabie contra imaginem Dei insaniuisse. Vbi vero Ruffinus obnixè eum orauerat, dixeratque, Imperatorem breuiter venturum, sanctus Ambrosius diuino zelo accensus, Ego, inquit, Ruffine praedico mellum ab introitu sacri vestibuli prohibebiturum. Quod si imperium mutarit in tyrannidem, eadem lubens equidem excipiam. Quibus auditis, Ruffinus Imperatori per internuncium significat, hortaturque ut maneat in palatio. Quae cum Imperator in medio foro accepisset, Eo, inquit, illuc nihilominus, quod iustas debitasque contumelias subeam. Vbi vero ad sacros templi parietes aduenit, non ingreditur in templum ille quidem, sed ad Episcopum, qui in edicula saluatoria sedebat, accedens, obsecrat ut vincula sibi soluat. At Ambrosius eius aduentum dixit esse tyrannicum, eumque ipsum contra Deum insanire, & illius leges proterere. Tum Imperator, Non obstinato animo, inquit, leges sanctas impugno, neque sacra vestibula per nefas introire cupio: sed oro, ut mihi soluas vincula, & proponas tibi ante oculos clementiam illius, qui est Dominus omnium, & ne mihi occludas ianuam, quam ille omnibus, quos peccatorum suorum poeniteat, patefecit. Cui Ambrosius, Quam tu, inquit, poenitentiam post tam graue scelus admissum ostendis? Quae medicamenta ad vulnera tam difficilia curatu sananda adhibuisti? Tuum est, inquit Imperator, medicamenta ostendere, caeque temperare, & vulnera, quae agris curantur, obligare: meum autem, quae sunt adhibita, accipere. Tum diuus Ambrosius, Quoniam, inquit, iracundiae permisisti iudicium, & non recte rationi, sed animo irato obsecutus sententiam pronunciaisti, conscribe legem, qua deinceps sententiae iracundiam pronunciat irrita sint & nullius momenti: cognitionesque causarum de caede, & publicatione bonorum ad triginta dies scriptis prodita maneat, uti recta ratione de illis iudicium des. Atque diebus illis confectis, qui decreta illa scripserint, mandata tua tibi ostendant. Ac tum quidem compressa iracundia, ratione sola causam expendens, inquires in decreta, & ita perspicies iniqua ne sint, an aqua. Quod si iniqua deprehenderit, certum est ea decreta scriptis mandata te dilaceraturum: sin aqua, confirmaturum, sicque manifestò intellecturum, numero dierum interiectarum, nihil de auctoritate decretorum recte sancitorum omnino detractum esse.

Item publicam poenitentiam, & eximia virtutem. Psal. 118.

Istud consilium Imperator, quoniam prudentissimum esse censebat, libenter amplexatus, iubet extemplo legem conscribi, suaque subscriptione confirmat. Quare confecta, diuus Ambrosius eius vincula soluit. Itaque Imperator fidelissimus in sanctum templum ingressus, non stans Dominum precatus est, neque genibus flexis: sed pronus humi abiectus, versus illum Davidis recitauit: Adhaesit pavimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum. atque capillum manibus lacerans, frontem ferire, lachrymarum guttis solum rigare, veniamque supplex petere coepit. Vbi autem tempus postulat, ut dona sacramentae offerret, surgit, atque non minorem lachrymarum vim, quam antea, effundens, in sanctuarium ingressus est. Cum vero dona, uti solebat, obtulisset, intus prope cancellos mansit. At rursus magnus ille Ambrosius non conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit: ac primum sciscitatur, ecqua re egeret. & cum respondisset Imperator, se expectare diuinorum mysteriorum perceptionem, significauit illi per primarium diaconum, qui ei ministrabat, ad loca interiora solis sacerdotibus aditum patere, eademque alijs omnibus inaccessa esse, nec debere tangi. Iubet igitur, ut exeat, & cum reliquis laicis consistat. Nam purpura, inquit, Imperatores, non sacerdotes efficit. Quam admonitionem itidem excepit lubens Imperator fidelissimus, responditque se non animi confidentia inductum, mansisse intra cancellos, sed hanc consuetudinem Constantinopoli didicisse. Quare habeo, inquit, etiam pro hac medicina gratiam. Tantis & tam eximijs virtutis ornantentis eniuit, tum Episcopus, tum Imperator. Vtrunque enim admiror, alterum propter ingenuam loquendi libertatem, alterum propter facilem obedientiam: & illud propter diuini zeli ardorem, hunc autem propter synceram fidem. Imperator autem pietatis praecipua, quae ab illustri illo Episcopo didicerat, etiam cum reuertisset Constantinopolim, obseruauit. Nam cum diuino quodam festo ad templum denudò veniret, statim ut dona sacra mensae obtulerat, exiuit. Atque cum Nectarius, qui id temporis illius ecclesiae antistes fuit, rogaret cur non maneret intus, gemens inquit: Aegre tandem didici, quid inter Imperatorem intersit & Episcopum: aegre tandem reperi veritatis magistrum. Nam solum Ambrosium noui Episcopum, dignum eo nomine. Tantum commodi reprehensio, a viro virtute praestanti adhibita, secum apparere solet.

DE S. AMBROSIO EPISCOPO MEDIOLANENSIS.

Idem Theodoretus lib. 4. cap. 6. Historiae Ecclesiasticae: Paucis post diebus, inquit, cum D. Ambrosius valde liberè apud Imperatorem (Valentinianum seniore) verba faceret, resque nonnullas tanquam minus rectè a magistratibus administratas coargueret, respondit Imperator: Noui iam pridem tuam in loquendo libertatem: qua exploratè cognita, non modo non tuae in Episcopum ordinationi restiti, verum etiam suffragans sum. Quare sicut diuina praescribit lex, nostrorum animorum erratis medicinam facito.

Purpura Imperatores facit, non sacerdotes.

Ex Epistola 32. libri 5. ipsius beati Ambrosij, ad Valentinianum Imperatorem.

Almatius me tribunus & notarius mandato, ut allegauit, clementiae contineat tuae, postulans ut & ipse iudices legerem, sicut elegisset Auxentius: nec tamen expressit eorum nomina, qui fuerant postulati: sed id addidit, quod in consistorio esset futura certatio, arbitro pietatis iudicio tuae. Cui rei respondeo, ut arbitror, competenter: nec quisquam contumacè iudicare me debet, cum hoc assera, quod angustè memoriae pater tuus non solum sermone respondit, sed etià legibus suis sanxit, in causa fidei vel ecclesiasticae alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Haec enim verba rescripti sunt: hoc est, sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Quinetiam si aliàs quoque argueretur Episcopus, & morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad episcopale iudicium pertinere. Quis igitur contumaciter respondit clementiae tuae? Ille qui te patri similem esse desiderat, an qui vult esse dissimilem? Nisi forte vilis quibusdam tanti Imperatoris existimatur sententia, cuius & fides confessionis constantia probata est, & sapientia meliorare reipublica profectibus praedicatur. Quando audisti, clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? Ita ergo quadam adulatione curuamur, ut sacerdotalis in rebus simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse alijs putè esse credendum? Si docendus est Episcopus a laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat, Episcopus discat a laico. At certè si vel scripturarum seriem diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat, in causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare? Eris, Deo fauente, etiam senectutis maturitate prouectior, & tunc de hoc censebis, qualis ille Episcopus sit, qui laicis ius sacerdotale substernit. Pater tuus, Deo fauente, vir maturioris aui dicebat, Non est meum iudicare inter Episcopos: tua nunc dicit clementia, Ego debeo iudicare? Item infra eadem Epistola: Si conferendum est de fide, Sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino, augustae memoriae principe, qui nullas leges ante praemisit, sed libetum dedit iudicium sacerdotibus &c.

Indices in causa fidei qui sint.

Vide sancti viri constantiam.

In Concilio Niceno.

Item ex eiusdem Oratione ad Mediolanenses in Auxentium.

Video vos praeter solitum subito esse turbatos, atque asseruantes me. Miror quid hoc sit, nisi forte quia per tribunos me vidistis aut audistis Imperiali mandato esse conuentum, ut quod vellem abirem hinc, & si qui vellet, sequendi potestatem haberent. Metuistis ergo ne ecclesiam desererem,

desererem, & dum saluti meae timeo, vos relinquerem? Sed quid & ipse mandauerim, potuistis aduertere: deserendae ecclesiae mihi voluntatem subesse non posse, quia plura Dominum mundi, quam seculi huius Imperatorem timeo. Sanè si me vis aliqua abduceret ab ecclesia, carnem meam extirpari posse, non mentem. Paratum me esse, ut si ille faceret, quod solet esse regiae potestatis, ego subirem quod faceret dotis esse consuevit. Quid ergo turbamini? Volens nunquam vos deseram, coactus repugnare non noui. Dolere poterò, poterò flere, poterò gemere: aduersus arma, milites, Gothos quoque, lachrymae meae arma sunt. talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter nec debeo nec possum resistere. Fugere autem & relinquere ecclesiam non soleo, nè quis grauioris poenae metu factum interpretetur. Scitis & vos ipsi, quod Imperatoribus soleam deferre, non cedere: supplicij me libenter offerre, nec metuerè quae parantur. Vtinam essem securus, quod ecclesia haereticis minimè traderetur, ad palatium Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, ut in palatio magis certarem, quam in ecclesia. Causam fidei in ecclesia agendam quis abnuat? Circumfusi milites, armorum strepitus, quibus vallata est ecclesia, fidem non terrent meam, sed mentem exagitant, nè dum me tenetis, perniciosum aliquid vestrae oboriatur saluti. Ego enim iam didici non timere, sed vobis timere plus cupi. Item infra: Non metuit arma, non Barbaros, qui mortem non timet, qui nulla carnis voluptate retinetur, & post multa: Si Nabuthe vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? Dixi enim cõuentus: Absit à me, ut tradam Christi hereditatem. Si ille patrum hereditatem non tradidit, ego tradam Christi hereditatem? Sed & hoc addidi: Absit, ut tradam hereditatem patrum, hoc est, hereditatem Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est: hereditatem Eustorgij confessoris, hereditatem Myroclis, atque omnium retrò fidelium Episcoporum. Respondi ego quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est, ut animam mihi, quam fidem auferat.

Ex Epistola 33. eiusdem lib. 5. ad Marcellinam sororem suam.

Conuenior ipse à Comitibus & tribunis, ut basilica fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo uti, eò quod in potestate eius essent omnia. Respondi, si à me peteret quod meum esset, id est, fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum: quanquam omnia quae mea sunt, essent pauperum: verum ea quae diuina, Imperatoriae potestati non esse subiecta. Si patrimonium petitur, inuadite: si corpus, occurrat. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati est mihi. Non ego me vallabo circumfusione populorum, nec altaria te nebo vitam obsecrans, sed pro altaribus gratius immolabor. Et infra: Mandatur denique Trade basilicam. respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare, domum Dei existimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo: Noli te grauari Imperator, ut putes te in ea, quae diuina sunt, Imperiale aliquid ius habere. Noli te extollere: sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. scriptum est: Quae Dei Deo, quae Caesaris Caesari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesia. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum. Iterum dicitur mandasse: Debeo & ego vnam basilicam habere. respondi: Non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim, quae non est legitimo Christi coniugio copulata. Et infra: Denique etiam speciali expressione Calligonus praepositus cubiculi mandare mihi ausus est: Me vivo tu contemnis Valentinianum? Caput tibi tollo. Respondi: Deus permittat tibi, ut impleas quod minaris. Ego enim patiar quod Episcopi, tu facies quod spadonis. Atque vtinam Dominus auertat eos ab Ecclesia, & in me omnia sua tela conuertant, meo sanguine sitim suam expleant.

Nō vult Arianis permittere basilicam.

Matth. 22.

Ecclesiae hereticorum, adultera.

VITA

VITA BEATI ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, PER B. BRAVLIVM CAESARAVGVSTANUM ANTISTITEM DESCRIPTA.

Habetur in fine operis eiusdem Isidori de Viris illustribus. 4. Aprilis.

Isidorus vir egregius, Hispalensis ecclesiae episcopus, Leandri episcopi successor & germanus, floruit à tempore Mauritij Imperatoris & Recaredi regis, in quo quicquam sibi antiquitas vendicauit: immò verò tempus antiquitatis in eo scientiam imaginauit: vir in omni genere locutionis famatus & peritus, doctusque qualitate sermonis existens & apertus. Congrua verò opportunitate loci, incomparabiliter eloquentia clarus. Iam verò quantus sapientia fuerit, ex eius diuersis studijs & elaboratis opusculis perfacile prudens intelligere potest. Denique de his, quae ad nostram notitiam peruenerunt, ista commemorabo:

Edidit enim libros Differentiarum duos, quibus subtili discretionè ea, quae confusè scripturae sensu discreuit. Proœmiorum librum vnum, in quo quid quisque sanctae scripturae liber contineat, breui subnotatione distinxit. De ortu & obitu patrum, in quo gesta dignitatemque & mortem eorum atque sepulturam sententia breuitate subnotauit. Ad germanum suum Fulgentium Astigitanum episcopum, Officiorum libros duos, in quibus originem officiorum, cum vnumquodque in Ecclesia Dei agatur tempore suo, non sine maiorum autoritate elicit. Synonymorum libros duos, in quibus ad consolationem animi, & ad spem percipiendae veniae, intercedente rationis exhortatione erexit. De natura rerum ad Sisebutum Regem, vnum, in quo tam de Ecclesiasticorum doctorum, quam etiam de Philosophorum indagine, obscura quadam de electione absoluit. De Numeris librum vnum, in quo Arithmeticam, propter numeros ecclesiasticis scripturis insertos, & ex parte tetigit disciplinam. De nominibus Legis & Euangeliorum librum vnum, in quo ostendit quid memoratae personae mysterialiter significant. De haeresibus librum vnum, in quo Maiorum secutus exempla, breuitate qua potuit, diffusa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus ex libris Papae Gregorij Moralibus decorauit. Chronicorum à principio mundi vsque ad tempus suum, librum vnum, nimia breuitate collectum. Contra Iudeos, postulatè Florentia germana sua, proposito virgine, libros duos, in quibus omnia, quae fides Catholica credit & legit, etiam prophetarum testimonijs approbauit. De viris illustribus librum vnum, cui nos ista subiungimus. Monasticè regulae librum vnum, quam pro patriae vsu & inualidorum animis decentissimè temperauit. De origine Gothorum, & regno Sueuorum, & etiam Vandalorum historiae librum vnum. Questionum libros duos: quos qui legit, veterum tractatorum multam supellestem recognoscit. Etymologiarum codicem nimiae magnitudinis, distinctum ab eo titulis, non libris: quem quia rogatu meo fecit, ego in viginti libris diuisi: quos omnes omnimoda philosophiae repletos, quilibet crebra meditatione perlegerit, non ignorabit diuinarum humanarumque rerum scientiam. Et meritò: est enim ibi redundans diuersarum artium elegantia, vbi quae cunq; fert scribi, restricta collegit.

Regula monastica scripta.

Sunt autem alia huius viri opuscula multa in Ecclesia Dei cum ornamento inscripta. Quem Deus post tot defectus Hispaniae nouissimis temporibus suscitans, credo ad restauranda antiquorum monumenta, nè vsquequaque rusticitate veterasceremus, quasi quandam lucem apposuit destinari, cui non immeritò illud philosophicum à nobis appropriatur: Nos, inquit, in nostra vrbe peregrinantes, errantesque quasi hospites, tui libri tanquam domum reduxerunt, ut possimus aliquandò, qui & vbi essemus, agnoscere. Tu autem patrie in descriptione temporum & sacrorum vitis sacerdotum, tu domesticam publicam disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti.

Quanto verò flumine eloquentiae, & quot iaculis diuinarum scripturarum seu patrum testimonijs, Acephalitarum haeresim confuderit, synodalia gesta, coram eo specialiter acta, declarant, quae contra Gregorium, praefatae haeresis antistitem, eam asserunt veritatem. Obijt temporibus Heraclij Imperatoris, & Christianissimi Scintillani Regis, summa doctrina praestantior cunctis, & copiosior operibus charitatis.

Acephalitarum haeresim scripturae seu patrum specialiter acta, declarant, quae contra Gregorium, praefatae haeresis antistitem, eam asserunt veritatem.

Zz

VITA

VITA SANCTAE VIRGINIS THEODORAE, ET DIDYMI MARTYRIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Et Latina quidem Martyrologia habent hanc historiam 28. Aprilis, aiuntque Theodoram una cum Didymo percussam: sed cum Metaphrastes habeat Didymum Nonis Aprilis caesum, Theodoram autem enasisse, nos eam quinto Aprilis die cum Metaphraste collocavimus.

5. Aprilis.

Constans confessio S. Theodora.

Generis nobilitas.

Cur noluerit nubere.

Virginitatem suam Deo dicavit.

Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, Praefide Alexandrinae civitatis Eustrathio, editum quoddam adversus Christianos missum fuit, ut vel dijs immolarent, vel supplicio afficerentur. Cum vero Praefes ille pro tribunali sederet in magna Alexandrinorum civitate, iussit cohortem accedere Theodoram virginem, quae nuper capta fuerat, & in carcere servabatur. Quam cum duxisset: Praefes, inquit cohors, est Theodora. Iudex igitur: Cuiusnam fortis es mulier? Christiana, inquit Theodora, ego sum. At ille: Liberane, an serua? Dixi iam, inquit ipsa, Christianam me esse: Christus enim veniens, a peccato me liberauit. Quod verò & ad vanam atque inanem mundi huius gloriam attinet, claris parentibus orta sum. Tunc Iudex Quaestorem accersiri iussit. Quem cum cohors praefes esse dixisset: Dic, inquit, Luci: Nostine Theodoram virginem? Cui Lucius: Per tuam, Praefes, valentem vitam ac splendorem, nobilissima est, multaque existimationis & primi generis mulier. Quare, inquit Iudex, cum sis ita nobilis, nuptias recusasti? Theodora respondit: Christi causa nubere nolui. Cum enim ille homo factus in mundo versaretur, ab ea, quae semper virgo & Dei mater fuit, genitus, a corruptione nos remouit, & sempiternam vitam nobis promisit. Itaque fore mihi persuadeo, ut in eius fide permanens, ad finem usque incorrupta & intacta sum.

Tunc Iudex dixit: Imperatores iusserunt, vos, quae virginitatem semper seruatis, aut dijs immolare, aut iniuriosius tractari. Arbitror, inquit Theodora, te non ignorare, hominis propositum Deo ipsi imprimis gratum esse: is verò animum meum atque propositum castum esse cognouit. Quod si me id pati, quod dicis, & violari coegeris, non erit haec impudicitia, sed vis & iniuria. Iudex autem: Cum te ingenuam esse nouerim, & tui rationem habere cupiam, admoneo, ne contumeliosius te geras: nihil enim proficis. Nam, per deos omnes, sententiam hanc Imperatores tulerunt. Tunc illi Theodora: Et prius, inquit, tibi dixi, hominis propositum atque animum Deo gratum esse. Cum enim omnia ille pernoscat, cogitata etiam nostra scit, & mentes ipsas perspicit. Quamobrè si coacta fuero facere quod dicis, impudicam me factam nunquam existimabo. Siue enim caput meum, siue manus, siue pedes abscindere, siue totum corpus dilacerare volueris, hoc quidem per vim ac potestatem, quam habes, facere poteris. Si militer lupanari tradar, necne, in arbitrij mei potestate non est, sed in manu tua, cui per imperium vim licet inferre. Quod verò ad animi mei propositum attinet, certum est Deo ipsi castitatis meae professionem seruare: illi enim virginitas mea dicata est: ille certus huius rei Dominus est: ille, si voluerit, virginitatem hanc meam, possessionem suam, incolumem atque intactam seruabit.

Iudex verò ait: Noli, Theodora, atatem tuam honestè actam, totam iniuriae & probris obijcere: nam, ut Urbis Quaestor testatus est, his parentibus orta es, qui nobilitate atque existimatione cum primis excellunt. Ad haec Theodora: Christum, inquit, primum confiteri debeo, qui & Deus est, & omnis nobilitatis, honorisque author, qui scit & me columbam suam puram & incolumem ad finem usque seruare. Tum Iudex dixit: Cur nam erras, o Theodora? Eumne Deum credis, qui fuit in cruce suffixus? An quitalis est, te in lupanar coiectam, intactam seruare poterit, ab his praesertim viris, qui mulierum amoribus insanire soliti sunt? Fidem, inquit Theodora, & ipem habeo in Christo, qui Crucem perpeffus fuit sub Pontio Pilato, fore, ut me ab iniquis istis viris eripiat, & à labe omnino liberam seruet, in eius fide premanentem, neque unquam eum negantem. Iudex verò: Adhuc te nugantem patior, necdum iubeo tormentis subijci.

At si contendere non destiteris, ut ancillam aliquam te prosternens, faciam quod domini atque Imperatores nostri iusserunt, ut & reliquis mulieribus exemplū fias. Ad haec Theodora: Parata sum corpus meum, cuius potestatem habes, tibi tradere: anima vero ipsa in solius Dei manu est ac potestate. Tum Iudex: Excegate illam statim, cuique dicere, ne insanire amplius velit, sed cedere & dijs ipsis immolare. Minime, inquit Theodora, per Deum ipsum daemonebus sacrificium aut cultum asferre volo, cum Deum adiutorem habeam. Ad haec Iudex: Quid me cogis tibi honestissimae foeminae iniuriam facere? Ausculta mihi, o stulta, ne in tantam turbam incidas eorum, qui sententiam expectant, quae contra te feratur. Non sum amens, inquit Theodora, quae Deum confiteor, & ipsum adiutorem habeo. Quam enim iniuriam mihi fore putas, ea res honorem & gloriam sempiternam mihi comparabit. Tum Iudex: Ego non amplius te feram, sed Imperatorum iussa exequar: futurum enim existimans, ut persuaderi posses, diutius te ferebam. Quod si tibi parcens, id minus curabo, quod iustus fui, Imperatores contemnere videbor. Illi autem Theodora ita respondit: Sicut ipse Imperatores metuis, quodque ab illis iustus es, id facere studes: ita & ego studeo non negare Deum meum: timeo enim & ipsa verum illum Imperatorem Deum contemnere. Contentiosè, inquit Iudex, mecum agis, & aeternorum Imperatorum iussa negligis, & me, tanquam imbellem aliquem, despicias. Adhuc trium dierum tempus tibi condono, ac per deos omnes, nisi animum mures & sacrifices, in lupanar te tradam, ut mulieres omnes te ita tractari videntes, turpitudine tua castigentur. At Theodora: Et nunc idem Deus est, & semper, qui non permittet, ut eum derelinquam. Peto autem ut intacta ac puram me seruari iubeas, quoad sententiam tuleris. Tunc Iudex ait: Theodoram sub tuta custodia seruare usque ad tres dies, si forte respiciens, sibi ipsa persuaserit, ut à tali contentione desistat. Quin & precipio, ne permittatis aliquem ad eam ingredi, & cum ipsa versari, propterea quod familia nobili & honesta nata est.

Post tres dies cum Iudex in tribunali sederet: Adducatur, inquit, Theodora. Cohors ait: Domine, praefes est Theodora. Tum ille: Si respiciit, & tibi iam persuasisti, nunc sacrificica, & esto libera: puto enim te nequaquam sapere, in eodem proposito persistentem. Respondit Theodora: Et antea dixi tibi, & nunc eadem dicere non recuso, castitatis meae professionem, Christi causa susceptam esse, qui fuit in corrupte vitae praedicator, meamque confessionem ipsius Dei gratia fieri. Eius igitur Domini & Dei confessio per me predicetur, & ipse videat (scit enim) quomodo suam virginem puram conferuet. Per deos ipsos, inquit Iudex, domino iussa veritus, ne forte illis non obediens, periclitèr, aduersus te faciam, quod sum iustus. Quoniam verò in lupanar tradi maluisti, quam dijs ipsis sacrificare, videamus, num te seruet Christus ille tuus, propter quem in contentione ista persistere voluisti. Id cum Iudex dixisset, ad cohortem versus: Tradatur, inquit, illam lupanar. Tunc ait Theodora: Tu, Deus, qui occultas res inspicis, qui nouisti omnia, nunquam illa fiant, qui ad hodiernum usque diem mihi assuisti, & intactam in ea re me seruasti, quam tibi promisi, ipse & posthac me custodias, & à profanis & iniquis eorum manibus, qui parati sunt ancillae tuae iniuriam inferre, incolumem & integram serues. Haec cum illa dixisset, ad lupanar ducta est: ad quod ingressa, oculos ad caelum erexit, & ait: Tu Pater Domini nostri Iesu Christi me adiuua, ut ab his canibus eripiar. Tu, qui Petrum in carcere adiuuisti, cumque ab iniuria liberum illinc eduxisti, & me hinc ab iniuria incolumem educa, ut omnes videant, meque seruam tuam esse cognoscant.

Turbae autem illae eam, ut lupi agnam, circumdantes, certatim studebant pro se quisque ad eam ingredi, & ut canes in feram aliquam, & accipitres in columbam, ita in eam turbae inhiantes ingredi festinabant. Carterum neque tunc Christus ipse cessabat, sed cum quendam ex fratribus preparasset, ad eam illum misit. Quidam enim religiosissimus frater, qui Dei negocia tractare optime didicerat, & quemadmodum aliquem ex Dei voluntate diuitem fieri deceret, bene nouerat, ille cum è rebus bonis semper aliquid amplius appeteret, & sibi comparare studeret, duplicem martyrij coronam sibi conciliauit, & regnum caelorum hoc modo rapuit. Cum enim militari habitu se induisset, primus ad eam ingressus est, quasi vnus ex impudentium & intemperantium hominum numero esset. Eius igitur hominis nouam & peregrinam figuram sancta illa virgo Theodora cum vidisset, fuit perterrita: ea enim res multum iniuriae ac turpitudinis praeserebat. Quamobrè incipiti & dubio animo carceris angulos circumibat, se cum cogitans, num à Christo ipso relicta esset.

Non curat minus iudicis.

Prudens S. Theodora responsum.

Seruatur tria in custodia.

Virginitatem se dicit Christi causa protelsa.

Ducitur S. Theodora in lupanar. Act. 12.

Vir pius sub militari habitu esse liberat.

At sanctus Didymus (ita enim vocabatur) vt germanus frater, incipiens eam affari: Non sum, inquit, id, quod vides. extrinsecus enim lupus videor, intus vero sum ovnis mansuetus. Ne spectes exteriorem hanc vestem, sed interiorem & promptum animi affectum consideres. Frater enim sum in aliena figura, contra diabolum sapiens, eorum quidem veste indutus, qui sunt illius ministri: vt ita huc ingrediens non agnosceret, (erant enim, qui huc venientem speculabantur) & Domini mei preciosam possessionem, & Dei columbam eam seruare possem. Sed age vestem mutemus: tibi Deus ipse victoriam largitur: me vero coronat sanctus, & qui sine maculata est, agnus ille, qui tollit peccata mundi. Exi tu, & ad Dominum ito: ego propter Dominum hic remanebo. Hac mea veste, quam timebas, induaris. Esto tu pro me, vt est ab Apostolo dictum: Estote, vt ego, quoniam & ego, vt vos. Ille quidem hac dicebat: Theodora vero libenter ei obtemperabat. Nouit enim ab illo ipso Deo, qui misit in lacum leonum prophetam Abacuc, vt Danieli, qui & ipse propheta erat, cibum impartiret, quique & leonum ora obstruxit, militem illum tunc ad se missum, vt ipsius habitu occultata, & illinc crepta seruari posset.

Illam igitur virgo militis habitum sumpsit, ocreis que, quibus antea miles vti consueverat, crura sua contexit: cumque reliqua veste se induisset, capiti galeam imposuit, eiusque armis acceptis, illo ipso, quod ei adfiterat precepit, ornata induta egressa est. Admonita etiam fuit, ne quem aspiceret, propter eorum luporum impudentiam atque audaciam, neve aliquem alloqueretur: sed recta ad portam tenderet, & Iesum ipsum viam ducem sibi proponeret. Et illa quidem illinc egressa, vt columba quaedam alas quatens, atque in caelum tendens, ex accipitris ore, vel agnae leonum faucibus, euasit. Frater vero ille sedebat, de sorore non amplius sollicitus, & spirituale prandium expectans. Cumque se capitis tegumento induisset, eo in loco sedebat. Erat autem ita coronatus, vt si aduersarium ipsum vicisset. Interuallo autem temporis, quidam ex infanientium numero intemperantia seruus, ita vt erat impudens, illuc tanquam ad virginem ingredi ausus, cum virum pro virgine offendisset, mente percussus secum ipse dicebat: Nunquid virgines in viros transfert Iesus iste? Miles ille, qui ante me huc ingressus est, exiit. Quis nam igitur hic est, qui fedet? Vbinam virgo illa, quae hic in clusa erat? Audiui aliquando a Iesu ipso aquam in vinum conuersam: nunc maius quiddam video: virginem enim in vinum mutauit. Timeo ne & me in mulierem conuertat. Ille vero cum opportunè sorore eripuisse, factum sum non occultauit: sed clara voce, Non mutauit, inquit, me Dominus, sed & mihi & illi coronam dedit. Quam igitur habebatis, eam non habetis: qui que vobis non erat, eum nunc habetis. Virgo illa, virgo est, vt antea: miles vero Christi Iesu athleta nunc est.

Egressus igitur, qui fuerat paulo ante ingressus, quod factum erat, nunciauit. Id autem Iudex audiens, iussit eum ante tribunal sibi. Quem presentem cum vidisset, eum interrogans ait: Quod nam tibi nomen est? Didymus, inquit, ille, ego appellor. Tum Iudex: Et quisnam tibi suggessit, vt istud faceres, ac me contemneres? Cui Didymus: Deus me misit, vt hoc facerem. Confitere, inquit Iudex, antequam tormentis subijciaris. Vbinam est Theodora illa virgo? Respondit illi: Per Christum Dei filium, vbi ea sit, nescio. Illud scio, ac persuasum habeo, quod cum Dei sit serua, & Deum ipsum factis confessa fuerit, intacta permansit: quam Deus ipse incolumem & a labe pura seruaui. Itaque quod factum est, non mihi, sed Deo ipsi tribuo: quoniam secundum fidem ipsius, fecit illi Deus, quemadmodum & ipse nosti, si fateri velis. Tunc ait Iudex: Cuiusnam fortis homo tu es? Christianus, inquit Didymus, ego sum, a Christo liber factus. At Iudex: Cruciate istum vehementer duobus modis, propter eius petulantiam. Peto, inquit Didymus, vt quod ab Imperatoribus tuis iussus es, celeriter expedias. Cui Iudex: Per deos duplicia tormenta tibi reposita sunt, nisi dijs ipsis sacrifices. Quod si feceris, prius illud facinus tuum audax condonabitur. Ego, inquit Didymus, re ipsa tibi ostendi, me Dei athletam esse: propter finem enim mihi repositum hoc facere aggressus fui, vt & virgo ipsa, virgo remaneret, & ego Dei confessionem manifeste profiterer: nam in Dei fide permanens, tormenta non sentiam. Itaque celeriter fac, quod videtur: non enim demonibus immolo. Nam & si in ignem me tradere volueris, illinc etiam Deus me potest eripere.

Tunc illi Iudex: Tantae audaciae causa caput tibi abscindetur: & quoniam dominorum atque Imperatorum nostrorum preceptum contempsisti, reliquia tuae in ignem tradetur. Ad haec Didymus: Benedictus, inquit, Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui consilium meum non desepexit, sed & Theodoram ancillam suam integram seruauit,

S. Didymus capite plectitur.

Ingenua S. Didymi confessio.

Iohan. 2.

Theodora exiit e lupanari, habitu militari induta.

Iohan. 1.

Galat. 4.

Dan. 14.

uauit, & me per duo tormenta coronabit. Cumque sententiam a Iudice latam accepisset, securi percussus est. Quo facto, eius corpus in ignem fuit coniectum. Martyrio autem sanctus est sanctus Didymus Nonis Aprilis, regnante in caelis Domino nostro Iesu Christo: Quoniam ipsi est gloria cum Patre & sancto Spiritu nunc, & semper, & in saecula saeculorum, Amen.

F. LAVREN. SVRIVS LECTORI PIO.

Hanc historiam aut certe consimilem prolixè scribit S. Ambrosius Mediolanensis episcopus lib. 2. de Virginibus: sed eam quod in quibusdam nonnihil ab hac discrepare videtur, in vicesimum octauum Aprilis diem transferemus, quo die Latina Martyrologia Theodora & Didymi martyrium habent, vt lector vtrouique, hoc est, & quinto iuxta Metaphrasten, & 28. Aprilis die iuxta Latinos, hanc egregiam habeat historiam.

S. AMPHIANI martyrium quare supra 2. Aprilis.

MARTYRIUM S. THERMES ET PHERBVTAE EIVS SORORIS, EIVSQUE ANCILLAE, AVTHORE Simeone Metaphraсте.

Incipit nostra persecutio, Regina repente in morbum incidit: quae cum Iudaeorum Crucis inimicorum, esset studiosa, eosque libenter audiret, accesserunt ad eam atque dixerunt, Sim conis episcopi, cognomento Iombaphai sorores, vt fratris necem viscerentur, venenum ipsi, quo interiret, miscuisse. Quod cum ad Regis aures peruenisset, sancta Therme statim cum sorore & ancilla comprehensa est. Erat autem haec virgo sacris in rebus exercitata: immo vero omnes erant in Iesu Christi fide optimè institutae. Habita de illis quaestio fuit in palatio. Mauptra enim Magorum princeps cum duobus alijs principibus Regis mandato Iudex adducta, perspecta Iudices pulchritudine ipsius (erat enim forma admodum venusta) improbo singuli amore vehementer exarserunt: nemo tamen alijs rem indicauit. Sic igitur illas sunt allocuti:

Cur orbis terrarum Reginae ac dominae beneficium parastis? Quo quidem crimine dignae estis mortis supplicio. Hic sancta Therme respondens: Cur nos, inquit, in crimen vocatis, quod a veritate abest quam longissimè? Cur nobis calumnias struitis? Si sanguinem nostrum sititis, quid vobis impedimento est, quo minus illum bibatis? Si mortem nostram optatis, ecce manus vestrae quotidie cadibus coinquinantur: & nos propter Deum nostrum malumus mori, quam ipsum abnegare: est enim vita nostra. Et quemadmodum scriptum est, vt vnum Deum adoremus, & illi soli seruiamus, sic etiam facimus. Et cum alibi scriptum sit: Maleficos non sinas viuere: quomodo nos maleficam, quae scelus id grauius prope Dei abnegatione iudicamus? Vtrique profecto crimini mors proposita est. Audiebant Iudices virginem cum voluptate, & pulchritudinis atque sapientiae ipsius admiratione loqui non poterant. Sed quisque secum ipse sic cogitabat: Regem hortabor, vt illas liberet, & hanc mihi vxorem ducam. Mauptra autem: Vix tandem rectè, inquit, dixisti, vobis non licere esse maleficos: Verum fraternae mortis viciscendae causa id perpetrastis. Ad haec virgo sancta respondit: Quid mali fratris nostri accidit, vt nos propter ipsum a Deo viuente vitam nostram sciungere debeamus? Quauis enim vos illum improbitate vestra & amulatione interfeceritis, tamen viuere, & gaudet in regno caelesti: quod quidem regnum, potentiam & imperium vestrum euertet. Quae illa cum diceret, iusserunt eas in carcerem duci, & custodiri.

Diluculo autem misit ad eam Mauptra nuncium, qui diceret: Si vis, orabo Regem, vt liberet vos a morte, & eris mihi vxor. Quibus verbis auditis, strenua virgo, & si non potuit non commoueri, tamen ita respondit: Os tuum obstrue, canis immunde, inimice Dei, & omnis veritatis: nec audeas amplius verbum impurum effundere in aures meas. Neque enim ista cogitatio cadit in mentem meam. Absit. Semel enim dicatum Christo Domino, cui virginitatem meam seruo, & fidem ac veritatem tuam studeo, solus enim est sine peccato, & liberare me potest ab immundis manibus, & impuris cogi-

cogitationibus vestris. Mori non timeo, nec vllum cædis gentis reformido. Hæc enim via, quam mihi adornatis, me ducet ad charissimum fratrem meum Simeonem, vt dolum & gemituum, quos post necem ipsius pertulit anima mea, solatium & consolationem accipiam. Miserunt itidem ad eam reliqui duo Principes nuncios: quos illa pariter cum indignatione reiecit. Quamobrè cum se victos ab illa perspicerent, & cupiditatem suam inanem esse animaduertent, consilium inierunt, & falsum atque iniquum ad Regem testimonium detulerunt, eas esse maleficas, asserentes.

Quo Rex audito, decreuit, vt nisi Soli immolarent, occiderentur. Quod quidem decretum cum ad eas perlatum esset, responderunt, se Deum, cæli ac terræ effectorem adorare: nolle autem honorem Deo debitum, Soli ab ipso procreato tribuere: nec vllis minis posse à charitate Saluatoris & Domini sui Iesu Christi reuocari. Quæ cum dixissent sanctæ Virgines, vno Magi consensu magna que voce è terra tollendas pronunciârunt, quod Regina pharimaca præparâssent, quibus interiret. Statim igitur Rex hanc in eas sententiam tulit, vt quo mortis genere Magi vellent, afficerentur. Negabant enim homines impij atque impuri, fieri posse, vt Regina conualesceret, nisi virginum corpora duas in partes ita disseccaretur, vt Regina per medium illarum incederet. Sed Maupras rursus, cum ad supplicium ducerentur, ad sanctam misit, qui diceret, si vellent sibi obsequi, curaturum, vt nec ipsa, nec reliqua puellæ interficerentur. At virgo sancta, clara voce: Canis, inquit, immanis, cur hæc loqueris, quæ ego audire non possum? Ad finem enim huius vitæ peruenire cupio, vt perpetuò viuam. Absit, vt caducam hanc mihi vitam parem, qua morte peream sempiterna.

Nec audire sustinet cogitacionem, scias id sibi non licere.

Horrendū supplicium.

Eduxerunt igitur illas extra ciuitatem, & pro vnaquaque ipsarum binos palos ita defixerunt, vt vni eorum collum, alteri pedes earum alligarent: Et cum eas sic extendissent, assumpta serrâ fabrilis, singulas in binas partes dissecuerunt. Et terna ligna proceram vna parte viæ, terna in altera cõstituerunt, illisque sanctarum virginum corpora suspenderunt. O spectaculum horrendum ac miserabile, spectaculum lachrymis, luctu, stupore & gemitu prosequendum. Si quis lachrymas non habet, accedat, & erumpent ex oculis eius fontes lachrymarum. Ecce corpora candida & sancta trophæum in via constituant, in quibus illæ omni vitæ suæ tempore grauitatem & virginitatem coluerunt. Libertas in ignominiam versa est earum, quæ modestiam & aq̃uitatem in proprio thalamo exercebant. Ecce gloria mutata est in contumeliam. Quamdiu quiescet & expectabit Diuina iustitia? Sed cum ad iudicandum exurgat, non parcat amplius, nec miserabitur. Quam multa audet superbia: quæ tamen cum ceciderit, non consurgat, nec habeat vbi consistat. Hæc profectò Sanctarum ligna fructus iustitiæ ferunt. Verè isti sunt Arabiæ lupi crudeles, bibentesq; sanguinem, qui virgines has secuerunt ac suspenderunt. De ipsis cogitabat beatus Propheta cum diceret: Viuentes vtique absorbuissent nos. Cum irasceretur furor eorum in nos, viuentes ad inferos deduxisset nos. Quis tam horribilifacinores letari potuit? Quis tam immane spectaculum sine lachrymis intueri? Nemo profectò. Aut si quis potuit, is ab hominis natura est alienus, nec ex genere Adam profectus est.

Psal. 123.

Tulerunt igitur infelicem Reginam, quæ in ea via per sanctarum corpora transijt, magna illam caterua prosequente. Rex enim diem illū celebrabat. Martyrio coronata est sancta Therme, cū sorore & ancilla, Nonis Aprilis, in Christo Iesu Domino nostro: cui gloria cum sanctissimo Patre, & benignissimo ipsius Spiritu vitæ largitore, nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA B. VINCENTII VALENTII, COGNOMENTO FERRARI, PROFESSIONE DOMINICANI, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.

PROLOGVS EPISTOLARIS FRATRIS PETRI RAVZANI Panormitani, ad Reuerendum Magistrum ordinis Prædicatorum Martialem Aribelli, in sequentem historiam S. Vincentij confessoris.

SI Maiorum nostrorum, qui post nostrum inclytum ducem Dominicum, Ordinis Prædicatorum gubernationem habuerunt, facta, dicta, gesta, instituta diligenter repetere, & cum eis ea, quæ à te gesta sunt, ex eo tempore, quo Dei prouidentia eiusdem Ordinis summus magister creatus es, conferre voluerimus, pater reuerendissime, certè satis compertum habebimus, quòd nullo eorum inferior, multis æqualis, plurimis verò præstantior habearis. Nam si laudari solent illi, qui Prædicatorum Ordinem fundauerunt: laudandus quoque es tu, quandoquidem ea, quæ ipsi fundauerunt, & quæ tu reperisti vetustate collapsa, & penè interitura, diligenter erexisti, prudenter auxisti, sapientissimè conseruasti. Solent illi laudari, quòd studiosos bonarum artium amaauerunt: sed non minus & tu laudari dignus es, qui omnia Italia loca, & multa extra Italiam, in quibus olim nostrorum fratrum publica studia literarum esse consueuerant, quæ tu ob iacturas, quas noster Ordo multis annis antea passus fuerat, diruta inuenisti, pro singulari animi tui virtute in splendidiorem cultum restituiti. Omitto eas virtutes, quibus præditos esse oportet eos, qui alios gubernant, præsertim iustitiam, clementiam, mansuetudinem, liberalitatem: in quibus certè nemine inferior, omnium prudentium virorum iudicio, existimaris. Ad vniuersas verò has & alias virtutes tuas, quas prætermittas hoc loco facio, illud vnum accedit, quod est omnium præstantissimum. Nam cum annis centum & triginta, ante quos floruit illud singulare Christianæ Ecclesiæ lumen, Thomas Aquinas, vsque ad hanc ætatem ferè innumcrabiles vtriusque sexus homines in diuersis mundi partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum vbertate, quam vitæ sanctitate & crebra miraculorum coruscatione claruerunt: tamen tanta fuit nostrorum patrum seu negligētia, seu pusillanimitas, vt eorum mirifica vita paucis nota, & ferè in obscuro sit: cum tamen nonnulli ex eis in sanctorum Martyrum, multi in Confessorum, alij in Virginum catalogo ascribi ac collocari dignissimè mererentur. Inter quos ille vir præcipuus fuit, vir, inquam, Apostolicus, beatus Vincentius Valentinus: qui veluti sol cæteras stellas claritate, sic ipse vitæ sanctimonia, verbi Diuini præconio, ac variorum miraculorum coruscantia cæteros superauit. Et tamen cum quinque & triginta anni vsque ad presentem annum fluxerint, quòd ex nostra luce discessit, neminem ex nostris habuimus, cui tanta diligētia aut tantus animus esset, vt à summis Pontificibus eum catalogo sanctorum ascribi postulâssent. Quæ res facile fieri potuisset, quandoquidem viri sanctitas erat ferè toti mundo notissima, & nominis eius erat fama celeberrima. Supererant præterea illi Romani Pontifices, quibus erant cognita mirabilia opera eius, & vtilitas, quam ex fructu doctrinæ eius (quam longè lateque diffudit) fuit Christiana respublica consecuta. Tu verò, pater sapientissime, sicut doctrina multos ex his, qui re in nostri Ordinis maximo magisterio præcessere, sic & animi magnitudine superare contendis. Nam dimittens tui regiminis gubernaculum, elegisti pio illi sanctoque negotio dare operam, quod ab alijs neglectum est: vt videlicet industria, vigilantia, prudentia tua Nicolao pontifici maximo, qui ipsum Vincentium nusquam, sed solum de eius operibus pauca quadam audierat, suggereretur, vt inuestigata tanti viri mirabili vita, cum cæteris sanctis, more Romanæ Ecclesiæ cum connumeraret. Quæ in re noui ego ac cæteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tempore vtebaris, quot, quantos, qualesque labores susceperis: sed eos prætermittos facio, quoniam eos enumerare nec hic locus est congruus, nec breuibus perstringi posset. Et quoniam negotio, quod magnanimitè aggredi voluisti, quanquam non à Nicolao pontifice, sed à Calixto tertio, qui ei in summo pontificio successit, finis impositus est, volens nostri Vincentij gesta mandare memoriæ posteritatis, mihi iussisti, vt ea, quæ de eius mirabilibus factis apud maximum Pontificem vniuersamque Romanam Ecclesiam claris veridicisque testimonijs comprobata sunt, deberem ipse conscribere. Quam rem, etiamsi arduam & præter ingenij mei vires ac ferè infiniti operis esse, manifestè perspicio: tamen quia nefas est tua disfligere iussa, quod ipse iussisti, facere nupèr institui. Fuit verò mihi id iucundissimum, cum obedientiæ merito, cuius præmium me spero in cælis habiturum: tum quia scio ipsum Vincentium pro me Iesum Christum continuè precaturum, vt mihi detur posse hanc nostram mortalem fragilemque vitam sine errore transigere. Nec minus spero tanta admiratione digna esse huius Diuini viri opera, quòd quicumque legerint, quæ sum ipse scripturus, facile promoueri poterunt, vt eius exemplo præsentem vitam cum omnibus eius voluptatibus aspernentur. Igitur antequam narrationis meæ principium faciam, intuo gratiam spiritus sancti, quo duce, eorum copia, stylus & ordo dicendi mihi ministratur, sitque mei operis fortunatum initium & felicissimum finis: vt illud nec vetustas abolere, nec vlla delere possit obliuio. Ipsum autem opus quinque libris, & singulos libros suis capitulis distinguam: quibus, de quo erit narratio, patebit illustrius. Stylo vtar admodum plano, vt videlicet sicut hoc opus est ad diuersos populos diuulgandum,

habebimus, quòd nullo eorum inferior, multis æqualis, plurimis verò præstantior habearis. Nam si laudari solent illi, qui Prædicatorum Ordinem fundauerunt: laudandus quoque es tu, quandoquidem ea, quæ ipsi fundauerunt, & quæ tu reperisti vetustate collapsa, & penè interitura, diligenter erexisti, prudenter auxisti, sapientissimè conseruasti. Solent illi laudari, quòd studiosos bonarum artium amaauerunt: sed non minus & tu laudari dignus es, qui omnia Italia loca, & multa extra Italiam, in quibus olim nostrorum fratrum publica studia literarum esse consueuerant, quæ tu ob iacturas, quas noster Ordo multis annis antea passus fuerat, diruta inuenisti, pro singulari animi tui virtute in splendidiorem cultum restituiti. Omitto eas virtutes, quibus præditos esse oportet eos, qui alios gubernant, præsertim iustitiam, clementiam, mansuetudinem, liberalitatem: in quibus certè nemine inferior, omnium prudentium virorum iudicio, existimaris. Ad vniuersas verò has & alias virtutes tuas, quas prætermittas hoc loco facio, illud vnum accedit, quod est omnium præstantissimum. Nam cum annis centum & triginta, ante quos floruit illud singulare Christianæ Ecclesiæ lumen, Thomas Aquinas, vsque ad hanc ætatem ferè innumcrabiles vtriusque sexus homines in diuersis mundi partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum vbertate, quam vitæ sanctitate & crebra miraculorum coruscatione claruerunt: tamen tanta fuit nostrorum patrum seu negligētia, seu pusillanimitas, vt eorum mirifica vita paucis nota, & ferè in obscuro sit: cum tamen nonnulli ex eis in sanctorum Martyrum, multi in Confessorum, alij in Virginum catalogo ascribi ac collocari dignissimè mererentur. Inter quos ille vir præcipuus fuit, vir, inquam, Apostolicus, beatus Vincentius Valentinus: qui veluti sol cæteras stellas claritate, sic ipse vitæ sanctimonia, verbi Diuini præconio, ac variorum miraculorum coruscantia cæteros superauit. Et tamen cum quinque & triginta anni vsque ad presentem annum fluxerint, quòd ex nostra luce discessit, neminem ex nostris habuimus, cui tanta diligētia aut tantus animus esset, vt à summis Pontificibus eum catalogo sanctorum ascribi postulâssent. Quæ res facile fieri potuisset, quandoquidem viri sanctitas erat ferè toti mundo notissima, & nominis eius erat fama celeberrima. Supererant præterea illi Romani Pontifices, quibus erant cognita mirabilia opera eius, & vtilitas, quam ex fructu doctrinæ eius (quam longè lateque diffudit) fuit Christiana respublica consecuta. Tu verò, pater sapientissime, sicut doctrina multos ex his, qui re in nostri Ordinis maximo magisterio præcessere, sic & animi magnitudine superare contendis. Nam dimittens tui regiminis gubernaculum, elegisti pio illi sanctoque negotio dare operam, quod ab alijs neglectum est: vt videlicet industria, vigilantia, prudentia tua Nicolao pontifici maximo, qui ipsum Vincentium nusquam, sed solum de eius operibus pauca quadam audierat, suggereretur, vt inuestigata tanti viri mirabili vita, cum cæteris sanctis, more Romanæ Ecclesiæ cum connumeraret. Quæ in re noui ego ac cæteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tempore vtebaris, quot, quantos, qualesque labores susceperis: sed eos prætermittos facio, quoniam eos enumerare nec hic locus est congruus, nec breuibus perstringi posset. Et quoniam negotio, quod magnanimitè aggredi voluisti, quanquam non à Nicolao pontifice, sed à Calixto tertio, qui ei in summo pontificio successit, finis impositus est, volens nostri Vincentij gesta mandare memoriæ posteritatis, mihi iussisti, vt ea, quæ de eius mirabilibus factis apud maximum Pontificem vniuersamque Romanam Ecclesiam claris veridicisque testimonijs comprobata sunt, deberem ipse conscribere. Quam rem, etiamsi arduam & præter ingenij mei vires ac ferè infiniti operis esse, manifestè perspicio: tamen quia nefas est tua disfligere iussa, quod ipse iussisti, facere nupèr institui. Fuit verò mihi id iucundissimum, cum obedientiæ merito, cuius præmium me spero in cælis habiturum: tum quia scio ipsum Vincentium pro me Iesum Christum continuè precaturum, vt mihi detur posse hanc nostram mortalem fragilemque vitam sine errore transigere. Nec minus spero tanta admiratione digna esse huius Diuini viri opera, quòd quicumque legerint, quæ sum ipse scripturus, facile promoueri poterunt, vt eius exemplo præsentem vitam cum omnibus eius voluptatibus aspernentur. Igitur antequam narrationis meæ principium faciam, intuo gratiam spiritus sancti, quo duce, eorum copia, stylus & ordo dicendi mihi ministratur, sitque mei operis fortunatum initium & felicissimum finis: vt illud nec vetustas abolere, nec vlla delere possit obliuio. Ipsum autem opus quinque libris, & singulos libros suis capitulis distinguam: quibus, de quo erit narratio, patebit illustrius. Stylo vtar admodum plano, vt videlicet sicut hoc opus est ad diuersos populos diuulgandum,

Thomas Aquinas.

Calixtus III. in Sanctorum catalogo S. Vincentium adscripsit.

dum, sic à diuersis hominibus doctis atque indoctis ea, quæ narrabuntur, facile intelligi possint.

VITÆ EIVS LIBER PRIMVS.

De eius nominis interpretatione. Cap. 1.

Aprilis,

Vincentius
vt mundum
vicerit.

Apoc. 6.

Primum sigillum.

Equus alb.

Scriptura
facta est arcus.

Apoc. 12.

Eccli 45.
Psal. 20.

Apoc. 2.
Ibidem.

Vincentius à vincendo, quodam Diuino præfagio, nomen sortitus est. Vicit enim illa tria, de quibus sic ait Augustinus in libro de Agone Christiano: Quod cum cunctis eius erroribus, amoribus, terroribus mundus iste vincatur, sanctum docuit martyriū. Beatus autem Vincentius licet pro Christi confessione necatus non fuerit, vt martyr dici potuisset: tamē dum viueret magnanimis, cum hostibus importunissimis dimicauit, eosque animi sui quadam insuperabili virtute deuicit. Nam vicit mundi errores, mirifica sapientia: amores, integra mentis & corporis castimonia: terrores, incredibili animi fortitudine ac patientia. Quomodo verò ea vicerit, docebunt ea, quæ de eius integerrima vita, deque operibus, omni admiratione dignissimis, infra memorabuntur. Sed non ineptè de eo illud intelligi potest, quod apud Euangelistam Iohannem in Apocalypsi describitur: Vidi, & ecce equus albus: & qui sedebat super eum, habebat arcum: & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Primi enim illius sigilli apertio, quæ hoc loco à Ioanne describitur, quantum literalis sensu primum statum Ecclesiæ Christi significet, vt concorditer ab omnibus illustribus scriptoribus exponitur: ac per equum album, primū statum Apostolorum intelligendum esse dicant, quorum tempore, ob nouitatē sacri baptismatis, & Ecclesiæ ipsa nitens & candida dicebatur: tamen non alienum erit, si sermonē istum de hoc inclyto confessore Vincentio intelligamus. Equus quidem dici potest, tam ob magnanimitatem, quam habuit cum hostibus, quos paulò antè nominauimus, dimicando, quam ob prædicationis ministerium, quod exercuit, dum discurret per vniuersas occidentales regiones, Euangelium Christi longè lateque diffundendo. Nec tamen equus solum dictus est, sed pulchrum fuit, vt adderetur albus, ob nitorem videlicet pudicitia, qua emicuit: ob splendorem eruditionis, qua claruit: & tandem ob fulgorem doctrinæ, quam miris operibus ac varia miraculorum coruscatione diffudit. Super hunc equum albi Christus sedit. Teste nempe Augustino, Christi gratia est in sancti hominis anima, sicut essor in equo. Christus etiam in hoc equo sedens, habuit arcum, qui est veteris nouique testamenti scriptura, qua defenditur Christiana religio, vulneratur ac premitur hostis, deijcitur & confunditur Iudæorum perfidia, & hæreticorum peruersitas. Et data est eidem huic equo albo corona triplex: Vna ex sideribus: & hoc propter mirabilem virtutum multitudinem: De qua corona ait Iohannes in Apocalypsi: Et in capite eius corona stellarum duodecim: Altera ex auro, propter eruditionem magnamque doctrinæ claritatem: De qua in Ecclesiastico dicitur: Corona aurea super caput eius. Tertia ex lapide precioso, de qua dicitur in Psalmo: Posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Hic equus, tam gloriosa corona insignis, exiuit vincens carnis voluptates, mundi delicias, dæmonisque versutias. Exiuit, inquam, in campum mundanarum tribulationum, vt vinceret carnem castitate, mundum paupertate, dæmonem humilitate, vitia perfecta charitate. Quæ omnia cum fecisse, ex gestis eius clarissimis manifestè demonstrabitur. Sed & huic tam strenuè decertanti, tamque gloriosè ex prostratis hostibus triumphanti, multiplex & preciosissimum præmium promisit ille, pro cuius amore pugnavit, in Apocalypsi dicens: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. Et paulò post: Vincenti dabo manna absconditum &c. Quæ autem sint ista tam magnifica præmia, quæ figuratè vincenti à Iesu Christo promittuntur, in præsentem missa faciamus. Nimirum enim longa fuerit etur oratio, si singula hæc verba, quorum sensus est profundissimus, vellemus exponere.

De ortu & progenie eius, & quod fuit parentibus, aliquibus indicijs, qualis quantusque esset futurus, antequam nasceretur, ostensum.

Cap. 2.

Beatus

Beatus Vincentius ex Valentia clarissima Hispaniæ ciuitate, & ex antiqua honestaque Ferrariorum familia natiuitatis duxit originem. Parentes eius, post peractam in multis corporis delicijs iuuentutem, maturiorem ætatem cum tanta morum elegantia & tam honestè, tamque religiosè transegerunt, quod non immeritò tam insignem filium habere meruerunt. Inter cætera verò, quibus eorum vita laudabilis reddebatur, illud seruare præcipuè studuerunt, quod singulis annis, factò diligenti calculo rerum, quæ erant eis eorumque familiæ necessaria, id quod tandem superfluum erat, pauperibus erogabant. Itaque ambo piè viuentes, hunc filium genuerunt: qui non solum eis, sed & vniuersæ patriæ eius perpetuam gloriam comparauit. Fuerunt eis & alij duo filij, quorum alter Petrus, alter Bonifacius nominatus est. Hic autem Bonifacius fuit vir vtriusque iuris consultus, omnium sui temporis eruditissimus. Qui mortua vxore, adhortatus à beato Vincentio, Carthusiensem Ordinem elegit, eiusque habitum suscepit in quodam monasterio extra urbem Valentiam, quod vocatur Porta cæli. Inter illius autem Ordinis fratres ad eò religiosè conuersatus est, quòd post quatuor annos eum in eorum generalem rectorem elegerunt. Satis de hoc: ad beati Vincentij parentes redeamus. Quantum autem aut qualis esset Vincentius nasciturus, patri vno, matri verò duobus indicijs ostensum est, antequam ex vtero nasceretur. Patri nanque quadam nocte visum est dormienti, quòd cum in ecclesia fratrum Prædicatorum esset, quendam in ipsorum fratrum habitu virum pulcherrimum, venerabilem prædicantem audiebat. Cumque ea, quæ ab illo dicebantur, magna cum auiditate hauriret, memoriæque commendare conaretur, hæc verba à viro ei dici videbantur: Congratulor tibi, o fili charissime: post paululum vxor tua pariet tibi filium, cuius erit tanta vitæ integritas, tanta doctrinæ utilitas, tanta famæ ac mirabilium operum claritas, quòd omnes Galliarum Hispaniarumque populi eum, tanquam vnum ex veteribus Apostolis, venerabuntur: eritque frater Ordinis cuius me vides. Post quæ dicta, multitudo, quæ ibi adesse videbatur, magnis vocibus Deo gratias referebat. Itaque dum & ipse in illiusmodi gratiarum actione sese multitudini conformem reddere conaretur, statim somno solutus est, conatuque vocis dormientem vxorem excitauit. Illa expergesta, cœpit virum curiosè interrogare, quid nam sic vellet, quòd tam magnam vocem dormiens emisisset. Nec multum vir moratus, sciscitanti vxori somnium, quod viderat, iucundissimè indicauit. Igitur super ea re multa collocti sunt. Verum quia à multis Theologis sæpè didicerant, huiusmodi somnijs raram adhibendam esse fidem, non multum de tali visione gauisi sunt: sed tamen non penitus fuit eis ablata spes, quominus crederent aliqua ex parte futurum esse id, quod per somnium promittebatur. Vnde rem ipsam Diuinæ providentiæ commiserunt. Verum ipsi mulieri duobus indicijs satis persuadebatur, non omninò vanum viri somnium esse existimandum. Vnum fuit, quòd cum antea singulos filios, quos genuerat, in vtero maxima cum molestia gestasset: tamen quandiu fuit Vincentio grauida, nihil molestia sentiebat. Quinimodò tanta erat ei agilitas, tantumque corporis robur, vt penè nihil in vtero portare videretur. Alterum fuit, quòd eodem existens filio grauida, ex vtero suo sæpè audiuit tanquam canis latrantis voces emitti. Cumque ex eadem re vehementer obstupefacta, à nonnullis, qui singulares serui Dei esse dicebantur, præsertim à viro clarissimo Iacobo, Romana Ecclesiæ Cardinali, & Valentinae urbis episcopo, qui erat ei consanguinitate propinquus, perquireret, quid sibi significare vellet huiusmodi latratus: ei responsum est, nihil aliud fore, nisi quòd paritura esset infantem, qui esset futurus Euangelij Christi feruentissimus ac eruditissimus sanctissimusque prædicator. Hi nanque, qui in Ecclesia Christiana prædicandi exercent officium, non absurdè canibus comparari consueverunt. Adueniente deinde tempore parienti, quoniam multis huiusmodi portenta diuulgauerant, magna vtriusque sexus turba ad domum eorum conuenit, non solum vt eis congratularentur, sed etiam vt quisque videre posset infantem, de quo talia promissa Diuina facta dicebantur.

De baptismo & nominis præfaga impositione. Cap. 3.

Præfatis deinde aliquot diebus, constituto die baptismi, amici & cognati ad ecclesiam conuenere. Cum igitur deuentum est ad ea, quæ in pueris baptizandis fieri solent, inter eos, qui aderant, longa fuit disceptatio de nominis impositione. Vnusquisque ex eis, qui ad baptismum fuerant vocati, suū nomē infanti imponi cupiebat. At sacerdos, videns inter eos tantā discrepantiā, rædio affectus, postea inquit: Quam

Sacerdos ei nomen in baptismo imponit.

Quantum vos expectavi, nec vos video esse posse concordēs : ego volo huic infanti nomen imponere. Sit igitur nomen eius Vincentius. Quod illi audientes, conticuerunt, laudaueruntque prudentis sacerdotis consilium, ac simul dixerunt : Vocetur Vincentius. Fuit tamen post factum magna omnibus admiratio, illudque non nisi Dei providentia euenisse arbitrati sunt. Nam nec ex cognatis quidem, nec ex amicis, qui adstant, aliquis erat, qui Vincentius vocaretur. Multi autem ex eis, qui affuerunt, ea quae gesta sunt in istiusmodi nominis impositione, memoriae condiderunt : ut videlicet videre possent, si illi nomini futura opera Vincentij conuenirent. Demum ubi Vincentius adoleuit, manifeste viderunt tam mirifica esse eius opera, ut rei & nominis nulla discrepantia penitus appareret.

De etate puerili & bona eius indole. Cap. 4.

Mater cum infantem tenerim diligite.

Adhibetur discendis literis.

Puer pueris edocionatur.

Matri praeterea, Vincentium infantem educanti, plures causas oblatas sunt, ut eum ultra, quam credi posset, tenerim diligere. Quemadmodum enim parum molestiae dederat tempore, quo eo granida fuerat : sic & dum eum paruulum nutrebat, rarus erat in eo vagitus, & vbiunque à matre collocabatur, tacitus quiescebat. Si quando in cunabulis positus vigilabat, apertos tenes oculos, secum totus iucundus esse videbatur. Erat ad speciem decorus, ut non modo matri, verumetiam singulis, qui eum adspiciebant, amabilis redderetur. Mox vero ut sextum annum attigit, parentes primis eum literis imbuendum tradiderunt. Itaque puer in talibus exercitijs primos annos agens, incredibile dictum est, quam breui tempore quantum profecerit. Nondum nanque decimum annum attigerat, & non solum pueros coetaneos, sed & multos alios, eo natu maiores, qui sub eodem praecceptore proficiebant, iam longè superauerat. Pueris rarissime colludebat : & si interdum cum pueris esse contingeret, post breuem honestumque ludum eos silere & sedere coegebat, & aliquem eminentem locum conscendens, sic dicebat : Audite o pueri, quae loquor, & diiudicate, aptus ne an ineptus praedicator sim ipse futurus. Itaque sedentibus silentibusque illis, se primo loco cruce signabat, & incipiens quaedam dicebat, quae didicerat ab eis, qui Valentiae praedicabant. Nullum eruditum theologum viderat praedicantem, quem in gestibus, dictis ac sententijs quibusdam non sciuisset effingere. Haec omnia parentes ac caeteri, qui videbant, non solum considerabant, sed etiam mirabantur, & tacite pectore conseruabant. In Grammatica autem non medio critere instructus, dum ageret duodecimum annum, ad Dialecticam studium transtulit. In qua quoque facultate duorum annorum spatio tantum profecit, quod inter adolecentes, qui secum illi facultati incumbabant, summus omnium habebatur.

De laudabili eius conuersatione tempore iuuentutis. Cap. 5.

Studia ipsa in adolescentia.

Vitam suam sicut in pueritia, sic & in adolescentia cum omni innocentia studeat ducere. Faciebat hoc non solum gratia, quam Deus, ipsum praueniens, in mentem eius à teneris annis infuderat, verum etiam quaedam animi sui natura fortunatissima, qua summopere ad virtutes promptus reddebat. Iuuit quoque & parentum diligentia, qui pueri innocentiam pronumque in virtutes animi aduerentes, multis blanditijs eum frequenter incitabant & exhortabantur, ut in coepta virtute perseveraret, ac quotidie niteretur esse melior. Itaque quemadmodum ab optimis parentibus didicerat, sic debito tempore ecclesias frequentabat, Missarum solennijs intererat, praedicatorum doctrinas hauriebat, religiosè ieiunabat, pie Dei laudibus vacabat. Singulis hebdomadis bis, id est, quarta & sexta feria, ieiunare dicebat. Quod documentum adeo tenaciter menti adolescentis impressum est, ut vique ad felicem vitae suae terminum, huiusmodi ieiunium frequenter seruauerit. Quoscunque praedicores, qui Valentiae Dei verbum praedicabant, siue docti siue indocti essent, quadam pia curiositate audire cupiebat. Quando ipsi praedicores aliquid in beatæ virginis Mariae praeconium dicebant, lacus efficiebatur, & ex ipsa mentis laetitia lachrymas continere non poterat. Semper autem sicbat vberimè, quando de mysterio passionis Christi aut ipse legebat, aut ab alijs legi vel dici audiebat. Tantaque inerat ei in lachrymando dulcedo, ut à lachrymis desistere molestum, in eis verò perdurare iucundissimum esse videretur. Pro singulari quoque deuotione, quam habebat ad Crucem Iesu Christi & ad beatam virginem Mariam, officium, quod in vtriusque laudem clerici dicere solent, singulis statutis horis quotidie dicebat. Erga pauperes, praesertim

praesertim religiosos, liberalissimè se semper exhibuit. Eos enim in domum parentum introductos, rebus, quibus poterat, laetissima fronte rescici faciebat. Et quantum huiusmodi pietatis officijs tantum esset assiduus, parentes tamen ei congratulabantur, nec unquam ea, quae sanctus adolescens in cleemosynas erogabat, contracta facie eum facere prohibuerunt. Quinimmo tertiam partem substantiae, quae eum contingebat, ei concesserunt : quam ille quadriduo totam pauperibus erogabat.

Benignitas eius in pauperes.

De magno profectu eius in studio artium liberalium, & de causis, ob quas à conuiciis plurimum amabatur. Cap. 6.

His rot tantisque praclaris adolescentis virtutibus accedebat illud, quod cum raro in homine adolescente possit reperiri, solet quoque esse & maxima admiratione dignum. Nanque antea, quam secundum & vicesimum annum attingeret, tam pertinaci studio literis incubuit, ut inter eos, qui Valentiae philosophiam Theologiamque profitebantur, summus omnium haberetur. Inerat ei grande & acutum ingenium, tenax indelebilisque memoria, & continua in studijs perseverantia. Tanta verò modestiae fuit, ut nunquam visus sit cum aliquo, siue loquendo siue etiam disputando, contendere : parentibus tantum obedire, tantumque honorare eos studuit, ut nunquam ab aliquo notari potuerit, quod eis vel minimam dederit offensionem. Haec tam mirifica virtutes fecerunt, ut à cunctis Valentinis civibus vehementissimè amaretur.

Anno gratiae iam summus habetur & philosophus & theologus.

Ut S. Dominici institutum complexus sit. Cap. 7.

Memor sancti huius pater eorum, quae de filio eius nascituro ei fuerant diuinitus indicata, atque ex alia parte considerans in adulto filio tantam rerum peritiam, tantamque morum elegantiam, quadam die eum ad se accersitū his verbis allocutus est : Tria sunt, optime fili, quae me plurimum agitant, redduntque animo suspensum : & si mihi daretur optio, planè ex meipso intelligerem, quid illorum potius esset eligendum. Volui tamen tuam audire sententiā, & polliceor me penitus profecturum id, quod ipse facere proposueris. Memoria retineo, quemadmodum tibi frequenter narraui, ea, quae de te mihi Deus per quietem reuelauit, antequam ex matris utero nascereris. Et varia virtutes, quibus te à primis annis praeditum vidi, mihi spondere videntur, omnino debere impleri, ut habitum religionis Praedicatorum accipias, atque in ipso habitu fidei Christianae efficiaris praedicator praecipuus. Me deinde inducunt diuitiae, quibus pro summa Dei liberalitate abundamus, florida quoque adolescentia tua formaeque praestantia, ut uxorem tibi aliquam perquiram, quae his omnibus conueniat. Postremo, quoniam considero in te multarum rerum esse peritiam, quae profecto tanta est, ut omnes existimè te futurum esse vnum ex viris doctissimis, quos orbis terrarum habeat : idcirco mihi ipsi frequentissimè persuasi, ut te vel Romam vel Parisios mitterem, vbi virtus & eruditio tua his, qui eruditissimi sunt, offerri possit, quod nostrae familiae perpetua gloria comparetur. Haec sunt, charissime fili, quibus meus animus quotidianis fluctibus agitatur. Verum ego nunquam ad aliquid horum faciendum te adhortabor, nisi ad id, quod tibi potius videatur. Tu tamen manifesta mihi consilium animi tui, ut dum optimum tempus nobis est, tibi, antequam moriar, de eo, in quod declinare volueris, prouideamus. Ad haec Vincentius ita paucis respondit : Deceueram, pater optime, iam dudum te alloqui super his, quae de meipso facere proposueram : sed quoniam Dei voluntate factum est, ut tu me prauenires, pro his omnibus, quae dixisti, breuissimè respondebo, tibi que omnia, quae in animo mihi sunt, manifestabo. A diuitijs, corporis voluptatibus & seculi huius honoribus scito me esse plurimum alienum. Omnem amorè, curam, propositumque, & omne consiliū meum in Iesum Christum sine aliqua haesitatione defixi : & ob hanc rem constitui habitū beatissimi Dominici suscipere, & in eius religione me Dei seruitio dedicare. Suppliciter igitur te oro, pater mi suauissime, ut si me amas, facias me tua benedictione dignum. Et hoc idem à matre mea humiliter postulabo, ut videlicet pace amborum, ad Dei seruitium valeam peruenire. Haec Vincentij verba patris animū tantum commouerunt, quod lachrymas continere non potuit. Igitur filiū cōplectens ac deosculās, multis cū lachrymis benedixit. Filius quoque à collo patris pendens, ac paternis lachrymis plurimum commotus,

Aperit patri suum de complexu da vitam religiosam propositum.

motus, coepit & ipse vberimè flere. Igitur spirituali lætitia ac mutua pietate collachrymantes, Deo gratias retulere. Moxque pater filium ad matrem duxit, eique sanctum propositum eius indicauit. Qua ex re vehementer gauisa, ac videns filium ante se prostratum, vt maternam benedictionem acciperet, non minùs & ipsa coepit collachrymari. Tandem, charissime fili, inquit, hoc est, quod semper optaui, & quod à Domino mihi concedi frequentissimè postulauit. Tibi & nobis congratulor. Tibi quidem, quia effugies huius caduca vitæ miserias: nobis autem, quia à Iesu Christo nobis concedi meruimus, vt nostri voti compotes nos esse videremus. Igitur Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum. Det tibi Deus caelestem benedictionem: meam autem, quandiu vixero, semper habebis. In his atque alijs huiuscemodi sermonibus, illius diei maximam partem consumpserunt. Postero autem die pater cum filio ad fratrum Prædicatorum conuentum sese contulerunt, & Priori cæterisque fratribus causam, ob quam venerant, exposuerunt. Quanto gaudio affecti sint fratres, breuibus certè aperiri non posset verbis. Considerabant nanque, quòd adolescens, qui in prima ætate erat scientia & moribus præstantissimus, meritò in matura ætate maximus futurus esset: ac propterea arbitrabantur, quòd Prædicatorum ordini multum splendoris & gloriæ esset accessurum. Quas ob res eum libentissimè susceperunt: Et post triduum die Dominica, quæ fuit Nonis Februarii, eo agente octauum & decimum annum, ei habitum tribuerunt.

De optima conuersatione eius in religione, itemque forma & eruditione.
Cap. 8.

POST habitus susceptionem coepit ingeniosus puer ea inter cætera legere, quæ de vita diui patris Dominici scripta sunt. Mira profectò adolescentis sapientia. Dignū enim esse censuit, vt inprimis illa ipsi essent intellecta & cognita, in quibus suum inclytum duce[m] Dominicum imitari deberet. Itaque vltra plurimas virtutes, quibus beatum Dominicum præditum fuisse legit, & in quibus eius amulatore[m] se studuit, sacræ Theologiæ ac lectioni sanctarum scripturarum, exemplo ipsius Dominici, se totum dedit, vt videlicet talibus Diuinis armis munitus, posset opportuno tempore Euangelij doctrinam longè lateq[ue] diffundere. Nunquam ociosè stare vel loqui visus est: Vniuersum verò tempus aut orationibus, aut scholasticis exercitijs, aut officijs ei commissis occupabat. Erat in eo in cunctis, quæ faciebat & dicebat, multa & admirabilis humilitas. In conuersatione autem vltra, quàm dici potest, se omnibus humanis exhibebat. Deindè quia, vt supra scripsimus, non solum morum elegantia, sed etiam doctrinæ claritate excellens habebatur, ab eo, qui in ipso fratrum conuentu præerat, coniunctum est, vt pro fratrum adolescentium profectu de Dialectica & de Philosophia quippiam legeret. Quod quidem humiliter & iucundè sese facturum recepit. Tanta autem erat in eo, quandò legebat, facundia & eruditio, quòd ex secularibus quoque iuuenibus ad eum audiendum, sac sub eius disciplina proficiendum, supra septuaginta conuenerunt. In quo exercitio tres continuos annos consumpsit. Deindè Prior cæterique fratres, grande eius ingenium considerantes, indignumque esse existimantes, vt tantus iuuenis Valentia teneretur, vno animo decreuerunt eum mittere Barcinonam, vnam ex claris celebratisque vrbibus, quas orbis terrarum habet. In qua erant nonnulli Theologi ex ipso Ordine Prædicatorum, qui illa ætate omnium doctissimi habebantur. Deindè Ilerdam antiquam celebremque Catalonia ciuitatem, in qua per ea tempora florebat publica studia liberalium disciplinarum. Ipse igitur coepit Theologiæ facultati tam pertinaciter incumbere, quòd pro singulari eruditione sua, octauum annum agens in ea facultate, fuit Theologorum adnumeratus collegio à Benedicto summo pontifice, cuius paulò post mentionem faciemus. Inter studiorum verò eius tempora, cum esset xxiiij. annorum, edidit insigne illud opus de dialecticis suppositionibus: in quo quisque manifestè videre potest, quanta fuerit authoris peritia, si consideretur in ipso opusculo multa esse præclarissima, non solum ex media Philosophia, verum etiam ex profundissima Theologia delecta. Postea autem quàm insigni illa corona donatus est, qua donari solent hi, qui Theologis connumerantur, à fratribus & amicis fuit Valentiam reuocatus. Et quia, vt supra memoratum est, ob doctrinam virtutesque eius celeberrimi nominis erat: idcirco ea hora, qua Valentiam ingressus est, à multis nobilibus clarisque viris, ei obuiam extra vrbem euntibus, fuit magno cum honore susceptus. Paucis verò post diebus Episcopus & Capitulum Valentinae ecclesiæ, & hi, qui in ipsa vrbem ma-

Induit habitum S. Dominici.

Sacræ lectioni incumbit.

Prælegit Dialecticam & Philosophiam.

Edidit librum de Dialecticis suppositionibus.

be magistratum gerebant, eum obsecrauerunt, vt aliquid de scripturis sacris, deque facultate Theologica legeret. Quod libenti animo facturum sese spondit. Itaque impetrata facultate ab eo, qui Aragonia provinciam gubernabat, in ipsa Valentina vrbe & ecclesia sex annos, cum incredibili omnium attentione, non solum legit eis, qui in scholis vacabant studijs liberalium artium, verum etiam viris plebeijs publicè prædicauit, à quibus mira auditate audiebatur: tantæque venerationis erat apud eos, vt in ipsa ciuitate solus doctus, solus religiosus, ac solus sanctus, & solus Christi seruus haberetur. Tam autem longè lateque nomen eruditionis & sanctitatis eius diffusum est, vt ex proximis quoque vicinisque ciuitatibus multi concurrerent, vt eum & prædicantem audiret, & sub tam insigni literarum ac morum præceptore proficerent. Inter hæc ipsa venit Valentiam vir, illa ætate nominatissimus, Petrus de Luna, vnus ex Romana Ecclesiæ Cardinalibus, missus legatus ad Carolum Francorum regem à Clemente Papa, quem in Fundensi vrbe in summum antistitem elegerat illa pars Cardinalium, quæ ab Urbano Papa sexto, tanquam à Pontifice non ritè creato, discesserat. Is igitur auditis his, quæ de Vincentij doctrina & miris virtutibus ferebantur, eum secum duxit, ac tandiu tenuit, donè peracto legationis tempore, ad ipsum Pontificem redijt. Tam grata autem fuit Cardinali Vincentij conuersatio, vt vix multis precibus impetrare potuerit, nè eius curiam sequeretur. Tandem impetrato, quod voluit, Valentiam reuersus, retulit se ad consueta legendi ac prædicandi exercitia.

Eius prædicationes & conciones.

De diabolo, quomodo ei apparuit in specie venerabilis senis. Cap. 9.

IN ipsa autem ciuitate Valentia, licet multum fructum fecerit animarum, tamen quandiu ibi commoratus est, & dæmonum & hominum varias pertulit insidias. Sed vt de inuisibilibus insidijs o[m]ittamus, quibus omnes à dæmonibus tentari fides les solèt, de visibilibus hoc loco pauca subiiciamus. Quadam nocte, cum finito matutinali officio ante beatæ Mariæ virginis oraret imaginem, & inter cætera virtutem per fenerantia à Domino Iesu Christo sibi concedi peteret: visus est ei ad stare ante oculos diabolus in specie senis valdè venerabilis, cuius erat barba vsq[ue] ad genna proluxa & nigerrima. Qui ei dixit: Ego sum vnus ex illis veteribus patribus, qui multis annis magna cum corporis continentia ac incredibili potùs cibique parcitate Aegypti solitudinem incolui. Et cum essem iuuenis, omnem corporis voluptatem experiri volui. Postquam verò tempora iuuentutis meæ in varijs delicijs consumpsi, in me reuersus, penitentiam egi: & sic clementissimus Deus dedit mihi veniam peccatorum. Nunc igitur, si mihi seni credendum est, qui habeo multarum rerum vsum, tibi suadeo, vt florida ætate tua compatiaris, & hanc corporis macerationem nunc o[m]ittas, & vsq[ue] ad senectam referues. Nec dubites: paratus est enim Deus semper suscipere penitentiam. Sanctus autem Vincentius, vbi primò rem huiuscemodi vidit, fuit vehemènti timore commotus. Sed postquam verba loquentis aduertit esse venenifera, diabolum esse suspicatus est. Vnde sese Deo & beatæ Virgini commendans, nihil ad verba diaboli respondit: sed se signo crucis municiens, Abi, inquit, pestifer serpens. Nanque ex subdolis verbis & dictis tuis, non vnus ex Aegypti patribus, sed ex inferni dæmonibus vnus esse conuincaris. Credidisti nouum militem Christi tuis insidijs posse superari. Sed licet nouus sim in hac militia, tamen gratia Christi, cuius amore laboribus me tentationibusque expono, me sic vndique armatum reddet, vt contra te dimicare non metuam. Dæmon se congnitum videns, emisso ciulatu magno ac tetro fœtore relicto, protinus euauit. Visionem verò istam vir Dei nonnullis fratribus reuelauit, eos obsecrans ac strictissimis præceptis eis inhibens, nè cui rem gestam reuelarent. At illi indignum esse arbitrati, vt tam memorabile factum silentio premeretur, rem, prout gesta fuerat, per vniuersam ciuitatem diuulgauerunt.

Valentij & dæmones & homines sentit infestos.

Dæmon ei apparet.

Consiliu tali implore dignum.

Crucis signo fugat dæmonem.

Dæmon pudens dicitur.

Quomodo in specie Aethiopsis, dæmon ei apparuit, eum retrahere cupiens. Cap. 10.

ALia quoque nocte eidem oranti ante altare quoddam, in quo erat imago Iesu Christi crucifixi depicta, apparuit diabolus in specie vasti Aethiopsis, huiuscemodi verba depromens: Orationibus ac cæteris operibus tuis, quibus te celum credis posse contingere, tantum insidiabor, donè faciam te turpiter vitium succumbere. Ad quem sanctus Christi miles: Nullas tuas, ait, qualescunque insidias formidabo. Et diabolus: Nihil est, inquit, difficilius, quàm vt vsque in finem possis. A a in gratia,

in gratia, de qua loqueris, perseverare. Respondit Vincentius: ille qui dedit vt inciperem, dabit quoque vt perseverem. Itaque frontem armavit crucis signaculo, & illico demon discessit.

Vt diabolus audierit ipsum deterrentem, vt que virgo Maria eum confortavit. Cap. II.

Aduersus Heluidiu.

ALio tempore, dum circa quartam noctis horam in cella legeret librum illum, quem edidit diuus Hieronymus de virginitate beatæ Mariæ, & inter suauitatem lectionis ipsam Virginitatem obsecraret, vt eius virginitatem custodiret, facta est ad eum vox huiusmodi: Non omnes possumus esse virginēs, Nanque tamen vsque nunc te virginem appellare potuisti, non tamen vltra patiar, vt tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc verba plurimum attendens, intrâ se facinus voluebat, quid sibi vellet sermo, quem audierat. Non enim induci poterat, vt verba illa ore beatæ Mariæ emanasse crederet, quippe quæ virginitatis custodes virgo ipsa sentiper amauit, confortauit, adiuuit, magnificauit. Genua igitur flectens, ab ipsa Virgine petijt, vt quid significare vellent verba illa terrifica, dignaretur ostendere. Nec multo post ei beata Virgo multa cum luce visibiliter apparuit. Et postquam sui eum ostensione confortauit, lætumque reddidit, hoc pacto locuta est: Verba illa ad te paulo ante facta, diaboli fuerunt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, vt terribus, ab incepta virtute desistas. Tu autem cautus esto, & constanti animo perseveres. Et quæquam tibi crebras parabit insidias, ac frequenter conabitur, vt periclitetur virginitas tua, vtque cætera virtutes, quæ in te sunt, corruant, tamen nê diffidas: spera semper in Domino, quoniam ipse erit clypeus tuus, quo non solum arma diaboli poteris facile contemnere, sed & ipsum cunctasque artes & versutias eius magnanimiter superabis. Hæc vbi à Virgine gloriosa dicta sunt, ei à Vincentio gratiæ referuntur: & illa disparuit. Ex eo autem tempore Christi militi tantum feruoris accessit, vt non terrestri homo, sed cælestis angelus esse videretur. Nunc subiicienda quoque sunt exempla quædam, quibus patebit, quanta calliditate antiquus hostis nifus est eius animum frangere, & ad libidinem inclinare.

B. Maria illi apparuit.

De muliere eius amore cæcata, quomodo à demone vexata, & eius meritis curata fuit. Cap. 12.

Gratiore est pulchro veniens & corpore virtus.

ERat beatus Vincentius non solum virtutibus præditus, sed etiam corpore pulcher & ad spectu venustus: quo fiebat, vt eius virtutes essent gratiores, facerentque vt ab omnibus vehementer amaretur: Fuit igitur Valentis mulier quædam tam nobilitate generis clara, quam forma corporis præstans. Quæ, suggerente diabolo, capta est amore ipsius Vincentij tam ardentem, quod nullam aut animi aut corporis quietem habere potuit: sed singulis diebus frequentabat loca, in quibus eum videre aut alloqui posset. Vincentius licet eam aduenire frequentius videret, tamen nihil tale suspicabatur: sed arbitrabatur eam aliqua deuotione moueri, vt & mulieribus consuetum est, quæ seruos Dei quadam naturali pietate affectuosius, quam faciant mares, pijs obsequijs venerantur. Illa autem in dies vehementissimè feruore amoris agitabatur, ac tandem quid faceret, nesciens, deliberauit grauem ægritudinem fingere, vt sic haberet opportunitatem alloquendi eum, & eidem manifestandi flammam ardentis amoris, quibus intrinsecus vrebatur. Itaque lecto ægrotantium more decubuit, coepitque multo cum clamore magnos ostendere cruciatus: ac demum in lecto illo frequenter huc & illuc tam miserabiliter versabatur, quod cunctos, qui adstant, ad sui commiserationem mirum in modum prouocabat. Aduocantur medici, qui nullum in ea ægritudinis signum esse cognoscentes, varia iudicia proferebant: si qua tamen in ea ægritudo esset, intrinsecus esse arbitrabantur. Tandem videtes, quod nimio dolore torquebatur, consulunt accersiri sacerdotem, cui illa confiteretur, nê videretur inter tanti doloris vehementiam sine sacra confessione discederet. Eligitur itaque ab ea vir Dei Vincentius: qui celeriter veniens, cameramque in qua illa decumbabat, ingressus, ac cunctis, qui aderant, ex more exclusis, coepit puellam exhortari ad penitentiam. Mulier in initio non audet manifestare furorem amoris, quo occupata tenebatur, sed dicit facitque eam, quæ consuetudine Christianæ religionis ad ritum pertinent confessionis. Veruntamen interea sæpè proposuit amorem, quo vrebatur, verbis exprimere: sed quando dicere incipiebat, pudor verba labijs inhærentia detinebat.

En quid facit infania turpis amoris.

Esic protraherebatur vltius verba, respondebatque ad ea, de quibus sanctus confessor eam interrogabat. Et post multa verba, vltra citroque habita, tandem occultum ignem mulier celare non potuit, sed omni formidine pudoreque deposito, Scito, inquit, ô frater Vincenti, me non quidem corpore, sed mente languere. Et nisi tui mihi pro tua miseratione succurras, scito me illico morituram. Iam enim annus est, quod tuo amore adeo ardentem capta sum, vt non solum ignis ardentis flammis cor meum exuri sentiam, sed & ad tanti furoris agitationem deneni, quod frequentissimè me ipsam proprijs manibus enecare decreueram. Volui tibi sæpissimè cordis mei furorem manifestare, sed me partim tenuit pudor foemineus, partim nomen sanctitatis & innocentie tuæ, quæ me formidare fecerunt, nê tam execrabile facinus tibi aperirem. Itaque tanquam desperans, neni mi meum ignem indicare volui, tacitumque vsque ad hoc tempus reseruau. Mihi verò super hac re iterum atque iterum cogitanti, visum est potius, vt hanc corporis ægritudinem fingerem, quo locum tempusque opportunum haberem, quibus huiusmodi ignis flammam possem extinguere, & optata voluptate potiri. Quamobrè meum corpus, quod cernis esse pulcherrimum, expono potestati tuæ. Sume igitur nunc de me voluptatē, & principium faciamus, vt deinceps simus ambo indissolubili ac perpetuo amore coniuncti. Hæc dicens, lintheum, quo tegebatur, amouit, & sese totam nudam exhibuit. Sanctus verò Confessor admiratus impudentis foemine audaciam, ac scelus abominabile execrans, in primis eam commone coepit, vt nudum corpus tegeret. Deinde à tam nefario opere abducere eum seueritate multa conatus est. Postremò & dixit, quod Iesu Christo à teneris annis suum corpus animumque deuouerit, quodque se perpetuam castitatem seruaturum promiserit, & ob id omnem terrenum amorem abdicauerit, omnemque libidinem execratus fuerit. Quibus dictis, ab ea protinus discessit. Illa tali responso indignata, mox cogitauit in virum innocentem obiectare infamiam, & tanquam altera Phutipharis vxor, voluit clamare ac dicere contra sanctum Dei, quod eam violenter opprimere voluisset. Sed summa Dei prouidentia nequaquam passa est, vt innocenti tam infame facinus opponeretur. Ecce enim quum primum impudens foemina voluit vocem emittere, ille idem diabolus, qui ei nefandum amorem ingesserat, eius corpus grauissimè vexare coepit. Accurrunt igitur cuncti, qui extra cameram expectabant, & tanti clamoris causam diligenter inquirunt. Tandem visis multis signis, mulierem à demone vexari sentiunt. Aduocantur itaque multi, qui demone nouerant adiuuare. Adhibentur præterea remedia, quæ huiusmodi adhiberi consueverant: sed nihil cuncta valebant. Verum diabolus exorcistis ita respondebat: Ex hoc corpore nunquam me pellere poteritis, nisi huc venerit vir ille, qui in medio ignis positus, vni non potuit. Querunt igitur omnes, quid sibi velint verba, quæ diabolus proferebat. Post longam autem rei sciscitationem, quidam ex his, qui aderant, in medium surgens: Aduocetur, inquit, frater Vincentius, nam ipse mulieris huius confessorem audivit. Est etiam vir & scientia & sanctitate insignis, propter quæ certum nobis esse debet, quod nemo sit, qui possit nobis illorum verborum significantiam aperire ventis. Assensere omnes, & mox ad beatum Vincentium sese contulerunt, vt ei rem, quæ acciderat, exponerent: precanturque, vt dignetur visitare foeminam, quæ, dum valebat, magnam erga eum beneuolentiam sese habere demonstrarit. Ipse autem et si se plurimum difficilem præbuerit, tamen nê rem insuetam facere videretur, quandoquidem antea infirmos semper visitare consueverat, fecit quod illi voluerunt. Attamen secum multa cogitans, sese Iesu Christo commendauit, cuiusque precatus est, vt pro immensa clementia sua dignaretur misereri mulieris, quæ à demone non solum corpore, sed & anima vexabatur. Postquam igitur ventum est in locum, vbi misera vexata tenebatur, demon vlutatum tererrimum emittens, En adest, inquit, vir ille, qui in medio ignis non est æstus. Nunc igitur hinc discedendum. Hæc dicens, mulier se minus iua relicta, discessit. Qui aderant, videntes tam grande miraculum, obstupuerunt, eiusque sanctitatem maiori in veneratione habuerunt.

Foemina prouocat S. Vincentium ad libidinem.

Contemnitur à sancto viro.

Obsiderit à diabolo.

Ad præsentiam S. Vincentij surgit demones.

De scorto in eius Cellam introducto. Cap. 13.

ALium quoque modum diabolus machinatus est, quo fortem castumque animum eius frangeret, & ad libidinem inclinaret. Suggestit enim nonnullis (religiosi fuerint, an seculares, incertum est nobis) vt pro experiendo sancti viri animo, mulierem quandam meretricem speciosissimam, precio conductam in cellam eius introducerent. Captato igitur opportuno tempore, quo videlicet Vincentius

Meretrix in eius Cellam adducitur.

Detestabilis mulier sanctam virginem ad scelus inuolat.

Mulier eorum remota respicit.

Obstreptorem patitur.

Turpissimam infamatur.

centius ipse ex more in ecclesia orationi vacabat, memorata foemina in cellam eius introducta est. Vincentius ergo ab oratione regrediens, clauso ostio, & in locum, ubi dormire solebat, veniens, reperit mulierem sedentem: & in primo adpectu vehementer obstupuit, & antequam alloqueretur, multa cogitabat. Tandem vero existimauit illam non esse mulierem, sed daemone, in specie mulieris eum decipere parantem. Vnde hoc pacto locutus est: Quae tibi causa fuit, ut huc venires in tali forma, maledictae diabolae, qui seruis Dei nouis semper dolis insidias? Meretrix autem, ut erat ab eis, qui eam introduxerant, instructa, ita respondit: Noli, o frater Vincenti, me diabolum appellare: foemina sum, non diabolus. Sed obsecro te, ut me patienter audias, & exponam tibi causam & modum, quo huc ingressa sum. Ferè quatuor menses sunt, quod tuo amore capta sum. Frequenter tentauit, ut vel diei noctis tempore secretò ad te venire possem: sed nunquam mihi miserè sese obtulit opportunitas. Nunc autem à nemine hominum visa, huc ingressa sum, & necessarium est, ut in hoc lectulo simul hac nocte dormiamus: & ex hoc nunc tibi promitto, quod quoties de meo corpore voluptatè capere voles, praesto ero, & simili modo quo nunc feci, ad te me conferam. Non dubites. Nemini notum erit id, quod simul faciemus. Scio quidem famam tuae honestatis esse integerrimam, & quam nomen habeas sanctitatis, tamen quia scio te fragileni esse hominem, ausa sum ad te confidenter venire, certa quod tu quoque de me poteris sine dubitatione confidere. Haec dicens, in oscula & in obscenos amplexus ruere voluit. At Vincentius eam prohibuit, neque foeminae specie, neque vestitu eius preciositate, aut comptis blandisque sermonibus vel parum commotus aut captus: & dixit: Abi pestifera, & vnde venisti, protinus reuertaris. Quod si secus feceris, caue ne subita morte moriaris. Tentasti enim foedare animam corpusque meum, qui à primis annis Christi seruitio me mancipaui. Illa verbis eius sic statim compuncta fuit, quod aduentus sui causam modumque patefecit, & eos praeterea nominauit, qui eam mercede in hoc opus detestabilem conduxerant. Denique post multa salutis hortamenta, mulieris cor ita immutatum est, ut vberimè hinc ac veniam petens super praesumptione, poenitens vitam suam emendare polliceretur. Beatus autem Vincentius eam rogauit, ne cui id, quod gestum fuerat, reuelaret, nisi illis, qui eam introduxerant, ne videlicet illi, qui tantum flagitium perpetrarant, infames haberentur. At illa non destitit, quin rem gestam multis ex ordine reuelaret. Paucos vero post dies prostibulum deseruit, & marito accepto, reliquum vitae in vera corporis & animi continentia duxit.

De eius constantia, & ut placidè tulerit inuidorum insidias. Cap. 4.

Nunc vnum subiiciendum, quo perspicue pateat, quam patienter tulerit flagitiosorum contumelias, qui ei plurimum inuidebant. Frater quidam Valentia fuit ex ordine Praedicatorum, qui omnem aetatem usque in senectam in laetitia turpiter duxerat, & ob hoc beatum Vincentium exosum habebat, quia videlicet eum saepius increpabat, & à mala vita abducere, & ad bene viuendum inducere conabatur. Itaque non ferens a quo animo viri Dei increpationes & salutifera monita, ei malignè detrahebat, & in eum multa scelera conferebat, disseminabatque multa, quibus celebris fama eius obscurari foedarique, potuisset. Igitur exercens corporis sui assuetam obscenam libidinem, quadam nocte meretricem, quae illis diebus Valentiam venerat, ad dormiendum secum introduxit. Mane vero persoluto meretrici precio, non tamen tanto, quantum illa se habituram sperabat, eam ut potuit, secretò emisit. Meretrix verò faciem fratris diligenter intuita est, ut videlicet quis esset, per effigiem posset cognoscere. Et antequam illa egrederetur, dixit se nunquam discessuram, nisi prius sciret, quo nomine frater vocaretur. Ille mox respondens, Vocor, inquit, frater Vincētius Ferrarij. Et caueas, obsecro, ne cui dicas, quod fecimus. His ab eo dictis, abiit meretrix, & lenoni, cum quo morabatur, ac multis alijs dixit, quod in coeuentu fratrum Praedicatorum cum fratre Vincentio per intergra spatium noctis dormisset: & cum idem frater Vincentius multam de ea voluptatè sumpisset, non tamen dignam ei pro labore mercedem reddidisset. Et ad haec multa alia turpia adiecit, quae honestatis causa missa facimus. Leno autem & plerique alij scelerati homines, qui beatum Vincentium summo odio habebant, quia tanquam viriorum reprehensor seuerus, eorum detestanda flagitia denudabat, & terribiliter arguebat, statim per vniuersam ciuitatē rem diuulgauerunt. Per idē tempus erat Valentia Bonifacius, ipse beati Vincentij germanus, cuius supra mentionem fecimus, qui & illo tempore erat in vrbe ipsa vnus ex patribus iuratis, quod est quoddam magistratus genus, quo non

solum

Patres iurati, magistratus in Catalonia.

solum Valentina ciuitas, sed & vniuersae penè Cataloniae ciuitates vti confluuerunt. Huic multi ciuium retulerunt ex ordine rem omnem, quae de fratre eius Vincentio ferrebatur. Qui tantum scelus credere non potuit, quandoquidem conscius erat virtutibus, quibus praeditus erat germanus eius: propter quod arbitratus est, prout res sese habebat, ab inuidis in innocentem haec fuisse confecta. Itaque ex eius consulto hi, qui vna cum eo magistratum gerebant, constituerunt, ut fieret per urbem quadam generalis processio, cui singuli clerici ex singulis ordinibus interessent. Constituta autem die Bonifacius ipse & collegae sui ac caetera Valentina nobilitas constituerunt locum, in quo sese collocare tempore huiusmodi solennitatum solebant, ubi & meretricem illam, quae se cum magistro Vincentio dormisse iactabat, posuere. Iusseruntque ei, ut singulos fratres ordinis Praedicatorum incedentes inspiceret, & eum, cum quo dormierat, fideliter indicaret. Procedentibus igitur singulis fratribus, cum transiret magister Vincentius, iurati eum meretrici ostendentes, interrogauerunt an ille esset, quem nosse cupiebant. Illa respondens, Non, inquit, iste est ille, quem quaeritis, Scio enim hunc esse illum Dei seruum, ad cuius doctrinam audiendam omnes concurrunt: quem & ego, ex quo Valentiam veni, quatuor vicibus vidi praedicantem. Ille verò frater, quem nosse petitis, senex est. Deinde ubi ipse Vincentius & post eum tres alij fratres ex more praeterierunt, mox aduenit frater ille, qui scelus admiserat, & meretrix eum sine vilo indice agnoscens, digito demonstrans, En, inquit, hic est ille, quem quaeritis. Finita tandem processione, Bonifacius caeterique nobiles, qui ciuitati praesidebant, fratrem diffamatorem ad se accersiri fecerunt, eique multam poenam ac etiam mortem, si opus esset, comminati sunt, nisi coram eis peccatum suum confiteretur, & aboleret infamiam, qua virum Dei Vincentium contaminarat. Ille terrefactus, statim fecit quod illi voluerunt. Rem nanque, ut s. Vincentio sua fama restituitur, erat gesta, narrauit. Deinde ab eis confusus abscessit, pergensque ad Christi seruum Vincentium, qui haec omnia ignorabat, multum lacrymans ab eo veniam petijt, & faciliè impetrauit.

LIBER II.

Praefatio breuis ad magistrum ordinis Praedicatorum. Cap. 1.

Postquam de diui Vincentij vita, narrata sunt ea, quae à puerili usque ad iuuenilem aetatem ab eo gesta, describenda videbantur, pater praestantissime, in quarum rerum narratione erat huius operis primus liber consummandus: reliquum nobis est, ut ad alia eius gesta & mirifica opera, quae in matura aetate per eum Deus fecit, transeamus usque ad felicem illum diem, quo ex hac luce discessit. Et quaequam huiusmodi gesta & opera tot & tanta sint, ut pro eorum clariore narratione longissima volumina non immeritò postulerent: tamen conabor ea, quanta poterob reuitate perstringere, atque ita stylum temperare, ut nec longitudo operis taedio afficiat eos, qui legerint, nec ea, quae sunt memoria digna, praetermittantur. Nec dubito certè, quin mihi scripturo tam praecleara facinora, illud dicere vel maxime liceat, quod ab eloquentissimo ac beatissimo patre Hieronymo dictum est, quando scripturus gesta beati Hilarionis: Porro, inquit, mihi tanta ac talis viri conuersatio vitae dicenda est, ut Homerus quoque, si adesset, vel inuideret materiae, vel succiberet. Quamobrem verendum mihi est, ne cum tam mirabilis viri virtutibus impar & ingenium & eloquentia nostra sit, ab hominibus sapientibus inica arguar audacia. Sed quia obedientiae onus, à te mihi impositum, rejicere indignum est, gratiam inuoco spiritus sancti, qui sicut illi caelestes virtutes largitus est, sic & mihi, si non gestis eius parem, saltem meo ingenio non imparem sermonem tribuat, quod ea possim fideliter enarrare. Verum quando vno libro velle singula eius gesta complecti, nimis longum esset, corum narrationem in duos libros distinguam.

Benedictus Papa Auinionem accersitum, suum confessorem eum constituit ac Magistrum Palatij. Cap. 2.

Igitur ut eorum, quae deinceps scripturi sumus, cum eis, quae supra narrauimus, sit continuata narratio, quadam pro rerum notitia sunt altius repetenda. Per illud tempus apud Auinionem, Galliae nobilissimam ciuitatem, commorabatur Benedictus tertius decimus, summus Romanae Ecclesiae pontifex, quem superiori libro diximus fuisse missum legatum ad Carolum Gallorum regem à Clemente Papa, quod in eodem libro diximus apud Fundos fuisse creatum summum antistitem, ab ea parte

Petrus de Luna sic Rom. pontifex, se dicitur Benedictus.

Cardinalium, quæ ab Urbano Papa sexto discesserat. Mortuo enim ipso Clemēte apud Auinionem, vno consensu omnium Cardinalium, qui in ipsa vrbe consistebant, ipse Benedictus pontifex creatus est, quauis duæ aliæ partes Cardinalium, duos alios pontifices sibi elegissent. Quo factum est, vt schisma sit subsecutum inter populos Christianos: quandoquidem tres summi pontifices vno eodemque tempore Romanæ Ecclesie præsidebant, quorum tamen quilibet sese legitime creatum fuisse arbitratur. Quo verò modo id factum fuerit, non est à nobis hoc loco dicendum. Eorum enim est ista dicere, qui conscripserunt catalogum summorum pontificum. Illud verò omnitemporum non est, quòd singuli ferè Galliarum Hispaniarumque principes & ciuitates ipsi Benedicto obediebant. Igitur Benedictus quàm primùm ad summum sacerdotium electus est, missis nuncijs & literis, virum Dei Vincentium ad se accersiri iussit: quia eruditio & sanctitas viri, ei notissima erat, & secum eum habere voluit, ac in suum confessorium elegit, & magistrum palatii Apostolici instituit. Itaque Vincentius, nè iussis pontificis non obtemperare videretur, quauis molestum ei esset sequi curiam terreni principis, tamen singula, quæ ei imposita sunt, diligenter executus est. Cōsistens autē in Auinione vrbe, nunquam ociosus fuit: sed omne tempus dabat aut lectioni sacrarum scripturarū, aut doctrinæ verbi Dei, aut ædificationi proximorū, aut vigilijs crebrisque ieiunijs, hymnis & orationibus. Ob quas res non modò ab ipso pontifice & vniuersis prælati, qui in ipsa vrbe commorabantur, verumetiam à cunctis Auinionensibus ciuibus, tanquàm Dei singularis fidelisque seruus, ac Christianæ veritatis eximius doctor, amabatur, obseruabatur, venerabatur, & egregijs laudibus extollebatur. Fuerunt quamplurimi eo tempore, qui salutaribus suasionibus exemplisque eius flexi, corruptos mores ac sceleratam antea vitam in sanctam conuersionem commutauerunt.

Vir Cōfessorius Pape & magister palatii.

De schismate & labore viri Dei pro vnione Ecclesie.
Cap. 3.

Negociū tollendi schismatis S. Vincentio committitur.

ET quoniam, vt paulò antè memorauimus, tres summi sacerdotes præsidebant Ecclesie Christianæ, & quisque eorum se ritè creatum asseuerabat, ob quod maximum schisma erat inter populos Christianos: fuerunt sanè ea tempestate multi, qui in eam curam summo opere incubuerunt, vt Ecclesiam ad vnionem reducerent. Sed quia non ita, vt decuit, rem aggressi sunt, quod volebant, perficere nequiverunt. Ob quod à multis tam ecclesiarum prælati, quàm terrarū principibus res omnis fidei beati Vincentij commissa est, tanquàm hominis, qui verax prudensque esset & haberetur, nec quæreret gloriam terrenæ dignitatis: propter quæ vnusquisque arbitrabatur, neminem inter mortales reperiri posse, qui tantum negocium vel diligentius, vel prudentius, vel melius perficeret. Itaque in primis vir Dei Benedictum pontificem adiit, ei que suauis, vt vniuersos prælatos & cum eis cunctos theologos ac vtriusque iuris consultos, quorum Auinione magna multitudo erat, ad se accersiri iuberet, & in consultatione ponti faceret, quid ei esset in tanta Ecclesie fluctuatione faciendum. Et præterea consuluit, vt potius in summa inopia ageret vitam, quàm quòd propter terrenam dignitatem suam inter populos Christianos discordia foueretur. Propter hæc & multa alia, quæ omissa facimus, tandem eidem Benedicto suauis, si opus esset, pro pace Ecclesie summo pontificio renunciaret. Pontifex non multum moratus, cedere quidem noluit, sed statim vocatis singulis prælati cæterisque eruditis viris, qui eius curiam sequebantur, rem in consultatione poni fecit, quemadmodum ei B. Vincentius antè persuaserat. Verùm quia res, de qua erat consultatio, & ardua & plurimum periculosa esse videbatur, idè in eius agitatione ipsi prælati plurimis mensibus insisterunt. At Vincentius interea nihil omisit, quo minùs sua opera vnio Ecclesie fieret. Nanque multas Gallie & Hispaniæ vrbes peragravit, se videlicet conferens modò ad Sigismundum Imperatorem, qui per ea tempora in Cataloniam venerat: modò ad Carolum Francorum, modò ad Martinum Aragoniæ regem: sæpè ad ipsum Benedictum, vt tam periculoso negotio aliquis felix finis tandem imponeretur. Itaq; horum quos modò nominauimus, atque aliorum Christianorum principum, & quamplurimorum ecclesiarum prælatorum vna voce vnòque consilio tandem deliberatum est, vt Constantiæ, præclara Germaniæ vrbe, generale Concilium fieret, quò tantis nauiculæ Christi fluctibus melius consuleretur.

Multis laborat pro Ecclesie vnione.

Conciliū Constantiense.

Vrad

Vt ad prædicandum missus sit à Christo, vtque & Cardinalatum respuerit, & à curia cum licentia receperit. Cap. 4.

CVm hæc Auinione & Constantiæ gererentur, & quadã die B. Vincentius mente plurimum agitaretur, & inter se quæreret, quid sibi agendum esset in tantarum angustia, repente magna vi febrium corripit se sentit. Post duodecim verò dies, quibus adeò grauiter decubuit, vt multi eum crederet moriturum, ciuivis est Iesus Christus, mirabili claritate coruscans: quem inter multitudinem angelorum comitabantur beati patres Dominicus & Franciscus, qui & eum confortant, & lætissimum ex sui visione reddidit. Deinde post multa his verbis eum allocutus est: Cōstans esto, & omnem mentis angorem penitus abijce. Sicut enim te in multis tentationibus fortem feci, atque ab hominum & demonum insidijs varijs eripui, sic & deinceps faciam, & vsque in finem te mea gratia comitabitur, ac nunc ex hac corporis ægitudine & mentis angustia te liberabo. Citò enim erit pax Ecclesie reddita. Tu ergò cum primùm conualueris, ex curia Benedicti discede. Elegi nanque te in singularem euangelij mei præconem, & volo quòd per vniuersas Galliarum Hispaniarumque regiones euangelizans, in humilitate ac paupertate discurras. Et tandem post vberimum verborum operumque tuorum fructum, in sinibus terræ feliciter morieris. Inter cætera autē, quæ euangelizabis, volò vt populis extremum iudicij diem citò affuturum denuncies, populorum scelera reprehendens sine formidine. Et quanquàm multas improborum calumnias patieris, nè timeas, quoniam tecum semper ero: & cum, me duce, euaseris cuncta pericula, aduersariorumque insidias facile despexeris, vatem te adhuc expectabo, antequàm mundi terminus adueniat. Hæc dicens, genas beati Vincentij leniter tetigit, tanquàm videlicet ei signum singularis familiaritatis ostenderet. Moxque adiectis multis, quæ ad ædificationem & instruendum militem suum erant necessaria, Christus ipse disparuit. At Vincentius statim reuocatis viribus, & ex strato, quo decubebat, surgit: volensque, exequi, quæ Christus iusserat, in primis decreuit adire pontificem maximū, cui aperiret sanctum propositū, & cuius licentia res ipsa facta, maiorē videretur habere auctoritatem. Igitur dum ad pontificem sese conferre vellet, ecce ipse pontifex, magna Prælatorum multitudine comitatus, conuentum fratrum Prædicatorum ingressus est, Christi seruum Vincentium inuisurum. Itaque vbi primùm vidit virum sese obuiam offerentem, quem audierat grauissima ægitudine occupatum, & de cuius vita non multum sperabatur, plurimum & admiratus & gauisus est. Post multos autē sermones inter eos habitos, Vincentius suum animum Benedicto Papæ manifestauit. Ille id ægrè ferens, multas vias inuenit, quibus Vincentius secum detineretur. Denique videns eum à proposito dimoueri non posse, excogitauit singularem aliam viam, qua vel à proposito eum desistere faceret, vel animum eius facilius frangeretur. Vacantibus nanque tū Valentino, tum Ilerdensi, tum aliarum quarundam ecclesiarum episcopatibus, eum episcopatum creare constituit. Cumque nec oblati huiuscemodi dignitatibus ipse Vincentius flecteretur, quadam die conuocatis Cardinalibus, qui Auinione commorabantur, paratoque ex more pileo, eum ad se accersitum, collegio eorum vna omnium voce voluit adnumerare. Vincentius hanc quoque dignitatem non quidem dispexit, sed certè iustus de causis admittere noluit: Primùm, quia sese indignū tam excellēti dignitate existimabat: Deinde, quia longè vtiliora fructuosiora animo cogitabat: Postremò (quod & præcipuè eum mouebat) quia si in tali dignitatis gradu constitutus esset, ab ipsius pontificis curia discedere nequiuisset, atque ita nec Christi legationem exequi potuisset. Veruntamen nè ingratus pontifici maximo ipsisque Cardinalibus videretur, eis maximas gratias egit, ac manifestato animi sui proposito, ab eis licentiam auctoritatemque euangelizandi postulauit. Summus autem sacerdos ac Cardinales audientes causas, quas vir Dei exposuit, indignum esse censuerunt, vt aliquo modo sanctum eius propositum impediretur. Quas ob res eum, quocunquē voluisset, abire permiserunt. Insuper vt efficacius & salubrius populis Dei euangelium per mundum discurrens euangelizare posset, idem pontifex sponte sua magnam ligandi absoluendique potestatem ei contulit, mittens eum tanquàm specialem Apostolicæ sedis legatum, qui peccatores à vitijs abduceret, & ad penitentiam reuocaret.

Videt Christum.

Dies iudicij citò adfuturus.

Recusat episcopatum & Cardinalatum.

De propinquitate iudicij prædicante eo, vt pontifex summus rationem petierit, vtque libellum de propinquitate iudicij scripserit. Cap. 5.

Post hæc ex Auinione primùm, deinde paulatim progrediendo, per vrbes & villas euangelizans, in Cataloniam reuersus est: vbi potens opere & sermone duos continuos annos docens institit. Populi autem eum, tanquam vnum ex veteribus apostolis, sequebantur, atque incredibili quadam attentione audiebant, & multis obsequijs venerabantur. Et quia inter cætera, quæ docebat, generale iudicium multis rationibus citò futurum esse confirmabat, non defuerunt multi, qui memorato pontifici dicerent, magistrum Vincentium plurimas nouitates seminare in populis: inter quas vna præcipue esset, quòd diem extremi iudicij nostris diebus proximum esse affirmaret: vnde expedire dicebant, vt ipse, qui esset maximus pastor Ecclesie, quid sibi talia velint, diligenter perquireret. Itaque datæ sunt ad B. Vincentium à sede Apostolica literæ, vt summum pontificem certiozem faceret, quænam essent ea, quæ de ipsius iudicij tempore fateri dicebatur. Ipse acceptis lectisque literis, iussu Apostolicis mox obtemperauit. Composuit enim libellum quendam egregium, in quo paucissimis complexus est singulas rationes, quibus moueri solebat, vt probabiliter ostenderet ipsum iudicium nostris temporibus esse propinquum. Libellum verò ad summum pontificem misit, qui eum examinaret, corrigeret, probaret, vel etiam improbaret, si fortè ea, quæ in ipso scripserat, improbanda viderentur. Sed nec Papa, qui huiusmodi libellum componi voluit, nec illi, qui doctrinam viri Dei criminabatur, aliquid in eo compererunt, quod vel minima reprehensione dignum esse existimaretur.

Mirū populi erga eum studium.

Libellus eius de propinquitate extremi iudicij.

Vt hortatus sit Benedictum Papam, vt pontificio renunciaret post Martini electionem. Cap. 6.

Post paucos verò menses Patres, qui in concilio Constantiensi vniendæ Ecclesie gratia conuenerant, post multam longamque rerum plurimarum discussionem, adiudicauerunt neminem ex illis tribus, qui se maximos pontifices arbitrabantur, ritè fuisse creatum: ob quod nullam alicui eorum obedientiam, tanquam summo sacerdoti, à populis Christianis præstandam censuerunt. Nomina autem eorum non sunt silentio prætereunda: non quidem, quòd eis, qui nostri Vincentij vitam lecturi sunt, necessarium sit illa scire, sed ne nobis memoria excidisse videantur. Vnus eorum fuit Benedictus, cuius à nobis supra mentio facta est: Alius, Gregorius duodecimus: Tertius, Iohannes vicesimus tertius. Itaque singulis his summo pontificio priuatis, in eodem Concilio vna omnium patrum voce Martinus quintus creatus est. Quod vt factum est, ex illis tribus, quos modò nominauimus, Iohannes & Gregorius, licet non libenter, tamen necessitate coacti, summo sacerdotio renunciauerunt, ipsique Martino cesserunt. At Benedictus, quoniam electio, qua creatus est, nulla ex parte reprehendi posse videbatur, nunquam induci potuit, vt renunciaret. Hæc quamprimùm ad aures Vincentij peruenire, non modò crebris literis eum ad huiusmodi renunciationem adhortatus est, verùm ipse sese ad eum contulit, ac multis variisque rationibus ei suasit, vt decretis ac deliberationi Constantiensis Concilij penitus obtemperaret. Denique videns, quòd verbis suis flecti non posset, ab eo discessit, & ad consuetam exercitia redijt.

Martinus V. creatus Pontifex.

De verborum eius & doctrine fructu & efficacia. Cap. 7.

Quanis inuentus suæ tempore multis in locis verbum Dei euangelizauerit, tamen dum ageret quadragesimum annum, cœpit peregrinationis eius tempus ac doctrinæ continuum illud ac mirabile exercitium, quod vsque ad vitæ suæ terminum sine intermissione continuauit. Regiones autem, quas docens peragravit, hæc fuerunt: Catalonia, Regnum Valentie, Aragonia & Nauarra, quæ sunt in citeriore Hispania. Ex Hispania verò vltiore, excepta Gallitia & Portugallia, singulas alias ferè regiones, vrbes & oppida ac villas circuiuit. Ex Gallia autem imprimis illa regio, quam nostro tempore vocant linguam Occitanam, Delphinatus, Prouincia, Sabaudia, Francia, Burgundia, Nortmānia, Biturnia, Aluernia, Flandria, Albia, Ostauia, Picardia, Vasconia, Britannia, vbi & feliciter, vt post dicemus, migravit. Descendit quoque in Italiam, & vniuersas regiones & vrbes Pedemontij, Lufra-

Anno ætatis 40. totū se confert ad prædicandum verbum Dei.

frans, atque multas Lombardie terras & ciuitates peragrās, demum venit Genuam, vbi vno nō ferè mense commoratus est. Discurrit præterea omnem illam maritimam regionem, quam vulgò Genuæ ripariam vocant. Deceuerat sic paulatim progrediendo ac docendo venire in Tusciam, & in singulas Italiae regiones. Sed diuino consilio factum est, quòd dum ipse in portu Veneris consisteret, affuit nuncijs à rege Hispanie Iohanne missus, qui tradidit ei literas, quibus multis precibus & magna instantia idem rex eum in Hispanias reuocabat. Itaque in Hispanias redijt, & post factum ibidem annum vberimum fructum, profectus est in Gallias, & sic in Italiam vltius proficisci non potuit. Maris certè pericula nunquam formidauit. Nauigauit enim ad insulas Baleares, quas nostro tempore Maioricam Minoricamque nominamus. Dum verò per Gallias euangelizando discurreret, Henricus rex Angliæ, permotus fama mirabilium operum eius, parata quadam naui, & in ea missis nuncijs & literis, eum ad se venire, & in eam insula nauigare obsecrauit. Facto itaque, quòd religiosus rex petierat, & eidem reuelatis multis futuris, ad eius regnum pertinentibus, quæ succedenti tempore fuerunt penitus subsecuta, atque in ipsa insula seminato verbo Dei, acquisitoque maximo ex eius doctrina fructu, inde discessit, & in Scotiam, quæ est Angliæ in insula proxima, nauigauit, & in Hyberniam, quæ est alia Oceani maris insula, & in ea non multum commoratus, tandem in Gallias reuersus est. In huiusmodi verò peregrinatione siue discursu, vitæ suæ talis ordo fuit. Nocte solùm quinque horas quieti tribuit, reliquas noctis partes vel orationibus aut lectionibus sacrarum scripturarum transigebat. Manè autem in locum, quo eum prædicaturum expectabant, se conferebat. Primum ipse Missam cantu ex more celebrabat: Deinde verba salutis, prout spiritus sanctus menti eius infundebat, pronuntiabat. Postea sermone finito, volens populorum ad se concurrere, sibi satisfacere deuotioni, eis manus osculandas præbebat, oblatosque sibi infirmos cruce signabat. Sicque plurimi, quorum numerus nobis incertus, soli Deo cognitus est, diuerso infirmitatum genere laborantes, post factum in eis à viro Dei salutaris crucis signaculum, perfectæ sanitatis beneficium reportabant. Pro quarum rerum narratione alium locum excogitauimus. Verba tamen, quibus in huiusmodi languentium sanationibus utebatur, hoc in loco subiiciemus: Signa, inquit, eos, qui crediderint, hæc sequentur: Super agros manus imponent, & benè habebunt. Hæc primò dicebat. Deinde statim adijciebat: Iesus, Mariæ filius, mundi salus & Dominus, qui te traxit ad fidem catholicam, te conferet in ea & beatum faciat, & ab hac infirmitate te liberare dignetur, Amen. Denique cibo satis pauco corpus pro necessitate naturæ reficiebat. Cibuscus ex piscibus frequentissus erat: quos tamen non multo studio coctos paratosque volebat, sed quomodo religiosi viri statui conueniens videbatur. Ab eo anno, quo religionem Prædicatorum professus est, vsque ad diem, quo migravit è vita, ab usu carniū abstinuit, nisi aliqua euidentis necessitas eum aliter facere compulisset. Nunquam voluit, nisi vno ferculo uti. Vinum, multa aqua dilutum, semper sumebat, illudque aut semel, aut bis, & raro ter, & nunquam post tertiam vicem bibere visus fuit. Et vt paucissimis verbis multa complectamur, constitutiones fratrum Prædicatorum, quo ad singulas ceremonias, & ipsam regulam, vbicunquè eum esse contigerat, non minus seruabat, quam si in ipsorum claustro moraretur. Quadraginta annis, exceptis diebus Dominicis, vltimum ieiunauit. Nec vnquam talia ieiunia aliquo casu prætermisit, nisi per corporis ægritudinem ea præmittere cogeretur: Iter verò discursus eius non equitando, sed proprijs pedibus peregit, solo baculo, cui inniteretur, contentus: idque quindecim annis continuis fecit. Verùm postea ex quadam ægritudine, quæ ei superuenit, in tibia grauior tardiorque effectus, necessitate compulsus, habuit quendam asinum, quo vehabatur, quoties de ciuitate in ciuitatem proficisceretur. Sæpè etiam operam dedit, præsertim in locis, vbi erat ei opportunitas, vt posset de rebus suo vsui necessarijs pro sua voluntate disponere, vt super sarmentorum aut palcarum aut istiusmodi rerum straminibus, vel patupere sacculo, modica lana repleto, dormiret. Nudam carnem eius nemo vidit vnquam, nec etiam fratres illi, quibus ipse familiarissus utebatur. Illud præterea pro edomanda carne & in memoria passionis Christi à prima adolescentia obseruauit, quòd singulis noctibus quibusdam flagellis è funibus confectis, corpus suum multis cum lachrymis cædebat. Et si fortè alicuius ægritudinis impedimento id facere nequiuisset, hoc à fidis socijs suis fieri volebat, eos per Iesum Christum obtestans, nè quid dubitarent, sed cum validis ictibus caderent. Eleget autem in socios quosdam fratres ex ipso Prædicatorum ordine, quorum quinque fuerunt

Reuocatur in Hispanias.

Nauigatio Britannia.

Ita in Scotia & Hyberniam.

Eius nocturna & diurna exercitia.

Signo crucis inueneros sanant.

Marc. 16.

Cibus eius.

Ieiunia eius.

Nota sanctorum viri admiranda pudicitia.

fuerunt Petrus Muya, Iohannes de Pulchroprato, quem Tolosa studijs literarum vacantem, ad Prædicatorum ordinem traxerat, Raphael Cardona, Ioffredus Blandes, & Petrus Cerdam: qui omnes licet fuerint viri & fama clari, duo tamen illi, quos ultimo nominavimus, tantæ perfectionis tantæque eruditionis fuerunt, vt eorum doctrina multis populis profuerit, ijdemque in vita & post mortem multis miraculis claruerunt. Et quoniam magna populorum multitudo eum de loco ad locum euntem sequebatur, quorum pars publicam pro commissis poenitentiam agebat, pars sola deuotione mouebatur, vt videlicet à viro Dei verba ædificationis spiritalis audirent, & vt bene viuendi exemplum fumerent: excogitatus est ab eo quidam ordo rerum, quo deuotio frequentium magis augetur, vt vitæ doctrinæque eius fructus esset copiosior. Ducebat nanque secum multos sacerdotes, quos ex diuersis religionibus elegerat: quorum officium erat, vel audire confessiones poenitentium, vel epistolas, euangelia sacrosque hymnos ex more decantare, quando & quoties Missarum solennia agebantur. Organa quoque portare faciebat, vt videlicet cantus stauitate populorum affectus incendere, vt vehementius, & Dei laudationi vacaret diligentius. Insuper quosdam notarios elegit, qui, quoties à viro Dei de pace discordes tractaretur, prædò adessent, ac remissiones inter eos factas literis mandarent, nè forte eos, vt à multis fieri solet, facti poeniteret. Eos præterea, qui cum pro agenda poenitentia sequebantur, singulis diebus post Solis occasum per vrbes & quæcumque alia loca, ad quæ declinabant, quasdam processiones facere volebat, eisque quosdam hymnos, quos eo modo procedentes cantarent, ipse composuit, ac iubebat, vt quisque eorum nudatis humeris seipsum flagellis cæderet, & alta voce diceret: Hoc fit in memoriam passionis Iesu Christi, & in remissionem peccatorum meorum. Inter quæ flagella tanta cordium deuotio, tantus erat omnium luctus, tanta contritio, tanta religio, vt ipsi quoque incolæ locorum, vbi hæc agebantur, non solum in lachrymas soluerentur, sed etiam complures ex eis, flexilibus exemplis, virum Dei sanctamque societatem eius per multa terrarum spatia religiose sequerentur. Ex quo factum est, vt aliquando supra numerum decem milium hominum peruenerit religiosa illa societas. Quin etiam tanta multitudo confluerebat, tam ad videndum istiusmodi spectaculum, quam ad audiendam tam mirabilis prædicatoris doctrinam, vt non solum in populosissimis vrbeb, sed etiam in campestribus locis vsque ad octoginta millia hominum frequenter conuenirent. Et quantum talis corporis flagellatio in frigorum, ventorum, pluuiarumque sæpenumero fieret tempore, nemo tamen ex eis vnquam incurrit vel minimam ægritudinem. Quam rem multi miraculo dignam existimauere. Verum nè qua postea esse confusio propter concurrentem turbam, elegit nonnullos, quorum neque fama, neque conuersatio poterat aut haberi aut esse suspecta: quibus curam dedit, quæ erant vitæ necessaria, parare, stationes diuersoriaque singulis distribuere: vt videlicet maribus à fœminis, clerici à secularibus separarentur: & tandem omnia alia disponeret, prout temporis, loci, rerumque opportunitas postulasset. Quidquid elemosinarum ei tribuebatur, socijs suis, prout cuique opus erat, distribuere faciebat. Si quid vero superfluum erat, pauperibus erogare solebat. Pecunia quoties afferebatur, à socijs suis accipi vetabat: iubebatque, vt nihil, nisi quæ essent quotidiano vsui necessaria, acciperent.

Comites itinerum eius.

Nota de publicè poenitentiam agentibus.

Miri hominum concursus.

Nota.

Pecuniam non vult recipere.

Omnium vitia acriter castigat verbis.

Cum quadam die consules cuiusdam oppidi Gallia, quod Biterris dicitur, triginta ei aureos in elemosynam obtulissent, & vir Dei eos nunquam voluisset accipere, atque illi cum in nomine Iesu Christi & B. Mariæ Virginis adiurassent, vt eos omnes acciperet: ipse, nè nomina tam veneranda spernere videretur, aut eos quidem ilico accepit, sed mox eos cuidam ex socijs dedit, iussitque vt non prius ex oppido discederet, quam pauperibus, orphanis, viduisque distribueret. Omnium hominum, non solum popularium, sed etiam principum & ecclesiarum prælatorum vitia arguebat. Noti enim respiciebat personas hominū: vnde nemini parcebat, & quæ ei reprehensione digna videbantur, ardentissime reprehendebat. Cum clericis tamen prudentius agebat. Nam quoties ad aures eius aliquod magnum & nefarium facinus clericorum perueniebat, eos aliquo in loco secreto congregabat, ac si quomodo, quantum aut quibus de rebus opus erat, commonebat. Nec solum viris id faciebat, verum etiam fœminis, quæ in monasterijs debebant. Quam seuerus autem in homines flagitiosos fuerit, vno exemplo satis erit ostendere. Tempore, quo erat Ianua, nobilissima vrbs Italia, vir quidam Valentia oriundus, ob quædam admiffa scelera fuerat ultimo supplicio condemnatus. Cumque

virum

virum Dei complures obsecrassent, vt Ianuensiu Ducem adiret, eum oraret, vt homini conterraneo impunitatem concederet, respōdit: Absit, vt opera mea iustitiæ locus impediatur, & sceleratis hominibus impunitas concedatur. Illud verò libenti animo faciam, vt genus mortis permuetetur. Itaque Ducem adiit, & quicquid petijt, facile impetravit. Quoties verò Missam celebrabat, ante Dominici corporis & sanguinis sumptio nem tot lachrymas fundebat, vt pauci intuentium se à lachrymis continere possent. Ex quo frequenter euenit, vt tantus luctus omnium audiretur, quantus esset, si in cuiuspiam morte à consanguineis plangeretur. Et nè cui harum rerum vana superstitio fuisse videatur, deinceps nobis dicendum est, quanta vtilitas fuerit ex mirabilibus eius operibus subsecuta. Quæ res magis conspicua erit, si de efficacia sermonis eius primò narrauerimus.

Nota san. et viri iustitiam.

Lachrymæ eius in Missa.

Qualis fuerit ordo vitæ eius, dum prædicando per multas occidentales regiones discurreret. Cap. 8.

Efficaciam sermonis eius ostendit, tum Christianorum hominum vtriusque sexus diuersorumque statuum poenitentia, tum maximè multorum millium Iudæorum Saracenorumque conuersio. Nam ex Christianis hominibus, qui periti atque obstinati in manifestis ab omnibus habebantur, supra centum millia ad salutiferam poenitentiam reduxit. Erat enim in vitiorum reprehensione terribilis, ita vt frequentissimè accideret, vt multi scelerati ad eum compungerentur verbis eius, vt humi prostrati, & veniam lachrymabiliter peterent. Et quanuis ipsis peccatoribus sic terribilis esset, tamen suas reprehensiones cum tanta moderatione mitigabat, quod quicumque eum semel prædicantem audiebant, mirum in modum alliciebantur, vt ad eum iterum, atque iterum audiendum proficiscerentur. Rarum omninò erat, vt ipso prædicante, audito. res ad lachrymandum non prouocarentur. Cum verò de futuro iudicio, aut de Christi passione, vel de poenis inferorū loqueretur, tam ipse quam populi adstantes, semper in tantum fletum prorumpēbant, quòd necessarium erat, vt per multum temporis silentio, donec à lachrymis cessaretur. In explanatione sacrarū scripturarum erat tum luculentus, tum copiosus. Quæcumque vel docebat, vel suadebat, vel pro scelerum correctio. ne dicebat, semper scripturarū aut sanctorū virorum testimonijs, confirmabat, & auditorum animis mirabili quodam modo imprimebat. Tanta erat in eo sententiarum exemplorumque vbertas, quando prædicabat, vt singulos scripturarum sacrarū libros, ac quæcumque in earum viri sancti expositionem conscripserūt, quasi memoria habere videretur. Nè aut perirent ea, quæ de tanti viri ore emanabant, mouit Deus animos nonnullorum ex auditoribus eius, vt quæ ipse prædicabat, vt eumque possent, conscriberent. Itaque composuerunt ex eis complura volumina, quorum aliqua sunt multis in locis diuulgata, ex quibus nostri temporis cõcionatores multū vtilitatis accipiunt. Sunt tamen non pauci, qui eum prædicantem audiērent, & nunc legunt sermones, quos suo tempore habuit, in scriptura redactos, asseruntque, quòd vix consequuntur eorum, quæ ipse suo ore resonabat. Quam verò acutus, acer, copiosusque, disputator contra Iudæorum perfidiam fuerit, ac quam clarè scripturarum ænigmata eis aperire consueverit, illud vel maximè demonstrant, quòd in diuersis vtriusque Hispaniæ vrbeb, supra viginti quinque millia ex eis ad suscipiendā Christianam adduxerit religionem, & eorū templa in Christi ecclesias dedicari fecerit. Nec minùs multi Saraceni, quorū in Hispania magna copia est, eius ignitis eloquijs incitati, sacrilegā Mahometis sectam detestantes, sacrum baptisma perceperunt. Quorum numerus ferè octo millium fuit. Multa præterea monasteria, multa hospitalia, multa sacræ ædes, multi pontes pro fluuiorum transitu, multis in locis fuerunt eius hortatu constructa. Ad iniuriarum odiorumque remissionem quam efficax fuerit sermo eius, testes sunt vniuersæ vrbes, vniuersi populi, apud quos verbum Dei seminavit. Nulla ciuitas fuit, in qua ciues multiplicibus odijs discordes comperit, à qua prius discesserit, quam eam magna ex parte pacatam concordemque relinqueret. Fuerunt ferè innumerable, inter quos multis annis capitalia odia ob necem aut amicorum, aut affinium, aut consanguineorum exarserant, qui sermonibus eius permoti, ad eum corde compuncti sunt, vt nequaquam veriti sint coram maxima hominum multitudine collachrymantes surgere acclamare, sese velle indulgere homicidis. Inter quæ illud fuit memorabile, quòd composuit magnam illam discordiam, quæ erat inter duas nobilissimas Valentinarum familias, Solenorum videlicet & Centella.

Nota fratrum mirabilis conuersionis.

* for. ea. Locus mē. dosus.

Supra 2500 Iudæorum ad Christi conuersionem Saraceno-rum 8000.

Cap. 7. hu-
ius seculi
libri.

Donum
linguarum
diuinitus
accepit.

Britones
Britoni-
zantes.

Honorifi-
centissimè
vbi què ex-
cipitur.

Nota quã-
tum erit
conci on-
ibus ab om-
nibus dela-
tum fuit.

tellarum: quorum animi ita erant dissidentes ac hostili odio incensi, vt multis annis variæ cædes fuerint ytrinque perpetratae. Meretrices, lenones, homicidas, piratas, vsu- rarios, Dei sanctorumque blasphematores, & huiusmodi generis homines, in sceleribus perditos, ferè quadraginta millia reduxit ad propriorum flagitiorum agnitionem, & ad agenda publicam poenitentiam eo ordine, quem supra expressimus. Nec mi- rum, si tam vehementer homines ad bene viuendum incitabat. Nempe cum sanctita- te vitæ erat quadam in eo summa eloquentia, quam exornabat incredibilis sententia- rum grauitas, splendor nitorque sermonis. Quæ omnia reddebant eloquia eius ignita, ita vt cuncta, quæ loquebatur, non ex ore terrestris hominis, sed potiùs celestis angeli manare viderentur. Fuerunt multi, quibus diuinitus concessum est, vt dum ipse prædi- carer, angelos Dei viderent, super eum in humana specie frequenter descendentes. Ad omnia hæc accedebat, quod vox eius sic erat à natura disposita, quod eam pro libi- to voluntatis, prout visum esset, facillè expromeret. Nam pro rei necessitate acuta, gra- uem, gracilem ac sonoram vocem edebat. Multi insuper quasi miraculi instar in illo suspiciebant, quod cum numerus eorum, qui eum prædicantem audiebant, frequentis- simè tantus esset, vt plures ab eo longissimo intervallo distare cogentur, non tamen minùs ab eis, qui plurimum aberant, quàm illis, qui erant proximi, distinctè audiebatur sermo eius. Illud autem omnium præstantissimum erat in eo, quod ea, quæ docebat, multis signis clarissimisque miraculis confirmabat, de quibus infra narrabimus. Maxi- ma etiam admiratione dignum illud est, quod donum linguarum, sicut & veteribus a- postolis, ei concessum est. Cum enim per illas singulas regiones, quas supra memorauimus, suas prædicationes diffunderet, & sua Valentina ac materna lingua fuerit semper locutus: tamen singuli tam pueri, quàm aetate prouecti vtriusque sexus, eius sermonem per singula verba percipiebant, perinde ac si in singulorum patria fuisset natus, & eorum idiomate fuisset locutus. Multi quoque Græci, Teutonici, Sardi, Hungari, & alij in alijs locis nati, qui cum non nisi materna lingua loqui scirent, nec aliam intelligerent, ad lo- ca, in quibus prædicabat Vincentius, cum alijs ad audiendum concurrentes, tandem concione peracta, facti sunt se singula verba Dei percipisse non minùs, quàm si eo- rum lingua eum loquentem audissent. In illa Gallia regione, quæ nostro tempore Bri- tannia dicitur, sunt quidam populi, quos Galli vocant Britones Britonizantes, quorum lingua solis ipsis cognita est. Et quanuis plurimi eorum, Gallorum lingua loqui sciant, multi tamen nõ solum non nisi sua lingua loquuntur, sed & nullam aliam intelligunt. Qui tamen virum Dei, suo materno idiomate loquentem, distinctè intelligebant, ita vt singuli quoque pueri & foeminae maximum fructum ex salutifera eius doctrina perce- perint.

*Quanta eius apud nobiles, itemque principes etiam infideles
veneratio fuerit. Cap. 9.*

Dicendum deinceps est, quantum non solum apud populares, sed etiam apud clarissimos principes atque ecclesiarum prælatos & ipsos summos Pontifices valuerit eius autoritas. Et in primis illud dicamus, quod erat communis o- mnium consuetudo, vt ex singulis vrbibus, ad quas proficiscebatur, omnis populi multitudo, omnisque nobilitas, & omnis clericorum ordo ipsi quoque episco- pi & ecclesiarum prælati egredientes, ei obuiam procederent, hymnosque decanta- tes, eum tanquam vnum ex Christi Apostolis intra ipsas vrbes exciperent. Sæpè ve- rò id nõ fieret, ipse prohibuit. Sed vbi animaduertit ex ea re populorum animos in Dei deuotionem incendi, nec etiam posse prohiberi, quo minùs talis reuerentia sibi ex- hiberetur, quod illi faciebant, permittebat quidem, sed propterea haudquaquam in su- perbiam animus eius efferebatur. Omnia enim propter Deum faciebat, & in ipsius lau- dem & honorem referebat. Et cum multi ex eis, qui ei obuiam pergebant, phaleratis equis veherentur, ipse tamen vili asino vectus, mediis eorum humilimè incedebat, vel in calum erectos tenens oculos, vel humi defixos. Horis, quibus prædicabat, artifi- ces nihil penitus operabantur. Ipsi quoque doctores, qui prælegebant in locis, vbi flo- rebant publica studia liberalium artium, tandiù à lectionibus vacabant, donèc concio eius absolueretur. Tanta enim erat omnium cupiditas audiendæ doctrinæ eius, quod vix infirmi domi retineri poterant, quin ad audiendum eum & ipsi concurrerent. Locus verò, in quibus prædicauit, quandiù præfens fuit, tandiù & etiam per multa tempora postea à periurjs, à Dei sanctorumque blasphemjs, ab alex ludis, atque à

multis alijs flagitijs cessatum est. Tanta erat omnium contritio, tanta religio, tanta in ve- stitu honestas & in victu paritas, vt à cunctis, qui talia videbant ac diligenter conside- rabant, tempora priscorum apostolorum redisse aestimarentur. Fuerunt per ea tempo- ra quamplurimi viri, certè non indocti, nec imprudentes, qui considerantes sancti Vin- centij singulas animi corporisque virtutes, & maximum fructum, quem sua illustri do- ctina, exemplis & operibus adferebat, animaduertentes insuper, quã laudabilis fuerit ordo vitæ eius, quantum fuerit ad eum populorum concursus, & quanta deuotio, & de- mum quàm varia ac magna fuerint miracula, quibus claruit vita eius, dicere audent, quod post Christi Apostolos nemo fuit, qui cum nedum superauerit, sed nec etiam co- aquauerit. Paupertatem euangelicam adeò efficaciter commendabat, vt complures viri nobiles ac opibus ditissimi, eius suasionibus incitati totam substantiam suam pau- peribus distribuere, & pauperem Christi Vincentium in paupertate sequerentur. Nec minùs permoti sunt multi clerici, qui locupletissima beneficia relinquentes, aut arctio- rem eligerent religionem, aut eum sequerentur, quocumque ire decreuissent. Foeminae præterea clarissimarum familiarum, sanctis verbis eius commotæ, sese arctis monaste- rjs intruserunt ad seruandam perpetuam pudicitiam. Tam autem venerabilis omnibus reddebatur, quod beatum se arbitrabatur, quicumque eum vel tangere, vel alloqui po- uisset. Tanta quoque erat multitudo eorum, qui sacras manus eius certatim osculari conabantur, quod in populosis ciuitatibus frequentissimè necessarium erat, vt quidam lignei cæcelli fierent, inter quos ipse & socij eius consisterent, quibus prohiberetur ad eum concurrentium accessus importunus. Martinus præterea & Ferdinandus Arago- niæ, & Iohannes Hispaniæ reges, confueverunt ei sese obuiam offerre, quoties eorum vr- bes, vbi ipsi præfentes erant, beatus Vincentius ingrediebatur. Idem faciebant cuncti Galliarum ac Hispaniarum principes, cum in vrbes, quæ eorum ditioni suberant, ad- ueniret. Machoma quoque rex Granaræ, quanuis infidelis esset, tamen atdita fama mi- rabilium operum, quæ de B. Vincentio ferebatur, præsertim quod multa Saracenorum Iudæorumque millia ad religionem conuertisset Christianam, missis literis & legatis, eum vt in suum regnum iret, obsecrauit, vt videlicet eum videre & prædicatam audire posset: fide publica promittens, vt in eius regno posset legem Christi liberè prædicare, nihil eo obstante, quod Maurorum seu Mahometis lege id prohibeatur. Et Vincentius quidem impetrata à summo pontifice eundi ad ipsum regem facultate, latus se eò con- tulit, ac eorum illo ter prædicauit, eum incredibili tum regis, tum aliorum Saraceno- rum attentione. Cumque eius doctrina tanta voluptate audiretur, vt iam magna populi multitudo, despecta Mahometis sacrilega secta, esset sacrum baptisma susceptura, nõ nulli ex eorum satrapis id agrè ferentes, regi comminati sunt regni amissionem, nisi Christianus prædicator à regno eius depelleretur. Ea re compulsus est Vincētius ad do- cendos Christianos populos reuertit. Subortis etiam frequenter quibusdã dubijs de ma- ximè arduis fidei catholice & Romanæ Ecclesiæ negocijs, maximi Pontificis & Cardi- nalis senatus eius sententiam, tanquam viri & doctissimi & sanctissimi, non solum audire voluerunt, sed etiam tanquam firmissimum tutissimumque portum tenuerunt, Et licet sæpius id factum sit, tamen nõ nimis longam texamus historiam, vnum solum hoc loco memorabimus.

Cum in Constantiensi Concilio inter omnes illos doctissimos patres, qui in eo con- uenerant, diu fuisset magna quadam quæstio agitata, nec vnquam tanta rei veritas in- ueniri posset, tandem constituerunt, vt ad beatum Vincentium mitteretur, qui de ea re eos faceret certiores. Itaque vna omnium voce missus est ad eum Iohannes, tunc Cardinalis sancti Angeli. Cuius fuerunt comites quatuor, duo theologi & duo vtrius- que iuris consulti, omnium illius aetatis eruditissimi. Venienti igitur ad se Cardinali, & sui aduentus ei causam exponenti, Vincentius lachrymans, Vnde, inquit, mihi, vt tan- tus talisque vir ad me veniat? Bene vestra breues literæ Constantiam vsque me veni- re facillè fecissent, etiamsi in extremis partibus fuisset orbis. Illud verò vehementer admiro, quod tanta virorum doctissimorum copia, quantam scimus ad Constantiæ Concilium venisse, nequinerit veritatem rei competire, quam ego tam facilem tam- que manifestam considero. Sed hanc ignorantiam non ob aliud euenisse puto, nisi ob superbiam nonnullorum ex eis, qui sunt in ipso Concilio, qui omnia non propter Deum faciunt, sed vt humanam gloriam consequantur. Hæc postquam ab eo dicta sunt, statim Cardinali & eis, qui eum comitati sunt, explanauit, quæ illi voluerunt. Nec solum spiritualia, sed & secularia & quadam maximarum rerum negocia eius fi- dei commissa sunt.

Bbb Extin.

Machoma
rex Sarace-
nus est ad
se accersit.

Constan-
tensis Cõ-
cilij patres
quarum ei
tribuerunt.

Extincto nanq; Aragoniæ rege Martino, cum nulli legitimi filij ei relictæ essent, qui regno succederent, subsecuta est magna disceptatio inter multas clarissimas famili- as, cuiusmodi regni sceptrum iure deberetur. Cumque multo tempore res ipsa in con- trouersia fuisset, nec aliquis finis ostenderetur, qui eis disceptantibus pacem esset al- laturus: tandem fuit omnium communis sententia, vt aliqui eligerentur, quorum tan- ta esset eruditio, tanta autoritas, tanta fides, & tanta religio, vt in tanto negotio non immeritò æqui probatiq; iudices essent. Itaque delecti sunt nouem ex omnibus, qui in Gallijs & Hispanijs comperiri potuerunt. Quorum duo fuerunt, ipse Vincen- tius & Bonifacius germanus eius, cuius supra mentio facta est. Qui discussis singulis, quæ

Antonius
Montanus,
summus
theologus

pro rei deliberatione discutienda videbantur, ipsi rei finem imposuerunt, quale ius & ratio imponendum postulauerunt. Facto præterea sine Constantiensis Concilij, Martinus, qui in ipso Concilio creatus summus pontifex fuit, ilicò misit Antonium Montanum ad eum, qui eo tempore summus omnium theologus habebatur. Qui & literas ad eum detulit, quibus Pontifex ei confirmauit omnem illam absoluenti, li- gandi, docendique potestatem, quam ei antea Benedictus contulerat, cum tanquam Christi apostolum mittens, qui in nomine I E S V Christi doctrinam euangelicam po- pulis prædicaret. * Violentes insuper, Aragoniæ regina, Iohannis regis vxor, qua- dam foemina cupiditate permota, affectabat ingredi viri Dei cellulam, vt videlicet videre posset, qualis erat locus, in quo orabat: qualis lectulus, vbi quiescebat. Cum- que hoc à beato viro impetrare non posset, (nefas nanque ei videbatur, vt foeminae feruorum Dei cellas ingrederentur) illa indignans, cellulae ostium violenter aperiri iussit. Moxque ingrediens, loca, quæ videre cupiebat, vidit quidem: sed virum Dei, qui intus erat, nec ipsa, nec illi, qui eam comitabantur, videre potuerunt. Illa igitur à fratribus, quos in cella reperit, sciscitatur vbinam beatus Vincentius esset. Respondent illi, quòd eum ante oculos haberet, ac dicunt se plurimum admirari, quòd eum non videret, cum ipse in loco patulo esset, vnde ab omnibus videri posset. Postquam hæc reginae dixerunt, ad virum Dei Vincentium conuersi, Quid causæ est, inquit, pater opti- me, quòd reginae ad te venienti non assurgis, nec eam alloqueris? At ille, Nescitis, inquit, filij mei, nunquam fuisse à nobis permittum, vt foeminae in cellas nostras in- troducerentur? Et quantum hæc regina sit, tamen eam ingredi non permisi, nè siam personarum acceptor. Et quoniam violentiam hanc fecit, vt me inuito ingredi au- sa sit, ideò quandiu hoc in loco commorabitur, diuino miraculo fiet, quòd eius oca- li tenebuntur, vt quantum coram habeat me, nunquam tamen videre possit. Hæc au- diens regina, statim egreditur: Vincentius autem secutus est eam. Quem illa videns, ante eum mirum in modum humiliata est, ac pro commisso veniam petijt. Cui dixit beatus Vincentius: Nisi per muliebrem ignorantiam peccauisses, certè non impune tantam violentiam mihi fecisses. Vltor enim est Deus iniuriarum, quæ seruis eius in- feruntur. A modò igitur caue, nè quid eiusmodi committas in seruos Dei. Post multos verò inter se sermones, regina discessit. Alia quoque vice eadem regina, volens explo- rare, an vita ipsius Vincentij talis in occulto esset, qualis coram hominibus videbatur: quadam nocte, magna virorum foeminarumque nobilium comitante caterua, in con- uentum fratrum Barcinonæ introducta, tandem venit in locum, ex quo per quasdam rimas eum videre poterat. Itaque intuens, vidit virum Dei flexis genibus orantem, & circa eum maximam quandam esse claritatem, ex qua magna radiorum multitudo profluens, circumquaque diffundebatur. Illa diligentius intuetur, circumspectans an in ipsa cellula aliqua cereæ faces essent, vnde tantus splendor procederet: ac tandem perpendens eum non humano opere, sed caelesti miraculo fieri, ad comitantes conuer- sa. Abeamus, inquit, obsecro: non enim est de hoc diuino viro vltèrius experimentum capiendum. Longè enim plura ac clariora sunt eius opera, quam ea, quæ vel extrà vi- dentur, vel fama referuntur. Eis igitur ostendit id, quòd ipsa viderat, ac inde ilicò discesserunt.

Regina
Aragonie
per vim in-
gressa in
Cella viri
Dei, cum
videre, non
potest.

Quas ob res regina extunc tanta veneratione eum profecuta est, quòd quoties eum videbat, quasi prona adorabat, non minùs quam si aliquem angelum caelestem per terras gradientem vidisset. Solebat quoque narrare vir quidam, nomine Leonardus Gayanus, qui eum multo tempore cum alijs secutus fuerat, quòd quadam nocte non- nulli inspicientes per rimas quasdam ostij cellulae, in qua quiescebat, viderunt cel- lam ipsam mirabili claritate resplendentem, & in medio virum Dei à terra penitus eleua-

Eadem re-
gina quid
circa Dei
virum vi-
derit.

eleuatum, oculos ad caelum ac manus iunctas tenentem, & deuotione vehemētissima orantem.

De conuersione hominum Putæ Vallis. Cap. 10.

In ea Gallia regione, quam nostri temporis vulgus Delphinatum vocat, est inter duos montes vallis quaedam, quam sub illud tempus, quo B. Vincentius clarebat, habitabat gens quaedam ferè barbara, quæ erat tot malorum labe infecta, quòd Vallis pu- tæ habitatores bar- bari, & humani sanguinis effusione delectatus, aut non fuisset magicarum artium vsus præsti- bari, & gis, eis nequaquam cohabitare posset. Propter quæ & plura alia gentis illius obscœ- valde fla- giosa, Gallorum lingua locus iste Vallis Puta dicebatur, quòd Latino sermone diceretur vallis foetida. Ferunt autem multi pontifices Romani, qui ad eos frequen- ter prædicatores & hæreticæ prauitatis inquisitores miserunt, vt vel salutaribus doctri- nis, vel poenarum formidine à suis obscœnitatibus reuocarentur: sed hæc nihil pro- fuerunt. Nam ferocissima gens illa eos, qui mittebantur, ferro irruens vel eieciabat, vel trucidabat: ex quo ad eos ire omnes prædicatores formidabant. Hæc audiens for- tis Christi miles, non quidem terrenis, sed caelestibus armis munitus, in vallem ipsam proficiscitur. Duxit verò secum illam religiosam cateruam, quæ eum sequebatur a- gens poenitentiam, modo quo supra diximus: vt videlicet eorum exemplo gens illa scilicet ad contritionem prouocaretur. Itaque vbi incolæ vallis tantum virum, cuius ce- leberrimam famam frequenter audierant, ad se venisse viderunt, ad eius doctrinam au- diendam certatim concurrunt. Post paucos autem dies, omni ferocitate deposita, fuit gens illa ab omni errore reuocata, & ad veræ religionis cultum sic reducta, vt non solum à sceleribus desisterent, sed etiam, quamdiu apud eos fuit B. Vincentius, ac ad sanita- tem. per multa tempora post, veræ conuersionis signa multiplicibus inditijs demonstra- rent. Quamobrè fuit à viro Dei constitutum, vt non amplius Vallis Puta, sed muta- to nomine Vallis Pura vocaretur. Quæ nominis appellatio vsque ad hæc nostra tem- pora perseuerat.

Quomodo B. Dominicus eidem apparens, dedit testimonium virtutum eius præcipue virginittatis. Cap. 11.

Vltimo huius libri loco illud vnum dicendum est, quòd est tam virginita- tis, quam multarum aliarum virtutum eius testimonium mirabile, ac ma- nifestum indicium, quòd non solum à seculi huius hominibus, sed etiam à caelestibus ciuibus venerabatur. Quadam enim vice dormienti B. Vincen- tio media nocte adsuit B. Dominicus, ex cuius corpore tanta lux emittebatur, quòd totus locus mira claritate resplenduit. Ex quo expergestus B. Vincentius, ac videns virum in fratrum Prædicatorum habitu, Quis, inquit, es tu, qui hac hora huc te contu- listi? Respondit ille: Ego sum Dominicus pater tuus, ad te à Christo Iesu missus, vt à me multa docearis, quæ te cognoscere omninò oportet, vt Dei legationem, ad quam ele- ctus es, feruentius exequaris. Da mihi igitur locum, & simul in hoc tuo lectulo quiescamus. Moxque ad eum ait Vincentius: Et vnde mihi o pater sanctissime tan- tum honoris aduenit, vt tantus vir, caelestis ciuis, ad me veniret, & mecum, qui mor- talis sum, vellet in vilissimo lecto meo quiescere? Nunquam id permittam: pedum ve- rò tuorum vestigia humi prostratus adorabo. Quòd vbi Vincentius facere voluit, Dominicus prohibuit, & ait: Agè Vincenti, per inceptam virtutum semitam constanti animo gradiaris. Scito enim apud Deum magna esse merita tua. Et vt iucundius vi- tam agere possis, volo te scire, quòd multa sunt, quæ te mihi similem efficiunt, propter quæ non immeritò dignus es, vt mecum vno in loco quiescas. Primum es eiusdem re- ligious vinculo adstrictus, quo & ipse sui, quandò mortalis eram & vestra vita fruebar, in quibus Deinde es Euangelicæ doctrinæ prædicator & doctor, à Christo, sicut & ego, missus ad euangelizandum. Es præterea virginitatis virtute insignis, qua me quoque con- stat præstantissime claruisse. Postremò sunt in te aliæ multæ magnæque virtutes, in quibus tu optimus filius me patrem feliciter imitaris: In illo tamen tibi sum ante- ponendus, quòd fui dux Ordinis Prædicatorum. Tu igitur stude, vt quæ coepisti, di- ligenter persequaris, vt tandem peracto mortalis vitæ cursu, mecum inter caelestium ciuium ordines colloceris. Post hæc dicta B. Vincentius ei gratias egit, eumque obse- crauit, vt pro eo Dominum continuè precaretur, quòd ei largiretur benè viuendi per- seueran-

S. Domini
eius ei ap-
paret.

In quibus
Domini-
co similis
sit.

seuerantiam. Itaque colloquentes, multam noctis partem deduxerunt. Socij autem eius, qui in loco contiguo ei, vbi hæc agebantur, dormiebant, talium verborum sono excitati sunt: audientesque huiusmodi colloquiorum vicissitudinem, per rimas quasdam tabularum, quæ ipsos separabant, inspicientes, viderunt B. Vincentium & secum quendam alium fratrem, qui videbatur multum venerabilis, cum eo multa loquentem, ex cuius facie lux illa emanabat, qua luce locus multum replebatur. Qui cõticuerunt quidem, sed rem gestam considerantes, menti condiderunt. Et quamprimùm illuxit, Vincentium adièrunt, eumque per Iesum Christum & omnes sanctos eius obtestantur, vt eis manifesta faciat singula illa, quorum partem proximam nocte viderant & audierant. Ille, quanuis primò plurimum resistèrit, postquam tamen sese adeò strictè obtestatum vidit, eis omnem rem ilicò ex ordine manifestauit, orans nè cui reuelarent.

LIBER III.
PRAEFATIO AVTHORIS.

Nota multitudinẽ miraculorum.

Er ea, quæ secundo libro narrata sunt, pater religiosissime, perspicuè videri potuit, quam mirabilis fuerit ordo vitæ nostri Vincetij, quam magna ignitorum eloquiorum eius efficacia, quanta in castigando proprio corpore seueritas, quanta cibi & potus parcitas, ac tandem quanta veneratione non modò nostri sæculi homines, sed & caelestes ciues eum prosecuti sint. Et nè tanti talisque viri conuersatio videatur minus claruisse miraculis, statui in hoc tertio mei operis volumine scribere miracula illa speciosissima, quibus claruit in vita, & quæ apud maximum Romanæ ecclesiæ Pontificem, qui cum cæteris sanctis connumerauit, fuerunt clarissimis testimonijs comprobata. Verùm cum ipsorum numerus fuerit supra octingenta & sexaginta, habitis ex illis solum quatuor processibus, qui confecti sunt Avinione, Tolosa, Venetijs & Neapoli, nè tanti operis longitudo fastidio sit eis, qui legerint, ex multis paucissima recensebo, ea videlicet, quæ posteritati sint maximam admirationem allatura. Non possum tamen non vehementer dolere, cum in eum ipse considero, quòd cum ferè vniuersæ vitæ suæ cursum in Hispanijs peregerit, mirabilia tamen opera, quæ ibidem fecit, omissa sunt, nec fuerunt inuestigata aut literis mandata, vt merito fieri debuisset. Ex quo factum est, quòd multa à me scribi nequiverunt, quibus vita eius profectò longè maiori admiratiõne digna haberetur. Verùm quidquid omisissum est, non certè tua aut negligentia aut culpa id factum dixerim. Tu enim singula, quæ ad rem spectabant, diligentissimè prouidisti. Quem igitur inculabo? Quantum quidem sciam, neminem: illud tamen mihi notissimum est, quòd tanta fuit diligentia tua, & tam clara & mirifica ea fuerunt, quæ in quatuor illis processibus de ipsius B. Vincentij conuersatione ac vita comperta sunt, vt in Calixto maximo Pontifice nulla fuerit mora, quo minùs post duos menses, quam fuerat ad summum sacerdotium adscitus, Catalogo Sanctorum eum adscripserit. Quòd si processus illi, qui ex Nicolai V. qui ante Calixtum Christianæ ecclesiæ præfuit, omniumque Cardinalium consulto Barcinonæ, Valentia, & in pluribus alijs vtriusque Hispania, Gallia & Italia locis confecti sunt, opportuno tempore ad Romanam curiam delati fuissent, existimo ego, quòd tanta fuisset operum ac miraculorum eius copia, vt vix triginta dies sufficissent pro narratione, & ferè infiniti operis laborem, pro sui descriptione nõ immeritò postulassent. Igitur vt meæ narrationis principium faciam, ea primo loco dicere decreui, quæ demonstrabunt eum mirabiliter prophetia spiritu claruisse.

F. LAURENTIUS SVRIVS PIO ET AEQVO
Lectori.

EX tertij huius libri præfatione animaduerti potest, authorem, vitandæ nimia prolixitatis causa, ex innumeris propè B. Vincentij miraculis tantum paucissima, vt ipse ait, descripsisse, quæ tamen sunt amplius quadraginta & septem, nisi quòd ea, quæ sanctus vir prophetice prædixit, ille inter miracula numerat, paulò largius miraculi vocabulo vsus, cum alioqui Apostolus donum prophetia distinguat ab operatione virtutum, id est, signorum & miraculorum, vt docti viri interpretantur. Itaque nè opus hoc nostrum in immensum excrescat, maximè quandò author plerunque multis agit

1. Cor. 12.

vt.

verbis, vbi pauca sufficerent, crebrò etiam parum commoda in describendis miraculis oratione vtitur, coacti sumus, quæ ab illo fusiùs commemorantur, & compræhensius & paulò Latinius referre: qua tamè in re dedimus operam, vt et si possint multa ex eius verbis desiderari, parum tamen aut potius nihil rerum memorabiliù prætermisissum esse videatur: demptis aliquot miraculis, quæ breuitatis studio omisimus.

Um aliquandò apud Valentiam Hispania vrbem, B. Vincentius concionaretur, & à concione permulti ad eum accurrerent, vt ipse benè precaretur, inter alios adfuit etiam Alphonsus quidam, præter alias, quibus præditus erat, virtutes, etiam Turis sanè quam peritus. Eum intuitus S. Vincentius, Gratulor inquit, tibi, optime fili. Noueris fore, vt & patriæ & familiae tuæ maximo sis ornamento. Summam enim inter mortales dignitatem obtinebis, inq; vita functum maximo honore afficies, & præcipua veneratione prosequeris. Tantum vide, vt in virtutum studio perseueres. Alphonsus hæc viri Dei verba mandat memorie, dat operam vt in dies seipso melior euadat. Post aliquot annos creatur Valentinus episcopus, inde Cardialis, postremò iam grandæuus, præter omnem mortalium expectationem, fit Pontifex Romanus, dictus Calixtus 3. Tum verò non immemor, quæ ante annos quinquaginta ipsi prædixisset B. Vincentius, tertio Pontificatus sui mense eum sanctorum catalogo adscripsit.

Prædicte Alphonsi, cum futurum Romanum.

Propter raram eruditionem, cum adhuc esset admodum iuuenis, ex decreto Patris sui instituti missus est Barcinonem philosophia magister: qui quidam honoris titulus, quo ornari solent iuuenes Ordinis S. Dominici. Vbi Barcinonem venit, non modò philosophiam prælegit in schola, sed etiam conciones habuit ad populum, nanque ab ipsa adolescentia mirifice instructus fuit ad concionandum. Erat tum fames ingens in locis, & magna annonæ caritas. Ea causa indictæ sunt publicæ præces, factæque solennes processiones à clero, & à populo vniuerso. Interea quodam die Dominico sermone habuit Vincentius: aderant autem supra triginta hominum millia. Ibi tum ille diuinitus permotus, Volo, inquit, ò Barcinonenses, gratos vos esse Deo pro beneficio vobis ab ipso collato. Hodie enim ante solis occubitum duæ magnæ naues tritico onustæ, in portum vrbs vestra appellentur. Ijs verbis multi è populo latabantur, sed viri graui ores, cum eis necdum esset sancti viri perspecta virtus, parum eis tribuebant: nec deerat certæ rationes, quæ non admitterent, vt eis sermonibus fides haberetur. Itaque plus inde scandali & offensionis, quam lætitiæ extitit in populo. Et Prior quoque illius & fratres eum temeritatis arguebant: quibus ille placidissimè respondebat ita fore, quemadmodum dixisset. Et certè vera eum dixisse rei docuit euentus, nauibus ante solis occasum ad vrbem feliciter appullis.

Prædicte naues ad futuras præter omnem spem.

Pèrpiniani vir sanctus ardentissima laborabat febre, ita vt vita eius à multis prodeplorata haberetur. Adducebantur à fratribus medici, quibus ille ait: Non ego vestris opus habeo pharmacis: neque enim aut hoc tempore, aut hoc in loco, aut ex hac agritudine decessurus sum è vita. Longa mihi adhuc supersunt vitæ emetienda spatia. Post dies quatuor incolumem me videbitis. Abscedunt medici, & die quinto Vincentius sanus apparet.

Alia eius propheta.

Frater quidam Augustinianus, idemque Prior coenobij cuiusdam in Catalonia, multatæ nefanda cum alijs quibusdam maledicis obrectatoribus in sanctum virum eiusque doctrinam iactauerat. Cernens autem eius mansuetudinem & in perferendis iniurijs constantiam, vitæ quoque sanctitatem, se falsò eum criminatum doluit, captansque opportunitatem, eum adijt, veniam petijt, se vnum ex illis esse confessus est viris sceleratis, qui contra ipsum eiusque sanctam doctrinam conspirassent. Sed de tua humilitate & mansuetudine certò mihi, inquit, id polliceor, licet multa in te impiè commiserim, non me repulsam apud te passurum. Cui sic vir sanctus respondit: Ego iam pridem tibi socijsque tuis ignoui: sed multo etiam magis tibi pepercit Deus, qui hanc tibi adspirauit mentem, vt hodie ad me venires. Festina igitur & consule animæ tuæ, certus te breuimoriturum. Quamprimùm adito sacerdotè, eiq; peccata omnia, quorum potes meminisse, confitearis. Ille valdè perterritus, fecit vt iussus erat: deindè accepta benedictione & pacis osculo, à viro Dei recessit. Necdum peruenerat ad locum, quòd ire constituerat, & ecce subito corruens, expirauit, non sine maximo sociorum eius terrore & admiratione. Potrò S. Vincentius eodem momento ait ad illos qui ipsum comitabantur: Oremus pro anima fratris illius, quem paulò antè hortatus sum, vt sua peccata confiteretur. Iam enim mortuus est. Itaque eodem in loco eius exequiæ sunt celebratæ: quibus peractis,

Subitaneam mortem suo obrectatori prædicit.

nuncius adfuit, repentinum eius obitum indicans.

Gilbertus monachus & praefectus coenobij S. Mariae de Podio, quod est Valentia, abdicata coenobij sui cura, constituerat cum caeteris sequi virum Dei. Eius animi pietatem animaduertens vir sanctus, libenter eum recepit. Paucissimis inde elapsis diebus illi ad se accito ait: Hortor fili, vt prorsus coram me confitearis, ac deinde ad tuum reuertaris monasterium. Illic enim tibi sepulcri locus erit. Porro dum iter facis, niquam cesses a laudibus Dei: & si quid vnquam verae contritionis habuisti, id iam in te excitare coneris. Ad fores monasterij fratres omnes te cupidissime praestolantur. Ille tamen non satis viri sancti dicta assequeretur, tamen fecit libens omnia: factaque confessione & percepta sancti viri benedictione, ad suum properauit coenobium. Mox vero vt eius limen attigit, spiritum exhalauit, eodemque momento illi quoque iussit B. Vincentius exequias fieri.

Item cuiusda ex comitibus suis.

Alexandria Longobardiae ciuitas est. Ibi concionante B. Vincentio, adfuit etiam Bernardinus ille, nunctoto orbe nominatissimus, professione Franciscanus. Id quidem teporis, licet multis esset ornatus virtutibus, tamen etiamnum iuuenis erat, & necdum apud Italos nomen eius celebre habebatur. Porro B. Vincentius iam toto orbe celebrabatur. Vbi autem concionem eius Bernardinus audiuit, admirans doctrinam, eloquentiam & feruorem sancti viri, ad illum se contulit, cupiens in illius se amicitiam insinuare, vt posset eius & verbis & exemplis institui. Eius autem egregiam indolem facile animaduertens B. Vincentius, humanissime acceptum apud se illum cibum sumere voluit. Post multos vltro citroque collatos sermones, accepta benedictione Bernardinus abiit. Postridie manens concionante B. Vincentio, adest rursus Bernardinus. Ibi tum palam edixit B. Vincentius: Noueritis charissimi inter vos aditare fratrem quendam Franciscanum, qui paucis ab hinc annis erit insignis tota Italia, atque ex eius tum vita, tum doctrina fructus vberissimi existent: & licet ego illum aetate antecedam, at tamen in Romana Ecclesia ille me honore anteibit. Et vos quidem decet hoc nomine gratos esse Deo: ego vero relicta illi Italia, me ad Gallias & Hispanias recipiam. His dictis, eodem rediit, vnde parumparum digressus erat. Post annos decem, Bernardini nomen Italiam omnem compleuit, & quantum triginta annis ante illum ex vita decessisset B. Vincentius, sex annis ante Vincentium Bernardinus in Sanctos relatus est.

S. Bernardini sanctitatem & famam praedicit.

Apud Caesaraugustam, nobilem Aragoniae urbem dum vir sanctus in agro concionem haberet, sermonem interrupit, & in multas lachrymas prorupit. Deinde ter sit oculos, caelumque, suspiciens, paulisper siluit. Mox ad populum, rei nouitate attonitum, conuersus hilari vultu. Non miremini, inquit, filij mei. Didici enim a Domino, hac hora Valentiae e vita abiisse matrem meam, & ea causa lachrymabam: at nunc illi gratulor, postquam itidem cognoui eam pie ac religiosè hinc emigrasse, & viuere cum Christo in caelis. Annorarunt eius verba plerique omnes, fuisseque verissima paucis post diebus, cum litera de matris eius obitu allata essent, compererunt.

Matris suae obitum discit diuinitus.

Eodem modo sororis quoque suae mortem, cum esset Toleri, diuina reuelatione cognouit. Fuit illa virgo usque ad obitum suum, multisque annis reuerenter admodum quandam fratris sui Vincentij lineam tunicam apud se conseruabat, quam morti iam propinqua, suo corpusculo imponi voluit, sicque iacens, inter alia crebro haec verbare petijt: Ora Deum pro me charissime frater Vincenti. Tandem post horas duas haec illius suprema verba fuere: En frater meus Vincentius me deducit ad tribunal Iesu Christi: quibus dictis, mox animam reddidit: Haec autem omnia B. Vincentio inter sacrificandum reuelata fuere. Itaque peracto sacrificio ascendit, & e suggestu omnibus palam indicauit. Post dies non paucos ex literis cognitum est, eadem hora migrasse illam, qua B. Vincentius dixerat.

Item fororis.

Biennij eius spatium, quo fuit in Britannijs, quendam ex eius socijs vexauit febris. Petijt is benedici & cruce consignari a sancto viro, vt posset eo morbo liberari. Et manus quidem suas illi B. Vincentius imposuit, sed mox eum intuens, Noueris, inquit, fili, frustra te expetere sanitatem: nanque post dies octo hora prima Dominicae diei morieris. Confule igitur salutem animae tuae. Ille paruit viro beato, & eadem hora, qua praedictum erat, vita functus est. Ad eius exequias multi conuenere sacerdotes, a quibus vir sanctus petijt, vt singuli pro illius anima ter Missas celebrarent, dicens reuelatione Diuina se didicisse, triduo illum Purgatorij poenas luiturum. Offeruntur ab illis Missarum sacrificia, & a Vincentio gratiae eis aguntur, indicaturque Missarum & precum suffragijs animam a poenis ereptam ad caelos euolasse.

Praedicit socio obitum.

Tolo.

Tolosa vir Dei in tanta populi frequentia sermonem habuit, vt cum multis locis deesset, in muros plerique conscendere cogentur. Inter eos iuuenis quidam in muro positus somno corripitur, & ab ipso muro sic pendet medius, vt nisi Deus ferat opem, de eius salute actum esse videatur. Sensit id in spiritu vir Dei, (nam corporis oculis illum cernere non poterat) sermonemque interrumpens. Quidam, inquit, adolefcens a tergo meo somno oppressus haeret muro, qui nisi excitetur, animo & corpore periturus est. Ijs auditis, mox accurrere quidam, & hominem conseruauerunt.

Sensit per spiritum periculum adolefcens.

Apud Ilerdam sacerdos quidam sub externo habitu cultioribus utebatur indumentis & rebus, quibus homines lasciuia delectari solent: sed ea tamen non sinebat ab alijs videri, priuata delectatione contentus. Concionante autem ea in vrbe viro Dei, & inter alia vitia etiam seuerè castigante eorum petulantiam, qui in corporis cultu essent immoderati & superflui, eius, quem diximus, sacerdotis vitam omnem & conuersationem, studium omne, quod in corporis cultum conferret, singularum quoque vestitium, quas sub exteriori habitu ferebat, formas & colores luculenter explicauit. Vbi id sacerdos ille audiuit, obstupuit, cogitansque secum non nisi Diuina reuelatione ea illum scire potuisse, valde compunctus, omnem vitae & vestitium lasciuiam propudiauuit, sanctumque virum mensibus vigintiduobus per multa Hispaniarum loca cupidè & religiosè comitatus est.

Oculata producit in lucem.

Valentiae multi, relictis rebus temporarijs, virum Dei assectabantur. In ijs quidam, Gaynam nomine, res suas pro aureis quadringentis diffraxit, veniensque ad B. Vincentium, ait se illum sequi velle, cupereque aureos illos omnes non aliter, quam ipse vellet, expendere. Horante B. Vincentio, vt in Christi pauperes illos conferret, abiit ille, & ducentos quidem aureos elargitus est, reliquos in vsus necessarios referuauit. Inde ad virum Dei reuersus. Feci, inquit, pater, vt voluisti. At ille Spiritu sancto reuelante, sciens eum mentiri: Non es, inquit, dignus meo contubernio. Cum enim aureos ducentos tibi retinueris, certum est te necdum spem omnem in Deo constituisse: itaque me libero animo sequi non poteris. Ego vero in meo contubernio illos habere volo, qui fide & virtutibus, non qui nummis & opibus abundant. Ille hac audiens, coram multis humiliter prostratus, cum multis lachrymis & culpam suam confessus est, & veniam petijt, facileque impetrauit, cum etiam reliquam pecuniam erogare constituisset.

Fraudem cuiusdam Deo reuelante cognoscit.

Apud Dertusense Cataloniae oppidum quodam die pro facienda concione in suggestum ascendit, sed praeter morem diu tacitus permansit. Expectabat populus admirandus, ille vero causam silentij eam esse dixit, quod sustineret aduentum quorundam, quos ipsis sciret fore gratissimos: hortabaturque vt venientibus locum preberent. Vix verba finierat, & ecce tora Iudaeorum Synagoga illuc accedens, ait se velle Vincentium concionantem audire. Accipiuntur iucundissimè ab omnibus, & locus eis opportunus attribuitur. Porro vir sanctus antequam sermonem inchoaret, sciscitabatur ex illis, cuius hortatu eò aduenissent. Illi se respondent nullius suasionem, sed tanquam Diuino quodam instinctu permotos, simul omnes ad ipsum audiendum accedere deliberasse. Oreditur inde sermonem praeco Dei, & tanta gratia prosequitur, vt magna Iudaeorum pars in Christum crediderit.

Iudaeos multos conuertit.

Barcinone mulier quaedam in infantulum in genitalibus ruptum, ad B. Vincentium adduxit, orans, vt crucis ei signum imprimeret. Cui vir sanctus. Gaude, inquit, filia. In infantulus hic breui curabitur, & vbi adoleuerit, allegetur in clerum, eritque theologus praestantissimus. Ijs dictis, manum imponit infanti, & is euestigio sanatur. Deinde temporis successu euenerunt ea omnia, quae vir sanctus praedixerat. Nomen viri, si quis nosse velit, est Iohannes Solerius, hodieque superest, & ob raram cruditionem apud Alphonsum Aragonum regem in multo precio est.

Iohannes Solerius.

In villa, quam Morellam vocant, non multum distante a Valentia, vir fuit & genere & virtutibus nobilis, habuitque uxorem iuuenem, & quidem speciosissimam & multis virtutibus ornatissimam: sed eadem ipsa per interualla quasi furore corripiebatur, non sine magno & suo & aliorum periculo, cum alioqui sibi reddita singulari prudentia & mansuetudine polleret. Ad aedes eius, inuitante marito, venit beatus Vincentius, moxque oblatae ipsi mulieri benè precatus est, imposuitque illi manum. Et quandiu quidem illic moratus est, nullam mulieris furoris molestiam passa est, ita vt ab omnibus iam planè curata putaretur. Abeunte autem marito cum familia ad concionem S. Vincentij, illa sola cum alia familiari foemina remansit, cibos necessarios praeparatura. Sed cum illa foemina alijs intenderet, hanc rursus amentia corripuit, & ecce in-

Immane facinus.

fantem suum in frustra fecat, partemq; coquit ad ignem, reliquam in cena referuat. Absoluta concione, maritus domum laetus redit, ab occurrente coniuge perquirat, num sit apparatus prandium. Illa respondet parata esse omnia. Rursus sciscitante marito, an pisces commodè cocti sint, ait cum piscibus etiam egregias se coxisse carnes. Id verò ille molestè ferens, obiurgavit eam, sciens B. Vincentium à carnibus abstinere. Tandem aduertit illam more solito furij agitatam, proprium mactasse filium. Tum verò ingens omnium existit luctus & clamor, mariti inprimis, qui eam calamitatem ferabat acerbissimè. Res gesta ad beatum Vincentium perfertur, ille mox accurrit, extenta manu iubet omnes cessare à clamore & eiulatu, porro infantis membra dissecta sibi offerri: quibus allatis, flectit genua, paucis obsecrat Deum, inde crucem exprimit in cadaver infantis, ita dicens: I E S V S Mariæ filius, mundi salus & Dominus, qui huius infantis animam ex nihilo fecit, eam in hoc corpus restituit, ad laudem & gloriam nominis sui. Hæc ubi dixit, cunctis ad spectantibus membra inter se coniungebantur, & infans reuixit. Ex tanto verò tamq; reuera stupendo miraculo, quanta illic omnium admiratione, quantum gaudium, quanta ad priorem erga sanctum virum venerationem accessio extiterit, facile per se quivis potest intelligere.

Restituit viri infantem in frustra factum.

Item aliud.

Alius quoque illi infans mortuus oblatu est: cui post brevissimam precem manus imponens, mulieri eum offerenti dixit: Abi domum, & iugiter lauda Deum. Infans hic dormit, sed priusquam domum reuertaris, excitabitur. Credidit mulier, & abiit, cumq; limen domus calcaret, infans se commouet, edit vagitus, matris fugit vbera, ac postea ad matrem vsque peruenit ætatem.

Muta loquitur.

Valentiæ sub sacra concione adducta fuit ad beatum virum mulier ab ipso ortu mata. Ille paululum intermissa concione, suspiciens in caelum, moxq; ad foemina conuersus, Quid vis, inquit, filia? Illa respondit: Panem volo & loquendi facultatem. Tum ille, Panem quidem, inquit, donè eris in vita, habebis: sed cum ob multam animæ tuæ salutem linguæ officio careas, noli frustra illud petere, quòd nunquam sis impetratura. Si enim loqui potuisses, immodica mordacitate & corporis & animæ vitam perdidisses. Abi igitur, & mente Deum laudare nò cesses. Respondit illa: Faciam sancte pater, quod hortaris: statimque obmutuit, & post annos septem mortua est.

Rursus obmutescit.

In quodam hospitio quindecim panibus supra duo hominum millia vir sanctus refecit, parumque vini, quòdque iam penè coacuerat, in optimum vinum mutauit, iisdemque apponi iussit. Cernens autem hospes tam insigne miraculum, humi se abiecit, & cum magnis clamoribus omnibus qui aderant, remque ignorabant, quod gestum erat indicauit, nec potuit eum compescere vir sanctus, quin omnes ad gratias Deo agendas hortaretur. Post cibum sumptum iussit beatus Vincentius, vt hospiti iustum precium solueretur, at ille nihil prorsus recipere voluit, id solum rogans, vt domui suæ & cunctis in ea habitantibus vir sanctus benè precaretur. Factum est ita: cumq; luce proxima hospes cum coniuge ad oppidum proficisci instituisset, farinam vinumque empturus, cistam farina, doliumque vino suauissimo abundè plenum conspicit. Nimis prolixi futurum sumus, si singulatim annotare velimus, quoties vir beatus suis præcibus id genus res auxerit, cum id fecerit sapissimè. Vnum hoc prætere non possumus, quòd vinum, vnde ad sex hominum millia, qui virum sanctum sequebantur, biberant, non solum nihil imminutum est, sed etiam in decem annos seruatum (licet tam multum inde distribueretur, vt vni anno vix posset sufficere) morbos curauit eorum omnium, qui inde biberent.

Sex millia hominum bibunt vinum, & nihil imminuitur, &c.

Puella quædam à sauisimo dæmone obsessa, tamen si funibus esset vincita, vix ab octo viris ad beatum Vincentium adduci potuit: in cuius conspectum vt venit, clamores edidit sanè quàm horrendos, itaque se comparauit, vt omnibus terrorem incuteret. Primò igitur præcepit dæmoni vir sanctus, vt eam vini remitteret, nec puellam exagitaret. Mox ille obmutuit, & puella stetit immota, obliquis oculis intuens in virum Dei. Deindè rursus in Christi nomine præcepit dæmoni, vt quandò & quam ob causam in puellam esset ingressus, ediceret. Tum ille factus est se ante septennium matrem puellæ incitare conatum, vt maritum occideret. Illam verò, cum multos audiret strepitus in ædibus suis, quos dæmones excitarent, euigilasse, seque crucis signo munisse, Christi que & beatæ Mariæ virginis nomina appellasse: Tum verò nihil se potuisse contra illam, quandoquidem nomina illa plurimum dæmones formidarent: sed puellam, filiam eius, eò quòd cruce se minimè consignasset, se inuasisse: relictis quibus nihil potuisse nocere, quòd crucis essent signo armati. Iubente autem viro sancto, vt,

Puellam cruce se non signantem occupat dæmon.

Deo, vt, puella illa sa, exiret: respondit dæmon: Multi antehac me conati sunt eicere, sed frustra. Tu verò rectè dictus es Vincentius, & ecce à te victus discedo. His dictis, cum horribili ululatu, & teterrimo foetore exijt, puella humi prostrata & penè exanimi restitit: cui Vincentius iussit domum reductæ cibum porrigi, ac deindè acciri sacerdotem, cui sua peccata confiteretur. Factum est, vt ille imperauit, & puella intantum deinceps virtutibus aucta est, vt non multò post tempore inter matronas Valentinas omnium prudentissima & honestissima sit habita.

Liberauit etiam vir sanctus dæmoniacum quendam, qui multas illi iniurias multasque contumelias irrogarat, quem dæmon in concione inuasit, ad quam ille eo animo accesserat, vt audiret aliquid, quod posset criminari. Licet autem dæmon rogaret sanctum virum, vt se nò expelleret à tam nefario homine, donè esset vltus iniurias eius, tamen audiuit ab illo: Seruus sum Iesu Christi, qui etiam pro illis rogauit, qui eum crucifixi erunt. Eius igitur nomine tibi præcipio, vt ab hoc peccatore recedas. Ad quæ verba exijt dæmon cum voce terribili & sulphureo foetore: porro homo visus est plane extinctus. Sed vir Dei negauit esse mortuum, voluitque vnum ex sacerdotibus illic hæere, donè ad se rediens, illi confessionem faceret. Id genus dæmoniacos supra sexaginta diuersis & locis & temporibus vir sanctus curauit.

Sub quadam concione, quam vir Beatus Murciae habuit in Hispanijs, ipsa Dominica Palmarum, tres equi terribiles in populum, qui concioni intererat, toto impetu incurrerunt. Iam fugiebant homines, sed eos hortabatur sanctus Vincentius, vt cruce se signarent, ita fore inquiens, vt facile illi in fugam verterentur. Cumque hoc illi fecissent, vir sanctus in Christi nomine præcepit dæmonibus, qui in forma equorum visebantur, vt nullo læso ab vrbe abscederent. Abierunt illi, & vir Dei sic ad populum locutus est: Constanti animo estote charissimi, nec vos à dæmonibus finatis in fraudem impelli. Dæmones quidem illi, quos modò sub equorum horrida specie vidistis, diu hanc urbem occuparunt: at nunc multa me cernentes à vobis vitia profligasse, multumque bonæ frugis apud vos extitisse, conati sunt quibusdam ex vobis perniciem adferre: sed Christo propitio illorum conatus irriti fuere: nec tamen sine aliquo maleficio abiierunt. Est enim inter vos foemina quædam, quæ filiam suam virginem, non ausa huc secum adducere, domi reliquit: sed ea si nunc domum rediret, cerneret rem nefariam.

Dæmon pellitur.

Stuprum puellæ palam edicit, Deo reuelante.

Diabolus se simulat eremitum.

Tempesta tem arceet aqua sacra ta & crucis signo.

His dictis, sermonem prosequutus est. Porro mulier, auditis eius verbis, domum se comisit, & cum filia in lecto adolescentem cubantem offendit: rei autè indignitate commota, festina abiit ad virum Dei, & coram omni multitudine quid ipsi accidisset, mœstè enarrauit. Id genus flagitia non semel ille sanctus vir per spiritum cognouit.

Haud procul Valentia pagus est sancti Matthæi. In eo paucis diebus commorante sancto Vincentio, dæmon accessit sub habitu & forma admodum venerabilis eremite, vltroque se obtulit ad affectandum beatum Vincentium cum alijs. Eum verò tota illa religiosa caterua humanissimè recepit: cumq; mira versutia iam omnium sibi beneuolentiam conciliasset, sensim sparsit virulentos quosdam sermones, qui nò modò B. Vincentij doctrinam, sed etiam catholicam fidem læderent. Itaque carenis vincus, in tetrum carcerem conijcitur, vltimò supplicio tanquam hæreticus afficiendus, nisi cerneret palinodiam. Sequenti die mittuntur qui explorent, num mutarit sententiam, & nemo inuenitur. Referuntur hæc ad S. Vincentium, & ille subridens, ait: Nihil vos istæ hæc res habeat sollicitos: non enim homo, sed satan fuit, qui fructum, quem multi vestrum ex mea doctrina percepere, corrumpere voluit.

In quodam Cataloniae pago ipsi ferijs Apostolorum Petri & Pauli, sermonem habiturus erat vir Dei. Ecce autè Missæ sacrificio peracto, priusquam sacras vestes exueret, tam immanis & horrenda subito tempesta orta est, vt cælum ipsum ruinâ minari videretur, & omnes se perituros formidarent. At vir sanctus ad populum conuersus, eum iubet suam collocare in Domino Iesu: moxq; contra illam tempestatem sparsit aquam sacratam, ac deindè crucis expressit signum. Illic tempesta dissipatur, & mira redit æris serenitas. Tum ille pulpitem ascendens, ita locutus est: Nisi pro vobis hodiè dominum deprecati fuissent sancti Apostoli, tanta his in locis, charissimi, extitisset tēpesta, quòd nec in arboribus frondes, nec in agris vlla germina vel quicquam virēns remansisset. Nec tamen velitis nimium esse securi: nam intra annum similem estis experturi tempestatem, sed crebris apud Deum precibus agite, vt pro sua immensâ clementia & vobis & rebus vestris parcat. Hæc cum dixisset, in beatissimorum Apostolorum laudibus ab-

soluit

soluit concionem, & post dies paucos discessit. Iam fluxerant undecim menses, & venit horrida tempestas, quam ille praedixerat futuram. Eodem vero modo non semel, sed saepissime, cum diuersis in locis concionaretur, ortas tempestates crucis signo compefcuit.

In Galliae oppido Carcaſona & locis adiacentibus, à mense Iunio vsque in Ianuariam tanta fuit siccitas, vt nullae fruges eo anno sperarentur. Id temporis B. Vincentius Tolosae erat. Eum igitur afflicti ciues adeunt, orant vt sicut ceteris populis, ita ipsis quoque suas conciones impartire dignetur. Venit ad illos sanctus pater, & quinto die ab ingressu in oppidum, facta concione, iussit vt vniuersus populus genua flecteret, & omnes misericordem Dominum pro pluuia precarentur. Ipse pariter in genua se submittit, orans. Deinde surgens crucem expressit in aere, iussit omnes abire domum, & Deo gratias agere, quod iporum preces admisisset. Vix verba expleuerat, & ecce denſantur nubes, atque paulo post tam largi funditur è nubibus imbrés, quales eius loci homines se nunquam vidisse meminerant: nec prius cessarunt, donec sancti viri precibus repressi sunt.

Pluuiam
facile im-
petrat.

* Nurfam

Apud * Nurfam ciuitatem Hispaniae citerioris, quadam aetate locustae & bruchi innumerabiles intra dies quatuordecim omnia, quae in agris erant, deuastarunt. Per id tempus venerat eò B. Vincentius, eum ciues vrbs dolentes adeunt, precum eius suffragia implorant. Ille iubet confectum adferri aquam benedictam, deinde cum clericis, qui cum adſectari solebant, hymnos canentibus ad singulas vrbs portas accessit, stansque in illarum medio, contra ea loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam adſperſit, & ecce postridie omnia extincta reperta sunt, & intra paucos dies agri & vineae adeò restituta sunt, vt illo anno nulla fuerit penuria subſecuta.

Locustas
& bruchos
perdit.

Tanta fuit beati Vincentij & vitae & doctrinae autoritas, vt ea aetate qua claruit, in toto orbe terrarum, ipse propemodum solus & vera dicere, & sancte viuere putaretur: nec tamen defuere etiam multi, qui eius & vitam & doctrinam criminari non dubitarent: sed id mirum videri non debet, quando ita ab ipso mundi exordio comparatum esse videmus, vt quae bona & praecleara sunt, alienae inuidiae obnoxia sint. Interim tamen homines improbi machinas obſectationum suarum sancto viro frustra adhibere, quemadmodum patebit ex ijs, quae iam dicturi sumus. Apud Perpinianum homines quidam impiissimi atque flagitios omnibus cooperiti, permultos Iudaeos incitarunt, vt in magna populi frequentia, Vincentio quippiam contra Iudaeos pro concione dicente, ipse sermonem eius interrumpere, affirmarentque eum scripturae verba deprauare, & ad peruersos sensus detorquere. Sperabant illi, hac ratione beatum virum pudefactum, & eius famam obſcuratum iri. Itaque cum iussu Ferdinandi regis decretum esset, vt Iudaei omnes, qui Perpiniani degerent, Dominica die B. Vincentij concioni interessent, (cui sane interfuere etiam Benedictus Pontifex, cuius est libro 2. mentio habita, & Sigismundus Imperator, & Ferdinandus rex, & plerique ecclesiarum prelati & principes, qui Ecclesiae ad concordiam redigendae studio per id tempus Perpiniani conuenerant, atque etiam populus vniuersus) sub ipsa hac concione in tanta hominum frequentia Iudaei surrexere in medium, & quemadmodum persuasi erant, B. Vincentium carpere non dubitarunt. At ille nihil perturbatus: Silete, inquit, non enim patitur mos populi Christiani, vt dum concio habetur, verbi Dei fiat interpellatio. Sed hora vespertina ommes ad me veniat, & videbimus num prauam ego scripturarum sententiam deprimam. Fecerunt illi, quod dixerat, horaque statuta eum accedunt, tamque perspicue & luculenter ab eo discunt eorum omnium, quae pro concione docuerat, veritatem, vt se plane victos faterentur, idque postero die coram Pontifice, Imperatore, rege, ceterisque principibus & populo vniuerso palam testarentur, seque de viro Dei mentitos assererent. Porro illi, qui Iudaeis harum rerum authores fuerant, intra paucos dies male perierunt. Quidam etiam alterius instituti monachus Tolosae degens, male in beatum Vincentium animatus, in publica concione confutare ea voluit, quae superioribus diebus ille palam docuerat. Sed vix dum iniquae obſectationis verba expleuerat, cum ecce subito corruit, totusque obtutus, donec respiciens, mente à Deo veniam petijt, & à beato quoque Vincentio se veniam petiturum, & quae contra illum dixisset, retractaturum promissit. Eo voto nuncupato, redijt sanitas, & lingua laxata est: mox ad S. Vincentium se conferens, veniam & petijt, & sine vlla mora impetrauit.

Iudaeos e-
gregie co-
futat.

Hacten-

Hactenus quae Author libro 3. fusiùs conscripsit, nos contractiùs aliquanto retulimus: omiſſis quibusdam miraculis, non quod lectu digna non sint, sed ne nimia prolixitate opus nostrum in nimiam vastitatem excresceret. Iam vero quartum librum subiungemus de felici eius obitu & miraculis, quibus tam viuus quam defunctus in Britannia minori claruit: simul etiam explicabimus, quemadmodum in sanctos relatus sit: sed haec quoque partim Authoris, partim nostro stylo describemus in gratiam Lectoris & studio breuitatis.

LIBER IIII.

PRAEFATIVNCVLA AVTHORIS AD ORDINIS

Magistrum.

Voniam duce Christo tam amplum campum non sine labore percurri, vt gesta nostri Vincentij licet non omnia, tamen ex omnibus multa conscripserim, pater humanissime: nunc nihil mihi reliquum est, nisi vt vitam quoque ipsius felicem finem describam: protinus & multorum etiam miraculorum, quibus & in vita & post mortem in Britannia claruit, narratione hunc quartum librum non sine rationabili consilio distinxi. Maximo enim tædio affecissem eos, qui legerint, si in superiori libro & ea, quae narrata sunt, & quae deinceps memorantur, complecti voluissem. Erit quoque in hoc libro mei incepti operis finis, vt videlicet vnus idemque esset & narrationis meae & vitae eius terminus, quo ex nostra luce migravit ad caelum, à Iesu Christo gloria sempiterna & honore coronandus.

Itaque post lustratas regiones illas, quas supra expressimus, eam demum Galliae partem ingressus est, quae nostro aetate Britannia dicitur, ibique toto biennio continenter doctrinam longè lateque diffudit: Quantum vero eo tempore fructum fecerit, breuibus explicari nequaquam potest: licebit autem eius rei vel ex vno hoc argumento coniecturam capere. Si enim loca propè innumera, in quibus paucos commoratus dies conciones habuit, in quaedam propemodum templa mutasse visus est, omnibus inde vitijs eliminatis, & sanctis virtutum studijs & operibus introductis: quanto vberiores ille fructus attulit in Britannia doctrina sua, vbi totum moratus biennium, continenter eius populos instituit: Agebat autem tunc aetatis annum septuagesimum, corpusque eius tum ob senectutem, tum ob labores & cibi potusque parsimoniam vitaeque severitatem adeò confectum & extenuatum erat, vt absque adminiculo aegre posset ambulare. Nec tamen quicquam de labore suo & solitis exercitijs remittebat senex venerabilis, sed pro salute animarum gnaviter sudabat. Vnum hoc in eo singulare cernebatur, idque à multis non alio quam miraculi loco habitum est, quod cum ante pulpiti, vnde erat concionaturus, consensum adeò imbecillus esset, vt vix sese commouere aut loqui posse videretur, posteaquam dicendi fecit initium, non minus ardentem, eruditè, distinctè ac luculenter sermonem pertexuit, quam consuèssent aetate florente. Nulli hominum ordini vel statui, nulli aetati, nulli sexui negatus est fructus doctrinae & sanctitatis eius. Neque enim duntaxat aetate prouectos, & sublimium rerum atque disciplinarum capaces erudiebat, sed etiam pueros certis ad se horis euocatos instituebat, docens eos quemadmodum cruce se signarent, orationem Dominicam & angelicam salutationem atque fidei symbolum enuntiarent, Deum colerent, amarent, parentibus & proximis quibusque honorem haberent, & debita officia persoluerent. In dandis consilijs, nec diuites pauperibus, nec ignobilibus nobiles anteponerebat, sed erat charus omnibus, utilis omnibus, pius, benignus, amabilis, denique & venerabilis omnibus. Maxime vero orphanorum, pupillarum ac viduarum se praebat defensore, consultore ac moderatore: & vt multa in pauca conferamus, omnibus se & doctorem & parentem exhibuit: nec solum animos eorum verbo salutaris doctrinae instruxit, sed etiam sanctis precibus suis ab corporibus morbos & aegritudines depulit. Et si autem propè innumerae biles sanctarum manuum eius impositione integrae sanitatis beneficium sint adepti in Britannia, nos tamen ex plurimis non nisi pauca huc adſcribemus.

Venit in
Britanniam
Britoniam
tem.

Pueros vt
institue-
rit.

Vxor Iohannis Britanniae Ducis, Caroli Francorum regis filia, multis annis perman-

sit

Fœcundi-
tatem im-
petrat con-
iugi Ducis
Britan-
niæ.

fit infœcunda. Et cum vir sanctus benè precatus esset, & manu sua ad eius ventrem cru-
cis signum expressisset, mox concepit, & multos peperit filios, atque in ijs Petrum mul-
tis virtutibus illustrem, qui etiamnum superest Dux clarissimus Britannia, quique ob
summam erga B. Vincentium deuotionem & reuerentiam, multam operam impen-
dit, vt in sanctorum albo eius nomen describeretur. Multa præterea alia femina eius
manuum impositione fœcunditatem impetrarunt.

Sanat para-
lyticum.

In Nannetenfi oppido venienti ad ipsum homini paralytico, qui eo morbo decem
& octo annis laborauerat, vt cum cæteris ab illo benedici mereretur, ita locutus est: Ar-
gentum & aurum non est mihi, sed precor Dominum Iesum Christum, vt pro immen-
sa benignitate sua, corporis, quam expetis, tibi largiatur sospitatem. Mox multa eius
membra cruce signat, & ille se sentit incolumem, surgensque magnificat Deum,
& viro sancto gratias agit, domumque se recipiens, eam molestiam deinceps minimè
perpeffus est: Duobus verò expletis annis, quibus per vniuersam Britanniam minorem,
quam alij Britanniam Britonantem vocant, ita vitæ verbum discernit, vt eius ser-
monem Dominus confirmaret sequentibus signis. Venetia, quæ est huius Britannia
vrbs, positus, à fratribus, qui eum sequebatur, admonitus est, vt in Hispanias reuerteretur,
& iam ætate grauis, in patrio potius, quam peregrino solo moreretur. Verùm ille me-
mor verborum Christi, quæ Auinione decumbenti dixerat, vt supra libro secundo an-
notatum est, nempe vt Occidentem euangelizando peragraret, eorum consilij nulla
se ratione obsequi velle respondit. Cum enim hæc Britannia ad Oceanum in extremis
Occidentis sinibus sita sit, existimabat eam esse regionem, in qua Christus eum prædi-
caverat è corpore migraturum. Tandem verò importunis illorum precibus flexus, decre-
uit abire Venetia, & in Hispanias proficisci. Cum sit enim Hispania quoque in orbis ter-
rarum finibus posita, poterat non absurdè accipi, de ea Christum esse locutum. Itaque
Venetia ciuibus primò generatim admonitis, vt doctrinæ suæ memores essent, sitoque
discessu incredibili moerore affectis, media nocte iter ingressus est, sedens a sino. Cum
que se iam aliquot passum millia confecisset, arbitraretur, die illucescente ad ipsius vrbs
portas se cernit constitutum. Tum verò ad socios conuersus, Redeamus, inquit, fratres
mei in urbem: Nihil enim isthuc sibi vult aliud, nisi sic visum esse DEO, vt in hac regi-
one defungar. Ingreditur igitur oppidum, & simulatque res ciuibus innotuit, confe-
ssum cum ingenti gaudio ei occurrerent. Mulieres quoque & pueri certatim iere oba-
niam, vt eius manus oscularentur, dicentes: Benedictus, qui venit in nomine Domi-
ni. Tantis quoque in ea vrbe fuit campanarum strepitus, quantum esse solet, cum in
signis aliqua solennitas celebratur. Postquam autem ad suum peruenit hospitium, ci-
ues & eos, qui ipsum comitabantur, ita affatus est: Sic placet Deo, charissimi, vt reuertar
ad vos, non quidem concionandi gratia, vt hætenus feci, sed vt apud vos claudam ex-
tremum vitæ diem. Vos igitur singuli ad vestras abite ædes: Porrò clemens & bonus Do-
minus digna vobis reddat præmia pro honore, quo me hodierna die affectis. Hæc &
pleraque alia locutus, multam ab illorum oculis vim lachrymarum expressit. Altera
luce acerrimis corripitur febribus, & acerbo per mēbra omnia dolore cruciatur, ita vt
penè totus defecisse videretur. Nec tamen his potuit retardari, quò minus sancti viri
officio fungeretur.

Abire Ven-
etia, sed di-
uinitus re-
tinetur.

Conuocauit igitur in primis fratres suos, & eis sui obitum diem indicauit: moxque ac-
cito sacerdote, cui confessionem facere solebat, illi confessus est, petijtque sibi impendi
plenam peccatorum omnium remissionem, quemadmodum Martinus Pontifex ma-
ximus illi antea concesserat. Deinde alia Ecclesia salutifera sacramenta tanta cum reli-
gione & pietate percepit, vt sanctis verbis, crebris lachrymis, hymnis & precibus om-
nes ita commouerit, vt nemo esset, qui non profuse lachrymareretur. Postea triduo to-
to admonuit eos, qui visitandi causa ipsum adibant, vt nè doctrinæ ab ipso perceptæ
obliuiscerentur.

Ecclesiasti-
cis sacra-
mentis
sub mortē
se munit.

Multa ijs diebus, quibus ægrotabat, locutus est & admiratione & annotatione digna:
quæ cum omnia in scripta referri non possint, ex ijs pauca selegimus. Eo die, quo mor-
mor sparsus est, virum sanctum decumbere, & sacramentis Ecclesiasticis esse munitum,
Episcopus & magistratus atque vniuersa Venetia nobilitas ad eum inuisendum pariter
profecti sunt. Post multos autem sermones, vltro citroque habitos, sic eis locutus
est: Viri Britones, si meminisse volueritis eorum, quæ toto hoc biennio continenter
vobis pro concione dixi, certè imperietis ea esse eiusmodi, quæ à veritate non discre-
pent, sed sint vestrarum salutis animarum profutura. Nōstis omnes, quot & quibus vi-
tjjs

tjjs deditam inueni regionem vestram, & nihil in me fuit, quo vestre posses saluti con-
sulere, quod non promptissimè & libentissimè impenderim. Vnà igitur mecum Deo
gratias agatis, quòd & mihi gratiam sermonis contulerit, & vestros animos capaces
meæ doctrinæ effecerit, vt ea ad vitam rectè instituendam permouerentur. Vobis hoc
iam superest, vt in ijs, quæ benè coepistis, perseueretis, & quæ à me didicistis, eorum ne-
quaquam obliuione capiamini. Ego verò, posteaquam Deo visum est, vt in hac vrbe
decedam, apud eius tribunal vobis me patronum & perpetuum pro vobis deprecato-
rem fore polliceor, si tamen à mea disciplina non recesseritis. Valete omnes: ego post
dies decem migrabo ad Dominum.

Deinde verò prohibuit, nè tam frequentes ad eum inuisendum admitterentur, vt
posset maiori frui quiete, & rerum diuinarum contemplationi liberius vacare. Tam-
en autem ægrotudines omnes, quibus antehac creberrimè afflictus fuerat, patienter
tulit, at tamen in hac extrema, quæ omnium fuit molestissima atque grauissima, tan-
tam declarauit patientiam, vt multi prudentes viri & ipsi quoque medici, morbi genus
& ægroti animi considerantes, sæpenumerò dicent ipsi videri impossibile, vt mor-
talis homo maiori possit esse tolerantia præditus. Cum quippiam facerent medici, quòd
corpus eius lædere & dolore posset afficere, nullus ab eius ore neque clamor neque vox
elebatur, nisi tantum aut nomen Iesu, aut beatissimæ Mariæ virginis, aut alicuius è
sanctis. Dempto illo tempore, quo vel cibum, vel somnū capiebat, vel pro re necessaria
quippiam loquebatur, semper Deo laudes offerebat.

Eius incre-
dibilis &
eximia pa-
tientia.

Magistratus autem Venetia, cum nō ignorarent in ea vrbe nullum esse cœnobium
Dominicanorum, vt lites anteuerterent, quas de eius humando sacro corpore oritu-
ras verebantur, ex illo sciscitanti sunt, quem vellent habere locum sepulturæ. Quibus ita
ait: Ego sum professione monachus pauper & seruus Iesu Christi: itaque non ego de
meo sepeliendo corpore, sed de animæ potius salute cogito. Interim tamen, vt quem
admodum in vita, sic etiam post obitum ex me pacem habeatis, obsecro vos, vt Priori
cœnobij N. quòd præ cæteris meæ professionis cœnobijs vestra vrbi vicinius est, curam
sepeliendo corporis huius relinquatis. Cum iam autem dies nouem abijissent, petijt sibi
legi passionem Christi, quemadmodum à singulis est Euangelistis conscripta. Deinde
recitari voluit septem illos Psalmos, quos Penitentiales vocant: quos quidem psal-
mos atque etiam totum Psalterium tandiū dixit, donèc & corporis viribus & linguae
officio esset destitutus. Ad extremum lecta est Litania: qua absoluta, mox totus qua-
dam iucunditate & hilaritate perfusus, iunctis sublatisque manibus & oculis in caelum,
migravit ad Dominum.

Felicem
animam red-
dit opti-
mo et ca-
tori.

Sub hoc tempus, visa est per fenestram eius loci, in quo decumbebat, inuolare in-
gens multitudo papilionum miri candoris: qui passim circunvolitantes cum demum
recesserunt, cum ille spiritum exhalauit, nec amplius vsquam apparuerunt. Putantur
sine dubio fuisse spiritus angelici, qui felicem illam animam secum ad beatissimam ca-
lestis Hierusalem patriam abduxerunt. Eadem hora ex eius corpore odor manauit
longè suauissimus. Per id tempus Venetia erat religiosissima Ducis Britannia con-
iux, cuius supra mentionem habuimus: quæ, pro singulari in beatum virum deuotio-
ne, proprijs manibus voluit abluere corpus defuncti: quemadmodum habet multarum
gentium consuetudo, vt corpora vita sanctorum lauent. Aquam verò ipsam, qua illud
abluit, diu accurateque conseruauit, nec ea vnquam corrumpi potuit, nec inde aut ver-
mes, aut aliquid foeditatis enatum est: immò verò tandiū gratissimi fuit odoris, donèc
in eo vase, in quo asseruabatur, penitus cōsumpta est: multi etiam, cum ex ea bibissent,
varijs sunt morbis liberati. Porrò Britannia Dux exequias celebrandas curauit, quæ &
ipsius dignitati, & beati viri meritis congruerent. Ad eas autem vniuersa penè Britan-
nia aduolauit, plerisque à Duce euocatis, alijs sacrum corpus videre cupientibus, atque
alijscoppositi sospitatem obtinere volentibus. Tanta autem erat multitudo sacrum il-
lud venerandumque corpus certatim aut videre aut tangere nitentium, vt triduo illud
affertuari oportuerit inhumatum, multisque armatis custodibus vallatum. Interim ta-
men nec tenuissimum inde exhalauit foetor, nec vlla vel in vultu vel in cæteris mem-
bris visa est immutatio, sed idem semper permanit corporis color, donèc est sepultura
mandatum. Obijt sexta feria Nonis Aprilis, conditusque est in summa æde vrbs Ven-
etia anno Christi M. CCCC. XVIIII. Sicur autem in vita multis claruit miraculis, ita et-
iam post obitum homines innumeri aut sacrarum reliquiarum corporis eius, aut ve-
stum, quibus in vita fuerat indutus, aut sepulcri eius contactu vsq; in præsentem diem
sanita.

4. 8
Peste cor-
reptus sa-
natur.

fanitatis beneficia impetrarunt, ex quibus volumus pauca huc adscribere.
Apud Cæsaraugustam vir quidam, nomine Iohannes Sanicus, peste exitialiter cor-
reptus, ita vt salus eius desperaretur, hortatu illustri viri Iohannis Grassiæ, qui nunc est
Maioricensis episcopus, & Alphonfi regis Aragoniæ confessorius, multis cum lachry-
mis B. Vincentio votum nuncupauit, & illico curatus est.

Nota mi-
ra de culci-
tra

In eadem vrbe vir quidam zelotypus vxorem suam tribus in locis letaliter vulnere
uit: & licet eius vita iam prorsus à medicis desperata esset, illa ad B. Vincentium depre-
candum se contulit, & intra paucos dies conualuit.

Venetia habetur culcitra, in qua B. Vincentius decubuit; cum è corpore migraret:
comperitumque est supra quadringentos homines, cum ex deuotione in ea aliquanti-
spër iacuisent, tum ab ardentissimis febribus, tum alijs diuersis languoribus illico fuisse
liberatos.

In Maiorica ferunt haberi cucullum, quo fuit indutus, cum in eam insulam na-
uigaret: eius tactu iam inde ab eo tempore, quo ex ea discessit, vsque in præsens non
modò febricitantes, sed etiam dæmoniaci, & foeminae in partu periculosè laborantes,
curantur.

Pilis eius
pellitur
dæmon.

Frater quidam Dominicani instituti Guilelmus Portas, cum in eadem insula bea-
tus Vincentius esset, pilos quosdam rase barbae illius, ex deuotione multo tempore af-
seruauit. Is vt audiuit foeminam quandam à dæmone occupatam, quæ multa etiam
secreta indicaret, pilos illos patno inuolutos, ad eius collum alligauit. Tum verò ma-
lus dæmon acrius cœpit vexare foeminam. Interrogatus cur esset solito atrocior, re-
spondit se vim magnam sentire capillorum fratris Vincentij Ferrarij, & tandem à sce-
mina abscissit, ea penè exanimi relicta. Multi alij solo vestium sancti viri tactu, à
diuersis & quidem exitialibus morbis crepti sunt, sed ijs commemorandis nolumus esse
prolixiores.

Superest nunc, vt paucis exponamus, quemadmodum B. Vincentius sanctorum cata-
logo adscriptus sit. Et quidem eo tempore, quo ex vita abiit, Martinus V. Romanæ Ec-
clesiæ pontifex fuit, à quo sanè multi Galliarum Hispaniarumque principes, multas ro-
rentissimæ ciuitates & Academiae, multi ecclesiarum prælati, tum per literas, tum per
legatos petierunt, vt tam insignem virum in sanctos referreret. Et ille quidem eorum pre-
ces non dubitauit esse æquissimas, voluitque eas in opus conferre: sed quibusdam aspe-
ris casibus interim incidentibus, res dilata est, non solum ab hoc Martino V. sed etiam
eius successoribus Eugenio IIII. & Nicolao V. & tandem à Calixto IIII. feliciter con-
fecta est, quemadmodum ipse vir sanctus longè antè prædixerat.

Hic quædam decrant in exemplari MS. quod vnicum habuimus.

VITA ET MIRACVLA MAGNI ET BEATI PA-
TRIS NOSTRI EVTYCHII, PATRIARCHAE CONSTAN-

tinopolitani, ab Eustathio humili Presbytero eius cõttemporaneo conscripta. Habetur
in Simeone Metaphraste.

4. Aprilis.

Psal. 67.

Sap. 10.

Matt. 3.

Matt. 10.

MAGNUM nobis argumentum propositum, sed tenuis
facultas suppetit ad explicandum. Animus ardet, sed friget
lingua, nec viri magni res admirandas, & vitam optimè
institutam potest enarrare. Cogitatio ampla, sed angu-
sta dictio. Materiam multum ad Dauidis turrim ædifican-
dam: sed architectus insipiens & imperitus. Verùm Do-
minus Deus omnipotens insipientibus sapientiam præbet,
verbumque suggerit euangelizantibus virtute multa: ac
digito suo, id est, Spiritu sancto aperit aures surdorum: &
linguam, quæ vix, aut ne vix quidem ad dicendum moueri
potest, disertam reddit: qui ex lapidibus etiam potest su-
scitare filios Abrahæ. Non ignoro eum, cum diues sit, duos obolos ita suscipere, vt eos
auro & topazio præferat, quippe qui ne calicem quidem aquæ frigidæ, tantum in nomi-
ne discipuli datum vnquam aspneretur.

Quid igitur ab hoc munere suscipiendo deterrere nos debet? An quòd ea nobis
nob

nò adest orationis copia, vt pro dignitate possimus virum diuinum laudare? Minimè
verò. Neque enim (vt Magnus inquit Basilius) quòd totum inter cælum ac terram in-
teriectum spatium oculis pertransire nequeamus, propterea nolumus intueri, quan-
tum possimus. Itaque nec ego, quauis orationis laborem inopia, & argumentum
difficile propositum sit, iners atque ignauum ocium amplectar, neque eorum similis
ero, qui cum timidi sint, nec vllum habeant vsum nauigandi, solo maris adpectu de-
teriti, ne experiendi quidem causa litori propinquas vndas audent attingere. Sed bea-
tissimi viri fretus auxilio, populorum studio conabor pro viribus satisfacere. Scio e-
nim illos eo fore contentos, non quantum viro huic magno diuinoque debetur, sed
quantulum apud me pauperem reperietur. Neque enim illi soli erant Deo grati, qui
vtilos ipsi preciosos & oues ad sacrificium afferebant: sed similes item, & turturem,
& columbam, parua quidem & vilia, sed pura tamen munera offerentes laudabantur.
Ex eo enim, quod quisque habet, non ex eo, quod non habet, censetur. Eo igitur, qui di-
xit: Qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur, confusus, licet imperitiam meam non i-
gnorem, tamen quæ à magno hoc viro præclare gesta sunt, explicabo: vel potius oc-
casionem peritioribus dabo laudandi eum, qui omni superior est laude, quique sibi ipse
magna est laus: Siquidem (vt Sapiens ait) argentum ignitum est lingua iusti, & labia
iustorum stillant gratias. Ingens enim ex veris eius sermonibus splendor fulget. Nec
Sol aliena, sed propria luce illustratur. Magnus orbis lumen doctor Eutyechius, aliorum
non eget laudibus, vt perfectus ostendatur. Nec illi gloriæ coronam aliundè sumptam
imponimus: sed quemadmodum inquit Propheta Dauid: Omnis gloria filia regis ab-
intus circumdata varietate: sic & diuinum illud sacrumque caput omnibus virtutum
generibus est exornatum, & tanquam sublimis quædam fax perpetuò splendet omni-
bus in hoc vitæ pelago nauigantibus, vt ad eam respicientes, in portum tutissimum &
quietissimum cursum dirigant.

Luc. III

Prou. 10.

Psal. 44.

Hic igitur magnus vir Dei que seruus, Pontifex sanctus, non ab hominibus, nec per
homines, sed per Iesum Christum constitutus, alter quidam Iob in patientia iustus, ab
omni reprehensione alienus, pius, verus rectè demonstratus est. Verùm quoniam de
Iob facta est mentio, non alienum erit, vt ex eiusdem historia memorandi huius Pon-
tificis præconia recensamus, tum propter multa, quæ illi aduersa contigerunt, tum pro-
pter fortitudinem, qua illa pertulit. Ac primùm quidem Iob vir fuit in regione Vstii.
de, diues gregibus & armentis atque pecunia. Huius autem diuitiæ & copia in eo sita e-
rant, quòd nihil possideret, nihil haberet. Ille pro septem filijs ex vitulis & hircis Deo
sacrificium offerbat: hic non pro septem, sed pro decies mille, immò verò pro innu-
merabilibus populis sacrificium sine sanguine & sine diuisione diuisum semper facie-
bat. Cæterum quia & regionis, & loci, & generis dignitatem Iob historia commemo-
rat, huius nos item admirandi viri regionem, & locum, & parentes consideremus. VI-
debimus enim eum ex Christianis & Orthodoxis parentibus & auis genitum & edu-
catum fuisse. Radicem inuestigemus, cuius est ramus, & ex fructu arborem agnosca-
mus. Nam ex arbore iustitiæ, vitæ fructus oritur. Qua igitur è regione & loco, & qua ex
radice magnus hic fructus ortus sit, si tamen fructus est dicendus, ac non potius vitis flo-
rida, & abundans perennis vitæ ramis, & charitatis erga suos pampinis circumuoluta, &
loco filiorum exuberans morum pulchritudine, suauesque & maturos virtutis race-
mos abundè ferens, ex quibus vinum læritia cor efficiens emanauit: quandoquidem est
terra, quæ semen suscipiens fructum profert vel trigessimum, vel sexagesimum, vel cen-
tesimum: quem quidem fructum edidit fruendum ijs, qui habitu sunt perfectiores, qui-
que sensus ad discernendum bonum à malo habent exercitatos: si qui sunt, qui id nesci-
ant, intelligere necessarium est.

Iob 1.

Sacrificiū
incensū,
Milla.

Matt. 11.

Patria S.
Eutyechij.

Magnus igitur hic vir è regione Phrygum oriundus est, & in oppido, quod diuinus
Pagus dicitur, natus. Fausto sanè ac præclaro nomine appellatum est hoc oppidum.
Quid enim præclarum, quàm vel à Deo fuisse habitatum, vel diuinum hunc hominem
edidisse: vt propheticè quodammodò propter illum sortitum sit hoc nomen? Hic e-
nim vir admirabilis tam gratus in patriam exiit, vt eam muro inexpugnabili circum-
dederit. Templum enim in ea sanctorum Quadraginta martyrum exædificandum cu-
rauit, vt locus ipse multis de causis diuinus vocari debeat, cum refugium & salus sit
multarum animarum, corumque in primis, qui angelicam & solitariam vitam com-
plectantur. Cùm igitur multa in ea regione zizania, id est, homines nouarum rerum
studiosi atque hæretici exorti essent, magni huius viri parentes illis obstiterunt. Erant
Ccc 2 enim

enim veluti clara quædam lumina, & vitæ verba tenebant, venenatasque feras conculcabant: quippe qui virtutem acceperant calcandi super serpentes, & scorpiones, & omnem potestatem inimici. Quis eius patriæ cuius auum huius præstantis viri, eodem. que nomine Eutygium ignorat, qui inter sacerdotes excelluit, & gratiam habuit à Deo dæmonas eijciendi, morbosque curandi? Ante quem à spiritibus immundis vexati, cum in eius vultu præfulgentem gratiam ferre non possent, statim concidebant. Quod malum accidere illis consuevit, qui arcano Dei consilio spiritibus immundis traditi sunt ad carnis interitum, vt spiritus saluus fiat in horrendo iudicij die. Verùm cle. mens & misericors Deus, qui non patitur eos, qui in tentatione versantur, supra vires tentari, cum tentationis prouentu remedium laborantibus per viri sancti manuum impositionem affererebat.

Ex hac sacra radice filia, nomine Synestia pullulauit, quæ nomini suo facile respondit: fuit enim verè prudentiæ mater. Cum igitur rectè educata esset & adulesceret, oportuno tempore à Domino, viro moribus sensuque simili matrimonio coniuncta, vt paulò post ostendemus, concepit ac genuit filium primogenitum Eutygium, magnū Patriarcham. Antequam enim fingeret feruum suum Deus in vtero, nouit eum: & antequam exiret è vultu, sanctificauit, & hoc illi nomen imposuit. Quos enim præcinit Deus, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & sanctificauit. Beata, quæ illum gestauit, quoniam talis patris mater exiit, Anna non minor, quia & Samuele maior hic. Illa enim promisit, se Domino consecraturam filium, quem peperisset. Nam Deo supplicans: Si dederis, inquit, semen viri, consecrabo ipsum in conspectu tuo omnibus diebus vitæ eius. At hæc maius quiddam fecit. Cum enim nihil esset pollicita, Deo fructum suum obtulit. Illa, quem precibus impetrarat, in lucem edidit vnus gentis sacerdotem & Prophetam Samuelem. Hæc illius, quem laudamus, mater, spontè datum totius Orientis Patriarcham, & patrem patrum sanctè peperit: & visione, quam viderat, dignum educavit. Cum enim illum adhuc in vtero gereret, lux eam circumfulsit, & lectulum, in quo iacebat, ad eum vt eo spectaculo non mediocriter territa, secum ipsa sæpè cogitaret, quidnam sibi vellet res tam admirabilis. Portendebat autem, vt ego arbitror, lucidam ex ea stellam, in quò verò iustum virum sole septiès lucidiorem oriturum, qui multos in tenebris & inertia sedentes, vt exitus docuit, illustraret.

Sed quid de marito eius, & patre magni huius patrum patris dicemus? Præclaræ ipsius facta præteribimus, an de ipso quoque pauca quædam breuiter attingemus? Quis vt Alexander (nam illi id erat nomen) æquè generosus? Quis Imperatori & Principibus æquè charus? (Nam quantoperè æterno Imperatori Deo gratus fuerit, filij ab eo geniti honores declarant) Inuicta erat in bellis dextera Belisarij, qui summus tunc erat dux. Hunc ille plurimi faciebat, & magno in honore habebat, vt inter strenuos fortisq; viros maximè præstantem. Cum igitur & apud Imperatorem, & apud Principes magnam gloriam obtineret hic etiam Christi miles, nulla tamen re magis erat colendus, quàm quòd talis filij pater extitisset. His ergò maioribus & parentibus, viris Christianis & orthodoxis & admirandis, genus duxit magnus hic atque admirabilis vir Eutygius: & apud ipsos enutritus & educatus, primam ætatulam transegit. Neque verò ipse educationis locus prætermittendus videtur. Est enim magna & felix Augustorum ciuitas. Reperimus autem & D. Paulum Apostolum ortus educationisque suæ mentionem facere, cum ortum se esse dicit in Tarso Ciliciæ oppido, & ad pedes Gamalielis educatum, atque institutum.

Quæ igitur magnum Eutygium ciuitas enutrierit, videamus. Augustopolis dicta est: In qua sanctum etiam ac salutiferum baptisma suscepit, qui multos filios ipse genuerit, & superiori mundo peperit. Illud item admirandum est, quòd eum auus edocuit. Narrabat enim vir optimus, cum ab auo ad sacrum lauacrum ductus esset, ab illo didicisse, vt cum baptizatus genua esset flexurus, ita precaretur: Bonam mihi mentem, Domine, elargire, & fac vt literas discam, & aduersarios meos superem. Quæ quidem institutio à Spiritu sancto profecta est, quo ipse repletus fuit, posteaquam sanctum catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ baptisma suscepit. Enutritus igitur apud magnum animum in sanctissima eius Ecclesia iuxta Augustopolim, in qua ille erat presbyter & rerum sacrarum custos, in prima sua ætatula literas didicit, mores composuit, in celsum et habitum, atque hilarem vultus modestiam, & omnia denique, quæ ad perfectionem pertinent, percepit. Nec absurdum fore puto, quando ipse quoque puer fuit, si ludicra quædam eius ætatis exposuero.

Domum

Domum in qua cum auo suo commoratus est, in hodiernum vsque diem Clona, id est ramum appellant. Sic autem appellata est, quoniam in ea duodecim erant aui eius fratres, tanquam eiusdem arboris rami: quamobrè & Clonades dicebantur: magnarum enim arborum rami quoque ipsi sunt magni. Hic cum multi pueri quadam die essent congregati, institutus est ludus, vt principum & sacerdotum nomina sibi quisque mutò daret & sumeret. Quidam etiã manu propria nomè suum cum aliqua dignitate in pariete describebat. Quare magnus hic vir diuinitus motus, cum suum nomen scripsisset, adiecit Patriarchæ dignitatem. Sic enim adhuc in eo pariete manu eius ludicris literis inscriptum legitur: Eutygius Patriarcha. Quis id non admiretur? Lusit quidem & Isaac cum Ismaele, sed Patriarchatus dignitatem tacuit, quoniam Patriarchæ filius esset vnigenitus, & ex ipso tribus profectura multitudo, & multarum gentium partem fore Deus Abraham promississet. Constat & magnum Alexandriæ ciuitatis Episcopum Athanasium, ludum eiusmodi cum æqualibus suis constituisse, vt memoriæ proditum est ab ijs, qui vitam ipsius conscripserunt. Verùm nè Athanasius quidem de se tale quiddam scripsit, aut dixit. Sed magnus Eutygius solus ab incunabilis, veluti alter Samuel, futura prospiciens, diuino spiritu impulsus, Patriarchalem dignitatem et gratiam sibi à patre luminum datum iri pronunciauit. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, vt ait D. Iacobus.

Cum igitur duodecim iam esset annorum, & cum tempus aliò extra aui domum vocaret, vt implerentur in eo, quæ à Domino fuerant præfinita, non audiuit, quem admodum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua (Neque enim Deo parentes & propinqui eius aduersabantur) Sed, quæ admodum Iacob ab Isaac & Rebecca, ad vrbium reginam missus est à parentibus & auo, quem diximus, eo quidem consilio, vt in disciplinis grauioribus erudiretur. Sed maius tamen opus, vt ostendetur, cum vocabat. Nam vt Iacob in Mesopotamiam profectus, filias Laban Liam & Rachelem accepit uxores: qui sancti Laban mundi figuram gerit, & eius filia Ecclesiam ex Iudæis gentibus que conflatam significant: sic & nouum Iacob magnumque Patriarcham Eutygium Deus, Ecclesia ex vtroque populo coniuncta, paulò post noua Roma Pontificem constituit. Verùm cum disciplinas, quarum singulas & vulgus & sapientes admirantur, omnes ipse percussisset, & in vnâ quodammodò coegisset, æqualesque suos superasset, ad eam, quæ vera & sola sapientia est, se totum contulit, nihil mali ex vetere illa & spinosa atque inquinata doctrina trahens: sed, iuxta proverbium, ommissis spinis, ex insipientibus Philosophis, si quid in eis boni & religioni consentaneum erat, tanquam rosas decerpens. Didicerat enim sibi que planè persuaserat, sapientiam huius mundi, vt Iacobus. Diuus Apostolus ait, non sursum descendere: sed esse terrenam, animalem ac demoniacam, nec vllum spiritus fructum ipsam complectentibus afferre: celestem verò sapientiam, primùm quidem esse castam, deinde pacificam, modestam, suauisibilem, plenam misericordia & fructibus bonis, quibus illi, qui eam colunt, perfruantur. Hanc summo complexus studio magnus hic Dei vir, bonum consilium cepit, quod non auferretur ab eo, sed quo ipse seruaretur. Sic enim ait Sapiens: Bonum consilium custodite, & pia cogitatio seruabit te. Quod quidem consilium re ipsa statim executus est per sancti Spiritus perfectionem. Gratiam non distulit, nec dixit: Cras veniam atque perficiam: sed cum dixisset, Volo, res ipsa confestim subsequuta est. Quandoquidem Deus est admirabilis consiliarius. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum. Verùm equo illud consilium fuit? Vt terrena terrena relinqueret, & omnem Aegyptiacam voluntatem sub fabulo sepeliret: cursumque ad montem virtutum, hoc est, ad monachorum angelicum chorum contenderet. Quare de re mox latius loquemur.

Cum igitur hoc consilium cepisset, ac super petram, quæ Christus est, rectè ædificatus esset, & firmum ac stabile maneret hoc fundamentum, occasio quædam illi à Deo oblata est, quæ propositum eius paulisper impediret. Quemadmodum enim, qui iter faciunt, atque in ipso itinere inter se colloquuntur, repentino aliquo tonitruo territi, per modicum tempus iter simul atque sermonem intermittunt: eo autem cessante, institutum iter sermonemque repetunt. Sic viro huic admirabili contigit. Dum enim vitæ solitaria rationem iniret, Pontificatus illi dignitas oblata est. Summa enim contentione petijt ab eo ciuitatis Amaseorum Episcopus, & quidam alij, vt Lazichonorum Episcopatum susciperet. Horum ille studijs precibusque coactus, cum eam esse Dei voluntatem existimaret, cessit necessitati, seque illi muneri, vt agnum

Luc. 4. innocentem, obtulit. Verum cum adhuc in regia ciuitate commoraretur, primum spiritalem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus sanctificauit. Accepto enim libro, legit: & cum illum plicuisset, ministro reddidit. Neque illud praetermittendum est, quod primum capillos non obscuro, nec quouis in loco, sed in sancta aede cum quadam venerationis occasione deposuit. Quis autem hic locus sanctus fuerit, audire operae precium est. Gloriosa Dominae nostrae Dei genitricis & semper virginis Mariae templum in Vrbitui regione, in Imperatoris campo situm, omnibus est notum. In hoc ex parua aetate magnus hic vir die noctuque diuinis precationibus vacabat, & sancti corporis preciosique sanguinis Christi Dei nostri communionem sumebat. Hic ille, tempore iam id requirente, spiritalis sacerdotij gratias accipere concupiuit. Verè altera Sion declarata est sancta Christi matris Ecclesia, quoniam in te missus est Spiritus sanctus super diuinum hunc & Apostolicum virum. Et tu vir Dei desiderio desiderasti gratiam, cuius iam diu amator eras, quamque in ipso sanctuario accipere expetebas.

Tondetur
pili capitis
eius.

Quid igitur actum est? Paratus erat, qui preciosum illius caput tonderet. Priuatum quarebant locum: & dignus repertus est. Equis iste locus? Sanctum baptisterium. Il. luc concesserunt. Cumque non inuenirent, vbi considerent, Dei prouidentia factum est, vt in almi lauacri crepidine is sederet, & contra ipsius atque tondentis voluntatem, diuino tamen consilio, contigit, vt omnes eius capilli in lauacrum deciderent. Admirabilem ratione digna sunt, quae magno viro acciderunt. Sacer enim fons, qui iam ipsum regeneraueret tanquam mater, rursùm capillos eius suscepit: quod quidem mea sententia, significabat, innumerabilem hominum multitudinem per ipsum in eo sacro huius augustae ciuitatis fonte regeneradam. Sicut enim nemo potest caeli stellas, aut arenam maris, capitisve capillos enumerare: ita nemo poterit numero comprehendere regale sacerdotium, gentemque sanctam, quam per aquam & spiritum regeneratam, Deo vir sanctus obtulit. Eo igitur capillorum in sacrum fontem lapsu, id fuisse praesignificatum existimo, & propterea silentio praetereundum esse non censui. Et ipse cuncta, quae sibi contingebant, tanquam à Deo missa, suscipiebat, & diligenter obseruabat. Id cum euenisset, decreuit se nunquam abluere, nec aqua communi caput irrigare. Quod quidem re ipsa praestitit, illotus manens vsque ad finem vitae suae. Paruit enim illi Dei mandato: Vouete, & reddite Domino Deo vestro: Et Bonum est viro, cum tulerit iugum ab adolescentia sua. Et haec quidem ante primum gradum acta sunt.

Nunquam
lauit ca-
put.
Psal. 75:
Thren. 3.

Quid postea? Paulo post & alter Stephanus apparuit, cum Diaconi iugum subiisset, factis & verbis potens, vita & moribus multos componens ac docens, quomodo diuinum ministerium perficere oporteat, & in domo Domini versari, quae est Ecclesia Dei viuentis. Sed cum paruo tempore in gradu Diaconatus ex diuinorum Canonum praescripto mansisset, vt de pluribus bene mereretur, ad Presbyterorum cathedram promotus est. Considerate autem, quo modo, ordine & ratione illi cuncta cesserint. Nihil praeter aetatem, omnia perfecta, omnia diuina gratia plena. Ordinis autem ratio cum omnibus in rebus, tum in gradibus pietatis optima est. Cum triginta esset annorum, Presbyter creatus est, aetate corporis congruente ad perfectionem accedens. Hanc aetatem Christus super omnia Deus videtur honorasse, qui cum triginta esset annorum, baptizatus est, me, & quae mea sunt, omnia sumens, vt ego, quae illius sunt, per personam coniunctionem acciperem. Cum igitur in Presbyterorum sede consideret, eumque, vt inquit Daud, exaltarent in Ecclesia populorum, & in cathedra Presbyterorum laudarent, gradum illum quoque exemplo suo decorauit: cum non simul satus esset atque editus, vt fabulae Gigantes fingunt, neque vt repentini quidam, & die vno, tanquam è luto formati populorum Praesides. Non enim repente ad eum gradum venit. Nam is non erat, qui gradum persequeretur: sed gradus ipse illum secutus est, vt ait scriptura: Misericordia tua, Domine, subsequetur me. Cum igitur omnia ex diuino praescripto & lege perfecisset, iamque speraretur Lazichenorum futurus Episcopus, ab ea remotus est cura ab ipso Deo, qui meliora semper ac praestantiora prospicit seruis suis. Neque enim cogitationes meae, cogitationes vestrae, inquit Dominus per Prophetam. Homo quippe in faciem respicit, Deus autem intuetur cor.

Esa. 55.
1. Reg. 16.
Matt. 13.

Cum igitur consilium illud mutatum esset, & Lazichenae vrbs Episcopatus ad alium deuenisset, pristinum propositum complexus, incorruptas diuitias tractare decreuit, & prudentem patremfamilias imitari, qui promens ex thesauris suis omnia noua & vetera, preciosam emit margaritam, & superlucratum est. Sic & vir admirabilis blandas vi-

das vitae voluptates & sensus pulchrè commutauit: dansque temporaria, vt acciperet sempiterna, propter excellentem cognitionis magnitudinem, imitatus est Apostolos, qui, relicto omnibus, secuti sunt Christum. Se totum solitariae vitae tradidit, monachi vestem induens, & re atque habitu & sermone philosophiam illam amplectens, quam ex vero matris adamauerat. Imitatus est Eliam Thebitem & Iohannem Baptistam, qui exercitationis viam imitari volentibus ostendentes, solitudinem primi coluerunt. Quamquam magnus Eutychius non solitudinem, non Carmelum, sed Amaseorum metropolim elegit, vbi desiderio suo satisfaceret. In hac enim ciuitate sanctum est monasterium, quod sanctissimi quondam Episcopi Meletius, & Vranus, & Seleucus exedificandum curarunt. Ac Meletius quidem & Seleucus, cum sanctissimam Amaseorum Ecclesiam rexissent, in ea sanctè dormierunt, & in hodiernum vsque diem miracula & curationes operantur. Nam de magno quidem Seleuco miraculum celebratur, quod per illum Deus, cum adhuc viueret, operatus est.

Matt. 10.
1. Pet. 1. 10.

Cum enim fames grauissima regionem occupasset, non mediocre periculum erat. Etenim cum ex horreo, quod adhuc manet, totum esset frumentum exportatum, cultos non ferens flagrantium impetum, ad sanctum Seleucum accessit, horreique claues reddidit: Non est, inquit, frumentum in horreo, & efflagrantis populi multitudinem ferre non possum. Accepit claues vir sanctus in lectulo suo posuit, & per totam noctem, vt solitus erat, precari Deum non destitit, vt admirabilem potentiam suam ostenderet, quò populum suum alere posset ac sustentare. Postridie igitur manens, cum ad sanctum Episcopum de more religiosissimi clericum venissent, ipse ad custodem: Accipe, inquit, claues, frater, & subueni pauperum necessitati. At ille rursus iurciurando affirmauit, nihil in horreo esse frumenti. Cumque obstinatus in incredulitate perstaret, ad clericos conuersus vir magnus: Benedictus, inquit, Dominus: Abite cum illo, & cognoscite, vtrum vera dicat, necne. Cum autem abiisset, & vellent ostium aperire, vix potuerunt introire praefrumentum multitudinem. Manet autem ad hunc vsque diem in scriptum testimonium, Centies mille frumenti modios ex horreo sancti Seleuci precibus exportatos. Haec enim de beato Seleuco. Vranij vero, qui in Iberis sedem obtinuit, & illic defunctus est, tumulus adhuc curationes largitur: idque patet ex aegrotantibus, qui in aede, in qua sanctus hic requiescit, ad eius tumulum passim appropinquant, morbis liberantur, & sani curstant collaudantes Deum.

Sele. ciert
leopi. in
culum 10.
figue.

In hoc igitur magno monasterio, quod ipse postea tum aedificijs, tum cultu diuino, tum prouentibus amplificauit, monachi magnus Eutychius habitum induit. Cumque sanctos haberet lumbos in veritate, & sancti Spiritus armaturam suscepisset, totius monachorum ceteris in ea metropoli gubernandi prouinciam cepit: ex quo Catholicus, seu Generalis appellatus est. Quae quidem dignitate nihil elatus est, nec eam in animo suo magnificabat. Omnem enim caducam ac miseram, huius vitae splendorem, vt inane, aspernabatur: quippe qui hominis gloriam, vt florem foeni esse non ignoraret. Itaque cum maximus esset omnium ac primus, ita se gerebat, vt si vnus è multis extitisset. Sic enim Dominus praecipit: Qui vult inter vos esse primus, sit omnium vltimus & minister. Dicitur enim illud: Dux aliorum es constitutus, ita te gere, vt si vnus es illis: plane meminerat & obseruabat. Iam cum omnia non ex igno tempore, nempe decem annorum spatio in eadem mansione degens, eique praesidens, fecisset & docuisset, multosque Deo cohortationibus & doctrina sua lucratus esset, illud Euangelicum obseruans: Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno caelorum, & illud: Melius est nomen bonum, quam diuitiae multae. meruit illa verba audire: Eugè serue bone & fidelis, super pauca fuidisti fidelis, super multa te constituam. Et sic illustris effectus est, vt cum in star ardentis & absconditae lampadis sub modio esset, electus sit, vt super candelastrum positus, fideles omnes illustraret, & omnibus, vt ciuitas super montem posita, clarus fieret. Sed quomodo haec gesta sunt? Dei prouidentia factum est, vt in negotio quodam, ad omnes Christianos pertinente, magni huius viri opera requiretetur. Negotium autem fuit eiusmodi:

Habitum
monachi
induit Eu-
tychius.

Esa. 40:
Mar. 10.
Ecl. 32.

Matt. 5.
Prou. 22.
Matt. 25.

Scitis vos omnes, viri studiosi, sanctum Concilium quintum in hac regia ciuitate fuisse celebratum, regnante Diuo Iustiano Imperatore, qui Christianae religionis studiosissimus fuit, & diligentissimus in congregandis sanctissimis Episcopis, qui tria illa capita diiudicarent, id est, Theodoret scripta contra duodecim capita sancti Cyrilli: & epistolam Ibae, ad Marim Persam conscriptam: & Theodori Mopsuestiae Episcopi Iudaicas nugae & maledicta. Quae quidem diligenter explorata, & iuste impro-

Conciliū
V. oecume-
nicum.

bata, meritoque damnata fuerunt ab ipso sancto oecumenico Concilio. Cum igitur omnes Episcopi sanctissimi conuocarentur, Amaseorum item Metropolita accerseretur, ut ad hanc urbium reginam, harum questionum gratia se conferret. Verum cum infirma corporis valetudine ille impediretur, Deo ita prospiciente, ut latentis huius sancti viri Eutychie thesaurus manifestus fieret, primum Metropolitanus per alios probos venerandosque viros, qui erant per suafuri, ut regnantem hanc ciuitatem acciperet: deinde ipsemet illum horrat, ut sibi velit obsequi, & pro se ad Concilium prompto animo, ut qui sit dogmatum diuinorum peritissimus, proficisci. Cessit vir sanctus cohortationibus. Erat enim ita promptus ad obtemperandum, ubi salutis lucrum spectabatur, ut tardus ad obsequendum, ubi animam detrimentum & damnum erat propositum. Verum cum initio rem aeger ferret, ut Moses olim, cum in Aegyptum ad liberandos filios Israel mitteretur, vidit & nouus hic Moses, si non rubrum ardentem, at clibanum, ut Abraham, conflagrantem. Audiuit & vocem, non quae diceret: Ne appropinques huc: aut, Solue calcamentum de pedibus tuis: quibus verbis praecipitur, ut terrene carnalesque cogitationes deponantur: sed verba similia: Abraham, Abraham, Per me metipsum iuravi, dicit Dominus, benedicens benedicam tibi, & multiplicans multiplicabo te: & erit semen tuum sicut astra caeli. Tot enim talesque sunt, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex aqua & spiritu, & alijs spiritalibus gratijs illi nati sunt filij. Quae autem visio illa fuerit, quam vidit, & quae illa vox, quam audiuit, commemorare est operae precium. Rursum nouus Ioseph, rursum nouus Daniel fit magnus hic vir.

Exo. 3. & 4.
Gen. 15.

Exod. 3.

Gen. 22.

Iohan. 1.

Visio S. Eutychie.

Psal. 103.

Luc. 19.

Constantinopolis dicitur apud Menam.

Nota motum haereticorum.

1. Reg. 13.
4. Reg. 23.

Rom. 8.

Videbam, inquit, in visione noctis digitum manus Domini in firmamento caeli, & montem sancto monasterio imminente, (Est enim mons ille valde sublimis & excelsum, in quo sancti martyris Thalaei aedem constructam videmus) cuius vertex mihi a digito illo ostendebatur: & vox audiebatur, dicens: Illic eris Episcopus. Quis per montem illum aliud, quam urbium reginam, ut exitus docuit, significari existimasset? Est enim verè montium reliquorum ac ciuitatum vertex atque fastigium, de quibus ait David: Rigans montes de superioribus suis. Siue enim virtutes angelicas, siue montes ipsos & ciuitates intelligas, utroque modo veritas apparet. Cum igitur visionem hanc vidisset, Deum, qui illam ostenderat, deprecabatur, ut sacrum illud munus & periculum, quod ex eo immineret, a se transferret: utque sibi potius concederet, in futura vita bonis illis, quae iustis promissa sunt, perfui, atque audire verba illa: Esto super decem ciuitates. Sed Deus, qui nubes ducit ab extremis terrae, quique a gregibus ouium vocauit David, vixitque illum prophetam & Regem, elegit & mitem hunc virum, & occasione illa, quam dixi, in urbium amplissimam duxit. Mansit autem apud Patriarcham, qui tunc erat. Menas appellabatur, eratque vir sanctissimus & diuinus. Cumque angelicam ageret vitam, futuraque prospiceret, magnum Eutygium hortatus est, ne a se discederet: ostendensque illum sancto clero, dixit: Hic monachus erit successor meus. Confestim autem illi misit ad Imperatorem, apud quem cum de rebus propositis disputaretur, apparuit omni diuina humanaque disciplina instructissimus. Cumque congressus esset cum haereticis, qui soliti sunt verbis digladiari, non ad vtilitatem, sed ad simpliciorum euersionem: illi non potuerunt resistere sapientiae & spiritui, quo loquebatur. Cum enim quidam negarent eos anathemate feriendos, qui post mortem deprehensi essent haeretici, ipse diuinarum scripturarum testimonijs anathemate puniendos esse demonstrauit. Rex enim Iosias, inquit, cum id prophetia ante significasset, ossa eorum, qui vitulis immolabant, post mortem effodit atque combussit. Idem ergo in haereticos seruandum est, ut post mortem anathemate damnentur.

Hunc igitur Imperator & qui adstabant, admirati, magnopere coluerunt & obseruauerunt. Itaque maiore cum libertate deinceps in regia versabatur, & maiores cognitionis eius diuinitate apud Deum atque homines declaratae sunt. Amabat autem eum Imperator, immo verò Imperatorum ac regum omnium Dominus: cui cum ante ortum nostrum nota sint omnia, (quos enim praesciuit & praedestinauit, hos & vocauit & glorificauit) magnum etiam Eutygium summa cum gloria vocauit ad Pontificatus dignitatem. Paucis enim post diebus sanctus Dei seruus Menas, regiae urbis Patriarcha, de quo mentionem fecimus, in senectute bona & dierum plenus, quos cum Dei gratia transegerat, hinc ad angelorum & sanctorum Patrum vitam migravit. Cuius quidem obitus nuncio ad Christianissimum Imperatorem perlato, multi certatim incredibili studio conabantur amicos Imperatoris promissis & muneribus corrumpere,

pere, ut hominibus indignis Pontificatum deferret. Sed qui omnia facit & mutat, qui que corda scrutatur & renes, Deus, in manuque sua cor regis continet cum finibus terrae, quietissimi Imperatoris cor ad virum dignum inclinauit. Qui celeriter vni è referendarijs (Petrus hic appellabatur) mandauit, ut quaereret & teneret, & congruenti honore custodiret magnum Eutygium. Quod sanè factum est. Sed audite visionem, quam is, dum seruarietur, vidit. Videbar, inquit magnus ille vir, magnam quandam & praclaram domum videre, & lectum splendide stratum, in quo mulier, nomine Sophia iacebat: quae cum vocasset me, ornamentaque demonstrasset, vidi mox domui adiacens solarium niue repletum, & puerum in solarium stantem, nomine Soreticum, qui è solarium casurus videbatur, nisi ego praeniens, è niue educum à lapsu conseruasset. Hoc visio quid aliud significabatur, nisi pulcherrima ecclesiae sanctissimae opera? Haec enim erant illa ornamenta. Per puerum autem in niue periclitantem, dogmatica disciplina laborare indicabatur. Quae quidem omnia, sancti viri praesidentis operam & diligentiam requirebant.

Cum igitur haec ita processissent, sancto Clero sacroque Senatui liberè consilium suum exposuit Christi studiosissimus Imperator, affirmans, se de illo Diuinam visionem vidisse. Cum enim, inquit, in aede sancti Petri principis Apostolorum, in qua Senatus habebatur, me somnus complexus esset, in quiete vidi Principem Apostolorum mihi magnum Eutygium ostendentem, dicentemque, Fac, ut hic sit Episcopus. Haec enim ita se habere iureiurando affirmaret Imperator, omnes ipsius contentionem ac studium, quod diuino quodam splendore vultus declarabat, conspicientes, vno animo, eademque mente, & cunctis suffragijs, atque vna voce ante tempus conclamauerunt: Dignus est, dignus est. Cum igitur illi omnia ordine & ex Diuinorum Canonum praescripto contigissent, & tempus esset, ut sacrarum manuum impositione & initiatione consecraretur pater & magister ipsorum, adducitur ad sanctum altare, qui multos ad illud sacerdotes atque pontifices erat adducturus: precibus ac manu, & diuinis ac venerandis oraculis consecratur, sancto Spiritu inungitur: vel potius sanctificatus ipse, vicissim praesentes omnes Pontifices sanctificat: ouis errantis typum super humeros tollit: in sedem sublimem ascendit, in folio sedet: atque pastorum principem Christum in caelum reuertentem imitatur. Dicit enim ipse quoque populo vniuerso verbum illud, quod coniunctionem conciliationemque & conseruationem significat: nempe, Pax omnibus: & ab omnibus illud vicissim accipit. Praclare diuinus David ante de ipso pronunciauit: Quam magnificata sunt opera tua Domine: omnia in sapientia fecisti. Quaecumque enim in hunc acta sunt, diuina sunt plena sapientia, laetitiaque fides. les omnes afficiunt.

Aequum autem est, ut annorum ipsius numerum cognoscatis, ut quam perfectus plenisque concurrerit, intelligi possit. Quadragesimo aetatis suae anno creatus est Patriarcha. Par enim erat, ut omnia perfecto viro essent perfecta. Hunc quippe numerum in diuina scriptura, tanquam mysticum perfectumque reperimus. Nam & Isaac, ex Sara Abrahæ filius vnigenitus, cum quadraginta esset annorum, Rebeccam duxit uxorem, cum ad illud usque tempus in virginitate permanisset: qui profecto Isaac Christi mysterij, & Ecclesiae ex gentibus congregandae figuram expressit. Quid Moses ille magnus, seruusque Dei? Nonne cum quadagesimum ageret aetatis annum, fratres suos inuifit in Aegypto: & cum vidisset Aegyptium quendam iniuriam Iudaeo afferentem, illi, qui afficiebatur iniuria, Aegypto intersecto, auxilium tulit? Expletis rursum quadraginta annis, in Madian diuina illa visione, quam in monte Sina vidit, factus est dignus, quod rubus, cum arderet igni, non comburebatur: Audiuit & vocem descendenti sibi: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi, ut eruerem ipsos. Veni, & mittam te in Aegyptum. Quid hoc significat, nisi ipsum eligi praefectum & liberatorem filiorum Israelis? Iam quomodo leges diuinas, digito Dei in tabulis inscriptas, accepit? Nonne posteaquam ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, in quibus & noui Testamenti mysteria didicit? Ac merito quidem Moses duplicem hunc numerum adhibuit, cum esset lex, & sub ipsa lege. Imperfecta enim est lex. Quid omnium saluator ac liberator Christus Iesus, qui legem impleuit? Nonne ipse quoque numerum hunc obseruauit, cum dies quadraginta & totidem noctes ieiunauit, omnemque mox tentationem atque omnem impetum inimici sustinuit, deditque potestatem hominibus calcandi super scorpiones & ser-

Prou. 21.

Visio alia S. Eutychie.

Visio Imperatoris.

S. Eutychie creatus Episcopus Constantiani.

Luc. 15.

Psal. 103.

Numerus quadragesimarius mysticus.

Gen. 25.

Exod. 1.

Exod. 3.

Exod. 24. & 34.

Matth. 4.

Luc. 24.
Acto. 1.

& serpentes, & omnem potestatem inimici: Et post resurrectionem non ne varijs modis versatus cum sanctis Apostolis ac discipulis suis, quadagesimo die benedicens illis, discessit ab eis, & ferebatur in caelum, relicta illis & per ipsos Ecclesiae suae pace, quam acquisiuerat sanguine suo: Ex multis haec pauca volui commemorare, vt ostenderem omnia, quae in sanctum huc virum collata sunt, Diuina quadam gratia contemplatione digna processisse.

Acto. 2.

Verum quis deinceps fuit, cum esset consecratus, & sublimē illam dignitatē accepisset? Sanctitas ei similis, quae per linguas ignitas super singulos Apostolos descendit, super ipsum item requieuit: & Spiritu sancto plenus, loqui coepit, quemadmodum ipse Spiritus dabat eloqui. Merito posset huc aliquis totum illum scripturam locum accomodare: Erant autem in Hierusalem viri religiosi ex omni gente, quae sub caelo est. Verē enim ex omni gente erant religiosissimi episcopi in noua Hierusalem Constantinopoli congregati, triū illorū capitum gratia, quae antē recensui. Cum igitur conuenisset multitudo & confusa esset, audiuerunt ipsum loquentem alia lingua aduersus diuersas linguas haereticorum. Alia enim est recte loquentium, & in recta fidei confessione manentium lingua: alia eorum, qui in superbia sua loquuntur iniquitatem aduersus Deum altissimum. Itaque ignita sancti viri lingua sustulit eos in finem, Spiritus sancti ope, & sanctissimis episcopis adiuantibus: vt Moses Israelitae ferens opem, Aegyptiumq; percutiens. Dogmata enim haereticorum, à veris Israelitis tenebrosa execrandaque existimantur: quam obrēm & damnata, sub sabulo sepeliuntur. Iam vnum in magno illo quinto Concilio acta fuerint, scitis vos omnes viri doctissimi. Quare non est necesse, vt aliquid de illis dicamus. Quod si qui sunt, qui ea ignorent, facile poterunt intelligere. Sed hoc loco congruit id, quod à Danide dictum est: Sacerdotes tui induantur iustitia, & sancti tui exultent. Itemque illud, quod ab Apostolo dictum est. Induite armaturam spiritus sancti, quod possitis omnia tela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica iustitiae, & calceatis pedibus in praeparatione Euangelij pacis, in omnibus sumens scutum fidei, & galeam salutis, & gladium Spiritus, quod est Verbum Dei, spinas amputauit, & vias asperas, planas reddidit, eiecit lapidibus, id est, maledicis & detestandis haereticorum sermonibus, ex vera fidei via, & medium maceriae parietem soluens, per sanctorum dogmatum expositionem & comprobationem, sanctissimis Dei Ecclesijs pacem reddidit.

Exod. 3.

Res autem accidit admirabilis, & illius animo digna: quae, vt arbitror, vel potius scio, nunquam accidet, nec est euentura. Cum enim multa diuersis locis atque temporibus sancta Concilia celebrata sint, ex quo religio Christiana constituta est, nemo vnquam nisi magni huius atque diuini viri tempore, quatuor simul Patriarchas conuenisse meminuit. Itaque cunctis dubitationibus & controuersijs, non violentia, nec necessitate, aut partium studio atque affectione, sed demonstrationum & cohortationum vi dissolutis, summa pax & magna tranquillitas in Dei ecclesia est consecrata. Quatuor autem Patriarchae sunt hi: Vigilus veteris Romae, Euty chius hinc nouae Romae, Apollinarius magnae Alexandriae, Dominus Antiochia: qui tanquam vnus in corpus ex quatuor elementis conflati, vnanimis, idemque sentientes, manus inter se coniunxerunt, vt oraculum illud Psalmi testatur: Flumina plaudent manibus in idipsum: Montes exultabunt. Et quod à Zacharia dictum est: Erit in die illa commotio Domini super eos magna, & capiet vnusquisque manum proximi sui, & manus eius cum manu proximi sui coniungetur: & Iudas pugnabit in Hierusalem, & congregabit robur omnium populorum per circuitum. Quadruplicem igitur & auream quodammodo quandam magnam catenam conficientes, in templum Dei, hoc est, in magnam Ecclesiam ingressi sunt, & Diuinum incruentumque sacrificium obtulerunt, semel & solum Christum Dominum, pastorumque principem imitati, qui vnica oblatione sanctificauit vniuersos, semel passus in fine saeculorum. Omitto, quod sacerdos semel in anno in Sancta sanctorum ingrediens, patriae figuram & vmbra exprimebat. Quatuor hi fluij tollentes contritiones montium, iuxta illud: Eleuabunt flumina fluctus suos: opinioniones haereticorum, quae apud fideles sunt maculae quaedam & sordes, eiecerunt à vocibus quarum multarum, id est, scripturarum & Patrum testimonijs: Iactantiamque & gaudium sanctis montibus, hoc est, Christi ecclesijs pepererunt. Quis vidit, quis audiuit res eiusmodi? Pulchri sane, & admodum pulchri sunt fluij, qui egrediuntur è paradiso: multo tamen magis laudandi sunt quatuor hi, qui in paradisum ingressi sunt. Paradisus enim est Ecclesia Dei, in qua plantati sunt, in montem haereditatis, in habitaculo

Psal. 131.
Eph. 6.

4. Patriarchae in v. Synodo.

Psal. 97.
Zach. 14.

Psal. 92.

Ecclesia paradisi.

bitaculum paratum, quod Dominus sanctificauit, quod parauerunt manus eius, qui regnat in saeculum & vltimū: Horum igitur consensu & coniunctione Dominus Deus nostris fortis & potens in bello, curru Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare, delictos haereticum fautores, triumque capitum impietatem demergens, nouo nimirum Mose manum tollente, & virga, id est, cruce filios contumaciae in aqua maris suffocante. Filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio maris.

Exod. 15.

Cum igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu, factum esset veluti vnum ouile, atque vnus pastor, & omnis disciplina moderatio super sacerdotes & sacerdotum praesules conuenisset, discesserunt ad suas singuli ciuitates & populos magno cum gaudio. Ac diu quidem tunc omnes vbiq; Ecclesiae Dei in pace versatae sunt. Ambulabant enim & edificabantur in timore Dei, & sancti spiritus consolatione replebantur. Relictus autem est solus, nouus hic omnibus in rebus Iacob & magnus Patriarcha Euty chius. Nam vt ille quodam luctatus est non cum homine (neque enim is homo fuit, qui benedixit Iacob, & mutauit nomen eius in Israele: Quoniam si fortis, inquit, fuisti luctando cum Deo: & quae sequuntur) ita hic aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tam visibiles, quam inuisibiles, solus pro Christo Deo nostro bellum suscepit, solus subijt Ecclesiarum sollicitudinem, restititque vique ad sanguinem, nocte & die pugnans aduersus hostes veritatis. Graues enim & Arabici lupini non desinebant Dei gregem oppugnare, mala excogitantes, & loquentes perieria, captiuasque ducentes animas simpliciorum. Non exiguo tempore hic Dei seruus creditum sibi gregem à Pastorum principe Christo, super aquam refectionis & in loco pascuae collocauit, quod firmum erat, conseruans: quod fractum, alligans: quod debile, confirmans: quod aberrabat reducens sermonibus & rationibus opportunis, vt peritus pastor. Ardore dici & glacie noctis vrebatur, vt Iacob Patriarcha, qui pro Lia & Rachele seruiuit, Laban pecora pascens annis quatuordecim. Verum ille pro ouibus rationis expertibus labores perferebat: quorum quidem laborum merces erat manifesta. Nam quae sublimioris speculationis sunt, coniugium scilicet illud Iacob cum duabus sororibus, ea figuram quandam praeseferant Ecclesiae, ex Iudeis & Gentibus congregatae, quam Christus omnium Deus sibi despondit. Aliam autem orationem haec requirerent. At magnus hic vir Dei Euty chius pari annorum numero, quot sunt Apostoli, Christi gregem pascit, quem ipse Pastorum princeps Apostolorum principi Petro commendauit: Si diligis & amas me, inquit, pascce oues meas, & pascce agnos meos. Nanque oues has cruce obsignatas, & virtutibus varias in vnum ouile, id est, in sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam congregatas, alie non non seruientes nec audientes, conseruauit. Oues enim propriae semper audiunt vocem veri pastoris. Neque enim fuit mercenarius pastor, neque vt fur, aut latro, aut peregrinus, aut alienus, in ouile ingressus est: sed diuina lege & optimo ordine cum disciplina & gratia congruente, commendata est illi Ecclesia Dei, quam virginem castamque Domino conseruauit.

Gen. 32.

Haeretici non cessant insidiari ouibus Christi.

Gen. 31.

Iohan. 21.

Esa. 10.

Torqueatur diabolus inuidia.

Rom. 10.

Iustiniani Imp. pium studium.

Labitur in errorem Aphtharodocitarum.

Ceterum hoc ferre diu non potuit inuidus atque honestatis inimicus diabolus, qui insolens ac superbus dicit: Fortitudine mea capiam orbem vniuersum, tanquam nidum: & tanquam oua derelicta tollam, & auferam manu mea fines gentium. Cum enim florentem ac plenam Christi arcem cerneret, & frumentum maturum ac multiplex, & ad caelum vsque pertingens, quid fecerit zizaniorum sator, & generis nostri hostis, quid machinatus sit sapiens ille ad faciendum malum, quomodo zizania in frumentum coniecerit, videamus. Specie pietatis & honoris ignominiosi (vt ait Apostolus: Zelum habent, sed non habent scientiam) tanquam aper de sylua & singularis fetus per simplices pulchram Ecclesiae vineam deuastare aggressus est: & ventos immittebat, atque procellam in domum bene super petram aedificatam, immo vero in ipsam petram. Quae tamen firma permanisset, illaq; vt puluis paulo post dissoluta sunt. Verum quoniam zelus iste fuerit, seu gloria, aut pietatis species, paucis explicemus. Scitis vos omnes, qui pij Imperatoris Iustiniani diuinorum dogmatum studium meministis, quomodo is in eam potissimum curam inueneret, vt omnes haereticorum rationes vna cum ipsis haereticis improbareret & euerteret: quod quidem & fecit tum argumentis & demonstrationibus, tum testimonijs scripturarum. Hic nescio quo authore & magistro coepit execrabilem ac detestandam & perniciosam opinionem illam sub specie religionis probare, quae Domini nostri Iesu Christi corpus ex ipsa diuinitatis coniunctione incorruptum asserbat. Quae quidem, vt cancer, serpens atque depascens, totum

rotum propè orbem perdidisset, nisi noster Phinees anteuertens restitisset. Sed quod huic morbo remedium adhibitum est? Sanctorum Apostolorum & Prophetarum atque Doctorum testimonia, & demonstrationes sunt multæ, quibus vsus est ille ad pestiferum illum morbum opprimendum. Perniciosa enim omnino pestis est, affirmare, incorruptum fuisse Domini nostri Iesu Christi corpus ante resurrectionem. Quis enim adeò stultus est, vt Domini corpus ex eo, quòd cum diuina natura copulatum fuit, incorruptum asserat, cum, hoc concessio, colligendum sit necessariò, fictam & simulatam humanæ carnis susceptionem extitisse? Quomodo enim incorruptum corpus pati potuit, aut circumcidi, aut pannis inuolui, aut lacte nutrir? Quæ si illam vitæ largitricem carnem subsistere credimus, Crucem item, & clauorum foramina, & lanceæ vulnus cõfiteri oportet. Incorruptum igitur de illo dici non potest, nisi per hoc verbum intelligamus, corpus illius nulla vnquam fuisse peccati macula contaminatum, aut in sepulchro non esse dissolutum. Verùm hæc à magno diuinoque doctore Eutychio scriptis studiosè sunt & acriter disputata. Ex quibus, si quis veritatem ignorat, facillè poterit intelligere. Longiores enim essemus, si ea vellemus persequi. Videamus igitur, quid, postea, quàm patrum attulit testimonia, consecutum sit.

Cùm magnus hic vir longa oratione Imperatori, non esse id Ecclesiæ Catholicæ dogma, comprobasset, animam suam, (vt ait Ezechiel Propheta) quæ ad propositum pertinere explicans, seruauit. Illi verò malorum inuectores, in peccatis suis perierunt. Instar enim sapè cadentis guttæ & perram excavantis, Imperatori persuaserunt. Atque huius quidem improbæ opinionis magistri, execranda nugacis Origenis & Euagrij & Didymi dogmata defendebant. Quorum nomina libens prætereo, nè malo malum recendere videar, & contumelia calumniam persequi, & contra propositum & mores sancti Eutychie facere: qui ex beato Saluatoris nostri mandato, non esse mali pro malo reddendum, sed contra potius maledicentibus benedicendum, & pro persequentibus precandum, tum factis, tum verbis docuit. Quamquam silenda potius videntur, quàm prædicanda, quæ tunc gesta sunt. Quæ obrè vt ipse vir sanctus edocuit, quæ silèrio sunt digna, prætereamus. Vigil igitur iustitiæ oculus malitiam impunitam abire non permittit: sed calumniam omnino rexit & perfecit, adeò vt illi ipsi ore proprio conuictio, nem confessi sint, & vltionis æquitatem collaudarint. Erant autem, qui hæc machinati sunt, non solum ex eorum numero, qui plurimum valebant apud Imperatorem, verum etiam ex sacerdotibus, qui erant insignes, quique magnas Ecclesias gubernabant: (si tamèn sacerdotis nomine digni sunt, homines improbi & calumniatores) quos tamen omnes iustitia puniuit, obstruens labia aduersus iustum loquentia iniquitatem in superbia & despectione. Isti igitur, vt dictum est, execrabiliū & impiorum dogmatum studio simplicitatem Imperatoris peruerterunt, & sub corrupti occasione iniquè, vt demonstrabitur, & præter diuinos Canones atque Ecclesiastica instituta beatum acpiū virum oppugnauerunt. Sed eos iustus iudex & in hac vita puniuit, & mox ad inferorum supplicia detrusit sempiterna.

Cùm igitur studijs istorum diuturna vis morbi esset adaueta, & vulnus iam intractabile, atque adeò immedicabile euasisset, cumque imperator, assumpta charta, in qua detestanda illa opinio, quòd Domini corpus ex diuinæ naturæ copulatione incorruptibile fuerit, continebatur, eam diuino magnoque pugili Eutychio perlegisset, flagitabat, vt sententia & suffragio suo illam comprobaret. At ille, vt æquum erat, plurimum cohortationibus vtens, negabat eam esse doctrinam Apostolorum: quam obrè se illi nec animo posse, nec verbis assentiri. Deinde cum nec cohortationibus, nec admonitionibus posset Imperatori persuadere, nè quid contra catholicam Ecclesiam & recta dogmata faceret, omnem curam & sollicitudinem suam in Deum reijciens, Apostoli verbis testatus est, se nihil vtilium omisisse, quod non nunciaret: atque in posterum ita se confirmavit, vt pro Christi fide vellet omnia perpeti: Certo, inquit, scio, nec mortem, nec vitam, nec præsentia, nec futura, nec afflictionem, nec angustiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium posse me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hæc vir sanctus verbis, primum, mox autem factis comprobauit. Constat enim, facta esse subsecuta. Cùm enim nollet dogmatis errorem suscipere, & Aphthardocitas comprobare, statim malorum inuectores, qui omnia facillè audent, principes illi & sacerdotes annui, congregati in auditorium & conuenientes, meditati sunt inania & stulta aduersus Dominum, & aduersus Christum eius: & Imperatori persuaserunt, vt virum, omnibus ornatum virtutibus,

S. Eutychi
us nō vult
subscribere
re errori.
Acto. 20.

Iustitia
Imp. a
quibus
male per
suasus.

Matt. 5.

Ezech. 3.

Caro Christi
vitiuosa.

Vide Nice
pho. Eccl.
Hist. li. 17.
cap. 29.

tibus, è sede exturbaret, in eaque alium constitueret, qui studijs & opinionibus suis consentiret. Quod quidem & factum est. Nam cum festus dies sancti Timothei apud Hormisdæ regionem in nouo palatio celebraretur, ac sanctus Euty chius rem diuinam faceret, Tribunus militum & satellites, immanis feræ ministri, Episcopatum inuaserunt, compræhensis & distractis viri sancti familiaribus, qui contra illum testificarentur, vt quoquo modo illum non sine causa ex Episcopatu eiectum fuisse ostenderent. At vir magnus, cum eorum inuasionem in Episcopatum, & quosdam è suorum numero illinc violenter abstractos & in carcerem coniectos fuisse cognouisset, peracto sacrificio, distributaque sancta Communione, in sacratio mansit. Dicebant enim quidam graues viri, si è sacro templo exiret, fore, vt interficeretur: quosdam enim armatos, atque in Antiochi prædio collocatos, eo consilio foris eum expectare.

Hæc vir beatus cum accepisset, constitit ante altare, solitisque vestibus & superhumerali indutus, quod semper secum habebat, vsque ad vesperam precationibus incubuit, Deum obsecrans, vt Ecclesiam suam tranquillam & recta dogmata conseruaret. Cùm autem fecisset obsecrandi finem, sacerdotes & monachi, qui aderant, horati sunt eum, vt cibum caperet: quod & fecit. Cumque paululum quieuisset, affuit cum gladijs & fustibus, multoque cum præsidio militari magna illa fera, qui Aethereus appellabatur: correptumque sanctum virum, nudum, & nihil habentem, in monasterium, quod Choracudim appellant, abspertauit. Quo in loco cum mo die commoratus esset, & propter monasterij paupertatem malè tractaretur, misericordia commoti, (nam viri sancti virtutem aduersarij quoque admirabantur) eum in Osiæ, id est, Sanctæ, sic appellato monasterio prope Chalcedonem collocarunt. Nec amplius quærentes, vtrum iure, an iniuria è sede fuisset eiectus, coacto post diem octauum conuentu Episcoporum & principum, virum sanctum, quem indicta causa eiecerant, in ius, vt se defenderet, vocarunt, quòd libellus aduersus eum Confessum esset oblatum. Quid autem libellus contineret, non sine risu potest audiri: Quòd videtur, quòd auiculas comedisset, quòd multas horas genibus flexis orasset, & alia his magis adhuc ridicula. Ab eiusmodi igitur criminibus, vt sese purgaret, eum accersuerunt. Sed vir sanctus Episcopis & principibus, qui Confessus mandatum nuncium attulerant: Ad quem, inquit, acceditis, & quem me vocatis? Illi veritate coacti responderunt: Ad dominum nostrum & patrem. Quibus ipse rursum: Quis est, inquit, iste dominus & pater vester? Venimus, inquit, (tanquam occultis quibusdam verberibus vapularent) ad Patriarcham nostrum dominum Euty chium. Patriarcha ego, inquit ille, Patriarcha Dei gratia sum, nec à me quisquam hominum tollet hanc dignitatem. Quis est ille, quem meo in loco collocastis? Quibus verbis cum illi respondere non possent, victi reuerterunt ad eos, à quibus missi fuerant. Verum idem conuentus iterum & tertio contra Canones eum vocauit. Sed ille semper congruenter respondit: Si canonicum, inquit, iudicium constitutum est, detur mihi Clerus meus, & ordo Patriarchatus, & veniam, defendamque me, & accusatorum meorum vtar testimonio. Hæc illi responsa cum accepissent, nihil consentaneum facientes, sententiam contra ipsum tulerunt, ipsis iudicibus dignam. Quam tamen beatus vir anteuertens, subiecit omnes poenis Canonicis, donec resipiscerent.

Verum cum finem accepissent confessus illius Iudi, is, qui consilium Achitophelis dissecerat, axesque curruum Pharaonis confregerat, dissipauit etiam illorum consilium, implicans eos inter se: qui cum occasionem honestam non reperirent aduersus iustum, vt quæ iniuste egerant, iuste viderentur egisse, (erant enim iidem iudices & accusatores) eum ex loco, vbi erat, in insulam, quæ Principe dicitur, transtulerunt. Ad hanc appulit insulam beatus vir cum tempestate die sabbati, nocte profunda. Cùm autem illuxisset, antequam quicquam aliud ageret, vidit Crucem in pariete pictam cum hoc elogio: Christus vobiscum est, state. Quæ quidem re vehementer lætus, gratias egit Deo, qui hanc sibi consolationem attulisset. Sed cum in illa insula tres hebdomadas sub magna militum custodia transegisset, rursum ab eisdem iudicibus decretum est, vt Amastorum metropolim peteret, maneretque in monasterio, quod ipse constituerat. Quod & factum est. Quæ autem illic aduersus eum acta scriptaque sint, dicere, nè longior sim, super sedeo. Satis enim est, quod ad hoc propositum dixit Ezechiel ex persona Dei: Eo tempore auertam faciem meam ab eis, & inquinabunt Episcopatum meum,

Expellitur
vir sanctus
è sede sua.

Nota citi
mina.

Excommu-
nicat aduer-
sarios suos.
Reg. 17.

Deportatur
in exilium.

Iubetur
Amastorum
proficisci.

mèum, & ingredientur in sancta mea sine reuerentia, & facient iniquationem magnam. Sed quæ deinde euenerint, videamus.

Act. 27. Fidelis Dei seruus Eutyechius Paulo similis declaratus est, & ad eum quoque Pauli historia referri potest. Sic enim de Paulo scriptum est: Ut autem iudicatum est, ut in Italiam nauigarem, tradiderunt Paulum & quosdam uinctos Centurioni, nomine Iulio. Sic & de sancto viro factum est. Nam posteaquam multa temerè consulta essent, tandem, ut diximus, decretum fuit, ut ad Amaseorum metropolim sese conferret, & in suo ipsius monasterio uiueret. Hoc ille nuncio doluit fortassè? Aduersatus ne est? **Luc. 4.** Vel succurrit illi, quod Dominus prædixerat: Nemo Propheta acceptus est in patria sua? Minimè verò: sed prompto animo omnia subiit. Gaudebat enim, quòd dignus habitus esset, qui pro nomine Dei contumelia afficeretur. Studebat enim non solum ut in illum crederet, verum etiam ut pateretur. Quoniam fides sine operibus mortua est. Imitatus est hac item in re super omnia Deum, qui dorsum suum tradidit flagellis, & genas alapis, & faciem suam non auertit à scelerate sputorum. Cuius liuore sanati omnes sumus. Qui etiam dixit: Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Si patrum familiam Beelzebub uocauerunt, quanto magis domesticos eius? Hoc egit & seruus Dei. Decreuerat enim omnes potius perpeti acerbitates, quam fidem proderet, ut exemplo suo multi confirmarentur, stabilesque & immobiles in recta fidei confessione permanerent. Quod quidem & factum est. Omnes enim patriarchæ, multique Episcopi, præcipueque Orientales recusarunt Imperatoris opinioni subscribere, & ei tum Synodo, tum scriptis restiterunt, in primisque sanctissimus Theopolis patriarcha Anastasius, qui eandem, quas magnus Eutyechius (ærumnas ne dicam, an coronas?) pertulit. Cùm igitur indicta causa damnatus esset exilio, parataque essent iam omnia, nos item cum illo persecutionem pro Christo & exilium ferre decreuimus. Quo quidem constituto, ille omnes, qui aderant in insula, ore osculatus, ut Ephesios Paulus in litore, animo autem totam ecclesiam, sibi à Deo creditam, in osculo sancto, eam Domino, à quo ipsam acceperat, commendauit.

Eorum igitur, qui nos ducebant & qui miserant, arbitrio in monasterio ipsius constitimus, tanquam in exilio, ut ipsi arbitrabantur: quod tamen vir sanctus salutiferum sibi, & multorum bonorum causam existimabat. Quæ autem tunc in uia publica gesta sunt, utrum molesta acerbique fuerint, an miraculis & agrotantium curationibus plena, ut orationis longitudo uideretur, prætereo. Quamquam eadem, maioraque publice perspecta sunt, cum uiri sancti reuocatio celebrata est. Descendit igitur in Amaseam magnus pugnator Eutyechius, ut Abraham olim, & eius nepos Jacob in Aegyptum, ambo Patriarchæ, propter famem. Nam quòd Saluator noster Iesus Christus in eandem Aegyptum descenderit, ut rem excellentiorem cum honore præterimus, & propter leuem nubem, & propter casum manufactorum simulacrorum. Nam descensus quidem ille multis miraculis claruit. Dei enim carnem humanam induti presentia, quid non admirabile efficeret? Nec magnorum Patriarcharum descensus miraculo caruit: ut facile declarant nobis omnibus plagæ illæ, quas à Deo Pharoæ accepit propter Abraham & Saram, quamobrè eos cum honore dimisit: & Ioseph declaratio, & Jacob atque filiorum eius ad ipsum profectio. Hæc quidem illis admirabilia contigerunt. Sed magno Eutychio non minora concessit rerum omnium effector Deus. Quæ autem hæc, quantaque fuerint, multis omissis, videamus. Hæc quidem nos perspeximus, & audiimus, & manus nostræ contrectauerunt, & quæ uidimus, testamur. Qui enim dixit: Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora his faciet: &, Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Tollere, & transfer te in mare: & fiet ita: ipse dedit seruo suo gratiam sanitatum, ut morbos curaret, & dæmonas eijceret. Curationibus quidem efficiendis necessarium est, ut & curandorum fides adsit, & curantium uirtus. Quorum unum si defuerit, alterum nihil proderit. Vtrunque enim simul operatur. Non potuit, inquit Euangelista de Domino loquens, illic signa facere propter illorum incredulitatem. Quamobrè qui cum fide ad virum hunc sanctum accurrebant, plus gratiæ accipiebant, cum omnia sint credenti possibilia, viro sancto nimirum traditam sibi à patre luminum gratiam impartiente. Hinc autem exordiar: Vos, qui eiusmodi narrationibus delectamini, attendite.

Sed vnde, aut à qua gratia exordium est? Quamuis alia sint miracula præstantiora, ab hoc tamen initium sumendum existimo: Erat in urbe Amasea quidam Androgynus,

gynus, legitima vxore copulatus, qui cum filiis procreandis operam darent, ita frustrabantur, ut infantes, antequam ex ventre exirent, immaturi præriperentur. Ex quo parentes ipsi magno mœrore afficiebantur. Quid igitur faciunt? Vitale consilium capiunt. Confugiunt ad Deum, qui mortuos etiam potest per seruos suos in vitam reuocare. Imitantur viduam illam Sareptanam, cuius filium Elias suscitauit. Sunamitidem imitantur, quæ cucurrit ad Eliseum, cum filius eius in cœnaculo mortuus iaceret. Confugiunt & ipsi ad beatum virum: supplicat, ut precibus suis impetret, ne infantes sibi in lucem editi, statim moriantur. Qui cum pro illis precatus esset, ambos vixit oleo sancto, tum eo, quod è preciosa Cruce, tum illo, quod ex sancta puraque Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ nostræ Domine veneranda imagine scaturire solet Sozopoli, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi. Hæc enim verba cunctis agrotantibus, qui ad se accedebant, solitus erat adhibere, quemadmodum & diuus Iacobus præcepit: Infirmatur, inquit, aliquis è vobis? vocet Ecclesiæ presbyteros, & orent super eum, vngentes ipsum oleo: & oratio fidei saluabit infirmum: &, si peccata commiserit, remittentur ei. Cùm igitur precandi finem fecisset, & tanquam gratia quadam afflatus taceret, mox: Nomen, inquit, illi Petrum imponetis, & uiuet. Erat enim mulier grauida. Cùm autem ego adesset, & respondisset: At si foeminam, inquit, pariet, ecquod illi nomen imponet? Minimè, inquit ille, sed Petrum vocabunt, & saluus erit. Quibus verbis gaudentes, tanquam puerum nondum natum in uenis gestarent, domum reuersi sunt. Tempore iam impleto, peperit filium, quemadmodum antè viderat & prædixerat seruus Dei. Quem cum baptizandum curassent parentes, & nominassent Petrum, postea vnà cum ipso ad virum sanctum accedentes, complexi sunt pedes eius, & confessi sunt, quæ sibi fecisset Deus, & quòd sui miserus esset. Impositis autem puero manibus, vir sanctus benedixit ei. Sed cum creuisset ille, qui ex præcognitione & precibus genitus fuerat, alter natus est illis. Itaque venientes rursus, ambos filios ad sanctum virum attulerunt, laudantesque Deum, rogabant, quo nomine postremus deberet appellari. Qui geminos filios intuirus, illud Salomonis uenuste usurpauit: Frater, inquit, fratris fultus auxilio, est tanquam ciuitas munita. Parentibus autem ipsorum dixit: Iohannem hunc appellabitis, quoniam in aede sancti Iohannis preces uestras Dominus Deus audiuit. Creuerunt autè pueri: & vulgatum est hoc in tota illa ciuitate: & omnes collaudabant Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxilio à viro sancto factam, videamus.

Senex quidam è villa, quæ ad sanctissimam Ecclesiam pertinebat, filium habebat surdum & mutum, annorum circiter quatuordecim. Quem cum ad sanctum virum perduxisset, supplicabat, ut ipsi à Deo opem impetraret. Itaque cum pro illo preces fuisset, omnes eius sensus inunxit oleo sancto, terque Nuncchem (nam illi id erat nomen) vocauit. Ac primo quidem die obscure respondit: cum autem tres ibi dies mansisset, & oleo sancto inungeretur, solutus est vinculum linguæ eius, & planè audiebat ac loquebatur. Sed cum vellet eum pater in monasterio relinquere, noluit Dei seruus. Senex igitur, assumpto filio, domum magno cum gaudio reuersus est. Audiamus & aliud in signum miraculum.

Quidam alius eiusdem loci, qui inter ipsius sanctissimæ Dei Ecclesiæ clericos electus erat, (Cyrillus ille appellabatur) filium habebat, qui cum quinque esset annorum, & eo amplius, nec loqui poterat, nec alimentum accipere: nec vitæ propè, nec mortis erat particeps. Hunc cum ad virum sanctum perduxissent, ille solitas preces adhibuit, & sanctam communionem impertiuit, & cum panem communem benedixisset, dedit ei, atque dimisit. Ex illa autem die solutum est vinculum linguæ ipsius, & loquebatur, & bibebat, cum Dei gratia sanitatem recepisset. Videamus & aliud huic simile, immò verò admirabilius.

Est oppidulum quoddam, nomine Zala, ipsi metropoli Amaseæ propinquum. Quidam inde profecti, quadrimulum puerum ad sanctum virum adduxerunt. Hic nihil aliud, nisi ex matris ubere nutrimenti paululum capiebat. Erat autem propè carnis & corporis expertus, neque colorem vllum habebat. Sed tanquam spica vento corrupta, quæ cum nondum creuerit, exilem quandam atque inanem granorum & aristarum speciem habet: sic & ille puer videbatur. Potuisses omnes illius costas, & neruos, & ossa numerare. Hunc vir Dei magnus cum adspexisset sic exiccatum, & parentes ipsius dolore tabescentes, Dei, qui ea, quæ non sunt, facit ut sint, implorans auxilium, totum pu-

Item parur-
Ius propé
exanimis.

eri corpus inunxit oleo precioso, & sanctam communionem impertuit: cumque panem communem benedixisset, parentibus dedit, precepitque, ut mero panem illum intingerent, pueroque præberent. Quod illi cum fecissent, vori compotes facti sunt. Dicebant enim se postridiè magnum in eo carnis discrimen adspexisse. Accepisse enim mediocre nutrimentum: idemque tertio die, & alijs deinceps consecutis fecisse. Tenebat autem panem in manu sua, & coram parentibus edebat, mouebatque oculos suos, qui antea reconditi vix cerni poterant, & singulos adstantium intuebatur. Dicebant præterea parentes eius, puerum, ex qua hora pro illo vir sanctus orasset, vbera matris attingere noluisse, sed oblato cibo fuisse nutritum. Latè igitur parentes, cum filio sano in oppidulum suum reuerterunt. Hic si quærat aliquis, cur integram statim puer non receperit sanitatem, his sciat Dei iudicia abyssum esse multam. Videmus autem Dominum quidem ac Deum nostrum arcano consilio infirmos quosdam statim non curasse. Cum enim luto cæci oculos inunxisset: Abi, inquit, in Siloam, & laua. Et lotus vidit. Et cum alij manus imposuisset, rogauit, ecquid cerneret. Respondit ille: Video, inquiens, homines, ut arbores, ambulantes. Ex quo patet, cum quibusdam sanitatem paulatim tribuisset, eas ob causas, quas nouitis, qui, quid cuique sit vtile, non ignorat. Sed hæc hæc tenens. Aliud miraculum explicemus.

Psal. 35.

Iohan. 9.
Marc. 8.

Filius cuiusdam opificis Amasæ, repentino morbo correptus, ad portas mortis appropinquauerat. Hunc pater vlnis impositum ad monasterium gestauit, ut viro illum sancto offerret, quod eius precibus sanitatem recuperaret. Eo tempore vir sanctus alijs negocijs distinebatur. Quamobrè cum satis diu pater expectasset, volebat discedere: Quid adhuc, inquiens, vexem beatum virum, cum puer moriatur? Sed qui aderamus, considerantes Deum posse mortuos etiam in vitam reuocare, hominè paulisper morati sumus. Videbamus autem puerum omnino maxima corporis parte defecisse. Eius igitur moti periculo, sanctum virum accersiuimus: qui nulla interiecta mora venit, & precibus adhibitis, puero manus suas imposuit, vnxitque oleo sancto, ac domum dimisit. Postridiè pater reuertit, cum lachrymis gratias agens Deo pro salute filij sui. Interrogatus autem quomodo se haberet puer, respondit, Dei gratia, & sancti viri precibus omnino conualuisse. Tota enim, inquit, nocte lusit, vigilisque lætatus est. Haud multo post nos item puerum vidimus, & collaudauimus Deum, qui mortuis etiam vitam reddit. De hoc quoque satis dictum est. Ad aliud miraculum transeamus.

Item alius
puer.

Agræstis quædam mulier cum filio septenni quibusdam de causis in urbem venerat. Sed dæmonis incursum repente pueri pedes obstupuerat, adeo ut stare nullo modo posset. Mater autem tristis & lugens, filium ad sanctum virum portauit: qui cum precibus oleum sanctum pueri pedibus adhibuit. Finita autem precatione, mater volens experiri, vtrum puer stare posset, deposuit ipsum: qui primo quidè tremens, videbatur esse casurus: verum ubi paulatim fiducia sumpsit, (blandis enim sermonibus, qui aderant, animos illi faciebant) stetit intrepidus, & nihil est commotus. Cum igitur repente firmata essent plantæ ipsius & tali, cum matre reuersus est domum, saliens & laudans Deum. Nos quoque, qui miraculum videramus, quomodo is scilicet alienis pedibus in templum ingressus, proprijs pedibus egrediebatur, collaudauimus Deum, qui talem gratiam seruo suo nostris etiam temporibus largitus esset. Audiamus & aliud miraculum magis venerandum, siquidem morbus magis miserandus ac nouus fuit.

Puer claudu-
sanatur.

Hæret ciuitati Amasæ monasterium foeminarum, à Flauia nuncupatum. Quædam igitur illius monasterij mulieres puellam ad optimum virum perduxerunt, dicentes, eam omnino non admittere sanctam communionem: sed cum illam sit acceptura, magno timore ac tremore corripit & clamare, & cum tristitia sancti Domini corpus auersari, licet dies Dominica celebretur, & sanctum Christi corpus & sanguis distribuatur. Quibus verbis nos fidem non habentes, diximus virum sanctum ad puellam accessurum, & preces solitas adhibiturum cum communionem. Verum cum puella ad sacram communionem appropinquaret, deprehendimus esse vera, quæ dicebantur. Cum enim illam magno cum labore in os accepisset, eam cum vomitu agræstique voce proiecit. Sed adstantium quidam manu porrecta illam excepit, atque in ignem coniecit. Nos autem territi ac mœsti, domum puellam dimisimus, hortantes, ut postridiè reuertetur. Quæ cum reuersa esset, vir sanctus, solitis precibus adhibitis, omnes puellæ sensus vnxit oleo sancto: sed cum ad os peruenisset, illa vocem agræstem emittens, magnam cuomuit foeditatem, immò verò spiritum immundum, qui miseram affligebat. Post autem

Dæmon ex-
cluditur à
puella.

autem permisit vir sanctus, ut discederet, & sanctam susciperet communionem: quam illa, Dei gratia, sine vlla formidine aut concussione percepit. Suspirans autè vehementer puella, posteaquam sanctum corpus & preciosum sanguinem suscepisset: Ecce, inquit, deinceps colothim (sic enim illius regionis pueri panem nondum sanctificatum appellant) percipiam. Et omnes collaudauerunt Deum, qui res admirandas & nouas atque incredibiles facit, quarum non est numerus, etiam per seruos suos. Mirabilis enim est Deus in sanctis suis. Iuuenis quidam in arte pingendi peritus, eam in domo Chrysaphij piæ memoriæ, in ipsa ciuitate Amasæortum exercebat. Hic aliquandò veterem ex pariete Veneris picturam delebat, ut historias piæ reponeret. Volebat enim vir ille ex domo sua superiore Archangeli oratorium facere, ex inferiore autem oratorium sanctæ immaculatæque Dominae nostræ, Dei genitricis & semper virginis Mariae. Cum igitur pictor foedam impudicæ Veneris historiam euertisset, dæmon, qui illi inhærebat, artificis manum sic inuasit, ut inflammata tumesceret, & graui vlcere affecta, necessariò amputanda videretur. Quare cum periculum adspiceret, vtile capit consilium, & ad virum sanctum confugit, ut per ipsum à Deo auxilium impetret. At ille, cum pro ipso Deum orasset, vnxit oleo sancto sancto dexteram ipsius manum, quæ inflammatione atque vlcere laborabat: idque fecit tribus diebus, & manus eius diuino auxilio cõualluit atque alteri similis reddita est. Et quo in loco pictor vulnus acceperat, in eo, memorie & grati animi declarandi causâ, sancti viri depinxit imaginem: ut manus, quæ curationis beneficium acceperat, medicum suum secundum Deum testaretur. Huic simile & aliud factum est.

Iob 9.
Psal. 67.Oleo curat
manu à dæ-
mone inflā-
matam.

Puerum ab impuro dæmone vexatum sculptor quidam ad beatum virum duxit. Qui cum magno viro precanti adstitisset, propterea quod paruulus puer erat, adstantium quidam ad sculptorem: Gestas, inquit, vir puerum, ut sanctificationem assequatur. Quod ille fecit. Absoluta autem precatione, ambo discesserunt. Postridiè verò sculptor venit lugens ac dolens, quod manus dolorem ferre non posset. Cumque ex eo quæreretur: Quid luges? Quid habes? Posteaquam, inquit, puerum gestauit, manus mea incredibili dolore torquetur. Dæmon enim, relicto puero, inhæsit mihi: atque, ille quidè curatus est, ego autè versor in discrimine. His vir beatus auditis, subridens, dæmonem, quod talia fecisset, contempsit: & pro misero illo precans, liberauit eum, nihil aliud ei præcipiens, ut faceret, nisi ut precationibus inculberet. At ille, neglecto viri sancti mandato, tumoremque & ardorem manus timens, ad medicos confugit, ut impleret id, quod dictum est: Qui peccat in eum, à quo factus est, incidet in manus medici. Erat enim manus suam perditurus. Itaque cum omnia in medicos & balnea consumpsisset, & nihil adiumenti perciperet, sed magis laboraret, rursus ad medicum, qui argentum non exigebat, sed gratis operam suam egentibus impertiebat, accessit. Qui nihil moratus aut veritus, Deum misericordem obsecrauit, ut liberaretur: quod & factum est. Ille enim precibus postea incumbens, ut sanctus iusserat, à doloribus & inflammatione liberatus est, adeo ut Deum laudans, artem suam solitam exerceret. Verum quando in eorum, qui à spiritibus immundis vexati curatique sunt, mentionem incidimus, de apostata quodam verba faciamus, eo quod non vulgarem vtilitatem ea res afferre potest his, qui monasticum habitum paruificiunt, & reprobant.

Ecccl 38.

Itè alterius
manum in-
flammatam

Iunior quidam ab improbo & graui dæmone ita vexabatur, ut quoties illum affligebat, à nemine posset contineri. Omnes enim superabat, omnes conterebat. Hunc miserum ad virum sanctum, qui impuros eiusmodi spiritus expellendi gratiam à Deo habebat, adduxerunt. Qui preciosa Crucis telum dæmonibus formidabile, & oleum eius, vexati fronti cum adhibuisset, ille signo Crucis, tanquam clauo ignito, transfusus, clamare coepit, & spumas effundere, & furere, & dentibus frendere, ut non ab uno, sed à multis dæmonibus vexari videretur. Cum enim multi eum monachi tenerent, omnes superauit & afflixit. Et cum diu sic esset vexatus, tandem ut mortuus iacuit. Quamobrè illi omnino à dæmone liberati arbitrabamur. Sed cum postridiè reuertisset, peiora patiebatur. Cum igitur diu fuisset afflictus & vexatus à dæmone, admirabatur Dei seruus, & secum ipse cogitabat, cur ab eo dæmon non recederet: dixitque mihi, ut miserum hominem interrogarem, quis esset, & vnde ipsi tam improbi dæmonis incursum contigisset. Cum igitur ille mente constitisset, diligenter quasiui de statu eius, & quomodo pueritiam transgisset. At ille: Cum, inquit, ingressus essem puer in monasterium sancti Iohannis in arce, (sic enim Amasæ locus quidam appel-

Nota vim
signi sanctæ
Crucis.

Vides ex hoc loco, nō debere monachum institutum suū deserere

Iob 6. Psal. 120. Luc. 9.

Psal. 31.

Luc. 11.

Apostata respiciens, liberatur à dæmone.

Iacob. 5.

4. Reg. 5.

Periurus fit cæcus.

Matth. 18.

Sacro oleo sanatur.

Multi curantur.

latur) ibique non paruo tempore mansissem, pia tandem exercitationis pertæsus, & habitu monachi spreto, exiui à monasterio, & simul cum habitu vitam mutavi: nam & mulierem cognoui, & alia multa peccata commisi. Itaque nunc, vt videtis, sum in hoc statu, & ab immundo spiritu miserè detineor & affligor. Mihi, si quid potestis, optulami. Hæc cum ex nobis vir sanctus didicisset, immò verò nos ab illo didicissemus, (Nisi enim ipse cognouisset, non præcepisset nobis, vt hominem vexatum de statu ipsius interrogaremus. Quod quidem eo consilio fecit, vt exemplo illius nos confirmaret, eosque, qui vitam monasticam & angelicam negligunt & aspernantur, moneret, vt resipiscerent) suggessit illa verba Iob: Qui vulnus meum cernitis, timete: Et, Nè dederis in commotionem pedem tuum: Et, Nemo mittens manum suam ad aratrum, & vertens se retrò, aptus est ad regnum cælorum. Hæc ille & multa alia his similia cum dixisset ad vtilitatem & confirmationem præsentium monachorum: vexatum hominem ob ea, quæ dixerat, commiseratus, valdè suspirans & continenter orans, ea Davidis verba ex persona miseri illius hominis pronunciauit: Dixi, confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Ac sanctus quidem vir ad hunc vsque versum psalmum pronunciauit. Non alienū autem est, vt versum, qui sequitur, adjiciamus: Pro hac orabit ad te (non quilibet: sed quis) omnis sanctus in tempore opportuno. Illud autem tempus est opportunum, cum petuntur à Deo, quæ illi placent. Petite enim, inquit, & dabitur vobis. Quærite, & inuenietis. Pulsate, & aperietur vobis. Cum igitur homo vexatus confessus esset, pro ipso rursùm solitas preces vir sanctus obtulit Deo: hortatusque est, vt in monasterium, in quo erat, reuertetur, habitumque reciperet, quem abiecerat & affecerat contumelia. Quod ille cum studiosè fecisset, non est ampliùs à dæmone vexatus: sed in monasterio mansit, prudenterque ac modestè se gessit. Quamobrè laudabant Deū, qui ibi erant, atque dicebant: Hodie salus domui huic facta est. Quoniam frater hic noster mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Impletum & illud est: Multum valet oratio iusti audita. Audiuit etiam ab illo is, qui curatus fuerat: Ecce sanus factus es, noli ampliùs peccare. Sed iam reliqua miracula persequamur.

Homo quidam eo laborans morbo, qui totum corpus depascitur, ad sanctū virum confugit, supplicans, vt sibi à Deo misericordiam impetraret. Qui miserū morbo propè consumptum adspiciens, non mediocriter cōmōtus est. Adhibita igitur oratione, vixit oculos eius & manus oleo sancto: præcipiensque, nè vinum omninò gustaret, dimisit. Ille verò libenter paruit, sciens, quæ ab hominibus effici nequeunt, Deo esse facilia: & exemplo Naaman Syri, domum suam reuersus est. Sed cum anni spatium præterisset, rursùm idem vir redijt, gratias agens Deo, & laudans illum, quòd morbus ampliùs non serperet, sed cohiberetur atque deficeret.

Alius quidam ad virum sanctum accessit, dicens, se ab vrbe Cumano esse, & annum iam esse integrum, ex quo lumen non vidisset. Et causa hæc erat: Cum illi controuersia cum quodam in iudicio intercederet, iurare coactus est: & tanquam periurij nulum esset crimen, peierauit. Deus autem consulens saluti eius, excæcauit eum. Quo quidem affectus supplicio, cum lucem non cerneret, & manu duceretur, venit ad virum Dei, & peccatum confessus est, & oculorum cæcitatem indicauit, rectè colligens, Deum sacerdotibus maximam potestatem per sanctos Apostolos tribuisse. Illis enim dixit: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælis. Proindè cum vir admirabilis soluendi munus (suorum enim quisque peccatorum catenis obstringitur) atque curandi haberet, Deum orauit omnipotentem, vt ipsi tum periurij veniam, tum oculorum sanitatem concederet. Et absoluta super eum precatione, vixit illum oleo sancto tribus diebus, & liberauit. Ità factum est, vt qui alienis manibus & alienis oculis ductus venerat, proprijs oculis in suam ciuitatem reuersus sit, Deum laudans. At hos quidem paucos è multis commemorauimus, quos de facie nouimus, qui curati sunt. Magna enim quotidie virorum, & foeminarum, & puerorum multitudo ad eum confugiebat, qui cum varijs morbis, & manifestis, & occultis laborarent, misericordiam Dei omnes assequabantur. Foeminae pueros adhuc lactentes gestabant, qui lugebant & querebantur, quòd nutrimento carerent suo. Et matres ipsæ dolebant, quòd lactis fontes essent exiccati. Miserandum igitur erat spectaculum, & suspiria ac gemitus clamoresque varij. Quid ageret vir Dei magnus, cum matres simul ac filios lugentes vociferantesque cerneret, hos quidem propter famem, illas autem, quòd se filijs orbari animaduertent, præsertim cum tam esset mitis, tam erga omnes clemens, tam misericors? Nonne animas eius vehementer commouebatur? Commouebatur planè, ex quo etiam impetrabat postulata. Cum enim precaretur, dicebat ea, quæ Moyses ille magus: Domine, si dimittis eis peccata, dimitte: sin minùs, dele me de libro, quem scripsisti. Quibus verbis obsecrans Deum, efficiebat, vt misereretur eorum, qui misericordiae ipsius indigebant.

Operè precium est igitur, vt ex multis mulieribus, quæ cum id paterentur, ad eum confugerunt, & curatae sunt, vnam memoremus, quæ cum esset curata, redijt ad monasterium, & gratiam Dei prædicauit: Cum me, inquiens, lac defecisset, ad sanctum virum accessi cum filio meo: cumque ille pro me precatus esset, & oleum dedisset, è monasterij foribus egredienti vbera lac suggesserunt, diuque tantam copiam effuderunt, vt & alios pueros lactare possem. Quamobrè qui eam antè viderant domos alienas frequentare, vt filio lac inueniret: videntes illam sic abundare, vt alijs etiam lac copiosè præberet, Deum collaudabant, cuius ità ampla sunt beneficia, vt vbi afflictio abundauit, ibi magis abundet lætitia. Qui paruum hoc miraculum putet, arbitror esse neminem. Quinetiam eos, qui rectè sentiunt, illi simile & par existimatuos censeo, quod sterili contigit. Nam quemadmodum illa pariendi quidem naturam habebat, sed tamen parere non poterat: sic & huius vbera natura quidem lactis fluxum habere debebant, sed is exaruerat, vt per seruum Dei exuberaret. Veritatem enim dico in Christo. Multæ mulieres tum hoc morbo, tum alijs multis occultis & grauibus laborantes, veniebant & Dei opem exorabant. Ac de curationibus quidem huiusmodi, licet plurima dici possint, satis hæc sint.

Nunc videamus & aliam gratiam, huic sancto viro concessam à Deo. Quæ quidem, vt ego sentio, non multum differt ab ea, quam habuit Elias propheta, & quæ in Sareptis fuit declarata. Quamquam Thebites quidem famis, quam ore ipse suo populo intulerat, particeps fuit, & à vidua, quæ se filiumque neglexit, benignè susceptus est hospitio. Cui ille gratiam hanc retulit, vt neque in hydria decisset farina, neque in vase oleum. Hic autem, quasi secundus quidam Elias, famem ipse non intulit, sed multos famelaborantes precibus aluit. Causam autem exponam. Impiorum Persarum in Republicam nostram impetum omnes scimus, cum nouus Nabuchodonosor Chosroës Sebasten venit & Melitenen. Cum igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductæ res essent, vicini omnes ferè tum Nicopoli, tum Casarea, tum Comanis, tum Zala, ex alijsque finitimis ciuitatibus Amaseam, tanquam in locum munitissimum, se conferebant, non tam vrbs præsidio, quam viri sancti precibus confisi. Omnes enim & ciues & inquilini, qui magna ex parte erant Iberi, & hospites reliquias secundum Deum in hoc sancto viro spes collocarant. Ex eius enim ore pendentes, & verba ipsius audientes, seruati sunt. Merito igitur in tali tumultu innumerebilis hominum multitudo in vrbem concurrat. Sed cum ibi diu esset commorata, magna cibarium penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium, tanquam tutissimum in portum, confugiebant, vt simul cum corporibus animos pascere. Quare cum magnus quotidie sumptus fieret, & famës in dies cresceret, tum propter nostros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ nostræ aduersarios, magna omnes in mœstitia & angustijs versabamur. Cum enim multitudini panis subministraretur, sic exinanitæ sunt arcæ monasterij, in quibus farinae conseruabantur, vt ne vnus quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus esset. Cum igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam imminui, & flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum scripturæ locum vsurpantes: Transiens in Macedoniam, adiuuua nos: quoniam farina iam in arcis deficit, & spes victus nobis adimitur. At ille, nulla interposita mora, nihil dubitans, sed opulentæ Dei misericordie fidens, in eum ingressus est locum, in quo arcæ erant farina propè iam vacuæ. Et cum Deum obsecrasset, ministros hortatus est: Bono, inquiens, animo estote: quantum enim egentibus impertitis, duplū Dominus Deus noster elargietur. Spero enim quæa dum olim ex hydria farina non defecit, ità nunc minimè defuturam. Nam licet inclinaueritis ex hoc in illud, (vt est in psalmo dictum) hoc est, à pleno ad id, quod est inane, tamen fax eius non erit exinanita. Sed edent omnes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacri-

Precibus & oleo curat foemina.

3. Reg. 17.

Irrupio Persarum in Ro. Imperij ditia.

Act. 16.

Psal. 74.

Illustri miraculo multorum fami medetur.

Leuit. 16.
Rom. 11.

rer mandata exequabantur, panem omnibus accedentibus distribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diu nutriuerunt. Et eo sane maius miraculum apparuit, quod cum farinae in annum paratae nihil adderetur, & tantum quotidie infumeretur, tamen non solum non defecit, verum etiam, posteaquam noua farina esset illata, farina vetus diu, immo semper satis fuit, sicut scriptum est: **Comeditis vetera supra vetera, & vetera a conspectu recentium efferetis. Sine poenitentia enim sunt dona Dei.**

Ac de miraculis quidem, quae a sancto viro gesta sunt, satis sit haec pauca commemorasse: reliqua alijs conquirenda & commemoranda relinquemus. Non tamen erit alienum, vt miraculum, quod in eum factum est, recenseamus. Ecquod istud est? Illud nimirum, quod ad eius pertinet reditum ad propriam sedem, quam tamen nunquam omnino reliquit. Cum igitur duodecim annorum spatio, atque eo amplius in monasterio a se constituto mansisset, & res admirabiles, quas commemorauimus, atque alias multas Dei auxilio perfecisset, summa miraculorum, quae ab illo gesta sunt, ea fuit, quam circa ipsum Deus ostendit. Non enim legatus, non angelus, sed ipse Deus, qui per turbinem & nebulas Iob fuerat allocutus: qui tardus est ad vindictam, & celer ad remunerationem: qui non relinquit omnino virgam peccatorum super sortem iustorum, vt non discant malitiam iusti: in sine certaminum claro praconio pugilem alloquitur: **Accinge, inquit, sicut vir, lumbos tuos: Interrogabo te, tu autem mihi respondebis. Opinarisne me aliter tecum loqui, quam vt iustus appareas? Hoc est vulnerum medicamentum, haec certaminis corona, haec patientiae remuneratio, hoc futurae mercedis pignus: idem, qui dolere facit, rursum recreat. Nemo putet, eum sine tentationibus & afflictionibus, aut grauibus periculis totum tempus in monasterio suo transegisse. Non enim deerant hostes tum visibiles, tum inuisibiles, qui conijcerent eum in caminum tentationum, perturbationumque flammam incenderent, & doloribus eius adderent incrementum: vt illum psalmi uersum posset dicere: **Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Qui omnes multis modis sanctum monasterium ita vexabant, vt taderet nos etiam viuere, nisi angelus Domini descendisset, & flammam ignis discussisset, fecissetque medium caminum ignis, vt spiritum roris refrigerantem. Quoniam igitur oportebat aurum probatum e fornace eximi, vt splendidius videretur, (tales enim sunt Sancti, qui transeunt per tentationes: quorum sub persona, Transuimus, inquit Dauid, per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium) eduxit & egregium pugnatores in refrigerium Deus, qui tentationes dissoluit: Non te, inquit, deseram, nec derelinquam: quemadmodum & Apostolus ait: **Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis sustinere: sed faciet cum tentatione & prouentum tentationis. Verum quoniam huius exitus aut liberatio, breuiter audiamus.******

Iob 38.
Psal. 124.

Iob 40.

Multa patientur in monasterio.

Psal. 68.

Dan. 3.

Psal. 65.

Ios. 1.
1. Cor. 10.

Cum ex hac vita discessisset is, quem Deus arcanis quibusdam de causis, quas ipse nouit, in sedem huius aeterni magnique viri irreperere permisit, cumque pius populus pastorem doctoremque suum flagitaret, & ad pia memoriae Imperatores Iustinum & Tiberium, in primisque ad imperatorum & regum omnium verum Imperatorem ac Regem Deum nostrum exclamaret, vt fidei custos, Trinitatis buccinator, & aequae religionis defensor, qui omnia omnibus fiebat, vt plures lucrifaceret, sibi redderetur: suscipientes illi diuinum populi fidelissimi studium, & charitatis ardorem, quo ipsi quoque iam pridem erga sanctum virum flagrabant, pio populo id, quod petebat, concesserunt. Illud enim semper optauerant, cum multis alijs de causis, tum ob eam praecipue, quod eos Imperatores futuros praedixerat. De quibus, quantum ad orationis exitum properemus, tamen cum tempus hoc exigat, pauca dicenda sunt, ne in illius, qui talentum defoderat, periculum nos item incidamus. Quae igitur illis praenunciata fuerint, commemorabo.

Math. 25.

Tribus circiter annis ante Imperium Iustini, futura prospicienti & magno Pontifici patefactum fuit, ipsum imperaturum. Qui, nulla interposita mora, vt cum in Dei timore confirmaret, tutiusque vitam eius ad pietatem incenderet, cum in Iucundianis quodam die Senatus haberetur, in remotum quandam locum Dei seruus Eutyechius Iustinum seduxit, quo quidem in loco fenestra erat, (hoc enim erit signum, vt lapidum cumulus olim inter Iacob & Laban testimonium fuit) & : **Audi, inquit, amplissime vir, quantum humilis ego sim seruus & sacerdos Dei. Significauit mihi Deus, te post**

Gen. 31.

te post aunculum tuum fore Imperatorem: quare vide, ne huc illuc occupationibus diuertaris: sed attende tibi & operam da, vt dignus euadas, qui Dei perficias voluntatem. His auditis, Iustinus gratias egit Deo, & viro magno respondit ad hunc modum: **Dens me dignum faciat, vt voluntati eius obtemperem, meque gubernem & regam arbitrio tuo. Atque haec quidem sic acta sunt. Cum autem vir magnus esset in insula, quae Principe appellatur, quodam die narrabat nobis: In visione, inquit, noctis quidam mihi gladium dedit, duorum imagines continentem, Iustini & coniugis eius, qui & mihi aridebant. Sed quidnam id significaret, ab eo quaesiuimus vnus ex ijs, qui illic praesto erant, num illius gladij visione sectionem aliquam, vel rei finem portendi sciret. Minime, inquit ille, sed hi ipsi regnabunt, & me liberabunt: imperatorio enim habitu indutos adspexi. Quod imperauerint, perspicuum est. Quod autem fuerit liberatus, quodque exilij eius multae vltiones extiterint, omnes nouimus. Atque haec quidem ab illo praenunciata perfectaeque sunt.**

Quid porro de pia memoriae Tiberio praedixerit, videamus. Primum quidem ipsum Tiberium notarium apud Iustinum, antequam esset Imperator, collocauit. Deinde cum apud Sirmium Abarici belli causa ageret, scripsit ad eum vir admirabilis. Scribendi autem haec fuit occasio. Tribunus quidam militum Amaseae commorantium, cupiens apud Tiberium gratiam inire, acceptis a sancto viro literis commendatitijs, ad eum alteri animo Sirmium profectus est. Atque illius quidem epistolae argumentum erat eiusmodi. Sed tamen Imperij quoque praenunciationem continebat. Post prooemium enim epistolae sequebantur haec verba: **Nunc quidem in parte Reipublicae gubernaculi tibi commisit Deus, mox autem & finem concedet. Hoc nemo nostrum tunc animaduertit. Sed vbi Caesar creatus est, tunc intelleximus. Epistolam enim ille, vt postea audiuimus, seruaui. Ac de duorum quidem Imperatorum praedictione, satis dictum est. Quid autem & de praesenti Imperatore Mauritio Christi studiosissimo, iam duodeviginti annis praenunciatur, explicemus.**

Cum aegeret vir sanctus in monasterio in ea rerum perturbatione, contigit, vt omnes, qui Ponti prouinciam incolebant, venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone vilitatem percepturi. Cumque, vt in colloquijs sit, alij alias prouincias laudarent, magnus Dei vir, cum de Arabisenorum ciuitate mentio fieret, venuste dicebat ad principes, qui inde venerant: **Magna est ciuitas vestra, & de illa merito dicere potest: E Nazareth potest aliquid boni esse? Id autem ita pronuntiabat, vt non diceret, se id affirmare, ne se sublimem, sed humilem ostenderet. Omnis enim, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et haec quidem Amaseae praedicta sunt.**

Cum autem Deo placuisset, vt suam in sedem restitueretur, biennio ante obitum Tiberij Imperatoris contigit, vt ipse Tiberius in morbum incideret. Et inuit cum Dei seruus, atque conualuit. Per visum enim intellexerat, tunc cum non esse moriturum. Cum igitur multa dicerentur de successore, si quid humanitus ei contigisset: Non morietur, dicebat vir magnus. Et cum diuersi nominarentur, beatus nihil responderebat. Sed cum piissimus hic Imperator Mauritius nominatus esset, se colligens, ea, quae ante cognouerat atque praedixerat, aperuit: **Verè non est alius, inquit, sed idque iurciurando asseruit. Tunc igitur & quae Amaseae dicta fuerant, meminimus. Quamobrem de his nemo dubitet. Idcirco enim & personas, & tempora, & loca, & occasiones expressimus, ne quis nos putaret haec in eius gratiam consinxisse. Qui enim capit, capiat: & qui non vult credere, ne credat. Quid enim mihi de his, qui sunt foris, indicare? Sed eo reuertamur, vnde digressi sumus, cum de viri sancti reuocatione loqueremur.**

Cum igitur Christi amantissimi populi clamores exaudiuissent Iustinus & Tiberius Imperatores, statim magna cum celeritate ingentiisque gaudio scribas generosissimos miserunt ad sanctum virum, vt eum vel intuitum & recusantem ad regiam ciuitatem reducerent. Hi cum ad eum peruenissent, reddiderunt ei literas Imperatorum. Quas ille cum perlegisset, suspiciens in caelum & lachrymans, egit gratias Deo: **Eccè, inquit, Domine, labia mea non prohibebo. Quoniam tu cognouisti cogitationes meas de longe, semitam meam & funiculum meum inuestigasti: & omnes vias meas prauidisti. Mirabilis facta est etiam ex me scientia tua: confirmata est, & non potero ad eam. Quis nouit mentem Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quis ea, quae Deus altissimus**

Iustinum Imperatorem fore praedicit.

Visio eius.

Item Tiberium imperatorem praedicit.

Iohann. 14.

Item Mauritium.

Reuocatur ab Imperat. ad sedem suam.

Psal. 139.

Festum ex-
altationis
S Crucis.

Matth. 26.

Psal. 117.

Luc. 2.

Matth. 10.

Multa sunt
miracula
periter.

Act. 12.

Matth. 21.

Redit Con-
stantinopo-
lim ad sedem
suam, & ex-
cipitur ho-
noriſſime.

Esa. 66.

simus decreuit, dissipabit? Num dicet figmentum ei, qui se finxit: Cur me fecisti sic? Audiui auditionem tuam, Domine, & timui. Cogitavi opera tua, & obstupui. His & alijs multis verbis cum gratias egisset, & in sancto monasterio diuinum sacrificium obtulisset, in sede constitutus (dies tunc erat Dominica) postquam salutiferæ etiam Crucis memoriam die quartadecima mensis Septembris splendide celebrauimus: monasterio & omnibus habitantibus in eo benedixit, vniuersæque ciuitati: omnesque Deo commendans, iter suscepit. Comitatus est autem eum vsque ad regiam ciuitatem Archiepiscopus. Videre licuit nouum planè spectaculum, & diuina illius anima dignum, mixta inter se contraria, dolorem & gaudium, luctum & lætiam, cum alij quidem ob eius discessum dolerent, alij propter ipsius reuocationem lætarentur. Diferfas eorum oculi lachrymas effundebant, partim mœroris, partim gaudij plenas: immò verò ob nimiam exultationem, lachrymæ ex omnium oculis effluebant. Lachrymæ enim (vt omnes sciunt) etiam cum ingens gaudium præcesserit, oboriuntur, quæ nec cor affligunt, nec animos eorum, quorum viscera commouentur, excruciant. Vbi enim peccatum non anteceſſit, nec dolores consequuntur. Princeps Apostolorum peccauerat, idè amarè dicitur fleuisse. Quòd si peccata non adsint, obortæ lachrymæ, non lachrymæ, sed lætitiæ latices sunt appellandæ. Vtrunque in ipsa vite fieri videmus. Cum amputatur & circumfoditur, tanquam dolens lachrymat: Contra cum luxuriat & racemos pendentes vndique habet, lætitiæ atque hilaritatem his præbet, qui eam coluerunt. Hoc igitur modo Dei seruus omnes, qui ciuitatem incolebant, lætitiâ afficiens & gaudio, cum eos Domino commendasset, vix tandem ab illis diuelli potuit & proficisci.

Quis ea, quæ tunc admirabilia contigerunt, pro dignitate valeat explicare? Quæ lingua narrare queat assiduus & varius concursus & congressus, faustas acclamationes, cum vna omnes & clara voce dicerent: Benedictus, qui venit in nomine Domini: Et, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax? Sciebant enim, qui ita clamabant, à Domino dictum esse: Qui vos accipit, me accipit: Et qui accipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Infirmos autem iuxta viam afferebant, vt vel umbra fortis viri eos attingeret, qui pro ratione fidei à Deo auxilium accipiebant. Accidit & res admirabilis: nam cum ab Euchaitis vir sanctus discederet, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, sic est à multitudine conculcata, vt de ipsius, deque filij eius salute omnes desperarent. Quæ tamen euasit incolumis, morbusque discessit. Atque ita totum iter nostrum perfecimus. Cum autem ad Nicomedienſium metropolim peruenissemus, videbamur nobis alium in mundum venisse. Quarè, tanquam è somno excitati, vtrum ea essent vera, cogitabamus. Et quemadmodum narrat historia de Principe Apostolorum, quòd, cum Angelus Petri latus attigisset, dixit ei: Cingere, & calceate caligas tuas, & sequere me. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ vtrò aperta est eis. Post hæc autem existimabat Petrus, se visum videre. Sic & magno contigit Eutychio. Cum enim Nicomediam peruenissemus, verè cognouimus, Deum misisse angelum suum, & Petri imitorem eripuisse de manu omnium, qui ei struxissent insidias. Non solum enim fidelis & Christi studiosus populus, regale sacerdotium, gens sancta, congruentes acclamationes edebat, & gratias agebat Deo, sed incredulus etiam & à grege nostro alienus populus Hebræorum, propemodum pueros illos imitans, clamabat: Benedictus qui venit in nomine Domini. Et, Crescet fides Christianorum.

Cum hoc igitur honore ex honesta peregrinatione in vrbium reginam ingressus est propugnator, vt fortis olim ac magnus Athanasius Alexandriam. Talia enim de ipso diuus Gregorius conscripsit: Neque aliquis arrogantiam ei tribuat. Pullus enim asinæ virum illum portabat: & rami ac stragulæ vestes variæ illum excipiebant: & alij præcinebant ac præſultabant. Neque verò solum multitudo puerorum, sed omnium linguæ certatim faustis acclamationibus utebantur. Prætereo varios plausus & thura, quæ incendebantur, atque ignes, qui ita vbique fiebant, vt tota vrbis ardere videretur. Omitto conuiuia publica, & nona ædificia, & quæcunque solent ciuitates efficere, vt gaudium lætitiæque significant: quæ quidem omnia abundè fuerunt exhibita. Tanta profectò vir admirandus & magnus Eutychius exceptus est celebritate, vt cum honorificæ multæ iam fuerint, nulla post hominum memoriam splendidior extiterit. Illud igitur Esaie prophætæ eximij meritò huic congruere dixeris: Adducent fratres ipſo-

ipſorum (id est, viri fideles & pij) Leuitas & Sacerdotes in splendidis mulis cum vehiculis in sanctam ciuitatem munus Domino. An non ita fuit? Immò verò patrem pastoremque ac magistrum suum fidelis populus duxit in sanctam ciuitatem, nouam Hierusalem atque reginam vrbium.

Quis dicendo assequi possit res admirandas, quæ tunc terra marique gesta sunt? Quomodo mare conſtratum sit, tergaque sua nauibus subiciens, terræ factum fuerit simile, adeò vt sine impedimento possent omnes super ipsum incedere? Nemo enim præ hominum multitudine poterat aquam à terra discernere. Et erat terra omnis atque mare labium vnum, voxque vna diuina & cælestis omnium, simul Domini & creatoris sui Dei gloriam celebrantium. Hæc dicta sunt, vt qui sciunt, recordentur, & vt qui nesciunt, discant. Quid porro? Prætermittimusne reliqua? Minimè verò. Quæ nam illa sunt? Diuino consilio factum est, vt vnde discessus principium fuit, inde reditus etiam initium habuerit. Cum enim dies festus sancti Timothei in Hormisda, vt antè diximus, celebraretur, illinc vir pius sacrificium faciens sublatus est, & ea pertulit, quæ passus est. Cum autem cursum explisset, tanquam sol, exultauit vt gigas currens viam à summo cæli, & occurſus eius vsque ad summum eius. Rursum enim in Hormisda restitutus est, tanquam sponſus ingrediens in thalamum suum. Et non fuit, qui se absconderet, aut calore eius non frueretur. Omnes enim fideles, sanctitatis & gratiæ eius participes extiterunt, vel per visum, vel per tactum. Multi etiam per salutationem & dulcem congressum delectabantur. Alij per auditum vehementer gaudebant. Fama enim eius paulò post per omnem terram est peruagata. Cum igitur noctem ibi tranſegisset, manè sumpto superhumerali, quod secum ipse semper gestabat, cum sancto clero suo in augustam ædem sanctæ & immaculatæ Dominæ nostræ, Dei genitricis & semper virginis Mariæ, quæ in Blachernis sita est, concessit. Illic enim erant pij Imperatores Iustinus & Tiberius: qui hilari vultu & magno cum honore sanctum virum suscipientes, quæ temporum conueniebant, colloqui sunt. Et quia dies erat Dominica, & diuinum ipſe sacrificium erat facturus, cum dimiserunt.

Quis non commemoret hic opportunè verba illa Psalmi: Dies dici cruciat verbum, & nox nocti indicat scientiam? Si quis enim illam tempestatis & tentationis seu persecutionis diem ac noctem cum hac reuocationis & reditus eius, summæque pacis ac tranquillitatis die nocteque comparet, magnam sapientiam & scientiam in vtroque tempore negotioque reperiet. Nam in persecutionis tempore sabbatum & hyems erat. Vigesimo enim secundo mensis Ianuarij die vir sanctus tentatus & eiec-tus fuit. Reuocatus autem est die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica. Quæ quidem die & illi, qui viro sancto insidias struxerant, atque eum in exilium eiecerant, Aetherius & Adæus, quorum hic quidem Vrbis Præfectus erat, ille autem Antiochiæ curator, mortui sunt. Et quemadmodum ambo virum sanctum eiſciendū curauerant, ita meritam ambo mercedem perceperunt. In hac igitur die & vir optimus sedem recepit atque Ecclesiam suam, & ipsi priuati sunt vira multis annis antè, quam ipse reuocaretur. Prophetica item illa verba huc possunt accommodari: Et erit, quo in loco dictum fuit: Hic populus meus non est, (vt quibusdam tunc videbatur) vos illic filij Dei viuents vocabimini. In Hormisda enim, vt dictum est, facta fuit reuocatio. Qui verò ista dia, equitatus & huiusmodi res cogitant, ignorant illud: Beati estis, cum patiuntur propter iustitiam, quoniam ipſorum est regnum calorum: Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Iam & de superhumerali pauca dicenda sunt. Neque enim illi in ea expulſione fuit ereptum, sed apud eum mansit. Cum enim quidam è clericis suaderent Aetherio, vt ipsum adimeret sancto viro, ille, neglectis eorum verbis, recusauit. Itaque cum ipse in indignatione versaretur, eis, qui ad se inuisendum venerant, confessus est: Quæ, inquit, feci domino Eutychio, ea in me cumulatè reciderunt. Per homines eius oppugnavi eum, per homines meos oppugnatus sum. Vestimenta illius diripui, omnia mihi direpta sunt. Vnum tantum non ademi, id mihi quoque relictum est. Cum enim me clerici cohortarentur, vt illi adimerem superhumerali, id non feci. Et ecce cum in hac sim calamitate, zona tantum & dignitatis meæ insignia non sunt à me sublata. Lugens ille quidem hæc narrabat, poenitiæ tamen tempus non inuenit, quantum multis

Dies festus
S. Timothei
Psal. 18.Accipitur
honorificè
ab Impera-
toribus.

Ibidem.

Osee 1.

Matth. 5.

Confessio
Aetherij
persecuto-
ris eius.

multis lachrymis eam quaesiuisset. Ac de his quidem fati. Ad rem institutam redeamus.

Cum vir sanctus, ut dictum est, cum Imperatoribus congressus esset, & vix tandem ab illis diuelli potuisset, videns populum, Christi pastorisque sui studiosum, sine interpellatione gratias agentem Deo, precatus est eum, ut bonus ipsius esset remunerator. Atque ita cum vniuerso populo fideli in sanctam Dei magnam Ecclesiam ingressus est, non sine labore tamen, tanquam in regnum Dei, cum magna premere multitudo, quae diuinum templum occuparet. Cumque in locum editum, ut Moses olim in montem Sinai, ascendisset, sublatis ad Deum manibus, populi preces & supplicationes caelesti Deo & patri offerre, Deique misericordiam ad populum deducere videbatur. Neque enim aliud propter populi multitudinem fieri poterat. Tonitrus autem, & buccinae progredientes, id est, aptae diuinorum oraculorum lectiones, clarius & vehementius pronuntiatae, cum timore & magna compunctione peragebantur. Quid tum? Diuina caligo sanctum operuit altare, super quo cum

Incruenti sacrificium, Missam dicit.

incruentum sacrificium obtulisset, fideli populo distribuit: quae quidem distributio ab hora tertia ad nonam usque perducta est, cum omnes ab ipso vellent accipere communionem. Quoties enim distribuebat, omnes ad eum sine cessatione concurrerant. Nam qui recte sentire soliti erant, nulla videndi eum satietate afficiebantur. Sed quanto quis illi magis haerebat, tanto magis attrahebat, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnetem lapidem ferrum, quod arcana quadam illius vi naturali pertrahitur. Ita vir admirabilis omnes, qui videndi ipsum studio tenebantur, amanter attrahebat. Erat enim totus gratiosus in habitu, speciosus tum animi, tum corporis pulchritudine, sublimis operibus, sensu humilis, virtute venerandus, necnon congressu valde benignus & affabilis, mansuetus, misericors, sermone dulcis, sed dulcior moribus, ad specum angelicus, animo multo magis. Nequeo omnes illius tum animi, tum corporis dotes explicare, gestus, aptam omnium membrorum conformationem, vnde plexanque interior homo dignoscitur: vultus hilaritatem & gratiam, de quo Salomon: Cor, inquit, gaudens (in Deo nimirum) exhilarat faciem: oculos laetos, & pupillas eorum integras: (tales sunt enim, qui adspiciunt recta, & qui annuunt iusta) dentes candidos, (purus enim est & caelestis iustorum cibus) ignita labra, ardentia verba & pura, & gratias ab illis stillantes: contractas & rectas aures, ad omnem diuinam vocem suscipiendam idoneas: colum, ut Dauidis turrem, aedificatum, atque ad ferendum Christi & spiritale diuinum charitatis iugum, & Ecclesiarum sollicitudinem accommodatum: albam sacri capitis comam, & Aaron barbam similem, qua vita splendor & perfectio significabatur: ad haec corporis fragrantiam, tanquam vnguentum, quod descendit in oram vestimenti sacerdotalis: aetatis moderationem, quae aetatem secundum Christum perfectam ostendebat: latas manus, quae liberalitatis amplitudinem indicabant: congruentes digitos & aptos ad diuinos sermones & dogmata conscribenda: rectos omnino pedes ac firmos, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes: sed per tritam & regiam semitam, quam bos & asinus, id est, populus Christianus, ex Iudaeis Gentibusque collectus, calcabat incedentes.

Dotes corporis.

Prouer. 17.

Cant. 4.

Psal. 132.

Esa. 52. Sanctorum incessus.

Vita temperata. 1. Cor. 12.

Quis compositum eius incessum, & pulchros totius corporis motus describat? Sic enim incedunt modesti speciosi que pedes euangelizantium bona, euangelizantium pacem. Ex quo quidem incessu, diuinus & perpetuus ipsorum animi motus agnoscitur. Quis pro dignitate laudabit pallorem ita in eius facie florescentem, ut mali Punici corticem, aut cuiuspiam alterius pallentis pomi colorem suauis odore coniunctum? Talis profecto est verè temperantium vita, durior illa quidem, sed quae variorum atque optimorum fructuum dulcedinem continet in cellis spiritualibus: & spirat, ut scriptum est, alijs quidem odorem mortis in mortem, alijs autem odorem vitae in vitam. Quis non admiretur firmum & stabilem & constantem doctrinae eius sermonem, quem nocte & die facere non desinebat, ut, quemadmodum de magno Basilio diuus Gregorius ait, & tranquille reprehenderet, & docendo laudaret: & vtrunque ita moderaretur, ut neutra ratione offenderet: sed & in reprehendendo patris dulcedinem, & in laudando grauitatem seruaret: ut nec lenitas dissoluta, nec grauitas aspera: sed illa prudens, haec modesta, vtraque sapiens videretur. Quid vobis describam virum, quem antea Paulus expressit, cum magnum illum Pontificem caelos penetrantem laudaret? Illuc enim usque audet oratio peruenire: si quidem Christus

stos esse didici eos, qui secundum Christi praecipua viuunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc esset in terra, a spiritu sublatu, terram reliquerat, & extracarnem & mundum semper erat: vitamque his, quae cernuntur, agebat sublimiorem, diuinas illas formas suscipiens, quae cum inferioribus & mutabilibus istis non commiscerentur. Verè purum Dei speculum semper fuit, lumini lumen adiungens, & splendidus obscuriori. Cum Angelis versabatur, cum Archangelis Deum collaudabat, Deo homines consecrabat, & superiori mundo per sanctum baptismum, atque alia spiritalia muneraprocreabat. Quis haec & his similia de viro diuino pro dignitate recensere? Quis orator, quis diuinarum narrationum scriptor haec, ut decet, persequatur? Vtinam adesset diuus Gregorius, ut nunc etiam magnum Basilium laudaret. Nam huius sancti viri sunt multae magnaeque virtutes, & ad sancti Basilij mensuram accedentes. Sufficit autem discipulo (ait Dominus) si sit sicut magister eius. Vtinam, inquam, beatus ille adesset, qui virtutes has dignè pronuntiaret. Neque enim ego, qui nec dicendi facultate, nec scientia valeo, sum ad illas idoneus explicandas. Itaque veritus, ne similis ei deprehenderer, qui talentum vnum accepit atque defodit, & in periculum incidere: illis argumentum materiamque suggessi, qui res ab illo gestas valent conscribere. Sed adhuc quidem ad radicem montis versamur. Necessè est autem, ut quae vir optimus post reditum gessit, paucis exponamus.

Matth. 10.

Matth. 25.

Vixit ne (ut rursus vtar illis verbis, quae de magno Athanasio diuus Gregorius scripsit) ut tanti populi praefectum oportebat? Non docuit autem, quemadmodum vixit? In adeundis periculis pro veritate cupiam cessit? An ex certaminibus minus honoris, quam alij, reportauit? An post reditum aliquid de pristina virtute constantiaque remisit? Nequaquam: sed isdem semper in eius vita, tanquam in lyra, contentus fuit. Facta, verba, certamina, pericula, quae ante reditum, quae post reditum ab illo gesta sunt, perpetuam viri constantiam probitatemque testantur. Nam posteaquam recepit ecclesiam, ita se comiter benigneque gessit, ut ne inimicis quidem reditus eius fuerit iniucundus. Verum haec alij admirentur & laudent, quibus ocium est paruas etiam illius res gestas admirari. Cum paruas dico, eum cum seipso, & res illius inter ipsas comparo. Paucae enim ex rebus ab illo gestis satis essent ad alium illustrandum. Quae igitur per nouum hunc Athanasium post eius reditum Deus gesserit, videamus. Nemo putet, eum ex rerum perturbatione vllam spiritalium munerum iacturam fecisse, aut ea villo pacto fuisse immutata. Quinetiam aucta cumulataque sunt, ut ex ijs, quae pauca de multis commemorabimus, intelligetis.

Ve se gesserit S. Euty-chius, restitutus sedi suae.

Vos, qui reditum eius memoria tenetis, non ignoratis magnam ac diuturnam, antequam reuenteretur, pestem extitisse: quae quidem ita seuebat, ut, nisi hic a Deo electus, tanquam alter Phinees, obstitisset, omne genus hominum atque omnis aetas interisset. Quomodo autem placatus est Deus? Supplicationibus, quas ipse cum Christi studioso populo adhibuit, à sanctissima magna Ecclesia incipiens, usque ad aedem sanctae & immaculae Dominae nostrae, Dei genitricis semperque virginis Mariae, quae in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa Virgo de Spiritu sancto concepit, fierent, pepercit ille populo, angelumque cohibuit, qui ciuitatem sine intermissione percutiebat. Imitatus est in hac re vir admirabilis Dauid Prophetam, qui, cum propter populi enumerationem pestis debaccharetur, dicebat ad Deum: Ego peccaui, dem ego poenas. Isti quid peccauerunt? Et postquam vidit angelum in arca Ornan Iebusaei, orauitque eum, immò verò Dominum, ne extenderet manum in Hierusalem, exauditus est. Quamobrem & altare constituit in ipsa arca, & Domino boues immolauit, & placatus est, & mors seuire desijt. Nonne magnus ac mansuetus Euty-chius, offerens rationabile & incruentum sacrificium Deo, idem effecit? Neque enim aliter extentas manus demisisset, nisi populi salutem impetrasset. Ab eo igitur die, usque ad beati viri vitae finem, Christus Deus noster à populo prouocatus iram cohibuit. Ac reditus quidem ipsius primum opus hoc fuit, quo salutem omnibus communem impetrauit. Aliud, quod per eum Deus omnipotens fecit, videamus.

Sauissima pestis grafsatur. Num. 25. Supplicationibus ab Ecclesia ad factis, pellitur.

2. Reg. 24.

Nobilis quidam puer, qui apud Calopodium Augustae primicerium manebat, immo verò ab eo nutritus fuerat, aduerso quodam casu in oculo iniuriam acceperat, & magno in discrimine versabatur. Nam medici, qui eum curabant, adiuuenti nihil atrulerant: sed contra potius morbum auxerant. Quamobrem ad optimum medicum con-

Ecc

fugit,

fugit, qui solis precibus valebat morbum expellere. Quod & factum est. Nam solita precatione adhibita, precioso oleo laborantem oculum inunxit: & Dei gratia restitutus est sanitati. Sed aliud admirabilius videamus:

Cum Cyrillo Catulo multis annis vxor vixerat. Quæ cum in aquam interentem incidisset, & multum in medicos impendisset, nihil opis inuenit, sed de salute desperabat. Hanc maritus in varia loca ducendam curauit, fore sperans, vt aëris mutatione conualesceret. Fortè tunc vir sanctus in Palearico morabatur. Quod cum ille Christi vxorisque suæ amans intellexisset, & viro sancto notus esset, nulla interposita mora, mulierem ad eum duxit, supplicans, vt pro illa Deum obsecraret, vt à morbo liberaretur. Sic autem intumuerat, vt molem ventris eius spectantes omnes admiraremur. Verùm cum ille precatus esset, & oleo sancto vnxisset, dimisit eam. Post aliquot autem dies cum vir sanctus eodem in loco esset, vir duxit vxorem suam, gratias agens Deo, & omnibus ostendens eam ab illo morbo & calamitate liberatam. Sic enim tumor ventris euauerat, vt eo morbo nunquam laborasse videretur. Quo quidem miraculo perspecto, multi collaudabant Deum. Erat autem mulier illa annorum amplius quadraginta. Verùm nè quibusdam narrare videar in credibilia, finem faciam. Neque enim vltra Gades, vt diuus ait Gregorius, transeundum. Et magnus ille Nyssensium Pontifex Gregorius, docens orationem non esse longius protrahendam, quam gratiarum mensura patiatur, de sorore sua sic loquitur: Hæc ab illa gesta sunt omnia: quæ licet incredibilia videantur, vera tamen sunt, & credibilia apud eos, quibus ea planè nota sunt. Sin aliqui carni nimis addicti, fieri non potuisse putant: hi nesciunt, pro ratione fidei munerum fieri distributionem: vt fide pusillis parua tribuantur, magna autem illis, qui fidei sunt amplitudine præditi. Verùm nè Dei muneribus detrahendi occasio detur incredulis, sublimiora miracula prætermittemus, hæc, quæ recensuimus, satis esse ad historiam absoluendam existimantes. Quæ quidem verba de magno item Eutychio dicta scriptaque intelligantur.

Cum igitur Dei seruis cursum confecisset, fidemque seruasset, deinceps repositam sibi iustitiæ coronam expectabat. Vixit, posteaquam reuocatus est & in sublimem sedem restitutus, annos quatuor & menses sex: vt omnes vitæ ipsius anni fuerint septuaginta. In eo autem ocio quos aduersus omnem hæresim, spiritu sancto adiuuante, sermones conscripserat, omnibus fidelibus & Orthodoxæ atque Apostolicæ Ecclesiæ filijs promulgauit, cum eos exemplo prius & vita planissimè & apertissimè comprobasset. Docuit non esse simo & luto, hoc est, vitæ caducæ & rebus istis instabilibus inhærendum. Hanc enim vitam esse veluti figuli rotam, quæ assidue impletur & circunvoluitur: aut Lunæ similem, quæ perpetuis mutationibus obnoxia, nunquam in eodem statu permanet. Cum igitur ita vixisset, vt viuendi norma posset esse Pontificibus: sic autem docuisset, vt rectæ disciplinæ regulam dogmata eius continerent: cupiebat iam dissolui, & esse cum Christo, licet propter multorum salutem in carne manere magis esse necessarium iudicaret. Sed ipsum quoque, cum homo esset, animi à corpore seiuunctionem subire oportebat. Qua quidem de re quotidie philosophabatur, & eadem, quæ Basilii & Gregorius, sentiebat & loquebatur. Quorum vnus: Carnem, inquit, despice, quæ præterit: animum cura, qui est immortalis. Alter autem: Vtinam, inquit, grauem hanc exuar tunicam, vt accipiam leuiorem.

In his ille versatus, & semper hæc meditans, & cum magnis patribus ita viuens, vt non minùs Basilij, & Gregoriorum, & magni Dionysij, & reliquorum sanctorum Patrum, Apostolorum & Prophetarum sermones & dogmata, quam aërem hunc spiraret, tamen quibusdam mente imperfectis suspectus erat, quasi ab eis in resurrectionis ratione dissentiret: cum tamen homines stulti non intelligerent, nec de quibus loqueretur, nec quæ affirmaret. Quid mirum est, si puerili niente præditi, sic de ipso sentirent, cum Dominus ac Deus noster in digito Dei dæmonia eiciens, in principe dæmoniorum ea eijcere putaretur? Quid de diuo Paulo? Cum in Arcopago de Iesu deique resurrectione loqueretur, nonne dictum est: Quid vult nugator hic dicere? Quid quod Basilii virtutum fundamentum, & sancti Spiritus propugnator, ab imperfectis existimatus est, Deū esse Spiritum sanctū, non confiteri? Quæ cum ita sint, non est mirum, si & de hoc sacro capite, magno diuinoque viro Eutychio, qui fuit Ecclesiæ columna & lumen, & venerandis Patribus omnino similis, tale quiddam suspicari sunt isti, qui resurrectionis rationem non capiunt. Absit enim, vt rectis Ecclesiæ sanctæ & Apostolicæ dogma-

Vita hæc quibus comparanda.

Luc. 11. Act. 19.

dogmatibus contraria vnquam senserit. Plenæ sunt eius orationes sententijs hac de re sanctorum Patrum. Qualis est illa diui Gregorij. Inquit enim: Si quis dicit, Christum ita nunc deposuisse carnem, vt ab ea nudam diuinitatem & esse & venturam asserat, is aduentus eius gloriam nè videat. Qui igitur fieri potest, vt cum hanc suis in sermonibus sententiam posuerit, ab illis discrepât? Neque enim aliter loquebatur, ac sentiebat. Absit. Cor illi prauum nunquam fuit, nunquam animus duplex. Non ignorabat ille, cum ex animo & corpore ita constemus, vt corporis ministerio & opera animus utatur, fore, vt si rectè simul se gesserint, simul etiam bonis immortalibus perfuantur: & corpus si afflictum fuerit, & in seruitutem redactum, supplicia simul cum anima vitæ sempiterna. Vtrunque enim simul aut coronatur, aut condemnatur. Oportet enim omnes sibi ante tribunal Christi, vt quisque recipiat, quæ per corpus gessit, siue bonum, siue malum. Nam vtrunque in hac vita simul operatur: & vtrunque ante Christi tribunal sistendum est. Iustum autem erit tribunal illud. Ibi non erit acceptio personarum, nec dimidia ex parte iudicium fiet: sed (vt Ecclesiastes ait) cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni abscondito, siue bonum, siue malum sit. Quod quidem iudicium idè iustum erit, quia post resurrectionem nec corpus sine anima, nec anima sine corpore, cum quo semper vixit, vnquam reperietur: sed immortalitatis pulchritudine corpus simul cum anima decorabitur.

Aduerte, Lector, quod is est ille Eutychieus Constantinopolitanus Patriarcha, quo cum quaestione de resurrectione habuit diuus Gregorius Papa, dum in ea ciuitate is sedis Apostolicæ Apocrisarius ageret, quem admodum habes in libro Moralium 1. cap. 31. et 32. Et licet hic aut hor illum ab errore reuocare contendat, præfatus tamen vir sanctus aperte testatur, eum in hoc articulo cecidisse: licet ante mortem se correxerit. Quod ipsum multis sanctis viris accidisse cõperimus. Lege prædictū cap. 32.

Hæc ille, & his sublimiora considerans, cupiebat à corpore discedere, & ad Dominum proficisci, & illis Dauidis verbis utebatur: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Et, Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Videbat & calamitates, quæ huic magnæ ciuitati erant euentura: & instituta studiaque nostra non bona, & die ac nocte Deum clementem precabatur, vt vel minas remitteret, & ciuitati nihil inferret mali: vel sibi vitam adimeret, nè afflictionem eius intueretur. Et, quæ precatus est, impetrauit. Voluntatem enim timentium se facit Dominus Deus, & preces eorum exaudit, & seruat eos.

Hæc illo precante ac supplicante, exauditus est statim, vt indicant illa Prophetæ verba: Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum. Instabat tempus, plenitudo temporis, corona anni, immò verò annorum bonitas, celebritas celebritatum, vniuersæ resurrectionis primitiæ, Christi Dei nostri Resurrectio, in qua letatur cælum & terra: de qua dicit diuinus ille Dauid: Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea: & constitui iubet diem solennem in condensis vsque ad cornu altaris, id est, ad angelicas vsque virtutes: quemadmodum & scissum velum declarat, cælestia terrestribus aperiri, & res pro creatas vna omnes voce pro creatorem ac Deum suum collaudare, iuxta illud: Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Cum igitur hanc diem hilari animo is celebrasset, qui de illa ita discernuerat, vt nemo alius, cumque sanctissimam magnam Ecclesiam lustrasset, & sacra lauacra constituisset, omnes Pontifices & sacerdotes & Imperatorem & Senatū atque vniuersum Dei populum salutauit: cum tamen multi id, quod fiebat, ignorarent, ac ea de more fieri arbitrarentur. Ipse autem solus rem nouerat.

Quomodo hæc ego nunc sine lachrymis possum commemorare, qui miser eo die amplius, quam solebam, angelicam ipsius faciem osculatus sum? Cum enim id bis terque fecissem, satiari non poteram. Et cum ex me quæreret, cur ita sepe id facerem: Quia, inquam, hodie tantum mihi licet. Atque ita contra me prophetaui. Quod vtinam non fuisset: prius enim, quam ille, mortuus sum: solus relictus sum orphanus, solus marginam amisi, solus thesaurum in agro condidi, solus aberro, tanquam ovis non habens pastorem, solus lugens & moerens obambulo totum diem. Paulò post autem omnes, qui bonorum ipsius participes extiterunt, verba illa mecum, vt arbitror, pronunciant: Extinctum est lumen oculorum nostrorum. Erepta nobis est lux animarum. Vita nostræ præsidium est dissolutum. Concordiæ signaculum ereptum est, & charitatis vinculum sublatum. Imbecillum firmamentum contractum est. Propter te, pater, nox etiam pro die in vita pura splendebat: nunc dies etiam in tenebras conuertetur. Sed

Annotati- uncula Alo- yij Lipo- mani.

Psal. 41.

Psal. 144.

Esa. 65.

Psal. 117.

Obseruati- Aurhoris singularem cum beato viro famili- aritatem.

Luc. 23.

lamentationibus, praesertim ante tempus, non est indulgendum, ne illud ab eo audiamus: Nolite flere super me.

Cum igitur sacrificium totum explisset bonus pastor, & vniuerso populo fidei sacrosanctum & salutiferum Domini nostri Iesu Christi corpus distribuisset, in sanctum Episcopium reuersus, modicum cibum cum solitis familiaribus hilari vultu cepit. Post cibum autem cum paulisper quieuisset, & tempus, quo lampades accendebantur, exiret, vt ad officium vespertinum accederet, contractio quadam totum eius corpus inuasit. Quamobrem quidam e clericis religiosissimis eum obsecrabant, vt conquiesceret: sed precibus efficere non potuerunt, quominus iret ad officium vespertinum. Sancto igitur spiritu confirmatus, in sanctam Dei Ecclesiam se contulit. Populus autem illum expectabat. Omnes enim illum semper quidem, sed tunc potissimum, cum Apostolica erat stola indutus, adspicere cupiebant. Cumque varias preces vespertinas cum illa persoluisset, sacrum altare osculatus est, fidelemque gregem Deo commendauit. Et ex altari visibili quodammodo ad inuisibile, de virtute in virtutem progrediens, preces peregit, clausis omnibus sensibus, & a populo totus separatus. Reuersus igitur in Episcopium, in lectulo suo decubuit, vehementique febre circa mediam noctem correptus est. Atque ita mansit septem dies, assidue precibus incumbens, sequae signo crucis muniens.

Acri febre corripitur.

Cum igitur morbi vis intenderetur, idque ad religiosi Imperatoris Tiberij aures peruenisset, ea re valde perturbatus, ciuilibus omnibus curis intermissis, de illo sollicitus erat, medicosque praestantissimos misit, qui eum curarent, a quo multi varisque morbi curati fuerant. Qui sane medici plus ex eius doctrina opis exceperunt, quam illius corpori contulerunt. Nullum enim medicamentum sibi passus est adhiberi: Praeceptum, inquiens, posuit, & non praeferibit. Medicum habeo, qui mihi pro arbitratu suo medebitur. His auditis, Imperator magno cum desiderio & fide beatum virum inuisit, primum quidem, vt ab illo benedictionem acciperet, deinde vt intelligeret, quis post illum pastor esset populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, sed alterum reticuit, non quod ignoraret, sed propter quasdam causas, quas, Deo sibi apertiente, ipse nouerat. Quare cum ea, quae res & tempus postulabat, cum Imperatore locutus esset, hilari, laetoque vultu ille discessit. Ego autem a quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuisse a sancto viro praenunciatum, celerem ipsi mortem instare. Idque verum fuisse, euentus docuit. Nam quatuor post mentibus e vita decessit Christi amantissimus Imperator.

Psal. 143. Nullam sibi patitur fieri medicinam.

Cum totam igitur hebdomadam agrotasset vir ille simplex moribus, & gubernandi scientia multiplex, sapiens oratione, & mente sapientior, magnus Patriarcha, pro omnibus Deum orans mente firma, usque ad septimam horam Dominicae primae post Pascha, (decebat enim septimam quietis propriam perficere) cumque omnibus benedixisset, vt olim Iacob filijs suis, colligans & ipse nouus Iacob pedes suos, circa nonam aut decimam noctis horam, in Dei manus spiritum suum commendauit: & ex hac vita discedens in senectute bona, ab angelis ad caelestes choros sublatus est. Quod quidem ex duobus miraculis, quae tunc acciderunt, facile intelligi potuit. Cum enim anima eius a corpore sciungeretur, vniuersus populus in Ecclesia clara voce exclamauit: Kyrie, eleison: postquam chori praefectus lucernae precectionem absoluisset, ac diceret: Miserere nostri, Domine, miserere nostri secundum magnam misericordiam tuam. Domine exaudi & miserere. Conuersus igitur populus fidelis a ministro, magno cum clamore ad Deum remisit pastoris & doctoris animam sanctam, ita gubernatore Deo rem moderante. Quis hoc non admiretur? Quis non item illud, quod nec eius oculi, nec reliquae corporis partes vllius opera, vt componerentur, indiguerunt? Quandoquidem & oculi ita decorati sub palpebris conditi sunt, vt dormientibus solent naturaliter. Labra autem apte conclusa sunt, & manus ante ipsum pectus complicatae: totum denique corpus tam decorum sponte sua situm habitumque retinuit, vt nullius opera aut manus requireretur: mirumque esset, quod diuina illa anima suum ipsius corpus tam bene composuisset.

Totum corpus morientis optime componit sese.

Sed quid deinde sit consecutum, videamus. Rursum Basilus alter declaratus est, de quo magnus haec dicit Gregorius: Cum iacturam ciuitas sensisset, se vt pupillam derelictam conquesta est: peregrinationem, tanquam tyrannidem, incusauit: & animam comprehendere, quasi manibus aut precibus retineri posset, concupiuit. Cum igitur omnia

omnia funeri necessaria parata essent, sanctus ipse sanctorum manibus sublatus gestabatur. Certatim autem singuli vel oram vestimenti, vel sacrum feretrum attingere studebant. Quid enim corpore illo sacratius aut purius? Alius ad eos, a quibus gestabatur, appropinquare: alius ad spectu tantum, tanquam ex illo quoque proueniret utilitas, frui cupiebat. Plena erant plateae, plena porticus: omnes adium fenestrae, omnia tecta & fastigia & culmina referta erant. Praebebant se mutuo, qui praebant, qui sequebantur, qui propere erant, qui aduentabant, innumerabilis hominum, aetatum omnium multitudo, omnes, qui apud Imperatorem in honore erant, inprimisque Praefectus vrbs, qui omnes in viri sancti funere honestando superauit. Interfuisse etiam Imperator, nisi ea cura eum detinuisset, ne aliquis tumultus in populo nasceretur. Omne militum genus interfuit, omnes sacerdotum ordines, monachorum innumerabilis multitudo. Psalmorum cantus cum lamentationibus contendeant. Cedebat perturbationibus philosophia. Nostri cum externis, externi cum nostris contendeant, vtri magis lugentes plus perciperent consolationis. Illud admirabile fuit atque incredibile, quod ex tot hominum millibus nemo vllum in periculum incidit, praesertim cum multae etiam sceminae, onus in vtero gestantes, videndi diuini corporis gratia accederent. Atque, vt aliquem epitaphium adiungam, externis honoribus interior cumulatur. Multorum quidem lacrymas excitauit, sed ea maior gloria fuit, quod omnium animis defixus inharebat. Corpus, vix rapientium manibus cuitatis, in sanctorum Apostolorum templum illatum est, & in sanctorum Patrum tumulo conditum. Appositus est Patriarchis Patriarcha, Praeonibus magnus Praeco, Martyribus Martyr, Apostolis est Patriarchis Patriarcha, perincesserat, vbi sanctorum etiam Apostolorum, Andreae, Lucae & Timothei, corpora conquelescunt, ante ipsum altare, ad basim eius, (quem quidem locum sibi ipse viuens elegerat) vt ne post obitum quidem ab altari sancto corpus eius recederet: cum anima eius altari in caelis assisteret, atque ibi cum sanctis angelis & apostolis pro vniuerso populo preces effunderet. Aequum erat, vt corpus, quod cum illa anima coniunctum fuerat, quod cum illa simul incesserat & certamina pertulerat, in terra nunquam ab almo altari sciungeretur, sed cum populi sacerdote supplicante, & munera Domino Deo offerente, pro populo suo & ciuitate quodammodo supplicaret. Nam corpora sanctorum, parem cum animis ipsorum vim habent. Preciosa enim in conspectu Domini, mors sanctorum eius. Et, Protegam ciuitatem hanc, inquit Dominus, propter me & propter Dauid seruum meum. Magnae nobis consolationi sunt Sancti, qui per fidem expugnauerunt regna, adepti sunt repromissiones, & plus valent post vitae commutationem.

Eccē magnificā sancti viri sepultura.

Psal. 117.

4. Reg. 19.

1. Heb. 11.

Agite nunc etiam Magni Basilij laudatores, mihi orationis paupertate laboranti opitulamini. Ego plura quidem cupio praerere: sed aliud me post aliud trahit, & tantum in corpore, omnibus partibus aequae pulchro, quicquid occurrit, pulchrius videtur, & orationem ad se conuertit. Agite igitur egregias illius dotes persequimini, vos, qui illarum & laudatores, & testes existitis. Praeclarum inter vos certamen suscipite viri simul ac foeminae, adolescentuli & virgines, senes & iuuenes, sacerdotes & populus, monachi & qui cum alijs viuunt, qui in contemplatione, & qui in actione versamini. Alius assiduum eius in ieiunijs & precibus, tanquam corporis & materiae esset expers, studium laudet. Alius in vigilijs & psalmis decantandis constantiam. Alius asperam atque incredibilem in victu duritiem, aut animi demissionem. Alius obliuionem iniuriarum, qua quidem inprimis exellebat, ex Apostoli praeepto ita dicentis: Sol non occidat super iracundiam vestram. Omnis igitur illius chorus, vos, qui circumstatis, qui suggestum attingitis, qui estis inferius, qui ex nostris aut externis adestis, mecum laudationem conficite. Alius alias huius noui Basilij virtutes celebrate. Qui in iudicijs praesidentis, legislatorem laudate. Qui ciuitatem regitis, ciues. Qui ex populo estis, popularem. Qui eruditione delectamini, magistrum. Virgines, virginem. Coniuges, castum. Qui solitudine gaudetis, amantem solitudinis. Qui frequentia iudicem. Qui simplicitate, durcem. Qui in aduersis, consolatorem. Senectus, baculum: Inuentus, disciplinam: Pauperas, largitorem: Opulentia, custodem. Videntur mihi & viduae defensorem, & pupilli patrem, & inopes pauperum studiosum, & hospites hospitalem, & fratres fratrum amantem, & aegroti medicum cuiusque morbi ac medicinam, & sani sanitatis conseruatorum, & omnes denique cum laudibus efferre, qui omnia factus est omnibus, vt

Catalogus virtutum eius & sanctorum exercitiorum.

Ephes. 4.

omnes aut plurimos lucraretur. Ego quidem sic amborum patrum virtutes laudibus immiscui, vt lautiore apparatu conuiuas eiusmodi epulis gaudentes acciperem. Vobis autem, qui tanto studio iusta magno Eutychio persoluitis, nihil aliud consulerim, nisi vt ad illum semper respiciatis: atque semper vos eum cernere, & ab ipso vos cerni existimetis. Hæc est laudum ipsius summa. Hic diuini viri virtutum thesaurus.

Exod. 12.

Vos autem, qui me benignè audiistis, tuque in primis diuinum sacramque capite, meæ orationis paupertati veniam date. Mosaicum illud de agni esu mandatum expendite: quod ita se habet: Decima die mensis primi tollat vnusquisque agnum per familias & domos suas: sin autem minor est numerus, quàm vt sufficere possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum, qui coniunctus est domui suæ. Si ad vnus agni esum multos conuocandos præcepit, quid ad vnus pastoris, & talis pastoris laudationem fieri præcepisset? Ego, sancte pater, cum tuis laudibus celebrandis par esse non possem, legi obtemperans, non pauperes vicinos, sed æquales tuos ac pares, viros eximios conuocaui, non vt agnum vnum edi conspicerent, sed vt pastorem & peregrinationis socium collaudarent. Aequum est enim, vt homines priuari, & qui argentum non habent, id est, qui orationis diuitijs carent, cant ad aquam viam, & ex proprijs puteis & fontibus hauriant. Neque enim fas est ad alienos fontes, hoc est, ad externam disciplinam & scientiam proficisci. Quæ igitur, pater sancte, ex tuis rectè factis assequi potui, ea prompto animo stititibus propinaui. Quæ autem vires meas superabant, ea sapientibus reliqui persequenda: quorum verba, sicut scriptum est, sunt tanquam stimuli & clauis igniti. Da enim sapienti occasionem, & sapientior erit. Innotescet iusto, & adijciet, vt suscipiat te. Et diuus Apostolus: Vestra, inquit, abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum inopia vestra sit abundantia supplementum, vt fiat æqualitas. Et, Quæ defunt Christi afflictiones, eas impleo in carne mea. Et rursum: Quæ enim mihi deerant, ea venientes fratres impleuerunt. Et vos igitur, viri perfecti, qui viri huius sancti, diuinique patris ac magistri laudatores ac veri filij estis, animi mei studium & propulsionem boni consulite: & quod laudationi deest, implete: immò verò totum hoc onus suscipite: vt impleatur id, quod scriptum est: Frater fratris fultus auxilio, ciuitas firma atque munita.

Eccle. 12.

Prouer. 9. 2. Cor. 8.

Coloss. 1.

Prouer. 18.

Tu verò beatissime ac sanctissime pater, è caelo nos adspice, & vitæ nostræ cursum ad salutem dirige, vt cum hinc decesserimus, recipias nos in sinum Abrahamæ, & in æterna iustorum tabernacula, vbi purius atque perfectius, quæ abs te de sancta & eiusdem essentia & sempiterna Trinitate didicimus, videamus. Eam, pater, pro nobis famulis tuis, & pro grege tuo, & fidelissimo hoc Christi que amantissimo populo deprecare, vt æterna bona consequamur, in Christo Iesu Domino nostro: Cum quo, Deo & Patre gloria & adoratio, simul cum sancto & bono & vitæ largitore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. VILHELMI ABBATIS ROSCHILDENSIS IN DANIA, AB EIVS QUIDEM DISCIPULO conscripta, sed per F. Laurentium Surium aliquot locis in compendium redacta, plerumque etiam pbrasi mutata.

Aprilis 6.

Dat operã literis.

Etatus Vuilhelmus ex nobili ortus prosapia, venerabili viro Hugoni Abbati S. Germani de Pratis apud Lutetiam Parisiorum, à parentibus traditus est, rectè ac piè instituentis. Acceptus est ab illo per benignè, siquidem nepos illius erat, curatumque vt liberalibus literis accuratè imbueretur. Et in ipsa quidem adhuc tenera ætate, cum prima etiam numerum literarum rudimenta poneret, diligenter considerabat, vt monachi intra cœnobium residerent, lectarent, cantarent, in preces incumberent. Itaque instar solertis apiculis ex illorum bonis studijs, tanquam flosculis quibusdam, mel la sibi colligens, in pectoris sui aluuario congescit, puerulus que meditari cœpit, quod postea ætate maturiori exerceret. Porro in studio literarum

felici ingenio diuina gratia accedente, multos coætuos ad eum superauit, vt etiam inter egregios humanioris literaturæ magistros celebris haberetur. Lætatur Hugo profectu & probitate nepotis sui, & gratias agebat Deo, curauitque vt subdiaconus ordinaretur, & Præbendam, vt vocant, obtineret Parisijs in ecclesia beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum & S. Genouesæ, vbi tunc Canonici seculares erant. Factus autem Canonicus, quæ sui erant muneris, prudenter exequebatur, memorque eorum, quæ puer in monasterio viderat, sæpè solus sedebat in libro lectrans, & in diuina se lectione exercitans. Ea res molesta erat cæteris Canonicis, quorum erant mores deprauati: & quadam cæcitate illi inuidia, vnde debebant corrigi, inde facti sunt deteriores. Itaque non benè in eum animati, stridebant dentibus, & sermones iactabant virulentos. Timebant enim, nè breuè cogerebantur etiam ipsi ad meliorem se frugè recipere, & arctioris vitæ legibus frenarentur, aut certè ipsis ciectis, alij in eorum collegium introducerentur, quorum & habitus & vita esset religiosior.

Ingenij felicitas.

Paret quorundam inuidia.

Valdè igitur in eam curam & cogitationem incumbabant, quomodo eum possent à suo contubernio excludere. Erat inter illos quidam, qui beato viro præ cæteris familiarior esse videbatur. Is subdolè & fraudulenter cœpit cum illo colloqui, sed dictorum exigere silentium, simulare propositum petendi monasterium, vitam illorum Canonicorum detestari, sed fidè: petere, vt tam sancti propositi ipse se velit socium præbere. Placuit Vuilhelmo tam pius animus, ait se non defuturum, si ille prior suo exemplo ipsum confirmaret: multa interim & quidem crebra inter se miscent colloquia de contemptu mundi, tandemque statuunt pariter se conferre ad monasterium, quod Charitatis dicitur. Quò cum venissent, à præfæcto monasterij humanissimè recipiuntur, & in hospitio iubentur eis necessaria ministrari. Ibi tum homo versutus, socius Vuilhelmi, hortatur eum ad constantiam, ait sibi restare quadam necessaria expedienda negocia, quibus expeditis, ilicò se spondet rediturum. Tunc demùm sentiens Vuilhelmus hominis fraudem, neque geri hoc negocium è spiritu Dei, sed machinari illum quippiam non sincerè, ait, meritò illum, qui esset ætate maior, priorem etiam debere in suscepto proposito declarare constantiam. Videns autem ille frustra se niti, longa trahens ab imo pectore suspiria: Disseramus ergò, inquit, in aliud tempus: sicque pariter domum reuersi sunt.

Fraudulenta cuiusdam machinatio.

Porro Abbas Hugo voluit Vuilhelmum etiam Diaconum ordinari. Ibi rursus accenditur inuidia amulorum, timentium nè ad eum prouectus gradum, etiam maiorem obtineat dignitatem. Adcunt igitur Parisiensem antistitem, orant nè eum promoueat, persuadentque fraudulenter circumuento. Cùm enim multis eum nominibus accusassent, episcopus nimium credulus, collationem sacrorum ordinum in aliud tempus reiecit. Non latebat ea improborum hominum versutia Abbatem Hugonem. Itaque cum suis literis misit Vuilhelmum ad Syluaneensem episcopum, qui eum Diaconum ordinauit. Rediit inde domum Vuilhelmus, nescientibus alijs Canonicis, quid actum esset: atque sabbato proximo designatur Homilia lector futurus, nec potuit ea in re propter illorum importunitatem obtinere aliquem, qui eius muneris vicarius succederet. Id autem illi ea causâ faciebant, vt hac re offensus, scandalo pateret, & ipsi contra eum, tanquam non satisficientem institutioni Canonice, suæ malevolentia exercendæ ansam haberent. Sed nocte Dominicæ diei, cùm septima esset recitanda lectio, ipse ad eam pronunciamdam accessit. Erat tum Euangelium de

Amuli eius permouent episcopum, nè illum ordinaret.

Est Diaconus.

Luc. 11.

demonio muto, à Christo ciecto. Cùm autem dixisset, Iube domine benedicere: illi magno stupore attoniti, nihil responderunt loco benedictionis, immò verò omnes è templo abièrunt, solo Vuilhelmo relicto & magistro Alberico, viro bono & iusto, qui illorum conatibus non fuerat assensus. Manè rursus illis in vnum conuenientibus, & de ijs, quæ nocte designarant, inter se conferentibus, superuenit etiam magister Albericus, atque ita loqui exorsus est: Id quidè pro certo affirmare possumus, hac nocte vidisse nos mirabilia. Mirum illud sanè fuit, quòd Christus demonium mutum ciecit, & homini linguæ officium restituit: sed hoc multo mirabilius ego puto, quòd D. Vuilhelmo illud Euangelium pronunciantem, ciecti sunt confratres eius ex ecclesia, eoque loquente, illi obmutuerunt, & tanquam alieni ab eò recesserunt. Hæc cùm ille dixisset, apud auditores ignominia notam reportarunt amuli illi: porro B. Vuilhelmus iugi meditatione scripturarum sese confirmans, in omnibus prudenter se gerebat, diuinisq; protectus adiutorio & patientia clypeo munitus, aduersarios suos, de sua malitia

Pudescunt amuli.

nihil remittentes, facile superauit, atque etiã honoribus creuit, auctus cuiusdam Præposituræ dignitate.

Eugenius 3.
Rom. Pontifex venit
Lutetiam.

Accidit deinde, vt Eugēnius Pontifex sese in Gallias conferret: cumque Lutetiam appropinquaret, Ludouicus rex & Parisiensis episcopus cum multa cleri populique frequentia ei obuiam procedentes, illum honorifice exceperunt, atque ad beatissimæ Mariæ virginis ecclesiam cum ingenti gaudio deduxerunt. Paucis inde elapsis diebus, voluit idem Pontifex in ecclesia B. Genouesæ mysteria Diuina peragere, quia Apostolica dicebatur. Vbi eò ventum est, orta est contentio inter summi Pontificis & huius ecclesiæ Canonicorū ministros, ad eò vt ad pugnos res processerit, & non solum Pontificis ministri, sed etiam ipse rex Ludouicus, qui illos compescere voluit, à canonicorum illorum famulis verberatus sit. Tanta autem nefaria rei indignitate per mortuus Pontifex, cum Ludouico rege trañtuit de improborum hominum insolentia dignè castiganda. Visum est autem, in eorum locum alios subrogare, homines religiosos, nempe monachos illos, quos nigros vocant: neque tamen Canonicos illos per vim suis Præbendis siue sacerdotijs priuare volebant, (erant enim inter eos non pauci nobiles & literati) sed permittere, vt illis, quoad viuerent, fruerentur. Verum vbi isthuc Pontificis & regis propositum ad aures Abbatis S. Victoris perlatum est, Pontifici & regi valdè supplices preces ille obtulit, vt Ordinis S. Augustini professores in eam ecclesiam introducerentur, multisque ostendit rationibus, contumaces illos facilius ad horum vitam regularem, quam ad monachorum habitum & consuetudinem, traductum iri. Pontifex & rex his auditis, cum iam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis & fratrum eius, eorumque institutum præ multis alijs prædicari non nescirent, domum quoque S. Victoris suauem eximie charitatis de se odorem spargere, Abbatis precibus assensere: atque die sequenti electus est in Abbatem Odo Prior, homo sanctæ conuersationis, atque totius religionis amator indefatigabilis: adiunctique sunt ei duodecim Canonici, viri probi ac bonæ existimationis, qui in Ecclesia S. Genouesæ cõmorarentur: atque ex eo tempore vsq; in præsens isthuc Canonicorum S. Augustini institutum ea in ecclesia cõseruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij & regis Christianissimi Ludouici.

Abbas cõstituitur in
ecclesia S.
Genouesæ.

Cum hæc ita gererentur, Vuilhelmus ad suam Præposituram secesserat, de rebus domus suæ cum amicis pertractans. Sediti autem ad mensam diuersis ferculis instructam, quidam de improviso adueniens, ita locutus est: Dominus Odo, Abbas ad S. Genouesam, has ad te literas iussit perferri. Ille audit nomina Abbatis, valdè admirans, ait: Quis est hic Abbas? quando verò Abbas aliquis fuit ad S. Genouesam? Respondit nuncijs: Odo Prior S. Victoris hesternò die institutus est Abbas ad S. Genouesam à summo Pontifice & rege Ludouico. Tū Vuilhelmus, Somnians ne mihi videor, inquit, an res veras tu mihi narra? Vera equidem refero, ait nuncijs. Resignatis mox literis, didicit ab Abbate Odone mandari, vt quamprimum ad suam ecclesiam accedat. Surgit igitur posthabito conuiuio, cunctisque valedicens, ait: Ibo visum, quæ sit hæc mutatio dexteræ excelis. Postquam ad S. Genouesæ collegium venit, vidit ibi homines religioso habitu indutos, nec dubitauit vera se ex nuncio audiuisse. Interim admirabatur plurimum, qua de causa tam repentina facta esset mutatio. Nunciatur autem Abbati aduenisse dominum Vuilhelmum: moxque illi Abbas hilariter occurrit & amanter eum amplectitur: deinde omnia, quæ gesta fuerant, illi ordine exponit, cœpitque eum adhortari ad contemptum mundi, proponere multa è scripturis diuinis, quæ possent acris illi stimulos admouere, de mundi vanitate, de fallaci amicitia huius sæculi, aliaque id genus non pauca: quibus absolutis, apprehensa manu eius, duxit illum ad vitream fenestram, in qua picta erat effigies crucifixi Saluatoris: atque ibi repetitis sermonibus, animum eius inflammare voluit, vt cuperet ipse quoque crucifixum Dominum suum ferenda cruce sua imitari. Ecce autem adest gratia spiritus sancti, tantaque lachrymarum vis ab oculis Vuilhelmi prorumpit, vt vix sermonem proferre posset. Ait autem ad Abbatem: Vtinam scire possem, quòd me non dedignetur habere seruum Dominus meus Iesus Christus, & superioris ætatis iniquitatibus & erratis veniam dare. Cui Abbas: Ego, inquit, pro illo fideiussorem me offero, si dictis meis parere volueris, fore, vt non modò remittat errata tua, sed etiam post hæc vitam cum sanctis suis immensa te donet beatitudine. Tum verò repente ad eius pedes collapsus Vuilhelmus, se & sua tum Deo, tum illi commendauit, sicque de mundi

S. Vuilhelmus ab Abbate Odone accersitur.

mundi huius naufragio nudus euasit. Læatur verò Christi familia de tam præclari iuuenis conuersione, tum etiam de oblato ipsis diuinitus, & quidem præter spem, auxilio tam opportuno. O quam magnificata sunt opera tua bone IESV. Ad vnus fidelis seruituti admonitione relinquit Vuilhelmus noster prædia, possessiones, domos, familiam, opes & honorem, atque vltra hæc omnia, quod est omnium præstantissimū, etiam semetipsum.

Accepto deinde habitu regulari, Vuilhelmus illorum duodecim fratrum collegio accessit, atque vnà cum habitus mutatione, ipse quoque in virum alterū mutatus est, iamque ibat de virtute in virtutem, charitate feruens, humilitate præcipuus, patientia fortis, obedientia tractabilis, & ad virtutum cæterarum studia promptus. Vacabat insanter lectioni, orationi, diuinæ cõtemplationi, vigilijs & ieiunijs, vt corpus in seruitutē redigeret: & qui antea feticis nitebat vestibus, iam in habitu abiecto pauper pauperibus inseruit: oblitusque diuitiarum vitæ superioris, instar aliorum vescebat pane fursureo & herbis agrestibus. Neque id mirū debet lectori videri. Non enim habebant nisi duas, vt vocant, Præbendas, quibus initio & ipsos fratres & familiam oportebat esse contentā, donè alijs Canonicis paulatim è vita abeuntibus, reditus eorum auangerentur. Et quidem fortis athleta Christi Vuilhelmus, in proposito firmus, religionis & instituti sui tam erat amulatore vehemens, vt cum iam Supprioris, vt vocant, officio fungeretur, nulla sineret sacræ religionis instituta violari. Inter cæta apparuit illi nocte quiescenti Dominus IESVS sub forma speciosissimi adolescentis; vocansque eum proprio nomine, Noueris, inquit, Vuilhelme, te ad quandam insulam meam profecturū, multasque illic tentationes & molestias perpassurū: sed ijs mea ope superatis, ad me venies in caelestem paradysum. Eam visionē non prius intellexit, quam esset in Daniæ insulam * Sclandiam, vbi modò quiescit, accitus. Præterire indè anni non multi, & Abbate Odone è vita decedente, Garinus, eius monasterij Prior, Abbas creatur: erat enim vir doctus & probus, & in rebus agendis prouidus ac circumspectus. Ille modis omnibus Priorem volebat instituere quendam è fratribus, nec alij fratres abhorrebant. At ille iam eligendus, reclamabat, dicens in regali Abbatia meritò per regem debere constitui Officiales: sic enim vocant eos, qui ciuimodi functionibus præditi sunt. Ea res malè habuit fratres, dixeruntque illi: Si vis ex nostri instituti præscripto Prioratum suscipere, nos non refragabimur: sin autem transgredi vis terminos, quos posuerunt patres nostri, nunquam eò pertinges. Ille in sententia mansit pertinax, estque in regis palatio ab ipso rege, Ordinis constitutiones ignorante, factus Prior. Cum autem vellet pulsata campana conuocare fratres ad mensam, valdè id molestè tulere fratres, nec ferre potuit eam insolentiam vir Dei Vuilhelmus, sed zelo Ordinis & iustitiæ accensus, illum à campana pulsanda remouit, Suppriorēque adhibuit. Eo nomine accusatus apud Abbatem, tanquam qui manum violentam iniecerit in Priorem, publicam iustus est agere poenitentiam: nec id facere recusauit, licet palam restaretur, se nulla eum affecisse iniuria, atque ab officio Prioris non Priorē abegisse, sed instituti præuaricatorem. Displicuit autem fratribus ea Abbatis in Vuilhelmum prolata sententia, remque rotā summo Pontifici, qui apud Senones tunc erat, indicarunt. Pontifex verò tum instituti præuaricatione, tum Vuilhelmi iniusta damnatione non leuiter commotus, Abbati S. Genouesæ mandauit, vt citra moram vnà cum Vuilhelmo ad ipsum accederet. Paruit ille, veniensque ad Pontificem, temeritatis & immoderationis arguitur: porrò Vuilhelmus ab eius sententia absolutus: mandatque Pontifex seuerissimè, nè deinceps Officiales contra Ordinis instituta eligantur.

Ortus est postea rumor in vulgo, ablatum esse caput S. Genouesæ è loco suo. Perferretur etiam vsque ad aures Ludouici regis, qui valdè indignatus, iurauit, si res ita foret, se Canonicos eius Ecclesiæ omnes indè expulsum. Adhibentur autem custodes reliquijs Ecclesiæ illius, mittitque rex literas ad Archiepiscopum Senonensem eiusque suffraganeos episcopos, Abbates quoque & Priores eius diocesis, vt ad certum diem omnes ad sint Parisijs, rei huius veritatem exploraturi. Vbi ad fratres ecclesiæ S. Genouesæ regis minæ peruenere, non immeritò animis cõsternati sunt: sed longè tamen dolebant magis tam precioso sacrarum reliquiarum thesauro se, vt verebantur, orbatos esse. Ante omnes dolebat hoc nomine Vuilhelmus, qui reliquias omnes & thesaurum ecclesiæ asseruanda iam pridem receperat. Iam aderat præstitutus dies, aduenit

S. Vuilhelmus fit Canonus Regularis.

Virtutes S. Vuilhelmi.

Visio eius.

Dicitur etiã Sialandia.

S. Vuilhelmus à summo Pontifice innocens declaratur.

Eccē quan-
tus zelus er-
ga sacras re-
liquias.

Calumniā
cuiusdam
ancillitiss.

Vltio diu-
nā in an-
cillitiss.

Abfaloni-
episcopi Ro-
schildensis
virtutes.

Is est Saxo
Grammati-
cus, insignis
Danorū hi-
storiogra-
phus.

aduenit rex cum suis, aduenerunt Pontifices & Abbates, aduenit etiam populi multi-
tudo non exigua, exitum rei nōsse percipiens. Designantur, qui cum Episcopis ascen-
dant ad eum locum, vbi S. Genouefa reliquiae seruabatur. Voluit autem cum eis pari-
ter ascendere Vuilhelmus, tanquam sacri custos thesauri, sed nō permittitur. Arripuit
tum ille, haud scio an candelabrum vel thuribulū, secum ita dicens: Si non licet aliter,
saltem vt minister ascendam. Aperitur deinde theca, & ecce caput sanctae virginis, quae
est Galliarum decus & ornamentum, cum ceteris eius artibus reperitur. Non potuit
tunc animi sui laetitia intra se cohibere Vuilhelmus, sed non habita ratione rotlon-
gē maiori dignitate praestantium virorum, fidenter cantat, Te Deum laudamus: eius
vocem excipit tota illa hominum frequentia, & ad finem vsque illud canticum de-
promit. Eo absoluto, Archiepiscopus Orationem de S. Genouefa subiungit: qua di-
cta, Aurelianensis episcopus furibundus in has prorupit voces: Quis est petulans il-
le, qui praeter Archiepiscopi & aliorum antistitem auctoritatem, propter vetulae cui-
usdam caput, hic fraudulenter ab istis impositum, ausus est inchoare, Te Deum lau-
damus? Respondit autem illi Vuilhelmus: Si nōsse vis, quis ego sim, non abnego esse
me famulum S. Genouefa. Nec me temeritas impulit, sed sincera erga sanctam virgi-
nem dilectio. Caput autē, quod vidistis, non dubito vetulae fuisse, sed virginis in-
tegram perpetuō retinentis. Septuaginta enim & eo amplius annis virgo permansit
incorrupta S. Genouefa, donē spiritum caelo, corpus terrae redderet. Sed nē qua sit
de hoc capite ambiguitas, iubeatis clibanum vehementer accendi, & ego ad sanctissi-
mae virginis huius merita declaranda, cum eodē capite in illum intrepidus ingrediar.
Tum episcopus ille deridens beatum virum, Tu ne, inquit, in ardentem clibanum
cum hoc capite intrabis, cum quo ego nollem in cupam aqua calida plenam ingredi?
At verō Archiepiscopus vltra non ferens illius episcopi dicacitatem, silentium ei in-
dixit: porrō religiosi viri fidem & erga sanctam virginem deuotionem approbavit.
Sed non impune abiit stultiloquium, ore polluto prolatum. Nam postea ille multis
obstrictus facinoribus, a sua sede eiecitus, vitam indignam digna morte miserabiliter fi-
niuit.

Anno à nato Salvatore nōt. regnum Daniae obtinuit Vualdemarus, Canuti regis
& martyris filius, vir sapiens & strenuus, qui Vuandalos à regni sui finibus propulsa-
uit: nam saepe infestus illos patiebatur, vtriusque sexus homines & praedā multam se-
cum abducentes. Tandem verō etiam Christianae religioni eos coegit colla submit-
tere. Per id tempus Roschildensi Ecclesiae cum multa laude praesidebat Abfalon epi-
scopus, vir magni consilij, cleri decus, moerentium & afflictorum consolator, religio-
sorum pius amator, totius populi rector modestus, aduenarum & pauperum beni-
gnus sustentator, Vuandalorum strenuus debellator, religionis Christianae ornamen-
tum, exemplar sobrietatis, forma pudicitiae, verae nobilitatis & probitatis insigne
speculum, lucerna fulgens in templo Dei, eiusque columna fortis & immobilis. In ei-
us dioecesi erat coenobium Canonicorum, in insula, quam Eschyl vocant, non longē
distante ab oppido Roschildensi, mari vndique cincta. Et ipse quidem locus peramo-
nus erat, pratis virentibus & diuersis nemorū arboribus oblectans oculos animosque
illic degentium: at tamen id temporis pauci illic morabantur fratres, & ij ipsi frustra
Regulares dicti, cum à regulari disciplina multum deflexissent. Cernens autem vene-
rabilis episcopus Abfalon illorum mores ab omni religione prorsus abhorrere, moe-
rebat animo, ferebatque indignē diabolica fraude deceptos, vitā prorsus mundanam
vivere.

Coepit itaque crebrō secum pertractare, qua ratione posset illi ecclesiae consulere,
atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam fami-
liaritatis & amicitiae, quae illi olim intercesserat cum Vuilhelmo viro religioso, cum
Parisijs literis operam daret: sciensque illum virtutibus & sanctis moribus ornatum,
deliberauit illi ad se accito tradere locum memoratum. Mittit itaque in Gallias Sa-
xonem Praepositum Roschildensem, virum honestum, qui ab S. Genouefa collegio
petat dominum Vuilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam, quibus eti-
am locum opportunum se episcopus daturum pollicebatur. Abbas verō ecclesiae S.
Genouefa, animaduertens tanti praesulis aequas & bonas esse preces, de fratrum suo-
rum consensu ablegauit Vuilhelmum cum tribus alijs in Daniam, deducente eos Sa-
xone Praeposito. Et ij quidem cursu prospero post assumptionem beatissimae Mariae
matris

matris Dei peruenere in Selandiam, & triduo post Ringstadum, quod B. Canuti
martyris meritis illustratur. Ibi verō tum praesens aderat Vualdemarus rex & Abfal-
on episcopus, qui illorum aduentu laetati, eos amplexi sunt, promiseruntque se eos
seuros haud aliter atque filios, dilecturos vt fratres, & tanquam amicis consulturos.
Post triduum inde profecti sunt Roschildiam, adiunctis eis quibusdam ex episcopi fa-
milia, qui illorum curam gererent, quemadmodum habet gentis illius consuetudo
laudabilis.

Paucis in vrbe diebus exactis, ad insulam Eschyli appulerunt. Erant autem sex illic
solo nomine Canonici, qui illorum aduentu non mediocriter turbati, quod vere-
rentur deprauatos suos mores propediem castigatum iri, communicato inter se
consilio, statuerunt adire episcopum, eique tanquam nescienti quid accidisset, indi-
care. Venitur inde ad episcopum, ille dissimulat, nē ecclesiae res ipso absente magis
magisque dilapidarentur: praefigit verō illis certum diem, ad quem sit praesens futu-
rus, & de fratrum illorum peregrinorum aduentu perquisiturus. Altero deinde post
S. Bartholomaei ferias die aduenit, & collato cum eis sermone de pastore constituen-
do, Vuilhelmus Abbas creatur, & in Abbatis sede collocatur, tametsi antea non Ab-
batem, sed Praepositum atque Priorem illic habuissent. Eodem die duo ex illis Cano-
nicis copiam discedendi & petierunt & impetrarunt, nē tumultus illo in loco ciērent:
quatuor remanserunt aetate exacta, iam inuites ferē ad omnia. In ijs fuit Prior, vir bo-
nus & iustus, qui se Vuilhelmo & eius socijs adiunxit, vitamque priorem pie trans-
adam, meliori sine conclusit. Postea autem, rogante domino Vuilhelmo Abbate, vo-
luit episcopus Abfalon scire domus illius facultates & annonam. Ferē autem nihil
inuentum est, omnibus absumptis. Ea res Episcopo & admirationi & pudori fuit: at
nihilominus iussit Abbatem & fratres bono esse animo, & tum quidem denariorum li-
bras quinque eis dedit, quibus alimenta coemerent, impensas necessarias promittens
in posterum.

Intercā labuntur aliquot dies, & peregrini fratres tantam penuriam tum etiam fri-
goris nimiam acerbiter non satis commodē ferentes, ab Episcopo redeundi in
Gallias petunt facultatem. Etsi autem id non mediocriter Episcopi animū commo-
ueret, at tamen noluit cuiquam vim inferre, passusque est illos discedere. Illis abeun-
tibus, Abbas Vuilhelmus absterritus eius regionis moribus & ignoto gentis idioma-
te, itidem ab Episcopo ad suos se recipiendi veniā poposcit, asserens vires suas imposi-
to oneri longē imparēs esse. Tum verō Episcopi & vultus & animus concidit: sed
tandem ita ferē locutus est: Valdē quidem optauimus aduentum ad nos vestrum, vt
huic ecclesiae consulere: sed vt videmus, prosperis eius successibus inuidet ve-
rus ille inimicus, veritus nē ab antiqua possessione sua excludatur. Si tamen benignif-
simus Deus animum hunc tibi adspirare dignetur, magno pietatis affectu rogarum
te velim, nē susceptum semel munus & prouinciam deseras. Non frangat animum
tuum, quod solus vidēris tantum moliri opus: quia non humanis viribus, sed caelesti
gratia nitendum est. His & id genus alijs optimi Episcopi sermonibus confirmatus Ab-
bas, mutata sententia, decreuit illic permanere, rei que euentum sustinere. Eodem
autem anno fames ingens regionē illam occupauit, mortuisque pecoribus propē
vniuersis, fratres, qui reliqui erant, neque butyrum, neque caseos, sed nec panes ha-
bere potuerunt. Illi autem culpam omnem in Abbatem Vuilhelmum conferentes,
dicebant per calumniam: Proh dolor, cur huc ad nos accessit homo pannosus, vilis
homuncio, nihil ferē neque manducans, neque bibens, sed praestantiores quasque do-
mus huius res auro argentoque permutans, coque in suos recondito loculos, nos in-
edia confici sinens. Sparsus est inde hic falsus rumor, multorumque aures occupauit,
& apud maleuolos veritas obscurata est. At vir Dei hisce calumnijs nihil motus, a quo
cas ferebat animo, factus tanquam homo non audiens, & non habens in ore suo re-
dargutiones.

Quadam nocte fratribus dormientibus malignus satan lucernam dormitorij euer-
tit, eamque iuxta lectum Abbatis, vbi multa erat straminum congeries, deposuit, Ab-
batem exusturus. Sed non neglexit famulum suum Christum: & stramina quidem in
circuitu lecti eius ardebant, asserque ijs suppositus adurebatur, sed lectū Abbatis ignis
prorsus non attigit. Eius rei fama ad Episcopum perlata, post dies paucos ille ad lo-
cum peruenit, comperitque vera se audisse. Alio tempore, Vuilhelmo Abbate cum
Thru-

Danorum
hospitalli-
tas.

Vuilhelmus
creatur Ab-
bas.

Eius socij
redeunt in
Gallias.

Abfalonē
firmat Vuil-
helmū abire
volentem.

Demonis
malignitas
in virum
sanctum.

Item alia. Thrumone sacerdote, viro docto & prudente, in pago, quem vulgò Torstantop appellat, nocte quiescente, antiquus hostis fremens in sanctum virum, sumpta effigie de crepiti eiusdemque turpissimi monachi, ad eius lectum accessit, signoque salutatis crucis munitum, conabatur spurca inflammare libidine. At ille, licet oculis dormiens, mente vigil erat, dixitque dæmoni: Abi hinc omnium spurcissime: in me, propitio Christo, tuæ machinæ nihil obtinebunt. Ille his auditis, acrius sæuit, accedensque propius, in os Abbatis putentem nebulam ingerit, peccataque iam olim per confessionem & lachrymarum largos imbres expiata, illi pro caciter improperat. Tum ille, sublato pede, valido impulsu dæmonem à se reiecit. Dæmon se dolens elisum, instar sæuissimi leonis ad Thrumonis lectum accessit, in eiusque vigilantis latus ictum grauisimum impexit, ita ut is putaret aliquot costas sibi comminutas. Manè laudibus Deo persoluit, Abbas & Thrumo in hypocaustum abeunt: cumque illic pariter consedisent, Thrumo ait: Seruet & adiuuet te Deus domine Abba. Ille respondit, Amen. Eundem autem sermonem Thrumone bis terque repetente, Abbas, quid id sibi vellet, inquisiuit. Tum ille, Scio, inquit, multas te tentationes perpeffum, pluresque perpeffurum: sed ex his omnibus liberat te Deus. Vidi quàm hac nocte infestus tibi fuerit satan: sed cum tu illum cum ignominia abegisses, in me furibundus incurrit, adeoque cæcidit latus meum, ut verear aliquam è costis contractam. Itaque sentio improbo illi fortiter tibi oblectandum esse, nè ex te victoriam reportet.

Multis calamitibus & iniurijs infestatur. Rom. 5. Catalogus virtutis eius. Verum cum sentiret hostis tartareus machinationes suas aduersus Christi seruum frustra adhiberi, conatus est per suos efficere administratos, quod per se non potuit. Itaque instigauit quosdam, qui eum varijs afficerent contumelijs & multis iniurijs irerent, atque ita cum dedecore cogere in Gallias remeare. Sed ille fundatus supra firmam Petram, verbis eorum nihil perturbatus est, sæpè illud Apostolicum versans in pectore: Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò spes: spes autem non confundit. Cum igitur filij degeneres in his processum non haberent, de molienda ei nec tractare coeperunt: iam sacro inclusum in mare demergere, modò cultellis confodere, aliàs Vuandalis eum vendere, crebrò verò etiam secutibus in eius cerebrum impactis eum perdere cogitabant. Sed præpotens Deus, cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, dissipauit consilia eorum, & fideli seruo suo fecit etiam cum tentatione prouentum. Cur autem in eum tam malè animati essent, ea causa fuit, quòd instituta Ordinis volebat exactè obseruari, nec patiebatur eos per abrupta vitiorum ire precipites. Erat enim sanctæ religionis cultor indefessus, Ordinis sui sacræque institutionis conseruator admirabilis, vitiorum rigidus profligator, virtutis amator egregius, honestatis & sanctimonix totius diligens inuestigator & doctor: in castigando seuerus, in corrigendo sedulus, in exhortando suavis & placidus, in reddenda ratione modestus, in sermone verax, in iudicio iustus, in rebus eius fidei commissis integer & fidelis. Consolabatur ægros, pauperes & peregrinos benignissimè curabat, insistebat vigilijs, ieiunijs, crebris precibus, curam sui gregis gerebat perpetuam, assiduis precibus eum Domino cõmendans. Fratribus noctu quiescentibus, preces nocturnas ipse anteuertebat, multisque gemitibus pro illorum salute Christi clementiam implorabat. In sermonibus, quibus fratres solebat ad pietatis studia incitare, facillè soluebatur in lachrymas, adeò ut sæpenumèrò auditores ad cordis cõpunctionem & poenitentiam permouerentur. Zelo autem Ordinis siue instituti sui inflammatus, interdum superbis & tumidis rigidum se præbebat, transgressoribusque mulctam irrogabat. Nouerat enim pro ijs omnibus se Deo rationem exactam redditurum, qui eius vel exemplo vel silentio à recto itinere ad deuios vitiorum calles aberrarent. Si qui verò fuissent mente præfracta, & ad petendam pro suis culpis veniam obstinata, ut illos suo exemplo emolliret, ab eis veniam petebat, licet id pro sui muneris dignitate minimè deberet.

In persecutionibus, quæ ei tum à discipulis, tum ab alijs inferebantur, constans erat & patiens, omnesque sua tolerantia vincebat. Clemens in primis & misericors fuit in peccantes in ipsum & deinde veniam petentes, eosque hilariter & comiter excipiens, pro illorum erratis fleuit largiter, & pro respiciencia Domino gratias vbere egit. Charitatis fuit sectator indefatigabilis, obrectationum & inuidiæ hostis capitalis. Verba inanija & indecora siue ab honestate aliena minimè proferebat, risum ineptum respuebat, neque ab alijs eiusmodi verba audire sustinuit. Sermo eius omnis erat de pace, de concordia, de humilitate, de mansuetudine, de honore quoque, quem sibi inu-

tuò fratres impendere deberent, sicut dicit Apostolus, honore inuicem prauentientes. Rom. 12. Lektioni assiduus vacabat, præcipuaque in Deum & res diuinas deuotione ferebatur, nec vnquam sine magna necessitate à nocturnis diurnisque precibus in ecclesia persoluedis voluit abesse. Circa deuotionem in templo psallentium & sacri altaris ministerium sedula animi cogitatione versabatur, & quos erga hæc maiori feruore & pietate præditos nouerat, eos tenerrimè diligebat. Cilicio ad mortem vsque carnem maceravit. Mensa frugali vsus est, nec tam sui corporis refedtionem, cum esset miræ abstinentiæ, quàm pauperum & infirmorum, quos paterno fouebat affectu, resollationem spectauit. In lectulo suo nihil præter lancum pannum (Author lancotum vocat) straminibus impositum, aut, si esset acre gelu, pelles vrsorum habebat, nisi morbi grauis molestia eum mollioribus rebus vti compulisset. Sicut autem modico erat victu contentus, ita etiam corporis indumentis. Monasterium sancti Thomæ Apostoli in loco, qui Paracletus vocatur, primus ipse construxit, institutumque S. Augustini eius habitatores sectari voluit, accedente etiam priuilegio Pontificis maximi Alexandri. Miracula.

Multis verò miraculis seruum suum Christus cohonestauit & fecit admirabilem. Quidam dysenteria vexatus in pago, qui ab incolis Medellis dicitur, in visu audiuit, ut de cibo Abbatis Vuilhelmi ederet, nec se dubitaret ab illo morbo liberatum iri. Credit homo, misit qui Abbatis cibos adferret, comedit, seque sensit sanitati restitutum.

Est pagus monasterio illi vicinus, Naduuet vocabulo. In eo puella tanto cruciabat dolore morbi cuiusdam, ut per triduum quasi exanimis iacere videretur, nisi quòd calor vitalis in eius mēbris sentiebatur. Adstant cognati, & haud secus atque mortuam lugebant. Mater puellæ Brigida, quæ iam aliquot dies & noctes apud eam perungi manserat, die quarto leuiter obdormit, videt in somnis adstantem matronam niueo habitu indutam, ipsique dicentem: Multum affligeris incommodis filia tua: sed si iusseris ei ferri reliquias ciborum Abbatis Vuilhelmi de Paracletto, videbis breuè incolumem. His dictis, illa disparet, mulier euigilat, refert visã & audita omnia ijs, qui aderant: illi monent obtemperandum, quandoquidem ille Abbas à multis pro sancto haberetur. Abit mulier prope, indicat fratribus quibusdam eius monasterij visitationem, illi narant Abbati: Abbas, ut erga afflictos semper erat pietatis visceribus affluens, pisciculos & sorbitiunculam sibi præparatam iubet tradi mulieri: illa hilariter accipit, festina redit domum, sorbitiunculam in os filia infundit, cumque tertio id faceret, reuixit puella & attraxit spiritum, atque post paululum resedit, quæ iam inter mortuos computabatur: accedentibusque ad eam amicis, ait: Confido in Domino, me precibus & meritis Vuilhelmi Abbatis reualuisse. Et hæc quidem nos habemus ab ijs, qui præsentibus interfuere, & scimus veraces illos esse.

Monachus quidam Cisterciensis Ordinis, Haquinus nomine, incola monasterij, quod Estrom vocant, multis annis ex pectoris obstructione & angustia, tanta laborauit raucedine, ut vix etiam ab adstantibus posset internosci quid diceret. Multa quidem illi malo remedia adhibuerat, multas medicorum potiones hauserat, sed frustra. Incidit tandem illius animo, ut Abbatem Vuilhelmum adiret. Non cunctatur ille, venit ad virum Dei, rauco murmure explicat pectoris vitium, preçatur obnixè, velit manu sua contingere guttur languidum. Ille exprimens signum Crucis, tangit guttur & ait: Sanet te filius Dei: monachus verò sensit caeleste remedium. Nam sensim dilatata arteria anhelii pectoris, organum vocis magis magisque reformatur. Profectus quandoquæ Romam fuerat vir Dei, cum posse rediret, inter Alpiu rupes equus famuli eius adeò attriuit pedem, ut ingredi non posset. Doluit id summò operè viro sancto: Itaque rogat Deum, ut ob merita sanctorum, quorum sacras reliquias secum detulerat, equum sanet. Deinde tangit equi pedem, & ille redditur expeditus ad iter.

Incidit quòdam tempore vir sanctus in morbum grauem, qui ei quoque viuendi spem auferret. Nocte autem Dominicæ diei, morbo acrius sæuiente, B. Genouefam virginem, quam impensè amabat, sedulo rogauit, ut apud Dominum pro ipso intercederet. Deinde somno correptus, videt sanctam virginem ad lectuli sui pedes adstantem, facieque iucunda & blando sermone ita ipsum consolantem: Noli timere, quoniam bonum Dominu habemus. Ille eam agnoscens, gratias egit, quòd ad ipsum venire dignata esset, rogauitque quisnam ille esset Dominus. Respondit S. Genouefa: Iesus filius Dei. Ille audito hoc mellitissimo nomine, valdè exhilaratur, atque post paululum euigilans, sentit se incolumem. Multa alia per seruum suum Christus fecit miracula.

cula: sed tempus est, vt ad felicem eius describendam obitum quandoque nos confereamus.

Visio eius.

Ante annos septem, priusquam migraret à vita, nocte quadam in visione adstitit ei vir quidam eleganti vultu, veneranda canitie, dixitque illi: Septē dies viues. Illo disparente, vir sanctus mansit sollicitus, nesciens quinam accipienda essent, quæ audierat. Iam septem dies exegerat sospes: itaque putat septem hebdomadas, aut menses septē, aut certē totidem annos significari. Castigans igitur corpus suum, licet etiam ante Dominum tora mentis intentione dilexisset, illiusque mandatis accuratè paruisset, ab eo tamen tempore vsque ad supremum vitæ suæ diem, adeò carnem suam crucifixam cum vitijs & concupiscentijs, vt antea vita, huius extremæ comparatione, delicata videri posset. Nemo cum tunc sine lachrymis orantem vidit: & cum Missæ sacrificium offerret, ita inflammabatur, ac si Dominum in carne presentem pati & excruciarī cerneret. Longum est hinc referre, quibus sese vigilijs, ieiunijs, precibus affligerit, & Domino holocaustum præpararit. Atque vt hinc probatior & purgator exiret, immisit Dominus in totum corpus eius vlcera, quæ ille patienter tolerauit. Iam septimus uerbatur annus, & sacrum agebatur Quadragesimæ tempus, à cunctis fidelibus sancta deuotione obseruandum: eratque vir Domini sedulo occupatus commemorandis nouissimis suis, & quotidie cum summa cordis contritione & lachrymarum profusione atque multa cum reuerentia sacrificiū Missæ Domino offerebat, & corporis & sanguinis eius sacrosancta communione sese præmuniebat. Ea autem die, quæ Cœnam Domini proximè antecedit, cum esset in cubiculo cum quibusdam fratribus, conquestus est Prior se illam noctem habuisse longè omnium molestissimam: ille contra affirmabat, se nunquam potitum esse nocte lætiori atque iucundiori. Vidi enim, inquit, Dominum Iesum: cui duo alij aderant, & ego tertius accessi, & ineffabili sum delectatione affectus. Respondit Prior: Forstian, pater sancte, Dominus Iesus te accitum venit ad regnum suum, sicut pollicitus est, priusquam in hoc regnum te conferres. Tum Abbas suspirans & fletibus ora perfundens, Fiat mihi, inquit, secundum uerbum tuum.

Quadragesimæ tempus.

Vidit Christum.

Postero die, qui erat Cœnæ Dominicæ, ad sacram aram sacrificaturus accessit, & omnibus fratribus Eucharistiam suis manibus porrexit. Peractò sacrificio, cum circa pauperes suscipiendos mandatum Domini implerēt, ultimam cum fratribus cœnam facturum ingreditur. Quis hinc uerbis possit dignè exprimere, in ea cœna quam serenum & iucundū omnibus vultum exhibuerit? Qui tum interfuere, videre sibi uisi sunt quedam futuræ beatitudinis in eius vultu haud obscura indicia: tanta in illo præter solitū lætitia relucebat. Neque id mirum, quando totum eius pectus iam spiritus sanctus sua præsentia compleuerat, in eoque suauiter quiescebat, spesque certa propediem adituræ felicitatis & gloriæ ineffabile eius cordi gaudium adferebat. Iam ante annos duodecim cuidam ex eius discipulis, Gerardo viro religioso Dominus eius futuram gloriam reuelauerat. Cum enim ille suo in lecto quiesceret, per visum quidam illi dixit maturæ ætatis vir: Surge, sequere me. Ille surgit, & sequitur præcedentē ad loca ignota. Tandem ad quandam planitiem amplissimam & floribus amoenissimam perueniunt, in qua erat domus miræ amplitudinis, ex marmore constructa. In eam ingressi, tantam luminis claritatem, tantam odoris suauitatem, tam miram & incomprehensibilem iucunditatem hauriunt, vt uerbis explicari non possit. Erat uero illic sedes posita, gemmis & auro mirificè ornata: in eaque uidebatur corona aurea, lapidibus preciosissimis intexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis induti, qui lamina aureas & gemmas ad coronæ absolucndū decorem compingebant. Strepente fratre ad harum rerum conspectum, is, qui cum eò adduxerat, ait illi: Scis, cuius hæc sit sedes & corona? Illo se nescire affirmante, ait: Hanc sedem tum uester Abbas promeruit, quando conuersus ad Dominū, pro eius amore opes & copias & omnem mundi gloriam contempsit, & seipsum abnegans, eius crucem sustulit in humeros stationibus, quas pro Ordinis obseruantia pertulit & adhuc perpassurus est, perfecta fuerit, coronabitur.

Compitur lateris acri dolore.

Indè febricula.

Peracta cœna, surrexit vir sanctus, vt lauaret fratrum pedes: sed grauissimo lateris dolore impeditus est. Itaque recessit. Morbo autem magis magisque ingrauescente, in lecto reponitur, ubi quod supererat eius dici & noctem dimidiam cum magno cruciatu exegit. Deindè dolor ille abscessit, & febricula successit. Deficientibus sensim corporis

corporis uiribus, in sabbato sancto fratres eum hortabantur, vt sacram unctionem perciperet. At ille libenter se illius sacratissimæ noctis vigilijs interesse uelle aiebat, mirabili seruitore in census erga cultum diuinum: sed neque uirum imbecillitas, neque fratres, id vt faceret, permittebant. Designati autem sunt certi fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus unum ad se accersiens, Scis, inquit, fili, quia noua adest solennitas, Christianis omnibus ueneranda. Itaque & nos debemus nouis uestibus indui: affert, quæso, ad me uestem, quam habes, vt illa induar. Intellexit ille facillè, quam diceret uestem, artulitque ei nouum cilicium, eoque, prius ablato ueteri, eum induit. Rursum autem admonetur ab adstantibus vir sanctus, vt sacram unctionem admitteret. Respondit ille: Præstante Domino meo Iesu Christo, lucem expectabo. Iam aurora rutilante, cum canerent in ecclesia fratres, Vt uenientes uergerent Iesum, Prior accitis aliquot fratribus, chorum exijt, sacrum oleum secum ferens. Vir sanctus illo ueniente, tendebat ad extrema, atque hoc solum crebro repetebat, Cito, cito. Peracta indè sancta unctione, depositus est super cinerem & cilicium: sic enim decere mori Christianū, iam olim dixerat beatissimus Martinus Turonum episcopus. Ibi tum feliciter emisit spiritum octauo Idus Aprilis, anno Christi 1202. ætatis uero suæ nonagesimo octauo, à suscepto uero Abbatis officio quadragesimo. Eius religiosi filij sacrum corpus illius cum hymnis & canticis, quibus permixta erant lachrymæ & gemitus, in ecclesiam detulerunt: cumque ad sedes suas se recepissent. Te Deum laudamus, in choatum est, & matutinæ laudes Dominicæ resurrectionis, non quidem absque luctu & lachrymis, sed tamen debita cum ueneratione, absoluta sunt. Vide hinc lector, quam sit uerè mirabilis Deus in sanctis suis. Nam neque sine gloria fuit patris huius uita, neque mors sine gratia, immò uero in conspectu Domini multum preciosa: quippe qui illo die receptus sit à Christo in paradysum, quo ipse uictor ab inferis resurrexerat. Die secundo Paschæ humatum est corpus eius ante altare S. Thomæ apostoli, quod ipse edificarat, domino Abbate Turkillo ecclesiæ B. Mariæ de Efrom cum suis monachis funeri eius officia debita exhibente, multisque tum è Clero, tum è populo cum magna deuotione accurrētibus, vt eius exequijs interessent. In eo autem loco Dominus noster Iesus Christus ad laudem & gloriam nominis sui per beati uiri suffragia vsque in præsens innumera præstat beneficia, qui toto corde ipsum quarunt: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Sed ô quantus erat hinc luctus omnium, maximè uero discipulorum eius: qui licet de tanti patris gloria cælesti nihil ambigerent, eius tamen orbatæ præsentia, humano ducti affectu, mœrebamus. Dies festi nostri conuersi sunt in luctū, & sabbata nostra in lamentationem: tamen si gaudere potius nos oportuit, quod quem magistrum habueramus in terris, deinceps intercessorem habituri essemus in cælis, si doloris acerbitas rationem admisisset. Sed benedictus Deus, qui mœrorem nostrum uertit in gaudium. Nam post transitum patris nostri, iuuenes nostri uisiones uidebant, & seniores nostri somnia somniabant: unde coniecimus quod propediem esset Dominus miraculaturus sanctum suum.

Erant duo iuuenes ex beati patris familia, diuersis per id tempus in regionibus constituti, quibus hora mortis eius oblata est uisio, non nihil quidem diuersa, sed utraque plena fide & digna memoratu. Alter ex his, Nicolaus nomine, à monasterio aufugerat, & dabat operam literis Hildesij, quod est Saxonie oppidum. Is uidit personam quandam sibi ignotam, in stola candida cæli scandere, & intra albicantes nubes irà recipi, ut tantum pedes & extremæ uestes cernerentur. Stetit igitur affixis cælo oculis admirandus: sed mox adest quidam sciscitans, quid ita miraretur. ac deindè subiungens: Hic homo, quem uidisti in cælum recipi, Abbas tuus est, qui multa patientia uicit seculi persecutiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permansit in mandatis Domini sui. Expergestus Nicolaus, ducitur penitentia, reditque ad suum monasterium, & emendationi se offerens, hanc uisionem omnibus enarravit. Alter, Godmundus nomine, in monasterio Sora degens, sub auroram eius diei, qua Christi resurrectio celebrabatur, aspicebat in uisione, penè tamen uigilans, multitudinem angelorum dulcissimè canentium. Ex ijs duo angeli, ineffabili splendore conspicui, quendam ætate maturum, uestimentis sacerdotalibus ornatum, dextra lauaque sustentabant, eius brachia suis humeris retinentes innixa, sicque ad cælum vsque procedentes. Hos autem sequebatur diabolus cum multa furentium atque stridentium dæmonum turba: sed angelis cælos

Sub morte induit nouū cilicium.

Accipit extremam unctionem.

Obit.

Psal. 67.

Habes hic auctorem, fide dignū, licet se non nominet.

Visio i. de eius beatitudine.

ii. Visio.

penetrantibus, ille tristis via qua venerat, retrocessit. Ex socijs autem eius quidam infirmus claudicantium lento sequebantur gradu, quorum vni dixit Godmundus: Adiuvo te per filium Dei, vt dicas mihi, quid sibi velint ea, quae vidi. Ille toruo vultu & obliquis luminibus cum intuens, ait: Abbas tuus Vuilhelmus angelorum obsequijs in caelum est deportatus: nos autem venimus aliquid iuris nostri in eo inquisituri, sed vim passi ab angelis, discessimus inanes. Manè surgens adolescens, omnia suo magistro cunctisque, qui illic aderant, exposuit, & tandem ad domum nostram reuersus, eadem nobis quoque retulit, acceptoque religionis habitu, Deo militare coepit.

Miracula post obitum eius.

Post obitum autem suum vir sanctus multis claruit miraculis, factusque est omniparte ingens hominum concursus, videre cupientium ea, quae fiebant apud eius sacras reliquias mirabilia. Dæmoniacy purgabantur, paralyticy reddebantur incolumes, caeci videbant, claudi gradiebantur, audiebant surdi, musi loquebantur: contracti & genibus humi reptantes, erigebantur: leprosi sanabantur, mortui reuiuifcebant: & penè exanimes, ab ipso mortis aditu ad lucē reuocabantur: nec homines modò, sed etiam pecora curabantur: aëris tēpestas sopiebatur, & sauiens maris vnda comprimebatur. Possent hīc multa commemorari sanè admiranda, quae vel audiimus, vel vidimus in Paracleto, vbi sacrum eius corpus conditum est: sed ipsa multitudo nos, nē id fiat, dehortatur.

SANCTI CALLIOPII VITA ET MARTYRIUM, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

7. Aprilis. S. Calliopij parentes.

Theoclia mulier quaedam pia, ac timens Deum cum tota familia sua, multas faciebat eleemosynas, & sanctè vivebat. Hæc viro nupsit senatorio, qui nullos ex ea, quoniã erat stertilis, liberos suscipiebat: Dei tamen munere tandem concepit. Sed cum adhuc vterum gereret, maritus eius defunctus est. Quamobrēm in magna opulencia filium peperit, & Calliopium appellauit, qui in omni diuinarum literarum sapientia educatus est. Erat autem Pergæ Pamphyliae patricius. Verum cum eo tempore contigisset, vt idololatriæ error vigeret, & veritas conderetur, & multi sacrificarent idolis, sanctus Calliopius assidue ieiunijs & precationibus incumberebat. Quod cum ad Iudices delatum esset, beata mater eius Theoclia consuluit filio, vt vitandi iudicij causa, aurum, vestimenta, seruosque sumeret, & illinc nauigaret. Pompeiopolim igitur Ciliciæ se contulit. Vbi cum impius præfectus Maximus Bacchanalia, & ludos, & choreas, & conuiuia idolis celebraret, admirabatur pius adolescens, quam illa essent. Ipse enim ieiunijs perpetuò vacabat. Ab illis igitur, qui aderant, perceptatus est, quid illud esset. Qui cum respondissent, deorum esse celebritatem: Veni, inquit, & tu, vt conuiuij particeps fias. At ille: Christianus, inquit, sum, & Christum ieiunijs celebri, nec quæ sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata, licet in os eorum, qui Christum colunt, ingredi.

Armat se precibus & ieiunijs assiduus.

Hæc cum ad aures Præfecti peruenissent, iracundia plenus, iussit eum in iudicio sisti. Quod cum esset factum: Ecquod, inquit Maximus, nomen est tibi? Christianus sum, inquit, & Calliopius vocor. Cur, ait Maximus Præfectus, cum per orbem vniuersum deorum celebritas peragatur, tu in isto errore persistis? Vos, inquit Calliopius, in errore tenebrisque versamini, qui, relicto Deo viuente, qui caelum & terram, & quæ in eis sunt, omnia Verbo procreauit, saxa sensus expertia, & ligna putrida, quæ sunt manuum impiarum opera, colitis & adoratis. Adolescens, inquit Præfectus, te petulantem reddidit, & magnos tibi cruciatus parat. Dic igitur, è qua gente sis, & ex quo genere. E Pamphylia sum, inquit Calliopius, & patricius genere, & quod nobilissimū est, Christianus. Dic mihi, Præfectus inquit: Parètes habes? Mater, respondit Calliopius, superest: nam pater iam diu defunctus est. Per solem ac deos omnes, Præfectus inquit, si vis esse pius & dijs immolare, filiam, quam vnicam habeo, tibi vxorem dabo. Si vxorem, inquit Calliopius, ducere decreuissim, non prius filiam tuam acciperem, quam mater mea id sciret & approbraret. Verum sic habeto, me Christo meo credidisse, & puluerem hunc,

Constantis responsum sancti adolescentis.

hunc, quem Deus conflauit, & ad similitudinem suam fecit, purum & sine macula ante Christi tribunal sistendum esse. Quamobrēm fac, quæ tibi videntur: ego enim Christianus sum.

Sceleratissime, inquit Maximus Præfectus, istiusmodi verbis futurum putas, vt ira commorus, te celeri supplicio necandum curem? Falleris. Neque enim id faciam: sed corpus tuum omni cruciatuum genere confectum, in ignem conijciam. Quanto, inquit Calliopius, pluribus me tormentis excruciabis, tanto mihi ea perferenti corona splendidior contextetur. Nemo enim, vt scriptum est, coronabitur, nisi legitime certauerit. Tunc Maximus iussit, vt ei vinclo, plumbatis virgis omnia ossa confringerentur. Beatus autem Calliopius, dum vapularet: Gratias, inquit, ago tibi Christe, quia dignus effectus sum, qui propter nomen tuum verbera sustinerem. Mihi, inquit Maximus Præfectus, obtempera, & dijs immola, vt patriam videas, & matrem tuam, & nē spoliaris diuitijs ac fortunis tuis. Tormentorum enim sentis accerbitatem. Dulcedinem, inquit Calliopius, promissæ à Christo quietis degusto, & tormenta non sentio. Nec in aliena regione me esse puto, cum Domini sit terra, & plenitudo eius. Et hīc quoque patriam cerno, matremque meam. Nam mater mea, est Christi ecclesia sacrosancta: & patria mea, est caelestis illa Hierusalem. Nostra enim conuersatio in caelis est. Quod si mihi corpoream matrem obijeas, audi quid Christus Deus meus dicat: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Nam quod ad diuitias pertinet, eas negligo, & malo Christi Cruce affligi, quam caducis stulti mundi delicijs frui.

2. Tim. 2.

Gratias agit inter tormenta.

Psal. 23.

Matth. 10.

Maximus præfectus: Quam est, inquit, excors. Crudis nervis ventrem eius cædite, dicentes: Noli vnum pro alio stultè respondere, sed aptè ad interrogata. Insane, inquit Calliopius, & quavis fera crudelior, & à Christi pietate, qui in caelis est, aliqne, tibi veritatis rationem expono, quam tu animi oculis non cernis, aures occludens, nē Domini sermonem exaudias, & contra legum præscripta iubes me, tanquam homicidam, verberari? Rotam, inquit Præfectus, colloca, & magnum ignem succendite. Rotæ tanta vi alligatus est adolescens, vt rotus discerperetur. Quo quidem cruciatu cum acerbissime angeretur: Christe, inquit, præsto sis seruo tuo, vt ad finem vique laudetur in me nomen tuum, quamuis indignus sim seruus tuus: Et cognoscent omnes, eos, qui in te sperant, non confundi in aeternum. Statim igitur accedens angelus Dei, flammam carbonum extinxit: & ministri, cum vellent rotam voluere, non poterant. Delicata autem ipsius membra totam rotam sanguine consperserunt. Erat enim acutis gladijs circummunita. Iussit autem Præfectus eum solui, & à rotam dimoueri. Spectatores dicebant, iudicium illud iniquum esse: & dolebant, quod talis adolescens tam acerbè torqueretur. Sed Maximus: Nonne, inquit, dixi tibi, te adolescentia esse petulantem, & propterea grauioribus cruciatibus affectum iri? Canis, inquit Calliopius, impudentissime, tu me sic alloqueris, quasi crudelissima recusem aut deprecator tormenta tua. Infelix, inquit Præfectus, credis te contumelijs effecturum, vt te celerius occidendum curem. Verum haud ita erit. Deis igitur immola, vt quæ reliqua sunt, tormenta lucrifacias. Non permittet, inquit Calliopius, Christus meus, vt puram meam in Deum fidem peruertas. Arbitrato tuo corpus excrucia, recepturus à Deo in die iudicij merita præmia. Quia enim mensura metiris, eadem remetietur tibi. Ferreis, inquit Maximus, catenis vincum in interiorum carcerem conijcite: nemo curam illius gerat: nemo impiorum amicorum ad eum accedat: beatum se putet ob ea tormenta, quibus propter ipsius impietatem aduersus deos affectus est. Statim igitur vincus in carcerem interiorum coniectus est, vbi sine intermissione Deum laudabat.

Immaniter cruciatur.

Diuitijs adiuuatur.

Ducitur in carcerem.

His auditis, mater, facto testamento, ducentos quinquaginta seruos libertate peculioque donauit: & quidquid auri, aut argenti, aut vestimentorum habebat, pauperibus reliquit: possessiones autem Ecclesiae sanctæ largita est. Tum celeriter in Ciliciam ad sanctissimum filium suum Calliopium contendit: & in carcerem ingressa, procidit ante pedes eius, & vulnerum cruorem absterxit. Sanctus autem Calliopius catenis, & corporis tumore ex verberibus contracto, cohibebatur, quominus posset assurgere, & ad matrem accedere. Sed ita locutus est: Opportunè venisti, mater, vt testis esses Christi cruciatuum. Mater autem filij corpus aspiciens dilaniatum: Beata ego, inquit ad sanctissimum filium suum Calliopium, & beatus

Mater eius possessiones suas ecclesie largitur.

Gratulatur fructus ventris mei, quoniam, vt Anna, dicaui te sacrum munus Domino Iesu Christi sibi de filij perfectione. Manfit autem totam noctem illam in carcere ad ipsius pedes prostrata. Simul autem ambo precabantur, & laudabant Deum. Et circa mediam noctem magna lux carcerem illustrauit, & vox eos sic allocuta est: Vos estis sancti Dei & Christi confessores, euerforesque idolorum, qui patriam & pecunias reliquistis, vt cum Christo patere mini.

Calliopij
egregia cō-
stantia.

Crucifigi-
tur deor-
sum verso
capite.

Cum autem illuxisset, Præfectus, Voca, inquit, Christianorum sectæ studiosum Calliopium. Demetrius autem centurio ad Calliopium: Nunc saltem, inquit, ab insania discede, & Imperatorum decretis obtemperans, dijs sacrificia, vt viuas: alioquin vt magister tuus suffigeris in crucem. Admiror, inquit Calliopius, impudentiam tuam, qui cum sæpè ex me audieris Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, & in Christo victurum, tam impudenter pergas veritatem oppugnare. Festino eandem, quam magister meus pertulit, mortem oppetere. Hæc cum ille dixisset, Præfectus expressis martiris animaduertens eum à proposito deduci non posse, sententiam tulit, vt quinta sabbatorum Paschæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligens, quinque nummos ministris dedit, vt cum contraria ratione, quam Christus Dominus crucifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur sabbatorum pronus in caput crucifixus est, & die parasceues animam egit. Et vox de cælo audita est, ita sonans: Veni cuius Christi, & cohæres sanctorum angelorum.

Mater verò sanctissimi ac beatissimi filij corpus complexa, & Christum laudans, in eius complexu spiritum reddidit. Et accedentes fratres, eorum corpora in loco sacro sepelièrunt, collaudantes patrem & filium & spiritum sanctum: cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

VITA S. AIBERTI MONACHI ET PRESBYTE-
RI CRISPINIENSIS MONASTERII, BONA FIDE CON-
scripta à Roberto archidiacono Austrorandiae, vel Ostrorandensi
eius equali. Plerumque stylus mutatus est in grati-
am lectoris per F. Laurentium
Surium.

P R A E F A T I O .

Sicut olim statuae triumphantium & agonistarum, vel arcus triumphantium, in quibus triumphus & simulacra egregiorum virorum ob recordationem eorum, quæ ab illis fortiter & præclare gesta essent, expressa cernebantur, erigi solebant, vt ea inspicientes, ad illorum imitationem accenderentur: ita facta & dicta illustria sanctorum Patrum, literis mandari solent, vt ea vel legentes vel audientes, animis inflammentur ad eorum rerum sectanda studia, quæ sint dignum relatione, tum scripto ad posteritatis notitiam transmitti. Qua ego ratione permotus, vitam sancti Confessoris Christi Aiberti, quem admodum à religiosis & veridicis viris, maxime autè à domino Alulpho religioso monacho, qui eius secreta præceteris melius nouerat, accepi, pro mei ingenij mediocritate diligenter enarrare constitui, vt qui eam vel lectione vel auditione cognouerint, sanctum virum, si non omnem, saltem aliqua ex parte imitari nitantur, aut certè deuotis ab illo precibus obtineant, vt apud Dominum fiat ipsis pius intercessor & promptus adiutor. Valdè enim indecorum & turpe nobis est, si tanti viri res gestas silentio tegi patiamur. Immo verò, quando Dominus sanctum suum mirificauit, præstando illi vires tum agendi tum patien di mirabiliter, nos quoque pro fraternæ charitatis debito, cultiori sermone eum celebrare deberemus, si facultas diserte & eleganter scribendi supererit: vt dictionis splendore & suauitate, lectoris vel auditoris animum ad suscipiendam eorum, quæ relaturi sumus, imita-

Habes hinc
huius histo-
riæ fidem.

imitationem efficacius permoueremus. At si facultas deficit, non tamen deest prompta voluntas. Itaque precemur spiritum sanctum, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus est, vt ad laudem & gloriam nominis sui & fidelis serui sui, ad nostram quoque & aliorum utilitatem ea, quæ de sancto viro commemorare decreui, ita, vt par est, mihi donec explicare.

SEQVITVR HISTORIA.

Beatus Aibertus, sacerdos Christi egregius, in territorij Tor-
nacensis pago, quem Espeen vocant, originem duxit, ma-
gis tamen suis virtutibus & sanctis operibus, quam profa-
pia insignis: tamen alioqui parentes habuit religiosos &
honestos. Pater eius, miles fuisse creditur, Albaldus no-
mine: mater, Heluidis dicta fuit. Vterque liberæ condi-
tionis & probus, Deumque & timens & amans. Et quia,
scriptura teste, Generatio rectorum benedicetur: credi-
mus eos pro suæ merito bonitatis procreasse filium, cæ-
lesti benedictione dignum, vt sequentia luce clariùs edo-
cebunt. Vt autem recto & naturali ordine sancti viri res
gestas scribendo prosequamur, primò omnium dicendum est, quæ futuræ sanctita-
tis adhuc puer de se indicia præbuerit, non litera docente, sed sancto spiritu: qui
ubi vult, spirat: & cui vult, adspirat: Cum enim etiamnum paruulus esset, sapilli-
me consuevit clam noctibus è lecto surgere, flexisque genibus & membris humi
prostratis, terram innumeris exosculando vicibus, tenerum corpusculum fatigare:
Optabat verò, nè quis omninò id resciret, sed tandem latere non potuit. A famu-
lis namque domus depræhensus est. Quod ubi cognouit, nolens habere sui laboris
testem, nisi Christum, cui se displiciturum verebatur, si hominibus placere: in
ouile secessit, existimans illic secretiùs se eiusmodi exercitijs vacaturum. Sed hic
quoque tandem inuentus est, cum nimia genuum curuatione defessus, humi pro-
stratus iaceret. Nec tamen cessare voluit, sed quoad licuit ab hominum conspectu se
subducens, alia captabat suis studijs apta diuerticula, opportunosque recessus. Nole-
bat sapiens puer fauore populari mercedem in calis repositam corrumpere. Et certè
quicquid pro rectè factis humanas aucupatur laudes, non est sanæ mentis, immò planè
desipit, non attendens illud Apostoli: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus
non essem.

Nec solùm hac ratione pro Christi amore suum affligebat corpusculum, sed
etiam crebris ieiunijs illud valdè macerabat. Solebat autem illis diebus, quibus iei-
unium ipse sibi indicabat, parùm aliquid pomi aut alterius rei degustare, vt si for-
talis à patre, nolente vt paruulus ieiunaret, interrogatus esset, num comedisset,
posset citra mendacium respondere, se sumpsisse cibum. Forsitan enim audierat:
Quis quod mentitur, occidit animam. Longè verò ille aberat à mendacio & iura-
mentis, qui nec ludicra quidem aut ociosa soleret verba proferre, in die iudicij de
verbis ociosis nequaquam rationem redditurus. Non est autem silentio premen-
dum, quòd cum in agro seruaret patris pecora, audito campanæ sono, illis reli-
ctis, ad ecclesiam confugit, laudes cum precibus diuinæ maiestati pro suo captu
oblaturus. Poterat in illum quadrare, quod in Psalmo legitur: Ex ore infantium &
lactentium perfecisti laudem. His virtutum & piarum actionum quasi primitijs qui-
busdam religiosus puer imbutus, maiori accedente ætate, duce sancto spiritu, ad ma-
iora contendit. Frequenter enim ecclesiarum limina terens, verba vitæ cum multa
animi deuotione auscultauit. sciebat enim dictum à Domino Salvatore: Beati qui au-
diunt verbum Dei, & custodiunt illud. Porrò verò lasciuia & oblectamenta mundi
sensim magis ac magis abominans atque fastidians, constituebat vni omnipotenti va-
care Deo. Timebat enim, nè si mundi fieret amicus, inimicus Dei efficeretur. Itaque
archius vitæ genus complecti desiderans, mundanis illecebris paulopost omninò nun-
cium remisit.

Qua autem ratione ad eam conuersionis gratiam peruenerit, vitam mutarit,
mundo valescerit, quo etiam ordine & labore per angustam & arctam viam ad De-
um

um feliciter commigrarit, operaprecium est referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in ædibus paternis iuuenis degeret & laicus, sed sanctitatis, vt dictum est, studiosus, fortè quodam die mimum audiuit cantionem quandam depromentem, qua conuersio sancti Theobaldi & vitæ eius asperitas felixque obitus continebatur. His non corporis duntaxat, sed etiam cordis auribus accuratè perceptis, tanta repente est gratia diuinitus compunctus, vt secum statuerit neque carne, neque sanguine, neque lineis deinceps vti pannis, sed lancis & cilicinis, atque in frigore & nuditate omnipotenti Deo hilariter seruire. Cœpitque studiosè expetere consortium religiosorum virorum, cum quibus fame, siti, ieiunijs, vigilijs, crebrisque precibus corpus castigaret, & in spiritûs ac rationis seruitutem redigeret. Cumque in hoc totus esset, quodam peregrino, quem pater eius hospitio receperat, duce & indice, inuenit virum magnæ sanctitatis & miræ abstinentiæ, sacerdotem egregium Iohannem in quadam solitudine commorantem, ab hominum strepitu & conuersatione semota, in qua etiam ferebatur sanctus Domitianus fuisse. Erat autem is presbyter monachus Crispiniensis, sed permisso domini Raineri Abbatis Crispiniensis, desertum illum incolebat locum. Huic igitur vir venerabilis Aibertus charitatis fœdere iungitur, vt vno spiritu & pari voluntate Domino famularentur. Quantas autem miseras & calamitates, quantumque inopiam pro spe vitæ æternæ illo in loco patienter tolerarint, non facile possit singulatim explicari: nec tamen à precibus & Dei laudibus cessauere. Premebantur frigore & nuditate, premebantur magna annonæ penuria. Multi abscedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis & radicibus herbarum, quarum tamen ijs in locis copia non suppetebat. Et quid ego multis persequar horum virorum afflictiones, pro Christi amore vltro susceptas? Ex illis ieiunijs, vigilijs, precibus, illa frigoris tolerantia & nuditate adedè & macie & pallore confecti videbantur, vt humanam speciem propemodum non referrent. Vt enim ipse pater Aibertus retulit, cum aliquandò urgente necessitate extra illum habitationis suæ locum esset egressus, videntes eum pastores hirsutum & vilibus pannis deformem, aufugerunt, monitum se vidisse arbitrati. At etiam se plerumque tantos à frigore angores sustinuisse, vt vestem, quam monachus exuerat, Missam celebraturus indueret, timens nè interim vi algoris extingueretur.

Mira inedia.

Rom. 8.

Iacob. 2.

Rom. 9.

Iacob. 1.

Nota iter difficillimū.

Sæpè per hyemem vsu illis venit, vt pane deficiente, glacie cōfracta, herbas ab aquis manibus extraherent, quibus agrè vitam sustentabant, omni alia re esculenta destituti. Cogitabant, opinor, cum Apostolo, non esse condignas passionis huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: nec ignorabant serui Dei, quo se quisque in hac vita durius & asperius habet, eo arctius eum superno amori copulari: sicut edicunt, quod quanto quis inferius magis delectatur, tanto amplius ab amore superno distungitur. Quod cum illi subtiliter attenderent, fortassis apud se dicebant, se seruos inuitiles esse, iure facere quicquid boni facerent, nec vltra debitum quicquam facere posse. Nam tametsi, vt S. Iacobus ait, ex operibus suis iustificatur homo, tamen quantumcunque sint, sine auxilio diuinæ gratiæ & pietatis saluus fieri non potest, dicente Apostolo: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ideoque quicquid faciebant boni, non id sibi, sed patri luminum adscribebant, à quo omne donum perfectum descendit. Interea autem, dum ita se gererent, vir Dei Aibertus paulatim Psalterium memoriam commendabat.

Per id tempus voluit dominus Rainerus Abbas Crispiniensis, ob confirmandam sui monasterij libertatem, Apostolorum limina visitare, hosque duos viros, multa charitate ipsi deuinctos, illi visum est sui itineris comites assumere. Quo in itinere hitres sancti viri quos labores & angores pertulerint, solus Deus nouit. Ingredebantur enim nudis pedibus, vestiti cilicio, parum pecuniæ habentes, ipsa inopia locupletes. Et mulam quidem secum ducebant, sed vix aut nunquam eo utebantur, peregrinis debilibus & infirmis illius vsum præbentes. Cumque venissent Romanam, audiunt sanctæ memoriæ Romanum Pontificem Urbanum esse Beneuenti. Tum vero Aibertus & Iohannes non fuere ausi tam longū arripere iter, partim quod viribus corporis diffiderent, partim quod Iohannes aduersa valetudine laboraret, Abbas autem Rainerus, pro sua erga illos beneuolentia, hortatus est eos, vt in monasterium Vallis vmbrosæ se reciperent, atque illic eius reditum sustinerent. Vbi sanè monachos inuen-

nerunt miræ continentia & exquisita vitæ, qui multa erga illos vsi humanitate, anianter eos exceperunt, perpetuè etiam eos apud se retinere cupientes. In illo enim monasterio strictè & inuolabiter obseruatur institutum & Canon S. Benedicti, vt multi viri boni testantur, viuuntque laboribus manuum suarum, spe celestis vitæ corpora sua multuario labore indefinenter afficientes. Disciplina monastica rigorem strenua charitate feruenter custodiunt, erga pauperes & peregrinos suscipiendos benignè se exhibent, in sepultura impertienda fratribus pios, & in quouis denique religionis genere præclaros se ostendunt: adedè vt duo isti viri, de quibus iam diximus, omnibus monachis, quos adhuc vidissent, illos sanctiores affirmarint. Cumque apud illos aliquanto temporis spatio hasissent, multas rectè viuendi institutiones, vt ipsi testabantur, ab illis percipere. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus susceptum est iter prosecutus, veniensque Beneuentum, ab Urbano pontifice honorificè acceptus est, monasterijque sui munimentum, quod deuotè petijt, non difficulter impetrauit. Confecto verò negotio, Apostolica benedictione firmatus, latus ad socios redijt, atque ab illis pariter & à cœnobij fratribus hilariter susceptus est. Etsi autem, dum cœnobitas Vmbrosæ vallis eorumque vitam prædicauimus, à proposito deslexisse videamur, tamen quicquid de ijs laude dignum, commemoratum est, sapienti sanè aptè & congruenter poterit nostro proposito coherere videri. Dum enim illorum egregia studia scribendo efferimus, illum pariter celebramus, cuius causa hoc opus curandum suscepimus: quippe qui, vt ipse asserbat, non pauca ab eis Deo seruiendi exemplis & incitamenta perceperit, conuenienter illi Prophetica sententiæ, Cum sancto

Laus cœnobij Vallis vmbrosæ.

Psal. 17.

Postquam autem apud fratres illos satis fuere recreati serui Dei, illis valescentes & pro collatis beneficijs multas gratias agentes, ad propria sunt reuersi, multis in eoditu molestijs toleratis. Et Abbas quidem ad monasterium redijt, alij autem duo sancti viri ad suam eremum. Vbi cum nocte quadam Aibertus membra sopori dedisset, in somnis visus est sibi altissimam arborem, inter Hasnonium & S. Amandum sitam, confendisse, albumque videre accipitrem siue aquilam ad se aduolantem, vestemque monasticam adferentem, ipsumque ea induentem. Expergescens autem, summo opere apud se perquirere cœpit, quidnam visio illa portenderet. Tandem placuit ei, vt iuxta illam visionem monachus fieret. Facile autem id impetrauit à Rainero Crispiniensi Abbate, sanctæ memoriæ viro, monachis quidem primò recusantibus, postea verò assensum prebentibus. Videbant enim abiectum & contemptibilem hominem, si sola externa respicias, nec putabant talem eum fore, qualem postea experti sunt. Ità plerumque fit, vt quæ prius vilescerent, Deo volente, post in sublime tollantur, quemadmodum de David legimus. Fit itaque monachus cum benedictione celesti. Deinde etiam eius cœnobij factus est Præpositus, & communibus fratrum suffragijs Cellarius. Aduertebant enim idoneum esse, cui ea officia mandarentur. Et certè tam in externis, quam internis rebus adedè accuratè tum Deo, tum fratribus inserviuit, vt ab omnibus amaretur. Semper enim sollicitè curabat commune bonum, in omnibus prudenter & moderatè se gerens. In opere & manibus eius, vt dici solet, bonum omne exuberabat. Promptum se exhibebat ad externa expedienda negocia, cum fratrum vel utilitas, vel necessitas poscere videretur.

Viso S. Aiberti.

1. Reg. 16.

Fit monachus Crispiniensis.

Item Præpositus.

Curam monasterij haud aliter, atque pia parens filiorum, gerebat: hospitalitati deo datus, in pauperes largus, sibijpsi parcus, alijs impartiens quod sibi subtraherat. Pacem verò & mutuanam inter fratres concordiam præcipuè amabat: murmura, obreclationes, & id genus vitia, quæ in cœnobijs solent existere, detestabatur & profligabat. Aliquid sibi monachum ceti proprium vsurpare, id planè mortiferum & modis omnibus execrabile asserbat.

Quod autem ad ipsius viuendi in monasterio rationem attinet, pane & aqua, herbis, leguminibus & arborum fructibus semel interdium modicè vtens, corpus suum sustentabat. Lac & caseus & pisces in os eius nō admittebantur. Cilicio asperissimo domabat carnem. Lectum nullum habuisse creditur, præter scamnū vel alium asserem, in quo cubans, medio crem capiebat somnum. Ante nocturnas preces, quas matutinas vocant, semper Psalterium absoluit. In flectendis genibus erat celerrimus, lachrymarum eopia valdè affluens, vt posset cum Prophetâ dicere ex sententiâ: Laboravi in gemitu meo, labo- Psal. 6. uabo per singulas noctes lectū meū, lachrymis meis stratū meum rigabo. Cumque annis vigin-

Vestis.

Leclus.

Psal. 6.

viginti quinque in monasterio ea viueret feueritate, nunquam ab eius ore Christi laus aberat: fames, sitis, aliorum, omniumque carnis castigatio & afflictio, in sancto viro pro delictis computabantur: adeo semper iucundus & hilaris & esse videbatur, & reuera erat. Viri namque sancti dum animis reputant futura supplicia impiorum, & immensam felicitatem beatorum, quicquid Dei causa perferunt, leuius ferunt, dum hinc quidem spe illius sempiternae beatitudinis animantur, inde vero intolerabilibus gehennae cruciatibus solliciti redduntur: sicque dum poenas tolerant temporarias, vitant aeternas, & coronas sibi parant sempiternas: fitque hac ratione, ut dum effugere nituntur, quod grauius est, facilius tolerant, quod minus graue est, etsi sit alioquin valde onerosum. Ita ergo etiam huic religioso viro iugum Christi suauis, & onus eius leue fuit: & cum multis floreret virtutibus, etiam integer corpore & virgo ab ipso ortu usque ad supremum vitae diem creditur permanisse: quod quidem est angelicum decus, & virtutum in signum praecipuum.

Manfit virgo.

Etsi autem ea, quae dicta sunt, magna & stupenda esse videantur, at tamen quicquid gefisset, pro nihilo ducens, optabat in eremo habere cellulam, in qua inclusus degeret, ut illic laudibus diuinis & precibus liberius vacaret, & corpus seuerius edomaret. Curauit igitur construi cellulam in loco deserto, antequam e monasterio egrederetur: eaque, exaedificata, vix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monasterio, ad illam sese conferendi. Valde enim fratribus monasterij videbatur esse necessarius. Tandem autem ea obtenta, in eam se abdidit, sed ita tamen, ut quoad vixit, in Crispiniensis Abbatis potestate semper esse voluerit. Quam vero corpus suum in ea Cellula male accepit, duriterque habuerit, audire quidem pium est, sed imitari gloriosum. Viginti sane

Degit solitarius & incliusus.

Nota abstinentiam admirandam.

& quinq; annis in ea permansit inclusus: e quibus duobus & viginti pane prorsus abstinent, & omni potu annis viginti. Nec tamen aliquo obstructus voto, sed sponte sua tot annis pane & potu atque alijs quibusdam corporis necessarijs alimentis sibi interdixit. Qua autem occasione pane abstinerit, si quis nosse velit, ex ijs, quae dicturi sumus, potest cognoscere. Quadam hyeme accidit, ut locus, in quo morabatur, adeo aquarum inundatione obsideretur vndique, ut neque accedere ad eum quisquam, neque inde egredi posset. Cum igitur & panis ei deesset, & Missam auscultare non posset, animo permoueri coepit. (necdum enim sacerdotio initiatus erat.) Itaque nocte quadam cum multo dolore & pijs querimonijs beatissimam semperque virginem Mariam compellauit, orans ut ipsius miserias subleuaret, his vel similibus vtens verbis: O sancta virgo virginum Maria, quae pariendo Dei filium, mundo gaudia contulisti, quae es fons pietatis & misericordiae copia, subueni mihi misero, corporali pane indigenti, & Missarum solennia non audienti. Quibus dictis, somno correptus obdormiuit. Ecce autem mox in visu adest sanctissima mater & virgo in forma matronae pulcherrime, cum puellis plurimis inferioris staturae. Quas ut vidit vir Dei, ita dixisse visus est: Equidem si pridem in monasterio foeminas vidissem, profecto illas expulissim. Cur igitur vos huc intrare ausae estis? Cui virgo sacratissima respondit: Tace frater. ego sum virgo Maria, quam tam dulciter inuocasti. Sed quid a me vis praestari tibi? Tum ille: Succurre, inquit, mihi peccatori in ijs, quibus ego, & quibus tu quoque non ignoras me carere. Respondit virgo mater: Putas ne omnipotentem Deum te etiam sine pane posse sustentare? Ego vero, inquit ille, credo Deum id posse. Et virgo beata: Cur autem, ait, conuerteris te Missas non auscultare, cum tota vita tua & omnis actio tua, quaedam Missarum sint solennia? Deinde visa est sanctissima virgo buccellam panis immittere in os sancti viri. Qua quidem visione ille adeo permotus fuit, ut deinceps neque panem appetierit, neque panem edere curaret, contentus herbis, radicibus, & vilius illis cibis, quibus vici consueuerat.

Alia eius visio.

Totum corpus induit cilicio.

Fortassis autem nosse te iuuat Lector, qua se purpura vel bysso Christi miles induerit. Nimirum a planta pedis usque ad verticem asperrimo cilicio tegebatur. Lectum quoque si scire velis, in scamno vel alio asserere se reponerat, cilicino sacco vtens pro cervicali. Et quid me necesse est multa persequi? Quicquid boni gessit vir Dei, antequam se in hanc cellulam contulisset, id in ea iam inclusus, non solum non minuit, sed auxit etiam, durius asperiusque sese afflicto. Si prius stetit amarum, iam multo acerbius. Si prius in eo ferbuit charitas, iam longè fuit feruentior. Antea pane & aqua vixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, vixitque abstinent: atque eum in modum etiam caetera bona superioris vitae, in hoc ergastulo, arctiori viuendi ratione, in melius prouexit. Sed his de sancti viri exterioris hominis cultu

cultu absolutis, congruum est ad lectoris notitiam perferre, quam praclare etiam hominem interiore ornauerit. Patientia itaque & charitate gemina, Dei & proximi, tanquam cocco bis tincto, itemque caeteris lucis armis ita cum communibus, ut possit securus & intrepidus prodire in conspectum tremendi & districti iudicis etiam in illa die, quando iustus vix saluabitur: de qua dicit Malachias: Quis poterit cogitare diem aduentus eius? aut quis stabit ad videndum illum? Idem ipse his iustitiae armis intus & exterius instructus, constanti animo potuit procedere ad debellandum fortem armatum, tortuosum illum colubrum & Leviathan: qui pro minimo ducens, quod fluiuium absorberit, etiam fiduciam habet, quod insuat Iordanis in os eius: id est, non infideles modo, sed etiam Christiana religione deuorare molitur.

Inter haec autem fama sanctitatis eius bono odore orbem terrarum complente, ceperunt ad eum homines confluere. Cum autem antea non nisi acolytus fuisset, de sapientum virorum consilio a Burchardo Cameracensi episcopo, subdiaconus & diaconus est ordinatus. Deinde etiam ad sacerdotium promotus est, ut populis ad ipsum venientibus melius posset consulere, & familiarius secretas confessiones recipere. Factus autem presbyter, duas in die celebrauit Missas, pro vniuersis alteram, alteram pro defunctis. Vigiliis, ut vocant, defunctorum cum nouem lectionibus hoc pacto legere solebat. In prima Vigiliarum parte dicebat psalmos quinquaginta cum tribus lectionibus: in secunda & tertia itidem faciebat: sicque in illis Vigilijs, interiectis nouem lectionibus, totum psalterium depromebat. Quod quidem graue & onerosum videri possit, nisi quis libenti animo faciat. Centies per diem flectebat genua, & quinquagies prostratus quidem corpore, sed articulis & digitis subleuato, ad vnamquamque genuum curuationem dicebat salutationem angelicam. Psalmi & preces ab ore eius nunquam recedebant, nisi esset aduentantibus aliquid praebendum consilij: quod tamen, si quis penitus intueri velit, non possit dici precum intermissio. Pecuniam aut accipere, aut etiam manu contingere, haud aliter atque serpentinum virus abhorrebat. Quod si quispiam omnino largiri ei aliquid vellet, iubebat id donari Crispiniensi monasterio, rerum necessariorum valde indigo. Quid ego hoc loco aliud possum dicere, quam hunc virum, etiam si flagitijs omnibus fuisset coopertus, eaque agendo penitentiam seque macerando expiare voluisset, haudquaquam plus, atque fecerit, facere potuisse? Quis nostra aetate intantum odiuit animam suam, ut eam posset seruare in vitam aeternam? Quis adeo inexorabilis fuit sui ipsius persecutor? quem tyrannus aliquis catenis aut compedibus constrinxisset, & panem atque potum saltem triduo aut quadriduo ei subtraxisset, multa commiseratione multisque lamentis id nos prosequendum sequebatur arbitramur. Ille vero cum non modo nullorum esset scelerum reus, sed etiam multis ornatus virtutibus, suapte sponte, ut diximus, pane & aqua non paucis annis sibi interdixit.

Atque his exercitijs, alijsque perferendis angustijs vir sanctus, ceu lapis viuus, expositus atque omni ex parte teres & rotundus effectus, meruit collocari in structura caelestis illius Ierusalem, vbi preciosi lapides, pressuris & tunctionibus perpoliti, cum conriscantibus gemmis & margaritis nitentibus, pro qualitate meritorum, sempiterno & admirabili fulgore relucunt, quemadmodum scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Quemnam igitur cum potius dicemus? Martyremne an confessorem? Sed rectius proculdubio & martyrem, & confessorem. Quauis enim persecutor sanguinem eius non fuderit, at tamen ea, qua diximus, ratione sciendo crucem suam & Christum sequendo, & voluntate & actione martyr fuit, gloria & honore a Deo coronandus. Martyr fuit, carnem crucifigens cum vitijs & concupiscentijs. Martyr fuit, omnes carnis & mundi voluptates proculcans & propudians: quamquam visus obtinuit eos speciatim martyres dicere, qui suum profudere sanguinem, a tyrannis vel persecutoribus morte violenta extincti. Quod quidem martyrij genus noster Aibertus sola voluntate pertulit. Nihil autem bona voluntate citius Deo offerri potest. Quod si vero occasio se obrulisset, & extitisset persecutionis tempus, ut pro certo a multis creditur, latus & imperterritus persecutoribus occurrisset, ceruicem percussori vltro praebiturus. Sed quia eius non fuit obendi martyrij, opportunitas, aliud martyrij genus expectit, seipsum omnipotenti Deo hostiam viuentem in odorem suauitatis quotidie immolans, propriae carnis crudelis

Virtutes eius.

1. Pet. 4. Malach. 3.

Iob 40.

Fit subdiaconus & diaconus.

Itemque presbyter.

Preces quotidianae.

Matth. 13.

S. Aibertus ut fuerit martyr.

per-

persecutor effectus: quod non multum differt à perpeffione martyrij, in tyrannica perpeffione fufcepti. Legitur nanque etiam B. Iohannes Apoftolus calicem Domini bibiffe, quem tamen non legimus pro Chrifto fudiffe fanguinem, cum propria morte vitam finierit.

Itemque
confeffor.

Confeffor autem fuit nofter Aibertus, quandoquidem corde, ore, & tota viuendi ratione Deum confeffus eft & laudauit, permultosque fua humanitate & manfuetudine ad confitenda peccata & turpitudines fwas induxit. Eft enim confeffio aliquandò peccati, interdum verò laus & gratiarum actio. Dicit Chriftus ad patrem: Confiteor tibi Domine pater cæli & terræ: fed nulla hinc peccati confeffio eft, à quo longiffimè aberat filius Dei: fed laus & gratiarum actio. Equidem fapè & legi & relegi vitas fanctorum Patrum, inueni que fanè in eis viros miræ abftinentiæ: nec tamen vllum reperi, quo in affligenda carne fua hunc Dei feruum auderem dicere inferiorem. Vitauit efcam, qua folent vefci homines, contentus cibo vermium & brutorum animantium. Hucusquè diximus, vt erga feipfum fe gesserit vir fanctus: nunc porrò dicendum eft, vt ex debito fraternæ charitatis etiam alijs fe fe impenderit: quibus nimirum dum optima fuggerendo confilia pro viribus prodeffe ftuduit, magnum fua beatitudini cumulum adiunxit.

Multus fit
ad eum ho-
minum con-
curfus.

Fuit ille lucerna, diuini amoris igne accenfa & ardens, virtutumque plena lumine & splendore, non ponenda fub modio, fed fuper candelabrum. Cumque lucis fua radios per orbem terrarum diffudiffet, ingentiaque beneficia, quæ per illum diuinitus præftabantur, fama longè lateque diulgaret, diuerfarum nationum populi excitati, cateruatim ad fancti viri confpiciendam faciem fermonesque audientes, fuaque ei flagitia confitenda aduolabant. Quos ille omnes iucundo animo & alacri vultu excipiebat & fuaui ter confolabatur. Erat enim hoc illi velut ab ipfa natura inftitutum, vt cuperet effe omnia omnibus ad fe venientibus, pro cuiusque conditione vel qualitate, totumque fe illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum feftatorem. Itaque moeftis & afflictis atque calamitofis condolebat: cum gaudentibus & iucundis ipfe pariter lababatur: vtrifque verò, prout res eorum pofcere videbantur, paterno affectu fubueniebat atque confulebat, illorum tum aduerfa tum profpera in fe transferens, rebus illorum afflictis dolens, fecundis congratulans: quod vti que germanæ eft dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, vt ait S. Gregorius, probatio eft dilectionis. Illos autem, qui confessionis faciendæ caufa cum accedebant, prius quasi iuramento obftingebat, vt ipfius auditu confilio, ad epifcopos fuos irent, eadem flagitia illis quoque confefuri. Si quos tamen vidiffet obftinato animo, etiam interposito iuramentum, decreuiffet nulli nifi ipfi fua crimina detegere, illorum fanè tandem improbitati cedens, veritus nè in desperationis barathrum irent præcipites, fi eos nollet audire, confessionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinorum etiam poenitentia multam eis irrogans, nec tamen ceffabat perfuadere fortiter, & vehementer etiam adiurare, vt turpia, quæ ei dixiffent, fuos epifcopos minimè celarent. Quod fi omninò recufarent, grauem & propè intolerabilem eis poenitentia multam imponebat: quod tamen quidam æmuli, virum fanctum falsè irridentes, & dente canino eius facta rodentes, illum minimè facere mentiebantur. Mandauerat autem ei Paschalis Papa per Oduinum Abbatem S. Gifleri, vt omnes confessionis gratia ad ipfum venientes, alacriter audiret, & pro criminum quantitate poenitentia eis onus iniungeret. Idem verò etiam Innocentius Papa illi mandauit. Et poffumus fanè ex ijs, quæ paulò fuprà diximus, haud obfcure colligere, multos ei fwas spurcicias aperuiffe, quas nulli alij vnquam explicuiffent, perituri potius cum fuis sceleribus, quam in cuiusquam alterius notitiam ea deducturi.

Ro. Pontif-
ces quid illi
mandarint.

Multi pa-
lam fua cri-
mina confi-
tentur.

Tantus aut plerumque fuit ad eum hominum cõcurfus vnde quaque confluentiu, vt locus habitationis eius omni ex parte haud aliter circûdatus videretur, quæ folent caftella vel vrbes ab hoftibus obfeffa: adeoque fanctum virum defatigabat, vt vix parum cibi aut fomni capere liceret, humanæ naturæ imbecillitate id flagitante. Vnde etiam non raro accidit, vt plures eum eo fecretò colloqui volentes, cum præ hominum frequetia locus non daretur, horreda flagitia & nefandas turpitudines fwas cunctis audientibus palam enunciant: ipse verò pro loco & tempore respondens, falutaria eis cõfilia impertiret. Plerique etiam ex ijs, quibus dabatur ad eum propius accedere, eius veftem vi lacerabant, par-

partesque auulfas fecum abspportabant, pro reliquijs eas habituri, illo quidè valdè dolente & renitente, seque miserum peccatorem vocitante, palamque testante, non se esse talem, qualem ipfi putarent. Quòd si dicta factaque fancti viri propius intueri velimus, facile nobis perfuadebimus, animum illius elationis peste neuitquam infectu fuisse, præsertim cum etiam in pueritia & iuuentute fuperbiæ virus cautiffimè femper deuicauit. Nec tamen negamus potuiffe eum tentari fuperbia, fed Deo benè propitio, credimus tentationi minimè succubuiffe. Quo tamen vitio non pauci ex illis, qui fapientes purantur, crebro euertuntur. Atque alijs quidem vitijs omnibus profligatis & fub iugumiffis, pestiferum hoc elationis venenum nunquam definit pestilens draco adfpergere hominum rectè factis, vt eo corrumpat omnia: non ignorans, quibuscunque rebus admixta fit fuperbia, ijs certam adferre perniciem atque perditionem. Illa nanque iam olim in caelo angelos, in paradiso primos homines impulit in ruinam. Vnde non immeritò fapient quidam etiam in rectè factis monet effe cauendum. Et certè quisquis hac pestifera luce delectatur, teste S. Hieronymo, fcriba est & pharisaus, magis cupiens videri & dici bonus, quam effe.

Tentatio
vanæ glo-
riæ.

Non est autem, quòd putet quisquam, cum ad eum, vt diximus, omni ex parte tam multi concurrerent, folum homines illiteratos & vulgares ad eum veniffe: immò verò adibant eum Archidiaconi, Abbates, eremita, monachi, & omnis generis religiofi & docti viri, nobiles quoque sexus vtriusque, eius se precibus gratulabundi commendantes, nec confessionis immemores, ipfumque instar prodigij cuiusdam fufpicientes & admirantes. Et quis non obftupesceret, audiens hominem nihil omninò tot annis bibentem, nulloque pane vefcentem? Et equidem fic sentio, si tam potuiffet omni prorsus carere cibo, quam potuit pane & potu, nihil penitus eum alimenti fuisse fumpturum. Sed quia id naturæ humanæ conditio non sinebat, illa præclara fibi delegit edulia, quorum fuprà fecimus mentionem, quibus tamen vix vitam tueri potuit. Etsi autem non ignoro Chrifto mirabilem effe in fanctis fuis, tamen non poffum, quin præ admirati- one & ftupore exclamem: O incomprehenfibilis altitudo fapientia & scientia Dei: quam multas animas, diabolica fraude euerfas, ex fatanæ laqueis hic vir simplex & vix mediocriter literarum peritia imbutus, confessionis & poenitentia adhibendis remedijs eripuit, immò per illum Deus? Non fuit ille fortassis in Ecclesia tabernaculo pharaloco habendus, quæ vberes fapientia hauftus fuppeditaret: certè vel cyathum fuisse nemo negare aufus erit, modica doctrina multos inebriantem, eorumque mētibus obliuionem pessima quaque perpetrandi, Deo largiente, fuaui ter adducentem. Itaque cum ad Chrifto erit venturus tribunal, nõ vacua manu aderit, fed multos fecum ferens manipulos, auditorus à Chrifto: Eugè ferue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tu: Inter quos erit etiam ioculator ille, quem ad viam veritatis reuocauit, cuius ipse olim cantilena, Deo adspirante, fuerat mirabiliter commotus, & ad arduam viuendi rationem amplectendam inflammatas.

Pal. 67.
Rom. 11.

Marth. 27.

Et vt paucis multa complectar, tota vita fancti viri martyrium fuit, immò & miracu- li instar, fuit confolatio miferorum, folamen peccatorum, fuit perpetuus labor & poenitentia, amor & timor illius, qui dicit: Qui vult venire post me, abneget femetipsum, & tollat crucem fuam, & fequat me: alioqui non est me dignus. Quod ille non furd aure accipiens, crucem eius manfuetiffimis accepit humeris, cumque accuratè feclatus eft, diligens eum vt patrem, & timens vt Dominum. Nec ambigi debet, præpotentem Deum per hunc famulum fuum & in vita & post obitum eius etiam alia miracula feciffe, quæ quidè fuo tempore, Chrifto iuuante, in fcripta redigentur: quanquam præclarus eft virtutem charitatis eximiam in illo fuisse, quippe qua foli boni præditi funt: quam claruiffe miraculis, quæ poffunt fieri etiam à malis. Quauis autem non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes & alios ad ipsum accedentes: nõ tamen deerat ei panis verbi Dei, quo pro modulo doctrina fua omnes illius indigos recrearet: qui panis tantum præftat alimento corporeo, quantum anima corpori. Interim nihilominus cum multa animi iucunditate apponebat omnibus fua illa egregia fercula, quibus ipse sustentabatur. Quòd si olim inter antiquos illos patres hoc aureum fiderus rutilaiffet, quantis hodie laudibus, quanta prædicatione efferreretur? Sunt enim plerique tanto maiori in precio apud mortales, quanto plùs habent vetustatis: tametsi vetustatis in multis exiguum pondus est. Si tamen tanta est temporum vis, vt etiã hæc in parte antiqua præfentibus præfent: potest fatis dici probabiliter, laudes & præconia fancti viri, quæ à præfentibus modò reticentur, pofteros noftros egregiè quandoque celebra-

Eius tota vi-
ta, martyrii
Luc. 9.

Cibos qua-
les aduerfan-
tibus appo-
fuerit.

celebraturos. Cùm sit autem magni apud Deum meriti, rogemus eum piè ac deuotè, vt suis precibus apud misericordiæ fontem, Dominum nostrum Iesum Christum peccatorum nobis veniam & sempiterna beatæ vitæ gaudia imperret, qui eius honorem & gloriam celebrare appetimus, quique eum & viuètem & mortuum dileximus: itemque alijs omnibus, eius suffragia humiliter expetentibus.

Annis 50. fuit monachus.

Extremam victione & Eucharistia sub mortem percipit. Obiit.

Miracula ad sepulchrum eius.

Matth. 26.

Aqua miratur in præstantissimum vinum.

Sed nè fortassis lectori prolixitate tædium adferamus, ad finem properandum est. Peractis itaque annis plùs minùs quinquaginta in monachi habitu & ea vitæ austeritate, quam diximus, (vt iam nihil dicamus de illo tempore, quo nõ molliùs se accepit, degens cum Iohanne insigni monacho & presbytero in eremo) paucis ante Paschatis solennitatem diebus letali morbo correptus est: sentiensq; adesse mortem præ foribus acciri iussit Engelbertum, id temporis Crispiniensis cœnobij Priorem: à quo sacro oleo vnctus, & corporis & sanguinis Christi sacra cõmunione catholicè munitus. Deindè ipso sacratissimo Paschæ die, qui tunc in septimum Idus Aprilis incidit, sub horam diei nonam feliciter obdormiuit in Domino, ex hoc mundo gloriosè transiens ad patrem, cum illo perenniter regnaturus. Sacrum verò corpus eius biduo asseruatum est ab amicis, die tertio sepulturæ mandandum. Interim Abbates, viri religiosi & scemina, atq; vtriusq; sexus homines vulgares ad exequias eius celebrandas vndiq; conuenere, & vtriusq; noctis vigiliis cum cereis & luminaribus piè ac deuotè celebrarunt. Die tertio Paschæ, sole iam suos radios in orbem effundente, humatum est corpus venerabile ab Abbatibus Crispiniensi & S. Amandi, cæterisque viris religiosis & honestis, & quidè non absque planctu & lacrymis multis, magnoque clamore. Sepultus est autem eodem in loco, vbi eius cellula fuerat, vbi meritis & precibus eius ægris & piè postulantibus multa præstantur beneficia, largiente Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & spiritu sancto viuut & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Porro necdùm vita functo viro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannoniensis Comitis, tam acri conflictabatur febre, vt mortem ad se inuitare videretur. Cùmque nulla posset ratione eius morbi molestia leuari, cuidam præcipuo amico cum magno gemitu dixit, non se suam desperare salutem, modò liceat ad beatissimi & religiosissimi viri conspectum peruenire, cuius iam apud nationes omnes esset nomen divulgatum. Nec magnas necere moras voluit, sed eò proficiscens, ad locum peruenit, vbi vir tam singularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterant remedia inueniri. Sedit autem ad arctissimæ cellulæ eius fenestram, vbi etiam alij residere solebant: & postquam de varijs inter se peccatis erant collocuti, cogitabat æger Comes, si posset ei copia fieri eius portus, quo vir sanctus vteretur, ilicò se curatum iri: crebroque hæc secum verba volubatur: Potest Deus huius viri precibus me hac molestissima agitudine liberare: tandemque rogauit virum Dei, vt porrigeret ipsi de potu suo. At ille etiam cum iuramento affirmauit se potu omni prorsus carere: nec esse ibi aquam, nisi in illo puteo, cui ipse assideret. Tum verò summopere petijt æger Comes eam sibi aquam hauriri. Mox vir Dei iubet Hilmaro ministro suo aquam e puteo hausitam offerre Comiti. Parec Hilmarus sancto viro, cuius vestigia in multis sectabatur, & aquam in vase illi illustri viro potandam defert. At ille non immemor Christum in suprema Cœna benedixisse & gratias egisse, atque ita calicem præbuisse discipulis: rogauit vt etiam vir Dei huic aquæ benediceret. Tum ille sublata manu dextera, & Crucis expresso signo, hoc vel simili modo precabatur: Potum seruorum suorum filius Dei benedicat. Deindè Comes bibit, bibendoque visus est sibi cuiusvis generis præstantissimum potare vinum, eiusque potionis vim per omnia membra sua sensit medullitis diffusum. Bibit verò de eodem potu etiam Alulphus monachus Crispiniensis, insigni religione conspicuus, laudauitque omnipotentem Christi Saluatoris virtutem.

EPITAPHIUM S. AIBERTI.

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe reclusus,
Domnus Aibertus, qui madans in cruce carnem,
Christi pascha fuit, proprium cum pascha peregit,
Cum Christo patiens, cum Christo Pascha peregit.
Ille potens per te laudetur rex Aiberte,
Qui tibi mortalis vestito tegmine carnis,
Mirando planè dat munere pabula vitæ.

VITA

VITA SANCTÆ MEMORIÆ HERMANNI, QUI ETIAM IOSEPH DICTVS EST, CANONICI STEINVELDENSI, ab eius quodam familiari amico, & nisi fallor, Abbate vel superiori conscripta. De eius in Sanctos relatione nihil certi habeo. Aliquot locis quedam vel contraximus in historia, vel omisimus parerga, ob vitandam prolixitatem. Nonnunquam etiam stylum mutauimus.

P R O L O G V S.

IESV Christe, qui cum patre & spiritu sancto facis mirabilia magna solus, siue hæc per Angelorum siue hominum ministeria operari digneris: vitam mirabilem beati Ioseph fratris nostri, & mortem in conspectu tuo preciosam, & miracula speciosa, quæ propter eius merita operari dignatus es, scripto cupiens commendare, ad pedes misericordiæ tuæ supplex & deuotus accedo, per eius te Domine obsecrans charitatem, vt eius laudi, quæ verè tua est, benignus adspires, inspices veritatem scribèri, qui facta laude non indiges, mendacium execraris, & diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari,

qui es testis in celo fidelis, me ex proposito nihil fictum describere: sed ea, quæ à suis familiarissimis, vel ab eius ore cognoui, vel quæ apud fratres ita celebri opinione vulgata sunt, vtrius nulla tergiversatione debeat contradici. Sunt tamen paucissima, quæ non à certis relatoribus fide dignis, vel ab eius ore fideli mihi facta fuerint manifesta. Ob quam etiam causam me oportet quædam mirifica silentio præterire, quæ licet firmiter credam vera esse, tamen quia radicem veritatis non habeo, id est, testes de visu & auditu, scripturæ veritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex ijs extraximus, nostris temporibus valdè mirabile, scilicet quòd infans quidam, à matre dormiente oppressus, post compassionem matris lachrymanti exhibitam à nostro Ioseph, & orationem ab eo in ecclesia suscipi ad Dominum IESVM, & ad beatam matrem eius, beati adhuc pueri meritis fuerit suscitatus. Quod factum licet fidem difficile mereatur, non esse tamen incredibile poterit confiteri, qui sequentibus non dubiè veritatem fidem voluerit adhibere. Hoc autem dubium idèo præsentis pagina decreui non committere, vt cætera non dubia, fide tanto firmiori credantur, quanto plùs claruerit, quòd nullum dubium, quantumcunque ad laudem fratris nostri posset operari, pro certo scribere dignum duxi. Mira quippe scripturus sum, & quæ apud propriae laudis amatores, & apud inuidos detractores, qui non Dei, sed suam gloriam quantunt, quantumcunque sint veritate subnixi, vix fidem debeant inuenire. Propter quod etiam credo Dominum Deum ipsum tantis post mortem clarificasse miraculis, vt vita mirabilis commendetur per miracula facta post mortem: nihilominus quoque, vt per vitam mirabilem miraculorum factorum post mortem veritas confirmetur. Difficilius enim illis miraculis, post decessum cuiuscunque patris, fides poterit adhiberi, quæ non firmum à vita mirabili præcedente testimonium fortiuntur. Vita etiam sanctorum mirabilis non omninò sine periculo prædicatur, quæ post mortem nullis miraculorum testimonijs roboratur. Sunt tamen quidam & apud Deum & apud homines gloriosi, quorum vel vitæ vel morti miracula defuerunt. Ille autem dignè omnes detractores interimit, cuius tam vita quam mors miraculis commendata, sibi inuicem suffragantur. Si enim vitæ mirabili non credatur, vel etiam detrahatur, clamat mors miraculosa pro vita: si verò derogetur miraculis mortis preciosæ, ipsi miraculis vita mirabilis attestatur. Iam nunc igitur, Domine IESV, via, veritas & vita, tuo scriptori larga benignitate serenus adesto, & per vitam mirabilem serui tui mihi via & dux aduenire dignare: vt intellectu deficientis in me scientiæ serenato, omni veritate subnixus, & mortem preciosam, & vitam laudabilem serui tui dignè valeam explicare: tui dicamus, Domine, an nostri? Si verum scitebimur, & tuum illum dicemus, & nostrum. Nam & si tui solius est seruus, (Tu enim solus es Dominus, cui flectitur omne genu,

Ggg 2

genu,

genu, & omnis lingua confitetur) noster tamen conseruus est, cum quo communem Dominum te habemus. Tuus est Domine IESV Ioseph noster, quem è cunctis fratribus præelectum, polymita omnium virtutum tunica & talari singulariter vestisti, & in exemplum omnibus posuisti, vniuersis quidem mirabilem, imitabilem verò paucis. Noster quoque est, Domine IESV, tuus Ioseph, quem, vt de tua Domine bonitate speramus, non solum ob salutem fratrum suorum & vnius familiae, verum etiam totius Ecclesiae de carcere corporis mortis huius ad regnum non iam Aegypti, sed caelestis illius Hierusalem, quam totis toties votis optauerat, transtulisti. Tuus est,

A puero diuina fuit gratia cumulat Domine IESV, tuus Ioseph, quem à primis infantiae rudimentis tibi benedictione speciali singulariter vendicare, & vsque in finem fortiter conseruare dignatus es. Noster etiam est, Domine IESV, noster Ioseph, quem in terris habuisse confratrem, cum inter nos viueret quasi vnus ex nobis, nunc autem in facie maiestatis tuae pro nobis propitiū gaudemus habere patronum. Per huius, Domine IESV, intercessionem & merita ad hoc opus manuum mearum respicere, ipsumque dirigere & tibi sanctificare dignare: vt sicut ille laudes suas, cum nobiscum mortalis adhuc viueret, modis omnibus subterfugit, vt paucis pauca de secretis suis faceret manifesta, semper dicens factis, & etiam verbis aliquando, Secretum meum mihi, secretum meum mihi: ne si reuelaretur indignis, perderet quod habebat, sicut etiam mihi aliquando referebat: ita nunc eiusdem serui tui, in tuta omnino statione locati, laudes & merita tuipse tuis reuelare dignare, vt ille magnificetur per te, & tu Domine IESV magnificeris in illo, qui nunquam in se, sed in te magnificari curauit.

Esa. 24.

HISTORIA.

Aprilis 7. Cap. 1.
Patria Hermannii vel Ioseph.

Abuit igitur beatus Ioseph locum natiuitatis suae illam inelytam ciuitatem Coloniam, in qua parentes illius inter suos conciuēs admodum honesti & diuites, quantum ad seculum, commanebant. Post ortum verò illius, orta est simul & rei familiaris necessitas, vt iam necesse foret ipsum infantem, sicut ipso postmodum referente cognouimus, non in delicijs, sed in paupertate nutrirī. Genitus autem, cum in baptisimi lauacro regenerationis sacramentum acciperet, nomen Hermannus accepit, quod in lingua nostra vir honoris, siue vir exercitūs dici potest. quae vtraque expositio nominis ipsi nominato valde conuenienter aptatur. Vir enim honoris merito dictus fuit, quem Dominus tanquam diademate gloriae & honoris, tam in gratiis, quam in naturalibus, coronauit in terris: nunc verò illa inestimabili gloria & honore beatam illius animam coronat in caelis. Nec caret corpusculum sacrum, licet corruptioni subiectum, priuilegio honoris sui, ad cuius sepulcrum tot miraculorum beneficia sunt patrata, tanta remedia infirmantibus sunt collata. Dignè etiam vir exercitūs dictus fuit, cuius anima etiam cum adhuc esset fragilitate circumdata corporali, tanta omnium virtutum vallabatur exercitu, vt ei à sponso suo merito diceretur, Pulchra es & decora filia Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. & illud: Ecce lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ipse enim puerulus à tempore regenerationis suae veri fuit lectulus Salomonis, in quo ipsi sponso, sacri baptisimi veste candida conseruata, sine intermissione placuit desiderabiliter habitare. Ambierunt hunc sponsi lectulum incessanter sexaginta fortissimi, id est, perfectio operum Decalogi, siue perfecta sanctorum custodia Angelorum, quibus Dominus sanctum suum in omnibus vijs suis custodire mandauit.

Ad sepulcrum eius multa edita miracula.

Cant. 6. Cant. 3.

Cap. 2.

Mirus candor in oculis eius & vultu. Oris custodia.

Electus itaque Dei puer, quem elegit, & super quem posuit spiritum suum, in infantia teneriore sub paupertate nutritur. Didicit iam tunc nulli animum subdere voluptati, sed subdi parentibus & quibusque maioribus cum metu & reuerentia, & cum conuulsi suis societate benigna, & sociali benignitate connecti. Nulla illi proteruia vultus & verborum blasphemia, & inordinata omnium membrorum deiectio, quae pleurosque pueros nostri temporis maculare consueverunt: sed vultus omnino serenus, oculique blandissimi, & qui, quid intus contineretur in corde, laetificis quibusdam scintillis emicantibus demonstrarent. Habuit sanè hanc gratiam vsque ad finem vitae mortalitatis, vt si quando sine inuidia videretur, tam vultus illius quam oculi omnino columbini, & spiritualis laetitiae plenitudinem in se ostenderent, & in ipsum intendentibus ministrarent. Oris custodiam ita ab ineuntis aetatis tempore studuit conseruare, vt neque

que nos, qui cum ipso vna in domo pariter habitare consueuimus, verbum iactantiae aut contumeliae, aut opprobrii vel maledictionis in quenquam, aut turpiloquij, aut scurrillarum alicuius, multo minus detractionis aut mendacij audierimus aliquando. Nonnunquam tamen, ne esse supra hominem videtur omnino, ad dissimulandum quod erat, cunctis se socialem exhibuit, & iocis blandissimis, quibus seipsum deprimeret, & alios in laetitiam erigeret, utebatur. Sed quia in haec quadam praecoccupatione dissipati sumus, iam nunc ad illius infantiae rudimenta manum simul & animum aduertamus.

Septennij tempus cum puer Domini attigisset, studijs est applicitus literarum, ad quas pro facultate puerilis ingenij capiendas, Dei docibilis satis habitatus est. Mirum in modum diuino spiritu inspiratus, totus ad Dei seruitium puerulus est conuersus: & ceteris condiscipulis eius, vt moris est, festiuis diebus ludentibus, ab eorum consortio se subducebat, & monasterium beatæ MARIAE virginis & Dei genitricis ingressus, ante illius imaginem, formam pueri IESV in sinu gerentem constare conuenit, & modò cum imagine matris, modò cum filij, tanquam cum viuis, columbinæ simplicitatis puerulus loquebatur, & si quid fortè manu gerebat panis aut fructuum, vt pueri assolent, nunc matri, nunc filio porrigebat. Celebris valde est, & à suis familiaribus nobis tradita res miranda, quam loquar. Stetit aliquando more suo coram imagine beatæ Virginis puer sanctus, & pomum, quod tulit, illi cum magna instantia & deuotione praebebat. Et ecce benigna mater, vt deuotionem pueri commendaret, & ne sibi deuotum contristaret infantem, imaginis manum extendit, & porrectum sibi munusculum de manu pueri gratè & comiter accepit. O verè beata pueri innocentis infantia, quae tam tempestiuis reuelationibus meruit consolari. Quid torqueris o inuidia? Expecta paululum, & rumperis: magis verò conuètere, & sanare, vt cum charitate hunc puerum nostrum possis inspicere, & dicere cum ijs, qui tantum principij admirantur, Quis putas puer iste erit, in quo non dubiè manus Domini operatur?

Pietas rara adhuc pueri

Res admirabile digna

Yberiori gaudio mater gaudij tantum gaudium multiplicare dignata est, crebrioribus decretis & manifestioribus reuelationibus suo se puero manifestans. Cum igitur die quadam, sicut consueuerat, cum ludentibus se non commiscens, puerulus monasterium introisset, vidit iuxta pulpitum, quod in medio ecclesiae situm est, in eminenti quadam via, in specie viuētis virginis, beatam Virginem virginum reginam, & cum eaculo dem ipsius Virginis Ioannem Euangelistam, & coram matre puerum IESVM se cum Ioanne quasi quibusdam puerilibus lusus exercitantē. Et dum staret puer noster, mentem & oculos in eos cum delectabili admiratione, & admirabili delectatione deagens, vocauit eum nutu manus & voce mater benigna, puerū proprio nomine familiariter sic appellans: Hermanne ascende ad nos. At puer, Quomodo, inquit, ascendere potero, cum chorus sit clausus, & scalam, per quam ascendam, non habeam? Cui beata mater, Tenta, ait, si quo modo possis, quia te iuuabo, porrigens tibi manum. Puer puer, & cum non praeualeret, benigna matre manum sibi porrigente, ascendit ad illos. Solebat autem familiaribus hoc narrare, quod cum niteretur ascendere, clauus ferreus, qui ad munimentū chori affixus erat, sensibilè quidem, sed non visibilem iuxta locum cordis fixuram accepit, quam etiam multis postea temporibus cum dolore portauit: dixitque fixuram illam fuisse praesagium multarū tribulationum & dolorum, quos postea tanquam crucem suam quotidie vsque in finem vitae suae pertulit. Semper enim, sicut postea referam Domino adiuvante, cum profecisset in virtum, tribulationibus corporis, vel doloribus cordis, vir mirae innocentiae vexabatur. Cum verò in pulpito adiutorio beatæ matris superius ascendisset, ipsa monente, puero nostro cum puero IESV data est ludendi facultas, beata matre sedente, & ludos pueriles familiariter inspectante. Et cum in tam mirabili delectatione aliqua pars dici transacta fuisset, appropinquante officio vespertino, puer ea, qua iuuante & iubente ascenderat, etiam tunc ministrante descendit, eandem consolationem eodem in loco sapientis accepturus.

Testantur haec sancti pueri mirabilem puritatem & innocentiam.

Haec loco sequatur caput 5. in quo quaestiones mouet Author de apparitione Christi & matris eius aique sanctorum: sed quia non soluit eas, illud omisi studio breuitatis.

Cum die quadam secundum consuetudinem suam ecclesiam beatæ Virginis puer Dominus introisset, & in asperitate brumali nudis incederet pedibus, videns puerum mater misericordiae in tanto frigore corporali, à cordis feruidi deuotione minimè tepuisse, consueta sibi misericordia mota est: & aduocans paruulum, statuto coram facie sua ait: Ggg 3 Qua

Cap. 5.

Cap. 6.

Quarè in tanto frigore nudis incedis pedibus? Respondit puer: Non habeo calceos. Sciens autè beata mater parentes pueri rei familiaris inopia laborare, dixit illi: Vade ad lapidè illum (lapidem digito cõmonstrans) & sub eo quatuor denarios inuenies: quos tolles & eis tibi calceos cõparabis. Creditit puer fidelis, & paruit iussis: & sicut fuerat demonstratũ inueniens, ad altricem suam beatã matrẽ redijt cum denarijs lãtã bundus. at illa subiecit: Quotiescunquẽ aliquo indigueris, calcis, tabulis aut stylis, aut alijs necessarijs, ad locũ accedes eundem, & inuenies denarios, quibus tua necessitas subleuetur. Quis hæc referre, scribere crederẽ præsumeret, si non paucis diebus ante mortẽ suam, pia calliditate inductus à nobis, hæc nobis confessione propria prodidisset? Gratias tibi, Domine IESV Christe, quòd hæc ex confessione beati oris illius me noscere voluisti. Hac inaudita & tam mirabili veritate constante, quid erit quod de te credi non possit, ò beatissime paruulorum? Sed non minùs mirandum puto, quod subijcio. Nõ diũ latuit alios pueros, vbi puer purissimus toties sibi necessaria reperiret: & ad locum accedentes eundem, diuque querentes, nihil talium poterant inuenire, haud dubium quòd eos à tali solatio magna meritorum distantia, & prærogatiua specialis gratiæ separaret.

Cap. 7. Reuelauit se post hæc puero suo, nostro Samueli, ipse Dominus IESVS, non in forma pueri, sed in specie crucifixi: reuelauit autè sic. Accidit Coloniae aliquot aedes incendio conflagrare, vbi puer Domini vicinus tũc habitabat. Ruentibus multis, vt si possent sedarent incendium, vel vt moris est, saltẽ inspicerent, beatus puer etiam inter alios festinus occurrit: & ecce mirum in modum in medio incendij basilica quædam stabat, quæ licet ignibus vndiquẽ premeretur, protectione diuina permansit illæsa. Admirantibus cunctis, & miraculũ sibi inuicẽ demonstrantibus, puer admirabilis cepit cum cæteris admirari. Cumq; basilicam admirandus diligentiùs respiceret, ecce apparuit illi Dominus IESVS in specie crucifixi, stans in summitate basilicæ non ardentis. Sensit & intellexit puer sensatus illam partẽ basilicæ propter crucifixi præsentia non arde- re. Sed rursus pueriliter dubitare est permixsus, vt mirabilibus mirabiliora succederet, quarè in alijs ecclesiæ partibus, in quibus formã crucifixi non vidit, non posset flamma dominari. Et cum omnes templi partes curiosiùs circuiret, quocũquẽ se verbebat, eandem crucifixi effigiem in cunctis partibus contra se stare prospexit, domum propriã ab ignibus defensantem. Mirabatur sanè tunc corporaliter fieri, quod etiam spiritualiter multo potius fieri postmodum est expertus: videlicet fidem & memoriã, & maxime imitationem vitæ Domini crucifixi contra omnia vitiorũ incentiua valere, vt verè posset dicere cũ Psalmista: Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me Domine, & super inimicos meos extendes manum tuam, & saluabit me dextera tua.

Cap. 6. In tantis reuelationum consolationibus pueritia teneriore decursa, quæ ex plurima multitudine ad nostram notitiam peruenierunt paucissimæ, statim vt potuit persentire, quid esset, benedictionẽ dulcedinis, qua præuentus erat à Domino, indicijs euidentibus puer Domini declarare studebat. Et cum iam circiter duodecimũ atatis annũ ageret, relicta lata & spatiosa via sinistri lateris, quæ multitudinẽ hominum per eam gradientẽ, deducit ad mortẽ, arctam & angustam viam dexteræ, per quã graditur paucitas saluandorum, fortiter concupiuit. Iam enim totum mundum pessimarum cupiditatum incendio conflagrare conspexit, & solos illos à mortiferis æstibus posse saluari, qui sub salutaribus alas confugerent crucifixi: sicut sibi per seruatã protegentem crucifixo basilicæ, corporaliter fuerat demonstratum. Sapiẽter ergò breuiterq; decreuit, mundus adhuc immundum mundũ relinquere, & in confusus recedere de medio Babylonis. Apposuit igitur gratiam concomitantẽ Dominus, qui gratis dederat gratiam præuenientem, & gratiam perficientẽ daturus erat, & per quosdam notos suos illum itinere prospero in ecclesiã Steiueldensẽ, Coloniensẽ diocesis, Ordinis Præmonstratensis perduxit.

Adhuc puer cõfert se ad monasteriũ Steiueldensẽ. Benedictus Dominus Deus salutarium nostrorũ die quotidie, qui tantò puero prosperum fecit iter, vt ad domũ nostrã in nomine Domini perueniret. Cumq; ibidẽ aliquo tempore moraretur, antequam habitu monastico vestiretur, contigit dedicationẽ facelli S. Michaëlis Archangeli aduentare. (Habet autè is Archangelus facellum in ecclesiã Steiueldensẽ, in eminenti loco super testudinẽ ad occidentem sitam, cuius occidentalis murus per id tempus pro quadã necessitate instar ostij patefactus erat) Stante igitur puero Angelico corã facello, vidit per illum muri ostium ingentẽ irumpere flammam, tanta vi & impetu, vt totũ monasterium intrinsecus iam comburi vereretur. Iam iamq; clamaturus erat, vt ferrẽt suppetias ardenti monasterio, sed repressus puerili pudore,

Miro modo eius inopiã subleuat mater Dei.

Videt Christum in forma crucifixi

Psal. 137.

Cap. 6.

Lata via. Arcta via.

Adhuc puer cõfert se ad monasteriũ Steiueldensẽ.

Visto eius.

dore, & humili verecundia (quæ vsq; ad finem vitæ etiam plusquam sexui fœmineo ci moderabatur) vel potius gratia interiore illum docente, intra silentium se continuit, donec rei exitum cereret, quam omnes circumstantes vel non videre, vel dissimulare nimium mirabatur. Tandem ignis mirabiliter conspecti non alium vidit effectum, nisi quod ad accipiendum religionis habitum nouo incendebatur desiderio, eoque tam valido, vt ab illo suscipiendo præ dulcedine flammæ & flamma dulcedinis, quam intus medullitis conceperat, ægerrimè se cõtineret. Iam enim & ipse totus in quendã ignem diuinum conuersus erat, vt illi in habitu Angelico ministraret, qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem. Quorum ministerio in sua festiuitate, in ignis visione apparentium, angelum nostrum credo tam validè fuisse succensum, vt agnosceret illum ignem spiritualem fuisse, qui non corpora, sed spiritum succendisset.

Suscipere tandem secundum desiderium suum niueo sacræ religionis amictu, cepit puer religiosus tam apud Deum, quam apud homines proficere sapientia & ætate. Sed quia nondum annos discretionis attigerat, ante quos in monasterio illo pueri ad religionis habitum recipi non solebant, missus est in Frisiam cum alijs coæuulis suis, vt & etatis scandalum tolleretur, & in scholis proficeret in doctrina. Profecit itaq; super omnes coetaneos suos tam in scientia, quam in moribus, ita vt se doctorem minoribus, & angelum socijs exhiberet. Nihil vitiorum in illo, quo illud genus hominum (scholares dico) implicari videtur, putã, insolentia, mendacium, inobedientia, simulationes, rixæ, contumeliæ, lacerationes & verbera, verborũ scurrilitas, & animi nauisæ & torpor ad doctrinam capessendã: magis autè quadam spirituali ille alacritate perfusus, ad discendum erat proptus, ad quælibet imperata obediens, ita mirandũ in modũ coartancis suis obsecundans, vt & illorum singulari fauore, & Dei gratia potiretur. At verò in nomine Domini IESV miro succenso affectu, nihil libebat in quouis doctrinæ genere audire, quod non salutare eius nomen cõtineret. Quoties more puerorum fabulas poetarum vel discere iubebatur, vel legere, non tulit patienter: immò & ipsos se docentes, super quos iam intus spirituali vntione docente profecerat, reprehendit, asserens quòd Deo vero contumeliã irrogarent, falsorum deorum nomina in poetarum libris etiam recitando. Solebatque nobis postmodum de quibusdam magistris suis, qui cæteros religione antecire videbantur, narrare, se non sufficere admirari, quòd viri religiosi in scriptis possent poetis delectari, cum tanta sint scripta veritate subnixa, per quæ ad Dei possit notitiam perueniri. Quis enim nisi stultus quærat liliũ inter spinas, vnde sine punctationibus non possit abstrahi, quod facilius & vtilius sine læsione possit acquiri? Puninare Iouem omnipotentem, Iunoni nomen diuinitatis attribucere, iurare per Herculem & Castorem, quibuscunque falsitatibus delectari, spinæ sunt, & lacerant animam, quibus puer Domini animæ suæ temerari noluit puritatem, qui iam in solo & vero Deo didicerat delectari.

Tango rem breuiter, non perfunctoriẽ transeundam, sed magna animi consideratione pensandam. Quantam enim curam de pueri sui puritate pater misericordiarum gessit, in hac re liquidò apparebit. Cõtraxerat aliquãdò puer beatus, à patre & matre derelictus, sed à Domino assumptus, tantã capitis scabiẽ, vt inter condiscipulos suos non posset sine verecundia cõparare. Erant enim ei molesti, & deridebant eum, sicut esse solet illud hominum genus inquietum: & puer, licet patiens & quietus, ad quotidianas subannationes animo tabescebat, & rubore verecundiæ vrebatur. Vidit itaque Dominus continuam afflictionem tam mentis, quam corporis sibi derelicti pauperis, & mirabiliter in adiutorium pupilli, fidelis adiutor intendit. Nam nocte quadam, cum corpusculum sopori dedisset, sensit leniter quoddam animal, nescio reptile seu volatile, aduenire, & rostro suo adeo totam illam purulentam scabiẽ auellere, vt nihil de ea residui remaneret, & puer Domini in illa auulsione nihil molestiæ sentiret. Secuta est euulsio totius capitis integritas & puritas, ita vt cum sequenti die ad condiscipulos veniret, omnibus inopinata eius sanitas appareret. Et quia res tam manifesta celari non poterat, irruunt ad puerum singulatum, & causam tam subitæ curationis inquirunt. Aperuit ille quantum potuit, quod factum fuerat, simplicitate consueta, sed corde exhibitam sibi Domini misericordiam collaudabat.

Verum vbi post profectum scientiæ & morum puer Domini à Frisia ad propriã ecclesiã est reuersus, ad seruiendũ fratribus in refectorio cũ fratre alio se maiore est aliquãdò deputatus. Quod officiũ licet deuotus impleteret, tristabatur tamen non modicum, quæ præ corporali labore continuo, non potuit consuetis & debitis orationibus, lectio-

Psal. 103.

Cap. 9. Induit habitum monasticum.

Cap. 10.

Sanatur mirabiliter scabies capitis eius.

Cap. 11.

ni ac contemplationi vacare. Doluit enim à se auferri partem optimam, quam iam dudum elegerat, videlicet aut sedere ad pedes humanitatis tuæ, Domine IESV, aut audire verbum tuum, quod & ore & exemplis nobis ministrare dignatus es, aut affumptis alis columbæ, cum illis quatuor animalibus ad diuinitatis tuæ faciem subuolare, gustareque & videre tuam Domine suauitatem: quam illi profectò perfectiùs percipere consueuerunt, qui actu fuerint minorati. Sensit hoc puer, qui iam in adolescentiâ processerat pubertatem, & agrè à speciosæ Rachelis auellebatur amplexu. Videns igitur mater misericordiæ adoptatum sibi filium pro causis huiusmodi grauitate animo tabescentem, suam illi præsentiam exhibere curauit, & solita illi suauitate blandiens, quomodo se haberet sciscitata est. At ille competenter se habere respondens, hoc vno se asseruit valdè grauari, quòd propter labores quotidianos conuictis precibus vacare non posset, illis præsertim, quas ex Ordinis præscripto dici oporteret. Sentiens pia mater adolescentem zelum quidem bonum habere, sed non secundum scientiam, breui quidem, sed eximia illum sententia sic instruxit: Scias, inquit, nihil perinde ex debito faciendum tibi incumbere, quàm vt ex charitate seruias fratribus tuis. Dixit & fecit intelligere docilem adolescentem quod dixerat, vt deposita timoris sarcina, fratribus deceterò cum securitate seruiret. Necessariù reor murmuratores hoc loco moneri, qui ad omne munus ipsis demandatum obmurmurant & calcitrant, & cum congruas suæ pigritiæ, immò, quòd periculosus est, inobedienciæ excusationes inuenire non possunt, per iniuncta sibi officia aiunt se sua deuotione fraudari. Cuncta penè monasteria id genus querimonijs plena sunt, adèd vt plerunquè vita prælatorum, qui debent eiusmodi suis monachis demandare functiones, his ipsis ad amaritudinem perducatur. Audiant isti matris Domini plenum auctoritate responsum, nullo se maiori teneri debito, quàm vt fratribus ex charitate inseruiant. Timeas ô frater, quicumque talis es, pigri serui, talentum sibi creditum nolentis expendere, sententia te còdemnandum, si cor ad meditandum, linguam ad corrigendum, vocem ad cantandum alacriter, & legendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum, in iniunctis tibi officijs nolueris exercere, semper habens in mente, talentum esse Domini tibi creditum, quicquid in cunctis animæ viribus, quicquid in omnibus membris corporis tibi à Domino districtò iudice est collatum.

Dei mater cum consolatur & instruit.

Matth. 17.

Cap. 12.

Luc. 22.

Matth. 20.

Ioan. 13.

Obseruent hæc, quibus ex officio incumbit seruire fratribus,

Vide abstinentiam.

Cap. 11.

Fit templi custos.

Multis itaque Dei electus in officijs, ad actiuam vitam pertinentibus, beneficijs subleuatus (Per hanc enim ad contemplatiuam est iter ordinatum, vt per labore Liæ ad Rachelis pertingatur amplexus) tunc demùm iuuenis speciosus ad sacrificiæ vel custodiæ templi

templi officium est vocatus, in quo plenius & securius posset contemplationi vacare. Sic enim Dominus, qui omnia ordinatè disponit, electi sui vitam voluit moderari & dirigere, vt vtraque disceret pugnare manu, nè sicut plerique, in actione esset dissolutus, & in contemplatione remissus. Multi enim sic ingrediuntur ad contemplandù, vt ad necessariæ actionis exercitia nunquam exire velint, & omnem corporalem laborè subterfugiant obstinatè, intantum vt in accediæ tandem torporè prolapsi, etiam in contemplatione deficient, nec ad illam reuocare se sciant, ad quam aliquandò animus, vt est humana infirmitas, tepesfactus, per actiuæ vitæ exercitia reuocatur. Alij verò, cum foràs necessitate poscente ad actionem egrediuntur, ita se totos effundunt in illam, vt contemplationis præteritæ nec saltem meminerint, nec ab illa se doleant auulsos, neque ad eam se recipere conentur. Non sic frater noster à Domino & magistro optimo noscitur institutus: sed sic officia actionis exercuit, vt labores corporis alacritate spiritus temperaret, nè dissolutio sequeretur: ita ad contemplationem pertinentibus inhæret studijs & exercitijs, vt tamen ad actionem non esset tepidus aut remissus: sicque infra fortissimi Aod vtraque manu vteretur pro dextera, & actioni & contemplationi non minus sapienter, quàm fortiter intendens.

Hoc loco, antequàm pergam ad cætera, necessariò mihi admonendus est lector, nè cuncta, quæ de fratre nostro narranda suscepimus, sibi imitanda proponat: potius meminerit, quædam sic esse scripta, vt ea tantùm miremur, & Dominum, qui per cum illa effecit, collaudemus: quædam verò ea causa conscripta, vt ea imitanda suscipiamus. Si enim ea, quæ supra naturam sunt, sanctorum exemplis incitati, nos quoquè facere velimus, non ædificationem, quam quærimus, sed potius ruinam inueniemus. Quòd si in sanctis omnia tantùm admirari velimus, in nostra ignauia & desidia permanebimus, & sine fructu nostro sanctorum & scribentur & legentur exempla. Proinde lectorem admoñeo diligenter attendere, & discernere sapienter, quid admirandum, quid imitandum sit: vt in admirandis, Deo mirabili in sanctis suis digna gratiarum actio referatur: in imitandis verò, per exempla virtutum vita legentium emendetur. Non enim hæc me solùm mouet intentio, vt fratrem prædicem, & magnificentem Dominum: sed etiam vt legentes per meæ ministerium paupertatis aliquid utilitatis acquirant. Sed iam ad narrationis ordinem redeamus. Accepto officio, quod contemplationi valdè erat accommodatum, mirum in modum, tanquàm tunc primùm ad seruitium diuinum accederet, qui prius alios superauerat, in omnibus exercitijs spiritalibus, seruire spiritus excitatus, coepit etià seipsum superare. Nequaquam enim communibus vigilijs, orationibusq; contentus, nouas sibi, suæ deuotionis dulcedini respondentes, & ipsam quoquè deuotionem mirabiliter excitantes preces còposuit, permultasq; gratiarum actiones, quibus sibi ad memoriam reuocauit omnia diuinitus humano generi collata beneficia. Præcipuè verò erga matrem Domini, susceptricem suam, seruire mirabilis deuotionis exarsit, quam etiam nouorum verborum gaudijs, sua gaudia ipsi referentibus, & angelica salutatione crebrò repetita salutauit, ad dens singulis gaudijs & salutationibus genuflexiones singulas. atque in id genus tum corporalibus, tum spiritalibus exercitijs maximam noctis partem duxit in somnium. Adèd verò eiusmodi vigilijs & orationibus operam dedit, vt modum humanæ naturæ excederet, & nullus fratrum, eius vigilijs aliquandù explorantium, perinde vt ille, vigilare posset. Tanta autem orationum, contemplationum, reuelationum dulcedine fruebatur, vt corporalem necessitatem oblitus, solo spiritus pabulo se victitare putaret. Et iam in consuetudinem sibi verterat, quandoquidem custodia monasterij, penes ipsum erat, talibus studijs usque ad tempus nocturni officij, quod matutinas vocant, immorari. Cumque primo campanæ signo fratres excitasset, ipse in lectulo se composuit, donèc ad tertium signum (in dormitorio fratribus tintinnabulo admonitis, vt ad templum se conferrent) ipse quoquè cum cæteris cò properaret, & nocturno officio interesset. Monebatur quidem interdum à patre domus & fratribus, nè tam immodicis se laboribus conficeret, sed non poruit in illo desiderabilis dulcedinis, & dulcis desiderij vehementia cohiberi. Habuit etiam corpus satis habile ad laborem, & aptis compositum lineamentis, recteque constitutū, ita vt vllis laboribus id exhauriri posse minimè putaret. Addidit autem his laboribus strati duritiam, capite ad lapidem, corpore ad lignum incumbens. Totum enim presentis vitæ tempus agenda pœnitentiæ deputatum reputas, superfluum cenabat & vanum, quippiam misero indulgere corpusculo. O quàm dissimilis nobis miseris, qui modis omnibus labores subterfugimus & auersamur.

Cap. 14.

Sanctorum quædam imitanda, non temerè imitanda.

Longæ eius preces & vigiliæ.

Oratum eius stratum.

Raptum

Cap. 15. Raptum porrò tanto spiritus impetu, corpus prementem, spiritum eleuantem, & in cunctis se virtutibus exercentem beatum iuuenem amplior est gratia consecuta, seruo cum Domino, discipulo cum magistro quasi concertante. Studebat Dominus & magister seruum & discipulum in cunctis praeuenire benedictionibus dulcedinis, multisque eum augere charismatibus: ille ediuersò quoad potuit nitebatur sequi Dominum, quacunque eius diuina benedictione esset praeuentus. Nec gratia Dei in illo vacua fuit, quam alacritate mentis & bonorum operum exercitijs in se suscitare contendebat. Sequentem itaque, quò vocabatur, & amplioris gratiae capacem se exhibentem Dominus crebris, immò quotidianis consolationibus affecit. Quoties enim post sumptum cibum à refectorio exiret ad monasterium, psalmum interim, Miserere mei Deus, pro gratiarum actione dicens, tantae suauitatis eum excepit odor, vt in paradysum Domini se crederet introire. Et reuera ecclesia est Domini paradysus, in qua sunt viui flores rosarum & lilia conuallium, humilitatis violae, cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum, myrrha & balsamum, cum vniuersis optimis & primis vnguentis: quae omnia in viris spiritualibus, qui in ecclesia sunt, est spiritualiter inuenire. Non homo, sed immundum pecus est, & indignus etiam corpore ecclesiam Domini introire, qui horum non delectatur odore. Est & in monasterio haud dubiè sanctorum praesentia Angelorum, coniunctorum psallentibus, in medio iuencularum tympanistrarum. Est & corporaliter Dominus Angelorum, flos virgulae, virgunculae sacratissima: ad cuius odorem reuiuiscunt mortui. An non mortuus, qui tantorum florum & aromatum, & maximè illius floris praecipui, floris omnium florum, non delectatur praesentia? O si videamus, in cuius praesentia stamus in choro: o si intueamur, quorum nobis coniuncta sit societas: o si intelligamus, cui psallamus, & quantus sit, qui nostris studijs delectatur, haud dubium quin delectaremur & nos, & quoties in hymnis & canticis spiritualibus in conspectu Domini intraremus, caelestem, immò diuinum cum charissimo fratre nostro sentiremus odorem. Quantum verò putamus odoris & delectationis persensit in corde, qui etiam corporaliter tantam naribus hausit suauitatem? Nihil dubium, quin ab omni delectatione & carnis & mundi fuerit alienus, & totis animi desiderijs in conspectum tuum Domine introierit, qui etiam corporaliter ad te intrans, corporalis odoris fragrantia est refectus. Ignorans autem principio gratiam esse diuinam, quod sentiebat, vel potius sibi specialem, (Tam enim vilis apud se semper fuit, vt nihil sibi specialium meritorum vendicaret) innuit socijs fratribus secum intrantibus, num quam sentirent odoris suauitatem. Sed proditam gratiam, vni sibi debitam, statim perdidit, donec tandem sepius eam prodendo & perdendo, iterumque recipiendo, eam, ne perderetur, non esse prodendam, cautior redditus intellexit. Solebat ipse cum ingenti cordis contritione fratribus quibusdam referre, se inexplicabiles incauta manifestatione perdidisse gratias.

Cap. 16. Ipsa quoque mater omnis suauitatis odore consimili saepe illum recreauit. Quod quidem ex eius relatione nos didicimus, sed nihil inde molestiae eum comperimus pertulisse. Vnde licet conijci, quasdam reuelationes nec vlli, nec vnquam: quasdam certis personis, sed opportuno tempore: quasdam omnibus indicari debere. Paulus reuelationes suas nulli aperuit: beata mater & virgo conceptus & partus sui reuelationes certis personis congruo tempore exposuit: prophetae diuinitus ipsis reuelata in totius populi aures effuderunt. Atque haec eadem in fratre nostro haud difficulter licebit inuenire, si diligenter animum aduertamus, sed redeamus ad rem. Mors est visitati in Ordine nostro, puto quòd & in alijs, vt quotiescunque nomen venerabile Virginis venerandae in Collectis, in Symbolo, in Praefatione & in salutatione Angelica, quae dicitur pro Inuitatorio, pronuntiatur, conuentus veniam capiat, id est, diebus non festis procumbens in genua osculetur id, cui orans incumbit: festis diebus osculetur manum. Sed noster Hermannus quotiescunque festis diebus conuentui fratrum non interfuit, ad nomen illud amabile & amatum velocissimè se humi prostrauit, & quoad potuit sine scandalo, terrae sic prostratus adhæsit. Cumque crebrò id faceret contra morem Ordinis, quidam ei familiaris obnixè petijt eius rei causam sibi explicari. Sentiens ille sibi obtigisse hominè, cui hoc secretum posset impunè & cum vtilitate committi, Ecce, inquit, quoties ad nomè sacrae Virginis humi me abijcio, odor omnium florum & aromatum tanta suauitatis copia è terra influit in nares meas, vt semper illic haerere vellem, si liceret. Spe ergò recreationis huius ad prosternendum festinus sum: sed quia aegre tanta pri-

Reuerentia eius ergo nomen sanctissimae matris Dei.

Sibi ipsi semper vilis fuit.

Gratiacelanda.

Psal. 67.

Suauissimos percipit odores.

Cumulatur in eo gratia Dei.

nor oblectatione, tardus sum ad surgendum. Colligamus hinc, quanta suauitate cor fratris huius affecerit memoria matris Domini, ad cuius auditum nomen tantus è terra in eius nares inuasit odor. Verè dixerim memoriam MARIAE in compositione odoris factam opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini: redolens quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia, quae sunt in transitu aquae, & quasi thus in odorem suauitatis. Studeamus & nos nares animae nostrae (quas puto posse dici vim concupiscendi) purgare ab omni delectatione peccati, vt in memoria abundantiae suauitatis Domini & charissimae matris eius nos quoque delectari possimus.

A laude Dei, & commendatione fratris nostri, & ab aedificatione morum non vacat & illud, quod eodem fratre nostro referente cognouimus: puta, quòd in laudibus matris sub cantico illo, Benedictus Dominus Deus Israël, Dominus ipsum suauitate mirifica visitare consuevit. In nostro quidem Ordine in praecipuis dumtaxat solemnitatibus quatuor, Natiuitatis Christi, Resurrectionis, Pentecostes & Dedicationis templi, ad matutinas laudes adhibetur incensum. Sed beatus iste, qui in animo quotidianam, immò continuam agebat solemnitatem, omni tempore Dominum benedicens, sub hoc cantico solemnem non immeritò quotidie persensit odorem. Spero etiam, quòd ea causa in cantico, quo benedicatur Dominus, quòd visitauerit plebem suam, tam crebro gratiam spiritualè persenserit Domini benedictus, vt ei primum, postmodum & nobis daretur aduertere, quòd ipse specialem à Domino perceperit gratiam, vt per eum Dominus plebem suam, & speciatim ecclesiam, in qua gratiam illam sensit, visitare redimereque deberet, ipsumque in cornu salutis erigere in domo, in qua fuerat à puero nutritus. Hoc autem valde notandum est, quòd nobis ipse de seipso tanquam de alio commemorare solebat, eodem tempore, quo mirificum hunc ipse sentiebat odorem, quendam è fratribus vidisse duos Angelos ab vtraque templi parte fratribus incensum ministrantes, & quibusdam quidem hilariter id facere, & reuerenter coram illis sese inclinare, quosdam verò praeterire negligentem, à nonnullis etiam cum quodam horrore penitus resillire. E quibus primi, vt potuit intelligi ex moribus illorum, quorum nomina frater noster exprimebat, illos significabant, qui Deum & animo & voce laudent: secundi illos, qui vel non canerent, vel minus aduerterent id, quòd canebant: tertij eos, quorum vita mors erat. Simul autem aduertere hinc potest, quàm nostris bonis studijs & actibus, maximè in laudibus Dei, Angeli sancti delectentur, & quàm detestentur peruersos mores & acediam nostram.

Beatissima Dei genitrix volens magnificare deuotum sibi iuuenem, & suis laudibus iugiter inherenter, innumeris ei vicibus dulcissimam praesentiam suam exhibuit, creberrimisque reuelationibus adeò sibi familiarè effecit, vt etiam inter homines coniunctissimos vix vnquam tanta familiaritas extitisse videatur, cunctique, qui eum nolescent, planè sibi persuasum haberent, nostrum fidelem Samuelem (Sic enim propter reuelationes à puertia ei exhibitas non immeritò appellatur) à beatissima Virgine non solum in seruum fidelem, sed etiam familiarem amicum singulariter electum, & verè sic erat. Saepè enim contigisse audiimus, vt ille in aliquo monasterij loco orans ac meditans, vocem amantissimae Dominae ex parte aduersa stantis audiret, nec dubius à qua vocaretur (quippe qui vocem eius ex consuetudine cognitam haberet) ad illam se conferret: tum verò in aliquo secretiori loco pariter assiderent, & ille quidem beatae matris de ipsius statu singularim perquirenti responderet, & ab ea rursus quicquid vellent sciscitaretur. Talibus ille solatijs nocturnas transmittit vigilias, tali fretus consolatrice, quolibet perseferebat aduersa, tanta matris consolatorijs fonebatur vberibus, tam illustri magistra ipsum docente, multa dubia & incerta cognouit. Mirari hæc & possumus & debemus: nam imitari non possumus. Legitur beatissima MARIA etiam S. Martini Turonensis Episcopo cum alijs virginibus aliquoties apparuisse, & cum eo colloquuta esse: leguntur & alij sancti hominibus se visendos praebuisse. Miranda sunt hæc, sed in nostro Hermanno tanto plus admirationis habent, quòd non aliquoties, sed sepius me ei contigisse constat.

Venturus erat aliquandò, necessitate cogente, ad quãdam sororum ecclesiam, quae ecclesiae Steiueldensis regimini suberat. Volens autem beata mater etiam in alijs ecclesijs familiaris sui merita declarare, venientem illum anteuertit, & cuidam admodum religiose sorori apparens, ita locuta est: Veniet huc hodiè fidelis capellanus meus: videte vt comiter & honorificè accipiatur à vobis. Credidit virgo fidelis reuelationi

Cap. 17.

Sub cantico Benedictus, quid sentit.

Visio eius.

Cap. 18. Sepius ei apparuit S. Maria.

Cap. 19.

S. Maria vocat eum capellanus.

uelationi fideli, & vt eius testes haberet, quibusdam cam indicauit. Puto ego matrem dulcissimam verecundiae pudibundi iuuenis consuluisse, qui locis, praesertim insolitis, vbi nulla cerneret erga se familiaritatis indicia, peregrinum se arbitraretur, nec, sicut plerique solent iuuenes fratres, ob conciliandum fororum fauorem, alicuius ignorae familiaritatem expeteret.

Cap. 20.

Aliquandò iuuenis speciosus post sanguinis è vena missionem parùm cautè se ad dormiendum in lectulo composuit, in magnum salutis, quam sanguinis minutione quaesierat, discrimen venturus, nisi beata mater illum communijsset. Cùm enim iam dormitaret ille, aduenit illa, cumque compellans, Caueas, inquit, tibi non enim sine periculo in brachium, cuius incisa vena est, incubuisti. deinde brachium eius beatis manibus apprehendens, docuit dormiturum, quem admodum & illud, & totum corpus, nè periculo se exponeret, collocaret. Quidnam quæso est isthuc? Auditane sunt quandoquè eiusmodi, aut literis commendata? Sed planè ficta putentur, si non ab eius ore, ad fratrum præmonitionem iucundissimè ea referentis, accepta sunt. Neque enim talia quouis modo reuelare solebat, nisi ad cuiusquam animæ vel corporis salutem pertinerent, vel nisi reuelatum ei esset, cui & quam ob causam detegenda essent.

Cap. 21.

Erunt fortassis, qui mirentur, quam ob rem & quo pacto mutatum sit nomen charissimi fratris nostri, quod in baptismo accepit. Equidem causam ignoro, nisi quòd videtur diuina factum voluntate, vt homo niuæ puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse ægrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valdè insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, vt ei mater Domini desponderetur. Cur autem id molestè ferret, hæc ratio fuit, quòd in nulla virtute se illis similem comperiret. Adeò verò, vt ipse asseruit, molestum id ei fuit, vt die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigendos proclamare statueret. Nocte verò media sub solitis precibus suis stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem incnarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: eiq; duo assistebant dextra læuaque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tanta dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum audiuit alteri sic dicentem: Cui nam desponsabimus hanc virginem? Respondit alter: Cui tandem, nisi fratri hîc præsentî? Tum alter, Veniat ergò, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquam autem vsque ad reginam peruenit, alter Angelus sic ei locutus est: Oportet hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Territus frater humilis & pudicus, indignitatem suam cœpit allegare, tantaque sponsa & sponsi quoque nomine se omninò proclamauit indignum. Cumque reluctando moras necceret, Angelus dexteram eius apprehendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi despondit: Hanc ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olim desponsata Ioseph, vt nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & deceterò Ioseph vociteris. Quis verò hîc vllas velit struere calumnias, si factum est, quod promissit Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiit sonus nominis huius, & in fines orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem nos ab eius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia quadam visione, quæ fuit eiusmodi: Nocte quadam post preces longas ad lectulum rediens, iamque dormitans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensque ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vlnas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & tractus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa perentem nonnihil differens (puto, vt magis eius inflammaret desiderium) tandem ei summè optatum porrexit infantem, aitque: Porta filium meum, sicut à sponso meo Ioseph portatus est in Aegyptum: vt sicut idem onus, ita etiam consimilem eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaque nomen Ioseph in nostro Ioseph, & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Dominæ nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua, nè deinceps ægrè ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abiit, vt ita nuncupetur.

Visio eius.

Erunt fortassis, qui mirentur, quam ob rem & quo pacto mutatum sit nomen charissimi fratris nostri, quod in baptismo accepit. Equidem causam ignoro, nisi quòd videtur diuina factum voluntate, vt homo niuæ puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse ægrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valdè insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, vt ei mater Domini desponderetur. Cur autem id molestè ferret, hæc ratio fuit, quòd in nulla virtute se illis similem comperiret. Adeò verò, vt ipse asseruit, molestum id ei fuit, vt die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigendos proclamare statueret. Nocte verò media sub solitis precibus suis stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem incnarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: eiq; duo assistebant dextra læuaque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tanta dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum audiuit alteri sic dicentem: Cui nam desponsabimus hanc virginem? Respondit alter: Cui tandem, nisi fratri hîc præsentî? Tum alter, Veniat ergò, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquam autem vsque ad reginam peruenit, alter Angelus sic ei locutus est: Oportet hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Territus frater humilis & pudicus, indignitatem suam cœpit allegare, tantaque sponsa & sponsi quoque nomine se omninò proclamauit indignum. Cumque reluctando moras necceret, Angelus dexteram eius apprehendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi despondit: Hanc ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olim desponsata Ioseph, vt nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & deceterò Ioseph vociteris. Quis verò hîc vllas velit struere calumnias, si factum est, quod promissit Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiit sonus nominis huius, & in fines orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem nos ab eius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia quadam visione, quæ fuit eiusmodi: Nocte quadam post preces longas ad lectulum rediens, iamque dormitans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensque ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vlnas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & tractus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa perentem nonnihil differens (puto, vt magis eius inflammaret desiderium) tandem ei summè optatum porrexit infantem, aitque: Porta filium meum, sicut à sponso meo Ioseph portatus est in Aegyptum: vt sicut idem onus, ita etiam consimilem eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaque nomen Ioseph in nostro Ioseph, & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Dominæ nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua, nè deinceps ægrè ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abiit, vt ita nuncupetur.

Angelus ei nomen Ioseph imponit.

Alia visio.

Erunt fortassis, qui mirentur, quam ob rem & quo pacto mutatum sit nomen charissimi fratris nostri, quod in baptismo accepit. Equidem causam ignoro, nisi quòd videtur diuina factum voluntate, vt homo niuæ puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse ægrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valdè insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, vt ei mater Domini desponderetur. Cur autem id molestè ferret, hæc ratio fuit, quòd in nulla virtute se illis similem comperiret. Adeò verò, vt ipse asseruit, molestum id ei fuit, vt die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigendos proclamare statueret. Nocte verò media sub solitis precibus suis stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem incnarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: eiq; duo assistebant dextra læuaque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tanta dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum audiuit alteri sic dicentem: Cui nam desponsabimus hanc virginem? Respondit alter: Cui tandem, nisi fratri hîc præsentî? Tum alter, Veniat ergò, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquam autem vsque ad reginam peruenit, alter Angelus sic ei locutus est: Oportet hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Territus frater humilis & pudicus, indignitatem suam cœpit allegare, tantaque sponsa & sponsi quoque nomine se omninò proclamauit indignum. Cumque reluctando moras necceret, Angelus dexteram eius apprehendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi despondit: Hanc ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olim desponsata Ioseph, vt nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & deceterò Ioseph vociteris. Quis verò hîc vllas velit struere calumnias, si factum est, quod promissit Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiit sonus nominis huius, & in fines orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem nos ab eius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia quadam visione, quæ fuit eiusmodi: Nocte quadam post preces longas ad lectulum rediens, iamque dormitans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensque ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vlnas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & tractus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa perentem nonnihil differens (puto, vt magis eius inflammaret desiderium) tandem ei summè optatum porrexit infantem, aitque: Porta filium meum, sicut à sponso meo Ioseph portatus est in Aegyptum: vt sicut idem onus, ita etiam consimilem eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaque nomen Ioseph in nostro Ioseph, & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Dominæ nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua, nè deinceps ægrè ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abiit, vt ita nuncupetur.

Cap. 22.

Redit in memoriam factum memorabile, quod lectoris moribus conformandis valdè conducatur. Accidit iuuenem tanti profectus, cuius conuersatio iam in caelis erat, & supra hominem, ex humana fragilitate aliquot diebus remissiori deuotione debi-

tum officium beatissimæ Virgini persolucere. Erat autem tepor ille tam exiguus, vt illum minimè sentiret, nec cum in se reprehenderet. Fuit eo tempore magna quorundam importunitas, qui monasteria & templa effringerent, & res preciosas auferrent. Sollicitus igitur beatus Ioseph, nè in monasterio ipsius curæ commissio sinistra aliquid eueniret, à precibus & laudibus Dominæ suæ se nonnihil subduxit, & monasterij aditus obseruauit. Non ferens autem beatissima Virgo deuotionem erga se fidelis serui sui quacunque causâ imminui, occurrit iuueni, non iam sibi, sed custodiae monasterij vigilanti, formam præ se ferens vetulæ cuiusdam, fronte rugis deformata. Videns illam Ioseph, & non agnoscens, vehementer expauit propter timores nocturnos, & exclamans, ait: Quid est hoc? At illa: Ego sum custos huius monasterij, sicut multo iam tempore fui. Cognoscens ille vocem eius, cuius faciem non nouerat, Tunc es, inquit, ô rosa? Sic enim ex multa familiaritate, suppresso eius nomine, eam appellare solebat. Illa respondente, Ego sum: stupefactus Ioseph, Quid, inquit, sibi vult, quòd rogat anis vultum sumpsisti? Respondit illa: Talis ego oculis appareo tuis, qualem me finxisti in animo tuo. Iam enim tibi vetula sum. Vbi est illa representatio gaudiorum meorum? vbi salutationis angelicæ iucunda commemoratio? vbi ille deuotionis feruor? vbi cætera spiritalia exercitia, quæ mihi hæcenus obtulisti, quibus & ego tibi, & tu mihi iuuenis reddebaris? Nolo equidem, vt prætextu custodiendi monasterij intermitteras seruitium meum, quandoquidem ego multò melius illud custodiam. Correctus iuuenis castigatione seuerâ, tantæ custodi curam monasterij deinceps decreuit committere, & tam se quàm Dominam suam ad pristinam reuocare iuuentutem, eius commemorandis gaudijs, & angelicis salutationibus recitandis. Quibus illam certum est non medio crite delectari, sicut ipsa indicauit Ioseph nostro, valdè ei commendans libellum quendam, à quodam admodum religioso viro, primo Abbate Steiueldensi (Nam ante illum Prælati dicebantur Præpositi) compositum, in quo gaudia eius multis modis scripta habebantur.

Inter cætera charitatis insignia, quæ erga Ioseph suum mater beneficentissima multipliciter exhibere consuevit, hoc mirificum sanè refertur. Accidit aliquandò, vt nimis cautè ingrediens, in faciem caderet, & duobus dentibus orbaretur. Quos quidem manu ferens, omni spe illos recuperandi amissa, ibat fortassis vt ablueret sanguinem ab ore manantem. At mater misericordiam dolorem, pudorem & tantum detrimentum sui fidelissimi miserata, venit ei obuiam, aitque perquam familiariter, dolenter tamen: Quid habes? At ille, Dentes, inquit, perdidî, cruciorque multo dolore. Tum illa, Da mihi, ait, dentes illos. Quos vt accepit ex manibus eius, reposuit in gingiuas cruentas, moxque fugit omnis dolor, nec vllum vulneris permansit in ore vestigium, dentesque suis locis fixi hæserunt.

Multis id genus beatissimus iuuenis beneficijs affectus, & reuelationibus erectus, iam in virum spiritalem profecerat, ita vt cibis solidioribus, & panibus filiorum, & ipsis Dominicæ mensæ ferculis nutriendus esset. Illos ergò panes hordeaceos, quos ipse noster paterfamilias in manus accipere (Tribulationem enim & dolorem inuenit propter nos, & infirmitates nostras ipse portauit, & pro nobis doluit) atque etiam benedicere dignatus est, nostro Ioseph vt filio dilecto copiosè impertijt, flagellis durioribus cadens illum, intus quidem doloribus cordis, foris autem afflictionibus corporis. Cùm enim appouisset ei scientiam cum charitate & zelo erga omnes quos nôsse poterat, & erga propriam atque etiam vniuersam Ecclesiam, apposuit & dolorem, charitati & zelo ex aquo respondentem. Porro ex nimis laboribus & vigilijs, supra humanarum virium facultatem susceptis, adeò elanguit corpore, vt stomacho lassescente & deiecto, nullos posset cibos concipere. Inde verò existentes vapores crudi, cerebrum iam dudum vigilijs exhaustum valdè rentarunt, ita vt penè perpetuis capitis doloribus cruciaretur. Quo factum est, vt ab omnibus absolutus functionibus, curandæ valetudini operam dare coactus sit. Esti autem corporis infirmitate laboraret vsque ad omnimodum defectum, magis tamen torquebatur animo, quòd solita officia præstare non posset: maxime cum ipse sibi huius imbecillitatis author fuisse diceretur, qui à multis sæpè admonitus, noluisse immoderatis laboribus abstinere. Et postea sanè ipse coram nobis adhiberemus, seipsum nobis exemplum proponens. Et hæc quidem secundum hominem ego dixerim, nam quòd ad diuinam prouidentiam attinet, puto equidem

Hh 111 non

B. Virgo ei in forma vetulæ appareret.

Reprehendit eum ob prætermissas solitas preces.

Cap. 23.

Vide rem admirandâ.

Cap. 24.

Esa. 53.

Incidit in magnos capitis dolores.

non temerè datum ei hunc stimulum carnis suæ, quem beatus Augustinus etiam in Apostolo quandam acutissimam infirmitatem intelligit, qua colaphizaretur vt puer, ne vt iuuenis superbiret, reuelationum & magnitudine & multitudine sublatus. Nec miretur quisquam, nos interdum in quasdam afflictiones & dolores incidere culpa & immoderatione nostra, cum id omnium moderator summa moderatione accidere permittat.

Cap. 27.

Viso eius.

Cum autem die quodam Ioseph noster acrioribus vrgeretur dolorum stimulis, multorum sanctorum suffragia implorauit, nec tamen se sensit adiutum, puto equidem, vt ab ea suauius curaretur, cui se specialius deuouerat, immò quæ illum sibi specialius adoptrarat. Venit igitur ad summum altare tortus & ager, viditque in ea residentem foeminam insignem, nec tamen agnouit. Putans autem mortalem esse, non parum molestè tulit eam tali loco ausam residere. At illa se ei reuelans, vocauit eum ad se, aitque: Si me perindè vt alios sanctos in uocasses, forsitan curassem te. Tum ille agnoscens eam, quæ se iam aliquandiu celauerat, procidit coram illa, petijtque remedium. Illa verò dicente, iam sanus esto: ab illo inueterato languore reuocatus est, at solita tamen imbecillitate manente, quam ob tuendam humilitatem à magistro humilitatis accepit, solius mortis remedio curandam. Interim tamen nouimus eum ad aliud quod tempus nonnunquam mirabiliter fuisse sanatum, sed rursus eo elapso tempore, ad feliciorum consuetudinem suam & panis quotidiani esum Domino vocante reuersum. Id autem multis annis iam ei in consuetudinem abierat, vt aduenientibus solennitatibus nouam semper afflictionem expectaret, nisi optimo dispensatori Deo visum esset diebus eas solennitates antecedentibus eiusmodi afflictiones inferre. Itaque crebrò nobis dicere solebat: Festa sunt mihi infesta. In ijs enim festis diebus tam acriter flagellari consuevit, vt in se re ipsa sentiret impleri quod scriptum est, Dies festi vestri vertentur in luctum, multique eum non cognoscentes, humiliatum & à Deo proiectum crederent. Quadam Dominice Natiuitatis vigilia tam miserè afflctus fuit, vt quicumque vidissent eum, misericordia mouerentur. Timor enim cordis pro solennitate præsentis, & tremor corporis præ algoris fauitia uenerunt super eum, ita vt omnium tactus vestimentis, non posset calefieri: immò ipso rogante, magna lignorum mole ipsi imposita, nihil tamen efficeretur. Adueniente tandem hora temporis benedicti, qua puer Iesus, tanquam sponsus de thalamo, ex matris virginis utero processit, omni euanescente dolore, Ioseph noster delectulo ægritudinis exurgens, & ad laudes matutinas ueniens, tanta cordis alacritate eodem die ter Missarum solennia celebrauit, vt non modò nullum in eo doloris aut mœroris signum appareret, sed etiam de manu & munificentissimi Domini pro omnibus afflictionibus suis recepisse duplicia uideretur. Ità ille per omne tempus uitæ suæ nunc crucibus, nunc consolationibus exercebatur, vt panis mundus efficeretur dignus poni in mensa summi patris-familiæ.

In solennitatibus diutius affligitur.

Amos 8.

Venio nunc ad reuelationes admirandas & incundas, quas de beata Virgilia & comitibus eius habuit, vnde manifestè cognoscemus, etiam in medijs afflictionibus incunditatem & exultationem thesaurizasse super eum, & nomine æterno hæreditatis se illum Dominum Deum nostrum. Ad eò his Domini virginibus speciosis, & martiribus preciosis afflictebatur felix Ioseph, vt id satis declarare non posset: tanta illis familiaritate & animi puritate coniunctus fuit, vt multa ex eis secreta didicerit, quædam etiam sua ei nomina reuelarint, & afflictum eum consolatae sint. Vt autem suum erga eas intimum amorem foris testatum efficeret, noui cantus historiam in illarum honorem componere constituit: cumque admonisset dexteram ad scribendum, vna ex illis virginibus ei euidenter apparuit, assistensque ei, quid scribendum esset humanissimè & familiarissimè eum edocuit. Quin etiam columbam pulcherrimam humero suo insidentem vidit, rostrum suum auribus ipsius perpetim inferentem: quam ille non dubitauit esse è numero sanctarum virginum. Vnde etiam postea totam illarum sodalitatem, cunctasque Deo deuotas virgines columbellas pro consuetudine appellauit. Sed cum melodiam historiarum iam conscriptæ, quod maioris erat negocij, componere deberet, quoties ad id animum applicabat, non paruum virginum chorum supra se in aère audire consuevit, eiusmodi cantum deprementem, qui verbis scriptis congrueret. Quod quidem cum aliquibus fortasse incredibile uideri possit, ego me ab eius ore veracissimo accepisse & fateor & lætor. Nam cum diu post solus cum solo familiariter sederem, quasi iocans temerarium eum dicebam, qui historia-

Mirandum in modum diuinitus confortatur.

Cap. 26.

Amor eius erga S. Virgiam & socias eius.

rum aueret componere melodias, quod etiam artis musicæ peritissimi admodum difficile iudicarent. Tum ille coactus offendiculum à me remouere, Non ego, inquit, solus sum huius melodiae author, sed sacra columbella auxilio mihi fuisse. cumque admirandæ visionis modum inquirerem, Post scripta, inquit, historiarum verba, sollicitus de melodia, in lectulum incubui, & ecce chorus virginum supra me in aère collectus, ipsam mihi præcinuit melodiam, & ego eam calamo expressi. Dicenti autem mihi, fruolun id & commentitium uideri, posse quenquam quantuntis magno ingenio sic auditam melodiam tam facillè & memoria & scripto commendare, ille volens prorsus satisfacere, admirationem meam maiori admiratione dissoluit. ait enim: Quoties me obliuisci contigit cantus illarum, vel aliter scribere, quam audiuissem, illa redibant iterum atque iterum, totiesque ea, quæ exciderant mihi, repetebant, donèc penitus animo meo affigerentur. Solebat autem quadam eius historiarum uerba cum melodia sua nobis crebrò referre, quæ sacrae uirgines summa alacritate & iucunditate identidè concinendo repetissent, ita vt & ipse nobis ea referens, mira & oris & animi hilaritate persusus cerneretur.

Ado his duo miracula, quæ itidè ab eius ore accepi. Accidit Dei nutu, vt aliquando adesset, cum preciosissimæ margaritæ, puto reliquias beatarum virginum inuenirentur. Repertum autem tunc fuit inter cætera, sed præ cæteris amabile corpusculum paruulæ virginis, cuius caput summo desiderio sibi uendicare cupiebat. Itaque ad Abbatissam eius loci se contulit, orans instantissimè caput illud sibi donari, sed repullam passus est. Cumque sæpè suas repeteret preces, responsum est ei, si uellet alias eius sodalitates reliquias, se multas impetraturum: illud uerò corpusculum, atque caput eius nulla ratione sibi donatum iri. At molestè ferens se sic repelli, ad Dominum deprecandum se contulit. Petijt ergò, vt liceret sibi more suo in illo templo sacrosancta mysteria celebrare. Quod cum permissum est, tanta apud Deum & sacras uirgines deuotione institit, vt certior fieret se quod petierat adepturum. Ab altari inde recedens, Abbatissam adiit, quæ illud caput sacello proprio inferri iusserat, pro specialibus illud reliquijs habitura: iteratisque precibus suis coram illa, mirabiliter eam mutata inuenit, ita vt vltro iam offerret, quod antea obstinate negauerat. Accepto igitur tam optato thesauro, nitidissimam ad nos margaritam attulit, nobisque gratulantibus eam Gertrudem, vt erat reuelatione edoctus, appellari indicauit.

Cap. 27. Sanctarum virginum reperitur reliquias.

Sub idem tempus ad quandam bonæ deuotionis matronam salutandam uenit Ioseph noster, in castello commorantem. Valde enim amabat eam tum propter animi pietatem, tum propter humanitatis officia, quæ religiosis exhibebat. Allata autem eò fuerant duo capita beatarum virginum, quæ apud eam in scrinio seruabantur. Quod cum, nescio quo casu, fuisset in terra positum, quidam præsentè Ioseph, nullam exhibens sacris reliquijs reuerentiam, super illud non timuit residere. Cernens id amator sacratissimarum virginum, zelo incitatus, & ut ipse nobis iucundo spiritu commemorare solebat, totus indignationis igne incensus, orabat vt talis vltio virginum sanctarum contemptorem persequeretur, qualis olim inuasit eum, qui beatissimo Martino Episcopo noluit alligere. Et ecce mox secutus est effectus beati uiri desiderium. Cœpit enim ardere contumax ille à posteriori corporis parte, qua sedebat. Itaque confestim exiliens, nesciuit vnde repentinus ille accidisset ardor: cognouit autem, cum ei uir beatus causam exposuit, non tamen sibi, sed sacratissimarum virginum meritis eam adscribens vindictam. Sed qualem, oro, nos ardorem sentiemus, qui nec sanctorum reliquijs, nec locis sacratis, immò nec ipsi Sancto sanctorum in templis reuerentiam præstamus, indignantibus nobis sanctis Angelis, qui illic adsunt? qui proculdubio indignè ferunt, si nos videant sacras aras uana cogitando, negligenter caput submittendo, Dominum non orando & honorando præterire.

Cap. 28.

Vltio diuinitus in sacrarum reliquiarum contemptorem

Porro Dominus seruum suum Ioseph quotidianis laborantem afflictionibus, tum per seipsum, tum per creaturas multis uoluit consolari modis. Interim sic ei loquebatur intus: Sufficit tibi gratia mea. nam uirtus in infirmitate perficitur. Ille uerò crebrò cogitabat de premio, & quid suauitatis haberent caelestia, cupiebatque introire in sanctuarium Dei. Cõrigit tum ista cogitantem aliquandò stare ad sacrarij fenestram, & ad Orientem respicere, ubi ortum lunæ & aliquot siderum, caelumque serenum potuit contueri. Cumque his contemplandis tota animi & corporis intentione vacaret, magna creaturarum delectatione, & eas integrè cognoscendi ardore correptus, ait ad Dominum: Da mihi Domine Deus tuarum notionem creaturarum, vt per eam ad te

Cap. 29.

2. Cor. 12.

H h h 2 cogno-

Mira eius visio. **Cap. 30.** cognoscendum animus perfectius subleuetur. Sub his precibus miro quodam modo, & quem ipse explicare non potuit, extra se factus, acie valde dilatata vidit pulchritudinem & magnitudinem cæli stellari & siderum. Inde ad se reuersus, nihil aliud nobis retulit, nisi quod ex hac perfecta creaturarum cognitione tam inestimabilem percepisset delectationem, vt nullis possit verbis explicari.

Cap. 31. Operæ precium fuerit etiam illud literis commendare, quemadmodum cædes enim præfuls Colonienſis Engelberti adeo luculenter ei reuelata fuit, vt etiam corpore is oculis eam intueretur, antequam fieret. Nocte quadam, hebdomadibus plus minus quatuor ante hanc cædem, cæli, vt puto, serenitate ob eam, quam diximus, causam delectatus, sub dio stans in creaturarum specie contemplabatur creatorem. Ab eo enim tempore, quo cas per excessum mentis cognouerat, maiori animi pietate & delectatione creaturas intueri solebat. Cum ergo ad Meridiem aspiceret lunarem globum pleno & inoffenso lumine fulgentem, ad Aquilonem se vertens, vidit aliam exoriri lunam, eamque adeo luculentam, vt alterius lunæ quantum plenum lumen propemodum totum obscuraret. Eius igitur rei nouitate stans attonitus, vidit cælum stellatum à dextris aperiri, & inter hiatum illum & lunam recens ortam, quæ iam ad cæli aditum fustolli videbatur, vidit effigiem gladij breuis, sed laci, quales sunt * Bauarorum enses. Quem cum luna illa attigisset, in cælum pariter cum illo se recepit. At verò Ioseph non intelligens, quid hæc sibi vellent, nec tamen dubitans, quin aliquid magni portenderent, anxius ad lectulum redijt. Vbi cum dormire cœpisset, turbam quandam ædes, in quibus erat, prætereuntē sibi audire visus est, scpiusq; alios alij dicentes: Heu heu, Episcopus Engelbertus occisus est. (Alio loco sic habetur: Audiuit vocem aperte dicentem: Quod vidisti, mortem significat Engelberti Colonienſis Archiepiscopi, cuius anima è corpore egrediens, cum tanta luce, vt vidisti lunam illam, in cælum recipietur, & sic fulgebit coram Domino.) Tum ille coniecit quidem, quid sibi vellent visio sua, sed non ausus fuit ei fidem adhibere. dixit enim apud se: Quo nam modo vir tantæ gloriæ, tantæ potentia, tam multo semper fultus comitatu occidetur? Quod si id fiat, quis crederet virum totum mundo deditum, in tot prosperis successibus & delicijs vinentem, subito coronari? Sed tamen paulò post vir tantus propinquorum gladijs percussus est, pro quo nè caderet, alienos illi gladios potius in se excipere debuissent. Atque hac quidem visionis parte completa, vt semper sibi suspectus erat vir beatus, de martyris adhuc gloria dubitabat. Itaque audiuit vocem dicentem sibi: Quandoquidem visioni verissimæ fidei oculos aduertere noluiſti, dolebis oculos, nec sanaberis, donec oculos cereos ad sepulcrum martyris offeras, & sic in teipſo experiaris eius rei, de qua ambigis, veritatem. Mox Ioseph corripitur dolore oculorum non mediocri, & oblati oculis cereis, ilico curatur. Postea comperit eo loco peremptum Episcopum, vbi visio hæc ei oblata fuit.

Oculi eius curantur, oblati oculis cereis ad sepulcrum Engelberti. **Cap. 31.**

Sub Missa mirabiles patitur mentis excessus.

Liber hinc subnectere de gratia singulari, quam ei Deus annis aliquot ante decessum eius contulit in sacrosanctis Missarum mysterijs, omnibus antea actis temporibus inauditam, nec tamen ista scribimus, vt quis ea imitari velit, nisi sit talis, qualis hic vir fuit. Igitur Deo & hominibus dilectus Ioseph noster, licet à principio ordinationis suæ singulari fuerit gratia in diuinis, maximè cum cælesti patri vnicum immolaret filium: at tamen extremis vitæ suæ temporibus, annis non paucis, inaudito quodam modo illum visitauit Deus, ita vt sub secretis diuini mysterij singulis penè diebus mentis excessum pateretur, & stans planè immotus per horas plurimas, cunctis de se mirabile spectaculum exhiberet. Ea autem res multis magnam attulit offensionem, non solum extraneis, sed etiam fratribus, adeo vt vix quisquam ei sacrificanti inferuire velle. Rogatus autem à quibusdam fratribus, vel desineret esse tam prolixus, vel causam tam inaudita prolixitatis explicaret, non acquieuit. Rogabam & ego eum supplex, vt tantæ moræ causas, non mihi, qui me scirem tanto mysterio prorsus indignum, sed alicui ex fratribus, quos innocentia vitæ & animi puritas commendat, exponeret: sed non obtinui. Cumque animo commotus instarem, diceremque rem esse plenam periculi, si nullus esset tantorum secretorum conscius, illud tandem ab illo responsum extorsit: Reuera, inquit, non sum ausus hoc cuiquam reuelare secretum, vt qui & gratiam deuotionis sim amissurus, & grauissimas daturus pœnas. His auditis, statui ego deinceps ab homine admirando abstinere, nè forsân mea importunitate spiritum extinguerem. At alij quidam, ei magis familiares, explorare volentes quid in tanta mora faceret, stabant contra illum versis vultibus, cernebantque eum nec ore

quicquam dicere, nec oculis videre. Nam tamen si apertis stabat oculis, non tamen cernebat illos. Post longum autem interuallum tanquam à somno euigilans, spiritum vehementer attraxit, & sic sacrosancta peregit mysteria. Puto autem viros religiosos facile posse animaduertere, ad multa ardua & suauia contemplanda spiritum eius fuisse raptum, cum omnes sensus corporis ita desereret, vt nullus suo officio fungeretur. Cogor hinc lugere miseriam animæ meæ, meique similitudinem, qui ad illa terrifica sacramenta adeo toti carnales accedimus, nihil spiritale, nihil cæleste, nihil diuinum meditantibus, sapientes, intuentes, immò vix solam fidem, eamque heu nimis infirmam de diuinis sacramentis retinentes: creatoris, redemptoris & iudicis præsentiam non sentientes, nec præsentium angelorum officiosissima ministeria attendentes.

In eos, qui negligenter accedunt ad diuina sacramenta.

Fuit aliquando per annos aliquot in monasterio virginum, cumque illic etiam tam esset sub sacrificio prolixus, non exiguum contra illum exortum est murmur, alijs dicentibus se laboris tempus amittere, alijs cereos absumi conquerentibus. Dolebat id seruo cuidam, qui beatum virum amabat fatiſ familiariter. Itaque volens experiri is, num cerei absumerentur, die quodam milliarij vnus, quod duo vel tria Gallica continet milliaria, iter ingressurus, alterum ex cereis, qui ardere solebant in altari beato viro sacrificante, erantque pari longitudine, alicubi abscondit: cumque inchoaret Missam vir beatus, ille egressus est, & confecto itinere, expeditisque negocijs, domum reuersus inuenit contemplatorem nostrum etiamnum sacro altari assistentem. Deinde perfecto officio cereum absconditum cum illo, qui in Missa arserat, contulit, reperitque non tantum ex illo consumptum, quantum solet in aliorum sacrificijs. Ea re letatus, vtrumque cereum ostendit virginibus, indicans quid fecisset, & diligenter eas admonens, nè deceterò contra Dei famulum murmurarent. Præclarum sanè miraculum, vt ignis oblitus vim virtutis suæ, eam in tam molli materia exercere non posset.

Cap. 32.

Observa re miram.

Puto hoc quoque lectoris ædificationi aliquid profuturum, si dicamus, quantam præstitit reuerentiam sacramentis, quanto studio illa confecerit, tractarit, sumpserit, quo timore & tremore vasa omnia & alia ad sacrum ministerium pertinentia contrectarit. Verebatur ille modò se nimium miscuisse aquæ cum vino, modò guttulas quadam separatim calici inhaesisse: nunc vel tangenda sacra hostia, vel etiam frangenda aliquas minutissimas particulas digitis adhaesisse: nunc se sumendo Eucharistiam illas particulas anheliu suo à patena eiecisse: nunc sumendo sanguine quippiam distillasse, aut in calice remanuisse non satis accuratè deterſum: modò verò illam corporalis partem, cui hostia imponitur, vel digitis, vel alia parte corporalis se attigisse: modò illis articulis digitorum, quibus sacram contrectarat hostiam, ante ablutionem se aliquid tetigisse, & super omnia, se ea, qua par erat, deuotione præditum non fuisse, vt ex sententia posset dicere cum beato Iob: Verebar omnia opera mea. Ea ergò reuerentia, quam summam adhibuit sacramentis, in causa fuit, vt omnia tractum perageret, corpus Dominicum, perinde ac si pati adhuc posset, & eleuaret & deponeret, & omnes corporis gestus admodum reuerenter componeret. Ungues digitorum, quibus sacra hostia contrectatur, & superioris labij pilos ori proximos, forſice solebat præcidere, & ob sacramenti reuerentiam conseruare apud se, indignum censens illa pedibus conculcari, quæ ex frequenti Domini corporis contactu nobilitata essent. Nec tamen hoc scribimus, vt trahi debeat in exemplum, quod tota Ecclesia non obseruat: sed vt beati viri erga sacramenta eximiam reuerentiam declarem.

Cap. 33.

Piarum mentium est, ubi etiam culpa timetur, vbi non est culpa.

Iob 9.

Hoc etiam, quod in seruo Dei naturæ metas excessisse videtur, silentio prætere non possum, quòd cum adeo imbecillis esset viribus, vt neque stare diu, neque ieiunare posset, quin extremè deficeret, tamen altaris ministerio occupatus, & stare diutissimè, & ieiunus permanere potuit. Contigit aliquando, cum apud tales esset, quorum deuotione lætatur, vt per aliquot dies ex alacritate spiritus tantum corporis sentiret robur, vt nec ieiunium ei molestiam afferret, nec sine miraculo etiam corporaliter laboraret. Nouerat enim parare horologia, qua causâ etiam nonnunquam ad alia monasteria vocabatur, vt vel noua horologia conficeret, vbi non erant, vel vitata corrigeret. Id quod ille tanta iucunditate faciebat, vt eius præsentia non solum nulli onerosa, sed omnibus gratissima foret. Adeo enim omnium se moribus & consuetudini accommodare sciebat, vt quantum inter perfectos sapientiam loqueretur, tamen cum esset cum pueris, quasi vnus ex illis existimaretur ab eis. Has corporis vires nouimus ei datas interdum, cum ad meditando vel scribendo aliquid spirituale, cui singulari deuotio-

Cap. 34.

Res stupenda sanè.

Vires dantur ei diuinitus.

ne & gratia affectus esset, studium applicaret, ita vt nonnunquam vsque ad meridiem, crebro vsque ad vesperam & crepusculum ieiunium protraheret. Atque tum etiam, fratribus eum compellentibus, vt fragili corpufculo indulgeret, saepe vno pulmento, maximè autem pulvis contentus erat.

Cap. 35.

Venio nunc ad visiones & reuelationes Domini, quae alijs nobis notis hominibus, vitae sanctitate probatis, de beato viro factae sunt, vt etiam aliunde habeat testimonium veritatis. Fuit in monasterio nobis vicino virgo sancta ordinis Cisterciensis, lumen & decus nostri temporis, cuius testimonium tanto plus apud me ponderis habet, quanto ego eam familiarius noui: nec de illo quisquam ambiget, qui legerit vitam eius virginis, primò quidem à nostro Ioseph conscriptam, sed postea à me redactam in compendium, nè quis eius prolixitatem forsitan fastidiret. Obijt autem aliquandò apud nos, ecclesiae nostrae simplex frater, sacerdotio initiatus, bonum habens à fratribus testimonium. Pro cuius anima haec virgo Domino multas obtulit preces, petijtque sibi certò reuelari, quo statu res eius essent. Post aliquot dies apparuit oranti illi defunctus, & de sua salute certiore eam reddidit. Ait autem virgo ad illum: Oro, dicas mihi, cuius apud Deum meriti est Ioseph? Respondit ille: Ob virtutes eximias magni Ioseph est meriti. Scire enim debes, illum humilitate, patientia, charitate & obedientia omnes antecellere. Id cum postea indicatum esset Ioseph, vt ego ab eius ore accepi, ita ait: Haec enim quidem reuelationibus Elizabeth (sic enim vocabatur virgo) fidei adhuc: at nunc timere compellor eam esse deceptam, cui talia de omnium mortalium nouissimo, prorsusque inutili, & qui pane, quo vescitur, dignus non sit, reuelata sint. Huiusmodi verbis seipsum despiciere, & apud nos quod erat dissimulare solebat, nè praclare de illo sentiretur, hominum laudes deuitare volens.

Testimonium de excellentia beati viri.

Nota eius modestiam

Cap. 36.

Aliam quoque visionem eadem virgo de Ioseph habuit, quam illa suo mihi ore narravit. Cum appropinquaret tempus resolutionis eius, mihi sane lamentabile, vt quem illa precibus & lachrymis suis ab omni aduersitate protegere, & in rebus dubijs certum efficere consueuerat, Angelus Domini ait ad eam: Praepara te, breui enim itura es. Sciens illa, quid diceret, quippe quae ea causa Dominum multo tempore summa instantia esset deprecata, Et quandò, inquit, itura sum? Illo respondente, quòd admodum breui, subiicit virgo: Itane prior ego decessura sum, quam Ioseph? Respondit Angelus: Tu quidem illum antecedes, sed ille non multò post te sequetur. Tum illa, Dic mihi, inquit, quis vir est iste Ioseph? Respondit Angelus: Magnus planè est, & cui in ecclesia Steiueldensi nullus par sit. Illa commemorante fratres bonae existimationis, qui tum erant apud Steiueldenses, sciscitantesque num illos omnes excelleret Ioseph, dixit Angelus: Hi quidem admodum boni sunt, sed nihil ad Ioseph. & quadam vocis contentione & seueritate vtens, subiicit: Nemo par est Ioseph. Scias enim certissimè, Ioseph castitate & puritate animi & corporis, humilitate perfecta, charitate summa, & patientiae longanimitate praecellere vniuersos. multaque alia de eius virtutibus adiecit. Cum autem extremam vñtionem famulae Dei, praesente Ioseph, inuestissimus adhibuisset, omnibus semotis, mihi soli dixit: Iam non multa deinceps tecum loquar: scio enim certissimè impletum iri, quod à Domino per Angelum didici, & ardentè concupiui. Itaque sub his extremis colloquijs nostris Ioseph tuae charitati commendans, teque commoneo diligenter, vt modis omnibus caueas illum vnquam vel verbo vel facto perturbare. Infirmiati corporis eius humaniter subueni, & quibus potes modis ei opitulare, id pro compertissimo habens, quòd nemo illum impunè exacerbauit etiam in hac vita, vt nihil dicam de futura, vbi poenas dabit sempiternas, nisi egerit poenitentiam. Nam & meipsum sentio hic diutius torqueri, quòd aliquoties turbauerim eum.

Cap. 37. Eius eximia virginitas.

Sed quia virtutum beati viri mentio facta est, in quibus totius sanctitatis vis & summa consistit, operaprecium fuerit singularem virtutum signa, quae ipsi & vidimus & audiimus, explicare. Castitas quidem post acceptam à baptismo vestem albam & immaculatam, tam in illo perfecta fuit, vt gemma virginum, castitatis liliium, pudicitiae titulus, vas electum continentiae, agnus innocens, & virgo virginum nostri temporis iure potuerit appellari. Virgo fuit cunctis sensibus suis, & quantum perpendere licuit, in hac virtute nostram vltra modum fragilitatem excessit. Si enim fuisset opus, etiam in diuinis deuotarum foeminarum, vt virorum, ministerio utebatur. Non ego hic ministerium foeminarum, quantumcunque sanctarum, sacerdoti ministrantium commendando, sed oculos sacerdotis lacte lotos, ita repletos & absorptos à spiritu, vt non discernent mulic-

mulierè à viro, aut si discerneret, nihil per aspectum in cor purissimum humanae fragilitatis irrepisisset, quid ni commendem? Addam maius aliquid. Volens aliquandò meridie somnum in lectulo capere vir castissimus, in eo lecto cubauit, in quo iam foemina dormiens iacebat. Quae cum illo dormiente esset expergesta, viso viro, expauit, erubuit, aufugit. Nec hinc ego commendo virum in eodem lecto cum muliere cubantem, sed virum spiritalem, mulieris praesentiam non sentientem.

Humilitatem autem illius quomodo pro dignitate praedicabimus? Cuius ille praecap. 38. cunctis virtutibus studiosissimus fuit, audiensque Christum dicentem, Discite à me, quia Humilitas mitis sum & humilis corde: tanquam verus veri magistri discipulus, corde, voce, gestu, habitu, agendo, patiendo eam expressit, adeoque haec in illo virtus eminuit, vt cum omnes Mat. 23. cunctis virtutibus superaret, humilitate ceteras in seipso virtutes & humanum modum excederet. Facile hoc persuaderi illi posset, qui vocem modumque loquentis audisset, & quam promptus ille fuerit accusator sui, aliorum excusator, quam verecundus reprehensor, vbi posceret necessitas. Nunquam iactabat ille bona sua, aliorum semper praedicabat. Si quandò in facie laudatus esset, illam laudem miris modis ita nouerat eludere, vt nonnunquam etià id, quod vidissemus & audiuissemus, ad eò nobis excuteret, vt illi virtutem in esse vix crederemus. Quoties autem apud nos sui faciebat mentionem, se opprobrii hominum, & abiectioem plebis, se numerum tantum & fruges consumere natum, pomum syluestre putridum, omniumque, onus appellabat. Gestus omnium mem- Gestus eius. brorum eius simplicissimi erant, vt nihil in eis insolens, aut quod singularitatem praeseferret, conspiceretur. Compungor, frater charissime, dum te contempler oculis cordis mei, iugeoque; tam me tuum dissimile. Caput tuum humiliter submissum erat, oculi tui planè columbarum, nihil noxium affereret in domiciliu cordis tui. Genae tuae, instar turturis, humilitate depressae, virginici pudoris verecundia rubicundae. Incessus pedum tuorum moderatus & simplex, nihil omnino vel superbiae, vel leuitatis admittens. Si quae sibi offensus putaret, sine personarum acceptione facillimè se ad petendam veniam in genua submittebat, voce humilima sibi ignosci petens. Vestes eius nec delicatae, nec sordidae, ta- Vestes eius. meti ad sordes propensior videbatur. Multis annis non vidimus eum nouo utentè cucullo, quod tamen ille non humilitati, sed imbecillitati corporis tribuere solebat, asserens se noua vestimenta propter pondus ferre non posse. Quod etiam verum erat, maximè tamè humilitate id illum fecisse nouimus. Nouis tunicis aliquandò usus fuit, sed saepius & libentius verustis, quae sartas haberent manicas. Vestem pelliceam, qua solebat uti diu- Calcei. tullimè, suis interdum manibus panno laneo equè verusto sarcire solebat: cumque, frater familiaris id reprehenderet, aiebat: Ego meliori dignus non sum. Calcei eius nulla erat arte cõfecti, plerumque veteres, & quibus alij iam uti essent: in quibus si quid superbum in anteriori parte inesset, ad lignum vel lapidè eos allidebat. In cunctis eius actibus nihil A. 2. erat, quod cuiusquam boni hominis oculos offenderet, quippe è quibus sanctitas reluceret. Totus ille sibi ex animo viluerat, & quod apud se intus erat iudicio suo, foris etià alijs ostendebat. Quae igitur ratione laudem ab alijs expeteret, cum eam ipse sibi negaret? Immo verò non solum non laudari ille volebat, sed etià vilipendi cupiebat, quod equi- Caput vilis haberi. dem certo declarabo exemplo. Eunti illi aliquandò rusticus occurrit: quem ille salutans, flexis genibus sic orauit: Quaesò vt facias id, quod petiturus sum abs te. Illo respondente se id libenter facturum, adiecit: Cade obsecro maxillam meam. Territus rusticus resolente, quae sicut cur id peteret. Respondit ille: Dignus planè sum, qui cedat in facie, cum sim putre cadaver. Hoc quidem ille rusticus narrauit vni ex sacerdotibus nostris. Quod vbi nos rescimus, factum viri stulti propter Christum, sed prudentis in Christo, agrè tulimus, non id humilitati, sicuti oportuit, sed stultitiae eius adscribentes. Igitur reprehensus est à nobis, at ille vt in viam nos reduceret, Et quo alio, inquit, dignus sum impurum cadaver, quam vt cedat in facie? Docuit ea nos, doceat & lectorem plena humilitatis responsio, quid de seipso vir beatus sentiret, nec ausi simus dicere stultitiam, vbi tanta humilitatis sapientia apparet, maximè quandò perfecta humilitas absque stultitiae nota in eorum oculis, qui humanam venantur gloriam, aut vix, aut ne vix quidem seruari potest. Huiusmodi autem factis penè apud omnes, qui illum nouerant, ad eò viluerat, vt nullam laudem dignum putarent. Multò enim magis ille optabat stultus quam sanctus haberi, cum esset humilimus omnium, quorum nos notitiam habemus, non solum coram Vilescit apud multos, licet sanctissimus. hominibus, qui falli possunt, sed etià coram facie tua Domine IESU, qui falli non potes. Cap. 39. Sublimis charitas rat eius. Laudemus porò charitatem eius, quae omnium radix est virtutum, sine qua non potest virtus vlla appellari. In hac virtutum radice omnes virtutes suas plantaue-

rat Ioseph noſter. Dilexit ille re vera Deum, dilectus Deo, propter quem corporis voluptatem caſtitate, mundi gloriam humilitate calcauit: propter cuius verba laborum vias duriffimas cuſtodivit, ingrediens per anguſtam portam humilitatis, paupertatis, laborum & dolorum: nec tamen vel ob contemptam voluptatem, vel ob quamlibet toleratam afflictionem aliud expetiuit premium, niſi ut faciem videret tuam Domine IESV. Tibi, tibi ſoli dixit cor eius, charitate tua vulneratum, Exquiſiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. O quoties & quam ab imo ductis pectore gemitibus etiam nobis præſentibus te ſuſpirabat bone IESV? quam dolebat miseria miſerabilis Babylonis huius, & abſentia vultus tui? Adedò verò etiam proximi charitate fervebat, ut probè noſſet & gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Intantum ille tum corpore tum animo afflictis condolebat, ut miſiſſimum & benigniſſimū cor eius, omnium mœſtorum, infirmorum, & qualibet miseria laborantium cõmunis quedam domus hoſpitalis videretur. Vidi ego aliquandò, cum fratres quidam ſuas ei tentationes & moleſtias exponerent, tanta illum cõmiſeratione affici, ut & vultus concideret, & manifeſta eum cordis defectio occuparet. Quibuſcumque potuit modis, condolendo, conſolando, orando afflictorum portavit onera, ut legem Chriſti, quæ charitas eſt, adimpleret. Deſerat illi Dominus gratiam bonam, & linguam cruditam, ut ſciret ſuſtentare verbo eos, qui lapſi fuerant, & quorum veſtigia nutabant: atque ex his, quæ paſſus erat & quotidiè patiebatur, afflictis omnibus omnia ſe facere nouerat, tum à ſancto ſpiritu, tum ab experientia in omnibus inſtitutus: nec quenquam, charitate impellente, à ſe alienum aut extraneum reputabat.

Cap. 40.
Excellens
Patientia.

Morbi va-
rij affligunt
eum.

Cur nihil ſibi indulgere
voluerit
etiam valde
imbecillus.

Ut verò ad eius quoque patientiam veniamus, crucem ſuam tanquam ex duabus compactam lignis, externa afflictione & interno dolore, quotidiè ferebat, inſiſtens in veſtigijs Domini ſui. Videbatur flagellis & verberibus vndique cinctus vir miræ innocentia, ut omni ex parte eius patientia exerceretur. Multigena ei Dominus flagella adhibuit, ut omnigenis poſtea in cælo gaudijs afficeretur. Multis, & quotidianis, ac penè continuis vexabatur morbis, debilitate ſtomachi, doloribus capitis, defectio cordis creberrima: demptis alijs ſæpè ſuperuenientibus ægri tudinibus. Afflixit etiam eum Dominus, non permittendo, ut corporis cõmodis, cibo, potu, equo aliquò profecturus, molli ſtrato vteretur: ita ut ſæpè eſuriret & ſitiret, nec tamen liceret ei ſumere cibum illum & potum, quem expetebat. Erat ſanè omnibus non mediocri admirationi, quòd viderent eum fame & ſiti laborare, nec tamen capere cibum & potum, quem ordo ſue inſtitutum permittebat. Interdum fatigatum illum ex labore, extra monaſterium agentem, amici eius molliori lectulo fouere volebant, ſed ille reiecto lectulo benè compoſito, in ſolis ſtraminibus debilis cubabat. Rogatus quandoque, quid cauſa eſſet, quòd cibos lautiores & lectos tam imbecillus corpore non admitte- ret, paucis respondebat: Ieſus prohibuit. vel: Ieſus non permittit. Equo vel curru an- nis propè duodecim vſus non fuit, neque in niue, neque in pluuia, non in aſtu aut frige, ſed quantum diſſicilia itinera pedes conficiebat, exiguo ſcipione imbecillia membra ſuſtentans. Feciſſe autem id eum voluntate diuina, eiſmodi exemplo didicimus. Ibat aliquandò ad chortas eccleſiæ noſtræ, aſſumpto fratre, ei valde familiari. Habebant autem duo vnum duntaxat equum, quem manibus ducebant. Cumque paululum progreſſi eſſent, ait Ioseph: Vix poſſum vltra progredi, adedò laſſus ſum. Hortante eum fratre, ut equum aſcenderet, reſpondit: Non poſſum. At tamen fratre importunè vrgente, tandem equum aſcendit: ſed paulò poſt tam grauiter equus offendit, ut ægrè poſſet à caſu ſe tueri. Itaque ait fratri: Nonne dixi tibi, non poſſe me equo ſubue- hi? Tum frater, Quæſo, inquit, denuò tentemus. Aſſenſit Ioseph, ſed equus multò eti- am grauius impedit, ita ut fratri diceret Ioseph: Sine me ab equo deſcendere, nè dete- riùs corruam. Admirans frater, & tamen quid ageretur ignorans, Etiam tertio, ait, in nomine Domini periculum faciamus. Ego ſuſtentabo te, nè poſſis ex caſu detrimentū accipere. Vix ille verba ſinierat, & cum equus vellet procedere, totus corruit, & ſeſſor, licet fratre ſuſtentante, vix illæſus euasit. Tum frater cernens ſe totiès voto fruſtrari ſuo, obnixè rogauit eum, ut quid ſibi hoc vellet, explicaret. Et Ioseph, Crede mihi, inquit: Dominus Ieſus prohibuit. Alioquò putas me non perindè ut alios, vſurum cibo, potu, equo, niſi Dominus vetuiſſet? Illo ergò iubete, hos ego peculiariter ſuſtineo labores. Sic ille ad mortem vſque Domini IESV fuit conſtrictus legibus, ut eius exemplo nec equis, nec curribus veheretur. Interim verò non deerant præter alios, etiam quidam in fratribus, qui per contumeliã ei obijcerent, quæ ſæpè poſſet comedere, nec tamen labo- rare:

rare: non attendentes ſtolidi, omni labore moleſtius id ei accidere, quòd non poſſet laborare: & quauis inedia acerbius, quòd ieiunare nequiret, Domino illi etiam in Quadageſima non parcente, ut vel tunc poſſet cum pueris alternis diebus ieiunare. Porro etiam terribimus ſatan quantum potuit moleſtus ei fuit, modò in corui, modò in felis ſpecie ei oranti apparens, nunc cucullo à tergo eum trahens, ut à precibus eum impediret, aut certè improuiſo metu concuteret, quem aliter ad aſſentiendum ſuæ malitiæ permouere nequiuit. Exercebatur, quotidiè in his alijsque multis fortiffimi athletæ patientia, & vtroque homine dimicans, cæleſtis prætij coronas ſibi texebat.

Infeſtus ei
eſt malignus
dæmon.

Libet iam aliam ſuprà dictæ Chriſti ancillæ de noſtro Ioseph exhibitam reuelatio- nem ſubiungere, ſummam ſanctitatis eius laudem haud dubie continentem. Cum ec- cleſia Steinueldensis magnis quateretur aduerſitatibus, & à ſolo Deo eſſet expectan- dum remedium, virgo hæc Elizabeth (quæ propter ſpirituales amicos, quos in ea habe- bat, non minùs quam propriam eccleſiam eam diligebat) cœpit eius perturbatæ cau- ſam ſe recipere, & neque nocte neque die à precibus & lachrymis ceſſare. Expertus loquor: Fuit ea virginis Chriſti conſuetudo, ut quotiès pro cauſa aliqua Dominum de- precari cœpiſſet, non deſineret, donec certam ab eo conſolationē obtineret. Inſtanti itaque precibus & lachrymis multis, apparuit ipſe mœrentium conſolator, aitque ad eam: Quid ita pro eccleſia Steinueldensi clamas ad me? Putas ne illius me oblitum? Certiffimè noueris, in eam germinare lilium, quod te quoque dignitate præcellat: quod quando fuerit in ea eccleſia, illa perire non poterit. Hoc lilium quem Dominus ſignificare voluerit, ſatis declarant crebra miracula, quibus Ioseph noſtrū extulit non ſolum vltra omnes fratres eius, ſed etiam ſupra ancillā hanc ſuam, virginem egregiam, ita ut in omnes fines terræ huius lilij odor ſeſe diffuderit.

Cap. 41.

Laudatur à
Deo.

Adiungimus huic aliud alterius Elizabeth, virginis non minùs ſanctæ teſtimonium. Celebrabat aliquandò ſacerdos eximius Ioseph noſter ſacroſancta myſteria, aſperri- ma quidem hyeme, ſed ſolita prolixitate & ſuauitate. Sub Canone ſtabat manibus eleua- tis, nec tamen ſentiebat acerrimum frigus, quod alijs locis & temporibus magnam ei moleſtiam afferre ſolebat. Adedò erat extra ſe raptus, ut ſenſus corporei ſuis deſtituti eſſent officijs, oculi nil cernerent, aures nihil audirent, manus inſenſiles eſſent. Adſiit tunc hæc virgo optima exiſtimationis, puriſſima ſimplicitatis & caſtatis eximia, ma- ximeque admirabatur ſacerdotem Domini tam longo temporis ſpatio illo immani frige nihil affici. Tum verò Dominus aperuit oculos admirantis, & maiori miraculo admirationem eius abſoluit. Vidit enim Dominum IESVM ex vna parte, & beatiſſi- mam matrem eius ab altera adſtare ſacerdoti noſtro, eique ceu chariſſimo miniſtro ſua exhibere miniſteria, Domino IESV tenente manum eius dextram, ſiniſtram ſan- ctiſſima matre eius, eoque contactu vtranque manum calefaciente, frigusque tempe- rante. Ità factum eſt, ut tot horis homo debilis in tanto duraret frige, (quod alioqui- ſere non potuiſſet) nec igni manus admoueret, nec vel contrahendis digitis, vel ali- quo ſigno ſe frigere indicaret, immò nec peractis myſterijs in manibus algoris extaret ſignum aliquod. Itaque etianiſi reuelatione id patefactum non eſſet, ſatis hinc conſta- ret Dominum IESVM, itemque ſanctiſſimam matrem eius, illi adſuiſſe, eiusque di- gnos calefecifſe. Perſectis inde ſacris Miſſarum ſolemnis in ſeruore cordis & corporis refrigerio, ad angelicum ſacerdotem virgo illa ſancta acceſſit, eique quid vidifſet indi- cavit. At ille, ut ſemper humanæ laudis auram prudentiſſimè declinare ſolebat; Ego hoc, inquit, non vidi: ſed cum non ſentirem frigus, cogitavi poſſe id fieri. Adijcã aliud illo non inferius, quod à teſte fide digno & celebris ſanctæ accepimus. Viſa fuit aliquandò beatiſſima Virgo & mater Domini ſuo miniſtro cum aureo calice, in cuius medio erat curia aurea, adſtare, cum eius vnicum filium in matris honorem Deo patri offerret, & tandem diducto ſacerdotis pectore vnâ cum cruce & calice in illud ſe recipere. Nec ſane apud me magnam habet admirationem, eam in illud pectus viſam fuiſſe introire, in quo dilectionis affectu & ingi commemoratione perpetuò retinebatur.

Viſo cuius-
dam ſanctæ
virginis.

Viſo cuius-
dam.

Volò iam aliud dictæ virgini & noſtro Ioseph cõmune referre miraculum, nobis vtriuſque teſtimonio compertū. Percuſſerat Dominus ſeruum ſuū, immò prædilectū ſuum, morbo & graui & diuturno, ita ut omnibus omninò ad mortē tendere videretur. Venit igitur virgo Chriſti, ut ſuum viſitaret infirmum, quem fortiter amabat, ut extremum vale diceret morituro. Decumbabat ille tunc, Deo ſic diſponente, in quodam caſtello, vbi Dei famulis vtriuſque ſexūs liceret ad illum accedere. Veniens autem Chriſti virgo, amicum quidem languentem humanitùs miſerata eſt, ſed mul-
tò plùs

Cap. 42.

tò plus doluit & ingemuit non sibi licere præcedere, aut saltem comitari ad dilectum Dominum proficiscentem. Collecto igitur spiritu, credens Domini misericordiam etiam eum, cuius iam desperata vita esset, posse ab ipso mortis aditu reuocari, orauit Dominum IESVM instantissimè, vt seruaret vitam iam à vita abeunt. Tandem sic oranti, & in precibus vigilanti Dominus apparuit, dicens: Audiui preces tuas, & propter te vitæ eius quinque adieci annos. At illa: Si exaudisti, inquit, preces meas, quæso Domine, vt non quinque, sed duodecim annos addas vitæ illius. **Quantulum enim sunt quinque anni?** Equidem his contenta non sum. Dominus verò, nolens contristare delicatæ filia spiritum, Eccè, ait, do illi annos nouem. nam duodecim annos haudquaquam volo illum hinc permanere. Illa nihil dubitans de visionis veritate, infirmo Ioseph eam exposuit, alijsque planè diuersum sentientibus, dixit non iam mortuum Ioseph. & sic etiam re ipsa euenit, conualescente illo contra omnium expectationem, & tot annis, quot dixerat Dominus, nobiscum in hac vita durante.

Diuinitus adduntur grauius de cubenti no- uem anni vitæ.

Cap. 44.

Et quia in virginis huius mentionem incidi, quo sine hinc exierit, paucis annotabo. id enim pertinet ad commendationem nostri Ioseph. Beata hæc virgo sponi suæ presentiam ardentè aspirans, sine intermissione summo perè rogabat eum, vt ante Ioseph emigrare ipsi liceret ex hac vita. Non despexit Dominus preces ancillæ suæ, præstititque ei quod volebat. **Qua** autem hora illa spiritum reddidit, beatus Ioseph Missarum solennia agebat, nihil comperti habens de obitu illius. Et ecce inter ipsa sacrosancta mysteria adsunt angeli, eique sanctæ virginis animam exhibent, aiuntque eam à corpore discessisse. Et ille quidem contristatus eius decessu, sed præsentia exhibitâ exhilaratus, completo Missæ ministerio, omnibus qui aderant virginis obitum denunciauit, familiaribus secretè exponens, vndè eum ipse comperisset.

Sub Missa videt animam sanctæ virginis.

Cap. 45.

Stetit aliquandò Ioseph noster iuxta altare, habens in manu sua librum altari impositum, quem meditabundus legebat. Eadem hora quidam nostræ ecclesiæ frater conuersus, quem diligebat Ioseph, superuenit, respiciensque Ioseph stantem, vidit vultum eius instar Angeli luculentum, & verticem capitis eius similem carbonibus ignitis & ardentibus lampadibus. Testimonium hoc omni exceptione maius est propter viri simplicitatem & innocentiam, & nos scimus illud verum esse. Interim cogitamus nos quoad possumus, quale Domino holocaustum per id tempus fuerit spiritus Ioseph, quanto eum igne intus inflammârit spiritus sanctus, quando foris etiam in corpore tantus ardor apparuit. Habemus & alterius fratris testimonium: sed mihi prius dicendum est, quod ipsius Ioseph relatione mihi compertum est. Cœperat exponere Cantica canticorum, mirantibus nobis, & tum intra, tum inter nos aut temeritatem aut simplicitatem eius valdè reprehendentibus. Permulti enim nondum noueramur, vitam & actus eius aut ipsius Domini IESV, aut beatissimæ matris eius institutione in omnibus dirigi. Cùm autem aliquandò oblata occasione de hac re familiariter cum eo conferrem, ille non habens quo se excusaret, coactus est dicere id quod erat. Ait igitur: Non ego vel temeritate vel simplicitate deceptus, quasi ignorem quantam ingenij vim hoc opus repositat, illud suscepi, sed matre Domini me adhortante. At ego sermone tam breui, licet vero, minimè contentus, modum reuelationis accuratius inquisiui. Tum ille: Videbam, inquit, matrem Domini ferentem manibus elegantem & amplam scutellam, in cuius fundo parum erat olei. Arridens autem illa mihi blandissimè, sic ait: Exiguum hoc oleum tibi exhauriendum relictum est: mox id clariùs exponens, adiecit: Quandoquidem Cantica canticorum liber multorum expositionibus penè exhaustus est, hoc parum, quod instar olei huius superest, tu ad meî commendationem exhaurire debebis. Tantæ ergò Virginis adhortatione & auctoritate fretus, laborem mihi intolerabilem suscepi, malens hominum ignorantia, quàm matri Domini displicere.

In visione iubetur exponere Cantica canticorum.

Cap. 46.

Subijciendum hinc est testimonium aliud, quod difficilè quidem credi possit, sed non vnius est duntaxat. Aggressus Ioseph exponere Cantica canticorum in persona matris Dei, in locum solitariu fecerit, vbi nec clamantiu strepitu impediretur, nec facile alijs inuiferetur. Ibi ille sapissimè, quotidianæ infirmitatis suæ oblitus, tanta spiritus vehementia rapiebatur, tanta contemplationis dulcedine fruebatur, vsque ad eam serpturæ, quam tractabat, ne stare inebriabatur, vt miseri corpusculi prorsus immemore cœnæ vel prandij horam, quam anxius cum puerulis præuenire solebat, aut non cogitaret, aut ignoraret omninò. Tædio nonnunquam affecti fratres, qui refectorio ministrabant, cùm etiam ad secundam inferuentium mensam non veniret, ibant ad locum

Vide lector admiratio- ne digna.

solitudinis, vbi illum manere cognouerant, & eum non inuenientes, vel potius presentem non videntes, nimia expectatione perturbati, verbis durioribus inculpabant eum, putantes eum ibi non esse, recedebantque indignabundi. Quos ille suo tempore subsecutus, cùm venisset ad eos, ordine eis commemorauit ea quæ dixerant, monuitque blanditer animi commotiones comprimere, & à verbis in compositis abstinere, si irâ Domini IESV & matris eius euitare vellent. At illi nimia admiratione affecti, vndè, inquit, sermones nostros & animi commotionem scire potuisti, cùm te illic presentem non viderimus? Ille verò, vt eos certiores efficieret, respondit: Ego verba vestra non ab alio didici, sed hisce meis auribus accepi, à quibus oro, vt deinceps abstineatis.

Nec id semel contigit, vt præsens à præsentibus non cerneretur. Deuotione fratris, qui refectorio seruebat, & familiaritate fretus, in ipso refectorio locum sibi delegerat, vbi à prandio astate, & à cœna hyeme toto penè die potuit contemplationi & lectioni vacare. Ibi nonnunquam ab illo fratre & intrante, & exeunte, & ianuam claudente visus non fuit, ita vt intrans ille summo perè mirareretur, se non inuenire quem illic reliquerat: rursusque reuertens non minùs stuperet se eum ibi cernere, quem se putabat illic euenisse, quàm reliquisse. Ostium enim illud sic claudebatur, vt ab eo, qui intus esset, aperiri non posset, nè quis putet eum fratre ignorante & egredi & ingredi potuisse. Vndè etiam aliquandò exiturus frater, & ianuam clausurus, cùm eum non videret, & tamen fieri posse existimaret, vt esset illic, sicut heri & nudius tertius, aperta voce dicebat: Si hinc ades, o Ioseph, manifestum te exhibe, nè clauso ostio exire non possis. Tacente Ioseph, frater iam clauem ferè inferebat. Tum Ioseph exclamans, Noli, inquit, claudere iam enim tecum egrediar. At ille vehementer admirans, Si te, ait, me egrediente posthac non prodideris, toto die oportebit te intus inclusum permanere. Ioseph autem more suo dissimulare volens, quod negari non poterat, Et quare, inquit, me non vidisti, sedentem in conspectu tuo? Hæc ego ex fratre Steiueldensium ore accepi, nè minùs fide digna putentur, si in tertiam vel quartam personam transferint, priusquam scripta fuere. Nec rarum, immò propè quotidianum fuit, vt per omnes monasterij latebras quaereretur, nec tamen reperiretur, atq; tandem mirantibus illis, qui eum quaesierant, quandò ei visum fuit, eis se presentem exhiberet. Potest hinc animaduerti, quàm subtilis eius spiritus fuerit, & quàm sublimiter ad illud in circumscriptionem accerserit, atque in secretissimum Domini sanctuarium introierit, quandò etiam adhuc corruptibile corpusculum eius ad eam pertigit subtilitatem, vt à præsentibus videri non posset. Adiurat sponsum in Canticis filias Hierusalem, nè suscitent, neque cuiuslibet faciant dilectam, donec ipsa velit. Quid verò aliud etiam hinc videtur dixisse sponsum, dilectum suum etiam corporaliter abscondendo, quàm nè suscitaretur ab inquisitis, neque cuiuslibet nisi volens cogereetur? Quid autem mirum, si is horam prandij non sentiat, qui gustat & videt quàm suavis sit Dominus?

Cap. 47.

Licet præ- sens, tamen non videtur.

Cant. 2. & 3.

Cap. 48.

Disposcente Domino, morabatur aliquandò Ioseph in monasterio quodam, multisque diuturnis molestijs & vexationibus exagitato, crebrisque virgæ Dominice ictibus ad extrema perducto. Nomen monasterij idcirco reticemus, nè quem infamare vellet videamur. Morus ergò misericordia Ioseph ob eius monasterij contritionem, in quo conterebatur & ipse, in ualidam causam orator validus, & non in legibus hominum, sed in lege Domini, quæ charitas est, peritissimus aduocatus agenda suscepit: sumpto quæque turbulo orationis incensæ, & hausto igne charitatis ardentis, inter Deum viuentem & homines peccatis mortuos medium se obiecit, seueri iudicis sententiam slectere conuincens. Cùmque in hoc totus esset, tandem Dominus Iesus venit ad eum, sed valdè terribilis, & vindex acerrimus, ferens manu securim acutam, tanquam illam ecclesiam radicibus excisurus. Territus ille supra quàm dici queat, ad tam horrendum Domini aspectum, pius intercessor pauens & tremens ad eius genua se aduoluit, & quibus potuit lacrymis & precibus, comminantis manum retinere tentauit. Dominus autem voce seuerissima, Surge, ait, & vide pro quibus intercedas. Aspice quàm totus hic locus nihil utilitatis habeat, nisi quantum occupant pedes tui, & vide cui causa patronus accesserit. Surgens Ioseph, & cognoscens vera Dominum dicere, iterum humi se abiecit, nec cessauit orare Dominum, donec illo non nihil placato, vocem eiusmodi ab eius ore accepit: Ista quidem ecclesia indignam se misericordia reddidit, sed propter te manus utilissimæ vltionis meæ suspenditur ad tempus. Hæc nos ab ipso Ioseph audiimus, cuius testimonia credibilia facta sunt nimis.

Dominus Iesus apparet ei.

Flebit iracundia illi precibus suis.

Iam

Cap. 49.

Vir sanctus
à suis negli-
giatur.

Iam porrò breui capite explicabimus beneficia Dei, quibus vltra humanam naturam auctus fuit noster Ioseph. Decubuit aliquandò, vt putabatur, è solito morbo suo: sed vt postea verius compertum est, languerat amore, charitatis tello vulneratus. Iacuit autem in lectulo suo torum triduum, nec interim quisquam ad illum visitandi causa accessit. Solebat enim ipse hoc crebrò mihi dicere, ad eò nonnunquam omni se hominum gratia fuisse destitutum, vt alijs quicquid ageret, prorsus displiceret: alijs, quicquid etiam ei accidisset, curæ non esset. Tandem venit ad eum frater quidam, cuius iam sæpè, tacito eius nomine, mentionem feci, inuenitque decumbentem, aitque ad eum: Quid ita hîc iaces? Languet, ait ille. Et frater, Quanto, inquit, tempore sic languet? Respondit Ioseph: Triduum est, quòd è lectulo non surrexi. Sciscitante fratre, an non coactus esset necessitate naturæ interdum surgere: Scio, inquit, me triduum non surrexisse, sed quasò te subleua me, & vide num quid fortè humanum passus sim nesciens. Hoc autem ille dicebat, vt fratrem ab huius secreti admirandi inquisitione auocaret. Sustulit ergò eum frater è lecto, sed nihil prorsus indecorum comperit. Tum verò scire volens, quid hoc esset rei, quippe qui iam consuetudine doctus erat eius rimari secreta, nihilque sine causa circa illum fieri, Rogo te, inquit, nè abscondas à me hoc mysterium, quòd totum triduum hiciacens, nullam naturæ necessitatem expertus es. Respondit Ioseph, fratris familiaritate victus, & precibus: Cùm ego naturali morbo affectus decumbo, naturæ necessitati perindè vt cæteri parère cõpellor: quandò verò Dominus IESVS aliquem mihi languorem immittit, ab omnibus naturæ necessarijs liber sum. O si videre nobis liceat, gustare quoque & experiri, qualis fuerit hic languor, qui tantas vires etiã corruptibili corpori subministravit. O si hoc languore mori contingat. Benedictus es tu, Domine IESV, pater rectorque naturæ, qui abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulo tuo Ioseph.

Cap. 50.

Addo aliud, non minùs mirabile & naturæ vsùm excedens. Diximus iam antè, in tanta corporis debilitate beatum virum, cùm esset in itinere, nec equo, nec vllis vehiculis vsùm. Itaque solebat parvam secum ferre lagunculam, quæ tres aut quatuor caperet haustus, vt si nimio labore & æstu defatigatus, progredi non posset, corpusculum exhaustum non nihil refocillaret. Porrò appropinquante corporis eius resolutione, cum quodam admodum religioso viro, laico tamen, iter agens, cùm planè deficeret viribus, cõfedit, & lagunculam sibi porrigi petijt. Dicente autem socio, eam planè exhaustam esse, ille respondit: Fac mihi, obsecro, calamos duos, quos per os lagunculæ vsque ad eius fundum immittam, si fortè guttam aliquam extraham, quæ me paululum refocillet, prorsus iam deficientem viribus. Tum ille, quanuis sciret nihil humeris relictum in laguncula, tamen paruit ei, & calamos porrexit. Quos ille mittens in lagunculæ fundum, tantum hausit vini, quantum calamis hauriri potuit: dixitque socio: Accipe etiam tu, & bibe. Credens ille deceptum fuisse, admonuit ori lagunculam, sed cùm nihil sequeretur per calamos, comperit se vera dixisse: aitque ad Ioseph: Quis bibat ex vase prorsus vacuo? Respondit Ioseph: Tu planè nihil nosti: acceptaque laguna, ait: Verte in aliam partem, vt inuenias. bibitque ipse secundò, & inde porrexit ministro. Et ille quidem denuò tentauit, sed frustra. Ioseph verò iterum cum quadam iucunditate exprobrans ei, quòd nihil acciperet, accepta laguncula, etiam tertio inde bibit, nihil penitus inueniente ministro, quia reuera naturaliter nihil illic vini erat. Quòd autem vir plenus gratia vinum inde hausit, illius virtute factum est, qui cuncta fecit ex nihilo, qui hoc miraculo voluit cõhonestare electũ suum. Mirentur alij elementorum mutationem, absentium cognitionem, præscientiam futurorum, morborum curationes (Sunt enim hæc admiratione digna:) ego nihil horum perindè admiror, quàm ex nihilo factum aliquid.

Cap. 51.

Porrò verò etiam spiritu prophetico seruum suum Dominus ornatum voluit. Nam cùm dissolutionis eius tempus optatum immineret, eodem anno quidam ex fratribus post nocturnas laudes, cæteris quiescentibus, in templum ingrediens, (Absuerat enim ab illo officio) cœpit preces eadem Deo offerre. Et ecce à latere audit in medio monasterio edi sonum vehementem, ita vt corpus horrore, cor in trecenti corripere. Mirabatur autem vnde tantus eo loco posset excitari sonus, vbi nihil esset, cuius ruina eiusmodi sonum exprimeret. Expletis tandem precibus, non sine admiratione recessit, misitque Dominus in cor eius, vt id quod audierat, ad Ioseph referret, si fortè posset ex illo eius rei discere mysterium. Igitur manè venit ei obuiam Ioseph, cui quid audisset indicauit, petens ab eo doceri, quid sonus tam ingens porrederet. Subrisit Ioseph,

Ioseph, aitque illi: Ego tibi aperiam rei huius significationem. Eo loco, quo extitit strepitus ille, quidam suo tempore sepelietur, ad cuius monumentum magnus erit hominum concursus, & frequens strepitus. & cum scias eo sono, quem audisti, præsignificatũ. Impleta verissimè est hæc prophetia. Ipse illic tumulatus est, & certatim ruunt populi, sanæ salutis remedia expetentes, aut cernere cupientes mirabilia, quæ per eum Dominus velit operari. Multis etiam annis antè prædixit, ecclesiam Steiueldensem multis afflictionibus fatigandam: quod re ipsa plus satis iam comprobatum est. Promisit etiam post hæc tempestates eidem ecclesiæ tranquillitatem & felicia tempora, quæ spe & desiderio sustinemus & præstolamur, nihil de prophætæ veritate ambigentes.

Felicis etiam resolutionis suæ tempus ipsi non fuisse incognitum, quibusdam indicijs declarauit. Circa idem tempus, quo sepultura suæ locum prædixit, ad quosdam fratres accessit, qui magis ei familiares erant, quibusque ille pro singulari erga Deum deuotione fidentius quædam sua secreta communicabat. Nihil enim dubito sciuisse illum, quæ vel fuisset vel esset singulorum fratrum vita. Venit enim ad quendam fratrem, qui mihi non minùs notus est, atque ego ipse: qui in mundo primæ iuuentutis dies exegerat, priusquam religionis acciperet habitum, dixitque ad eum: Quoriscumque hunc psalmi versum profers, Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, meritò debes magnam cordis deuotionem adhibere. At ille non intelligens, respondit non solum illum versum, sed etiã preces omnes cum magna deuotione dicendas. Tum Ioseph volens ei melius explicare mentem suam, & eum tum ad suã cognitionem, tum ad agendas Deo gratias incitare, ita subiicit: Est & alius alterius psalmi versus, quem itidem debes singulari semper attentione & deuotione proferre. est autè hic: Quia misericordia tua magna est super me, & eruisti animam meam ex inferno inferiori. tanquam diceret Ioseph fratri illi: Intellige hæc esse Dei bonitatem, quam fecit tecum, quòd eruit animam tuam ex inferno inferiori, in quo iam eras per malam vitam tuam. Stupebat his auditis frater, vitam suam reuelatam beato viro, cùm sciret eum ab homine illam minimè didicisse. Verum non ad hunc, aut eius similes, sed ad alios maioris innocentia & deuotionis fratres accessit Ioseph, imminente obitu suo tempore, eisque supplices preces offerens, Ecce, inquit, euulsiam sacerdotis amici nostri finis appropinquat: rogo vos propter Deum, vt illi precibus vestris Domino commendetis. Illis quarentibus quis esset, non aperuit, sed tantum ait: Breui re ipsa comperietis, quis sit.

Libet iam ad infirmorum & tentatorum consolationem quædam etiam commemorare de beati viri tentationibus & infirmitatibus, quibus virtutes perficiuntur. Appropinquante tempore decedens sui, inuitatis cum Dominus tentationibus affligi permittit, quas antea expertus non erat. Nec reor alia causã permittisse, nisi vt humilis humiliaretur adhuc, & iustus iustificaretur adhuc. In alijs alia ratio fuit, putã vt scirent etiam in tentatione sperare, & manum Domini nos non ad consumptionem sed ad consumptionem ferire. Fuit autè hæc carnalis tentatio, si cum nostris conferatur, parua quidem & propè nulla: sed comparatione angelicæ puritatis eius maxima videbatur. Permittit etiam Dominus alijs intolerabilibus sub diuinis mysterijs eum tentationibus cruciari, malo demone ei muscas & grandes araneas, quarum nobis est incognita magnitudo, exhibente, eiusque piissimum animum affligente. Ad eò verò hæc ei molesta fuere, vt propter ea nonnunquam ab altaris ministerio abstineret. Postea verò apud quendam ex sacerdotibus nostris eas vexationes miserandũ in modum conqueustus est, aitque se missum ad eum, vt ab ipso curaretur. Territus ille frater, vt qui se eius meritis longè imparè sciret, Quisnam ego sum, inquit, vt liberem te à tentationibus tuis? Respondit Ioseph: Equidem ad te missus sum, vt diabolus mihi insidiantem coërceas. Videns frater instantiam deprecantis, beati viri infestatorẽ demonem, non suis fidens meritis, sed Domino, adiurauit, nec eum postea talia passum cognouimus. Gratias tibi Domine, qui infestantis inimici iacula probationem fidelium tuorum esse voluisti, & non vulnera: qui talem tuis tribuis pro labore mercedem, vt nullum tuorũ gaudeat hostis fuisse imbellem: immò perpetuum eis das triumphum, vt sint exemplo fidelibus tuis, dum tentati in humilitate, liberati in tua charitate firmantur.

Habuit Ioseph noster iuuenem quendam admodum sibi charũ, professione canonice regularẽ, in monasterio virginũ Cisterciensis ordinis Domino seruientẽ. Is venienti Ioseph ad illud monasteriũ, in diuinis ministrare solebat: præceperat autem ei Ioseph, nè post peracta Missarum solennia loqueretur ipsi, aut quippiam ab eo sciscitaretur, donec ipse prior ei locutus esset. Quadam igitur die cùm post perceptã solitam gratiam

recederet ab altari, eam gratiam præter spem amisit. Ea re insolita perterritus, ut erat semper sibi ipsi suspectus, in gratiæ collatore se quippiam deliquisse timebat. Sed cum nihil sibi conscius esset de culpa aliqua, incidit illi, velle fortassis Deum, ut secretum suum illi familiari suo aperiret, conuersusque ad Dominum, Domine, inquit, si tu vis, ut hoc secretum reuelarem seruo tuo, iam per eius merita redde mihi consolationem gratiæ tuæ, quam perdidisti. Vix verba finierat, & ecce redit cum multa vehementia odor mirificus, qui ei subtrahendus erat, quo eum credimus quotidie fuisse refectum & detentum, cum in altari tam prolixè hæreret. Deinde accedens ad iuuenem, quid accidisset sibi exposuit, sed senerè prohibuit, nè dum ipse esset in humanis, cuiquam hoc reuelaret.

Cap. 55. Venio nunc ad tempus illud, quod votis omnibus totiè optauerat adesse, quo illum Dominus ad se euocare voluit. Illo igitur tempore propinquante, tota Quadragesima nihil ferè comedit præter panem simplicem, & calefactam ceruissiam, paucaque pira assa, cum tamen esset vel maximè debilis, & à nobis id mirantibus reprehenderetur. At interim nihilo minùs contemplationi, lectioni, scriptioni animo indefesso vacabat. Porrò tertia Quadragesimæ Dominica, Domino illum oculis misericordiæ suæ respiciente, ut euelleret de laqueo pedes vniui & pauperis sui, venit ad Abbatem nostrum nuncius monasterij virginum Cisterciensis Ordinis, apud quas quandoquè vixerat Ioseph, petentium ut permitteretur per Quadragesimam apud ipsas diuina celebrare. Abbatè verò & fratribus id renuentibus, quòd viderentur Ordinis statuta non permittere, ille spiritu futura præuidens, venit ad Abbatem, aitque illi Dei esse voluntatem, ut ad illas virgines mitteretur. Assensit igitur Abbas, fratribus de eius recessu conuenerentibus, nec mediocriter dolentibus. Quibus Ioseph ait: Noueritis me post Pascha sine dubio reuersurum ad vos. Deinde pedibus suis iter ingrediens, celeriter venit ad illud monasterium, & cum in eius interiora esset ingressus, scipione, quo se sustentabat, terram consignauit, sepulcri formam exprimens, dixitque sororibus, quæ illic aderant: Hoc loco sepelietis me. Inde Palmatum die tam robustis viribus præter morem suum, ut totum officium indefessus perageret, tantaque repletur consolatione, ut ad agendas Deo gratias etiam sorores hilariter inuaret. Tertio post die correptus febrè, lectulo decubuit, in diesque acrius cruciari cepit. Passus autem stuporem mentis siue ecstasim, cum ad se redisset, se nihil ait proficere, Iesum se ad suas preces inexorabilem præbere. Quid id sibi voluerit, nos hæcenus latet. Hora verò obitûs eius impendente, circumfudentibus valedicens, & in manus sui IESV spiritum commendans, erecto corde & vultu, migravit ad Christum. Corpusculum eius loco illo, quem ipse designarat, humatum est, superiore nostro præsentè, & frustra rogante sorores, ut fratris nostri corpus nobis dimitterent, quem nos eis viuentem accommodassemus. Vbi autem id nobis renunciatum fuit, post suas lachrymas, cum ad nos reuersi essemus, statuimus repetere corpus eius, nullis neque laboribus neque sumptibus parcentes. Adfuit autem nobis Deus noster, & iubente Coloniensi Archiepiscopo, corpus eius è sepulcro eduximus feria tertia Pentecostes, cum iam in illo iacuisset à quinta feria Paschatis, loco palustri & naturaliter humido. Ad eò autem corpus illud incorruptum inuenimus, ut non solum nullus in eo appareret vermiculus, sed etiam ipsa cutis superficies illæsa cerneretur. Tanto igitur accepto thesauro, facti sicut consolati, cum rediremus ad nostra, magnum vidimus concursum hominum circuncircà habitantium: qui cereos & cruces ferentes manibus, laudabant Deum in sancto suo, dicentes, Benedictus, qui venit in nomine Domini: moxque Dominus cepit mirificare sanctum suum edendis miraculis, & exaltando mirabiliter eum, qui suo iudicio se infra mortales omnes supra humanum modum abiecerat, omnique creaturæ subiecerat propter Deum. Occurrebant quidam ciues Colonienfes cum puero valde dentium dolore vexato: cuius cum tumentem genam sacri corpusculi feretro applicuissent, ilicò dolor cuanuit, & maxillæ tumor abscessit. Simili morbo liberatus est Henricus seruus noster in Bessenich, fratris Ioseph nomine inuocato.

Cap. 56. Agnes puella, virgo Deo deuota, triennio agrotans, anno vno & sex mensibus lecto decubuit, membris omnibus in corporis parte inferiori præmortuis. Illi per visum apparuit frater Ioseph, & manum suam illi imponens, promisit ei sanitatem. Repente illa ad eò conualuit, ut quæ statuerat vesperi ad monasterium nostrum vehiculo proficisci, manè suis pedibus iter sanè difficile conficeret, & veniens ad nos, cum multis alijs, cunctis mirantibus, ad sacrificium accederet. Quidam ex nostris, magno deuotionis seruo-

Odor mirificus cui afficit.

Cap. 55.

Parcissimè edit, licet admodum debilis.

Designat locum sepulcræ suæ.

Abit feliciter è vita.

Corpus eius è sepulcro inuolutum transfertur.

Miracula.

Cap. 56.

Illustre miraculum.

DE S. BADEMO ARCHIMANDR. ET MARTYRE.

feruore accensi, noctu thecam sacri corpusculi aperuerunt, nec vllum sensere putorem: quascunque autem potuere, vestium particulas sibi pro benedictione sumpserunt, sanguinem recentem, ab innocentis viri ore stillantem diligenter absterferunt, non parùm admirantes, in corpore iam septem hebdomadibus sepulto tam recentem potuisse sanguinem inueniri. Lauerunt etiam sacrum corpusculum aqua, quæ postea per multas sanitatem attulit. Totum autem corpus perindè ac si viueret, tractari & flecti potuit.

Cum sacrum corpus ad nos perductum esset, quidam apud nos fuit è parocchia nostra, ad eò phreneticus, ut à dæmone obsessus crederetur, multisque ea causa vinciretur funibus, ut qui nec ab vxore, nec à filijs manus abstinere, cædens & lacerrans, quoscunque posset apprehendere. Porrò in sacrosancta Trinitatis solenni die non nihil sibi restitutus, sedebat ad sepulcrum beati viri. Ait autè ad illum custos templi nostri: Credis ne posse te curari à Domino ob merita fratris Ioseph hic sepulti? Respondente illo, se credere, custos adiecit: Inuoca ergò Deum, ut per merita eius tibi opuletur. Quod cum ille fecisset, custos iterum ait ad eum: Abi in domum tuam, certus te à Domino per merita sancti huius propediem liberatum iri. Abijt ille, & ab ea hora vsque in præsens incolumis perseuerat. Eodem die venit ad nos mulier quadam à Dollendorp, ferens infantem, qui ca nocte dormiente ipsa, in cunis præfocatus obierat. Flens igitur miserandum in modum horis non paucis, tandem recordata beneficiorum, quæ præstaret Deus per beatum Ioseph fratrem nostrum, accepta fiducia, ita exclamauit: Tibi voueo, sancte Ioseph, si infantem hunc mihi viuum restitueris, me illum ad sepulcrum tuum cum oblationibus adducturum. Dixit illa, & infans, redeunte anima, paulatim moueri cepit & oscitare. Id cernens mater, correpto infante, ad sepulcrum sancti Ioseph cum viro quodam, huius miraculi teste, per duo Germanica miliaria properauit: cumque infantem sepulcro eius imposuisset, is tum primum aperuit oculos, coloremque vitam & pristinum vigorem recepit.

Post dies octo venerunt parentes cuiusdam pueri, octauum ætatis annum agentis, ab equo decidens, in lignum durum humi iacens capite impegit, ita ut cranium non quidem frangeretur, sed cum integra cute compressum, concauum appareret. Parentes accurrerunt stupidi, puerum exanimem vtrò citroque obuersantes, & modis omnibus explorantes, num quod in eo vitæ signum extaret. Sed cum nullum deprehendi posset, mortem filij multis lachrymis profecuti sunt. Tandem memores eorum, quæ faceret Deus per fratrem Ioseph, inuocatione facta & voto nuncupato, filium viuum receperunt. Id ita se habere, coram conuentu fratrum nostrorum iurciurando confirmarunt. Vir quidam sex annorum puerum adduxit ad sepulcrum fratris Ioseph, aitque: Ecce filius beati Ioseph. Fuerat ille puer valde oppressus rota currus, & diebus quinque iacens sine sensu, horis singulis moriturus putabatur. Vouerunt autem parentes se adducturum eum ad monumentum fratris Ioseph, & puer contra omnium spem sanitati est restitutus. Quadam hydropica, cum corpus eius à matre fuisset vndique contactum particula pellium, quibus adhuc viuens Ioseph vestitus fuerat, quam illa pro benedictione apud se seruabat, ilicò curata est. Multa alia leguntur beati viri miracula, quæ & temporis & operis angustia scribi non patiebatur.

MARTYRIUM S. BADEMI ARCHIMANDRITAE, EX SIMEONE METAPHRASTE.

VO tempore Quadraginta illi sancti martyres interfecti 8. Aprilis sunt, comprehensus fuit Bademus sanctus Archimandrita vnà cum septem quibusdam suis discipulis, & regis Saporij iussu in carcere conclusus. Bademus autem ille ortum ducebat ab vrbe Berlapat, ex familia admodum diuite. Cum verò monachorum institutionem sequi cepisset, omnia sua pauperibus distribuit. Cumque monasterium extra urbem edificasset, illic residebat, studens in omnibus Deo placere, & quæ diuina voluntati grata sunt, ca perficere. Erat enim vir ille gratiæ & veritatis plenus, & diuina electionis vas.

Hic igitur vir sanctus, diuina quadam & perfecta prudentia ductus, ascendit in montem

tem Domini, & habitauit in loco sancto eius, benedictionemque accepit à Deo Salvatore suo, & adspexit faciem Dei Iacob. Hic, qui nostris temporibus fermenti loco relictus fuit ex perfecto illo sanctorum martyrum fermento, qui ab initio perfecti fuerunt. Eius autem sancti viri cadere ac sanguine nostrorum temporum imbecillitas firmata est. Hic verè lapis fidelis, scetus est à monte illorum, qui à principio fideles extiterunt: raptus enim fuit mysterij causa, vt nobis omnibus esset salutis via. Ità verò generosum & constans propositum in martyrio subeundo præstitit, ac talem animi ardorem in Deum ostendit, sicque ab omni sorde, labe ac macula purum se præbuit, vt praua facinora aduersus illum nihil loci habere possent. Rapina ipsa statim procul ab eo fuit: cupiditates omninò extinctæ, nihil contra illum poterant: mammonas eius virtutem cognoscens, obstupuit: aurum se ab eo abscondidit: diuitiæ statim ab eodem sprete sunt: arrogantia confestim apud illum fracta est: superbia in eius conspectu subito humiliata: timor, & animi elatio, vt puluis, in eius oculis conculcata est. Paupertas verò ad eius pedes omninò fixa & corroborata est: mansuetudo latera ipsius fuit amplexa: veritas in eo exorta, & iustitia crecta: charitas illum amplexata, & pax osculata, eoque gauisa est: concordia in ipsius ouili posita: omnibusque iustitiæ fructibus vir ille plenus fuit. Omnes hæc virtutes in eo viro habitabant, quoniam odor suavis ipsius animæ mirum in modum singulis virtutibus iucundus erat, & ex illius candore animi tanquam fructum quendam libenter percipiebant.

Vitia vt in se extirpauerit.

Virtutes eius.

Dirè emicatur in carcere cum 7. discipulis.

Nersan princeps deficit à fide metu suppliciorum.

Bademus obiurgat Nersan.

Bademus redditur ipsi.

Cum igitur quatuor menses in carcere confecisset vnà cum septem illis discipulis vincus, afflictus, & assidujs flagellis verberatus, omnia prompto animo perpeffus est propter suam in Deum spem, & veritatis fidutiam. Erat autem tempore illo quidam, nomine Nersan, princeps vrbs, quæ Aria dicebatur. Eius verò vrbs fines Bergeme appellabatur. Hic Nersan, cum esset Christianus, à rege ipso cogebatur solem adorare. Sed cum nollet contra Christi fidem facere, in vinculis detinebatur. Postea verò animo remissiore factus, & corde percussus, martyrijque formidine detentus propter tormenta, quæ violenter in illum inferenda erant, non ita, vt cœperat, ad extremum vsque perseuerauit: sed mortalis & breuis huius mundi amore captus, tormentorum angustijs succubuit. Sicque miser ille, cum vtrunque appeteret, ab vtroque excidit. Nam diuinam vitam perdidit martyrium aufugiens, & huius mundi voluptatibus suu non potuit, terrenam gloriam appetens. Cum enim caduci & terreni regis magis, quam æterni & celestis Dei honorem amaret, se à Deo ipso velle deficere profectus est, & omnibus, quæ rex vellet, se obtemperare.

Rex igitur, vt audiuit Nersan eo animo esse, valdè gauisus est, & statim de sancto Bademo cogitauit, insitque illum vinculis exolutum, in atrium palatii per obliquam ianuam duci. Bademo autem eò ingreffo, vbi Nersan vincus detentus fuerat, rex duobus quibusdam principibus viris hæc dicit: Si Nersan Bademum interficit, à vinculis soluetur, & accipiat eius bona. Iusserat enim rex ipse omnia ipsius bona in fiscum conferri. Confestim igitur sanctum Bademum in medium constituerunt. Ille autem miser Nersan, vt audiuit quod à rege dictum fuerat, & caduca mundi bona appeteret, stricto ense ad Christi martyrem interficiendum profectus est. Sed tremore quodam correptus, cum plagam in virum sanctum infligere vellet, tanquam lapis statim immotus permanfit. At Christi seruus ad eum oculos erigens: vsque eò, inquit, ò Nersan, malitia tua progressa est, vt non solum tibi satis sit, quod Deum tuum negaueris, sed & seruos ipsius interficere contendas? Væ tibi, væ tibi, infelix. Quid facies in die illo, aut quò fugies à terribili iudicio, cum steteris ante horrendum illud tribunal, magno & æterno Deo rationem redditurus? Ego quidem, ò miserrimè, martyrio Christi mei prompto animo conficiar: at nollem tamen manu tua confici, sed ab alio quopiam mortem sustinere voluiffem.

Ille verò neque his sermonibus erubescens, neque quod iussus fuerat, valens perficere, faciem suam, vt lapidem, firmavit, & cor ferreum ac durum habens, sanctum virum sapius ense illo percussit. Sed nec semel opportunam plagam infligere, neque eum interficere potuit: eius enim manus valdè tremebat. At beatus Bademus, cum eiusmodi angustijs affligeretur, spiritum suum emisit, ensis ictibus tot tantisque confectus, vt omnes gentiles firmam sancti martyris patientiam admirarentur, quòd velut columna quædam immobilis persistens, violentos plagarum impetus exciperet, & corde stabilis maneret: regem verò illum propter imbecillitatem & lentitudinem irrideret & execra-

execrarentur. Sed & hic Nersan non multò postea mercedem recepit his digna, quæ in martyrem Christi comiserat, multis & diuersis malis oppressus, & ense malè perditus. Sanctus autem Bademus martyrio consummatus est mense Aprili, die octauo, in Christo Iesu Domino nostro. Eius verò reliquias extra urbem eiectas sustulerunt clam viri religiosi, & omnem diligentiam adhibentes, illas reposerunt. Eius autem septem discipuli, in carcere conclusi quatuor annos manserunt, & post mortem Saborij regis in pace dimissi sunt, permiffumque fuit, vt in sua ipsorum fide permanerent, gratia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est in secula seculorum, Amen.

Vitio diuina in Nersan.

DE S. DIONYSIO EPISCOPO ALEXANDRINO, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII, interprete Ioanne Christophorono Angliæ Episcopo.

AM tertius annus eo (Philippo) regnate præterierat, cum Heracles ministerium ecclesiæ Alexandrinæ vndecim annis executus, è vita decellit, & eiusdem ecclesiæ Episcopatum obtinuit Dionysius. Quæ autem & quam turbulenta procella Dionysium persecutionis tempore exagitarint, testimonio Epistolæ ipsius, ad Germanum perscriptæ, hoc loco ostendâ: in qua ipse de se narrat hoc modo: Ego corâ Deo loquor, & ipse nouit quòd verè loquor. Neque cerè de fuga in præsentia mecum cogitavi, neque quasi Deo inuito vllam feci. Quinctiam aliàs, regnante Decio, antequam persecutio palàm contra Christianos ediceretur, cum Sabinus id temporis frumentarium ad me perquirendum misisset, ego quatriduo in arduis commoratus, eius aduentum assiduè expectavi. Ille autem vndique circumuit, vias, fluuios, agros, passim vbi me latitare, aut quòd me profectum esse suspicaretur, sedulo peruestigat: sed cœcitare & quasi caligine, nè ades quæreret, circumfusus tenebatur. Sibi nanque persuaserat, me persecutione appetitum, domi nolle moram facere. Vix tandem post dies quatuor, Deo mihi, vt inde demigrarem, præcipiente, & se mirandum in modum quasi ducem itineris præbente, ipse, liberi & alij multi fratres simul domo egressi sumus. Quod planè diuina providentiæ opus fuisse, rerum euenta, quæ deinceps sequebantur, vnde non parum commodi fortalsè quibusdam & vtilitatis obrigit, satis perspicuè declararunt.

Aprilis 8. Lib. 6. ca. 28.

Cap. 33.

Dionysius non fugit persecutionem.

Tubetur diuinitis alio se conferre.

Deindè paucis interpositis, ea quæ in fuga sibi contingebat, euidenter explanat, istaque subnecit: Ego vnà cum his, qui mecum erant, fortè sole occidente in satellitum manus incidens, ab illis ad Taposirim deducebar: sed ramen, sicut erat Dei providentiæ prospectum, Timotheus, quia non vnà aderat, neutiquam prehensus est. Profectus igitur post, offendit, cum ades nostras, præterquam quòd ministri eas custodirent, omninò desertas esse, tum nos instar mancipiorum abductos. deindè subiungit: Quam admirabilis (dicam enim quòd verum est) & diuinæ prouisionis ratio fuit ista quidem? Indigena quidam fortè fortuna Timotheo properè fugienti & conturbato sit obuiam, rogat festinationis causam: iste verò narrat. Ille cum audiiffet (abierat enim ad nuptias lautè epulatum: quippe mos est, in huiusmodi hominum conuentibus rotam noctem in hilaritate & latitia consumere) ingressus in domum conuiuij, accumbentibus nunciat: qui quidem omnes vno impetu, tanquam signo dato, consurrexerunt, & maturo gradu properantes, cœperunt quam celerrimè ad nos contendere: qui cum in nos inciderent, summo gaudio exultare, atque satellitibus, qui nos obseruabant, fugam facientibus, nos, vt eramus, grabatis valdè malè stratis conquefcentes, de improuiso occupare. Ego certè (Deus testis est) eos vt fures primùm reputans, qui ad spolia & rapinam venerant, mansi in lecto nudus planè, vt eram, solo indusio cooperatus: reliquum autem vestitum prope me positum porrexì. At hi surgere iubent, & quammo abire. Tandem animaduertens quamobrèm aduentassent, coepi vociferari, supplex illos precatus, vt abirent, nosque, illic manere paterentur. Quinctiã petebam ab eis, vt si quo me beneficio afficere cuperent, ipsi caput meum ceruicibus abscondere dignarentur, sicque, satellitibus, qui me essent cruciatu abducturi, anteuertent. Illi, dum hæc clamore efferebam, (sicut confortes mei, & omnium calamitatum mearum participes, pro certo norunt) me inuitum è lecto excitarunt. Tum ego humili me supinum prosternere: isti igitur

Incidit in manus satellitum.

Eripitur vi è manibus illorum.

turmanibus pedibusque me abreptum (Gaius quidem, Faustus, Petrus & Paulus, qui me sequebantur, istarum rerum omnium testes esse poterunt) educere, ac prehensum propè invito animo ab oppidulo exportare, & nudo asino impositum, secum indè auerere. Ista de se narrat Dionysius.

Cap. 34. Alexandrini persequuntur Christianos

Idem etià Dionysius in Epistola ad Fabium episcopū Antiochię, certamina & decertationes eorū, qui sub Decij imperio martyriū pertulerūt, isto modo prosequitur: Non ex Imperatoris edicto persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno prauererat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omniū, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentiliū turbam contra nos incitauerat impuleratque, atq; adeò ad patriam suam & antiquā superstitionem defendendam magnoperè instigarat. Qui ab illo ad maleuolentiā irritati, omnemq; aucupati licentiā ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum dæmonum suorū istum censuerunt, vt Christianorū cæde & sanguine suas crudeles manus respergerent. Primum igitur senem quendam, * Metram nomine, arreptum impia verba contra Deum loqui mandant: cuius corpus, propter quod eorum voluntati repugnabat, fustibus cedunt, vultum oculosque præcatis arundinibus pungunt, ipsumque adeò ad suburbia abductum lapidibus obruunt. Deindè deos venerandos impellere cœperunt: eamque, cum se auerteret, & talem cultum detestaretur, pedibus constrictis, per vniuersā vrbs plateas, asperis faxis constratas raptare, & simul ac corpus eius ad saxa molaria allisissent, & flagris pariter lacerassent, ad suburbia trahere, ibique crebro saxorum coniectu obterere.

Quidā hunc Mesranū vocant.

Martyrium Quinta.

Tum verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum aedes irruere, & singuli quos sibi vicinos esse cognouerant, propter educere, expoliare, diripere: & diuitias ac suppellectilem, si quæ erant preciosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior, & ex ligno confecta, in vijs dissipare, deindè exurere: adeò vt ciuitas illa verā speciem vrbs ab hostibus captæ despoliatæque probè representaret. Fratres ergò deflectere è via, & in loca separata ac solitaria se subducere: rapinam bonorū suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atq; haud scio, vtrum quisquam præter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusque Dominum denegauerit. Serapionem item proprio lare abstractum, diris concidunt tormentis, & omnibus membrorum articulis contractis, ex loco edito præcipitem deiciunt. Nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat, in quo tutò vel noctū, vel interdū liceret incedere: quippe omnes vbique vno ore conclamabant, Si quis è Christianorum numero impia & profana verba effari recusaerit, rapiatur extemplò, & in ignem conijciatur.

Heb. 10.

Omissa hęc de S. Apollonia, quę 9. Februarij.

Atque ista mala hoc modo non ad exiguum temporis spatium grassata sunt, verum tandem seditio & bellum intestinum, quod in illos miseros postea inuasit, crudelitatem contra nos exercitam, in ipsorum capita conuertit. Vndè nos quidem, dum illorum furor in nos incensus, alijs rebus implicatus tenebatur, paulisper respirauimus: verum confestim animum Imperatoris, qui clementius aliquanto & humanius videbatur erga nos antea affectus, omninò commutatum esse nobis nunciatum est. Quapropter minarum formido in nos iactatarum vehementer accrescebat. nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profectò videbatur, quale Dominus prædixerat futurum: in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductos fore. Qui omnes certè metu percussis obstupuerunt: atque ex illis qui cum dignitate, tum diuitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, dijs illorum colendis se vltro offerunt: alij ex priuatis ædibus in publicum raptati, ad delubra ducuntur à magistratibus: multi vicinorum suasu eò pelliciuntur: qui quidem nominatim euocati, ad impura & profana eorum sacrificia se conferunt.

Decij edictum crudele in Christianos, Matth. 24.

Multi deficiunt.

Horum autē non pauci, quasi minimè essent sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimæ & sacrificia idolis futuri, pallore exalbescunt, & formidine attoniti stupent: adeò vt frequenti populi turba, quæ circumsistebat, dum se omnibus perspicuè patefaciebant, cum ad moriendū, tum ad sacrificandū tandem timiditate esse affectos, risui & ludibrio haberentur. Alij paratius ad altaria procurrūt, duro ore & impudētī constanter asseuerantes, se nunquam fuisse Christianos: de quibus Domini sententiā verissimè dici potest, diuinitè difficulter posse seruari. Ex reliquis, qui tenuiores erāt & magis obscuro, pleriq; vtrunq; istud hominū genus, quod postremò posuimus, imitantur, alij capeffunt fugam, nonnulli prehēduntur, atq; ex prehēsis multi ad vincula & carcerē pergunt, & multis diebus ibi tenen-

Matth. 19.

tenentur conclusi, postea tamen antequam ad tribunal accedunt, Christū eiurant: quidam tormenta diū fortiter sustinent, sed ad extremū succumbentes, fidē pernegant. Cæterum qui Domini erāt, tanquam firmæ & beatæ columnæ, eius ope & gratia roborata, fidei firmitati, quę in eorum animis penitus infidebat, vires ac tolerantiam aptè & appositè respondētem adepti, admirabiles & insignes eius regni martyres ac testes facti sunt.

Probè Christianorum inuicta virtus.

Quorum primus erat Iulianus, homo podagræ doloribus adeò oppressus, vt neque incedere, neque pedibus consistere posset. Hic cum alijs duobus, qui eum gestabant, ad iudicem adducitur: alter nomine Cronion, cognomento Eunus, & senex ipse Iulianus, Dominum ingenuè confitentur: qui per totā vrbs, quę certè, vt nōstis, amplissima est, camelis insedentes deducti, & itā sublimes verberibus cæsi, tandem immenso quodam rogo & supra modum exardescēte, hominū multitudine vndique circumfusa, comburuntur. Ac dum ab ducebantur ad locum supplicij, miles quidam, nomine Befas, illis inter eundem opē ferre, & his, qui eos contumelia afficiebant, ex aduerso resistere laborat. Qui, cum populus contra eum propterea vociferaretur, indè ilicò abripitur ad iudicem, & in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tanquam fortissimus Dei bellator, strenuè & viriliter se gerēs, securi demum percussus. Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar, & ob vitam beatam, quam diuinę gratiæ subsidio degisset, verè Macar, id est, beatus fuit, cum ad fidei negationem, iudice eum ad eam rem magnoperè cohortante, adduci non posset, viuus crematus est.

Martyrium Iuliani 27. Februarij.

Item Befas.

Item Macarij 8. Decembris.

Epimachus etiam & Alexander non longo post tempore, quam vincti tenebantur, post horū martyrium multos dolores perpeffi, dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati, ad extremū ardentissimis flammis circuncinctis absumpti fuerunt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur: quarum prima fuit Ammonarium, sancta virgo: quæ, cum iudex diū admodum illam torssisset, vtpotè constanter asserentem se nihil aliquando eorū dicturam, quę ille iussisset, eaque in sententia firmè persisteret, ad supplicium abducitur. Mercuria secunda erat. Anus in primis veneranda, tertia Dionysia, quæ quanuis erat multorū liberorum parens, illos tamen Domino in amore minimè prætulit: quarta Ammonariū altera: quæ tres, cum præfes vereretur, nè in casum tormenta illis infligeret, & quodā modo euinceretur à mulieribus, nullū tormentorū genus amplius subire cogebatur, sed statim capite obruncato, mortē oppetit. Pro omnibus enim prior Ammonariū, tanquam in prima dimicationis acie locata, satis tormentorū exceperat.

Epimachus, & Alexander martyres 12. Decembris.

Heron præterea, Ater, & Isidorus Aegyptij, & Dioscorus vnā cū illis, adolescēs quindecim annos, natus iudici traduntur. Et primū iudex adolescentē, tanquam facilē ad persuadendum, blandis verbis in fraudem inducere, tum velut remissum & flexibilem ad fidē negandam tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasionem quicquam cōmotus est, neque iudicis omninò cessit sententiæ. Cæteros acerbissimè crudelissimeque verberibus dilacerat: quos cum tormenta magno & fidenti animo pro fidē tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorum autem, cum propter singularē animi magnitudinē, quam palam ostenderat, tum propter prudentissima responsa, quę ad singula rogata dederat, iudex magnoperè admiratus, dimisit, affirmans se propter artem certos dies illi velle concedere, quibus resipiscendi haberet facultatem. Iam ergo Dioscorus, summa pietate eximius, nobiscum est, expectans cum certamen prolixius grauiusque, tum amplius præmium & diuturnius.

Passi sunt 14. Decemb.

Porro Nemesius quidam, & ille etiam Aegyptius, falsò in crimē vocabatur, quòd cum latronibus societatē coiuerat: sed istam calumniæ notam, ab eo alienissimam quidem, cum coram Centurione diluisset, iterum per iudicem fuit delatus, quòd Christianus esset, vinculisque constrictus ad præsidem venit. Iste iniustissimus præfes beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus, quam latrones ipsos, afflicto, exemplo Christi inter latrones interiectum, (vndè non parum honoris adeptus est) ferro ignis exurit incendio. Quædam porro militum turma derepentè accedit, nimirum Ammon, Zeno, Ptolemeus, Ingenes, & pariter cum illis senex Theophilus: qui pro tribunali se ipsi stiterunt. Cum igitur quidam, quòd Christianus esset, in quæstione versaretur, & iam ad fidei negationē propederet, isti assistentes, præ rei indignitate detentibus fremere, vultu nutare, manus extendere, toto denique corpore gestus quosdam agere cœperunt. In quos cum omniū ora essent conuersa, prius, quam vlli alij in eos iniecerunt manus, illi ipsi ad subsellia accurrere, se Christianos profiteri: sic vt cum præfectus & assessores, qui aderant ei in concilio, timore obstupescerent: tum Christiani, in quos iam inquirebatur, ad ea tormenta, quę post essent perpeffuri, toleratè sufferenda

Martyrium Nemesij 19. Decemb. ris

Militū quorundam insignis virtus

maximè confirmarentur : tum denique iudices, qui essent contra eos sententiam pronuntiaturi, maximo metu exhorrescerent. Isti verò è foro gloriantes abscedere, & præ testimonio, quod Christo perhibuerant, summo gaudio exultare, Deo per illos gloriosos triumphos agente.

Ischyron
crudeliter
necatur 22.
Decembris.

Alij præterea complures in vrbibus & pagis à gentibus distracti erant, & quasi membratim discerpti : ex quibus vnum exempli gratia commemorabo. Ischyron cuiusdam magistratus negocia, mercede conductus, procurat. Is, qui eum conducebat, iubet idolis sacrificare : quem, cum mandato minimè obsequeretur, coepit conuicijs lacerare : ac cum constanter fidei adhæresceret, grauibus affecit contumelijs : atque vbi vidit eum pacatè & tranquillè omnia sufferentem, arrepto fuste præacuto, intestina ac viscera eius transfodit, crudeliterque interemit. Quid attinet percellere multitudinem eorum, qui in solitudine & montibus vagi errantesque, fame, siti, frigore, morbis, latronibus, bestijs fuerunt extincti ? Quorum electionis beata & eximie victoriæ quanquam testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat, tamen vnum aliquod facinus proferam, quò res istæ sint exploratiùs cognitæ perspectæque. Chæremone episcopus ciuitatis, quæ Nilus dicitur, cum iam planè grandis esset, & ætate propè exacta, vnâ cum vxore sua ad montem Arabiæ confugiens, neque post reuersus est, neque vsquam eos quispiam videre potuit. Et licet fratres iam aliquoties eum cum vxore quærerent, tamen neque ipsos, neque corpora eorum vsquam reperire potuerunt. permulti certè in eo Arabico monte erant, à barbaris Saracenis facti captiui : quorum alij ægrè quidem & vix ingenti pecuniæ summa redimi poterant, alij hæcenus nullo modo. Atque ista mi frater, non frustra equidem dicendo persecutus sum, sed vt cognoscas quantæ & quàm acerbæ calamitates apud nos obtigerint : quas qui fuerint magis experti, plura de illis & sciunt, & dicere possunt.

Chæremone
Episcopus.

His etiam alia paulò post attexit : Illi igitur diuini martyres (qui iam Christi tanquam assessores sunt, & regni eius consortes, participes iudicij, & illius in hominibus iudicandis sententiam approbantes ferunt) dum erant apud nos, nonnullos è fratribus, in quibus crimen sacrificandi idolis hærebat, quique à fide excidissent, cum conuersionem ac pœnitentiam eorum perspicerent, eamque posse acceptam fore ei, qui omnino non vult mortem peccatoris, satis exploratum haberent, ad se denuò admittunt, recipiunt in ecclesiam, conuentus cum illis celebrant, incunt societatem, precum & epularum communionem vnâ vtuntur. Quid igitur consilij nobis, fratres, datis ? quid censeatis nobis agendum esse ? illis ne suffragabimur ? eiusdem cum illis erimus sententia ? iudicium eorum sequemur ? modum tenebimus benignitatis ? his quorum illi miserii sunt, beneficii & clementes erimus ? An contra, eorum iudicium inane & irritum faciemus ? eorum sententiæ nos ipsos constituemus animaduersores ? clementiæ inhumanitatis resistemus ? refringemus institutum ? Deum denique ad ad iram prouocabimus ?

Lapsi quidam
Ecclesie cõ-
ciliantur.

Nonatus
hæreticus
perfringitur.

Li. 6. ca. 10.

De persecutione autem, quæ vehementissimè, regnante Valeriano, exardescerebat, quas & afflictationes & incommoda idem Dionysius cum alijs propter verum cultum Dei, vniuersarum rerum opificis, subiuerit, verba eius, quibus in Germanum suæ ætatis Episcopum, qui illius famam maledictis lædere tentasset, inuehitur, satis perspicuè declarant, quæ ita se habent : Videbor equidem nonnullis fortasè, dum admirabilem Dei prouidentiam erga nos ostentatam cogor necessariò explicare, in magnam amentiam inscitiamque esse prolapsus. Verùm quoniam secretum regis occultare est, vt inquit scriptura, præclarum, & Dei opera predicare cum primis eximium, ego cum Germano manus conferere aggrediar. Veni ad Aemilianum, nò quidem solus, sed me comitati sunt presbyter meus Maximus, & Diaconi Faustus, Eusebius, & Chæremone : & quidam è fratribus, qui Roma ad nos venerant, nobiscum vnâ profectus est. Aemilianus autem non dixit mihi conceptis verbis, Nè conuentus agito : Hoc enim illi fuisset ferè superuacaneum, & in eo, quod ille moliebatur, postremas sanè tulisset : præsertim cum ad id, quod caput est nostræ religionis, omnem suam curam & cogitationem conuertisset. Nam non de hoc, nimirum nè conuentus agerem, ab eo sermo erat institutus, sed de eo, nè me ipsum deinceps Christianum esse profiterer : atque ab hoc quidem me desistere mandauit, ratus id quidem, si ego fidem commutarem, alios eandem mecum sententiam secuturos. Non absurdè equidem, neque circumscriptione vlla vsus, respondi, Deo obtemperandum magis, quàm hominibus : quin palam

Dionysius
iubetur ne-
gare Chri-
stianum.

etiam contestatus sum, me illum, qui solus Deus est, & nullum alium venerari : Dionysius
neque sententiam velle mutare, neque aliquandò desistere esse Christianum. Deinceps
cepit iussit, vt in pagum nomine Cephro, prope locum quendam desertum situm, rectè
abscederemus. Verùm verba, quæ ab vtriusque vtrò citroque habita sunt, vti fuerunt à
quibusdam in commentarios relata, accipitote.

Dionysio, & Fausto, & Maximo, & Marcello, & Chæremone in concilium introdu-
ctis, Aemilianus qui præfecturam gerebat, sic locutus est : Vobiscum iam coram ab-
que scripto lubet disserere de Imperatorum dominorum nostrorum humanitate at-
que clementia, quam erga vos declarant. Nam salutis vestræ ac vitæ potestatem vo-
bis fecerunt, modò ad id, quod est secundum naturam, velitis vos ipsos conuertere,
& deos, qui illorum regnum seruant incolume, sanctè adorare : eorum autem peni-
tis obliuisci deorum, qui naturæ repugnare videantur. Quid igitur ad ista responde-
tis ? neque enim vos ingratos fore arbitror, cum tanta benignitas ab illis sit vobis osten-
tata : quandoquidem ad res meliores vos amicè & beneuolè cohortantur. Dionysius
respondit : Non omnes colunt omnes deos, sed singuli singulos pro arbitratu. Nos
proinde vnum Deum, omnium rerum fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæsari-
bus, Augustis, viris sanctissimis imperium largitus est, & colimus & veneramus. Huic
etiam sine intermissione pro eorum regno, vt stabile & firmum maneat, preces adhi-
bemus. Tum præfectus Aemilianus : Quis vos, inquit, prohibet, quo minus hunc, si
Deus sit, cum alijs dijs, qui sunt secundum naturam, cultu & reuerentia obseruetis ?
Vobis enim præceptum est, vt deos adoretis, quos omnes nõrunt. Ad quæ Dionysius :
Nos, inquit, nullum præter vnum Deum honore & obseruantia prosequimur. Aemi-
lianus præfectus iterum : Video, inquit, vos non modò ingratos esse, sed singularis
Augustorum mansuetudinis propè immemores. Quapropter in hac ciuitate non li-
beram erit vobis versari, sed eritis in partes Libyæ relegati, in locum videlicet, qui Ce-
phro nuncupatur : quem ex Augustorum nostrorum iussu vobis assignaui. Neque vs-
quam omnino vel vobis, vel alijs quibusque potestas erit, aut celebrandi conuentus,
aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi. Quòd si quis vestrum in eum lo-
cum, ad quem vos ire præceperim, minimè proficiscatur, aut in aliquo reperiat con-
uentu, suo ipsius capiti creabit periculum. non deerit nanque accurata ad vos obser-
uandos industria. Abite igitur, quò iussi estis.

Sic Aemilianus me etiam morbo laborantem abire compulsi, & ne ad vnum qui-
dem diem meam profectioem differre voluit. Quòdnam ergò mihi supererat ocium,
vel ad conuentus agendos, vel secus ? Deinde addit : At tamen nos, iuuante Deo,
non à conuentu palam inter nos celebrando abstinuimus : quin ipse equidem quos-
dam in ciuitate fratres, perinde ac si simul cum illis versatus fuisset, ad conuentus
periculosè agendos impulsi : & quantum ab illis corpore abessem, vt inquit Apo-
stolus, spiritu tamen semper aderam. Ad Cephro autem non exiguus coetus nobis
cum vnâ migravit, tum fratrum qui ab vrbe nos sequebantur, tum aliorum, qui
et reliqua Aegypto conuenerant. Atque ibi Deus quasi ianuam ad verbum suum
predicandum nobis patefecit. Ac primùm quanquam persecutione eramus diue-
rati, & lapidibus obruti, postea tamen non parua gentium multitudo, idolis reli-
ctis, ad Deum colendum se conuertebat. Nam tunc primùm verbum Dei, quod
nunquam antea accepissent, per nos inter eos disseminatum fuit. Et Deus, perin-
de arque huius rei causa solùm illò nos deduxerat, eo completo ministerio, iterum
indè abduxit. Quippe, Aemilianus, vt videbatur, habuit in animo nos in asperio-
ra interioraque Libyæ & magis deserta loca transferre. Omnino enim in Mario-
tam commigrare mandauit, & singulis nostrum per regiones varias pagos præscripsit
singulos : me autem propiùs ad regiam viam, vt primusprehenderer, collocauit. Sic
enim res ab illo dispensata, sicque comparata fuit, vt quandò visum foret, nos com-
prehendere, omnesque facillè occupare possent.

Ego verò cum in Cephro abire iussus essem, tamen locum vbi nam esset situs,
ignorabam, & nomen nunquam antea ferè audieram, tamen libenter & absque
animo perturbatione eò abcessi. At vt primùm nunciatum erat mihi, vt in Col-
luthionis agros demigrarem, qui mihi aderant, nõrunt quo pacto (Hoc enim
mihi ipse vitio vertendum puto) animo affectus essem. Primùm rem valdè
acerbè tuli, admodumque succensui. nam quantum loca illius regionis magis
mihi cognita essent, ac magis familiaria quàm Cephro, tamen ipsum Colluthionem
desertum

Colluthio-
nem petere
iubetur.

desertum à fratribus, desertum à probis viris esse dicebam, & non solum molestijs, sed crebro viatorum transitu exhibitis, sed periculosissimis etiam latronum incurSIONIBUS obiectum. Caterum cum fratres mihi significassent, Colluthionem non tam longe ab Alexandria distare, & licet Cephro magnam fratrum societatem ex Aegypto profectorum nobis attulisset, ad eum ut maiores conuentus celebrare potuissemus: ibi tamen quia propius indè aberat Alexandria, crebrius hominum summo amore, familiaritate & amicitia, nobiscum coniunctorum aspectu (Ad nos enim velle accedere, nosque animos recreare, & ita tanquam in suburbij paulò remotioribus nos aliquoties conuentus agere posse dixerunt) reuera frui licere, permagnam animo consolationem. Ac sic planè contigit. Post ista de alijs rebus aduersis, quæ sibi acciderant, ita scribit.

At multis fidei confessionibus gloriatur Germanus, ac multa mala contra se patrata habet dicere ille quidem: sed quot quæso iudicum sententias contra nos pronunciatas potest enumerare? quot publicationes proSCRIPTIONESQUE bonorum, quot fortunarum direptiones, quot abdicaciones dignitatum, quantas inanis & popularis gloriae contempTIONES, quantas laudum à præfectis & à senatoribus nobis tributarum despicaciones, quantam minarum nobis obiectarum, aduersarum vociferationum, periculorum, persecutionum, exilij, angustiarum & variarum cuiusque modi afflictionis tolerantiam, ut illa quæ sub Decio, & Sabino, & quæ hæcenus sub Aemiliano mihi obtigerunt. Vbi Germanus comparuit? quis sermo de eò peruagatus? Verum magnam istam incertitiam, in quam ob Germanum modò prolapsus sum, missam facio. Quocirca rerum singularum explicationem fratribus, qui eas tenent, sigillatim persequendam permitto.

Idem etiam in Epistola ad Domitium & Didymum conscripta, eorum qui istius persecutionis procellis agitati fuissent, hoc modo mentionem facit: Christianos autem, qui & permulti sunt, & vobis minimè cogniti, nominatim citare superuacaneum arbitror. Sed hoc sciatis velim, viros & mulieres, iuuenes & senes, puellas & vetulas, milites & priuatos, cuiusque generis, cuiusque ætatis extitisse: quorum alij flagris caesi, alij ignis incendio cremati, alij ferro percussi, parta victoria, coronas martyrij adepti sunt. Nonnullis autem longinquum hoc persecutionis tempus non satis fuit, ut Domino viderentur accepti, ipseque illos ad se reciperet. In quorum numero, ut verisimile est, ego ipse sum, cui adhuc vita suppetit. Ac propterea ipse qui dicit, Tempore accepto audiui te, & in die salutis adiuui te, me in illud tempus distulit, quod mihi idoneum opportunumque fore nõrit. Quoniam autem de me meisque socijs rogatis, & quo loco sit vita nostra constituta, certiores fieri cupitis, accepistis, credo, qua ratione quidam ex Mariotide me, Gaium, Petrum & Paulum, à centurione, duce, militibus & senis captiuos abductos de improviso adorti, inuitos & minime spontè sequentes vi abstraxerint, & à militibus auulso secum abripuerint. Iam verò ego cum Gaio & Petro, solia cæteris fratribus separati, in desertum & squalentè Libyæ locum conclusi sumus, tridui viam à Parætonio distantes. quinetiam paulò longius progressus dicit: In urbem clam & ex occulto ingressi sunt, alios fratres inuisiui: presbyteri quidem Maximus, Dioscorus, Demetrius, Lucius: (Fauftinus enim & Aquila, qui hominum sermone celebriores sunt, in Aegypto vagi oberrant) Diaconi autem post illos, qui pestis contagione infecti interierunt, relictis Fauftus, Eusebius, Chæremon: Eusebium dico, quem ab initio persecutionis Deus sua gratia roborauerat, & non modò ad ministeria confessorum, qui carceribus tenebantur, summo studio & omni animi contentione explenda, sed etiam ad lintea, quibus corpora beatorum martyrum iam vita defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo conficienda præparauit. Præfectus verò nihil adhuc de sua in sanctos remittit acerbitate, sed alios, qui ad eum adducuntur, è medio, ut dixi, tollit: quosdam tormentis dilaniat, nonnullos arcta custodia & vinculis contabefacit: & quanquam præcipit, nè quisquam illos adeat, atque ad eum curiosè inquirat, equis reperitur, qui eos velit adire, Deus tamen propenso fratrum studio, & assiduo eorum curatione, illos istis rerum angustijs oppressos reficit subleuatque.

Fortiter ab illo gesta & tolerata.

Omnis generis & gratias martyres Alexandrie.

Esa. 49.

Eusebii diaconi erga martyres studium.

Li. 7. ca. 16.

Dionysius redit Alexandriam.

Vbi iam pax, sedata propè persecutione, constituta fuit, Dionysius redijt Alexandriam. In qua vrbe tam grauis seditio & bellum intestinum deintegrò ciebat, ut fratres in ciuitate, propterea quòd omnes in alterutram seditionis partem diuisi erant, Dionysius nullo modo posset inuisere. Vndè in ipso Paschatis festo ab ipsa Alexandria, velut exul ab extera regione, per literas cum illis colloqui coactus fuit. Quinetiam aliam postea Epistolam ad Hieracem ecclesiarum Aegypti Episcopum de

de festorum celebratione conscripsit, in qua seditionis, quæ eodem tempore fuit Alexandriae concitata, his verbis mentionem facit: Quid mirum, si arduum & difficile sit mihi apud eos, qui longinquo locorum intercapedine distant, per epistolas tanquam coram sermone conferre, cum & mihi ipsi mecum colloqui, & proprio animo in varias partes distracto consilium dare anceps & periculosum videatur? Nam ad viscera mea, meos charissimos fratres, contubernales, vno animi consensu mecum cõcordes, ecclesie eiusdem ciues, cogor equidem necessariò literas scripras dare: eas tamen ad illos mittere videor mihi nullo modo posse. Facilius enim, non dicam in exteras regiones, sed ab oriente ad occasum vsque iter facere quisquam poterit, quam ab vna Alexandria parte ad alteram pergere. Media nanque ciuitatis platea plus habet periculi, plusque difficultatis ad transeundum, quam solitudo illa deserta longa, ac nullis hominum vestigijs trita, quam Israëlitæ vix duabus hominum ætatibus peragrârunt: & quam ipsum etiam mare rubrum, quod quidem in duas partes disruptum, & instar duplicis muri vtrinque erectum, prætergrediuntibus Israëlitis transitum dedit perfacilem.

Porò autem cum pestifer ac letalis morbus bellum continuò insequeretur, cumque festi Paschatis celebratio modò appropinquaret, deinceps rursus fratribus scripsit Dionysius, & graues calamitatis perturbationes illis significauit his ferè verbis: In hac miseriarum turba alijs fortasse neque hoc tempus, neque aliud, immò neque illud ipsum tempus, quod homines putarent omnium lætissimum, nedum alia tempora, ad festum celebrandum satis idoneum videretur. Etenim iam lamentationum plena sunt omnia, iam lugent omnes, iam mœrores, iam querelæ vniuersam urbem propter multitudinem cum illorum qui modò mortui sunt, tum horum qui quotidie moriuntur, occupant. Nam sicut de primogenitis Aegyptiorum scriptum est, sic & nunc ingens clamor editus. non enim est domus, in qua non sit mortuus. itaque planè meritis. Multa nanque & grauia incommoda, perditio eorum conatu, Christianis etiam ante hoc tempus importata fuissent. Primum omnium nos ex vrbe expulerunt: quo quidem tempore nos soli, cum ab omnibus persecutione exagati essemus, & multati morte, festum lætis animis celebrauimus, & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis præstituta, ut ager syluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebrans conuentus maximo cum studio ageremus. Quin beati martyres, qui è vita cesserant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum omnium certè splendidissimum peregerunt.

His de rebus deinceps bellum & fames eos de improviso oppressere: quæ quantum nos vnà cum gentilibus perferabamus, soli tamen inter omnes, quæcunque vrgebant, æquo animo sustinuimus: & tamen illarum rerum, quas illi cum consensu vellent ipsi inter se, tum præterea perpesti essent, eramus ex æquo participes, pace tamen Christi, quam nobis solum clemens largitus est, rursùm mirè nos ipsos oblectauimus. Caterum vix tum nos, tum illi breuissima ad respirandum sumus intercapedine potiti, cum pestis ista subito grassari cœpit: res planè illis ad terrendum omni metu formidolosior, ad exercendum quauis calamitate inferior acerbiorque, & vt proprius illorum scriptor memorat, ad cogitandum solum omnium opinionone maior. Verum nobis non eius generis putabatur, sed à Deo cum ad fidem nostram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilo minùs, quam aliarum incommodarum genera, quæ aliquandò obtigissent, cælitus inflictam. Et sicut alicubi à nobis minimè abstinuit, sic in gentiles longè latequè oberrauit. paulò post adiungit ista.

Quamplurimi è fratribus nostris ad eum immenso quodam charitatis & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati, ut minimè suæ parentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firmè adhærescentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut cautione adhibita, sedulo inuiserent, illis inscruiant assidue, pro viribus ob Christi amorem curarent, vnà cum illis decederent è vita, lubentissimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodò ad se attraherent, suæque, sponte aliorum mœrores beneuolè mitigarent. Multi item dum alijs ægrotantibus curam adhibent, illisque vires restituunt, ipsi aliorum morrem in se deritantes, vitam amittunt. Eterbum illud, quod vulgò semper dicitur, quodque verè beneuolentiæ solum videtur conuenire, nimirum vt singuli pro amicis abeant è vita, scque eorum causâ,

Seditio Alexandriae.

Cap. 17.

Seuissima pestis Alexandriae.

Exod. 12.

Christianorum alacritas.

In rebus duris pax & tranquillitas animorum.

In peste summa erga infectos charitas.

causa, ut ita dicam, reiectamentum efficiant, re ipsa expleuerunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facile erant praestantissimi, ad hunc modum mortem oppetiuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alij diaconi, quidam è populo virtutis ergò multum laudati: adeò ut istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Quinetiam sanctorum corpora manibus creditis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadauera, decēter ornare, illis adhærescere, amicè complecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non grauari sunt: ipsique, qui supererant, paulò post similia officia in se collata propterea adepti, quòd eandem mortis viam instarent, quam qui præiuerant institissent. Gentiles autem his omnibus fecere contraria. eos enim, qui ægrotare incipiebant, ab ædibus extrudere, deserere amicissimos, in plateis semiuiuos proijcere, cadauera insculta canibus exponere dilanianda, mortis participationem & quasi communionem auertere, quam planè vel infirmata diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare.

Sic mundus amat suos.

Cap. 18. Scripta Dionysij.

Post istam Epistolam, cum ciuitatis status denuò pacatus esset & tranquillus, Dionysius fratribus, qui Aegyptum incoluerunt, aliam de festis celebrandis misit, & præter illam, alias etiam varias exaratuit. Extrat item eius Epistola de sabbato, alia item de gymnasio. Hermānoni porrò & alijs in Aegypto fratribus literas conscribens, ubi aliam de Decij sceleribus & improbè factis, tum de facinorosis moribus illorum, qui Decium subsequēbantur differuerit, pacis & concordia, quæ in Ecclesia Galieno regnante vigeat, meminit.

Cap. 19. Nepos Chiliastra.

Præter ista omnia Dionysij opera, alij duo libri de Promissis erant ab eo elaborati. Causa cur hos scripserit, erat Episcopus Aegypti, nomine Nepos: qui promissa in sacris scripturis sanctis viris factata, in hoc seculo, sicut Iudæi somniant, præstanda fore docuit: hominibusque persuadere laborauit, eos certo quodam millenario annorum numero in delicijs corporeis & voluptate in terra victuros. Qui cum putaret se ex Ioannis Apocalypsi suam opinionem posse obtinere, librum, quem *βιβλίον ἀποκαλύψεως*, id est, Reprehensionem eorum, qui allegorias componunt, inscribat, de hoc argumento edidit. Cui Dionysius in duobus illis libris, quos de Promissis contexit, acriter contradicit. In horum posteriore inter alia sic scribit: Cum essem in loco quodam, qui Arsenoites dicitur, ubi, ut nôsti, iam pridem hoc dogma (Nepotis) prodijt in licem, sic ut non modò schismata nascerentur, sed integræ ecclesiæ à fide deficerent, presbyteros eius sectæ, qui fratribus in singulis pagis vndique prædicabant verbum Dei, conuocauit, eosque magnopere cohortatus sum, ut palàm præsentibus fratribus, audireque cupientibus, illorum doctrina exquisitè discuteretur. Atque cum librum, qui illis erat tanquam quoddam propugnaculum & murus inexpugnabilis, ad me attulissent, considens in vno loco cum illis, toto triduo à primo mane vsque ad vesperam, quæ in eo scripta erant, studiosè refutare conabar. Ibi tum quidem certè fratrum constantiam, studium veritatis, facile obsequium & prudentiam ideò supra modum admirabar, quòd tam præclaro ordine, & tanta cum modestia rogabant, disceptabant, nobisque assentiebantur, atque etiam tam diligenter præcauebant, nè illis, quæ fuerant antè ab ipsis decreta, si quicquam in eis veritati repugnare videretur, mordicus adhererent: quinetiam contrarias rationes minimè mittebant nobis opponere, sed quòd ad eorum fieri poterat, ea quæ erant ab ipsis proposita, munire & defendere tentabant: & contra, ubi poscebat ratio sententiam mutare, & nostro assentire iudicio, eos nequiquam omninò pudebat: denique conscientia integra, sincera cogitatione, & pietas erga Deum ac simplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus & testimonijs, à sacris literis depromptis, confirmata, admodum approbabant. Ad extremum huius doctrinae princeps & dux Coracion, omnibus fratribus qui aderant auditoribus, palàm confessus est, nobisque attestatus, neque se velle deinceps, quandoquidem aduersarijs rationibus se putabat satis abundè conuictum, illi dogmati animum adhibere, neque de eo discere, neque mentionem facere, neque aliquando illud vsquam docere. Vnde alij fratres, qui aderant, pro ista disceptatione in publico ecclesiæ conuentu habita, proque omnium conciliatione & concordia maximam lætitiã animis perceperunt.

Consutatur à Dionysio.

Is est liber Nepotis, quo eius sectatores ad modum nitentur.

Cap. 21.

Præter Epistolas Dionysij supra commemoratas, alia complures eius extant Epistolæ: ut illæ, quæ sunt contra Sabellium ad Ammonem ecclesiæ Bernicensis Episcopum missæ: & ea, quæ ad Telephorum, & quæ ad Euphranorem data fuit: alia iterum

iterum ad Ammonem & Euporum. Quatuor item libros de eodem argumento, nempe contra Sabellij hæresim composuit, quos gentili suo Dionysio, qui Romanus erat Episcopus, dedicauit. Non pauca præter has sunt illius apud nos Epistolæ. Quinetiam libri illius sunt, epistolæ forma, pluribus verbis compositi: ut hi de Natura, Timotheo filio dicati: Alius de Tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Basilidem porrò ecclesiarum Pentapolis episcopum scribens, ait se commentarios in principium libri, qui Ecclesiastes dicitur, confecisse. Adde huc diuersas & varias eius Epistolas, ad eundem Basilidem scriptas, quas nobis reliquit.

Athanasius testatur, eum falsò fuisse apud Dionysium Romanum Pontificem delatum.

Interea temporis Dionysius, cum iam decem & septem annis Episcopatum Alexandria administrasset, duodecimo anno Imperij Galieni moritur. Hactenus ex Ecclesiastica Historia Eusebij Episcopi Cæsarensis. De eodem Dionysio etiam Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum inter cetera sic habet: Dionysius, Alexandria vrbs Episcopus, sub Heracla scholam *καθηγητήν* presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. & tandem sic concludit ibi Hieronymus: Sed aduersus Paulum Samosatenum ante paucos dies, quam moreretur, insignis eius fertur Epistola. Moritur duodecimo Galieni anno. Cetera lector videat loco citato. nam ferè nihil nisi eius scripta commemorat, quæ iam ex Eusebio didicimus. Athanasius Episcopus Alexandrinus Epistolam scripsit aduersus Arrianos, qua egregiè confutat impios illos hæreticos, falsò hunc Dionysium suæ hæreseos adstipulatorem fingentes. In ea Epistola vocat eum beatæ memoriæ Episcopum: dicit eum hæresim propugnando nequaquam ab Ecclesia recessisse, sed in ea cum pietate obdormiuisse, atque eius memoriam hactenus cum patribus hucusque celebratam esse, & in catalogum relatum. Vocat etiam eum beatum Dionysium, & catholicæ Ecclesiæ magistrum &c.

Cap. 22.

Athanasij de Dionysio testimonia.

VITA S. MARIE AEGYPTIACÆ, AVTHORE QUIDEM APVD GRAECOS SOPHRONIO HEROSOLY-
morum Episcopo, interprete verò Paulo Diacono ecclesiæ Neapolitane, ut testatur etiam Siebertus cap. 69.
de Viris illustribus.

Habetur in peruetusto M.S. Codice.

PRAEFATIO PAULI DIACONI.
Domino gloriosissimo ac præstantissimo regi Carolo.

Sciens gloriosissimam maiestatem vestram tam diuinis eloquijs, quamque sanctorum præcedentium exemplis valde delectari, cum iam dudum libellum conuersionis Mariæ Aegyptiacæ, cum Tomulo de cuiusdam Vicedomini pœnitentia, domino meo obtulerim: quia illi ipse casu quodam deperijt, nunc interim iussu vestro in eodem restaurando deuotus obediui. Obsequij quoque & deuotionis meæ fuit, ut non simplicem tantum memoratæ rei textum exhiberem, sed & alia quaesito digna superadijcerem, de venerandis scilicet Constitutis & Gestis Præsulum Romanæ Ecclesiæ: quorum sanctionibus quam reuerenter Ecclesia vtatur, maiestas vestra optimè nouit. Hoc autè breuitatis Compendium seruis vestris ideò sumpsit, ut serenitas vestra, quam Reipub. sacibus valde oneratam attendo, cui sparsim diuersa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdam consuetudines Ecclesiasticas in breui, quasi in quodam Enchiridio inclusas tenere possit: Et quia secundum regalem industriam, studium domini mei in hoc feruere didici, ut facta dicta ve vestra iuxta auctoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quid ve reijciendum sit, sollicitè disquirere & perscrutari, elucubrationis sit assidua: qualiter eius diuinitatis ope muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.

Theophilus est: habetur quoque Tomo 1. Februarij 3. die, sed alio interprete.

Kkk

PRO-

PROLOGVS AVTHORIS, INTERPRETE PA-
LO VENERABILI DIACONO SANCTAE NEAPO-
lis Ecclesiae.

Tob. 12.

Marth. 27.

Sap. 7.

Secretum regis celare, bonum est: opera autem Dei reve-
lare & confiteri, honorificum est. Ita enim legitur, angelum
dixisse Tobiae post oculorum amissionem, gloriosamque il-
luminacionem, & post illa transacta pericula, e quibus libe-
ratus, consequutus est Dei pietatem. Etenim regis secretum
manifestare, nocivum & valde periculosum est: & Dei glo-
riosa silere opera, magnum est animae detrimentum. Pro-
pter quod ego diuina regere silentio dubitans, & pigro im-
minens seruo, metuens condemnationis iudicium, qui a
Domino talentum accipiens, fodiens in terram abscondit,
& datum ad operationem celauit extra negociacionem, sa-
crum ad me prolata narratione nequaquam silebo. Sed nullus mihi sit incredulus scri-
benti de eis, quae audiui, nec quisquam me mentiri existimet, de rei magnitudine dubitas.
Mihi enim absit sacris metiri rebus, & adulterare verbum, ubi Deus memoratur. Et autem,
qui minimè intelligit, & indignus est Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, & incred-
ulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt, qui cum huius
scripturae legerint textum, gloriosam rei admirationem sanè credere renuerint, & illis
Dominus misereatur, faciatque capaces sancti verbi, ne rei existant Dei miraculorum,
quae plura in suis fieri praedestinavit electis: quoniam & ipsi humanae naturae infirma
considerantes, impossibilia decernunt ea, quae de hominibus sanctis gloriosa dicuntur.
Assumam decetero narrationem, ipsam rem referens, quae in hac nostra generatione
facta dinoscitur, quam facer vir, diuina & agere & docere edoctus, narrauit. Sed ut su-
pra dictum est, nullus haec ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in
hac nostra generatione tam grande miraculum: quia gratia Dei per omnes generatio-
nes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodum Sa-
lomon secundum Deum docuit. Tempus nunc est sacrae prodere narrationis initium,
magnum virileque certamen venerabilis Mariae Aegyptiacae, videlicet qualiter exple-
uerit tempora vitae suae.

VITA S. MARIAE AEGYPTIACAE, ALIO STY-
LO, ET QUIDEM, NISI FALLOR, MELIORI E GRAECIS
conuersa, quam sit ea, quae vulgò circumsertur. Haec autem versio, quam nunc
edimus, in perantiquo manuscripto exemplari attribuitur Paulo Dia-
cono, cuius etiam potius eam esse crediderim, quam alteram
illam vulgò usurpatam, quae tamen multis locis cum
haec ad verbum concordat.

9. Aprilis.

Zosime mo-
nachi per-
fectio.

In monasterio Palaestinarum fuit vir vitae moribus & ver-
bo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est actibus
diligenter instructus, & conuersationibus veraciter edu-
catus, nomine Zosimas. Et nullus nos existimet dicere Zo-
simam illum, in praedicationis erroneae dogmatibus acu-
satum sectae alterius. Alius enim hic, & alius ille, & multa
inter utrosque distantia, licet vnum uterque sortiti sint
vocabuli nomen. Hic itaque Zosimas ab initio in vno Pa-
laestinarum conuersatus est monasterio, & omnem per-
transiens monachicam disciplinam, in abstinentiae opere
omnium factus est probatissimus. Omne enim praecipitum
sibi traditum canonis ab his, qui ab infantia educati sunt
in lueta perfecta disciplinae monachicae, irreprehensibiliter conseruabat. Multa etiam
& ipse sibi adiciens superaddidit, cupiens carnem spiritui subiugare. Nec enim in ali-
quo offendisse comprobatur, ita enim fuit in cunctis perfectus monachi actibus, ut
multo-

inultoties multi monachi de praedicti loci monasterijs & de longinquis patribus ad eum
confluentes, eius exemplis atque doctrinis se constringerent, & ad illius imitationem
abstinentiae, se multo magis subiugarent.

Haec itaque omnia in se habens, a meditatione sacri eloquij nunquam discessit, sed
sive in strato suo quiescens, sive surgens, aut operam tenens manibus, vel cibum, si con-
ueniebat ut sumeret, capiens: bono, quo ille uti consueuerat, spiritualiter utebatur,
vnumque opus habebat perpetuum, nunquam deficiens psallere, frequenter & medi-
tationem facere sacri eloquij. Multoties enim, ut asserunt, & diuina illustratione di-
gnus effectus est a Deo sibi visionis ostensa: & mirum non est nec incredibile. Si enim, ut
ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: quanto magis qui
sua purificauerint carnem, sobrii semper animoque peruiigiles, oculis diuinae pro-
ficiunt illustrationis visionem, indicium hinc preparatae futurae bonitatis accipien-
tes? Dicebat autem ipse Zosimas, ab ipsis, ut ita dicam, maternis vlnis in hoc se esse
monasterio traditum, & usque ad quinquagesimum tertium annum in eo cursum mo-
nasticum peregrisse. Post haec autem pulsatus est a quibusdam cogitationibus, quasi
iam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in vlla doctrina. Haec autem, ut
dicebat, intra se cogitabat: Nunquid est in terris monachus, qui nouum aliquid possit
tradere mihi, aut iuuare me valens in aliquo, quod ignorem, aut quod ego in mona-
chico non expleuerim opere? Nunquid inuenitur eorum, qui solitudinem dilexerunt,
ut, qui prior me in actibus sit? Haec & his similia eo cogitante, adstitit quidam & dixit
ei: O Zosima, bene quidem, & sicut possibile fuit homini, decertasti: bene cursum
monachicum consummasti. Tamen nullus est, in omnibus qui se perfectum demonstrer.
Maior enim lucta praesens, quam illa quae praeterijt, licet tu nescias. Ut autem cogno-
scas, quantae sint & aliae viae salutis, egredere de terra & de cognatione tua, & de domo
patris tui, ut Abraham ille patriarcharum eximius, & veni ad monasterium, quod iuxta
Iordanem adiacet flumen.

Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantia conuersa-
tus est, & perueniens ad Iordanem, omnibus fluminibus sanctiorem, dirigitur ab eo,
qui vocauit eum, in monasterium, in quo illum Deus venire precepit: pulsansque ma-
nulanam, loquitur prius monacho, qui ianuam obseruabat, & ille nunciauit eum Ab-
bati. Qui suscipiens eum, habituque & specie religiosum conspiciens, postquam flexit
genua, ut mos est monachis, accepta oratione, hoc eum interrogauit: Vnde frater ad-
uenisti? & quam ob rem apud humiles te coniunxisti monachos? Zosimas autem re-
spondit: Vnde quidem veni, non puto necessarium dicere: edificationis autem gratia
Pater adueni. Audiui de vobis magnalia & laude digna, & posse Deo per vos animam
sociari. Dixit autem ei Abbas: Deus, frater, qui solus sanat animam infirmitate, ipse te & nos
doceat diuina mandata, & dirigat omnes ad ea facienda, quae opportuna sunt. Homo
enim hominem edificare non valet, nisi vnusquisque attendat semetipsum frequenter,
& sobrio intellectu, quod expediens est, operetur, Deum habens cooperatorem. Ta-
men quoniam, ut dixisti, charitas Christi te videre nos humiles monachos perduxit,
mane nobiscum, si ob hoc venisti, & omnes nos nutriet pastor bonus sancti spiritus sui
gratia, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues vocat ex no-
mine. Haec dicente Abbate, flectens iterum Zosimas genua, accepta oratione, respon-
dit, Amen. & mansit in eodem monasterio.

Vidit autem ibi seniores, actibus & visione splendentes, spiritu feruentes & Domino
feruentes. Psallentia enim ibi erat incessabilis, totius noctis habens stabilitatem, & in
manibus semper operatio, & in ore Psalmi diuini absque diminutione. Sermo ibi ocio-
sus non proficiebat: cogitatio auri argenti que, aut rei alienius apud illos non erat, nec
nomen apud eos cognoscebatur: sed vnum erat primum solummodò, quod festina-
batur ab omnibus, ut vnusquisque mortuus esset corpore, sicut semel eis, quae in seculo
sunt, mortificatur non viuens. Cibum autem habebant indeficientem, diuinitatis clo-
quia: nutriebant verò corpus necessarijs pane & aqua, ut multo magis apud diuinam
charitatem apparerent efficaces.

Haec Zosimas, ut dicebat, perspiciens, edificabatur valde, extendens se ad perfectio-
nem, & crescere faciens proprium cursum, cooperatores inueniens, optimè diuinum
innoantes paradisum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quan-
do sacra ieiunia Christianis traditum est celebrare, & purificare seipsum ob diuinam pas-
sionis resurrectionis que Dei salutationem. Ianua autem monasterij nunquam aperie-
batur,

batur, sed semper erat clausa, & absque vlla perturbatione monachi cursum suum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquando, nisi fortassis monachus propter aliquod opus necessarium adueniebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum non solum inuolutus, sed & incognitus. Canon autem talis a patris seruabatur temporibus: propter quod, ut considero, Deus Zosimam perduxit in idem monasterium.

Dhinc ergo referam, qualiter ipse monasterij seruabatur traditio. Dominica, quam primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos est, agebantur pro consuetudine diuina sacramenta, & vnusquisque particeps efficiebatur viuifici ac intemerati corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi. Et solito modicum cibi sumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus, factaque suppliciter oratione, salutabant se inuicem monachi, & publicitatis genu flexo amplectebantur Abbatem, postulantes orationem, ut haberent ad inchoatum certamen cooperatricem & comitem. His ita se habentibus, fores monasterij patefiebant, & psallentes consona voce, Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus defensor vite mee, a quo trepidabo? &c. exhibant omnes, multoties aut duos aut tres monasterij custodes relinquentes, non ut custodirent ea, quae intus erant reposita, (Non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) sed ne oratorium absque diuinis relinquerent solennijs. Vnusquisque autem secum annonam ferebat, prout poterat aut volebat. Nam alius portabat aquam, corpori ad mensuram sufficientem, alius carycas, alius palmarum fructus dactylos, alius vero legumina aquis infusa, alius nihil praeter corpus proprium & vestimentum, quo utebatur. Nutriebantur autem, quando necessitas exigebat naturae, herbis quae nascebantur per solitudinem. Canon autem erat vnusquisque sibipsum & lex absque praeruaricatione, ut non cognosceret aliquis consocium, qualiter abstinebat, aut quomodo agebat. Iordanem enim mox transmeantes, longe ab inuicem se sequestrabant, & nullus se iungebat ad socium, ciuitatem aestimantes solitudinem. Sed & si vnus ex ipsis a longe venientem ad se aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem sibi & Deo, psallens frequenter & constituto gustans tempore cibum. Ita omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monasterium ante vniuersum diem resurrectionis Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi, cum festam Dominicam cum ramis palmarum celebrare sancta accepit Ecclesia. Reuertebantur autem, vnusquisque habens proprii laboris testem agricolam, propriam conscientiam, cognoscentem qualiter operatus est, & qualia laborum semina seminauit. Et nullus vilo modo interrogabat alium, quomodo aut qualiter laboris certamina consummasset.

Psalm. 26.
+ paruum pauca,

Dominica palmarum.

Vanae gloriae quicquid.

Statutum dicit Tertius, Sexta, Nona &c.

Hic est itaque huius monasterij Canon, & ita perfecte & optime custodiebatur. Vnusquisque enim, ut dictum est, per solitudinem Deo iungebatur, & in semetipso decerebat, ne hominibus placeret, sed soli Deo. Illa enim, quae propter homines fiunt, ut hominibus placeant, aguntur: & non solum non proderunt facientibus, sed multo damno talia agentibus efficiuntur obnoxia. Tunc itaque Zosimas consueti monasterij lege transmeauit Iordanem, modicum, quid pro corporis necessitate deportas congruum, & vestem qua utebatur: & Canonem quidem celebrabat, solitudinem pertransiens, & tempore escae necessitatem faciebat naturae. Sedebat autem nocte in terra, modicum quiescens, & somnum ad modicum gustans, vbiunque cum vespertinum reperiebat tempus. Diluculo autem properare incipiebat, semper incessabile eundi habens propositum. In desiderio enim habens, ut dicebat, introire in solitudinem, & sperans inuenire aliquem patrem in ea habitantem, qui cum posset aliquid aedificare, sicut desiderabat, sine cessatione iter agebat, quasi ad aliquem iam manifestum festinans. Viginti autem dierum exigens iter, cum sexta hora tempus aduenit, stetit modicum ab itinere: & conuersus ad Orientem, agebat solitam orationem. Consueuerat enim in constituto diei tempore figere itineris cursum, & stans psallere, & genu flexo orare. Dum autem psalleret, & in caelum inspiceret intentis obtutibus, vidit a parte dextra, vbi stans sexta orabat, vniuersam quasi humani corporis apparentem: & prius quidem turbatus est, phantasiam alicuius spiritus existimans se vidisse, & contremuit: signo autem crucis se inueniens, & a se timorem proijciens, (Iam enim & orationis eius finis instabat) conuertens oculos, vidit aliquem in veritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerrimo, praesolis ardore denigrata, & capillos capitis habens lanae albos, & ipsos modicos, non amplius quam vsque ad cervicem descendentes.

Hac itaque Zosimas videns, & desideratae dulcedinis gaudis effectu gloriose visio- nis, cepit festinanter currere in eam partem, quod & illud, quod apparuit, festinabat Gau-

Gaudebat enim gaudio magno. Non enim viderat in spatio dierum illorum speciem hominis, aut animalium vel volucrum bestiarumque formam. Desiderabat igitur cognoscere, quae vel qualis bestia esset, quae videbatur, sperans quoniam alicuius maiorum efficeretur prospectus. Illa autem ut vidit e contra Zosimam venientem, cepit fugiens currere ad interiorē solitudinem. Zosimas autem etatis senectam obliuiscens, & laborem non reputans itineris, tetendit rapidissimo cursu, desiderans coniungi fugienti. Hic ergo sequebatur, illa autem fugiebat. Erat autem cursus Zosimae velocior, & paulo efficiebatur propinquior. Vbi autem appropinquauit, ut iam etiam posset vox audiri, cepit, has voces emittens, clamare Zosimas cum lachrymis: Cur me fugis decrepitem peccatorem, serue Dei? Verē sustine me, quicumque es, per Deum te coniuero, pro cuius nomine hanc inhabitas solitudinem. Sustine me infirmum & indignum senem. Sustine me pro spe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem seni per Deum, qui neminem aliquando proiecit. Haec cum lachrymis Zosima postulante, venerunt currentes in quendam locum, in quo quasi aridus torrens designabatur, in quo fuisse torrentem considerauit: sed locum illum talem conuenit habere similitudinem, quomodo & in terra illa apparebat. Ut venerunt itaque in praedictum locum, illud, quod fugiebat, descendit, & item ascendit in partem aliam. Zosimas autem clamans & nusquam progredi valens, stetit in alia parte loci, qui speciem videbatur habere torrentis, & addidit lachrymas lachrymis, & suspiria cumulauit suspirijs, ut multo magis ex propinquo stridorem lactus audiret.

Tunc illud corpus, quod fugiebat, vocem talem emisit: Abba Zosima, ignosce mihi propter Dominum, quoniam manifestare me tibi conuersa non possum. Mulier enim sum, & omni corporeo regimine nuda, ut ipse vides, & corporis turpitudinem habens interiectam. Sed si vis peccatrici mulieri orationem verē tribuere, proijce mihi indumentum, quo circumdatus es, ut possim muliebrem infirmitatem operiens, conuerti ad te, & tuas accipere orationes. Tunc tremor nimiusque metus & mentis excessus accepit Zosimam, audientem scilicet, quia cum ex nomine vocaret Zosimam. Strenuus enim erat vir ille valde, & diuinitatis dono prudentissimus, & cognouit, quia ex nomine non vocasset eum, quae nunquam viderat, de quo nec vnquam audierat, nisi manifestissime prouidentiae gratia fuisset illustrata. Fecit autem cum festinatione, quod iustum est ei: & exuens se pallio, quo erat indutus, terga versus proiecit ei. Illa accipiens, in quantum potuit tegens partem corporis, quam oportet plus tegere ceteris, praecinxit se, & conuersa ad Zosimam, ait ei: Quid tibi visum fuit Abba peccatricem videre mulierculam? Quid quarens a me videre aut discere, tantum non recusasti tolerare laborem? Ille autem in terram prostratus, poscebat benedictionem secundum morem accipere. Prostravit autem se & ipsa, & vtrique iacebat in terra, alius ab alio posces benedictionem: & non erat aliud ab alterutro audire, nisi tantum, Benedic.

Post multarum autem spatium horarum dixit mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi competi: benedicere & orare. Tu enim presbyterij honore suffultus es, & plurimis iam annis sancto assistis altari, & donis diuinitatis Christi secreta rimaris. Haec vero verba Zosimam in magnū timorem & certamen magis inducebant, & tremens senex, sudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei deficiens viribus & quasi halitu iam intercluso: Manifesta iam quidem es ex ipsa visione, o spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, & fortiori parte seculo mortua es. Manifeste autem plus omnibus tributa est tibi gratia, ut me vocares ex nomine, quem nunquam vidisti. Sed quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consuevit, ipsa benedictio propter Dominum, & orationem tuam perfectionis tribue indigentiae meae. Perseuerantem autem senis compassa, dixit: Benedictus Deus, qui salutem procurat animarum: & Zosima respondente, Amen, surrexerunt vtrique de terra, & ait mulier seni: Homo, quam ob rem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia spiritus sancti direxit, ut aliquod ministerium exhibeas, meae exiguitatis corpori congruum, dic mihi, quomodo hodie Christianissima regitur tribus, quomodo Imperatores, quomodo sancta Ecclesia pascitur grex. Zosimas autem respondit: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est: sed suscipe indigni mei consolationem, & propter Deum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, ut non huius cursus & itineris labor sine fructu mihi efficiatur, & tanta solitudinis via. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet Abba Zosima sacerdotij, ut dixi, habentem honorem, pro omnibus & pro me orare. in hoc enim & vocatus es. Sed quia obedientiae praecipuum habemus,

Mariam fugientem Zosimas insequitur.

Suo nomine appellat Maria Zosimas, haec nomen inuisu.

Diuinitus docta nouit eum esse presbyterum.

quod mihi à te iussum est, bona faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsum oculis manibusque extensis, coepit orare motu tantum labiorum in silentio, ita vt vox penitus non audiretur, quæ posset intelligi. Vnde & Zosimas nihil potuit ex ipsa oratione agnoscere. Stabat enim, vt dicebat, tremens, terram conspiciens, & nihil vilo modo loquens. Iurabat autem, Deum testem verbi proponens, quoniam vt vidit eam perseuerantem in orationis constantia, paululum eleuatis ab aspectu terræ oculis, vidit eam eleuatam quasi cubitum vnum à terra, & in aëre pendente orare. Hoc autem vt vidit, nimio pauore correptus, prostrauit se in terram: sudoreque suffusus & nimium perturbatus, nihil dicere præsumebat: in seipso autem dicebat: Domine miserere.

Preferuore
spiritus, cor-
pus quoque
sursum col-
litur.

In terra autem prostratus iacens, scandalizabatur in mente, putans ne forte spiritus esset, qui se fingeret orare. Conuersa autem mulier, erexit monachum, ita dicens: Quid te Abba cogitationes tuæ perturbant scandalizari in me, quasi spiritus sim, & fictam faciam orationem? Certus esto, homo, peccatricem me esse mulierculam, at tamen sacro circumdatam baptisate: & non sum spiritus, sed fauilla & cinis & totum caro, & nihil spiritualis phantasæ aliquando vel ad mentem reducens. Hæc dicens, signo Crucis signat frontem suam, oculosque & labia: simulque & pectori vexillum Crucis infigens, ita dixit: Deus, Abba Zosima, de aduersario Ecclesie & immissionibus eius liberet nos, quoniam multa super nos est inuidia eius. Hæc audiens senex, prosternit se, & apprehendit pedes eius, dicens cum lachrymis: Obsecro te per Dominum Iesum Christum, verum Dominum nostrum, qui de virgine nasci dignatus est, pro quo hæc induta es nuditate, pro quo has carnes ita expendisti, vt nihil abscondas à seruo tuo, quæ es, & vnde, vel quando & qua occasione solitudinem hanc inhabitasti. Sed omnia, quæ circa te sunt, edicito mihi, vt Dei magnalia facias manifesta. Sapientia enim abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? sicut scriptum est. Dic mihi omnia propter Dominum. nec enim pro gloriatione, aut ostentatione aliquid dices, sed vt mihi satisfacias peccatori & indigno. Credo enim Deo, cui viuus, cum quo & conuersaris, quonia ob huiusmodi rem directus sum in hanc solitudinem, vt ea, quæ circa te sunt, Deus faciat manifesta. Non enim nostræ virtutis est, iudicij resistere Dei. Nisi fuisset acceptabile Christo Deo nostro manifestare te & qualiter decertasti, nec te ipsam permetteret videri ab aliquo, nec me confortaret tantam properare viam, nusquam valentem progredi, aut de cellula mea procedere.

Multa inui-
dia diaboli
aduersum
nos.

Ecc. 20.

Hæc eo dicente, sed & alia plura, eleuans eum mulier, dixit: Verè erubescio, Abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum: tamen quia vidisti nudum corpus meum, denudabo tibi & opera meorum actuum, vt cognoscas quantæ turpitudinis & luxurie confusione & opprobrio repleta est anima mea. Non enim, vt tu ipse considerasti, propter aliquam gloriam meam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid enim potero gloriari, quæ diabolo vas sui electionis effecta? Scio autem, quia si coepero narrare ea, quæ sunt de me, fugies à me, quemadmodum quis fugit à facie serpentis, auribus non sustinens audire inexpedibilia, quæ sunt operata. Dicam tamen, nihil negans, & veritatem referam, supplicans tibi prius, vt non deficias orare pro me, vt misericordiam merear inuenire in die iudicij. Et senex suffusus lachrymis, flebat. Tunc coepit mulier narrare ea, quæ de se erant, ita dicens:

Exponit
Maria Zosi-
mæ ante
aeternam vitam
suam.

Ego, frater, patriam Aegyptum habui. Parentibus autem meis viuentibus, duodecimum gerens ætatis annum, affectu illorum spreto, in Alexandriam veni: & quomodo quidem virginitatem meam in primis violauerim, & qualiter indefinenter & insatiabiliter vitio libidinis subiugata iacuerim, erubescio considerare. Hoc enim non breue est dicere: illud verò citius dicam, vt possis cognoscere insatiabilem vitij mei ardorem, quem habui in amore stupri. Decem & septem & eo amplius annos (ignosce) publice populo transegi, in incendio iacens luxuria. Non propter alicuius donum virginitatem meam perdidit: neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid accipiebam: quippe libidinis furore succensa, hoc considerabam, vt amplius ad me concurrere gratis facerem, nefarium stupri mei implens desiderium. Neque enim consideres, quia pro diuitijs nihil accipiebam, mendicans nanque viuebam, aut multoties stuppam filando. Desiderium enim, vt dixi, habebam insatiabile, ita vt indefinenter me in sterquilinio luxurie volurarem. Et hoc mihi erat pergratum, & hoc vitam existimabam, si indefinenter naturæ iniuriam peregrissem. Hoc modò me vitam ducente, vidi in quodam ætatis tempore multitudinem Libyorum & Aegyptiorum quasi ad mare concurrentem. Reperi itaque

iraque aliquem, & interrogavi: Quò putas festinant viri isti, qui currunt? Dixit autem mihi: Hierosolymam omnes ascendunt ob sanctæ Crucis exaltationem, quæ post aliquot dies solito celebratur. Dixi ad eum: Putas suscipiet me, si volucro abire cum ipsis? Et ille dixit: Si habes nauulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè frater nauulum vel sumptum non habeo. Vadam autem & ascendam in vnam nauim, quam conduxerunt, & sicet noluerint, enutrient me: memetipsam eis tradam. Corporis enim mei potestatem habentes, pro nauulo accipiant. Propterea autem cum eis volui ambulare, (Abba meus ignosce) vt multos haberem cooperatores in meæ libidinis passione.

Dixi tibi, mi domine senex, ignosce mihi: ne compellas me meâ dicere confusionem. Contremisco enim, nouit Dominus. Maculat enim & te & ipsum aërem isti sermones mei. Zosimas autem terram lachrymis infundens, dixit ei: Dic propter Dominum, o mater mea, dic, & ne præmittas sequentia tam salutifera narrationis. Illa autem adiungens priori narrationi, addidit hæc: Adolefcens ille, audiens sermonum meorum securitatem, ridens discessit. Ego autem fufum, quem manu tenebam, proijciens, (hunc enim, etsi post tempus, conueniebat me tenere) cucurri ad mare, quò illos persequi currens, & vidi iuuenes aliquot in litore stantes, numero quasi decem, corpore motuque acerrimos, & ad id, quod mihi erat pergratum, optimos viros. Erant autem & alij, qui iam naues ascenderant. Impudenter autem, vt mihi consuetudo erat, & irreuerenter in medio eorum me dedi, dicens: Accipite & me vobiscum, quò pergitis: non enim ero ingrata vobis. Sed & alios fordidiore proferens sermones, omnes ad ridendum commoui. Illi autem inuerecundum motum meum videntes, accipientes me, in nauiculam duxerunt. Exinde autem nauigationem coepimus. Quæ autem post hæc acta sunt, quomodo tibi enarrare poterò, o homo Dei? Quæ lingua dicere vel auris valet audire ea, quæ in nauigio vel itinere facta sunt? quomodo & nolentes ad peccandum mihi ego compellebam. Non est narrabilis vel inenarrabilis nequissima species, cuius non sum infelicibus magistra sceleris effecta. Ergò nunc satisfactus esto, quia stupefco, quomodo meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias, quomodo terra non aperuit os suum, & in infernum viuentem me demersit, quæ tantas in laqueum induxi animas. Sed, vt arbitror, meam Deus, qui neminem vult perire, sed omnes fieri saluos, requirebat penitentiam. Non enim vult mortem peccatoris, sed longanimitè expectat, sustinens conuersionem. Sic itaque cum magna festinatione ascendimus Hierosolymam: & quantos quidem dies ante festiuitatem in ciuitate commorata sum, similibus nequissimis vacui operibus, magisque peioribus. Non enim contenta fui iuuenibus, mecum in mari luxuriantibus & in itinere, sed & alios multos peregrinos & ciues in mei sceleris actus congregans, coinquinaui seducens.

Quandò autem venit sanctæ Exaltationis festiuitas preciose Crucis, ego quidem, sicut & prius, præibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad ecclesiam vnanimiter concurrentes. Abij & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi: & cum venisset hora exaltationis diuinæ Crucis, impingebam & impingebar, repellebarque quodammodo, festinans ingredi cum populo magno conatu: & quidem vsque ad ianuam templi cum his, qui ingrediebantur, cum magna laboris tribulatione appropinquarem & ego infelix: quandò autem ianuam ingredi debebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur: me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulsa, eiciebar foras: & ciecta, inueniebar sola in atrio stans. Considerans autem per muliebrem impotentiam hoc mihi euenire, iterum alijs me immiscebam, vim mihi quodammodo faciens introeundi, sed enim laborabam in vacuum.

Vt enim limina vestigio contingebam, omnes interius recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat: sed quasi multitudinis militaris manibus modò hinc, modò inde repulsa & ciecta, vt mihi ingredienti aditum clauderet, ita me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterum inueniebar in atrio. Hoc tunc & quater passa & facere conans, nihilque proficiens, desperans de cetero & amplius nusquam progredi valens, (fuerat quippe corpus meum à vi comprimendum valde contractum) recedens discessi, & steti in quodam angulo atrij templi, & vix aliquandò, ob quam causam prohiberer videre viuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus salutis, recogitabamque quia squalida actuum meorum scelera mihi introeundi aditum obserabant. Coepi itaque, flens nimium conturbari & pectus tundere, atque suspiria de profundis cordis proferens, & gemens

Exaltatio
S. Crucis.

Tim. 2.
Ezech. 18.

Non admit-
tente intra
templi di-
uinitus re-
pulla.

Implorat
suffragia be-
atissimę vir-
ginis Marię

eiulansque prospexi in loco, in quo stabam, sursum imaginem sanctę Dei genitricis stan-
tem, & aio, ad eam intentę & indeclinanter attendens: Domina virgo, quę Deum ve-
rum genuisti secundum carnem: scio enim scio, quia non est concedens nec opportu-
num, me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis, tantis sordibus
pollutis, quę semper esse virgo dinoceris & casta, quę corpus & animam habes mundā
& immaculatam: iustum autem est, me luxuriosam a tua purissima castitatis munditia
abominari & projici. Tamen quoniam, vt audiui, ob hoc effectus est Deus homo, quem
ipsa digna genuisti, vt peccatores vocaret ad pœnitentiam: adiua me solitariam &
nullum habentem adiutorium. Pręcipe, & mihi licentiam tribue ingrediendi in eccle-
się patefactum aditum. Non efficiar aliena a visione preciosissimi ligni, in quo ad-
ixus Deus homo, quem concipiens ipsa virgo genuisti, proprium sanguinem dedit pro
mea liberatione. Inbe, ô Domina, & mihi indignę ob diuinę Crucis exaltationem ia-
nuam pateferi, & te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia nun-
quam vltra meam carnem coinquinabo per horrida commixtionum ludibria: sed mox
vt filij tui, Virgo, me lignum adorare concesseris, renuntiabo seculo & omnibus, quę
sunt seculi, & vadam vbi præceperis ac demonstraueris salutis viam, quia tu pro me si-
dem dixisti.

Propōnit
corrige-
re vitam.

Obserua,
quid profit
Sanctorum
inuocatio.

Gratias
agit matri
Dei.

Hęc dum dicerem, satisfeci menti meę, quod sancta Dei genitrix posset pro me hęc
omnia obtinere. Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miscui me inter hos, qui
templum ingrediebantur, nullusque repertus est, qui me foras repelleret: sed magis
vt vnda maris, ita me turba intrō impellebat appropinquare sancto loco, quem prius
nec pedibus calcare poteram. Tunc ex nimio gaudio apprehendit me pavor, dum me
viderem locis adstare sanctis, vbi prius iniquitas mea me ingredi prohibebat. Nam abs-
que vilo labore adorauit lignum sanctę Crucis, & sensu ibi odorem suauitatis, & merui
videre omnia Dei mysteria. Et egrediens ad illam, quę me fide duxerat, adiungensque
me in illum locum, in quo promissiones fidei dictionis sanctę Dei genitrici feceram,
flectens genua, his cœpi loqui sermonibus: Tu mihi Domina miserta es, measque
preces non repulisti: per te merui gloriam Dei, quam peccatores percipere non pos-
sunt. Per te glorificabo Deum, peccatorum recipientem pœnitentiam. Quid amplius
quæram, quàm quod merui videre diuina mysteria? Appropinquauit ô Domina tem-
pus, in quo mea debeat impleri promissio. Nunc vbi tibi placuerit, dirige me, & de-
monstra mihi pœnitentię & salutis viam. Dum hęc dicerem, audita est vox dicentis:
Si Iordanem transieris, illic bonam inuenies requiem. Ergo dum talem audiuissem vo-
cem, credens eam propter me fuisse dictam, cum lachrymis meas leuauit manus, & ita
dixi Dei genitrici: Domina mi, Domina nē derelinquas neque deferas me: sed ingiter
custodias, vbi tu me vis ire. Et hęc dicens, egressa sum atrium templi: & videns me qui-
dam pius vir, obtulit mihi pro eleemosyna nummos tres, dicens: Suscipe mater. Ex
quibus minutos tres comparauit panes, quos necum pro benedictione tuli in via. In-
terrogauique virum illum, a quo panes emerant, vbi vel quę esset via, volentibus ad
Iordanem ambulare flumen: qui ostendit mihi portam ciuitatis, per quam iter ad Ior-
danem facerem.

Percipit
Eucharis-
tiam.

Psal. 54.

47. annis de-
git in soli-
tudine.

Mira videtur
parifimonia.

Exindē egrediens, initium vię cum lachrymis faciebam. Erat autem quasi tertia ho-
ra, quando lignum adorauit, & ante solis occasum attigi oratorium sancti Iohannis Ba-
ptistę, super ripam Iordanis positum. Mox faciem & pedes ex ipsius aqua fluminis la-
ui, & sacrosancta mysteria merui in eodem sancti Iohannis Baptistę percipere mona-
sterio. Ibi que vnus panis dimidium edens, bibensque aquam Iordanis, in terra me
collocauit. Alio verō die ascendens nauiculam, transfretauit Iordanem, enixus depre-
cans sanctam & immaculatam Virginem, vt ipsa mihi viam ostenderet salutis, sicut ei
placeret. Peruenique in eremum, & ex illo tempore vsque nunc semper clongauit fu-
giendo, habitans in deserto, & expectans Deum meum, qui saluos facit conuertentes
ad se. Zosimas autem ait ad eam: Quot anni sunt, domina mi, ex quo hanc habitas ere-
mum? Responditque ad eum mulier: Quadraginta & septem anni sunt, vt existimo, ex
quo de sancta egressa sum ciuitate. Dicit ei Zosimas: Quem inueneras aut inuenis cibū,
ex quo hoc habitas desertum? Mulier respondit: Duos quidem & dimidium ferebam
panem, quando Iordanem transierā, qui per tempora quasi lapides duri facti fuerant.
Ex his modicum comedendo, aliquantos transigi annos, Dicit ei Zosimas: Et abs-
que labore tot annos patiens euasisti, vel subita conuersationis mutatio non tibi incul-
sit labores? Respondit illa: Rem nunc me interrogasti, Abba Zosima, multum habentem

tem timorem. Nam si voluero nunc recordari pericula, quę sustinui, atque insidias cogitationum, timeo nē mihi rursum renouentur. Zosimas dixit: Nihil derelinquas domina mi, quod non mihi patefacias. Semel tibi suppliciter supplicauit, vt omnia minutatim dicas.

Tum illa respondit: Crede mihi, Abba Zosima, quod decem & septem annos in hoc deserto feris & indomitis cogitationum bestijs transegi, carnalibus reluctans cogitationibus. Dum recordabar affluentiam præteritorum ciborum, desiderabam carnes vel pisces, quos in Aegypto antea comederam. Delectabar vini potu insatiabiliter. multo enim vino utebar, dum fuisset in seculo. Delectabant me nefanda cantica dæmonum, quę antea didiceram. Sed mox lachrymas fundebam, & manibus pectus vulnerabam. Reducebam ad memoriam, illam quam mihi fideiussorem fecerā, dum in hanc ingrederer eremum: & quasi Dei genitricis adstare imagini, ita eam lamentabiliter rogabam, vt amoueret pessimas ac sordidissimas mētis meę cogitationes. Et dum plurimas funderem lachrymas, vndique mihi refulgens videbam lumen, atque claritate coruscā circundabar. Rursus autem insidiabantur mihi fornicationum mearum cogitationes, quę quasi ignis vehemens deuastabant viscera cordis mei, impellentes me ad pernicio-
sa desideria. Dum verō talia tentationum certamina indefinenter mihi insisterent, ad consueta orationum recurrebam arma, in terram me projiciens, eamque lachrymis inundans, meam, mihi vt succurreret, orabam fideiussorem, nē postmodum, vt præuariatix, damnationis extremę luerem pœnas. Non autem cleuabam a terra faciem, nisi totius diei noctisque consummatum fuisset spatium, & dulcissimi illius splendoris fuisset lumine circumdata, qui totam illam tentationum cogitationem fugaret. Sicque sanctę fideiussoris meę protecta solatio, transegi decem & septem annorum spatia, innumera euadens pericula. Et ex illo tempore vsque hactenus, auxiliatrix mea præstō mihi inuenitur vbi que, & vndique vigilans custodit me. Dixit ad eam Zosimas: Nunquid eguisti vltimus victu ac vestimento? Respondit: Illis, vt dixi, expensis panibus per decem & septem annos, comedebam herbas, quę in deserto inueniebantur. Vestimenta autem mea, cum quibus Iordanem transgressa sum, dirupta atque putrefacta sunt. Valdē autem a pruinis hyemalibus & æstiuis ardoribus tribulata sum. Ab illo verō tempore vsque nunc, diuina misericordia eripuit corpus & animam meam a cunctis periculis: sitque mihi recordanti, quanta mala, quantaque pericula per diuinam euasertim gratiam, magna lætitia, & spes crescit salutis. Cibus potusque ac vestimentum mihi est verbum Domini: quoniam non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Nam dicit scriptura: Non habentes vestimenta, induuntur petra, qui se vestimento expoliauerint iniquitatis.

Hęc audiens Zosimas, quod ex testimonijs diuinarum scripturarum loqueretur, ait ad eam: Psalmos, ô domina mi, vel alios scripturę libros legebas? Ait ad eum: Crede mihi, homo Dei, quia non vidi alium hominem ex eo, quando transfretauit Iordanem, nisi tantum nunc tuam presentiam: sed neque bestiam aliam vel aliud animal. Literas verō nunquam didici, neque aliquem legentē aut psallentem audiui: sed verbum Dei semper viuens, omnem hominem docet scientiam. Ecce explanavi tibi ræca opera patris: sed sicut ante rogauit, & nunc rogo te atque coniuro per Deum verbum incarnatum, incessabiliter dignare orare pro me peccatrice apud Dominum. Dum hęc diceret mulier, compleuit vniuersos sermones suos. Flectens verō senex in terra genua, vocem cum lachrymis cleuauit, dicens: Benedictus Deus, qui facit magna, mirabilia, gloriosa atque terribilia, quorum non est numerus. Benedictus es Domine Deus omnipotens, qui mihi peccatori reuelasti omnia bona, quę donare dignatus es timentibus te, nec vnquam derelinquis quærentes te. Illa vero cleuans senē de terra, dicebat: Hęc omnia quę audisti a me, ô homo Dei, per Saluatorem te coniuro Christum Dominum nostrum, nullis ea loquaris, quousque me Deus de terra assumi iusserit. Nunc igitur vade cum pace, & iterum venturo anno videbis me, & videberis a me, Dei tecum gratia comitante. Rogo autē te per Deum, vt in sanctis ieiunijs futuro anno minimē transcas Iordanem iuxta consuetudinem monasterij. Audiens autem Zosimas, quod & solennem regulam monasterij ei nunciaret, admirabatur, nihil aliud dicens, nisi, Gloria tibi Deus, qui præstas diligentibus te. Illa autem ait ad eum: Habita, vt dixi, in monasterio, & non egrediaris iuxta regulam: quia nec permittetur tibi. Et vespere sanctę Cœnæ Dominicę fume sacrosanctum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in vas mundissimum, adferensque mihi, expecta me in illa parte Iordanis iuxta seculū,

Gratissima
tentationū
infestatio-
nes.

Egrege il-
lis relittit.

Mirabilis
Deus in fan-
ctis suis.

Deut. 8.
Iob 24.
Iuxta 70. illi
terpretes:

Iob 24.

vt cō

vt eò veniens, suscipiam viuificationis ac redemptionis mysteria: quia à die illa, qua in oratorio sancti Iohannis, priusquam transissem Iordanem, communicauit, usque nunc minimè sacri corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi percepi mysteria. Sed me peccatricem deprecantem te, o pater, nè despicias, mihi que sacrosancta mysteria afferas ea hora, qua Dominus suos discipulos illius sacratissimæ Coenæ participes fecit. Iohanni autem Abbati monasterij, in quo habitas, edicito: Attende tibi ipsi & gregi tuo. Aliqua enim sunt ibi merita emendanda. Sed nolo te hæc ei nunc dicere, sed quando præceperit tibi Deus. Hæc dicens, & orationem à sene postulans, ad interiorem solitudinem velo eius festinauit.

Nouit monasterij secreta.

Zosimas redit ad monasterium.

Zosimas autem prosternens se, osculabatur solum, ubi eius vestigia steterunt, dans gloriam Deo: immensasque gratias agens, reuersus est, laudans & benedicens Dominum nostrum Iesum Christum. Iterum autem remeans eodem solitudinis itinere, quo venerat, ingressus est monasterium eo tempore, quo consueuerant ij, qui in eo morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minimè audens quippiam dicere ex his, quæ viderat: in seipso autem deprecabatur Dominum, vt iterum ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursus considerans tarditatem. Quando autem aduenit sacra ieiuniorum prima Dominica, mox post solitam orationem alij quidem psallentes exierunt: ipse autem modica febris infirmitate detentus, mansit intus in monasterio. Recordatus est autem à sancta illa sibi prædictum, quia neque volens egredi valebis. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate subleuatus, in monasterio conuersabatur. Quando autem monachi sunt reuersi & coniuncti, vesperæ sacratæ Dominicæ coenæ fecit quod ei iussum est, mittens in modicum calicem intemerati corporis & preciosi sanguinis Domini nostri Iesu Christi portionem. Posuit quoque in canistro caricæ paucas & palmarum fructus, id est, dactylos, & parum lenticulæ aquis infusa: & veniens tardè hora iam vespertina, ad labium Iordanis sedebat, aduentum sanctæ præstolans. Beatissima autem illa tardante muliere, Zosimas non dormitauit, sed sollicitè attendebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat. Dicebat autem senex in semetipso: Nunquid veniens non me inuenit, & reuersa est? Hæc dicens, lachrymis perfusus fleuit: & eleuans in cælum oculos, suppliciter Deum deprecabatur, dicens: Non me alienes Domine iterum videre, quam mihi videre tribuisti. Non vadam vacuus, peccata mea portans in increpatione.

Hæc orante eo cum lachrymis, alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque, & si venerit, faciet? Quomodo transibit Iordanem? Quia nauicula non est, quo pacto ad me indignum perueniet? Heu me infelicem. Heu quis me tam iustæ speciei alienauit? Hæc sene cogitante, ecce sancta illa aduenit, & in parte alia fluminis stetit, vnde venerat. Zosimas autem videns eam, surrexit gaudens & exultans nimis, & glorificans Deum. Lucta autem certaminis in eius fluctuabat cogitationis intentione, quod non posset illa transire Iordanis fluctu. Et respiciens senex, vidit eam vexillo Crucis aquas Iordanis signantem. Totius tunc noctis tenebras splendor illuminabat lunæ, quia tempus recursus illius erat. Statim autem vt signum Crucis impressit, ascendit super aquas: & ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat quasi per solidum iter. Zosima autem stupente, & genu flectere nitente, illa super aquas clamans, prohibuit, dicens: Quid facis Abba, qui & sacerdos Dei es, & diuina portas mysteria? Qui statim obediuit dicenti. Illa autem descendens de aquis, dixit seni: Benedic pater, benedic. Ille autem cum magna festinatione respondit (Stupor enim nimius inuaserat eum in tam glorioso miraculo) & dixit: Verè non mentitur Deus, qui pollicitus est sibi similes esse eos qui semetipsos purificant. Gloria tibi Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc, quantum mea consideratione inferior sum vera perfectione. Hæc eo dicente, postulauit mulier sanctum dicere symbolum, & sic Dominicam inchoare orationem. Expleto, Pater noster qui es in cælis, sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori: & sic viuifica mysteriorum suscipiens dona, in cælum extensis manibus ingemiscens cum lachrymis, ita clamauit: Nunc dimittis Domine ancillam tuam secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. & seniori dixit: Ignosce Abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monasterium cum pace Dei: recursu autem aduentantis anni iterum veni in illum torrentem, in quo tecum sum prius locuta. Prorsus non omittas, sed propter Dominum veni: & videbis me iterum, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam: Vtinam esset possibile nunc tua sequi vestigia, & tui preciosissimi vultus

Iterum videri Mariam ad Iordanem venientem.

Nota mirabilem energiam signi sanctæ Crucis.

Sub obitum sumit sacro sanctam Eucharistiam.

tus visione frui. Oro mater, vt vnam senis petitionum facias, & modicum cibi ex eò, quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, ostendit ei quod secum detulerat carissimum. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio intulit ori, sufficere dicens gratiam spiritus, vt custodiret animam immaculatam. Tunc dicit seni: Ora pro me Dominum, & meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes eius contigens, cum lachrymis deprecabatur, vt oraret pro Ecclesia & pro Imperio & pro se, & dimisit eam abire flens & ciulans. Non enim audebat eam multum detinere, quæ nec, si vellet, poterat detineri.

Illam autem Crucis iterum impressione Iordanem signans, ascendit ambulans super liquidum Iordanis elementum, & transiit sicut antè veniens fecerat. Senex autem reuersus est, gaudio & timore nimio repletus. Semetipsum autem reprehendebat, poenitens quia nomen sanctæ vt cognosceret, non inquisiuit: sperabat tamen venturo hoc se anno consecuturum.

Crucis edito signo, ambulat super aquas.

Transacto autem eiusdem anni cursu, venit iterum in vastam solitudinem, expletis omnibus secundum consuetudinem, festinans ad gloriosam visionem intuendam. Perambulans autem solitudinis iter, & inueniens aliqua cupitum locum indicantia signa, dextra læuaque adspiciens, intuitumque oculorum deducens, lustrabat vbiquè sicut scientissimus venator, sicubi suauissimam repertam comprehenderet feram. Vt autem nihil villo modo vidit quoquam se mouens, coepit seipsum lugens infundere lachrymis. Tunc eleuans oculos, orans dicebat: Ostende mihi Domine absconditum thesaurum, quem mihi peccatori manifestare dignatus es. Ostende mihi, obsecro Domine, in corpore angelum, cui totus comparari indignus est mundus.

Hæc orando, peruenit ad locum, qui in torrentis similitudine fuerat designatus, & in extrema eius parte stans, vidit in parte superiori splendentem solem: & adspiciens, vidit sanctæ mortuum iacens corpus, & manus sic, vt oportet, compositas, & corpus ad Orientem respiciens. Currens autem, lachrymis lauit beatissimæ pedes. non enim aliud corporis eius membrum audebat contingere. Lachrymans autem aliquandiu, & psalmos dicens temporis & rei congruentes, fecit sepulturæ orationem, & dicebat sibi ipsi: Forsitan non complacet sanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitante, designata scriptura erat in terra, vbi hæc legebantur: Sepeli Abba Zosima miseræ Mariæ corpusculum. Reddetur, quod suum est, & pulueri adijce puluerem. Ora tamen Dominum pro me, transeunte mæsis Parmathi secundum Aegyptios, quod est secundum Romanos Aprilis die nona, id est, V. Idus Aprilis nocte salutaris passionis, post diuinæ & sacræ Coenæ communionem.

Zosimas inuenit eius corpus examine.

Parmenochi

Hæc senex cum legisset literas, cogitabat quidem prius, quisnam esset, qui scripsit. Ille enim, vt ipsa dixerat, literas ignorabat. In hoc tamen valde exultans gaudebat, quia eius sanctum didicit nomen. Cognouit verò, quia mox vt diuina in Iordane mysteria participauit, eadem hora in locum illum venit, vbi mox de hoc mudo transiit, & idem iter, quod Zosimas per dies vigintri ambulans vix consummauit laborans, vnius horæ cursu Maria consecit, & statim migravit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum, & lachrymis corpus eius infundens: Tempus est, inquit, miser Zosima: quod iussum est, perfice. Sed quid faciam infelix, quia vnde fodere valeam, non habeo? Deest sarcinulum, non est rastrum, nihilque ex omnibus est præ manibus. Hæc illo in corde suo secretè dicente, vidit lignum permodicum iacens: quod assumens, coepit fodere. Valde autem dura erat terra & valde fortissima, & nequaquam valebat senex fodere: quia & ieiunio confectus, & longa itineris fatigatione nimis erat exhaustus. Laborabat enim, & suspirijs nimijs vrgebat, & sudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipso fundo cordis sui. Et respiciens, vidit ingentis formæ leonem iuxta corpus sanctæ stantem, & eius plantas lambentem. Videns autem, contremuit præ pauore grandissimæ feræ illius, præcipuè quia audierat sanctam feminam illam dicentem, quod nunquam aliquam vidisset feram. Signo autem se Crucis confirmavit vndique, credens quia illa: Sum enim custodire valet virtus iacentis. Leo autem coepit annuere seni, blandis eum motibus salutans. Zosimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo missus venisti maxime ferarum, vt huius Dei famulæ corpus terræ commendetur, exple opus officij, iussusque eius corpusculum sepeli. Ego enim senectute confectus non valeo fodere, sed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum: rursus autem tanti itineris spatia exercitum non valeo, vt aliquid adferam. Tu diuino iussu hoc opus cum vngulis facito, vt commendemus terræ hoc sanctum corpusculum.

Signo Crucis vndique se munit Zosimas.

Con-

Leo suis vni-
guibus pa-
rar sepulcrū.

Continuò autem, iuxta senis sermonem, leo cum brachijs & vngulis fecit foueam, quanta ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset. Senex verò lachrymis pedes sanctæ abluens, & multipliciter effusa prece exorans eam, vt nunc pro omnibus amplius oret, operuit terra corpusculum nudum adstante leone, sicut eam prius repererat, & nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum, quod ei iam antè proiecerat Zosimas, ex quo Maria quadam sui corporis membra texerat. Deindè recedunt pariter: & leo quidem in interiora solitudinis quasi onis mansueta abscessit: Zosimas autè reuersus est, benedicens & glorificans Deum, & hymnum laudis decantans Domino nostro. Veniens autem in coenobium, omnia fratribus ab initio retulit, nihilque abscondit ex ijs omnibus, quæ vidit & audiuit, vt omnes audientes magnalia Dei, nimio stupore admirarentur, & cum timore & amore magna fide celebrarent beatissimæ Mariæ huius transitus diem. Iohannes autem Abbas intuenit quosdam corripiendos & emendandos, iuxta sanctæ illius sermonem, & hos miserante Deo conuertit. Zosimas autem in eodem degens monasterio, impleuit annos centum, & tunc migravit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria & honor & imperium vnà cum sancto & viuificatore & adorando spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Zosimas cœ-
renarius mo-
ritur.

SANCTORVM TERENTII, APHRICANI ET SOCIORVM MARTYRIVM, AVTHORE

Simeone Metaphrasæ.

10. Aprilis.

Decius Romanorum Imperator, idolorum studio cupiens omnes in exitu barathrum pertrahere (erat enim filius diaboli) in vniuersas Imperio subiectas prouincias edictum misit, vt omnes Christiani ad immolandum & comedendum ea, quæ idolis essent immolata, pertraherentur. Quod si qui recusarent, in iudicium vocati plecterentur. Decretum hoc cum in Aphricam ad Præfectum Fortunatianum esset perlatum, ipse sedens in tribunali, populum conuocauit, & sic est allocutus: Dijs immolate, alioqui supplicij afficiemini. Et, his dictis, tormenta in medium profertur iussit. Quibus conspectis, multi perterriti Præfecto obtemperarunt, & à Christi religione defecerunt. Quidam tamen ex ipsis, numero quadraginta, in Christi fide fortiter mori decreuerant, sequè mutuò ita cohortabantur: Videte, fratres, nè Dominum nostrum Iesum Christum abnegemus, nè ipse quoque abneget nos. Mementote Dominum olim dixisse: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Timete potius eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.

Multi defi-
ciunt à Chri-
sto.

Matth. 10.

Fortunatianus ad hos: Video, inquit, vos viros & ætate perfectos, & sapientia præditos: quamobrem miror, cur vos eiusmodi dementiæ tradideritis, vt vnum Deum & regem dicatis, quem Iudæi, vt hominem sceleratum, crucifixerunt. Respondit omnium nomine sanctus martyr Terentius: Si nõsset, Præfecte, Crucifixi virtutem, relictis idolorum erroribus, ipsam coleres & adorares. Est enim filius Dei, benignus, diues, clemens & misericors, qui Patris nutu & voluntate in terram descendit, diuinitatemque suam humanæ naturæ coniunxit, & pro salute nostra Crucem subire voluit. Fortunatianus, his auditis, dixit ad eos: Immolate: alioqui membra vestra comburens, delebo vos. Putas, inquit Terentius, nos terrore commotos sententiam muraturos? Non ad eò sumus ignaui, vt, relicto vitæ largitore, deos alienos adoremus. Fac igitur celeriter, quod tibi lubet, aduersum nos, quoniam strenui & constantes Christi cultores sumus. Indignatus Præfectus, iussit eos, vestimentis detractis, in idolorum templum trahi. Idola autem auro argentoque & preciosis erant vestibus exornata. Ingressus Fortunatianus, dixit eis: Magno deo Herculi sacrificate. Gloriam enim & potestatem eius conspiciatis. Eras, inquit Terentius, & ignoras id, quod tibi vtile est. Dei enim isti rui, lapides sunt, & ligna, & æs, & ferrum. Ornati autem sunt auro, vt homines decipiant, & abducant ab æterna vita. Nam ipsi quidem non vident, nec loquuntur, nec audiunt, nec ambulant: quippe qui ab hominibus sculpti constati que sunt, & in hominum speciem conformati, vt ad hanc impiam cogitationem eos, qui sibi parent, conuertant. Similes enim eorum

Psal. 113.

Terentius
respondet
Præfecto.

rum sunt, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis. Dicite, quæso: Isti, quos deos affertis, possunt ne sibi ipsi opitulari, & eos, à quibus læduntur, vlcisci? Quòd si ipsi sibi auxilio esse non possunt, quomodo nobis opitulabuntur?

Psal. 113.

Hæc audiens Præfectus, iussit Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium in carcerem interiorum detruendi, & omni diligentia custodiri: Cràs, inquit, audiam illos. Beatum autem Zenonem, & Alexandrum, & Theodorum cum reliquis socijs, qui erant omnes numero triginta sex, ad tribunal adductos sic alloquitur: Cum ex prioribus quaestionibus nihil utilitatis perceperitis, parere mihi & magno deo Herculi immolare. At illi: Sæpius iam, inquit, diximus, nos esse Christianos, id quod ex superioribus quaestionibus intelligere potuisti: nec tu nobis vnquam persuadebis, vt idola impura colamus & adoremus. Facile enim possumus, quicquid in hanc sententiam dixeris, confutare. Nò vultis, inquit Præfectus, cohortationes meas audire? Atqui inuictorum Imperatorum iussa facere cogemini. Et iussit eos asperis virgis & neruis vapulare. At illi, sublatis in caelum manibus, vnà omnes & clara voce dixerunt: Aspice, Domine, & adiuua seruos tuos, & libera nos ab aduersario. Quibus auditis, magis adhuc eos virgis caedi imperauit, donec multi satellites vnus post alium eum verberando defessi sunt, & lora ac virgæ defecerunt. Rursùm autè iussit eos sustibus cædi. Verùm licet omnia ipsorum viscera contererentur, ad eò tamen hilares ac læti erant fortium martyrum vultus, vt omnes sanctorum patientiam atque constantiam admirarentur.

Traditur
in carcerem
martyres.

Fori socij
flagellan-
tur.

Postquam igitur cæsi fuerunt, dixit ad eos Præfectus: Immolate, & liberabo vos. Sancti autem tacēbant. Sed Præfectus iratus, pyras incendi iussit, & terga eorum aduri, cum ea prius aceto & sale conspersa essent. Tunc sancti Dei martyres suspicientes in caelum, dixerunt: Domine Deus noster, qui tres pueros, Ananiam, Azariam & Misaelē de camino ignis liberasti, nec eos lædi permisisti: qui Daniele ex ore leonum eripuisti, & de manu Pharaonis Mosē seruasti: & sanctam Teclam ab igne, & teatro, & feris ac belijs marinis defendisti: qui amicis tuis perfectum regnum largitus es: qui filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum à mortuis excitasti: qui multa variaque dona nobis dedisti: qui lucem procreasti, & caelum sicut pellem extendisti: qui stellas diuinas, & suis eas nominibus vocas: qui in fines terræ misisti veritatem: exaudi nos supplices, & ex calamitatibus libera: quoniam tua est gloria in secula seculorum, Amen. Cum precandi finem fecissent, Præfectus ira delatuiens, iussit eos suspensos dilacerari.

Aduruntur.

Daniel. 3.

Daniel. 6.

Psal. 103.

Psal. 146.

Quod quidem dum fieret, sanguinis riui ex eorum corporibus defluebant. Neque tamen cruciatum acerbitate commouebantur. Deus enim confirmabat eos, & robur ac fortitudinē subministrabat. Præfectus autem ad eos: Persuaserunt ne vobis tormenta, vt ab insania recedatis: an adhuc in impietate vestra permanetis? Illi nihil responderunt. Ad vos, inquit rursùm Præfectus, hæcloquor. At sancti Dei Martyres suspicientes in caelum, ita locuti sunt: Deus omnipotens, qui Sodomorum urbem propter ipsorum nequitiam igne succendisti, & in solitudinem redegisti, hoc etiam impiorum domicilium nunc propter iustitiam tuam euerte. Cumque Christi signum frōtibus suis impressum esset, in sufflarunt aduersus idola, & ea statim contracta in puluerē redegerunt. Tunc sancti Martyres ad Præfectum: Cernis, inquit, deos tuos? Vbi est robur ipsorum? Potuerunt ne sibi ipsi opitulari? Haud multò post autem & templum corruit. Cuius euersione indignatus Præfectus, iussit, vt sancti Martyres capite plecterentur. Qua illi sententia læti, collaudabant Deum, & gaudentes ad locum præfinitum peruenērunt: & genibus flexis, oblatisque ceruicibus, confestim interfeciti sunt. Accesserunt autem viri religiosi, & sublata eorum corpora in loco sacro condiderunt.

Dixit dila-
cerantur.

Gene. 19.

Dæmonij
idola con-
fringuntur.

Templum
corruit.

Martyres
decollan-
tur.

Tum beatum Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium adduci iubet, & dicit ad eos: Dijs immolate, alioqui malè estis perituri. Et nemo poterit eripere vos è manibus nostris. Christiani sumus, vt sæpissimè iam diximus, responderunt Martyres, & in Christo spes positas & collocatas habemus. Dæmones non adoramus, neque deos tuos colimus, & tormēta tua negligimus. Proindè, quos vis, adhibe cruciatu. Deo enim adiuuante, te à nobis victum iri confidimus, quemadmodum & diabolus superatus est à Christo, qui nos ad cupiditates tuas vincendas corroborat. His auditis, iussit eos in custodiam abduci, & catenis eorum colla & manus pedesque compedibus vinciri. Eos igitur ministri, vt iussu fuerant, in carcerem coniecerunt. Imperauit præterea, vt tribulos ferreos in terram proijcerent, quibus configerentur: & nemini Christianorum ad eos accedere permitteret, nè cibum afferrent. Verùm circa mediam noctem lux fulsit in carcere, & angelus Dei stetit in conspectu ipsorum, & dixit ad eos:

Martyrum
constantia.

L II

Terenti,

Angelo
consumm.
turi.

1. Cor. 1.

Vngulis la
cerantur.

Nihil lae
duntur a
feris & ser
pentibus.

Psal. 43.
Plectuntur
capite.

Terenti, & Aphricane, & Pompei, & Maxime, serui Dei altissimi, confurgite, & cor
pora vestra curate. Et accedens angelus, tetigit catenas eorum, & ceciderunt. Et ecce
mensa coram ipsis bene instructa. Et dixit ad illos angelus: Quiescite, & cibum capite,
quem vobis Christus misit. Sancti autem, Christo collaudato, comederunt. At custo
des, splendore perspecto, ingressi sunt, vt viderent, quid illud esset: & inuenerunt eos
gaudentes: & praefecto rem nunciarunt. Qui postridie eos ad tribunal adduci iussit: &
Nondum, inquit, supplicijs edocti estis, vt ab amentia vestra discedatis, & dijs immole
tis? Respondit Terentius: Stultitia haec nobis erit & omnibus qui diligunt Deum. Quod
enim stultum est Dei, sapientius est hominibus: nam hominum sapientia, apud Deum
stultitia est. Stulti amentes essemus, si, relicto Deo, daemones, quemadmodum tu facis,
adoraremus. Quibus verbis Praefectus iratus, iussit eos vngulis lacerari. Dum autem id
fieret, illi precabantur Deum, dicentes: Iesu Christe fili Dei viuentis in secula, lumen
Christianorum, spes nostra certissima, praesto sis nobis, & fer auxilium: & ne consum
das nos propter sanctum nomen tuum. Christi igitur ope subleuati, cruciatus non sen
tiebant.

Itaque iussit eos Praefectus in carcerem retrudi. Et conuocatis omnibus ferarum in
cantatoribus, imperauit, vt saeuas omnes feras & crudeles, quas haberent, aspides & vi
peras afferrent, & cum ipsis includerent. Quae quidem ferae ad pedes eorum acceden
tes, eos nihil omnino laedebant. Sancti vero confidentes, psallebant, & Deum collau
dabant. Cumque tribus diebus & tribus noctibus cum sanctis incluse mansissent,
quarto die sub noctem misit Praefectus, qui viderent, vtrum a feris consumpti essent.
Sed qui missi fuerant, ad carceris fores appropinquant, audiebant eos psallentes &
collaudantes Deum. Cumque diligentius vellent intueri, quid ageretur, carceris reatum
conscendentes, sanctos viderunt, qui confidebant, & angelum Dei stantem ante fa
ciem ferarum, & ne ad eos appropinquarent, prohibentem. Et Praefectus celeriter, quae
viderant, nunciarunt. Summo igitur mane sedit in tribunali, & iussit, vt incantatores
feras suas sumerent: & sancti ad tribunal adducerentur. Incantatores igitur cum ad
carceris ostium incantationibus suis feras aduocarent, illae non audiebant. Sed cum o
stium carceris apertum ab illis esset, vno omnes impetu egredientes, quoscumque na
tae sunt homines, occiderunt, & in solitudinem profectae sunt. Tum custodes ad Prae
fectum sanctos adduxerunt. Qui cum eos nulla in parte laesos aspiceret, furore con
citatus, eos capite damnavit. Sancti autem egressi sunt laeti, canentesque dicebant: Li
berasti nos, Domine, ab ijs, qui nos affligebant, & qui oderant nos, confundisti. Ministri
vero, eductis gladijs, fecerunt imperata. Atque ira sancti in Christi confessione, marty
rij palmam acceperunt.

Eorum autem corpora recte componentes viri religiosi, in loco, qui duobus pas
sum millibus ab vrbe distabat, sepeliuerunt, ad gloriam Saluatoris nostri Iesu Christi,
qui viuuit & regnat in secula seculorum, Amen.

**VITA S. MACARII PATRIARCHAE ANTIO
CHENI, IVSSV SIGERI ABBATIS SCRIPTA ANNO SA
luti 1067. sed author nomen suum suppressit. Plerisque autem locis & stylus
mutatus est, & quae redundare visa sunt, redacta in compendium
per F. Laurentium Suriuum, sed ita tamen, vt nihil desit
de historiae integritate.**

10. Aprilis.

Patria S.
Macarij.

Parentes.

Emma regalis, quam non artificis manus, sed omnium ar
tifex Deus in suo reposuit diademate, Armeniae decus, pa
rentum gloria, beatus puer Macarius, nobilissimo apud
Armenos stemmate ortus est: quippe cuius maiores om
nes ab omni hominum memoria praecipua fuere nobili
tate, nec inter eos facile quispiam degener repertus est. Pa
rentes habuit Michaëlem & Mariam, multa quidem gene
ris claritudine insignes, sed quibus non minus splendoris
& ornamenti accesserit ab optimis moribus nati ex ipsis
filij clarissimi. Ea autem tempestate ille in lucem editus
est, quando Macarius maior, magnae sanctitatis vir, Antio
chenam

chenam ecclesiam gubernabat, stabilis columna regni, & firmamentum totius Eccle
siae. Qui cum Macarij huius, de quo nobis sermo textitur, esset consanguineus, cum e ba
ptismatis fonte suscepit, suumque illi nomen imponens, Macarium voluit appellari: &
quia grandaeuus erat, fractusque iam senio, parentis loco cum apud se retinuit nutrien
dum atque instituendum, vt posset ipse iam propemodum deficiens, in hoc aliqua ra
tione instaurari atque renouari. neque enim spes sefellit. Traditus quippe Macarius puer
artium liberalium studijs, suo profectu voto sui antistitis abunde respondit. Impleuit
quoque eum Dominus spiritu sapientiae, & peracre illi contulit ingenium, quo facile
consecutus est disciplinas liberales omnes, quibus Graecia Armeniaque pollebant. Matu
tinas horas accuratè expendit, pigritia & segnitie omni prorsus profligata. Cumque iam
adoleuisset, solito studiosius visus est se componere ad imitationem beati antistitis
Macarij, animo caelestia meditari, mundi illecebras fugere, aeterna appetere, studiumque
omne, quod antea in literarum studia contulerat, in religionis actibus ponere, rumores
vulgi pro nihilo putare, totumque se diuino cultui mancipare.

Latabatur his Macarius senior, cernensque eius in pietate, sapientia & bonis mori
bus profectum, toto coepit pectore in id incumbere, vt eum posset habere successorem.
Itaque conuocat Clerum & proceres, itemque plebem, exponit eis aetatis suae plurimos
annos, orat vt prospiciant ecclesiae de idoneo successore, ait se laetiori animo mortem
oppetiturum, si ecclesiae Antiochenae de bono pastore sit prouisum. Commendat illis
ale nutritum atque eruditum Macarium, ait si ipsis non displiceat, sibi gratum esse, vt
is eligatur: nec tamen se illis quicquam velle prauidicare, quò minus sua in eligendo
pastore libertate vtantur.

Haec & id genus alia cum ille dixisset, quia res diuinitus gerebatur, omnes illi vna
nimiter assentiunt, cupiuntque Macarium iuuenem in beati senis throno collocari. O
bit deinde sanctus pater, & ei succedit Macarius, moribus honestus, & in iuuenili aetate
iam permaturus. Non illum mutauit tantus honor, sed incredibilem praese tulit man
suetudinem & humilitatem. Induxit enim in animum, vt omnibus omnia fieret, quò
plures faceret saluos. Ante omnia verò dilexit decorem domus Dei & locum habita
tionis gloriae Dei. Comitas ei inerat cum grauitate coniuncta, in hominum frequentia
hilaritas non absque decoro, denique in cunctis actionibus memorabilis honestas. Prae
cipua autem illi cura & intentio erat, vt Ecclesiae suae & munimento & ornamento fo
ret. Sermo illi erat sale conditus, populoque gratissimus. Nec poterat de illo dici, quod
de quibusdam Dominus ait, Dicunt, & non faciunt, nam seipsum subditis suis viuendi
exemplum praebat. Caduca omnia duxit pro nihilo: cumque animo omnia prospici
ceret, nihil potuit ei subitum aut improuissum accidere. Conciones eius non erant ina
nes, sed aut suadebant, aut admonebant, aut consolabatur, aut praecipiebat. Iram animo
non retinebat, sciens magnum & honestum vindictae genus esse ignoscere, magnamque
vindictam esse, vindicari potuisse. Didicerat iam seipso contentus esse. Qui autem si
bipoli satis est, vt dici solet, is cum diuitijs natus est.

Victus ei erat parabilis, non qui voluptati esset, sed qui corpus tenuiter sustentaret.
Vitia detestabatur ipse quidem, neque tamen aliorum esse voluit aut curiosus scrutator,
aut acerbus reprehensor, sed sine exprobratione castigatorem, & erroris veniae faci
lis dator. In iudicando maiorem quam in sermone praese ferebat seueritatem, vltor
demens, saeuitiae hostis. Tardus ad iram, pronus ad misericordiam: in aduersis firmus, in
prosperis humilis & cautus. Virtutes haud minori studio occultabat suas, quam solent
alii sua vitia. Vanam gloriam plane contempsit. Omnibus prodesse, nulli nocere, no
centes verò etiam arcere studuit. Inter latissimos conuiuas laetior ipse, frequenter ab
stinuit. Molles & delicatas vestes, quibus quandoque usus fuerat, asperrimis camelo
rum pillis permutauit, vilemque se tunicam induit. Lectuli mollitiem vehementer as
pernatus, balneis vix vnquam usus est. Sed nimium prolixi futuri sumus, si eius virtu
tes omnes accuratè describere velimus. Quando precibus clam vacabat, pro consue
tudine sudarium secum ferebat, quo largiter manantes tergeret lachrymarum vndas:
eratque illud solum earum lachrymarum & precum conscium, quas vir sanctus fun
debat pro peccatis & salute totius mundi: nec potuit esse virtutis expers, quòd tot fue
rat infusum lachrymis. Fuit in beati viri domo Theodorus quidam leprosus. (Nam
tales ei & familiares, & non mediocri cura erant) Qui cum praeter ceteros & lepra morbo
& inopia premeretur, diuque de ratione sanitatis recuperanda secum cogitasset, tan
dem in mentem ei incidit salubre consilium, quod ei fides non dubia suggessit. Nec ta
men

Progressus
in literis.

Adolescens
vt se gessit.

Vit Patriar
cha Antio
chenus.

Sermo
cuius.
Matt. 23.

Conciones.

Vit eius.

Vestes.
Lectus.

Gratia la
chrymarum.

Leprosi ei
familiares.

men ausus fuit indicare episcopo desiderium suum, sed tacitus abiit ad Ecclesiam, in qua ille orare consueverat, & sudarium eius admouit lepræ suæ. Non tulit illa vim sudarij, sed probatæ fidei perhibens testimonium, cessit pulsa meritis lachrymarum. Tum verò ille iam ceu nouus homo audent ad stare viro Dei, Deoque & illi gratias agere. Cernere licebat in sancti Pontificis domo, quasi nitentes quasdam gemmas, pauperes Christi, variisque oppressos morbis, cæcos, surdos, claudos: quos quotidie eò properantes, vt ab eo stipem acciperent, vir pius duplici beneficio prosequeretur. Quicumque enim ab eius sanctis manibus accipiebant cibum vel potum, ilico reualefcebant: & quotquot obtinere poterant aquam, qua manus suas abluisset, integram re portabant sospitatem.

His autem & eius generis alijs rebus admirandis quanto vir beatus magis pollebat, tanto se in omnibus & indigniorem arbitrabatur, & humiliorem exhibebat, non aliter se gerens, quam si horum esset planè ignarus. Crescebat interim fama sancti: ratis eius: Deoque ab omnibus offerebantur gratiarum actiones, viro Dei laus & gloria accedebat cumulator in dies, maiorque ad ipsum existerat hominum concursus. Quem ille modis omnibus declinare volens, ne sancti spiritus charismata, humilitate parata, per superbiam & arrogantiam amitteret, seipsum ad perfectiora maioraque sanctitatis studia coepit incitare. Vilefcebat ei, quicquid hic mundus charius amplectitur, honores, dignitates, opes & copiar. Non radiabant in domo eius gemmæ & margaritæ nitentes, sed versabantur ex cæcis videntes, ex claudis ambulantes, è famelicis satiati panibus. Non anteibant illum scutati & sericati, sed inopes & miseri, eius benignitate recreati. Illis enim omnia sua distribuit, eosque in hac vita voluit habere hæredes facultatum suarum, ne perderet vitæ futuræ hereditatem. Cumque nihil iam ei reliquum esset, præter pontificiam dignitatem, eam quoque transtulit in Eleutherium venerabilis memoria virum, episcopali duntaxat benedictione sibi retenta. Atque ita nudatus terrenis omnibus, & inter ceteros pauperes ipse quoque pauper Christi effectus, exit è finibus patriæ suæ, relictisque omnibus sequitur Christum. Nec retinetur charissimorum affectu parentum, quos summo affectu dolore eius inopinatus recessus: non illorum cognatorumque diuitiæ & gloria, non sedes insignis Antiochenæ Ecclesiæ, ad quam vt erat diuina vocatione electus: ita in ipso flore iuuentutis causa amoris eius, qui ipsum elegerat, illa se abdicauit. Adiunxit autem sibi quatuor eiusdem deuotionis fideles viros, Iohannem, Petrum, Dauidem & Constantinum, qui ab infantia sub iugo religionis CHRISTO militauerant.

Cum his igitur iter ingressus, ante omnia terram promissionis petijt, vnde humani generis est orta redemptio: non inuitus ipsam quoque pro redemptore subitum mortem, si res poscere videatur. Ibat vtrò in exilium sponte susceptum, vt expeditior posset proficisci in patriam caelestem: sed, vt dixi, primò adijt terram, Domini Saluatoris presentia quondam insignitam, voluitque videre Capharnaum, miraculo eum Domini familiarem, & omnem lustrare Galilæam, Hermonijm quoque & torrentem Cifon, vbi superatus est Sisara, itemque Naim, in cuius portis suscitatus est filius viduæ. Tum etiam desertum intueri, vbi de quinque & septem panibus quinque & quatuor hominum millia saturata sunt: in Cana, vbi aquæ sunt mutaræ in vinum, veram degustare vitem, videreque Nazareth, iuxta nominis sui interpretationem totius florem Galilææ: in Samaria Iohannis Baptistæ, Helisæique & Abdiæ venerari cineres, Amos quoque prophetam, buccina pastorali in sua rupe clangentem, conspiceret. Inde pastorum caulas pergere, in spelæo Danid orantem, fluentia Iordanis ex lauacro Domini puriora attendere, videre Lazarum fascijs colligatum de monumento prodire, in monte Oliueti cum Domino ascendente votis & animo subleuari, locum ligni sanctæ Crucis exofculari & lambere, speluncam Saluatoris intrare, & in sepulcro Domini tandiù desiderato, peccata tum sua tum totius orbis plangere. Antuerit autem fama venientem, & iam vsque ad aures sancti Patriarchæ Iohannis peruenerat. Vbi autem aduenit, Hierosolymitani eum officiosè exceperunt, & à sancto patriarcha honorificè retentus, aliquandiù illic moratus est. Delectabat enim eum dormitorium Saluatoris, & locus Caluarie, vbi Dominus noster crucifixus, salutaris occubuit victima pro omnium redemptione: delectabat etiam eum cum Iudeis de illorum perfidia verba miscere, & cum Saracenis congredi, si quem illorum posset ab errore reuocare.

Et qui.

Et quidem haud difficulter confutare eos potuit intuitus veritatis assertor, faciliusque vicit iustus impios, doctus indoctos, & quia mortem contempsit, sua instantia illorum errores perspicue prodidit: at tamen resistebant illi, & cum verbis eum superare non possent, intentabant minas & verbera, vt eum in suam sententiam pertraherent. Ille verò neque cæsus cedit, affectus supplicij, insistit sanis admonitionibus. Et valde quidem atrociter toto corpore ab illis nefarijs hominibus laniatus, ita vt etiam propè nuda ossa apparerent, non tamen quicquam de sanctæ prædicationis studio remisit. Auellitur indè à socijs suis, duciturque in medium impiæ multitudinis, nolensque illis cedere, mittitur in custodiam, ibique instar crucis, cuius gloriam prædicabat, in terra clauos, vinculis adstringitur, saxum ignitum nudo eius pectore imponitur, custodibusque adhibitis, illic relinquitur. Ille carceris tenebris mirificè lætatur, spe caelestium præmiorum animatus: nec deest Christus militi suo, sed ergastuli atram noctem caeleste lumen illustrat, humi iacentem diuina erigit miseratio, pœnisque absolutum angelica fouet consolatio, inter cetera etiam prædicens hostium eius breui futuram conuersionem.

Procedit ille deindè ex carcere in publicum, stupent Iudæi, mirantur Saraceni, & cum illum, tum sese mutuo respectantes, tanta rei nouitate stant attoniti. Iubent autem acciri custodes carceris, à quibus dū audiunt lucem caelitum emissam, visitationem angelicam & beati viri curationem & absolutionem diuinam, compunguntur corde, & tandem assentiunt veritati, verbi que Dei ministrum venerantur, idque adeò, vt ad eius vestigia aduoluti, & eorum, quæ in illum impiè designarant, veniam petierint, & Christianæ religionis doctrina imbui optarint. Nihil ille cunctatus, prædicat Christum, & quæ sunt fidei Christianæ, inter cetera docens, nō parere aditum in regna caelorum, nisi ijs, qui renascantur ex aqua & spiritu sancto. Amplectuntur illi fidem, & regenerationem in Christo, quotquot erant prædestinati ad vitam æternam.

Istuc verò vbi per regionem illam rumor sparsit, multi ad eum concurrunt: cupiunt alij talem videre doctorem, alij eius salutarem haurire doctrinam. Offerunt autem ei Eutychianum quendam, inter Saracenos nobilem, ab anno ætatis eius nono, vt ipsi quidem asserunt, vsque ad senectutem surdum pariter & mutum. Ex huius curatione volebant capere doctrinæ eius experimentum. Erant verò etiam eius dexteræ manus digiti arfacti. Itaque rogabant pro illo sanctum virum, ille porrò rogabat Deum, nec est passus repulsam. Audit Saracenus seipsum absolutè loquentem, atida manus suam facit officium, idemque ipse cum permultis alijs salutari expiatus luuacro, Dominum benedicit. Hoc miraculum paucis postea fuit occasio in Christum credendi, & eius præfulem magnificè celebrandi. Non hic opus est multis ostendere, quam in disputando subtilis, in scripturis explanandis syncerus & perspicax fuerit, cum id quibus posset animaduertere, tam ex Iudeorum & gentilium conuersione, quam conuersionum in suscepta fide confirmatione.

Postquam autem vir sanctus Dominicæ passionis, resurrectionis & ascensionis, aliisque loca sacra benè perlustrauerat, Iohanni Patriarchæ ceterisque fidelibus valè dixit, & cum socijs suis iter susceptum profecutus est. In tanta autem terrarum vastitate nullus ei placuit ad manendum locus, nisi vbi posset ignotus & obscurus degere. Sed eius clarissimi parentes molestissimè ferebant talis tantique filij solatijs se destitui. Mittunt itaque nuncios, qui itinera obseruent, adduntque mandata, quæ perferant ad virum beatum, quibus & preces iunctæ erant, quæ ad manendum inuitarent, & minæ, quæ compellerent. Iubebant, si blandis verbis reduci non posset, vim adhiberent, & cum iniuria vel inuitum reuocarent ad suos. Abeunt nuncios, incidunt in sanctum virum eiusque comites, gradiunturque cum illis, & mutuos inter se sermones conferunt: deindè exponunt nuncios mandata, amicorum vota, parentum suspiria: aiunt admirari Armenios, cur ita fugere voluerit, indicant Syrorum erga ipsum studium & beneuolentiam, Antiochenæ sedis dignitatem, multa que alia, quibus se illum flectere posse sperabant. Ille verò nihil his permotus, comiter & iucundè respondebat, ambignis eos sermonibus suspensos tenens. Sed cum cernerent illi, nihil eum de cœpro remittere itinere, violentas admouent manus, retrahuntque nolentem, erant enim numero & viribus superiores. Sed ecce adest virtus diuina, quæ alios cæcitate percutit, aliorum extensa in Episcopum brachia in aère detinet, omnium equos in fugam compellit. Non deerat illic ridendi materia, si aduissent derisores. Stant illi stupefacti, nec quicquam

Cruce per-
petuo vti-
tur.
Miraculi.

quam vident, deponere non possunt temerè erecta brachia, audiunt loquentes, & in-
terpellare non audent. Pœnitent in iuria affectis virum beatum, procidunt coram il-
lo, & cum multo ciulatu petunt se sibi restitui. Ille verò iniuriæ iam immemor, apud
CHRISTVM pro eis intercedit. Scipioni, quem manu gestabat, parvam crucem
imposuerat: quæ illi & iter agenti, & vigilanti & dormienti, & quidlibet agenti sem-
per præfò erat. Eam cum crexisset contra illos, laxabantur brachia rigida, & ab oculis
caligo omnis abcessit. Tum verò iussit eos quamprimum abire, renunciareque suis,
vt desinant lugere ad cœlestis patriæ gaudia irreuocabiliter properantem. Repetunt
illi mox Armeniam, Macarius cum suis tendit ad Occidentem, miraculis in itinere
coruscans.

Cæcus co-
pit lumen.

Forrè autem obuiam habuit quosdam Ierusalem petentes, & in ijs cæcum vnum:
qui cum esset pauper & mendicus, comitum suorum magnam in se experiebatur hu-
manitatem, qui per vices ei manum præbentes, secum illum ducebant. Videns autem
eum sanctus Patriarcha, ait illi: Quonam tendis? Respondit: Hierosolymam cum his
vellem adire Domine, si Dominus permiserit. Tum episcopus lachrymans, & intra se
Dominum orans, crucem, quam gestabat, oculis cæci applicuit. Flebant verò pariter
omnes, qui illum flentem cernebant: quibus ait: Fratres, inuocate Dominum me-
cum, non enim ambigere debemus, cum in nomine eius congregati sumus, quin ille
sit in medio nostrum. Vbi verò adest Christus verum lumen, nemo potest remanere
obscurus. Eius ergò gratia illuminare dignetur etiam hûc cæcum. Vix ille verba com-
pleuerat, & cæcus adspicit cæli lumen, ducemque deinceps non requirens, proficisci-
tur lætus Hierosolymam, comites suos antecedens. Peruenit deinde beatus Patriar-
cha ad locum quendam, vbi nulla erat aquæ copia. Tentabant socij eius locis per-
multis, si possent fodiendo humum aquam elicere, sed frustra. Humus natiaua sterili-
tate damnata, quod non habuit, de se præbere alijs non potuit. Tandem conferunt se
ad deprecandum sanctissimum Patriarcham, audiuntque ab eo: Nihil deest, filioli,
Deum timentibus, nobisque de eius misericordia præsummentibus, nec deerit aqua ad-
porandum, nec fons vitæ credentibus. Hæc dicens, scipione suo crucifero Crucis si-
gnum pingebat in terra, moxque copiosa inde aqua prorupit, perpetuo scaturire non
desitura pro tanti viri memoria sempiterna.

Venit in
Bauariam.

Post multa terrarum emésa itinera, cum suis comitibus beatus Patriarcha in Baio-
riam peruenit: vbi commodum hospitem inquirens, diuina agente prouidentia in æ-
des Adalberti viri magnæ dignitatis & prædiuitis delatus est, ad cuius dignitatem non
parum addidit tantus pontifex hospitio receptus. Retinuit autem is apud se viri Dei
cum socijs eius anno integro perquam humaniter, officiosè illi semper inferniens &
præbens benignè necessaria. Non est autem tantæ charitatis fraudatus premio. Vxor
eius, Aua nomine, multo tempore iam vexata morbo grauissimo, vsque ad eò viribus
deficiebat, vt eius vita planè pro desperata haberetur. Nihil vltra potuit eloqui, sed
continenter eius obitus expectabatur, non absque multa familiæ & propinquorum
defatigatione. Doluit eius vicem beatus Macarius, ad solitas recurrit preces, aquam
benedicit, crucem suam ea intingit, tres guttulas ab ea cruce in eius os instillat. Crucis
signum exprimes, & ab ipso mortis aditu illam retrahit ad vitam. Vix intercedit horæ
spatium, mulier reualefcit, refidet, accessit maritum, loquitur expeditissimè: Vnde, in-
quit, domine mi hic homo venit ad nos, qui tam præclaris meritis nos longè antecel-
lit? O nos felices, qui eius meruimus frui contubernio. Illi sanè post Deum debeo vi-
tam meam. Queratur in opibus nostris quo tanto beneficio aliquam vicem rependa-
mus. His dictis, surgit sana, lætatur familia, laudes Deo, grates viro sancto aguntur, of-
feruntur ei munera, sed hospitalitate contentus, quod gratis acceperat, non nisi gratis
dare voluit, admonuitque eos, vt ea in pauperes conferrent. Crescit inde erga eum ve-
neratio, quòd manus suas videretur excutere ab omni munere: sed quia vix vlla do-
mus est, in qua non sit aliquis, qui & fallere possit & in fraudem impelli, non desuit et-
iam hoc in loco fallacia inimici.

Nota ge-
nus furri
& eius sco-
pum.

Erant duo ex Adalberti familia, qui vt per scelus possent sibi opes parare, clam
furantur linteum, quo sacrificans vir sanctus manus solebat abluere. Planè enim
sibi persuaserant, propter tanti viri sanctitatem, efficacè illud fore ad quosuis cura-
dos morbos: cogitabantque, si res succederet, ex eiusmodi curationibus grandem
sibi conflarent pecuniam. Ne posset autem furtum deprehendi, aliud linteum in ab-
lati loco reponebant. Non planè culpanda fuisset ea fides, si abfuisset sordes & praua
cupidi.

cupiditas. Interim res tota viro Dei diuinitus reuelatur: & illè quidem pro sua man-
suetudine voluit eam tegere, nè paterent ignominia, sed præpotens Deus non est pas-
sus latere. Ambos illos flagellat febri acerrima. Adest vir sanctus, præ commiseratione
lachrymatur, admonet vt si quid peccassent, cõfiterentur. Illi pertinaciter negant, plus
reformidantes vltionem heri sui, quam iram Dei. Admouet illis vir Dei crucem suam,
& iam propè deficientes febri liberat. Tum verò compuncti corde, confitentur faci-
nus suum. Cœpit autem vir sanctus celebris haberi in Baioaria, sed non ferens ho-
minum laudes & fauores, lachrymante hospite & eius coniuge, inde recessit, cum
prius & illis & domui illorum bene precatus esset, & salutaribus eos adhortationibus
imbuisset.

Indè Moguntiacum perlatus, obuium habet homicidam quendam, fugam se serua-
re cupientem. Pallebat miser, vultu non multum dissimilis morti, quam fugere nite-
batur. Insequabantur enim illum hostes, certissimam illi necem allaturi. Vbi is ad be-
atum Macarium peruenit, vltra nec ausus nec valens progredi, ad eius pedes corruit,
petens vt tam præfens periculum a suis ceruicibus auertat, cum nesciret quis esset. Ad-
uolant mox hostes, ipsi quoque beato viro necem intentantes, si sit ausus eius patrocini-
um suscipere. Ille verò intrepidus, medium se interponit inter miserum hominem
& persecutores, armisque, quibus pugnare solebat, probè communitus, inter reum &
rela hostilia stat imperterritus: objicit illis furentibus scutum in expugnabile, crucem il-
lam suam, in cunctis actionibus suis familiare ipsi per fugium. Ore quidem illis, men-
te verò DEO supplices offert preces pro misero. Vidisses illic piùm sanè spectaculo. Crucem
illum: hostes arma vibrare, iustum pugnare precibus & meritis, Deum autem stare à
iusto, illi resistentes expugnare cœlitus. Tandem enim flexi ad misericordiam, et si
verba sancti episcopi non intelligerent, animum tamen eius faciliè colligentes, humili-
ter admittunt preces pro reo: atque de equis desilientes, eius amplexantur vestigia,
petunt veniam & accipiunt benedictionem, aiunt se in illo vidisse speciem angelicam,
& lucem cœlitus radiantem, paratos se offerunt ad omnia, quæ velit de reo fieri: idque
adeò, vt ad osculum quoque illum admittere non recusarint, cuius paulò antè sangui-
nem sitiebant.

Post aliquot dies Moguntia digressus, Coloniam accessit, sanctorum culturam nobi-
lem, vbi à quodam Tizone admodum reuerenter & officiosè hospitio acceptus est. Sanctam
Erat is & morum honestate inter suos clarissimus, & rerum opulentia nulli secun-
dus, at tamen nihil sibi habere visus est, cum salute corporis careret. Quid enim ha-
beret, qui seipso caret? Infestabat eum morbus regius ex multo iam tempore, omnis-
que cibi & potus appetentia prostrata erat, medicis frustra operam suam impenden-
tibus. Itaque ille salutis in ops, charitate locuples, hospitem suum voluit quotidie sibi
assidere, & ex eodem vase secunt & edere & bibere. Quicquid autem cibi capiebat æ-
ger, vir sanctus prius benedixit suæ sacrauit: nec inanis fuit eius benedictio. Nam
post aliquot dies cœpit habere meliusculè, inde magis magisque viribus confirma-
ri, & non edere tantum, sed vorare etiam. Lætatur ille tam insperata salute, gratias
vberes agit hospiti suo: at is nihil tale suis tribuens meritis, hortatur eum, vt Deum
agnoscat eiusmodi munerum largitorem. Deinde relicta Colonia, circumibat loca me-
ritis insignita sanctorum, & vbi que præclara relinquens vestigia meritorum, Machlini-
am tandem ingressus est. Ibi quoque benigna fidelium veneratione exceptus, apud
beati Rumoldi martyris Ecclesiam commodum cum suis hospitium & beneuolum
obsequium adeptus est. Ecce autem intempesta nocte tumultus & clamor ingens exi-
sit, & vir sanctus repente excitatur. Incendium enim iam qualdam ædes peruaferat, &
res erat plena periculi, flammis obuia quæque corripientibus, ita vt nulla vi humana ex-
tingui posse viderentur. Curritur itaque ad beatum Macarium, rogatur vt flamma si-
dei suæ extinguat flammam omnia vastantes. Non nescit ille moras, aduolat ad ædes
incendio proximas, de tecto extrahit quippiam, & mox Crucis signo consignatum, lo-
co suo restituit. Id vbi sensit ignis furibundus, tanquam valido repulsus vento, non po-
test vltra progredi, sed in seipso tabefactus, incredibili celeritate deficit. Tollitur in
sublime clamor populi, celebratur omnipotentia Christi, beati Patriarchæ merita præ-
dicantur.

Post hæc vir Dei proficiscitur Malbodium, quod est sacrarum virginum mona-
stium, vbi S. Aldegundis virgo quiescit: pro cuius veneratione cum illic hospitio
recipi peteret, eum Durandus quidam, vir bonus & humanus, comiter suscepit, &
bodium.

pro viribus alacriter ei ministravit. Hærens autem aliquandiu eo in loco, voluit venæ sectione aliquid de sanguine sibi detrahi. Eum sanguinem in vasculum hospes excipiens, vni è seruis suis summo studio asseruandum tradidit. At nequam ille seruis instigante diabolo & invidia stimulante, sacrum illum cruorem in latrinam effudit, se late re posse confidens. Sed iustus Dominus lepra percussit malignum, quæ eum, donec vixit, depasta est. Porro beatus patriarcha, sæpius corde & ore commemorandus, necdum peregrinationi suæ finem imponens, à Malbodio abiit Cameracum, vbi paucos moratus dies, quis, qualis & quantus esset, diuinitus innotuit. Nam quodam die, sole ocumbente, sanctissimæ matris & virginis basilicam, suo more in ea in diuinis laudibus & precibus pernoctaturus, intravit: sed eum custos templi non sine iniuria cecit, bile, quæ percitus ostium obserauit. Ille tranquillo animo ante fores Ecclesiæ in precesse prostravit. Deus autem volens ostendere, quanti apud ipsum esset meriti, qui abiectus & obscurus videbatur, ostium basilicæ ei patefecit: quam tamen ea hora vir sanctus ingredi noluit, nè infirmum hominem magis perturbaret. Custos ad nocturnas preces templi fores referaturus, vt eas patere vidit, & peregrinum humi prostratum, timore penè exanimatus est. Manè res omnibus innotuit, Deo à fidelibus gratiæ aguntur, hospes exclusus cœpit haberi clarissimus. Sed ille nihil tale appetens, Tornacum se contulit.

Tornacum se confert.

Ea vrbs & diuitijs & ciuibus abundat, sed populus est leuis & pronus in tumultus. Non autem casu, sed nutu diuino eò peruenit vir sanctus, vbi etiam insigni miraculo illum Dominus cohonestauit. Cum enim orta esset in vulgo seditio exitiosa, & iam ad arma concurreretur, passimque volitarent tela, à ciuibus vibrata in ciues: (quo genere certaminis quid potest esse insolentius, cum nec victoriam vllus sequatur triumphus, idemque luctus sit & victis & victoribus, ciuitatiq; imminet excidium, quando nec pietati parcitur, nec pudori, in ipsos etiam cognatos saeuiente ferro, & crudelitatem nesciente modum?) in hoc, inquam, rerum discrimine erat Tornaci princeps patriæ senior Balduinus, qui suos milites iubet arma capeffere, non vt pugnent, sed vt furentem populum ab armis ad pacem & tranquillitatem reuocent. Sed illius principis conatus perindè successit, ac si quis in magna tempestate concitatos Oceani vellet fluctus compescere. Prorupit verò etiam beatus Patriarcha cum suis armis, putà, Crucem, precibus & focijs peregrinationis, celeriterque accurrit ad locum diri certaminis, fundensq; cum lachrymis preces ad Dominum, confidenter erigit scipionem suum, cui crucem iuxerat, & nõ sine Dei præsentis ope, furentibus pacem exoptat. Mox languescit procellosa seditio, & redditur tranquillitas: plusque potuit hospitibus admortio, quam Comitibus comminatio: tantumque vir sanctus illo suo scipione crucifero & fufis ad Dominum precibus effecit, vt sese inuicem oscularentur, & tanto tumultu sine sanguinis fusione sopito, ciuitas tota restitutæ pacis beneficio læraretur.

Seditio nec compescit erecta Crucis.

Gandaui peruenit.

Iam multo tempore beatus Patriarcha non paruos longinquæ peregrinationis tulerat labores, quibus cum tandem vellet Dominum finem imponere, Gandauium peruenit, vbi ante omnia sancti Petri cœnobium, quod Blandinium vocant, inuisere voluit, sed visitantis virtus illic ignota fuit. O miseram hominis conditionem, illic plerumque errare mortales in iudicio, vbi tamen nulla est erroris intentio. Non modò non inuitatur ab illis ad hospitium, sed nec admittitur quidem. Peruenit tandem ad monasterium, quod sanctus confessor Bauo suis meritis illustrabat. O felicem illam ciuitatem, eiusque populum, licet id ipsi nescirent, quibus tanta concessa est salus. O diem illam iucundam & memorabilem, diem dignam nunquam carere memoria iucunditatis. Regnabat per id tempus in Gallijs Robertus rex, Flandriæ Marchionatum obtinebat Comes Balduinus, cœnobio sancti Petri ad sanctum Bauonem præerat Abbas Eremboldus: qui eum & comites eius hospitio recepit, & peramantem curauit.

In Abbatia Bauonis comiter accipitur.

Eius cœnobio in monasterio.

Abbatis verò & fratrum eximia charitate permotus, sensim cœpit in animum inducere, vt apud illos permaneat. Apparet hinc iudiciorum DEI abyssus multa. Quem enim neque Armenia, neque Antiochena sedes, neque indè à sepulcro D. O. MINN vsque ad sancti Bauonis monumentum, tam vasta terrarum spatia retinere potuere, Gandensis Ecclesia rerinuit. Exhibetur indè tanto hospiti communis Ecclesiæ, commune monasterium, communis quoque mensa, sed cubiculum priuatum, vbi cum suis quiesceret. Placet omnibus, nec vlli est onerosa eius san-

is sancta conuersatio: intuit omnes ad meliora eius pia animi deuotio: nec fratres duntaxat, sed etiam alios eius regionis homines quotidie confirmat eius sacra benedictio. Crebrò nanque visitabat Ecclesias Gandauensis ditionis, celebrabat Missæ sacrificia in singulis, solitis vocabat precibus, populos vbique Deo pijs commendabat votis. Quibus etsi ob idiomaticis imperitiis loqui nesciret, non tamen cessabat pro eis loqui apud Dominum. Quicquid autem ei à fidelibus oblatum esset, mox in pauperes conferebatur, quorum ille ab infantia curam gesserat. Vndique ad eum populus frequens confluxerat, & permulti à varijs liberabantur incommodis. Nam etiam aqua, qua manus eius fuissent ablutæ, nequaquam erat virtutis expers, & leuis manuum eius tactus ad depellendos morbos erat efficax: qui verò sublimiori fidei deuotione præditi erant, ijs ad promerendam salutem sola sufficiebat episcopalis benedictio. Inuitabatur plerumque à diuitibus & ægrotis, apud quos confecto negotio, cuius erat causa accitus, mox recurrebat ad cœnobium, fratrum egregia erga se beneuolentia allectus. Et ij quidem non rarò instabant apud illum, vt perpetuò cum ipsis maneret, sed surdo canebant, quippe qui planè constituerat in patriam reuerti. Qua tamen in re minimè illi consentiebant eius comites: quibus ille relictis, vno tantum socio itineris contento, Abbati & fratribus valefaciens, recessit. Sed paulò post instatur pedes, morboque correptus decumbit, & iam de vita eius spes propè nulla superest. Vbi id audiunt Blandinenses, etsi serò, dolent tamen fatalem virum initio non recepisse: itaque vt possint tandem vel inuitum ad se adducere, precibus agunt apud Lambertum id temporis Castellatum. Cum autem pariter irent ad virum Dei, adueniunt etiam S. Bauonis fratres: cumque simul omnes confedissent, Castellanus per interpretem rogabat eum, vt ad Blandinensem monasterium se conferret. Ille verò oculis in S. Bauonis fratres blanditer coniectis, indicat se cupere ad illos reduci. Tum verò Castellanus cum Blandinensibus abiit, nullam vim ausus ad mouere tali viro: nec minori cum gaudio ad S. Bauonis monasterium reuocatur, quam fuerat dolore indè digressus, tractaturque ab eis humanissimè.

Multis claret misticulis.

Dum vult redire in patriam, diuinitus impeditur.

Sed cum humana subsidia parùm illi prodesent: erat enim exanimi similimus: sanctorum in ea ecclesia quiescentium est visitatione recreatus. Cum enim nimia inualeto do non fineret eum vlla potiri somni quiete, quadam nocte nec planè dormiens, nec prorsus vigilans, quasi in ecstasi positus, videt S. Bauonem sibi ad stare, & vt in monasterium ingrediatur, attentè præcipere. Ille verò, vt sibi videbatur, surgit, intrat in cœnobium, ante sacram aram videt multas dignitatis personas sexus vtriusque cum S. Bauone residere: atque in ijs visus est sibi S. Landoaldum cognoscere, quem solum assererat præ cæteris insulatum Missas celebrasse, atque ipsi cum cæteris absoluto sacrificio benedixisse: ac deindè sanctum Bauonem ex illorum medio surrexisse, extensa manu amater ipsum tenuisse, atque vt iuxta altare sancti Petri staret, iussisse. Ipso ita stante, eosdem sanctos cum cereis propius ad ipsum accessisse, tanta luce micantes, vt eorum splendorem vix ferret humanus aspectus: atque ita illorum præsentia se confirmatū, redditamque sibi sensisse salutem. Post hanc visionem manè surrexit incolumis, fratribus visa exposuit, & nè quid possent de veritate ambigere, sanum se ostendit.

Visitatio cœnobii recreatur mirifice.

Manit postea ad quinque menses in cœnobio, & rursus cogitat de repetenda patria: sed dum ille statuit repetere Armeniam, à Christo euocatur ad patriam claritatis æternæ. Aduentabat Paschatis sacra solennitas, & sparso iam in vulgus eius recedendi in Armeniam proposito, captata ex temporis opportunitate & ocio deuotione, in sacra Parasceue totius prouinciæ multitudo ad eum confluxit. Inuitabat enim illos dies indulgentiæ & remissionis, dies exultationis & liberationis, dies videlicet dierum, id est, Dominicæ Resurrectionis, idque pro magno ducebant, si possent illo die Paschalia sacramenta de tanti pontificis manu percipere, eius benedictionibus interesse, non incerti de patrocinijs, si se & sua discedenti commendassent.

Rursus inditatur ab bitum.

Verum dum illi præstolantur abiturum, Deus illum eis prouidet patronum semipiternum, cuius etiam in impendente ipsis calamitate essent patrocinijs fruituri. Sauebat enim tum pestis horrendum in modum, adeò vt penè tota prouincia hominibus orbari videretur. Excresecbāt repente in palatis hominum pustulæ, quæ si non chirurgi ferro illic essent aperta, vt noxius efflueret humor, actum erat de vita. Fuit sanè inaudita quædã illius immanissima pestis rabies, vincebaturque superstitibus multitudo morientium, vixque tot reliqui esse videbatur, quot possent cadaueribus humanis sufficere, læ omnis humani auxilij spes ablata erat, tandemque cœmuni omnium sententia decernitur,

Immanissima pestis in Fladria.

Triduanū
ieiunium
hominū
& bruto-
rum ani-
mantium.

S. Macari-
us peste in-
ficitur.

Corpora
sanctorū
exportan-
tur.

Dialog. li.
3. cap. 11.

Moritur S.
Macarius.

nitur, vt triduanum non modò hominibus, sed etiam pecoribus & iumentis indicatur
ieiunium, ad Dei implorandam opem omnes confugiant, & suffragia sanctorum Gan-
dai quiescentium humiliter expetant, tantosque patronos, qui Dei misericordiam in
eiusmodi periculis conciliare valde assueverint, in vnum locum conferant. Sed dum
hac illi religione Deum placare institunt, Deus suam non differt misericordiam, vni-
que ex omnibus eligit, in quem sanctissima lues postremum irrueret. Is beatus fuit Maca-
rius, qui quàm feruenter & obnixè, quàm multis cum lachrymis & suspirijs diuinam ro-
gauerit clementiam, vt hanc cladem à populo suo auerteret, dici vix queat. Sed dum il-
le pro alijs intercedit, commune benigna Dei prouidentia periculum cum alijs incur-
rit, & illa pestilentia infectus, primò amisit omnem loquendi facultatem, sed mox
prophetica donatus gratia, nutibus & signis, quibus poterat, prædixit præter se & alios
duos neminem deinceps ea peste occubiturum: quod postea rei euentus approbavit.
Deinde autem reddita ei voce, iubet acciri reuerendum Abbatem Eremboldum cum
fratribus: qui cum venissent, orauit quamprimùm tonderi sibi caput & barbam. Te-
stamentum autem nullum condidit, quandoquidem peregrinus & pauper, vnde con-
deret, non habebat. Soli matri suæ remisit partem barbæ suæ, nè diu suspensam tor-
queret longa filij nunquàm redituri memoria. Inde cum fratribus ingressus cryptam
beatissimæ semperque virginis Mariæ, ante altare S. Pauli baculo designauit locum se-
pulturæ suæ.

Iam tertius instabat dies indicti ieiunij, etiam paruulis & vitulis materna negantur
vbera, & modis omnibus propè vis infertur regno cælorum. Effertur corpora san-
ctorum ex vtroque monasterio, & fit hominum ingens concursus: vbi que luctus, vbi que
lachrymarum magna vis, tollitur ad cælum clamor virorum, mulierum, infantium,
pecudes quoque & iumenta ad vacua præsepia edunt mugitus intolerabiles. Flectitur
interim benignus Deus: seueritatem lenitate temperat, & vt flagellando iustum iudicè
itâ consolando pium patrem, vtrouique fidelem, nusquàm crudelem se declarat. Re-
stituuntur suis locis corpora sanctorum, post lachrymas pro peccatis suas redeunt sin-
guli ad suas ædes: porro Patriacha Macarius abijt cum fratribus ad cœnobij, ingressusque
cum illis virtute qua poterat in refectorium, vt vidit illos nō nisi parum panis & aquæ
sumere, obsecrando & imperando iubet, vt mutent ieiunium. Assidet etiam ipse men-
sa, & hilarem se omnibus exhibens, charitate potius quàm necessitate adductus, ex ci-
bis appositis pauillum edit, sicque eis vltimum vale dicēs, episcopalem impendit bene-
dictionem. Vix ad cellulam redeunti præ imbecillitate virium, fratrum perugil custo-
dia adhibetur. Vbi emigrandæ aduenit hora, in lectulo residens, expassis manibus & sur-
sum erectis luminibus, Domino cum lachrymis se commendat, suffragia sanctorum
& protectionem angelicorum spirituum multimodis precibus ambiens. Tantis autem
eos, qui illi aderant, inuasit horror, ex præsentia, vt creditur, beatorum spirituum, vt quæ
admodum de S. Paulino Nolano episcopo annotauit beatus Papa Gregorius, omnes
absque mora fugere voluerint, nisi eorum animos erexisset fratrum conuentus, ad ex-
equias surgentium. Quibus congregatis caput in terram reclinans, inter psallentes &
orantes spiritum feliciter exhalauit: impletaque est eius propheta, ipso postremo ex ea
peste occumbente.

Corpus eius feretro impositum, tanta contentione ferebatur ad ecclesiam, vt
ad singulos propè passus noui portitores sanctissimo oneri succedere niterentur.
Certatim singuli se ingerebant, vt vel extremas feretri partes tenerent. Si cui id
negatum esset, illi vel vestes sacrum corpus deferentium attigisse palma suprema
fuit. Postquam ad cryptam ventum est, vbi sepulcri locum ipse designarat, hono-
rârunt eum muneribus, & lachrymis infuderunt, vixque locus capere poterat irruen-
tes turbas. Neque sanè maiorem Armenia luctum ciui & propinquo impendisset,
quàm impendit Flandria peregrino. Fleuisset illa fortassis pro cognatione, hæc fleuit
pro pietate. Nec verò potuit vulgi deuotioni satisfacere, donèc facie sancti viri dete-
cta, simul totum funeris operimentum tolleretur. Quo ablato, tum demùm videre
erat manibus ac pedibus impressa oscula, manantes ab oculis in sacrum corpus la-
chrymas irruentium, oblata profusè munera, certatim viros ac foeminas offerentes,
alios annulos, in aures, monilia & torques à suo corpore auellentem, & eius pe-
ctori imponentes. Nam quo quisque maiori erat deuotione præditus, eo liberalius in
defunctum dona conferebat, eius apud Deum sibi patrocina promittens. Obijt ve-
rò beatus Macarius 4. Idus Aprilis. Anno salutis 1012. S. Henrico Romanorum Impe-
ratoris,

ratoris, rege autem Gallorum Roberto. Sacrum autem corpus eius sub Sigero Abbate,
qui quartus ab Eremboldo S. Bauonis cœnobio præfuit, eleuatum est, & in ipsa eleuati-
one integrum repertum. Visi tum sunt in aere duo circuli instar coronarum, quorum
alter in medio habebat crucis signum aureo fulgore cōspicuum. Interfuere huic eleua-
tioni rex Gallorum Philippus, Comes Balduinus cum proceribus suis & Adela coniu-
ge, filioque Balduino Hannoniæ Comite, Balduinus quoque Nouiomenfis & Lietbertus
Cameracensis episcopi. Multis verò miraculis etiam post obitum suum claruit vir bea-
tus, quæ breuitatis causa præterimus. Sub hac autem eleuatione antiquior ecclesia eius
loci, quam S. Amandus episcopus in honorem S. Petri Apostolorum principis dedica-
uerat, ob vetustatem præcipuis locis à fundamento instaurata, denuò consecrata fuit
in honorem Domini nostri & omnium sanctorum.

Corpus
eius eleua-
tur, & in-
regnum inue-
nitur, an-
no Christi
1067.

SANCTI ANTIPAE, PERGAMI ASIAE EPI-
SCOPI MARTYRIUM, EX SIMEONE
Metaphraste.

Vm aduersus Christianos persecutionem excitasset Domi-
tianus, qui Apostolorum tempore Romanum Imperium
obtinuit, per orbem vniuersum ad omnes magistratus mis-
se sunt literæ, vt homines Christiani decretis Imperatoris
parerent, & sine vlla excusatione stultam idolorum religi-
onem colerent, eorumque templa omni honore venera-
rentur. Tunc fidelis verum Deum contentium multitudo
patefacta est, & magna Martyrum, pro Christi Saluatoris
fide vbi que decertantium, virtus apparuit. Tunc & Ecclesiæ
fideique basis, & Christianæ veritatis fundamentum, atque
æterna diuinitatis vnigeniti præco Ioannes Apostolus præ-
stantissimus in Patrum insulam relegatus est. Vbi dum ma-
gnum Christi Martyrum cœtum ijs, quæ de septem Ecclesijs scriptis
patefactis meis fidelis, inquit, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat. Ex ijs Apo-
stolis intelligi potest, quibus essent moribus præditi homines illi, qui Pergamum in-
colebant, vbi erat satanæ domicilium. Ibi nec naturæ lex seruabatur, nec vlla erant iu-
dicia: Tantum sibi quisque iuris vindicabat, quantum viribus & robore valebat. Sibi que
satis iusti videbantur, & fortes ac boni, qui Christianum aliquem detulissent.
Cum igitur Christianorum cœtus magno in discrimine versaretur, Antipas vir stre-
nuus & constans nihil turbabatur: sed tanquàm in angeli naturam esset ex homine con-
uersus, fortiter resistebat, nec vlla prorsus in re formidabat, quinimò sapius prodibat
in publicum: & tortorum minas negligens, in medio ipsorum fulgebat: & puræ syn-
ceræque fidei splendore tenebricosos idololatricæ errores discutiebat. Quamobrem
omnes, qui putarentur dii, fugiebant, & ne vnus quidem eorum audebat in ea vrbe
manere, in qua sanctus ipse commorabatur. In somnis igitur sacrificulis suis demones
apparebant, dicentes, se nec sacrificiorum esse participes, nec nidorem suscipere, pro-
pterea quòd à Christianorum principe Antipa fugarentur. Qua re indignata multi-
tudo, in Antipam impetum facit, eumque comprehendit, & in locum, vbi fieri sacrifi-
cia solebant, trahit. Et præfectus sic eum alloquitur: Tunc es Antipas ille, qui nec
ipse decretis Imperatorum obtemperas, & alios, nè obtemperent, adhortaris: & sa-
cificia, quæ fieri à nobis solent, ita perturbas, vt deorum neminem pinguedine, aut
nidore frui permittas? ex quo factum est, vt dii omnes recesserint: & periculum immi-
net, nè tueri ciuitatem amplius velint. Satis sit tibi ad hunc vsque diem Christianæ su-
pulationi vacasse. Respice iam, & legibus nostris pare, vt dii, qui pulcherrimæ huic vr-
bi præstant, curare nos ac tueri queant. Quod si facere recusaris, & partium tuarum stu-
pilis afficeris. Respondit beatus Antipas: Vnum hoc scito, me Christianum esse, & Antipas e-
mpio Imperatoris decreto ab omni ratione alieno parere omninò nolle. Et quoniam
questionibus tuis respondendum est, id faciã libenter. Si enim dii, quos adoratis, & quos
totius orbis dominos asseritis, sic ab homine mortali fugari se dicunt, vt cum vestri de-
mentiores ac vindices esse debeant, opem vestrã implorent, facile potestis errorẽ vestrũ
agnoscere.

11. April.

Iohannes
Apostolus
Apocaly-
ptin scri-
psit.

Antipæ
constantia.

Dæmones
fugiant
eum.

Antipæ
vincit eo-
rum præ-
fecto.

Antipæ e-
gregie o-
stendit fal-
sorum de-
orum va-
nitatem.

agnoscere. Qui enim seipfos vlcisci non possunt, & ab homine vno vinci se confitentur, quomodo gentem vniuersam in aliquo periculo constitutam, aut ciuitatem aliquam poterunt liberare? Hoc considerantes, debetis nunc saltem a pernicioso errore vestro discedere, & in Christum credere, qui descendit de caelis, vt hominum genus conferuaret. Qui sane Christus in fine seculorum venturus est iudex omnium, daturusq; singulis congruentia factis eorum vel premia, vel supplicia.

Respondit Praefectus: Vos nouis a vobis inuentis legibus & institutis vultis obtemperare, neglecta deorum religione, quam iam inde ab initio nobis a maioribus per manus tradita accepimus, a quibus & haereditas ad nos peruenit. Idcirco enim nos illoru velligijs inherentes, ab eis discedere tutum non arbitramur: cum vetera recentibus praesentent: & quae teporis longitudine sunt confirmata, nouis sint laudabiliora. Quamobrem ipse quoque mutare sententiam debes, nec eum hominem in viuendi ratione sequi, qui paulo ante cognitus est, & praestigijs quibusdam vitam mortaliu perturbauit, praesertim cum in crucem suffixus sit sub Pontio Pilato praeside. Imperatorum igitur decretis pare, vt nobiscum sine periculo vitam transigas: habebis enim nos omnibus in rebus propitios & amantes, vt filios: quandoquidem aetas id postulat tua, vt te perinde ac patrem diligamus. Ad haec vir sanctus: Licet, inquit, innumerabilibus argumentis aures meas obruas, non tamen ero tam stultus & imprudens, vt cum iam ad extremam senectutem peruenerim, nec a morte procul abesse possim, sententiam mutem, & vite miserabilis ignominiosaeque gratia, a confirmata fidei confessione discedam. Noli igitur mentem meam circunuenire, in rerum diuinarum assidua lectione versatam. Neque ab initio fuit vllus deorum vestrorum, nec quicquam ab illis vtile ad vos vnquam profectum est. Sed ipsi turpibus & obscenis hominibus, prauae viuendi materiam afferentibus, & turpium voluptatum occasionem demonstrantibus vos addixistis. Quod si veruissimam quaeque sunt obseruanda, cur non & Cain fratricidij inuentorem imitamini? Cur non eos vobis proponitis imitandos, qui caelum conscendere conati sunt: aut qui se cum proprijs fororibus commiscere non sunt veriti: vnde diluuium genus eorum deleuit, quia piam a rectam viuendi semitam ingredi neglexerunt? Quamobrem si vos item istos propter antiquitatem & eorum flagitia imitari volueritis, non per aquam amplius, sed per ignem aeternum, & vermem, qui nunquam dormit, consumemini, nisi respueritis.

Deorum turpitudine.

Gen. 4.

Gen. 6.

Esa. 66.

Signo crucis se munit, dum torquetur.

Reddit spiritum.

Reliquiae eius magno studio colliguntur.

Haec atque alia multa loquentem virum istum corripunt homines impij, & ad Dianae templum trahunt, vbi erat statua bouis aenei, quem igne succenso multè antè inflammationem. In hunc beatum martyrem coniecerunt. At ille cum se Christi signo muniaisset, dum eiusmodi cruciatu diu torqueretur, ad hunc modum precabatur: Deus, qui mysterium in arcanis bonorum thesauris reconditum nobis aperuisti, Domini nostri Iesum Christum, per quem & arcana consilij tui patefecisti: gratias ago tibi pro vniuersis beneficijs tuis, qui nos in te sperantes seruas, & me hac hora dignum fecisti, vt ad eorum adscriberer numerum, qui pro nomine sancto tuo martyrium pertulerunt. Spiritum meum ab hac hodie vita discedentem suscipe: & concede, vt apud te atque vniuersum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum gratiam inueniat: vt & qui postea futuri sunt benignitatis participes tuae, nomen sanctum tuum collaudent in Christo, per quem honor habetur tibi in secula seculorum, Amen. Facto precandi fine, tanquam graui somno captus, spiritum reddidit, & gloriosa Martyrij corona redimitus, in caelum euectus est.

Tunc viri quidam pij reliquias ipsius magno studio collectas, in hoc loco Pergami collocarunt, vbi nos congregati gratias agimus Deo pro ijs, quae in nos benigne egit. Hunc enim martyrem nobis largitus est: qui tanta praestitit virtute, vt locus hic, vbi martyrium pertulit, in hodiernum vsque diem miraculis excellat: & magnae in eo sanationes, quibus & Deus, qui praestat omnibus, & vnigenitus filius eius Dominus noster Iesus Christus cum sancto spiritu laudatur: & pia sanctorum in Christo Martyrum memoria celebratur, quae animos nostros quadam voce quotidie incitat ad eum in sanctis ipsius imitandum: Cui gloria & imperium in secula seculorum Amen.

VITA

VITA ISAAC SERVI DEI, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA LIBRO III. Dialogor. cap. 14.

rioribus Gotthorum temporibus fuit iuxta Spoletanam urbem vir vita venerabilis, Isaac nomine, qui vsque ad extrema Gotthorum tempora peruenit, quem nostrorum multi nouerunt, & maximè sacra virgo Gregoria, quae nunc in hac Romana vrbe iuxta ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis habitat. Quae dum adolescentiae suae tempore, constitutis iam nuptijs, in ecclesiam fugisset, & sanctimonialis vitae conuersationem quaereret, ab eodem viro defensa, atque ad eum, quem desiderabat, habitum Domino protegente perducta est. Quae quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in caelo. Multa autem de eodem viro, narrante venerabili patre Eleutherio, agnoui, qui & hunc familiariter nouerat, & eius verbis vita fidem praebat.

17 Aprilis.

Gregoria fugit nuptias, & fit sanctimonialis

S. Isaac prolixè preces.

Vide prisco rum hominum feruorem ad exstruenda monasteria.

Summū studiu paupertatis.

Hic itaque venerabilis Isaac ortus ex Italia non fuit, sed ea illius narro miracula, quae conuersatus in Italia fecit. Cum primum de Syriae partibus ad Spoletanam urbem venisset, ingressus ecclesiam, a custodibus petijt, vt sibi quantum veller licentia concederetur orandi, eumque horis secretioribus egredi non vrgerent. Qui mox ad orandum stetit, diemque totum peregit in oratione, cui sequentem continuauit & noctem. Secundo etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus persistit: diem quoque tertium in oratione coniunxit. Cumque hoc vnus ex custodibus, superbiae spiritu inflatus, cerneret, vnde proficere debuit, inde ad defectus damna peruenit. Nam hunc simulatorem dicere, & verbo rustico coepit impostorem clamare, qui se tribus diebus & noctibus orare ante oculos hominum demonstraret. Qui protinus currens, virum Dei alapa percussit, vt, quasi religiosa vitae simulator esset, de ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repente vltor spiritus inualit, & ad viri Dei vestigia strauit, ac per os illius clamare coepit: Isaac me cijcit, Isaac me cijcit. Vir quippe peregrinus quo censebatur nomine, nesciebatur: sed eius nomen ille spiritus prodidit, qui se ab illo posse cijci clamauit. Mox autem super vexati corpus viri Dei incubuit: & malignus spiritus, qui eum inuaserat, abscessit. In tota vrbe tunc statim, quid in ecclesia factum fuisset, innotuit. Carrere viri & foeminae nobiles atque ignobiles pariter coeperunt, certatimque eum in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construendum monasterium praedia, alij pecunias, alij subsidia quaeque poterant offerre viro Dei suppliciter volebant. Sed feruus omnipotentis Domini horum nihil accipiens, egressus urbem, non longe desertum locum reperit, ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum multi pergunt, exemplo illius aeternae vitae accendi desiderio coeperunt, atque sub eius magisterio in omnipotentis se Domini seruitium dederunt. Cumque eum crebro discipuli humiliter admonerent, vt pro vsu monasterij possessiones, quae offerebantur, acciperet, ille sollicitus suae paupertatis custos, fortem sententiam tenebat, dicens: Monachus qui in terra possessiones quaerit, monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis suae securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire.

Ibi itaque prophetiae spiritu magnisque miraculis, cunctis longe lateque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vespertinum in horto monasterij fecit iactari ferramenta, quae vsitato nos nomine vngas vocamus. Dixit itaque discipulis suis: Tot vngas in horto projcite, & citius redite. Nocte vero eadem, dum ex more cum fratribus ad exhibendas laudes Domino surrexisset, praecipit, dicens: Ite, & operarijs noctis pulmentum coquite, vt mane primo paratum sit. Facto autem mane, fecit deferri pulmentum, quod parari iusserat, atque hortum cum fratribus ingressus, quot vngas iactari praeeperat, tot in ea laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fures fuerant, sed mutata mente per spiritum, apprehenderunt vngas, quas inuenerunt, & ab ea hora, qua ingressi sunt, quousque vir Domini ad eos veniret, cuncta horti illius spatia, quae inculta fuerant, coluerunt. Quibus vir Domini mox vt ingressus est, ait: Gaude fratres, multum laborastis: iam quiescite. Quibus illico alimenta, quae detulerat, prae-

Nocturnae laudes.

Fures de praehensos vt tractarunt.

M m m

præbuit, eosque post tanti laboris fatigationem refecit. SuffICIENTER autem refectis ait: Nolite malum facere: quoties de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite, tranquille petite, cum benedictione percipite, & à furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleribus onustari fecit. Aditumque est, vt qui ad hortum nocituri venerant, cum laboris sui præmio, & repleti ab eo, & innocui redirent.

Alio quoque tempore accesserunt ad eum peregrini quidam, misericordiam postulantes: scissis pannis obfisi, ita vt penè nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peterent, eorum verba vir Domini tacitus audiuit: qui vnus ex discipulis suis protinus filenter vocauit, eique præcepit, dicens: Vade, atque in illa sylua in loco tali cauam arborem require, & vestimenta, quæ in ea inueneris, defer. Cumque discipulus abiisset, arborem, sicut iussus fuerat, requisit: vestimenta reperit, & latenter detulit magistro. Quæ vir Dei suscipiens, peregrinis nudis atque petentibus ostendit & præbuit, dicens: Venite, quia nudi estis: ecce tollite, & vestite vos. Hæc illi intuentes, recognouerunt quæ posuerant: magnoque pudore consternati sunt: & qui fraudulenter vestimenta quærebant aliena, confusi receperunt sua.

Alio quoque tempore quidam se eius orationibus commendans, sportas duas plenas alimentis, ei per puerum transmisit: quarum vnâ idem puer surripuit: atque in itinere abscondit: vnâ verò ad Dei hominem detulit, & petitionem illius, qui se ei per xelium commendauerat, enarrauit. Quam vir Domini benignè suscipiens, eundem puerum admonuit, dicens: Gratias agimus: sed vide sportam, quam in itinere posuisti, nè incautus tangere præsumas: quia in eam serpens ingressus est. Esto ergo sollicitus, nè si tollere incautus volueris, à serpente feriaris. Quibus verbis puer valde confusus, exultauit quidem, quod euasit mortem: sed tristis ad modicum factus est: quia quantum salubrem poenam euaserit, tamen pertulit verecundiam suam. Qui reuersus ad sportam, cautè ac sollicitè attēdit: sed eam iam, sicut vir Dei prædixerat, serpens tenebat.

Hic itaque cum virtute abstinentiæ, contemptu rerum transeuntium, prophetiæ spiritu, orationis intentione esset incomparabiliter præditus, vnus erat, quod in eo reprehensibile esse videbatur: quia nonnunquam tanta ei lætitia inerat, vt illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur.

Petrus: Quæso te, quidnam hoc esse dicimus? Spontè sibi lætitiæ frena laxabat: an tot virtutibus pollens, aliquandò ad præsens gaudium etiam renitens eius animus trahabatur?

Gregorius: Magna est, Petre, omnipotentis Dei dispensatio: & plerunquè contingit, vt quibus maiora bona præstat, quædam minora non tribuat: vt semper eorum animus habeat, vnde se ipse reprehendat: quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt: & laborant in hoc, quod non acceperunt, nec tam è elaborando prævalent, in his, quæ accepta habent, se minimè extollant: sed discant, quia ex semetipsis maiora bona non habent, qui in semetipsis vincere parua vitia atque extrema non possunt. Hinc est enim, quod perducto Dominus ad terram repromissionis populo, cunctos fortes atque præpotentes aduersarios eius extinguens, Philistæos atque Chananæos diutius seruauit: vt, sicut scriptum est, in eis experiretur Israël: quia nonnunquam, vt dictum est, eis etiam, quibus magna dona tribuit, parua quædam reprehensibilia relinquit, vt semper habeant, contra quod bellum gerant, & denicis magnis hostibus, mentè non erigant, quando eos adhuc aduersarij etiam minimi fatigant. Fit itaque, vt miro modo vna eademque mens, & virtute polleat, & ex infirmitate lassescat: quatenus & ex parte constructa sit, & ex parte se conspiciat esse destructam: vt per bonum, quod quærit & habere nõ valet, illud seruet humiliter, quod habet. Sed quid mirum quod hoc de homine dicimus, quando illa superna regio in ciuibus suis ex parte damna pertulit, & ex parte fortiter stetit: vt electi angelorū spiritus, dum alios per superbiam cecidisse conspicerent, ipsi tanto robustius, quanto humilius starent? Illi ergo regionis suæ etiam detrimenta profecerunt, quæ ad æternitatis statum ex parte suæ destructionis est solidius instructa. Sic ergo & in vnaquaq; anima agitur, vt in humilitatis custodiam aliquandò ad lucra maxima ex minimo damno seruetur.

Petrus: Placet quod dicis.

Facinus improbi proditur.

Item aliud.

Cur in sanctis viris interdum parua quædam vitia hæreant.

Iudic. 3.

VITA

VITA S. GVTHLACI ANACHORETÆ ET CONFESSORIS, SCRIPTA FIDELITER, TAMETSI AVTHORIS NOMEN MANUSCRIPTUS CODEX NON HABUIT. Scripsit autem vitam sancti viri, Guilielmus Ramesey Anglus Benedictinus, item Felix Crolandensis Benedictinus: sed puto non nisi epitomen esse quam nos edimus. Nam & MS. codex testatur esse abbreviatam, sed veram.

IN diebus Ethelredi regis Merciorum, nobilis quidam, nomine Penuualdus, regali progenie ortus, ex vxore sua, nomine Tecta, sanctum Guthlacum seruum Dei progenuit. Ea autem hora, qua cum Dominus vocauit & segregauit ex vtero matris suæ, cælesti prognostico designatus est. Magnus enim quasi hominis, rubri nitore, cælitus missa, & ad ostium domus extensa, ineffabili fulgore coruscare visa est. Quæ signaculo crucis ostium muniens, felici præfigurauit auspicio, quod ille ad ortum procederet, qui cõstanti persecrantia Christi crucem in suo corpore circumferret. Hominum autem multitudo, nouitate miraculi stupefacta, accurrens, inaudita visionis prodigium, magnum diuinæ dispensationis fore mysterium asserbat. Cumque stupore magno, secundum varios animi motus, opinionibus ambignis fluctuarent, vna obstetricum de domo egrediens, infantem iam natum proclamat. Nato itaque puero & baptizato, Guthlacus vocatur, quod sonat bellidonium, vel bonum donum iuxta idioma Anglorum. A Deo donatus est parentibus suis, vt contra oppressores eorum bella gereret, ac de illis cum victoria titulos triumphales reportaret. Vel potius iuxta datum optimum donumque perfectum, descendens à patre luminum, contra spiritales nequitias pugnaret, & fortiter eas vinceret. Erat puer facie serenus, omnibus gratus & acceptus, vt animos hominum etiam solo adpectu sibi conciliaret ad gratiam & fauorem.

Cum autem vigesimum & quartum ætatis attigisset annum, & sui generis inimicos inualuisse conspiceret, cepit ad militares actus feruenter adspirare: decoratusque cingulo militari, & adiunctis sibi copijs militaribus, cepit in hostiles populos immaniter ferire, vrbes oppugnare, castella subuertere, ac de bellicis actibus inastimabilis famæ titulos obtinere. Interim in ipsa crudelitate armorū hostibus suis misericors erat, eisque de rapinis & prædis tertiam partem refundebat. Tandem diuino instinctu ad memoriam reuocabat exitus tristes & horrendos regum magnorumque principum, de quorum stirpe descenderat, & quod pompa secularis fumus est, & vapor ad modicum parens. Cogitabat breues esse dies hominis, finem dubium, excessum è vita horribilè, iudicem terribilem, poenam sine fine sempiternam. Vocatis itaque commilitonibus suis, ait: Haec enis charissimi mei vanitatibus huius seculi ego militauit: deinceps Saluatori meo militare decreui. Eligite vos vobis ducem, cuius signa sequamini: ego enim sequor Dominicæ Crucis signum. Et cum nullis precibus à sententia deduci posset, abiecit armis suis, Rependoniam venit, vbi erat monasterium insigne: & accepto clericali tonsuræ caractere, monasticis disciplinis se mancipauit, & nihil omnino bibit, quod ebrietatis occasio esse posset. Psalmos autem & hymnos didicit, atque in scientia sanctorum scripturarum intra biennium mira facilitate profecit. Erat vultu iucundus, humilis gestu & in cessu, opere religiosus & Deum timens, fide firmus, spe longanimis, charitate profusus, mansuetus & mitis, consilio prouidus, in verbis circumspectus.

Est verò in Britannia palus vasta & diffusâ, quæ à Gronte flumine incipiens, diuersis nemoribus, stagnis, insulis, carectis, varijsque fluuiialium viarum flexuosis anfractibus distincta, ab Austro sese porrigit vsque in Aquilonem tractu longissimo, vbi circa maris confinia suos habet limites. Eò, à fratribus impetrata venia, peruenit, didicitque ab incolis loci, insulam esse nomine Croulande, vbi quidam olim habitare tentauerant, sed eos monstra eremi & laruales formæ demonum terrosos, in fugam compulerant. Scapha piscatoria in insulam vectus, terram horroris & vastæ solitudinis ingreditur in die S. Bartholomæi Apostoli: de cuius meritis specialiter confidens, solus habitare cepit cum duobus iuuenibus, quos secum adduxerat: & ædificato modico tuguriolo, pellibus solùm crudis & rudibus pro indumentis utebatur: pane hordeaceo & aqua luttu-

Aprilis 11. Parentes S. Guthlaci.

Visio admiranda, dum nascitur.

Jacob. 1.

Dat se militie in iuuetute.

Monasteriū petit, posthabita milita.

Insulâ horridam ingreditur victurus solitarijs.

lenta post solis semper occasum, cum maxima moderatione parsimonia, vescebat. Inuidens igitur humani generis aduersarius humilitati viri Dei, adeo vehementem spiritum tentationis in eum immisit, quod eum in desperationis foueam deuoluisset, nisi illum Dominus per B. Bartholomæi merita misericordiae oculo respexisset. Animo itaque confternatus, & supra, quam credi potest, turbatus, fugere & desertum deserere disponebat. Sed B. apostolus Dei Bartholomæus visibiliter ei apparens, dixit: Confortare fili, & esto robustus: manum tuam misisti ad fortia: non decet tanti propositi professorem modico tentationis turbine subuerti. Viriliter ergo age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum: qui etsi te tentari permittit, faciet tamen etiam cum tentatione prouentum. Impulsus euerfus es vt caderes, sed ego orauit pro te, vt non deficiat fides tua: & adiutus es. Etenim Dominus supponit manū suam. Vult Dominus tentari, quem diligit: ideo visitat eum diluculo, & subito probat illū? Operatur equidem tentatio probationē, probatio verò spem: spes autem non confundit. Beatus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius & brachium ipsius in tempore tribulationis. Exhibe te fili, sicut Dei ministrum, in multa patientia. Si abundat pro Christo tribulatio tua, abundabit & per ipsum consolatio tua. Noli ergo de infirmitate tua timere: spiritus Dei est, qui adiuvat infirmitatem tuam. Si exurgat aduersus te prelium, si castra dæmonum, iacta in eum cogitatu tuum: confide in eo, ipse enim est salus populi sui: ipse erit tibi turris fortitudinis à facie inimici. His & similibus dictis, apostolus ab oculis eius euauit. Ipse verò confortatus est in Domino, & ab illo die spiritus desperationis nunquam eum tentare ausus fuit.

Die quadam duo filij tenebrarum, transfigurantes se in angelos lucis, ei multa persuasionis instantia coeperunt consulere, vt continuè per hebdomadam ieiunaret, & hac via gradum summæ perfectionis attingeret. Biduana enim & triduana ieiunia reprobantes, proponebant ei ieiunium Moyli & Eliæ, atque intolerabiles abstinētias venerabilium Patrum, qui olim conuersati fuerunt in Sceti. Erat verò is diabolicæ persuasionis scopus, vt ille prorsus ab esu cessaret, sibiq; certum exitum diuturnitate ieiunij ascereret. Cum enim ieiunium regulam moderationis & discretionis excedit, subito languet corpus, deficit spiritus, torpescit orationis affectus, tollitur operationis effectus, caligat contemplationis oculus. Intelligens autem Guthlacus diabolicæ tentationis versutiam, inuocata Christi virtute, psallebat: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, à facie eius. Itaque illis flebili vultu & mœstissimo planctu aërem implentibus, Guthlacus deinceps omnia diaboli tentamenta contempsit, eiusque suggestiones omnes conculcauit.

Elapsis deinde paucis diebus, noctis intempestæ silentio irrui in eum infinita demonum multitudo. A terra vsque ad cælum totum aëris elementum implebatur præstigij & larualibus dæmonum formis. Rapiunt autem eum monstriosi dæmones, extra cellam educunt, membra eius colligant, eumque in paludes coenosas & profundas demergunt. Deinde inde absportantes, per loca asperrima & inextricabiles veprium densitates trahunt. Cumque pars noctis maxima adhuc superesset, vrgent verberibus & tormentis, vt insulam quamprimùm deserat, mortis supplicium ei terribiliter intentantes, si ab ipforum ditione maturè non recedat. Ille autem minas eorum ducens pro nihilo, Christumque inuocans, cum Psalmista dicebat: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, nè commouear. Videntes autem spiritus maligni, se nihil proficere aduersus constantiam eius, flagellis ferreis & horrendis alarum stridoribus illum torquent & cruciant, denique vsque ad nubes subuectum, in septentrionali cæli plaga constituunt. Cœpit autem tota cæli facies densa caligine obscurari, innumeraque dæmonum confluit turba, qui arreptum, ad fauces inferorum mirum in modum excruciendo, perducunt. Sanctus verò Guthlacus sentiens foetorem gehennæ, & æstuantis ignis sulphurei globos, omnia, quæ passus fuerat, comparatione illius angustia, leuia putabat. Cernebat enim hinc gurgites igneos, inde torrentes grandine glaciali teterrimos, cælum terramque occupare: videbat non sine dolore & gemitu, inter sulphureos ignium vapores, inter fauillarum voragines, inauditos hominum cruciatus, ineffabilem facies tormentorum. Dæmones verò his, qui cruciabantur, horribiliter insultantes, quasi de viro Dei pro suo libitu triumphassent, superbe & procaciter intonabant: Ecce, inquit, nobis traditus es ad cruciatus sempiternos: ecce his supplicijs & doloribus sine fine torqueberis, quia sedes nostras inuadere præsumpsisti. Ille autem patienter cuncta tolerans, dicebat: Domine

Domine Deus meus, in te speravi, saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. Cumque eum in illa tormenta se detrusuros sperarent, mox adfuit B. Bartholomæus apostolus, & cum eo lumen splendens admirabiliter. Cuius splendore nequam spiritus ferre non valentes, fugam capessunt, & ab eius oculis penitus euanescent. Sed illis iussu Apostoli reuocatis, ab eodem apostolo seuerè iniungitur, vt nulla corpori eius molestia irrogata, reducant eum ad locum, vnde eum abduxerant. Quod cum suamissimè facerent & sine eius molestia, auditus est chorus psallentium in excelsis: Ibunt sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Ità hostibus triumphatis, in loco habitationis suæ repositus, ex ipsa vexatione factus est humilior, feruentior, sollicitior, fortior & cautior.

Dum circa matutinas laudes sollicitus vice quadam excubaret, vidit à sinistris duos dæmones, ipsi cæteris notiores. Qui cum miserabiliter flerent, & ille causam fletus inquireret, responderunt: Quia prauales in omnibus contra nos, teq; atrectare aut coningere non audemus. Facto autem signo crucis, ab oculis eius euauerunt. Quadam vice viro Dei contemplationi & orationi vacanti, vndique turbarum strepitus, & clamor quasi exercitus irruentis auditur, (illis enim diebus Britones Anglorum gentem hostili crudelitate vastabant) & cellam viri Dei egrediens & aures arrigens, audit quasi populum innumerabile lingua Britannica, quam olim iuuenis in exilio didicerat, loquentē. Demum certatim irruunt populi, & habitaculo eius ignem subijciunt, illumq; rapiunt, & acutis hastarum spiculis in aëra leuant, eiq; nunc igne, nunc ferro mortē intentant. Ipse verò dæmonum has esse illusiones intelligens, dixit: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: cumq; subiungeret: Sicut deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei: tota illa horrenda multitudo cum suis illusionibus quasi fumus euauit.

Clericus quidam, nomine Bertelinus, sub institutione B. Guthlaci diuinis mancipatus obsequijs, Deo in spiritualibus exercitijs militabat. Videns ergo spiritus nequam, quod virum Dei nulla posset tentatione subuerrere, in hoc Bertelino prauæ cupiditatis tantū excitaui ardorē, vt domini & magistrum sui ferro perimendi cogitationē suscepit: vt scilicet illo clamore medio sublato, ipse sibi eius res atq; domicilium quasi iure quodam hereditario vendicaret. At pius Christi seruus, quicquid Bertelini aduersus eum moliretur iniquitas, spiritu sancto reuelante cognouit: illiq; ad se accersito, animi eius consilium & propositum perspicuè explicauit, nempe quandō, & vbi, & quare, & qualiter facinus illud perpetrare decreuisset. Ille autem depræhensum se sentiens, pœnitentia ductus, pedibus viri Dei humiliter se prostravit, veniam petijt & obtinuit: idemq; postea B. Guthlaco fidelis admodum fuit, & cum illo vsque ad finem vitæ eius permansit, illumque sepulturæ tradere meruit.

Noctē quadam cum vir sanctus vigilijs & precibus deuotus insisteret, tota insula intremuit, infinita dæmonum multitudo, assumptis brutorum animantium formis, locum intravit, & intrando circunquaq; concussit. Ingrediebantur domum innumera species bestiarum, leo rugiens, taurus mugiens, vrsus frendens, aper grunniens, lupus vultans, equus hinniens, aries balans, asinus rudens, coluber sibilans: vnumquodque animal pro naturæ suæ facultate, dentibus, vel pedibus aut cornibus, minas & terrores intentans. Vir autem Dei, signo Crucis se muniens, dixit: Cur me tentas satana? Dominus mihi adiutor est, & ego despiciam inimicos meos. Hæcine est similitudo altissimi, quem tibi olim vsurpare voluisti in delicijs paradisi? Qui tunc ad formam & similitudinem Dei per superbiam adspirabas, nunc viliter & turpiter in brutorum & immundorum animantium effigies te transformas. Certè pauperes Christi magno tuo malo persequeris: quia quanto grauius supra dorsum eorum fabricaueris, tanto splendidiores gloriæ coronas eis in tuam perniciem fabricabis. In quancunque autem speciem te transformes, certus sum, quia neque mors, neque vita, neque gladius, neque angelus, neque potestates, neque principatus, neque creatura aliqua poterit me separare à charitate Dei. His dictis, tota illa phantasia disparuit.

Ad sancti viri iussu hirundines & cæteræ aues eremi, pisces etiā stagni alacriter ad eum accesserunt: & quæ in ea solitudine erant feræ & syluestres animantes, mansuescebant. In primo hirundinum aduentu, cum veluti blandè eum primò salutassent, certam nificandi loca singulis assignauit. Illæ verò eius scapulis familiariter insidentes, quodam gratulationis applausu sancti viri humanitatem prædicare videbantur. Cumque ab illo sciscitaretur vir quidam, vnde esset tanta illarum auium confidentia & intrepida apud

da apud ipsum habitatio, respondit: Qui toto corde fugit consortia hominum, ei non solum fera & volucres, sed cetera quoque omnia solatio sunt, atque insuper nunquam ei blanda deerit consolatio angelorum.

Ethelbal-
dus rex.

Ethelaldus quidam de genere Merciorum, spectata nobilitate fuit. Aduersus hunc cum inualesceret rex Conredus, cumque à regni sui finibus prorsus exturbaret, omni humano solatio destitutus, virum Dei Guthlacum crebro visitauit, sperans eius meritis à Deo suae calamitatis se impetraturum leuamētum. Eius autem angores per commiserationis affectum vir sanctus non solum cum illo cōmunes habere voluit, sed quasi proprias sibi fecit. Euenit interim, vt idem Ethelaldus cum venerabili viro Vuilfrido nauigio veniret in insulam: cumque de scapha exirent, Vuilfridus duas manicas in scapha reliquit. Porrò B. Guthlacus, dum in oratorio contemplationi vacaret, spiritu sancto docente, cognouit eas manicas à coruis absportari. Quod cum viris illis indicasset, vident coruum in fastigio cuiusdam domus vnam ex ijs manicis tenentē, pedibusque & rostro vellentem. Praecipiente autem viro Dei, relicta manica, coruus citius auolauit. Qua recepta, Guthlacus alteram quoque sine dilatione restitutum iri pollicetur. Nec mora, tribus viris aduentantibus sanctus Guthlacus occurrit, qui manicam repertam ei obtulerunt: eamque ille receptam Vuilfrido non parum admiranti tradidit.

Dæmonia-
cus valde sa-
uus curatur.

In orientalium Anglorum finibus iuuenis quidam obsessus, intantum à dæmone vexabatur, vt lignis & lapidibus ferroque homines appeteret, suaque membra dētibus & vnguibz lanaret, atque etiam tres homines, cum illi eum ligare tentassent, interfecerit. Circunductus ille fuit ab amicis ad multa sanctorū loca, sed casto labore. Tandem ad B. Guthlacum eum adducunt, isque triduo in ieiunio & precibus perseverans, atque aqua hominem adspersens, omnem maligni dæmonis potestatem ab eo exclusit, & parentibus sanum atque incolumem restituit.

Item alius.

Nobilis quidam, Ethelaldi exulis, cuius paulò antè meminimus, comes, à dæmone vexatus & viro Dei oblati, postquam illius zona accinctus fuit, omni maligni spiritus vexatione ilico est absolutus. Cum Abbas quidam virum Dei visitare vellet, duo eius clerici copiam sibi ab eo fieri petierunt ob certa quaedam negocia, quibus expediendis fingebant se necessariò coram interesse oportere. Abeunt igitur ad domū cuiusdam viduae, & crapulae, ebrietati atque impudicitiae sceleratè indulgent. Guthlacus interim Abbati, spiritu sancto reuelante, illorum flagitia, dictaque & facta tam luculenter exponit, ac si illis praesens adesset. Reuersus inde Abbas ad monasterium, nomen viduae clericis expressit, locum, tempus, dicta, facta, omnesque circumstantias ita distinctè explicauit, vt illi pudefacti, veniam ab eo humiliter postularent.

Videri in spi-
ritu absen-
tium flagitia.

De quodam monasterio duo fratres ad visitandum virum Dei & verba salutis audienda venientes, detulerunt secum duas lagunculas potu plenas: eas verò in itinere in arena deposuerunt, cespitibus eas operientes, vt in reditu ab illis laboris aliquod solatium captarent. Cum autem B. Guthlacus caelestis verbi pabulum illis ministrasset, quaedam materia sese offerente, subridendo dixit: Quare filii mei non adduxistis vobiscum lagunculas, quas sabulo infossas, cespitè operuistis? His illi auditis, obstupefacti pariter & pudore suffusi, culpam suam fatentur, veniamque petunt. Omnes sanè morbis affecti, à maligno spiritu vexati, angoribus correpti, vel peccatorum sarcinis pressi, si ad virum Dei venissent: de afflictione solatium, in ambiguis consilium, de doloribus gaudium, de peccatis remedia reportabant.

Nota vim
cilicij sancti
viri.

Quidam supradicti Ethelaldi comes, cum pedem haberet spina transfixum, à planta pedis vsque ad renes tanto tumore cœpit inflari, vt vitam eius, quotquot eius miseriam essent intuiti, desperare possent. Porrò B. Guthlacus exuens cilicium, in quo solebat orare, ipsum illo circumdedit, dictoque citius spina è pede resiliente, tumor in momento subsedit, & dolor omnis sopitus est.

Prodit ab-
sentis verba

Quidam episcopus, Hedda nomine, cum iret ad Guthlacum videndum, eiusque clericis austeritatem vitae viri Dei & humilitatem commendarent, Vuilfridus quidam breuè se cogniturum dixit, num talis esset, qualem eum fama praedicaret: Ego, inquit, dum vixi apud Scotos, vidi que illic pseudoanachoretas, simulatè sanctitatis speciem praeseferentes: nōni etiam alios sanctae religionis verissimos professores. Vsu ergo & experientia sciam discernere, postquam Guthlacum videro, num in veritate ambulet, num sit talis opere, qualem eum fama commendat. Cum ergo episcopus ad virum Dei venisset, & se mutuo salutassent, multaque de sacro eloquio contulissent: respiciens Guthlacus clericum illum, Frater, inquit, Vuilfride, quid tibi nunc videtur de homine isto, quem

quem te hodiè iudicaturum heri promissisti? Ille rubore suffusus & admiratione, in terram humiliter se prostravit, veniam petijt & obtinuit. Episcopus verò Guthlacum ad sacerdotij gradum promouit, effecitque vt Guthlacus, quod à suae conuersionis initio propter nullum hominem facere vnquam voluit, inuitus & compulsus cum ipso in mensa discumberet.

Per id tempus virgo quaedam Edburga, filia regis Adulphi, virginum Deo sacratarum venerabilis Abbatissa, plumbeum sarcophagum linteumque delicatum intus inuolurum B. Guthlaco deuotè transmisit, humiliter & obnixè rogans, vt in die obitus sui se in illo permitteret sepeliri: simul etiam cum ingenti affectu eum deprecans, vt quis ei esset in illa solitudine successurus, ipsi praedicere dignaretur. At vir sanctus tandem oblatū munus aegrè suscipiens, sanctae virgini renunciauit, illum etiam nūm ethnici esse, qui ei esset successor futurus, breuè autem baptizatum iri. quod quidem ita factum est. Quidam enim, Cissa nomine, post B. Guthlaci decessum è vita, fidem Christi suscepit, & eius meruit esse successor.

Predicit,
quem sic ha-
biturus suc-
cessorem.

Videns autem B. Guthlacus Ethelaldum diuturnitate exilij fractum, & prorsus animo consternatum, salutaribus monitis studuit eum à desperationis lapsu erigere, ita dicens: Noli fili charissime de Christi benignitate diffidere. Si tibi Dominus ad tempus abstulit res & facultates tuas, ad salutem tuam id ille tibi cedere faciet. Caelestis namque medicus non semper dulces, sed interdum etiam amaras porrigit portiones. Si te castigauit Dominus, feras id patienter. Viriliter age, & confortetur cor tuum, & susline Dominum: bonus est Dominus sperantibus in se. Scito quia orauit pro te, & in proximo est, vt faciat Dominus de persequentibus te iudicium, non in arcu nec in gladio, sed in Dei virtute: non in sudoribus bellicis, sed in lachrymis & orationibus meis, quas tibi condolens, in conspectu praepotentis Dei effudi. Obtinebis regni tui solium & gloriam. Morietur propediem is, qui te persequitur, & superbia eorum, qui te oderunt, ad nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Tu verò, cum benefecerit tibi Deus, noli esse ingratus.

Eius alia
propheta.

Appropinquante verò die obitus sui, vocauit ad se Bertelinum, cuius supra est mentio habita, dixitque ei: Ad laborum meorum, fili, stipendia vado: bonum est mihi dissolui & esse cum Christo. Deinde post multos sermones iniunxit ei, vt forem ipsius Pegam officiosè salutare, rogaretque eam, vt corpus eius sepeliret. Idcirco enim, inquit, vitauit adsepelium eius in hac vita, vt in aeterna nos inuicem videamus. Ait autem ad eum discipulus eius: Adiuro te pater per misericordiam Christi, vt mihi aperitis reuelare digneris, quid sit, quòd ab ea die, qua primùm tibi cohabitare coepi, quotidie manè & vesperè te cum alio loquentem, mutuosque sermones audiui, nec tamen scire potui, cum quo verba misceres. Respondit vir sanctus: Instat fili charissime ille nouissimus mihi dies, nec mentiti expedit, cum etiam à prima conuersione mea semper omne mendacium deuitari. Noueris igitur, posteaquam ad hanc me ere-
Angelus
quoridie ei
locus est,
in eremo
degenti.

num contuli, semper manè & vesperè angelum me meae consolationis habuisse, qui labores & tentationes meas caelesti solatio releuabat, praedicebat futura, indicabat absentia: arcaena caelestia, quae nec licet nec expedit mihi loqui, reuelabat. Haec autem fili silentio tege, nec attentes ea cuiquam mortaliū, nisi sorori meae Pegae & Egbertò anachoretæ, vltro vnquam tempore aperire. Cumque haec & plura alia dixisset, tanta de ore eius suauitas prorupit, vt viderentur ibi sparşi rosarum flores, aut effusus balsami liquor.

Migrat ad
Dominium.

A media quoque nocte vsque ad auroram, totam domum candor lucis inastimabilis circumfulsit. Oriente verò luce, dixit ad discipulum suum Bertelinum: Tempus est fili, vt ad Christum transeam. & extensis ad caelum oculis & manibus, tertio Idus Aprilis obdormiuit in Domino. Vidit autem frater ille Bertelinus quasi turrem igneam, à terra vsque ad caelum erectam, cuius tanta erat claritas, vt eius comparatione solaris splendor pallefcere videretur. Veniens deinde ad insulam B. Pega virgo, soror viri Dei, sentit totam habitationem supra omnem fragrantiam incomparabili odoris suauitate completam: humatoque S. Guthlaco in eius oratorio, ad propria reme-
anuit.

Vicesimo & quarto aetatis suae anno, vt supra dictum est, vir sanctus militiae se dedit, & octo annis in ea ferocitate & vanitate permansit: porrò quindecim annis in solitudine vitam Deo placentè duxit. Elapsò verò post obitum eius anni circulo, cum soror eius vnà cum religiosis presbyteris corpus sacrum decentius collocare vellet, idem

Corpus eius omninò integrum & incorruptum, dormienti quàm mortuo similius, inuentum est. Brachia enim & digiti ita flecti & duci poterant, quasi humores agente spiritu per venas excurrerent, neruique eius ex morte nihil pristini vigoris & viuacitatis amississent. Vestes quoque omnes, quibus fuerat inuolutus, prorsus inuiolatae, pristino candore nitabant. Corpus autem super terram in tumulo cum magna exultatione repositum est. Audito verò obitu sancti viri, Ethelbaldu exul nimio dolore correptus, cum multis lacrymis venit ad sepulcrum viri Dei, dicens: O mi pater, ego infelix exul quò ibo? quid faciam? quò me vertam? Nunc demum me verè exulem & miserum agnosco. Nè deseras pater Guthlace hunc desertum, hunc exulem & abiectum, filium doleris, vagum & profugum, expositum periculis & tormentis. His & multis alijs cum gemitu & planctu dictis, cum iam bona pars noctis abscisisset, vidit oratorium circumfusi luminis splendore mirabiliter irradiatum, beatumque Guthlacum caelesti claritate fulgentem, & hæc verba ipsi dicentem: Fili charissime, Dominus te respexit: confide & confortare, quia intra biennium labores tui finem habebunt, recuperabisque cum honore & gloria regnum tuum. Cumque vir sanctus longitudinè dierum, vitæ extremum terminum & alia euentura illi quasi digito indicasset, illeque signum expeteret, addidit sanctus: Signum hoc & indicium tibi sit, quòd die crastino ante horam tertiam habitatores huius loci præter spem magna alimentorum copia gaudebunt. Id cum Ethelbaldu impletum videret, animum prius vacillantem, spe & fiducia confirmauit. Nec mora: Deus persecutorem eius tulit è medio, hostes illius profligauit, & ante biennij finem regia illi dignitas & potestas integrè restituta.

Coepit autem locus, vbi conditus est B. Guthlacus, innumeris coruscare miraculis. Quotquot enim in fide Christi & erga sanctum confessorem reuerentia in suis necessitatibus remedia poposcerunt, non sunt votò fraudati suo. Concessit autem Ethelbaldu rex, sicut viuenti Guthlaco promiserat, vt eius insulæ absoluta, libera & tranquilla possessione sancti viri successores fruerentur. Adiecit verò etiam regia munificentia, vt iure perpetuo & inconcussa possessione obtinerent quinque milliaria regionis illius ad Orientem, id est, vsque ad fossam, quæ vocatur Afendyck, & tria ad Occidentem, itemque quinque ad Austrum, & ad Aquilonem totidem. Atque loca hæc omnia ab omni exactione & consuetudine seculari prorsus exempta, plenamque in omnibus libertatem sigillo regali in episcoporum & procerum presentia confirmauit. Et quia locus erat palustris & minimè solida humus, nec lateritiarum structurarum molem sustinere posset, ingentes palos quernos in humum adigi iussit, terramque solidam à nouem milliariis nauigio aduehendam curauit: atque ita fundamento vsus materiato, ecclesiam inchoauit, & monachorum conuentum instituit, locumque augens beneficijs, ædificijs & ornamentis, vsque ad diem obitus sui ab illius cœnobij veneratione, defensione & promotione non cessauit. Floruit S. Guthlacus circa annum salutis septingentesimum & sextum.

Miracula ad sepulcrum eius.

Ethelbaldu rex conuertit monasterium.

VITA S. GODEBERTÆ VIRGINIS, PER

F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE STYLO

suo descripta. Authoris nomen nescitur, sed est fide dignus.

PRAEFATIO IN CVLA.

Dem hunc insignem egregiæ virginis Godebertæ, fratres charissimi, solenniter celebraturi, cam cui sacrata est, ita vt par est, obnixè deprecemur, vt quicquid in eius laudem dixerimus, id ipsa impetrante, cedat in gloriam Dei. Pro certo enim habendum est, eos qui sanctos Dei quoquo modo venerantur, hoc ipso Dei maiestatem, cuius gratia tam sunt veneratione digni, non mediocri honore afficere. Ad eius gloriam paucis explicemus, insignis hæc virgo vbi nata sit, quemadmodum Deo in hac vita seruerit, quæ per eam Deus effecerit miracula, & quo sine decesserit ex hoc mundo.

VITAE

DE S. GODEBERTA VIRGINE. VITAE HISTORIA.

Ata est virgo Godeberta ex parentibus Christianis in pago Aprilis 11. Ambianensi. Cumque baptizata esset & creuisset, sanctæ fidei. dei institutiones vndecunquè poterat libenter excipiebat, Patria S. Godebertæ. & reuerenter exequabatur. Sentiens autem se mortis conditioni obnoxiam, etiam in tenera ætate sanctæ crucis signo se communicabat, sanctorumque precibus noctu diuque sese humilimè commendabat: lascinarum adolescentularum vitabat conuentus, probis & honestis libenter se adiungebat, easque studiosè imitabatur. Audierat enim corrupti. bonos mores colloquijs prauis, & cum sanctis fieri nos sanctos, cum peruersis perueriti. 1. Cor. 15. Psal. 17.

Porro à parentibus accuratè educata, cum ad nobiles peruenisset annos, permulti nobiles eam ex nobilibus nobiliter natam sibi sponsam expetebant. Parentes autem eius cum essent regis beneficiarij, non audebant inconsulto rege cuiquam eam in matrimonium collocare. Cum autem apud regem Clotarium hæc res ageretur, omnesque ad regis voluntatem animis intenderent, in medium illorum non sine nutu Dei beatus Eligius se ingressit, & virginem illam aureo suo annulo tanquam arrhabone Christo sponsam coram rege & parentibus eius fidentissimè despondit & dedicauit. Ecce autem ineffabilem sancti spiritus gratiam. Confestim puella, diuino iam, vt post patuit, amore grauida, sprete omni carnis voluptate, posthabita sobolis propagatione, calcatis vitæ puellaris illecebris, regi & parentibus constanter valefecit, seque beatissimo presuli Eligio Christo consecrandam grato animo commendauit. Regebat tum ille vir sanctissimus Nouiomensis ecclesiam, eiusque doctrina & exemplis multi ab errore conuersi, abiecto dæmonum cultu, fidem catholicam gratulabundi complectebantur. Eam igitur Godeberta spiritali sibi patrem eligens, coram rege & principibus parentum persuasiones liberrimè reiecit, & cum absque vlla mora secuta est. Ea autem res tam inopinata omnibus stuporem attulit: porro eius pater illa chrymans, amanter eam contemplantur: rex Clotarius videns tam subitam nuptiarum mutationem, non parùm admirabatur diuinæ potentie virtutem. Vt autem virginis illius precibus apud Dominum adiunaretur, promptam animi eius deuotionem primus ipse regia munificentia confirmare volens, assentientibus illis, qui aderant, cum oratorio S. Georgij, quod Nouiomi habebat, suum ei dedit palatium, addens duas villas ex silco regali, cum duodecim focinis, quæ illius regimine continerentur. Clotarius rex plurima largitur S. Godebertæ.

Itaque conuenientes in eo oratorio, quod erat in Nouiomensis oppidi suburbij, die ac nocte Deo indefessis animis seruiebant: & ipsa quidem Godeberta virgo, à sancto Eligio edocta, cum ipsa commemorantes non verbis tantum, sed etiam multiuarijs virtutum exemplis instituebat. Hominum enim secularium consortia deuitans, biduana & triduana continuabat ieiunia, esurientibus cibum, sitientibus potum, nudis vestimenta, cum ipsa interim his omnibus indigeret, studiosè ministrabat: pernox in precibus, pro omnium salute assiduè Dominum deprecabatur, his & id genus alijs exercitijs gratum se Domino holocaustum quotidie immolans. Tantam verò eius constantiam pius Dominus considerans, virtutem eius & animi deuotionem omnibus palam declarare voluit. Crebra nanque propter eius preces efficiebat miracula, caecis visum, claudis gressum, paralyticis sanitatem restituens: quodque his maius est, eius adhortationibus non raro infideles ad fidem traducens. Miracula.

Accidit aliquando, vt propter populi peccata apud Nouiomenses pestis struisset. ma grassaretur. Fugiebant autem, quicunquè poterant. Porro maxima parte subtrahis habitatoribus, vacuæ in vrbe domus non pauca relicta erant, & quod est miserabilis, cunctis seam luem formidantibus, inhumata mortuorum corpora proijciebantur. Si quis enim aliquem sepeliret, mox ipse sepeliendus efferebatur. In tanta ergò vrbs eius vastitate & calamitate, beata Godeberta ciuium miserrata dolores, triduanum eos suscipere ieiunium admonuit, in preces quoque cum lacrymis incumbere, prestare eleemosynas, vt Domini indignatio ab eis auerteretur. Proponebat eis salutarem Niniuitarum poenitentiam, quòd cinere & cilicio, precibus & ieiunijs se affligentes, diuinæ maledictionis iam ceruicibus illorum impendentem sententiam amouissent. Proponebat item exempla Davidis, Petri

1. Ionæ 3.

Sæuisima pestis sopi-
tur.

Cap. 5.

Petri Apostoli, Mariæ peccatricis, & latronis in cruce, vt lachrymis pœnitentiæ De-
um sibi conciliârint. His sermonibus virginis animati ciues, cum ingenti deuotione
triduanum illud suscepere ieiunium, moxque meritis & intercessionibus eius pestem
illam à se depulerunt.

Paucis post diebus sancta virgo ob nimiam teneri corpusculi macerationem in mo-
lestissimum morbum incidit. Solet non raro accidere, vt qui solitam victus rationem
mutant, vel lenta tabe consumantur, vel subito corrumpantur. Iacebat ergo virgo in
lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat: graui quidem corpore, at
mente alacris, in Dei laudibus iugiter perseuerabat. Accidit tum, vt apud summam be-
atissimæ Mariæ virginis ædem inopinatum crumperet incendium, & eius repentino
discursu totius ecclesiæ ornamenta omnia absumerentur, flammaque longè late-
que peruagata, omnia voraret. Cumque vim eius ferre nemo posset, omnes fuga
sibi consulebant, beatissimæ Mariæ principalem ædem Deo committentes. Pertur-
bata hoc nuncio virgo Godeberta, tametsi decumbebat grauissimè, at tamen iussit
se in sede efferri, & læuicibus flammis fidenter opponi. Deposita igitur in ipsa pe-
nè flammarum voragine, cum multi iam eius vitam desperarent, sanctæ Crucis signum,
quod cunctis in periculis saluberrimum nouerat, fidentissimè opposuit, & statim ignis
extinctus est.

S. Crucis si-
gno proffi-
gat incen-
dium.

Cap. 6.

Cæca quædam, Transirica nomine, ad sanctam virginem accessit, orans, vt pia eius
intercessione amissum ab infantia lumen ipsi restitueretur. Ea igitur flente & orante
Godebertam, virgo sancta, cum prius rogasset Dominum, oculis eius imposuit manum
suam, crucisque signo leniter expresso, obtinuit ei id quod petebat. Illa verò non solum
corporis sed etiam animi lumine recuperato, toto vitæ suæ tempore permansit apud
Godebertam. Sed quemadmodum hæc pro deuotione recepit lumen, ita Vulgudis
quædam pro inobedientiâ à beata Godeberta perpetua cæcitate mulctata est. Cum
enim Deo se in sanctæ Godebertæ monasterio Vulgudis hæc deuouisset, valde erat im-
paciens, contentiosè & irreuerenter se gerens erga alias. Sæpius autem castigata à san-
ctæ virginis, etiam aduersus ipsam tumultuare & rixari non verebatur, turpia nimis &
maledica coram ipsa verba euomens. Cernens ergo Godeberta corrigi illam non pos-
se, sed semper obstrepere atque calcitare, die quodam in eius turpia vomentis faciem
admodum commota expuit, & confestim illa oculorum orbata luce, quoad vixit, cæ-
ca permansit.

Cæcæ vitæ
impetrat.

Cap. 7.

Eius multa
miracula.

His atque alijs miraculis virgo iam vbique celeberrima habebatur, atque etiam ex
longinquis regionibus multi ad eam ægri consuebant, quibus ipsa suis precibus à Do-
mino sanitatem impetrabat. Potest autem intelligi ex ijs, quæ comperta sunt, sanctæ
virginis miraculis, multa alia eam perpetrâsse, quæ in obliuionem abierunt. Tandem
videns Dominus animum eius in sanctæ religionis proposito firmum & immotum, nè
qua malitia mutaret cor eius, de terrestribus ad cælestia eam euocauit, & de labore
transiit ad requiem sempiternam, vbi iam cum sanctis virginibus fruatur cælestis pa-
radisi amœnitate, & pro nostris peccatis, coniuncta Deo, absque intermissione Do-
minum deprecatur. Humatum est corpus eius tertio Idus Aprilis in beati Geor-
gij oratorio, in æde, quæ nunc sanctorum Apostolorum dicitur, vbi etiam cor-
pus sancti Mommoleni, eiusdem vrbs Episcopi, honorificè conditum est. Multa
illuc eius intercessione malè valentibus & egenis præstantur beneficia ad laudem
& gloriam nominis DEI, cuius honor & imperium durat per infinita secula,
Amen.

Abit in ca-
los.

Cap. 8.

Miracula
ad sepulcrum
eius.

Nè quis verò dubitet virginem sanctissimam cælesti remuneratione affectam, quæ-
dam ad eius monumentum declarata miracula huc adscribemus. Agildrudis quædam
ab infantia cæca, vbi audiuit celeberrimam Godebertæ famam, non sine multa diffi-
cultate Nouiomum venit: cumque ingressa esset oratorium, vbi virgo quiescebat, petijt
se ad eius sepulcrum perducere. Ibi tum cum multis lachrymis & gemitibus orans humi
prostrata, sanctæ virginis precibus lumen recepit, atque eodem loco cum alijs mona-
sticam duxit vitam, hoc ipso declarans, se etiam mentis oculis cæleste hausisse lumen.
Audemia paralyti dissoluta, ex pago Rangia eò deportata, suis pedibus domum redijt
incolumis. Gislegardis item cæca à primis ætatis initijs, Godebertæ precibus solis
huius lucem aspexit, desillantè ab eius oculis albugine, quæ ab incunabulis eos
obsederat. Imperia quoque (sic enim foemina vocabatur) toto serè corpore præmor-
tua, in lectulo tanquam abortus iacebat. Vbi fama vulgante didicit miracula, quæ
à Gode-

Cæca reci-
pit lumen.

à Godeberta siebant, petijt se ad eius tumulum adduci. Eò perlata, & iuxta sepulcrum
deposita, instanter petijt à Domino per eam sibi subueniri. Erumpabant à pectore su-
spira, ab oculis lachrymæ, ab ore non tam verba, quæ formare perfectè non poterat,
quàm vtilatus. Et ecce repente euanescit paralytis, vident oculi, patefcunt aures, lingua
laxatur in voces, abit domum incolumis Imperia, gratias agens Deo & sanctæ virgini
Godebertæ.

Iam verò redibat anniuersarius migrationis eius dies: nec dici satis potest, qua ex-
ultatione à fidelibus exceptus, qua deuotione celebratus sit. Videre licebat vndique
concurrentem turbam promiscui sexûs, clericos, monachos, virgines vno animi pari-
que consensu sanctæ virginis concelebrare memoriam. Peracto autè solenni Missarum
officio, post multiplices Deo & sanctæ Godebertæ redditas gratiarum actiones, omnes
abscedunt, custodes quoque templi, omnibus serè extinctis luminaribus, clausisque
ostijs, cibum sumpturi domum se conferunt. A prandio complures, vt gratias agant, re-
deunt ad templum, aperient fores, & ecce lampades & cereos, quos extinxerant, diui-
nitis accensos conspiciunt. Erumpunt omnes in laudem Dei, concurrunt ad sanctæ
virginis oratorium, vna cernitur omnium deuotio & ingens gaudium pro tam stupen-
do miraculo. Adiungitur aliud præclarior. Lampades enim & cerei sic accensi, absque
aliqua olei vel ceræ diminutione septem indè sequentibus diebus, teste omni populo
illo, mirabiliter arserunt. Curatus est ab eadem virgine etiam Gregorius paralyticus,
penè iam exanimis: curatus est Harneus cæcus: facta sunt alia permulta miracula. Nos
iam, dilectissimi, in vera confessione & minimè simulata pœnitentia, multisque preci-
bus faciem Domini præueniamus, vt virginis huius sanctissimæ meritis perueniamus ad
vitam sempiternam: præstante Domino nostro IESU Christo, qui viuuit & regnat in
secula seculorum, Amen.

Cap. 9.

Celebratur
anniuersari-
us dies eius.

Insigne mi-
raculum.

Item aliud.

SANCTI SABÆ GOTTHI VITA ET MAR-
TYRIUM, CONSCRIPTA AB ECCLESIA GOT-
thiæ. Habetur autem in Simeone Metaphrasæ.

Cælesia Dei, quæ est in Gotthia, Ecclesiæ Dei, quæ est in r. Aprilis.
Cappadocia, & omnibus Ecclesiæ Catholice Christianis,
vbique gentium habitantibus, misericordia, pax & charitas
Dei patris & Domini nostri Iesu Christi impetratur. Quod
à beato Petro dictum est: In omni gēte, qui timet Deum & Act. 10.
operatur iustitiam, acceptus est ei: nunc etiam verum esse
deklaratur. Hoc enim in beato Saba confirmatum est, qui
est martyr Dei & Domini nostri Iesu Christi. Cum enim ge-
nere Gotthus esset, & in Gorthia in medio generationis
prauæ atque peruersæ vitam ageret, ita viros imitatus est
sanctos, & cum ipsis omni genere virtutum Christum co-
lunt, vt in mundo tanquam stella fulgeret. Iam indè enim ab ipsa infantia Domini nostri
Iesu Christi religionem complexus, eam virtutem perfectam existimauit, vt in filij Dei
cognitione in virum perfectum euaderet. Verum quia diligentibus Deum omnia coo-
perantur in bonum, strenuè aduersus hostem pugnans, & huius vitæ malis superior exi-
ens, atque pacem cum omnibus habens, ad supernæ vocationis brauium peruenit.
Memoriæ igitur & ædificationis piorum gratia, nos, posteaquam is in Domino con-
quiescit, tacere & quiescere nequaquam permittimur: sed ad præclara ipsius facta con-
scribenda impellimur. Fuit enim fide rectus, religiosus, ad obediendum in omni iustitia
promptus, mitis, imperitus sermone, non autem scientia, cum omnibus pacificus, pro
veritate loquens, os idololatri obstruens: non superbus, sed (quod humiles decet) sub-
iectus: quietus, non autem petulans in loquendo: ad omne opus bonum propensissi-
mus: psallens in Ecclesia, eiusque magnam curam gerens: pecuniam possessionesque
despiciens, nisi quatenus necessitas exigebat: sobrius, omnibus in rebus continens, à
feminarum ab horrens consuetudine, precationibus & ieiunijs quotidie incumbens,
ab inani gloria alienus, omnes ad rectè viuendum incitans, quæ ex virtute atque officio
sunt, exequens, fugiensque contraria: integram denique fidem, quæ per dilectionem Gal. 5.
operatur, obseruans, ac nunquam desinens in Domino cum libertate loqui. Neque enim
semel, sed sepe, antequam pro fide martyrio coronaretur, re ipsa seipsum veræ pietatis
accerrimum defensorem ostendit.

Cum

Cum enim Gotthiæ principes & magistratus cœpissent Christianos homines infestari, & cogere ut ederent ea, quæ essent idolis immolata, & Gentiles quidam consilium illud inissent, ut Christianis propinquis suis pro immolatis, quæ immolata non essent, proponerent, quod propinquos suos seruari, persecutoresque deciperent: re cognita, beatus Sabas non solum ipse comedere cibos vetitos recusauit, sed in medium prodiens, protestatus est omnibus: Si quis, inquit, ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest. Atque ita cavit, ne omnes in diaboli laqueum inciderent. Hac de causa, qui fraudem hanc moliebantur, eum ex illo vico expulerunt: sed postea reuocarunt. Ceterum cum rursus mota esset persecutio, quidam ex eiusdem vici gentilibus victimas demonibus offerentes, iureiurando volebant affirmare, neminem in vico suo Christianum hominem reperiri. Verum Sabas cum fiducia iterum in medium prodiens, & ad confessum illorum accedens: Nemo, inquit, pro me iuret: ego enim Christianus sum. Denique, instante persecutore, prædicti Gentiles, celatis propinquis suis, iurauerunt, non esse in vico suo, nisi vnum Christianum. Quo audito, Princeps iniquitatis iussit, vnum illum (hic autem erat beatus Sabas) adduci. Et cum esset adductus, ex ijs, qui circumstant, quæsiuit, quid ille haberet in bonis. Cumque respondissent, nihil amplius, quam id, quo erat indutus, contempsit eum vir iniquus: Neque prodesse, qui cuiusmodi est, inquit, nec obesse potest. Atque ita locutus, iussit eum extrudi.

Post autem cum ingens rursus in Gotthia à peccatoribus persecutio moueretur, & sanctus Paschæ dies appropinquaret, ad aliud oppidum voluit proficisci, ut cum Gutrica presbytero sanctum illum diem celebraret. Sed iter facienti vir illi magnus, aspectuque splendido apparuit, & dixit ei: Reuertere, & vade ad Sanfalama presbyterum. Sabas autem respondit: Abest, inquit, Sanfala. Fugerat enim propter persecutionem, & in Romania commorabatur: sed tunc propter diem Paschæ domum redierat. Quamobrè Sabas, cum eius reditum ignoraret, ita responderat, & ad Gutricam presbyterum ire contendebat. Verum cum mandato illius magni viri à se conspecti parere nollet, repente cum serenum tunc esset, magna niuis copia terræ faciem sic occupauit, ut iter intercluderetur, & Sabas progredi non posset. Intellexit igitur se Dei voluntate ab itinere prohiberi, iubentis, ut ad Sanfalama presbyterum se conferret. Quare Deo gratias agens, reuersus est: & cum gaudio Sanfalama conueniens, narrauit ei & alijs compluribus id, quod in via perspexerat. Simul igitur Paschæ diem celebrarunt. Ceterum tertia post celebrationem nocte ecce ex impiorum decreto Atharidus, Rhodesti regulifilius, cum magna impiorum latronum manu in pagum irruit: & cum domi suæ Presbyterum dormientem offendisset, eum vinciri iussit simul cum Saba, quem è lectulo nudum sustulerant. Ac Presbyterum quidem in curru collocauerunt: Sabam autem nudum, ut erat genitus, per spinas, quas repente inciderant, pertraxerunt comprimentes eum, & fustibus ac flagellis verberantes: adeo erant aduersus Dei seruos immites ac ferui.

Sed hostium crudelitas viri iusti patientiam ac fidem exercuit. Cum enim dies aduenisset, in Domino glorians, persecutores suos allocutus est ad hunc modum: Nonne me per loca aspera & spinosa nudum & sine calceis pertraxistis? Cernite, an pedes mei læsi sint: vtrum in corpore meo appareant verberum signa, quæ mihi infixistis. Videntes illi nullum in eius carne vestigium extare crudelitatis suæ, sublatum axem super humeros eius imposuerunt, & ad extremas axis partes manus ipsius extenderunt, pedesque similiter ad alterum axem alligauerunt: & denique super axes ipsum proijcientes, ut humi supinus iaceret, effecerunt: nec prius eum torquere destiterunt, quam maxima noctis pars præterisset. Verum, ministris dormientibus, mulier accessit, & soluit eum. Nocte enim excitata fuerat, ut domesticis cibum pararet. Ille verò solutus, eodem in loco mansit intrepidus cum muliere, & eam adiuuabat. Sed posteaquam illuxit, re cognita, crudelis Atharidus manus eius vinciri iussit, eumque ad trabem domus suspendi. Nec multo post venerunt quidam ab Atharido missi, & cibos idolis immolatos attulerunt, sic Presbyterum & Sabam alloquentes: Hæc vobis magnus Atharidus mittit, ut comedatis, & animas vestras à morte liberetis. Hæc nos, respondit Presbyter, non edimus. neque enim nobis licet. Quamobrè Atharidum cohortamini, ut nos potius iubeat crucifigi, aut alio genere mortis interfici. Beatus autem Sabas: Quis, inquit, hæc misit? Responderunt: Dominus Atharidus. Vnus, inquit Sabas, est Dominus Deus, qui in cælis est. Impuri & profani sunt isti perditionis cibi, quemadmodum & Atharidus ipse, à quo missi sunt. Ita loquente Saba, vnus è seruis Atharidi ira inflammatus, vas in sancti viri pectus coniecit tanto cum impetu, ut omnes, qui aderant, crederent eum statim

Synceritas sancti viri.

Mortis & poenarum contemptus.

Contemnitur à iudice propter paupertatem.

Raptus nudus è lectulo, & dire affigitur.

Crudele supplicium.

Ytem aliud.

statim interitum. Verum ille pietatis studio vulneris dolorem superans: Nunc, inquit, minister, arbitraris icu me tuo sustulisse? Sed ita habeto, me adeo non doluisse, ut mihi videaris lanæ vellus in me coniecisse. Cuius rei perspicuum illud indicium fuit, quod nec exclamauit, neque, ut in dolore fieri solet, ingemuit, neque vllum in eius corpore plagæ vestigium apparuit.

Tunc, his omnibus cognitis, Atharidus eum iussit interfici: & iniquitatis ministri, dimisso Sanfala presbytero, Sabam ad fluuium, qui vocatur Musæus, & cum suffocarent, traxerunt. At beatus vir præcepti Domini memor, & proximum diligens sicut seipsum: Quid, inquit, peccauit Presbyter, quia mecum non moritur? Non est tuum, responderunt ministri, istud præcipere. Tunc ille in exultatione Spiritus sancti exclamauit, ac dixit: Benedictus es, Domine, & laudabile nomen filij tui in secula, Amen: quoniam Atharidus quidem se ipse morte damnauit, atque interitu sempiterno, me autem ad vitam mittit perpetuam. Sic enim tibi complacuit in seruis tuis, Domine Deus noster. Et cum duceretur, nunquam cessauit Deum collaudare, dignas non putans afflictiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ in Sanctis reuelabitur. Cum autem ad fluminis ripam ductus esset, ministri inter se: Cur non, inquit, dimittimus hominem hunc innocentem? Nunquam enim Atharidus hoc est resciurus. Sed beatus Sabas dixit ad eos: Quid nugamini, ac non potius facitis id, quod vobis est imperatum? Ego video id, quod vos non potestis intueri. Ecce stant eregionè, qui me suscepturi sunt in gloria. Tunc cum ad aquam perduxerunt gratias agentem Deo, atque eum collaudantem, (Spiritus enim eius ad finem usque, non destitit id facere) & in flumen proiectum, ligno, quod eius collo alligauerant, in profundo suffocauerunt. Atque ita per lignum & aquam defunctus, in se verum salutis Symbolum expressit. Erat autem annorum octo & triginta. Martyrio coronatus est quinta die sabbati post Pascha, id est, pridie idus Aprilis. Valentiniano & Valente Imperatoribus, Consulatum gerentibus Modesto & Arintheo. Deinde extraxerunt illum ex aqua homicidæ, & insepultum reliquerunt. Verum nec feræ, nec volucres eius reliquias attingere, sed à pijs fratribus seruatae sunt, casque clarissimus Dux Iosforanus Deum colens, missis viris fide dignis, è loco barbaro in Romaniam transtulit, & preciosum patriæ suæ munus, & fructum fide gloriosum misit in Cappadociam ad vestram religionem, Domino gratiam suam ijs, qui sustinent & timent ipsam, largiente. Quamobrè, qua die Martyr coronatus est, sacrificantes, hoc reliquis fratribus nunciate, ut in omni Catholica atque Apostolica Ecclesia exultantes, collaudent Dominum, qui proprios seruos suos elegit. Salutate omnes Sanctos. Salutant vos hi, qui nobiscum persecutionem patiuntur. Ei autem, qui potest nos omnes gratia & benignitate sua in caeleste regnum perducere, gloria, honor, imperium, maiestas cum unigenito Filio, & sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

VITA ALFERII PRIMI ABBATIS CAVENSIS PROPE NEAPOLIM, A QUODAM EIVS FERÈ EQUALI DOCTO VIRO, & UT VIDETUR, ABBATE EDITA. Vtrum sit in sanctos relatus, ignoro.

PROLOGVS AVTHORIS NON SOLVM IN ALFERII, sed etiam Leonis, Petri atque Constabilis (quorum historias suis locis Lector reperiet) eiusdem cœnobij venerabilium Abbatum, Vitas.

SI iuxta diuinam sententiam Veritatis, lucerna ad hoc accenditur, ut Matth. 5. super candelabrum posita, lumen domum intrantibus præbeat, bene prolata sententiæ virtutem exequimur, si sanctorum virorum exempla ad minorum formam altius subleuemus. Ex alto quidem suæ reuelationis ad instar ignis, quod longius lumen proferunt, inuitare eos, quos illustrant, melius possunt. Magna quidem cum fuerint, & nesciuntur, magnum, quod habent, lumen non proferunt: quia in suis locis & abditis occultantur. Et forsatis è idcirco abscondi sub medio lucerna dicuntur, quia ijs, qui sanctorum lucidam conuersationem sciunt, pro perfecta mensura illum, quam continet, modij nomine designantur. Ex inferiori verò parte exprimentur, quando scita abscondunt, quia per meritum in imo & abiecto loco se constituunt. Hinc
Nnn etiam

Non sentit dolorem.

Ita latus ad mortem.

Rom. 8.

In aquis suffocatur, laudans Deum.

Is fuit annus Christi 375. iuxta Onophrii.

Prouer. II. Frumenta, exempla Sanctorum.

etiam scriptura sacra denunciat, dicens: Qui abscondit frumenta, maledictus erit in populis. Quid enim frumentorum nomine, nisi Sanctorum exempla figurantur? Ex omnibus quidem granis excellentior cibus est. Excellentia ergo facta perfectorum, frumenti nomine designantur: quia quo dulcius hæc fidelium mentes percipiunt, eo plenius velut de electiori cibo satiantur. Si ergo maledicitur, qui frumentum abscondit, cautè vigilandum est, vt ad quencunque fidelem mira Sanctorum facta peruenerint, hæc prædicando proferat, nè maledictum incurrat, & occultando in imo sit, qui exponendo fieri luminis candelabrum sublime potest. Vndè etiam in Euangelio Dominus dicit: Si in alieno fideles non fuistis, quæ vestra sunt quis dabit vobis?

Luc. 16.

Cauenfis cœnobij religio.

Ego igitur tam his & huiusmodi territis, quàm etiã audientium profectibus inuitatus, venerabiliũ Patrum, Alferij videlicet, Leonis, Petri atq; Constabilis Abbatũ Cauensium vitas atq; miracula scribere proposui: vt quia, authore Deo, idẽ Cauense cœnobium magnæ religionis est, iamq; eiusdẽ religionis Ordo longè lateq; diffunditur, ij, qui eorum sequuntur institutionẽ, exẽplis atq; miraculis accendãtur. Quod profectò vobis huius modi fratres specialiter conuenit, quos imposito pio religionis onere, ad ordinis corũ normã redeginus. Valdè enim deuotius post illorũ vestigia curritis, si aperte cernitis, quia qui vos laborãdo præcesserant, de labore suo iam ad æterna gaudia peruenerũt. Me quoq; quia hoc deceat, nulli vestrũm dubiũ est: vt qui de claustro illo, velut terra promissionis egressus, in lōginqua regione pascẽdos atq; multiplicandos suscepi greges, virgas exemplorũ vario cortice instituendis proponã: quatenus ij, qui ex vobis per diuinam gratiã fecundantur in spiritali sobole, nõ solum perpetua carnis incorruptione sint virides, sed omnimoda virtutum varietate fulgentes. Sed quia in vniuersalibus scriptis nostris, verborũ quibusdam obstaculis æmulorum accessus obstruere solemus, opusculi huius tenerũ situm nullis reprehensionũ spinis obducimus, quia cum domesticis nostris de rebus notis fraternis affectibus fabulamur. Ad quod nimirũ opus priorum nostrorũ non modico rubore succendimur, qui de suis agere, quod alij fecerant, noluerunt. Victor nanq; Romanæ Ecclesiæ summus Pontifex, cum adhuc illi monasterio, quod à sanctissimo patre nostro Benedicto in Cassino monte constructum est, in venerando habitu præesset, in libro, quem de Sanctorum miraculis scripsit, viri venerabilis Alferij mentionem fecit, eiusdem se familiarem fuisse asseruit, & ipsius quẽdam miracula, itã vt ab eo fuerant gesta, narravit. Vir quidem sanctus, dum subiectorum animas ad cœlestem patriam succendere per exempla meliorum satageret, ea quæ ad eorũ formam producere voluit, & propè, & longius quæsivit. Quid ergo nobis de nostris agendum est, si ab alijs iam & miris extolluntur laudibus, & scriptorũ memoria celebrantur? Quia verò præfatus Pontifex quẽdam, non omnia, huius viri venerabilis miracula scripsit, & pro eius reuerentia scripturã ipsius auctoritatem operi nostro præmittimus, & pro ædificatione audientũ plura, quæ cum vel tunc latere potuerunt, vel post eiusdem obitũ sunt gesta, supplemus, Quia item noua scribendi tempora cõtemni solent, fidem dictorum relatoribus, non scriptis lector adscribat: quia etũ isto tempore scribimus, ea, quæ ab antiquis monasterij senibus sunt nobis dicta, narramus.

Liber Victoris Papæ de Sanctorum miraculis.

HISTORIA ALFERII.

Aprilis 12. Cap. 1. Alferij patria. Dignitas.

VIR ergo Domini Alferius ex Salernitana ciuitate oriundus fuit: in qua cum bonis polleret moribus, & literarũ scientia apprime eruditus enitesceret, principi eiusdem ciuitatis magna familiaritate cõiunctus est, & inter primos palatij sui ingenti cum honore susceptus. Quo dã verò tempore, cum res exigeret, vt à præfato principe ad regem Germaniæ nunciũ mitterentur, probitatis suæ merito vir venerandus eligatur, & in Gallias pro perficiendis principalibus negocijs apocriarius destinatur. Quod tamen non tam humano iudicio decerni cõperat, quàm diuino: vt is videlicet, qui iam magnus in calorum regno censebatur, ad alia tenderet, & ad alia perueneret: aliud appeteret, sed aliud obtineret: dum qui terrenis innititur, spiritalibus atque cœlestibus sublimatur.

Cap. 2.

Nam vbi ad ecclesiam beati Michaëlis de Clusa venit, graue corporis valetudinem incurrit: qua impellente, legationẽ mutare placuit, & negocia hominũ imperfecta relinquere, vt ad diuina seruitia perfectus & integer pertingere meruisset. Mortis ergo, vt purabat,

putabat, festinatione perterritus, sæculo renunciare proposuit, & ei quod restabat vitæ, in omnipotentis Dei seruitio cõsummare. Vir autem vitæ valdè venerabilis Odilo Cluniacensis Abbas, fortè tunc ad idem cœnobium venerat: quem cum plurimum rogaret, vt habitum sibi sanctæ religionis imponeret, Cluniacum deductus est, ibiq; quod postulat, obtinere promeruit. Vir ergo sanctus, postquàm religionis habitũ sumpsit, omnem illã strenuitatem sæculi ad diuina studia conuertit. Cœpit enim magnis desiderijs superna querere, qui solebat ingenti studio strenuus pro tẽporalibus apparere. Sæculum igitur tota intẽtione fugiens, in breui tẽpore ad eò profecit, vt ad sanctæ cõuersationis arcẽ pertingeret, & culmen perfectionis magnis laborum meritis obtineret.

Ab Odilone Abbate accipit habitum monasticum.

Qui cum plurimum temporis in secretiori claustri conuersatione perageret, licet valdè esset acceptus fratribus, quanquàm patri monasterij satis charus, tamen memorato Salerni principe obtinente remittitur, & eiusdẽ ciuitatis ferè omnia monasteria ei regenda committuntur. Sed vir sanctus internæ quietis splendoribus affluens, exterio- rum negotiorum tenebris diũ præpediri noluit. Dimissã quippe ciuitate, longè in excelsi montis latere, cui Fenestra vocabulum est, quietis suæ locum subijt, primusq; præ omnibus Metelliani cauam, monachorum mansionem fecit, & vt aperte iam cernitur, omnis nostræ multitudinis seminariũ fuit. Velut enim granum ex grano illo frumenti Euangelij, dum perfecta contemplatione terræ viuentũ mundi omnibus strepitibus obijt, multum imitantium se fructum dedit. Ibi itaq; ingentis & terribilis speluncæ secretis repositus, solus soli Deo vacans, soli quæ placere desiderans, dum mundi gloriam fugit, ad laudis suæ præconium, vicinarum vrbiũ ferè omnium linguas mouit. Cœpit itaq; nomẽ sanctitatis eius haberi celebre, & tantæ opinionis fama longè lateq; dilatari. Et quia sanctorum perfectio maior est meritis, quàm ore hominum referri possit, pater sanctus non solum fortia exercuit, sed etiam miraculis coruscavit: vt quos fama alliceret, miracula solidarent.

Cap. 3.

Præficitur monasterij Salerni.

Ioan. 12. Degit in spelunca.

Cœperunt ergo nonnulli sæculum relinquere, & eiusdẽ se magisterio subiugare. Inter quos & vir venerabilis Leo Lucensis, & Desiderius Beneuenti nobilis, ad amulandum pię virtutis eiusdem studium, se eius magisterio subdiderunt. Quorũ amicum alter post eum Cauensũ monasterio præfuit, alter sancti Benedicti motis Cassini Abbas constitutus, dehinc in totius orbis culmine, videlicet Romanæ Ecclesiæ Pontificatum sublimatus est. Sed humani generis inimicus sancti viri successibus inuidens, cum quadam die Salernum euntem cerneret, super excelsã rupis verticem se obtinuit præbuit, & iumentum, cui insidebat, exterrens, per immensũ montis præruptum in præcipitum dedit. Deiectus itaq; tantæ rupis vertice in iumento, cui præsidebat, ad litus maris, quod eidem monti suberat, non sicut ruens cecidit, sed scandens quasi deambulando peruens stetit, quia integer & illæsus apparuit. Qui autẽ comitabantur eũ, à multo fletu ad orã maris veniũt, sed in columẽ lati conspiciũt, quẽ lugentes inuenire mortuũ crediderunt. Sicq; factum est, vt antiquus hostis se tanta viri venerabilis virtute superatum erubesceret: quia eiusdem gloriam auxit, quam extinguere moliendo cogitauit.

Cap. 4.

Præclarum sanè miraculum.

Alio quoq; tempore, dum quidam Salernitanæ ciuitatis viri irruentium latronum imperum fugerent, ad vicina cellæ viri Dei loca peruenerunt: vbi cum pauisare sub rupe quadam voluissent, ingens saxum de eadem rupe distuluit, & quendam ex eis, Burelum nomine, conterens extinxit. Quem vt focij mortuum atq; contritum cernerent, ad viri Dei monasterium iam inclinato vespere sepeliendum detulerunt: quibus pater venerabilis præcepit, vt nocte illa discederẽt, atq; sequenti die ad sepeliendũ, quẽ detulerãt, redirẽt. In eodẽ verò specu pater sanctus iam oratoriũ cõstruxerat, in quo poni feretrũ iussit: & asũpto Leone discipulo suo, cuius superius mentionẽ feci, in oratione eadem nocte vigilauit. Manẽ igitur facto, defuncti illius comites redeunt, sed mirabili stupore & gaudio, quẽ mortuũ dimiserant, non solum viuẽtẽ, sed etiã in columem receperunt.

Cap. 5.

Præcibus suis excita vita functi.

Quadam item die septem viri ad monasteriũ venerunt, quos post ædificationis verba refici præcepit. Quod dũ cellararius perfici deuotè voluisset, sola quinq; oua in omni cella reperit, ex quibus æqualem refectioem septem viris distribui non posse, viro Dei nunciãuit. Hæc autem pater sanctus ad se deferri instanter iussit, allata benedixit, & quod valdè stupendum est, nisi à Deo per tanti viri ministerium fieret, ex quinque ouis septem viris singulis singula præbuit. Quo nimirũ viri Dei opere quanta sit etiam virtus charitatis agnoscitur, quã à perfecto in charitate velut condi in condita, & quæ non erant, esse potuerunt.

Miraculum

Cœpit etiam vir Domini spiritũ prophetiæ pollere, ventura cognoscere, & cognita,

Cap. 7.

Prædicit
futura.

vt rerum poscebat vtilitas, nunciare. Quidā nanq; de vicinioribus locis quendā ad eum energumenum vinctum ferro duxerunt, suppliciter deprecantes, vt ei manus imponeret, atq; immundum ab eo spiritum fugaret. Quibus vir venerabilis respondit, dicens: Hic non me viuente, sed moriente sanabitur. Quod profectō itā impletum testati sunt, qui nouerunt. Nam vbi pater sanctus obiit, ab eodem obsessō, ad sepulcrum eiusdem delato, immundum spiritum eiecit: quod ab omnipotente Deo dispositū, vt obsessum longiori poena purgaret; & vt in eius salute, qualis fuerat serui sui vita, claresceret. Vir quoq; duplici fulgore miraculi decorus apparuit: quia & futura prædixit, & curationē quam promisit, exercuit. Venerando etiam viro Leoni discipulo suo, atq; alijs condiscipulis præceperat, vt post eiusdem mortem in eodem monasterio plus quā duodecim fratres simul esse nunquā debuissent: nē si numerum prædictum excederent, sustentari de rebus monasterij nequaquā possent. nam facultates eiusdem monasterij tunc tantis solummodo fratribus vix sufficere videbantur. Sed cū iam ferē de hoc seculo esset profecturus ad Dominum, eisdem discipulis vocatis ad se ait: Ego quod de numero fratrum constitui, secundū hominem dixi. Nam (quod mihi Dominus reuelare dignatus est) in hoc monasterio innumerabilis multitudo ad eiusdem seruitium colligenda est. Qua de re & futura fratrum receptio non ex præsentī inopia, sed ex copia futura pensanda est: quia ille, qui eos ad regnum suū congregat, temporales etiā sumptus largiter ministrat. Hoc autē vir Dei voce protulit, nos stupemus in opere: quia omnipotens Dominus in eodem monasterio & multos constituit, & semper largiter procurauit.

Cap. 8.

Eis quoq; discipulis dum lata futura protulit, quæ etiam eos manerent aduersa nunciavit. Post obitum meum, inquit, quidam in hoc ouile Dominicum lupus ingredietur, pacem communē turbare nitetur: sed turbari refugite, quia citius extinguetur. Quod profectō itā factum, antiqui monasterij senes referre soliti sunt. Nam quidam turbine secularium sultus, postquā vir sanctus obiit, monasterium irrupit, eiusdem successorē expulit: sed pastoralem locum, quem impunē sibi usurpare se credidit, diuina ultione percussus, ei, quem expulerat, liberum citō dereliquit. Hæc ad nos de tanti patris vita atque miraculis peruenierunt, non quod ista sola fuerint, sed quia sanctus plura exercuit, quæ humiliter occultauit. Sancti etenim viri cū magna faciunt, in quantum possunt latere cupiunt: quia in cælo, non in terra honorari concupiscunt. Sic fortasse vir sanctus & ista occultaret, si talia essent, quæ latere qualitercunquē potuissent. Nam quod de excellē rupis vertice cadens lædi non potuit, quod viuente socijs reddidit, quem sepeliendum recepit, quod eo benedicente numerus ouorum creuit, rerum quidem immensitas erat, quæ occultari non poterat. Et fortasse energumenum curare idē viuens noluit, vt tunc magnus in eiusdem curatione claresceret, cū illic iam receptus esset, vbi fauor ei minuere operis meritum nequaquā possit.

Cap. 9.

Cæterum in quo latere potuit, ad futurorum notitiam non peruenit. Nam quo abstinentiæ rigore corpus attriuerit, quibus vigilijs mentem extenuauerit, quibus lachrymis quotidie cælestia flagitauerit, quā fortis fuerit in aduersis, quā mitis in prosperis, quo vigore mundum despexerit, ad regnum cælestē quo desideriorum feruore flagrauerit: horum & his similibus magnitudinis eiusdem mensura, ad aliorum notitiam non peruenit. Sed si modum vitæ & continentię eiusdem scire non possumus, colligere ex ostensis euidentibus miraculis eiusdem possumus, quia in vsu quotidianæ conuersationis sibi valdē improbus & austerus fuit. Nam pondus carnis quis in illo tanto præcipitio illæsum seruaret, si quotidianis feruentibus atque igneis desiderijs se non quotidie in cælestis vitæ amore suspenderet? & volare, vt itā dicam, desiderijs totus igneus quando posset, si non carnis grauedinem per vim magnæ abstinentię leuiaret? Rerum numerum quomodo augeret, si * se ipsererum vsus non potenter subtraheret? Postremō de expulsiōne dæmonum ab ipsa veritate dicitur, Hoc genus dæmonum non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio? Liqueat ergo, qua ieiuniorum se austeritate contriuerit, qua orationum instantia Deo importunus fuerit, qui quando vellet, eijcere dæmonia potestatem accepit. Item si vigiliarum, orationum, lectionum & spiritualium meditationum instantia cordis puritatem consequimur, vir Domini, qui non solum bonam, confertam & coagitatam, sed & supereffluentem habebat. Sed quid in præscientia rerum tantū puritatem cordis eiusdem asserimus, qui ab his, à quibus optimē notus est, tantus asseritur, vt ipsum etiam humani generis redemptorem in carne adhuc positus, videre mereretur?

Dicunt

Dicunt enim, quod ante sextum sui exitus diem ei Dominus Iesus Christus apparuit, ei que dixit: Die cœnæ meæ venies ad me. Tunc pater venerandus quanta lætitia & gaudio exultauerit, quibus desiderijs diem tantæ promissionis expectauerit, cogitando colligat qui potest, quia dici non præualeat. Quo nimirum die veniente impleuisse ferunt omnia, quæ ad tantæ solennitatis ministerium debebantur. Nam Missarum solennia celebravit, fratrum pedes abluuit, pauperibus donatiua distribuit, & constituto discipulis patre, Leone videlicet venerabili viro, cuius superiùs mentionem feci, solam diei cœnam præterijt, cui suæ visionis epulas redemptor promisit: vel fortassis idcirco ieiunus voluit de hoc mundo transire, vt regulari mandato se & moriendo subijceret. Quia enim directi in via de monasterio fratres ieiuni redire præcipiuntur, qui inclinato iam diei vespere ieiunus ad Dominum transijt, ab istius vitæ decursu ad domum cælestem, quasi de via ad cellam venit. Tunc quidem fratribus cum statuto eis patre ad refectorium dimissis, cellulam speluncæ, in qua manere consueuerat, intrauit, se in orationem dedit, atque inter orationum verba in redemptoris manus vltimum spiritum tradidit.

Dubium quippe non est, quod ad eum deducendum accesserit, qui ante sextum diem hunc inuitare dignatus est. Quando enim illi beatæ animæ egredienti decesserit, qui nuncius paulō antē fuerat, vt exiret? Obijt autem vir vitæ valdē venerabilis senex & plenus dierum, cū ferē centum viginti esset annorum, quod sanē omnibus mirabile est. Itā sanus & fortis vsque ad extremam horam mortis extitit, vt nec præ tam decrepitate caligaret, nec aliqua debilitate deficeret. Nam vsque ad extremum vitæ suæ tempus clarissimè & legit & scripsit, Missas celebravit, & omne pastoralis sui ordinis ministerium valenter exhibuit: sicque, vt videre est, tam viuendo quā moriendo humana naturæ molestias vicit: senescens vtique, vigoris sui defectum nesciens: moriens, mortis ægritudine non incurrens. His ergo tantis donatus meritis, talis aspicitur, vt illud ei, quod de dilecto Ioanne ab eodem redemptore nostro dicitur, quomodo libet competere videatur: Sic eum, inquit, volo manere, donc veniam. Reuerà talis erat, vt haberet vndē mercedis summæ bona reciperet, sed quod corrigendum esset, nō haberet. Habuit siquidem, quod ad æternitatem staret: sed non habuit, quod cum humani lapsus fragilitate deficeret. Sic ergo cum Dominus manere voluit, donc veniat: quia nimirum à suæ inceptiōis initio talis fuit, qui egressiōis suæ tempore ipsius redemptoris præsentiam meruit. Cū autem fratres à refectiōe surgerent, cellulam eiusdem intrantes, defunctum inuenerunt, itā membrum dispositum, vt orans, non mortuus credi posset, nisi tactus quid de eo iam factum esset indicaret. Tunc quis mœror & luctus fuerit simul omnium, quis & quantus dolor & tristitia singulorum, dicilingua nequaquā potest. Pater quidem sanctus absentes discipulos habere moriens voluit, vt eis mœrorem suæ mortis auferre debuisset. Verum vndē eis mitigare dolorem credidit, duplicavit: mœrentibus siquidem omnibus, non solum quia tantus pater obiit, sed etiam quia præsentibus quos nutricat habere recusauit. Sed fortasse eorum strepitus rectius vitasse cognoscitur, vt secretæ orationis quiete, venientis IESV maiestate liberius frueretur. Tollentes autem discipuli corpus eius, in eodem spelæo circa oratorium, quod idem vir Dei construxerat, condiderunt.

Hæc autem de vita & obitu viti valdē venerabilis Alferij Abbatis, tam de scriptis Desiderij Abbatis montis Cassinensis, quā de assercionibus senum monasterij in partem libellum contulimus. Nunc ad ea, quæ post eiusdem obitum in eodem monasterio sunt gesta, veniamus. Suprà retulisse me memini, quia dæmoniacus ad sepulcrum eius delatus, vt venit, à maligno spiritu liberatus est, quem optimum pictorem fuisse asserunt: & nē tantis beneficijs ingratus existeret, ecclesiam sanctæ Trinitatis, quam suffraganeam vocant, in signum liberationis suæ proprijs manibus depinxit. Quidam præterea frater erat in monasterio, Nicolaus nomine, vir quidem valdē religiosus, sed tamen malignis adhuc antiqui hostis bellis expositus. nam quoties communicare disponebat, illud ei diabolica illusione contingebat, quod qui patiuntur, ad sacramenta Dominica accedere non præsumunt: multis quoque ieiunijs & orationibus, fletibus quoque & confessionibus probationis suæ causas abscindere tentabat, & tamen liberari non poterat. Tandem salubri reperto consilio, ad tumultum sancti viri sibi orandi consuetudinem fecit. Quadam verò die, dum illic tristis oraret, atque à Domino carnis suæ munditiam solitis mœroribus peteret, vt solet mœrentibus accidere, præ tristitia obdormiuit: cui in venerando habitu pater idem sanctus apparuit, & afflicto.

* sibi
Mar. 9.Alferius ap-
paret fratri
afflicto.Cap. 12.
Is est Vi-
clor. Rom.
Pontifex.Fratres eius
obitu dolere
plurimum.

Ioan. 21.

Res stupen-
da.Feliciter
obit.Leonem si-
bi designat
succesoremCap. 10.
Christus ei
apparet.

ab eo causas tanti doloris inquisiuit. Cumque ille quid pateretur exponeret, fons viuis ante eiusdem oratorij altare visus est surgere: in quo cum senex venerandus deposiuit, lauit & dixit ei: Vade, quia amodo iam mundus eris. quod & ita factum est: nam ex illo iam die immundi spiritus solita impedimenta non petulit.

Cap. 13. Anniuersaria depositionis eius solennitas in monasterio agebatur, cum vir vite valde venerabilis Abbas Petrus, de fratrum refectione sollicitus, per omnia fere maris litora regioni proxima pisces quaesuit, & inuenire non potuit. Reuersi itaque sunt, qui missi fuerant, ab omnibus illis maritimis nusquam pisces inuenire se potuisse referentes. Tunc admodum contristari vir valde venerabilis cepit, quia diem praedecefforis sui qua cupierat charitate prosequi non valebat. Sed quod defuerat in angustia temporis posito, ei cui iam Deus erat omnia in omnibus, deesse non potuit. Die etenim illa fratrum coenam pater sanctus Alferius affluentem parauit. Egressus siquidem Petrus venerabilis Abbas de Capitulo, ante claustrum ianuam cophinum plenum magnis piscibus vidit: quem cum instanter quis deposuisset inquireret, & inuenire portitorem illius nullum potuisset, miraculo quo se vir sanctus ostenderat, stupuit, & piscationem illam patris Alferij fuisse cognouit.

Cap. 14. Et ut iam temporum nostrorum ad acta veniamus, Lucas monachus adhuc superest, qui nobis in monasterio referre solitus erat, quia quodam die minutus, ex more monasterij extra chorum residendi licentiam habuit. Ibi itaque sedens, cum non his, quae in choro canebantur, intenderet, sed oppressus somno grauius dormiret, senex quidam veneranda canicie fulgidus, hunc per ora cucullae tenuit, & violenter trahere ad chorum cepit. Tunc motus Lucas monachus, cum quis esset, qui trahere monachos violenter auderet, inquireret, audiuit quia Abbas Alferius esset, cui omnia tanquam in proprio monasterio licerent. Cumque ille trahendo festinaret, hic autem tardius sequeretur, quod ante altare eiusdem suffraganeae ecclesiae veniret, ei visum est. Euigilans autem, illic se inuenit, ubi se attrahi per formnium viderat, vestimenta etiam, quae homo Dei tenuit, exuta iam, & super humerum sibi posita reperit. Quod vir sanctus fecisse cognoscitur, ut loco illi, quem * for. incolit, se praesentem ostenderet, & negligentium torporem ad diuinam laudis studium excitaret.

Cap. 15. Neque illud silendum puto, quod candela vitrea, qua super beati viri tumulum hucere consueuerat, plerumque lapsa, in eiusdem tumuli saxa venit, & non solum frangi non potuit, sed quandoque, ut erat, plena permansit. Cossus etiam monachus de semetipso referre solitus est, quia discursione mali humoris maxilla eiusdem vehementer intumuit, & intolerabili dolore dentium cepit cruciari. Sed cum quotidie languor ingrauesceret, & arte medicorum sentire remedia nulla potuisset, ante sepulcrum sancti viri se proiecit in oratione. Quod cum prostratus leuamen tanti doloris deuotis precibus impetrasset, ab oratione surrexit, & statim gingivae dolentis cutis crepuit, atque per illius vulnus crepidinis emissis putredine, & faciei tumorem perdidit, & dentium dolorem.

Cap. 16. Adest etiam Petrus de Guardia monachus, qui efficaci assertionem, quod in se etiam gestum est, testari solet. Ea namque pestilentia, quae ante annos fere viginti in illis partibus vehementer populum vastauit, praefatus monachus magnis febribus tentus est: cumque ardor nimius febrium vires eius excederet, hora accensionis ad tumulum iam saepe memorati patris confugit, firmiter credens, quod tanto patri commendatum febris inuadere nequaquam posset. In quo nimirum tutelae & confugij sui loco fructum fidei suae ita consecutus est, ut ardentissima febris eum relinqueret, nec vltra sancto viro commendatum fatigare potuisset.

Miraculum haud vulgare.

Fratri cuiusdam appareret.

* for. incolit

Cap. 15. Candelam pro lampadem.

Miraculum

Curatur febricitans.

BEATI

BEATI IUSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS VITA, EX EIVS LIBRIS A IOACHIMO PERONIO Benedictino collecta.

Exstat in eius operibus.

Iustinus in vrbe Palaestinae, cui nomen Neapolis Flauia fuit, 13. Aprilis. Prisco Bacchio patre natus est. Is primum, posteaquam studiis humanitatis eruditus est, philosophiae studuit: deinde Christianorum disciplinae se addixit: postremo pro Christo mortem pertulit: de quibus ordine institui dicere, ut qualis vir fuerit, id est, quem in ijs se praestiterit, intelligatur. Cum ab initio fere aetatis cuperet conferre, sicuti ipse ait, inter se disciplinas philosophorum, ut ego interpretor, primo Stoico cuidam se erudendum tradidit, ut Stoicorum decreta cognosceret. Deinde cum aliquantum temporis cum eo versatus esset, posteaquam nihil amplius sibi vidit de Deo, cuius scientiam habere cuperet, suppetere, quod neque Stoicus ille Dei scientiam haberet ipse, neque necessariam hanc disciplinam esse censeret: illo relicto, se ad alium contulit, qui Peripateticus erat, acutum hominem, ut sibi videbatur. Is cum Iustinum primis diebus retinisset secum, deinde mercedem ab eo exigere coepit, quod illa ipsius consuetudo, ut dicebat, ei non futura esset inutilis. Iustinus autem illum ob eam causam paulo post reliquit, cum eum ne philosophum quidem iudicasset.

Stoicorum atque Peripateticorum his de causis repudiatis contemptisque disciplinis, cum etiam tum eius animus praecipuum ac proprium philosophiae munus quodnam esset, audire cuperet, accessit ad Pythagoricum quandam clarissimum hominem, magna sapientiae cognitione praeditum: habitoque sermone cum illo, quo se & illum audire velle, & cum ipso consuetudine implicari dixit, Pythagoricus ex eo querere coepit, num Musicae Astrologiaeque & Geometriae operam dedisset, aut cogitatum ne se esse speraret aliquid eorum, quae ad beatam vitam pertinerent, nisi ijs ante eruditus esset, quae eius animum a rebus sub sensum cadentibus disungerent atque abducerent, cumque rebus ijs, quae animo atque ratione cernuntur, aptum praepararent, ut honestum ipsum, ipsumque bonum videret. Cumque Iustinus eas se disciplinas ignorare professus esset, eum Pythagoricus ille dimisit, cum illas & laudaret multis verbis, & necessarias esse dixisset. Quod Iustinus primum acerbe, ut par erat, tulit, cum ita se de spe deiici intelligeret: eoque magis, quod illum aliquid scire sibi persuaderet. deinde considerans tempus, quod illis in disciplinis consumpturus esset, non passus est se in longum tempus rejici.

Itaque in hac animi distractione & dubitatione ei visum est ad Platonicos venire, quod & illi tum in magno erant nomine ac gloria, & plurimum versatus esset paulo ante in vrbe sua cum docto homine, qui Platonicis decretis antecelleret, magnumque fructum ex eius vsu consuetudineque cepisset, maioremque in dies progressum tum facere solitus esset. Is autem vehementer illum rerum corporis expertum intelligentiam excitabat, formarumque, quas illi ideas vocant, cognitio animum illi erigebat, sic ut ad breue tempus, & sapientem fore se, & inani spe ductum, Deum statim visurum esse speraret. hic enim Platonicae philosophiae propositus est finis. Cum ita animo constitutus, tandem aliquando magna tranquillitate ocioque abundare statuisset, hominumque vitam declinare, se in locum mari vicinum ac propinquum recepit. Ibi hominem quempiam necopinatum offendit, qui illum disputando eo tandem adduxit, ut contemptis philosophis omnibus, quod veram de animorum immortalitate ac de Deo sententiam non pronunciassent, prophetarum libros legere vellet. Longa illa eorum fuit de animorum immortalitate, de bonorum praemijs malorumque supplicijs disputatio: in qua, illo quarente, Iustinus ex Platonis sententia quae tum ipsi viderentur (neque enim vera sunt decreta illa; sed ex Christianorum finibus exterminanda) respondit. Summa autem illa fuit, cogente illo siue minutis interrogationibus, siue rationibus ac similitudinibus, verum non esse visum a philosophis.

Itaque cum Iustinus assentiretur, quareretque quonam praepatore iam quispiam videretur, aut unde adiuuari posset, si ne in philosophis quidem verum inueniretur: extitisse respondit quosdam olim ijs omnibus, qui philosophi haberentur, antiquiores, beatos homines, iustos ac Deo charos, qui diuino instinctu locuti essent, resque eas

Studet philosophia Stoica;

Peripateticus;

Pythagoricus;

Platonica;

Scopus disciplinae Platonicae;

Philosophi a veri notione alieni.

Propheta. vaticinati essent, quæ tum euenirent, quos eisdem prophetas vocarent: eos solos & veterum intellexisse, & hominibus enunciaſſe nullius metu deterritos, nec victos opinione aut ductos gloria, sed ea sola prædixisse, quæ spiritus sancti pleni audiuiſſent atque vidiffent. Libros etiam eorum extare, eique, qui eos euoluiffet, maximū fructum esse propositum & principiorum & finis, & eorum, quæ philosophus teneret deberet, cum eis credidiffet. Neque enim eos demonstratione, aut necessaria conclusione vsos esse tum in suis sermonibus: quippe qui testes veritatis essent, digni, quibus maior, quam omni demonstrationi, haberetur authoritas. Eorum autem orationi cogere assentiri primum ac maximè ea, quæ prædicta ab illis eueniffent & euenirent: deinde mirabilia inuſitataque opera, quæ efficerent, quæ eadem, spiritus erroris & impuri pleni, falsi prophetae & vates nec perfeciffent, nec perficerent, sed tantum falsa quædam ad stuporem hominum & admirationem. Quocirca illum ita animo constitutum monebat, vt in primis Deum precaretur, vt sibi fores luminis aperirentur. Neque enim ea cerni intelligi posse à quouis, sed ab eo tantum, cui datum sit Dei eiusque Christi concessum ac munere. Quæ cum dixiffet, aliaque præterea multa, eaque Iustinum sequi iuffiffet, abijt, nec ab eo postea visus est.

Admirabilis S. Iustini muratio. Tum verò illo eius sermone Iustinus repente in animo suo ignem (tantum sanctæ cohortationes præclarique sermones valent) excitari sensit tantum, cum vt iam tum prophetarum virorumque illorum, quos Christus charos haberet, desiderium teneret. Cumque eius verba secum ipse in animo repeteret, hanc vnâ philosophiâ tutam & vtilem reperiebat. Sic ergo, vt ipse ait, ex his philosophus extitit. Idem quam mox postea saluari vitalique aqua expiatus fuerit, non potui inuenire. Hoc etiam, quod dictum sum, vtrum ante superiorē disputationem, an ne post eandem eueniret, consideremus. Scribit enim in priore Apologia, se, qui Platonis decretis delectaretur, cum in crimen vocari Christianos audiret, & tamen nullo mortis metu, eorumque omnium, quæ terribilia habentur, affici eos cerneret, hoc cogitare solitum, fieri non posse, vt ipsi in vitio & voluptatum cupiditate versarentur. Mihi quidē videtur id euenisse ante illam disputationem, quod ex illa non solum ceteros philosophos, sed Platonē quoque contempſisse videatur. Vt cunque res habeat, eum intelligimus ex scriptis suis, posteaquam in Christi disciplinam se semel tradidit, Christianæ religionis ac disciplinæ acerrimum defensorē extitisse, atque ab ea defendenda nec minis, nec supplicij vllis, nec denique morte deterreri abduci que potuiffet.

Hoc declarant eius libri, quorum in alijs Iudæos atque gentes, id est, disciplinæ nostræ hostes, illos veteris legis, quam vnam probabant, testimonijs: has philosophorum atque poetarum & Sibyllarum, quibus plurimum tribuebant, sententijs refellit & cogit: in alijs Christianos eorumque religionem apud Antoninum Pium Imperatorem, eiusque liberos Verum atque Lucium, & Senatum Romanum defendit magna dicendi & libertate & copia. Nec verò in hoc tam reprehendendi defendendive studium sequebatur, quam illos ab ingrata Deo vita & disciplina ad gratam deducendi voluntatem: quorum superius illud ita perfecit, vt non alius plenius & aptius perfecisse videatur: posterius autē num suos exitus in multis aut nonnullis habuerit, id est, num aliquos ad Christi religionē deduxerit, ignoro. Hoc quidem certè possum dicere, quod ipse ait, Tryphonem Iudæum ab ipso post eum sermonem, quem cum illo aduersus Iudæos habuerit, maxima ex illo percepta voluptate, ita animo constitutum discississe, vt se ac sodales, si sapiens vnâ disputare liceret, maiorē vtilitatem fructumque percepturos fateretur. Hoc etiam verisimile est, Antoninum Pium eiusdem orationibus, quas pro nostris dixit & scripsit, adductū, scripsisse ad Asianos epistolam pro Christianis, cum id petebat, vt de Christianis ita quæreretur, vt si qui malefici conuincerentur, poenas luerent: si non conuincerentur, non punirentur hoc vno, quod appellarentur Christiani, ab eo, quasi Iustinus persuadiffet, illa epistola scriptum esse videamus.

Scripta S. Iustini. Scripsit autem libros multos, quorum conuertimus hos, qui ad nos peruenerunt, Sermonem, quem aduersus Iudæos cum Tryphone habuit: Apologias duas pro Christianis apud Antoninum Pium, eiusque successores & Senatum Romanum: Orationem paræneticam siue Monitionem ad Gentes: Libellum de Monarchia: Expositionem fidei de recta confessione, siue de sancta eiusdemque essentia Trinitate: Epistolam ad Zenam & Serenum: Quæstiones quinque à Christianis Gentibus positas, Gentiumque ad eas responſiones, & earum refutationes: Quæstiones Gentium Christianis positas de eo, quod incorporeum est, de Deo & resurrectione, Christianorumque ad eas respon-

responſiones: Explicationes siue responſiones ad Christianos de quibusdam necessarijs quæſtionibus (quanquam hic liber alterius videtur esse, quoniam Irenæi & Origenis mentionem facit) & refutationes quorundam Aristotelis decretorum. Alios eius libros Eusebius, & post eum Hieronymus, Photius atque Suidas enumerant, qui ad nos non venerunt: veluti Elenchum, quem librum Eusebius & Photius quartum eorum, quos in Genes scripsit, nominant: tertium verò eum, qui non extat, in quo de dæmoni natura disputat: alium etiam de Monarchia Dei, qui non videtur esse, qui extat, quemadmodum alio loco docui: Alium quoque, quem Pfalten inscripsit: Alium præterea, quem scripsit de Animo, vt illi dicunt. Ipse autem in secunda Apologia pro Christianis librum in omnes hæreses se scripsisse dicit, qui etiam ad nos non venit. Visus est vehementi genere dicendi, quod ad Philosophorum, quam oratorum, stylium proprius accedit: sed interdum obscura est illius oratio. Nunc de eius morte aliquid dicendum est.

Cum in omne genus hominum, qui à nostra & vita & disciplina abhorret, acerbum se preſtitit, tum in philosophos maximè, quod, vt mihi videtur, non solum ipsi religionis nostræ hostes & vita & professione essent: sed etiam quod & alios exemplo suo ac doctrina in contraria confirmarent, & ad eam nostros, quantum in ipsis esset, deducerent. In ijs Crescentem quendam, & vita & disciplina Cynicum, qui in nostros falsum pro testimonio diceret, delegisse videtur, in quē acerbis aculeos maximè emitteret. Nam & sæpè cum eo de rebus decretisque religionis nostræ disputauit, & cum imperitum eum in rebus, quæ philosophorum sunt propriæ, in disputationibus compulſisset, nec tamen desineret, eius vitam atque mores apud Antoninum Pium publicè culpauit, eumque imperitum se disputando ostendisse dixit. quod verum esse ex eo credere debemus, quia se paratum esse tum confirmauit de iisdem rebus in conspectu illorum disputare, nisi & ipsius interrogationes, & Crescentis responſiones ad eos perlatæ essent. Auxit hoc veterem Crescentis inuidiam, qua Iustini æmulus flagrabat. Itaque ex eo die nunquam eius animus antè conuiescere potuit, quam eius sanguine & morte ira satiaretur: quemadmodum Tatianus Iustini discipulus in libro, quem in Genes scripsit, testatur. Is quidem liber extat, nondum editus. Eum enim habet amicus quidam, à quo vtendum, sicuti pollicitus erat, accepiffem, nisi tum, cum hæc scriberem, ab vrbe abfuiſſet. nec verò mors Iustinum sefellit. In ea enim Apologia, quam dixi, quasi eam diuinaret, se expectare professus est, dum ab aliquo eorum, qui erant in nomine ac gloria, aut etiam à Crescente, ipse dedita opera in crucem ageretur.

MARTYRIUM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRV, CARPI, PAPHYLI, ET SOCIORVM, auctore Simeone Metaphraſte: qui licet affirmet passos esse 13. Octobris, nos tamen hoc loco eos reponere maluimus, quod per antiquum Romanum, itemque Bedæ & Vſuardi Martyrologia eos habeant 13. Aprilis die.

Minis eorum, qui pro Christo sunt passi, est plurimum utile & conducibile. Sufficit enim vel sola memoria, vt ad Dei amorem excitet animum, & sit veluti quadam ala ad virtutem, & efficiat, vt eadē certamina, quæ corpore martyres, mente ille sustineat pro fruendis ijs, quæ sunt illic, remunerationibus. Ex ijs ergo, qui hæc martyrij peregrine certamina, validæ quoque ecclesiæ columnæ & fundamenta, Carpus & Paphylus noscuntur: quorū vterque in clara quidam patria, nempe ciuitate Pergamena, ex valde autem pijs natus parentibus, eis quoque cōuenientem vitam ostendit rationem, veluti generose cuiusdam radicis generosum germen: adeo vt ex fructu arbor euaderet manifesta, & ex fluente censeretur fons beatus. Nam ambo quidem corpus faciebant esse solis contentum necessarijs, repellentes quicquid erat varium & curiosum: necessarijs autem tam modicè vtentes, vt corpore

Nota inf-
gnem abti-
nentia San-
ctorum.

Virtutis
natura.

pore quidem multum abessent ab angelis, insigni autem abstinentia, incorporei pro-
pmodum viderentur. Hinc cum prouecti essent ad summum virtutis, iudicati sunt
digni, quorum fidei committeretur populi praefectura. Et Carpus quidem, cum per-
uenisset ad pontificatum, pietatis mysteria annunciabat ijs, qui erant Thyatiris: Papy-
lus autem honoratus gradu Diaconatus, suo muneri respondens, adhibebat studium
in paribus laboribus.

Cum ergo eorum fama peruasisset in omnes partes, utpote quod ea sit natura virtu-
tis, ut non possit latere, sed seipsam semper praedicet, magna multitudo ideò cõstuebat,
& eorum fruens doctrina, libenter accedebat ad pietatem. Sed fieri omninò non po-
terat, ut qui fuit ab initio bonorum aduersarius, cum hæc scirent, quietem ageret.
Non quicunq; itaque, sed cum inuenisset egregios administratos suæ malitiæ, eis persua-
det, ut Sanctos accusent apud Decium, quod sint & in deos impij, eos abominantes, &
sequantur vanam Christianorum opinionem. Ille autem hac re grauissimè affectus,
Valerium quendam assessorem, cum quo res omnes suas communicabat, (Erat autem
amans demonum, & vir agrestis) emittit in Asiam, quæ sibi de sanctis nunciata fue-
rant, ei significans, & ei in illos potestatem permittens. Statim ergo Valerius viam con-
ficit quam celerrimè: & postquam fuit in loco, ubi ij debebant, ille quidem statim deis
vanis consueta voluit offerre sacrificia, cuiusque iussus mox peruasit omnes terminos
regionis Thyatirorum, ut quicumque in ea erant, nihil cunctantes venirent in eum lo-
cum, ubi fieret sacrificium, gratiarum actiones ipsi quoque dijs illius reddituri, ut qui
nollet solùm ærotare, sed alios quoque vellet frui eodem morbo. Hoc autem duce-
bat esse sufficiens argumentum sententiæ martyrum. Dicebat enim intra se, quod si
ipso quidem viderit communiter conuenientes cum multitudine ad sacrificandum,
falsa apparebunt omninò, quæ dixerunt Decio. Sin minus, nò est alia maior expectan-
da probatio.

Martyres
Valerius si-
abfuisse com-
pellat.

Esa. i.

Praclarè ei
respondent.

Terramo-
tus ingens.

Cum ergo omnes quidem in locum conuenissent, ut perageret sacrificia, soli autem
abessent admirabiles duo martyres, (alibi enim stabant, Deo preces, nempe verum
reddentes sacrificium) ijs sisti iussus, ille superbius ac elatius eos rogauit causam, cur ipsi
abfuisse: deinde etiam adiecit: At saltem ante meos oculos pulchrè corrigatur de-
lictum, ut accusatoribus inuidia in caput eorum conuertatur, & vobis clarior, quam
prius, gloria oriatur. Ad hæc sancti, qui & metu & omni claritate humana erant superi-
ores: Effet dedecus, ò Iudex, dixerunt, apertè, inquam, dedecus, habere bouem & as-
inum, (ut cum magno dicam Esaia) qui nos arguerent magni criminis ingrati animi. Si
quidem illi quidem cognouerunt possessorem, & cum, qui ipsos alebat: nos autè, quod
alamur ab ipso, igitur videremur, si vero relicto Domino, qui falsò vocantur, deos
coleremus. Hæc dixerunt: & Deus simul ijs, quæ dicta sunt, est assensus. Nam magnus
irruens terramotus, conuertit in puluerem ea, quæ ab insipientibus colebantur, simu-
lakra. Et inanima quidem sic se habebant, & ita fuere dissoluta.

Nudi circū-
aguntur fan-
cti marty-
res.

Iudex eis
blanditur.

Valerio autè firma erat ac stabilis malitia, & quæ non poterat amoueri. Nam cum
admirari oporteret potentiam Dei ineffabilem, & deorum suorum magnam irridere
imbecillitatem, (quod quidem fecisset vir prudens & intelligens) ille euasit magis te-
merarius, & suam planè ostendit insaniam. Sed cum virorum nobilitatè & modestiam
reueritus, tunc à grauiore cruciatu abstinuisset, iubet eos, ferreis collaribus collis eorū
impositis, per medium forum nudos circumagi. Nudi itaque ducebantur athletæ, col-
li vinculo grauati: & forum obibant cum infamia, qui verè erant honesti: irrisi & ludi-
brio habiti, qui innumerabilibus digni erant laudibus. Iudex ergo, qui turpem hanc &
infamem traductionem putabat sanctos affecturam dedecore, & sic eorum constan-
tiam esse emollituram, statuit mollibus eos verbis aggredi, & sic cuniculos agere in ge-
nerosum eorum propositum: &, Si vos quidem, inquit, viderem non ferre aperta in-
dicia generosi spiritus, nequaquam vobis darem consilium. Licet enim, si velim, vos
per tormenta expugnare, inuitosq; & nolentes ad nostram conuertere religionem. Sed
cum & vultus, & morum moderatio significant vestri animi libertatem, statui fungi
apud vos officio boni consiliarij. Neque enim arbitror vos latere, quod longo ab hinc
tempore incepta, quæ dijs immortalibus exhibetur, gloria & honor, manet vsque in
hodiernum diem, non apud nos solos, qui Græcam linguam nouimus, sed etiam apud
ipso barbaros. Per hanc ergo religionem videre licet ciuitates bonis regi legibus, ho-
stium deprimi supercilium, pacemque vigere. Vindenam autem reges, & principes,
multi quidem etiam prius, nunc autè Romanorum, ad tantam gloriam peruenere, ut
gentes

gentes quidem & ciuitates euerterent, in potestatem autem omnes redigerent aduer-
sarios? Si ergo indoctorum sermonibus inducti estis ad hanc à ratione alienam, & quæ
nuper apparuit, Christianorum opinionem, non valdè reprehendo. Hoc tantum dico
esse simplicitatis. At vos nunc tandem respicientes, & ad vos redeuntes, conuertimini
ad id, quod est melius, ut & dijs sint vobis propitij, & pluribus bonis, quæ sunt apud nos,
fruatimini, & Imperatoris in benefaciendo munificentiam sic vobis concilietis. Sin au-
tem in prioribus omninò perstitieritis, à tot bonis excideteris: sed & nos quoque asperi-
ores (quod absit) vobis necessè erit omninò experiri.

Hæc postquam audiuerunt martyres, oculis in cælum sublatis, cum se Christi signa-
culo munissent: Videris, dixerunt, nos, tanquam aliquos simpliciores, non tardè, sed
facile putare posse conuertere ad discendam impietatem. Sed scias te non incidisse in
viros pusilli & abiecti animi: non per hoc, quod pro Christo suscipitur certamen, &
nostram ab inerte arate in pietate exercitationem. Non enim propter temporis an-
tiquitatem, honore dignam dixerim vestram religionem. Neque enim si quid est anti-
quum, est id etiam honore dignum: quandoquidem vetus quidem est omninò etiam
vitiū, sed non etiam propter tempus dignum est quod honoretur. Nò est ergo con-
siderandum, an antiqua sit vestra religio: sed hoc ipsum, an eam oporteat admittere:
quam nos quidem consulerimus declinare, & de medio tollere pro viribus, quæ tam
horribilem ignis gehennam recondit & reseruat ijs, qui ipsam diligunt. In summa au-
tem, si velis accuratè attendere, inuenies omninò tu quoque eos, qui apud vos colun-
tur, deos, nihil aliud esse, quam opera manuum hominum inanima & surda, quæ nihil
omninò, non modò alijs, sed ne sibi quidem ipsis, possint opis asferre. Si ergo homo
quidem est Dei opus, ut qui ab eo sit effectus: quæ vos autem simulacra adoratis, sunt
opera manus humanæ: quomodò quis, nisi fuerit planè nullo sensu præditus, & planè
bos & asinus, ijs, quæ ipse est fabricatus, honorem tribuit? cum oporteret illa magis
suos honorare opifices, si quis inesset eis sensus? Quoniam ergo confessus es, nos esse
intelligentes, & scis, quod homo, qui est sanæ mentis, nunquam veritati id, quod est fal-
sum, prætulit, aduerte animum, & de eo, qui verè est opifex vniuersorum, disce à veri-
dicis labris.

Muniant se
signo crucis,
& ei egregiè
respondent.

In falsos
deos.

Praclara
martyrum
oratio.

Charitas
Christi erga
homines.

Supplicium
martyrum.

Deus suapte natura non potest circumscribi: est enim eiusmodi, ut in eum non cadat
omnino circumscriptio, & superat omnem, quæ in tempore suscipitur, cogitationem.
Nanque temporum non subijcitur tempori. Quamobrèm nec coepit quidem esse.
Omnia autem, tam quæ sub aspectum cadunt, quam quæ mente percipiuntur, ad hoc,
quod sint, produxit. Homo ergo cum esset à Deo effectus, & ei esset tributum, ut habi-
taret paradysum, & ad maioris profectus exercitationem accepisset mandatum, inuidia
diaboli affectus morbo inobedientia, non posse interire, permutauit interitum: & cum
carnis subisset voluntatem, fuit subiectus morti. Ceterum pater inuidia non fuit con-
tutus hoc solo lapsu eius, cui inuidebat: sed etiam ad Dei, pro dolor, obliuionem eos
deduxit, qui postea nati sunt ex eodem genere, ut nò solùm corporibus, sed etiam ani-
mis mors dominaretur. Relicto itaque vero Deo, & ad lucem veritatis sua sponte clau-
dentes oculos, cultus simulacrorum subire tenebras. Propterea ergo idem nostri ge-
neris opifex, qui benignis visceribus nos produxit ex nihilo, non ferens videre hominè
opprimi maligni tyrannide, & à paterno sinu non excessit, & omnia factus, sicut nos,
praeter solum peccatum, cruci affigitur, & moritur, à lapsu peccati nos volens liberare.
Cum ergo sua morte nostri lapsus auctorem deiecisset, ipse & in calos ascendit, è qui-
bus descenderat: & nos illuc vocat, ut qui nobis ad se ascensum ostenderit. Potène tu
quoque tale quid ostendere, quod à tuis dijs factum sit, an te iam eos deos vocare poeni-
ter? Possessionum autè, & pecuniarum, & honoris apud Imperatores, quæ sunt vestra,
ut dicitis, bona, nos paruam curam gerimus, ut qui ea nò tanquam stantia iudicare, sed
tanquam fugietia, rectè didicerimus à Propheta, & maximè cum in Deum ipsum spem
collocauerimus, & ab illius gloria toti pendeamus, propter quæ etiam magno ac forti
animo pati statuimus.

Hæc cum audisset Valerius, & ægritudine animi fuit affectus, & igne insania incen-
sus. Et protinus exuens fictam personam mansuetudinis, internam aperuit feritatem. Et
sanctorum quidè facultates dedit diripiendas ijs, qui accusauerant, rem, quæ valdè qui-
dem ab illis despiciebatur, plurimi autè fiebat ab ijs, qui id magnum existimabāt: ipsos
verò agrestibus quibusdā equis alligatos, iussit quam primum agi Sardas. Atq; equos
quidè, cum inceperant currere Thyatiris, aduentante vespere, Sardis vix tandè faciunt
à cursu

à cursu desistere. Cæterum martyribus, qui in hoc acerbo cruciatu totum diem transegerant, nec nox tamen bonis actibus vacua remansit: sed in diuinis hymnis plurima pars eius fuit consumpta. Si quãdò autem parum somni caperent, eis assistentes angeli, desessos recreabant: & ad tormenta mox futura faciebant animo alacriores. Postridie autem partim quidem inter se, partim autem ijs, qui aderant, narrabant sancti diuinam illam apparitionem, & venturum Valerium ad eorum examinationem expectabant, perinde ac quidam strenui milites certamina cupientes, & ad mortem cum gloria suscipiendam, generose & audacter intuentes. Ille autem cum peruenisset Sardas, tunc existimabat, & si non prius, se obedientiores & faciliores inuenturum martyres. Solum enim sciebat cruciatus: Consolationem autem vnde sciret terrena illa anima, & aliena à diuina apparitione & bonitate? Cum eos autem vidisset vultu, quàm prius, lætiores, spirituque constantiores, & animo minus deiectos, desperans se posse eos tormentis expugnare, assentationibus rursus & maiorum donorum promissionibus aggredebatur emollire virorum fortium constantiam. Cum autem magis tentasset, & adhuc maiorem animaduertisset roboris firmitatem, processit rursus ad acerbiter, continua mutatione, & varia colloctione, moliens improbus venari eam, quæ in Christo fundata erat, sanctorum simplicitatem.

Cum autem sic quoque vinceretur, & ne parum quidem cedentes videret martyres, sed tanquam vulpes quædam visus est pugnare contra leones, animi planè dubius & perplexus, alia arte eos superare aggreditur: & Carpum quidem & Pappulum viros fortes ac præclaros dimittit, iubens eos tutò seruari: admirabilem autem Agathodorum, qui ministrabat martyribus, & famulorū munere fungebatur, qui ipse quoque iam erat perfectus martyr, & suo in eos amore erat socius eorumdem suppliciorum: eum, inquit, iussit extensum, boum neruis cædi immisericorditer, simul quidem sanctos molestia afficere propter cruciatum eius, qui erat eiusdem fidei, & terrefacere volens. Vtrique ergo inter se contendebant, nempe & iudex, qui puniebat, & martyr. Iudex quidem, vt multitudinem plagarum cum expugnaret: martyr autem plagas tam lubenter accipiens, vt euident esse, eum hoc habere in votis, vt duraret supplicium, & non defatigaretur tormentis ferientes. Cum ergo martyricum illud corpus iam longo tempore cæderetur flagellis, emittebantur quidem riui sanguinis, tanquam ex quodam fonte: suo autem integumento nudabantur viscera, diuellbantur musculi à compagibus, & sensus doloris re vera magnus & acer inuadebat virum fortem. Ille autè, perinde ac si nullam pateretur molestiam, in malis ita erat affectus, silentio ferens crebros ictus flagellorum, & pati propter Christum, habens satis magnum dolorum solatium.

Cum autem iam desessus quidem esset Valerius, defatigati autem essent lictores feriendo, eum verò tormenta magis lætificaret, Christus eum in celos accersit, athletam dignè coronaturus. Is autem & statim spiritum in manus eius, qui vocauit, & corpus mortuum tradidit flagellantibus. Quod insepultum quidem fuit proiectum, vt deuoraretur à feris & alitibus, cum ita iussisset Valerius. Vespere autem quidam ex ijs, qui illic propè habitabant, id abscondunt in quadam propinqua spelunca, ducetes hoc esse opus benigni & clementis animi, aut sic etiã diuina dispensante prouidentia. Quidnam autem est postea consecutum? Valerius Præses, qui erat re vera versuta & fraudulenta vulpes, lenioribus verbis sanctos aggreditur, timens fortè, nè ipsos quoque, sicut iam etiam Agathodorum, amitteret. Dicebat enim: Ille quidem inuenit mortem dignam tali arrogantia & amentia, cum non paruisset, vt sacrificaret dijs immortalibus. Vos autem cum sitis sapientes, cur non adspicitis ad id, quod est vobis conducibile, sed vultis esse similes homini verè infelici, qui pro vita & gaudio stultè violentam mortem elegit? Et hæc quidem Valerius. Cum autem audiuisset sanctos eum magnæ accusare stultitiæ propter hoc à ratione alienum consilium, se autem tunc conspiciendos planè felices ac beatos arbitrari, quando violentam, quæ apud eum videtur, Agathodori mortem imitati fuerint: relicta rursus euentita clementia, ad ei consuetam & gratam reuersus est feritatem: & ea facit, quæ ipsam decent. Longè enim profecturus, à ciuitate Sardanorum Pergamum vsque iubet ipsum sequi sanctos: & cogit eos pari passu pedibus currere cum equis perniciosus: vt labore cursus defatigati, quid aliud, quàm inuiti mutarentur & persuaderentur adorare simulacra? Sancti autem, quod non esset maior cursus, eam rem existimabant detrahere de voluptate. Sic quidquid propter Christum inferebatur, non molestiam, sed magnam potius afferebat lætitiã, vt quod esset eis magna demonstratio sui in Christum desiderij.

Cum

Cum ergo in tanti cursus labore diem transegerent, atque ad dolorem vulnerum suorum (vt cum diuino David dicam) hoc quoque esset eis additum, simulque consecuta fuisset custodia, & nox iam aduentasset, angelica quædam & diuina virtus eis apparens curauit eorum vulnera, & ad certamina suscipienda eis maiorem indidit animi alacritatem. Cum ergo manè surrexisset Valerius, iubebat eos ingredi, ad laborè solummodo & hesternæ diei adspiciens afflictionem, & existimans eos vix tandem portatos iter posse conficere. Cum autem vidisset illos adeò valentes & robustos, & vultus eorum non minimis lætos & alacres, quàm eorum, qui vtuntur assidue lauacris, & vitam agunt vmbra-tilem, eam rem vocabat præstigiã, qui verè erat plenus demonibus: & ideò ampliorè eis adiunxit dolorem: nam eorum membris ferro omni ex parte grauatis, iussit eos rursus viam inire. Postquam autem & ipse, & illi in loco fuere præstituto, cum demonibus sacrificasset Valerius, in tribunali præsidet iudiciali. Et cum beatum Carpum sibi curasset, & fidelis alicuius amici personam induisset, & qui de ipso erat admodum sollicitus: Oportebat quidem, dixit, te nostrã reuerentem lenitatè, tua sponte venire ad id, quod est bonum & honestum, & dijs sacrificare maximis. Nunc autem, cum & ad id suasionibus inciteris, & beneficio afficiaris, vt video, ne minimas quidem eis agis gratias: sed negligis id, quod est tibi conducibile. Ecce enim hi tuè misericordes senectutis, effecerunt, vt iter perageres absque afflictione. Ipse autem, nescio quomodo, & ingratus esse contingeris in tuos benefactores, & nos nihili faciens, illorum cultum despicias. Velis ergo nunc saltè annuere, & mihi credere consulenti ea, quæ sunt vtilia. Tuam enim reuereor canitiem, & magno dolore afficio, & tanquam non alienam, sed meam, tuam desleo calamitatem. Sed quid agam? Scis enim, quod cum adeò despiciar, non feram, si non propter me ipsum, at propter decorum contumeliam.

Ad hæc diuinus Carpus: Consilium, inquit, quod à luce ad tenebras, & à vita ducit ad mortè, nemo, qui fuerit compos mentis, consilium, sed id ipsum, quod est, nominat in insidias. Quod si meam reuereris canitiem, quid impedit, quod minus tu mihi magis credas paternè consulenti? Quod autem tu ex me dolorem accipis, ego magis tui misereor interitus, & aperte tuam (hoc sciat amica veritas) agrè fero calamitatem, qui tales deos colas, & spem posueris mendacium: vt dicam cum diuina scriptura. Qui quidè quem admodum possunt dii in re reputari, cum sint ex inanimata materia, & ad hoc, quod sunt, productionem habeant ex manu humana? Valerius ergo non ferens deos suos à Carpo, & si verum diceret, ea affectos contumelia, bona verba malè est remuneratus. Odio enim habuit in portis reprehendentem, (vt diuinus dicit Amos) & sanctū sermonem est abominatus. Statimque ex iussu eius licitorum manus tenebant sanctum: & virgæ spinæ eum cædebant immaniter: carnesque assidue laceratæ ac disceptatæ, dispergebantur in aërem. Nec his satiabatur ira: sed alij rursus lictores, partim quidem admovebant lampades eius lateribus, partim autem inhumanè adsperebant sale eius vibices. Hinc riui quidem sanguinis per solum ferebantur: Fibrae autem, quæ diuellebantur, martyri grauem dolorem afferebant. His desessum fuisset, etiam si quid inanimum ita fuisset casum: doluisset autem vos quoque omnino vel solum audientes. Sed martyr, quo magis augebatur multitudo suppliciorum, eo magis erat ipse captus Dei amore, & tanquam ex re aliqua suauissima se voluptate explebat ex doloribus: donec eius virtute desessus Valerius, eum transmisit in carcerem.

Cum autem diuinum sibi curasset Pappulum, perinde ac si nunc cum primùm adspexisset, rogauit, quinam essent parentes, quænam patria, & quænam esset martyri scientia. Sanctus autem: Iam, inquit, discere potuisti, me esse natum ex ingenuis parentibus. Sum enim natus Thyatiris: Exerceo autem medicinam, non quæ fuerit ex herbis è terrâ nascentibus, sed quæ alicui à Deo data fuerit. Non enim vsque ad corpora circumscribimus eius vtilitatem: sed etiam morbos animæ corrigimus. Tunc iudex: Non hæc, inquit, fieri potuerint sine exercitatione eorum, quæ scripta sunt à Galeno & Hippocrate, qui acceperunt à dijs summam illius scientiæ. Pappulus autem: Galenus quidè, inquit, & Hippocrates, & qui illorum artem exercent, tunc aliquem curauerint, quando gratiæ suæ benignitatis meus quoque Christus præbuerit. Sin minus, perit eis studium, nihil commodi consequens ex sua in arte exercitatione. Quos autè deos nominas, cum nec sibi quidem possint aliquid prodesse, quomodo ij curam gesserint aliorum sanitatis? Quod si etiã velis rem ipsam verè intelligere, eum, qui propter te sedet, altero, vt vides, oculo orbem, faciant visum recuperare: & postea nihil dicam. Fuerit autem quispiam, ait Valerius, qui cum possit sanare? Non hoc solum, inquit sanctus, sed omnes etiã alios

O o o

morbos

Angeli eos
cõsumant.Modò blã-
ditur, mo-
dò, feruit iu-
dex.Agathodo-
rus crucia-
tur.Mira eius
tolerantia.Reddit spi-
ritum.Iterum blã-
ditur præsesReddit ad
crudelitatè.Martyrum
alacritas.Psal. 67.
Martyres
diuinitus
curantur.Rursus blã-
ditur iudex.Carpus con-
stantia.

E. s. 28.

Amos 5.

S. Carpus
diuè cædi-
tur.Stupenda
eius patien-
tia.Pappulus fi-
lium.

morbos & affectiones insanabiles facile curauerit, qui Christum omni morbo medentem inuocauerit. Dixit autem Valerius: Videamus in praesentia id, quod dicis. Non ego, inquit Papyrus, aggrediar primus. Vereor enim, ne cum ipse omnia adulteres, miraculum adscribas daemionibus. Sed tui primum inuocent quem velint tuorum deorum, & tunc ego quoque ostendam Christi mei virtutem.

Frustra inuocantur falsi dii.

Est Sap. 13.

Crucis signo caecum illuminat.

Multi credunt in Christum.

Papyrus acerbissime flagellatur.

Iterum diuinitus sanatur martyres.

Mira cordi alacritas.

Immaniter cruciantur.

Tunc cum quosdam deorum cultores & sacrificos adduxisset Valerius, iussit suos inuocare deos, nullam, quae ad hoc faciat, omittentes artem, nec industriam, nec rationem. Illi autem, alius aliò accedentes, hic quidem Apollinem, ille autem Aesculapium, alius deinde alium inuocabat ex dijs adulterinis, impotentes in re, quae fieri non poterat, quòd ad homines attinet, inuocantes. Eratque res valde ridicula, & plena dedecore. Quid enim de viucentibus, magnus inquit Esaias, sciscitabuntur mortuos? Totus ergo dies praeterijt, & illi quidem rogabant, supplicabant, sacrificabant, rebus illis vanis perpetuo assidebant. Surda autem, surda erant: & ei, qui ex parte caecutiebat, nullum erat auxilium ab ijs, qui erant caeci penitus. Quid ergo Christi seruus? Simul cum carnis oculis animae quoque oculos ad caelum tollens, ad misericordiam suam inuocabat Dominum. Deinde quid? Crucis signum immittit oculis, manu tangit, & tactum lux est consecuta, & extinctus oculus facilius est apertus, quam si somno fuisset opertus: & quod maius est, eius, qui beneficio affectus fuerat, animae quoque ablata est caecitas, eratque credens, & veram lucem intuebatur, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: & simul etiam magna hominum multitudo deducta est miraculo ad agnitionem veritatis. Quem non haec mutassent, & effecissent quaerere & discere, quoniam is sit, qui tanta est virtute praeditus? Sed & si omnes, nequaquam quidem certe Valerium, immò eum etiam seipso fecerunt longe seuiorem, perinde ac si delectaretur errore, & nequaquam sustineret aperiri veritatem. Vnde etiam cum eius martyrem sublimem supra lignum sustulisset, verberat acerbissime, tales ei reddens remunerationes pro beneficio, quo eius affecerat affessorum.

Et flagellis quidem caedebatur pulchrè illud corpus: Papyrus autem non hoc male habebat, sed quòd non grauiora infligerentur tormenta, egeret ferebat: quomodo contra Valerius, victa videns sua tormenta à martyris animi magnitudine, dolebat & acerbè tolerabat. Adiecit itaque etiam alia: & ignem accendit eius lateribus: & iubet eum appeti lapidibus. Sed nec aduersus ignem se gessit martyr ignauè: & lapides veluti reueriti corpus, quod sic pro Christo torquebatur, aliò quidem iaciebantur, nequaquam autem in ipsum ferebantur. Cum ergo iam defessus esset Valerius, nec iam haberet, quod sanctis inferret ad supplicium, dabat tempus vibicibus, reputans fortasse, quòd si parum dimissi sic fuerint martyres, inflammati iam vibices eos grauioribus afficerent doloribus, & sic redderent molliores ad futuram quaestionem. Sed ij cum propè haberent medicum, propter quem plagas libenter accipiebant, non solum à doloribus, sed etiam à vulneribus liberati sunt simul cum cicatricibus, ne vllum quidem in se eorum ferentes vestigium. Quare seipsum imprudens feriebat Valerius, non martyres. Quo enim illi magis leuabantur laboribus, eo magis cor eius caedebatur: iraque, perinde ac ignis, eum accendebat.

Breue tempus intercessit, & rursus ille quidem praesidet in excelso tribunali, toro & caedem spirante ad spectu intuens, & per animae speculum, oculos, internam ostendens acerbiter, & nec pluribus quidem suis praebens adeundi copiam: illum autem tantum circumstant, quicumque erant ministri eius arrogantiae. Introducuntur autem viri praecleari, vel potius ingrediuntur prompto & alacri animo. Diceret eos vocari ad conuuiuium, non autem ad certamen. Et ille quidem videbatur, vel antè minas, eos esse territurus ipso solo ad spectu: & interrogabat, sententiae martyrum faciens periculum: & visione apprehendebat eorum mutationem. Tantum vero aberat, ut illi ita essent affecti, ut etiam ei exprobrarent tarditatem in ferenda sententia, & quòd non citò morerentur, valde agre ferrent: Cur, dicentes, & tibi, & famulis exhibes molestiam, nos quidem saepe adducens, postremam autem semper parcens sententiae, sperans fortasse fore, ut nos poeniteat, & persuadeas, ut à Christo deficiamus & veritate? Quod quidem tunc adspexeris, cum videris nos equè ac deos tuos, nullo sensu praeditos & surdos. Haec cum primum dixissent, murices quidem ferrei dispersebantur in terra: praecleari autem viri in eos nudi iaciebantur, & supini super eos trahebantur crudeliter: res ad cruciatum acerbissima, cum vel solum subijcitur oculis. Sed nec in hoc quidem Deus suos neglexit famulos: sed statim (oportet enim rursus aliquid dicere ex diuina scriptura) ascendit

dit inspirans in faciem eorum, & eos liberans ex afflictione Et protinus euantuerunt murices: & conseruati sunt ipsi illasi à malis. Hoc plane iudicem accendit ad furorem: & nouacula ad eò crudeliter martyrum latera laniabant, ut vtraque pars rursus egrediretur naturales limites, nempe & lictores in puniendo immisericorditer, & sancti in forti animo tolerandis molestijs.

Diuitius liberantur: vide supplicia.

Post haec rursus congregat bestias crudelissimas, & sanctis theatrum constituit, & ipse sedet spectator. Et cum in medium adduxisset martyres, in eos immittit vrsam: & cum putasset, simul atque fuissent immissi, fore, ut virorum praeclearorum corpora discerneret, vidit potius naturam animalium ratione carentium, admirabiliter docentem intelligentiam eos, qui sunt participes rationis. Vrsa enim, veluti reuerita speciosos eorum pedes, & pacem verè annunciantes, non solum nihil noxium, nec agreste fecit, nec, ut semel dicam, belluinum: sed ad eorum pedes procidit, & amice est amplexa. Nec hoc quidem sufficit insipienti ad dandam ei intelligentiam. Sed leo quoque protinus immittitur: qui ipse similiter, atque vrsa, diuini obediens nutibus, ijs, qui pro communi Domino grauius patiebantur, nihil omnino volens mali facere. Valerius autem, tanquam ipse seipsum conans superare in scelere, in lacum quendam noua calce & recens extincta, vel, ut melius dicam, accensa refertum, iubet sanctos immitti, & in eo degere tres rotos dies, tali modo inuictos moliens vincere impius. Sed frustra laborabat, aduersus verum Deum deupugnans. Nam diuina quaedam gratia, & virtus Christi aderat martyribus, qui propter ipsum erant in lacu, hebetans quidem calcis operationem, à malo autem illatos seruans athletas.

Vrsa manus fuit.

Item leo.

Mittuntur in calcem martyres.

Valerius autem quòd maiorem gratiam videbat apparere in sanctis, eò magis iracundia ferebat ipse iuueniliter, contendens stultus vel Deo esse fortior. Crepidis itaque ferreis, longis fibulis confixis, iubet calcari pedes martyrum, & calcatos illos sic curre, ut saltem viderentur victi in hoc certamine. Sed rursus quoque laborauit temerè. Quò enim magis noua excogitabat, eò magis diuina virtus adumbrabat sanctos, & ijs, quae inferebantur, reddebat superiores, & aduersus aspera & grauius efficiebat robustiores. Ille autem adhuc eos tentabat à sua traducere sententia, quibus sic aperte diuina opem ferebat gratia: & volebat eos sacrificare rebus abominandis: ad eò emota mentis erat impius. Cum ergo nesciret quid ageret, pudore iam affectus, & aperte superatus, accendit fornacem, quae multa alebatur materia: & in medium eius iniecit martyres. Illa autem protinus fuit extincta, & refrigerabat sanctos. Quo quidem tempore honestissima quoque Agathonica, quae erat verè soror martyris, diuini, inquam, Paphi, & flammam cum eis intravit, & certaminum, sicut etiam coronatum, fuit participes. Rursus ergo redierunt in custodiam: & rursus vacabant hymnis ad Deum & precibus.

Aliud genus cruciarum.

Agathonica soror Paphi.

Cum autem dubius esset animi iudex, nec vllum inueniret exitum, vix tandem eos condemnat, ut vitam finirent gladio. Ducebantur ergo martyres gaudio pleni ad locum consummationis, cum nec praecleara quidem Agathonica ab eis abscedere sustinisset. Deinde cum sanctas manus ad Deum sustulissent, non pro se solum preces fundebant, sed etiam orabant, ut sui occisores ab errore liberarentur, & conuerterentur ad pietatem. Sic gratiam suis referebant inimicis, eius, qui bonus est, discipuli, occisoribus suis precantes veniam eius, quod erant admissuri, facinoris: quibus alioqui ipsi magnam habebant gratiam, quòd per eos migrarent ad eum, quem desiderabant. Cum precati quoque essent ea, quae erant omnibus vitia, eis capita fuerunt amputata tertio decimo capite, & obrobis. Preciosas autem eorum reliquias, quae abiecte & contemptrim iacebant, Christianorum manus cum sustulissent, cum lampadibus simul & hymnis in loco insigni praeclearè deposuerunt, opes Christianis inuolabiles, malignis spiritibus flagellum terribile, & rorem omnibus agrotantibus & certam medelam: ad gloriam Dei patris & Domini nostri Iesu Christi: quem decet honor & potentia, cum sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

plectuntur capite.

Nota de reliquijs.

VITA S. MARTII ABBATIS, AVTHORE S. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO, DE

Vita Patrum. cap. 14.

13. Aprilis.

Matth. 5.

Ignoscere in se peccatis quam vile.

Matth. 6.

Ibidem.

Virtutes S. Martij.

Ephes. 6.

Cellam sibi in monte saxo condidit.

Matth. 6.

Durum stratum S. viri.

Efficacia Crucis & olei benedicti.

Monachos colligit.

Agnum nobis diuina pietas largita est beneficium, cum delictis nostris fieri precepit de remissione refugium, sine gligentibus ignoscamus, si indulgeamus laudentibus, si odientibus nos econtrario commodum benedictionis impertiamus, dicente Domino Iesu Christo: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus & persecuentibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in caelis est. Ecce quam magnam thesaurum congregat contemptus irae, recõciliatio damnati, remissio iudicati. Filium te Dei patris facit, coheredem Christi adscribit, caelestibus regnis habitatorẽ statuit. Vnde manifestum est oblita delicta eius in celo, qui delinquenti beneficium

veniam impertitur in seculo. Sic enim Dominici oris sententia prolata testatur: Si, inquit, dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & pater vester caelestis peccata vestra. Cum vero supplices famulos docet orare, ait: Sic enim diceris ad patrem: Dimitte nobis debita nostra, quemadmodum & nos dimittimus debitoribus nostris.

Igitur S. Martius, beatus Abbas, sanctitate praeclarus, diuinis eruditus studijs, huius sententiae bonum retinuit corde, vt libenter dimitteret delinquenti: & non solum ignouit noxam, verumetiam munere praebuit gratiam, ne in aliquo vilem redderet culpam personam. Sed ante de conuersatione eius pauca locuturi sumus, priusquam ad huius beneficium accedamus.

Beatissimus hic Martius, Aruernae vrbs Abbas, eiusdem territorij fuisse incola fertur: & a pueritia sua religiosam agens vitam, totum se Dei operibus dedicauit. Erat enim parcus in cibis, largus in cleemosynis, promptus in vigilijs, in orationibus valde deuotus, totis viribus luxuriam abstinentiae freno ac paritatis agone coercens, ne sibi aliquid subreperere posset. Non immerito Martius vocitatus, qui fortiter ac strenue pullulantes actionum mortalium cogitationes, gladio spiritus sancti in ipso dimicationis exordio succidebat, non surdus auditor exhortationis: Accingite vos armatura Dei, & gladio spiritus sancti, vt possitis ignita diaboli tela contemnere. Cumque ad aetatis legitimam perfectionem venisset, & tanquam sidus egregium in illa vrbe fulgeret, adhuc aliquid sibi deesse putans, haud procul ab ea secessit: acceptoque sarculo, montem lapideum caedere coepit: in quo cellulas sculpens, habitacula sibi parua fecit, scilicet vt arctius sobrietatis catena constrictus, facilius Deo omnipotenti precum thura, laudationumque holocausta super cordis mundi altare proferret, recolens Dominum dixisse per Euangelium: Intra in cubiculum, & clauso ostio, ora patrem tuum: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Sciebat enim angelicae sibi visitationis consolationem adfore, si se ab humanis ad spectibus longius amouisset.

In hac ergo rupe cauari montis, habitationi res necessariae preparabat, formans in antro ex ipso lapide scamnum & cellulam siue lectulum, in quo post laborem multum fessio corpufculo requiem indulgeret. Sed erant haec immobilia, quia ex ipso lapide incisae massae ipsi petrae inharebant. Nihil autem super eam, cum quiesceret, sternerat, sed tantum cum vestimento, quo indutus erat, decumberebat, non alios habens tapetes, plumellas aut stragula, quo haec operirentur: nihil enim habebat proprium, nisi Dei cultum, in quo indeficiens permanebat. Victum ei interdum deuorum largitio ministrabat. Denique aeternus Dominus, qui iugiter glorificat sanctos suos, coepit caeleste famuli meritum terrigenis declarare, vel qualis esset cultor. suae diuinitatis ostendere, dum ei curationum gratiam dignatus est impertire. Nam daemones de obsessis corporibus in nomine Iesu Christi verbo fugabat: venenum male pestulæ Crucis signaculo opprimebat, quartanis, tertianisve febribus infuso benedicti olei liquore medebatur: & multa alia beneficia populis, annuente largitore bonorum omnium, tribuebat.

Ad tanti viri famam coeperunt quidam ad eum confluere, gaudentes eius instrui disciplinis. Quid plura? Colligit viros, format monachos, efficit ad opus Dei perfectos: erat enim ei magna patientia, tantamque aduersus sustinendarum iniuriarum tela sum-

pserat bonitatem, vt putares eum lorica dulcedinis esse vallatum. Erat autem monachis hortus diuersorum olerum copia ingenti refertus, arborumque & fructuum, amoenus visui, & fertilitate iucundus: sub quarum arborum umbraculo, suffurrantibus auræ sibilo folijs, beatus senex plerumque sedebat. Quidam autem imprudens, & sine timore Dei, gulae circumscriptus desiderio, effracta sepe horti, furtiuo est ingressus ascensu, sicut Dominus exprobrat in Euangelio: Quia qui non intrat per ianuam, hic fur est & latro. Porro autem erat noctis tempus: (nec enim poterant haec nisi in nocte perpetrari: quia omnis, qui male agit, odit lucem) Hic igitur collectis oleribus, cepisque & alijs, atque pomis, oneratus fasce fraudis iniquae, ad aditum, quo ingressus fuerat, pergat, sed nequaquam reperit exitum. Grauiata onere conscientia terretur, & inter labores ponderum alta suspiria ducit, sustentatur interdum super columnas arborum. Circuit iterum iterumque omnem ambitum horti, & non modò ostium non reperit, verumetiam nec ipsum, quem inter nocturnas tenebras patefecit, aduertit ingressum. Torquetur vero, duplici cruciatus dolore, ne aut teneatur à monachis, aut à iudice capiatur. Inter has cogitationum faces nox ei elongatur, iubarque lucis desiderata non redditur. Abbas vero in psallentio noctem ducit, & vt credo, reuelante Deo, quae gerebantur, agnoscit. Et enim albescente iam polo, vocat Praepositum, dicens: Accurre velocius ad hortum: bos enim petulcus ingressus est in eum, sed nihil laesit ex eo. Accede nunc, & impositis necessarijs, dimitte eum: sic enim legitur: Bovi trituranti os non colligabis. Praepositus vero non intelligens quae narrauit, abijt vt impleret iussionem. Quem cum vidisset homo appropinquantem, proiectis in terram, quae sumpserat, fugere coepit, ac inter spinas & rubos caput immergit, & in modum porcorum aditum, vnde egredieretur, conatur aperire. Quem monachus apprehendens, ait: Ne timeas, fili, quia senior noster misit me, vt ducam te ab hoc loco. Tunc collecta monachus, quae ille proiecerat, tam pomam quam olera, imposuit humeris eius, & aperto ostio, dimisit eum, dicens: Vade in pace, & ne ultra repetas, quae ignauia comitante gessisti.

Ipse quoque Sacerdos, velut iubar veri luminis in orbe resplendens, infirmitatum morbida, virtutis efficacia pellebat assidue. Niuardus quidam diuturna febre detentus, dum aquas aestuans ab ardore haurit assidue, ab hydrope intumuit, ita vt tam venter, quam stomachus, in modum vesicae cerneretur extensus. In desperatione ergo pro tali infirmitate positus, deferri se ad sanctum beneficio plaustri deposcit. Denique eleuatur a lectulo, imponitur super vehiculum, atque ad cellulam sancti perducitur, deprecans humiliter, vt sibi Sacerdos Dei manus imponeret. At ille prostratus in oratione coram Domino, conuersus est ad infirmum, tactuque blandissimo eius membra contrectans, eum in contemplatione adstantium reddidit sanum. Nam ita fertur tumor omnis ante digitos eius aufugisse de corpore obsesso, vt nullum in eo vltimis agritudinis remaneret indicium. Haec autem à mei genitoris relatione cognoui, eò quòd ei fuerat hic Niuardus in amicitiae coniunctione deuinctus. Asserebat autem idem, vidisse se quoque sanctum, atque eius miracula expertum. Nam cum esset adhuc puer quasi annorum vndecim, ab illo tertianarum ardore febrium occupatur. Tunc amici apprehensum puerum duxerunt ad virtum Dei: erat enim iam senex, & proximus resolutionis diei, caligabantque oculi eius. Posita vero manu super puerum, ait: Quis est hic, vel cuius est filius? Responderunt: Famulus tuus est, nomine Florentius, Georgij quondam filius senioris. Et ille: Benedicat, inquit, tibi Dominus Deus, fili, & sanare dignetur languores tuos. At ille osculans manus suas, & gratias agens, abscessit sanus. Asserebat autem nunquam deinceps se in omni vita sua ab hoc contagio fuisse pulsatum.

Ipse iam aetate nonagenaria bono desudans certamine, consummato cursu vite, seruians in Deum fidem, ad illam coronam iustitiae, quam retribuit Dominus, commigravit. Dehinc cum summo honore ablutus, dignisque vestimentis indutus, infra oratorij monasterij est sepultus. Quòd autem beatus eius tumulus diuinis virtutibus illustretur, ipsa, quae assistit, caterua poterit contestari: quae cum infirmos mittit ad tumulum, extemplo incolumes domum remittit. Nam cum diuersis è partibus confluentes, defestentesque morborum genera, inibi capiant medicinam, frigoriticorum tamen nutantia tremore membra, saepius ad soliditatem integram restaurantur, tribuente hoc Domino nostro Iesu Christo, qui miraculis illustribus sanctorum tumulos glorificat. Ipsi gloria in secula seculorum Amen.

Iohan. 10.

Iohan. 3.

Fur diuinitatis puniatur.

Deut. 25.

Obseruata huiusmodi manitatem eiga furcibus.

Sanatur hydropticus.

Item febri-citans.

Obit vir Dei.

Miracula ad eius tumulum.

*Hermenigildi

VITA S. *ERMIGILDI FILII REGIS WUISIGOTTHORVM, PER D. GREGORIVM PAPAM

scripta, lib. 3. Dialog. cap. 31.

13. Aprilis.

Hermenigildum conuerit Leander Epif.

Mittitur in carcerem.

Communione Arriana respuit.

Perimitur in carcere.

Miracula fiunt.

*Recchardum

Recchardus rex ex Arriano fit Catholicus.

Iohan. II.

Scita illum custodia concludens, collum manusque illius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Ermigildus rex inuenis terrenum regnum despiciere, & forti desiderio cœlestis querens, in cilicijs vincularius iacens, omnipotenti Deo ad confortandum se preces effundere, tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi despiciere, quanto & religatus agnouerat nil fuisse, quod potuerit auferri.

Superueniente autem paschalis festiuitatis die, intempesta noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, ut ex eius manu sacrilege consecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Arriano episcopo venienti exprobrauit ut debuit, eiusque à se perfidia dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus, apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arrianus pater infremuit, statimque suos apparitores misit, qui constantissimum confessorum Dei illic, ubi iacebat, occiderent: quod & factum est. Nam mox ut ingressi sunt, securim cerebro eius infigentes, vitam corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere, quod ipsum quoque, qui peremptus est, in se constiterat deprexisse. Sed pro ostendenda vera eius gloria, superna quoque non desuere miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodia cantus ad corpus eiusdem regis & martyris audiri: atque ideò veraciter regis, quia & martyris. Quidam etiam ferunt, quòd illic nocturno tempore accensæ lampades apparebant: unde & factum est, quatenus corpus illius, ut videlicet martyris, iure cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater verò perfidus & paricida, commotus poenitentia hoc fecisse se doluit, nec tamen usque ad obtinendam salutem. Nam quia vera esset catholica fides, agnouit: sed gentis suæ timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta ægritudine, ad extrema perductus est, & Leandro episcopo, quem prius vehementer afflixerat, Richardum regem filium suum, quem in sua hæresi reliquerat, commendare curauit, ut in ipso quoque talia faceret, qualia & in fratre suis exhortationibus fecisset. Qua commendatione expleta, defunctus est.

Post cuius mortem Richardus rex non patrem perfidum, sed fratrem martyrem sequens, ab Arriana hæreseos prauitate conuersus est. Totam quoque Wuisigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, ut nullum in suo regno militare permitteret, qui regni Dei hostis existere per hæreticam prauitatem non timeret. Nec mirum, quòd verè fidei prædicator factus est, qui frater est martyris: cuius hunc quoque merita adiuuant, ut ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est, quia totum hoc agi nequaquam posset, si Ermigildus rex pro veritate mortuus non fuisset. Nam, sicut scriptum est, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert: hoc fieri videmus in membris, quod factum scimus in capite. In Wuisigothorum etenim gente vnus mortuus est, ut multi viverent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit. Hactenus S. Gregorius. Porro Sigbertus in Chronicis Anno Christi 583. scribit Hermenigildum filiam Sigberti regis Francorum duxisse uxorem, & per eam conuersum ad orthodoxam fidem (haud dubie opera Leandri Episcopi). Deinde anno Christi 586. Hermenigildum à patre damnatum exilio, & anno 589. in carcere securi occisum.

VITA

VITA LYDVVINÆ VIRGINIS SANE ADMIRANDA, AVTHORE F. IOANNE BRVGMANNO

Franciscano. Eam verò F. Laurentius Surius suo stylo contraxit, omisis, quæ sine historie detrimento omitti potuerunt, ne Tomus hic nimium excresceret.

PARS PRIMA.

CAP. I.

Lyduuina virgo in Comitatu Hollandiæ, oppido Schiedamensi traxit originem è domo valde religiosa. Eam autem Dominus suæ dulcedinis benedictione præueniens, à seculo nequam clementer eripuit. Patrem habuit Petrum, matrem Petronillam, qui labore manuum suarum victum sibi comparantes, mandatis Domini conuenienter viuere studebant sine querela, sicut & maiores eorum, à quibus orti erant. Petri enim parens Ioannes vir fuit vitæ laudabilis, rectus & timens Deum, & qui defuncta vxore permansit viduus, corpusque attenuauit inedia, biduanis ac triduanis ieiunijs hebdomadarum illud afficiens, eique esset non nisi panem & aquam præbens, Domino fideliter seruiens die ac nocte. Conitebatur semper peccata sua sabbati die, orabat multum, animi pijsimam suauitate liquecens, & sacrosancam Eucharistiam feruentissimo amore, decimoquinguesimo quoque die percipiebat. Maligni dæmones pijs eius studijs inuidentes, domunculam eius sæpè euertere nitentur: & si ei nocere non possent, interdum domesticos eius ceu canes rabidi, nimio eis iniecto terrore, è domo exturbabant. Porro huius Ioannis filius Petrus ex sua vxore Petronilla nouem proles sustulit, marces octo, foeminam vnam Lyduuinam. Solebat autem in partu non sine magno verbi discrimine Petronilla, & cum Lyduuinam gestaret in vtero, verebatur ne quid aduersi sibi ex partu accideret. Itaque obnixè rogabat Dominum, ut ipsi parienti propitius adesset. Adueniente partus tempore, Dominica Palmarum ingressa est templum: sed cum passio CHRISTI cantaretur, doloribus correpta, domum rediit, & mira facilitate filiam enixa est. Ea deinde baptismi vndis expiata, Lyduuina congruentissimum nomen accepit, quod potest Latine dici, latæ patientiæ. Reuerà enim, ut sequens docebit historia, tanta & tam multa perpessa est hæc sacra virgo, ut possit etiam ipsa cum Apostolo dicere, se adimplere ea, quæ defuncti passionum Christi in corpore suo. In ipsis adhuc posita incunabulis, diro torta cruciatu, post vagitus & lachrymas, non paucos egrebat calculos: & infantula, belli doli que ignara, iam poenis exercebatur, quibus ferendis etiam fortissimorum virorum animi plerumque succumbant: atque ijs ad futura certamina præparabatur. Cœpit deinde sub parentum domesticæ institutione, quantum tenera illa fert ætas, ea quæ Dei sunt studiosè addiscere, & lingua balbutiente incundo animo angelicam exprimere salutationem, sacra inuicere loca, imaginem matris Virginis ubi poterat officiosè salutare. Obiter hinc inferere libet, etsi fortassis videamur ab instituto deflectere, quid Schiedami gestum sit. Mercator quidam eò attulerat imaginem sanctissimæ Virginis, venditurus in nundinis Antuerpiensibus. Naui igitur eam imponit, nautæ se ad soluendam nauim comparant, sed eam nulla vi aut ratione mouere possunt. Aduolant multi ad nouæ rei spectaculum, stupent omnes, tandem suspicantur id fieri propter imaginem matris Dei, orant mercatorem ut propter miraculum iusto accepto precio à fabricæ præfectis, imaginem illic relinquat: assentit ille, tollitur imago, & reuerenter in æde beatissimi Ioannis Baptistæ collocatur. Crescit inde amor & deuotio propter imaginem, instituitur quædam fraternitas, & illo loco quotidiana matris Dei laudes celebrantur. Sed ad Lyduuinam reuertamur. Ea cum fere septennis iâ esset, coeuis sodalibus docilitate & pietate longissime antecederet: fugiebat lasciuarum puellarum consortia, respuebat ludos, Missa crebrò à matre, ut fratribus ientaculum aut quippiam eiusmodi afferret, clam ibat in

Necdum comperi Lyduuinam hanc, licet sanctissimam, Sanctorum catalogo adscriptam.

Lyduuinæ patria & parentes.

Auis eius.

Malignitas dæmonum.

Colof. 1.

Infantula adhuc diros patitur calculi dolores.

Miri quiddam de imagine S. Mariæ.

Pietas eius puerilis.

templum, & sublatis in cælum manibus coram memorata sacratissima Virginis imagine, ab intimo pectore ardentem proponebat precatiunculam. Quod si interdum obiurgata esset à matre propter longiorem moram, respondit ei: *Quæso bona mater, nè molestè feras. salutari enim speciosissimam Dominam nostram, & illa mihi blandissimè arrisit. Id audiens mater, conticuit, credens Dei spiritum loqui in puella. Accedente indè ætate, qua solet caro insolescere, videns Lyduuina totum ferè mundum in maligno positum, coætaneas quoquè puellas per abrupta ferri in discrimina vitiorum, nè candidam stolam, quam in baptismo acceperat, vel tenuiter inquinaret aliquolibidinis ardore, conata est fugere è medio iniquitatum. Horrabantur eam mundo detiti homines, vt viro nuberet, carnis delicias consecraretur, cumlandis opibus operam nauaret: at illa sic deprecabatur Dominum: Auerte à me, Domine Deus, vitiosum cuiuscunque hominis amorem, nec me sinas erga creaturam vllam vitiosè affici. Erat autem formosa corpore, statura eleganti, in tractandis rebus domesticis, tametsi duodecim annos nata duntaxat, sanè perita & exercitata, moribus commoda & grata admodum. Indè verò fiebat, vt etiam opulenti & honesti viri eam sibi à patre coniugem expeterent. Quorum ille precibus victus, cum esset ei domi curta supellex, tanquam inopiæ suæ opportunè consulturus, quasi gloriabundus proponebat hæc filiæ suæ. Illa verò sic respondit: Ego, mi pater, virginitatis thesaurum fero in vase fictili, quem propter mortalis hominis coniugium nullo pacto prodere vclim. Itaque oro te, nè mihi posthac sponsi vllam mentionem iniicias. Sub his illorum colloquijs aduenit mater, arcanorum filiæ suæ conscia, atque ad maritum: Frustrà, mi vir, de coniugio filiam appellas, à quo eius & ætas necdum satis matura, & Deo deuota voluntas abhorret. Vnicæ filiæ nostræ vnico Deo, si velit ipsa, potissimum consecranda est virginitas. His à matre dictis, Lyduuina constanter & verecundè, nec sine gemitu subiunxit: Nullus me mortalium eò allicere poterit, vt spontè nubam. Quod si vi coacta fuero, rogabo Dominum, vt eam corporis deformitate afficiat, quæ omnium animos facilè à me auertat. Id vbi accepit pater, deinceps nullam ei de matrimonio contrahendo molestiam exhibuit. Sciens autem Lyduuina se inter latrunculos versari, cœpit custodire vias duras, diligentius vitare hominum & puellarum conspectum, domi se continere, virginitatis propositum Domino gemebundis precibus commendare. Ità dum seculi fugit strepitus & vanitates, in solitudine accreuit ei simplicitas: in simplicitate deuotio, in deuotione feruor amoris diuini. Vt autem ad sancti spiritus maiora capeffenda charismata aptior fieret, castigans castigauit eam Dominus, & multiplicatæ sunt infirmitates corporis eius, vt acceleraret, accelerando Dominum quæreret, quærendo patrem inueniret, inueniendo Deum possideret.*

CAP. II.

ANnos igitur nata plùs minùs quindecim, ex diurno morbo admodum deformis effecta est, & decor faciei eius ad eò mutatus est, vt qui antèa impensè eam amaerant, iam illam aspernarentur, faciente id illo, qui pulchras animas amat etiam in non pulchris corporibus. Accidit autem, vt quodam die hyberno tempore, cum flumina iam glacie concreta homines per ea inambulantes facilè sustinerent, sodales virgines Lyduuinam, quæ tum recens conualuerat, animi causa inuitarent ad captanda quædam in aquis frigore constrictis oblectamenta, vt solent apud Batauos puellæ. Sed illa, vt quæ nunquam, instar Saræ illius, cum ludentibus se miscuisset, omne humanum solatium floccipendens, assentire illis noluit. At tamen illis perurgentibus, vt vel spectatum cum ipsis iret ad glaciem, tandem cessit, abiitque ad aquas glaciales, corpore adhuc parum firmo, aspexitque puellas fursùm deorsùm cursitantes, cum eccè paulò post vna ex puellis rapido cursu aduolans, nec se cohibere valens, in eam casu impingit, eamque in glaciæ fragmenta dirissimè prosternit, ad eò vt costa vna corporis eius frangeretur. Mox locus abit in lachrymas, existunt clamores, & quam iucundis animis eò adduxerant puellæ, eam suis manibus cognati reportant, desperata salute eius. Aegrè die illo è doloris sui lectulo surrexerat, & nunquã indè descensura incolumis, eò reducitur, Domino haud dubiè sic volente. Casus ille subitaneus magnæ omnibus admirationi fuit, & alij quidem atque alij aliter & aliter de virgine loquebantur: qui autem cordatiores erant, & vitam eius nouerant, dicebant Domini manũ id fecisse, quod etiam rei euertus cõprobauit. Interim verò vndiquaque accersuntur medici prece & precio, aduolant & chirurgi peritissimi. Sed neq; medici, neq; chirurgi quicquã possunt omni arte & indu-

Recusat nuptias etiam diuitem procorum.

Vita hominum conforia studio calitatis,

Tob. 3.

Horrendo casu grauis simè leditur

Nulla potest arte curari.

stra sua, vbi Dominus vulnerat, & solus mederi vult. Dolor autem virginis increfcebatur in pectore & sub costis innumeræ existebant perpeffiones, accedebat dirissimum apostema, iudicio medicorum fiebant semper posteriora deteriora prioribus, absumebantur exigua parentum facultates, tandem de vita puellæ desperabatur. Erat per id tempus in Hollandia medicus insignis Godefridus Sonderdanckius, pijs pauperibus valdè addictus. Is cum & audiisset & vidisset, quæ Dominus operari cœperat in virgine, Infirmas hæc, inquit, omnem nostram medendi vincit facultatem, & si ea curanda vel aureos possimus lucrari montes, omnem ludemus operam. Meo quidem iudicio author naturæ DEVS talia operaturus est in hac adolescentula, qualia fortassis hæctenus comperta non sunt. Atque vtinam efficere possim, vt mea filia iure diceretur: libens ego eo nomine tantum darem auti, quantum est pondus capitis eius. Sic ergò omni medicorum solatio destituta virgo, sola spe opis diuinæ nitens, diro eam excruciante apostemate circa costas, sine vlla requie huc & illuc se versabat. Consolabatur filiam grandæuus pater, vt poruit, sed doloribus augmenta capientibus, augebantur simul virginis gemitus sanè miserandi. Erat ei iam angustus locus omnis, vis nimia doloris animum prope absorbebat. Tandem immodico victa cruciatu, suũ penè impos, è lectulo se deiecit in sinum patris. Indè disruptum mox apostema est, & humor ex eo profluens, cum alitundè non posset, per os cum vomitu tanto cum dolore erupit, vt omnibus membris puella discerpi videretur, omnesque tanquam ilicò morituram lugerent. Tum verò aduertere cœperunt domestici eius, solum Deum opitulari ei posse. Certe si quis tunc videret miscellam adolescentulam cunctis viribus destitutam, membrorum omnium officio orbata, genibus & manibus instar monstri cuiusdam humi reptantem, nunc truncò, nunc scabello per domus angulos se promouentem, interdum instar vermiculi sese agitantem, non posset abstinere à lachrymis. Quis verò sine dolore aspiceret puellam antèa cunctis amabilem, modò contemni ab omnibus? Omnem eam abominabatur anima eius. nam si vel parum sumeret, mox cuomere cogebatur. Potum quoquè licèt magni precij prorsus recusabat. Fastidiosus stomachus, vt solent prægnantes foeminae, sæpè ex lebetibus tepidam, quandoquè è canalibus putentem aquam expectens hauriebat. Stomacho vacuo aut exiguo, aut penè nullis ei somnus erat. Vnicum ei solatium, per singulas noctes lachrymis rigare stratum suum, ab omnibus pro monstrosa haberi, à sodalibus puellis derelinqui, cum percussio Iob Deo gratias agere. Qua verò spiritus amaritudine, quantis corporis cruciamentis, quanta vtriusque hominis deiectione tres primos annos exegerit, soli Deo notum est, & quibus hoc ei placuit reuelare. Qualis autem fuerit in oculis Dei, vel hinc liquebit. Corrixabantur quandoquè inter se duo viri in platea, à verbis iam ventum erat ad verbera. Alter autem vel metu, vel imbecillitate fugam capeffens, in domunculam, vbi Lyduuina decumbebat, se recepit. Sequebatur alter furibundus, & districto casu quærebat ex matre Lyduuinæ, vbi esset hostis suus. Negante illa non absque tremore cum illic esset, irrumpit instans in cubiculum Lyduuinæ, sciscitatur num ibi sit. Respondet virgo: Puto cum huc esse. At ille tanquam lumine orbatus, circumpiciens vndiquè neminem videt, factusque mitior ex verbis virginis, abscedit. Abijt & alter, gratias agens quòd seruatus esset. Mater autem virginis, putans eam virum prodidisse responso suo, obiurgauit eam, etiam alapam addens miseræ. At illa patienter ferens, sic ait: Credebam ego, mea mater, posse veritatem conseruare virum, qui ad me confugerat. Hæc vbi dixit, mater conticuit. Hoc initium signorum fecit in sponsa sua Dominus IESVS.

CAP. III.

Porrò humor noxius apostematis per corporis membra se diffundens, diuersas pattulit virgini ægritudines, molestas valdè. Computrescebant apostemati vicina membra, marcescebant propinqua corporis intestina, vermes horridissimi modo quodam inaudito è profundo corpore emergebant, quorum erat multitudino ingens, & tanta sæuitia, vt corrosis visceribus, tribus locis ventrem eius dirumperent. Erant foramina illa forma orbiculari, colore atro, imagnitudine fundi scutellæ communis. Vermes indè erumpebant quandoquè centum, nonnunquã ducenti, vt plurimum amplius centum quotidie. Aspectus eorum sanè horrendus, color cinericius, materia aquata, crassities instar extremæ partis fusi vitatoris, longitudo qualis est articuli in digitis. Nè autem vitalia membra suo more excederent, malagmate quo-

Miserandū in modum perpetuò cruciatur.

Vide tristè spectaculū.

Iob i. & 2.

Hostis non videt hostē suum.

Varij in virgine corpore existunt morbi.

Nota de vermibus.

quodam, ex adipe frumenti, melle optimo & pinguedine caponis confecto, & ad foramina illa apposito eliciebantur. Sed priusquam prodirent foras, per omnia vitæ vitalia membra peruagari putabantur. Referam obiter, quod tum accidit. Erat Schiedami vir diues, conuiuium opiparum instructurus. Itaque præter alia animantia, etiam capones benè pingues sibi comparauerat. Rogat illum Lyduuina egen-tissima, primò per nuncium, inde per seipsam, vt parum aliquid sibi de caponum pinguedine impertiat, qua vermium rabiem, ventrem ipsius rodentium, sedare possit. Negat homo ab omni humanitate alienus: ait mendax, capones suos macie affectos. Tum illa, Rogauit te, inquit, & repulsam patior. Oro Deum, vt catus deuoret, quod miserimæ mihi dare non vis. Et ecce aduenat lautissimi, vt putabatur, conuiuij dies, parantur capones, extrahitur adeps, conduntur omnia in promptuario: crastino manè, quod accuratius seruatum credebatur, totum cernitur tanquam à bestiis lacèratum. Cogebatur autem Lyduuina à diuitibus emendicare eiusmodi alimoniam, qua sæuissimi vermes nonnihil competcerentur. Deindè verò etiam dextra scapula eius putruit, ita vt non nisi colligata fascijs vel mappulis, in aliam possit verti partem absque membrorum dissolutione. Itaque vsque ad supremum vitæ diem supina iacuit in lectulo, vt possit etiam commodius intueri cælum. Membra omnia, dempto capite & brachio sinistro, tanta erant debilitate deiecta, vt ea mouere non possit. Dextrum brachium eius ignis, quem sacrum vocant, vsque ad ossa consumpserat, idque multo tempore vno tantum neruulo hærens, reliquo corpori cohærebat. Caput eius dolorum aculeis & malleolis compungebatur, frontem fissura longa & lata atque flexuosa deformabat. Mentum quoque ad labrum vsque fissum erat, & concreto sanguine tumidum, ita vt non raro liberè eloqui non possit. Oculus alter penitus cæcatus erat, alter lumen naturale sine effusione sanguinis nouoque cruciatu ferre non potuit. Facies interdum tumebat, dolebant sæpè dentes per hebdomadas, interdum menses perpetuos, tanta vi & importunitate, vt ad insaniam propè eam adigerent. Guttur non raro angina, aliisque morbi anonymi infestabant, adeò vt nonnunquam corpus Christi deglutire vix possit. Tantis manabat sanguis ab ore, naribus, auribus & oculis eius, vt horrorem afferret aspectantibus, & pijs lachrymarum riuiolos exprimeret. Vomebat sæpissimè rubram aquam tanta copia, vt plerunque mense vno vas indè impleri possit, quod à duobus viris portaretur. Rogata à curiosis, vnde tantus in ipsa existeret humor, nihil alimonie fumente, respondebat: Et vos mihi dicite, viri sapientes, vnde viti tantus liquor, quæ hyeme prorsus arida videtur? sicque sapienter indocta doctis faciebat satis. Pulmonis quoque & hepatis particulas reiciebat, vbera eius ineffabilibus pustulis & apostematibus, sanie interdum fluentibus, torquebantur. Calculo, instar columbini oui magno, dirissimè afflictabatur, ita vt sæpissimè & sensu & loquela destitueretur. Hunc verò dicebat sibi potissimum mortem allaturum. In communibus Domini flagellis & castigationibus, quibus interdum Hollandia laborabat, hoc Lyduuina tanquam peculiare munusculum diuinitus obtingebat, vt cuiuscunque morbi vel pestis primitijs ipsa afficeretur. Magna intestinorum pars diu ante oculos eius è corpore pendula eminebat: itaque marcescente inferiori corporis parte, ventri sacculus lana plenus supponebatur, nè prorsus effluerent. Tibiarum & pedum priuata sensu, vitam miserabilem multis egit annis. Quod si interdum supra naturam breuissimo temporis spatio diuinitus sensus eis redderetur, id non ad solatium, sed ad noua dolorum genera excipienda mira dispensatione fiebat. Omnis generis febrium, sed diuersis temporibus, paroxysmos patiebatur. Hæticam, tertianam, quartanam perpeti, familiare ei fuit: nunc simplici, nunc composita, modò ephemera vel quotidiana, modò acuta fatigari, ludus quotidianus putabatur. Et nè singulis immerer, non erat vllum in corpore membrum, quod inauditis non esset doloribus obnoxium. Nullum apud medicos morbi genus extat, cuius ipsa expers fuerit. Nulla in venis eius sanguinis gutta fuit, quæ Domini virgam paternè castigantis non senserit. At tamen horum morborum quidam ad extremum vitæ tempus permansere, quidam ad certum annorum, mensium, hebdomadarum, dierum, horarum spatia durarunt. Porro annis triginta & octo corporis nulla ei erat prospera valetudo, sed interior homo gratia Dei erat locuples. Accidit autem, vt in principio infirmitatis suæ humanum quiddam obreperet illi. Audiuit tum fortè à sumpto cibo ridentes & iocis ludentes puellas. Itaque oblita sui, cœpit flere amarissimè, quod ceu compedi-

Vlrio diuina in hominè inhumanum.

Nullum ferè membrum mouere potest.

Immanissimi dentium dolores.

Vomitibus mirabiles.

Calculus ingens.

Omnis generis febres eam cruciant.

38. annis agrotat.

ditibus vincita, à coeuis puellis prorsus neglectui haberetur. Potest facile venia dari tam durè flagellatæ, & necdum spiritus uisione delibutæ. Et primis quidem annis quatuor afflictionis suæ, secundum exteriorem hominem patiebatur inuita, eratque ei molestum, quicquid cerneret. Cùm sic autem lachrymaretur, vetuli parentes nitabantur consolari eam: quædam etiam adolescentulæ, & cognati atque propinqui animabant eam, sed consolatores onerosi omnes illi: solus ille, qui percusserat, etiam mederi debuit dolori eius: quod vt fecerit, iam dicemus.

CAP. IIII.

ERat tum quidam vir Dei, Ioannes Pot. Is tanquam à Deo missus, venit ad eam, cœpitque eam hortari ad patientiam, commemorare ei CHRISTI passionem, humilitatem, labores & sudores: inuitare, vt nocte ac die quoad possit in ijs meditando versaretur. Promisit illa se sic facturam, & tentabat quidem sensim animo versare vitam & passionem Saluatoris, sed quod necdum in ollulam suam missa esset farinula Elisei viri Dei, qui CHRISTVS est, amara & insipida erat omnis eiusmodi cogitatio. Rediturigitur ad lamenta & querimonias, quippe mors erat in olla. Redit etiam ad illam CHRISTI sacerdos Ioannes Pot, percunctatur quantum in libro charitatis profecerit. Respondet illa: Tu quidem, mi pater, ad optimum me studium hortatus es, sed mihi incompertum. nec finit dolorum acerbitas sapere, quicquid de Domino IESV cogitandum suscipio. Ille verò cernens eius bonam animi voluntatem, gratulabundus ait: Labor improbus, charissima filia, vincit omnia. Oportet aliquam tibi vim adhibere: frangas testam, & peruenies ad nucleum. Persecuera, & vices. Illa autem dicente, inmodicos corporis & animi cruciatus id non sinere, vir Domini eam egregiè animabat, multis modis eam confortans, hortansque vt contemneret sodalium inepta gaudia & oblectamenta breui peritura, formam corporis pro nihilo putaret, rediret in memoriam eorum, quæ passus sunt sancti martyres, quam multi iocis, diuitijs & voluptatibus sponte sua caruerint, solo Christo contenti, apud quem nunc summis opibus, honoribus, gaudijs & delicijs sine fine perfruuntur. Sed quia nihil, inquit, poteris viribus tuis, CHRISTVM aspice pendentem in cruce, & veritatem doceberis: CHRISTVM audi, & sapiens eris: CHRISTVM tolera, & requiem inuenies: CHRISTVM imitare, & refectione suauissima perfrueris. His auditis, cœpit sancta virgo manum mittere ad fortia, cœpit intellectu & affectu sentire passionis torrentem. Porro autem tertio ad eam venit sacerdos Ioannes Pot, afferens sacrosanctam Eucharistiam, vt solet ad egrotos, qualis illa tunc erat. Cùmque eam ei præbuisset, sic locutus est: Hactenus ego te incitare conatus sum ad commemorandam passionem Domini tui: iam verò ille tibi loquetur. Quod si fortiter & constanter ei obtemperaueris, erit merces tua magna nimis. Vix ille verba finierat, & in tantas virgo prorupit lachrymas, vt diebus quindecim vix eas potuerit cohibere. Ab eo die crescente morbo confirmabatur spiritu, amarum omne ei dulcescebat, nec quicquam iam sapiebat, nisi solus Iesus, & hic crucifixus. Itaque passionem eius in septem distinguebat partes, nec vllum temporis punctum sine eius commemoratione abscedere patiebatur: adeoque in hac se exercerebat, vt crebrò nocte ac die vigilans, horologium exactum animo circumferere videretur. Ex ardenti autem passionis Christi meditatione adeò inflammata fuit, vt non se, sed Christum Dominum in se pati diceret. His igitur docta exercitijs, creuit in vtroque homine, donè octauum iam suæ agrotationis attingeret annum. Magis autem magisque corporis putredo & vermium scaturigo aucta est, corporis viscera plus plusque marcescebant, & doloribus innumeris virgo afflictebatur. Sed hæc omnia ferebat patientissimè, & in summis doloribus, qui sæpissimè dentium stridorem ei exprimebant, non solum gratias agebat Deo, sed cosipfos cruciatus angere potius, quam minui perorabat: nec vna saltem Angelica salutatione ea quæ patiebatur depellere, sperauisset, voluisset, parata prorsus in flagella Domini. Quodam Bacchanalium tempore, quo solent homines comestationibus & comotationibus indulgere, ipsa Christi passionem commemorans, simulque Christiani populi multam ingratitude considerans, ait ad Dominum: Deus omnipotens & clemens, oro te, vt nouo quodam cruciatu declares, castigationes has, & flagella, quæ patior, te permittente & immitente mihi accidere. Mira res. Tantis in alterum eius crus inuasit dolor, tantaque patiendi materia ab illo die vsque ad Pascha, vt deinceps ausa non fuerit tale quippiam ea instantia petere à Domino, vti accepi ab eis, qui familiaritè ei ad mortem vsque adha-

Ioannes Pot, venerandus Christi sacerdos.

4. Reg. 4.

Optimè eam instruit Ioannes Pot.

Mirè commouitur supra Eucharistia.

Passionem Christi afflicte commemorat.

Eius eximia tolerantia.

adhæsere. Dixi iam antè, in corpusculo suo præfensisse eam flagella, quibus Dominus populū eius regionis castigaturus erat. Imminente igitur peste quadam, illa tanquam sedula mater, inter iratum patrem & reos filios mediam se interponebat. Itaque mox bino percussa est vlcere, in gutture & sub corde. Illa verò gratias egit Deo, & ad sacrosanctæ Trinitatis honorem, petijt etiam tertium adiungi. Confestim autem in gena apparuit vlcus, quo illa summoperè lætabatur. Ex his vnum vlcus, cæteris curatis, perpetuò ei inhæsit.

CAP. V.

Vir febres
eam vexa-
runt.

Febrium, quæ ei familiares erant, vt diximus, iste ferè modus fuit: Principiò inuadebat calor quidam gravis & innaturalis. Hunc mox sequebatur frigus immane & horripilatio: deindè mutato ordine, præcedebat frigus intolerabile, idque molestissimis ardoribus claudebatur. Erat autem tanta harum febrium vis, vt durante paroxysmi æstu, mentis impos fieret, nec quicquā loqui posset. His febribus, tanquam in camino ignis, supra quàm dici queat, dilectam sibi virginem probabat Dominus. Amici autem eius, cum cernerent augeri cruciatus eius, rursus medicos consulere voluerunt. Peruenit autem ad Margaretam Hollandiæ Comitissam fama patientiæ eius. Illa medico suo accito, properat ad eam, videns eam, eiusque tugurium, paupertatem, dolores & cruciatus, totis visceribus commouetur. Accedit medicus Godefridus, arte sua quàm potest reuerenter extrahit è corpore intestina eius, marcida ponit seorsum, saniora reseruat, comperitque è spina dorsi emergere vermes, quos diximus: causam illam dicit, quòd nullis falsis multo tempore vsa sit. Addit etiam, breuè illam hydropè laboraturam, ac deindè nullo vel liquore vel potu vsuram, sicque factum est. His ita gestis, abscedit medicus, partim dolens, quòd curare eam non posset: partim gaudens, quòd cerneret se de illa vera prædixisse, putà quòd magna & inaudita in illa facturus esset Dominus. Permulti indè mori sunt etiam in locis lōginquis, vt eam inuiserent: inter quos venit etiam herbarius quidam peritissimus, qui se putabat aquis distillatis aliquid effecturum in illa. Sed cum ingenti studio vnum fortè vitulus curaret, mox turgente hydropisi in parte illa, fiebant postrema deteriora prioribus. Virgo autem patientissima, licet sciret à Domino fieri quæ patiebatur, nè tamen sibi præfidere, aut Dominum tentare videretur, omnia tacita perfererat: sed post omnem humanam industriam auctis doloribus, mente redibat ad eum, qui mēdendo vulnerat, & vulnerando medetur eis, quos amat. Hoc sanè admiratione dignissimum est, quòd

Hæc imposita
sunt
apud homi-
nes, sed post
sibi a apud
Deum.

Miraculum

Lyduuina amplius triginta annis non tantum comedit panis, quantus viro sano ad vitam sustentandam triduo sufficeret: nec plus dormiuit, quàm satis esset homini incolumi trium noctium spatio. Porro toto illo tempore, quo viscera eius computruerunt, & vermes è corpore eruperunt, nullus prorsus ex ijs foetor extitit, tamesi domus eius humilis erat, cubiculumque sepulcro similis, quàm conclauis. Totidem annis terram non attingit pedibus suis, & sicut multis annis nihil sumpsit alimenti, ita nihil quicquē superflui à se reiecit. Iacuit immota & supina in lectulo, nec solis, nec lucis, quamdiu iacuit, luce perfruita est. In ipsis agrotationis eius primis annis interdum sumebat valde exiguum pomi fragmentum, idque prorsus insipidum. Quod si nonnunquam buccellam panis cum paruissimo lactis aut ceruiciæ liquore deglutire vellet, fiebat id non sine multo dolore, multaque difficultate. Postea verò illo qualicumque relicto alimento, parum cinnamomi aut è dactylo, idque rarissimè, capiebat. Tandem omni cibo abstinens, tota hebdomada per exiguum sumebat vini diluti, admixto saccharo: Instillari potius diceret, quàm bibi tantillam potionem. Cum autem essent parentes eius inopes, sæpè aquam fluuialem sibi offerri iussit, facileque interno scere potuit, num è fluxu an refluxu hausta esset. Ob vicinum verò maris sinum importunitate ventorum aqua fluminis salsetine maris inficiebatur: sed efficiente Domino, adeò dulcis fiebat contra naturæ morem, vt tanquam vino condito illa aliquandiu vteretur. Propter hanc autem cibi abstinentiam somno quoque illam deserente, in solitis precibus & exercitijs spiritualibus non parum cœpit impediri, idque potissimum sub Missæ sacrificio, cui toris viribus etsi corpore absens, tamen spiritu præfens adesse nitebatur. Consuluit igitur confessarium suum, quid agendum putaret. Sentiens ille, vt vir prudens, retri demonis nequitia id fieri, vt eam à meditationum fructu retardaret, eamque quo plus resisteret, eo magis diuexari, suavit vt quando cunquē somnus obreperet, illi indulgeret. Illa volens parere consilio eius, acquieuit. Superuenit interim eximia Paschæ solennitas, & ecce supra modum infestatur à somnolentia. Tum illa ob reuerentiam festi,

festi, capite & manu, quam mouere poterat, illam discutiens & repellens, dæmonem in turpem fugam compulit. Atque ab illo die vsque ad supremum vitæ diem permansit sonni expertus. Confluxere autem plurimi ad visendam eam, sed alij pietate, alij curiositate & malevolentia ducti. Extrinsecus autem nihil videbatur in ea, nisi vas lacerum atque confractum, vas monstruosum, & quædam mortis imago. Sciscitabantur curiosi, proterui & scioli, vadè in ea febris materia esset, quæ nihil sumeret alimenti. Eos virgo pudibunda nec fugere poterat, nec fugare. Tribuebant illi, quippe homines animales, spiritum non habentes, opera Dei naturæ potius, quàm gratiæ: & cum viderent eam in obscuro tuguriolo decubentem, procacissimè garriebant eam voracem esse, merobibulam, dæmoniacam & id genus alia. Qui autem saniora essent in oculis nostris. Ità illa beatà virgo odor fuit vitæ bonis & sanis, odor mortis malis & peruerfis, iacens in humili tugurio, peritidè vt sanctus Iob olim in sterquilinio. Etsi autem tamen pulmōnis quàm hepatis & viscerum atque intestinorum vitales partes partim in ea emarcuerant, partim diro vomitu reiectæ erant, nullum tamen de se reddebant foetorem, immò verò odorem aromaticum ex ijs haurire licebat, sicut testantur illi, qui suis eas manibus contrectarunt. Sed cum multi homines pij vtriusque sexus eas particulas vomitu reiectas videre, contrectare, olfacere cuperent, verita illa nè ob hominum applausum perderet thesauros gratiæ, tandè pati noluit, vt quicquam ex ijs, quæ ab eius corpore prodirent, reseruarietur: sed omnia terræ infodidit.

Multi non
eorum ani-
mo vident
eam.

Quorundā
malevolentia.

Iob 2.

CAP. VI.

Mater eius Petronilla, cum iam senuisset, in morbum incidit: Dolens autem se a adolescentiæ tempore parum fructuosè exegisse, demum in hæc verba prorupit: En morior paupercula, quæ nihil boni fecerim cunctis diebus vitæ meæ. Sed si tu filia mea pro delictis meis velis intercedere, lata moriar. Respondit illa propensissima erga matrem animi pietate & benignitate: Forti animo esto, mater mea. Propè est Dominus, qui non despiciet contritum & humiliatum cor tuum: Mea verò omnia, labores, dolores, vlcera, plagas, tormenta, vigiliæ, precationes & exercitia libens tibi impertior. Ea re mirificè exhilarata mater eius, migravit ad Dominum. Lyduuina verò, tanquam iam omni nudata merito, cingulum quoddam crasium, latum & hispidum, ex equorum confectum pilis sibi comparat, coque vsque ad mortem marcidum corpusculum stringit: exiguum substantiolam, quam mater ante obitum ei commiserat, distrahit, distractam pauperibus erogat. Omnibus erogatis, ipsa manet egentissima. Adhuc relicta ei erat culcitra: eam quoque zelatrix pauperis pueri IESV, in stabulo nascentis, tolli iubet: quæ tamen sub putrescente corpusculo eius iam putrescebat, & eius plumæ ita inhærebant virginis corpori, vt absque nouis dolorum stimulis indè auelli nulla ratione possent. Ea ablata, suppositus est corpusculo eius tam miserabili durus asser, impositis ei paleis, atque in eo decumbebat supina, nunquam dormiens. Hæc verò quis sicis commemoret oculis? Asser durus, lignum in quo pependit nudus sponsus eius: dolores perpetui, ex tali strato nascentes, vulnera eius illi egregiè representabant. Per id tempus fuit hyems longè asperissima, quæ hodieque ob diuturnum gelu prolixa dicitur. Videre tum licebat virginem pauperulam decumbere in frigore & nuditate, ita vt sæpissimè extremitates corporis partes obrigerent, mediae nullas haberent vires. Plumæ respuebat tumens hydrops, operimenta duplicia negabat paupertas, nè visitaretur ab amicis, impedimento erat refrigerens multorum charitas. Interim tam immani virginis corpusculum constrigebatur gelu, adeò & liuore & tumore debilitabatur, vt vix ita post serulo pacto calefieri, vt ad pristinas ægritudines reduceretur. Non rarò genis inhærebant guttæ sanguinis, ab oculis manantes. Non dubium, quin è vita abitura fuerit, nisi Dominus inter tot mortes inortuam conseruasset. Si quid ei datum esset, eo non indigere se formidans, mox magis egentibus pro suo iudicio mittebat. Erat tum quidam vir insignis, fama celebri, & vita inculpata, Deum timens, & quem multo reuererentur. Vuerboldus is dicebatur: Cum autem in solennitate Dominicæ annuntiationis mysterium incarnationis Christi animo reuolueret, idemque faceret Lyduuina virgo, vterque in spiritu sibi inuicem innotuit, adeoque coniuncti sunt, vt cum postea ad se redirent ab illo mentis excessu, admodum cuperet nōsse vterque, quis esset quem in illo raptu vidisset, & quonam loco degeret. Perlata est interim

Mater eius
moritur.

Afflictum
corpuscu-
li cingulo
aspero cru-
ciat.

Obserua-
hæc.

Asperissima
hyems dicitur
patitur.

Vuerboldus vir piissimus venit ad cam.

fama Lyduuinæ ad Vuerboldum virum Dei, isque sine mora ad illam profectus est. Veniens autem ad domum eius, vidensque egestatem, & tumentem, fissam ac liuidam faciem, corpusculum putrescens, nec tamen male olens, scatens vermibus, & suaues spirans odores, lachrymatus est vir piissimus. Deinde de rebus diuinis suauiter cum illa conferens, ad extremum didicit summam eius inopiam. Itaque miser-tus eius verecundiæ, triginta argenteos ei dedit: molestæque ferens ciues vrbis illius nulla humanitate affici erga tam miserè afflictam, tanquam Eliæ zelo accensus, sug-gestum ascendit, miroque seruore ad illos concionatus est. Sape autem venit postea ad virginem vir sanctus, sciens Deum in ea mirabilia operari, dixitque de illa: Ma-gnum reuerà & amplum hæc virgo fundamentum posuit, cuius structura haudqua-quàm poterit breui spatio absolui.

Eius de illa sententia.

CAP. VII.

Comitis Hollandiæ humanitas erga patrè eius.

Post eas, quas diximus, ærumnas accreuerè virgininouæ molestiæ ex patre vi-duo, grandæuo, edentulo, quem & paupertas premeret, & ætas non sineret labore victum sibi parare. Cuius singularis religio ex hoc animaduerti po-resset, quòd cum esset valdè inops, noluit ex illis accipere, quæ filia quotidie dabantur. ait enim: Non licet seni huic deuorare pauperis filia elemosynas, quæ precium sanguinis sunt. Sufficit mihi paupertas mea, vt CHRISTVM lucrificiam. Venit interea Comes Hollandiæ Vuilhelmus Schiedamum, audiensque Lyd-uuinæ res, accito ad se patri eius dixit: Pro filia tuæ reuerentia pete à me quod vis ad sustentationem senectutis tuæ. Respondit ille: Mundi opes, illustri Comes, hæc-tenus nec habui, nec habere cupio. Duodecim aurei sufficerent mihi, si illos haberem. Comes autem aduertens hominis simplicitatem, iussit ei numerari duodecim aure-os coronatos annuos, libenter duplo plus daturus, si senex voluisset. Ille gratias agens Comiti, orabat DEVM pro illo, & si quid superesset de illa pecunia, dabat paupe-ribus liberaliter. Etsi autem decrepituus erat & tremulus atque cæcutiens, tamen frequentabat templum. Orabat Lyduuina vt maneret domi, sciens ei periculum imminere. Cùm enim aliquandò se conferret ad vespertinas preces, obuiam eive-nit fatan sub viri specie, atque ad illum: Quorsum tendis? Eamus parumpèr extra portam animi causâ. Credidit homo simplex, stoli ignarus, iuitque cum illo: sed vbi extra urbem ventum est, miserum senem pestilens impostor in foueam aquis ple-nam impulit, & enanuit. Non tamen senem neglexit Deus. Auriga quidam eius nutu via non trita ducens currum, venit ad locum, vidensque summum pauperuli senis periculum, extraxit eum ex aquis, curruque impositum in opidium in uexit. Interim fa-ma volat ad Lyduuinæ aures, patrem in aquis præfocatum: quod eius animum dire-afflixit, sed mox ille dolor gaudio mutatus est, patre viuo redeunte. Alio tempore cruentus dæmon virginem flammi exurere conatus est. Frater enim eius ad angulum lectuli eius incautè candelam posuerat. Ea, Lyduuina CHRISTI passionem medi-tante, neque id sentiente, decidit in palæas. Sentiens tandem crepitantes flammâs Lyduuina, cùm nullus adesset qui opem ferret flammis vndique cineræ, sinistram ex-tendit manum, eaque conterens ardentem materiam extrinxit, nihil prorsus adu-sta manu. Postera lucemirati omnes, valdeque perterriti ob tam præfens discrimen, gratias egerunt DEO, qui virginem seruasset illæsam. Homines pij & religiosi vi-dentes eam tam inuitatis affligi modis, non dubitabant quin etiam diuinis frue- rerur consolationibus. Itaque dicere ei solebant: Non ignoramus, soror charissi-ma, inter hæc tam aspera flagella spiritalia tibi non deesse munuscula. Illa respon-dit: In insipientia mea dico vobis fratres mei, interdum diuinitus me qualdam vñctiones percipere: neque enim possem durare misera catula, sine micis cadenti-bus de mensa dominorum meorum. Nec tamen dicebat, quales illæ essent vñcti-ones. solis enim domesticis quibusdam, iisque cum primis religiosis, magisque fa-miliaribus, parè tamen, indicare solebat diuina charisimata, quantum vel gloria Dei, vel fraterna charitas poscere videretur. Interdum verò terralibat consolatio-nes suas pius Dominus, quo nihil poterat vngini durias acciderè. Tunc illa sic in-acerrimis corporis doloribus derelicta, post omnia sua exercitia, vt tempus fructu-ose deduceret, loquebatur Angelo suo tanquam illum præsentem cerneret, suauiter inquitrens quò abisset dilectus suus, cur sic miseram derelinqueret, ipsius umbre languentem, & charitatis eius iaculo confixam, multa que id genus alia, piissimum & feruentissimum cordis eius erga Deum amorem spirantia, Orabat etiam Angelum,

Malignissi-mi dæmo-nis nequitia.

Insigne mi-raculum.

Vt se gesserit, diuinis consolationibus destituta.

vt

vt saluaret dilectum suum, saluaret sanctissimam matrem eius, omnes beatos angeli-cos spiritus, patriarchas, Apostolos, martyres, confessores, virgines, denique sanctos omnes. Hoc pacto deducebat tempus, cùm deesset cælestis consolationis manna, ex-citabatque sese ad constantiam & patientiam.

CAP. VIII.

Porrò autem etiam visibiliter cum Angelo suo loqui consuevit, eiusque frui consortio & obsequijs. Per multos angelicos spiritus distinctè nominabat, & quorum custodia deputati essent, apertissimè nouerat. Apparabant ei specie pulcherrimorum iuuenum, crucis signum in fronte ferentes, tam luculentâ facie, vt solis splendorem longè superarent. Priuabatur autem nonnunquam eiusmodi apparitionibus propter hominum aduentantium frequentiam. Itaque si quid pul-ueris ex mundanorum hominum colloquijs contraxisset, ilicò confessione deterge-bat, nè suaui Angeli sui familiaritate destitueretur. Solebat die Cinerum, pro sanctæ Ecclesiæ more ac instituto, cineres à sacerdotis manu accipere: sed si tardaret sacer-dos, Angelus eius explebat vices. Confessarius eius Ioannes Vualteri quandoquè ve-nit ad eam, rogans num cinere sancto consignari vellet. Respondit illa, ab Angelo san-cto id iam factum esse. Stupente illo, quid sibi isthuc vellet, Lyduuina dixit, vt ma-nu tangeret caput ipsius. Fecit ille, & cineres sensit, iisdemque etiam frontem suam communiuit. Docuerat eam Angelus reuerenter sacros illos cineres à sacerdote per-cipere, aliosque vt itidem facerent adhortari. Habebat virgo sancta virgam quandam, qua solebat æstu aut febre ipsam infestante, vel attrahere, vel amouere cortinam, ad lectulum eius pendentem. Cùm autem Schiedamum aliquandò incendium vastaret, multique ex vicinis Lyduuinam exportare vellent, nè flammis periret: illa sciens à Domino se seruatum iri, prohibuit nè id facerent. At illi tamen coeperunt atferre as-feres ex pariete cubiculi eius: rogati vt desisteret, pro atferibus primo loco ablatis pan-nos suspenderunt. non enim potuit illa ferre lumen solis. Sed paulò post ab eius oculis sanguine manante, asferes repositi sunt. Interea stipula perit, accedit fauissima febris, solstitialis adduntur æstus. Ijs pariter inuictis, virgo tanquam in clibano coquitur, fe-breque recedente tandem ad se reuerfa, nocte se ab omnibus solam derelictam conspi-cit. Sed nimio iam ferè præfocata æstu, manū suo more ad virgam extendens, eam ab-esse comperit. Tum verò præ nimijs doloribus lachrymari cepit, maxime quòd nemo adesset, qui ipsam adiuuaret. Sed statim adfuit Angelus eius, lignum quoddam informe adferens, eiusque corpori transuersum imponens. Sentiens illa lignū asperum & cras-sum, admiratur. Transigit inde noctem illam, vt potest, in ardoribus illis. Manè accessit confessarium suum, orat vt ex illo ligno virgam tractabilem & leuem efficiendam cu-ret, nihil ei indicans, vnde allatum sit. Abit confessarius ad artificem, sed cùm incendio illo omnia ferè artificum absumpta essent instrumenta, agrè dolabram rudem reperi-re potuerunt. Qua cùm coepissent dolare lignum illud, mirus inde exibat odor, qua-lem nunquam se sensisse dicebant ij, qui aderant, nec tamen ligni genus cognouerunt. Rapiunt inde particulas decedentes, piaque inter confessarium & fabrum lis oritur, vter plus sibi vendicare debeat. Nam vel minutissima eius particula propter odoris suauitatem auro non inferior putabatur. Properat inde sacerdos à primo ad secun-dum fabrum lignarium, rapinam primi detestans: sed ibi quoque diripiuntur pia ra-pina decedentes particula, queritur vnde allatum sit lignum, multa que consimilia. Tandem efficitur ex ligno virga, quanta est vna gracilis: quam confessarius attulit ad virginem, quærebatque ab ea, vnde accepisset lignum illud. Respondit ea, se id ne-scire. Nihil enim comperti inde habuit, donè ab Angelo in paradysum terrestrem traducta, ex illo didicisset ipsum inde id attulisse. Dixit autem ei Angelus, lignum illud quandoque dæmones haud secus atque flagellum & supplicium reformidaturos. quòd quidem verissimum est, vt non auditione duntaxat ego accepi, sed etiam oculis meis intuitus sum. Vidi enim dæmoniacos coram huius ligni portuicula clamitantes & stridentes atque trementes non mediocriter. Et Lyduuina quidem vbi didicit ligni huius vim & precium, indoluit se illud non pluris fecisse, dolandumque curasse, quod olim tam esset futurum efficax ad coercendos nequam spiritus. Postea verò quibusdam ad virginem confluentibus, vt lignum illud viderent, tangerent, olfacerent, cùm inter illos etiam vir quidam lubricus ad tangendum se importunè ingessisset, fertur ilicò ma-gnâ ex parte pristinam amisisse fragrantiam. Dicam hîc paucis, quantam sancta virgo ex Angelorum præsentia ceperit delectationem & consolationem. Vidua quædam

Angeli sæpè ei apparent.

Nona hæc de cineribus sacris.

Dire affli-gitur.

Angelus ei lignū mirè odoratum ad-ferret.

Dæmones illud lignū valdè reformidant.

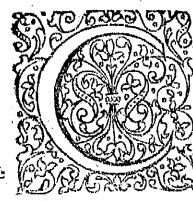
Angelus eius forma elegantissima apparet.

Ut ab Angelo peregre duci consueverit.

venerabilis orabat eam, vt impetraret ipsi copiam videndi Angelum eius. Dixit illa se rogaturam Dominum. Rogauit, & obtinuit. Admonuit autē viduam, vt clauso ostio, apud ipsam staret paulisper. Et ecce adest Angelus effigie speciosissimi adolescentuli, facie candidissima, vestitu albisissimi coloris, oculis micantibus, in capite ceu stellis radiantibus, pileo capitis elegantissimo ornatus. Eo conspecto, ineffabili gaudio affecta vidua, nihil neque dicere neque cogitare potuit, prorsus absorpta. Videbat autem ceu manus innumeras iuxta virginem, tanquam elemosynam petentium, nulla illic apparente facie. Rogauit autem Lyduuina Angelum, vt aspiceret viduam illam. Fecit hoc ille tam blanditer & iucundē, vt non modō animus viduæ magno in dē perfusus sit gaudio, sed etiā præ cordis ardore à lachrymis & gemitibus ad tempus aliquod se illa continere non potuerit, cibum interim corporis planè respuens. Solebat autem Lyduuina interdū dicere familiaribus suis: Nullus tantus dolor est, nulla tanta animi angustia & ægritudo, quæ non faciliè enanescat, si mihi vultum angelicum liceat contemplantari. Cogitet hic lector, quid sit ipse fons vitæ electis suis in patria, si tantum delectat aspectus eorum, qui ei ministrant? Porro cum eam Angelus, siue in corpore, siue extra corpus, quod me lateat, aliquo ducturus esset, hunc ferè seruabat modum: Apprehensa manu eius, ducebat eam ad suprā dictā beatissimæ matris Dei imaginem. Ea saluata, proficiscebatur cum illa versùs Orientem ad regionem quādam amoenissimam, quō nullus posset mortalium accedere, vbi mira erat liliorum, rosarum, florum aromaticorum, & aliorum delectabilium copia, odorum summa fragrantia: vbi nec frigus affligeret, nec æstus vreret. Plerunquē autem florum & arbuistorum tanta erat illic celsitudo & densitas, vt ei impenetrabilis videretur: sed ab Angelo faciliè ad destinatum locum transferebatur.

ALTERA PARS VITAE.

CAP. I.

Vni sic autem Christi famula tanquam aurum in fornace probatur, flante Austro, perindē vt hortus irriguus, virtutum flores germinare non desistit, alijs quoquē optima de se exempla proponens. Fundauit autem structuram mentis suæ in fundamento timoris Domini. In extremis angustijs semper illi in ore fuit, O bone IESU miserere mei. Ad eò defixit in Domino voluntatem suam, vt nihil neque cogitare, neque dicere, neque facere præmeditatē liberet, quod putaret displicere Deo. Fertur cum patientissimo Iob & beato Francisco sæpè dixisse: Hoc mihi Domine acceptissimum erit, vt affligens me dolore non parcas: cum tuæ voluntatis impletio sit mihi summa consolatio. Accuratē seipsam solebat examinare & discutere, etiam minutissima quæque in se accusans, & omnium se vilissimam existimans. Itaque libenter omnibus se subdebat, ab omnibus se vilem dici & haberi atque etiam infamari non reuirit. Fratris eius vxor, mulier procax, importunis clamoribus valdē vexabat eam, nemini quantunuis præcellenti aut patienti parcens. Bauariæ Dux Ioannes, mutato habitu, quandoquē inuisit virginem Christi, de animæ suæ rebus secretis cum ea collocuturus. Audiens autem mulieris loquacissimæ garritus, tandē animo commotus, ait ad virginem: Et quo pacto potes ferre apud te eiusmodi hirundinem, quæ totam hanc perturbat domum? Illa respondit: Aequo animo, domine mi, id genus hominum tolerandæ sunt infirmitates & imperfectiones, tum vt nostra patientia corrigantur, tum vt virtutis exercitium præbeant ijs, quos eo Dominus indigere nouit, tum nē maioris furoris & perturbationis eis materia exhibeatur. Quibus verbis egregius ille princeps non mediocriter ædificatus, è crumena sua extraxit nummos, deditque bacchanti mulierculæ. Quibus eius procax lingua tum quidem non nihil frenata est, quod autem planè correctæ sit, affirmare nolim. Alia quædam mulier venit quandoquē ad Lyduuinam fremens & furens, innumeris eam iniurijs, contumelijs & conuicijs proscindens, vt posset eius commouere animum. Sed cum hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimæ virginis foedissimè expuit. At verò nec sic quicquam eam permoueri sentiens, clamoribus & maledictis, tanquam vim passa, vicinos concitare cepit. Sed sancta virgo in patientia animam possidens, ad eò mansit immota, vt mirarentur vniuersi. Maleficium verò beneficio compensare volens, clam ei munusculum transmisit: dicebatque suis: Illis ego, debere me fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, currere

Diuina se se totam accommodat voluntati.

Iob 6.

Humilitas eius in finibus.

Ioannes Dux Bauariæ eam accedit.

Eximia virginis patientia.

Rom. 13.

currere me compellunt. Certè nemo tam auri vel gloriæ cupidus est, quam illa cōtemptis sui. sciebat enim patiētiam perfectum habere opus. Accedebant etiam interdū ad eam quædam merobibule, dicebantque: Non possumus persuadere nobis te absque cibo vitam ducere. itaque suspicamur te hypocriti eludere homines. At illa: Non eritis, inquit, ea causa incredulitatis crimini obnoxia, si id credere nolitis: sed tamen oro nē dubitatis omnipotentem esse Deum. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Puto vos piè credere, quod in desertis locis pauertit ille Marias illas, Magdalenam & Aegyptiacam. De me si id non creditis, non multū refert: tantū ne velitis non credere omnipotentē esse Deum. Et cur obsecro apud homines vel negare velim me cibum capere, aut affirmare me non capere, quando neque malū est vti cibo, neque gloriæ quicquam habet, quantum ad hominem attinet, abstinere omni cibo? Quicquid autē loquantur homines, equidē gratiam mihi diuinitus collatā negare non possum, tacere possum, si in me inquirere desinant homines. De illius taciturnitate multa possum dicere. Vox eius vt plurimum suavis & clara, sola, vt puto, Dei gratia id efficiente. Diem vnū ē tribus aut quatuor, quo post importunas febres aliqua remissione poteratur, consolandis hominibus vtiliter impendebat. Nemo illam cachinnantem vidit, ex leuitate vix vnquam quisquam ridentē comperit: sed cū grauitate quadam hilarem se quandoquē præbuit pro ratione materia, de qua sermo esset, & eorum cum quibus loqueretur. Diligenter obseruabat illud Sapientis, Tempus loquendi, & tempus tacendi. Detractorum colloquia valdē abominabatur, qui linguis suis etiā defensorū saniem lingunt. Solebat monasticæ vitæ cultores viuacissimis adhortari sermonibus, vt obedientiam cum omni mansuetudine colerēt, quod maxima apud Deū premia haberet: quam Christus eis suo reliquisset exemplo, factus obediens vsque ad mortem crucis. Monachus quidam Cisterciensis ordinis, cum electus esset in præfectū, sine prælatum, difficilē se reddidit. Cupiens autem inuenire viam qua illud onus rejiceret, ad Lyduuinam venit consilij captandi causa: nē autem agnosceretur, tanquam de alio rē ei exposuisset hunc in modū: Quidā ex nostris electus est, charissima, vt pascendarū animarū suscipiat curam: sed cum permultis eam curā periculis obnoxiam sciāt, non vult electioni assentiri, existimans se parū idoneum illi functioni exequendæ. Ei verò Lyduuina ocyus respondit: Vereor ego, mi pater, nē fratris huius prætextus friuoli sint & vani. Potest monachus sub obedientia degens honorem fugere: onus, modō vires suppetant, recusare non debet. Formidandum certè est illi, nē incidat in Scyllam, dum vult vitare Charybdim. Sperabat enim sancta virgo rolerabilius esse ppter obedientiā fungi munere, nō expetito, sed demadato, quam excussō iugo, propriæ militare voluntati. Verumenimvero monachus ille contēpsit cōsilium virginis, nec impositū onus in ferecipere voluit, malens sua frui libertate. Sed, vt quidā ab eius ore acceperunt, in tanta ille postea molestias & afflictiones incidit, quod longè maluisset oneris illius pericula se cum honore humiliter subiisse, quam periculosissimi ocij, propria voluntate expetiti, dispendia expertum esse. Dicebat sancta virgo, si quis consultum animæ suæ veller, in aliquo loco se figeret, atque illic in pectoris sui penetralibus cellulam siue inclusorium sibi conderet, sine dubio breui experturus Dei misericordiam & gratiam. Eos autem vel maxime execrabatur, qui pro sua libidine & animi leuitatē ab alijs locis ad alia se transferunt. Non enim solus locus, inquit, sanctum efficit hominem, cum semper se ipsum secum ferat. Secularibus hominibus obedientiā hoc modo cōtendabat: Quisquis appetit, vt Dei spiritus in ipso operetur, ille sanctæ matri Ecclesiæ obediat, itemque confessario suo, à quo, tanquam à Christi vicario, magna ei salus prouenit. Quod si sic fecerit, sentiet animi tranquillitatem, quam hac neglecta obedientia handquaquam obtinebit. Paupertatis quam studiosa fuerit, declarant tugurium, stratum & rerum penuria. Pauperem spiritui fuisse, testatur humanæ laudis contemptus, & sui sincera abnegatio. Si quis ex ea quaereret rebus necessarijs indigente, haberet ne satis: respondit, Abundo satis. Quibusdam autem feminis eam reprehendentibus, quæ nō rant penuriam eius, illa respondit: Satis abundat, qui eo, quod habet, contentus est. Etsi autē mihi cum hominibus cōmunes non sunt diuitiæ & delicia, sunt tamē cum multis cōmunes paupertas & miseria: quibus ego abundans, Deo gratias ago & conuiesco. Flander quidam venit ad eam, cernēsque viles ædes eius, liberaliter obtulit se ei egregiā conditurū domum, in qua honestiùs degeret. At virgo paupercula, Tu quidem, inquit, dilecte frater, donèc ero in humanis, ampliorē domū non construes: si quis tamen, me defuncta, hoc loco domum hospitalē ædificare voluerit, oro Deum, nē elemosyna eius vacua in

Jacob. 4.

Deut. 4.

Taciturnitas eius.

Eccl. 3.

Philip. 2.

Monacho quidam eam contemnit quid respōdent.

Obedientiæ præstantia Ecclesiæ & confessario.

Memorabilis eius sententia.

Paupertate
egregiè de-
lectatur.

Purissima
eius virgi-
nitas.

Liberalitas
pauperis in
pauperes.

Vide stupen-
dum mira-
culum.

Luc. 6.

3. Reg. 17.

Aliud mira-
culum.

Item aliud.

sinum eius redeat. Eiusmodi quidē domū postea illic extruxit Vuilhelmus medicus, fi-
lius Godefridi medici, cuius supra meminimus. Interim verò dū vixit sacra virgo, tugu-
rium illud palatiū ei erat, stratū stramineum lectus eburneus, cingulū cilicinū balteus
regius, vlcera putrescētia preciosā monilia, horridā plagē optata solatia, multā la chry-
mē nouā deliciae, mundana afflictio mira cōsolatio, vermes ē corpore erumpētes con-
uiuā familiares, dolores & angores dapes opiparē. Hortabatur alios ad abstinentiam,
sed itā tamen, vt eam ratio moderaretur & sale discretionis cōdiceret. Virginea integri-
tas tam excellens in ea fuit, vt hodieq; antonomasticē virgo dicatur. Veniebant quan-
doquē ad eam libidinis ignibus valdē inflāmati, quos illa ea causā miserē lamentates, su-
is consilijs, precibus & poenis ad corporis & animi munditiam reuocauit. Si corporis
cogeret necessitas, matronas honestas ad illud cōtrectandū adhibuit: at tamen nudum
tāgi vix ab honestissimis vnquam permisit. sciebat enim pudorē virginitatis esse insigne
propugnaculum.

CAP. II.

Ipsa quidem nulla corporis alimonia indigebat, sed tamen propter deuotionē eo-
rum, qui Deum in illa venerabatur, nonnunquam retinebat eleemosynas oblatas
pro sua aliorumq; necessitate. Sibijpsi parcaissima, pauperibus matrē se exhibebat,
nulli negans opē, donēc terencius superesset. Si largiri nihil posset, condolentem
prebebat animū, blandū ē pio corde promebat sermonē. Cibos interdum cōctos, non-
nunquā crudos mittebat. Si quid negligēter in ijs fieret ab ijs, per quos mittebat, dole-
bat animo eius, quod pauperes, tanquā cælestis regni principes futuros, vel ad horulā
sua annona fraudari nollet. Nouerat pauperū nomina & habitacula, & quāuis iaceret
in tenebris, omnia intueri, omnia distinctē cognoscere videbatur, perindē ac si versare-
tur inter homines. In pauperū vsus iussit hyeme sale aspergere carnes, salitas cū pissis cō-
ctas illis trāsmittebat. Contigit aliquandō, vt cū vicinis diuidendā vacca quarta pars ei
cederet ad alendos pauperes. Ex ea cū ministrā eius quandā portionē cū pissis coxif-
sent, & triginta domibus indē ad satietatē distribuisēt, quidā ait Lyduuina: Quemad-
modū iussisti, triginta pauperū domibus de carnibus & pissis tuis ad satietatē dedimus,
& tamē nihil in olla diminutū videtur. Euestigidō illa respondit: Non pro meis meritis,
sed pro sua bonitate id fecit Deus. An non ille dixit, Date, & dabitur vobis? Comederūt
sanē ex illis carnibus domestici eius, comederunt aduentantes peregrini, omnes admi-
ratione permoti, manū Domini adesse fatebantur, quæ olim viduæ farinulā cōseruārat.
Porro etiam diuites præ deuotione petebant interdum mitti sibi de buccellis virginis
nostræ. Illos verò pauperes ante omnes secretō fouere & pascere studebat, quos ex
opulentis nouerat ad inopiā redactos, & verecundia à petendis eleemosynis cohiberi.
Mendicabat autē etiam ipsa, si deessent carnes, quibus inopes ficeret. Orauit quan-
doquē virū piū, vt si haberet armū porci cōctum, mitteret sibi pauperibus imperti-
endū. Fecit ille, & mox sensit quā sit grata Deo manū porce cōctā ad dandum. Vt enim
ipse fassus est, cū paulō post coniecisset oculos eō, vndē tulerat armum, vidit aliū lon-
gē maiorem illic suspensum. Sciebat ex familia, num quis eum suspenderit. Negant
omnes: agnoscit donum Dei, fit erga virginē nostram deuotior, fit in pauperes liberali-
or. Mulier quēdā caduco laborās morbo, sēpē in plateis corruerat. Accidit autem, vt
magno spiritūs angore correpta, in domunculam Lyduuinę intraret, potumque sibi
dari posceret. Lyduuina tum nihil cogitans de exiguo vino, quod supererat, cū sola
esset, aquā monstrauit foeminā, quodam vasculo cōtentam. Illa totam exhaust, sed sitis
extincta non est. Ardet misera, plusq; sibi dari petit. Tum Lyduuina recordata vini, di-
gito ostendit: atque illa totū bibit: rursusque instat pro potu. Sed cū nihil liquoris
haberet virgo, dedit ei nummū quendam, vt illo potū sibi emeret: quē illa hilariter ac-
cipiens, abscessit. Deindē febribus Lyduuinam corripientibus, orat patrē, vt pauxillum
vini porrigat, quo labia arētia tingatur. nō enim meminit tūc foeminā morbidam vinū
omne epotasse. Porrigit pater poculū filię, vndē illa mulier biberat, & ecce plenum est
optimo vino, diuinitus in illud infuso. Stupet virgō, sentiens nullū se melius bibisse vi-
num, nec tamē patri indicat vndē sit, licet & ille stupens admiraretur neq; colorē, neq;
saporē eius vnquam perire. Tandēm cū in vasculo longo tēpore durasset, cuiusdā foe-
minę incuria effusum est. Per id tēpus adhuc parcaissimē vtebatur vino Lyduuina: itaq;
doluī illud effusum, q̄ nunquā habuisset sibi accommodatius vinū. Cū enim alia vina
sine aquę admixtione bibere nō posset, hoc solū purum bibit. Obseruet hic lector hu-
manitatē sanctę virginis, quę ē suo poculo in illa foeminā morbo comitiali vexatā bibe-
re.

DE LYDVVINA VIRGINĒ.

Cum frater eius Vuilhelmus excessisset ē vini, multo aere alieno obstrictus, filij eius
in magnam inciderūt calamitatē, quam humanitūs euadere vix possent. Tum Lyduui-
na illorum misera, quædam clinodia sua distraxit octo libris eius regionis. Dedit autē
negociū Nicolao cognato suo, vt is ē crumena, in quam nummos omnes condiderat,
satis faceret creditoribus. Fecit ille, vt iussus erat, & cū omnibus esset factū satis, quod
reliquū fuit pecunię in crumena, ter corā Lyduuina numeratū est, & tantundē inuentū
est, quantū illa primō imposuerat. Illa verò prohibuit, nē cuiquā id indicaretur, crumē-
namq; illā Domini IESV voluit crumēnā deinceps appellari. Atq; ex illa & ipsa expen-
debat in pauperes liberaliter, & Dominus IESVS ab eadē infundebat. Quibusdā specia-
libus amicis aliquandō ex ea percunctantibus, quantum ex illa crumena post obitū fra-
tris sui Vuilhelmi distribuisset, sic respondit: Quandoquidē video non latere vos donū
Dei, pro certo confitio vobis, me de illis octo libris plus quam quadraginta libras in
pauperes erogasse, præter eas, quibus dissolui aas alienū fratris mei. Sex annis ante obitū
virginis multis modis ex ea pecunia datū est pauperibus, & illa rursus diuinitus aucta.
Post decessum virginis dimidia pars pecunię in eadē crumena reperta est. Quidam etiā
eius aurei nummi corā tribus fidedignis numerati, illis stupētibus, visibiliter aucti fuere.
Quicquid sancta virgo conquirere potuit, tanquā paleā reputans, penē prodigē in in-
opes Christi amore elargiebat. Eam autē eius in pauperes largā benignitatē Christus
ab eadē cōpensabat. Rapta nonnunquam in paradisum, vidit quandoq; lucē mirabilē ē
cælo vibrari, præsertim in animas quorundā adhuc in terris degentiū, quas eō secum ra-
pas cernebat. In illa autē luce vidit tanquā beatorū exercitum speciosissimū conflu-
ere, & in ijs cælorū reginam, Christi matrem sanctissimā. Vidit etiā mensas sericis & pre-
ciosis pannis inferni, eleemosynas, quas per id tempus egenis præstiterat, eū ē cælo al-
latas, aptissimē collocari: portiones quoque, quas in vasis fictilibus ipsa pauperibus præ-
buerat, in crystallinis & aureis poculis admodum reuerenter exhiberi, itemq; alia per-
remensas, audiuit sonitum tanquā ad mensas hilariter epulantium: se verò illis ala-
criter ministrantē videre sibi visa est. Postea ad se reuersa, miris modis beneficia in pau-
peres cumulare studuit, ea visione non mediocriter animata.

CAP. III.

In puerperas & egrotantes foeminas multā declarare solebat charitatem & huma-
nitatem. Fercula illis delictiora parari iubebat, maximē quæ cum recta fide vitæ
probitatē coniungerēt. Ob eiusmodi foeminas adiuuandas quædam mulier ei non
breui tempore familiaritūs adhæsit: quod ei valdē gratū erat: quippe cui non me-
diocri esset solatio eiusdē sexūs & voti habere sociam, cui animi sui pietatem posset aper-
tite. Itaq; hanc foeminam huc atq; illuc, prout res poscebat, mittere consuevit: cuius
tamen vt certius haberet exploratum animum, plus solito aliquandō pietate perfusa,
cum quadam hilaritate illam ad se vocans, Quæso te, inquit, soror charissima, vt pro tua
in miseris misericordia eas ad forum piscarium, emasque delictiores pisciculos, eosq;
laucissimē coquas, sicut nōsti velle egrotos. Paretilicō deuota foemina, Lyduuina inte-
rim seruenter pro illa orat. Vix illa domum reuersa, exclamat Lyduuina: Fecistine cha-
rissima, quod petij? Ait illa: Feci equidem, vt melius potui. Tum Lyduuina, Rem, in-
quit, Deo gratissimam fecisti. Pete iam à Domino, quod tua conscientia dictabit piē pe-
tendum, & ego laborabo apud Dominum, vt impetres. Respondit illa: Oro, vt mihi re-
mittantur peccata mea, & detur gratia perseuerandi: reliquū committo charitati tuæ.
Et Lyduuina, Rem, ait, grandem petisti, sed salubem. Quod autem mihi commisit, id
Dominus curabit. Abi nunc, & ora tu quoque pro me. Sub his verbis mulier, quæ an-
te moesto erat animo, perindē ac si grauem deposuisset sarcinā, mira consolatione af-
fectam se sensit. Orabat sēpē Christi sponsa Lyduuina Angelum suum, vt domesticis
suis suggereret, vt erga pauperes misericordes se præberent. Sedebant aliquandō ad
mensam nonnulli ei magis familiares, & quidam præ foribus voce miserabili eleemo-
synam petebat. Confessarius virginis insolitum petendi modum admirans, ocyūs exijt
ad ostium, sed neminem inuenit. Accumbente illo, rursus clara voce auditur petens
eleemosynam. Surgit denuō sacerdos, sed nullus foris conspicitur. Cū ad men-
sam rediisset sacerdos, tertio petit ille eleemosynam, sed neque tertio videri potuit à
confessario properē ad ostium currente, cū tamen vicus ille pateret oculis, nec pos-
set in angulum deflecti. Non parum igitur turbati illi, eunt ad virginem, quid gestum
sit, ordine exponunt. Tum illa, O tardi, inquit, ad surgendum fratri vestro Angelo.

Odit simu-
lanres ino-
pnam.

Vtinam illum ex animo plus venerati essetis. Eo enim venit ille, ut experiretur num inter epulas memores sitis Domini creatoris vestri. Sicut autem Lyduuina eos, qui verè pauperes erant, tum palam, tum secretò mendicantes benignè fouebat: sic contrà detestabatur illos, qui de pietate quæstum faciunt & rapinam, qui se simulant inopes, & hac fraude præripiunt stipem miseris, quos miserè premit inopia, lupi sanè rapaces. Fœmina quædam specie religiosa, re autem vera porsus ficta & lupina, eorum sæpè adibat domos, quos nouerat humaniores & rebus locupletes. Sciens autem Lyduuinam cum primis piam erga inopes, adiuit illam; extremamque mentita paupertatem, sperabat se liberali munere affectum iri. Laborabat tum Lyduuina acerrimis febribus, ità ut nec domesticis verbum vllum eloqui posset. Incidit autem mulier in Catharinam quandam, Lyduuinæ familiarem, veste lugubri induta, trahensque longa ab imo pectore suspiria, tremula ac tenui voce vitam ait se cælibem clam ducere, eaque re se parentibus & amicis esse contemptui. Putans Catharina eam vera dicere, duxit eam ad confessarium virginis, dominum Ioannem Vualteri, virum bonum & verè Israëlitam. Is audiens fallacis fœminæ querimonias, ilicò largam ei præbuit elemosynam. Altera die, recedentibus febribus, Lyduuina Catharinam mox ad se iubet accedere, reprehendit quòd mendaci fœminæ tam facilè commodasset fidem, iubet deinceps maiori vti cautione. Libenter quoque nudos vestiebat virgo nostra, freta ope piarum fœminarum lanariarum. Vestendus quandoque erat sacerdos quidam, sed non erat ei pannus sacerdotali honestati congruus. Aduenit mulier quædam, ait se habere panni vlnas sex, quas sibi aptauerit: porrò filiam quoque suam aliquid pro se indè petere. Itaque non posse tam multis pannum illum sufficere. Dicit ei Lyduuina: Affer quæso ad me pannum, & Dominus providebit. Afferitur pannus, Lyduuina tanquam metiri eum volens, ducit ad ralaris indè facta sit vestis, & fœmina cum filia abundè haberet, quod vtrique sufficeret. Stupent omnes, sciscitantur quò pacto id factum sit. Respondet Lyduuina: Sancti angeli ministerio factum nè dubitetis, ut & pio sacerdoti non deesset vestis, & vos commoditate vestra non fraudaremini.

Diuinitus
cognoscit
causã fœ-
minæ falla-
ciam.

Miraculum
haud vulga-
re.

CAP. IIII.

Codex eius:

Sapientibus & insipientibus debere se sentiens Lyduuina, cum literas non didicisset, unicum habuit codicem vitam crucifixi IESV, vnde mirabili auditate sedula discipula studebat haurire, quod alijs effunderet. Veniebat ad eam homines simplices & mechanici, vitæ consilium ab ea petentes. Quibus illa ait: Nè sitis ociosi, charissimi. ocium enim sentina & nutrimentum est vitiorum. Virgines quoque adolescentulas, quòd ea ætas plus ferueat, tanquam virus quoddam virginitatis monuit vitare ocium. Venit aliquandò puella ad ades eius, quam illa simul atque ingressa est, mox labori adhibuit, non sinens illam vel ad horulam foras euagari. Venit etiam quandoque vidua ad eam, dixitque se habere satis ad vitam sustentandam, rogabat num consuleret ipsi ocio se dare & quieti, an potiùs in labores incumbere. Lyduuina respondit: Ad ocium te hortari non sum ausa: nôsti lanificium: illud si exerceas, non vesceris ociosa pane tuo. Vidua autem negociationem pertimescente, & pericula cupiditatis allegante, Lyduuina ait: Lanificium bonum est, quod si exerceas vitandi ocij & pauperes adiuuandi causa, non est quod pertimescas. Ut autem Dominus te dirigat, semper velleris vnus lanam dicabis pauperibus: si id non placet, in honorem quinque vulnerum Christi quinque eis denarios largieris, & angelus tuus seruabit te, nè offendas. Accidit indè, ut post multa lucra vidua illa damna pateretur. Itaque cum rationes putasset cum mercatore suo, propter superiora damna aureum vnum subduxit, putans id sibi licere propter damna. Paulò post obiit ille mercator, ac deindè apparuit Lyduuinæ, aitque: Dic fœminæ illi, restituat tibi aureum, præter ius ab ipsa vsurpatum, emasque eo cereos ad Missas celebrandas, ut & ego adiuuer Ecclesiasticis suffragijs, & illam non feriat vltio cælestis. His dictis, euauit. Refert virgo viduæ, quæ audierat: illa videns detectum, quod neminem mortalium scire putarat, terrore & pudore correpta, reddit aureum. Eos qui erant iuncti matrimonio, ut mutuum inter se seruarent pacem, virgo adhortabatur: consilium expetentibus, dicebat: Sacrum coniugium dilectissimi, inijsitis: debetis non solum corpore, sed etiam animis seruare inuicem fidem.

Definitus
quidam ap-
paret ei.

Coniuges
quid mo-
nuerit.

dem. Itaque pacem sectamini, ut Deus pacis sit vobiscum. Mulier quædam filiam suam cuidam collocauit, & post nuptias gloriabunda exposuit Lyduuinæ conditiones generi sui. At virgo sancta, Non magnoperè, inquit, pensandæ sunt opes, pulchritudo, natalium splendor, dignitas & cognatorum turba: potiùs spectanda virtus, morum disciplina, prudentia, timor Dei, quibus modis paratæ opes, quo iure teneantur. Prædixit etiam ei filiam eius multa passuram, non tamen defuturum illi diuinum auxilium. Quod quidem ità euenit. Fuit enim sterilis, afflicta est morbis, multisque castigata flagellis: sed orante pro ea Lyduuina, feliciter migravit ex hac vita. Eo tempore vir quidam & mulier, cum essent iuncti matrimonio, & adolescentiæ feruore raperebantur in libidines, corporibus suis turpiter abutebantur: nec id Lyduuinam latuit, Domino id ei reuelante. Hortabatur igitur iuenculam, ut ab illa libidinis intemperantia abstineret: quod nisi faceret, iram Dei ait & ipsi & marito eius imminere. Audiens illa occultum peccatum suum non ignorare virginem, promisit se deinceps illud vitaturum. Vtrum autem id fecerit, nescio: id tamen comperi, ventrem eius paulò post intumuisse, latantibus amicis, quòd concepisse prolem existimaretur. Ut autem Lyduuinæ id relatum est, Frustrà, inquit, exultant. non enim tumor iste prolem indicat, sed morbum in fœmina latentem. Quod quidem res ipsa comprobauit, diuturno languore fœminam corripiente, & tandem morte iuenculam sibi vendicante. Plerique ægri confluebant ad Lyduuinam pro consilio recuperandæ valetudinis obtinendo: quos illa sæpè in vtroque homine curauit, pijs exhortationibus eos inducens ad respicientiam, & Christi virtute à corporibus ægrotudines depellens. Confluebant etiam ad eam omni ex parte multi monastica vitæ cultores, tentationibus & angustijs afflicti, diuersisque & animi & corporis doloribus pressi. Erat enim illa tempestate tanquam mater desolatorum omnium. Illa verò sæpè etiam in summis iam periculis constitutos, ad salutem renocabat. Decebat enim ei Dominus spiritum suum, quò afflicti & propemodum desperatis, sic loqui solebat: Quandocunque tadio aut angore animi etiam vsque ad extrema virum affici te sentis, recurre ocyus ad misericordissimum patrem, ut solet infans ad matris vbera, & reucla Domino viam tuam, iacta omnem cogitatum tuum in illum, & ipse faciet, ut omnis angustia tuæ obliuiscaris. ad extremum hæc subiungebat: Non solum æquo, sed etiam iucundo animo ferenda est molestia omnis, vel iniussa vel permissa cælitus: immò etiam tanquam virga amantissimi parentis complectenda: quandoquidem infinitis modis electos ille suos tanquam aurum in fornace probare solet. Erat sanè in feruentissimis sermonibus eius permultum latentis energie, qui in aures dolentium & gementium illati, mentem penetrabant, penetrando inflar olei vnguebant, vngendo mirè reficiebant. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus optimè nouerat, ità tamen, ut in medio nationis tum infirmæ, tum peruersæ semper incontaminatam se seruaret.

Noratu de-
gna.

Nouit oc-
culta homi-
num pecca-
ta.

Valdè affli-
ctis quid
consulue-
rit.

CAP. V.

Odiosa noctuæ lux est, & bufoni vinea florens. Ità etiam virginitas libidinosis, superbis humilitas, voluptatum sectatoribus piorum vita crucifixa permolesta est. Accedebant interdum ad virginem nostram etiam ventris mancipia & strenui potatores, ut caperent aliquid ex sermonibus eius, quod carperent. Vsurarius quidam, garrulus & cupidus, cum multa de ea audisset, coram multis ait ad eam: Quid faceres, Lyduuina, si Dominum IESVM in altari sub speciebus sacramenti occultatum cerneres, & ex alia parte in propria specie videres? Subiicit paululum virgo, & tandem post lachrymas, Tamen, inquit, non pauci me docti & venerabiles tentarunt viri, at nunquam tamen memini tam molestam mihi motam fuisse questionem, qualem nunc proponit hic vsurarius. Non viderat illa virum, nec de ipsius quæstu eius quicquam ab homine didicerat, & tamen prodit cupiditatem eius fraudem cognoscit. Stupebant omnes comites eius, quippe qui hominis cupiditatem non nõsent, affectiq; pudore, cum illo quamprimùm abierunt. Mulier quædam nitebatur se in Lyduuinæ & domesticorum eius familiaritatem insinuare, quæ dæmoni se prostituera, Lyduuina id non ignorante. Cum autem cerneret virgo illam impudenter sæpè iactare castitatem suam, timens nè fortè alias suæ libidinis fœtore inficeret, cum multa patientia tandem dixit ei coram familiaribus suis: Itane ergò virginitatem dicere non vereris? Respondit illa audacissimè: Prorsus intactam ego me virginem profiteor. Et Lyduuina, Ego verò, inquit, inaniter hoc titulo gloriari te me-

Homines
mali querit
ei obrecta-
di occasio-
nes.

Quandã se
virginè mē-
titem pu-
defacit.

tuo: Certè viginti quinque tales virgines, qualis tu es, possent in vna mola piperis liberè choreas ducere. Hoc illa audiens, pudefacta recessit. Dolebat hoc cuidam, quæ cæteris erat Lyduuina familiarior, aitque illi: Cur piam virginem sic vituperando offendisti? Respondit Lyduuina: Sine, sine illam. Noli mihi laudare in illa commenta diaboli. Si vis nôsse, quàm sit verè pia, corrippe eam solam ob culpas minimas, quas facillè poteris in ea aduertere, & comperies qualis sit. Fecit id postea foemina illa, & ad leuissimum blandæ reprehensionis verbum adeò perturbari cœpit ficta mulier, vt non virgo, sed fera pessima: non pudica mulier, sed à malo dæmone obsessa putaretur. Qualis autem fuerit, horrenda eius mors edocuit. Cùm enim pro illa defuncta virgo Lyduuina orare vellet, ait ad eam Angelus: Noli operam ludere: cum fictis & hypocritis deputata est. Non est autem, quòd putet lector, solum tenuiores & humilioris conditionis homines à Lyduuina reprehensos. Non timuit illa etiam principum & magnatum vultus. Venit quandoquæ ad eam ex longinqua regione princeps quidam, colloqui cupiens cum ea de særdibus quibusdam rebus, ad animæ salutem pertinentibus. Sermonem in longum protraxit, cœpit princeps ille, compunctus sermonibus eius, vberim lachrymas fundere. Tum illa occulta & obliuioni tradita peccata eius retexuit, aitque illi: Meritò quidem, mi domine, angunt animum tuum leuiore culpæ, quas in patrem tuum admisisti: sed vereor nè sis cauteriata conscientia, maioraque peccata negligens, cum Phariseis illis excoles culicem, & glutias camelum: simulque commemorauit ei quædam non risu, sed lamentis profrequenda, vt magis compunctus, largiores ab oculis lachrymarum imbres profunderet. Postremò ait ad eum: Age, quod agis, mi domine, & luctum amarum fac tibi, à Domino pro contritione benedictionem, pro lachrymis pacem, pro pœnitentia gloriam consecuturus. Abijt inde illustris ille princeps, vitaque in melius commutata, solita mala in se suisque coërcere studuit: sed non diu postea superuixit. Permulti alij nobilissimi vtriusque sexûs homines noctibus veste mutata adibant illam, quibus ea multa virtute salutis verba eructabat. Si qui autem admonitiones eius spernerent, in eos seueritatis nonnunquam diuina iustitia animaduertit. Mulier quædam loquax, comestationibus dedita, in tantam corruit scelorum voraginem, vt multos tum seculares, tum sacris initiatos in vitia pertraheret, facta laqueus venatorum, & decipula pedibus insipientium. Sæpè quidem obiurgata à Lyduuina, mansit semper sui similis. Cernens id sancta virgo, cœpit quibus potuit modis conuictores eius ab illa separare, nè cum illa perirent: cœpit etiam colubrina calliditate eius deceptos paruulos è medijs flammis extrahere. Inescarat foemina illa sacerdotem quandam, cui ad se accito ait Lyduuina: Oro te, mi domine, nè posthac quicquam cum illa muliere habeas commercij: abducat enim te procul à salute tua. Promittit sacerdos se sibi prospecturum, sed mox relapsus, virginis admonitionem vertit in fabulam. Moritur inde filia Babylonis misera, redit sacerdos ad virginem, perquirat num quid comperti habeat de statu animæ illius. Dicenti virgini, an cuperet ipse videre eam, qualis esset, respondit se cupere. Oravit virgo Dominum, nec diu post & ipsa & sacerdos rapti in spiritu, vident procul venientem terretimam dæmonum turbam, & inter eos infelicissimam mulieris animam, ineffabilibus subditam cruciantibus, adeò vt præ horrore turbinis & caliginosæ flammæ quasi tartarum ipsum adeste putarent. Corripitur sacerdos pauore incredibili, & vt postea ipse quibusdam indicauit, nisi speciali Dei ope seruatus esset, actum fuisset de vita eius. Sed postea redijt ad ingenium, & vt erat homo bibulus & potationi deditus, horrorem oblata visionis vertit in cachinnum. At pius Dominus addit visioni diurnos languores, sed precibus virginis ereptus, non erubuit redire ad vomitum. Tertio sic percussus est à Deo, vt quauis rogaret per internuncios virginem, vt Dominum pro se deprecaretur, hoc responsi acciperet: Quando volui & porui, ille noluit: iam vellem quidem, sed non possum retardare Domini sententiam: neque descendet ille de lecto aegritudinis suæ. oro tamen cælestem regem, vt det illi pœnitentiam, & ipsum quantum possum horror ad compunctionem.

CAP. VI.

Periculis animarum mirè circumatur Lyduuina.

Periculis animarum, vt sæpius probatum est, plùs cruciatur sancta virgo, quàm sui corporis doloribus. Cum Moysè deprecari Dominum, solatio erat ei: ferrè cruciatus, lucrù putabat: mortificari quotidie, spiritalis erat animæ illius respiratio.

DE LYDVVINA VIRGINE.

ratio. Sæpè ei diuinitus reuelabatur, si quis vreretur, si quis scandalizaretur, si quis contristaretur, aut alijs laboraret modis. Orabat precibus, obsecrabat gemitibus, cogebat lachrymis Deum: inuitabat promissis, instituebat doctrinis, terrebatur minis proximos: ardebat, lucebat, zelabatur honorem Dei. Zelam eius diugebat veritas, strenuabat modestia, firmabat constantia, charitas inflammabat. Vir quidam opulentus & celebris, Schiedami degens, desperatione vexatus, seipsum suspensio necare tentabat. Cùm igitur id exposuisset confessario suo, ille sciens spiritum Domini in virgine certis experimentis sæpissimè se declarasse, ad eam accedit, exponit hominis desperationem, se quotidie necare volentis: se quidem ait nihil omisisse eorum, quæ possent miserum sanare, sed in dies illum habere peius. Virgo respondit: Sata nam hoc artificium est. Puto igitur necessarium illi homini, vt purè confiteatur peccata sua, & pro satisfactione ei iniungatur hoc ipsum, ad quod cum terretimis satanæ infligat. Sciebat virgo dæmonem odio Dei & sacramentorum non permittiturum, vt pœnitentis obedientia fieret, quod ipse serpentina malitia suadebat. Sacerdote verò dicente, se haudquaquam autum esse talem satisfactionem vel pœnitentiam imponere homini illi, virgo diuini consilij non ignara, Age, inquit, pater id quod dico: periculum omne in me sit: tu nè pertimescas. Interim non cessat eum ad laqueum hortari draco pestifer, miser homo præ tentationis importunitate tabescit. Mittitur ocyus pro confessario, confitetur ille, & per sanctam obedientiam pro pœnitentia iubetur se suspendere. Latatur ille tali pœnitentia, festinat oblata opportunitate ad laqueum, trahi appensum, illo ad collum adhibito, desilit ex loco, quem ascenderat, vt suffocetur. Mira res. Accurrunt ilicò dæmones, apprehendunt hominem, rumpunt celerrimè restim collo eius implicatam, cum terrore quodam & stridore mirabili mussitantes dicunt, Posthac te non suspendes miser: simulque magno impetu inter parietem & cistam quandam illum detrudunt. Vbi cùm, abscedentibus dæmonibus, trium horarum spatium miserè arctatus, & tam animo quàm corpore pressus & tremebundus iacuisset, tandem à familia, quæ vbiqùe illum quaesierat, repertus est, sensimque ad se reuersus, cœpit laudare Deum, statuit nullo pacto deinceps in tale se discrimen conijcere. O foeminam admirandam, diuino proculdubio lumine illustratam, supernique secreti de viro desperato non insciam, cuius hoc sanè admirandum potius est, quàm imitandum consilium. Foemina quædam flagitium immane perpetraverat, quod etiam confessà erat, at nihilo minus in desperationem eam trahere nitabatur coluber tortuosus, & chartam quandam nocte in somnis ei obrudens, in qua scelus illius scriptum erat, supra modum infestus ei erat, tanquàm qui ius sibi in eam vendicaret: suggereratque miseræ, peccatum illud neque in presenti, neque in futuro seculo expiari posse. Quibus rebus illa vehementer afflicta, cœpit aliquantisper fidem adhibere hosti, & iam propemodum redire ad iterandum facinus: sed pius Dominus, qui ad tempus multa sinit accidere peccatori ad pœnam purgatoriam, non eam passus est æternum perire. Reliquia peccatorum interdum diem festum agunt suo authoritate, agente illo, qui dormit in secreto calami, in locis humentibus. Itaque tanquam vim passa, domunculam sacræ virginis intrat, cum multis lachrymis exponit ei amaritudinem cordis sui, quidque nocte viderit, quid legerit, quid audierit, quàm fluctuet animo: petit humilimè consilium & auxilium. Tum virgo: Eminentum diaboli est, inquit, quod vidisti: ego quod potero faciam: tu modò ab hinc in pace. Credit illa virgini, virgo causam illius tanquàm suam proponit Domino, agit apud eum lachrymis & precibus: rapitur in spiritu, videt matrem misericordiam in coetu virginum, satanam quoque citatum peremptorie, chartamque tenentem. Orat virgo pia reginam cæli, pro misera muliere, illa mox vi extorquet è manu satanæ chartam, arreptam discerpit, particularum congeries Lyduuinæ seruanda traditur, pudefacto cruento dæmone virgo lætabunda sibi restituitur: mox accersit confessarium, non ignarum periculi, in quo foemina versabatur, ostendit ei chartæ particulas, rem totam ordine pandit. Redit etiam tristis mulier, petit suas querimonias, auditque ex Lyduuina: Bono sis animo: nihil posthac tibi hoc nomine mali accidet. Quòd si ita velis, libens apud Deum iudicem pro te fideiui obganniat satan, tu nullam ei commodes fidem. His verbis exhilarata mulier, abscessit, & quauis rediret cruentissimus hostis, illa irridens eum, penitus liberata est.

Hominein desperantē liberat à diaboli machinis, sed modo quodam admirando potius, quàm imitando.

Vide fallaciam satanæ.

Virgo Lyduuinæ.

Foemina liberat periculofissimè tentatam à satana.

gra-

Item virum
valde flagi-
tiosum.

gratias agens Deo, qui talem sibi delegisset famulam. Quidam vir flagitiosissimus prae immanitate scelerum suorum nulli sacerdoti confiteri voluit. Tandem eò adductus est, ut paratum se offerret ad dicendum peccata sua Lyduuinae, ut ea rursus illa sacerdoti confiteretur. Et si autem totis viribus se opponeret Lyduuina, at ille tamen turpia flagitia sua ei detexit: illa rursus, consentiente viro, confessã est sacerdoti, tanquam propria ea deflens, petijtque sibi imponi satisfactionem. Postea redit ad eam ille vir, ut promiserat, aitque ad eam: Puto te confessã omnia peccata mea: dic iam qualem me velis agere poenitentiam: libens enim obediam tibi. Et Lyduuina, Confessã sum, inquit, peccata tua: vnum autem hoc abs te peto, vt in lecto tuo bene strato cubes nocte vna supinus, & neque in dextram, neque in sinistram partem te vertas quouis modo. Accipit ille poenitentiam, siue satisfactionem, quasi subridens ob leuitatem oneris. Opportuno inde tempore sternitur lectus molliter, cubat ille delicatulus in molli strato, sed simul atque se reposuit, coepit affici tædio, corpus sentit quasi quibusdam compungi aculeis, adeo vt nunquam tam malè se cubasse diceret, licet interim sano esset corpore, sola vertendi se in hanc vel illam partem libertate pritiatus. Cùm sic ergo magno affectus tædio iaceret, corporisque sui incolumitatem, lecti molitiam, temporis breuitatem, scelerum suorum immanitatem, æternas gehennæ flammam, aliaque multa cogitaret, & tam exigua molestia victum se cereret, ait apud se: O me peccatorum omnium, quos habet hic orbis, miserrimum. Incolumis iaceo hic delicate & molliter, & tamen ea sola causa, quod non licet mihi breui spatio quò libitum est corpus vertere, somnus fugit ab oculis meis. En quanta patitur infirmitas & putrescens Lyduuinae corpus, quod tot Domini attritum flagellis, in tenebris & vili iacet habitaculo, idque annis tam multis? Mutatus est igitur ab eo tempore vir scelerosus, factusque est promptus ad agendam poenitentiam, ad confitendum peccata sua, ad obtemperandam virgini, & ad quauis dura & aspera perferenda promptissimus. Diceret virginem nostram ceu specularicem factam domus Domini: quippe que vel per literas, vel per nuncios, vel per visum & in somnis (sic enim multis apparebat) sæpè demonum insidias & machinationes alijs detexit. In pago quodam propinquo oppido Schiedamensi femina quadam graui se crimine obstrinxerat, vt sine Episcopi autoritate absolui non possent. Hortante igitur eam sacerdote, vt ad Episcopum vel eius Poenitentiarium se conferret absque mora propter periculum, promisit illa quidem sese facturam, sed neglexit tamen, animæ suæ mortem non formidans. Interea virgo nostra rapitur ad cælestia, videtque sanctorum agmina, & in ijs quatuor Ecclesiæ doctores, multa gloria insignes, Gregorium, Hieronymum, Ambrosium & Augustinum, auditque illos dicentes sibi: Dic feminae illi, nolenti adire Episcopum, vt quemadmodum promisit sacerdoti suo, sic quamprimum faciat: Lyduuina ad se reuersa, indicat visionem confessorio suo, orat eum, vt ocyus se conferat ad cæcã mulierculam, nè diuina vitione ob suam incuriam plectatur. Non cunctatur confessorius, admonet feminam, non negat illa veram esse visionem, sed tamen floccipendens, peccata peccatis cumulans, pergit. Apparet hinc, quàm sollicita fuerit Lyduuina, nè periret mulier, incuriosa salutis suæ. Dolebat sanè interdum domesticis eius, quod omnes ad se aduentantes audiret, omnibus responsa redderet, cùm tot corporis doloribus & animi angoribus sine intermissione premeretur: sed illa dicebat: Quid dicitis sorores meæ? Itæne lucrum non debemus Christo animas, quas sathan deuorare cupit? Veniant ad me pauperes omnes, veniant desolati & quotquot amaro sunt animo. pro ijs enim longè maiora perpeius est Dominus meus I E S V S Christus. Et est reuera maximi precij qualibet anima quantumuis abiecti hominis, pro qua filius Virginis mori voluit, & vnigenitus Patris crucis teterrimum supplicium perpeti dignatus est. Dicebat etiam quandoque adstantibus: En quàm multus sudor occupat faciem & pectus meum. Illi vero respicientes, & nimium calorem atque sudorem admirantes, acrius eam obiurgabant. Tum illa: Nihil, inquit, hic calor, aut sudor, aut labor, aut dolor comparandus cum ijs, quæ propter nos perculit Dominus. necdum eò perueni, quod ille, qui ait: Oprabam anathema fieri pro fratribus meis. Nescit amor modum, cùm nos Christus amauerit supra modum.

Hoc sanè
eximium est
miraculum.

Visio Lyduuinae, qua ei feminae cuiusdam occultu peccatum detegitur.

Summo pre-
re cupit ani-
mas lucrari.

Rom. 9.

C A P I T U L U M VII.

Nimirum sic creuit in illa amor crucifixi I E S V, & meditatio acerbissime passionis eius, ita vt nihil ei maiori esset solatio, quàm in illius foraminibus atque plagis, instar columbæ nidificantis, iugiter commorari. Eius enim vulnera

& do-

& dolores acutissimi animam virginis adeo penetrarant, vt quauis ipsa in singulis membris suis omnis generis cruciatus vehementissimos pateretur, ita vt omnes, qui eam cererent, non possent non multa commiseratione affici, eos tamen cruciatus quasi pro nihilo putaret. Tota vita eius in Christi rebus gestis tanquam in viridario amoenissimo versabatur: ijs meditando trahebat ardentissima ab imo pectore suspiria, & ab oculis lachrymarum fundebat imbres, ijsque deficientibus, guttas sanguineas. Illas autem lachrymas, Christi crucifixi amore fusas, apud familiares appellabat rosas suas. Ex his vero lachrymis quædam hodieque extant, quas ego vidi, earumque mira est fragrantia, vt expertus sum. Domini corporis sacramentum ardentissimo desiderio sumebat, adeo vt si die vno carere illo cogeretur, is dies sapissimè ei anni vnus spatium æquare videretur. Pastor ecclesiæ, qui eo tempore fuit, cùm illa medium tempus ageret inuoluntatis suæ, erat quidem satis literatus, sed in ijs, quæ spiritus sunt, planè rudis & imperitus. Is, demone agente, ineffabiles molestias attulit virgini. Consueuerat illa ab ea ætate, quæ doli capax est, non nisi bis toto anno sumere Eucharistiam: sed doloribus sua capientibus incrementa, crescente etiam Christi passionis meditatione, crebrius eam sumebat. Deinde in magnis solennitatibus ardentius illam à pastore petebat: sed vir durus asperè repellebat preces eius. A planta pedis vsque ad verticem capitis non erat ei sanitas: pane corporeo non vescabatur, solum Christum esuriebat, solum Christum cogitabat, solo Christo viuere, & tamen negabatur ei ille panis viuus, qui filiorum est, nequaquam mittendus canibus. Accidit autem, vt parochus eius quodam die inueniret eam præ desiderio corporis Christi lachrymantem: cumque lachrymarum causam ab ea peteret, respondit illa: Opater mi, nè spreueris pauperulam tuam, nihil habentem reliqui, nisi vt Christum meditando se consoletur, Christum sumendo sustentetur, & viuat anima eius. Sed ille saxo durior, nihil mouebatur. Cùm autem sacerdotes corpus Dominicum per plateas ferrent ad ægrotos, adeo illius desiderio inflammabatur animus eius, vt nonnunquam spiritum exhalare videretur. Quoties autem tam ardenti amore communicabat, mens eius intus illustrabatur, & sensibili quadam dulcedine os eius afficiebatur, licet admodum difficulter posset sacramentum deglutire. Interim vero nè spiritali communionem priuaretur, sæpè hanc precationem repetebat: Participem me fac Deus seruorum tuorum, hodie sub sacramento tuo mirabili passionis tuæ memoriam agentium & in hac, & in totius orbis ecclesijs. Solebat autem simplicibus dicere: Quando estis sub Missæ sacrificio, cogitetis aperiri calum, & adesse sanctos angelos: simul etiam Christi passionem omni, qua potestis, deuotione commemoretis. Alijs autem capacioribus hæc addebat: Exerceatis vos ad medullitatis amandum eum, quem sumitis, ad sentiendam animæ oblectationem, ad sectandam iustitiam eius. Non enim paruam hospitem accipitis, sed filium regis regum, & vnigenitum Virginis, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, figuratum corpori claritatis suæ. Ipse est cibus plenè reficiens poenitentem, confortans proficientem, abundè delectans Israelitam transmigrantem: cibus impinguans non corpus, sed cor: non carnem marcidam, sed esurientem animam: non ventres, sed mentes. Hæc & multa alia, quæ legi, pleraque valde sublimia loquebatur. Cùm autem dicat scriptura, Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me: quid dicemus de nostra virgine, cui iuter tot afflictiones non solum non parabantur, sed etiam negabatur mensa Christi? Parochus Schiedamensis, cuius iam meminimus, eò diabolo instigante adductus est, vt de sancta virgine pessimè suspicaretur, non vera, sed ficta esse putans, quæ de illa dicebantur. Incidente autem quodam solenni die, rogauit eum virgo per se primum, deinde per alios, vt sacram communionem illi præberet: sed nihil obtinuit. Conuertit illa se ad deprecandum Dominum, sed permittit magis etiam indurari cor pastoris, vt nouo martyrio probatam filiam illustriorem reddat. Fit pastor erga illam in dies seuerior, & ad tentandam illam audacior. Tandem periculum facturus, sit ne verum quod aiebat illa, se cibum corporeum capere non posse, constituit ei hostiam non consecratam porrigere. Sed id illam, Angelo eam præmonente, non latuit. Venit interim festum natiuitatis beatissime Mariæ, rogat illa sibi dari Eucharistiam, adest parochus, audit confessionem eius, coram adstantibus offert ei hostiam non consecratam, in idololatriæ discrimen eos qui aderant, conijcere non veritus. Sed o rem mirandam: Vix hostiam senserat in lingua, & ecce corde & corpore mutatur, reijcit quod sumperat, rem tan-

Tota vita
meditatur
vitæ & passi-
onē Christi.

Nota rem
admirandã.

Negatur ei
summe eam
experire sa-
cra commu-
nio.

Effectus Eu-
charistiæ ab
ea sumptæ.

Philip. 3.
Eucharistia
quid prebet

Psal. 22.

Dura virgi-
nis tæratio.

tillam nec ad momentum in ore ferre sustinens. Pastor verò in sua temeritate iam apud adstantes deprehensum se pertimescens, simulata audacia dixit ad virginem: **Quæ hæc temeritas est, infâna mulier, vt corpus Domini ex ore reijcias?** Respondit illa: **Putas ne, pater, adeò me deliram, vt inter corpus Domini & panem vulgarem nullum habeam discrimen?** Facile autem illud ab isto internoſco, quòd illud sumas, nihil alterari me sentio: hunc verò panem, quem tu mihi dedisti, velim nolim cogor reijcere, adeò tota ab eo natura abhorreo, totoque corpore angustor. Ille conscius sibi, quòd non nisi vulgarem ei dedisset panem, nè adstantes offenderet, rursus ait, se ei corpus Domini porrexissè. Indè abit domum, virgo flagrat desiderio communicandi, nec est qui satisfaciât. Cogitur ergò sine pane vitæ manere vsque ad festum Conceptionis eiusdem sanctissimæ Virginis. Tum verò adstitit ei Angelus Domini, multa luce coruscus, aitque ei: **Nè timeas, neque contristeris, soror mea Lyduuina: propediem videbis Saluatorem tuum, qui sanabit omnes contritiones tuas. Illa gratias agens, indicauit hæc parochi suo, nè fortè putaret illusionem diabolicam: sed mansit ille obstinatus, vt antea.**

CAP. VIII.

CVM autem virgo nostra more suo noctu vigilaret, mulier quædam, cuius paruulus filius ægrotabat, consilium petitura venit ad eam. **Quam cum esset consolata, & gaudentem à se dimississet, mansit sola, exercitijs spiritualibus incumbens in ipso crepusculo, anno dolorum suorum decimo septimo, circa festum beati Thomæ Apostoli.** Porrò simulatque se dedit deuotioni suæ, viderunt domestici eius magnum ignem in cubiculo eius, quem vt extinguerent, ad eam concurrerunt. Sed cum nihil cernerent, obstupuerunt: ait autem illis Lyduuina: **Ite cum bona pace: hîc nullus est ignis. ostio autem clauso, oro, vt me nunc solam esse patiamini.** Quod cum illi fecissent, virgo seraphica, cælestis contemplationis suauitate perfusa, sursum ferebatur in Deum, atque in eum transformabatur, qui pro nobis crucifigi voluit. Non diù post remoto à facie panno, quo se texerat, vidit eum solare iubar in cubiculo radiare, vidit etiam Angelum suum propè se stare valdè splendidum, eoque tacto, sensit corpus suum ad tempus planè sanatum: vidit præterea aduentantes Anglos, seu iuuenes fortissimos, atque alium crucem, alium lanceam, alium clauos, alios alia passionis Dominicæ insignia ferentes, suoque lectulo assistentes. Postea verò etiam matrem Domini cum sanctis non paucis aduenire conspexit. Iacebat tum super paleas supina: erat autem iuxta eam lectulus, propter aduentantes sic satis honestè compositus. Tandem venit Christus ipse in formâ speciosissimi pueruli, & in lectulo illo se reponens, blandissimè virginem aspiciebat. Mox verò in perfectum mutatus virum, instar crucifixi totus rubicundus & sanguinolentus apparuit, coronatus spinea corona, & colore affectus, quo solent mortui. In eum ergò intuens virgo planè vigil, mirè obstupuit, commixtisque & gaudio & mœrore affecta est. Cum autem in lucem mens illius absorpta esset, Christus lumen pariter & ardorem diffundens, in medio immensi luminis, virginis corpufculo quinque vulnerum suorum signa luculenter impressit, impressaque reliquit. Cernens autem virgo ea tam aperta vulnera homines latere non posse, timeretque concursum & applausum hominum, orauit Dominum, ita dicens: **Maneat, obsecro Domine, hoc dignationis tuæ sacramentum inter me & te.** Sufficit enim mihi gratia tua. Mira res. Confestim cutis textit vulnera illa, sed dolor atque linor perperuò permanfit. His ita gestis, vidit beatissimam Virginem arma passionis Christi, quæ ferebant Angeli, reuerenter ex illorum manibus accipere, eique deosculanda exhibere, ac deinde auferri ab oculis suis. Sentiens autem Lyduuina se sensibilibiter confixam, respexit ad pedes lectuli sui, viditque illic crucem stantè ea magnitudine, qua sunt illæ, quæ ad morituros deferuntur: simul etiam pendentem in ea paruulum ab ea pendentem, & ex eius vulneribus profluentem sanguinem. Eo spectaculo liquefacta anima eius, ait ad Dominum: **Gratias tibi ago Domine, qui me indignam ancillam tuam sic visitare dignatus es.** Audiens autem senex pater eam loquentem, mirabatur cui loqueretur. Surgens igitur clam, auscultauit ad cellulam eius, quis aut quidnam id esset. Interim is, qui apparuerat ei, videbatur per solarium velle recedere. Timens ergò & dolens eius abitu virgo, **O Domine, inquit, si tu verè es, in quem credo, obsecro, vt priusquam abeas, signum euidens præsentia tuæ apud me relinquant.** Mox ille in speciem formosæ hostiæ mutatus, ter vertebat se supra locum, vbi iacebat virgo, ac tandem consistere

Cubiculum] eius videtur ardere, cum tamè nò esset ibi ignis.

Visio eius planè vigilantis.

Christus ei impunit vulneri suo rum notas.

Christus sub hostiæ forma ad se ei.

consistere visa est illa hostia in munda mappula, quæ illic poni solebat. Sub his patet eius, qui nihil adhuc viderat, cum esset simplex & pius, more suo resedit in fide lectulo, sciscitatusque est, num quid fieri vellet, & quis ibi apud eam resedisset. **Dixit autem ei filia: Rogo te, pater, vt ocyus surgas. habeo enim apud me crucifixum Dominum. Territus ille, acutum surrexit, viditque hostiam pulcherrimam: accitisque domesticis & vicinis, ostendit eis rem stupendam. Omnes igitur & timore & admiratione permoti sunt. Cernebant enim omnes hostiam, sed non eodem modo. Erat enim hostia illa nec tam parua, vt sunt quæ plebi porriguntur: nec tam magna, vt eæ, quas accipiunt sacerdotes sacrificantes. Radij autem eius extremitates orbiculatim ambiabant: intus habebat crucifixi effigiem cum crucis vulneribus. In latere vno speciatim hærebat supernè gutta vna, pisi dimidij magnitudine: poteratque hostia ab omnibus perspicuè videri, sed ab alijs iacens, à Christi virgine tanquam in aère pendula videbatur. Ad eius autem conspectum tam animo quam corpore adeò exultabat sponsa Christi, vt formidarent ij, qui aderant, nè præ gaudio deficeret. Quædam verò manum suam cordi eius apponens, re ipsa sensit cor & viscera eius supra humanum modum exilire. Exultabat planè cor eius in Domino delectabatur in Deo salutari suo. Hanc hostiam multi viderunt, idque iureiuramento confirmarunt.**

CAP. IX.

EAdem autem nocte misit sacra virgo quendam ad parochum suum, qui hæc ei indicaret. Ille verò licet fidem non adhiberet, at tamen commoto animo veniens ad virginem, **Ecquid, ait, hoc noctis tempore tibi præstari vis? Et illa, Non vides, inquit, pater mi rem, quæ hîc geritur? Video, ait ille, commentum satanæ, præterea nihil.** Lyduuina verò, **Nequaquam, inquit, pater mi, commentum diaboli est, sed Deus verus, qui te & me creauit. Cumque ille rei euidentiam premere non posset, quippe qui perindè vt ceteri cerneret hostiam sanguinis aspersam guttis, attonitus ignorabat quid ageret. Tandem iussis omnibus exire foras, clauso ostio, adiurauit virginem per tremendum Dei iudicium, vt nemini id quod factum erat reuelaret. Obediuit virgo, donèc maior accessit prælatus. Indè sciscitatur parochus ex virgine, quid de hostia illa fieri velit. Primum perplexa virgo quid responderet, tandem cum intra se rogasset Dominum, durius exprobranti sic ait: **Quæso, vt hostiam hanc mihi sumendam porrigas. Illo dicente, Vis ne igitur satanam tibi porrigi? virgo respondit: Non satanam volo, sed Dominum meum. Ego vero, inquit pastor, veram hostiam è templo tibi afferam. De hac nescio, quid sit, aut unde sit: planeque consulo, nè illam sumas. Demum porrexit ei illam hostiam, dicens merum esse figmentum diaboli, at tamen talem se ei præbere, qualem ipsa crederet. Virgo mitissima dolens vicem eius, hostiam reuerentissimè percepit, quæ sicut aliæ hostiæ consecrata, animo & spiritui eius magnam afferebat delectationem. Postridie veritus pastor, nè tam stupenda res tota vrbe diuulgaretur, pro concione dixit ad populum: **Hac nocte, charissimi, Lyduuina non benè compos mentis, à diabolo periculosè admodum illusa est. Peto igitur, vt oretis pro illa, dicatisque orationem Dominicam, vt in fide constans perseveret. Indè cum Eucharistia tendit ad Lyduuinam, turbis eum sequentibus, quibus domum ingrediens mensim dixit, satanam superiori nocte voluisse decipere Lyduuinam, relicta apud eam hostia commentitia, minimè consecrata: se verò nunc velle ei dare verum corporis Christi sacramentum. His dictis, intrò ingressus sedit iuxta Lyduuinam, quæ nihil tot iniurijs irritata, maturè inprimis ait ad eum: **Non rectè locutus es, ni pater, quòd commentum diaboli nocte hîc fuerit. An non ego priusquam fieret, Angelo id mihi reuelante, tibi significauis, vt vel sic dares gloriam Deo? Tu nò si arcana pectoris mei. Ego ne satanæ filiam me exhibui? Sed oro Dominum, vti hæc tibi imputet ad peccatum. Tum ille indignabundus, Vis ne, inquit, percipere corpus Domini, quod tibi nunc affero? Equidem volo, ait illa, modò tu quoque velis. Porrecto igitur ei sacramento, redit ad templum, populus sequitur, & ecce tota commouetur vrbs aduersus parochum, adeò vt ille è templo progredi non auderet. Venit igitur ad eum vrbs magistratus, orat vt dicat meram rei veritatem, vt possit sedari concitata plebs. Respondet ille, vt prius dixerat, se sic sentire meram fuisse illusionem. Aiunt illi: **Cur igitur non seruasti commentitiam hostiam? Si autem seruasti, vbinam reposuisti eam? Dicente eo, se combussisse eam, in-**********

Multi eam hostiam vident.

Hostiam illam etiam parochus videt sanguine aspersam guttis.

Parochus publicè virginem delusam ait.

Tota vrbs commouetur aduersus parochum.

stant illi, vt ostendat locum, vbi combusserit, vt possit diligentior fieri inquisitio. Hic illo obmutefcente, populi creuit tumultus aduersus eum. Redeunt primoribus vrbs ad eum, rogant vbi hostia sit. Respondet se illam in aquam proiecisse. In contradicentibus, dicit se in cloacam eam iactasse, ne vesana plebs idololatriam curreret. His verbis auctus est populi fremitus, quod hostiam a multis fide dignam tot miraculis insignitam in cloacam misisset. Terribi redeunt ad eum quidam ex maioribus vrbs, hortantur ne exeat de templo propter commotam plebem. Mittitur interim ad Episcopum, vt absque mora veniat Schiedamum. Is vero eandem crebro in somnis monitus fuerat, vt properet iret Schiedamum. Nec cunctatur Matthias Episcopus suffraganeus Traiectensis, iunguntque se ei non pauci prelati & officarij. Quod vt comperit pastor Schiedamensis, valde animo consternatus est. Mittit igitur clam amicum quendam ad Lyduuinam, orans ne id, quod ab ipso stulte admissum esset, vlcisci velit, sed excuset pro sua humanitate. Promittit optima virgo, se facturam quicquid saluo Dei honore, fide bona facere possit. Accedunt inde ad eam prelati, qui venerant, sequente eos pastore. Fit accurata in rem gestam inquisitio, excutiuntur facta pastoris, de re tota abunde testantur, qui interfuerant. At vero piissima virgo Lyduuina, ne quid sacerdotij honori derogaretur, obsecrauit Episcopum, vt laicis dimissis, ipsam solum cum alijs prelati audiret. Illo assentiente, cum lachrymis sic exorsa est dicere: Oro domine reuerende, vt duo mihi non neges, priusquam respondere compellar. Ille vt pius pater consolans eam, Pete, inquit, quod voles, impetratura quicquid rationi consentaneum fuerit. Tum illa resumtis vt cunquē viribus, Ante omnia, ait, peto absolui a vinculo, quo adstricta sum. Adiurauit enim me terribiliter pastor meus: itaque respondere ausa non sum, nisi prius maiori autoritate absoluta. Deinde obnixē precor, ne quid pastori meo hoc nomine vel damni in rebus, vel molestie in corpore irrogetis. Mirabantur illi rogantem eam pro aduersario suo, & tamen promiserunt se ita facturos. Ait ergo: Protestor ego coram vobis dominis meis, me libenter mortem appetituram pro veritate eorum, quae circa me hic gesta sunt. Noueritis igitur Dominum meum IESVM Christum in pueri crucifixi effigie hic ad pedes lectuli mei apparuisse. Cernebantur autem in eo quinque vulnera, & circa eum multa lux. Timens autem ego ne me desereret, aio ad eum: O Domine, si tu veres, in quem credo, oro vt discessurus certum hic signum relinquis, quo cognoscam te re vera hic adfuisse. Tum ille in hostiam mutatus, mansit apud me. Ego vero illam sacratissimā hostiam sumere cupiens, accepi eam a pastore meo. Oro igitur, si quid hic quacunq̄ negligentia vel fragilitate peccauit pastor meus, vt id ei prorsus condonetis, quem admodum polliciti mihi estis. His a virgine modestē & sedetē prolatis, cum fidem datam fallere non auderent prelati, placati sunt: Facta autem diligentiori inquisitione, innocentia virginis & patientia per omnem regionem innouit, & pastoris vanitas confutata est.

CAP. X.

Post hanc pacem eum suo parochia adepta sacra virgo, coepit fidentius se-
cram communionem expetere, sumptamque magis ac magis eluere. Por-
rò autem in locis impressorum ipsi vulnera a Christo acres tum coepit
sentire dolores, & ardentissima charitate sursum ferri in Deum. Etsi vero
modis omnibus celata illa cuperet vulnera illata, at tamen vbi Domino secus vi-
sum est, celare ea non potuit. Solebat interim chirotheca sinistram induere ma-
num, cuius erat odor suauissimus, ne quisquam plagam cerneret. Verumenimue-
rò cum ahuc esset in viuis, nocte quadam apparuit ipsa cuidam matronae, quinquē
vulnerum notas vel stigmata ferens in corpore suo: quorum iucunda contem-
platione miram sensit matrona illa mentis consolationem. Postera luce venit ad Ly-
duuinam, exploratura num re vera plagas habeat in suo corpore, vt nocte con-
spexerat. At sacra virgo pra humilitate affirmare noluit, nec tamen mentiri ve-
lens, exultabundo spiritu sinistro brachio strinxit matronae manum, & cum inge-
nti gaudio dixit: O caput, caput: tanquam diceret: Secretum meum mihi, secre-
tum meum mihi. Mercator quidam in Britannia fuit, qui nec viderat vnquam Ly-
duuinam, nec nomen eius audierat. Laborabat is in tibia morbo immedicabili.
Cum autem aliquandò miserè doleret & ingemisceret, pra mœrore obdormiuit.
Admonitus verò est in somnis, vt vel ipse proficisceretur, vel alium mitteret Schi-
damum.

Mercator
quidam in
somnia
admonitus.

Schiedamum Hollandiae oppidum, qui inde paulum asportaret aquae, qua Lyduui-
na virgo manus abluisset suas: additumque est, ea aqua si tibiam lauet, ilico cura-
tum iri. Manè surgit ille, vocat ministrum, iubet ire in Belgicam Hollandiam, & il-
lic diligenter inquirere Schiedamum urbem. Nomen quoque Lyduuina ei indi-
cat, iubetque secum referre aquam, qua suas illa lauisset manus. Capellit heri sui
iussa seruus, abijt in Hollandiam, venit Schiedamum, petit à Lyduuina aquam, nec
illa negare potuit, charitate illam compellente vt daret. Redit famulus cum aqua
ad dominum suum, is lauat ea tibiam suam, marcida caro mox reuiuiscit, fugit do-
lor omnis, & tibia in pristinum statum restituitur. Feemina quaedam honesta vi-
tae, quam aliquandò ipse vidi, id quod iam dicturus sum, mihi narrauit. Labora-
bat ipsa quandoque morbo graui, sed occulto: cumque esset Lyduuinae cum pri-
mis familiaris, & ad eius consilium vitam suam accommodaret, fidenter ab ea pe-
tijt, quid in tanto discrimine agendum putaret. Lyduuina verò, Scio, inquit, te fi-
stula laborare, quae paulatim incrementa accipiet. Sed abi ocyus ad medicos, &
pete remedium. Si iuuerint te, gratias agas Deo: sin minus, redi ad me. Abijt il-
la ad medicos eius loci peritissimos, aiunt illi quoque fistula ipsam vexari, sed nul-
la se ratione curare eam posse. Redit ergo moesta ad sanctam virginem, dicit despe-
rante medicos ipsius sanitatem. Illa Deo reuelante non ignorans & animi & cor-
poris eius dolores, primò fundit preces ad Dominum, deinde leniter tangens ex-
trahens locum morbi, eum radicatus a femina extirpat. Latatur mulier, & in-
hunc usque diem in laudem virginis rem gestam laetabunda commemorat.

Præclarum
miraculum.

Sanat mor-
bum infan-
tilem.

TERTIA PARS VITAE.

CAP. I.

VM sic autem tanquam aurum electum probata esset virgo Ly-
duuina, perinde aeli nihil haecenus profecisset, totam se pro mul-
tis lucrandis animabus Domino obrulit, tota flammis charita-
tis incensa. Spiritu confirmata, corpus pro nihilo putabat, nocte
rigans lachrymis stratum suum, genas cruore tingens, pectus
complens sudoribus, patrem clementissimum conciliare cupiens
miseris peccatoribus. Et audiuius & vidimus permultos, qui ad
eam ceu filij ad matrem confluere, & post suauia colloquia ei valescentes, ora-
tiones eius expetere. Canonicus quidam ex ijs, quos regulares vocant, feruenti
spiritu ait ad eam: Quaslo instanter ora Dominum, vt auferat a me, quod plus ei
displicet in me, & saluti meae praecipue impedimento est. Ait illa: Orabo libenter.
Erat ille vir pius, sed cum esset voce bene clara & canora, quadam vanae gloriae
tentatione cantans agebatur. Orat pro illo Lyduuina, canora vox raucescit, & ne
possit ambigi factum id diuinitus, multos ille consulit medicos, adhibentur va-
ria remedia: sed cum nihil posset effici, alius quidam eiusdem professionis cano-
nicus coram peritissimo medico quasi subridens ait: Noueris domine medice
hunc socium meum quandoque petijisse à Lyduuina, rogarè pro ipso Domi-
num, vt auferret ab eo, quod plus sibi in ipso displiceret. Puto autem hoc iam
impetratum esse, reorque frustra omnem hanc operam infumi. Audiens hac me-
dicos, qui virginem nouerat, Si sic, inquit, se res habet, facessant Hippocrates &
Galenus. Habebat apud se Lyduuina paruulum nepotem suum, puerum anno-
rum duodecim, ipsi ministrantem. Diligebat illum, sed vt memor esset sui, tum in
se collati ministerij, rogabat Dominum, vt ei febriculam immitteret. Erat autem
puero illi poculum, vnde bibebat. Iussus à Lyduuina circa natiuitatem beatissimae
Mariae virginis, plenum tenuissima cereuisia posuit iuxta lectulum eius. Manè po-
culum sentitur optimo liquore repletum, tanquam aromatibus angelicis mani-
bus conditum. Plurimi inde bibentes, testati sunt eiusmodi potum haecenus sibi
incompertum fuisse: nec quicquam eis nocuit, immò & profuit & placuit non
mediocriter. Bibit verò etiam inde Lyduuina nepotulus, & mox toto corpo-
re diffusis febribus, ad beatissimi Martini Episcopi ferias laborauit. Orante autem
pro

Totā se im-
pendit fa-
luti anima-
rum.

Precei eius
efficacia.

Nepotulum
febricitan-
tē sanare
suis.

pro eo virgine, confestim sanatus est. Noui ego complures, virgini, cum esset in humanis, magis addictos, qui dicerent frequens hoc illi in ore fuisse: Non potest capere lasciuus animus sententiam illam, Virtus in infirmitate perficitur: immo & per eam etiam non habita impetratur. Potest hoc confirmari exemplo illustri, quod nunc commemoro. Rogerus quidam Schiedamensis, strenuus potator erat & heluo. Cum is aliquando in taberna sederet cum eiusdem farinae socijs, & ij iam poti linguas effrenas laxarent in electam Christi ancillam, nec ab obtreccationibus virulentis & calumnijs sibi temperarent, dicerentque vel clam voracitati deditam illam, vel demonis opera cibum non capere: ille tamen aequè ac illi potaret, non ferens tamen virginis iniurias, ait ad eos: Sit quæso, socij, silentium de virgine: sufficiat nobis stultitia nostra, qua Deum quotidie offendimus. Virgo hæc bona & sancta est, & quicquid in ea fit, à Domino fit. Hæc & pleraque alia dicente Rogero, illi iam portione calidi, deteriora in virginem vomere ceperunt. Tandem vnus Rogeri colaphum infringens, Abi, inquit, homo villissime, nec nostram perturbes fodalitatem. Tulit ille patienter alapam, & abcessit. Nihil horum latuit Lyduuinam, & quid dixissent eius obtreccatores, & quid Rogerus respondisset, & quid passus esset: cumque ea priusquam hominibus innotissent, suo confessario ordine exposuisset, ait ad eum: Quæso pater ocyus te confers ad Rogerum, dicasque ei: Lyduuina te salutatur, & ex parte Dei gratias tibi agit, quod pro Dei gloria & suo honore zelum declarasti, & colaphum tulisti patienter, pro quo Dominus opportuno tempore reddet tibi gratiam. Manè se confert ad Rogerum virginis confessarius, commemorat Lyduuinam mandata: ille stupens, Et vnde illa, inquit, scire hæc potuit, quæ heri vesperi facta sunt, nec ex me quicquam rescituit? Respondet confessarius: Sufficiat tibi eam hæc nosse: tu verò bono sis animo, nihil dubitans Dominum prouisurum. Ab eo die coepit vir ille se à socijs subducere, vitare peccata: coepit etiam, tanquam alter Iob, magnam rerum temporalium iacturam facere, flagellis Domini expurgari, in facultatibus, in amicis, in domesticis, in corpore suo procellosas perpeti angustias & vexationes: sed cum malorum incrementis crescebat etiam in illo sancta patientiæ tranquillitas, maturitas & charitas. Tandem longa agrotatione attritus, posita carnis sarcina, latus migravit ad Dominum. Mulier quædam pia, immani corporis dolore pressa, in atrio domus Lyduuinæ plorabat & clamitabat. Virgo accito confessario, rogat quid illuc sit. Respondet ille, vnam è domesticis præ dolorum acerbitate stridere dentibus, & quietem capere non posse. Lyduuina autem iubens eam ad se venire, sciscitatur num velit iuuari ab ipsa. Illa dicente, se id summoperè velle, sed sufficere ei proprios dolores, cupere autem, vt Dominum pro se deprecetur. Orat Lyduuina, & statim liberatur femina: Dominus autem auget Lyduuinam cruciatus, ita vt præter morem nocte ac die stridore dentium non absque cernentium stupore mirabiliter vexaretur. Puerulus quidam, horrendo affectus morbo, lugubres dabat voces, nec quiescere potuit. Alatus ad lectulum, qui erat apud Lyduuinam stratum, mox tacitus quieuit. Roganti Lyduuinæ, num melius haberet, respondit iam benè sibi esse. Solebat autem Lyduuina pucros hortari ad sectandam castitatem. Itaque & hunc puerum blandè inuitabat ad virginitatis tuendæ studium, quantum illa aras capere potuit. Et ille quidem postea grandiusculus amatit castitatem, eamque sumptu monachi habitu etiam professus est. Sacerdos quidam probus, & ob vitæ pudicitiam non medio critere charus Lyduuinæ, febre acutissima correptus, non longè à morte abfuit. Eius soror ex Lyduuina quæsiuit, quandiu passurus esset febrem. Illa respondit circa primam Quadragesimæ Dominicam curatum eum iri. sicque factum est, orante pro illo Lyduuina, quæ id viro cuidam religioso indicauit, sed ea conditione, vt ipsa viuente nemini referre ausus esset. Sæpè illa ob deprecandas clades & pericula impendentia & patiebatur in corpore, & orabat Dominum. Accidit quandoque intestinum in ea regione bellum inter patrem & filium. Multis igitur ob tuendam vitam loca tutiora petentibus, quidam è longinquo adueniens, Scio, inquit, mortem me haudquaquam euasurum, nisi me seruent preces virginis, Schiedami latitantis. Id cum ad eam quidam retulisset, humiliter ait: Gratias ago

Nouit quid de se ablen- te dicatur.

Rogeri cuiusdam eam defendentis mira conuersio.

Femina dire cruciata sanatur.

Prædicat fura.

Multum tribuitur precibus eius.

ago Deo, quod homines simplices mihi pauperula tam benè fidunt, oroque vt secundum fidem illorum fiat eis. At tamen confido in Domino I E S V, quod nobis Schiedamensibus non minus benè, vel etiam melius erit, atque vicinis circumquaque. Cum autem damnis innumeris propinqua oppida afficerentur, & claf-
 Observa vim precum eius.

CAP. II.

Enfitare etiam solebat Lyduuina, quam sanctum & salubre sit orare pro mortuis, qui sunt in regione expiationis, non ad perditionem, sed ad purgationem: non ad destructionem, sed ad castigationem. Itaque arreptis armis spiritalibus, eis ferre suppetias connitebatur. Nocturno tempore rapta in spiritu ad loca pœnarum, videbat non absque summa commiseratione, torqueri animas, & ingentes ignium globos in sublime efferri. Roganti autem quandoquæ Angelo, num animam, quam digito monstrabat, iuuare vellet, se perquam velle respondit. Tum Angelus, Oportet igitur, inquit, per medias transire flammæ. Ego verò, ait, libens id faciam. Transiens igitur per flammæ, vidit illic tortores sese contrahentes, indigneque ferentes humanitatem eius, qua cupiebat subuenire animabus. Cumque iam pertransisset, vidit animam ab Angelo indicatam, è pœnis eripi, & postea exultandam ad calos proficisci. Rogauit eam quædam, vt pro patre suo per id tempus defuncto oraret. Ducta est autem in spiritu ad regionem illam, vbi eius viri anima cruciabatur: aitque ei Angelus: Hic est ille vir, pro quo te deprecaturam spondidisti. Vt autem vidit eam vir ille, ait ad socios: Ab eo tempore, quo purgandus huic intraui locum, spiritum in carne degentem non vidi, nisi spiritum virginis huius. Sit benedictus Deus, qui mirificauit misericordiam suam mihi in hac hora. Paulò post, orante & patiente pro eo sancta virgine in corpore suo, liberatus est, sicut vxori eius postmodum reuelatum est. Vidit aliquando Lyduuina spiritum cuiusdam defuncti specialibus pœnis excruciat, ferreis stipitibus confixum, audiuitque ab Angelo suo, eum esse fratrem illius femina, quæ petisset vt oraret pro eo: se quoque impetraturam, si quid piè pro eo peteret. Orauit igitur, vt ab illis ferreis stipitibus extraheretur. Illic à pœnis illis specialibus absolutus, ductus est ad communem purgandorum locum. Sorore autem eius importunè scire cupiente ex Lyduuina, de statu illius, tandem ea retulit quid vidisset, iussitque certas præstari elemosynas, & in ijs caponem, qui pauperibus agrorum pararetur. Fecit illa, vt iussa erat, & ecce nocte intempesta adest turba daemonum, è quibus vnus caponem manibus tenebat, similem illi, qui fuerat datus pauperibus: quo grauissimè cæcidit facies vtriusque, id est, & Lyduuinæ, & fratris defuncti illius. Et hæc quidem postea in quosdam incidit morbos propter fratrem suum, quos cum præ dolorum atrocitate ferre non posset, orauit Lyduuina pro ea, & quamprimum liberata est, quod autem reliquum fuit pœnarum, id in Lyduuinam translatum est: sicque tandem è pœnis crepta est anima illa. Ob zelum animarum sæpè cruentos ab oculis fudit imbres, dicebatque Domino: O si possem, Deus meus, carnem & sanguinem meum dare pro animabus illis, quas tu castigas. Pro his ergò orabat, suspirabat, vigilabat, sacrificia offerenda curabat, se totam in holocaustum offerebat. Balduinus quidam de Campo cum à corpore migrasset, Lyduuina rapta in spiritu vidit hominem, facie ipsi ignotum, stare ad pedem montis, & volentem quidem ascendere, sed minimè valentem: audiuit etiam dicentem sibi: Miserrere mei, Lyduuina, miserrere mei, & in montem hunc me deportato. Illa accipiens eum in humeros suos, tulit in montem, sed difficulter sanè, ait autem ad eum: Quis vocaris? Et ille: Balduinus à Campo, inquit. Manè confessarius virginis venit ad eam, viditque eam labore graui defessam, & agrè respirantem. Itaque ait ad eam: Ecquid habes, filia? Cur præter morem tam difficulter respiras? Illa respondit: Ego, pater, à monte iam venio, in quem Balduinum à Campo transfuli, sudore pariter & labore iam afflicta. Ille nomen viri iam antè crebrò audierat, sed virum ignorabat. Triduo post nescius eò venit sacrificaturus, vbi Balduinus decesserat, didicitque è templi custode, eadem nocte eum obiisse, quo Lyduuina apparuit. Sacerdos quidam tota vita sua carnis illecebris deditus, statuerat corrigere mores suos: sed

Ducitur ad loca purgatorij.

Furor maligni demonis.

Summa Lyduuinæ charitas erga defunctos.

morte præuentus, est valde contritus, tamen pro peccatis ita vt par erat satisfacere non potuit. Orans autem pro eo Lyduuina, ducta est ab Angelo in illam regionem, audiuitque vocem lugubrem ceu è puteo abyssi, quam Angelus dixit esse sacerdotis illius. Cumque miraretur eum duodecim annis tam horribili loco detentum, Angelus eam intuens, ait: Vis ne aliquid pro eius liberatione perpeti? Volo, inquit, & quidem libenti animo. Mox ei ostendit Angelus locum, vbi vorago quædam cernebatur & gurgites ater ac horribilis, tanquam torrentium multorum, magno impetu manantium. Hunc gurgitem, inquit idem, transiituras oportet, si vis hanc liberare animam. Illa verò cum in aquas illas terribilem edentes fontem ingredi timeret, Angelus admonuit, vt infracto animo transiret. Itaque virtute induta cælitus, & ardentissima charitate incensa, ingressa est in tumultuantes vndas illas, & summo labore eas superans, victrix obtinuit quod optauit: viditque repente sacerdotis illius animam niue candidiorem è pœnis euolantem, ac deinde in nitidissimo se riuulo abluentem, & cum iubilo abeuntem in cælos. Illa autem hora Lyduuina ad se reuersa, tanto sudore madere reperta est à domesticis, vt nemo ambigeret, spiritu eam valde defatigatam, alicundè reuertisse. Fuit alius sacerdos, virgini dilectus & deditus, quem illa à vita dissoluta ad meliorem frugem reduxerat. Is non admodum diu à conuersione sua, peste correptus obiit. Orabat autem pro illo & lachrymabat Lyduuina. Interim ecclasiam passam, valde anxie scire cupiebat, quo in statu res illius essent. Quærente autem ab ea Angelo, num promptam se exhibere vellet ad perferendum aliquid pro illo, respondit, si sic Deo visum sit, & absque suo detrimento fieri possit, se id vnicè optare. Mox rapta ad pœnarum loca, vidit puteum terribilissimum, terribilibus plenum cruciatibus: rogauitque Angelum, num is locus tartareus esset. Ille verò, Non est, inquit, hic tartarus, sed non longè abest. Circumspiciens autem vndique Lyduuina, intuita est alium locum, absque comparatione terribiliorem, ceu ex aërenis constructum saxis, & mirè profundum: audiuitque illic clamores mirabiles, fuidores, gemitus, ululatus, tumultuationes, malleorum ictus, percussiones, quibus animæ sine vlla miseratione à crudelissimis tortoribus contundebantur: nec loci illius horrore comparari possent, etiam si simul audirentur, totius orbis clamores & fragores. Dicitur autem ei ab Angelo, eo loco damnatos contineri: cumque ex ea quæreret, an eius videndi cupidus ipsam teneret, præ nimio terrore dixit, se nolle videre eum, quando etiam auditus ipse nimis quam molestus esset. Conspexit verò etiam puteum quendam, & ei insidentem Angelum facie mœstum: quem vbi didicit custodem esse sacerdotis, pro quo orauerat, & causas mœroris ex certis eius sacerdotis demeritis percepit, mox ab Angelo docta est speciali illic eum purgatorio castigari. statimque sapertus est puteus, & erupit inde flamma terribilissima atque fumosa, simulque ciulatus altissimus. Interroganti Angelo, an vocem illam nôisset, respondit Lyduuina, se probè illam cognitam habere. confestim autem ascendit anima illa specie ferri ignitissimi, voce confusa dicens: O charissima Lyduuina, ô speculum purissimum, quis mihi det, vt quandoque Dominum in te, & te in Domino contemplari queam? Accidit tum quiddam mirabile. Nam simulatque Lyduuina vidit animam illam ceu ex putei abyssò ascendentem, tanto pauore consternata est, vt etiam cingulum nouum, crassum & hispidum, quo more suo ad carnem accincta erat, crassiori & saniori sua parte medium rumpebatur, & illa mox ad se rediret. Rogantibus autem quibusdam, vt illa hora se habuerit, Credite mihi, inquit, nisi me vinceret Dei amor & honor, cuius causa nihil est quod non velim perpeti, si possem obtinere pro voto quicquid cæli ambitu continetur, nollem denuò talem sentire terrorem, qualem iam passam sum. Paucis post diebus Angelum illum, quem mœrentem conspexerat, iucundum & hilarem vidit: tandemque anima illa extra puteum ad communè expiationis locum translata est, adiutaque pœnis, quas virgo sanctissima ex amore patiebatur, ad cælos euolauit. Quam verò prudens & cauta fuerit in responsis suis Lyduuina, perspicuum fiet ex ijs, quæ subiungo. Loquax quædam mulier non parùm molesta ei fuit, vt cognosceret ex ipsa statum cuiusdam defuncti, Allegabat autem eius temporis virum quendam religiosum, de quibuslibet defunctis, si esset interrogatus, affirmatè respondentem. Sed prudens virgo, alieno periculo cautior facta, Meum, inquit, non est iudicare quenquam: si autem rectè fecit religiosus ille, quem tu mihi

Animam liberat è pœnis horrendis.

Rapta spiritu, videri immanes cruciatibus purgandorum.

Item tartarum.

Nota rem miram, nec pures vanas fuisse visionem.

Cautio eius in dâdis responsis.

ad eò commendas, facillè pronuntiando de defunctis, id ipse iam nouit. Audierat enim ex Angelo, virum illum, licet alioqui castum & pium, pœnis addictum, quod reuelationibus multa admiscuisset de suo sensu minus vera, atque propter eiusmodi reuelationes pro sancto habitus, mœstra laudesque hominum percepisset. Mortuo quoque Vuilhelmo Hollandiæ Comite, quibusdam falsò referentibus coniugi eius, Lyduuinam dixisse eum saluum esse in cælis, & Lyduuinam ipsam triduo mortuam, deinde reuixisse: Comitissa illa clam misit hominem, qui ex Lyduuina expiscaretur, an hæc ita se haberent. Et ille quidem curiosè ex ea coepit percunctari, sed hoc ab ea tulit responsum: Ego, frater, si triduo mortua fuisset, certè ab amicis humata essem. Quod si Comes tam citò ab omnibus est pœnis purgatorijs absolutus, possem equidem lugere dilationem incolatus mei, & tam diuturnos dolores meos, vt quæ iam decem & septem annos miserè decubuerim. Ijs auditis, callidus homo, rubore suffusus, non habuit quod responderet, sed suo fraudatus desiderio, retulit suæ dominae, quid Lyduuina dixisset. Solebat illa silentio tegere, quicquid salua conscientia integritate & absque fraternæ salutis detrimento celari posset. De religiosi viris, itemque sacerdotibus, quorum inculpatam nouerat vitam, fidentius loquebatur: parcius de secularibus bonæ existimationis: de sceleratis verò & flagitiosis hominibus etiam adiurata non nisi parcissimè reuelabat. Sedit aliquando apud fratrum eius sacerdos quidam, in vulgo sic satis honestæ & bonæ famæ: sedebant ibi & complures alij. Erat tum ibi vas sinapi plenum, & cum sermo haberetur de pœnis purgatorij, dixit tandem ille sacerdos: Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatorij, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modò certò constaret me postea saluum fore. Ad hæc Lyduuina suspirans respondit: Quid est, domine, quod loqueris? Quid ita parùm fidis diuinæ misericordiæ? Si scires qualis sit purgatorij locus, & quas ibi dent pœnas animæ, nequaquam ita loquereris. Non diu post moritur ille sacerdos, & amicis cum Lyduuina de statu animæ eius conferentibus, illa ait: Benè habet anima eius propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si viuens plus fiducia collocasset in virtute passionis Christi, & mitior quoque purgationis in eum lata esset sententia. Patet hinc, quàm consultum sit timere Deum, quàm pium sperare in Domino: timor enim frenat animum, nè intumescat: spes deiectum erigit, nè succumbat. Multas autem diuinitus accepit consolationes Lyduuina, maximè in solennitatibus, propter ea, quæ faciebat & patiebatur ob animas è pœnis purgatorijs liberandas.

CAP. III.

SÆpitus etiam noctibus rapiebatur (in corpore, an extra corpus, nescio) ad loca, in quibus Christus olim versatus est. Fuit in monte Caluarie, vbi passus est Christus: fuit in Nazareth, vbi conceptus: in Bethleem, vbi natus: fuit præcipuè Hierosolymis, & in locis vicinis. Denique nullus terræ sanctæ locus celebris est, quem non vel spiritu, vel specie calcauerit pes eius. Cumque id confessarius eius admiraretur, illa precibus obtinuit à Domino, vt is quoque consimiliter eò raperetur, ita vt non dubitaret asserere se cum ea illis in locis fuisse. In eiusmodi verò raptibus feruentissimè Dominum deprecabatur. Admittebatur sæpius, tanquam præsentem Domino, nunc ad pedum, nunc ad manuum, tum etiam confixi lateris oscula: vbi aliquanti spèr commorata, tantam hauriebat suauitatem spiritus, vt sui ipsius penitus obliuisci videretur. Post huiusmodi autem sponsi cælestis contactus, signa euidentia infixorum vulnerum in corpore reportabat, quibus constare potuit aliquid præter spiritum aut speciem imaginariam eam percepisse. Rapta aliquando in hortum, vbi Dominus sanguinem sudauit, accurate obseruauit & orationis & sudoris Dominici modum: atque etiam post illos Christi angores ad osculum eius admissa, audiuit eum familiariter sibi dicentem: Vis ne mecum ire in Caluarie locum? Respondit illa: O Domine IESV, vica spes vitæ meæ, tecum ire, tecum pati, tecum mori parata sum. Itaque ducebat eam Dominus secum ad Caluarie locum. Reuersa autem ab ijs locis sacratissimis, referebat in labijs pustulas, in membris fissuras, in iuncturis punctiones, in corpore spinarum & tribulorum particulas: dicebatque ei Angelus: Signa hæc conspicua idcirco, mea soror, tecum reportasti, vt scias te reuera in locis sacris fuisse. Alio tempore cum sic rapta per loca redolentissima proficisceretur, peruenit ad lubrica quædam spatia,

Prudentissimè respondet homini callido.

Spera in Domino, & fac bonitatem.

Sæpe ducitur ad loca terræ sanctæ.

Obferua qualis ad se redierit rapta ad sacra loca.

Consolatio
nes spiritus
in corpus
eius redun-
dant.

Nota hæc.

Magnis af-
ficatur con-
solationi-
bus à Deo.

Nouit mo-
nasteria,
monachos
&c. etiam
nunquam
civita.

Sapientiam
videt Chri-
stum & San-
ctos.

spatia, quæ videbantur haudquaquam transmitti posse : ibique lapsa, dextrum pedem sensit luxatum. Cumque sibi reddita esset, non modò dolorum aculeos in eo pede passa est, sed etiam luorem ac tumorem illic perspicuè suis vidit oculis, & in membris vicinis dies non paucos immanes cruciatus pertulit. Ad eundem modum visa est frequentissimè, tanquam à longinquis reuertens regionibus, nunc lapsa in digitis, nunc in pedibus : modò ab vrbe Roma, vbi septem inuisit ecclesias : modò à monasterijs pijsimorum monachorum, eorum præsertim canonicorum, quorum reformata est vita : modò ex diuersis mundi partibus ab Angelo reduta. Fiebat enim dispensatione diuina, vt interiorum charismatum copia spiritus affluens, corpori impertiret consolationum reliquias, quod etiam tanquam instrumentum merendi, & velut asellus particeps erat afflictionum eius. anima enim in eius corpore, & corpus simul cum anima extrema suscipiebant certamina & angores, pariterque collaborabant. Nihil igitur mirum, si simul spatientur, simul consolationibus afficiantur, si futuræ gloriæ præludia, & mensæ filiorum Dei participationem quandam tanquam arrhabonem percipiant, vnaque peregrinentur. Audiui à quibusdam, qui se teste conscientia vera dicere affirmarent, cum virgo sancta post eiusmodi raptus ad se rediret, haud secus atque præstantissimorum aromatum apothecam eam redoluisse. Neque enim continere se poterat, quin velut vas plenum musto & absque spiraculo, totum tugurium & præsentis omnes, quodam impetu spiritus efflando compleret : id quod crebro studiosè quidam obserauerunt, homines fide dignissimi. Admouebant sæpè pectori eius, sed furtiuè, vultus, nares & ora sua, vt pro voto haurirent reliquias spiritus eius & suauissimi odoris. nihil enim aliud videbatur pectus eius, quam vas electum vnguentorum Domini, & promptuariunt cælestium aromatum. Rogata sapientissimè, qui se posset in ea deliciarum redundantia continere, respondit humilis virgo : Vt minùs sapiens dico, quando vos latere non possum, bonum mihi quòd humiliat me in infirmitatibus Dominus. sine illis enim nequaquam pondus consolationum eius ferre possem. Itaque cum abundo consolationibus, disco postea in corpore miserabili incredibiles perferre cruciatus. Bona est consolatio, quam non tumor inflat, sed timor consolidat. Ita ergò Lyduuina nostra rapiebatur ad diuersa spiritalium recreationum loca, sed mox, instar puerorum ad scholas à ludis redeuntium, grauabatur super eam virga magistrum & Domini I E S V. Neque hoc silentio premendum est, nouisse eam, etiam quæ nunquam videbat, monasteria, cellas, officinas, personas & exercitia in eis degenitum. Mirantibus viris religiosi, vnde tam exactè nouisset eos, qui nunquam eivisi essent, illa dixit : Dominus id mihi præstitit. Prior quidam monasterij Canonicorum regularium Brielenisium, cum pro more sermonem cum illa conferret, cœnobij sui constitutionem tam distinctè ex ea audiuit, ac si tota vita sua per omnes eius angulos peruagata esset. Illo stupente, addidit virgo : Noueris pater, fratribus in dormitorio quiescentibus, aduissè me, & singulorum fratrum Angelos custodes in cellulis conspexisse. Vuilhelmus quidam Hagensis filium habuit Henricum, qui illo inconsulto Carthusianum institutum complexus erat in Brabantia. Cùm autem Vuilhelmus ille propter virginis famam ad eius aedes veniret, Lyduuina ingredientem nominatim salutauit, & filij prosperos successus ei denunciat. Audiens ille se nominari ab ea, quam nunquam vidisset, vehementer obstupuit, quidque ea sibi velit salutatio inquirat. Respondit virgo : Filius tuus Dei beneficio factus est Carthusianus, vnde nos gratias Deo immensas agere debemus. Sed cùm ille, sicut & alij plerique, secreta Dei rimari vellet, illa respondit : Noli, quæso, mihi molestus esse, charissime. Ego quidem de folijs eorum, quæ mihi dat Dominus, compellente charitate sapientius impertior : sed radicem dabo minimè : his verbis eum absterrens à curiosa arcanorum Dei perscrutatione. Quoties autem Christum Apostolis stipatum viderit, quoties Sanctorum societate fruita sit, prolixitas scribere non sinit. Viderunt quamplurimi cubiculum virginis tanto sæpè splendore completum, vt properè accurrerent, exultantes illud ignibus conflagrare : cùm autem cernerent virginem tanto persusam lumine, terrore concussi, claritatem vultus eius ferre non potuerunt. Sciscitantibus domesticis, quoniam lucem illam tolerare posset, cùm naturale lumen nec ad momentum ferre sustineret : illa respondit : Credite, credite mihi, lumen gratiæ seu diuinæ contemplationis tantum differe à lumine, quod cernimus, quantum minimus solis huius radius à toto sole differt. Nec miremini, si lumen naturale non sustinet imbecilla acies, sustinet autem lumen cæ-

litis datum. Qui enim finxit oculum hominis, ipse cùm offert tale lumen, facile etiam confert videndi facultatem. Sacerdos quidam puræ ac columbinæ simplicitatis venit ad virginem, vt certior fieret de reuelationibus, quæ ei fiebant diuinitus, pro sua & aliorum salute. Illa autem noluit tum ad quauis simpliciter respondere, sed quam potuit commodissimè virum bonum non sine consolatione, à se dimisit. At ea causa dolere & angere cœpit sacerdos, veritus nè sua incuria molestiam ei attulisset. Itaque quamprimùm ante altare beatissimæ Mariæ virginis in templo se prosternens, amarissimè fleuit : sed subito mentis ecstasin passus, vidit virginem quandam duobus stipatam Angelis ad se venire, cantantem cum ipso antiphonam illam, Salve regina. Indè ad se reductus, properè ad virginem redijt, quam se offendisse timebat. Illa autem non ignara quid vidisset, Anne, inquit, mœror tuus in gaudium mutatus est ? Respondit sacerdos : Tunc illa fuisti virgo, quam modò prostratus vidi mecum psallentem ? Nunquam ego tantam sensu mentis suauitatem. Noluit tum id fateri virgo, sed post dies aliquot grauius compulsus verum dicere, non negauit se illam fuisse. Mulier quædam pia & casta intantum affligebatur animi mœrore & desolatione, vt nullus eam consolari posset. Increcente ea molestia, consuluit sacerdotes : qui responderunt phantasma quoddam esse. Iam propè ad desperationem accedebat, cùm ecce nouissimam omnium consulit Lyduuinam : quæ eam comiter accipiens, optimis admonitionibus & persuasionibus egregie animauit. Paucis post diebus vtraque mentis excessum patitur, videntque simul palatium amplum, miro artificio constructum, audiuntque cantus suauissimos, cernunt dapes valde opiparas, percipiunt odorum incredibilem fragrantiam. Inter hæc mulier afflicta videtur sibi morsus explicare animi sui angustias, & Lyduuinam, neglectis omnibus delicijs, more suo rursus interpellare. Tum Lyduuina, Facessant, inquit, lamenta & querimonie. locus hic non mœroris est, sed consolationis. His dictis, abducit foeminam in locum quendam seorsum, de quo aliud sentire non potuit, quam esse promptuarium quoddam regalium condimentorum & laticiarum, cellamque aromatum totius mundi. Indè verò tantam animi suauitatem hauriit illa mulier, vt nedùm angustiarum omnium prorsus obliuisceretur, sed etiam ad se reuersa, diebus aliquot vix corporei alimenti odorem admittere vellet. Persapè autem alij Dei amici viderunt Lyduuinam inter cæli ciues, inter beatissimos Apostolos, inter choros virginum eam comitantium versari.

Visto cutus-
dam sacer-
dotis.

Hemines
sancti quæ
de Lyduui-
na sapè vi-
derint.

CAP. IIII.

Quid autem miraculi contigerit in ea sanctissimæ matris Dei imagine, quam hodieque Schiedami venterantur, iam supra commemoravi : addam nunc, quid ab eadem Dei genitrice præstitum sit Lyduuinæ. Quodam solenni die sub meridiem rogauit ea confessarium suum & alios, vt trium horarum spatio ipsam solam relinquerent. Abeunt omnes, sed confessarius clam redijt, & alicubi se abdit intra virginis cubiculum, sperans se visurum Angelum, quem ex virginis confessione didicerat crebro ad ipsam aduentare. Cùm autem Lyduuina se solam putaret, cœpit pro more sponsi sui commemorare beneficia, preces offerre Domino, inuitare Angelum suum. Et ecce circa horam primam à meridie aduenit Angelus, non tamen, vt solebat, propius ad lectulum virginis accedit. Illa timens, nè ob aliquam culpam suam id fieret, cœpit amare flere. Angelus verò ait ad eam : Nulla tua culpa sit, quòd tibi non appropinquo, sed eius potius, qui hic delitescit, & his dictis disparuit. Tum verò sancta virgo etiam acrius flere cœpit. Ea re pudens factus confessarius eius, accessit ad eam, suamque culpam confitens, promissit se nihil tale deinceps facturum. At illa tertio flens amarissimè, Itanc, inquit, etiam tu hæstas, mi pater ? Nesciens ille præ verecundia, quid diceret, ocyus exiuit. Sed pius Dominus eam virginem consolatus est. Rapta est enim ad altare, in quo imago, de qua iam diximus, collocata est. Indè ducta per loca pœnarum, tandem ad contempnandos cælicos, deducite eam Angelo, peruenit. Vidit ergò millia millium laudantium Dominum, & coram illo mirè exultantium. Tanta autem erat copia bonorum, quæ illic intruita est, vt postea nec minimam illorum partem explicare posset. Quidam autem è Sanctis hortabantur eam ad tolerantiam, & vt fortiter perferret omnia, quæ deinceps passura esset. Et nos, aiunt, tamesi transuimus per ignem & aquam, at nunc, vt cœnis, in refrigerium reducti sumus. Sub his videt aduenire Dominum Angelorum, & mundi Dominam Mariam, eamque dicentem sibi : Quinam, filia char-

Angelus
dicat
cubiculo
confessari-
um.

Raptus eius
mirabilis.

rissima, adeo inculca huc venisti? Respondit illa: Nosti, mater speciosissima, à ducto-
re meo sic me huc perductam esse. Et mater Domini ad eam, Vis ne, inquit, capi-
ti tuo imponi tegmen, quod manibus fero? At illa pauida valde, respexit ducem
suum, nesciens quid responderet, nè forte peccaret, propria voluntate freta. Ter-
tio autem reginæ cæli percunctanti, humiliter respondit: Ego, Domina mea, non
debeo hic obsequi meæ voluntati. Dixit autem ei Angelus: Si vis, tolle illud. Pe-
tijt ergo illud, sed non absque multa formidine. Cum ergo ad se redisset, beatif-
sima Maria cum multis virginibus apparuit ei, tegmen illud manibus tenens, di-
xitque ei: Sape ex te rogavi, charissima, num velis hoc habere velamen, nec ta-
men indicare voluisti voluntatem tuam. En illud iam ego impono capiti tuo: sed
cum è cælo venerit, non nisi septem horis erit in terris. Dabis autem illud con-
fessario tuo, & admonebis eum, vt fidem adhibeat donis Dei, & vt imponat hoc
velamen capiti imaginis meæ. Quibus dictis, euauit. Virgo autem post actas Deo
gratias, velamen de capite deposuit, & cuius materiæ & formæ esset considera-
uit. Deinde confessarium suum ad se vocans, omnia ei narrauit. Ille verò admira-
batur. Erat enim velamen illud crispum, colore ceruleo, medio inter album & vi-
ridem, texturæ incomperata, totam domum implens odore suauis. Rogauit autem
virgo confessarium, vt imponeret illud quamprimùm capiti imaginis. Illo causan-
te tempus, quod ante horam esset, & imago loco sublimi consisteret; virgo ait:
Dominus prouidebit, vt possis ingredi in templum: scalam autem ad borealem
templi partem inuenies. Mira res. Egreienti illi domum mox occurrit templi cu-
stos, scala inuenitur, qua fretus, imposuit velamen imagini, sed ab Angelo conse-
ssim ablatum est. Magna fuit Lyduuina cum beatissima Dei genitrice familiaritas:
quippe quæ in meditationibus suis, acsi corpore & animo præsens adestet, cum
lactante lactabat I E S V M, cum gestante gestabat, cum exulante exulabat,
cum dolente dolebat, quærebat cum quærente, stabat cum stante sub cruce. At-
que hæc ei erat salutaris consolatio, hoc felix contubernium. Sacro quodam Ad-
uentus Christi tempore cum se nouis exercitijs renouare meditaretur, vidua qua-
dam Catharina per visum admonita fuit, vbera Lyduuinæ natiuitatis Christi nocte
plena lacte fore, & vt ipsa inde sugeret. Mane surgens vidua, secretò venit ad Ly-
duuinam, indicat quid audierit. Stupet Lyduuina, vidensque viduam cupidissimam
cognoscendi ea, quæ in se Dominus operaretur, primò tacet, deinde victa, iubet
eam præsto esse illa nocte. Adueniente igitur sacratissima Christi natiuitate, noctur-
nis horis totam se Lyduuina confert ad contemplandum Dominicæ incarnationis
sacramentum. Interim rapitur ad cælestia, videtque gloriosam puerperam Mariam
cum innumera sacrarum virginum frequentia, ineffabili harmonia hymnos concin-
nentium. In medio earum sedebat Virgo mater, regina omnium speciosissima, pu-
erulum habens in gremio, vti oïum in diuersorio. Eadem autem hora virginum il-
larum omnium vbera lacte repleta sunt, sicut & ipsius matris Virginis diuino mu-
nere plena fuere nocte, qua Christus ex ipsa natus est. Lyduuinæ quoque vbera lac-
te impleta sunt, sed non nisi hora vna duraturo. Rogauit igitur Angelum ducto-
rem suum, nè sineret viduam fraudari expectatione sua. Iussit autem Angelus eam
nihil esse sollicitam: Qui enim primum, inquit, lac dedit, poterit & alterum dare.
Cum autem venerit ad sugendum vidua, tu tantum frices parum papillam vberis
tui, & mox lacte complebitur. Tertia inde noctis vigilia adest sedula mulier,
Lyduuina conficit mamillam, & lacte abundat: fugit vidua, quantum potest ho-
nestè tertio attractu elicere, multa in vberibus lactis copia remanente. Tanta
autem erat lactis eius dulcedo, vt multo post tempore vidua illa agrè potuerit
ad capiendum cibum adduci, nisi Lyduuinæ grauiissimo mandato compulsa fu-
isset.

C A P. V.

Veniendum nunc est ad contemplationes Lyduuinæ, quarum tantus non
rarò excessus fuit, vt quid in membris corporis ageretur, interdum igno-
raret. Quodam brumali frigore prunas apud se habuit in vase testaceo,
quod cum incautè illic relictum esset, ignis latus eius vsque ad ossa com-
bussit. Casu autem domesticæ eius ad eam ingressæ, vt viderunt quid pateretur ab
igni, pauidæ dixerunt: Sentis ne Lyduuina adustionem ignis? Illa tanquam è Ion-
ginq̃ua regione reuersa, Ignem, inquit, non vidi, nec eius sensu calorem: at tamen
sentio

S. Maria cum
multis vir-
ginibus ei
apparuit.

Multa ei cum
S. Maria est
familiaritas

Rapuit eam
& visio.

Mamilla
eius miro
modo lacte
abundat.

Non sentit
præmentis
excessu se
igni aduri.

sentio nunc latus meum. Tum illæ, Peccauimus, inquiunt, in Deum & in te, so-
ror, quandoquidem non modò carnem tuam absumpsit ignis, sed ferè etiam co-
stam vnam. Respondit virgo: Benedictus Deus, qui me adeò perunxit intus, vt
ardorem ignis non senserim. Percurrebat illa spiritu subtilis & agilis patriam cæle-
stem, plenam deliciarum & diuitiarum Domini. Adepta autem erat per passionis
Christi meditationem, contemplandi vsum, & singularem diuini spiritus influxum,
tantam mentis serenitatem, vt quauis ab homine literas non didicerit, euangeli-
orum multarumque aliarum scripturarum mysteria diuinitus illustrata penetraret.
Theologus quidam Ordinis S. Dominici, cum multa de ea audiuisset, quiescere
non potuit, donè coram cum illa loqueretur. Igitur è Traiectensi diocesi veniens,
domum eius intrat, & de varijs confert cum illa. Tandem scire ex ea voluit sub
quadam similitudine, quemadmodum, agente tota sacrosancta Trinitate, solus fi-
lius in Virginis vtero incarnatus sit. Illa se more suo humiliter excusauit, nolens de
re tam sublimi loqui coram illo. Sed vir doctus id molestè ferens, terribiliter adiu-
rauit eam, vt diceret, si nò scet. Tum pia virgo magno animi correpta dolore, fle-
uit vehementissimè, ita vt Theologum quoque illum suis lachrymis ad compuncti-
onem permoueret. Inde resumptis vtrunque viribus tali ei similitudine explicuit,
quod voluit, vt vir doctissimus stupens & admirans, palam testaretur, se nunquam
à doctoribus tam aptam accepisse similitudinem. Eamque longè lateque diuulgauit,
tametsi sancta virgo rogasset eum, nè cuiquam diceret: factusque est aduersus
obrectatores virginis acerrimus defensor, qui venerat ad eam suspiciosus explorator.
Mira verò etiam fuit in ea gratia prophetiæ, ita vt etiam arcana cordium
eam non laterent, & absentia haud secus ac præsentia clarissimè intueretur. Multi-
er quædam virum habuit prorsus inhumanum, & tum ipsam, tum familiam à Dei
cultu retardantem. Orauit illa virginem Lyduuinam, vt memor esset eius apud Do-
minum. Lyduuina admonet eam, vt sit patiens, promittit tranquilliora. Interim fi-
unt nouissima peiora prioribus, creditur mulier à sanctissimo marito, & iam vita ta-
det eam suæ. Tandem currit ad portum oppidi, mensura se in aquas. Sub ipso cur-
su bonus spiritus ei intus loquitur, cogit sistere gradum, & hunc in modum loqui
sibi ipsi: Toties misera fuisti apud Lyduuinam, multam eius experta erga te bene-
uolentiam. Nunc ergo etiam intusas eam, priusquam morte te afficias. Nec latuit
Lyduuinam foemina summum discrimen. Cum ergo illa cursim veniret valediclu-
ra virgini, iamque pulsaret fores domus eius, Lyduuina exclamat: Ocyus aperite.
quæ enim pulsât, eius anima in amaritudine est. Intrat mulier, prosternit se in le-
ctulum virginis, vix in ea manente spiritu. Et Lyduuina, Quid habes? inquit. Rectè
ne agitur inter te & virum tuum? At illa: Mihi verò, inquit, iam vita ipsa fastidio
est, iuuatque illam cum morte commutare. Tuo consilio sustinui adhuc, tuli ver-
ba & verbera, sed iam decretum est rucere in mortem. Lyduuina autem, Redi, in-
quit, charissima, ad lectum tuum: ego tibi verbis omnipotentis Dei pacem à vi-
ro tuo denuncio. Credit mulier, redit in domum suam, virum in lecto reperit, cu-
bar iuxta illum, adeò mutatur ille nocte eadem, vt ex lupo in agnum cunctis mi-
rantibus conuersus videretur. Monachus quidam Schoenhouienensis, Ordinis Ca-
nonicorum regularium, cum adhuc esset nouitius, miras sustinuit demonum infe-
stationes, adeò vt desperaret se posse durare in monasterio. Conquerabatur non-
nullis de vexationibus demonum, & consolabantur illi quidem verbis, sed non so-
lis verbis curatur ea tentatio: constantia fidei & mentis perseverantia opus est.
Sape tamen alios etiam ad lachrymas permouit, referens quid ipse intus pateretur.
Prior autem eius, vir pius, à quo hæc ego didici, multum erat anxius quid ageret.
Tandem ducit eum secum ad Lyduuinæ aedes: sed illa tum mirabiliter cruciaba-
tur calculo: mandat igitur Priori, vt solus ad se veniat: venit ille, nec sine ingen-
ti animi dolore videt tam acerbos sanctissimæ virginis cruciatus. Et virgo ad illum:
Vides, inquit, pater charissime, quam me nunc vndique premant dolores multi.
Itaque breuis esse compellor: Frater tuus, quem huc adduxisti, probatur nunc gra-
uiter à Domino: sed hortare eum, vt magno ferat animo. breui enim liberabitur.
At tamen oretur instanter pro eo. magna enim illi & gratia & gloria parata est. Stu-
per Prior, audiens ex illa & nomen fratris, & causam aduentus sui, vidensque in-
summis doloribus non solum mente sanam, sed etiam futura consolationis præ-
senciam. Omnia verò hæc postea euenerunt, vti erant à virgine prædicta. Magnum
R r r quan-

Theologus
doctissimus
questionem
ei proponit

Egregie præ-
dicta est do-
no prophete-
tiæ.

Mulier se
uccare vo-
lenti prædi-
cit mariti
corredio-
nem.

Optimè no-
uit diuini-
tatis cuiusdã
monachi
tentatio-
nes, prædi-
citque libe-
rationem.

quandoque nauium apparatus fecere mercatores in Orientem nauigaturi. Erat in ijs nauclerus quidam industrius, Deum valde timens, quod est rarum in nauis, & Lyduuinae eo nomine familiaris. eius enim se precibus commendabat peregrum profecturus. Socijs autem eius die festo inter se conuenientibus, ille consulturus Lyduuinam adiit. Cum autem nauae deliberassent die festo soluere e portu, Lyduuina mandauit huic nauclero, ne ipsa insalutata discederet. Venit ergo ad eam, sed sane inuitus, quod alij statuisent proficisci. Dixit autem ei Lyduuina: Quae te, frater, ne die ab alijs praestituto mari te committas. causam, cur id non expediat, suo tempore comperies. Allegante illo suam solitudinem, aliorum frequentiam, & multa alia, Lyduuina ait: Non eas cum illis: etiamsi solus ieris, Dominus tecum erit, & prospera nauigatione vteris. Obsupuit nauclerus, sed tamen paruit virgini. Abeunt alij gratulabundi, conuicia in illum iactantes, effusaque illum iridentes: ille tristis domum redit. Aliquando secundo vento & commoda nauigatione alij fruuntur, sed post incident in piratas, qui omnem eorum classem, commissa nauali pugna, partim capiunt, partim demergunt, nauis & militibus in captiuitatem abductis. Sequitur inde nauclerus, sed tutus a piratis: consecutusque negocijs, redit onustus mercibus & opibus auctus. Aliquando imminente ira Dei Schiedamensibus, illa quibusdam magis familiaribus dixit: Rogauit Dominum pro populo nostro: sed cum multis modis castigare ille nos decreuisset, hoc in nos erit clementiae eius signum, vt solo incendio puniamur. Cum ergo omnia passim flamma corripere, simplices quidam tollere volebant aseres, qui erant iuxta Lyduuinam cubiculum, vt liberarent eam ab ignibus ad eam propinquantibus. Illa vero dixit: Sinite, charissimi, ita me hic iacere, vt haecenus iacui. ignis mihi nihil adferet detrimenti. Pergebant tamen illi facere, quod instituerant: sed Lyduuina prorsus illasa permanfit. Milites duo inter se duello confingere volebant. Mater vero alterius anxia, rogauit Lyduuinam, vt oraret pro filio ipsius. Eam autem Lyduuina iussit bono animo esse, praedixitque filium eius nihil mali passurum. Et ecce sopitur odium, redeuntque in concordiam milites. Sauiante aliquando peste, Lyduuina praeceteris in corpore suo duobus locis consignata fuit. Petente autem illa sacrosanctam Eucharistiam, parochus, cuius supra meminimus, venit trepidus ad eam, ore naribusque obstructis, ne peste inficeretur ab illa. Cernens id virgo, Non est, inquit, in me pater, morbus aliquis, cuius vel contactu vel odoratu quisquam inficiendus sit. opus enim Dei est, non hominis, aut naturae, quo me plus solito grauari cernis. Pudefactus ille, obmutuit: simulans inde audaciam, Vtinam, inquit, liceat mihi consueque viuere, vt te videam hinc emigrantem. Et illa, Tu mi pater, ait, non videbis finem meum: ego potius videbo tuum. Disponas igitur domui tuae, sicut vis coram Domino apparere. Sed tum quidem more suo contempsit verba virginis: paulo post vero percussus, sensit veram illam dixisse: missoque nuncio, petijt humiliter veniam eorum, quae suspiciosus & malitiosus in eam perpetrasset, vtque Deum pro se oraret. Audiens autem virgo eum male valere, condoluit ei, rogauitque eum, vt pure confiteretur peccata sua, res alienas restitueret, domus suae res seruo disponeret, tanquam certo moriturus. Ille virginis dicta parumpendit, immo & per nuncium remandauit ei, se conscium sibi non esse alicuius rei alienae a se usurpatae. Cernens ergo illa occaecatum eum esse, iterum misit, qui particulatim ei indicaret, quamnam praeter ius retineret. At ille virginis consilium sibi vertit, in venenum, & beneficium contumeliae loco habuit: sicque mortuus est. Qualis autem postea apparuerit, Dominus nouit. Successit autem ei Ioannes Angeli, natione Barauus: cuius cum essent mitiores mores, multas verbo veritatis adduxit ad confitendum sibi peccata sua. In ijs quaedam valde pia Lyduuinae aedes quotidie inuisebat. Id ille admiratus, Quid est, inquit, filia, quod sic quotidie Lyduuinam visitas? Tandem illa respondit: Miror te virum prudentem, qui sis virginis confessarius, nondum expertum esse, quod ego in ea quotidie comperio: quod si tu quoque comperisses, aegre sane te ab ea diuelli patereris. Sed observa, quae so, manum eius, cum es auditurus confessionem eius, & senties quid velim. Facit ille sic, & post confessionem petit sibi porrigi manum eius: quam vt sensit non aliter quam velut calcibus delibutam vnguentis redolere, in has prorupit voces: O vasculum spiritus sancto plenum, o diuinorum apothecam vnguentorum: cur me haecenus tantam Dei gratiam celare voluisti, cum

Nautam feruat ab inimicis pecculis.

Prophetia eius.

Item alia.

Prædicat obitum patris sui.

Manus eius oler suauifimè.

cum tam crebro tibi adfuerim? Ex illo autem odore vir ille non modo omnium sensit sensuum quandam immutationem, sed etiam animi intimam compunctionem, ita vt sponte virgini ediceret quaedam horrida peccata sua, & cum lachrymis emendationem promitteret. Cernens id virgo, quaedam ei in profundo sentinae latentia derexit peccata, locum, tempus & alias circumstantias explicans. Quod ille audiens, contremuit, & rubore perfusus, lachrymabundus exclamauit: Quis tibi, o sancti spiritus vasculum, isthaec referauit? Sane ille idem plura tibi de me indicauit: atque his dictis, in hortulum virginis ingressus, fleuit amare. Postea virginis precibus se commendans, abiit, atque deinde carnem coepit domare icuius, macerare cilicij, atque alijs poenitentiae studijs amissum tempus redimere. Nec diu post in tam sancto proposito peste correptus excessit e viuis: Quanta autem pro animae eius liberatione e poenis Lyduuina in suo corpore tulerit, breuitatis studio silentio praeterimus. Possent vero multa dici, quam illa crebro adfuerit spiritu in partu laborantibus, afflictis & aegris, sed pauca tantum commemorasse sufficit. Cum e ciuibus suis quidam naufragium facerent, illa plorans dicebat: O quam tristes hodie percipiemus rumores de submersis alijs, & alijs a submersione ereptis. Eius autem verba sequebantur tristes nuncij, & in plateis oppidi luctus passim audiebatur. Imminente inundatione, qua partes Hollandiae Australes mersae sunt, quaedam foemina dormiens in pago, qui propinquus erat aggeri, quem mare saeuens perrupit, audiuit sonitum aquarum mire tumultuantium, & valde extimuit. Vidit autem in spiritu venientem ad se Lyduuinam, quae etiam saluam eam perduxit domum. Dignam sane admiratione est, cum haec apud foeminam illam gererentur, Lyduuinam a patris verbis significasse ijs, qui tum aderant, in quibus inundantium aquarum periculis mulier illa versaretur.

Odoris eius stupendus effectus.

Cognoscit diuitius quorundam naufragiu.

Item foemina cuiusdam periculum.

CAP. VI.

CVM iam vicefimmo octauum in sua infirmitate annum ageret, coronam illustrem hoc modo adeptam est, cum incredibili spiritus seruore cuperet martyrium obire pro Christo. In quodam mentis excessu ostendit ei Dominus coronam preciosissimam, gemmis diuersorum colorum egregie ornatam, necdum tamen in orbem penitus absolutam. Vbi ad se redijt, cogitabat quamnam illa esset corona, rogauitque Dominum, vt castigando corpusculo suo coronae illi percipiendae ipsam coaptaret. Sed cum exiguitatem meritorum suorum putaret tam insigni coronae imparem, ad commemorandam meritorum Christi infinitatem, & amaritudines omnes, quas propter nos ille perpessus est, se contulit: ijsque pauca dolorum suorum exercitia componens, humilis Christi ancilla tanquam nihil sibi fecisse videbatur, atque ad Dominum: Quam potest quisquam tua sectari vestigia, bone IESV, nisi quasuis carnis molestias, daemonum insidias, mundi contemptum, hominum vexationes perferat, totoque animo seipsum pro nihilo putet? Pone ergo Domine ancillam tuam in semitis tuis, & fac vt insistam in vestigijs tuis. Cum sic Dominum illa precaretur, dux Burgundiae Philippus apud Hollandos inaugurabatur. Vbi autem Schiedamum venit, quidam eius milites circa mensis Octobris initium inter se conspirarunt aduersus Christi ancillam. Audierant enim nihil eam omnino esculentum aut potulentum sumere, sed solum Christi corpus. Cum ergo cibo & potu farti essent, venerunt ad parochum, & blandis verbis fingunt se velle videre honoris causa filiam confessionis eius Lyduuinam. Credidit ille, & adduxit eos ad virginem. Vix illi ingressi erant domum, cum ecce instar mente captorum clamitare incipiunt, & clauso ostio circa lectulum virginis cachinnari atque tumultuari. Tacuit illa instar onis, sed parochus valde dolens, nitentibus bonis verbis lenire eos. Sed illi contumelias affectum repellunt, virginis amicis & concubinum petulanter appellunt. Inde eum nemo aut e vicinis, aut domesticis furori illorum opponere se auderet, illi scelesti accensa candela, omnia virginis corpusculi opera abstrahunt, & indignis modis sine vlllo pudore contrectant prem eius paruulam, cum se illis obijceret, tanto impetu ad scabellum abiiciunt, vt ad mortem vsque grauiter laesa claudicaret. His addunt turpissima in Lyduuinam conuicia, vocant bestiam, prostibulum, voracem & multa alia, nec paucis eius vulnera cumulant vulneribus. Postea lauant cruentas manus, & ad iactanda in eam probra & contumelias redeunt. Iacet virgo, sanguine in paleas fluente & pannos vicinos: sed cum timeret Deiallis iudicium imminere, tandem ait ad eos: Cur non timetis sinistram interpretari, quae Dominus operatur in me? An ignoratis quid vos maneat? At illi magis etiam

Grauisimè
in eos Deus
animadu-
erit.

Ad nouem
dies curio-
sisimè à mi-
litijs ob-
fetur
Lyduuina.

Predicit
Gerardo
Colonien-
sientura ei
ia solitudi-
ne Aegypti.

Gerardus
eremita pa-
scitur esca
caelesti.

cachinnantes, & tanquam præclaro perpetrato facinore gloriantes, indè recesserunt. Postquam hæc res per oppidum vulgata est, multus exitit piarum matronarum ploratus ob iniurias pudicissimæ virgini irrogatas. Nihil enim tale vnquam auditum fuerat apud Hollandos, qui foemineum genus semper venerationi habere solent. Murmur quoque in populo exortum est aduersus homines nequam, qui inscienti principe suo, talia ausi fuissent perpetrare. Primores etiam populi venerunt ad Lyduuinam, eamque consolantes, dixerunt se velle conqueri apud principem. Quibus illa ait: Nè sitis, oro, molesti principi, neque propter illos contaminetis manus vestras. In caelis est, cui vindicta seruat, & iam eorum iudicium in promptu est. Idque verissimum fuit, vno ex illis nebulonibus in mari præfocato, alio mente capto & in Zelandia mortuo, tertio in prælio, vt fertur, occiso. Quartus morbo correptus, per nuncium veniam à Lyduuina petijt. Cum autem postea sola iaceret Christianilla, Angelus ad eam venit, instar Solis splendidus, atque ad eam: Salue charissima soror: ecce nunc absoluta est corona, quam nupèr imperfectam vidisti. Propter inuerecundos tactus virorum illorum noueris te positam fuisse in vestigijs Saluatoris. Ludibria & vulnera, corpori tuo imposita, fuere gemmæ, quas in illa corona & adesse vidisti, & deesse. Missus deinde est dux quidam militum à principe Philippo, cum non paucis militibus, qui Schiedamum ab hostibus tuerentur. Is multa audiuit ex ijs, quæ Deus quotidiè faceret in Lyduuina, nec ignorabat, quæ ab alijs illis passa fuisset. Vt tamen certior esset de omnibus, honestos quosdam & strenuos milites voluit ad dies aliquot Lyduuinæ adesse, & omnia diligenter explorare: & si quidem commentitia deprehenderentur, malè mulctaretur: sin autem vera, laudibus celebraretur. Illi ergo ingressi domum eius, omnia perscrutari cœperunt, nec passi sunt quenquam è domo eis ei adesse. Erant, ni fallor, viri sex, circumdabantque vndique lectulum virginis. Permisit tamen dux ille cuidam viduæ id roganti, vt liberè posset ad eam accedere, sed ea conditione, vt prius ipsam excuterent custodes ab ipso deputati. Manserunt igitur diebus nouem apud virginem, neminem sinentes adire illam, præter hanc viduam: atque interim tamen nulla nox abijt, qua non Lyduuina suauissimis contemplationibus in Deum raperetur. Post dies nouem, milites illi valedixerunt virgini, promiseruntque se apud principes eam egregiè celebraturos, atque eius precibus se obnixè commendârunt, quippe qui certò comperissent eam nec edere nec bibere quicquam.

CAP. VII

IVuenis quidam, Coloniae Agrippinæ natus, Gerardus nomine, cum mundi huius vanitatem & carnis illecebras fugere decreuisset, ad Lyduuinam venit, consilium ab ea petiturus, qua id ratione faciendum sibi putaret. Eum vt fuit illa intuita, tanquam commilitonis sui præsentia exhilarata, spiritum nouum induere videbatur. Cum ergo inter se de rebus spiritualibus colloquerentur, Gerardus ait ad eam: Vellem, Lyduuina, vitam ducere solitariam, & esse in aliqua regione, vbi procul semotus ab hominum consuetudine, vni Deo vacarem. Et mihi quidem placet Aegyptus, sed vereor nè videar tentare Deum, dum non suppetunt vitæ necessaria. Et sic fertur Lyduuina respondisse, tanquam conscia futurorum: Nè quæso timeas dilecte frater, sed accepto virili animo, primùm ad patientiam te præpara. Cum enim in illam vastam solitudinem te abideris, parùm probaberis initio, sed antè quàm tertio die sol occumbat, tenuem percipies alimoniam, eaque in dies augebitur. Iam manum ad aratrum misisti: caue nè retrahas eam, modò nè velis parùm constans athleta haberi. His virginis adhortationibus factus est Gerardus ad ardua quæque pro Christi amore aggredienda alacrior. Deinde valedicens ei, in Aegyptum profectus est cum socijs quibusdam: qui tamen vt viderunt horridam solitudinem, ferarum inuisitatae con- tubetnia, penuriam panis, relicto Gerardo discesserunt. Gerardus verò in arbore sibi sedem constituit, & multùm in vera pietate proficiens, sicut Lyduuina prædixerat, celestis alimonie augmenta percepit, & Angelicis colloquijs perfruitus est. Interim caelestibus vacans contemplationibus, sæpiùs in spiritu Lyduuinam videbat. Accidit autem vt Lyduuinæ frater moreretur, & ea aliquandiu solitos mentis non pateretur excessus. Causa fuit dolor paulò immoderatio, ob fratris sui obitum susceptus, quem illa impensè amabat, quòd seni patri fidus, & erga ipsam admodum officiosus fuisset. Igitur humani aliquid passa, gratia illa soliti raptus, ad tempus caruit. Ea tempestate quidam Anglorum antifles peregrinationis ergò terram sanctam & montem Sina, aliisque sanctorum loca visibat, peruenitque etiam in Aegyptum: vbi cum cellulam Gerardus

in alta & frondosa vidisset arbore, primùm obstupuit, indè sumpta fiducia, enixè rogauit eum, vt ad ea, quæ propositurus esset, sibi responderet. Ille superne despiciens, loquebatur cum eo & socijs eius. Erat autem crasso valde corpore, sed vultu angelico. Dixit ergo Episcopus reuerenter: Dic nobis Abba, primùm quandiu hæc delitueris: Deinde quo cibo vtaris, victitans inter feras belluas: Terriò, num tibi quisquam cognitus sit, qui nullo vescatur alimento corporeo. Respondit ille: Duodecim annis nullum ego, hæc degens, vidi hominem: caletus mihi datur, vt olim filijs Israël, panis suauissimus: porò apud Batauos Schiedami virgo est corpore morbidò, quæ nullam neque escam neque portionem admittit: eaque me longè & virtute antecellit, & Christo propter patientiam similior atque gravior est. Sed de illa tamen satis admirari non possum, quòd cum soleat vnà mecum rapi ad caelestia, iam diebus aliquot eius præsentia careo, nec eam cerno illo gradu, quo solet in huiusmodi mentis excessu à me videri. Ait verò Episcopus: Quæso dicas nobis, qua causa fieri tu putes, vt abs te non videatur. Scio, inquit ille, permittente id Domino pro eius tuenda humilitate, plus a quo interdum illam dolere mortem eorum quos diligit: atque idcirco suspicor ego illi diuinas has consolationes ad tempus subductas. Oro autem, vt si in reditu iter faciatis per Hollandiam, ex hac virgine perquiratis, primùm quot annos detruerim in hac solitudine: deinde quæ ætate fuerim, cum hoc vitæ genus susciperem: postremò quid causa sit, quòd eius gratia præsentia per hos dies frui non licuerit. Postquam autem illi audierunt virum, ab eo recesserunt: cumque longis emensis itineribus in Hollandiam venissent, Lyduuinæ indicârunt quæstiones ab eo motas, ad quas illa sic respondit: Dicam id quod sentio, sed saluo iudicio meliori. Fuit ille decem & septem annos in eremo: annos fuit natus nouendecim, cum in eam se contulit. Ego verò dum hæc versor inter homines secularis, velim nolim mundana audio. Non est igitur mirum, si interdum aspergor puluere, & caelestium contemplatione retardor, atque ille me præsentem non conspicit, qui ab hominibus remotus, mente in caelis habitat. Fateor nihilominus reuerentiæ tuæ, me plus nimio afflictam fuisse morte fratris mei, & eam ob rem non immeritò substractos mihi illos mentis excessus. Hac virginis oratione Episcopus cum duobus comitibus suis non medio critere edificatus, gratias ei egit, & precibus illius se commendans, laetus abiit. De hoc Gerardo eremita postea Lyduuina dicere solebat, colli eius pinguedinem in vestis oram extrinsecus se diffundere, & neque sedere neque iacere commodè eum posse, sed magna temporis parte nocte ac die in genua incumbere: Abijt autem, & vita, vt ab Angelo didicit, anno salutis millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, duodecimo Calendas Octobris: seque vidisse spiritum eius in caelos euolantem.

CAP. VIII.

Postquam autem tempus aduenit, quo pater eius grandævus erat decessurus è vita, filijs & nepotibus suis ille dixit: Ego iam morior, sed hæc mihi non minima consolatio, quòd mihi conscius non sum, me quicquam habere rei alienæ. Apparuit autem illi beatissima Dei genitrix, dixitque migraturum ipsum sub festum Conceptionis suæ: sicque factum est, & filia Lyduuina ex Angelo cognouit salutem eius sempiternam. Postea verò ad diuersa pœnarum loca spiritu rapta, vidit daemones terribilissimos quendam è suis tenentes, qui patris eius effigiem referret, audiuitque eos pro caciter garrictes, En patrem tuum habemus in nostra potestate, nobiscum penas æternas daturum. Etsi autem illa non crederet, tamen non potuit imperare sibi, quin acerbissimè ploraret. Eundem in modum rursus alio tempore vidit daemones sibi perulenter de patris damnatione insultantes: sed docta diuinitus illud sibi à nequissimis spiritibus, iussit eos cum ignominia abscedere: atque illi mox tanquam fumus euauerunt. Post dies paucos Petronilla virgo, Lyduuinæ charissima, diem suum obiit: quam autem grata fuerit Christo castitatis amatori, visio Lyduuinæ oblata docebit: Nocte quadam in ecstasi vidit innumeros caeli ciues, tanquam in processione incedentes, primò Patriarchas, indè Prophetas, tum Apostolos, subindè Martyres, postea alios, atque tandem Virgines. Ferebantur vexilla, aderant lumina splendoris inuisitati, & videbantur illi vsque ad cubiculum virginis accedere: atque illic collecti, funus quoddam, in media domo positum, reuerenter assumere, atque eo, quo venerat, ordine ad sepulchrum efferre, Lyduuina illos sequente cum duabus coronis, quas manibus ferebat, & tertia capiti imposita. Ad se autem reuersa, cogitabat, quid ea visio significaret, an fortassis breuè ipsa moritura esset: sed mox reuelante Deo didicit, Petronillæ obitum ea visione præmonstratum esse: dictum quoque est illi, quo die futurus esset. Rogauit

Petronilla virgo decedit.

Eius mortem dolens Lyduuina, priuata diuinitis consolationibus.

Ve se gesserit in sua desolatione interna.

Redeunt diuinae consolationes & visitationes.

En corpus tam morbidum oler suauissimè.

ergo Dominum, vt febris statum tempus anteuertet, quò posset efficacius Petronillam consolari. Adueniente die à Domino præstituto, Petronilla grauissimè laborare coepit: & cum eodem die circa horam vndecimam Lyduuina expectaret febres horribiles, illa manè hora quinta eam inuaserunt. Quibus abeuntibus, Petronillam ad extremam tendentem egregiè confirmauit in Domino: atque illa defuncta est, geminam tremam tendentem egregiè confirmauit in Domino: atque illa defuncta est, geminam perceptura coronam, ob mentis & corporis castitatem: & tertiam propter ea, quæ à furioso milite perpeffa fuerat, cum Lyduuinam vellet defendere: quas quidem coronas in visu Lyduuinam partim in manibus, partim in capite tulisse diximus. Ea autem sic defuncta, magnus animi dolor Lyduuinam rursus afflixit, quòd videret se tam vnicè chara puella desitutam. Itaque priuatæ eiterum supernis consolationibus ob mortis nimietatem, factæ sunt lachrymæ panes die ac nocte, vt sponsi sibi gratiam conciliaret, poteratque dicere cum Magdalena: Ardens est cor meum: desidero videre Dominum meum: quero, & non inuenio. Sanè religiosi quidam, itemque piæ matronæ eam consolari nitentur, sed onerosi erant consolatores omnes. Tandem etiam confessorio suo & domesticis id attentantibus, inter alia respondit: Videm quicquid hic mundus molestiarum habet, mihi subeundum sit, salua tamen voluntate Domini mei, tantum vt liceat amissa recuperare dona Dei. Porro vidua sic dolenti ex animo condolens, rogauit eam, vt syncerè sibi diceret, quomodo inter Deum & ipsam ageretur. Tum illa, Ob culpas, inquit, meas gustu & effectu sensibili sanctissimi sacramenti, alijsque occultis Dei donis priuata sum: hoc tamen relictum est mihi, quòd vitam & passionem amantissimi IESV auida mente sine vlla animi distractione percurro. Nec mihi vlla superest, meo iudicio, exercitandi facultas, nisi vt dilectum per noctes in lectulo Crucis quaram, & à patre derelictum absque spiritus dulcedine aspiciam & mente complectar, in Cruce morientem.

CAP. IX.

PER illos igitur dies desolationis suæ & derelictionis internæ hoc ei peculiare erat exercitium, voce cordis clamare ad Dominum, ob culpas etiam minutissimas nocte scopare spiritum suum, omnes creaturarum labentium consolationiunculas recusare, sanguineas lachrymas, quas rosas appellabat suas, ab oculis elicere. Si amor languere faciens cruciat amantem, Lyduuinam ego præcunctis mihi quidem notis mortalibus languore ab amore nascente deficientem dixerim. Amor enim languorem adducens, si sit verus, mundi nullam consolationem admittit, carnis illecebras respuit, immò purius etiam in carne viuunt: blandimentis non capitur, sed Christo tenacius inhæret: difficultate non frangitur, nec vi superatur, sed fit constantior & robustior: non fatiatur dum est in corpore, sed fontem vitæ ardentius sitit. Ità & Lyduuina nostra, amore languens, dum sic est desituta, discit acutiùs propriam attendere infirmitatem, experiri an fictè, non germanè diligit, sponsum studiofius querere, quæsitum ardentius recuperare, receptum custodire cautiùs, & delectabiliùs possidere. Durauit autem ea virginis derelictio menses quinque. Tandem faciem suam illi iucundissimam ostendit sponfus, ad cuius reditum tanta suauitate illa repleta est, vt qui intrarent in eius cubiculum, putarent se in myrothecium & paradysum aromatum ingredi, dicerentque inter se, Quidnam est isthuc? Talem nos fragrantiam nunquam sensimus. Cumque Lyduuinam rogarent, vnde ea esset, illa respondit: Quid sit, aut vnde sit, Dominus nouit. Ego verò hoc vnum scio, tametsi homines sublimiter de me sentiunt, fragilem mulierculam me esse. Sed quod illa causa humilitatis cautè celabat, Dominus prodidit. Post eam enim afflictionem tanta ab eius corpore exibat odoris suauitas, vt aduerantes non humanum corpus, sed preciosi vnguenti vasculum illic adesse putarent. Sæpè tum illam cælestis patriæ ciues inuisebant, & multis afficiebant consolationibus, ità vt etiam hyberno tempore tanta ex ea tanquam diuersorum florum caperetur fragrantia, ac si è paradiso aduenisset. At nihilominus durius etiam solito omnigenis penè afflictabatur morbis naturalibus. Illos enim morbos planè monstrosos, vt hoc obiter lectorem admoneam, qui impijs diuinitis infliguntur, & quas diuersæ nationes alijs atque alijs nominibus expriment, nostra Lyduuina passa non est. Epilepsiam sub finem annorum vitæ suæ ter vna nocte pertulit, cum nec antè, nec post ea laboraret. Prædixerat autè familiaribus suis se vna tantum nocte ea vexadam, rogauitque eas, vt sui curam tunc haberent. Illis autè obiurgantibus eam, quòd precibus à se morbum illum non auerteret, satis afflictæ aliunde, hunc in modum respondit: Nemo

Nemo in his Dei reprehendat super me iudicia. qui enim admouet mihi virgam, multam etiam cumulat gratiam. Apoplexia & amentia laborasse eam, ab ijs, qui viderunt, accepit: sed amentiam se & Domini voluntate passuram prædixit, & non nisi semel, idque dimidia plus minùs hora, pertulit. Interrogata, quid eo tempore sensisset, nihil aliud, inquit, quam sensus meos passim per aëra vagari. Vt autem illustrior ei corona pararetur, ad extremum intra cranium quasi malleolis dirè torqueri se sensit, quibus etiam alij molestissimi cruciatus accedebant, ità vt sub mortem nihil videretur aliud, quam pellis contracta ad ignem, nervis eius instar chordarum citharæ extensis, & ossibus tanquam in patella frixis. Calculus, quem prædixerat oui columbini magnitudine fore, & sibi mortem allaturum, duobus mensibus adeò infestus ei fuit, vt intra horam vnam ter loquendi vsum amitteret, corpusque miserè contrahens, obrigesceret, & dentium particulas præ dolore stridens reijceret, & penè exanimis iacès, astantes cogeret acerbè eiulari. Quos ei dolores extremo vitæ tempore attulerint apostema virginæ vberum, immanissimi dentium & oculorum cruciatus, aliisque agritudines, etiam si velim, pro dignitate explicare nunquam possum.

CAP. X.

IAm supra diximus, ignem sacrum dextrum eius brachium vsque ad ossa vorasse, & nervos eius perinde vt citharæ fides pulsari potuisse: tum quoque multo tempore vno tantum firmiori neruulo reliquo corpori illud cohasisse: porro medicos & chirurgos omnes virginis curandæ spem omnem abiecit. At tamen venit tandem chirurgus quidam peritissimus, qui se brachium illud redintegratum promisit. Imposuit autem ei cataplasma ex puro balsamo, dixitque virgini: Spero me, iuuante Deo, brachium istud reducturum in locum suum, sed tu certum habeas, etiam cum fuerit restitutum, non tamen vnquam liberatum te iri ab vlcibus, quæ in eius carne existent. Et hoc re vera sic accidit. nam etsi curatum fuit vtrunque brachium, vsque ad supremum tamen vitæ eius diem, modò pars, modò totum brachium vicerum frequentia sic rigeat, vt antea. Solebat autem virgo dicere familiaribus suis: Videtis, vt brachium dextrum, pridem redintegratum, ob crebras pustulas, perpetuò in illo nascentes mouere non possim: at tamen confido omnipotenti Deo, priusquam exeat anima è corpore, vtraque manu me illum magnificaturum. quod quæ factum sit, post dicemus. Quædam etiam illius viscera, puta pulmo, hepar, splen & eis propinqua membra ante obitum eius diuinitus integrè sanitati reddita sunt. Curiosi quidam, cum ad eam venissent, dixerunt ei: Sæpè quidem de te audiimus, Lyduuina, hepar, pulmonem aliisque viscera te particulatim reiecit, & infinitis scatuiffe vermibus: itaque velimus nosse, quomodo sine visceribus illis in vita durare potueris. Respondit humilis virgo: Testis est Deus & conscientia mea, vera esse, quæ audistis: sed quid infinita vi potentia suæ mihi contulerit Deus, ipse nouit. Sic illa sapientissimè respondit, sed non omnibus persuasit. Credat mihi lector, dedisse præparentem Deum tantam gratiam patientissimæ virgini, vt si Angelus custos eius vel parum attigisset eam, sæpè faciem eius apparuisse radiantissimam, corpusque subito fuisse redintegratum, odoremque valde suauem ab eius membris & pectore erupisse: sed rursus probatam ilicò morbis grauissimis, prout visum fuit sponso illius. Nec raro prædixit obitum suum, etiam longè antè, quam abiret è vita. Ab initio diuinarum visitationum solebat testis verbis dicere confessorio & familiaribus suis, vidisse se arborem speciosissimam, plenam rosarum calycibus, audiuisseque ab Angelo suo, non se prius decessuram, donèc illa arbor iustam accepisset quantitatem, & calyces illi in rosas abirent. Sub finem vitæ autem rogata ab illis, num arbor illa satis excreuisset, respondit eam iam propè suam obtinuisse molem, & è calycibus rosas prodijisse: itaque se non dubitare propinquum esse finem vitæ suæ. Cum aliquandò iaceret sola, rapta est in paradysum, vbi tres vidit aditus. Admissa ad priores duos, ex tertio vidit radios micare luculentos, vltra modum solis huius vincentes radios. Cumque intrare vellet, occurrit ei auus eius, Ioannes Petri, tanquam patris vnius & blando vultu eam introducturus: sed ad extremum tamen dixit ei: Nondum huc tibi ingredi permittitur, filia dulcissima: iuuari adhuc abs te cupiunt, qui sunt in locis purgatorijs, & cumulatora erunt ex dilatione merita tua. Vbi autem compleueris omnia, quæ de te diuinitus decreta sunt, liberè huc nobiscum regnatura euolabis. Sibi inde restituta virgo, ardentè quidem aspiciabat ad gloriam quam viderat, sed tamen promptissimam se obtulit ad perferendum.

Calculi patitur infestissimum.

Dextrum eius brachium vlcera cruciat.

Nota res admiratione dignas.

Item alias.

Rapitur in paradysum.

Petronilla
virgo dece-
dit.

Eius morte
nimium do-
les Lydui-
na, priuatur
diuinis co-
solationi-
bus.

Vt se gesse-
rit in sua de-
solatione
interna.

Redeunt di-
uinæ con-
solationes
& uisitatio-
nes.

En corpus
tam morbi-
dum olcet
suauissimè.

ergò Dominum, vt febris statum tempus antecederet, quò posset efficacius Petronil-
lam consolari. Adueniente die à Domino præstituto, Petronilla grauissimè laborare
cœpit: & cum eodem die circa horam vndecimam Lyduuina expectaret febres hor-
ribiles, illa manè hora quinta eam inuaserunt. Quibus abeuntibus, Petronillam ad ex-
trema tendentem egregiè confirmauit in Domino: atque illa defuncta est, geminam
perceptura coronam, ob mentis & corporis castitatem: & tertiam propter ea, quæ à
furioso milite perpeffa fuerat, cum Lyduuinam vellet defendere: quas quidem coro-
nas in visu Lyduuinam partim in manibus, partim in capite tulisse diximus. Ea autem
sic defuncta, magnus animi dolor Lyduuinam rursus afflixit, quòd videret se tam vni-
cè chara puella destitutam. Itaque priuata ei iterum supernis consolationibus ob mor-
toris nimietatem, factæ sunt lachrymæ panes die ac nocte, vt sponsi sibi gratiam concili-
aret, poteratque dicere cum Magdalena: Ardens est cor meum: desidero vide-
re Dominum meum: quero, & non inuenio. Sanè religiosi quidam, itemque pia
matronæ eam consolari nitebantur, sed onerosi erant consolatores omnes. Tandem
etiam confessario suo & domesticis id attentantibus, inter alia respondit: Vni-
nam quicquid hic mundus molestiarum habet, mihi subeundum sit, salua tamen vo-
luntate Domini mei, tantum vt liceat amissa recuperare dona Dei. Porrò vidua
sic dolenti ex animo condolens, rogauit eam, vt sincère sibi diceret, quomodo in-
ter Deum & ipsam ageretur. Tum illa, Ob culpas, inquit, meas gustu & effectu
sensibili sanctissimi sacramenti, alijsque occultis Dei donis priuata sum: hoc ta-
men relictum est mihi, quòd vitam & passionem amantissimi I E S V auida men-
te sine vlla animi distractione percurro. Nec mihi vlla superest, meo iudicio, exer-
citandi facultas, nisi vt dilectum per noctes in lectulo Crucis quæram, & à parte
derelictum absque spiritus dulcedine aspiciam & mente complectar, in Cruce mo-
rientem.

CAP. IX.

PER illos igitur dies desolationis suæ & derelictionis internæ hoc ei peculi-
re erat exercitium, voce cordis clamare ad Dominum, ob culpas etiam
minutissimas nocte scopare spiritum suum, omnes creaturarum labentium
consolatiunculas recusare, sanguineas lachrymas, quas rosas appellabat su-
as, ab oculis elicere. Si amor languere faciens cruciat amantem, Lyduuinam ego præ-
cunctis mihi quidem notis mortalibus languore ab amore nascente deficientem dixe-
rim. Amor enim languorem adducens, si sit verus, mundi nullam consolationem ad-
mittit, carnis illecebras respuit, immò purius etiam in carne viuunt: blandimentis non
capitur, sed Christo tenacius inhaeret: difficultate non frangitur, nec vi superatur, sed
fit constantior & robustior: non satiatur dum est in corpore, sed fontem vitæ ardenti-
us sitit. Ità & Lyduuina nostra, amore languens, dum sic est destituta, discit acutiùs pro-
prium attendere infirmitatem, experiri an fide, non germanè diligat, sponsum studio-
sius quærere, quæsitum ardentiùs recuperare, receptum custodire cautiùs, & delecta-
biliùs possidere. Durauit autem ea virginis derelictio menses quinque. Tandem faci-
em suam illi iucundissimam ostendit sponsum, ad cuius reditum tanta suauitate illa re-
pleta est, vt qui intrarent in eius cubiculum, putarent se in myrothecium & paradysum
aromatatum ingredi, dicerentque inter se, Quidnam est isthuc? Talem nos fragrantiam
nunquam sensimus. Cumque Lyduuinam rogarent, vnde ea esset, illa respondit:
Quid sit, aut vnde sit, Dominus nouit. Ego verò hoc vnum scio, tamen homines subli-
miter de me sentiunt, fragilem mulierculam me esse. Sed quod illa causa humilitatis
cautè celabat, Dominus prodidit. Post eam enim afflictionem tanta ab eius corpore
exibat odoris suauitas, vt aduentantes non humanum corpus, sed preciosi vnguenti
vasculum illic adesse putarent. Sæpè tum illam cælestis patriæ ciues inuisebant, & mul-
tis afficiebant consolationibus, ità vt etiam hyberno tempore tanta ex ea tanquam di-
uersorum florum caperetur fragrantia, ac si è paradiso aduenisset. At nihilominus du-
ritius etiam solito omnigenis penè afflictabatur in orbis naturalibus. Illos enim morbos
planè monstruosos, vt hoc obiter lectorem admoncam, qui impijs diuinitus infli-
guntur, & quas diuersæ nationes alijs atque alijs nominibus expriment, nostra Lyd-
uuina passà non est. Epilepsiam sub finem annorum vitæ suæ ter vna nocte pertulit, cum
nec antè, nec post ea laborârit. Prædixerat autè familiaribus suis se vna tantum nocte ea
vexadam, rogauitque eas, vt sui curâ tunc haberent. Illis autè obiurgantibus eam, quòd præ-
cipuis à se morbum illum non auerteret, satis afflicta aliunde, hunc in modum respondit:
Nemo

Nemo in his Dei reprehendat super me iudicia. qui enim admouet mihi virgam, mul-
tam etiam cumulat gratiam. Apoplexia & amentia laborasse eam, ab ijs, qui viderunt,
accepit: sed amentiam se & Domini voluntate passuram prædixit, & non nisi semel, id-
que dimidia plus minùs hora, pertulit. Interrogata, quid eo tempore sensisset, Nihil
aliud, inquit, quàm sensus meos passim per aëra vagari. Vt autem illustrior ei corona
pararetur, ad extremum intra cranium quasi malleolis dirè torqueri se sensit, quibus
etiam alijs molestissimi cruciatus accedebant, ità vt sub mortem nihil videretur aliud,
quàm pellis contracta ad ignem, nervis eius instar chordarum citharæ extensis, & of-
sibus tanquam in patella frixis. Calculus, quem prædixerat oui columbini magnitu-
dine fore, & sibi mortem allaturum, duobus mensibus adeò infestus ei fuit, vt intra
horam vnam ter loquendi vnum amitteret, corpusque miserè contrahens, ob rigescer-
et, & dentium particulas præ dolore stridens reijceret, & penè exanimis iacēs, astan-
tes cogeret acerbè eiulari. Quos ei dolores extremo vitæ tempore attulerint aposte-
na virginorum vberum, immanissimi dentium & oculorum cruciatus, aliisque agri-
ndines, etiam si velim, pro dignitate explicare nunquam possim.

CAP. X.

IAm supra diximus, ignem sacrum dextrum eius brachium vsque ad ossa vorasse,
& nervos eius perindè vt citharæ fides pulsari potuisse: tum quoque multo tem-
pore vno tantum firmiori neruulo reliquo corpori illud cohasisse: porrò medi-
cos & chirurgos omnes virginis curandæ spem omnem abiecit. At tamen venit
tandem chirurgus quidam peritissimus, qui se brachium illud redintegraturum pro-
misit. Imposuit autem ei cataplasma ex puro balsamo, dixitque virgini: Spero me, iu-
uante Deo, brachium istud reducendum in locum suum, sed tu certum habeas, eti-
am cum fuerit restitutum, non tamen vnquam liberatum te iri ab vlcibus, quæ in
eius carne existent. Et hoc re vera sic accidit. nam etsi curatum fuit vtrunque brachi-
um, vsque ad supremum tamen vitæ eius diem, modò pars, modò totum brachium
vlcium frequentia sic rigebat, vt antea. Solebat autem virgo dicere familiaribus suis:
Vidētis, vt brachium dextrum, pridem redintegratum, ob crebras pustulas, perpetuò
in illo nascentes mouere non possim: at tamen confido omnipotenti Deo, priusquam
exeat anima è corpore, vtraque manu me illum magnificaturum. quod quæ factum sit,
post dicemus. Quædam etiam illius viscera, puta pulmo, hepar, splen & eis propinqua
membra ante obitum eius diuinitus integrè sanitati reddita sunt. Curiosi quidam,
cum ad eam venissent, dixerunt ei: Sæpè quidem de te audiimus, Lyduuina, hepar,
pulmonem aliisque viscera te particulatim reiecit, & infinitis scatuissè vernibus: ita-
que velimus nôsse, quomodo sine visceribus illis in vita durare potueris. Respondit
humilis virgo: Testis est Deus & conscientia mea, vera esse, quæ audistis: sed quid in-
finita vi potentia suæ mihi contulerit Deus, ipse nouit. Sic illa sapientissimè respon-
dit, sed non omnibus persuasit. Credat mihi lector, dedisse præpotentem Deum
tantam gratiam patientissimæ virgini, vt si Angelus custos eius vel parum attigis-
set eam, sæpè faciem eius apparuisse radiantissimam, corpusque subito fuisse redin-
tegratum, odoremque valde suauem ab eius membris & pectore erupisse: sed rur-
sus probatam ilicò morbis grauissimis, prout visum fuit sponso illius. Nec rarò præ-
dixit obitum suum, etiam longè antè, quàm abiret è vita. Ab initio diuinarum visi-
tationum solebat tectis verbis dicere confessario & familiaribus suis, vidisse se arbo-
rem speciosissimam, plenam rosarum calycibus, audiuisseque ab Angelo suo, non se
prius decessuram, donèc illa arbor iustam accepisset quantitatem, & calyces illi in
rosas abirent. Sub finem vitæ autem rogata ab illis, num arbor illa satis excreuis-
set, respondit eam iam propè suam obtinuisse molem, & è calycibus rosas prodij-
se: itaque se non dubitare propinquum esse finem vitæ suæ. Cum aliquandò iace-
ret sola, rapta est in paradysum, vbi tres vidit aditus. Admissa ad priores duos, ex
tertio vidit radios micare luculentos, vltra modum solis huius vincentes radi-
os. Cumque intrare vellet, occurrit ei auus eius, Ioannes Petri, tanquam pas-
sis vlnis & blando vultu eam introduciturus: sed ad extremum tamen dixit ei:
Nondum huc tibi ingredi permittitur, filia dulcissima: iuari adhuc abs te cupi-
unt, qui sunt in locis purgatorijs, & cumulatoria erunt ex dilatione mèrita tua.
Vbi autem compleueris omnia, quæ de te diuinitus decreta sunt, liberè huc
nobiscum regnatura euolabis. Sibi indè restituta virgo, ardentè quidem aspi-
rabat ad gloriam quam viderat, sed tamen promptissimam se obtulit ad per-
ferendum,

Calculi pa-
tetur infe-
ctissimum.

Dextrū eius
brachiū vl-
cera cruciat

Nota res ad-
miratione
dignas.

Item alias.

Rapitur in
paradysum.

Sentitur apud eam si reddidit odor eximius.

ferendum, quicquid vellet Deus, pro ipsius honore, & sua proximorumque salute. Succellit inde nocti dies, & poenis vinctio tanta, ut cum Prior quidam Canonico- rum regularium, ab ea rogatus, celeriter ad eam venisset, tantam ibi vim senserit eximij odoris, ut non dubitaret a sponso Christo visitata. Cumque inter se de caelestibus gaudijs loquerentur, tandem illa ardens desiderio, ait ad Priorem: Rogo te, pater, ut si com- mode possis, in ferijs Paschalibus redeas ad me. Quod si tamen viam me non inuene- ris, ores quaso pro me. Et praedixerat illa sane quibusdam, se in paschalibus diebus de- cessuram, non tamen certo expresso die, quippe quae desideraret tum sola esse, quan- do Christo spiritum redderet. Sciscitantibus autem nonnullis, an Deus in eius migra- tione facturum esset miracula, sic respondit: Putant simplices homines se, decedente me, visuros miracula, sed non videbunt: quanquam meum non est scrutari, quid Do- minus me defuncta facere velit. Oro autem obnixè amicos omnes tum praesentes, tum absentes, ut intra annos triginta ab obitu meo non me commoveant sepulturae mandata. Porro omnia sepulturae necessaria, sicut ab Angelo didicerat, preparari antè iussit, hortabaturque domesticos, ut sine dilatione corpus emortuum humanum curarent. Sic illa quidem pro humilitate constituit, sed Dominus pro sua gloria fecit quod sibi visum fuit.

CAP. XI.

Sub morte quid fecerit

CVM autem iam ad occasum tenderet vita eius, accersitis domesticis omni- bus, condonari sibi ab illis petijt, si qua ratione quencquam ex ijs offendisset. Illi verò cum ea pariter lachrymantes, Tu nos, inquebant, charissima so- ror, nulla re offendisti: immò verò virtutum omnium & patientiae nobis ex- emplar fuisti: oramusque ut cum ad sponsum tuum peruenis, nostri memor esse velis. Indè primo Paschatis orto die, immenso repleta gaudio est, & in Christi resur- gentis gloriam, obiter quidem, sed modo ineffabili, absorpta, rogauitque Domi- num, ut tandem vernaculam suam, tot annis castigatam, dignaretur, posita carnis sarcina, trahere in odorem vnguentorum suorum, & è carcere mortis huius edu- cere. Cumque sola esset, cunctis domesticis absentibus, & summo mane, ipso Pascha- tis die, contemplationi vacaret, vidit ad se venientem Dominum IESVM cum san- ctissima matre sua & duodecim Apostolis, multisque & Sanctis & Angelis. Sedit autem Christus ad lectuli eius dexteram, beatissima MARIA ad sinistram, alijs in orbem honestissimè eam cingentibus. Vidit etiam mensulam ornatam, & in ea ceu sacri olei vasculum elegantissimum, crucem quoque pulcherrimam, & cereum valde luculen- tum, torum cubiculum mirificè illustrantem. Erat tum corpus virginis innumeris angoribus à vertice vsque ad pedes oppressum & afflictum: & ecce sentit ab ipso Sal- uatore, sacerdotalibus induto vestibus, loca corporis sui omnia perungi, quae in mor- turis sacro oleo vngi solent: sed nulla Salvatore audit verba proferentem. Indè Christus ponit in manu eius cereum, eumque tenet cum matre sua, cruce illic inui- sibiliter permanente donè exhalaret spiritum. Cum autem inuncta esset, rogauit Do- minum, ut extremum vitae eius finem tot doloribus & afflictionibus cummlaret, ut à corpore exiens anima, sine purgatorio mox ad illum possit euolare. Respondit Do- minus: Ita fiet, filia, ut petis: post biduum cantabis alleluia cum alijs virginibus in re- gno patris mei. atque his dictis, disparuit. Mansit autem apud eam Angelus eius, cum quo valde familiariter loquebatur. Mane, nullo adhuc quicquam sciente ex ijs, quae apud eam gesta erant, confessarius eius venit ad eam more suo, ut aliquid perciperet de reliquijs visitationum eius. Nocte enim per spiritum viderat illam cum Angelis & Sanctis exultantem. Sensit autem apud eam tantam mirifici odoris fragrantiam, ut quasi ebrius spiritu exclamaret: Congratulor tibi, soror. scio enim Dominum hac nocte fuisse apud te, nec dubium, quin ab eo manarit suauitas odoris huius. Illa respondit: Gratias ago Deo meo, quod me immerentem sua visitatione dignatus est: sed scias, pater, mox corporis mei labores & dolores auctum iri. Nihil autem indicauit ei de de- cessu suo. Multo enim tempore rogauerat Dominum, ut sine vllius mortalis consolati- one, sola redderet spiritum. Tertio autem Paschatis die, quo se non dubitabat migratu- ram, conuocatis omnibus, quos habere potuit, magis familiaribus domus suae, Si, in- quit, inueni gratiam apud vos, quaso ut hac die patiantini me manere solam, solo apud me relicto Balduino nepotulo meo, per quem indicabo, si quid à quo- quam vestrum praestari mihi velim. Illis ergo procul abeuntibus, virgo cepit exitum suum Domino fideliter commendare, & à septima vsque ad horam quartam

Quae ei visio- nes obtri- gerint.

Confessari- us eius apud eam odore afficitur mi- rifico.

pomeridianam perurgeri calculi doloribus, cruciari spasmate, vicies è pectore dirò vomitu fellis particulas reijcere. Tandem moribunda, ait ut poruit ad nepotulum su- um, Fili mi, vinam sciret dominus meus, quos patiar nunc angores. Puer lachry- mans, nimumque turbatus, Vis ne, inquit, vocem confessorium tuum? Sed cum nihil iam loqui illa posset, timens puer nè deficeret penitus, eiulans acciuit eius confessorium, aliasque, quas inuenire potuit, domesticas eius. Veniunt illi lachrymabundi, sed illa iam decesserat. Incredibili igitur dolore affecti omnes, nesciebant quid facerent. Tandem, luctu totam complete domum, Catharina quaedam recordata sermonis, quem dixerat Lyduvina de dextra manu sua, ait ad socias suas: Videamus num dex- tra manus eius cum sinistra coniuncta sit. Hoc enim euidenter erit documentum mor- tis eius. dixit enim adhuc viuens, sperare se vtraque manu magnificaturam Deum, priusquam è viuis discederet. Viderunt igitur, & inuenerunt digitos vtriusque manus sese contingentes, quodque maius est, viderunt omnes cingulum cilicinum, quo iam niennio corpus strinxerat, angelicis manibus ita ablatum ab eius carne, ut nexus eius omnes indissoluti cernerentur, sicut carni virginis adiunctum fuerat. Seruatur au- tem hoc cingulum vsque in praesens, ex eoque mirus odor proficitur. Equidem il- lud manibus contrectaui meis; & expertus sum demonibus valde inuisum & mo- lestum.

Cruaciatur sub morte perquam acerbe.

Mirafunt haec.

Demonibus torquet scilicet zona cilici- na.

CAP. XII.

Postquam autem desijt esse in humanis virgo sanctissima, confessarius eius nocte in lecto iacens, vidit apertis oculis beatam eius animam specie candi- dissima columbae, collo cum rostro prorsus aureo, pedibus rubicundis & coruscis, alis argentei coloris, quibus volauit in caelum. Virgo quaedam, huius sacerdotis soror, cum venerabile corpus virginis custodiret, nec somno pressa, nec plane vigil, vidit Lyduuinam à sanctis angelis ad caelos euehi, animasque beatorum cum ingenti lumine ei prodeuntes obuiam, dicere gratulabundas: Optatò aduenisti puella soror Lyduuinula. aduentus enim tuus noua nobis parit gaudia. Vidua quaedam, Lyduuinam puro corde addictissima, neque dormiens, neque vigilans penitus, vidit aduenire collegium virginum, & aliorum militum, in ipsius conclaue intrantium, mensamque nuptialem apparantium. Vidit etiam aduenientem iuuenem speciosis- simum, illicque residentem: porro Lyduuinam regio ornatu ceu sponfam illi è re- gione assidentem: sibi autem sic loquentem: Memineris, soror mea, crebrò me dixisse tibi, habituram me in caelis sponsum praestanti forma praecunctis filijs hominum. Vides iam, ut castissimis eius amplexibus & praesentia perpetua fruam. Noui ego duas virgines, quas Dominus exercebat flagellis suis, ambas Lyduuinam additas: eo nomi- ne anxias, quod nemo esset, qui referret, quo pacto è corpore emigrasset. Itaque deci- mo quarto Aprilis die, quo Lyduvina obiit, raptè in spiritu, viderunt locum, in quo il- la multis annis decubuerat, viderunt etiam Lyduuinam, tanquam ipsa hora supremum habitentem spiritum, quam tamen nunquam in carne viderant, omni humano solatio destitutam. Cum autem, superato illo miserabili mortis agone, iam redditura esset spiritum, Christum cum matre sua & multa supernorum frequentia ambientem eius lectulum, & post blandissima colloquia animam eius in suauissimos recipientem am- plexus suos, ac deinde tradentem eam matri suae: quae exosculatam dedit angelo eu- rodi eius: qui cum eam accepisset, multitudo caelestis exercitus laudauit Deum, & ad suam eam consortium inuitauit. Multa alia de eius eximia gloria tunc ostensa sunt vir- ginibus istis. Porro confessarius eius, vir desideriorum, quarto Paschatis die ad locum veniens, vbi eius sacrum corpus seruabatur, tantam sensit fragrantiam, quantam nun- quam in eius vita se percepisse meminerat. Cumque flexis genibus corpus eius venci- ratum esset, vni earum, quae illud custodiebant, praecipit, ut tergeret faciem eius. Quod ubi illa fecit, mox facies eius (sciebat autem id futurum in confessorio) candida apparuit instar imaginis, pictoris eximij manu elegantissimè depictae: totumque corpus reperit formosum, solidum & integrum, ac si eadem hora coloribus viuacissimis tin- ctum esset. Denique praepotens Deus sua gratia tam illustrem eius defunctae corpusculo decorem indidit, qualem nunquam natura viuenti conferre potuisset. At tamen tri- bus locis, quibus eam contrectarant scelesti illi milites, de quibus supra diximus, cicatri- ces remanserunt, similes filo cocco. Fatebantur autè virgines cum alijs, quae iugiter die ac nocte sacrum custodiebant corpusculum, non fame, non siti, non somno se grauari, idque od miram odorem suauitatem, & animi iucunditatem, quam ex eius corpusculi

Visio casti- sarij eius, & aliorum.

Odor plius solito suauis ex corpore defunctae.

Nota haec.

En ut Deus conseruat eam eximi- bus corpusculi.

corpufculi p̄petuo afpectu percipiebant. Porrò ſimulatquè fama eius defuncta vulgari cœpit, & ex propinquis & longinquis locis plurimi aduentârunt, vt vel defunctam cernerent, cuius tam celebris eſſet paſſim exiſtimatio, tum propter variorum agritudinum perfeſſionem, tum ob diuinarum conſolationum affluentiam, tum ob vitæ ſanctitatem & perfectionem. Inter multos paruulos, qui eò confluēbant, infans quidam matris fugens vbera adductus eſt: qui vt vidit virginis corpufculum, ſtatim ceu ſpreto vberē, ſerena facie & iunctis manibus tam ſeriò, tamquereuerenter ocellos in illud defixit ſuos, vt & intuentes prouocaret ad fundendas lacrymas, & ſaxei pectoris homines ad præſtandam virginis corpufculo reuerentiam emolliret. Dabatur autem ſingulis pueris & infantulis panis vnus pro memoria rerum admirandarum, quæ tum illic diuinitus fiebant. Venerabantur iam tum homines virgineum corpufculum in terris, cuius animam in ſuum collegium receperant ciues illi cæleſtes. Eſt autem virginis confefſarius & plerique alij cuperent eam tradere ſepulturæ, ſicut ipſa petierat, non tamen id auſi fuere propter principem, qui ſe dixerat venturum ad viſendum corpus eius, priuſquam terra conderetur. Quam ob rem etiam magiſtratus Schiedamenſis vetuit humari illud, donèc princeps adceſſet. At tandè m tamen, cum iam princeps minimè venturus ſperaretur, corpus tumulatum eſt honorificentiffimè in æde parochiali S. Ioannis Baptiſtæ. Deceſſit virgo ſanctiffima anno ſalutis milleſimo, quadringenteſimo triceſimo tertio, 18. Calendæ Maij ſub Burgundiæ & Hollandiæ principe Philippo.

Venerantur
multi eius
corpus.

VITA ET PASSIO SANCTORVM DECEM
ET OCTO MARTYRV M CAESARAVGVSTA-
norum, per Aurelium Prudentium conſcripta in li-
bro Peri ſtephanôn.

16. Aprilis.

Quantum
præſidij ſit
urbibus in
reliquis
ſanctorum.

IS nouem noſter populus ſub vno
Martyrum ſeruat cineres ſepulcro:
Cæſaraugſtam vocitamus urbem,
Res cui tanta eſt.
Plena magnorum domus angelorum,
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot ſinu geſtans ſimul offerenda
Munera Chriſto.
Cum Deus dextra quatiens coruſcam
Nube ſubnixus veniet rubente,
Gentibus iuſtam poſiturus æquo
Ponderelibram.

Orbe de magno caput excitata
Obuiam Chriſto properanter ibit
Ciuitas omnis, præcioſa, portans
Dona caniſtris.

Afra Carthago tua promet offa
Ore facundo Cypriane doctor.
Corduba Acifclum dabit & Zoëllum,
Tresque coronas.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Chriſto genitrix piorum
Fructuoſus. Tarraco, intexit cui Fructuoſus
Sutile vinclum.

Nomen hoc gemmæ ſtrophio illigatum eſt:
Emicant iuxta lapides gemelli:
Ardet & ſplendor parilis duorum
Igne coruſco.

Felix. Parua Felicis decus exhibebit
Artubus ſanctis locuples Gerunda

Noſtra

Noſtra geſtabit Calagurris ambos,
Quos veneramur.

Barcinon claro Cucufate freta, Cucufates.
Surget, & Paulo ſpecioſa Narbo:
Teque præpollens Arelas habebit
Sancte Geneſi. Geneſius.

Lufitanorum caput oppidorum Eulalia.

Vrbs, adorata cineres puellæ
Obuiam Chriſto rapiens, ad aram
Porriget ipſam.

Sanguinem Iuſti, cui Paſtor hæret, Iuſtus.
Ferculum duplex, geminumque donum Paſtor.

Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.

Ingeret Tingis ſua Caſſianum, Caſſianus.

Feſta Maſſylum monumenta regum:
Qui cinis gentes domitas coëgit
Ad iuga Chriſti.

Singulis pauca, tribus aut duobus,
Forſan & quinis aliqua placebunt
Teſtibus Chriſti, prius hoſtiarum
Pignore ſunctæ.

Tu decem ſanctos reuches & octo
Cæſaraugſta ſtudioſa Chriſti,
Vertice flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occurſum numeroſiores
Martyrum turbas Domino parâſti:
Sola prædiues pietate, multa
Luce fueris.

Vix parens orbis populofa Pœni,
Ipſa vix Roma, in folio locata,
Te decus noſtrum ſuperare in iſto
Munere digna eſt.

Omnibus portis ſacer immolatus
Sanguis, excluſit genus inuidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Urbe piata

Nullus umbrarum latet intus horror:
Pulſa nam peſtis populum refugit:
Chriſtus in totis habitat plateis,
Chriſtus vbiq̄ eſt.

Martyrum credas patriam coronis
Debitam ſacris, chorus vndè ſurgens
Tendit in cælum niueus togata
Nobilitatis.

Indè, Vincenti, tua palma nata eſt:
Clerus hîc tantum peperit triumphum,
Hîc ſacerdotum domus infulata
Valeriorum.

Sæuus antiquis quotiès procellis
Turbo vexatum tremefecit orbem,
Triftior templum rabies in iſtud
Intulit iras.

Nec furor quiſquam ſine laude noſtrum
Ceſſit, aut clari vacuus cruoris:
Martyrum ſemper numerus ſub omni
Grandine creuit.

Nonne

Nonne, Vincenti, peregrè necandus
 Martyr, his terris tenui notâsti
 Sanguinis rore speciem futuri
 Morte propinqua?
 Hoc colunt ciues: velut ipsa membra
 Cæspes includat suus, & paterno
 Seruet amplectens tumulo beati
 Martyris, ossa.
 Noster est, quanuis procul hinc in vrbe
 Passus ignota, dederit sepulcro
 Gloriam victor, prope littus altæ
 Fortè Sagunti.
 Noster & nostra puer in palæstra
 Arte virtutis, fideique oliuo
 Vinctus, horrendum didicit domare
 Viribus hostem.
 Nouerat templo celebres in isto
 Octies partas deciesque palmas:
 Laureis doctus patrijs, eadem
 Laude cucurrit.
 Hic & Encrate recubant tuarum
 Offa virtutum: quibus efferati
 Spiritum mundi violenta virgo
 Dedecorâsti.
 Martyrum nulli, remanente vita,
 Contigit terris habitare nostris:
 Sola tu morti propria superstes
 Viuis in orbe.
 Viuis, ac pœnæ seriem retexis,
 Carnis & cæcæ spoliū retentans,
 Tetra quàm sulcos habeant amaros
 Vulnera, narras.
 Barbarus tortor latus omne carpsit,
 Sanguis impensus, lacerata membra,
 Pectus abscissa patuit papilla
 Corde sub ipso.
 Iam minus mortis precium peractæ est,
 Quæ venenatos abolens dolores,
 Concitam membris tribuit quietem
 Fine * supremo.
 Cruda te longum tenuit cicatrix:
 Et diu venis dolor hæsit ardens:
 Dum putrescentes * tenuat medullas
 Tabidus humor.
 Inuidus quanuis obitum supremum
 Persecutoris gladius negarit,
 Plena te martyr tamen, vt peremptam,
 Pœna coronat.
 Vidimus partem iecoris reuulsam,
 Ungulis longè iaculssè pressis:
 Mors habet pallens aliquid tuorum,
 Te quoquè viua.
 Hunc nouum nostræ titulum fruendum
 CæsarAugustæ dedit ipse Christus:
 * Iugè viuētis domus vt dicata
 Martyris esset.
 Ergò ter senis sacra candidatis
 Diues Optato simul & Luperco,

Encrate
virgo.

*soporo.

*tenuit

*Tumba

Nomina 18.
sanctorum
martyrum

Perge

Perge conscriptum tibimet senatum
 Pangere psalmis.
 Ede Successum, cane Martialem,
 Mors & Urbani tibi concinatur,
 Inliam cantus resonet, simulque
 Quintilianum.
 Publium pandat chorus, & reuoluat
 Quale Frontonis fuerit trophæum,
 Quid bonus Felix tulerit, quid acer
 Cæcilianus.
 Quantus Euenti tua bella sanguis
 Tinxerit, quantus tua Primitiue:
 Cum tuos viuax recolat triumphos
 Laus Apodemi.
 Quattuor posthinc superest virorum
 Nomen extolli, reuente metro,
 Quos Saturninos memorat vocatos
 Prisca vetustas.
 Carminis leges amor aureorum
 Nominum parui facit: & loquendi
 Cura de sanctis, vitiosa non est
 Nec rudis vnquam.
 Plenus est artis modus, annotatas
 Nominum formas recitare Christo:
 Quas tenet cæli liber, explicandus
 Tempore iusto.
 Octo tunc sanctos recolet, decemque
 Angelus coram patre filioque,
 Urbis vnus regimen tenentes
 Iure sepulcri.
 Quin ad antiquum numerum trahentur
 Viua post pœnæ specimen puella,
 Morsque Vincenti, cui sanguis hinc est
 Fons & honoris.
 Additis Gaio (nec enim silenti)
 Teque Crementi: quibus incruentum
 Ferre prouenit decus ex secundo
 Laudis agone.
 Ambo confessi Dominum, steterunt
 Acriter contra fremitum latronum:
 Ambo gustarunt leuiter saporem
 Martyriorum.
 Hæc sub altari sita sempiterno,
 Lapsibus nostris veniam precatur
 Turba, quam seruat procerum creatrix
 Purpurcorum.
 Nos pio fletu, date, perluamus
 Marmorum sulcos, quibus est operta
 Spes, vt absoluam retinaculorum
 Vincla meorum.
 Sterne te totam generosa sanctis
 Ciuitas mecum tumulis: deinde
 Mox resurgentes animas & artus
 Tota sequeris.

Sancti in
cælis orant
pro nobis.

Orat ad tu-
mulos san-
ctorum.

SSI VITA

VITA S. PATERNI EPISCOPI ABRINCENSIS
SATIS, VT APPARET, FIDELITER, SED VALDE OB-
scuro stylo conscripta. Itaque in gratiam lectoris oratione aliquanto
Latiniori reddita est per F. Laurt. Surium.

16. Aprilis.
Licet Vfu-
ardus eum
habeat 23.
Septēbris,
fortassis p-
pter transla-
tionem.

S. Paterni
patria.

Mater.

Monastica
vitam com-
plectitur.

S. Paternus
cum Scubi-
lone degit
in specu.

Illorum ze-
lius & con-
stantia.

Religiosae actiones, virtutum incrementis cumulatae, atque ad fastigium sacrae benedictionis perductae, tum quoque miraculorum fide dignorum transacti temporis testimonio approbatae, viuacibus meritis nunquam absunt a fidei inter- nis obtutibus, etiam si nullis sint literarum monumentis consignatae. Neque enim extrinsecus adhibitis indigent testi- monijs, cum domesticis verae gloriae documentis fulciantur. Verumenimvero ob aliorum utilitatem expedit plane etiam in scripta eas referri. Itaque etiam nos beati Paterni antistitis praecclare gesta scribenda suscepimus: confirmatur enim grex deuotus sui pastoris suffragio, quoties eius virtu- tum commemoratione recreatur. Ortus est autem beatissimus Paternus apud Picta- uos, Aquitaniae oppido, & quidem ex parentibus generis nobilitate atque etiam publica administratione conspicuis. Sed vicit ipse natalium splendorem vitae & morum claritudo, iulita matre, iam ab annis duobus vidua, illum honestissime educante. In ipsa vero tenera aetate, caelesti inspiratione permotus, religiosae vitae frenos sibi sponte iniecit, in monasterio * Enixionensi Dominicae seruitutis iugo & habitu monastico suscepro. Vbi sane non multo post ab Abbate ad cellarij dispensationem adhibitus, in illo primo suae promotionis gradu non obscura de se indicia dedit, idoneum se fore, cui, diuina agente prouidentia, etiam pontificatus functio & plurimarum rerum ad- ministratio quandoque demandaretur. Volebat autem mater eius iam coenobium ingresso vestem parare: cumque telam ordita esset, eamque casu super tectum reposu- isset, miluus eam ad suum nidum abspertauit: ubi post anni exacta spatia reperta est integra, adeo ut eius stamen nec imbrēs hyemis, nec aestatis feruores corruperint. In ipsa adhuc adolescentia ad sublimiora sanctae vitae studia aspirans, cum non fideret si- bi ipsi propter aetatis teneritudinem, cum Scubilione, eiusdem loci monacho, prius communicato consilio, pro Christi amore relictis parentibus, in pago Constantino (sic enim loquitur author historia) vna cum illo libenter constituit peregrinum degere. Itaque nihil praeter Psalterium secum accipientes, eò profecti sunt. Porro sanctus Scubilio, licet aetate maior esset, videns beatum Paternum meritis venerabilem, ut illum sibi aequaret, pallium suum diuisit, eique partem dimidiam dedit. Ambobus vero pro- pter captandam solitudinem insulam quandam adire cupientibus, vir quidam nobilis & religiosus Deoque dilectus detinuit eos apud se, donec ciuibus suis illorum aduen- tum indicaret: rogauitque illos, ut in fanum Scisciicum se reciperent, suisque preci- bus homines ethnicismi erroribus implicatos, a daemónum cultu reuocarent. Tum vero illi circa montis sinum in cauernam quandam ingressi sunt: cumque populus, execrabili ductus consuetudine, in illo fano debaccharetur, sancti viri admonerant miseris, ne falsos deos colendo se aeternum perderent, qui salutem possent adipisci sempiternam, si non eiusmodi iniuria suum iritarent creatorem: aiebantque rectius omnino ipsos facturos, si per gratiam Dei renati, suum colerent conditorem. His au- ditis, homines infani reuerendos viros irreuerenter contempnunt, ritu quo suo coeptum cultum pertinaciter prosequuntur. At sancti viri tum sanctae Crucis signo, tum fidei fer- uore armati, accedunt ad vasa, in quibus illi miseri pulmenta coquebant, suisque ca- scipionibus euertunt: potum quoque effundunt, posthabito praesentissimo vitae suae periculo, ut pro Christo fortiter dimicarent, parati etiam, immo & appetentes pro illo obire martyrium, si non desuisset percussor. Ecce autem nuntio diuino timore cor- ripiuntur, qui sanctos viros facile etiam trucidare potuissent: sed cum ad suum locum ambo reuerterentur, mulier quaedam in illorum contumeliam sese nudauit: at repen- te membris omnibus contrahitur, totoque anno vigore tabescente cruciatur, ne- uisque debilitatis, etiam vlcere flagellatur, donec petita a sanctis viris venia, illis Domi- num rogantibus, sanitati restituta est.

Accidit quodam die, ut non nisi dimidius panis illis ad necessariam refectionem super-

superesset. Adueniente autem peregrino quodam, beatus Paternus humanitatis stu- dio eum illi largitus est, potius apud Deum sibi ex illo mercedem colligere volens, quam in suum eum ventrem recondere. Vbi autem stara edendi hora aduenit, sanctus Scubilio rogauit eum, ut illud panis frustum ipsis apponeretur. Cui Paternus ait: Chris- tus, qui semper abundat, seruis suis escas subministrabit. Tulit hoc moleste Scubilio, quippe qui labore defessus, nihil intueniret, unde vires exhaustas resciceret. Interim non dormitabat prouidentia Dei ad suppeditandam escam seruis suis, nec eos fame dis- cruciari passus est ille, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Nam confestim Vuithetis, qui se primus in illorum disciplinam tradiderat, illis icui- tantibus multa attulit munera & magnam ciborum copiam: sicque intra temporis ferè punctum, quod indigenti Paternus impertierat, cum grandi foenore receperunt. Sed cum cibum caperent, non aderat aqua, qua sitim excluderent: quae tanto solet esse acrior, quanto est maior e cibo satietas. Mox igitur in terram prostrati, supplices Christo, qui est fons vitae indeficiens, preces offerunt, ut ipse famulis suis aquam largia- tur in deserto, qui olim populo Israëlitico e petra largissimas produxit vndas in solitu- dine. Audiuit auris propinqua clementissimi Saluatoris preces seruorum suorum, tan- genteque Paterno humum baculo, fons erupit: crederes te videre Moysem virga per- cutientem petram.

Eius rei fama crebrescente, vir venerabilis Generosus, Abbas eorum, post triennij spacia abiit ad requirendos monachos suos, tam bene fugitiuos, quippe qui ad Chris- tum auferant. Vbi autem ad illos peruenit, didicit Paternum arduum sanè vitam S. Paterni institutum sequi, praeter panem & aquam, vel olera sale conspersa, nihil alimento- rum admittere, & non foeminarum duntaxat, sed etiam virorum adpectus declina- re: ut ab hominum consuetudine semotus, sollicitè opperiretur visitationes ange- licas: tantoque plius proficeret in rerum diuinarum contemplatione, quanto mi- nus haberet ex hominibus solatij. Tum praeterea cognouit eum nullo unquam cu- bare in lectulo, nulla lecti opera requirere, nunquam ad plumas vel caput re- clinare: ea veste, qua interdum uteretur, etiam noctu contentum esse: pro molli lana asperum vsurpare cilicium, ut nec ipsa quidem nocturna quies corpori sine mo- lestia abiret, exactoque in sanctis laboribus die, nox non ad quietem, sed ad laborem succedere videretur. His igitur consideratis, ut aduertit Abbas eum monastici Cano- nis metas, tanquam equum impatientem, immodico feruore excedere, imposito quo- dam freni retinaculo, ad moderata eum iciumia reuocauit, simulque iussit, ne tam ar- dte se daret solitudini, nec virorum adpectum & colloquia recusaret: tum etiam cel- lulas inuiferet. Simul etiam apud Leucianum episcopum & ciues praecclarum ei red- didit testimonium, bonis & honestis eum parentibus esse editum. Dehinc valcfaciens Paterno, Scubilionem secum ad monasterium reduxit: cui tamen non multo post co- piam fecit ad Paternum sese recipiendi. Porro Leucianus episcopus Paternum primò diaconum, inde presbyterum ordinauit. Ille vero quantum sibi senserat ex illa promo- tione accessisse dignitatis, tanto plus ipse sibi cumulandis virtutibus veri honoris ad- iicere nitebatur. Tantus autem Scisciici ex eius & Scubilionis laboribus gratiae fructus excreuit, dum illic caelestis verbi semina spargerent, ut fanum prophani cultus in pecorum stabula redactum sit. Spelunca autem illa, in quam viri illi egregij se abdi- derant, tam suaues ex se diffudit virtutum odores, ut permulta ex Paterno prodierint monachorum examina, nec pauca apud Constantienses, Baiocenses, Cenomanos, Abri- nenses, Rhedones in Britannia minori ab illo fundata sint monasteria. Claruit autem eius eximia fides multis argumentis, & sacram vitam miraculorum signa de- clararunt.

Scisciici nanque oblata ei fuit ancilla muta ab Oroaste presbytero. Extendit vir sanctus manum, ut puellae labia aperiret: sed cum dentes non posset diducere, mox oleo benedixit, eoque maxillas eius consignans, id effecit, ut sonum redderent, qualem so- lent catenarum fragmenta inter se collisa. Deinde etiam os eius eodem liniens oleo, sciscitabatur quid haberet, quod sic perpetuo obmutesceret. Tum illa subito respon- dit viro Dei, & vnde muta fuisset effecta, explicauit.

Scisciico discessurus vir sanctus ad Abrincenses, petijt a fratre Scubilione, ut licet- ret secum auferre duos pullos columbarum, quos ipse nutrierat. Negauit assensum Scubilio, dicens se eius absentis loco vel columbas velle retinere. Ad quem Paternus e- immo vero, inquit, illius sint columbae, quem amplius amant. Cumque ad monaste- rium,

Psal. 144.

Exod. 17.
Num. 20.

Fortem pre-
cibus impe-
trant.

S. Paterni
vita rigida.

Paternus sic
presbyter.

Multa con-
dit mona-
stera.

Mutam an-
cillam curat.

rium, quod inde ad decem & octo ferè milliaria aberat, peruenissent, postridiè venerabili viro Paterno illic columbæ alacres occurrerunt, suum erga eum testantes desiderium. Nec præter rationem est, quòd virum spiritalem columbæ, quarum simplicitas etiam in scripturis diuinis commendatur, secutæ sunt.

Contractas manus cuiusdam uisâ fœminæ sanat.

Signo Crucis & oleo pellit virus.

Apud Abrincenses Vrsi cuiusdam ancillæ aded erant vi morbi contractæ manus, vt nec fila quidem è glomo possent diuellere. Orauit pro misera vir Dei, & citò laxatis neruis, pristina manibus incolumitas restituta est. Id vbi fama longè lateque divulgauit, multa Childeberti regis prece compulsus, ei Parisijs vehiculo opero inclusus occurrit: cumque Mileuico puer à serpente percussus, ilicò è corpore abiturus videtur, accessit ad eum vir sanctus, editoque crucis signo, & olei liquore puero perfuso, exitiale virus tali antidoto profligauit. Quo sanè in loco in rei gesta testimonium basilicam in beati viri honorem considerunt. Vbi autem maligni spiritus eum Parisios aduentare senserunt, ex obsecris corporibus aufugerunt: & qui febre correpti erant, incolumes euasere: nec potuit illic durare morbus, vbi tam insignis medicus sua pharmaca produxit. Postea verò, cum vir Dei pro pauperibus regias aures appellaret, inclytus rex Childebertus Crescentio, ad quem publica cura spectabat, mandauit, vt quod B. Paternus ab ipso exigere, id exequi nè omitteret. Promisit ille se ita facturum: sed fidem fefellit. Nam in Burgundiam profectus est, viro sanctissimo nesciente. At mox illum diuina ultio percussa, oculorum lumine priuauit, ita vt biduo erraret. Agnoscentes igitur culpam suam, celeriter regressus est ad hominem Dei, veniamque petijt: eodemque momento, quo ab animo iniquitas abscessit, oculis lux reddita est: factusque ex ipsa cecitate eruditior, serui Dei non distulit parere voluntati, felicior effectus pulsa pectoris caligine, quam oculorum luce reparata.

Viso sancti Paterni.

Creatur Abrincensis episcopus.

Muta loquitur.

Iam septuagesimum ætatis agebat annum B. Paternus, & Abbatis officioungebatur, cum ecce Scisciaci in cellula, quam primò extruxerat, quiescenti quadam nocte visus est locus ille mira claritate perfusus. Simul autem visi sunt ad eum ingredi sancti episcopi Melanius, Leucianus & Beor, qui ad Dominum migrauerant, ipsumque ordinare antistitem. Hac ille visione obstupuit, sed tacitam apud se habere volens, tamen occultare non potuit, quam postea ipse rei euentus ad omnium notitiam perduxit. Nam non multum intercessit temporis, cum decedenti Abrincensi episcopo ad regis & populi preces ipse successit. Nec enim recusare potuit, quod secreta Domini dispensatione sibi imponendum iam antè præuiderat. Vbi autem id honoris adeptus est, talem se præbuit, tum in veterum ecclesiarum instauratione, tum in nouarum ædificatione, domorum etiam reparatione, & pauperum procuracione, vt esset in singulis admirabilis, & in omnibus singularis. Cum autem quadam vice in pago Theodisiaci ad comitem Seuerum fœmina quædam, ciuis Rhedonenfis, venisset planè muta, sanctoque viro in oratorio esset oblata, illo pro ea preces fundente, actutum longa rupit silentia, nec potuit diutius seruire inimico, pro qua Christus eius & creator & saluator fuerat interpellatus.

Obit S. Paternus.

Lauto episcopus subseripit in Aurelianens. Conc. 2. & 3.

Tertiumdecimum annum in Abrincensi pontificatu iam agens vir sanctus, altero Paschatis die, cum fratres Scisciaci inuitare cuperet, in morbum incidit, itemque sanctus Scubilio apud Mandanenfes. Mittunt autem vrinque nuncios, mutuoque sibi significant, vt priusquam migrent ex hac vita, mutuo conspectu fruantur. Nuncij in ipso itinere sibi sunt obuiam, rogantque beatum Scubilionem, vt beato Paterno occurrat. Id verò quò minus ille posset, sinus quidam maris impedimento fuit, quem nocturno tempore trajcere non licuit. Verùm cum à Scisciaco ferè tribus milliariis abesset, eadem omninò hora beatus Paternus & frater eius Scubilio reuerendus Præpositus, nobili triumpho, comitibus angelicis spiritibus, animas suas è terris ad cælestia regna cum Christo æternum victuras transmiserunt. Cumque & Paterni exequias celebraret Lauto episcopus, qui ante dies octo eius inuiscendi causâ eò venerat, eiusque sacrum corpus ad basilicam deportaret: itemque Lauto episcopus S. Scubilionem ad basilicam eandem adduceret, ambo pontifices, concinente psallentium choro, præter omnem expectationem sibi inuicem occurrerunt, pariterque in eodem loco conuenerunt: & viri sanctissimi, quorum funera illi antistites curabant, felici trāsitu locum orationis, quem ipsi extruxerant, eodem die simul occuparunt: & qui se in vita mutuo dilexerant, nec in morte quidem separati sunt, idque aded, vt vno eodemque momento, vno atque eodem monumento pariter conditi sint: nec dubium, quin Christo redemptori nostro, nostri amatissimo,

tissimo, electi eius gratia è seculo, felicibus meritis illustres, pariter occurrerint in cælis: etiam post obitum beatis & mirificis operibus integrè viuentes, & miraculis confuscantes, ad laudem & gloriam præpotentis Dei, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM MARTYRVM
ELEUTHERII EPISCOPI, ET EVANTHIAE MATRIS eius, auctore Simeone Metaphrasste.

VM Aelius Adrianus Romanis quidem imperaret, dæmonibus autem & simulacris diligenter seruiret: admirabilis quoque Eleutherius illo tempore cognitus est, veluti quædam stella diem illustrans. Cui patria quidem fuit inclyta & magna Roma: patres autem genere quidem nobilissimi, diuitijs verò opulentissimi, gloria etiam clarissimi. Ter consulem enim fuisse eius patrem, eius scribit historia. Sed cum essent aded insignes, nec eis quidem deerat nobilitas ex pietate orta & religione. Eius enim mater * Euanthia, cum diuini Pauli apostolicis admonitionibus fidem accuratè didicisset, cum studio virtutis, Dei quocultu erat valdè locuples. Ea cum hunc sanctum peperisset puerum, Eleutherium quidem vocauit ex ipso ortu: aded autem liberaliter & honestè cum educavit, vt nominis quoque conuenirent.

Sic ergò educatum, cum ad virilem ætatem peruenisset, Deo & Archiepiscopo Aniceto dat eum, donum ipso dignum. Ipse enim tunc Romanæ præerat Ecclesiæ. Qui videns morum eius moderationem & alias virtutes, cum quidem primùm Diaconum, deinde Presbyterum, postremò Episcopum ordinat Illyrici: sicque lucerna, vt Euangelicè dicam, posita super candelabrum, & verbi luce illuminante multorum cogitationes: & falsam quidem mendacij doctrinam proculcante, doctrinæ sermone affluente, ad solius autem Dei cognitionem multos conuertente & deducete ad pietatem, non poterat malignis hæc ferre moderatè: sed rabie quidem in ipsum agitabatur, & grauius spirabat contra pietatem. Totum verò subiens Adrianum, cum illo armatur contra veritatem: & ante alios omnes contendit de medio tollere Eleutheriū, ex pijs studens demerere eos, qui erant insigniores, tanquam spicas quasdam cæteris præstantiores: & statim cum terribili legatione mittitur Felix quidam, vnus ex Ducibus exercitūs, iussus vt & per vim adducat Eleutherium, & eum sistat ante tribunal imperatorium. Qui cum ad Christi mandram peruenisset ecclesiam, eam extrinsecus circumsidet multitudine militum: & cum intus interceptisset Eleutherium, tanquam prædam aliquam studebat habere agnum Christi.

Deinde templum ingressus, & truculentis quidem oculis & truculentiore etiam spiritu, tanquam ipso vultu eius, qui miserat, significans sanctitiam, se ostendens ijs, qui videbant: postquam vidit Eleutherium suauissimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatissimè pietatem annunciantem ijs, qui cum eo versabantur, ille mirandum in modum admirabatur Christi virtutè: & statim mutata sanctia, (visus est enim habere animum aprum ad suscipiendum semina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro persecutore discipulus: & priorum veluti oblitus, non latrò & persecutor, sed Christi quem persequeretur, amicus & discipulus: & despicit quidem ipsum Imperatorem: procidit autem ad pedes sancti: & ab eo tempore lubens versabatur cum magistro, illius verbis illuminatus, & in pietate confirmatus. Sed sic quidem fecit Felix, & nequaquam curauit reuerti ad eum, qui miserat. Non erat autem, id quod videbatur Eleutherio. Festinabat enim ad confessionem: eratque prompto & alacri animo ad pietatem liberè efferendam. Iter certè protinùs est ingressus, habens etiam se sequentem Felicem ducem exercitūs. Cum autem inter eundem in aquam incidissent, fit hæc Felix alius Candaces: & à diuino Philippo baptizatur, nempe Eleutherio, & idololatriæ caligine, tanquam putrido aliquo indumento, exuitur.

Postquam verò itinere confecto Romam venerunt, à fidelibus quidem, qui erant

Eleutherius
fuitur coram
Imperatore

Nihil respō-
der Impera-
torori.

Luc. 21.

Tandem re-
spōder con-
stantissimē.

Galat. 6.

Dirē cruci-
atur.

Manet illa-
sus ab igne.

Psal. 144.

Ponitur in
craticula.

Ignis extin-
guitur.

Romæ, agnitus, sigillatim de Eleutherio omnia annunciat. Eletherium autem in-
sus Imperatoris imperabat sisti ad illius tribunal. Ille verò tam magno & excelsò ani-
mo ingreditur, ac si non ad certamina, sed ad festum accerferetur. Quem cum adspe-
xisset Imperator, vt vidit eum esse & iuuenem, & formosum, & virtutis ornamento &
animo & oculis decorum: Cur, inquit, ò Eleutheri, patria relicta religione, deorum
cultum nihili faciens, nouum quendam Deum colis: idque cum non solum sit apertè
mortuus, sed etiam mortem subierit turpissimam? Eleutherius autem ei, qui se tam
stultè gerebat, nec respondendum quidem esse arbitratus: & alioqui ipsum Christum
in ijs, quæ pro Christo passurus erat, imitans, stabat tacens. Sed responde, rursus dixit
Imperator: Qui sit, quòd te tam stolidè geras, & in hunc Christianorum cultum infan-
num te immiseris? Deinde aliquantum remittens de acerbitate: Pare, inquit, mihi, &
dijs inuictis sacrificia. Si enim persuasus conuertaris, honores tibi præbebo maximos:
Sin autem non pareas, grauissima inferam supplicia.

Eleutherius verò Domino inuocato, qui dixit: Nolite esse solliciti, quomodò aut
quid respondeatis. Dabitur enim vobis, inquit ille, sapientia, cui nullus poterit resis-
tere: Quomodò, inquit, potero sustinere talibus dijs seruire, aut alij sustinenti as-
sentiar? Quomodò autem non magis vobis consuluerim ab eis deficere: & si non
pareatis, vestram deseam amentiam, quòd ratione à Deo honorati, effecti estis vi-
liores lignis & lapidibus, adeò vt hæc deos esse putetis: & non solum esse, sed etiam
benè esse existimetis: idque vero Deo relicto, qui ratione constituit vniuersum? Cæ-
lum enim & terra sunt opus manus illius. Sumus verò nos ex ijs, quæ creauit, opus
pulcherrimum & preciosissimum: etiam si tanquam in pugna nocturna ignoramus
id, quod est amicum & hostile: & aduersus nostrum quidem Dominum bellum ger-
imus: eos autem, qui sunt verè nostri inimici & hostes, demones, inquam, nostros,
ò insaniam, putamus esse dominos, & eos honoribus extollimus & sacrificijs. Ego
igitur Domino meo adhæreo, & semper adhærebo: & Christo meo seruiam, ignomi-
nias vestras & honores, & has pueriles laruas suppliciorum, infantium esse plagas re-
putas. Mihi enim, vt meus dixit doctor Paulus, totus mūdus est crucifixus, & ego mūn-
do: & mori pro Christo, delicia mihi sunt & exultatio. Ira plenus per hæc euadit
Imperator, & grabatum iubet afferri æneum, & ei multum quidem ignis subferri: su-
pra eum autem nudum extendi athleram, & sic perpetuò deflagrare, donè omninò
interierit.

Postquam autem hæc citò facta sunt, martyr insiluit in grabatum, & totus in toto
fuit extensus. Ciuitas verò ægrè ferens id, quod factum fuerat, (omnes enim ferè con-
uenerant ad spectaculum) exprobrabant Imperatori crudelitatem: Cur, dicentes,
vir adeò clarus, genereque & sapientia insignis, malè perit, tanquam infamis quispi-
am? Deus autem dolorem alleuabat è superis: & tanquam quodam rore refrigera-
tus, & in molli herba cubans, martyr sentiebat voluptatem. Imperator autem post-
quam animi rabiem tormento iam satis lenierat, existimans eum iam esse mortuum,
iubet illinc tolli illius corpus. Postquam è lecto ferreo surrexit martyr, non solum il-
læsus, sed etiam lætus & alacer: & extollam te Deus meus rex meus, canebat cum
gaudio, & laudabo nomen tuum perpetuò. Laudabo Deum, qui laudat iuuentutem
meam. Quoniam generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam an-
nunciabunt, & miracula tua narrabunt. Postquam verò Deo sic glorificato, audaci-
us deinceps adstitit ante tyrannum: Adspice ad me, ait, ò Imperator, quem tu existi-
masti ab igne exedendum, & intellige eum, qui à me prædicatur. Agnosce autem tuo-
rum quoque deorum imbecillitatem. Hanc audaciam & dicendi libertatem, suam esse
contumeliam Imperator arbitratus, & se victum esse opinatus, quòd contemneretur,
supplicium eo excogitat maius & vehemētius. Rursus ergò in medio proponitur cra-
ticula, igne quidem subitè accensa: oleo autem desuper adpersa, & flammam graui-
ter accendens. Sed ne tunc quidem gratia neglexit martyrem: sed simulatque fuit ipse
impositus craticulæ, ignis statim fuit extinctus, & carbones emarcuerunt: craticula ve-
rò, tanquam non oleum, sed aqua potius desuper fuisset infusa, ipsa quoque erat frigida,
sanctum conferuans illæsum.

Quid verò? cum his ne fuit extincta ira Imperatoris? Nequaquam: sed rabie semel
percussus, & ad alia quidem nihilo meliùs affectus, quam cæcus: ad hoc autem solum
intuens, vt dijs suis gratificaretur in sancto puniendo, qui quidem sunt omninò dæ-
mones homicidæ, rursus iubet afferri sartagine, ceramque & picem, & a dipem in
cam

eam iniici: multo verò igne subitè accendi, & sic in ea rursus extendi martyrem. Post-
quam ergò factum fuit, quod fuerat imperatum, & sartago tota erat candens: stetit
autem martyr quoque subiturus supplicij: Nè differas, inquit Imperator, ò Eleutheri,
has enim medijs inter mortem & vitam. cura id, quod tibi futurum est conducibile.
Nam ego quidem magnam tui curam gerens, nè malè pereas, in te sum affectus, tan-
quam in germanum filium: nec vellem per deos, virum tam nobili loco natum, & qui li-
est ipse adeò bonus, tam disertus, & tam pulchra specie, seipsum inconsideratè inijcere
in periculum: idque propter nihil aliud, quam propter perniciam vanam & inuti-
lem. Postquam autem stetit martyr aduersus hæc generosè decertans, aptè probris re-
munerans blanditias, & illum lupum appellans Arabicum, vt qui ouibus Christi insidi-
etur, tandem hæc quoque adiecit: Quicquid feceris, non mihi persuadebis, vt ab hac
pia & beata desistam constantia.

Hic Adrianus animo sauciatus, verbis relicto, ad facta se contulit, & iubet eum ex-
tendi in sartagine. Quod cum factum esset, eadem, quæ priùs, rursus sunt consecuta: &
ignis quidem mutatur in rorem: aura verò quædam suavissima fortem ac generosum
virum refrigerauit. Adrianus autem nesciens, quid ageret, cum ei mutarentur omnia
in contrarium, sedebat animi dubius, bouem habens in lingua, vt dicitur, & linguam
vinctus profundo dolore. Quem cum vidisset sic affectum is, qui tunc erat Præfectus vr-
bis, nomine Corebo, ad noua inuenienda tormenta vir egregius, & ad faciendum ali-
quid, quod aduersus necessitatem esset acre & efficax, (erat autem Christiani dogma-
tis non omninò ignarus, sed & quæ Felici exercitùs duci acciderant, verbis acceperat,
& Christianorum fidei veluti quædam semina & initia in corde acceperat: adhuc verò
sedebatur res gentilium, plurimi faciens colere & obseruare Imperatorem) Ipse autem
tunc videns Adrianum dubitantem, & nescientem quomodò se in sanctum gereret, ac-
cedens: Ego te, inquit, ò Imperator, liberabo à negocijs, & hunc inuenem, qui repu-
gnat tuis iussis, docebo nunquam tale quid aggredi. Sed clibanus quidem inferatur
acuri autem obelisci insigantur in vtraque eius parte, & mox scies Eleutherium
aut paruisse, aut malè perijsse. Hæc verò dicens, non animaduvertebat se leonem puta-
re posse terrere ictu arundinis. Hæc tamen placuerunt Imperatori, & citò confecta ma-
china, martyr in cælum tollens oculos tam qui cernuntur, quam qui sub adspèctum
non cadunt, & totam mentem in cælum defigens, & præ gaudio totus quasi à Deo af-
fatus: Ago tibi gratias, inquit, Domine Iesu Christe & Deus, quòd me talibus & tantis
bonis sis dignatus: quòd me manu tua potenti virtutè accinxeris, quòd pro tuo nomi-
ne talia tibi pati visum sit. Et nunc adspice de cælo, & vide qualia contra me fabricantur,
qui te oderunt: & libera animam meam à iaculo eorum, & à viris sanguinum, qui bo-
nus es, serua me: vt sciant omnes, te esse solum Deum & gloriosum in toto orbe terra-
rum. Deinde etiam pro ijs ipsis, qui illum cruciabant, sicut Stephanus pro ijs, qui eum
lapidibus appetebant, orans: Tange cor eorum, dicebat, ò Domine, qui es multæ mis-
ericordiæ, & tuum sanctum eis nomen fac sit cognitum, & deduc ad tuam voluntatem:
recognoscant te solum verum Deum, & desistant à pernicioso cultu simulacrorum:
Quoniam benedictus es in secula, Amen.

Cum Corebo sic orantem attendisset martyrem, veluti accenso, qui erat ei reposti-
tus, carbone pietatis, repente mutatur longè pulcherrima mutatione: & tanquam
non is esset, qui paulò antè excogitabat supplicia aduersus martyrem, accedens ad Im-
peratorem: Pro quo, inquit, maleficio, aut pro quo crimine his poenis afficitur Eleuthe-
rius? aut pro qua causa morte tam acerba damnatur? Imperator verò hæc inopinata
auditione valdè cōmotus, toruè intuens Corebonem: Num tu es, inquit, is, quem ego
nouit, Corebo? Quidnam autem tibi accidit, aut quidnam tibi factum fuit? Nunquid te
cepit aurum ab illius matre acceptum, & tam repente murauit? Quam multa verò
etiam à multis alijs tibi data, poruerint conferri cum meis donis, quem ego & opibus &
gloria & mea familiaritate & coniunctione beatum Romæ reddidi? Quòd si plura de-
sideras, licet tibi nostris frui affatim: tibi sunt aperti omnes mei thesauri: ex his hauri
ambabus manibus, neque te ipsum ita prodas, à scemina furto sublati, & pauco auro
emptus. Corebo autem iam totus repletus bono spiritu, & martyris precibus men-
tem habens illuminatam, exclamauit illud admirabile & dignum quod celebretur:
Precium tuum, dicens, tecum eat in perditionem. Tuæ verò pecuniæ sint fomes igni,
qui te manet. Quid enim tua spōte cæcuris, & conaris mouere ea, quæ sunt inuobilia?
idque cum didiceris experientia, quòd nullus quidem ex tuis dijs potest vllum ex ijs,
qui

Lingua sub-
dola diabo-
li.

Martyris
constantia.

In sartagi-
ne vrendus
extenditur.

Precatio
sancti mar-
tyris.

Ad. 7.

Corebo pro-
fectus ad
Christum
conuertitur.

Hæc est mu-
tatio dexte-
ræ excelsi.

qui adsunt, in ignem iniectum seruare. Is autem, quem colit Eleutherius, reddit eum & igne potentiorum & quouis alio supplicio.

His sic dictis, dici non potest, quanta ira & insania repletus fuerit tyrannus. Solent enim reuera validæ amicitia validas quoque similiter parere inimicitias. Vnde etiam iubet Præfectum eodem puniri clibano, quo ipse consuluerat, vt puniretur Eleutherius. Cùm ergo iam appropinquaret tormento, Ora pro me, clamauit Corebo martyri, & me arma his armis, nempe Christi signaculo, quibus ducem exercitus munisti Felicem. Sic ergo Corebo armatus à martyre, & protinus iniectus in clibanum, ipse quoque mansit similiter ab igne non expugnatus. Adrianus autem his tormentis defessus, eum condemnat, vt ei caput amputetur. Et Coreboni quidem sic succedit finis martyrij: & qui à multis à seculo desideratur, hic breuè tempore thesaurum arripuit. Quenam verò sunt Eleutherio postea consecrata? Primum quidem ipse in clibanum immittitur: deinde etiam obeliscis, vt videbatur, transfigitur. Et clibanus quidem rursus, sicut prius, extinguitur: conuertuntur autem protinus cuspidis obeliscorum, quodammodo carnem honorantes martyris, & eius, qui punit, animæ arguentes cæcitatem: quinetiam multos ex ijs, qui adsunt, attrahentes ad Dei cognitionem, qui hæc faciebat miracula: qui etiam, Magnus est Deus Christianorum, clamabant, qui nobis prædicatur per Eleutherium. Rursus ergo & hæsitatio & magnus dolor inuadit tyrannum. Et tunc quidem martyrem tradit in custodiam: Postea autem eximios ex ijs, qui ei parebant, conuocatos congregat: & cum toto die deliberasset, vbi & quonam modo Eleutherius subiret supplicium, visus est ei locus quidem carcer: modus verò maxime miserabilis, nempe per famem.

Et postquam hæc visa sunt, multos quidem dies in carcere decertauit cum fame. Sed qui olim Danieli, & Eliæ per volucrem alimentum suppeditauit, eum quoque alit per columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quòd his magnis bonis sit dignus habitus: Tyrannus autem insaniebat, & quòd ostensum esset machinationem fuisse imbecillam, efferabatur: & ideò equos feros & minime mansuetos, eis longè seuior, iubet iugo alligari, & eis etiam alligari Eleutherium: vt cum equi, qui iugum ferre non didicerant, & erant alioqui feri, strepitu currus valde essent perturbati, & huc & illuc temerè ferrentur, martyri, petris & alijs alligato, diuellerentur & lacerarentur carnes: vt sic particulatim & membratim concisus, abrumperet animam. Sed nec hæc ei processerunt ex animi sententia: sed quomodo ille non cessabat ea operari, quæ ad vim faciendam pertinebant, & ad afferendum

Dan. 14.
3. Reg. 17.

Christus liberat martyrem suum.

Feræ sancti virum venerantur.

Seruati hostes suos à feris.

interitum: ita nec Christus ea prouideret, quæ spectabant ad salutem. Angelus enim è caelo adueniens, & feros illos equos repente reddidit mites & mansuetos: & cum soluisset Eleutherium, eum immittit in currum: & cum direxisset equos ad montem vicinum ciuitati, effecit, vt martyr ascenderet leniter & placidè. Ei verò aliud quoque accedit admirabile & contra opinionem. Nam cum sic in montem venisset martyr, & deinde rationale sacrificium, consuetam Deo laudem, sacrificaret, quæ aderant animalia, vrsi & leones, & si quæ erant aliæ feræ, accedentes circundant Dei famulum, & ei blandiuntur: & tanquam illius vocem intelligentes, benedicere cœperunt & adorare: & hoc significabant, quòd & in terram annuerent, & rursus in aërem pedibus efferrentur, & alijs etiam gestibus corporis. Sed sic quidem feræ, perinde ac si martyr esset chori institutor & ductor, & cum is incepisset canere, ex quoque choream implentes circumstabant & quasi respondebant, & magistrum, quoad eius fieri poterat, sequebantur admirabiliter.

Adrianus autem non solum martyris, sed ne ipsarum quidem ferarum reuertebatur intelligentiam: sed cum ad illas venisset audiendas, erat idem Adrianus multis etiam feris & asinis insipientior & efferatior. Multi enim, quibus curæ erat venatio, cum hæc suis vidissent oculis, renunciârunt Imperatori: Sed ille erat, vt est in prouerbio, asinus ad lyram. Non solum enim miraculo nihil euasit melior, sed etiam armatos emisit milites, mox comprehensuros Eleutherium. Feræ autem non conseruabant parem in illos obseruantiam: sed vt quæ accuratè scirent sui Domini discernere amicos & inimicos, cum primum eos viderunt, celerrimè in eos ferebantur: & parum absuit, quin eos discerperent cornibus & dentibus, nisi martyr illis quidem tanquam freno aliquo non adspectabili, iniecta oratione, iussisset eas reuerti vnde venerant. cum militibus verò metum soluisset, & qui cum armis fuerat, eis aduentum

uentum exprobrasset: (neque enim ad paricidam aliquem venisse aut latronem, quos oportebat, cum nutu solum significassent, sequentem habere eum, qui ab eis quaritur) hoc cum dixisset, læto & alacri animo sequebatur, multum differens in itinere: & si nihil aliud, dicens oportere eos reuereri ferarum intelligentiam, & ex eis capere certum exemplum ad eum, qui ipsos creauit, agnoscendum. Deinde optimè cum eis differuit de regno calorum & gehenna: & sic per totam viam benignissimè admonens, & docens, tantam vim habuit, vt multis ex eis persuaderet, efficeretque, vt lux veritatis luceret in illorum animis. Postquam verò Romam peruenerunt, Imperator statim maximam conuocat concionem, volens habere plurimos testes interitus martyris.

Postquam autem fuerunt omnia parata, & frequens conuenit populus, secus euenit, quam putabat Imperator. Qui enim aderant, non martyris occisionis, sed Christi, quæ in ipso erat, virtutis fuerunt potius testes, omni exceptione maiores. Nam leena quidem admodum sæua in eum immittitur: quæ instar teli magno impetu irruit & ad sanctum accedit, non vt Eleutherium discerperet, aut vel exiguo morsu eum offenderet: sed potius vt illius pedes præ magna amplecteretur beneuolentia. Quòd quidem fecit accurrens. Inclinauit enim ceruicem eius pedibus: lingua verò lamberebatur eius plantas. Videbatur autem ægrè ferre, quòd non etiam vocem haberet humanam, quæ pro pietate loqueretur eum martyre. Sed nec hæc persuadent Imperatori, qui erat duro corde, sicut ille Pharaò, vt pietatem ex eis disceret: sed vt qui bestiam damnasset imbecillitatis, quòd ea esset fœmina, iubet etiam marem simul immitti in martyrem. Ille verò veluti contendens cum fœmina, & non minus beneuolus volens videri in athletam, illam quidem repellit: ipse autem accurrens, pedes amplectitur, adhæret, lambit, exilit, gestu, adpectu & motu suam annunciat beneuolentiam. Ex ijs verò, qui aderant & hæc videbant, qui animæ quidem oculis vicinque intuebantur, protinus clamabant magnum esse Deum, qui colitur ab Eleutherio. Quorum autem mentis visus cæcutiebat, ij sanctum vocabant planum & maleficum, qui hæc solis præstigijs falsò faciebat apparere. Sed fieri non poterat, vt in his diuina quiesceret iustitia: sed oportebat omnino obstrui labra dolosa, vt diuinus dicitur David, quæ aduersus iustum loquebantur iniquitatem, in superbia scilicet & contempione: sicut etiam obstructa sunt, & ultimo siluere silentio. Nam inter loquendum ista percussit, qui non cadebat sub adpectum, protinus accipiunt mortem præmia blasphemie.

Iniquus autem Imperator in summam adductus dubitationem, postquam videret omnia cedere martyris menti & gratiæ, eum morte condemnat, quæ gladio sit ei afferenda. Nam quoniam martyrij cursus non poterat aliter finem accipere, & hic ipse athleta venire ad Christum, quem desiderabat, ipsum quidem, qui sunt huius rei ministri, gladio interimunt. Deinde matrem quoque, quæ erat eius collo circumfusa, & ei magis corde quam ore adhærebat: nihil autem muliebri aut matrum loquebatur, neque tali filio indignum, sed eius certaminibus lætabatur & gloriabatur: immisericorditer impij filio suo adharentem interficiunt. Quidnam verò erat conuenientius, illòsne fecisse cum essent mali, an illam esse passam, cum esset pia in Deum & anans filij? an cum sic moriente filio esse mortuam, & non abesse à præmij filij matrem, quæ eum pulchrè erudit: sed eos communiter sisti ante communem Dominum, & apud eum manere, vt sacra dicit scriptura, matrem propter filium lætantem?

Qui autem erant pij ex Illyrico, quicumque quidem tunc aderant, cum diligenter eorum extulissent reliquias, ijs, qui erant Romæ fideles, qui eas diligenter inquirebant, vbi nam essent, significant & communicant: & sic cum ambo eas vixissent & conuiuissent, & vt par est honorassent, ipsas piè sepeliunt: Christianis diuitias, quæ non possunt eripi, morbis & malis spiritibus propulsandis præfens remedium:

um: Ad gloriam patris & filij & spiritus sancti, nunc &

semper & in secula seculorum,

Amen.

S. APOL-

Non pauci milites conuertuntur.

Leena lambit eius plantas.

Item leo.

Planum, id est, imposito rem.

Psal. 30.

Vltio in blasphemias.

Caditur gladio cum matre suo.

Psal. 112.

S. APOLLONII, SENATORIS ELOQVENTISSIMI, PRAECLARVM MARTYRIVM, AVTHORE Eusebio Caesarensi, Eccles. Historiae lib. 5. cap. 20. interprete doctissimo viro Iohanne Christophorsono.

18. Aprilis.

Pax Ecclesiae sub Commodi Imperatore.

Pena in delatores Christianorum.

S. Apollonius securi percutitur.

Odem tempore, Commodi Imperium Romanum gubernante, nostra religio ad pacatum & tranquillum statum traducta fuit, & pax (diuina gratia largiente) omnes ecclesias in toto terrarum orbe occupauit. Quo quidem tempore salutaris Dei sermo hominum mentes cuiusque generis adeo attraxit ad piam Dei, rerum omnium conditoris, religionem cultumque, ut iam Romae complures & genere illustres, & rerum affluentia admodum locupletati, una cum omni familia & cognatione sua, se ad suam ipsorum salutem amplectendam reciperent. Verum istud virtutis hosti, & inuidia natura sua exarsuanti diabolo minime ferendum videbatur: & propterea varias deintegrò machinas contra nos astute fabricare aggressus est. Nam Apollonium, virum inter fideles polioris literaturae studij & philosophiae notitia plurimum celebratum, in iudicium adducit: & vnum ex eiusdem Apollonij seruis, ad hanc rem valde accommodatum, qui hominem accuset, excitat. Ceterum huic misero ac perditio intempestiue & incommode in iudicium ad Christianum accusandum ingredientem, actutum (quoniam indices, qui Christianorum nomina solum, quia Christiani essent, deferebant, Imperatoris edictum neci dare mandauerat) crura suffringebantur, Perennio iudice contra eum talem sententiam pronunciantem. Iste autem Deo charissimus martyr, cum iudex ab illo obnixè petijisset flagitassetque, ut fidei suae rationem coram Senatu redderet, simulatque accuratissimam orationem apologeticam pro fidei, quam profitebatur, defensione coram omnibus recitasset, sententia Senatus securi percussus, decessit è vita. quippe vetus lex apud illos exatabat, Christianos, qui semel in iudicio comparuerant, nisi professionis suae sententiam mutarent, non omnino liberos dimittendos esse. Istius verò coram iudice verba & responsa, quae ad Perennij rogata dabat, & orationem apologeticam apud Senatum habitam, si cui lubitum sit accuratè cognoscere, ex libro nostro, quem de veteribus martyribus composuimus, manifestò intelliget.

VITA S. VRSMARI EPISCOPI ET CONFESSORIS, AVTHORE RATHERIO VERONENSI EPISCOPO.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Lobienfe monasteriū est in Cameracenfi dicecesi apud Binchium.

Anfo scripturam S. Vrsmari,

Ominis reuerendissimis, patribus dilectis, & doctoribus eruditissimis, cuncto etiam Christicoliarum gregi, in Laubiensi coenobio degenti, RATHERIUS, eiusdem coenobij quondam monachus, modò verò Veronensium episcopus, utroque hoc licet diuinitatis dono indignus, ea in Domino, quae suis ipse fidelibus parauit ab initio. Apud venerabilem nuper sanctae Cumanae Ecclesiae iusto Dei iudicio exulans episcopum, reperi libellum, pauca de virtutibus continentem domini ac specialis patroni nostri, sancti videlicet Vrsmari Episcopi: continentia rerum quidem, auro obrizo topazioque praeferenda: locutionis verò solocisimè ita pro sui modulo refertissima, ut nōsse difficile fuerit, utrum scriptoris negligentia, an dictatoris id contigerit insipientia. Quod cum non parum pro tempore nos offendisset, curauimus ea eiusdem operis solūmodo corrigere vitia, quibus aut in sensu lectoris naufragare poterat intellectus, aut quae nimia sui deformitate fastidium ingererent audientibus. Simplex autem, & ut ita dicamus, penè rusticus cum totus sermonis textus altum videri possit sapientibus, à nobis ideo minimè penitus visus est commutandus, quia & sanctarum auctores scripturarum ferulas contemnere nouimus grammaticorum: & doctrinam simplicem piscatorum, quam sophismata philosophorum, Deo magis placuisse, in saluatione conuersarum ubique cernimus nationum. Epistolaris verò praefatio cuiusdam Antonis, sancti, ut credi potest, quanquam non adeo disertis viri, quam eidem suo operi praepo-

praeposuit, omittenda visa est omnino, ut ipsa quoque authoris in ea lateat omnimodis intentio. Recipiat igitur vestra paternitatis sanctissima charitas hunc à vestro, non audeamus dicere, filio, sed seruulo, & equidem, prò nefas, fugitiuo, quantulumcunque benignae instructionis nostrae fructum, & cum his, quae apud vos leguntur, charitatiue conferat, si bene consonent. Sin aliàs, discernat prudentissimum vrbauitatis vestrae palatium, quid ex his melius aliquid sapidiusque contineat, & hoc pro meliori sapidiori que vrendum retineat. Illud solerter minus eruditissimis nobiscum consulendo, cogitetis, quia iuxta cuiusdam sapientis sententiam, bona est locutio, planè & suauiter congruenterque mouens audientem: tantum abest, ut historia aliquid continere debeat creperum, dum non ob aliud sit edita, quam ut res gestas praesentium vel praeteritorum, ad notitiam transferat futurorum. Precor interea, inter huius mundi miserrimè fluctuantem naufragia, orationum vestrarum contineat ancora: id ipsum ab exiguitate licet ut postuletis mea, modò tanti peccatoris non dedignetur Dei pietas intendere suffragia. Deus autem pater Domini nostri Iesu Christi aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, perficiens in vobis per gratiam spiritus sancti, quod placitum est sibi, per eundem Christum Dominum nostrum. Apud cuius clementiam, pium intercessorem ingiter inuenire mereamur Vrsmarum sanctissimum pontificem, cuius vitam in praesenti elucidare disponimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Trinitatis, & aedificationem populi conuenientis.

NARRATIO.

Eatus igitur Vrsmarus episcopus, bonorum omnium praecursor dignus, pago Theoracensi, & villa, quae vocatur Fleon, oriundus, à Domino est electus per praedestinationem, priusquam saeculo daretur per originem. Gaudida nanque matris eius de eo, apparuit quidam venerandus senex per visum, in manu sua tenens puerulum, pronunciansque, Accipe, inquit, hunc puerulum, nutriens cum. Magna verò fames eandem tunc temporis oppresserat regionem. Respondens verò mulier, ait seni: Vnde hoc faciam domine, cum desit mihi panis ob magnitudinem, quam patimur, famis? At ille dedit ei panem valde candidum, dixitque ei: De hoc pane nutries illum. Quem cum accepisset mulier, creuit inter manus eius magnus valde. Tunc mulier inquit: Istud quod video, quid signat domine? Cui ille: Filium, inquit, es paritura, qui de regno aliquam Christo lucrificet partem. Quod postea verum fuisse, ipse ore monstrauit & opere. Tantam siquidem à Domino gratiam est consecutus, ut omnes pabulo verbi diuini resciceret, qui ad eum gratia colloquendi venirent. Iterum autem mater eius depressa somno, aliam visionem vidit continuò. Scalam quippe contra se stare videbat, cuius cacumen caelos tangebatur, per quam idem puer scandens, caelum ingrediebatur. Ipsa verò eundem usque ad scalam est prosecuta cacumen: sed sequi, ut assererat, potuit, consequi omnino non potuit. In se itaque reuersa, cognouit illic haec veraciter omnia suum, quem clausum vtero detinebat, praefigurare filium. Haec & his similia quam plurima de proprio mater cognouit filio, & ante natiuitatem, & postea, quae proximum est enarrare per singula. Exultans itaque in Domino mater, aiebat: Scio certissime, quod Dei operante clementia, magnus erit filius meus, quem gesto, & felicem me talis nati susceptione profiteor.

Editus itaque puer, Vrsmarus est vocatus, aduersusque doctoribus sacrarum traditur scripturarum. Qui imbuerunt cum sacris literis diuinaque lege, non mediocriter, sed perfecte: nec seculariter, sed monasticè atque regulariter. Ab ipsa verò pueritia scilicet nulla exequens opera, nequaquam in voluntate propria, sed in voluntate ambulabat diuina. Crescente sanè ætate, etiam morum probitate pollebat. Erat enim corpore castus, mente incorruptus, amabilis cunctis, affabilis vniuersis, animo benignus, corpore pulcher, prudentia callens, fortitudine vicens, temperantia serenus, iustitia securus, longanimitate perfectus, eleemosynis largus, abstinentia parcus, patientia & humilitate praeditus, mansuetudine ac pietate refertus, charitate non ficta repletus, fide robusta stabilis, spe inconcussa longanimis. Harum verò omnium virtutum commercia exaggerabat eius in animo cuncta suauiter disponens sapientia Dei. Sermo quoque eius, iuxta Apostolum, sale erat conditus. Si quando opportunum tempus videret, Colof. 4. sine

sine ædificatione proximorum horam transire minimè sinebat. Terrena quoque cuncta despiciens ac cælestia concupiscens, illi soli vacare desiderabat, cui se totum à puero deuotus tradiderat: orationi frequenter incumbens, cum lachrymis & compunctione cordis Dominum deprecabatur, ut quæcunque meditaretur vel ageret, in conspectu eius accepta forent. Ipse verò, qui eas potenter inspirauerat, misericorditer pias dignatus est exaudire preces.

Creatur antistes.

Pastoralem deinde cathedram adeptus, tanta Domini sublimatus est gratia, ut penè omnes mortales anteiret, seculumque habitans, nihil in se seculi haberet. Scripturarum denique doctor, monasteriorum constructor, prouisor ecclesiarum, custos animarum, nutritor orphanorum, defensor viduarum, redemptor captiuorum erat. Gregem sibi commissum ita diligebat, sicut veritas ipsa diligendum docuerat. Nam si gratia fuisset, ut antiquitus, vesania tyrannorum, mori pro ouibus Dominicis minimè trepidasset. Quid plura? Vir iste dissimilis longè fuit illis hominibus, quos nunc passim cernimus nostris temporibus. Neque audiuius aliquem, qui absque carnificis gladio tam diro cruciatus sit martyrio. Nos verò idonei non sumus enarrare vel scribere omnes, quas in seculo pertulit, passiones, præsertim cum nouem annis & decem hebdomadibus absque alimonia vixerit panis. Cibum verò ipse, quem sumebat, tam tenuis & modicus erat, ut eo sustentari nemo posset mortalium, nisi miraculo, ut ipse, diuino. Omnes autem, qui eum cernebant aut audiebant loquentem, mirabantur quòd tam robustus esset & eloquens, absque alimonia panis viuens. Aqua verò, eius erat potus, & aliquoties sicera: qua tamen paululum raroque utebatur. Victus illius is erat, quem

Patiētiam.

absque officio dentium sumere posset. Tanta quoque eius erat patientia in huiusmodi atque alijs tribulationibus, ut posset comparari patientiæ Iob beatissimi, qui non peccauit labijs suis, nec stultum quid contra Deum locutus est. Laudem e contra Domini concinebat, atque, secundum Prophetam, benedicebat Dominum in omni tempore, laus eius semper in ore ipsius resonabat. Conijcere verò possumus veracissimè, quòd vir iste de illo vivebat pane, qui de cælo pro nostra descendit redemptione. Nam, sicut supra diximus, ita facundus erat dono spiritali, ut quasi fons fluens, aut fluuius videtur inundans. Quæcunque verò prædicabat ore, adstruebat actione: validiora esse sciens exempla, quam verba: & plus esse opere docere, quam voce.

Iob 1.

Psal. 33.

Facundiam.

Potestas eius in dæmones.

Operæ precium verò iudico fore, iam nunc prosequi stylo, quam efficax viro sancto inerat virtus ad effugandos hostis antiqui in cursus. Erat quoddam monasterium, quod dicitur Malbodium, duodecim ferme millibus à Laubaco suæ prouisionis distans cœnobio, in quo erat sanctimonialium turba non modica. Quarum vnâ spiritus inuasit malignus, cœpitque eam vehementer laniando vexare, atque per os eius immunda & turpia loqui. Porrò illic inhabitantes grandis horror inuasit, nimiusque pavor etiam corda vicinorum perterruit. Tenentes autem eam sorores, dicebant ad dæmonem increpando: Quomodo introire ausus es famulam Dei? Et subiungebant, dicentes: Impurissime dæmon, exi ab ea. Quibus ille respondens, dicebat: Non exibo, priusquam Vrsmarus episcopus veniat, & ipse me exire compellat. Hanc autem confessionem nequaquam ei ascribi, qui ab initio mendax fuit, & in in veritate non stetit, sed Dei imperio cogente vera eum fatemur dixisse, non spontè: sicut & in euangelio, Scimus, aiunt dæmones, quòd sis filius Dei. Quod utique cum esset veracissimum, præter alia innumerabilia beati Petri prodit testimonium, iisdem verbis Domino interroganti gloriose præbens confessionis responsum: tamen quadam sui parte mendacissimum mentitam esse malitiam, testis est Dominica passio, ab impijs instinctu patrata diabolico. Nam licet nouerit pro salute humani generis Christum venisse, nesciens tamen ordinem liberationis nostræ, illusus est morte Dominica, quasi auis decipula. Ostensa namque mortalitate, quam ille inrerimere appetebat, carnis, abscondito captus est hamo diuinitatis. Cæterum si indubitanter sciret hunc esse Christum filium Dei viui, agnouisset mortis legibus nequaquam posse teneri. Si agnosceret posse non mori, non hunc suaderet crucifigi. Non enim intellexit humanæ perditionis audacissimus laniò, quòd suo frustraretur imperio, in Saluatorem mundi saluando. Ignorauit antiqua malitia, quia ius perditionis humanæ non amitteret, si se à redemptoris hominum sanguine continuisset. Vnde & Apostolus: Si hunc, inquit, principes seculi cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Principes verò quos dixerit seculi, ex alia eius sententia conijcere possumus, qua ait: Non est nobis colluctatio, aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum

Iohan. 8.

Mar. 3.

Marth. 16.

Diabolus à Christo illus.

1. Cor. 2.

Ephes. 6.

harum, contra spiritualia nequitia in cælestibus. Ipse quoque Dominus: Princeps, ait, huius mundi venit, & in me non habet quicquam. Quauis & de Herode & Pilato non incongruenter possit accipi, secundum illud, quod Psalmistæ voce dicitur: Adstiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Sed illi principes specialiter vnus populi, non principes seculi generaliter appellati sunt. Cum ergo veracissimum sit, Tu es Christus filius Dei viui, testimonio B. Petri: mendacissimum est, Scimus, quia sis filius Dei, testimonio diaboli. Et sicut Perro ait: Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cælis est: ita & diabolum calliditas astutiæ & subtilitas naturæ hoc confiteri non fecit, sed vis atque potestas eius, qui ad eum destruendum de cælis aduenit. Ut verò diuina illic in homine latente præsentia tortus, mentiendum verum dixit dubius: ita hinc Dominica in beato Vrsmaro operante potentia, verum dixit inuitus: in vtroque verò non suo voto vsus, sed iubentis imperio coactus. Altera igitur die, ordinante Dei prouidentia, affuit B. Vrsmarus episcopus. Cumque relatum ei fuisset de ea, quæ à diabolo vexabatur, puella, iussit illic ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille non de sua, sed de Domini præsumens virtute, accepto libro, cœpit legere exorcismum super caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculosque & os eius linuit, & protinus immundum ab ea spiritum fugauit. Liberata tamen puella, pavor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterij loca: & sic omnis pavor cum auctore suo satana discessit.

Iohan. 14.

Psal. 2.

Marth. 16.

Ibidem.

Dæmonica liberatur.

Aqua benedicta efficaciam.

Alia obsecratur.

S. Aldegundis.

Alio quoque tempore ducta est ad eum puella quadam secularis, plena dæmonio, quam iussit sibi in oratorium deferri. Quo facto, præcepit eam vinculis, quibus stringebatur, absolui: & post hæc cœpit Dei potentiam super caput ipsius inuocare, ipsumque dæmonem, ut à plasmate Dei vini recederet, increpare. Mirum in modum hostis ille antiquus cœpit continuò anxari & fremere, diuersasque ac diras voces emittere. Sanctus verò Vrsmarus iussit eam extra oratorium trahi, ipseque subsequens, percussit eam tribus vicibus baculo, quem gestabat manibus. Tum spiritus nequam exiit ab ea tam celeriter, ac si ipse fuisset percussus. Quam mox beatus pontifex sanissimam oratorio redidit, perungensque oleo benedicto, liberam abire permisit. Habebat sanctus pontifex nepem in iam dicto monasterio Malbodiensi, quam ipse paruulam commendauerat sanctæ Aldegundi. Quæ postquam fuisset adulta, orta est quadam in eius collo sana nimis infirmitas, quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Adstruebant verò medici, quòd aliter curari nequiret, nisi carne incisa cum vincino ferreo, foras morbus traheretur. Hoc autem illis facere cogitantibus, contigit superuenire sanctum Domini pontificem. Qui accersito ad se medico, interrogauit eum, dicens: Dic mihi, utrumne valeas sanare eam. At ille ait: Nequeo, nisi cum vincino ferreo carne incisa, morbum foras traham. Audiens autem vir Dei hoc, omninò facere prohibebat: quia oppidò eam diligebat, & periculosum hoc valde esse cernebat. Verum imponens manum sapiens die illa super ipsum vulneris locum, dicebat: Vide filia, ne patiaris tibi ferrum imponi. Credo enim in Domini pietate, quia ipse te liberabit ab hac infirmitate. Nocte verò eadem vir sanctus vberimas preces fudit ad Dominum ob eius salutem. Lucescente verò die altera, à strato sospes surrexit puella, intantum, ut nec vestigium infirmitatis remaneret in ea.

Eodem quoque tempore alia ægrota intra eiusdem monasterij septa iacebat tam valido langore obsessa, ut omnes, qui eam videbant, de salute eius prorsus desperarent. Quæ cum audisset tanti viri aduentum, cœpit virtute, qua poterat, dicere: Obsecro, ut rogetis illum ad me venire: confido enim in Deo, me reualituram quanto cyus, si eum videre meruero. Quod cum beato viro fuisset intimatum, absque mora ad illam accessit: cumque intritus eam fuisset, eleuata manu, signum sanctæ Crucis super ægro tam fecit, & illicò fugata febre, mulier conualuit, vitamque sibi à Deo per interuentum sancti viri redditam, sæpissimè multis ipsa narrauit.

Signo crucis depellit febre.

Post hæc itaque venerabilis pontifex cernens paulatim sibi vires corporis minui, suæque diem vocationis imminere, curam cœpit non paruam gerere, ne grex sibi commissus relinqueretur sine pastore. Tunc, annuente Deo, optantibus cunctis sanctus Erminus eligitur, vir omni bonitate repletus, atque magistro moribus adæquandus: cunctis verò istius temporis hominibus merito præferendus. Quem benignus pater ut filium charissimum monuit amabiliter, quatenus gregem sibi commissum sollicitè pasceret, moribus & verbis secum ad æthera transferre satageret. Quod ipse agendum suscepit.

S. Erminus succedit S. Vrsmaro.

Obit vir sanctus.

pit quidem moleste, sed, Deo cooperante, strenue peregit : inchoauit humiliter, sed perseuerauit feliciter. Bonus igitur gregis Christi pastor Vrsimarus, moribus & annis maturus, digna suscepturus meritorum premia, caelestia inuitatur ad regna. Qui precibus charissimorum, quos in Christo nutrierat, filiorum, suum fideli creatori commendans spiritum, ipsis praesentibus exultans in Domino, carnis quartodecimo Calendas Maij soluitur ergastulo, victurus in secula cum Christo: angelorum euectus ministerio, caelesti infertur paradiso: vbi sine fine patriarcharum fruitur fide, prophetarum spe, apostolorum confesfu, martyrum collegio, confessorum ac virginum contubernio, cunctorumque caelicolarum oblectatur perenni tripudio. Corpus vero illius a discipulis religioso compositum officio, cultu est honorifico tumularum. In cacumine quippe montis, cuius radicibus iam extructum adiacet monasterium, oratorium est in honore sanctae Dei genitricis constructum, in quo deposuerunt beati corporis thesaurum: vbi diuina pietas demonstrat quotidie, cuius meriti illic habeantur reliquiae, ad laudem & gloriam maiestatis suae, cuius honor, decus & potestas permanet sine fine, Amen.

* Osberro

VITA S. ELPHEGI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE * OSBERNO, eiusdem Cantuariensis ecclesiae monacho.

19. Aprilis.

Rincipium nascendi a splendidissimis natalibus trahens Elphegus, magna prudentia & summa humilitate vitam instituit. Cuius animi ingenui atque vitae innocentiae parentes admirati, literarum eum scientia & Christianae religionis sapientia imbuendum tradiderunt. Qui totum philosophiae studium, conuertit ad diligendum Deum, illum nosse, illi parere, illius iugo mancipare se semper desiderans. Tactus itaque maiestatis spiritu, paternae hereditatis negligens, maternum dolorem, cum ab ea vnicè diligeretur, obliuiscens, mundum deseruit, & in monasterio nomine Derhirst, religionis habitum suscepit: vbi priuata desideria propriasque voluntates coepit abigere, cunctorum famularum subiaceret, omnium se quasi quoddam instrumentum exhibere, Deum infatigabiliter diligere, ieiunij & vigilijs vacare. Et quidem quibuscunque potuit, studuit prodesse: quibus autem prodesse non potuit, saltem non obesse conatus est. Transactis autem in monastica religione aliquot annis, cum videret tempus adolescentiae praeterire, arctioris vitae semitam arripere, singulareque cum antiquo hoste certamen inire contendit. Egressus itaque de monasterio, peruenit ad locum Bathonia vocatum: vbi aqua calida de terra emergens, balnearum usum pro voluntate praestat. Ibi habitaculum construens, se inclusit, & rigore incredibili corpus suum ieiunij & abstinentia afflixit. Confluebant ad eum in breui nobiles quique, suarum vulnera animarum detegentes, & consilium salutis ab eo perquirentes. Unde factum est, vt non parua monachorum turba intra tempus exiguum ibidem congregata sit.

Monastici viuendi institutum arripit S. Elphegus.

Vitio diuina in monachum improbum.

Culpabat autem non modicè vir sanctus illos, qui secularem habitum mutarent, & vitam non mutarent. An non, inquit, mendacij tibi plenus videtur, qui quod non est, esse se ostentat, dum aliud simulat in veste, aliud gestat in corde? Sanctius est enim, vestem non mutare, quam sub veste vitam negligere. Cum autem amplissima mansione perfectam sobrietatis legem discipulis indixisset, atque carnales appetitus refrenare docuisset, ipse in angusta domuncula se inclusit: summam tamen causam & negocia ad eum fratres referebant. Plerique interea monachorum fidei & professionis immemores, laxatis obedientiae frenis, medijs noctibus furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, lasciuire, & prorsus quae inhonesta sunt, quantum latens audacia sinebat, operari coeperunt. In cuius sceleris capitalem ira Dei defauit pariter & occidit. Nocte vero quadam Elphego more solito sacras excubias faciente, voces & strepitus intra monasterium audiuit. Egressus autem foras, fratrem quendam miserè afflictum & iacentem vidit: super quem horrendi aspectus & fordidissimi amictus homines stabant, qui tauris eum atque ignitis serpentibus flagellabant. Euigilante autem illo, & praedoloris angustia diros ululatus emittente, tortores illi talia improperando dixerunt: Nec tu obedisti

obedisti Deo, nec nos tibi. Et haec dicentes, animam de corpore excusserunt. Quod videns sanctus, torus in la chrymas resolutus, redijt ad cellam suam. Videntes autem fratres quae gesta sunt, errorem suum fatentur, & poenitentiam agentes, vitam in melius commutarunt.

Mortuo autem Vintoniensi episcopo Etheluuoldo, facta est non modica contentio pro pontificis electione inter monachos & clericos. Siquidem clerici eiusdem ecclesiae sceleratissimam vitam agentes, contra canonum statuta per omnia viuentes, cum a praefato antistite saepius correpti, prauos mores corrigere nollent, immo quae praeu gesserant, pertinaci spiritu defendere vellent, regali sanctione decretum fuit eos expelli, & alios, qui digniores essent, eorum vice fungi debere. Itaque clericis in exterminium datis, timentes Dominum monachi admittuntur. Ex quo factum est, vt in electione episcopi clerici clericum, monachi monachum, vtrique suae voluntatis fautorem vellent. Quod videns S. Dunstanus, ad orationis refugium se contulit, Deum, cui futuro rum scientia patet, suppliciter rogans, quatenus dignaretur ostendere, quis regenda ecclesiae idoneus foret. Cumque preces deuote multiplicaret, apparuit ei B. Andreas apostolus, rali oraculo usus: Quid, inquit, charissime contristaris? quid tam lugubres questus lachrymando depromis? Surge, & Elphego Abbati manum impone, & episcopum desolatam ecclesiam constitue. Nec te aliquorum potentia prohibeat: quoniam non ab homine, sed a Deo haec de illo sententia processit. Ne autem de me te sollicitum redam, ego sum Andreas, filij Dei apostolus: tuaeque salutis diligentissimum custodem me esse noueris. Sicque releuatus Dunstanus, Elphegum, vt iussus fuerat, episcopum consecrauit, & ad sedem suam cum honore remisit.

Etheluuoldus Vintoniensis episcopus.

S. Dunstanus.

Elphegus consecratur episcopus.

Virg asperitas.

Nota sancti viri mirabilium macie.

Elphegus autem ita se omnium moribus conformauit, vt & omnibus charus esset, & nemo, quod rarum est inter homines, eius gloriae inuideret. Summa in omnes extitit misericordiae: in seipsum vero impius videbatur & crudelis. In hyemali enim frigore & glacie, cum somnus nocte omnes occuparet, ipse clam nudis pedibus, sola tunica indutus, de strato surgere, foras exire, & vsque ad auroram orationibus vacare consuevit. Cum autem praesurus ad mensam intraret, tam vacuus ferè a mensa surrexit, quam accessit. Vnde corpus illius tanta attenuatum est macie, vt cum manus cum Sacramento tentas in altu porrigeret, per medias palmarum iuncturas claritas aeris perspici posset. Omni generi hominum suum sciuit contemperare sermonem & animum. Nullum parochianorum suorum publice mendicare permisit, nec alterius loci pauperem vacuum abire sinuit, immane horrendumque, nefas reputans, si quod natura comune constituit, hoc velit homo ceu propriu vsurpare. Quapropter nec Dominici corporis membrum esse, qui pauperum indigentis nollet subuenire, vigilanter disputabat. Nam si patiente vno corporis membro, copatiuntur caetera: manifestu est, eiusdem corporis membrum non esse, quod patiente alio, copassionis affectu nescit habere. Vbi vero illa defecerunt, quae ex iure ecclesiae ministerio pauperu copetere potuissent, thesauros ecclesiae, quos ipse multiplices parauerat, iubet distribui: docens ex hoc ornatissima quaque ecclesias possidere, vt tempore felicitatis sint honestati, tempore vero necessitatis sint utilitati.

Cum autem B. Dunstanus obitum sibi imminere conspiceret, & Ecclesiam Dei per malorum successionem turbari metueret, sollicitis obsecrationibus aures diuinae misericordiae pulsar, quatenus Elphegum successorem habere possit. Cui statim exaudito, quod postulat, promittitur: quantum non statim, quod promissum fuerat, adimpletur. Quod ea re dilatum fuisse arbitror, vt & omnibus manifestum fieret, quantum Deus Dunstanum diligeret, cui quod viuenti tam benignè promiserat, hoc defuncto longè post tam veraciter exhibebat: & Elphegum illa tempora inuenirent, quae eum ad martyrij gloriam prouehere possent. Anno autem Domini millesimo & sexto, ab aduentu Anglorum in Britanniam 578. Elphegus anno aetatis suae quinquagesimo secundo, Archiepiscopus Cantuariensis effectus est. Cumque iter versus Romam pro pallio habendo arripere, & quoddam oppidum hospitandi gratia intraret, oppidani hominem incognitum videntes, & auaritia suae consulentes, in domum irrumpunt, res eius diripiunt, eumque omni suppellectili priuatum, verbis & verberibus exire compellunt. At ille iniurias suas leniter ferens, suorum vero medio ceter dolens, via qua venit regreditur. Necdum ab oppido longè recesserat, & ecce horrendae voces moenia corripunt, quae ciuibus & aedificijs celerem minantur ruinam. Nec mora, vorax flamma oppidum consumere coepit: cumque ignis vehementer excreceret, nec euadendi spes aliqua fuisset, virum sanctum adeunt, fatentur delictum & veniam petunt. Mox sanctus illis compatiens,

Fit archiepiscopus Cantuariensis.

Pallium à Papa perit & accipit.

tiens, preces ad Deum fudit, & ignis molestia protinus extincta cessauit. Restitutus ergo episcopo rebus suis, acceptoque à Papa pallio, domum prosperè regreditur. Pudicitia virtus tantum dominabatur in eo, vt nemo illo audiente vel obscœnum aliquod verbum proferre, vel turpe factum referre auderet. Erat verò etiam pauperum consolator, oppressorum releuator, vnicum afflictis refugium.

Dani vastat Angliam.

Per idem tempus Suuanus & Turkillus, Danorum principes, nonnullam terrarum Anglorum maculam, exigentibus eorum peccatis, intulerunt. Suuano tamen terribiliter diuinitus occiso, Turkillus malignæ hereditatis principatum sortitus, multas Angliæ prouincias cede & incendio vastabat. Rex nanque Ethelredus imbellis, quia imbecillis, monachum potius quam militem actione præ se ferebat: homines verò regionis diuitijs corrupti, voluptatibus obligati: nec quicquam, præter corporis & singulare & priuatum commodum, honestum putabant. Itaque quisque dum sibi & rebus suis timeret, omnes temperant à bello, nemo pro causa omnium certamen experiri tentabat: cum ea de causa certandum esset, vt quod quisque suum esse vellet, pro eo quam splendide pugnaret. In tanto igitur rerum discrimine Elphegus hostes adire solebat, & verbum vitæ eis prædicabat, captiuos dato precio redimebat, & quos fames opprimebat, studiosè aiebat. Vndè quantum à fidei populo colebatur & venerabatur, tantum ab infideli contemnebatur & irridebatur. Sed fidelis ille mâlens cum Domino Beelzebub, quam cum Pharisæo Rabbi vocari, non destitit operi incepto operam dare, fideles in fide confortare, infideles ad fidem vocare.

Elphegus ab eis captiuos redimit.

Edricus Angliæ præfectus.

Quendam autem Edricum rex totius regni præfectum statuerat, hominem humili quidem genere, sed cui lingua diuitias ac nobilitatem comparauerat, callentem ingenio, suauem eloquio, & qui mortales omnes tum inuidia atque perfidia, tum superbia atque crudelitate superauerat. Huius igitur fratrem, primò nobilitati Cantuariorum in præsentia regis gratuito maledicentem, deinde ea, quæ vnicuique ex hereditate prouenissent, violenta dominatione inuadentem, eadem nobilitas interfecit, ædesque eius succendit. Cuius frater à rege vltionem postulat, denegat rex postulata, iure fratrem eius peremptum pronunciat. Præfectus itaque palatium ingreditur, iunctis secum decem millibus virorum, fratrem occisum vlcisci conatur. Sed cum parum proficeret, Danorum auxilia petit, non ad Cantuaritas solos debellandos, sed ad totius Britanniaefines inuadendos, regnumque post victoriam æqua sorte diuidendum. Sicque foedus inuent, dextras dant & accipiunt, sacramenta exigunt & porrigunt, Cantuariam vastare primò deliberant. Quod audiens Elphegus episcopus, conuocato populo ait: Forti animo estote, Deum præ oculis habete: præter eum, qui corpus & animam potest perdere in gehennam, nihil formidate, humilitatem & patientiam seruate. Christus enim cum Deus esset & omnia illi pater in manus dedisset, de inimicis vlcisci se noluit, sed gladium, Malchi sanguine cruentum, in vaginam recondi iussit.

Matth. 10.

Iohan. 13. & 18.

Dani obsident Cantuariam.

Obsessa tandem à Danis ciuitate per viginti dies, & quicquid ad vsum vitæ ciues parauerant exhausto, mittitur à pontifice, qui Danis suggerat, vt ab incepto desistant, populoque innocenti parcant, caueantque, ne diuinæ correptionis flagello, pro filiorum castigatione ad tempus concessò, nimis insolenter abutantur. Sed Dani mandata prætermittentes, turres extruere, arctibus murum ferire, igneas faces iacere constanter cœperunt. Et ecce vorax flamma per domos succenditur, ac saeuiente Austro, se dilatando dispergitur. Tunc miseranda inter ciues facta est deliberatio, vtrumnam desertis murorum propugnaculis, ad proprias domos conuolarent, an ijs neglectis, munitioni vrbs incumberent. Vicinam communem vtilitatem priuata affectio, filiorum dulcis recordatio, erga tuendam familiam innata commiseratio. Currunt itaque & rapiunt de medijs flammis coniuges & charos liberos, hostili gladio statim ferendos. Et ecce effracta vrbe, exercitus ingreditur, terribilis sonitus ex clamore vocum & clangore tubarum attollitur, adeò vt omnia ciuitatis fundamenta concuti viderentur. Alij namque ferro iugulati, alij flammis consumpti, plures à muro præcipites dati, nonnulli per verenda suspensi deficiunt. Matronæ dum thesauros, quos non habebant, coguntur prodere, capillis per omnes ciuitatis plateas distractæ, ad vltimum flammis iniectæ sunt. Paruuli à matrum vberibus auulsi, lanceis confodiuntur, aut super eos ducto plaustro, minutatim conteruntur. Sanctus autem Elphegus non ferens tantam suorum depopulationem, cum turba monachorum in ecclesia circumseprus esset, repente de manibus tenentium elapsus, de ecclesia euasit, currensque ad locum cadaueribus plenum, inter cuneos hostium se ingerens, exclamauit,

Dani occupant Cantuariam, & immantiter feruunt.

uit, & Parcite, inquit, parcite, & si viros vos esse cognoscitis, innocentem ætatem persequi cessate. Non est ista victoria, qua lactentium perimitur innocentia: nec laudi ascribitur, quicquid in simplices & mites bellando admittitur. En me, qui vestrae impietatis crimina libero semper ore castigauit: en qui captiuos & à vobis mulctatos paui, vestini, redemi. In me vestra potius ira defœuiat.

Mox itaque capitur, & intercepto manibus gutture, vox loquentis præpeditur, vinculis palmæ innectuntur, genæ vnguibus dissecantur, pugnis & calcibus latera tunduntur: ecclesiam quoque igni comburunt, gregem Domini in ore gladij consumunt, & episcopum septem mensibus in arcto carcere custodiunt. Interea cœpit ira Dei in homicidam populum adeò defœuire, vt paruo temporis interuallo duobus eorum millibus per diros viscerum cruciatus prostratis, cætera quoque multitudo similiter percussa, simile exitium expectaret. Commoniti sunt autem à fidei populo, vt de peccatis poeniteant, & pontifici satisfaciant. Sed illi diffident, arbitantes hoc malum à fortuna eis accidisse. Præualuit interim clades super omnem carnem, quæ pontifici mortem inferre nitetur, & nunc denis, nunc vicenis terribili viscerum dolore capitisque absumptis, magnam formidinem viuentibus incussit. Citato igitur consilio, mox ad episcopum currunt, & de perpetrato facinore cum lachrymis veniam petunt: & de carcere eum extrahentes, ad publicos populi conspectus cum honore deducunt, & ait illis episcopus: Esti vestra insatiabilis crudelitas veniam non promeretur, tamen quid nos facere deceat, exemplo Domini edocemur: qui cum suorum dignatus fuisset lauare pedes discipulorum, non illum exclusit, à quo se tradendum esse præsciuit, immò ipsum sanctissimo pane cibauit, Pharisæorum ministris potentia suæ verbo elisit, sed confestim eosdem erigendo sanauit: & quod magnæ bonitatis insigne est, quos quotidie mandatis cælestibus pertinaci animo cernit resistere, eos in cælo sedens adhuc patitur viuere, immò humanis rebus plùs quam cæteros præstare. Quapropter quoniam exemplorum illius deuotus cupio imitator existere, oblitus incendia ciuitatis, innocentium cædes, oblitus, inquam, quæ in me acta est, præterita impietatis, sicut ipse patrem pro suis crucifixoribus, ita ego pro meis tortoribus ipsum interpellabo. Afferte ergò panem, statim vobis reddendum salutarem: quatenus ex hoc resecti, & cupitæ salutis beneficium adepti, aut gratias Saluatori reddatis, aut sceleratioribus blasphemis remaneatis. Et dato omnibus pane à se benedicto, omnes de exitiali liberauit clade.

Elphegus à Danis crudeliter vexatur.

Iohan. 13.

Iohan. 18.

Luc. 23.

Pane benedicto sanauit Danos.

Reddunt mala pro bonis.

Nota fallaciam diaboli.

Actor. 9.

Actor. 12.

Iohan. 8.

Matth. 10.

Pal. 9.

Cumque sanitati redditi essent, principes quatuor episcopo mittunt: & primò quidem pro impenso beneficio gratias agunt: deinde si vita & libertate velit potiri, tria millia marcarum vt persoluat, exigunt. Quod cum ille facere renueret, eum ligauerunt, & inauditis tormentorum quæstionibus die Dominicæ resurrectionis affligentes, in carcerem retruserunt. Cumque in omnibus his laudes Deo ageret, ecce apparuit ei spiritus malignus in specie angeli, mentiturque de supernis sedibus se destinatum, quatenus illum ad communem gentis salutem de squalore carceris educat. Nec veretur ignaui militis vocabulo notari, cum neque Petro humilior, neque Paulo esset robustior: quorum alterum sporta contexit, alterum verò carcerali fridore grauatum angelus absoluit. Christus quoque, vt lapidantium manus effugeret, de templo exiuit, ac fugiendi licentiam euangelico præcepto suis mandauit. His ille sermonibus veluti vnguientis delibutus, carcerem egreditur, illum sequens. Pluribus autem aquarum aluionibus per obscuras noctis umbras transuadatis, repente malignus disparuit. Tunc sanctus pestiferi ductoris machinas intelligens, eximo pectoris dolorem attraxit, medijs se paludibus iniectans, cum maximo fletu Saluatorem implorat, dicens: O vitæ dator, ô stirpis Adæ vnice miserator, cur senem me tua gratia destituit, quem in florida ætate nunquam destituere consuevit? Tandem misericorditer seruatum, in extremo patris perire abiectum? Quoties te in huius vitæ naufragio saluatorem inueni? Expecta nunc, quæso, consolatorem in hac dæmonis illusione, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Carcer à tergo, à fronte flumen, in gyrum tenebræ, author earum iuxta, Elphegus omnibus ærumnis inclusus. Tibi soli derelictus est pauper, pupillo tu ibid. eris adiutor.

His & huiusmodi diuinas aures appellare non cessat, & ecce apparuit ei iuuenis aureo splendore amictus, diuini signaculi vexilla præferens, & dixit: Quò te tui distrahunt pedes? quò impetus fugæ? quò ductoris inuidia? Siccine itur ad coronam, fugiendo certaminis luctam? Aut quomodo potest brauius palma fulgere, qui currendi

metas in stadio noluit apprehendere? Cui cum retulisset sacerdos, non se fugere, sed diuini nuncij imperio paruiffe: Non hoc, ait ille, diuinitatis imperium fuit, sed diaboli cæ malignitatis commentum: nec tam te ille de carcere educere, quam extra carcerem voluit seducere. Vrget nanque illum preteritæ vitæ tuæ pia operatio, & in tantis tribulationibus præfens tibi semper sancti spiritus consolatio: cuius præsentia omnibus constantiam donat, constantia victoriam, victoria gloriam. Redi ergo ad locum amiffæ coronæ, cælitus tibi deputatum, sciturus, quod te die crastino patër honorificabit in cælo, honore illo maximo, vt in æternum sis cum eius filio.

Rursus dirè affligitur.

Elphegus igitur ad locum certaminis ab angelo reuocatus, lætus expectabat horam, qua à Deo coronâ perciperet. Sed cum propè fuisset, vt carcerem iam intraret, comprehensus à carnificû turba, plagis afficitur maximis: insuper cerebro capitis violato, seminiuus in ergastulo recluditur: vbi accenso foco, & quicquid foetidissimû fumum vel generaret, vel generatum foueret, per singulas dici horas iniecto, carceris ianuas claudunt. Transacta igitur magna noctis parte, coepit domus cælestis gratiæ participiû suscipere, æternæ vitæ odorama spirare, hymnos mellifluis sanctorum vocibus sonare. Quos beatus Elphegus intuitus, cum magna cordis lætitia Dunstanum quondam archiepiscopum, vultu & veste gloriosum, conspicit assistentem, protensisque ad illum manibus ita dicentem: Ad te æterni regis inuicissime miles, ad te nostro honorandum obsequio venimus, missi ab illo, qui tibi & victoriam præstitit de inimico, & sempiternam coronam preparauit in cælo. En, quorum collegio post mortem carnis in perpetuum fruere, ciues Ierusalem cælestis ac domestici Dei: si ea, quæ defunt, passionum Christi amore in carne tua patienter suppleueris. Vidimus nanque multiplices vrbis labores, ecclesiarum incendia, filiorum neces, tua cum vinculis opprobria, & post impensâ beneficia, duplicata tormenta. Quod ergo reliquum est, deitatis potentia valatus, libens excipe, sciens non esse condignas passionis huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in te. Vnus nanque dies ad supplicium, sed iugis ac sempiternus erit ad præmium.

Rom. 8.

Sanantur omnes plagæ eius.

Inter hæc laxantur vincula, & integrè omnes corporis sanantur plagæ: Elphegus psallens cum psallentibus, exultans cum exultantibus incedit. Manè autem factu, cum armorum manu non parua de carcere educitur, & super iumentum positus, ad iudiciû pertrahitur. Dixerunt autem ei: Solue aurum, aut mundo hoc die eris spectaculum. Et ille: Aurum vobis diuinæ sapientiæ propono, vt relicta vanitate, quam diligitis, ad vnum viuû & verum Deum studium conuertatis. Quod si consilium Dei, per me vobis annunciatum, obstinata mente spreueritis, peiori profectò, quam Sodoma, morte peribitis, nec in hac terra in perpetuum radices agetis. Tunc diaboli satellites in illum prosiliunt, auersis securibus deiciunt, lapidibus eum obruentes. Qui genua flectens, hanc orationem fudit Deo, dicens: Altissime Dei patris vnigenite Iesu Christe, qui per vterum intactæ virginis venisti in hunc mundum peccatores saluare facere, & me in pace suscipe, & istis miserere. Et prolapsus in terram, iterumque resurgens, denud sic ait: Pastor bone, pastor singularis, filios Ecclesiæ, quos tibi moriens commendo, tuere. Accurrens autem quidam, quem & ipse de sacro fonte susceperat, securim capiti eius infixit. Qui statim in æterna pace requiescens, victorem spiritum cum triumpho tertio decimo Calendas Maij dirigit ad cælum. Principes autem Danorum, cupientes & suum facinus & Elphegi gloriam obscurare, corpus illius flumini immergi statuerunt, rati sceleris enormitatem eo facilius contegi posse, quo magis ab hominibus eius memoria tolleretur. Sed quod Dani ad contumeliam, Christus Elphego parauit ad gloriam. Protinus nanque omnis populi multitudo, quæ, illo docente, errorem abiecerat, armata procedit, malens cum defuncto pariter occumbere, quam illud corpus, cuius ministerio sanctificationis susceperat mysterium, aquarum voragini tradere absorberendum. Itaque corpus à diuerso populo seruatum, nec mergebatur, nec sepeliebatur. Vesperè autem vtriusque partis senatores conueniunt, vt tantæ contentionis litem suis rationibus determinent. Factum est autem omnium assensu, vt in commune omnes sanctum deposcant, quatenus si quid valeat apud Deum suum, in hoc ambiguo potentia suæ virtutem ostendat. Ecce, inquiunt Dani, ramus de fraxino præcisus, succo & cortice omninò nudatus: si hunc huius sanguine intinctum matutina lux virentem inuenit, iustum nos & sanctum occidisse constabit: & quo illum honore sepeliatis, penes vos erit. Sin autem in pristina lignum ariditate permanserit, errasse vos in eius amore dicemus, nostrique erit arbitrij, quid de cadauere facere velimus.

Precatio sancti viri.

Migrat martyr ad Dominum.

Cumque omnibus conditio grata & accepta fuisset, vt omnibus liquidò constare posset,

posset, quod post mortem Elphegus viueret, aridum lignum sub vnus noctis tempore coepit frondere, & quod serò Dani telluri fixerunt, manè surgentes florere viderunt. Nihil ergò contradictionis vltèrius habentes Dani, certatim in amplexu defuncti ruere, crebra oscula figere, ceruices supponere, lachrymas & ciulatus emittere ceperunt. Sublatum ergò corpus humeris inimicorum, ad arborem, eius triumpho insignem, defertur, comitantibus innumeris signorum prodigijs, potenti virtute Dei cælitus ostensis. Mox enim salus languidis innouatur, cæci illuminantur, surdi audiunt, mutiloquantur, claudis gressus restituitur. Ibi etiam orationis domo super illum fabricata, plerique Danorum magnates, in eadem regenerati, ad fidem Christi conuertuntur. Cum autem hæc omnia Londonienses per ordinem audiissent, multa mediante pecunia, corpus vsque Londonias transferentes, honorificè sepelièrunt. Anno autè Domini 1012. aduersa crescente sabbato paschalis hebdomada, sanctus Elphegus cum martyrij corona 13. Calendas Maij, anno episcopatus sui septimo & ætatis suæ 59. migravit ad Dominum. In eius autem mortis authores intantum ira Dei defauit, vt quidam dux propria se manu interimeret, alius gutturi suo stylum infigeret, presbyter, pertinaciter crucem abscondens martyris, gladio occideretur: alius eiusdem ordinis, sandalia episcopi temerè portans, à dæmone coram omni populo vexaretur. Et factu est, vt tam vehemens cunctos Danorû principes formido inuaserit, vt vix eos terra teneret: sed maritimis se tempestatibus dantes, existimarent in pelago martyris iram effugere posse, quos ab eius ira tellus tueri non posset. Sed mox vt in altum perducti fuere, centum sexaginta naues, aduersis ventorum flatibus actæ, in profundum maris demersæ sunt: porrò sexagintaquinque ad ignotas appulsæ regiones, quasi qui insidiarû gratia venissent, ab incolis miserabiliter interfecti sunt. Remansit tamen in Anglia pessimus Turkillus, mialorum princeps, paucò tempore prædo futurus, sed in æternum damnati spiritus præda mansurus.

Nota inf. præmira- culum.

Multa sunt miracula.

Vltio diuina in eius interfecto- res.

Non paruo tempore euoluto, venit princeps Danorum Canutus cum multo nauigio in Angliam, dissidensque ab illo propter quasdam res, malè ac perfidiosè actas, quicquid residuum nefandi populi fuit, deleuit, ipsum ducem cum sex tantum nauibus in Daniam fugauit. Qui cum ad terram euasisset, suspectus Danorum principibus, nè intestina bella moliretur, statim per cuncta regionis loca agitatus, ad extremum ab ignobili vulgo occisus, feris & auibus proiectus est. Post hæc verò princeps Danorum Canutus, cum videret populum suum ab exercitu Anglorum sine intermissione cædi, & propter rerum difficultatem ad deditonem ferè compelli, accersitis omnibus, qui ad se confugerant, sapientioribus Anglis, consuluit eos, quid cause esset, quod tot sibi aduersa accidissent. Qui omnes vno ore respondentes, dixerunt: Prophecia est sancti martyris Elphegi: qui cum à patribus tuis fuisset circumuentus, prædixit eis, quod in regno Anglorum non perpetuò essent radices acturi, sed peiori, quam Sodoma, morte perituri. Nunc ergò si vis illum tuis temporibus reddere placatum, promitte illi, si felix fuerit rerum successus, te reliquias illius ad sedem eius honorificè reportandas curaturum. Quod cum firmiter promississet, post modicum pacem obtinuit, post pacem, regni dimidium: post dimidium, totum. Cumque ab omni bellorum tumultu requies vndiquè data fuisset, recordatus est rex, quid B. Elphego quondam promississet, & directa legatione, vocauit Egelnorthum archiepiscopum: qui corpus martyris, decem annis sepultum, incorruptum & inuiolatum reperientes, Cantuariam cum maximo honore deducunt, in sarcophago veneranter collocantes.

Canutus Danorum rex.

Turkilli eg- d. s.

Nota mira- culum.

HISTORIA VVERNHERI PVERI, AB IMPIIS

IVDAEIS CRVDELISIME NECATI, ET MVLTIS MI-

raculis clari, necdum tamen in Sanctos relati, ex MS. codice per

F. Law. Surium mutata dielione descripta.

Vernherus puer pago Vuammenrato, qui à Baccaraco abest iti- nere diei vnus, ortus est stirpe rustica, sed cultu Christi sanè no- bili. Fuit autem religione Christianus, animo simplex, humilis, pius, religiosus, puritate virginea ornatus, rustico opere victum sibi parans, quantum quidem tenera sinebat ætas pueritiæ, & ex ijs, quæ potuit acquirere labore suo, piè aliquid impertiens egenis.

Aprilis 19. Patria Vuernheri.

nis. Habuit matrem deditam pietati, & in bonis studijs sibi fauentem, sed vitri-
 cum tum matrem, tum ipsum persequentem. Cuius ille infestum sibi animum de-
 uitans, fugam inijt: cumque errabundus incederet, fame & siti valde afflictus,
 incidit in pastores, qui humanitate ducti panem ei dederunt: quibus ille rursus
 siti non mediocriter laborantibus, defixo in humum baculo, precibus suis
 fertur largissimum in Christi nomine fontem eliciisse. Veniens inde Treueri-
 cam Vesaliam, à perfidijs Iudæis illic commorantibus, callidè sæpè ad labo-
 rem euocatus est. Ille verò promptum se exhibens puerili simplicitate, in-
 sus est ab illis humum deportare in profundum quendam terræ locum. Aduen-
 tante interim Paschali solennitate, dixit ei hospita sua: En propè est sancta pa-
 rasceue: caue tibi, Vuernhere, ab impijs Iudæis. alioqui sine dubio illi te come-
 dent. Respondit puer, spem suam in Deum præclare significans: Id verò ego com-
 mitto Deo.

Vbi autem Dominicæ cœnæ dies adfuit, puer verè catholicus & Christo de-
 uotus, prius confessus peccata sua, corporis Christi communionem cum multa
 animi deuotione percepit, eodemque die à fallacibus Iudæis ad opus insidio-
 sè inuitatus est & pellectus: ac deinde sacro parasceues die, quando Christiani
 omnes Christi amarissimam passionem commemorant, eique condolendo sese
 humiliant, in innocentem puerum animi sui furorem odio Christi Iudæi sauiissi-
 mi summa crudelitate effuderunt. Primò enim apprehensum puerum omni cla-
 mandi facultate priuarunt, impresso in os eius globo plumbeo. Indè suspende-
 runt ad columnam ligneam, depresso in inum capite, sursùm erectis pedibus:
 idque eo consilio, vt corpus Christi, eo die sumptum à puero, ex eius corpore
 possent reuocare & educere. Sed cum id frustrà conati essent, totos se contu-
 lerunt ad membrum mystici corporis Christi atrocissimè excarnificandum. Ita-
 que multa eaque profunda eius corpori cum flagellis impressere vulnera: atque
 etiam cultro quodam, qui hodieque apud eius reliquias asseruatur, totius corpo-
 ris venas barbara immanitate inciderunt, cum forficibus quoque summo cruciatu
 ex venis eius in pedibus, manibus, collo & capite sanguinem expresserunt, ità vt to-
 tus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer sic triduo suspensus
 ad columnam illam, donèc sanguis fluere desineret. Interim multis modis impij Iu-
 dæi versabant corpus illius.

Habebant autem Iudæi illi famulam Christianam, quæ clam vidit quæ ab illis
 gererentur. Igitur animi magno dolore impulsâ, acciuit iudicem Vesalensem,
 eumque introduxit in locum illum, vbi pius puer tam immaniter tractabatur, ad
 eius inopinatum aduentum valde obstupescens Iudæis: qui tamen muneribus
 benè magnis euerterunt iudicem, vt auerteret sensum suum, & declinaret
 oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordaretur iudiciorum iustorum.
 Cernens autem pius puer iudicem, exultabundus vt potuit suâ liberationem po-
 stulauit: sed ille iudex iniustus, victus amore pecuniæ, pueri preces neglexit. Dixit
 autem ad eum puer: Si tu mihi opitulari non vis, opem mihi ferat benignus Deus,
 & sanctissima mater eius. Postquam ergò iudex abiit, & puer à Iudæis est interfe-
 ctus, nocte tulerunt corpus eius, & per muros clam ascendentes, vt res nemi-
 ni innotesceret, ad naues properarunt, Moguntiam ituras. Sed omnipotens De-
 us eorum callidos elusit conatus, ità vt tota nocte non nisi vnum milliare possent
 nauigando conficere. Orto indè sole, magno timore & tremore corripuntur,
 cogitantque anxij, quomodo possint martyris corpusculum abscondere. Neque
 enim ratio eis occurrit in aquas illud demergendi. Tandem conspiciunt prope
 Baccaracum cryprulam, spinis & vepribus obsitam, vbi nunc conditum cerni-
 tur Vuilhelmitarum coenobium Vuindofdesbachium: atque in eam proiece-
 runt martyris corpus, & ocyus abierunt: sed Christus id diu latere nolens, mox
 sua illic miracula declarauit. Vigiles enim castrorum noctibus viderunt lucem il-
 lo loco: quod cum illi admirarentur, indicarunt alijs, statimque repertum est
 corpus, etiamnum suo tinctum sanguine: adductumque est, vt solent castrorum
 corpora, Baccaracum ad locum iudicij. Comperta autem rei gesta veritate, cum
 omnibus admirationi esset odor suauissimus, à martyris corpore manans, tum
 etiam claritas nocturno visa tempore, summa deuotione illatum est corpo-
 sculum in sancti Cuniberti sacellum, quod est in colle prope parochiam situm:
 atque

Vitrici ha-
 ber infestū
 sibi.

Miraculū.

Iudæi eum
 immanissi-
 mis afficiūt
 cruciamentis.

Iudex pecu-
 nia corrup-
 tus, negat
 opem pio
 puero.

Diuinitus
 retardantur
 conatus Iu-
 dæorum.

Miraculis
 corpus pue-
 ri ostendi-
 tur.

atque ibi humatum est, vitta aurea capiti imposita in virginis testimonium:
 porro capiti supposito puluinaris serico, violis impleto. Additum est ad caput linteum
 serico ornatum, in signum innocentiae & sanctitatis eius: atque etiam instrumentum
 laboris sui. Denique monumentum eius, vt solet sanctorum, aliquantisper emine-
 bat supra terram, & corpusculum eius reuerenter inclusum est in sarcophago ce-
 drino, quod positum est in querno sarcophago solidissimo, fortissimis feris mu-
 nito.

Mox autem vtriusque sexus hominum magna accurrit multitudo, visura tam stu-
 pendum nouæ rei miraculum: Ijs verò foemina Christiana, Iudæorum ancilla; quæ
 ea, quæ de sancto puero commemorauimus, & vidit & audiuit, ordine exposuit ge-
 nite rei modum & seriem, dixitque puerum triduo suspensum, & globo in os impres-
 so clamandi facultate priuatum, flagellatum, incisum, sanguine eius in quendam
 vnam excepto, cum summa patientia & laudibus Dei spiritum reddidisse: se quo-
 que in ipso poenarum initio iudicem aduocasse. Cum hæc ita peracta
 essent, omnipotens Deus illic sanctum puerum magnis & stupendis illustrauit mira-
 culis: cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus, mutis loquela, aridis, paralyticis, lu-
 cis & quibuscumque malè affectis sanitas, & mortuis vita restituta est. Immo verò vsque
 in præsens multiuaria per martyrem suum Christus miracula operatur. Passus est la-
 sanctus puer anno Christi millesimo ducentesimo octogesimo septimo, terriodeci-
 mo Calendas Maij.

ILLVSTRE MARTYRIVM S. SIMEONIS
 EPISCOPI, VSTHAZANIS EVNVCHI, ET MVL-
 torum aliorum, ex *Historiæ Ecclesiasticæ Sozomeni lib.*
2. cap. 8. &c. interprete Iobanne Christo-
phorono Anglo.

VM tempore progrediente numerus Christianorum 21. Aprilis.
 apud Persas vehementer cresceret, adeo vt conuentus
 agere, & sacerdotes ac diaconos habere cœperint, hæc
 res non mediocriter offendeat animos Magorum, Magi apud
 qui velut tribus aliqua aut sacerdotalis stirps successio-
 ne quadam religionem Persarum indè ferè ab initio ad-
 ministrauerant: Iudæos quoque permagna affectit mole-
 stia, qui præ inuidia, naturaliter quodammodo ipsis
 insita, religioni Christianæ semper infensi esse solent. Et
 ob eam causam Simeonem, id temporis Seleucia &
 Cresiphontis, vrbis in Perside primariæ, archiepiscopum
 cœperunt apud Saporem, tum regem Persarum, accu-
 sare, quod Imperatori amicus esset, quodque ei res Persarum proderet. Quorum ca-
 lumnijs persuasus Sapores, primò omnium tributis immoderatis eò affligit Chri-
 stianos, quod ipsorum quamplurimos voluntariam egestatem excolere nõrat. Dein-
 de viris difficilibus & inhumanis illorum tributorum exigendorum potestatem dat:
 quò & inopia pecuniæ, & exactorum feritate coacti, suam religionem aspernari in-
 ciperent, de qua vna re summopere ab eo laboratum est. Post hæc sacerdotes & mi-
 nistros Dei gladio trucidari, ecclesias dirui, earum thesauros ac monumenta in pu-
 blicum proferrî, & Simeonem, vt regni Persarum & religionis proditorem, adduci
 iubet.

Itaque Magi ope Iudæorum, qui in ea re eos alacri animo iuuabant, ecclesias demo-
 luntur, Simeonem comprehensum & catenis ferreis vinctum, ad regem deducunt:
 qui se ibi & spectatum & strenuum virum præstitit. Nam cum Sapores eum, vt dare
 tur in questionem, introduci iussisset, neque veritus est quicquam, neque regem adora-
 rit. Quare grauiter commotus rex, sciscitatur quid sit cause, cur iam nequiquam ipsum
 adoret, cum antè id fecisset. Cui Simeones: Non antè, inquit, deductus eram ad verum
 Deum prodendum: & propterea non recusabam debitos honores regi præstare: at
 iam idem ipsum facere fas non est. Nam iam pro pietate & nostra religione decerta-
 turus venio. Quæ cum dixisset, iubet rex vt solem adoret. Quod quidem si facere ve-
 lit,

Præclara ad
 eius monu-
 menti edifi-
 cur miracu-
 la.

Persas.

Voluntaria
 pauperas
 Christiano-
 rum.

Simeonis
 constantia.

Ducitur in carcerem.

Bile hic intellige exitium quodam iusticie zelum. Vsthanis penitentia.

lit, pollicetur se ei multa daturum munera, & in magno honore habiturum. Sin autem detrectet, & illum, & vniuersum Christianorum genus e medio sublatum minatur. Vbi vero Simeonem neque minis terrere, neque promissis flectere possit, sed virili & constanti animo affirmantem, se nunquam vel solem adoraturum, vel suam ipsius religionem proditurum audiret, iubet in vinculis aliquandiu teneri, ratus, vt videtur, eum velle respicere. Quem in carcerem deductum conspicuum Vsthanes senex Eunuchus, educator Saporis, & in familia regis principem locum obtinens, confurgens, (sedebat forte pro foribus palatii) eum honorifice salutatur. At Simeones verbis illum contumeliosis increpare, & bile incensus, vociferari coepit: atque auerso vultu ideò præterijt, quod cum esset Christianus, paulò antè vi coactus, solem adorauerat. Quare Vsthanes Eunuchus fundere lachrymas, ingemiscere, vestem splendidam, qua erat indutus, exuere, & tanquam homo in luctu constitutus, nigram circuncingere coepit: portis regie sedet, lamentatur, plorat cum gemitu, sicque ait: Heu me miserum, qualem erga me Deum fore debeo expectare, quem iam dudum denegauerim? Nam ob hanc causam Simeones, ne verbum mihi loqui dignatus, sic ore auerso properè prætergressus est.

Vbi ista resciuit Sapore, illum accersit, rogat causam luctus, & ecqua illi in ædibus obrigisset calamitas. Cui Vsthanes: In hisce, inquit, ædibus, o rex, nihil mihi accidit infortunij. Vtinam enim pro eo, quod mihi contigerit, in omnia alia calamitatum genera incidissem: quippe id quidem certè fuisset toleratu multò facilius. Iam verò lugeo, quod maneam in vita, quodque cum dudum mori debuissem, adhuc tamen solem videam, quem, quò tibi gratificarer, non reuerà ex animo, sed specie solum simulata adorauerim: adeò vt vtraque de causa mortem, meritum sim: tum quod Christi proditorem, tum quod veteratorem erga te meipsum ostenderim. Quæ cum dixisset, cæli & terræ opificem Deum cum iureiurando testatur, se in posterum de ea sententia nunquam destitutum. Sapore autem incredibilem Eunuchi mutationem vehementer admiratus, grauiore quidem iracundia in Christianos exarsit, perindè quasi illi præstigijs hanc rem confecissent: sed tamen misericordia erga senem commotus, modò mansuetum, modò ferum se in illum ostendit, atque omnibus viribus laborauit, vt de sententia deduceret. Vbi nihil profecit, constanter asseuerante Vsthanes, se nunquam tam stultum fore, vt pro omnium conditore Deo res ab eo conditas colat, tum ira inflammatus, mandat caput ense ceruicibus abscindi. Ad quod supplicium à lictoribus deductus Vsthanes, orat eos, vt paulisper expectent: rem enim se animo tenere, quam regi significare velit. Vocato igitur ad se eunuchum sibi fidelissimo, iubet ista Saporis nunciare: Quam tandem beneuolentiam ab ineunte adolescentia ad hoc usque tempus, o rex, erga tuam familiam præstiterim, & quanto studio tum patri tuo, tum tibi inseruierim, nullis videor egere testibus, apud te præsertim, qui hæc satis exploratè cognita habes. Quare pro omnibus officijs, quæ in vos aliquandò tam beneuolè contulerim, hoc mihi vnum velut remunerationis loco concede, vt his, qui me ignorant, non videar tanquam infidus erga regnum tuum, aut in aliquo maleficijs genere deprehensus, istud supplicium subire. Et quòd hoc pateat omnibus, fac præco palam prædicet, caput Vsthanis amputatum esse, non quòd improbitatis cuiusquam in palatio ab ipso admittæ conuictus sit, sed quòd sit Christianus, & Deum suum, quò regis voluntati morem gereret, negare noluerit. Atque ista quidem regi nunciauit eunuchus: Sapore autem eadem, sicut Vsthanes postulauerat, præconem prædicare iubet. Nam ratus est alios prompto ac parato animo de religione Christiana descituros, si certiores fierent, nemini Christiano misericordiam tributam fore, quippe cum Vsthanes senex, educator regis, ei familiaris & beneuolus, etiam esset interfectus. At Vsthanes ad alium finem supplicij sui causam prædicari tam impensè desiderauit: siquidem cogitauit, quòd sicut, quandò timore perterritus solem adorauit, multis Christianis metum iniecerat: sic iam non pauciores ad suam animi magnitudinem & constantiam imitandam incitaret, si modò intelligerent, eum pro religione Christiana trucidatum esse.

Vsthanes petit à rege causam necis sue palam edici.

Cap. 9. Vsthanes capite plectitur.

Hoc modo Vsthanes vitam, quam hic in maxima gloria traduxerat, deseruit: Simeones autè de eius morte in carcere certior factus, Deo gratias pro illo egit. Postridè eius diei, qui erat sextus dies hebdomadæ, in quo ante celebrè diem festum resurrectionis, memoria salutaris Christi passionis quotannis recolitur, decernit rex, vt Simeones gladio feriat. Nā antè denuò e carcere deductus ad regem, forti & magno animo cum

cum Sapore de fide Christiana disseruit, & neque illum, neque solem adorare voluit. Eodem die centum alios quoque, qui erant in carcere, rex itidè obruncari iubet: Ad extremum Simeonem, cum cæterorum omnium mortem oculis adspexisset, trucidari. Horum pars episcopi, pars presbyteri, pars ex aliorum clericorum ordine fuerunt. Cum omnes ad locum, in quo erant necis supplicium subituri, deducerentur, princeps Magorū percunctatur ab illis, vtrum velint viuere, & eandè cum rege religionem colere, solemque venerari. At vbi nemo eorum his conditionibus vellet in vita manere, rectà ad locum, in quo erant securi feriendi, deducuntur. Ac dum lictores in opus incumbunt, & in cæde martyrum occupantur, Simeones adstans illis, dum interficiuntur, iubet bono animo esse, verbaque apud eos facit de morte, de resurrectione, de pietate: & testimonijs ex sacris literis depromptis confirmat, ità mori, esse verè viuere: atque præ ignauia Deum prodere, esse verè mori. Eos enim, etiam si nemo ipsis necem afferret, breui morituros, quandoquidem à nemine in hanc lucem edito hic finis vitæ potest. Post mortem verò ea, quæ sunt æterna, non eodè modo omnibus euentura: sed singulos velut trutina quadam examinatos, accuratà vitæ antea vitæ rationem redduros: & hos pro rectè factis præmia percepturos immortalia, illos pro maleficijs penas sempiternas licturos. Denique pro Deo velle mori, esse in bonis summum & rem multò beatissimam. Dum ista Simeones dicendo percurreret, & tanquam magister gymnasij præciperet, quo modo in certaminibus se gererent, singuli aures attentas ei præbentes, ad necem cupidè gradiebantur. Lictor autem, postquam centum illos interemit, postremo in loco Simeonè obruncavit: atque Abedechalaam & Ananiam vnà, ambos senes, presbyteros ecclesiæ, cuius Simeones erat episcopus, pariter cum illo & compræhensos, & in vincula coniectos.

100. marty. res eū Simeone caduntur.

Simeones eos confirmat.

Cap. 10. Pulices præclara virtus.

Eodem temporis momento Pulices, præfectus omnium regis artificum, ibi fortè stans, cum videret Ananiam, cui iam cædes parabatur, contremiscentem: Paulisper, inquit, o senex, oculos occludito, & bono animo esto. nam statim lumen Dei videbis. Vix est hæc locutus, cum compræhensus est, & ad regem deductus. Atque cum esset se Christianum confessus, quoniam libero ore apud regem pro religione Christiana & pro martyribus verba fecerat: idcirco quasi aliquid nefas dixisset, dabatur lictoribus mandatū, vadmòdum peregrino & crudeli inprimis mortis genere afficeretur. Lictores igitur collo eius circa ceruicem perforato, illà linguam extrahunt. Porrò autè eius filia virgo, fide à quibusdam in crimen vocata, cōprehenditur, eodemque temporis articulo occiditur. Sequenti anno, eo ipso die, quo memoria passionis Christi recoli solet, cum iam celebres dies festus Resurrectionis expectaretur, exijt edictum Saporis crudelissimū in miseram Persidem, quod iubebat, vt omnes, qui se confiterentur Christianos, morti addicerentur. Quo quidem tempore multitudo Christianorum, quæ ne numerari quidem potest, securi percussa est. Siquidem Magi eos ex vrbibus & vicis, in quibus latitabant, summa cū diligentia eruerunt. Nonnulli autè sua inducti voluntate, nemine eos persequente, se ipsi ideò indicarunt, nè silentio Christum denegare viderentur. Ac dum omnes, qui erant Christiani, morte mulctarentur, plurimi etiā, qui in ipso palatio ætatem egissent, maectati sunt: in quorum numero erat Azades eunuchus, regi longè charissimus. Quem cum Sapore interfectum accepisset, incredibilem animo dolorem hausit: hancque communem cædem sedauit, atque solos religionis nostræ doctores trucidari iussit.

Eius filie supplicium.

Innumeri Christiani persequuntur.

Azades martyr.

Per idem tempus regina in morbum delapsa, Tarbula soror Simeonis episcopi, sancta virgo, simul cum ancilla, idem vitæ genus colente, & sorore eius, quæ post viri mortem abstinuit à nuptijs, & eandem viuendi rationem tenuit, compræhenditur. Causa autem, cur hæ mulieres fuerint compræhensæ, fuit falsa criminatio, à Iudæis in eas conficta, quòd videlicet ob mortem Simeonis iraræ, venena reginæ insidiosè parassent. Regina verò (solent enim ægrotantes malis omnibus facile aures accommodare) calumniam veram esse, & maximè quidem, quòd erat à Iudæis obiecta, existimauit. Nam eiusdem erat cum Iudæis opinionis, ad eorum morem vitam instituebat, & veraces illos, sibi que maximè beneuolos putabat. Magi igitur Tarbulam, & reliquas duas Tarbulæ & duarū sororū crudelè supplicium. arreptas, morte condemnant: ac cum serra dissectas patibus suffixissent, effecerunt, vt regina spatium inter patibula intermissum tranliret, perindè quasi morbus co pacto depelleretur. Fertur, hanc Tarbulam forma valde liberali & honesta fuisse, Magum quendam eam deperisse, mercedemque, vt cum illa rem haberet, clam misisset: promississe denique, si vellet ipse parere libidini, tum eam, tum socias saluas fore.

At

Tarbula pu
dicitia.

At illam hanc turpitudinem ne audire quidem voluisse, sed nuncios verbis contumeliosis excepisse, intemperantiæ crimen cum probro illis obiectasse, se multo libentius velle mori, quam virginitatem prodere, respondisse. Porro cum edicto Saporis raturum esset, uti supra demonstratum est, ut soli sacerdotes & doctores fidei Christianæ comprehenderentur, Magi & eorum principes, totam Perfidem obeuntes, episcopos & sacerdotes grauibas afficiunt incommodis, cum in alijs locis, tum maximè omnium in Adiabenorum regione, quæ est pars Perfidis, tota fidei Christianæ dicata. Hactenus omnia ex Sozomeno, qui eiusdem libri capite 12. etiam hæc addit: Isto Sapore regnante, infinita multitudo presbyterorum, diaconorum, monachorum, sanctarum virginum, & aliorum, qui in ecclesiarum ministerio versabantur, & erga religionem præclarè animo affecti erant, egressa piæ vitæ testimonia dedit.

Clero vel
maximè in-
festus Sapo-
res.

VITA S. ANSELMI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI, AB EDINERO ANGLORUM EIVS CONVICTORE, DUOBUS LIBRIS CONSCRIPTA.

PROLOGVS F. EDINERI.

Voniam multas & antecessorum nostrorum temporibus insolitas rerum mutationes, & nostris diebus in Angliâ accidisse & coaluisse conspeximus, ne mutationes ipsæ posterorū scientiam penitus latent, quædam ex illis succinctè excerpta, literarum memoriæ tradidimus. Sed quoniam opus ipsum in hoc maximè versatur, ut ea, quæ inter reges Anglorum & Anselmum archiepiscopum Cantuariorum facta sunt, inconcussa veritate designet, quæque omnibus puram illorum historiam scire volentibus, tunc temporis innotescere poterunt, licet inculto, plano tamen sermone describat: nec adeo quicquam in se contineat, quod ad priuatam conuersationem, vel ad morum ipsius Anselmi qualitatem, aut ad miraculorum exhibitionem pertinere videatur: placuit quibusdam familiaribus meis, me ad hoc sua prece perducere, ut sicut descriptione notarum rerum posteris, ita designatione ignotarū satageremus tam futuris quam & præsentibus aliquod officij mei munus impendere. Quos eo quod offendere summoperè cauebam, dedi operam voluntati eorum pro posse morem gerere. Opus igitur ipsum de vita & conuersatione Anselmi archiepiscopi Cantuariensis titulatam, taliter Deo adiuuante curavi disponere, ut quantum aliud opus, quod præsignauimus, ex maiori parte de eiusdem viri conuersatione subsistat, ita tamen in sua materia integræ narrationis formam præterdat, ut nec illud istius, nec istud illius, pro mutua sui cognitione, multum videatur indigere. Plenè tamen actus eius scire volentibus, nec illud sine isto, nec istud sine illo sufficere posse pronuncio.

VITÆ S. ANSELMI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI, LIBER I.

21. Aprilis.

Parentes S. Anselmi.

Patria.

Pater eius prodigus.

Instituta vitæ & conuersationis Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi literarum memoriæ traditurus, primò omnium vocata in auxilium meum summa Dei clementia & maiestate, quædam breuiter dicam de ortu & moribus parentum eius, ut hinc lector aduertat, de qua radice prodierit, quod in studijs nascituræ proles postmodum fulsit. Pater igitur eius Gundulfus, mater Ermerberga vocabatur. Vtrique iuxta seculi dignitatem nobiliter nati, nobiliter sunt in Augusta ciuitate conuersati. Quæ ciuitas confinis Burgundiæ & Longobardiæ, Ermerbergam in se edidit: Gundulfum, in Longobardia natum, cuiem sui ex aduena fecit. Coniuncti sunt legè coniugali, ambo diuitijs non ignobiles, sed moribus ex quadam parte dissimiles. Gundulfus enim seculari deditus vitæ, non adeo curam suis rebus impendere, sed habita frequenter ab re distribuere, in tantum, ut non modo largus atque

DE S. ANSELMO ARCHIEP. CANTVAR. LIB. I.

atque beneficus, verumetiam prodigus atque vastator à nonnullis æstimaretur. Ermerberga verò bonis studijs seruiens, domus curam benè gerens, sua cum discretione dispensans atque conseruans, bonæ matris familiaris officio fungebatur. Mores erant probi & irreprehensibiles, ac iuxta rectam considerationem ratione subnixi. Hæc fuit vita eius: in hac, dum vixit, permansit, in hac finem vitæ fortiri promeruit. Gundulfus verò circa diem obitus sui, ipse seculo monachus factus, monachus defunctus est.

Mater frugalis.

At Anselmus filius horum, cum puer paruulus esset, maternis, prout ætas sua patiebatur, colloquijs libenter animum intendebat: & audito vnum Deum sursum in cælo esse, omnia regentem, omnium continentem, suspicatus est, ut potè puer inter montes nutritus, cælum montibus incumbere, in quo & aulam Dei esse: eamque per montes adiri posse. Cumque hoc sæpius animo volueret, contigit ut quadam nocte per visum videret, se debere montis cacumen ascendere, & ad aulam magni regis Dei properare. Verum priusquam montem coepisset ascendere, vidit in planitie, qua pergebat, ad pedem montis mulieres, quæ regis erant ancille, segetes metere: sed hoc nimis negligenter faciebant & desidiosè. Quarum puer desidiam dolens ac redarguens, proposuit animo, se apud Dominum regem ipsas accusaturum: Dehinc monte transverso, regiam aulam subit, Dominum cum solo suo dapifero inuenit. Nam familiam suam, ut sibi videbatur, quoniam autumnus erat, ad colligendas messes miserat. Ingressus itaque puer, à Domino vocatur. Accedit, atque ad pedes eius sedet. Interrogatur iucunda affabilitate, quis sit, vel unde, quid sit velit. Respondit ille ad interrogata, iuxta quod rem esse sciebat. Tunc ad imperium Domini panis ei nitidissimus per dapiferum affertur, eoque coram ipso reficitur. Manè igitur cum quid viderit, ante oculos mentis rediret, sicut puer simplex & innocens, se veraciter in cælo ex panè Domini refectum fuisse credebatur, hocque coram alijs publicè asserbat.

Pater fit monachus.

Mira pueri simplicitas. Visio.

Vide pueri candorem.

Crenit ergo puer, & ab omnibus diligebatur. Mores etenim probi in eo erant, qui magnoperè eum diligi faciebant. Traditur literis, discit, & in breui plurimum proficit. Nec dum attingerat ætatis annum quintumdecimum, & iam qualiter secundum Deum vitam melius instituere posset, mente tractabat, idque concepit apud se, nihil in hominum conuersatione monachorum vita præstantius esse. Quam assequi cupiens, venit ad quemdam sibi notum Abbatem, rogans illum, ut se monachum faceret. Sed Abbas voluntate illius agnita, quod petebat, in scio patre illius, ne offenderet animum eius, facere recusat. At ille in suo proposito persistens, orauit Deum, quatenus infirmari mereretur, ut sic ad monachicum, quem desiderabat, ordinem susciperetur. Mira res. Ut enim Deus declararet, quantum etiam in alijs de suæ pietatis auditu confidere posset, preces illius exaudiuit, ac illi protinus validam corporis debilitatem immisit. Acriter igitur infirmatus ad Abbatem mittit, mortem se timerè pronunciat, orat ut monachus fiat. Præfato timore obstante, non sit quod postulabat, & hoc quidem ad humanum tantum spectabat examen. Cæterum Deus, quem futura non fallunt, seruum suum ipsius loci conuersatione noluit implicari, propterea quod alios quosdam in sinu misericordie suæ reconditos habebat, quos, ut postmodum claruit, magis per illum ad suam voluntatem in posterum disponebat in formari. Post hæc sanitas redit iuueni: quodque tunc nequibat, in futuro se per gratiam Dei facturum mente proponit.

Magnam habet in literis profectum.

Nota def. de iu. monachis.

Exinde cum corporis sanitas, iuuenilis ætas, seculi prosperitas ei arriderent, coepit paulatim seruo animi eius à religioso proposito tepescere, in tantum, ut seculi vias magis ingredi, quam relictis eis monachus fieri cuperet. Studium quoque literarum, in quo se magnoperè solebat exercere, sensim postponere ac iuuenilibus ludis coepit operam dare. Veruntamen pia dilectio & diligens pietas, quas in matrem suam habebat, non nihil eum ab istis restringebant. Defuncta verò illa, illicò nauis cordis eius, quasi ancora perditâ, in fluctus seculi penè tota dilapsa est. Sed omnipotens Deus, præuidens quid de illo facturus erat, ne animam suam, pace transitoria potitus, perderet, in festum ei & intestinum bellum generauit. Hoc est, animum patris eius acerbo contra illum odio inflammauit in tantum, ut æquè, aut certè magis ea, quæ benè, sicut quæ perperam faciebat, insequeretur. Nec aliqua poterat patrem humilitate lenire: sed quanto illi se exhibebat humiliorem, tanto illum sibi sentiebat asperiores. Quod nimis intolerabile cernens, & ne deterius quid inde contingeret timens, elegit potius paternis rebus & patriæ renunciare, quam patri suo vel sibi quamlibet infamiam ex sua cohabitatione procreare. Paratis itaque his, quæ necessaria erant in viam ituris, patria egreditur, vno, qui sibi ministraret, clerico comitatus. Cumque dehinc in transensu mon-

Tepescit adolescentis seruo, dum arduum.

Pater eum mirè insequatur.

Discedit è patria.

tis Senisij fatigaretur, & laboris impatiens corpore deficeret, vires suas niuem matiendo reparare tentabat. Nec enim aliud, quo vesceretur, praestitit fuit. Quod minister illius aduertens, doluit, & ne forte quid edendum haberetur in sacco, qui a sino illorum vehabatur, diligenter inuestigare coepit, & mox contra spem panem in eo nitidissimum reperit. Quo ille refectus, recreatus est, & via incolumis restitutus.

Lantfranci preclarum conuicio.

Anselmus in eius se disciplina tradit.

Exactis dehinc partim in Burgundia, partim in Francia ferme tribus annis, Normanniam adit: ibi quendam nomine Lantfrancum, virum videlicet valde bonum, praestanti religione ac sapientia vere nobilem, videre alloqui & cohabitare volens. Excellens siquidem fama illius circumquaque percrebuerat, & nobilissimos quosque clericorum ad eum de cunctis mundi partibus agebat. Anselmus igitur viro adito, eumque singulari quadam sapientia pollere agnito, eius se magisterio subdit, eique post modicum familiaris praeter ceteris discipulis fit. Occupatur die noctuque in literarum studio, non solum quae volebat a Lantfranco legendi, sed etiam quae rogabatur, studiosè docendo. Propter quae studia, cum corpus vigilijs, frigore & inedia fatigaretur, venit ei in mentem, quia si aliquando monachus, ut olim proposuerat, esset, acriora, quam patiebatur, eum pati non oportere: nec tunc sui laboris meritum perderet, quod nunc, vtrum sibi maneret, non perspiciebat. Hoc ergo mente concepto, totam intentionem suam ad placendum Deo dirigere coepit, & spernendo mundum cum oblectationibus suis, reuera cupit fieri monachus. Quid plura? Cogitat ubi melius perficere queat, quod facere desiderat, & ita secum tractat: Ecce, inquit, monachus sum. Sed ubi? Si Cluniaci vel Becci, totum tempus, quod in discendis literis posui, perdidit. Nam & Cluniaci districtio ordinis, & Becci supereminens prudentia Lantfranci, qui illic monachus est, mihi aut nulli prodesse, aut nihil valere comprobabit. Itaque in tali ioco perficiam, quod dispo, in quo & scire meum possum ostendere, & multis prodesse. Haec, ut lubens ipsemet refere solebat, secum meditabatur. addebatque: Necdum eram edomitus, necdum in me vigebat mundi contemptus. Unde quod ego, ut putabam, fretus aliorum charitate dicebam, quam damnosum esset, non aduertebam.

Eccl. 32.

De vite genere suscipiendo consulit Lantfrancum.

Eius erga Lantfrancum obsequantia.

Fit monachus.

Postmodum autem in se reuertitur: Quid, inquit, esse monachum, hoc est, velle scilicet alijs praeponi, praeter alijs honorari, ante alios magnificari? Non. Illic ergo, deposita contumacia, monachus deueni, ubi, sicut aequum est cunctis, propter Deum postponaris, cunctis abiectione habearis, praeter cunctis parui pendaris. & ubi hoc esse poterit? Equidem Becci. Ibi siquidem nullius ponderis ero, quandoquidem ille ibi est, qui praeminentis scientiae luce conspicuus, cunctis sufficiens, cunctis honorabilis & acceptus est. Illic ergo requies mea, illic solus Deus intentio mea, illic solus amor eius erit contemplatio mea, illic beata & assidua memoria eius, felix solamen & satietas mea. Haec cogitabat, haec desiderabat, haec sibi prouenire sperabat. Raptabatur quoque mens eius per id temporis in alias sectandae semitas viae, sed vis desiderij eius in hanc, quam maxime declinauerat. Sciens itaque scriptum esse, Omnia fac cum consilio, & post factum non poenitebit: nolens se alicui vni vitae earum, quas mente volebat, inconsulte credere, ne in aliquo videretur scripturae praecipis non obedire. Amicos insuper multos habens, sed cui se totum in istis committeret, consiliarium vnum de mille, videlicet praefatum Lantfrancum eligens, venit ad eum, indicans voluntatem suam ad tria pendere: sed per consilium eius ad vnum, quod potissimum iudicaret, duobus relictis, se vel le tenere. Quae tria sic ei exposuit. Aut enim, inquit, monachus fieri volo, aut eremicultor esse desidero, aut ex proprio patrimonio viuens, quibuslibet indigentibus propter Deum pro meo posse exinde ministrare, si consuleris, cupio. (Iam enim pater eius obierat, & tota haereditas ad illum respiciebat.) In his, inquam, tribus voluntatem meam, domine Lantfrance, fluctuare scias, sed precor, ut me horum potissimo stabilias.

Differt Lantfrancus sententiam ferre, suadetque negotium ad venerabilis Maurilij Rothomagensis episcopi audientiam magis referre. acquiescit Anselmus consilio, & comitatus Lantfranco pontificem petit. Tanta autem vis deuotionis pectus Anselmi tunc possidebat, tantumque veri consilij Lantfranco inesse credebat, ut cum Rothomagum petentes, per magnam, quae super Beccum est, syluam pergerent, si Lantfrancus ei diceret, in hac sylua mane, & ne, dum vixeris, hinc ex eas caue, proculdubio, ut fatebatur, imperata seruaret. Peruenientes ergo ad episcopum, aduersus sui causas exponunt, quid inde sentiat, quaerunt. Nec mora, monachicus ordo praeter ceteris laudatur, eiusque propositum omnibus alijs antefertur. Anselmus haec audiens & approbans, omissis alijs, seculo relicto, Becci monachus factus est, anno aetatis suae vicesimo septimo.

no. Regebat eo tempore coenobium ipsum dominus abbas Herluinus nomine, vir grandaeuus, & magna probitate conspicuus, qui primus ipsius loci abbas, monasterium ipsum a fundamentis de suo patrimonio fecerat. Saepedictus autem Lantfrancus gradum Prioris obtinebat. Anselmus vero nouus monachus factus, studiosè vitam aliorum religiosius vinentium amulabatur. Immo ipse sic religioni per omnia seruebat, ut quisquis religiosus in tota ipsa congregatione viuere volebat, in eius vita satis inueniret quod imitaretur, & ita per triennium de die in diem semper in melius proficiens, magnus & honorandus habebatur.

Herluinus primus abbas Beccensis.

Venerabili autem Lantfranco in Cadomensis coenobij regimen assumpto, Prioris officio sanctus est, sicque Deo seruiendi ampliore libertatem potitus, totum se, totum tempus suum, in illius obsequio expendere, seculum & cuncta negotia eius ab intentione sua funditus coepit amouere. Factumque est, ut soli Deo, caelestibusque disciplinis iugiter occupatus, in tantum speculationis diuinae culmen ascenderit, ut obsecrissimas, & ante tempus suum insolitas de diuinitate Dei & nostra fide quaestiones, Deo referante perspiceret, ac perspectas enodaret, apertisque rationibus, quae dicebat, rata & catholica esse probaret. Diuinis namque scripturis tantam fidem adhibebat, ut indissolubili firmitate cordis crederet, nihil in eis esse, quod solidae veritatis tramitem illo modo exiret. Quapropter summo studio animum ad hoc intendeat, quatenus iuxta fidem suam mentis ratione mereretur percipere, quae in ipsis sensit multa caligine tecta latere. Contigit ergo quadam nocte, ut ipse in huiusmodi mente detentus, antenocturnas vigilias vigilans in lecto iaceret, & meditando secum rimari cogitaret, quoniam modo Prophetarum praeterita simul & futura, quasi praesentia, olim agnouerint, & indubitanter ea dicto vel scripto protulerint. Et ecce cum in his totus esset, & ea intellegere magnopere desideraret, defixis oculorum suorum radijs, vidit per medias matutinarum altare & alia loca ecclesiae circumeuntes, luminaria accendentes, & ad vltimum vnum eorum, sumpta in manibus chorda, pro excitandis fratribus scillam pulsantem: ad cuius sonitum conuenti fratrum de lecto surgente, miratus est de re, quae acciderat. Concepit ergo apud se, Deo lenissimum esse, prophetis in spiritu uentura monstrare, cum sibi concesserit, quae fiebant, per tot obstacula corporeis oculis posse videre.

Fit Prior.

Eius mentis perspicacia.

Corporeis oculis penetrat.

Hinc perspicaciori interius sapientiae luce persusus, mores omnis sexus & aetatis ita Magni discretione ratione monstrante penetravit, ut cum palam inde tractantem, aduertentes cuique sui cordis arcana reuelare. Origines insuper & ipsa, ut ita dicam, semina atque radices, nec non processus omnium virtutum ac vitiorum detegebat, & quemadmodum vel haec adipisci, vel haec deuitari atque deuinci possent, luce clarius edocebat. Tanta autem omnis boni consilij vim in eo elucere cernebat, ut pectori eius spiritum consilij praesidere non ambigere. Quam promptus uero atque assiduus in sanctis exhortationibus fuerit, superuacuum est dicere, cum illum semper in ipsis in fatigabilem, omnes ferme audientes constat fatigasse: quodque dicitur de sancto Martino. Eius orationem defuit Christus, siue iustitia, vel quicquid ad veram vitam pertinet, incunctanter confirmans sine mendacio posse dici de illo. In his leue est lectorem aduertere, eum de mensa Domini non sine quodam praesagio per visum iam olim nitido receptum pane fuisse.

Magni animi lumen.

Optimum consiliarium.

De corporalibus eius exercitijs, ieiunijs dico, orationibus atque vigilijs, melius aetate mo silere, quam loqui. Quid namque de illius ieiunio dicerem, cum ab initio Prioratus sui tanta corpus suum inedia macerauerit, ut non solum omnis illecebra gulae penitus abstinentia, ut ipse dicere consueuerat, aliquando patereur? Comedeat tamen, ut alij homines, sed omnino parce, sciens corpus suum sine cibo non posse subsistere. In orationibus autem, quas ipse iuxta desiderium & petitionem amicorum suorum scriptis edidit, qua sollicitudine, quo timore, qua spe, quo amore Deum & sanctos eius interpellauerit, nec non interpellandos docuerit, satis est & me tacente videre: sit modo, qui eis pie intendat, & spero, quia cordis eius affectum, suumque profectum in illis & per illas gaudens percipiet. Quid de vigilijs? Totus dies in dandis consilij sapissime non sufficiebat: addebat adhuc pars maxima noctis. Praeterea libros, qui ante id temporis nimis corrupti ubique terrarum erant, nocte corripere, sanctis meditationibus instabat, ex contemplatione summae beatitudinis & desiderio vitae perennis immer-

Mira abstinentia.

Precautionum eius libellus.

Eius vigiliae. Corripit libros.

fos lachrymarum imbres effundebat. Huius vitæ miserias, suaq; , si quæ erant, peccata & aliorum amarissimè flebat, & vix parùm ante vigiliis nocturnas, sæpeq; nihil somni capiebat. Talibus studijs vita eius ornabatur.

Acerules patris, dū alijs ante fertur.

Qualiter autem erga subditos se habebat, det Deus ad æmulationem prælatorum, posse vel quid modicum dici. Cum primùm igitur Prior factus fuisset, quidam fratres ipsius cœnobij facti sunt æmuli eius, videntes & videndo invidentes illum præponi, quem iuxta conuersionis ordinem iudicabant eis debere supponi. Itaq; turbati, alios, que turbantes, scandala mouent, dissensiones pariunt, sectas nutriunt, odia fouent: atque ipse cum his, qui oderant pacem, erat pacificus, & detractionibus eorum reddebat officia fraternæ charitatis, malens vincere malitiam in bono, quàm à malitia eorum vinci in malo. Quod miserante Deo factum est: siquidem illi animaduertentes eum omnimodis purè ac simpliciter in cunctis actionibus suis incedere, neque quod iure blasphemari posset, in illo residere, mala voluntate in bonam mutata, dicta eius & facta in bono æmulari cœpère. Verùm vt clareat, quo pacto id prouenerit, vnum ex ipsis exempli gratia ponam, quatenus agnito, quo dolo Anselmi à sua prauitate sit mutatus, qualiter & alij per eum correcti sint, perpendatur.

Illos bonitate vincit.

Osbernus eum odit acerbè.

Eum mira prudentia Anselmus corrigit.

Osberni admittenda mutatio.

Osbernus quidam nomine, ætate adolefcentulus, ipsius monasterij monachus, ingenio quidem sagax, & artificiosis ad diuersa opera pollens manibus, bonam in se bonæ spei materiam præferbat. Sed mores, qui in eo valdè peruersi erant, ista multùm decorabant, & insuper odium, quod omninò more canino contra Anselmum exercebat. Quod odium, quantum ad se, Anselmus non magnipendens, sed tamen mores illius conuenire sagacitati ingenij eius magnoperè cupiens, cœpit quadam sancta calliditate puerum pijs blandimentis delinire, puerilia facta eius benignè tolerare, multa illi, quæ sine ordinis detrimento tolerari poterant, concedere, in quibus & ætas eius delectaretur, & effrenus animus in mansuetudinem curuaretur. Gaudet puer in talibus, & sensim à sua feritate ipsius dimittitur animus. Incipit Anselmum diligere, eius monita suscipere, mores suos componere. Quod ille intuens, præ cæteris eum familiariter amplectitur, nutrit, fouet, & vt semper in melius proficiat, omnibus modis hortatur & instruit. Dehinc paulatim ei, quæ concesserat, puerilia subtrahit, eumque ad honestam morum maturitatem prouehere satagit. Non frustratur pia sollicitudo eius, proficiunt in iuuenæ ac roborantur sacra monita eius. Ergo vbi de firmitate boni studij adolefcentis se posse confidere animaduertit, mox omnes pueriles actus in eo rescæcit, & si quid reprobationis eum admittere comperit, non modò verbis, sed & verberibus in eo acriter vindicat. Quid ille? Acquamiter cuncta sustinet, confirmatur in proposito omnis religionis, feruet in exercitio discendæ omnis sanctæ actionis, suffert patienter aliorum contumelias, opprobria, detractiones, seruans erga omnes affectum sinceræ dilectionis. Latatur pater in his vltra, quàm dici possit, & diligit filium sancto charitatis igne, plusquàm credi posset.

Osbernus obit.

Apparet S. Anselmo.

Sed cum ipse (vt flens referebat) eum ad magnum Ecclesiæ fructum proficere speraret, ecce graui corporis infirmitate præripitur, lecto que recipitur. Videres tum bonum patrem, felicis iuuenis amicum, lecto iacentis diu noctuque assidere, cibum & potum ministrare, omnium ministrorum super se ministeria suscipere, veri amici morem in omnibus gerere. Ipse corpus, ipse animam eius studiosissimè resouebat. Appropinquanti autem ad exitum, familiari præcepit alloquio, quatenus post obitum suum, si possibile esset, suum esse sibi reuelaret. Spondit, & transijt. Corpus defuncti ex more lotum vestitum, in feretro compositum, in ecclesiam delatum est. Circumfuderunt fratres, psalmos pro eius anima decantantes. Anselmus verò, quò liberius pro eo preces funderet, in secretiore ecclesiæ locum secessit. Qui cum inter ipsas lachrymas ex graui cordis mœstitudine corpore deficeret, & paululùm oculos in somnum deprimeret, vidit in spiritu mentis suæ quasdam reuerendi vultus personas, candidissimis vestibus ornatas, domum, in qua idem Osbernus vitam fini erat, introisse, & ad iudicandum circum consedisse. Verùm cum iudicij sententiam ignoraret, eamque sollicitus nõsse desideraret: ecce Osbernus adest, similis homini ad se, cum aut ex languore, aut ex nimia sanguinis minutione fuerit exanimatus, redeunt. Ad quem pater: Quid est fili? Quomodo es? Cui ille hæc verba respondit: Ille antiquus serpens ter in surrexit in me, & ter cecidit in semetipsum, & vrsarius Domini Dei liberavit me. Quo dicto Anselmus oculos à somno leuauit, & Osbernus nõ comparuit. En obedientiam mortuus viuo exhibebat, quam viuens viuenti exhibere solebat.

Quod

Quòd si quispiam audire velit, qualiter hæc obedientis verba defuncti, ipse Anselmus fuerit interpretatus, breui accomodet aures. Tèr, inquit, antiquus serpens in surrexit in eum, quia de peccatis, quæ post baptismum admiserat, priusquam à parentibus ad seruitium Dei in monasterium offerretur, illum diabolus accusauit: de peccatis etiam, quæ post oblationem parentum ante suam professionem fecerat, illum accusauit: de peccatis nihilominus quæ post professionem ante obitum suum egerat, illum accusauit. Sed tèr cecidit in semetipsum, quia peccata, quæ in sæculo constitutus admiserat, per fidem parentum, quando eum Deo obtulerunt, deleta inuenit. Et peccata, quæ post modum in monasterio degens ante suam professionem fecerat, in ipsa professione deleta inuenit. Peccata etiam, quæ post professionem ante obitum suum egerat, per veram confessionem & pœnitentiam deleta atque dimissa in ipso eius obitu confusus inuenit: sicque malignas versutias suas, quibus eum ad peccandum illexerat, iusto Dei iudicio in se ad cumulum suæ damnationis retorqueri ingemuit. Et vrsarius Domini Dei liberavit eum. Vrsarij Dei, boni angeli sunt. Sicut enim vrsarij vrsos, ita angeli malignos dæmones à sua sæuitia coercunt & reprimunt, nè nobis tantum noccant, quantum volunt. Post hæc Anselmus, vt sanctæ dilectionis munus, quod viuo impendebat, mortuo non negaret, per integrum annum Missam pro anima eius omni die celebravit. Quòd si aliquando à celebratione ipsius sacramenti impediabatur, eos qui Missas familiares debebant, suam pro anima fratris Missam dicere faciebat, & ipse Missas eorum, dum opportunum erat, ante Missam sui defuncti alia Missa persolvebat. Itaque per singulos dies totius anni aut ipse pro illo Missam celebravit, aut ab alio celebratam alia Missa mutuauit est. Super hæc missis circunquaq; epistolis, pro anima sui Osberni orationes fieri petijt & obtinuit. Hæc fratres videntes, & fœcordiam sui cordis redarguentes, se miseris ac infelices, Osbernum beatum prædicant ac felicem, qui talem amorem, talem meruit inuenisse subuentionem. Ex hoc ergo singuli quique corpore & animo se subdunt Anselmo, cupientes in amicitiam eius hæreditario iure succedere Osberno. At ille in conuersione ipsorum Deo gratias agens, omnibus omnia factus est, vt omnes saluos faceret.

Professio monastica delet peccata.

Vrsarij Dei.

Inuentus cereæ comparatur.

Senes.

Pueri.

Iuuenes.

Veruntamen adolefcentibus atque iuuenibus præcipua cura intendebat, & inquit, rentibus de hoc rationem, sub exemplo reddebat. Comparabat ceræ iuuenis ætatem, quæ ad formandum sigillum aptè est temperata. Nam si cera, inquit, nimis dura vel mollis fuerit, sigillo impresso, eius figuram in se nequaquam ad plenum recipit. Si verò, inquit, ex vtriusque, duritia scilicet atque mollitie, discretè habens, sigillo imprimatur, tunc forma sigilli omninò perspicua & integra redditur. Sic est in ætatibus hominum. Videas hominem in vanitate huius sæculi ab infantia vsque ad profundam senectutem conuersatum, sola terrena sapientem, & in his penitus obduratum. Cum hoc age de spiritualibus, huic de subtilitate contemplationis diuinæ loquere, hunc secreta cælestia doce rimari, & perspicies eum nec quid velis quidem posse videre. Nec mirum: in durata cera est: in istis ætatem non truit, aliena ab istis se qui didicit. Econtrariò confideres puerum, ætate ac scientia tenerum, nec bonum nec malum discernere valentem, nec te quidem intelligere de huiusmodi differentem. Nimirum mollis cera est & quasi liquens, nec imaginem sigilli quoquo modo recipiens. Medius horum adolefcentis ætatem est, ex teneritudine atque duritia congruè temperatus. Si hunc instruxeris, ad quæ volēs, informare valebis. Quod ipse animaduertens, iuuenibus maiori sollicitudine inuigilo, procurans cuncta in eis vitiorum germina extirpare, vt in sanctarum exercitijs virtutum, postea competenter edocti, spiritualis in se transforment imaginem viri.

Sed cum inter hæc eum diuersa diuersorum negocia fatigarent, & nonnunquam illius mentem à sua quiete turbarent, consilium super his à suprascripto venerandæ memoriæ archiepiscopo Rothomagensi Maurilio postulaturus, Rothomagum venit. Cumque sui aduentus causam pontifici exponeret, ac inter verba pro amissa statû sui tranquillitate vehementissimè fletet, ab onere prælationis, quod sibi fatebatur importabile, vt releuari mereretur, magnoperè cœpit rogare. At ille, sicuti vir magnæ sanctitatis, Noli, inquit, mi fili charissime, quod quæris, quærere: nec te à subuectione aliorum, tu solius curam gerens, velis retrahere. Verè etenim dico tibi, me de multis audisse, multosque vidisse, qui quoniam causa suæ quietis proximorum utilitatem per pastorem curam inuigilare noluerunt, per desidiam ambulantes, semper de malo in peius profecerunt. Quapropter nè tibi (quod absit) hoc idem contingat, per

Periculo sum est abijcere curam animarum.

sanctam obedientiam præcipio, quatenus prælationem, quam nunc habes, retineas, nec eam, nisi tuo iubente Abbate, quomodolibet deseras: & si quando fueris ad maiorem vocatus, eam suscipere nullatenus abnuas. Scio enim, quod in hac, quam tenes, non diu manebis, verum ad altiorum prælationis gradum post non multum proceheris. Quibus auditis, Væ, inquit, misero, mihi. In eo quod porto, deficio: & si grauius imponitur onus, rejicere non audeo: R. repetit præsul edictum, & vt prius, iubet nē transgrediatur.

Dehinc Anselmus ad monasterium reuersus, talem se cunctis exhibuit, vt ab omnibus loco charissimi patris diligeretur. Ipse enim mores omnium & infirmitates æquanimiter sufferebat, & vnicuique, sicut expedire sciebat, necessaria suggerebat. O quot in sua iam infirmitate desperati, per piam sollicitudinem eius sunt ad pristinam sanitate reuocati. Quod tu Heruualde decrepitate senex in teipso percepisti, quando grauius non solum ætate, sed & valida infirmitate, ita vt nihil tui corporis, præter linguam, haberes in tua potestate, per manus illius passus, & vino, de racemis per vnam in aliam eius manum expresso, de eius ipsa manu bibens, es refocillatus, ac pristinae sanitati redonatus. Neque enim alium aut aliunde porum sumere poteras, qui tibi cordi esset, vt referebas. Ipse quippe Anselmus in vsu habebat, infirmorum domum frequenter, singulorum fratrum infirmitates diligenter inuestigare, & quod in firmitas cuiusque expetebat, singulis absque mora seu tædio ministrare. Sicque sanis pater, & infirmis erat mater, immo sanis & infirmis pater & mater in commune: Vnde & quicquid secreti apud se quibus illorum habebat, non secus quam dulcissimæ matri, illi reuelare satagebat. Veruntamen solers diligentia iuuenum hoc præcipue exercebat.

De quorum numero quidam in ipso conuentu hoc apud se proposuerat, quatenus nulla occasione vnquam suam manum suis genitalibus membris admoueret. Cui proposito inuidens diabolus, tantum dolorem & angustiam in eisdem membris fecit eum sentire, vt se iuuenis nullo modo ferre valeret. Sentiebatur etenim caro ipsa tantum ponderis esse, ac si quædam plumbi grauissima moles ad ima eum detrahens, in illa sui corporis parte penderet. Cumque in habitu suo anxietatis magnitudinem dissimulare non posset, requisitus ab Anselmo quid haberet, rem celare non potuit. Admonitus itaque, vt modum ægritudinis admota manu probaret, verecundatus recusauit, timens ne propositum violaret. Tunc Anselmus, assumpto secum quodam grandæuo fratre & religioso, iuuenem languidum in secretiorem locum ducit, vtpote in modum infirmitatis illius agnitus, & auxilium pro possibilitate laturus. Quid amplius? Caro sanissima reperitur, & admodum mirati sunt. Euestigio quippe omnis illa diabolica vexatio cadit, nec in huiusmodi fatigat vterius iuuenem, quem simplex Anselmi adspæctus à tanta clade fecit immunem.

Præterea quidam ex antiquioribus ipsius cœnobij fratribus, qui veteri odio plurimum erat infestus Anselmo, nec vllatenus poterat super eum respicere simplici oculo, infirmitate pressus, ad extrema perductus est. Cum itaque fratres meridiana hora in lectis ex more quiescerent, ipse in domo infirmorum, in qua iacebat, cœpit miserandis voces edere, & quasi quorundam horridos adspæctus subterfugere gestiret, pallens & anxie tremens, vultum suum delitescendo hinc inde commutare: Territi fratres, qui aderant, quid haberet, percontantur. At ille: Geminos immanes lupos me inter brachia sua compressum tenere, & guttur meum impressis dentibus iam iam suffocare videtis, & quid mihi sit queritis? Quo audito, vnus ex monachis, Riculphus nomine, ad Anselmum, qui tunc in claustro emendandis libris intendebat, concitus perrexit, & eo extra claustrum educto, quid circa infirmum fratrem ageretur, patefecit. Iustus ergo Riculphus ad ægrum rediit, & Anselmus in secretiorem locum solus secessit: Post modicum, domum in qua frater, qui patiebatur, erat, ingrediens, leuata manu, signum sanctæ Crucis edidit, dicens: In nomine patris & filij & spiritus sancti. Ad quod factum statim æger conuicuit, exhilarato vultu, intimo cordis affectu DEO gratias agere cœpit. Dicebat enim, quod Anselmo ostium ingrediente, & extensa manu signum sanctæ crucis edente, viderit ex ore illius flammam ignis in modum lanceæ procedentem, quæ in lupos iaculata, eos deterruit, & celeri fuga delapsos procul abegit. Tunc Anselmus ad fratrem accedens, atque cum eo de salute animæ suæ secretis loquens, ad poenitentiam & confessionem omnium, in quibus se Deū offendisset recordari valebat, cor eius inclinavit. Paterna dehinc auctoritate à cunctis absoluit, dixit

Eius erga ægros cura & sollicitudo.

Frater eius infestus, in summo versatur periculo.

Et Anselmus liberatus.

dixit eum hora qua fratres ad Nonam surgerent, præsentem vitam decēsurum, Quod & factum. Nam monachis à lecto surgentibus, ipse ad terram depositus est, & illis circa ipsum in vnum collectis, defunctus est.

Præfatus Riculphus secretarij, id est, custodis officio in ipso cœnobio fungebatur. Hic quadam nocte, dum tempus & hora, qua fratres ad vigilias excitaret, per claustrum iens, obseruaret, forte ante ostium capituli pertransiit: introspectans verò, vidit Anselmum in oratione stantem, ingenti splendentis flammæ globo circumcinctum. Miratur, & quod videbat, quid noui præterderet, ignorabat. Existimabat enim Anselmum ea hora sopori potius, quam orationi occupatum. Ocyus itaque dormitorium ascendit, ad lectum Anselmi vadit, sed eum ibi nequaquam inuenit. Regressus igitur hominem in capitulo reperit, sed globum ignis, quem reliquerat, non inuenit.

Alio quodam tempore eidem Anselmo mandatū ab vno de principibus Normannie est, quatenus ad se in Angliam transire vellet, cum propter alia negocia, tum vt sua prece iter illius per maritima pericula tueretur. Ascendit, abiit, iam dies multum colloquij in vesperam declinabat, & principem de hospitando Anselmo nulla cura detinebat. Quod vbi Anselmo innotuit, nihil super se cuiquam locutus, accepta licentia, loco decessit. Eunti autem, & quod diuiteret, incertum habenti, (Beccus enim longè aberrat) occurrit vnus de monachis Becci, volens illuc ire, quo eum sciebat principis colloquio detineri. Interrogat ergo eum Anselmus, quò tendat, ac deinde quid consilij de suo hospitio ferat. Respondit: Er quidem, pater, hospitium qualecunque non longè habemus: sed quid vobis & fratribus præter panem & caseum apponatur non habemus. At ille subridens: Bone vir, ait, nē timeas: immo citus procede, & misso reti in viciniam annem, statim inuenies piscem, qui sufficiet omnibus nobis. Ille accepto mandato præuolat, accitoque piscatore, quid Anselmus iusserit, intimat, ac vt velocius retentendum potius quam attentandum, quod dicebat, fore pronuncians. Tandem tamen à fratre coactus, contra spem rete iecit, & ilico trutam insolite magnitudinis cum alio quodam pisciculo cepit. Territus piscator ad factum & obstupescens, asseruit se iam per viginti annos recessus aquæ illius rimasse, & nunquam huiusmodi trutam in ea reperite potuisse. Parata igitur & viro apposita, iuxta verbum eius, sibi & suis copiose sufficit, & superabundauit.

Alia vice vir quidam, Vualterus nomine, cognomine Tirellus, eundem hominem per terram suam transeuntem detinuit, nolens eum à se impransum dimittere. Verum cum ipse de penuria piscium conquereretur, & quod tanto viro ac monachis eius, nisi vilia quædam, non haberet quæ apponeret, alludens dixit ei Anselmus: Stultus vnus en tibi defertur, & animus tuus de deliciarum inopia queritur? Ridet ille, silem his, quæ audiebat, præbere nullatenus valens. Euestigio autem verborum Anselmi, duo ex hominibus viri attulerunt sturionem vnum prægrandem, quem in ripa fluminis Alceiæ dixerunt à pastoribus suis inuentum, sibi que transmissum. Si spiritum prophetiæ in his viro affuisse quis dubitat, gestæ rei veritas, quid sit tenendum, declarat.

His temporibus scripsit tractatus tres, scilicet de Veritate, de Libertate arbitrij, & de Casu diaboli. In quibus satis patet, vbi animum fixerit, quauis ab eis, quæ aliorum curæ expetebat, saluum rerum consideratione nullo se modo subtraxerit. Scripsit & quantum, quem intitulauit, de Grammatico. In quo cum discipulo, quem secum disputantem introducit, disputans, cum multas quæstiones dialecticas proponit & soluit, tum qualitates & qualia, quomodo sint discretè accipienda, exponit & instruit. Fecit quoque libellum vnum, quem Monologion appellauit: Solus enim in eo secum loquitur, & acriter omni auctoritate diuinæ scripturæ, quid Deus sit, sola ratione sic, nec aliter esse posse, probat & adstruit.

Post hæc incidit sibi in mentem inuestigare, vtrum vno solo & breui argumento probari posset id, quod de Deo creditur & prædicatur: videlicet, quod sit æternus, incommutabilis, omnipotens, vbique totus, incomprehensibilis, iustus, pius, misericors, verax, veritas, bonitas, iustitia, & nonnulla alia, & quomodo hæc omnia in ipso vnū sunt. Quæ res, sicut ipse referebat, magnam sibi peperit difficultatem. Nam hæc cogitatio partim illi cibum, potum, & somnum tollebat: partim, & quod magis eum grauabat, intentionem eius, qua matutinis & alij seruitio Dei intendere debebat, perturbabat. Quod ipse animaduertens, nec adhuc, quod quærebat, ad plenum capere valens,

Oras, splendore cinctus videtur.

Prævidere futuram.

Non sine miraculo piscis capitur.

Prædicte futura.

Editi aliorum quolibet.

Monologion.

Quæstio difficilis cum valde exercet.

Perdit, que de ea qua. sione scri. pit.

Profolo. gion scri. bit.

Eius mul. ta Episto. lae.

Ex episto. la ad Lan. zonem.

Callida di. aboli ne. quitia.

Monasteri. um suum monacho non mu. tandum.

ratus est huiusmodi cogitationem, diaboli esse tentationem, nisi que est eam procul repellere à sua intentione. Verum quanto plus in hoc desudabar, tanto illum cogita. tio ipsa magis ac magis infestabat. Et ecce quadam nocte inter nocturnas vigilias Dei gratia illuxit in corde eius, & res patuit intellectui, immensoque gaudio & iubilatione repleuit omnia intima eius. Reputans ergo apud se hoc ipsum & alijs, si sciretur, posse placere, liuore carens, rem ilico scripsit in tabulis, easque sollicitius custodiendas vni ex monasterij fratribus tradidit. Post dies aliquot tabulas repetit à custode. Quæruntur in loco, vbi reposita fuerant, nec inueniuntur. Requiruntur à fratribus, nè forte ali. quis eas acceperit, sed nequaquam: Nec enim hucusque inuentus est, qui recognouerit se quicquam inde sciuisse. Reparat Anselmus aliud de eadem materia dictamen in a. lijs tabulis, & illas sub cautiore custodia tradit custodiendas. Ille in secretiore partele. Etuli sui tabulas reponit, & sequenti die nil sinistra suspicatus, easdem in pauideto spar. sas ante lectum reperit, cera, quæ in ipsis erat, hac illac frustatim dispersa. Leuantur ta. bulæ, cera colligitur, & pariter Anselmo reporrantur: Adunat ipse ceram, & licet vix, scripturam recuperat. Veritas autem, nè qua incuria penitus perditum est, eam in no. mine Domini pergamenno iubet tradi. Composuit ergo inde volumen paruulum, sed sententiarum ac subtilissimæ contemplationis pondere magnum, quod Profologion nominatur. Alloquitur etenim in eo opere, aut seipsum, aut Deum: Quod opus cum in manus cuiusdam venisset, & is in quadam ipsius argumentatione non parum of. fendisset: ratus est eandem argumentationem ratam non esse: quam refellere gestiens, quoddam contra illam scriptum composuit, & illud fini eiusdem operis scriptum ap. posuit. Quod cum sibi à quodam amico suo transmissum Anselmus considerasset, ga. uisus est, & reprehensio sui gratias agens, suam ad hoc responsionem edidit, eamque libello sibi directo subscriptam, sub vno ei, qui miserat, amico remisit. Hoc ab eo & ab alijs, qui libellum illum habere dignantur, petiunt iri desiderans, quatenus in fi. ne ipsius suæ argumentationis reprehensio, & reprehensio sui responsio subser. batur.

Inter hæc scripsit etiam quamplures epistolas, per eas nonnullis ea, quæ secun. dum diuersitatem causarum sua intererant, procurare mandans, & nonnullis confi. lium de negotio suo querentibus, pro ratione respondens. Et quidem de his, quæ di. uersæ causæ scribere cogebant, mentionem facere super sedemus. Quid autem confi. liij cuidam Lanzoni, nouiter apud Cluniacum facto monacho per vnam mandaue. rit, huic operi inferere curauit, quatenus in hac vna cognoscatur, quid de alijs per. ritur. Scripsit itaque inter alia sic: Ingressus es, charissime, professusque CHRIS. TIANI militiam, in qua non solum aperte obstitentis hostis violentia est propollenda, sed & quasi consulentis astutia cauenda. Sapere nanque, dum tyronem CHRIS. TIANI vulnere malæ voluntatis aperte maleuolus non valet perimere, sitientem tam poculo venenosæ rationis maleuolè callidus tentat extinguere. Nam cum monachum ne. quit obruere vitæ, quam professus est, odio, nititur eum conuersionem, in qua est, subruere fastidio. Et licet illi monachicum propositum tenendum quasi concedat, tamen quia hoc sub talibus, aut inter tales, aut in eo loco incepit, illum stultum ni. mius imprudentemque multimodis verfutis arguere non cessat: vt dum illi persuadet incepto DEI beneficio ingratum existere, iusto iudicio nec ad meliora proficiat, nec quod accepit, teneat, aut in eo vtiliter persistat. Quippe dum incessanter labo. riosis cogitationibus de mutando, aut si mutari non valet, saltem de improbando, initio meditatur, nunquam ad finem perfectionis tendere conatur. Nam quoniam illi fundamentum, quod posuit, displicet, nullatenus illi structuram bonæ vitæ su. perædificare libet. Vnde fit, vt quemadmodum arbutuscula, si sæpè transplantetur, aut nupè plantata, in eodem loco crebra conuulsione inquietetur, nequaquam ra. dicare valens, ariditatem citò attrahit, nec ad aliquam fructus fertilitatem peruenit: sic infelix monachus, si sæpius de loco ad locum proprio appetitu mutatur, aut in vno permanens, frequenter eius odio concutitur, nusquam amoris stabilitus radici. bus, ad omne vtile exercitium languescat, & nulla bonorum operum vbertate dite. scat: Cumque se nequaquam ad bonum, sed in malum proficere (si forte hoc recogit. at) perpendat, omnem suæ miseræ causam non suis, sed aliorum moribus iniustus intendat, atque inde se magis ad odium eorum, inter quos conuersatur, infeliciter accedat. Quapropter quicumque cœnobitarum forte propositum aggreditur, expedit ei, vt in quo. cumque monasterio professus fuerit (nisi tale fuerit, vt ibi malum facere inuitus cogi. tur)

tur) tota mentis intentione amoris radicibus ibi radicare studeat, atque aliorum mo. res aut loci consuetudines, si contra diuina præcepta non sunt, etiam si inutiles vide. antur, diiudicare refugiat. Gaudeat se iam tandem inuenisse, vbi se non inuitum, sed voluntarium tota vita mansurum, omni transmigrandi sollicitudine propulsa, deli. beret: vt quietus ad sola piæ vitæ exercitia exquirenda sedulo vacet. Quod si sibi vide. tur maiora quædam ac vtiliora spiritali feruore appetere, quam illi præsentis mona. sterij institutionibus liceat, æstimet aut se falli, siue præferendo paria paribus, vel mino. ra maioribus: siue præsumendo se posse, quod non possit: aut certe credat se non me. ruisse, quod desiderat. Quod si fallitur, agat gratias diuinæ misericordiæ, qua ab errore suo defenditur, nè sine emolumento, aut etiam cum iactura locum vel vitæ ordinem mutando, inconstantia leuitatisque frustra crimen subeat, aut maiora suis viribus ex. periendo fatigatus, deterius in priora, aut etiam in peiora prioribus deficiat. Si autem verè meliora illis, quæ in promptu sunt, nondum meritis optat, patienter toleret di. uinum iudicium, quod vlli aliquid iniuste non denegat, neque murmurando aut oblo. quendo Deum offendat: sed æquanimiter omnia sufferat, omnia ad meliora conetur deducere ferendo: nè per impatientiam iudicem iustum exasperans, mercatur quod non habet, non amat, inutiliter tene. re. Seu verò misericordiam seu iudicium agat se in illis, quæ non habet & optat, perferat, lætus ex his quæ accepit, largitati supernæ gratias dignas persoluat. Et quia ad qua. lemcumque portum de procellosis mundi turbibus potuit pertingere, caueat in por. tibus tranquillitatem, ventum leuitatis & impatientiæ turbine inducere: quatenus mens, constantia & mansuetudine tutantibus quæra, diuini timoris sollicitudini & amoris de. lectationi sit intenta. Nam timor per sollicitudinem custodit, amor verò per delectati. onem perficit. Scio, quia hæc maiorem aut scribendi, aut colloquendi exigunt ampli. tudinem, vt plenius intelligatur, quibus scilicet dolis antiquus serpens ignarum mona. chum in hoc genere tentationis illaqueet, & e contra quibus rationibus prudens mo. nachus eius callidas persuasiones dissoluat & annihilat: sed quoniam iam breuitatem, quam exigit epistola, excessi, & totum, quod hinc dixi, aut dicendum fuit, ad custodien. dam mentis quietem pertinet, huius rei breuis exhortatio epistolam nostram termi. net. Nec pures charissime, hæc me idcirco dicere quod suspicer te aliqua mentis inqui. etudine laborare: Sed quoniam dominus Vrsio cogit me aliquam admonitionem tibi scribere, nescio quid potius moneam, quam cauere hoc sub specie rectæ voluntatis, quod scio nouitijs quibusdam solere subreperere. Quapropter amice mi & frater dile. ctissime, consulit, monet, precatur te tuus dilectus dilector totis cordis visceribus, vt to. tis viribus quieti mentis studeas, sine qua nulli licet callidi hostis insidias circumspicere, vel semitas virtutum angustissimas prospicere. Ad hanc verò monachus, qui in mona. sterio conuersatur, pertingere nullatenus valet sine constantia & mansuetudine, quæ mansuetudo in dissolubilis comes est patientiæ: & nisi monasterij sui instituta, quæ diui. nis non prohibentur mandatis, etiam si rationem eorum non peruiderit, vt religiosa studeat obseruare. Vale, & omnipotēs Dominus perficiat gressus tuos in semitis suis, vt non moueantur vestigia tua, vt in iustitia appareas in conspectu Domini, & fatieris, cum apparuerit gloria eius.

Inter hæc cum iam, vt dictis & scriptis suis mores sui in nullo discordarent, tota suæ mentis intentionem in contemptum mundi composuisset, & his solis, quæ Dei erant, totum studium suum infixisset, contigit, vt infirmitate correptus, grauitè affligeretur. Sed ipse in Deo semper existens, languore paulisper sedato, extra se per mētis excessum raptus, videt fluxuum vnum rapidum atque præcipitem, in quem confluebant omnium fluxuum purgaturæ, & quarumque rerum terræ lauaturæ. Videbatur itaque aqua ipsa nimis turbida & immunda, & omni spurcitiarum sorde horrida. Rapiebat igitur in se, quic. quid attingere poterat, & deuoluebat tam viros quam mulieres, diuites & inopes simul. Quod cum Anselmus vidisset, & tam obscœnam reuolutionem illorum miseratus, vn. de viuerent, aut vnde sitim suam refocillarent qui sic ferebantur, inquireret, accepisset. que responsum, eos ea, qua trahebantur, aqua viuere delectarique, indignatis voce inquit: Quomodo? Taline aliquis cœno potatus, vel pro ipso hominum pudore se ferret? Ad hæc ille, qui comitabatur eum, Nè mireris, ait. Torrens mundi est, quod vides, quo rapiū. tur & inuoluuntur homines mundi, & adiecit: Visne videre, quid sit verus monacha. tus? Respondit: Volo. Duxit ergo illum quasi in conspectum cuiusdam magni & ampli claustrij, & dixit ei: Circumspice. Adspexit, & ecce parietes claustrij illius obducti erant argento

Timor, Amor.

Mentis tranquil. litati sum. moperè studendū.

Psal. 16.

Visionem in ecclia videt.

Nota de mundo.

Item de monacha. tu.

argento purissimo: Herba quoque mediæ planitie vires erat & ipsa argentea, mollis quidem & ultra humanam opinionem delectabilis: Hæc more alterius herba sub his, qui in ea pausabant, leniter flecebatur, & surgentibus ipsis, & ipsa erigebatur. Itaque, locustille totus erat amœnus, & præcipua incunditate repletus. hunc ergo ad inhabitandum elegit sibi Anselmus. Tunc ductor eius dixit ei: Eia, vis videre, quid sit patientia vera? Ad quod cum ille magno cordis affectu gestiret, & se id quæ maximè velle responderet, ad se subito reuersus, & visionem & visionis demonstratorè dolens ac gemebundus pariter amisit. Duas autem, quas viderat, visiones intelligens, secumque reuoluens, eò magis vnus horrorem fugere, quò alterius amœnitate studuit delectari. Totum ergo deinceps sese dedit in hoc, vt verus monachus esset, & vt vitam monachicam firmatione comprehendere, alijsque proponeret: Nec est priuatum desiderio suo. Quod quidem, vt æstimo, aliquantum percipi poterit ex verbis eius, quæ per vices huic opusculo indere rati sumus, iuxta quod series gestæ rei, quam suscepimus, enarrare postulat. Nec enim mihi videtur, pleniter posse pertingi ad notitiam institutionis vitæ illius, si de scriptis actibus eius, quis vel qualis fuerit in sermone, taceatur.

Colloquium eius cum quodam Abbate, vtriusque pueri sint in coenobijs tractandi.

Quodam igitur tempore cum quidam Abbas, qui admodum religiosus habebatur, secum de his, quæ monasticæ religionis erant, loqueretur, ac inter alia de pueris in claustro nutritis verba conferret, adiecit: Quid, obsecro, fiet de istis? Peruersi sunt & incorrigibiles, die ac nocte non cessamus eos verberantes, & semper sicut sibi ipsi deteriorés. Ad quæ miratus Anselmus: Non cessatis, inquit, eos verberare? Et cum adulti sunt, quales sunt? Hebetes, inquit, & bestiales. At ille: Quam benè omne nutrimentum vestrum expenditis, qui de hominibus bestias nutritis? Et nos, ait, quid possumus indè? Modis omnibus constringimus eos, vt proficiant, & nihil proficimus. Constringitis? dic mihi, quæso, Domine Abba, si plantam arboris in horto tuo plantares, & mox illam omni ex parte concluderes, vt ramos suos nullatenus extendere posset, cum eam post annum excluderes, qualis arbor indè prodiret? Profectò inutilis, incuruis ramis & perplexis. Et hoc ex cuius culpa procederet, nisi tua, qui eam immoderatè concludisisti? Certe hoc facitis de pueris vestris. Plantati sunt per oblationem in horto Ecclesiæ, vt crescant & fructificent Deo. Vos autem intantum terroribus, minis & verberibus vndique illos coercetis, vt nulla sibi penitus liceat libertate potiri. Itaque indiscretè oppressi, prauas & spinarum more perplexas intrà se cogitationes congerunt, fouent, nutriunt, tantaque eas nutriendo vi suffulciunt, vt omnia, quæ illorum correctioni possent adminiculari, obstinate mente subterfugiant. Vndè fit, vt quia nihil amoris, nihil pietatis, nihil beneuolentiæ siue dulcedinis circa se in vobis sentiunt, nec illi alicuius in vobis boni postea fidem habeant, sed omnia vestra ex odio & inuidia contra se procedere credant. Contingitque modo miserabili, vt sicut deinceps corpore crescunt, sic in eis odium & suspicio omnis mali crescat, semper pronis & incuruis ad vitia. Cumque ad nullum fuerint in vera charitate nutriti, nullum nisi depressis supercilij, oculòve obliquo valent intueri.

Elegans similitudo.

Sed propter Deum vellem diceretis mihi, quid causæ sit, quòd eis tantum infestis estis? Nonne homines, nonne eiusdem naturæ sunt, cuius vos estis? Velletisne vobis fieri, quod illis facitis, si quidem, quod sunt, vos essetis? Sed esto. Solis eos percussio nibus & flagellis, ad mores bonos vultis informare. Vidistis vnquam aurificem ex lamina auri vel argenti, solis percussionibus imaginem speciosam formasse? Nò puto.

Item alia.

Quid tunc? Quatenus aptam formam ex lamina aptet, nunc eam suo instrumento leniter premit & percutit, nunc discreto leuamine lenius læuat & format. Sic & vos, si pueros vestros cupitis ornatis moribus esse, necesse est, vt cum depressionibus verberum, impendatis eis paternæ pietatis & mansuetudinis leuamen atque subsidium. Ad hæc Abbas: Quod leuamen? quod subsidium? Ad graues & maturos mores illos constringere laboramus. Cui ille: Benè quidem. Et panis & quisque solidus cibus, vtilis & bonus est, eo vti valenti. Verum subtracto lacte, ciba indè lactentem infantem, & videbis eum magis ex hoc strangulari, quam recreari. Cur hoc? Dicere nolo, quoniam claret. Attamen hoc tenete, quia sicut fragile & forte corpus pro sua qualitate habet cibum suum, ita fragilis & fortis anima habet pro sui mensura victum suum. Fortis anima delectatur & pascitur solido cibo, patientia scilicet in tribulationibus, non concupiscere aliena, percutienti vnam maxillam, præbere alteram, orare pro inimicis, odientes diligere, & multa in hunc modum. Fragilis autem adhuc in Dei seruitio, tenero lacte indiget, mansuetudine videlicet aliorum, benignitate, misericordia, hilari aduocatione, charitatiua supportatione, & pluribus huiusmodi. Si taliter ver-

Non idem cibus fortis & imbecillo apponendus.

stris & fortibus & infirmis vos coopratis, per Dei gratiam omnes, quantum vestra refert, Deo acquiratis. His Abbas auditis, ingemuit, dicens: Verè errauimus à veritate, & lux discretionis non luxit nobis. Et cadens in terram ante pedes eius, se peccasse, se reuè esse confessus est, veniamque, de præteritis petijt, & emendationem de futuris repromisit. Hæc idcirco diximus, quatenus per hæc, quam piæ discretionis & discretæ pietatis in omnes fuerit, agnoscamus.

Talibus studijs intendebat, in istis Deo seruiebat, per hæc bonis omnibus valdè placebat. Vndè bona fama eius non modò Normannia tota est resperfa, verum etiam Francia tota, Flandria tota, contiguaque his terra omnis. Quin & mare transijt, Angliamque repleuit. Exciti sunt quatuor gentium multi nobiles, prudentes clerici, strenui milites, atque ad eum confluxere, seque & sua in ipsum monasterium seruitio Dei tradidere. Crescit coenobium illud intus & extrà: intus in sancta religione, extrà multimoda profusione. Cum verò Abbas Herluinus, cuius supra meminimus, iam decrepitis monasterij causis intendere, & opem ferre non valeret, quicquid agi oportebat, sub Anselmi, vtpotè Prioris, dispositione fiebat. Exigentibus igitur multiplicibus causis, cum foras monasterium ire sæpè necesse fuit. Cui dum nonnunquam equi, & alia, quæ sunt equitatis necessaria, decissent, præcepit Abbas ei omnia, quæ opus erant, parari, & illi soli, sicut propria, ministrari. At ille ad nomen proprietatis inhorruit, & reuersus de itinere, quæque specialiter fuerant præparata in viam iturus, communiter exponi iussit: nec propter securitatem, quam forsitan erat passurus, penuriam, vnquam se retraxit, quin ex sua copia carcerorum suppleret inopiam. Nec mirandum, cum iam mundo illuxerat, cum se fratribus suis talem exhibuisse, cum, sicut ipsemet referre solitus erat, etiam quando adhuc in seculari vita degebat, eo circa alios amore feruebat, vt quemcunque sui ordinis minus se habentem videret, eius inopiam de abundantia sua libens pro posse suppleret. Iam tunc enim ratio illum docebat, omnes diuitias mundani pro communi hominum vtilitate ab vno omnium patre creatas, & secundum naturalem legem nihil rerum magis ad hunc, quam ad istum pertinere. Taceo, quòd illi sæpè plura auri & argenti pondera à nonnullis sunt oblata, quatenus ea in suos suorumque vsus susciperet, seruari, dispenderet, quæ ipse nulla patiebatur ratione suscipere: nisi fortè communi fratrum vtilitati profutura, Abbati præsentarentur. Sed cum is, qui sua offerebat, econtrà diceret, se nullam tunc voluntatem habere, vt abbatem vel monachis aliquid daret, nisi ei soli: referebat ille, se talium opus non habere, nec aliter à quoquam velle quicquam accipere. Illud autem breuiter dico, quòd inter huiusmodi studia die quadam dum ad lectum suum in dormitorio diuerneret, anulum aureum in eo insperatus inuenit, & admodum miratus est. Reputans ergo apud se, ne fortè aliquis eorum, qui res monasterij procurabant, quouis euentu eundem anulum ibi reliquerit, leuauit eum & singulis ostendit. Mirantur illi, & se rei confisos omnino negant. Ostenditur alijs atque alijs, sed hucusquè nullus fuit, qui recognouerit, vndè vel à quo illuc delatus sit. Et tunc quidem anulus idem in opus Ecclesiæ expensus est, & res ita remansit: Postmodum verò, cum ipse Anselmus ad pontificatum sumptus est, fuerunt qui hoc ipsum per anulum illum iam tunc quodam prælagio præsignatum fuisse assererent. Nos autem quæ gesta sunt, simplici tantum stylo digessimus.

Multum ad eius coenobium confluunt, eius fama exciti.

Annulum aureum reperit in lecto suo.

Dieta eius quanto in precio habitata.

Exemplum egregij militis.

Inuitabatur præterea à diuersis abbatibus, quatenus ibi & publicè in Capitulo fratribus, & secum priuatim loqui volentibus, verba vitæ ministraret. Nanque solenne extiterat omnibus, vt quicquid ab ore illius foret auditum, sic haberetur quasi planè diuinum responsum. Vndè requirendi consilij gratia, ex diuersis ad eum locis festinabant. Quæ res inuidia graui diabolus vulnerabat. Nonnullos ergo, quos ab ea intentione secreta fraude non poterat, manifesta increpatione auertere machinabatur. Exempli causa: Miles quidam erat, Cadulus nomine. Hic quadam vice vigilijs & orationibus Deo intentus, audiuit diabolus sub voce scutarij sui extra ecclesiam, in qua erat, vociferantem, & turbato murmure, equos & omnia sua fracto hospitio à latronibus iam tunc direpta esse, atque abducta conuerentem, nec aliquid eorum vlterius recuperandum, ni citius accederet. Ad quæ cum ille nequaquam moueretur, maior videlicet damnus deputans orationi cedere, quam sua perdere, dolens diabolus se deceptum, in speciem vrsi demutatus est, & ecclesiæ per tectum dilapsus, ante ipsum præceps corruit, vt horrore saltem & fragore sui castus, virum à cœpto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monstrum securus irridet. Post quæ statum vitæ suæ

Calumnia & fraus diabolica.

Cadulus miles fit monachus.

S. Anselmus abbas creatur.

Tandem inuitus consentit in sui electionem.

Nota quam se exhibuerit Abbatem.

suâ proposito sanctiori fundare desiderans, Anselmum adiit, consilium eius super hoc addiscere cupiens. Verum dum ad ipsum vadens, iter acceleraret, ecce malignus hostis humanam vocem ex aduerso edens, in hæc verba prorupit: Cadule, Cadule, quò tendis? Igitur cum ille ad vocem hanc subsisteret, scire volens, quis esset qui talia diceret, repertit dæmon & ait: Quò tendis Cadule? Quid te tantoperè Priorem illum hypocritam cogit adire? Opinio siquidem eius omninò alia est à conuersatione vitæ illius. Quapropter suadeo, consulo, vt celerius redeas, nè seductus ab ea stultitia, qua modò traheris, illaqueeris. Hypocriti nanque sua iam multos decepit, & spe vana delibutus, suis vacuos & immunes effecit. Hæc ille audiens, & dæmonem esse, qui loquebatur, recognoscens, signo se crucis munivit: & spero hoste, quò proposuerat ire, perrexit. Quid plura? Audito Anselmo, abnegato seipso & seculo, religiosæ vitæ se tradidit, & apud maius monasteriũ monachus factus est. Hunc etenim vsu Anselmus habebat, vt nunquã alicuius commodi causa suaderet alicui seculo renũciare volenti, quatenus in suo monasterio potius, quàm in alieno, id faceret. Quod nimirum eo intuitu, ea consideratione faciebat, nè vllus postmodum loco, quem propria deliberatione non intrauerat, aliqua, vt fit, pulsatus molestia, detraheret, & scandali sui ac impatientiæ murmur persuasioni illius imputaret: itaque se alijs, & alios sibi, ad multa ditius, graues efficeret.

Defuncto sæpè superius nominato Abbate Herluino, vno omninò fratrum Beccensium consensu in Abbatem eligitur. Quod ipse omni studio subterfugere gestiens, multas & diuersas rationes, nè id fieret, obtendebat. Sed illis nec auditum quidem rationibus eius patienter accommodare volentibus, anxius est in eo spiritus eius, & quida geret ignorabat. Transierunt in istis dies quidam: Verum vbi Anselmus vidit se monachorum vnanimem constantiam non posse verbis mutare, tentauit si quo modo eam valeret vel precibus inclinare. Eis itaque pro re sub vno constitutis, ac ei, vt omnis obiectionibus solitis, Abbas fieri acquiesceret, insistentibus, ille flens & miserandos singultus edens, prosternitur in faciem coram omnibus, orans & obtestans eos per nomen Dei omnipotentis, per, si qua in eis erant, pietatis viscera, quatenus respectu misericordiæ Dei super eum intendant, & ab incepto desistentes, se à tanto onere quietum manere permittant. At illi omnes econtrà in terram prostrati, orant vt ipse potius loci illius & eorum misereatur, nè postposita vtilitate communi, se solum præ cæteris singulariter amare conuincatur. Acta sunt de his vtrinque plurima in hunc modum: sed iam nunc eis istum ponimus dicendi modum. Vicit tandem diligens dicendi importunitas & importuna diligentia fratrum, iugum Domini sub eius regimine ferre volentium: vicit quoque, & multò maximè vicit præceptum, quod, vt supra retulimus, ei fuerat ab Archiepiscopo Maurilio per obedientiam iniunctum, videlicet vt si maior prælatio, quàm illius Prioratus extiterat, ipsi aliquandò iniungeretur, nullatenus eam suscipere recusaret. Nam sicut ipse testabatur, nunquàm se Abbatem fieri consentisset, nisi eum hoc, quod dicimus, imperium ad hoc constrinxisset. Tali ergò violentia est Abbas effectus, ac Becci debito cum honore factatus. Qualem verò se deinceps in cunctis sanctarum exercitijs virtutum exhibuerit, inde colligi potest, quòd nunquàm de retroacta sanctitatis suæ conuersatione causa Abbatiae aliquid minuit, sed semper de virtute in virtutem, vt Deum deorum in Sion mereretur videre, condescendere studuit.

Delegatis itaque monasterij causis curæ ac sollicitudini fratrum, de quorum vita & strenuitate certus erat, ipse Dei contemplationi, monachorum eruditioni, admonitioni, correctioni iugiter insistebat. Quandò autem aliquid magni in negocijs ecclesiæ erat agendum, quòd in eius absentia non æstimabatur oportere definiri, tunc pro tempore & ratione negocium, quòd imminerebat, mediante iustitia disponebat. Abominabile quippe iudicabat, si quiduis lucri assequeretur ex eo, quòd alius contra moderamina iuris quauis astutia perdere posset. Vndè neminem in placitis patiebatur à suis aliqua fraude circumueniri, obseruans nè cui faceret, quòd sibi fieri nollit. Hinc procedebat, quòd inter placitantes residens, cum aduersarij eius per sua consilia disquirerent, quò ingenio, quãve calliditate suæ causæ adminiculari, & illius valerent fraudulenter insidari: ipse talia nullatenus curans, eis, qui sibi volebant intendere, aut de Euangelio, aut de aliqua alia diuina scriptura, aut certè aliquid de informatione morum bonorum dissecebat. Sæpè etiam, cum huiusce auditores decerant, suauiter in sui cordis puritate quiescens, corpore dormiebat. Eueniebatque nonnunquàm, vt fraudes subtili machinatione

nione compositæ, mox vbi sunt in audientiam illius delatæ, non quasi à dormiente, qui tunc erat, sed sicut à perspicaciter vigilante, & intendente, sint detectæ atque dissectæ. Charitas enim, quæ non æmulatur, quæ non agit perperam, quæ non quærit quæ sua sunt, in eo vigeat: per quam, quæ videnda erant, veritate monstrante, extemplo perspiciebant.

Quam vigil autem atque sollicitus fuerit circa hospitem susceptionem, eorumque in omni humanitatis officio releuationem, ex eo probatur, quòd illum pio studio in hoc & se & sua nouimus expendisse: se in omni hilaritate, sua in omni largitate. Quòd si aliquandò ad refectorem corporum victus omninò pro voto suo non sufficiebat, hoc, quòd deerat, eius bona voluntas & vultus alacritas apud hospites gratiosè supplebat. Præterea nonnunquàm cibus fratrum suo iussu de refectorio sublatus, & hospitibus est allatus atque appositus. Neque enim tunc in promptu aliud erat, quòd eis aptè posset apponi. Victus autem monachorum ità Deo prouidentè dispensabatur, vt nihil eorum, quæ necessitas exerebat, illis deesset, licet sæpissimè in hoc essent, vt timeretur nè in crastinum eis cuncta deessent: sicque nonnunquàm inter aliquid, & quasi nihil se rebantur: vt aliquid eis non superflueret, & quòd erat quasi nihil, eos nequaquam per inopiam fatigaret. Quòd penitus illis contingebat secundum verba sui patris, qui ea prædicebat, dū ministri ecclesiæ apud eum querebatur de formidine imminētis necessitatis. Frequenter nanq; à cellarijs, à camerarijs, à secretarijs aditus est, & quid cõsiliij cõtra penuriam, quæ cuiusque obedientiam pessundabat, daret, inquisitus. Quibus cum responderet, Sperate in Domino, & spero, quia ipse necessaria quæque vobis ministrabit: mirabili modo nõ secus eneniebat in re, quàm ipse dicebat se habere in spe. Videres enim post hæc verba statim ipsa die vel certè sequenti manè, siue, quòd falli non poterat, priusquàm penuria aliqua illum affligeret, aut naues de Anglia oneratas omni copia in vsum illorum iuxta appelli, aut quemlibet de diuitibus terræ fraternitatem Ecclesiæ querentem, cum magna pecunia aduentare, aut aliquem, relinquere mundum volentem, se & sua in monasterium offerre, aut denique aliunde aliquid apportari, vndè per plurimos dies necessaria quæque poterant ministrari.

Habebat præterea ipsum coenobium plures possessiones in Anglia, quas pro communitati fratrũ vtilitate necesse erat per Abbatis præsentiam nonnunquàm visitari. Ipso itaque suæ ordinationis anno, Anselmus in Angliam profectus. Ad quòd licet hæc, quam dixi, satis firma causa existeret, alia tamen erat non infirmior ista, videlicet vt reuerendum Lanfrancum, cuius supra meminimus, videret, & cum eo de his, quæ corde gerebat, familiari affatu ageret. Ipse siquidem venerabilis vir iam de Abbate Codomensi factus fuerat archiepiscopus Cantuariensis, omnibus valdè honorabilis, & sublimi probitate conspicuus.

Cum igitur Anselmus, transitò mari, Cantuariam veniret, pro sua reuerentia & omnibus nota sanctitate, honorificè à conuentu ecclesiæ Christi, in ipsa ciuitate sita, susceptus est. Pro quo honore nolens ingratus existere, postmodum ipsi monachorum conuentui, à gratiarum actione inchoans, procedente in hoc verborum serie, de charitate locutus est: rationabiliter ostendens eum, qui charitatem habet, maius aliquid habere, quàm illum, ad quem charitas ipsa habetur. Ipse enim inter alia inquit: Qui charitatem habet, hoc, vndè Deus ei scit gratias, habet: ille verò, ad quem tantum modò habetur, minimè. Quas etenim gratias mihi debet Deus, si tu me vel quilibet alius diligit? Quòd si maius est habere hoc, vndè Deus scit homini grates, quàm hoc, vndè nullas, cum pro habita charitate gratias sciat, pro suscepta non aded: colligitur, cum, qui charitatem erga alium habet, maius quid habere, quàm ipsum, cui impenditur. Amplius: Is, cui dilectio alterius seruit, solitis commodi munus persunctoriè suscipit, verbi gratia: Honorem vnum, beneficium vnum, prædium vnũ, vel quodlibet officij genus in hunc modum. Alius verò charitatem, quæ commodi munus exhibuit, sibi retinuit. Quòd in vobis & in me, sanctissimi fratres, libet in præsentia considerare. Ecce vnum charitatis officium mihi impeditis. Impendistis, iniqua, mihi charitatis officium vnum, & à me iam ipsum officium transijt: charitas verò ipsa, quæ Deo est grata, vobis remansit. Nonne melius iudicatis bonum permanens bonum transenti? Ad hæc si ex ipso officio circa vos aliquid charitatis in me creuit, & hoc ipsum vobis ad cumululum retributionis erit, qui fecistis, vndè mihi tantum bonum prouenit. Sic non vobis tantum charitas vestra remansit: à me officium quòd exhibuistis, penitus transijt. Hæc igitur si recta consideratione attendimus, profectò

Erga hospites vt se gesserit.

Necessaria fratribus nõ desunt.

Lanfrancus Cantuariensis iam archiepiscopus.

Diligere quam diligip. astat.

perspicimus, magis nobis esse gaudendum, si alios diligimus, quam si diligimur ab alijs. Quod quia non omnes faciunt, multi potius ab alijs amari, quam amare alios cupiunt. Hæc & huiusmodi multa locutus est, & accepta fraternitate monachorum, factus est inter eos vnus ex eis: degens per dies aliquot inter eos, & quotidie aut in Capitulo, aut in claustro mira quadam, & illis adhuc temporibus insolita, de vita & moribus monachorum coram eis rationabili facundia differens. Priuatim quoque alijs horis agebat cum his, qui profundioris ingenij erant, profundas eis de diuinis necnon secularibus libris quæstiones proponens, propositasque exponens. Quo tempore & ego ad sanctitatis eius notitiam peruenire merui, ac pro modulo paruitatis meæ, beata illius familiaritate, utpotè adolefcens, qui tunc eram, non parum potiri.

Hæc hinc aut theois huius historiarum atate.

Nota.

Inter reuerendum autem Pontificem Lanfrancum, & hunc abbatem Anselmum, quid in illis diebus actum dictumque sit, planum est intelligere his, qui vitam & mores nouerunt vtrorumque. Qui verò non nouerunt, ex eo intelligant, quòd, in quantum nostra & multorum fert opinio, non erat illo tempore vllus, qui aut Lanfranco in autoritate, vel multiplici rerum scientia, aut Anselmo præstaret in sanctitate, vel Dei sapientia. Erat præterea Lanfrancus adhuc quasi rudis Anglus, necdumque sederant animo eius quædam institutiones, quas repererat in Anglia. Quapropter complures de illis, magna fretus ratione, mutauit sola auctoritatis suæ deliberatione. Ita que dum illarum mutationi intenderet, & Anselmum, vnanimem scilicet amicum & fratrem, secum haberet, quadam die familiaris cum eo loquens, dixit ei: Angli isti, inter quos degimus, insituerunt sibi quosdam, quos colerent, sanctos. De quibus cum aliquando, qui fuerint, secundum quod ipsimet referunt, mente reuoluo, de sanctitatis eorum merito animum à dubietate flectere nequeo. Et ecce vnus illorum est in sancta, cui nunc Deo authore præsidemus, sede quiescens, Elphegus nomine, vir bonus quidem, & suo tempore gradu archiepiscopatus præsidens ibidem. Hunc non modò inter sanctos, verum inter martyres numerant, licet eum non pro confessione nominis Christi, sed quia se pecunia redimere non voluit, occisum non negent. Nam cum illum, ut verbis vtar Anglorum, æmuli eius & inimici Dei pagani cepissent, & tamen pro reuerentia illius ei potestatem se redimendi concessissent, immensam pro hoc ab eo pecuniam expetuerunt. Quam quia nullo pacto poterat habere, nisi homines suos eorum pecunia spoliaret, & nonnullos forsitan inuisæ mendicitati subiugaret, elegit vitam perdere, quam eam tali modo custodire. Quid hinc igitur tua fraternitas sentiat, audire desidero. Et quidem ille, sicuti nouus Angliæ ciuis, hæc summam perstringens Anselmo proposuit.

De S. Elphego epi scopo.

Attamen causam necis beati Elphegi historialiter intuentes, videmus non illam solam, sed aliam fuisse ista antiquiorem. Denique non idè tantum, quia se pecunia redimere noluit, sed etiam quia paganis persecutoribus suis ciuitatem Cantuariam & Ecclesiam Christi in ea sitam concremantibus, ciuesque innocuos atroci morte necantibus, Christiana libertate obsistere, eosque à sua infidelitate conuertere nisus est, ab eis captus, & crudeli examinatione est occisus.

S. Anselmus docet S. Elphegum rectè pro martyre haberi.

Sed Anselmus, ut vir prudens, viro prudenti iuxta interrogationem sibi propositam simpliciter ita respondit, dicens: Palam est, quòd is, qui nè leue quidem contra Deum peccatum admittat, mori non dubitat: multò maximè mori non dubitaret, priusquam aliquo graui peccato Deum exacerbaret. Et reuera grauius peccatum videtur esse, Christum negare, quam quemlibet terrenum dominum, pro redemptione vitæ suæ homines suos per ablationem pecuniæ illorum ad modicum grauare. Sed hoc, quod minus est, Elphegus noluit facere. Multo igitur minùs Christum negaret, si vesana manus eum ad hoc mortem intendendo constringeret. Vndè datur intelligi, miram peccatis eius iustitiam possedisse, quando vitam suam maluit dare, quam spera charitate proximos suos scandalizare. Quamobrem longè fuit ab eo illud Væ, quod Dominus minatur ei, per quem scandalum venit. Nec immeritò, ut reor, inter martyres computatur, qui pro tanta iustitia mortem spontè sustinuisse veraciter prædicatur. Nam & beatus Iohannes Baptista, qui præcipuus martyr & venerator & creditur à tota Dei Ecclesia, non quia Christum negare, sed quia veritatem tacere noluit, occisus est. Et quid distat inter mori pro iustitia, & mori pro veritate? Amplius: Cum restante sacro eloquio, ut vestra paternitas optimè nouit, Christus veritas & iustitia sit, qui pro iustitia & veritate moritur, pro Christo moritur. Qui autem pro Christo moritur, Ec-

Matt. 18.

Matt. 14. Iohan. 14. 1. Cor. 11.

clesia teste, martyr habetur. Beatus verò Elphegus æquè pro iustitia, ut beatus Iohannes passus est pro veritate. Cur ergò magis de vnus, quam de alterius vero sanctoque martyrio quisquam ambigat, cum par causa in mortis perpeffione vtrunque detineat? Hæc me quidem, reuerende pater, in quantum perspicere possum, rata esse ipsa ratio docet: artamen vestra prudentia est, & me, si aliter sentit, ab hoc corrigendo reuocare, & quid potissimum in tanta re sentiendum sit, Ecclesiæ Dei docendo monstrare. Ad quòd Lanfrancus: Fateor, inquit, subtilem perspicaciam, & perspicacem subtilitatem ingenij tui vehementer approbo & veneror, firmaque ratione tua edoctus, beatum Elphegum, ut verè magnum & gloriosum martyrem Christi deinceps me colere & venerari ex corde, gratia Dei iuuante, confido. Quod ipse postmodum deuotè executus est: quin & historiam vitæ ac passionis eius diligenti studio fieri præcepit. Quam quidem historiam, non solum plano distamine ad legendum, verum etiam musico modulamine ad canendum à iucundæ memoriæ Osberno Cantuariensis Ecclesiæ monacho, ad præceptum illius nobiliter editam, ipse sua prudentia, pro amore illius martyris, celsius insigniuit, insignitam autorizauit, autorizatam in Ecclesia DEI legi cantarique instituit, nomenque martyris hac in parte non parum glorificauit.

Matt. 14.

Iohan. 14. 1. Cor. 11.

Lanfrancus curat scribi historiam S. Elphegi.

Post hæc Anselmus ad agenda, propter quæ venerat, terras ecclesiæ Beccensis per Angliam adiit, vtilitati monachorum suorum per omnia studiosè secundum Deum inseruiens. Vadens autem & ad diuersa monasteria monachorum, canonicorum, sanctimonialium, necnon ad curias quorunque nobilium, prout eorum ratio ducebat, peruenient, lætissimè suscipiebatur, & suscepto quæque charitatis obsequia gratissimè ministrabantur. Quid ille? Solito more cunctis se iucundum & affabilem exhibebat, moresque singulorum, in quantum sine peccato poterat, in se suscipiebat. Nam, iuxta Apostolum, his, qui sine lege erant, tanquam sine lege esset, cum sine lege Dei non esset, sed in lege Christi esset, se coaptabat, ut lucrifaceret eos, qui non modò sine lege, ut putabatur, beati Benedicti: sed & eos, qui seculari vitæ dediti, in multis viuebant sine lege Christi. Vndè corda ominum miro modo in amorem eius vertebantur, & ad eum audiendum famelica auiditate rapiebantur. Dicta etiam sua sic vnicuique hominù ordini conformabat, ut auditores sui nihil moribus suis concordius dici posse faterentur. Ille monachis, ille clericis, ille laicis, ad cuiusque propositum, sua verba dispensabat. Monachos, ut ne minima quidem sui ordinis contempnerent, admonebat, contestans, quia per contemptum minimorum, ruerent in destructionem & despectum omnium bonorum. Quod dictum sub exemplo viuarij proponebat, dicens clausuram illius distractioni ordinis monastici assimilari: Quandoquidem, inquit, sicut pisces decurrente aqua viuarij moriuntur, si clausuræ ipsius minutatim ac sæpè crepant, nec reficiuntur: ita omnis religio monastici ordinis funditus perit, si custodia eius per modicarum contemptum culparum; paulatim à feruore sui tepescit, attestante scriptura, quæ ait: Qui modica despicit, paulatim decedit. Clericos quoque, qualiter se in sorte Dei custodire deberent, instruebat, eisque magnoperè esse cauendum, nè si à sorte Dei caderent, in sortem diaboli per neglectum conuersationis & ordinis sui deciderent. Coniugatos etiam, qua fidè, qua dilectione, qua familiaritate, tam secundum Deum, quam secundum seculum sibi copulari deberent, edocebat: virum quidem, ut suam uxorem sicut seipsum diligeret, nec præter illam, aliam nõset: eiusque, sicut sui corporis, absque omni sinistra suspitione curam haberet. Mulierem verò, quatenus viro suo cum omni subiectione & amore obtemperaret, eumque ad bene agendum sedula incitaret, necnon animum eius, si fortè contra æquum in quenquam timeret, qua affabilitate mitigaret.

2. Cor. 9.

Omnibus sua verba, pro cuiusque statu, accommo-dat.

Eccl. 19.

Hæc autem, quæ eum vel admonuisse, vel instruxisse, vel edocuisse dicimus, nõ eò, ut alijs mos est, docendi modo exercebat, sed longè aliter, singula quæque sub vulgaribus & notis exemplis proponens, solidæque rationis testimonio fulciens, ac remota omni ambiguitate, in mentibus auditorum depõnens. Lætabatur ergò, quisquis illius colloquio vti poterat, quoniam in eo, quodcunque petebatur, diuinum consilium in promptu erat. Hinc eum omnis sexus & ætas mirabatur, & mirando amplectebatur: quo quis potentior alijs erat atque præstantior, eo magis erat ad ministrandum ei deuotior atque procliuor. Non fuit comes in Anglia seu Comitissa, vel vlla persona potens, quæ non iudicaret se sua coram Deo merita perdidisse, si contingeret se Anselmo abbati Beccensi gratiam cuiusvis officij tunc temporis non exhibuisse.

Eius docendi modus:

Mira eius existimatio apud Anglos.

Rex ipse Vuilhelmus, qui armis Angliam ceperat, & ea tempestate regnabat, quatuordecim ob magnitudinem sui cunctis ferè videretur rigidus ac formidabilis, Anselmo tamè ita erat inclinatus & affabilis, vt ipso præfente, omninò, quàm esse solebat, stupentibus alijs, fieret alius.

Pro sua igitur excellenti fama, Anselmus toti Angliæ notus, ac pro reuerenda sanctitate charus cunctis effectus, iter repetendi Normanniam ingreditur, ditatus multo.plici dono, quod honori ac vtilitati ecclesiæ suæ vsque hodiè seruire dinoscitur. Familiaris ergò ei dehinc Anglia facta est, & prout diuersitas causarum referebat, ab eo frequentata. Vt autem omnipotens Deus demonstraret, se gratiæ ipsius, quam inuenerat apud homines, esse authorem, & illum apud se, quàm apud homines, gratiam inuenisse potiore, quosdam viros per visum dignatus est visitare, & qualiter per eum ab infirmitate, qua nimis grauiter vexabantur, conualescerent, edocere. Horum, quæ dico, duos, qui inter suos non ignobilis famæ erant, exempli causa proponam: qui, sicut à veridicis ipsius monasterij, cuius Abbas diù extiterat, monachis accepi, in eodem ipso monasterio, illis præsentibus, per eum curati sunt.

Quidam igitur vir nobilis & strenuus, in confinio Ponti ac Flandriæ præpotens habebatur. Hic in corpore lepra percussus, eo maiori mœrore afflictus est, quo se & à suis, contra dignitatem natalium suorum, pro obscœnitate tanti mali, despici deserique videbat. Conuersus itaque ad Deum est, & crebris orationibus, cum elemosinarum largitionibus, opem ab eo precabatur. Vna igitur noctium ei per visum quidam apparuit, monens, vt si pristinæ sanitati restitui vellet, Beccum iret, & apud Abbatem Anselmum efficeret, quatenus aquam, vndè manus inter Missam suam lauaret, in potum illi conferret. Qui visioni credulus, quò monebatur, impiger tendit, atque Anselmo, cur adueniret, secretò innotuit. Stupet ille ad verba, & hominem vt à talibus desistat, multis modis adiurat. At ipse in precibus perstat, & multo magis, vt sibi misereatur, exorat, nec patitur, vt ea medicina fraudetur, vndè sibi cælestem salutem affuturam pro diuino promissio credebat. Quid plura? Vicit pietas pectus humilitatis, & pro homine Deum postulaturus, matutino tempore Missam secretiùs celebrat. Admittitur æger, & quam petebat aquam, de manu viri accepit. Quæ in potum ilicò sumpta, & hominem morbidum integerrimæ sanitati restituit, & in laudem Dei multorum ora dissoluit. Clàm itaque virum, qui venerat, à se Anselmus emisit, denunciens ei in nomine Domini, nè vnquam hoc factum sibi ascriberet, sed sola diuina miseratione perfectum esse certissimè sciret, & hoc ita esse, tacita funditus mentione suæ personæ sciscitantibus responderet.

Quo etiam tempore quidam frater de congregatione, valida corporis infirmitate percussus, ad extrema deductus est. Huic in somno quidam adstitit, & quòd vitam atque salutem recuperaret, si aqua ab Anselmo sanctificata adspargeretur, ipsi promissit. æger verò Anselmum se visitantem solita visitatione, de aqua precatus est, & voluntatis compos effectus, euestigio sanitati restitutus est. Hæc pro ostendenda gratia viri paucis dicta sunt. Attamen de gratia, quam meruerat apud homines, non multum his, qui mores illius nouère, mirandum video, propterea quòd quædam appetibilis suauitas, vbicunquè erat, ex conuersatione eius emergebat, quæ in amicitiam illius ac familiaritatem cunctos agebat. Ipsi enim studij semper erga omnes extiterat, vt ea potissimum ageret, quæ alijs magis commoda esse posse intelligebat. Vndè cum interrogaretur, quid emolumenti acquirerent, qui seruata æquitate, aliorum voluntati in quibuscunque possent concordare satagerent: quidve detrimenti incurrerent, qui suam potius, quàm aliorum voluntatem implere studerent, hoc modo respondebat: Qui aliorum voluntati concordare per omnia in bono nititur, hoc apud iustum iudicem Deum meretur, vt quemadmodum ipse aliorum voluntati in hac vita, ita Deus & omnia secum, suæ voluntati concordent in alia vita. Qui verò aliorum voluntate contempta, suam implere contendit, id eiusdem iudicis sententia dampni subibit, vt quoniam ipse in vita præfenti voluntati nullius, nullus quoquè in futura velit aut debeat concors esse voluntati illius. Eadem quippe mensura, qua quisque alijs mensus fuerit, remetietur ei. Huius igitur rationis Anselmus consideratione subnixus, nulli grauis, nulli volebat onerosus existere, etiamsi à monachicæ institutionis austeritate hac de causa deberet aliquantulum temperare. Et quidem, vt eum discretionis ordo docebat, nonnunquam ab ipsa seueritate alijs condescendendo temperabat. In quo quid hi sensuri sint, qui post nos ista fortassis lecturi vel audituri sunt, præscire non

Visio eiusdem nobilis leprosi.

Leprosus sanatus aqua qua manus in Missa abluit.

Item ægri aqua benedicta.

Studium concordie quid conseruat.

Matt. 7.

præscire

non possumus: Nos tamen, qui vitæ illius modum scire meruimus, magis in eo laudandum æstimamus, quòd à rigore sui proposito aliquandò pro ratione descendebat, quàm si continuè in ipso rigidus indiscretè persisteret. Ratione siquidem agi, virtutis est: vitij verò, contra.

Inter hæc quidam clericus, ætate iuuenis, Boso nomine, Beccum venit, Abbatis colloquium expetens. Erat enim idem acer ingenio, & quibusdam perplexis quæstionibus inuoluerat animum, nec reperire quenquam poterat, qui eas sibi ad votum euoluere. Loquens igitur cum Anselmo, ac nodos ei sui cordis depromens, omnia, quæ desiderabat, ab eo sine scrupulo deceptionis accepit. Miratus ergò hominem est, & nimio illius amore deuinctus. Dehinc ergò cum eius allocutione familiariter potiretur, illectus ad contemptum seculi, emenso breui spatio, Becci monachus factus est. Cuius conuersioni simul & conuersationi diabolus grauiter inuidens, in tantam illum tentationis procellam demersit, vt succedentibus sibi varijs cogitationum tumultibus, vix mentis suæ compos existeret. Transierunt in hoc quidam dies, & seipsa semper fiebat immajor tentatio eadem. Turbatus ergò & mente confusus, Anselmum adiit, animique sui fluctus illi exposuit. At ipse, cum singula intellexisset, hoc solum pio affectu, scilicet, Consulat tibi Deus, ei respondit, illicoque fratrem à se dimisit. Euestigio autem tanta tranquillitas mentis illum secuta est, vt, sicut ipsemet mihi referebat, vltra quàm dictu credibile sit, subitò alius fieret ab eo, qui fuit. Itaque omnis illa tentatio penitus euauit, nec quicquam huiusmodi in se vltèriùs sensit. Fiebant præterea ab Anselmo plurima in hunc modum, quæ nos breuiati studentes, ex industria præterimus. Silentio quoque præterire placuit innumeros homines, tam per lauaturas manuum eius, quàm per reliquias ciborum eius, ante illum clam eo subtractas, à diuersis languoribus, sed maximè febribus, curatos, dispensante Deo sua dona iuxta meritum fidei viuificiusque. Nam si cuncta, quæ indè à veracissimis viris accepimus, describere vellemus, loquacitati potius, quàm rerum gestarum simplici narrationi nos operam dare (vt reor) iudicari possemus. Quapropter nè nimis longum faciamus huiusmodi immorando, istis omisissis, tendamus ad alia. Verùm nè inculta oratio proluxa sui continuatione legentes seu audientes fastidio grauet, hæc primùm cœpto operi terminum ponamus, quatenus illis, quæ magis delectant, recreati, aliud exordium, sequentia nosse volentes, expediti reperiant.

Boso fit monachus sed acerri-mè vexatur daemone tentatiõe.

Citò liberatur.

Multa miracula.

LIBER II.

Esunctorum memorato rege Anglorum Vuilhelmo, Vuilhelmus filius eius regnum obtinuit. Hic sublato de hac vita venerabili patre Lātfrāco, ecclesias ac monasteria totius Angliæ graui nimium oppressione afflixit. Cuius oppressionis anno quarto Anselmus inuitatus, immò districta interpellatione adiuratus ab Hugone Cestrensi comite, multisque alijs Anglorum regni principibus, qui eum animarum suarum medicum & aduocatam elegerant, & insuper Ecclesiæ suæ prece atque præcepto pro communi vtilitate coactus, Angliam ingressus est. Pridiè igitur natiuitatis beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, Cantuariam venit. Vbi, cum quasi ex præfagio futurorum multi & monachi & laici conclamarent, illum archiepiscopum fore, summò manè à loco discessit, nec villo pacto acquiescere petentibus, vt ibi festum celebraret, voluit. Venienti autem ei ad curiam regis, optimates quique alacres occurrerunt, magnoque ipsum cum honore susceperunt. Rex ipse solio exiit, & ad ostium domus viro gaudens occurrit, ac in oscula ruens, per dexteram eum ad sedem suam perduxit. Confident, & læta interim quædam inter se verba permiscerunt. Deindè Anselmus secretiùs cum rege acturus, cæteros secedere monet. Omisissis igitur monasterij sui causis, pro quibus maximè illuc venisse putabatur, regem de his, quæ fama de eo ferebat, Anselmus arguere cœpit, nec quicquam eorum, quæ illi dicenda esse sciebat, silentio pressit. Penè etenim totius regni homines omnes talia quotidie; nunc clam, nunc palam, de eo dicebant, qualia regiam dignitatem nequaquam decebant. Finito colloquio, diuisi ab inuicem sunt, & de ecclesiæ suæ negocijs ea vice ab Anselmo nihil actum est.

Festum natiuitatis S. Mariæ.

Eccē quā
inuis cre
atur archi
episcopus.

Notā fan-
cti viri mo-
destiam.

Tandē
se finit cō-
secrari.

Luc. 14.

Rex in cū
ira inflam-
matur.

Punitur
diuinitus
facilegus.

Deinde Cestram ad comitem abiit, ac in partibus illis degere per plures dies ex ne-
cessitate compulsus est. Interea rex Vuilhelmus graui languore corripitur, & penē ad
extrema perducitur. Suadet ei inter alia à principibus, vt de marre totius regni eccle-
sia, videlicet Cantuariensi, cogitet, & eam à pristina viduitate & calamitate per institu-
tionem pontificis releuet. Acquiscit ille consilio, & Anselmū in hoc opus fore dignif-
simum pronunciat. Acclamatur ab vniuersis, edictum regis laudat clerus & populus o-
mnis, nec resonat ibi vlla contradictio cuiuslibet hominis. Audit hoc ille, & ferē vsque
ad exaninationem suā contradicit, reluctatur & obstitit. Præualet tamen ecclesiæ
Dei conuentus. Rapitur ergo, & violenter in vicinam ecclesiam cum hymnis &
laudibus portatur magis, quā ducitur. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis
millesimo nonagesimo tertio, pridie Nonas Martij, prima Dominica Quadragesimæ.
In subsequenti autem festo Paschæ Vuintoniam Anselmus aduenit, & in suburbio ciui-
tatis hospitatus est. Vna igitur nocte in recta suburbij per incuriam ignis dilabitur. Quo
crescente, ædificia quæque passim consumebantur. Et iam ignis idem hospitium
Anselmi consumpturus, duabus tantum domibus interpositis, aderat. Quibusdam
igitur ea, quæ in domo erant, absportantibus, interdixit domina domūs, affirmans se
nullo modo sibi vel suis aliquid damni timere, quæ tantum hospitium, hoc est, Ansel-
mum archiepiscopum meruisset secum habere. Pro quibus verbis Balduinus, vir
strenuus & monachus, mulieri compassus, suastit Anselmo, vt hospiti suæ subueniret.
At ille: Ego in qua re? Egredere, inquit, & signum crucis igni opponere: arcebit illum
fortē Deus. Respondit: Pro me? Nihil est, quod dicis. Egressus tamen domum est, ti-
more incendij ductus, & visis flammantibus globis, à venerabili Gundulfo episcopo &
ab eodem Balduino contra ignem signum sanctæ crucis erecta in altum dextera edere
coactus est.

Mirabile dictu: Non prius manum extenderat, quā in se incendium retorqueri,
flamas deficere cerneret, ita vt domum etiam, quam vorare cœperant, semiustam re-
linquerent.

Igitur Anselmus propter multas rationes, quæ interuenierant, nondum consense-
rat electioni, quæ de se facta fuerat, vt pontifex fieret: sed tamen detinente illum rege,
morabatur in Angliā, conuersante cum eo ex iussu regis præfato Gundulfo Rosen-
episcopo, & ei, quæ opus erant, ministrante. Ablatis autem de mediō rationibus illis,
tandem post longum temporis spatium obedientia simul ac necessitate constrictus,
consensit, & pridie Nonas Decembris debito cum honore ab omnibus episcopis Ang-
liæ, Cantuariæ consecratus est. In qua consecratione Euangelica illa sententia super
eum reperta est: Vocauit multos: Et misit seruum suum hora cœnæ, dicere inuitatis
vt venirent, quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Dehinc
cum se regali curiæ in Natiuitate Domini Iesu præsentasset, & honorificè à rege sus-
ceptus, primos dies festiuitatis circa regem lætus transegisset, post instinctu diaboli
hominumque malorum mutatus est animus regis contra eum, eò quod ipse, spoliatis
hominibus suis, mille libras denariorum ei pro agendis munificentia suæ gratis da-
re noluit: & ita principe turbato, à curia discessit. Veniens autem in villam suam, quæ
Berga vocatur, dedicauit ibi ecclesiam ad parochiam pertinentem: quam quidem
anteceffor eius Lantfrancus construxerat, sed obitu præuentus, dedicare nequiuerat.
Ad quam dedicationem quidam clericus inter alios de Londino veniens, sequē inter
clericos viri quasi ad comministrandum mittens, chrismatorium pontificis clam sub-
ripuit, & in turbam mersus, fugam arripuit. Dum igitur iter, quod Londoniam ducit,
ingressus cum furto fuisset, reflexit gressum, non autumans se ad locum, quem fugie-
bat, festinare. Sed cum rediens adunatæ plebis multitudinem reperisset, animadu-
erit se cupitum iter permutasse, & qua venerat, viam repetit. Aliquantum processerat,
& iterum visum est sibi eò tendere, quò fugiebat. Factum est hoc frequentius, & nunc
hac, nunc illac, nesciens quò iret, erroneus ferebatur. Populus autem, qui cum sic se
habentem intuebatur, quidnam haberet mirabatur. At vbi ministri pontificis vas chri-
smatis perditum esse cognouerunt, confusi & tumultuantes discurrunt, quod perdi-
tum erat, hinc inde quærunt, ignorantes à quo vel vbi id certò quærere debeant. Ru-
mor damni fertur in populum, & opinio multorū cadit erroneum in clericum. Cap-
itur, & sub cappa illius vas abreptum inuenitur. Refertur antistiti, quod actum erat,
At ipse modesto vultu, menteque tranquilla statim iussit culpam ignosci, & clericum ad

ad sua liberum dimitti. Tunc ille iter, quod furto grauatus nullatenus tenere sciebat, li-
berilicò & nihil hæsitans, ingressus agebat.

Post hæc paucis diebus interpositis mandatur ad curiam ire Anselmus, regem mare
transiturum sua benedictione profecturus. Qui transitus dum vento obstante differ-
tur, Anselmus opportunum se tempus nactum existimās, regem pro ecclesiarum, quæ
de die in diem destruebantur, releuatione, pro Christianæ legis, quæ in multis viola-
batur, renouatione, pro diuersorum morum, qui in omni ordine hominum quotidie
nimis corrumpantur, correctione cœpit interpellare. Quæ ipse omnia cum magna
indignatione suscipiens, nec se causa illius quicquam de omnibus acturum fore pro-
testans, hominem discedere, nec se transfretaturum diutius ibi expectare iratus præce-
pit. Considerans Anselmus post hæc, quid quietis perdiderit, quid laboris inuenerit,
anxiatus est spiritu, & vehementi dolore attritus. Ducebat enim ante oculos suæ men-
tis, qualem in Prioratu & Abbacia positus, vitam agere solebat, quā scilicet iucundè
in Dei & proximi charitate quiescebat ac delectabatur, quā deuotè, verba vitæ lo-
quens, ab omnibus audiebatur: quā deuotius ad suā, vt sperabat, cumulum retribu-
tionis, quæ dicebat, opere exercebantur: & nunc econuersò cum in melius per episco-
patum proficere debuere, ecce die ac nocte in secularibus laborās, videbat se nec Deo,
nec proximo secundum Deum, iuxta pristinum morē intendere posse, nec quenquam
ex ore suo verbum vitæ, quod factò impleteret, ad suā, vt reputabat, detrimentum mer-
cedis audire velle.

Rex ab eo
admoni-
tus irasce-
tur.

Accesserant istis in augmentum mali sui, crebræ suorum hominum oppressiones,
quotidie auribus suis insonantes, & minæ malignantium, deteriora in posterum polli-
centium, circumquaque detonantes. Sciebatur enim, regiam mentem contra eum in
furorem concitatam esse: & ob hoc quisque malus beatum se fore credebat, si quod il-
lum exasperaret, vilo ingenio sacre posset. Multis itaque ac diuersis iniuriarum pro-
cellis fatigabatur, & nulla terreni honoris vel commodi suauitate, vnde consolatio-
nem haberet, fouebatur. Verum salua in omnibus & ad omnes innocentia suæ con-
scientiæ, modicum respirabat ab his, & magnopere consolabatur, si quando, se mona-
chorum claustro inferre, & quæ institutio vitæ ipsorum expecebat, coram eis effari
valebat: Quod ipse quadam vice, capitulo eorum præsidens, & more de huiusmo-
di liberior agens, dicendi sine completo, iucunda hilaritate alludens, iocosa compara-
tione innotuit, dicens: Sicut bubo, dum in cauerna cum pullis suis est, latatur, & suo si-
bi modo benè est: dum verò inter coruos aut corniculas, seu alias aues est, incurfatur
ac dilaniatur, omninoque sibi malè est, ita & mihi. Quandò enim vobiscum sum, be-
nè mihi est, ac grata & singularis vitæ meæ consolatio. Quandò verò remorus à vobis,
inter seculares conuersor, hincidè variartim me causarum incurfus dilacerant, & quæ
non amo, secularia negocia vexant. Malè igitur mihi est, quandò sic sum, ac tremens
pertimefco, nè mecum huiusmodi esse, procreet immane dispendium animæ meæ. Ad
quod verbum, licet alludens, vt dixi, cœpit amarissimi me flens subinfere, & ait: Sed quæ-
so miseremini mei, miseremini mei vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
Quia ergo in tali conuersatione magnopere respirabat, ea sibi deficiente, grauius sus-
pirabat. Deum testor, me sæpè illū sub veritatis testimonio audisse protestantem, quòd
libentius vellet in congregatione monachorū pueri loco inter pueros sub virga magi-
stri pauere, quā per pastorem curam toti Britannia prælatus, in conuentu populo-
rum cathedræ pontificali præsidere.

Multis exa-
gitatur vit-
santus in-
iurijs.

Elegans st-
multitudo.

Nota fan-
cti viri di-
ctum me-
morabile.

Fortè dicet aliquis: Si tam bonum, tam iucundum erat illi habitare cum monachis,
cur non continuè habitabat Cantuariæ cum suis? Ad quod ego: Si hoc solū sibi pos-
sibile esset, magno se consolatum putaret. Sed & hoc partim remotio villarum sua-
rum, partim vsus & institutio antecessorum suorum, partim numerositas hominum,
line quibus eum esse pontificalis honor non sinebat, illi adimebat, eumque per villas
suas ire ac inibi degere compellebat. Præterea si Cantuariam assidue incoleret, homi-
nes sui ex aduectione victualium oppido grauarentur, & insuper à præpositis, vt sæpè
contingebat, multis ex causis oppressi, si quem interpellarent, nunquam præsentem
haberent, magis ac magis oppressi in destructionem funditis irent. Nullo tamen loco
vel tempore sine suis monachis & clericis erat: his duratè exceptis, qui ad eum ex
diuersis locis confluentes, rarò decrant. Omnes etenim ad se venientes, dulci alacrita-
te suscipiebat, & cuique pro sui negocij qualitate efficaciter respondebat. Videres siqui-

dem istos scripturarum sententijs ac quæstionibus inuolutos, mox, ratione propo- sita, ab eo euolui: istos in morum discretionem nutantes, non segnius informati: illos necessariorum rerum tenuitate laborantes, datis, quibus opus habebant, ab inopia rele- uari. Nec ista largitas solummodò monachorum seu clericorum penuriam subleua- bat, sed in quosq; laicos ea indigentes, ea sibi subueniri petentes, pro posse & nonnun- quàm vltra posse pij patris redundabat.

De incar- natione verbi librū edit.

Cōcilium Barense.

In mensa vt se gessit.

Quoties autem opportunitas sese præbebat, in remotiorem cameræ suæ locum se- cedere, solisque cælestibus studijs consuevit inhærere. Vnde fidei Christianæ zelo com- motus, egregium & pro illius temporis statu, pernecessarium opus de Incarnatione verbi composuit. Quod opus epistolari stylo conscriptum, venerabili sanctæ memo- riæ Urbano Romanæ Ecclesiæ summo pontifici dicauit, destinauit. Quod ille gratiosè suscipiens, ac inuincibili veritatis ratione subnixum intelligens, in tanta autoritate habuit, vt postmodum contra Græcos in concilio Barenfi, cuius suo loco mentio fiet, disputans, inde robur suæ disputationis assumeret, & quàm damnabilis fuerit error eo- rum in hoc, quòd spiritum sanctum à filio procedere negabant, adstrueret. Sed nos ista prætermittentes, & certæ narrationi operam dantes, dicamus quòd ipse Anselmus, ad refectorem corporis sedens, modò de sacra, quæ coram eo legebatur, lectione, materia loquendi sumpta, conuiescentes ædificabat: modò ex sua parte sacra verba, e- disserens loco sacræ lectionis, præsentium mentes instruebat: modò de aliqua re vili vel necessaria requisitus, requirerem pariter & coadiutores, mira suauitate reficiebat. Huius rei cogoscendæ gratia, quod leuius occurrit, exempli causa vnum subiiciam: nò quòd vlla doctrinæ eius efficacia per hoc designetur, sed vt in quibus lingua eius inter carnales epulas versari solita fuerit, paulisper intimetur.

Vita homi- num mo- lendino cō- paratur.

Venit ad eum quadam vice quidam ex seculari vita monachus factus, consilium de vita sua flagitans. Hic cum aliàs familiaritè ei locutus fuisset, inter prandendum op- portunitate potitus, dixit: quia cum se in seculari vita teneret, intellexit non rectum fuisse iter suum pergendi ad vitam. Quamobrè, inquit, relicto seculo, veni ad ordi- nem monachorum, sperans me ibi posse penitus intendere vitæ perenni & Deo. Ecce autem ex præcepto Abbatis mei secularibus negocijs intendendo, & dum res Ecclesiæ contra seculares defendere tuerique desidero, placito, litigo, nec mihi forsàn magnæ curæ est, si alij perdunt in meo lucro. Quapropter ferè cogor desperare, dum ea, quæ reliqui cum tot peccatis videor administrare. Ad hæc Anselmus tali sub exemplo re- spondit. Tota vita hominum comparari potest molendino, super præcipitem fluuium constituto. Sit igitur in hoc molendino ad manum hominis molens mola: qua qui molunt, alij sic suam farinam negligunt, vt tota in fluuium labatur ac defluat: alij par- te retenta, partem in præceps ire sinant: alij totam colligant, atque in sua custodia con- dant. Horum scilicet, qui nihil sibi de farina seruauit, quod in vesperè comedat, non habebit. Qui partem retinuit, pro portione sua parum inueniet. Qui totam collegit, largè se pascere poterit.

Nota di- uersos ho- minū sco- pos.

Itaque molendino assimiletur, vt dixi, vita hominum: Mola, actus illorum. Nam sicut mola, dum aliquid molit, in circuitu ducitur, & circumducta simili cursu sæpè re- ducitur: sic & actus humani quibusque temporibus in se reuertuntur. Verbi gratia: A- rant homines, seminant, metunt, molunt, panificant, comedunt. En circuitum suum mola peregit. Vltrane quiescit? Nequaquam: Repetitur enim id ipsum. Aratur, semi- natur, metitur, molitur, fit panis & comeditur. Hæc fiunt omni anno, & more mole recurrunt in id ipsum. Videas ergò hominem cuncta opera sua pro terreno commodo facientem, nihil in eis nisi transitorium quid desiderantem. Iste quidem molit, quia operatur: sed tota farina sua, qui fructus est operis, à fluuiio, id est, à fluxu secularis de- siderij rapitur ac præcipitatur. Hic cum in fine vitæ suæ molendinum egressus, atq; in domum suam reuersus, operum suorum fructus manducare voluerit, nihil inueniet, eò quòd fluuius torrens totum absorbit. Ieiunabit ergò vè misero, in æternum. Est alius, qui suam non omnimodis farinam perdit, quoniam nunc aliquam pro Deo e- leemosynam facit, nunc ad Ecclesiam pro Dei seruitio vadit, nunc infirmum visitat, nunc mortuum sepelit, & alij in hunc modum bonis intendit. Verùm cum is ipse voluptatibus carnis inderuit, pro illata iniuria per odium sæuit, humanis laudibus pa- scitur, crapula & ebrietate sopitur, horumque similibus eneruatur, nè farinæ pars ma- xima pereat, nequaquam cautus inuigilat. Quid de isto erit in futuro, nisi quia recipiet, prout gessit?

Iam

Iam tertium genus in ordine monachorum attende. Est igitur monachus sub Ab- batis sui imperio positus, obedientiam in omnibus, quæ sibi secundum Deum iniun- guntur, professus, sua, quantum in se est, voluntate nunquam claustra monasterij pro- quous seculari negotio egredi volens. Huic fortè præcipitur, vt extra claustrum ad custodiendam aliquam ecclesiæ villam eat. Excusat se, & nè fiat, obsecrat. Perstat Ab- bas in sententia sua, & per obedientiam iubet peragi imperata. Non audens ille recu- sare, parat. Ecce venit ad molam, necessariò illum molere oportet. Insurgunt hinc in- de querelæ, placita, lites. Custodiat ergò sapiens monachus farinam suam, eamque in vas suum diligenter recipiat, nè in fluuium defluat. Quo, inquis, pacto? Nihil per ina- nem iactantiam agat, nihil quod Deus prohibet, cuiuslibet lucri gratia faciat. Obe- dientia, quæ sibi iniuncta est, ita studeat, vt & res ecclesiæ contra omnes viriliter iuste que tueatur & protegat, & de alieno per iniustitiam sub dominium ecclesiæ nil redige- re fatagat. Si in huiusmodi conuersatur & viuut, quantum aliquando pro talibus Missas perdat, nonnunquam loquatur, cum fratres in claustro tacent, & quædam similia ho- num faciat vel dimittat, quæ ipsi nec faciunt, nec dimittunt: obedientia virtus, quam exerceat, hæc cuncta consumit, & vas suum integrum seruans, farinam de sua mola flu- entem, quæ illum æternaliter pascat, totam ac puram colligit atque recondit. Non enim secundum carnem, sed secundum obedientiam incedit, ac per hoc, vt Apосто- lus ait, nihil damnationis illi erit. Et quid de illo sentiendum est, inquit, qui se vltro ad dispositionem villarum offert, atque vt id, quod cupit, ad effectum perueniat, clam si- bi adiutores aduocat, munera pollicetur, gratiam spondet? Resert: Nihil hoc ad pro- positum monachi pertinet. Ait: Quarè? Nonne hic talis, licet hoc, quod dixi, cupiat, tamen sine licentia prælati sui nil facere tentat? Respondit: Licentia multos decepit. Obedientia enim & inobedientia contraria sunt. Harum media, licentia est. Is igitur, quem obedientia non constringit claustra monasterij egredi, vult tamen exire, regulæ que distinctionem licenter declinare, quantum nolit sine licentia id præsumere, & idcir- cò actum suum licentia, qua nititur, possit defendere, peccatum tamen habet ex illici- ta voluntate. Nec enim postquam mortuus mundo claustrum subijt, ad mundi nego- cia vel voluntate vllatenus redire debuit: Quia tamen ipsum velle suum non, nisi per- missus, factò implere voluit, obedientia, quam in hoc amplexus est, ipsum factum ex- casabit: sed velle, quod contra obedientiam habuit, periculosum, nisi poeniterit, illi erit. Quod nonnulli minus attendentes, licentia, quam pro implenda voluntate sua repetunt, sæpè falluntur.

De mona- chis ex obe- dientia ex- terna nego- cia curan- tibus.

Nota obe- dientia vim.

Rom. 8.

De mona- chis ad ne- gicia ad- spirantibus.

Hæc, vt dixi, non pro ostendenda doctrinæ suæ qualitate proposui, sed quibus inter epulas occupari solitus erat, leui exemplo monstrari. Nam si de humilitate, de patien- tia, de mansuetudine, & de hac, quam nunc paululum tetigi, obedientia, nec non de alijs in numeris ac profundis sententijs eum, vt singulis ferè diebus audiebamus, disse- rentem introducerem: aliud opus cudendum, & quod in manu habemus, esset inter- mittendum. Quando ergò, ait aliquis, manducabat? Manducabat planè inter loquen- dum, parè quidem, & vt mirareris, vnde viueret. Verùm tamen fatebatur, & verum esse cognouimus, quia dum alicui longæ disputationi occupatus erat, magis solito nescien- ter edebat, nobis, qui propinquoies sedebamus, clanculò panem ei nonnunquam sub- ministrantibus. Cum verò absentibus hospitibus priuatim cum suis ederet, & nulla queestio spiritualis cuiusuis ex parte prodiret, prælibato potiùs quàm sumpto cibo, mox cessabat, lectioniq; intendens, manducantes expectabat. Quòd si aliquem cerneret aut pro sui expectatione celerius comedentem, aut fortè cibum relinquentem, vtrunque redarguebat, & quò suo commodo, nihil hæsitantes, operam darent, affectuosè admo- nebat. Vbi autem alios libenter edentes aduertebat, affabili vultus iocunditate super eos adspiciebat, & adgaudens, leuata modicùm dextra, benedicebat eis, dicens: * Benè faciat vobis.

Cibi ma- gna parsi- monia.

pro; * Benè veritat.

Exposito igitur, quibus modulis Anselmus inter suas epulas delectari consueuerat, vt paucis exponatur, quibus etiam alijs horis intenderit repetam, quod de eo me supe- rius dixisse recordor, videlicet: Eius ori nūquam Christus defuit, siue iustitia, vel quic- quid ad veram vitam pertinet: Omneque tempus perditum iri asserbat, quod bonis studijs aut necessariæ vtilitati non seruebat. Opinari autem illum secus vixisse, quàm docebat, profiteor nefas esse. Nam cum illum, ex quo religionis habitum sumpsit vs- que ad susceptam pontificatus dignitatem, omnium virtutum ornamentis ratum sit inuoluisse, ipsasque virtutes, in quorumcunque mentibus poterat, verbo & exemplo inse- ruisse;

Eximie virtutes eius.

Mundi huius negotijs occupari, quam illi fuerit molestum.

Nota facti viri de seipoteftimonium.

Multiplices eius afflictiones.

Patientia eius.

A domesticis, quæ passus sit.

ruisse: ita nihilominus ratum esse confirmamus, eum totius Britannia Primatenti factum, omnimodis in hac parte claruisse. Vnde etiam pro ipsarum indiscreta, ceu nonnullis & mihi quoque aliquando visum est, virtutis custodia sæpe reprehensus, & quod monachus claustralis, quam Primas tantæ gentis esse deberet, præiudicatus est. Hoc pro excellenti humilitate eius, hoc pro immensa patientia eius, hoc pro nimia abstinentia eius dicebatur: dictum accusabatur, accusarum damnabatur. Præcipue tamen in seruando mansuetudinem, indiscretionis arguebatur: quoniam sicut à pluribus putatum est, multi, quos Ecclesiastica disciplina corrigere debuerat, intellecta lenitate eius, in suis prauitatibus quasi licite quiescebant. Verum audita super his excusatione sua, (nam neminem spernebat, nemini rationem ad inquisita reddere contemnebat) mox liquidò cognoscebatur, ipsum aliter quam faciebat, minimè in talibus facere debere vel posse, dum se in regula veræ discretionis vellet absque errore tenere.

Secularia verò negotia æquanimitè ferre nequibat, sed pro suo posse modis omnibus suam eis præsentiam subtrahebat. Si quando autem talis causa emergebat, vt ei necessariò interesse oporteret, soli veritati studere, nulli fraudem, nulli quodlibet præiudicium, quantum sua intererat, patiebatur inferri. Si vani clamores, si contentiones, si iurgia, vt fit, oriebantur, aut ea sedare, aut citius sese absentare curabat. Nisi enim ita faceret, tædio affectus, statim animo deficiebat, & insuper grauem corporis ægritudinem incurreret. Quam consuetudinem eius edocti, sæpe illum, re ipsa cogente, de mediò multitudinis eduximus, proponentesque aliquam ex diuina pagina questionem, ilicò corpus & animam eius, quasi salubri antidoto medicatum, in consuetum statum reduximus. Requisitus autem, quamobrem sic imbecillis ad secularès causas aut pusillanimis existeret, respondebat: Qui omnium secularium rerum amorem ac concupiscentiam ab animo meo iam dudum pepuli, qualiter in causis earum fortis & diligens existam? Immò veritatem dico, non mentior, quia quando ipsæ mihi sese importunè & ex necessitate ingerunt, ita mens mea illarum horrore concutitur, sicut infans, cum aliqua terribilis imago vultui eius ingeritur. Nec in earum dispositione magis delector, quam puer in vberibus matris delectatur, dum illis, acerba amaritudine superlitis, ablactatur. His necessitatibus a suis totam domus suæ curam & dispositionem domino Balduino monacho, cuius supra meminimus, imposituit, quatenus ad nutum illius cuncta pendèrent, & statuta extra ordinationem eius irrita fierent. Ita igitur secularitate potitus, spiritalibus disciplinis & contemplationi operam dabat.

Veruntamen diuersæ tribulationes & anxietates, quas tum propter terras Ecclesie, quas quidem maligni iniuria, rege non prohibente, inuadebant: tum pro pecuniarum exactionibus, quæ totum regnū, sed maximè suos homines in immensum deuastabant, tum pro monasteriorum oppressionibus, quas sedare non poterat, & quotidie ad eum referrebantur: tum pro multis alijs in hunc modum sæpe patiebatur, hanc eius quietem interrumpabant, & aliena quædam meditari compellebant. Præterea hi, qui ante episcopatum viro submissi, eum diligebant, diligendo fauebant, fauendo quæque electa de suis alacres conferebant: nunc terras Ecclesie petere, nunc equos rogare, nunc pecuniam, nunc hoc vel illud, ad quod scilicet sua quæque voluptas trahebat, ab eo precati. Ad uerteres itaque petita obtinentes, in præsentia eius ficta pace adgaudere, retributiones & obsequia polliceri: alios, in contraria lapsos, honori eius detrachere, homines eius pro posse impugnare, in immensum mitari.

Ille autem in patientia sua sciens possidere animam suam, cum his, qui oderunt pacem, erat pacificus, verba mansuetudinis & pacis semper reddens impugnantibus suis, cupiens malum illorum in bono vincere. Attamen ea, quæ poterant in sequenti tempore Ecclesie suæ damno esse, nequaquam in æquo animo tolerare, aut sub negligentiam cadere patiebatur. Sed quid dicam? Tanta cupiditas ea tempestate dominabatur in mentibus quorundam, vt nec patientia ipsius deliniti, monitis acquiescerent: nec terroribus pulsati, cæcitatem sui cordis exirent. Verum de extraneis non multum forte mirandum. Ipse sui proprii ac domestici homines, mentiti sunt ei & infideles facti. Animaduertentes quippe mansuetum, lenem, simplexque cor eius, in pluribus causis fraudulenta calliditate, compositisque sermonibus eum multoties circumuenerunt, & quæ illius iuris esse debebant, diminuentes, ac exinde sua non iurè augentes, quæ ei fuerant alligati, fidem perdidere. Quæ de re cum à Balduino alijsque fidelibus suis nimiam simplicitatis minorisque prudentiæ familiariter reprehenderetur, simplici admiratione respondebat, dicens: Quid est hoc? Nonne Christiani sunt? Et si Christiani, num

ani, num alicuius commodi causa vellent contra fidem suam scienter mentiri: Nihil est. Tanto nempe studio mihi loquentes sua verba componunt, & ea, fide sua interposita, vera esse iurant, vt incredulitati putetur posse ascribi, nolle credere eos ipsa veritatis firmitudine niti. Dicebat hæc ille, æstimans ipsos sibi nolle, quod sciebat se nemini face re velle. Cumque responderetur, sui moris illos non esse, aiebat: Fateor, malo decipi, bona de illis credendo, etiam si me nesciente mali sunt: quàm decipere meipsum, credendo mala de ipsis, quos nondum verè probaui, quòd boni non sint.

Hæc tamen in principio pōtificatus sui dicta meminerim. Postmodum enim rei veritas viro innotuit, & quæ sibi à verè suis dicta fuerant, nimis vera fuisse cognouit. Quæuis igitur solitam fidem non ex toto verbis eorum deinceps præbuerit, tamen suis rebus in posterum non parum obfuit, quòd ipsis in principio tam credulus fuit. Siquidẽ illi certò scientes, eum pro malis sibi illatis ad mala reddenda cor non habere, à timore suspensi, sibi que ipsis deteriores effecti, in peius profecere. Quod pater tractans apud se, magis illorum, quam subsequi præuidebat, perditioni, quàm suæ indoluit transitorie deceptioni. Pro qua tamen deceptione & fidei non seruata corruptione, scilicet Anselmus dicere solitus erat, eos quandoque aut in se, aut in liberis suis de rebus Ecclesie, quibus nunc in sublime raptabantur, exhæredandos, & antiquæ paupertati, in qua nati fuerant & nutriti, sub iugandos, aut certè aliqua graui & contumeliosa vindicta ante mortem vel in morte, quod deterius esset, puniendos. Quod dictum eius iam in quibusdam completum videmus, & ex hoc, quid alijs etiam timendum sit, coniectamus. Idèd autem eos corrigere nequibat, quoniam ipsi more densarum spinarum perplexi, argutis verborum assertionibus se tales non esse, qui huiusmodi correctione opus haberent, affirmabant. At ille contentioni seruire deuitans, dimittebat eos sibi, timens ne mensuram discretionis excederet, si in rimandis actibus illorum nimis studio sus existeret. Nil enim in mundo magis, quàm peccare, timebat. Conscientia mea teste, non mentior, quia sæpe illum sub veritatis testimonio profitentem audiui, quoniam hinc peccati horrorem, hinc inferni dolorem corporaliter cerneret, & necessariò viciorum immergi deberet, prius infernum, quàm peccatum, appeteret.

Aliud quoque non minus forsitan aliquibus mirum dicere solebat, videlicet malle se purum à peccato & innocentem, gehennam habere, quàm peccati forde pollurum, cariorum regna tenere. Quod dictum cum aliquibus extraneum videretur, reddita ratione temperabat, dicens: Cum constet solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in caelesti regno foueri: patet, nec bonos in inferno, si illuc intrarent, posse teneri debita poena malorum, nec malos in caelo, si forte accederent, frui valere felicitate bonorum. Propter hæc magno studio semper nitentur peccatorum contagia deuicare, & quicquid eis aliquam nascendi occasionem poterat ministrare, ab intentione sua omni sollicitudine propulsare. Nec in his momentaneus erat. In his denique versabatur quotidiana institutio morum eius, in his stabat assidua conuersatio vitæ eius, in his vigeabat indeficiens executio propositi eius, in istis Deo seruiebat, pro his quibusque bonis acceptus erat, per hæc vitam æternam adipisci satagebat.

Regem autem de transmarinis locis regressum Anselmus adiit, & vt sibi Romam ad Papam Urbanum pro stola sui archiepiscopatus eundi licentiam daret, humiliter petiit. At ille ad nomen Urbani turbatus, dixit se illum pro Papa non tenere, nec suæ consuetudinis esse, vt absque sua electione alicui liceret in regno suo Papam nominare. Hinc igitur orta quedam dissensio grauis est, sed in aliud tempus discutienda est dilata. Lubet ergo, vt totius Angliæ episcopi, abbates & principes, ad discussionem dissidij huius apud castrum, quod Rothingham dicitur, veniant, factum est, & tertia septimana Quadragesimæ, iuxta edictum, conuenerunt. Causa in medium ducitur, & Anselmus diuersis querelis hinc inde concutitur. Siquidem multi, & maximè episcopi, regis voluntati fauere volentes, spreto æquitatis iudicio, id probare nitentur, quòd Anselmus, salua fide, quam regi debebat, nullatenus posset in regno Urbanum, sedis Apostolicæ præfulem, pro Papa tenere. Quibus cum plura, quæ ratio tulerat, obiecta fuissent, & Anselmus eos ex verbis Domini, Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo, alijsque nonnullis, quæ ratio nulla refellere poterat, penitus infrenasset: illi econtra, quid dicerent, non habentes, eum in regem blasphemare vno strepitu conclamauerunt, quandoquidem ausus erat in regno eius, nisi eo concedente, quicquam vel Deo ascribere.

Igitur ad vnam regis indignationis vocem quidam ex episcopis archiepiscopo suo atque

Ecclesie bona sibi temerè vsurpantibus euentura pradi cit.

Nota viri sancti sententiam, cum prius nota, tu digna.

Dissensio inter Anselmum & regem Angliæ.

Matt. 22.

Episcopi Angliæ nolunt suo parere Primati.

atque primari omnem subiectionem, professam obedientiam vno impetu abnegant, ei que vnitatem fraternae societatis pari voto miserandi abiurant: quidam vero in eis tantum quae ex parte Urbani Papae praecipere, illi se obediuros negant. Episcopi itaque omnes, qui affuerant, Offensi solo excepto, aut vno aut alio modo debitam illi subiectionem & obedientiam abnegant. Rex etiam ipse cunctam ei confidentiam & securitatem suis in omnibus adimit, nec se illum pro archiepiscopo vel patre amplius habiturum iurat, nisi ipse vicario beati Petri se ulterius obediturum statim denegat. Tres dies in isto negotio, clamoribus in Anselmum & contumelijs grauidi, expensi sunt, & tandem in hoc, quem dixi, sine conclusi sunt.

Multa pati tur a rege.

Tunc Anselmus in suo proposito constans, per internuncium conductum, a rege postulat, quod tutus regno decedat. Quod principes multi damnosum fore dinoscetes, pro restituenda pace, inducias vtrinque vsque ad Pentecosten dari precantur, & obtinent: ac sic eum, ne regno decedat, impediunt. Spondet igitur rex, si rebus eius vsque ad praefixum tempus induciarum, plenam pacem & tranquillitatem indulturum, & tunc voluntati illius pro sua religione multum in negotio, quod emerferat, condescensurum. Verum omnino in contraria lapsus est, & Anselmus, domino Balduino extra regnum depulso, hominibusque suis captis & expoliatis, terrisque vastatis, in immensum afflictus est. Attamen posthac & Urbanum per Vualterum Albanensem episcopum, qui pallium Anselmo a Roma Cantuariam detulit, pro Papa suscepit, & principum suorum consilio aditus, in amicitiam suam virum recepit. Verum post aliquantum tempus idem rex a * gualis victor regressus, renouata ira propter milites, quos sic ut falso a malignis dicebatur, male instructos in expeditionem Anselmus direxerat, contra ipsum turbatus est. Tunc Anselmus considerans apud se, omni tempore talia pro nihilo posse oriri, & se eis occupatum, semper ab officio pontificali posse impediri: tractauit secum sibi Romam eundum, consilium a sede beati Petri super his petendum. Cum igitur in solennitate Pentecostes ad curiam apud Vinidellhoram venisset, per familiares suos regi mandauit, sibi pernecessarium esse Romam ire, & hoc, si ei placeret, se per licentiam eius facere velle. At ille, Nequaquam, inquit. Nec enim eum aut in his, quae agenda sunt, cuiusvis consilij in scium, aut alicui graui peccato obnoxium esse scimus, vnde vel Papam consulere, vel illius absolutionem necesse sit illi implorare. Et resigitur ita tunc quidem remansit.

Nota de anima hominis mortuarii.

Discedente autem Anselmo a curia, & ad villam suam nomine Heysem, properante, pueri, quos nutricebat, leporem sibi occursum in via canibus insecuti sunt, & fugit tantum infra pedes equi, quem pater ipse insidebat, subsidentem cõsecuti sunt. Ille sciens, miseram bestiam sibi sub se refugio consuluisse, retentis habenis, equum loco fixit, nec cupitum bestiae voluit praesidium denegare. Quam canes circumdantes, & haud grato obsequio hinc inde lingentes, nec de sub equo poterant eijcere, nec in aliquo laedere. Quod videntes, admirati sumus. At Anselmus, vbi quosdam ex equitibus adspexit ridere, & quasi pro capta bestia laetitiae stena laxare, solutus in lachrymas, ait: Ridetis? Et vtrique infelici huic nullus risus, laetitia nulla est. Hostes eius circa eam sunt, & ipsa de vita sollicita, confugit ad nos, praesidium flagitans. Hoc planè est & animae. Nam cum de corpore exit, mox inimici sui, scilicet maligni spiritus, qui eam in corpore degentem, per anfractus vitiorum multis modis persecuti sunt, crudeliter assunt, parati eam rapere, & in mortem aeternam praecipitare. At ipsa nimis anxia, huc illucque circumspicit, & qua tueatur, defensionis & auxilij manum sibi porrigi ineffabili desiderio concupiscit. Dæmones autem e contrario ridet, & magno gaudio gaudent, si illam nullo fulsam adminiculo inueniunt. Quibus dictis, laxato freno, in iter redijt, bestiam vltra persequi clara voce canibus interdicens. Tunc illa ab omni laesione immutata, exultans praepeti cursu campos sylvasque reuist. Nos vero depositis iocis, sed non modicè alacres effecti de tam pia liberatione pauidi animalis, coepo itinere viam detriuimus.

Diaboli in hominibus decipiens malignitas.

Alia vice conspexit puerum cum auicula in via ludentem. Quae auis pedem filo annexum habens, saepe, cum laxius ire permittebatur, fuga sibi consulere cupiens, auolare nittebatur. At puer filum manu tenens, retractam vsque ad se deiciebat: & hoc in gens gaudium illi erat. Factum est id frequentius. Quod pater aspiciens, misere condoluit auis, ac ut rupto filo libertati redderetur, optauit. Et ecce filum rumpitur, auis auolat, puer plorat, pater exultat. Et vocatis nobis: Considerastis, inquit, iocum pueri? Et confessis considerasse, ait: Simili consideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos suis laqueis irretitos pro sua voluntate in diuersa vitia pertrahit. Sunt enim quidam

quidam, vt verbi gratia dicam, aut auaritia, aut luxuria & similia flammis succensi, & ex magna consuetudine illis addicti. His contingit aliquandò, vt sua facta considerent, desinant, seque amodò a talibus cessaturos sibi promittant. En more auis se volare liberos aurumant. Sed quia prauo vsu irretiti ab hoste tenentur, volantes in eadem vitia deiciuntur. Fitque hoc saepius: nec omnimodis liberantur, nisi magno conatu per respectum gratiae Dei, filum prauae consuetudinis dirumpatur.

Hinc iterum Anselmus ad curiam veniens, iam petitam licentiam Romam eundi a rege petiuit, sed eam non obtinuit. Postque in mensè Octobri inuitatus a rege, Vintoniam vadit, & quod iam bis rogauerat, attentius per internuncios tertio rogat. Turbatur ille, & nimum se vexari ab eo, anxie queritur. Ad quod Anselmus: Et quidem, quod Romam ire dispono, causa sanctae Christianitatis, quam in hac terrâ regere suscepi, causaque salutis animae meae, causa etiam sui honoris & vtilitatis, si credere velit, id ago. Si ergo mihi bono animo licentiam dederit eundi, gratiosius accipiam. Si non, ego vtrique, quod Deus praecipit, postponere non debeo, quia scriptum est: Obedire magis Deo oportet, quam hominibus. Quod ille audiens, turbato animo iubet, vt aut coepo desistat, & insuper se nunquam beatum Petrum vel sedem eius pro quolibet negotio appellaturum iureiurando promittat, aut sine mora, omni spe remcandi sublata, suo regno decedat. Et subdens, ait: Si vero territus istis, coepo desistere & remanere quam ire, delegerit, tunc volo, quatenus mihi, prout iudicabit curia mea, emendet, quoniam illud sibi concedi a me tertio petijt, in quo se perseueraturum certus non fuit. Respondit: Dominus est. quod vult, dicit. Ego tamen sciens ad quid assumptus sim, & quid in Anglia gerendum susceperim, non mihi esse honestum pronuncio, cuiusvis transitorij commodi causa illud ommittere, quod in ope misericordiae Dei spero futuris temporibus Ecclesiae eius vtile fore. Acta sunt hinc his multo plura: quae quoniam alias scripsimus, hinc paucis perstringimus. Rege igitur & curialibus contra virum in iram permotis, ipse ad eum placido vultu ingreditur, & dextram eius ex more assidens, ait: Ego Domine, vt ad disposui, vado, sed primo meam vobis benedictionem, si non abijcitis, dabo. Quam cum ille se nolle abijcere responderet, conquiescentem regem ad hoc leuata dextera benedixit: sicque relicta curia, Cantuariam venit.

Actor.

* & ad benedictionem regi, abiturus e regno.

Oratio eius ad monachos.

Postera die adunatos monachos, in ipsa sede Domito Iesu Christo famulantes, his verbis allocutus est: Fratres & filij mei dilectissimi, sicut audistis & scitis, ego ex regno proximè sum discessurus. Causa quippe, quae inter dominum nostrum regem & me iam diu de Christianae religionis correctione versata est, ad hoc est tandem perducta, vt aut ea, quae contra Deum & honestatem meam sunt, me oporteat agere: aut è regno sine mora decedere. Et ego quidè libens vado, spero in respectum misericordiae Dei, iter meum libertati Ecclesiae futuris temporibus non nihil profuturum: Super vos tamen, quos ad praesens relinquo, non modica pietate moueor, vt potè quos tribulationes & angustias, oppressiones & contumelias acerbius solito, me absente, passuros intueor. Licet enim constet, illas nec me praesente, ex toto fuisse remotas, tamen quando emergent, contra eas vobis quoddam quasi umbraculum extiti: & ne in immensum vos ferirent, sentum me vestrae protectioni medium obieci. Et quidem maiori pace ac securitate vos vfos existimo, postquam inter vos veni, quam a decessu venerandae memoriae Lanfranci patris nostri vsu fueritis, vsque ad introitum meum. Vnde etiam videor mihi videor, eo magis ipsos, qui vos infestare solebant, aduersum vos, me abeuntè, seuitiros, quo ad dominatu, quo vos opprimebant, vident se in praesentia me deiectos. Sed vos non estis rudes aut hebetes in schola Domini, vt qualiter in huiusmodi, si ingruerint, debeatis vos habere, opus habeatis doceri. Paucis tamen suggero, vt quia Deo militaturi in conspectum huius monasterij conuenistis, pra oculis semper habeatis, quemadmodum militis. Non enim omnes vno modo militant. Quod etiam in terrenorum curijs principum videre planum est. Est etenim princeps, diuersi ordinis in sua curia milites habes. Habet nanque, qui pro terris, quas de se tenent, seruitio suo inuigilant: habet, qui pro stipendijs in militaribus armis sibi desudant: habet etiam, qui pro recuperanda hereditate, quam in culpa parentum suorum se perdidisse deplorent, inuicta mentis virtute voluntati suae parere laborant. Hi ergo, qui pro terris, quas possident, seruiunt, iam radicati sunt & fundati, nec euelli formidant, dum se in domini sui voluntate conseruat. At hi, qui pro stipendijs in militia sese dederunt, nonnunquam fatigati laboribus, a militia, quam aggressi sunt, segniter cadunt, dum forte magnitudini exercitij atque laboris, magnitudo, sicut ipsi existimant, non aequatur impendij ac retributionis. Qui vero

Monachi vt se gerere debeant.

recuperanda causa hereditatis feruendi conditionem arripuere, quanuis nunc istis vel illis laborum generibus opprimantur, nunc his vel illis contumelijs afficiantur, aqua- nimitur omnia sustinent, si firmu recuperanda hereditatis sua amorem certae spei gra- tia tenent. Hac fieri inter homines liquet, & hinc, quid in curia principis omnium fiat, re ipsa monstrante, aduertere libet.

Familia eriparita omnipotentis Dei.

Deus enim, cuius sunt omnia quae sunt, in his tribus generibus distinetam ad sui obsequium curiam habet. Habet quippe angelos, qui aeterna beatitudine stabiliti, sibi mi- nistrant. Habet etiam homines, sibi pro terrenis commodis, quasi milites stipendiarj, feruientes. Habet quoque nonnullos, qui diu noctuq; suae voluntati inhaerentes, ad re- gnum caelorum, quod in patris sui Adae culpa perdidierunt, hereditario iure peruenire contendunt. Sed nobis ad beatorum spirituum societatem magis est suspirandū, quam de eorum procinctu, quo Deo perenniter adstant, in praesenti disputandum. Ad solida- rios Dei milites verba vertamus. Videatis quamplurimos, in seculari vita degentes, Deū in his, quae possident, specietenus diligentes, & eius per quadam bona opera, quae faci- unt, famulatu insistentes. Superuenit his Dei iudicio tentatio aliqua, perdit sua. Quid dicam? Mutata protinus mente, volant ab amore Dei, deserunt bona, quae faciebant, murmurant, iniustitiae Deum accusant. Quid de istis dicendum? Solidarj sunt, & im- pletur in illis, quod dicit Psalmus: Confitebitur tibi, cum benefeceris ei. Hoc de secula- ribus dictum. Sed nos monachi utinam tales essemus, ut horū similes non essemus. Nam qui in proposito sui norma, quam professi sunt, stare recusant, nisi cuncta, quae sibi ad vo- tum sunt, copiosius habeant, nec hinc propter Deum cuiuslibet rei penuriam, nec hinc re- gula disciplinam pati volunt, quibus (obsecro) rationibus iuuabuntur, ne horū similes habeantur? In omni quippe opere suo prius mercedem exigunt, quam cui merces de- betur, ministerij munus exoluant. Et hi tales, regni caelestis haeredes erunt? Fidenter di- co, Nequaquam, si non poenituerint, se tales fuisse.

Psal. 48.

Fideles ser- ui Dei.

Qui vero ad recuperanda vitae regnum, obsequij sui dirigit intentionem, Deo per omnia inhaerere, & totam fidutiā suam inflexibili mentis statu in eum desigere nititur: nulla hunc aduersitas, Dei seruitio detrahit, nulla transeuntis vitae voluptas ab eius amo- re compefcit. Per dura & aspera viam mandatorum illius incedit, & ex spe retributionis futurae, cor suum indeficienti charitatis ardore succendit: ac sic in cunctis vera patientia fretus, cum Psalmista laetus canit: Magna est gloria Domini. Quam gloriam sic in hac peregrinatione positus gustat, gustando ruminat, ruminando desiderat, desiderando à longē salutat, ut ad illam spe perueniendi subnixius, ea se intra mundana pericula con- soletur, & alacriter cantet: Magna est gloria Domini. Et sciat, quod hic ipsa gloria Do- mini nullo modo defraudabitur, quoniam rotum, quod in eo viget, voluntati Domini famulatur, atque ad hanc obtinendam dirigitur. Sed o iam ab istis inter vos mihi ces- sandum video. Fratres mei, obsecro vos, si hic dolētes nunc ab inuicem separamur, ten- dite, ut in futuro ante Deum laeti adinuicem coniugamur. Estote illi, qui veraciter veli- tis effici haeredes Christi. His dictis, erumpentes ab eius oculis lachrymae, eum pluralo- qui prohibuere. Gemitum fratru, qui subsēcutus est, quis enarrabit? Ita fletus impleuit omnia, ut vox nulli superesset ad verba. Tandem pater medios rumpens singultus, ait: Charissimi mei, scitis quid vos esse, & quod vos tendere cupiam. Sed hora haec plura lo- qui vetat. Deo omnipotenti & beatissimo Apostolorum principi Petro vos comendo, ut & ipse Deus inter suas oues vos cognoscat, & beatus Petrus in sui tuitionem, sicut oues Dei sibi comendatas, vos suscipiat. Ego vestra licentia & benedictione vado, ac ut Deus pacis ac dilectionis vobiscum maneat, oro. Post haec surrexit, & dato pacis osculo cunctis, in oratorium iuit, populo, sanctum eius alloquiū praestolanti, pro instantis qua- litate negocij verbū consolationis & exhortationis ministraturus. Quod vbi excellen- ter peregit, adstante monachorum, clericorum ac numerosa populorum multitudine, peram & baculum peregrinantium more coram altari suscepit, commendatisq; omni- bus Christo, ingenti fletu & ciulatu profecutus, egressus est.

Psal. 137.

Omnis fra- tres mirē do- lent eius re- cessu.

Valedicit monachis.

Alloquitur plebem.

Delectur vir sanctus & eius res exploratur.

Ipsa die ad portum Dofras inimus, ibique clericum quendam, Vuilhelmum nomi- ne, a rege ad Anselmum directum reperimus. Detenti autem ibi quindecim diebus su- mus, vento nobis transitum prohibente. In qua mora idem Vuilhelmus cum patre in- trans & exiens, & in mensa illius quotidie comedens, nulli, propter quam rem missus fu- erat, denuotare volebat. Die vero quinto decimo cum nos nauae vrgerēt naues petere, & nos transire auidi, ad hoc fatigaremur, ecce videres rem miserandam. Patrem patrie, Primatem totius Britanniae Vuilhelmus ille, quasi fugitiuum & alicuius criminis reū, in li- to-

litore detinet, ac ne mare transeat, ex parte domini sui iubet, donec omnia, quae secum ferebat, sigillatim sibi reuelet. Allatae igitur ante illum bulgæ & manticae, referatae sunt, rota supellex illius, spe pecuniae reperienda, subuersa atque exquisita est, ingenti plebis multitudine circumstante, ac nefarium opus pro sui nouitate admirando spectante, & spectando execrante. Rebus ergo euerfis, sed nihil horum, quorum causa euerfae sunt, in eis reperito, delusa sollicitudo perferuntis est, & Anselmus cum suis abire permiffus.

Itaque nauem ingreditur, ventis vela panduntur, & aliquanto maris spatio promo- uemur: cum subito nauae, primum inter se submurmurantes, ac deinde murmur ipsum depromentes, manifesta voce affirmant, nullo penitus conatu, nullo numero forum remorum impulsu eo, quo ferebamur, vento Vuitandis pertingendum: immo si mari- nis fluctibus pariter inuolui nollemus, sine mora remeandum. Ingemuit Anselmus ad ista, & ait: Si omnipotentis Dei iudicio placet, me magis redire ad pristinas miseras, quam liberatū ab illis, tendere ad id quod ipse nouit me animo proposuisse, ipse videat, ipse dispenset: ego voluntati eius obsequi paratus sum. nec enim meus, sed ipsius sum. Dixit, & suffulsi in lachrymas oculis eius, ilico ventus ex alio latere surgens, velum per- cussit, & nauas iam, velo reflexo, terram petentes, ad priorem cursum reuertī coegit. Nos igitur non modicum exhilarati, & in breui prosperrimè marinis fluctibus euecti, Vuitandis pro voto appulimus.

Egredientibus autem nobis de nauis, hi, quorum nauis erat, retinentes dominum Balduinum, quem prouisorem & ordinatorem rerum Anselmi supra diximus, osten- derunt ei mirabile quiddam, quod acciderat. In fundo etenim nauis, quae virum per vn- das transeuerat, fractura vnus tabulae foramen vnium, ferme duorum spatio pedum magnitudinis, habens, effecerat, quod fluitanti elemento lacum demonstrabat, sed nullum omnino, quando Anselmus in eo fuerat, reserabat introitum. Quae res si ad- mirationem sese tuentibus intulit, non puto mirandum. Tunc Balduinus summo stu- dio cunctis rem celare praecipit, & ea res per id temporis non multis innotuit. Ego au- tem cum in de quaedam persensissem, ac post longum tempus dum istis, quae in manu ha- bemus, scribendum animū applicuissem, nihilque, vnde mihi vel leuis dubitatio inesse poterat, describere voluissem, interrogari eundem virum de negotio, & veritatem magnopere sciscitatus sum. Qui interposita veritatis assertionē, qua seruus Dei ac ve- rus monachus inniti debet, confessus est rem ex toto, sicut eam reruli, factam, nec quic- quam in ea confectum.

Nota reil- miram in nauis rupta.

Anselmus itaque extra Angliam positus, magnificè latatus est, & multiplices Deo gratias egit, quod se quasi immanem Babylonis fornacem euasisset, & culmen quodam- Dan. 3. modo placidae quietis contigisse videbat. Vuilhelmus autem, audito Anselmum trans- fressisse, confesum praecipit cuncta, quae illius iuris fuerant, in suum transferri dominiū, & irrita fieri omnia, quae per ipsum statuta fuisse probari poterant, ex quo venerat in ar-chiepiscopatum. Quas itaque tribulationes Ecclesia Christi passa est intus & extrā, co- gitatu, nedum dictu, percipere difficile esse pronuncio.

Sacri viri bona conil- scantur.

Igitur Anselmus à Vuitandis manè discedens, & post dies ad S. Bertinum veniens, magna plebis, clericoru ac monachorum alacritate susceptus est, & per quinq; dies ibi detentus. Interea rogatu amicorum & canonicoru, altare vnum apud S. Audomarum consecrauit. Quo facto, venerunt ad eum honorati quidam de indigenis viri, flexis ge- nibus obsecrantes, quatenus filios eorum per impositionem manus suae sacri christi- matis vnctione signaret. Ad quod mox ita respondit: Et hos, pro quibus petitis, libens in hac causa suscipiam, & alios hoc sacramento egentes, si praesto fuerint, non abijciam. Quae illi facilitate responsi benignitatem viri admirantes, magnificè letati sunt, & gra- tias egerunt, confirmatisque pueris suis, ilico totam urbem his, quae ab eius ore accepe- rant, impleuerunt. Videres ergo viros ac mulieres, magnos ac paruos, è domibus rue- Plurimi ab re, certatimque currendo, ad nostrum hospitium praedicti gratia sacramenti properare: eo confir- mantur. Plures siquidem anni apud eos transierant, in quibus nullus episcoporum illic fuerat, tali officio passus occupari.

Confirma- tionis sacra- mentum.

Sexto demum die, cum iam innumeram multitudinem confirmasset, & nos à loco discessuros longum iter ipsius dici, quod instabat, festinare compelleret, ecce puella qua- dam domum, de qua equos ascensuri egrediebamur, introiit, flebili pietatis affectu se confirmari deposcens. Quod quidam ex socijs nostris audientes, nimis moleste tulerunt, & verba illius, utpotè, qui iam talium erant taedio affecti, contradicendo depresserunt. Quid plura? Virum precibus puellae assensum tribuere volentem, ipsi obiecta longitu- dine

Religio fan-
cti vult.

dine diurnæ viæ, obiectis periculis, quæ nocturnos viatores, in peregrina quammaximè patria, comprehendere solent, detinuerunt, & nè voci ipsius auditum præberet, obtinuerunt. Sed ubi aliquantum processimus, venit patri in mentem, quibus adquirenter, quid egerit. Illic nimis impietatis seipsum arguens, tantum exinde concepit cordis dolore, vt quandiu vitæ præfenti superfuit, pœnitudo ipsius facti, vt sæpè fatebatur, ab animo eius non recesserit. Nobis dehinc coeptum iter de die in diem accelerantibus, fama viri multo celerius præcurrerebat, & multiplici populos voce replebat. Vnde turbarum concursus, clericorum coetus, monachorum exercitus ei, quocunque veniebat, occurrunt, isti gaudio & exultatione concrepantes, illi vexillis & sonoris concentibus Deo pro illius aduentu coniuubilantes.

Habes hic nomen authoris. Nota, quæ apud exteros fuerit eius existimatio.

Cum autem Lugdunum venisset, & ab Archiepiscopo ciuitatis ipsius gloriosè susceptus fuisset, post dies paucos, missis literis, consilium à Domino Papa de negotio suo quaesuit: & quia partim imbecillitate sui corporis, partim alijs pluribus causis præpeditus, vltra Lugdunum progredi nequaquam posset, ei suggestit. Ità ergò Lugdunum redit, reditū nunciiorū suorum ibi expectans. Post tempus Roma nuncij redeuntes, quoniam omni sublata excusatione, eum ad se Papa properare præceperit, referunt. Ille nescius moræ, pontificalibus iussis obaudit, viæ se periculis, mortem pro Deo non veritus, tradit. Hinc Secusiam venimus, & nos Abbati loci illius præsentauimus. Eramus quippe monachi tres, dominus videlicet & pater Anselmus, dominus Balduinus, & ego, qui hæc scribo, frater Edinerus. Qui ità ibamus, quasi pares essemus, nullo indicio, quis cui præstaret, coram alijs ostendentes. Ab Abbate igitur, qui vel vnde essemus, interrogati, paucis respondimus. Et audito, quosdam ex nobis Beccensis cœnobij monachos esse, sciscitatus est: Fratres, obsecro vos, viuit ille adhuc, ille Dei & omnium bonorum amicus Anselmus, scilicet cœnobij ipsius Abbas, vir in omni religione probatus & acceptus? Balduinus ad hæc: Ille, ait, in archiepiscopatum in aliud regnum raptus est. At ille: Audiui. Sed nunc, quaeso, qualiter est? valet? Equidem ex eo tempore, ait, quo functus est pontificatu, non vidi eum Becci: dicitur tamen bene valere vbi est. Tunc Abbas: Et vt valeat, oro. Hæc de se Anselmus dici audiens, confestim recto cucullæ suæ caputio capite, demisso vultu sedebat. Nolebamus enim agnosci, nè fortè præcurrente fama de aduentu tanti viri, cuius periculo nostra inçuria fieremus obnoxij. Celebratis dehinc in cœnobio sancti Michaëlis archangeli, quod in monte situm Clusa vocatur, passionis ac resurrectionis Dominicæ solennijs, in iter reuersi, Romam festinamus. Mirum dictu: Pauci atque ignoti per loca peregrina ibamus, neminem agnoscentes, nemini, qui vel vnde essemus, innotescerent, & ecce solus Anselmi adspectus in admirationem sui populos excitabat, eumque esse virum vitæ designabat. Vnde cum iam hospitati etiam inter eos, quorum insidias metuebamus, fuisset, nonnunquam viri cum mulieribus hospitium intrauere, & vt hominem videre, eiusque mererentur benedictione potiri, obnixè precabantur.

Venit Romam, & à pontifice honorifice excipitur.

Mirè à Pontifice predicatur.

Tali ergò vulgi fauore Romam vsque profecutus, Lateranis, vbi tunc temporis summus Pontifex morabatur, aduenit. Nunciatur Pontifici patris aduentus, & ouans iubet illum in parte ipsius sui palatij hospitari, & die illo indulgere quieti. Manè confluit ad Papam Romana nobilitas, & de noui hospitis aduentu sermo conferitur. Adducitur cum reuerentia vir in medium, & in qua coram Papa decenter sedeat, sella profertur. Ingressus, humiliat se pro more ad pedes summi Pontificis, sed statim ab ipso erigitur ad osculum eius. Sedet, ac pro aduentu illius lætari se Apostolicus cum Romana curia dicit. Acclamat curia dicto. Postea silentio facto, multa in laudem hominis Papa locutus est: virum illum virtutis ac totius religionis esse contestans. Et quidem, inquit, ità est: Cumque illum, vt potè hominem, cunctis liberalium artium disciplinis inuitritum, pro magistro teneamus, & quasi comparem, velut alterius orbis Apostolicum & patriarcham iure venerandum censeamus, ità tamen excellens menti eius humilitatis constantia præsidet, vt nec marinis periculis, nec longissimis peregrinæ terræ spatijs terreri potuerit, quin vestigijs beati Petri, nostræ paruitatis ministerio se præsentare, nosque magis illius, quam illum nostro egentem consilio, super causis suis consulendos adire studuerit. Quapropter considerate, quo amore, quo honore suscipiendus sit & amplectendus. Hæc cum Anselmus de se, & multo his plura pro sui laude dici audiret, sicripsemet sæpè fateri solebat, non parum erubuit, quoniam se talem apud se, qualis à tanto viro prædicabatur, minimè cognouit. Veruntamen erat inter verba tacens, decentius fore perpendēs, ad huiusmodi filere quam loqui. Post hæc de sui aduentus causa per-

sa percunctatus à Papa, eo sibi modo narrauit eam, quo veritatis ac discretionis ratio poposcit. Ille ad audita miratur, & subuentionem plenam pollicetur. Præcepit itaque, vt subuentionis ipsius effectum circa se Anselmus præstolaretur.

Verum quia calor æstatis in partibus illis cuncta vrebat, & habitatio Urbis nimium insalubris, sed præcipuè peregrinis hominibus erat, Iohannes quidam nomine, olim monachus Becci, tunc autem Abbas cœnobij sancti Saluatoris Telesini, annuente Papa, suscepit eum vt proprium patrem amicè, & duxit in suam villam, Sclauiam nomine, quæ in montis vertice sita, sano iugiter aëre atque repenti, conuersantibus illic habilis extat. Igitur habitatio nostra in montis erat summitate locata, à turbarum tumultu insar solitudinis vacua. Quod Anselmus aduertens, ex spe futuræ quietis exhilaratus ait: Hæc requies mea, hîc habitabo. Ad primum igitur conuersationis ordinem (quem antequam Abbas esset, habebat, quemque se in pontificatu positum, maximè perdidisse debebat) vitam instituit, sanctis operibus, diuinæ contemplationi, mysticarum rerum enodationi diu noctuque mentem intendens. Vnde Christianæ fidei amore permorus, insignne volumen edidit, quod, Cur Deus homo, titulauit. Quod opus, sicut in prologo eius ipse testatur, in Anglia cœpit: sed hîc, in Capuana videlicet prouincia, constitutus absoluit.

Libri, Cur Deus homo, componit.

Inter hæc omnia sese omnibus faciens, cunctis pro posse subueniens, cunctos, qui se audire volebant, non considerata alicuius persona, ad suum colloquium admittit, singulis pro qualitate moræ quaestione benigna affabilitate atque affabili benignitate satisfaciens. Quapropter fama illius in breui circuncircâ percrebuit, & in dilectionem atque venerationem eius cunctorum corda conuertit. Quicumque igitur eum videre, eiusque potuit benedictionem habere, beatum se proprii censura iudicij aestimauit. Monachus etiam, qui villæ ipsius pro Abbatis imperio custos erat, quique nobis more boni hospitis in nonnullis ministrabat, considerans vitam & actus patris, concepit apud se spem magni boni, & gratiam Dei in eo vigere, creditique quod Deus multa libens faceret ob merita eius: homines autem villæ, multas incommoditates quotidie patiebantur pro penuria aquæ. In denexo tamen latere montis puteus vnus nimie profunditatis habebatur, sed ità singulis diebus exhauriebatur, vt ab hora dici nona nulla, quæ extrahi posset, in illo aqua vsque manè reperiretur. Cui incommodo frater ille subuentum iri desiderans, rem Anselmo conquerentis more innotuit, & suæ voluntati inesse subiunxit, puteum in ipso, quo habitabamus, loco facere, si fortè Deus sua pietate dignaretur hoc incommodum propulsare. Laudat Anselmus piam fratris voluntatem, & rem tentare suadet. Lætatur ille ad hæc, & rogat quatenus ipse locum inspiciat, ac præmissa prece, cum benedictione sua, primus terram aperiat. Adquiescit ille precanti, nolens offendere voluntatem hospitis sui. Quid dicam? Cernebatur miræ celsitudinis rupes, & quasi dementia videbatur, in tali loco fontem velle aquæ inuestigare. Vadit tamen Anselmus nobis comitatus ad locum, & supplici prece præmissa, hoc est, vt abundantiam iugis atque salubris aquæ Deus ei largiretur, tertio feriens terram aperuit, & reliquo operi dare operam iussit. Per pauci dies coepti operis transierunt, & ecce fons viuus è duritia rupis erumpens, ingenti cunctos stupore percussit. Nec mirum. Aqua enim, quam se magister operis nec in plurimis diebus reperiturum putabat, non mirum, si stuporem incusserit breui reperta. Perfectus itaque puteus est, modicæ quidem profunditatis extans, sed limpidissimæ atque salubris aquæ iugi fonte redundans. Quæ res illic diuulgata, non parua admirationis fuit, & eam viri meritis omnis, qui audiuit, ascripsit. Itaque puteus ille, puteus Cantuariensis episcopi vsque, hodie ab incolis ipsius terræ vocatur. Ferunt autem hi, qui ad nos indè sæpè venerunt, quia multi diuersis languoribus ac febribus tenti, sumpta in potu eadem aqua, pristinae sanitati mox restituuntur.

Fons in rupis ad eius preces erupit.

Puteus Cantuariensis episcopi.

His diebus Rogerus Dux Apuliæ ciuitatem Capuam obsidebat. Qui fama viri per motus, mittens rogauit eum venire ad se. Ascendimus, iuimus, & plures in obsidione dies exegimus, remoti in tentorijs à frequentia & tumultu perstreptentis exercitus. Erat autem, vbi eramus, quædam ecclesiola penitus deserta, & iuxta ostium cisterna desuper dirupta, magnæ profunditatis hiatus sua diruptione prætedens. In qua ecclesia, velut in camera, pro velle conuersabamur, tam quieti, quam operi in ea indulgentes, & Duce ipsum cum suis nobiscum singulis diebus, vt volebamus, in promptu habentes. Quadam verò nocte, cum in ea dormiremus, contigit Anselmum sui corporis necessitate silentio surgere, & nè inquietaremur, suo more lento pede ad ostiū tendere. Quod

Nota.

cum exisset, & immemor foueæ, per tenebras in partem diuertisset, in profundum cecidit, clamorosa voce cadendo dicens: Sancta Maria. Ad quem sonitus nos ac socij nostri, qui in tentorijs quiescebant, expergesti, lectis prostruimus, accurrentes homines in profundo vidimus, & præ timore simul & angustia cordis exanimati ferè sumus. Quod ipse percipiens, mox leuato capite, vultu iucundo, intuitu nobis innuit, nil læsionis sese perpeffum. Descendentes igitur quidam ex nostris ex altera parte ipsius præcipitij, qua via erat descendendi, eduxerunt eum à loco sanum omninò atque incolumem.

Cum post hæc sedis Apostolica pontifex Vrbanus illò aduentaret, & ei ab Anselmo & principibus totius exercitûs obuiam itum esset, ingenti mundialis gloriæ pompa profecutus, ductus est in tentorium, quod iuxta nos sibi erat cæteris excellentius constitutum. Sicque, donèc ciuitas in deditiōem transijt, obsidio illius dominum Papam & Anselmum vicinos habuit, ita vt familia vtrorūq; magis videretur vna, quàm duæ, nec facillè quiuis declinaret ad Papam, qui non diuerteret ad Anselmum. Papa nanque colebatur à cunctis, quem admodum pater & pastor communis: Anselmus verò diligebatur ab omnibus, sicut homo mansuetus & mitis, & cui suo iudicio nihil debebatur à quouis. In Papa denique supereminens vigebat cum dignitatis autoritate potestas; in Anselmo mira, & quæ cunctos demulcebat, pura cum simplicitate humilitas. Multi ergò, quos timor prohibebat ad Papam accedere, festinabant ad Anselmum venire, amore ducti, qui nescit timere. Maiestas etenim Papæ solos admittebat diuites: humanitas Anselmi sine personarum acceptione suscipiebat omnes. Et quos omnes? Paganos etiam, vt de Christianis taceam. Siquidem nonnulli talium, (nam eorum multa millia in ipsam expeditionem adduxerat homo Ducis, Rogerus Comes de Sicilia) nonnulli, inquam, taliū, fama bonitatis eius inter suos exciti, mansionem nostrā frequentabant, & sumptis ab Anselmo corporalibus cibis, gratiosi reuertebantur, admirandā viri benignitatem suis prædicantes, quam experiebantur. Vndè in tanta deinceps veneratiōe apud eos habitus est, vt cum per castra illorum, quæ in vnum locata erant, transiremus, ingens multitudo eorum, eleuatis ad caelum manibus, ei prospera imprecarentur, & osculatis pro ritu suo manibus, proprijs etiam coram eo genibus flexis, pro sua benigna largitate grates agendo, venerarentur. Quorum etiam plurimi, velut compertimus, se libenter eius doctrinæ instruendos submississent, ac Christianæ fidei iugo sua per eum colla inieciissent, si crudelitatem Comitis sui per hoc in se fœturam non formidassent. Nam reuerà nullum eorum pati volebat Christianum impunè fieri. Quod qua industria, vt ita dicam, faciebat, nihil mea interest: viderit Deus, & ipse.

Dehinc soluta obsidione, Anselmus multa prece Papam ad hoc flectere conatus est, quatenus ab onere pontificali eum absolueret, & quieti liberum vacare concederet. Verum cum, quantum quidem ad effectum spectabat, in nihilum laborasset, fretus benedictione eius, Sclauiam reuersus est, opperens ibi tempus concilij, quod idem Papa apud Barum Calend. Octob. erat celebraturus. Cui concilio dum Anselmus se præsentasset, & persuasus à Papa, Græcos in processione spiritûs sancti, vt potè quem à patre, non à filio procedere adstruebant, errantes, rationabili atque catholica disputatione confutasset, magni apud omnes habitus est, & veneratione dignissimus comprobatus.

Finito concilio, Romam cum Apostolico profecti sumus. Transactis autem aliquantulis diebus, venit Romam Vuilhelmus ille, cuius in exitu Angliæ mentionem fecimus. Is inter alia hoc effecit apud Apostolicum, vt inducias regi Angliæ daret de causâ Anselmi, vsque ad festum Michaëlis Archiangeli. Quod Anselmus agnoscebat, ilicò Lugdunum redire volebat, sed prohibitus à Papa est propter concilium, quod se tertia hebdomada Paschæ Romæ habiturum statuerat. Morati itaque Romæ sumus fermè per dimidium annum, continuè circa Papam degentes, & quasi in commune viucentes. Vndè & ipse Papa nonnunquam ad Anselmum veniebat, latè cum eo sese agendo, & curiam ei faciendo. Dedit ei quoque hospitium, in quo conuersabamur eo iure, vt si aliquandò Romam rediret, contra omnes homines illud sibi vendicaret. Ipse in conuentu nobilium, in processionibus, in stationibus, semper & vbique à Papa secundus erat, præ cunctis honoratus, cunctis acceptus, & ipse omnibus simplici humilitate summus. Prætercà Angli, illis temporibus Romam venientes, pedes eius, aditu-

Nota quo in honore Romæ fuerit.

Concilio Barrensi etiam Anselmus interest, & Græcos confutat.

adinstar pedum Romani pontificis, sua oblatione honorare desiderabant. Quibus ille nequaquam adquiescens, in secretiorem domus partem fugiebat, & eos pro tali re nullo patiebatur ad se pacto accedere. Quod vbi Papæ relatu est, admiratus in homine humilitatem mundi que contemptum, iussit sese in se tenere, & nullum benefacere vltra volentem prohibere, sed omnes pro tali causa aduentantes, patienter admittere. At ille modesta quadam verecundia actus, iussa profectò postponeret, si non inobedientiæ memo corrumpi timeret.

Quid referam nonnullos ciues vrbs, quorum ingens multitudo, propter fidelitatem Imperatoris, ipsi Papæ erat infesta, nonnunquam in vnum conglobatos, Anselmum, à Lateranis ad sanctum Petrum euntem cum suis, propter odium Papæ capere volentes, sed mox viso vultu eius territos, proiectis armis, terra procumbere, & se illius benedictione deposcere insigniri? Hi honores, & horum similes vulgi fauores vbique illum comitabantur, quia mores sui in cunctis Deo famulabantur. Hinc etiam erat, quòd non facillè à quoquam Romæ simpliciter homo vel archiepiscopus, sed quasi à proprio nomine, sanctus homo vocabatur. Quicumque igitur ei seruebamus, amori & honori cunctis eramus. Cum verò ad præfatum concilium ventum esset, & iam quæ recidenda, recisa: & quæ statuenda videbantur, statuta fuissent, excommunicationis sententiam tam in laicos, qui inuestituras ecclesiarum dant, quàm in eos, qui de manibus eorum illas suscipiunt, cum roto concilio Papa intorsit. Eadem sententia quoque damnauit & eos, qui in officium sic adepti honoris aliquem sacrant.

Soluto conuentu, accepta licentia, Roma digredimur. Via verò redeundi multis erat periculis obnoxia: sed protegente nos Domino, pericula cuncta euasimus, ac Lugdunum illesi peruenimus. Vbi summo cum honore gaudioque suscepti, & pontifice ciuitatis, venerabili scilicet Hugone detenti, mansionem nostram illic firmamus, amissa omni fiducia, viuente rege Vuilhelmo, Angliam remeandi. Habitus est ergò ibi Anselmus, non sicut hospes aut peregrinus, sed verè sicut indigena & loci dominus. Vndè nusquam ipse ipsius vrbs antistes, eo præsentè, suo volebat loco præsidere: sed præsidente vbique Anselmo, ille mira humilitate & honestate præditus, inferioris & quasi suffraganei loco simul & officioungebatur. Super hæc, vt episcopale officium per totam parochiam suam pro velle exerceret, in voluntate eius ac deliberatione constituit. Quod vbi per loca vicina innotuit, ilicò frequens populorum concursus factus est, vñctionem sacri chrismatis per impositionem manus illius poscentium sibi conferri. At ille omnes ad gratiam ipsius sacramenti admittēbat, ita vt sæpissimè in hoc totus dies expenderetur, & nos, qui ei ministrabamus, graui tedio afficeremur, ipso semper iucundo & hilari vultu existente. Creuit autem ex hoc in eum mira quadam & incredibilis dilectio omnium, & bonitas eius diuulgabatur per circuitum.

Igitur qui illis diebus saltem reliquias de mensa illius poterat habere, contra omnia pericula & infirmitates se salutifera credebat medicina ditatum. Nec ista fides fallebat eos. Nam reuerà nonnullos febribus tentos, & quibusdam alijs infirmitatibus pressos, mox sumptis ciborum eius reliquijs, nouimus integræ sanitati restitutos. Exempli gratia: Festiuitas beati Mauricij celebris habetur Viennæ. Rogatus itaque Anselmus à Guidone, ipsius vrbs archiepiscopo, in ipsa festiuitate venit eò. Et celebrato solenni Missæ ac prædicationis officio, cum ad refectionem corporis sedisset, venerunt ante illum milites duo, voce & vultu agrotationis molestantiam, qua premebantur, præferentes, rogantes quatenus de micis sui panis eis dare dignaretur. At ille, Nequaquam, inquit: Nec enim pane integro, nedum micis, vos indigere conspicio. Sed si comedere vobis placet, amplius locus est: sedete, & cum benedictione Dei, quæ vobis apponentur, comedite. Responderunt se pro hoc non venisse. Nec ego, ait, vobis aliud faciam. Intellexerat enim, quòd intenderent. Vnus ergò ex his, qui in eius dextra sedebant, intelligens illos salutis propriæ curam habere, & virum in hoc nihil, quod miraculo posset ascribi, velle facere, quasi eorum importunitatis pertæsus, arrepta desuper mensa fragmenta præbuit eis, & nè hominem fatigaret, secedere monuit. Qui statim vt exinde modicum gustauerunt, cum benedictione viri egressi sunt. Post mensam in secretiorem locum me tulerunt,

Yyy 4 magno

Romaniò audent manū mittere in Anselmū.

Concilium Romanum.

Lugdunum illesi peruenimus. Vbi summo cum honore gaudioque suscepti, & pontifice ciuitatis, venerabili scilicet Hugone detenti, mansionem nostram illic firmamus, amissa omni fiducia, viuente rege Vuilhelmo, Angliam remeandi. Habitus est ergò ibi Anselmus, non sicut hospes aut peregrinus, sed verè sicut indigena & loci dominus.

Vide quantum ei detulerit Lugdunensis Episcopus.

Reliquias eius mirè expuntur, neque id frustra.

magnoperè postulâtes, quatenus adiuti mea ope, ad Missam patris mererentur de manu eius Dominicum corpus & sanguinẽ sumere. Quos cum libenter audissem, & quando, & quove in loco id fieret, edocuissem, gratiosa voce responderunt: Et nos quidem, omni excusatione semota, sicut dicis, veniemus, si hac medicina, quam nunc de mensa ipsius suscepimus, & quartanis, & mortiferis febribus, ac intestinorum tortionibus, quibus intolerabili cruciatu concutimur, liberati non fuerimus. Et hoc erit signum inter nos & te: quoniam si conualuimus, non veniemus: si non venimus, conualuimus. Quibus dictis, ab innicem diuisi sumus. Non venerunt, quia, sicut accepi ab eis, qui verumque nouerunt, eo quod de mensa acceperant, ad plenum Dei gratia conualuerunt. Quod quidem si ita non fuisset, quemadmodum illos infirmitate grauatos, sanitati uoluisset restitui, credibile est: ita eos requisitione istius posterioris medicinæ super sedere noluisse, dubium non est. Nempe tenebant ista se, quin conualescerent, falli non posse, scientes quendam non ignoti nominis virum eo solo, quod spe recuperandæ sanitatis Missæ illius interfuit, à pari tunc inualiditudo conualuisse.

Nota vim fragmentorum ex eius mensa sublato- rum.

Nota vim Missæ audita.

Siquidem vnus è principibus terræ illius diu eadem, qua ipsi, languoris molestia vexatus fuerat. Hic agnito Anselmum in ecclesia beati Stephani Missam ex more celebraturum, festinauit illò, arbitrans sibi ad recuperandam sanitatem uile fore, si Missa tanti viri ac benedictione meruisset potiri. Fateor, vidimus hominem suorum manibus innixum, ecclesiam introeuntem, mortuo quam uicenti similiorem. Sedit, & finita Missa, egressus est. Nobis uero nec quis vel uide aut cur aduenerit, scientibus atque curantibus, idem vir, euolutis paucis diebus, ad patrem venit: flexis genibus, ei pro adepta sanitate gratias agens. Ad quod cum ille obstupesceret, indicauit ei ordinem gestæ rei, confirmans quod ab ea hora, qua se Missæ illius præsentauit, omni doloris vexatione depulsa, sanitati restitutus sit. At ille nihil ad se hoc pertinere, sed ipsius fidei ac meritis beati martyris, ad quem diuertit, ascribendum asserens, quæ salutis animæ illius competerent, eum instruxit, & familiarem sibi effectum, correctiori uitæ, ut post multorum testimonio comperimus, reddidit.

His ferè temporibus Cluniacum euntibus nobis occurrit quidam sacri ordinis homo, lachrymosis precibus virum deprecans, quatenus & se oculo misericordiæ & fororem suam, nuper amentem effectam, dextera suæ benedictionis dignaretur respicere. Et subdens: Ecce, ait, in via, qua transituri estis, inter multos tenetur, sperantes, quia si tu domine ei manum imposueris, continuo, fauente gratia Dei, suæ menti restituetur. At hæc ille muta uoce & quasi surda pertransiit aure. Presbyterum eo magis instantem ac preces multiplicantem repulit à se, omnibus modis asserens tam extraneum factum nulla sibi ratione tentandum. Inter hæc procedimus, & illam in medio adunatæ multitudinis cominus teneri conspicimus, furibundos motus & inhumanos nutus uultu, ore, oculis, corporis gestu edentem. Populus itaque uirum aduenientem circumdat, retentis habenis preces ingeminat, ut miseræ mulieri manum imponat, orat, obsecrat. Obsistit ille, dicens, quod postulant, nequaquam Anselmi esse. Obijciunt illi vulgi more, quæ occurrerant, saltem improbitate vincere gestientes. Tunc uir aliter se non posse euadere sentiens, hoc solo eis morem gessit: uidelicet, quod nulli negare solebat, signo eam sanctæ crucis leuata dextera signauit. Quo facto, laxatis habenis ocyor abijt, impositoque cucullæ suæ capitis capiti, remotis socijs, singularis vadit, infelicis foemina ærumnas pietatis affectu persusus lachrymis tennerrimè deflens. Hac nos contritione afflicti Cluniacum, illa vulgi manibus acta domum tetendit. Necdum pes eius limen suæ domus attriuit, & integerrimæ sanitati donata, in laudem uiri linguas omnium soluit. Quam rem sic factam, dum certa relatione Cluniaci accepissemus, gauisi sumus, ac pro sua misericordia Deo gratiam & gloriam dedimus.

Mere capti redit ad san- nitatem.

Pluuia datur siccitate immodica afflicta.

Actis deinde, propter quæ Cluniacum aduenimus, reuersuri Lugdunum, iter per ciuitatem Matisconensem arripuimus. Vbi Anselmus, rogatu episcopi & canonicorum, Missam publicè apud sanctum Vincentium celebravit, & inter sermonem, quem ad populum habuit, ut omnes Dominum pro siccitate, qua in immensum terra aruerat, communitè precarentur, admonuit. Dicunt se iam id sæpius fecisse, sed nil effecisse, & ea re ut preces eorum ipse sua prece coram Deo efficaces efficiat, magnoperè orat & obsecrat. Quid dicam? Necdum pransi eramus, & ecce subito stupentibus cunctis, serenitas cæli in nubilum vertitur, ipsaque die, priusquam ciuitatè egredieremur, pluuia dulcis & copiosa terris illabitur. Plebs igitur, uiso hoc facto, benedixit Dominum, & eius post Deum

authorem

authorem magnis laudibus prædicant Anselmum. Itaque in habitaculum nostrum Lugdunum reuersi, quietam uitam ab omni tumultu negocij secularis agebamus. Anselmus uero ueram uitam serui Dei, in sanctis meditationibus, in omni sexus, ætatis & ordinis hominum ad se uenientium ædificationibus, ac in cæterarum uirtutum exhibitionibus exercebat. Per id etiam temporis scripsit librum unum, De conceptu uirginali & peccato originali, & aliud quoddam opusculum, multis gratum & delectabile, cui titulum indidit, Meditatio redemptionis humanæ.

Liber de conceptu uirginali.

Inter hæc Urbanus, sedis Apostolicæ pontifex, huic uitæ decessit, & ad inducias, quas de causa Anselmi regi dederat, non peruenit. Quo tempore multa etiam de regis interitu à multis prædicebantur, & tam ex signis, quæ noua & inusitata per Angliam monstrabantur, quam ex uisionibus, quæ pluribus religiosi personis reuelabatur, quia uictio diuina in proximo eum pro persecutione Anselmi oppressura esset, ferebatur. Sed Anselmus in nihil horum animum ponens, quotidie pro conuersione & salute eius Deum precabatur. Hinc exilij nostri anno tertio, qui, quo à Roma Lugdunum uenimus, erat secundus, iuit Anselmus Marciniacum, loqui domino abbati Cluniacensi Hugoni, & sanctimonialibus. Vbi cum ante ipsum Abbatem confissemus, & de his, quæ inter Anselmum & regem conuque uersabantur, uerba, ut fit, nonnulla hinc inde proferrentur: intulit idem uenerabilis Abbas sub testimonio ueritatis, proximè præterita nocte eundem regem ante thronum Dei accusatum, iudicatum, sententiamque damnationis in eum promulgatam. Ex quibus uerbis admirati non modicè sumus: sed perpendentes eminentiam sanctitatis ac reuerentiæ eius, fidem his, quæ dicebat, nullatenus habere nequiuimus.

Hugo Abbas Cluniacensis regis Angliæ damnationem indicat Anselmo.

Postera die, cum inde digressi, Lugdunum uenissemus, & in instanti festo beati Petri, quod colitur Calendis Augusti, dictis matutinis, nos, qui circa Anselmum assidue eramus, quieti indulgere cuperemus: ecce quidam iuuenis, ornato ac uultu non uilis, clericus nostro, qui prope ostium cameræ iacebat, & necdum dormiens, oculos tamen ad somnum clausos tenebat, adstitit, uocans eum nomine suo: Adam, inquit, dormis? Cui dum ille responderet, Non: dixit ei, Vis audire noua? Et libens, inquit. At ille: Pro certo, ait, noueris, quia totum dissidium, quod est inter archiepiscopum Anselmum & Vuilhelmum regem, determinatum est atque sedatum. Ad quod ille alacrior factus, ilico caput leuauit, & apertis oculis circumspiciens, neminem uidit. Sequenti autem nocte inter matutinas vnus nostrum clausis oculis stabat & psallebat. Et ecce illi quidam chartulam, admodum paruam, legendam exhibuit. Adspexit, & in ea, Obijt rex Vuilhelmus, scriptum inuenit. Confestim aperuit oculos, & nullum uidit præter socios.

Post triduum ab hinc ad Abbatiam, quæ uocatur Casa Dei, multis precibus inuitatus, Anselmus perrexit. Vbi cum honorificè susceptus & hospitatus fuisset, vna dierum, fratribus loci illius post mensam in lectis suis paulatim, subito fragore cælum intonuit, & vibrantibus coruscis, crebra per montem fulgura uolitant. Crescit tempestas illa, & multiplicata, non modicum fulminis super domum, qua scœnum monasterij seruabatur, præcipitat. Vnde protinus horridus ignis accensus, teterrimum atque foetentem ex se fumum per aëra spargit. Quicumque igitur cum Anselmo in hospicio erant, timore concussi, disiliunt. Remansi itaque solus cum solo. At ille lecto uolens decumbere, interrogauit me, utrum nam ignis, qui cruperat, sopitus esset. Cui cum responderem, auctum potius quam sopitum esse, crexit se, ac uultu placido atque modesto dixit: Melius est, ut nobis prouideamus, quia tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet. Quo dicto, ad ignem concitus uenit, eoque uiso, mox illi sanctæ crucis signum leuata dextra obiecit. Videres euestigio flammam se ita demittentem, ac si pro suscipienda benedictione illius conquinasset. Ignis ergo statim in semet rediens, totus elanguit, nec aliquid absumpturus usquam processit. Quodque fortassis non minus stupeas, uocatis quibusdam ædibus, quæ circum erant, nil læsionis intulit scœno monachorum, qui Anselmum hospitem habebant, quo scilicet scœno domus sermo plena erat, super quam fulgur ipsum primò corruerat.

Fœnile monasterij fulmine inuaditur.

Signo Crucis incendi- um extinguitur.

Exinde duo sui monachi ad Anselmum uenerunt, nunciantes ei decessum præfati regis. Siquidem secundo die mensis Augusti, qui post primam uisionem, quam Lugdunum factam nouiter retuli, secundus, & post secundam primus illuxit, idem rex manè in syluam uenatum iuit, ibique illum sagitta in corde percussit, & nulla interueniente mora extinxit. Quo Anselmus uehementi stupore percussus, mox est in acerbissimum fletum cocussus. Quod uidentes, admirati admodum sumus. At ille, singultu uerba eius inter-

Horrenda mors regis Vuilhelmi.

rum.

Reuocatur
toto regno
S. Anselm⁹
in Angliā.

Multa pati-
tur ab rege
Henrico.

Iterum ve-
nit Romā.

Responsum
Pontificis ad
regis An-
selm⁹ legatū.

Lectus, in
quo semel
tārum dor-
muerat, re-
uocatur.

Lugduni
moratur.

rumpente, asseruit, quod si hoc efficere posset, multo magis eligeret seipsum corpore, quam illum sic ut erat, mortuum esse. Nobis post hæc Lugdunum reuersis, ecce nuncij vnus post vntum Anselmo occurrunt, literas ei cum precibus ex parte matris ecclesie Anglorum, & ex parte noui regis Henrici, qui fratri successerat, necnon ex parte principum regni, deferunt, summopere postulantes eum festinato gressu redire, & asserentes totam terram in aduentum illius attonitam, omniaque negocia regni ad nutum eius pendere dilata. Verum vbi Serberiam ad regem venit, & ei, quid de ecclesiarum inuestituris in Romano Concilio acceperit, plano sermone innotuit, turbatus est rex ac vehementer indoluit, nec nutū eius in aliquo, sicut nuncij dixerant, expectare voluit. Que igitur inter eos per duos semis annos pro isto negotio acta sint, & quot quantasve minas ac tribulationes Anselmus passus sit, vel quomodo nuncij semel ac iterum Romā pro mutatione ipsorum decretorum missi sint, quidque effecerint, qui nō esse voluerit, opus illud, cuius in prologo opusculi mentionē fecimus, legat, & ibi singula planē, ut puto, digesta reperiet. Post que omnia rogauit Anselmū rex, quatenus ipsemet Romam iret, & cū nuncio, quem eō directurus erat, causæ, que emerferat, pro suo honore opem ferret. In quo cū omnes totius Angliæ episcopi, abbates & principes acquiescerent, & eum pro tantā re, quin iret, nullatenus supercedere debere cōclamarunt: se quidem iturum respondit, sed nil, quod vel ecclesiarum libertati, vel suæ posset obuiare honestati, suo vel rogati aut consilio vnquam Papam acturum, viua voce respondit. Itaque cū Romam venisset, à domino Papa Paschali, qui Urbano successerat, totaque Urbis nobilitate honorificè susceptus est. Die dehinc constituto, Vuilhelmus ille, cuius supra meminimus, à rege directus, causam regis in medium tulit, ac inter alia, quod rex ipse, nec pro regni amissione, inuestituras ecclesiarum pateretur amittere, minacibus verbis asseruit. Ad quæ Papa: Si, quemadmodum dicis, rex tuus nec pro regni amissione patietur ecclesiarū donationes amittere: scias (ecce coram Deo dico) quia nec pro sui capitis redemptione, eas illi aliquandō Paschalis Papa impune permittet habere.

In his negotium regis itā finem tunc temporis sumpsit, & Anselmus alijs atque alijs cum Papa de Ecclesiasticarum rerū institutionibus actis, in iter reuersus, ciuitatem Florentiam vsque peruenit, & nocte vna in ea quieuit. Lecto igitur, in quo sopori antistes indulserat, dominus domūs, eō discedentē, pro amore decubuit. Cui obdormienti adstitit quidam ignoti vultūs homo, monēs vt lecto ocyus decederet. Nec enim decet, inquit, te tua præsentia loco præripere, quod ex præsentia tanti viri meruit obtinere. Qui manē confurgēs, & visum mēte reuoluens, phantasmati deputat, ac nocte sequenti in eodem se lecto nihil hæsitans collocat. Dormit, & ecce, qui venerat, secundo iam vultu paululum minaci adstitit, repetens dicta, quæ primò protulerat. At ille expergefactus, ac visione, vt primū posthabita, nocte tertia in solito loco somno se tradit. Cui obdormienti, idem, qui secundo apparuerat, iam tertio apparuit, irati mentem vultū, ac voce præterdicens. Quarē, ait, facis, quod iam semel tibi & iterum, nē faceres, dixi? Nunc igitur vel tertio admonitus surge, & te à lecto pontificis amodò cohibe. Nam dico tibi, quia si vltra in eo repertus fueris, experieris nihil phantasmatis esse in istis, quæ audis. Tunc ille vehementer exterritus, lecto desiliit, episcopum ciuitatis super negotio consulturus celerius adit, ei que ordinem rei in præsentia multorum exponit. Episcopus autem iam dudum viri sanctitatem fama discurrente edoctus, ac nuperrimè ex colloquutione illius eam non nihil expertus, hominis audaciam durius increpauit, & quia stultè & insipientium more egerit, quod lecto, vbi vir tantus quieuerat, cubare præsumpserat, asseruit. Eundem itaque lectum reuocatur, deinceps seruatum iri præcepit, & nē aliquis in eo vltius iacere præsumeret, iussit. Quod vsq; hodiè, vti accepimus, seruatum est. Anselmus autē cū emenso itinere Lugduno appropinquasset, præfatus Vuilhelmus, comitatum illius deserere volens, interdixit ei ex parte domini sui regis redire in Angliam, nisi ipse omnes patris & fratris illius consuetudines, postposita sedis Apostolicæ subiectione & obedientiā, se ei seruaturum certò promitteret. Quod ille audiens, admiratus est, sciens se alia conditione Angliam existē. Perueniens ergo Lugdunum, resedit ibi ex more antiquo in pace & quiete, propriam præfati reuerēdi Hugonis, eiusdem vrbis archiepiscopi, domum inhabitans, & ne ad horam quidem ab his, quæ Dei sunt, verbo se vel actu elongans.

Accidit autē vna dierum, dum ipse pater, celebrato solenni Missæ officio, solus, prout ei consuetudinis erat, in oratorio per sletum Deo sese mactaret, vt quidā homo, pedes suos baculo regente, adueniret, oratorium ipsum irrumpere gestiens. Quem frater & socius

& socius noster Alexander, monachus scilicet ecclesie Cantuariensis, qui pro foribus egressum patris forte præstolabatur, intuens ecclesiam subire volentem, detinuit, sciscitans quidnam vellet. At ille clamosa voce se oculorum lumen amisisse respondit, ac velle, vt seruus Dei sibi manum imponeret, sciens, quod sancta merita eius sibi subuenirent. Pater igitur clamorē audiens, sed verba minimè discernens, innuit præfato fratri venire ad se, & causam clamoris ipsius intimare. Tunc ille: Domine pater, ait, pauper quidam venit, conquecens se in oculis grauiter affligi, precaturque per vos ei signum sanctæ crucis imponi. At ille pio vultu, Ipse veniat, dixit. Itaque tertio super oculos eius, quod petebat, signum crucis cum pollice pingens, orauit sic: Virtus crucis Christi illuminet oculos istos, & ab eis omnem infirmitatem depellat, integræque sanitati restituat. Et adspargens eos aqua sanctificata, hominem præcepit abire. Alexander verò mox illum reducens, monuit vt si factum viri Dei non vsquequaque illi hac vice prima profuit, manē rediret, pollicens quod hoc ipsum illi repetita vice fieri impetraret. Ad que ille: Ego quidem bone domine hac de causa non redibo, quia gratia Dei & fidelis eius famuli, omni cæcitate fugata, clarissimè video. Hæc ita scripsi, sicut ab ore ipsius Alexandri, qui præsentem se fuisse testatur, accepi.

Rex autem Henricus, vt comperit Papam in sua sententia stare, mox archiepiscopatum in suum dominium redegit, & Anselmum suis omnibus spoliavit. Acta sunt hinc inter eos multa, & anno vno ac semis indignatio regis non est sopita.

Inter hæc venit ad nos Vualo episcopus Parisiensis, vir benè religiosus, & Ecclesiasticarum consuetudinum institutionibus ab ineunte ætate imbutus. Hic Romæ notus & Apostolicæ legationis ministerio functus, familiaritate patris Anselmi potiebatur. Igitur iste à Roma ad nos veniens, quorundam sanctorum reliquias secum ferebat, quas, vt certò comperimus, sibi Romæ datas habebat. Itaque cum Anselmo me præsentē loquens, innotuit ei, quid reliquiarum à Roma secum detulerit. Ad quod cum ille Deo gratias ageret, episcopum vnus os, quod de capite sanctæ martyris Dei Priscæ esse asserbat, è pyxide protulit, & id qualiter adeptus fuerit, ilicò subinfernens, ait: Romæ eram, & oratorium nominatæ martyris, in quo beatissimus Apostolorum princeps Petrus altare sacrauit, vntate consumptum, dirutum est, & corpus martyris in noua recedendum ecclesia, me adstante, leuatum est. Igitur cum loci ipsius Cardinalis reliquias in suo iure haberet, & ipse idem mihi familiaris existeret, os istud, quod videris, de sacro corpore sumptum, mihi pro signo mutui amoris dedit. Finierat præsul in istis. At ego eandem reliquiarum habēdarum amore illectus, vt ex ipso osse mihi partem daret, deprecari episcopum coepi. Et ille: Accipe, inquit, & quantum indè primo conatu frangere poteris, tuum sit. Accepi, & en extrā, quam sperabam in principio mei conatus, vna mihi particula in dextra manu remansit. Cumque de paruitate ipsius moerorem animi dissimulare nequirem, & vt semel adhuc frangere indè mihi liceret, magnopere gestirem, rupit desiderium meum Anselmus, & ait: Noli noli: quod habes, sufficiat tibi. In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Constantinopoli & vltra citraue habetur, non omitteret domina ipsa, cuius est, quin illud tibi vindicaret in die resurrectionis cunctorum. Quamobrēm si debitam illi reuerentiam exhibueris, aquè suscipiet, ac si toti corpori eius exhiberes. Quod ego audiens, acquieui, & quam decentius potui, ipsum ex hoc hucusque seruari. De quo osse post plures dies Petrus quidam, monachus Cluniacensis, vir suo tempore magnæ authoritatis, qui camerarius erat domini Papæ Urbani atque Paschalis, ad nos veniens, à me percūctatus est, quid sentiret. At ille, vbi me referente accepi, qualiter id adeptus fuerim, vera omnino esse confessus est, quæ episcopus indè dixerat, seque præsentem fuisse asseruit, quandò idem os à corpore martyris sublatum, à Cardinali susceperat.

Post hæc tum pro exercendo Ecclesiasticæ disciplinæ rigore, tum pro ecclesiarum in Anglia constitutarū releuatione, relicta Burgūdia, Anselmus ad Franciam iuit. Quod vbi regi Anglorum Henrico innotuit, rogatus ad eum in Normāniam venit: ibique rex, ea timore simul & amore Dei correptus, reuestiuit illū de suis, & in amicitiam eius receptus est. Conuerfante dehinc Anselmo in Normannia, reuersisq; Balduino & Vuilhelmo, qui ex iussu regis atque pontificis Romam pro expletione negocij, quod de inuestituris ecclesiarum inter eos eoufque versabatur, directi fuerant, Vuilhelmus in Angliam ad regem vadit, ac in breui Beccum ad Anselmum regressus, rogat eum ex parte ipsius regis, vt iam sopitis retroactis querelis, ocyus Angliā visitaret. Cui cum ille promptus acquiesceret, & iter aggressus, Gemmeticum veniret, infirmitate, nē iter expleret, inibi

Cæcum fa-
nat Crucis
signo &
aqua be-
nedicta.

Vualo, Parisiensis episcopus.

Nota de altari.

En quanti fecit vir cæcus sanctorum reliquias.

Reuocatur à rege Henrico in Angliam.

inibi detentus est. Qua sopita, Beccum reuertitur, regem Angliæ transfreturum illic præstolaturus. Vbi cum pro reditu omnes exultatio mira teneret, eccè infirmitas Anselmi renouata, & ipsum lecto, & subuersa exultatione, graui cunctos mœrore prostrauit. Igitur ipse nec manducare, nec aliquid, vnde salutem eius sperare possemus, facere poterat, & de morte illius tantum nos formido immensa tenebat. Inter hæc vt in cibum aliquid fumeret, diligenti cura petebatur, sed ille nihil sibi animo esse, quomodo poterat, anhelo spiritu ferebatur. Nobis tamen preces multiplicantibus, tandem ne penitus negando, nos magis magisque grauaret: Fortè, ait, de perdice comederem, si haberem, Quid plura? Per campos & syluas dispersi sunt quique suorum, & dies vnus in requirenda perdice casto labore consumptus. Contigit autem, vt vnus ex monasterij seruentibus ipsa die per vicinam syluam iter fortè caperet, negotio, quo alij occupabantur, nihil intendens: & eccè in via, qua gradiebatur, bestiola, quam martiram vocant, perdicem in ore ferebat. Quæ bestiola, viso homine, suam ei prædam reliquit, sibi que fuga conluluit. At ille perdicem assumens, ad nos detulit. Ex qua ager noster refectus, statim meliorari ab ægritudine coepit, ac demum in diès melius meliusque habendo, pristinam est sanitatem adeptus.

Obserua
providenti-
am Dei.

Post hæc episcopis & abbatibus, qui exequiarum illius causa conuenerant, in suæ meantibus, remeavit etiam Radolphus Abbas S. Martini Sagienfis, qui vnus erat ex eis. Vnus igitur ex omnibus hominibus eius per viam coepit Anselmo detrahare, & quod meritò nullus infirmitati eius compati deberet, præsertim, inquit, cum ipse cibo & potu salutis suæ, si remota iactantia vellet, facile succurrere posset, maledica voce adstruere. Quod Abbas audiens, hominem monuit vt sileret, nec de tanto viro quid sinistra vltra proferret. Quæ ille subannando despiciens, & in his, quæ coeperat, furore quodam exagitatus persistens, equo calcaribus institit, vt ab Abbate elongatus, liberius ederet, quod suæ mentis amaritudo sibi proponeret. Verum cum ipse præpeti cursu ferri gesseret, ac remissis habenis ocyus ire inciperet, quem sedebat, quadrupes corruit, eumque magno cum dedecore tergo suo excussit, ac per duexum montem longo rotatu præcipitatum, à viri blasphemia linguam compescere docuit.

Vltio diuina in sancti viri obtruncatorem,

Phreneticum curat.
Redit in Angliam.

Dehinc in Assumptione beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, rex Henricus Beccum adueniens, omnia, quæ inter se & Anselmum de sepedito negotio referant, moderante sedis Apostolicæ sanctione, deleuit, atque de singulis, ad quæ tendebat, suæ illum voluntatis compotem fecit. Cum igitur Angliam repetendi iter Anselmi certis ex causis aliquantisper demoraretur, rogatus ab Abbate Beccensi, dedicauit Capellam vnam, infra curiam ipsius cœnobij sitam. In qua dedicatione quidam clericus, phrenesis valetudine tunc nouiter captus, à suis est ante pontificem ductus, ilicoque ad benedictionem eius à suæ mentis alienatione sanatus. Cum post hoc prospero cursu in Angliam venisset, magno sanctæ ecclesiæ gaudio & honore susceptus est. Indè euolutis diebus nonnullis, vir quidam Anglus, nobilis quidem & diues, valida corporis infirmitate grauatus, ab Anselmo sibi panem à se benedictum transfiniti per nuntium petijt, & accepit. Vnde paululum gustans, iuxta fidem suam statim conualescere coepit, integræque sanitati donatus, Deo & Dei viro ex corde gratias egit.

Rex Angliæ Normanniam obtinet.

Inter hæc rex in Normannia positus, valde lætabatur, sicut ferebant hi, qui ad nos veniebant, quod fuerat Anselmi pace potitus. Vnde etiam firma sibi spe applaudebat, suo se dominio totam Normanniam subiugaturum. Quod & factum est. Nam conferto graui prælio, fratrem suum Robertum, Normanniæ Comitem, & alios principes, qui contra illum in bellum venerunt, cepit, innumerisque preceptis, totam terram victor obtinuit, idque per literas Anselmo gaudenter & gratiosus mox intimaui. Omnes vero, qui hæc gesta tunc temporis audièrunt, ea meritis concordia, quam rex cum Anselmo fecerat, ascripsèrunt. Ipso anno Anselmus, celebrata paschali solennitate in curia regis apud Londinum, abiit ad Abbatiam sancti Edmundi, electum inibi Abbatem sua auctoritate roboraturus, & alia quædam officia pontificalia pro suo iure celebraturus. Quæ vbi solenniter cuncta peregit, grauiissima febre correptus, per plures dies penè vsq; ad emissionem vltimi flatûs vexatus est. Pro quo illic octauas Pentecostes vsque detentus est, & conciliū, quod se viduatæ ecclesiæ rex proposuerat collaturū, propter eius absentiam in Calendas Augusti dilatum est. Eo igitur tempore, adunatis in palatio regis Londini cunctis primoribus Angliæ, victoriam de libertate Ecclesiæ, pro qua diu laborauerat, Anselmus adeptus est. Rex enim antecessorum suorum vsu relicto, nec personas, quæ in regimen ecclesiarum sumebantur, per se elegit, nec eas per dationem virge pastoralis

Libertas ecclesiæ in Angliâ restituitur.

storalis ecclesijs, quibus præficiabantur, inuestiuit.

Scripsit inter hæc Anselmus libellum vnum de concordia præscientiæ & prædestinationis, & gratiæ Dei, cum libero arbitrio. In quo opere contra morem, moram in scribendo passus est: quoniam ex quo apud sanctum Edmundum fuerat infirmatus, donèc presenti vitæ superstit, solito imbecillior corpore fuit. Quapropter de loco ad locum migrans, lætica deinceps, non equo sedens, vehabatur. Vexabatur præterea frequentibus & acerbis infirmitatibus, ita vt vix illi vitam promittere auderemus. Ipse tamen nunquam pristinae conuersationis obliuiscabatur, sed semper aut meditationibus bonis, aut exercitationibus sanctis, aut alijs pijs operibus occupabatur. Tertio igitur anno, postquam à secundo exilio per regem Henricum reuocatus est, omnes cibi, quibus humana natura vegetatur & alitur, in fastidium ei versi sunt. Manducabat tamen, naturæ suæ vim faciendo, sciens se viuere non posse sine cibo. Quæ vi per dimidium circiter annum vitam quoquo modo transigens, sensim corpore deficiebat, animi virtute semper idem, qui esse solebat, existens. Spiritu itaque fortis, sed carne nimium fragilis, pedes oratorium adire nequibat. At tamen consecrationi Dominici corporis, quod specia-

Missæ quod
fidiè audit,
licet imbecillis.

liquodam deuotionis affectu venerabatur, interesse desiderans, singulis diebus illuc se in sella faciebat deferri. A quo dum nos, qui ei seruibamus, cum, quia multum exinde fatigabatur, declinare niteremur, vix quinto ante sui exitus diem euincere potuimus. Exin ergo assidue lecto decubans, anhela voce omnes, qui ad eum accedere merebantur, in suo quæque ordine Deo viuere horrabatur. Illuxerat Dominica dies Palmarum, & nos pro more circa eum sedebamus. Dixit itaque vnus nostrum: Domine pater, vt nobis intelligi datur, ad Paschalem Domini tui curiam, relicto seculo, vadis. Respondit: Et quidem, si voluntas eius in hoc est, voluntati eius non contradico. Verum si mallet me adhuc inter vos saltem tandiu manere, donèc quæstionem, quam de animæ origine mente reuoluo, absoluerè possem, gratiosus acciperem, eò quod nescio, vtrum aliquis eam, me defuncto, sit absoluturus. Ego quippe, si comederè possem, spero conualescere. Nam nihil doloris in aliqua parte sentio, nisi quod lassescere stomacho, ob cibum, quem capere nequit, totus deficio.

Vesperascente dehinc tertia feria, cum ipse verba, quæ intelligi possent, edere iam nulla valeret, rogatus à Rodolpho Rossensi episcopo, vt nobis, qui aderamus & alijs filijs suis, regi quoque & reginæ cum liberis eorum, ac populo terræ, qui in eius obedientia se sub Deo tenuerant, suam absolutionem ac benedictionem largiretur, dexteram, quasi nil mali pateretur, erexit, & signo sanctæ crucis edito, demisso capite sedit. Iam fratrum cœuentus in maiori ecclesia matutinas laudes decantabat, & vnus eorum, qui circa patrem excubabant, sumpto textu euangeliorum, legit passionem coram eo, quæ ipsa die ad Missam legi debebat. Vbi autem venit ad verba Domini: Vos estis, qui per-

Luc. 22:

Vir sanctus Christo deuotè reddidit spiritum.

mansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis super mensam in regno meo: lentius solito spiritum trahere coepit. Sensimus igitur eum iam iam obiturum, & de lecto super cilicium & cineres positus est. Adunatoque circa eum vniuerso filiorum suorum agmine, vltimum spiritum in manus creatoris emittens, dormiuit in pace. Transijt autem illucescente aurora quartæ feriæ, præcedentis Cœnam Domini, quæ erat xj. Kalend. Maij, anno videlicet Dominicæ incarnationis millesimo centesimo nono, qui fuit annus pontificatus eius xij. vitæ verò septuagesimussæxtus.

Loto igitur ex more corpore eius, petijt supra sepe memoratus, rerum Anselmi protisor ac dispensator, Balduinus, quatenus facies patris balsamo, quod admodum parum in paruulo vase sibi, maiori eius parte perditâ, remanserat, inungeretur, sperans atque præoptans eo modo illam vel modicè amplius seruatum iri, ne corrumpereetur. Acque uimus, viri industriam amplectentes. Vas ergo ipsius liquoris in manum episcopus sumpsit, & vincturus vultum defuncti, digitum fundo vasis immerfit. Quem ilico extrahens, sed vix summatem eius madefactam reperiens, ratus est balsamum ipsum vngendo christmati in maiori ecclesia seruabatur, afferri, cupiens videlicet vnâ cum capite, dexterâ eius, per quæ multa bona atque diuina dixerat & scripsèrat, tali vinctura honorari. In his cum episcopo eram, & cum in ministerio illo inuabam. Impressi post eum in vas balsami digitum meum, & æquè aut certè minus digito eius madentem extraxi. Itaque rogatus episcopus mihi vas in palmam versare, si fortè indè aliqua gutta deflueret, acquieuit: & ilico, stupentibus cunctis, liquor defiliens, copia sui manum meam

Balsami liquor miraculosè

promanat ex vase va. cuo.

compleuit, & superfluxit. Hoc ipsum secundò & tertio ac sepius factum est. Et quid dicam? Tantam abundantiam balsami vas fermè vacuum miniftrauit, vt intacto vase ecclesiæ, non solum caput & manus, sed brachia, pectus, pedes quoque & totum corpus, non vna, sed sepius repetita vice, omni ex parte inungeremus. Dehinc more summi pontificis vestibus est sacris indutus, & in oratoriū debita cum veneratione delatus.

In crastino autem, cum sepulturæ traderetur, sarcophagus, qui illi fuerat pluribus retroactis diebus preparatus, longitudine quidem & latitudine aptus, sed profunditate magna ex parte minus habens inuentus est. Quod considerantes, animo deficiebamus, nulla scilicet ratione pati valentes, vt superiori lapide pressus, sua integritate aliquatenus læsus priuaretur. Cum itaque in hoc plurimi fluctuarent, & alij sic, alij verò sic rem posse componi dicitarent: quidam ex conferta multitudine fratrum, acceptum baculum episcopi Rossensis, qui funeris officium præsens agebat, per trāsuerfum sarcophagi super corpus patris ducere cœpit, & iam illud omni ex parte corpori iacentis præminere, magna nobis exindè admiratione permotis, inuenit. Itā ergò venerabile corpus patris Anselmi, Cantuariensis archiepiscopi ac Primatis totius Britaniæ, sepulcro inclusum, quid conditio fortis humanæ habeat in se, omnes, qui pertranscunt, sui exemplo monet attendere. Sanè in obitu & post obitum eius multa à multis visa narrantur, quæ gloriam eius, quam pro meritis suis eum recepisse à Deo non dubitamus, attestantur. Quibus tamen scribendis laborem intrare nolumus, magis videlicet eligentes silentio nostro omnes, qui dormiendo ea viderunt, pares facere, quàm ista scribendo, illa non scribendo, vnum alij, quasi potiora viderit, anteferre. Vt enim cuncta scribantur, infiniti negotij est. Aperta denique facta, quæ Deus per eum facere dignatus est, & nos talium nudi pro posse digessimus, puto sufficere ad notitiam retributionis & conuersationis vitæ eius. Sit itaque Deo omnipotenti & filio & sancto spiritui laus & gratiarum actio, nunc & per omnia seculorum secula, Amen.

Multa post eius obitū visa gloriæ eius documenta.

DE CAIO Papa & martyre vide To. I. in Vita S. Sebastiani martyris : itemque in Gestis Susannæ virginis & martyris, Tomo. 4.

VITA ET MARTYRIUM S. EPIPODII MARTYRIS LVGDVNENSIS, GRAVITER CONSCRIPTA.

Ad stipulantur eis antiqua Martyrologia, & habentur in antiquis manuscriptis egregijs exemplaribus.

22. Aprilis.

I meritò virorum fortium facta ad incitamenta posteritatis mandantur annalibus, qui pro terrena libertate vel pro patria inani intentione ceciderunt, relinquentes carnalium virtutum breuia monumenta, dum pereunt: quantis præconijs celebranda mors martyrum est, quæ mirabili gloriosoque compendio mundum vicit, dum manus suas ad cælum porrigunt, dum fidei & deuotionis exempla terris relinquunt, propagantes hominum vitam mortibus suis: Neque enim pro Imperatore terrestri, sed pro rege cælesti spiritum profundunt suum nec pro patria, quæ gignit & recipit: non pro patria, quæ habetur & amittitur: sed pro illa Ierusalem cælesti, patria sempiterna, quæ morte est constructa sanctorum, quæ culmina sua cælo inserit: cuius incolæ mori nesciunt, cuius libertas iugum tartaræ captiuitatis ignorat, cuius libertas cum immortalis gloria & beatitudine perseverat. Et si autem de præmijs martyrum pauca perstricta sint: quia nequaquam condignæ sunt passiones præsentis seculi ad magnitudinem gloriæ cælestis, quæ erit perpetua & sempiterna: at tamen hi sunt sanctorum triumphus, qui meritò scriptis proditi, mittuntur ad posteros, vt si eis non contingat occupatio passionis, succensæ tamen mentes æmulationis ardore, immaculatam vitam, & contritionem corporum, imitatione martyrij illorum consequantur.

Patria cælestis.

Rom. 8.

Vide Eusebii Pamph. Hist. Eccl. li. 5. ca. 1. &c.

Itaque beatissimorum Epipodij & Alexandri confictus atque victorias, Christo in illis triumphante, referimus: vt fides credentium præmissum & desideret & sequatur exemplum. Igitur principis Antonini Veri decimo septimo Imperij anno, cum per multas prouincias gentilium furor desæuieret, præcipuè in Lugdunensi vrbe bacchatus est: in qua pro sui magnitudine quanto maiores debebant populi, tanto etiā gentilium copio-

copiosior rabies astuabat. Iudices, officiales, tribuni, milites, vulgus certatim, in discreto etiam sexu, Christianos multiplici crudelitate laniabant. Quorum plurimi distinctis passionibus atque nominibus, ad succedentes memorias peruenerunt: Innumeros vero, qui vel indiscreta cæde concili sunt, vel vinciti in ergastulis defecerunt, in scriptos cælestis vitæ liber tantum continet. Nam post vastissimam martyrum stragem & sauentium passionum crudelitatem, de qua etiam Christi famuli, quos tunc illustrissimæ vrbes Vienna & Lugdunum tenebant, ad ecclesias Asiæ & Phrygiæ scripta miserunt, cum penè ad integrum Christi nomen à gentilibus crederetur extinctum: per prodicionem domesticam Epipodius & Alexander occultè operam dare catholico cultui Præsidi nunciatur: quos ille indagine sollicita, religionis reliquias in illis extinguere cupiens, præcepit inquiri.

Epistola Viennensis & Lugdunensis ecclesiarum ad Asianos &c.

Verum intermisso paulisper ordine passionis, quanti qualésve fuerint, par est explicare. Et Alexander quidem natione Græcus fuit: Epipodius verò, Lugdunensis ciuitatis indigena. Porro eos paruulos scholæ contubernium, & charitas iam virilis in prima ætate coniunxerat: & ita literis eruditissimi, concordia crescente, ad Deum profecti sunt, vt cum fuerint Christiani, & à clarissimis parentibus instituti, ad religionis tamen incitamenta se inuicem prouocarent. Nam sobrietate, parsimonia, castitate, fide, opere misericordie ita Deo sese hostias dignas preparabant, vt in consummationis meritum profecerit gloria illata martyrij. Erant ambo iuuentutis flore conspicui, neque adhuc coniugalibus nexibus implicati. Sæuiente autem persecutione, implentes euangelica constituta, ad aliam, vel etiam tertiam ciuitatē euntes, latebram ibi quaesierunt. Egressi verò occultè septa murorum, in eo vico, qui propter incisam petram situs est, tugurium cuiusdam religiosæ & fidelis viduæ, etiam sine vllis comitibus, introierunt. Cumq; illic aliquandiu tecti fide mulierculæ & loci humilitate latuissent, tandem sagax illos inquisitor inuenit, eosque per angustum cellulæ aditum fugientes manus infesta corripuit: qui ita trepidis insilientes irruerant, vt S. Epipodius calceamento pedis vnus, dum pauidus profliret, priuaretur: quod postea fidelis mulier, tanquam thesauros sibi repositos, occultuit.

Epipodij patria.

Virtutes.

Matth. 10.

Itaque captos etiam ante discussionem carcer recepit: quia manifesti putabatur criminis nomen esse, ipsa appellatio Christiana. Deindè post triduum, vincis post tergum manibus, ante Præsidis statuuntur tribunal: quos seuerissimus iudex, adstante & impriamente gentilium multitudine, de nomine & professione interrogauit. Illi verò & vocabula sua ediderunt, & Christianos se esse perspicuè testati sunt. Accenditur ergò Iudex, & popularis conclamatio attollitur, & in innocentes simul omnium infania incurrit. Potestas eos increpat, & furorè suum huiusmodi clamore testatur: Etiam nunc aduersus deos immortales humanā temeritas perseverat? Etiam nunc conuelluntur principum sanctiones, & vno eodemque maiestatis crimine Imperator impugnatur & numina? Vbi sunt tormenta, quæ intulimus? vbi cruces? vbi gladij? vbi bestiarum? vbi ignis? vbi districtio, etiam vltra mortis terminos procurata? Extincti sunt homines, sepulcra non extant, & tamen Christi memoria perseverat. O puniendi, quomodo ausu in religione vetita perdurastis? Iam nunc pro vestre præsumptionis temeritate peccatis dabitur: ac nē se inuicem exhortentur, aut muniant sermone vel nutibus, cincto Alexandro, qui est ætate firmior, Epipodius applicetur. Quem scilicet singulariter destitutum, dum pro coniectura ætatis tenerior em animo iudicabat, serpētis antiqui vsus calliditate, venenata blandimentorum arte sollicitat. Video enim te, ait, iuuenem: & nefas est, vt in intentione prauo proposito perseveres, & percas. Nos immortales deos colimus, quos vniuersitas populorum, quos etiā nominibus proprijs sacratissimi principes venerantur. Nos deos colimus lætitiâ, conuiujs, cantionibus, laudibus, comestatione & lasciuia: vos verò hominē crucifixum, cui placere non possunt, qui his omnibus perfruntur: qui licentiam respuit, qui ieiunijs delectatur, qui damnatis voluptatibus, tristemet & infœcundam diligit castitatem. Quid verò tribuere beneficij cuiquam valet, qui se rueri à vilissimorum insectatione non potuit? Quæ quidem omnia idcirco tibi contextui, vt cum oblectatione & cum gaudio, quasi iuuenis, austeritatem refugies, mundi huius beatitudine perfruaris.

Capitulum s. Epipodius in carcere mittitur.

Minæ iudicis.

Blanditur iudex Epipodio.

Ad hæc beatus Epipodius: Non ita me Christi ac fidei Catholicæ armauit affectus, vt sensum meum misericordiæ tuæ figmenta permoueant. Pietas enim ista, crudelitas constantia est: vobiscumque viuere, mors est æterna. Caterum à vobis perire, gloriosum est. Semper iterum verò Dominum nostrum Iesum Christum, quem crucifixum commemoras, entissima,

refurrexiffe non nōsti : qui ineffabili mysterio homo pariter & Deus, famulis suis tramitem immortalitatis instituit, & ad cœlestia regna perducit. Sed vt communiter tecum loquar, quia alta non recipis, nunquid ita cœcata mens tua est, vt nescias hominem ex animæ & corporis duplici constare substantia? Animæ imperio, corporis seruitio magis vtimur. Turpitudines, quibus dæmones vestros colitis, oblectant membra corporis, mentes interimunt. Quæ autē illa vita est, vbi partis potioris detrimenta capiuntur? Nos pro anima aduersus corpus bella suscipimus: nos pro anima aduersus vitia dimicamus. Vobis venter deus est, & in morem pecudum, post ingluuiem prodigam, finem vite præsentis, mortis iudicatis occasum. Cæterum nos, quicumque vobis persequentibus interimimus, dum tempora amittimus, vitam ingredimur æternitatis.

Cœditur pugnosis martyris, & illis constantior.

Iudex verò responsi huius liuore & admiratione defixus, iracundiaque stimulante commotus, admirabile eloquentia domicilium, id est, os martyris elidi pugnorum ictibus iubet. Ac deinceps S. Epipodius illato dolore constantiior, mixtis cruore dentibus, hæc verba profudit: Christum cū patre ac spiritu sancto Deum esse confiteor, dignumque est, vt illi animam meam refundam, qui mihi & creator est & redemptor. Itā enim mihi vita non tollitur, sed mutatur in melius. Nec interest, infirmitas corpora quo sine soluatur, dummodò anima cælis inuecta, ad suum reuertatur authorem. Cū hæc beatus Epipodius constanti asserione loqueretur, imperio truculenti iudicis eculo suspenditur, circumstantibus hinc inde lictoribus, vt latera eius impressis vngulis sulcarentur. Tunc subito populi terribilis clamor factus est, petentis, vt vel obrueretur imbre faxorum, aut membratim diuisus, sæuientium insania carperetur. Sed de furore omnium tarda erat crudelitas iudicantis. Metuens autem Præfex, ne magis vim perferret, & per seditionem, potestatis ac iudicij reuerentia turbaretur, ad sedandum circumfusæ multitudinis præcipitem & insanum furorem, causamque cōmotionis extinguendam, eductum extra tribunal, gladio raptim feriri iubet. Itaque quanto infestior fuit inimicorum tumultus, rāto citius, dispositione diuina, consummatio accelerata est martyrij: vt puerum suum, de passione ac persecutoribus triumphantem, velocius Christus remuneraret, qui est benedictus in secula, Amen.

Gladio S. Epipodius fecitur.

Quæ hoc loco sequuntur de Alexandro, socio Epipodij, Lector infra offendet die 24. Aprilis.

Ex Gregorio Turonen. De Gloria Martyrum Cap. 50.

Photinus Episcopus.

Irenæus.

Nota miracula.

Igitur martyrio consummatus gloriosus Photinus Episcopus, qui Lugdunensi præfuit vrbi sacerdos, per certaminis nobilis meritum inuectus est cælo. Cui & merito & sanctitate condignus Irenæus successit Episcopus, per martyrium & ipse finitus. Hic in crypta basilicæ beati Ioannis sub altari est sepultus: & ab vno quidem latere Epipodius, ab altero verò Alexander martyr est tumulatus. De quorum monumentis si puluis cum fide colligatur, extemplò medetur infirmis. Magna enim claritas in crypta illa continetur, quæ, vt credo, meritum martyrum signat.

CERTAMEN SANCTORVM ET GLORIOSORVM MARTYRV, ACEPSIMAE, IOSEPH, ET AEITHALE, ex Simeonie Metaphrasie.

12. Aprilis, quo die latina eos habent Martyrologia.

Accepimæ virtutes.

Hrebant Christianos Saporius rex Persarum, & Magis, qui erant pars Persarum, iussit vt eos persequerentur. Qui etiam acrius inuadentes, eos, quos persequerentur, cogebant colere ignem & solem. Quæ de causâ beatus quoque Accepimæ ab eis comprehenditur: qui ortus quidem erat ex patria Naësson, (quæ est quidem sita in finibus Persarum: est autem episcopali ornata dignitate) ætate senex, vt qui esset octoginta annos natus: senex prudentia, mitis & moderatus, ab ira alienus, abstinenter vitam agens, egenos impertiens suis facultatibus, intentus, orationibus, formâ elegans, anima elegantior: & externis motibus ijs, qui illos cernebant, significans internam constitutionem, & factis & verbis pietatem enuncians, & vitæ & rectorū dogmatum magister effectus Christianis. Quo factū est, vt totam aduersariorum aciem tanquam aduersus fortissimum antagonistam in se euocauerit. Circa

Circa quem quidem, etiam antequam comprehendere, fit talē quid propheticè:

Puer quidam demulcebat eius caput, purgans à pediculis, qui ei afferebant molestiam. Id ergò amplexus: Beatum est, inquit, hoc caluum caput, (erat enim glabrum) quod quidem propter Christum suscipiet martyrium. Ille autem verbo fuit lætatus: & puerum statim vicissim complexus: Fiat mihi, ô fili, inquit, secundum verbum tuum. Cū autem quidam familiaris & amicus Accepimæ adesset, cū hæc dicerentur, (erat verò is quoque vicinæ ciuitatis Episcopus) subridens rogauit puerum, dicens: Dic mihi, ô fili, scis ne de nobis aliquid? Puer autem à Deo inspiratus: Tibi quoque, inquit, ad tuam redeunti ciuitatem, non licebit eam videre: sed è vita excedes in pago, qui dicitur Aethradaran. Quæ quidem ambobus euenerunt, sicut puer prædixerat. Sed hæc quidem, antequam martyr esset comprehendens.

Pueri cuiusdam vaticinia.

Cū autem esset captus, & duceretur per domum suam, propè accedens quidam ex familiaribus: Dispone aliquid de domo tua, ei dixit in aurem. Ille verò: Hæc, inquit, (illam manu ostendens) non est amplius domus mea. Ego enim mox migro in domum supernam. Cū autem fuisset in ciuitate Arbel, & productus esset ante principem Magorum, (erat verò ei nomen Adrachus) rogauit eum, an esset Christianus. Postquam autem magna voce hoc fuisset confessus: Sunt ne ergò, inquit, vera quæ fama celebrantur, quod contemnas iussu regia: & quod vnum prædicas Deum contra edictum regium? Beata autem illa senectus nullo timore affecta, Quæcunque, inquit, talia de nobis audiisti, sunt vera. Vnum enim Deum prædico conuenienter ijs, quæ sunt apud nos, scripturis: & eis, qui ad me ventitant, consulo vt hoc dogma teneant & tucantur. Magus autem: Audiuius, inquit, te alijs præstare prudentia, quæ longo tempore & experientia comprobatur. Nunc verò non, sicut audiuius, licet nobis intueri. Nihil enim melius es affectus, quam puer insipiens. Cuius est enim sapientia aut sanæ mentis, decreta regia despiciere, & solem splendidissimum & ignem nolle adorare, quæ quidem ipse quoque Rex adorat? Respondit Christi Pontifex: Valdè mihi videtur desipere imperium Persarum, quod dimisso creatore, statuerit colere res creatas. Quis enim sanæ mentis in animum induxerit, Dei honorem tribuere ijs, quæ facta sunt à Deo, sicut vos facitis, vos impiè gerentes, & hic ipse Rex vester? Ille autem: Nos impia, inquit, facere audes dicere, qui tale elementum adoramus & solem viuificum colimus, ô tu verè impie & nugator, & vanæ defensor religionis? Sed nisi tu cesseris iussu Imperatoris, & adoraueris eos, quos ipse adorat: ne senectus quidem te liberabit, quo minùs patiaris grauissima, neque quem colis Deum crucifixum.

Constantia sancti lenis.

Deindè diuinus senex: Tibi obstruatur os scelestum, ô execrande, si pures te tuis minis mihi posse persuadere, vt deficiam à patrio dogmate, quod didici ab ineunte ætate, & ad hanc conseruauit canitiem. Si autem neque me, vt dicis, eripiet senectus, neque Deus, quem colo, à vestris manibus: non idèò id, quod est præstantius, murabo deteriori. Quid enim mea interest viuere hos paucos dies? Nam paulò post etiam absque vobis à me exigetur commune hoc naturæ debitum. Non adorabo solem, non colam ignem. Nemo meam irridebit senectutem: nemo mihi dabit vitio, quod sim vitæ cupidus, vt qui breui vita vendiderim tantorum bonorum beatitudinem. Propter hæc ira repletur sceleratus, & sacrosancta senectus statim flagris cæditur adeò grauitè, vt sanctissime guine quidem totum solum restagnaret, nullus autem relictus esset locus corporis illæ. Cū verò parum esset relaxatus à plagis, iubet eum rursus vinetum catenis sisti ante tribunal. Dicebat autem: Vbi est Deus tuus, quem colis ô Accepimæ? Veniat, & te è meis manibus eripiat. Deus meus, inquit ille, ô sceleratissime, qui cælum implet & terram, potest me è tuis manibus eripere. Tu autem cū sis terra & cinis, in quem audes superbire? sub quo sternetur putrefactio, cui vita est morte grauior, qui viuente Deum non cognoueris. propterea tanquam flos agri exiccaberis, & vita miserabiliter euerfa, traderis igni, qui non potest extingui: vt quem nunc adoras, illic re ipsa punitus sentias, non esse igne Deum, sed ipsum quoque alium nōsse opificem, qui est etiam Deus omnium, quæ cadunt sub adpectum.

Præclaræ voces sancti martyris.

Dirissime flagellatur.

Ierem. 23.

Eccl. 14.

His maiore ira incenso Mago, grauiore catenæ sanctum circunligarunt: & cum tunc interior accepit custodia. Die autem sequenti comprehendens etiam fuit maximè venerandus presbyter Ioseph, ortus ex pago, qui vocatur Bethlabuca, quod exponitur, Rectè scribentis: ipse quoque senex & iam intra terminos Dauidicos, vt qui esset septuaginta annos natus. Senectuti autem decori erat quædam gratia, & species venerandos

Ioseph presbyter comprehenditur. Psal. 39.

Item Acithalas.

randos canos reddebat lætiores: cuius anima quidem zelum spirabat, & dogma Christianorum mirandum in modum defendebat. Summè verò is deditus erat temperantiæ, & continebatur cor eius metu diuino. Præterea autem comprehenditur etiam inprimis colendus Diaconus Acithalas. Eum pagus aluit Bethnoadara, vir & spiritu feruens, & qui Christi charitate valdè accendebatur. Erant autem ei mores propensi ad arguendum, & pleni dicendi libertate instar magni Eliæ, vt qui vitæ, vt opinor, sequerentur libertatem & animæ puritatem. Florebat verò in eo quædam quoque grauitas, quæ ei conciliabat ab omnibus venerationem. Cùm autem ambo producti fuissent ante iudicè, is toruo oculo eos intuens: O genus, inquit, perditissimum, cur in simplices homines irrepentes, & vestris doctrinis eorum oculos præstringentes, deducitis ad falsam Christianorum religionem? Beatus autem dixit Ioseph: Nos nec vti præstigijs, nec fallere didicimus. Verum autem & stabile dogma defendentes, eos, qui errant circa religionem, deducimus ad veritatem, docentes adorare vnum Deum, qui est cum alijs rebus Dominus solis & ignis. Dixit verò Magus: Quodnam autè dogma est veritati consentaneum? id'ne, quod Rex totius terræ ipse & eius proceres defendunt, an quod viles & abiecti homines, sicut vos, qui decepti estis, prædicant?

Responsum Christi sacerdotis.

Viles quidem & abiecti homines sumus nos, respondit Christi sacerdos, hoc iubente Christi præcepto, quoniam non in diuitijs & superbia visum est Deo nostro vitam hominis dirigere. Et ideo nos sæpè nostra sponte nos humiles reddimus, facultates nostras prodigentes pauperibus, pro ijs nos accepturos æternas expectantes diuitias. Nam si in congregandis diuitijs studium ponemus, tantum ex nostris manibus commodi percepissimus, & tantas opes collegissimus, quantas nec tibi quidem licet, qui eas colligis ex pauperibus, & metis alienos labores. Nos enim proprijs manibus laborantes, iuste quæsitos pauperes impertimus. Vos autem soli auaritiæ dediti & plura habendi cupiditati, non solum nihil ipsi operamini, sed præterea etiam aufertis aliena. Quoniam verò nos quoque dicis amare diuitias: quodnam in eis bonum inesse animaduertentes, nos ad eas parandas defigeremus? Non sunt ea fugitiua & valdè infideles? Non hodiè quidem huic adsunt, cras verò migrant ad alium, priori domino quodammodo abnegato? Non magnam in eum, qui possidet, concitant inuidiam? Non ea labores & bella aperte architectantur? Non latronum & furum attrahunt oculos? Quod si dicis ex ijs aliquam oriri voluptatem, aut gloriam, magnum quid esse reputas? quid nam ea differt à somnijs & vmbrijs? Parua affecit voluptate: deinde cùm aduentarit vespera, extincta est & redacta in nihilum. Quod si etiam in præsentis vita parum manserit, mors tamen iam adueniens, eam quoque habet simul abeuntem. acerba autem supplicia eum, qui se hinc dedit voluptatibus, tenebunt perpetuò.

Fallacia & vanitas diuitiarum.

Hæc cùm sic dicerentur, interpellans Magus: Has, inquit, prolixas mittens nugas, maximo deo soli & igni cultum, vt par est, exhibe. Ad hæc dixit Christi adorator: Nè erres, neque putes te hoc vnquam tuis esse contemplaturum oculis: me, inquam, relicto effectore solis & ignis, illius opera adorare, & adeò repugnare meis verbis & doctrinæ. Crudelissimus autem Magus, postquam audiuit hæc verba, ira accensus, iubet statim eum extensum verberari virgis mali Punicæ, cuius rami erant spinosi. Cùm verò sacras illas carnes lanieret filij interitus, Ago tibi gratias, dicebat athleta, in cælum extendens oculos, quod dignatus sis me meo sanguine tinctum, peccati sordes purè ablucere. Lictores autem propter ea, quæ dixerat, in ipsum magis ira repleti, tum plagis ita cõsiderunt, vt vox quoque ei interromperetur. Deinde duabus catenis circumdatum, includunt in carcere, ei pulchrum vel inuiti solatium dantes Acepsumam: illic enim fuerat prius inclusus.

S. Ioseph virgis asperimus cæditur.

Ad venerandum autem adspiciens Acithalam Index, qui erat animo implacabilis: Tu verò quid dicis, inquit? Implebis ne iussum Regis, & adorabis maximum solem, & gustabis sanguinem, & cum muliere habebis consuetudinem, & liberaberis ab ijs, quæ tibi impendent, malis: an eris etiam, sicut alij, contumax & inobediens? Christi autem Martyr Acithalas, verè semper florens & cælestis planta pietatis: Tuæ, inquit, immunda & caninæ appetitionis est hoc munus, sanguinem gustare, & pro Deo, quæ Dei sunt, colere. Absit autem, vt ego adeò cæcutiam corporis & animæ oculis, vt hunc videns Solem, ad eum vsque cõsistam, & Deum omninò putem id, quod apparet: & non vltimò progrediar sinceriore oculo cogitationis: & Deum quidem id, quod mouet: rem

Acithalæ cõstans responsum.

rem verò creatam repurem id, quod mouetur. Si autem mihi sic iudicanti & plagas & mortem minitaris: non ideo mihi persuadebis, vt discam tuum dogma, & negem veram religionem. Propter hæc iratus impius: Sed nullus, inquit, sanæ mentis mortem vitæ prætulit, idque propter stultam & minimè consideratam constantiam. Quamobrem nec tibi credendum est dicenti te paratum esse mori pro tuo dogmate & religionem. Respondit sanctus: Vestri, qui à vana spe pendent, & nullam æternæ vitæ habent expectationem, postquam hinc excesserint, iure existimari potuerint esse & vitæ cupidi, & amantes corporis. Quorum autem spe vera & firma alitur anima, quod & ea sit immortalis, & sit rursus cum suo corpore coitura post mortis dissolutionem, & æternæ vitæ futura particeps, ijs præsens vita res est parua & contemnenda, & mors minimè terribilis. Verax est enim Deus noster & magister, qui dicit: Nolite timere ab ijs, qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere. Luc. 12.

Tunc iubet vir ille ferus eius quidem manus alligari poplitibus, & longum lignum in medio vtriusque tranfadiigi: sex autem viros robustos ab vtriusque ligni extremis conscendentes, fortiter premere sacrosanctum illud corpus, de industria factis saltibus, & ossa eius confringere & dissoluere. Deinde etiam mali quoque Persicæ virgis eum verberari. Indomitus autem ille athleta, & cuius nulla re frangebantur spiritus, perinde ac si nullum dolorem sentiret à tam insigni cruciату, magno & excelso animo adspiciens adiudicem: Vt videtur, inquit, corpora hominū, quæ discerpuntur, tibi aliquā afferunt voluptatem, instar canum aut coruorū eis impleri cupienti. Scias ergò, me nullā ducere rationē horum tormentorū, quæ à te inferuntur. Aut ergò noua excogita supplicia, aut scito me ea nihili facere. Magus autem statim conuersus ad lictores: Cur, inquit, misericorditer flagris ceditis impium? Videte enim, quomodo dum ei parcitis, ad nos incessendos contumelijs maxima inuehitur libertate. Illi verò, veluti quodam stimulo eius sermone excitati, tam fortiter inuasent, vt ex grauitate eorum, qui ascenderant, & ex vehementia eorum, qui tendebant, & ex crudelitate eorum, qui flagellabant, compages quidem corporis ei fuerint dissolutæ, ossa autem sint contracta, & carnes sint discerpæ. Eum ergò portâtes, quoniam pedibus minimè vti poterat, tanquam onus aliquod projiciunt vi in custodiam, in qua etiam inclusum erat illud par sanctorum.

Immane supplicium.

Fortissimus Acithalæ animus.

Supplicijs horrendis afficitur.

Cùm quinque dies præterissent, eos è carcere eduxerunt, & duxerunt in locum, qui vocabatur Paradisus, prope quod erat templum ignis, qui ab eis colebatur. In quo cùm præfessisset ille sceleratus, Ocyus mihi dicite, inquit sanctis, an adhuc permanetis in eadem stulta cogitatione: an consiliū mutaueritis in aliquid melius & salutare. Sancti tanquam vno ore protinè responderunt: Notū tibi sit iudex, quod quam ab initio habuimus cogitationē, in ea adhuc persistimus, & perpetuò persistemus, non minis, non tormentis, non donis, nullo denique alio omninò mutati: Sed vnum Deum adoramus, & eundem solum esse Dominū omniū eorum, quæ sunt, cognouimus. Hæc cùm audisset Magus, aliud rursus nouum excogitat tormentū, & iubet eos cingi funibus per axillas & lumbos & tibias, in vnoquoque autem cingulo lignum injici & circummagi, & fune vehementer torqueri. Quod cùm factum esset, erat acerbum spectaculum, & mitibus oculis lachrymabile. Nam ligna quidē circumagebantur: funes autem conuertebantur: & carnes inde premebantur, & ossa conterebantur. erat verò valdè grauis contritio: etenim ijs quoque, qui procū erant remoti, audiebatur fragor ossium. Erat autem id, quod eis dicebatur inter tormenta: Voluntati regis nolite repugnare. Deinde id, quod è contrario dicebatur à sanctis: Qui regis vestri voluntati cedunt, Dei voluntati resistunt. Atque erat quidem hora tertia, quandò coepit tormentum, vsque ad sextam autem sic patientibus athleticis est productum.

Templum ignis.

Vox egregia martyrum.

Noui eis adhibentur cruciatus.

Defessus itaq; iudex, iussit eos rursus abduci in carcerē. Quamobrem fuerunt abducti, non suis pedibus, sed portati ab alijs, quod ij essent omninò morte affecti. Imperatū autem fuerat custodibus, vt si deprehensus fuisset aliquis, eos vel cibo vel potu vel indumento impertiens, is vltimo subijceretur supplicio. In hunc ergò carcerem coniecti Christi milites, omnem afflictionem, omnem vexationem propter ipsum sustinentes, tres annos inclusi permanerunt: nullam aut famis recreationem, aut malorum, quæ erant in custodia, inuenientes consolationē, nisi aliqui ex ijs, qui erant simul vincti, eorum miserti, parum quid nutrimenti eis latenter præbuisent. Qui enim in carcere affidebant custodes, eorum quidem calamitatum miserebantur & lenectutis: sed cùm nihil possent facere, quod ad eorum pertineret curationem propter metū iudicis, solum ex eorum malis dolorem accipiebant, & afferebant lachrymas commiserationis.

Triennio in carcere dire affliguntur.

Sistuntur ad tribunal.

Deinde post illam acerbam & diuturnam afflictionem, cum esset in eo loco Saporis, (is autem dicebatur Bithmada) eos educit à custodia is, cui fuerat commissum, ut eos castigaret. dixisset, si vidisset, illos esse umbræ similes: longa afflictione aded extabuerant. Deinde eos sistit ad tribunal Ardasabor: erat autem is princeps omnium Magorum, qui erant in Perside. Ille verò statim eis dixit: Quid autem, estis Christiani? Sancti verò, Certè, dixerunt, Christiani, & solum Deum viuum adorantes, & ipsi soli seruietes. Tyrannus autem: Videtis, dixit, quemadmodum quæ vobis illata sunt tormenta, attulerunt vobis magnam afflictionem? multo autem magis diuturna vexatio & inclusio. ea enim & formam vobis mutauit, & effecit, ut ita extabesceretis. Quamobrem vobis consuluerim, ut mihi pareretis afferenti ea, quæ sunt vobis conducibilia, & vobis parcatis, & Solem lucidum adoretis. Sin minis, restat ut grauissimæ morti subijciamini.

Ingens constantia martyrum.

Respondit sanctus Acepsumas: Non me latet summo esse tibi studio dogma patrii: & hoc tibi esse propositum, si modò fieri posset, vel vi vel persuasione efficere, ut omnes attrahas ad eandem religionem. hoc autem de nobis nunquam tibi veniat in mentem, ut putes vel blanditijs vel minis vel alijs intentatis malis posse nobis persuadere, ut desiciamus à nobis semel confirmato dogmate & à confessione. Parati enim sumus omnia pati potius, quam à fide in Christum deficere. Non ignoro, inquit tyrannus, quòd cum vobis Christianis mors putetur esse quies, omne studium à vobis ad hoc ponatur, ut ijs fruamini, quorum spem concepistis: sed non licebit vobis citò consequi id, quòd desideratis. Nam cum prius vestras carnes paulatim consumpsero, acerbum vitæ finem vobis imponam. Cui sanctus: Et iam prius, inquit, à nobis audisti, & nunc id quoque certò scias, quòd neque tuorum tormentorum, neque minarum nos vllam ducimus rationem. Nam qui in præcedentibus malis nobis manum præbuit adiutricem, ipse nunc quoque nobis feret opem, & efficiet, ut non difficiliter feramus ea, quæ nobis intentabuntur. & si velis facere periculum nostræ in profundo senio fortitudinis, nihil obstat. Scies enim te frustra laborare, & aggredi ea quæ sunt inutilia.

Acepsumas horrendum in modum flagellatur.

Propter hæc ira repletus iudex, iubet afferri flagella ex corio crudo confecta, & subijci eorum oculis. Deinde dicit sanctis: Iuro, inquit, per ipsum magnum deum & inclytam fortunam Saporis, nisi imperio eius obedieritis, his vestras carnes consumam, vestri nulla motus misericordia. Quòd si etiam contigerit, ut vos citius moriamini, dum flagris cadimini, at ego sic quoque puniam vel mortuos: & membratim dissectos, projiciam auibus & canibus. Sanctus autem dixit Acepsumas: Cum per rem creatam, & non per Deum iuraueris, & etiam per fortunam hominis, vereor nè non sit tibi curæ iurandum, & non serues ea, quæ sunt à te iurata. Si autem ea seruare omninò constituisti, ecce tibi nostra corpora: ijs vtire vt lubet, nulla, vt dicis, nostri motus misericordia, neque nobis quicquam parcens. Cum sic dixisset, iussit sceleratus iudex eum, extensis manibus, valde verberari in dorso & in pectore. Eò verò crudelitatis procefferunt qui flagellabant, ut nihil omninò intermiserint, donèc carnes auulsæ ab ossibus, simul cum sanguine in terram defluerent. Præco autem clamabat: Pare Regis voluntati, & viue. Dei verò Pontifex, donèc erant ei vires, contrà clamabat: Ego Dei mei voluntatem, viribus ab eo acceptis, exequar: vestri autem Regis voluntatem ne summis quidem auribus accipio. Cum autem & vox ei interrupperetur, & vires iam paulatim dissoluerentur, & mors iam iam adesset, oculis in cælum sublati, cum in Deum confessionem conseruare firmam & immobilem annuendo asseuerasset, in ipsa rerum grauium & difficilium tolerantia, inuictam illam animam tradidit Deo agonothetæ.

Reddit spiritum.

Adhuc autem iram spirantes acerbi illi tortores, in corpus iam mortuum sæuiebant instar conuorum. Deinde cum præcipitem impulsissent, & in plateam tanquam profanum aliquid scelerati proiecissent, adhibent custodes, ut nè sepulturam quidem consequeretur ab vllò ex Christi amantibus, maximum metum dæmonum depellere contententes, qui re vera erant illorum cultores promptissimi. Tribus autem diebus postea occupatis custodibus propter aduentum filie regis Armeniorum, quæ vt esset obses pacis, tunc data fuit regi Persarum, surripitur à Christianis reuerà thesaurus, qui nunquam consumitur.

Sanctorum reliquie, thesaurus in desiciens.

Cum sic ergò B. Acepsumas decimo Octobris eo modo, quo dictum est, finem vitæ accepisset, sanctissimus Ioseph post eum fuit introductus. Ad quem se propius admouens iudex profanus: Vidisti, inquit, quam acerbam mortem amicus tuus fuit vita priuatus: & tu

& tu nunc quoque, nisi meis monitis parens, similibus subiectus supplicijs, eandem quam ille, mortem subibis. Diuinus autem Dei sacerdos: Quod, inquit, prius dixi ei, cui iudicandi munus ante te obtigerat, hoc nunc quoque tibi dicam, quòd nunquam creatori præferam rem creatam: neque id, quòd est conditum, adorabo, sed conditorem, quando diuero compos mentis. His dictis, Præses correptus magno furore, iussit eum similiter extensum atque priorem, flagellari bouum neruis: & acclamare præconem, cum fore saluum, si regis pareat voluntati. Ille autem, Vnus est Deus, exclamabat, & præter ipsum nullus alius, in quo & viuimus & mouemur & sumus, cui etiam cultum offerimus rationalem, regia iussa parum curantes. Cum verò multas horas verberatus, ferè iam esset morte affectus, arbitrati cum esse mortuum, sustulerunt, & in forum proiecerunt. Deinde cum rescuissent aliquas spiritus reliquias adhuc in eo manere, includunt in carcere.

Iridem Ioseph cæditur.

Post eum autem tertius fuit introductus sapiens Acithalas. Cui Iudex: Vira, inquit, & morte propositis ante tuos oculos, gloriaque & ignominia, nè eligas deterius, religio meliori: nec eandem in eas viam, quam ijs, qui præcesserunt, qui sua stultitia dignum vitæ exitum acceperunt. Tu autem meum sequens consiliū, & maximos honores consequeris, & munera à rege accipies. Sin minis, cum tibi causa fueris suppliciorum innumerabilium, omnibus quoque iucundissima luce per vim priuaberis. Diuinus autem Acithalas: Me, inquit, puderet cæli & terræ, si cum mei amici, qui & premebantur scèdente, & ærate procefferant, fortissimè decertauerint, ipse & vitæ cupidus, & tormenta extimescens conspicerer, qui sum ærate vegetiore. Non per Christi mei mortem, ero vitæ hinc agendæ cupidus. Non pro ijs, quæ videntur, bonis, non pro asperis rebus prodam pietatem. Propter hæc magna extitit ira Præsidis: & in sanctum illata sunt flagella. Ille autem ipsum sordidum canem vocauit & ignaum, & Quomodò, inquit, mens tua est infirma & imbecilla, ita etiam tormenta, quæ sunt infelicitium & abiectionum animarum terricula, non verò fortium virorum, quorum animi desiderio Christi sunt inflammari.

Cæditur etiam Acithalas, iudicis cruciamentum irridens.

His Iudex obstupescens, qui erat mente captus: Quid hoc, dixit confessoribus, sibi vult, quòd isti, qui dicuntur Christiani, vitam præsentem despicientes, mortem tantopere sitiunt? Illi autem, Quoniam, aiunt, à patribus traditas attendentes doctrinas, credunt alium esse mundum, præsentem longè meliorem & admirabiliorem, propter quem vitam quoque præsentem despiciunt. Interim autem dum hæc dicerentur, & temporis prolixitate, & ab ijs, qui ipsum torquebant, vehementissima plagarū illatione, corporis quidem, quòd multum decertauerat, dissoluebantur compages: carnes verò, quæ lacerabantur, cum ipso sanguine in terram defluebant. Cum eum autem iussisset parum relaxari Iudex, tanquam eius motus misericordia: Si volueris, inquit, parere iussui Regis, sunt apud nos medici, qui plagis tuis citò medebuntur. Cui statim sanctus: Si solo verbo, inquit, posses meis mederi plagis, o tu, qui es mente & anima saucius, ne sic quidem tibi animum adhiberem, cum ea suadeas, quæ sunt planè stulta & remota ab intelligentia. Tentans dixi, inquit Iudex. Nam etiam si tu velles parere iussui Regis, hoc tibi nihil prodesset, cum plagæ iam tibi mortem procurent. Quamobrem ego quidem efficiam, ut sis exemplo omnibus Christianis, nè tam securè magistratus afficiant contumelijs. Sed si in alijs, inquit sanctissimus martyr, dixisti sæpè aliena & falsa, nunc, etiam si nolles, dixisti vera, & quòd est omninò propediem euenturum. Me enim re vera bonum posteris exemplum statues fortitudinis & animi magnitudinis, qui tanquam ad exemplar aliquod, ad nostram intuentes tolerantiam, facillè ferent tua & tui similia tormenta.

Fortiter obtemperat tyranni blandientem.

His, quæ dicta sunt, fuit obstupescens Iudex: & accersito quodam ex ijs, qui apud eum multum poterant, qui dicebatur quidem Adefche, ortus autem erat ex ciuitate, quæ vocabatur Arbel: Hos, inquit, accipe, & duc ad tuam ciuitatem, Christianorum manibus obruendos lapidibus. volo enim tuam solertiam hoc mihi efficere. Propter quam causam nec eis quidem gladio volui mortem afferre. Cum eos ergò onerarijs iumentis tanquam inanimum aliquid imposuisset & alligasset, ille profectus est in patriam, quoniam non poterant insidere iumentis, cum essent eorum membra omninò dissoluta. Quamobrem humi iaciebantur in ijs locis, in quibus eos oportebat diuersari, tanquam mortua copora: & cum adducti essent in ciuitatem Arbel, eos accipit carcer obscurus & tenebrosus: in quo cum putrefactio carniū eis ex plagis orta esset, effluebat multa sanies: & sanctos grauissimi dolores inuadebant, & maximè, quòd non per-

Nota speculaculum sanè miserandum.

Ire dolores martyrum.

Egregiū fa-
cinus piæ
mulieris.

permitteretur vlli ex Christianis ad eos accedere, & eorum vllam curam gerere. Quæ-
dam autem mulier pia & timens Dominum, quæ habitabat in finibus huius ciuitatis,
intempesta nocte venit ad carcerem: & multis pecunijs delinitis custodibus, effecit vt
sanctos latenter acciperet, & domum suam, quæ non longè aberat, seruatorum suorum
manibus portatos duceret. Deindè ijs productis, qui nec loqui quidem poterant, eis
abstergit saniem: lenibus autem quibusdam medicamentis sedat eorum dolores, mun-
dis alligat linteis, vnguentis vngit preciosis, & in omnibus ostendit, quàm esset pia &
Christi amans, osculans quidem membra martyrum, & eis illachrymans: sanie autem,
quæ ex eis distillabat, seipsam inungens

Cùm vix tandè autè ad se rediisset Ioseph: Tua quidem, inquit, in nos misericor-
dia & munificentia, ô sacrosancta mulier, Deo erit accepta & nobis, qui pro eo decer-
tamus. Nos autem tam immodicè deslere, est multum remotum à vera & certa spe
Christianorum & nostra fide. Cui honestissima mulier: Mihi quidem animus est gau-
dio repletus, consideranti, quòd Christus vobis tantam dederit fortitudinem, vt ma-
gno animo feretis tantam dolorum acerbiter: magis autem lætata essem, si vos vi-
dissim martyrio consummatos. Lachrymari verò est proprium humanæ naturæ, quæ
mouetur misericordia eius, quod est sibi genere coniunctum. Sed non oportet te do-
lore affici, neque lachrymari propter nos, respondit diuinus Ioseph, cùm omninò
scias, quòd quæ propter Christum suscipiuntur afflictiones, æternam concilient læti-
tiam & regnum cælorum. Die autem illucescente, rursus latenter restituuuntur in car-
cerem.

Cùm sex autem menses præterissent, deponitur quidem à magistratu is, qui sanctos
acceperat, vt lapidibus obruerentur: alius autè eo fæuor, ei succedit, nomine Zéroth:
cui etiam REX imperauerat, vt comprehensī Christiani, Christianorum manibus obru-
ti, interimerentur. Cùm ergò venisset ad ciuitatem, & ignis templum esset ingressus, vt
ignem adoraret, ei dixerunt ignis adoratores: Sunt quidam hîc iam longo tempore
Christiani in tuta inclusi custodia, qui prius, vt nobis fuit significatum, grauissimis subie-
cti supplicijs ac tormentis, non potuerunt induci, vt suam abnegarent religionem. Hęc
cùm ipse audiisset, eos statim iubet sitti pro tribunali, & eis dicit: Cùm rex Sapores
munitas quidem & validas euertit ciuitates, & multas gentes oppugnatu difficiles re-
degerit in seruitutem: quomodò vos, qui estis quidem in eius potestate, eius autem ter-
ræ habetis vsu fructum, perindè ac qui ab eo defeceritis, eius iussu tantoperè despici-
tis? Ad hæc Ioseph ille admirabilis: Si tyrannidem, inquit, & rebellionem aliquam mo-
uissimus aduersus Regem vestrum, oporteret omninò ipsum illatis armis & coactio ex-
ercitu nos inuadere: aut alium certè aduersus nos mittere, qui esset & manu fortis, &
rerum experientia præditus, & ad ducendum exercitum idoneus. Sed tantum abest,
vt nos talia aggrediamur, vt non alium, sed te aduersus nos emiserit, qui cum foeminis
potius, quæ degunt in thalamis, quàm cum viris pugnare studuerit. Nos enim nos ipsos
tanquam oues tradidimus ad occisionem, vt qui didicerimus esse subiecti omnibus po-
testatibus.

Dixit Præses: Me ad iram, vt videtur, prouocans, vt vitam tibi citius adimam, nos his
insectaris contumelijs. Sed non assequeris id, quod desideras. longo enim tempore &
mora te protraham, & multis tormentis te paulatim consumam. Iubet ergò eum funi-
bus vinctum à summis pedibus, suspendi capite: exiccatis autem boum neruis ei plagas
infligi. Sic ergò venæ apertæ tormentorum violentia, tanquam ex fonte præbebant
fluxum sanguinis. Qui verò circumsistebat populus, Iudicem accusans immanitatis, ad
misericordiam mouebatur & ad lachrymas, stupens sacrosancti senis tolerantia. Qui-
dam autem ex Magis, qui circumsistebant, secretò accedentes ad martyrem, dicebant:
Clàm nobiscum ingredi in nostri dei templum, si à multis adspici erubescis, & cùm
sacrificaris, liberare à supplicijs. Ille autem: Discedite à me, clara voce dixit: Discedite,
qui operamini iniquitatem: quoniam Dominus exaudiuit deprecationem meam. De-
indè cùm tres horæ iam præterissent, iubet eum relaxatum à vinculis coram se sitti.
Et quid, inquit, pares iussui Regis, & vitam morti præfers, an non? Respondit sanctus:
Abst, vt ego vnquam eam vitam cupiam, in qua me Sol viderit sibi potius, quàm eius
effectori, tribuentem adorationem. Quid autem, Est ne tibi, inquit, mors vitæ præpo-
nenda? Sanctus dixit: Certè. hæc enim mors mihi vitam æternam conciliat, & est no-
bis causa multorum bonorū, quæ nec possunt cerni oculis, nec audiri auribus, nec mentē
comprehendi. Ad hæc ille ironicè loquens, & veluti irridens martyris responsionē:
Magnas

SS. Ioseph
& Acitha-
las sicutur
corā iudice.

Iterum cru-
delissime
cæditur S.
Ioseph.

O diaboli
fallaciam.

Esa. 64.
1. Cor. 2.

Magnas ergò, inquit, nobis debes agere gratias, si tam multa bona tibi conciliauimus.
Omninò autem efficies, vt eorum quoquè simus tecum participes, vt qui tibi fuerimus
adiutores ad acquirendam talem beatitudinem. Sanctus autem: Nè ironicè, inquit, no-
biscum agas, ô Iudex. Nam nos quidem & inimicos diligere, & ijs, qui nos odio habent,
benefacere, à diuino præcepto didicimus. Cæterum quandiu sumus viui in vita præsen-
ti, Deum precamur, vt ab errore discedentes, discatis pietatem & veram religionem, vt
vobis quoquè sit pars & fors in futuro in Dei bonis, quæ dici nequeunt. Non est autem
nobis datum vel à supplicio eripere, vel bona dare: hoc est enim in solius Dei positum
potestate, qui habet etiam potestatem iudicandi viuos & mortuos.

Dixit Præses: Eiusmodi contentionibus missis in præsentia, & ijs bonis, quæ à te so-
mniantur, pare Regis imperio. Te enim talibus & tantis subijciam supplicijs, vt per te
alij quoquè persuadeantur Christiani, ea, quæ tenent manibus, nequaquam commuta-
re cum ijs, quæ spe apprehenderunt. Sanctus autem: Hoc, vt ipse quoquè nôsti, maximè
cupio, quam citissime transmitti ad æternas mansiones. Quòd si mihi alios innumerabi-
les intuleris cruciatus, aut etiam post te alius, consummatus inueniar in Christi gratia.
Habeo enim Deum me confirmantem, propter quem hæc pati constitui. Non ero
autem, vt tu dicis, Christianis adhortatio ad negandam pietatem propter tua tormen-
ta, sed incitamentum potius ad verum Dei cultum. Ipsi enim me videntes in tali fene-
strate tuos vilipendere cruciatus, habebunt pulchrum exemplar fortitudinis, nec de-
erit illis, quem imitentur. His auditis, Præses beati senis interrita constantia obstupe-
factus, iubet portatum ab aliquibus, quoniam ingredi non poterat, rursus includi in
carcere.

Deindè adspiciens ad beatum Acithalam: Te ne quoquè, inquit, inuasit idem stu-
por, & maximi luminaris recusas adorationem? Respondet præco veritatis: Viuit Do-
minus Iesus Christus, viui Dei filius, in quem speravi à iuuentute, quòd immutabilem
habeo cogitationem: nec mihi vllus persuaserit, vt Dei honorem tribuā rebus ab ipso
creatis. Postquam hæc audiuit ille superbus & barbarus, iubet sanctum alligari talis,
& ligno appendi. Ille autem magna voce prædicabat se esse Christianum. Magis erat
defessus flagris cædendo impius, quàm sanctus aliquid loqueretur remissum & indignū
ea, quæ pro Christo est ostendenda, fortitudine. Iubet ergò eum de ligno deponi, &
eius loco induci Manichæum, qui coram martyre apertè suam abiuraret religionem.
Iubens ergò torquere Manichæum, cogeat ad negandum. Ille autem primū quidē
resistebat, & aduersus plagas videbatur decertare. Cùm autem violentius verbera in-
tentarent, qui flagellabant, & eum plagæ vehementer vrgerent, victus à doloribus, sta-
tim inficiabatur: & Anathema Maneti & eius dogmatibus, exclamabat. Afferunt ita-
que ad eum formicam, iubentes interficere. Ille autem eam statim accepit & interfe-
cit. Propter quod sanctus lætitia diffusus, & ob id, quod factum fuerat, ridens propemo-
dum: Grauius passus, inquit, defecit adorator Manetis: & cædem fecisse est conuictus,
vt qui deum suum interemerit. Ego autem me ipsum beatum existimo, vt Paulus, quòd
Christi virtute apertè corroboratus, qui dixit: Ego vici mundum: conseruo spiritum
& animum inuictum.

Propter hæc ira repletus insanus iudex, spinosis mali Persicæ virgis iubet sanctum
verberari. Plagæ autem sic eum confecerunt, vt propè esset * mutus, & nec sentiret qui-
dem verbera, quæ infligebantur. Quamobrè cùm eum traxissent, tanquam iam mortu-
um, foràs eiciunt. Quidam autem ex Magis, cùm fortè illud corpus vidisset nuda-
tum, & naturæ contemplatione motus esset misericordia, panno eum operit. Qui ve-
rò erant eiusdem, cuius ipse, religionis, cùm adspexissent, quod ab eo factum fuerat, cri-
minantur eum apud Præsidentem: qui eum acerbis statim cædit flagellis, & ab immiseri-
cordibus eam accipit mercedem misericordiæ. Beatum autem Acithalam adhuc spi-
rantem tradunt in custodiam. Cùm verò accepisset iudex, maximum quendam Præsidi-
dem, nomine Saborium, in eius vicum aduenisse, qui appellabatur Macellaria, ei mar-
tyrum mandat examinationem. Ille autem non minus impius & sæuus, quàm præce-
dentes, adspiciens ad sanctos: Vestram, inquit, reueritus canitiem, & vestræ misertus
afflictionis, sua deo vt solem adoretis, & gustetis sanguinem sacrificiorum, vt à morte
acerba liberati, omnibus iucundam vitam lucrifaciat. Sancti autem tanquam vno ore
dixerunt: Carniuoris canibus mos est sanguinem gustare, non hominibus. Tibi verò
potius conuenit ijs exatiari, qui es insar canis rabiosus, & latras, & efferaris in eum, qui
te fecit.

Marth. 5.

Nullis mil-
nis frangi-
tur Christi
martyr.

Acithalas
denuò fla-
gellatur.

Manichæus
hæreticus
deficit in
tormentis à
suo Manetis.

Iohan. 16.

* mortuus

Post-

Rursus ca-
duntur fan-
cti.

Postquam autem iussit sanctos flagris cædi, eorum misericordia moti, qui circumsta-
bant: Decectione, dicebant, gustata loco sanguinis, seruemini, & liberemini ab ijs, quæ
vobis imminet, supplicij. Illi verò responderunt: Absit, vt vel gustu, vel vilo alio mo-
do inquinemus puritatem nostræ fidei, & hanc longævam senectutem dedecore affici-
amus. Verfus autem ille Præses & admodum malus: At si ad vos, inquit, pura caro
fuerit allata, ne eam quidem gustabitis? Sancti dixerunt: Ex immundo quidnam mun-
dum, & ex pollutis tuis manibus quidnam fuerit impollutum? Omnibus ergò missis his
tuis machinationibus, in nos velis citò proferre sententiam. Frustrà enim laboras æ-
rem verberans, & per inscitiam eum pulsans, qui non potest domari. Cùm ergò com-
muniter cum ijs, qui considebant, consultassent, & tulissent sententiam, vt sancti Chri-
stianorum manibus obruerentur lapidibus, congregant Christianorū multitudinem:
cum quibus comprehendunt etiam admirabilem illam Isdandul: & cùm beatum Ioseph
rursus exportassent, sistunt eum in Prætorio. Sanctus autem annuit Præfidi, vt ad se
accedat propius, vt qui arcanum aliquid esset ab eo auditurus. Cùm is verò statim ac-
cessisset propius, martyr os implens salua, execrandum illum vultum conspuit: &
Non te pudet, inquit, o impudentissime, tam immaniter & tam hostiliter in hanc com-
munem insultare naturam, & corpus iam morte affectum, rursus producere ad exa-
minationem? Ille autem ab ijs quoque, qui considebant, propter hanc nimiam cru-
delitatem probris affectus, & mirandum in modum irrisus, ad suam cathedram redit
pudore affectus.

Vide S. Ioseph in im-
piū iudicem
facinus.

Cùm autem sanctum paulò longius dimouissent, & manus ponè vinxissent, fossant
ei fodiunt, & eum ad lumbos vsque demissum, infodiunt. Deindè compræhenfos cir-
cumsistunt Christianos: & pulsantes, iubent eos virum inclytum appetere lapidibus.
Cum quibus sacrosanctam quoque Isdandul, vt similia faceret, vrgentibus, dixit illa: Ni-
hil vniquam à seculo tale fuit auditum, vt cogatur foemina extendere manum aduersus
viros sanctos, quomodò vos nunc facitis: qui aduersus inimicos quidem non decerta-
tis, in nos autem arma tollitis, & patriam, quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis.
Illi verò obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant. Illa au-
tem: Absit, inquit, vt ego id faciā. Nam ego id prius lubenter cordi meo affixerò, quam
per ipsum sanctum corpus vel minimū attingam. Sic illa quidem virilem ostendens
constantiam, conspecta est potentior, quam cogitarent paricidæ. Sanctum autem tam
crebris lapidum niuibus obruerunt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore obru-
to lapidum congerie. Quod quidem caput cùm quidam ex impijs principibus vidisset
adhuc moueri, iubet vni ex licitoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus ca-
pere, in id desuper immitteret. Quod quidem cùm factum esset, & pondere lapidis ca-
put esset contritum, beatus Christo tradit preciosam animam. Atque venerandū qui-
dem illud corpus, adhibitis custodibus, cõseruabatur tanquam thesaurus aliquis. Cùm
tres autem dies præterissent, & iam aduenisset quartus, exiit magnus & terribilis ter-
ramotus. Deindè cùm sic apparerent fulgura, & maxima tonitrua cum eis erumperet,
ignis è caelo demissus, custodes quidem redigit in cinerem: lapidum verò congeriem
educit tanquam puluerem, Deo omnibus reddente manifestum honorem in martyre:
corpus autem non apparet, seu quòd Deus prouidisset, vt id transferretur ijs, quos ipse
nouit, modis: seu quòd hominum manus id sustulissent.

S. Ioseph
abit è vita.

Vltio diui-
na in im-
pios.

Item S. Aci-
thalias.

Nota rem
miram.

Venerandum autem Acithalam eum in vicum, qui dicitur Patrias, abduxissent, effi-
ciunt vt Christianorum manibus ipse quoque obruatur lapidibus. Cuius corpus mo-
nachi quidam ex ijs, qui illic habitabant, noctu aduenientes, inscientibus custodibus
id auferunt, re vera furtum laudabile facientes, & rem luce dignam, non tenebris. De-
indè cùm ei iusta fecissent, deponunt in quodam loco insigni. Quo autem in loco san-
ctum contigit interimi, facit Deus admirabiliter quiddam, dignum & sua potentia, &
gloria martyris. Planta quædam myrti illic enata, efficitur omne genus morborum li-
beratio. Cùm quinque ergò annis per hanc plantam sic fierent miracula, qui gentium
falsam tenebant religionem, inuidia moti, & non ferentes intueri hæc miracula ad
confutandam falsam eorum religionem, plantam excidunt radicibus. Multi verò ex
ijs, qui erant animo purgati, longo tempore videbant lucem in eo loco, & diuinas
virtutes ascendentes, & gloriam emittentes ei, qui sanctos suos glorificat. Consum-
matus autem fuit Christi martyr Acithalas mensè Junio, eandem constantiam & for-
titudinem, quam ij, qui ante ipsum fuerunt consummati, ad mortem vsque ostendens,
auxilio & gratia Christi veri Dei nostri: Quem decet gloria & honor, cum principio ca-
rente

DE S. THEODORO ARCHIMANDRITA.

829

rente eius patre, & sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculo-
rum. Amen.

Hucusquè omnia ex Metaphraße: cui subiungemus ea, quæ Sozomenus de Mille è-
piscopo, quem hoc ipso die, id est, 22. Aprilis habent Latina Martyrologia, in historiæ
suæ libro 2. cap. 13. annotauit, interprete Latino Ioannè Christophorono Anglo: Per
id temporis, inquit, etiā Milles martyrio occubuit, qui primum apud Persas militauit.
rat: postea autè, relicta militia, vitæ genus planè apostolicum excolere cœpit. Ferrur, il-
lum, cùm esset episcopus vrbs cuiusdam in Perside creatus, multos sæpè numero cru-
ciatus perpeßum esse, verbera etiam & distractiones membrorum pertulisse. At cùm
neminem in ea ciuitate posset ad fidem Christianam traducere, ægrè & iniquo animo
ferentem, ciuitatem execratam esse, indequè decessisse. Non longo post tempore, cùm
primarij viri illius vrbs in regem peccassent, exercitum cum trecentis elephantibus eo
profectum, vrbs euertisse, & vclut agrum colentes, in ea sementem fecisse.

De S. Mille
episcopo,
quem La-
tina Mar-
tyrologia
Mellium
vocant.

Millem verò peram solum, in qua sacratum Euangeliorum librum habebat, secum
gestantem, Hierosolymam precatum se contulisse: indequè in Aegyptum ad visendos
monachos, qui ibi ætatem debebant, concessisse. Quæ autem, quamque admirabilia, &
quàm diuinâ faciõra ab isto Mille edita fuerint, testes sunt Syri, qui eius res gestas &
vitam literis prodiderunt. Mihi certe satis visum est, hæc de eo & de his, qui in Perside,
regnante Saporè, martyrium obièrunt, hætenus disseruisse. Nam tormenta illius infli-
cta, aut quanam fuerint, ex quòve loco, aut quo genere cruciamentorum martyrio de-
functi sint, aut quibus supplicij affecti, vix à quoquam percenseri potest: qui ppe cùm tã
uari cruciandi modi à Persis tãto cum studio ad crudelitatem inuenti fuerint. Verum,
vt sum matini dicam, fertur, viros ac mulieres, quorum nomina recensentur, mar-
tyrii id temporis pertulisse ad numerum sedecim millium: at multitudinem eorum,
qui præter hos trucidati sunt, ne numero quidem comprehendere posse: & propterea
perdifficile visum esse Persis, Syris & incolis Edeßæ, qui multum de hac re laborabant,
illorum nomina percensere.

Innumeri
martyres
sub Saporè
rege Per-
sarum.

VITA SANCTI PATRIS NOSTRI THEODO- RI, SICEORVM ARCHIMANDRITAE, A GEOR.

gio presbytero, eius discipulo, eiusdemque mansionis præfecto conscripta.
Est apud Simeonem Metaphrastem.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui 22. Aprilis
ab antiquis temporibus seruos suos, tanquam stellas, ac-
cendit in terra, vt populum suū regerent, & quæ ad virtu-
tem pietatemque pertinent, edocerent: quos nūc etiā, tan-
quàm lucidos Solis iustitiæ radios, ex dulcissima sancta-
rum scripturarum lectione veneramus: vt primum inno-
centiæ typum Abel, Enoch virtute præstantem, iustum
Abraham, Isaac fidelissimum, & Christi figuram expri-
mentem, Iacob simplicem, castum Ioseph, Iob patientis-
simum, Mosè legislatorem, supplicem Samuelem, Da-
uid mansuetissimum, zelantem Eliam, Eliseum rerum
mirabilium effectorem, Esaiam eloquentissimum, vene-
rabilem Hieremiam, Ezechielem Cherubin descriptorem, Danielem ora leonum ob-
struentem, tres pueros ignem extinguentes, Zachariam sacerdotem, in omnibus Dei
mandatis iustificationibusque sine reprehensione incedentem, Simeonem senem, &
mundi lumen in vlnis suis gestantem, Iohannem Baptistam solitudinis incolam & pro-
phetis antecellentem, duodecim chorum Apostolorum, in omni regione ac ciuitate
fidem à Christo traditam disseminantium, martyrum coetus, qui eam sanguine suo æ-
dicarunt, sanctorum patrum Concilia, à quibus Apostolica doctrinæ dogmata sunt
confirmata, & alios complures, qui in veteri & nouo testamèto extiterunt, quorum in
sacris libris fit mentio, quosque ego propter multitudinem silentio præterini, magis in-
signes tantum vobis in mediū proferens.

Sanctorū
catalogus.

Dan. 6.
& 14.
Dan. 3.
Luc. 1. & 2.

Omnes igitur Sanctos, qui certamina subièrunt, & ediderunt miracula, Deus mun-
do

A a a do

Sancti cur
à Deo mi-
do collati.

1. Cor. 3.

Egregia
Theodori
laus.

Siceon op-
pidum.

Somnium
matris S.
Theodori.

Somnij in-
terpreta-
tio.

Aliud eius
somnia.

Literis dat
operam
Theodo-
rus puer.

do largitus est, vt in singulis hominum ætatibus disseminati, tanquam stellæ quædam, virtutum & certaminum & miraculorum splendore fulgerent, vt eorum doctrina omnes eruditi, & certaminibus roborati, miraculisque confirmati, impiorum institutorum perniciem effugerent, & in Christi regnum & gloriam ingrederentur: vbi promissa ab ipso recondita sunt illa bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se. Sic & in hac ætate benignus ipse Deus noster, quasi splendidam quandam stellam, radios suos emittentem, beatorum nobis Theodorum ostendit: qui fuit veluti firma quædam columna, & diaboli artes patientia superauit: qui fugauit demones, ægotantibus reddidit sanitatem, pater extitit pupillorum, nutritor pauperum, nudorum indumentum, tutus periclitantium portus, per fugium miserorum, peccatorum dux ad poenitentiam, baculus in opum, consolator afflictorum, socius Apostolorum, sanctorum particeps, incola regni cælorum, templum Spiritus sancti: qui multos in cælum duxit, omnibus virtutibus excelluit, vberem habuit fontem, ex quo sanitates emanabant: qui ab ætatis initio ad Deum accessit, eiq; ad finem vsque vitæ gratus fuit, vereque Theodorus nomine & factis extitit. Quæ obrè oro vos, patres & fratres, vt dum vitam eius expono, benignas mihi aures vestras præbeat. Præclara profectò sunt, & admodum vtilia, quæ pro viribus accuratè sum explicaturus. Incipiam enim ab ijs, quæ puer gessit: nam illa quoque sunt optima frugis plena. Vos igitur, qui ad audiendum accessistis, etiam atque etiam obsecro, vt meam imbecillitatem adspicientes, me studijs & precibus vestris adiuetis, vt munificus & pater luminum Deus, peccatorum meorum oblitus, mihi indigno tantæ gratiæ & benignitatis & sapientiæ suæ tribuat, vt diuina & admirabilia huius sancti viri facta valeam enarrare.

In Galatarum regione est oppidum, quod Siceon appellatur, subiectum Anastasiopoli primi Ancyrensiu principatus. Distat autem Anastasiopoli duodecim passuum millibus. In huius oppidi medio est publica regij cursus via, in qua diuersorium erat, vbi puella formosissima, nomine Maria, commorabatur cum matre Elpidia, & sorore Despenia: quæ quidem ibi commorantes, quæstum faciebant. Eo tempore imperante piæ memoriæ Iustiniano, contigit, vt inter magistratus vir quidam, nomine Cosmas, in equestribus certaminibus clarus, ad partes illas iudex mitteretur. Qui cum in diuersorium illud venisset, perspecta Maria, amore illius captus est, & cum ea concubuit. Concepit mulier ex eo, & in quiete stellam vidit ingentem & claram, è cælo in vterum suum descendere: experrectaque ac timoris plena, ipsi Cosmæ visum narravit. Qui: Serua te, inquit, mulier, si forte te Deus adspiciat, & tibi det fructum, Episcopatus sorte dignum. Et egressus manè, lætus discessit. At mulier cum ad sanctum quendam senem in loco, sex millibus passuum distante, habitantem venisset, narravit ei somnium, quod viderat. Qui: Magnus profectò vir, inquit, euadet puer, qui ex te nascetur, & plurimum valebit non apud homines, sed apud DEVM. Lucida enim stella regiam significat gloriam, vt iudicant sapientes viri, qui somnia interpretantur. Verum hoc de te dicendum non est: sed splendida virtutum & gratiarum gloria, tibi per stellam abs te perspectam significatur, quam DEVS in tuum foetum infudit. Solet enim seruos suos, antequàm edantur in lucem, in vtero adhuc existentes sanctificare. Hoc cum adisset & Theodosius Anastasiopolis Episcopus, idem iudicauit.

Expleto igitur partus tempore, Dei seruum peperit, & paucis post diebus, vt Christianorum mos est, tulerunt eum ad sanctam Orthodoxorum Ecclesiam: & à sacerdotibus baptizatus est in nomine sanctæ Trinitatis, & Theodorus appellatus est, vt ex nomine perspicuum fieret, cum Dei donum futurum. Cum autem sextum ageret ætatis annum, cupiebat mater eius, vt in regia ciuitate ad militiam educaretur. Itaque cum zonam illi auream, & vestes preciosas, & res alias necessarias parasset, de itinere cogitabat. Verum qua nocte profectura erat, sanctus ei Dei martyr Georgius apparuit: & Quodnam, inquit, mulier de puero consilium cepisti? Nè frustra laborem suscipias, Rex enim, qui in cælis est, ipsum sibi requirit puerum. E somno mulier manè excitata, somnium suum cum lachrymis enarravit: Appropinquat, inquit, mors filij mei: atque ita labore itineris superfeldit. Et cum octo esset annorum puer, eum magistro literis imbuendum tradidit. Is cum Dei gratia maximè omnium esset ad discendum aptus, multum profectus in literarum sapientia: & ab omnibus diligebatur. In ijs autem, quæ agebat probabatur. Nam & cum pueris ludens, eos vincebat.

cebat. Iurare tamen, aut maledicere, aut aliud quicquam absurdum facere, nec sibi ipse, nec alij cuiquam permittebat. Quòd si ex rebus ludicris lis aut pugna aliqua oriebatur, eam statim dirimebat.

Erat autem domi eius vir quidam pius, nomine Stephanus, qui cibos artificiosè conficiebat. Nam mulieres illæ postea, relicta vita meretricia, ad bonam frugem redierant, & piè castèque viuabant, multosque Principes & in dignitate constitutos hospitio suscipiebant, & honorem hunc Stephano, qui in arte illa peritus erat, acceptum referebant. At ille quicquid præmij vel à foeminis ipsis, vel ab hospitiibus accipiebat, in Ecclesijs impendebat: & manè ac vesperi precationibus vacabat: & in sanctis Quadragesimæ diebus, cum omne cibarium genus mulieribus ministraret, ipse præter pauca panis frustula & aquam, eaque ad vesperam, nihil gustabat. Amabant hunc virum mulieres, & propter ipsius modestiam & humanitatem colebant vt patrem. Puer autem videns eum ita continentem, diuino amore inflammatus, vitam eius cœpit imitari. Sic enim iubet Apostolus: Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulanti in eis. Esca enim non commendat nos Deo.

Hunc animi eius zelum ignorantes mater & aliæ mulieres, cum è ludo literario domum hora prandij rediret, cogeabant eum vt secum ederet. At ille amplius hora prandij non reuertebatur, sed ad vesperam vsque ieiunus in ludo literario manebat. Et vesperi, cum esset domi suæ, ad Ecclesias cum viro pio Stephano se conferebat: & precationibus incumbens, Christi corpus & sanguinem percipiebat. Atque ita domum reuertens, nihil aliud, nisi iam dicta panis frustula & aquam, sumebat. Cumque multum & à foeminis, & à Stephano moneretur, vt ederet, monitis eorum noluit acquiescere. Orauit autem mater magistrum ipsius, vt ederet, monitis eorum noluit acquiescere. Orauit autem mater magistrum ipsius, vt hora prandij puerum dimitteret: volebat enim illi persuadere, vt exiguum saltem leguminum cibum sumeret, quoniam propter inedia, & quia tardius vescebatur, nimium gracilis euadebat. Magister igitur, intellecta matris voluntate, dimisit eum cum reliquis pueris. Ipse verò, quasi canonicum illud Dauidis exaudiret: In Domino confido, quare dicitis animæ meæ: Transmigre in montem sicut passer? cum è scholis discederet, in asperum montem vicinum se conferebat, vbi sancti martyris Georgij templum erat. Perspicue verò ab ipso sancto, tanquam ab aliquo adolescente, educebatur: & in oratorium ingressus, diuinarum scripturarum lectioni vacabat. Post meridiem autem ad scholas reuertebatur. Et adueniente vespera, domum petebat: maritque interroganti, cur hora prandij ad se non venisset, ipse se excusans respondebat, coactum esse in scholis manere, quoniam quæ oportebat, non didicisset, & quia languenti stomacho ita fuisset, vt nulla edendi cupiditate teneretur. Itaque mater rursus magistrum monuit, vt filium cum ceteris pueris dimitteret. Ille verò respondit, se id semper fecisse, ex quo primum ab ea fuisset monitus.

Cum autem accepisset, eum ad sancti martyris Georgij ecclesiam sese conferre, misit quosdam è seruis suis, qui eum inde abstraherent. Illi puerum ad matrem adduxerunt, quæ comminata est illi atque præcepit, vt recta ad se è scholis rediret. At ipse pristinam consuetudinem seruauit, à qua mater eum nec admonitionibus, nec minis, nec verberibus potuit auocare, nec inuitam ab eo abstinentiæ rationem interrompere. Cum autem decimum ætatis annum impleret, quodam morbi genere, quod regionem illam inuaserat, ipse quoque correptus est, adeò vt in vitæ discrimine vereretur. Tulerunt igitur eum in templum sancti Iohannis Baptistæ, quod non longè aberat, & ad altaris introitum collocarunt. Suprà autem in ipso Crucis receptaculo erat imago Domini nostri IESV CHRISTI, ex qua dux super ipsum morbo laborantem roris stillæ deciderunt: statimque Dei gratia subleuatus conualuit, & redijt domum.

Cum autem inter matrem & reliquas mulieres dormiret, accedens Christi martyr Georgius, puerum, illis profundissimo interim somno oppressis, excitauit, primum quidem sub Stephani specie, deinde sub propria persona: Surge, inquit, puer Theodore, illuxit aurora: ad precandum in sancti Georgij oratorium ingrediamur. Surgentem autem cum lætitia & alacritate, cum essent adhuc tenebræ, domo deduxit ad sanctum oratorium. Ac multis quidem in via demonum dolis terrebaratur. Improbè enim illi, ac veritatis inimici sub luporum aliarumque ferarum forma puerum terribant, & iam.

tantes, & vndique eum inuadentes, vt deuoraturi, à bono proposito abducere conabantur. Verum Christi martyr illum educto gladio defendebat, vt ab ipsis feris lædi non posset, alacriusq; deinceps reuerteretur. Hoc autem cum puer quotidie frequenter, mater & reliquæ foeminae, quæ cum illa erant, cum eum in lecto manere non cernerent, suspicatae sunt illum in templo pernoctare. Et mirabantur, quomodo in medio ipsarum dormiens, repente posset, nemine sentiente, surgere. Metuentes igitur, ne à feris deuoraretur, (Lupus enim tunc illac vagabatur, qui pueros deuorabat) ipsum territabant, ne ad oratorium iret, præsertim ante Solis exortum, propterea quod locus ille defertus & periculosus esset. Quarum ipse consilijs non acquiescens, præfinita hora à martyre excitatus, ad oraculum se contulit. Mulieres verò diluculo puerum non inuenientes, ira commotæ, capillis eum inde abstraxerunt. Mater autem verberatum filium ad lectuli spondam alligauit, nec cibum illi dedit. Verum nocte illa sanctus Dei martyr Georgius gladio accinctus foeminis apparuit, stricteque gladio, irruit aduersum illas minabundus, & Abscindam, inquit, vobis capita, quia puerum cæditis, & ad me ire prohibetis. Iurantibus autem illis, se id amplius non effecturas, remisit minas, atque discessit.

Nota visio-
nem.

E somno igitur excitata, soluerunt puerum, blandis eum verbis orantes, ne sibi succenseret, quod vapulasset: & ex ipso quasi erunt, cuius fretus auxilio, sic ante lucem prodiret. Quibus ille: Primum, inquit, cum Stephano egrediebar: nunc autem formosissimo ac venustissimo iuvene comite egredior. Et ipsæ agnouerunt eum esse martyrem Georgium, quem in quiete conspexerant, cuius præsidio munimur. Puerum amplius non prohibuerunt, dicentes: Dei voluntas fiat. Habebat & fororem paruulam, nomine Blattam, quæ magno ipsum amore complectebatur, & adiuuabat ad opus Dei, & cum ipso ad oratorium sæpe interdum ventitabat, studebatque laborem ipsius subleuare. Quodam die, cum iam multum in literis profecisset, in sancti martyris Gemelli templum, domui suæ propinquum, ingressus, in eo noctem transegit, viditque se quodammodo apud Regem ad stare, cum magna interesset militum copia, & mulier adesset purpura ornata. Audiuit autem ipsum Regem ita se alloquentem: Strenue pugna, Theodore, vt perfectam in caelesti militia mercedem accipias. Ego insuper in terra quoque te coram hominibus gloriosum & illustrem reddam: His auditis, somno solutus est, & cum duodecim esset annorum, propter Christi Regis, quem viderat, adhortationem incitatus, coepit ad præstantiora salutisque conium. Etiora contendere, seque in vna domus suæ cellula continere ab Epiphania vsque ad ramos oliuarum. Et duabus Quadragesimæ hebdomadibus, prima nimirum & media, neminem prorsus alloquebatur, sed soli Deo vacabat. Abstinentia autem pristina vtebatur.

Eius foror
Blatta.

Visio S.
Theodori.

Vide pueri
solitudinem
& silentium

Tentatio
diaboli.

S. Georgi-
us eum
liberat.

Cæterum cum veritatis hostis diabolus cereret eum spiritalia & præclara contra se arma possidere, vt eum perderet, cogitabat. Quodam igitur die Gerontij discipuli ipsius personam induit, & super asperam quandam rupem, quæ Tzidrama vocatur, eum adducit: & cum in locum excelsum conscendisset, Saluatoris illi tentationem obijciens: Si vis, inquit, optime Theodore, virtutis tuæ specimen dare, deorsum desili. At ille loci altitudinem intuitus, respondit: Loci me terret altitudo. Atque diabolus inquit, tu solus inter omnes pueros me fortior iam cras, vincebasque me: nunc autem hoc ego non metuo, sed me deorsum proijciam. Caue, respondit Theodorus, ne id facias, ne præceps labaris, & pereas. Illo autem confirmante, se id sine periculo facturum: Si tu, inquit Theodorus, id feceris, ego item faciam. Stans igitur diabolus super petram, desiliit: & rectus ad Theodorum clamauit: Ecce, inquit, ego saltaui: si vales, & tu idem effice, vt videam, vtrum hac item in re, quemadmodum in cæteris, sis generosus. Puer autem saltus magnitudine territus, considerabat Gerontium nunquam antea tam audacem fuisse. Præstò interim fuit Christi martyr Georgius, apprehensaque pueri manu, illinc eum abduxit: Veni, inquit, sequere me, & ne audias tentatorem illum, qui animam tuam quaerit: neque enim Gerontius est, sed nostri generis inimicus. Atque sanctus martyr in oratorio suo puerum constituit.

In quo ille dum moraretur, mater eius & auia quodam die multis eum blanditijs cohortabantur, vt domum suam reuerteretur, dicentes, se multos præclaros amicos expectare. Sed puer ea scripturæ verba non ignorans: Amicitia huius mundi inimica est apud Deum: Et, Qui vult huius mundi amicus esse, inimicus Dei constituitur.

stituitur: Non enim potest quisquam Deo amicus esse, & Mammonæ: noluit illis obsequi, vt inde discederet: sed mundi diuitias spernens, easque abijcere cupiens, zonam sibi & torquem atque armillas adimens, ea proiecit in conspectu ipsarum: Scio, inquit, inquit, vos vereri, ne hæc amittam, & idcirco me obseruatis. Accipite igitur, ac discedite. Ego enim hinc non recedam. Quibus illæ sumptis, cum eum flectere non possent, abierunt. Totus enim animo defixus erat, in Domino, cuius imitator, & eius vestigia sequens, parentes fugiebat: & ad Deum accurrens, diuitias & domos relinquebat, vt centuplum acciperet, & vitam æternam possideret: quemadmodum, qui hæc promissit, Dominus ait: Qui vult, inquit, venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Recte enim puer iustissimus corpus suum abnegauit, & animæ tanquam aduersarium affligens ac subigens, crucem in fronte gestabat. Atque vt Petrus, & Iacobus, & Iohannes, & reliqui Apostoli, relictis omnibus rebus, secuti sunt Iesum: sic & puer hic, scripturarum testimonijs fidem habens, eas implere studebat.

Jacob. 4.
Luc. 16.

Luc. 9.

Cōtemnit
diuitias.

Castigat
corpus su-
um.

Matt. 4.

Volens igitur Dauidem in canticis imitari, coepit Psalterium ediscere. Magno autem cum labore vsque ad sextumdecimum psalmum edidicit: sed decimumseptimum nullo modo percipere poterat. Quamobrè cum in oratorio propinquo sancti Christophori meditando commemoraretur, & non posset ediscere, humi prostratus, Dominum obsecrabat, vt se ad psalmos facili memoriam commendandos idoneum redderet. Clemens autem Deus, qui dixit: Perite, & dabitur vobis: id illi concessit, quod flagitabat. Cum enim surrexisset, & Saluatoris imagini supplicaret, dulcedinem melle suauioreni sensit in ore suo: & Dei munus agnoscens, dulcedinemque degustans, & Christo gratias agens, deinceps facili & commodè paucis diebus totum Psalterium memoria commendauit. Atque ita omnes Ecclesias frequentabat, psalmis & canticis spiritualibus canens, & laudans Dominum. Et vbicunque sanctorum memoria celebrabatur, eo se promptè conferebat. Vnde in peruigilio sancti martyris Euretii Iopolim, quod oppidum quindecim passuum millibus distabat, hora coenæ profectus ieiunus, cum & precatationibus incubuisset, & diuina Christi mysteria percipisset, cur su circa mediam noctem redijt, necessariaque comedit. Sic enim erat in cursu velox, vt, facta sponsonè, tribus passuum millibus cum equis currendo certaret, & vinceret.

Matt. 7.

Facile to-
tum Psalte-
rium me-
moriam com-
mendat.

Iam cum ex Proverbij didicisset: Vbi audieris esse virum prudentem, vigilia ad eum: Cum sancto enim sanctus eris, & cum electo electus eris: maximo Dei seruorum desiderio tenebatur. Et vbi audiebat esse virum iustum, eum inuisebat, vt institutam ipsius vitæ rationem disceret. Et apicula instar, virtutum eius flores legens, tanquam viaticum quoddam domum reportabat. Erat igitur sanctus quidam pater, nomine Glycerius, in loco, qui Trapezas appellatur, decem passuum millibus distante: ad quem Theodorus accessit, vt ab eo benediceretur, atque vt, quemadmodum Elisæus ab Elia benedictus, duplicem spiritus gratiam accepit: sic & ipse per eius benedictionem maioribus virtutibus & gratijs dignus efficeretur. Nam patris benedictio donum & filiorum labores confirmat. Hunc vir sanctus cum adspexisset, & florentem in ipso virtutum diuinitus agnosceret, hilari eum vultu suscepit, & subridens: Amas, inquit, filii, monachorum habitum? Et vehementer eum amo, mihi crede, pater, respondit, cupioque dignus illo fieri. Et cum ibi magna esset siccitas, egressi ambo sub dio, constiterunt ante concham illic sitam prope templum sancti Iohannis Baptistæ. Et beatus ad puerum: Flectamus, inquit, genua, fili, & oremus Dominum, vt pro clementia sua pluuiam in terram demittat: ex quo intelligemus, vtrum simus in numero iustorum. Precantibus illis, contractum est nubibus cælum: & cum à precatatione surrexissent, magnam pluitiam copiam Deus emisit in terram. Qua Domini benignitate lætatus est senex: & puero subridens: Posthæc, inquit, quicquid proposceris Dominum, largietur tibi. Imple igitur, quod cupis, & Dominus Deus erit tecum, vt corporis ætate simul & virtutibus crescas. Cum igitur puer à senè benedictionem accepisset, & eum salutasset, domum suam reuersus est.

Eccle. 6.
Psal. 17.

4. Reg. 2.
Eccle. 1.

Miraculū.

Sed quartumdecimum iam agens ætatis annum, decreuit omnino domum suam renunciare, & in oratorio viuere. Qua quidem re cum mulieribus constituta, se contulit in oratorium, & in eo commemorabatur. Verum mater eius, cæteræque mulieres cum beatam eius institutæ vitæ rationem ignorarent, à qua ille, quauis puer adhuc esset, nullo modo recedebat, ei panes puros, & varias volucrum carnes, tum elixas, tum

Regit puer
in orato-
rio.

affas afferebant. Quæ ipse quidem omnia suscipiebat, nè pium ipsarum animum vide- retur aspernari, & quia ieiunium eius erat in abscondito, eis tamen non vescebatur: sed illis discedentibus, exibat ex oratorio, & omnia super petram collocabat: & rursùm in- grediebatur. Veniebant autem aues & feræ, atque etiam homines iter facientes, & co- medebant. Cibum verò pueri ex ijs, quæ in oratorio offerebantur, constabat: Quòd si ni- hil offerretur, panis illi solus erat satis.

Cùm autem audisset locum quandam, indè octo passuum millibus distantem, qui dicitur Area, sic à Diana & multis dæmonibus, qui illic habitabant, occupari, vt nemo illuc, præsertim in meridie, sine certo mortis periculo posset accedere: ipse Iulij Augu- sti quæ diebus, posteaquàm horæ tertiæ preces absoluerat, ad eum locum celeriter con- tendebat, & toto meridie illic morabatur, vbi Dianæ domicilium esse dicebant. Sed cū auxilio Dei nihil aduersi reperiret, ad oratorium redibat: vbi sub altaris gradu specum sibi defodit. Ea verò nocte, qua Christi ortus celebratur, cùm ad eum clerici quidam & laici conuenissent, cùm illis ab oratorio ad flumen transeundum descendit. Ipse autem solus in aquam ingressus, tandè in ea stetit, quòd omnis Prophetica, & Apostolica, & Euangelica lectio cum toto sacrificio fuit absoluta. Post autem vix poterat pedes ex- trahere: sic erant cum luto, glacieque compacti. Atque ita psalmos concinens, ad ora- torium redijt: & cùm dies aduenisset, celebritatem peregit, & in specum descendit, ibi- que ad Ramos vsque Palmarum conuenit. Quamobrè omnes, qui hæc conspice- bant & videbant, sublatis in cælum manibus, dicebant: Confitemur tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea huic paruulo: quoniam sic fuit placitum ante te.

Scat di-
tissimè in
aqua geli-
da.

Iam auia eius Elpidia vehementer eum commiserabatur: magis enim illum, quàm ambas filias suas diligebat. Itaque veniens ad oratorium, ei, dùm quietem silentiumque seruaret, cibum ministrabat, fructus nimirum, aut olera, idque sabbato, & die Domini- ca. Nam reliquis diebus nihil omninò gustabat. Hæc autem Anastasiopolis episcopus Theodosius cùm audiuisset, valdè gaudebat, eumque apud omnes laudabat, dicens il- lum Dei instinctu commotum ea facere. Quodam autem die honestatis inimicus dia- bolus fecit, vt ex frigore in morbum incideret, & moueri non posset. Verùm ei dormi- entis sanctus Christi martyr Georgius adstitit: & dixit ei: Quis causa fuit, fili, vt in mor- bum incideres? At ille considerans immundum coram se stantem dæmonem: Ille, in- quit, impurus ac detestandus me in morbum coniecit. Martyr verò vehementer dæ- monem torquens, in fugam conuertit: & apprehensa Theodori manu: Surge, inquit, & conualece. Neque enim amplius execrandus iste dæmon apparebit in cõspectu tuo. Statim igitur puer excitatus surrexit sanus.

Luc. 9.

Sed Deus clemens, qui suis sanctis à p̄stolis potestatem dedit, vt dæmones eijce- rent, & morbos curarent: dedit & illi gratiam aduersus dæmones, vt eos ab hominibus expelleret, & ægrotantibus mederetur. Nam post sanctam Paschæ celebritatem qui- dam homo tulit ad eum quodam die filium vnicum, à spiritu immundo vexatum: & fide ductus, orabat sanctum puerum Theodorum, vt filium suum curaret. Verùm ipse nesciebat, quid ei faceret: sed excusabat se, quòd esset iuuenis. Pater autem illius vexati lachrymans, dedit illi flagellum, & dixit: Hoc accipe, Domine mi serue Dei, & minans filio meo, percutit illum, dicens: Exi, exi, spiritus immunde, ab hoc puero in no- mine Domini mei. Fecit, vt erat edoctus, sanctus Theodorus: & turbatus dæmon cœ- pit eum irridere, & tanquam insanum prædicare: & si quid ab illo audiebat, idem ille re- sonabat: & bidui spatio nihil ille respondit. Tertio autem die idem puero fecit Chri- sti puer Theodorus. Tunc dæmon, rursus commotus, cœpit vociferari: Exeo, puer, exeo, nec amplius resisto, Da mihi horam. Illo autem ad altare ascendente, dæmon clamauit ad hunc modum: O magna vis Nazaræi, hæc aduersum nos excitantis. Ex quo enim in terram descendit, homines in nos armauit. Et nunc scorti filio concessit eijciendi nos potestatem. Heu mihi misero, à quo puero expellor? Neque enim gratiã illi è cælo demissam ferre possum. Magna naturæ nostræ ab hoc meretricis filio cala- mitas imminet. Multos enim è nostro grege ex hominibus extrudet. Doleo autem, quòd hic in me exercet imperium: nec audeo redire ad patrem meum diabolum, cùm à tali puero sim expulsus. Nam si id mihi à sene aliquo contigisset, haud ita magnum dedecus arbitrarer. Execranda dies, in qua genitus es. Hæc illo dicente, sumens puer Dei Theodorus ex lucernæ oleo, vexati caput vnxit, & signo Crucis adhibito, increpuit eum, dicens: Exi iam, spiritus impurissime, & noli amplius nugari. Et vociferans dæmon pro-

profecit puerum ante pedes eius, & exiuit ab eo. Iacebat autem tanquàm mortuus. Ex quo turbatus puer, defunctum illum existimabat. Sed dixit ei pater illius: Manum illi potrige, atque iacentem excita. Quo facto, statim in se rediens puer ille surrexit. Itaque Dei gratia sanum reddidit patri. Res autem vulgata fuit per totam illam regionem. Quamobrè omnes Deum collaudabant, qui intellectum dat paruulis & gratiam.

Christi igitur præcursores & Baptistam Iohannem in hoc item imitatus est, ma- nens in solitudine, quòd populo demonstraretur: & illa Apostoli Pauli verba in se expressit: Sancti omnes per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt re-promissiones abiecti, afflicti, vexati, in solitudinibus errantes, in speluncis & in ca- uernis terræ. His salutaribus scripturis incumbens, non auditor earum tantum, sed effector extitit, adiuuante Christo, qui bonum eligentibus semper fauet. Superiorem igitur montis partem ascendit, & petram intuitus ad se regendum idoneam, suffo- diens sibi speluncam amplam fecit: obstructoque aditu, in ea latitabat. Tunc autem ac- cidit, vt milites illac iter facerent. Quarè cùm à propinquis puer tum in oratorio, tum alibi perquisitus non inueniretur, suspicabantur, eum à militibus ablatum esse, com- moueruntque principem, vt milites comprehendendos curaret, quòd puerum resti- tuerent. Verùm cum nec sic quidem inuentus esset, à feris deuoratum fuisse iudicã- runt. Et luxit eum diu mater cum reliquis sœminis & propinquis, vti iam mortuum. Duos in ea spelunca Christi puer Theodorus annos transegit. Et clericus quidam reli- giosus Diaconus solus rem nouerat, qui & proprium illi vestimentum asperum dedit, (nam antea lineis vestibus induebatur) & paululum cibi ex oleribus, & aquæ pusillum (sic enim inter ipsos conuenerat) subministrabat. Promiserat autem eum se nemini indicaturum.

Cæterum videns bonus Deus, qui seruorum suorum curam gerit, labores ipsius, vt verum esse ostenderet, quod dixerat: Non potest ciuitas abscondi supra montem po- sita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt: omnibus eum patefecit. Cùm enim propinquæ i- plius mulieres animaduertissent pium Diaconum super montem frequentius ascen- dere, suspicata id, quod erat, eum domi suæ iureiurando obtestatæ sunt, vt quicquid de puero sciret, sibi significaret. Ille verò tum iureiurando coactus, tum aspero pueri vi- ra instituto commotus, & metuens, nè moreretur, rem aperit: & locum, vbi moraba- tur, indicat. Tunc lætitia plenæ accedentes, reperiunt illum propè mortuum, & ad san- cti Georgij oratorium deducunt. Qui aëre conspecto, sine voce diu mansit. Caput au- tem eius fordibus foetebar, & pediculis abundabat, & ossa illius erant nuda, & coma vincta, nec ad eum quisquam præ foetore vermibusque scatentibus poterat appropin- quare. Et adpectus eius erat tanquàm mortui. Quamobrè nouus quidam Iob esse propter eiusmodi calamitatem putabatur. Plorabat mater eius, & auia, & reliquæ mu- lieres. Et cùm esset paulisper recreatus, volebant vt domum suam descenderet, & cor- pus curaret. Quibus ipse noluit assentiri.

Cùm autem hæc religiosissimus Anastasiopolis Episcopus Theodosius accepis- set, statim ad eum in oratorium accessit, & conspecto capitis eius vlcere, contremuit: & cùm illum salutasset, Lectorem declarauit. Magno autem labore fordes eius ab- luerunt: & pannis lineis vlcera eius abstergentes, capitis comam totoderunt. Po- stridie verò Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum instituit: Eccè, inquiens, Initiatus facis. Dei munere omnes cleri ordines consecutus es, vt diuina possis mysteria peragere, ad eorum, qui accedunt, ædificationem. Dominus Deus benignus munerum suo- rum elargitor dignum te faciat, qui & episcopi munere fungaris, & gregem ipsius rectè gubernes & regas. Hæc enim quatuor gratiarum munera adeptus, & habi- tum etiam monasticum accepturus, huius tantum vnus expers videris esse: quod tibi Dominus post virtutum tuarum augmentum elargietur. Cresce igitur fide atque virtutibus, & ora pro me. Et cùm ei benedixisset, & eum salutasset, redijt in ciuitatem suam. Tunc Christi seruus Theodorus duodeuiginti annos impleuerat. Quapropter multi episcopum incusabant, quòd eum ante legitimam ætatem ad Pre- sbyterij dignitatem prouexisset. Sed religiosissimus episcopus Theodosius respon- debat, se non ignorare, Canones non permittere, vt quisquam ante legitimum æta- tis tempus, & sine testimonio presbyter institueretur, cùm Apostolus sic ad Timothe- um scribat: Non neophytum, nè superbia elatus, in iudicium incidat & laqueos dia- boli. Sed quemadmodum ipse Paulus Timotheum ætate iuuenem, episcopum consti- tuit:

Expellit
dæmonem
oleo &
Crucis si-
gno.

Luc. 1.
Heb. 11.

Latitauit in
spelunca
biennio.

Cibus eius.

Math. 5.

Tandem
innorecens,
vbi nã sit.

Initiatus
facis.

1. Tim. 3.

tuit: sic & ego (aiebat) in nomine Domini hunc, propter eius probitatem, Presbyterum institui. Significauit enim mihi Deus, cum esse dignum hoc munere. Et profecto hic iuuenis est à Deo. Quare ne teneram eius aetatem, sed animi nobilitatem, attendite. Quemadmodum & de Dauide Samueli dictum est. Non enim sapientes sunt, aetate prouecti, nec senes iudicium norunt, ut Elius in Iob declarat: sed Dei spiritus est in mortalibus, & Omnipotentis spiritus adollescentes erudit atque adiuvat, & piam ac rectam viuendi rationem præcipit. His verbis episcopi omnes assenserunt. Nouus autem Christi miles Theodorus proficiebat sapientia & prudentia spirituali: & gratia Dei erat cum illo.

Hæc pueritiæ Theodori instituta ego indignus illius seruus & discipulus Georgius ab eis accepi, qui æquales ipsius, ac condiscipuli cum eo vixerant, & oculis suis ea perspexerant. Plurima etiam ab ipso pio & sancto viro audiui, cum ea ipse de se modestè narraret, ut nos ad æmulationem incenderet. Post obitum autem illius ea conscripsi, ut pueri & adollescentes Angelicam eius vitam, & ab omni crimine remotam imitarentur, & digni euaderent regno cælorum, per gratiam Christi Dei nostri, cum quo Patri gloria simul cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Dominus Iesus Christus verus Deus noster, qui est iustitiæ sol, lumen ineffabile, perennis fons immortalitatis, vita sempiterna, salus animarum nostrarum, & sapientiæ largitor, det etiam mihi peccatori Georgio seruo vestro tantum virium, & ad dicendum facultatis, ut onus susceptum perferre valeam: & vobis eum amantibus sic animos ad audiendum inflammet, ut præclaram & admirabilem sancti, magnique patris nostri Theodori vitam, ad finem vsque libenter audiat. Jam enim aggrediar ea, quæ pertinent ad eius adollescentiam, precationibus vestris confusus apud Dominum Deum, qui dux eius adiutorque fuit.

Sanctissimus igitur Dei seruus Theodorus, duodeuiginti annorum cum esset, ita Saluatore nostro Deo volente: ad Presbyterij gradum prouectus, diuinæ philosophiæ vacabat, ut se viro prudenti similem declararet, & ex laudabili consilio Domini, relicta patria, domo super arena exædificata, & quæ in illa erant, terrenis rebus, decreuit in eam nullo amplius modo reuerti: sequè totum Domino in cordis veritate & fidei plenitudine consecrauit: fundauitque sibi domum super firmam petram, siue animo, siue etiam sensu velis intelligere. Erat enim locus arduus & venerandus, in quo sancti & gloriosi martyris Georgij oratorium construxit, ut faciliè alienorum ventorum, & futurarum procellarum, instar aquarum insurgentium, impetus, tum fide in Christum confirmata, tum ipsius sancti Martyris auxilio fultus, euitaret atque propelleret. In omnibus diuinis scripturis, vitam nobis æternam propinantibus, versabatur: & sanctum Euangelium semper animo voluens, valde mouebatur, præsertim dum considerabat, quomodo Dominus & Saluator noster Iesus Christus è cælis descendisset, quomodo induisset hominem, quomodo cum hominibus versatus esset, sibi que Hierusalem elegisset, in qua cruciatuum ferret acerbitatem, ageretur in crucem, sepeliretur & resurgeret. Hæc ille admirans, & terra sublimiora suspiciens, incensus est cupiditate visendi & adorandi loca illa sanctissima, vbi Christi pedes stetit: cum & Zacharias propheta gentem & tribum omnem exeret, quæ non adeat & adoret ea.

Cum igitur ad eum venisset mater eius cum sorore, & ambarum parente, communicato cum illis consilio, & inuento ex prouidentia Dei itineris duce, iter suscepit: & præ animi desiderio laborem itineris non sentiebat. Peruenit tandem ad optatam sanctorum locorum ciuitatem Hierusalem, & Crucem salutiferam, sanctamque Resurrectionem, & alium Præsepe, atque gloriosam Ascensionem, & reliqua omnia salutaris mortis & conuersationis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi monumenta adorauit: inuisitque cuncta monasteria, & omnes passim in cellis inclusos patres, eos quoque, qui interiorem solitudinem incolebant: & ab illis benedictionem accipiens, præstantiorum vitæ rationem & instituta perdiscebat. Sed cum ad Iordanem, in quo Saluator & Deus noster baptizatus est, descendisset, ingressus est in propinquum Domine nostræ Dei genitricis templum, quod Chuzoba vocatur: cumque ibi precatus esset, & Archimandritam, & qui cum illo erant, patres consalutasset, habitum ab eis monasticum atque Euangelicum flagitauit. Archimandrita vero cum sciret diuinitus, quis esset, nulla interiecta mora, habitum illi concessit, & simul cum reliquis patribus

Raro exemplo, nec temerè imitando fuit presbyter annos natu.

Zach. 14.

It Hierosolymam.

Accipit habitum monasticum.

DE S. THEODORO ARCHIMANDRITA.

patribus Deum obsecrauit, ut coram ipso, & coram hominibus probaretur.

Expleta celebritatis eius lætitia, omnibusque consalutatis, & accepta ab illis benedictione, è monasterio in Galatiam ad patriam suam reuersus est, repetitque sancti Georgij martyris oratorium: vbi magna cum lætitia habitabat, Mosaicæ gloriæ gratia splendens: & ieiunando, & humi cubando, vigilandoque & psallendo se magis in dies ædificabat, maioraque à Deo munera tum in dæmonibus eiciendis, tum in morbis curandis accipiebat. Mater autem eius, cum ea, quæ carnis, non autem Domini sunt, saperet, nec amoris ardorem, quo matres accendi solent, erga filium suum sanctissimum retineret, eo relicto, & ea bonorum parte, quæ sibi conueniebat, assumpta, viro cuidam, nomine Dauidi, in Ancyranorum metropoli claro nupsit. At soror eius Despenia, & mater ipsius Elpidia, & sancti soror Blatta ab eo sciungi se non sunt passæ: sed sanctam eius vitam contemplantes, omni que se modestia & castitate, eleemosynisque & precationibus expurgantes, cum pro viribus studebant imitari. Ac Despenia quidem moriens, eum hæredem instituit, & ab ipso sepulta est in templo sancti martyris Gemelli. Blattam autem sororem suam virginem, cum duodecimum ageret ætatis annum, duxit ipse sanctissimus in Ancyranorum Metropolim, & in grauium virginum monasterio, quod Petrin appellatur, collocauit: vbi monasticum habitum sumens, Deo consecrata est, vixitque sanctissime. Theodorus autem ad proprium locum reuersus, cum triennio post beatam hanc sororem in cælestem thalamum ad sponsum suum Christum, cui ipse eam dicarat, bonis operibus plenam migrasse accepisset, Deo gratias egit.

Beata verò ania eius Elpidia vehementer eum diligebat, & compatiebatur ei, & sæpe ad eum proficiscens, & vitæ ipsius instituta certaminaque considerans, collaudabat Deum, qui ex meretricijs spinis ramum, rosas & fructus eiusmodi proferentem eduxisset, & ex inutilibus lapidibus Abrahæ filium suscitasset: sublatisque in cælum manibus, Deum obsecrabat, ut mentem eius ab omnibus perturbationibus & cupiditatibus remotissimam, in studio pietatis & fide ad finem vsque firmam & stabilem conseruaret. Relicto que hospitio, in quo vivebat, & collectis bonis suis omnibus, ut maiore lætitia frueretur, semper cum ipso versari volebat, eique ministrare. Quod ipse non permissit, sed monuit, ut in sancti martyris Christophori monasterio maneret: ad eamque puellas ab immundis spiritibus vexatas mittebat, ut earum curam haberet, & institueret: & si post curationem manere vellent, eas in sanctis institutis exercebat. Ipse verò hominem quandam mercenarium ex oppido propinquo, nomine Marinum, qui sibi ministraret, accepit.

Prouidentia autem Dei, qui dixit: Nè timeas: post hæc eris homines capiens: faciam enim te piscatorem hominum: factum est, ut quidam pio Dei incensus studio, ex oppido Paninorum ad eum accederet supplicans, ut se in contubernium suum reciperet. Quam obrè gaudio plenus, quod se Deus solum non relinqueret, eum recepit, & monastico illum habitu induit, atque ita studiosum reddidit, ut quandam à dæmone vexatum is liberauerit. Mulier item ex oppidulo Conchate ad eum se contulit, quæ vteri morbo laborabat: & precibus eius liberata, cum in vicum Enistratum ad filium suum Philumenum adolescentem, qui tunc literarum studijs incumbere, venisset, illinc eum abduxit, & sancto obtulit Theodoro, ut eum secum in eisdem vitæ institutis erudiret.

Defunt hæc nonnulla in Græco exemplari.

Erat autem in loco illo probatissimus quidam faber ærarius, cui sanctus Theodorus commisit, ut sibi cellulam angustissimam faceret, ut in eam ingressus, & stans ieiunij dies transigeret. Incolæ autem illius loci, fide impulsæ, arma rustica ad opus illud conficiendum contulerunt. Atque ita cellula illa perfecta, est sanctitati eius accommodata. Verum cum eam vellet statim ad locum suum transferri, rogauerunt homines illius loci, ut eam illic tantisper esse permitteret, donec alteram ligneam illi similem faciendam curaret, in qua hyeme insequente quiesceret, ut illius formæ exemplum haberent, & postea ipsam ferream cellulam ipsi traderent. Annuit illis sanctus Theodorus. Demum assumptis eum, supplicationibus perduxerunt in locum sanctum ipsius: & in magna salutiferæ passionis hebdomada, cum in ea ipsum collocassent, in loca sua reuersi sunt. Cum igitur alteram ligneam cellulam confecissent, insequentibus hyeme

Eius exetitia.

Blattam sororem suam in monasterio collocat.

Elpidia eius auia mirè eum diligit.

Non finit eam sibi ministrare.

Luc. 7.

Magna hebdomada passio.

hyeme ad eum cum supplicationibus accedentes, ipsam illuc tulerunt. Ingressus igitur in cellulam ligneam, in templo sancti Iohannis Baptistæ abstinentiam suam obseruauit à Natali die Christi vsque ad Ramos palmarum. Vnde egressum eum, ac ferrea cellula inclusum, ante illam celebritatem in locum eius reduxerunt. Et accepta ab ipso benedictione, ad loca propria reuersi sunt. Stabat autem eiusmodi cellula sine tecto supra speluncam ipsius sub dio. Et iussit, vt bini ex ferro sibi fierent ad pedum mensuram calcei, binæque manice pro manuum mensura, & crux decem & octo palmarum, zona circa lumbos suos.

Præterea cum grauissimam tunicam habere cuperet, prouidentia Dei quidam triplicem loriam attulit decem & octo librarum. Hanc ipse sanctissimus accipiens, gratias egit Deo, qui tam celeriter cum fide petentium desiderio satisfacit. Verum cum seipsum metueret, propterea quod corpus eius nimis cresceret, vt cupiditatibus resisteret, vinculum quoddam perpetuum sibi memoria causa reperit, & bina vincula pedibus suis circumposuit: decreuitque illa nunquam abijcere, sed ad tumultum vsque retinere. Cum autem aduenisset dies, in qua Dominus noster Iesus Christus ex sanctissima Dei genitrice Maria nasci dignatus est, vestimento solito loriam induit, & zona ferrea se cinxit, & super collum suum crucem accepit, & manticas induit, deinde in ligneam cellulam ingressus, abstinentiam vsque ad tempus palmarum celebritatis seruabat. Egressus deinde, se in ferrea includebat, affligens corpus suum, & in seruitutem redigens tum angustia loci, tum etiam ieiunio & ferreis oneribus, atque ita confundens diabolum, & varios illius imperus frangens. A C H R I S T I autem ortu vsque ad Ramos palmarum, nec pane, nec leguminibus omnino vescabatur, sed pomis tantum & oleribus, idque sabbato solum & die Dominica. Hanc in psalmis canendis regulam orseruabat, vt paulisper cessaret, deinde eisdem repperet.

Porro labor eius per hyemem erat incredibilis. Cum enim niues terram operirent, & venti regnarent, ventorum impetu niue contegebatur, & aqua per collum eius intra tunicam penetrans, ad pedes vsque descendebat, & calcei replebantur ac vestimenta: cumque glacie rigerent, non parum illi doloris afferebant. Pedes enim eius congelabant. Nam eam sibi legem prescripserat, vt à galli cantu ad vesperam vsque pedes non moueret è gradu, in quo stabat, neque vilo modo se ad aliquam cellulæ partem inclinaret. Quamobrem cum duobus annis prioribus magna vis frigoris fuisset, arboresque & dolia conglaciarent, ita pedes eius rigeabant, vt eos extrahere non posset. Quare minister eius aqua tepida pedes eius perfundebat, atque ita paulatim è glacie extractos, è gradu præfinito dimouebat. Cum autem anno quodam paschæ celebritas in Aprilis mensis finem incideret, & Quadragesimæ diebus sol esset vehemētior, accidit, vt tum abstinentia, tum solis ardore, tanquam exanimis, in cellula concideret. Quo animaduerso, pius Philumenus sacco cellulam contexit, vt umbram pararet. Verum cum Dei miles se collegisset, videretque umbram, rem ægrè tulit, prohibuitque, nè quid amplius eiusmodi fieret.

Deus autem, qui eos, à quibus honoratur, honorat, hæc ab ipso non ambitione gerit, sed animo simplicissimo Dei que studiofissimo, multis rationibus omnibus indicauit. Nam & animalia fera mansuetè cum ipso versabantur, & multa ab eo in homines fiebant miracula. Ex quo enim in ferrea cellula se incluserat, terribilis vrsa per triennium ad eum accedebat continuè, acceptaque de manu eius benedictione, neminem laedens discedebat. Lupus item ad ostium cauernæ, in qua Sanctus erat inclusus, cum accessisset, illic expectabat. Quamobrem egressus minister eius Marinus, visa repente fera, pertimuit, & intro rediens, rem Sancto significauit. At ille cum grauitate subridens: Nè verearis, inquit, homo timide: neque enim venit, vt iniuriam faceret, sed vt ipsi cibus subministraretur. Da igitur ei aliquid, frater, vt non solum in homines, verum etiam in feras Dei mandatum illud, Omni poscenti te tribue: expleatur. Accepit igitur minister panis frustum & poma, ex quibus solebat Sanctus cum benedictione aliquid accedentibus impertiri, exijtque, & poma tantum obiecit feræ, eam propellens. Quæ cum obiecta comedisset, rursùm stabat, & non discedebat, tanquam aliquid aliud expectaret. Tunc ei panis etiam frustum obiecit: quo arrepto, lupus statim discessit. Ingressus autem minister, Sancto rem narrauit.

Rursus cum in cellula ferrea esset inclusus, accessit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obsecrans, vt pro se precaretur. Ipse autem precibus adhibitis, iussit,

Nota vitæ austeritatem.

Mira vitæ parcitas.

Labores hyemis.

Feræ apud illum mansuescunt.

Luc. 6.

hæc, vt exueretur: & accepta aqua, precatus est ad hunc modum: Domine Iesu Christe Deus noster, qui per Elisæum prophetam mundasti Naaman Syrum à lepra, qui que, cum ad nos benignitate tua descēdisse, factus homo, antequam mortem subires, verbo leprosum curasti: adspice aquam hanc, & benedicēs ei concede, vt valeat ad emundationem præsentis serui tui, vt sanus recedat ad gloriam & laudem sancti nominis tui. Peractis precibus, & extensa manu, & signans eum figura Crucis, aquam illam in caput eius effudit: & statim ab eo lepra discessit, & rotum ipsius corpus mundatum est: & abiit laudans Deum. Eodem morbo cum esset oppressus Presbyter quidam præclarus, nomine Colluras, accessit ad eum, cum adhuc teneretur inclusus, & cum Sancti tunicam induisset, mundatus est.

Beata autem eius auia Elpidia cum omni læticia & tranquillitate optimis ipsius vitæ institutis & miraculis gaudebat, & puellas diligenter gubernabat, quæ vel liberatæ erant, vel vexabantur: iamque pulcherrimum monasterium ædificarat cum ad optatum vitæ finem peruenit, quem ipsa prouiderat ex viso quodam, quod sancto Theodoro narrauit: Videbam, inquit, fili mi dulcissime, & lumen oculorum meorum, adulescentem valde formosum, splendidis vestimentis ornatum, aurea fulgentem comam, & illi similem, quem pro sancto Georgio in eius historia pictum cernimus. Hic cum ad me appropinquasset, vitæ tuæ rationem & psallendi regulam cupiebat intelligere. Quam ego illi cum exposuissem, dixit mihi: Cum psallitis, hæc dicite: Benedicite Dominum montes & colles. Deinde subiecit: Magnam profectò gratiam, mulier, consecuta es, quæ nepotem tuum tali in ordine conspexisti. Posthac viues sine solitudine, cum recta eius viuendi ratione satiata sis. Mihi autem, vt eius adiutori, multum debes: immò verò gratia omnis debetur communi Domino & procreatori Deo, qui dignum eum fecit, vt esset in numero sanctorum seruorum ipsius. Iam igitur quiesce: nam adhuc laborasti. Hæc illa cum narraisset, in morbum incidit, & in pace requieuit: honorificeque ab ipso sepulta est. Iam de matris suæ Mariæ obitu, cum ad eum quidam ex Ancyranorum ciuitate nūcium attulisset, ac diceret, vt ad dotem repetendam mireretur, quoniam sine filijs defuncta esset, ipse nullo modo assentiens, illi respondit: Falleris, nam mater mea defuncta non est. Cumque is proprijs se illam oculis mortuam affirmare contempsisset, rursùm respondit: Falleris, vt dixi. Nam mater mea nec mortua est, nec morietur, sed mihi superest, ac viuuit, & manet in secula. Preces tamen pro illa effudit ad Dominum, vnus hebdomadæ spatio ieiunans, vt veniam ei Dominus concederet peccatorum.

Accessit ad eum in speluncam inuolutum & quiescentem quodam die sanctissimæ Ecclesiæ Heliopolis procurator Theodorus, cognomento Tzuthus, & per ministrum nunciavit ei cum lachrymis: Miserere, inquit, mei, serue Dei, qui in magna versor calamitate. Misi enim ministrum meum ad Ecclesiæ proventus exigendos: ille verò, prouentibus exactis, fugam arripuit. At ego huc illuc cursitans, & ubique conquirens, eum reperire non potui. Supplico igitur sanctitati tuæ, vt Deum obsecres pro me, quò possim illum inuenire. Omnes enim facultates meæ non sunt satis ad id, quod ille abstulit, Ecclesiæ persoluendum. Sanctissimus Theodorus huic respondit ad hunc modum: Si promittis, te illum sine verberibus dimissurum, & nihil ei amplius, quam quod eripuit, ablaturum, te Deus consolabitur, & tradet eum tibi: sin id recusas, non inuenies eum. Ille iureiurando se id facturum promisit, & ex bonis suis aliquid etiam largiturum, modò prouentus Ecclesiæ restitueret: alioquin sibi vel filios esse nudos relinquendos, vt Ecclesiæ satisfaceret. Tunc orauit Dominum sanctissimus Theodorus, vt minister ille fugitiuus, quocumque in loco esset, ita retineretur, vt inde non posset discedere. Deinde supplici respondit: Vade domum tuam, ibique mane sine vlla solitudine. Confido enim Deum, si id, quod promissisti, perfeceris, celeriter eum tibi redditurum. Lætus ille discessit, tanquam ex Sancti verbis magnum pignus accepisset. Fugitiuus autem precibus eius prope oppidum Nicaën sicum coërebat, nec inde se poterat extricare: cumque putaret se magnum itineris spatium confecisse, nihil omnino promouerat. Itaque cum ibi essent homines quidam, qui & illum noticerant, & procuratorem, & quid esset ab eo factum, acceperant, viderentque eum frustra se labore itineris defatigare, & cum ex eo quæreretur, vnde, aut quò proficisceretur, ineptè respondere: comprehenderunt eum, & rem procuratori detulerunt. Qui cum ab eo sublatum aurum recepisset, redijt ad sanctum Theodorum, Deo gratias agens.

4. Reg. 3.

Aqua benedicta, & signo Crucis leprosum mundat.

Viso Elpidiæ auia eius.

Itemque obitu.

Orat pro matre defuncta.

Fugitum vitæ sanctus suis precibus detinet.

Vig

Vir autem quidam ad eum duxit uxorem in diebus Pentecostes, à dæmone vexatam, qui cum à Sancto increparetur, clamauit: O magna vis. Nè mihi irascaris, ferriore serue Dei altissimi, nè me in ignem ultionis mittas: neque enim ego sum causa, sed iniustus in hanc ingressus sum. Misit enim me Theodorus, cognomento Carappus, ex oppido Mazameæ. Ecce, inquit Christi seruus, præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei, nè illam impedias, quò minus negocia gerat sua, donèc rursùm huc reuertatur. Dæmone igitur quiescente, marito dixit, vt cum vxore discederet, fructusque agrorum colligeret, ac deinde reuerteretur. Ità fecerunt. Discedentes enim, fructus suos collegerunt, & ad monasterium reuersi sunt. Verùm cum in templum intraderentur, vt Sanctissimi vultum adspicerent, coepit mulier acerbè à dæmone vexari. Quamobrèmaritus eius iurabat, ipsam vsque ad horam à Sancto præfinitam non fuisse vexatam. Verùm cum illic vna essent hebdomada commorati, non ferens dæmoni serui Dei increpationem, mulierem ad pedes eius proiciens, discessit: & mulier liberata est, domūque læta cum marito redijt.

Dæmonia
ca libera-
tur.

In loco Mazaniæ, qui est ad Siberim superiorem, sub climãte Mnozenia, ingruēbat mense Iunij tanta locustarum multitudo, vt nebula instar rotam regionem operiret, frugesque & fructus omnes deuoraret. Quam quidem calamitatem incolæ conspicientes, audientesque miracula, quæ sanctus Theodorus effecerat, supplices ad eum accesserunt, & ad pedes eius prostrati, rogant vt veniret, & precibus suis tantam à se calamitatem expelleret. Profectus cum illis, peruenit ad carliolicam ipsorum Ecclesiam sancti Euenici, in eaque de more mansit. Postridiè verò supplicem populunt in agros dimisit, præcepitque, vt quodam in loco consisteret, & Dei misericordiam imploraret. Ipse verò tres accipiens locustas in manu sua, pro populo Dominum obsecrabit: atque interim tres illæ locustæ in eius manu mortuæ sunt. Et gratias agens Deo, dixit ad populum: Reuertantur in Ecclesiam, filij. Deus enim celeriter misericordiam suam nobis ostendet. Reuersi igitur in sancti Euenici templum, diuinum sacrificium peregerunt. Postero autem die in agros egredientes, locustas omnes mortuas inuenerunt: & Deum collaudauerunt.

Locustas
interficit
precibus.

Improbis autem ille, qui bonis operibus, & virtutibus ac Dei seruis semper iniudet, ad huius miraculi inuidiam proprium ministerium mouit, & ad sancti viri, qui illud effecerat, mortem inquirendam incitauit. Hic erat maleficus quidam, nomine Theodorus, de quo supra meminimus, malartium artium peritissimus, qui eodem in loco habitabat. Sed artes illi suæ nihil aduersus sanctum Dei seruum erant profuturæ. Cum igitur homo scelestissimus miraculum à viro sanctissimo factum adspexisset, recordaturque improbum dæmonem suum, quem ipse immiserat, paulò antè eiecit, re infecta, discessisse, inflatus à superbo inimico, subiectique sibi dæmonis nequitia inflammatus, misit, qui sanctum Dei seruum tentarent, & ad mortem vsque affligerent. Verùm qui missi fuerant, non audentes eum vigilantem adoriri, somni tempus tantquam latrones expectarunt. Cæterum cum diuina virtute, quæ illum protegebat, fugerentur, audaciores ex ipsis ad nequitiam, viro sancto rursus appropinquauerunt: sed eadem gratia Dei, tanquam ignis, ab eo progrediens, ipsos adurebat & persequebatur. Quare cum idem sapius frustra, inuidè verò cum detrimento suo tentassent, ad eum, à quo missi fuerant, confusi reuerterunt. Cumque illos interrogaret, cur re infecta redissent, acriterque obiurgaret: Nulla, inquiens, est vestra vis: cum enim ad ipsum dormientem accedere, & iniuriam inferre nequeatis, quomodo vigilantem superabitis? Et nos, respondebant illi, multo magis, quam tu, probati inuictique, cupimus in ijs, ad quæ nos mittis, exequendis reperiri. Verùm cum ad eum accedimus, magna ex ore eius egreditur flamma ignis, non huius, qui sensu percipitur, quem nos contemnimus, sed diuini in eo habitantis, à quo comburimur: & idcirco, re infecta, discedimus. Incubo irem & potu eius vim nostram miscuimus, sed eam ipse, vtens benedictione, inutili reddit.

Theodo-
rus malefi-
cus necem
ei machi-
natur per
dæmones.

Venenū ni-
hil ei nocet.

Cum igitur se Theodorus toties victum doleret, & inuidia magis in dies accenderetur, letale venenum, magno paratum artificio, in piscem coniecit, & per alios quosdam ad Sanctum misit. Ex quo cum Dei gratia, adhibita benedictione, nihil accepisset detrimenti, Theodorus ille confusus, quòd tam mortifero veneno nihil egisset, consideransque, quam imbecilla esset potentia diaboli, & quam magna Dei virtus atque admirabilis, quæ & dæmonum & veneni vim infregisset, & locustas interemisset, ex diabolica respuit ebrietate, & ad virum sanctum supplex accessit, & ad pedes eius

eius prostratus lachrymans obtestabatur, vt sibi Dei misericordiam impetraret. Vir autem sanctissimus tanti luctus & supplicationis causam requirebat. Cui cum Theodorus suas in eum insidias, & dæmonum responsa, artificiumque diabolicum, quod in multarum animarum perniciem exercuerat, exposuisset, oraretque, vt se à tali nequitia liberaret, & sanctissimum sibi baptismum impertiret: respondit sanctus Theodorus: Si vis à Deo veniam impetrare, primùm omnia peccata tua confitere: & si quos habes libros maleficos, in medium profer, & quoscunq; homines, aut domos, aut animalia maleficijs tuis obstrinxisti, dissolue, nec amplius ea in quenquam exerce: sed poenitentiam age, & ego Deum, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, precabor, vt ea tibi, quæ hætenus admifisti, condonet. Hæc ille omnia cum se perfecturum iureiurando promississet, omnes libros maleficos protulit, & coram illo combussit. Sanctus autè Theodorus cum prius in religione instituit, & ieiunijs atque elemosynis purgavit: postea ad salutare lauacrum admisit, & ad nonagintanorum annorum numerum adiunxit, sequè doctrinæ Iacobi fratris Domini ministrum declarauit, peccatorem ab errore viæ ipsius conuertens, & liberans animam eius à morte, & operiens multitudinem peccatorum.

1. Tim. 2.

Theodo-
rus malefi-
cus respici-
t.

Iacob. 5.

Accidit autem, vt posteaquam ad mansionem suam reuersus est, in morbum grauissimum incidere, & sancti angeli ad eum miserandum accederent. Ipse verò coepit flere, ac tristis esse. Erat autem super ipsum imago sanctorum Cosmæ & Damiani, miraculis illustrium: qui tales se illi secundum quietem conspicuos obtulerunt, quales ea pictura exprimebantur. Et accedentes ad eum, quemadmodum solent medici, venarum pulsam explorabant, atque inter se ita colloquebantur, vt de salute eius, propter eam quòd vires ipsius concidissent, desperare viderentur, & ad eum conuersi, dicebant: Quid fles, frater? Cur tristis es? Ipse verò respondebat: Quia non egi poenitentiam, domini mei, & quia relinquo pusillum hunc gregem, qui nondum est perfectè institutus, & magna indiget diligentia. Tunc illi: Vis vt pro te supplicemus, vt tibi paululum adiuuamur? Si hoc, inquit, feceritis, & tempus mihi ad respiscendum impetrabitur, & poenitentia mea, & omnium quæ rectè posthac egero, mercedem lucrabimini. Sancti autem ad angelos conuersi, rogabant eos, vt illius tantisper curam gererent, dum ipsi supplicatum pro illo ad Regem irent. Et cum angeli se id facturos dixissent, sancti Cosmas & Damianus profecti sunt, & pro Theodori salute omnipotentis Regi Christo Deo nostro, qui in cælis est, quique & Ezechia quindecim vitæ annos adiuuauerat, supplicabant. Itaque voti compotes reuerterunt, in medio ipsorum habentes adolescentem, angelis, qui aderant, ad spectu quidem similem, sed gloria præstantiorem: qui præsentem angelos sic allocutus est: Ab eo recedite, placatus enim est communis omnium Dominus & gloria Rex, & permittit, vt adhuc in carne maneat. Qui statim vnà cum ipso in celum redierunt. Sancti verò Cosmas & Damianus: Surge, inquiunt, frater, & attende tibi ac regi tuo. Benignus enim & clemens Dominus noster preces nostras pro te suscepit, & largitus est tibi, vt viuas, paresque cibum, qui non perit, sed manet in vitam æternam, & multarum animarum salutem cures. Hæc locuti, etiam ipsi discesserunt.

Vide san-
cti viri hu-
militatē.

4. Reg. 20.

Sanctus verò Theodorus, confecti in viribus recuperatis, surrexit sanus, & laudabat Deum, maioreque studio abstinentiæ & psalmis decantandis incumbere, & pro gratia sibi à Deo concessa, multa miracula faciebat, tum in curandis omnibus morbis & languoribus, tum in expellendis spiritibus immundis: sola enim ipse increpatione aut iussu ab hominibus discedebant. Quibus miraculis multi commoti, domos suas relinquebant, & ad eum accedentes, habitum monasticum & vitam quietam complectebantur. Quidam etiam ex ijs, qui curabantur, nolēbant ab eo discedere, sed manebant apud illum, & necessaria ministeria exquebantur. Quamobrè cum sancti Georgij martyris oratorium esset angustius, quàm vt eos, qui sacrificium peragebāt, & qui ibi commorabantur, quidam ad precandum conueniebant, capere posset, ad dexteram ipse partem ædem pulcherrimam sancti angelorum principis Michaëlis, tam æstati, quàm hyemi commodam, exadificauit. Hæc ad læuam habebat paruum sancti Iohannis Baptistæ oratorium: ad dexteram autem, oratorium sanctissimæ Dei genitricis, semperque virginis Mariæ: in quo & fratrum regulam constituere decreuit, propterea quòd ægroti, & à malis spiritibus vexati, qui, vt curarentur, adducebantur, & qui ad precandum accedebant, in archangeli Michaëlis oratorio, quod die & nocte apertum erat, manebant. In his autem sanctissimus Dei seruus Theodorus, tanquam fructifera olea in do-

Multi sub
co vitam
monasticam
comple-
ctuntur.

mo Dei, & veluti palma inter spinas verfabatur: & monachorum circumdatus eflo, in Dei laudibus excelebat. Misit autem focium suum Philumentum ad Analtasio. lis episcopum, vt eum presbyterum faceret, fratrumque præfectum: quoniam inter alios constantia & mansuetudine præstabat.

Iam cum sanctus ac venerandus ille mansionis locus Dei gratia auctus esset, sed argentea suppellectili careret, & vasa tantum marmorea in mysterijs adhiberentur, misit sanctissimus Theodorus archidiaconum suum ad regiam ciuitatem Constantinopolim, vt argenteum vas ad sacrorum mysteriorum usum emeret. Ille autem eo profectus, vas emit à quodam opifice, tum materia, tum artificio singulare, & ad monasterium tulit. Cum igitur postridie peragenda essent mysteria, ostendit archidiaconus vas illud sanctissimo Theodoro, vt in eo fieret sacrificium. Quod ille mentis oculo contemplatus, vt sordidum atque inutile contempsit. Cumque Archidiaconus fabricati vasis integritatem pulchritudinemque commendaret, quippe qui nihil amplius, quam speciem extrinsecus poterat intueri: Nōui ego quoque, fili, inquit vir sanctissimus, vas esse pulcherrimum, quantum ad materiam atque artificio pertinet: sed aliam ob causam, quæ oculis non cernitur, coinquinatum est. Vt nimirum, vt arbitror, illud infecit: Quod si dubitas, dic psalmi versiculū, vt precemur, atque illud intelliges. Quod ille dum faceret, & vir sanctissimus, inclinato capite, precaretur, sic euasit ipsum vas, quale solet argentum esse, cum ex camino ignis nigrum educitur. Quo perspecto, fratres Deum collaudarunt, qui per seruum suum id, quod occultum erat, patefecisset. Verum cum Archidiaconus illud rursum in manus accepisset, argenteum & splendidum apparuit. Quamobrē Constantinopolim reuertens, reddidit illud opifici, & causam narravit. Opifex autem secum ipse considerans, meminit vas ipsum ex argentea meretricis stula fuisse conflatum, & rem Archidiacono indicauit, veniam petens, & rogans, vt pro se Deum obsecraret. Alia autem illi vasa pura dedit atque pulcherrima, quæ Archidiaconus ad sanctissimum Christi seruum attulit, priorisque vasis causam ipsi & fratribus patefecit: qui Deo gratias egerunt.

Iam in Buzæorum loco, sub Gratianopolim sito, cum torrens sic imbris excrederet, vt trajici non posset, cupiebant incolæ pontem ædificare. Cumque adhibitis artificibus opus propè confecissent, deerant tabulæ quædam lapideæ, ad quas excidendas (licet multi dicerent, ad thesaurum auferendum) in collem quendam propinquum se contulerunt. Verum magna inde spirituum exiit immundorum multitudo. Quorum pars inuasit viros & foeminas illius loci, eosque acerbè cruciabat: pars cæteros in varios morbos coniecit: complures autem vias & loca finitima occuparunt, & homines ac bestias, illac iter facientes, iniurijs afficiebant. Quamobrē regio illa magnis tum internis tum externis calamitatibus laborabat. Cumque illis in mentē venisset serui Dei Theodori, decreuerunt illius precibus immundos spiritus adiurare. Ex quo coeperunt ipsi spiritus non mediocriter formidare, & nomine eius audito, mitius ac lenius agere. Ad monasterium igitur profecti, tantoperè supplicarunt, vt cum illis tandem abierit. Appropinquante autem illo ad regionem ipsorum, sentientes spiritus præsentiam ipsius, & homines obsessos corripientes, occurrerunt ei, & cum vlulatu vociferabantur ad hunc modum: Pròh vis. Cur venisti huc, ò ferriore? Cur Galatiam reliquisti, vt Gordianam peteres regionem? Non erat opus, vt terminos transires. Causam enim, quamobrē te huc contulisti, non ignoramus. Verum nos non parebimus tibi, quemadmodum parent Galatiæ spiritus: nos enim asperiores sumus & astutiores. Sed cum eos vir sanctus increparet, obmutuerunt. Postridie autem, cum essent omnes congregati, & illi, qui vexabantur, circa virum sanctissimum essent, supplicationem emisit, & totam regionem iustravit, peruénitque ad collem, vnde dæmonia exisse dicebantur: atque illa torquens diuina Christi gratia, venerandæque Crucis signo, tunctionibus in pectus adhibitis, diuinationibus incubuit: iussitque, vt ex hominibus egrederentur, & in locum suum redirent. Quæ valdè clamantia, scissis vestimentis, obsessos ante pedes eius prostrauerunt, & egressa sunt.

Pellit dæmones ex obsessis.

Pessimus tamen spiritus, qui mulierem vexabat, resistebat, & volebat egredi. At vir sanctissimus, coma eius apprehensa, vehementerque premens, adhibito Crucis signo, & suis ad Christum precibus, increpabat eum: Hinc, inquiens, non discedam prius, quam ab illa fueris egressus. Tunc clamare spiritus coepit, ac dicere: Magna est, ò ferriore, vis tua etiam in me. Iam egredior, & non repugnabo. Da nobis tantum aliquid ex ijs, quæ fers. Soluit ille calcamentum, coniecitque in foueam collis, vnde exierant.

Proiecta

Proiecta igitur muliere ante pedes eius, exiit ab ea. At vir sanctissimus stans, rursum Dominum precabatur, vt spiritus item illos omnes, qui loca finitima & vias obsidebant, atque iter facientes vexabant, compelleret in locum, vnde egressi fuerant, regredi. Deique gratia omnes sub muscarum, & leporum, ac murinum specie, vt quibusdam videbantur, coacti, in foueam illam redierunt. Tunc eam vir sanctissimus, precibus suis, signo Crucis obsignauit, iussitque vt foramen illud obstrueretur, & in pristinam formam redigeretur. Et supplicationem ad locum suum reduxit. Nec vnquam postea locus ille sensit eam calamitatem, nec loci finitimi, nec viæ, nec homines vlli iniuria eiusmodi affecti sunt, ad gloriam Christi Dei nostri, curationum largitoris. Vir autem sanctissimus ad monasterium suum reuersus est.

Ex Ponti autem oppido Heraclæa Theodorus, cognomento Latzeas, diues & claro loco natus, ad pium virum accessit, & ad pedes eius prostratus, lachrymas supplicabat, vt ad urbem suam veniret, ac in sacra aede sanctissimæ Dei genitricis pro domesticorum suorum salute precaretur. Cum enim domi suæ foderetur, ex ea fossione contigit, vt magna spirituum immundorum multitudo tum familiares suos, tum alios ciues inuaderet, & acerbè vexaret. Beatus igitur vir, cum in aede illa sanctissimæ Dei genitricis precari cuperet, abiit cum illo, & desiderio suo satisfecit, familiamque præclari viri Theodori, & reliquos ab immundis spiritibus vexatos, precibus & supplicationibus liberavit, multaque alia curationum miracula tam in ipsa vrbe, quam in tota illa regione, reuertendo fecit ad gloriam Saluatoris nostri Dei.

Cum in Ancyranorum metropoli magna lues in homines armenta que dæmaret, eius metropolis curatores ad Dei seruum accedentes, secum abduxerunt. Cumque filias haberent monachas in sanctissimo Dei genitricis monasterio, quod Becia vocatur, rogauerunt eum, vt ibi commoraretur, & pro illis Deum obsecraret. Constituto autem supplicationis die, omnes ciues & agricolæ conuenerunt ad supplicandum: & ipse cum illis Deum obsecrans, ab ea peste ipsos liberavit. Aquam præterea benedixit, qua conspergebantur armenta, & liberarent. Quamobrē gratias agentes Deo metropolitæ, virum sanctum ad eius mansionem reduxerunt.

Porro cum Siberis amnis, qui propè monasterium fluit, Siceorum sata, atque adeo agros ipsos auferret, vir sanctissimus accessit, amni que præcepit in Christi nomine, vt in alueum suum rediret, nec agris amplius appropinquaret: lignæque cruce defixa, & precibus suis, impetum eius repressit. Cumque eodem in flumine trajiciendo multi periclitarentur, vir iste memorandus ad eius medium accessit, iussitque benè longa ad Deum precatione, reddidit ipsum mansuetum, vt nullum amplius in illius traicctu periculum foret.

Ductus est ad eum puer è quodam monasterio, nomine Arsinus, qui à spiritu immundo vexabatur. Hunc vir sanctissimus cum accepisset, non festinauit curare eum, quod illi talem disciplinam haud inutilem esse diceret. Verum cum perfectæ iam esset ætatis, & vir sanctissimus pro omnibus accedentibus precaretur, orauit & ille, vt pro se quoque idem faceret. Cui, Si promittis, inquit, te rectam & exquisitam vitæ rationem amplexurum, celeriter id, quod flagitas, impetrabis. Promisit ille. Itaque cum vellet Christi seruus sancti martyris Christophori mulierum monasterium inuisere, secum Arsinum duxit. Et cum essent in valle Xeroniaca, & tempus foret opportunum, stans vir sanctissimus, Deum pro illo precabatur. Commoto igitur dæmone, coepit affligi, & in sublime tolli. Dæmon autem suspensus, dicebat: Egredior, ferriore: tantum solve me, & statim discedam. Et hæc dicens, vidit sanctum Christi martyrem Christophorū Dei seruo obuiam venientem. Et vehementius vlulans dæmon, prostravit illum ad pedes ipsius, atque discessit. Cumque se collegisset, duxit eum vir sanctus in ipsius martyris monasterium: vbi admonitionibus & grauibis præceptis & obsecrationibus Virgines, in eo degentes, ad modestiam & timorem Dei, & humanum pudorem instituit. Valde enim cum Virgines venerabantur.

Posteaquam autem ad virorum monasterium sanctus ipse redijt, partem cellulam ab eo accepit Arsinus, in qua inclusus, quietem colens se exercebat: & tribus hebdomadæ diebus pane cum oleribus, aut pomis vescabatur: tempore autem Quadragesimæ idem illi quidem erat cibus, sed sabbato tantum & die Dominica. Erant & alij duo, qui asperum eiusmodi vitæ genus colebant, Euagrius & Andreas, qui propè Arsinum in cellulis degentes, animarum suarum saluti vacabant. Horum studio magis Dei seruus lætabatur, & Deum laudabat. Aliquantò autem post magno affecti

Bbbb 2 sunt

Respuit vir sanctus calicem ex meretricis argento factum.

Gratiano poljs in Gordiana regione.

Dæmonum insectationes profligat.

Vis aquæ benedictæ.

Præclara edit miracula in flumine.

Dæmonem eijcit.

Arsinum magna abstinentia.

Item Eua. grij & Andree.

sunt desiderio, sanctam ciuitatem inuisendi, & sancta illius loca adorandi. Quod cum inter se contulissent, supplices virum sanctum obsecraverunt, ne desiderium suum impediret, sed precibus illud adiunget. Cum igitur ab eo dimissi, iter suum confecerunt, & voti iam compotes essent, Euagrio placuit illic commorari. Ingressus igitur in Lauram Abbatris Sabæ, sancte vitam instituebat, factis ipsis declarans, se diuini & sancti patris Theodori esse discipulum. Arsinus autem & Andreas in Galatiam ad virum sanctissimum redierunt, eumque rogauerunt, ut pro se Deum obsecraret, sibi que permitteret, ut alia in loca sese conferrent, ubi separatim in quiete vitam traducerent. Cum igitur pro illis Deum obsecrasset, & quod petebant, concessisset, abierunt quò utriquelibet. Andreas procul à monasterio passuum millibus octo in Brianca collem iuit: ubi in lignea cellula inclusus, sancte vivebat, & à CHRISTI die natali usque ad Ramos oliuarum eandem, quam in monasterio abstinentiam coluerat, exercebat. Arsinus verò, cum in partem superioris Potamiæ se contulisset, Galenirunt sibi, locum ab hominum celebritate remotum, in quo demones considebant, elegit, & stans Deum orabat, dicens: Domine Deus patris mei Theodori, precibus eius placatus, serua me peccatorem, & adiuua me atque defende, ut tibi seruam & placeam in hoc loco. Statimque se in lignea cellula inclusit, ibique hyemem illam transiegit. Postea verò altiorem sibi columnam fecit, in eamque conscendit: & solitam abstinentiam, & reliquarum virtutum studium coluit. Cumque quadraginta iam annos ita transiegit, patientiæ corona redimitus, & discipulus Theodoro præceptore dignus, in pace requieuit.

Arfini obi tus.

Reparatus monachus

Elpidius.

Leontius.

Theodorus.

Stephanus

Matt. 7.

1. Reg. 18.

Loca sacra Hierosoly mis inuisit.

Multi præterea à sancto & præclaro patre nostro Theodoro instituti, vel apud ipsum vitam traduxerunt, vel alijs in locis excelluerunt. Inter quos & Reparatus, claris ortus parentibus, cohortationibus eius & miraculis commotus, monasticum ordinem suscepit: & ab eo institutus, in paruam se cellulam inclusit in Colonossione Lyconiæ, recteque vixit ad exemplum præceptoris. Et Elpidius, qui cum annos aliquot in monasterio recte vixisset, deinde ad Orientem profectus, propè montem Sina constitit, ibique se exercuit. Hunc, propter quietem & religionem, patres illis in locis commorantes, Elpidium quietum appellabant. Et Leontius, qui diu sub disciplina serui Christi institutus, prope locum Permatariæ separatim vixit tam honestè ac pie, ut cum alia multa vaticinatus sit, tum iniquorum Persarum impetum prædixerit, seque ab illis interfectum iri. Quod & factum est, cum è cellula ipse sua egressus, & quietem suam nollet intermittere. Et Theodorus, qui in monte Draconis piam vitam rationem coluit, ab ipso institutus est, & habitum accepit, & postea mansionis ipsius sancti præfectus fuit. Et Stephanus, qui prope Psilim fluuium sancti Theodori mansionem rexit, ab eo pariter fuit institutus, & habitum accepit. Et alij plurimi, quos propter multitudinem prætereo, ne dum in eorum historia moror, que ad magnum ipsorum & nostrum pastorem pertinent, imperfecta relinquam & præmittam. Vita quidem ipsorum satis eos commendat, sed talis magistri disciplina multò magis: Non potest enim, ut ait Dominus, arbor bona fructus malos facere. Huius igitur arboris, ommissis interim ramis, altitudinem pro viribus consideremus.

Eum rursus desiderium incessit reuifendi sanctam ciuitatem Hierusalem. Quare cum duobus comitibus iter suscepit. Tunc autem Hierusalem magna siccitate laborabat. Cumque & lacus & cisternæ exaruisissent, magnis omnes in angustijs versabantur. Ciues enim & monasteria aquas pluias in lacus cisternasque colligunt, cum fontes non habeant. Homines igitur & iumenta aquæ penuria affligebantur. Nec supplicationibus quicquam proficiebant, quoniam eam gratiam Deus seruo suo referuabat. Erant porò illic quidam ex Galatiæ regione, qui magnum Dei seruum & eius miracula cognoscebant, & de ipso in sancta ciuitate, & in monasterijs, quoties occasio id ferebat, loquebantur. Nouimus, in quibus sanctum patrem in nostra regione, qui vnica precatione queat aquis vniuersum orbem explere, quemadmodum Eliam prophetam tempore Achab regis Israel fecisse legimus. Cum igitur in sanctam ciuitatem Hierusalem ingressus esset, & salutiferam Crucem, & sanctum Christi sepulcrum adorasset: & omnia loca sacra atque monasteria inuiseret: videntes eum monachi, qui de illo locuti fuerant, præsentiam eius tam in ciuitate, quam in monasterijs diuulgauerunt. Quamobrè Patriarchæ Hierosolymitani nomine, clerici & monachi ad eum accesserunt, rogaruntque ut precibus suis Deum sibi propitium redderet, & pluiam impetraret. Tunc ille se excusare, quòd indignus esset. Sed cum illi responderent,

dere nō, se confidere, si suas ipse preces cum aliorum patrum precibus coniunxisset, fore vt Deus pluiam largiretur: Quando, inquit, dicitis, vos fidem habere, sicut creditis, ita fiet vobis. Constituta igitur supplicatione, dixit militibus: Deponite, filij, stolas vestras, ne madescat, & vos defatigemini. Celer iter enim, mihi credite, pro fide vestra Deus misericordiam suam vobiscum faciet. Cū igitur supplicando procederet, & quodam in loco ex mandato eius precandi gratia constitissent, sublatis in celum manibus, vir sanctissimus satis diu Deum obsecrauit, & obsecrante illo, parua nubes apparuit ab Occidente. Facto autem obsecrandi sine, præcepit, vt supplicantes progredierentur. Tunc nubibus totum obiectum est cælum: & ingens cœpit pluuia descendere, adeò vt madesacti, cursu reuerterentur, & Deum collaudando, supplicationi finem imponerent. Omnes autem cisternæ & lacus pluuia, fluminis instar defluente, completi sunt ob serui Dei precationem. Qui ne propter miraculi amplitudinem turbaretur, statim ad monasterium redijt.

Impetrat à Deo pluiam.

Multis item alijs in locis monasterio propinquis eiusmodi miracula, siccitate prementè, per ipsum effecta sunt. In loco autem, qui Reace nuncupatur, sæua quædam nubes statutis temporibus regionem occupabat, & maturos vitium fructus grandine deijciebat. Quamobrè incolæ, cū ea calamitate multis iam annis assidue afficerentur, ad monasterium accesserunt, & multis precibus virum beatum secum abduxerunt. Qui, constituta supplicatione, regionem lustrauit, & Cruces quatuor ad regionis fines constituit, & ad monasterium reuersus est. Ex quo factum est, vt sæua illa nubes nunquam amplius regionem inuaserit. Cuius beneficij memores loci illius incolæ, quotannis monasterio aliquot vini mensuras & varias vias offerunt.

Nota hæc de 4. crucibus.

In Cariæ fluuius, qui dicitur Copas, extendans domos deijciebat, & omnia paulatim euertebat. Quare Christi seruis, incolarum precibus adductus, illuc se contulit: & adhibita precatione, ad fluuij ripam, intra quam cum paruus esset, solebat contineri, Crucem statuit. Et Dei gratia, sanctique viri precationibus factum est, vt quantis solito etiam magis excrefceret, nunquam tamen terminum Cruce præfinitum transiliat, neque incolarum loca suffoderit.

Eo tempore piæ memoriæ Tiberius imperio potiebatur: qui cum Mauritium sibi à secretis Comitem fecisset, misit eum aduersus Persas. Cumque vicisset illos, in urbem ab Imperatore reuocatus est. Hic igitur cum per Galatiam iter faceret, auditis, quæ de Christi seruo dicebantur, ad eum, qui tunc in spelunca quiescebat, cum fratre Petro & socijs accessit: & ad pedes eius prostratus orabat, vt pro se Deum precaretur, vt iter suum ad Imperatorem fortunaret. Beatus autem vir, cum vt surgeret præcepisset, & pro illo Deum obsecrauit, & Deo sibi patefaciente, dixit ei: Fili, si sancti martyris Georgij memor extiteris, hâud ita multò post cognosces, quia in gloria imperij collocaberis. Quod cum euenerit, memento, vt pauperes alas atque sustentas. Et cum Mauritius hæsitaret, qua in imperij gloria se collocatum iri diceret, sed dixit eum, & remotis socijs, aperte significauit, ipsum futurum Imperatorem. Mauritius igitur cum socijs, accepta benedictione, lætus discessit, & Constantinopolim pertiuit: defunctoque Tiberio, vt vir sanctus prædixerat, imperium obtinuit: & eius verborum memor, epistolam ad illum misit, rogans, vt Deum pro se precaretur, vt imperium in pace tueri posset, & ab hostibus defendere: addiditque, vt peteret, si quid à se vellet. Sanctus autem Theodorus beatum Philimenum misit, & rescripsit Imperatori, vt in vsu pauperum aliquid frumenti monasterio tribueret. Addixit igitur Imperator monasterio singulis annis tritici modios sexcentos, & poculum illi pro munere misit.

Tiberius misit Mauritium contra Persas.

Mauritio prædicat Imperator eum fore.

Cum autem maioribus in dies virtutibus atque miraculis floreret, & fama eius ubique magna cum laude celebraretur, impletum est monasterium viris bonis: inter quos ipse, vt Dauid cecinit, erat tanquam oliua fructifera in domo Dei: vt de ipso id, quod in Psalmo prædictum est, impletur: Iustus sicut palma florebit, & sicut cedrus Libani multiplicabitur. Iam cum cerneret vir beatus multas turbas congregari, & sancti Georgij oratorium angustiis esse, quam vt omnes capere posset, templum sancti martyris amplum faciendum curauit, vt dextrum eius templi latus, sancti martyris oratorium teneret, sinistrum autem, sanctorum martyrum Sergij & Bacchi. Vbi cum pro iaciendis fundamentis effoderent, & varias petras igne acetoque perfriigerent, atque deuoluerent, (erat enim agrestis petrosusque locus ille) contigit vt saxum miræ magnitudinis inuenirent: quod cum demolirentur, quendam in locum impulerunt.

Psal. 51. Psal. 91. Per multi ad eum veniunt, & sunt monachi.

Imperat saxo.

lerunt, vnde nullo modo poterat dimoueri. Multis igitur operarijs frustra laborantibus, accessit vir sanctus, & saxum attingens: Benedictus Deus, inquit: hinc deorsum mouearis, vt hoc loco vti possimus, & dicto citius emotum est saxum, & facillime voluebatur. Eregione vero cum esset arbor mali, quae a saxo cuertenda videbatur, dolens vir beatus, exclamauit: Ita pertransi, vt nulla malum iniuria afficias: & statim, tanquam esset homo prudens & intelligens, sic extra arborem transiit, vt eam nihil omnino laederet.

Insigne miraculum.

Cum ex loco, qui dicitur Euarzia, millibus passuum octo a monasterio distante, quidam pro templi aedificatione calcem in curribus ueherent, praesente viro sancto, contigit, vt magna nubes super ipsos incumberet, & ingentem imbrium vim inciperet demittere. Quamobrem homines illi perturbati, & metuentes, ne currus atque iumenta propter calcis incendium imbribus excitatum, comburerentur, magnis vocibus virum sanctum aduenientem compellabant, dicentes: Curre, domine, curre: perimus vna cum iumentis nostris. Et coeperunt celeriter iumenta dissoluere, & a plaustris remouere. Sed vir sanctus prohibuit, ne id facerent: qui stans, atque manus suas extollens, Deum precabatur, & ad praecedentem curram accedens, infedit & psallens eum dirigebat: statimque nubes duas in partes disscissa est, & imbribus magnis vtrinque defluentibus, ne gutta quidem super plaustra decidit. Sic igitur ad monasterium incolumes peruenerunt, Deum collaudantes, qui res admirabiles per seruum suum efficiebat. Alia item miracula, dum templum aedificaretur, ab ipso facta sunt.

Matt. 25.

Post templi autem aedificationem, quaesuit ex eo discipulus eius Deo charissimus Iohannes, quis esset illud consecraturus. Cui respondit: Ecce dico tibi, templum hoc ab episcopo huiusce loci consecratum iri. Et vaticinatus est. Nam Deus seruos suos claros & illustres reddens, qui cum quinque talenta seruo suo dedisset, & ea ipse duplicasset, aliud ei munus largitus est: beatissimo item atque sanctissimo huic viro priores gratias & munera cumulauit, quoniam ea ipse recte factis duplicauerat. Pastoris enim eum honore decorauit. Namque defuncto Timotheo Anastasiopolis episcopo, ciues & clerici ad beatissimum Ancyrae metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnam Dei seruum Theodorum Siceorum mansionis Archimandritam, in sanctissima ecclesia sua episcopum efflagitarunt. Quorum ille laetatus studio & voluntate, praecipit, vt eum ad se adducerent. Erat autem tempus, quo sanctus Theodorus in spelunca inclusus, precationi vacabat & quieti. Accesserunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atque speluncam, & supplicarunt, vt se pastorem ipsis concederet. Quod ille cum ne audire quidem vellet, nedum concedere, ipsi, vi quadam pia illata, eum a monasterio extulerunt, & in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius discessu cum & monachi, & caeteri qui illic commorabantur, moerenti essent, vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est: Omittite, inquit, moerorem, filij. Nam si mihi credideritis, non dimittam vos. Nihil enim est in terra, quod me a consuetudine vestra possit separare.

Inuitur a patre episcopatuum.

Viso cuiusdam.

Virtutes eius in episcopatu.

Psal. 127.

Multa miracula.

Ancyram igitur Metropolim ingressus, a beatissimo archiepiscopo Paulo cum laetitia susceptus est, & episcopus constitutus. Viderat autem quidam in quiete, stellam ingentem a caelo delapsam, super ecclesiam illius ciuitatis constitisse, quae radijs suis tum ciuitatem ipsam, tum regiones finitimas illustrabat. Egressus igitur a metropoli Ancyra sanctus Theodorus, Anastasiopolim venit cum religiosissimo Cinarum ciuitatis antistite: a quo in sede constitutus, instar stellae, quae visa fuerat, diuinis curationum gratijs praesulgebat: assiduisque ieiunijs, & precibus, & elemosynis, & omnibus denique virtutibus & officijs ciuitatem sibi creditam exornabat, & reliquas ad eius aemulationem inflammabat. Sic namque ad virtutem & pietatem excitata surrexerat, vt nomini suo plane responderet. Neque enim tam ciuium multitudine & diuitijs, & Imperatorum muneribus propugnaculisque munita praestabat, quam diuini episcopi sui virtutibus & recte factis. Nec ab hominibus solum, sed ab angelis habitabatur, a caelestique Imperatore Christo semper inuisebatur, & custodiebatur, & muneribus omnibus abundabat. Excurrens autem ad monasterium suum, templum sancti Georgij martyris a se aedificatum, cum laetitia & gaudio consecrauit. Quamobrem omnes collaudabant Deum, cuius prouidentia factum esset, vt sancti viri laboribus non alius, sed idem ipse in episcopatu sede constitutus frueretur: quemadmodum scriptum est: Labores manuum tuarum mauducabis.

Post templi consecrationem vir beatus Anastasiopolim reuersus est, Deique gratia multa fecit miracula curationum, adeo vt in lectulis & grabatis infirmi ad eum gesta.

Potestas in daemones.

gestarentur, vt eos tangeret: quos cum illis, qui ab immundis spiritibus vexabantur, precibus suis liberos dimittebat. Talem enim a Domino nostro Iesu Christo gratiam habuerat aduersus immundos spiritus, vt non solum, si eos ipse increpuisset, verum etiam si id per alios fecisset, statim ab obsessis corporibus fugerent. Sic enim accidit quodam die, cum in oratorio esset inclusus, vt quaedam mulier vexaretur, & cereos, qui illic erant, confringeret, nec vir eius poterat eam cohibere. Quidam igitur a ministris eius in oratorium sancti Platonis ingrediens, vbi erat sanctus episcopus, rem illi significauit. Verum cum ipse nollet quietis terminum interrumpere, (decreuerat enim in praesepi stare, & considerare) nec mulierem volebat illuc ingredi: oleo benedixit, & dedit illud nuncio, dicens: Hoc oleo mulieris frontem unge, & manus, & aures: & dic daemones, vt ab illa exeat. Quod cum a ministro factum esset, conqueuit spiritus immundus atque discessit: & mulier liberata est, nec amplius a daemone vexata fuit.

Cum autem multa quotidie miracula eiusmodi fierent a sancto episcopo per gratiam Dei in ipso inhabitantem, erat quidam magnae Ecclesiae Diaconus nomine Domitianus, incredulus, qui animo erat alienus, & scandalizabatur. Quadam igitur die Dominica vir quidam accessit ex metropoli Ancyra cum filio muto. Qua quidem hora cum diuinorum mysteriorum communio in Ecclesia Catholica sanctae Sophiae distriberetur, & ipse puer os aperiret, dixit vir sanctus: Dic Amen: & puer statim clara voce pronunciauit, Amen. Quare pater eius coepit Deum laudare, & miraculum patrefacere. Omnibus igitur admirantibus, & Deum collaudantibus, Domitianus humi statim concidit. Quamobrem clerici quidam accurrentes, eum trementem excitauerunt. Quarentibus autem, quid ei contigisset, respondit: Cum puer ille pronuncia- ret, Amen, & pater exclamaret, quod soluta esset lingua eius, ego non credebam id esse verum, sed fictum gloriae causa existimabam: & vidi quasi flammam ignis ex ore pueri egredientem. His dictis, ad sanctum virum accessit, & procidens ad pedes eius, rogauit, vt pro se Deum obsecraret, ne vis diabolica a puero egressa, & diuina indignatio in se recideret. Vir sanctus audiens id, quod acciderat: Hoc, inquit, fili, contigit tibi propter incredulitatem animi tui, qua depulsa, fidelis esto: haec enim miracula non facimus nos, sed Deus hoc etiam tempore, ne possimus dicere, Deum temporibus nostris nullum miraculum effecisse: sed quae ante nos per sanctos viros effecta sunt, credamus esse vera: atque ita semper in fide crescentes, Deum adoremus. Haec beato viro loquente, Diaconus incredulitatem suam confessus est, & accepta benedictione, ab horrore & metu liberatus est, sanctusque discessit, & fide deinceps animum suum cumulauit.

Porro cupiditate reuiscendi sanctam ciuitatem accensus beatus vir, ibique tertiam obsecrationem absoluendi, fratribus duobus assumptis, Iohanne Archidiacono monasterij sui, & Martino, ex loco, qui dicitur, Dugaria, a quo daemorum legionem eiecerat, ad sancta loca profectus est, & Crucem salutarem Christi que sepulcrum, & omnia, qui illic sancta sunt, adorauit. Inuisit & monasteria, & in patriam non redire decreuit amplius: sed illic in aliquo monasterio quiescere viuere. Putabat enim se, suscepto onere episcopali, a moderatione monastica defecisse, & curis atque sollicitudinibus obrui. Profectus igitur in Lauram Sabae Abbatis, viuebat ibi in cellula pij cuiusdam monachi, nomine Andreae. Et cum quietis & silentij sui tempus aduenisset, fecit illi sellam frater, apud quem morabatur, in qua vir beatus sedens, abstinentiam suam a die Christi natali ad Ramos usque palmarum transiegit, ne pedem quidem inde mouens, adeo vt patientiam eius omnes illi patres admirarentur. Post Paschae autem celebrationem, duo illi fratres, quos secum adduxerat, illum assidue cohortabantur, vt in patriam rediret: sed eos ipse noluit audire, dicens, se illic quietam & pauperem vitam agere. Verum nocte quadam illi sanctus Dei martyr Georgius in somnis apparuit, tradens illi baculum, atque dicens: Exi celeriter, vt in patriam reuertamur: neque enim licet, te, illa relicta, hic commorari. Cumque vir sanctus responderet, se id facere non posse, quoniam episcopatum recusasset, pollicitus est ei martyr, & affirmauit, se ab illa etiam cum afflictione paulo post liberaturum, modo ne patriam desereret. Surge igitur, inquit, & vade. Multi enim, longis susceptis itineribus, illuc profecti, propter absentiam tuam afflicti tristesque discedunt. Quamobrem ego quoque, tibi succenseo. Haec locutus Christi martyr, e manu eius pignus accepit, quod id, nulla interposita mora, esset effecturus. Experrectus igitur vir beatus, somnium duobus fratribus narrauit, & ex patrum illius mansionis consilio cum duobus discipulis suis discessit.

Nota de diacono miracula caritate.

Ita tertio Hierosolymam.

Non vult redire ad suos, vt possit solui Deo vacare. cellam

S. Georgii cum cogit redire ad episcopatum.

Cum autem ad Galatiae partes peruenissent apud Druinorum monasterium fratribus suis praecipit, ne qui se parafacerent: incolis enim erat ignotus. Ingressus igitur est in monasterium, ut ab itinere labore conquiesceret. Monachi vero illi famam eius audiuerant, & magno ipsius desiderio tenebantur, cupiebantque ab eo sibi benedici. Suscepit igitur eum hospitium custos Anicetus vir religiosus: & Praefectus sancti Theodori comites interrogauit, quis esset ille Pater. At illi e longinqua regione esse respondentes, veram eius notitiam celauerunt. Cum autem ad mensam accumberent, dixit vir sanctus: Profecto, filij, comedimus ut Galatae. Cumque paulo post idem repeteret, custos Anicetus coepit vehementer dubitare, quisnam esset, & suspicabatur, fratres haud verè de ipso respondisse. Cum igitur à mensa confurrexissent, & beatus Theodorus humilè, ut erat solitus, requiesceret: fratres, separatim in locum abducens eos, obtestabatur, ut sibi dicerent, quis & vnde pater ille esset. Tunc illi responderunt, eum esse clarum miraculis Theodorum, mansionis Siceortim Archimandritam Anastasiopolis Praefulem. Anicetus vero, quæ audierat, Praefecto & fratribus cum gaudio nunciavit. Quare cum ad officium nocturnum sur exissent, surrexit & vir sanctus. Sed cum in oratorium sancti Pauli apostoli ingrederetur, obuiam cum ceteris exeuntes monachi atque Praefectus, ad pedes eius prociderunt, & eum consalutantes, in proprium coenaculum adduxerunt, & magna cum letitia rogauerunt, ut apud se diebus pluribus maneret, ut & ipse de via fessus quiesceret, & maiorem sibi benedictionem impetiret. Petijt autem e contra ille ab eis, ut sibi ministerium, quandiu ibi maneret, assignarent. Et illis recusantibus, illud sibi ipse onus imposuit, ut fratrum cubilia manè vespereque curaret.

Nota huius militiam.

Mutum sanatum.

Item claudum.

Eius benedictio à multis expeccatur.

Sanat alium mutum.

Item paralyticum.

Ceterum cum eius fama diuulgaretur, multi, ut ab eo benedictionem acciperent, ad monasterium ventitabant, & aegrotos suos afferbant. Inter hos mulier accessit, & filium mutum adduxit, ut pro eo vir sanctus precaretur. Qui os suum aperiens, in eum insufflauit: & puer confestim locutus est. Mater igitur assumpto filio, læta discessit & laudans Deum. Alius puer, qui nullo modo poterat ambulare, à matre oblatum est sancto Theodoro: qui pro illo Deum obsecrans, parumper ab illa discessit, & aduocauit eum, dicens: Veni puer ad me in nomine Domini. Puer autem, relicta matre, statim ad virum sanctum accessit. Et reddidit eum matri sanctum, laudanti Deum. Propinqui autem monasterij sancti Stephani Praefectus venit, rogauitque Praefectum monasterij Druinorum, ut per eum sibi liceret beatum Theodorum abducere, ut monasterio suo benediceret. Hoc audito, sanctissimus Cinnæ ciuitatis Amiantum venit ad sancti Stephani monasterium, ubi Dei seruus erat, & duxit eum in ciuitatem suam, ut illi benediceret. Procefferunt ei obuiam ciues cum supplicatione, læti propter eius presentiam. Atque ita ingressus beatus Dei seruus, cum eis benedixisset, & Episcopum salutasset, ad Druinorum monasterium redijt. Atque inde rursus, Praefecto & fratribus comitantibus, discessit, ut Anastasiopolim reuertetur. Et omnes famam eius audientes, concurrerunt, ut benedictionem acciperent.

Vnius autem oppidi, haud procul à via distantis, ciues illi supplices occurrerunt, obsecrantes, ut in oppidum suum ingrederetur. Erat illic adolescens oris titubantia propè mutus & clinguis. Ingressus autem vir beatus in oppidum, iussit, ut se in Ecclesiam sequeretur: & cum diuina mysteria distribuisset, praecipit, ut adolescens accederet: & pro illo precatus Deum os illi aperuit, & ter insufflauit: cumque illum signo crucis obsignasset, sanctum Christi corpus impertiuit: In nomine, inquit, Domini Iesu Christi loquere: & Dei gratia statim locutus est, dicens, Amen. Quod homines conspicati, Deum collaudauerunt. Illinc igitur egressus Anastasiopolim venit: eiusque reditu omnes lætati sunt. Quidam ad eum mulierem paralyticam iumentis impositam adduxerunt: qui iussit, ut illam in monasterio deponerent. Biduoque post ad monasterium profectus, & in Archangeli templum ingressus, iussit, ut ad se mulier adduceretur, manusque suas ad gradus cancellum extenderet. Et diu pro ipsa precatus, accepit oleum lucernæ semper ardentis, & paralyticæ frontem vixit, & manus ac pedes: In nomine, inquit, Domini nostri Iesu Christi, morbos omnes expellentis, conualece, & domum tuam læta reuertere. Et statim sponte sua deambulauit, laudans Deum. Suscipientes igitur illam viri, à quibus ducta fuerat, & gratias agentes Deo, discesserunt.

Fabris quibusdam mandauit beatus vir, ut ad usum monasterij, pro frumento & fructibus conseruandis, domum ex tabulis edificarent, vetuitque, ne carne vescerentur, an.

nit, antequam opus absoluerent: aut si vesci vellent, in oppidum irent. Neque enim debeatur caro in monasterio, nisi in tribus Sanctorum celebritatibus, ut turba satisficeret. Verum cum abesset vir sanctus, fabricorū praefectus paucis post diebus carnem comedit, & statim in febrem incidit, iacebatque semimortuus: & de vita illius nulla iam erat spes. Quod cum ex fratre, qui ex monasterio aduenerat, vir sanctus accepisset: Verus profectus, inquit, est sermo scripturæ, dicentis. Ab obedientia vitam, ab inobedientia mortem proficisci. Ille enim à mandato recedens, meo carne vesci voluit in monasterio: & idcirco in morbum incidit. Et eò profectus, ubi aegrotus iacebat, dixit ei: Quod verum est, frater, nè me celaueris. Ille autem aperuit id, quod erat. Eccè igitur, inquit beatus vir, Deus, ut experiris, indignationem suam non affert nobis, sed ipsimet nobis eam comparamus. Crede ergo, frater, me non auaritia tibi carnem non subministrasse, sed ut mundum & purum atque castum locum hunc conseruarem. Surge igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & opus perfice, & deinceps mandatis obtempera. Precante igitur sancto viro, & manus suas super aegrotum imponente, statim conualluit: & eadem die surgens, coepit reliquum opus absolueret.

Pœna carnis in monasterio edentis.

Pellit febrem.

Diuinitus cognoscitur rem occultam.

Celebritas S. Mariae in Musgi.

Dæmones à sanctina expellit.

Predicit futura.

Cum autem sanctus episcopus Anastasiopolim redijisset, venit homo quidam ad monasterium, & à Praefecto impetrauit, ut maneret in templo sancti martyris Georgij: neque enim omnes in eo, sed & in templo Archangeli comorabantur. Hic autem homo habebat carnes suillas in pera. Nocte igitur illa Christi seruo martyr Georgius apparuit, atque illi rem indicauit. Quam obrè dolore affectus vir beatus, diluculo nuncium misit ad Philumenum praefectum, qui eum coargueret. Cum igitur quaesissent in templo sancti martyris Georgij, carnem apud hominem illic manentem repererunt: & omnes gratias egerunt Deo, qui res occultas seruo suo patefecisset.

Cum vero sanctissimus ciuitatis Germiorum episcopus Aemilianus cuperet beatum Theodorum videre, atque ab eo impetrare, ut pro se Deum precaretur, multis precibus eum in suam ciuitatem adduxit, honorificèque in venerabili templo Archangeli suscepit. Eo tempore instabat celebritas dominæ nostræ Dei genitricis Mariæ, quæ in Musgi oppido colitur, ad quam singulis annis cum supplicatione conueniebant duarum ciuitatum, Germiorum & Eudoxiadis, episcopi. Aemilianus igitur episcopus, assumpto beato Christi seruo Theodoro, venit ad celebritatē. Cum autem in oppidum ingressi, cum supplicatione in templum Dei genitricis introirent, mulier quaedam eiusdem oppidi, nomine Irene, ab occultis spiritibus, diu vexata, & idcirco multis morbis & calamitatibus obnoxia, nec causam agnoscens, tunc extra templum stetit iuxta portam: & perspecta supplicatione & beatis episcopis, coepit à spiritibus vexari, relectoque velo, & aperto capite, & turba disiecta, magnis ululatibus aduersus sanctum Theodorum latrabat, cum ei dæmones maledicerent, quoniam ipsius presentia turbarentur. Quod cum populus aspiceret, coepit clamare: Domine, miserere. Suspensa autem mulier à terra, & manibus vincis, & per aëra ad cancellos vsque ferebatur, vociferantibus dæmonibus, quod beatus Theodorus contra se Deum precaretur. Post Euangelij autem lectionem, in terram delapsa iacebat ad altaris introitum, & lingua sua puluerem lambebat. At Christi seruus Theodorus ad eam conuersus, & coma eius apprehensa, increpuit spiritus, qui in illa erant, dicens: In nomine Domini Iesu Christi praecipio vobis, ut ab illa exeat. Quo dicto, dæmones statim ululantes ab ea discesserunt: & mansit incolumis. Paulo post autem, marito & filijs defunctis, à sancto viro instituta est: & in cellula, aedi Dei genitricis propinqua inclusa sanctè vixit. Episcopi vero & populi miraculum adspicientes, dederunt gloriam Deo, & ad loca sua cum gaudio reuersi sunt. Beatus autem vir, Episcopo & ciuibus comitantibus, discessit, & Anastasiopolim profectus est.

Venit ad eum oppidi Arauniae Archipresbyter Andreas: qui cum apud eum dies aliquot maneret, contigit, ut filius eius Comitatus in morbum grauissimum incideret. Cum igitur, desperata salute, vocem amisisset, & neminem agnosceret, parato iam sepulcro, misit mater eius Iohannem presbyterum Anastasiopolim, qui marito nunciaret, ut ad filij funus celeriter accederet. Tunc autem beatus Theodorus, cum sacrificium peregisset, cibum capiebat, & pueri patrem secum habebat. Nuncius igitur Andream causam, quam obrè venerat, indicauit. Qua cognita, beatus Theodorus non permisit, ut discederet: Et ego, inquit, tecum veniam. Volo enim monasterium & fratres meos inuisere: sed prius muneribus nobis à Deo datis fruamur. Spero autem, Deo fauente, nos puerum viuum inuenturos. nunc enim non moritur: sed adhuc viuet, &

riet, & gratulabitur tibi. Et hæc locutus, præcepit etiam nuncio, vt cum ipsis cibum caperet. Cum autem surrexissent, profectus est vir beatus in oppidum, & omnes cum fa-
 cibus & thure obuiam illi processerunt. Et cum esset vespera, in ecclesiam ingressus est, & populo benedicens, vespertinas preces pronunciauit: atque ita domum Andreae Archipresbyteri se contulit. Videns autem puerum morientem, Christum Deum nostrum, vitæ mortisque Dominum, obsecrauit, vt animam in ipso retineret, eumque parentibus viuum & incolumem largiretur. Et cum obsecrandi finem fecisset, adspexit puerum, & allocutus est. At ille oculos aperuit, & intendit eos: sed respondere non potuit, quoniam lingua eius erat impedita. Rursū igitur caput inclinans Dei seruus, Dominum precabatur, vt integram puero sanitatem daret: & facto precandi sine, allocutus est puerum: Comita, inquit adspice, & dic, quomodo te habes, & patri tuo responde, nè propter te dolore afficiatur. Aperiens igitur oculos iterum puer, & eos intendens, respondit ad interrogata. Tunc signans illi frontem, & manus, & pedes, dextera illum apprehendit: In nomine, inquit, Domini Iesu Christi, qui Centurionis morientem puerum suscitauit, surge & sta sanus: idem enim tibi quoque vitam nunc elargitur. Iussit autem, vt illi daretur cibum, & comedit. Vocatus autem vir sanctus à pueri parentibus ad cœnam, præcepit Iohanni presbytero, vt puerum item ad cœnam adduceret: quem Iohannes cum adduxisset, eique ministraret ex ijs, quæ erant appositæ, plus, quàm alij, comedit. Quod omnes adspicientes magna lætitia, cum parentibus gloriam dederunt Deo, qui mortuis etiam, per seruos suos exoratus, largitur vitam. Postridiè autem puer sanus ambulabat. Et vir beatus ab oppido profectus est ad monasterium.

Antiochus insignis eremita.

Mira eius abstinentia.

Eius de Theodoro testimonium.

Eius obitū prædicit S. Theodorus.

Et tempore suscepit hospitio diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur. Venerat autem legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Synophrim oppidum à Barbaris direptum commendaret. Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida, & ad ilia vsque protensa, similiter & barba, vngues prælongi: ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spatium, nec vinum, nec oleum, nec aliud eiusmodi gustarat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescabatur, & aqua bibebat. Huius fama ad Theodorū, & Theodori pariter fama ad ipsum, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidē dicebat discipulis suis de sancto episcopo Theodoro, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse: sibi enim vitæ ipsius instituta esse à Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cū fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisset aut audivisset se diceret neminem. Qui autem hæc audiebant, & simbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant. Cumque mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquit, cum talem stellam, & sanctum Christi Apostolum habeatis, ad me agrestem & vilem, atque nullius precij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum verè laudabilem & admirandum sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cum autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio, accubuerunt, vt paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodorus, vt erat solitus, hospiti pedes lauare. Sed ille non permisit. Mutuò igitur manus lauarunt. Postridiè verò mane festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cum beatus Theodorus animaduertisset, & obitum eius propinquum esse diuinitus sciret, idque apud se fieri cuperet, rogabat eum, vt itineris labore fessus conuiesceret. Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: Instat, inquit, mihi è corpore migratio, & idcirco festino, vt in cellula mea naturæ concedam. Egrediens igitur beatus Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque: & afflictiones ac sollicitudines, quas in episcopatu sustineret, patefecit, quibus instituta vitæ ratio, & monasteriorum suorum cura interrumpere, rogans eum, vt quid sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille verò id quàm celerrimè faciendum censuit, nè apud Deum damnandus esse videretur. Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratremque dedit, qui illum, quousque vellet, comitaretur. Mutuò se igitur salutantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in episcopio reuersus, dixit eum celerius è vita migraturum, quàm vt ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est. Paucis enim post diebus nunciatum est, eum in via mortuum esse.

Quoniam

Quoniam igitur plurima beati Theodori miracula, posteaquam episcopatum recusauit, visa fuerunt, hæc ego commemorans, omittam ea quæ in ipsa ciuitate gessit episcopi, quia sunt omnibus nota, illa duntaxat attingens, quæ aliqua ex parte causas & afflictiones indicant, quam ob rem recusauit episcopatum. Cum enim necessariò cogere inuoluisset varijs Episcopatus negocijs & sollicitudinibus, magnis molestijs & angustijs afficiebatur. Nolebat enim terrenis curis à rerum cælestium distrahi contemplatione. Nam, vt inquit Dominus, nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diligit: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Cum igitur necesse esset, prædica ad ecclesiam pertinentia, per procuratores administrare, & ipsi procuratores iniurijs agricolam afficerent, non poterat vir pius non vehementer angere & cruciari. Nam cum id munus cuiusdam nomine Theodosio, dedisset, & ab eo agricolæ iniuria essent affecti, ad Christi seruum lugentes confugerunt. Qui eos commiseratus, (neque enim sanctus & pius ipsius animus poterat sine dolore quæquam afflictum & calamitosum adspicere) Theodosium accersendum curauit, monuitque, vt ab agricolarum iniuria desisteret. Ille verò, inuenta occasione, ab iniuria non destitit. Quare cum eos quodam in loco, qui Euchraës dicitur, pergeret laedere, vno omnes animo congregati, & gladijs ac fundis instructi, contra ipsum confluxerunt, eadem illi comminantes, nisi recederet. Qui eos ad pugnam paratos intuitus, & veritus, nè ab ipsis superaretur, discessit, & Anastasiopolim se contulit, vt maiore murus auxilio aduersus illos rediret. Id cum audisset vir sanctus, totum illum diem cum lachrymis gemitibusque traduxit, considerans, si imperus ille ad exitum perueniret, & cædes aliqua fieret, id sibi tanquam auctori, crimini datum iri, seque animarum periclitantium reum fore. Humi igitur prostratus, & Deum adorans, enixè rogabat, vt illius furoris motum compesceret, antequàm ad finem perduceretur. Et accessit Theodosio præcepit, nè ad ea loca se amplius conferret, nè mali quippiam accideret. Tunc ille, sancti viri hortatu dicens impetum illum agricolarum aduersum se fuisse factum, multa in eum conuicia coniecit, & nefariæ contumeliæ vim addens, sedem, in qua sedebat, pede commouit: ex quo beatus vir coram omnibus supinus concidit. Cum autem surrexisset, miriori voce iurauit, se apud eos Episcopum non moriturum, sed ad monasterium suum rediturum. Quibus verbis Theodosius minimè placatus, binas se illi auri libras expensas laturum dixit, propterea quòd à prædiorum procuratore ante diem constitutam repelleretur. Vxor autem marito aduersabatur: Nihil, inquit, sit tibi controuersie cum sancto Episcopo, nè pro benedictione, quam ab illo accepimus, in maledictionem incidamus. Sed ille uxorem non audiens, rursum in episcopium accessit, vt cum sancto viro altercetur, in iudicioque contenderet. Verum dum ostiarius aduentum eius sancto Episcopo nunciaret, repente magnus eum timor inuasit, & apparuit ei iuuenis ad spectum terribilis, & splendide indutus, qui cum indignatione minatus est illi: Vir, inquit, pessime, sic magno episcopo aduersaris, nec desinis ei molestiam & dolorem afferre? Ecce, prædicto tibi, nisi desistis, magna super te ira deueniet, & miserè vitam finies. Et hæc locutus, discessit. Theodosius verò, cum diu fuisset exanimis, se tandem colligens, & à viro sancto vocatus introiit, ac præcidit ad pedes eius, cum lachrymis supplicans, vt iniurias, quibus à se esset affectus, sibi condonaret, non amplius auri libras pœnæ nomine repetituro.

Venero iterum nescio quomodo tentatus est, & in cella illa sua in episcopio mutus atque immobilis iacuit tribus diebus, adeò vt rumor de morte eius iam increbresceret. Post tertium autem diem apparuit ei Domina, sanctissima Dei genitrix Maria: quæ sceleratis hominibus exitium comminata, & morbi causam aperiens, & insidiatores patefaciens, è manu sua tria illi colocoeca dedit: Hæc, inquit, comede, & nihil tibi erit mali. Somno solutus vir sanctus, Saluatori Christo gratias egit, & immaculatæ matri eius virgini Mariæ. Et causam quidem morbi significauit, auctores autem reticuit, & pro illis Deum precatus est. Præterea in distribuendis cleemosynis, & in monasteriorum frequentatione & cura, quam de fratribus quos lucratus fuerat, habebat, incusabatur, quasi ecclesiam negligeret, cum tamen ex trecentis sexaginta quinque aureis nummis, mensæ suæ adscriptis, quadraginta tantum singulis annis consumeret, reliquos omnes ecclesiæ largiretur. Ad hæc à psalmodiarum cantu & precatione negotijs distrahebatur. Quibus rebus afflictus, & videns ciues quidem nihil inde proficere, sed in vitæ flagitiosæ miseria permanere, eos autem, qui in monaste-

Causæ eius se episcopo para abdi. carit. S. Theodorus. Mat. 5.

Theodosius procurator ei infestus est.

visione improbus deterretur.

Venero sanctus vir appetitur. S. Maria eius sanatur.

Proventus ecclesiæ suæ.

rijs

rijs degebant, absentia sua negligentiae desidiaque vacare, & de migratione e monasterijs cogitare, de quibus sibi in die Iudicij ratio reddenda esset: gloriosi Christi martyris Georgij opem implorauit, vt se proprium in locum restitueret: & multis precibus Deum orauit, ne sibi crimini verteret, quod episcopatu recusaret. Cum igitur ea venia se a Deo impetrasse certo sciret, clero & ciuibus conuocatis, hanc habuit orationem: Vos me, Fratres, inuicem, vt scitis, & abstractum, hoc iugum subire coegistis. Et quamuis me, vt ad illud ferendum minimè aptum, excusarem, vos tamen audire me nolulistis, sed vestra cupiditati maluistis indulgere. Vndecimus igitur iam annus est, ex quo ego vos affligo, & affligor a vobis. Quamobrè obsecro vos, vt pastorem vobis paretis, qui & vobis placere, & res vestras curare possit. Ego enim posthac Episcopus vester non ero: sed vt abiectus monachus, ad mansionem reuertar meam, vbi in omni mea vita Deo seruire constitui. Hæc locutus, & assumpto monasterij sui Archidiacono Iohanne, ad Ancyranorum metropolim se contulit. Nocte verò illa cuius quidam in quiete vidit splendidam stellam e summa Ecclesia radijs suis totam ciuitatem illustrantem, tam longè illinc discessisse, vt vix perspicere possent. Quo quidè viso beati viri discessum significatum esse, non est dubium.

Cum igitur ad metropolitanum Ancyranorum Archiepiscopum Paulum peruenisset, rogabat, vt sibi successor daretur. At ille tam bono viro dari non posse respondit. Cumque magna inter eos contentio esset exorta, conuenit inter illos, vt ea res ad beatissimum Constantinopolis Patriarcham Cyriacum reijceretur, & quod ille conuictus, ratum foret. Beatus igitur Theodorus piæ memoriæ Imperatori Mauritio, & beatissimo Patriarchæ Cyriaco supplicauit, vt decernerent, sibi dandum esse successorem. Metropolita verò recusationi eius rationes suas opponebat. Sed beatissimus Cyriacus Patriarcha, ita etiam iubente Imperatore, Metropolitanano respondit, vt beati Theodori preces admitteret, & insignia ei propter vitæ sanctitatem & innocentiam relinqueret Episcopatus. Mandato igitur parens Metropolitanus, ab Episcopatus onere beatum Theodorum liberauit, & Episcopatus reliquit insignia. Consuluit autem illi, ne longius discederet, priusquam in eius locum alterum constituisset. Egressus igitur ex Ancyranorum metropoli, in Heliopolis regionem se contulit, prope oppidum Plidri in oratorium Archangeli, quod est in Ambrena, & seipsum abscondebat. Quodam die, cum in hoc Archangeli oratorio sacra mysteria celebraret, facta est facies eius hilaris & læta, & magna gloria gratiaque splendens. Et vnus e fratribus, nomine Iulianus, presbyter, vir admodum pius, cum faciem eius tam hilarem & lætam adspexisset, prostratus ante eum: Vnum, inquit, oro, pater, vt respondeas mihi. Cumque sanctus Theodorus ei benedixisset, & præcepisset vt surgeret, & exponeret id quod vellet: tunc ille: Dum sacrificas, inquit, pater, aliquandò nulla sit in vultu tuo commutatio: sapius autem vultum videmus tuum magno splendore gratiaque fulgentem. Quamobrè nos, tem hilaritate perfundimur & gaudemus: quemadmodum & hodiè contigit. Obsecro te per Dominum, vt mihi huius rei causam exponas. Tum Christi seruus se excusare, & narratione subterfugere. Ille contra supplex & obtestans instare. Tandem beatus vir: Pro-mitte, inquit, mihi, te nemini, quod dicam, patefacturum, & causam explicabo. Cum igitur iureiurando se obstrinxisset, quod dum ipse viueret, nemini re patefaceret: Quod inquit beatus vir, me sacrificantem lætiorem cernis, scito me visionem videre. Video enim tanquam verum & splendidissimum velum super sancta munera descendens inter sacrificandum. Et quoties hoc cerno, lætor & exulto. Neque enim semper id video: & idcirco haud semper vultus est hilaris. Cum autem ad horam non adspicio, rem protraho, expectans dum videam id, quod & hodiè mihi demonstratum est. Hæc cum audisset presbyter Iulianus, non prius patefecit, quam vir sanctus e vita decessit.

Porro cum beatus vir accepisset, Episcopum esse Anastasopoli, gaudens & laudans Deum, ad monasterium redijt, & Dei gratia multa fecit miracula in ægrotos, qui accedebant. Presbyter quidam, nomine Paulus, iumento ad eum vectus est e Lycæniæ monasterio. Erat enim sinistrum eius latus in dexteram viscerum partem contractum: dextra autem ipsius coxa iandiu luxata: & caput eius in partem læuam ad pedem appropinquabat. Quamobrè nec stare, nec in lectulo extendi poterat. Sic enim erat distortus, vt miserabile spectaculum exhiberet. Hic multis lacrimis & medicinis adhibitis, nihil profecerat. Cum igitur beati Theodori mandato tribus diebus in monasterio mansisset, & miseriam suam exposuisset, hæc ab eo audiuit: Si vis conualescere, in patriam redi, & aduersario tuo reconciliare, & ante hyemem ad me reuertere, & da bit tibi

Renunci-
ar episco-
patui.

Viso cuius
cuiusdam.

Absoluitur
Episco-
patu, sed eius
insignia re-
linquuntur
ei.

In Missa
sæpè vi-
sum videt.

Redit ad
monaste-
rium, &
multis cla-
ret mira-
culis.

bit tibi Deus sanitatem. Neganti autem sibi cum vilo esse inimicitias: Vide, inquit vir sanctus, ne mentiaris. Inimicitias enim exeres cum Præfecto tuo. Quo ille audito, coepit beatum Theodorum lachrymans obsecrare, vt pro se Deum precaretur, vt dolore mitigato, posset expeditius incedere. Iussit igitur illum exui: & corpori eius manus imponens, infirma ipsius membra palpauit: & pro illo precibus suis, totum eius corpus medicamento perunxit. Statimque dolore liberatus est: sed adhuc distortus mansit. Iumento igitur impositum, in patriam reduxerunt, & cum Præfecto suo in gratiam redijt. Post autem ad monasterium reuersus est. Quo quidem tempore beatus Theodorus in angustissima templi sanctæ Dei genitricis cellula, quieti silentioque vacabat. Et suis pro eo precibus, a morbi vinculo dissoluit, atque præcepit, vt prope se deambula-
ret, & precationem quotidie perciperet. Dedit etiam baculum, quo se sustentaret. Et illo accepto, melius se habebat. Ad correctionem autem ipsius, longius baculum tradidit. Et post Paschæ celebritatem aliud illi baculum dedit: Hoc, inquit, manu tua apprehende, & eò, vnde venisti, reuertere: breui enim perfectam sanitatem assequeris. Cum autem baculum istud ceciderit e manu tua, ne sustuleris illud amplius. Accepta igitur viri sancti benedictione, presbyter Paulus domum reuersus est. Et cum die quodam iter faceret, baculum e manu eius clapsus est. Qui sancti Theodori sermonem recordatus, illud non sustulit: & planè conualuit, atque miraculum omnibus patefecit. Hic autem Paulus, sancti viri studio, Constantinopoli presbyter est constitutus: & deinde vnus ciuitatis Isauriæ factus Episcopus.

Eo tempore pius Imperator Mauritius, & beatus Patriarcha Cyriacus, & principes literis suis sanctum Christi seruum Constantinopolim accersierunt, vt eis benediceret. Quamobrè cum eò se conuulisset, & beatissimum Patriarcham Cyriacum, & Imperatorem atque Senatam consultasset, eisque benedixisset, apud eos commoratus est. Magno autem eum studio & honore Imperator & Augusta & omnes familiares comple-
xerunt: & monasterijs eius immunitates tribuæ, illudque concessum, vt nulli alij Episco-
patui subiecta essent: sed sanctissime tantum & magnæ Ecclesiæ Apostolicæ regiæ ipsius
ciuitatis, ita prouidente Deo, & sancto martyre Georgio opitulante, propter beneuo-
lentiam in eos, qui in illis degebant & sacrificabant. Paruo autem illo tempore, quo
mansit in ciuitate, magna per illum Deus fecit miracula.

Mulier enim, quæ apud illum habitabat, cum filium quadriennem cæcum haberet, in vlnis eum suis ad virum sanctum gestauit, & multis lachrymis ante illum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans, vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus, cum pueri oculos obsignasset, eisque benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens, vt aqua illa quotidie manè filij oculos lauaret. Quod cum ter egisset mater, quarto die filium sanum ad sanctum virum adduxit, laudans Deum. Eadem foemina cum septem menses paralytica iacuisset, qua hora viri sancti benedictionem accepit, statim conualuit.

Puella quedam, principis cuiusdam ancilla, annis iam octo & viginti dæmonium occultum habebat: quamobrè assidue iacebat ægrota, & morbi causam ignorabat. Audita igitur beati viri fama, dominus eius duxit ad eum puellam, rogans, vt pro ipsa Deum obsecraret, vt ei vel mortem, vel sanitatem elargiretur. Tum Christi seruus extensa manu caput eius apprehendit, & precatus est Deum, vt sibi morbum eius patefaceret, & eam liberaret. Statimque dæmonium eam perturbare coepit & vexare. Arque ita clamabat: Etiam in me, o ferriore, vim tibi a Deo datam exeres? Abstine a me, quæso, dæmonum insectator. Beatus autem Theodorus præcepit ei, vt taceret. Et cum esset dies hebdomadis quarta, dimisit eam: & mandauit eius domino, vt quarta item proximè sequentis hebdomadis die eam ad se reduceret. Quæ cum ad diem constitutâ reuertisset, & virum sanctum adspiceret, rursus dæmonium in ea turbatum clamare coepit, & virum sanctum detestari: O vis, inquit, quæ nunc aduersum nos a spurio & e scorto genito proficiscitur. Vigentes octauus iam annus est, ex quo mulierem istam obfideò, & sanctorum nemo patefecit me. Hic autem meretricis filius aduenit, vt me patefaceret, ac cruciatui supplicioque traderet. Execrabilis dies, in qua genitus es, & in qua te huc contulisti. At Dei seruus Theodorus ipsum signo Crucis increpuit, & dixit: Quamuis meretricis filius sis, vt ais, tamen ad gloriam Domini nostri Iesu Christi filij Dei, præcipio tibi in nomine eius, vt recedas ab hac muliere, nec amplius in illam ingrediaris. Dæmon autem magna voce dixit: Iussa tua equidem faciam, & egrediar: attamen hæc tertio ab hinc die morietur. Tu, inquit beatus vir, exi, & Domini

Cccc volun-

Presbyteri
male affe-
ctum sanar.

It Const-
tinopolim,
& magno in
precio ha-
berur.

Cæcus vi-
det.

Paralytica
reualuit.

Signo Cru-
cis dæmonē
expellit.

voluntas fiat. Neque enim licet homini Christiano vobis credere, cum verba vestra sint improba & falsa. Laceratam igitur mulierem demon ante sancti viri pedes proiecit, & magna voce edita, discessit. Illa vero cum se collegisset: Ego, inquit, sanctis precibus tuis, pater, affecuta sunt sanitatem. Vidi enim improbum ex ore meo, tanquam serpentem, egredi. Dimisit igitur illam vir sanctus cum benedictione, iussitque, ut diebus septem apud Ecclesiam maneret. Quod autem demon de morte illius praxiderat, falsum fuit. Nam mulieris dominus simul cum illa paucis post diebus ad virum sanctum rediens, magna cum lætitia gratias egit Deo, qui talem seruis suis in spiritus immundos dedisset potestatem.

Vanitas de
monis.

Sanat para-
lyticam.

Alia mulier nobilis paralytica, ab ancillis suis ad virum sanctum gestata, multis cum lachrymis clamare cepit: Miserere, inquit, mei, serue Dei altissimi. Deum, qui tibi sanitatum gratiam largitus est, deprecare pro me, ut incolumis discedam. Iussit vir sanctus, eam humi deponi, & manu sinistra caput eius apprehendens, dexteram ad Orientem extendit, & obsecrauit ad hunc modum: Deus sanitatum elargitor, & agrotantium medice, qui paralyticum curasti, medere & huic ancillæ tuæ, & ab ea paralyticam expelle, ut sana discedat ad gloriam & laudem sancti nominis tui. Et signans illam excitauit, oleoque inunxit: statimque cepit deambulare, Deum laudans, & diuinorum Christi mysteriorum particeps effecta, discessit incolumis, atque omnibus miraculum nunciavit.

Item demo-
niacum.

Quidam cauponis filius, nomine Petrus, à dæmone inuasus, corde conficiebatur, nec se à dæmone vexari cognoscebat. Pater eius duxit eum ad virum sanctum, ut pro illo Deum precaretur, quò cordis ipsius dolor desineret, & à morbo continuo liberaretur. Sed vir sanctus, cognita morbi causa, duxit eum in cellulam suam, & lateri eius inherens, Crucis signo faciem ipsius obsignauit, percussitque illum iuxta cor: Nè celes te, inquit, immunde spiritus: manifesta enim sunt opera tua. Dominus Iesus Christus scrutator cordium imperat tibi, ut ab eo exeas. Confestim commotus demon, clamare cepit: Exeo, ferriuore, nec aduersor tibi: neque enim minas tuas perferre possum: neque ignem ex ore tuo egredientem meque exurentem pati. Hæc & his plura locutus, ad viri sancti pedes Petro proiecto, magna voce ululans, discessit. Puer autem in se rediens, & ante illum prostratus: Pater, inquit, precibus tuis, pater, à dæmone liberatus sum. Vidi enim illum, foemina nigra speciem gerentem, à me seiungi, & per fenestram abs te vlulantem excludi. Beatus autem Theodorus iussit, ut diem apud se maneret: & postridie sanum patri reddidit.

Item alium.

Nauta quidam à dæmone vexatus, doloribus & membrorum tremoribus, & multis calamitatibus cruciatur, & in egestatem inciderat. Accessit ad virum sanctum, & lachrymans supplicauit, ut à tot miseris per eius preces liberaretur. Cum igitur pro illo Deum obsecrasset, oleo benedixit, & dedit illi, ut eo se vngeret, & dimisit eum. Qui paucis post diebus ad virum sanctum redijt, seque conualuisse, & prosperè agere nunciavit, atque animi gratia & memoris causa, nauigij velum obtulit, & multis tandem precibus vix impetrauit, ut illud acciperet.

Visto demo-
niaci, à san-
cto curati.

Luctator quidam ab immundo spiritu vexatus, & capite & membris omnibus dolens. Hic ad virum sanctum accessit, supplicans, ut pro se Deum precaretur. Quod ille cum fecisset, vinoque & oleo benedixisset, dedit ei: Abi, inquit, fili, domum tuam: & cum te vesperi cubitum conferes, unge te his: & quod in quiete videris, mihi nuncia. Abijt, & fecit id, quod vir sanctus præceperat. Postridie autem ad eum redijt, dicens: Vidi, domine mi sanctissime, secundum quietem, iuuenem quendam abs te profectum ad me, qui capitis mei comam apprehendit, & ad se traxit: & statim dolor omnis ab articulis & ossibus & membris meis discessit, & tanquam ventus quidam violentus per capillos capitis mei egressus est. His auditis, Dei seruus benedixit ei: Ecce, inquit, nunc Dei gratia sanus effectus es. Iuuenis autem, quem in somnis adspexisti, gloriosus est Christi martyr Georgius. Et dimisit eum, gratias agentem Deo.

Clarus quidam vir, nomine Mennas, occulto & graui quodam morbo ex diabolica vexatione laborabat. Hic ad virum sanctum accessit: sed ei morbum suum erubuit aperire. Quodam igitur die vir sanctus, cum ad se Mennas de more venisset, eum, remotis arbitris, in cellula suam vocauit, & humaniter sic eff alloquutus: Sæpè te huc, fili, contulisti, ut mihi arcanum aliquid nunciare, & pudore deterritus es. Cur id tibi contigit fili? Cur non aperte significas id, quod celas? Tunc ille procidens ad pedes eius, omnia patefecit, orans, ut pro se Deum precaretur, & morbum à se depelleret, dignareturque do-

domum suam venire, ei que benedicere, atque omnibus habitantibus in ea. Se id facturum promisit vir sanctus: & biduo post domum eius se contulit, & à viro pio benigne susceptus est. Nocte autem illa idem ei contigerat, quod solebat, & afflictus vehementer fuerat. Tum vir beatus precibus incubuit, & Deum obsecrauit, ut hominem ab illa miseria liberaret. Eadem igitur nocte, absolutis psalmorum precibus, vnus ex discipulis eius, nomine Iulianus, in somnis vidit virum beatum stantem ad maris litus, Mennamque ad ipsum accedentem, & in vlnis gestantem suis monstrum quoddam triceps, immanè vociferans: quod cum vir sanctus apprehendisset, proiecit illud in mare. Postridie igitur, cum post sacrificium accubuissent, ut pranderent, Christi seruus Theodorus ad Mennam dixit: Confide, fili, & Deum lauda. Dei enim bonitate confusus, spero calamitatem tuam abs te discessisse, nec ea te amplius afflictum iri. Et cum hæc dixisset, somnij sui discipulus recordatus, illud explicauit. Cum igitur vir sanctus Mennæ & fidelissimæ eius vxori, & omnibus ipsius domesticis benedixisset, discessit. Mennas autem nunquam amplius ab eo morbo vexatus est. Iam vxor eius foemina grauissima Christi que amantissima Theodora, orauit sanctum virum, ut sciret, vtrum ipsa, an maritus eius ex hac vita prior esset discessurus. Vix igitur tandem exoratus, Deum precatus est, ut id sibi patefaceret: responditque, maritum eius prius è vita discessurum. At illa multis cum lachrymis eum quotidie rogabat, ut Deum precaretur, quò se ex hac vita celerius euocaret. Eius flagitationibus victus beatus vir, Deum obsecrauit, ut id ei, quod optabat, concederet. Et diuinitus monitus, dixit illi: Dedit tibi Deus, quod flagitasti. Res igitur tuas constitue. nam paucis post diebus morieris. Hoc responso mulier læta discessit, & rebus suis constitutis, quadragesimo post die mortua est.

Alium quei-
dam morbi-
dum curat.

Prædicit fe-
mina obitu-
eius.

Euty chius, beati Theodori ostiarius, cum in via dormiret, sic à dæmone vulneratus est, ut manus ipsius cum toto brachio obstupuerit. Quamobrè eam tumidam & obligatam, atque è collo suspensam gestabat. Hic de more venit ad sanctum Theodorum, ut benedictionem acciperet. Et interrogatus ab eo, cur ei doleret manus: Dormiebam, inquit, domine, quodam in loco, & cum somno solutus essem, mihi manus obstupuit, tumoremque contraxit. Cum igitur beatus vir manum eius nudatam, precibus adhibitis, contrectaret, dæmonium cepit per ipsius manum decurrere. Tunc vir sanctus humerum signauit, nè sursum curreret, & interimere eum. Cæpit igitur manus eius à dæmone huc illuc volui ac distorqueri, adeò ut eam non posset ostiarius regere & sustinere. Verùm sancto viro tangente, & spiritum immundum increpante, statim cessauit. Et accepto ostiarius oleo, cui vir sanctus benedixerat, manum vnxit, triduoque conualuit.

Sanat homi-
nem, à dæ-
mone la-
sam.

Seruus quidam malè à dæmonio vexabatur. Hunc eius domina ad virum beatum duxit. Et statim spiritus commotus cum lacerabat, nec volebat exire. Quem cum vir sanctus increpuisset, vetuit ei, nè è graduum termino discederet, ut eo modo torqueretur: Benedictus, inquit, Deus, non discedet hic homo, ab ipso procreatus, è domo hac prius, quam tu ab illo exieris. Hæc cum dixisset vir sanctus, in cellulam ingressus est suam, & præfinitum à regula psalmorum numerum pronunciauit. Verùm cum multis iam horis seruus ille vexatus maneret illic, & spiritus ibi religatus cruciaretur, miserabili voce clamare cepit ad hunc modum: Exeo, serue Dei: neque enim supplicium hoc ferre possum. Veni, solue me: & egrediar. Noli me diutius torquere. Egressus autem vir sanctus è cellula sua, dixit ei: Nolo, immunde, vt nunc exeas. Dæmon vero clamabat: Hec me miserum, oro te, vt me soluas: satis supplicij pertuli. Quando permittis, vt egrediar? Volo, inquit vir sanctus, vt media noctis hora discedas. Nunc vero solutus es à præscripto termino. Quamobrè huic homini per te iam liceat mentis esse compoti. Proiecit igitur eum ad pedes eius. Media vero nocte, cum vir sanctus ad preces nocturnas exultandas surrexisset, resiliens homo, qui vexabatur, cepit pati: & dæmonium, quod in illo erat, clamabat: Venit hora. Exi, ferriuore, permittite mihi, vt recedam. Egressus igitur vna post hora Dei seruus, increpuit ipsum in nomine Domini Iesu Christi, atque impe- rauit, ut discederet. Et statim, proiecto ad pedes eius homine, quem vexarat, exiuit, & seruus ille relictus est sanus. Quem domina eius cum suscepisset, magno cum gaudio domum suam se contulit, laudans Deum.

Vide que sit
sanctorum ho-
minum po-
testas.

Dæmoniaca
liberatur.

Mulier quædam serua, quæ dæmonium occultum habebat, beatum adiit Theodorum, vt ab eo benedictionem acciperet. Qui cum acerbè aduersus eam, vt aduersus dæmone vexatam, adspiciens, Deum pro illa rogasset, dæmon commotus statim exijt, & mulier effecta est sana.

Quodam die tres ad eum accesserunt. Qui in eius cellula grauissimè vexabantur, cum à Patriarcha Cyriaco eadem hora accersitus est. Quamobrèm beatus vir ire festinans, duobus præcepit, vt liberi essent, & statim humi ad eius pedes, vt mortui, prostrati sunt. Tertium permisit pati. Dæmon enim in illo existens, durus erat, & facillè expelli non poterat. Quare vir sanctus fremens: Quoniam, inquit, sanctissimus Patriarcha nos accersuit me, & in præsentia non possum id agere, quod ad te pertinet, sta hoc in loco, & torquere: neque hinc discede, donèc rediero. Et hoc dicto, ad sanctissimum Patriarcham se contulit.

Sergius autem, pius sanctissima Ecclesiæ magnæ Diaconus & sanctissimi Patriarchæ familiaris, sororem habebat, quæ cum triennium cum marito vixisset, nunquam concipere poterat. Vtrunque coniugem Sergius in vestibulo collocauit: & cum sanctus Christi seruus Theodorus à Patriarcha discederet, Iohannem Hypodiaconum eius comitem rogauit, vt illæ sanctum virum perduceret. Quod cum esset factum, Sergius diaconus eos ad virum sanctum adduxit, & simul cum illis ad viri pedes procidit, supplicans, vt eis liberos concederet. Quibus Sanctus: Non ad me, inquit, filij, sed ad Deum accedite. Verùm, cum illi non desisterent obsecrare, vtriusque zonas accepit, atque inter illas vtrinque collocatas, genibus flexis, Deum precatus est. Post autem zonas illis restituit, vt se ingerent. Et Dei gratia factum est, vt post nouem menses mulier filium pepererit. Cum autem discessisset, Iohannem præmisit, vt videret, an vexatus ille extra præscriptos terminos esset egressus. Inuenit igitur eum in loco præfinito, & à terra suspensum. Sic autem clamabat dæmon: Opportunè aduersum me, serue Dei, venisti, maiorem contra me gratiam assecutus. Ferre te amplius non possum, quoniam exuris me. Exeo per altissimum. Tantum parce mihi. At Dei seruus pectus eius percuciens: Sapè, inquit, mihi promisisti, & mentitus es: non parcam tibi. Tunc demùm iurando promisit, se nocte illa, cum in sanctissima magna Ecclesiâ precandi signum daretur, discessurum. Cum igitur illi supplicium esset remissum, ad horam noctis præfinitam discessit.

Et post aliquot dies, Theodori, diaconi sanctissima Dei genitricis, serua quædã, nomine Theodora, repente à spiritu muto capta est. Cum autem dominus eius per Iohannem Dei seruo rem indicasset, iussit, vt eam ad se adducerent. Quæ cum vexaretur atque concideret, sublatam conferui eius ad viri sancti pedes gestarunt. Et sex dierum spatio liberata est, atque discessit in columis.

Alia puella annorum octo, Deo dicata in magna Ecclesiâ monasterio, triennio muta permansit. Magistra igitur ipsius duxit illam ad seruũ Dei, acerbè clamans, & cum lachrymis supplicans, vt ei sanitatem impetraret. Cum igitur pro illa Deum obsecrasset, præcepit, vt quotidie manè & vesperè ad se veniret. Quod illa cum faceret, & ipse pro ea precaretur, quo die curanda erat, iussit, vt os aperiret: & apprensã linguam eius, signo Crucis obsignauit, & ter insufflauit, præcipiens ei, vt deglutiret. Dei quæ gratia statim locuta est, magna inquit voce: Deglutiti, domine. Quare turba, quæ adstabat, & rem videbat, diu clamauit: Domine miserere. Atque ita puella eum eius magistra dimissa est in columis.

Alia porro mulier, quæ decem annos sanguinis fluxu laborauerat, magno cum desiderio accessit, vt ab ipso benedictionem acciperet: allatoque vnguenti alabastro, cum multam turbam vidisset circa ipsum, clam accessit, vt vnguento pedes eius inungeret. Quo animaduerso, Dei seruus pedes ad se contraxit, & clamans, dixit ad eam: Desine mulier: quid facere conaris? Molesta mihi res est, quã moliris. Territa mulier, vnguentum illi tradidit, rogans, vt pro se Deum precaretur. Tunc vir sanctus ita precatus est: Dominus Iesus Christus, qui rerum occultarum cognitor est, precibus sancti Georgij martyris exoratus, secundum fidem tuam id tibi, quod petis, elargiatur. Statim quæ gratia Dei, sanguinis eius fluxus stetit. Quo mulier miraculo animaduerso, Deum laudans, cœpit rem omnibus indicare.

Contigit, vt vnus ex filijs Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem asferre, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquã benedixit: cum quæ illum adspersisset, reliquum aque dedit, vt rursùm conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasterium quæ peruenit.

Qui.

Quidam paterfamilias ex oppido Alectoria, ferum bouem habuit, qui iugum detrectabat. Duxit igitur illum ad monasterium, & rogauit beatum virũ, vt signo Crucis bonem obsignaret, quò feritatem deponeret. Et cum vir sanctus ad eum venisset, bos huic illic caput mouens anhelabat: cuius ille cornua comprehendens, precatus est Deum, vt bos, feritate deposita, mansuesceret. Et signans eum, dixit: Præcipio tibi in Christi nomine, vt ab ira desistas tua, & subeas iugum in mansuetudine, quam tibi Deus tribuit, & domino tuo pareas. Cum hæc dixisset vir sanctus, bos statim iram feritatemque depulit: & cum in dè esset abductus, collum iugo facillè subiecit.

Mulier item quadam mulam habebat, quæ nec frenum, nec sellam admittebat, sed se pedibus sublati erigens, mansuescere nullo modo poterat. Hanc mulier duxit ad monasterium: cui vir sanctus, signo Crucis adhibito, dixit: Benedicte Deus, nè post hæc Signo Crucis, & impetio Letitias ferae mansuescat. amplius fera peruerfaque sis: sed, freno suscepto, heram tuam insidentem admitte eum omni mansuetudine. Ad hoc enim te Deus ministerium creauit. Et statim illi mulier insedit. Neque enim parere amplius recusat. Idem & in equis, & in alijs animalibus effectum est.

Cupiebat vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgij reliquijs habere, & rogabat eum, vt se voti compotem faceret. Pius autem Aemilianus, Germiorum Episcopus, sancti capitis eius particulam, manusque digitum, & dentem vnum, aliamque particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitque, vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exadificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eum nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasque illi sancti martyris reliquias dare. Hac latus pollicitatione, ex monasterio exiit, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus episcopus Aemilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit. Eo tempore magna erat in Pefinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrèm cum incolæ intellexissent, Christi seruũ Theodorum apud Aemilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes eum clericis in sanctæ Dei genitricis templum conuenerunt: permittenteque Episcopo Aemiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt, facta supplicatione, per eius preces de celo pluuia impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occuparat multitudo, & totum propè deuastarat. Huius hori dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus, calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & asfer aquam in vase. Cucurrit ille, & è propinquo flumine aquã attulit. Quam Dei seruus, cum benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horri

tu angulos consperge, & dabit tibi Dominus id quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiosè fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumque ad locum, quem primum adsperserat, reuertisset, ne vnã quidem locustam reperit. Paulò post irem inuisens, omnes planè locustas deletas inuenit. Quamobrèm cum manus suas oleribus impleret, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obtinam illi trium millium passuum à ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eique olera, quæ in manibus ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat. Beatissimus verò Georgius Metropolita, cum letitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequentem supplicationem indicendam mandauit. Postridie igitur manè, cum vniuersa ciuitas in catholica Ecclesiâ sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt: atque inde ad sanctam Sophiam reuerti sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolita rogatu sacrificasset, omnesque sacra mysteria percepissent, nubibus contractum est celum, & tanta pluuia copia in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarent. Imperat à Deo pluuia. Omnes igitur letitia pleni, Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus, misericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, sanctus Theodorus illinc discessit: & cum ad Episcopum Aemilianum venisset, ab eo quæ optatissimas sancti martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est.

Illis diebus Cadosis Episcopus ad eum in lectica vectus est, qui manus dolore, & articulo.

Item duo alij.

Quodam die tres ad eum accesserunt. Qui in eius cellula grauissimè vexabantur, cum à Patriarcha Cyriaco eadem hora accersitus est. Quamobrem beatus vir ire festinans, duobus præcepit, vt liberi essent, & statim humi ad eius pedes, vt mortui, prostrati sunt. Tertium permisit pati. Dæmon enim in illo existens, durus erat, & facile expelli non poterat. Quare vir sanctus fremens: Quoniam, inquit, sanctissimus Patriarcha noster accersit me, & in præsentia non possum id agere, quod ad te pertinet, sta hoc in loco, & torquere: neque hinc discede, donèc rediero. Et hoc dicto, ad sanctissimum Patriarcham se contulit.

Impetrat partum feminæ.

Sergius autem, pius sanctissimæ Ecclesiæ magnæ Diaconus & sanctissimi Patriarchæ familiaris, sororem habebat, quæ cum triennium cum marito vixisset, nunquam concipere poterat. Vtrunque coniugem Sergius in vestibulo collocavit: & cum sanctus Christi seruus Theodorus à Patriarcha discederet, Iohannem Hypodiaconum eius comitem rogauit, vt illac sanctum virum perduceret. Quod cum esset factum, Sergius diaconus eos ad virum sanctum adduxit, & simul cum illis ad viri pedes procidit, supplicans, vt eis liberos concederet. Quibus Sanctus: Non ad me, inquit, filij, sed ad Deum accedite. Verum, cum illi non desisterent obsecrare, vtriusque zonas accepit, atque inter illas vtrinque collocatas, genibus flexis, Deum precatus est. Post autem zonas illis restituit, vt se cingerent. Et Dei gratia factum est, vt post nouem menses mulier filium pepererit. Cum autem discessisset, Iohannem præmisit, vt videret, an vexatus ille extra præscriptos terminos esset egressus. Inuenit igitur eum in loco præfinito, & à terra suspensum. Sic autem clamabat dæmon: Opportunè aduersum me, serue Dei, venisti, maiorem contra me gratiam assecutus. Ferre te amplius non possum, quoniam exuris me. Exeo per altissimum. Tantum parce mihi. At Dei seruus pectus eius percussit: Sæpè, inquit, mihi promisisti, & mentitus es: non parcam tibi. Tunc demum iurando promisit, se nocte illa, cum in sanctissima magna Ecclesia precandi signum daretur, discessurum. Cum igitur illi supplicium esset remissum, ad horam noctis prænitam discessit.

Superbissimus dæmon dire cruciatu, exit ab homine.

Et post aliquot dies, Theodori, diaconi sanctissimæ Dei genitricis, serua quædam, nomine Theodora, repente à spiritu muto capta est. Cum autem dominus eius per Iohannem Dei seruo rem indicasset, iussit, vt eam ad se adducerent. Quæ cum vexaretur atque concideret, sublatam conserui eius ad viri sancti pedes gestarunt. Et sex dierum spatio liberata est, atque discessit incolumis.

Demoniaca sanatur.

Alia puella annorum octo, Deo dicata in magnæ Ecclesiæ monasterio, triennio muta permansit. Magistra igitur ipsius duxit illam ad seruū Dei, acerbè clamans, & cum lachrymis supplicans, vt ei sanitatem impetraret. Cum igitur pro illa Deum obsecrasset, præcepit, vt quotidie manè & vesperè ad se veniret. Quod illa cum faceret, & ipse pro ea precaretur, quo die curanda erat, iussit, vt os aperiret: & apprehensa lingua eius, signo Crucis obsignauit, & ter insufflauit, præcipiens ei, vt deglutiret. Deique gratia statim locuta est, magna inquam voce: Deglutui, domine. Quare turba, quæ adstabat, & rem videbat, diu clamauit: Domine miserere. Atque ita puella cum eius magistra dimissa est incolumis.

Mura loquitur.

Alia porrò mulier, quæ decem annos sanguinis fluxu laborauerat, magno cum desiderio accessit, vt ab ipso benedictionem acciperet: allatoque vnguenti alabastro, cum multam turbam vidisset circa ipsum, clam accessit, vt vnguento pedes eius inungeret. Quo animaduerso, Dei seruus pedes ad se contraxit, & clamans, dixit ad eam: Desine mulier: quid facere conaris? Molesta mihi res est, quæ moliris. Territa mulier, vnguentum illi tradidit, rogans, vt pro se Deum precaretur. Tunc vir sanctus ita precatus est: Dominus Iesus Christus, qui rerum occultarum cognitor est, precibus sancti Georgij martyris exoratus, secundum fidem tuam id tibi, quod petis, elargiatur. Statimque gratia Dei, sanguinis eius fluxus stetit. Quo mulier miraculo animaduerso, Deum laudans, cepit rem oninibus indicare.

Oratione & aqua benedicta filium Imperatoris mundat à lepra.

Contigit, vt vnus ex filijs Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam possent opem afferre, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumque illum adpersisset, reliquum aque dedit, vt rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cum benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumque peruenit.

Qui.

Quidam paterfamilias ex oppido Alestoria, ferum bouem habuit, qui iugum detrectabat. Duxit igitur illum ad monasterium, & rogauit beatum virum, vt signo Crucis bonem obsignaret, quò feritatem deponeret. Et cum vir sanctus ad eum venisset, bos huc illuc caput mouens anhelabat: cuius ille cornua comprehendens, precatus est Deum, vt bos, feritate deposita, mansuesceret. Et signans eum, dixit: Præcipio tibi in Christi nomine, vt ab ira desistas tua, & subeas iugum in mansuetudine, quam tibi Deus tribuit, & domino tuo pareas. Cum hæc dixisset vir sanctus, bos statim iram feritatemque deposuit: & cum in dè esset ab ductus, collum iugo facile subiecit.

Mulier item quædam mulam habebat, quæ nec frenum, nec sellam admittebat, sed se pedibus sublati erigens, mansuesceri nullo modo poterat. Hanc mulier duxit ad monasterium: cui vir sanctus, signo Crucis adhibito, dixit: Benedictus Deus, nè post hæc amplius fera peruersaque sis: sed, freno suscepto, heram tuam insidentem admitte cum omni mansuetudine. Ad hoc enim te Deus ministerium creauit. Et statim illi mulier insedit. Neque enim parere amplius recusauit. Idem & in equis, & in alijs animalibus effectum est.

Signo Crucis, & imperio beati, as ferus mansuific.

Cupiebat vir beatus aliquid ex gloriosi martyris Georgij reliquijs habere, & rogabat eum, vt se voti compotem faceret. Pius autem Aemilianus, Germiorum Episcopus, sancti capitis eius particulam, manusque digitum, & dentem vnum, aliamque particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitque, vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exadificarat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eum nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasque illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione, ex monasterio exijt, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus episcopus Aemilianus, & in monasterium sanctæ Dei genitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit. Eo tempore magna erat in Pefinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cum incolæ intellexissent, Christi seruū Theodorum apud Aemilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctæ Dei genitricis templum conuenerunt: permittenteque Episcopo Aemiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt, facta supplicatione, per eius preces de celo pluuia impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occuparat multitudo, & totum propè deualerat. Huius horti dominus cum beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus, calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & è propinquo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus, cum benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos consperge, & dabit tibi Dominus id quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiosè fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumque ad locum, quem primum adperserat, reuertisset, ne vnâ quidem locustam reperit. Paulò post item inuisens, omnes planè locustas deletas inuenit. Quamobrem cum manus suas oleribus impleret, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tunc autem obuiam illi trium millium passuum à ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eique olera, quæ in manibus ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat. Beatissimus verò Georgius Metropolita, cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequentem supplicationem indicendam mandauit. Postridiè igitur manè, cum vniuersa ciuitas in catholica Ecclesia sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt: atque inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolita rogatu sacrificasset, omnesque sacra mysteria percepissent, nubibus contractum est celum, & tanta pluuie copia in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarent. Impetrat à Deo pluiam. Omnes igitur lætitia pleni, Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus, misericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, sanctus Theodorus illinc discessit: & cum ad Episcopum Aemilianum venisset, ab eoque optatissimas sancti martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est.

Illis diebus Cadose Episcopus ad eum in lectica vectus est, qui manus dolore, & articulo.

culorum omnium solutione laborabat: nec manibus suis ori poterat cibū admouere. Hic in Archangeli templo ad beati Theodori pedes prostratus, magna voce, Miserere, inquit, mei, serue Dei altissimi: & me quoque tuorum fac miraculorū participem. Scio enim Deum tibi, quaecunque poposceris, largiturum. Cū autem Christi seruus illum esse Episcopum intellexisset, agrē tulit eam adorationem, & eum fecit excitari: precationique incumbens, orabat Deum, ut morbum eius expelleret. Absoluta autem precatione, iussit, ut in dextera parte templi sancti Georgij martyris colloicaretur, ad sancti martyris Platonis oratorium, ubi & cellula eius sita est. Sic autem Episcopum est allocutus: Bono sis animo, magne domine. Dei enim benignitate confusus, te breui à morbo liberatum iri spero. Et cū oleo benedixisset, dedit ei, vt eo se vngeret. Duarum igitur hebdomadam spatio conualuit Episcopus, è monasterioque discessit, ambulans, & saliens, & laudans Deum.

Episcopi
morbum ar-
ticularem
sanat.

Nota de pi-
cta tabella.

Dæmonia-
cus sit sa-
nus.

Mira vis
precum fan-
cti viri.

Multi sunt
monachi.

Marth. 5.

2. Cor. 12.

Vulnus ha-
bet perpe-
tuum.

Laborat ex
oculis.

Clericus quidam, nomine Salomon, ab immundo spiritu vexatus, ad sanctissimum virum accessit cum vxore sua, quæ ipsa quoque pariter vexabatur. Hi quotidiè benedictionem eius accipientes, à spiritibus immundis breui temporis spatio liberati sunt: vt ex depicta tabella, quam in vestibulo templi Archangeli, ubi dormiebant, testem miraculi reliquerunt, intelligi potest.

Quidam è Salmania vico grauius ab immundo spiritu vexatus, ad monasterium se contulit: quem vir sanctus, propter dæmonis importunitatem, in angustam cellulam conijci mandauit: & illuc se quotidiè ad precandum conferebat. Quamobrè duarum hebdomadam spatio liberatus, discessit. Accidit, vt eodem tempore regio illa vniuersa fame laboraret. Monachi igitur & pauperes agroti, consumptis omnibus cibarijs, magnis in angustijs versabantur. Erat autem Quadragesimæ tempus: quo quidem tempore beatus vir in Dei genitricis monasterio quietem & silentium obseruabat. Biduo igitur ante Ramos palmarum Dionysius horrei custos ad eum venit, eique se ne pro monasterijs quidem, nedum pro multitudinis alenda, cibos habere nūciauit. Palmarum enim die è cellula sua solitus erat exire, & biduo illo ingens multitudo conueniebat. Abi, inquit beatus Theodorus, in horreum, & farinae reliquias ex arcis in vasculum collige, & affer ad me. Quod cū ab illo factum esset, vir sanctus Deum precatus est, vt victui necessaria monasterijs suis suppeditaret. Absolutaque precatione: Accipe, inquit, frater farinae vasculum, & illud super altare sanctissimæ Dei genitricis impone: & Deus nobis cibaria ministrabit. Fecit ille, quod vir sanctus præceperat. Postridiè verò quidam viri pij ex longinquis regionibus triginta naues Cyprias farina onustas aduexerunt. His & alijs innumerabilibus rebus admirandis, quibus, tanquam floribus & margaritis, quotidiè sanctus coronabatur, magna ab omnibus gratia agebantur Deo, multi que, relicto mundo, iugum monasticum non solum in eius monasterijs, sed etiam alijs in locis suscipiebant. Itaque verba illa Euangelica implebantur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in caelis est.

Quoniam igitur & hic vir, quemadmodum & Apostolus Paulus, corporis afflictionibus erat obnoxius, non alienum erit, vt ad vtilitatē nostram eas persequamur, nè, quotiès in eiusmodi morbos & calamitates incidimus, animis concidamus: præsertim cū Deus nobis ea ratione præmium paret: & idcirco viris iustis orantibus, vt à miserijs liberentur, nonnunquam aduersetur, & dicat: Sufficit vobis gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur. Vt igitur in hoc sancto Christi imitatore, Dei virtus per infirmitatem perficeretur, corpus eius vulnere affectum erat: quod si quando per se cicatricem obduerat, indumenti asperitate rursùm exulcerabatur. Hoc ille vulnere ad obitum vsq; laborauit, sibiq; illud à Deo fuisse datum dicebat, vt ei assidue gratias ageret. Oculorum item morbo singulis annis ætatis tempore per se quinquemensem laborabat, & maiorem in modum gratias agebat Deo. Impediebatur tamen, quò minus turbas posset suscipere. Quamobrè diuinitus incitatus, ad templum Domine nostræ Dei genitricis, quod est Sozopoli, constituit proficisci. Diuinum enim munus, quod illic est, iam pridem videre cōcupierat. Cū igitur ad pontē, qui Tantaëndia dicitur, peruenisset, Phentinus quidam canpo obuiam illi misit, qui eum rogarent, vt in hospitium suum ingredi vellet, sibiq; benedictionē suam relinquere. Iacebat enim semimortuus multo iam tempore, & facies eius post tergū erat distorta. Ad eum igitur sanctus Theodorus ingressus, causam quæsiuit, quāobrè id ei contigisset. Cui ille respondens: Cū essem, inquit, extra diuersorium, venit canis quidā niger, & corā me hianit: quamobrè ego

ego quoque inuitus idem feci. Cūque ipse statim euauisset, ego in febrem incidi, faciemque distorti. Verū si tu, serue Dei, aliquid potes, adiua me. Nam cū & greges armenta que mea interirēt, posteaquam tu pro me preces fudisti, ne vnum quidem animal perijt. Hæc ille cū dixisset, pro ipso precatus Deum beatus vir, ter in eius faciem insufflauit: & aquę benedicēs, dedit ei: Accipe, inquit, & hac te aqua cōsperge. Quod enim vidisti, dæmonium erat. Sed in Christi nomine, cū reuertemur à precatione, te sanum & incolumem inueniemus.

Aque bene-
dicitę vis.

Egressus igitur è diuersorio, itinere suo progrediebatur: cūque ad Amorium ciuitatem appropinquasset, salutaris eius aduentus omnibus innotuit: & ciues vniuersi supplicantes obuiam illi extra muros processerunt. Et oblarus est illi puer à patre, pedibus adedè distortis, vt nullo modo posset incedere: qui, sancto viro Deum obsecrans, curatus est. Et ecce vir quidam illustis ex eadem ciuitate, nomine Iohannes, filium suum duodeuiginti annos natum, qui triennio paralyticus iacuerat, ad virum sanctum gestandum curauit, & multis cum lachrymis rogauit eum: Miserere, inquit, istius infelicis & calamitosi, serue Dei, & Deum pro illo deprecare, vt à morbo eum curet, & incolumem mihi largiatur: aut certè celerem illi ex hac vita exitum tribuat, nè videam ipsum tam miserè à morbo consumi. Quomodo, inquit sanctus Theodorus, in morbum hunc incidit? Cui ille respondit: Cū ad venandum profecti essemus, in leporem hic miser incurrit: quem cū iaculo transfixisset, in paralytim incidit, eaque triennio iam laborat. His auditis, Christi seruus iussit eum Anastasij viri pij domum portari, & in oratorio sanctissimæ Dei genitricis, ubi erat ipse mansurus, constitui. Mox in urbem ingressus, totam supplicando iustitiam. Cū autem ad catholicam & primam ciuitatis Ecclesiam esset peruentum, obuiam illi factus est Episcopus: longius enim cum populo obuiam procedere propter valetudinem non potuerat. Quamobrè & ipsius Episcopi rogatu, sacrificium obtulit sanctus Theodorus, & populo benedixit: discedensque, Anastasij domum extra muros se contulit: & in oratorium Dei genitricis ingressus, adolescentem illum paralyticum iacentem inuenit: cūque benedixisset oleo, faciem eius, & manus, & pedes, & reliqua omnia corporis eius membra dissoluta inunxit, & sic eum allocutus est: Tibi dico, adolescens, in nomine Domini nostri Iesu Christi surge, & sta sanus, nè propter te pater tuus doleat. Cūque ille caput sustulisset, manum ei vir sanctissimus porrexit, & excitauit: precibusque super ipsum adhibitis, sanum patri reddidit.

Puer distor-
tis pedibus
curatur.

Curat para-
lyticū oleo
benedicto.

Cū in Dei genitricis templum esset ingressurus, ecce quidā alius paralyti laborans propter dæmonem, qui ipsum occultè multis iam annis vexabat, eadem hora surrexit, cœpitque ab immundo spiritu vexari, & Dei genitricis seruo, cui ab ea miraculum hoc seruatum fuerat, occurrens atque vociferans: O vis, inquit. Cur venisti huc, feriuore, cum Georgio Cappadocæ, vt me torqueres atque configeres? Tot annis latui, & per te nunc indicor. Tunc omnes spectatores obstupuerunt. Beatus autem vir spiritum immundum increpans, signo Crucis & precibus adhibitis, paralyticum curauit. Et in sanctissimæ Dei genitricis Mariæ venerabile templum ingressus, vbi diuino munere oleum manat, manibus in Crucis speciem extensis precans, oculos in admirabili imagine defigebat, cū oleum diuino nutu efferuescens, in oculos eius insilijt, eosque conspersit. Quamobrè omnes, qui diuinum illud testimonium adspiciebant, dixerunt: Verè magne magnus est hic Dei seruus. Cū autem de eius aduentu beatissimus Episcopus Zoilus intellexisset, statim honorificè duxit eum in Episcopium suum, amiceque tractauit.

Trè alium.

Nota de o-
leo ex ima-
gine ma-
nante.

Postea verò, quàm diebus quadraginta precibus incubuit, relicta Sozopoli, ad urbem Amorium appropinquabat: vbi saliens obuiam illi processit puer, qui distortis iam pedibus existens, ab eo benedictionem acceperat, & Dei gloriam, quæ in se extiterat, nunciauit. Die verò ad vesperam inclinante, urbem ingressus, apud virum illustrem Iohannem, cuius filium paralyticum precibus curauerat, diuertit. Et postridiè manè discedens, in Germiorum ciuitatem ad Episcopum Aemilianum peruenit: à quo dimissus, ad monasterium suum proficiscebatur. Cūque ad prædictum pontem venisset, audito Phentinus eius aduentu, processit illi obuiam sanus & laudans Deum, qui se serui sui precibus à tali periculo liberasset: animique grati munus obrulit equum ex armento suo.

Cū igitur vir pius & sanctus ad monasterium peruenisset, duæ claræ mulieres è metropoli Epheso cum lecticis & magna supellectili ad eum se contulerunt. Erat vni ex illis filius annorum viginti, Andreas nomine, mutus: Alteri autem filiola annorum

ocho paralytica. Hæ foemina cum filiis & domesticis suis ad sancti viri pedes procidentes, magna voce multisque lachrymis supplicabant, vt filijs suis sanitatem largiretur. Quibus Christi seruus Theodorus præcepit, vt surgerent. Et cum precatus esset Deum, iussit, vt dies aliquot ibi manerent. Quadam autem die à psalmis canendis circiter horam nonā de more egressus, vt populo benediceret, eumque dimitteret, puellulam iacentem inuenit: & accedens, signauit eam, & Deum obsecrauit: ab eaque recedens, ad altaris introitum ascendit, & populo benedixit, & puellam paralytica præcepit, vt ad se veniret. Quæ repente, solutis diaboli vinculis, surrexit & ad eum venit. Turbæ verò adstantes, cum matre puellæ pro tali miraculo cum lachrymis gratias agebant Deo. Atque ita mater accedens, filiulam suam è manu eius sanam accepit. Quinetiam adolescentem mutum beatus Theodorus cum signasset, dixit matri eius, vt cum alijs discederet: fore enim, vt in ipso itinere loqueretur. Suscepta igitur viri sancti benedictione, in ciuitatem suam omnes redierunt. Et paulo post quidam ab illa veniens ciuitate, adolescentem locutum esse nunciauit.

Oppidi Sandi presbyter, nomine Florentius, habebat fratris filium, cui cancer os exedebat. Eo igitur super iumentum suum imposito, magno studio ad monasterium contendit, & ad beati viri pedes procidens ac lachrymans, supplicabat, vt pueri morbum, cui nulla medicorum remedia proderant, curaret. At ille, suis precibus, locum morbo exesum contrectans, ter in os eius insufflauit, & aquam, cui benedixerat, dedit, vt ex ea acciperet: & statim cœpit morbus esse leuior. Et cum egressi essent è monasterio, priusquam domum peruenirent, prorsus euauit.

Cum totius populi supplicatio, post Domini nostri Iesu Christi resurrectionem die sabbati, vt quotannis fieri solet, ad monasterium cõuenisset, erat in loco demisso lebes ebulliens iuxta viam. Peracto autem sacrificio, cum vniuersus populus ad epulas properans, è monasterio egredi festinaret, puer è templo sancti martyris Georgij exiens, diabolo impellente, in lebetem feruentem incidit. Accurrentes autem parentes, pedibus eum indè extractum, in templum sancti martyris, vbi vir sanctus populo benedicebat, intulerunt, & semimortuum ad eius pedes cum lachrymis deposuerunt. Tum Dei seruus puerum iuxta sanctum altare collocauit, & inclinato capite, pro ipso precatus est Deum. Et cum illum oleo semper ardentis lucernæ inunxisset, Dei gratia excitauit, & sine villo detrimento parentibus incolumem reddidit.

Fortè cum supplicatione monasterij sancti Theodori ex Briania præfectus Anicetus venerat. Hic cum id, quod puero contigerat, audiisset, eumque sanum & nulla in parte combustum adspiceret, lebetis aquam esse frigidam existimauit. Itaque cum eadem hora supplicando illac iter faceret, manus eius exarsit. Cum igitur beatus vir, peracta supplicatione, populo benediceret, eumque dimitteret, accessit ad illum Anicetus, & manum ostendit, obsecrans, vt eam signo Crucis obsignaret. Cui subridens sanctus Theodorus: Crede, inquit, frater, & manum, quam in lebetem vltro coniecisti, Dominus curabit. Signo autem Crucis adhibito, Anicetus dolore leuatus est, & sanus discessit, laudans Deum ob ea, quæ audierat & viderat.

In oppido Sandi quidam paterfamilias, nomine Eutolmius, aream suam cupiebat ampliorem efficere. Angustior enim erat, quam vt frugum posset copiam capere. Porro collis quidam adiacebat, in quo multa inerant daemonia. Cum igitur vndique aream amplificans foderet, etiam collis ipsius lapidem amouit: vnde immundi spiritus exeuntes, greges & armenta, atque etiam homines innadebant & excruciabant. Exijs autem clamabant nonnulli, se ideò vexari, quoniam collis ille fuisset effossus. Incolæ igitur, calamitate sua perspecta, & existimantes id propterea contigisse, quod Eutolmius indè pecuniam sustulisset, ex eoque fore, vt loci præfectus Euphrantas aduersum se, tanquam eius criminis reos, veniret, contra Eutolmium impetum fecerunt, comminantes ei, se illum, vti totius perturbationis authorem, cum vniuersa eius familia combusturos. Quo tamen tumultu per viros senes & graues sedato, ad sanctum Christi seruum nuncios miserunt, qui supplicarent, vt ad oppidum proficisceretur, & tot molestijs & calamitatibus incolas liberaret. Profectus est cum illis beatus vir, & cum ad locum effossium peruenisset, dixit eis: Confidite filij: neque enim hoc in loco id, quod suspicamini, factum est. Quod vt facilius intelligatis, altius effodite. Paruerunt illi, & nihil prorsus inuenerunt. Postridiè verò supplicationem indixit: & cum locum vniuersum, illis etiam, qui vexabantur, comitantibus, lustrasset, ad collem effossium peruenit: vbi cum

DE S. THEODORO ARCHIMANDRITA.

eum preces, inclinato capite, sudisset, omnes spiritus immundi, qui in animantia & diuersa loca introierant, illuc redierunt. Obsecrans autem Deum & pro hominibus illis, qui vexabantur, spiritus immundos increpuit: & Domini Iesu Christi inuocatione depulso, adiuuante Spiritu sancto, ibi eos inclusit. Et cum lapidem emotum reposuisset, fossamque compleret, almæ Crucis signum imposuit, totamque noctem psallens & laudans Deum illic transegit.

Postridiè autem, peracto sacrificio, cum ad monasterium redire vellet, accesserunt ad eum principes oppidi Permetaniæ, & ad pedes eius prostrati, cum lachrymis rogauerunt, vt etiam in oppidum suum ingrederetur, quoniam illic quoque, cum ex quodam loco tabula esset sublata, multi daemones egressi, sex viros & septem foeminas inuasissent. Discedens igitur Christi seruus Theodorus, cum illis profectus est. Verum cum ad Acantium oppidum appropinquaret, daemonum, ad quos eijciendos proficisceretur, opera factum est, vt iumentum, quo vehabatur, concideret, & ipse è tergo ipsius delaberetur, & duo acuta ligna in ventrem eius defixa sunt, triplici quoque vestimento confiso, carni sic inhæserint, vt sanguinis multum effluerit. Panno igitur lineo in plagam iniecto, iumentum rursus concendit, & ad comites subridens: Verè, inquit, filij, Dei nos auxilium protegit aduersus daemones, qui nos iniuria conantur afficere. Cum autem in oppidum peruenissent, putabant comites eius, cum propter graue vulnus, quod acceperat, agrotaturum. At ille Spiritus sancti gratia confirmatus, tanquam ferrea statuta, noctem illam Deum laudando in somnis transegit. Postridiè igitur oppidum supplicando lustrauit, iussitque tabulam in locum suum reponi: & illuc ipse quoque cum supplicatione accessit: inuocatoque sanctæ atque eiusdem essentia Trinitatis nomine, spiritus, à quibus homines vexabantur, eiecit: & omnes, qui indè abierant, coegit, atque ita relegauit in eo loco, vt nemini amplius iniuriam facerent. Habebat enim & magnum Christi martyrem Georgium sibi opitulantem, cuius auxilio iam indè ab ipsa puertia fultus fuerat. Cum igitur sanctæ Crucis signo locum obsignasset, indè cum comitibus discessit, & ad monasterium reuersus est. Misit etiam Epistolam ad Euphrantam principem, cohibuitque impetum eius, docens, non inueniendæ pecuniæ gratia, sed altutia sanæ locum illi fuisse effossium: domumque dimisit eos, qui se ex oppido Sandi fuerant comitati.

Aliàs item cum in eiusdem oppidi Sandi regione vites à locustis deuastarentur, & in oppidi Permetaniæ regione vites item à vermibus exederentur, vir sanctus eas præsentia sua precibusque deleuit, ad gloriam Christi Dei nostri, eam ipsi gratiam elargientis. In Eucraensium oppido cum agricola quidam, nomine Timotheus, collem quendam, seu pecuniæ repericende gratia, seu aliam ob causam suffoderet, magna spirituum immundorum multitudo sic incolas inuasit, vt complures ex illis tum viros, tum foeminas, tum pueros vexarent. Quamobrè Euphrantas, qui tunc Ancyranorum metropoli præfectus erat, agricolam illum comprehendit iussit, & quosdam etiam ex illis, qui vexabantur, virgisque caedi. Verum in magno clamore precabantur, nè se pluribus verberibus afficerent: dimissi verò, maiores tumultus excitabant. Congregati enim, primum Timothei, qui mali author extiterat, villam succenderunt: deindè conquirebant eum, vt occiderent: & aliorum item villas exurebant. Quicquid autè in suis inueniebant, deuorabant ac dissipabant, & supellectilem confringebant. Quod si quis eos vellent cohibere, malè ab illis multabatur. Neque verò homines solum ab ipsis daemonebus vexabatur, sed etiam animalia rationis expertia partim interficiebantur, partim reddebantur fera & intractabilia. Quinetiam regionis fines obsidentes, magnū iter faciētibus detrimentum afferebant. Cum igitur tota illa regio in his calamitatibus versaretur, pauci patresfamilias, qui sani permanserant, cum clero ad monasterium confugerunt, supplicesque se ad viri sancti pedes abijcientes, obtestabantur, vt infelix oppidum suum ex tot miserijs eriperet. Horum precibus exoratus vir sanctus, cum ipsis profectus est. Obuiam autem illi prodierunt omnes oppidani, tum animo valentes, tum à daemonebus vexati, à quibus beatus vir contumelijs afficiebatur. Cum autem in sancti Archangeli Ecclesiam esset ingressus, totam noctem hymnis precibusque transegit, Deum elementem obsecrans, vt ab hominibus & iumentis, totiusque regionis finibus daemonebus multitudinem in locum, vnde exierant, compelleret. Manè verò populus vniuersus ad eum concurrit: & eorum, qui vexabantur, spiritus clamabant, sibi ab eo vim afferri, vt contra ipsos veniret, & Deum precaretur. At vir diuinus eos increpans, & diuina confusus gratia, tanquam pueros castigans, & in seruitutem redigens, imperabat eis,

Iræ alias signo Crucis & oratione curationes facit.

Sanat cancri morbum.

Semimortuum vitam restituit.

Magna vis sanctæ Crucis.

Vir sanctus grauius lauciatur.

Locis sanctæ Crucis signo obsignat.

Tota nocte hymnis precibusque transegit, daemones compescit.

eis, vt in locum, vnde exierant, reuenterentur, ibique sine cuiusquam iniuria permanerent. Et quoniam illuc ipse tum propter infirmam valetudinem, tum propter nimiam vigiliam proficisci non poterat, vni ex fratribus presbytero, nomine Iuliano, qui cum ipso erat, mandauit, vt nomine suo iret, & ad collem illum clerum duceret supplicationem, Euangeliumque super homines vexatos legeret. Cumque Iulianus, sibi vt ignosceret, precaretur: nihil enim profuturum aiebat, nisi ipse accederet: indignatus vir sanctus, eumque, vt contumacem & incredulum reprehendens: Celeriter, inquit, supplicatione educito, & esto obediens ac fidelis, & non incredulus. Deus enim illis omnino misericordiam suam & sanitatem, etiam me absente, largietur. Cum igitur omnes ad collem cum supplicatione profecti essent, & Euangelium recitarent, ipse mansit in Ecclesia, Deum obsecrans pro omnium curatione. Quamobrem spiritus, qui circa collem erant, vociferabantur se precationibus viri sancti conuinci & superari. Item illi, qui vel homines, vel iumenta vexabant, vel loca finitima obsidebant, illuc, tanquam ab angelicis virtutibus, coacti atque compulsi sunt. Et dum Euangelium pronuntiaretur, omnes cum vlulatu, proiectis hominibus, in tumultum illum reuersi sunt, Saluatoris nostri Dei virtute per serui sui preces ita rem moderante. Obstrusa igitur tumuli fossa, omnes cum supplicatione ad Ecclesiam redierunt: peractoque sacrificio, cum vir sanctus in eo loco, precibus suis, Crucem collocasset, ab incolis ad monasterium reductus est. Deique gratia factum est, vt illi daemones, neque in homines, neque in animalia rationis expertia, quicquam amplius egerint.

Crucē contra dæmōnes collocat.

Rursum contigit, vt, cum in eiusdem oppidi regione esset arca quaedam, & vas cum tabernaculis veterum Græcorum virorum, quæ a daemonibus obseruabantur, quidam ipsius loci dominus arcæ aperuerint, & fastigium siue operculum eius in oppidum ad excipiendam aquam importarint. Quapropter demones, & homines, & animalia, & loca quaedam finitima rursus occuparunt. Ciues igitur interium Dei seruum adduxerunt, qui precibus suis & homines, & animalia, & loca finitima ab immunis spiritibus liberavit, & spiritus ipsos eodem, vbi erant, compulsi: nec permisit, vt arcæ fastigium ipsi, vt flagitabant, redderetur: sed voluit, vt aquæ vsui deseruiret: quemadmodum nuncitem est pro monumento miraculorum ipsius.

Cantharos extinguit.

Cum Bunam, & Peton, & Hyniam, loca quaedam finitima, cantharorum multitudo sic opprimeret, vt omnes agrorum fruges interciperet, incolarum precibus exoratus, ad ea loca se contulit, & cum pro illis Deum obsecrasset, statim omnis illa cantharorum multitudo deleta est. Atque eiusmodi quidem miracula diuersis in locis ab ipso sapè facta sunt ad gloriam Saluatoris Christi Dei nostri, qui gratiam hanc viro sancto largiebatur.

Esa. 40.

Antequam Mauritius Imperator occideretur, cum in Dei genitricis monasterio vir sanctus præfinitum psalmorum numerum legeret, in sanctuario recens exadificato lucerna, quæ semper ardet, extincta est. Quapropter vni ex fratribus annuit, vt eam accenderet. Sed cum statim rursus extincta esset, frater rediit, & cum precibus eam iterum accendit. Repenteque rursus extincta, vir sanctus illum reprehendens, tanquam ineptè id fecisset, accessit ipse, & manu sua illam accendit. Sed cum illic adhuc staret, similiter rursus extincta est. Tunc fratribus omnibus congregatis, seuerè locutus est ad hunc modum: Signum hoc, fratres, non simpliciter, mihi credite, nec temerè contigit. Vos ergo diligenter explorate, quid egeritis, & in conspectu Dei peccatum vestrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipse patefaciet. Cum autem fratres sibi nullius esse culpæ conscios respondissent, ad obsecrandum Deum accessit, vt sibi rem indicaret. Cumque, re diuinitus patefacta, tristis esset, & cum gemitu diceret: Verè tu, Esaias, naturam hominum expendisti, cum diceres: Omnis homo foenum, & omnis gloria hominis, tanquam flos foeni. Aruit foenum, & flos eius decidit. Et cum hæc ipse loqueretur, fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret. Quibus cum præcepisset, vt nemini rem indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator esset interiturus. Fratribusque meritò id illi euenturum respondentibus, ob ea quæ improbè gessisset: Sic ipse quidem, filij, inquit sanctus Theodorus, morietur: sed post eum multò deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat. Paucis igitur post diebus interfectus est Mauritius Imperator: & imperio potitus est Phocas. Qui cum in Oriente misisset Domitiū consobrinum, vt exercitū duceret aduersus Perias, qui regiones nostras vastabant & prædabantur: is autè Domitius de hostium impetu, qui Cappadociam vsque petuenerant, deque Sergij patricij Imperatoris

Mauritij Imperat. cædes.

pro-

propinqui interitu intellexisset, magno in mœrore & metu versabatur, nec iter susceptum audebat perficere.

Audita igitur serui Dei fama, ad eum se in monasterium contulit, seque ad eius pedes abiciens, supplex rogabat, vt pro se Deum precaretur, vt scire posset, quid sibi agendum esset: in dubio enim se propter hostium incursum versari. Respondens illi Dei seruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & susceptum iter perface: incolumis enim ad exercitum peruenies. Verum cum in acie stabis aduersus Perias, & prælum inibis, in magno discrimine versaberis. Sed commendo te Deo, & sancto eius martyri Georgio, vt te à periculo integrum conseruet. Cum igitur te periculum premet, memor eris huiusce precationis, & Deus te à periculo eripiet. Hæc & alia multa tempore congruentia locutus, benedixit ei, atque abire permisit. Peruenit igitur incolumis ad exercitum, vt vir sanctus prædixerat. Cumque, inito cum Persis certamine, insidijs peteretur, magnoque esset in discrimine cum vniuerso exercitu, meminit verborum sancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus. Et pedes in cannetum ingressus, delituit, atque ita periculo sese subduxit: collectoque exercitu, in Romanorum loca se contulit, & ad Imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere virum sanctum inuist, & magna cum fide ad pedes eius prostratus, gratias egit Deo, qui se precibus ipsius è tanto periculo eripisset. Et confessus est, omnia, quæ beatus vir prædixerat, contigisse. Solemni igitur Dominico die celebrato, & suscepta viri sancti benedictione, ad regiam urbem profectus est: & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & sanctam eius mansionem: & semper cum ab Oriente ad regiam urbem iter faceret, ad sanctum virum diuertebat, multaque munera eius mansioni, & sancti Georgij templo & oratorij relinquebat.

Prædicit futura Domitio.

Venit quidam vir ab vrbe regia, nomine Phocas, qui intestino quodam morbo graviter laborabat, assidueque multum sanguinis ex ore & ventre emittebat, neque stare, neque iacere valens. Hic virum sanctum nactus in monasterio sanctissimæ Dei genitricis, procidit ad pedes eius, obsecrans, vt pro se Deum precaretur, vt à tanta se miseria liberaret. Multa enim se medicorum remedia frustra expertum esse. Præcepit autem vir sanctus, vt in sanctissimo Dei genitricis oratorio maneret. Et manè dixit illi: Nunc, fili, abi in pace. Ipse verò cum clamore coepit dicere: Itane, pater, me, qui tam longinquis è locis ad te veni, dimittis incuratum? Aegroti omnes, qui ad te confugiunt, recedunt sani, & ego solus miser negligor? Non discedam profectò ex hoc loco, nisi à morbo liber. Obtempera, inquit beatus vir, fili, & cum fide proficiscere. Preces enim tuæ acceptæ sunt. Nec longè hinc abieris, cum integram morbi curationem senties. Quòd si totum vitæ tuæ tempus, hæc consumpseris, nullam propterea, mihi crede, leuationem accipies. His ille auditis, multis cum lachrymis clamans: Noui, inquit, serue Dei, quòd me persequeris, vt indignum, qui hæc maneam & curer. Ecce discedo, vt iubes. Tu saltem Deum, quem purè colis, pro me roga, vt sanus reuertar domum. Abi, inquit vir sanctus, fili: spero enim, Deum breui misericordiâ tibi suam ostensurum. Cum igitur inde egressus, ad Siberis fluuij pontem appropinquasset, naturali necessitate coactus, è lectica descendit: & quemadmodum illi, qui, haustis medicamentis, purgantur, foetidum corporis onus cum morbo deposuit: nunciumque misit ad seruum Dei, qui curationis munus sibi diuinitus datum indicaret, peteretque, vt sibi per eum liceret reuerti, quò Deo gratias ageret. Respondit beatus Theodorus, vt Deum animo laudaret. Quamobrem ad regiam urbem Deum laudans reuersus est.

Prædicit morbi vili curationem.

Alius quidam Sebastæ ciuitatis gubernator oculis captus, ad virum sanctum in monasterium venit. Et cum intellexisset, eum esse in inferiori monasterio sanctissimæ Dei genitricis, ab vno è comitibus ductus, humi prostravit se, & lachrymans Deum precabatur. Quem cum vir sanctus, qui tunc præfinitum psalmorum numerum in Dei genitricis oratorio persoluebat, ita precantem adspexisset, fratribus, qui secum erant: Vir, inquit, ille obtinuit id, cuius gratia profectus est: fidem enim secum attulit. Fides autem valet plurimum. Cum autem ingressus, se ad sancti viri pedes supplicem abiecisset, petens videndi facultatem: Deus, inquit beatus Theodorus, tibi profectò tribuet, quòd flagras. Biduum hæc mane cum tuis comitibus, teque itineris labore fessum recrea: postea verò discedes. Tertio igitur die cum illi benedixisset, præcepit, vt abiret. At ipse supplex & lachrymans: Obtestor te, inquit, vir sanctissime, per Deum, qui tibi largitus est munus curationum, nè me ita cæcum dimittas, nè ciuibus meis labor & supplicatio mea inanis fuisse videatur. Hæc & alia multa magna voce cum

Item cæci cuiusdam.

cùm diceret: Crede mihi, inquit vir beatus, non erit inanis labor tuus. Preces enim tuæ susceptæ sunt à Deo. Et celeriter, si discesseris, recipies videndi facultatem. Quòd si recusaueris obtemperare, cæcus permanebis. Hoc ille audito, discessit, & in oppido Araunia, quod quinque millium spatio aberat, diuertit. Manè verò, cùm sibi manus & faciem ablueret, adspexit, & cœpit Deum collaudare. Cumque ad virum sanctum reuertì vellet, nec sine eius permisso auderet id facere, misit vnum è comitibus suis, qui rem illi nunciaret, peteretque, vt sibi per eum reuertì liceret. At vir sanctus illi iussit significari, vt in pace iter suum conficeret, & Deo gratias ageret. Sanus igitur in patriam reuersus, per quosdam, qui ad sanctum Theodorum se cõferebant, salutem ei nunciavit, & Deo gratias egit.

Nauicularor quidam, nomine Theodorus, cùm è Callensium Ponti mercatu nauigaret, à dæmone vulneratus est, & ad virum sanctum se contulit: quem cùm in inferiori sanctissimæ Dei genitricis monasterio reperisset, ad pedes eius procidens, plagam illi suam ostendit. Spiritus erat nobis conspicuus sub corporis cute, tanquam mus. Cui vir sanctus cùm manū imposuisset, aufugiens per eius membra cursitabat. Sed vir sanctus cùm illum in brachio, nè cursitaret, conclusisset, homini iussit, vt in ipso diuerteret monasterio, seque itineris labore fessum recrearet. Mox autè, precibus adhibitis, brachio Crucis signum imposuit, expulsoque dæmone, liberum dimisit.

Antipater ex Acantium oppido procurator, & Demetrius presbyter pietatis studiosissimus ex oppido Silindicomensi, & Actius ex oppido Alectoria procurator, viri præclari, ad sanctum Theodorum, cùm esset in mulierum monasterio sancti Christophori, sese contulerunt. Tunc autem ille cœnabat: quamobrè ipsos quoque vocauit ad cœnam. Porro cùm sine operculo lebes esset, dæmonis opera factum est, vt chlorosaura in olera, quæ coquebantur, incideret. Cumque minister olera apposuisset, eaque omnes, adhibita viri sancti benedictione, comedisent, præcepit ministro vir beatus, si quid adhuc olerum reliquum esset, vt illud apponeret. Quod cùm ille fecisset, & ipsi comederent, chlorosauram offenderunt, eaque cognita, cœperunt clamare: Perimus, pater sancte, perimus. Quidnam egimus? Chlorosaura enim est serpens venenatus. Cùm igitur conquererentur & dolerent, quòd vxores & liberos non essent amplius visuri, dixit eis Christi seruus: Nè timeatis, filij. si enim Deo creditis, & mihi credite humili seruo eius. Nihil omninò detrimenti accipietis. Qui enim ab Eliseo propheta inuocatus est Deus, cùm mors esset in olla, idem vera pollicetur: Et si mortiferum, inquit, quid biberitis, non vobis nocebit. Et cùm poculo benedixisset, dedit eis bibere. Nec eorum quisquam vlla affectus est iniuria. Postridè igitur dimisit eos collaudantes Deum.

Georgius Cappadox cùm magna militum manu, catenis collo, manibusque ac pedibus iniectis, vincus traheretur ad Phocam Imperatorem, tanquam imminutæ maiestatis crimini obnoxius, cupiebat sanctum Theodorum inuisere, & eius se precibus commendare. Eodem & custos des desiderio tenebantur. Quamobrè ad eum se contulerunt, & accepta eius benedictione, illum rogârunt, vt Georgium vincum admoneret, vt animo sincero se duci sineret, nec sibi, aut ipsis insidias faceret, nè in capitis periculū apud Imperatorem incurrerent. Id fecit sanctus pater. Diuinarum enim scripturarum vtens testimonijs, monebat eum: Hæc, inquit, filij, quæ sunt in hac vita, breuia caducaque sunt: quæ verò in altera vita nos manent, stabilia & sempiterna. Caue igitur, nè tibi ipse mortem consciscens, in æternum supplicium incidas. Illudque considera, filij, & tibi ipse propone, vt siue hoc, siue alio crimine iurè damnatus, capite plectaris, libenti animo supplicium subcas, vt in vita futura liber sis & absolutaris. Quòd si nullius es tibi criminis conscius, multo libentius, si condemneris, supplicium adi, vt coronam eandem accipias, quam sancti omnes, qui iniuriâ interfecti sunt, perceperunt. Expedi enim, vim iniuste patientem mori, quemadmodum & sancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ, & sancto Iohanni Baptista, & sanctis Apostolis, & Christi martyribus. His & alijs multis diuinarum scripturarum testimonijs Georgius animo confirmatus, petijt, vt diuinorum mysteriorum particeps fieret. Tunc beatus Theodorus ad custos: Veneramini, inquit, filij, mysterium Domini, & soluite hunc, dum illud accipit. Neque enim æquum est, vt quisquam vinculis obstrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cùm autem illi excusarent se, dicerentque id sibi non licere: Georgium enim esse virum nobilem ac strenuum, qui si solutus esset, & vellet ingratus esse & aufugere, nullo modo comprahendi possèt: beatus Theodorus, sumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, suspirans ad Deum suspexit,

suspexit, & ilicò vincula humi cum strepitu conciderunt. Quamobrè cùm milites tumultuarentur, & ad fores claudendas current, nè Georgius fugeret: Nihil, inquit sanctus Theodorus, timeatis. Ego enim gratum & syncerum huius viri animum planè nõ ui. Cùm igitur illi diuina mysteria tribuisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet. Post autem, vinculis rursùm iniectis, discesserunt.

Cùm XVI. Kalend. Augusti solennis sancti martyris Antiochi dies in eius templo celebraretur, & beatus Theodorus sacrificaret, dum, vt regionis est mos, discum in sublime tolleret, vt sanctum panem ostenderet, sanctus ipse accepti sacrificij panis super disco per se cœpit sublimis extolli, & tanquam exultans & saliens sursum, deorsumque, cunctis spectantibus, ita moueri, vt omnes, qui aderamus, illius ascendens descendensque morum & sonitum videntes audientesque, admiratione & timore propter miraculum repleremur. Ipse verò sanctus compunctionis lachrymis & incredibili gaudio plenus, immensam Dei nostri bonitatem nobiscum collaudabat.

Cùm in oppidis finitimis supplicationes fierent, & Cruces, quæ gestari solent, horribili miserandoque spectaculo, per se concuterentur & commouerentur, interrogatus vir diuinus, qui sibi id vellet, respondit: Deum, ô filij, precibus placare, quoniam magna mundo imminent calamitates. Domitius autem patricius, vir clarissimus, promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisque usum effecturum. Itaque misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cùm aurifici aurum dedisset, diaconum rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memoriæ Cyriacum, in pontificia regni ciuitatis sede successerat, laudata viri gloriosi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctæ Crucis, & particulam sancti sepulcri Saluatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissime Dei genitricis, coniiciendas in umbilicum illius Crucis, quæ ex auro conflabatur. Quæsiuit autem ex ipso Diacono, vtrum verus fuisset ille Crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumque Diaconus id affirmasset, valde timuit beatissimus Patriarcha, & solitudine plenus, epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans eum, vt quam celerrimè ad se in ciuitatè regiam proficisceretur. Tunc venit ad eum ex portis superioribus Theodorus dux regius, qui olim dæmonis dolo mente captus, viri sancti precibus mentis compos factus fuerat, & rogabat eum, vt si ad regiam urbem iret, per superiores portas iter faceret, & domum suam ab immundis spiritibus liberaret. Id se facturum respondit beatus vir, dimisit eum.

Contigit, vt Deo clarissimus Philumenus præfectus, laudabilis vitæ cursu confecto, in senectute bona diem obiret extremum. Hunc Dei seruus cùm honorificè sepeliendum curasset, Iohannem presbyterum, eidem probitate & moribus similem, hortatus est, vt monasteriorum ipsius curam susciperet. Quod ille munus cùm recusaret, ad Orientisque secessum spectaret: Si, inquit, in hoc mihi non obediueris, vt fratrum tuorum curam suscipias, non habebis partem mecum. Quibus verbis commotus, onus suscepit. Cùm autem ad regiam urbem proficisci decreuisset, à Dorylei oppidi incolis & à monachis & discipulis suis Photio & Cyrico mansionis sancti Georgij, quæ Fontium dicitur, exoratus, illac iter habuit. Et turbis vndiquè è locis vicinis cum supplicatione obuiam procedentibus, in oppidum ingressus est. Vbi peracto sacrificio, benedixit eis. Inuisit etiam Fontium monasterium: & cùm monachorum animos diuinis documentis in religione confirmasset, discessit. Appropinquanti autem ad sanctissimæ Dei genitricis monasterium, obuiam venit illi Theodorus ille dux regius, de quo paulò antè mentionem fecimus, & domum suam, ad portas superiores sitam, duxit virum sanctum, vt eam à magna dæmonum vexatione liberaret. Et homines enim, & animalia rationis expertia ab immundis spiritibus vexabantur: & cùm domestici pranderent, aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat: & mulierum telæ rumpebantur, & tanta murium & serpentium multitudo domum occupabat, vt præformidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum adspersens, eam à spiritibus immundis liberauit.

Indè autem discedens, in nauim ascendit, vt ad regiam urbem nauigaret. Ei vector quidam in naui proximè assidebat, multis iam annis ab immundo vexatus spiritu: qui cùm in medio mari sanctitatis eius gratiam ferre non posset, concuti cœpit, & contumelijs virum sanctum afficere. Quamobrè qui in naui erant, cùm nescirent, cuius ille impulsu malediceret, eum reprehendebant, nè in Dei seruum debaccharetur. At vir

D d d sanctus

Vincula hominis capti diuinitus soluantur.

Nora de crucibus, in supplicationibus gestandis.

Infestas aedes habent dæmones.

Pelluntur aqua benedicta.

Cæco visus reformatur.

Dæmonem crucis signo abigit.

Vide quantum valuerit sancti viri benedictio cibo adhibita.

4. Reg. 4. Marc. 16.

Gen. 4. 2. Par. 24.

Dæmonem
ex oblecto
eiecit vir
Dei.

sanctus præcepit eis, vt homini ignoscerent: & apprehendens illum, & pectus eius percutiens, ac signum Crucis adhibens, dæmoni occulto & cõiucia iactanti iussit, vt exiret. Qui tanquam mus illis, qui in nauicrat, ex ore eius visus est egredi. Homo verò, qui vexabatur, tanquam mortuus humi iacuit: sed paulò post à viro sancto excitatus est, & sanus extitit, omnibus admirantibus & collaudantibus Deum.

Phocæ Im-
peratorem
curat.

Ingressus igitur in urbem regiam, à beatissimo Thoma Patriarcha honorificè & magno cum gaudio susceptus est. Et cum inter se consalutassent, obtulit ei discipulū suum Iohannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commendans petijt, vt eum monasteriorum Præfectum constitueret. Quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator eum accersendum curauit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatu iacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atque precante, subleuatus Imperator rogauit eū, vt pro se, proque imperio precaretur. Quamobrè admonuit eum vir sanctus, vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas à Deo vellet exaudiri. Cum autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua in illum beneuolètia apud se diuerneret, & Deum obsecraret, vt in cælesti vita simul inuenirentur. Et quasiuit ex eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cum verum fuisse intellexisset, cepit orare virum sanctum, vt indicaret, quid signum illud portenderet. Tum sanctus recusare, scque abiectum atque humilè dicere, nec scire, quid responderet ad interrogata. Prostratus ille ad pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morè gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solū, sed alia multa esse nota. Neque enim illud ad hunc vsque diem neglexisti. Quod si neglexisses, tamen patefset tibi, si petieris à Deo. Cum igitur se desiderio eius satisfacturum promississet Christi seruus, eum surgere coegit, & lachrymans: Nolebam, inquit, te affligi. Neque enim expedit, te hæc scire. Verū, quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis grauiam molestaque prænunciari. Significat enim plurimos à religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursions, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultus atque imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, vt tanquam gubernator Ecclesia, & populi pastor, Deo totis viribus assidue supplices, vt ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

Predicit
clades fu-
turas.

Patriarcha
eum apud
se detinet
Constanti-
nopolii.

His auditis, beatissimus Patriarcha, magno timore mœstitiaque correptus, cum lachrymis cepit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quò animam suam tolleret, antequam ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentij sui tempus aduentabat, id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, ciuitatem haud ita multò post absorptum iri. Quamobrè voluit vt apud se hyemem traderet. Nanque dicebat se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ comminatur. Cum autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, iussit, vt in sancti Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur die Saluatoris nostri Dei illic sese inclusit, vt quietem & abstinentiam solitam obseruaret. Quo tempore contigit, vt sanctissimus Patriarcha in morbum incidere. Itaque nuncium misit ad beatum Theodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quauis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus, dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cum magis esset necessarium, vt pro populi salute in corpore maneret, oraturū potius, vt illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursus ad Dei seruum misit sanctissimus Patriarcha: Per Dominum, inquit, obtestor te, pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, vt depositum pignus suum recipiat è corpore meo, meque ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænunciasti. Tunc Dei seruus, flexis genibus, & suis pro ipso precibus, nunciauit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptasse, verum quoniã tantoperè flagitasset, pro se precēs fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, iussit ipsius obtemperasse, & Deum illi, quæ cuperet concessurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrè si iubes, inquit, vt veniam ad te, statim id faciam: Sin minùs, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus.

Impetrat à
Deo mortē
episcopi
Constanti-
nop.

Hoc audito, beatissimus Patriarcha gauisus est gaudio magno, & Deum laudans, mo-

monuit seruum eius, nè exiret, nè ve à quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promissio eius, quòd se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cum intellexisset, sanctissimum Patriarcham inuisit. Qui cum omnibus benedixisset, ante horā vespertinam cum prudentia atque constantia mirabili ad Dominum migravit. Huius obitu cum serui Dei familiares angerentur, quòd tam amicum atque beneuolum Patriarcham amississent: Nolite, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines, & pusilli animi, dolere & cõqueri. Qui enim futurus est Patriarcha, non minùs nos diligit. Quod & factum est. Sergius enim, qui creatus est Patriarcha, venit ipse ad Dei seruū, nec permisit, vt prius à quoquam certior fieret: sed de improviso eum psalmos canentem offendit, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, vt pro se Dominum precaretur, quò diuina ipsius gratia dignus effectus episcopatu & Apostolica sede, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim iuniorem esse & imperitorè, quam vt sine præcipuo & singulari Dei presidio id præstare posset. At Dei seruus, precibus suis, ipsumque complexus: Idcirco, inquit, tibi iuueni tantum Deus onus imposuit, vt maiore virtute viribusque sustineas calamitates & molestias impendentes: id quod præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te, & robustus sis, atque viriliter age. Deo enim confusus, spero administrationem tuam, & diuturnam, & præclaram fore. Ex eo tempore maiores vires suscipiens Patriarcha, in suo munere administrando se rectè gessit, & maiore, quam præcessor ipsius, beneuolentia virum sanctum est prosecutus.

Sergius Pa-
triarcha,
qui tamen
postea fuit
hæreticus.

Reprehendebat vir sanctus illum morem, quo multi, præsertim in dignitate constituti, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrè clericorum coetus sanctissimæ magnæ ecclesiæ ad eum se contulit, & sic eū est allocutus: Quoniam audiuimus, pater sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauant, ad te confugimus, vt intelligamus, vtrum id ex sacre scripture lectione, an aliunde didiceris. Vir diuinus ita respondit: Legimus in scripturis sanctis: Omne mendacium à malo est: Et, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Scitote igitur, filij, Deum mihi indicasse, eos valde peccare, qui post sanctam cõmunionem ad balnea se conferunt, vt corpus lauent & curent. Quis enim vngueto delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulacrum cum Imperatore pransus est, ad balneum currit? Cum autem adhuc in eadem mansione moraretur, multæ turbæ eò concurrebant, vt benedictionem susciperent. Et cum ad eum quidam vexatus accessisset, & multa vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiēs, spiritui immundo, qui in illo erat, imperauit, vt exiret: & statim egressus est, cum alijs fratribus spectantibus, tum Zoilo Dei studiosissimo, qui eorum præfectus postea factus est. Alia item cõplura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quare pietatis colentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersuerunt, qui, perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cum igitur eorum desiderio pictor satisfecisset, antequam virum sanctum dimitterent, duxerunt eum, vbi imago illa erat, vt ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis. Cur enim hoc fecistis, nisi vt aliquid aliquando furemini? Et cum ei benedixisset, discessit.

Psal. 5.

Dæmonem
ex oblecto
cogit exire.

Eius effigies
pingitur.

Domitius verò patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, vt familiæ suæ benediceret. Cumque Irenen coniugem suam, foeminam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, Domine huic conserua meæ, ex qua ego, cum simul diu vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi: quãobrè in mœrore versamur. At vir sanctus, cum ei, precibus suis, benedixisset: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit denique familiam vniuersam, & famulos, & ancillas, vt omnibus benediceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tunc è lectulo surrexerat. Hanc vir verè diuinus procul conspicatus, iussit, vt ad se adduceretur. Et cum illam sinistra manu comprahendisset, cepit dextera manu pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, nè occultus maneret, sed patefieret. Statim igitur dæmon moueri cepit, & tanquam vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea humi proiecta, & pede super collo eius imposito, ad Orientem conuersus, tacitè precabatur, vt labia tantum moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumque ad precationis finem peruenisset, clara voce, vt omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diu muta: sed cum interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo

Bene preca-
tur foemina
sterili, & fa-
miliæ eius.

Mulier diu
sterilis pa-
uit.

excitata, surrexit incolumis, & in omni vita sua permanfit. Porro Domitij con-
iunx Irene, vt vir diuinus prædixerat, tres filios peperit, cum statim post eius benedictio-
nem primum filium concepisset.

Dimiffus ergo Christi feruus ab Imperatore, & à Patriarcha, ad monasterium suum
reuerfus est. In oppido Scudris iuxta sancti Archangeli monasterium, statis temporibus
nubes ingruerat, & in subiectos agros ingentē grandinis copiā demittebat, & magnis
imbribus torrens sic excrefccebat, vt in oppidum ingrediens, domos cuerteret, & villas
atque agros abfportaret. Certè cum fœua illa nubes quodam tempore, folito etiam ve-
hementiùs irruiffet, violento atque intolerabili impetu torrens intumuit, & oppidi do-
mos, & animalia rationis expertia, & viros & fœminas cum filijs, & paruos infantes in
cunis vagientes, & volucres miserabili fpectaculo in Sagarim vicinum fluuium expor-
tauit, cum afferri nullum poffet auxilium. Incolæ igitur, qui fuperfuerant, cum lachry-
mis ad virum sanctum fupplices accedentes, eum ad oppidum adduxerunt. Qui in ea
parte, in quam solebat nubes defauire, cõftruitus, fufis ad Deum precibus, Crucem ibi
collocauit: & Dei gratia factum est, vt nunquam ampliùs fœua illa nubes ingruerit. Et
fi quando aut niuium, aut aquarum copia torrens auctus est, nunquam tamen alucifui
fines tranfilijt, nec damnum vllum incolis importauit.

Vide ma-
gnum effe-
ctu Crucis
collocatz.

Bunoffus homo immitis, cum in Orientis partes Proconful iret, & ad monasterium
appropinquaret, audita viri diuini fama, nunciũ ad eum miffit, rogans, vt ad oratorium
sancti Gemelli veniret, quoniam illic ipse Deum adoraturus, cuperet viri sancti benedi-
ctionem accipere, cum non poffet ad monasterium accedere, quia festinaret proficifci.
Ad eum igitur venit sanctus Theodorus, cumque pro illo precearetur, & ipse stare, nec
ceruicem inclinaret, vir sanctus, apprehenfis frontis eius capillis, eum deorsum traxit.

Prover. 28.

Ita virtus fiduciam fumere confuevit, nec humanam metuere potestatem. Iustus enim,
vt scriptum est, confidit vt leo. Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valdè timeba-
mus, nè Proconful, vt erat vir ferus & crudelis, contumelia se affectum existimans, indi-
gnaretur. At ipse humaniter & preceationem, & repræhensionem fufcipiens, virũ san-
ctum veneratus est: & manum eius deofculans, pectori suo admouit, obsecrans eum, vt
pro se Deum oraret, vt à dolore quodam, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Qua-
rè vir sanctus digitis pectus eius leuiter percuciens: Tibi prius, inquit, orandum est, vt
interior homo corrigatur & conualefcant. Illo enim curato, facillè exterior liberabitur.

Feroeẽ pro-
confule pre-
clare admo-
net officij
fui.

Hoc ego quoque pro me Deum rogo. Quamobrẽm da te lenitati, & Deum time, vt
preces meæ exaudiatur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autẽ pietate m & virtutem
negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Chri-
stianos. In magiftratu tuo nè te crudelem, inhumanumq; præbeas: sed peccata tua con-
siderans, in aliorũ peccatis vindicandis sis mitis ac benignus. Caue, nè vnquam effun-
das sanguinem innocentem. Si enim is, qui fatuum aliquem tantum appellãrit, reus fu-
turus est: quanto magis punietur à Deo, qui iniuste sanguinem effuderit? Hæc pietatis
femina in eius animo, tanquam in terra fœcunda, cum vir sanctus conieciffet, ille num-
mos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantemque coëgit
accipere, rogans, vt fingulos fingulis fratribus distribucret. Cui vir sanctus, antequam
eos confpexiffet: Quomodo, inquit, cum sint quinquaginta nummi, ita distribui po-
terunt, vt finguli fratres, qui sunt centum, fingulos accipiant? Tunc ille viri diuini ver-
ba admiratus, respondit: Quinquaginta profecto sunt, vt ore tuo sancto, venerande
pater, pronunciãsti. Mox igitur totidem alios mittam, vt omnibus fatis esse queant.
Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam fuperbos, mites ac manfuetos
reddere.

Matth. 5.

Apocomenfis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Conti-
git autem, vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum incidere, & iace-
rent vt mortui. Et quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac foetidum. Qui igitur
ex carne illa non gustãrunt, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui re-
spondit, exitium illud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierant, prouen-
tiffè. Et cum eo tempore non poffet cum illis difcedere, benedixit aquæ, quam per
vnum è fratribus miffit, vt periclitantes confpergeret, eisque bibendam propinaret.

Vide & hic
aquæ bene-
dictione effe-
ctum.

Quo factò, cuncti tanquam è fomno surrexerunt, præter vnũ, qui mortuus est. Iohãnes
enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non expectans viri sancti benedi-
ctionem, accurrit ad mulierem veneficam: & dum eius incantationes adhiberet
fratri, ille animam egit.

Eodem

Eodem in loco nubes immanis vindemię tempore tantam grandinis copiã demit-
tebat, vt vites etiam multos in annos deuastaret. Sed cum vir sanctus eò profectus, pre-
cibus fufis, Crucem defixiffet, nubes eodem quidem tempore deinceps venit, verum ita
pertransijt, vt damni nihil intulerit. Quamobrẽm incolæ Deo gratias agentes pro tali
beneficio, vinetum monasterio eius addixerunt.

Miraculum.

Et alijs in locis talia miracula à sancto Theodoro facta sunt aduersus cantharos, & lo-
cufas, & vermes, & mures, à quibus fegetes & vites deuorabantur. Vbi enim tale quip-
piam accidebat, statim ad virum sanctum confugientes, vel ipsum secum adducebant,
vel aquam, cui manu sua benedixerat, ferebant, vt deuastata loca confpergerent: &
statim quod optabant, asfequebantur. Si nubes immanes, & fœuæ grandines regionem
aliquam obruebant, aut fi torrentes & flumina cum populorum detrimento nimiũm
excrefccebat, incolæ statim ad eum concurrebant: & vel ipsum adducebant, vel Cru-
cem de manu eius fumebant, defigebantque in locis, quæ obruebantur: & nullam ampli-
us eiusmodi calamitatem accipiebant. Si luces inuadebat boues, aut oues, aut alia
genera quadrupedum, aut volucrum, aut etiam homines, fimiliter asfumebant ipsum,
aut eius benedictionem, & aquam, cui benedixiffet: vel etiam capiftra, aut tintinnabula

Notabile ca-
piftrorũ, &
tintinnabu-
lorũ bene-
dictionem.

ad eum afferre, vt illis benediceret: & optatam curationem asfequebantur. Qui
erant ab immundis spiritibus vexati, precibus eius curabantur. Si inter coninges odi-
um inciderat, viri sancti preceatione pellebatur: Qui filios fufcipere non poterant, ad
beatum Theodorum confugiebant, vel zonas, quibus ipse benedixerat, asfumebant:
& precibus ipsius fiebant voti compotes. Quoties aliquis agrotabat, propinqui, aut
amici oleum, aut aquam, cui vir sanctus benedixerat, adhibebant ægroto, & curaba-
tur. Qui medicorum remedijs, aut opera & manu, aut balneis indigebant, eis vir san-
ctus confulebat, quibus & medicis, & medicamentis, & balneis vti deberent: & omnes
confilio eius obtemperantes, curabantur. Qui verò, neglecto illius confilio, ad alios
medicos, vel ad alia remedia, aut balnea confugiebant, grauius & periculofius ægro-
tabant. Qui occultas animi agritudines viro sancto patefaciebant, opportuna remedia
accipiebant. Tempus enim pœnitentiæ præfinitabat, quo se vel ieiunijs, vel preceationi-
bus, vel elemofynis expurgarent. Eos verò, qui animi vlcera obtegebant & occulta-
bant, admonebat, vt refpicerent, & penitentiam agerent. Eos autem, qui sese periurijs
& blasphemijs obstringebant, graui obtutu reprehendebat, vt ab impia confuetu-
dine defifterent, multisque lachrymis, & obsecrationibus, & bonis operibus diuinam
iram placarent. Si enim eos, aiebat, qui tantummodo loquuntur mædaciũ, vt David

Periuros &
blasphemos
vt tractat.

Psal. 5.
Matth. 5.
Matth. 12.

ait, Dominus perdet: quanto magis illos æternis afficiet fupplicijs, qui mendacia peri-
urijs cumulant? Reddes, diuina inquit fcriptura, Domino iuramenta tua. Et de omni
verbo ociofo, quod homines dixerint, reddent rationem in die iudicij. Quod si verbi
ociofi rationem sumus reddituri, quomodo Dei minas aduersus periuros, & maledi-
cos, & flagitiosos fuflinebimus? Eos porrò, qui inter se gerebant inimicitias, reconci-
liabat. Qui in iudicio contendebant, eos, vt lites & controuerfias tranfigerent & com-
ponerent, hortabatur, monens illos, nè se mutuis afficerent iniurijs, sed vt res illas ca-
ducas negligenter & aspcrnerentur, & diuitijs omnibus anteponerent præceptum il-
lud: Diliges proximum tuũ sicut te ipsum. Dilectio enim, vt inquit Apostolus, malum
non operatur. Et, Qui diligit fratrem, diligit Deum. Omnes autem cohortabatur, vt
hospitales efferent, & benigni erga pauperes, atque ita peccata fua redimerent, & fibi ci-
bum in futurum reponerent.

Matth. 5.
Rom. 3.

Erat autem beatus Theodorus valdè clemens & misericors erga omnes. Et si quis
apud Principem aut Magiftratum opprimebatur, accedebat ad eos vir beatus, & diui-
nè parebat fcripturæ, ita præcipienti: Eripite pauperem, & egenum de manu peccato-
ris liberate: In quo virtutem etiam Iob imitabatur, qui pauperem de manu potentis li-
berabat. Alijs autem in rebus cum sanctis verfabatur, ad gloriam summæ eiusdemque
effentiæ & almę Trinitatis, quæ veros & sanctos fuis adoratores ad finem vsque tuctur &
exornat. Hæc ego Eleufius, qui & Georgius à sancto Theodoro vocatus sum, omnia,
Deo adiuuante, confcripsi. Neque verò miraculorum ipsius expertus fui: sed ea maximè
omnium expertus sum. Cum enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi, diũ
fimul vixiffent, nec vllos poffent liberos fufcipere, ad sanctum virum accefferunt: cum-
que zonas, quibus ille benedixerat, accepiffent, ego conceptus sum, & in lucem edi-
tus, & infans ipfi oblatas, qui & in eius sancto monasterio enutritus, à religiofiffimo
Præfeco literas didici. Cumque parentes mei filium alterum sancti Theodori precibus

Miraculum
circa huius
hiftoziæ au-
thorem.

D d d d 3 susce.

accepissent, eius illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum spatio, quod apud illum vixi, multorum miraculorum, quae ab ipso facta sunt, inspector fui. Quae autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel à ministris eius, qui spectatores extiterant, vel ab eisdem, qui curati sunt, accepi. Quanquam & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam praetermississe. Pauca igitur è plurimis attigi: nam si omnia persequi voluissem, me tempus & vires planè defecissent.

Obitus sancti viri.

Decessit è vita sanctissimus, & beatissimus, ac fidelissimus Christi seruus Theodorus, tertio Imperij anno pietatis & Christi studiosissimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo charissimus Constantinus creatus fuit Caesar, in dictione prima, die XXI. mensis Aprilis. Cuius precibus utinam ad Christi Dei nostri tribunal misericordiam consequamur, & simul cum ipso caelesti regno portiamur & cum illis omnibus, qui memoriam eius colunt & celebrant, ad gloriam saluatoris nostri Iesu Christi: Cum quo Patri gloria cum sancto Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA S. OPPORTVNAE VIRGINIS ET ABBATISSAE, EDITA A S. ADELELINO SAGIENSI

Episcopo.

PROLOGVS AVTHORIS.

Psal. 67.

Loriosa ac Deo dilecta virginis Opportunae hodie festiuitatem celebrantes, redemptorem nostrum Iesum Christum collaudemus, qui in sanctis suis semper mirabilis esse dinoscitur: & non solum per viros viam iustitiae nobis patefecit, verum etiam per foeminas & iuuenilis aetatis puellas exempla religionis & bonae imitationis cunctis se amantibus ostendit. Deo enim nostro semper cura est de omnibus: & neminem horum vult perire, quos redemit proprio sanguine. Nam sanctos in sanctitate hortatur permanere, & peccatores à malis operibus discedere, & bonis actibus inherere, ut possint ad caelestem patriam peruenire. Quod virgo sacratissima intelligens Opportuna, diuina gratia inspirante, ab ipsa infantia Domino seruire constituit, ut mereretur cum electis & prudentibus virginibus in caelo regnare. Quae posita in huius terrae peregrinatione, semper plus caelestia, quam terrena, studuit diligere. Eiusdem igitur dominae nostrae Opportunae intercessionem vnanimiter deprecari debemus, antequam de vita & conuersatione morum eius aliquid tractemus, siue antequam quicquam de miraculis, quae per merita eius Dominus operatus est, disputemus: ut Christi adiutorio & eius assiduis precibus, ab omnibus malis eruamur, videlicet ab insidijs diaboli, & à laqueis ac varijs huius seculi impedimentis: & vita nostra, intercedente B. Opportuna, maneat secura inter prospera huius vitae & aduersa, quae affligitur grauium peccatorum conscientia. Concedat etiam nobis Domini nostri pietas, actus iam dictae dominae nostrae Opportunae, & virtutum eius magnificentiam scribendi facultatem, ad praesentium & futurorum utilitatem: qui aperit os mutorum, & facit disertas infantium linguas: Quique temporibus Balaam ad loquendum, angelicis terroribus os aperuit tremefactae asinae, repleat paruitatem nostrae eloquio miserationis suae, & donet mihi indigno suo famulo aliquid dignè narrare in laudem dilectae suae, dominae nostrae Opportunae. Et si non pro meis meritis, tamen pro utilitate diem festum B. Opportunae celebrantium, distillet in nobis vel paruissimam suorum guttam, qui temporibus Moyse de petra iussit exire largissimam aquam: ut sicut tunc populus sitiens satiabatur aquis illius petrae, ita & haec plebs, quae modò huc aduenit pro amore dominae nostrae Opportunae, gaudens recedat cum sua incuria, audita virtutum eius reuelatione. Nunc vobis dilectissimi filij, prout Dominus ministraverit, narraturi sumus, quanta diuina gratia in famula sua, virgine Opportuna, operari dignata est mirabilia. Sed vos non pigeat audire, quod in ea Dominus perficere voluit: quia dum ancillam suam glorificat, nos ad eius inuitat exempla: ut operum illius imitatores effecti, ei mereamur in caelestibus sociari, & vestigia virginis imitando, atque praecpta Dominica obseruando, possimus cum illa caelestis regni perfrui gaudio. In paucis, quae dicuntur, maiora intelligite: quia quibus pauca non sufficiunt, plura prodesse non possunt. Maiora enim de domina nostra Opportuna oportet credere, quam possit nostra locutio demonstrare.

Sap. 10. Num. 22.

Num. 20.

VITAE

VITAE HISTORIA.

Sancta igitur Opportuna, meritis & nomine digna, vitam diligens seruare angelicam, Domino Deo vouit virginitatem suam. Atque ut liberius Domino deseruiret, & ab omnibus seculi curis vacare posset, pompas & diuitias mundi abiciens, quarundam sanctimonialium foeminarum collegio, eo, quo infra dicturi sumus, iuuante Domino, sociata est modo. Nam parentes eius nobilitatis genere pollentes, & regalis profapiae apice florentes, in clyti Oximensis pagi super omnes, qui ibidem morabantur, homines, duo luminaria mundo genuerunt, beatum videlicet Godegrandum, Sagienis ecclesiae, cui ego, Domino disponente, deseruio, episcopum, & dominam nostram Opportunam, cuius hodie parochia veneramur, sororem eius almi suam. Beata autem Opportuna, in annis puellaribus constituta, nobilis erat genere, sed nobilior fide: decora & pulchra facie, sed pulchrior mente & operatione: castissimum semper retinens vultum, habitu manebat pudica supra omnes coaetas, quae tunc morabantur in terra. Cumque esset mentis & corporis elegantia adornata, & omnibus gratissima, multi praepotentes viri, diuitijs & varijs opibus referti, in matrimonium eam sibi coniungere satagebant. Promittebant ei auri & argenti immensa pondera, demonstrabant delectabilia mulierum ornamenta, gemmis & margaritis radiantia. Offerebant seruos & ancillas, & diuersae facultatis praedia, quae illicere potuissent animum puellae, nisi illustrata fuisset caelesti gratia. Has omnes promissiones ipsa ceu quiescens quasdam & purgamenta contempnit mundi, ut munda & casta posset peruenire ad thalamum caelestis sponsi. Nam quanto maiora illi promittebant dona, tanto magis animus puellae ab amore illorum recedebat: considerans in Deo preciosiora esse munera, quae summo studio quandoque obtinere desiderabat. Enimvero intantum fixa in obsequio diuini amoris manebat, & paulatim adeo in bonorum operum crescebat exercitijs, ut si adfuisset gladius persecutoris, spontè pro Domino bibitura fuerit calicem passionis. Quia verò duo sunt martyrij genera, vnum in occulto, & alterum in publico: non deest illi corona martyrij, quae quotidie in corpore crucem perferens Christi, sapienter deuicit oblectamenta carnis, mundi & diaboli. Fortis enim bellatrix Christi, armis Dominicis munita incedens, videlicet scuto fidei, & lorica iustitiae, & gladio spiritus sancti, noluit aliquando ea deponere, donec virtute diuini adiutorij omnes hostis antiqui insidias deuinceret, & cum triumpho victoriae, laureata seruo iustitiae, Deum decorum in caelesti Sion videret. Noluit apparere inermis, ne sauciaretur diabolicis sagittis. Nunquam in ea diabolus quod voluit, inuenit: quia rex fortis & potens in praelio Dominus, cui toto corde seruiuit, & quem totis visceribus dilexit, ab omnibus inimici insidijs eam illasam custodiuit: quia à mandatis eius nunquam recessit, frequenter cum Psalmodista decantans: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi.

Quadam autem die ipsa dilecta Dei Opportuna cum multa fidelium turba, patre quoque & matre secum pergentibus, ecclesiam intrans, audiuit Dominum in euangelio dicentem: Vade, vende omnia quae possides, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in caelo. Quae omnia diligenter auscultans, & secum velut mundum animal ruminando pertractans, ad genua patris & matris prouoluta, in haec verba prorupit: Eia mi dulcis pater & amabilis mater, per tremendum & amandum eius nomen, cuius verba modò sonuerunt in auribus nostris, attestor, ne mihi amplius quaeratis sponsum in terris, quia iam sponsum habere cupio Dominum mecum Iesum Christum in caelis. Sequar iam vestigia dominae meae, beatae Mariae, Dei genitricis, nec vllius filij admittam copulam, nisi illius, quem virgo concepit, virgo peperit, & virgo permanit. Huius ego matris deprecabor gratiam, ut me ancillam suam nuptijs filij sui faciat dignam, ut cum filio suo coniuncta fuero, matri & filio, sponso & Domino meo sine alicuius perturbatio nis obstaculo seruiam in aeternum. Multum pater & mater beatae Opportunae super his mirabantur, & tandem pro constantia filiae suae laeti existentes, Deo gratias egerunt immensas, qui in filia ipsorum radicem huius bonae voluntatis plantare dignatus esset, deprecantes vnanimiter, ut quod plantauit, ei etiam incrementum donaret.

Dddd 4

Cumque

Aprilis 22.

S. Opportuna vouit Deo virginitatem.

Genus illustrissimum.

Godegrandus frater eius.

Periturus à multis in conjugem.

Contemnit mundi caedua res.

Duo martyrij genera.

Psal. 23.

Psal. 34.

Matth. 19.

Cumque fideles, qui aderant, dixissent, Amen: beata Opportuna ab oratione creata, laeta patrem respiciens, dixit: Iam filia Christi facta, audiam vocem eius, & inclinabo aurem meam ad eum, & obliuiscar populum meum, & domum patris mei, quia concupit rex speciem meam, & ipse est Dominus Deus meus, & adorabo eum. Interea appropinquat dies, quo B. Opportuna episcopali benedictione velamen consecratum capiti suo imponat, & abiectis iucunditatis & secularibus ornamentis, induatur vestibus sacrae religionis. Itaque deposita regia purpura, multum letatur, vili circumamicta tunica. Tunc stipata multitudinē parentum, & frequentia sequentium hominum, peruenit ad quoddam coenobium, Sagiensium vrbis vicinum, quod est in saltu Algiae situm, & vulgo vfitato nomine nuncupatum Monasteriolum. In eo itaque loco digna Deo puella Opportuna, omnibus seculi rebus valefaciens, & soli Deo vacare cupiens, accepto sanctae conuersationis habitu, coetui sanctarum coniuncta est foeminarum, Domino ibidem famulantium. Videbatur autem quibusdam sanctimonialibus, quod dum beata Opportuna idem coenobium ingrederetur, angelus Domini eam custodiens praecederet. Dignum quippe erat, ut quorum vitam imitari disposuerat, ab eis custodiretur. Habitans autem inter sacratas virgines, non sicut rudis, sed ut perfecta conuersabatur. Et omnibus diebus vitae suae talis fuit conuersatio illius, ut a nemine posset reprehendi. Breui autem tempore repleta est scripturae sacrae doctrina: quia die ac nocte meditabatur lege Domini. Humilitatis & obedientiae gratia super omnes eminebat: quia maioribus seruebat, ut matribus: minores diligebat, ut sorores. Erga omnes erat obediens & mitis, secum reuoluens diuinum praecipuum: Discite a me, quia mitis sum & humilis corde. Quanto enim clarior erat nobilitate generis, tanto magis se cunctis subdebat humilitate, sciens scriptum: Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Cumque his & alijs abundaret virtutibus, accidit ut mater, quae caeteris praerat fororibus, migraret ad Christum. Tunc sanctimoniales omnes vno consensu & pari voluntate elegerunt dominam nostram Opportunam, ut inter eas culmen prelationis obtineret. At illa, cum multum contradicere vellet, sed pro veneratione obedientiae non valeret, petijt trium dierum inducias, ut pro hac re Dominum deprecaretur. Quod cum factum fuisset, reuelatum est illis, quod B. Opportuna digna esset honore prelationis. Deinde mater & Abbatissa super omnes constituta, maiori corpus suum coepit domare abstinentia. Nam frequenter tota nocte in Dei laudibus vigilabat, & saepe in die a cibis omnino abstinebat. Feria quarta & sexta nihil manducabat: alijs diebus ad vesperum panem hordeaceum cum aqua & aliquo cibo vilissimo sumebat. Die Dominico parvissimis pisciculis vescabatur, non propter ventris ingluuiem, sed propter diem Dominici venerationem. Nec tamen ipsos sumebat vsque ad satietatem, sed tantum ad corporis sustentationem. Si quando quaequam ex fororibus eam interrogaret, dicebat: O dulcis mater, quare tam frequenter abstinendo corpus macceras, sic respondebat: Adam de paradiso eiectus est, quia pomum vetitum manducauit: & nos illuc redire debemus ieiunando. De potu vini & escu carnium non oportet nos quicquam dicere, quae ipsa nolebat attingere. Et tamen cum ab his ipsa abstineret, sanctimonialibus omnia sufficienter ministrabat. Ipsas enim & spiritualibus & corporalibus cibis decenter alebat.

Super omnia infirmos & pauperes diligebat, & eis tanquam Christo ministrabat, reminiscens verbi euangelici: Infirmus fui, & visitastis me: &, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Balneis non utebatur, cilicium semper occulte ferebat. Ita erat vestita hyeme, sicut aestate: nec pro frigore adijciebat, nec pro calore detrahebat. In lecto quando iacebat, vnum sagum tantum habebat, & illud cilicium: sed in die, propter frequentiam hospitem superuenientium, precioso tegebatur opertorio lectulus eius. Fluxu madebat lachrymarum, dicens cum Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Nullus eam vidit iratam, sed semper tranquillam & blandam. Delinquentes sorores verborum castigatione & exempli sui proponenda imitatione emendabat. Quod si aliqua in duritia mentis permaneret, tandiu pro ipsa Dominum deprecabatur, donec ad emendationem adduceretur. Neminem caedebat, sed dulciter omnes regebat, & clementiam sui pectoris declarabat suauitate sermonis. Ipsa enim quae proferebat verba, saepe sapientiae videres esse condita. Non est aequum, audientibus longa narratione adferre fastidium. Nam si bona omnia & virtutes, quas B. Opportunae diuina pietas conferre dignata est, dicere voluc-

voluerimus, ante dies iste, quam oratio nostra, finem habebit. Inter caetera vero talem illa habebat consuetudinem, ut si quid impetrare voluisset, orando apud Dominum obtineret. Et si ab aliquo laedebatur, aut aliquis ei molestiam fecisset, orando cuncta mitigaret. Quod si latro de ditione vel rebus eius aliquid furtim abstulisset, tandiu eum oratione sua ligabat, donec ablata restitueret. Si autem lupus, aut vulpecula, siue aquila aliquam bestiarum raperet, sola iussione restitui faciebat. Et quod tunc manens in corpore operabatur, hoc nunc viuens cum Christo, eodem fauente, operatur. Quod multis modis experiens, modo cognoscit & narrat Gallicana & Neustria terra: quae gaudent, mirantes virtutum eius insignia, quae per famulam suam operatur diuina clementia.

Porro cum esset in iam dicto monasterio, & praesentet ibi sanctimonialibus, factum est, ut venerabilis frater eius Godegrandus, Sagiensis ecclesiae episcopus, ob amorem caelestis patriae, Romam ad limina beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & diuersa loca sanctorum causa orationis vellet peragrando circumire. Cumque secum isthuc delibaret, velletque tali in opere septem annorum curricula transigere, ut laborando, peregrinando & orando, posset delictorum veniam & gaudia aeterna obtinere, disposita ecclesiae suae administratione, coepit misericordiam Dei inuocare, ut custos eius esse dignaretur in concepto itinere. Accersito itaque quodam viro, diaboli amico, pleno totius nequitiae dolo, qui pristinus amicus esse putabatur, & erat ei affinitate coniunctus, praesensque erat Oximentis pagi, & vocabatur Grodobertus: videntibus cunctis, qui aderant, commendauit ei defendendum omnem locum & episcopium suum, ita cum eo loquens: O dulcis amice Grodoberte, committo fidei & amicitiae tuae omne officium ecclesiae meae, & omnem facultatem & suppellectilem substantiae meae, donec, Domino volente, redire potero: ut Domini miseratione & mea oratione simulque tua defensione, grex mihi commissus, ab inimicorum hominum seruetur incurfione. Benedicens deinde dominus Godegrandus omni plebi, & exhortans, ut in mandatis diuinis peristeret, valedicens etiam simulatori Grodoberto, perfusus lachrymis, coepit iter agere longae peregrinationis.

Sed quia scriptum est, Simulatores & callidi prouocant iram Dei: &, Simulator ore decipit amicum suum: post recessum domini Godegrandi noluit praedictus Grodobertus esse defensor loci, sed magis inuasor & depraedator populi. More namque luporum coepit commendatas sibi oues non defendere, sed dilaniare: coepit substantiam earum auferre, & neminem sinebat quiete viuere. Postponens itaque omnem amicitiam, & pro nihilo ducens affinitatem, postquam res ecclesiae cunctas crudeliter diripuit, contra decreta antiquorum patrum & instituta omnium canonum, dum adhuc dominus noster Godegrandus viueret, & Domino in peregrinatione deseruaret, eidem ecclesiae Sagiensi fecit se episcopum ordinari. Tum vero, non accepta iusta benedictione, sed repletus diuina maledictione, non sicut pastor agebat, sed ut mercenarius iniquus, sola lucra terrena quarens, animarum salutem paruipendens. Ardentius enim Mammonae, quam Domino, seruebat. Cum haec agerentur, foror beati antistitis, misericors & calamitatis afflicta ecclesiae condolens, assidue Dominum deprecabatur, ut ab hac opprefensione Sagiensem familiam liberaret, & fratrem suum ei sanum videre concederet. Superna itaque pietas, quae clamantes ad se exaudit, citò, quod sancta Opportuna precabatur, ad effectum perduxit. Nam veniente anno septimo peregrinationis domini Godegrandi, & incolamem forori suae cum ostendit, & ab omni peccatorum contagio mundatum, per martyrij palmam ad caelestia regna euexit, & de manu tyranni Grodoberti plebem suam liberauit.

Nempe cum rediret B. Godegrandus, multorum relatione didicit tyrannidem scelerati Grodoberti. Cognita igitur illius nimia cupiditate & crudelitate, memor Domini praecipui, dicens: Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: obnixè Dominum precatus est, ut peccatis Grodoberti parcendo veniam daret. Postea vero eundem per nuncios blandè admonuit, ut a nequissima inuasione & inaudito scelere animum reuocaret. Noluit enim primum ad Sagiensem Ecclesiam pergere, sed, nè locum daret diabolo, diuertit ad iam dictum Monasteriolum, ubi foror eius solerter Domino seruebat. Cum venisset autem nuncius digni Deo praesulis ad iam dictum tyrannum, ille simulans se gaudere de reuersione amici, fraudulenter talia remisit ei mandata: Noueris dulcissime pater, quoniam viri de longinquis patrijs aduenientes, te ab hac luce migrasse dixerunt: sed quia sospes reuersus es, omni tuae sedis & pontificatus potestate recepta, utere ea logo tempore feliciter. Non enim

in vno

Accipit monasticum habitum.

In coenobio ut vixerit.

Psal. 1.

Math. 11.

Eccli. 3.

Creatur Abbatissa.

Magna abstinentia.

Gen. 3.

Math. 25.

Vestitus eius.

Psal. 6.

Miracula eius.

Godegrandus episcopus longinquam suscipit peregrinationem.

Job 32. Prouer. 11.

Grodoberti perfidia & inhumanitas.

Math. 5.

Vide fraudem.

in vno episcopo decet duos episcopos residere. Precamur itaque, vt simul loquentes pristinis vtamur amicitijs, sicut expetit ordo charitatis & mutuae dilectionis. Festinabat nuncius dicta impij Grodoberti nunciare auribus domini Godegrandi. Sed vbi episcopus cum sorore sua verba audiuit fraudulenta, talem B. Opportuna, spiritu prophetiae repleta, responsum dedit: Scias frater, quia molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Cognoscentibus autem illis, quia appropinquabat tempus uocationis B. Godegrandi, & quia Deus vellet eum numero sanctorum martyrum & episcoporum per effusionem sanguinis coniungi, coepit tanquam pius pastor iter arripere, vt animam suam pro ouibus sibi à Domino commendatis posset ponere. Sed lupus rapax Grodobertus secum pertractans, quia si pastorem interficeret, securè postea ouiculas dilaniaret, coepit more Phariseorum & Iudaeorum, qui Dominum crucifixerunt, intra se querere, quomodo sanctum episcopum posset sic interficere, vt innumis populo videretur ab eius sanguine. Nec destitit ei consilium traditoris Iudae: quia, vt Iudas, plenus erat diabolicae persuasionis suggestione. Habebat siquidem secum virum malignum, qui fuerat B. Godegrandi filius spiritualis, quem de vnda baptisimatis sacri leuauerat: & loculos ipsius, sicut Iudas Domini, deferabat: & eundem scelestum virum diuitijs & honoribus alliciebat, vt si beatum Godegrandum interficeret, maiorem gratiam praecareris sibi adstantibus obrineret. Acceptis itaque auri & argenti, terrarum equorumque muneribus, iurando promisit, se B. Godegrandum interfectorum. Hoc ergo Grodoberto magnum peperit gaudium.

Quadam igitur die, cum B. Godegrandus vellet Alemannicas coenobium pergere, vt cum venerabili Lanthilde, sibi affinitate coniuncta, de diuinis sermonibus colloqueretur, dum transfret per Nouantium praedium, vidit eum filius diaboli Grodobertus per fenestram coenaculi. Tunc aduocato sancti Godegrandi filio, praecipit, vt ad necem sancti pontificis properaret, si dicta munera obtinere vellet. Qui sponte properans, ad sanctum Godegrandum accessit, & repletus diri draconis astutia, toruis & crudelibus oculis sanctum virum aspiciens, mortiferum venenum sub lingua aspidea & antro cordis retinebat. Quod videns B. Godegrandus, & calliditatem animaduertens, sereno vultu dixit: Quid est hoc fili? Vt quid pestiferae cogitationes virulentum animum tuum conturbant? An ignoras, quia ego sum spiritualis pater tuus Godegrandus? Quid moraris? Fiat, quod permittit Domini voluntas. Ipse autem truculentus & audax, osculari se ab episcopo petijt. Tunc gloriosus Godegrandus eleuans oculos in caelum, & sciens iam imminere horam mortis, orauit ad Dominum, & dixit: Domine Iesu, piissime redemptor, suscipe spiritum meum, quem dedisti, & custodi gregem, quem commendasti mihi peccatori. Vtinam merear cum eis regnare in caelis, pro quibus non dubito sustinere passionem in terris. Cumque de caelis exauditam esse deprecationem suam audiret, mox percussori suo in simplicitate cordis osculum dabat libentissimè. Ille autem euaginato gladio, sanctum Dei pontificem bis in sinu percussit. Cuius venerandi capitis percussioem cicatrices, quasi à medicis sanatae, modò nobiscum, Domino donante, manent & apparent. Sic dilectus Deo pontifex & pastor bonus, noster Godegrandus, vitam in terris finiuit, & angelicis coetibus spiritus eius in caelis coniunctus est tertio Nonas Septembris. Quia in modico fidelis fuit, nunc in gaudium Domini ingressus, supra multa est constitutus. Qui autem eum interfecit, in eodem loco à demone arreptus, nec data munera obtinuit, & ad inferna heu pro dolor celementer descendit. Grodobertus quoque, author miserae calamitatis, diuinae percussiois ultione turpiter & quidem breui vitam finiuit: quia non potest bene mori, qui male vixerit.

Quidam autem haec videntes religiosi viri & vicini, cum psalmis & cereis conati sunt corpus sancti Godegrandi proprii episcopi de terra erigere, vt iuxta consuetudinem Ecclesiasticam illud mandarent sepulture. Sed tanto pondere haesit in terra, vt à nemine illorum posset moueri. Quo comperto, sancta Lanthildis cum sanctimonialium agmine acriter lugendo & flendo coepit illuc pergere. Cui similiter contigit. nam nulla ratione corpus sanctum potuerunt de terra leuare. Relatio igitur tanti doloris ad B. Opportunam peruenit, quod scilicet frater eius iniusta factione Grodoberti iugulatus iaceret in terra, & à nullo posset inde leuari. Quae in ecclesia existens, cum omnibus sanctimonialibus sibi subditis Domino commendabat animam fratris: & à sacerdotibus Missarum officijs celebratis, Deo obtulit sacrificia sincerissimae orationis. Didicerat enim, spiritu sancto sibi reuelante, iam fratrem suum ad caelos migrasse cum

Psal. 54.

Grodobertus machinatur necesse Godegrandi.

Iohan. 12.

S. Godegrandus à percussore nebulone iugulatur.

Math. 27.

Ultio diuina in eius percussore.

Corpus eius loco moueri non potest.

cum palma martyrij. In ipsa quoque diuina reuelatione Dominum deprecata fuerat, vt corpus fratris sui tam diu immobile in terra iaceret, donec pro eius anima congruas Domino preces funderet, & dehinc proprij vnus in ecclesiam ad locum sepulcri deportaret. Orabat amita sancta Lanthildis, vt corpus sancti Godegrandi episcopi & martyris à terra eleuaretur: precabatur neptis B. Opportuna, ne corpus fratris moueretur. In amabatur erat sanctitas, sed in domina nostra Opportuna seruebat charitas fraterna. Vicit itaque S. Opportuna orationis assiduitas, vt sciamus, quoniam omnia praecellit charitas. Dignum nanque erat, vt B. Opportuna, quae fraternae mortis dolore torquebatur, gratia exaudita deprecationis à Domino consolaretur. Suscepto itaque nuncio tanti doloris, mortem fratris referentis, amarissimis B. Opportuna perfusa lachrymis, dixit: Domine mi Iesu Christe, amator & dispensator fraternitatis, permittite me simul gaudere cum fratre meo in caelestibus regnis. Bonum est enim & iucundum, habitare fratres in vnum. Precor Domine, vt quos coniunxit in terris fraterna natiuitas, tua nos in caelis coniungat benignissima pietas.

Deinde oratione completa, ad fraterna perrexit funera. Et respiciens exanimem fratrem, semiuia cecidit in terram: & sanctis manibus crebro percuciens pectus, infelicè se clamabat & miseram, dilectione fraterna destitutam. Dirumpensque capitis crines, scindebat vestimenta corporis, ostendens cunctis acerbitatem sui doloris. Cumque lingua taceret praedolore nimio, volutabatur in humo: dehinc euulando, has voces dabat in caelum: Vae mihi miserae: circundant me ex omni parte angustiae, quia destituta sum fraterno solamine. Heu me, quid modò faciam? Heu me peccatricem, quò me vertam, aut quid dicam? Subueni Christe. Vbi erit deinceps consolatio mea? Nimirum ipse mihi frater, ipse pater & mater & dominus meus existerat, & in omnibus adiutor meus erat. Inter acerbos dolores & luctus varios venerabilis Lanthildis & omnes, qui aderant, sanctam Opportunam moerentem dulcibus verbis consolari studebant, dicentes: Cessa dilecta Deo Opportuna: desine iam martyrem Christi, fratrem tuum, flere, quem citissimè, sicut desideras, videbis cum Christo feliciter regnare. Intermitte modò pro illo lachrymas fundere, cuius sacra intercessio nobis poterit apud Deum prodesse. Nulli enim dubium, quia qui pro inimicis & interfectoribus suis orauit, nostris quoque memoriam habebit. Quanto enim Christo plus adhaesit, tanto maiora nobis beneficia praestabit: quia licet sit nobis absens corpore, tamen suis amatoribus non deest sancta intercessio. Haec B. Opportuna audiens, corpus fratris inter vnas suscepit, & quem multi & fortissimi viri nequieverunt à terra leuare, ipsa coepit sola sine labore portare. Igitur B. Godegrandi corpus cum multitudine populi, diuersi ordinis clericis, & lamentantibus virginibus, cum cereis & resonantibus psalmis perducitur ad iam dictum Monasterium, ibique debito honore, agente B. Opportuna, conditum sepelitur. Vbi etiam per multa annorum curricula per eius merita multa virtutum insignia operata est diuina clementia, cui est laus & honor per infinita seculorum secula, Amen.

Post obitum igitur sancti martyris & pontificis Godegrandi, Dominus noster Iesus Christus coepit famulam suam Opportunam insignibus virtutum miraculis glorificare. Quis enim dignè valeat explicare, qualis & quam feruens demum in Dei seruitio permanerit? Nam in lege Domini sine fatigatione quiescebat, & nulla turpi conuersatione inquinabat corpus suum. Et quia à consuetudine peccandi omnimodis se retrahebat, maximam à Domino in curandis infirmis est gratiam adepta. Nam multi ad eam varijs modis oppressi venientes, per orationes eius à Domino sanitatem recipiebant. Claudis per inuocationem gressus restituebat, caecis visum reformabat, & ab obsessis corporibus daemonia eiciebat. Cum flentibus flebat, & omnibus, quibuscunque poterat, consolationem adhibebat. Omnes quippe, qui ad eam aliqua oppressi calamitate, aut graui aduersa valetudine, vel furis aut raptoris damno afflicti veniebant, gaudentes, desideriorum suorum vota consecuti, reuertebantur. In ipsa semper erat iugis oratio, & assiduus gemitus. Corpore integra persistens, mente & operatione semper in caelum tendens, beati Pauli doctoris gentium imitatrix effecta, dicitis: Nostra autem conuersatio in caelis est. Tota mentis virtute spernebat gaudia huius vitae, & cuncta delectamenta secularium voluptatum, modis omnibus desiderans coniungi agminibus caelestium virtutum. Orabat nanque, vt posset dissolui & esse cum Christo. Antequam autem anniuersarius dies obitus fratris sui appropinquaret, nimis vigilijs & ieiunijs corpus affligens, suppliciter Dominum deprecabatur, dicens:

S. Opportuna valde afflicta necesse eius.

Psal. 132.

En. sancta virgo sola fere corpus illius.

Multis clamet B. Opportuna miraculis.

Philip. 3.

Re-

Redemptor mundi, cui ab infantia deseruiui, quique me hucusque custodisti, fac me ancillam tuam cum martyre tuo fratre meo Godegrando velociter in cælum suscipi, vt tecum gaudeamus in æternum, cui seruiuimus in hac mortali peregrinatione. Intel- ligens autem se à Domino exauditam, & sciens imminere diem optatæ vocationis suæ, conuocauit sorores: quibus non tantum præerat, quantum proderat: & talibus eas al- locuta est verbis: Dulcissimæ sorores, & amantissimæ filia, satis dignum & congruum videtur, vt pro concessis nobis à Domino beneficijs gratias illi pro virum nostrarum fa- cultate agamus, & pro negligentijs & multimodis peccatis nostris veniam ab eò im- plorare satagamus. Quicquid enim boni in nobis est, ab illo accepimus: quia sine illo nil boni facere aut cogitare possumus. In illo nanq; viuimus, mouemur & sumus. Quid autem nos sumus, nisi corruptibiles creaturæ? Et quid post mortem erimus, nisi pul- uis & cinis? Certè caro nostra, quam modò nimis diligimus, & cui quantum possumus, diuitias & delicias præbemus, cum in terra sepulta fuerit, à vermibus consumetur. Jam floremus & superbimus in mundo: post mortem erimus putredo & vermis. Et quod cum dolore nimio profiteor, impijs erit in inferno perpetua damnatio. Hæc, dilectissi- mæ filia, conuenit omnibus Christi sanguine redemptis in memoria habere, quia ex- hortatur nos scriptura, dicens: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Deindè ante pedes filiarum prosternens se, ream se & pecca- tricem confessâ est, dicēs: Noueritis sorores, quia appropinquat hora temporalis mor- tis meæ: & ideò cum omni humilitate benignitatem vestram deprecor, vt mihi pro amore Dei dimittatis, si aliquam ex vobis læsi, aut si vobis molesta fui, & si aliquid inde- center contra regulâ de rebus vestris, quas mihi commendastis, egi. In his enim & alijs multis me peccasse agnosco: & idcirco pro illius amore parces mihi, qui dixit: Si di- miseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater cælestis peccata vestra. Ta- lia beatæ Opportunæ adstantes sorores audientes verba, diutissime præ repentino do- lore conticuerunt. Et deindè eam à terra leuantes, & sermoni singultus varios & la- chrymas intermiscentes, Mater, inquit, dulcis Opportuna, nobis multa bona præsti- disti, & nos nunquam læsisti. Si autem in aliquo deliquisti, parcat tibi & indulgeat pietas Christi, quem semper amasti.

Postquam autem illa cunctis sororibus secundum petitionem earum indulst, tali- ter, residens inter illas, cœpit loqui: O sorores charissimæ, diligenter attendite verba exhortationis meæ nouissimæ. Sicut duplicia sunt opera, bonorum scilicet & malorū: ita duo sunt retributionum loca, iustorum & impiorum. Attendite ergò, vt bona ope- rantes, & à malis cauentes, in retributione iustorum inueniamini. Cuius bonæ opera- tionis radices tres sunt præclaræ & magis insignes, fides, spes & charitas. Et ipsa charitas tantum fidem præcellit & spem, vt ipse Deus charitas sit, dicente B. Iohanne: Deus cha- ritas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Si ergò vultis vt cha- ritas, id est, Deus maneat in vobis, omni tempore discordiam, id est, diabolum expellite à vobis. Obseruate, quod promisistis in baptisate: scilicet, renunciate hosti antiquo & omnibus pompis eius. Deū ex toto corde diligite, & mandata eius obseruate. Vnum- quenque Christianum, tanquam vosmetipsas, diligite: quia qui odit fratrem vel sororem suam, homicida est. Facite alijs, quod vobis fieri vultis. Si spiritus Dei habitat in vobis, templum Dei estis: & templum Dei sanctum est, quod vos estis. Nolite ergò polluere templum Dei: quia ad imaginem Dei creatæ estis. Qui autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Sit in vobis vera & perfecta humilitas. Prælati vestris obedi- te, omnes diligite, per charitatem inuicem seruite. Nolite esse verbosæ: quia in multi- loquio peccatum non deerit. Omnia cum discretione agite. Nè sitis bilingues, neque edaces, neque vinolentæ, neque somnolentæ. Sanctæ lectionis & boni operis studium habere: quia inimica est animæ ociositas. Peccata nolite perpetrare, sed perpetrata, per poenitentiam delete. Laus Dei ab ore vestro non recedat. Mementore, quia diabo- lus fideles Christi semper supplantare nititur. Infirmis necessaria ministrare, pauperi- bus eleemosynam dare: quia eleemosyna à morte liberat: & sicut aqua extinguit ignem, ita ipsa peccatum. Omnibus, quibus potestis, adiutorium impendite. Ab omnibus ma- lis declinate, & in bonis omnibus vos exercete, vt hæredes efficiamini patriæ cælestis. Precor, vt cum ab hac luce post diem duodecimum migrauero, sepeliatis me iuxta se- pulcrum martyris Christi, domini Godegrandi episcopi.

His & alijs sanctis alloquijs confortans sorores, cœpit B. Opportuna graui corporis infirmitate detineri, & febris molestia prægruari. Cumque membra corporis lectulo dedif-

dedisset, & omnes artus eius vis morbi infestaret, tamē ab ore eius laus Dei nullatenus recedebat. Exacta autem quadam nocte, dum iam aurora dici sequentis inciperet, in domo, vbi quiescebat, maximi luminis splendor apparuit, & suauissimi odoris mira fra- grantia efferebat. Tunc dilecta virgo, vidit beatam Cæciliam & sanctam Luciam causa visitationis ad se venire. Quas cum vidisset, blando sermone ita salutauit. Auete sorores Cæcilia & Lucia. Quid præcepit ancillæ suæ gloriosa virgo Maria, cælestis regina, & omnium virginum domina? Respondentes sacræ virginis Cæcilia & Lucia, dixe- runt: O splendidissima sponsa Christi Opportuna, expectat aduentum tuum intacta virgo Maria, vt filio eius coniungaris in cælo, quem totis visceribus dilexisti in mun- do. Ornata corona gloriæ tuæ & accensa lampade, debes ire obuiam sponso & spon- sæ. Post lætitiā autē tam præclaræ visionis & visitationis, ecce in sinistro angulo do- mūs adstitit terribilis dæmon & nimis ferox, in specie nigerrimi Aethiops, cuius ca- pilli & barba distillabant quasi picem calidam & liquidam. Oculi eius erant quasi fer- rum ignitum, quod de fornace multis scintillis emicans producitur. De ore & naribus eius flamma exibat & vapor sulphureus. Quem videns B. Opportuna, imperterrita dixit: Præcipio tibi diabole, author totius malignitatis, nè ab hoc loco mouearis. Tunc omnes sanctimoniales aduocans, & denūcians eis, quā terribilis ibi adesset inimicus, dixit eis: Ecce spiritus immundus & totius malitiæ repertor, qui omnibus diebus nos impugnabat, Domino adiuuante, ab ancilla Christi victus confunditur. Precor itaque, amantissimæ sorores, ne eius suggestionibus & incentiuis cogitationibus acquiescatis. Tunc conuersa ad eum, dixit: In nomine Domini recede à me ferox & truculente ini- mice Christi, quia non me ancillam Christi superabis, sicut Euam primam foeminam superasti. Ex hac ergò visione & S. Opportunæ admonitione deceterò sanctimonia- les feruentiores in Dei seruitio extiterunt. Cumque iam prægrauante corporis infir- mitate duodecimo die, sicut ipsa domina nostra Opportuna prædixerat, sciret adesse horam vocationis suæ, præcepit sacerdotibus pro animæ suæ commendatione Missa- rum solennia celebrare. Iussit etiam, vt omnes sanctimoniales à maiore vsque ad mi- norem Domino offerrent libamina. Quod cum factum esset, iussit Dominicum cor- pus afferri & sibi dari. Quo accepto, dixit: Corpus tuū Domine proficiat mihi ad salua- tionem animæ meæ. Et dum clerus in exitu sanctæ illius animæ, & adstantes sanctimo- niales psalmos decantarent, & ipsa cum eis decantaret, respiciens ad ostium domūs, di- xit his, qui psalmos decantabant: Ecce aduenit domina mea B. Virgo Maria, cui vos cõ- mendo, quos in hoc seculo amplius non videbo. Extendente autem ea brachia, quasi matrem Dei vellet complexari, sancta eius anima carne est soluta, & viuuit cum Christo per æterna secula. Cumque omnes vnanimiter quasi propriam deslerent matrem, se- pelierunt eam iuxta sepulcrum fratris sui, sicut ipsa viuens deprecata fuerat. Ibi que Dominus noster Iesus Christus per merita amborū multa miracula operatus est lon- go tempore, quandiu corpora eorum ibidem quiescere. Posteaquam verò corpus bea- tæ & admirandæ Opportunæ ab eo loco à fidelibus viris translatum est, quocunq; ac- cessit, & quocunque in loco, prædio, castello aut villa depositum fuit, permultæ virtutes per eius intercessionem effectæ sunt, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est laus, honor, virtus & potestas cum Patre & Spiritu sancto per infinita secula seculo- rum, Amen.

Ad calcem huius historiæ hæc erant adiecta: Ego humilis Adelinus, Sagiensem su- pra plebem episcopus, adiuuante Domino, descripsi vitam beatæ Opportunæ. Sequun- tur nunc aliquot eiusdem sanctæ Virginis miracula, ab eodem authore conscripta, sed in ijs stylus mutatus est per F. Laurentium Surium, & causa prolixitatis vitandæ quæ- dam ommissa sunt.

Domino miserante Adelinus Sagienfis plebis humilis episcopus, & B. Carilephi montachus & seruans, omnibus Christi sanguine redemptis gaudium præsentis vitæ, & futuræ beatitudinis gloriam sempiternam. Deo nos benè iuuante, vitam, conuersatio- nem & obitum B. Opportunæ descripsimus: iam verò, summæ & ineffabilis Trinita- tis freti auxilio, etiam quædam eius miracula, quæ Christi clementia per eam operata est, annotare constituimus: & quidē fide digna, quippe quæ partim nos ipsi viderimus, partim ab alijs non contemnendæ fidei acceperimus. Locus autem, vbi sanctæ virginis corpus hodiè quiescit, vulgò Montiacus dicitur. Nouerit autem lector, priusquam ego Sagienfis ecclesiæ sedem obtinerē, illius quidem beatæ virginis miracula non defuisse qui narrant, at defuisse, qui in scripta redigerent: cumq; ego quosdā paterer emulos,

Eccc qui me

Impetrat à Domino vt possit abire è vita.

Iohan. 15. Act. 17.

Eccli 7.

Marth. 6.

Ephus extre- ma ad sorores oratio.

I. Iohan. 4.

I. Iohan. 3.

Prover. 10.

Tob. 12. Eccli 3.

Apparet ei SS. Cæcilia & Lucia.

Videt re- terrimum dæmonem imperter- rita.

Accipit Eucharis- tiam, vi- detq; ma- trem Do- mini, & reddit spi- ritum.

Miracula multa.

Montiacus.

Adeleli-
nus multa
patitur à
Norman-
nis.

Eccl. 5.

Miraculū.

Contracta
mulier fa-
natur.

Item para-
lyticus.

Dæmon
non fert
vires S.
Opportu-
næ.

Psal. 90.

qui me excluso, sibi niterentur eam sedem vindicare, vorum nuncupati B. Opportu-
næ, si me ab illis importunis hominibus tueretur, bona fide me & vitam & miracula e-
ius conscripturum. Et illius quidem intercessiōe voto ego potitus sum meo: sed quod
gemens & dolens loquor, non dedi operam, vt starem promissis. Cū verò omnipo-
tens Deus non sinat peccata abire inulta, non tuli impunè illam incuriam & negligen-
tiam meam: sed eo ipso anno, quo consecratus sum episcopus, incidi in manus sæuissi-
morum Nortmannorum: qui me captum & vinculis constrictum, ceu vile mancipiū,
in transmarinas regiones vendiderunt. Passus ego hoc sum propter peccata mea, vt sci-
rem non debere superbia intumescere terram & cinerem, fatiusque esse non voue-
re quàm vota non reddere. Tandem autem post multa Nortmannorum ludibria,
post dira, eaque crebrò illata verbera, post varia maris procellosi pericula, post multas
immodici frigoris, nuditatis, famis prolixique itineris deuoratas molestias, cū visum
iam esset pissimo Saluatori me ad natale solum reuocare, contendentibus nobis ad
oppidum S. Vualerici, violenta maris accessione adeò sumus obruti, vt socij mei ex-
quis in flumen deciderent, & cum illis pariter ego quoque deciderem: vbi cū iam
mihi ablata esset spes omnis euadendi, ita cœpi dicere: S. Opportuna & B. Carilephē,
seruate me pereuntem clientulum vestrum: Et ecce, cū nulla mihi esset natandi peri-
tia, visus mihi sum duce sancta Opportuna, ad ripam fluminis peruenire: quo quidem
nomine dignum arbitratus sum, vt hoc miraculum primo loco commemorarem.

Adalbodus quidam vxorem habuit adeò contractam, vt nulla posset ratione pedi-
bus suis ingredi. Eam ducere cū vellet ad S. Opportunæ templum, multa pluuia den-
so luto itinera cōpleuit. Pulsantibus autem templi ministris campanas sub preces Ve-
sperrinas, miserabilis illa per lutum non absque multa difficultate reptando, ad eccle-
siam properabat, nec admittere voluit, vt alij eam suis manibus gestarent. aiebat enim:
Sinite me, vt S. Opportuna videat laborem meum. Vbi autem ad templum peruenit,
eadem nocte curata est. Alderudis ea vocatur, & etiam nūm suis graditur pedibus, lau-
dans Deum.

In pago Vituriaco Nolgrinus quidam fuit adeò membrorum omnium officio de-
stitutus, vt neque maris ad os ducere, neque phlegmata ex ore reijcere posset. Oravit
is, vt ad S. Opportunæ ecclesiam perduceretur. Ductus est eò, & semiuuius ibi depoli-
tus. Post paucos dies precibus S. Opportunæ sanus effectus est.

Non possum silentio præterire rem admirandam, quam sub nostro conspectu Do-
minus efficere dignatus est. Malignus dæmon foeminam quandā occupans, eius mem-
bra momentis omnibus diuersis modis crudeliter excruciabat. Amabat eam impensè
maritus eius, & ad multa sanctorum loca eam ducebat, spe liberationis obtinendæ. Tã-
dem audita fama S. Opportunæ, quòd eius precibus vis dæmonum comprimeretur, ad
eius ecclesiam eam deuotus adduxit. Ibi teter spiritus sentiens suas nequitas protritū
iri, ita per os foeminæ clamauit: Væ væ mihi, Opportuna inueterata, quæ mihi semper
inimica fuisti: quæ tuis precibus crebrò contriuiisti machinas meas. Adstabam ego illic
inter cæteros dolens, & ecce in me multa cœpit iactare conuicia: Noli sperare, inquit,
rudis & neophyte episcopo, tua me virtute hinc eiectum iri. Nihil enim te reformido,
sed virtutē aduersariæ meæ Opportunæ. Interim qui illic ex populo & Clero aderant,
non cessabant cum lachrymis rogare Dominum, vt placatus precibus S. Opportunæ fa-
mulæ suæ, virtute potentæ suæ elideret vires omnes inimici. Adspertur autem foemi-
na aqua benedicta, & signo Crucis consignatur, & preces leguntur, illi negocio oppor-
tunæ: cumque ventum esset ad ea verba, A diuro te draco nequissime in nomine agni,
qui ambulat super aspidem & basiliscum, qui conculcat leonem & draconem: mox spiri-
tus immundus crudeliter eam diuexans, ita vt vnguibus & dentibus seipsam laceraret,
terribili voce clamauit Scias Opportuna vetula, me quidem nunc egredi, sed breuē re-
diturum. Ijs dictis, foemina tranquilla resedit, oculisq; & manibus in cælum sublatis, ad
aræ latus accessit, seque B. Opportunæ deuotam fore promisit: acceptoque pane bene-
dicto, iuit ad hospitium. Paucis indè elapsis diebus, cū maritus eius cerneret eam inco-
lumem, impendit gauisus, voluit redire domum. Exeunte autem illo è pago, in itinere
occurrit illi dæmon cum multis satellitibus, qui omnes sub luporum & canum specie
in foeminam illam irruunt. Tum illa clamare cœpit: S. Opportuna, serua ancillam tu-
am: simulque fugæ se mandans, sub aram sese recepit. Ait autem postea, lupos & canes
illos, ad fores vsque ecclesiæ ipsam fuisse persecutos. Diū verò illo in loco nobiscum in
precibus permansit, & sine læsione abcessit. Durauit ea sanitas dies quindecim, atque
inte-

interim quocunque vellet, sine vlla dæmonis infestatione ambulabat. Ea re perspe-
cta, maritus eius clericis ecclesiæ obtulit pecuniam, vt liceret ipsi dormire cum illa.
Quod cū ad me perlatum esset, ego neque permittere id volui, neque prohibere: nè
si permitterem, viderer secus agere, quàm vellet S. Opportuna: si verò negarē, ab igno-
rantibus arguerer cupiditatis, quòd ea permotus, nollem hominem copulari coniugi
sue. Postquam autem ille cum ea cōcumbere voluit, sensit eam atrocius, quàm antea,
à dæmone vexari. Nam manus & brachia foedè agitabat, & tota lingua ex ore promi-
nente, inauditam in Deum blasphemiam iactabat: nec potuit vir solus eam ad B. Op-
portunæ templum adducere, sed ciues vtriusque calamitatem miserati, intra vlnas suas
eam acceptam eò deportarunt, & semiuuiam ante ecclesiæ fores deposuerunt. Et illic
quidem diū illa humiliacente, neque vox eius vlla audiebatur, neque halitus sentieba-
tur, ita vt extincta crederetur. Primò igitur lectis precibus, quæ solent energumenis ad-
hiberi, ac deindè inchoatis psalmis, qui apud funera leguntur: post longa horarum spa-
tia mulier, quæ mortua putabatur, & erat sanè mortua secundum animam, (moritur
enim anima, dum peccat) immanis illi barbari regionem omnem perpetuis incendijs,
me ancillā tuam: nam deinceps ero tibi deuotissima: excita me precibus tuis à morte
corporis & animæ. Cū autē maritus eius blandis eam demulceret sermonibus, per-
cunctareturque ex ea, quid vidisset, respondit: Domine mi Heberce, (sic enim ille dice-
batur) iam à sæuissimo & immani lupo deuorata fui: cumque me vellent quidā niger-
rimi Aethiopes, homines pannosi, cum ignitis tridentibus in foueam sulphuream pro-
trudere, S. Opportunæ intercessione me sensi liberatam. Me igitur haudquaquam de-
inceps vxorem habebis. Osburgis vocabatur hæc mulier, & quoad superuixit, Domino
in corporis & animi puritate & deuotione seruiuit.

Multi hodieque supersunt, qui ea, quæ dicturi sumus, se vidisse testantur. Plebs Sagi-
ensis ecclesiæ, propter peccata sua, à crudelissima Nortmannorum gente miserandum
in modum affligebatur. Immanes illi barbari regionem omnem perpetuis incendijs,
populationibus, & virorum, mulierum, pupillorum, viduarum, infantū, senum cruen-
tis cædibus vastabant. Porro serenissimus rex Ludouicus, frater Caroli inuictis Imper.
& regis nostri, cū didicisset insignes B. Opportunæ virtutes, supradictum prædium
Montiacum causa refugij donauit S. Opportunæ, & illustrissimo viro Hildebrando, Sa-
giensis ecclesiæ episcopo sanctissimo. Is ergò Hildebrandus, timore huius Nortmanni-
cæ persecutionis, partem Clericorū iussit se conferre in Montiacum cum sanctissimo
B. Opportunæ corpore. Parēt Clerici, & illis euntibus, è diuersis locis occurrit eis mul-
ta vtriusque sexūs hominum frequentia, rogantiū, vt suis vlnis liceret eis sacrum sanctæ
virginis corpus gestare. Per id tempus necdum erat ecclesia in Montiacum extructa: ita-
que in Goslini cuiusdam ædibus illud deposuerunt. Eodem die quidam cæcus ibidem
curatus est, & multi ægri diuersis è locis eò aduentantes, sani indè recesserunt, cū eius
feretrum attigissent. Vt autem vicini eius loci id aduerterunt, eum venerari cœperunt,
multaque à fidelibus dona offerebantur, è quibus templum S. Opportunæ extructum
est, vbi per eius merita & intercessionē quicquid recta fide quaeritur, etiam obtinetur.
Matrona quædam Adeltrudis nomine ancillas habuit, quæ auditis B. Opportunæ mi-
raculis, quodam die sabbati post horam diei nonam ad eius oratorium peruenēre. Id
vbi rescituit earū domina, furore percita dixisse fertur: Vacant ocio ancillæ meæ. itaque
eunt perquisitū ossa, nescio cuius mortuæ foeminæ. Iussit autem eas reuocari domum,
voluitque flagellis cedere: & ecce dirus viscerum dolor eam corripit, flagellum ex eius
manibus excidit, nec cessauit cruciatus, donè ad B. Opportunæ ædem deportata, se
ream profiteretur. Tum verò reddita sanitati, multum profuit eius loci Clero, res ne-
cessarias eis subministrans.

Anastasius quidam vt vidit in S. Opportunæ honorem ecclesiā exædificatam, dolens
eius augeri ditionem, stimulante inuidia, cœpit familiā eius affligere. Monebāt eum re-
ligiosi viri, vt ab hac temeritate pro sanctissimæ Opportunæ amore se cohiberet. Tum
ille cū iuramento asseuerauit, se prius, quàm moreretur, eo in loco, vbi esset S. Opportu-
næ ecclesia constructa, fabas & legumina futurū. Dixit ille, & eum diuina vltio mox per-
secuta est. Nam è domo illa exiens, rixari cœpit cum Helboldo iuuenē, qui præter fur-
cam nulla apud se arma habebat. Porro Anastasius suis armis confidens, nitebatur iu-
uenem interficere. Nec defuit sibi adolescens, sed furca cædens Anastasium, eodem die
compulit spiritum reddere. Ille verò moriens, fatebatur se à B. Opportuna percussū,
seque reum proclamabat, quòd sanctam virginem & eius familiam contempsisset.

Eccc 2 Ea

Rursus fe-
minā inua-
dit dæmon,
dum mari-
tus vult eū
ea concum-
bere.

Ezech. 13.

Hildebran-
dus Sagiens.
Episcopus.

Multa mi-
racula sūt.

Nota diui-
nam vltio-
nem.

Item aliam

Ea tempestate, qua exercitus fortissimi regis Bosonis pascim prædas agebat, quidam eius miles Montiacum prædaturus inuasit. Erat illic Herchenteus quidam, è S. Opportunæ familia. Ad eius aedes primùm accessit immanissimus prædo, quæsiuitque ex eo, cuius esset. Ille respondit se clientulum esse S. Opportunæ virginis. Tum ille iussit suos scrutari omnem domum eius, & res omnes diripere. Dicente autem Herchenteo, Noli mi domine familiam S. Opportunæ vexare: ille eum telo percussit, & sanguis manavit ex vulnere. Clamabat interim Herchenteus: Sancta Opportuna, nisi mihi opem tuleris precibus tuis, deinceps nolim esse seruus tuus. Illo hæc dicente, prædo fit cæcus, & ex equo decedit: Suorum autem manibus in ecclesiam S. Opportunæ allatus, se peccasse humiliter confessus est: donauitque illius ecclesiæ clero equum suum & duas libras denariorum, & Herchenteo, ut ipse testatus est, solidos decem. Porro paulò post, dum Missa cantaretur, sub altari iacens, recepit quidem videndi facultatem, sed vires corporis necdum recuperavit. Cùm autem promississet se socios omnes prohibiturum, nè familiæ S. Opportunæ essent infesti, prædatoresque omnes ex adiacentibus pagis iussisset abscedere, vires pristinas sibi sensit restitutas: factusque est fortissimus ecclesiæ S. Opportunæ defensor, qui paulò antè fuerat prædo & vexator familiæ illius.

Item aliam.

Cæcus videt.

Claudus restituitur.

Vltio diuina in conumeliosum.

Vir quidam genere nobilis, nomine Adalardus, triginta annis claudus permanens, ad inopiam redactus fuit. In ipsi autem S. Opportunæ ferijs, populo Parificensi ad eius ecclesiam deuotè concurrente, etiam Adalardus hic adfuit, & licet præ turba vix pateret ei aditus, tamen qua potuit virtute ad altare vsq; peruenit. Vbi post preces aliquandiu fufas, sanus effectus, diuinam in beata Opportuna virtutem prædicauit. Id cùm vidisset Ludouicus rex, præter ea, quæ supra diximus, etiam prata iuxta montem martyrum & agellos apud portam Parificensis vrbs sitos, illi ecclesiæ largitus est, suscipiente illos bonæ memoriæ Hildebrando Sagienfi Episcopo, qui id temporis ecclesiæ S. Opportunæ apud Parificenses præfectus erat.

Cùm per merita huius beate virginis innumerabiles ægroti in castro Syluanectensi, sub Hugboldo Comite sani efficerentur, Syluanectenses omnes locum illum, vbi eius sacrum corpus asseruabatur, venerari ceperunt. Ecce autem sacerdos quidam, Alimarus nomine, inuidiæ stimulis percitus, dixit hominibus eò aduentantibus: Non est hoc in loco vllum sancte alicuius virginis corpus, sed merum phantasma est, quod hic colitur. Peruenit hoc ad aures Roberti, Deo chari & religiosi viri, nunc verò etiã episcopi, aitque ad illum: Eia miser, qua fronte tu isthuc ausus es dicere? Certè propediem experieris, num reuera hoc in loco sancte Opportunæ corpus habeatur. Eodem die blasphemus ille, in cœnaculum ascendere volens, fractis cervicibus, non diu post expirauit: iamque vltimum trahens spiritum, ante aram deportatus, propter blasphemiam suam se factus est diuina animaduersione percussum.

VITA S. VVOLPHELMI, ABBATIS BRVVILE-
RENSIS, AVTHORE CONRADO MONACHO BRV-
uilerensi, & auditore S. Vuolphelmi.

PROLOGVS.

Dominici gregis pastoribus, rectoribusque vigilantissimis, Euerhardo videlicet cœnobij Bruuilerensis, & Herimanno in Colonia beati Pantaleonis, Cōradus infimus omnium sub regulari proposito, coronam vigilantibus repositam à Domino. Hortamini, patres excellentissimi, nos vitam beati Vuolphelmi Abbatis scriptis depromere, secundum à Deo vobis collatam præscientiam, non modicam hinc fidelibus prouidentes ædificationis gratiam. Satagitis enim, vt virtutum eius exempla ad notitiam legentium literis deducta, benè viuendi pijs mentibus pariant instituta. Sed quid, patres illustrissimi, id placuit iniungere nobis, dum nec scientia suppetit, nec facundia sermonis suppeditat? Porro in iubendo vestra tanta est autoritas, vt licet quod exigitis pauemus, omninò tamen negare vobis nefas esse duamus. Liceat autem sub exemplo rei visibilis, plenius vobis declarare quafumus hætenus suspensi dilatione. Nōstis, quòd absque dubio acies oculorum, solis succum-

succumbat reuerberata splendore. Quanto magis scintilla nostræ scientiæ, si altiora se præsumperit attentare? Verùm nè sanctitatis illius testimonium diutius differendo videamur subtrahere, quanuis mole videamur victi succumbere, vestris tamen votis pro virum nostrarum facultate statuimus obedire. Dat ausum etiam vel fidutiam istud præsumendi, quòd quisque pro suo modulo in Domini legitur obtulisse tabernaculo: alius aurum & argentum, alius purpuram vel coccum bis tinctum, alius pelles rubricatas arietum. Benè autem agitur nobiscum, si pilos obtulerimus caprarum. Hæc autem omnia cùm allegorica sint, vt catholici doctores tradunt, in diuersis donarijs gratiarum genera distinguentes, in pilis caprarum, quibusdam locis verba exprimi voluere laudationum. Vndè quoniam per scientiæ donum, vel affluentiam meritorum, perfectionem illam attingere nequimus, auro figuratam & argento, purpura vel cocco bis tincto, cæterisque donarijs: cupimus saltem pilos offerre caprarum, quod est, vitulos labiorum nostrorum: quatenus in tabernaculo Domini vt cunquè nos contingat viles inueniri, nè vacui prorsus appareamus in conspectu Domini. Itaque virorum illustrium actibus vel triumphis traditis literarum monumentis, triplex inesse commodum reperitur vtilitatis, dum studio æmulandæ pietatis tot plerique modis illorum informantur exemplis. Sunt quippe instrumenta bonorum operum, errantium via, pœnitentium venia, perseuerantium spes & corona. His tribus generibus differentiarum vim profectò patitur regnum cælorum, dum errans corrigi, pœnitens iustificari, perseuerans contendit saluari. Laudes etiam diuinæ attolluntur, dum ad exemplum fidelium, sanctorum merita ad memoriam reuocantur. Nè verò plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam sanctorum merita, rediuita fidelium votis semper accipere incrementa: dum superna gratia illorum fecunditatem mentibus præstat, & fructificandi gratiam subministrat. Igitur sancti ac beatissimi Vuolphelmi Abbatis vitæ seriè explicaturi, nil aliud prorsus intendimus prosequi, quàm quod ab idoneis testibus contigit audiri, seu quod aliquot annis ministrantibus vel adstantibus sibi, diuina nobis gratia contulit intueri. De quibus si vllius hæsitauerit fides, tot nobiscum extant idonei testes, quot ex illius temporis collegio fratres nunc vsque manent superstites.

Exod. 35.

Pili caprarum, mystice.

Vtilitas sacrarum historiarum.

Fides huius historiae.

VITÆ HISTORIA.

Igitur gloriosus Domini confessor Vuolphelmus in Ribuarensi pagina. Aprilis. go ex illustri prosapia ortus, Dei, omnem iustum gratuito illuminantis, præueniente gratia, lineam generosæ propaginis ornauit titulo sanctitatis. Qui meritò iuxta etymologiam vel idioma lingue regionis illius, Vuolphelm dinoscitur appellatus, quoniam pro castris Domini contra immanissimum lupum, id est, diabolum, galea salutis munitus, erat congressurus. Quod quàm efficaciter, quàm strenuè pro re, pro tempore, nomini contendens gestis congruere, studuerit exercere, loco suo lector plenius poterit inuenire. Pater verò ipsius, Frumoldus nomine, vt ex nominis eius liquet expressione, probus modis omnibus floruit actione. Hic genere moribusque sibi competentem, Euezam nomine, sortitur vxorem: quibus, iuxta Apostolum, honorabile connubium & torus extitit immaculatus: quoniam matrimonium non contraxere causa explendæ libidinis, sed gratia procreandæ sobolis. Qui genere clari, & inter suos quodam innocentie priuilegio insigniti, erant Christianæ religionis deuotissimi cultores, fidei dote pollentes, charitate feruentes, pietatis amatores, iuxta Apostolum, bonum operantes ad omnes. Verùm domina Eueza, vt illustrem exponam familiam & alti sanguinis decus, ex cuiusdam illusterrimi comitis, Sicconis nomine, stirpe descenderat, quem & ampla prædiorum spatia, & vtriusque sexus numerosa familia, sed & militaris animi commendabat audacia. Hic, quod opibus & nobilitate sit celsius, iustitiam æquitatemque sectatus, qua Deo nil inuenitur acceptius, totis elaborabat nisibus, vt sicut propaginem magnificientia generis, ita & illustraret operibus pietatis. Vndè proculdubio innuitur, hunc iustum tamque præclari meriti virum, ex modestis & pijs parentibus ortum: quanquam plerosque legamus iustorum ex parentibus editos impijs, veluti rosæ gignuntur ex spinis. Genitricem verò eius, quam exemplo Rachelis, pro filio doloris ac dexteræ, in benedictione seminis Abrahæ hunc constat peperisse, dubium non est, Eccc 3 cum

Patria S. Vuolphelmi.

Pater.

Mater.

Heb. 13.

Gal. 6.

Sicco Comites.

1. Reg. 2. cum Anna Samuelis matre, vicem à Deo commodati scenoris meruisse. Pari quippe voto hæc filium inuenitur obtulisse Domino. De qua etiam planè sentiendum, quòd non minùs placuerit in tabernaculo Domini propter commercium coniugij, quàm si toro minimè fuisset fociata virili. Hinc etenim potiùs laudis eius videtur propagari titulus, quòd tam benè redolentis floris fructum ad totius Ecclesiæ edidit statum, quàm quòd clarissimum stemmatis ramum, ab anteritate dinoscitur traxisse priorum. Magis deniquè omnipotens vniuscuiusque approbat mentem, quàm conditionem: dum liber ac feruus, vnum profectò in Domino sumus. Ea verò solùm, præter omnem mundi gloriam, Deo probatur grata libertas, eamque nobilitatem non eximet vlla vetustas, si quid boni, si quid recti aut nos ipsi fecerimus, aut talium studiosos successores habere meruerimus.

Fit Canonici summa adis Coloniensis. Primam itaque humani incrementi beatus Vuolphelmus ascendens lineam, auspice Deo, de infantia ad bonæ indolis transit pueritiam. In qua ætate & liberaliū artium disciplinam est professus, & suorum instantia, Colonia apud ædem beati Petri Apostolorum principis, corpori congregationis sociatus. Quo temporis articulo, post iuniorum Ottonem, sceptrum imperij Henrico secundo feliciter administrante, rebus quidem bellicis viro potentissimo, circa Ecclesiasticas verò disciplinas solertissimo, sanctus Heribertus, toto iam orbi fama sanctitatis notissimus, sanctæ Coloniensis ecclesiæ præsidebat episcopus. Qui beatissimus pontifex, iam vltimæ ætatis senio fessus, famulum Dei Vuolphelmum, tam corpore adhuc, quàm & malitia paruulum, more sibi Christianæ religionis oblatum, vt euangelicum Dominus paruulum in medio statutum, benedixerat, & per sacri christi vocationem, sanctique spiritus inuocationem, in filiorum Dei transtulerat sortem. Porro nè inanis aut vacua vel certè fortuita in illo posset æstimari tanti benedictio viri, sancti spiritus attractus calore, ad contemplatiuam vitam toto iam mentis desiderio cœperat anhelare, satisque fecisset votis, si immaturitas id non impedisset ætatis. Verùm quanto naturali processu augmentum capiebat virum, tanto indies sancti feruoris illius crescebat desiderium. Fuit autem vt corpore castus, ita mente sobrius: tantum possidens gratiam vultus, vt quodammodò angelicus eius putaretur aspectus. Præter hæc diuinæ pietatis indicia, in eruditione scripturarum tantam promeruit efficaciam, vt quod semèl legendo aduerteret, perpetuò retineret. Quod plerunquè, vt credimus, occulto Dei agebatur iudicio, nè beatissimo viro in aliquo scientiæ decesset plenitudo. Igitur exceptis diuinorum voluminum paginis, quicquid poeta cecinit, orator facundus disseruit, philosophus excogitauit, quadam penna altioris sensus penetravit.

Colof. 2. Quamquam verò tanta iuuenis scientia præditus claruerit, nunquam tamen hinc iactantiæ vitio elarus succubuit, memor dicentis Apostoli: Nolite seduci per inanem sapientiam huius mundi. Tanta autem grauitas, tanta morum illi inerat maturitas, vt palàm cunctis daretur intelligi, vas illum electionis existere. Nullam verò pro carnali ingenuitate sibi patiebatur reuerentiam exhiberi, vtilius censens amore Christi se humilem exhibere personam, quàm animum habere degenerem. Ineptas etiam fabulas iuuenumque lasciuia declinabat, venenatas adulantium linguas abhorrebat. Vaniloquium, lenitatem oculorum, totiusque motus corporis, ancora cohibebat grauitatis. Considerans itaque & perpendens magister scholarum hunc illius in omnium virtutum disciplinis profectum, gaudebat doctrinæ illi impendisse studium, quem perfectionis cernebat attigisse fastigium. Arcius itaque sibi eum eligens annectendum, honorificentiusque seruandum, assumpsit illum consortem participemque laboris, onus cum illo partiens regendæ disciplinæ scholaris. Feruebat itaque in eo magnificè studium iugi exercitatione scripturarum: & quoniam scientiæ illius thesaurus non occultabatur absconditus, fiebat vbiqùè, fama vulgante, celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quàm ex proximo, studiosorum illum clericorum expetebat frequentia, præsentis auditu cupientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret sapientia. Verùm sicuti nulla eum argumentatione concludere, sic nulla tam arguta propositionis valebant documenta proponere, quæ concitè non soluerentur conuenienti historica vel allegorica expositione. Itaque nouorum iste ac veterum de bono thesauro sui cordis prolator, animaduertens quantæ impossibilitatis sit duobus dominis seruire, vt vni Deo, cui seruire, regnare est, liberiori animo posset inhærere, seculo penitus deliberat renunciare. Iuxta illud

ergò

ergò Gregorianum, pedem, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retrahens, ruitis terrenarum voluptatum catenis, morarum impatiens, fugam iniit, latenter discessit, sanctumque Maximinum in Treuerica vrbe expetijt, vbi sub venerabilis patris Bernardi regimine amplius & perfectius tunc temporis monachicam vitam feruere cognouit. Ibi præoptati diù voti compos effectus, se monachum est professus, senisque cum Seraphin alis amictus, Deum excelsò gloriæ solio subnixum, tranquilla mentis acie contemplari lætatur. Quod nè abusuè videatur prolaturum, nouerit lector, Romana autoritate decretum, illius ordinis habitu significantiam exprimi sex alarum. Duas alas illo, quo totius corporis velatur altitudo: Duas, quo brachiorum tegitur latitudo: Duas verò superiores, inuicem sibi iunctas, capitis operimento. Quod quia priorum sancta definiuit autoritas, nulla argumentatione refellere habet posteritas, cum videatur & crucis per omnia speciem gerere eiusdem habitus inspecta qualitas. Quam crucem B. Vuolphelmus, vt alter Paulus vel Antonius, non tantum exterius assumens, sed & interiori homini indissolubiler adstringens, onere seculi expeditus, sequebatur Christi vestigia, expansis in suæ exaltationis ligno manibus ad se trahentis omnia.

Colonienfes interea, quibus non leuiter ferendum videbatur, tantæ sanctitatis viro carere, vbiubi requisitum, tandem audientes Treueris angelicæ conuersationi studere, inuicem contulerunt, qualiter eum possent reperere. Hinc Herimannum, illis diebus Colonia currum Dei aurigantem, adeunt, quid habeant voti, palàm faciunt illi, & cur aliò translatum insigne vrbs suæ non repetat, piè seuera indignatione in eum clamant. Erat tunc videre rogata: vrbs primores iterum Gregorij sui discessum conquerentes: quia non maior illo discedente Romanorum confusio, quàm hoc absente Coloniensium agitabatur quæstio. Nec id iniuria. Sicut enim ille, suo nomini bonis operibus congruendo, suæ & proximorum saluti inuigilabat: ita & iste fidei opera exequendo, cunctorum dilectione & veneratione dignissimus erat. Archiepiscopus autem iuxta illud Sapientis, Qui à multis timetur, necesse est vt multos timeat: subiectorum importunitatibus obtemperare festinat: sed suspicatus Treuirenses difficile reddituros virum tam laudabilis vitæ, æstimauit eum repetendum facta in totius ecclesiæ auditu vocatione. Eminebat tunc temporis inter præsentis regni cælorum maiores, Henricus Abbas monasterij S. Pantaleonis, qui memorati & sapiens memorandi viri auunculus erat. Iste charissimi sui reuocatione gratanter quidem suscipiens, sed illam æquanimiter ferre nequens, episcopi præsentiam expetijt: quid facto opis sentiret, exposuit. Pontifex sani consilij neglector fugiens apparere, literas sigilli sui impressione bullatas, Treuiros maturat dirigere, ad patrem videlicet Bernardum, sub cuius conuersabatur regimine. Ille perpendens nihil interesse, vtrum onem alienam de manu pastoris sui rapuisset, vel eo inuito retinere contenderet, humilem tantæ legationi præbuit assensum, quantum non sine graui moerore tantum gregis amitteret ornamentum. Talem adolescens, monasticæ vitæ desiderantissimus, Coloniensium passus violentiam, in sui pontificis deducitur præsentiam: à quo, vt filius, debito paternæ dilectionis affectu recipitur, & propter assumptum angelicæ dignitatis habitum, Henrici auunculi sui prouidentia commendatur. Qui videns eum assuetæ solitudinis inherentem studio, frequentiam audiendi & videndi causa vndique concurrentium habere fastidio, vrbe eductum, præposuit cuidam sui regiminis Abbatia, nomine Gladebaco. Cuius vtilitatibus quàm strenuam suæ sagacitatis curam impenderit, nemo eorum, qui præcesserunt, credulus dubitare poterit.

Interea isdem vir Dei, cuius animus à terrenorum appetitu peregrè erat, & sine corpore velox ad supernorum ciuium societatem tendebat, dudum præconceptam aggressus est peregrinationem, Romamque petijt causa soluendi vota precum apud Apostolorum cõfessionem. Quia verò in suis positus, vnicam salutis nostræ hostiã singulis diebus assueuerat immolare, ab hoc etiam inter eundem noluit desistere. Neque enim grauis videbatur itineris dilatio, quæ fiebat solo amore patriæ cælestis. Factum est autem, vt nonnulli peregrinationis illius comites, humano more ad dulcia soli natalis arua suspirantes, eo paucis cum necessarijs relicto, abirent, quasi ex hoc expeditionem & viam & reditum habituri essent. Sed frustra renisi sunt sententiæ Apostoli, qui omnem, non volentis neque currentis, sed miseretis ait esse Dei. Ità enim occulta Dei voluntate profecit sancti viri dilatio, & ita illorum dilata est acceleratio, vt vnus horum vna omnium fuerit peruentio. Nondum enim illi expediti viatores Apostolorum sub-

Eccc 4 intrâ

Lib. 2 Dial.

Fit monachus apud S. Maximinum Treuirensis. Efa. 6.

Iohan. 12.

Hermannus Coloniensis Episcopus.

Henricus Abbas S. Pantaleonis.

S. Vuolphelmus præfatur monasterio Gladebaco.

Rom. 9.

Ierem. 10.

intrarant limina, cum vir Dei subsequenti gradu pressit eorum vestigia: non tam verbis ostendens quam rebus, non esse in quoquam hominum viam eius. Qui expertamin hoc rerum euentu Dei omnipotentiam admirati, transacto peregrinationis negotio, in sua sunt reuersi, ex illo tempore Dei hominem digno reuerentia loco habituri. Herimanno autem Pelegrini successore pontificatus infusus exuto, pari Colonienfium assensu substitutus est diuinae memoriae Archiepiscopus Anno: Qui cum, vt sacerdos magnus in diebus suis, volens Deo placere, miro religionis ferueret amore, non minimum expendebat in constructione coenobiorum, vndeunde legis Dei amulatores aggregans in habitationi eorum. Caetera igitur pia sollicitudinis monumenta Sigebertigenfium coenobij constructione decorauit, virumque saepedictum, accepta sanctitatis eius notitia, loco praepone curauit. Sed studiosum diuinam contemplationis hominem, adiuuae vitae, talibus initijs pernecessariae, videns omnino expertem, eduxit eum ad locum solitudinis eius competentiore. In proximo enim Abbatia Bruuilerenfis erat, quae quoniam viduata erat pastore, curam eius, sancti viri comendauit prouidentiae, quam sine proposito detrimento facile posset explere.

Berengarij haeresis spar gitur in Gal lijs.

Istis diebus Francia turbabatur per Berengarium Turonensem, qui assererat Eucharistiam, quam sumimus in altari, non esse reuera corpus & sanguinem Christi. Vnde contra eum, & pro eo, multum a multis & verbis & scriptis disputatum est. Aduersus quem etiam extat huius beatissimi viri epistola, ad quendam Meginhardum Abbatem Gladebacensem edita, firmiter vndique veritatis assertionem subnixta: qui quasi filius patrem scriptis consuluit super huius quaestionis diffinitionem. Quam licet attexere sit longum, vtilitati tamen praesentibus legentium, non incongruum duximus praesentem inferere opusculo, vt ad notitiam translata posterorum, hinc eius cognita sinceritate fidei, caueant fideles aliquando huiusmodi erroribus implicari. Est autem hic modus vel textus epistolae:

EPISTOLA S. WOLPHELMI DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE, CONTRA ERRORES BERENGARII.

DE I gratia Vuolphelmus Abbas, coabbati Meginhardo salutem. Lac doctrinae spiritualis, quod a me rogasti, de caelo tibi fide & humilitate largitus accumulasti: Fide, quoniam quod in me non est, credis in me posse Deum omnipotentem operari: Humilitate vero, quia deficientibus meritis & sapientia, caritatem & ordinis dignitatem non abhorres in in me venerari. O quam consequens est, vt dum nocet, quod inebriat, pro remedio desideres, quod debriat. Noceat autem quaedam ebrietas haeresis Berengarij, cuius ebrietas periculum declinamus, & ad vbera vino meliora appropinquemus. Et mox, vt eam assertionem iuuante Christo possimus destruere, quae clausis ianuis eum ad discipulos post resurrectionem non intrasse, videtur adstruere, ex matris Ecclesiae manans mammis, lactet nos euangelium Iohannis. Cum esset, inquit, sero die illo vna sabbatorum, & fores essent clausae, vbi erant discipuli congregati, stetit Iesus in medio. Et paulo inferius: Post dies octo iterum erant discipuli eius intrus, & Thomas cum eis: & venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio. Ecce inter Berengarium, quod non intrauerit Dominus ianuis clausis: & inter Iohannem, quod intrauerit, cum sit controuersia, superat ille, cui, Scimus, inquit, quia verum est testimonium eius, omnis applaudit Ecclesia. Nam si gentilitas, dum libros claudit, his, quos recipi iudicat, applaudit: multo verius huic euangelio perhibet Ecclesia testimonium, pro quo, priusquam scriberetur, praemisit orationes & ieiunium. Noct igitur Berengarius haec sibi sufficere, quibus, cum a Deo sint, non possit homo contradicere. Itaque deinceps ad id quoque, Domino iuuante, veniam, quod in Eucharistiae sacramenta loquitur blasphemiam. Sed quia scriptura docet, stulto iuxta stultitiam suam non esse respondendum: repressis interim ipsis blasphemiae verbis, ad fontem eius praecurrendum, vt si Dominus dederit, nos eum obstruere, desinat inde sames huius blasphemiae ad nos destuere. Est autem vena huius scaturiginis, quod non recte sentit de sacramento Dominici corporis & sanguinis: & dum ad adspiciendum in eis panem & vinum, oculos corporis habet, ad perspicendum in eisdem carnem & sanguinem, oculos mentis non adhibet. Nos autem vt visum acuiamus, & aciendo proficiamus, quo haec inuenimur, ad obrinendam semel acceptam huius veritatis traditionem nosmet hoc modo cohortemur: Si qui dixit, & facta sunt: & mandauit, & creata sunt omnia: si is, inquam, dixit de hoc pane, Hoc est corpus meum: & de vino, Hic est sanguis meus: necesse est omnino sic esse. Nam

Berengarij dogma, vocat heresim. Cant. i.

Iohan. 20.

Iohan. 21.

Prover. 26.

Origo erroris Berengarij.

Psal. 148. Matth. 26.

Nam haec sola mysteria non ab alijs sunt separata, quae dicente Deo facta sunt, vel mandante creat. Est autem vnus atque idem Deus, primo mundum formans, deinde hoc sacramento suam imaginem reformans. Si enim alius faceret hominem, & alius redimeret: redimens, plus honoris sibi assumeret: atque ita & Deus per se redempturus erat, & homo non nisi per se redimi poterat: quia videlicet nil homini iure redimendo proficeret, quicquid aliud quam hominem induendo Deus perficeret: vt ex hoc liquido constet, quod vnus atque idem, Deus & homo, redemptor hominis extet. Igitur omnino sic esse necesse est, quod, dicente Deo vel mandante, non esse non potest. Ecce noui & veteris testamenti nos haec auctoritate probamus: quibus Berengarius tertium addit, quod non minus, quam tertium de caelo cecidisse Catonem, reprobamus. Et ergo post duo testamenta, tertium hoc: & ideo tertium, quia ab eis alienatur: vt verbis ipsius auctoris ita loquitur: Si mures consuetum corpus Christi comederint, non ideo Christus in eis, & ipsi in Christo manebunt, nec vitam aeternam habebunt. O si nunc apud inferos torret Florarij desideat, dum hostem Ecclesiae hunc verbis his derideat:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Horat. 2. de Arte.

Putauimus hunc inter montes exaltatum, magnum quid parturire, dum etc. mures in adiutorium eius conspiciamus eum de caernis accire. Iam autem mediam hanc ironiam abrumpentes, contra Berengarium & pro nobis nosmet cohortemur, ita dicentes: Si corpus hoc, vnde agitur, ab Apostolis & ab omnibus electis comestum, qui soli sic illud comedunt, vt Christus in eis maneat, & ipsi in Christo: & non Iudas & omnes reprobi, ad quos post buccellam panis satanas intrat, & fit longe alia conglutinatio intrantis satanae & reproborum, quam ea, quae est Christi & electorum: (Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrabae apprehendit) si, inquam, hoc corpus ita ad electis comestum & eis conglutinatum, illis quoque conglutinationis eidem, se sanum & incolume, vinum & integrum recipit ad patrem: multo magis a Iuda & reprobis omnibus, plus etiam a muribus & ab alijs mundi spurcijs recolligitur in regnum suum sine sua diminutione vel contaminatione. Nam & sol hic inuisibilis creatus, & non omnipotens, radios suos in chaetas & alias mundi sordes emissos, rursus retrahit ad se sine aliqua pollutione. Hoc autem corpus, post expletam more catholico communionem, sanum & incolume, vinum & integrum se recipit ad patrem. Sic enim testatur ecclesia Achaica B. Andream Apostolum dicere: Postquam In Palsione omnis populus credentium agni carnes comederit & sanguinem biberit, agnus, qui sacrificatus S. Andrae, quae est Tomo 6. est, integer perseverat & viuus: & cum vere sacrificatus sit, & vere carnes eius comestae sint a populo, & vere sanguis eius sit bibitus: tamen, vt dixi, & integer permanet, & immaculatus, & viuus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps est, se vinum & integrum & incolume recipiens, multo magis ab his colligit in regnum suum. Hoc interim charitati tuae puto sufficere, dum videamus, si sit opus his aliquid adicere. Veruntamen & quod dixi, & siquid dicturus sum, tuis orationibus & omnium pie de me sentientium commendo: quoniam etsi mortui sunt obrectatores Hieronymi, auctorem obrectationis huiusmodi viuere perpendo.

Taliter hic miles emeritus, armis iustitiae, fide scilicet, spe & charitate munitus, perfidiam Berengarij, in acie Domini constitutus, suo loco expugnauit inuictissimus. Quod quanta fecerit deuotione, testantur, quas fundebat, orationes & lachrymae, quatenus seducti resipiscerent, catholica fides intemerata consisteret, & a recto tramite nulla prauitate infecta deuiaret. His ita praelibatis, vertatur stylus ad describendum, quales pro bono ecclesiae suae, Cloteno videlicet nomine, pertulit labores, immo, si dici fas est, persecutiones. Quod qualiter ecclesiae collarum fuerit & ablatum, paucis videtur intimandum: quoniam non pleniter aduertitur ratio, cuius ignoratur origo. Domina Richera, cuius genitores Bruuilerense a fundamentis extruxerunt coenobium, fidei ac deuotionis illorum amulatrix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit haeredes, vt regni caelestis ipsa compos effici mereretur & extructum, haeres. Tradidit itaque B. Petro in Colonia Comburg & Saleuelt, cum vniuersis appendicijs suis: sancto vero Nicolao in Bruuiliere villam, quae dicitur Cloteno, cum omnibus redditibus suis. Quam traditionem, sub multarum probabilium personarum testimonio factam, praesens dominus episcopus Anno sua auctoritate corroborauit, auctorizauit, & vt per secula in conuulsa consisteret, violatores, raptores, perpetuo anathemate damnauit. Soluente vero domina Richera regina mortis debitum, dum deferretur tumulanda in Bruuilerensi coenobio, vti ipsa viuis constituerat, (nam & locum sibi sepulturae ibidem designauerat) iussu praedicti archiepiscopi Annonis corpus eius vi retinetur, & in ecclesia, quae ipse in honore beatae Dei genitricis semper virginis Mariae a fundamento crexerat, sepelitur. Quo facto, memoratum alodium Cloteno dictam.

S. Anno 66. struit ecclesiam S. Mariae ad gradus

reno eidem contulit ecclesiam, contradicentibus illis, quibus ardore iustitiae haec erat ad videndum violentia grauis. Ad eum tunc vir prudens & solertissimus prauorum fuerat consilij circumuentus, nec repente poterat animus ab incepto retiocari, quippe cuius nutu etiam tunc disponebantur negocia regni. His ita patrat, imminente iam eius mortis articulo, graui coepit anxari infirmitatis incommodo. Tunc vir beatus Vuolphelmus visendi eum gratia adiens, inter consolationis verba huius rei mentionem ingerens, mouit eum pia sollicitudine hoc piaculum expiare, hanc iniustitiam eliminare, addens, nisi emendatione mutasset commissum, perniciosum eius animam imminere periculum. Cuius ille, ut erat vir mentis ingeniae, benignè suscepta admonitione, sciens eum virum iustum & sanctum, humiliter eius se commendat orationi, spondens in proximo aut idem bonum redditurum, aut aliud reciproca vicissitudine pro eodem restitutum. His exhilaratus promissionibus, gaudens remeat ad propria Domini seruus. Sed pro dolor secus, quam promiserat, accidit. nam immatura morte praeventus obiit, & cum vita in medio, quod promiserat, imperfectum dereliquit. Igitur quae à maioribus nostris, coeuis videlicet vel discipulis beatissimi viri, comperimus, fideliter stylo percurrente digessimus: nunc quae nostris sunt acta temporibus, & ipsi vidimus, in gestorum illius ordinem referamus.

Hildolphus
succedit S.
Annoni.

Post excessum itaque venerabilis archiepiscopi Annonis, dominus Hildolphus non absque Colonensium iniuria praesularis obtinuit insignia: qui super hac eadem rescriptus est conuentus à venerabili patre. Qui praemonitus à praedicti loci congregatione, respondit se nulla ratione id sanctae Dei genitrici adimere, quod tanti meriti vir pro sua contulerit deuotione. Tunc vir Domini apud archiepiscopum minime se cernens proficere, per suos legatos regiam magnificentiam studuit adire, omnemque gestae rei ordinem proclamare. Tunc quartus Henricus rex, postmodum Romanorum Augustus, qui illo tempore regni monarchiam strenuè gubernabat, huius rei comperta proclamatione, spondet se omnino disaffuturum iuamine: factum quidem grauius ferre, nunquam verò, quoad viueret, permitturum stabile. Animaduertens etiam famam bonitatis domni archiepiscopi Annonis hac prauaricatione legum vel iustitiae non mediocriter posse obscurari, memor veteris amicitiae viri, (ab illo quippe educatus vel nutritus fuerat) mandat domino Hildolpho, eius successori, Cloteno celerius restitui coenobio Bruuilerensi. At illo nil certi ad haec respondente, sed potius de die in diem differendo tempus redimente, non ex voto consulti, sed spe frustrati, rediit legati. Tunc vir Domini, omni humano destitutus consilio, quid ageret, quò se verteret, dubius fluctuabat: sed ab eo sibi opem vel consilium flagitat, qui solus nouit in periculis & necessitatibus subuenire.

Tunc eius incidit animo, nil praestantius, nil consultius fore, quam pontificem sedis Apostolicae super hac re interpellare. Qua inspiratione animae quior factus, destinat velociter legatos ad Apostolicum, tunc forte consistentem in confinibus Alpium. Qui vbi coram Senatibus primoribus & Romanae Ecclesiae iudicibus ad liquidum verbis Papae exposuere singula, quae ab archiepiscopo Annone de Cloteno saepius memorato gesta fuere, omnium mentes & corda stupor apprehendit cum admiratione non modica. Tunc dominus Papa Hildebrandus, qui & Gregorius, ex autoritate beati Petri Apostoli per epistolas suas denunciat domino Hildolpho, eius successori, ne sub specie pietatis, defensor existens impietatis, Cloteno, Bruuilerensi ecclesiae violenter ablatum, diutius patiatir irreuocatum. Non eget, inquit, o fili, Deus offerri quicquam ex iniustitia sibi: quia, ut legimus, sic ei sunt victimae ex rapina, quomodo si macret quis filium in patris praesentia. Patratorem quidem multorum bonorum agnouimus fratrem nostrum Annonem archiepiscopum: sed tamen in hac parte minime defendendus est non errasse, dum quod beato Nicolao praeripuit, sanctae genitrici Dei gratum holocaustum aestimauit, dicente Domino per prophetam: Quia ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocaustum. Nec fas est à fidelibus credi, matrem discrepare à voluntate filij: dum id prorsus constet vtriusque proprium atque commune, eadem velle & eadem nolle. At tu ne defendendo iniustitiam videaris offendere Deum, tolle de medio, quod, aliàs licet bonus, hic male consultus commisit episcopus Anno, ne & illius detrimentum sit coronae, & tibi occasio culpae.

Huiusmodi paternis admonitionibus à sedis Apostolicae autoritate susceptis, praedicti pontificis Hildolphi magis in furore versus est animus, quam ad iustitiam vel

Gregorius
vbi scribit
Hildolpho
episcopo.

Esa. 67.

misericordiam prouocatus. Denique conuocat ecclesiae Colonensis primores, se diffamatum, accusatum per virum Dei conquerens apud Apostolicum. Tunc vir mitissimus, his humiliter renitens obiectionibus: Proferatur, inquit, o domine in medium, si placet, accusationis testimonium: si nequeo me excusare, de quibus criminor à te, tunc demum digne conuincar offensam meruisse. Episcopus itaque domini Apostolici epistolam tenens praemanibus, legendam tradit in publico, aestimans per eius relationem cunctos in serui Dei armari contradictionem. Qua recitata, plures assensere, nil digni actum offensione. Quidam verò Bezelinus, domus B. Petri apostoli custos, cum alijs, quibus erat animus re potius perturbare, quam ex aequo determinare: cum aliud non inueniret quod obtenderet, non absque suo consilio Papam super hac re asseruit licuisse experere. Dum facile respensione haec Domini famulus obiectionem quiescit reflexere, episcopi magis furentis odio, quam iusto iudicio, iniuriatur, calumniatur: conuicijs quoque & contumelijs, secus, quam pati dignum fuerat tantae reuerentiae virum, attrectato, postremo etiam terribilibus sacramentis pastoralis curae baculum adempturum minatur. Tunc vir beatus in iniurijs patientissimus, virtute constantiae roboratus, timore nudus, aduersariorum conatibus respondit intrepidus. Nesciebat quippe mens iusti pauere, quae nulla torquebatur conscientia culpa. Diuina nos comitante clementia, non hic hodie praedudicium veremur incurere, puram gerens conscientiam, totius prorsus criminationis innocentiam. Hic sermo videtur completus, vbi dicitur, ut leo, confidere iustus.

Constantia
sancti viri.

Prou. 28.

Dum haec & his similia vir Deo plenus efficacissime loqueretur, oris gratiam mentisque constantiam omnes aemuli mirabantur, & veluti nox quaedam & tenebrae mentibus eorum infusa: quid agerent, quò se verterent, dubij nutabant, dolentes se casto consumptos labore, non inuenientes, qua parte eum caperent in opere & sermone. In his perturbationum angustiarumque pressuris ex primoribus praecipue fauebant beato viro Bertulphus, vir probus, ecclesiae beati Andreae Apostoli Praepositus, & quidam VVigmannus de Heuersbach, vir militaris & nobilis, sed & eloquentia insignis. Hi duo medium habentes eum, ut olim caelitum directi Machabaeum, pro defensione iustitiae non sunt reueriti iniustitiae oppugnare, adeo ut nec minis, nec terroribus concuti, nec à proposito aliquo possent munere frangi. Instabant igitur viriliter ex Apostolica autoritate, precantes iudicium ecclesiae Bruuilerensi fieri iuxta mandatum & legationem Apostolici. Quorum vocibus & instantia non mediocriter exacerbatus episcopus, cum graui indignatione inquit: Habetote vobis Cloteno: meum erit, tam & iniuriam meam vindicare, quam & vtiliora pro Cloteno data recipere. Itaque raptum ex ore eius verbum, & cum velocitate diriguntur legati, idem bonum vendicaturi.

Qui est de
fenderint.

2. Mac. 10.

Prou. 21.

His ita patrat, iubet episcopus virum Domini apud Nussiam castrum sibi occurrere, ea omnimodis intentione, ut nullo eius obistente adiutore vel defensore, facilius eum valeret pro voto deponere. Sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Quandiù verò ista incubuit aduersitas, tandiù fratrum non destitit votiuua charitas, septem psalmorum & litaniae supplicatione Dominum incessanter exorare, ut de moerore gaudium, de tribulatione latitiam concederet inuenire. Vir itaque Domini sciens tutam defensionem constare non posse per hominem, Psal. mista dicente: Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus: de adiutorio Domini confusus, hilaris & gaudens iter aggreditur, quò fuerat imperatus. Perueniens igitur ad locum, non modica inopum collecta multitudine, per opera pietatis & misericordiae se Deo cupit attentius commendare. Cumque in solario cuiusdam domus refidissent, & vir Domini, cum suis necessaria ministrans, sollicitus circuiret, ex improviso solarium corruit, totaque illa multitudo cum viro Dei in cellarium subterraneum cadendo deuenit. Quos euestigio pars non minima domus subsequens oppressit: sed ex Dei prouidentia, serui sui meritis, nulli laesionem intulit. Itaque exciti ciues tanti sonitus fragore, ocyus aduolant vndique, & non sine grandi admiratione sospites extrahunt, quos iam iamque perisse crediderant. Quidam verò praeceteris lapsus oppressus, que periculosus, dum iam acsi mortuus defleretur ab omnibus, eductus nulla reperiatur parte corporis laesus. Sed & pincerna hominis Dei, Godecho nomine, ipsa hora binas vasa testea vino repleta praemanibus tenens, cum ruentibus pariter ruit: sed, mirum dictu, nec sui, vel vasorum, vel vini pertulit effusionem. Quod factum mirabile idcirco diuinæ clementiae placuit demonstrare, ut panderetur mortalibus, quanti apud se meriti vir sanctus iste fuerit. At verò episcopus, qui eum illum aduenire compulerat, di-

Psal. 117.

Magnum
miraculum.

Miraculum.

uini.

uinitus, vt creditur, refrenatus, in nullo tunc ei valuit esse contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulum suum diuina prouiso, nē mortalis hominis premeretur iudicio, quem tanto magnificare disposuit prodigio. Hinc non sopitum, sed acritus ac censum est prae dicti episcopi furoris incendium. Nam quanuis tunc eum siuerit abire, rursus tamen Coloniam statuto die ad se iubet redire. Interea fratribus, vt supra meminimus, pro eo sollicitis in vigilijs & orationibus, adest vir Domini improuisus, Quis, quae so, fluctus eloquentiae, quae lingua potest euoluere gaudium tunc factum in cornu muncē Gloriabatur quippe nō immeritō humilitas gregis ex praesentia sui pastoris, quem Dominus glorificauerat admirandae protestatione virtutis.

vifo Hartmanni Abbatis Tuitiensis.

Ea tempestate quidam Hartmannus, Abbas Tuitiensis, dum nocte quadam somno indulisset, tale vidit somnium, praesagium vtique futurorum. Vidit igitur per visum, vtrum quendam forma egregium, vultu reuerendum, episcopalis infulis decenter ornatum, a Bruuilerensi ecclesia prodeuntem, & iter Coloniam dirigentem. Quem praecedentem, beatum Vuolphelmum Abbatem cum fratrum caterua cernit cuestigio subsequentem, septem psalmos cum litanijs saepius modularis vocibus iterantes. At vbi ad fores peruentum est cubiculi episcopi quiescentis, fores obseratae, virga praecedentis impulsae, dictu velocius sunt aperta. Quibus taliter intromissis, dux prauius stratum a diens recubantis, cum graui requirit animaduersione, cur tanta contra se temerarius praesumpisset exercere. Expleto sermone, virga, quam manu gestabat, ad vltionem iniuria grauius illum percussit in vertice. Itaque somno excitus Abbas praepauore, viri Domini certum reddit ex diuina protectione & beati Nicolai consolatione. Nec salsum prorsus somnium extitit vel inane, dum, quod fratres in psalmis & litanijs constitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit reuelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis. Nam vno eodemque momento, vt hic illum vidit percuti, se sensit episcopus morbo grauari. Tali ergo modo diuinitus relicta, nisi frustrata illius aduersariae intentio est. Morbo quippe inualecente, post dies paucos obiit, & cathedra praesulatus Segninus vir pius obtinuit. De his ita meminisse sufficiat: nunc se ad gestorum eius sequentia describenda articulus vertat.

Segninus, defuncto Hildolpho sic Colonienis episcopus.

Psal. 23.

Hic itaque Domini famulus, quae retrō sunt oblitus, in anteriora se extendens totis viribus, exemplo Dauid prophetae, dicentis: Domine, dilexi decorem domus tuae, & locum habitationis gloriae tuae: domum Dei aggressus est adornare omni decoris varietate. Quod quia deuotissima mente concepit, mirifico effectu consummauit. Denique, vt breuiter cuncta perstringam, eius instantia vel tempore, in varios ornatus picturae vel fabricae, seu etiam musici operis decore, intus & extra se status extulit Bruuilerensis ecclesiae. Textum praeterea cuiusque operis versibus expressit egregijs, vt liquidò pateret inquirenti totius plentitudo materici. Operis precium est, illud etiam non reticere, quod singulis annis vir Domini, noui ac veteris testamenti paginas ex integro faciebat legendo reuolui: quatuor verò Euangeliorum libros, quoniam non eo loco vel ordine, quo reliquos, competebar expleri, statuit quatuor temporibus recurrentibus anni in quatuor plagis claustrum singulos à singulis diaconibus recitari. Quod cuius fecerit utilitatis intuitu vel deuotionis affectu, ex subiectis eius, super vtrunque testamentum compositis, liquet versibus. In quibus singulis annis vtrisque explendis non parui pendendam annexit causam utilitatis, plurima etiam necessaria tangens, nunc personas subito decenter immutans, nunc electorum per verbera salutem denuncians, nunc scripturarum suauem gustum commendans, postremo geminam in Christo naturam generis humani medicinam declarans. Haec idcirco praelibauimus, vt cum ad talia ventum fuerit loca, intrepidus lector percurrere possit, quod se iam didicisse meminerit.

Carmina S. Vuolphelmi.

L Atē diffusus sic Ecclesiasticus vsus
Se testamentis exercet in omnipotentis,
Vt legat haec ambo, sed & omni compleat anno,
Sicut in hebdomada psalmorum clauditur oda.
Ast hinc psallendi cum stet status, indē legendi,
Lectio quō profit, nunquam praefatio desit,
Qua clauis limen patet ad quodcunque volumen:
Pandat vt admissio quod clamat abyssus abyssō.
Admitti verò dedit eius gratia Clero,
Qui populis ipso parat hinc documenta ministro.

Sed

Sed cunctis aequē non detegit intima quaeque,
Quis tamen interea non abnuat interiora.
Angelus hinc ensem suspendit percipientem,
Altius inflictus non dedit fulminis ictus,
Non ignis torrens, non vultus daemone horrens.
Captiuis dirae discedunt sensibus irae.
Vasta lues morbi, quae saepe superuenit orbi,
Aut non accedit, citiusve precando recedit.
Exceptos natos quōd vult pater esse paratos,
Verberibus tangi, poenisque fugacibus angi,
Quis absterrendi nocuo sunt foedere mundi.
Sed non donorum Deus vsū subtrahit horum,
Quis patrem sese per verbera comprobat esse.
Si sit eis ritus legaliter hic stabilitus,
Vt sic psallatur, ceu diximus, atque legatur,
Vtilitas extra pater haec, latet altior intra.
Huc introductus gustabit munera fructus,
Cui donat mentem Dominus gustare scientem
Fructus maioris, quam pandat lingua, saporis.
Sed nec erit, gustum qui scriptis exprimat istum:
Gustans ipse magis scit, quam sit gratia suavis,
Quam scripturarum conseruat cella sacrarum,
Et quae diffundi se vult per climata mundi:
Quō genus humanum sit in hoc medicamine sanum,
Quod naturarum peragit compago duarum:
Dum Deus indē pater parit, hinc parit innuba mater:
Nil caelis illinc, nil terris charius est hinc.
Qua specie bina componitur haec medicina.
Christus patre satus, Deus: ast homo, virgine natus.
Qui cum patre Deus, sed & almo pneumate, verus,
Ad nos indultis pandat pia viscera culpae,
Secla per examen dum iuste discutit, Amen.

for. & laedit

Hos versiculos beati viri ideō huic operi inferendos vtile duxi, vt quomodo simplici-
ciores planē currentis profa delectantur pastu, ita perfectiores enucleatius spirituali.
ter dicta indagantes, eorum spirituali gustu pariter reficiantur & fructu. Saepius autem
in conuentu fratrum de salute disputans & suadens animarum, inter multimodas vir-
tutum propositiones hoc modo plerunquē eleemosynarum vel hospitalitatis com-
mendabat gratiam: Oportet, inquit, vt scriptum est, & testimonium habere bonum ab
his, qui foris sunt: & hospitalitatem non obliuisci, dum & quosdam placuisse legamus,
angelis etiam hospitio receptis. Vndē magnoperē vos fratres pauperum vel hospitum
susceptioni curam impendere admoneo, quia profectō quicquid illis fideli deuotione
confertur, Christo nimirum, qui se in paupere suscipi, in hospite colligi vult, impendi-
tur. Ideoque maximē necessariam hospitalitatis vel eleemosynarum intuli gratiam,
quia nec locum propagari perpendo vel inhabitantes, nisi per eleemosynas & assiduas
preces. Verum, charissimi, dum alicuius in vobis boni scintillam videritis ignescere, nē
vestris, quae so, meritis velitis adscribere: quoniam, vt scriptum est, Neque volentis, neq;
currentis, sed Dei est miserentis. Omnipotens quippe Deus adspirando nos praenit,
vt bona velimus: & adiuuando subsequitur, vt possimus. Inanis enim aliter esset cona-
tus noster, nisi diuina cooperaretur & virtus. Taliter autem gratia praecurrente, & bona
voluntate subsequente, quod conditoris est doni, nostri fit meriti. His & huiusmodi
exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius, ad sectandam prouocabat pieta-
tem. Lucrandis autem sedulus inuigilans animabus, satagebat nil promere verbis, quod
non roboraret exemplis, nē vitae munditia prorsus discreparet à lingua. Hoc ordine ni-
mirum hypocritarum declinabat confortium, qui verba quidem sanctorum habent,
sed vitam non habent: & quos sermonibus generant, non fouent exemplis: et quos ver-
bis aedificant, moribus & vita destruunt. Nanq; vir beatus non solum lingua sua suavit,
sed & exemplis, moribus & vita subiectis ostendit, quaecunque fidelibus suis omnipo-
tens Deus obseruanda mandauit.

Praeconi-
hospitali-
tatis & be-
nignitatis
in paupe-
res.
1. Tim. 3.
Heb. 13.

Matt. 23.

Rom. 9.

Ffff

Pau.

Pauperum verò illi semper fuerat maxima cura. Vnde dispensatione prouida xenodochio superaddidit decimas atque vineta, vt absque pecunia victus eis præberentur necessaria. Iugiter illi aduersus vitia pugna: quia mens ad virtutes erecta, non erat procliuis ad vitia. Radicem omnium malorum cupiditatem vel auaritiam adeò perhorrebat, vt præter communem simplicemque victum, nil sibi prorsus quod speciale foret, assumeret. Pietatis affectu potius amari, quam timeri, satagebat. Vnde iactantiam & elationem proculdubio respuebat. Nulli verò detrahere, nullum volens odire, ex tinctis facibus iræ vel inuidiæ, elegit omnes fraternæ dilectione diligere. Semper hilaris, semper lætus, præferens hilaritate vultus, quam syncerus & purus erga Deum & homines eius esset effectus. Quamquam verò iugi esset contemplatione suspensus, erat tamè singulis compassione proximus, mente minimè deflectens à contemplatione, dum pietas ferueret in opere. Sic nimirum in similitudine cælestium animalium, antè & retrò oculatus, vtrarumque virtutum fuerat charitate deuinctus: vt dum cuiilibet earum videretur intentus, proprietate tamen non careret alterius.

Actiōi & cōtemplationi, vt fuerit de dicitur. Apoc. 4.

Erga corrigendos vt se gessit. Gal. 6.

Taliter se agebat, qui Deo nil charius possidens præferbat, ex omni cordis & animi affectu diligens Deum, omnem verò Christianum tanquam seipsum: seruans in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in disciplina seueritate censuram. Erga benè agentes apparere prælatus noluit, sed vt coequalis & focus: aduersus verò vitia delinquentium, promotionis suæ exercebat priuilegium. Quis autem verbis valeat exprimere, quanta discretionem omnia iudicia sua studuerit temperare, quantave iustitia moderari? Dum etenim pro quouis delicto alicui foret inferenda correctio, primitus in se descendens, iuxta illud Apostoli, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, nè & tu teneris: tanquam proprii reatus delictum deflebat alterius. Ità nimirum mens Deo deuoti pectoris, omni se excoluit genere pietatis, satagens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vir planè mitis & iustus, sic omnibus omnia factus. Quo enim dolente non condoluit? Quis ad illius adspæctum mœrorem non mutauit in gaudium? Quis ira inflammatus, illius sermone non est mitigatus? Quis iniqua cogitatione pulsatus, non illo est medente curatus? Quis consolari petijt, & consolationem non inuenit? Quis vim verborum, quis efficaciam exprimat sermonum? Quis pietatem euoluere, quis charitatem valeat enarrare? In qua adeò radicatus fuerat & fundatus, vt licet nullius expertus esset virtutis, huius tamen cultor existeret specialis. Non segniter etiam animo retinens, quòd quanto subiectis prælatus, tanto curis maioribus esset occupatus: studebat omnimodis Deo per contemplationem placere, exteriorum curas per idoneas quasque personas solenniter administrare.

Taliter ex voto liberius vacans Domino, vtrouique prouidus gregi prospexit: intus propria vigilantia, exterius congrua prouidentia. At quoniam fuerat miræ mansuetudinis & discretionis, sciens, quòd districtio si modum excedit, sanctiam gignit: & nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit: tanta inter vtrunq; usus est discretionem, vt nec indiscreta districtio subditis, recusandi laboris fieret occasio: nec nimia pietatis exhibitio, disciplinæ foret immoderata remissio. Ità nempe exemplo sanctorum patrum gressus suarum instituit actionum, vt nullatenus extrà limitè iustitiæ propriam fineret effluere ad iocunditatem. Hinc profectò felicem ac iure beatū talem dixerim virum, qui & Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem fortiter tenuit, & tamè matrem virtutum discretionem nunquam deseruit.

Catalogus virtutum sancti viri. Tob. 29. Iob. 31.

Luc. 16.

1. Cor. 9.

Cuius vt mores vel actus summam perstringam, fuit vita laudabilis, verbo discretus & utilis, consilio prouidus, moribus ornatus, affabilitate mellifluus, misericors & benignus, pronus ad veniam, tardus ad iram. Per pietatis affectū, omnium condescendens necessitatibus miserorum: iuxta beatum Iob, pater erat pauperum, mœrentium consolator, pupillorum adiutor: non despexit in opem, nec dimisit absque operimento pauperem: alios refouens verbo consolationis, alios ope releuans pietatis. Ab infantia Deum timere didicit. Ex vtero enim secum egressa miseratio, creuit. Arca cordis iugiter referta bonâ voluntate, nunquam vacua manus extitit munere. Pauperum sibi apud Deum hinc conciliabat patrocina, faciens sibi amicos de iniquo Mammona, qui eum quandoquæ reciperent in æterna tabernacula. Ne autem mundum plus iusto videretur diligere, mundo solummodo vsus est ad necessitatem, non ad superfluam delectationem. Noxias quippe ab animo excludens delectationes, Apostolicas amulabatur

labatur traditiones, corpus videlicet castigare & in seruitutem redigere, vt extenuatum cælestibus disciplinis, vas aptum fieret sanctificationis. Nouerat enim animū non posse legitimo imperio perfrui, nisi carnis motus penitus essent subiugati. Hoc denique ritu sacrificij in sui cordis penetralibus hostiam viuam, sanctam, Deoq; placentem se exhibuit, dum singulis diebus, cum sacrosanctis corporis & sanguinis Christi mysterijs, per compunctionis gratiam sese in holocaustum mactauit.

Extiterat huic beatissimo viro frater germanus, Frumoldus nomine, sorores sanctimoniales duæ, quarum vna Osuenda nomine, miræ simplicitatis & innocentie fuit femina: altera verò Berta nuncupata, literarum plurimum emicuit scientia. Hæc vitam beatæ Adelheidis, primæ Vilecensis Abbatissæ, eleganti satis admodum stylo conscripsit, & plurimum religionis vel scientiæ suæ fructum in eodem loco dereliquit. De cuius prædicta sorore, domina videlicet Osuenda, nostris temporibus factum libet referre miraculum, omni sanè laude, memoria, & veneratione dignissimum. Quidam frater ex coenobio Bruuilerensi, Vdo nomine, adeò pessima laborabat infirmitate, vt omnes cogentur de eius desperare salute. Denique toto miserabiliter intumescente corpore, omnium membrorum amissa sanitate, trunco potius, quam humano corpori, videbatur similis. Quodque maximè mortis indicium solet existere, nullum remedium illi adhibitum valuit proficere, volente, vt credimus, Domino demonstrare, quòd quanto grauior morbus, tanto potentior omnipotens credendus est medicus. Cumque de solis eius ageretur exequijs, lento sopore corripitur, videturque per somnum domnam Osuendam, iam immortalitatis luce positam, sibi assistere, compatentisque affectu manu totum corpus permulcendo, vim doloris lenire. Inde oratorium, iacentis lecto contiguum, ingressa, tertio flexis genibus adorauit, sicque super ægrotum signum sanctæ Crucis exprimens, disparuit. Illic virtus diuina est subsecuta. nam post paucos dies conualuit, integra sospitate recepta. Vnde nec dubium extitit, illo vilâ pendente, ipsius suffragantibus meritis, erutum illum de confinio mortis. Fuerat autem tam immanissimus languor, vt à planta pedum vsque ad verticem in eo non esset sanitas: sed tota corporis cute subtracta, ac si vetere homine exutus, recenti corio cum salute est superindutus.

Eius frater Frumoldus: Sorores, Osuenda & Berta.

Miraculum Osuendæ.

At verò prædictus beati Vuolphelmi germanus, dominus videlicet Frumoldus, armis terrenæ militiæ exutus, se illis implicari recusauit vterius, vt Deo seruire posset expeditus. Studium itaque peregrinationis arripiens, nè exul cælestis fieret patriæ, omni reliquo vitæ suæ tempore longè lateque, ad promerenda sanctorum patrocina, se studuit exiliare, vno tantum contentus seruulo comite: cui tamen versa vice, vt alter Martinus, hic sæpius consuevit ministrare. Quod genus diuinæ propitiationis illo pedibus iugiter exequente nudis, adeò sæpius vidimus eum liuentes plantas habere, vt nulla ratione calceamenta valeret admittere. Erat etiam ei solennis consuetudo, quandiu ad diuinum in ecclesia assistebat officium, omnimodis alicuius vitare colloquium: sed stans, vel humi prostratus orans, tanta lachrymarum potiebatur vbertate, vt velut imbre perfusum, madidum reliquerit pauimentum. Hanc compunctionis gratiam per diuinam possidens clementiam, custodem in se reliquarum deputauit esse virtutum: quia nullum penitus ei dominari nouit delictum, cuius mens sedulo compungitur ad lamentum. Quis hunc fidelissimum Domini dubitauerit seruum, cuius executio mandatorum, tam euidentis meritis illius præbet testimonium? Quauis etenim in pace præsentis vitæ consummauerit cursum, expleuit tamen martyrium, satagens crucifixum habere mundum, dum carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixit, & Dominum fideliter sequens, mundo peregrinus extitit. Hic coetibus iustorum, vt confidimus, coniunctus, in ecclesia propriæ possessionis quiescit sepultus. Hæc pauca prolata sufficiant ad sanctitatis testimonium beatissimi patris Vuolphelmi & Frumoldi germanorum.

Frumoldi perpetua peregrinationes nudis pedibus.

Erat tunc temporis vir quidam genere nobilis, sed moribus nobilior, Burchardus nomine, præfectoriæ dignitatis, sed & præpotens armis, qui germanus extitit illustrissimi viri Emehardi Vuirceburgensis episcopi. Hic euangelij non surdus auditor, si vis perfectus esse, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, sequere me: relictiis omnibus, quæ temporaliter videbatur possidere, Kanerberch, castellum suæ munitiois, Domino consecrari fecit locum orationis. Taliter cum diues esse posset in mundo, pauper elegit esse cum Christo: plebeio habitu amictus, sanctorum perlustrabat loca, seruorum Dei solerter requirens alloquia. Vnde & ad notitiam famuli

Burchardus vir nobilis. March. 19.

Dei Vuolphelmi deductus, maximæ ab eo loco venerationis est habitus: & vt quondam animæ David colligata est anima Ionathæ, sic amor Dei confederavit vtroque. Ex hac itaque mutæ charitatis affectione, frequenter eum solitus inuisere, dulcissimos gaudebat verbi diuini fauos ex ore eius percipere: Mirabatur autem supra modum tantam illi cælitus concessam diuini affluentiam verbi, vt quomodo ex supercrescente fluuio riuus, ita ex illius mellito guttore manaret sermo diuinus. Sed quid mirum, quod semper animus fixus in cælestibus, de diuinis tractare valebat subtilius? Vt ergo rei ordinem prosequamur, volens Dominus pio reuelare discipulo, quanta perfectio lateret in magistro, talis ei nocturno silentio diuinitus declaratur visio. Vidit igitur illum, quem tremit tartarus, colit abyssus, cælorum adorat exercitus, in quem desiderant prospicere ordines dignitatis angelicæ: hunc, inquam, vidit balneo impositum, manibus & officio beatissimi Vuolphelmi reuerenter foueri, ablui & detergi: vbi etiam circumstantes duodecim apostoli, adminiculum ferre videbantur ministranti. Ille igitur vir præclarissimus cælitus sibi ostensam visionem per quendam, Meginhardum nomine, monachum, fratrem sibi satis familiarem, ad viri Dei properauit transferre notitiam. Qui sagaci animo vim somnij discutens, coepit diligenter inuestigare, quid visio hæc videretur portendere. Intellexit itaque patenter, se commoneri vigilanter boni seruare tenorem propositi, Christo in suis omnimodis membris ministrari, iuxta ipsius dicentis vocem: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Gaudebat autem vir Deo amabilis, summo electorum capiti se operibus placuisse pictatis: sed feriem actibus exequi cupiens visionis, vice Domini balneum præparatur egentibus, cuius singula peraguntur obsequio, quæ visionis poposcerat ordo. Quibus ritè completis, toto corpore mundus & sanus egressus, ex integro nouis est vestibus ornatus. A quo tempore tantam gratiam meruit obtinere, vt mirabilium quoque patratum operum mereretur existere.

Ipsa nanque tempore fuit quædam mulier in territorio Bruuilerensi, Golda nomine, quæ vtrorunquæ luminum cæcitatem se doluit incurrisse. Cumque omnium illuminatori placuisset per famuli sui merita illi subuenire, sub nocturno silentio tali perfruitur visione: Videbatur illi leuiter dormienti, viro Dei Vuolphelmo, Missarum solennia celebranti, assistere, & post expletionem manuum eius abluere oculos suos diluere, extersosque simbrijs vestimentorum eius, diu optatum lumen recepisse. Quam visionem ad nos perlatam, famulo Dei, ad diuina mysteria properanti, humiliter suggestimus, & vt pauperculæ mulieri compatereetur, exorauimus. Qui non assensit, hoc sui non esse referens meriti, & somnijs, sæpè fallentibus, fidem non leuiter adhibendam: sed si est, inquit, hæc visio ex se, secundò ac tertio Dominus eam dignetur reuelare.

Itaque corde contrito & humiliato in ieiunijs & orationibus eo constituto, eadem visio, quæ mulieri primò, apparuit secundò ac tertio. Quid plura? Tandem vir Domini nostra victus est instantia, & secretò admittitur illa, ante fores ecclesiolæ iussa consistere: quia non ei vsus fuerat facilè, nisi certa ex causâ, frequentiam mulierum admittere. Itaque ritè peractis Missarum solennijs, vt docuit visio, abluit, extersit, mox clarè videns remeavit. Tunc vir sanctus, nolens virtute facti huius humanis fauoribus attolli, memor Dominicæ præceptionis, iubentis discipulis, nè quoadusquè tempus compleretur resurrectionis, ordinem cuiuslibet panderent visionis: interdixit summopere nobis, id illo in vita superstitè nulla ratione prodere, nulla necessitate detegere.

Vir itaque Domini, de die in diem virtutum exuberans copia, indefinenter ad vitæ cælestis suspirabat gaudia, quæ iam promeruisse gaudet felix eius spiritus in Domini sui præsentia. Nam quandiu in corpore vixit, mundum corpore, non mente, inhabitauit: ibi magis habere fixum appetens animum, vbi gaudium nouerat sine fine mansurum. Vndè & merito dicere valebat cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est. Et illud: Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Cælestis ergo patriæ incessabili flagranti amore, inter alia atque alia virtutum exercitia, tanta ei erat orationis instantia, vt quanquam omnibus floreret virtutibus, hanc tamen possidere videretur principalius. Ex cuius assiduitate hæc etiâ ei inoleuit deuotio, vt singulis annis, dum more sanctæ & vniuersalis Ecclesiæ ieiunium obseruaretur Quadragesimale, non solum circuniacentia, sed & Agrippinæ Coloniae vbi quæ sanctorum orando inuiseret loca. At quoniam huius rei nunc incidit mentio, liber referre grandè periculum,

lum, immò miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam è Tuitio. Beati & gloriosi confessoris Hereberti sepulcrum oratum petiueramus: redituri, puppim ascendimus: soluta litore, admodum prosperè nauigabamus. Introrsim nos vnda iam longius rapuerat, dum ecce repente intolerabili exorta tempestate, rupta quies Rheni ab imis sedibus perturbatur: vndaque in se redundantes, ad instar prominentium rupium, capitibus imminere videbantur in nauis residentium. Sicque nauis huc illucque vagis dilabatur vndis, & nunc summo in fluctu pendens, nunc vnda dehiscentes terram inter fluctus aperit, turbatisque nautis præ pauore mortis, sonus hæsit in gutture vocis. Tanto nobis vallatis periculo, virum Domini, in posteriori nauis parte residentem, & suo more, nescio quid secreti, meditantem, & eorum, quæ nobis euenerant, prorsus ignarum, adij, & mortem omnimodis imminere nunciaui. Qui protinus ad orationum conuolans nota præsidia, sanctorum deuotissimè implorat suffragia, litanæ supplicatione imposita. Dehinc cum crebra sanctæ Crucis obiectione, Saluator mundi salua nos, coepit canere: qui per crucem, inquit, & sanguinem redemisti nos, auxiliare. Hortatur dehinc, resumptis viribus constanter remigare viros, nullo metu mortis concuti, nullum ex eis afferens perituum prouidentia Dei. Hac exhortatione animati, & quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, viriliter æquora scindunt. Interea miserabilis clamor vtriusque sexûs super litus consistentium, attollitur in cælum, periculum nostrum eminens inuentium. Quid multis morer? Inter confinia positi mortis & vitæ, tandem perlabimur ad locum, vbi multitudo nauium latius Rheni occupauerat sinum. Quas attingentes, & ex altera in alteram transmissas, iuxta viri Dei vocem, præter spem euasimus omnes. Veruntamen nè dubitaretur vilo modo, illius nos saluatos merito, concitè id rabies Rheni fluminis diuino declarauit indicio. Denique vt ille beatus pedem extra puppim extulit, paulò antè diuinitus suspensis fluctibus prædæ fuit: & quæ prius onusta mergi non potuit, subsistere tanto viduata patrono nequiuit, sed protinus, nobis cernentibus, submersa disparuit. Taliter per immensi mœroris præcipitium, meritis serui sui, maximi nobis gaudij Dominus contulit beneficium, dum & virtutum eius gratiam extulit, & quod verebamus auertit.

Per idem tempus quadam die cum secretorum suorum conscijs oratorium, vt tunc falsò credebatur, Bruuilerensis parochiæ in villa, Kyrchedoro nomine, oratorum intravit: & ecce solo prostratus, carere locum sanctorum patrocinio, spiritus sancto reuelante, didicit. Qui surgens ab oratione, cum secum consistentibus accessit ad altare, & velamine sub ducto, cum omnia diligenti intuitu perlustrasset, nihil omnino vel sub sigillo, vel rimarum fissuris, præter nidificationes vespertilionum & telas aranearum. Vndè nimirum, vt par erat, mente consternatus, absque morarum dilatione Colonienfis ecclesiæ præfulem adijt, illi, quæ gesta fuerant, ordine exposuit. Cuius mentis dolori ille condolens, datis etiam sanctorum reliquijs, cuocatum ad se direxit cum eo quendam Hezelinum, Scarnensis sedis antistitem, vt sua vice prædictum locum, quia episcopi sui diocesis erat, Deo consecraret, & eius seruitijs manciparet. Qui libenti animo eius obtemperans imperio, congregata multitudo fidelium, diuinæ religioni dedicauerunt idem oratorium: statuentes ibi duo altaria, superius quidem in honore archangeli Michaelis, inferius verò in veneratione habenda beati Martini Christi confessoris. Hoc in facto illi nimirum cum beato Martino similis extitit proportio virtutis, qui pari modo similiter illustratus diuina reuelatione, populum absoluit à diabolica fraudis seductione, ara destructa latronis, qui in vice venerabatur martyr. His ita ritè celebratis, redierunt vterque ad propria, Deum collaudantes in iubilo.

Illud etiam non reticendum arbitror rei gestæ miraculum, quod vidimus fieri sub testimonio omnium fratrum, & est, fama vulgante, circunquaquè notissimum. Mulier quædam, Adelheidis nomine, varijs omnium membrorum languoribus oppressa, ad beati Nicolai in Bruuilerensi coenobio limina, recuperandæ salutis gratia, est perlata. Quæ cum detrimento omnium membrorum, occultis etiam viscerum doloribus ac non ferendis cruciatibus quatiebatur, ita vt omnis generis annonæ panem adeò fastidiret, vt non solum gustare, sed & vitaret attingere. Hæc quidem beati Nicolai meritis celerem sospitatem recepit in membris: Veruntamen occul-

Ffff 3 annos

Visio Bur-
chardi.

Math. 25.

Pauperi bal-
neum adhi-
bet S. Vuol-
phelmus.

Visio cæcæ
cuiusdam.

Sancti viri
modestia.

Cæca lumen
recipit.

Math. 17.

Phil. 3.

Heb. 13.

Preces assi-
duæ.

Liberantur
multi ex præ-
fenti mortis
discrimine.

Doler valde
altari deesse
sacras reli-
quias.

Miraculum
S. Nicolai.

Pane benedicto curat morbidam mulierem.

Pfal. 41.
Pfal. 16.

Visio sancti viri.

Galat. 4.

Phil. 3.

Amos 8.

annos diuinæ clementiæ ab hac illam placuisset infirmitate absolueret, intempesta noctis silentio tali perfruitur visu: Videbatur illi, beatissimum virum Vuolphelmum panem benedixisse, & illum susceptum ab eius venerabili manu se auidè comedere. Quæ fidem adhibens visioni, sciens per eum his maiora posse fieri, flebilibus vocibus panem sibi ab eo obsecrat benedici. Qui renitens totis viribus, indignum se proclamat ministrum operis huius. Tunc videres animum viri Dei anxie perturbari: velle quidem misereri, sed palàm id propter iactantiam fauoremque nolle fieri. At tamen nè diutius videretur protrahere, quod diuinitas per eum disposuerat adimplere, allatum panem benedixit, mulieri porrexit, presentibus nobis illa comedit. Quæ viri Dei meritis ex integro sanitati restituta, omni, quoad vixit, tempore ibidem ecclesiæ vsibus tanto commodiùs ac deuotius studuit deseruire, quanto præ alijs multipliciùs ac differentiùs gratias sanitatum meruit obtinere. Vir autem Domini, quanquam tam præclaris & eximij polleret virtutibus, nunquam tamen illius elationi succubuit animus, non gloriantum recolens ex virtute signorum, sed ex consortio collegij electorum. Quis verò singularem queat referre sanitatum genera, in diuersis per illum languentibus exhibita miseratione diuina? Sæpiùs enim, illo visitante, est indulta ægrotantibus salus, quod tamen ab aliquo sibi imputari prorsus non patiebatur. Sufficiens est pluribus ista fidelibus, ex illius memorata virtutibus. Nunc ad referendum, qualis ei fuerit de hac vita transitus, dirigatur articulus.

Post innumera diuinæ per illum operationis patrata beneficia, volens pius Dominus serui sui consolari gemitus & suspiria, crebrò dicentis cum Propheta: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei? fatiabor, dum manifestabitur gloria eius: placuit ei hoc ordine dissolutionis suæ tempus reuelare. Quodam die tempore meridiano pro consuetudine illo, non iacendo, sed sedendo dormiente, speciosissimus per visum iuuenis ei adstitit, & vt se quantocyùs sequi festinaret, admonuit. Qui comitatus euntem, angelico ductu ad loca perducitur amoenissima, omni decoris varietate vernantia, incomparabili lucis splendore micantia, totius etiam suauitatis odore redolentia. Ibi ostensis illi diuersarum habitaculis mansionum, fidelibus nimirum à Domino promissarum, tandem in quoddam illum angelus magnæ venustatis & proceritatis introduxit ædificium, cuius intus & extrà contemplari iubetur diligenter ornatum: hunc sibi mansionis locum diuinitus esse prænunciens destinatum: quem, inquit, quanto studiosius ac venustius exornaueris, tanto iucundiùs ac feliciùs in perceptione illo frueris. Taliter angelico affatu de perennis gloriæ felicitate communitus, euigilans, seorsum quibusdam visum indicat fratribus, annexens proculdubio se quantocyùs dissolendum. Vndè miro modo animo consternati, vtpotè cuius semper fuerant beneficia pietatis experti, de illius merito amissione intolerabili torquebantur afflictione. Verùm certius hinc colligere cupientes, diem signant, cum visione notantes: quem anni reuoluto circulo, ipsa die carnis solui contigit ergastulo, quo cælitus ei fuerat visio oblata. Vndè patuit, non phantasticam illusionem, sed veram fuisse visionem, quæ tam euidenter & viri Dei dissolutionem, & cælestem ei designauit mansionem. Per continuum itaque illius anni spatium, non segniter dormiendo, sed solerter bonis operibus inuigilando, Domini sui aduentum expectabat, atque conseruis suis talentum sibi creditum erogabat. Tanta autem vis diuini amoris cor eius penetrauerat, vt etiam si nollet de Deo loqui, silere non posset. Cumque id solito instantius atque feruentius ageret, proindè nonnulli cœperunt fastidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens, non se à bona subtraxit intentione: sed volens eos respicere, illud Apostoli crebra inculcabat repetitione: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Hæc quippe dicebat, quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat, illud subiungens: Mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Dum verò quadam die paterna se minus cerneret admonitione proficere, spiritum sanctum tota concipiens mente, in hæc verba prorupit Amos propheta, immò, vt potius postmodum rerum probauit euentus, ipse spiritu tactus propheta: Venient, inquit, dies, dicit Dominus, & mittam famem in vos: non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Nouerat proculdubio, quòd sicuti famas est carnis, subtrahendum subsidium corporis: ita famas est mentis, silentium vel amissio diuinæ colloquutionis. Vndè futura eis quasi iam præterita narrans: Noueritis, asserbat, quòd absque dubio in qui-

in quibus nunc vobis onerosus existo, vel fastidium genero, summo ea vobis quandoque, non tamen effectum habituris, futura desiderio. Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Hæc idcirco non prætereunda putavi, nè in casum prolata hæc verba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus est, verbum aut impletum, aut in futuro non ambigamus implendum.

Licet autem iam vltimam duceret æratem, nullatenus tamen propositi sui passus est infirmare rigorem, indulgentius viuendo, labore remisso. Exiguum quippe reputabat præsentis temporis laborem, ad superuenturæ gloriæ recompensationem. Quapropter nec longauitatem temporis, nec difficultatem causabatur laboris: sed potius omnimodis apponens labori laborem, angelicam exequi studebat exhortationem. At verò imminente iam eius migratione, vbi se sensit repente viribus destitui, infirmitate grauari, euocatum reuerentissimum Abbatem cœnobij beati Pantaleonis martyris, nomine Herimannum, totius honestatis & religionis virum, olei sacraei se fecit liquore perungi. Paucis dehinc euolutis diebus, primo lucis crepusculo, decimo Calendas Maij, viam vniuersæ carnis ingressus obiit, & gaudium Domini sui felix feliciter introiuit. Floruit autem temporibus secundi Henrici Imperatoris, qui monarchiam regni obtinuit post decessum tertij Ottonis, tempore beati Heriberti, sanctæ Colonienfis ecclesiæ archiepiscopi, & vixit vsque ad tricesimum tertium annum quartij Henrici Imperatoris, cuius pater extitit tertius Henricus, auus Imperator Conradus. Transijt autem, plenus dierum, omniumque profectibus operum bonorum, anno millesimo nonagesimo primo Dominicæ incarnationis. Cuius obitu comperto Herimannus, tunc temporis archiepiscopus Colonienfis, exequijs eius summopere satagens deuotionis obsequium impendere, ad sepeliendum eum deuotus occurrit. Cuius exemplo religiosorum virorum etiam turba confluxit, inter quos præcipui & illustriores habebantur Abbates, Herimannus videlicet, supra memorati cœnobij sancti Pantaleonis, & Reginhardus bonæ memoriæ Sigeburgensis: qui vtrique famulum Domini summo semper coluere studio pietatis. Expletis itaque ab archiepiscopo pro eius veneranda memoria Missarum solennijs, vbi sacrosanctum corpusculum deponi debuit in sepulcrum, accedens per se, amictum amouit, quo sacer eius velabatur adspectus: & ecce mirum dictu, cum esset iam triduanus mortuus, apparuit non defuncti more pallidus, sed roseo colore perfusus, gratia plenus, & veluti roscidulis guttis sudore respersus. Quo præclaro viso miraculo, plerique fleuere præ gaudio. Ad circumstantes verò conuersus episcopus, En, inquit, patres dilectissimi, quam deuotus hic fuerit Domini seruus, quem tanta ac talis commendat gratia vultus. His à præfule peroratis, cum debita veneratione secus beati Petri apostoli altare decenter traditur sepulturæ. Ibi suffragantibus meritis eius, fidelium exaudiuntur vota, infirmis impenduntur beneficia, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui vnà cum patre & spiritu sancto est honor, potestas & gloria per infinita secula seculorum, Amen.

Itaque veluti magno mari, emenso præsentis historiæ pelago, iam quasi litus cernentes respiramus, dum quædam solum de miraculis eius referenda superesse videmus. Satagendum est ergò, vt portum teneamus, cursum consummemus: quoniam sicuti solent solem obducere nubes, sic pigri desidesque scriptores vltimum rerum sæpè subtrahunt cognitiones. Aggrediamur itaque referre miracula, quæ post obitum eius diuina per eum sunt celebrata virtute. In territorio Bruuilerensi mulier quædam, Vuazela nomine, dum quadam die ad opus confedisset textile, tam crudeli eximproviso vtrarumque manuum torqueri cœpit vexatione, vt clamore diræ vocis ciues cogeretur excire. Ex cuius immanitate doloris, paralysis obnoxia credebatur passioni. Subitò tanque adedò inutilis est reddita manibus, vt ad nullos eas valuerit vsus applicare. Quo magis magisque ingrauescente morbo, præ nimia doloris contritione inter manus tenentium obdormiuit, & huiusmodi lenis vocis sonum dulciter audit: Quid sopore deprimeris? Si præfenti passione carere volueris, surge velociùs, & cum oblatione cerci domini Vuolphelmi adito sepulcrum. Illius enim meritis es gaudio potitura salutis. Quæ alacri fide promptaque deuotione iubenti satagens obedire, ardente sepulcrum inuisit cereo, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quæ vbi ad orationem procubuit, post pusillum sana surrexit, & gratias agens Deo, sospes ac læta recessit.

Ffff 4

Frater

Hermānus Abbas S. Pantaleonis cum inungit. Abire vita.

Hermānus Colon. epi. scopus.

Facies triduo defuncti.

Miracula post eius obitum.

Paralytica sanatur.

Frater quidam ex cœnobio Bruuilerensi, Heribertus nomine, post obitum beati Vuolphelmi in Daciam prouinciam fuerat transfusus, cum alijs quibusdã religionis monasticæ gratia fratribus. Vbi cum aliquantisper commoratus esset, & iam reditum ei persuaderet animus, comitatibus secum viris honestis ac religiosis, iter est aggressus. Cumque ad mare peruenissent, piratis insidiantibus, & die noctuque maris sinum occupantibus, ferme per dies nouem negabatur transitus. Vnde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, vt propitius adesse dignaretur Dominus se innocantibus, intimis precabantur visceribus. Nec distulit pius Dominus suorum vota fidelium, concitè largiendo subsidium. Adest nanque prædicto fratri sub noctis silentio B. Vuolphelmus per visum, in crastinum iubens accelerare transitum, mare pacatum, hostium denuncians impetum refrenatum. In memoriam verò suæ liberationis ter ternis psalmis, cultor ille sanctæ Trinitatis, Domino vota persolui iussit iubilationis. Taliter hostium sublata formidine, non modicum gaudiũ sumpsere ex diuina reuelatione: & marinis se læti ingerunt fluctibus, piratis minimè nocere valentibus. Hoc ordine per ferui sui merita ab imminetibus malorum procellis eruti, diuinæ gratias agunt liberationi. Quod vt ab ipso fratre, qui pertulit, agnouimus, fideli narratione retulimus.

Apparet
fratri cui-
dam.

Claudus re-
stituitur.

Eodem tempore claudus quidã, Vuillemannus nomine, ex villa, loco Bruuilerensi contigua, Polheim videlicet nuncupata, obtentu beati Vuolphelmi diu negata membrorum recepit officia. Tempore quippe Quadragesimali ad locũ accedens sepulcri, quo salutis arderet desiderio, cordis promebat gemitu: quo salutis ducebatur gemitu, cordis illius declarabat afflictio. Denique ad Deum tota intentione conuersus, lachrymosis precabatur suspirijs, vt serui sui meritis sospitatè mereretur in mēbris. Nec spes fefellit, cui fides incitamentum præbuit. Citius enim dictu claruit, cuius sanctitatis vel meriti vir beatus extiterit. Repente enim diu contracti se cœperunt extendere nerui, & venarum meatus vitalis sanguinis infusione repleri, & membra prius præmortua, in pristinum vigorem restitui. Quid longius morer? Sentiens homo diuinam in se operari virtutem, lento conamine assurgere nitens, quanquam adhuc nutante gressu, in pedes constitit, & quæ circa se acta fuerant, præsentibus fideliter differuit. Quorum manibus sustentatus, & huc illucque deductus, vt res innotuit fratribus, magnificè laudatur & glorificatur Deus, qui in sanctis suis mirabilis est & gloriosus, faciens mirabilia solus. Ad iudicium verò tanti miraculi, sustentatorij illius baculi super sepulcrum beatissimi viri intulto tempore mansere suspensi.

Psal. 67.

Alio ferme tempore huic miraculo accidit consimile, quod quando qualiterve sit factum, libet referre. De villa Geroldeshouen mulier omnimodis contracta, ad sæpè memoratum locum ab amicis est deducta. Hæc sedulo ibidem incubans precibus, templi limina frequentabat attentius. Existente autem sacratissima beati Petri apostolorum principis solennitate, & hanc cum reliquo vulgo tantis contigit interesse solennijs. Quæ largiter flens, & longa suspiria trahens, ante sepulcrum beati viri prosternitur, miseram se ac infelicem nimium conqueritur, cuius nec preces mererentur admitti, nec corporis incommoda solui. Sed qui quondam mulieris Chananæ, & huius voluit preces differre: vt importunum illius desiderium, fidei esset experimentum. At verò quoniam beati viri meritis saluari posse non hæsitauit, sed in fide postulans perseuerauit, effectum meruit. Erecta quippe diuinitus, exclamauit, omniumque silentium clamoribus rupit. Vbi enim ossibus ossa se coniungere distincta, & neruorum contractio iuncturarum fiebat connexio, non est mirandum, quòd fragilioris mulieris sexus expauit animus. Exurgens itaque à pauimento, reccpto vigore, incolumis præualuit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus veraciter cum Christo se viuere mundo testatur vir iste beatus, Amen.

Matth. 15.

Contractæ
redditur
salus.

SANCTI

SANCTI GEORGII MAGNI MARTYRIS VITA
ET MARTYRIVM, AVTHORE SIMEONE

Metaphraze.

Diocletianus Romanorum Imperator, sceptris indignè potitus, & primus eorum, qui sibi cum illo Romanum imperium vindicabant, (tres enim erant) cum Augustus declaratus esset Cæsar, omniaque sibi tum aduersus hostes, tum in subiectis populis è sententia cedere videret, magno studio, vt sibi quidem videbatur, in eam curam incubuit, vt diuinam benevolentiam compararet. Summam enim pietatem, & bonorum omnium finem, in eorum, qui dii vocantur, cultu sitam existimabat. Quamobrè affidua illis & magnifica sacrificia faciebat: imprimisque Apollinem, vt rerum futurarum peritissimum, venerabatur: quem cum aliquando de quodam negotio consulisset, ita respondisse ferunt, vt eos, qui in terris iusti essent, sibi impedimento esse diceret, quo minus vera prænunciaret, eorumque causa fieri, vt tripodum vaticinia falsa deprehenderentur. Opinionis igitur errore deceptus miser, scire vehementer cupiebat, quinam illi essent in terris homines iusti. Respondens autem è sacerdotibus quidam: Christiani sunt, inquit, Imperator. Hanc ille responsionem, tanquam escam, deuorans, bellum aduersus Christianos, quod iam quieuerat, rursùm excitauit. Statim igitur arma, quæ aduersus scelera comparata sunt, in homines innocentes exerceri, & in omnes prouincias edicta cædis plena mitti cœperunt. Videre licebat carceres adulteris, & sicarijs, & flagitiosis hominibus vacuos: eorum autem, qui Christum Deum ac Salvatorem faterentur, plenos. Videre licebat, veteribus & vitatis cruciatuum generibus, tanquam leuioribus, repudiatis, grauiora quædam excogitari, quibus plurimi quotidie Christiani passim afficiebantur.

23. Aprilis.

Diocletianus
demonum
cultor
præcipuus.

Eius seuitia
in Christi-
anos.

Cum autem ad Tyrannum variæ criminum delationes aduersus Christianos vndique, imprimisque ab Orientis procuratoribus venissent, quòd edicta ipsius contemnerent, qui se Christianos profitebantur, quorum numerus iniri non posset, adeò vt vel in propria religione viuere ipsis permittendum esset, aut bello repente nihil eiusmodi opinantes opprimi deberent: ille, his omnibus auditis, animi celans indignationem, & præse ferens humanitatem, Præfectos omnes ad se, præcipueque totius Orientis procuratores accersiuit. Qui cum celeriter omnes conuenissent, Senatu conuocato, suam aduersus Christianos seuitiam patefaciens, Imperator iussit, vt quid quisque de re proposita sentiret, in medium proferret. Cumque alij aliud dicerent, ad extremum ipse virus euomuit, deorum religione nihil esse præstantius asserens. Cuius sententiam cum alij comprobassent, rursùm, Si meam, inquit, benevolentiam magnificitis, quando ita sentitis, studiosè operam date, vt Christianorum religionem ex vniuerso imperio meo prorsus expellatis. Quod vt facilius perficere valeatis, ego vobis totis viribus fauebo. Omnibus autem approbantibus & collaudantibus, Senatui & ipsi Diocletiano visum est: ea de re iterum & tertio ad populum referre.

Alij eius
sententiam
approbant.

Tunc in exercitu aderat etiam admirabilis Christi miles Georgius, qui in Cappadocia non obscuro loco è Christianis parentibus natus, in vera pietate iam inde ab ipsa pueritia fuerat institutus. Hic cum ad pubertatè nondum peruenisset, patrem in certamine pietatis egregiè pugnantem amisit, è Cappadociaque cum matre in Palestinam, vnde erat oriunda, se contulit: vbi multæ illi possessiones & ingens erat hæreditas. Ob generis igitur nobilitatem, cum iam & corporis pulchritudine, & ætate ad militiam aptus esset, Tribunus militum est constitutus. Quo quidem in munere cum virtutem suam in bellicis certaminibus, seque strenuum militem ostendisset, Comes à Diocletiano constitutus est, antequam Christianus esse cognosceretur. Cum autem eo tempore mater è vita discessisset, maioris cupidus dignitatis, maximã è diuitijs sibi relictis partem accepit, & ad Imperatorem profectus est. Tunc autem vigesimum ætatis annum impleuerat.

S. Georgius
fit tribunus
militum.
Itè Comes.

Cum igitur primo statim die tantam in Christianos crudelitatem animaduertisset, & Senatusconsultum mutari non posse, opportunum ad salutem tempus illud existimans, omnem pecuniam & vestem celeriter pauperibus distribuit, seruosque præsen-

Omnia sua
dat paupe-
ribus.

tes

Oratio eius
pro Christi-
anis.

tes libertate donauit, deque absentibus, quod sibi videbatur, constituit: & tertio Concilij die, quo Senatus decretum confirmandum erat, & Principum crudelitatis authorum sententiæ comprobandæ, aut refellendæ: ipse, omni formidine humana reiecta, & solum Dei timorem in animo conseruans, hilari facie & mente tranquilla in medio confessu stetit, & ad hunc locutus est modum: Quousquæ tandem, ô Imperator, & Patres conscripti, & Quirites, bonis vti legibus soliti, furorem vestrum in Christianos augetis, legesque aduersum illos iniquas sancietis, & homines innocentes persequemini? & ad eam, quæ vos, an vera sit, ignoratis, religionem eos, qui veram didicere, compelletis? Hæc idola non sunt dei, non sunt, inquam, dei. Nolite per errorem falli, Christus solus est Deus, idemque solus Dominus in gloria Dei patris. Per ipsum facta sunt omnia, & Spiritu sancto eius omnia reguntur & conseruantur. Aut igitur vos item veram agnoscite religionem, aut certe illos, qui eam colunt, nolite dementia vestra perturbare.

Constantis
responsum
eius.

His verbis attoniti, & inopinata dicendi libertate perculsi, oculos ad Imperatorem omnes conuerterunt, audituri, quid nam is ad ea responderet. Imperator autem, tanquam perfrictis tonitru auribus, iracundiæ imperum in se cohibens, Magnentio cuidam ex confidentibus amico, qui tunc erat Consul, annuit, vt Georgio responsõderet. Hic propius ad se illum accersens: Ecquis, inquit, tibi istius audaciæ & magnæ in loquendo libertatis est author? Veritas, inquit Georgius. Tum Consul subiecit: Quis est veritas? Respondit Georgius: Christus ipse, quæ vos persequiimini. Ergo tu quoque, Magnentius inquit, Christianus es? Ego seruus sum Christi mei, respondit Georgius: eo que confusus, in medio vestrum vltro constiti, vt veritati testimonium exhiberem. His verbis populo concitato, & alijs alia dicentibus, incertus quidam rumor exaudiebatur, vt fieri in tanta multitudine consuevit.

Diocletianus
ei blanditur.

Tunc Diocletianus, silentio per præcones indicto, cum, defixis in sanctum iuuenem oculis, eum agnouisset, sic illum est allocutus: Et olim nobilitatem tuam admiratus, ætatemque honore dignam existimans, te ad maiores prouexi dignitatis gradus: & nunc, quamuis ad perniciem abutaris dicendi facultate, tamen quia prudentiam & fortitudinem tuam diligo, tibi quæ vitia sunt, consulo tanquam pater, hortorque te, ne rei militaris commoda deferas, neve ætatis florem contumacia tua cruciatibus subijcias: sed dijs sacrificans, maiora à nobis expectes præmia, qui pietatem tuam remunerabimus. Sanctus autem Georgius respondit: Vtinam potius tu ipse, Imperator, per me verum Deum agnoscens, ei sacrificium laudis ab ipso quesitum offerres: præstantiori enim atque immortaliter regno donaret. Siquidem illud, quo nunc potiris, cum sit caducum & fragile, celeriter corruiat atque dilabitur. Quamobrem & ea, quæ ex ipso proueniunt, cum sint fugacia, nihil possidentibus profunt. Itaque nullum ex ijs meam in Desineum pietatem labefactare, nullum cruciatuum genus timorem illum ab animo meo excutere poterit, aut mortis formidinem iniicere. Hæc vir sanctus dum loquitur, Imperator totus ira percitus, nec permittens, vt faceret dicendi finem, satellitibus iubet, vt eum à Concilio hastis expulsus, in carcerem conijciant. Celeriter illi faciunt imperata: sed cuspis, quæ viri sancti corpus attingit, instar plumbi reflectitur, & os martyris laudibus personat.

In carcerem
coniectus,
dire affligitur.

In carcerem igitur deductum, humi prosternunt, compedibus vincunt, & eius pectori lapidem ingentem imponunt. Vtrunque enim Tyrannus imperauerat. At vir sanctus id patienter ferens, Deo non destitit vsque ad sequentem diem gratias agere. Cum enim dies illuxisset, rursus eum Imperator ad quæstionem vocauit. Et cum videret illum lapidis pondere defatigatum: Respiciunt, inquit, Georgi, an adhuc in errore permanes obstinatus? Cui grauius vir sanctus respondens: Adeone, inquit, Imperator, ignauum me putas euasisse, vt tam paruo ac puerili supplicio à religione deficerem, & pietatem abnegarem? Prius ipse torquendo defatigaberis, quam ego tortus. Ego te, inquit Diocletianus, supplicij ita puerilibus afficiam, vt tibi celeriter vitam eripiant. Iubet igitur rotam prægrandem afferri, mucronibus vndique præfixam, ad eamque virum sanctum alligari, paratisque in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aere rota, inferius autem aderant tabulæ, in quibus densissima erant spicula præfixa, gladijs similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas ad hamorum similitudinem, partim cultros coriarios imitantia. Cum igitur rota per gyrum tabulis appropinquaret, & vir sanctus, tanquam agnus, tenuioribus loris & funiculis ita constrictis, vt intra carnem absconditi inhaerent, vincus esset, & per gladios, volente rota, transire cogere, tur,

Vide sup-
plicij genus
immanem.

acutissima eorum acie corpus exceptum dilaniabatur, & scorpionum more contortum discabatur. Hoc ille supplicij genus strenuè perferens: primum quidem magna voce precabatur, deinde secum ipse tacite gratias agebat Deo, nec suspirium quidem vllum edebat. Mox bonum temporis spatium, tanquam dormiens, conqueiuit.

Martyris
fortitudo.

Diocletianus igitur eum mortuum existimans, lætus deosque collaudans: Vbi est, inquit, Deus tuus, Georgi? Cur te ex hoc ludicro supplicio non liberauit? Cum autem iussisset eum ab illa machina solui, ipse ad sacrificandum Apollini profectus est. Cæterum magna nube statim exorta, & maximo tonitru erumpente, vox desuper emissa est, quam multi exaudierunt ita differentem: Ne timeas, Georgi: tecum enim sum. Paulò post autem, qualis nunquam antea, serenitas successit, & vir candidis vestimentis indutus, rotæ assistere, visus est, qui facie coruscanti manum martyri porrexit, & ipsum complexus saluere iussit. Nemo autem audebat ad eum propius accedere, neque ex illis, qui illum asseruabant, neque ex ijs, qui missi fuerant, vt ipsum à rota soluerent, quoad is, qui apparuerat, ex eorum conspectu discessit. Tunc à machina solutus visus est sanctus martyr, & præter omnium expectationem incolumis constitit, & Deo gratias agebat, ac Dominum inuocabat. His perspectis, milites ingenti stupore correpti, rem Imperatori adhuc in templo sacrificanti denunciant, sancto etiam Georgio coram constituto. Quem cum aspiceret Imperator, primum quidem ita se rem habere non credebat, & illum Georgium negabat esse, sed alium ei similem esse dicebat, aut eius certe simulacrum, quod spectatores deluderet. Verum cum accuratius illum contemplantis, qui assistebant, agnouissent, & martyr ipse se Georgium esse diceret, obmuerunt.

Diuinitus
sanatur.

Porrò ex adstantibus duo, dignitate prætoria decorati, quorum vnus Anatolius, alter Proteo vocabatur, cum antea in Christi religione essent initiati, re admirabili conspecta, plenam fidem conceperunt, & sublata voce dixerunt: Vnus est Deus magnus & verus Christianorum. Hos igitur confestim Imperator extra ciuitatem duci, atque, in dicta causa, iubet obruncari. Multi præterea ad Dominum se conuerterunt, in seipsis fidem continentis, qui liberè loqui non audebant. Sed & Imperatrix Alexandra veritatem agnouit: quem liberè loqui incipientem Consul abduxit, ac priusquam de illa rem intelligeret Imperator, domum dimisit. Hæc Diocletianus indignè ferens, cum ratione nihil agere posset, iussit sanctum virum statim in foueam calcis relictis extingui coniectum, in tertium vsque diem asseruari, ne qua ex parte excogitari auxilium posset. Cum igitur vincus ad eiusmodi supplicium duceretur, magna voce sic precabatur: O conseruator afflictorum, ô præsidium eorum, qui persecutione vexantur, ô spes illorum, de quibus nulla est spes, Domine Deus meus, exaudi preces serui tui, & adspice me, ac miserere mei. Libera me Domine ab insidijs aduersarij, & concede mihi, vt ad finem vsque nominis tui confessionem immutabilem conseruem. Ne derelinquas me Domine, propter iniquitates meas, ne quando dicant inimici mei, Vbi est Deus eius? Ostende potentiam tuam, & nomen tuum illustra in me inutili seruo tuo. Mitte angelum tuum, indignitatis meæ custodem, qui Babylone fornacem in rorem commutasti, & sanctos pueros tuos incolumes conseruasti, quoniam benedictus es in secula, Amen. His dictis, ac toto corpore signo Crucis munito, in foueam, gaudens & laudans Deum, ingressus est. Ministri autem, qui missi fuerant, omnibus, vt iussi fuerant, peractis, reuersi sunt.

Duo Præ-
tores palam
Christum
confiten-
tur.

Impera-
trix credit.

Martyris
precatio.

Dan. 3.

Nota de si-
gna Cru-
cis.

Diocletianus verò, cum tertius adesset dies, accersitis quibusdam è militibus, dixit: Infelicitus illius Georgij, quem propter eius peruersitatem & contumaciam in calcis foueam coniecisti, ne monumentum quidem volo sectatoribus eius extare, ne, dum ab illis colitur, gloriose insanix capti cupiditate, in perniciem ruant. Ite igitur, & si quid ex miseris illius ossibus adhuc reliquum est, defodite, atque in perpetuum abolete. Hæc milites mandata cum accepissent, quanta potuerunt celeritate, profecti sunt, sequente magna populi multitudine, vt quid factum futurum ve esset, perspicerent. Expurgata igitur calce, intus reperiunt virum sanctum habitu splendido, tanquam è conuiuio venire: qui, manibus in cælum sublatis, Deo pro vniuersis eius beneficijs gratias agebat. Egredioso autem illo, & nullum læsi corporis signum circumferente, tam admirabili spectaculo qui conuenerant obstupentes, vno omnes ore Georgij Deum collaudabant, & magnū esse dicebant.

In calce
manet in-
columis.

Interea dum morantur milites, ac tempus terunt, rumor ad Diocletianum peruenit. Qui cum sanctum Georgium statim accersisset, stupore attonitus, sic eum est allocutus:

locutus: **Aperi nobis, Georgi, vnde tibi hæc adsint, & quibus abs te artibus fiant.** Arbitror enim te, ad magicæ artis ostentationem, Crucifixi religionem simulare, vt præstigijs ad stuporem omnes adducas, & te magnum ostendas, ac Deum tuum, quisquis est, deorum omnium præstantissimum prædices. Ego quidem respondit vir sanctus, existimabam, Imperator, ne os quidem posse vos aperire in eius Dei contemptum, qui nulla in re non potens est, & ex huiusmodi angustijs in se sperantes liberat. Verum, quando in tam profundum erroris barathrum, virgente diabolo, decidistis, vt ne illa quidem vestris oculis cernitis, miracula credatis, sed præstigijs appelletis, vestram equidem cæcitatem deploro, ac miseròs censeo, sed indignos tamen, quibus respondeam, puto. Nunc, inquit Diocletianus, cognoscam, an, nobis cernentibus, res facias admirabiles, & nos, quibus respondeatur, indignos putes. Sed vel inuitus habebis, qui medeantur tibi. Tunc iubet ferreas crepidas afferri, oblongis clauis præfixas, easque, in conspectu suo accensas, ardentisque in vtrunque ipsius pedem induci, ipsumque vapulantem, vsque ad carcerem trahi: Irridensque dicebat: **Quàm velox cursor es, Georgi.** At martyr, cum tam acerbè traheretur & vapularet, secum ipse exultabat: **Curre, inquit, Georgi, vt apprehendas:** Sic enim curris, vt non incassum. Deinde Deum suum inuocans, dicebat: **Respice de celo, Domine, & vide laborem meum, & audi gemitum compediti serui tui: quoniam multiplicati sunt inimici mei, & odio iniquo oderunt me propter nomen tuum. Sed tu ipse sana me, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea: & da mihi patientiam vsque in finem, nè quando dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum.** Ità precabatur, dum ad custodiam, in quam coniectus fuit, perueniret, afflictus ex vulneribus, quæ ardentis crepidarum clauis pedibus eius inusserant.

Ardentes ferreæ crepidæ eius pedibus adhibentur. 1. Cor. 9.

Cum autem totum illum diem ac noctem, quæ subsecuta est, Deo gratias agens transigisset, postridiè accitus, in conspectu adstitit Imperatoris, qui iuxta publicum theatrum sedebat. Aderat & Senatus vniuersus. Sanctum igitur virum Imperator conspicuus ità rectè incedentem, vt si ex crepidarum molestia nihil acciperet impedimenti, magna cum admiratione: **Quid est, inquit, Georgi? Num ad voluptatem & gratiam crepidæ tibi repertæ sunt? Sanè quidem, sanctus Georgius respondit, Imperator. Tunc ait Diocletianus: Audacia deposita, modestè obtempera, & magicis artibus reiectis accede, ac dijs propitijs sacrifica: alioquin multis alijs cruciatibus affectus, hac dulci vita tandem spoliaberis. Quàm stulti, Georgius inquit, videmini, qui Dei mei potentia præstigiatarum nomen imponatis, eiusque præsidia magicis artibus comparantes, ludicras demonomum, qui à vobis coluntur, fallacias tam impudenter iactetis. Acri voce, trucique ad spectu Diocletianus martyris orationem interpellans, adstantibus imperauit, vt os eius caderent: Sic, inquit, doceatur, Imperatores non esse contumeliosos afficiendos. Deinde iussit, vt neruis bubulis tandiù vapularet, dum caro eius cum sanguine terræ agglutinaretur.**

Os eius cæditur. Vapulat neruis bubulis.

Cum autem sanctus martyr ità crudeliter excruciat, nihil hilaritatem vultus immutaret, Imperator admiratione plenus, ad eos, qui proximè aderant, conuersus: **E quidem, inquit, hæc non virtutis & fortitudinis, sed magicæ artis opera dixerim. Magnè tunc autem ad eum ait: Est hoc in loco, imperator, vir quidam magicæ artis peritissimus, quem si iusseris accersiri, Georgius celeriter victus, oraculis tuis succumbet. Statim igitur accersitus magus, adstitit coram Imperatore. Ad quem Diocletianus: Quæ, inquit, homo iste nefarius egerit, præsentibus omnibus sciunt: quomodo autem illa perfecterit, vestrum tantum est intelligere. Aut igitur præstigijs eius dissolutis, modestum & temperantem hunc nobis redde: aut magicis medicamentis ex hac vita celeriter extrude, vt proprijs tandem artibus captus, debitam mortem experiatur. Id enim cum statuissem, viuere tamen adhuc permisi. Athanasio autem (hoc enim illi mago nomen erat) omnia se facturum postridiè promittente, Imperator virum sanctum in vinculis custodiri iubens, è tribunali descendit. Ipse verò custodiam rursus ingressus, Deum vocabat, dicens: **Admirabilis sit misericordia tua, Domine, super me: & dirige gressus meos ad confessionem tuam, & perfice cursum meum in fide tua, vt in omnibus laudetur nomen tuum.****

Ita in custodia.

Postero autem die, cum Diocletianus in altiori loco pro tribunali sederet, magum adesse iussit. Ille autem præstid fuit, prudentium grauitatem præ se ferens: & medicamenta quædam in testaceis vasculis ostendens, ait Imperatori: **Adducatur nunc reus, & sentiet omnino, dijs coadiuuantibus, medicamentorum meorum vires. Si enim insanum hunc vis in omnibus, quæ iubes, dicto audientem efficere, hanc sorbe-**

at po.

at potionem. Et pariter proferebat vnum medicamenti vasculum. Sin apud tribunalium amaram huius mortem mâuis videre, hoc bibat. Et paruulum alterum vasculum demonstrabat. Euestigio sancti Georgii adduci iubet Imperator, & adstanti ipsi: **Iam iam, inquit, Georgi, magicæ artes tuæ aut omnino dissoluentur, aut definent. Ac iubet ipsum per vim sumere paratum pharmacum. Ille autem hauriens ipsum intrepidè, nihil ex illo sensit incommodi. Denique nulla rei nouitate secuta, gaudens adstabat, demonum fraude illusa. At Imperator insaniens, alteram quoque ipsi potionem iussit dari, atque vt biberet cogi. Diuus autem Georgius, vi non expectata, ac sorbens, eodem modo incolumis auxilio diuino & gratia seruatus est. Obstupuit autem Imperator pariter cum toto Senatu, sed & ipse Athanasius spectaculo rei. Ac non multò post dixit martyri: **Quousque tandem nos factis tuis ad stuporem adducis? Quandiù nobis verum non fateris, quæ scilicet ratione, quæ tibi admora sunt tormenta, contempseris, & medicamentorum, quæ in manibus sunt, iniuriam effugeris? Agedum pande nobis omnia clementer auditoris.****

Potionem magicam bibit illatus.

Item aliâ.

Tunc beatus Georgius respondebat: **Nè nos existimes, Imperator, humanis seruari consilijs, sed Christi inuocatione, eiusque potentia: quibus etiam freti, cruciatus nihil facimus, iuxta arcanam illius disciplinam. Diocletianus autem: Quanam, est, inquit, isthæc Christi tui disciplina? Diuus Georgius respondit: Cum prouideret vestra in peius diligentiam, super ille domesticos confirmans instituit, nè timerent eos qui corpus occidunt, & superuacanea nè curarent: Capillus, inquit, de capite vestro non peribit: & quauis mortiferum quid biberitis, vobis non nocere. Denique ausculta, o Imperator: hæc est vera eius promissio, vt breuiter declarem: **Qui in me crediderit, opera, quæ ego facio, & ipse faciet. Diocletianus, Quæ autem, inquit, vos opera eius esse dicitis? Diuus Georgius respondit: Cæcos illuminare, leprosos curare, claudos dirigere, surdis aures aperire, spiritus eijcere, mortuos in vitam reuocare, atque his similia. Conuersus ad Athanasium Imperator: Tu, inquit, quid dicis ad hæc? Respondit Athanasius: Miror quomodo hic mansuetudinem tuam mendacijs resellens, fallere imperium tuum sibi posse persuadeat. Nam multa quidem beneficia à dijs immortalibus quotidie consequimur, & ipsorum bonitate multis bonis fruimur: sed mortuos ad vitam reuocari hoc tempore nequaquam vidimus. Hic autem mortali fidens homini, & Crucifixum Deum colens, maximorum signorum impudenter ipsi testis est. Verum quando coram nobis omnibus fatetur Deum suum talia fecisse, & veram eius promissionem experiri sperantes in eum, ac quacunque ipse fecerit, eos quoque facturos, mortuum ipse excitet coram te, & tunc nos quoque illius Deum, vt magnipotentem, venerabimur. Ecce igitur mortuus in arca exaduerso posita, quem ego noueram, paulò antè sepultus est. Hunc si Georgius excitauerit, reuera vicerit.****

Matth. 10. Luc. 21.

Mar. 16.

Iohan. 14.

Admiratus Imperator consilium Athanasij, id vt tentaret, annuit. Erat autem arca magna eregione stans tribunalis, dimidij stadij interuallo. Tunc Magnentius assistens Imperatori, petijt diuum Georgium, quibus adstringebatur, vinculis relaxari: & ad ipsum: **Nunc, inquit, Dei tui mirabilia opera ostende, & nos cunctos ipsi per fidem conciliabis. Sanctus Georgius: Consul mi, inquit, Deus, qui de nihilo creauit omnia, nec impotens est per me mortuum hunc suscitare. Sed mentibus vestris per errorem deceptis, quid verum sit, intelligere non potestis. Tamen propter adstantem populum id, quod tentandi gratia petitis, per me Deus efficiet, nè hoc quoque magicæ ascribatur. Ecce enim in vestro omnium conspectu magus, quem adduxistis, nec incantatione vlla, nec cuiusquam deorum vestrorum potentia hoc fieri posse, verè confessus est. Sub oculis igitur & auribus omnium vestrum circumstantium, Deum meum inuoco. Cum hoc dixisset, genibus flexis, propemodum lachrymans Deum rogabat: & surgens, voce magna sic precatus est: **O æterne Deus, Deus misericordie, Deus omnium virorum, atque omnia potens, qui spes in te sperantium non confundis, Domine Iesu Christe, exaudi me miserum seruum tuum in hora hac, qui sanctos apostolos tuos in omni loco & in omnibus prodigijs & signis exaudisti: & da huic generationi mala signum ab ea petitum, & suscita mortuum in vna positum, in confusionem non colentium te, in gloriam tuam, & Patris, & Spiritus sancti. Obsecro, Domine, demonstra mihi, qui circumstant, te esse Deum solum altissimum super vniuersam terram, & ipsi cognoscant te esse Dominum potentem, & tuo nutui omnia subiacere, & tuam esse gloriam in æternum, Amen. Et Amen ab eo prolato, sonus factus est magnus, adeo vt contremuerint****

Precaur Christum.

Gggg

rint

rint omnes. Tum reſecto loculo, atque humi tegumento lapſo, reſurgens mortuus, cunctis videntibus de vrna exiliuit.

Statim igitur exorto populi tumultu, plerisque plaudentibus, & Chriſtum ſummum Deum extollentibus, Imperator eiusque familiares obſtupeſcentes, & incredulitatis pleni, primum quidem adhuc magum eſſe Georgium dicebant, & ſpiritum introducere in fraudem ſpectatorum. Vt vero eum, qui a mortuis reſurrexerat, hominem vere agnouerunt Chriſtum inuocantem, accurrentemque ad diuum Georgium, atque ipſi adhaerentem, prorsus conſilij inopes obmutuere. Athanaſius autem accurrens, ad ſancti pedes prociſit, Chriſtum clara voce vocans Deum omnipotentem, ac martyrem obſecrans pro ſeipſo, vt ſibi eorum, quae per ignorantiam commiſiſſet, veniam deprecaretur. At longo poſt temporis ſpatio Diocletianus ſilentium populo indicēs, ita locutus eſt: Videtis fraudem, viri? Cernitis horum malitiam praſtigiatorum? Peſſimus hic Athanaſius ſui ſimilimo, & cuiusdem artis ſtudioſo occulte fauens, pharmaca, quae nobis pollicitus eſt, non propinauit, ſed potius incantamentorum vim habentia, ad noſ ipſos decipiendos. Quocirca Georgius illis offenſus minimè eſt: quin potius impudentior factus, mortuum ſe ſuſcitaturum pollicitus eſt: quem ipſi fictae morris ſpecie deſumptum, ad prauum conſilij ſui exitum excitare ſinxerunt.

His dictis, Tyrannus ilico Athanaſium iubet vna cum eo, qui reuixerat, indicta cauſa, ſecuribus caedi, vt qui clara voce Chriſtum Deum ſolum praedicarent: ſanctum vero martyrem Georgium carceri inſuſum, in vinculis eſſe, donec a muneribus publicis vacans, quid de illo faciendum ſit, deliberet. Hisque conſtitutis, in regiam ſe recepit. Sanctus autem Georgius carcerem ingreſſus, ſpiritu exultabat, & gratiarum adione Deum proſequabatur: Gloria, inquit, tibi Domine, qui non confundis ſperantes in te. Gratias tibi ago, quod mihi adiutor vbique extitiſti, quod maioribus me quotidie beneficijs afficis, & indignitatem meam exornas. Dignum me fac Deus, Deus meus, qui celeriter videam gloriam tuam, diabolo tandem conuſo.

Dum autem ipſe eſſet in carcere, quicumque Chriſti fidem imberant, propter ea, quae peracta erant, ad ipſum proſecti, & tradita cuſtodibus pecunia, ad eius prociſionem pedes, & apud eum manebant: ex quibus multi etiam aegrotantes, per Chriſti ſignum, & nomen ab eo curati ſunt. Inter quos etiam vir quidam, Glycerius nomine, priuata fortuna arans, altero ex bobus (vt ſaepe contingit) humi collapſo & abiecto, & tantum non expirante, poſteaquam de ſancti viri fama a quibusdam didicit, currens in carcerem, bonis iacturam deplorabat. Tandem ardens huic ſanctus Georgius: Abi, inquit, laetus: Chriſtus enim meus bouem tuum ad vitam reuocauit. Ille autem verbis credens, & currens, inuenit, ſicut dixerat ei vir ſanctus. Mox vero ne paululum quidem moratus, reuerſus eſt, & ad Martyrem accurrens, per ciuitatem voce magna clamabat: Magnus eſt certe Deus Chriſtianorum. Comprahendentes igitur ipſum milites quidam, qui ipſi forte occurrerant, per ſatellites rem Imperatori nunciauerunt. Iſta autem furore plenus, & ne ipſum quidem adſpiciens, nec dignum, quem interrogaret, exiſtimans, gladio obtruncari extra urbem iuſſit. Hic ergo Glycerius gaudens, & tanquam ad conuiuium aliquod vocatus, currebat ante milites a quibus ducebatur, & magna voce Dominum inuocabat, orans, vt martyrium ſibi baptiſmatis loco poneretur: atque ita vitam finiuit. Tunc quidam e Senatoribus apud Imperatorem ſanctum Georgium accuſabant, quod in carcere ſedens, fama populum commoueret, multosque a dijs abducens, oſtentis magicis Deo adiungeret crucifixo. Itaque ad quaestionem rursus ducendum videri, & ſi reſpiſceret, abſoluendum: ſin in eadem permaneret inſania, e vita tollendum.

Imperator igitur, adhibito in conſilium Magnentio, iuſſit in diem poſterum iuxta Apollinis templum tribunal ſibi parari, vt publice de ſancto quaestionem haberet. Nocte autem illa orans martyr in carcere, ac paulum obdormiſcens, vidit in ſomnis Dominum propria manu ſe ſubleuatum, & amplectentem, & corona capiti ſuo impoſita, dicentem: Ne time, ſed bono animo eſto. Ecce enim iam dignus factus es, qui mecum regnes. Ne igitur tardaueris, ſed propeere ad me veniens, paratis fruere. Experrectus autem, & gratias Deo alacrius agens, carceris cuſtodem ad ſe vocauit, ipſumque rogabat: Hoc, inquit, vnum abſte, frater, peto: concede, vt puer meus ad me ingrediarur: habeo enim, ipſi quod dicam. Annuente autem cuſtode, ingreſſus eſt puer, qui extra carcerem expectabat, & dominum ſuum in vinculis veneratus, ſtens humiliabatur. Sed ſanctus illum erigens lachrymantem, vt bono animo eſſet, hortatus eſt, viſaque nunciavit:

Mortuum excitat.

Athanaſius magnus conuocatur.

Athanaſius cum alio necatur.

S. Georgius redit in carcerem.

Signo Crucis multos aegros curat.

Glycerius gladio caeditur.

Chriſtus S. Georgium conſultat.

uit: Celeriter, inquit, me, fili, Dominus meus vocabit. Poſtquam igitur ex hac vita migrauero, accepro hoc meo miſero corpore, quemadmodum ante diſceſſum meum ſtatu, itineris tui duce Domino, domum, quam habitare ſoliti ſumus, prope Palaſtinam, contendere: omnibusque peractis, quae ibi praſcripta ſunt, Dei timorem habeto, a Chriſti fide non deficiens. Illo vero promittente non ſine magna vi lachrymarum, ſe, Deo adiuuante, ſtudioſe omnia curaturum, vir ſanctus illum amplexatus dimiſit.

Atque poſtero die ſedens Diocletianus in tribunali ſibi parato, in ipſo Solis ortu martyrem ad ſe venire iuſſit, iramque compeſcens, coepit omni cum manſuetudine eum ſic alloqui: Nonne tibi videor, Georgi, maxima humanitate & amore plenus eſſe, qui erga te tam mitis ſim? Nam mihi dii omnes teſtes ſunt, vt me valde tuae tædet adoleſcentiae, tum propter florem pulchritudinis tuae, tum propter prudentiae grauitatem animique conſtantiam. Ac volebam quidem, ſi reſpuiſſes, vt mecum pariter habitares, & ſecundas a nobis obtineres. Dic igitur nobis ad haec tu quoque quid ſentias. Sanctus Georgius: Oportebat, inquit, Imperator, hoc tuo erga nos ſtudio declarato, non tam multa in nos per iracundiam mala facere. Haec ille verba libenter audiens, ſubiecit: Si velles mihi, vt patri, amanter obſequi, omnes iſtos, quos peruuliſti, cruciatus maximis honoribus compenſare. Sanctus Georgius: Si vis, inquit, poſthac in templum ingrediamur, deos, qui a vobis coluntur, adſpecturi. Illico igitur Imperator exurgens magna cum laetitia, Senatui & omni populo per praconem edicit, vt in templo eant. Simul vero extollebat populus Imperatorem, & dijs ſuis victoriam, dum iter in templum faceret, aſcribebat. Vbi vero omnes ingreſſi ſunt, indicto ſilentio, & ſacrificio iam parato, intuebantur omnes martyrem, ſperantes proculdubio ipſum ſacrificaturum. Ipſe autem ad Apollinis ſtatuum accedens, extenſa manu: Ecquid, inquit, a me ſacrificium vis ſuſcipere vt Deus? Atque eodem tempore ſignum Crucis expreſſit. Daemon vero ſtatua inhabitans, huiusmodi vocem emiſit: Non ſum Deus, non ſum, ſed neque mei ſimilium quiſquam. Vnus eſt Deus ſolus, quem praedicas. Nos autem ex angelis ipſi miniſtrantibus apoſtatae facti, ob inuidiam homines decipimus. Tum ſanctus reſpondit: Quo pacto igitur hic manere audeſtis, me cultore veri Dei praefente? Atque, hoc dicto, tonus quidam ac fremitus luſtui ſimilis ex ſtatuis emittebatur. Omnes autem ſimul ad terram lapſae, contritae ſunt. Tunc conuerſi quidam de populo, tanquam furore concitati, ſacerdotibus incitantibus, correptum ſanctum virum vinculis conſtrinxerunt, atque inter verberandum clamabant, dicentes: Tolle magum hunc, Imperator, tolle antiquam noſtra nobis ingrata ſit vita.

Vide fallacia diaboli.

Nota vim S. Crucis.

Egrege ſe ipſum pude facit demon.

Hoc igitur tumultu concitato, & fama per urbem breui diſcurrente, Imperatrix Alexandra, cum fidem Chriſti occulte apud ſe habere amplius non poſſet, celeriter prociſit: & cum populi tumultum, & S. Georgium procul inſuſum, cerneret, nec ad eum praeturbam poſſet accedere, clamans dicebat: Deus Georgij, adiuua me, quoniam tu es Deus ſolus omnipotens. Sedato autem populi tumultu, Diocletianus ſiſti coram ſe virum ſanctum iuſſit: & inſanienti ſimilis, ad ipſum: Tales, inquit, benignitati meae gratias rependis, foediſſimum caput? Sic dijs ſacrificare ſolitus es? Cui ſanctus Georgius: Ita plane ſacrificare didici, Imperator inſane, & ſic deos tuos colere non vultui. Erubeſce in futurum dijs talibus acceptam referre ſalutem tuam, qui ne ſibi ipſi quidem afferre opem poſſunt, neque ſeruorum Chriſti praefentiam valent ſuſtinere. Dum vero haec diceret ſanctus, ecce Imperatrix quoque in medium procedens, eundem, quem antea, coram Imperatore ſermonem habebat: & ad pedes viri ſancti procumbens, Tyranni dementiam coſpuebat, maledictis deos lacerans, eorumque cultores deteſtans. Imperator autem ad eam: Quid tibi, inquit, accidit, Alexandra, quod huic mago & incantatori adhaerens impudenter, a dijs reſceſiſti? Illa vero acriter eum repellens, ne dignum quidem cenſuit reſponſione.

Alexandra Imperatrix palam ſua fidem teſtatur.

Impius igitur Diocletianus furore repletus, de ſancto nihil amplius quaſiuit, ſed ab eo irritatus, & dum ſacrificium ſperat, ſubuerſos ab eo deos ſuos videns, ad haec Imperatricis mutationem animaduertens, atque illius cauſa iracundior factus, huiusmodi ſententiam contra martyrem & nobiliſſimam tulit Imperatricem: Peſſimum Georgium, Galilaeum ſeſe dicentem, & qui tum deos, tum meipſum conuicijs multis affecit, denique qui contra illos arte ſua magica vius eſt, cum Alexandra Imperatrice beneficijs eius corrupta, & pari dementia in deos ipſa quoque maledicta coijciente, gladio obtruncari iubeo. Statim igitur ij, quibus hoc demandatum erat, ſanctum corripientes, vinculum extra ciuitatem ducebant. Tracta pariter cum ea nobiliſſima eſt Imperatrix: quae

Sententia in SS. Georgium & Alexandram.

Imperatrix
reddidit spi-
ritum.

dum abduceretur, alacri animo orabat, labra mouens, & oculos in cælum frequen-
tissimè intendens. At ubi ad locum quendam venit, ut consisteret petiuit. Ijsque, qui
trahebant, concedentibus, super vestem sedens, & caput in genua reclinans, spiritum
Deo reddidit. Huius rei causa martyr Christi Georgius Deum extollens, ipsique gra-
tias agens, multa cum alacritate incedebat, orans, ut suus quoque cursus rectè perfi-
ceretur: & postquam ad præfinitum locum appropinquauit, clara sic voce precatus est:

Benedictus es, Domine Deus meus, quoniam dentibus quærentium me lacerandæ
non permisisti, nec inimicos meos super me lætos esse passus es: & quoniam liberasti
animam meam, ut passerem de laqueo venantium. Nunc item exaudi me, Domine, &
mihî assiste seruo tuo in hac vltima hora mea: & libera animam meam ab iniquitate
aërei hostis maximi, & spirituum eius: & ea, quæ isti in me per ignorantiam peccaue-
runt, nè veritas crimini, sed veniam tuam & amorem tuum illis concede, ut & ipsis
contingat pars in regno tuo cum electis tuis. Suscipe etiam animam meam cum ijs,
qui à seculo placiti sunt tibi, obliuiscens omnium, quæ tam scienter, quàm inscienter
commisisti. Recordare, Domine, inuocantium magnificum nomen tuum, quoniã be-
nedictus es & gloriosus in secula, Amen. Hæc deprecatus, & cum gaudio collum pro-
ferens, beato capite detruncatus est vigesimotertio die Aprilis, egregiam confessio-
nem perficiens, cursum consummans, fidem seruans impollutam. Vnde etiam coro-
nam iustitiæ repositam habet.

S. Georgius
decollatur.

Hæc sunt maximorum certaminum strenui victoris trophæa. Hæc sunt cõtra inimi-
cos eius præclara facinora, & prælia gloriosa. Qui sic certauerit, incorrupta atque
æterna corona donabitur. Cuius precibus vtinam nos quoque partem iustorum af-
sequamur, collocemurque ad dexteram Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria, ho-
nor & adoratio in secula seculorum, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS VERO- NENSIS PIO LECTORI.

NE mireris, amantissime Lector, si alteram tibi magni martyris Geor-
gij vitam paulò post primam, legendam offerimus. Illam enim ex
Veneta à Metaphraste, hanc verò ex Cryptæ Ferratæ bibliotheca à
Pasicrate, eiusdem beati martyris seruo, scriptam habuimus. Quæ li-
cèt in paucis quibusdam dissimiles videantur, ea tamen dissimilitu-
do non in re, sed in ordine potius consistere videtur. Ea verò, quæ
vnus tacuit, alter suppleuit. Vtraque igitur cum sequente Encomio
legenti iucunda erit, cum in sancti huius martyris gestis plurimum conue-
niant. Fecimus hoc eò libentius, quòd apud Latinos nostros de gloriosissimo & cele-
berrimo martyre nihil, quod fide dignum esset, legebatur: cum constet inter apocry-
phas scripturas connumerari passionem sancti Georgij martyris, quæ olim à sanctissi-
mo Gelasio Papa reprobata est. Nè quis autem putet hanc historiam, quam nos in lu-
cem proferimus, à duobus iam dictis authoribus contextam, eandem esse, quam ipse
beatissimus Gelasius reprobauit, sciat ipsam Orientalis Ecclesiæ testimonio con-
firmari, in qua singulis annis recitatur in compendium redacta. Itaque
posthac habebis, quo in martyris inuicti solennijs animum tuum ab-
undè oblectare possis. Vale, & sancti huius patrocinijs te
summò perè commenda. Mira enim sibi ex in-
timo corde addictis beneficia præ-
stitit, & in posterum
præstabit.

MAR

MARTYRIVM SANCTI ET MAGNI MAR- TYRIS GEORGII, A PASICRATE EIVS

seruo scriptum.

Nostri quidem Saluatoris Iesu Christi regnum cum æternum
sit, neque aliquod temporis principium habuit, neque vl-
lum vnquam finem habebit. Eius verò omni ex parte lau-
dandus & celebrandus aduentus, quo tempore Dei filius
ex Maria virgine carnem sumpsit, & homo factus præfens
in terris fuit, per totum orbem terrarum effulsit, Aposto-
lorum doctrina & prædicatione his nunciatus, qui merue-
runt, vt in sanctorum hominum sorte numerarentur. Quæ
res & mirabilis fuit, & naturam omnem ac sapientiam su-
perauit. Multis autem incredibilis visa est propter admi-
rabilem, & quæ hominum opinionem superabat, eius rei
magnitudinem. Incredibile, inquam, id visum est illis, qui errori seruiebant. Quam-
obrem omnes, qui terrena & falsa huius mundi gloria detenti erant, diuinæ providen-
tiæ mysterium, ignominiam & nugas quasdam existimabant: sancta que illa Dei ho-
minis facti, & salutaris eius regni prædicatio, à Iudæis quidem scandalum, à gentibus
verò stultitia putabatur. Et tamen nihilominus Deo ipsi placuit, per multam & admi-
rabilem seruatorum suorum tolerantiam, humanum genus ad veram ac salutarem reli-
gionem conuertere.

Accidit autem, vt tempore illo, quo satanæ ipsius superstitio & idolorum seruitus
in hominibus dominabatur, Diocletianus Romanorum imperio potiretur, qui pe-
stis profecto quædam fuit, & contra Christi gregem fera valde agrestis, inanium idolo-
rum errori nimium addictus. Erat illi amicus quidam, qui sentiebat idem, quod ille,
& impietate mirum in modum excelebat. Huic nomen erat Magnentius, qui secun-
das in imperio tenebat, & aduersus Christianos insania quadam efferuescebat, colen-
dorumque idolorum impietate nimia effercebatur. Vnà igitur consultarunt, quidnam
fieri oporteret ad Christianorum culturam omninò de medio tollendam, & ad omnes
homines deorum suorum cultui subijciendos. Erant enim idolorum errori, quo ani-
mæ ipsæ perdebantur, valde inhiantes, Apollini præsertim, per dendorum hominum
duci.

Cum igitur simul consultassent, edicta scripserunt Diocletiani Imperatoris no-
mine ad omnium prouinciarum ac regionum Præsides, Tribunos, & qui magistra-
tu aliquo fugebantur. Literarum autem forma hæc erat: Diocletianus maximus
semper Augustus, æternus Imperator, omnibus per omnem prouinciam ac Ro-
manorum ditionem Ducibus, Præsibus ac magistratu aliquo fungentibus, salutem.
Quoniam ad diuinas nostras aures fama quædam peruenit, quæ non mediocriter nos
perturbauit, hæresim quandam valde impiam eorum, qui Christiani dicuntur, vige-
re coepisse, quippe qui Iesum, quem Maria quædam Iudaica foemina peperit, vt De-
um colunt: Apollinem verò magnum illum, deum, Mercurium, Dionysium, Hercu-
lem ac Iouem ipsum, per quos nostræ Reipublicæ pax data est, contumeliosis maledi-
ctis insectantur, venerantes, vt Deum, Christum illum, quem Iudæi, tanquam malefi-
cum, in cruce suffixerunt: hac de causa edicimus, vt omnes Christiani, tam viri, quam
mulieres, per omnes vrbes ac regiones supplicijs acerbissimis subijciantur, nisi dijs no-
stris immolare, & errorem illum suum abijcere voluerint. Et si quidem paruerint, ve-
niam illis dari volumus: sin minus, gladio perenti, & morte pessima puniri. Illud au-
tem scitote, si hæc diuina nostra edicta neglexeritis, easdem, quas & illi dabunt, poenas
vos daturos.

His literis per omnem urbem ac regionem propositis, & persecutione magna con-
tra Christi gregem erumpente, ita vt multi ex ijs, qui valde insignes erant, post plurimos
cruciatu animo remissiore facti sint, Diocletianus ipse magis magisque insaniens,
omnem Senatam ad se conuocauit, omnesque magistratus & militares tribunos. Qui
cum eodem conuenissent, rursus consultabat, quomodo ex imperio suo Christianorum
genus omninò delere posset. Cum verò tam ij, qui vnà sederent, quam qui assisterent
Imperatori, metu detenti, se id prompto animo facturos dixissent, quod in mentem illi
veniret, Diocletianus hanc habuit orationem:

Gggg 3

Mihi

Mihi quidem, charissimi auditores, nihil nostra in deos pietate videtur præstabilius. Nam & imperium ipsum nobis, & hominibus omnibus salus ab illis data est. Iustum igitur censemus, deos ipsos perpetuis sacrificijs compensandos: eos verò Christianos, qui adhuc extant, & deos nostros contemnunt, omnium generum cruciatibus tandè subijciendos, quoad istorum impia superstitione dissoluatur, & mortis genere turpissimo extinguatur. Itaque ad hæc ipsa omnes vna voce responderunt: Nos, maxime inuictissimi, meque Imperator, vestra diuinitatis in omnibus prouidentiam amplectimur, & immortales deos honorari volumus, quemadmodum & vestrum imperium iubet. Si quis verò posthæc extiterit, qui vel cogitatione ipsa Christum nominet, omnium generum morti subijciatur.

Diocletiano omnes magistratus assentiunt.

Cùm impius ille Tyrannorum Senatus ad hunc nefarium & peruersum modum decreuisset, & eiusmodi edicta proposuisset, omniumque generum tormenta contra Christianos homines excogitasset, & multi Christianorum inimici diligenter inquirerent, (quippe quòd aptissimum tempus sibi oblatum viderent) si quem Christianum inuenire possent: eo tempore, vt in obscura nocte, stella quædam clara & splendida effulsit, preciosa illa Christi margarita, Georgius, qui fuit meus dominus & Christi miles. Ille multorum deorum errore & idolorum superstitionem, velut nubem quandam, exterminauit: & perfecta cælestique mente salutaris prædicationis diem proprio certamine omnibus ea re dignis illustrem ostendit. Qui foedissimi Imperatoris Diocletiani minas nihil metuens, non tam multorum Principum, qui cum illo erant, furorem, non exercitum, non denique proposita tormenta aliquo modo cogitans, sed in ea omnia, quæ verè terribilia sunt, intentum animum habens, religioso cordis sensu hæc secum dicebat: Quid cessas, Georgi, cùm Deus ipse eos inuitet, qui ad eius nuptias ire volunt? Patefactus est thalamus nuptialis, cœna parata est, quid cessas intrare, priusquam ianua claudatur? Præstò est nunc Iesus, qui Crucem propter nos sustinuit. Clamat ille: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam verò non possunt occidere. Recordare, Georgi, Euangelica illa documenta, & verum illud Domini promissum: Qui confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cælis est. Vitæ huius breuem umbram ac citò prætereuntem, æternæ illi vitæ nē præferas, neque vanam mundi gloriam cælesti spei anteponas: quoniam omnis gloria hominis est tanquam flos agri. Paulisper sustine, & cum angelis perpetuò exultabis.

Matth. 22.

Matth. 10.

Ibidem.

Esa. 40.

Hæc cùm secum ipse voce non elata, sed tam clara, quæ audiri poterat, collocutus esset, & consilio valdè bono cogitationem suam confirmasset, non solum Tyrannorum minas non extimuit, sed etiam veritatem ipsam verbis ac factis prædicauit, & propositam tormentorum multitudinem irridens, suis certaminibus maximam sanctissimæ Christi Ecclesiæ doctrinam, & pulcherrima reliquit monumenta. Erat sanctus hic martyr Georgius genere Cappadox, nobilis, moribus ac facultatibus valdè illustris, diuina quadam prudentia ornatus, atque tribunatibus plurimis sanctus. Aderat autem tunc ille vna cum exercitu Imperatori.

Genus S. Georgij.

Cùm igitur tantam insaniam ab idolorum seruis aduersus Christum exerceri vidisset, celeriter pecunias & facultatem omnem suam pauperibus distribuit. Cumque se athletarum more ad stadium subeundum exuisset, & in medio regij tribunalis, Senatusque & omnium militum illic sedentium, eorumque, qui magistratu aliquo præditi assistebant, præsentis animo stetit, alta voce: Christianus, inquit, ô Imperator, ego sum, qui frater vero & cælesti Deo ac rege Christo, in medio vestrum stare non sum veritus. Miror autem tanto in istis idolis colendis errore vos detineri, & æternum ac viuentem Deum ignorare, qui omnium opifex est, & tibi regnum istud dedit. Quamobrem, Imperator, & omnes, qui hîc vnâ sedetis, nolite dæmonum errore ac fallacia decipi. Dij enim, qui cælum & terram non fecerunt, disperant. Nos verò Christiani vnum Deum Patrem adoramus, & vnum Dominum Iesum Christum filium Dei, per quem facta sunt omnia, & vnum Spiritum sanctum Dei, Trinitatem perfectam in vna diuinitate & regno. Quapropter & hîc piè viuimus, & post mortem vitam æternam expectamus. Vestra autem simulacra, quæ colitis, reuera nugæ sunt, & risu digna, cùm & fabulæ sint, & nihil veri in se habeant: nam diaboli inuentum hoc fuit, quod perniciem atque interitum ijs affert, qui mentem illis adhibent.

Vide egregiam sancti martyris fortitudinem.

Ierem. 10.

Hæc cùm ille dixisset, Magnentius, qui secundas post Imperatorem tenebat, & illi erat valdè charus, intuens in Georgiū: Quod nam, inquit, est nomen tuū? & quis nam es tu,

es tu, qui tantum audaciæ præ te fers? Respondit Georgius: Ego primo & præcipuo nomine Christianus appellor: vt verò apud homines vocor, Georgius sum, cùm ita Deo meo placuerit: oportet enim me copiosum & vberrimum cælesti Deo meo pietatis fructum offerre. Tunc in eum intuens Diocletianus, velut sæuus aliquis draco: Audio, inquit, Georgi, prudentia & fortitudine semper te probatum, & honoribus à regali nostra prouidentia dignum fuisse habitum. Agè igitur dijs nostris immola, nē pessimè moriaris: sed nostra humanitate magis frui possis, & honorem ac diuitias copiosiores, fidutiamque maiorem apud nos ipsos assequaris. Ista nunc vana fidutia tua nihil tibi proderit.

Ad hæc Georgius: Vtinam, ô Imperator, me ferres, & verum atque vnicum Deum agnosceres, vt & cæleste regnum mereri posses. Ista enim potestas tua ad breue tempus est, tuaque promissa atque illecebra nunquam meæ in Deum pietatis stabilitatem commouere poterunt. Tui honores tecum sint, & promissa tua illi habeant, qui tibi obtemperant. Ego enim Christum habeo cælestem Imperatorem, qui contra satanam & eius ministros victoriam & gloriam mihi præbet. His commotus Imperator, & furor accensus, iussit veste illum ita verberari, vt eius viscera in terram funderentur. Quo facto, eius corpus sanguine circumfusum erat: vectis verò, vt plumbum, in posteriorem partem reflectebatur. Tunc dixit sanctus Georgius: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, quoniam gladium à ministro diaboli sustulisti, & eius contra nos fremitum deicisti. His commotus Diocletianus, & ira multa repletus, iussit eum de ligno deponi, & in carcerem duci, eiusque pedes in ligno grauitè extendi, & in ipsius pedore lapidem magnum imponi. Lapide autem imposito, qui vix baiulari potuit, alta voce sanctus Georgius dixit: Gratias ago tibi Deus, quòd dignus sim factus, qui onus acciperem, quod pectori & cordi meo imponeretur, quodque meæ in te confessionis stabilitatem firmare debeat.

Dirissime verberatur sanctus martyr.

In carcere crudeliter premitur.

Crastino autem die suggestit satanas Diocletiano, & ijs, qui cum ipso erant, vt iuberent rotam quandam valdè magnā multo & vario artificio componi. Facta igitur fuit rota gladijs vndique armata, in quam iniquus ille Tyrannus iussit sanctum virum iniici. At ille vt in eum locum ductus fuit, & tristem illam machinam diaboli arte compositam vidit, in eam intuens dixit: Domine Iesu Christe, gratias tibi ago, quòd in hanc sortem me vocasti. Tu igitur, qui fuisti fixus in Cruce inter duos latrones, & ipse immortalis mortem gustasti, vt à morte hominem eriperes, da mihi, quæso, stabilem & immobilē tuæ fidei confessionem in hac hora, & serua animam meam ab hac diaboli machina. Hæc cum dixisset, in eam machinam iniectus est, grauitèque depressum eius corpus, in multas partes discissum fuit. Quo facto, Diocletianus Imperator & eius amicus Magnentius, elata voce dixerunt: Vidistis omnes, qui hîc præsentem estis, quòd non sit alius deus, nisi Apollo, & Neptunus, Hercules, Iupiter, & magna Diana? Vbi nunc est Georgij Deus? Quare non venit ille, & eum è manibus nostris liberauit?

Terribile supplicium.

Cùm igitur in rotæ illius tormento eum manere iussisset, ad prandium se contulit. Hora autem decima sonitus magnus è cælo factus est, & vox hæc: Esto fortis, Georgi, & sententiam firmam tene: multi enim per te ad fidem meam conuertentur. Qui verò erant illic carnifices, & eum custodiebant, sonitu illo perculsi, dicebant: Magnus est Deus Christianorum. Angelus autem Domini venit, & è tormento illo martyrem dissoluit: cuius corpus cùm sanum restituisset, illum salutans: Gaude, inquit, Georgi, & crede in eum, qui te corroborat, Christum, & cursum tuum perfice. Ecce enim nos expectamus, perfectæ confessionis coronam tibi dari. Surrexit autem Georgius lætus, & proprio Domino gratias agens, inambulansque psalmos illos canebat: Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi. Dirige gressus meos Domine, & non dominetur meî omnis iniustitia.

Martyr diuinitus confirmatur, & eripitur.

Psal. 144. Psal. 118.

Cumque in eum locum venisset, vbi Apollinis statua erecta erat, inuenit illic Imperatorem ac Magnentium, & omnes Imperatoris amicos, sacrificia & debacchationes idolis suis offerentes. Cùm igitur propius accessisset, alta voce: Agnosce me, inquit, me, ô Imperator, & cum Deum, qui à me tibi nunciatur, quique me de manibus tuis, & à letali machina, quam ipse opinabaris morti me tradituram esse, omninò eripuit? Erratis igitur vos idolis sacrificia offerentes. Tunc Imperator in eum intuens: Tu, inquit, quis es? Tunc ille: Georgius ego sum, tuo iussu in rotâ coniectus, quem & dereliquisti in multas partes à rota dissectum: me enim mortuum existimabas, qui & veni, vt tibi ostenderem Deum illum, quem tu vt imbecillum cõtemnebas, posse nos à mor-

te eripere. Tunc Imperator iussit eum detineri: secum tamen cogitabat, eumque valde inspiciebat, num non ipse reuerà, sed eius imago esset, qui morte violenta sublatu fuerat, & eos illuderet. Magnentius autem dicebat similem illi esse. At sanctus Georgius: Ego, inquit, Georgius sum Christi seruus. Nè erretis in istis idolis: sed scitote Christum posse illos etiam à mortuis excitare, qui spem suam in eo collocarunt, eosque à vestris manibus liberare.

Duo tribuni credit in Christum, & occiduntur. Cùm verò martyrem ipsum vidissent, & hæc ab illo audiissent Anatolius & Protoleo Tribuni militum, crediderunt in Deum cum familijs suis. Itaque alta voce dicebāt: Vnus Deus est, qui à Christianis colitur: ipse Deus solus. Hęc autem cùm Imperator audiisset, iussit omnes illos extra urbem in locis desertis obruncari. Cùm igitur illi ad martyrium proficiscerentur, vna voce clamabant: Domine Iesu Christe, accipe animas nostras, & in regnum illud tuum, quod nulla successione mutatur, nos perducas, neq; tarditatem nostram, quam in tui nominis confessione, & fide ostendimus, pro peccato nobis imputes: sed fac vt nihil nos impediatur, quo minus redemptionem peccatorum consequamur.

Imperatrix Christum confiteatur. Hęc omnia cùm Imperatrix Alexandra de sancto martyre Georgio audiisset, ipsa etiam Domino credidit, & ad Imperatorem accedens, liberè clamauit: Christiana ego sum, ego serua sum illius Dei, quem Georgius colit. Hęc cùm illa diceret, Magnentius: Dic, inquit, Imperatrix Alexandra: Quare Christum laudans, deos ipsos contemnis? Illa verò: Quod melius est, ego appetens, id, quod ignobilius & peius est, contempni. Hęc cùm dixisset, domum redijt, interea Christi timorem in corde seruans & fidem immobilem. Imperator autem furore percitus, iussit sanctum Georgium in lacum conijci, ardentem ex materia illa, quæ dicitur asbestos, quæque non nisi post tres dies extinguisset: iussitque custodes ipsos diligenter obseruare, nè infidiæ aliquæ fierent. Post tres autem dies Imperator præcepit militibus, vt illuc profecti, ossa illius, quem morte violenta interfectum existimabat, tollerent, & cautè in terra occultarent, nè aliquid ex ipsis inueniretur. Cùm igitur milites ipsi ad lacum illum venissent, vnà cum illis & multitudo magna ad spectaculum venit, & materia, quæ asbestos dicitur, sublata, sanctus martyr Georgius inuentus est nulla omnino corporis parte læsus. Angelus enim Domini vnà cum illo erat, Christi curam in eum exercens.

S. Georgius mirè conseruatur à Deo. Cùm igitur illum vidissent, omnes clamauerunt: Magnus est Deus Christianorum. Hęc cùm audisset Imperatrix Alexandra, ipsa etiam venit ad eum locum, clamās: Vnus Deus est, quæ Christiani colunt, neque alius est præter ipsum, qui ex omnibus angustijs seruos suos eripit. Crediderunt autem & milites, qui missi fuerant, vt eum à lacu illo educerent. His auditis, Imperator iussit magnam militum manum illuc proficisci, & sanctum cum virū cōprehendere, & ad se ducere. Adducto igitur martyre, sedens Imperator in tribunali cum Senatu suo: Quis, inquit, est, qui te viuum reddidit? Tum sanctus Christi martyr Georgius ait: Si audiueritis rursus, minimè crederis. Illud tamen scitote, Imperator, Christum Dei filium ab omnibus tormentis tuis me seruare, & omnes, qui eum inuocant, è laqueis diaboli eripere. Tunc Imperator iussit ferreos calceos conponi, clauos rectos habentes & ignitos, quibus eius pedes induti, huc atque illuc agerentur. At sanctus martyr cùm sic ageretur ambulare non posset, secū dicebat: Propera, Georgi, ad sortem illam, quæ te apprehendit. Et lachrymans, ita Deum precabatur: Domine Deus meus, saluator eorum, qui affliguntur, refugium illorum, qui persecutiones patiuntur: patientia eorum, qui nominis tui causa ærumnas perferunt, nè me derelinquas: sed da mihi patientiam vsque ad finem, nè dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum.

Calcei ferrei cum clauis ignitis ei adhibentur. Cùm primum autem preces compleuit, venit vox è cælo, dicens: Esto bono animo, Georgi: tecum enim sum. Statim autem eius corpus sanatum fuit. Cùmque martyr in carcerem coniectus fuisset, eo die, qui deinceps consecutus est, ante tribunal stetit. Imperator verò illi dixit: Quousque temeritatem tuam ostendens, tormenta feres, & magicis artibus in dies magis vtens, nos à te deceptū iri putas? Ausculta igitur mihi, & dijs immola. Tum Georgius Imperatori, & his, qui cum illo erant: Ego, inquit, Dei mei auxilia expectans, & omnia vestra tormenta sustinens, sanus ante vos confisto. Solum igitur Dei potentiam testimonio meo confirmo, qui & paratus sum omnes vestros cruciatus perferre propter spem, quam in Christo meo collocaui. Vos autem, quæso, quam spem habetis in istis idolis, quæ cùm vitæ sint expertia, & nihil sint, à vobis tamen frustra coluntur? Nè igitur amplius vestra ruinae commune ludibrium alijs proponatis:

Fortiter resistit Imperatori.

tis: pudeatque vos tandem deos nominare illos ipsos, qui luxurijs, nugis, fabulis & cadibus studentes, in hoc mundo paulum vixerunt: & nunc igne illo, qui nunquam extinguetur, puniuntur, qui & vos omnes expectat, à quibus dii coluntur.

Neruis atrociter caditur. Hęc cùm Imperator & Senatus audiissent, iusserunt neruis quibusdam ingentibus mirum in modum martyrem verberari. Cùmque id diutius fieret, Imperator & Magnentius ei dixerunt: Quousque miser, non nobis obtemperans, dijs ipsis immolabis, vt honoribus magnis doneris? Ego, inquit sanctus Georgius, viuenti Deo quotidie sacrificium laudis offero, qui me liberabit de manibus vestris, & cælesti honore atq; gloria donabit. Vtinam vos potius mihi obtemperaretis, & mecum vnà verum Deum coleretis. Tunc Magnentius ab Imperatore petiuit, vt eum solui iuberet. Cùm igitur ille stetit, Magnentius dixit: Si vis nos Deo tuo credere, ostende nobis signum aliquod, quod ab illo fiat, & vnum aliquem ex his mortuis, qui iacent, fac è tumulo coram nobis exurgere. Cui sanctus Georgius: Manifestum, inquit, ijs qui rectè sentiunt, hoc est, Deum ipsum, qui è nihilo omnia creauit, posse mortuos etiam homines in vitam restituere. Quousque autem vos diaboli errore detenti, neque hoc factu in Deum viuentem credituri sitis, tamen eius multitudinis causa, quæ hinc præsens est, Dei mei benignitate confusus, ante omnium vestrum oculos Deum ipsum inuocabo, & orabo, vt signum hoc ostendat.

Timor. Cùmque genua flexisset, & diutius Deum orasset, surgens, & manus in cælum extendens, dixit: Aeternæ Deus, qui vis omnes homines saluos fieri, qui per sanctos apostolos tuos, vnigeniti filij tui, omnium generum signa & prodigia effecisti, vt gentes conuerterentur, & te cognoscerent: tu ipse & nunc exaudi preces meas humilis serui tui, & exuscita vnum è mortuis iacentium in hoc tumulo, de quo Magnentius dixit, in gloriam & fidem nominis tui, & vnigeniti Iesu Christi. Repentè verò terræ motus magnus eo in loco factus est, & tumuli, vbi mortui iacebant, tegumentum in terram cecidit, & vnus è mortuis iacentibus exijt. Qui cùm venisset, ante pedes sancti Georgij decubuit, eumque precatus, dixit: Serue Dei altissimi, quæso, dignum me facias Christi sigillo & salute. Cui sanctus Georgius: Si credis, inquit, in Deum, qui mortuos viuos reddit, saluus fies. Credo, inquit ille, in Deum viuentem, & vnigenitum eius filium Iesum Christum, qui nunc per orationem tuam me à mortuis suscitauit.

Excitat mortuum. Imperator verò stupore & perfidia repletus, eum interrogabat: Quædò tu mortuus es? Et quisnam antea fuisti? Cui mortuus ille respondit: Ego, antequam Christus in terram veniret, vnus fui ex his, qui errore idolorum detinebantur: quam obrèm in locis obscuris tam multis temporibus cum ijs, qui mecum vnà senserunt, hucusque mansi. His igitur visis & auditis, plurimi ex eo populo, qui præsentés erant, ac milites, in Deum crediderunt, & Christi gloriam collaudarunt. Id autem cùm Imperator vidisset, amentia & furore magis repletus, dicebat Georgium magum esse, & à spiritu illud adductum, vt eos in errorem impelleret. At beatus Georgius: Quousque, inquit, erratis, & viuenti Deo blasphemias dicitis? Scito, Imperator, neque demones ipsos tales esse, qui Christi nomen audire patiantur. Quomodo igitur, quæ vidisti & audisti, demonis nomine fieri potuissent? Tunc rursus iussit Imperator sanctum martyrem Georgium in carcerem duci, & ipse in palatium reuersus est. Cùm verò ille esset in carcere, omnes, qui ad Christi fidem conuersi fuerant, nocte ad eum veniebant, à carceris custode muneribus aditum impetrantes. Et cùm ad Georgium ingressi essent, ab illo in Christi fide catechumini efficiebantur. Sed & quicumque homines diuersis morbis laborabant, ad eum ferebantur: & qui aliquos cæcos habebant, ad eum illos ducebant. Ille autem precibus eos curabat.

Martyr in carcerem reducitur. Glycerius verò quidam, homo rusticus, cùm araret, bos, quem vnum habebat, cecidit & mortuus est. Ille cùm ad carcerem venisset, ad pedes sancti Georgij se abiecit, dicens: Domine, bouem vnum vtilem habebam, quo terram colebam, & ita nutrebar: nunc autem ille cùm sub aratro ceciderit, mortuus est. Precor igitur te, vt Deum ores, & bos meus viuus restituatur: futurum enim scio, vt Deus tuus te audiat. Sanctus autem martyr Georgius respondit: Si credis in Deum meum, bos tuus viuus exurget. Credo, inquit Glycerius, non esse alium Deum, nisi eum solum, qui Christianorum est. Tum Georgius: Vade, inquit, nam bouem viuentem inuenies. His verbis ille credens, abiit: eumque bouem viuum inuenisset, redijt clamans: Magnus est Deus Christianorum. Illum autem hæc dicentem carnifices & milites compræhensum, ad Imperatorem duxerunt. Quare Imperator turbatus, neq; appellationem ipsius audire passus, cum iussit minu-

Miracula.

Glycerius
dura pati-
tur pro fide.

minutarim secari. At ille, cum in Christi confessione cruciaretur, clamavit: Deus v-
rax, qui omnia effecisti, ne me reprobes vas inutile, quoniam credidi tibi, Patri, & Filio,
& Spiritui sancto. Metuo autem, quoniam sine sancto baptismo tuo sum. Volebam
quidem baptismo lauari, sed id antea facere non potui. Verum si volueris tu, Domi-
ne, saluus fiam. Precor igitur te, Domine, ut sanguis meus pro baptismo mihi reputetur,
quoniam Deus es, qui corda hominum & propositum cognoscis, & animum inquiris.
Venit autem vox ex alto, hac dicens: Veni, Glyceri, laetus ad me: perfectus enim eris
apud me. Itaque Glycerius martyrio consummatus est.

Psal. 69.

Blanditijs
vult marty-
rem enervare
tyrannus.

Delatum autem fuit Imperatori Diocletiano, multos esse, qui venirent in carcerem,
& à sancto Georgio docerentur, quos omnes ille ad se traheret, plurimos aegrotos cu-
rando. Tunc iussit Imperator sanctum Georgium ad se duci. Magnentius vero dixit
Imperatori, Christianorum genus morte non domari, cum valde sit contentiosum. Ita-
que virum istum, inquit, comitate potius & blanditijs aggredere, si vis ei persuadere,
ut dijs immolet. Sanctus autem Georgius, cum ad Imperatorem veniret, psalmum hunc
canebat: Deus in adiutorium meum intende: Domine, ad adiuuandum me festina.
Ductus igitur ad Imperatorem, praestò illi fuit. Tunc Imperator hortari eum ita coe-
pit: Per solem illum & deos omnes, si me audieris, Georgi, & dijs nostris immolaueris,
facultates multas tibi largiar, & in palatio apud me secundas habebis. Indulgeo
enim tibi, & malo te mihi obtemperantem vivere, quam repugnantem mori. Bene,
inquit sanctus martyr, nunc loqueris. Utinam & antea iisdem verbis usus fuisses. Nunc
autem post tot cruciatus vbi nam iniuriam, qua me affecisti, compensatam inueniam?
Cui Imperator: Condone mihi, o Georgi, tanquam parenti crimen istud, & dijs
immola, ac mecum in palatio vive. Tunc sanctus Georgius: Quoniam, inquit, omni-
no te ipsum mihi purgasti, hac in re tibi ego inseruiam. Vbi nam sunt dii tui? Eamus
ad illos.

Irrideatur ab
illo.

Hoc Georgij dicto Imperator exhilaratus, iussit omnem Senatam & exercitum vna
cum populo ad templum conuenire, praconesque omnes per totam urbem clamare,
Georgium illum Galilaeorum mysterijs eruditum, ad magnum Apollinem adire. Hac
re audita, Graeci omnes epulantes clamabant: Apollo vicit: Imperator Diocletiane,
in aeternum regnes: magni sunt Imperatoris dii. Cum vero in templum omnes intro-
iissent, & silentium factum fuisset, stans sanctus Dei homo Georgius, & in statu Apol-
linis intuens, ait: Tu ne Deus es? Num ab hominibus te coli oportet? Hac cum dixisset,
spiritus ille impurus, qui prope statuam illam permanebat, clamavit: Non sum ego
Deus, neque qui tecum sunt: sed vnus est Deus verus, qui fecit omnia, & eius filius
Christus, per quem fecit omnia. Nos angeli ipsius eramus, cumque ab eo defecerimus,
dæmones nominamur, à quibus & homines ipsi decipiuntur. Cui Georgius: Si dii vos
non estis, quare homines ipsos decipitis? Quomodo autem & nunc audetis hic ma-
nere, cum ego Dei seruus hic stem, super quem inuocatus fuit, & nunc inuocatur Chris-
tus verus Deus? Statim autem tumultus magnus factus est, & clamores, tanquam
lamentantium dæmonum, omniaque templa & idola vna ceciderunt, & comminuta
sunt, cum sanctus ille vir vna cum verbis, quae supra retulimus, Crucis quoque signum
fecisset.

Dæmon sua
prodit im-
becillitate.

Nota virtu-
tem signi
Crucis.

Id cum Graecorum sacerdotes vidissent, aduersus sanctum Georgium irruerunt. Quo
detento, clamauerunt: Tolle hunc, Imperator, tolle hunc veneficum, qui magicis artibus
omnes decipit, & deos ipsos euertit. Imperator autem tum dæmonum fallacia, tum
plurimo illo sacerdotum clamore in iram concitatus, dixit sancto Georgio: Homo pes-
sime, atque omni errore & veneficio referte, nonne tecum conuenisti, te Apollini sa-
cra facturum? Cui martyr Christi Georgius: Insuper, inquit, & impudens Imperator,
ego meum sacrificium Christo meo vero Deo obruli: propterea omnes dii vestri euer-
si sunt. Scito igitur saltem nunc, eos neque sibi opitulari posse: idola enim sunt sensu ca-
rentia, & dæmones, qui stolidos homines decipiunt, sed à Christi seruis euertuntur.

Imperatri-
cis mira co-
stantia.

Tunc Imperatrix Alexandra, cum hac audiisset, ad Imperatorem accurrit, & cor-
am ipso clamans, hac dicebat: Tu, Deus Georgij inuicti militis tui, propitius esto
mihi scelestae mulieri, neque recorderis, Domine, eorum, quae per inscitiam commi-
si: sed respice hanc meam extremam mutationem, & da mihi, ut partem habeam cum
Christianis, & cum seruo tuo Georgio. Hac cum illa summis clamoribus & lachry-
mis diceret, multitudo magna in Dominum Iesum credidit, praesertim propter mi-
raculum illud idolorum, quae comminuta sunt. Irarus igitur Imperator, aduersus Ale-
xan-

xandram & Georgium sententiam tulit, & sancto illi martyri dixit: En, pessime Georgi,
etiam Imperatricem à te deceptam, morti subiecisti. Vade igitur & tu vna cum illa, &
dignam tuis in deos blasphemijs poenam sustine. Legit autem sententiam, quae sic ha-
bebat: Georgium Galilaeorum discipulum, qui decretum nostri imperij violauit, neque
deos ipsos coluit, quinetiam Imperatricem ipsam corrupit, iubemus gladio percuti,
eiusque & Alexandrae ab eo deceptae capita truncari. Statim igitur eos comprehen-
sos, extra urbem milites duxerunt.

Cum autem Alexandra prompto animo ad brauium sibi exoptatissimum vna cum
martyre illo adiret, & animo ac mente Deum precaretur, ut labiorum motus & oculi
ad caelum erecti significabant, affedit in quodam loco, & animam suam Domino in pa-
ce reddidit. Cum vero sanctum Georgium ad martyrij locum milites duxissent, ad ipsos
conuersus: Expectate, inquit, paulisper, fratres, ut Deum precer. Quod cum illi concess-
issent, in caelum oculos & manus erexit, ac, gemitu emissio, dixit: Deus meus, qui es an-
te secula, ad quem ego à iuuentute mea confugi, tu, qui bona & vera es Christianorum
expectatio, & certa seruatorum tuorum promissio, ac perennis thesaurus, qui antequam
are aliquid petatur, dona praebes his, qui te diligunt, exaudi me, Domine. Tu, qui dedisti
mihi martyrij confessionem, & ad finem usque patientiam, tu, inquam, & nunc accipe
animam meam, camque ab aëreis & inimicis spiritibus libera, ac me vna cum ijs,
qui tibi grati fuerunt, collocare digneris. Dimitte & gentibus quaecunque contra me
fecerunt, & contra seruos tuos, qui inuocant sanctum nomen tuum. Illumina ipsos, ut
veritatem tuam agnoscant, quoniam omnes vis saluos fieri. Emitte auxilium in uocan-
tibus nomen tuum, Christe. Da ipsis timorem tuum, & charitatis in sanctos tuos desi-
derium, ut eorum memoriam retinentes, ipsorum etiam fidem imitentur, ut digni effi-
ciantur vna cum ipsis vita caelesti & regno sempiterno: quoniam tuum est regnum &
gloria, Patris, & Filij, & Spiritus sancti in secula, Amen.

Imperatrix
abit e vita.

Orat mar-
tyr pro ho-
stibus suis.

Capite cae-
ditur.

Has preces cum sanctus Christi martyr Georgius compleuisset, genua ipsa inclinavit,
& collum suum extendit: & à carnifice percussus, dormiuit in Domino vigesimo ter-
tio mensis Aprilis, diei, qui Parasceue dicitur, hora septima. Ego vero sancti Georgij
seruus, nomine Pasocrates, secutus dominum meum, omnia haec vera in commentarios
collegi. Beatus certe est, qui in Christum verum Deum nostrum & Saluatorem credi-
derit: Cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

ENCOMIUM IN SANCTVM MARTYREM
CHRISTI GEORGIUM, QVOD HABITVM FVIT
in die, quo eius martyrium celebratur: ex Simeone
Metaphraste.

Sperantem quidem splendida, & omnium ore laudata sunt san-
ctorum martyrum monumenta, cum primis vero laudabi-
le & gloriosum est, quod hodierno die celebratur. Praesens
enim memoria martyris non solum eorum, quae Dominus
passus est, imitationem continet athletico certamine de-
corata, & verni temporis splendore (hoc enim tempore
eius dies festus agitur) pulchrior facta, verum etiam hilari-
tatem, quae ex sublimioribus Domini Iesu Christi diebus
festis proficitur, abunde participat. Hic enim inter hos
dies, tanquam inter duos soles, proprio motu se vertentes,
velut luna quaedam interiectus, vtriusque splendoribus illustrat,
& radijs Christum imitantibus orbem terrarum illustrat. Ante illum quidem effulsit,
& cum lucidissima splendentis aurorae hora exortus est, vel statim consequentem, aut
continuum potius eam horam habuit dies ille festus à toto mundo celebratus, omni-
umque splendidissimus ac precipuus, Saluatoris, inquam, Christi veri Dei & nostri Domi-
ni, & martyrum principis, Crucem passi ac resurgentis, qui propter nos homo factus est,
& propter nostram salutem martyrium sustinuit sub Pontio Pilato, ut est in sacris lite-
ris: quique ijs, quae ipse passus est, victoriam contra mortem nobis largitus fuit.
Idem quoque beati martyris Georgij dies festus merito consequentem habet eiusdem
Christi ad caelos assumptionem, quo die humanam nostram naturam in seipso vna
cum

Dies Festus
Georgij.

Toto mundo
celebratus
dies festus
Christi re-
surgentis.

cum Patre collocavit. Quæ res non casu euenit, sed horum dierum concursu veræ charitatis œconomiam, & manifestam rerum diuinarum cognationem significauit, ita Christo ipso, cuius causa martyrium susceptum fuit, summam in eum, qui illud suscepit, charitatem suam nobis ostendente, vt non solum his, quæ passus est, eius similitudinem exprimeret, sed in ipso etiam die, quo passus est, se similem ostenderet.

In Parasceue passus S. Georgius.

Feria ethnico-
rum.

Orbis terrarum
martyrum tro-
phæa & reli-
quias ho-
notat.

Diocletiani
& Magnentij
supersticio.

Gen. 49.

Eccli. 7.

Iohan. 15.

Hæc eadem celebritas & alias omnes, quæ martyribus in toto anno dicatæ sunt, antecedit, cum sola hæc post sanctam Christi resurrectionem verno tempore ac splendori præsideat. Quoniam igitur hæc athletica panegyris ac celebritas his finibus circumscribitur, operæ precium est deinceps & eiusdem decus per partem explicare. Celebritatis autem decus est tum salutaris oratio, tum diuinum aliquod opus. Græcis quidē & Barbaris, omnibusque alijs, in quibus idolorum error dominabatur, dici festi honestas & incunditas erat, omni turpitudine & intemperantia dæmones colere. Nobis verò, quibus Crucis trophæum contra mortem datum est, diuersum proponitur, hoc est, omnibus certaminibus illos ipsos dæmones expugnare ac redarguere. Quamobrè voluntatum dissolutio, vt turpissima res, nobis inuisa est: labor autē, qui pro virtute, & mors, quæ pro pietate suscipitur, vt suauissima quædam res, à viris fidelibus præter cætera exoptatur. His rebus factum est, vt idolorum error deletus sit, & martyrum multitudines effulserint, atque terrestria loca cælum sint effecta, sanctis viris, velut stellis quibusdam, exornata. Nam huiusmodi quotidianæ celebritates terrarum orbem continent, martyrum trophæa eorumque reliquias honorantem, & certamina illa, quæ martyres obierunt, pleno cœtu celebrantem, certamina, inquam, illa, quæ communis hostis malignosè intulit, Dei cultum, & nomen illud, quod alijs commune non est, per idola ipsa sibi vindicare contendens. At Deus omnium, & Saluator, & stadij princeps, pro sua in homines charitate concessit, humanam naturam aduersus illum victricem euadere, vt à quibus studebat, tanquam deus, adorari, ab iisdem, vt mortuus & pedibus conculcatus, irrideretur.

Quoniam igitur idolorum insania & caligo eo tempore per omnem terrarum orbem effusa, propemodum & eas partes, quæ non habitantur, repleuerat, omnibus ferè ad impietatem spontè se conferentibus, & eum, qui verè Deus est, summæ obliuioni tradentibus, tenebris & longæ noctis compedibus irretitis hominibus illis, qui dæmonum culturam plurimi faciebant, & vanis spectis, tanquam miraculis quibusdam, perterrefactis, in dies supersticiosiores efficiebantur impietatis duces & amatores studiosissimi, Diocletianus, inquam, & Magnentius: eorumque per omnem urbem satellites, instar suum, ad impietatem irruentes, studiosè in pessimis rebus versabantur, & non erat respectus morti eorum: ambulantes enim ambulabant in lumine ignis sui, neque firmamentum erat in plaga eorum, cum Deus ipse diuturna patientia illos prosequeretur, vt qui iusti essent, manifesti fierent: ne hominum natura imperfecta penitus perderetur, frumento vnà cum zizanijs exciso.

Tunc, velut stella quædam in die apparens, lætæ pietatis fulgorem emittens, illustris hic & omnium voce decantatus Georgius apparuit, qui & nomine & re fructuosus extitit: Georgius, inquam, qui & nomine ipso diuinum factum, & facto gratiam nomini congruentem in seipso ostendit: qui Issachar imitatus est, & diuinæ agriculturæ bonitatem amore prosequutus fuit: qui laboriosam culturam amauit, & vt scriptum legitur, ipse ab altissimo Deo agricultura effectus est: qui, vt bonus agricola, à teneris vnguiculis laborauit, & fructum centuplo copiosorem suo tempore Domino reddidit: qui aratro virtutis suauem pietatis sulcum recta via duxit, ob idque aptus regno cælorum probatus est: qui cum lachrymis sementem iecit, & cum exultatione messem collegit: qui cum lactu semina ipsa sparsit, & gaudens manipulos reportauit: qui fuit terra bene culta, quæ sæpè in se venientem Spiritus sancti pluuiam ebibit, & salutarem herbam his peperit, qui eam decerpunt cum fide.

Hic fuit campus ille odoratissimus, in quo pietatis flores abundè floruerunt, ex quibus faui mellis spontè producantur, quorum dulcedo curatio quædam est animæ. Hic fuit arbor illa fecundissima, iuxta fluuios Spiritus sancti sata, & perpetuò florens, semperque maturos virtutis fructus ferens ad illorum animos excolendos, qui talium fructuum cum fide participes fiunt. Hic fuit feracissimus verè illius vitis palmes, cuius agricola est Pater cælestis, qui spiritualem incunditatem per ipsum nobis excolit ad nostros affectus curandos, & animam, & corpus renouandum. Idem fuit & diuinarum aquarum fons, ex quo animæ steriles irrigatæ & excolatæ, fidem, spem, charitatem, virtutum trini-

trinitatem, diuinæ Trinitati amabilem, produxit. Hic fuit diuinarum cogitationum cultor, & ipsius Dei ager, in quo pietatis gratia excolta fuit, & miraculorum copia, quæ omnibus visui sit, excolitur. Solet enim appellatio ipsa Dei gratiam, & hominum virtutem indicare. Id quod in Abraham, in Sara, Isaac, Jacob, Mose, & in alijs multis factum didicimus. Talis fuit & nomine, & re Georgius.

Hic vt rosa quædam in medijs spinis tunc exortus, & tanquam lilium ex foetida herba suauem pietatis odorem emittens, in medio idololatriæ cœno extitit: vt cupressus in ea regione, in qua rubi sunt: tanquam oliua fructifera in solitudine, & vt palma dulces reddens fructus olim amarus: vt luna plenum lumen emittens in nocte valdè tristi: denique vt fax quædam in obscura caligine, & vt matutina stella in medijs nubibus ac tenebris, ijs, qui errabant in pelago impietatis, lucem præferens, vtque sol in densa aliqua caligine lætæ splendorem emittens. Quod si, vnde nam bonam generis sui originem sortitus ille fuerit, scire cupis, res ipsæ, tanquam voce missa, testantur, Dei filium hunc esse, & Hierosolymæ illius ciuem, quæ superna ac libera est. Quotquot enim acceperunt eum, (vt ait ille, qui fuit & Christi discipulus, & virgo) dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: cuiusmodi fuit Georgius, qui generis sui nobilitatem factis comprobauit.

Quoniam verò & terrenam eius nobilitatem scire cupis, patria ipsius fuit Cappadocia regio, alitrix verò Palæstina, Christianus inde vsque à proauis, ætate iuuenis, sapientia canus, corde rectus, & vtraque re aduersus impietatem exultans. Qui in armorum certaminibus benè ab ipsa pueritia excelluerat, ac fortitudinem bellis gerendis conuenientem ita exercuerat, vt militaris ordinis Tribunatus eius fidei commissus fuerit. Cumque illud munus administrare ipsi opus fuisset, ac multis in rebus sæpè viriliter se gessisset, multamque rei bellicæ scientiam sibi comparasset, & maiorem gradum appetere, maiorem nimirum assecutus fuit. Nam cum eas opes, quæ à patribus ad eum peruenierant, accepisset, ad eum, qui tunc erat, Imperatorem cucurrit: idemque ferè illi euenit, quod Sauli olim euenerat. Ille enim cum asinas inquireret, regnum terre inuenit: hic mundani honoris gradum exquirens, regnum cælorum sortitus est: quodque præter opinionem accepit, maius eo fuit, cuius causa illuc venerat.

Cum enim illuc venisset, & Deum ipsum contemni, dæmones verò coli vidisset, non tulit eam rem homo ille pietatis studio flagrantissimus: sed cum cogitaret illud David dictum: Vidi præuaricantes, & tabescebam: item illud: Tabescere me fecit zelus tuus, quoniam oblitus fuerat tua inimici mei: recordatus etiam id, quod Dominus ait: Quicumque confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est: diuino zelo inflammatus, suamque cogitationem, tanquam telum quoddam, exacuens, festinauit diuinam promissam præripere, ac Deum ipsum per suam in eum confessionem, vicissim sui confessorem acquirere.

At nè illi per angustam portam introire aggredienti terrenarum facultatum cumulus impedimento foret, sed martyrium ipsum validius ac nobiliter illi sibi parare posset, necessariò faciendum iudicauit, vt diuino præcepto ritè vteretur: quod præceptum Dominus ille, qui eiusmodi certaminibus præsidet, dedit adolescenti, qui diues erat, cum sic ait: Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælis: & veni, & sequere me. Id quidem prior ille adolescens animo non prompro, sed segni accepit: at posterior hic iuuenis libenter executus est: nam pecuniarum onus deposuit, & in manus pauperum pecunijs traditis, preciosam regni cælestis margaritam emit, thesaurumque illum, qui sic in eo regno conditus est, vt rapi non possit, sibi comparauit.

Cum igitur ex ea re suum animum perfectè confirmasset, eumque diuino amori affixisset, auaritia, quæ animorum corruptela est, impulsorem diabolum euerit, & primam hanc coronam aduersus illum arripuit, eamque ad sublimioris victoriæ adiumentum ac signum mente & animo comprehendit: ipsorum denique pauperum precibus seipsum communiuit, & ex ijs ipsius victoriæ spem bonam certa fide collegit. Ità fidenti animo, tanquam leo, cum suam crucem sustulisset, ad bellum contra impietatem gerendum prosiliit. Benè enim nôrat sapiens ille vir, eleemosynis & multa fide peccata expurgari, quæ sunt victoriæ impedimenta. Eleemosyna enim à morte præter cætera liberat. Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit pro te: inquit filius Sirac. Hac igitur re prius communitus, & atletico more, ac fidenti animo ad pugnam egressus, non aliqua corporea, sed illa spiritus sancti armatura se induit,

H h h h

induit,

Ephes. 6. induit, quam Paulus Apostolus docuit. Lumbos enim in veritate præcinxit, & iustitiæ thorace se induit, pedesque calceauit in præparatione Euangelij pacis, assumpsitque galeam salutis, in omnibus suscipiens scutum fidei, quod extinguit omnia tela ignita diaboli, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.

Hac igitur armatura, quæ corporeis oculis non cernitur, sed spiritu & mente comprehenditur, seipsum communiuit, quoniam non aduersus carnem & sanguinem bellum susceperat, sed aduersus principatus & potestates, aduersus rectorem mundi tenebrarum, contra spiritales res spiritali more armatus, ac ferè Apostolicum illud clogium clara voce pronuncians: Arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad euerfionem munitionum. Statim igitur cum è cælo adiutor sibi euocasset illum ipsum, cuius causa certamen proponebatur, cumque animos in sua natura insitos concitasset, & Eliæ prophetæ zelum suscepisset, iustaque ira vsus fuisset, per arma iustitiæ dextra & sinistra iniustitiam adortus, inuenit quodam in loco Imperatores illos nomine imperantes, re autem vera impietati deditos: quippe qui imperio ipso aduersus eum, qui illis Imperium largitus fuerat, abutebantur. Vidit & infinita tormentorum genera, non aduersus illos propolita, qui aliquid iniuste fecerant: sed contra eos, qui pietatem seruabāt, varijs tribubus, gētibus & linguis circa eos Imperatores armatis cōsistētibus.

Cum verò & illos Georgius audiuisset nefaria quædam pronunciantes, ac futurum minantes, vt si quis Christum nominaret, ijs tormentis sine misericordia aliqua cōsumptus moriatur, diuino spiritu feruescens, Machabæorum exemplo, renes præcinxit, & furorem iudicio adhibito exercuit, & velut leo fremēs, validum & toruam adspæctum præ se ferens, & minas ipsas non curans, in mediū aduolauit, clara voce se Christianum esse pronuncians, & manifestè, quanta esset pietatis nobilitas, offendens. O animum verè diuinum, & Dei charitate comprehensum, totumque ipsi Deo inhiantem. O beatam vocem, quam edidit Christi nomen ferens Georgius, qui & à Deo ipso accepit pietatis semina, eaque multo pōst tempore benè in suo animo excolta, opportunè ipsi Deo perfecta reddidit. Eam, inquam, vocem cum aër ipse accepisset, sanctitatis cuiusdam particeps factus est, angeli verò è cælo intonuuerunt, archangeli acclamauerunt, omnesque cælorum virtutes mirum in modum exultarunt: sed & omnium Dominus & Deus iustum & consentaneum esse censuit, vt illius animi studio atque alacritati auxilium afferret, & incorruptam victoriæ coronam ei pararet. Impiorum autem cætera obstupuit, eorumque imperator diabolus, audita voce illa, letalem plagam accepit. Et ille quidem generosus Christi athleta pergebat clara voce Christum Deum confiteri: eos verò, qui ab ipsis colebantur, dæmones esse, eosque errare ac delirare affirmabat, qui fallacijs & calumnijs vtuntur, vt eos probent deos esse, qui non sunt: demonstrabatque turpia quædam esse, non deos aut diuinas res, quas loquerentur. Denique illis blasphemias proferentibus ora obstruens, admonebat homines illos, vt ab errore, in quo erant, tandem resipiscerent, & vnum ac solum verumque Deum cognoscerent. Postremò illud diuinarum literarum eulogium crebrò repetebat: Qui non fecerunt cælum & terram, pereant.

At illi omni fraudum genere vtentes, omnibus modis athletam tentabant, nihil nõ dicentes, nihilque non facientes: ac modò sermones blãdos, & oleo ipso leniores proferentes, modò nudis atque apertis minarum iaculis eum ferientes. Interdum autem simulabant, se illius prudentiam, & generis splendorem, atque in bellis gerendis fortitudinem admirari, & ipsius iuuentutem misericordia prosequi. Itaque illum adhortabantur, nè immaturam mortem suaui huic vitæ temerè præferre vellet: simul etiam honorum & pecuniarum munera non vulgaria illi proponebant. Postea tormentorū genera, & plurimas mortis vias minabantur, mortemque non breuem, sed longam & tristem eum passurum, si eorum monitis acquiescere noluisset. At firmus ille & fortis Christi miles, qui Deo ipsi magis, quàm hominibus parere, & obedientia illa, quæ Deo præstatur, nihil valentius esse didicerat, nullo pacto mutatus, aut illorum minis succumbens, sed subdolos eorum adulationes redarguens, responforum austeritate eas à se repellebat: fraudulenta verò promissa, vt vilia quædam, pro nihilo faciens respuebat: impiaque consilia, tanquam pestifera quædam venena, propulsabat: & minas ipsas, animi, qui omnia perpeti paratus erat, alacritate irridebat: eosque vrgens admonebat, nè, quòd facturi essent, diutius morarentur, sed statim periculum facerent, ac certiores fierent, an verè ita esset paratus, vt aiebat: illud denique clara voce dicebat: Meus amor crucifixus est.

Vox S. Ignacij in Epist. ad Roman.

Vndi-

Vndique igitur (vt summarim dicam) inexpugnabilis erat vir ille, neque ab inimicis aliqua ex parte capi poterat. Quis me, inquit, an inquit, separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Certus enim sum, quòd neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque potestates, neque virtutes, neque presentia, neque futura, neque creatura aliqua alia poterit me separare à charitate Christi: nam mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Atqui non sermone tantum cum aduersarijs congregiebat, sed re etiam ipsa prudenter & efficaciter se aduersus illos instruebat, tanquam fortis aliquis bellator, robur & fortitudinem suam non solum in feriendis aduersarijs exercens, sed in ijs etiam plagis, quæ ab ipsis illatæ sunt, fortiter perferendis, corpore & spiritu se validum præbens, illo tormenta patiens, hoc autem eos vicissim feriens. Illi enim eius corpus flagellis verberabant: hic verbera ipsa patienti & generoso animo ita superabat, vt ipsi magis cruciarentur, cum non possent id assequi, quod volebant, quàm ipse qui flagellis verberabatur.

Nimirum illi sanctum Georgium veste quodam verberari iusserunt. Cumque vestis ipse, instar plumbi, retusus fuisset ad eorum propositum inane redarguendum, spe decepti, ad alia tormenta conuersi sunt, & tormentis grauioribus eum subijcere conabantur, lapide quodam ingentis magnitudinis, cum ille in carcere seruaretur, per totam noctem supra ventrem imposito, præterquam quòd eius pedes lignea compede adstricti erant, alijs quam plurimis & grauioribus tormentis adhibitis. Quibus cum athleta ille nimium laborasset, & ferè defecisset, postremò vehementissimum quoddam tormentum intulerunt. In rotam enim eum efferentes, generosi hominis cōstantiam se fracturos arbitrabantur. Circa quam rotam cum instar scorpionis alicuius, ille magna mentis vir lumbos deflexos teneret, & protenderetur, & opposita reuolutione eius spiritus coarctaretur, omnia ipsius membra & artus è suo loco dimoti sunt, carnesque contractæ ac languidæ effectæ, simulque acutis accommodatorum instrumentorum cuspidibus in multas partes ipsius corpus dissectum, multo sanguine fluente tormenta illa cryentauit.

Itaque ab hominibus illis cæcis, ita vt erat, derelictus fuit tanquam mortuus, multisque hymnis ob eam rem deos ac dæmones illos suos ipsi celebrarunt. Sed iidem etiam magis erubuerunt, cum sanum eum vidissent, quem vt mortuum dereliquerant. Cum enim Christus ipse omnium vita, verus Deus ac Saluator, simul & à vulneribus, & à tormentis eum liberasset, custodesque ipsos perterrefactos illinc abegisset: iterum victor ille validiora certamina subire cupiens, concitato gradu ad impios illos homines prodijt ac stetit, tam verbis, quàm factis inuictam Christi potentiam ostendens. Erat enim reuera visu admirabile spectaculum illud, formidolosum atque horribile, quòd pariter & fideles homines confirmabat, & infidelibus ora obstrucebat. Illi autem re inopinata percussi, & perferutando certiores facti, non inane, aut falsum aliquid, sed verum esse, quod viderant, pro eo, quòd resipiscere debebant, deteriora quædam tormenta & magis violenta, generoso illi viro intulerunt. Materia enim eum obruerunt, quæ asbestos dicitur, hoc est, quæ non extinguitur: sed tunc certè fuit extincta. Quæ res, cum cõtra opinionem hominum acciderit, multis videtur incredibilis, quærentibus, quoniam pacto corpusculum, quòd natura tale est, vt facile corrumpi possit, vehementi, & ad comburendum idoneo materiæ illius feruori vel paulum resistere poterit: (quod tamen ita restitit, vt etiã crines ipsi ab igne læsi non fuerint, sed omnino intacti permanserint) vel quomodo animal illud, quòd ex tenui aère spiritum ducendo, naturalem vitam continet, ea materia, quæ ad obstruendum aliquid idonea est, obrutum, & respiratione priuatum, vita etiam ipsa priuatum non fuerit.

At si quis talibus ad contradicendum rationibus vsus fuerit, dicat is, quomodo Ionas in ventre ceti tribus diebus vixit, eumque intactum fera illa euomuit: quomodo Hieremias in cœni lacum demersus, intactus illinc eductus fuit: item quomodo tres illi pueri in fornacis flamma tenuem aërem respirabant, & combustis vinculis, eorum capillus combustus non est, neque ignis odor in illis vllus remansit. Qui hæc, & alia admirabilia facta & prodigia, quæ singulis ætatibus immensæ gloriæ Dominus Deus seruatorum suorum causa effecit, benè considerauerit, facilius adducetur, vt hoc etiã nobiscum vnà confiteatur, & credens dicat: Verè mirabilis est Deus in sanctis suis. Vniuersarum enim rerum natura talis est, qualem vult is, qui eam creauit: & hæc (vt in psalmo dictum fuit) mutatio est dexteræ excelli.

Sed deficiet me tempus, & multò magis oratio ipsa propter sermonum inopiam, quæ in me est, si velim singulatum & per partem scribere omnium tormentorum, quæ publicè & in carceribus aduersus Christi militem illata sunt, figuram & speciem, & dolorum intolerabilem magnitudinem, quæ orationem omnem exuperat, eorumque, qui illum cruciabant, scititiam atque immanitatē, ipsius deniquè athletæ in omnibus tormētis perferendis tolerantiam & constantem animum, qui per singulos cruciatus, quantum in eo fuit, illud præstitit, quod est apud Paulum: Tāquam morientes sumus, & ecce viuimus. Quid dicam preces illas, quas per totam noctem & diem, subeundo certamina, ad Deum fundebat, partim ei supplicans, qui salutem afferre potest, partim gratias agens, quòd illi opem tulerat? Ad hæc & eorum, qui dii habebantur, repentinam per Crucis signum euerfionem, ipsorumque dæmonum lamentabilem * consensionem, quippe qui manifestè confessi sunt, se deos non esse, vt eos puderet, qui temerè illos adorabant? Quid propositas intereā quæstiones, atque oppositiones, quæ multam in se continent tragediam? Quid mores, & eorum, quæ ab vtraque parte dicebantur, sententiam, velut in tabula, exponam? Quid diuinas visiones & colloquutiones nocte & die, ad eius patientiam remunerandam, sancto martyri à Deo concessas? Quid auxilia, consolationes & curationes, ex quibus recreationem percipiens, præteritorum laborum libenter obliuisceretur, & ijs, quæ denuò in illum inferebantur, forti & constanti animo resisteret, quasi & corpus ipsum vnà cum animo adamantinum haberet?

Sed si quis cupit omnia Georgij beatissimi viri facta cognoscere, historiam de ipsius martyrio conscriptam legat, & ex illa ediscat certaminum magnitudinem, & illius optimi bellatoris altum animum, & iustissimam victoriam, diuinorumque præmiorum dignam mercedem. Ex eadem historia manifestè cognoscere poterit, & admiratione affici, quomodo ij, qui summa impietatis voragine obfcurati erant, dolos adhibentes, & amara dulcioribus verbis commiscentes, beatum martyrem adorti sunt. Ille verò simplici veritatis sermone, graues & subdolos verborum machinas facile dissoluebat ac demoliebatur, eorumque insidias & occultos laqueos, solidæ & altæ mentis suæ alis transuolabat. Dein tormenta illa varia & difficilia patientiæ suæ robore fortiter superans, cursum confecit per clauos crepidis affixos propositum. Idem securi percussus est, corporis morte animæ ipsius mortem extinguens. Demùm sanguine suo victoriam adeptus fuit, & victoriæ corona cinctus, victricia carmina hilari animo ei cecinit, qui victoriæ author fuerat. Hymnus autem talis erat: Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captiōnem dentibus eorum.

Ad hæc qui studiosè ac diligenter eius historiam leget, discet quemadmodum nõ sibi soli martyr ille, verùm & plurimis alijs suo labore salutē conciliauit. De his loquor, quibus persuasit, vt & ipsi parem cursum transigerent, propriū sanguinem Deo libantes. Anatolio enim & Protoleoni, vt hoc facerent, persuasit, duobus illis militibus: qui, cum ea, quæ in certamine illo effulsere, miracula obstupuisent, & ipsi martyris Georgij fortitudinem æmulati sunt. Necnon & Glycerium, ex bouis illius rediuiui prodigio celebrem, nouimus à stulta idolorum superstitione liberatum. Quos omnes ex ipsis (vt ita dicam) draconis faucibus extractos, sacrificia perfecta, & proprio Domino accepta obtulit. Quid quòd & miracula maxima & ingentia partim ijs, qui fideliter ea petebat, abundè per illius operam Deus largitus est: partim ab aduersarijs non fideliter petita, re ipsa per martyris preces ita ipse perfecit, vt & mortuū hominem è tumulo exuscitauerit, ad eorum qui illud petierant, amentiam redarguendam, & veritatis cognitionem manifestius aperiendam? Quam assecuti fuissent, qui eam rem postulārant, si æquiores oculos habere voluissent. Illi enim ipsi partim miraculorum euentis fidem non adhibentes, partim spectra quædam & inania visa illa esse credentes, rursus in eundem errorem reuoluti sunt. Cum enim ipsi omnes tormentorum machinas consumpsissent, & martyris patientia victi fuissent, ad eorum signorum, quæ fieri nunquam posse illis videbantur, petitionem, Iudaico more, confugerunt. Postea verò & ex eadem illa re conuicti, & in ruborem conuersi sunt. Multis enim miracula illa salutem conciliārant, ex illis ipsis Georgij Deum agnoscentibus. Cum autem non possent amplius immensis illis, quæ per martyrem facta erant, miraculis repugnare, neque tamè ab ea, in qua erant, superstitione se abduci paterentur, cumque excæcati essent, & obtusi corde, auribus atque oculis, (vt est ab Esaiā dictum) ad patrios errores necessariò reuoluebantur, & machinis quibusdam veritatem ipsam se euerfuros putabant.

Atha-

Athanasium enim quædam in medium prodixerunt, qui in magicis artibus multum existimationis habebat: cuius fama longè magis celebrabatur, quàm eorum, qui olim apud Aegyptum aduersus Mosem ipsum se aliquid effecturos opinabantur. Sed non diutius & hoc loco omnis illa magicæ artis fallacia vim habuit: mendaciū enim ipsum à veritate superatum fuit, & illius magi præsentia vtilior tunc apparuit, quàm quo tempore Aegyptij magi Mosi resisterunt. Illi enim cum Dei digitum esse cognoscerent, qui eorum artem euertebat, verbis tantum id constitebantur: at hic fidem ipsam per Georgij opera sibi patefactam amplexatus, gladio percussus, pro veritate mortem sustinuit, vitæque nomini suo congruentis hæreditatem percepit.

Missos facio singulos, quos Christi miles ad eiusdem certaminis rationem adduxit, cum quibus & Reginam Alexandram eò adduxit, vt Mosi virtutem & ipsa in se ostenderet, cum melius ac præstantius regijs thesauris opprobrium Christi esse duxisset. Quæ prompto animo mortem gladio illatam, quantum ad eius propositum pertinuit, Christi causa suscepit, & cæleste ac sempiternum regnum cum terrestri & caduco permittit.

O insatiabiles diaboli fauces. O inexhaustam Christi Dei gratiam. Vbinam sunt, qui impudenter nugantes aiunt, nostrum hostem diabolum res futuras prænoscerent. En vt manuum suarum operibus cōprehensus est, & non cognouit, ex quibus rebus se victorem futurum opinabatur, illis ipsi imprudenter se captum iri. Nam à quibus adorari gestiebat, ab illis eum irrisum fuisse apparet: ac quærens alios interficere, ipse tanquam mortuus factus est: idque cum ipse in eos homines, qui nudi atque incermes erant, reges ipsos, & omnem exercitum, omnemque tormentorum violentiam hostili animo intulisset. Et regum quidem ipsorum, cum multa & magna trophæa quondam statuisent, & postea in imperio esse desuisent, victoriæ sunt extinctæ: at dexter Christi miles Georgius cum semel omnium hostem deicerit, semper eam victoriam, quam de illo reportauit, recentem habet, omnes simul dæmonum turmas Crucis telo ab humano coetu expellens, & eos, qui sub illorum manu fuerant, ad libertatem reuocans. Quid victoria hac admirabilis? quid his triumphis sublimius? quid his coronis gloriosius?

Hæc fuit sapientis Ducis, se aduersus hostem struentis, ratio ac via. Tam magnum fuit eleemosynæ illius, quam, venditis his, quæ possidebat, pauperibus distribuit, munimen atque præsidium. Hæc magni bellatoris victoriæ præmia, hæc nostri triumphantis militis trophæa, talia fuerunt & spolia. Hic in corpore ipso vitam degens, eum, qui corporis expers est, interfecit, illum, cum in corpore suo vexando occupatum haberet, spiritu iugulans: cumque circa suam ipsius prædam illum suspensum teneret, eos, quos in sinu suo ille antea captos detinebat, abripuit. Eius enim imitator erat, qui carnis specie obiecta, hostem diabolum allexit: & dum eius pugnam recusare videbatur, eum decepit, & ita captiuos homines è manu ipsius eripuit. Hæc, inquam, ille faciebat, Christum magistrum totum in se habens, vel (vt verius dicam) totus magistro suo inhians, neque amplius sibi viuens, sed ei, qui pro ipso mortem passus fuit, & resurrexit, & suo exemplo docuit, non eos timendos esse, qui corpus occidunt. Non enim erat amplius suo corpori, sed diuinæ voluntati, obnoxius. Quid dixi, corpori? Neque suæ animæ obnoxius erat. Cum enim Christi esset discipulus, animam etiam ipsam voluntariè abnegauit: & tollens crucem suam, ab omni cura liber, magistro suo adhæsit. Meritò igitur præterita tormēta obliuisceretur, & ad ea, quæ ante illum proponebantur, virili animo se intendebat. Itaque non ea, quæ antecesserant, metiebatur: sed quæ supererant, requirebat. Defecerunt tormenta, sed non defecerunt coronæ: non enim defecerat promptus martyris animus. Malorum inuentor semper aliquid amplius machinabatur, & Christi athleta Georgius maiores appetens coronas, maiorum certaminum occasiones à machinatore diabolo exigebat. Ità erat vtriusque victoriæ certamen, illi quidem, (quantuis aequè superare Georgium non possit) vt secum vnà sanctum virum perderet: huic studium erat, vt non solus seruaretur, sed & omnibus validissimū suum certamen, salutare quoddam exemplum relinqueret. Itaque iustus ille certaminis præfectus Iesus Christus, viro iustè certanti auxilium attulit. Vicit igitur martyr, & perijt, qui perdere alios studebat.

Tunc cælestes mentes, & iustorum hominum chori hymnos cecinerunt, & victricibus certamen illud vocibus atque applausu laudantes, certaminis authorem Deum celebrārant. At Christus solus omnium Rex, & certaminum spectator ac perfector,

H h h h 3

singu-

2. Cor. 6.

for. con-
fessionemNeque do-
lis, neque
blanditijs,
neque mi-
nis superari
potest.Tandem
decollatur.

Psal. 123.

Multos
Christo lu-
cratur.Miracula
eius ingen-
tia.

Esa. 4.

Exo. 7. & 8.
Magus fru-
stra ei oppo-
nitur.

Exod. 8.

Magus cre-
dit, & fit
martyr.

Heb. 11.

Dæmones
pudescunt.S. Georgij
de diabolo
profligato
triumphus.Prompta
eius ad pa-
riendum vo-
luntas.

singulari gloria suam athletam coronauit, cum totum illi regnum aperuerit. Vidit hostis diabolus, magisque iratus est, inuidia stimulis atque astu effervescent, & (vt ait David) dentibus frendens, & perpetuo contabescens, dolensque, quod voti sui compos fieri non possit. Licebat igitur videre astutissimum draconem, aduersus carnem & sanguinem gloriari solitum, elatumque & sefferentem, ac magnifica illa verba instantem: Robore meo hoc faciam, & manuum mearum potentia auferam terminos gentium, & orbem totum terrarum comprehendam, velut nidum quempiam, & tanquam oua aliqua derelicta tollam: neque est qui resistat, aut contra me aliquid dicat: & ponam sedem meam supra nubes caeli, & ero similis altissimo. Talem, inquam, & tantum hostem licebat videre à iuene illo vno illumum, & ita despectum atque confusum, vt quid ageret, non haberet. Erat enim admodum tristis, quod tantae res diuino illi viro per eum imprudentem atque inuitum conciliatae fuissent. Nam martyr ipse eorum etiam, quos proprijs laboribus seruauit, certas & immensas sibi mercedes adiunxit. Et quoniam sapiens ille bellator mercedem, quae retribuenda erat, maxime spectabat, idcirco non desistit hostem irritare & confundere, quoad perfectam de ipso victoriam adeptus est, eoque irretito, corporis sui nauigium ad tranquillum portum appulit. Non dedit somnum oculis, neque palpebris suis dormitationem, neque temporibus suis requiem, donec locum & Dei tabernaculum seipsum effecit. Noluit praesentis mortis liberatione donari, vt meliorem resurrectionem assequeretur. Non desistit fortiter se gerere, quoad magistrum & sponsum dicentem audiuit: Eugè serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.

Aprè in martyrem Georgium cadunt, vt cum Christo sponso coniunctum, ea, quae in Cantico de Christi sponsa Ecclesia scripta sunt, cuius formosi corporis membrum quoddam preciosissimum martyr ipse est: Veni à Libano, sponsa: quoniam non per gratiam tantum, sed & priorum operum suauis odore, sui amator & ac sponsum Deum effecit, morte ipsa eundem oblectans, factus perfecta victima, eique in odorem suauitatis accepta. Quod si quis dixerit Libanum dictum fuisse, propter vitulum illum Libanum, & idolorum superstitionem, ex qua sacram illam martyris animam aufugientem, & ad Dominum ipsum confugientem, Deus ipse, vt pater, apertis vlnis occurrens, benignissime his verbis affatus est: Veni à Libano sponsa: quoniam & ita dictum illud quidam interpretati sunt, à vero ipso non aberrauerit. Quamobrem digna quoque est martyris anima, quae ab eodem Domino & hoc audiat: En vt pulchra, propinqua mea, es: tota pulchra, & macula non est in te. Id quod significat & illud: Confitebor ipsum & ego coram angelis, & Patre meo, qui in caelis est. Quid his laudationibus sublimius, quando & Iudex ipse eum laudat, qui iudicandus accedit: quando & is, qui exactor futurus est, seipsum & debitorem futurum confitetur, & in suum gaudium ingredi eum hortatur, qui inde vsque à patribus suis reus erat? Hoc illud est, quod iureiurando affirmans, per Prophetam dixit: Vno ego, dicit Dominus, quoniam glorificantes me glorificabo. Ita Dei haeres, & cohaeres Christi Dei, & filij Dei, valde laudatus & decantatus Georgius effectus est: qui cum legitime certauerit, mercedem etiam supra legem recepit. Non enim condignae sunt passiones huius temporis ea gloria, quae reuelanda est, his praeteritum, qui sanguine purgati sunt, & Christi sacrificium sunt imitati.

Vtrum igitur celebrabo, & magis magisque admirabor? Eum ne, qui in hac corporea vita se tanta gratia dignum praestitit, vt & Deum ipsum in seipso collocaret, & iure proprium sanguinem pro ipso effunderet: an illum, qui eum ita corroborauit, & tali gratia omne humanum genus dignum effecit? Quis non vltra modum haec admiretur? Quis diuinam in humanam naturam charitatis exuperantiam non obstupescat? Nos peccata commissimus, quae venia digna non erant, qui certe eius voluptatis, quam in Paradiso gustauimus, debito tenebamur. At Christus acerbissimorum laborum patientia, omni ex parte hostes illos, qui nos in lucta detecerant, expugnauit. Omitto enim dicere, quod ea, quae nos passuri eramus, ipse patiendo, morte sua mortem nostram aequo animo compensauit. Nunc vero è contrario ipse non indignos solum accipit, & in ijs, qui certant, ipse habitat, & certamina ipsa subleuat: sed coronas etiam tribuit, & suprema largitur dona, quae oculus non vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt: in quae & Archangeli ipsi cupiunt prospicere.

Talia sunt ea, quae ijs, qui eius causa labores patiuntur, Deus retribuit: quin etiam cohaeredes suos illos nominat: quodque admirabilius est, mercedem praebet, & id, quod

quod retribuit, non vt gratiam, sed vt debitum exoluit: vt ex Dauide, & vase electionis Paulo probatur. Tanta enim est ipsius Domini in eius seruos bonitas, vt non solum debita non exigit, sed & insuper eos adiuuet, & magnifica dona gratificetur, modò fidelis & non vacillanti corde ad eum aliquis accedat. Ipse enim ait: Non te dimittam, neque te derelinquam. Certè verax David est, cum dicit: Ego dixi in excessu meo, Omnis homo mendax. Quaecunque enim aliquis ad Dei gloriam celebrandam dixerit, nihil dicet, quod eius laudibus par sit, sed omnino infra earum dignitatem positum erit. Eius enim dignitatis non solum hominum natura, sed neque illa ipsa antiquissimorum, & ad Deum proximè accedentium angelorum conditio capax est. Quamobrem id, quod comprehendere non potest, silentio praeteriens, quantum illud sit, ita significabo: & Deum ipsum ita magis honorabo, quam aliquid de eo dicam, quod ab eius dignitate longissimè distet.

Sed dicit aliquis, nos ad martyrem reuocans: Si Christus ipse in martyre illo certante habitabat, nihil mirum, si aduersus tot cruciatus generoso & forti animo ille resistit: hoc enim non Georgij opus fuit, sed habitantis Dei in eo gratia. cum enim Deus vult, naturae conditio superatur. Huic ego respondens: Verè, inquam, o amice, neque dubitanter eius, qui in martyre habitabat, gratia totum effecit: sed quidnam fuit, quod eius habitationem ei conciliauit? Consideres velim primam causam, cur in eo Christus habitauit: deinde ita expendas, quae ab ipsa gratia rectè sunt effecta. Causam quidem Dominus ipse per conitruum filium Iohannem nobis reuelauit, cum sic ait: Si quis diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo me ipsum illi: Et, Ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus. Declarans autem & charitatis effectum: Qui habet, inquit, mandata mea, & seruat illa, ipse est qui diligit me. Quoniam igitur Georgius mandata Dei habuit, ac seruauit, re ipsa Christum dilexit: idcirco & ipse dilectus eum in se habitantem possedit, quem dilexit. Cum verò Christus in illo habitaret, merito, non gratis tantum, martyrij dono illum honorauit. Quod enim martyrium ipsum merces sit, & bonorum operum remuneratio, Dominum ipsum audi in Euangelio, quod à Marco scriptum est, affirmantem, mercedem multam his retribuui, qui in persecutionibus se dignos praestiterint.

Primum igitur Georgij ac praclarum factum, quod & Christi charitatem ei conciliauit, in eo exitit, quoniam antea seipsum dignum praeparauit, qui puro vitae suae candore Christum in se suscipere, quantum aetate iuuenili adhuc esset, & militari magistratu ac potestate vteretur: (Id quod non est facile in hominibus reperire) deinde, quod prompto animo certamen appetierit, ac seipsum per eorum, quae possidebat, largitionem ad id paratum ostenderit: quodque adiutorem sapienter cum inuocauerit, quem secum habitantem habebat, Christum. Itaque fidenti animo ad pericula, quae pro Christo subeunda erant, progressus fuit. Haec autem praecleara facta, à Georgij proposito ac voluntate proficiscebatur, pura, inquam, illius vita, fides non vacillans, sed certa, promptus ad labores perpetuos animus ac studium, cordis humilitas: quibus rebus nihil sublimius, quaeque nisi affuerint, fieri non potest, vt aliquis in Deum charitatem ostendat. Haec cum obtulisset, & in his summam charitatem ostendisset, vicissim & ipse valde à Christo dilectus est, & aperte in se eum suscepit, qui iure illum dilexerat. Quamobrem, antequam certamina subiisset, cum iam paratus esset, certaminibus non fuit perturbatus: sed victor coronatus est, paratum habens sibi adiutorem Iesum Christum. Ipse enim cum naturae nostrae debitum atque infirmitatem benè nossent, quinctiam & nos ipsos ad animi tumorem elationemque procliues esse sciret, neque totum nostrae fidei commisit, ne duorum alterum pateremur, vel infirmitate, vt Petrus Apostolus, cadentes: vel, si ex sententia nobis res succederent, vt Phariseus ille superbus, intumescens: neque rursus totum ipse perfecit, ne omnino nos inutiles essemus, & debitis nostris adhuc obnoxij remaneremus.

Itaque, vt antea dixi, nostram per haec omnia salutem procurans, secundum mensuram fidei, quae inest in singulis, ac pro eorum ratione, à quibus rogatur, dona ipsa tribuit, & cum quaeritur, inuenitur: & pulsantibus diuinarum miserationum suarum viscera patefacit, periclitantibusque adiumentum & subsidium affert. Denique eorum omnium propugnator est, qui pro eo aliquid pati sibi proposuerunt, non sinens nos tentari supra id quod possumus, sed faciens cum tentatione & prouentum, vt possimus labores sufferre, ob idque & perfecta patientiae corona donari. Quicumque verò propriae segnitiae causa, terrestri & corporeo sensu detinemur, multas peccatorum sordes in nobis

ipsis habentes, superno ac caelesti auxilio destituimur. Itaque merito formidamus & decidimus: neque, tentatione aliqua exoriente, consistere firmo loco possumus. Quamobrè necesse est, Dei præceptum illud assidue à nobis seruari: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Quod enim dicit, *Vigilate & orate: nihil aliud vult, nisi vt propriam imbecillitatem agnoscamus, semperque diuinum auxilium imploremus.* Nam & Petrus Apostolus sæpè pro Christo ipso se moriturum pollicebatur: sed quoniam Christi subsidium non quæsiuit, sui spiritus prompto seruore & alacritate confusus, redarguta fuit carnis infirmitas, quæ spiritus seruorem superauit. Quamobrè ad illum spectans Dominus, dicebat: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus, caro autem infirma: ob idque meo subsidio vobis opus est.*

Ipsum igitur & nos in omnibus Saluatorem ac liberatorem Christum imploramus per gloriosum hunc semperque celebrem, qui trophæum & pulcherrimam victoriam verè affecutus est: per martyrem, inquam, Georgium, precamur Deum, vt eius voluntas in nobis fiat, sicut & in cælis: vt vna & concursus nostra cum illo & cum caelestibus mentibus sit sententia ac voluntas, vt videlicet in nobis cõpleatur diuina illa vox, quam de nobis Filius ad Patrem misit, cum nos ad seipsum congregaret: *Vt sicut ego & tu, Pater, vnum sumus, & ipsi in nobis vnum sint: ego in ipsis, & tu in me: vt sint perfecti in vno eodemque sensu, eo scilicet, qui diuinus est: vt ita & ipso in nobis habitante, & intento amoris vinculo secum vnà colligatos nos tenente, efficere possimus, quod in Cantico dicitur: Tenui ipsum, & non dimisi eum: ipse verò in nobis illud perficiat, Non te dimittam: haudquaquam in tentatione nos relinquens, sed liberans nos à malo, & ab omni studio atque impetu hostis diaboli, corruptioni animæ inhiantis: sicut tunc diuinum hunc, multis certaminibus exercitatum & sanctum martyrem Georgium liberauit: vt & nos vnà cum illo choreas ducentes, dicere possimus: Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram. Quoniam regnum & potestas seruandi nos in tempore angustiarum, à nullo alio, nisi ab ipso solo, proficiscitur Domino nostro Iesu Christo, vero Deo ac Saluatore nostro, per quem, & cum quo conuenit & iure debetur eiusdem Imperij consorti Patri, & eiusdem essentiae Spiritui sancto vitæ authori, omnis gloria, honor & adoratio, magnitudo ac magnificentia, nunc & in secula seculorum, Amen.*

ACTA QVÆDAM ET MARTYRIVM SANCTORVM FELICIS PRESBYTERI, FORTVNATI ET ACHILLEI diaconorum, eruditè conscripta à quodam, qui res non auditas, sed visas se narrare subindicet. Consentium autem antiquissima Martyrologia.

23. Aprilis.

Felix cum socijs mittitur Valentiam ab Irenæo.

Clarent miraculis.

Igitur beatissimus Irenæus, Lugdunensis vrbs episcopus, consequenti tempore martyr, in quo, dispositione diuina, instituendæ fidei fundamenta mirabili locata firmitate constabant, Felicem presbyterum tam conuersatione quam nomine, Fortunatum, in quo consummationis diuitias adfuturas rei iam vocabulum promittebat, & Achilleum diaconum, Valentianæ vrbi pro imbuendæ prædicationis seminario destinauit. Quos illic gentilium posita multitudo spiritualis gratiæ suscepit studio, mirabili excoluit honore, venerationis dilexit affectu. Vbi dum impositi tam oneris, quam honoris munia terreno labore, caelesti militia exercere iugiter desiderarent, tanta in eis breui tempore miraculorum emicuit fortitudo, vt quosque spiritualis nequitiae infestatione vexatos, morborum enormitate compressos, variarum agritudinum debilitate præmortuos, opitulationis armati potentia, pristino vigori mentis & corporis viribus restaurarent. Quæ cuncta signorum virtutibus, tam gratiarum quam præconiorum suffragijs dilatata nequeunt sufficienter narrationis tramite referari: cum potius dignum sit, contemplata, euidenti fide præferre, quam audita & ambigua, agnitione recipere.

Ergo memorati iam ex magnis ad meliora tendentes, haud procul à Valentina ciuitate

uitate ad Orientem, scilicet hoc quoque diuinitus eligentes, exiguum tugurium, per quod sunt caeleste habitaculum consecuturi, humili sedulitate, sed deuotione sublimissima, locauerunt. Ibi que iugiter continuata psalmodum modulatione instructi, vigiliarum laboribus muniti, ieiuniorum parsimonia pasti, maxime à Domino roborati, gentilium multitudinem ad baptismatis gratiam, exhortationis ac fidei pia laudabilique violentia rapiabant. Succedente itaque tempore, cum sanctus Felix artus excubiæ affiduitate defessos, aliquantulum in sopore quiescere permisisset, visionem, caelestis indicij assignatione monstratam, fratribus enarrauit, dicens: *Vidi locum, siderei splendoris coruscatione micantem, ineffabilium florum diuersitate vernantem, fragrantibus quoque aromatibus redolentem, tabernacula etiam stellantibus gemmis insignia, fulgentis auri decore radiantia: in quibus quinque agni, niueo candore nitentes, albertia lilia flore depicta croceo, pastu delectabili inuitante, insigni amœnitate carpebant. Quæ dum, magnitudinis immensitate perterritus, & virtutis admiratione gauisus, intendo: audiui hæc dicere, diuinæ vocis referatione prolata: Eugè serui, fidei deuotione probati, Irenæi famuli mei discipuli, qui talenta exigua, multiplici locupletatione ampliata, parastis: introite in gaudium Domini vestri, quo vos faciet perpetuæ lætitiæ exultatione gaudere, fratrum vestrorum societati coniunctos. Dum ergo huius delectabili narratione fruuntur, Fortunatus & Achilleus, spiritualis gratiæ ardore succensi, aiunt: Gloria tibi cæli fabricator, mundi conditor, ineffabilium munerum tuorum ostensa largitate promissor, quia per famulum tuum Felicem, nobis indignis immerentibusque caelestium thesaurorum arcana demonstras, ac nos piæ vocis adhortatione sollicitas, tantæque remunerationis inuitatione corroboras: annue, vt contra imminem aduersarij infestationem protectionis tuæ auxiliacione muniti, eius sæuentis furoris iacula contemnere, & ad consummatam passionis coronam, te in nobis vincente, peruenire suffragij tui munimine mereamur: quia cum tuum sit, quod pro pietate mens humana superare aggreditur, ipsius tamen facis esse pro retributione, in concertatione quod gesserit.*

Huiusmodi itaque oratione completa, quidam frater cum literis adfuit, à sancto Ferreolo & Ferrutione directus, quos memoratus beatissimus antistes destinauerat ad Valentianensem ciuitatis ecclesiam, instituendi fundamentis constructione locandam. Quæ literæ huiusmodi scripti seriem continebant: *Domini pijsimis, in Christo fratribus, Felici, Fortunato & Achilleo, Ferreolo & Ferrutio in Domino salutem. Seculorum moderator, animarumque redemptor, confessorumque suorum vberissima largitate munerator, quædam mihi famulo suo arcanorum suorum occulta dignatus est referantis visionis declaratione monstrare, quæ etiam festino desiderio studui ad sanctæ fraternitatis vestræ notitiam peruenire. Cum ego transactis vigiliarum excubijs quieturi corpusculi membra, sopore paululum reparanda laxasset, vidi patefacta cæli pagina, angelicis manibus, prætento Crucis vexillo, quinque coronas prolatas, auri splendore fulgentes, ac gemmarum coruscatione micantes: audiens etiam vocem, tam mirabili stupore terribilem, quam ambiendæ inuitationis pollicitatione iucundam, ita dicentem: Irenæi discipuli, qui eius susceptis prompta deuotione præceptum, percipite caelestis gloriæ regnum, mea remuneratione promissum. Credo itaque sanctissimi fratres, quod huius visionis miraculum nos martyrij sollicitet ad triumphum. Et quia fortior debet semper parari animus, vbi altioris decertationis superatur euentus, diuinæ opitulationis suffragio, nos mutuæ exhortationis munimine robaremus: quatenus cum ingruentis persecutionis tentamenta aduenerint, paratam valeamus habere ad suppliciorum cruciatibus fidem, si volumus adeptæ exultationis obtinere victoriã. Hic rursùm beatus Felix, quæ ei fuerant reuelata, quæque fratribus suis Fortunato & Achilleo fideli relatione patefecerat, Ferreolo & Ferrutioni scriptorum pagina declarauit. Tum verò viri, quos manifesta præmia accenderant, ad tanti triumphi insignia capeffenda, iugiter psalmis hymnisque continuata modulatione replicatis, animos præparabant.*

Igitur eo tempore Aurelij principis persecutionis furore sæuiente, Dux Cornelius Valentiam ingreditur ciuitatem. Vnde cum veffandi gratia, potentia dilatatione sublimis, arrogantia tumore terribilis, populi copia circumseptus procederet, audit sanctum Felicem, Fortunatum & Achilleum assuetæ deprecationis inuocatione psallentes. Quorum voces audientes, pia tantæ dulcedinis oblectatione mulcebantur, vt angelicis choris concinentibus, intonare modulatione canoris clarissima organa crederentur. Locus verò Psalms hic erat: *Omnis terra adoret te Deus, & psallat tibi, psalmum*

Eorum exercitia.

Multos cõuertunt.

Viso S. Felici.

Martyres laudant Deum.

Irenæum dicit.

Literæ SS. Ferreoli & Ferrutiois.

Viso martyris.

Valentiam Gallie dicit.

Psalm. 65. dicat

Mittuntur
in custodia
sancti mar-
tyres.

dicat nomini tuo altissime, alleluia. Cornelius hæc auditu denunciante cognoscens, tam stupore attonitus, quam diræ mentis furore succensus, ait: Quisnam sonus aurium mearum secreta percussit? Nunquid post Seueri principis seueram laudabilemque Lugdunensium trucidationem, in his locis Christianitatis aliqua indicia remanserunt, quæ & sacrilegè numina despiciant, & audacter principum decreta contemnant? Cui præcuntes milites dixerunt: Sunt hæc tres viri, sublimissimi seductores, qui tertiâ ferè partem populi ad cultum Christi sua indefinenti allocutionis persuasione traxerunt, deorum quoque nostrorum fana, antiqua operositate sublimia, & cæremoniarum nostrarum religione sanctissima, prophanæ authoritatis viribus subuerterunt. Tunc Cornelius diabolicæ vesaniæ æstuatione inflammatus, præcepit eos ardui claustris carceris mancipari. Qui etiam, cum redeunti fuissent custodum officijs præsentati, dixit eis: Non reliquorum, qui se Christianæ religionis superstitione iactabāt, vos exempla deterrent, qui vt Deum colere præsumebant, quem constat Iudæorum stirpe progenitum, atque eorum iusto vrgente furore, verberibus flagellatum, patibulo affixum, mortis ultione damnatum, humana vel communi conditione sepultum? & adhuc reuerenda deorum numina, prophana abusione despicitis, simul & inuictissimorum principum decreta contumaci proteruia contemnitis, ac populum, prisca templorum cæremonijs famulantem, noui erroris subuersione disperditis.

Constanter
respondent
Iudici.

Felix verò, authoritate susceptæ confessionis armatus, cōstanti fide & mente respondit: Nefandæ persuasionis sensus, dolenda perditione damnatos, ideò profundæ ignorantia error obtenebrat, quia cælestium mysteria non recipiunt a canorum, nec eodem vllius veritatis splendor illustrat. Referenda est ergò potius contemplatio animarum fidei claritate, quam corporum: & intelligendum, deos istos, quos tanto præconio & assertionem falsitatis extollis, omninò deos non posse dici, quippe qui fabricati manuum vestrarum effigiatione noscantur. Dic mihi, quodnā valebunt precantibus medela adhibere præsidium, à quibus sumpsisse probantur exordium? Et cum authores eorum, mortis assidue fragilitati succumbant, ipsi cuius deitatis æternitate subsistunt? Est enim Deus omnipotens præteritorum initiator, præsentium rector, futurorumque dispositor: qui humanum genus imaginis & similitudinis suæ procreatione plasmasit, sibi præcepit famulari. Idcirco indignum est, vt creatura creaturæ seruientis proprium ignoret authorem. Quem si plena fidei mente receperis, numinum tuorum irridenda ueneratione neglecta, faciliè poteris æternæ vitæ præmia promereri, atque ad cælestis habitationis ineffabilem munerum beatitudinē peruenire. Ad hæc Cornelius pertinaci deliberatione persistens, ait: Salubrius nanque deberetis habere consilium, vt auri argenti que talentis liberalitatis meæ perceptis largitate, salutis vos securitas vendicaret, quam pro tanti sceleris facinore perperrato, multiplicium suppliciorum pœna consumeret, & nec corpora vestra ad solitam vel communem perueniant sepulturam. Felix, Fortunatus & Achilleus dixerunt: Qui Christi potentiam abnegare prodicione damnata perseuerant, æterni interitûs mancipatione peribunt. Nos verò nec crudelis pietatis tuæ pollicitatio oblata sollicitat, nec pœnarum cruciatio interminata conturbat: quia Deus noster semper seruis suis præstat in congressione fidem, in decertatione virtutem, in consummatione victoriam. Gloriosus nanque est, æternæ beatitudinis vitam perpetuam obtinere, quam diabolicæ persuasionis errori mortifera credulitate succumbere: quia quisquis recti cursûs gubernaculum derelinquit, meritò in scopulis naufragij illisus collabitur.

Cæduntur
neruis im-
maniter.
Psal. 118.

Tunc Cornelius virosa animi indignatione succensus, neruorum durissima flagellatione eos præcepit licitorum infantia verberari. Qui inter ipsa beata supplicia prophetica lectionis instructione psallebant: Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in nos: nos autem exercebimur in mandatis tuis. Cornelius verò ait: Ecce dii nostri, quos adorare prophana resultatione contempsistis, vlticis in vos iræ suæ supplicia intendunt. Vbi iam est Christus vester, qui vos non aut virtutis suæ præsidio adiuuat laborantes, aut potentia suæ munimine eripit liberatos? Sanctus Felix ita respondit: Si mentem tuam non letiferi erroris cæcitas obtineret, cernereres quòd nos, quos credis flagellorum tuorum dilaceratione sulcatos, nec impressi indicij vestigia designata commaculant. Cornelius præsentis virtutis admiratione confusus, ait: Quia vos tot flagellorum cruciatibus afflicti, dijs nostris inuictissimis non cessatis conuiciari, peritura corpora vestra terribili carceris claustra suscipient, postmodum tractatus mei deliberatione librante, seueriori ultione intentè trucidanda. Itaque beatis viris intra fero-

Nihil ledun-
tur flagello-
rum ictibus.

ces carceris tenebras constitutis, & solitæ modulationis exultatione reboante concinentibus, medio ferè noctis tempore angelus adfuit, exterritisque custodibus, munitæ obiectionis claustra perfringens, & multiplicium tenebrarum tetra obscuritate condensa ardentis luminis coruscatione dirumpens, ait eis: Ite nunc fideles confessores Dei, non terrenæ protectionis defensati scuto aut galea, sed diuinæ virtutis armati fiducia, templum vel numinum simulacra, perditionis arte effigante composita, subuersa vel comminuta fide integra citò dispergite. Qui maturantes deuota mente cælestia complere præcepta, templorum obstacula referantes, Iouis statuam, electri preciositate fulgentem, in puluerem arrepto fabrilis malleo redegerunt: similiter Mercurij & Saturni.

Angelus eis
apparet in
carcere.

His omnibus ita peractis, milites Christi iterum compræhensi, & ante Cornelium adducti, illi dixerunt: Crede in Deum, qui probatur tantæ potentia habuisse virtutem, vt Lazarum, quatruiduanæ sepulture iam foetore torpentem, ad spiramen vitæ reuocaret, in mari quoque siccis inambularet vestigijs, quinque etiam millia mortalium quinq; tantum panibus geminisq; piscibus immortalibus pastos opibus saturaret, fauientium ventorum tempestates imperantis verbi tranquillitate firmaret. Hic nanq; meritò tantorum signorum miraculis adoratur, qui aurium meatus, crassitudinis damnatione obstructos, præcepti sui medela prisco reformauit auditu, cæcorum oculos inflata obdurationis nube conclusos, reserata nouæ lucis fruendis visibus restituit, pedes debilitatis contractione sublatis, diuinæ auxiliacionis misericordia reformauit, lepræ etiam squalore perfusos, computrescentis squamæ tabe deterfa, iussit rediuiuæ carnis reparatione virefcere. Hic nanque Deus dignè & diuinitatis suæ maiestate solus creditur, & cunctis cordis viribus diligitur, & insignium miraculorum testimonijs formidatur. Tunc Cornelius veritatis serie superatus, atque ob hoc magis succensus, iussit eos reuictis post tergum manibus, renibus cruribusq; contractis, circa vertiginem rotarum adstrictos, sumi quoque amaritudine vel nube supposita, die ac nocte continuata eulei extensione suspendi. Quos etiam, vesana vrgente crudelitate, lictores increpabant, dicentes: Qui deos comminuere procaci temeritate presumunt, talibus debent supplicij nefandam amittere vitam. Si tamen Christus ille hac deitate pollet, qua vos nominis sui magnitudinem iactatis, virtute eripiat, tormenta submoueat, vincula dirumpat.

Iohan. 11.
Math. 14.
Ibidem.
Math. 8.

Gravissimè
sancti viri
cruciantur.

Sequenti verò die Cornelius iussit eos à ligaminū nexibus, paululum impertita abfolutione, laxari: quibus ait: Sacrificate dijs, quos confringendo audaciter temerastis: forsitan eorum indulgentiam obtinebitis, vt collato medicorum studio, ad incolumitatem pristinam peruenire possitis. At illi responderunt, dicentes: Si in dijs istis aliquid existeret noceretur, sibimetipsis protectionis necessaria iuuamina præbissent, vti crederentur tunc posse subuenire aliorum supplicio, si ipsi sua potentia sese de proprio liberassent. Satius itaque ducimus, æternæ vitæ præmia mercaturi, pro Dei nostri confessione succumbere, quam perditionis vestra cæremonijs descruire. Tunc imminente iam gloriosioris certaminis victoria vel triumpho, iussit eos Cornelius gladij obrunctione percelli. Qui à ministris iuxta præcepta extra ciuitatem educti, & tamen circumfusæ populorum multitudini prædicantes, in loco orationis, quem sibi condiderat, & persecutorum fuerat infestatione crematus, consummati martyrij sunt præmiū consecuti: nocturnoque tempore Christianorum fide vel studio, digna sunt celebritate sepulti. Vbi diuinæ remunerationis testimonio assidue existeret miracula comprobantur.

Capite ple-
ctuntur.

Miracula
ad sepulcra
eorum.

Illi fletuum nostrorum exoratione obtinente, dignehtur nobis superno adminiculari suffragio, urbem propriam protegere, indignos misericordie auxilio roborare, carceratis quoque multiplicium delictorum vincula adstricta laxare, annuente Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, potentia & virtus cum patre & spiritu sancto in Trinitate perfecta, in secula seculorum, Amen.

VITA

VITA S. ADALBERTI, SECVNDI PRAGENSIS
EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE QVIDEM ANO.
*nymo, sed monacho docto ac bonæ fidei, eiusque contemporaneo, & vt
videtur, etiam familiari amico. Stylum aliquot locis mo-
dicè correxit F. Laur. Surius.*

23. Aprilis.

Voicechus,
quē nos di-
cimus Adal-
bertum.

Eius pater.

Mater.

Nascitur purpureus flos Boëmicis terris: maior filius ex pa-
rentibus magnis: aureum pomum processit è nobilibus
ramis: progreditur pulchra facie, sed pulchrior spiritu Voi-
cechus puerulus, quod nomen si interpreteris, sonat exerci-
tūs consolationem. Pater eius erat vir magnus & præpo-
tens, substantia eius integra, possessio diffusa. Est ei morta-
lium felicitatum copia, sub ipso positorum hominum vna,
familia multa perstrepens, argento & auro plena do-
mus. Cùm esset dominus terræ, fuit tamen mediocris ho-
mo: oratio rara, sed habitabat cum illo bona misericor-
dia: neglecta castitas, & larga pauperum cura. Mater ex ge-
nere Sclauorum erat nobilissima, digna coniunx digno iuncta marito: marito videli-
cet, qui contingit reges linea sanguinis: quem longè lateque iura dantem hodiè tremis
populus, adeoque Henrico regi accessit proximus nepos. Fœmina, aiunt, casta mori-
bus, plena elemosynis, fidem loquens operibus, nobilitati suæ pulchrum responsum
dedit: sed discipula virtutis benè fit rea custos fratris. Nam dum feruet zelo castita-
tis, dum fit familiaris famula orationis, dat viro occasionem peccandi, non cum vna,
sed cum turba fœminarum. Bonus pater, sed melior mater, optimus, qui nascitur
ex ipsis.

Interea lacte plenus paruulus febricitans, mortem vicinam parentibus minatur, fle-
tum mouet videntibus eius sidereos vultus. Pater lento gradu adit suum præ filiis cha-
rum filium, testatur crebris lachrymis, quantus viuat amor pueri in visceribus patris.
Mors amara in foribus eccè occurrit, sed salus benè cogitantibus. Dixerunt ergo fer-
riti parentes prece tremula: Non nobis, Domine, non nobis viuat puer iste, sed clericus
in Dei matris honorem portet iugum tuum pulchra ceruice. Sic dicunt, ponuntque
sub altare Virginis, & recessit in ictu oculi vis doloris, infantulus ad se redit sospes in
omnibus membris. Bona angelorum Imperatrix augusta, virgo perpetua, sic sese in-
uocantium ad Deum portat hominum vota, dum negare nescit ex corde petentibus,
dum de cælo fert opem ægris mortalibus: splendida stella maris, signasti iam seruum

Volunt pa-
rentum re-
pentina sa-
lus pueri
subsequitur.

Traditur li-
teris.Mirè profi-
cit.Mittitur
Magdebur-
gum.Locus ob-
scurus &
mendosus.
for. Pruffis

Qui cùm intra plenilunium sensibilis pueritiæ venisset, rudesque lin-
guæ meatus ad loquelam extenderet, primis elementis imbuendus presbyterorum da-
tur in manus. Tunc minister eius, qui infantilibus cunis familiaris adhæsit, vt mos est
humani ingenij, laborem fugiens, comparandis literis se comitem subtrahit. Itaque &
ille arduum iter desperat, & semel atque iterum concita fuga ad dulces sese parentes re-
cipit. Sed pater infrendens, diris ictibus & vitalibus plagis fugam correat, & cum indi-
gnatione sequens, non ab re filiū tradidit amarè salubribus scholis. Nam aperuit Deus
puero aurem cordis, & interiecto mensis spatio, tanta gratia perfudit, vt exindè puer
seniori, vsque ad vnguem philosophiæ, eius pappas morum & magister sensuum foret.

Decursis itaque rudis infantia balbutientibus annis, Voicechus Dauidico nectare
potatus, paruoque melle dulce canentis Gregorij pastus, vt partem suam comedat, ad
septem panes sapientiæ portatur: traditur, inquam, ingenue Parthenopoli, Teutonum
nouæ metropoli, liberalibus disciplinis instituendus. Quam urbem rex maximus, pri-
mus trium Othonum Imperator Augustus, in magnum Archipræfulatum erexit, & vt
hodiè cernere est, suo Mauritio in fluminis Albi pulchro litore pulcherrimam domum
propè construxit. Urbis episcopus tunc Adalbertus, ipse & primus: qui quem suo no-
mine Adalbertum vocauit, bonæ indolis puerulum Voicechum sancto chrismate lini-
uit. Hæc cùm facta essent, non norunt: sed posteaquam finito scholæ duello domum
redijt, recordata est mater pueri, quia * Brutius episcopus gentium positus, cùm idem
Adalbertus per regnum patris iter ageret, deductum filium cum vngendis pueris, vt
cum tunc primò chrismate linioret.

Igitur ad frontem scholæ hospes processit, ianuas timoris intrat, vbi plures epulas appo-

appositas cernere erat, quas prout cuique venæ in læuo pectore saliant, amœna turbâ
discipulorum auido ore carpebat. Scholis præerat tunc * Athericus quidam facundis-
simus, ætate illa quasi quidam Cicero, cuius illustis memoria vsque in præsens per
omnem Saxoniam habetur. Quem, quantus foret, discipulorum facies inspecta siue
lingua sonat, & per vicinas vrbes circumquaque diffusa sôphia ceu digito demonstrat.
Apponuntur ad vnum pædagogus & herus, legere, sicut consuetudo erat, domi disce-
re. & adest puero diuina gratia, currunt diuite vena ingenium, sensus & ratio. Hoc au-
tem afferunt mirabile in eo: si fortè magister mouisset pedem, vt proprium est vagis pu-
erorum animis, aliquandò pereunte ludo totum consumpsit diem: cumque de præ-
lectione nec verbum saperet, & benè iratus magister flagellare inciperet: Dimitte me,
inquit: legam: & dimissus, vt rem notam optimè legit. Dicunt etiam tribus linguis pro
vna locutum, cùm scopæ tergum verrunt, & ferientia flagella dolentem carnem fran-
gunt. Auditoribus enim vsus erat Latine fari, nec ausus est quisquam eorum magistro
lingua barbara loqui. Vndè admotis vrentibus virgis, primùm, Mi domine, garrit: iam
cùm increfcit dolor, qui legem non habet, eodem verbo nunc Saxo, nunc Sclauus mi-
sericordiam clamat.

Annos ter ternos in arena studij palæstram exercet ingenij: effodiens terrâ cordis
obtusos sensus, contra ignorantia densam noctem predidit scientia diem. Postquam
capella gregis magistrum tulit, schola dixit: Sât prata biberunt: discipulorum diuisa
manus certas sedes domosque reuisant. Repatriat nouo nomine Adalbertus, portans
secum dulces sapientiæ liquores, dat charis parentibus visus filius gaudium magnum.
Hoc toto tempore adeo lasciuus erat: vt homo, incubat terrenis delicijs, vacat puerili-
bus iocis, quærens cibum & potum, vt pecus, incuruat vultum, nescit rectus cernere
cælum. Moritur interea Boëmiæ prouinciæ episcopus, & si est, vt audiuius, coram
adstantibus desperata voce testatur, quòd ab nigris spiritibus immundis ad tartareū
chaos deportatur. Præsens erat tunc Adalbertus, vnus extrema videntium, & verba mo-
rientis aure audientium. Quem, vt ipse post Abbati in monasterio dixit, visionis illius
magnus horror inuasit, & ad primam salutem direxit. Exindè emendare mores, frena
ponere animis, desideria carnis igne diuini amoris excoquere cœpit. Conueniunt dux
terræ & maior populus, & pro eligendo pastore varias sententias dicunt: omnes tamè
ad vltimum manus leuant, aëra clamoribus implent, non haberi meliorem, nec alium
oportere esse suum episcopum, quam indigenam Adalbertum, cuius nobilitas, diuitia,
alta scientia & placabiles mores cum tanto honore concordarent. Ergò in hæc verba
leuatur terræ episcopus, mutata mente, pius Adalbertus. Hac ipsa die, vbi erat episco-
pium, audientibus multis locutum est demonium, cùm presbyteri imprecationibus
vrgeretur, vt exiens de homine possessio, daret honorem Deo viuo: Quid molesti mi-
hi estis? inquit, Væ satis est mihi: amplius hîc stare non possum, quia electus hodiè
est populo terræ episcopus, quem valdè timco, Christicola Adalbertus. Sic ait, & qua-
si citius dicto cessit demon impudens spiritui sancto, & vt flagello fugatus, exiit ho-
mine sano. Cui rei homo, qui hora illa præsens erat, Vuillico quidam bonus & clericus
sapiens, visibile testimonium asserbat, & nos legimus, cùm ad Abbatem nostrum
hoc scripto filius mandauerat. Ipsum episcopus Adalbertus suæ ecclesiæ Præpositum
habuit: post super cordis aridam flante spiritu sancto, nobilem monachum mons Cas-
sinus recepit.

Igitur electus episcopus, auricomam Italiam petit: quem obsessæ Clusæ arctas vias
egressum, prima ciuitas Verona suscepit, quæ in fauce regni pulchrè leuat caput. Ibi
eum pastorali virga inuestiuit Otho secundus, qui tū loco patris rapidis cruribus mon-
tem imperij scandit, sed non dextro omine, nec viuo maturæ ve sapientiæ signo rem-
publicam rexit: & dum omne quod vult, regem oportere sequi, non benè putat, col-
lectum orbè amisit, & quam patris terror peperit, pacem interfecit. Sensit Teutonum
tellus mortuum nautam maris, sensit dormientem aurigam orbis, cum quo prospera
Dei cucurrerunt, multa bona Christianæ religioni accreuerunt. Migrans migravit Otho
pius, Otho rigidus, fluxa gubernare doctus: cuius aurea tempora nunc grati gemitu
memorat, quandò pressa malis sancta Ecclesia, absque vlla requie hostes insurgere do-
let, duorumque oblita Othonum, antiquū nominat: Verè, inquit, meus felix mun-
dus erat, Otho dum sceptrâ gerebat. Ergò Archimandrita Moguntinus, grauis homo
Vuilligifus Adalberto, cui Deus interiori gratia benedixit, venerabile caput oleo vn-
xit, & in præsentia Imperatoris ad sacerdotij altitudinem prouexit. Ea tempestate cf-
Adalbertū.

Rede in
patriam.Episcopi
Pragensis
horrenda
mors.Creatur præ-
gæ episco-
pus.Otho 2.
Imperator.Vuilligifus
Archiepisc.
Moguntinus
consecrat S.
Adalbertū.

frena gens, Luitici pagani iugum Christianitatis deponunt, & quo errore adhuc laborant, post deos alienos erecto collo cucurrerunt, & qui fugientes fugere nequiverunt, Christiani multi gladio ceciderunt. Tunc peccato Othonis multa mala surrexere, maxima ubique & miserima naufragia emerere, res publica turpitudines passa, de solio descendit, Christiana religio lacera iram Dei sensit.

* Sclavis

Actum est bellum cum * Polonis: Dux eorum Miesico arte vicit, humiliatus Teutonum magnus animus terram lambit, Otho pugnax Marchio laceris vexillis terga vertit. Alio tempore, quem rex congregat, optimus populus, & qualem postea videre non contigit, valde grandis exercitus, cum esset melius pugnare zelo cum paganis, sine reuerentia fraternae Christianitatis congregiuntur cum Carolinis Francis. Expectare non audent, qui in viribus regni iratum Imperatorem sciunt: non durantes, cedunt hostes ad virorum fortium impetum fortissimum. Sed dum vino ventriculo collum flectunt, regnante Othonis infortunio, victores in turpem fugam desinunt. Vltimum & lachrymabile bellum confecit cum nudis Saracenis: quorum dum ultra incredibile modum numerus excreuit, caede cadauerum laesa dextera defecit, & bellantium heroium virtus fracta succubuit. Stratus ferro occubuit flos patriae purpureus, decor flauae Germaniae plurimus, dilectus Augusto Caesari: qui tum stupentibus oculis nefas horret. tandem pudet, quia mulierem audiuit: tandem sero poenitet, quia infantilia consilia securus, sententias maiorum proiecit. Quis putas color? quae facies talia cernenti erat? Quae tibi, quae magnanime iuuenis illa dies erat, quando in potestatem Saracenorum populum Dei traditum vidisti, & sub pedibus paganorum, Christianum decus laceratum adspexisti? Verè, ut quidam spiritu canens Domino ait, Cum sis iustus, iuste omnia disponis: cum quoque, qui non debet puniri, recte condemnas. Quod si augenda Christianitatis gratia, non terrae causa, cecidissent tanti boni, cum aliter nequeat homo natus ad laborem, nisi mori debeat, ad eò senum vulnus doloris mater Ecclesia pro nihilo putaret. Sed va nostro miserabili auro: nemo rex studium adhibet, ut conuertat paganum: quasi Deus de caelo iubeat, diligunt honorem suum, o Christe, non lucrum tuum. Post sanctum Imperatorem Constantinum, post optimum Carolum, exemplar religionis, ut conuerterent paganos ad Christum, nomen regale coram Deo & hominibus pauci acceperunt: & est eheu, pro peccatis qui persequatur Christianum, & nullus prope dominus rerum, qui Ecclesiam intrare compellat paganum. Ergo rex puer, cernens charos ablatos, optimates occisos, nefcius quod se vertat, irato Deo, in maximam filiam criminum desperationem impedit, illud post miseriam sequens, quod Poetarum quidam, iacens in marmoreis hortis, cantat:

Virgil. r.
Aenid.

Vna salus victis, nullam sperare salutem:
emisso equo, dedit se in mare. Nat sonipes: vbi lassus cessat, ipse rex nandi peritus, super vndas diu natat, donec obuia nauis Graecorum fessum leuat, & extra spem charae coniugi & superstiti populo incolumem reddit. Erat, ut accepimus, viuida virtus in eo, seruida & effrena iuuentus, manus prompta bello, sed rara vnquam cum consilio. Multa bona fecit, sed aetas lubrica errare fecit, & plura praecipitatione peccauit. Propè semper perdidit dies suos: vbi praelium coepit, extra Teutonum consuetudinem pugnantibus eis, secutum est omne infortunium: cuius efficiens causa est, contra Dominum regis tacita offensa.

Ecclesia
proueniens
ut S. Adalbertus
distribuerit.

Retrò sumit iter sanctus episcopus Adalbertus: venit episcopij in partes. partitus, quatuor diuisiones fecit, vnam clericus, alteram agmen pauperum vrbibus suis sumpserunt: tertiam mater Ecclesia pro captiuorum redemptione & sua restauratione possedit: quartam ipse cum coherentibus sibi ad necessarios sumptus recepit. Cernere erat alium hominem: o qualem, o quantum mutatum ab illo, qui paulò ante post pulchra temporalia equorum cursu cucurrit, aut tota mente in terrenis actibus iacebat, vel in desiderijs errare sine magistro doctus erat. Redijt ad se, recognouit quamobrem Deus hominem fecerit, mutauit honorem, correxit pedem, diuina concupiscens & sola caelestia suspirans. Delicias agrè fert, diuitias non vult, aurum ducit pro nihilo, argentum pro luto, & quaecunque humana vanitas vsque ad mortem amplectitur & amat, alta mente despicit. Horum verò quicquid est, in pauperum vrbibus & ornamenta ecclesiae, ut dixi, & ad sola vtilia conuertere cura erat. Noluit regnum dare diuitijs: intelligit se illarum non seruum, sed dominum esse. Seculum & eius pompam, quam clericus tota mente quaerebat, episcopus tota mente fugere coepit: vna cogitatio, vnum studium erat nihil concupiscere, nihil quaerere praeter Christum. Inter hæc, o Domine, quam bonus & suauis spiri-

Sap. 12.

spiritus tuus in omnibus. Vtique non volentis neque currentis, sed misericordis est Dei, cuius nunc spiritu punctus, laborare coepit episcopus Voicechus: in digito Dei facere & docere episcopalia potuit. Quid non potest omnipotens, cum vult, cum meliora cogitat Deus? qui vult neminem perire, immò suorum neminem patitur perire, pura bonitas, sana æternitas, vna veritas, sola dulcedo, tota pulchritudo, secreta salus & beata praesentia, pulchra charitas & chara æternitas, & chara misericordia Deus. Quem loqui, quam suauem? sedulo meditari, o quam delectabile, felix & insatiabile: cuius lucis absentes radios nos verè miseri, nos viuæ gloriæ exules, nos mortui & ceci patenter sustinemus, vti què, quia quam suauem & incomparabile bonum perdidimus, ad maiorem cumulum miseriæ meritò ignoramus. Auribus nostris audiimus, quam mirabilis sis in operibus tuis, o maxime Domine, o dulcedo, vita & panis angelorum: agnouimus te in misericordijs tuis, cuius risus & facer ludus esse solet, vna hora vertere impium, & facere sanctum, sicut est: Respexit Dominus Petrum, ex publicano quoque dedit Apostolum, & ex lupo fecit optimum Paulum. Ità cuncta Dei valde bona, misericordia & redemptio salutaris Dei.

Luc. 22.
Matth. 9.
Act. 9.

In cuius nunc virtute veteres pennas proicit, & novos mores assumpsit cælicola Adalbertus: cui tum acerrimis ieiunijs longos soles ducere, macris vigilijs incentiua carnis domare, continuis genuflexionibus veniam peccatorum impetrare, perditum pernox cura erat. Quomodo sacra lectio in cordis palato sapiat, quantum Psalmorum nobile carmen in oculis Dei valeat, hoc aut ipse, aut nemo probauit. Sentiens sensit Dominum propitium, & cuius oratio dat spiritum sanctum, intimè gustat dulcem Saluatorem. Quantum ad exteriorem hominem, districtiorem & austeriorem viuendi rationem nunc in episcopatu, quam prius in monasterio habuit. Refugit non solum quod suauem est, sed ipsa etiam naturæ necessaria negauit, incurrens in illud beatæ memoriæ verbum:

O nimium felix, cui parcus sufficit vrbis.

Contra noxias voluptates & labia insurgentium vitiorum, omni arte, omni studio virtutum occurrit, donè desideriorum spinas euelleret, terrenasque delectationes vinceret: multa passus, proficuum ingentemque consumpsit sudorem. Mirantur feruorem eius omnes, qui cum antè nouerant: & qui prope latus vadunt, amatores carnales rigidum vitæ genus odio habent: ita fame & siti non sine causa laborat, frigore nimio, vigilijs & hirsuta veste sine misericordia corpus affligit. Desiderium quippe eius in Deo erat, & postpositis cogitationibus malarum curarum, quas amor vanitatis habet, animam semper in manibus habuit, nullum volens habere inimicum, nisi inimicum. Debellat eius apertas, & cauet eius occultas insidias: cui vti què tot colaphos dedit, quos opera bona fecit. Calcat mundum sub pedibus, subijcit libero animo terræ felicitates, habens spem in caelo, nec sensit transitorios labores: semper deorsum fugiens, quod trahit caro: omni annisu festinans sursum, quod spiritus vocat. Benè vixit, benè docuit: ab eo, quod ore dixit, nunquam opere recessit. Populus autem duræ cernicis, seruitus libidinis factus, miscebatur cum cognatis, & sine lege cum vxoribus multis. Mancipia Christiana perfidis Iudæis vendebant, dies festos confusa religione obseruabant: dies verò ieiuniorum voluptatibus vacantes, omnino non curant. Ipsi Clerici palam vxores ducunt, contradicentem episcopum odio iniquo oderunt, & sub quorum tutela quique fuerunt, contra ipsum maiores terræ concitauerunt. Erat autem labor plurimus, contradictio crescens: & cum emergentia mala emendare non posset, vbi piscatio sua nihil cepit, sanctus episcopus locum dare necessarium duxit.

Diabolus
dicit inimicum.Boëmorum
effrenis libi-
do, polyga-
mia & per-
ditio mores.

Itaque ad sanctam ciuitatem, vbi memoriale sanctum, vbi sepulcrum Domini est, pedester venire affectans, matrem martyrum, Apostolorum domicilium, auream Romam intrauit. Ibi tum pulchrum lutum, Græca Imperatrix Augusta, quæ iam longos dies fleuit, sepulti coniugis memoriam reparat, dulcem Othonem elemosynis & orationibus caelo commendat. Non enim diu superuixit Otho Caesar, postquam reipublicæ talem errorem genuit, & Christianorum tot mortibus, paganorum animos fatiuit. Mira res. In tantis aduersis illum circumfluentibus non respicit: quid contrarium ministro æterni Imperatoris egerit, quid pio Laurentio peccauerit, non recognoscit. Episcopatum, quem pater in sacrum honorem preciosissimo martyri erexit, ambitione suorum in peccatum ductus, filius destruxit: non faciens ordinem, quali qui aquam in mare fundit, episcopatum deiecit, ut plenum delicijs archiepiscopatum diraret. Tulit episcopum optimo Laurentio, posuit Parthenopoli archiepiscopum nostro Mauritio. Factum est

Othonis 2.
coniugem
dicit.Othonis 2.
remeritas.

contra ius in Ecclesia Dei, donè adueniens nouus rex & religiosissimus, veterem errorem correxit. Post tres Othones Henricus Christianissimus eccè venit. Propter hoc peccatum, velut patet, pugnante Laurentio, victoriâ Otho perdidit, diebus suis omnè confusionem recepit. Auertente faciem Deo, quæ sit virtus tua, ô homo, specta nunc in homine vno. Quid prodest bellicus ardor? Quid valet virtus sine suo loco? Agè, fac cuncta cum consilio. Quorsum venis sapiens inuito Deo? sicut scriptum est: Non est consilium, non est ratio contra Deum. Quapropter audiamus bonum consilium, quo dicitur: Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipse te enutriet: spera in Domino, & ipse faciet. Inspiciamus magnæ indolis virum, ex multo merito Imperatorem Augustum. Eccè dum peccat, flagellatur, & non emendat: plenus aduersis, media vita moritur, iacet nunc inglorius: ô vtinam & non reprobus, pulchræ virtutis alumnus.

Prius verò, quàm moreretur, vt ad pœnitentiam hominem stimularet, sicut est solus semper clemens Deus, talem visionem cuidam sapienti ostendit: quam vt auditam recolimus, infra annotare non absurdum putamus. Nocte intempesta, quandò altus sopor solet occupare homines, vidit ipsum, de quo agimus, regem Othonem aureo folio sedentem, sub pedibus eius argenteum scabellum, episcoporum & adstantium procurationum circa ipsum prospexit seriem longam. Intrauit autem decora facie instar ignis iuuenis, quem ninea vestis vestiuit, & purpurea stola in pectore cinxit. Nec stat: via vadit, argenteum scabellum de pedibus Cæsaris cum indignatione subtrahit, & auerso vultu ianuam petit. Quod agrè ferens, post illum cucurrit, tale somniū cernere qui meruit. Quæso, inquit, domine mi, dedecus nè facias, supplicancū reddas: quisquis es, qui tanta audes, obsecro, regem coram populo nè confundas. Hæc magna potentis Laurentij aurea persona erat, sicut illi episcopo post agnoscere Deus cōcesserat. Immo, inquit, si meum dedecus non emendat, maiora faciam: subtrahito scabello, ipso folio deponā. Huius visionis terrores minasque exitiales cum cognouisset rex puer, facinus non corripuit, siue amor hominis suavit, siue ira Dei ita iussit. Huic in paruo corpore melior virtus, magnus amor & fides suis: larga manus sine querela cunctis, sapientia maior annis: pia humanitas erga Dei seruos, confessio & oratio bona regnum tenuerunt: sed hæc pecunia de statuendis episcopis, vt est humanum peccare, in plurimis periculosè exercuit iocum iuuentutis, cum esset in pulchro vsu super doctrina librorū: sola infelicitas bellorum victoriā tulit. In medio cursu, cum dulcissima vita & gratissima lux iuuenibus hæc est, non adiuuat honor regis, sit victima mortis, puluis in puluerem redit: videte, quantum gloriæ Cæsar relinquit. Sed peccatum, quod viuens neglexit, mortuo marito emendare vxor superstes instabat: legatos mittit, elemosynas & orationes multorum, per quos propitium redemptorem appellaret, vt peccatorem regem ab incendio liberaret. Hæc tum, vbi sanctum virum adesse cognouit Adalbertum, nominatissimum episcopum, & Hierosolymam properare audiuit, clam ad se vocat, oransque, vt pro anima senioris rogaret, massam argenteam obtulit ingentem. Vbi accepit vir Dei onus argenti, suo itinere aut necessitati parum prouidens, omnia sequenti nocte pauperibus expendit.

Nec mora, magnam Romam egressus, ad sanctam ciuitatem Ierusalem præter spem imperfectum iter suscepit. Nam ea via ductus, ad montem Cassinum vsq; peruenit, vbi B. Benedictus charam sedem postremò posuit, & multos filios Christo generans, pulchram militiam pulcherrimè finiuit. Ibi Abbatis & fratrum pijs monitis castigatus, nè inutuli vagatione vitam expenderet, sed loco staret: ita melius virtutū fructus congregaret: Deum verò propitiū, benè viuens, in omni loco inueniret, vt dicitur in Psalmo: In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino: & rursū S. Hieronymi sententia bona: Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandū est. Animaduertit diuinum animal, habens oculos antè & retrò, ita esse, vt dicunt: nec stetit in suis distinctionibus, dans locum salubribus consilijs. Legerat enim hoc periculosum esse homini, si non maiorum spiritalium acquiesceret consilijs. Nec mora, montē festinus descendit, & quem in philosophia Christi perfectiorem discipulum inuenit, patrem Nilum calida spe accensus petijt: sub quo paruulus factus, iugum Christi ferre, & obedientiæ aureas literas parare satagebat, amplexusque genua senis, in hoc firmus hærebat. Non negat pater Nilus: Ast, inquit, homo ego sum Græcus: melius conueniunt, cum quibus hæc agas, monachi Latini. Redeas Romam, nutricem sanctorum filiorum: quære nobilem Abbatem, amicum nostrum Leonem: dic me misisse te rudem

Prouer. 21.

Psal. 54.
Psal. 36.

Visio cuiusdā de Othone 2.

Iussit, pro, permit.

Legati nostri ad Deū elemosynæ & preces.

Hæc nō dicunt in reprehensionem sanctarū peregrinationum, sed vt eū ad perfectiora prouocent. Epist. 15. ad Paulinum.

dem discipulum ad talem magistrum. hoc duce itineris, prælia Dei securus accede. Sub hoc patrono contra aduersantia cuncta animæ ad Deum progrediens, saluus enatabis: & maiori flamma, qui nunc in te ardet, accensus excreset quotidie in te Deus tuus & Dei focus.

Fecit, vt homo Dei bonus dixit: ad S. Bonifacium monachalem vestem accepit, sub Abbate regula duce militauit, pedē iunxit obedientiæ imperio, & tanquam ad epulas, ita ad complenda iussa festinus: & si quis quid præcepit, ad eò lætus, quo plūs vile erat, seruitium omne libens facit, cuncta humilia diligenti studio in se format, vt ad Dei similitudinem promptus scandat. Obliuiscitur seipsum, factus paruulus in medio fratrum. Coquinas purgat, hebdomadas nitidissimè procurat, scutellas lauat, & ad cocorum necessaria cuncta cursu peruolat, manibus fratrum aquam de puteo ministrat, manè ad claustra, vespere & meridie ad mensam aquas humero apportat. Vt enim vesperè, manè & meridie integræ congregationi seruiret, talem obedientiam de Abbate rogans accepit. Cogitationem tacitam in se regnare nunquam permisit: quicquid accedens ad animum diabolus dixit, statim senioribus palam fecit. Acutissimè autem interrogauit de scripturis sanctis, sedulò percunctatus de vitiorum vel virtutum naturis. Sed ad hæc, quod antè nesciuit, quærenti illi rectè Abbas respondit, vt ipse non semel ad nos dixit. Vndè luce claris constat, quia inspiratio Dei erat, & gratia discipuli hæc erat. Iacit in domo animæ suæ fundamenta profundæ humilitatis, quatuor virtutes instar crucis expressas, prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, angulares lapides erexit: ex quibus durabiles parietes viuo saxo construxit, quos cauo ferro obedientiæ explanauit, albo limo inuictæ patientiæ munivit. Dehinc ijs, quæ duplo calamo texit, diuæ charitatis aurea recta supraposuit. Templum Domini se fecit, regale cubile filio regis intra se preparauit. Orationum lectionumque studijs eo licentibus incubuit, quo negocia præpedientis sæculi nulla ad aurem veniebant, nulla curæ vel pericula regendarum animarū vexabant. Ex eius ore nunquam contentio, nunquam amara profecta est murmuratio: & cum Abbas vehementissimè eum increparet, occurrit benigna patientia, & semper flexa humiliatio. Erat lætus ad omne iniunctum opus, non solum maioribus, sed etiam minoribus obedire paratus: quæ est prima via virtutis ad summa tendentibus caliculis viris. Quinquennio pleno miles Christi in monasterio erat, dulcedine morum cunctis placens, altitudine virtutum longè antecellens. Si cui fortè venit inuidia suæ sanctitatis, hunc humilitate citò placabat. Proficiebat de die in diem, de virtute in virtutem processit: in hospicio suo hospes Christus, tanquam in gradibus eburneis rex coronatus, procedens processit, & vsque ad perfectum diem crescere fecit.

Postea populus terræ episcopum suum reuocat, sancti viri pappatem, radium sapientem, & qui fratre charior domino terræ fuit, Christianum monachum, viri eloquentem in hoc opus eligunt. Hi duo cum literis metropolitani Romam veniunt, de reditu pastoris Papam appellant, populo pœnitenti matrem suam requirunt. Promittunt ex ore populi errata corrigere, quæ deliquerunt soluere, desinere à malis, studium dare bonis. Abscessus sancti viri contrarius erat domino Papæ, talem margaritam à suo corpore auellere durum erat magnæ Romæ: sed facta synodo, ratio obtinuit: quia gens sua plenam satisfactionem pollicens vocat, dimissum gregem contra voluntatem repetat. Amborum, Papæ & Abbatis, imperio parens, fracto suo libitu, flens episcopus ad episcopatum redijt: pro cuius regimine virgam, pro pignore annulum, dante Apostolico, accepit. Dominica die veniens venit domum ad vnam ciuitatem, vbi ipsa die mercatus erat magnus. Quæ visio non parum adduxit tristitiæ sancto viro. Ad eos verò, qui se reduxerant, impropinando sic ait: Eccè vestra promissio bona: pœnitentes vestri nec feriantur hac die sacra.

Stetit tamen in episcopio suo, pascens macrum populū diuino pabulo, & si vellent, potans salutare poculo. Primum nouo aduentu pastorem verentur: quasi vini fideles matrem ecclesiam petunt, & parum repressā mala consuetudine, quasi cum Christianis actibus Christum adorant. Verum noua religio citò deorsum venit, antiqua consuetudo superiorem manum tenuit: spreto Deo, carnalem populum caro traxit: delectata iniquitas, desideriorum vias currere præcepit. Voluptas pro lege erat: cui seruire, regnare est, vnum Dominum nolunt, ad ignominiam suam, vt multis dominis seruitia agant: nec tunc sibi funes peccatorum, quibus trahi valeant in æternum exitium: quia discere nolunt, vbi sit sapientia, vbi sit vita, lumen oculorum & pax.

Iiii 3

Acci.

Monasticū induit habitum, & vniuersi sanctissimè.

Hic habes Authoris huius artem & fidem.

Repetitur à Boëtijs.

Redit ad Episcopatum.

Boëti citò redeunt ad ingnium.

Baruch 3.

Accidit, vt solet humanis erroribus, vt quædam matrona, ingenitam nobilitatē ob-
lita, scortum se faceret, & palam factō peccato, maritus vitam mulieris quæreret. Ipsa
verò ad episcopum concita ala pedum confugit: quam ille in oratorio S. Georgij re-
tro altare abscondit, vt satisfactionem suaderet, & vitam seruaret. Ecce adest ex impro-
nis armata manus, & si non redderet mœcham, ambobus & episcopo & fœminæ mi-
nantur gladium. Audiuit sonitum armorum, & minas verberum pro cæcis audivit. Epi-
scopus lætus, & si fortè martyrium semper optatum, nunc miserante Deo inueniat, ta-
cita cogitatione ruminat, dubio gladio exultat. Ah mala mens & peior vox: index ve-
nit, secretum prodidit, vbi lateret mulier, digito monstrauit. Quid prodest refugium ad
sancta sanctorum? Quis curat, regnante barbarismo, fas Christianum? Frangunt tem-
plum, mulierem tremulam prensis eductam crinibus capite truncant. Crescunt culpe,
vetera scelera non cadunt, noua quotidie crescunt. Quicquid boni promiserunt, men-
ditos esse voce operum dicunt. Vnde cogitans Episcopus, quod nec illis, nec sibi cassus
labor prodesset, animæ verò suæ talis statio obesset, pappati suo ait: Scias certum: aut
vbi ego sum, venias, aut amplius me nunquam videbis. Interim tamen ipsi erat labor
magnus non præmittere, quo minus admoneret clerum & populum, secundum
quod ætas, discretio gradus, & qualitas criminis postulauit. Nec dabat somnum oculis,
qua arte, qua virtute compescere posset nascentes errores, inquirens. Non tacendum,
quod iuxta positus Hungaris nunc nuncios suos misit, nunc seipsum obtulit: quibus &
ab errore parum mutatis, ymbra Christianitatis impressit.

Vis infertur
eplo à fe-
ris homini-
bus.

Hungaros
docet.

Redit Ro-
mā ad mo-
nasterium
suum.

Ergo diuinus heros ascendit equos, dulcem Romam reuifit, & quasi post pericula
maris, quassa nauis occupat optatum portum. Sic secretos monasterij sinus, charam
requiem intrat: amplexus pulchram Rachel, obliuiscitur laboriosam Liam: viturfa-
cris delicijs, esurientis animæ pulchros pandit rictus, orationum lectionumque perfri-
tur felicibus ferculis. Vnus verò illi maximus erat, colloquia quærere spiritualium & se-
niorum, qui porrò illic pro charitate Abbatis plures confluxerunt: Græci, inquam,
optimi venerunt, Latini similes militarunt. Superioribus quatuor pius Basilius, inferi-
oribus quatuor magnus Benedictus dux siue rex erat. Inter quos medius incedens, De-
um sitiens Adalbertus, verba vitæ sumit & glutit, raptus in altum, cum fratribus dul-
cibus contemplatur Deum. O quoties obortis lachrymis memini dicentem, cum cau-
sa ædificationis accessissem Iohannem Abbatem: Vbi sunt, inquit, margaritæ meæ?
Vbi sunt dulces cibi animæ meæ? Cum conuenerunt sancti viri, pluebant ibi sermo-
nes Dei, accensæ sententiæ mutuo cursant, arsit ignis super terram cordis, testatur præ-
sentem Deum vnda compunctionis. Hoc Gregorius Abbas, hoc erat Nilus pater, hoc

Os infi-
gnes Abba-
tes.

Eius mira-
cula.

Testudinē,
pro vase te-
stacco.

Iohannes bonus & infirmus, hoc simplex Stratus & super terram angelus vnus, hoc
ex ratione maioribus Dei sapiens Iohannes, hoc similis Theodorus, hoc Iohannes in-
nocens, hoc simplex Leo, psalmorum amicus & semper prædicare paratus. Ad hæc
quantis soleant signa & prodigia ostendere, non facere, sanctum, animum pijs mori-
bus coluit, ita quod, ex parte vt & nos cognouimus, Adalbertus signorum operator
adhuc in vita claruit. E quibus est illud scilicet, dum fratribus seruiret, & offenso crare
supra durum marmor satis validè cecidisset, quia vinum nescio an aquam portauit, te-
studinem cum eo, quod intus erat, illasam seruauit. Audiuerunt ex mensa fratres clarum
sonum: quod nemo dubitauit fractum, mirantur omnes vas sanum. Solebat prius
obedientiam facienti multoties fragile vas frangi, & cum pro peccato negligentia
veniam peteret, angelus superbiam, humilitatem eius agrè ferens, vt pro nimia frequen-
tia verecundiam ingereret, mala voluntate testudinem frangere adiuuit: sed quia non
cessauit obedientia, nec generauit fastidium maior tristitia, seruo suo Deus solatium
dedit in graui ruina, & tunc illasam testudo apparuit, & postea, puto, nunquam aliam
fregit.

Dicunt etiam laborantem oculis filiam, nescio cuius, cum manum imponeret, ora-
tione sanasse. Alteri quoque, cum monasterium causa orandi pro medela infirmitatis
intraret, quem tribus annis sumere non potuit, sanctus panem pro benedictione obtu-
lit: & primum insueto hoc cibo hæsit, sed qui aderant, quod vir Dei benedixit, mandu-
care cum suasissent, sumpta fiducia parum gustauit, & ex illo die quem omnes poscunt,
qui viuere volunt, sine inuidia panem manducare coepit. Hunc Episcopum, quo dignū
non fuit seculum nostrum, cum sine baculo iter agens Rauennam veniret, cur sine
virga pastorali vir tantus incederet, optimè cautus Dei seruus Durans interrogauit.
Respondens verbum memorabile ille homo, qui verè potuit loqui: Viuit Deus, in-
quit,

quit, in cuius conspectu sto: facile est gestare pedum, sed difficile reddere rationem,
cum venerit ad iudicium, qui non errat, districtus iudex viuorum & mortuorum, siue
in vitam, siue in ignem æternum mittendorum. Hunc aliquandò sanctimonialis fœmi-
na, quæ tempore adolescentiæ sat cognouerat sanctum episcopum, credo Partheno-
poli vidit, cuius schola ad gloriam Dei talem nutriuit alumnum: & admirans cur, quæ
dat licentia ætas, a ioco & risum mouentibus verbis adeo episcopus iuuenis abstine-
ret, ait sancto viro diuersæ mentis fœmina: Alium Adalbertum video. Cur qui quon-
dam eras homo pulcherrimè lætus, nunc seuerus es & instar Catonis cuiusdam rigidus?
Nonne cum magister scholarum sapientiam docturus venit ad nostrum cœnobium,
nobiscum ludendo duxeras totum diem lætum? At ille grauiter suspirans, proiecit ver-
bum cordis: Verè scias domina, quia quicquid eiusmodi feci vobiscum iocando, alto
& acerbo vulnere nunc afficit animum meum.

Astericus eius clericus, contra sanctum virum arguendo, increpando, cum multa in-
utilia furibundo animo loqueretur, vltra limitem rationis proterua contentione pro-
gressus, quasi quem amplius videre nollet, magna cum amaritudine reliquit. Arrepto
autem itinere, tota die ipse, cum socio homine suo equitans, errare coepit, vt cum viam,
haud aliter atque manum suam sibi notam, inuenire nō posset, ex pœna cognosceret,
quàm graue peccatū cum episcopo contendendo perpetrasset. Porro ad vesperam cas-
so labore reuersus in urbem, quod ira dictante ex humana infirmitate deliquisset, pœ-
nitere coram Deo toto corde coepit. Similiter vidua quædam occurrens equitanti, cum
nudæ penuriæ aliquam consolationem quæreret: Mecum hæc nihil habeo, inquit: cras
veni ad ciuitatem, sumens a me, tuæ necessitati quæ dare valco, cum charitate. Cum que
dimissa muliere, coepto itineri insisteret, meliore tactus cogitatione, Voca mulierem,
episcopus dixit. Quis scit, si vsque manè viam? Hodie compleat acceptio datum, nē
ego iudicium, illa sentiat damnum. Et data cappa, qua amictus erat, reliquit exemplum
bonum: vt opus non tardet, nescientibus quid futura pariat dies.

Procaz cle-
ricus casti-
gatur à Deo

Interea in purpura natus Otho rex tertius, causa scandendi culmen imperij, vt mos
est à Magno Carolo regum Francorum, multo comitatu Romam intrauit, optatum
diu caput Latine terræ: ostendit se, quasi post Deum altera iustitia veniat, iniqui omnes
tremunt, boni magno gaudio gaudent. Fecit, propter quod venit: quem ipse in facel-
lum suum tractum posuit Papa Gregorius Cæsarem, benedixitque, & populus Kyrie
electon celsa voce cantauit. Ascendit ille vnctus cum corona imperij Imperator Au-
gustus, gerens sidereos vultus, & bonæ voluntatis plena præcordia ferens. Post hæc fa-
cta est Synodus, & zelo iuris ductus Mogūtinus Archiepiscopus, antiquam cantilenam
cantat, & episcopum sanctum à quiete monasterij ad relictos greges reuocare instituit.
Assentit Papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impunè eum dimitte-
re, scripturæ sententijs affeuerat: velit nolit vir Dei, eat, inquiunt sedentes episcopi: ali-
ter vinculis neclatur anathematis. At ille secretum petens, ad Papam ait: Hostis quieti
meæ inuider, qui vos suo stimulo instigat, vt eò me redire compellatis, vbi animarū fru-
ctum non faciam, detrimenta animæ meæ immania capiam. Mitiga ærumnam meam,
defectui meo remediū appone, tristi recessui meo da vel vnū solatium. Si audiunt oues
meæ quàm clamor vocē, viuens morior cum eis: sin minus, pietas tua mihi succurrat,
vt verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes, quæ
nesciunt nomen Domini. Acquieuit libens voluntati hominis Dei Papa Gregorius, vt
erat satis bonus, quantum permisit vaga iuuentus. Relinquit S. Adalbertus monasteri-
um non sine magno planctu suo & fratrum, molestè ferēs ruptam quietem, sed habens
de illo martyrio spem viam, cuius in suo pectore ardebat longum desiderium. Homo
Dei, nē timeas hominis causa: vade securus: stella maris tuum iter antecibit, & dux bo-
norum Petrus fidelissimus comes cohærebit.

Otho 3. Im-
perator. Ro-
ma: vngitur
à Pontifice
Gregorio v.

Igitur cum puero Imperatore Alpium nubila tranans, causa orationis Turonès pe-
dibus petit, vbi corpore iacens beneficia præstat, qui nullo loco se rogatibus negat, ba-
cillus pauperum, dulcissima mater peccatorū benignus Martinus, & larga manu dare
paratus. Parisios quoque pedes venit, vbi sanctus & preciosissimus martyr Areopagi-
ta Dionysius, fuso sanguine, corpore requiescit: qui Athenis Philosophiæ studuit, vbi
quem Paulus prædicabat, ignoto Deo ara posita erat: qui etiam Gallis euangelizandi
responsa accepit, quando optimus Clemens Petri sedem tertius sedit, & dum paganis
Christum ingereret, pulcherrimo martyrio vitam finiuit. Cuius hoc inter cætera est
gloriosum & mirabile, quia post necem religiosus truncus proprium caput manibus

S. Adalber-
tus inuifit
Turones, p-
pter S. Mar-
tinum.

Act. 17.

portauit, & sequens multitudo angelorum, laudes Deo cecinerunt. Populo cæli semper gaudium est de triumpho terræ. Vndè & nunc exultans iubilat de charissimo Dionysio, & Gloria tibi Domine in excelsis, resultat. Ad quem misericordiæ largum si quis peccator confugerit, nunquam sine misericordia recedit. Hinc caput inclinans, ad Floriacense cœnobium. Floriacum, monachorum ingens cœnobium, auido cursu volat: vbi corpore iacet & miraculis fulget magister mundo morientium, & tora mente cœlestia quærentium, re scilicet ac nomine Benedictus, vino & oleo infirmorum medicus egregius, sub umbra alarum pullorum Dei toto orbe inclyta mater. Nec dimisit, vbi corpus discipuli quieuit, vbi & primus monachorum gregem rexit Abbas Maurus, signo sanctitatis & miraculorum dulcedine magistro similimus. Horum sacra domicilia, & si qua occurrunt similia, quem desiderium æternorum afflauit, Adalbertus pede circumuolat, & adiutores ad sua prælia vocat. Hinc ad Imperatorem redit, qui hominem Dei adeò dilexit, cuius morem nobilem nouimus: quia omnes bonos eo plùs amare studuit, quo vniuquenque sua virtus & bonitas maiorem fecit. Cum illo autem aliquot dies commoratus, nec nocte nisi sub conspectu Imperatoris iacere permissus est. Horis congruis semper de cœlestibus docuit regis pueros, & assistentes proceres suauissimè admonuit, nè vel parùm rebus infimis & terrenis animos affigerent, nè procul à Deo proiecti, pro paruo gaudio æterna tormentum subirent. Noctibus quoque calcæos dormientium clam raptos aqua abluit discipulus humilitatis, manibus suis lutum deterit, lotos restituit.

Vide humilitatem.

Visio in somnis S. Adalberti.

Boleslaus Dux Polonia.

Boleslaus Boëmia Dux.

Apoc. 6. Psal. 68.

Matth. 27.

Ibi nocte sopora parùm molli lecto quiescens, vitæ suæ desiderabilem terminum adspexit, quanuis ipse non nõsset, quid sibi vellet somnium, donè tactus spiritus alienigena hoc reuolauit. Putabat se videre in domo maioris fratris duos lectos bene paratos: vnus erat suus, alter erat fratribus destinatus: pulcher ille quidem & decorus, sed qui suus debuit esse, multo elegantior refulsit, purpureus & floridus, & incomparabili ornamento preciosè vestitus. Erat autem in superiori panno capitali aureis literis inscriptum: Munus hoc donat tibi filia regis. Quod somnium cum coram Imperatore quibusdam familiaribus exponeret, cui viuax ingenium natura dedit, & præclara facundia insignem fecit, Leo palatij episcopus pulchrè alludens, ait: Hoc tibi citò inuenies, quod quæris: dono virginis proculdubiò martyr eris. Nec minùs, quod vidit de lecto fratrum, partim ante se vidit, partim hoc anno esse completum sic colligeme cum. Quinque fratres habuit: omnium animas gladius pertransiuit. Ex quibus maior frater in seruitium Imperatoris profectus, paganis expugnandis operam nauauit: vbi etiam cum Boleslao Polonorum Duce gratiam amicitiae promeruit: porrò apud Imperatorem questus est, Ducem Boëmorum Boleslaum sine misericordiâ se suosque fratres multis malis affecisse. Huius in aduentum & seros reditus, relictæ domi quatuor fratres pacem impetrarunt, ex parte Ducis securitatem & sacramenta acceperunt. Pròh diuinam humanamque fidem: nunquid non est catholicus melior pagano? Væ homini, cui in cordis vena malus dolus salit. Eheu nostra infelicitia tempora: sapientem vocamus, cui ad fallendum calet ingenium, cui in ore mel, in corde fel latet. Ecce iterum Iudas, qui per pacem didicit facere bellum: promittit vitam, vt inferat mortem: dat Boleslaus fidem, vt inopinatò occidat fratrem. Nec longè quæras exemplum: in eadem lineâ sanguinis occidit frater suus S. Venceslaus. Interea quis non deploret squalores miseræ nostræ? Quis non exhorreat cæcum natum hominem nostrum? Dum nescit cauere minus, incurrit peccatum maius: dum quò cæca voluntas ducit, nascitur peccatum de peccato, non habet finem, donè cadat, vndè non resurgat, in delictum maximum: & sit misero modo, quia cum potest, non vult, dulce peccatum non valet dimittere post, etiam cum vult.

Ità nunc aliud cogitans, aliud loquens, peruenit ad homicidium, & Vindica Domine sanguinem, vox clamat de terra ad cælum. Homo, complèsti propheticum, apponens iniquitatem super iniquitatem: expecta nunc illud Euangelicum: Sanguis, qui effusus est, super te & super filios tuos. Itaque sacramento fudit liber populus, per campum ambulat. non enim data fide bellum cogitat: stat proximo periculo ciuitas secura. Ecce hostes eximprovisò veniunt, armatus exercitus apertum bellum indicit, & diffusa multitudine ciuitatem circuncingit. Sexta die in vigilia preciosi martyris Venceslai bella incipiunt, nihilò minùs & sabbato certatim insistant. Honorare festum diem nesciunt, qui dulcia scelera tanquam epulas amant: nec iuuat, quòd vrbanum diem sanctum obseruari petunt, contra quos forenses superbiæ verba iaculantur: Si, inquit,

Inquiunt, vester sanctus est Venceslaus, noster vtique est Boleslaus. Sed quanuis post caperent ciuitatem, pœnas dedit asperum verbum. Ciuium nanque gladio die illa ceciderunt hostium multa capita, & omnes, qui in illo concilio fuerunt, aut moriebantur, aut cæci & dispersi malè viuunt. Cessit ciuilibus bellis faucia ciuitas, miserabili excidio sunt familiae dispersæ, bona cuncta iacent in manu inimicorum, inundat plangens mulierum, stupet mortua facies puerorum comminantes dextras virorum, stat silentium spectantium clericorum. Sancti viri quatuor, strenui bello, & nescij cedere loco, dum, de quo diximus, Radda clericus consilium dedit, parùm valentia arma dimiserunt, & quam præliando pulchram mortem putarunt, confugiendo ad ecclesiam, vt est in humanis oculis, turpem acceperunt. Nam falsa data spes viuendi, & dum exeuntes ecclesiam, spontè in manus hostium vadunt, fefellit manus senioris, & in conspectu omnium speciosa corpora excepere sententiam capitalè. Hæc tunc ita gesta sunt: sed hoc tempore, quòd digna indigni scribimus, gladio occubuit etiam frater natu maximus. Completa autem est pij Adalberti visio tota, dum ante se quatuor fratrum, postea hoc anno maximi fratris mors subsecuta est: quorum mortibus mors sua quanto foret præstantior, sicut & lectus eius illorum lectulo visus est elegantior, nemo non intelligit, qui ipsum causa Dei, illos seculi & vitæ defendendæ causa, eccidisse cognoscit.

Caduntur fratres S. Adalberti.

Vidit etiam in monasterio aliam visionem, quam non de se, sed quasi de aliquo alio reuerentissimis viris ita exposuit. Agnosco hominem, cui duos ordines in cælo Deus aridens digito demonstrauit, vnum purpurei splendoris, alterum vltra quàm dici possit niuei candoris. Inter hos & illos, blanda vox ait, manet te locus & certa sedes. Ergò quem suo labori adiutorè Deus preparauit, Ducem Polonorum Boleslaum rerum dubius petiit: cuius auxilio nuncios suos misit ad populum sibi commissum, & multoties contradicentem, interrogans, si ipsum recipere vellent. Interim cum Boleslao nunciorum reditum expectat. Qui cum aduenissent, plenam contumelijs legatione reportarunt: Bene venias, inquit Boëmi, ad non semel refutatam plebem. Mira res: ad populum iam spontè venis, quem semper inuità vocare & retinere necesse fuit. Scimus quid cogites, o homo. Omnino nolumus, nec est tibi locus in populo tuo, qui vis vindicare occisos fratres tuos vulnere magno. Accipiens ille libellum repudij & superborum contumelias, non minùs exhilaratur, quàm solent homines, cum præter spem lætum nuncium & honores sibi delatos accipiunt. Dirupisti, inquit, Domine vincula mea. Hoc est, quod expectans expectaui, desiderio desideravi. Ablatum est periculum meum. Quia possum ratione illum pascerè gregem, qui in faciem respondet, nolle se me habere pastorem? Euge, non est quòd timeam reuocantem amplius Papam, nec tristia ferentem Metropolitanam immitis epistolam. Qui iam antè paganis operibus in fugam compulerunt, ecce palam dicunt: Nolumus te. Igitur soluto fane, liber Episcopus apprehendit circumfluentibus animis prosequi desiderium, quòd in corde ardebat, speciosi martyrij, Apostolica ad hoc visus licentia: duosque socios, quos putabat sacro bello futuros aptiores, magisque idoneos portando euangelio, itineris comites delegit. Prius tamen, vt mater regula docet, & viuua verba patrum lingua monent, oratione fratrum, quasi ferrea chlamyde munitus, ad agonem currere cœpit. Dux autem Boleslaus diligebat eum: quem rogat, vt se adiuuet, videns videat, quomodo in terram Prussorum nauigio se exponat ob quærendas animas, & vomere Dei proscindendas incultas gentes. Complect Dux iussa spiritualis patris, quanuis vt apud ipsum permaneret, summo opere optaret: sed retardare sanctum propositum ausus non erat.

Alia sancti viri visio.

Boëmi illi respuunt.

Est in parte regni ciuitas magna Gnesna, vbi sacro corpori placuit quiescere, vbi mille miraculis fulget, & si ex corde veniunt, recta petentibus salutes currunt. Ibi ergò, quia in via sua erat, cuius longo tempore silentium execuèrat, Missam celebrat sacras hostias oblaturus, viuua mox & ipse Christo futurus. Baptizat populum grandem nimis. Indè nullas mores nescit, nauim ascendit, quam nè prophanus quis tangere præsumat, Dux sollicitus multo milite armauerat. Non post multos dies carina secante terga maris, Deum nescientibus illabuntur Prussorum terris. Festinantes verò nauatæ, sanctum onus deponunt, & nocturno auxilio remeantes, securam fugam capeunt. Rapit ergò homo Deo plenus, missurus retia sua super horisonum mare, si forte veniat, quòd in mensa Dei edendum apponat: aut si nullum piscem capiat, saltem in nomine filij Dei oblatum calicem bibat. Feruet in eo spes ardua pro Christo moriendi, & in viridi corde viuus ignis vim habet ardèdi, tanquam in aureo altari accensa aromata flagrant, &

Gnesna innumeris consular miraculis.

Venit in Prussiam.

& fumantia scandūt. Ergò miles Dei cum duobus socijs intravit in paruum quendam locum, qui circumbibente vnda fluminis, imitatur insulæ vultum. Ibi aliquot hæere dies, & fama volans paganorum auribus inuexit, habere se hospites ignoto habitu & cultu inaudito. Primum ex improvisò homines non plures parua naue veniunt, dant saltum in terras, barbarum nescio quid fremdent, magna ira fumant, & hospites quærunt. Res regis, ros mellis tum episcopi in ore fuit, codex Psalmorum ante illum in gremio iacebat, in quo omnia verba oris Dei, in quo summa salutis & vita hominis certa manet & clausa fedet. Ad quem vnus ex eis peiorum pessimus propius accessit, nil boni loquens, nodosa brachia altè extulit, & cum conto, quo nauem impulerat, cælestia meditantem episcopum inter scapulas fortissimè percussit. Si non abitis, inquit, citius, capite plectemini, vexati duris pœnis & mortibus ingratis. Euolat è manibus volumen excussum, alia ex parte ipse humi stratus, dat oscula virenti terræ, mente extensus & corpore toto. Exterior corrumpitur homo, ad vitam nouatur interior, per penetralia cordis erupit vox lætitiæ & salutis: Benedictus, inquit, Deus, benedicta misericordia Dei: si plus non accipiam pro crucifixo meo, vnum preciosum ictum habeo. Homo Dei, putasne simplex plaga splendet in dorso tuo, aut precium habeat super terram talia libenter pati in memoriam filij Dei? Vtique non sic margarita in sterquilinio, non purpura regis in populo, nec facies rosæ in terræ gremio, adhuc verò nec aureus sol relucet in cælo, vt in corde pio ictus vnus pro Christo hilariter exceptus.

Validissimi ictu, per sternitur.

Percussus laudat Deum.

Sermo eius ad barbaros

Irridentur ab illis.

Luitici, vt quibusdam placet, sunt qui aliàs Viliticorum dicuntur.

Quid verò inde secutum est? Foràs eiekti, veniunt in mercatum, vbi confluerat vnda populorum: circumstant subito cælicolam virum longo agmine capita canum, pandunt cruentos rictus, interrogant vnde esset, quid quæreret, quare venisset, quem nemo vocârit. Lupi sanguinem sitiunt, minantur mortè, quòd ad eos apportaret vitam. Donec loquatur, vix expectant: horrent, & derident: melius enim non sciunt: loqui iubet, & capita mouent. Accinxit verò ille vt vir lûbos suos, os aperuit: & quia multa audire nequeunt, breuiter eos alloquitur: De terra Polonorum, quam Boleslaus proximus Christo Domino procurat, ad vos pro vestra salute venio seruus illius, qui fecit cælum & terram, mare & cuncta animantia: venio vos tollere è manu diaboli & faucibus immanis Auerni, vt cognoscatis creatorem vestrum, & deponatis sacrilegos ritus, abrenunciantes mortiferis vjs & cunctis immunditijs: vt abluti balneo salutis, efficiamini Christiani in Christo, habentes in ipso remissionem peccatorum, & regnû immortalium cælorum. Hæc sanctus. Illi verò iam dudum dedignant, cælestia verba irrident, baculis terram percutiunt, aërem mugitibus implent, manus tamen non injiciunt, sed furorè dictant, & verba distractæ seueritatis ad aures hospitem mittunt: Propter tales, inquit, noua non nascuntur animalia, vetera moriuntur. Exeuntes exite de finibus nostris. Si citò non retrofertis pedem, crudelibus pœnis afflicti, mala morte peribitis. Illi verò, qui in ingressu regni positus, bonos hospites eo loci esse permisit, mortem, domus inflammationem, bonorum direptionem, coniugis & liberorû distractionem, spumante ira minantur. Videns athleta Christi nullum fructum animarû sequi, & optatæ mortis spem auferri, deiecit animum: & tristitia magna affectus, varios curarû æstus casto in pectore versat, dicitque fratribus: Pressi magnis difficultatibus, quid cõsilij capiemus? Equidem quòd nos vertamus, non video. Habitus corporum & horror vestium nostrarum, vt sentio, paganis animis non parùm offensionis affert. Vndè, si placet, vestimenta mutemus: clericam æqualem, pendentibus capillis, crescere sinamus: tonsuræ barbae comas prodire non prohibeamus: forsân non agniti, melius poterimus operari salutè, si similes illorum effecti, familiaris cohabitemus, alloquamur & conuiuiamus: laborantes quoque manibus proprijs, victum quæramus instar apostolorum, absconsa mente reuoluamus sensum psalmorum. Interea prosperate misericordia Saluatoris, fiet aliquid salutis, vt dum arte hac & hac fraude eos opinio deludit, euangelizandi occasio certa veniat: ita aut inuentarum animarum thesaurum magnum lucrabimur, aut dulcem vitam pro dulcissimo Christo fundentes, desiderata morte occumbemus. Ergò viso consilio meliora sperans, conceptum mœrorè gaudij gladio confecit, egressurus è regione mala. Accèssis animis, mouet gressus: ad ferociû quidè Luiticorum idola furda predicationis equos flectere placuit, quorû linguâ callebat, & quos necdû mutata veste & habitu fallere potuit. Hoc tû ingenio, hoc dolo bono cogitauit, vt Christo acquireret nouû populû, aut longis desiderijs imponeret finem. Sed ô venerabile caput, quid te fatigas implexis cogitationibus? Propè est, quod quærere non necesse habes longam susci-

suscipere profectio: dabit tibi Deus breui itinere illud assequi, quod tam multo tempore quæsiisti recto ore, mundo corde, animo toto. Ecce pulchritudo tua: ecce in foribus, cuius nescit homo precium, felix & incomparabile martyrium, vt nostro etiam tuo virginis ille filius insperatò faciat martyrem suum. O quam pulchrè risit cælum, quandò cum corona martyrij intrantem vidit Sclauum.

Romæ interea in monasterio, quo sanctus iste in philosophia Benedicti patris nutritus erat, diuina huiusmodi reuelatio facta est. Inter plures visiones, quas vidit rapta mense sepè ad superna leuatus, vidit & istam crucifixus mundo Iohannes monachus & Abbas. Venerunt à cælo vsque ad terram descensu delectabili, eleganti adpectu duo lineamina, instar niuis cãdida, absque vlla vel ruga vel macula. Vnum ex eis accepit, quem quærere venit: possedit charum pignus & dulce onus, fruens fruitur suo Adalbertus, intrat cælum aureum tramite recto. Quis aliud linteû suo amplexu accepit, & ad Deum portarit: ab eius ore, fateor, nunquàm excutere potuimus: & ideò siue hic, siue alter sit, certa mente nescimus. Nec hoc nos fatigat, qui nostrum intercessorem in manibus habemus: Adalbertum Domine tuum sancta sanctorû intrasse cognouimus, & amantes veneramur: & licet nunquàm sanguinem funderet, quæ est vera beatitudo, & passî Christi quædam similitudo, tamen morum humilitate & puro ac intimo Dei amore verè esset filius cælorum, & qui nunquàm peccauerit, frater angelorum. Hac hora pater Nilus ad monasterium eius per spirituales hæc verba misit, dicens: Notum sit vestræ dulcissimæ fraternitati, quia amicus noster bonâ viam habet Adalbertus, qui verè cum spiritu sancto ambulauit.

Viso Iohannis Abbatis

Interea ipse beatus Adalbertus in terra pagana cum socijs suis carpit iter secus litora maris, & sit repente collisio vndarum, quasi se moueat aliqua ingens bellua maris, & aures gradientium fragor ille validus penetrat. Comites securi audiunt, medius senior vehementissimè obstupuit, & velut pauca mulier consternatus exhorruit. Cui Gaudentius, ex parte patris caro & frater suus, subridens ait: Pauet fortitudo tua audacissime miles? Si insiliret in nos armata & ad eadem prompta manus, quid tum faceres, qui nunc inaniter formidas? Respondit ille: Nos sumus fragiles, tu fortis: nos imbecilles, tu potens. Nos certè & minima timemus: sed eo melius Deus noster refugium & virtus, quo est maior inopia mentis, & virium parua supellex. Eo felicitus, eo gloriosius diligam te Domine virtus mea, quo sentiens meam infirmitatem, cognosco te esse meam virtutem. Vidit & idem Gaudentius sequenti nocte somnium, quo ludentibus verbis irrisit pauescentem episcopum. Ingressus delectabile oratorium, aduertit paratum pontificem Adalbertum celebrasse Missam. Comesto autem sacrificio, cum vestimenta plicarent, propius accessit ad cornu altaris: in cuius medio stetit calix aureus, acclinat collum, os apponit, haurire de aureo calice conatur. Aduolat cursu rapido custos sacri altaris, vnde talia præsumat, insolentem Gaudentium seuerioribus dictis increpans: Non licet, ait, faucibus tuis de aureo calice sumere potum vitæ: solus totum bibere debet, qui pro Christo immolato missa oratione legauit: tibi sicco palato nec gutta remanebit. Manè factò Gaudentius inquit: Audi senior meus noctis somnium, quod vidi. Expleta Missa, quam celebrasti in templo Dei, accessi vt potum sumerem de aureo calice, qui stetit in medio altari, & prohibuit me minister altaris, dicens: Alieno nequaquam licet: pontifex totum sumere debet. Respondit beatus Adalbertus, passioni propinquans: Mi frater, inbente Deo somnium tuum prosperos habeat progressus: peccans caro peccati, donum Dei non impediatur: misericordia creatoris victoriam obtineat.

Vide sancti viri humilitatem.

Somnium Gaudentij.

Igitur sexta feria Gaudentius, sancto viro duplex germanus, cum scandens sol tres horas propè compleret, Missarum solennia in lato gramine celebrat: postea parum opsonij recumbentes accipiunt, vt in fortitudine cibi positum vigorem fessa membra recuperarent, & viam longam sine labore reparati pedes citius conficerent. Pulsâ fame, recreati surgunt, & pergere incipiunt: at non longè ab eo loco, vbi cibum sumpserant, inualefcere lassitudine capita deponunt, somnoque ob vexata corpora indulgēt. Dum igitur dormitant & dormiunt omnes, adest sonitus armorum, hasta fulgurans, sonans clypeus & gladius acutus. Cuiusdam frater à Polonis occisus erat: is barbarus zelo incitatus venit, & cum illo alij, qui exultarent in rebus pessimis, conspirauerant: ductique pœnitentia, quòd eos à se dimississent, impetu magno accurrunt, desilientesque ab equis, cursu rapido in illos irruunt, requiem hospitem turbant, vincula haud secus atque latronibus injiciunt, manus & brachia Christianorum stringunt.

Homines impij irruunt in sancti virum, & socios eius.

Stupent

Luc. 22.
Iohan. 10.
Marth. 26.

Iob 41.

Martyrij
prærogati-
ua.

Miracula
ad eius fa-
cra ossa.

7. Lanceis est
confossus in
parafceue.

1. Cor. 2.

Author in-
uocat S.
Adalbertū.

Stupent fratres, & non valde suauiter expergefati, inopinantes vincula & hostes con-
spiciunt: nec minus, qui hoc spectaculum votis omnibus semper expetierat, nunc ma-
gnus Adalbertus timet, & velut homo amaræ mortis gustum exhorruit, vltra, quàm so-
let, consternata mens quadam ignauia laborat: moritura caro colorem mutat, pau-
re vita tremula hebet. Sed nemo miretur non nihil fractum defecisse sanctum, qui tot
annis inter tentationū ventos & tempestates ceu arbor incōuulsa stetit, maximè nunc,
quandò propinquante termino palmam accipere debet. Nonne maior Dominus, re-
demptio nostra Christus, propinquante passione sanguinem sudat, & qui potestatem
ponendi & sumendi animam habet, sequentibus discipulis tristem se asserit vique ad
mortem? Si Deus trepidat, turpe est, si homo pauca, cum carnis mors propè accedit
Purgantur electi timore mortis, sine quibus non sunt, à leuibus peccatis, & si qua vesti-
gia remanent criminum raris maculis. Vir bone, quid times? Cur inerti pauore tabe-
scis? Deum tuum secutus, sanguinem fundis: quo fuso, securum commeatum & libe-
rum iter habes ad cælum, sine occurfu insultantium dæmonum, sine obiectione vel mi-
nima peccatorum. Martyribus certè non occurrit accusans sathan, nec verbum proci-
l fugiens, eò quòd Saluatoris vmbra imitantur. Et sicut Dominus sine peccato pro-
pter nos mortuus est, ita & martyres, quantum criminū rei, fuso sanguine propter Deum,
omnino cunctis peccatis carebunt. Cæteri sancti, quantum candidam & odoriferam vi-
tam ante Dei oculos habuerunt, de hoc seculo securi non recedunt, sed circa extrema
infinita angustia laborant, nescientes vtrum eorū vita, munda ab eo iudicetur & digna,
cuius comparatione sunt immunda omnia. Martyrio autem stat sua ratio, res tuta &
singularis gloria: quam accipere pro dono Dei meruit rara aui terrarum, felix infeli-
cium nostrorum Adalbertus temporum. O quàm beatum, o quàm gloriæ plenitudinē
mori, vt non appareant vlla peccata: quoniam quæ secundum fidem lauantur in ba-
ptismo, extinguuntur in martyrio. Iam quanta dignitas, quanta securitas lætitiæ? O qua-
les opes & diuitiæ, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mun-
dus: & aperire statim interiores, vt videantur angeli & Deus, cuius pulchrum est omne
quod fecit, & pulcherrimus ipse. Nec erit iam vllum malum, quia eò peruenitur, vbi
adeft omne bonum. Vbi quid ignorat, qui omnia scientem nouit? quid non habet, qui
omnia habentem habet? Vbi quem non potest adiuuare miserum, cui est præmium
Deus, ostendens illi seipsum? Harum sententiarum habemus te testem clarum, qui in
hoc mundo positus, morum virtutibus viruisti, & in his seruata humilitate, mirabilius
claruisti: nunc pro Christo mortuus, cælesti beneficio & miraculorum dulcedine cla-
rior, immò clarissimus innotescis. Palam loquebaris, sub cælo nihil speciosius, nihil
quicquam esse suauius, quàm pro dulcissimo Iesu Christo dulcè ponere vitam. Et nunc
monstras quàm benè & feliciter viuas, quandò ad tua ossa mortua tot salutes exeunt,
tot signa sine radio currunt.

Atiunt, qui illi agoni interfuerunt, quòd nec verbum vnum ediderit pallens episco-
pus, nisi quandò ligatum ad montis supercilium duxerunt, vbi septem lanceis pulchra
cuius viscera forarunt, ad illum tunc, cuius lancea debuit idem, & toruo ad spectu occi-
dendum martyrem in loco statuit, hoc vnum verbum, Quid vis? pater exili voce inter-
rogans fatur. Habes, quod semper volebas mori, passus pro desiderato Christo, hac die
felix victima factus, qua die Saluator pro te & pro mundo est crucifixus, & ipse tunc sa-
nans languidum magnum, rotum hunc mundum, nunc verò te faciens martyrem suum.
Nè timeas periculum, eò quòd est mors amara, mors anxia. Nam si esset nulla mortis
molestia, canente mellifluo Gregorio, non esset tanta martyrum gloria. Septem donis
ditauit te Christus, virtute multa fluxit tibi gratia sancti spiritus: nunc in eius hono-
rem septem lanceis confixus, amplectere desiderabilem Christum. Quicquid peccasti
in hoc tempore, quod voluitur septem diebus, expians & expurgas septem vulneribus,
calca abyssum & terram sub pedibus: vltra omnem creaturam scandens, apprehende
dulcem creatorem. Beatus homo, quem possedit gloria paradisi, quem accepit confes-
sio & pulchritudo ante oculos Dei, vt sapiat ex sententia, quæ solet dicere, quòd ocu-
lus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus dili-
gentibus se. Vocat nunc te cor contritum, vocat nostrorum temporū infinitus error:
clamat tibi felicissime martyr nostrarum miseriarum magnus clamor. Tu cum purpu-
reis procæribus in cōspectu Dei delectatus, tu cum suauisonis angelorum vocibus intra
sancta sanctorum epulatus, nè obliuiscaris veros captiuos, non sentientes, in quanta tri-
bulatione versemur. Tu qui multa potes ad regis chortem, fac nobis legem & iustitiam
de

de iniquo odio tantorum hostium: quia & nunc cum Christo regnum tenens, necesse
est illud Satyricum depromas:

O curas hominum, o quantum est in rebus inane.

Ad grandem miseriam necessarium est magnum adiutorium. Veniat tecum non vnus
sanctus: salus hominum quorum est ars, stet tecum angelorum sana pars. O amor, qui
regis omnia cælo, respice miseras terras animo benigno, in quibus hoc æuo magna
grassatur iniquitas. Fac quod fecisti, terra factus propter pietatē, fuso sanguine propter
nimiam charitatem. Dic tu ante omnes, dic ex quibus nouus martyr enatasti, dic bone
Adalberte: Deus optime, miserare nostre Lunę varios labores, compesce astutis aua-
ritiæ in imensum crescentes errores: qui meretricis pulchritudine amorem Dei, ma-
ximè hoc æuo, commutare volunt in amorem seculi, bonum dicentes, malum in sine
ferentes. Promittunt delectare, & faciunt laborare: dicunt se adiuuare, & non nisi nocere
nouerunt. Quibus conuenit illud poetæ:

Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

immò conuenit illud Euangelicum: Quid proficit homo, si vniuersum mundum lucre-
tur, animæ verò suæ detrimentum patiat? Quod fiet in sacro eloquio, qui securus suus,
de nostro periculo timidus est: quia stantes inter mille globos nunquam dormiētis dia-
boli, habētes & ingenitæ naturæ centum pericula, nutrimus adhuc auaritiæ sæuam pe-
stem, vt res extra nos, perdat intus nos. Eheu, inquit, in præsentium rerum voluptatibus
positi, quo amplius concupita acquirimus, eo amplius os patens auaritiæ in immen-
sum aperimus. Nescio, miseri quid simile patiamur: post expletionem voluptatum am-
plius esurimus, & adeptis carnalium rerum oblectamentis, nunquam dicimus, Sufficit.
Hoc est cōmune malum omnium, maximè hæc est miseria mea, & si qui sunt, mei simi-
lium: qui non nisi spiritalia debuimus, propè sola carnalia cogitamus. Si quid potes,
immò quia potes, nostris medere vulneribus. Sed ad rem.

Primum dux & magister nefariæ cohortis, furore igneus, perforat penetrabilia cordis.
Pòst saliente malitia & currente manu, cæteri scelus peragunt. Vt autē ostenderet cle-
mens diuinitas, quàm soluta essent seruo suo carcer seculi, compedes magnæ & pecca-
torum vincula cuncta: postquam sanctū corpus secarunt, nemine solente, ligatæ ma-
nus per se solutæ sunt. Ipse verò amicam mortē amplexus, quam semper sequens dilexit,
in modum crucis manus extendit: cadens cadauer matrem terrā occupat, anima sancta
ad vitam feliciter intrat, admirans risum Dei & gaudia canentis cæli. Reliquisti sub pe-
dibus pulchrum hoc, quod apparet: experire nunc quod intrinsecus lateret: post fletus
hominum trans in lætum numerū angelorum, vbi te vident læti omnes sancti, maximè
martyres Christi. Adhuc vltra angelum martyr ad martyrum regē ascende cum glo-
ria, ad omnium Saluatorem, ad ipsum, à cuius conspectu fugit cælum & terra: loquere
facie ad faciem, quasi homo ad amicum suum. Effugisti quid non amaritudinis? quid
non habes dulcedinis? Vbi sunt altæ contemplationes internæ refectionis: vbi est ci-
bus & potus, laus perpetua creatoris. Ipsa dic, dicunt, dum quidam presbyter Missam
faceret, & sacras hostias iuxta ritum religionis offerret, reuelans spiritus ad aures dixit,
vt beati martyris Adalberti suffragia laboranti mūdo imploraret. Paret ille libens mo-
nitis diuinis, & intra memoriam sanctorum martyrum Adalbertum vocat, vt nostris
erroribus apud diuinam misericordiam mactata hostia intercedat.

Igitur impij viri duos fratres immisericorditer ligatos secū ducunt, & sancti viri no-
bile caput à reliquo corpore separant, atq; sub fida custodia vtranque partē asseruāt. Nè
putes religionis causa id eos facere, qui non nisi prophana sapiunt: à Duce finitimo Bo-
leslao grandem pecuniā accepturos se sperant, vt res erat, quandò reuerendissimū cor-
pus & caput, thesaurum desiderabile vendunt. Vos quidem fecistis pro vestra infania:
sed o qualem imprudentes peperistis beatitudinem. Volenti illi vos cōuertere ad Chri-
stum Saluatorem, vos nolentes conciliastis immortalē dignitatem. Passus est preciosis-
simus martyr Adalbertus, qua die pius Georgius est saxo tritus. Benè autē ambo vno
die, quia se petentibus vterq; bonus affulget crebris miraculis, & prestō est egris morta-
libus. Ecce iterum boni, iterumq; & crebrò mihi estis appellādi. Loquimini ad cor cæli,
surgat stella maris, iungat se angelus bonus, & ppitius Petrus sequatur & omnis sanctus.
Propter Deum loquimini bonū de viuis miseris, bonū in conspectu principis: Præstāte
Domino Deo propter dilectū filium in spiritu sancto, cuius est gloria, hominū salus, re-
gnū & imperium, sana pars angelorum: cum quo fuere & sunt & veniunt aurea re-
gna immortalium seculorum, Amen.

Kkkk

VITA

VITA F. ÆGIDII, VIRI SANCTISSIMI, QUI FUIT E PRIMIS SOCIIS BEATISSIMI FRANCISCI ASSISINATIS, è quodam Germanico codice per F. Laur. Surium Latine conuersa. Codicis autem Germanici auctor testatur se ex fide dignis Latinis codicibus illam collegisse. Nondum cognoui Aegidium hunc catalogo Sanctorum adscriptum. Quantum autem ei tribuerit S. Bonaventura, ex historia hac discere licebit.

Aprilis 23.

Duo primi socij S. Francisci.

F. Aegidius illis terrarum se adiungit.

Induit habitum Franciscanorum.

Iniuit S. Iacobum, multam famem perfectens.

Illudunt ei sepius homines mali.

Visit terram sanctam.

Beatissimi Francisci Assisinas tertius socius fuit frater Aegidius, ex eorum numero, qui conuersi aut laici fratres vocantur. Is patriam habuit Assisium: cumq; didicisset e ciuibus suis dominum Bernardum, virum eius urbis primarium, & dominum Petrum, summam ædis ibidem canonicum, rebus suis in pauperes erogatis, sancti Francisci complexos institutum, octiduo post, diuino instinctu permotus, venit ad S. Franciscum, modis omnibus ad eius viuendi rationem se accommodaturus. Cum autem ignoraret, ubi tum esset S. Franciscus, Deum rogauit, ut rectam ipsam ad eum perduceret. Audiuit eum Dominus, venitque ad horreum, in quo vir sanctus cum duobus socijs morabatur. Cogitanti verò illi de ijs, quæ animo proposuerat, obuius venit S. Franciscus: ad cuius pedes se prosternens Aegidius, petijt in ipsius contubernium admitti. Eius verò fidem & deuotionem animaduertens S. Franciscus, ait ad eum: Non mediocri hæc Dei gratia est, charissime, quod te sibi militem & seruum asciscit: confirmansque eum hortabatur perseuerare in eo instituto, ad quod diuinitus vocaretur. Deinde accitis ad se Bernardo & Petro, ait ad eos: Bonum fratrem adiunxit nobis Deus. Quod cum illi incunctis animis acciperent, simul sumpsere cibum.

Porro S. Francisco cum Aegidio eunte Assisium, ut compareret pannum, quo Aegidius vestiretur, obuiam ei venit mulier pauperula, stipem ab ipso petens. Sed cum nihil suppeteret, quod ei daret, angelico vultu versus ad Aegidium, Demus, inquit, charissime, huic foeminae propter Deum pallium, quo indutus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: simul autem videbatur ei elemosyna illa caelos penetrare, sensitque se ingenti quodam animi gaudio perfusum. Paulò post ipsi ferijs S. Georgij induit eum beatus Franciscus habitu Ordinis sui: duxitque eum secum in forum, ubi hortabatur homines ad agendam poenitentiam. Dicebat autem illis Aegidius, ut fidem adhererent S. Francisco, rectè ipsis consulenti. Inter eundem autem praedixit S. Franciscus propagationem Ordinis sui, dixitque Aegidio, institutum suum posse non absurdè comparari piscatori, sagenam in aquam mittenti, & multos pisces capienti, paruos autem reijcienti in aquas, magnos verò colligenti in vasa sua. Postea autem deiecit ei beatus Franciscus licentiam visendi S. Iacobum in Hispania: quo toto itinere nunquam fuit expertus famis propter paupertatem, quam ferebat causa Dei. Cum aliquandò peteret elemosynam, nec quicquam usquam acciperet, in agrum se contulit, atque illic repertas fabas aliquot, praemulta fame comedit: dansque se quieti, post adeò surrexit robustus, acsi benè lautis esset dapibus abundè refectus.

Obuium quandoque habuit pauperem quendam: cuius miseratus nuditatem, abstulit capitiuum de cucullo suo, deditque ei: ac deinde viginti diebus iuit ipse nudo capite. Cum autem tam deformi habitu veniret in Gallia Cisalpinæ castellum Sicarolum, quidam eum ad se accersit. Ille verò magna pressus inopia, libens accessit ad hominem, sperans se aliquid ab eo elemosynæ accepturum. At ille nequam taxillis in manus eius coniecitis, rogabat num ludere vellet. putabat enim lusorem & improbum hominem esse. Aegidius verò eam contumeliam placatè ferens, Deus, inquit, ignoscat tibi. Ità ille sepe per mundum ambulans, indignis modis illudebatur. Datus est ei postea socius à beato Francisco, & facta potestas inuisendi sepulcrum Domini. Venit ergò Brundisium: ubi cum dies multos herere cogereretur, situlam acquisiuit sibi, eaque per plateas ferens aquam, victum necessarium obtinebat sibi & socio. Deinde transmissò mari, cum multa animi pietate visisset sepulcrum Domini, & alia loca sancta. Veniensque inde ad oppidum quoddam, morabatur illic causa victus sibi parandi labore suo. Texebat enim sportellas ex viminibus, quarum illic magnus usus erat, extincta corpora deportabat in coemeterium, & per vicus

circun-

circunferebat aquam: ijs laboribus sese sustentans. Si autem nihil horum posset efficere, ad Domini mensam properabat, ostiatim panem mendicans.

Indè redijt ad S. Mariam de Portiuncula: sepe etiam suscipiebat peregrinationes ad S. Michaëlem & S. Nicolaum Barensem. Iter autem faciens, solebat hortari viros & foeminas, ut Deum timerent & amarent, & ob sua malefacta agerent poenitentiam. Supra modum autem studiosus erat ocij vitandi. Cum enim à S. Francisco missus esset Romam, ut illic maneret, quotidie sacrificio audito, ad quatuor milliaria exibat extra Urbem in syluam quandam, atque illic putata ligna apportabat Romam, labore suo alimoniam sibi comparans. Cum aliquandò foeminae cuidam vendidisset ligna, & illa tanquam homini pio & religioso plus dare vellet, quam initio pacta erat, ipse recipere noluit, sed medio precio illi remisso, Nolo, inquit, vinci ab auaritia. Nulla ille, quauis abiecta & vilia, modo nè inhonesta essent, recusabat opera, aut facere detrectabat. Vindemiarum tempore colligebat botros & calcabat atq; exprimebat, nihil pro labore nisi necessaria recipiens. Cum aliquandò decussisset nuces ab arbore, & tanta ei nucum copia data esset, ut non posset omnes condere in sinum suum, exuens se cucullo, ligatis manicis & capitis, impleuit ea nucibus, sicque penè nudus ad Urbem rediens, nuces pauperibus distribuit. In monasterio quatuor Coronatorum, quod est apud ædem S. Ioannis Lateranensem, solebat expurgare farinam, dabantque ei de singulis quartarijs panes septem. Ibat etiam milliari vno ad fontem S. Sixti, haustam inde aquam afferens, quam bibebant monachi, & quæ panes pinfebantur. laboris precium erat panis: cuius reliquias dabat egenis. Afferere aliquandò monachis aquam, & cum quidam ex ea bibere vellet, non permisit, Non possum, inquit, hanc aquam tibi præbere, & reliquam ferre monachis. Quod cum ille molestissimè ferret, & multis conuicijs Aegidium proscinderet, is alia vrna allatam aquam importauit in ædes illius conuiciatoris sui: qui hoc officio adeò permotus fuit, ut veniam peteret iniuriæ ei illatae, quam ille libens dedit.

Nec tamè sic fuit labori intentus Aegidius, ut vnquam preces suas horarias omiserit: sed pflugandi ocij causa vel operabatur manibus, vel vacabat precibus & contemplationi, vel boni quippiam loquebatur. Cum esset quandoq; apud Cardinalem & Episcopum Tusculanum, colligeretq; oliuas & alia officia exhiberet, panem ijs laboribus partem affererebat ad eius Cardinalis edes, dicentique Cardinali, ut cum alijs pauperibus vesceretur pane domus sue, ille propheticum illud respondebat: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit. Impeditus aliquandò fuit vi imbrii, nè extra Cardinalis ædes posset ire ad labores suos. tum verò Cardinalis exhilaratus, iam, inquit, vesceris cibus meis. Sed Aegidius nihil illi respondit, aliud secum meditans. Contulit autem se ad culinam, dixitq; coco: Quid ita patris sordida esse culinam? Dicente illo, neminè se in presens habere, qui eam purgaret, Aegidius ait: Da mihi pro labore meo quod edam, & ego sordes euerram. Quod cum vtrinq; factum esset, Aegidius ad Cardinalis mensam iturus, duos secum panes attulit, quos labore suo acquisierat. Itaq; Cardinalis mirabatur tam eum sui propositi tenacè esse. Sed perseuerante etià postridie pluuia, cum nemo vellet vti Aegidij opera conductitia, Cardinalis gratulabundus ait ad eum: Profectò nunc meos edes panes. At Aegidius tacitus officinas perlustrabat, inueniensque duos rubiginosos cultros, illos accuratè repurgauit. Accepit autem pro labore panes duos, quos ad Cardinalis mensam intulit, qui se dolebat semper frustrari spe & expectatione sua.

Sed non adeò suam alijs vnquam locabat operam Aegidius, quin certum sibi seruaret tempus, quo suas persolueret preces. Etsi autem in eiusmodi laboribus admirandus potius est, quam imitandus, at tamè egregiè his confutatur & pudore afficitur ocij illorum, qui laborare nihil volunt: quos Aegidius acriter obiurgare solebat, Si faciatis, inquiens, bona quæ nõstis, etià ad ea bona pertingetis, quæ non nouistis. plures enim inter se distat verba & opera, quam à celo terra. Satius autem est quempiam docere seipsum, quam se neglecto mundum vniuersum. Si vis multa nõsse, multa facito, & submitte caput tuum. Insignis cõcionator, est humilitas. Solebat quoque suspirans dicere: Ouis balans multum differt ab ea, quæ in pascuis versatur. talis est concio eorum, qui virtutes confectantur. Huic beato viro, ut qui boni esset exempli, libenter permittebat S. Franciscus, ut vbiunq; vellet commoraretur: sed hac ille libertate vti noluit. Misit ergò eum ad eremitorium Fabriensis, quod est apud Perusiam, ubi ille conficiebat lagenas & arculas, in quibus vitrea pocula & alia res imponebantur. Inferebat autem eas in oppidum, nihil nisi victum & tum sibi tum socio necessarias res pro illis accipiens. Semper autem illic ingrediebatur nudis pedibus, & vnica amictus tunica siue cucullo, etià valde frigido celo. Quidam autem obuiam ei factus,

Kkkk 2

ait

Ocium sum moperè vitat.

Multo labore tenuè sibi parat victum.

Psal. 127.

Non vult vesci panibus, nisi labore suo acquisitis.

Hæc accipienda sunt de illis, qui ex desidia & torpore nihil facere volunt.

Degit solitarius ad Perusiam.

ait se sic nolle incedere, etiam si sciret se quamprimū iturum in cælum. Quæ verba, malo dæmone agente, tantum frigus in corpore beati viri secutū est, vt putaret se præ algore moriturum. Sed cum ad animum reuocaret, quemadmodū Christus nudis pedibus ambulārit, & tenuiter vestitus fuerit, illic concaluit, egitque gratias Deo, qui ipsum diuino suo igne calefecisset. Postquam autē hoc in loco multos egisset annos, aliquandō in memoriam redijt peccatorum suorum. Itaque in syluam abiens, accito fratre, nudauit corpus suum, funeque collū cingens, præcepit ei, vt ipsum pertraheret ad eum vsque locum, in quo fratres morabātur. Quō cum peruenisset, sublata voce, Quæso, inquit, fratres miseremini mei peccatoris. Accurrentes autem fratres, vt viderunt eum sic nudum, præ commiseratione & deuotione vnā cum illo fleuerunt, rogabantque vt se indueret. Quibus ille respondit: Non sum ego dignus vocari frater minor: sed si tamen vos mihi vultis reddere habitum meum, pro elemosyna tanquā indignus & miser eum recipiam. quod ita quoque factum est.

Vir sanctus dum sua peccata confiderat, summe se ipsum deiecit.

Ita Tuncū.

Vbi autem beatus Franciscus aduertit magnū eius feruorem, promptamque, pro Christo martyrij obeundi voluntatē, cum quibusdam alijs fratribus misit eum ad Saracenos: sed postquam venit Tuncū, vetitus est à Christianis illic degētibz sermonem habere ad barbaros, verētibz nē eius causa omnes trucidarentur. atq; ita compulsus ille fuit cum socijs suis, quauis inuitus, ad beatū Franciscū redire. Excellenti quoque fuit obedientia. Cum enim ageret in monasterio, quod paruū agrum vocant, & nō nihil egressus esset forās, ministri generalis mandato euocatus est Assisium. Mox ergo rectā contendit Assisium. Dicentibus autē fratribus, vt prius iret in monasteriū, atq; inde se conferret Assisium, respondit: Non ego sum ad monasterium ire iussus, sed Assisium. Itā ille semper exactissimē coluit obedientiam. Frater quidā conquestus ei fuit, iussum se à Guardiano (sic enim vocāt præfectos suos) ire mendicatum panem, cum tamē ipsi videretur longē præstabilius vacare precibus, quā petendis elemosynis. Respōdit autē ei Aegidius: Necdūm didicisti, quid sit orare Deum. Vera enim oratio est, si subditus pareat voluntati superioris sui. Est autē non obscurū superbiæ argumētum, si quis nolit caput suum subdere obedientiæ iugo, sed illud ei potius subducere conetur, vt alia gradiatur via, quæ ei pfectior videatur. Et tamē videmus, dū bos iugū patitur imponi collo suo, horrea frumētō compleri. Cerrē si quis ea foret animi deuotione, & tam excellēti gratia, vt cū angelis loqueretur: si tamē acciretur à superiori suo, illic missō Angelorum colloquio, faceret quod iubere volet prælatus suus: quod quidē Aegidius ipse tali suo declarauit exemplo: Passus aliquandō fuit ecstasim corā summo Pōtifice & Cardinalibus, qui venerāt illū vīstratū in monte Perusino. Iussit autē Pontifex, vt quamprimū rediret ad se. Mox ille, qui prius infensibilis videbatur, accurrens ad pedes Pontificis, dixitque humiliter culpam suam. Inuitauit verō illū Pontifex ad prandiū, vt posset cum eo colloqui, accepitque eum valdē hilariter. Aderant tū quidam, qui hortarētur Pontificem, vt eū iuberet cantare. Iussit id Pontifex, Aegidius verō sciscitatus est, quid sua sanctitas vellet cantari. sæpiusque, id repetens, currebat ad aliū palatij angulum, stetitque illic pede altero alteri inposito, vsq; ad preces Vespertinas. Tum verō sensit Pontifex eū planē extra se raptū, vt qui nullo sensū vti videretur. Cū autē ad coenam accubuisset Pontifex, ait ad eos, qui illic aderant: Ecce nos hominē istū perdidimus. stat enim planē immotus. at tamen probemus iterū obedientiæ vim, quid in eo possit efficere. versusque ad Aegidium, Præcipio, inquit, tibi frater Aegidi in virtute obedientiæ, vt ad te reuertaris. idque, factum est. cecidit autē ad pedes Pontificis, & humiliter fatebatur culpā suam, miscebatque, peramāter cum Pontifice sermones valdē pios & bonos. Postquam autē resciauit fratrem Eliam se Pontifici immorigerū præbuisse (Elias is minister generalis fuit) atq; ab eo anathemate plexum, totum se humi prosternēs, quantum maximē potuit ad terrā corpus apprimebat. Rogatus cur id faceret, Volo, inquit, quoad fieri potest in ima me deprimere, quandoquidem Elias tam profundē corruit, dum vult nimitū in sublime scandere.

Insignis eius obedientia.

Iniussit eum Pontifex cū Cardinalibus.

Crebros patitur moris excessus.

Paupertati summe studet.

Miro sanctā paupertatē studio & amore cōplectebatur vir sanctus. nam tamesi operabatur manibus suis, adduci tamē non potuit, vt pro labore suo pecuniam acciperet, contentus rebus vitæ degendæ necessarijs: si quid autē superesset, impertiebatur egenis. Pro eo autē paupertatis amore pstitit illi Deus, vt res necessariæ ei suppetere. Cū aliquandō fessus esset non mediocriter ex itinere, & ingens eū fames affligeret, iuxta viā se reposuit, pro cibo somnū capturus. Indē expergefactus, reperit ad caput suum dimidiū panem: Deo que gratias agens, comedit illū, sensitque, non parū indē se viriū accepisse. Degebat quandoque in excelso monte apud castellū Dirutense cū socio, nullo id ē populo sciente,

sciēte. Toto autē triduo tam multa è cælo nix decidit, vt nullo pacto neque panis acquirēdi, neque laboris sui exercēdi causa possēt egredi. Itaque rogauit Dominū, vt in tā præfenti necessitate opē ferret sibi & socio suo. Exaudiuit Deus preces eius, pmouitque cor cuiusdā in castello cōmorantis, vt ad eadē S. Laurentij in monte sitam, vbi duo fratres essent, panem & vinū apportaret. Fecit ille sic, atque etiam alios admonēs eius loci habitatores, effecit vt necessaria queuis eis suppeditaret. Cernens id Aegidius, dixit socio suo: Hactenus rogauimus Deū, & exaudiuit nos: nūc porrō gratias ei agamus, & oremus pro illis, qui nobis pstant elemosynas. Multi autē eius castelli homines, optimis Aegidij & socij eius exemplis cōmoti, ad Deum conuersi sunt, & beati Francisci cōplexi institutū: qui autem matrimonij erant nexibus implicati, in suis domibus egerunt pœnitentiam.

Multi eius exemplis pœnitenti cōuertuntur.

Audiens quandoque Aegidius dominū vineæ, quæ erat p̄p̄inqua habitationi eius, vitatores suos obiurgantē, ijsque dicentē, Fate, fate, & nō parlate, id est, Operamini, operamini, & verba facesant: cū ingenti feruore è sua cella prorumpens, clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iste vir dicat: Facesant verba, & manus operi admouentur. Loquens aliquandō cuidam scientiam & doctrinā suam mirē iactanti, Si, inquit, vniuersa frugifera humus vnius ditione teneretur, qui tamē eam non coleret, quis inde fructus ad eū rediret? Certē nullus: contrā si alius paruū habeat agrum, eumque diligenter excolat, & pro se & pro alijs fructus percipit. Non est igitur, quod nimitū fidas scientiæ tuæ. nam etiā omnibus sis disciplinis & artibus instructus, nihil tibi contulerit, si sis bonis operibus destitutus. Collegerat quādoque iuncos & arūdines, sportulas inde confecturus. Vbi autē ad quoddam tēplum accessit, sacerdos quidam obuiam ei factus, hypocritā eum appellauit. Valdē autē contristatus ille verbis sacerdotis, fleuit sine intermissione: Sciscitāti fratri, cur sic flecter, respondit se à sacerdote dictū hypocritam. Et putas tu, inquit frater, id itā esse, quod ille dixerit? Aegidius respondit, Non puto ego sacerdotes dicere mendaciū. Tum frater, Atqui, ait, hominū iudicia, cū falli possint, longē diuersa sunt à iudicijs Dei. quibus verbis Aegidij animus recreatus est.

Cōcionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere.

Vide sancti viri candorem.

Summoperē vir beatus in id intentus erat, vt carnis appetitiones cōtereret, & portione sensitiuā in spiritūs seruitutē redigeret. vnde insignis ei accessit nitor puritatis. Non nisi semel in die cibū sumebat ad vespērā, eūque sanē exiguū. dicebatque: Caro nostra instar porci est, cupidissimē ad lutū properantis & in eo cōmorantis. Est etiā similis scarabæis, qui semper versant equorū fimum. Caro nostra hostis nostri diaboli athleta est. Fratri cuidā percunctanti ex ipso, qui se posset ab omnibus peccatis carnalibus tueri, sic respondit: Qui saxa grandia aut ingētes trabes aliō transferre vult, plus vititur ingenio & industria sua, quā viribus. itā hīc quoque, agēdum est. queuis enim vitia efficiunt puritati sue castitati, que similis est speculo mūdo, quod tamē anhelitu obscuratur. Fieri autē non potest, vt ad Dei ptingat gratiā is, cui libet in carnalibus vitijs permanere. Caro nostra semper insidias tendit nobis, & qui eam edomat, omnes vincit hostes suos, & nihil non boni obtinet. Præ cunctis virtutibus mihi charissima castitas est. Sed cū rogaret quidā, potior ne esset charitas, respōdit: Ecquidnam est charitate castius & purius? Sæpē etiā cantans dicebat, O sancta castitas quænam es tu? nimirū talis, vt stulti te ignorent. Quærenti autē fratri, quā diceret castitatem, Ego, inquit, castitatē dico, qua sensus omnes diuinæ gratiæ custodiuntur. Cumque multus esset in castitate p̄dicanda & laudāda, quidā maritus audiēs, ait illi: Equidē à sceminis omnibus abstineo, cōtentus vxore mea. fatis ne hoc tibi videtur? Et ille: Putas tu non posse hominem fieri è suo vino ebrium?

Carne edomat.

Castitatem quanti fecerit.

Cū esset apud Spoletū, audiuit vocē sceminæ ipsum in clamātis. simulque tantā sensit carnis infestationē, quātam antea nunquam: repulit autē eam sedulis precibus, corporis castigationibus, & sanctis operibus: ac deinceps prorsus ab illa immunis fuit. Frater quidā valdē tentatus, Vtinam, inquit, videre mihi liceat fratrem Aegidiū, & ei indicare tentationē meā. Sed cū longē ab eo abesset, nec posset impetrare facultatē ad illū accedēdi, vbi se cubitū recepit, Aegidius ei astitit. Quo viso, nō mediocri est consolatione affectus, exposuitque ei tentationē suā, petens remediū aduersus eā. Dixit ergo ei Aegidius: Ecquid faceres cani te mordere volēti? Respōdit ille: Ego eū verberibus à me abigerē. Et Aegidius, Hoc ergo fac, inquit, etiā huic tentationi. Rogauit autē eum frater, vt pro ipso oraret: atque experrētus à somno, sensit se ab omni tentatione liberatū. Erāt quandoque simul fratres Aegidius, Ruffinus, Iuniperus & Simon. ait autem Aegidius: Quid facitis vos, cū tentationes carnis vos infestant? Frater Ruffinus dixit: Humi prostratus, cōmendo me Deo & sanctissime matri eius. Iuniperus verō, Simulatque, sentio, inquit, eiusmodi tentationem, iubeo eam procū abscedere, quod hospitium meum iam occupatum

Remedia aduersus tentationes carnis.

parum sit. Tum Aegidius, Ego, inquit, tecum sentio. nam cum id genus tentationibus nulla expeditor pugna est, quam ut fugias, nec cum ea contendas.

Fuit autem in Aegidio etiam prophetiae spiritus, ut sequentia declarabunt. Venit aliquando ad eum quidam ordinis Praedicatorum valde eruditus sacre Theologiae doctor, qui multis annis mire vexatus fuerat haesitatione quadam de perpetua matris Dei virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, ut simul mater esset & virgo. At tamen dolebat ei plurimum, ut potest viro bene catholico, isthuc hesitatio, cupiebatque, ab homine diuinitus illustrato de hac questione doceri. Audierat vero fratrem Aegidium egregie illuminatum, & sapientius rari in Deum, itaque, statuit ire ad eum, confidens eius sermonibus hac ambiguitate se liberatum iri. Cum autem iam esset in via, Aegidius spiritu cognouit & tentationem & aduentum eius, procedensque, ei obuia, priusquam quicquam diceret, baculo terram percussit, & ait: Frater Praedicator, S. MARIA virgo est ante partum. moxque illic ortum est elegans lilium. Iterum humum cadens, Frater Praedicator, inquit, S. MARIA virgo est in partu. & confestim alterum erupit lilium. Tertio solum feriens, F. Praedicator, ait, S. MARIA virgo est post partum. simulque tertium enatum est lilium. Mox autem Aegidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit eum fuisse Aegidium, multo deinceps amore & illum & Ordinem eius complexus est.

Obserua hic res admiratione dignas.

Habeatur haec etiam in Vita S. Ludouici regis, 25. Augusti, fo. 4.

Diuina sapientiam mirere illustratus F. Aegidius.

Haec homines sunt ardentissime amantes.

Statuerat aliquando sanctus Ludouicus Francorum rex suscipere peregrinationem, & loca sacra visere. Audiens vero de eximia & admiranda F. Aegidii sanctitate, decreuit illum adire. Itaque Perusiam se contulit, ubi illum esse cognorat. Cumque ad monasterium portam venisset ceu ignotus quidam peregrinus cum paucis familiaribus, rogabat ubi F. Aegidius esset, nihil de se indicans ostiario. Is autem dixit Aegidio, peregrinum praeforibus cupere ipsi loqui. Accutum vero spiritu cognouit Aegidium eum regem Franciae esse, celeriterque ad illum accurrit. dixisset hominem ebrium esse. Vbi in mutuos venire conspectus, sese inter se complexi sunt perquam hilariter, ac si longa inter ipsos intercessisset familiaritas. Atque ita stabant simul ad portam cum multa eximij amoris significatione, tametsi neuter quicquam alteri loqueretur. Tandem a se taciti discesserunt. Aegidium autem ad cellulam suam redeuntem, quidam frater rogauit, quisnam ille fuisset peregrinus, qui tot erga ipsum beneuolentiae signa ostendisset. Respondit ille, Ludouicum Christianissimum Galliarum fuisse regem. Valde autem contristati & pudefacti fratres, quod Aegidius tanto principi nihil esset locutus, dixerunt ei: Ea venit ad te visendum Gallijs tam potens rex: & qua causa ei ne vnquam quidem verbu fundere voluisti? Mox Aegidius, Ne miremini, inquit, fratres mei, nihil me cum illo rege locutum. Nam simul atque in mutuos amplexus & oscula ruimus, tanta diuinae sapientiae luce perfusi sumus, ut alteri alterius pateret cor, & taciti videremus, quicquid inuicem ore prompturi eramus, idque longe melius, quam vel dicere vel audire extrinsecus potuissemus. Quae autem illic a Domino audiuius, ea nullo vocis sono exprimerere possumus ob humanae linguae defectum, quae Dei arcana explicare non potest, nisi per figurarum inuolucra. Quod si inter nos ore locuti essemus, intus nobis ipsis impedimento fuisset. Noueritis igitur, fratres dilectissimi, regem illum Franciae maiori intus consolatione affectum esse, quam vel ego dicere, vel vos capere queatis: nosque a nobis cum ingenti animorum gaudio discessisse.

Esti autem F. Aegidius literis instructus non erat, (fuit enim laicus vel conuersus, ut vocat) at tamen diuinae sapientiae splendoribus a deo illustratus fuit, ut etiam diuinis literis eruditus excelleret. Dixit aliquando ad S. Bonauenturam, tum ministrum generalem, virum insigniter doctum: Multis te, reuerende pater, gratiae suae donis auxit praepotens Deus. Nos vero simplices & idiotae quidnam faciemus, ut salui esse queamus? Respondit S. Bonauentura: Etiam si nullam aliam homini gratiam conferret Deus, nisi ut ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Aegidius: Potest ne, inquit, homo indoctus aequè atque doctus diligere Deum? S. Bonauentura respondente, posse etiam simplicem aniculum non minus diligere Deum, quam sacrae Theologiae bene doctum doctorem: F. Aegidius exiliens feruenti spiritu, in hortum ingressus est, stansque ab ea parte, quae ciuitatem respicit, alta voce clamauit: O vos pauperculae, simplices & indoctae anis, diligite Dominum Deum vestrum, poteritisque maiores effici, quam sit frater Bonauentura, qui est doctor celebris, & sacrae Theologiae magister. sicque mansit illic immotus, trium horarum spatio raptus in spiritu.

Duo fratres Dominicani venerunt ad inuiscendum F. Aegidium, cumque, inter se admodum diuina miseret colloquia, & oblata occasione alter ex eis diceret, S. Ioannem Euangelistam

gelistam in sui Euangelij exordio sublimia & quae comprehendere non possint, dixisse de Deo, Aegidius ait: Immo verò S. Ioannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano, Quid tu loqueris pater? cum testetur Augustinus, si sublimius esset locutus S. Ioannes, totum mundum eum capere non potuisse. ne sic ergo dixeris, nihil eum dixisse de Deo: F. Aegidius respondit: Equidem permaneo in sententia, rursusque, aio propè nihil eum dixisse de Deo. Cum autem id indignè ferret Dominicanus pater, mentem suam F. Aegidius tali declarauit similitudine: Vides altissimum hunc montem: Is si totus ex milij semine constaret, & exigua auis quotidie inde comederet, quantam putas eius portionem etiam centum annis absumeret? Respondit Dominicanus: Etiam si mille annis inde ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergo, inquit F. Aegidius, etiam se habet immensa Deitas, tamque ingens & infinitus esset diuinae perfectionis mons, ut S. Ioannes, instar parucae auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem. Ijs verbis Dominicani illi multam se senserunt percepisse consolationem, & a F. Aegidio laeti recesserunt.

Vide his consensanea in Myticae theologiae Dionysij Arcopagite, aliisque locis.

Quidam alius quaesuit ex eo, quomodo obrem S. Ioannes Baptista adhuc puer eremum petiisset, tamque seueriter illic vixisset, cum intra matris viscera sanctificatus esset. Respondit autem ei Aegidius, hac adhibita similitudine: Quanam causa sale aspergitur caro recens maceratae bouis? Illo dicente, id eum fieri, ut caro conseruetur, vir Dei ait: Ita & S. Ioannes poenitentiae sale conditus est, ut eius sanctitas diutius & melius seruetur. Cum esset Perusia F. Aegidius, Iacoba, Romanarum matronarum nobilissima, Franciscanisque fratribus additissima venit ad inuiscendum eum. Ea autem praesente, quidam valde religiosus frater Minorita, Guardus nomine, quippiam boni ex eo auditorus aduenit. Fratribus autem adstantibus, ait Aegidius: Propter id quod potest homo, peruenit ad id, quod non vult. Ut autem frater Guardus posset eum prouocare ad loquendum, Frater Aegidius, inquit, demirror te dicere, per id quod possit homo, pertingere eum ad id, quod nolit: maxime cum nihil possit a seipso: quod ego quidem quatuor rationibus testatum efficiam. Primum, necesse esse ut prius sit esse, quam posse. talis enim est cuiusque rei actio, qualis & essentia. Sic ignis, cum sit natura calidus, calefacit. Homo autem a seipso nihil est, dicente Apostolo, Si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Quod autem nihil est,

Gal. 2.

nihil utique potest. Itaque nihil homo potest a seipso. Deinde si quid posset homo, id vel corporis, vel animae ratione posset, vel simul vtriusque. Animae autem ratione nihil eum posse, certum est, cum anima sine corpore nihil mereri possit. Solo quoque corpore nihil potest, ut potest quod sine anima & vitae & formae expertus sit. Sed neque ab utroque pariter coniuncto vlla eius facultas est. Si qua enim esset, ea vel ab anima esset, quae corporis forma est. sed iam dictum est, sine corpore anima nihil potest: multo ergo minus poterit iuncta corpori, quando corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. potest huius tale proponi exemplum: Si non potest asinus ingredi sine sarcina, multo id minus poterit onustus sarcina. atque hoc exemplo videtur anima multo posse minus cum corpore, quam si esset illo destituta. At tamen sine illo nihil potest. Redeo igitur ad id, quod in initio dixeram, hominem a seipso nihil posse. Multa quoque alia pertexuit ille aduersus Aegidium argumenta, ut posset habere occasionem diu cum illo colloquendi. Alijs autem fratribus argumentorum eius acumen admirantibus, F. Aegidius ait: Valde quidem male locutus es, Guardus frater. itaque dic culpam tuam. Tum ille simularè id fecit. Aegidius autem animaduertens eum non sincere id agere, dixit ei: Frater Guardus, debitorem quidem te fateris, sed non rectè. ubi autem irrita est debiti confessio, nihil potest ab homine repeti. Sed quorsu te, es ne canedi peritus? Canas igitur mecum. simulque, è manica sua extrahens citharam, qualè solent pueri effingere, primam percussit fidem, rhythmos pronuncians: atque ita ordine alias omnes percutiens fides, cuncta Guardus argumenta dissoluit. Et prima quidem tacta fide, sic ait: Non ego loquor de hominis essentia, priusquam ille creatus esset. ita enim verum est nihil eum esse, nec posse quicquam: sed de hominis iam creati essentia loquor: cui est a Deo tributa liberi arbitrij facultas, cuius assensu possit & bonum & malum promereri. Itaque, male tu dixisti, fallaciisque mihi struere, & verbis tuis me decipere voluisti. Nec enim Apostolus dicit de hominis essentia aut facultate, quod nihil sit, sed quod talis hominis merita nihil sint: sicut etiam alibi ait, Si charitatem non habeam, nihil sum. Porro etiam non sum ego locutus de anima a corpore soluta, nec de corpore exanimi, sed de homine viuente: qui diuina obtemperans gratiae, potest, si vult, bona opera efficere: itaque, gratiae renitens, potest male facere, quod non est aliud, quam a bono aberrare. Quod autem dicis corpus corruptibile aggrauare animam, ijs verbis non detrahit scriptura homini liberam bene vel male agendi voluntatem: sed id vult, voluntatem, intellectum & memoriam re-

Mitè modo soluit cuiusdam argumenta.

Liberum arbitrium homini attributum. 1. Cor. 13.

Sap. 9.

Ibid.

bus corporalibus occupari. indè enim sequitur: Et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantè. Non enim sinunt tales animã suã liberè vacare cogitãdis & inquirèdis rebus cœlestibus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quandoquidè virium animę acumen multiuarię occupationes, tum etiã molestię terreni corporis multis redundunt & impediūt modis. Cōstat ergò Guardē frater, te nō rectè locutū. Atq; hoc pacto omnes Guardi quęstiones & rationes dissoluit, itã vt tandèm ex animo culpã ille facturi ediceret, fatereturq; posse aliquid creaturã. Tum verò F. Aegidius, iam, inquit, sincera est culpa tuę enūciatio. Vis ne aut̃ etiam apertius doceri, quippiã posse creaturã? simulq; sursum ascendēs, exclamauit voce terribili: O vos apud inferos dānati. Respondit aut̃ sibi ipsi voce valdè miserabili ex persona damnatorū, tremēs & gemēs, ad eò vt terrore afficeretur omnes, clamauitq;: Eheu, vā nobis, vā nobis. Deindè in sua persona loquēs, Dicit nobis, inquit, qua causa ruitis in tartarū? atq; ipse sibi respōdit: Quòd non abstinimus à malo, quod vitare potuissēmus: bonūq; quod facere poteramus, negleximus. Rursus ex persona sua, O vos miseri, perditī & damnationi addictī, quidnã facturi essetis, si vlla vobis posset obtingere agendę pœnitentię facultas? & respondit: Libenter totius orbis terrarū humū sensim fodiendo egereremus, si liceret pœnas euadere, nullã vnquã eheu finem habituras. Eius enim laboris tamen esset aliquandò finis, supplicia nostra sunt sempiterna. Tum ad F. Guardū versūs Aegidius, Audis, inquit, Guardē, posse aliquid creaturã? subijciensq; Dic mihi, ait, Guardē frater, guttula aquę incidens in mare affert ne mari nomen suum, vel potius mutatur in illud? Guardo respondente, substantiam & nomen guttulae absorberi à mari, eiusq; appellari nomine: F. Aegidius coram omnibus passus est eccl̃asim. dicebat enim de natura humana, quę diuinę essentię comparata, est instar guttulae ad vniuersum mare collatae.

Cur dānati luant pœnas sempiternas.

Facile patitur eccl̃asim.

Gen. 29.

Anima eius rapitur extra corpus.

Formę demonū horridissima.

Christus ei apparer.

Familiares ei sunt mentis excessus.

Postquã autē Dei seruus F. Aegidius strenuè excoluerat vitã actiuosã, cuius typus fuit Lia, lippis o culis, portionis sensitiuę passiones & perturbationes edomãdo: ad Rachelis, id est, vitę contemplatiuę amplexus se contulit: quę quidē scribitur fuisse decora facie & venusto aspectu. Atque itã totum se accommodauit perfectę tranquillitati & serenitati pœtoris sui, sustulitq; eū omnipotens Deus ad eam contemplationis sublimitatē, ad quã ea tēpestate vix aliū quēquã. Cũ iã sex annis fuisset cōuersus ad Deū, ageretq; extra Perusã in eremitorio Fabronēs, quadã nocte pijs vacantem precibus, ad eò cum Deus suauitate & cōsolatione repleuit, vt putaret animam è corpore migraturã. Sensit enim mori corpus, primò pedes, ac deindè cętera membra, donc anima excessit è corpore. A corpore aut̃ egressã, mirè delectabatur contemplatione ingētis pulchritudinis suę. erat enim subtilis admodũ & luctulã, suprã quã vnllus capiat humanus intellectus, vt ipse sub mortē suam retulit. Rapta indè est illa sancta anima ad arcana cœlestia contemplãda, quę tamē nulli vnquã voluit expressè reuclare, dicens beatũ eum esse, qui secreta Dei benè conseruare nōrit. At paulò pōst, nē magnitudo reuclationum extolleret eum, cũ in cella oraret, apparuit ei dæmon specie tam horrenda, vt præ terrore loquendi facultatem propè amitteret. Tum humi se prosternēs, corde implorauit auxiliũ Dei (ore enim loqui non poterat) ac deindè liberatus est. Expertus tum fuit verissimè dixisse beatũ Franciscũ, fatanę formã tam esse immanē & horridã, vt nemo ad spatium Dominicę precationis possit eũ salua vita intreri, nisi diuinitus conseruetur.

Triduo ante Christi natalē, cũ esset in Tuscia eo loco, quē Sethonam vocant, icuinaffetq; diebus quadraginta, quod S. Martini icuiniũ appellat, nocte in preces incubenti apparuit Dominus IESVS, viditq; eum oculis corporeis: sed præter humanitatem eius, oculis internis quiddam vidit ineffabile, quod nec posset nec ausus esset explicare. Durauit autem hæc apparitio per interualla ad dies tredecim: sed cũ humana imbecillitas incomprehensã illã claritatem ferre nō posset, studiosè rogauit Dominũ, nē tanto onere ipsum afficeret, ei ferendo inidoneum, quippe qui homo peccator, rusticus, plumbeus & rudis esset. At quanto ille se censebat indigniorē, tanto in illo magis cumulabat Deus gratiã suã. Post eam autē apparitionem & crebrò & facilè ac subitò mentis patiebatur excessus, mālitiq; deinceps admodũ solitarius, parumq; exibat è cellula sua, vt gratiã diuinitus acceptã fideliter cōseruaret, prorsus vitãs sermones omnes ociosos & murmura. Totiēs verò rapiebatur in Deum, quotiēs aliquid audiret vel de Deo, vel de gloria cœlesti, aut paradisi amœnitate: manebatq; eodē loco immotus. Itaque pueri & opiliones, ab alijs docti, cũ eum viderent, clamabant, Paradisus, paradisus. Id verò ille audiens, mox sursum rapiebatur. Quam ob causã fratres cum illo collocuturi, cauebant nē paradisi mentionem facerent, veriti nē eius colloquio priuarentur.

narentur. Et ipse Aegidius ab omni se hominum conuersatione subducebat, non modò secularium, sed etiam fratrum, dicebatq; eum qui benè ageret negocium animę suę, etiam accuratius aliorum salutē consulturum: parua autem negligentia & exigua culpa posse magnam amitti gratiam, quã postea recuperari vix queat.

F. Iacobus à Massa, laicus valdè deuotus & pius, qui solebat apud S. Claram degere, singulari quadam contemplationis gratiã à Deo donatus fuit: cumq; crebros pateret mentis excessus, nec sibi ipsi fideret, fratrem Aegidium consuluit, quid agendũ ipsi esset ea gratiã arridente. Fratre autem Aegidio dicente, vt neque adderet quicquam, nec demeret, & quoad posset fugeret multitudinem: ille rursus perijt hæc sibi clariùs explicari. Tum Aegidius: Quando, inquit, mens apta est in præclarã diuinã bonitatis lucem rapi & introduci, nihil ea vel addere debet per temeritatē, vel demere per negligentiam: amare autem, quantum fieri potest, solitudinem, vt ad Dei gloriam eius gratia custodiatur: hoc est: non tu tibi eiusmodi adscribes gratiam, nec pro tuo arbitratu certum illi tempus accommodabis: sed cũ te senties permoueri diuinitus, præstò eris Domino tuo, eiq; te promptum exhibebis & offeres. Pro viribus autē declinabis hominum frequentiam, nocte ac die solus manens, exclusus ab animo ijs omnibus, quę bona non sint: atque itã in virtutibus progredieris.

F. Iacobus à Massa.

In ea, quam diximus, apparitione Christi, & Aegidij raptu admiranda ei fuere diuinitus reuclata. Vidit enim ipsam Dei essentiam, & propter certam Dei cognitionē, quę ei tunc collata fuit, fide ad eò fuit destitutus, vt dicere soleret, si Missa cantanda ei esset, non se dicturum, Credo in Deum, sed, Cognitione Deum, factorem cœli & terrę: quippe quem ego ipse vidi. Fides autem de ijs rebus est, quę non cadunt sub aspectum, nec tamen dubitatur, quin sint. Sed hæc fides tum desinet, cũ Deum in cœlũ videbimus, sicuti est: Fuit verò Aegidius raptus extra corpus in tertium cœlum, vbi cum Apostolo, multa didicit arcana & occulta sapientię Dei. Solebat autem dicere, se quater esse natum. Primò ex matre: deindè in baptismo: tertio in monasticę vitę professione: quarto cũ sic ei Christus se visendum præbuit. Semper admodũ iucundus & hilaris fuit: sed ei summopere dolebat, quòd sustentandi corporis cura aliqua suscipienda ei esset: cupiebatq; folijs arborum vesci, vt posset vitare hominum conuersationem. Diebus Dominicis & solennibus sacram percipiebat Eucharistiã cum multa deuotione, atque illos dies totos impendebat precibus & sanctis meditationibus. Porro præ eximia fide ac pietate, Ecclesiastica sacramenta & ius Pontificium non mediocri reuerentia probequeque audiret quippiam referri ex decretis & constitutionibus Ecclesiasticis, valdè id commendabat, dicebatq;: Nos indocti & miseri non agnoscimus bonitatem tuam ó sancta Romana Ecclesia. Tu enim doces nos viam salutis: tu viam parvas & munis, qua ad sempiternam gloriã proficiscamur. Venerunt quandoquē ad eum duo Cardinales, vt audiret spiritalis & vitales sermones eius. iam enim sanctitatis eius fama apud omnes peruulgata erat. Postquã autem familiariter cum eo fuere collocuti, rogabant eum, vt pro ipsis oraret. At ille, Ecquid opus est, inquit, reuerendissimi domini, orare me pro vobis, quando multò maiori vos fide & spe præditi estis, atque ego? Illis sciscitantibus, quãnam id fieri posset. Aegidius respondit: Vos in tantis opibus, honoribus & prosperis successibus putatis vos saluos fore, cũ ego in miseria & rebus duris atque aduersis me damnatum iri formidem. Quibus verbis Cardinales non mediocriter edificati, ea in animos suos demiserunt.

Mira ei diuinitus reuclatur.

2. Cor. 12.

Vide quãtum tribuit Pontificum decretis, & Romanę Ecclesię.

Septem quædam huic beato viro inerant, quibus ad perfectionis culmen perductus est. Primum fuit fides firma & constans. Secundũ, ingens animi pietas & deuotio. Tertium, erga alios reuerentia. Quartum, humanitas, benignitas & condolentia. Quintũ, multa sollicitudo. Sextum, eximia obedientia. Septimum, nō mediocri erga Deum & homines pro acceptis beneficijs gratitudo. Sub finē vitę, cũ iam in Ordine Minorũ fuisset annis quinquagintaduobus, molestissimas sensit maligni dæmonis vexationes. Cũ enim nocte quadã oraret, & post preces vellet quieti se dare, teterrimus dæmon in locum quendam ad eò angustum cum deposuit, vt nec ipse mouere se posset, nec socius eum indè extrahere: sola Dei gratia indè emerit. Sæpè ad eò molestum & infestũ se ei præbuit fatan, vt nonnunquã fratru opem imploraret. Vesperè se ad cellulam suam se conferens, Nunc, inquit, imus ad eruces & certamina. Morte appropinquante, tantam ei debilitatem attulit febris, tussis, alijsq; morbi, vt neque somnum neque cibum posset capere. A fratribus autem ad lectum quendam deportatus fuit, alius cuius quietis & commoditatis captandã causa. Pridiè autem eius dici, quo S. Georgij ferias

Septem eius præclarę virtutes.

Sub vitę finē infestus fuit dæmones.

Felicitatem
decedit &
vita.

feriæ celebrantur, cum nocte à fratribus esset in eo lecto depositus, & Perusini apud eum excubias agerent, ut sacrum eius corpus post obitum sibi retinerent, cuidam illic adstanti fratri ait: Dico Perusinis, eos vel propter miracula mea, vel ob me in Sanctos relationem siue canonizationem nullam unquam pulsuros campanam: nec aliud eis datum iri signum, nisi Ionæ prophetæ. Deinde quietissimus & placidissimus in lectulo decumbens, clausis oculis & ore, absque vlla membrorum valida protractione aut commotione beatissimum reddidit spiritum eodem die, quo ante annos quinquagintaduos à S. Francisco habitum monasticum acceperat, putà ipsi S. Georgij martyris ferijs. Eius animam vidit sancta quædam persona cum multorum fratrum aliorumq; animabus, è purgatorio dimissis, ad cælos euolare, Christumque ei venire obuiam, & admodum honorificè eum amplexari, adhibito cantu suavissimo, omnes cælestis patriæ regiones efficaciter penetrante.

Quo autem tempore in lectulo decumbebat ægrotus, etiam quidam Dominicanus frater in suo decubuit monasterio, eademque hora obiit, qua Aegidius. Apparuit autè post mortem cuidam fratri, summo eius amico, aitque valde benè secum agi. Cum enim, inquit, abirem è corpore, quidam frater Minorita Aegidius decessit: cui ob eius eximia sanctitatem id præstitit Deus, ut multas è purgatorio animas secum in cælum posset abducere. Patiebar ego tum dira supplicia, sed eius meritis euasi. atque his dictis, disparuit. Frater autem, cui apparuerat, hæc alijs indicare nolens, subito grauissimo correptus morbo est: sed confitens ea causa id accidisse, quòd noluisse sancti tratis Aegidij gloriam & virtutem euulgare, petensque acciri tum Franciscanos, tum Dominicanos fratres, postquam hæc eis enarrauit, confestim sanatus est. Obijt autem F. Aegidius anno salutis millesimo ducentesimo octogesimo tertio. Porrò Perusini dum saxū inquirent, vnde eius condant monumentum, sepulcrum marmoreum reperiunt, in quo historia Ionæ sculpta erat. In eo igitur repositum corpus eius, sicut ille sub mortem prædixerat. Sepultus est extra Perusiam in monte, in monasterio Franciscanorum, & multis claruit miraculis. S. Bonauentura doctor eximius de eo dicerè solebat, præstitū illi à Deo, ut possit efficaciter opulari eis, qui ad animæ suæ salutem inuocant eum: idemque Bonauentura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus sanctissimum hunc F. Aegidium & alloqui & videre potuisset.

Impletur
eius pro-
pheta.

S. Bonauentura
de illo
testimonij.

Meritum
obedientie.

Et si autem doctus humanitatis non fuit Aegidius, at tamen propter sublimem mentis excessum, quo fertur raptus in tertium cælum, multa dicere consuevit vtilia & salutaria. Frater quidam conquerebatur ei, quòd ad eò compelleretur externis vacare laboribus, ut vix posset persolvere preces suas: dicebatq; se propterea velle petere eremitorium, ut posset illic Domino in pace & tranquillitate seruire. Respondit ei Aegidius: Si eas ad Francorum regem, dicasq; ei ut numeret tibi mille argenti libras, putas ne iure illum dicturum tibi, te quibusdam agitari furij talia ab ipso petentem, cum nullam sibi nauaueris operam? Si verò magnos quosdam & arduos eius causâ exantlatis labores, qui tali sint præmio digni, fidenter iam & meritò tantam pecuniæ vim ab eo possis exigere. Si vis igitur in precibus tuis audiri à Deo, primùm illius causa laborandum tibi crit. Longè autem plus meriti habet vnum opus bonum pro alterius factum voluntate, quàm duo pro propria. Si quis tibi restituat manus, oculos, aut alia, quibus orbatus sis, membra, cupidè sanè illi tota vita tua inservies, nè eius beneficijs ingratus habearis. Et ecce præpotens Deus dedit nobis manus, pedes, oculos, cuncta & spiritalia, & temporaria & corporalia bona, nec tamen illi inservire volumus.

2. Tim. 1.

Dixit ei frater quidam, se multum laborare pro deuotionis gratiâ promerendâ, nec se illam tamen adipisci. Cui Aegidius: Culpam, inquit, confitere tuam. Ille enim, cuius ditione omnia continentur, quod hodiè non confert, cras forsatis largietur. Tu igitur hoc vnū duntaxat cures, ut Dominio fideliter seruias. Nam etiam si quis à primis mundi initijs vsque ad supremū eius diem viuat, faciatque quicquid potest boni, non tamè possit ex se minimam Dei promereri bonitatem. Esca quidè parata est, sed non est, qui velit accipere. Alteri cuidam percunctati, quo pacto tētationes effugeret, respōdit, Tentationes fugere volens, ipsum cælum fugit. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Alius frater rogauit, quidnam posset Deo gratissimum facere: Aegidius autem manè respondit illi cantans: Vnam, vni. nec quicquam his addebat. Dicente fratre, se nescire quid ea sibi velint, Vnam, inquit Aegidius, animam sine intermissione & absque medio vni Deo commendabis.

F. Gra-

F. Gratianus ait ad eum: Ego, mi pater, noui concionari, dare consilia, & alia bona opera facere: sed nescio tamen, quid potissimum sequar. Quæso te dicas, quid tibi consultius videatur. Aegidius respondit: Nihil potes gratius facere Deo, quàm ut te ipsum à collo suspendas. Perterrito illo ob huiusmodi sermonem, Aegidius ait: **Qui** suspensus est, non est ille quidem in cælo, at tamen terra superior est, semperque deorsum respicit. Sic & tu facias. Quandoquidem necdum datur tibi esse in cælo, mentem sursum erigas ab his rebus caducis, exerceasque te in virtutum operibus, de teipso submissè sentiens, & Dei misericordiam constanter expectans.

Facere quidè, sed sanctè dictum, si rectè intelligas.

Adolescens quidam dixit beato viro, velle se religiosum fieri, & monasteriū petere. Tum ille: Si vis, inquit, isthuc facere, abi & quamprimùm iugulâ parentes tuos. Adolescens verò eiulans, Quoniam, inquit, pacto tantum ego in me scelus possum admittere? Respondit Aegidius: Non ego te iubeo illos ferro necare, sed gladio spiritali. **Qui enim** non odit patrem suum & matrem, non potest effici Christi discipulus.

Item aliud. Luc. 14.

Frater quidam tentationibus pressus, sæpè rogauerat Deum, ut ab ijs liberaretur, sed id frustra. Indicauit id igitur beato Aegidio, qui sic ei respondit: Non mireris, frater mi, si permittit Deus te configere cum hostibus, quando tot ab illo affectus es gratiæ donis. Quanto enim potioribus armis rex instruit milites suos, tãto eos vult virilius dimicare. Sciscitanti cuidam, qua ratione posset feruenter orare Deum, cor suū sentiens torpore & frigore affectū: ita ait Aegidius: Ponamus regem quendam habere duos fideles ministros, quorū alter armis munitus sit, alter inerms: mittere autè eum vtrunque, ut cū hostibus pugnâ incant. Armatus igitur ibit imperterritus ad certamen: inerms verò dicet regi suo: Vides, domine rex, me nullis testū armis: at tamen amore tuū proficiscar ad pugnandū aduersus inimicos tuos. Cernens autè rex tantam illius erga se fidē, dicit satellitibus suis: Ocyus paretis arma, quibus induatur fidelissimus seruus meus, imprimatisq; ei signum armaturæ meæ. Ità etiam, qui ad certamen orandi absq; deuotionis gustu fidenter accedit, Deo prouidente, non frustrabitur rebus necessarijs.

Non cessandum à precibus, etiam cum nō sentitur deuo-tio.

Quodam illum consulente, num monasterium ingredi deberet, sic respondit: Si quis valde inops sciret alicubi in agro reconditum thesaurum, putâsne quæsiturum illum ab aliquo, an eum thesaurum effodere deberet? Quanto ergò magis properare debet homines, ut reperiant vitæ æternæ thesaurum? Tum ille consilij eius parès, relictis omnibus, factus est monachus.

Rogauit aliquandò Aegidius Iureconsultum quendam benè eruditū, crederet ne præclara esse & eximia Dei dona. Illo respondente, se sic sentire. Aegidius ait: Ego verò testatum efficiâ, te id non credere. Dic mihi, quanti aestimes omnes facultates tuas. Ait ille: Valent fortassis mille pondo. Tum Aegidius, iam ergò ostendâ, inquit, te nō nisi ore credere. Si tu his mille pondo possis tibi comparare centū millia, grande sanè lucrum feceris: at tamen nolles hæc dare pro regno cælorum. cælestia enim tu pro nihilo ducis. Contrà Iureconsultus: Putas tu, ait, tantum quæque operari, quantum credit? Respondit Aegidius: Si benè & rectè tu crederes, etiam bonis operibus deditus esses: sicut & sancti omnes, qui bonorum operum valde studiosi fuere. **Qua** si re ipsa perficere non potuerunt, affectu & desiderio effecerunt, sanctumque desiderij defectum operis suppleuit. Si quis vera perfecta que esset fide præditus, is ad talem pertingeret statum, in quo ei plena securitas præstaretur. **Qui** verò summum illud atq; æternum expectat bonum, quid illi possit malum officere? & qui æternis se credit dedendum supplicij, quid illi possit conferre bonum? nec tamen debet unquam peccator, dum est in vitijs, diuinam desperare misericordiâ. Ut enim nulla tam est spinosa aut nodosa arbor, quæ non possit fabrorum arte plana & elegans effici: ità nullus est tam flagitiosus peccator, quem non possit ornare Deus gratia & virtutibus suis.

Vita & feruens fides hic accipienda est.

Nunquam desperandū.

Interrogatus quandoquæ frater Aegidius à quodam, quidnā facere deberet, quandoquidem & benè agēs, animo efferri se sentiret, & malè agens, maiori afficeretur animi mœrore, & propemodum desperaret: ita ei respondit: Optimè facis, si te peccasse doleas: sed tamè etiam huic dolori adhibendus est modus, cogitandumq; Dei potentiam longè propensior esse ad miserendū, quàm infirmitas tua fuerit ad peccandū. Quòd si agricola cogitet, si quidem sementem fecero, volucres cæli & bestia terræ & semen & fruges comedent: nunquam seminare ausus erit, nec habebit quod comedat: At sapiens agricola ferit tempore suo, ac deinde colligit annonam. Non sunt igitur propter vanam gloriam bona omittendâ opera. si enim ea displicet, semper & maxima & potissima operum portio permanet ea facienti.

Alio

Vita monastica quam surior sit seculari.

Alio quodam ex ipso perquirente, possit ne diuinam sibi conciliare gratiam, qui in seculo permaneat: ita ait: Potest quidem, sed mallem ego gratiam vnam in monasterio, quam decem in seculo. Quæ enim in monasterio obtinetur gratia, ea & crescit facile, & benè custoditur: quod is, qui monasticum sectatur institutum, ab omni mundi strepitu & solitudine perturbante, quæ magnum adferunt gratiæ impedimentum, seiunctus sit: alijque fratres pijs adhortationibus & sanctis exemplis à malo eum retrahant, & ad bonum incitent. Porro gratia, quæ in seculo percipitur, & citò solet amitti, & agrè conseruatur: quod mundanarum tentationum sollicitudo, quæ est perturbationum & inquietudinum parens, diuinæ gratiæ & impediatur & perdat suauitatem: tum quoque alij seculo dediti homines pestiferis suasionibus & perniciosis exemplis eum, qui diuina gratia præditus est, à bono reuocent, fortiterque impellant ad perpetranda mala. Si quis enim velit rectè & inculpate se gerere, eum non modò non adiutant, sed irrident etiam: Dei autem inimicos tantum abest vt reprehendant, vt etiam efferant & extollant. Satius est igitur vna potiri gratia in libertate, quam decem in iustino timoribus & periculis.

Mundi malicia.

Hæc vir sanctus modestiæ causa dicit, nò contra inuocatione Sanctorum.

Frater quidam rogauit Aegidium, vt pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Aegidius, Tu verò, inquit, ora pro teipso. Quid enim alium pro te mittis, & tu interim desides, cum possis ipse iter facere? Illo dicente, se peccatorem esse, Aegidium autem Dei amicum, atque ea causa posse fidenter & pro se & pro alijs deprecari, Aegidius respondit: Frater mi, si omnes vrbes huius plateæ auro & argento plenæ essent, proclamatumque foret, licere cuilibet illud auferre, alium ne pro te nuncium ablegaturus esses, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidem te ipsum iturum, nec satis futurum alteri. Ità nimirum Deus totum implet mundum, & potest inueniri ab vno quolibet. Tu igitur ipse eum adito, nec alium pro te mittas.

Nobilis quidam conuersus ad Deum, factus est Franciscanus. Cum hoc magna intercessit fratri Aegidio consuetudo & familiaritas, cum esset in seculo. Postquam autem religiosus factus est, nullam ei Aegidius voluit peculiarem exhibere familiaritatem, vt antè consueuerat, sed ait illi: Frater charissime, nos vnus eiusdemque familie sumus, vni que Domino pariter famulamur. Mihi autem incompertum est, an gratum sit Deo, vt sic illi seruias, quemadmodum ego te hortari velim. Fortassis enim me hoc vel illud monente, illi visum erit aliud abs te exigere. Itaque non sum ego deinceps sollicitus de te; missamque facio omnem singularem erga te familiaritatem, qualis mihi solebat esse tecum, cum secularis esses.

AVREA F. AEGIDII DICTA: PRIMO, DE VIA SALUTIS & perfectionis, & de fide atque charitate.

Solebat dicere F. Aegidius: Si seruari vis, non repositas à creaturis rationem eorum, quæ tibi eueniunt. Si saluus esse cupis, summoperè fugias honorem & consolationem omnem, quæ possit percipi ex creaturis. Satanæ quidem consolationes multò & subtiliores & deteriores sunt, quam eius tentationes, nec rarò impellunt hominem in ruinam grauiorem, quam afflictiones. Omnis ruina ingens, que quis grandia pericula eò ferè accidunt, quod vertex nimium erigitur: sicut è diuerso bona omnia conciliat capitis submissio. Væ autem illis, qui etiam ob sua maleficia honore affici volunt. Si meministi te creatorem offendisse tuum, debes aduersa omnia à quouis illata ferè patienter. nec enim iure potes de illo conqueri. Si quis tecum contendat, cedas illi, & victor abibis: alioqui vbi vicisse te arbitraberis, ad extremum victum te senties. Si vis benè & acutè cernere, erue tibi oculos: si vis audire perfecte, obtura aures, vt sis surdus. Si vis rectè & præclare loqui, præcide tibi linguam, vt obmutescas. Si vis probè efficere omnia opera tua, amputa manus tuas. Si cupis esse mèbris omnibus integer & perfectus, mutiles ea. Si vis benè viuere, mortifica teipsum. Si vis benè edere, ieiunes. Si cupis dormire benè, vigiles. Si cupis lucrari benè, da operã vt perdas. Sapientissimus profectò est, qui sic facit: sed non omnibus id studio est. Sunt autè hæc accipienda spiritaliter. Gratia Dei & virtutes instar scalæ sunt & viæ, qua cælum scandatur: vitia autem & peccata viæ sunt, qua deorsum eatur. Peccata vitia sunt, virtutes & bona opera theriaca. Gratia alia aliam adducit, & vitium sibi adiungit vitium. Gratia laudem sui respuit, vitium non fert sui contemptum. Animus in humilitate acquiescit, & humilitatis filia est patientia. Cordis puritas cernit Deum, deuotio eum comedit. Si diligis, diligèris. Si times, timeberis. Si seruis, seruietur tibi. Si te rectè gesseris erga

Gratia, Virtutes, Peccata.

Peccator non habet, vnde conqueratur, licet afflicto.

erga alios, idem ab illis expectabis. Beatus autem ille est, qui sic diligit, vt tamen non cupiat redamari: beatus qui sic timet, vt timeri nolit: qui inseruit alijs, nec appetit sibi inferui: qui erga alios probè se gerit, nec optat idem sibi præstari ab illis. Hæc autem cum sint sublimia & præclara, stulti & vecordes ad ea non pertingunt. Tria quædam sunt eximia & frugifera, quibus quisquis præditus est, is malè corrumpere non potest. Primum est, afflictionem omnem ferè animo libenti atque sedato. Alterum, ex bonis omnibus, quæ quis faciat aut percipiat, humiliorem atque submissiorem fieri. Tertium, feruenter amare bona illa, quæ sub aspectum corporeum non cadunt. Ea, quæ homines mundani magis fastidiunt & respuunt, apud Deum & sanctos eius maiori in precio sunt. Homines miseri quæ amare deberent, ea habent odio: & quæ odisse eos oportebat, ea diligunt. Sciscitabatur aliquandò F. Aegidius ex fratre quodam, num bona esset anima præditus. Illo dicente, se id nescire, Aegidius ait: Sancta contritio, sancta humilitas, sancta charitas, sancta lætitia, sancta deuotio animam faciunt sanctam & bonam.

Tria seruatiæ à ruina.

Hominum cecitas.

De Fide.

Quicquid cogitari, dici, conspici & tangi potest, non est comparandum cum illis, quæ nec cogitari, nec dici, nec tactu percipi possunt. Sapientes & sancti omnes, quotquot fuere, sunt & erunt, qui vel locuti sunt, vel loquentur de Deo, nunquam explicare potuerunt aut poterunt, quid sit Deus, prout ille re vera est: immò dicta eorum omnia vel milliès minora sunt Deo, quam acies acis vnus cælo, terra, & omnibus, quæ ijs continentur, minor est. Atque adeò vniuersa scriptura sacra quasi balbutiens nobis loquitur, quemadmodum solent matres balbutire cum infantibus suis, ipsas alioqui non intellecturis.

Deus incōprehensibilis.

De Dilectione Dei & proximi.

Charitas virtutes omnes antecellit. Beatus ille, qui non satiatur ijs rebus, quas perpetuò debet appetere. Dixit aliquandò F. Aegidius cuidam speciali amico suo: Putas ne te mihi charum esse? Illo dicente, se sic existimare, Aegidius ait: Non tibi persuadeas te à me diligi. Solus enim Deus conditor noster amat creaturas suas, nec conferendus est amor noster cum illius amore. Alius frater rogabat Aegidium, quid sibi velit, quod propheta ait, Omnis amicus fraudulentè incedet. Cui ille sic respondit: Fraudulentus ego sum in te, quod bonum tuum non efficio vt sit meum. Quanto enim magis id ego studeo, vt tuum bonum meum sit, tanto minùs in te fraudulentus sum: & quo quisque plùs letatur alterius virtutibus, eo illarum erit magis particeps: sicut è diuerso quanto quis plùs gaudet alterius malis, tanto quoque eorum fit amplius particeps. Itaque si vis mortaliū omnium participare virtutes, eorum fac virtutibus læteris. Ità enim fiet, vt aliorum virtutes tuæ sint, si tibi placeant: aliorum quoque vitia nos cautos reddant, si displiceant. Atque hæc est salutis via, aliorum virtutibus gratulari, vitijs mœcere: de omnibus sentire benè, de seipso malè: honorem habere alijs, seipsum pro nihilo putare. Quisquis enim non vult honorare alios, nec ipse honorabitur: & qui ignorat, ignorabitur: qui fatigari non vult, nec requie potietur. Labor omnium fructuosissimus est, benignitati ac pietati siue cultui diuino deditum esse. Quicquid absque charitate fit, nec Deo, nec sanctis eius gratum est. Rebus suis fit homo inops, diuinis autem rebus locuples. Debet igitur res eligere diuinas, & contemnere suas. Nihil præstabilius est, quam gratum esse donis Dei, & sese ob suam malitiam scire reprehendere. Vellem equidem me in hac studuisse schola ab ipso mundi exordio, & permitti mihi in ea studere vsque ad extremum mundi diem: puta, in consideratione & prædicatione beneficiorum Dei, & obiurgatione peccatorum meorum, nec tamen velim esse in gratijs agendis negligens. Videmus mendicos miris efferre laudibus illos, à quibus etiam parum accipiunt. Quales ergò nos oportet esse erga Deum nostrum? Multum sanè ex animo ille nobis amandus est, qui nos ab omnibus vult seruare malis, & præstare nobis bona omnia.

Quantum nos amat Deus. Ierem. 9.

Virtutes aliorum vt fiunt nostræ.

1. Cor. 14.

Exercitium vtilissimū.

De Humilitate.

Ad cognitionem Dei nemo potest pertingere, nisi per humilitatem. In via sursùm contendere, descendere est. Perditio omnis, magnæ prolapsiones & casus omnes, qui in mundo acciderunt, non aliundè acciderunt, quam ab erecta ceruice, vel elato capite. Patet hoc in illis, qui in ipso cælo conditi sunt, itemque in Adamo, in Phariseo, & in permultis alijs: Contra verò multa facta sunt bona

Perditionis omnis causa superbia.

na capitis summissione, ut potest animaduerti in sanctissima Dei matre, in publicano, in latrone, aliisque plurimis. Si attendas Dei dona, iure potes semper demittere caput: si tua peccata consideres, habes unde merito cervicem inclines. Væ autem illi, qui etiam ob sua malefacta honorari vult. Sublimis ille humilitatis gradus est, si quis cognoscat seipsum semper esse contrarium bono suo. Est etiam ille quidam humilitatis gradus, si nolis retinere quod tuum non est, nec illud ceu tuum tibi vendices: hoc est: si soli Deo tribuas bona quæ habes, cuius etiam re vera sunt: & tibi ipsi imputes malitiam tuam. Beatus ille est, qui coram hominibus tam se vilem ducit, quam coram Deo vilem se existimat. Beatus, qui nunc seipsum iudicat: is enim ab alio iudicio immunis erit. Beatus, qui pro alterius iudicio & ex obedientia fideliter vitam ducit suam: quod sanè Apostoli fecere etiam postquam repleti fuere spiritu sancto. Qui pacem seruare vult, omnes debet sibi anteferre. Beatus, qui in verbis & moribus suis non cupit haberi alius, quam qualis ex Dei gratia est vocatus. Beatus, qui nouit diuinas celare reuelationes. nihil enim tam arcanum est, quod nolit reuelare Deus, cum ei visum fuerit. Si totius orbis homo sanctissimus se censeat omnium pessimum, is planè humilis est. Humilitas loqui nescit, & patientia non est ausa loqui. Humilitas mihi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius potest existunt vestigia. Ita enim & humilitas dissipat omne malum, & odit peccata omnia, efficitque ut homo sese nihillipendat. Humilitate Dei conciliatur gratia, & pax cum proximis. Quemadmodum rex præpotens missurus filiam suam ad locum aliquem, non illam imponit equo fero, indomito atque contumaci, sed benè mansuetato, & commodè gradienti: ita quoque Deus gratiam non confert suam elatis, sed mansuetis & humilibus.

De Timore Dei.

Sanctus Dei timor vitiosum pellit timorem, conseruatque ac tuetur ea bona, quæ nulla potest effari lingua, nulla mens cogitatione assequi. Timor Dei, eximium Dei donum est, quo non omnes præditi sunt. Qui non timet, is nihil habere videtur, quod possit amittere. Timor Domini regit & protegit hominem, Deique gratiam ei impetrat. Si quis Dei gratia præditus sit, timor Dei eam conseruat. si ea careat, timor eam illi obtinet. Creaturæ omnes rationales, quæ prolapsæ sunt, non essent lapsæ, si hoc dono instructæ fuissent. Sanctum hoc donum non nisi sanctorum hominum est: quantoque maior homini inest gratia, tanto humilior & sedatior est: necesse virtus quam quis minimè exercet, minor est alijs. Quisquis vsque eò offendit Deum, ut sit mortis reus, qua ille fronte ausus erit apparere coram illo? Beatus est, qui se sentit versari in hoc mundo tanquam in carcere, qui que semper veretur se offendere Dominum suum. Nusquam licet homini in hoc mundo esse securo, ubi inter medios degit hostes. A teipso & tui similibus semper ferua teipsum. Hostis noster caro nostra est, quæ cum hoste tartareo semper oppugnat animam nostram. Semper igitur plus formidandum est homini, nè à propria vincatur malitia, quam quæcunque res alia huius mundi. Impossibile est Dei promereri gratiam, & in ea perseuerare, nisi adsit sollicitudo sancta & timor sanctus: quo timore qui destitutus est, certum habet suæ perditionis argumentum. Timor Dei facit hominem humiliter obedire, & cervicem ad terram vsque sub obedientiæ iugum deponere. Quanto est in homine auctior Dei timor, tanto ille in precibus magis assiduus est. Qui verò sanctæ orationis gratiam adeptus est, non paruo Dei munere affectus est. Quantunvis magna videantur hominis opera, non hominum æstimatione metienda atque prædicanda sunt, sed bona Dei voluntate, & quatenus ille ea commendat. Quod cum nos lateat, vereri semper debemus omnia opera nostra.

De Patientia.

Quisquis Dei causa æquo animo libens patitur aduersa, is citò magnam obtinebit gratiam, & mundi huius dominus fiet, pedemque alterum in alio defiget seculo. Quicquid homo vel boni vel mali facit, sibi ipsi id facit. Non debet igitur ira permoueri, si qua tibi ab alio irrogetur iniuria, sed potius dolere culpa illius. Quanto quis promptiori animo propter Deum fert iniurias & afflictiones, tanto apud illum maior est: quantoque imbecillior est & impatientior ad ferendum aliquid causa Dei, tanto apud illum minor est, nec cognoscit, quid sit Deus. Si quis malè de te loquatur, tu illi ser suppetias: si quis benè de te loquatur, in Deum id refundas. Aliorum dicta & facta laudibus efferas, tua vituperes. Cum aliquis tecum iurgatur,

gatur, si vis abire victor, cedas illi. Quid causa est, quòd agrè ferimus afflictiones? Non concupiscimus medullitibus spirituales consolationes. Nullum tu iniuria afficias: si quis verò tibi iniuria faciat, feras id humiliter & comiter propter amorem Dei, & in remissionem peccatorum tuorum. Longè præstabilius est & conducibilius, magnam iniuriam Dei amore absque murmure perpeteri, quam centum famelicos homines quotidie pascere, & multo tempore ieiunare vsque in vesperam, donec stellæ emicent in caelo. Ecquid verò prodest contemnere seipsum, & enervare atque affligere corpus suum ieiunando, vigilando, precando, atque alijs modis castigando, si interim ne vnã quidem possimus ferre à proximo illatam iniuriam: cum tamen inde plus liceat obtinere præmij, quam ex omnibus propria voluntate susceptis? Pati enim iniuriam absque murmure multò plus peccata expiat, quam largi lachrymarum imbres. Beatus est, qui sua peccata & Dei beneficia semper in oculis & in conspectu suo proponit. is enim placidè tolerat pressuras & angustias omnes, magnam inde consolationem habiturus. Beatus, qui nullam experit consolationem ab vlla creatura, quæ sub caelo est. Qui sua semper peccata verfat ob oculos, is nulla afflictione frangitur. Quicquid habes boni, id Deo acceptum referes: molestias verò & afflictiones omnes peccatis tuis imputabis. Etiam si quispiam bona illa omnia & fecisset & faceret, quæ mortales vniuersi fecere & facturi sunt, si tamen sese intus benè inspiceret, comperiret seipsum semper bono suo contrarium. Frater quidam aliquandò percunctatus est ex Aegidio, quid faciendum esset, si multæ afflictiones ipsis acciderent: accepit autem eiusmodi ab eo responsum. Etiam si Deus è caelo lapides & silices plueret, non possent tamen officere nobis, si tales essemus, quales esse deberemus. Si quis enim is sit, qui esse debet, mala & molesta omnia in bonum & in oblectationem ei vertentur. Sicut enim illi, qui peruersa est voluntate, bonum mutatur in malum: ita illi, cuius est bona voluntas, malum abit in bonum. Omnia magna tum bona, tum mala intus in homine sunt, nec oculis cerni possunt. Mali demones ad nostram infirmitatem, ad nostros labores & famem, omnemque proximis irrogatam iniuriam aduolant. Si vis saluus fieri, nullam creaturam in ius voces. Sancti homines bona agunt, & mala patiuntur. Si agnoscis te offendisse Deum creatorem tuum, fatearis etiam dignum te esse, quem creaturæ omnes persequantur, vlciscanturque iniurias abs te illatas Domino tuo. Quicquid ab vlla creatura molestia tibi infertur, id bono feris animo. neque enim poteris iure de quauis creatura conqueri, quando benè commeruisti ab omnibus malè accipi & affligi. Præclara virtus est, vincere seipsum. qui enim victor est sui, omnes suos vicit hostes, & bona omnia consequitur. Eximia is virtute præditus foret, qui se sineret vinci ab omnibus. talis enim mundi esset dominus. Si seruari vis, diligenter in id incumbas, ut desperes consolationem omnem, quam vlla possit mortalis adferre creatura. Multò enim grauiores & periculosiores ruinas pariunt consolationes, quam res aduersæ. Equus generosa est indole & habitudine. nam quantunvis incitato feratur cursu, at tamen fessor eius in quamlibet partem flectere eum potest, & quòd vult cunque impellere. Ita sanè etiam homines alijs se in suo cursu gubernandos permittere deberent. Religiosus quidam aliquandò querebatur grande quoddam obedientiæ onus sibi impositum, sed dictum est ei à F. Aegidio: Amice, quanto plus obmurmuras, tanto tibi ipsi grauiorem efficis sarcinam: quo autem humilius obedientiæ præcepto te subdideris, eo & facilius & suauis feres. Non vis humiliari in hoc seculo, & tamen in futuro honorari vis. Laborem respuis, & quiete potiri vis. Perdere nihil vis, & lucrari te posse confidis: sed falleris planè. per ignominiam enim pertingitur ad gloriam, labore paratur quies, iactura peruenitur ad lucrum. iam antiquitus vulgò dici solet: Qui non vult dare quod amat, is non obtinebit quod desiderat. Non mireris, si interdum proximis te perturbet. Nam & Martha, alioqui bona, voluit Dominum aduersus sororem suam commouere, immeritò de illa conquerens. Accuratè semper des virtutibus & gratitudini operam, & pugna viriliter aduersus vitia tua, sedatoque & forti animo feras pressuras, ignominiam, afflictiones & iniurias: quod non est aliud, quam ut vincas teipsum. Parum enim est multas Domino lucrari animas, nisi etiam teipsum vincas.

De sanctæ cordis sollicitudine & alacritate siue vigilantia.

Homo ociosus, & animi alacritate ac vigilantia destitutus, & præfenti & futuro se priuat seculo, & neque sibi, neque alijs utilis est. Fieri autem non potest, ut absque sollicitudine & labore virtus obtineatur. Homo autem iuuenis si laborem refugiat, regnum caelorum refugit. Sicut malum ocium ad mala omnia

Obedire al-
teri, quam
salutare.

Humilitas
odit vitia.

Timoris
Dei magna
præconia.

Quid maxi-
mè homini
formidan-
dum.

Gratia præ-
candi.

Patientiæ
magna vis.

Iniuriam
ferre placidè
quàm
gratiâ Deo.

Nulla ad-
uersa nocet
benè animo
constitutus.

Nunquam
conquerens
de alijs,
nos affligentibus.

Luc. 10.

Virtus sine
cura non ob-
tinetur.

perducit, ita sancta quies & bonum ocium in caelum adducit. Iure quidem sollicitum in primis oporteret esse hominem ad fideliter conservanda diuinitis ipsi collata charismata, & ad ea in opus strenue conferenda. Saepè enim amittuntur fructus propter folia, & frumentum propter paleas. Plus est, bene nosse custodire Dei dona, quam ea adipisci. Nam etiam si ea adeptus sis, si conservare nescias, nunquam locuples eris. Non est autem magnum, scire ea custodire, nec scire adipisci. Multi multa lucrantur, nec desunt tamen: quippe qui parta non custodiant. Plerique paulatim lucrantur, & sunt opulenti, quod non norint seruare ea, quae lucrati sunt. **Quantam aquarum molem congereret Tyberis, si non continenter praterflueret? Volunt homines à Deo mercedem habere immensam & infinitam, nec tamen volunt ei nisi ad mensuram & ad certum tempus seruire. Qui sine fine & absque modo amari & mercedem recipere vult, debet sine fine & absque mensura seruire. Homo sua in curia & negligentia perdit perfectionem suam. Dixit quandoque F. Aegidius cuidam Romam ituro: Cum fueris in itinere, non te occupes ijs, quae visurus es: sed noueris bonam monetam ab adulterina secernere. Versutus admodum est hostis noster, & diuersos passim per viam tetendit laqueos. Beatus est, qui pro Dei amore corpus suum frugiferum reddit, nec tamen pro ijs bonis, quae facit, vllam in terris mercedem exoptat. Si quis dicat homini egentissimo, Hanc rem ego triduo tibi commodo, vt possis ea lucrum facere (Magnum enim licebit ea, si voles, thesaurum comparare) Si pauper ille id sciret, quis dubitet ea libenter vsurum compendij sui causa? Nos corpus habemus nobis commodatum: totum autem tempus vitae nostrae est tridui instar, si ad eternitatem conferas. Si vis rebus partis frui, da operam vt lucreris. Quod si laborare nolis, non pertinges ad quietem. Si agri & vineae omnes totius orbis terrarum vnus ditioe continerentur, nec tamen ab eo colerentur, quem, oro, ex eis fructum percepturus esset? Si quis autem paruam habeat agrorum & vinearum portionem, eamque bene colat, multos inde fructus colligit. Male agere volentiaro opus est consultore: qui autem bene facere meditatur, multos consulit. Vulgi est dictum ludicrum: Non est quod apponas igni ollam tuam, spe fretus proximi tui. Non efficit hominem beatum sola bona voluntas, nisi ea bonis operibus declareretur. Ea enim causa Deus largitur homini gratiam suam, vt eam bonis operibus prosequatur. Quidam magno animi mœrore pressus rogauit F. Aegidium, vt ipsum consolaretur. Respondit autem ei Aegidius: Studeas bene viuere & bene agere, & Dominus te consolabitur. Nisi enim quisque, in seipso locum Deo praeparat, nullam ex creaturis capiet consolationem. Ecquis tandem est, qui non & animae, & corpori suo optimè consultum velit in hoc seculo? Et tamen nos neque animae neque corporis utilitati studemus. Possem equidem sanctè iurare, eum qui iugum Domini sibi vult leuius reddere, illud potius aggravare: quique illud sibi aggravat, leue id efficere. Qui futurum condidit seculo, is etiam praesentis est conditor: potestque, ex ijs bonis, quae in illo futuro conferret seculo, quippiam etiam in praesenti largiri. Corpus autem etiam animae bonis fruatur: siquidem & mala & bona animae in corpus redundat. Dicente autem fratre quodam se fortassis prius mortituum, quam quicquam posset sentire boni: Aegidius respondit: Pelliones habent pellium notitiam, sutores calceorum, ferrumque, norunt fabri, & in sua quisque arte peritus est. Sed quoniam potest eius artis quisquam habere notionem, quam non didicit? Puras tu magnos heroës in fatuos & amentes eximia conferre dona? Minime id illi faciunt. Bona opera via sunt ad bona omnia: sicut malefacta via sunt ad mala omnia. Beatus ille est, cui nihil eorum, quae sub caelo sunt, offendiculum praebet: sed ex omnibus, quae vel videre vel audire contingit, studet effici melior, atque inde aliquid colligit emolumentum, cunctaque in partem mitiorem interpretatur. Saepè enim iudicia hominum longè alia sunt, atque Dei.**

De mundi contemptu.

VAE illi, qui animum, desiderium, vires & facultates suas in res terrenas atque caducas confert: coipso perdens sempiternum Dei regnum & bona semper mansura, quae praeter illis vilibus negligit & postponit. Si ad singulas aquilae in sublime volantis alas singulae aedis S. Petri, quae Roma est, trabes appenderentur, non posset illa tam volare sublimiter. Multos ego video sudare, vt sua curent corpora: paucos in id incumbere, vt animas suas curent. Ecquis tantum suscipit laboris pro anima sua, quantum pro suis corporibus suscipiunt lapideae & qui metalla effodiunt? Hominem avarum iure comparaueris talpae, qui hoc solum putat bonum, euertere humum & in ea demorari: cum sint multa alia longè potiora, quae is ignorat. Volucres caeli,

Desidia hominum.

Multi laquei damnum.

Voluntas bona in opus conferenda.

Bona & mala opera quod perducant.

Multi suam curam curiam, animas negligunt.

caeli, bestiae terrae & pisces maris rebus necessarijs contenti sunt: sed cum non possint hominem explere vllae res terrenae, quin plura semper concupiscat, satis inde apparet non eum ad haec caduca & labentia conditum, sed ad alia praestantiora. Corpus propter animam factum est, & hic mundus inferior propter illum superiorem. Est autem eiusmodi ager hic mundus inferior, vt qui eius maiorè partem obtinet, idem obtineat deteriorè. Solebat referre F. Aegidius, displicuisse S. Francisco in formicis curam illam ingentem, qua sibi victum parant: plus verò delectatum eum fuisse volucris, quod non congregent in horrea sua. Corpus nostrum instar porci est, auidè ad lutum properantis, & in eo se volutatis. Caro nostra similis est scarabeo, què delectat semper equinum versare sterces. Caro nostra tanquam quidam satanae pugil est. Sciscitanti cuidam fratri, quo pacto vitari possint corporis vitia, sic respondit Aegidius: Qui vult aliud trāsferre saxa ingentia & trabes grades, non tam viribus, quam ingenio sibi vtendum putat. Ita & hic faciendum est. Culpa omnis castitati officit. Est enim castitas ceu mundum speculum, quod tamen anhelitu obscuratur. Fieri non potest, vt Dei obtineat gratiam is, qui vitijs carnalibus delectatur. Itaque, in omnem licet partem te verses, non comperies aliud, nisi vt pugnes aduersus carnem tuam, quae te nocte ac die proderet vltimè. Eam qui vincit, omnes suos inimicos superat, & ad omne bonum pertingit. Dicebat etiam: Prae cunctis virtutibus ego castitatem eligerem. Quodam autem dicente, Est ne charitas castitate praestantior? respondit: Quid est castitate castius? crebroque, canebat: O sancta castitas, qualis es? qualis es? Certè talis es & tanta, qualem & quantam te homines stolidi non intelligunt. Roganti verò fratri, quid ipse diceret castitatem, Ego, ait, castitatem voco, omnes sensus diuinæ gratiae conservare & custodire.

De tentationum infestationibus.

MAGNA gratia nec tranquille retineri, nec durare sine tentationibus potest. Quod enim auctiori quis gratia praeditus est, eò infestiores sentit demonum tentationes: nec tamè idcirco debet deesse gratiae & donis Dei. Quod enim est pugna acrior & difficilior, eò, si victor euaserit, corona erit illustrior. Quod igitur non valde nos impugnamur, ea ratio est, quod tales non sumus, quales esse deberemus. Porrò recto gradienti itinere, nihil molestiae aut tedium affert. Mundi autem iter ingredientibus multa occurrunt molesta & plena tedium, idque, ad supremum usque, vitae diem. Dicebat tum Aegidius frater quidam: Videris pugnantia dicere. Respondit ille: An non propensius hominem bona voluntate praeditum tentant demones, quam alium? Quae te, si quis vendat res suas, vel millies cariori precio, quam sint, quam inde molestiam aut tedium putas ei accessurum? Ijs verbis questio illa dissoluta est. Aio igitur: Quanto quis virtutibus locupletior est, tanto acrius oppugnatur, debetque accuratius sibi à vitijs cauere. Dixit quandoque, ei frater quidam: Valde me infestat tentatio quaedam haud vulgaris, saepeque rogavi Dominum, vt ea me liberet, nec facit tamè. Respondit F. Aegidius: Quod rex quispiam milites suos potioribus instruit armis, eò vult virilius illos dimicare. Si quis autem ad orationis pugnam accedat quasi inermis, quod mente aridus sit, nec sentiat deuotionem, si fidem se praebuerit, Deus eius respiciet fidelitatem, armaque sua imprimet ei. Ex singulis vitijs, quae debellat quispiam, singulas acquirere virtutes: & quae vitia sibi infestiora senserit, ex ijs amplius consequetur praemium, si ea superauerit. Quaecumque causa cessat, quis pergere viam Domini sui, ea causa amittit praemium suum. Plerumque sic se habent tentationes, vt agricola, qui ex vasta sylua, sentibus & arboribus plena, molitur agrum efficere fertilem: sed cum absque multo labore id consequi non possit, plerumque subrepat suscepti laboris poenitentia, quod plus operae exigatur, quam initio putarat: quodque non percipiat statim fructus, quos sperarat. At quod tamen non planè abijcit conatum omnem, efficit tandem solum fecundum, & iam laboris non tædet propter vbertatem frugum, quas inde colligit. Dixit quandoque, frater quidam ad Aegidium: Fertur D. Bernardus aliquando legisse septem psalmos absque vlla animi distractione. Respondit Aegidius: Ego verò pluris id aestimo, quam si arx multa vi oppugnata, ab illis, qui intus sunt, strenue & fortiter propugnatur.

De Penitentia.

QVAESUIT aliquando Iudex quidam secularis ex Aegidio, qua ratione homines seculares Dei gratiam & virtutes facilius adipisci possent. Respondit F. Aegidius: Primò danda illis opera est, vt se vnquam peccasse doleant: & vt peccata sua pure & aperte confiteantur, faciantque, quod pro poenitentia illis iniunctum fuerit. Deinde vt sibi caueant à peccatis, & peccandi occasionibus quibuscunque. Postremò, vt in bonis sese operibus exercent, libenterque, ferant in hac vita ea quae molesta sunt: cuius rei exempla in seipso nobis Christus proposuit.

Corporis vitia vt possunt vitari.

Pugnandum cum carne.

Castitatem maxime fecit Aegidius.

Optimus quisque acerrime impugnat.

Seculares homines vt Dei gratiam obtineant.

Peccator quid debeat rogare Deum.

Quid faciendum, cum orans non sentit deuotionem. Cur orantes plus uerget demon.

Salus sua quam cuique debeat curare esse.

Ioan. 4.

Math. 19.

Cellula sua quam grata bono modo.

O Ratio & initium est & clausula totius boni. Oratio illustrat animum, præstatque boni & mali cognitionem. Debet quilibet peccator precari Dominum, ut faciat ipsum suam misericordiam suamque beneficia, & propria peccata cognoscere. Qui precari non nouit, is Deum ignorat. Quotquot salui fieri volunt, modo sunt rationis copotes, necessarium debet sub vitæ finem Dominum deprecari. Si pudibunda & simplex scemina filium haberet vnicum & inprimis charum, isque iussu regis ob aliquam culpam captus, ad suspendium duceretur, sciretque, illa scemina, se cum suis precibus posse à presenti periculo liberare, an non quantunius alioqui verecunda & simplex, nudo capite & passo capillo ad regem properaret, peteretque, sibi donari filium suum? Ita sane precari facile discet, quisquis peccatorum suorum pericula bene cognoscit. Dicente autem quodam fratre, molestissimum videri posse, si is qui orat, nullam sentire queat deuotionem, F. Aegidius respondit: Equidem consulo tibi, ut simpliciter studeas utilitati tuæ. Si parum vini haberes in vase, cui feces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumque cum facibus commisceres? Absurdum id fuerit. Si molaris lapis interdum non bene fruges terat, non illico eum confingit molitor, nec malleis dissipat: sed paulatim reparat eum, donec rursus commodam efficiat farinam. Ita & tu facies. Cogitabis te indignum, qui vlla à Domino in tuis precibus consolatione afficiaris. Nam etiam si quis à mundi exordio quotidie tot fudisset lachrymas, quot possit paropsis capere, nec sic tamen diuinam mereretur consolationem. Percunctanti quædam fratri, cur infestæ magis sint tentationes orationibus, quam aliis, sic respondit: Si quis liter alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem illis infertur, in eam curam incubit, ne contra ipsum sententia feratur. Ita & demones faciunt. Si loquaris cum hominibus, non valde te sentis impugnari ab illis: si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te conijci: neque, tamen ea causa debes preces intermittere, sed in ijs constantem & viriliter perseuerare. hæc enim ad eternam vitam via est. Quod si velis omittere preces, non eris assimilis illi, qui fugit à prelio. Cuiusdam fratri dicenti, videre se multos, qui inter orandum magnam percipiunt deuotionis & lachrymarum gratiam, sibi ipsi verò vix quippiam tale contingere, F. Aegidius ait: Labora tu fideliter & humiliter: quæ enim gratiam hodie non confert Deus, eam poterit largiri cras, vel etiam differre, prout viderit expedire salutem tuam. Fac tu, quod in te est, & Deus faciet, quod sibi visum fuerit. Multis istibus faber contudit ferrum, antequam cultrum efficiat. Ad eum verò vnumquemque, de sua salute oporteret esse sollicitum, ut etiam totus orbis ad nubes usque, plenus esset hominibus, atque ex ijs non nisi vnus saluus esset futurus, singuli tamen pro data ipsis gratia conmitterentur, sperarentque, se vnum illum fore. Alio tempore frater quidam rogabat Aegidium, quid faceret. Ille respondit se male facere. Illo porro dicente, Et quidnam mali tu facis, cum sis Minorita? Aegidius alteri illic adstanti fratri ait: Vter paratior est, Deusne ad dandum, vel homo ad percipiendam gratiam? Illo afferente, propensius Deum largiri suam gratiam, quam nos recipere: Aegidius dixit: Recte ne igitur nos facimus? Immo verò, inquit ille, male facimus. Tu Aegidius ad illum, qui ei quaestionem mouerat, Vides, inquit, verum me dixisse, cum respondi, male me facere, ut qui eius gratiam non semper recipiam. Multa bona opera diuinæ nobis scripturæ commendant, puta, pascere esurientes, vestire nudos & id genus alia. At vbi Dominus de oratione sermonem habuit, Tales, inquit, pater querit, qui eum adorent in spiritu & veritate. Bona quidem opera ornant animam, sed oratio insignis est animæ ornamentum. Sancti religiosi quadam ex parte lupis similes sunt, ægre è sylua in publicum progredientibus, nisi magna compellat fames, nec etiam tunc diu harentibus extra syluam. Cum aliquando frater quidam Aegidius familiaris diceret ei, cur non exiret ad homines seculares, eius colloquium expetentes, ille respondit: Ego sic volo proximis satisfacere, ut tamen non noceam animæ meæ. Putas ne libentius me daturum proximo, si haberem, mille libras, immo quatuor librarum millia, quam me ipsum? An non in Euangelio Christus dicit, Qui reliquerit patrem & matrem, fratres & sorores propter nomen meum, centuplum accipiet? Romanus quidam nostrum fuit complexus institutum, cuius facultates aestimabantur sexaginta libris. Is igitur recipiet sexagies centena librarum millia. Apparet hinc magna esse, quæ Deus quibusdam dat in hac vita. At nos cæci & obnubilati sumus. Si quem videamus multa virtute & gratia præditum, ferre non possumus eius perfectionem. Qui bene religiosus & spiritualis est, nihil audire vult, nec alicubi morari sustinet, nisi magna cogat necessitas, præterquam in cellula sua, semper secum manere cupiens. Solebat de se dicere F. Aegidius: Mallem equidem cæcus esse, quam mundi huius formosissimus, sapientissimus, opulentissimusque atque

atque nobilissimus. Sciscitantibus alijs eius rei rationem, ait: Vereor, ne isthæc mihi impedimento sint in via mea. Beatus planè, qui nihil cogitat, dicit, facit, quod reprehensionem obnoxium sit. Quæsiuit aliquando F. Aegidius ex alio fratre, quid de contemplatione dicerent viri sapientes. Illo respondente, quod multa de eadicerent, Aegidius ait: Vis ne meam audire sententiam? Dicente eo, se maxime id velle, Aegidius dixit: Contemplationis progressus mihi eiusmodi esse videtur: Ignis, vndio, ecstasis, contemplationis progressus. gustus, quies, gloria. Si gratiam in precibus sentis, ora: si non sentis, non cesses à precibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei offerebantur.

De spiritali cautione.

S I vis videre bene, erue tibi oculos: si vis audire bene, obsurdescas. Si vis rectè loqui, murus sis. Si vis bene ingredi, præcide tibi pedes. Si vis amare bene, odi te ipsum. Si cupis bene viuere, morere tibi ipsi. Si bene lucrari appetis, iacturam facias. Ditescere si vis, pauper fias. Si vis viuere in delicijs, castiga corpus tuum. Si vis esse securus, semper in timore te contineas. Exaltari si iuuat, humilia te ipsum, & honorem habeto ijs, qui te contemnunt. Si vis adipisci bonum, ferro malum. Si placet potiri requie, prius labora. Sapietia haud vulgaris est, talè te præbere non esse. Sed cum magna & præclara sint hæc, non in omnibus inueniuntur. Etiam si quis mille viuat annis, nec quicquam extrinsecus agendum ei sit, habebit satis superque, quod intus agat in corde suo, nec tamen numeris omnibus absolutum se sentiet. Si quis ignorat, ignorabitur. Væ nobis, qui Dei dona habemus, nec agnoscimus: & qui ea non habent, non dant operam ut obtineant. Fingunt sibi homines Deum qualem volunt, & tamen semper ipsi manent similes sui.

De Scientia utili & inutili.

Q Uisquis multa fati non esse cupit, caput suum valde deprimat, & bene multa agat opera, trahatque, per terram ventrem suum, & Deus eum docebit satis. Præcipua hominum sapientia est, studere operibus bonis, seipsum accuratè custodire, & diuina obseruare iudicia. Cuidam scholas adire volenti sic aliquando dixit F. Aegidius: Quare te confers ad discendum, quando ea summa est sapientia, timere & amare Deum: quæ duo possint tibi sufficere. Tatum enim quisque, habet sapientiam, quantum facit boni. Ne sis nimium sollicitus, ut possis prodesse alijs, sed consule tibi ipsi. Volumus plerumque multa scire propter alios, at parum propter nos ipsos. Verbum Dei non est dicentis vel audientis, sed opere illud exequentis. Multi natandi imperiti in aquas ingressi sunt, ut alios extraherent, & ipsi pariter cum illis submersi sunt. Si animæ tuæ salutem probè curas, obtinebis eam. Si rectè facias opus tuum, omnibus illis bene consulas, qui tui studiosi sunt. Præco verbi Dei, datus est diuinitus populo lux, speculum & vexillarius. Beatus est, qui sic alios recta ducit via, ut tamè ipse nunquam ab ea deflectat: sicque, alios docet curare, ut ipse cursum suum non intermittat: atque, ita locupletat alios, ut ipse tamen interitum pauper non fiat. Roganti fratri, vtrum potius sit, concionari, vel facere, sic respondit: Cuius tu putas copiosius esse meritum, eius ne qui ad S. Iacobum peregrè proficiscitur, vel eius, qui alijs monstrat viam? Video ego multa, quæ tamen mea non sunt: audio multa, nec intelligo: dico multa, nec facio tamen. Colligitur hinc, solum visum, auditum & locutionem ad salutem non sufficere.

De bonis & malis verbis.

Q UI bona loquitur, tanquam os Dei est: qui mala loquitur, eum quoddam fatanæ os est. Cum serui Dei conueniunt colloquendi causa, sermo illorum insitui debet: ret de pulchritudine & iucunditate virtutum, ut maiori virtutum amore inflammarentur. Si enim ijs delectarentur, maiori eas studio colerent: quantoque, in ijs essent exercitiores, tanto placerent eis magis. Porro quod quis virtuosior est, eò plus indiget sermonem conferre de virtutibus. Quanto enim sepius de illis loquitur, tanto earum capaciosior fit. Meo iudicio, non minor est virtus bene non esse silere, quam bene scire loqui. Expediret, opinor, homini collum habere instar gruis, ut sermo per longos ductus meatus, tardius ab ore proficisceretur.

De Perseuerantia.

E Cquid prodest homini orare, ieiunare, prestare eleemosynas, castigare corpus suum, sublimia de celestibus experiri, nisi etiam portum salutis attingat? Fit nonnunquam, ut ingens & insignis nauis onusta preciosis mercibus in mari sit, sed antè submergatur, quam possit in portum inferri. Quid verò illi prodest magnitudo & elegantia sua? Contra euenit interdum, nauem vilem & vetustam, paucis instructam mercibus, cum multo labore per omnia maris discrimina incolumem tandem ad portum appelli.

pellit. Itā etiā multis accidit hominibus, vt meritō semper timere debeamus. Cūm primum est plantata arbor, non ilicō grandescit: & quanuis producat flores, nō statim etiā fructus affert: neq; fructus ipsi, si quos ferat, cōfestim maturescunt: atq; etiā ij, qui iā maturi sunt, non oēs eduntur ab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim cōputrescunt. Eodē modo quis ad me fructus indē redire queat, si vel centū annis rogē pro cęlesti regno, si nō perseueret in precibus vsq; in finē? Duo quēdā sanē preclara & eximia sunt, amare Deū, & cauere sibi à peccato. His qui instructus est, nihil non boni habet.

De vita monastica.

Vite monastica encodium.

Equidem paruam mallem Dei habere gratiā in vita monastica, quā longē maiorem in seculo. Multo enim plus periculi, & minus auxilij est in vita seculari, quā monastica. Multi petunt monasteria, sed non prestunt ea, quæ monasticū reposcit institutum: non absurdē comparandi agricolæ, Goliath sese induenti armatura, sed ea vt nesciēt. Nec enim omnes possent in Bucephalo equitare, vitæq; nē ab illo deciderent. Equidem nō magnificatio venire in aulā regis, aut regis affici muneribus: sed id ego præclarum existimo, itā vt par est, seruire nōsse in aula regis. Mallem sanē in seculo permānere, & ex animo diligere vitā monasticam, quā esse in monasterio, atq; illic irreligiosē vel non monasticē viuere. Illustrissima Dei parēs, virgoq; perpetua, nata quidem ex peccatoribus & peccatricibus, sed absq; culpa originis, non fuit vitam professā monasticā, & tamē id est quod est. Debet religiosus quisq; sibi persuadere se nō posse benē viuere, nisi in eo vitæ monasticæ instituto, quod professus est. Mihi quidem videtur Minoritarum Ordo diuinitus in mundo institutus in cunctōrū hominum salutē atq; vtilitatē: sed v̄ nobis, si tales non sumus, quales nos esse oportebat. Hic Ordo totius orbis & egentissimus & opulentissimus est, nec vllus vsq; in presens eo melior fuisse videtur: quippe quē Christus ipse seruauerit, & discipulis suis seruandū tradiderit. Diues is est, qui amat diuitē: sapiens est, qui diligit sapientē: pulcher, qui formosum; nobilis, qui amat nobilem: putā Dominium I E S V M, qui benedictus est in secula, Amen.

De obedientia.

Præclara obedientia laus.

Qvanto religiosus homo arctiori obedientiæ iugo se subdit, tanto plures affert fructus: quantoq; suis superioribus magis se morigerū præbet propter honorem Dei, tanto spiritu pauperior est, & purior à vitij præ ceteris mortalibus. Homo obedientiæ studiosus comparatur armato equiti, in egregio sedēti equo, atq; strenuē & infractō animo cū hostibus configēt: neq; enim quisquā eum ledere potest. Qui verò in monasterio cum murmure degit sub obedientia, similis est militi nudo atq; inermi, cum equo languido ad hostes proficiscenti, à quibus plerunquē vulneratur, vel etiā capitur, in carcerē mittitur, aut trucidatur. Qui in monasterio vult suo arbitrato & pro sua voluntate viuere, rectā pergat ad inferos. Cūm boues sub iugo trahunt aratrū, horrea frumentis implent: cūm autē iugo soluti vagātur per cāpos, magni quidē sibi videntur, sed in horrea nihil important. Sapientes & magni capita sua humiliter subijciunt obedientiæ iugo: stulti autē & insipientes capita subducunt, nec obedire volunt. Pluris autē ego facio, propter Deū obtemperare superiori suo, qui homo est, quā ipsi Deo iubēti parere. Qui Dei vicario obedit, etiā Deo iubēti facile obedit. Meo quidē iudicio, etiā si quis eō pertigisset, vt cum Angelis colloqui ei liceret, si tamen à suo superiori accersiretur, deberet, posthabito Angelico colloquio, obtēperare homini, cui propter Deū se morigerū fore promississet. Quisquis pollicitus est obedientiā, ac deinde à cernicibus excutit obedientiæ iugum, tanq̄ perfectius iter ingressurus, ille se magna quadam, licet occulta, superbia laborare declarat. Bona consuetudo, via est ad virtutes omnes & omne bonum: praua consuetudo, ad mala omnia via est.

Obedire homini quā eximium.

Bona & mala consuetudo.

De commemoranda morte.

Etiam si quispiam à primo mūdi die vsq; in præsens perpetuis fuisset affectus molestijs & afflictionibus, si illi iam liceret ad immensā peruenire gaudia, quid oro officerent illi mala omnia tot annis tolerata? Contrā, si quis ab initio creati orbis vsq; in hunc diē prosperrimis successibus omniq; voluptate perfruitur semper esset, at nunc in supplicia sempiterna abiturum se sciret, quid commodi ex omni illa voluptatum & gaudiorum affluentia caperet? Vir quidam secularis ait quandoquē F. Aegidio: Vellē licere mihi diū in hac durare vita, & abū dare bonis omnibus. Respondit ei F. Aegidius: Sed si vel mille viuas annos, & totius orbis dominio potiaris, qd præmij capies e carne tua, cui tam strenuam cupis nauare operā? Si verò ad breue tempus rectē te geras, tibiq; probē inuigiles, mercedem postea percipies prorsus ineffabilem.

D.

De Contemplatione.

Qvandoquidē nemini paret aditus ad contemplatiuā vitam, nisi qui sit prius probē & deuotē in actiua exercitatus, necessariū est vitæ actiuosæ summa cura & studio operam nauare. Is autē bonus est actiuæ vitæ cultor, qui etiam si (modò id fieri posset) pauperes omnes mundi huius libens alere & vestire, resq; necessarias omnes eis præbere vellet, cunctas cędes sacras & domos hospirales totius orbis extrueret, interim nihilo minùs pro malo haberetur ab hominibus mundi huius, idq; ipse sciret, nec aliud appeteret, neq; tamen propter cędā cessaret benē agere, immò verò etiā studiosus multo, quā antē, in bona opera incūberet, tanquā nullā in hoc seculo neq; expetens neq; expectans mercedem: animo contemplans, quemadmodum Martha in sua actione valdē sollicita, cūm fororis adiutorium peteret, à Domino reprehensa est, nec tamen omisit cœpta officia & opera sua. Atq; itā etiam quilibet homo bonus, actiuæ vitæ deditus, ob nullas reprehensiones debet abijcere studiū bonorum operum, quippe pro quibus non temporariam sed æternam mercedem expectet. Ad contemplandā diuinæ maiestatis gloriam nemo pertingere potest, nisi feruente spiritu & precibus continuis. Feruore spiritus inflammatur homo, & ad cōtemplationem euehitur, quādo corde & mēbris omnibus itā est constitutus, vt nihil neq; velit, neq; cogitet, præter id quod habet & sentit. Is bonus cōtemplator dici potest, qui manus atq; pedes sibi amputauit, oculos euulsit, linguam, nasum & aures abscedit præ ineffabili illa suauitate & iucunditate odoris spiritalis, nec quicquā sub cælo aliud appetit: perindē vt beata Maria Magdalena, ad Christi pedes residens, tanta verborum eius suauitate affecta est, vt nullum ei inesset membrum, quod aliud aut vellet aut posset facere, quā quod ipsa faciebat. Cumque ea causā non audiret ipsa, quid soror eius diceret, Dominus eam tuendam suscepit.

De alijs virtutibus.

Ex rebus temporarijs pauper fit homo, diuinis rebus ditescit. Has igitur impensē diligit, illas odio habebit. Vt mundi via scatet vitij & flagitij, itā cęli via exultatione & virtutibus abundat. Gratia & virtutes creaturis preparatae sunt, clamantque & aiunt: Venire & completimini nos: viam virtutū ostendemus vobis: sed miser homo eas amplecti non vult. Cuius igitur culpa sit, quod in miseria & paupertate degit, quandoquidē Dominus eum ad se vocat, nec ille tamen conatur ad eum accedere, dignus ea causā supplicij sempiterni? Non parum periculi habere videtur, rogare Deum vt suam nobis det gratiam & virtutes. Si enim non viuas illis cōuenienter, maiores Dei suscipis inimicitias. Inter instituta vel ordines omnes alij placent Deo, alij displicent. Qui Deo placent, eorum duplex est genus: Alterum est Deum amantium, alterum Deo placentium. Amantes sunt ij omnes, qui Deo seruiunt, amantque ea quæ ei placent, seu eius beneplacitum, & inter se diligunt, vt inuicem sibi placeant propter Deum. Ij quatuor oculos habent. Primus semper obseruat, quid gratum sit Deo. Alter in proximum intentus est semper, vt ei bonis exemplis præluceat. Tertius futura considerat. Quartus præterita inspicit, exploratq; num placeant Deo opera sua, quæ fecit. Deo verò placentes sunt ij, qui diligenter cauent, nē quid dicāt vel agant, quod alijs offenculo sit: qui aliorum cruces & afflictiones suas putant, eisq; integra animi voluntate famulantur. Hoc duplex hominum genus religiosorum Deo benē placet: qui verò in monasterijs viuunt discordes, permanentq; in rixis & contētionibus propter res temporarias, nec suæ salutis studiosi sunt, ij omnes Deo non placent: at possunt tamen per pœnitentiam cō redire, vt ei placeant: sed interim non procrastinant, nē dum in malo perseuerant, misericordie ianuam sibi sentiant præclusam, & à beatitudine excludantur. Præpositi, doctores Theologi, concionatores & sacerdotes à Deo constituti sunt, vt animas ad æternam adducant beatitudinem. Quotquot Dei verbum irrident, in sui damnationem illud audiunt. Quemadmodum orto sole non lucent nobis stellæ, itā Sol & Luna ad animæ beatæ splendorē obscurantur. Argumentū certum est diuinæ gratiæ in homine manentis, si à nemine exalteretur, sed deprimatur semper. Multiplex gratia & virtutes multæ precibus obtinētur. Prima gratia est, quod homo intus illustratur. Secūda, quod in fide roboratur. Tertia, quod cognoscit vitia sua. Quarta, quod obtinet timorē Dei, vndē id fit, vt sit humilis & sibi ipsi vilescat. Quinta, quod se peccatū dolet. Sexta, quod dulces ab eius oculis manant lachrymæ. Septima, quod eius purgatur cōscientia. Octaua, quod ad meliorē se frugē recipit. Nona, quod in patientia cōfirmatur. Decima,

Quis benē agat vitam actiuosam.

Luc. 10.

Bonus cōtemplator quis sit.

Luc. 10.

Via mundi & cęli.

Ordo Dei amantium.

Forū quatuor oculi.

Ordo Deo placentium.

Precibus & multiplex obtineatur gratia.

cima quòd se submittit obedientiæ. Undecima, quòd sapientiæ, intellectûs, cõsilij, fortitudinis, sciẽtiæ, pietatis & timoris Dei dona acquirat. Duodecima, quòd ad Dei pertinet cognitionem & scientiam. Illi enim se Deus reuelat & ostendit, qui adoratur & laudatur eum in spiritu & veritate. Deinde amore inflammatur, curritque in suauem odorem, gustans illic tranquillo pectore, quàm suauis sit Dominus. Cumque os suum admouerit Dei verbo, quo satiatur anima, quis illi separare poterit à precibus, quibus ad contemplationem adducatur? Huc autem pertingere volenti quinque necessaria sunt: Primum est, ut superioris vitæ suæ peccata cum magna contritione & displicentia commemoret, & purè ea confiteatur, agatque pœnitentiam. Alterum, ut præsentia mala accuratè deuitet. Tertium, ut mala omnia impendunt sine futura vereatur. Quartum, ut Dei attendat misericordiam, ipsum ad pœnitentiam expectantis, nec viciscentis apud inferos peccata eius secundum iustitiam suam & pro meritis ipsius. Quinto, ut consideret ineffabilia Dei beneficia, ut nostra causa factus sit homo, & tam immanes atque miserandos perpessus sit cruciatus, tamque salutare nobis institutiones reliquerit. Cogitabit etiam gloriam sempiternam, quam ille nobis promisit. Longè potior virtus est, Dei gratiam custodire, quàm res aduersas sedato animo tolerare. Rogatus aliquando fuit F. Aegidius, ecquidnam de beato Francisco patre suo sentiret. Ille verò totus eius beatissimi viri amore incensus & ardens, Sanctus Franciscus, inquit, nec nominari deberet, quin præ multo gaudio labia sua is, qui nominat, lamberet. Vnū tantum ei defuit, id est, corporis robustæ vires. Quòd si tam valido ille fuisset corpore, atque ego sum, nemo posset eius sancta opera imitari. Fuit certè beatus hic frater Aegidius Deo plenus, planeque dignus est, cuius memoria celebretur: quippe qui in perfectarum exercitatione virtutum vsque adeò excellens & eximius fuit: quemadmodum etiam de illo prædixerat seruus Dei Franciscus, quauis simplex & illiteratus esset, at tamen ad præcellentem diuinæ contemplationis gradum eum perueniturum. Videbatur sanè inter homines angelicam potius quàm humanam ducere vitam: Præsente Domino nostro IESV Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

F. Aegidius
quid de S.
Francisco
senferit.

MARTYRIUM S. ALEXANDRI LVGDVNENSIS
MARTYRIS, CUI PRAETER ALIA, FIDEM CONCILIAN-
tiam etiam antiquissima Martyrologia. Habetur in MS. codicibus
egregijs. Fuit verò is Alexander socius S. Epipodij,
de quo supra dictum est.

Aprilis 24.

Epipodium & Alexandrum primum coniunxit infantia, deinde in timore diuino instituit adoleſcẽtia, firmavit iuuentus, donè animis meritisque coniuncti, ad martyrium peruenerunt, quod tribuente Dei munere pariter susceperunt. Sed Dominus noster Iesus Christus ita militum suorum victrices dispensauit coronas, ut qui ei iungebantur confessione, temporario diuiderentur occasu. Meritò verò nobis præstitutū iudicamus, ut duplicata in illis solennitate fruamur. Nam dum & alternis diebus festa illorum veniunt, & illos inseparabili veneramus affectu: non verò singulis diebus, sed geminatis obsequijs vtrunque bis colimus. Et sicut nudius tertiana solennitas cælo insertum sanctum Epipodium celebravit: ita hodierna festiuitate Alexandrum sanctū peruenisse ad regna cælestia gaudemus. Idcirco autem nunc reuertemur ad historiam passionis.

Sistitur coram Iudice S. Alexander.

Interempto ergò Epipodio martyre, persecutor recenti adhuc cruore adpersus, beati Alexandri sanguinem sitiabat. Quem receptū ex carcere, comperendinato examine, die interposito, furori suo præcepit offerri, ut eius supplicij non solum rabiem suam, verum etiam insaniam commoti & seuiantis populi temperaret. Quem tamen etiam hac percussione tentauit: Adhuc in potestate tua est, ut euadas prædecessorum exempla, videasque quæ teneas. Ità enim persecuti Christicolæ sumus, ut pœnitentiam te solum arbitrum resedisse. Nam præter alias cæſorum cateruas, etiam stultitiæ tuæ collega succubuit. Atque idè, si tibi consulis, immortales deos thuris accensione venerare. Beatus Alexander dixit: Gratias ago Domino, quòd dum gloriosos martyrum

rum reuoluis triumphos, & illata tormenta commemoras, ad deuotionem me quoque confirmas exemplis. Putas ne ergò extinctas animas, quas fudisti? Illæ quidem cælum possident: sed viceuersa persecutores potius in illo agone perierunt. Fallit enim te opinio tua: extingui nomen non potest Christianum, quod ita Deo fundante firmatum est, ut & vita hominū custodiatur, & mortibus propagetur. Deus noster cælos, quos fecit, possidet: terram tenet, inferna moderatur: & animas, quas interemptas * deludis, regnum cæleste suscepit: vos verò cum dijs vestris inferna retinebunt. Et quia fratrem meum charissimum in summo gaudio collocatum scio, securior viam deuotionis ingredior. Ego nanque Christianus sum, & fui semper, & futurus sum in gloriam Dei. Tu verò exerce corpus, quod pro imbecillitate terrena fustibus mundi videtur addictum: cæterum animas nostras custodiat & recipiat ille, qui cõtulit. Ad hæc præses mixto pudore & furore desæuiens, sanctum Alexandrum diuaticatum tenis cædentibus præcepit verberari: qui nulla humili reſponſione inter tormenta deiectus, Dei semper præsidium flagitauit.

Cumque longissimo spatio cædentium succidia vicissitudine non frangeretur, præses interrogat, vtrum etiamnum in hac confessione duraret. Cuius percussationi inconcussa autoritate respondit, deos gentilium dæmonia esse, non numina: Deum verò omnipotentem, inuisibilem, sempiternum, sui propositi esse custodem. Tunc ergò iudex dixit: Christiani ad isthanc insaniam proruperunt, ut prolixitate pœnarum gloriam sibi existiment comparari, & persecutores suos vicisse se iudicent, quos oportet celeri sine consumi. Quia ergò eos in pertinacia sua & audiri nefas est & videri, idcirco Alexander fixus cruci, animam, sicut meretur, effundat. Postquam sententiam ministri sæuicæ carnifices acceperunt beatum Alexandrum, salutarique signo eum, extensis in diuersa brachijs ac manibus, nexuerunt. nec tamen diu beati martyris tormenta porrecta sunt. Ità enim laniatus crudelitate fuerat verberantium, ut crate soluta costarum, patefactisque visceribus, secreta animæ panderentur. Nam dum totus in Christo est, eum, quem iam confessus est, supremis vocibus inuocans, beatum spiritum exanimatus emisit. Hos itaque semper concordēs & socios, quia mors diuiserat, sepultura coniunxit, dum à Christianis educta occultè extra urbem corpora absconſa conduntur. Erat enim in colle superposito ciuitati concretus densatis * vepribus locus, ibique in modum speluncæ conclusa frutetis ac sentibus vallis latebat, & ut sit, ubi humor deciduus per naturale ministerium infunditur, inculta fecunditas. Quo in recessu venerabilia corpora religiosa prouisione demersa sunt: quia gentilium furor extremam denegans sepulturam, etiam in corpora exanimata seniebat. Postea verò venerabilem locum religiosorum cultus seruauit, & prodidit reuerentia deducta per posteros, & virtutes plurimæ, quæ sanctorum potentiam prodiderunt.

Nam cum tempore consequenti populus Lugdunensis passim morbo saeuiente corrueret, adoleſcens quidam natu nobilis, vi febrium valdè succensus, per visionem commoſus est, ut remedium à muliere, quæ calcæamentum martyris habebat, expeteret. Illa verò se medicinæ nihil nōsse respondit: sed Domino miserante, martyris per exuvias hospitali ope allata, se plurimos curasse non negabat: statimque ei Lucia benedictionem, hospitalis calicem salutis porrexit. Qui dum poculum & remedium sitis accepit, protinus ita extincto ardore conualuit, ut non ope humana, sed mirabili diuinitatis auxilio, vitæ ac sanitati redditus diceretur. Quæ virtus fidei atque sanctorum per vniuersam dispergitur ciuitatem, & innumera multitudo, dum sanitatem corporum recepit, fidei incrementa suscepit, factaque est membrorum atque animorum præſens & æterna medicina. Sed & postea in locis illis mirabilia ista monstrantur, cecitio dæmonum, debilitatum curatio, restauratio sanitatū: quæ ita penè quotidiana. & ijs maiora proueniunt, ut credulitas, etiam si sit spontanea, existentibus miraculis extinguatur. Itaque fides dictis atque factis conuenit applicari: quia amicorum Dei potentia, virtus & dignitas, ut fideles & credulos diligit, ita deserit dubitantes.

Idcirco non ambigamus vera esse, quæ & audita & visa semper diximus & manifestamus: regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria in secula seculorum, Amen.

DE

DE MELLITO ABBATE ET PRIMO APVD AN-
GLOS LONDONIENSI EPISCOPO, EX HISTORIA
Ecclesiast. Gentis Anglorum venerabilis Bedæ presbyteri.

24. Aprilis.
Ecclef. hist.
lib. 1. cap. 29.

Papa Gregorius (eius nominis primus) Augustino Episcopo (quia suggererat ei, multam quidem sibi esse messem, sed operarios paucos) misit cum legatarijs suis plures cooperatores ac verbi ministros: in quibus primi & precipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Ruffinianus: & per eos generaliter vniuersa, quæ ad cultum erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra & vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta: sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos. Misit etiam literas, in quibus significat, se ei pallium direxisse.

Lib. 2. cap. 3. Anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto, Augustinus Britanniarum archiepiscopus ordinavit duos episcopos, Mellitum videlicet & Iustum: Mellitum quidem, ad prædicandum provinciam Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio dirimuntur à Cantio, & ipsi Orientali mari cõtigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est, super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorum, terra marique venientium: in qua videlicet gente tunc temporis Saberethus, nepos Edelberthi ex sorore Ricula, regnavit, quando sub potestate positus eiusdẽ Edelberthi, qui omnibus, vt supra dictum est, vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi verò & hæc provincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit, fecit rex Edelberthus in ciuitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, in qua locum sedis episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum verò in ipso Cantio Augustinus ordinavit episcopum in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primario quodam illius, qui dicebatur Rotschester, cognominat. Distat autem à Dorouerni millibus passuum ferme vigintiquatuor ad Occidentem, in qua rex Edelberthus ecclesiam beati Andreae Apostoli fecit: qui etiam episcopis vtriusque huius ecclesiæ dona multa, sicut & Dorouerniensis, obtulit: sed & territoria ac possessiones in vsum eorum, qui erant cum episcopis, adiecit.

Lib. 2. cap. 4. Deinde cum iam obiisset Augustinus, Mellitus Londoniæ episcopus venit Romam, de necessarijs ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reuerendissimus cogeret Synodum episcoporum Italiae, de vita monachorum & quiete ordinaturus, & ipse Mellitus inter eos assedit anno octauo Imperij Phocatis Principis, indictione 13. tertia die Calendarum Maiarum: vt quæquæ regulariter erant decreta, sua quoque autoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret vnã cum epistolis, quas idem Pontifex Deo dilecto archiepiscopo Laurentio & clero vniuerso, similiter & Edelbertho regi atque genti Anglorum direxit.

Lib. 2. cap. 3. At verò post mortem Edelberthi, cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula suscepisset, magno tenellis adhuc ibi Ecclesiæ clementis detrimento fuit. Siquidem non solum Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter gentes auditã Apostolus testatur, itã vt vxorem patris haberet. Quo vtroque scelere occasione dedit ad priorem vomitum reuertendi ijs, qui sub imperio sui parentis, vel fauore vel timore regio, fidei & castimonie iura susceperant. Nec superne flagella districtiõis perfido regi castigando vel corrigendo desuere. Nam crebra mentis vefania, & spiritus immundi inuasiõne premebatur. Auxit autem procellam huiusmodi perturbationis etiam mors Saberethi regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna perennia petens, tres filios suos, qui pagani perdurauerant, regni temporalis hæredes reliquit, coeperunt illi mox idololatriam, quam, viuente eo, aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi liberã dare licentiam. Cunctique viderent pontificem (Mellitum) celebratis in ecclesia Missarum solennijs, Eucharistiam populo dare, dicebant, vt vulgò fertur, ad eum, barbara inflati stultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quẽ & patri nostro Saba (sic nanque eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc dare in ecclesia non desistis? Quibus ille respondit: Si vultis abluvi fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiam panis

panis sancti, cui ille participabat, esse participes: sin autem lauacrum vitæ contemnit, nullatenus valetis panem vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquit, fontem illum intrare: quia nec illo opus nos habere nouimus: sed tamen panem illo refici volumus. Cumque diligenter ac sæpè ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse, vt absque purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communicet, ad vltimum furore commoti, aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, quam petimus, nõ poteris iam in nostra provincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum: decretumque est cõmuni consilio, quia satius esset, vt omnes in patriam redeunt, libera ibi mente Domino deseruirent, quam inter rebelles fidei barbaros sine fructu residerent. Discensẽ itaque primò Mellitus ac Iustus, atque ad partes Galliarum secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo post tempore reges, qui præconem se veritatis expulerant, dæmoniacis cultibus impune seruebant. Nam egressi contra gentem Genissorum in prælium, omnes pariter cum sua militia corruerunt: nec sic, licet authoribus perditis, excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, atque ad simplicitatẽ fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.

Postea autem Eadbaldus rex, anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato cõ-
nubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus quantum valuit, in omnibus consulere ac fauere curauit. Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque ad suas ecclesias liberè instituendas redire præcepit. Qui post annum, ex quo abierant, reuersi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatem Rosii, cui præfuerat, redijt: Mellitum verò Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatriæ pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quãta patri ipsius, regni potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentibus paganis, antistitem suam posset ecclesiæ reddere. Veruntamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum cõuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Denique & in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum cæleste conscendit, atque in ecclesia & monasterio sancti Apostoli Petri iuxta prædecessorem suum Augustinum sepultus est die quarto Nonarum Februariarum. Post quem Mellitus, qui erat Londoniæ episcopus, sedem Dorouernensis ecclesiæ tertius ab Augustino suscepit. Iustus autem adhuc superstes, Rossensem regebat ecclesiã: qui cum magna ecclesiam Anglorum cura ac labore gubernarent, susceperunt scripta exhortatoria à Pontifice Romanæ & Apostolicæ sedis Bonifacio, qui post Deum dedit ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ 618. Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus: sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæque transiliens, atque ad cælestia regna semper amanda, petenda & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Denique, vt vnum virtutis eius, vnde cætera intelligi possint, testimonium referam: tempore quodam ciuitas Dorouernensis, per culpam incuriæ igne correpta, crebrescentibus coepit flammis consumi. Quibus cum nullo aquarum iniectu posset aliquis obistere, iamque ciuitatis esset pars vastata non minima, atque ad episcopum furens se flamma dilataret, confidens episcopus in diuinum, vbi humanum deerat, auxilium, iussit se obuiam scruentibus & huc illucque volantibus ignium globis efferri. Erat autem eo loci, vbi flammarum impetus maxime incumberebat, martyrium beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo, perlatus obsequentium manibus episcopus, coepit orando periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequieuerat. Nec mora, ventus, qui à meridie flans, vbi incendia sparserat, contra meridiem reflexus, primò vim furoris sui à læsione locorum, quæ contra erant, abstraxit, ac mox funditus quiescendo, flammis pariter sopitis atque extinctis, compescuit. Et quia vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempestates potestatum aërearum à sua suorumque læsione crebris orationibus vel exhortationibus repellere consueuerat, meritò ventis flammisque mundialibus præualere, & ne sibi suisque nocerent, obtinere poterat. Et hic ergo, postquam annis quinque rexit ecclesiam, Eadbaldus regnante migravit ad cælos, sepultusque est cum patribus suis in prædicto monasterio & ecclesia beatissimi principis Apostolorum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vicesimo quarto, die octauo Calendarum Maiarum.

VITA B. ROBERTI, PRIMI ABBATIS CASÆ DEI, AVTHORE QUIDEM MIHI NONDVM COMPERTO,

sed fide digno, vt ex ipsa potest historia animaduerti. Habetur autem in quodam insigni MS. codice. In Prologo scribit Author, se data opera nomen suppressisse suum: scripsisse autem hanc Vitam iussu

Odonis Abbatis Molismensis, & rogatu fratrum eiusdem loci.

Aprilis 24.

Abhorret infans à lacte impudicæ nutritis.

Eius pietas in pueritia.

Itemque in adolescentia.

Monachus vult fieri, sed non fit.

It Romam.

Miles se ei socium adiungit.

Robertus genere Aruernus, natus est de parentibus Christianis, matre Raingarde, patre Giraldo. Hunc à prima infantia Dei seruum futurum, signis quibusdam ostensum est. Mater enim eius ipso grauida, cum imminente partus tempore ad quoddam castrum tenderet, non sine Dei nutu, urgente necessitate, in solitudine partum effudit, vique futurum solitudinis amatorem. Delatus est inde cum matre ad castrum, & sicut fieri solet, cuidam mulieri traditur ad lactandum. Quem cum illa matrem admouisset, gustare noluit, non tam lactis detestatus odorem, quam peccati lactantis horrorem. Patuit continuo, cum & matris vbera libens suxit, & priorem illam, tentandi causa adhibitus, rursum despexit. Mulier enim illa meretrix erat, & ob hoc infans, cum lac respueret, damnauit peccati. Deinde puer factus, traditus est disciplinae studijs apud vicum Briuatum in ecclesia beati martyris Iuliani, vbi & clericus factus est, & deputatus inter canonicos. Et procedente tempore usque ad presbyteratum peruénit. Pueritiæ tempora sic peregit, vt ab ijs malis, quibus illa ætas vel proprio vitio, vel alieno plerumque inuoluitur, illatus euaderet: & temporalia cuncta despiciens, spem totam in Deo locauerat, eumque, licet paruus, non paruo diligebat affectu. Nam in ecclesijs totis sepe noctibus cum lachrymis excubabat. Sic omnibus placere studuit, vt Dei offensam non incurreret. Pauperes & afflictos misericordie prosequeretur visceribus: quibus quidem poterat opem, omnibus vero exhibens compassionem. Vlcibus plena corpora languidorum, abhorrentibus cæteris, ipse manibus contrectauit, manibus lauit. Vnde creditum est, manuum eius pio attractu sepe surgatam inuoluerunt.

Talem pueritiam secuta est adolescentia melior, addebatque virtutibus virtutem, manifestiorque in dies diuina gratia fulgebat in illo. Ieiunabat propensius & orabat, & quantum poterat, larga manu pauperibus distribuere. Nam & domum elemosynarum construxit in vico. Interea sacerdotio strenue studebat, offerens Deo frequenter hostias pro salute populi Christiani. Inuitabat peccatores ad poenitentiam, omniumque prouidebat salutem: & verbo & vita non paucos lucrabatur: & cum omnes vitam merito anteiret, omnibus tamen credi se inferiores volebat. Præterea cõtemplationis amore flagrans, destinauit mutare locum, & relictis omnibus, Christum sequi. Adhibito igitur vno itineris socio, iter arripuit ad Cluniacum, religionis ac disciplinae loci fama commotus. Cumque clam se fugere putaret, fama proditus est, & omnes properè, velut pro salute publica solliciti, profugum prosequuntur, tenent, reducant. Erubuit vir sanctus, & propositum suum non magis impeditum quam manifestatum dolens, ex mentis egritudine morbum incurrit. Vnde cum cœpisset conualescere, intelligens se à proposito Dei voluntate impeditum, tentauit si vel inter suos adimplere posset operatum. Sed cum domesticorum nemo salutaribus monitis præberet assensum, rationabiliter vrges propositum, profectus est Romam, vt Apostolorum à Deo sibi, quod desiderabat, consilium impetraret. Reuersus autem Roma, postulata, in fide nihil hæsitans, expectabat.

Interea miles quidam Deo inspirante compunctus, ad virum Dei, consilium petitorus, accessit, qualiter peccatorum suorum magnitudinem, quorum conscientia torqueretur, digna posset satisfactione delere, ducens nihil esse tam arduum, quod propter Dei recuperandam gratiam non subiret. Accepit à sancto, vt relictis omnibus, ad Christi militiam se transferret. Cui cum ille respondisset, id quidem se facturum, si fieri posset cum ipso, libentissimè: intellexit vir Deo plentis, hunc sibi socium ac voluntatis suæ ministrum diuinitus destinatum. Gaudens ergo non parum, totum desiderij sui secretum aperit, socium se pollicetur. Miles itaque, fide iam plenus & constantia, vt cœptum suum

suum Dei clementia prosperaret, ad memoriam beatæ Virginis Anitium ire decreuit, sciens nihil efficacius sibi ad impetrandum, quam si matris apud filium patrocinio vteretur. Quò dum properatur, ecce in via Dei nutu paratum inuenit, quod petebat, ecclesiam scilicet veterem, vasta cinctam solitudine, votis suis in omnibus respondentem. Reuersus nunciat viro Dei, quid inuenisset: qui gratulatus valde, gratias reddit Deo ingentes. Sed vt numerus Trinitatis secundum desiderium viri Dei adimpleretur, ad seruiendum Deo vni trinoque, accessit & tertius æquè miles, offerens se non solum socium, sed veriùs ministrum. Gaudet vir Dei de prouentu spiritali, & fructum seminum, quæ iecerat, precibus Deo commendans, diuinæ militiæ tyrones alloquitur, dicens: Congratulor, o filij, vestra prompta deuotioni, & propriæ infirmitatis conscius, in via Dei, quam ipse arctam & arduam asserit, socios vos habere desidero. Sed timendum nobis valde intelligo, nè temerè hanc viam arripiamus. Non enim incipere bonum, sed consummare, laudabile est: cadere autem à proposito, damnabile. Proponite ergo, mundo valedicentes, mundi incommoda sustinere, & quicquid homines fugiunt, vos sequimini. Cumque talia multa vir Dei admoneret, illi se adhæsuros ac deuotè famulatos in omnibus promittunt. Ad hæc vir Dei: Potens est, inquit, Deus stabilire ac protegere sibi famulantes, qui etiam sibi non seruietes ea causa protegere solet, vt sibi seruiant. Quapropter si adhærere Deo firmiter decreuistis, habetis me comitem vel ministrum. Et ad hæc, nisi molestum est, adentes ecclesiam, interuentu martyris Iuliani Deum, vt nobis meliora prouideat, implorate.

Quo completo, omnibusque ad votum paratis, die constituta eremum petit cum duobus discipulis, quorum prior Stephanus, sequens Dalmatius vocabatur. Veniunt ad locum operatum, bonis omnibus indigentem, quia eis bonum erat bonis omnibus indigere. Nam quanto plus indigerent temporalibus, tanto plura se credebant reperituros æterna. Auxit loci difficultatem etiam vicinorum improbitas: qui morum immanitate feris similes, seruos Dei, quos sustentare deberent, conuicijs vrgebant ac minis. Quantas ibi molestias senserint ac perpeffi sint, tacendo melius putamus exprimi, quam dicendo. Verum in ijs aduersis omnibus duorum mentes corroborabat tertius, velut in acie tyrones veteranus, docens eos, vt magis eligerent affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, cum hanc partem sequatur æterna damnatio, illam sempiterna felicitas. Quapropter respicerent in remuneratorem, adspicerent in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta. His & alijs multis sermonibus discipulos tam constantes reddidit & perfectos, vt non solum quascunque molestias gaudentes sufferrēt, sed etiam pro persequentibus exorarent.

Facta ergo iuxta ecclesiam cellula, credo de ramis & frondibus, partiuntur inter se domesticam curam, vt illi operarentur manibus ad victum, ipse vero lectioni & orationi incumberet. In oratorio, quod vtrunque refecerat, certis horis & nocte communes preces fundebant, cibum parcum & aridum cum gratiarum actione vnà sumebant: cuius pars maxima peregrinis & pauperibus seruabatur, nec cogitabant de craftino. Quadam die profectis ad laborem fratribus, cum solus in ecclesia substitisset, audit vocem petentis elemosynam. Surgit festinus, ingreditur cellulam, dat totum quod reperit. Totum illud, pars erat panis, quæ superfuerat hesternæ coenæ, suffectura tamen iterum tribus ad mensam. Reuersus ab opere cibus defuit: quod cum molestè tulisset Dalmatius, citò vir Dei querelam compefcuit verbis Christi: Nolite, inquit, solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus? Scit enim pater vester, quia his indigetis. Quam sententiam sequens euelligio confirmat euentus. Abbas enim Arbertus, qui eis hunc locum concesserat habendum, non ignorans affligi sterilitate solitudinis sanctorum voluntariam paupertatem, tres eis pro benedictione misit elitelarios equos, panibus oneratos ac vino. Duos vero ex ijs ille, qui missus fuit, præsentauit beato viro, tertium autem in via more quodam insolito nunciauit defecisse. Ad hæc vir sanctus gratias egit, & vultu hilari conuersus ad fratres: Discat, inquit, dilectus frater noster Dalmatius in fide Christi nihil deinceps dubitare, quando & nobis fiducia nostra præsentemercede respondit, & se videt pro murure parua quidem, sed manifesta ad correptionem, poena multatum. Nam partem suam illam nouerit, quæ in via remansit. Non est ablata tamen, sed dilata, vt fidem sibi non dubitet, quæ deferat, restaurandam.

His & id genus alijs frequenter vtens sermonibus, non solum socios instruebat, sed & incolarum mitigabat feritatem, paulatimque brutis moribus exuens, tanquam de

feris homines faciebat, maiori certè miraculo, quàm si, vt apud fabulas inuenitur, humana corpora transmutaret in feras. Ità factū est, vt nonnulli cingulum militiæ deponentes, & sancto eius contubernio adherentes, Christi se seruitio in perpetuū ibidem manciparent. Sed & quidam ex ordine clericali apud illum vitam solitariam delegerunt. Crescente itaque numero discipulorum, creuit & religionis obseruantia. Nam præter illa, quæ omnibus erant instituta communiter, aliquid singuli addebant de proprio: quos tamen in omnibus præcedebat magnæ deuotionis signifer, vir Dei. Cuius sanctæ conuersationis opinio, in Dei laudem longè lateq; finitimos excitabat. Accessit ad viræ meritum tanta miraculorum potentia, vt iam illis in locis nullus ambigeret, virum sanctum meruisse à Deo gratiam curationum. Quam sic ille pro humilitatis custodia fideliter petentibus ministrabat, vt diuina beneficia non sibi, sed sanctorū Agricolæ & Vitalis, in quorum seruitio ecclesia, meritis imputaret. Sed eius merita demones non tacebant, cum ab obsessis corporibus pellerentur.

Miraculorū gratiam nō sibi, sed alijs adferibit.

Mulierem dæmoniacam, rustici cuiusdam vxorem, amicorum fides ad eum curandam adduxerat: qua in ecclesiam, vbi sanctus orabat, vix introducta, renitente qui eam possidebat inimico, ore trisono cepit in eum minas & conuicia iaculari: Roberte, inquit, Roberte de Casa Dei, quid à nostris sedibus nos tentas extrudere? Nos te potius cum tuis breuè perturbabimus, intolerabiles, quas hīc patieris, molestias incendio cumulantes. Nec tibi proderunt collegæ tui, Agricola Bononiensis, Symphorianus Heduisis, Marcellus Diensis, Priuatus Mimantensis, Iulianus Briuatenensis, quos tibi paras ad nos impugnandos adiungere. Videbat diabolus hæc futura, videlicet locum ibi fundandum, qui Casa Dei nouo nomine vocaretur, sanctorum reliquias, quorum nomina recenserebat, illuc inferendas: & cum futura bona vaticinaretur inuitus, saltem non profutura, quod vellet, mentiebatur. Hoc solum de futuris libens prædixit, quod locus esset conflagraturus incendio. Interea mulier saltu & discursibus per ecclesiam debacchara, repentino impetu conuertitur ad altare, tanquam manū sacris spolijs iniectura. Cuius vir sanctus miseratus in saniam, dilata interim oratione, obtinui procedit, & virgula, quam tenebat, percussam leuiter, seuerius increpauit. Deinde conuersus ad dæmonem: In nomine, inquit, Domini tibi præcipio, exi & da gloriam Deo, neque vltra reuertaris expulsus. Cōcidiit mulier ad hanc vocem, & inimico recedente, protinus obdormiuit. Post modicum experrecta, mente iam sana, sed corpore adhuc fatigato, panem sibi flagitauit afferri. Quem à viro Dei benedictum, auide sumpsit, & sic facta incolumis, repedauit ad sua: multo quoque postea vixit tempore.

Dæmonia- ca curatur.

Item rusticus quidam nomine Constantius, prope sanctum Victorem habitans, cum tantum plenus esset dæmonio, vt nulli parcens, seipsum dentibus infestaret, solam viri Dei præsentiam profitens formidabat. Quem sui toto corpore irretitū vinculis, & tanquam mortuum in feretro portantes, eidem sancto pauidum nimis & reluctantē præsentant. Ille super eum facta oratione, adiurato per nomen Dei inimico, vt discederet imperauit. Ad primam iubentis vocem territus aduersarius, & vas captiuū compulsus dimittere, quod solum potuit, lassum reddidit & vexatum. Homo post paululum recreatus, sumptis, quas sanctus ei obtulit, eulogijs, sanus & gaudēs ad propria remeauit. Horum fama diuulgante, multi vulgo mixti nobiles, ad eum confluēbant vndique: quos gratanter suscipiens, verbo Dei recreatos, cum gaudio ad sua remisit. Sed cum pleriq; Christo seruire non nisi sub ipsius ducatu proponerent, quos loci vastitas minimè recipere valeret, ortum est nouum ex necessitate consilium, vt scilicet ibi construeretur

Item dæmo- niacus.

monasterium, in quo sub regulari disciplina, quos Deus colligeret, vnanimiter habitarent. Ad quod construendum pandebat viam fidelium non paucorum deuotio, qui certatim in hos vsus prædia & pecunias vltroque offerebant. Videns Dei famulus tanti boni præparatam diuinitus occasionem, sciensque veraciter ad suæ periculum animæ pertinere, si tam multorū salutem, propriæ quietis respectu, deesset, habita super hoc cum fratribus suis deliberatione, assensu etiam & consilio Aruernensis episcopi bonæ memoriæ Reuconis, cepit monasteriū ædificare cum summa omnium gratulatione iuxta loculum, in quo prius habitauerat: & prosperè cōsummauit. Eo tempore Francis im-

perabat Henticus, sedem Apostolicam Leo nonus tenebat. Papam igitur supradictus episcopus adiit, vir sanctus regem Francorū, vtrique super noui loci stabilitate auctoritatis robur & congrua priuilegia petitori. Vtrique succedit ad vtrum, rege non solum petita annuente, sed & domum Dei & virum sanctū regijs honorante muneribus: Papa verò decretis Apostolicis roborante consilium: insuper etiam hominem Dei, cuius famam

Leo IX. pō- rixex qualē se præbuerit erga virum Dei.

famam sanctitatis audierat, licet inuitū, fratribus præficiendum mandante. Factum est ita, & dedicato monasterio, vir beatus monachicum habitum regimenq; suscepit tam fratrum precibus, quàm Præfulis auctoritate. Quanta autē in eo post regiminis curam circa subditos industria vigilantiæ, erga Deum simplicitas mentis illuxerit, illud signorum frequens ostensio, illud spiritalia laboris eius incrementa testatur. Nam præter secularium non modicam multitudinem, quorum animas verbo prædicationis atque exemplo, orationum etiam suffragijs est lucratus, ex quibus ad trecentos fermè monachos acquisiuit: præter ecclesias circiter quinquaginta post diuturnam desolationem ad Dei seruitium reparatas, illud constat esse præcipuum, quod vnica simplicitatis ac charitatis suæ formam, in discipulos & eidem loco, cuius fundator extitit, dotis instar egregiæ, reliquisse cernitur hæreditariam sanctitatem.

De miraculis pauca perstringimus, cum tota ipsius vita in terris miraculum fuerit. Si qui tamen exterioribus signis facilius capiuntur, hæc pauca de multis attendant. Militem de monte Guafconis, cui nomen Bernardus erat, annis tribus continuis renū iniuriæ, quam phrenesim medici nominant, laborantem, cum aquæ sanctæ ad dispersionem super eum deuotus orans, non solum corporis incommodo liberauit, verum etiā postea monachum factum, Christi militiæ deputauit. Item alium per viriati sanguinis corruptelam aqua intercute laborantem, & naturalis caloris fomite iam demerso, superflui humoris abundantia protinus obruendū, sacre manūs impositione restituit. Puerum quoque dæmoniacum, gressus ac linguæ priuatum officijs, rustici cuiusdam filium, sub loco, qui Calidus mons dicitur, habitantis, eadem potentia per manūs impositionem cum orationis virtute curauit, triplicique miraculo in eadem persona, muto vocem, claudogressum, captiuo reddidit libertatem. Item præsentato sibi dæmoniacum cum panem sanctum in ecclesiæ ostio porrexisset, inimicus tantam virtutem non sustinens, non sine horribili soni strepitu & intolerabili foetore discessit, hominemq; incolumem dimisit. Mulier mēbris omnibus dissoluta, quæ ipso Missam celebrante, sacris mysterijs assistebat, allata non suis pedibus, sed manibus aliorum, etiam vocem, qua de perpetue Virginis laudibus in festo ipsius Annunciationis ad populum diserebat, fideliter audiens, restituta est sanitati. Nec latuit assistentes tantæ virtutis effectus, cum de neruorum eius concussione fragor emissus, terrorem subitum, tanquam de tecti ruina, præsentibus incussisset.

Cæterum vir iste beatus, quod est miraculis dignus, habitum mentis in tanta rerum mundanarum varietate, in tanta cura & solitudine immobilem semper custodiuit, vt nec ætatum, nec temporum, nec locorum, nec fortunarū diuersitate à sancto proposito potuerit dimoueri. Ità factum est, vt per breuem laboris cursum (omne enim quod transit, breue est) ad æternæ vitæ brauium facilliter perueniret. Obitus quidem sui diem creditur præsciuisse: fratribusque ad se vocatis, post exhortationis verba, singulis osculatis valedixit: sicque conuersus ad Dominum, seque & illos Deo precibus commendans, plenus dierum, dormiuit in Christo: sepultusque est in Casa Dei noua, quam ipse ædificauerat, octauo Calendæ Maij: Regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est cum patre & spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

De Litanis maiori videat Lector supra in Vita S. Gregorij Papæ lib. 1. cap. 41. & c.

Item quæ habentur in initio libri 2. Epistolarum eius & c.

DE S. MARCO EVANGELISTA, EX B. HIERONYMO DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

MArcus discipulus & interpret Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus, breue scripsit Euangeliū. Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua auctoritate dedit, sicut scribunt Clemens in sexto Hypotyposeon libro, & Papias Hierapolitanus Episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in Epistola prima, sub nomine Babylonis figuratim Romam significans: Salutatur vos Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus. Assumpto itaq; Euangelio, quod ipse confecerat, perrexit Aegyptum, & primus Alexandriae Christū annuncians, constituit ecclesiam, tanta doctrina & vitæ continentia, vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus

Agor. 2.

mus Iudæorum, videns Alexandria primam ecclesiam adhuc Iudaizantē, quasi in laudem gentis suæ librum super eorum conuersione scripsit: & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse cōmunia, sic & ille quod Alexandria sub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ tradidit. Mortuus est autem octauo Neronis anno, & sepultus Alexandria, succedente sibi Aniano.

Ex eodem libro B. Hieronymi.

S. Marci Ecclesia apud Alexandria.

Monachi quorum sectatores.

PHilo Iudæus, natione Alexandrinus, de genere sacerdotū, idcirco à nobis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandria scribens ecclesia, in nostrorū laude versatus est, nō solum eos ibi, sed in multis quoque prouincijs esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria. Ex quo apparet, talem primū Christo credentium fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur & cupiunt: vt nihil cuiuspiam propriū sit, nullus inter eos diues, nullus pauper: patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur & psalmis, doctrinæ quoque & continentia, quales & Lucas refert primū Hierosolymæ fuisse credentes. Aiunt hunc (Philonem) sub Caio Caligula Romæ periclitatum, quō legatus gentis suæ missus fuerat: cū secunda vice venisset ad Claudiū, in eadem vrbe locutum esse cum Apostolo Petro, eiusq; habuisse amicitias: & ob hanc causam etiam Marci, discipuli Petri, apud Alexandria sectatores ornasse laudibus.

SANCTI MARCI APOSTOLI ET EVANGELISTAE MARTYRIUM, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

Haecur etiam in vetustis MS. codicibus Latinis, penè ad verbum

cum isto consentiens.

25. Aprilis.

S. Marcus vbi prædicauerit.

Tempore illo, cū Apostoli per omnem orbem terrarum dispersi essent, diuina volūate factum est, vt vir sanctissimus Marcus in Aegypti regionem adiret. Euangelistā hunc esse, sancti Apostolica Ecclesia Canones cōstituerunt, eō quōd primus ipse in tota Aegypti regione, Libya, Marmarica, Ammoniacā & Pentapoli, Christi Euangelium, quod scripsit, & eius ad nos aduentum prædicauit. Erat enim tota illa regio hominibus ferrea: qui cū essent corde incircunciso & durissimo, idolis seruiebant, pleni omni impuritate, & impurorum spirituum cultores. Per omnes enim vrbes ac prouincias, templa & lucos construebant. Siderum etiam euenta, & magica artes, omnisq; demonum facultas apud eos exercebatur, quā Dominus Iesus, cū in eam regionē iuisset, dissoluendā atque euertendā præmonstrauit.

Matth. 2.

Miracula eius apud Cyreneses.

Cū igitur diuinus Euangelista Marcus in Cyrenen vrbe Pentapolis venisset, & celeste Christi regnum prædicasset, & apud eos miracula ingentia fecisset (ægrotos enim curauit, leprosos mundos reddidit, ac diuinā gratiā verbo impuros & feroces spiritus eiecit) multi per eum crediderunt in Dominum Iesum Christum, & fecerunt, vt eorum simulacra in terram deicerentur: qui & baptisate illuminati sunt in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, Amen. Illic igitur per sanctum Spiritum ei reuelatum fuit, vt ad Pharitem Alexandria abiret, & bonam Dei sementem illic spargeret. Itaque beatus Euangelista Marcus ad stadium, tanquā generosus & fortis athleta, prompto animo gradiebatur. Cumque fratres ipsos salutasset: Dominus, inquit, meus mihi dixit, vt ad vrbe Alexandria proficiscar. Fratres autem eousq; illum deduxerunt, quoad in nauigium ingressus est. Cumq; panis buccellā degustassent, benè illi precantes, eumque deducetes, sic dicebant: Dominus Iesus Christus prosperum faciat iter tuum.

Venit Alexandria.

Beatus verò Marcus postridiè Alexandria venit. Cumque descendisset è nauī, adiit locum quendam, qui vocabatur Mendion. Cū autem eius vrbe portam ingressus esset, statim ipsius calceamentum dissolutum fuit. Quod beatus Apostolus intelligens: Verè, inquit, via hæc expedita & facilis est. Visoq; veterum calceamentorū futore, calceamentum reficiendum ei tradidit. Ille verò calceamentorum furor subula sinistram manum suam percussit, & continuo clamauit: Vnus Deus est. Id cū beatus Marcus audiuisset, secum cogitans ac ridens dixit: Prosperum fecit Dominus iter meum. Cumque in humum despuisset, ex ipso sputo lutum confecit, & eius viri manum illinens: In nomine, inquit, Iesu Christi viuentis in secula, esto sanus: ac statim eius viri manus sanata est. Sutor autem ille cū apostoli Marci potentiam, & orationis efficacitatem, habi-

Sanat manum furoris

habituque virtutis exercitationi conuenientem animaduertisset: Precor, inquit, te, homo Dei, vt venias hodiè & diuertas ad domum serui tui, vt simul pane vescamur, quoniam misericordia hodiè me persecutus fuisti. Beatus apostolus Marcus ea re valdè lætatus: Dominus, inquit, dabit tibi panem vitæ cælestis. Homo igitur ille valdè hilaris, coëgit Apostolum domum suam diuerrere.

Quam cū beatus Marcus introiuisset: Benedictio, inquit, Domini hic sit. Precemur Deum, fratres. Ac simul precati sunt, & post preces accubuerunt. Vt verò benignè se vicissim acceperunt, dixit homo ille: Pater, obsecro te, quis es? Et vndenā oratio ista tam potens in te profecta est? Cui sanctus Marcus dixit: Ego seruus sum Domini Iesu Christi, filij Dei. Vellem, inquit ille, Deum videre. Tum sanctus Marcus: Illum ipsum tibi ostendam. Cœpitque sanctus Apostolus exponere initium illius Euangelij: Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham: cuique ostendere, quæ Prophetæ ipsi de Christo prædixerunt. Vir autem ille: Istas, inquit, Domine, scripturas, quas tu dicis, nunquā ego audiui, sed Iliadem, & Odysseam, & quæcunque Aegyptiorum filij doceri solent. Tunc cœpit sanctus Euangelista Marcus Christum ipsi nunciare, atq; ostendere huius mundi sapientiam stultitiam esse apud Deum. Credidit homo ille Deo, propter ea, quæ à Marco dicta sunt, & propter signa & prodigia per eum facta: ipseque, & rota eius domus, & magna eius regionis multitudo, ab Euangelista ipso illuminata est. Erat autem hominis illius nomen Anianus.

Matth. 1.

Sutor credit in Christum cum multis alijs.

Cū verò creuisset numerus eorum, qui in Domino crediderunt, audierunt ciuitatis illius optimates, Galilæum quendam illuc venisse, qui deorum sacrificia euertret, & ipsorum cultum impediret. Quamobrè eum interficere studebant, atque infidias multas ei faciebant. Quas cū sanctus Marcus cognouisset, ordinauit Episcopum Anianum, & tres presbyteros Malchum, Sabinum & Cerdonem, ac septem diaconos, & alios vndecim, qui Ecclesiasticum ministerium obirent. Quo facto, aufugiens, rursus in Pentapoli venit. Ibi cū annos duos transgisset, & fratres, qui illic erant, confirmasset, Episcoposque & clericos per regionem illam ordinasset, rursus venit Alexandria, & eius loci fratres multo numero & gratia & scientia Dei auctos inuenit, qui & Ecclesiam sibijpsis ædificauerant in ijs locis, quæ Bubulci nomen habent, maritimaque sunt infra præcipiti quædam posita. Qua re iustus ille vir multum gauisus est: cumque genua in terram posuisset, diuinam gloriam celebrauit.

S. Marcus ordinauit Alexandria Episcopum, presbyteros & diaconos

Cū verò multum temporis transisset, & Christiani aucti essent, idola ipsa irridebant, & Græcos, qui ea colerent, subfannabant. At Græci, posteaquam audierunt sanctum Euangelistam Marcum illuc venisse, ardore quodam atque inuidia repleti sunt, eō quōd audirent admirabilia quædam per eum fieri. Aegrotos enim sanabat, leprosos mundabat, surdis auditum ita restituebat, vt Euangelij prædicationem ab eo percipere possent: multis denique cæcis visum præstabat. Quamobrè illum insectabantur. Quem cū non inuenirent, stridebant dentibus suis, & in sacrificijs & idolorum suorum debacchationibus aduersus sanctissimum virum vociferantes, dicebant: Multa sunt huius magi & venefici violentiæ.

Factum autem fuit, vt beatus & festus dies noster, hoc est, sanctum Pascha die Dominico celebraretur, octauo Calendas Maij, hoc est, vigesimoquarto die mensis Aprilis, qui ab Aegyptijs Pharmutius vocatur. Illo autem tempore & Serapidis illorum dei debacchatio celebrabatur. Cū igitur eam temporis opportunitatem nacti essent, homines quosdam subornatos miserunt, qui Apostolum sanctas diuinæ oblationis preces & ministerium facientem inuenerunt. Quem cū comprehendissent, fune in eius collum iniecto, trahebant, ita dicentes: Trahimus bubalum hunc ad bubulci stabulum. At sanctus Marcus cū traheretur, Saluatori Christo gratias agens: Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesu Christe, quōd dignus habitus sum, qui pro nomine tuo hæc paterer. Eius autem carnes decidebant, & sanguine ipso lapides inquinabantur.

S. Marcus Missam celebrans, comprehenditur.

Dire cruciatur.

Erat eius diei vespera, cū in carcerem eum conicerunt, donè inter se decernerent, quali morte ipsum de medio tollerent. Media verò nocte, ianuis clausis, & custodibus ante ianuam excubantibus, ecce terramotus magnus factus est. Angelus autem Domini cū descendisset de cælo, tetigit ipsum, dicens: Serue Dei Marce, summe omnium illorum sanctorū, qui sunt in Aegypti regione, en scriptum est nomen tuum in libro vitæ cælestis, & connumeratus es cum sanctis Apostolis, & memoria tua non delebitur in æternum. Eiusdem chori consors eris, cuius cælestes & supernæ potentia consortes sunt. Archangeli spiritum tuum in cælos suscipient, & reliquæ tuæ in terris

Angelus ei apparet.

Item Christi.

non peribunt. Hanc visionem cum beatus Marcus vidisset, manus suas in caelum extendit, ac dixit: Gratias ago tibi, Domine mi Iesu Christe, quod non dereliquisti me, sed cum sanctis tuis me connumerasti. Precor te, Domine Iesu Christe, ut accipias in pace animam meam, neque me reprobes, aut excludas a gratia tua. Cumque haec ille dixisset, Dominus Iesus Christus ad eum venit figura illa, quam habebat, quo tempore versabatur cum discipulis suis, & qua forma erat, antequam Crucem passus, & sepultus fuisset. Qui & ei dixit: Pax tibi, Marce Euangelista meus. Beatus vero Marcus dixit: Pax tibi, Domine Iesu Christe. (Antiquus MS. codex habet tantum: Domine meus Iesu Christe: & abiit.)

Migrata vita. Codex MS. *combure-re volebat.

Cum vero dies illuxisset, venit illuc ciuitatis multitudo: quae cum illum eduxisset e carcere, rursus in eius collum funem iniecerunt, eumque pertrahentes, dicebant: Trahamus bubalum in bubulci stabulum. At beatus Marcus eo maiores gratias omnipotenti Domino Iesu Christo agebat, dicens: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Cumque hoc dixisset, tradidit Deo spiritum. Impiorum vero Graecorum multitudo, cum ignem eo in loco, qui Angelorum nomine appellatur, accendisset, illius viri iusti reliquias comburebat. Tunc Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi prouidentia factum est, ut turbo quidam erumperet, & tempestas magna fieret, & sol ipse radios suos contraheret, tonitruaque & eorum sonitus multus audiretur, plurima quoque pluuia cum grandine commissa usque ad vesperam duraret, ita ut aedificia multa corruerent, & homines non pauci mortui caderent. Eius igitur rei timore percussi, reliquias sancti Marci dereliquerunt ac fugerunt. Alij vero irridentes dicebant, beatissima illorum Scrapidis prouidentia haec in illo viro fuisse facta propter natalem ipsius diem.

Forma S. Marci.

Tunc venerunt homines religiosi, & viri iusti reliquias a cinere secreuerunt, atque in eum locum tulerunt, ubi preces & psalmos suos canebat: eiusque funus curarunt, ut ciuitatis mos erat. Reliquias autem deposuerunt in loco illustri lapidibus exciso, ipsius memoriam sobrie & pie cum precibus celebrantes, quo nihil preciosius Alexandria ciuitas possidebat. Illas autem reliquias Orientem versus collocarunt. Codex MS. etiam haec addit: Fuit autem forma beatissimi Marci huiusmodi: Longo naso, subducto supercilio, pulcher oculis, recaluaster, proluxa barba, velox, habitudinis optima, aetatis mediae, canis asperus, affectione continens, gratia Dei plenus,

Beatus igitur Marcus Euangelista, primus Christi martyr in Aegypti Alexandria, mense, qui apud Aegyptios Pharmutius, & apud Hebraeos Nisan dicitur, septimo Calendas Maij, ut Romani numerant, hoc est, Aprilis vigesimo quinto, obiit, Imperatore Claudio Nerone Caesare: nobis autem Christianis imperante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria est & Imperium cum Patre & Spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

PROCOPII DIACONI ET CHARTOPHYLAGIS LAVDATIO IN SANCTVM APOSTOLVM ET Euangelistam Marcum. Habetur in Simeone Metaphraste.

Vrsus Apostolica panegyris ac celebritas effulget. Rursus ego vna cum ijs, qui eiusdem chori participes sunt, exulto. Rursus eius, qui Christi discipulus fuit, memoria, instar facis cuiusdam, lumen nobis praefert, & ego linguam ipsam ad hymnorum choreas celebrandas confero. Quae quidem lingua obscura quaedam pronunciat: nullius enim vibrabilis orationis particeps est, neque pulchra & eleganti concinnitate verborum probatur: quantum neque si his rebus bene munita esset, ad beati Marci laudes explicandas satis esse posset. Ea tamen nunc praeclearis Euangelistae factis exultat, & earum rerum, quas ille bene gessit, facultatem, quam

S. Marcus primus Aegypti episcopus.

maxime potest, admiratur. Marcus Petri filius, & eius, qui clauis caelorum accepit, socius, mysteriorum nuncius, & arcanorum praeco, qui Aegyptum illustrauit, & in illius regionis sacro throno primus sedit: (Neque enim hoc ad laudationis & gloriae materiam parum est, cum

Dies festus S. Marci.

difficilius sit, tellurem spinosiorum factam, quam illam, quae purgata est, laboris studio excolere) hic, inquam, nos hodie in conuiuium accipit: hic sua egregia & praecleara facta, tanquam opsonia quaedam, proponit. Simul enim cum vere ipso, suauissimo & omnium iucundissimo anni tempore, huius viri sancti dies festus exorsus est, & instar splendidissimi solis humanas animas illustrauit. Namque ut nunc terra ipsa floribus ornata est, ita & praesens dies praeclearis Euangelistae Marci factis decoratus, omnes ad se congregauit. Fidelium hominum cateruae tanquam ex conuentione quadam, eodem in loco versantes, apostolum ipsum beatum praedicant. Gentium coetus atque conuentus mysteriorum authorem celebrant: & magnifice, ut Christi scribam, extollunt, eiusque diuini aduentus testem honorant. Vel dicam potius: Mundus ipse tanta huius viri recte facta ut diuina suspicit, & magno cum applausu veneratur. Cuncti enim eius doctrinam adiutricem senserunt. Sed neque oratio, neque lingua hunc pro dignitate laudare potest. Quid enim primum, aut quid postremum laudauerit? Nam & appellationes earum rerum, quae in illo effulserunt, multiplices sunt, & certamina ipsa horribilia.

Rerum mundanarum contemptus.

Hic enim & eum contemplatus est, quem humani oculi videre non potuerunt, in nostro hoc corporeo tegumento apparentem. Hic & terram, quae ipsum produxit, dereliquit: diuinaque voce inuitatus, propinquorum hominum amoris illecebras propulsauit, proque nihilo fecit generis honores ac splendorem. Fluxa & caduca mundi facultates, somnium quoddam illi visae sunt. Itaque Deum ipsum rerum omnium Dominum tantum dilexit: vnamque & solam felicitatem ea esse arbitratus est, quae Deus promisit. Idem & in Discipulorum societatem aggregatus fuit. Nam in Septuaginta duorum Apostolorum coetu connumeratus est, tanquam splendidum quoddam lumen inter stellas apparens, ab illo, qui eum vocauit, delectus, cui nihil ex ijs, quae in inferiore hac mundi scena & voluptate habentur, conferri potest. Vere Petri filius fuit Marcus: ita illi mente & animo fuit similis. Natura enim ipsa, quae propria sunt alicui generi, ea sic distribuit, ut & his, qui sunt eiusdem generis, communia sint: & egregias vniuscuiusque virtutes omnibus communes proponit. Hoc ex eo declaratur, quod Marcus Deo ipsi obediuit, & cum, a quo formatus est, sequi studuit: ceteraque bona his similia, diligentia & virtutis studio assecutus fuit. Ut enim est apud prophetam Amos, ex persona diuitis ac principalis Spiritus prae-nunciantem: Ecce ego firmans tonitruum, & creans spiritum, & nuncians in homines Christum ipsius: ab extremis terrae partibus usque ad extremas mundi partes perrexit, ut rerum omnium opificis Dei Euangelium praedicaret, variaque recte factorum semina spargeret. Nam orbem terrarum illustrauit, erroris impietatem extinxit, & eos, qui idolorum victimis atque cruoribus contaminati erant, absterfit atque purgauit, Deoque ipsi per baptismum purgatos (ne multa dicens longior sim) obtulit. Pro scuto enim & hasta linguam habebat, qua praedicationem omnibus firmissimam annuntiabat, turbasque multas ad veram vitam traducebat. Vnde enim scaturiebat miraculorum redundantia, illinc & turbae ipsae ad diuinam cognitionem percipiendam deriuabantur.

Amos 4. iuxta 70.

Qui pedibus antea mutilatus erat, integer postea factus, magister ijs proponebatur, qui ad currendum veloces erant. Qui oculorum lumine antea carebat, pupillarum deinde aciem habens acutissimam, alios ad cognitionis lucem, tanquam manu protensa, deducebat. Tactus ijs, qui eo carebant, restitutus, illos, qui ad consueta libamina multo furore atque cupiditate ferebantur, ad veram religionis formam dirigebat. Itaque sacrificiorum, quae idolis offerebantur, ignis in caliginem conuersus est: & erroris authores daemones tanquam in cinerem redacti erant, veraque & diuina pietas efflorescebat. Ita erant splendida tua, diuine Marce, facta: ita illustria & admirabilia victoriarum trophaea. His enim captiuos duxisti aduersantis exercitus Imperatores tu idiota ille, & olim rudis. His gentium errorem expugnasti tu inermis & vnica vtens veste. His armis vna cum Petro ipso tu Petri filius Italorum gentem subiecisti, ab oriente sole motus, & ad occidentem aduolans, praedicationisque orationem late fundens, qua parte & sol ipse radios suos in extremos mundi fines spargit, non sophistica argumentorum via & ratione, non comptis & concinnis argumentationibus, sed simplici oratione & veritate sola vsus, quae omnium victoriam inexpugnabilem reportat.

Veritas inuicta.

Quod enim omnis oratio expugnari facile possit, nisi ea, quae vera sunt, colat & praedicet, ex hoc ipso cognoscere poteris. Pythagoras ille, cum falsas opiniones fortiter defenderet, & multas fabulas disputaret, Italus persuadere non potuit, ut illas crederent. Illud idem & Democritus cum ageret, Abderitarum suis dictis auscultan-

Pythagoras Democritus.

Orpheus. rem habuit neminem. Orpheus etiam ille, qui sermone feras ipsas mulcere dicebatur, ciuibus suis Thracibus non persuasit. Atqui omnes isti multa orationis copia redundabant, & inani quadam sapientia elati, nimirum sibi placebant, in qua & omnes perierunt, & alto ac sempiterno silentio obruti sunt. Talis enim est falsa & imbecilla gloria. Marcus verò ea proponens, quæ absunt ab omni iactatione, & à Spiritu sancto edocentur, illos etiam ipsos, quos aduersarios habebat, ad sibi obediendum faciles reddidit: superno enim & cælesti auxilio corroborabatur: puraque & sincera fides, quam prædicabat, portis inferorum robustior erat. Ille igitur vir celeberrimus, ac semper laudandus, ut veritatis præco, ad hanc usque diem à cunctis celebratur. Ut enim decebat diuinam erga nos prouidentiam ac dispensationem ad salutarem finem perducere, ita & huius beati viri memoriam in vita ipsa cum laudibus immortalæ perpetuò seruari conueniens est. Per ipsum enim rebus creatis Deus prædicatus est. Per ipsum ijs, qui aberrauerant, conuersio ipsa conciliata est. Per eundem prouisum fuit, quomodo homines ipsi ad formatorem suum Deum ducerentur.

Multos conuertit ad Dominum. Postea verò quàm misericordis Dei misericordem aduentum prædicauit, & lingua de diuinis rebus differente plurimos, cumque his & Italos, ad veritatis cognitionem atraxit: his ipsis, tanquam sapiens architectus, & Euangelij librum construxit, in quo nouas illas leges insculpsit, quas Hieremiæ propheta prædictio antea innuit, hæc dicens: Perficiam in domum Israël, & in domum Iudæ testamentum nouum, dans leges meas in cordibus ipsorum. Hoc, inquam, Marcus fecit, ut non prædicatione solum, sed Euangelica etiam scriptura his, qui postea futuri erant, Verbi Dei hominis facti conditionem enuclearet, eiusque diuina signa ac miracula ante oculos nostros poneret, quæque pro nobis passus est, ac quemadmodum è monumento resurrexit, & ad cælos, vnde descenderat, elatus est, cunctis seculis ostenderet.

Ierem. 31. Magnum certè hoc, Marce, tuum fuit, & planè diuinum opus. Mundo enim vniuerso vtilitatem attulit, & idcirco vbiq; decantatur. Nam vox tua supra tonitruum sonitum fuit, & Euangelij tui lumen supra solis radios effulsit. Illi enim nube teguntur, vel nubecula aliqua opposita adumbrantur: at Euangelij tui lumen ac splendor, tui etiam animi formosam speciem detegit. Neque enim hoc aggredi potuisses, nisi interior mentis tuæ virtus effulsisset, quæ semper fulget, & ijs, quos prope se habet, instar facis lumen præfert: eos verò, qui longè sunt, ad se reuocat. Quæ cum pulchritudine non quæsita, sed naturali & vera decoretur, compendiosaque & breui sapientia illustretur, admirabilia Dei facta in omnium aures infundit. Ità factum est, ut Christi fides effloresceret. Ità ipsa vicit veritas. Ità Trinitas in vna natura adoratur & nunciatur. Ità ab omni homine Pater sine principio, & Filius ipse quoque sine principio, cum eiusdem substantiæ & vitam dante Spiritu, diuinis sermonibus explicatur atque colitur, in tribus videlicet personis vnus Deus, singularis illa & diuina natura, vna illa rerum omnium effectrix potentia, quæ mente non comprehenditur: error verò ipse amotus expulsusque est: deorum multitudo, inanis & vana cultura esse deprehensa est: quique vniuersas res creatas, ut est in fabulis, (ò amentiam) in tres partes, non suas, sibi diuiserunt, illi ipsi, ut in psalmo est, cum sonitu perierunt: & hominum euerfores demones, nunc euerfi sunt: non enim Deum hominem factum videre potuerunt. Quamobrem cum se ab humano corpore debellatos, non à diuinitate aperta superatos vidissent, erubuerunt. Non enim se victos arbitrati fuissent, si à potente Deo victi essent. Et nunc Dei laus in omnes fines terræ, ut à Prophetis prædictum fuit, diffusa est. Occidentis regiones Apostolus ad Christum conuertit, & rebus mysticis gentes instruxit: quemadmodum videlicet Deus ipse propter suam in humanum genus beneuolentiam se ipse summisit: docuitque solum & vnum Deum colendum esse atque adorandum.

Lumen Euangelij eius. Sed non post multos illos sudores Apostolus cessauit, neque ad Apostolici muneris aratrum ducendum tardior factus fuit. Nam & Libyæ regionem celeriter peragravit, vnde & ad Orientis terram profectus est, vbi Euangelij sementem spargens, illis gentibus persuasit, ut Deum, quem ipse prædicabat, agnoscerent. Ad hæc & alijs Aegypti vrbibus multorum hominum copia refertis, cum cælestia retia retendisset, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Christi sagemam comprehendit: demones simulacra, quæ illic colebantur, exterminauit: & ut sanctus quidam lapis (quemadmodum propheta dixit) illiusmodi erroris altaria euerit, quæque in illis inerant, inania & vana simulacra solo adæquauit, non tubarum clangoribus, non mœnia illa Hierici deiiciens, sed hominum interfectoris diaboli fallaciam reuellens, illi ipsi

Cognitio Trinitatis. In psalmo est, cum sonitu perierunt: & hominum euerfores demones, nunc euerfi sunt: non enim Deum hominem factum videre potuerunt. Quamobrem cum se ab humano corpore debellatos, non à diuinitate aperta superatos vidissent, erubuerunt. Non enim se victos arbitrati fuissent, si à potente Deo victi essent. Et nunc Dei laus in omnes fines terræ, ut à Prophetis prædictum fuit, diffusa est. Occidentis regiones Apostolus ad Christum conuertit, & rebus mysticis gentes instruxit: quemadmodum videlicet Deus ipse propter suam in humanum genus beneuolentiam se ipse summisit: docuitque solum & vnum Deum colendum esse atque adorandum.

Psalm. 9. Sed non post multos illos sudores Apostolus cessauit, neque ad Apostolici muneris aratrum ducendum tardior factus fuit. Nam & Libyæ regionem celeriter peragravit, vnde & ad Orientis terram profectus est, vbi Euangelij sementem spargens, illis gentibus persuasit, ut Deum, quem ipse prædicabat, agnoscerent. Ad hæc & alijs Aegypti vrbibus multorum hominum copia refertis, cum cælestia retia retendisset, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Christi sagemam comprehendit: demones simulacra, quæ illic colebantur, exterminauit: & ut sanctus quidam lapis (quemadmodum propheta dixit) illiusmodi erroris altaria euerit, quæque in illis inerant, inania & vana simulacra solo adæquauit, non tubarum clangoribus, non mœnia illa Hierici deiiciens, sed hominum interfectoris diaboli fallaciam reuellens, illi ipsi

Marcus in Libya Christum prædicat. Dan. 2. Iosue 6.

Illis gentibus persuasit, ut Deum, quem ipse prædicabat, agnoscerent. Ad hæc & alijs Aegypti vrbibus multorum hominum copia refertis, cum cælestia retia retendisset, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Christi sagemam comprehendit: demones simulacra, quæ illic colebantur, exterminauit: & ut sanctus quidam lapis (quemadmodum propheta dixit) illiusmodi erroris altaria euerit, quæque in illis inerant, inania & vana simulacra solo adæquauit, non tubarum clangoribus, non mœnia illa Hierici deiiciens, sed hominum interfectoris diaboli fallaciam reuellens, illi ipsi

illis in primis Pontifex & Pastor à magno illo Petro propositus fuit: qui munus in manus sibi commissum Apostolicis laboribus exornauit, & varijs modis laborans, ministerium illud sacrum excoluit: non delicijs vtens, non segnitiei aut voluptati deditus, sed tentationibus tam à summis, quàm ab infimis hominibus circumdatus, & infinitis malorum copijs vndique impugnatus, ut ea ratione, quemadmodum & Paulus, tumorem omnem comprimeret. O diuinum discipulum, qui terrarum orbem lustrauit. O corpus, tot tantisque operibus non defatigatum. O salutaris prædicationis semper florentem & immortalem potentiam. Diuina enim opera, & quæ à Deo proficiuntur, corruptionem non patiuntur. Decet hoc loco & de diuinarum rerum spectatore Marco meritò illud dicere: In omnem terram exiit sonus eius, & in fines orbis terræ verborum ipsius vtilitas: quod Dauid, diuinorum opificiorum magnificentiam admirans, pronunciauit. Hæc vox sola tibi, qui à Deo sapiens effectus es, iurè, Marce, conuenit: Hæc sola, inquam, vox supra omnes alias Rhetoricæ facultatis voces tibi congruens est. Nam & cursum tuum, & certamina hæc ipsa exprimit: tum res asperas ac difficiles, necnon incorruptam coronam, quæ non auro ex regione Ophir confecta est, non lapidibus Indicis & margaritis varia, sed talis est, qualem immortalis Iudex ille, & certaminum præfectus Deus amanter componit, & proprijs cultoribus retribuit. Tui enim pedes speciosi sunt, ut prophetica prædicatione significatum est, quippe qui terræ ambitum peragrârunt. Lingua tua speciosa, quæ pacem illam omnium mentem exuperantem feliciter nunciauit. Manus item speciosæ, quæ Euangelium calamo ministrârunt.

Sed quidnam hæc sola sacratissima membra dico? Totus laboribus Apostolicis sanctus, totus martyrij stigmatibus ita ornatus fuit Marcus, ut & martyrij præmijs, & brauijs omnibus nunc fruatur. Qui enim antea sacrificium offerebat, is propter Christum etiam sacrificium factus est: & pastor ea, quæ ouium propria sunt, vna cum ouibus suscepit. Nam & ipse, tanquam ouis, vna cum alio Apostolico coetu in medium luporum missus, & hostia viuens Deo oblata est. Vinculis enim comprehensus fuit ab iniquis manibus ille, qui multos à demone faucibus eripuit. Vinculis tamen, & huc atque illuc ductus, iniurijsque ac maledictis laceratus, mansuetus & æquo animo omnia perferbat, Dominum ipsum imitatus, Multo carnis propriæ sanguine perfusus est, qui terram illam demone sordibus expurgauerat. Hæc enim sunt, quæ ingratorum hominum insipientia ijs retribuit, per quos beneficia conciliata eis sunt. Postremo omnium generum cruciatibus, velut aurum quoddam, probatus, ad infinitam illam lucem euolauit, variorum certaminum & fortium factorum multiplices fructus percepturus. Talis fuit Apostoli cursus: tales Euangelistæ Marci conatus, miraculo pleni, & supernis plaussibus digni.

An non magnus Marcus in omnibus summas laudes meretur? Quid enim Apostolo sublimius? Quid Christi scriba honoratius? Quid cum martyrij gloria conferendum? Cum verò & pontificijs amicis eidem accesserit, athleticarum luctationum gloria decoratus, quidnam aliud ad gloriæ splendorem reliquum est? Non, inquam, aliud, nisi Angelorum cohortes, & diuina illa templa, in quibus, vna cum alijs lectissimis Dei ministris versatur & exultat, magistri sui vultum conspiciens, & diuinæ ac principalis illius monarchiæ pulchritudinem spectans, eiusque lumine decoratus: Cuius enim viri studio Dei gloria alijs hominibus prædicata est, cum cælestis & infinita gloria consecuta fuit.

Sed neque earum laudationum, quæ in hoc inferiore mundo sunt, expers est, licet his non indigeat. Nunc enim Alexandria, immò verò tota Aegyptus, Marcum ipsum in primo throno confidentem sortita, tanquam alterum quendam Nilum, non corporeum, sed mysticum habens, ita spiritales eorum agros irrigantem, quemadmodum frugiferos ille alter, qui oculis corporeis cernitur, irrigare solitus est: illum, inquam, ut Apostolum, ut Euangelistam, ut Martyrem, magno præconio extollit, & hymnos eius appellationibus congruentes concelebrat. Videt hunc in monumento positum, licet in supernis regionibus eius anima versetur & extaltet. Eius pulueris thesau-

S. Marcus à S. Petro Aegypti præfectus.

Psalm. 118.

Esa. 52.

Matth. 10.

S. Marcus quæ percellit sit.

thesau-

Vide quid
præter in-
uocatio fan-
ctorum.

Dies festus
S. Marci.

Aurhor in-
uocat S.
Marcum.

thesauro locupletata, funebres cantus ipsi Apostolo pronunciat : & tanquam cum viuente aliquo, & in spiritu versante colloquitur : & gratijs per illum ipsum concessis oblectatur : & pro illis honoribus, quos Apostolo congruentes, velut dona quædam, offert, maiora beneficia vicissim recipit. Cum enim tentationum status aduersus ciuitatem spirant, Apostoli Marci sepulcrum vrbis incolæ circumeunt, & à malis ipsis liberantur. Barbarorum supercilium ac superbia, mala quædam acerbissima illis minatur : at ipsi ad pastorem supplices confluunt. Molestiarum & affectuum examen cum eos perturbat, ad Apostolum ipsum, tanquam ad medici officinam, è qua scaturiunt curationes, homines confugiunt. Immo verò vniuersa Aegyptus, Marcum ipsum magistrum & adiutorem sibi ascribens, eius in omnibus ijs, quæ tristitia contingunt, auxilium implorat : & die festo, quem singulis annis honorat, laudes ipsas, velut debitum quoddam, illi offert : & multa cum pompa atque applausu, exultationeque & panegyri laudationes ipsas celebrat, diuinumque ipsius Euangelium amplectitur, vt tabulas à Deo insculptas : vel, vt rectius dicam, tanquam ipsum Christi os veneratur, verbaque à Deo pronunciata, ab Apostoli ore se audire arbitratur.

Quem Deum & nobis, sacratissime doctor & Euangelista, propitium reddere nè graueris, & ijs ipsis, quæ molesta nobis accidunt, quibusque perturbamur, nos subleues : queque in vita difficilia & graua nobis sunt, ea facilia reddas : rumpas & chirographum illud, in quo nostra crimina scripta sunt : errorum des veniam. Talem enim ab ipsis Domini lingua potestatem accepisti. Si ligaueris, id, quod ligatur, solui non poterit. Si ad commiserationem ac veniam spectaueris, vinculum ipsum facile dissoluetur. Nè despicias nos propiorum peccatorum catenis constrictos : sed impera vinculis ipsis, & illa effringentur. Denique Ecclesias ipsas pacatas & tranquillas reddas, quas tuis sermonibus in fundamento quodam firmo constituisti : pro illis quippe Domini nostri sanguis effusus est, à quo & liberatio profecta fuit : facque, vt & nos bonorum caelestium participes efficiamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi : Cui gloria est & imperium, nunc, & in secula seculorum, Amen.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO HISTORICVS DE S. MARCO EVANGELISTA.

Cecè video, dilectissimi, quoniam ad mensam Ecclesiae discumbentes, dum spiritualium deliciarum alimenta percipitis, non vno sermone contenti, adhuc alterum auditis esuritis. Quamobrem & nos administrando refectionis nostræ serculo non desistimus, vt sanctam vestra deuotionis esuriam vel tenui quodam pabulo temperemus, dum scilicet cum Apostolo eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem sit necessarium.

Inter omnes planè doctores Ecclesiae, beatum hunc Marcum, cuius hodiè triumphalia gesta recolimus, satis insignem atque conspicuum iudicamus. Beati scilicet Apostolorum principis & in baptisate filius, & in doctrina discipulus, sicut eum referentem gesta Saluatoris audiuit, ita per inobliquam fidei relationis lineam Romæ rogatus à fratribus Euangelium scripsit, sicut & Clemens Alexandrinus, & Papias Hierapolitanus Episcopus tradunt. Assumptoque mox Euangelio, quod ipse consecerat, impiger adit Aegyptum, & Alexandriae Christum primus annuncians, iacit nouæ legis fundamentum. Et dum ipse scriptor, qui & prædicator extitit Euangelij, idem quodammodo faber, qui & agricola, ipse sibi vomerem fabricauit, quo videlicet ad spargenda sacrae fidei semina, humani cordis arua proficidit.

Alexandri-
na sedes cur
Apostolica.

Hoc itaque modo Alexandrinam fabricauit Ecclesiam, eamque non suo, sed magistri sui nomine titulauit, vt ad honorem beati Petri sedes Apostolica nuncupetur, ad quam tamen Petrus accessisse non legitur. Tanta igitur magister atque discipulus vnanimitate coniuncti, tam consona sancti Spiritus sunt inspiratione conflati, vt & Petrus Euangelium Marco, & Marcus construeret Ecclesiam Petro: quatenus dum, quod suum erat, alter transferret in alterum, quod cuique erat proprium, commune esset amborum, & vtriuslibet totum esset, quod vterque proprium possideret. Vnde beatus Petrus eum quasi spiritualem & vnamem præ cæteris filium vocat, cum figuratiter Romam nomine

nomine Babylonis appellans : Salutat vos, inquit, Ecclesia, quæ est in Babylone colle-
1. Pet. 5.
cta, & Marcus filius meus.

Nec mirum, si beatus Marcus apud magistrum suum præcipuus extitit, & privilegiu præ cæteris Apostolica dilectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipotens tantâ verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogauit, vt omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ conuersationis instantiam, tanquam ad monasticæ perfectionis fastigium peruolarent. Vnde & Philo disertissimus Iudæorum, cum de primatu beati Marci apud Alexandrinam Ecclesiam scripserat, in Christianorum laude versatus, eorum habitacula, monasteria nuncupat. Et non solum per Alexandriae fines, sed & in multis alijs, Marco tum Ecclesiam illam administrante, prouincijs tales extitisse perhibet Christianos, quales & Lucas meminit Apostolorum fuisse discipulos, videlicet vt eorum esset cor vnum & anima vna, nullusque eorum aliquid proprium diceret, sed omnes omnia communiter possiderent : essetque inter eos inseparabilis vnitas animorum, inter quos nulla poterat inueniri diuersitas facultatum. Talis ergo sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia, qualis & Hierosolyma fuisse sub Apostolica legitur disciplina, vt neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum diuitijs abundaret : sed dum vnicuique, prout opus erat, necessitas administrata suppeteret, locum inter eos querela murmurque non haberet. Significat ergo prædictus Philo, inter noua tunc nascentis fidei cunabula, ac teneram (vt ita loquar) Ecclesiam lactantis infantiam, quosque sub beati Marci regimine constitutos, sobrietati simul ac pudicitiae deditos, orationibusque & ieiunijs vehementer intentos : quos vtiq; beatus Euangelista, non modò miraculorum plerumque prodigijs, non modò sanctæ prædicationis erudiebat eloquijs, sed ad spiritualis vitæ reuerentiam eximij etiam propriae continentiae ac pietatis prouocabat exemplis, vt omnes penè vaporantis fidei ardore succensi, ita per nouæ conuersationis viderentur anhelare propositum, ac si monasticæ perfectionis arduum arripissent institutum.

Vide anti-
quissimam
monasteri-
orum origi-
nem.
1. Actor. 4.

Cum itaque B. Marcus velut electa caelestis militiae tuba, vehementissimis clangoribus intonat, & mandata Dei tanta prædicationis arte dispensat, vt auditores suos protinus ad summam perfectionis alta sustollat : quid aliud, quam in etymologia sui nominis perseuerat? Marcus enim, excelsus mandato interpretatur. Et verè beatus hic vir, non erat excelsus animo, sed mandato : quia dum mentem gereret humilem, vitam satagebat habere sublimem : & qui cunctis sese in humilitate subtrauerat, per viam mandatorum caelestium sublimiter incedebat.

Illud etiam, dilectissimi, vos ignorare non patiar, quoniam octauo Neroniani imperij anno triumphalem martyrij palmam B. Marcus obtinuit, cui mox & Anianus in Alexandriae sedis dignitate successit, & B. Petrus Apostolus Romæ septennio superuixit, Vnde superna disponente clementia, factum est, vt cum Alexandria prius & splendoribus Euangelicæ prædicationis, & effusione sacrosancti sanguinis illustrasset, ad Italiam deinde quodam postliminio sit reuersus : vt eadem potissimum terra, in qua sibi datum est Euangelium scribere, sacras mereretur eius reliquias possidere : & vbi sibi concessum est Euangelicæ descriptionis inbar effundere, illic per gloriosam glebæ suæ præsentiam, plurimis virtutum atque signorum radijs coruscaret.

Anianus S.
Marci suc-
cessor.

Porro si diligenter omnium Euangelistarum, in quibus defuncti sunt, loca percurramus, neminem coru in eo, quem sortitus est, perseuerasse tumulo reperimus. In Iohannis scilicet sepultura post obitum non corpus eius, sed manna repertum est. Beati verò Matthæi corpore non Aethiopia, vbi peremptus agnoscitur, sed Salernitana potius ciuitas decoratur. Sanctus etiam Lucas cum in Bithyniæ partibus, sicut historia testatur, obierit, vicesimo anno Constantij Cæsaris de Achaia Constantinopolim translatus est cum sacrosanctis beati Apostoli Andreae reliquijs. Hic verò, de quo nunc agitur, sanctus Euangelista Marcus de Alexandria transectus est, Deo misericorditer disponente, Venetiam : vt qui tunc totum Orientem velut aureus lucifer illustrauerat, nunc per plagas occidenti climatis præsentiae suæ radijs enitescat. Per Aegyptum quippe sibi dedicat Ortum, per Venetiam tenet Occasum. Illic Alexandriae sortitus est Ecclesiae solum, hic renascentis Aquileiæ nouum statuit principatum. Est itaque velut sidus aureum toto orbe præclarum, ac celebri totius Ecclesiae veneratione conspicuum.

Euangeli-
statum cor-
pora vbi
quiescant.

Hoc itaque sidus, dulcissimi, præ oculis iugiter habeamus, huius imitemur exemplum, si inter spumosos mundanæ voraginis fluctus cupimus cuitare naufragium. Hinc mare
N n n n tumi-

tumidum sequat, illinc venti furentes impugnent, si ab hoc sidere mentis acie non avertimus, procellarum inundantium impetus non timemus. Ad hoc itaque sidus sagenam mentis nostrae certi cursus linea dirigat, ad hoc omne laboris nostri remigium tendat, ut non (quod absit) vorago nos Scyllae profunditatis absorbeat, non errorum cautes, vel inuadosae Syrtes improvidos obruant, sed in tutae quietis portum, & optatae tranquillitatis sinum supernus nos gubernator impellat Iesus Christus Dominus noster, qui cum Deo patre & Spiritu sancto uiuit & regnat in secula seculorum, Amen.

**MARTYRIVM SANCTI BASILEI EPISCOPI
AMASEAE, PER IOHANNEM PRESBYTERVM NI-
comediae scriptum. Habetur autem in Simeone
Metaphraste.**

26. Aprilis.

Maxentius
victus à Co-
stantino.
Exod. 14.

Maximini
saecula.

Actum est, ut, postquam Deus percussit impium illum Romanorum Principem, suaeque magnae & verae confessionis hostem acerbissimum Maxentium Tyrannum, quem sub Constantino pio Imperatore, & Christianae religionis obseruantissimo, ut olim Pharaonem illum, in flumen demersit, & in Constantini manus Romam tradidit: factum, inquam, fuit, ut benignissimus Imperator omnia Christianis hominibus prouideret, & quamprimum suae sororis virum Licinium mitteret ad expugnandum Maximinum. Qui cum in partibus Orientis regnum fortitus esset, aduersus eum, qui verus ac solus Deus est, iniquitatem loquebatur, & saeva tyrannide eorum genus, qui Dei pietatem obseruabant, affligebat, ut nemo alius fecerat eorum, qui antea fuerunt.

Maximinius
diuinitus
punitur gra-
uissime.

Licinius igitur omnipotente Domini nostri Iesu Christi manu adiutus, quippe qui Christi fidem sincero animo tunc obseruabat, victoriam de Maximino reportauit, cum in eo regno esset, quod ille in Oriente obtinuerat. Nefarius enim Maximinus de bello ipso parum cogitans, Licinij quidem manum in fugam conuersus euasit, sed non omnino effugit illam Dei manum, quae omnia ita comprehendit, ut ab ea nihil abstrahi possit: quae manus tunc rationes & poenas, pessimis illius sceleribus dignas, exegit. Cum enim domi se occultasset, repentino quodam per totum corpus & insanabili morbo percussus est: doloribusque asperis ac vehementibus cum mirum in modum premeretur, pronus in terram cecidit, eius carnibus occulto quodam igne liquefactis, omnibusque ipsius membris disfluentibus, solis ossibus anima ipsa conclusa: quae ossa cum carne & sanguine carerent, è proprio loco, in quo posita erant, abrumpi coeperunt. At anima illa miserima, neque sic à scelesto & spoliato suo tabernaculo discedere potuit, priusquam Domino ipsi supplex confessus est impietatem suam ac tyrannidem, quam aduersus Christum, eius seruos affligendo, exercuerat. Tali miser ille turpissimo sine vitam suam exegit.

Licinij si-
mulata re-
ligio.

Itaque post iustam Maximini poenam, & diuinitus inuectam iram, Licinius, cum totum Orientem sub se haberet, magno cum apparatu ad nostrae regionis urbem Nicomediam venit una cum coniuge sua, ut in regia domo habitaret, & Orientis Imperium gubernaret. Iam verò primum summa quaedam pax repente per totum nostrae regionis orbem, post vehementes illas insanientis idololatriae commotas fluctuationes ac pugnas, Licinij arbitrio atque opera inuecta est. At bonarum rerum inimicus diabolus, pie uiuentium tranquillitatem ac latitiam non diu ferre potuit. Licinio enim ipsi exemplo non fuit eorum Tyrannorum, qui antea fuerunt, euersio ac poena, ne & ipse talis esset, sed ea, quae iusta sunt, faceret, atque, in illis perseveraret. Nam cum feliciter, quod cupiebat, ei processisset, quaeque sperabantur, in eius potestatem venissent, ostendit non longe postea, qualemnam animum haberet, & cuiusmodi re vera esset, quod videlicet per simulationem, & sub quadam simulatae fidei specie atque integumento cum maximo illo Imperatore Constantino versatus fuerat, quo tempore Constantini res gestas considerans, animum suum occultabat. Tunc igitur, cum totus scelestus esset & nefarius, totusque ad diaboli voluntatem se accommodasset, solius & veri, omniumque creatoris Dei confessionem reprobauit, idque post iusiurandum illud, quod Dei amantissimo

Aperta im-
picas.

Impe-

Imperatori Constantino saepius exposuit, nullo unquam tempore se à Christianorum fide defecturum, sed illius se fore propugnatorem. Quae sua promissa pro nihilo faciens, Graecorum cultui se ipse totum diligenter tradidit, ardenti zelo in rebus illis execrabilibus permanens, & ubique idolis ipsis sacrificia offerens. Qui & violenter senatorias mulieres abripiens, in conspectu hominum turpe atque intemperatum facinus committebat, non matribus, neque filiis parcens, quò minus intemperanter cum illis coiret. Ad haec per omnes gentes infinitas calamitates meditari non desistebat.

Haec cum magni Constantini germana soror videret atque audiret, eaque ferre non posset, literas ad pium virum, & Dei amicum Constantinum clam misit, quibus significabat, quae Licinius facere ausus fuerat. Ille enim superstitiosae daemonum culturae studiosus, & ipsi Deo inuisus Licinius, omnes Christianos homines è domo sua procul fugauit: qua re aperte se Christi diuino patrocinio nudum ac destitutum ostendit. Cum igitur sine impedimento aliquo talia diutius ab illo fierent, una quaedam puella ex eorum numero, quae in Reginae ministerium ardenti studio affectae erant, è genere Christianorum exorta, moribusque & temperantia florens, cum haec cognosceret, & ad stuprum à Licinio prouocata, cum eo misceri exhorreret, simulque ne propter zelotypiam ac suspicionem à domina sua affligeretur, arcanum illud Reginae ipsi aperire ausa est. Haec, inquit, Imperator constituit mihi facere. Benignus enim, qui eius cubiculi praefectus est, cum tanquam magnum aliquod donum se mihi collaturum speraret, hoc significauit. Te igitur obtestor per Deum illum, qui caeli & terrae Dominus est, quem & ipsa times, & Imperator Constantinus colit, ne sinas virginitate mea nefario coitu vitata me priuari.

Haec cum Regina didicisset, & puellae ipsius aequam mentem ac propositum libenter amplexata esset, illam primum occultauit eo nomine, quod delirio correpta, moritura videretur. Postea verò opportunum tempus nata, multum auri & argenti, regiumque ornatum ac omnem supellestem, necnon pueros illi dedit, eamque misit in Armeniae regionem, atque illis hominibus, qui eam deducebant, precepit, ut nullo modo, quae fierent, alicui patefacerent, quanam scilicet, aut vnde esset illa puella, quoad Dominus ipse prouidisset. Illi verò virili veste eam ornarunt: cumque Reginae de puellae custodia, & benignitate in eam seruanda fidem certam dedissent, in eum locum, in quem iussi fuerant, proficiscebatur: ac si qui ab illis quesiuisent, quisnam ille esset, Tribunum quendam esse respondebant. Dei autem prouidentia factum est, ut illi in urbem Amaseam venirent. Erat autem urbs illa Ponticae prouinciae metropolis. Glaphyra igitur (hoc enim erat puellae nomen) cum urbem munitissimam vidisset, eius loci specie delectata est, & pueros suos admonuit, ut si Christianorum genus illic inuenissent, in ea urbe permanerent.

Cum verò adolescens quidam, qui ad Quintium urbis illius cumprimis illustrem pertinebat, audiisset viros illos Christianos esse, & querere, si qui eiusdem fidei essent in urbe illa, ad Quintium pertulit, quod audierat. Qui nihil moratus, eos conuenit, ac rogauit, ut in domo ipsius esse vellent, & si gratum eis esset, illic manerent, dicens, se quoque Christianum esse, & eo in loco Christianum Episcopum habere, virum egregium, & dignum, qui cum Apostolis ipsis conferri posset. Illi eius verbis obtemperantes, & in eius domo partem quandam capientes, apud clarissimum virum Quintium permanerunt: & Episcopum ipsam conuenere, qui Basileus appellabatur. Erat Basileus, vir ille admodum eloquens, omniisque virtute & spiritali prudentia refertus. Cum verò à Glaphyra ipsa quaesitum fuisset, quanam, & vnde esset, respondit, se Italiam genere, & Christianam esse, & ex parentibus Christianis, ancillamque Reginae illius, quae Constantini Augusti soror, & Licinij regis vxor erat. Adiunxit etiam deinceps, quanam fuerat causa, ut ad eum locum veniret. Illi cum haec audiissent, preceperunt, ut neque ipsa, neque quisquam illorum, qui ad eam pertinebant, cum aliquibus versaretur, ne aliquo modo urbis Praefecto delati essent, & calamitatis alicuius causa ea res ipsis foret. Beatus verò Episcopus Basileus dixit, ad Dei gloriam illam discessionis causam pertinere.

Illis ipsis diebus templum Ecclesiae causa Episcopus construebat: nam usque ad illud tempus non fuerat intra urbem Christianis ipsis locus aliquis sanctus. Casta igitur illa virgo Glaphyra multum auri & argenti ad templi aedificationem contulit, & omnes facultates ad omnia ea suppeditabat, quae beatus Basileus iussisset. Quinetiam & ad dominam suam scripsit, vbinam esset, & apud quem manere sibi proposuisset, ac de sa-

cro illo edificio certioream eam fecit, petens, vt plus pecunię ad eam mitteret, qua templum sanctum Christianis compleri posset. Id libentissimè fecit magni Constantini soror, quę & plurimas pecunias, & multa dona ad eam misit. Scripsit etiam & literas ad Episcopum, quibus puellam ei commendabat.

Temporis interuallo iniquioris dæmonis arte factum aiunt, vt Glaphyrę literas Benignus ille, de quo diximus, inuenerit. Quibus lectis, cum audisset puellā viuere, & apud quendam virum Amasę esse, regi Licinio hoc patefecit. Qui cum mirum in modū furore accensus fuisset, illa ipsa hora ad prouincię Præsidentem edictum misit, quo iubebar Basileum ipsum, & famulā Glaphyrę ferreis vinculis ligatos ad eum mitti. Prius igitur quàm regis literę ad Præsidentem venissent, Dei prouidentia factum est, vt Glaphyra ipsa ex humanis rebus discederet. Corruptor autem ille & inhumanus Præsides cum regis edictū accepisset, sanctissimū Episcopum Basileum comprehendit, & ferreis vinculis adstrictum ad Regem misit. De Glaphyra autem scripsit, quod mortua esset. Consequantur beatum Episcopum Basileum duo clerici diaconi, quorum alter Parthenius, alter Theotimus vocabatur. Omnes autem in via ipsa ab impijs militibus & carnificibus vexati sunt. Cum verò ad Nicomediam regiam urbem venissent, Dei seruus Basileus in carcerem coniectus est. Parthenius verò & Theotimus apud quendam Elpidiphorum Christianum hominem atque hospitalem, qui carceri proximus habitabat, benignè & multa cum misericordiā hospitio accepti sunt.

Fidelissimus igitur Elpidiphorus, cum omnia de viro illo cognouisset, & carceris custodi notus esset, auro ab eo impetravit, vt sine impedimento aliquo, & ipse, & diaconi, & quoscunque voluisset, ad magnum Dei Pontificem introirent, & vnā cum illo diuinas preces atque psalmos, noctibus præsertim, canere possent. Instante igitur die, quo ante Tyrannum Basileus ipse sistendus erat, medię noctis tempore, carceris custode accersito, diaconos suos & admirabilem Elpidiphorum quæsuit. Custos igitur ipse celerimè eos omnes ad Basileum duxit. Ille verò psalmos, vt consueuerat, etiam tunc canebat, exorsus ab illa psalmorum decade, Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Deindè cum in psalmis dicendis vltimis progressus esset, tertio versum hunc, extensis in cælum manibus, & lachrymas fundens, dixit: Et habitauero in extremis maris, & manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua, Domine. Diaconi autem illi, cum Basileum in precibus, tanquam perplexum, vidissent, lapsū fuisse suspicari sunt. Ipse verò sciebat, quid diceret, vt earum rerum finis ostendit, quæ de illo conclusæ sunt.

Deindè cum hymnos & preces expleuisset, die ipso iam lucefciente, Diaconos affectus: Tentationes, inquit, adfunt, fratres, à diabolo quidem ipso commotę, sed ab hominibus in nos illatę. Nè segnes sitis, neque ob eas arumnas, quę futura sunt, animo concidatis, sed sustinete, stabiles manentes in fide: neque vos dimoueri patiamini, vt probati, non confusi, in aduentu Domini sitis, vigilanter ac firmiter animę oculos ad eum intentos habentes, qui potest nos seruare à morte, & luctum vertere in gaudium, angustias ipsas in iucunditatem, lachrymas in risum, labores in requiem. Omnes vitæ huius voluptates, & sensuum illecebras, abiectionis quęque esse propter Dei filium Iesum Christum existimate, vt eius hæredes vnā cum omnibus sanctis viris efficiamini, eius regni delicijs fruente. Scitote enim, filij mei, hac nocte Dominum meum mihi verè apparuisse, & qualis dissolutionis meę, & in illum migrationis futurus sit finis, quęcunque denique magna & præclara in seruum suum faciet, mihi declarasse. Vos igitur tranquillo animo estote, & in Christo, reuertentes, fratres ipsos confirmate. Eutychium verò Callistrati filium episcopum vobis assumetis. Itā enim mihi Dominus reuelauit, qui sua gratia & benignitate motus faciet, vt vile hoc corpus meum vobis redatur.

Cum eius clerici amaros fletus emitterent, ille consuetā suam doctrinam adhibens, ipsos admonuit & hortatus est, vt reuerti vellent, manibus Elpidiphori eos commendans, cui & hoc dixit: Tu, frater, à Deo ipso electus es, vt charitatis mercedem recipias. Vnā igitur cum illis arumnas patere, neque ipsos dimittas, quocunque loco Dominus ad eorum ministerium te inuitauerit. Cum primū verò eos Basileus dimisisset, rex ipse iussit illum ad se duci, ac primū Glaphyrę puellę crimen obijciebat, quòd eam acceperat, neque quicquam de ea re significauerat. Ille ad hæc omnia iustam defensionem opposuit. At rex iussit ab eius adspectu Episcopum amoueri. Cui & per vrbis Tribunal significans: Condonabo, inquit, tibi erratum hoc, & insuper honores maxi-

Basileus
vin & m
tatur ad Li
cinium.

Vide no-
cturnā psal-
modiam.

Psal. 137.

Psal. 138.

Christus Ba-
sileo appa-
ruit.

S. Basileus
sistitur corā
Licinio.

maximos adijciam, si mihi obtemperaueris, & deis meis sacrificia obtuleris: quin etiam & eorum sacerdotum, qui hęc sunt, Pontificem te constituam. Beatus verò ille Dei minister Basileus Tribuno respondit: Hęc dices Regi: Licet totum regnum tuū mihi dare volueris, nunquam tantum mihi dabis, quantum auferre vis, cum à Deo viuente me separare studeas, & dæmonibus animarū corruptoribus adiungere, atque ab infinita, sempiterna immortalique gloria abalienare, & ad caducos honores impellere, quorū honestas turpitudine est, & splendor abusio quædam inutilis. Sed si vis me bonum consiliarium audire, tu mihi obtemperes, & redeas illuc, vnde discessisti: quemque reprobatum contempsisti, ad eum te supplicem abijcias. Bonus enim est Deus noster, neque quisquam alius est præter ipsum iustus, sanctus & saluator. Pœnitentiam igitur agas, & à vanis istis rebus discedas, nè propter insipientiam tuam mala & calamitates in te veniant, illatæ ab illo ipso iusto iudice, quem tu negans, dixisti Deum non esse.

Hęc Tribunus statim Regi nunciavit: quem Rex iterum ad Basileum mittens: Rursus, inquit, illum admone, nisi forte cogi velit. Quòd si parere mihi noluerit, statim eius capite obruticato, in mare præcipitetur, vt videamus, an Galilæus ille ipsum seruare possit. Rursus igitur Tribunus ad eum venit, ac dixit: Inter vitam & mortē nunc es constitutus. Duorum alterū delige: vel mihi obtemperes, & Regem ipsum colas, dijs immolans, quos ipse veneratur: vel te ipsum gladio feriendum esse scias, & in mare præcipitandum. Hęc cum sanctus ille vir audiuisset, admodum latus respondit: Ego immortalem Deum meū ac Regem colere, & eius præceptis obedire studeo. Isti enim, quos ipsi deos vocatis, dæmones sunt, cū quibus & qui eis credunt, à vero & solo Deo meo, in omnes imperium tenente, in illo ipso iudicij tempore, quod definiuit, in ignem gehennæ, qui nunquam extinguitur, detrudentur in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. Fac igitur contra me quicquid vis. Ego enim non solum capite priuari, & in mare, vt dixisti, proijci, sed etiā infinitos cruciatus pro Christo meo sustinere paratus sum. Quādiū enim spiritus ipse in naribus meis superfuerit, formatorem & Deum meū non negabo, neque ignis illius omnia vorantis reus efficiar.

Cum Tribunus ex ijs intellexisset hominis sententiam stabilem esse atque immobilem, iussit mediocriter flagellis verberatum capite priuari, & in mare eius corpus deijci. Hoc enim modo quamplurimos ex ijs, qui Christi fidem colebant, illos præsertim, qui Dei gregibus præsidebant, obrutucatos piscibus escam proiecerat. At ille gratissimus & valde religiosus Christi martyr Basileus, verbera ipsa grato animo excipiens, dicebat: Non tribulatio, nō angustia, nō plurima pericula, nō gladius, nō ignis, aut mors scparare me poterunt à charitate Christi: potest enim ille ab omnibus me liberare. Cumque duceretur, canebat psalmi versus illos: Qui pacis Israhel, intende, qui deducis velut ouē Ioseph: qui sedes super Cherubin, manifestare coram Ephraim, Benjamin & Manasse. Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos. Hęc maximè illi optabilia erant, & spectabant ad ea innuenda, quę postea Elpidiphoro, & ijs, qui cum illo erant, euenerūt. Elpidiphorus autem simul cum diaconis & quibusdam hominibus Christianis Basileū sequebatur, quem carnifices ipsi vehementer urgebant. Venerunt igitur ad eum locū, in quo illi martyrium obeundum erat. Elpidiphorus autem carnifices adijt, quibus & nonnullos argenteos nummos dedit, eosque rogauit, vt Basileo liceret cum domesticis suis ea loqui, quæ voluisset. Id cum carnifices libentissimè concessissent, ille diuinus Christi athleta & episcopus Basileus, cum in maris litore genua inclinasset, & manus ipsas in cælum extendisset, Deum orauit theologicis vocibus, & alijs attentionem afferentibus, in hanc sententiam prolatis.

Tu, qui caelestes & in corporeas mentes constituisti: qui cælum, tanquam pellem, extendisti, terramque ipsam super aquas fundasti: qui mare, & omnia creasti, quæ in his ipsis continentur, Domine Deus meus, qui vnicuique, & quocunque, in loco, & in omnibus semper præsens es: qui que facis voluntatem timentium te, & custodientium mandata tua, exaudi preces meas, & fidelem gregem tuum custodi, cui me inutilem seruū tuum præficere dignatus es: illum ab omni Græcorum vanitate ac violentia libera: & ab omni magniloquentia, & impia hereticorum lingua, blasphemias contra te loquente, intactum serua. Tu, qui omnia potes, idolorum insaniam extermina, & satanę opera destrue, Ecclesię verò tuę cœtum amplifica. Omnem hanc ciuitatem, & ei finitimas vnum populum efficias, cuius eadem mens, idemque animus sit in tua, qui verus Deus es, recta confessionem retinenda. Eundem populum & bonorum operum, tibi que placentium æmulatorem constituat, vt ab omnibus gloriosè celebretur nomen Patris, &

Eius præcla-
ram respon-
sum.

Matth. 8. 13.
22. 24. 25.
Egregia &
inuita eius
fortitudo.

Rom. 8.

Psal. 79.

S. Basilei

precatio.

Psal. 103.

Psal. 144.

A. 8. 10.

Vir sanctus
capite ple-
ctitur.Authoris
huius fides.Visio Elpi-
diphori.Visio alia
Elpidiphori.Corpus S.
Basilei e
mari extra-
hitur.

Filij, & Spiritus sancti nunc, & in secula seculorum. Dumque vocem hanc, Amen, addidisset, Elpidiphorum, & diaconos ipsos amplexatus cum osculo sancto, quem admodum maximus ille Paulus Ephesiorum presbyteros olim amplexatus fuit: Benedictus, inquit, Deus, qui non dedit nos in captione dentibus eorum hostium, qui corporeis oculis non videntur: sed laqueos ipsorum contriuit, & nos liberauit, auxiliumque praeiuit, ut ex angustijs eriperemur: neque supra, quam possumus, nos tentari permisit. Salutate fratres & filios meos, quos genui in Spiritu sancto. Gratia Saluatoris nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis, Amen. Tunc ad carnificem conuersus: Fac, inquit, tu amice, quod iustus es, & cuius causa hic ades. Cumque genua inclinasset, & collum protendisset, latus atque exultans, plaga vna percussus, bonum illud certamen fortissimè confecit.

Tunc Elpidiphorus carnificibus aurum offerens, eos rogabat, ne Basilei corpus in mare demergerent, sed illud sibi sepeliendum traderent. Verum hoc illi facere noluerunt, suspicati, ne, si forte deprehensi essent, suis etiam capitibus à Rege condemnati obruncarentur. Cumque ille preciosum martyris caput à carnificibus petijisset, nec ipsam impetrare potuit. Itaque carnifices illi, cum piscatorum quorundam scapham arripissent, in eam martyris corpus cum capite coniecerunt, & longius à terra distantes, in altum mare aliò caput, aliò corpus demerserunt, nobis id videntibus, qui & gemitibus confundebamur. Elpidiphorus autem minister Christi fidelissimus, cum Diaconos in domum suam accepisset, eos consolatus recreauit. Nocte verò illa diuina quaedam angeli visio Elpidiphoro ter oblata est, eodemque tempore angelus ipse sic affatus cum fuit: Episcopus Basileus Sinopem venit, & illic vos expectat. Surge igitur, & eius Diaconos tecum habens, nauigium conscende, & ad ipsum proficiscere.

Elpidiphorus cum ter eodem tempore surrexisset, & visionem secum cogitasset, clericis illam exposuit, ab eis quaerens, an re vera locum aliquem, vel regionem Sinopem dictam alicubi esse audiuissent. Parthenius urbem Ponti esse dixit. Et ego, inquit ille, in somnis mihi videbar magno illi viro manum meam porrigere, & vnà cum ipso in Domini templum introire, qui & hoc mihi dicebat: Ut vides, ita erit tibi. Cum igitur Elpidiphorus aurum & viaticum sumpisset, & omnibus alijs rebus maiorem Christi fidem duceret, eamque secum haberet, ac ut viae ducem quandam sequeretur, Amaseno nauigio inuento, vnà cum Basilei Diaconis in illud conscendit. Nauigabant igitur in urbem maritimam Sinopem, Deumque precabantur, ut quae initio facere iussi fuerant, ea manifestius eisdem iterum reuelarentur.

Illam igitur nocte, qui antea Elpidiphoro apparuerat, praesto fuit, ac dixit: Ad dextrum vrbs sinum rete ipsum demittite, & quam cupitis margaritam inuenietis: ac repente ostendit illi & locum, & signa quadam, ac domum pellucentem, sanctumque virum in ea sedentem cum multitudine militum, dixitque: En ipsum vides, manè igitur veniens, illum capias. Experrectus igitur, & valde laetatus, his, qui cum illo erant, se haec vidisse significauit: qui cum diluculo surrexissent, inierunt, prout visione illa docti fuerant, cum & signa, & locum inuenissent. Ecce autem & piscatorum nauigium, qui retia sua componebant, oblatum est. Eos cum admirabilis Elpidiphorus ad se vocasset: Quid vultis, inquit, vobis demus, ut rete nobis iaciatis? Illi autem libentissimè cum eis pactionem fecerunt. Qui cum in nauigium conscendissent, sortiti sunt inter se de primo iactu, forsque ipsa Theotimo cecidit. In ipsius igitur nomine retia in mare demissa sunt, quae extracta, nihil in se captum habebant. Deinde Parthenius pro Elpidiphoro sortitionem fecit, & secundus sagenae iactus Parthenio cecidit. Sed neque sic aliquid ab eis caprum fuit. Dixit autem Elpidiphorus: Ego non in meo, sed in Dei mei nomine vobis committo, ut sagenam in mare iaciatis. Fidem enim in Deo ipso habeo, fore, ut quod propositum mihi est, assequi possim.

Hoc igitur facto, gloriosi episcopi & martyris Basilei corpus admirabili quodam modo, & supra quam dici possit, in sagna illa complicatum fuit. Cum igitur piscatores sagenam extrahentes, multum onus in illa esse praesensissent, arridentes: Felicissimus, inquit, istius hominis Deus est. Cum verò retia in terram extracta fuissent, & hominem in mari peremptum vidissent, sententiam mutantes, de fortuna illa conquirebantur. At Elpidiphorus cum eum vidisset, & sanctum virum Basileum cognouisset, se continere non poterat, quin multum lachrymaret atque ingemisceret. Parthenius verò in eius aures incubens: Ne demus, inquit, istis suspicionem, sed tanquam communem humani generis naturam misericordia prosequentes, illos rogemus, ut nobis eum dent, quod terra cadauer ipsum mandare possimus. Consultabant enim piscatores de illo iterum in

mare

mare proiciendo. Quamobrem piscatoribus dixerunt: Vos quidem, fratres, laborastis, idque, quod à Deo ipso datum fuit, cepistis: date nobis eum, qui pro piscibus extractus est, ut quae ad sepulturam pertinent, ritè illi adhibeamus, ut terra id, quod ei cognatum est, adiungatur. Piscatores autem pro cadauere nihil sibi dari patiebantur. At Elpidiphorus: Vos, inquit, laborem passi estis, quodque vobis impositum fuit, exoluistis: iustum igitur est, vos mercedem recipere. Cum hoc diceret, non antea destitit, quam quod constitutum eis fuerat, acceperunt.

Cum igitur ad ripam quandam maris nauigassent, corpore illo accepto ac reposito, à piscatoribus relictum sunt, sole ad vesperum iam vergente. Tum illi honoratum sancti martyris tabernaculum amplexari coeperunt cum lachrymis atque gemitibus, & ea re multum gauisi sunt. Cum enim martyris caput sine corpore, corpusque sine capite, vtrunque nobis ipsis spectantibus, in altum mare proiectum fuisset, admirabile fuit & insigne admodum diuinæ potentiae opus, illud idem caput cum corpore coniunctum emergere, cum sectionis signum existeret, quam gladio allatam, vndique collum martyris praese ferebat quidem, sed ita tamen, ut à sacro illo capite disiunctum non esset. Neque vllum omnino damnum, vel tumorem ex aquis ipsis, quibus diu agitatum fuerat, ut alia omnia consueuerunt, corpus illud acceperat, neque aliquid male olebat, quin etiam odoris suauitatem quandam emittebat. Prorsus enim ab omni corruptione liberum erat. Non à capite, non à palpebris, non à canitie illa, quae nuper florere coeperat, pili effluerant, sed qualis erat, cum adhuc superstes dormiebat, talis & nunc ante illos positus cernebatur, multorumque unguentorum suauitatem redolebat. Nondum autem septuagesimum annum excesserat. Sed nemo his fidem non habeat, quasi diuinæ potentiae ordine haec non sint facta, cum sciat, quae in Erythraeo mari, & Iordane flumine sub Mose, Iosue, Elia & Elisaeo olim à Deo effecta sunt, quaeque postea in Iona illo diuino homine, & tribus adolefcentibus, qui in Babylonia illa fornace fortiter se gesserunt, quorum neque crines, neque indumenta ignis ardore aut incendio corrupta sunt. Haec enim Dei potentia euenerunt omnia facientis, & suo nutu quocumque tempore voluerit, quae contra omnium opinionem sunt, disponentis. Idem enim Deus est, qui & tunc, & nunc mirabilia omnia in eos, quos se dignos inuenit, vel post mortem eorum efficere solet.

Cum satis igitur collachrymassent, & iam aduersperasset, Elpidiphorus ad urbem cucurrit, & velum quoddam emittit: cumque multa nox esset, corpus ipsum in velo illo inuoluit: quod in cuiusdam Christiani hominis domo, qui erat vnus Eupolitarum, & apud quem iam antea diuerterant, reponens, vnà cum ijs, qui illic erant, deceter funus ipsum curauit. Quamprimum autem & ex tabulis arcam quandam Elpidiphorus composuit, atque in vehiculum mercede conductum corpore imposito, vnà cum Diaconis ad illius urbem Amaseam profectus est, ac totos quinque dies in itinere consumpsit. Ad multam verò noctem in templo, nuper constructo, reliquias illas reposuerunt. Diluculo autem tota Christianorum multitudo in eum locum collecta, occultè quidem propter Praesidis metum, nisi hoc ille sciret, eis malefaceret, festinauit sancti viri corpus sepulcro dare. Sed quoniam verisimile erat aliquos vel non credere, vel eius corporis spectandi cupidos esse, cum velum illud reuoluissent, omnium virtutum & continentiae specimen viderunt, eorumque sensus admirabili quadam odorum suauitate oblectatus est. Cumque totum illud sancti viri corpus, quod Spiritus sancti templum fuerat, inspexissent, ac re illa, omniumque opinionem superante miraculo percussi fuissent, & spiritualementem patrem ac magistrum lachrymis prosecuti essent, ipsi denique miraculorum effectori Deo gloriam reddidissent, cum psalmis & lampadibus & multis aromatibus ante illud templum, quod à Basileo martyre, Dei ope adiuuante, constructum fuerat, in ea parte, quae ad Orientem spectat, ubi & reliquorum sanctorum martyrum corpora multa reposita esse dicuntur, eius etiam corpus condiderunt, hucusque episcopum, pastorem & sui gregis etiam post mortem custodem vigilantissimum habentes, eundemque grauissimum ac ferocium, cuiusmodi Arabici sunt, luporum, qui non corporeis oculis, sed mente comprehenduntur, aliarumque ferarum, Graecorum, inquam, & haereticorum persecutorem diligentissimum.

Post insignem igitur hominis illius sancti cadem, Constantinus Imperator, cum haec didicisset tum ex sororis suae literis, tum ex alijs viris Senatorijs, qui à Licinio vexati fuerant, & ad Constantinum, tanquam ad seruatorem & malorum emendatorem confugerant, Roma discessit maxima ira percitus, vel diuino potius consilio,

N n n n 4 cum

Nota exi-
mia mira-
cula io eua-
nismi corpo-
re sancti
viri.Exo. 14.
Iol. 3.
4. Reg. 2.
Ion. 2.
Dan. 3.Lupi A fabi-
ci, daemones.
Ferae, haeretic.
tici.

Constantinus bellum facit Licinio, eumque comprahendit.

Licinium Deus punit.

Constantini preclara factiora.

Author locus fuit cum S. Basilio.

Iohan. 14. & 20.

Iohan. 1.

1. Cor. 1. Coloss. 1.

cum Crispo filio, qui & in omnibus Rex bonus erat, ei que similis, à quo genitus fuerat. Venit igitur Constantinus in Orientem, ut Licinium comprahederet, qui se ad bellum contra Imperatorem gerendum instruxerat. Sed eius exercitus totus ad Imperatorem illum maximè gloriosum, & nobiles victorias reportantem se contulit, ei que adhæsit. Licinium verò, cum ferè ad mortem vsque Imperator castigasset, regali & quacunque illa principatus potestate priuatum, in Galliam demadavit, ut in illa regione habitaret: eò enim quòd eius affinis erat, illi morte punire noluit, qui iure millies mori debebat. Ei autem, toto Senatu audiente, dixit: Luge, & pœnitentiam age ob ea, quæ ausus es, bonisque operibus studens, ab illis nunquam desiste: fortassè Deus propitijs ac beneuolus erit tibi, qui omnis beneuolentiæ expers & insidiator fuisti: fortassè & sempiternæ pœnæ sententiam aufugies. Nihilominus tamen diuina pœna vehementer illum aggressa fuit: in ea enim regione, ad quam missus est, difficilia quædam vlcera, remedia eius malitiæ congruentia, similem illi, quam Maximinus passus fuerat, plagam attulerunt. Cum igitur grauiter ingemisceret, & solum ac verum Deum à se reprobatum fuisse confessus esset, ex hac vita miser auulsus fuit.

Porro cum magnus & verè Christi electus Imperator Constantinus Imperium inuictum atque inexpugnabile adeptus esset, diuisiones illas, quas primus ex Romanis Imperatoribus Diocletianus excogitauerat, in veterem statum restituit, diuinis legibus & statutis coniunxit: ac per omnes gentes Græcæ superstitionis ritum ac tyrannidem in nihilum redegit: Christianorum verò res augeri, extolli, & omni cum fiducia rectissimam & veram Christi confessionem prædicari fecit: omniaque illa, quæ ad idolorum templa pertinebant, siue pecuniæ, siue redditus fuissent, Domini Iesu Christi Ecclesijs distribui edicto iussit: Imperium denique ipsum eidem Domino acceptum referens, Byzantium urbem suo nomine appellandam construxit, quam omnium Rex atque Imperator Deus diligit. Obijt autem martyrio sanctus beatus, & inter sacerdotes atque illustres martyres cum primis egregius & fidelis Basileus, mensè Martio, vigesimo octavo die: sepultus verò fuit in sacri sui gregis urbe mense Aprili vigesimo sexto, imperante Constantino, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & imperium in secula, Amen.

Posteaquam tale in Christo ministerium amabilis Elpidiphorus compleuit, & in urbe Nicomedia apud me minimum inter Christi sacerdotes Iohannem fuit, omnes Basilei res gestas, quæ supradictæ sunt, Deo teste, mihi exposuit. Quamobrem ad eorum, qui hæc legent, vel audire voluerint, ædificationem atque vtilitatem literis mandare, & scripta relinquere studui, quæcumque vidi, audiui & didici: nam & ipse dignus habitus fui, qui per dilectum Elpidiphorum illius beati viri spiritali cõgressu fruerer, quo tempore in carcere custodiebatur, à quo & maximam vtilitatem percepi. Cum enim tempore illo inter Christi fideles homines contentio ac dissidium ortum esset, ego ab eo viro, qui omni affectione liber, & præceptor erat verè magnus, supplex petij, ut diceret, num rectè sentirent, qui filium ipsum simul cum Deo omnium supremo pariter æternum esse & sine principio tenerent, dicentes eum esse eiusdem essentia, cuius & pater est, nec non duo hæc sine principio, & pari honore prædita esse affirmantes: an potius hæreticam disputationem sustinerent, cum quodam loco clara voce Filius ipse dicat: Pater maior me est: item illud: Vado ad Deum meum. Tunc ille: Si diuina, inquit, oracula diligenter & accuratè legere volueris, omni affectu & odio liber, inuenies rectissimè illos sentire, qui contententur, sic Deum ipsum à se coli, cum Iohannes apertè clamet: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, hoc erat in principio apud Deum: & Paulus testetur, Christum esse Dei potentiam, & Dei sapientiam, imaginem & characterem Dei inuisibilis, primogenitum omnis creaturæ, atque creatorem. In ipso enim creata sunt omnia, siue visibilia, siue inuisibilia, & omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Si verò in ipso, & per ipsum omnia creata sunt & constituta, manifestè tempus & secula creata esse intelligimus.

At si quis ad eam insaniam deuenerit, ut Patrem & Deum sine potentia, sapientia & verbo fuisse dicat, habeat ille & de Filio talem opinionem, quòd patibilis fuerit, & paulatim creuerit, atque additamentum acceperit, eiusque ipsius diuini existentis totam naturam (ut opinatur) ad principium referat. Auctio enim & additamentum, quod paulatim fit, principium habet omnino id, quod fit in tempore. Verum non existimo aliquem ex ijs, qui rectè sentiunt, tale quippiam opinari, neque hoc à veritate puto dissentire, quòd Pater sine principio, & Filius cum Deo etiam ipse sine principio sit. Non enim in tempore Pater est, sed supra tempus, supra quod & Filium esse manifestum est. Itaque cum Deus

Deus & Pater semper fuerit, æternus etiam est Filius ipse, supra quam cogitari possit, diuino modo à Patre genitus. Cum enim confiteamur semper eum fuisse sine principio, semper sapientem & potentem, fateamur igitur necesse est fuisse Verbum, & Verbi genitorem: quòd Verbum non in aërem dissoluitur, quemadmodum nostra verba dissoluntur, sed cõsistit, & est verè indissolubile, semper ab eo, qui sine principio est, ab ipso, inquam, genitore secundum veram essentiam principium habens supra principium. Quòd enim Verbum ipsum, hoc est, Filius, eiusdem substantiæ sit, cuius & Pater, Filius ipse homo factus clara voce affirmat, cum ait: Ego & pater vnum sumus: &, Qui videt me, videt & patrem meum. Hæc enim verba aliter intelligi non possunt, quam quòd eiusdem substantiæ cognatione ijs, qui verè sunt, aptè cõgruere ostendant. Eandem sententiam & in verbis illis contineri arbitror: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Cum hoc dicit, vnum ostendit nomen Patris, & Filij, & sancti Spiritus. Cur nam hoc fecit? Ut eiusdem substantiæ, voluntatis, regni, potestatis ac virtutis, eandem cognationem esse doceret, diuersitatemque personarum, quæ in Trinitate considerantur, ostenderet.

Quòd verò dixit, Pater meus maior me est: & Vado ad Deum meum: in eam partem accipiendum est, in quam accipimus, cum audiuius illum esuruisse, sitiuisse, dormiuisse defessum, anxiū & tristem fuisse, crucem denique & mortem pertulisse. Hæc enim omnia pij homines humanæ filij Dei, hoc est, vnigeniti Verbi, naturæ propter nos susceptæ tribuere debent: quoniam formam hominis suscepit, & sponte sua seipsum exinanauit, & cum esset diues, (ut ait diuinus Paulus) propter nos factus est pauper, ut nos illius paupertate diuites efficeremur. Similis enim nobis fuit per omnia, excepto peccato. Tales igitur humiles voces, & patibili naturæ conuenientes, cogitandum est illi conuenire, qua parte homo fuit: illas verò magnas, & Deo conuenientes voces, de eodem cogitabimus, qua parte Verbum erat Dei in principio, & Deus, vnum cum patre: id quòd ex diuinis signis ostensum est. Itaque Genitori similem fuisse intelliget, qui animè oculis non caliginosis eum contemplari voluerit.

Cum his sermonibus à beato illo martyre adiutus fuisset, & ad rectæ sinceræque fidei firmissimum lapidem conuersus, animum meum in eo confirmasset, & eorum, qui Filium à Patre substantia disungere atque alienare conati sunt, vel seipsos potius ab vnigeniti Filij prouidentia seingunt, inanem & adulterinam doctrinam execratus fuisset, ad lectissimum eorum, qui Deo rectè credunt, numerum me ipsum aggregaui, in Patre, Filio, & sancto Spiritu, eiusdem Trinitatis gloriã celebrans, & nunc, & in secula, Amen. Ità completum fuit martirium sancti Basilei, qui fuit Episcopus urbis Amasææ. Eius autem memoria celebratur vigesimo sexto die mensis Aprilis. Te verò, qui hæc aut legis, aut scribis, obtestor per illum ipsum Deum, qui omnia videt & potest, ut propter peruersorum hominum, & eorum, qui nobis inimicissimi sunt, hæreticorum malitiam, ab hac narratione nihil subtrahas, neque quicquam illi addas.

VITA BEATISSIMI RICHARII PRESBYTERI ET ALMI PATRIS, AVTHORE ALBINO FLACCO

Alcuno Abbate.

PRAEFATIO AVTHORIS AD CAROLVM IMPERATOREM.

Domino semper venerabili, semperque desiderabili, pijsimo sancte Ecclesie tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo, vestre salutis perpetuus Carolus Magnus hic est amicus Albinus. Rememorante vestre excellentie pietate, in loco sancto & merito venerabili Cœrula, cum & ego vestra glorie seruus, vestrae pietatis vestigia ibidem profecutus, aliquantisper commorarer, orauerat meam paruitatem vir magnus in Christo, dominus & venerabilis Abbas Angilbertus, quò in laudem conditoris, qui mirabilis semper apparet in electis suis, quendam libellum, stylo simpliciori digestum, de vita sanctissimi ac verè magnifici confessoris Richarii cultius annotarem. Dumque exauditis continuò precibus eius, quæ ipsi diuinæ maiestati exaudibiles & charæ noscuntur, tandem mihi exhiberi libellum petijsem, non parum miratus sum, cur tanti nominis confessor, quem tantarum virtutum operatorem esse constabat, quemque prisca fama miraculorum patrione post ipsos apostolos nulli ferebat secundum, tam modico gestorum volumine potiretur. Idque mihi stupefcenti, innotuit iam dictus memorabilis vir Angilbertus.

gilbertus, ac spirituales fratres eiusdem sancti loci, haberi apud se, quinetiam apud diuersas ecclesias, codicem alium grandioris quātitatis, in quo scilicet illa miracula legabantur, quibus non immeritō sanctum Christi confessorē omnis Gallia attollebat. Cuius simplex & minis polita locutio quia fratribus ad recitandum in populo aptior videbatur, sufficere sibi eandem descriptionem confenserunt. Dumque in ijs, quæ rogabant, prenolandis iamiamque animos applicarem, repentē vestræ pietatis nuncius conuentus, ut ea, quæ tractabam, sic annotarem, sicut reuerā vestræ sapientiæ auribus inferenda. Hinc ego vocato notario, & fixo præ oculis iamdicto libello, ea, quæ referre videbatur de conuersione, de moribus, de continentia & sanctitate verè incomparabili, necnon de glorioso transitu eius ad Christum, seu de relatione preciosi corporis in locum priorem, dictatu admodum compēdioso, titulo vitæ beatissimi Richarij almi patris aptauimus: & nisi propria decipior imperitia, veluti preciosum aurum vestræ prudentissimæ sapientiæ ad ornandum diadema Christianæ philosophiæ, fide humiliter deuotissimè commendamus. Et quia in vestri pectoris cubili gloriam Christi & sanctorum eius honorem regnare cognoscimus, hanc nostri tam beati opusculi præfationem, vestræ in Domino beatæ honorificentæ dedicamus.

VITÆ HISTORIA.

*Gesta sacerdotis magni tenet iste libellus
Richarij, cuius Centula corpus habet.*

Aprilis 26.

Dagobertus
rex.

S. Richarij
patria.

Temporibus gloriosissimi regis Francorum Dagoberti, qui & seculari potestate præclarus, & Christiana religione nobilis effulsit, & optimates suos dignitatibus exaltauit, & seruos Dei honoribus excoluit: in illis, inquam, diebus plurima vbiq̄ue monasteria à sanctis patribus cœperunt cōstrui: necnon & multi ex laico habitu viri religiosi inuenti sunt: ex quibus Richarius quidam, natus in villa Centula prouinciæ Pontinæ, velut lucifer inter umbras oriens emicuit, non tam nobilibus iuxta seculum parentibus ortus, quàm moribus honestus & omni probitate deuotissimus. Hic ut in rustica vita, quædam præfagia futuræ sanctitatis gerebat. Contigit autem illo tempore duos sacerdotes, sanctitate florentes & virtutum meritis fulgentes, quorum prior Caidocus vocabatur, de Hybernica partibus in Pontinas peruennisse regiones, sed à rusticis & popularibus illius loci propter insolentiam morum non sunt suscepti, nec digno eorum sanctitate honore tractati: sed magis iniurijs afflictos & opprobrijs castigatos, à sinibus suis cœperunt eos expellere. Quorum violentiæ & sceleratis præsumptionibus futurus Dei famulus Richarius obuiauit, Christi que seruos de manibus impiorum eripuit, & cum omni benignitate eos deducens in domum suam, Deo providente, ut illi protegeretur, & ipse saluaretur obtinuit. Nec lucerna gratiæ Dei accensa diuitijs abscondi potuit, sed patefactum lumen sanctitatis & prædicationis, longè lateque ad salutem multorum fulsit. Nam introductos hospites suos, cum magnæ charitatis honore curauit, eosque sibi verbum Dei prædicantes, cum tota humilitate & intentione audiuit. Nec frustra in terram bonam semen verbi Dei sparsum est: sed quod aure audiebat, hoc radicibus corde retinebat, & centenos in horrea Christi, ut postea lucē clariùs & sanctitate & miraculorum ostensione claruit, fructus germinauit.

Eius cōuersio.

Igitur ex prædicatione famulorum Dei & adspiratione gratiæ diuinæ compunctus, ad lachrymas conuersus, confessionem suorum fecit peccatorum, & in conspectu omnipotentis Dei ardentem veniam petens, lachrymis absoluit, quod ignoranter ab adolescentiæ illecebris peccauit: & qui Dominum suscepit in famulis suis hospitalitatis gratia, susceptus est à Domino in misericordia & pietate. Nam ex eo tempore initium sacre religionis sumpsit, & ad altiora pietatis fastigia gradibus quotidie humilitatis scandere nitēbatur: & arreptum semel vitæ iter, fidei passibus peragere conatus est, atque posteriora obliuiscens, se in anteriora cum Apostolo extendit, illius versiculi per singulos gradus memor, Ibunt sancti de virtute in virtutem: quatenus perueniant ad id, quod sequitur: Videbitur Deus Deorum in Sion. Itaque mox ab initio conuersionis suæ tam dura se castigatione constrinxit, ut post longa & diuturna ieiunia, pane hordeaceo cinere commixto, & aqua lachrymis temperata, fessum ieiunij corpusculum resocillaret: &

Philipp. 5.
Psal. 83.

Mirabilis
abstinentia.

& huius cibi sustentaculo, deuotus Christi athleta vigilijs & orationibus die nocturne Vigiliæ & Domino militabat, non aërem verberans, sed corpus suum castigans, ne futurus Christi Preces. prædicator, in aliquo reprobis inueniretur. Sed his atque huiusmodi virtutum gradibus & sanctissimæ vitæ moribus Deo acceptabilis, dignis successibus ad sacerdotalem Fuit presbyter. peruenit honorem: ut cui prædicationis deuotio inerat, honoris dignitas non deesset. Quem honorem, ut famulus Dei, magna humilitate ornauit, & vera charitate excoluit, & verbi Dei prædicatione ampliavit, atque velut bonus agricola, spinas peccatorum Præclare cōcionatur. de agro Domini Euangelico vomere eradicauit, & arida corda superno perpetuæ salutis rore irrigauit. Sed & diuina clementia, post eius irrigationem, in isto populo plurima fidei dedit incrementa. Vnde & omnibus prædictus vir Dei Richarius honorabilis factus est & charus: quia quod ore prædicauit, exemplo ostendit, & viam vitæ, quam alijs sermone monstrauit, ipse prior actu præcurrit.

Quicquid verò ei populus in stipendia prædicationis spontè obtulit, omnia pauperibus diuidere festinauit: indignumque ei visum fuit de castro præsentis vitæ cogitare, Benignitas in inopes. qui diuitias æternæ vitæ accipere anhelabat. Ideò oblata ab hominibus distribuit, ut promissa à Deo acciperet. Felix commercium, ut qui parua ac transitoria hilariter distribuerat, magna & æterna feliciter esset accepturus. Nam studiosissimus fuit pauperum consolator, peregrinorum susceptor, viduarum defensor, pupillorum & orphanorum pater: ita ut verissimè de eo sanctissimi Iob testimonium dici potuerit: Oculus Iob 29. fui cæco, pes claudus, & pater orphano: & causam, quam nesciebam, diligentissimè perscrutabar. Quapropter vndique ad eum infirmi confluxerunt: quos læto suscipiens animo, medelam eis consolationis per sanctas orationes præbebat. Nec leprosos vel elephantiacos exhorruit, sed quasi fratres amplexabatur, balneisque eorum membra faucia fouebat: eademque post ipsos ingressus est, magis ea pietate illos emundans, quàm se commaculans, prophetici sermonis non surdus auditor, dicentis: Egenos vagosque Eza. 58. induc in domum tuam, & nudū vestimentis tuis cooperi, & carnē tuam ne despexeris. Nec solum carnali refectioe ad se venientes fouebat, sed etiam spiritali sanctæ prædicationis solatio reficere eos non cessauit. Et sicut miserorum idoneus vbiq̄ue fuit consolator, ita superborum durus castigator esse non timuit. Illos pietatis clementia eleuabat, hos seueræ inuentionis censura deprimebat. Nec terrenæ potestatis iram furoris metuebat, quem timor interiùs diuinæ potentiæ totum corroborabat: paruipendens diuitum minas, ut præco veritatis existeret. Nec fuit arundo vento agitata, ut eum aura humana vel laudis vel detractioe commoueret: sed in arce solidæ veritatis confisus, ab humano ore, secundum Apostolum, iudicari contempsit, viamque regiam incedens, nec à dextris propter terrores potētium, nec à sinistris propter blanditias adulantium declinabat. Quapropter magnam plebem Domino Deo suo in hac præsentia prouincia acquisiuit, & sibi honorem perpetuum promeruit.

Vnde populus eius cernens in Christo deuotionem religiosam, cœpit cum attentius honorare, & multa ei pro elemosynarum largitione afferre: quæ ille (ut erat Dei & proximorum dilectione plenus) omnia in pauperum elargitus est solatia, maximeque in captiuorum expendit redemptionem. Nam alios occultis diabolica fraude peccatorum vinculis obligatos, per sedulæ prædicationis hortamenta soluebat: alios seculari captiuitate oppressos, pecuniæ largitione redemit: ut illi spiritaliter absoluti, iucundarentur in Domino: & isti carnali seruitute liberati, conuerterentur ad Deum. Et non solum in his regionibus per pietatis opera, vel per prædicationis lumina prædictus vir Domini clarus effulsit: sed ut lucifer æquoreos Oceani campos transiliens, præco diurni luminis nocturnas suo exortu discutit umbras: sic ille in vltimas Britannia regiones, ad expellendas ignorantia tenebras, lumen veritatis suo sparsit aduentu: scilicet ut In Britania quoque cōcionatur. sicut in istis regionibus, sic & in illis alios à seruitute diabolica, alios à captiuitate carnali liberaret. Illis verbum Dei infudit, istis charitatis precium impendit, ut pro temporali redemptione æternam reciperent libertatem. Sic ergo bonus Dominicæ pecuniæ negociator, duo simplicis charitatis Dei & proximi talenta multiplicare studuit: quatenus cum multiplici laboris sui fructu Domino suo obuiare posset, & hanc vocē audire iucundissimam: Eugē serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa Matth. 25. te constituam: intra in gaudium Domini tui. Fertur verò, dum causa prædicationis in Britannia diutiùs moraretur, subitò illi venisse in mentem, aliquos sui iuris sub seruitute se reliquisse in Gallia. Itaque dolore percussus, dixit ad suos: Heu nostros sub seruitute dimissimus in patria, dum huc aliquos liberaturi venimus, maximeque scio

Magna eius charitas erga seruos suos. scio eos citò esse morituros. Sed ite festinanter, nauemque conscendite, & eos facite ingenuos, priusquam moriantur. Illi haud segniter præceptum secuti paternum, in patriam venerunt, prædictosque seruos viri Dei saluos & incolumes inuenerunt, eosque, veluti iussi erant, manumittentes, fecerunt ingenuos: qui non post multum temporis, sicuti sanctus vir Dei prædixerat, defuncti sunt. O quanta clementia est Dei Christi, qui famulo suo pietatis affectum inferuit, & seruorum eius mortem futuram ostendit: quatenus illi misericordiæ merces de suis non periret, & illos morientes seruitutis iugum non grauarer: qui & ob alienos liberandos tanti itineris periculum subire non timuit: & ex eo tempore neminè sui iuris sub seruitutis iugo retinere voluit: sed vbiqùe omnes ad se pertinentes libertate propria perdonauit, nè in proprios durior esse videretur, qui in alienos mitissimus apparere gestiebat, & mercedem, quam ex alijs congregauit, de suis accumularer.

Exercitia sancti viri & virtutes. Ephes. 6. Igitur prædicationis officio in Britannia peracto, cum multiplici verbi Dei fructu reuersus est in patriam: nè dum in aliena messe quæreret mercedem, in propria perderet: & tanto se ardentius seruituti Dei subegit, quanto viciniorem sibi diem remunerationis esse præsensit. Nam seipsum quotidianis ieiunijs maceravit, mortificatione carnis constrinxit, vigilijs afflixit, orationibus muniuit, charitate confirmauit, spe roborauit, fide armavit, nulli malum pro malo reddens, nullius adulator, neminem contemnens: vt viam veritatis prior ipse incederet, quam cæteris prædicando monstrauerat. Sic vir Dei galea salutis induitur, & gladio verbi Dei accinctus, & lorica iustitiæ vndiquè circumdatus, atque scuto fidei armatus, calceatusque in præparationem euangelij pacis, processit in prælium publicum contra antiquum hostem, omnia tela eius ignea fortissimo fidei umbone repellens: quotidianisque triumphis spolia multa victo hoste reportauit, in Ecclesia Christi tam metuendus humani generis inimico, quàm humano generi pernecessarius, vt potè qui non suam tantùm, sed multorum quæsiuit salutem. Idè iustum est, vt multorum ore in Christo lauderetur, multorum pro Christo redemptor: cuius non tanti est miracula narrare, quæ ab eo gesta sunt, quanti miraculorum cognoscere virtutem, qua cælesti regi in diebus suis multum acquisiuit populum. Nam officium prædicationis, omnium signorum ostensione maius esse, non dubium est, licèt non defuerit pro temporum vel rerum conuenientia signorum perpetratio, quæ per eum diuina peregit clementia.

S. Rictrudè inuisit. Matth. 14. Pueri à periculis seruati. Matth. 21. Quodam nanque tempore maligni spiritus tentatio ad verècundiam accidit viri Dei, quam Dei misericordia ad laudem ei concessit euenire. Visitauit enim equitando quandam Deo deuotam foeminam, Rictrudem nomine, & cum iam post dulces vitæ epulas & post colloquia salubria, ipse vir Dei, ascensò equo, ad propria remeare disposuisset: foemina prædicta, iuxta morem, equitantis vestigia patris secuta est, habens in vlnis filium suum, vt paruulus quoque benedictione hominis Dei roboraretur, quem ipse antè sacro baptismate regenerauerat. Accipiente itaque infansem equite venerando seu ad benedicendum, seu ad osculandum, antiquus hostis, omnibus bonis inimicus, immisit equo ferocitatem: qui huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, & toto corpore insaniens, in consueto impetu per campum discurrere coepit. Quod pauida cernens mater, oculos auertit, nè morientem videret filium, quem seruos Dei, fauiente equo, manu tenebat. Familia verò pro morte pueri vel casu viri Dei strepere, plangere, eiulare non destitit. Sed dextera Christi, quæ Petrum trepidantem leuauit, nè mergeretur in vndis, puerum cadentem subleuabat, nè allideretur in terris. Nam oratione à famulo Dei facta, puer incolumis quasi auicula peruenit ad terram, & equus redditus est mansuetudini suæ. Et mater quidem filium suum super terram sanum & ridentem suscepit in vlnas suas: ipse tamen sacerdos Dei non equo iter agere, sed asello mansuetissimo ex eo tempore voluit. Sic ergò, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorem: & superbia equi, facta est humilitatis gratia & magistra. Nam non erat immemor, Dominum Christum, dum ad redemptionem properaret humani generis, asello iter egisse, non equo. Sic & ipse propter salutiferam prædicationem dum per multa quotidie festinaret loca, asellum sibi portitorem sufficere iudicauit. Quocunquè autem iter agebat, aut psalmi in ore eius resonabãt, aut salutis ex ore eius prædicatione audiebatur. Nec mirum, si Christum semper prædicaret lingua, quem semper gerebat in corde, per quem pius consolator miseris fuit, & durus inuektor potentibus: illorum inopiam clementi miseratione reuelans, istorum superbiam seuera castigatione reprimens.

Nam

Nam quodam tempore rex potentissimus Dagobertus, rogante viro illustri Gislemaro, eadem venire in partes, & virum Dei, vt se sacrosanctis eius orationibus commendaret, inuisere contigit: quem ipse famulus Dei & sanctitatis suæ benedictione roborauit, & sacerdotali authoritate libera voce castigauit, denunciens ei, nè in seculari superbiret potentia, nè in fugitiuis speraret diuitijs, nè vanis adulantium extolleretur rumoribus, nè caducis gauderet honoribus: sed magis Dei timeret potentiam, illiusque immensam laudaret gloriam: humanam verò potentiam vel gloriam nullam putaret, quæ subitò velut volatilis vmbra recedat, & tanquam spuma super aquam, tentationis flante vento, euanescat: atque hoc potius timendo cogitaret, quia potentes Sap. 6. potenter tormenta patientur: & cui plus datur, plus exigitur ab eo. Qui autem vix sufficit pro se solo rationem reddere Deo in die iudicij, quid faciet pro tot hominum milibus ipsi commissis? Idcirco quisque magis timere potest præesse, quàm subesse: quia qui subest, pro se solo rationem reddet Deo: qui autem præsumit, pro omnibus reddituri sunt, qui sub eorum sunt potestate constituti. Quæ castigatione rex, vt fuit sapientissimus, benignè susceptus, gaudens eius libera veritatis fiducia, sacerdotem Christi secum ad conuiuium venire rogauit. Qui Christi confortatus exemplo, secularium non respicientis conuiuia, vt prædicationis sumeret occasionem, venit cum rege ad mensam eius, totaque die illa & nocte inter epulas lætitiæ, verbi Dei dapes salutiferas conuiujs suis ministravit. Cuius constantia morum & instantia prædicationis præfatus rex delectatus, coepit eum ex animo amare & honore prosequi, intantum, vt caipsa die aliquid de censu suo ad luminaria domus Dei condonaret, ratum æstimans, vt sicut ipse inuisibili prædicationis lumine ab eo illuminatus esset, sic visibili luce per eum domus Domini illustraretur: & quod intus ei fulgebat in fide, hoc foris fulgesceret in ecclesia, memor præcepti Dominici, quo dicitur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est. itemque in Psalmo: In lumine tuo videbimus lumen: id est, In lumine fidei, quod fulget in mente, lumen foris scintillat, quod splendescit in opere.

Exinde autem famulus Dei, quia ab hominibus honorabatur, homines fugere meditabatur, vt honores temporales declinando, honores acciperet perpetuos: eremumque concupiuit, quatenus liberius soli Deo vacaret, & contemplatiuos carperet fructus, qui ad id vitæ temporis in actiuosis haud segniter defudarat: sciens à Domino dictum de Maria, sedente secus pedes eius, & verbum vitæ attentius audiente: Optimum partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Huiusque memor sententiæ, monasticam vitam petiit, quò secretius sola cælestia mente rimaretur, ecclesiæ regimen alteri tradens, quam ipse in Centula vico Christo fundauerat. Porro Gislemarus, vir illustris & Christianæ religionis deuotus amator, simul & Maurontus, nobilis quidam vir, & terrarum vel syluarum ad regem pertinentium seruator, præbuerunt ei locum manendi in sylua Tristiacensi: qui & ipse Maurontus postea seculari habitu deposito, monachus factus est in eodem loco. Cumque viro Dei mansionem solitariam præparasset, Christo monasterium construere inchoauit. Vir igitur Dei habitationem illam cum vno solo commilitone ingressus est, paruo tantum tuguriunculo, vilissimo opere facto, contentus, vt habitatio vitæ conueniret, superfluum æstimans, secum contemptorem aliquid seculi deliciarum habere & videre. At inibi tanta se mortificatione carnis castigauit, tanta ieiuniorum & vigiliarum assiduitate maceravit, vt vix ossa arenia dissipatis iuncturis sibi adhererent, & tremencia baculo regente vestigia difficilè moueret. Iam mente seculo maior, sola cælestia semper cogitabat, quantumque mundo alienus, tantum Deo proximus erat, illum quotidie vincens in eremo, à quo Adam olim victus est in paradiso: super aspidem & basiliscum ambulans, caput quotidie antiqui conterens serpentis, temporalia contemnens, æterna sola suspirans, scalam somniantis Iacob omni hora ascendens, atque per angustam viam, quæ ducit ad vitam, incedens, iter suum assiduis muniuit orationibus. Nec clausa tamen eremi angustia, lucis columna latere potuit: quin potius sui fulgoris radijs longè lateque magis innotuit. Quapropter vndiquè ad hominem Dei diuersis fatigati infirmitatibus confluxerunt, quos sanctarum medicinis orationum sanauit, omnesque ad se quocunquè morbo afflictos venientes, vel tristitiæ cuiuslibet rancore angustatos, sanos & hilares domum remeare fecit: nec in domo salutis diu morbus manere valuit, sed quanto propius accessit, tanto velocius recessit. Mihi verò non singulas virtutum eius species nominatim enarrare propositum est, sed vitæ sanctitatem paucis perstringere verbis, nè eloquij mei

O o o o

tardi-

tarditate multiplex signorum, per eum gestorum, fama magis obscuretur, quam latetur. Doctioribus ergo illa relinquenti, quo sine praesens hoc seculum sancta illa anima deseruerit, solum mihi dicere sufficiat.

Prædicat
obitū suum.

Itaque praescius dici euocationis suae, qua felicitate diu desideratam accepturus erat, ut esset semper coniunctus Christo, quem semper amauerat: vocauit ad se Sigobardum commilitonem suum, dixitque ei: Scio, fili mi, scio, quod d' finis meus non tardat, & regem meum, quem diu concupiui, citius videbo: & vtiā tam propitium mihi seruo videam, quam desiderabilem sanctis suis. Sed tu, fili mi, prepara vasculum corpusculo meo, quo condatur, non superfluo studio, sed necessario vsu: ut illic seruetur in illum diem, quo corruptela haec vertatur in incorruptionem, & mortale hoc induatur immortalitate: & para te cum omni diligentia, dulcissime fili, ut vbi dies illa, quae mihi modo appropinquat, tibi aduenerit, te paratum inueniat. Ego vero ingredior viam vniuersae carnis: tantum mihi misericors sit Saluator mundi, & me modo defendat ab hoste, qui me olim redemit ab hoste: & quem praesentis vitae habui consolatorem, aeternae vitae mihi inueniam largitorem. Haec discipulus a patre audiens, lachrymis perfusus, tamen praeccepta secutus, lignum inueniens fudit, canauit, & corpori patris coaptauit, pijsque fletibus rigauit quod fecit, penes prius lachrymis implens amaris, quam paternis membris: aptatumque, ut poruit, sarcophagum in loco praefinito a patre composuit. Interim dum cum tristitia patri filius pararet obsequium, validior patrem coquebat infirmitas, & in frigido corpusculo vix halius remansit extremus: nec tamen ab orationis cessauit officio, vel diuinae laudis obsequio: & dum salutifero corporis & sanguinis Christi

Migrat ad
Dominum.

Viso disci-
puli.

viatico suum iter munivit, inter gratiarum actiones & verba orationis, 6. Calend. Maij spiritum emisit: positusque est in sepulcro a discipulo in loco, vbi ipse praeceperat. Sed mirum dictu: inter exequias paternas subito discipulus sopore oppressus, vidit in visu, quasi raptus esset in aulam splendidissimam, omnique decore pulcherrimam, immo solis luce clariorem: in qua beatum Richarium praclaro & hilari vultu vidit habitantem, sibi que loquentem: Ecce frater Sigobarde, qualem mansionem praeparauit mihi Deus: pro vili, quam habui in terra, pulcherrimam in caelo: pro contemptibili, gloriosam: pro obscura, lucidissimam: & pro fumosa, omni suauitate renidentem. Euigilans autem Sigobardus, laetior opus exequiarum perfecit, Deo providente, ut filius consolaretur, & patris ei gloria ostenderetur. Conditus est ergo, ut praedixi, miles Christi, vbi suo regi maximè militauerat. Sed non multo post fratres a Centula monasterio cum

Corpus eius
Centulam
transfertur.

Ps. 150.
Contractus
sanatur.

Item da-
moniaci.

Vincula
soluuntur.

suo Abbate Ocialdo, viro religioso & sancti successore, venerunt, & corpus S. Richarij rulerunt, posueruntque in loco, in quo etiam nunc cum magna meritorum gloria requiescit. Ibi enim, praestante Deo, per serui sui reliquias noua sepius audiuntur miracula edi, ut fides precantium patefiat, merita sancti viri ostendantur, & in seruo suo Christi laus celebretur, sicuti dictum est, Laudate Dominum in sanctis eius.

Quidam contractus, corpore debilis, sed fide robustus, frequentabat orando sancti Dei sepulcrum. Qui optata sanitate subito recepta, dedit gloriam Deo, quod infirmus venisset, & sanus recederet. In cuius miraculi memoriam vsque hodie sustentacula infirmitatis illius pendunt in ecclesia S. Richarij. Sed & multoties daemones, ad corpus sancti Dei suorum obsequio deducti, diuina concedente clementia, a vexatione maligni spiritus liberantur.

Quodam tempore vinculis & catenis constructi quidam per publicam ducebantur plateam, quae est iuxta B. Richarij ecclesiam. Qui cum eminens ad viri Dei propinquarent templum, voce magna clamare coeperunt: Sancte Richari, salua nos. & statim ruptis vinculis, absoluti sunt.

Item clades magna, quam venenosam lacertam vocant, longè lateque morte amara habitatores terrae interfecit, & vix, ab ea tactus, viuis euasit. Percussusque est ea peste quidam e fratribus S. Richarij: qui licet mortem timeret propter cladem, vitam tamen non desperauit propter patronum. Ergo quasi ad certa suffragia comitantibus fratribus, cucurrit ad sepulcrum viri Dei: ibique communiter oratione facta, & ipse liberatus est a morte, & omnes defensi sunt a plaga, nec aliquis ex illis fratribus mortifera cladis eius vastatione percussus est. Nec solum illi liberati sunt, sed & si quis a longè veniens, plaga tactus pestifera, ad S. Richarij eum fide fugiat solatium, etiam cum clade, mortis euadit periculum. Vnde intelligi datur, quantam habeat apud Deum potestatem pro nostris intercedendi peccatis, si cum fide clamemus ad illum, qui tanta est virtute praeditus depellendi morbos ab illis, qui cum fide veniunt ad eum. Nam patet ex

mira-

miraculis, qualis sit ex meritis, & antea vita fulgescit in opere subsequenti: ita ut non sit opus dubitare de sanctitate, dum tantus est in virtute. Intelligite hinc, fratres charissimi, qui pauper voluit esse pro Christo, quales modò habeat diuitias cum Christo: & qui appetijt esse contemptibilis inter homines, quam gloriosus regnet inter angelos, honorem, quem fugit in terris, nunc possidens felicissime in caelis. Quapropter dignum est, ut ab omnibus honorificetur, qui omnium Dominum semper amauit: propensius tamen a nobis, qui eius corpori quotidie assistimus: quatenus quos filios genuit in doctrinis, dignos possideat haeredes in meritis. Nec illi tantum prodest nostra laudatio, quantum nobis eius imitatio. Magis illi placet imitator deuotus, quam laudator ociosus. Vnde fratres charissimi, & sanctissimi patres, & filij iucundissimi, totiusque sanctae congregationis populus, qui ad tanti patroni festa conuenistis, dignos vos facite, ut Deus omnipotens per eius intercessionem, vestras exaudiat orationes. Ornate vosmetipsos spiritali pulchritudine, supereminens charitatis gloria, victrici fidei fortitudine, & spe suauissima de Christi bonitate, sequentes semper sanctorum patrum vestigia, ut per eorum gradientes exempla, illorum societate digni efficiamini: & secundum Apostolum, abnegantes impietatem & secularia desideria, sobrie & iuste & pie viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriae magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi: qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: Cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Sancti imi-
tandi.

Tit. 2.

MARTYRIVM S. MARTYRIS ANTHIMI EPI- SCOPI NICOMEDIAE, AVTHORE SIMEONE META-

phraſte, qui quidem eum ſcribit 3. Septembris capite plexum: ſed nos

Latina hic ſequimur Martyrologia.

Vis nescit, quam pulchre quid sita sit Nicomedia, & quanta sit eius magnitudo, quantusque sit eius splendor, & quanta pulchritudo, & quod ea sit arx omnium civitatum Nicomediae? Sed quantis ea sic se habeat, & ad tantam processerit elegantiam, suo tamen germine magis gloriatur, quam his omnibus. Ex ea enim, tanquam generosus ramus, editus est Anthimus, floruitque & pulchros fructus produxit. Nam modò quidem excesserat ex infantia, & in eo bonorum morum florebat omnis gratia. Et iam euaserat adolescens, & erat intelligentiae multis numeris absolutus. Postquam autem in virorum numerum est relatus, & eos fructus percepit, qui sunt inter viros, & ventri imperavit, iraque & carni est moderatus, & mundanum hunc fastum abhorruit: toto tempore vacabat orationi, & diuinarum rerum meditationi: Matrem autem virtutum charitatem studiosè exercuit. Se autem in hoc praclare gessit, quod semper esset grauitate praeditus, & cogitabundus, & sollicitus. Tanta autem ornatus erat humilitate, ut fatis esset, si vel solum videretur, ad compungendas animas eorum, qui erant studiosi virtutis, & ad augendam virtutem.

27. Aprilis.
secundum
Latinae
Martyrologia.
ter. Biny-
nia.

5. Anthimi
patria.

ut se gessit
rit puer.

Adolescens.

Vir.

Quoniam ergo qui sic vitam agebat, & vel maximè vocalem praconem propriam habebat virtutem, nec celari, nec latere poterat, euehitur ad excelsam sedem sacerdotij, & in Presbyterorum cathedra laudat Dominum: cum tamen non repete ad id peruenisset, neque suae vitae prooemium fecisset sacerdotium: sed cum se prius rectè gessisset in multis alijs gradibus, & eis conuenientem exercuisset virtutem, & haec omnia tulissent testimonium, quod dignus esset superioribus, sic ascendit ad magnam dignitatem sacerdotij, non honore persequens, nec arripiens: sed ab illo potius apprehensus, etiam si ipse se procul remouebat propter summam humilitatem. Deinde excedit quidem ex hominibus, qui Nicomediae tunc erat Episcopus. Erat autem pastore vidua ecclesia, & se esse desertam desolebat miserabiliter, & deplorabat calamitatem. Nicomediensium itaque praepositi, & maximè, qui erant alumni ecclesiae, se esse desertos agerrimè ferentes, omnes inter se communi suffragio decernunt, Anthimo mandandum esse episcopatum. Cum ergo venissent ad ecclesiam, Deum vocabant testem suae electionis: & vehementer rogabant, ut eis reuelaretur, an esset Deo accepta eorum sententia, & an haberent supernum suffragium eis suffragans & ad stipulans. Ecce autem circum-

Iniciatur
sacerdotio
Anthimus.

Creatur Ni-
comedie
antistes.
Tim. 3.

fulsit lux magna & admirabilis: & vox quædam Anthimo tulit testimonium, & eorum confirmavit electionem, & hortata est, ut ad effectum deducerent. Atque sic præficitur clauo regendo ecclesia, & sedes virum dignum suscipit, & suum ornamentum accipit ecclesia: & deponit tristitiam, ut quæ ad eum (ut cum Paulo dicam) irreprehensibilem, & ad eum sapientem & magnum sit affecta præfectum.

Ille autem, quomodo boni gubernatores, hoc solum spectabat, & ad id se parabat, ut sedaret graues fluctus impietatis: & ut animas eorum, qui simul cum eo nauigabant, ad portum Dei duceret. Hoc nouit Indes & Domna. Indes ille vir admirabilis & laude dignus, qui relicto Imperatore, & Imperatoris rebus omnibus, cum Domna accessit ad pietatem, & communem Regem ambo sunt affecti. Neque Glycerius & Theophilus fuerunt expertes studij huius viri pietatis, qui hoc sufficiens præbuere testimonium, nempe mortem pro Christo. Neque alia multitudo viginti millium, qui fuerunt per ignem consummati. Mardonius quoque, & Mygdonius, & Petrus, & fortissimus Zeno, qui ipsi quoque ostenderunt parem in Christum amorem, quoniam nec a pari quidem sustinuerunt ab esse martyrio. Tantum quidem in pietate incrementum tunc multi acceperunt ab Anthimo admirabili. Repente autem excitatur tempestas vehementissima, & sequissima procella irruens in Christianos, omnes perculit. Nam imperium quidem obtinebat Maximianus: exorta est autem grauissima persecutio, & peruasit in omnem terram: & ex Christianis alij quidem quærebantur, alij verò interficiebantur. Atque florem quidem pietatis, Anthimum, virtus tunc facit manifestum: & indicatur quoque illis, qui quærebant Christianos, is qui tunc quidem erat magnus inter sacerdotes, paulò post autem etiam inter martyres.

Grauiissima
Christiano-
rum perse-
cutio.

Nam ille quidem versabatur in quodam pago, semitans verbum veritatis, & talentum fidei multiplicans. Mittit autem Maximianus circa viginti equites, ut eum comprehenderent, & ad eum adducerent. Illi autem cum Semanam venissent, (est enim hoc nomen pago) offendunt Anthimum: & non conijcientes hunc illum esse, quem quærebant, ipsum Anthimum rogabant de Anthimo, & quisnam is esset, & vbi in pago degeret. Ille verò cum eos quidem interim hospitio accepisset, & eis panem & fabas in cœna apposuisset, & pro viribus cœniuium exhibuisset, deinde se esse Anthimum renunciat. Quod quidem cum illi audiuissent, propemodum obstupuerunt, & nec ad illius quidem canos poterant omnino intueri, reputantes quidem mensam, & cœnam, & hospitium: rursus autem cogitantes, quam de causa, & propter quid ducturi essent eum ad Maximianum, ad extrema scilicet mala, & certum supplicium. Quod quidem & eorum animis maiorem afferebat dolorem, & efficiebat, ut apud Anthimum erubescerent. Hac de causa cum os illius veridicum haberent eius indicem, & ex eius lingua intelligerent eum esse Anthimum, eum lubenter dimittebant, & ut recederet suadebant: sciebant enim nihil boni ei esse successurum ex suo aduentu ad Maximianum. Nobis autem ad nostram, aiebant, sufficit defensionem, Anthimum quidem multum quæsiuisse per vniuersam Nicomediam, non potuisse tamen eum inuenire. Sed qui Dei præcepta semper meditabatur Anthimus, eos omnino adhortans & docens, ut veritate loquantur in corde suo, & nec illos propter ipsum vel solis labris mentiri sustinens, & alioqui propter Christum mortem sitiens, vna cum eis illinc est profectus, & iter inijt. Cum eos autem multum esset exhortatus ad pietatem, & de futuris cum eis discernisset, & si quid eis durum & asperum ex pietate inerat, id leuigasset & complanasset, & eis animam agrum mundum, & ad pietatis semen suscipiendum aptum reddidisset, diuinis prius effudit preces: deinde cum fluuium offendisset in itinere, eos baptizat, & iter rursus ceptum persequitur, donec venit in ciuitatem, & ad tribunal Tyranni ingreditur, ponere quidem manus vinculus. Sic enim propter pietatem oportebat, tanquam maleficum, sibi ante Imperatorem: Mentem autem ad caelos extendebat, vnde ad se sperabat veterum auxilium.

Anthimus
ipse se pro-
dit hospiti-
bus.

Utrò pro-
ficiscitur ad
tyrannum.

Sistitur co-
ram Maxi-
miano.

Volens ergo Imperator vel ipso solo aspectu Anthimo ostendere, quam esset grane & acerbum aditurus periculum, ut eum statim in principio inueniret molliorē, instrumenta publica ad torquendum comparata, ei prius producit in conspectum: & eum eum intrò vocasset: Tu es, inquit, qui post Christum, qui dicitur, erras, Anthimus: facilemque & simplicem turbam in eandem adducis errorem, & deos nostros innumerabilibus contumelijs afficis? Ille autem ex æquo ridens & tormenta proposita, & ea quæ dixerat Tyrannus: Ne ad hæc quidem, inquit, tibi responderem, certo scias o Imperator, nisi mihi facer & diuinus Doctor Paulus persuaderet, docens nos esse paratos cuilibet petenti reddere rationem. Peccatus est enim nobis Deus os sapientiam, cui

1. Pet. 3.
Luc. 21.

non

non poterunt resistere omnes nostri aduersarij. Nam ego quidem prius tui in simulacra erroris, & in eos, quos dicis deos, damnabam crassitudinem: nunc autem video maiorem tuam & apertam ignorantiam, quod me quoque ipsum sperasti abrepturum, & me ab omnium creatore abducturum, qui te quoque ingratum signetum sua honorauit imagine. Cur enim me vincitum ad tuum tribunal produxisti, & tormentorum instrumenta meis oculis subiecisti? Num clarum est id fecisse, ut me obstupescerem, & vel omnino persuaderes, vel vim afferres? Oporteret hæc aliquibus alijs proponere, qui sunt nimis pusilli & abiecti animi, & quibus hæc presens vita est voluptati, & qui maximum ducunt supplicium ea priuari. Nam me hoc est luto corpus continet quouis carcere grauius, quod mihi non sinat animam transire ad dilectum. Minæ autem, supplicia & tormenta, quibus nam delicijs non sunt mihi iucundiora, quæ habent mortem cuestigio consequentem, quæ cum me à carnis liberaret vinculis, mittet ad ea, quæ desidero?

Vide mira-
bile animi
fortitudinē

Hæc cum sacerdotio magnus, & decertatione maior Anthimus differuisset, dixit Imperator: Sunt hæc quidem prolixæ nugæ: videbis autem. Cum verò apud se submurmurasset, iubet eius ceruicem verberari lapidibus. Ille autem, tanquam iam suscipiens primitias certaminum propter Christum, & fundamentum accipiens coronarum, placidè accepit presentes plagas, & cupiebat accipere grauiores, desiderans consequi præmia præclariora. Et partim quidem irridens, & Tyrannum veluti ludificans, partim autem flamma insaniam animi eius accendens, & ad maiora & grauiora iritans supplicia: Dij, aiebat, qui caelum & terram non fecerunt, pereant. Quod quidem cum Maximiani cor medium penetrasset, ferreis candentibus fibulis talos transfixit martyris. Illi autem tormentum erat magnæ voluptati, ut qui ea assequeretur, quæ desiderabat propter Christum, & Maximiano propemodum agebat gratias propter supplicia: ad eum desiderabat Anthimus Christo gratificari. Maximianus ergo, qui liberè in tormentis suam exercebat potestatem, & martyris generosum animum contendebat superare acerbitate suppliciorum, iubet restis solum consterni: Deinde ei nudum athletam impositum, virgis cædi vehementius: ut duplex dolor ad eius permaneret animum, nempe & supernè ex virgarum verberibus, & infernè ex testarum duritie. Ille autem ne tunc quidem desperans victoriam, cantabat hæc verba: Ago tibi gratias, Domine & Rex seculorum, quod me cinxisti virtute ex alto, & inimicos meos dedisti mihi dorsum: & eos, qui me oderant, exterminasti: & omnes, qui aduersus me insurgent, subter me supplantasti.

Cernix eius
tunditur la-
pidibus.

Jerem. 10.

Delectatur
supplicijs
horrendis.

Cæditur
virgis, & ce-
tis crucia-
tur.

Sed Maximianus rursus processit ad alia, & aenea candentia tibialia iubet alligari martyri. Quod quidem cum factum esset, sicut iusserat, & beatis illis pedibus, quod est vehementissimum, & ad doloris rationem maximè intolerandum, ignita tibialia fuissent applicata, diuina quædam gratia ad generosum illum virum desuper aduolat: & illinc audit vocem eum magis roborantem, & spondentem victoriam, & præmia promittentem, & mox manum præbentem, quæ imponat coronam. Vox autem eius animi conuertit ad tranquillitatem, & eius vultum reddidit alacriorem. Porro autem iucundus quoque quidam subrisus insidet eius labris, significans internam cordis tranquillitatem. Hæc ergo videns Maximianus, stupebat quidem, ut erat consentaneum: (quid ni enim stuperet?) rei tamen detrahebat, & eam vocabat præstigias, & incantationem, & rogabat causam. Iustus autem, Sunt, inquit, mihi præsentia, O Imperator, bona proemia & certa promissio futurorum. Breui enim conuincam te frustra esse inflatum, & deos, quos nominas, ostendam esse humanis viribus longè imbecilliores, ad eum ut te sit subitura poenitentia, quod me feceris periculum: & quod non à nobis citius recesseris, non leue sis damnum iudicaturus.

Ignita tibi-
alia ei adhi-
bentur.

Diuinitus
confirmatur.

His vehementer commotus Maximianus, iubet martyrem rotæ alligatum, continenter quidem in rota versari, ignis autem lampadibus eius carnes consumi & eliquari. Atque Maximiano quidem ad effectum statim deductus fuit, iustus: & lampades in manu habentes lectores, accesserunt ad martyrem, qui erat extensus in rota, ignem spirantes, ignem videntes, ignem ferentes: animis in eum flammam spirantes feruētius, quam ignis, quem habebant in manibus, ac propemodum arbitantes, se athletam facturos esse totum flammum. Postquam autem iam venerunt prope rotam, (O admirabilem tuam, O Christe, in eum virtutem) illa quidem continuo destitit moueri: illi verò cadunt in terram, & fluunt lampades è manibus, quæ nullam earum curam gerunt: & iam dimissæ sunt vacuæ, veluti quodam sopore eas torpesciente. Propter hæc ira percussus Imperator, tortores insectabatur maledictis, & criminabatur quod iussa exequi negligerent, & presentium rerum curam omnem abijcerent. Et, Quomodo, dicebat, eum ve-

Alligatus
rotæ, igni
aduritur

Carnifices
prosternunt

nistis audacia, vt vos tanta inuaserit fœcordia, & istum nostro imperio prætuleritis, ad eò vt nostra quidem iussu reliqueritis imperfecta, humili autē accubueritis, vt & vobis ipsi gratificemini, & labore defessos recreetis? Videt, quemadmodum ne se ipsos quidem possint restituere, neque manibus vt ad id, quod est opus: sed ignorabat stolidus, diuinam virtutem, non autem fœcordiam, vires eorum extinxisse. Illi autem: Non ita res se habent, O Imperator, responderunt, neque tardi sumus in tuis iussis exequendis: absit, vt tantum insaniamus: neque cessimus fœcordia, neque manus nostræ magno defesse sunt labore: sed terribilis quædam visio nos sic affecit, quæ nos humili deiecit, & manus nostras dissoluit: & iam sumus membris dissoluti, & effecti omnino imbecilli. Tres enim viri, ad spectu quidem candidi, & candidis induti vestibus, specie autem terribiles, nobis apparentes, toruè in nos & ferociter adspexerunt: & ignis, qui erat in manibus, ex lampadibus statim in nos spirauit. Deinde cum iussissent abscedere Anthimū, (cum autē vocabant Dei famulum) nos deiciunt: & sic statim, vt vides, afficiunt. Atque ij quidem hæc inter se differebant.

Martyr feruenter agit gratias Deo

Esa. 2.

Catenis vinculus ducitur in carcerem.

Carcerem de reos baptizat.

Magna dicendi libertas.

Punitur capic.

Interim autem dum rota quiescebat ab ambitu, & nihil omnino mouebatur, martyr Deo feruentiorem offerebat gratiarum actionem, & illinc ampliorem consequebatur benignitatem. Maximianus itaque volens ostendere, ex licitorum simplicitate, non autem ex martyrica ad Deum fiducia, hanc rem esse profectam, eum deposuit è rota, & ei ense mortem minatur, nisi sacrificaret. Ille autem ex minis sumpsit argumentum maioris gratiarum actionis: & toto corde Deum rogauit, vt perueniret ad chorum viginti millium martyrum, vt etiam liceret ei dicere: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Imperator verò postquam vidit finem ei maxime esse in votis: Scio, inquit, quam vos Christiani sitis gloriæ cupidi, & honoris appetentes, & quod proiecta vestra audacia qualecunque nomen assequi cupientes, extremum omnium malorum, mortem violentam eligitis. Sed hac quidem de causa minime lætaberis. Nam cum ego te prius multis affecero supplicijs, luce præsentis sic priuabo, vt qui sis indignus tære rei voluptate. Martyr autem: Non alia, inquit, ratione efficies, vt præmia consequar præclatiora.

Quid postea consequitur? Ferris catenis vincitur, & ad maleficorum carcerem deducitur. Sed ea, quæ consueuerat, eius lingua ad Deum canebat: & catenas simul dissoluit & vincula, ne eos quidem, qui ipsum ducebant, lictores dimittens expertes miraculi. Nam ij quoque proni humili iacebant, obstupefacti admirabili spectaculo. Quædam enim diuina gratia desuper martyrem circunvolans, & in eum lucem immisit clarissimam, & eos, qui ipsum acceperant, lictores, cum ferris, quibus erat circumdatus, vinculis, humili repente deiecit, cum ne continere quidem sustinissent. Cum verò martyr eos fecisset surgere, iubet vt coeptum iter peragant. Cum autem peruenissent in carcerem, ingreditur ille lætus, tanquam ad conuiuium: & cum eis, qui illic erant, fidei panem proposuisset, & eos benigne & comiter esset amplexus, & eis propinasset pietatē ac veram religionem, eos Christo totos coniungit & conciliat, & eius adoptiuos filios efficit per baptismum. Maximianus autem cum hoc accepisset ab ijs, qui erant ei subiecti, & timuisset, nè multorum aliorum faceret iacturam, iubet rursus ad se adduci martyrem, & rursus adhortatur, vt dijs illius sacrificet. Quo tempore huius quoque rei præmium ei pollicetur sacerdotium.

Ille autem liberè: At ego, inquit, ante tua verba sum sacerdos, & sacerdos primi, & magni & præclari Pastoris & Pontificis Christi, qui non solum meæ carnis est particeps, & ad me vsque propter me descendit: idque cum sit Deus expers materiae, & qui non potest comprehendere: sed etiam sacrificauit seipsum pro ouibus: & in crucem actus, mortē suscepit: & die tertio resurrexit: & in cælum rursus ascendit, me quoque simul euehens, qui illinc cecideram propter inobedientiam. Huius sum ego sacerdos, & ei me ipsum statui offerre hostiam. Res autem vestræ, & vestrorum, vt dicitis, deorum, dignæ sunt nocte & angulis, & quæ luceantur potius propter interitum & calamitatem, quam appetantur maledictis.

His ira percussus Imperator, iubet generosum Anthimum duci ad mortem. Ducitur ergo athleta, spe futurorum habens vigentem lætitiā. Et cum peruenisset ad locum, in quo erat per mortem peruenturus ad vitam, ad precandum tempore petito & accepto, cum postremo esset precatus, & Deum allocutus, ei beatū illud caput amputatur tertio mensis Septembris. Vespere autem accedentes quidam fideles, cum preciosum corpus illius sustulissent, sancteque & honorifice composuissent, in ipso loco, in quo fuit consummatus, pulchre deponunt, laudantes patrem, & filium, & spiritum sanctum, vnam

vnam diuinitatem & regnum: Cui omnis gloria, honor & adoratio, in secula seculorum, Amen.

DE S. VITALI MARTYRE reperiet Lector, quædam scitu digna Tomo 3. die 19. Iunij in Epistola, quam S. Ambrosius scripsit fratribus per omnem Italiam: ex qua etiam Petrus Damianus quædam ad verbum descripsit in Sermone, qui iam sequitur.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO PARTIM HISTORICVS DE SS. VITALE ET Valeria eius coniuge.

Immensas Deo laudes & gratias referamus, dilectissimi fratres, quia dum per totum orbem Paschalis festiuitas rutilat, nostræ patriæ fines etiam beati Vitalis triumphalis dies illustrat. Hodie nanque miles Christi gloriosus, pro fide Imperatoris sui in æternum victurus occubuit: hodie deuicto humani generis inimico, cum triumpho gloriæ regna siderea penetrauit: hodie peracto stadij sui cursu, de ergastulo carnis victor exiuit: hodie alternantibus hinc inde hymnidicis Angelorum choris, palatium Regis æterni purpuratus intrauit. Vbi cum ignitis beatorum spirituum coctibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis senatoribus curiæ cælestis exultat, cum Patriarchis in aureo sublimiter folio inthronizatur, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatur: Cum his omnibus stola indutus gloriæ, ineffabili exultatione tripudiat, & in conspectu æterni Regis melodum Alleluia iucundissima suauitate decantat. O quam beatè moritur, qui moriendo oritur: quam feliciter temporalem vitam finit, qui viuere perpetualiter incipit. Hinc est, quod sancta Ecclesia dies migrationis sanctorum, natales vocare consuevit, quia protinus in cælo nascuntur, cum in terra visibiliter moriuntur: & tunc verè incipiunt viuere, cum mortale videntur vitam finire.

28. Aprilis. Paschalis festiuitas toto orbe celebris.

Sanctorum mors, vici initium.

Perpendite, fratres mei, hic inuidiosissimus miles Christi quam forte, quam robustum pectus habuerit, qui de sui periculo omnimodò securus, de alieno sollicitus, vno verbi telo, & inimicum percussit, & claudicantem iam inflato vulnere socium, ad agendum fortiter excitauit. Doctæ manus ad prælium, vibrauit hastam: socium, vt surgeret, tetigit, & uicenti iam aduersario letale vulnus infixit. Vt enim in veracissima gestorum illius narratur historia, cum post nimia tormenta Vrsicinus capitalem sententiam voluisset euadere, exclamauit beatus Vitalis, dicens: Noli, noli, Vrsicine medice, qui alios curare consueuisti, te ipsum æternæ mortis iaculo vulnere. Sanctorum quippe virorum est consuetudo, fratres mei, vt in tribulationum bello deprehensi, dum illinc aduersarios insequentes, hinc suos fugientes adspiciunt, illis opponant scutum patientiæ, istis intorqueant iacula doctrinæ: atque ad vtrumque pugnandi modum mira virtutis arte se erigunt, quatenus & infirmi intus fortiter se erigant, & foris viriliter aduersa contemnant: hos docentes corrigant, illos tolerantes premant. Insurgentes nanque hostes patiendò despiciunt, infirmantes verò ciues compatiendò ad salutem reducunt. Illis resistunt, nè & alios subtrahant: istis metuunt, nè metuendo mortem, vitam funditus perdant. Illinc iaculis aduersantia pectora feriunt, hinc scuto opposito debiles tuentur. Atque ita vtrobiq; velocitate circumspectionis inuigilant, quatenus & ante se audaces confodiant, & post se trepidos à vulnere defendant. Sed quisquis vult in campo certaminis fortiter agere, curet necessè est in pace domestica se custodire, in ocioque se frequenter exerceat, nè ignarus pugnandi, incautè ad bella prorumpat: nè si rudis & imperitus cum doctiore congredditur, dum arma armis præter solitum conferere nititur, antequam insigne aliquid faciat, improuiso vulnere prosternatur, & victus intereat, vnde victor esse totis nisibus anhelabat.

Veracissima S. Vitalis historia: quæ est Tomo 3. die 18. Iunij

Ad certamina vt animus præparandus.

Neque etenim credendum est, quod beatus Vitalis religiosè viuere, & in primis Deo seruire tunc coeperit, cum ad agonem martyrij, persecutoris illum crudelitas prouocauit. Vir nanque sanctus tunc etiam summis viribus saltus erat, cum sine vlla persecutio- nis molestia, in pacis suæ tranquillitate quiescerat. Qui sibi tantummodo notus &

Deo, nisi cogereetur in campū certaminis progredi, à nobis nullatenus potuisset agnosci. Virtus quippe se etiam tempore quietis exercuit, sed prauorum ictibus tunsa, in aduersitatis pila fragrauit. Et qui quietus in semetipso quod erat continuit, commotus ad notitiam omnium odorē suā fortitudinis adspersit. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut aromata fragrantia suam non nisi cum incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutibus redolent, in tribulationibus profundunt. Vnde rectè in Euangelio dicitur: Si habueritis fidem, sicut granū sinapis, dicetis huic monti, Transi hinc, & transibit. Granum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam vis virtutis eius noscitur: nam non contritum, lene est: si verò conteritur, inardescit, & quicquid in se acerrimum latebat, ostendit. Sic nimirum, sic vnusquisque vir sanctus, cum non pulsatur, despiciabilis ac lenis adspicitur: si qua verò illum tritura persecutionis opprimat, mox omne, quod calidum sapit, ostentat, atque in feruorem virtutis vertitur, quicquid in illo antè despiciabile infirmumque videbatur: quodque in se per tranquillitatis tempora libens operuit, exagitatus tribulationibus, coactè aperit. Vnde benè per Prophetam dicitur: In die mandauit Dominus misericordiā suam, & nocte declarauit. Misericordia enim Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore virtus diuinitus concessa percipitur: in nocte verò declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur.

Si enim quæritur, cuius virtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo disciplina vigore domum suam bonus pater familiās rexit, quam religioso, quam sancto viuendi ordine filios instituerit, beata Valeria vxor eius cum duobus filiis requisita dicit, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Illa enim audita morte Vitalis beatissimi coniugis, non auidos peruafores suis possessionibus timuit, non potētioris cuiuslibet patrociniū quæsiuit, non more viduarum dispersas vbicunquē res suas in tuto loco colligere studuit: sed castissimi cōiugij fidem seruans, ad impendendum funeris obsequium de Mediolanensi vrbe vsque Rauennam mirabili feruore peruenit. Non illam deterruit tam longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendæ possessionis, non eam propinquorum siue conciniū amor in Mediolanensi vrbe deuinxit, non eam cōsularis immanissimus furor à Rauennā finibus exturbauit. Illuc quippe erectus eius spiritus medullitū intendebat, quò beatissimum virum, calcata iam morte, præcessisse cognouerat: vbi enim erat thesaurus eius, ibi erat & cor eius. Lætabatur illū in habitatione iam degere, dolebat se adhuc in exilio remanere. Ad hoc illa toto mentis desiderio anhelabat in via, quo ille iam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus vxor martyris appellari, sed multo inenarrabilius æstuebat eadem martyrij gloria coronari. Vnde non dubitandum est, quòd ipsum beatissimū virum suū quotidie spiritali deuotionis familiaritate deposceret, quatenus eius sacratissimis precibus ad martyrij palmā pertingere mereretur: vt nimirum quos immaculatos hinc mutæ charitatis deuinxerat thalamus, non dispar in supernæ beatitudinis gloria iungeret & triumphus. Et quia duo fuerant in carne vna vniti, fierent etiam in corona. Quapropter cum à Christianis, qui tunc erant Rauennæ, esset prohibita, ne sanctum corpus auferret, & hac intentione deposita, ad propria remearet, incurrit in homines idololatrias Syluano sacrificantes: quā deponentes eam de sagramio, hortabantur, vt cum ipsis epularetur de his, quæ erant Syluano immolata.

Sed quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris vestigia viri tui relinquere, & erectum iam in cælestibus animum diabolicis suggestionibus inclinare? Nunquid poteris educata in fide catholica, quod in tranquillitate didicisti, carnificum terrore postponere, & positum supra firmam petram fidei fundamentum, quolibet trepidationis turbine violare? Agè agè beata Valeria, eia nobilis matrona, nunc viri tui documenta viriliter recole, & quid tibi tanti doctoris magisterium præstiterit, declara. Ait enim: Christiana sum, & non licet mihi de sacrificijs Syluani vestri manducare. At illi hæc audientes, sic eam cæde maclauerunt, vt vix illam seminecem sui homines ad Mediolanensem urbem perducerent, sicque intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum. O quam ineffabiliter diuinæ dispensationis ordo disponitur, quam misericorditer humanæ conditionis series variatur. Mulier virtum de paradiso ciecit: vir mulierem ad paradisi patriam reuocauit. Illa, vt homo deciperetur, diabolo facta est instrumentum: iste, vt mulier coronaretur, imitabile præbuit virtutis exemplum. Antiqua mulier pomum vetitum comedendo, miserabilis ieiunij se fame mulclauit: noua verò mulier ab idolothytis abstinendo, æternæ satietatis conuiuuij præparauit. Illa fructu arboris delectata, beata

Matth. 17.

Viri sancti in aduersis quales sint declarant.

Psal. 41.

S. Valeria magna virtus.

Matth. 6.

S. Valeria causa occumbit.

beatæ amoenitatis ostium seris concupiscentiæ sibi exeundo damnauit: ista esum carnum aspernata, sempiternæ viriditatis pasqua clauibus sibi continentia patefecit. Ecce liquidò patet, quam conspicua morum honestate vir sanctus in tranquillitate claruerit, qui & beatissimam coniugem ad tantæ perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo studere auaritiæ didicisset, nequaquam sua omnia pro sola sepultura venerandi cadaueris contempsisset. Si luxuriosus cum eo fuisset vsa conuiuuij, nimirum itinere fatigata, procliuus acquiesceret refici, quam verberibus vsque ad mortis confinium laniari. Et vt breuiter cuncta concludam, nisi pacis tempore per omnia didicisset viuere Christo, in persecutionis articulo nequaquam potuisset mori pro Christo. Sed quoniam interrogata Valeria, cuius virtutis excellentissimus vir eius ante certamen extitit, assertionis suæ testimonium breuiter reddidit, iam accedant & alij testes. Vt probetur, quam honestè vixere parentes, ad testimonium vocentur hæredes: verisimile quippe est, vt quicquid virtutis in sanctorum filijs cernitur, totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur.

Igitur beatissimi Geruasius & Protasius, vtroque parentē non dicam orbati, sed potius splendidissima eorum morte feliciter illustrati, sicut in sancta eorum refertur historia, nihil terrenum, nihilque carnale concupiscentes, sed vno se coenaculo concludentes, per decem annos lectioni & orationi vacauerunt. Considerate, fratres charissimi, inestimabilem paternæ institutionis laudem. Perpendite mirabilem rigidæ censure traditionem. Notate relictum pupillis nouæ conuersationis exemplum. Animaduerte euidētissimū paternæ seueritatis indicium. Solet inter fratres communis substantia, diuisionis fieri & discordiæ causa: inter istos autem diuidenda quidem hæreditas aderat, duorum tamen corda vna charitas replebat. De populosa vrbe faciunt eremum, diuersorium habitandi vertunt in oratorij. Solent etiam adolescentuli, amissis parentibus, per proprii arbitrij libertatem luxuriosè diffuere, & quasi iam sui iuris, libera voluptatum suarum licenter sibi frena laxare. Excedentes siquidem rectitudinis meram in eo quod licet, omne sibi existimant licere quod libet. Isti verò Euangelicæ indolis pueri, non venturæ adhuc vitæ solliciti, terrenarū rerum opumve sibi prouident sumptū, non morte dissoluendæ carnalis copulæ vllum pepigere coniugium, non equis frementibus delectantur: non deliciarum lasciujs resoluuntur, non preciosis vestibus ad ornari inaniter concupiscunt. Mundani strepitūs negocia fugiunt, terrenarū rerum diuitias aspernantur, transitoria dignitatis culmina respuunt, carnalis illecebræ blandimenta contemnunt. Et non solum aliena non ambiunt, sed & sua omnia prodiga misericordiæ largitate dispergunt. De tota mundi latitudine vnam sibi glebam angustissimi carceris eligunt, vbi collectis à vanitate mundi vndique sensibus, solam Creatoris sui speciē medullitū contemplantur. Ad illum iam claustra carnis excedentes, assidua meditationis studio spiritum dirigunt: ad illum amoris nimij facibus accensi, totis visceribus inardescunt. Erat quippe vtriusque mens in superno desiderio anxia, à concupiscentijs terrenis aliena: amor nanque verus, qui hanc repleuerat, in fletibus cruciabat. Sed dum in tali ardore cruciarentur, ipsis suis cruciatibus pascebatur, & tandiū in admirabili huius conuersationis feruore persistunt, donè gloriosa parentū secuti vestigia, pro fide Christi martyrio coronantur. Nimirum quorum imitati sunt exempla viuendo, & quibus in terra sunt carnaliter editi, eorū sunt collegio in cælesti beatitudine sociati: & quos carnalis propagatio iunxit, meritōrum inæqualitas non diuisit. Et quo eos ordine mundū natura produxit, eo etiam ad cælestia diuina illos gratia sublimauit. Hi enim, qui genere præcedunt: qui verò geniti sunt, recto eos ordine subsequuntur.

O beata familia, quæ Aegyptum deserens, tam strenuè rubrum mare petransijt, & facto agmine, ad repromissionis terram triumphando peruenit. O generosa progenies, quæ nascendo quidem de terra traxit originem, sed viuificè moriendo, ad cælestē transire meruit dignitatem: quam nobilitas morum, ad nobilitatem transtulit angelorum. Quam ardua domus erat illa, quæ tor clarissimos ciues ad supernam Hierusalem transmittere meruit? Quæ enim ciuitas, quamlibet excelsa turritis mœnibus, huius domunculæ dignitatem excellere poterit, quæ cæli digna vocabulo, copiosam martyrum turbam felici in se habitatione continuit? Quos rotus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa sublimis foribus clausit. Nam & Apostolus cum de sanctis martyribus loqueretur, protinus addidit, dicens: Quibus dignus non erat mundus.

Gaude igitur Rauenna vrbs clarissima, tantorum martyrum precioso sanguine purata: quæ licet ex his quatuor solius beati Vitalis sacratissimum corpus corporaliter teneas,

De SS. Geruasio & Protasio.

Magnus mundi contemptus in vtroque.

Heb. 11.

Rauennæ passi hi martyres.

Gen. 2. teneas, nequaquam tamen à reliquis tribus per occultæ virtutis mysterium vacas. Nam
 Math. 19. si beata Valeria cum viro suo, scriptura teste, fuit in carne vna, necessariò sequitur, vt vnus carnis vna sit sepultura. Et cum legamus, Quod Deus coniunxit, homo non sepat: nos etiam gaudentes, dicamus: Quia quod Deus, qui est æterna vita, coniunxit, temporalis mors interueniens non diuisit. De filijs autem quid aliud dicendum est, nisi quia qui beatissimo genitori insolubilibus naturæ vinculis sunt connexi, nullatenus ab eo locali potuerunt interstitio separari? Legitur autem, quia Adam cum primùm vxorem vidit, protinùs dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Si ergò Etia, quia de viri latere est formata, os ex ossibus eius, & caro de carne eius dicitur: cur non & filij, qui de lumbis patris exierunt, eadem & ossa & carnem cum patre habere dicantur? Licet ergò seiuncti videantur per interualla locorù, per occultum tamen mysticæ virtutis iuncti sunt sacramentum. Gaude igitur nobilis vrbs Rauenna, & totis in Domino visceribus delectare, quæ licet ardua sis muralis machinæ celsitudine, multo tamen excelsior es beatorum martyrum dignitate: lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cincta, sed valdè inexpugnabilius fortium Christi militum protectione vallata: quæ quodammodò Romanis arcibus amicabiliter æmula, sic per duos præcipuos martyres, Vitalem videlicet & Apollinarem, mater esse meruisti & domina circumpositarum quarumlibet vrbiùm, sicut illa per duos summos Apostolos, Petrum scilicet & Paulum, totius orbis sibi vendicat principatum: & quasi caput reliquis ciuitatibus facta, ita coruscas duorum splendore sanctorum, velut humana facies geminorum luminibus oculorum.

Lætare igitur & exulta, quia quæ demonum antea fueras delubrum, nunc per respectum diuinæ gratiæ cælestium senatorum facta es capitolum. Et quæ prius malè fecunda, in filijs tuis innumeras stipulas germinabas inferno, iam per beatorum martyrum merita multos ciues parturis celo. Quæ præ confusione vitiorum antiqua fueras Babyloniam, ipsa per nouitatem virtutum noua Hierusalem facta es, viuis nimirum lapidibus adornata: vt iam populo tuo non immeritò per Paulum dicatur: Iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domestici Dei. & per Petrum: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Nec leue tibi datù est diuinæ dilectionis indicium in eo, quòd beatus Vitalis etiam post felicem transitum suum in te voluit habere sepulcrum. Non est passus ex te suum corpus auferri, quia noluit te patrocinijs sui protectione destitui. In qua re tibi vtiqùe magis, quàm vxori beatissimæ, præstitit: qui dum tuæ vtilitati consuluit, sanctæ voluntati eius non acquieuit. Scriptum namq; est, quia sancta Valeria, dum beati Vitalis vellet corpus auferre, à Christianis prohibita est, & sæpè in visionibus ab ipso admonita, nè sanctum corpus à malo homine benè positum violaret.

Certè non possum dicere, fratres mei, quàm iucundè, quàm delectabiliter certamen huius pugnæ considero, quàm auidissimè totos interiorum luminum radios ad spectaculum sanctæ contentionis expando. Perpendo diuersam litigantium aciem: hinc videlicet ciuitatem, inde vnã adspicio mulierem: in medio verò positum corpus sancti Vitalis, materia est & causa certaminis. Quæque pars suis allegationibus vtitur, & causam suam diuersa iuris ratione tuetur. Illa repetit ius antiquæ possessionis, ista opponit titulum diuinæ concessionis. Illa conqueritur sibi violenter ablatum, ista econtrariò asserit ex diuina sibi benignitate donatum. Dicit illa, Rem proximi tui non concupiscas: respondet ista, Quod tuum est, nè reperiatur. Illa: Sed mihi est, inquit, dotalis matrimonij lege coniunctus: ista autem, Quia & mihi est precioso martyrij sanguine foederatus: habuisti tu, dum licuit, coniugem tuum: liceat & mihi habere sine molestia martyrem meum. Tibi enim est carnalis copulæ glutino sociatus, in me est triumphalis martyrij gloria coronatus. Audi Apostolum dicentem: Mulier alligata est legi, quandiu vir eius viuit: cum autem obierit vir eius, soluta est à lege viri. Si ergò tu soluta es à viri lege, quæ in carne adhuc viuis: quomodò illi, qui ad cælestia regna iam transijt, innectere vinculum quæris? Sed ad dirimendum huiusmodi contentionis sanctæ litigium, accessit ipse beatus martyr in medium, & venerandæ vxoris querelæ imposuit modum: & qui eatenus fuerat materia contentionis, sequester & mediator factus est pacis.

Sed dum vobis, fratres charissimi, ista dicimus, illud etiam ad mentem reducitur, quod Patriarcham Iacob fecisse scriptura sacra testatur. Legitur enim, quia cum appropinquare cerneret mortis diem, vocauit filium suum Ioseph, & dixit ad eum: Si inueni gratiam

gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore tuo, & facies mihi misericordiam & veritatem, vt non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis, & auferas me de hac terra, condasque in sepulcro Maiorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam, quod iussisti. Et ille: Iura ergò, inquit, mihi. Quo iurante, adorauit Israël Deum. Quid est hoc, fratres mei? Quid sibi vult à tãto viro tam anxia sepeliendi corporis sollicitudo? Si enim hoc ex humana consuetudine metiamur, profectò nihil dignum tanta propheti-
 cæ mentis excellentia reperimus. Vbiunque enim corpus humanum sepeliatur, nõ ideo vel minus perfecta, vel minus gloriosa eius resurrectio futura proculdubio creditur. Sed si mystici sacramenti profunditas in huius dubietatis caligine requiratur, perspicuum lumen intelligentiæ ipsi, qui inuenerit, oriatur. Cadauera quippe mortuorum, peccata significant iniuste viuentium. Sicut enim post contactum corporum mortuorum lex
 Num. 19. præcepit homines purificari, ita etiam post perpetrationem delictorum iubemur per pœnitentiam ablui. Hinc nimirum illa sententia dicta est: Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo, qui mundatur fletibus à peccato: sed post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lachrymas repetit. Sepultura verò mortuorum, remissionem significat peccatorum. Vnde per Prophetam dicitur: Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum recta sunt peccata. Vbi ergò sepelienda erant cadauera Patriarcharum, nisi in ea terra, vbi ille erat crucifigendus, cuius sanguine facta est remissio peccatorum? Quæ ergò causa fuit, vt Patriarcha Iacob sepeliretur in Chananeorum terra: eadem fuit, vt beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in vrbe Rauenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significauit esse futuram: ita iste hanc felicissimam vrbe ad baptismi gratiam & ad fidem Christi cognouit diuinitus esse vocandam. Quapropter obsecro vos & admono, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, & dignas tantis beneficijs gratias non solum ore, vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate. Caduca seculi huius blandimenta despici-
 te. Ad cælestis patriæ gaudia medullitus anhelate. Carnis incentiua reprimite. Mandata Dei, quæ aure percipitis, operibus adimplere. Ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos aduersitas frangat. Non corpus vestrum luxuria polluat. Non inuidiæ flamma consumat. Non vos elatio inflat. Non terrenarum rerum cupiditas grauet. Non vos ab amore proximi iracundia diuidat. Non prauorum vitijs dilectio inordinata coniungat. Transacta mala dignæ pœnitentiæ fletibus tergite: imminencia verò cauta prouisione vitate. Venturum terribilem iudicem ante mentis oculos ponite. Districte examinis sententiam trepidate: quatenus qui nunc venturum credentes, humanitatis eius crucem baiulare satagitis, in maiestatis suæ gloria postmodum venientem, securi & alacres videatis Iesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM S. THEODORÆ VIRGINIS, A S. AMBROSIO SCRIPTVM LIB. SECVNDO DE VIRGINIBVS: quam hac die passam voluit Latina Martyrologia, & quidem Alexandriae, cum Ambrosius Antiochiæ habeat: sed aut mendum est in scriptura, aut diuersa est hæc Theodora ab illa, quam supra V. Aprilis ex Metaphraste annotauimus.

Niotochiæ nupèr virgo quædam fuit fugitans publici visus. Sed quo magis virorum euitabat ad spectum, eo amplius incendebat. Pulchritudo enim audita, nec visa, plus desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris & cognitionis: dum & nihil occurrit, quod minus placeat, & plus putatur esse quod placeat, quod non in index oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaque sancta virgo, nè diutius alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem pudoris professâ, sic restinxit improborum faces, vt non iam amaretur, sed proderetur. Ecce persecutio. Puella fugere nescia, certè pauida, nè incideret in insidiatores pudoris, ani-

Martyres quid conferant locis, in quibus passifunt.

Ephes. 2. 1. Pet. 2.

Sanctorum patrocinia.

1. Cor. 7.

Gen. 47.

Iacob patriarcha cur sollicitus fuerit de sepultura sua.

Num. 19.

Eccli 34.

Psal. 31.

23. Aprilis.

Professio virginitatis iam olim.

animum ad virtutem parauit tam religiosa, vt mortem non timeret : tam pudica, vt expectaret. Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen, & castitatis, & religionis. Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatum, erubescens ad adspæctus : excogitare ceperunt, quemadmodum specie castitatis religionem tollerent, vt cum id abstulissent, quod erat amplius, etiam id eriperent, quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant ? aut quemadmodum ipsi viuunt, qui ita iudicant ? Hæc puella, non quod de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum : Quid agimus ? Hodie aut martyr, aut virgo. altera nobis inuidetur corona. Sed nec virginis nomen agnoscitur, vbi virginitatis author negatur. Nam quemadmodum virgo, si meretricem colas ? quemadmodum virgo, si adulteros diligas ? quemadmodum virgo, si amorem peras ? Tolerabilis est enim, mentem virginem, quam carnem, habere. Vtrunque bonum, si liceat : si non liceat, saltim non homini casta, sed Deo simus. Et Rahab meretrix fuit : sed postquam Deo credidit, salutem inuenit. Et Iudith se, vt adultero placeret, ornauit : quæ tamen quia hoc religione, non amore, faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. Bene successit exemplum. Nam si illa, quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam : fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quod si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perdita patria, etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens verba Domini, quibus ait : Quicumque perdidit animam suam propter me, inueniet eam : fleuit, tacuit, nè eam velloquentem adulter audiret : nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate, vtrum adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulterauit. Iam dudum veretur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminofam atque explanare formidat.

Meretricem, Venerem dicit.
Iof. 2. & 6. Iudith 10.
Marth. 10.
Adducitur lupanari sancto virgo.
Teclandicit. Dan. 3. Iofue 3. Dan. 13.
Ibidem.
Vide egregij militis exemplum.
Gen. 19.
Ephes. 5.
Vide certamen pietatis.

Claudite aurem virginis : ducitur puella Dei ad lupanar : sed aperite auræ virginis Dei : Christi virgo prostitui potest, adulterari non potest. Vbi cunque Dei virgo est, Dei templum est : nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concursus ad fornicem. Discite martyrum miracula sanctæ virginis, dediscite locorum vocabula. Clauditur intus columba, strepunt accipitres foris : certant singuli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cælum leuatis, quasi ad domum venisset orationis, non ad libidinis diuersorium : Christe, inquit, qui domum tuam virgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldaïs rorauit ignis, Iudæis se vnda suspendit, misericordia tua, non natura sua : Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulterinis triumphauit : aruit dextera, quæ templi tui dona violabat. Nunc templum ipsum attrectatur tuum : nè patiaris incestum sacrilegij, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, vt quæ ad adulterium veni, virgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce vir militis specie terribilis irrupit. Quemadmodum cum virgo vt vidit, tremuit, cui populus tremens cessit ? Sed non illa inmemor lectionis : Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenit, & quam populus damnauit, vnus absoluit. Potest & in hoc lupi habitu ovis latere. Habet & Christus milites suos, qui etiam legiones habet. Aut fortasse percussor intrauit. nè vereare animata : talis solet martyres facere. O virgo, fides tua te saluam fecit. Cui miles : Nè, quæso, pæneas soror. Frater huc veni, saluare animam, non perdere. Serua me, vt ipsa serueris. Quasi adulter ingressus, si vis, martyr egrediar. Vestimenta mutemus : conueniunt mihi tua, & mea tibi, sed vtraque Christo. Tua vestis me verè militem faciet, mea te virginem. Bene tu vestieris, ego melius exuar, vt me persecutor agnoscat. Sume habitum, qui abscondat foeminam : trade, qui consecret martyrem. Induere chlamydem, quæ occultet membra virginis, seruet pudorem. Sume pileum, quod tegat crines, abscondat ora. Solent erubescere, qui lupanar intrauerint. Sanè cum egressa fueris, nè respicias retrò, memor vxoris Loth, quæ naturam suam, quia impudicos licet castis oculis respexit, amisit. Nec vereare, nè quid pereat sacrificio. Ego pro te hostiam Deo reddo, tu pro me militem Christo. Habes bonam militiam castitatis, quæ stipendijs militat sempiternis : loricam iustitiæ, quæ spiritali munimine corpus includat : scutum fidei, quo vulnus repellas : galeam salutis. Ibi enim est præsidium nostræ salutis, vbi Christus. Quoniam mulieris caput vir, virginis Christus.

Et inter hæc verba chlamydem exiit : suspectus tamen adhuc habitus & persecutoris & adulteri. Virgo ceruicem, chlamydem miles offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cum in lupanari de martyrio certarent ? Addantur personæ, miles & virgo, hoc est, diffimiles

miles inter se natura, sed Dei miseratione confimiles, vt compleatur oraculum : Tunc lfa. 65. lupi & agni pascentur simul. Ecce agna & lupus non solum pascentur simul, sed etiam immolantur. Quid plura ? Mutato habitu, euolat puella de laqueo, iam non suis alis, vt potè quæ spiritalibus ferebatur : & (quod nulla vnquam viderunt secula) egreditur de lupanari virgo, sed Christi. At illi, qui videbant oculis & non videbant corde, ceu raptores ad agnam, lupi fremere ad prædam. Vnus, qui erat immodestior, introiuit : sed vbi hausit oculis rei textum : Quid hoc, inquit, est ? Puella ingressa est, vir videtur. Ecce non fabulosum illud, cærua pro virgine : sed quod verum est, miles ex virgine. At etiam audieram, & non credideram, quod aquam Christus in vina conuertit. Iam mutare cœpit Iohana. & sexus. Recedamus hinc, dum adhuc qui sumus, sumus. Nunquid & ipse mutatus sum, qui aliud cerno, quàm credo ? Ad lupanar veni, cerno vadimonium : & tamen mutatus egrediar : pudicus exibo, qui adulter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus est pro virgine, qui pro virgine comprehensus est. Ità de lupanari non solum virgo, sed etiam martyres exierunt. Fertur puella ad locum supplicij cucurrisse, certasse ambos de nece, cum ille diceret : Ego sum iustus occidi : te absoluit sententia, quando me tenuit. At illa clamare : Non ego te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optauit. Si pudor quæritur, manet nexus : si sanguis exposcitur, fideiussores non defidero : habeo vnde dissoluam. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Certè si pecuniæ te fideiussores dedissem, & absente me iudex tuum censum foeneratori adiudicasset, eadem me sententia conuenires, meo patrimonio soluerem tuos nexos. Si recusarem, quis me indignam morte censeret ? Quanto maior est capitis huius vsura ? Moriar innocens, nè moriar nocens : Nihil hinc medium est : hodie aut rea ero tui sanguinis, aut martyr mei. Si citò redij, quis me audet excludere ? Si moram feci, quis audet absoluere ? Plus legibus debeo, rea non solum fugæ meæ, sed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non sufficiebant iniuriæ. Est in virgine vulnere locus, qui non erat contumelia. Ego opprobrium declinaui, non martyrium tibi cessi. Vestem, non professionem, mutauit. Quod si mihi præripis mortem, non redemisti me, sed circumuenisti. Caue quæso contendas, caue contradicere audeas. Noli eripere beneficium, quod dedisti. Dum mihi hanc sententiam negas, illam restituis superiorem. Sententia enim, sententia posteriore mutatur. Si posterior me non tenet, tenet superior. Possūm vterque satisfacere sententiæ, si me prius patiaris occidi. In te non habent aliam, quam exerceant, pœnam : in virgine obnoxius pudor est. Itaque gloriosior eris, si videaris de adultera martyrem fecisse, quàm de martyre adulteram reddidisse.

Quid expectatis ? Duo contenderunt, & ambo vicerunt : nec diuisa est corona, sed addita. Ità sancti martyres inuicem sibi beneficia conferentes, altera principium martyrio dedit, alter effectum. At etiam Philosophorum gymnasia Damonem & Pythiam Damon & Pythias Pythagorici. Pythagoreos in cælum ferunt : quorum vnus cum esset morti adiudicatus, commendandorum suorum tempus poposcit. Tyrannus autem astutissimus, quod reperiri non posse existimaret, petiuit vt sponsores daret, qui pro se feriretur, si ipse faceret moram. Quid de duobus præclarior, nescio. vtrunque præclarum. Alter mortis vadem inuenit, alter se obtulit. Itaque dum reus moram supplicio faceret, fideiussores vultu sereno mortem non recusauit. Cum duceretur, amicus reuertitur : ceruicem substituit, colla subiecit. Tunc admiratus Tyrannus chariorem Philosophis amicitiam, quàm vitam fuisse, petiuit, vt ipse ab his, quos damnauerat, in amicitiam reciperetur. Tanta virtutis est gratia, vt & tyrannum inclinaret. Digna laude, sed minora nostris. Nam illic ambo viri : hinc vna virgo, quæ primò etiam sexum vinceret. Illi amici, isti incogniti. Illi tyranno vni se obtulerunt, isti pluribus, hoc etiam crudelioribus, quod ille pepercit, isti occiderunt. Inter illos in vno obnoxia necessitas, in his amborum voluntas libera. Hoc quoque isti prudentiores, quod illis studij sui finis, amicitia gratia : istis, corona martyrij. Illi enim certauerunt hominibus, isti Deo.

MARTYRIUM SANCTI PAPHNUTII ANACHORETAE, ET QUINGENTORVM QVADRAGINTA
tafex, qui vna cum illo martyrium passi sunt: Authore
Simeone Metaphrafte.

18. Aprilis.

Angelus apparer S. Paphnutio.

PVIT, Imperatore Diocletiano, Arianus quidam Præses, qui per totā Aegyptum Christianos homines inquirebat, vt cogeret illos dijs sacrificare. Veniebat igitur in urbem Genteriam, quo in loco erat Anachoreta quidā in solitudine, cognomento Abbas Paphnutius, vir iustus, & in tota illa regione insignis. Is apud Præsidiē ipsū ob eam causam delatus erat, quōd deos sperneret, & Imperatorū iussis aduerfaretur. Arianus igitur Præses valdē contra eum indignatus, duobus Centurionibus præcepit, vt beatum Paphnutium, antequā dies illucesceret, ad se vincitū ducerent. Abbas verō Paphnutius nihil horum sciens, per montem ingrediebatur, illic pernoctans, vt consueuerat. Cui angelus Domini apparer: Salue, inquit, Paphnuti Christi athleta. Cui Paphnutius respondit: Saluus sis & tu, Domine. Sequere me, inquit angelus, vt coronem domum illam, quam a puero ædificasti. Ingressere in cellulam tuam, & arma te lorica iustitiæ: & pallio sacro indutus, cælestem oblationem offeras: quoniam veni hodiē, vt te vocarem ad thalamum Domini tui, vt sine solitudine aliqua fruaris Deo tuo. Iam enim delatus es apud Arianum Præsidiem, qui præcepit ducentis militibus, vt antequā dies crastinus illucescat, te vincitū ad tribunal ducant. Sed esto bono animo, neque timeas: ego enim sum angelus ille, qui fui cum patribus tuis, & nunc tecum sum. Dominus autem te fortem reddet, facietque vt talis sis, qui Arianum Præsidiem confundere valeas.

Alacritas eius ad obediendum martyrium.

Cum igitur angelus hæc illi dixisset, beatus Paphnutius in cellulam suam ingressus, pallio & linteo se induit, ac post oblationem exijt itā hilaris, vt aliquis faceret ad conuiuium pergens. Angelus verō, manu eius apprehensa, cum illo de cælestibus mysterijs colloquens, ibat. Cumque ad Aegypti fluiuium, qui Nilus nominatur, peruenissent, angelus ipse, quæ euentura illi erant, enarrauit: eoque salutato, in cælū ascendit. Arianus autē Præses è proprio nauigio descendit, & in folio quodam sedit apud portū ipsū, vbi omnes vicinarum urbium magistratus honoris causa eum expectabant. Sedit autem in folio illo nihil aliud curans, nisi vt beatus Paphnutius capi posset. Ob id enim ducentis militibus præceperat, vt illum comprehensum ad se ducerent. At beatus Paphnutius cum eos anteuertisset, stetit in conspectu Ariani Præsidis, clamansque forti animo & voce libera, dixit: Christianus ego sum. Ego, inquam, sum Paphnutius ille, qui a te queritur: Nē igitur militibus tuis meū querendi molestiam adhibeas. Tu quidem exercitum tuum habes ad Christianos homines congregandos, & ad eorum sanguinem effundendum: nos verō habemus angelos ipsos, à quibus ad cæleste illud Dei regnum adiungamur.

Ingenstantia corā Præsidi.

Arianus Præses intuens in illum, ait: Tūc es ille desertor deorum atque impius Paphnutius, qui leges contemnis, & deos iustos aspernaris? Non sum, inquit Paphnutius, à Deo alienus, neque impius, sed Deo viuo à pueritia mea seruiuo. Tu verō, qui multos deos obseruas, alienus es à Deo ipso. Hæc cum Præses Arianus audiuiisset, stridens dentibus suis, itā dixit: Per deos illos immortales Apollinem & Dianā, pessimis supplicijs te affligam. Ac statim iussit iusti viri manus & pedes ferreis vinculis cōstringi, & vnā cum alijs vincitīs connumerari, inter fures & maleficos collocatum. Et Præses quidem ipse in urbem abiit: beatus verō Paphnutius paulatim incedebat propter vincula, quibus pedes ligati erant. Itaque seipsum pedetentim promouens, secum loquebatur: Paphnuti, Paphnuti, agnosce sortem hanc, quæ tibi euenit: recordare, quemadmodum & Iesus Dominus inter duos latrones positus fuit.

Vincula ei iniunguntur.

Cum igitur Præses in urbem introiuiisset, statim beati Paphnutij causam inquirebat. Qui ab iniustis illis militibus exagitatus, ad tribunalis gradum ascendit, Deiq; gloriam collaudabat. Statim autem ferrea vincula è manibus ipsius & pedibus, velut quædam aqua, effluxerunt. Itaque stetit ante Arianum Præsidiem, qui ad eum itā locutus est: Quisnam, Paphnuti, furor te corripuit? Quare non sacrificas istis dijs, sed pessimè tibi

Vincula decidunt.

mo.

moriendum esse proposuisti? Cui Paphnutius: Christianorum, inquit, mors non est mors, sed vita sempiterna. Quamobrēm nulli sacrificio, nisi omnipotenti Deo meo, Regi omnium seculorum. Arianus verō Præses iussit illuc ferri clibanos, & ferrea iacula, ac sartagine oleo feruenti plenas: quibus omnibus circumdato beato illi viro Præses dixit: Paphnuti, nisi mihi obedias, his omnibus cruciandus es. Ridens autē Paphnutius: Putasne, inquit, Ariane, ista tua tormenta mihi adedō terribilia videri, vt Deum meum negare velim? Auertat semper hoc Deus. Quinimodō illud tibi dico, nostras monachorum viuendi constitutiones longē plura tormenta in se continere: in multis enim exercitationibus nos tentamur. Sed noster Saluator itā nos corroborat, vt occulta fatanę bella superare possimus. Idem rursus & nos corroborabit ad istam tuam, quę nihil contra nos poterit, persecutionem superandam.

Ridet proposita tormenta.

Tunc Arianus dixit: Multa, Paphnuti, verba facis, quæ meo tribunali ferenda non sunt. Porro iussit beatum Paphnutium in armamentario suspendi & lacerari. Sanctus igitur Paphnutius suspensus est, & eouque laceratus, quoad ipsius intestina in humum deiecta sunt, & totum corpus sanguine conspersum fuit. Ille verō cum oculos in cælum erexisset, Deum sic inuocauit: Domine Iesu Christe, non refugio dispensationē tuam. paratus enim sum mori pro nomine tuo: sed precor benignitatem tuam, nē permittas me prius mori, quā Arianum confundam, & eius manufacta simulacra. Tunc angelus Domini stetit ad dexteram sancti Paphnutij: cumq; eius intestina suscepisset, in ventrem ipsius ea coniecit, conclusitque, & irā sanum ipsius corpus restituit, vt si nunquam antea tormentis laceratum fuisset. Duo verō milites Dionysius & Callimachus cum angeli manum, intestina beati Paphnutij sic in ventrem ipsius conijcientem vidissent, repente Domino Deo crediderunt: cumque suas militares zonas dirupissent, in conspectu Ariani Præsidis steterunt, dicentes: Et nos Christiani sumus. Illis verō Arianus: Quidnam, inquit, vidistis, vt in talem insaniam conuersi, tribunal nostrum cōtemnatis, & audeatis iustos Imperatoris deos abnegare? Tunc milites vna voce responderunt: Quod vidimus, non possumus tibi enarrare. scriptum est enim in literis diuinis, quibus Christiani homines vtuntur: Nolite dare sanctum canibus, neq; projicere margaritas vestras ante porcos. Ergo, inquit Arianus, me porcis similem iudicatis? Ad hæc milites dixerunt: Iustiores sunt porci & canes, quā tu es. animal enim omne, quantumvis rationis expertus sit, Dei ipsius nutui subijcitur, & tacitis vocibus eum laudat: tu verō Dominum ipsum aspernaris, & negas. His verbis Arianus valdē indignatus, iussit illos statim obruncari. Quare extra urbem ducti sunt: & securi perculli, martyrium suū compleuerunt, & in cælos ipsos gloriose ascenderunt.

Laceratur crudelissimè.

Sanatur ab angelo.

Matth. 7.

Duo milites obruncantur.

Arianus verō Præses surrexit è tribunali, vt iret ad prandium, iussitque beatum Paphnutium in carcerem conijci. Milites igitur illum arreptum, in obscura quadam carceris cellula concluderunt. Crastino autē die beati Paphnutij causam Præses non inquirebat, sed publicis rebus operam dabat, cogens duces exercitūs ac Præfectos res publicas expedire. Quas cum illi non expediuiissent, iussit eos in carcerē conijci. Erant autem omnes quadraginta. Nocte verō illa, qua in eo loco conclusi sunt, viderunt inibi lucem magnam, instar Solis tempore estiuo exorientis, itā vt totus locus illustratus fuerit. Quo viso, Magistratus illi, qui conclusi fuerant, carceris custodē ad se vocarunt, & ab eo querentes: Quænam, inquiunt, tanta vestra fuit audacia, vt ignem in carcerem inferretis, & eum comburere conaremini, vt & qui vincitī sunt, fugam arripiant, & nos periclitemur? Respondit illis Præfectus carceris: Nunquam, o fratres, ignis huc allatus est: neq; ego parum miror. iam enim duas noctes eodem modo hic locus effulsit, ex quo tempore Christianus homo Paphnutius in obscura cellula clausus fuit: neque omninō tenebræ in carcere fuerunt, sed lux per totam noctem apud nos effulsit, sicut sol ipse, cum exortur. Magistratus illi cum hæc audiuiissent, in eum locum accesserunt, vbi Paphnutius inclusus fuerat, & illic stātes, ipsum pro suæ ciuitatis & totius orbis terrarum salute orantem audiuerunt. Cumque cellulam aperuissent, intrauerunt, cumque manus erectas velut faces quasdam accensas effulgentes habentem viderunt, circa quem multa odoris suauitas inerat.

Lux ingens carcerem illustrat.

Hoc cum quadraginta illi Magistratus vidissent, eum adierunt atque adorarunt, cum quo & totam noctem transegerunt. Cum verō dies illuxisset, Magistratus illi Paphnutium salutarunt. Ipse verō pacem eis optans: Pax, inquit, vobis sit, filij. Sed quinā estis? Tunc illi: Præses nobis iratus est, & iussit in carcerem nos conijci rerū publicarum causa. Quibus ait sanctus Paphnutius: Esti hodiē vobis poena remissa fuerit, posthæc

Credidit 40.
Magistratus
in Christu.

quid opus est denuò vos negocijs ciuilibus implicari? **Quamobrem audite me, & credite Deo meo**: nam eius nomen confitentes, vestris iniquitatibus liberati fueritis, peccatorumque vestrorum chiographum delebitur: cumque caelestis Hierosolymę ciues effecti fueritis, scribentur vestra nomina in libro sanctorum viuentium in secula. Tum illi quadraginta Magistratus vna eademque sententia responderunt: Nos toto animo Deum tuum confitemur: fortasse enim hæc, quæ accidit, carceris occasio ad æternam libertatem nos perducet. Agite, inquit beatus Paphnutius, surgite, eamus hinc, o filij, iam enim vestra nomina scripta sunt in libro viuentium.

Exijt igitur è carcere beatus Paphnutius, ab Ariano Præsede requisitus, quem & Magistratus illi sequebantur. Cumque ad tribunal venisset: O tribunal, inquit, tribunal, ego contra te veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino Iesu Christo. Hæc illum dicentem milites Præsedis circumdederunt. Beatus autem Paphnutius statim ita ex oculis eorum euauit, vt non amplius videretur. Porro quadraginta illi Magistratus statim ad tribunal ascenderunt, clamantes, se Christianos esse. Arianus verò Præsēs cum illos inspexisset, indignatus: **Quidnam, inquit, vobis accidit, aut quidnam habetis? Nunquid ægrè tulistis, quòd vos spreuerim, ob idque de vestra vita desperastis?** Magistratus autem illi vna voce dixerunt: Nos tuis fabulis mentem non adhibemus, sed caelestem sp̄ nobis proposuimus, & breuia & caduca hæc dereliquimus, vt sempiterna illa bona recipiamus. Idque scias, verè nos de omnibus nostris facultatibus consultò tibi concessisse. Itaque redituum & nostrarum omnium possessionum potestatem habes. Vxores verò & filij nostri, si placet, nos sequantur.

Igni comburuntur.

Quænam ista vestra insania est, inquit Arianus? Vt video, non aliunde, nisi à deorum deseritore Paphnutio, & magicis eius veneficijs hoc proficicetur. Illi autem: **Obmutescat lingua ista tua, quoniam contra sanctum Dei virum maledicta protulisti.** Hæc cum Præsēs Arianus audiisset, ita indignatus est, vt statim iusserit illos in supplicium agi: qui tormenta diuini amoris causa sustinuerunt. Eos enim nefarii ministri cum in desertum locum abduxissent, & foueas effodissent, easque igne impleuissent, beatos ipsos viros illic combusserunt. Stabat autem sanctus Paphnutius supra singulos rogos, sanctorum virorum animas quasi proprijs manibus excepturus. Combusti sunt autem quadraginta illi Magistratus, & vno eodemque die martyrium eorum perfectum fuit, qui sempiternum brauium receperunt.

Beatus verò Paphnutius cum per urbem ambularet, vidit ianuiam cuiusdam ditissimi hominis patefactam. Erat autem viro illi nomen Nestorius. Accessit igitur, & mulieri, quæ ianuam custodiebat: **Da, inquit, mihi, filia paulum aquæ, vt bibam.** Cui ancilla dixit: **Ingredere Pater.** Nouerat enim eum virum, quoniam propter multa egregia illius facta inter Anachoretas celebrabatur, & eius vita valde laudabatur. Cum igitur eius aspectum vidisset, libentissimè illum accepit: cumque ad heram suam accessisset: **Egredere, inquit, celeriter, vt beatum Paphnutium videas, per quem multa signa facta sunt sub Ariano Præsede.** Illa statim cucurrit, & ad domus suæ atrium venit, viditque beatum Paphnutium stantem, vt angelum Dei, cumque adorans, ait: **Verè tota vita mea non tanti est, vt tua præsentia digna sit: magni certè fecit me Deus meus, quòd hoc lectum tuo ingressu dignatus fuerit.** Cumque illum manu apprehendisset, in propriam domum introduxit, & in sede argentea collocabat. Ridens autè beatus ille vir: **Quorsum, inquit, multum istud aurum, quod video, tam impressum, quam rude? Vana & inani sp̄e vos iactatis. Audi me igitur filia, & elige tibi vitam angelicam, & immortaliam bonorum conciliatricem institutionem.**

S. Paphnutius comburuntur in diopis.

Cum hæc audiisset eius mulieris filia, quæ intra cubiculum erat, statim exijt preciosam vestem ferens. Beatus igitur Paphnutius humi sedit, & duæ illæ mulieres ad pedes ipsius sederunt. Quibus dixit beatus Paphnutius: **Derelinquite istas inanes diuitias, quoniam rubigo aurum corrumpet, & tineæ vestes istas absument, pulchraque formæ species in sepulcris ipsis vertetur in deformitatem: sola Dei gloria & regnum ipsius in æternum permanet.** Cum adhuc beatus Paphnutius hæc ad Dei seruas loqueretur, eius mulieris vir Nestorius domum venit. Præcurrens igitur mulier, occurrit viro, vt ei de sancto illo homine significaret. Nestorius verò vxorem anteuertens: **Quarè, inquit, tali bono dignus factus non fuit, vt vnà cum collegis meis comburerer, qui ob hanc causam æternam vitam sunt affecti? Vtinam inuenissem iustum illum virum Paphnutium, & in domum nostram duxissem, qui pro nobis Deum oraret, vt ab eo vocaremur, & glorioso ipsius regno digni efficeremur.**

Tum

Tum ei vxor: **Celeritimè votis tuis satisfactum est. Ingredere domum, & vide sanctum Paphnutium omni virtute ornatum.** Cum igitur introiisset, & sanctum virum inuenisset, eum adorauit. Cui beatus Paphnutius: **Surge, inquit: Iesus enim Christus Dominus meus mihi præcepit, vt ad vos diuerterem: nanque habet vos pro vasis necessarijs paratos. Nunc autem nè sitis negligentes. Surgite, eamus, & confiteamini Dominum nostrum Iesum Christum coram Ariano Præsede: non enim semper tale certamen proponitur, neque brauia vbique sunt. Eamus, inquam, eamus, o filij, vt celeritimè coronas accipiamus.** Beatus igitur Paphnutius cum surrexisset, præibat: ipsi verò eum sequebantur. Cumque Nestorij vxor è domo exisset, sic orauit: **Domine Iesu Christe, en vt ianuam ipsam patentem reliqui, neque illum clausi: & tu ergò, Domine, portas celi mihi patefacias.** Beatus igitur Paphnutius illis præcurrens, & ante tribunal consistens: **Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursus veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo.**

Nestorium &c. ducit ad martyrium.

Arianus tunc quandam causam iudicabat: qui se conuertens, voluit sanctum Paphnutium proprijs manibus detinere: sed angelus Domini subito ipsum ab eo arripuit. Nestorius autem, & vxor illius, & filia, sublimi voce & libera oratione se Christianos esse professi sunt. Arianus cum Nestorium vidisset, intuens in eum: **Itane, inquit, & tu, Nestori, ab eodem insanie fonte potum sumpsisti? An nescis, latrones & sacrilegos in hoc meo tribunali condemnari? Adora igitur iustos Imperatorum deos, & redi domum tuam honoratus cum vxore tua & filia.** Tum Nestorius respondit: **Nè sis tu de his rebus sollicitus: non enim talis sum, vt ventre alliciar, vel patris tui diaboli illecebris decipiar, vel iniquitatis ipsius, quæ mater tua est, assentationibus circumueniar.** Conuersus Arianus ad puellam: **Quodnam, inquit, est nomen tuum? Illa dixit: Stephana ego vocor.** Sacrifica, inquit Præsēs, dijs Stephana, & à me multos honores percipies. Tunc illa respondit: **Nunquam prophanis dijs tuis & impuris demonibus sacrificabo: sed corpus meum hostiam viuentem, caelestique Deo meo gratam offero.** Hæc cum audisset Arianus, iussit illam in armamentario in conspectu parentum suspendi.

Abrepta igitur à carnificibus puella, suspensa lacerabatur. Erat autem annos decem & octo nata, forma valde bona. Milites igitur eius latera discerperunt. Itaque torum ipsius corpus sanguine commiscebatur. Ad cuius sinistram partem mater ipsa stans, & animum addens, dicebat: **Sustine, filia, adhuc paululum, & brauium tuum recipies. Scis quemadmodum dotem tibi preparaueram, quantam nemo in ciuitate nostra adhuc dedit, cum vellem primo ciuitatis nostræ viro vxorè te collocare. Nunc verò, filia mea, sempiternam & veram hæreditatem percipias. tuus enim sponsus immortalis, est Iesus Christus, ad quem nunc abis in caelestem illum thalamum. Hæc cum mater diceret, etiã pater similiter illam his vocibus hortabatur: **Esto fortis, o filia, hodiè enim cognoui me Deo dignum factum: itaq; gaudeo & exulto, quòd te Deo ipsi donum præmitto.** Cum adhuc parentes illius hæc dicerent, milites, qui eam lacerabant, ad eius hepar lacerandum deuenerant: ac statim puella spiritum Deo tradidit: quam parentes proprijs manibus in monumento deposuerunt. Deindè ante Arianum stantes, deos ipsius contumeliosè appellare coeperunt. Iratus igitur Præsēs, iussit illos statim obtruncari. Suum itaque martyrium in Christo & ipsi compleuerunt, & gloriosè in cælum profecti sunt.**

Stephana dicitur cruciata.

Mater eam egregie confirmat.

Item pater.

Nestorius cum vxore perimitur.

Beatus verò Paphnutius ibat per totam ciuitatem, quærens qui ad brauium ire vellet: noctes autem in diuinis precibus transigebat. Cumque exisset ab vrbe, inuenit sexdecim pueros ad gymnasium cuntes, illorum Senatorum filios, qui martyrium sustinuerunt. Beatus igitur Paphnutius, cum ante illos stetit, eosque salutasset: **Miror, inquit, filij, quòd velitis à vestris parentibus abalienari, qui Christi regnum sibi delegerunt, & in cælis regnant, nuncque in illa sanctorum Dei metropoli cum angelis eius se oblectant. Obedite igitur mihi, o filij, & credite Deo meo, in quem & parentes vestri crediderunt, ac me sequentes, veniatis ad Arianum Præsidem, & confiteamini Iesum Regem seculorum, & vno animo eatis ad cælum ad illum veritatis magistrum, & vera disciplina erudiimini.** Statim puerorum mens verbis beati Paphnutij confirmata est. Itaque simul Deo crediderunt, dicentes: **Eamus, eamus, Pater Paphnuti: nihil impedimento sit nostræ alacritati, iam enim à mundo hoc alienati sumus, & corda nostra in cælis ipsis versantur, ubi est & domus parentum nostrorum.** Beatus igitur Paphnutius ante illos currebat, velut aliquis pastor grægum suum ducens: cumque ad tribunal venisset, clamans voce magna: **Tribunal, inquit, tribunal, contra te denuò veni. Ariane Tyrane, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo.** Arianus autem iussit

16. pueri credit in Christum.

milites gladios educere, & beatum Paphnutium circumdare: sed subito ille à Spiritu sancto ereptus fuit.

Liberè eum
conficitur.

Id cum sexdecim pueri vidissent, ascenderunt ad tribunal, vociferantes: Christiani nos sumus: en vt liberè hoc dicimus. Quibus Arianus: Vbinàm sunt parentes vestri? An, vt infantem, vos petulantem estis? Habemus, inquit pueri, ætatem ad respondendum tibi valde idoneam. Nos sumus illorum filij, qui martyres fuerunt, & nunc apud Deum sunt. Sacrificate, inquit Præses, nè corpora vestra sub tormentis dispereant. Respondentes autè pueri, dixerunt: Crucia nos quibusuis tormentis: non enim sacrificamus. Arianus verò cum in illos intuens, quendam vidisset alijs natu minorem, annum ferè decimum tertium agentem: Quidnam, inquit, ò fili, tibi proderit, si morte pessima sublatus fueris? Quin potius audi me, fili mi, vt apud nos sis, & plurimas pecunias tibi largiar, scribamque ad Imperatores, qui honore te decorabunt, modò iustis dijs Apollini & Dianæ sacrifices, de quibus & diuina Imperatoris maiestas scripsit, quòd hi sunt dei viui. Tunc puer: Et vbinàm est Imperatoris edictum, in quo de ipsis dijs ità scriptum fuit? Tunc Arianus iussit edictum proferri. Quod cum sacerdotes sumpserunt, ipsum adorauerunt. Similiter & Præses assurrexit, & edictum amplexatus est, pueroque dedit. Illud cum puer accepisset ac legisset, inuenit septuaginta deos in illo scriptos, de quibus Diocletianus scripserat, vt adoratio & libamen eis offerretur. Iussit autem Arianus ignem ad aram accendi: cumque thus accepisset tam ipse, quam reliqui homines, in ignem coniecerunt. At puer pro thure ipso Imperatoris edictum in ignem coniecit, dixitque: Vnus est Deus Pater Domini nostri Iesu Christi: qui verò in edicto Imperatoris tanquam dii scripti sunt, igne redarguentur.

70. dii Dio-
cletiani.

Puer 13. an-
norum sit
martyr.

Sacerdotes autem cum suorum idolorum libellum comburi vidissent, vellebāt crines è capitibus suis: & in furorè conuersi, gladijs se lacerabant. Arianus ea re indignatus, iussit puerum in aram tolli, & viuente comburi. Illum igitur abreptum milites in mediam ardentis ignis flammam iniecerunt. Aequales verò pueri alta voce sic eum rogabant: Frater & consors nostrorum certaminum, memento nostri apud altissimum Deum: nam propter tuam prudentiam primitiæ Deo ipsi & sacrificium tu ante nos oblatum es. Itaque & Præses animi tui fortitudinem, & ipsi Græci prudentiam tuam obstupuerunt. Hæc cum illi dicerent, puer spiritum suum in medio igne Deo reddidit. At Præses maximè indignabatur, quòd Imperatoris edictum combustum fuerat: quamobrem cum reliquorum puerorum nomina denotasset, iussit illos iaculis transfigi. Statim igitur milites extra urbem illos circumdederunt, & quindecim pueros illo die iaculis transfixerunt: perfectumque fuit illorum martyrium, & immortale Dei regnum ipsi etiam possederunt.

15. pueri
martyres.

At sanctus Paphnutius circumibat, vt pastor aliquis inquirens oues in deserto errantes. Cumque ab vrbe exisset, & vsq; ad fluuij portum venisset, vidit homines apud portum octogintaquatuor numero, qui erant piscatores. Accessit igitur ad illos beatus Paphnutius. Homines verò illi inter se dicebant: Verè hic est Paphnutius, anachoreta ille insignis: ac statim subligaculis se induentes, obuiam valde celeriter illi processerunt, quem & inclinatis capitibus adorauerunt. Beatus verò Paphnutius illis benedicens: Saluete, inquit, filij, nunc deligo vnumquenque vestrum, quoad sanctam ciuitatem habitauero, hoc est, domum Patris nostri, qui in cælis est, & tabernaculum eorum, qui sunt fratres mei in Christo. Quare autem ità ociosè per totum diem hinc cessatis? Quare & vos non iustis ad opus faciendum in vinea Domini mei? Quare ità segnes estis, certamine ipso & brauiio proposito? Obedite mihi, & credite Domino meo Iesu Christo Regi seculorum, & Christianorum Saluatori. Confiteamini eius nomen vnus horæ spatio, & ipse vobis æternam vitam largietur, facietque, vt ante vos veniant angeli lucis, & veros athletas effectos, in regionem viuorum cum gaudio perducant.

84. piscato-
res credunt.

Cum igitur illi hæc à beato Paphnutio audiuisent, repleti Spiritu sancto, statim Deo crediderunt, & ad urbem celeriter peruenerunt. Erant autem omnes, vt diximus, octogintaquatuor numero, Ariani Præsidis piscatores, qui cibos mensæ ipsius parabant. Beatus verò Paphnutius ante illos currens, ascendit ad tribunal, & clamans: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursus veni. O Ariane, tu eum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem Præses iussit militibus Paphnutium circumdare. Quem cum illi comprehendissent, ligauerunt. Illi autem octogintaquatuor viri ascenderunt ad tribunal, velut leones in querceto exultantes, ac liberè clamabant: Christiani sumus & nos. Arianus Præses eis dixit: Quis vos decepit, vt pessimè moriamini? Tunc

illi

illi vna voce responderunt: Concordi animo huc venimus, vt te confundere possimus. Arianus Præses: O scelestissimi, inquit, homines, honorificè vobiscum me gero, ob idque me contemnitis? Quod cum dixisset, iussit illos flagellis cædi. Ipsi verò octogintaquatuor homines eodem animo irruentes, euerterunt solium Præsidis. Itaque milites strictis ensibus illos percusserunt: & Præses eos iussit in supplicium agi. Statimque iniusti illi milites in desertum locum ductos securi percusserunt: atque ità illorum martyrium completum fuit: qui & ipsi coronam immortalitatis receperunt in Christo Iesu Domino nostro, Amen.

Capite ple-
ctuntur.

Post hæc Arianus cum beatum Paphnutium ad se accerferi iussisset: Desertor, inquit, deorum & venefice, faciam vt omnes, qui hinc præsentem sunt, cognoscant Iesum Christum, quem appellas, talem non esse, qui liberet te de manibus meis. Statimque iussit Paphnutium in rotam ferream extolli. Rota verò illa talis constructa erat, qualis ferræ fabri esse solet, à parte superiore gladij aciem, inferiore autem ferræ cuspidem habens. Qua rota cum valde beatus Paphnutius laceraretur, in quatuor partes discerptus est. Arianus autem cum hoc vidisset, vocem extulit ac dixit: Vbi nunc est Iesus ille Paphnutij Deus? Quare non venit, vt ipsum è manibus meis liberaret? Cognoscite saltè nunc, non esse alium Deum, nisi Apollinem, Iouem, Dianam & Palladem. Hi sunt dei viui, qui nostro Imperatori maiestatem imperandi contulerunt. Iussitque impius ille Præses beati Paphnutij corpus supra fastigium templi, quod est in illa vrbe, poni, futurum sperans, vt volucres cæli venirent, & ipsius carnes deuorarent. Fecerunt igitur milites, quod iussi fuerant. Arianus verò surrexit è tribunali, & in prætorium suum abiit: erat enim hora prandij.

Immane S.
Paphnutij
supplicium.

At beati Paphnutij corpus iacebat in templi fastigio, neque auis aliqua illuc ad Paphnutium aduolabat. Angelus enim Domini corpus sancti viri contexerat. Et ecce Dominus ipse descendit cum Archangelis, habens à dextra Michaëlem, & à sinistra Gabriele, qui eius corpus conglutinavit atque instauravit, dicens: Manu mea primum illum hominem formavi, eadem illa manus instaurat te nunc electum meum. Cumque hæc Saluator dixisset, in eum insufflauit, & anima in eius corpus redijt: quem virum Saluator ipse spiritu fortitudinis repleuit, & postquam eum amplexatus fuisset: Vade, inquit, & impudentem Præsidem redargue, qui nomen meum conuiciatur. Cum hæc dixisset, in cælos ascendit, & iustum illum virum lucida quadam nube circumdarum, è templi fastigio in terram demisit. Abijt igitur beatus Paphnutius indutus nube, tanquam vestimento, & Arianum quæsiuit: quem inuenit in platea sceleratos quosdam homines iudicantem: cumque ante illum repente sterisset, clamans: Ego, inquit, sum Paphnutius, à te discerptus. Quare conuiciaris nomen Dei mei, & contumeliosè appellas eum, qui cuncta creauit? En vt Dominus meus Iesus Christus me in priorem formam restituit, ac misit, vt arguam te insipientiæ tuæ, & ijs, qui hinc sunt, persuadeam, vt te mortalem agnoscant, & mortuis simulacris seruientem.

Christus
corpus eius
instaurat.

Eusebius Præfectus, cum beatum Paphnutium à mortuis excitatum vidisset, credidit Domino Iesu cum militibus suis: quos cum recensuisset, inuenit quadringentos. Eis verò dixit: Fratres, mecum sentite, & mihi obedite: Christum confiteamini, vt sitis eius milites, qui Paphnutio denuò vitam dedit, eumque misit ad redarguendum Arianum, quòd circa idolorum superstitionem multum erret: idque fecit, vt omnes ipsi credant, quòd non sit alius Deus, nisi vnus, qui in cælis est. Curemus igitur, vt sicut ego vos recensui, ità Dominus noster Iesus Christus Rex seculorum, nos recenscat in cælis cum omnibus sanctis suis. Cum hæc Eusebius Præfectus dixisset, stetit ante Arianum Præsidem, ac liberè clamans: Christianus, inquit, ego sum. Similiter & eius milites quadringenti clamauerunt vna voce: Christiani sumus & nos: en liberè loquimur. Arianus Præses tunc Eusebio dixit: Minimè in mea potestate tu es: abi ad ducem tuum, vt ille te iudicet. Cui Eusebius: Omnium, inquit, potestas tibi data est. At Arianus: Non curo Christianos vlcisci. Tunc Eusebius dixit: Confitere igitur, non esse alium Deum, nisi vnum, qui in cælis est, & ista vestra manufacta opera nihili esse. Minimè, inquit Arianus, hoc dicam: nunquam hoc eueniat: viui enim sunt Apollo & Diana.

Eusebius f-
fectus cum
militibus
400. credit.

Tunc Eusebius Præfectus, cum manum suam pulvere impleuisset, in eius faciem conijciens: Fac, inquit, opera patris tui diaboli. Arianus care indignatus, iussit flagellis illum verberari, & ait: Minimè, Eusebi, te celeriter interficiam, sed paulatim cruciabo, & tormētis te affligi sinam, quoad iudicium meum à te contemptum fuisse Imperator Diocletianus audierit. Respondit Eusebius: Per imperium regni Domini mei Iesu

Eusebius fla-
gellatur.

Christi non præteribit hodiernus dies, quin ego de mensa ipsius Domini mei comedam. tu enim non poteris comedere aut bibere, nisi prius sententiam de me tuleris. Tunc Arianus Præses iussit proprium curram ad se duci: cumque in illum cõscendisset, statim iumentorum pedes in terram defixi sunt. Cùm autem vellet è curru descendere, similiter & ipse detentus est. Ità verò, vt erat corde duro & obstinato, iussit sibi patinam afferri edulij plenam, vt cibum fumeret. Properauit igitur eius coquus, & cibum illi paratum attulit. Sed cùm ipse manum in patinam extendisset, ità detentus est, vt manum in os suum inferre non posset. Tunc vnus quispiam, qui Præsi assidebat: Non amplius, inquit, Domine, in hac vrbe maneamus: en vt tota veneficijs Paphnutij corrupta est. Tunc Præses surrexit, & indignatus, iussit ab duci Eusebium cum quadringentis militibus, & omnes viuos comburi. Illos igitur nefarij milites extra vrbeam duxerunt, & cùm quatuor foueas defodissent, & igne illas repleuissent, sanctos martyres illic combusserunt. Sicque illorum martyrium completum fuit. Quorum animas cùm sancti angeli in cælos assumpsissent, ipsi diuini martyres æternum brauium receperunt.

Cõburitur cum 400. militibus.

Illustre miraculum.

Arianus verò Præses exijt ab vrbe illo ipso die, secum ducens beatum Paphnutium, ascenditque in nauigium supra fluuium, ac iussit afferri molam, camque in collo beati Paphnutij ligari, & in medium fluuium deijci. Beatus autem Paphnutius in fluuium deiectus, enauigauit cum mola supra fluuium: nam supra lapidem ità sedebat, quasi supra nauigium aliquod ferretur. Flauit autem vterus quidam vehemens in Ariani Præsidis nauigium: itaque circumferabatur. Ad quem beatus Paphnutius cùm propius accessisset: Ariane, inquit, Ariane, nauigium istud tuum ventis, nautis & gubernatoribus indiget: mihi verò nullo istorum opus est: gubernator enim meus est Christus. Tu solitus es ante te metatores mittere, & vrbes construere: ego verò præire studeo ad parandas Domino meo Iesu Christo animas, quæ regale ipsius palatium habitare possint. Tunc qui Ariano assidebat: Nè sinamus, inquit, Domine, hominem hunc apud nos esse: veneficijs enim suis nos diruet. Porro Arianus statim iussit, aliorum nauigiorum gubernatores cum omnibus nauigijs suis illud, in quo ipse vehebatur, ad terram appellere. Cùmque beati Paphnutij acta scripseret, quatuor militibus ipsum tradidit, vt ad Imperatorem Diocletianum ducerent, à quo Paphnutij causâ decerneretur.

S. Paphnutius crucifigitur.

Post aliquot verò dies milites illi ad Diocletianum Imperatorem venerunt, & Præsidis Ariani literas ei reddiderunt. Qui cùm beati Paphnutij acta legisset, quamprimum iussit ipsum in arbore, quæ palma dicitur, crucifigi. Idque milites ipsi extra vrbeam fecerunt. Cùm verò ille crucifigeretur, Deo benedicebat, qui per sanctos suos homines tot tantaque miracula efficiat. Sic beatus Paphnutius martyrium suum confecit: qui ab hora diei secunda crucifixus vsque ad horam nonam permansit: tuncque spiritum suum emisit, & in cælos gloriosè ascendit, æternæque vitæ brauium recepit. Eius verò corpus milites cùm ab arbore palma detraxissent, sub terra cõdiderunt, vigesimo octauo die mensis Aprilis: qui & ipsi in Deum crediderunt: cumque beati Paphnutij corpus in tumulto composuissent, statim Diocletianum Imperatorem, priusquam aliò iret, adierunt, & Dominum Iesum Christum confessi sunt, Diocletiani verò idola contempserunt. Quare Diocletianus indignatus, iussit illos eadem hora obruncari. Itaque & ipsi suum martyrium in Christi confessione compleuerunt.

Milites aliquot obruncantur.

Qui verò sub beato Paphnutio brauium receperunt, quingenti fuerunt & quadraginta sex tam viri, quam mulieres, incorruptum Dei regnum possidentes in Christo Iesu Domino nostro: quoniam ipsi conuenit gloria, imperium & adoratio cum Patre & sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

MAR

MARTYRIVM SANCTORVM MAXIMI, DADAE ET QVINTILIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE:

qui quidem in annotandis hac in historia Imperatoribus & Consulibus, incertum est, quem authorem sequatur: nisi fortasse alicuius imperiti library vitio nomina sunt deprauatè scripta.

Vo tempore imperabant Maximus & Maximianus, homines valde impij, Consulibus Tarquinio & Gabinio, secundo eorum Imperij anno, diaboli furor aduersus Christianos homines erupit. Cùm igitur Consules ipsi orbem terrarum pro Consulatus munere curarent, illo ipso anno edictum ediderunt in hanc sententiam: Licet omnes vos nobis subiectos, deorum cultui deuotos esse sciamus, nihilominus tamen cùm huius magistratus, qui secundum Imperatorem primum locum obtinet, curam susceperimus, omnes eos, qui nostris temporibus regiones istas incolunt, rogamus, vt circa deorum cultum atque charitatem omni ratione ac studio paratos se præbeant. Si quis autem depræhensus fuerit Christi mentionem faciens, quacunque in parte fuerit, is nostram iram aduersus se concitabit. Hæc cùm populus audiisset, magno concursu properabant omnes ea facere, quæ edicto illo continebantur. Idem ad diem constitutam suos Magistratus salutârunt, dominis suis gratiam & felicitatem exoptantes, quippe qui deorum cultui talem curâ adhiberent. Tunc Consul Tarquinus: Quoniam, inquit, vos ità promptos inueni, faciendum iudico, vosque hortor, vt crastino die accedentes, dijs ipsis sacrificium offeratis: cumque è longinquis regionibus conuenieritis, nobiscum vnâ vos oblectetis. Postea verò in suam quisque patriam reuertetur.

Aprilis 28.

Edictum Consulium.

Postero igitur die omnes venerunt, dijs suis sacrificia oblaturi. Quo facto, Tarquinus Consul, vt promiserat, illos dimisit. Post hæc autem homo quidam furiosus Tarquinium adiit, eiq; dixit, tres viros esse, qui hesternò die ipsius edicto parere, & dijs immolare noluerunt, quippe qui dicerent solum Deum, qui in cælis est, à se coli. Hæc cùm audisset Tarquinus, misit ministros suos, qui eos comprehenderent. Ministri autem illi cùm ad prædium venissent, quod appellatur Ozobia, illos inuenerunt Deum precantes: quos comprehensos & ferreis catenis ligatos, celeriter à satellitibus custoditos duxerunt. Illi igitur cùm vesperè ingressi fuissent ad Tarquinium, ei nunciârunt, comprehensos esse homines illos, qui Christianos se esse dicerent. Tum illis Tarquinus: Hoc, inquit, tempore tam repente illos non accipiam, sed vestra fidei vsque ad matutinam crastini diei horam seruandos committo. Milites igitur, vt iussi fuerant, ipsos custodiârunt. At illi per totam noctem Deum precantes, dicebant: Largire nobis, Domine Iesu Christe, tuam cælestem potentiam, quæ nobis auxilium ferat, vt possimus aduersarios nostros vincere, & pro tua benignitate dignos nos facias, qui victoriæ coronam reportemus.

Comprehendunt sancti martyres.

Cùm igitur dies illuxisset, iussit Tarquinus sanctos illos viros coram se duci. Quos cùm vidisset atque inspexisset: Istine, inquit, sunt, qui nostra iussa contempserunt, & pro suo arbitrio Dei cultum tenent? Mox autem ad illos conuersus, ait: Primum dicite vestra nomina. Cui sanctus Maximus respondit: Ego secundum fidem nostram in Domino Iesu Christo sum Christianus vnâ cum ijs fratribus meis: vt verò homines me appellent, Maximus vocor. Huic Tarquinus Consul: Ità profectò respondisti, quasi clericus, non dijs nostris, sed alteri cuiquam inseruiens. Ille verò alius, qui te sequitur, & nobis in eadem re aduersatur, quo nomine dicitur? Tum ille: Dadas, inquit, ego vocor, qui talis & ipse sum, qualem & frater noster se esse prius dixit. Dein Tarquinus: Tertius autem ille quo nomine vocatur? Quintilianus, inquit ille, ego appellor, qui & ipse Christianus sum.

Offeruntur Consuli.

Hæc omnia Magnilianus notarius excepit, quæ, iubente Consule, recitauit. Tunc Tarquinus illis dixit: En vt in manibus nostris vita vestra nunc est. Si igitur vultis viuere, ite, & matri deorū immolate, eiusque sacerdotes estote: illius enim sacerdos mortuus est, & ad magnum Iouem ac cælestem regem abiit, vt illi ministret. Tunc sanctus Maximus: Non te pudet, inquit, homo pessime & impudētissime, neque vereris Domini

Maximi in dicendo libertas.

ac

ac Dei nomen ita nominare, vt adulterum illum Iouem, caelestem regem esse dicas? Scitote, o stolidi homines, Christum esse Regem illum caelestem, qui omnibus prouidet, & omnia in manu sua continet. Haec dicimus, vt illud cognoscatis, quod nos perniciofa ista iussa seruare non possumus: nos enim omnibus modis caelesti Deo seruimus, quippe qui eius manu formati sumus.

Gabinus Consul, cum Dadam & Quintilianum ad se vocasset, multis inanibus verbis illos adhortabatur, si forte posset eos capere, & cum illorum pernicie ad propriam voluntatem attrahere. Tunc sancti viri Dadas & Quintilianus ei responderunt: Nos assentimur ijs, quae a fratre nostro Maximo dicta sunt, eaque comprobamus: quoniam ipse est Catholicae Ecclesiae lector, & diuinam scripturam bene nouit, scitque quid nobis facere expediat. Tu vero demonum insania deceptus, ignoras quid conducibile tibi sit. Nam si velles id facere, quod tibi expediret, vn̄ illud caeleste lumen contemplari potuisses. Tunc Gabinus Consul vn̄ cu Tarquinio dixit: En quor modis vos adhortati sumus: sed imperio nostro parere non vultis, & pergitis insanire. Vos, inquit Maximus, insani estis, qui homines recte viuentes, & soli Deo seruientes, ad demonum superstitionem attrahere vultis. Facite igitur quicquid vobis placuerit: nos enim a proposito nostro ac voluntate nullo modo abducentis. Tum Gabinus & Tarquinus Consules inter se consultabant de ijs, quae a sanctis illis viris dicta fuerant: iusseruntque sanctos martyres in carcerem reduci: qui deinde ibant de propria salute loquentes.

Reducuntur
in carcerem

Media vero nocte sanctus Maximus legens diuinas literas, Dadam & Quintilianum multum erudiebat. Cumque dormirent, diabolus ipsum armis praecinctum & secum pugnantem in somnis viderunt. Cum vero experrecti fuissent, apparuit illis angelus, dicens: Nolite timere. Deus enim ille, cui vos ipsos tradidistis, vos sustentat, neque a vobis longe abest. Hac oratione illi viri sancti corroborati, vsque ad maturum tempus Deum ipsum collaudabant. Consules vero tunc illos duci, & coram sibi iusserunt. Quod cum ministri fecissent, Gabinus Consul dixit: En in conspectu nostro statis: nunc igitur vos hortamur, vt euntes dijs immoletis: non enim tenues aut mediocres honores a nobis percipietis. At si nobis parere non vultis, mortem vobis ipsis adsciscetis: quoniam nostri dii hac nocte nobis dormientibus hoc dixerunt. Et nobis, inquit sancti martyres, Dominus Deus noster nobis dormientibus dignatus est hoc reuelare, vt pro nomine ipsius omnes cruciatus sustinere velimus. Tunc Tarquinus Gabinio dixit: Homines isti nisi tradantur supplicijs, nullo modo eis persuadere poterimus. Huic Gabinus respondit: Cum ipsi hoc velint & confirmant, eius rei culpam sibi adscribant.

Ab angelo
corroboran-
tur.

Flagellis
caeduntur.

Itaque iusserunt ministris, vt eos exuerent. Quibus exutis, Gabinus ministris praecipit, vt illos illigatos nudos in terram extenderent, & flagellis verberarent. Id cum ministri audiissent, celeriter fecerunt quod iussi sunt. Tarquinus vero ministris praecipit, vt eos interrogarent, an Consulibus parere vellent, & dijs immolare: quod si facere nolissent, alia supplicia paranda esse nunciarent, ita vt acerbissimis tormentis afflicti, de vita discederent. Cum igitur sancti martyres a ministris interrogati fuissent, tanquam vno ore loquentes dixerunt: Nos a Deo ipso roborati, vestra tormenta contemnimus, neque istis iniquis iussis assentimur, vt demonibus sacrificemus. Ministri vero cum haec ab illis audiissent, Consulibus ea retulerunt. Tarquinus autem dixit: Si nobis obtemperare isti nolunt, eos in carcerem conijcite, quoniam prandij hora nunc est. Cum vero septima hora transisset, iusserunt sanctos illos viros ante tribunal sibi. Qui cum praesto essent, Gabinus Consul, Num, inquit, Maxime, aliquid recte deliberasti, vt dijs sacrifices? Respondit S. Maximus: Minimè nos tale consilium suscepimus. nam, sicut & antea tibi diximus, neminem alium nos adoramus, nisi Dominum nostrum Iesum Christum, cum Patre & sancto Spiritu. Tunc Gabinus iratus, sanctis martyribus dixit: Nisi recte sapere vultis, & dijs ipsis sacrificare, vos perdam, & in loca quaedam deserta mitti, & illic vestra capita statim abscindi iubebo. Haec cum sancti martyres audiissent: Obtestamur, inquiunt, te, vt facias, quod de nobis constituisti. Tunc Consules ipsi iusserunt in propria loca eos abduci, & illic obruncari. Itaque sancti martyres sententiam de se latam accipientes, Dei gloriam ita collaudabant: Domine Iesu Christe, qui liberasti nos ab hoc praesenti & pessimo seculo, dignare nos, quaesumus, tua illa caelesti reque, vt & nos possimus incorruptum & caeleste regnum tuum possidere, qui benedictus es in secula, Amen.

Signant se
cruce, &c.

Cum autem venissent sancti martyres in eum locum, cui nomen est Ozobia, & Christi signo corpora signauissent, & sancto spiritu firmati essent, a carnifice securi percussis sunt,

sunt, quemadmodum a Consulibus decretum fuerat. Itaque Deo illi, cui crediderant, duntaxat sancti martyres animas suas reddiderunt. Passi sunt autem, Maximus, Dadas & Quintilianus, 28. die mensis Aprilis, imperantibus Maximo & Maximiano, Tarquinio & Gabinio Consulibus: in nobis autem regnante Domino nostro Iesu Christo, cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

DE SS. Agapio & Secundino Episcopis quare 30. Aprilis.

VITA S. HVGONIS V. ABBATIS CLVNIACENSIS, AB HVGONE, MONACHO CLVNIACENSI

eius aequali, conscripta: sed identidem nonnihil dictionem correximus.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Hatrum Cluniacensium Conuentui sancto, seruus Hugo. Charitas, quae libera seruit, pijs me iussionibus parere compellit. Praecepto ergo, non praesumptione, suscepi de beato Hugone, licet indignus, aliquid dicere: nec eis prauidico, qui ante me de sancto eleganti scripsere calamo: sed nostris seruiodum quaedam ab eis omissa colligo, profusus edita contraho: ne occupatos onerem, multa praetereo.

VITAE HISTORIA.

Hugo iste, quem deditus sermo proponit, ex illustri nobilium profapia Burgundionum originem duxit. Pater eius fuit Dalmatius, princeps egregius, Samurensis dominus. Mater eius Erenburgis, genere insignis, vita laudabilis. Hic puer intemperantiam aulicorum sectari noluit, consuetudinem cum simplicitate retinuit, impudicos raptores abhorruit, pietati seruire deuotus elegit. Vnde factum est, vt inuitis parentibus ad monasterium fugeret, sanctique Odilonis Cluniacensis Abbatis magisterio se commendaret. Factus itaque monachus, ad tantum religionis apicem ascendit, vt quos imitari venerat, his imitandus extiterit. Pro meritis igitur Prior congregationis effectus, quam discretè, quam strenuè sui debita peregerit officij, nostrae narrationis compendium non sinit explicare. Tandem pius Odilo, vinis in Christo, carne solutus est, miraculis coruscus. Cui sanctus Hugo dignè succedens, sua saepe praesentia demones effugabat. Nam Stephano Papa apud Florentiam decubente, dum visitaturus accederet, eumque sanctis consolationibus & oratione releuaret, demon, qui morituro manifestus aduenerat, territus exijt: sanctoq; a Papa recedente iterum redijt. Qua de causa saepius ad se patrem Papa reuocauit, saepiusque demonem reuocatus abegit: sicut ipse Pontifex praesentibus reuelauit: qui postmodum sancti se precibus comendans, in eius manibus spiritum reddidit, sancta confessione praemunitus.

Mirandis plus miranda subiungo, quae referentibus viris authenticis probata cognosco. Haec sane referunt Gaufridus de Monte sancti Vincentij, & Rainaldus Heduenis, qui adhuc praesentes sunt. Dux Burgundiae Robertus Haganonem Hedueorum episcopum nimia infestatione grauabat, varijsque praedonum incuribus passim Burgundia laborabat. Eapropter Gaufridus Lugdunensis, Hugo Bisuntinensis, Acharus Cabilonensis, & Drogo Masticensis, Heduum conueniunt, magnique patrem consilij, praedictum Hugonem Cluniacensem Abbatem, venire rogauerunt. Aderat illustrium multitudo virorum, populus constabat infinitus, pro pace supplicans indefessis clamoribus. Adueniens ipse Dux, immo tyrannus, Heduum intrauit, sed fastu maligno interesse conuentui recusauit. At pater Hugo seruo charitatis permotus, tyrannum adiit, eumque vehementer increpans, cunctis mirantibus, tanquam ouem mitissimam secum adduxit. Episcopis autem supplicantibus, vt pater Hugo pro pace componenda loqueretur, turbis vndique reticentibus, & ab eius ore pendentibus, sic ait: Qui pacem querunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed aduersarius est, huic ex parte omnipotentis praecipio, vt a nobis exeat, & operi diuino non noceat. Vix dicta compleuerat, cum ecce quidam statura procerus, facie truculentus, multis eum sequentibus egressus, disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nosset ex ijs, qui egrediebantur.

Mira-

Mirabantur singuli, stupebant vniuersi. His ita depulsis, tantam mox prædicatio sancti efficaciam habuit, vt, eo iubente, Dux ipse sui necem filij eius in resectoribus condonaret, & Ecclesia pacem receperit. Res equidẽ mira, sed altiori miraculo cumulata. Quandiũ enim in conuentu illo vir sanctus sancta perdocuit, sicut columba candida super caput eius præfens apparuit. Quibus id videre datũ est, Deum glorificauerunt. non enim omnes hanc videre gloriam meruerunt.

Hildebrandus legatus Cluniacum venies, quid viderit.

Dum hæc audiendo, vos mirari video, illud non minus refero. Hildebrandus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, Apostolicæ sedis pontifex Gregorius VII. mox futurus, Galliarum legatione suscepta, Cluniacum venerat. Hic quadam die sedens in Capitulo cum beato Hugone, fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, adspexit Dominum Iesum præsentem, prædicto patri assidentem, ei que, de singulis quid agere deberet, suggerentem. Itaque Hildebrandus sancti viri merita prædicans, in famulo Dominum collaudabat. Sædum venerat Hugo pater, vt ibi Baptistæ Iohannis festũ deuotus ageret: Ad quem mulier quædam cum turba pro ea supplicante peruenit. siquidẽ eius veterum virulenta serpentis irruptione tenebat. Tum verò sanctus misericordia perimotus, aquam afferri præcepit, eam que allatam precibus & benedictionibus signauit. Accipiensque ter de illa aqua, in os mulieris orando infudit. Quo facto, mox serpens horrendus per os illius, cunctis qui aderant cernentibus, exiuit. Qui ergò cum mœrore venerant, cum gaudio reuertentes, Dominum collaudabant.

Visa aquæ benedictæ.

Illo tempore pacis conciliandæ prædictus pater cũ Episcopo, Roelno Cabilonensi & Drogone Masticensi, in campo venatorio pariter adfuit. Turbis verò circumstantibus, quidam pessimo fœdatus crimine non timuit interesse. Quem sanctus, sancto edoctus spiritu, eminens intuens, ait præsentibus: Videtis miserum illum? Videtis dæmonem plens? Statimque eũ designauit, & ad se venire mandauit. Cui præsentato, Quomodo dõ, ait, huc intrasti, qui hoc crimine (crimen autem exposuit) te sordidare voluisti? Cur miser nobis in te dæmonem representasti? Pacem nos quærimus, dæmonem nolumus. Confusus ille, negare non potuit. Quod vt viderunt permulti, qui illuc aderant, inter se mutuo submissa voce colloquebantur: Diuertamus ab hoc homine, qui etiam occulta hominum nouit intueri, nẽ etiam in nostris nos peccatis, quemadmodum istum, valeat deprehendere. Tunc pater sanctus tradidit hominem illum in manus Roelni Episcopi Cabilonensis, cuius parochiæ erat, eius peccatum illi exponens: quem quidem Episcopus ille pro officio correxerat. Simili modo, eodem reuelante spiritu sancto, cum ad Charitatem veniens, fratres in sancto susciperet osculo, quendam inter alios sibi occurrentem subito abhorruit, & ab osculo suspendit. Fratribus autem factum mirantibus, illum, qui vt nouitius susceptus fuerat, vnde venisset, cui esset addictus seclẽ, sollicitè cœpit inquirere. Et quia spiritalis omnia iudicat, & ipse à nemine iudicatur, eũ ex ipsius ore Manichæum esse conuicit, conuictumque cum infidelitatis macula lupum ab ouibus pastor abegit, & infidelem à consortio fidelium fidelis eiecit.

Occulta vitia nouit S. Hugo.

1. Cor. 2.

Turones venerat Hugo pater, vt pro Abbatia maioris monasterij, quam violẽtia Comitris Andegauensis Gaufridi, cognomento Barbatii, nimis oppresserat, intercessor adesset. Cum omni itaque humilitate Comitem exorans, quia duriorẽ inuenit, eius se aduoluerẽ pedibus vir sanctus non erubuit. Sed cum nulla ratione ab oppressione monasterij eum posset compescere, atque cum multa indignatione recedentem retinere vellet, fibula, qua eius chlamys stringebatur, dirupta est. Abeunti itaque prophetica voce illud Samuelis ilicò in clamauit: Scissum est à te regnum hodiẽ. Qui mox, iuxta viri Dei vaticinium, perdidit dominium, à fratre suo Fulcone captus, & in carcerem coniectus: vnde etiam, sensu iam debilitatus, non nisi morte solutus exiuit.

Prophetia sancti viri. 1. Reg. 15.

Martiniaci erat aliquandò vir sanctus, & cum eo gloriosus doctor Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, sanctorumque comitum cœtus venerandus. Quadam itaque die pater Hugo, sancta satiatus meditatione, & diuina resectus reuelatione, fratribus conuocatis ait: Annuncio dilectioni vestræ, in Vuilhelmum regẽ Anglorum transacta nocte sententiam proscriptiois prolatam esse, eumque exiguo tempore regnaturum. Iuxta verbũ eius consecutus est rei, quam prædixerat, euentus. Fuit autem hæc proscriptiois eius sententia, vt dum venatum exiret, subito percussus sagitta, morte citissima interiret. Apparuit deinde prophetantis veritas, & Cantuariensi Archiepiscopo, rege eius persecutore perempto, reditum ad suam sedem Deus aperuit.

Prædicti re-pentinum interitum Vuilhelmi regis Angliæ.

Ad Francigenas pius pater Hugo visitator descenderat. Quem vir illustris Albertus de Gornaco, in Beluacensi pago honorificè suscepit. Vxor quoque viri, nomine Ermegardis,

gardis, tanto hospiti reuerenter occurrit. Eam verò intuens sanctus, prophetico afflatus spiritu, dixit: Domina, grauida es: masculus erit, quem paries. Hic, sicut Deo placuerit, monachus erit. Audiens mulier, quæ de se ante non nouerat, mirabatur: qui præfentes aderant, lætabantur. Denique grauida illa masculum peperit: Landricus dictus est, creuit, militari deputatus officio, gladium accepit, & vt id hominum genus malè cõfuevit, flagitiosus euasit. Interim B. Hugo præfentis vitæ cursum cõpleuit in Christo, successitque ei pius eius filius dominus Pontius: qui & ipse Franciam visitaturus intrauit. Vbi pro sua præclara consuetudine errantes in viam reuocans, plurimos secum adduxit: Inter quos & me peccatorem Hugonem, & hunc, de quo loquimur, iuuenem inuenit, vocauit, & vt sanctus prædixerat, monachum fecit. Præfens est in Cluniaco, sacerdotali fungitur officio. O prædicanda patris huius prophetandi gratia, qui non solum in præfentia occulta hominum verè reuelauit, sed etiam longè post futura certò prænunciauit.

Crispeium venturus, vt monasterium sibi susciperet, Robertum quendam, acri febrim ardore laborantem, obuium habuit. Cui sanctus valdè compatiens, ait: Si rapinas exercere cessaueris, crimenque prædonis abdicaueris, promitto ego tibi, quia in nomine Domini citò sanaberis. Dedit miles fidem, se à rapinis cessaturum: dedit sanctus, pulsis prece febribus, ægro sanitatem. O quot eius oratione sanati sunt: ò quot de reliquijs eius sumentes, tam se, quàm alios, impensis inuicem particulis, à morbis citissimè curauerunt. Aqua, qua sanctus sanctas manus abluuit, sanitatem plurimis attulit. Dum ad alia festino, permulta (fateor) omitto.

Febriçitan-tem sanar.

Parisiõrum urbem vir sanctus intrauit, atque ad ecclesiam S. Genouefæ Missas celebraturus ascendit. Quibus expletis, accepta Apostoli planeta, quæ ab Antiochia olim delata, in ea, quam diximus, seruatur ecclesia: O vtinam, inquit, haberemus ægrotum, in quo virtutis Apostolicæ caperemus experimẽtum. Quibus dictis, Robertus, sua prohibitate illis in partibus satis notus, sed diutino morbo membrorum officio destitutus, illuc se deferri præcepit, vbi sanctum adesse cognouit. Deponitur debilis ante sanctum, prece supplicis quærit ab eo suffragiũ. Pater Hugo miseretur, tenens Apostoli planetam, Dominum deprecatur, ipsamque planetam super ægrum eleuans, cum dulci melodia ait: Petrus Apostolus dicit paralytico: Roberte, sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi: qui continuò surrexit. In his verbis Robertus ilicò rotus conualuit, sanusque egrediens, gratias agit. Res ista notissima est: ferè tota illa ciuitas testis est. Super hoc controuersia laudabilis orta est. Parisienses dicunt, quia Petri est miraculum, qui per Hugonem Robertum sanauerit. Cluniacenses contra asserunt, Hugoni suo factum imputari debere, qui meritis Petri in Christi nomine debilem erexit. Vtrorunque causam suscipio: pro captu meo vtrisque respondeo. Fides Domino præfentat affectum, Dominus fidei largitur impensum. Robertus orauit Hugonem, Hugo Saluatorem. Petrus affectus est, Saluator operatus est. Sed hoc vobis pensandum proponens, ad maiora festino.

Planeta, est suprema vestis sacrificiis, quam eria Calulã vocant.

Act. 9.

Per Gasconiam sanctus iter agebat. Secus viam in tugurio elephantiacus quidam fœdus vulneribus decumbebat. Homo iste nobilis, famosus & diues, iacebat abiectus, leprosus & pauper. Audiens vir Dei, condoluit miseriam viri, assumptisque secũ duobus monachis, Durano scilicet, qui fuit Tolosanus episcopus, & Hunaldo, qui Abbas fuit Mosiacensis, intrauit ad pauperem, vlceroso prædicauit patientiæ cõsolationem. Missa cõsolatione, sudit orationẽ: oratione completa, dedit benedictionem. Agninamque exuens tunicam, vestiuit pauperem. Mira res: Pauper vestitus veste pellicea, lepram exiuit: incolumis factus, decorem induit: gratias agens, alacriter exiuit.

Leprosum restituit saluti.

Quidam frater, nomine Guilhelmus, obedientiæ munus ipsi à sancto Hugone demandatum curabat: sed crure grauius intumescente, muneri imposito par esse non potuit. Itaque dolore acrius grassante, mortem sibi sentiens imminere, totum se contulit ad Hugonem, quanuis absentem, ab eoque velut præfente postulat sanitatem. Ad morbum verò se conuertens, adiurauit eum, dicens: In nomine Iesu Christi ex parte patris, qui me huc venire iussit, præcipio tibi vt abscedas, nec me deinceps ab ijs, quæ ex obedientia mihi facienda incumbunt, impediã. Dixit, & eccẽ dormienti in somnis duo albis vestiti apparuere monachi, dicentes se venisse ex parte Hugonis Abbatis. Alter eorum crus tumidum attrectauit, oleum infudit: alter liniendo perunxit. Euigilans autem ægrotus, dolorem non sensit, plenamque sibi lætabatur reditam sospitatem.

Curatur quidã modo.

Cluniaci quidam Theodoricus erat, antea miles, tum vero monachus: prius magnus nobilitate, tum humilitate paruus. Huius articulum pedis letalis morbus, qui cancer dicitur, occuparat: cumque nullum inueniret remedium, fide plena ad patris Hugonis se conuertit implorandam opem. Abbate itaque Missam peragente, de aqua, qua digitos suos sumpta Eucharistia lauerat, Theodoricus clanculum accepit, & de magistri virtute confidens, infudit ex ea in articuli partes: statimque pes totus conualluit, caroque depasta ilico restituta est.

Apud veterem Chiricam locus est, non longè à basilica situs: vbi suscepit patrem Hugonem comes Ludouicus. Accessit ad famulandum sancto viro comitis vxor Sophia: parata est in viridario mensa sollicitudine promptissima. Sed subito turbatus aer, imbribus infestauit ministros: exorta tempestas, molestia afficiebat dominos. At pater sanctus turbatos illos videns, eorum misertus, contra tempestatem eleuauit manum, sanctæ Crucis signum opposuit: & ecce miro modo pluuia, quæ in circuitu largiter omnia infudit, mensas eorum & ipsis assidentes prorsus non attingit.

Romam proficiscens aliquando pater Hugo, arctissimam à prominentis rupis laterem viam ingressus est. Erat inferius terribilis profunditas, ita vt metu præcipitij vix vquam viatores audeant intueri. Præcedentibus itaque alijs post alios præ timore focijs, sequebatur pater, mente & oculis dextra læuamque pariter ad cælum leuatis. Sinistra mula habenas tenebat, oratione suspensus Domino totus inhiabat. Propter transcurrentes quædam pauperula mulier ibi in breuissimum arduæ rupis foram se se receperat. Mula vero, cui sanctus infidebat, vbi latitantem illam subito adspexit, miserè pauca facta, ilico resiliit: & resiliens, tota in immane profundum cum sancto viro cadit. Ibi sanctus, vt antea, sic etiam cadendo, mentem & oculos dexteramque ad cælum erectam tenebat. Cadebat quidem corpore, sed immortalis cum Domino stabat mente. Præualuit itaque stabilitas mentis, suæque sedens mula, inuisibiliter reportatus ab infimis, viæque redditus est totus incolumis. Videte charissimi, videte patrem de morte redeuntem, admiramini de funere resurgentem. Sed qui Ionam in mare præcipitatum, de profundo abyssi, de ventre ceti clamantem ad se, liberare voluit, etiam hunc orantem omnipotenti misericordia sancti à ruina leuauit. Vidit Vincentius, qui tñ in laico habitu, fidei sedulus obsequio, sanctum sequebatur: adhuc superest, se vidisse testatur. O mirandam Hugonis orationum instantiam, quæ non solum ipsum seruaui, sed etiam Aldephonsum Hispaniæ regem liberauit. Eum nanque frater eius Sanctius regno priuauerat, captum & catenatum carceri mæcipauerat. Illi vero pius Hugo compatiens, pro eo apud Dominum precibus insistebat, & apostoli Petri confidens meritis, à Domino cum absolui poscebat. Nec mora: beatus Petrus apostolus cuidam fratri in Cluniaco apparuit, preces Hugonis pro Aldephonsi creptione Deum admisisse reuelauit: fecit etiam Aldephonso illud in carcere nunciari. Porro Sanctio in somnis sub graui comminatione præcepit, vt citò Aldephonsum restitueret, nec differre ausus esset. Sanctius terrore correptus, Aldephonsum statim restituit: restitutus ille, Deo & liberatori suo Hugoni gratias egit, censumque, quem pater suus Ferdinandus rex quotannis Cluniacensi monasterio soluendum instituit, ipse duplicauit, ducentas & quadraginta auri uncias annuatim reddens. Sic etiam pater Hugo Berardum de Reorcherio, (qui Cauariacum, quod est iuris Cluniacensis, graui exactione oppresserat) cum nec admonitionibus suis, nec amicorum suorum consilijs eum refrenare posset, ad Deum suscipi precibus edomuit. Cum enim pius pater pro oppressis Domino preces offerret, oppressor subito membrorum est incolumitate destitutus. Suis itaque turbatis, concutitur homo vrgentibus malis, deponit contumaciam, assumit poenitentiam. Tandem requiritur, dat fidem se satisfacturum, Hugo flebitur misericordia, oppressi liberantur, oppressor emendatur.

Nota rem sanè stupendam.

Ionæ z.

Alphonsum regem liberat à carcere.

Visio eius.

Ad sanctum Iohannem de Angeliaco venit Abbas Hugo: qui licet absens esset corpore, præsens tamen spiritu, Cluniaco non deerat. Vidit itaque in somnis, quasi fulgur impetu quodam ruere, & Cluniacense auditorium scindendo irrumpere. Perpendens autem apud se, quæ viderat, intellexit tale quippiam Cluniaci emeruisse, vnde, nisi citò recederet, grauissima esset eius loci iactura consecutura. Intermissis igitur illis, quæ coeperat, Cluniacum festinus redijt: vocat Priores & Ordinis custodes, de negligentij fractum inquit, sed nihil eiusmodi ex illis percipere potuit. Ijs itaq; dimissis, ad Deum more solito recurrit: soluit vota precum, intrat Capitulum, fratres circumspicit. Mira res. Spiritu reuelante, occultum inter alios reum ilico depræhendit, arguit, conuincit. Reus ille

ille, Petrus erat, qui de Taderniaco venerat. Confitentem iudex pius dignè flagellat, misericorditer sanat. His visis, semetipsum circumspeciebant singuli, nè quid in eis illicitum spiritualis oculus patris animaduerteteret. Sic etiam per visionem comonitus, monasterium S. Marcelli Cabilonenis sanctus intrauit, & mala quædam inueterata, & iam penè insanabilia, spiritu sancto edocente cognouit, rescidit, sanauit.

Opereprecium est, propter monachos vaniloquijs deditos, quiddam hoc loco commemorare. Tolosanum episcopum Durannum, in cuius præsentia leprosum sanauerat, Dei seruus sæpè comonendo repræhendit, & repræhendendo comonuit, vt à ridiculis verbis, quibus malè affueuerat, sibi temperaret: aiebatque, nisi in præsentia vita ab ijs sese corrigeret, post mortem tumentibus labris & spumoso ore ipsum apparituum, Non correxit Episcopus: defunctus cuidam sacerdoti Signino apparuit, & vt sanctus prædixerat, vlcerosi tumida labijs ora præferebat. Petit auxilium patris lachrymabiliter, quem audire noluerat, dum eum olim piè corripere. Signinus refert patri quod viderat, miseretur Abbas, & excessum oris septem fratrum silentio sanare festinat. Septem fratres delegit, quibus septem dierum silentium pro Episcopo indixit. Vnus ex ijs transgreditur, silentium soluit. Redit Episcopus ad Signinum, fractum accusat silentium, de transgressore conqueritur, dilatam oris sanitatem propter septimi inobedientiam causatur. Signino hæc iterum ad patrem referente, Abbas inquit de transgressione. Transgressio inuenitur, & alter septenarius silentio dedicatur. Quo completo, tertio Præful apparuit, gratias agens Abbati: pontificali indutus chlamyde, os sanatum ostendit.

Episcopi factijs dediti pœna.

Eam S. Hugo vt aboleuerit.

Erat vir sanctus apud Nantoacum: venit nuncius, qui diceret obiisse Vuillencum. Vuillencus iste Prior fuit loci de Charitate. Pro defuncto dum pius pater Missam celebraret, more solito viam seipsum hostiam Domino præsentauit, & sic tenens in manibus filium, patri obtulit, oblatam ore suscepit. A quo eductus, ad fratres egreditur, reuelat focijs, quia apud Charitatem nõ Vuillencus, sed Orius obierit. Erat ibi tum Odo, qui fuit Prior Cluniacensis, post Episcopus Ostiensis, deinde Apostolicæ sedis summus Pontifex Urbanus 2. Is missa legatione inuenit iuxta viri Dei verbum, non Vuillencum obiisse, sed Orium.

Urbanus 2.

His alijsque signorum titulis celebris effectus Hugo Dei seruus, apud summos Pontifices magnus habebatur: illum Imperatores, illum reges venerabantur. Italis, Gallis, Hispanis, Anglis innotuit, atque passim apud illos noua fundabat monasteria, vetera reparabat: neque viris duntaxat, sed etiam foeminis cenobia constituit: in quibus fragilis eorum conditio, sexum vincens & seculum, sancta inclusione religata, limites non egreditur præfixos, sed liberis animis cælum perambulat. Dixi iam fratres quædam sancti patris signa, omisi plurima: virtutes eius magis imitandæ sunt: quas quidem, cum sint admirabiles, partim referendas duxi. Habitus eius, forma religionis: vita eius, bene viuendi fuit institutio. Orationem Deo, lectionem sibi, consilium proximo sedulus exhibebat. A mendacio & simulatione abhorrebat penitus: torporem & ocium damnabat, pauperes opulenta manu pascebat, infirmos pia sollicitudine refouebat, afflictos consolabatur, pupillos & viduas tuebatur. In vitiosos seuerus, erga poenitentes mitissimus erat. Disciplina castigatione iudex, doctrina magister, charitate parens, obsequio minister. Ità verò pluribus erat intentus, vt minor ad singula vix haberetur. Qui eius res gestas nouerunt, parum me dixisse reuincunt. Est autem hoc loco illud minime prætermittendum:

Catalogus virtutum eius.

Bertinus de Varenis, in agro solus remanserat, nescio quid rei executurus. Visio illi talis oblata est: Vidit personas primariæ dignitatis. Eas præcedebat Domina quædam, splendoris & gloriæ inestimabilis: quam transeuntem adspexit quidem, sed faciem eius videre non meruit. Stabat homo attonitus, cum ecce quidam senior venerandus mirantem illum ita alloquitur: Cuius est, ô homo, ager iste, quem colis? Respondit ille: Sancti Petri est & Hugonis Abbatis. At ille, Meus est, inquit, ager & agri possessor. Ego enim sum Petrus Apostolus, & hic, quem vides, sanctorum est conuentus. Domina, quæ præcedit, mater est Domini. Vade, & ex parte mea dic Hugoni Abbati, propediem illi esse migrandum à vita: sollicitè prospiciat in Domino & sibi & domui suæ. Bertinus mandata hæc conficere pertimuit: itaque secundo admonitus, & pro negligentia repræhensus, Cluniacum venit: rem totam ita, vt gesta erat, Abbati explicauit. Abbas reuerenter accepit, seque ad propinquam mortem accuratè preparauit.

Bertini visio.

Visio Ful-
gērij Abba-
tis.

Eo tempore Fulgentius Abbas Affliginienſis, vir venerabilis, angelos vidit, duos mi-
rificè ornatos lectulos in cælum deferentes, altaque voce dicentes: In his requieſcent
magni duo viri, Anſelmus Archiepiſcopus Cantuarienſis, & Hugo Abbas Cluniacen-
ſis: qui per vitæ meritum à terris aſcendunt in cælum.

Obitus fan-
cti viri.

Pauci interceſſere dies, & vterque in Domino quieuit. Sabina quoque ſanctimonialis
virgo in Iourenſi monaſterio, teſtimonij ſingularis, vidit matrem miſericordiæ cum glo-
rioſo agmine ſanctorum: vidit & ſubſellium candidum, decenter ornatum, agmini
illi intereſſe: audiuitque Hugonem Abbatem Cluniacenſem illò abiturum. Sabina vi-
ſionem retulit, nec multò poſt nunciuſ venit, dicens migrâſſe ſanctum, quem ea viſio
deſignauerat. Sic vir ſanctus & miraculis approbatus, & reuelationum ſacramentis
præmonſtratus, in medio filiorum vita functus, ſed ſanctitate perpetuus, è mundo de-
ceſſit, viuſ Deo: dignè humatus, in Cluniaco iacet: ſed institutionum eius ſanctimonia
permanet, ſed ordinis diſciplina, quã tradidit, vſquequaquè viget, ſed in cæleſtibus me-
ritorum eius corona refulget.

Visio Go-
defridi Epi-
ſcopi.

Ea nocte, qua ſanctus deceſſit, erat in Italia Godefridus Ambianenſis epiſcopus, ſan-
ctitate præclarus. Is cum membra ſopori dediſſet, viſus ſibi eſt eſſe Cluniaci, rogarique
ſe à fratribus, vt Abbatem Hugonem oleo ſancto inungeret, & epiſcopali redimitus in-
ſula, Miſſas celebrans, Dominici corporis & ſanguinis ei viaticum miniſtraret. Expen-
dens verò ſecum viſionem Epiſcopus, cum obijſſe perſenſit, ſocioque itineris ſui Mat-
thæo, venerabilis Rhemorum Archiepiſcopi Rodulphi tunc legato viſionem indica-
uit: pariterque diem annotantes, Romam peruenerunt, peractoque, pro quo vene-
rant, negotio, ad ſua redeuntes, inuenerunt eo tempore Cluniaci migrâſſe ſanctum,
quo id fuerat Epiſcopo in Italia in ea, quam diximus, viſione monſtratum.

**VITA S. ROBERTI, PRIMI ABBATIS MOLI-
SMENSIS, ITEMQUE CISTERTIENSIS, BONA FIDE, ET,
niſi fallor, iuſſu Odonis Abbatis Molifmenſis conſcripta: ſed ſuſpicio in
MS. codicibus, quos ſecuti ſumus, quædam omiſſa eſſe.**

Stylum aliquoties mutauimus.

29. Aprilis.

S. Roberti
parentes.

BEATVS Robertus Campaniæ partibus oriundus, quaſi
quidam flos campi ſpecioſus enituit. Cuius nimirum de-
cor in honeſtate morum intuentibus gratus erat, & ſanctæ
opinionis odor, longè lateque diſfuſus, ad imitationem
ſui plurimos inuitabat. Pater eius Theodoricus, mater
verò Ermgardis dicebatur: ambo ſecundum ſeculi digni-
tatem clari, ſed ante Deum morum integritate clarif-
ſimi.

Prouer. 19.

Rerum verò copia, quibus temporaliter abundabant, ſic
vtebantur, vt ſummi patrifamiliã potius viderentur diſpen-
ſatores, quàm terrenæ ſubſtantiæ poſſeſſores. Scientes autem,
quòd ſceneratur Domino, qui miſeretur pauperi: puluerem terrenæ conuerſati-
onis pijs cleemoſynis abſtergebant: immò, quia in carne poſiti, non ſecundum car-
nem viuabant, cogitatione & deſiderio in cæleſtibus habitantes, coronas ſuas virtutum
operibus, quaſi gemmis quibuſdam & lapidibus precioſis decorabant. Verum quia
parentum eius fecimus mentionem, quemadmodum hunc ſanctum virum ſpiritus ſan-
ctus præuenerit in benedictionibus dulcedinis, cum adhuc matris vtero clauderet, breuiter abſoluemus.

Visio ma-
tris eius.

Prægnãti etenim matri glorioſa Dei genitrix virgo Maria in ſomnis apparuit, anhu-
lum habens aureum in manu ſua, dixitque ei: O Ermgardis, volo filium, quem geſtas
in vtero, hoc annulo mihi deſponſari. His dictis, mulierem dormientem relinquens,
virgo beata diſparuit. Illa verò expergefacta, animo cœpit reuoluere viſionem. Adie-
cit autem beata Dei genitrix apparere iterum mulieri, ſicut olim Deus iterum atque
iterum apparuit Samueli, ad confirmandam promiſſionem ſuam. Expletis igitur die-
bus, Ermgardis peperit filium, vocans eum Robertum. Quem ablaçtatum, tradidit li-
terarum ſtudijs imbuendum: in quibus ſupra omnes cœtaneos ſuos proficiens, de
fontibus Saluatoris puro pectore hauriebat, vnde ſaluatis gratiam poſtea populis eru-
ſtaret.

1. Reg. 3.
Diſcit lite-
ras.

ſtaret. Cum autem eſſet annorum quindecim, mundana vitans contagia, totum ſe de-
creuit Domino conſecrare. Itaque florem gratiſſimæ iuuentutis Domino offerens,
apud ſanctum Petrum de Cella ſuſcepit habitum regularem. Vbi ieiunijs & orationi-
bus vacans nocte ac die, gratum Deo exhibendo obſequium, carnem ſpiritui, ſpiritum
verò ſubijciens creatori, proficiebat. Cum verò tempus eſſet, vt in ſeruo ſuo glorifica-
retur Deus, & lucerna, quæ ſub modio latuerat, ſuper candelabrum ad illuminandam
Eccleſiam poneretur, ille, in cuius manu ſunt corda hominum, eiufdem domûs fratri-
bus inſpirauit, vt virum Dei Robertum ſibi eligerent in Priorem. Dignum quippe erat,
vt qui, duce gratia, longo vſu didicerat tenere moderamina vitæ ſuæ, iudex & modera-
tor vitæ fieret alienæ.

Erat per id tempus in remotis nemorum latebris eremita quidam, Deo cupiens eo
liberius, quo ſecretius, deſeruire. Qui cum aſſiduitate ieiuniorum maceraret carnem,
& orationum inſtantia ſpiritum roboraret, reſpexit Dominus humilitatem eius, nec
ſine grandi miraculo per illum creuit ſeruientium Domino multitudo. Duo enim mi-
lites, ſecundum carnem fratres, ad oſtentationem virium ſuarum execrabiles nundinaſ,
quas vulgus torneamenta vocat, expetentes, cum per nemus, in quo iam dictus
eremita degebat, iter agerent, cœperunt intra ſe ſecreta cogitatione de nece mutua
tractare. Inuidiæ quippe veneno miſerabiliter tabeſcentes, apud ſe cogitabant, quòd
altero eorum extincto, is, qui ſuper eſſet, in deſuncti facultates poſſeſſor ſuccederet. Sed
Deus omnipotens, qui ſciebat eos vaſa miſericordiæ mox futuros, fecit cum tentatio-
ne prouentum, nè iniquitatem, quam conceperant, effectui manciparent. Cum igitur
explero negotio, ad quod ierant, quòdque ſatis ſtrenuè geſſerant, ad eò vt humana lau-
dis fructum ex hominibus reportarent, ad propria remeantes, in locum, vbi de nece
mutua ſecreta cogitatione tractauerant, grefſu proprio perueniſſent: ibi velut ab ipſo
loco admoniti, vel potiùs diuina inſpiratione compuncti, cogitatum cœperunt exhor-
rere nequitiam, & intra ſeipſos de concepto facinore conturbari. Ad memoriam ve-
rò reducentes, quòd in propinquo eſſet tugurium eremite memorati, pari voto iter
ſuum ad ipſius manſiunculam direxerunt. Per confeſſionem verò virus peſtifertum,
quod in eorum cordibus latuerat, euomentes, eliminata ſpurcicia, gratum in ſeipſis
Deo habitaculum parauerunt. Denique à viro Dei pro nequitia illa cogitatione ſuſce-
pta caſtigati, ab illo receſſerunt, etiam ſalutaribus admonitionibus inſtructi. Cum verò
ad locum, in quo priùs alter alteri erat necem meditatus, perueniſſent, alter ex altero
percunctatus eſt: Ecquid, frater chariſſime, hæc nobis heſterno die cuntribus animo
verſabas? At illo cogitationem animi ſui expromente fratri ſuo, ille reſpondit: Et ego
in ſimili cogitatione verſabar. Rurſus igitur corde compuncti, & ad virum Dei reuer-
ſi, ſpreta ſeculi pompa, cum illo cœperunt ſpiritualiter viuere, & ad portandum ſuaue-
iugum Chriſti ceruicem cordis humiliter inclinare. Quis igitur dubitet eorum conuer-
ſionem meritis beati Roberti adſcribendam, cuius magiſterio, ſicut ſequens oratio de-
clarabit, diſciplinis erant regularibus imbuendi? Deus autem, qui conſolatur humi-
les, adiecit multiplicare ſeruos ſuos, ita vt intra breue ſpatium ad ſeptenarium nume-
rum peruenerint. Quos ſeptem viros, quaſi ſeptem columnas ſpiritualis ædificij, præ-
parauit Dominus. Per illos nanque cœpit ordo monaſticus reuiuſcere, & fructum
ſpiritalem facere.

Interim verò beatus Robertus, ſanctitate & gratia apud Deum & homines clarus,
à monachis ſancti Michaëlis Tornodorenſis, electus eſt in Abbatem. Però ij, quos
diximus, eremita, cum non haberent, qui eos diſciplinis regularibus informaret, au-
dientes famam beati Roberti, duos è fratribus ſuis ad illum mittere curauerunt. Qui
cum ad locum perueniſſent, in quo vir Dei ſedulum Domino exhibebat obſequium,
Præpoſitum domûs illius in auditorio reppererunt. Qui cum eorum propoſitum cau-
ſamque itineris cognouiſſet, vix ab illo multis precibus obtinere potuerunt, vt ad viri
Dei ſecretarium ducerentur. Inuidiæ quippe mucrone confoſſus Præpoſitus, ſibi ar-
bitrabatur decedere, ſi quid laude dignum per ſeruum ſuum Robertum Dominus de
aliorum proſectibus ordinâſſet. Vnde etiam fratribus eiufdem domûs & ſocijs Ab-
batis perſuaſit, nè petitioni fratrum, qui ad requirendum virum Dei venerant, vt ipſis
præſſet, aſſentirent. Veruntamen beatus Robertus eorum petitioni iuſtis que vo-
tis congratulans, illorum deſiderijs feciſſet ſatis, niſi fratres Tornodorenſes vnani-
miter obſtiſſent. Interim ſalutaribus admonitionibus informatos, ſuis munitos
precibus & benedictione firmatos, remiſit ad propria, ſingulariter in ſpe illos con-
ſtituens,

Defert mo-
nachos dif-
folutos. stituens, quòd simulatquè facultas ei tribueretur à Domino, ipsos adimpleret lætitia cum vultu suo. Postea verò cernens fratres suos ab æquitatis tramite deflectere, ad monasterium Cellenfè, vnde euocatus fuerat, regressus est: vbi Lia, quæ laboriosa dicitur, ad tempus seposita, diù desideratæ Rachelis fruebatur amplexibus, hauriens in gaudio de fontibus Saluatoris, quod postea propinaret in salutem fidelibus.

Matth. 5.

Sed quia latere non potest ciuitas supra montem posita, beatus Robertus supra montem Christum radicans firmiter & fundatus, defuncto Priore sancti Aigulphi, ad pascendum ibi humilem gregem Christi rursùm elegitur, in eadem domo vnanimi fratrum voto parièque desiderio Prior effectus. Memorati autem eremita, amore vitæ cælestis afflatus, cum virum Dei conspicerent semper in melius proficere, & seipso effici meliorem, inuito consilio, duos ex fratribus suis ad sedem Apostolicam ablegarunt, vt à summo Pontifice precibus obtinerent, vt vir Dei beatus Robertus pusillo gregi Christi pater fieret atque pastor. Summus autem Pontifex audiens illorum propositum, gauisus est valdè, petitionique eorum benignè annuens, Apostolica benedictione fretos, remisit gratulabundos ad sedes suas, Abbati de Cella per Apostolica scripta mandans, vt quem illi è fratribus elegissent, ipsis traderet Abbatem. Abbas autem Cellenfis, vbi Pontificis accepit mandata, beatum Robertum postulanti- bus dedit, tristis quidem ac mœrens, sed iussis Apostolicis non ausus obstrepere aut repugnare. Videbat enim illorum consolationem, sibi suisque afflictionem fore, quandoquidem è domo sua, firma quædam & instar cedrinæ impu- tribilis columna tolleretur.

Fit Abbas

Molismen-

fis.

Porro beatus Robertus curam pastoralis officij in se deuotus recepit, videns quòd labor suus sine fructu non esset, cum vnanimitas gregis, respiciens terrena & appetens inquirensque cælestia, ipsius salutaribus monitis obediret. Itaque secundum interio- rem hominem in spiritu humilitatis Deo seruiens, secundum exteriorem verò strenuè ministerium suum implens, actiua vitæ tanquam Liæ copulatus est ad filios spirituales procreandos in loco, qui nunc dicitur Colannus. Cum autem breui tempore fratrum numerus vsque ad tredecim excreuisset, considerans vir Dei loci importunitatem, relictis ibi custodiis, assumptisque secum fratribus, in quoddam nemus, cui Molisimus nomen est, secessit: vbi proprijs manibus laborantes, ramos de arboribus amputarunt, atque ex ijs domicilia, in quibus possent quiescere, construxerunt. Oratorium quoque simili schemate ædificarunt, in quo salutes hostias & sacrificium contriti spiritus Domino frequenter offerebant. Cumque panem non haberent, quo post diuturnum laborem corpora possent reficere, folijs leguminibus vtebantur. Contigit autem Trecentem Episcopum per nemus illud, in quo Dei homines in summa paupertate & humilitate Deo seruebant, iter facere, & ad locum illum, refectiois hora, cum sociorum frequentia peruenire. Quos viri Dei deuotè suscipientes, quodammodo confundebantur, quòd non haberent, quæ cibum sumpturis apponerent. In eorum autem humilitate & paupertate non mediocriter ædificatus Episcopus & compunctus, valefecit eis & recessit.

Iob 31.

Prover. 10.

Procedente verò tempore, cum non haberent fratres, vnde possent vel ad breue tempus sustentari, ad beati Roberti consilium confugerunt. Ille verò, qui nunquam putauit aurum robur suum, nec obrizo dixit, Fiducia mea: docuit illos in Domino collocare spem suam, sciens, quia non sineret Deus diutius fame affligi animam iusti. Cum igitur precium non haberent, nihilo minus Trecentem eos misit ad emendam annonam, etiam iuxta literam prophetæ consilij obtemperans, dicentis: Qui non habetis argentum, properate, emite & comedite. Cum autem Trecentem essent urbem nudis pedibus ingressi, statim de illis ad Episcopum rumor perlatus est: qui illos ad se iussit introduci, satisque deuotè eos suscipiens, suum erga Deum amorem in exhibenda seruis eius humanitate declarauit. Denique nouis vestibus regulariter eos induens, cum quadriga, pannis & panibus onusta, ad sua loca remisit. Qua quidem benedictione non mediocriter confirmati, didicerunt inter aduersa patientes esse. Quinetiam à die illa & deinceps non defuit, qui illis & ad victum, & ad vestes necessaria suppedicaret: eumque in Dei seruitio constantissimè perdurarent, multi accedebant ad illos seculum fugientes, & reiecta mundi sarcina, ceruices suas iugo Domini supponentes. Quidam verò etiam ex remotis locis eis mittebant necessaria, vt mercedem iusti reciperent, dum ipsi iustis vi-

Esa. 55.

Episcopi

Trecensis hu-

manitas.

Matth. 10.

titatis locis eis mittebant necessaria, vt mercedem iusti reciperent, dum ipsi iustis vi-

titatis presentis res necessariis impartirent.

Sed quia plerunquè rerum copia morum inopiam & egestatem parit, cum coepissent abundare temporalibus, coeperunt spiritualibus vacuari, ita vt eorum iniquitas quasi ex adipe prodire videretur. Sanctus autem Robertus cor suum diuitijs affluentibus non apponens, magis ac magis in Deum proficere conabatur, & secundum instituta sancti Benedicti, sobriè & iuste & piè viuere. Quod videntes filij Belial, in virum Dei atrociter insurgere, illum ad amaritudinem prouocantes, & animam iusti iniquis operibus cruciantes. Nec te moueat Lector, quòd in illa sancta congregatione sibi locum vendicauit iniquitas. Sanè etiam scriptura teste didicimus, quòd cum quadam die venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam satan. Sic sic ab initio non defuit in Ecclesia iustus, qui proficeret, & impius, qui probaret. Videns autè vir Dei, quòd illos reprehendèdo non proficeret, & quòd disciplinæ regularis obseruatione postposita, vnusquisque post prauitatem cordis sui ambularet, statuit illos relinquere: ne, dum in eis frustra quæreret spiritale lucrum, ipse animæ suæ faceret detrimentum. Orta igitur inter eos discordia, recessit ab eis, venitque ad locum, qui vocatur Aurum, in quo audierat habitare fratres, in spiritu humilitatis Domino seruientes. Ad quos cum venisset, deuotè susceptus est ab eis, vixitque aliquandiu inter eos, laborans proprijs manibus, vt haberet vnde tribueret necessitatem patienti. Vigilijs etiam & orationibus incessanter insistens, infatigabiliter Domino seruiebat: & cum in sanctitate cunctos excelleret, omnibus seruens, omnium se minimum reputabat. Vnde non multo post ab eis electus est in Abbatem, quibus præesse curauit multa cum modestia, infirmis curam impendens, & sanos fouens, nec quasi dominans in clero, sed forma gregis factus ex animo.

Molismenses interea poenitentia ducti, quòd virum Dei offendissent, & à se quodammodo sua proteruita & inobedientia expulissent, ruinam suam tam in moribus quam in possessionibus anxie deplorabant, suoque casu experti sunt, beati Roberti meritis, ipsis Dominum rerum temporalium abundantiam tribuisse. Itaque communicato inter se salubri consilio, summum Pontificem adierunt, eiusque autoritate freti, cum Molisimum reuocauere. Vbi ieiunijs & orationibus continenter insistens, amulatione Dei amulabatur sibi subiectos, ita vt breui obseruantiam disciplinæ regularis apud illos instaurarit. Erant autem inter illos quatuor viri fortiores, nempe Albericus & Stephanus, atque alij duo, qui post cœnobiticæ exercitationis rudimenta, ad singulare eremi certamen suspirabant. Egressi ergo de cœnobio Molismensi, venerunt ad quendam locum cui Vinicus nomen est: quem cum aliquanto tempore incoluissent, ad instantiam Molismensium à venerabili viro Iocerranno Lingonensi Episcopo, nisi reuerterentur, excommunicationis sententiam exceperunt. Compulsi ergo eum, quem diximus, locum relinquere, venerunt ad syluam quandam, ab incolis Cistercium nuncupatam: vbi in honorem beatæ Dei genitricis oratorium construentes, nec minus nec precibus à suo deinceps proposito potuerunt reuocari, spiritu feruentes, & infatigabiliter die ac nocte Domino seruientes. Audiens autem beatus Robertus sanctam illorum conuersationem, assumptis secum viginti & duobus fratribus, perrexit ad eos, vt sancti eorum propositi esset particeps & adiutor. A quibus summa cum deuotione susceptus, eis aliquandiu paterna sollicitudine præfuit, regulariter illorum vitam & mores instituens, atque seipsum religionis & honestatis formam & exemplum illis proponens. Sed Molismenses ægrè ferentes tanto se pastore destitui, summum Pontificem adierunt, vt viri Domini beatus Robertus ad ecclesiam Molismensem, quam prius fundauerat, redire cogere. Porro summus Pontifex vt audiuit nouellam Cistercium plantationem in Christo firmiter radicatum, gauisus est valdè, præsertim quòd comperisset omni morum honestate eam pollere, fratresque beati Roberti exemplo formatos, sancti Benedicti regulam feruenter obseruare. At tamen animaduertens Molismensibus imminere excidium, si viri Dei præsentia fraudarentur, scripsit Episcopo Cabilonensi, vt alio Cisterciensibus Abbate ordinato, beatum Robertum cogere Molisimum reuerteret. Quod vbi beatus Robertus comperit, sciens quia melior est obedientia, quam victima. & quasi scelus est idolatriæ, nolle acquiescere: dispositis apud Cistercium, quæ ad nouæ institutionis obseruantiam pertinebant, Abbatem eis præfecit, virum Deo dignum, Albericum, qui fuit vnus ex primis monachis ecclesiæ Molismensis. Sicque omnibus salubriter ordinatis, ad monasterium Molismensem, quod ipse in honorem beatæ Mariæ fundauerat, reuersus est. Defuncto verò post bi-

Sub hoc Sec-
phano S.
Bernardus
monachum
professus
est.

Ennium Alberico successit Stephanus, à beato Roberto Abbas Cisterciensis ordi-
natus.

Ita ergò nouella plantationis cum esset institutor, & ad eius arbitrium vtriusque
monasterij, Molisimensis & Cisterciensis, ordinatio pertineret, cum duobus monachis
Molisimense redijt, Cisterciensibus quidem eius abitione mœrentibus, Molisimensibus
contrà eius reuerfione gratulantibus. Obuiam autem ei venit ex Barenfi oppido hono-
ratorum hominum atque plebeciorum multitudo maxima, qui eum cum grandi tri-
pudio & diuinis laudibus exceperunt. At ille cum suo, immò cum Christi grege pusillo,
putà Molisimense collegio, paratum sibi à Deo locum ingressus, diuinam, quæ cuncta
dispensat, prouidentiam tota mentis alacritate magnificans, commissum sibi gregem
paterno fouebat affectu, disciplinis regularibus illos instituens: immò verò exemplum
regulariter viuendi seipsum illis præbens. Quam autem modestè seueritatis in subditos,
quam liberalis & benignus in pauperes fuerit, non est silentio prætereundum. Die qua-
dam duo clerici virum Dei præ foribus ecclesiæ reppererunt, & ab illo instanter alimo-
niam petere cœperunt. Vir autem Domini, sicut totus misericordiæ visceribus afflue-
bat, illorum cupiens leuare inopiam, statim quendam è fratribus, cui ex officio incumbere
bebat ministrare mensis, accersiri præcepit, eique mandauit, vt aliquid largiretur egenis
illis. Respondente eo, panes in monasterio prorsus nullos haberi: Vndè igitur, inquit
vir sanctus, hodiè reficiendi sunt fratres? Ille se nescire respondit. Mox peractis ex more
Missarum solennijs, fratres ad mensam accedere cœperunt.

Cumque sonitum cymbali, sicut illa hora moris est, vir sanctus audisset, ab œcono-
mio sciscitabatur, vndè panes haberet, quos fratribus corpora refecturis esset appo-
siturus. Tum ille, Paucos, inquit, reseruauit, in eam curam intentus, nè fratribus hora re-
fectionis cibus deesset. At vir Dei zelo accensus, fremens & indignans, quòd in grege
sibi commissio reperit inobediens iolium & dissidentia zizania, ingressus re-
fectorium, panes mensis appositos in sportam coniecit, eosque è colliculo ecclesiæ
vicino in subterfluentes aquas per præceps abiecit, nolens in filijs Dei culpam in-
obediens extare. Eius autem zelum Deus ex alto perspiciens, iam quibusdam pijs
fœminis de Castellione inspirauerat, vt fratribus comesturis panes deferrent. Por-
rò vir Dei Robertus ad portam monasterij veniens, tres illic quadrigas offendit onu-
stas panibus, quas memoratà de Castellione fœminæ fratribus reficiendis adduxerant.
Itaque cõnuocatis fratribus, dissidentem illum & inobedientem fratrem coram omni-
bus obiurgauit, cunctosque ad benè sperandum in necessitate de Dei misericordia fa-
lutaribus monitis animauit.

Cum autem vir beatus multa laborum certamina in Christi militia exegisset, viræ
præsentis iam planè pertæsus, dissolui & esse cum Christo ardenti desiderio cupie-
bat. Cuius votis Deus annuens, horam exitus eius ab hac vita, non paucis antè die-
bus, sicut ipse optauerat, ei reuelauit: quam imminuentem ille fratribus indicauit.
Aliquandiu igitur corporis aduersa valetudine laborans, gratiæ merita virtute pati-
entia cumulat, glorians cum Apostolo in infirmitatibus suis, & virtuti Christi gra-
tum intra se domicilium parans. Itaque anno ætatis suæ octogesimo tertio, tertio
Calendas Maij, corpus terræ reddidit: spiritum verò ad Deum, cui indefessò famula-
tu feruenter adhæserat, terra plorante, cælo gaudente, transiit. Filij autem eius,
monachi Molisimenses, quorum omne gaudium & solatium in illo fuerat, amarissi-
mè flentes, reuerendi patris exequijs deuotius insistebant: & licèt de superna eius
meritorum retributione minimè dubitarent, immò de suffragijs per eius merita si-
bi conferendis confiderent: at tamen tanti patris præsentia, ab hac luce ipsis sub-
tracta, non mediocriter angebantur. Et quia dum viueret, lucis se esse filium iustis
operibus declarauit, quanti apud ipsum esset meriti, Deus in eius obitu ostendit. Nam
supra domicilium illud, in quo eius exanime corpus iacebat, primo noctis crepusculo
duæ lucidissimæ, eaque diuersi coloris irides apparuerunt: quæ ad amplitudinem ma-
gnæ plateæ se dilatantes, in quatuor partes terræ extendi videbantur: & altera quidem
ab Aquilone ad Austrum, altera verò à Septentrione ad Orientem sese protulit. In
summitate autem, vbi pariter iungebantur, clara lux instar lunaris circuli refulgebat;
eaque in altum sese protendens, tenebras noctis à loco illo penitus exclusit. Porro in
hac luce crux rutilans visibatur, primò quidem exigua, sed paulatim crescens, magna
euasit. Circum eam innumerabiles varij coloris erant circuli, in quibus singulis singule
ortæ sunt paruæ cruces, eaque rutilantes & cum suis circulis incrementes. Cumque se
vique-

Vide sancti
viri zelum.

2. Cor. 12.
Obitus S.
Roberti.

Eo defun-
cto, mira
quædam vi-
dentur.

vsquequaque in firmamento intendissent, totum Molisimensem locum mirabiliter il-
lustrabant: vt signis euidentibus doceretur, beatum virum, quæ in loco cum pietate
dormitionem acceperat, filium lucis esse. Nec dubitandum, quin ad declaranda sancti-
tatis eius merita lumen illud cum crucibus cælitus extiterit: vt daretur intelligi, sancti
virum, respicientem opera tenebrarum, carnem suam crucifixisse cum vitijs & concupi-
scentijs. Idcirco autem multæ viæ sunt cruces, vt certo essent argumento, quampluri-
mos eius sancti viri futuros imitatores, sicut & ipse fuerat Christi. Quid verò irides illæ
aliud sibi voluisse putandæ sunt, nisi vt intelligerentur signum esse fœderis inter Deum
& hominem, inter creatorem & creaturam?

Expletis autem pro more circa beati viri corpus exequijs, gleba illa sanctissima à vi-
cinis Abbatibus, alijsque reuerendis personis, ea causa congregatis, venerabiliter est
tradita sepulture, & in ecclesia beatissimæ Mariæ Virginis, quam ipse in eius honorem
fundauerat, honorificè tumulata. Deus autem omnipotens, vt post carnis depositio-
nem famulum suum Robertum viuere comprobaret, multorum cum miraculorum
gloria decorauit. Et ipse vir sanctus vt se ostenderet curam gerere filiorum, etiam post-
quam subtracta est ab eorum oculis visio corporalis, si quandoque fuissent in Dei ser-
uitio negligentes, aut ad nocturnas preces, quas Matutinas vocant, tardius surrexif-
sent, crebrò solitus est excitare custodem, arguens inertes ac negligentes, & hortans
ad meliora deuotos. Beata quoque Dei genitrix, quæ sibi desponsauerat virum Dei,
dum adhuc vteri materni clauderetur angustijs, gratiam, quam singularem accepit à
Domino, communicare non destitit seruo suo. Nam ab obitu sancti viri cœperunt cre-
berrima fieri miracula in ecclesia Molisimense, quam ille construxerat in honorem eius-
dem sacratissimæ virginis, cui à primæua ætate torum se dederat, & deuotione ser-
uierat speciali.

Diuinæ autem dispensationis gratia in omnem terram diuulgantè miracula, quæ
Deus omnipotens precibus suæ matris & beati Roberti meritis operari dignatus est
in ecclesia Molisimense, cœpit vndique gentium confluere multitudò. In ijs quædam
paupercula mulier, morbo laborans caduco, ad ecclesiam Molisimensem venire con-
stituit, auxilium à matre Domini & beato Roberto eius famulo quaesitura. Assumptis
igitur secum duobus puerulis, quorum alter pendebat ad eius vbera, alter verò gressu
debili matris vestigia sequebatur, iter profecturum destinatum. Inclinate autem iam
die, venit ad monasterium Quinceij, hospitium mendicans à monachis. Sed quia illo-
rum canon intra fines monasterij sexum muliebrem non admittit, compulsâ est mi-
sera mulier indè recedens in nemore pernoctare. Vbi sanè casu fortuito focum re-
perit, quem è sopitis cineribus rursus excitans, cum duobus puerulis illic mansit.
Media autem nocte lupus aduenit, & cum mulier ex vna parte ignis federet, crudelis
bestia in altera recubauit. Quo viso, mulier fronti suæ signum crucis imprimens, se &
pueros suos Deo & beatissimæ Virgini Mariæ, & beato Roberto deuotissimè cõm-
mendauit. Interea illam suis inuasit morbus, & dum corpus ceu exanime palpitat,
lupus quasi de industria expedisset, minorem puerum abripiens aufugit. Morbo au-
tem illo se remittente, fœmina tanquam à morte resurgens, inter brachia suum qua-
rit infantulum, quem paulò antè tenuerat, nec alibi se reliquisse sciebat. Lætabatur se
illo morbi dolore liberatam, sed ecce succedit dolor illo acerbior, quando maiorem
filium interrogans de minori, casum planè miserabilem cognoscit. Quid faceret mi-
sera mulier aut quò se verteret, nesciebat, sed inter lachrymas & ciulatus hæc subindè
repetebat: Redde, redde depositum beatissima Maria, redde depositum Pater Moli-
simensis. Mira res. Dum isthac crebrò repetit, & beatam Mariam sanctumque Rober-
tum sapijs inuocando vim doloris sui exprimit: ecce bellua, suæ ferocitatis oblita, cui
proprium est non parcere, sed vorare, de sylua procedens, & innoxio ore puerum de-
ferens, eum incolumem reddit matri suæ. Tum illa conceptum mœrorem subsequen-
ti lætitia profligans, cœptæ peregrinationis iter profecturum, & in multorum præsentia
rei seriem enarrat. Porro in dorso pueri dentium relicta vestigia, eius verbis fidem con-
ciliabant.

Item vir quidam in villa, quæ Nouallamès dicitur, cum vxorè sua negocijs externis
occupatus, domo sua obserata, solum reliquit infantulum in cunis dormientè. Interea
ignis correpta materia paulatim crescens, in flammam sese etiam foràs diffundit: cum-
que iam in tecti superficie debacharetur, accurrunt populus, illi periculo remediũ alla-
turus: sed frustra id fuit, flammis aditum in ædes prohibentibus. Accurrunt etiã paren-

tes,

Etiã de-
functus cu-
rà gerit Mo-
lisimense.

Miracula
multa fiunt

Insigni mi-
raculo lu-
pus reddit
infantem.

Aliud præclarum miraculum.

Dan. 3.

Duo ægri reualescunt.

4. Reg. 5.

Monile amissum, ad S. Roberti inuocationem reperitur.

res, pueri nomen crebro appellantes, tundunt pectora, lacerant capillos, præ amore chari pignoris non sentiunt conflagrantes cedes, quarum dispendium eius salutis posthabebant. Mater hæc sapiens iterat: Esto clypeus à facie ignis deuorantis Domina Molisimensis. Demùm aduolat ad puerum uterque parens: rogant Deum, ut vel cineres flammis absumpti pueri liceat inuenire. O rem planè stupendam. Attendant, qui audiunt, & tanti miraculi nouitatem miretur totus orbis. Inueniunt infantulum flammis ardentem, & cunabulis simul cum pannis in cineres redactis, in solum puerum facire nescit incendium. Ità in laudem suæ matris & ad beati Roberti merita declaranda, filius Dei patris, antiquum Babylonice fornacis dignatus est miraculum renouare. Pucro itaque à parentibus oblato & ecclesie præsentato, conuenerunt plurimi Dominum collaudantes: quorum etiam consilio, nè res obliuione deleteretur, literis mandata est.

At verò si vniuersa, quæ per seruum suum Dominus operatur, scribere velim, non potero par esse labori, citiusque me tempus, quàm rerum copia deficiet. Nam quotidie in ecclesia Molisimensi beati Roberti auxiliū implorantibus, adest misericordia redemptoris nostri. Eius interuenientibus meritis, ad sepulcrum eius illuminantur cæci, debiles recipiunt gressum, ægri sanantur, maligni spiritus eius præsentiam non ferentes, ab obsessis corporibus expelluntur. Quod nè alicui incredibile videatur, pauca superioribus adiungemus. Duo ægri, fide feruentes, ad locum, in quo sancti corporis gleba, vitali spiritu vacuata, iacebat, accedentes, postquam supponi feretro, eiusque sudarium contingere meruerunt, mox pristinam recepere sanitatem, planctumque fratrum mœrentium in solenne gaudium de patrato per seruum Dei miraculo conuerterunt. Sed & sicut quondam per puellam captiuam virtus Helisæi prophete innotuit regi Syriæ, sic etiam per sexum muliebrem apud Francigenas innotescere voluit seruus Dei. Niuernensis enim Comitissa, cum in quodam oppido cum puellarum militumque frequentia moraretur, monile aureum ferebat ad collum suum, tam auri fulgore, quàm gemmarum sculptura eximium. Cuius cum splendorem & precium alijs indicatum cuperet, ablatum à collo suo manibus tenuit, alijsque gestandū tradidit. Mirabantur omnes monilis decorem, sed dum alij alijs illud visendum offerunt, atque interim de rebus alijs miscet colloquia, monilis obliuiscuntur. Deinde Comitissa manum mittens ad collum suum, cum sentiret monile inde amotum, sollicitè perquirir, cuiam illud tradidisset. Negabant singuli se illud habere: itaque matrona nobilis coepit magis ac magis animo conturbari. Erat autem in eo loco multum straminis, quod illa iussit ventilari, & accensa lucerna, totam domum euerti. Sed cum nulla posset ratione illud inuenire, puella quædam, quæ in eius erat obsequio, accessit ad illam, constantissimè asserens, si beatum Robertum fideliter inuocaret, fore, ut is monile amissum sine dubio ipsi restitueret. Eius consilio Comitissa acquiescens, cereum in honorem beati Roberti iussit ad ecclesiam Molisimensem deportari, atque illic in honorem beatissimæ Virginis & sancti Roberti accendi. Quod cum factum fuisset, statim coram multa plebis frequentia monile in eius gremio est repertum. Itaque factus est vtriusque sexus hominum conuentus pro tanto miraculo laudantium Deum, & illum in beato Roberto famulo suo mirabilem prædicantium. Hoc autem miraculum in ea regione tam celebre euasit, ut quisquis aliquid amisisset, ad viri Dei auxilium confugere non moretur: atque ità rem amissam sine dilatione recuperet.

VITA

VITA SANCTI PETRI MARTYRIS EX ORDINE PRÆDICATORVM: AVTHORE THOMA LENTINO Patriarcha Hierosolymitano, eius contemporaneo. Dictionem in gratiam Lectoris eruditi passim nonnihil eliminamus.

PROLOGVS AVTHORIS

TRES sunt, qui testimonium dant in celo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus. Et tres sunt, qui testimonium dant in terra: spiritus, aqua & sanguis. Sanctorum gloriam multis & varijs testimonijs adstruendam, sapientia diuina præuidit, quibus corda fidelium ad laudes suæ bonitatis celebrandas attentius erigeret, & in sanctorum venerationem vehementius & copiosius excitaret. Felix autem ille sanctus, cui & celestia & terrena testimonia suffragantur, cui nec virtus celestis deest ad gloriam, nec laus terrestris ad famam, longè lateque diffusam, & fidelium testimonijs comprobata. Quæ quidè in beato Petro nouo martyre, strenuo fidei pugile, clariùs innotescunt, cuius sanctitati tota Trinitas præbet testimonium: Patris potentia in miraculis, Filij sapientia in doctrinis, Spiritus sancti gratia in donis & virtutibus, quibus eum vberius ornauit, & præ eius participibus suorum charismatum vinctiōe perfudit.

Vt autem fides in fidei pugile contra fidei oppugnatores, nempe hæreticos, illustrius refulgeret, & suis micantibus radijs inuidorū oculos efficacius perfringeret, non desuere illi etiam terrena testimonia, quandò & aqua baptismalis innocentie, quam à matris utero inuiolatam semper retinuit: & spiritus sapientie, quam per Italiam late diffudit: & sanguis triumphalis passionis, quam pro fide Christi fortissimè suscepit, multiplicem eius gloriam cum multa laude testantur: ut sanctis virginibus, doctoribus & martyribus par existimetur in præmio, quorum in terris merita magno studio est amulatus. Sed hæc ut euidentiùs appareant, à primordijs vitæ eius usque ad passionis triumphum narrationem stylo rudi pertexemus: quædam etiam calitùs ostensa miracula adijciemus, quemadmodum ad nos homines fide digni verissimè retulerunt: idque in gloriam & honorem illius, qui gloria & honore suum martyrem coronauit.

VITÆ HISTORIA.

BEATUS Petrus martyr, Prædicatorum decus, Italiae speculum, & fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Cisalpina, quam Longobardiā vocant, ciuitate Veronensi, ex parentibus hæresi deprauatis traxit originem: ut tanquam lux e tenebris, rosa de spinis, flos e sentibus ortus, tanto amplius reluceret in mundo, redoleret in cœnobio, rutilaret in celo, quod è parentibus errore occæcatis, mente sauciatis atque corpore corruptis, decus virginum, atque e spinis & sentibus, æterno incendio addictis, martyr inclytus esset profectus. Nam tametsi parentes habuit hæreticos, quorum ut institutione erudiretur, & filium vera ratio admonebat, & puerum necessitudo compellebat: at nihilo minus ita se mundum ab illorum seruauit erroribus & immunem, ut neque blandis parentum dolis, neque multa verborū frequentia, ad hæreticorum siue colloquia, siue consortia vel induci potuerit, vel compelli. Videbatur iam tum in tantilla ætate intelligere prouerbum, quod nondum legerat: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & illam Apostoli sententiam: Corruptunt mores bonos colloquia mala. Quod enim à natura videmus homini & cæteris animantibus attributum, ut homo serpentis, agnus lupi conspectum horreat, & inditam hosti sauitiam sentiat: hoc puerum bonæ indolis vnctio celestis edocuit: ut venenatorum serpentum consortia fugeret, & lupos rapaces, pellibus ouinis tectos, inimicos intelligeret, atque eorum commercia vitaret.

Itaque

Itaque cum necdum pueritiæ annos exegisset, annos plus minus septē natus, à scholisque rediret, quibus erat traditus literis imbuendus, à patruo suo hæretico, magno diaboli laqueo, quidnā in scholis didicisset, interrogatus, respondit se Christianæ fidei symbolum didicisse, Credo in Deum patrem omnipotentē, creatorem celi & terræ, & reliqua, ordine illi recitans. A cuius fidei professione cum ille puerum, tãquàm rudem quendam tyrunculum auertere niteretur, persuadereque ei vellet, vt non Deū, sed diabolum potius fateretur visibilibus conditorem: quasdam etiam scripturæ sententias adhiberet ad suum confirmandū errorem, (erat enim perfidiæ caudicibus atque patronus) nihil à puero potuit obtinere, affirmante constanter, quod legisset, quodque scriptum esset, id se velle & credere & confiteri. Quod ille satanæ venator & administer, magnusque animarum seductor vbi perpendit, totum, quod gestum fuerat, patri pueri retulit, & vt Petrus à scholis remoueret, modis omnibus est persuadere conatus. Timeo enim, ait, nè cum Petrus benè fuerit eruditus, ad meretricem illam se transferat, fidemque nostram destruat, magnus ecclesiæ, hoc est, conuenticuli Manichæorum futurus, si vixerit, persecutor. Quod quidem ille à seipso non dixit, sed tanquàm alter Caiphas, beatum Petrum hæreticorum perfidiam destrucurum, futurorum nescius prophetauit. Sed quoniam non est consilium contra Dominum, quemadmodum apud filium, ita etiam apud patrem nihil obtinuit sermo eius. Non enim præbuit ei assensum pater pueri, sperans illum ad sectam suam, posteaquàm in Grammatica esset institutus, per hæresiarcham aliquem pertrahendum.

Vt igitur Dei grata voluntas impleretur, qui malignorum hominum dissipat cogitationes, cum puer domi pueritiæ annos egisset, & hæreticos in ipsa propemodum infantia superasset, missus est studij causa Bononiam. Vbi licet esset ab hæreticorum infestatione remotus, non tamen defuerunt ei noua impugnationū genera, florem illi pudicitia eripere connitentium, quæ adolescentiæ solent esse permolesta. Ecquis verò inter carnis illecebras, mundi fallacias, hostis antiqui insidias, denique inter lasciuia & lubrica sodalium contubernia integritatem mentis & corporis possit cōseruare atque tueri? Non est hoc fragilitatis humanae, sed donum Dei est & paucorum priuilegium. Immo verò, teste S. Hieronymo, in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cælestis. Itaque ingeniosus adolescens, cum fortitus esset animam bonam, etiam ad corpus incoquinatum & cor immaculatum conseruandum toto pectore anhelabat, bonitatem circa se diuinæ dispensationis agnoscens & stupens, sicut longo post tempore coram quibusdam fratribus, eius puritatis conscijs, confessus est, quod inuolatus castitatis dispendia potuerit cuitare. Aduertens verò puer sanctus, non turum esse cum scorpionibus habitare, velut alter Ioseph, pallium reliquit in manu Aegyptiæ, ipsius pudori insidiantis, & ad religionis portum confugere deliberans, mundum cum flore marcescente, parentes cum errore perimente reliquit, atque fratrum Prædicatorum institutum mundus complexus est, futurus etiam ipse prædicator eximius, oppugnator hæresum, persecutor sordium, & vitiorum grauissimus castigatōr. In eo autem instituto paupertatis & humilitatis vestigijs insistentis, beatumque patrem Dominicum ducem virginem virgo sequens, magnum perfectionis apicem attingit, semper de virtute in virtutem progrediens, & quasi lux splendens, procedens usque ad perfectum diem.

In ipso nouitiatu contra carnem magno zelo incensus, nè seruus delicatè nutritus proteruiret in dominū, adeo se ieiunijs & mirabili abstinentia, vigilijs & precibus maceravit, vt mensuram propriæ fragilitatis excedens, eiuem propemodum perdidit, dum vult hostem opprimere. Nervis enim corporis nimia exinanitione cōtractis, tam fortiter eius dentes compressi sunt, vt vel ad forbēdum quippiam quolibet instrumento agrè diduci potuerint. Misertus est autem illius, vel potius populi sui Deus, nec passus est os illud, beatum diutius obserari, quod in medio ecclesiæ cum multo fructu creberrimè aperire constituerat. Restitutus verò pristinae sanitati, modum quidem abstinentiæ mutauit, sed non abstinendi propositum vel consuetudinem. Porro illa humanæ imbecillitatis experientia commiserationis siue compassionis virtuti adiuncta, ita in eo pietatis & parsimonie affectum moderata est, vt, licet erga se parcus & seuerus permaneret, erga aliorum tamen necessitates semper indulgentior fuerit. Cuius rei confirmandæ causâ, illud vnum commemorasse sufficiat, quod egit, cum iam multo tempore fuisset vitam monasticam professus. Cum propter vberiore gratiâ, in labijs eius diffusam, plurimorum corda Deus pia erga eum deuotione inflammasset, ita vt non mediocri-

Error Manichæorum.

Sic more hæreticorum Romanam vocat Ecclesiam. Iohan. ii.

In Serm. de Assumptione B. Mariæ.

Genes. 39.

S. Petrus fit monachus Dominicus.

Prouer. 4.

Eius exercitia.

Sibi durus, alijs humanus.

mediocriter lætarentur, si qua illi munuscula mittere possent: sicut fratres, qui tunc aderant, diligentius obseruauerunt, de omnibus ad victum pertinentibus, quæ ob illius gratiam quotidie mittebantur abundè, per integram Quadragesimam aut parum, aut nihil sibi sumpsit, quemadmodum solitus erat sæpius abstinere, illum, licet eminentis, sequens, qui non ministrari venit, sed ministrare, qui que propter nos, cum diues esset, factus est egenus, vt illius inopia nos ditaremur.

Cæterum integritatem mentis & corporis, vt à primis ætatis initijs cœperat, ita semper illibatam studuit conseruare, atque in ea conseruanda proficere: vt virgo & mente & corpore permanens, nullum vnquam mortiferi criminis contagium fenferit, quemadmodum eius confessorum fideli est testimonio comprobatum. Nè verò per ocij desidiam & inertiam hostilibus pateret insidijs, in iustificationibus Dei exercebatur assidue, vt in ipso, rebus bonis & sanctis exercitijs perpetim occupato, vitia nullum prorsus locum obtinerent, & à spiritalibus nequitijs tutus esset. Præter hæc autem, quàm fuerit deuotione gratus, obedientia placidus, benignitate suavis, patientia constans, charitate præstabilis, denique in cunctis morum maturitate compositus, vberim testantur & seculares & monachi, qui viderunt, qui eius meruere frui confortio, & qui ei familiaris adhæserunt. Quantumcunquè verò polleret moribus & meritis resfulgeret, nè quasi puluerem iactaret in ventum, si sine humilitate cæteras virtutes in pectoris sui armariolum congestisset, adeo se humilem & subiectum in fratrum conuentu & congregatione exhibuit, vt ad illorum obsequia & ministeria, quibus iuuenis solebat occupari, plerunquè se etiam senex facilem & vtroneum offerret. Itaque crebro pia solitudine seruiebat infirmis, sæpè hospites hilari excipiebat alloquio: interdum etiam, verborum & gestuum decore ac honestate seruata, officio ianitoris prudenter ac discretè fungebatur, nec ad vilia quantumuis humilia & abiecta officia se difficilem exhibebat vel inuoluntarium.

Esti autem interdum cum Martha externis esset occupatus ministerijs, at tamen cum Maria sollicitè sedens ad pedes Domini, neque noctibus, neque diebus à diuinis cessabat colloquijs, Euangelium Christi aut aliquem sacrum codicem sub axilla, vel in sinu aut manibus gestans, & quoties licebat, vel lecta meditans, vel audita ruminans & memoriæ commendans. Tribuerat enim ei Deus desiderium sapientiæ, tantusque amator factus est legis diuinæ, vt cum illo Eunuchō Aethiope etiam in ministerio quotidiano positus, quoties daretur oportunitas, sacras lectitare literas non cessaret. Ita enim in illo grata sibi inuicem vicissitudine succedebant & ardor discendi, & promerendi desiderium, vt mirum in modum etiam non minoratus acti, non minus sapientiam perciperet, nec minus sapientiæ vacaret. Contulerat enim ei diuina prouidentia cor docile & tenacem memoriæ, quæ apud se deposita fideliter custodiret: & linguam eruditam, quæ recondita efficaciter alijs dispensaret. Quamobrè sine more dispendio factum est cor eius promptuarium legis diuinæ, & sacrarum scripturarum armarium. Per idem autem tyrocinijs sui tempus non immemor opprobriorum, & quæ hæretici Ecclesiæ Dei exprobrarent, neque obliuiosus zelator effectus, fidem Catholicam præcipuè, & ea, quæ ad fidei defensionem hæresumque oppugnationem pertinent, adeo suo animo affigebat, vt quasi fidei propugnator ardentior, totum se illius obsequijs, eiusque hostium exterminijs mancipare videretur, cunctaque eius verba & studia virtutem fidei redolerent: adeoque circa illius, cuius afferendæ desiderio totus ardebat, defensionem profecit & inualuit, vt postea contra diros illius hostes mente intrepida feruentique spiritu continuum certamen exercens, diuturnum agonem suum tandem victrice martyrio felicissimè consummaret. Pro hac enim ab incunte ferè ætate mortem subire cupiens, hoc vel maxime à Domino attentis & crebris precibus postulauit, vt nè fineret ipsum ex hac luce migrare, nisi hausto pro illo passionis calice. Nec est fraudatus suo desiderio.

Itaque disponente Domino lucernam suam non occultare sub modio, sed breui temporis spatio exacto, super prædicationis candelabrum altius sublimare: credita est illi eloquiorum dispensatio Diuinorum, & celerius studia sua virtute cælitus comitante, factus est concionator siue predicator generalis. Vbi verò tanquàm alter Gedeon tubam prædicationis assumpsit, quàm præclaro clangore insonuerit hostes fugans, fideles excitans, multis in locis compertum est. Exiit enim sonus eius in omnem terram prouinciæ Longobardicæ, & loca Vrbi vicina, nec partem exiguam Tusciæ, itemque in totam Romandiolam siue Flaminiam & Marchiam Anconitanam. Quas enim ciuitates

Matth. 20. 2 Cor. 8.

Mira animi & corporis integritas.

Magna humilitas.

Luc. 10.

Act. 8.

Actioni & contemplationi vicissim dat operam.

Eius studia.

Martyrij desiderium.

Iudic. 7. Est insignis concionator.

tes vel oppida earum regionum salutiferis aliquandò clamoribus non impleuit? Quorum hominum, ijs in locis degentium, non concussit corda vel pulsauit auditum? Vbiquè in illis regionibus sanctæ opinionis eius diffusus est odor, sed alijs odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem: vbiquè magnum sui excitauit desiderium, vbiquè celebre factum est nomen eius. Auris audiens beatificauit eum, & oculus eum videns, de sanctis operibus, fidei exaltatione, & victrice errorum confutatione testimonium perhibebat. Quantos autem qualesve fructus attulerit in salutem animarum, & suorum cumulationem meritorum, solus ille nouit, qui numerat multitudinem stellarum, & cui nuda & aperta sunt omnia. Veruntamen ex diuturnitate temporis, ex labore multiplici, ex magnitudine gratiæ & virtutis, præclara sancti martyris merita præclariùs innotescunt. Si enim beatus ille est, qui iugum Domini portauit ab adolescentia sua: quanto is beator, qui tanquam Benjamin adolescentulus, in excessu sanctitatis & virginitatis thalamo, triginta fere annorum spatio in Prædicatorum collegio commoratus, totum tempus & numerum dierum vitæ suæ in diuinis officijs & obsequijs vsque ad triumphalem passionis titulum studiosè expendit? Quòd si verò bonorum operum vel laborum gloriosus est fructus: quis labores, quos hic operarius Domini siue in recipiendarum confessionum studijs, siue in prædicationum clamoribus pertulit, dignè poterit enarrare? Vt enim dies pleni inuenirentur in eo, & noctes vacuas non haberet, nocturna silentia, humana deputata quieti, post dormitionem breuem exigebat in studijs lectio, & somni tempus deuotis orationum suspirijs occupabat: dies autem impendebat commodis animarum, vel quotidianis aut sedulis incumbendo concionibus, vel auscultandis confessionibus, aut hæreticorum pestifera dogmata validis contundendo rationibus: in quibus quidem specialis gratiæ munere fertur claruisse.

Sic verò gratiam gratiæ exæquabat Dominus, vt multitudo populi, ad conciones eius vndiquè confluentis, gratiæ eius magnitudinem indicaret. De vrbibus enim & castris cum vexillis & tubis sonantibus erumpebant obuiam venienti: recedentem quoquè interdum tam multi sequebantur, vt vix ab eis se posset auellere. Sæpè etiam, vbi concionari statuerat, innumera hominum multitudo accurrens, locaque præripens & tempus antevertens, illum intolerabiliter premebat. Quam ob causam Mediolanensis populus, insigni erga sanctum virum deuotionis argumento, in catruca, ex picis asseribus fabricata, non tergis iumentorum, sed humeris gestata fidelium, illum repositum, & à compressione importunæ multitudinis seruabat illæsum, & habendæ concioni opportunis locum pro eo captabat cæteris eminentiorem. Ità verò deduci decebat agricolam Dei, qui semen veritatis contra hæretes, semen pacis inter odia, semen denique iustitiæ aduersus scelera seminabat. Et certè multi abiurabant hæreses, catholica veritate perspecta: plures, condonatis iniurijs, sinem discordijs & simultatibus imponebant: plurimi verò sua confitentes peccata, ad agendam poenitentiam se comparabant. Qui enim ministrabat eiusmodi semina seminanti, etiam fructus tales ex ijs seminibus abundantius producebat. Vndè etiam labores eileues & dies pauci præ diuini amoris magnitudine videbantur. Sicut autem ad quoslibet tolerandos labores amor Dei, & gaudium, ex magno fructuum prouentu conceptum, illum fortius confirmabāt: sic ad aggredienda ardua quæque superna eum animabat fiducia, experimentis plurimis comprobata. Ad eò enim diuino confidebat auxilio, vt planè sibi persuaderet, vix esse vllos tam duræ ceruicis homines siue in vrbibus, siue in castris, quorum corda salubriter contere & concutere non posset, si non desierit tempus diutius apud illos concionandi. Quamobrè etiam interdum accidisset, quod quidem accidit rarissimè, vt vrbem ingressus vel pagum, in prima vel altera concione multos auditores non haberet, eam, quam diximus, fiduciam socijs pro illorum consolatione exponebat, illud propheticum adducens: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Quod non semel duntaxat, sicut Ionæ, sed multoties & in multis ità constar ei euenisse.

Cum autem instar pluuie eius doctrina increaseret, inter ipsos sermonum quasi cælitus effusus imbrès, Domino illi cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, multa cæperunt miracula coruscare. Cum enim quadam die Mediolani præforibus ecclesiæ B. Eustorgij concionaretur, cuidam mutò adolescenti, ad eum populi deuotione adducto, in os immisit digitum, consiciendo Christi corpori consecratum, moxque soluto vinculo linguæ eius, beneficium loquelæ restituit. Interrogatus enim statim adolescens, qui decem annis mutus permanerat, quid habuisset in ore: Digitum,

rum, inquit, tuum: simulque coram omnibus in vberes gratiarum actiones prorumpens, recens apertorum Christo reddidit laborum vitulos. Et si autem hoc miraculo meritò obstrui debuerint ora hæreticorum iniqua loquentium: at nihilominus illi, tanquam canes impudentissimi, salutifera confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Itaque ad sancti sui gloriam plura signa innouauit Dominus, & mirabilia immutauit. Nam quodam die, cum apud Mediolanum quendam episcopum Manicheorum beatus Petrus examinaret, multis episcopis & religiosis, atque bona ciuitatis parte ad hoc spectaculum congregatis, & dies tum concione, tum hæreticorum examinatione in longum protracta fuisset, æstusque ingens cunctos affligeret: hæresiarcha ille opportunum, vt putabat, subannandi tempus nactus, coram omnibus exclamauit: O Petre peruerse, si tu es tam sanctus, quam hic populus stultus affirmat: cur illum pateris tanto solis ardore cruciari, nec rogas Dominum, vt nubem aliquam interponat, nè stultus hic populus æstu nimio conficiatur? Cui cum athleta fidei fidenter respondisset, se ita, vt dixerat ipse, facturum, si promitteret, se abiurata hæresi fidem sanam complexurum: multi ex Catholicis propter eam sancti viri sponsonem contristari cæperunt, verentes nè fides Cathoïca hac occasione pateret ignominia: è diuerso autem permulti hæretici lætati sunt, sperantes fore, vt vir sanctus pudore afficeretur, maxime cum toto cælo nulla vel exigua nubecula appareret: atque idcirco suum illum episcopum infestis clamoribus hortabantur, vt incunctanter promitteret. Sed cum hac ratione pertinacia hæretici, se obligare nolentis, frangi non posset, vel aliqua ex parte emolliri, beatus Petrus, qui neque propter hæreticorum gaudium, neque propter Catholicorum metum, benè sperans in Domino, animo conciderat: Vt appareat, inquit, quòd bonus Deus omnium visibilium est creator & opifex, ego illum rogo, vt ad consolationem in se credentium, & incredulorum confutationem, aliquam nobis dignetur creare nubeculam, quæ inter solem & populum interposita, nos tueri possit ab hoc æstu. Quod vbi ab illo ex pulpito quodam eminenti, præmissò Crucis signo, dictum fuit, mox Dominus nubem instar tentorij effecit, quæ multo temporis spatio populum omnem sua umbra protexit, causamque latandi & hæreticis insultandi auxit Catholicis.

Alio etiam die, similiter disputationi cum hæreticis præstituto, cum moras facerent fratres, è vicinis monasterijs acciti, filij tenebrarum prudentiores filijs lucis, armis veritatis destituti, se multitudine armauerunt, vt quem ratione non poterant, saltem multiloquio superarent. Adfuit inter eos quidam, quem suæ perfidiæ patronum delegerant, vir loquax, clamorosus & malignus, sermonum versutius instructus. Is vbi pugilem fidei cum socio suo adstantem vidit, statim verborum tendiculas pedibus eius apposuit, & vt incautum impelleret in ruinam, cæpit importunè multoque clamore insistere, vt ad ea, quæ proposuerat, responderet. Sæpius illo vociferante, vir Dei attendens, non licere seruo Dei contendere & litigare, nec prodesse, si verba veritatis & sobrietatis promantur, vbi non est auditus: simul etiam non immemor misericordie Dei, totum se ad orandum contulit, attentè rogans Deum, vt hostes vel iniuri erubescerent tanquam impij, & muta fierent labia dolosa, aut certè pro sua clementia iuberet solem veræ intelligentiæ illis oriri. Nec mora: alterum è duobus impetrauit. Cum enim fidei propugnator aduersus veritatis inimicum fidenter insisteret, vrgeretque, vt rursus suam ille quæstionem proponeret: ità Dominicæ virtuti satanica verba cesserunt, atque ille paulò antè tam loquax & garrulus repente sic obmutuit & elinguis effectus est, vt neque ad quærendum, neque ad respondendum os vel tenuiter aperire potuerit. Itaque perfidi comites illius alij aliò dissipati sunt, nec compuncti, eorum duritia obfistente.

Contigit quandoque, viro beato cum episcopo Placentino iter agente, vt ad ades viri nobilis, domini Gaufridi de Lomelo diuerterent, cuius filium Henricum ità gulæ tumor premebat, vt nec loqui posset, nec spirare. Itaque parentes eius, propinqua filij morte anxij, vitamque illius desperantes, vbi audièrunt fratris Petri Veronensis aduentum, ambo illi obuiam occurrunt, moribundum puerum mœsti nunciant atque sollicitè commendant. Accessit ille ad puerum, sublatiisque ad Deum manibus, crucis ei impressit signum. Puer iam deuotus languenti collo, tanquam singulare remedium, sancti viri cucullum admouit, perceptaque benedictione, simul etiam sanitatem recepit. Quod pater eius accuratè & libenter inspiciens, nouum cucullum ei donauit, tantaque virtutis veterem apud se retinuit: neque id sanè ad insipientiam sibi. Nam postea is ipse

Psal. 146.
Heb. 4.Thren. 3.
Psal. 67.

Sap. 3.

Noctes vt
exegerit.

Item dies.

Innumeri
ad eius con-
fessiones con-
fluunt.Fructus con-
cionæ eius.

Ionæ 3.

Miraculis
coruscant.Mutus lo-
quitur.Manicheo-
rum Episco-
pum exami-
nat.Nubecula
diuinitus
creatur ad
preces eius.

2. Tim. 2.

Hæreticus
loquacissi-
mus obmut-
tescit.Contractus
cuculli eius
sanat pue-
rum.

Itē eius par
rentem.

vir nobilis, diris viscerum torsionibus vexatus, cum sibi metueret mortis imminere discrimen, cucullum illum, quem hactenus asseruauerat, reuerenter iussit adferri, eoque pectori suo apposito, mox vermem quendam bicipitem & valde pilosum euomuit, post illum vomitum plenam ilico sanitatem adeptus.

Matth. 9.
Iohan. 11.

Quauis autem apud magnates magnificaret Dominus sanctum suum, non minus ille tamen pauperibus monasticae vitae professoribus affabilem & amicabilem se exhibebat specialis deuotionis affectu. Quibus cum frequenter gratiam visitationis impenderet, flammam diuini amoris in eis accendens, vacillantes confirmans sermonibus suis, confortans manus remissas, & genua trementia roborans: contigit, vt in quodam castello Mediolanensis dioecesis, nomine Caracte, ad humiliatorum fratrum domum suo more se conferret. Perductus est autem à nonnullis, de ipsius suffragio confidentibus, ad sororem quandam, Carasiam nomine, quae adeo iacebat corporis viribus destituta, septemque annis iam iacuerat, vt etiam pro qualibet necessitate non posset surgere. Ad quam vt peruenit, sic precatus est: Domine, qui sancti paralyticum & Lazarum suscitasti, obsecro, vt huic etiam mulieri digneris restituere sanitatem. Protinus illa liberata, eadem vespera de suo grabato exurgens, altero mane redeunti occurrit, ac deinde quoad vixit, nempe annis septem, permanfit incolumis, & officijs pristinis integrè restituta. Eius generis aliud quiddam etiam Mediolani contigit, cum quidam, Acerbus nomine, qui quinquennio miserè fuerat contractus, in vehiculo ad sanctum virum adductus est: à quo cum esset consignatus, continuo surrexit incolumis.

Mulier de-
sperata, in
viroque ho-
mine sana-
tur.

Meritis etiam serui Dei veniam peccatorum & sperare potuit, & impetrare Mantuana quaedam mulier, cuius salutem multi desperauerant. In mortis enim discrimine constituta, longo temporis spatio iam lingua vsu perdidit. Ad eam vir sanctus rogatus accessit, & vt vita posset ad eam ingredi per auditum, & ex ore prodire per confessionem, capiti reuerenter detracto, cum dixisset, Dominus vobiscum, primam lectionem sancti Euangelij secundum Iohannem, vt primò audiret effecit, & mox vt confitendo peccata sua ipsi loqueretur, iniunxit. Illa incipiente vt obedientia, vel potius gratia saluari, stupefacti circumstantes & hilaritate perfusi, è domo egressi sunt, nè confitentis peccata audirēt: sed ea tamen postea tam alta voce vti coepit, vt confessionem generalem, quam fecit, sub finem distinctè audire & intelligere possent etiam extra domum. Has ob causas fama illius & gratia non solum in ea, quam diximus, ciuitate, sed vbiq; per patriam in dies augmenta capiebat, & latius spargebatur. Neque id mirum, quando haec & plura alia, dum adhuc viueret, per eum Dominus operari dignatus est. Complures enim demoniacos, diuersisque vexatos morbis solo contactu vel Crucis signo curauit, sicut multorum fidedignorum testimonijs est comprobatum.

Multi cura-
tur damo-
niaci.

Verum cum pestis haeretica in Longobardia pullularet, & multas iam ciuitates contagione pestifera infecisset, summus Pontifex Innocentius quartus, non ignorans quam perniciosam esset ouibus luporum admixtio, ad pestem illam satanicam abolendam, diuersos Inquisitores ex ordine Praedicatorum, tanquam canes quosdam, qui lupos ab ouibus arcerent, ad diuersa Longobardia loca prudenter alegauit. Sed cum Mediolani haeretici non solum multi numero, sed etiam magni seculari potentia, versuti multa fraudulentia, garrulitate loquaces, satanicaque instructi scientia residerent, idem Pontifex sciens beatum Petrum esse virum magnanimum, qui ab hostium multitudine neutiquam formidaret: animaduertens quoque eius virtutis constantiam, qua aduersariorum potentiae nec in minimo esset cessurus: atque compertam habens eius facundiam, qua posset haeticorum contundere fallaciam & vanitatem: denique certo sciens eum in diuina sapientia egregie eruditum, qua friuola haeticorum argumenta facile esset confutaturus, quippe qui à puero inter haeticos vixisset, & quemadmodum scripturas detorquerent ac prauè interpretarentur, quibus etiam verbis & fucis cauteriatis conscientias suas obtegerent, crebris pugnis & diuturnis experimentis probe didicisset: tam strenuum fidei pugilem, tamq; indefessum Domini bellatorem,

Fit Inquisi-
tor in ditio-
ne Medio-
lanensi.
Iudic. 15.

Mediolani & in Comitatu Mediolanensi instituit haeticae prauitatis Inquisitorem, plena ei autoritate concessa. Ille verò demandatum sibi munus diligenter obiens, Samsonis vulpeculas accuratè perquisiuit, easque dissipauit vbiq; nullam eis requiem tribuens, sed mirabiliter eas confundens, ac potenter profligans, ita vt non possent resistere sapientiae & spiritui, qui per eum loquebatur. Inerat ei sanè spiritalis in suscipiendis id genus certaminibus fiducia aduersus hostes; quam ex diuina reuelatione conceperat. Nam cum vice quadam ob futuros eosque incertos euentus non nihil pauere-

ret,

ret, atque ante altare sacratissimae Virginis agones suos Virgini commendaret, per beatissimam Virgineam virgini dormienti responsum est, quod per filium Virginis iam olim, imminente eius passione, alteri Petro dictum fuit: Ego pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua. Ità factum est, vt nec certa fiducia illum diffidere, nec feruor indeficiens tepere, nec multa experientia formidare permetteret: sed sicut leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauet occursum: ita ipse non raro hostibus offerebat sub ea conditione congressum, vt illi quotquot possent secum adducerent de toto exercitu scripturarum: ipse verò vno solo contra eos contentus esset milite, beatum Paulum significans, quem sibi delegerat athletam inuidum aduersum omnes fidei peruersores. Sapius etiam obtulit sese haeticis paratum ad flammam vtrò subeundas pro asserenda veritate fidei catholicae, si illi pariter ignis certamen experiri vellent. Denique pro ea fide vitam suam non modò periculis, sed morti etiam obijcere valde appetebat. Probabile autem est, ex diuina reuelatione eum habuisse, quod tam fideliter, tamque frequenter prophético spiritu proferebat. Nam veluti de felici martyrio suo, atq; etiam de loco sepulturae suae certus, vtrunque fratribus hac ratione eum praedixisse comperitum est: Scitote inquit, me ex hac vita non nisi incredulorum peremptum manibus abiturum, nec dubitatis Mediolani me sepulcrum habiturum. nec de suo metuebat praemio, qui tam erat certus de merito. Sciens enim, cui credidisset, non arroganter, sed fidenter ita sibi post bella victoriam promittebat, vt firmiter speraret & crederet, nomen eius in litanijs commemoratum, & eius festum diem in Calendarijs adscriptum iri. O beatum virum, cui in praesenti vita iam futura inchoauerat, & cuius pedes iam in atrijs caelestis Ierusalem stabant, quique adhuc in carne degens corruptibili, gloriae immortalis & incorruptibilis laudisque sempiternae primitias degustabat.

Prauidens autem vir sanctus, è propinquo adesse diem suae passionis, summi Pontificis mandata tanto constantius atque instantius coepit exequi, quanto propius cernebat sibi repositam coronam iustitiae, in illo die à iusto iudice ipsi reddendam. Videntes verò haeretici atq; dolentes negotium fidei per illum tam prosperos habere successus, de eius nece cum suis fautoribus tractare coeperunt, exillimantes tum demum tranquillum esse posse viuere, si ipsorum tam validus persecutor è medio sublatus esset. Nec latere sanctum virum illorum machinationes, quippe quas certa plurimorum relatione didicisset: sed tanquam pugil intectus & intrepidus, nec metuebat quod iam pridem ardenti desiderio sitierat: nec in ijs, quae magna fiducia susceperat, tepescebat: sciens, occidi quidem se posse, sed neque sic tamen superatum iri. Itaque in Dominica, quae dicitur Palmarum, quatuordecim diebus ante suum obitum, iam praescius beati martyrij sui, Mediolani coram multa populi frequentia è suggestu palam dixit, se non ignorare haeticos ipsi necem meditados esse, & iam pecuniam sicario numerandam alicubi depositam esse. Sed agant illi, inquit, quicquid volent, plus me sentient facturum contra se etiam post obitum, quam fecerim viuens. Assignato autem quibusdam haeticorum fautoribus termino preemptorio ad octauum Paschae diem, vt mandatis Ecclesiae omnino parerent, praedicens se ad illum terminum reuersurum, ad Cumanam ciuitatem profectus est, vbi Prioris inter fratres suos officio fungebatur.

Porrò anno salutis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, die sabbati illius, quod est finis Septuagesimae, diciturq; sabbatum in Albis, & Pascha annotinum, athleta Christi de suo coenobio ad certamen fidei Mediolanum contendens, nitebatur praefixum terminum praenire. Cumq; iter medium carperet, quidam funestus haeticus & cruentus haeticorum satelles, eorum precibus adductus, & precio librarum quadraginta conductus, in beatum virum, iter salutaris propositi persequentem, in agnum vtiq; lupus, in mitem ferus, in piū impius, furibundus in mansuetū, prophanus in sanctum ausu sacrilego incurrit, & de Christi sacerdote victimam faciens, sacrum illius caput ense cruento ferit, diraq; illi semel atq; iterum repetitis ictibus vulnera imprimit. Deinde nihil diuertentem ab hoste, sed protinus hostiam sese exhibentem, illiusq; truces ictus patienter excipientem, seminecem humi prostratum reliquit, & ad fratrem Dominicum sancti viri comitem, aërem miserandis vocibus implentem, opemq; & auxilium implorantem, mox cruentus carnifex se conuertit, & quatuor illi letalia vulnera infligit. Interea B. Petrus in parte alia se Domino commendans: In manus tuas Domine, inquit, commendo spiritum meum, à fidei catholicae professione & praconio etiam in hoc articulo minimè desistens, sed symbolū fidei, quod propter patrum blandimenta puer abnegare noluit, in ipsis mortis angoribus, tanquam egregius fidei propugnator,

Rrrr 3

nequa-

Luc. 22.

Prover. 30.

Mortē suā
praedicit, &
sepulturae
locum.

Haeretici
de eius nece
tractant.

Crudeliter
caeditur à fi-
cario ad id
conducto.

Item F. Do-
minicus.

nequaquam oblitus recitare : quemadmodum etiam ille scelestus carnifex, fugæ præsidio destitutus, & à fidelibus, quos fratris Dominici clamores excitauerant, postea captus, atque idem quoque frater Dominicus, aliquot diebus superuivens, restati sunt. Cum autem adhuc palpiteret vir sanctus, cultrum homo ille sanguinarius per eius latera adiecit, eoque confosso, beatum illius martyrium absoluit. Atque ita expleta huius peregrinationis Septuagesima, felix viator caelestem peruenit ad patriam : ita stolam suam martyr & virgo dealbavit in Albis : ita denique ad æternum celebrandum sabbatum, ex sabbato temporario migravit. Pascha etiam annotinum suo agno non caruit, quando B. Petrus in illo tanquam agnus innocens immolatus, ipso sui martyrij die simul & confessor, & martyr, & propheta, & doctor quodammodo esse promeruit. Confessor quidem, quando eodem die confessione more solito facta, Deo sacrificium laudis obtulit, & fidem Christi inter tormenta constanter confessus est: Doctor vero, clara voce veram docendo fidem, dum apostolicum symbolum disertè pronunciauit : Martyr autem, pro defensione fidei sanguinem fundendo suum : Propheta denique, dum prophetico spiritu id, quod euenturum erat, prædixit. Patiebatur enim per id tempus quartanam febrem, foetibusque dicentibus, illa die se Mediolanum attingere non posse, respondit : Si ad domum fratrum peruenire non dabitur, apud S. Simplicianum licebit hospitio uti, quod ita factum est. Nam cum eius sacrum corpus curru Mediolanum adueheretur, eius percussore iam capto & vel inuito sequente, fama tanti facinoris celeriter Mediolanum aduolans, urbem totam populo concurrente & tumultuante concussit & perturbavit, nec cum populi concursum Magistratus Mediolanensis inopinata perturbationis metu attonitus, etiam clausis urbis portis impedire potuit: quin tanta fieret plebis obuiam euntis impressio, ut ipse etiam Archiepiscopus, cum suo Clero & permultis religiosis sancto martyri instituta processione occurrens, vix ad sacrum corpus pertingere potuerit. Quæ res impedimento fuit, ut fratres ad suum cœnobium illud ea die perducere non possent, sed apud S. Simplicianum illa nocte depositum sit, fratribus apud illud pernoctantibus.

Est verò hoc loco illud nequaquam prætermittendum, quod eius martyrium reddit illustrius atque celebrius. Habet enim passio eius quandam cum Christi passione similitudinem. Christus pro veritate fidei, quam docebat, passus est: Petrus pro eiusdem fidei defensione. Christus ab infideli populo Iudæorum : Petrus à perfidiosa turba hæreticorum. Christus Paschali tempore cruci affixus est : Petrus eodem tempore casus est. Christus sub mortem, in manus tuas, inquit ad Patrem, commendo spiritum meum : Petrus ipsidem usus est verbis morti proximus. Christus pro triginta argenteis proditus est, ut crucifigeretur : Petrus quadraginta libris Ticinensibus venditus est, ut tolleretur è medio. Christus sua passione multos adduxit ad fidem : Petrus sua morte complures hæreticos conuertit. Nam licet, dum esset in viuis, pestifera hæreticorum dogmata egregiè extirpauit : at tamen post obitum, meritis eius intercedentibus, & crebris coruscantibus miraculis, adeo ea profligata sunt, ut plurimi relictis erroribus, ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium conuolârint, ipsaque vrbs & Comitatus Mediolanensis, ubi tot prius hæreticorum conuenticula resederant, adeo sint repurgata, ut pulsus alijs, alijsque respicientibus, nullus ibi apparere ausus fuerit. Multi etiam ex eis hæresarchæ insignes & magni nominis, S. Dominici institutum complexi sunt, ijdemque hæreticos & eorum fautores usque in præsens mirabili seruore persequuntur. Ità nimirum Samson plures occidit Philistæos moriens, quam occiderat viuens. Sic granum frumenti cadens in terram, perfidorum manibus mortificatum, vberem surgit in spicam. Sic aromata pilo contusa, odoris fragrantiam latius fundunt. Ità granum sinapis attritum, vim suam efficacitatis exerit. Denique Petrus noster ita pressus acerbæ passionis torculari, gratissimi liquoris redundat in copiam.

Cæterum post viri sancti gloriosum triumphum, cæli rosario dudum clauso, sed per beati Petri martyrium, ut ita loquamur, referato, caelestia miracula crebrius declarata sunt, quibus Dominus suum martyrem illustrauit. Terra quoque eius rosæo sanguine madidata, vberiores fructus protulit, eosque cælo intulit latibunda, præconis fidei & martyris Christi suffulta suffragijs, quæ in multis orbis regionibus atque prouincijs signorum euidencia declarantur. Quorum etsi nonnulla summus Pontifex suis literis strictim compræhenderit, & nos tamen, quoad possumus, miraculorum ordinem prosequentes, ad lectorum & auditorum ædificationem latius ea distribuimus, alia quædam adijcientes, quæ postea fidelium hominum testimonijs veri-

Mortis fuit
Confessor.
Doctor.
Martyr.
Propheta.

Percussor
eius captus.

Passio eius
in quibus
Christi passione
imitatur.

Luc. 23.

Multi hæretici
conuertuntur, visis
eius defuncti
miraculis.

Judic. 16.

simè sunt approbata: ubi tamen hoc præmissum volumus, plura esse edita miracula, quam sint in scripta redacta, multa etiam prolixitatis vitandæ causâ prætermittam. Pauca autem, quæ tacere nolumus, iam commemoramus. Eodem die, quo casus est vir beatus, mulier quædam morbo laborans, (dicebatur autem Iacoba) ad sancti corpus auda accessit : sed cum, premente turba, longo temporis spatio non posset ad illud peruenire, ut quandoque sui morbi inueniret remedium, quod à medicis frustra expectarat, tandem ægrè in ecclesiam sancti Simpliciani, ubi corpus martyris iacebat, introducta, super caput suum, ex quo fistulæ morbo iam aliquot ossa perdiderat, manu martyris signum Crucis expressit, & integræ sanitatis beneficium obtinuit.

Eodem die in monasterio dominarum de Ripolis prope Florentiam, cum quædam sanctimonialis precibus esset interta, non nihil correpta somno, vidit beatissimam Mariam virginem in sublimi throno gloriosam residere, atque hinc inde duos fratres illi assidere. cumque admirans quæreret, quisnam alter eorum esset, audiuit vocem ipsi respondentem: Hic est Petrus Veronenfis, qui in conspectu Domini tanquam fumus aromaticum gloriosus ascendit. Quod quidem mysterij significatione non vacat, quando frater Dominicus, qui cum eo visus est cælum ascendere, non tamen auditus est cum illo nominari. Cum enim pariter cum illo passus sit, creditur etiam cælum cum illo ascendisse: non tamen vnâ cum illo sanctorum catalogo adscriptus est. Itaque ea soror fama vulgante postmodum cognoscens, in vnum eundemque diem & sancti viri martyrium, & suam visionem incidisse, mox concepta fiducia martyri votum nuncupauit, pijsque precibus meruit à morbo quodam confestim liberari. Atque ita eius visionis veritas, tum temporis concordia, tum miraculosa sanitatis recuperatione, tanquam duplici argumento, comprobata est.

Ut autem catholicorum tristitia, tanti propugnatoris obitu nata, nouæ lucis ortu plenum verteretur in gaudium, lampades ad venerabile sepulcrum martyris in ecclesia beati Eustorgij pendentes, pleræque ex seipsis absque omni humano studio & opera sunt accensæ: quippe cum primis congruè id erat, ut qui fidei lumine & igne claruerat, singulari quodam lucis & ignis miraculo ornaretur. Super locum etiam passionis eius non raro luminaria quædam è cælo descendunt, & ad cælum redeuntia permulti religiosi alijque visibiliter conspexerunt, atque inter illa duos fratres in habitu fratrum Prædicatorum se vidisse testati sunt.

Cum autem id genus rumores ad sedem Apostolicam afferrentur, & summus Pontifex ab hominibus fide dignis tam præclara miracula perciperet, catholicæ fidei exaltationi, noui martyris ornamentis, & Apostolicæ sedis, cuius Inquisitorem ac pugilem Dominus tam mirificè illustrare dignaretur, honori congratulans, virginem eius innocetiam iussit accuratè discutiri, & in multa eius merita sollicitè inquiri, miracula quoque diligenter examinari. Atque ubi perspicuè cognouit famam vinci rerum veritate, maioraque comperisset, quam ad ipsum perlata fuerant: de communi consilio Cardinalium & Prælatorum omnium, qui per id tempus apud sedem Apostolicam residebant, VII. Calend. Aprilis, nondum exacto post martyrii anno primo, illum Perusij in platea ecclesiæ fratrum Dominicanorum, adstante ipsi Cleri plebisque, itemque religioso nobilium ac procerum multa frequentia, alijs vbertim flentibus præ gaudio, alijs Deum magna voce laudantibus, vniuersis denique mirificè tripudiantibus, & solenni ritu diem festum celebrantibus, cum mirabili cercorum ardentium multitudine & eximio sacrarum vestium apparatu, sanctorum martyrum catalogo statuit adscribendum. Sed quia dies passionis eius, qui fuit septimus Aprilis, in festa Paschalia crebro incidit, eius festum diem tertio Calendæ Maij iussit ab omnibus fidelibus deuotè & solenniter celebrari. Vbi autem per orbem diffusus est Apostolicæ iussionis auditus, mox auditum deuotio, deuotionem noua miracula sunt consecuta.

Postquam autem in sanctorum martyrum album relatus est, catholicorum piæ deuotioni dignum planè visum est, ut sacrum eius corpus, quod ultra annum humili loco sub terra iacuerat, ad sublimiorem transferretur. Cuius rei causa cum fratres Mediolani ad prouinciale, ut vocant, Capitulum conuenissent, ita sanum & integrum & ab omni putore alienum illud inuenerunt, ac si eodem fuisset die tumularum. Itaque fratres cum magna reuerentia exportarunt illud ad amplum quoddam pulpitem iuxta plateam, atque illic omni populo visendum & suppliciter venerandum exhibuerunt. De miraculis, quæ plurima post eius in sanctos relationem facta memorantur, nihil in præsentiarum scripturis sum.

Multa eius
post obitum
miracula.

Insigne miraculum.

Visio cuiusdam
monialis

Lampades
diuinitus
accendantur.

Refertur in
numerum
sanctorum.

Corpus eius
post annum
inuenitur
prorsus
integrum.

VITA SANCTISSIMÆ VIRGINIS CATHARINÆ
 SENENSIS, IN QVA ET PER QVAM PRAEPOTENS DE-
 us mira operatus est. *Scriptit autem eius Vitam copiosissimè reverèdus Pater Raimundus
 Capuanus, sacræ Theologiæ Doctor, & Ordinis Prædicatorij Magister generalis atque
 sanctæ virginis Confessarius: sed nè ea prolixitate, tum etiam stylo simpliciori Lectores
 offenderentur, per F. Laurentium Surium redacta est in compendium, sed ita tamen, vt
 de historia parùm aut nihil possit desiderari. Inserta sunt etiam quedam ex Epistola ve-
 nerabilis Patris Stephani Senensis, Prioris Carthusiæ Ticinensis, qui ante mo-
 nasticæ vitæ professionem diu cum sancta virgine vixit familiariter,
 & eius amanuensis fuit. Obsecramus autem Lectorem, vt po-
 sita omni hesitatione, certò sibi persuadeat, tantos
 viros non nisi vera & comperta
 scribere voluisse.*

29. Aprilis.
 Quo die ab
 hac vita mi-
 grauit.

Parris virgi-
 nis patricia.

Optima fa-
 miliae inti-
 tutio.
 Bonauentu-
 ra filia eius
 ferre non suf-
 ficitur laici-
 nos sermo-
 nes.

Amabilitas
 S. Catharinæ
 infantis.

Pietas.

Pud Senas, præclaram Italiae urbem, Iacobus quidam fuit, vir simplex, integer & timens Deum. Is vxorem duxit Lapa-
 pam, ab omni huius seculi malitia alienam. Erant plebeij ambo, satis laudabili orti familia, reque familiari pro sua
 cõditione benè instructi. Iacobus in rebus molestis & ad-
 uersis erat multa patientia, nec murmuris voces sinebat vel ab ore suo, vel cuiusquam è sua familia prodire. Si
 quem autem commoto animo asperius loquentem au-
 disset, hilari vultu blandè illum consolabatur, & sui officij
 admonebat. Quidam cuius eius per summam iniquitatem
 grande ab illo æs alienum repetebat, cum tamen nihil ei
 deberet: fretusque amicorum potentia, simplicem virum penè ad inopiam redegit.
 Molestè hoc ferebat. Lapa vxor eius, & scelesto homini nescio quid mali imprecaba-
 tur. At Iacobus omnia sedatè ferens, obiurgabat eam: Sine, inquit, mea coniunx. De-
 us illi quandoquè adspirabit sanam mentè, & agnito errore suo, patronus noster erit.
 Id quod postea ita euenit. Tanta erat huius viri probitas, vt tota eius familia, ab illo re-
 ligiosè instituta, improbos & inhonestos sermones nequaquam audire sustineret. Filia
 eius Bonauentura nupserat cuidam iuueni Nicolao. Ad eum veniebant alij iuuenes,
 & vt solent tales, plerunquè non abstinebant à verbis inhonestis & lasciuis. Ea res tan-
 tum illi Bonauenturae animi dolorem attulit, vt etiam in morbum incideret, & in dies
 macie conficeretur. Nicolao ab illa causam mœoris perquirenti, grauitè respondit:
 Ego in paterna domo tales sermones non audiui, quales hinc quotidie iactantur. Itaque
 pro certo noueris, nisi ab his ædibus fuerint exclusi, me breui morituram. Mirabatur
 ille mulieris pietatem, & sese corrigens, prohibuit alijs, nè illa audiente verbis parùm
 verecundis vterentur. Vtinàm verò ad hoc exemplum suam familiam hodiè patresfa-
 miliàs instituerent: melius profectò Christiana Resp. haberet.

Cum autem Lapa multas Iacobo proles peperisset, tandem geminas edidit filias,
 è quibus Iohanna altera, altera Catharina est dicta: sed Iohanna à baptismo non diu
 superuiente, Catharina remansit, quam mater eius multa cura educandam suscepit,
 cæterisque prolibus habuit chariorem: cuius partim ea ratio fuit, quòd cum ob cre-
 bros partus alias proles nutricibus tradere compulsã esset, Catharinam suis ipsa vber-
 ribus lactauit. Educata igitur hæc puella, cum iam ambulare coepisset, tam omni-
 bus chara & grata fuit, tantamque eius verba prudentiam redolebant, vt mater vix
 eam domi potuerit retinere, vicinis & cognatis illam ad se rapientibus, desiderio
 fruendæ incunditatis & non planè infantilis sermonis eius. Quidam verò incredi-
 bili affecti lætitia & consolatione ex eius suauissima præsentia, non Catharinam,
 sed Euphrosynam eam appellabant. Deinde annos nata plus minùs quinque, salu-
 rationem edocta angelicam, illam crebrò repetebat, & cælitis permota, coepit per
 gradus tum ascendendo, tum descendendo, ad singulos singulas flexis geniculis
 Virgini matri salutationem promere, & in eiusmodi pijs studijs magis ac magis pro-
 ficere.

Postquam

Postquam autem sextum ferè ætatis annum expleuerat, cum Stephano germano
 suo, illa paulò adultiore puero, ad ædes sororis suæ Bonauenturae, cuius antè memini-
 mus, accessit: confectoque negotio, cuius causa à matre fuerant missi, in reditu sacra
 puella sursum erectis luminibus, supra verticem templi fratrum S. Dominici vidit in aë-
 re thalamum elegantissimum, regio splendore compositum, & in illo Christum Salua-
 torem in throno Imperatorio sedentem, indutum Pontificio habitu, & in capite fe-
 rentem tiaram, qualis est Pontificum Romanorum. Aderant illi Petrus & Paulus at-
 que Iohannes Apostoli. Ibi puella defigens oculos vtriusque hominis in Christum, il-
 lum amantissimè contemplantur: vicissimque Christus suæ maiestatis oculis in eam
 intentis, blandissimè subridens, extenta super eam dextera, expressoque Crucis signo,
 illi benedixit. Mox ea rapta spiritu, & transformata in eum, quem suauissimè adspici-
 ebat, & sui & itineris oblita est: immotaque permanisset haud dubiò, non tum solum,
 sed etiam aliàs sapissimè, in tantilla ætate in via publica neque homines neque iumen-
 ta transeuntia aduertens, nisi per alium tracta fuisset. Cum autem Stephanus pueru-
 lus iam processisset aliquousque, ac paulò post aduertisset illam non sequi, sed cælum
 attentissimè intueri, iterum atque iterum nomine eam inclamauit: sed ea nihil respon-
 dente, immò nec sentiente quid clamaret, propius accessit clamitans. At nec sic qui-
 dem ea se mouente, manibus traxit eam. Tum illa quasi à graui somno expergescens,
 retractis parumpè oculis, dixit: O si videres, quæ ego video, ab hac mellitissima visio-
 ne me neutiquam reuocares. His dictis, referebat oculos ad cælum, sed iam visio illa dis-
 paruerat. Quod illa sine dolore ferre nõ valens, lachrymis in se vindicauit, quòd ocu-
 los indè auertisset.

Ab eo tempore tantilla puella canescebat morum maturitate ac sensu mirabili, ita
 vt facta eius non pueritiæ vel adolescentiæ, sed venerandæ potiùs senectutis esse vide-
 rentur. Iam enim accensus in illa erat ignis diuini amoris, cuius virtute intellectus illu-
 strabatur, voluntas feruebat, confirmabatur memoria, & actiones externæ ad diuinæ
 legis normam dirigebantur. Nam sicut ipsa reuerendo patri Raimundo confessã fuit,
 per id tempus vitas sanctorum Patrum Aegyptiorum, quorundam item aliorum san-
 ctorum, potissimum autem beati Dominici, didicit non ab vilo homine, sed sola reue-
 latione diuina: tantusque eius mentem cepit ardor illas imitandi, vt nihil aliud cogita-
 re possit. Indè in ea extitè tam multa rara & inusitata, quæ omnes in admirationem
 raperent. Querebat latibula, & clam suum corpusculum quadam chordula cadebat,
 precibus ac meditationibus perpetuò vacabat, in dies magis dabat operam silentio
 contra morem puerorum: & cum ea ætas increfcens multo egeat alimento, illa sibi
 aliquid potiùs de cibo detrahebat. Eius exemplo complures coætaneæ puellæ inuita-
 tæ, ad eam cõstuebant, vt eius salutiferos sermones audirent, & pro modulo suo sancta
 eius studia imitarentur. Conueniebant autem omnes simul in quodam loco domus
 eius, idque occultè, & cum ea pariter se flagellabant, & quoties ipsa iussisset, orationem
 Dominicam & salutationem angelicam recitabant. His autem rebus non defuere mi-
 racula Dei. Nam vt plurimum ascendendo & descendendo per gradus paternæ do-
 mus, ita per aërem ducebatur, vt gradus pedibus non attingeret. Hoc autem præcipuè
 tum fiebat, cum hominum fugeret consortia, præsertim diuersi sexus.

In ea ipsa autem tenerima ætate desiderio imitandi sanctos Patres Aegyptios, ar-
 dentissimè sitiebat solitudinem, nec tamen rationem aliquam excogitare potuit, qua
 ad illam perueniret. Pugnabat itaque desiderium cum fragilitate ætatis, & cessit qui-
 dem victoria desiderio, sed nõ planè absoluta. Nam quodam manè, incredibili flagrans
 eremi cupiditate, abiit extra urbem, vnicum tantum panem secum ferens: paulum-
 que progressã, vt nullas videt coniunctas illic ædes, quemadmodum solent esse in urbi-
 bus, putabat se iam propinquam desertis locis. Indè itaque aliquantò vterius profici-
 scens, tandem sub rupe quadam speluncam reperit, in quam cum multo gaudio in-
 grediens, optatam se eremum inuenisse arbitrabatur. Mox igitur coepit orare feruen-
 ter, & ecce, Christo eius promptam voluntatem approbante, sensim à terra vsque ad
 speluncæ verticem eleuabatur, sicque ad horam vsque nonam permansit. Verita-
 tem, insidijs inimici, eius desiderium impedire volentis, isthuc fieri, coepit orare instan-
 tius. Tandem sub horam nonam rursus deposita est in terram, intellexitque ex instin-
 ctu diuino, nondum velle Dominum, vt relicta parentum domo, suum corpuscu-
 lum affigeret. Itaque indè recedens, domum reuertebatur: sed cum corpusculi eius
 imbecillitas itineri conficiendo non sufficeret, Deo se commendauit; cuius beneficio
 breui

Visio eius
 mirabilis.

Mentis ec-
 statim pati-
 tur.

Canas infan-
 tia.

Multa ei di-
 uinitus reue-
 lantur.

Excercitia te-
 nerius pu-
 ellæ.

Miracula.

Petit soli-
 tudinem.

Corp' oran-
 tis sursum
 tollitur.

breui temporis spatio in ipsam ciuitatis portam per aëra deportata est, sicut ipsa postea cuidam cognata & confessarijs suis exposuit : à porta autē festina redijt domum. Diū autem res tota latuit, parentibus eius persuasum habentibus, quod ab aëdibus sororis suae Bonauenturae reuertisset.

Amor mundi in ea prorsus extinctus.

Ea est etiā sententia S. Augustini &c.

Eius autem visionis, cuius paulò supra fecimus mentionem, tanta fuit apud sacre infantulae animum vis & efficacia, vt mox omnis mundi huius amor prorsus in ea extinctus sit, accensusque sanctus amor Christi Iesu vnici filij Dei, & amantissime matris eius semperque virginis Mariae. Itaque omnia arbitrabatur vt stercorea, modò lucrifaceret Christum Saluatorem. Valdè autem adspirabat ad tuendam in se virgineam integritatem : cognouitque, Deo reuelante, beatissimam Dei genitricem primam nuncupasse perpetue virginis votum. Itaque anno etatis septimo, non vt septennem puella, sed vt planè grandaeva, maturè ac diū de eiusmodi prestando voto secum deliberauit, assidue rogans matrem Domini, reginam virginum & angelorū, vt à Domino ipsi impetraret gratiam id faciendi, quod esset illi gratius & suae salutis conducibilis. Atque interim agebat quotidie feruor amoris diuini & desiderium puritatis angelicae. Vnde haud obscure intelligens, quid Domino placeret, quadam die secretū petijt locum, & flexis vtriusque hominis genibus, sic precata est beatissimam matrem Christi: O virgo sacratissima, quae prima inter foeminas perpetuam Domino virginitatem vouisti, qui te voluit esse matrem vnici filij sui: obsecro benignitatem tuam, vt non attentis meritis meis, digneris mihi sponsum dare filiū tuum, quem totis animae visceribus concupisco: & ego promitto & illi & tibi, quod nullum vnquam alium admittam sponsum, sed virginem me illi perpetuam conseruabo. Itā septem nata annos, Christo sponso immortalis suam dedicauit virginitatem, idque voto coram Deo solenni, vt ait Raimundo.

Septennis vover virginis nitatem.

Abstinet carnibus.

Ab hac die creuit in dies in vera sanctitate, coepitque Christi tyruncula iam tum bellum indicere carni, etiam necdum rebellanti. Statuit, quoad fieri posset, carni carniū esum non permittere. Itaque si quae ei fuissent appositae carnes, vt plurimum porrigebat eas Stephano fratri, aut paulatim proiebat eas felibus, vt nemo posset aduertere. Flagella, de quibus antè diximus, non solum cōtinuabat, sed agebat etiam & sola, & cum puellis: & quod mirum in tantilla aetate videri possit, in eius animo feruebat zelus animarū, & peculiariter illos amabat sanctos, qui animabus lucrands operam nauasent: intellexitque, diuinitus, beatissimum Patrem Dominicū zelo fidei & salutis animarum Ordinem fratrum Praedicatorum instituisse. Quae res in eius animo tantam erga illum Ordinem reuerentiam excitauit, vt si quos vidisset fratres sancti Dominici suae aedes transeuntes, illorum obseruaret vestigia, eaque illis abscedentibus, humiliter ac deuotè exoscularetur. Porro creuit in eius pectore ingens desiderium illius instituti complectendi, vt posset cum fratribus studere salutis animarum: sed sexu id non permittente, cogitabat sanctam Euphrosynam, cuius nomen iam supra diximus ei à quibusdā impositum, hac in parte imitari, & instar illius fingere se masculum, atque procū in regionibus ignotis se adiungere fratribus Dominicanis. Verum licet diū in hac cogitatione fuerit, non tamen permisit Deus vt ita fieret. Accepere interim in ea quotidiana incrementa & corpus & animi virtutes, & quaedam veneranda morum honestas & maturitas apud omnes, qui eius actus contemplantur. Stupebant parētes, mirabantur germani eius, tota domūs familia stabat attonita.

Reuerentia vover virginis nitatem.

Ante decimum aetatis eius annū mater illam misit ad pastorem parociae suae rogandum, vt Missae sacrificium faceret in honorem sancti Antonij: deditque ei cereos & nummos, quos poneret in altari. Paruit Catharina, libenter exequens ea, quae cederent ad honorem Dei: sed ipso delectata sacrificio, mansit in templo, donè peractum esset. Indè domum se recepit. Mora autem illius matri displicuit: itaque vt ruborem ei afferret, Maledictae sint, inquit, linguae, quae te nunquam redituram asserbant. (Sic enim illis in locis vulgò solent dicere.) Puella sapiens, vt audiuit matrem ista dicentem, paulisper conticuit: deindè seorsum illam ducens, cum multa maturitate & modestia ita locuta est: Domina mater, si me quandoque videris tua iussa negligentè, caedas me virgis, quantum visum erit. id enim dignum & iustum est: sed quæso, nē propter meas culpas cuiquam vnquam maledicas. nam neque tuam id decet grandaevitatem, & me summo animi moerore afficit. His auditis, mater incredibiliter admirans pusillae filiolae tam sapientem admonitionem, non tamen volens id eam intelligere, Cur, ait, tam diū illic haesisti? Respondente ea, se Missam auscultasse, quam ipsa celebrari mandasset, moxque indè reuertisse domum: mater amplius aedificata, totum

Vide puellae verba sapientissima.

marito

marito retulit. Ille verò gratias agens Deo, rem tacitus considerabat.

Postquam autem sacra virgo ad nubilem peruenit annos, pro illius regionis more parentes eam domi incluserunt. non enim patitur illic consuetudo, vt eius aetatis puellae inuptae à domo exeant. Coeperunt autem & parentes & germani eius, ignari propositi illius, de eius tractare coniugio: mater quoque ad studium excolendi corporis eam hortari, vt posset procorum oculis esse gratior & amabilior: sed illa memor voti sui, licet id parentes pro illorum reuerentia celaret, nihil tale facere voluit. Non enim hominibus, sed Deo modis omnibus placere contendebat. Ferebat id mater eius molestè, & cum per se illam mouere non posset, filiam Bonauenturam, quam Catharina impensè amabat, vt ei persuaderet, hortata est. Et illa quidem multis vijs eius tentans animum, tandem eò adduxit, vt daret operam aliquam ornando corpori, nihil tamen interim remittens de proposito seruandae integritatis. Hanc autem culpam postea non semel tantis cum singultibus & lachrymis cōfessa est, vt videri posset grauissimo se scelerè obstrinxisse. Sciscitante ex ea D. Raimundo, confessario, num illo ornatu voluerit contra votum virginis venire, aut vlli homini placere, illaque respondente se quidem nihil voluisse minùs, immò nihil tam sibi acerbum fuisse, quam intueri homines, aut ab illis conspici, at nihilo minùs tamen se ream esse aeternae damnationis, Raimundus culpam illam extenuare conabarur: sed cum hoc illa ferret ægerrimè, sursumque erectis oculis diceret, O Deus, qualis est hic meus spiritalis pater, qui etiam peccata mea excusat? adderetque loquens Raimundo, Num debuit hæc creatura vilissima, tot à suo creatore præter meritum aucta beneficijs, bonas horas ornandae putri carni suae collocare? Ego ne ipsum quidem tartarum puto sufficere huic peccato puniendò: tum coactus est Pater Raimundus filere: qui tamen coram Deo & sancta eius Ecclesia hoc ei reddit testimonium, quod licet sæpissimè eius audierit confessiones, etiam interdum generales, nunquam illam inuenit peccasse in Dei præceptum, id est, vllius leualis culpae ream: immò verò etiam à venialibus culpis adeò immunem, vt in confessionibus eius quotidianis vt plurimum vix depræhendere quierit erratum vllum. Omne enim tempus suum aut orando, aut contemplando, aut proximos aedificando illam traduxisse confirmat. Quod est præclarum mirabilis innocentiae à tanto viro testimonium. Et cum tanta esset vitae puritate, nihilo minùs ait tam durè illā se accusasse, tanque ingeniosè sibi culpas imposuisse, vt facillè ab ignorante eius vitam rea putari potuerit, vbi rea non erat.

Mirè dolet se non nihil studuisse ornando corpori.

Testimonium graue eius innocentiae.

Sed vt ad institutam narrationem sese referat oratio, cum se ita dedisset non nihil componendo corpori, à Bonauentura persuasa, nunquam tamen animum suum vlli homini applicuit, vel spontè se hominibus visendam præbuit, tamen de orationis feruore & assiduitate meditando non nihil tepescendo remisit. Verum soror eius Bonauentura, quae ei huius vanitatis author fuerat, non diū post in puerperio obiit, percussa à Domino. Et fuit illa quidem proba & honesta valdè & verbis & moribus, sed tamen quia illam, quae vni Christo placere desiderabat, ad ea, quae sunt mundi huius, inuitate ausa erat, dura morte obiit in florenti aetate: non tamen penitus periit, sed, vt sanctae virginis postea fuit reuelatum, post dira Purgatorij supplicia, peruenit ad vitam sempiternam. Aduertat autem lector, quanti sit periculi, homines Deo seruire cupientes impedire & aliò auocare. Defuncta autem sorore, virgo Catharina feruentius ad aeterni sponsoi amplexum se recepit. Fleuit autem cum beata Magdalena valdè amare illam culpam suam, iacuitque ad pedes Domini, sine intermissione orans & veniam petens, vt posset etiam ipsa audire: Remittuntur tibi peccata: atque per id remissus totis viribus se beatae Mariae Magdalena conformare nitebatur, & erga illam singulari quadam coepit deuotione affici. At hostis malignus, dolens eam sibi ereptam spem ad mundi studia eam reuocandi, per domesticos illius sanctum propositum retardare ac impedire, per multa quoque aduersa & persecutiones eam ad mundana retrahere conabatur. Itaque urgebat valdè parentes & germanos eius, vt eam matri monio collocarent: illique dabant operam, vt sponsum ei inuenirent. Id verò vbi sancta virgo animaduertit, & Domino inspirante, maligni demonis insidias persensit, accuratius & vehementius in preces assiduas, in sanctas meditationes & exercitia poenitentiae incubuit, hominum consorcia deuittauit, apertisque indicijs perspicue declarauit, nolle se sponso mortali vlla ratione coniungi. At parentes alia tentant via eam in suam sententiam pertrahere: aduocant quendam Dominicanum instituti fratrem, ipsis amicissimum: orant illum vehementissimè, vt Catharinam à sua sententia deducat.

Bonauenturae obiit puerperata.

Vide exemplum auctoris terribile in S. Hieronymi Epistola 7. ad Iuliam.

Luc. 7.

Multis modis tentatur de coniugio.

Spondet

Capillos
ipsa sibi am-
putat.

Spondet ille se conaturū pro viribus: sed vbi virginis sensit immutabile propositum, virgine conscientia, consuluit ei, vt amputatis capillis suis, indicaret se nolle in coniugium vlllo pacto consentire. Quod quidem eius sanum consilium sancta virgo haud secus atque calitis praestitum arripiens, capillos quamprimum ad cutem vsque praecidit. Oderat enim illos, quod putaret se illis componendis antea grauius peccauisse: cepitque deinde prater morem puellarum, capite velato incedere. Quod vbi Lapa mater eius vidit, quid inusitatum velamen sibi vellet, ab ea perquisiuit. Sed illa obscurè respondente, accessit propius, & velamine detracto, vidit tonsum caput. Tum verò acri dolore stimolata, quod capillos elegantissimos per ditos cerneret, euilans exclamauit: Ecquid fecisti filia? Sed virgo rursus caput tegens abscessit. Clamore autem matris permoti maritus & filia, accurrunt: cognitaque causa, grauius commouentur. Inde porò alterum virgini ortum est cerramen, priori acrius: sed Deo bene iuuante, victoria cessit virgini, & ipsa quoque impedimenta salutis & casti propositi eius, versa sunt ei in instrumenta virtutis, & profectus spiritualis adiumenta.

Multa pati-
tur à paren-
tibus.

Iam palam parentes & dictis & factis eam persequabantur, iactabantque in eam conuicia, & minas intentabant, ita dicentes: Putas ne vilissima, quod defectus criminibus à nostra te possis voluntate subducere? Rumpantur licet illa tibi, marito copulaberis. Simul etiā omni secreto loco illi interdixerūt, & seruitijs domus eam perpetuò vulerunt occupari, nè posset se Christo sponso suo coniungere & precibus vacare. Atque vt intelligeret se planè haberi contemptui, amota ancilla culinaria, eius sordida officia illi demandarunt. Cogebatur itaque mitis & verecunda puella audire quotidiana impropria, verborum iniurias & multiplicem sui ferre contemptum. Volebant autem parentes & germani eius his rationibus eam frangere, & ad sibi cōsentiendum impellere, quod iuuenem quendam sponsum inuenissent, cuius genus & familia eis pergrata esset. Verum draco pestifer, malignus satan, cuius machinationibus ista fiebant, quibus rebus se sperant virginem euerfurum, ipsius magis eius animum, Domino iuuante, confirmauit. Nam nihil his omnibus permota, docente eā spiritu Dei, intra seipsam sibi fabricauit conclauē, siue secretam cellulam, vnde nunquam vellet cuiuscunque rei causa egredi.

Cogitur ser-
uire culinariae.

Ephes.3.

Ita factum est, vt quæ hactentis vsa illa externa cella, nonnunquam fuisset egressa foras, iam deinceps perpetuò maneret secum in cellula animi sui, quā illi eripere nemo posset: planeque caelesti victoria triumphauit de diabolo, in interiori homine, vbi Christus habitat per fidem in cordibus nostris, sibi construens spiritale domicilium. Solebat illa postea crebro admonere Raimundū Patrem, cum negocijs externis propè obrutum videret, vt sibi tale non manufactum in suo pectore fabricaret domiciliū, nec inde vnquam euagaretur. Ibi enim, vt diximus, per fidem Christus habitat in nobis, ibi regnum Dei intra nos est, ibi nunquam non praesens est ille, qui dicit: Ecce sto ad ostium, & pulsio: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & coenabo eum illo, & ipse mecum. Hoc ergo suauissimo hospire contenta & freta sacra virgo, vicit diabolum & omnes machinas eius. Docebat ille eam intus vias & rationes mirabiles externa omnia superandi. Imaginabatur sacra virgo, patrem suum representare Christum Iesum: matrem suam, sanctissimā Christi genitricem: ceteros de familia, apostolos & discipulos Saluatoris. Hac imaginatione fortiter concepta id assecuta est, vt omnibus illis cum omniū admiratione hilariter & officiosè inseruiret: tum etiam, vt illis seruiendo, semper cogitaret de sponso suo Christo, cui se ea omnia officia praestare credebat: sicque factum est, vt dum in culina versaretur, semper esset intra sancta sanctorum, seruiensque ad mensam recumbentibus, animū suū mirè pasceret imaginanda praesentia Saluatoris: contemptum verò suū & iniurias omnes etiā iucundo ferret animo. At tamen, quia non poterat prorsus etiam externo carere cubiculo, vbi noctū quiesceret, nec licebat tamen aliquod priuatim habere, fratris sui Stephani cubiculū delegit, vbi posset illo absente interdū nonnunquam sola degere, & noctū illo dormiente, pro voto precibus vacare. Rogabat autem indefinenter Dominū, vt ipsius dignaretur tueri virginitatem. Nec deerat ille sponsa suae, sed quanto plures ei persecutiones & iniurias inferri cernebat, tanto eam maioribus intus gaudijs & charismatis mirabiliter afficiebat. Tandem germani eius videntes constantiam, se victos fatebantur. Pater autem eius ceteris innocentior, tacitus eius facta contemplantur, atque in dies certius perspiciebat, non iuuenili leuitate, sed spiritu Dei illam duci ac permoueri.

Luc.17.
Apoc.3.

Piissima
imaginati-
one vincit
oēs diaboli
machinas.

Contigit interim quadā die, illam in iunioris fratris sui Stephani cubiculo feruentes Domino

Domino preces offerre, idque non obserato ostio: non enim licebat ei alicubi clausa manere ianua. Fortè autem in illud ingressus pater eius, vidit illam in angulo orantem flexis genibus, & columbam paruam niuei candoris eius capiti insidentem, sed eo viso, mox per fenestram alius euolantem. Percunctanti autem ex filia, quæ esset illa columba, respondit ea, se columbam prorsus non vidisse. Admirans igitur valde pater eius, secum id conseruabat: neque tunc solum, sed etiam aliàs sæpius vidit columbam. Per id tempus magis magisque in eius pectore crescebat desiderium induendi habitum Dominicanum, rogabatque instantè Dominum, vt dignaretur ipsi praestare quod cupiebat. Et ecce dum sic pulsat aures clementissimi Saluatoris, videt in somnis multos sanctos patres, monasticorum Ordinum institutores, atque in ijs beatissimum Dominicū. Hortabantur autem eam illi Patres, vt vnum aliquod institutum monasticū deligeret, in quo Domino gratiorem posset exhibere famulatum. Tum illa coepit ire ad sanctum Dominicum, qui mox ei occurrit cum habitu fororū, quæ dicuntur de Pœnitentia sancti Dominici, atque ad illam: Forti animo esto filia, nihil ambigens, quin isto sis habitu fruitura. Illa cum lachrymis gratias egit Deo & sancto Dominico, & ipsis lachrymis ex- citata, ad se redijt. Ea autem visione mirabiliter confirmata, eodem die parentes & germanos conuocauit, sidenterque eis locuta est, se iam pridem in tenera ætate Deo suam vouisse integritatem, atque in ea sententia iam maturioribus annis vsque adeò se firmā permanere, vt nulla ratione ab ea velit discedere: monebatque vt cessarēt frustra eam ad coniugium prouocare: se enim Deo potius obedire debere, cui se deuouisset, quam ipsis. Multaque alia constantissimè coram illis loquebatur, cum hactenus semper intra silentium se verecunda puella continuisset. Tantæ autem ex eius verbis obortæ sunt lachrymæ omnibus, vt nihil ei posset respondere: postea verò, cessante euilatu, pater, qui eam tenerè diligebat, & erat alijs religiosior, ita ait ad eam: Absit, dulcissima filia, vt quoquo modo Deo reluctari velimus, à quo videmus sanctum propositum tuum proficisci. Fac liberè, quod ei pollicita es, & sicut illius te spiritus docebit: vertensque se ad uxorem & liberos suos, Nemo, inquit, posthac filiae meae dulcissima molestus sit: vacet liberè sponso suo. Non est, quod dolcamus pro mortali eius sponso recipere nos regem immortalem, cui illa se despondit.

Columba
insidet ca-
piti orantis.

Viso eius.

Aperit suis
votum vir-
ginitatis.

Permittitur
liberè vaca-
re Deo &
sibi.

Hac igitur accepta facultate & libertate Deo seruiendi, virgo Christi totam vitā suam ad Dei famulatum, non segniter, sed mirabiliter, accommodauit. Exiguum cubiculum, ab alijs separatum, impetrauit, vbi tãquam in solitudine posset vacare Deo, & pro voto affligere corpus suū. Ibi verò quanta poenitentiae asperitate sese excruciarit, quam ardentè vultum spōsi sui quaesierit, nulla potest lingua explicare. Carnes, quibus ab infantia rarò fuerat vsa, iam prorsus sibi voluit esse interdictas: adeoque illas à se remouit, vt etiam odorem illarum absque valetudinis incommodo percipere non posset: immò verò ad cibos acerbos potumque insipidum adeò se assuefecit, vt dulcia omnia ei perniciem afferrent. Voluit quandoque Dominus Raimundus, quandoquidem nihil illa sumebat esculentum aut poculentum, vnde possint debiles confortari, vt aquæ frigida, quam bibebat, saccharum misceretur. Quod vbi illa resciniuit, ait ad eum: Vt video, pater, exiguum hoc quod in me superest vitæ, penitus vis extinguere. Vinum vsque adeò diluebat, vt odore simul & sapore extincto, nihil prater rubrum colorè relinqueretur, quo sunt vina illius loci. Decimoquinto ætatis suæ anno vinum à se reiecit, ac deinceps semper aqua frigida utebatur. Cuiusvis generis coctos cibos, prater panem, paulatim sibi subtraherebat, & intra breue tempus eò suum adegit corpusculum, vt pane & crudis herbis esset contentum. Anno ætatis vicesimo, nisi fallor, aut circiter, etiam pane absti- nuit, nihil prater crudas herbas sibi permittens. Postremo, non vsu neque natura, sed diuino miraculo eousque peruenit, vt licet corpusculū eius multis esset morbis obnoxium, & labores suscipere intolerabiles, non tamen in ea consumeretur humor ille, quem radicalem vocant, nec stomachus concoquendi fungeretur aut fungi posset officio, nec vires corporeæ ob cibi & potus defectum frangerentur: ita vt tota ipsius vita miraculum esset, quod etiam medici fatebantur. Affirmat Dominus Raimundus, quo tempore ipse fuerit testis conuersationis eius, nullo cibo aut potu nutriente eam vixisse, nullaque virtute naturali adiutam, dolores & labores alijs intolerabiles læta semper facie tolerasse: id verò non ex quouis exercitio vel consuetudine abstinenti, sed potius ex plenitudine spiritus euenisse.

Vita eius
durissima.

Solis crudis
herbis ve-
scitur.

Vide mira-
culum.

Præterea lectum sibi parauit ex tabulis ligneis, nihil quicquam alterius rei addens. In eo vel sedens meditabatur, vel prostrata orabat: suoque tempore, nullis detractis vesti-
bus,

Catena ferrea ad corpus.

Vigiliae mirabiles.

Res sane stupenda.

Catena ferrea diuissimè flagellat.

Valde adspirat ad habitum religiosum.

Se ditè cruciat in thermis.

bus, somnum capiebat. Vestibus lanceis utebatur. Cilicio quandoquē vsa fuit: sed quia fordes vitabat, cilicium catena ferrea commutauit. Ea catena stringebat tam fortiter nuda eius latera, vt propemodum carni concreta videretur. Sed sub finem vitæ coëgit eam Raimundus catenam missam facere, quanuis ægrè assentiret. Initiò vigilare solebat vsque ad preces, quas matutinas vocant. Deindè ita domuit somnum, vt intra biduum vix dormiret dimidiam horam: sed neque tantillum admittebat somnum, nisi quandò morbi cogebant. Dicebat autem Raimundo, nullum se tam durum sensisse certamen, vt in somno edomando. Idem autem Raimundus, vir grauis & fide dignissimus, hoc de ea assueerat pro indubitato, quòd si habuisset auditores, qui ipsam intelligerent, & cum quibus posset conferre, centum dies & noctes absque cibo & potu fuisset locuta de Deo, non solum absque vlla fatigatione, sed etiam meliori corporis valetudine. Et ipsa fatebatur, nihil sibi in hac vita maiori esse solatio & refrigerio, quam si posset cum intelligentibus sermones miscere de Deo: & quandò eius rei dabatur oportunitas, etiam corpore hilarior & valentior apparebat: ea subtracta, debilis fiebat. Sic autem loquendo de Deo, tota absorbebatur in Deum. Volens verò imitari sanctum patrem Dominicum, multo tempore quotidie ter se cadebat catena ferrea, singulis vicibus ad sesquihoram, sanguine ab humeris in pedes manante, vt sanguinè pro sanguine redderet suo redemptori. Id genus autem castigationibus & afflictionibus mirè extenuauit corpus suum, quod antea magni fuit roboris, ita vt etiam grandia onera suis humeris ad ædium suarum solarium alacriter deportaret. Ferebat autem mater eius plùs satis molestè has eius corporis macerationes. Itaque cum aduerteret eam se catena verberare, alta voce eiulans, dicebat: Filia, filia, ego te iam video tuis manibus tibi certam necem afferentem. His vocibus iungebat gemitus, vellebat canos capitis sui, & ita se comparabat, vt non raro vicini omnes accurrerent, visuri quid accidisset vetulæ Lapæ. Cernens quoquē eam cubare in tabulis, vi eam secum pertrahebat ad lectum suum. Illa flexis genibus, vt matrem deliniret, offerebat se promptam ad cubandum in lecto ipsius.

Itaque reponebat se in extrema lecti eius parte: sed illa obdormiente, redibat ad sua exercitia. Rursus verò matre id percipiente, vt eius placaret animum, clam sub lintheamine postem vel duo ligna ponebat, vt in illis iacens, nihil de duritia strati sui mutaret. Tandem verò mater nihil se proficere intelligens, ait illi: Ego video me omnia frustra attentare: dormi posthac, vbi consueuisti. Inuidebat sanctis eius exercitijs diabolus, & illius instinctu multa ei impedimenta obijciebantur.

Rursus igitur restituta suæ libertati, tanto coepit esse feruentior, quanto acrius sibi obniti videbat satanam. Quotidie gemitus, quotidie lachrymæ, quotidie preces perpetuæ ad Dominum Iesum, vt habitum diu optatum consequi mereretur, quem à B. Dominico sibi promissum nouerat. Sciebat enim se nõdum planè liberam fore ab domesticorum molestijs de ineundo matrimonio, donèc illo habitu potiretur. Agebat enim cum sororibus de poenitentia S. Dominici, vt ipsam admitterent in suam sodalitatem. Sed mater virginis id necdum patiebatur æquo satis animo, & vt eam ab illa aspera sua viuendi ratione auocaret, ad thermas eam secum volebat proficisci. Parebat illa parenti, sed vt egregiè eluderet satanam, qui matrem eius, mulierem simplicissimam, ad hæc instigare videbatur, in ipsis thermis, simulans se velle perfectius suum corpus abluere, adiit canalem, & aquas sulphureas atque feruentes sinens manare diu satis in suum corpusculum, atrocius illud affligebat, quam solebat cadendo catena ferrea. Fatebatur postea, cum D. Raimundus ex ea esset percunctatus, quomodo illos feruentis aquæ ardores sine vitæ periculo perferre potuisset, se rogasse Dominum, vt poenas tartareas & purgatorias, quas se credebat meruisse, in hos cruciatos, quos libenter ferret, commutare vellet: sicque se dolorem quidem sensisse, sed citra vllam læsionem, illum suauiter tolerasse. A thermis illis domum reuersa, mox ad solita poenitentia exercitia se recepit, tandemque matrem eò permouit, licet diu calcitrantem, vt cum sororibus de poenitentia S. Dominici, loqueretur de ipsa in suum confortium admittenda. Sorores autem illæ aliquandiu difficiles se ostenderunt. Interim virgo sancta in morbum incidit, & corpus omne scatebat pustulis, simulque febris se admiscuit non parum vehemens. Ibi mater eius, quæ eam præ liberis omnibus tenerius diligebat, decumbenti tristis assidens, fomenta quæ poterat, adhibebat. Sed virgo sancta in ipsa corporis ægritudine fortior spiritu, videns adesse opportunitatem matrem impellendi ad satisfaciendum voto suo, ita ei locuta est: Si vis, dulcissima mater, vt vires recuperè, effice vt mihi detur habitus S. Do-

S. Dominici: alioquin non dubito, quin Deus & sanctus Dominicus, qui me vocant ad seruitium suum, id effecturi sint, vt breui me sis caritura. Hoc responso mater accepto, nimio terrore ob mortem filia correpta, celeriter se contulit ad sorores, quas sepe iam diximus, tamque scriò cum illis egit de filia, vt in eius receptionem consenserint. Quod vbi ad virginem mater Lapæ reuulit, illa præ gaudio fleuit, rogauitque Dominum, vt morbus abscederet, nè ipsius voto & diuinæ expectationi remoram & impedimentum adferret. Et citò Dominus exaudiuit preces eius, atque intra paucos dies reualuit. Neque enim potuit pius Dominus negare illi quicquam, quæ se summo studio ad omnem eius voluntatem conformabat. Aduenit igitur diu optata dies, & habitus, quem petebat, datus est ei cum ingenti cordis eius exultatione.

Postquam autem nouæ militiae vel professionis genus complexa est, dicebat sibi ipsi: Accepto habere S. Dominici, maior se dat feueritari, Silentium, Solitudo, Preces. Vigiliae, Christus ei appareat. Vt possit inuenosci Christi apparitio à satana. Iohan. 8. Job. 41.

Ecce iam religiosum vitæ institutum suscepisti, ad eius præscriptum vias oportet, & quidem multo aliter, quam feceris hætenus. Habitus tuus ater & candidus te admonet, vt mundo sis mortua, & summe studeas puritati. Itaque vt posset viuere purius, statuit nulli prorsus loqui, nisi cum esset sua peccata confessura: idque toto triennio exactè obseruauit. Habitabat etiam intra cellulam, nec inde exibat præterquam ad templum. Cibum nunquam sumpsit, nisi prius lachrymas Domino obtulisset. Quis verò eius vigilias, preces, meditationes, lachrymas dicendo consequi possit? Fratribus sancti Dominici, quos ipsa suos dicebat germanos, somnum capientibus, ipsa peruigil manebat. Illis ad diuinas laudes nocte secundo dato signo properantibus, ipsa se dabat quieti, corpori asseres, capiti lignum supponens. Simulatque autem ipsa se in cellulam abdidit, sponsum eius dulcissimum Christus Iesus ei apparuit, & eam de omnibus, quæ essent animæ eius concubilia, perfecte instituit, ita vt ipsa postea affirmaret in confessione, se ea, quæ ad viam salutis pertineant, non nisi ab ipso Domino Iesu Christo, siue inspirante, siue perspicue apparente, didicisse. Cum autem initiò formidaret, quam formidinem Christus quoque in ea probauit, dicens hominem, donèc in corpore degit, non debere esse sine timore: cum formidaret, inquam, nè Saluatoris præsentiam diabolus mentiretur, transfigurans se in ipsam, Christus eam docuit, quo pacto ipsius apparitionem à diabolica internosceret: Pro certo, inquit, noueris, quandoquidem ego sum Veritas, ex mea apparitione semper in anima maiorem existere veritatis notionem. Ex veritatis autem cognitione id præstatur animæ, vt & me & se rectius cognoscat: vnde porro consequitur vt se contemnat ex animo, meque honoret ac veneretur. Ità fit, vt ex meis visionibus anima se ipsam suamque vitiatam penitus intelligat, eamque intelligendo, sese contemnat magis, humiliorque efficiatur. Cuius diuersum accidit ex satanae visionibus. Cum sit enim mendax, & mendacij pater, & rex super omnes filios superbiae, in illis, quibus apparet, excitat superbiam & confidentiam, qua sibi multum tribuant, sedque putent esse aliquid, animisque inflentur ac intumescant.

Hac saluberrima doctrina non oscitanter percepta, coeperunt multiplicari visiones caelestes & reuelationes, tamque illi crebro apparuit Christus Deus ac Dominus noster, castarum mentium sponsum, vt vix possint duo reperiri homines, qui tam assidua fruuntur inter se familiaritate, quam fuerit inter Christum & hanc sacram virginem. Siue enim oraret, siue legeret, siue meditaretur, siue vigilaret, siue dormiret, vt plurimum hoc vel illo modo eius visione recreabatur: immò etiam interdum loquenti cum alijs aderat hæc sacra visio, ita vt mente cum Christo, ore cum hominibus loqueretur. Sed id diu turnum esse non poterat propter ecstasim, quam paulò post patiebatur. Hinc autem proficiscebantur omnia illa admiranda, pura, inusitata ceteris abstinentia, doctrina mirabilis, & luculenta miracula, quæ per eam Deus effecit.

Nè quis autem hæsitaret de veritate earum rerum, quæ de illa scribuntur, reuerendus Pater Raimundus, ob confirmandum lectorè, quid ipsi acciderit, vrecundè commemorat, malens coram hominibus pudeferi, quam sanctæ virginis iniurias suo pudori posthabere. Ait enim se initiò, cum venisset ad eius familiaritatem, multis modis incredulitate fuisse tentatum, diuque quadam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id posset fieri, cuperet explorare, num res eius essent à bono vel malo spiritum. Rogabat autem, vt inquit, anxie Deum, qui nec fallere posset nec falli, vt ab ipso dirigeretur. Interim subitò ei venit in mentem, si sanctæ virginis precibus obtineret à Domino insolitam quandam, & qualem nunquam esset expertus, ob admissa peccata contritionem, id ipsi fore signum euidentissimum, à spiritu sancto omnia illius facta proficisci. Nemo enim potest hunc habere dolorem siue contritionem, nisi à spiritu

sancto. Itaque accessit ad virginem, & eam impensè rogauit, vt à Domino ipsi impetraret veniam peccatorum. Illa hilariter respondit, se id libentissimè facturam. Addente autem Raimundo, se non posse frui quiete, nisi eius veniæ ac remissionis certum obtineret signum, nempe magnam quandam & insolitam contritionem, mox sacra virgo annuit, se eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raimundo, eam omnes suas cogitationes habuisse perspectas. Abijt deindè domum, & altera die morbo laborans, decubuit. Eodem tempore etiam sancta virgo febribus & alijs ægritudinibus afflicta decumbebat, atq; ad sociam: Eamus visum fratrem Raimundum, quia malè habet. Illa respondente, non esse necessè, & si maximè foret, se peius illo valere: mox præter morem celeriter cum socia abijt ad Raimundum, atq; illi: Quid habes pater? Ille verò præ debilitate ægrè quippiam loqui poterat, sed tamen adhibita vi, ait: Cur domina huc venisti? Peius tibi est, quàm mihi. Illa incipiente suo more loqui de Deo & nostra ingratitude, nonnihil confortatus Raimundus affedit, nihil iam memor hesternæ petitionis suæ, aut sponsonis virginis: cumq; illa loqui pergeret, oblata est menti Raimundi quædam insolita consideratio peccatorum suorum, & quàm esset eorum causa sine dubio reus mortis: ediuerso autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ cum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipsamq; mortem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam vim lachrymarum effudit, in eumq; rugitum prorupit, vt timeret cor & pectus disruptum iri. Id vt vidit sacra virgo, quæ ea sola causa venerat, conticuit, vt ille benè vbertim fleret & singultiret. Interim Raimundus redijt in memoriam petitionis suæ & promissionis virginis, vertensq; se ad eam, dixit: Est ne hæc bulla, quam heri petiui? (Bullam enim vocauerat certum signum obtenta veniæ) Illa respondit: Ipsa est. addensq; vt memor esset gratiæ Dei, abscissit, illo multum edificato & exhilarato.

Mirabilis contritio præstatur Raimundo.

Christus apparet in virgine.

Testimonia Scipiani Constantini de virgine.

Christi præclara institutio.

Accidit deindè, vt virgo Christi, multis pressa morbis, Raimundum ad se iuberet acciri, communicatura illi quædam, diuinitus ipsi reuelata. Venit pater Raimundus, & adstans illi decumbenti atq; febricitanti, audiuit illum more solito loquentè de Deo, & quæ illo die ipsi Dominus reuelasset, exponentem. Ibi rursus referente illa grandia quædam & alijs inusitata, de quibusdam cogitabat apud se: Putas ne vera esse omnia, quæ dicit? simulq; intendit in faciem loquentis, & subito vidit faciem eius in viri barbati formatam, qui fixis oculis in eum respiciens, valdè illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maiestatem quandam præ se ferens, vndè manifestè se Dominum ostenderet. Territus igitur pater Raimundus, exclamauit: O, quis est, qui me respicit? Respondit virgo: Ille, qui est. Ijs dictis, mox facies illa disparuit, & facies virginis redijt.

Hæc quidem ille venerabilis Pater se coram Deo securè loqui scribit: quia ipse Deus & pater Domini nostri Iesu Christi scit, inquit, quia non mentior. Vt autem hæc scriberet, dicit se compulsùm ab incredulis, quos etiam hortatur, vt sibi diù incredulo & hæsitanti, sed tandem mirabiliter confirmato, fidem commovent, & desinant esse increduli, neque vacillent aut despiciant, sed reuerenter eius sancta exempla sacramq; doctrinam attendant. Scribit verò de illa etiam venerabilis Pater Stephanus, Prior Ticinensis Carthusiæ, qui ei valdè familiaris fuit, antequàm esset monasticam complexus vitam, se annis sexaginta & eo amplius notitiam habuisse multorum insignium seruorù Dei, sed nunquàm se vel vidisse vel audiuisse à multis præteritis temporibus vllum Dei seruum, qui ad tam sublimem virtutum omnium perfectionem pertigerit. Atque hoc ille ei perhibet testimonium coram Deo & vniuersa Ecclesia militante: adijcitq; se multo tempore apud illam degendo, nunquàm verbum ociosum ab eius ore percepisse: & in ipso initio quanto plus attenderet vitam, exempla, mores & verba illius, tanto magis in se sensisse augmentum diuini amoris & contemptus sæculi, ità vt cordi nouus quotidie feruor accederet ad appetenda caelestia, & totum mundum cum omnibus quæis haberet, contemnendum. Quæ sanè omnia prudens & in rebus diuinis versatus lector facillè animaduertit, cæta esse documenta non ficta, sed veræ sanctitatis. Sed nunc ad narrationem reuertamur.

In ipso diuinarum visionum initio, Christus Dominus ei apparuit oranti, dixitq; ei: Si nôsti filia quis ego sim, & quæ tu sis, beata eris. Ego sum qui sum: tu es quæ non est. Hac cognitione freta, omnes facillè conteres laqueos inimici, nunquàm venies contra præcepta mea, omnemq; gratiam & veritatem nullo negotio obtinebis. Quæ quidè verbis

verbis breuia sunt, sed sensibus vberima & copiosissima: & exponuntur ea fusiùs à Patre Raimundo, sed nè ab historia recedamus, eò lectorem remittimus. Alia autem vice rursus Dominus apparens sanctæ virgini, dixit ei: Filia, cogita tu de me, & ego cogitabo continere de te. Ex hac saluberrima institutione sacra virgo solebat inferre, quandoquidem Deo dicati sumus, tum per sacrum baptismum, tum per religionem siue monasticam, siue clericorum, nulla in re nos sollicitos esse debere de nobis, sed sollicitudinem & cogitationem omnem eò conferre, vt placeamus ei cui nos dicauimus. Itaq; si vidisset suos timere periculum aliquod, dicebat illis: Quid ità vos de vobis estis solliciti? Permittatis vos diuinæ prouidentia, quæ semper habet oculos in vos defixos, agitq; curam perpetuam salutis vestræ. Et de hac quidem Dei prouidentia tantam sacra virgo fidutiam cõceperat, postquàm audiuit Dominum dicentem, Ego cogitabo cõtinenter de te, vt nunquàm fatiari posset de ea loquendo. Fuit quandoq; sancta virgo in mari cum multis alijs vtriusq; sexûs, aderat etiam pater Raimundus. Ipsi autè nauigantibus, ventus secudus flare desijt, nec res erat sine periculo, si à latere spirasset vëtus. Raimundus pius querelas detulit ad virginem non sine lachrymis. Illa autem dixit: Quid ità de te anxius es pater? Quibus verbis eius timorem compressit. At paulò post refrante vento aduerso, nauclerus dicebat se compelli ad reducendum nauem eò, vndè essent profecti. Id vbi sacra virgini Raimundus exposuit, illa ait: Reducat in nomine Domini, & sequatur ventum, quem Dominus dabit. Nauclerus flexit nauem, iamq; cõeperunt reuerti: at sancta virgine caput submittente & Dominum deprecante, mox redijt vëtus prosper, & breuè ad portum optatè appulerunt, alta voce cantâtes, Te Deum laudamus. Cõcordat autem hæc Christi doctrina, quam tradidit sacra virgini, putà vt cogitaret de ipso, sicq; ipse rursus cogitaret de illa, cum ea Prophetæ sententia: Iacta cogitatū tuum in Dominū, & ipse te enutriet. nec tamen ità accipienda est, quasi debeat homo sedere ociosus: Immo verò cõmittere non debet, quin faciat quod potest. Cùm enim, vt ait Raimundus, fidutia hæc ex amore proficiscatur, amor autè rei amatæ desiderium excitet in animo, quod sine actione fieri non potest, sequitur indè, tantum operari hominem, quantum amet: at nihilominus non in suo, tanquàm suo, sed conditoris opere cõfidit.

Quid vniuersè curandū homini Christiano.

Precibus suis sancta virgo impetrat secundum ventum. Psal. 54.

Imider illi satanas.

Heb. 12.

Sicut cruce & afflictiones.

Terat eam satanas rerū turpiū suggestione.

Porro autem cùm aduerteret malignus dæmon sanctā virginem ad has Christi institutiones sese penitus conformantē, & sublimes in virtutibus progressus facientem, veritus nè tandem etiam alijs multis efficeretur causa salutis, mille machinis eam sibi sumptis acerrimè oppugnandam. Sed illa ad Christum confugit, & feruentissimis atq; diturnis precibus ab illo fortitudinem & robur animi obtinere contendit. Christus autem eam munivit & confirmauit egregiè, docuitq; eam, si vellet vincere hostem, vt crucē pro refrigerio amplecteretur, quemadmodum ipse, proposito sibi gaudio, sustinisset crucem. Sunt autem cruce reuera refrigeria: quandoquidè, vt illi ait Christus, quanto plus patimur propter ipsum, tanto ei efficiamur magis conformes, hæc quidem in gratia, postea verò in gloria. Iussit igitur Christus, vt dulcia pro amaris, & amara pro dulcibus susciperet: ità enim ipsam inuictā fore. Non surda aure eam Christi doctrinā accepit, sed vsque adeo apud se statuit delectari afflictionibus, vt nihil in hac vita tantū ei refrigerij & solatij adferret, quantum afflictiones & cruce: sine quibus, vt ipsa aiebat, vita hæc ei fuisset molestissima: propter eas autem libèter ferret beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictionibus non parum augeri. Sed vbi satis eam Christus cõmunierat, permisit dæmonibus attentare, si quid possent obtinere ab illa. Nec illi desides sunt ad nocendum: & primò quidem à rebus Veneris illi suggerendis capiunt inuictū. Immittunt turpes cogitationes castissimo pectori, adhibent illusiones & phantasmata dormienti, immò etiam corpora ex aère sumpta oculis & auribus vigilantibus ingerunt, faciuntq; multa, quæ sine horrore dici non queant. Illa ediuersò catena ferrea flagellat corpus suum, fundit sanguinem suum, adijcit permultū ad priores vigilias, ità vt somno penè omni renunciâsse videretur. Non cessant autem hostes, cum ingenti multitudine apparent, primò quasi blandè adulantur, hortantur nè seipsam interficiat tanta viræ asperitate. Iuuenis es, inquit, fac quod alia faciunt fœminæ: nubes viro, & augeas humanum genus. Proponunt exempla Saræ, Rebecca, Liæ, Rachelis. nè facillè credamus hereticis, quando ipsi nobis scripturas diuinas ad suam confirmandam impietatem proferunt. Faciunt enim hoc etiam dæmones. Quid, aiunt ipsi virgini, hæc sibi vult vita singularis, in qua tamen perseuerare nõ poteris? At quicquid illi blaterarent, sancta virgo nihil penitus respondens, orabat: cùm autem perseuerantiæ desperationem ei vellent injicere, hoc respondit pro cacibus illis: Ego non

meis, sed Domini nostri Iesu Christi, viribus nitor. nec vllum aliud ab ea verbum extorquere poterunt: solebatque ea familiaribus suis inculcare, ne tentati in disputationem cum demonibus ingrederentur. Cum sint enim versuti, inquit, & longa fallendi exercitatione instructissimi, facile sibi victoriam promittunt, si possint cum homine miscere sermones. Itaque haud secus casta anima se ab illis debet mox auertere, & ad Christum sponsum suum confugere, quam solet ab adultero pudica matrona.

Abcondit se sponsus, vt illustrior appareat virginis virtus.

In templo inuis infestatur.

Christus ei apparet crucifixus.

Voluntas prompta ad perferendas cruce Deo gratissima.

Vbi autem sensit demon hac via nihil se proficere, aliam aggressus est. Repræsentabat ei formas virorum & mulierum, turpissimè inter sese concumbentium, & nefandos sermones iactantium, ipsamque ad turpia petulantissimè inuitantium. Cogebaturque hæc & oculis & auribus clausis videre & audire. Accedebat ad cumulum miseræ pissimi sponsi absentia, vt ipsi videbatur, nec visibiliter, nec inuisibiliter opem ferentis aut cõsolantis. At illa nihilo minus sine intermissione & carnè affligebat, & precibus tota incumbebat. Atque in hoc præclarum de se omnibus diuinæ gratiæ sensibili suauitate & consolatione destitutis, exemplum præbuit, ne solita sua exercitia propterea remittant, sed augeant potius. Dicebat autem sancta virgo sibi ipsi: Tunc vilissima vllis te consolationibus dignam putas? Itane iam tuorum oblita es peccatorum? An non satis est tibi, si possis vel damnationem æternam euadere, etiamsi has tenebras & molestias ad supremum vsque vitæ diem perferre oporteat? An verò Christo propter eius consolationes seruire voluisti, & non eò potius, vt æternum illo fruaris? Nihil igitur de solitis remittas studijs, quin addas potius aliquid. His sanctæ humilitatis telis illum superbum Goliath prosternebat Christi virgo, suumque animum cõfirmabat. Durante autem hac tentatione, plùs solito hærebat in ecclesia. Nam illic infestabatur quidem, sed non perinde, atque in cellula sua: quam quotiès esset ingressa, miram illic vidit demonum multitudinem, turpissimos sermones & actus ipsi ingerentium, ita vt si licuisset, præ illorum horrore, libenter cum S. Hieronymo concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta petijisset, vt tam abominandas demonum species & actus flagitiosos non cerneret. Non cessabat autem clamare ad Dominum, donec non nihil sedaretur illa tempestas. Iam multos dies isthæc durauerat infestatio, & ecce quodam die illustrata diuinitus, cepit hilariter seipsam offerre Domino paratam ad execrandas illas vexationes perferendas, quandiu ipsi visum esset. Tum verò demon quidam procax & improbus ait ad eam: Nunquam ab hac tua infestatione cessabimus, donec consentias nobis. Mox illa securè ei respondit: Mihi non solum has, sed etiã alias molestias pro nomine Saluatoris perpeti, iucundum & delectabile est, quatenus quidem eius visum erit maiestati. His dictis, totus ille demonum coetus instar fumii pudefactus euauit, & ingès lux cælitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit, dicens: Filia mea Catharina, vides quæ ego tua causa perpeius sim: nõ igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti.

Deinde sub alia specie magis propinquas, blandè ei gratulabatur de triumpho iam obtento. At illa: Vbi, inquit, fuisti mi Domine, cum esset cor meum tot spurcitijs diuexatum? Et ille, In corde tuo, inquit. Rursus virgo: Et qui fieri potuit, bone Iesu, vt tu in illo meo esset corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: Cogitationes illæ quid in tuo efficiebant animo? gaudiùmne, an mœrorem? Inmò verò, inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiebam: qua si tu destituta fuisses, illis spurcitijs delectata esses: iam verò cum eas profligare velles, nec posses, indè mœror oriebatur: sed me authore & effectore, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, interim extrinsecus te sinès oppugnari, quantum videbatur expedire tibi. Sed quando illustrata radio lucis meæ, te ipsam spontè obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, maiorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atque familiarius me ipsum tibi exhibebo. His dictis, visio disparuit, relicta in animo virginis suauitate incredibili, maxime quòd eam Christus vocasset filiam suam. Vnde etiam confessarium suum rogauit, vt sic ipsam appellaret, quòd posset redire sapius in eorum verborum dulcissimam memoriam.

Posthac autem cepit Christus cum ea tam familiariter conuersari, tamque frequenter apparere, vt propè fidem vincere videatur: sed illis, qui gustarunt quàm suavis & humanus sit Dominus Iesus, facile id persuaderi potest. Manebat etiã diutius solito cum illa,

illa, & interdum beatissimam matrem suam secum adducebat, itemque diuersos alios sanctos: sed vt plurimum solus ad eam veniebat, loquens cum ea amicissimè, idque adeò, vt non rarò cum illa pariter diceret Psalmos, ambulans cum ea sursum deorsum in cellula. Hæc fortassis quibusdam videbuntur incredibilia, sed meminerint, quàm familiariter idem ipse Dominus olim in terris vltra triginta annos etiam cum impijs peccatoribus vixerit: meminerint, quæ ex eius persona dicantur in Prouerbij Salomonis: Delicia meæ, esse cum filijs hominum: quanquam negari non potest, eximiū & reuerà singulare fuisse, quod hac in parte præstitum est huic à Deo singulariter dilectæ & electæ virgini. Et quia diximus eam cum Domino Psalmos legisse, scire debet lector, eam Latine nesciuisse: sed cum aliquandò à socia quadam sibi curasset describi alphabetū, & aliquot illi addicendo hebdomadas impendisset, nec tamen posset apprehendere, ad Dominum confugit, ab illoque obnixè precabatur, vt si ipsi gratum esset, ipse eam doceret, quòd posset preces Horarias dicere. Audiuit autem illam celeriter Dominus, ita vt ab oratione surgens, legeret expeditissimè. Stupebat ad eam rem Pater Raimundus, maxime cum non posset syllabatum quicquam pronuciare, immò vix nõset literas. Deinde sibi comparauit libros, & ex ijs lectitabat preces, quas Canonicas vocant. Solebat autem vulgari idiomate crebro repetere illum versum, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Porrò autem crescente in ea diuina contemplatione, paulatim preces vocales remisit, ita vt tandem ob frequentissimos mentis excessus, vix vnã posset dicere orationem Dominicam, quin ecclasiu patretur.

Stupenda Christi charitas.

Prouer. 8.

Scit legere, cum vix nõset characteres.

Luc. 17.

Psal. 36.

Christus eam sibi despondit.

Vt posset autem sponso cælesti, immutabili quodammodo & inuolabili fidelitate semper manere subiecta, valdè adspirabat ad perfectum fidei gradum, dicēs cum Apostolis: Domine, adauge mihi fidem, eamque adeò in me perfice, vt nulla possit vi aduersantium concuti vel prosterni. Cumque sæpè illi id oranti, sæpè etiam responderet Dominus, Despōdabo te mihi in fide: tandem in Bacchanalibus, alijs ventri festa celebrantibus, ipsa se in clusit in suam cellulam, non respiciens in vanitates & insanias falsas, sed ardentissimè petens à Domino eam, quam diximus, fidei perfectionem. Et quia verissimè dixit Propheta, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: Christus ei apparuit cum sanctissima matre sua & aliquot sanctis, & eam mirabili modo sibi despondit, hortatusque est eam, vt deinceps ageret viriliter & incunctanter ea, quæ ex diuina providentia ipsi faciendæ inculcarent. Post eam desponsationē cepit eam Dominus sensim trahere ad hominum conuictum & consuetudinem. Volebat enim eius opera vt ad multorum hominum promouendam salutem. Itaque cum ei appareret, & multa ei dixisset familiariter, ait ad eam: Hora prandij est, eas ad mensam, & indè ad me reuertaris. Sed hoc erat sanctæ virgini nimis intolerabile, à Christo reijci ad homines. Flebat igitur coram Domino: sed ille, Sine, inquit, dulcissima filia: sic enim decet te implere omnem iustitiam, vt non tibi duntaxat, sed etiam alijs per meam gratiam fructuosâ efficiaris. Simul admonebat eam zeli animarum, quem etiam in tenera ætate habuisset. Illa verò libenter se permittente ipsius Diuinæ voluntati, sed nihilo minus suam imbecillitatem, rum etiam sexus conditionem opponente, quem non deceret versari inter homines, præsertim diuersi sexus: Dominus ei abundè satisfecit, inter cætera dicens, vsque adeò in creuisse superbiam, eorum præsertim, qui se literatos & sapientes putarent, quòd Diuina iustitia id amplius ferre non posset, quin eos pudefaceret, idque per foeminas, ipsius virtute & sapientia instructas. His auditis, sancta virgo, inclinato capite, Domino se offerens paratam ad omnem eius implendam voluntatem, celeriter egressa est, vt cum alijs ad mensam accederet. Et erat quidem corpore cum illis, sed animo tota erat apud Christum, extra quem cætera omnia tædio erant illi: breueque tempus, quo cogebatur esse apud homines, nimis illi prolixum videbatur: dabaturque operam, vt quàm posset celerrimè ad cellulam reuerteretur, fruitura suauissima præsentia Saluatoris. Ab hoc autem tempore extitit in ea desiderium ingens sacræ communionis, vt posset non solum spiritu, sed etiam corpore coniungi Christo, quem certò nouerat in Eucharistia reuerà corporaliter præsentem adesse. Atque hoc desiderium, quoad vixit, semper in ea augebatur, ita vt, quàm posset creberrimè, sacra Eucharistia perfrui conaretur.

Desiderium sacræ communionis.

Dominus autem in dies eam emittebat & incitabat ad conuersandum modestè cum hominibus, quorum salutem per illam consulere decreuerat. Ne igitur domus suæ hominibus ociosa videretur, solebat nonnunquam redire ad familiæ ministeria

exequenda, vnde multa notatu digna consecuta sunt. Studebat enim virgo sancta ita se comparare, apud homines, vt posset omnibus de se virtutis exempla præbere. Occupabat se seruilibus actionibus, exercebat hilariter ancillæ officia, verrendo aedes, lauando coquinæ utensilia, & id genus abiecta seruitia vsurpando, maximè cum ancilla malè valeret: quo tempore duplicabat sibi eiusmodi officia, seruiens ancillæ ægrotanti, & eius loco reliquæ familiæ. Interim nihil de perpetuo precandi studio & pœnitentia incomparabili remittebat, nihil ab æterni sp̄si castis amplexibus recedebat. Versa enim propemodum ei in naturam videbatur incredibilis quædam habilitas & promptitudo mentem suam cum Christo coniungendi etiam quouis loco & tempore, nec ab hac felicissima coniunctione vilo actu externo impediatur, semper & vbiq̄e fursum tendens ad caelestia. Vnde fiebat, vt propè innumeris vicibus extra sese raperetur: sub quibus raptibus manus & pedes contrahebantur, tamque fortiter adhaerebant locis, quibus se applicassent, vt frangi potuerint citius, quam indè amoueri: oculi prorsus claudiebantur, collumque obrigescebat. Lapa mater eius, harum rerū rudis & ignara, sæpius tentauit collum ita rigidum & nonnihil inflexum, ad suum statum reducere: sed socia virginis inclamante, cessauit. Vbi autem sancta virgo sibi restituta fuit, tantos sensit colli dolores, acsi crebris fuisset ictibus contusum: dixitque, si mater paulò plus conatus adhibuisset ad illud reducendum, penitus fracturam fuisset.

Accidit, illam quandoque sedere ad multas prunas, & veru cum carnibus assandis versare. Interim cogitabat illa de sponso Christo, cuius amore intus ardebat, & ecstasim passa, nihil amplius se mouit. Vidit hoc Lyfa, vxor fratris eius, & intelligens quid pateretur, coepit ipsa versare veru, ac deinde omnia alia eius officia exequi. Durauit autem ea ecstasis valdè diu, donè etiam omnes iuissent cubitum. Lyfa autem constituit vigilare, vt videret eius finem. Egrediaque post longam moram, vt exploraret, num sibi esset reddita, vidit toto corpore eam in prunas corruisse. Exclamauit ergò eiulans, Heu Catharina planè est combusta: accurrensque velociter, & ab igne eam extrahens, inuenit neque corpus neque vestes vlla ex parte læsas ab igne, immò nec odorem ignis extare in illis, nec cineres vlos ijs adhæsisse, cum tamen etiam aliquot horis in illo igne iacuisse crederetur.

Orabat quodam tempore sancta virgo Senis in templo Dominicanorum. Decidit autem cereus ardens in velum ipsius orantis, nec desijt ardere, donè cera omnis absumpta est, velo prorsus nullum ignis vestigium retinente. Solebat verò tartareus daemon, nimis acerbè ferens lucra animarum, quæ per eam in diuersis regionibus crebrò fiebant, sæpè eam multis adspectantibus, Deoque permittente, toto corpore iactare in ignem. Cunctis autem eiulantibus, illa subridens, prorsus illæsa exibat ab igne, dicēs: Nolite timere: mala tascha hoc fecit. sic enim appellabat diabolium. Tascha autem illis in locis significat sacculum, vt ait Raimundus. Sed his extra ordinem obiter insertis, ab historia seriem reuertamur.

Pergebat interim sacra virgo quotidie perfectiūs & sponso Christo intus sese vnire, & foris operam dare animabus ad illum reducendis & adducendis: nec in altero aut deflectere aut diminuere quicquā de altero: quod est sanè summæ perfectionis, & plus quam perfectæ charitatis in vita mortali. Cætera autem eius externa opera illa excedebant, quæ ex amore erga proximorum corpora & animas exercebat. Cum enim non ignoraret, se sponso Christo tanto gratiorem effici, quanto benignior & officiosior esset in proximos, patrem suum adijt, ab eoque petijt, vt eius pace & bona venia liceret ipsi de facultatibus eius pro sua conscientia egenis præstare eleemosynam. Annuit pater, idque eo propensius, quòd cerneret eius vitæ mirabilem sanctitatem: simul etiam prohibuit familiæ, nè quis eam impediret, etiam si omnia vellet pauperibus elargiri.

Dabat igitur, vel potius dispergebat larga manu res paternas: non tamen temerè, nec quibuscunque, sed quos nouerat indigere. Erant haud procul ab eius ædibus familiæ quædam valdè inopes, nec tamen præ verecundia ausè petere eleemosynam. Id vbi sancta virgo resciauit, summo diluculo per seipsam ad earum aedes apportabat clam frumentum, vinum, oleum, & cætera, quæ habere poterat. Inuenit autem, Domino id efficiente, ostia aperta, sed rebus intra eades illatis, ea claudens fugiebat.

Quodam tempore ita toto corpore intumuit, vt nec pedibus consistere, nec è lectulo surgere posset: audiuit autem non longè degere viduam pauperulam, cum prolibus suis multa penuria laborantem. Rogauit igitur Dominum, vt tantas ipsi vires suppeditare dignaretur, quò posset illi miseræ opitulari. Moxque summo manè

Nota raram perfectionem.

Innumeros patitur metis excessus.

Diu iacet in igne prorsus illæsa.

Ignis non adurit velum eius.

Neque corpus eius.

Summa eius perfectio.

Benignitas eius in pauperes.

Latere vult dum benigne facit egenis.

nè surgens, impleuit sacculum tritico, græde vas vitreum vino, aliudque vasculum oleo, esculenta quoque quæ inuenire potuit, cum ijs omnibus deportauit in cellulam suam. Ersi autem singula hæc per se potuit inferre in cubiculum suum, tamen vt omnia simul ferret sola ad viduam, id ipsi impossibile videbatur. Attentat tamen, & alia dextra, alia sinistra, alia ijs corporis locis tollens, facit periculum, num possit portare omnia. Ecce autem Christi virtute nihil sensit ponderis, cum tamen non minus centum libris aut leucis circumferret. It igitur alacriter, licet toto corpore inflata & valdè onusta: sed vbi appropinquauit ædibus viduæ, sensit pondus intolerabile. Aduertens autem ludum esse sponi sui, ipsam probantis, cum omni fiducia clamauit ad eum, pondusque leuans non sine labore, deposuit intra domum viduæ, ostio mirabiliter perfectæ. Sed excitata vidua sono ac strepitu, quem virgo sancta cauere nõ poterat, tum etiam ob virium nimiam debilitatè non valente ea se de loco mouere, vidua eam ex habitu cognouit. Tandem precibus à Domino impetrauit vires, quibus domum reuerteretur: vbi mox recidit in morbum, quo fuerat propter illam viduam paulisper releuata.

Orante illa quandoque in ecclesia Dominicanorum Senensium, quidam mendicus ab ea petijt opem. Illa, cum nihil haberet apud se, rogauit vt expectaret, donè esset reuersa domum. At illo dicente, se tam diu expectare non posse, sancta virgo eius non ferens afflictionem, anxie cogitare coepit, quidnam ei dare posset. Mox succurrit ei, habere se apud se crucem paruam argenteam. Eam igitur pauperi hilariter dedit, isque ea accepta lætus abiecit. Nocte proxima Christus virgini oranti apparuit, eamque crucem ostendit, multis gemmis egregie ornatam, promisitque ei, se in die iudicij eam coram tota angelorum & hominum frequentia ostensurum. Alio tempore sacra virgine ex eodem templo domum redire volenti, Christus occurrit in forma iuuenis pauperis ac peregrini, triginta plus minus annorum, petiuitque ab ea vestem. Illa rediens ad sacculum, vnde descenderat, tunicam non manicatam, quam sub extima veste propter frigus habebat, sibi cautè detraxit, pauperique tribuit, ne sciens esse Christum. At ille etiam lineum vestimentum petijt. Tum illa iubet eum se sequi ad aedes suas, vbi ei subuculam & subligaculum dedit. Verum non destitit ille plura mendicare, vt probaret eius animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, quæ manicis caret? Quæso, etiam manicas mihi largiaris. Illa perustrat domum, & ecce videt à pertica suspensam nouam ancillæ tunicam: ab eaque manicas auferens, dat pauperi. Rursus ille etiam sancta virgo nihil prorsus sibi superesse videns, quod daret, præter tunicam, qua erat induta, quam non sinebat virgineus pudor & honestas vt sibi detraheret, nè nuda cogeretur cum multorum offendiculo incedere, dixit pauperi: Reuera charissime, si posses vilo pacto, libenter aliquid præstarem socio tuo. Ille verò subridens: Video, inquit, promptum animum tuum: sed iam benè vale. Ersi autem sancta virgo, illo recedente, ex quibusdam signis coniecit Dominum Iesum esse, tamen quia tanta gratia se indignissima putabat, ad consueta se recepit exercitia sua. Sed nocte sequenti Dominus ei oranti manifestè se visendum præbuit in illius pauperis effigie, in manu ferens tunicam, quam ipsi virgo dederat, margaritis iam & coruscantibus gemmis conspicuam, atque se illi daturum vestem inuisibilem, quæ ab ea arceret omne noxium vtriusque hominis frigus. Quod certè etiam reipsa præstitit, adè vt ex eo tempore ipsa dem hyeme, quibus æstare, contenta fuerit vestibus, immò nec hyemis intemperiem vnquam sentiret. Simul autem etiam Dominus, & cum crucem argenteam, & cum hanc tunicam illi ostenderet, talia ei promissa fecit, vnde certò illi constare posset, ipsam in calis excellenti gloria sine fine perfruturam.

Pauper quidam, sed qui sua sponte bonis temporarijs se nudasset propter Deum, rerum ad vitam pertinentium penuriam patiebatur. Percepit id sacra virgo, & aliquot oua coniecit in sacculum lineum, tunica ipsius intrinsecus assutum, vt in illo paupere Christum resciceret. In via autem ingressa in templum, orationi se dedit, & ecstasim passa, casu incubuit corpore in sacculum illum ouis plenum. Erat autem in eodem sacculo digitale æreum. Ecce tibi rem, omni admiratione dignissimam. Digitale illud pondere virginei corpusculi fractum est in tres partes, oua prorsus integra mauerunt, cum tamen aliquot horis illud pondus sustinuissent.

In ædibus paternis vas erat vinarium, vnde familiæ potus dabatur. Sed eius vasis vinum casu nonnihil corruptum erat. At virgo sancta non vilia, sed optima potius, quantum licebat, pro Dei honore pauperibus præbere solita, ad aliud vas se contulit, vnde

Exemplum memorabile.

Vide hanc miram virginis liberalitatem.

Mirè eius charitatem præbet Christus sub pauperis specie.

Charitas seruat oua integra.

Vinum nihil minuitur, licet multi inde bibant.

Mirabilia hæc Dei opera.

Seruit profæ, ab omnibus derelictæ.

Vide miraculum.

Seruit fecerunt ipsam odio Vari- niano profecuenti.

Unde necdum quisquam biberat: in quo tantum erat vini, unde possent homines viginti ad quindecim dies bibendo naturæ satisfacere. Ex eo vase quoridie dabat pauperibus & quidem abunde & diebus non paucis, antequam inde familia hauriret. Tandem cellarij custos ex eo vase etiam familiæ hausit: perrexit etiã virgo, & quidem largius, quod putaret à nemine iam animaduerti, inde porrigere egenis. Itã non quindecim dies, sed integer mensis transijt, & nihil videbatur de vino ablatum. Stupebant omnes, & gratulabantur tam diu sufficere vas illud, tum etiam vini esse gustum haud vulgarem: sed nesciebant miraculo id fieri. At sancta virgo, sciens Christum illud facere, iam palam omnibus, quos inuenire poterat, pauperibus inde largissima manu distribuebat. Transijt etiam mensis secundus, ventum est ad tertium, apparabatur noua vasa vindemijs, multo omnia implentur, sed adhuc torcularia habent vinum. Mittitur pro illo vase euacuando, vt possit vino nouo impleri: sed renunciatur illi, qui præerat torcularibus, pridie inde haustam esse lagenam magnam, plenam puri vini, nec videri solito minus relictum in vase. Illo verò virgine vt vas euacuaretur, vas apertum est, & nec vestigium vini in eo apparuit, sed repertum est siccissimum, cum pridie multum adhuc vini continuisset. Inde ergo stupentes collegerunt, magno Dei miraculo ex vase tam sicco hæcenus multo tempore vinum haustum fuisse. Eius miraculi tot fuere testes, quot domus eius habitatores, plus minus viginti.

Hactenus de benignitate eius in pauperes: nunc de summa in morbos & ægros humanitate dicendum est. Senis fuit mulier inops & ægrotã, Tecca nomine. Ea, cogente penuria, domum hospitalem petijt, sed valde tenuem, vt vix suppetere ipsi necessaria. Ad cumulum miseræ accessit lepra, quæ totum eius corpus occupauit, iamque vitabatur ab omnibus propter contagionem, cogitabatque eam à se extra urbem dimittere. Id vbi sancta virgo persensit, mirabili seruire properauit ad eam, & non modò res necessarias, sed etiam suum ministerium vsque ad obitum illi obtulit. Itaque quotidie manè & vesperi illam visitabat, parabat necessaria, Christumque in ea contemplans, accuratè & reuerenter ei inferuebat. Ex ipsis autem sacre virginis beneficijs illa mulier superbæ & ingratitude pestem contraxit, & quod sancta virgo pro solo Christi amore faciebat, illa coepit pro debito exigere, addere etiam conuicia & contumelias, irasci & irridere, si non statim omnia fecisset ad ipsius votum, vel si aliquanto tardius venisset. Sed ijs nihil irritata sancta virgo, studebat iracundam blandis verbis & sedulis officijs delinire, haud aliter atque propriam parentem eam tractans, itã vt etiam improba mulier admiraretur. Durauit autè isthuc diu, nec quicquam solitæ humanitatis propterea omisit sponsa Christi. Multi mirabantur, sed Lapa mater eius valde moleste ferebat, timens ne lepra inficeretur. Illã quoque virgo placabat, & pergebat in officio charitatis. Ecce autè, vt ex hoste gloriosius triumpharet, permittente Deo, & diabolo efficiente, manus sanctæ virginis lepra inuasit. Quod illa nihil morata, malebat toto corpore leprosa effici, quam coepti charitatis ministerium deferere. Non diu post excessit è vitis mulier leprosa, virgine illi in extremis adstante, & eam efficacissimè confirmante. Eius corpus horridum sancta virgo diligentissimè abluit, induit, & suis manibus sepeliuit. Post eius sepulturam itã omnis lepra à virginis manibus euauit, vt etiam elegantiores, quam antea, viderentur.

In eadem vrbe fuit quædam soror de poenitentia S. Dominici, Palmerina nomine. Hæc incredibili odio & inuidia stimulata, nec nomen sanctæ virginis audire sustinuit. Obrectabat ei priuatim & publicè, nec obrectationibus & maledictis poterat satisfari. denique modis omnibus se eam acerbissimè odire declarabat. Cernens id sancta virgo, humilitate & mansuetudine eius animum placare nitentur, sed frustra. Confugit igitur ad Dominum, & pro illa miserã singulares ei preces obtulit, petens misericordiam. Audiuit Dominus preces eius, sed prius exercuit iudicium, percussitque illam Palmerinam in corpore: at nihilo illa melior facta, immò exacerbata magis, infensorem se virgini ostendit. Rursus ergo studuit humilitatis & mansuetudinis officijs eam emollire. Seruiebat illi modis omnibus, quibus poterat, blandisque verbis & obsequijs eam consolabatur. Sed saxo durior, nihil mouebatur tanta humanitate & beneuolentia, immò verò ex suis adibus eam iussit furibunda expelli. At iustus iudex tantum charitatis odium cernens, itã eam percussit, vt repente viribus omnibus destituta, ad inferos properare videretur. Quod vbi cognouit sancta virgo, mox in suum se cubiculum recepit, eoque clauso, crebro & instantissimè rogabat Dominum, ne sui occasione illa anima periret. Ostendit autem illi Dominus miseriam & periculum in-

infelicitis illius Palmerinæ, aitque iustitiam suam ferre non posse, quin tam pertinax odium puniretur.

Tum virgo mente & corpore se humi prostravit, dixitque ad Dominum, se nullo pacto de eo loco surrecturam, donec Palmerinæ miseretur. Iam tres dies & noctes illa misera iacuerat in agone, & supremum trahebat spiritum, nec tamen mori potuit. Nam toto hoc spatio perseuerabat sancta virgo in precibus, & tandem lachrymis vicit & expugnauit inuictum & insuperabilem, itã vt adspiraret illi adamantino pectorigratiam suam, qua agnosceret culpam suam, eamque se admisisse doleret. Id postquam Domino reuelante sancta virgo didicit, mox abiit ad illam: quæ vt eam ad se venientem vidit, quibus poterat signis, gaudium & erga illam reuerentiam ostendit, cum prius eam videre non posset æquanimitè: sicque perceptis sacramentis, cum magna cordis contritione migravit à corpore. Cuius animam vidit sancta virgo in tanto decore & pulchritudine, vt nullis possit verbis exprimi, cum tamen nondum esset in gloria visionis Dei: aitque Dominus ad virginem: Quis non omnem meritò perferat laborem, vt possit lucrari tantæ pulchritudinis creaturam? Si ego tanto animarum amore captus fui, vt pro illis redimendis homo fieri & sanguinem libens fundere voluerim: quanto magis vos debetis summopere in eam curam incumbere, ne pereant tam speciosæ creaturæ?

Orante autem sancta virgine, vt dignaretur ipsi Dominus hanc præstare gratiam, vt possent videre deinceps elegantiam animarum omnium, cum ipsa conuersantium & ad ipsam venientium, vt tanto magis accenderetur ad curandam animarum salutem, Dominus eam exaudiuit, atque ex eo tempore, quoties aliqui ad eam venissent, magis ad eorum animas quam corpora intentã erat, itã vt sæpè non aduerteret corpora: nec quisquam ferè postea ad eam accessit, cuius animæ statum non peruideret: dicebatque patri Raimundo: O pater mi, si vidisses animæ pulchritudinem, non dubito, quin pro illius salute libens centies mortem oppeteres. Sæpè postea vsuauit, vt in diuersis regionibus homines prorsus ignoti, qui videretur esse probi & bonis moribus, ad illam venirent, vellentque cum ea loqui de Deo: sed illa crimina eorum cernens, loqui eis non posset, immò vix faciem ad illos conuertere. Quod si instarent, cum quodam altiori vocis sono diceret eis: Prius oportebat nos corrigere crimina nostra, & itã accedere ad loquendum de Deo: atque his dictis, citissimè ab illis sese expediret. Postea cõpertum fuit, illos fœdis sceleribus contaminatos fuisse, idque sine poenitentia: Contigit, vt quandoque cuiusdam magni viri concubina ei loqueretur, & tam factis quam habitu corporis quãdam præ se ferret probitatem: sed sancta virgo suum ab ea vultum semper auerterat. Admirabatur id Raimundus pater, diligenterque perquisiuit ex alijs, quanam esset, didicitque concubinam esse. Id vbi sanctæ virgini indicauit, illa dixit: Si tu sensisses, pater, fœtorem, quem ego sensi, cum ea mihi loqueretur, planè vomuisses. Sed ad narrationis ordinem se nostra referat oratio.

Alia quædam soror S. Dominici, quam Andream vocabant, cancri morbo laborabat in pectore, illud valde deuastrante. Tantus autem ex eo vulnere exhalabat fœtor, vt nemo nisi obstructis naribus, posset ad eam propius accedere. Inde fiebat, vt vix vllam posset obtinere, quæ ei vellet ministrare. Audiens hoc virgo Christi, intelligensque eam sibi derelictam, mox eam adiit, & iucunda facie suum ei seruitium, donec curaretur, obtulit. Valde hoc miseræ illi gratum fuit, maximè cum se cerneret omnium penè ope destitutam. Seruiuit igitur iuuenula seni viduæ: & licet cresceret fœtor abominabilis, nihil omisit eorum, quæ essent ægrotæ impendenda. Adstabat ei assidue nihil obstructis naribus, vulnus deregebat, abstergebat, abluebat, panniculis obligabat, nullum interim horrorem, nullum tædium præ se ferens, sed hilari animo & iucunda facie omnia efficiens, etiam ipsa ægrotã stupefcente ad tantam iuuenulæ constantiam & charitatem. Vidit autem hæc & inuidit coluber tortuosus, & vt impediret, summam nauauit operam. Cùm autem voluntatem sanctæ virginis mouere non posset, quippe in Christo fundatam, quodam die, sancta virgine vulnus detegente, fœtore intolerabili stomachum eius propè euertit, itã vt ad vomitum propenderet. At sancta virgo sibijpsi irata, sic alloquebatur corpus suum: Itane abominaris tu sororem tuam, Christi sanguine redemptam, cum possis in eundem, vel etiam deteriorem morbum incidere? Viuit Dominus, non feres istud impune: simulque faciem in pectus ægrotæ inclinans, os & nares horrendo illi vulnere applicuit, sicque permansit diu, donec sentiret spiritum iam sibi carnem calcitrantem sub-

Vide charitatem.

Animæ pulchritudo.

Vider animarum statum.

Inseruit aliteri, omnique ope destituta.

Eius charitati inuidet diabolus.

En quantā subdidisse, & illam nauseam extinxisse. Videns autem hoc ægra scemina, exclamauit: *Cesla, cesla charissima filia, noli te ipsam tam immani putore corrumpere.*

sibi ipsi vim affert.

Infamatur sancta virgo.

Christus ei apparet.

Vincit officij terribilissimam calumniatricem.

Calumniatrix corde compuncta veniam petit.

Vide exemplum eximie perfectionis.

Iterum ei Christus apparet.

Victus ergo dæmon, abcessit: nec cessauit tamen tentare vias omnes: & quia virginem sacram vincere non poterat, ad ægram se vertit, in eiusque pectore primò tædium erga sanctæ virginis ministeria, deinde verò etiam odium excitauit. Immisit verò in animum eius nefarias suspiciones, vt putaret castissimam virginem, quoties ipsi non adesset, obscœnis actibus alicubi occupari. At sancta virgo nihil absterrita, in illa infirma anu Christum sponsum suum cogitans, solita hilaritate ei seruire perrexit, irridens diabolum, cuius machinis videbat isthuc effici in animo infirmo laborantis vetulæ. Ille verò sanctis eius operibus magis prouocatus, eò perduxit ægotam, vt iam palàm de turpitudine infamaret virginem innocentissimam. Peruenit is rumor ad sorores, & quædam ex senioribus adeunt ægotam, sciscitantur ex ea, num vera sint, quæ dixerit. Illa fallaciter asseuerat vera esse. Prono catæ & nimium credulæ sorores, exprobrant sanctæ virgini tantum scelus. Illa verò patienter respondit: Verè dominæ & sorores meæ, ego gratia Iesu Christi virgo sum: idque sæpè repetens, nihil contra illam calumniatricem protulit. Quauis autem non posset non dolere tam turpi infamia, nihil tamen de pristinis officijs intermisit, seruiens illi miseræ accuratissimè. Postea autem rem rotam cum multis lachrymis retulit ad Christum sponsum suum, qui ei apparuit, habens in dextra manu coronam auream miri decoris, in sinistra spineam, dixitque ei, vt eigeret, vttram mallet. At illa, quæ iam pridem omnem voluntatem suam in Dei voluntatem transfuderat, Ego, inquit, Domine, cupio in hac vita semper tuæ passioni conformari, & pœnas amplecti pro refrigerio: simulque è sinistra Saluatoris spineam coronam feruenter arripiens, illam vi multa impressit in caput suum, illud vndique spinis compungens, ita vt post eam visionem capitis dolores sentiret. Tum verò Dominus iussit eam permanere in ministerio illius ægotæ, promisitque se maligni dæmonis calumnias in ipsius caput retorfurum, plenamque ei de illo victoriam præbiturum. Fuit ea non parua sanctæ virginis consolatio.

At mater eius Lapa, vbi percepit sinistros illos de sua filia rumores, licet de eius puritate esset certissima, tamen valde commota in illam Andream, multum asperè dixit ad filiam: An non sæpius prohibui, nè illi vetulæ seruires? En qualem tibi refundit mercedem. Fiebat hoc quoque artificio satanæ, vt sanctum illud ministerium impediret. At sancta virgo, flexis coram matre genibus, eam optimis rationibus flexit & leniuit. Deinde se contulit ad ægram, tantaque ei alacritate seruiuit, vt illa planè iam superata, in seipsam descenderet, videretque facinus suum, valdeque animo compungeretur. Interim visionem quandam vidit admirandam. Cum aliquando eius cubiculum virgo sancta intraret, circa lectum suum vidit diffundi lucem inæstimabilis amœnitatis & dulcedinis, ita vt omnium miseriarum suarum penitus obliuisceretur. Nesciens autem eius lucis causam, vidit vultum sanctæ virginis quandam angelicam maiestatem præ se ferentem, ipsamque eo lumine tanquam tegmine quodam vndique circumdatam. Indè creuit in animo eius dolor, quòd tam excellentem virginem spurco ore contaminasset. Paulò pòst discessit ea lux, & ægra multum eiulans, veniam petijt à sancta virgine. At illa eam amplexans, blandissimè consolabatur, culpam omnem conferens in tartareum dæmonem. Porro sicut antè sceleratè detraxerat sacræ virgini illa infirma anus, ita postea mirificè eam etiam cum multis lachrymis prædicauit, & præclara eius sanctitati testimonia dixit, referens etiam visionem, quam diximus, & inæstimabilem suauitatem atque spiritalem consolationem, quam tunc sensisset.

Creuit indè fama sanctissimæ virginis, & serpens inuidus omni conatu suo frustratus est. Sed iterum redijt ad faciendum periculum, si eam frangere posset stomachi euerfione. Nam cum sacra virgo illud abominabile vulnus rursus aperuisset, vt ablueret, intolerabilis fœtor, partim dæmone efficiente, immodicè eius stomacho nauseam attulit. Sed illa in suum corpus sancta quadam iracundia incitata: Viuit, inquit, altissimè, quia hoc ipsum quod vsque adeò perhorrescis, intra tua viscera condetur: statimque illius horrendi vulneris ablutionem & saniem, in scutellam collectam, seorsum abscedens, totam ebibit: moxque nausæ illius tentatio omnis sopita est. & ipsa postea fassa est patri Raimundo, nunquam tam suauem cibū vel potum hauisse se in omni vita sua. Hæc sunt reuerè admiranda, & apud cordatum lectorem indubitata signa raræ virtutis & eximie sanctitatis. Apparuit autem ei Christus nocte sequenti, cum tam præclare diabolum naturamque propriam debellasset, & eam ad sacratissimum vulnus lateris sui ad-

admouens, ineffabili & inexplicabili potu diu fatis admirabiliter refecit, vndè tãta gratiæ abundantia in eius mente diffusa est, vt etiam in corpus redundarit, nec vnquam deinceps more solito cibum acceperit, sed neque potuerit accipere: quod certissimo fuit argumento, eam visionem minimè dubiam fuisse.

Non debet autem lectorem mouere, si de hac singulariter à Deo electa virgine quadam inuistata referantur. Attendat vitæ admirabilè sanctitatem, multas veras, easque eximias virtutes, & libenter accommodabit fidem ijs, quæ de ea viri grauissimi constanter asseuerarunt. Et quia propter singularem viuèdi rationem multi ex ea scandali materiam sibi ipsi sumpturi erant, Dominus post eam, quam diximus, visionem quodam tempore oranti apparens, prædixit mira, quæ in illa & per illam effecturus esset, simul etiam multos ijs esse contradicuros: sed animauit eam, iussitque nè formidaret. se enim illi adfuturum. Creuit autem deinde in ea gratia spiritus sancti admirabiliter, ita vt ipsa quoque stuperet. Languebat amore Christi sponi sui, nec is languor capiebat remedium, nisi ex lachrymis mentis & corporis. Incitabatur ad crebrò percipiendam sacrosanctam Eucharistiam: sed hoc quoque vt maioris amoris, ita etiam amplioris languoris fomentum fuit. Tanto autem sacræ communionis ardebat desiderio, vt nisi ea frueretur, corpus propè deficeret, dureque pateretur. Ex ipsa verò sacrosancta Eucharistia tanta cælestium consolationum copia in eius mentem dimanabat, vt alimento stomachus eius non modò non indigeret, sed neque sine corporis tormento illud posset percipere: quòd si vim sibi facere vellet cibum ingerendo stomacho recusanti, patiebatur dirissimè, nec tamen sequebatur concoctio, sed rursus per eos violenter cibus omnis rejiciebatur. Multa propter hoc propè incredibile Dei donum passa est sancta virgo, ab ipsis etiam domesticis, vt initio non nisi tentatio & impostura diaboli putaretur.

Erat per id tempus eius confessarius, frater Thomas Dominicanus: isque suspicatus eam illud ab angelo satanæ, transfigurante se in angelū lucis, cogebat eam quotidie cibū capere. Dicente autem sancta virgine, se re ipsa experiri melius se valere, cum cibo omni abstineret: porro eo sumpto, se languere & debilitari, ille perseverabat in sententia. Itaque vt se veram sanctæ obedientiæ filiam declararet, totis viribus conata est facere, quod ille iubebat: sed intantum corpus omne defecit, vt parum abesset à morte. Tum illi ad se accessit ait: Nonne pater ieiunio mihi interdiceres, si me illo confici & enecari videres? Illo respondente, se planè interdiciturum, subintulit virgo: Cùm ergò iam toties expertus sis, me sumendo cibo in præsens mortis discrimen adduci, cur non etiam prohibes, nè cibum accipiam? Hic ille victus, cernensque certa mortis indicia in virgine, respondit: Fac, sicut Christi spiritus te docebit. video enim illum in te grandia operari. Nemo neque dicendo, neque scribendo possit consequi, quantum perpessa sit etiam à familiaribus propter eiusmodi rara Dei dona: quæ cum illi capere non possent, carpere mælebant & lacerare, quam admirari & venerari. Murmurabant, obtrectabant, mordebant: ipsum etiam Thomam confessarium eò adigebant inuitum, vt eam reprehenderet. Hinc incredibiles in animo religiosæ virginis angustia nascabantur. Non enim illa aut præcepta sui confessarij negligere, aut proximis præbere offendiculum ausa erat. Solum ei solatium supererat in orationis refugio. Flebatque coram Domino, & rogabat, vt suam voluntatem dignaretur tum alijs, tum imprimis Thomæ confessario indicare. Et sæpè audiebat eam Dominus, & effecit, vt confessarius sententiam mutaret. Vbi autem ad omnium notitiam peruenit, eam nullo cibo corporeo, nullo nisi aquæ frigidæ potu vti, omnes penè in eam commoti sunt, & religiosi & seculares, iactabanturque multa in illam temerè, impellente liuido satana. Et tamen illa ex sacrosancta Eucharistia & Diuini spiritus gratia vires accepit incredibiles, ita vt pater Raimundus palàm testetur, sæpè illam propè ad extrema deductam, cum non nisi mors eius expectaretur, oblata occasione aliqua promouendi Diuini honoris aut salutis animarum, ita repente sine vilo subsidio corporeo recuperasse non modò vitam & vires, sed etiam pro eius conditione vires robustas, vt surgeret, ambularet, laboraret sine difficultate, etiam præ cæteris omnibus ipsam comitantibus, nullam sentiens lassitudinem. Non erat id autem naturæ, sed gratiæ, cuius efficacia non solum anima, sed etiam corpus vegetabatur, ita vt prorsus nulla ei iam inesset cibi corporei appetentia: quam quidem ab ea excluderat non solum sumpta Eucharistia, sed etiam coram conspecta, immò etiam sacerdotis adpectus, quem sciuisset illo die Eucharistiam contrectasse.

Christus eam consolatur & confirmat.

Mirabile sacræ communionis desiderium, & effectus mirabilior.

Multa patienter dicit abstinere omni cibo.

Mirabiliter ei sæpè instaurantur vires corporis.

Mira Eucharistia vis

Vide molestiam.

Porrò sancta virgo, interrogata ab alijs, cur non instar aliorum cibo vesceretur, mirabili humilitate Dei eximiam gratiam quasi vltionem peccatorum suorum interpretari solebat, ita respondens: Deus propter peccata mea raro quodam morbo me percussit, ita vt quantuis libentissimè velim edere, non possim tamen. Quæso, precamini illum pro me, vt det veniam peccatis meis, quæ sunt causâ malorum omnium, quæ patior. Ecce vndè suppetebat non vulgaris sese effereudi materia, in dè sancta virgo occasionem cepit de se vilius sentiendi. Verumenimucrò vt omnem infirmis scandali ansam, quantum quidem in ipsa esset, tolleret, statuit quotidie semel cum alijs ad mensam accedere, & modis omnibus periculum facere, num posset cibum corporiingere: sed reuerà ipse sumendi cibi conatus, nedum sumptio ipsa, tantum eius corpori tormentum & molestiam afferebat, vt etiam crudelissimus quisque non posset non ei ex animo condolere, si coram esset intuitus. Nam quicquid ingerebat corpore, aut per os reijci necessè erat, aut atrocissimè eam discruciat, & penè totius corporis inflationes efficiebat. Et quantuis nihil eorum, quæ dentibus terebat, præter succum solum in stomachum dilaberetur: nam crassam omnem substantiam expuebat, & caucuri vix poterat, quin aliquid succi deglutiret, tum etiam ob refrigerandas fauces & guttur libenter aquam sorbillabat: at tamen quicquid hoc pacto sumpsisset, cogebatur quotidie violenter ex imo stomacho exhaurire, sceniculi aut alterius herbæ virgula per os ad stomachum vsque depressa: quæ res ei summos pariebat cruciatus. Atque hac viuendi ratione vsa est vsque ad mortem propter eos, qui eius ieiunio offendebantur.

Nè sit alijs scandalo, dicit se excruciat.

Cùm autem reuerendus pater Raimundus cerneret quandoq; eiusmodi carnificinam, quam sancta virgo subibat, nè infirmis esset scandalo, miseratus eius vicem, hortabatur nè ita se crudeliter affligeret, sineret murmurare, quicunque vellent: illa subridens, læta respondit: Præstat ne pater, me hoc momentaneo tempore luere pœnas peccatorum meorum, quam dare pœnas sempiternas? Murmuratores isti valdè mihi viles sunt: quia illorum causâ ego pendo creatori meo supplicia temporaria, cum debeam æterna. An verò par est, diuinæ me iustitiæ subducere? Minimè sanè. Magni beneficij loco ego pono, cum iustitia exercetur in me in hac vita. Ad hæc nihil habebat pater Raimundus, quod responderet: sed lector, nisi planè in truncum mutatus sit, facile animaduertit, ad quam sublimem perfectionis gradum hæc virgo Christi peruenerit. Et solebat illa itura ad mensam, dicere sociabus suis: Eamus ad sumenda iusta supplicia de hac miserima peccatrice. Ità nimirum illa ex omnibus tum demonum infestationibus, tum hominum persecutionibus aliquid ad sua lucra & spirituales profectus adijciebat: estque hæc eius valdè memorabilis sententia, Si quis rectè sciret vti gratia Dei, ex omnibus, quæ ipsi eueniunt, posset aliquid capere emolumenti.

Eius dicti memorabile.

Porrò quemadmodum omnipotens Deus singulari quadam ratione sustentabat corpus virginis, ita mentem eius stupendis reuelationum consolationibus recreabat. Indè verò, putà ex abundantia interiorum charismatum, supernaturalis ille corporis vigor proficiscebatur. Itaque ab eo tempore, quo bibit de Christi latere, quod supra diximus, penè continuè mens eius fixa permanebat in diuina contemplatione, & pro maiori temporis parte, sensitiua portio sua actione destituebatur, manusq; & brachia obrigescebant: aures nullos, quantunus magnos, sonos percipiebant, & ita de alijs sensibus. Atque hæc iam non modò in secretis locis, vt prius consueuerat, sed palam etiam patiebatur, nec poterat vllis ipsa verbis exprimere, quæ intus sentiebat. Contigit interim, vt quadã die singulariter obsecraret Dominum, vt auferret ab ipsa cor proprium & omnè propriam voluntatem. Visebatur autem illi sic oranti in visione, venire Christum, & latus eius sinistrum aperire, ablatoque corderecedere. Et reuerà non potuit illa aliud sentire, quam se corde destitutam. Cùm id autem diceret suo confessario, ille deridebat eam. Durauit hoc aliquot dies, & ecce è sacello ecclesiæ Dominicanorum Senensium illa quadam die exire volente, cum multa luce apparuit ei Dominus, ferens in manu cor quoddam rubicundum & illustre: propiusque accedens, illud in sinistrum virginis latus imposuit, dicens: En filia mea charissima, habes pro corde tuo cor meum: clausitque latus eius, sed nè putaretur inanè phantasma, illo in loco cicatrix permansit, quam sociæ eius se vidisse sæpè testatæ sunt. Secuta sunt autem hanc visionem multa admiranda, præsertim cum sacrosanctam acciperet Eucharistiam. Videbat tum frequenter in manibus sacerdotis infantem, interdum puerum grandiusculum, quandoque fornacem ardentem: sæpè etiam inestimabilis suauitatis odores sentiebat. Quoties autem illud summum sacramentum vel vidisset, vel sumpsisset, nouum idemque ineffabile gau-

Efectus Eucharistiæ mirabiles.

gaudium in eius animo existebat, ita vt non rarò in eius pectore cor exiliret, idque cum tanto sono, vt sociæ circumstantes clarissimè audirent: nec erat sonus ille vsitatus, sed valdè singularis & præter naturæ morem. Solebat autem sancta virgo dicere Thomæ confessario suo: Tantum gaudium obtinet mentem meam, vt valdè admirer posse durare animam in corpore: addebatque: Tantum ardorem sentio in anima mea, vt ignis materialis mihi frigare potius, quam vrere videatur. Ex hoc autem ardore existit quadam in anima mea renouatio puritatis & humilitatis, ita vt videar mihi rediisse ad ætatem quatuor vel quinque annorum: tantus quoque indè in me accenditur amor fraternus, vt non solum libenter, sed etiam hilariter pro quocunque proximo velim mortem oppetere. Et hæc quidem sancta virgo non nisi confessario suo clam dicebat: ceteros, quantum poterat, celabat.

Amor proximi.

Apparuit etiam illi Dominus Iesus cum virginea matre sua & B. Maria Magdalena, & pro eius consolatione voluit eam ipsam beatissimam Magdalenam esse illi matrem. Fuit hoc sanctæ virginis gratissimum, & cum multa humilitate se illi commendabat, atque deinceps semper eam matrem dicebat suam: & cum in alijs multis, tum in mirabili & propè continua rerum diuinarum contemplatione valdè illam imitabatur: & quemadmodum fertur beata Magdalena septies die quolibet etiam cum corpore sublata in aëra, ita etiã hæc sancta virgo sæpè vi spiritus etiã corpore sursum rapiebatur, quemadmodum multi suis oculis conspexere. Ipse quoque Raimundus pater scribit se vidisse illam quandoque in ecstasi, audiuisseque submurmurantem quippiam, propiusque accessisse, & has Latinas voces dicentem percepisse: Audiui arcana Dei: quas quidem & in raptu & postquam ad se redijt, sæpissimè repetebat, nihil aliud addens. Sciscitanti autem Raimundo, quid ista sibi vellent, ait se in præsens nec aliud nec aliter posse dicere: immò verò si ea, quæ vidisset, humanis verbis vellent exprimere, se non aliter ferè in conscientia sua afflictum iri, quam si Deum blasphemaret: tantamque esse distantiam inter ea, quæ intellectus in Deum absorptus, illustratusque & corroboratus caperet, & illa, quæ verbis possint explicari, vt quasi pugnancia videantur. Nimirum prolixi erimus, si omnia commemorare velimus mira & stupenda, quæ huic sanctissimæ virginis præstitit Deus, præsertim ad sacram communionem accedenti: & certè homines animales, spiritum non habentes, ea deriderent potius quam admirarentur. Inter alia autem adeò eius mentem sua gratia confirmauit Deus, vt quicquid illi accideret, illa prorsus immota permaneret: quod experimento didicisse se scribit Raimundus, & omnes, qui cum illa versabantur. Præstitit autem hoc illi Deus anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo ipsis ferijs S. Alexij: quo die mirè feruebat desiderio sacræ communionis. Sæpè autem ea illi negabatur fratrum & sororum, qui tum illi congregationi præerant, indiscretionem: sed ea die promisit ei Christus sine dubio ipsam communicaturã, cum tamen ita illa langueret, vt impossibile videretur vel passum vnũ conficere eam posse, & eius confessarius illo die decreuisset à sacro faciendo abstinere. Verum omnipotens Deus & vires dedit virginis, quibus cum omnium admiratione in templum vsq; se conferret: & animum confessarij inflammauit deimprouisò desiderio sacrificandi. Cùm autem sacram Eucharistiam ex eius manibus perciperet, facie erat rubicunda & micante, tantaque cum deuotione eam percepit, vt maximum stuporem & deuotionem ipsi confessario adferret: ipsa verò adeò fuit in Deum absorpta, vt toto illo die, etiam postquam ad se redijt, nullum potuerit verbum eloqui. Dixit autem postea F. Thomæ confessario, cum ex eius manibus sumpsisset sacrosanctam Eucharistiam, tale aliquid se vidisse, quod mentem eius adeò ad se pertraxerit, vt alia omnia, quæ hinc habeantur, velut abominanda stercore ipsi visa sint, non solum opes & voluptates corporis, sed etiã consolationes spirituales: tumque ipsi oranti præstitit id Deus, quod diximus, putà mentem inter omnia immotam, quod est reuerà munus excellens & eximium.

Ecstasies mirabiles.

Inter euentus omnes semper immota permanet.

Mira videt sumendo Eucharistia.

Eodem anno, die 18. Augusti post sacram communionem, mirabiliter fuit tracta in Deum, vt agrè posset redire ad cellulam suam, vbi diu in ligneo illo strato suo iacebat immobilis. Postea autem corpus eius subleuatum est in aëra, mansitque absque vllò fulcimento, adspicientibus tribus sociabus eius: deindè redijt ad illud durum stratum, loquebaturque tacite verba vitæ, dulcia super mel & fauam, quæ socias omnes ad lachrymas commouerunt. Post rogauit Dominum pro multis, speciatim pro F. Thoma confessario suo, qui per id tempus erat in templo, nulla sensibili deuotione affectus. Subito autem, illa orante, mutatus est mirabiliter, sensitque deuotionem hætenus ipsi incompartam. Valdè igitur ipso admirante, vndè tanta præter spem esset gratia, casu venit ad

Efficacia precũ eius.

eum vna ex sociabus sanctæ virginis, dixitque ei, multum pro ipso orasse Catharinam illa hora. Intellexit itaque inde manasse tantum animi feruorem. Rogauerat autem pro illo & quibusdam alijs sancta virgo, vt Dominus promitteret ipsi, se illis daturum vitam æternam. Promisitque id ei Deus, impresso in dexteram manum eius cum ingenti dolore inuisibili vulnere, in argumentum veritatis, vt ipsa non dubitaret, se stigmata Saluatoris habere in illa manu. Rem autem certam esse, testabatur dolor, qui eam iugiter illic cruciabat. Et hoc quidem, tempore F. Thomæ primi confessarij eius contigit: testatur autem pater Raimundus, se longo post tempore sacræ ei communionem præbuisse Pisis in ecclesia vel sacello S. Christinæ, cumque more suo diu mansisset in ecclasi, ipsum cum alijs expectasse, donec ad se rediret: subitoque ipsis cernentibus corpusculum eius, quod iacebat prostratum, se erexisse paulisper in genua, sicque brachia extendisse facie rutilante, diuque ita permanisse, sed planè rigidum & oculis clausis: tandem autem perindè, ac si letali fuisset confectum vulnere, repente decidisse, & paulò post ipsam sibi fuisse restitutam. Deinde autem secretè indicasse eam ipsi fide dignissimo Patri Raimundo, Dominum Iesum Christum sub illo raptu modo admirabili ipsius corpori quinque vulnera impressisse. Tantum autem dolorem in illis vulnerum, præsertim cordis, locis ipsam sensisse, vt se non dubitaret breuè morituram, nisi dolor ille leniretur. Quibus verbis valdè se afflictum scribit Raimundus, hortatumque esse omnes sanctæ virginis domesticos, vt Dominum pro differenda eius morte precarentur, Dominumque preces illas exaudisse, & mirabiliter ipsam corroborasse. Erat enim eius vita & sanctissima conuersatio multis adhuc vtilis, immò & necessaria, licet ipsa de se tenuiter & viliter sentiret.

Christus ei
imprimis V.
vulnera.

Mentis ex-
cessus valdè
diuturnus.

Leuissimam
culpam plan-
git acerbis-
sime.

Visiones ei
mirabiles.

S. Dominici
præclara
concomia.

Quodam die festo Conuersionis sancti Pauli, quem virgo sancta singulariter amabat, tam sublimiter raptus est spiritus eius in Deum, vt tres integros dies & noctes permaneret immota, nihil vrens sensibus corporeis. Tandem reddita sibi, videbatur quasi dormire continuè, nec tamè dormire penitus: adeò spiritus ægrè redibat ab illis caelestibus visionibus ad hanc vitam temporariam. Cum autem ea sic haberet, venerunt duo patres Dominicani ad ipsam, sciscitabanturque, num vellet cum ipsis ire ad inuisendum quandam insignem virum, in eremo degentem. Illa quasi dormitans, respondit se velle. Sed simulatque id protulit, tanta ei iniecta religio est, tamque acerbis conscientie scrupulus, quòd non esset ex animo locuta, sed quasi iocosum dixisset mendacium, vt præ dolore animi redierit ad se, & tres dies atque noctes sine intermissione luxerit tenuissimam culpam illam, in quam permisit Deus illam cadere, nè magnitudo reuelationum extolleret eam. Nam reuera sub hac triduana ecclasi talia viderat spiritu, quæ nullis posset verbis explicare.

Alio tempore, pridè S. Dominici, multa ei reuelata fuere diuinitus de illo eximie sanctitatis patre, & alijs sanctis filijs eius: & quòd mirum est, plerunque eque visiones tam erant illi presentes, vt simul & illis intendere, & alijs eas posset ferre. Interim venit in templum, vbi ipsa erat, F. Bartholomæus, socius confessarij eius: cumque assedissent pariter, coepit ei narrare sancta virgo, quæ tunc ei diuinitus ostendebatur. Sub ipsa autem narratione casu transeunte eius germano fratre, paulisper auertit oculos, vt videret quis esset: celerrimeque se referens ad caelestes visiones, mox coepit flere acerbissime, & nihil vltra locuta est. Etsi autem humano iudicio vix vllum ibi possit sentiri peccatū, cum vix momento vno se auertisset, tamen ad cautelam piarum mentium, vt ipsa fatebatur, durissime propter hoc reprehensa fuit, tum à beatissima matre Domini, tum ab Apostolo Paulo. Et certè alia sunt Dei, alia hominum iudicia: possuntque homines dissoluti hinc colligere, qualè ipsi ab æquissimo iudice sint obiurgationem in supremo mundi die expectaturi, si tantilla labecula adeò fuit castigata, vt sancta virgo testata sit, se malle in tota hominū frequetia, qui tunc erant, ignominiosè pudeferi in hoc mundo, quàm denuò pati illam verecundiam, quam sensisset ex Apostoli reprehensione. Fuit autem inter alia multa de beatissimo Patre Dominico tunc ei reuelatum, quòd omnes actiones suas ab infantia vsque ad obitum ad normam præceptorum Dei direxerit, nec vnquam vllum Dei præceptum transgressus sit, corporisque & mentis virginem integritatem & baptismi gratiam perpetuè conseruauit, omnemque conatum suum eò intenderit, vt animas tum de errorum, tum de vitiorum laqueis liberaret.

Per id tempus ex multa gratiarum affluetia ita cor virginis diuino est amore inflammatum, vt planè decumberet, nec posset surgere è lectulo. Omnis autem hic languor ab amore proficiscabatur. Petebat illa tunc ardentissime à Domino, qui ei sapissimè appa-

apparebat, vt dignaretur ipsam tollere ex hac vita: sed cum sentiret nolle id Dominū, rogauit eum, vt donè eam vellet esse in corpore, dignaretur ipsam facere participem dolorum, quos ipse in hac vita tulisset. Id verò præstitit ei Deus, eamque egregiè afflixit, vt soler charissimos filios suos. Porro cum incremento afflictionum cordis & corporis, multis modis etiam audus est amor Christi, cuius tanta demum vis fuit, vt cor virginis à summo vsque deorsum crepuerit, ruptisque vitalibus venis sola vi diuini amoris, spiritum reddiderit. Huius autem rei complures fuere testes, qui presentes interfuere, & ipsa quoque testata fuit, animam fuisse à corpore separatam, vidisseque ipsam essentiam & secreta Dei, quæ nullis possint verbis enarrari, vidisse gloriam sanctorum & pœnas peccatorum, tam apud inferos, quàm in locis purgatorijs, prorsus inexplicabiles: quarum minima tanta sit, vt si eam viderent homines, decies potius mortem essent appetituri, quàm illam vellent perpeti vel vno die. Durauit autem hæc anima à corpore separatio ad horas quatuor, tandemque voluit Dominus, vt rediret ad corpus, & indicaret hominibus, quæ vidisset, pro illorumque salute laboraret: sicque reddita est vitæ non absque summo dolore, quòd ab illa luce & immensa gloria ad has tenebras & vitam miseram redire oporteret: cui vbi se sensit restitutam, tribus diebus & noctibus fleuit continenter. Et nè putet lector res vanas hæc referri, nouerit eo tempore, quo sancta virgo expirauit, quatuor ei adfuisse fratres Dominicanos: defunctam autem penè omnes vicinas vidisse, & vtriusque sexus notos permultos. Ex fratribus autem quatuor vnus Iohannes dicebatur, qui cum vidisset eam spiritum reddidisse, incredibile dolore percitus in tantus prorupit eiulatus, vt rupta arteria multum sanguinem vomeret, idque crebrò, vt eius vita desperaretur. Tum verò F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, cum ingenti fide dixit illi fratri Iohanni: Scio hanc virginem magni esse meriti apud Dominum. Admoue igitur sacras manus eius huic horrendo vulnere tuo, & haud dubiè curaberis. Fecit ille sic coram omnibus, qui illic aderant, & repente perfecte sanatus est.

Moritur, &
anima videt
diuinam es-
sentiam &c.

Restituitur
vitæ.

Insigne mi-
raculum.

Iacobus, huius sanctæ virginis pater, posteaquam vidit eam toto pectore incumbere in cultum Dei, semper eam & reuerenter & amanter tractauit, nec permisit quenquam e familia ei impedimento esse in ijs, quæ vellet facere. Itaque inter illum & filiam in dies augetecharitas: illa assidue pro patris salute precabatur, isque filie rectè factis & virtutibus gratulabatur. Appropinquabat autem tempus, quo decreuerat Deus illum euocare ex hac vita. Coepit igitur ex morbo decumbere, moxque filia pro salute patris Christum deprecari: sed vt audiuit adesse eius vitæ præfixum terminum, valdè rogauit Dominum, vt sine pœnis Purgatorijs illum ad se reciperet. Sed hac in re diuina iustitia diu difficilem se præbuit, quòd non esset Iacobus sine maculis, quas excoqui ad purum oporteret. At tandem vicit sancta virgo, sed ita vicit, vt pœnas parentis ipsa in se reciperet. Obijt ergò vir pius, & vt certò constaret eum rectè migrasse in cælum, eodem puncto temporis, quo ille abiit è corpore, virginem sanctam iliaci dolores inuaserunt, ijsque laborauit sine intermissione vsque ad supremum vitæ suæ diem. Verum illa non hos duntaxat, sed etiam quoscunque alios cruciatus & molestias non modò patienter, sed etiam hilariter ferebat, sciens se ijs perferendis ad perfectiorem Dei visionem præparari.

Pater ei
scilicet obiit.

Mira pati-
entia.

Anno Christi 1370. Senis erat cuiusdam, Andreas Naddini, diues opum, sed omnis virtutis inops, cunctis propè flagitijs coopertus, tesserarum ludo rotus deditus, in Deum & sanctos eius perpetim blasphemus & detestabilis. Is anno ætatis suæ quadragesimo graui correptus morbo, tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi homines pij & vtriusque sexus cœnobitæ, atque ante omnes eius parochus: hortabanturque eum, vt sua peccata confiteretur. Sed ille miser, qui nec sacras ædes inuisere, nec sacris initiatos vnquam honorare consuisset, admonitiones omnes respuit, seipsum planè desperans. Audiuit hoc F. Thomas sanctæ virginis confessarius, effecitque vt ea Dominum pro homine pereunte deprecaretur, & quidem feruentissime atque instantissime. Sed Dominus illi respondit: Illius blasphemii hominis flagitia ad cælos vsque pertingunt: qui præter alia scœlora, etiam tabulam, in qua erat picta imago mea, & matris meæ atque aliorum sanctorum, iactauit in ignem, dignus proindè, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verum sancta virgo, salutis animarum sitientissima, dolens vicem perditii hominis, non cessauit à lachrymis & precibus, donè flexus Dominus Iesus, decumbenti Andream appareret, hortareturque eum, vt sua peccata confiteretur liberaliter ei, si id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille saxo durior, repente mollescit,

Impetrat
homini de-

sperato veniam à Domino.

magna voce postulat acciri confessorium, dicit Christum Iesum se videre, qui ipsum de facienda confessione admoneat. Latantur omnes, curritur ad sacerdotem : ille venit, Andreas cum magno cordis dolore integrè confitetur peccata sua : condit testamentum, & feliciter migrat à vita. Ex talibus fructibus licet citra vllam ambiguitatem bonam arborem cognoscere, licet perspicuè intelligere, in summa apud Deum gratia hanc sanctam virginem fuisse.

Alio tempore apud eandem urbem duo insignitè flagitiosi latrones capti, & atrocissimis supplicijs addicti sunt propter facinorum immanitatem. Iam ducebantur ad mortem, & curribus impositi, ignitis fuscinulis discerpebantur. Nemo illos vlla ratione permouere potuit, vt facerent suorum peccatorum confessionem, immò verò blasphemias voces in Deum & sanctos eius palàm iactabant. Eo autem tempore erat sancta virgo apud Alexiam sociam & discipulam suam, cuius ædes præteribant miserimi illi. Vbi autem id sensit Alexia, celeriter indicat sanctæ virgini : illa se totam confert ad deprecandam clementiam Saluatoris pro salute desperatorum, cum vidisset per fenestram ingentem dæmonum turbam, illos miserè exagitantium. Impetrat à Domino, vt possit spiritu illis se adiungere, & cum eis ad portam vsque proficisci. Vt autem eam viderunt dæmones apud illos, palàm clamitabant : Si non cessaueris, te dæmoniacam efficiemus. Illa contemnens minas procaces, perstitit in precibus. Vbi ad portam vbis ventum est, ecce clementissimus Saluator apparet illis obstinatis, totus vulneribus, confectus & sanguine madidus, inuitat ad pœnitentiam, promittit veniam. Illi mox mutati, cum multa instantia petunt sacerdotem, peccata sua valdè dolenter confitentur : facta confessione, blasphemias mutantur in laudes Dei, dignos se etiam maioribus tormentis fatentur, stupent omnes repentinam conuersionem, carnifices quoque mitescunt, nec audent noua imprimere stigmata, dum vident tantam animorum deuotionem. Deniquè illi ad mortem haud secus atquè ad epulas festinant, spe bona freti, se per supplicia momentanea citiùs venturos ad gaudia sempiterna. Habes lector, quod mireris multo etiam ampliùs, quàm si horum extincta corpora ad vitam essent reuocata.

Duo latrones blasphemii & obstinati respiciunt.

Ginoccia conuersio.

Item Franciscus.

Item Iacobi, hominis flagitiosi.

In eadem urbe fuit Franciscus quidam de Ptolomeis, cuius primogenitus filius Iacobus valdè sceleratè viuebat, & iam duos suis manibus trucidarat, timebantque eum omnes propter eius crudelitatem & immanitatem. Erat verò illi soror Ginoccia, corpore quidem virgo, sed mundo huic prorsus dedita, & in corporis cultu vltra modum curiosa & vana. Horum mater diuino timore compuncta, timens illorum damnationem, adijt sanctam virginem Catharinam, orans, vt cum duabus filiabus suis, præsertim verò cum Ginoccia, loqueretur de ijs, quæ ad salutem animæ faciunt. Illa libentissimè annuit, tantumque precibus apud Deum & admonitionibus apud Ginocciam effecit, vt habitum acceperit fororum de Pœnitentia S. Dominici, & omne reliquum vitæ tempus in precationibus & meditationibus sanctis occuparit, tamque duram & asperam duxerit vitam, vt pater Raimundus, quod esset nimia, eam reprehendere debuerit. Secuta autem eam est Francisca soror eius in omnibus, & erat gratissimum spectaculû, illas duas sorores, paulò antè mundi vanitatibus deditissimas, iam videre mira constantia non mundum duntaxat, sed etiam sua corpora habere despectui, & summo bono ardentè inhiare. At postquam isthuc rescitit Iacobus earum frater, furibundus venit ad urbem, modis omnibus Ginocciam à sancto proposito reuocaturus. Aderat autem illi frater eius, adhuc puer: qui vt audiuit eum multa in itinere minitantem, dixit ei: Reuerà frater, si Senas veneris, tu, quoque conuerteris, & confiteberis peccata tua. Ille verò horrendum in modum iactabat maledicta, seq; multas potiùs cædes perpetraturum dictabat, quàm vlli vnquam confessorum. Interim veniunt ad urbem, atroces intentat minas, ni soror abijciat religiosum habitum. Altera luce à matre eius accersitur F. Thomas, sanctæ virginis confessorius, isque secum adducit F. Bartholomæum. Thomas cum Iacobo loquitur, sed nihil efficit. Vidit autem hæc omnia in spiritu sancta virgo Catharina, & pro Iacobi salute Dominum rogabat. Loquitur autem Iacobus etiam Bartholomæus, & hominis adamantinum pectus expugnat, ad eò vt totû sui pectoris virus per confessionem euouerit. Stuper eius mater ad tam insperatam filij mutationem, sorores gratulantur, tota familia laudat Deum. F. Thomas & Bartholomæus eunt, vt hæc nuncient sanctæ virgini, sed illa iam referebat omnia sociæ suæ. Videt hinc lector, quàm apud Deum efficax fuerit sanctæ virginis deprecatio. Porrò Ginoccia in Dei seruitio vsque ad obitum perseuerauit, & diurnum morbum ferens

rens hilariter, cum ineffabili gaudio migravit ad Dominum. Francisca quoque soror eius breui eam secuta, inter dolores corporis semper ridens, cum iucundo risu exijt è corpore.

Alius quidam Senis fuit, Nannes vocabulo, mundo addictissimus. Is priuatas cum multis exercebat simultates, multasque illis insidias struebat, ita vt sibi diligenter ab eo cauerent, darentque operam, vt per sequestros pacem cum eo componerent. At ille homo fraudulentus, cum solus paci obsisteret, tamen se nihil magis atquè pacem velle simulabat, vt posset suæ illi vlciscendi libidini indulgere. Tandem verò à quodam sancto viro instituti Augustiniani persuasus, iuit vt loqueretur Catharinæ virgini, cuius alioqui colloquium semper magnoperè deuitarat. Vbi autem ad eius ædes venit, in patrem Raimundum incidit, à quo agrè potuit ad breue spatium retineri. Interim sancta virgo domum redit, Nannes dolet, Raimundus latatur, virgo sancta eum comiter salutatur, simulque assidens, de causâ sui aduentûs per cunctatur. Ille omnia, quæ Raimundo dixerat, repetit : negat se vllius monitis obtemperaturum. Virgo sacra ostendit ei summum animæ periculum : pungit, vngit : sed ille nec asperis, nec blandis mouetur. Id illa sentiens, intra se ipsam tacita Christum orat pro ferreo homine, & orando patitur mentis excessum. Aduertit hoc Raimundus, & cum illo miscet colloquia, sperans diuinitus adfuturam opem. Et ecce Nannes primò ait, se nolle ita rusticè & inciuiliter omnia ipsis negare, permittit eis vnus litis compositionem, surgensque vult recedere : mox exclamat : O Domine Deus, quæ me vis trahit & detinet? Nec recedere possum, nec quicquam negare. O quis me premit, quis me retinet? Hæc dicens, prorumpit in lachrymas, se victum fatetur, flexis genibus offert se sanctæ virgini paratum ad omnia, non obscurè aduertens iam, se diaboli vinculis ferreis fuisse impeditum hæctenus. Virgo autem sancta ad se rediens, gratias agit Deo, dicitque ei : Locuta sum tibi frater, & contempisti me : locuta sum Domino, & ille non despexit preces meas. Age igitur pœnitentiam, nè repentina aliqua afflictio te premat. Ille verò peccata sua omnia confitetur patri Raimundo cum multa cordis contritione. Non diù post à Præside capitur, & in angustam custodiam conijcitur, fama que spargebatur, capite plexum iri. Sed virgine sancta pro illo rogante Christum, breui liberatus est, sed non sine magna suarum facultatum iactura. Vndè sancta virgo latabatur, dicens euidentem signum esse, Deum pœnas æternas ei condonasse, quem temporarijs malis castigaret.

Nannes malignus homo redit ad bonam frugem.

Fructus & lucra animarum.

Multitudo sua peccata confitentium.

Hoc loco testatur Pater Raimundus, si scribere voluisset hominum malorum conuersiones omnes, bonorum profectus, infirmorum confirmationes, afflictorum consolationes, spiritalium periculorum præmonitiones, quas Dominus per sanctissimam virginem mirabiliter operatus est, permultos eosque grandes ipsi libros fuisse faciendos. Quis enim, inquit, narrare sufficiat, quot sceleratos homines ab ipsis inferorum faucibus extraxerit, quot obstinatos ad sui cognitionem adduxerit, quot mundo huic deditos ad eius contemptum induxerit, quot varijs diuexatos tentationibus è fatanæ laqueis eduxerit, quot calitus vocatos per virtutum iter deduxerit? Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, non sufficerent ad explicandum fructum animarum, quem attulit virgo Christi. Vidi ego nonnunquam vel mille & eo amplius vtriusque sexûs homines ad eam videndam & audiendam confluere, soloque eius aspectu ita ob sua malefacta animo compungi, vt lugentes properarent ad confessarios, quorum vnus ego eram, & cum ingenti contritione sua peccata confiterentur, & id crebrò ita contigit. Quam ob causam Gregorius, eius nominis XI. Romanus Pontifex, mihi & duobus socijs meis eam dedit absolnendi omnes ad eam venientes & confiteri volentes facultatem, quam habent Episcopi. Et certè multi venerunt ad nos, immanibus implicati facinoribus, qui vel nunquam fuerant cõfessi, vel nunquam pœnitentiæ sacramentum ritè susceperant. Itaque non rarò vsque ad vespertinas preces ieiuni permanimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volentes : sed virgo sancta sine intermissione orabat, & ita victrix, capta præda, exultabat mirum in modum in Domino. Ita Raimundus Pater, etsi non planè iisdem verbis, tamen eadem sententia. Puto autem hinc luce meridiana clariùs perspici, quo spiritu hæc virgo sanctissima plena fuerit, quæ tot animas ad Christum adduxit : sed ad alia pergamus, quantum Raimundus palàm testatur, plurimas sanctæ virginis res gestas se in scripta non retulisse.

Lapa eius genitrix, simplex quidem mulier fuit, sed quæ parùm rebus inuisibilibus

afficeretur: vnde fiebat, vt nimium abhorreret ab emigratione e corpore. Nam post obitum mariti coepit aduersa laborare valitudine, & virgini Catharinae, pro eius incolumitate oranti, Dominus respondit, expedire ei, vt e vita decedat. Retulit hoc ad matrem Catharina: sed illa amore vitæ præsentis horrens & refugiens mori, rogabat filiam, vt à Christo viuendi spatia longiora impetraret. Dolet sancta virgo, sed tamen rogabat Christum, nè sinat mori matrem, nisi ipsius voluntati magis conformem. Audit Christus precantem virginem, & licet increscere sinat morbum, non tamen patitur illo extingui Lapam. Sed ecce dum inuictum Deum propemodum vincit sancta virgo precum suarum instantia, matrem flectere non potest. Itaque Christus iussit eam dicere matri, iam quidem nolle ipsam mori, sed futurum quandoquæ, vt mortem summopere exoptet, nec tamen possit voto potiri suo. Et ita sanè euenit. Nam vsque ad ultimam senectutem tot aduersa ei acciderunt ex ijs rebus quas amabat, vt dicere possit soleret: Itane transuersim posuit Deus animam meam in corpore, vt inde exire non possit? & tandem etiam sine confessione mortua est, eamque morientem tres foeminae viderunt. Sed virgo sanctissima cum lachrymis oculos ad caelum leuans, dixit Domino, se ab eo loco nunquam discessuram, donec ei matrem restitueret viuum. Hæc eius verba eadem foeminae audiuerunt, nec ausæ fuere corpus exanime mandare sepulturae, donec viderent quem exitum essent habituræ preces sanctæ virginis. Orabat igitur feruentissimè cum multis lachrymis, & subito reuiuiscit Lapa, & mansit in hac vita vsque ad annum ætatis suæ octogesimumnonum, sed ob multos aduersos casus vehementer afflicta, sicut ei filia prædixerat.

Precibus matrem ad vitam reuocauit.

Vide miram.

Contactu suo sanata penè mortuam.

Sanctus eremita.

Anno salutis 1374. plus minus, pestis inguinaria vastauit Senas. Eo tempore degebat illic pater Raimundus, & sedulum exhibebat ministerium, nõ sine præsentis vitæ discrimine, ea peste laborantibus, nè sine confessione decederent. Solebat autè crebro diuertere pro vtriusque hominis aliqua captanda requie ad domum sanctæ Mariæ de Misericordia, cui tum præerat vir vitæ venerabilis & integerrimæ, Matthaus nomine. Accidit autem, vt illum quoquæ ea sæua pestis corripere, & iam medicus insignis eius vitam propè desperaret. Perlatum est hoc ad sanctam virginem, quam ille Matthaus ob eius sanctitatem impensè amabat, & festina ad illum accessit, & priusquam ad eum propinquaret, eminè clamauit: Surge dominè Matthæe, surge: non est iam tempus in lecto molliter cubandi. Vix illa verba compleuerat, & momento temporis pestis & apostema dolorque omnis ita euantueret, vt ijs nunquam Matthaus laborasse videretur, ridensque e lecto se subrigeret, & paulò post cum Patre Raimundo non ægrotorum, sed fortium hominum solidos cibos ederet. Eius præclari miraculi permulti testes fuere.

In vicinia eius domus S. Mariæ de Misericordia, quædam Deo deuota foemina morabatur. Ea, cognitis sanctæ virginis virtutibus, in eius se familiaritatè insinuauit, eamque, venerationi habuit. Accidit autem, vt quodam die esset in solario domus suæ, & ruente solario, ipsa pariter caderet, non carnibus duntaxat, sed etiam ossibus grauiter conuassatis, ita vt propediem omnibus moritura videretur. Audiuit id sancta virgo, & eam accedens, ad patientiam hortabatur. Cum autem videret eius dolores propè intolerabiles, virginis manibus coepit attrahere leniter loca malè affecta, & mox dolor omnino abscellit ab eo loco, quem primò tetigit. Rogante autem ægra foemina, vt pergeret etiam reliqua loca contrectare, fecit libenter, & ecce repente sanitas integra redit: sed illa, nè sanctæ virginis modestiam & humilitatem offenderet, quam sciret humanas laudes abominari, siluit donec ea recederet. Tum verò omnibus palàm dixit: Catharina Lapæ filia me suo contactu sanauit. Grates & laudes à cunctis aguntur Deo, qui sanctæ virgini eam gratiam contulisset.

Sub ea peste, cuius paulò supràm meminimus, Senis quidam fuit anachoreta, re & nomine sanctus. Percussus est autem etiam ille peste, & sancta virgo eum e sua cellula, in qua extra urbem degebat, curauit transferendum ad domum Misericordiæ, superius memoratam: eumque cum sociabus inuisens, de rebus necessarijs illi prouidit, propiusque accedens, clam ei dixit in aurem: Noli timere: quantumcunque se vis morbi intenderit, non morieris hac vice. Alijs autem nihil huius indicare voluit, sed rogantibus, vt pro eo Dominum precaretur, quia valde eum amabant propter vitæ sanctitatem, ita se exhibuit, vt etiam ipsa de vita eius dubitare videretur. Crescebat quasi continuè morbus, & iam nihil nisi mors expectabatur. Rursus autem accedit ad aures eius sancta virgo, dicitque submissa voce: Nè timeas: non morie-

mories. Luctabatur ille cum morte, & tamen plus credebat verbis sanctæ virginis, quam illius mortiferis aculeis. Interim parantur funeri necessaria, sed ille iam præterijt terminum, intra quem vt plurimum occumbere solebant eo morbo pressi. Sic aliquot dies transiit, & moriturus expectabatur. Tandem in eius aurem ita dixit sancta virgo: Ego tibi præcipio in nomine Domini nostri Iesu Christi, nè migres à vita. Euestigiò autem sanctus in lecto se subigit, cibumque petit: breuique temporis spatium adeò curatus est, vt postea multis annis superuixerit. Is postea narrauit alijs, quæ ei sancta virgo clam dixisset, affirmavitque palàm, nulla se virtute naturali, sed sola diuina potentia liberatum. Vixit is apud Senas annos plus minus triginta & sex solitariè instar Anachoretarum, & multum eum venerabantur, quicumque nouerant eius virtutes.

Pater Raimundus per id tempus, quo illa pestis grassabatur Senis, fidissimam nauauit operam cunctis, quibus adesse poterat, nec villos sibi vitandos putabat, licet morbus ille & aërem & corpora aliorum sua contagione inficiat. Animabat verò etiam illum sancta virgo: sed quia solus propè erat in tam magna vrbe, vix vllum aut cibi, aut omni capiendi dabatur ei spatium: tot ad eum peste laborantium nuncij confluébant. Sed dum solus ferè, vt dixi, in tam sancto opere esset occupatus, ipse quoque sensit se apostemate pestifero affectum: accedebat etiam febris & dolor capitis, vt solet in eo morbo. Tum verò, vt potuit, cum socio iuit ad ædes sanctæ virginis: quam cum non inuenisset, in quodam se reposuit lectulo, donec illa veniret. Venit illa, admouet manus suas Raimundi capiti, flexisque genibus orat Dominum, & inter orandum videt Raimundus, vt sæpè aliàs, eam mentis excessum pati. Cum ergò sic ad dimidiam ferè horam permanisset, sentit Raimundus ex corporis sui extremis partibus tãquam violentè quippiam extrahi, sensimque se melius habere, adeò vt antè, quàm sacra virgo sibi esset restituta, planè curatum se experiretur, interim tamen debilitate quadam remanente. Iussit autem sacra virgo ei cibum parari, coque sumpto, voluit vt paulisper quiesceret. Quieuit ille, surrexit paulò post ita incolumis, ac si nihil mali passus esset, redijtque ad pristinos labores.

Egregium miraculum.

Raimundus peste laborat.

Virgo sancta precibus pellit pestem.

F. Bartholomæus Dominici, socius Raimundi Patris, eadem peste & acrius & diutius oppressus, sanctæ virginis precibus itidem restitutus est. Multos etiam alios diuersis vexatos morbis, in diuersis locis sancta virgo suis orationibus sanauit: sed id genus multa se breuitatis studio omisisse dicit Raimundus.

Postquam autem illa pestis extincta fuit, præter alios multos, quædam Deo dicatae virgines apud Pisas mirum in modum cupiebant sanctæ virginis & conspectu & alloquio frui. Nam eius doctrina, sicuti reuera erat, ita etiam dicebatur admirabilis. Et quia non licebat illis proficisci ad eam, per literas & nuncios inuitabant eam, vt veniret Pisas. Virgo sancta, licet semper vitasset discursus, tamen tam crebris pulsata precibus, ad Christum confugit, ab eo petens sibi indicari, quid hac in re faciendum esset, maximè cum ex domesticis eius alij hortarentur, vt iter suscipere, alij ab eo suscipiendo planè detererent. Post multos autem dies more solito apparuit ei Christus: iussit, vt sine mora iret Pisas. Indicauit illa hoc Raimundo confessario, & cum eius bona venia iuit Pisas. Secutus est autem eam pater Raimundus cum aliquot fratribus Dominicanis, vt eorum, quos illa ad Dominum conuerteret, confessiones reciperet. Multi enim eius sermonibus ignitis corde compungebantur: quos illa statim iubebat ire ad faciendam confessionem, nè diabolus à bono proposito illos reuocaret. Vbi autem Pisas ventum est, hospitio vsa est sancta virgo apud Gerardum quendam, eius urbis ciuem. Is verò postea adduxit ad eam iuuenem quendam, annorum plus minus viginti, quem quotidianæ febres, per menses octodécim miserè vexatum, ex robustissimo planè imbecillum reddiderant: orauitque, vt sancta virgo pro illo Dominum deprecaretur. Illa ex animo miserans iuuenem, sciscitabatur, quandò postremò esset confessus peccata sua. Illo respondente, se multis annis non esse confessum, sacra virgo dixit: Ea igitur causa est huius diuini flagelli, quòd tanto temporis intervallo nolueris sancta confessione expurgare animam tuam: sed vade celeriter ad confessarium, & euome hanc putredinem peccatorum tuorum, quæ & animam & corpus infecit. Confessus est iuuenis F. Thomæ, & vbi ad sanctam virginem redijt, illa manum humeris eius imponens, ait: Vade fili in pace Christi. nolo enim, vt has febres deinceps patiaris. Dixit illa, & vim verborum eius declarauit repentina salus iuuenis. Huius rei, præter alios, ipse pater Raimundus testis oculatus fuit.

It Pisas rogata à multis.

Pelle febres inuenerat.

Senis Gemella, soror de poenitentia sancti Dominici, anginam, quam vulgò squinantiam vocant, periculossimè patiebatur. Iuit ergò ad sanctam virginem, dixit se non posse non mori, nisi ipsa precibus suis opituletur. Illa vt vidit morbi atrocitatem, & quòd præ gutturi suffocatione vix spiritum traheret, cum multa fiducia apposuit manum suam gutturi, signumque crucis illi imprimens, confestim morbum profligauit. Ità quæ mœrens & tremens aduenerat, iucunda domum abiit.

Gregorius
XI. Pontifex,
relictâ
Gallia, it
Romam.

Ea tempestate, qua Gregorius undecimus Romanus Pontifex Auinione Romam se recepit, sancta virgo cum suis sodalibus illum antecessit, Genuamque venit, illic hæfura, donèc Pontifex eò veniret. Aderat tunc illi pater Raimundus, & duo pijsissimi adulescentes, patria Senenses, ambo amanuenses eius, quorū alter Nerius Landoccij, alter Stephanus Corradi de Maconibus dicebatur. Ex ijs Nerius postea solitariam & propè anachoreticam duxit vitam: Stephanus, iubente sub mortem sancta virgine, cum nihil minùs cogitaret, vt ipse de se scribit, quàm de monastico suscipiendo habitu, Carthusianus factus est celebris & valdè religiosus. Cùm autem esset sancta virgo Genuæ, Nerius horribili correptus est ægritudine, & præ nimio dolore viscerum, miserabiles edebat voces & eiulatus, reptabatque manibus & pedibus de lectulo in lectulū, tanquam aliquod leuamentum perpetuis illis cruciatibus reperturus. Inducantur hæc sancta virgini: illa iubet acciri medicos. Veniunt duo medici, fiunt omnia, quæ illi præscribunt: sed miser ille non modò nihilo meliùs, sed peius etiam habere cœpit, ità vt medici eius vitæ spem omnem abijcerent. Quod cùm Stephanus audiisset, ad virginem sanctam se confert, eius pedibus lachrymabundus aduoluitur: orat, nè sinat socium suum in peregrino solo miserabiliter ex hac vita migrare. At illa, Cur sic, inquit, doles fili, si Deo visum est fratrem tuum ad suum regnum euocare? Stephanus perseuerat in precibus suis, dicit se nihil ambigere, quin, si velit, possit Nerio salutem obtinere. Tum illa, non ferens hominis summam afflictionem, Vbi cràs, inquit, me ad sacrâ communionem abire conspexeris, reduc mihi isthuc in memoriam, & ego offeram Deo preces: tu verò rogabis Dominum, vt illas admitrat. Abit Stephanus benè contentus, & altera luce virgini ad Missam eunti inculcat preces suas. Percepit ea sacrâ Eucharistiam, & more solito extra se rapta est: vbi autem ad se redijt, Stephanum illic expectantē subridens ita alloquitur: Dominus nobis restituit Nerium. Stephanus celeriter abit ad Nerium, eumque in Domino cōsolatur. Deindè paulatim remittitur morbi acerbitas, & Nerius totus reualefcit. Ecce autem Stephanus, qui ei ministrauerat ægotanti, ex multis corporis & animi molestijs, quas eius causa pertulerat, febres acres cum vomitu & intolerabili capitis dolore patitur: & quia omnibus præcipuè charus erat, omnes sanctæ virginis socij ei decumbenti assistunt. Sed virgo sacra non ferens eius afflictionem, ad decumbentem accedens, Præcipio, inquit, tibi in virtute sanctæ obedientiæ, vt has febres deinceps minimè patiaris. Abscessit febris, & Stephanus totus surrexit incolumis. Hoc ità ferè recitat Pater Raimundus, & ipse quoque Stephanus in Epistola ad F. Thomam Dominicanum, quam scripsit, cùm esset Prior Carthusiæ Ticinēsis. Per multa alia fecit Christus miracula per sanctam virginem in depellendis morbis, sed quæ etiam Raimundus fatetur se non annotasse. Nam & sororem quandam de Poenitentia sancti Dominici, ex pedibus & febre laborantem, celerimè sanauit, & ab infatulo quodam horrendos corporis tumores depulit.

Nerius eius
precibus
curatur.

Item Ste-
phanus ei-
us socius.

Obserua-
quàm viciet
omnè ostē-
tationem
sanctæ vir-
go.

Apud Senas Michaël Monaldi vir grandæuus, vxore consentiente, Dei seruitio se mancipare statuit: duasque filias suas tradidit monasterio virginum, & ipse cum coniuge foris habitans, propter Christum curam gerebat rerum temporalium eius monasterij. Nam seipsum quoque & sua illi monasterio donarat. Postea verò altera filia, Laurentia nomine, annorum circiter octo, à dæmone arrepta est, adeoque molesta fuit illi monasterio, vt pater eius coactus sit eam è cœnobio educere. Multis autem modis dabant operam parentes eius, vt innocens puella à nequissimo spiritu posset liberari, sed nihil proficiebant, Christo eam curationis gratiam seruante Catharinæ virginis: ad quam cùm esset tandè à parentibus adducta, illa teetum ascendit, clamq; fugit, ità vt nulla posset ratione inueniri. Sed parentes puellæ tanta eius humilitate magis ad benè sperandum permoti, F. Thomam confessarium eius rogârunt, vt præcepto cōpelleret ipsam ad iuuandam filiam dæmoniacam. At ille sciens se nullam habere potestatem in gratiam miracula faciendi, pia quadâ fraude circumuenit sanctam virginem. Accessit enim ad ædes eius, secū ducens puellam miseram, dixitq; sociæ eius, vt illi reuertenti (nam tunc domo aberat) verbis suis præciperet, vt puellam ea nocte apud se retineret. Paulò post redi

redit sancta virgo, videt puellam in cubiculo suo, sentit mox plenam esse dæmone, suspicatur eam esse quam fugiebat, discit ex socia quid iussisset F. Thomas. Tum verò sentiens se effugere non posse, ad solitum precum refugium se confert, puellamque flexis genibus secum orare compellit. Ità tota nocte peruigil cum dæmone pugnans, ante lucem coëgit, licet inuitum, illum abscedere, nihil læsa puella. Inducatur hoc F. Thomæ, & ille cum parentibus puellæ venit ad virginem: qui vt viderunt filiam suam prorsus incolumem, cum lachrymis Deo & sanctæ virgini gratias egerunt. Cùm autem vellent eam secum abducere, non est passa Catharina, sed eam apud se retinuit illis gratulantibus. Optimis interim & verbis & exemplis puellam instruens, quodam die exijt cum Alexia, cuius erat illa domus, ad ædes suas, puella Laurentia cum familia in Alexiæ domo relicta. Iam verò nocte ingruente dicit sancta virgo Alexiæ: Eamus celeriter ad ædes tuas. Illa respondente, non decere fœminas tali hora per urbem ingredi, virgo sancta ait: Lupus tartareus rursus inuasit ouiculam nostram. Eunt igitur, & inueniunt puellam prorsus in vultu mutatam & propè furibundam. Duxit autem eam virgo sancta ad locum orationis, ibique non magno temporis spatio ità flagellauit dæmonem, vt ex puella exiens, deinceps nunquam in eam reuerti ausus fuerit. Reducta est autem puella ad monasterium, & multis annis in Christi seruitio illa læsa perseuerauit.

Expellit dæ-
monem.

Rursus illi
uit dæmonem,
vt ex puella
exiens, nunquam
in eam reuerti
ausus fuerit. Re-
profligat.

Fuit quandoque sancta virgo in castro quodam cum nobili domina Biancinâ vidua. Inuasit autem dæmon eius castri fœminam quandam, & horrendum in modum diuceauit. Volebat verò Biancina pro illa rogare sanctam virginem, sed ausa non erat, sciens eius modestiæ & humilitati tales preces esse molestissimas. Curauit autem, vt dæmoniaca in virginis conspectum veniret. Et si autem illa hoc agrè tulit, tamen cùm eo tempore esset occupata quadam pace conficienda, dæmoni præcepit, vt ex eo loco se non moueret, donèc ipsa reuenteretur. Postquam autem illa abiit, dæmon per os miseræ clamabat: Cur hîc me detinetis? Sinite vt abeam, nam atrociter nimis excrucior. Hos autem clamores illo subindè altius iterante, & sanctam virginem criminante, illa venit: mox autè vt cubiculum est ingressa, dæmon fortiter clamauit: Quarè me detinetis? Cui virgo, Surge, inquit, miser, & quamprimum ex hac Dei creatura discede. His dictis, dæmon toto mulieris illius corpore relicto, in solo gutture horrendos excitauit tumores. Sed virgo sancta crucis signum illi imprimens, illum prorsus eiecit: fœminâ verò, quòd ex præterita vexatione esset debilis; aliquandiu suo pectori admouit & vlnis: deindè iussit cibum aliquem ei porrigi: quo sumpto, paulò post suis pedibus sana recepta fit, quæ eò ab alijs pertracta fuerat.

Cruciatur
dæmon in
obscia.

Signo cru-
cis eiecit
cum sancta
virgo

Vt verò etiam aliquid de propheticis reuelationibus dicamus, nouerit lector prophetiæ spiritu ità perfectè & continuè sacram hanc virginem præditam fuisse, vt nihil eam Dominus celare videretur de ijs, quæ vel ad ipsam, vel ad domesticos eius, vel ad eam pro animæ salute refugientes attinerent: nec poterant, qui cum ea versabantur familiariter, quicquam vel boni vel mali, quod alicuius esset momenti, ipsa absente agere, quin illa diuinitus id sciret: immò etiam secretas cordium cogitationes sæpè ità luculèter indicabat eis, ac si ipsa eas in suo corde versaret. Fatetur ingenuè de seipso suspiciendus ille Pater Raimundus, cùm sancta virgo sæpius in eo reprehenderet quadam, quæ ille tacitus secum cogitabat, ipseque se excusare vellet, illam dixisse: Cur mihi negas pater, quod ego euidentius cerno, quàm tu ipse, qui id cogitas?

Mirabilis
cognitio
prophetica.

Fuit verò Senis miles strenuus & nobilis, Nicolaus de Saracenis. Is post longam militiam domum reuersus, curabat rem familiarem, longosque sibi vitæ dies pollicens, indulgebat conuiuijs. Hortabatur autem eum coniunx & quidam cognati, vt sua confiteretur peccata, & ob admissa in multis bellis flagitia ageret poenitentiam. At ille pijs admonitionibus irridebat, vt solent homines mundo penitus affixi. Clarebat per id tempus sancta virgo Catharina apud Senas multis virtutibus, præsertim verò peccatorum etiam obstinatorum conuersione mirabili: nec quisquam, quantumuis durus & ferreus, illi loquebatur, vt quotidiana docebat experientia, qui non vel totus resipisceret, quod vt plurimum contingebat: vel saltem à multis sese vitijs, quibus antea fuisset deditus, cohiberet. Quod cùm non ignorarent illi, qui hunc Nicolaum ad confessionem inuitabant, precabantur illum, vt vel semel sanctæ virgini Catharinæ loqueretur. Respondere verò cum multa aspersione: Quid mihi cum illa muliercula negocij est? quid vel in centum annis illa mihi conferre posset? At vxor eius adijt sanctam virginem, rogauitque, vt pro eo Dominum deprecaretur. Deindè in somnis sancta virgo Nico-

Multos con-
uertit ad
Deum.

Nicolaus
militaris
homo con-
ueritur.

Ei sancta
virgo indi-
cat peccatū
eius occul-
tissimum.

Liberat suis
peccib' con-
fessarium
suum.

Schisma sub
Vrbano VI.

Nicolao apparet, monet, ni damnari velit, vt obtemperet coniugis suæ consilijs. Euigilans ille, dicit vxori, se vidisse Catharinam, velleque se ei loqui. Letatur pia coniunx, agit cum virginē de opportuna ad colloquendum hora: Nicolaus loquitur cum ea, & toto corde conuersus, peccata sua confitetur F. Thomæ, sanctæ virginis confessario. Postea redit ad sanctam virginem in templo orantem, dicit se peccata omnia confessum: illa ei congratulatur, sed monet, vt videat, num dixerit omnia confessario. Illo crebro affirmante, se nihil, quorum fuisset memor, subticuisse, sancta virgo traxit eum seorsum, & quoddam immanē facinus, quod in Apulia occultissimè perpetrarat, ei in memoriā reduxit. Tum verò ille obstupuit, seq; oblitum asserens, confessarium petijt, ei que explicauit etiam illud peccatum. Coepit autem palam edicere, quod virgo sancta id ei indicasset, eamque mirificè prædicauit, atque deinceps haud aliter, atque discipulus magistro, illi obediuit, eodemque anno feliciter ex hac luce migravit.

F. Thomas, sanctæ virginis cōfessarius, cum socio fratre Georgio Naddi, eques quandoque profectus est ad monasterium virginum, cui tum præerat Pater Raimundus. In itinere autē quieuerunt parumpèr, sed parum cautè propter vicinos latrones, qui erant in taberna quadam: qui cum hos fratres conspexissent, decem ex illis à mensa surrexerunt, & illorum iter anteuerentes, in loco quodam obscuro eorum aduentum sustinuerunt, eosque venientes ex equis deturbârunt, & penè vestibus omnibus nudatos, ad loca valdè nemorosa & opaca duxerunt, vt illic iugulatos clam humo obruerent. Rogabant fratres, vt sibi parcerent, sed illi nihil respondebant. Cernens igitur F. Thomas præsentissimum mortis discrimen ex signis minimè obscuris, mente sic est locutus: O dulcissima filia Catharina, virgo Deo deuota, succurre nobis in hoc tam crudeli periculo. Vix ea verba mente protulerat, & ecce latro ipsi propinquior in hanc prorumpit vocem: Cur necem molimur his bonis viris, qui nunquam nos læserunt? Immane isthuc flagitium est. Sinamus eos abire, non enim prodent nos. Mox omnes assentiunt, vestes, equos & ablata omnia restitunt, dempta parua pecunia, eosque illæfos à se dimittunt. Eodem autem ferè temporis puncto, quo F. Thomas sanctam virginem mente appellauit, illa dixit socij suæ: Pater meus vocat me, & scio eum esse in magnis angustijs: moxque se contulit ad rogandum Deum, nec prius cessauit, donec omnia essent illis restituta. Aberat autem à loco illo, vbi hæc accidere F. Thomæ, ad vigintiquatuor Italica miliaria. Cogitet hinc lector, quam facile & scire res nostras & nobis opitulari possint sancti, iam Deo in caelis perfectissimè coniuncti, si tantum potuit sancta virgo etiamnum degens in corpore mortali.

Anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo quinto, ditiones omnes Romanæ Ecclesiæ, Pontifici Gregorio XI. rebellârunt. Per id tempus sancta virgo Pisis erat in domo quadam hospitali. Superueniente autem rumore de ciuitatis Perusina rebellione, Pater Raimundus multo animi dolore incitatus, quod nullus esset in hominibus Dei timor, nullus horrendi anathematis metus, nulla erga Romanam Ecclesiam, ecclesiarum omnium matrem & magistram, reuerentia: mœstus iuit ad sacram virginem, & lachrymabundus ei narrauit, quid audiuisset de Perusinis. Illa videns multas eius lachrymas, dixit: Noli pater ante tempus flere: multa adhuc lachrymarum materia superest. Quod enim nunc cernis, lac & mel est eorum comparatione, quæ sequentur. Et possunt ne, inquit Raimundus, peiora his accidere, quando videmus Christianos tam nulla erga matrem Ecclesiam esse deuotione & reuerentia? Quid superesse potest, nisi vt ipsius quoque Christi fidem negent? Respondit sancta virgo: Quod modo fit, laici faciunt: paulò post deteriora videbimus in Clero, cum Pontifex coeperit in eorum prauos mores animaduertere. Excitabunt enim immane schisma, & totâ scindent Ecclesiam. Præpara igitur te pater ad patientiam. Tu enim isthuc visurus es. Huius schismatis initia fuere sub Vrbano VI. successore Gregorij XI. & durauit illud in annos plurimos.

Apud Senas iuuenis quidam nobilis, Franciscus de Malauoltis nomine, cum esset in iuuenili etate orbatu parentibus, ex immo dica libertate in multa ruit vitia detestanda. Vidit id quidam eius sodalis, qui iam sacram virginem sequebatur, & dolens eius vicè, aliquoties eum adduxit ad audiendas sanctæ virginis exhortationes: quæ quidem permultum ei contulerunt, licet nondum perfectè vitijs & deprauatis moribus suis valscaceret. Cernens autem sancta virgo ad horam illum compungi, sed postea rursus redire ad ingenium, & in pristina vitia recidere, quodam die in feruore spiritus dixit ei: Tu quidem crebro venis ad me, sed mox instâr auis reuolas ad vitia tua. Ego verò quandoque talem

talem restim inijciam collo tuo, quod deinceps auolare non poteris. Hoc sanctæ virginis dictum Franciscus & quoque illic aderant, notandum putârunt. Sed antè, quam id fieret, sancta virgo diem suum obiit, & Franciscus iam etiam liberius reperebat facinora sua. Vt autem constaret non frustra hæc eam dixisse Francisco, postquam illa obiit, mortua est Francisci vxor & soerus, & quidam alij, qui eius salutem retardabant, & ille perfectè reductus ad cor, seculo valesciens, institutum fratrum montis Oliueti cum multa deuotione complexus est.

Dominus Bartholomæus Rauennas, Prior Carthusiæ iuxta portum Pifarum, vir totius religionis & exactæ prudentiæ, mirum in modum amabat sanctam Christi virginem propter eius eximiam sanctitatem & doctrinam mirabilem. Is igitur sæpè rogauit, vt ad insulam, in qua Carthusia illa sita est, accederet, vt possent fratres sanctis sermonibus eius in Domino confirmari. Fecit illa, vt erat rogata, & cum Raimundo Patre alijsque sexus promiscui ferè viginti illuc profecta est. Nocte autem illa, qua eò peruenit, Prior ille sanctam virginem & socias eius hospitio recepit milliari vno Italico à Carthusia, reliquos secum duxit ad monasterium. Altera autem luce fratres omnes adduxit ad eam, rogans obnixè, vt aliquid diceret, vnde possent meliores euadere. Aliquando illa recusauit modestiæ causa, dicens se potius debere audire verba seruationis Dei: sed victa Prioris & fratrum multa instantia, coepit dicere de multiuarijs rationibus hominum in solitudine degentium, & quibus rationibus sint superandæ. Dixit autem omnia tam appositè, taliq; ordine, vt omnibus esset stupori. Absoluto sermone, Prior, qui fratrum suorum res omnes habebat benè perspectas ex confessione, dixit Patri Raimundo: Si sancta virgo horum omnium audiuisset confessiones, non potuisset ad vniscuiusque salutem dixisse accommodatius & conuenientius, quam modo dixit. Vnde mihi certò constat, plenam esse spiritu prophetiæ, & sanctum spiritum loqui per os eius.

Alexia, iuuenis vidua Senensis, feruenter amabat sanctam virginem, vt propemodum abique illa nollet viuere. Atque ea causa habitum sororum de poenitentia sancti Dominici libens accepit, & relicta propria domo, non longè ab ædibus Catharinæ aliam conduxit, vt posset maiori eius familiaritate gaudere: & erat crebro sanè cum illa virgo sancta, & multis diebus apud illam non raro morabatur: interdum etiam septimanas atq; menses integros in eius conductitijs ædibus exigebat. Accidit autem anno quodã, vt magna esset tritici apud Senes inopia: vdebatur autem vile & malè olens triticum, & eius partem quandam etiam Alexia emit, nè pane omnino careret. Antequam autem illud putidum triticum absumeretur, nouum idque purum profstabat in foro. Itaque volebat Alexia abijcere id, quod reliquum erat corrupti tritici, & emere recens: prius tamen mentem suam sanctæ virgini aperuit. Illa verò respondit: Itane tu abijcere vis, quod Dominus voluit esse hominum alimentum? Quod si tibi non libet illo vesci, da pauperibus, qui non habent quod edant. Alexia rursus dicente, non posse se tranquilla conscientia vel pauperibus tam putetem offerre panem: virgo sancta ait: Para aquam, & affer illam corruptam farinam: ego ipsa panes inde conficiam in vsu pauperum. Alexia facit, vt erat iussa, & sancta virgo ex modica farina celerrimè tam multos efficit panes, vt & Alexia & eius famula stuperent. Nam si multo etiam plus farinæ fuisset, non potuissent tot inde panes fieri: nec in his vllus sentiebatur putor: immodò qui illis vescebantur, dicebant se nunquam tam grati saporis panes gustasse. His aliud accedebat magis admirandum. Nanque & pauperibus & alijs multis largissimè panes illi distribuebantur, & nihilo minus semper in cista panaria multi supererant, optimos panes facit. ita vt multis hebdomadibus consumi non possent à tam multis. Porro aliquot homines pij vtriusque sexus, insigni miraculo permoti, ex illis panibus quosdam pro reliquijs asseruârunt annis permultis. Postea autem sancta virgo secretè dixit Patri Raimundo, rem totam scire volenti, zelo quodam se permotam, tum nè donum Dei despiceretur, tum nè pauperes negligenterentur, cum feruore accessisse ad illam farinam, mox verò beatissimam Mariam virginem ipsi apparuisse cum multis sanctis & angelis, suisque sacratissimis manibus cum ipsa panes composuisse, atque inde sic auctos fuisse.

Vrbano sextus Romanus Pontifex iussit quandoque, vt sancta virgo Romam veniret. Multi autem vtriusque sexus, quos ipsa in Christo genuerat, è Tuscia sequebantur eam euntem ad Vrbem, sed ipsa propè inuita. Erant igitur apud illam viri sedecim & octo foeminae, ad quem numerum sæpè magna fiebat accessio, & tamen illa ex meritis

V v v

cleemosy-

Sancta virgo
egregiâ
habet orationem
apud
Carthusianos.

Ex parua
caq; purida
farina plurimos, eosq;
optimos panes facit.

Euocatur
Romam ab
Vrbano VI.

eleemosynis quotidie emendicatis victitans, omnes hilariter in suum hospitium admittebat, nihil dubitans, quin Christus & posset & vellet illis victum suppeditare. Accidit interim, vt quodam die vix tantum panis superesset, quod vel quatuor hominibus sufficeret, & hora tardior non sinebat emendicare panes necessarios. Iussit autem sancta virgo apponi singulis exiguas panis eius particulas, donec Dominus prouideret: ac deinde se ad preces solitas recipit. Mira res. Sumunt tam multi auidè exiguas illas panis particulas, & semper superest quod edant, nec id possunt absumere. Non immeritò stupent omnes, panem non solum non minui, sed augeri etiam. Sedecim viris abundè suffecerat, & reliquæ foeminis cunctis ad eò fuere satis, vt etiam largæ eleemosynæ inde præstitæ sint egenis. Eiusdemmodi miraculum fecit per sanctam virginem Christus eodem anno etiam in Quadragesima. Scribit etiam Pater Raimundus, post obitum sanctæ virginis, eius meritis quodam die paucissimos panes, qui quinque hominibus non sufficerent, ad eò fuisse multiplicatos, vt amplius quinquaginta suffecerint, & reliquæ in penarium deportatæ sint. Addit etiam, crebrò eam, cum adhuc viueret, eiusmodi miracula fecisse.

Panis mirabiliter diuinitus augeatur.

Apud Pisas sancta virgo ob nimium mentis excessum ita corpore debilitata fuit, vt moritura putaretur. Cum autem nihil alimentorum vellet admittere, immò nec ferre ea posset etiam sana, Gerardus hospes eius misit ad quendam amicum, orans vt parum vini cuiusdam ad ipsum mitteret. Volebat enim extrinsecus illo vino tempora & pulsus arteriarum sanctæ virginis delinire. Sed iam vasculum eius vini ad tres menses vacuum fuerat, nec aliquid mitti posse videbatur. Voluit autem vir ille, vt Gerardi nunciis suis oculis vasculum inspiceret. Vidit ille, satisque comperit diu vacuum fuisse. Et tamen, nè qua posset superesse ambiguitas, epistomium è vasculo extrahit herus domus illius: sed ecce dum id facit, prater omnè expectationem vinum valde præclarum inde promanans, humi madefacit abundè. Stupet ille incredibiliter, clauso que epistomio, perquirat è tota familia, num quispiam vinum in illo vasculo fuisse conscius sit. Iurant omnes, intra menses tres nihil in illo vini fuisse. Mox per omnem ciuitatem res propagatur, nec alio quàm miraculi loco habetur. Postea virgine sancta eunte ad patriarcham quendam, nuncium Pontificis, omnes confluunt è tota vrbe ad videndam illam. Hoc verò ipsa tulit molestissimè, nec cessauit pijs querimonijs pulsare aures Saluatoris, donec cum vino in faeces repente mutato, fama quoque illa abolita est. Erat autem certè insigne miraculum, vas vacuum optimo vino magna sui parte subito impleri diuinitus, multos eius ex sola deuotione inde bibere, nec tamen quicquam illi decedere: rursus autem ad preces virginis, hominum laudes & fauores abominantis, in faeces mutari.

Ex vase vacuo multum hauritur vini.

Habes hic multa miracula.

Iam longè supra diximus, sacram virginem crebrò sacram sumpsisse Eucharistiam, & quædam alia eò pertinentia. Solebat verò etiam huius rei causa suos pati obtractatores: sed reuerendus Pater Raimundus, sciens eius feruens desiderium, pro viribus dabat operam, vt illa tanto bono, quoties vellet, fruereetur. Quando autem mens eius eiusmodi inflammabatur ardore, dicere consueuerat Patri Raimundo: Pater, ego esurio: propter Deum porrigere mihi cibum animæ meæ. Hac etiam ex causa Gregorius vndecimus Romanus Pontifex pro eius consolatione Pontificio diplomate permisit ei, vt posset apud se habere aliquem quotidie, qui eam absolueret, & sacrosanctam Eucharistiam ei ministraret: immò etiam, vt liceret ei altare portatile habere, sicque posset vbi que Missam audire, & illud eximium sacramentum accipere.

Romanus Pontifex quid ei concesserit.

Narrat autem Pater Raimundus, quodam tempore iussit illam cum ipso & alijs ad inuisendos quosdam Dei seruos: deinde Senas reuertisse hora tertiarum propè exacta, dixisseque eam ipsi: O si scires pater, quantum ego nunc esurio. facile autem se intellexisse quid vellet, sed excusasse se à sacrificando tum temporis importunitate, tum sui itinere defatigatione. Ea verò iterum dicente, se vehementer esurire, accessisse ipsam ad sacrificandum illa præsentem: cumque illi sub finem esset præbiturus Eucharistiam, faciem illius instar angelicæ splenduisse: tum verò se mente ita dixisse: Veni Domine ad sponsam tuam: moxque sacram hostiam, priusquam eam contingeret, ad ipsum vitrò accessisse spatio latitudinis digitorum trium & eo amplius.

Eximius splendor vultus eius communicare volentis.

Alio quodam tempore sancta virgo magno tenebatur sacræ communionis desiderio, sed nimis afflictæ iliacis alijsque doloribus, misit ad Patrem Raimundum sociam suam, quæ rogaret eum, vt differret nonnihil Missæ celebrationem. Ille libens annuit, sed morbis se non remittentibus, iterum misit sociam, quæ diceret se non posse præ-

præ doloribus sacram communionem percipere. Interim nihilo minus, Raimundo nesciente, ipsa venit ad templum, vbi ille sacrificiū offerebat, & se in extrema ferè parte reponens, preces feruentes per Christum fudit, vt sicut ipse sacræ communionis desiderio eam affecisset, ita etiam per seipsum illud perficere dignaretur. Pergit Raimundus longo ab ipsa interuallo offerre sacrificium: vbi autem ventum est ad frangendam sacram hostiam, quædam pars magnitudine ferè vnus fabæ, diligenter aduertente Raimundo, exiit ultra calicem in corporale, sed eam ille nulla ratione, cum diu multumque quæsiuisset, postea inuenire potuit. Quam ob rem valde anxius & perplexus, tandem ad sanctam virginem peruenit, & ab illa didicit, eam particulam ex ipsius Christi sacrosanctis manibus se se percepisse.

Eucharistiā percipit mirabiliter.

Cum esset sancta virgo Auinione, Romanus Pontifex Gregorius XI. iussit eam manere in quadam eleganti domo, attribuitque ei ornatissimum sacellum. Soror autem Pontificis, domina valde religiosa, postquam cū sancta virgine locuta fuit, multa eam beneuolentia cepit complecti. Inter cetera autem dixit clam patri Raimundo, se peroptare adesse, Catharina sacram Eucharistiam sumente. Ille verò promisit ei, se die Dominico id ipsi indicaturum. Eo autem die sancta virgo hora tertiarum sacellum ingressa est, & more suo extra se rapta, expectabat sacram communionem. Misit itaque pater Raimundus Stephanum, qui postea factus est Carthusianus, & hæc commemorat in quadam epistola sua, vt indicaret forori Pontificis, Catharinam iam sacram communionem sumpturnam. Illa tunc Missam audiebat, sed vt vidit Stephanum, agnoscens eum esse è familia sanctæ virginis, venit ad eum celeriter, & ait: Quid queris fili? Respondit Stephanus, se missum, vt diceret Catharinam communicaturam. Festinauit illa, & cum multis vtriusque sexus comitibus venit ad sacellum: venit cum ea pariter coniunx nepotis Pontificis, iuuenula indomita & mundi vanitatibus dedita. Et soror quidem Pontificis valde religiosè se gessit: hæc autem misera, fortassis existimans simularè agere sanctam virginem, peracto sacrificio finxit se eius pedibus præ deuotione faciem suam velle supponere, & interim pedem alterum crebrò acerrimè acu compunxit. At sancta virgo in Deum absorpta, nihil penitus sensit, nec se quicquam commouit. At postquam omnes abcesserant, & illa ad se redijt, magnos sensit dolores pedis, ita vt ægrè posset ingredi. Sociæ autem eius insipientes ea loca, quæ dolere aiebat, viderunt emortuum sanguinem: atque inde deprehensa est perditæ illius mulieris malignitas & incredulitas.

Soror Rom. Pontificis charam illam habet.

Non sensit acerrimos dolores.

Scribit porro Raimundus pater, permultos vtriusque sexus fide dignos homines ipsi retulisse, sancta virgine percipiente sacram communionem, perspicuè se vidisse sacram hostiam è sacerdotis manibus in os eius inuolare: & ipse Raimundus testatur semper se strepitum quendam sensisse, cum ei sacram Eucharistiam porrigeret, ab ipsa sacra hostia excitatum.

Fuit verò diuinitus sanctæ virgini reuelatum, ipsam parem in cælesti gloria futuram forori Agneti de monte Politiano. Eius ergò Anetis reliquias sacra virgo summopere cupiebat inuiscere. Nè sit autem lector prorsus ignarus, quænam hæc Agnes fuerit, nouerit fuisse Deo dicatam virginem in monasterio Montis Politiani, cuius monasterij aliquot annis rector fuit pater Raimundus, & huius Agnetis historiæ ex relatione quatuor discipularum eius & scriptis quibusdam contextuit. Tanta autem gratiæ benedictione eam Dominus præuenit, vt ipsa nascente, mira quædam lumina visa sint eo in loco, vbi mater eius parturiebat, sed post eius partum euauerint. Procedente autem ætate semper aucta maioribus virtutum in cremētis, duo virginum cœnobita condidit, in quorum altero ipsa condita est, in quo & viuens & defuncta multis & magnis claruit miraculis. Post obitum autem virginem corpus eius multis annis permansit incorruptum, & cum loci eius incolæ vellent illud balsamo condire, vt diutius duraret integrum, ex eius extremis manibus & pedibus liquor preciosissimus distillauit, isque per sorores in vas vitreum collectus, asseruatus est, balsami colorem præ se ferens, Voluit ea re ostendere Deus, non indigere corpusculum illud balsamo, quod ex seipso supra naturæ vim balsamum funderet. Ea autem hora, qua Christo spiritum reddidit, quæ fuit intempestæ noctis, vtriusque sexus infantes, apud parentes suos cubantes, clamitabant: Soror Agnes iam migrat à corpore, & est sancta in cælis: atque postero manè ingens multitudo virguncularum solo Deo instigante confluit, nullam admittens, quæ virgo non esset, & cum candelis ardentibus, quadam instituta processione, ad eius monasterium accessit, virginæ oblationem virgini exhibens. Propter hæc autem &

Agnes virgo sanctissima de monte Politiano.

Mira res.

Nora res admiranda.

alia multa signa & miracula, etsi nondum esset Raimundi ætate in sanctos relata, at tamen annis singulis eius memoria à populo regionis illius honorificentissimè celebrabatur. Ad huius igitur præclaræ virginis virginalè corpusculum visendum atque venerandum, virgo Catharina cum bona venia confessoriorum suorum profecta est: cumque eò venisset, mox ad Agnetis virginis corpusculum religiosè se cõtulit, cunctis ferè eius coenobij sororibus & sociabus suis presentibus: moxque ad pedes eius flexit genua, illos osculari volens. & ecce sacrum illud corpusculum alterum pedem, cunctis videntibus, eleuauit, eique osculandum obtulit. Id verò cernens Catharina, cœpit caput inclinare profundius, sicque pes Agnetis sensim se retraxit in locum suum.

Aliud sanè stupendum.

Manna decidit in Agnetem &c.

Alio tempore rursus ad illud monasterium veniens virgo Catharina, non iam ad pedes, sed ad caput Agnetis virginis accessit, diuque genas suas admouit pannis sericis & aureis, quibus eius virginis genæ tectæ erant: deinde ad socias se vertens, ait: Cur non estis gratæ Deo pro munere illius? Tum illæ sursum erectis oculis, vident candidissimam manna instar pluuiæ delabi, corpusque Agnetis & virginem Catharinam omnesque adstantes sua copia operire, ita vt vna ex eis manus illis granis impleuerit. Fuertat autem Agneti virgini hoc vtitatum, dum adhuc viueret, præcipue in preces incumbenti, vt manna super eam plueret: voluit itaque consodalem suam Catharinam etiam hoc miraculo cohonestare.

Iam supra diximus, virginem Catharinam prædixisse futurum schisma in Ecclesia Dei, cuius initia fuere sub Vrbanò VI. & in multis durauit annos. Cum igitur cerneret oculis suis iam euenire, quod antè prædixerat, horrendaque mala eius schismatis occasione in Dei Ecclesia, cuius zelo ardebat, existere, Christi que Vicarium Romanum Pontificem vndique infestari: nocte ac die plorans & lugens, sine intermissione rogabat Dominum, vt pacem redderet Ecclesiæ suæ. Et partim quidem exaudita est, Deo ex hostibus insignes aliquot victorias Pontifici largiente: sed citò eius dolores recruderunt, maligno dæmone inter Pontificem & Romanum populum discordias excitante: quæ eoque excreuere, vt populus Pontifici etiam necem intentaret. Cernens itaque id sancta virgo, rursus dat se precibus, rogans Christum, nè tantum sinat patrari scelus. Vidit autem in spiritu, totam Urbem plenam dæmonibus, plebem ad illud immane paricidium incitantibus, & ipsi quoque virgini crudelem mortem minitantibus. Virgine autem in precibus ad multos dies perseverante cum in credibili mentis feruore, tandem obtinuit à Domino, quod voluit: sed ita tamen, vt in se reciperet pœnas, quas diuina iustitia à Romano populo erat repetitura, quæ etiam mortem ei attulerunt. Paulatim autem Romanæ plebis in Pontificem furor & rebellio se non nihil remisit, & tandem penitus sopita est: sed in sacram virginem, Deo permitte, tartareorum dæmonum furor omnis conuersus est, eiusque exhaustum corpusculum tot morbis illi maligni atrocissimè exercebant, vt credi non possit nisi ab ijs, qui coram intuiti sint. Nam cutis ita adhærebat ossibus, vt non tam viui corporis, quam cadaueris in terra consumpti speciem eius caro præ se ferre videretur, & interim nihilo minus ambulabat, laborabat, in continuas incumbebat preces, solito etiam feruentiores & prolixiores. Qui autem tunc illi aderant, perspicue cernebant vestigia verberum, quibus cædebatur à dæmonibus, nec tamen poterant adferre remedium. At virgo sanctissima animi inuictò robore & virili constantia ad pœnas omnes sese promptissimam offerebat, omnia perferens hilariter, quæ illi procaces & damnati spiritus ei possent inferre, eorum & minas, & maledicta, & verbera contemnens. Etsi autem dolores illi quotidiana caperent incrementa, & ipsa tum propter illum tormenta, tum alias suas ægrotudines, antea consueuisset ad horam tertiarum differre Missæ auscultationem: at nunc tota Quadragesima manè longissimo itinere se conferebat ad S. Petri ecclesiam, atque inde sub precibus Vespertinis reuertebatur domum, vbi non nisi in lectulo potuit inueniri: in quo sanè quisquis eam esset intuitus, facile iurasset non posse eam inde se mouere. Et tamen sequenti die surgebat, & ibat properè ad S. Petrum, quo itinere etiam sanus posset fatigari.

Multa ei verbera dæmones inferunt.

Promptissima se offert ad pœnas.

Dictat librum in cœlesti.

Interea verò quotidie in ea augebat sanctum illud desiderium, quo cupiebat dissolui & esse cum Christo: cuius desiderij fomentum erat perfectior diuina lucis in eius animum diffusio. Porro biennio ante obitum suum librum dictauit modo sanè admirabili, quæ ex ore eius partim se scripsisse testatur Stephanus Prior Carthusiæ Ticinensis, idque tum, cum mens eius ecstasi pateretur. Extat ille liber & est typis excusus. Appropinquante tandem huius vitæ termino, vocauit ad se omnes vtriusque sexus, quos in Christo genuerat, atque id temporis secum habebat, egregiumque ad illos sermone habuit,

habuit, inter cætera hortando, vt totum amorem suum transferrent in Deum, nec sua corda paterentur vilius rei labentis vitioso amore affici, sed simpliciter ac purè renderent in Deum, asserens etiam se à teneris annis magnam illi cordis simplicitati dedisse operam. Huc autem vt pertingerent, preces dicebat necessariò adhibendas, easque assiduas, & cum multa humilitate coniunctas. Valdè etiam cauendum, nè proximos iudicarent. Multa præterea alia adiunxit, cum primis salutaria, licet immanissimè membris omnibus dæmonum crudelitate torqueretur, ita vt etiam facile aduerteret omnes, cruciatus illos nulla ratione potuisse ab illa tam æquanimiter tolerari, nisi magna Dei gratia eius animum confirmasset. Fatebatur etiam, se vitam suam pro Catholica Ecclesiæ salute profundere. Deinde ab omnibus veniam petijt: & cum salutiferis Ecclesiæ sacramentis se curasset communiri, & plenariam peccatorum omnium condonationem autoritate Gregorij XI. & Urbani VI. Romanorum Pontificum sibi impendi, mortis angoribus cœpit corripere, & cum teterrimis dæmonibus in singulare certamen ingredi, vt posset etiam ex factis & dictis eius id animaduerti. Quandoque enim tacebat, nonnunquam respondebat, interdum ridebat, tanquam irridens ipsi obiecta: & cum semel parumpèr conticuisset, quasi auscultans quæ dicebantur, lato vultu respondit: Vanam gloriam nunquam, sed veram vti que gloriam & laudem præpotentis Dei.

Sub mortè munit se Ecclesiæ sacramentis.

Atque hoc loco præclarum ei reddit testimonium Raimundus pater, dicens se eius confessiones & generales & speciales sæpissimè audiuisse, & omnes actiones eius accuratè considerasse: secureque proinde testari posse, facta eius omnia ex speciali Dei mandato vel instinctu esse profecta, & non modò nihil de hominum laudibus, sed ne de ipsis quidem hominibus eam cogitasse quouis modo, nisi cum pro illorum salute Dominum precaretur, vel eam salutem suo labore promoueret: additque, credi ab homine non posse, qui mores eius non habeat exploratos, quàm fuerit ab humanis affectionibus aliena, vt posset iurè dicere cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est. Tandem post longum agonem, superatis tartareis dæmonibus, ad se reuersa, confessionem illam generalem dixit, quæ solet publicè fieri, iterum sibi absolutionem & peccatorum condonationem impendi rogans, vt optimo sanè ad omnem posteritatem exemplo, in se ipsa declararet, quod, teste Possidio in eius vita, S. Augustinus dicere cõsueuerat, post perceptum baptismum, etiam laudatos Christianos & sacerdotes absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere: tamen si virgo sanctissima omnem ætatem ea puritate & severitate exegit, vt meritò dici de illa possit, tanta pœnitentia eam opus non habuisse. Postquam autem absolutio rursus ei impensa est, repente cœpit viribus destitui, nec tamen cessabat à sacris admonitionibus, donèc adesset supremum vitæ punctum: quo aduentante, ait: Domine, in manus tuas cõmendo spiritum meum: sicque felicissimè, vt diu optarat, ad Christum profecta est, anno salutis 1380. die 29. Aprilis, ætatis suæ anno plus minus 33. Eadem hora, qua obiit, Raimundo Patri, qui tum Genuæ erat, spiritus sanctæ virginis quædam locutus est, sicut ipse grauissimè assererat.

Raimundi insigne de ea testimonium.

Philip 3.

Migrat ad Christum felicissimè.

Sacrum autem corpus eius clam ad fratrum Dominicanorum ecclesiam deportatum est, sed res latere non potuit etiam nullo indicante. Nam ferè totius Romanæ vrbis populus accurrit, & pedes ac manus eius reuerenter osculatus est, eiusque se precibus commendauit: sed cum nimius esset hominum concursus, sacrum corpus intra cancellos ferreos collocatum est: moxque edita sunt diuinitus multa insignia & valdè præclara miracula, in signum euidentis eius eximie sanctitatis. Per triduum autem propter miraculorum frequentiam non potuit sanctum illud corpusculum tradi sepultura. Postquam verò humatum est, aucta sunt miracula, Christo sponsam suam mirabiliter clarificante: cui est cum Patre & spiritu sancto omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Magnus populi concursus ad eius funus, & multa miracula.

Porro anno Christi 1461. anno pontificatus sui tertio Pius 2. Romanus Pontifex sanctorum catalogo virginem sanctissimam adscripsit, cum præter alios multos id etiam peteret Fridericus Romanorum Imperator, eius nominis tertius, & Paschalis Venetiarum Dux: nec ea in re vsus est leuitate aliqua Pontifex doctissimus, vt ipse in suis literis testatur, sed debitis habitis processibus, & accurata prius facta inquisitione in vitam & mores sanctæ virginis, itemque in eius miracula, tam in vita, quam post obitum declarata.

MARTYRIVM SS. MARIANI LECTORIS ET
IACOBI DIACONI, PRAECLARE CONSCRIP-
tum ab eo, qui interfuit. Quaedam hinc ad verbum in suo
Martyrologio descripsit Vsuardus.

Aprilis 30.

*Solent, legē-
dū videatur.Habet hinc
historia hu-
ius certam
fidem.Colonia
Cirthenfis.Persecutio
nis imma-
nitas.Hos Marty-
rologia ha-
bēt 29. Apri-
lis.Agapius &
Secundinus
Episcopi.for. *saluta-
risAnimāt ali-
os suis ter-
monibus.

Voties aliquid beatissimi Dei martyres, festinantes ad promissā regni caelorum, charissimis suis verēdicius mandant, memores sunt humilitatis, quae semper in fide sola facere solent maiores: & quanto modestius petierunt, tanto efficacius impetrauerunt, & nobis hoc praedicandae gloriae suae munus testes Dei nobilissimi reliquerunt: Marianum dico, vnum ex dilectissimis fratribus nostris, & Iacobum, quos scitis praeter communem sacramenti religionem viteque societatem, domesticis affectibus inhæsisse: qui contra saeuientes seculi pressuras & gentiles impetus habituri tā sublimē certamen, praelium suum, quod in finem spiritus sancti inierunt, in notitiam fraternitatis per nos venire iusserunt: nō quod in terris vellent coronae suae gloriam praedicari, sed vt praecedentibus experimentis, multitudo plebis & Dei populus ad exemplum fidei posset armari. Quis enim dubitet, quae nobis in pace vitae communitas fuerit, quando nos indiuidua dilectione viuētes vnā, tempus persecutionis inuenerit?

Nam pergebamus in Numidiā simul, vt semper antea, socio parique comitatu viam ingressi, quae nos ad exoptatum fidei & religionis obsequium, illos iam ducebat ad caelum. Et venerunt in locum, qui appellatur Muguas, cui est Cirthenfis Coloniae suburbana vicinitas: in qua tunc maximē ciuitate, gentiliū caeco furore, ex officijs militaribus persecutionis impetus, quasi fluctus seculi tumescēbant, & audis faucibus ad tentandam fidem iustorum, rabies diaboli infestantis inhiabat. Vnde Marianus & Iacobus beatissimi martyres, certissima & exoptata diuinae in se dignationis signa tenuerunt, qui in ea regione, in qua persecutionis tempestas turbulentius fureret, hora iam maturante sua, Christo gubernante, ad ipsum coronae locum direxerunt vestigia. Nanque omnes dilectos Christo, cruenti & caecati Praesidis furor per militares manus requirebat. Nec in hos solos crudelitatis exercebatur insania, qui in superioribus persecutionibus inconcussi Deo viuērent: sed in illos quoque manum diabolus infatigabilem porrigēbat, quos iam dudum in exilia submotos, & si non sanguine, mente iam martyres, ferōx Praesidis amentia coronauit.

In his ab exilio perducebantur ad Praesidem Agapius & Secundinus Episcopi, praedicandi ambo speciali dilectione, alter etiam carnalis continentiae sanctitate. Perducebantur, inquam, non à poena, sicut Gentilibus videbatur, ad poenam, sed à gloria potius ad gloriam, à certamine ad certamen aliud: vt qui captiuos à seculi pompis in obtinendo Christi nomine subegissent, etiam mortis aculeos consummatae fidei virtute calcarent. Neque enim fas erat, vt tardius quaerent in terrena colluctatione victoriam, quos iam Dominus secum habere properabat. Et contigit, vt fratres Agapius & Secundinus, ex illustri sacerdotio martyres gloriosi, in eo transitu, quo ad beatum passionis suae praelium, Praesidis quidem temporanea potestate, sed Christi electione pergebant, nostrum interim dignarentur hospitium. Quibus tantus inerat spiritus viuificationis & gratiae, vt tam sanctis & praecclaris Dei testibus iam partum esset, quod ipsi martyrio preciosum sanguinem destinassent, nisi etiam alios martyres fidei suae inspiratione fecissent. Horum tanta charitas fuit & tanta dilectio, vt licet taciti possent iam deuote & obstinate virtutis exemplis fidem fraternitatis extruere, tamen ad stabilitatem perseverentiae latius consulentes, pectoribus nostris rorem tractatus salutariū infunderent. Neque enim tacere poterant, qui Dei sermonem videbant. Nec mirum, si paucis illis diebus tam largē nostrum omnium mentes eorum tractatus salubris animauit, in quibus iam Christus, micante gratia, de proxima passione fulgebat. Denique ita proficiscentes illi, Marianum & Iacobum exemplo & magisterio suo dispositos reliquerunt, vt recentissima gloriae suae vestigia

vestigia dimitterent secuturis illorum viam. Dum enim biduum fluxerat, ecce Marianum & Iacobum charissimos nostros sua palma quaerebat, nec, vt alijs in locis, vnus hoc aut alius stationarius miles agebat subcenturio. Nam violenta manus & improba multitudo sic ad villam, quae nos habebat, quasi ad famosam sedem fidei conuolauit. O exoptanda nobis incursum. O felix & digna exultatione trepidatio. Sic quidem ad nos ventum est propter hoc tantum, vt Dei dignationem, Mariani & Iacobi iustus sanguis expleret.

Vix hoc in loco possumus, fratres dilectissimi, gaudia cumulata frenare: qui alios ante biduum ad ipsum passionis exitum à nostris amplexibus miseramus, alios adhuc nobiscum futuros martyres habebamus. Quos cum iam matura dignatione fortis Deus quaereret, etiam nos aliqua fraternae gloriae pars perstrinxit, quia pertrahēbamur à Muguis in Cirthensem Coloniam. Sequebantur autem charissimi nobis, & ad palmam passionis electi, quos & nostri amor ducebat, & Christi matura dignatio. Itā miro modo & immutato pergendi ordine, sequebantur illi, qui fuerant antecessuri. Denique illis non fuit longa dilatio. Nanque dum nos exultantius adhortantur, se quoque Christianos esse liberiori gaudio prodiderunt. Mox interrogati, cum in fortissima nominis Christi confessione perstarent, deducuntur in carcerem. Tunc attentantur numerosis durisque cruciatibus per stationarium militem, iustorum piorumque carnificem, adhibitis in auxilium crudelitatis eius centurionum & Cirthenfium magistratibus, hoc est, diaboli sacerdotibus, tanquam membrorum laceratione frangeretur fides, cui cura corporis vilis est. Et Iacobus quidem, sicut erat in virtute fidei semper austerior, qui & infestationes iam semel variae persecutionis euicerat, affectauit se non Christianum tantum, sed Diaconum confiteri: Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quod se Lectorem tantum, sicuti erat, fatebatur. Quanam illa tormenta, quam noua, quam diaboli venenato sensu & deiciendi artibus exquisita supplicia? Pependit Marianus ad vulnera, & quae martyri etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia, sic tortus est, vt illum exaltaret & poena. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non manus, sed summos apices pollicum vinxerat, scilicet vt digitorum tenuis exilitas plus in ferendis membris ceteris laboraret. Addita etiam pedibus iniusta pondus, vt discordantibus poenis vtrinque distraeta, & viscerum conuulsione resoluta, de neruis suis totius corporis compago penderet. Nihil egisti iuxta templum Dei, iuxta Christi cohaerem nequitia gentilis. Suspendideris licet membra, concusseris latera, diuulseris viscera: Marianus noster in Deum fidens, quantum corpore patiebatur, tantum mente crescebat.

Victa denique feritate torquentium, rursus in carcere de triumpho suo multum letatus includitur, ibique cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium victoriae Dominicae frequenti oratione celebravit. Quid nunc gentiles creditis Christianos sentire carceris poenas, & seculares horrere tenebras, quos manet gaudium lucis aeternae? Spiritus cum fida spe venientis gratiae caelos mente complexus, suis iam non interest poenis. Secretam licet supplicij quaeratis & abditam sedem, grauesque antri caligantis horrores, domumque tenebrarum, fidētibus in Deum nullus squalidus locus, nullum tempus triste sentitur. Fonet illos Deo patri dicatos fraternitas Christi diebus ac noctibus. Etenim Marianus post illam vexationem corporis altius in soporis tranquilla resolutus, quid diuina dignatio ad fidutiam spei salutaris ostenderit, expergefactus sic ipse nobis narrauit: Ostensum est, inquit, mihi fratres tribunalis excelsi & candidi nimium sublime fastigium, in quo ad vicem vnus praesidebat. Illic erat catasta, non humili pulpito, nec vno tantum ascensus gradu, sed multis ordinata gradibus, & longē sublimis ascensus. Et adiuuebantur confessorum singulae classes, quas ille iudex ad gladium duci iubebat. Tum auditur mihi vox clara & immanis, dicentis: Marianum applica. Et ascendebam in illam catastam: & ecce ex improvisis mihi sedens ad dexteram eius iudicis Cyprianus apparuit, & porrexit manum, & me leuauit in altiore catastae locum, & arridens dixit: Veni, sede mecum. Et factum est, vt audirentur aliae classes, me quoque assidente: & surrexit ille iudex, & nos ducebamus eum ad praetorium suum. Iter autem nobis erat per locum pratis amoenum, & viridantium nemorum laeta fronde vestitum, opaquam cupressis surgentibus in excelsum, & pinnis pulstantibus caelum, vt putares eum locum per omnem circuitus ambitum lucis virentibus coronatum. Sinus autem in

medio pellucidi fontis vberantibus venis & puris liquoribus redundabat. Et ecce subito ab oculis nostris ille iudex recessit. Tunc Cyprianus phialam, quæ super marginem fontis iacebat, arripuit, & cum illam de fonte implisset, hausit, & iterum implens mihi porrexit, & libenter bibi. Et cum Deo gratias agerem, excitatus, inquit, mea voce surrexi.

Item S. Iacobi visio.

Tunc Iacobo quoque in recordationem redijt, quod sibi hanc significasset coronam diuinæ dignationis ostensio. Nam superioribus diebus, cum eiusdem carrucæ vehiculo Marianus & Iacobus, & cum his ego, viam communiter caperemus, ad medium ferè diem inter illa itineris confragosa mirabili & alto sopore correptus, postquam à nobis interpellatus & excitatus est, euigilauit: Perturbatus sum, inquit, non sine gaudio meo fratres, sed & vos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem in enarrabili & fati ampla magnitudine, cuius vestitus distinctus erat intantum candida luce, ut oculi in eum constanter videre non possent: cuius pedes terram non calcabant, & vultus oris super nubes erat. Is cum transcurreret, vnam tibi Mariane, & vnam mihi zonas purpureas in sinus nostros iaculatus est, & ait: Sequimini me citò. O quietem, vigilijs omnibus fortiozem. O quietem, in qua feliciter dormit, quisquis in fide vigilat, quæ terrena tantum membra sopierat: quoniam videre Deum, nisi spiritus non valebit. Quantum exultantes, quamque sublimes animos martyrum esse credendum est, quibus in sui nominis confessione passuris, & audire Christum antè contigit, & videre offerentem se suis quocunque tempore? Non fuit impedimentum vehiculi promouentis inquieta iactatio, nec dies medius, qui sub calore tunc fulgebat solis. Nulla noctis expectata secreta sunt: nouo genere gratiæ martyri suo Dominus nouum opus visionis elegit: nec in vnum aut in alium fuit ista dignatio.

Aemilianus martyr.

Nanque Aemilianus, quamvis equestris ordinis haberetur, ad quinquagesimum propè ætatis annum carnis continentia peruenerat, continuatis in carcere gemina superpositione ieiunij, & orationibus sæpè repetitis, per quas deuota mens pasta, in alium diem & sacramento Dei parabatur: in somnum media die reclinatus, quiete discussa, talia nobis suæ visionis patefecit arcana: Perducto me, inquit, de carcere, homo gentilis, hoc est, frater meus carnalis occurrit. Is res nostras admodum curiosus insultabunda voce perquirat, sciscitans quatenus nos pœnalibus tenebris in illis & inedia carceris haberemus. Cui respondi: Milites Christi & in tenebris clarissimam lucem, & in ieiunio cibum saturabilem, Dei habere sermonem. Et cum hæc audiret: Scitote, inquit, quod vos, quicunque in carcere habemini, si obnixè perstaberis, maneat poena capitalis. At ego, qui verebar nè compositum luderet fraude mendacium, confirmare votum meum volui: Verè, inquam, patiemur omnes? At ille rursùm affirmans, dixit: Gladius vobis & sanguis in proximo est. Sed velim scire, an omnibus vobis, qui vitam contemnitis indiscretè, æqualia munerum cælestium præmia rependantur. Cui respondi: Non sum idoneus tam magnæ rei proferre sententiam. Attolle, inquam, ad cælum oculos: iam videbis innumerabilem turbam micantium siderum. Nunquid stellæ omnes pari luminis honore præfulgent? Et tamen omnibus lumen est. Ad hæc ille iterum quid interrogaret inuenit. Ergò si qua discretio est, inquit, qui vestrum sunt in promerenda Dei voluntate potiores? Nimirum, inquam, præ cæteris duo, quorum nec tibi dicenda, & Deo nota sunt nomina. Illo acrius incumbente, atque perscrutante molestius: Hi sunt, inquam, qui quò difficilius & tardiùs vincunt, gloriosius coronantur. Et propter hoc scriptum est: Facilius est camelum per foramen acis transire &c.

Matth. 19.

Post has ostensiones in carcere diebus pauculis commorati, perducuntur in publicum, ut eos Cirthenium magistratus, eulogio confessionis suæ honoratos, transmitteret cum parte damnationis ad Præsidentem. Et ecce vnus è circumstantibus nostris omnium in se gentiliùm conuertit oculos, quod iam per gratiam proximæ confessionis Christus in ore eius & facie relucebat. Cumque ex eo turbulentis & feruentibus animis quæreretur, an eiusdè & ipse esset religionis & nominis, rapuit tam dulcem promptissima confessione comitatum. Sic eulogij suis beati martyres, plures Dei testes, dum ipsi ad martyrium parantur, acquirunt: & iam transmissi ad Præsidentem, negotiosum ac difficile iter cum voluntate properauerunt. Tunc eos Præsidi ad motos, iterum Lambesitanus carcer accepit. Hæc enim sola apud Gentiles hospitia iustorum. Interim per dies plurimos effusione sanguinis transmittebatur ad Dominum numerosa fra-

Apud paganos hospitia Christianorum, carceres.

ternitas, nec peruenire ad Iacobum & Marianum Clericorumque victimam rabies infanientis Præsidis poterat, laicorum tam multis occupata vulneribus. Nam ita inter se nostræ religionis gradus artifex scuitia diuiserat, ut laicos à clericis separatos, tentationibus sæculi & terroribus suis putaret esse cessuros.

Ergò charissimi nostri & fidelissimi milites Christi, caterique de Clero contristari aliquantulum coeperunt, quod laicis certaminis sui laude perfandis, feruaretur sibi tam lenta & tam fera victoria. Tunc Agapius, qui iam dudum martyrio suo consummata fidei sacramenta perfecerat, qui & ipse, cum pro puellis duabus Tertulla & Antonia, quas sibi charissimas ad vicem pignorum diligebat, repetitis frequenter precibus oraret, ut secum & illa Dei dignatione martyres fierent, retulerat meritum suorum tali reuelatione fiduciam: Quid assidue petis, quod vna oratione meruisti? Is ergò Agapius agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ipsa, inquit, nocte Agapium nostrum videbam inter omnes alios lætorem, quos vnà nobiscum Cirthenis carcer incluserat, solenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare conuiuium. Quò cum ego & Marianus quasi ad agapen spiritu dilectionis & charitatis raperemur, adcurrit obuius nobis puer, quem constabat esse alterum ex geminis, ante triduum cum matre passis, corona rosca collo circumdatus, & in manu dextra palmam viridissimam præferens. Et, Quò properatis, inquit? Gaudete & exultate: cras enim nobiscum & ipsi cœnabit. O Dei magna in suos & præclara dignatio. O verè paterna pietas in Christo IESV Domino nostro, qui dilectis suis & in dulger tam larga beneficia, & clementiæ suæ munera præstaturus antè declarat. Dies à visione primus illuxerat, & iam promissis Dei sententia Præsidis seruiebat: quæ Marianum & Iacobum & ceteros clericos, tandem patriarchis cum gloria redditos, è pressuris sæculi sententia animaduersionis emisit. Et perducti sunt ad coronæ locum, qui riparum collibus hinc & inde sublimis, media fluminis conualle subsederat, sed & spectaculo erat celsa vtrinque altitudo aggeris. Alueus ipse medio sinu fluorem beati sanguinis hauriebat. Nec deerat vtriusque sacramenti genus, cum & baptizarentur suo sanguine, & lauarentur in flumine.

Mira tunc ibi cernere posses & exquisita compendia satiendi. Nam cum manū carnificis gladiumque ipsum, tot ceruicibus debitum, numerosus iustorum populus urgeret, artificis feritas dispositas agninum series in ordinem dirigebat, scilicet ut sacrilegi percussoris ictus, velut imperu quodam furoris pia colla percurreret. Deinde, ut nè expectabile fieret cruentum illud & barbarum ministerium, hanc sibi expeditionem sceleris inuenit. Nam si vno in loco percussurus ipse consisteret, immensam struem corporum cumulus acernaret, & ipsum denique spatium tanta strage completus alueus denegaret. Tunc oculis sub ictu ferri de more velatis, nullæ tamen aciem liberæ mentis clausere tenebræ, sed largus atque inæstimabilis splendor immensæ lucis affuit. Nam plerique cum proximis atque assistentibus sibi fratribus, quamvis in visum carnalis aciei pars non pateret, videre se tamen & mira quædam loquebantur, quod sibi apparerent equi desuper, niueo colore candentes, quibus inueherentur iuvenes candidari. Nec defuere ex eodem martyrum numero collegarum quidam, qui reuelationem attestarentur auribus, & ex auditu equorum fremitus ac sonos recognoscerent. Ibi & Marianus, prophético spiritu iam repletus, fidenter ac fortiter prædicabat proximam iusti sanguinis vltionem, variasque sæculo plagas, vel de cæli iam culmine minabatur luem, captiuitatem, famem, terræque motus, cynomyiæ venena cruciantia. Quæ prædicatione non tantum Gentilibus insultabat fides martyris, sed etiam fratribus vigorem emulandæ virtutis & quasi classicum præcinebat, ut inter tantas sæculi plagas iustis Dei tam bonæ atque piæ mortis raperetur occasio. His peractis, Machabæico gaudio Mariani mater exultans, & passione perfecta iam secunda de filio, non illi tantum coeperat, sed & sibi, quæ tale pignus ediderat, gratulari. Complectebatur in filij corpore suorum viscerum gloriam, & in ipsa ceruicis vulnera frequens osculum pietas religiosa figebat. O te meritò Mariani, o te beatam & filio tuo matrem & nomine. Quis in ea tanti vocabuli felicitatem credat errasse, quam sic vteri sui fœtus ornauit? Inæstimabilis verò Dei omnipotentis & Christi eius in suos misericordia, qui fidentes in suum nomen, non solum gratiæ dignatione confortat, sed & sanguinis redemptione viuificat. Nam quis digna æstimatione possit eius beneficia metiri, qui in hoc paterna indulgentia semper operatur, ut in nos & hoc ipsum quo Dei nostri sanguine rependi credimus, conferratur: Cui est gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Multa caedes Christi-anorum.

Tertulla & Antonia.

Agapius apparet Iacobo.

Gemini cum matre passi.

Multi pro Christi nomine vno die trucidantur.

Mira lux splendet, & vident martyres admiranda.

Matris Mariani virilis animus.

HISTORIA BREVIS, SED FIDE DIGNA,
TAMETSI AVTHOR IGNORATVR, S. MAXIMI MAR-
tyris. *Habetur autem in antiquis MS. codicibus.*

30. Aprilis.

S. Maximus
sistitur corā
ProconsuleVirile pe-
ctus & pra-
clara con-
stantia Ma-
ximi.Lapidibus
obruitur.

Decius Imperator, volens profigare legem Christianorum, promulgavit decreta per vniuersum orbem, vt Christiani omnes, relicto Deo viuo & vero, dæmonijs sacrificarent: qui verò id facere nollent, supplicijs afficerentur. Quo in tempore vir sanctus Maximus se palam Christianum declarauit. Erat verò plebeius, negocij sui curam gerens. Compræhensus igitur est & oblatuſ Optimo proconsuli apud Asiam. Dixit autem ei Proconsul: Quis vocaris? At ille: Maximus vocor, inquit. Proconsul dixit: Cuius conditionis es? Maximus respondit: Ingenuus quidem natus, seruus verò Christi: mei autem negocij curam gero. Proconsul dixit: Christianus es? Maximus respondit: Etsi peccator, tamen Christianus sum. Proconsul dixit: Cognouisti decreta inuictissimorum principum, quæ nunc huc allata sunt? Maximus respondit: Quam illa? Proconsul dixit: Vt Christiani omnes, relicta superstitione, cognoscant verum principem, cui omnia subiacent, & deos eius adorent. Maximus respondit: Iniquam huius principis cognoui sententiam, & ideò me palam ostendi. Proconsul dixit: Sacrifica ergò dijs. Maximus respondit: Ego non sacrifico, nisi soli Deo, cui me ab ineunte ætate sacrificasse gratulor. Proconsul dixit: Sacrifica, nè te varijs faciam tormentis affici. Maximus respondit: Hoc est, quod semper optaui, vt carens hac temporali & misera vita, perueniam ad sempiternam. Tunc Proconsul iussit eum fustibus cædi: cumque cæderetur, ait Proconsul: Sacrifica Maxime, vt ab his liber sis tormentis. Maximus respondit: Hæc non sunt tormenta, quæ pro nomine Domini nostri Iesu Christi inferuntur: à quo si recessero, vera & sempiterna me tormenta manebunt. Tunc Proconsul iussit eum in eculeo suspendi atque torqueri, & dicebat ei: Iam cerne stultitiam tuam, & sacrificata, vt vitam lucreris. Maximus respondit: Lucrabor planè vitam, si non sacrificauero. Nam si sacrificauero, perdo eam. Mihi verò nec fustes, nec vngulæ, nec ignes tui vllum adferunt dolorem, quia in me manet Christi gratia. Tunc Proconsul tulit in eum sententiam, ita dicens: Eum, qui sacris legibus animum noluit accommodare, vt magnæ Dianæ sacrificaret, in terrorem reliquorum Christianorum, obrui lapidibus præcipio. Et raptus est confestim athleta Christi à ministris diaboli, gratias agens Deo, qui ipsum dignum iudicasset certando superare diabolum: perductusque extra muros, lapidibus cæsus, tradidit animam Christo, cui est honor & gloria, in secula seculorum Amen.

F I N I S.

DEO LAUDES ET GRATES.

ORDO ALPHABETICVS TOMI HVIVS DE
SANCTORVM VITIS SECVNDI.

A, B, C, D, E. A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, Z.
Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Qq, Rr, Ss, Tt, Vv,
Xx, Yy, Zz. Aaa, Bbb, Ccc, Ddd, Eee, Fff, Ggg, Hhh, Iii, Kkk, Lll, Mmm,
Nnn, Ooo, Ppp, Qqq, Rrr, Sss, Ttt, Vvv, Xxx, Yyy, Zzz. Aaaa, Bbbb,
Cccc, Dddd, Eeee, Ffff, Gggg, Hhhh, Iiii, Kkkk, Llll, Mmmm, Nnnn,
Oooo, Pppp, Qqqq, Rrrr, Ssss, Tttt, Vvvv. Omnes sunt terniones, vno du-
ernione E, excepto.

ERRATA, ab ijs ferè, qui subsidiariam in hoc Tomo recudendo operam præstiterunt, admissa,
præter pauca que in ipso exemplari hæserunt, quo sequitur modo corrigantur.

PAGINA 42. lin. 47. lege, multumque renitentem 44. 54. fuere spiritus 45. 24. minitans exeret, 53. 37. Vni-
ualoco 55. 31. os suum 60. 22. nostrum. Christianæ 120. 14. Martyribus Adriano & 171. 38. sūt vilitate 175. 9. conui-
uentiam siue 16. ad euitanda 17. pastellaticum 179. 22. tanto in 181. 31. cuiuslibet 184. 21. laico religioso 58. proprius
reuit, 185. 21. reuerentissimū 57. quæ inter 186. 10. fragrantia 187. 32. rebus ambiguis 191. 18. quin Romanus 192. 34.
cuius manu 195. 4. qui in hoc mundo: 32. ipſius ignorat 196. 27. reducant. 198. 18. throno 200. 28. sicque studeo
38. consuetudine siue 202. 19. hoc volumus 39. reuerentissimo 203. 3. reuerentissimi 204. 28. reuerentiss. 57. Castorio
Notario 58. vides causas iniungi. 205. 4. ad consolandum 206. 22. dij estis à 22. Quid igitur 41. ducebantur vena-
les. 207. 52. Qua Imperator 208. 38. Considerare 209. 3. quis animus 29. reuerentissimi 45. coacti Longobardorū
211. 32. in criminato 58. ipſius interius, 212. 34. tremor quia 214. 4. crimen diaconi 32. ad vindictam 55. sæpè contin-
git 215. 27. valeant 216. 8. seric iudicati 268. 7. est à Pilato 39. consecutum? 42. mundana & terrena 272. 39. cum
& mundum, 273. 55. sunt cællata? 277. 38. meretricidæ 278. 43. Nescis me propter 279. 33. vetustus 34. suppressis,
49. angariauerit 281. 8. erat, è 283. 14. beato viro 284. 41. sunt, quales 286. 3. autem tunc 20. pluuiam 337. 56. la-
tere 339. 2. oca gerere. 340. 22. abripiebat 34. ardente eadem 37. suæ carnis 45. necdum adueniens 51. cum elec-
mosynis 55. ascendit vir eius 341. 41. quem primum 343. 44. certæ necessitatis 345. 6. quos etiam 27. carnobitarum
348. 29. epulantibus 350. 7. multi amicorum 355. 38. cantatus: 51. energumentum 356. 30. Eadberto antistiti 359.
17. eundem Bedam 360. 14. poterat 24. luceret: 386. 59. manum 411. 35. cum ipſo 420. 30. exurgere, quæ paula-
tim 422. 55. eum sancto 428. 38. qua incommoditatibus 429. 11. quod videbat, 46. cessant: quibusdam 483. 57.
torqueri: 484. 24. multa largitur 496. 2. pro Milia 36. è Cusentia 498. 21. Angolimenſis Ducilla, 25. Agennen-
ſis 501. taggredi conueniens 502. 6. de cognatione tua, 503. 54. intolerabilibus illis 504. 22. commiserationis
556. 11. vel diei vel noctis 558. 37. poni faceret, 559. 41. quidem depexit, 43. vtiliora & fructuosiora 561. 2. vno ferè
562. 16. pace inter discordes 41. quoties offerebatur, 54. ac sic 563. 39. in scripta redactos 42. maximè demonstrat,
574. 6. Vincetius 476. 1. Et cum 578. 28. multæ flo- 579. 44. cor afficiens 581. 11. ipſo tribu- 582. 5. 582. 5.
autem locus hic 21. generauerat 586. 39. hic notat 40. Dominus Antiochiæ: 673. 14. vna omnes 16. alium eos 33.
cruciarum acerbitate 674. 10. Stulti & amenees 18. & cum ipſis 676. 47. ad pastorum 677. 35. miraculum non
paucis 678. 57. constare pecuniam. 681. 16. itineris contentus, 684. 32. virum iustum 33. multò antè 734. 50. simul
etiam (intermedijs dictionibus deletis) paruulum 782. 39. penitebis: 784. 9. detractionibus 787. 2. & factum est 788.
37. sitientem tamen 793. 31. profectus est. 799. 30. & ex more 821. 45. more molæ 802. 34. quidam maligni 803. 9.
sibi verè à suis 52. Apostolica 54. penitentijs 804. 13. se rebus 25. eundum, & consilium 819. 19. tormenta illis 830. 43.
cum audisset 833. 31. vigila ad 834. 36. qui sanctis suis 437. 52. curarent, 838. 8. & zona 35. celebritas 843. 27. & li-
bera erant. 847. 38. omnia, quæ 848. 5. hospitium custos 849. 7. recedens meo, 850. 34. rota 35. ex fimbria 852. 53.
dextera 877. 4. dilecta Deo virgo 887. 5. domni Apostolici 18. puram gerentes 890. 10. esset affectus. 899. 29.
quam liberè Reliqua quæ occurrunt, cum leniora videantur, quam vt Lectori moram vel scrupulum debeant injicere, annotare hic
consuldo prætermittimus.

IN MARGINE: 47. 11. lege, ad sepulcra 18. Hemiterius 169. 12. adſcribatur, Philip. 4. 175. 17. quosque 389. 13.
Lib. 4. ep. 18. 21. Lib. 1. ep. 35. 213. 11. Reg. 15. 205. 8. reliquias. 276. 12. Abramij. 493. 1. adſcribatur, Martyres. 793. 1.
& Cor. 13. Marginalia porro quædam non satis rectè collocata, sedulus Lector faciliè ad sua quæque loca referet.